III. V. 455 Ko

ΕΙΣ ΔΟΞΑΝ
ΠΑΤΡΟΣ ΥΙΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΘΕΟΥ

ΠΗΔΑΛΙΟΝ

ΤΗΣ ΝΟΗΤΗΣ ΝΗΟΣ ΤΗΣ ΜΙΑΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ

ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΗΤΟΙ

ΑΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΚΑΙ ΘΕΙΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΕΥΦΗΜΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ ΘΕΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ ΜΕΝ ΧΑΡΙΝ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΕΚΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΔΙΑ ΔΕ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΚΟΙΝΟΤΕΡΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΑΠΛΟΥΣΤΕΡΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΠΑΡΑ

ΑΓΑΠΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΚΑΙ ΜΕΤ' ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΑΝΑΚΡΙΘΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΘΕΝΤΕΣ
ΨΗΦΩ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΟΦΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΔΩΡΟΘΕΟΥ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΥΠΟΙΣ

ΕΚΔΟΘΕΝΤΕΣ ΑΔΕΙΑΙ ΜΕΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΕΠΙΤΑΓΗ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΑΘ. ΤΟΥ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΔΕ

ΥΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΚΑΡΠΟΛΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΥΠΟ ΣΕΡΓΙΟΥ Χ. ΡΑΦΤΑΝΗ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ

ΝΥΝ ΔΕ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΗΣΑΝΤΟΣ ΟΥΚ ΟΛΙΓΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΑΠ. ΦΕΡΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

82767

4543

Bibliotheca Universitatis Jurievensis

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ Χ. ΒΑΡΒΑΡΡΗΓΟΥ

1886

Ἀριθ. Πρωτ. 3,068.

Ἀριθ. Διεκπ. 1873.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΦΕΡΕΤΟΠΟΥΛΟΝ

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑμετέρας ἀναφορᾶς, ἀπὸ 30 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ποιεῖται ἡμῖν γνωστὸν, ὅτι ἡ Σύνοδος ἀποδεχομένη τὴν αἴτησιν ὑμῶν περὶ ἀνατυπώσεως τοῦ Πηδαλίου, ὡς λίαν ἀναγκαίου καὶ χρησίμου τοῖς πᾶσιν, ἐγκρίνει τὴν ἀνατύπωσιν αὐτοῦ ἀλλ' ἄνευ προσθήκης τινὸς ἢ ἀφαιρέσεως,

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Μαΐου 1886.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ *Πρόεδρος.*
† Ὁ Μαντινείας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
† Ὁ Τρίκκης ΜΕΛΕΤΙΟΣ
† Ὁ Οἰτύλου ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Ὁ Θαυμακοῦ ΜΙΣΑΗΛ

Η ΙΙΙ Β
880

Ὁ Γραμματεὺς
Π. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
Ἀρχιμ.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον ὧδε τὴν τοῦ κυρίου Ἀπ. Φερετοπούλου σφραγίδα καὶ τὴν τοῦ ἐκδότου ὑπογραφὴν θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ τιμωρηθήσεται κατὰ τὸν νόμον.

ΤΗ, ΙΕΡΑΡΧΙΚΩΤΑΤΗ,

ΘΕΟΚΥΒΕΡΝΗΤΩ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ

ΜΗΤΡΙ ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΟΤΑΤΗ,

ΑΓΙΑ, ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ,

ΤΗΝ ΜΕΤ' ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΑΠΑΣΗΣ ΥΠΗΚΗΝ ΑΜΑ ΚΑΙ ΔΟΥΛΙΚΗΝ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΑΠΟΝΕΜΟΜΕΝ.

Εις τὰς Ἱερὰς ΣΟΥ ἀγκάλας ἀφιεροῦται, ὦ κοινὴ ΜΗΤΕΡ τῶν ὀρθοδόξων, ἁγία τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ μεγάλη ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τὸ Πηδάλιον τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ παροῦσα λέγω, ἑρμηνευτικὴ τῶν θείων Κανόνων Βίβλος· καὶ ἡ ἀφιέρωσις οἰκειοτάτη καὶ κατὰ πάντα λόγον δικαίου πρέπουσα. Πάντες γάρ, εὖ οἶδα, συνομολογήσουσι, χωρὶς νὰ ἐξαιρεθῇ οὐδὲ εἷς, ὅτι, ὅσον εἶναι χρειώδης ἡ Ναυτικὴ Πυξὶς εἰς τοὺς ναυτικούς, καὶ τὸ Πηδάλιον ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὰς Ναῦς, τόσον εἶναι χρειώδης καὶ ἡ συλλογὴ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἡ νοητὴ δηλαδὴ αὕτη Πυξίς, καὶ τὸ Πνευματικὸν τοῦτο Πηδάλιον τόσον εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητόν ΣΟΙ τῇ Πνευματικῇ καὶ Σεβασμίᾳ ΝΗΙ, τῇ ἀντιτύπῳ καὶ ἐκπροσωπούσῃ τὴν οἰκουμενικὴν καὶ παγκόσμιον ὁλκάδα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὄντως Πηδάλιον ἄλλο καὶ Πυξὶς πνευματικὴ ἡ Κανονικὴ αὕτη Βίβλος ἐστίν· ἐπειδὴ αὐτὴ μόνη, κατὰ ἀλήθειαν, ἀκριβῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως ἀφορᾷ εἰς τὸν Πόλον, εἰς αὐτὸν δηλαδὴ τὸν Οὐρανόν· καὶ μὲ αὐτήν, ὡσὰν μὲ Πηδάλιον, εἰμπορεῖ ἀσφαλέστατα, καὶ ἀκινδυνώτατα πᾶσα ἡ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ Ἐκκλησία νὰ διευθύνῃ τὸν δρόμον τοῦ πλοός της, εἰς ἐκεῖνον τὸν ὄντως γαλήνιον Λιμένα τῆς μακαρίας καὶ ἀκηράτου λήξεως. Τοῦτο δὲ τὸ νοητὸν Πηδάλιον ἐτεκτήνατο μὲν πάλαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τῶν Θεοσόφων Ἀποστόλων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἁγίων Συνόδων. Οἰκουμενικῶν τε καὶ Τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος μεγάλων τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Ἱεραρχῶν. Πολλοὶ δὲ μετ' ἐκείνους ἕτεροι, συνεργοί τε καὶ ἀντιλήπτορες, κυβερνήσαντες, αὐτὸ συνεπεσκεύασαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ δύσληπτα διηρμήνευσαν, συμβιβάζοντες καλῶς τὰ δοκοῦντά πως ἀντιβαίνειν ἀλλήλοις. Ἐκ δὴ τούτων καὶ ἡμεῖς τὰς ἑρμηνείας συνερανισάμενοι, καὶ ὑφ' ἓν, ὡς ἑνῆν, ἐν συνόψει ἀθροίσαντες, τὸν παρόντα δὴ πόνον ΣΟΙ τῇ Θεσπεσίᾳ ΜΗΤΡΙ, ἐν ἁπλῇ τῇ φράσει προσφέρομεν. Ἄνοιξον τοίνυν, ὦ θεία ΜΗΤΕΡ, τὰς Ἱερωτάτας ἀγκάλας σου, ὡς ὁ πάλαι Νομικὸς Ἱερεύς, καὶ ὑπόδεξαι τοῦτον γηθοσύνως, ὡς δράγμα χίδρων νεόβρεπτόν τε καὶ ἱερώτατον. «Ὑπόδεξαι, ὦ Μυριοφόρε ΝΑΥΣ, ἡ κατὰ »τὸν Παροιμιαστήν, ἐμπορευομένη μακρόθεν καὶ συνάγουσα τὸν πλοῦτον σεαυτῇ, τὸ ἐδικόν σου Πηδά»λιον» (Παροιμ. λά. 14).

Μᾶλλον δέ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν προσφυέστερον παράδειγμα, καθάπερ πάλαι ἡ Παρθενομάρτυς Εὐ-

ρημία, τὸν τόμον τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τετάρτης Συνόδου ἐν τοῖς κόλποις δεξαμένη, πάσης διαβολῆς τῶν ἐναντίων ἀνώτερον διεφύλαξεν, οὕτω καὶ ΣΥ, ἡ καὶ τὸ Ζωοπάριστον Λείψανον αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς πανευφήμου Εὐφημίας, ὡς θησαυρὸν ἐν σεαυτῇ κατέχουσα, τὴν παροῦσαν Βίβλον ἐγκολπωσαμένη, τὴν οὐ μόνους τοὺς τῆς τετάρτης, ἀλλὰ καὶ πασῶν ἁπλῶς τῶν ἁγίων Συνόδων Οἰκουμενικῶν τε καὶ Τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων τοὺς ὅρους καὶ Κανόνας ἐμπεριέχουσαν, διὰ τῆς ἐγκολπώσεως ταύτης καὶ προστασίας, ἀπάσης διαβολῆς τῶν μωμοσκόπων ἀνωτέραν διαφύλαξον, ἀξιόχρεων καὶ ἀναντίρρητον πᾶσι τοῖς χριστωνύμοις λαοῖς ποιουμένη τὴν ταύτης ἀνάγνωσιν, τῇ Αὐθεντίᾳ τῆς Συνοδικῆς τε καὶ Ἀποστολικῆς ἀποφάσεως. Τοῦτο ἡμεῖς δεόμεθα. Τοῦτο μεθ' ἡμῶν ἱκετεύουσι πᾶσαι αἱ ΘΕΟΝ ποθοῦσαι ψυχαί, αἱ ἀπὸ τῆς πολυκυμάντου καὶ πολυσάλου ταύτης ζωῆς, πρὸς τὸν ἀκύμαντον ἐκεῖνον βίον τῆς μακαρίας ἡμῶν πατρίδος διαπλέουσαι· καὶ εἴθε μὴ τῶν ἐλπίδων ἐκπέσοιμεν ἅπαντες.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἄθω κειμένης. αψιγ'. Δεκεμβρίου δ'.

Τῆς Ὑμετέρας Ἱεραρχικωτάτης, Οἰκουμενικῆς καὶ Θεοδοξάστου Μεγαλειότητος, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἐλαχίστα ἅμα καὶ εὐπειθέστατα.

Η ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΗ ΔΥΑΣ

ΑΓΑΠΙΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΚΑΙ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ

Διὰ τῆς νηὸς ταύτης εἰκονίζεται ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἧς ὁποίας, τρόπις μὲν εἶναι ἡ πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα ὀρθόδοξος πίστις. Δοκοὶ δέ, καὶ σανίδες, τὰ τῆς πίστεως δόγματα καὶ αἱ παραδόσεις. Ἱστός, ὁ σταυρός. Ἅρμενα, ἡ Ἐλπίς, καὶ Ἀγάπη. Κυβερνήτης, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Πρωρεῖς καὶ ναῦται, οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, καὶ κληρικοὶ πάντες. Γραμματικοὶ καὶ νοτάριοι, οἱ κατὰ καιροὺς διδάσκαλοι. Ἐπιβάται, ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Θάλασσα, ὁ παρὼν βίος. Πνεῦμα γαληνὸν καὶ ζεφείριον, αἱ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πνοαί τε καὶ χάριτες. Ἄνεμοι, οἱ κατ' αὐτῆς πειρασμοί. Πηδάλιον δὲ αὐτῆς, δι' οὗ πρὸς τὸν οὐράνιον λιμένα ἰθύνεται, ἡ παροῦσα βίβλος τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐστί. Ὅρα καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον νηὶ παρεικάζοντα τὴν Ἐκκλησίαν (τόμ. ς'. σελ. 426. στίχ. 10. Καὶ τόμ. ζ. σελ. 502, στίχ. 20 τῆς ἐν Ἐτώνῃ ἐκδόσεως).

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ

Κατὰ πόσον ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαία κατέστη ἡ παροῦσα ἱερὰ Βίβλος τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, ἐπονομαζομένη ΠΗΔΑΛΙΟΝ, εἶναι ἤδη ἀποδεδειγμένον ἐκ τῆς παντελοῦς ἐκλείψεως ἀντιτύπων τῶν τριῶν ἄχρι τοῦδε γενομένων ἐκδόσεων. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας, κατὰ τὸ 1800, τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ ἱερομονάχου Θεοδωρήτου, ὅστις αὐθαιρέτως ἔκαμε διαφόρους προσθήκας εἰς τὰ σχόλια τῶν Ἑρμηνευτῶν Αἱ προσθῆκαι αὗται, ἀπάδουσαι πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν Κανόνων καὶ ἀποδοκιμασθεῖσαι παρὰ τῆς Μεγαλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διεγράφησαν ἀκολούθως διὰ λευκοῦ χρώματος, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ δημοσιευομένου γράμματος τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου, ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ ὁποίου ἐπεκυρώθησαν τὰ σχόλια τῶν πρώτων διερμηνευτῶν Ἁγαπίου ἱερομονάχου καὶ Νικοδήμου μοναχοῦ.

Τὴν πρώτην ἔκδοσιν, μετὰ συνοδικὴν ψῆφον ἐπεθεώρησαν, οἱ σοφοὶ καὶ ἐν ἀρεταῖς διαπρέψαντες διδάσκαλοι, Δωρόθεος ἱεροκήρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, καὶ ὁ πρώην Μητροπολίτης Κορίνθου Μακάριος· οὕτω δὲ κεκαθαρμένην τὴν βίβλον ἐξέδοτο δεύτερον ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Κ. Γκαρπολᾶς, ἐν Ἀθήναις τῷ 1841, λίαν εὐστόχως ἀφιερώσας αὐτὴν εἰς τοὺς ἀειμνήστους ἀδελφοὺς Ζωσιμᾶ διὰ τὰς ἀπείρους πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγαθοεργίας των.

Τὸ δὲ τρίτον ταυτην ἐξέδοτο ὁ ἀξιοσέβαστος Σέργιος Ραφτάνης, ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὸ 1864 ἀφιερώσας ταύτην εἰς τὸ χριςεπώνυμον πλήρωμα τῶν Ὀρθοδόξων.

Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν τρίτην ἔκδοσιν τὴν τοῦ κυρίου Σ. Ραφτάνη, ἐκδίδομεν καὶ ἡμεῖς τὸ τέταρτον τήν ἱερὰν ταύτην βίβλον πιστῶς καὶ ἀναλλοιώτως, ἥτις ἐμπεριέχει τὰ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γκαρπολᾶ παραλειφθέντα, ἤτοι τὸ τελευταῖον μὴ διαγεγραμμένον ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει σχόλιον τοῦ Κ'. Κανόνος τῆς Α'. Συνόδου, καὶ τὴν πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀφιερωτικὴν ἐπιστολὴν τῶν διερμηνευτῶν, πρὸς αἰωνίαν μνήμην αὐτῶν.

Ἠτιολογήσαμεν δὲ τὴν ἔκδοσιν ὡς ἐξῆς ἐν τῇ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευθείσῃ ἀγγελίᾳ ταύτῃ.

ΑΓΓΕΛΙΑ

ΠΕΡΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΗΔΑΛΙΟΥ

ΠΑΣΙΓΝΩΣΤΟΣ εἶναι ἡ ὑπέροχος ἀξία τῆς θειοτάτης ταύτης βίβλου τοῦ **ΠΗΔΑΛΙΟΥ**, ὥστε νὰ μὴ ἦναι ἀνάγκηνὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς αὐτήν. Βίβλος, ἥτις περιλαμβάνει **ἅπαντας τοὺς Θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῶν τε ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος θείων Πατέρων, ἔτι δὲ καὶ τὴν πολυτιμωτάτην ἐργασίαν τοῦ ὁσιωτάτου Νικοδήμου,** Βίβλος τοιαύτη εἶναι ἀξία τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Καὶ καθὼς ἀδύνατον ἀβλαβῶς νὰ πλεύσῃ καὶ ἀσφαλῶς νὰ προσορμισθῇ εἰς τὸν σκοπούμενον λιμένα τὸ πλοῖον ἄνευ πηδαλίου, οὕτως ἀδύνατον εἶναι πᾶς χριστιανὸς καὶ πᾶσα ἡ Ἐκκλησία νὰ διαπλεύσῃ ἀσφαλῶς τὴν θάλασσαν τοῦ παρόντος βίου καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ποθούμενον λιμένα τῆς σωτηρίας ἄνευ τῆς κτήσεως καὶ χρήσεως τῆς ἱερᾶς ταύτης βίβλου τοῦ **ΠΗΔΑΛΙΟΥ**. Τοῦτο συναισθανόμενοι ὡρμήθημεν εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐξέλιπεν ἡ βίβλος, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, καὶ θέλομεν ἡμεῖς νὰ ἐκδώσωμεν αὐτήν; Σχεδὸν ἐξέλιπε· τὰ δὲ ὀλίγιστα εὑρισκόμενα σώματα παρὰ τῷ ἐκδότῃ οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 16 δραχμῶν πωλοῦνται· ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἄνω τῶν 20 δραχμῶν· καὶ οὐδὲ εὑρίσκονται. Ἡμεῖς δὲ ὁρίζομεν τὴν τιμὴν τοῦ **ΠΗΔΑΛΙΟΥ** ἐλαχίστην, ὡς κατωτέρω, καὶ οὕτω καὶ ἄκοντας, ὡς εἰπεῖν, ποιοῦμεν τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀποκτήσωσιν εὐκόλως ἀνεκτίμητον πνευματικὸν θησαυρὸν τὸ **ΠΗΔΑΛΙΟΝ**· ἐνῷ ἤδη πρέπει νὰ μεταβαίνῃ τις ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἵνα εὕρῃ ἓν σῶμα τῆς χρησιμωτάτης ταύτης βίβλου πρὸς μελέτην ἢ ἐπίλυσιν ἀπορίας τινός. Ποιοῦμεν δὲ γνωστὸν ὅτι θέλομεν ἔχει ὑπ' ὄψιν τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις καὶ ἰδίως τὰς δύο τελευταίας, ὅτι θέλομεν δώσει πᾶσαν προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτύπωσιν γενησομένην ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου καὶ μετὰ φιλοκαλίας τυπογραφικῆς.

Ὁρίζομεν δὲ τὴν τιμὴν αὐτοῦ μόνον εἰς δραχμὰς 7 διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ 9 διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητάς. Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητὰς ὅμως Δραχ. 14. Οὕτω νομίζομεν καθίσταται πάνδημον τὸ **ΠΗΔΑΛΙΟΝ**. Εὐελπιστοῦμεν ὅτι οἱ συναισθανόμενοι ὡς ἡμεῖς τὴν χρησιμότητα τοῦ Πηδαλίου καὶ τὴν ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἔκδοσιν αὐτοῦ θέλουσι συνδράμει ἡμᾶς εἰς ἐγγραφὴν συνδρομητῶν, ὧν ἡ πληθὺς θὰ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς ἔναρξιν τοῦ ἔργου.

Ἐπικαλούμενος δὲ ἐπιείκειαν καὶ συγγνώμην διὰ τὰ διαφυγόντα μοι τυχὸν μικρότατα τυπογραφικὰ λάθη, ἅτινα ἄλλως τε εἰς ὀγκώδη βιβλία εἰσὶν ἀναπόφευκτα.

Ἀφιερῶ ταύτην πρεπόντως εἰς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Σεβαστόν μοι γέροντα Βίκτωρα μοναχὸν Γιαννικόπουλον ἢ Μαζιώτην, τὸν ἐν ἀρεταῖς καὶ τελείᾳ ἀκτημοσύνῃ διαπρέψαντα, μονάσαντα δὲ κατὰ τὸ 1863, καὶ ἀποβιώσαντα κατὰ τὸ 1878, τὸν ἐξαγαγόντά με ἐκ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ καθοδηγήσαντά με εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ Εὐαγγελικῆς διαγωγῆς τῆς μητρὸς ἡμῶν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀσκήσαντα δὲ ἐν ὅλῳ τῷ διαστήματι τούτῳ ἔν τινι ἐκκλησιδίῳ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἔξωθεν τοῦ Αἰγίου τῆς ἐπαρχίας Αἰγιαλίας καὶ πολλοὺς πειρασμοὺς ὑποστάντα παρά τινων τῶν ἐκεῖσε (ὧν περιττὰ τὰ ὀνόματα) ἐν ᾧ (ἐκκλησιδίῳ) καί τινας βελτιώσεις ἐποιήσατο οὗτος, ὡς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸν τούτου θάνατον.

Ὀφείλω δὲ οὐκ ὀλίγην εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν συνεργόν μου κύριον Ἀπόστολον Φερετόπουλον ἔμπορον τὸν πολλὰ μοχθήσαντα εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπως λάβῃ πέρας, ἔτι δὲ καὶ θυσιάσαντα. Δῴη δὲ ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν του πληρῶσαι, ἣν εἶχε περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῆς Ἱερᾶς ταύτης βίβλου χάριν τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς ψυχικῆς ὠφελίας τῶν πολλῶν.

Παρακαλοῦμεν οὖν ὑμᾶς ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὅπως εὔχησθε καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν πολλὰ μοχθησάντων εἰς τοῦτο τὸ ἔργον πρὸς Κύριον, ὅπως πληρώσῃ τὸν πόθον τῶν καρδιῶν ἡμῶν ὃν ἔχομεν, ὅς ἐστιν, ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν εὐχόμεθα.

Ἔρρωσθε ἐν Κυρίῳ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Νοεμβρίου 1886.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ (μοναχὸς)

ΚΑΙ Ο ΣΥΝΕΡΓΟΣ ΜΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΦΕΡΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀμφότεροι ἐξ Αἰγίου τῆς Ἀχαΐας.

ΙΣΟΝ ΑΠΑΡΑΛΛΑΚΤΟΝ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΝΕΟΦΥΤΟΥ Ζ'.

Ἐπειδὴ ἡ αὐτοαλήθειά ἐστιν ὁ Χριστὸς καὶ ὁ τῇ ἀληθείᾳ ἀντιβαίνων ἄρα αὐτῷ τῷ Χριστῷ ἀντιβαίνει· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς κατὰ χρέος μαρτυρόμεθα πᾶσαν τὴν τῆς Βίβλου ταύτης ἀλήθειαν, πρὸς πληροφορίαν τῶν ἀναγινωσκόντων. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν Πατριαρχείαν προσηνέχθη ἡμῖν τουτὶ τὸ νεωτύπωτον Κανονικὸν, διὰ τοῦ λογιοτάτου Ἀγαπίου Πελοποννησίου, ἐπὶ σκοπῷ, ἵνα θεωρηθὲν καὶ ἀνακριθὲν τύποις ἐκδοθῇ εἰς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν· ἀνεκοινώσαμεν λοιπὸν τὰ περὶ τῆς Βίβλου τοῖς τότε ἐνδημοῦσι καὶ συνεδριάζουσι πανιερωτάτοις Ἀρχιερεῦσι· πάντων δὲ συναινεσάντων, μόνος ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γεγονὼς Πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κύρ. Γεράσιμος, Δέρκων ὢν τῷ τότε, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ πρώην Λαρίσσης Μελέτιος, εἰς μὲν τὴν θεωρίαν τῆς Βίβλου ἐνέδωκαν, τύποις δὲ ἐκδοθῆναι ἀντέφησαν, προτείναντες, ὅτι οὐ δεῖ τὰ Κανονικὰ τῆς Ἐκκλησίας πεζῇ φράσει ἐκδίδοσθαι, ἵνα μὴ τὰ τῶν ἱερῶν Κανόνων γνώριμα γίνωνται τῷ χύδην λαῷ. Ἀλλ' ἡμῶν ἀντικρουσαμένων, ὅτι εἰ ταῦτα οὕτως εἶχεν, οὐκ ἔδει ὅλως οὐδὲ τῇ Ἑλλάδι φωνῇ ἀπαρχῆς τοὺς ἱεροὺς ἐκδοθῆναι Κανόνας, καθότι τῷ τότε καιρῷ καθομιλουμένη ὑπῆρχεν αὕτη καὶ αὐτοῖς τοῖς βαναύσοις καὶ χειροτέχνοις· ταῦτα (φαμὲν) ἡμῶν ἀντικρουσαμένων, μάταιος ὁ ἐκείνων λόγος καὶ ἀνίσχυρος ἀπεδείχθη· καὶ δὴ ψήφῳ μὲν ἡμῶν, συναινέσει δὲ πάντων τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων, θεωρηθῆναι τὴν Βίβλον συνοδικῶς ἀπεφάνθη· διὸ καὶ ἐνεχειρίσθη τῷ σοφολογιωτάτῳ διδασκάλῳ καὶ ἱεροκήρυκι τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας Κύρ. Δωροθέῳ, ὡς εἰδήμονι τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ πολυμαθείᾳ καὶ ἀρετῇ διαπρέποντι, ὅστις ποιησάμενος τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ Βίβλου τὴν θεωρίαν, ἀμέσως ἡμῖν ἐνεχείρισε ταύτην, μηδὲν ἐν αὐτῇ προσειπὼν εὑρηκέναι ἐναντίον, ὀλίγα δ' ἄττα εὐδιόρθωτα τοῖς τῶν Κανόνων μεταφρασταῖς· ἀλλὰ πρὸς ἐντελῆ πληροφορίαν τῆς Ἐκκλησίας προὐτρέψατο ἡμᾶς ἐξαποστεῖλαι τὴν Βίβλον καὶ τῷ ἐν Χίῳ διατελοῦντι σοφολογιωτάτῳ διδασκάλῳ Κύρ. Ἀθανασίῳ Παρίῳ καὶ τῷ ἐκεῖσε διατρίβοντι πανιερωτάτῳ πρώην Κορίνθου Κύρ. Μακαρίῳ, οἷς περ ταύτην ἐξαποστείλαντες, ἐλάβομεν καὶ παρ' αὐτῶν τὴν καλὴν περὶ τῆς Βίβλου μαρτυρίαν· εἶτα διωρισάμεθα καὶ ἐστάλη ἡ Βίβλος τοῖς μεταφρασταῖς ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ Ὄρει, ὅπως ἰδίοις ἡμῶν ἐξόδοις ἀντιγραφῇ καὶ διορθωθῇ· ὅπερ καὶ ἐγένετο ἐπὶ σκοπῷ, ἵνα καὶ τύποις αὐτὴν ἐκδώσωμεν πάλιν ἰδίοις ἡμῶν ἀναλώμασι. Ἀλλ' ἐν τούτοις παραιτηθέντες τῆς προστασίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὑστερήθημεν τοῦ τοιούτου ψυχωφελοῦς μισθοῦ· διὸ καὶ οἱ ἐν τῷ Ὄρει Ὁσιώτατοι Πατέρες ἐξ ἐράνου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐκτὸς διατελούντων τοῦ Ὄρους, τύποις αὐτὴν ἐκδεδώκασιν· ἀλλ' ὁ ἐπιστατήσας εἰς τὴν τυπογραφίαν Θεοδώρητος, ἐπειδὴ ἐπρόσθεσεν εἰς μίαν τοιαύτην Βίβλον, δίχα τῆς γνώμης τῶν μεταφραστῶν, καὶ τῶν κατ' ἐπιταγὴν Ἐκκλησιαστικὴν θεωρησάντων τὴν Βίβλον ἀξιολόγων ἀνδρῶν, προσθήκας αὐτοῦ πολὺ τὸ ἄτοπον ἐχούσας· διὰ τοῦτο κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον, αἱ προσθῆκαι αὗται ἐσκεπάσθησαν, ἵνα μὴ τὰ γνήσια τοῖς νόθοις παραμιγνύμενα, τὸ εὐγενὲς τῆς Βίβλου διαλυμαίνωνται, καὶ ἀντ' ὠφελείας τοῖς ἀναγινώσκουσι βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν προξενήσωσι, καὶ σωματικὴν καὶ ψυχικήν. Α'. διὰ τί ἐν ταῖς προσθήκαις ταύταις λέγει, ὅτι τῷ σαββάτῳ ἀνέστη ὁ Κύριος

ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Β'. ὅτι νὰ γίνωνται γονυκλησίαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κυριακῆς. καὶ κατ' αὐτὴν τὴν κυρίαν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Γ'. ὅτι τὸ σάββατον ἔχει τὰ αὐτὰ προνόμια ὁποῦ ἔχει καὶ ἡ Κυριακὴ, διὰ τὶ καὶ αὐτὸ τύπος εἶναι τῆς Ἀναστάσεως. Δ'. ὅτι μὲ ἕνα τρόπον σοφιστικὸν, ἀνακαινίζει τὰ παλαιὰ σκάνδαλα, ὁποῦ ἠκολούθησαν ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει περὶ τῶν μνημοσύνων, τὰ ὁποῖα, χάριτι Χριστοῦ, καὶ ἦτον καὶ εἶναι κατασεσιγασμένα, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἁγία Ἐκκλησία, προνοουμένη τῆς κοινῆς εἰρήνης τῶν μοναχῶν, διὰ τριῶν συνοδικῶν γραμμάτων αὐτῆς μὲ φρικτὰς ἀρὰς ἐμπόδισεν, ἵνα μὴ κινηθῇ τινας, οὔτε νὰ εἰπῇ, οὔτε νὰ γράψῃ περὶ τούτων. Ε'. ὅτι κατηγορεῖ ὡς ἀσύμφωνα καὶ ἐναντία ἅπαντα τὰ τοῦ ἁγίου Ὄρους Τυπικὰ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐναντία μὲ τὸ καθολικὸν Τυπικὸν, ἀλλ' εἶναι σαφήνεια μᾶλλον καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἀσαφῶν καὶ συνεπτυγμένων τόπων τοῦ καθολικοῦ Τυπικοῦ. Ϛ'. ὅτι ἁπλῶς ἐν ταῖς προσθήκαις ταύταις ἀντίκειται εἰς τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ εἰς τὰς παραδόσεις τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ζ'. δὲ καὶ τελευταῖον ἐτόλμησεν ὁ πάντολμος νὰ γράψῃ μέσα εἰς ἕνα τοιοῦτον βιβλίον, ἐν οἷς ἀναφέρει περὶ τοῦ ἀντιχρίστου, ἕνα τόσον φοβερὸν καὶ τολμηρὸν λόγον, ὥστε ὁποῦ ἐφρίξαμεν, ὄχι μόνον νὰ τὸν παραδώσωμεν γραφῇ, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ὀνομαστὶ νὰ τὸν προφέρωμεν, διὰ τὸ κινδυνῶδες καὶ διὰ τὴν τῆς ἀτοπίας ὑπερβολήν· αὗται δὲ αἱ προσθῆκαι εὑρίσκονται εἰς τὰ ἀκόλουθα τῆς Βίβλου καταβατὰ 96. 104, 141, 167, 183, 184, 203, 204, 212, 300, 383. 399, 449, 502, 504, 533, 548, 549, καὶ εἴτις τῶν ἀλλαχοῦ τῆς γῆς ἀγορασάντων ἐκ τῶν κανονικῶν τούτων Βιβλίων, βούλεται ἐξαλεῖψαι τὰς ῥηθείσας νόθους προσθήκας καὶ διορθῶσαι τὸ ἑαυτοῦ βιβλίον, εὑρέτω τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἄνω καταβατῶν, ἐν οἷς αἱ προσθῆκαι εὑρίσκονται. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ἐγένετο τὸ παρὸν διὰ ἡμετέρας Πατριαρχικῆς ὑπογραφῆς κατασφαλισθὲν, καὶ διὰ τὴν σύστασιν τοῦ Βιβλίου, καὶ διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον. Εἴη δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις πᾶσι τοῖς ἐν εἰλικρινείᾳ ἀναγινώσκουσι.

ϡωϐ'. κατὰ μῆνα Αὔγουστον.

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ΝΕΟΦΥΤΟΣ.

ΤΟΙΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤ' ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΑΔΕΛΦΙΚΟΝ ΑΣΠΑΣΜΟΝ

ΕΛΛΗΣΙ τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. [Ρωμ.ά,14.] Ταῦτα εἶναι τὰ λόγια ὁποῦ ἐξεφώνησεν ὁ ἐν Χριστῷ λαλῶν Παῦλος, ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ διδάσκαλος. Διὰ νὰ διδάξῃ μὲ αὐτὰ ὅλους ἐκείνους ὁποῦ ἀγαποῦν τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ πλησίον, νὰ μὴ ὁμιλοῦν, ἢ νὰ συγγράφουν μὲ γλῶσσαν μόνον Ἑλληνικήν, ἵνα δι' αὐτῆς ὠφελοῦν μόνους τοὺς πεπαιδευμένους τε καὶ σοφούς, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁμιλοῦν, καὶ νὰ συγγράφουν καὶ μὲ γλῶσσαν ἁπλοϊκὴν ἐν ταὐτῷ, ἵνα δι' αὐτῆς ἐπίσης ὠφελοῦν καὶ τοὺς ἀσόφους καὶ ἁπλοϊκοὺς ἀδελφούς. Ποίαν γὰρ ὠφέλειαν, εἰπέ μοι, ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ἕνας ἁπλοῦς ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν ἑνὸς βιβλίου μόνον Ἑλληνικοῦ; δὲν θέλει νομισθῇ εἰς αὐτὸν ὁ τὸ βιβλίον γράψας βάρβαρος, καὶ αὐτὸς ἀντιστρόφως εἰς τὸν συγγράψαντα βάρβαρος; καὶ οἱ δύω ὁμοῦ οὐκ ἔσονται εἰς ἀέρα λαλοῦντες; ἐὰν γὰρ (φησὶν ὁ ἴδιος Παῦλος ἐλέγχων τοὺς Κορινθίους, διατὶ ἐκαυχῶντο πῶς ἔλαβον τὸ χάρισμα νὰ λαλοῦν γλώσσας, καὶ δὲν ἐπαρεκάλουν νὰ λάβουν ἐνταὐτῷ καὶ τὸ χάρισμα νὰ ἑρμηνεύουν αὐτὰς εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἀκολούθως νὰ οἰκοδομῶσι τὴν Ἐκκλησίαν), ἐὰν γὰρ φησὶ, μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐμοὶ βάρβαρος. [ά. Κορινθ. ιδ', 11.] Καὶ ὠφελεῖται μὲν ὁ Ἕλλην καὶ σοφὸς ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά, ἀλλ' ὁ ἁπλοῦς καὶ ἄσοφος ἀδελφὸς οὐκ οἰκοδομεῖται.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἀποστολικὴν ταύτην ἀκολουθοῦντες διδασκαλίαν, ἠθελήσαμεν διὰ τῆς παρούσης βίβλου νὰ ὠφελήσωμεν ἐνταὐτῷ καὶ τοὺς ἑλλογίμους καὶ σοφοὺς, καὶ τοὺς ἁπλοϊκοὺς καὶ ἀσόφους. Ἐκείνους μὲν, μὲ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, ἀποστολικῶν, συνοδικῶν τε καὶ μερικῶν. Τούτους δὲ, μὲ τὴν ἁπλουστέραν τῶν αὐτῶν Κανόνων ἑρμηνείαν τε καὶ ἐξήγησιν (1), καὶ ἀντιστρόφως πάλιν, τοὺς μὲν ἑλλογίμους καὶ σοφοὺς ἠθελήσαμεν νὰ ὠφελήσωμεν μὲ τὴν ἑρμηνείαν, παραθέμενοι λελυμένα εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπὸ τῶν παλαιῶν σοφῶν ἐν τοῖς κανόσιν εὑρισκόμενα ἄπορα καὶ μὴ παρὰ πάντων ἐκ τοῦ προχείρου νοούμενα· τοὺς δὲ ἁπλουστέρους, μὲ τὸ Ἑλληνικὸν, κανόντες τους νὰ ἔχουν εἰς αὐτοὺς τὴν προσήκουσαν ὑπόληψιν, καὶ νὰ μὴ τοὺς νομίζουν τῆς ἐδικῆς μας κοιλίας γεννή-

(1) Ἐντεῦθεν δείκνυται πόσον εἶναι ψυχρὸς, πόσον μάταιος καὶ πόσον ἄλογος ὁ λόγος τινῶν, ἤγουν, ὅτι οἱ θεῖοι Κανόνες δὲν πρέπει νὰ ἐξηγοῦνται εἰς τὸ ἁπλοῦν. Τί λέγεις, ἄνθρωπε, ὁποῖος καὶ ἂν ἦσαι ὁ ταῦτα λέγων; καὶ εἶναι δίκαιον, οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Κανόνες νὰ ἦναι μεταφρασμένοι μὲν εἰς τὰ ἀραβικὰ, εἰς τὰ συριακὰ, εἰς τὰ αἰθιοπικὰ, καὶ νὰ ἦναι ἐξηγημένοι εἰς τὰ λατινικὰ, ἰταλικὰ, σλαβωνικὰ, ἀγγλικὰ, καὶ σχεδὸν κάθε γένος τῶν καλουμένων χριστιανῶν, εἶναι δίκαιον νὰ ἔχῃ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τούτους μεταφρασμένους εἰς τὴν γλῶσσάν του, μόνον δὲ τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων Ἀνατολικῶν Γραικῶν, μέσα εἰς τοῦ ὁποίου τὰ σύνορα καὶ αἱ σύνοδοι συνεκροτήθησαν, καὶ οἱ πατέρες τῶν Κανόνων ἐξήνθησαν, καὶ οἱ ἐξηγηταὶ τούτων ἐβλάστησαν, εἶναι δίκαιον, λέγω, μόνον τοῦτο τὸ γένος νὰ στερῆται καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τοὺς θείους Κανόνας μεταφρασμένους εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσάν του; Καὶ ἂν τὸ ἐδικόν μας γένος εἶχε πρότερον τοὺς Κανόνας τούτους ἑλληνικοὺς, διατὶ ἤξευρε τὰ ἑλληνικά, πῶς δὲν πρέπει τὸ αὐτὸ νὰ ἔχῃ καὶ τώρα τοὺς Κανόνας ἁπλοῦς, διατὶ πλὴν τινων μόνα ἠξεύρει τὰ ἁπλᾶ; Εὐφήμει, ὦ ἄνθρωπε.

μία, τῶν Πνευματικῶν πατέρων ἡ πρὸς διόρθωσιν ἀπαιτουμένη γνῶσις, τῶν βασιλέων ἡ παρὰ πάντων ὀφειλομένη τιμή, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν χριστιανῶν ἡ πρέπουσα χριστιανοῦς διαγωγὴ καὶ κατάστασις, καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων Κανόνων ἡ κάτω ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία γίνεται μίμημα καὶ ἐκσφράγισμα τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας. Καὶ αἱ δύο ὁμοῦ ἱεραρχίαι ἀποκαθιστῶνται μία, ἓν μέλος, ἀνακρουομένη ἐναρμόνιόν τε καὶ πάγχορδον. Ἐκβαλε τοὺς κανόνας τῶν στοιχείων ἀπὸ τὴν ὑλικὴν κτίσιν, καὶ παρευθὺς λύεται ἡ τάξις, καὶ, λυομένης τῆς τάξεως, ὅλον τὸ πᾶν ἀφανίζεται. Ἐκβαλε καὶ τοὺς ἱεροὺς τούτους κανόνας ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ παρευθὺς ἐπεισέρχεται ἡ ἀταξία, καὶ ἐκ τῆς ἀταξίας ἅπασα ἡ ἱερὰ αὐτῆς διακόσμησις ἀφανίζεται.

«Ἐπιστράφου λοιπόν, Ἰακώβ, καὶ ἐπιλαβοῦ αὐτῆς.» [Βαρούχ δ. 2]. Ἐπιστράφητε, Πατριάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Κληρικοί, Μοναχοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες πνευματικοὶ πατέρες καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, καὶ ἐπιλάβεσθε τῆς βίβλου ταύτης μὲ τὰ δύο σας χέρια (1). «Πορεύεσθε πρὸς τὴν λάμψιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς, ἵνα φωτισθῆτε φωτισμὸν γνώσεως αἰώνιον. Ἀγαλλιᾶσθε ἐπὶ τὰ λόγιά της ὑπὲρ τοὺς εὑρίσκοντας σκῦλα πολλά. [Ψαλμ. ριή, 162] Ὅτι τὰ λόγια αὐτῆς ἁγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῇ, κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως.» [Ψαλ. ιά 7.] Εἴτε διὰ τῆς ἀνακρίσεως τῶν ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων δοκιμασθέντα καὶ καθαρισθέντα, εἴτε καὶ πολλαπλασίως διὰ τῶν τοπικῶν καὶ τῶν μερικῶν πατέρων, τοῦ ἑπτὰ παρὰ τῇ Γραφῇ ἀντὶ τοῦ πολλάκις λαμβανομένου. Ἐπιλαβόμενοι δὲ, μὴ γίνεσθε μόνον τῶν θείων νόμων τούτων ἀναγνῶσται καὶ ἀκροαταί, ἀλλὰ καὶ ποιηταί. «Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.» Ἵνα μὴ οἱ εἰς ζωὴν Κανόνες οὗτοι ὑπάρχοντες φυλαττόμενοι εὑρεθῶσιν εἰς θάνατον, ἀθετούμενοι.

Προσθήσω δὲ καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ Βαρούχ. «Μακάριοί ἐσμεν, Ἰσραήλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ ἡμῖν γνωστά ἐστι». Μακάριοι ἐστὲ, χριστιανοὶ ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τῆς βίβλου ταύτης ἠξιώθητε νὰ γνωρίσετε τὰ εὐάρεστα τῷ Θεῷ πατρικὰ καὶ συνοδικὰ παραγγέλματα. Ὁ θεῖος Δαβὶδ εἶπεν, ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὰς πολλὰς ἀστραπὰς καὶ ταραχὰς ἐφάνηκαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἐξεσκεπάσθηκαν τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης· «καὶ ἀστραπὰς ἐπλήθυνε, καὶ συνετάραξεν αὐτοὺς, καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης». [Ψαλ. ιζ'. 17.] Καὶ εἰς τὴν ὑποθεσίν μας ἁρμοδιώτατα τινὰς ἠμπορεῖ νὰ τὰ νοήσῃ ἀλληγορικῶς. Ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Κύριος ὡς ἄλλας ἀστραπὰς ἐπλήθυνε τὰς ἁγίας συνόδους, καὶ δι' αὐτῶν συνετάραξε καὶ ἠφάνισεν αὐτοὺς, ἤγουν τοὺς κακόφρονας αἱρετικοὺς, τότε καὶ αἱ πηγαὶ αὗται τῶν πνευματικῶν καὶ ζωηρρύτων ὑδάτων ὤφθησαν, καὶ τὰ νοητὰ θεμέλια ταῦτα τῆς οἰκουμένης, ὁηλ. τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀνεκαλύφθησαν. Ὅτι, προηγουμένως μὲν αἱ θεῖαι σύνοδοι, πρὸς ἀνατροπὴν τῶν δυσσεβῶν αἱρέσεων ἠθροίσθησαν, ἀθροισθεῖσαι δὲ, καὶ τὰ πρὸς τὸν τῶν χριστιανῶν βίον συντείνοντα ἐθέσπισαν, εἴτε νάματα οὐράνια θέλει τὰ ὀνομάσει τινάς, ὡσὰν ὁποῦ διὰ τούτων τὸ πρόσωπον ἅπαν τῆς ἐκκλησίας ποτίζεται, εἴτε θεμέλια πνευματικὰ, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα πᾶσα χριστιανικὴ οἰκοδομὴ ἑδράζεται. Ἀλλ' ὤφθησαν μὲν καὶ ἀνεκαλύφθησαν ἅπαξ τότε εἰς τὸ εἶναι ἐλθόντα. Ὤφθησαν δὲ καὶ νῦν καὶ ἀνεκαλύφθησαν διὰ τῆς ἁπλουστέρας, ὡς εἴπομεν, ἐξηγήσεως, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς τοῦ τύπου ἐκδόσεως.

Τίνες δὲ καὶ οἱ τὸ μέγα τοῦτο ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀναγκαιοτάτην καὶ μεγαλωφελεστάτην ταύτην βίβλον τῇ τυπογραφίᾳ ἐκδεδωκότες; Οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει τοῦ Ἄθω ὁσιώτατοι πατέρες, οἵ τε ἐν τοῖς ἱεροῖς Μοναστηρίοις, καὶ Σκήταις, καὶ Κελλίοις τὸν μοναδικὸν βίον ἀσκούμενοι, σὺν τοῖς ἐν τῷ Ὄρει εὑρεθεῖσιν ἁγίοις ἀρχιερεῦσι, καί τισιν ἄλλοις φιλοχρίστοις. Οὗτοι καὶ γὰρ οἱ εὐλογημένοι, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καλὰ ὁποῦ κάμνουσι φιλοξενοῦντες τοὺς ξένους, καὶ πολυειδῶς ἐλεοῦντες τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς, ἀκούσαντες περὶ τῆς βίβλου ταύτης, ὅτι εἶναι ἀναγκαία καὶ ὠφελιμωτάτη εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, προεθυμήθησαν ἅπαντες καὶ κατέβαλον ἕκαστος, κατὰ τὴν δύναμιν καὶ προαίρεσίν του, τὰ εἰς τὴν τυπογραφίαν ταύτης δαπανηθέντα χρήματα, ἵνα διὰ τούτου μὲν ὠφελήσωσι καὶ θρέψωσι πνευματικῶς τοὺς ἀδελφοὺς, καθὼς τοὺς τρέφουσι καὶ σωματικῶς· εἴ γε κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον «ἄρτος ἀγγέλων ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ᾧ ψυχαὶ τρέφονται Θεὸν πεινῶσαι», διὰ τῆς ὠφελείας δὲ ταύτης πλη-

(1) Μάλιστα δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ πνευματικοί, ἢ ὅσοι μέλλουν νὰ γένουν ἀρχιερεῖς καὶ πνευματικοί, τὴν βίβλον ταύτην πρέπει νὰ κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας παντοτεινά, εἰς τρόπον ὅτι, νὰ κοιμῶνται ἐπάνω εἰς αὐτὴν ὡσὰν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοῦ Ὁμήρου τὴν Ἰλιάδα, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ Κανόνας τόσον συχνὰ νὰ μελετοῦν, ὥστε ὁποῦ νὰ ἤξεύρουν αὐτοὺς ἀπὸ στόματος, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐξαιρέτως εἶναι, ἢ μέλλουν νὰ ἦναι, οἱ κυβερνῆται τοῦ καραβίου τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἠξεύρουν νὰ κρατοῦν ἐπιστημονικῶς τὸ πηδάλιον αὐτῆς, ἤτοι τοὺς ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ Κανόνας, ἵνα διὰ τῆς ἐμπείρου αὐτῶν κυβερνήσεως ἐλευθερόνουν τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τὴν φουρτοῦναν τῆς ἁμαρτίας.

ρώσωσι τὴν ἐντολὴν τῆς βασιλίδος τῶν ἀρετῶν ἁπασῶν, τῆς ἀγάπης. Ἐπεὶ, κατὰ τὸν αὐτὸν πάλιν θεολόγον· «ἀγάπη χρῆμα καθαρὸν καὶ Θεοῦ ὄντως ἄξιον, ἔργον δὲ αὐτῆς ἡ μετάδοσις. Καὶ διὰ τῶν δύο »ὁμοῦ κάμνουσι τὸ ἔργον τῶν νεφελῶν». Καθὼς γὰρ αἱ νεφέλαι λαμβάνουσι τὰς λεπτὰς ἀτμίδας ἐκ τοῦ στοιχείου τοῦ ὕδατος, καὶ πάλιν στρέφουν καὶ ἐκχέουσιν αὐτὰς εἰς αὐτὸ μὲ μίαν ἄφθονον βροχὴν, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ, λαμβάνοντες τὴν σωματικὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς, πάλιν στρέφουσι καὶ μεταδίδουσιν αὐτὴν εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐλεημοσύνης, φημὶ δὴ, τῆς τυπογραφίας τοῦ παρόντος ψυχωφελεστάτου βιβλίου, τοσοῦτον ἀνωτέραν καὶ κρείττονα, ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι κρείττων καὶ ἀνωτέρα τοῦ σώματος. Ὄντως ἐπαινετὸς ὁ ζῆλος αὐτῶν καὶ δίκαιος νὰ κηρύττεται εἰς αἰῶνα αἰῶνος! Ὄντως φιλάδελφος ἡ προθυμία! Ὄντως θεάρεστος ἡ μετάδοσις! καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον οὐκ ἐκ τοῦ περισσεύματος, ἀλλ' ἐκ τοῦ στερήματος τῶν περισσοτέρων γέγονε (1). Διὸ καὶ ἄξια νὰ ἀκούσῃ παρὰ Κυρίου ἐκεῖνο ὁποῦ ἤκουσεν ἡ χήρα, ἡ ἐκ τοῦ στερήματος αὐτῆς βαλοῦσα εἰς τὸ γαζοφυλάκιον καὶ εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ· «ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλε. Πάντες γὰρ »οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύματος αὐτῶν ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ στερήματος» (Λουκ. κα', 3).

Δέξασθε λοιπὸν ὑπτίαις χερσὶ τὴν πολυωφελῆ καὶ μεγαλωφελῆ ταύτην βίβλον, καὶ τὴν εὐθὺς μετὰ τὰς ἁγίας Γραφὰς ἀναγκαίαν ταύτην γραφὴν, ἅπασαι αἱ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαι δέξασθε. «Καὶ ὁ λαὸς ὁ ἀμαθὴς καὶ νήπιος, ὁ πρὶν ἐν σκότει τῆς ἀγνωσίας τῶν ἱερῶν Κανόνων καθήμενος, ἴδε τὸ μέγα τοῦτο τῆς ἐπιγνώσεως φῶς, καὶ φωτίσθητι.» [Ἡσ. θ', Ματθ. δ'. 16]. «Ἡ δήλωσις γὰρ, φησὶ, τῶν λόγων σου »φωτιεῖ καὶ συνετιεῖ νηπίους». [Ψαλμ. ριη' 130.]. Καὶ τὴν σωτηρίαν σας διὰ ταύτης πραγματευόμενοι, εὐχαριστεῖτε μὲν διὰ παντὸς καὶ δοξάζετε τὸν Θεὸν, τὸν διὰ τῆς χάριτός του πρόξενον ὑμῖν γενόμενον τοῦ τοιούτου καλοῦ· χεῖρας δὲ ἱκέτιδας πρὸς αὐτὸν αἴροντες, δεήθητε ὑπέρ τε τῶν κοπιασάντων, καὶ ἔργῳ, καὶ λόγῳ, καὶ μεταδόσει βιβλίων, καὶ ἀντιγραφῇ, καὶ τῇ τῶν τύπων ἐπιστασίᾳ, καὶ διαφόροις ἄλλοις τρόποις συνεργησάντων εἰς τὴν βίβλον ταύτην. Πρὸ δὲ πάντων, καὶ ἐν πᾶσι, καὶ μετὰ πάντων, δεήθητε ὑπὲρ τῶν ἐκδεδωκότων τύποις αὐτὴν ὁσιωτάτων πατέρων καὶ λοιπῶν εὐσεβῶν, ὡς ἂν τὸ πολυτάραχον τοῦ βίου κλυδώνιον ἐν γαλήνῃ, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ὁμονοίᾳ, καὶ τῇ ἄλλῃ σωρείᾳ τῶν ἀρετῶν διελθόντες, ἀχείμαστοι εἰς τὸν λιμένα τῆς ἄνω καταντήσωσι βασιλείας, καὶ τῆς ποθουμένης ἐπιτύχωσι σωτηρίας Ἔρρωσθε(2).

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Τί ἐστὶ Κανών;

Κανὼν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς λθ'. ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου) κυρίως μὲν εἶναι ξύλον, κοινῶς πῆχυς ὀνομαζόμενον, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ τεχνῖται διὰ νὰ ἰσάζουν τὰ ξύλα καὶ τὰς πέτρας, ὁποῦ δουλεύουσι. Βάλλοντες γὰρ τὸν πῆχυν τοῦτον εἰς τὰ δουλευόμενα παρ' αὐτῶν, ἐὰν ταῦτα ἦναι στραβὰ, ἔσω, ἢ ἔξω, ἰσάζουσιν αὐτὰ καὶ εὐθέα κατασκευάζουσιν· ἐκ τούτου δὲ, κατὰ μεταφορὰν, ὀνομάζονται Κανόνες καὶ αἱ ψῆφοι καὶ ἀποφάσεις, τόσον τῶν Ἀποστόλων, ὅσον καὶ τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος ἁγίων Πατέρων, οἱ εἰς τὴν παροῦσαν βίβλον περιεχόμενοι. Διατὶ καὶ αὐτοὶ, ὡσὰν τόσοι πῆχεις εὐθεῖς καὶ ἴσιοι, ἀποβάλλουσι μὲν ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους, κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς, κάθε ἀταξίαν καὶ στρεβλότητα τῶν ἠθῶν, προξενοῦσι δὲ εἰς αὐτοὺς κάθε εὐταξίαν καὶ ἰσότητα ἐκκλησιαστικῆς καὶ χριστιανικῆς καταστάσεως καὶ ἀρετῆς (3).

(1) Οὐ μόνον οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει πατέρες κατέβαλον τὴν δαπάνην, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι ἐκ διαφόρων μερῶν, ὧν τὰ ὀνόματα ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου, ἔβαλον ὅμως οἱ ἁγιορεῖται τὰ πλεῖω, καὶ αὐτοὶ ἔγιναν αἰτία νὰ ἰδῶσι καὶ ἄλλοι καὶ νὰ παρακινηθῶσιν εἰς τὸ καλὸν τοῦτο.

(2) Τὰ ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν τῆς ἐκδόσεως τῆς βίβλου ὅρα ἐν τῷ τέλει.

(3) Σημείωσαι δὲ, ὅτι, διὰ νὰ καταλάβῃ τινὰς εὐκολώτερα τοὺς παρόντας κανόνας, πρέπει νὰ ἠξεύρῃ ταῦτα τὰ κοινῶς θεωρούμενα ἀξιώματα εἰς ὅλους τοὺς κανόνας οἱονεί.

α'. Ὅτι οἱ κανόνες διαφέρουσιν ἀπὸ τοὺς ὅρους, ἀπὸ τοὺς νόμους, ἀπὸ τὰ δεκρέτα καὶ ἀπὸ τὰς δεκρετάλεις ἐπιστολάς· διότι οἱ μὲν κανόνες τῶν συνόδων κυρίως περιέχουσιν ὄχι τὰ δόγματα τῆς πίστεως, (εἰμὴ σπανιάκις), ἀλλὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν, καὶ κατάστασιν. Οἱ δὲ ὅροι τῶν συνόδων κυρίως περιέχουσι μόνα τὰ τῆς πίστεως δόγματα. Ἀγκαλὰ καὶ κάποτε καταχρηστικῶς καὶ οἱ κανόνες ὀνομάζονται ὅροι, ὡς τοῦτο δηλοῦται καὶ ἀπὸ διαφόρους κανόνας τῶν ἄλλων συνόδων, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ἑ. τῆς ἐν Καρθαγ. καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς, ὅπου λέγεται ὅτι ἀνεγνώσθησαν οἱ εἴκοσι ὅροι τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἤτοι οἱ κ' κανόνες αὐτῆς. Διαφέρουσιν οἱ κανόνες ἀπὸ τοὺς νόμους, καθ' ὅτι νόμοι κυρίως ὀνομάζονται οἱ πολιτικοὶ καὶ ἐξωτερικοὶ τῶν βασι-

χου Κωνσταντινουπόλεως (1), τοῦ Ἰωάννου Κίτρους (2), τοῦ Νικήτα (3) καὶ Πέτρου, διακόνου καὶ χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (4), τοὺς τοῦ Νηστευτοῦ κανόνας (τοὺς ὁποίους καὶ ἰδιαιτέρως ἐν τῷ τέλει τῶν κανόνων ἐλληνιστὶ ἐτάξαμεν διὰ τὴν αἰτίαν ὁποῦ λέγομεν ἐκεῖ.), καὶ τούτους εἰς τὴν συμφωνίαν συνηριθμήσαμεν. Οὐ παρεσημειώσαμεν ὅμως ἔξωθεν ἐν τῷ περιθωρίῳ καὶ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτῶν. Τοῦτο γὰρ τὸ προνόμιον ἐδώκαμεν εἰς μόνους τοὺς ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς ς΄. συνόδου βεβαιωθέντας, καὶ ἀκολούθως οἰκουμενικὴν ἰσχὺν ἔχοντας, καὶ παρὰ τῶν ἑρμηνευτῶν, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς καθολικοὺς κανόνας ἀποδεχθέντας τε καὶ ἑρμηνευθέντας.

Οὐ μόνον δὲ τούτους, ἀλλὰ καὶ τὰ θεσπίσματα καὶ νόμους τῶν βασιλέων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ Δίγεστα (5), Κώδηκάς τε (6) καὶ Ἰνστιτοῦτα (7) καὶ Νεαρὰς (8), καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τοὺς πολιτικοὺς νόμους φιλοκαλήσαντες, ἐρανίσθημεν καὶ ἐξ αὐτῶν ὅσα ἦτο ἢ σύμφωνα ὁπωσοῦν τοῖς ἱεροῖς Κανόσιν, ἢ καὶ ἀναπληρωτικὰ τούτων. Ὅσα δὲ ἦτο ἐναντία, ἠκυρώσαμεν, καθὼς αὐτὸ τοῦτο οἱ αὐτοὶ πάλιν πολιτικοὶ νόμοι θεσπίζουσι (9).

(1) Τοῦ ὁποίου, παρὰ μὲν τῷ αὐτῷ τόμῳ ἡ΄ μόνον κανόνες εὑρίσκονται, παρὰ τοῖς ἀκριβεστέροις δὲ, ια΄. Ἐποίησε δὲ τούτους ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ 1084 ἔτος, τοὺς ὁποίους ἠρμήνευσεν ὁ Βαλσαμών, οὓς καὶ αὐτοὺς ἐγράψαμεν χωριστά.

(2) Τοῦ ὁποίου κανόνες σώζονται ἐν χειρογράφοις κώδηξι λα΄ ἐν εἴδει ἀποκρίσεως πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Δυρραχίου τὸν Καββάσιλαν, ὅστις ἔζη ὀλίγον ὕστερον ἀπὸ τὸν Βαλσαμ. ἢ σχεδὸν κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα.

(3) Τοῦ ὁποίου Κανόνες ι΄ σώζονται σταλέντες πρὸς Κωνσταντῖνον ἐπίσκοπον ἐν χειρογράφοις κώδηξι.

(4) Τούτου σώζονται ἀποκρίσεις κδ΄ ἐν τῷ β΄. τόμῳ τῆς συλλογῆς τῶν συνοδικῶν, σελ. 1001, τὰς ὁποίας ἐποίησε πρὸς ἄλλα τόσα ἰσάριθμα ἐρωτήματα ὁποῦ ἐρωτήθη· ἔζη δὲ κατὰ τὸ 1100 ἔτος.

(5) Δίγεστα, ὄνομά ἐστι λατινικόν· σημαίνει δὲ ἁπλῶς διάταξιν, καὶ διατάξεις πληθυντικῶς· ἐνταῦθα δὲ δηλοῖ τοὺς νόμους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοὺς ὁποίους ἐκ διαφόρων ἐθνῶν συνάξας ἐποίησεν ἐξ αὐτῶν πεντήκοντα βιβλία, τοὺς πλέον ἐκλεκτοὺς, καὶ τοὺς ὠνόμασε Δίγεστα, καθὸ περὶ τῶν πρακτέων καὶ μὴ πρακτέων διατάσσουσι.

(6) Κώδηξ, εἶναι λέξις ἑλληνική, καὶ σημαίνει δέρμα· λαμβάνεται δὲ περιεκτικῶς ἀντὶ βιβλίου δερματίνου, καθὼς ἐνταῦθα· λέγεται γὰρ Κώδηκας τὸ νομικὸν δωδεκάβιβλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἰς τρεῖς κώδικας διαιρούμενον.

(7) Ἰνστιτοῦτα ἐστὶ λέξις λατινική· σημαίνει δὲ εἰσαγωγήν· ἐνταῦθα δηλοῖ τὴν νομικὴν προπαίδειαν ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς κατάληψιν τῆς τῶν νόμων ἐπιστήμης.

(8) Νεαρὰ, εἶναι ἡ νεωστὶ ἐκδοθεῖσα διάταξις ὁτουδήποτε βασιλέως, καὶ σημαίνει νόμον πολιτικόν.

(9) Σημείωσαι δὲ, ὅτι τρεῖς μεγάλοι καὶ σοφοὶ ἄνδρες ἐσύντεμαν τοὺς βασιλικοὺς νόμους· ὁ σοφώτατος Φώτιος, εἰς ιδ΄ τίτλους ἀνακεφαλαιώσας τὰ Ἰνστιτοῦτα, καὶ Δίγεστα, καὶ Κώδηκας, καὶ Νεαρὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ὁ σοφὸς ἀνὴρ Μιχαὴλ ὁ ἀνθύπατος καὶ κριτὴς, Ἀτταλειάτης ἐπιλεγόμενος, κατὰ κέλευσιν Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, εἰς τίτλους ιε΄. Τοὺς πολιτικοὺς τούτους νόμους περιλαβών, ὡς εὑρίσκονται εἰς τὸ β΄. βιβλίον τοῦ Γιοῦρις Γραικορωμ., καὶ ὁ σοφὸς Κωνσταντῖνος ὁ Ἁρμενόπουλος καὶ κριτὴς τῆς Θεσσαλονίκης, εἰς ἓξ βιβλία συντεμὼν αὐτοὺς, ἥτις καὶ Ἑξάβιβλος καλεῖται. Ἐκ τούτων δὲ τῶν τριῶν, μᾶλλον ἐγκρίνεται ἡ τοῦ Φωτίου σύνοψις, ὡς ἀκριβεστέρα· ἔκαμαν δὲ καὶ ὁ Λέων, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱός του ἐκλογὴν συντομωτέραν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἐπιδιόρθωσιν εἰς τὸ φιλανθρωπότερον, ἥτις περιέχεται εἰς τίτλους ογ΄ καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ β΄. βιβλίον τοῦ Γιοῦρ. Γραικόρ. σελ. 79. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἴπομεν, ἐκρίναμεν νὰ συναρμόσωμεν μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ τοὺς πολιτικοὺς νόμους τῶν βασιλέων, δὲν θέλει εἶναι ἔξω τοῦ πρέποντος, τὸ νὰ ἀναφέρωμεν ἐν συντόμῳ ἐδῶ χάριν τῶν φιλομαθῶν πόθεν ἔλαβον τὴν ἀρχὴν οἱ πολιτικοὶ οὗτοι νόμοι. Τὸν παλαιὸν καιρὸν οὔτε οἱ βασιλεῖς εἶχον κατάστασιν, οὔτε οἱ νόμοι αὐτῶν εἶχον εὐταξίαν τινά. Πρῶτος δὲ ὁ Ἄππιος Κλαύδιος, μὲ ἄλλους δέκα ἄνδρας ὁμοῦ, ἐσύναξε μὲν ὅσα νόμιμα εὑρίσκοντο εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἢ ἄγραφα ἢ γεγραμμένα, διεσκορπισμένα ὄντα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἀσύνθετα· ἔστειλε δὲ καὶ ἔφερεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος καὶ Σόλωνος, καὶ ἀπὸ ἄλλους τόπους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐξ αὐτῶν διαλέξας τὰ καλήτερα, ἔκαμε δώδεκα βιβλία, Δωδεκάβιβλον ὀνομάσας αὐτά. Μετὰ τὸν Ἄππιον ἄλλοι πάλιν σοφοὶ, ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Γάϊον, ἔκαμαν ἄλλας νομοθεσίας. Καὶ μετὰ τούτους ἄλλοι διάφοροι βασιλεῖς ἔγραψαν διαφόρους νόμους καὶ ἑρμηνείας, καθὼς τοὺς ἐφάνη συμφέρον διὰ τὴν πολιτείαν· εἰς τρόπον ὅτι, τὰ βιβλία τῶν νόμων τούτων ἐπληθύνθησαν, ὡς λέγει ὁ ἀοίδιμος Δοσίθεος καὶ ἄλλοι, καὶ ἔγιναν περισσότερα ἀπὸ δύω χιλιάδας, ἕως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου· ταῦτα δὲ πάντα ἐσύναξεν ὁ αὐτὸς Ἰουστινιανὸς μὲ τὸ μέσον τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, Ἰωάννου Πατρικίου τοῦ Τριβουνιανοῦ, Θεοφίλου καὶ Θεοδώρου, εἰς πεντήκοντα βιβλία, τὰ ὁποῖα ὠνόμασε Δίγεστα, ἤτοι διατάξεις. Αὐτὸς ὁ ἴδιος βασιλεὺς ἔκαμε καὶ τρεῖς Κώδηκας, ὀνομαζομένους Γρηγοριανὸν, Ἑρμογενειανὸν καὶ Θεοδοσιανὸν, τοὺς ὁποίους ἐνώσας μὲ τοὺς νόμους, ὁποῦ ἔκαμε διὰ Θαλαλαίου, Ἀνατολίου καὶ Ἰσιδώρου, ἐποίησε δώδεκα βιβλία, καὶ τὰ ὠνόμασε Δωδεκάβιβλον τῶν Κωδήκων. Αὐτὸς ἔκαμε καὶ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ προπαίδειαν τῶν νόμων, τὴν ὁποίαν Ἰνστιτοῦτα ὠνόμασεν, ἥτις ἦτο ὡσὰν πρῶτα στοιχεῖα εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἐμάνθανον τοὺς νόμους· αὐτὸς ἐσύναξε εἰς χωριστὸν βιβλίον καὶ τὰς Νεαρὰς, ἤτοι τὰς νέας διατάξεις, ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων καὶ τὰς ἰδικάς του, αἵτινες ἦσαν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. Οὐ μόνον δὲ τούτους πάντας τοὺς νόμους ἐσύναξεν ὁ Ἰουστινιανός, ἀλλὰ καὶ μετέφρασεν αὐτοὺς ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐξήγησεν αὐτοὺς μὲ τὸ μέσον τῶν ἀνωτέρω σοφῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Τριβουνιανοῦ, ὅστις καθὼς ἦτο ἐπιδέξιος εἰς τὸν νοῦν, ἔτσι ἦτο ἐπιδέξιος καὶ εἰς τὴν φιλαργυρίαν. Διὰ τοῦτο παίρνωντας ἄσπρα ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ εἶχον ὑποθέσεις, ἢ ἄλλαζε τοὺς νόμους κατὰ τὸ θέλημα ἐκείνων ὁποῦ τοῦ τὰ ἔδιδαν, ἢ τοὺς ἄφι-

Τελευταῖον δὲ ἐσπουδάσαμεν νὰ πλουτίσωμεν τὸ βιβλίον καὶ μὲ διαφόρους φιλολογικὰς ὑποσημειώσεις συντελούσας ἢ πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν τῆς ἑρμηνείας, ἢ καὶ πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἐναντιοφανῶν κανόνων, ἢ καὶ κατὰ ἄλλον τινὰ τρόπον χρήσιμα, διὰ νὰ κατασκευάσωμεν μὲ ταῦτα πάντα ποθητὴν καὶ ἐρασμίαν τὴν βίβλον εἰς ὅλους. Ὥστε ὁποῦ ἡ παρ' ἡμῶν προτιθεμένη τράπεζα πνευματικὴ εἰς τοὺς ἀδελφούς, δὲν εἶναι λιτὴ καὶ μονοειδής, διὰ νὰ φέρῃ ἀηδίαν καὶ κόρον εἰς τοὺς ἐδικούς της συνδαιτυμόνας, ἀλλ' εἶναι καὶ διάφορος καὶ κατὰ πάντα ὠφέλιμος, διὰ νὰ προξενῇ ἐν ταὐτῷ καὶ ἡδονὴν καὶ ὠφέλειαν. Ὁ Ἕλλην καὶ ἀπερίεργος ἀναγινώσκει μόνον τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Κανόνος καὶ εὐχαριστεῖται.

Ὁ ἁπλοῦς καὶ ἀπερίεργος ἀναγινώσκει τὴν ἑρμηνείαν μοναχὴν καὶ ἀρκεῖται. Ὁ περίεργος ἀναγινώσκει καὶ τὴν συμφωνίαν καὶ ἀναπαύεται.

Ὁ περίεργος καὶ κατὰ πολλὰ φιλόπονος, ἀναγινώσκει ἀκόμη καὶ τὴν ὑποσημείωσιν καὶ ἡδύνεται.

Ἐν τῷ τέλει δὲ τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐπροσθέσαμεν καὶ τὴν περὶ συνοικεσίων διδασκαλίαν ὡς ἀναγκαίαν (1). Τούτων οὕτως εἰρημένων, καὶ τῆς ἐξηγήσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων ἀναγκαιοτάτης οὔσης πρὸς τὴν κοινὴν ἁπάντων τῶν χριστιανῶν σωτηρίαν, καιρὸς ἁρμόδιος εἶναι νὰ ἐκφωνήσω ἐκεῖνο τὸ προφητικὸν τοῦ Βαρούχ· «Αὕτη ἡ βίβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ νόμος ὁ ὑπάρχων εἰς τὸν αἰῶνα». [Βαρουχ. δ'. 1]. Αὕτη ἡ βίβλος εἶναι ἡ μετὰ τὰς ἁγίας Γραφὰς ἁγία Γραφή, ἡ μετὰ τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν διαθήκην Διαθήκη. Τὰ μετὰ τὰ πρῶτα καὶ θεόπνευστα λόγια, δεύτερα καὶ θεόπνευστα λόγια. Αὕτη ἐστὶ τὰ αἰώνια ὅρια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ νόμοι οἱ ὑπάρχοντες εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐξωτερικοὺς καὶ βασιλικοὺς νόμους τῶν Διγέστων, των Ἰνστιτούτων, τῶν Κωδήκων, τῶν Νεαρῶν ὑπερέχοντες. Ἐκείνους μὲν γὰρ βασιλεῖς μόνον ἐξέδωκαν, τούτους δὲ, αἱ μὲν σύνοδοι, οἰκουμενικαί τε καὶ τοπικαί, διὰ Πνεύματος ἁγίου, ὡς εἴπομεν, ἐθέσπισαν, οἱ δὲ βασιλεῖς ἐπεκύρωσαν. Αὕτη ὡς ἀληθῶς ἐστι, καθὼς αὐτὴν ἐπωνομάσαμεν, τὸ Πηδάλιον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου αὐτὴ κυβερνωμένη, ἀσφαλῶς τοὺς ἐν αὐτῇ ναύτας καὶ ἐπιβάτας, ἱερωμένους τε λέγω καὶ λαϊκοὺς, πρὸς τὸν ἀκύμαντον παραπέμπει τῆς ἄνω βασιλείας λιμένα. Αὕτη ἐστὶν ὁ καρπὸς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ὁ σκοπὸς, διὰ τὸν ὁποῖον τόσοι βασιλεῖς ἐξώδευσαν καὶ ἐκοπίασαν, τόσοι Πατριάρχαι ἵδρωσαν, τόσοι ἀρχιερεῖς θεοφόροι καὶ πνευματοφόροι ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ὡδοιπόρησαν (καὶ γηραλέοι καὶ ἀσθενεῖς πολλάκις ὑπάρχοντες) καὶ συνόδους οἰκουμενικάς τε καὶ τοπικὰς συνεκρότησαν καὶ τόσους χρόνους ἐμόχθησαν.

Καὶ ἵνα ἐπὶ παραδείγματος δηλώσω τὸ πᾶν, καθὼς ἡ παντουργικὴ ἁγία Τριὰς, τὸν πρῶτον καὶ ὑλικὸν τοῦτον κόσμον δημιουργήσασα μὲ διαφόρους φυσικοὺς κανόνας τῶν στοιχείων αὐτὸν συνηρμόσατο, ἐξ ὧν ἡ τάξις, καὶ ἐκ τῆς τάξεως ἡ συνοχὴ τοῦ παντὸς διασώζεται, καὶ γίνεται καθὼς εἶπεν ὁ Ὀρφεὺς, ὅλη ἡ κτίσις μία μουσικὴ συμφωνία ἐκ διαφόρων κανόνων, ὥσπερ ἔκ τινων πολυειδῶν καὶ πολυμιγῶν φθόγγων ἀνακρουομένη, τοιουτοτρόπως ἡ αὐτὴ Τριὰς καὶ τὸν δεύτερον τοῦτον καὶ νοητὸν κόσμον τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας κατασκευάσασα, μὲ τοὺς ἱεροὺς τούτους καὶ θείους Κανόνας συνέδησεν αὐτὸν καὶ συνέπηξε· ἐξ ὧν ἡ τῶν Πατριαρχῶν ἀποτίκτεται εὐταξία, ἡ τῶν Ἀρχιερέων ἁρμονία, ἡ τῶν Ἱερέων κοσμιότης, τῶν Διακόνων ἡ σεμνοπρέπεια, τῶν Κληρικῶν ἡ σεβασμιότης, τῶν Μοναχῶν ἡ εὐρυθ-

νε σκοτεινοὺς καὶ ἀμφιβόλους, διὰ νὰ μὴ καταλαμβάνουν οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ διὰ νὰ πίπτουν εἰς διχόνοιαν· ὕστερον δὲ Λέων ὁ σοφὸς, συνάξας ὅλα τὰ Δίγεστα καὶ τοὺς Κώδηκας καὶ τὰ Ἰνστιτοῦτα καὶ τὰς Νεαρὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ καθαρίσας αὐτά, τὰ ἤνωσεν ὅλα εἰς ἑξήκοντα βιβλία, ἅτινα καὶ Ἑξηκοντάβιβλον ὠνόμασε, τὴν ὁποίαν διεμοίρασεν εἰς ἓξ τμήματα καὶ τεύχη μεγάλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ καθ' ἓν βιβλία περιεῖχε πολλά. Τελευταῖον δὲ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος, δευτέραν ἀνακάθαρσιν ἐποίησε τῶν νόμων τούτων, καὶ τὰ μὲν ἐνεργοῦντα νόμιμα ἐκ τῶν τῆς Πεντηκονταβίβλου τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν τῆς Δωδεκαβίβλου, τὰ ἔβαλεν εἰς τὴν Ἑξηκοντάβιβλον τοῦ πατρός του Λέοντος, τὰ δὲ ἀπρακτήσαντα, ἀφῆκεν ἔξω· ἀπρακτήσαντα δὲ λέγω, καθὸ οὐκ ἐτέθησαν εἰς τὰ βασιλικὰ ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ καθὼς ἐφάνη εὔλογον εἰς αὐτὸν, καὶ οὐχὶ εἰς πάντας τοὺς βασιλεῖς· ἐπειδὴ, ὡς λέγει ὁ σοφὸς Δοσίθεος (σελ. 443 τῆς Δωδεκαβίβλ.), ἡ τάξις ὁποῦ ἔβαλεν εἰς τοὺς νόμους ὁ Ἰουστινιανός, σύγκρισιν οὐκ ἔχει, οὔτε εὑρεθήσεται ἄλλος εἰπεῖν ἢ γράψαι καλλίονα. Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ Μιχαὴλ ὁ Ἀτταλειάτης, ὅτι πολλὰς μὲν Νεαρὰς ὁ Λέων ἐξέδωκεν (αἵτινες κατὰ τὸν Βλάσταριν ἦτο ἑκατὸν ὀκτὼ, ἢ ὡς ἄλλοι λέγουσιν, ἑκατὸν εἴκοσιν), ὅλαι ὅμως δὲν ἐκράτησαν· ἀλλ' ἐκεῖναι μόναι, ὅσαι ἐπροστέθησαν εἰς τὰ ἐλλείποντα τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ὅσαι ἔγράφησαν εἰς ὑποθέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοι νόμοι δὲν ἦτο (σελ. 77 τῆς Γιοῦρις). Νόμος δὲ εἶναι, κατὰ τὸν Βαρῖνον, βασιλικὸν πρόσταγμα ἢ διάταξις διορθωτικὴ παντὸς ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου πλημμελήματος· ἢ λόγος προστάσσων ἃ δεῖ, καὶ ἀπαγορεύων ἃ μὴ δεῖ. Καλοῦνται δὲ οἱ πολιτικοὶ νόμοι, τύποι πραγματικοὶ καὶ θεῖα Γράμματα.

(1) Ταύτην μάλιστα συνερανίσαμεν ἐκ τῆς βίβλου τῆς καλουμένης Γιοῦρις λατινικὰ, ἤγουν τοῦ νομίμου τοῦ Γραικορωμαϊκοῦ.

ματα. Καὶ τούτους καὶ ἐκείνους ὁμοῦ, πλουτίζοντες μὲ ἕνα βιβλίον, δύσκολον μὲν νὰ εὑρεθῇ, διὰ τὸ ὀλιγοτύπωτον, δυσκολώτερον δὲ νὰ ἀποκτηθῇ ἀπὸ τὸν καθ' ἕνα, διὰ τὸ πολυέξοδον. Τοῦτο ἐστάθη ἡ πρώτη καὶ καθολικὴ αἰτία ὁποῦ παρεκίνησεν ἡμᾶς, ἀδελφοί, νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐγχείρησιν τῆς παρούσης βίβλου.

Ἐστάθη ἀκόμη καὶ ἄλλη μία εἰδικωτέρα αἰτία ἡ ἐφεξῆς. Δὲν ὑπεφέραμεν, ἀγαπητοί, νὰ βλέπωμεν εἰς πολλὰ πολλῶν πνευματικῶν χυδαιονομοκάνονα χειρόγραφα, κατακερματισμένους τοὺς θείους τούτους καὶ ἱεροὺς Κανόνας, νενοθευμένους, ψευδεπιγράφους, ἄλλους ἀντ' ἄλλων, καὶ τὰς ἑρμηνείας τῶν ἐξηγητῶν ἀντὶ τῶν κυρίως Κανόνων ἐκλαμβανομένας, καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι καὶ τὰς ἑρμηνείας ταύτας περιέχοντα, διεφθαρμένας, παρεξηγημένας καὶ ἀλλόκοτά τινα καὶ ἐσφαλμένα διδασκούσας. Ἐξ ὧν τί ἐτίκτετο; καρπὸς θανατηφόρος βεβαιότατα, καὶ ἀπωλείας παραίτιος ψυχικῆς, καὶ εἰς τοὺς κακῶς διορθοῦντας πνευματικούς, καὶ εἰς τοὺς κακῶς ὑπ' αὐτῶν διορθουμένους ἁμαρτωλούς. Εἴπερ, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὁ σκαμβὸς κανὼν σκαμβὰ ποιεῖ καὶ τὰ κανονιζόμενα. Ὅθεν ἡμεῖς, διὰ νὰ θεραπεύσωμεν τὰ θανατηφόρα ρεύματα ταῦτα, διὰ τῶν ὁποίων ἐποτίζοντο οἱ ἀδελφοί μας ἀνατροπὴν θολερὰν κατὰ τὸν προφήτην, [Ἀββ. β', 15.] ἐσπουδάσαμεν νὰ ἀναβάμωμεν εἰς τὰς πρώτας πηγάς, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἐξαντλήσωμεν γλυκύτατα, καθαρὰ καὶ ζωηφόρα τὰ ὕδατα· τὸ λέγω φανερώτερα, ἐσπουδάσαμεν νὰ εὕρωμεν τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν Πανδεκτῶν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ὄχι μόνον νὰ μεταγράψωμεν ὁλόκληρον καὶ ἀκέραιον αὐτολεξεὶ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τῶν θείων Κανόνων, ἀλλὰ καὶ νὰ μεθερμηνεύσωμεν εἰς τὴν ἁπλουστέραν ταύτην διάλεκτον τὰς ἀληθεῖς καὶ Ἑλληνικὰς ἑρμηνείας τῶν γνησίων καὶ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἐγκρινομένων ἐξηγητῶν τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων. Πρῶτον μέν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ σχεδὸν πανταχοῦ, τοῦ τὴν πρώτην τάξιν ἔχοντος θαυμαστοῦ καὶ ἐπιφανοῦς Ἰωάννουτοῦ Ζωναρᾶ(1), καὶ ἑπομένως Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶνος(2).

(1) Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἦνθει ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ 1118 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· μέγας δὲ Δρουγγάριος χρηματίσας πρότερον τῆς βίγλης, καὶ πρωτοασικρῆτις, μοναχὸς ὕστερον ἔγινεν ἐν τῇ μονῇ, ὡς λέγουσι, τῆς ἁγίας Γλυκερίας, καὶ παρακινηθεὶς ἀπό τινας, ὡς αὐτὸς τοῦτο λέγει ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν Κανόνων, σοφώτατα καὶ ἄριστα πάντων τῶν μετὰ ταῦτα ἑρμηνευτῶν ἐξηγήσατο τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ζ'. οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ πάντων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, ὡς μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ ἀνώνυμός τις παρὰ Λέοντι τῷ Ἀλατίῳ· ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφής τε ἅμα καὶ κομψός. Εἰς τούτου τὰς ἑρμηνίας τόσον πολλὰ κατ' ἴχνος ἠκολούθησε μετὰ ταῦτα ὁ Βαλσαμών, ὥστε ὁποῦ ὄχι μόνον ἀναφέρει ταύτας εἰς τὰς ἰδικάς του ἑρμηνείας κατὰ τὸ νόημα, ἀλλὰ εἰς τὰ περισσότερα μέρη καὶ αὐτὰς τὰς ἰδίας λέξεις καὶ περιόδους μεταχειρίζεται τοῦ Ζωναρᾶ, καὶ ὑπερφυέστατον αὐτὸν ὀνομάζει εἰς πολλὰ μέρη, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς πρὸς Ἀμμοῦν ἐπιστολῆς τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου· καθὼς καὶ ὁ Βλάσταρις παρομοίως ὑπερφυῆ αὐτὸν ὀνομάζει, ὁ δὲ Ἀνώνυμος παρὰ Ἀλατίῳ θαυμαστὸν Ζωναρᾶν καλεῖ. Αἱ ἑρμηνεῖαί του ὅμως ὅλαι δὲν σώζονται· οὔτε γὰρ εἰς τοὺς κανόνας τοῦ Νύσσης, ἢ τοῦ Τιμοθέου, ἢ τοῦ Θεοφίλου, ἢ τοῦ Κυρίλλου σώζεταί τις ἑρμηνεία τοῦ Ζωναρᾶ ἐν ταῖς Πανδέκταις. Κοντὰ δὲ εἰς τὰς τῶν κανόνων ἑρμηνείας, καὶ γενικὴν ἱστορίαν συνέγραψεν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς ἀναστασίμους τῆς ὀκτωήχου κανόνας τοῦ Δαμασκηνοῦ εἰς πλάτος ἡρμήνευσεν.

(2) Θεόδωρος ὁ Βαλσαμὼν ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Μιχαὴλ, πατριάρχου τῆς Ἁγχιάλου, τοῦ καὶ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, κατὰ τὸ τέλος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, ὑστερώτερος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ζωναρᾶ καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Ἀριστηνοῦ, διάκονος χρηματίσας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ νομοφύλαξ, καὶ χαρτοφύλαξ, καὶ πρῶτος τῶν Βλαχερνῶν. Κατὰ δὲ τὸ 1203 βασιλεύοντος Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ πατριαρχεύοντος Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου, κανονικάς τινας ἐρωταποκρίσεις ἔγραψεν, αἵτινες εἶναι αἱ πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, κατὰ τὸ 1204 ἔτος, ἐχειροτονήθη καὶ πατριάρχης Ἀντιοχείας, καὶ ἐπιγράμματα συνέθηκεν εἰς τὸν διαληφθέντα Γεώργιον τὸν Ξιφιλῖνον. Οὗτος οὖν διὰ προσταγῆς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ πατριάρχου παρακινηθείς, ἔτι διάκονος ὤν, ὡς αὐτὸς τοῦτο λέγει ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ νομοκάνονος, τοὺς παρὰ τοῦ Φωτίου συνοψισθέντας δεκατέσσαρας τίτλους τῶν βασιλικῶν νόμων, ταὐτὸν εἰπεῖν τὸ νομοκάνονον τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου, ἐσχολίασε καὶ εἰς πάντας τοὺς θείους κανόνας, ἀποστολικούς, συνοδικούς τε καὶ πατρικούς, ἑρμηνείας ἐποίησε πλατυτάτας καὶ πολυστίχους, αἵτινες σώζονται ἕως τοῦ νῦν· δύο δὲ μέρη συμπληροῦσι τὰς ἑρμηνείας αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὧν τὸ πρῶτόν ἐστιν αὐτὴ δὴ ἡ τοῦ Ζωναρᾶ προλαβοῦσα ἑρμηνεία, τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον κατὰ τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς λέξεις αὐτὰς μεταχειρίζεται· τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἑρμηνείας του εἶναι νόμοι πολιτικοὶ καὶ σημειώματα πατριαρχικά, καὶ Νεαραὶ βασιλέων. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἐξηγήσεων τοῦ ἀνδρὸς τούτου, εἴτε ἐπιτυγχάνει, εἴτε καὶ μή, ἡμεῖς μὲν οὐ λέγομεν, αἰδοῖ τοῦ ἀνδρός, καίτοι ἐν πολλοῖς αὐτὸν διορθοῦντες, ἔξω τῆς ἀληθείας ἐκπίπτοντα, καὶ ἐναντιούμενον αὐτὸν ἑαυτῷ ἀποδεικνύοντες· μαρτυρήσει δὲ ἀντὶ ἡμῶν ὁ σοφὸς ἀνὴρ Ἰωάννης ὁ Κίτρους, ἐν οἷς γράφει (σελ. 333 τοῦ Γιοῦρ. Γραικ.) πρὸς Κωνσταντίνον Καββάσιλαν τὸν Δυρραχίου περὶ τοῦ Βαλσαμώνος λέγων· «ὁ ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ ὁ Ἀντιοχείας, τρίβων μὲν ἦν ἐς ἀκριβὲς τῶν νομικῶν καὶ κανονικῶν νομοθετημάτων· τὰ μέντοι συγγράμματα τούτου, ὅσα πρὸς κανονικὰ καὶ νομικὰ λήμματα ἐξηνέχθησαν, οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἀκριβείας ἐχόμενα καταφαίνονται· ἀλλὰ τὸ παράδοξον, ὡσπερανεὶ ἐκλήθης μάλιστα καὶ παρορράσεως προϊόντα, καίπου καὶ ἐφ' ἑαυτῶν μεριζόμενα· ἐγὼ δὲ, καὶ ζωντος ἐκείνου, πολλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει νομοτριβουμένων ἀκήκοα, ἐπιλαμβανομένων τινῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου γνωμοδοτημάτων, ὡς μὴ κατὰ μοῖραν ἐξενεχθέντων, ἔν τε κανόνων ἑρμηνείαις καὶ νόμων, καὶ ἄλλοις τοιοῖσδε συγγράμμασι. Καὶ ἵνα ἐγὼ συντόμως εἴπω, ὁ Βαλσαμὼν

σπανιάκις δὲ Ἀλεξίου τοῦ Ἀριστηνοῦ (1), πολλάκις τοῦ ἀνωνύμου (2), καὶ ἄλλων (3).

Κοντὰ δὲ εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἐσπουδάσαμεν, ἐκ πλαγίου παντὸς τοῦ εἰς ἐξήγησιν προκειμένου κανόνος, νὰ παρασημειώσωμεν μὲ Ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας καὶ τὸν ἀριθμὸν ὅλων ἐκείνων τῶν Κανόνων, ὁποῦ εἶναι ὁπωσοῦν σύμφωνοι μὲ τὸν ἐξηγούμενον καθ' αὐτό. Εἶτα καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἀρκεσθέντες, μετὰ πολλοῦ κόπου ἐπεμελήθημεν καθ' ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς παραλλήλους καὶ συμφώνους κανόνας νὰ ὑποστρώσωμεν μὲ βραχυλογίαν ὑποκάτω τῆς ἑρμηνείας τοῦ κυρίου Κανόνος, κάνοντες καὶ ἐκείνων εὐσύνοπτον τὴν ἔννοιαν μὲ τὸν τρόπον τοῦτον. Ὡσὰν ὁποῦ ἀπὸ μόνον τὸν ἀριθμὸν, ἂν δὲν ἰδῇ καθ' ἕνα εἰς τὸν τόπον του, ὁ ἀναγινώσκων τίποτε δὲν καταλαμβάνει, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀνοίγῃ συχνὰ τὸ βιβλίον, καὶ νὰ ἐρευνᾷ ποῦ εὑρίσκονται οἱ σημειούμενοι. Τὸ ὁποῖον πῶς εἶναι ἐργῶδες καὶ ζάλης πολλῆς πρόξενον, τίς δὲν τὸ ὁμολογεῖ; Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἠθελήσαμεν νὰ κάμωμεν καὶ τοῦτον τὸν κόπον ξεχωριστά. Εἰ γὰρ καὶ φαίνεται ἡ περιληπτικὴ αὕτη συμφωνία τρόπον τινὰ περιττὴ διὰ τὴν ταὐτολογίαν, κατὰ ἄλλον ὅμως τρόπον εἶναι ἀναγαία διὰ τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων εὐκολίαν. Διότι ἀσυγκρίτως εὐκολώτερον εἶναι εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ εὑρίσκῃ εἰς ἕνα μέρος συναγμένους ἐν συντόμῳ ὅλους τοὺς συμφωνοῦντας κανόνας, καὶ μὲ μίαν ὀμματίαν νὰ θεωρηθῇ ποῦ συμφωνοῦν, καὶ ποῦ διαφέρουν, πάρεξ νὰ γυρίζῃ τόσα φύλλα, διὰ νὰ εὑρίσκῃ ς'. ἢ ἡ. ἢ ί. τυχὸν κανόνας, καὶ ἕως ὁποῦ νὰ εὑρίσκῃ τὸν ἕνα, νὰ ἀλησμονᾷ τὸν ἄλλον, καὶ ἀκολούθως νὰ ματαιοπονῇ ζητῶν τὰ δυσπερίληπτα.

Ὥστε, ἂν πολλὰ νομοκάνονα εὑρίσκωνται εἰς ὑποθέσεις ἀνάγοντα τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, διὰ τὸ εὐσύνοπτόν τε καὶ εὐκολομνημόνευτον (καθὼς εἶνε τὸ τοῦ Ματθαίου Βλαστάρεως, τὸ τοῦ Φωτίου καὶ ἄλλων), δὲν εἶναι ἐστερημένον τοῦ τοιούτου καυχήματος, καὶ τὸ Κανονικὸν τοῦτο. Σχεδὸν γὰρ κάθε κανὼν ὁ συμφωνίαν ἔχων μια διαφορετικὴ ὑπόθεσίς ἐστι. Ἀεὶ δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς μὲν τοὺς πρώτους τῇ τάξει κανόνας ἡ συμφωνία τῶν ὑστέρων γίνεται, οἱ δὲ ὕστεροι εἰς τοὺς πρώτους ἀναφέρονται. Ὀλιγάκις δε οἱ πρῶτοι εἰς τοὺς ὑστέρους ἀνακαλοῦνται.

Ἵνα δὲ πλήρης ἡ συμφωνία γένηται, ἀπηνθήσαμεν καὶ τοὺς Κανόνας τῶν λοιπῶν πατέρων, τῶν μὴ ὑπὸ οἰκουμενικῆς συνόδου βεβαιωθέντων, λέγω δὴ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου (4), τοῦ Νικολάου Πατριάρ-

πρὸς τὸν Ζωναρᾶν συγκρινόμενος, ὡς ἀτελὴς παῖς πρὸς τέλειον ἄνδρα εὑρίσκεται· ἀγκαλὰ καὶ ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος παρὰ Ἀρμενοπούλῳ (σελ. 288 τοῦ Γιοῦρ. Γραικορ.) καὶ ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῷ Τόμῳ τῆς ἀγάπης (σελ. 583), καὶ ὁ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ (σελ. 264) σοφώτατον ἐν τοῖς νόμοις καὶ Κανόσι καλοῦσιν αὐτόν.

(1) Ἀλέξιος ὁ Ἀριστηνὸς ἐν τοῖς χρόνοις καὶ αὐτὸς ἦν τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, μεταγενέστερος τοῦ Ζωναρᾶ, ὀλίγον δὲ προγενέστερος τοῦ Βαλσαμῶνος, κατὰ τὸ 1166 ἔτος τῆς σωτηρίας· διάκονος δὲ καὶ νομοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας γενόμενος. ἐπιτομὴν εἰς πάντας τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐποίησεν, ὃ δὴ καὶ νομοκάνονον ὀνομάζεται.

(2) Ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς ὅτι μὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν Ἀριστηνὸν, καὶ ὅτι ὑστερώτερος ἐκείνου, μαρτυρεῖ τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα· ἐν μὲν γὰρ τῷ οε'. ἀποστολικῷ λέγει περὶ τῆς ἐπιτομῆς τοῦ Ἀριστηνοῦ ὁ τὸν παρόντα συνοψήσας κανόνα, οὐ καλῶς τοῦτον ἐνόησεν· ἐν δὲ τῳ ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀριστηνοῦ λέγει· ὁ γοῦν συνοψήσας τὸν παρόντα κανόνα, τὸν μὲν ἐν πλάτει κείμενον ἀφορισμὸν τῶν διγάμων, τῷ ἀθετοῦντι τὴν παρθενίαν παρέδραμεν· ὅθεν θαυμάζω πῶς ὁ Δοσίθεος καὶ ἄλλοι ὑπέλαβον νὰ ἦνε οὗτος ὁ Ἀριστηνός· τινὲς δὲ λέγουσι νὰ ἦναι Συμεὼν ὁ Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης. Ἑρμηνείαν οὖν καὶ οὗτος ποιεῖται εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἕως τοῦ πδ'. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, συντομωτέραν μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς τοῦ Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος, ἐν ἐνίοις δὲ καὶ πλατυτέραν, τῆς δὲ τοῦ Ἀριστηνοῦ ἀείποτε πλατυτέραν.

(3) Κοντὰ δὲ εἰς τούτους μερικὰ ἐρανίσθημεν καὶ ἀπὸ τὸ νομοκάνονον τοῦ σοφοῦ ἐν ἱερομονάχοις Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως, ὅστις ἤκμαζε κοντὰ τὸ 1335 ἔτος, καὶ ἠκολούθησεν εἰς τὰς ἑρμηνείας τοῦ Ζωναρᾶ, καὶ μάλιστα τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀπὸ τὸν Ἰωσὴφ τὸν Αἰγύπτιον, ὅστις ἐστάθη παραφραστὴς καὶ ἑρμηνευτὴς τῶν κανόνων εἰς τὰ ἀραβικὰ καὶ πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη, ἀκμάζων κατὰ τὸ 1398 ἔτος, ἀπὸ τὰ νομοκάνονα Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχέως καὶ Ἰωάννου τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν, τοῦ χρηματίσαντος μὲν πρότερον πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας, ὕστερον δὲ εὑρισκομένου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποκρισιαρίου τοῦ Ἀναστασίου Ἀντιοχείας κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (Δοσίθ. σελ. 514. τῆς δωδεκαβίβλου), ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ γενομένου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν Πατριάρχην Εὐτύχιον, καὶ ὡς ἁγίου ἑορταζομένου ἐν τῷ μηναίῳ τῇ λα'. Φεβρουαρίου, ὅστις, κατὰ μὲν τὸν Δοσίθεον, ἄλλος ἐστὶν ἀπὸ τὸν Ἀντιοχέα Ἰωάννην, κατὰ δὲ ἄλλους ὁ αὐτός ἐστι μὲ τὸν Ἀντιοχέα· ἐκαλεῖτο γὰρ οὕτος καὶ Ἀντιοχεὺς, διατὶ ἐγένετο, ὡς εἴπομεν, τῆς Ἀντιοχείας πρεσβύτερος· εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς συνεισφέρωμεν μέρος τι εἰς τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, οὐχὶ μίαν ψιλὴν μετάφρασιν ποιήσαντες τῆς λέξεως, καθὼς ἤθελε νομίσει τινὰς, ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς ἐξηγηταῖς ἐλλείποντα ἀναπληρώσαντες, τὰ ἀσαφῆ σαφηνίσαντες, τὰ ἐναντία διορθώσαντες καὶ τὰ περιττὰ περικόψαντες, τοῦτο, λέγω, θέλουσι τὸ γνωρίσει οἱ φιλολόγοι ἀπὸ τὴν παράλληλον θέσιν καὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς εἰς τὸ ἁπλοῦν ἑρμηνείας ταύτης.

(4) Τοῦ ὁποίου, παρὰ μὲν τῷ τόμῳ τῶν συνοδικῶν ιζ' μόνον κανόνες εὑρίσκονται, παρ' ἄλλοις δὲ λζ'. ἔζη δὲ κατὰ τὸ 814 ἔτος ὁ ἅγιος οὗτος, ἀλλὰ τούτου τοὺς κανόνας καὶ ξεχωριστὰ ἐγράψαμεν ἐν τῷ τέλει, μεταφρασμένους εἰς τὸ ἁπλοῦν.

«Ὅτι παρὰ πάντων πρέπει νὰ φυλάττωνται οἱ θεῖοι Κανόνες ἀπαρασάλευτα. Οἱ γὰρ μὴ φυλαττοντες, εἰς φρικτὰ ἐπιτίμια ὑποβάλλονται».

«Ταῦτα περὶ Κανόνων διατετάχθω ὑμῖν παρ' ἡμῶν, ὦ Ἐπίσκοποι. Ὑμεῖς δὲ ἐμμένοντες αὐτοῖς σω»θήσεσθε, καὶ εἰρήνην ἕξετε, ἀπειθοῦντες δὲ κολασθήσεσθε, καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων ἀΐδιον ἕξετε, δί»κην τῆς ἀνηκοΐας τὴν προσήκουσαν τιννῦντες. (οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῶν Κανόνων.).

«Τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν »ἐδικαιώσαμεν». (τῆς δ'. Καν. ά.).

«Ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ, ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους καὶ ἀσφαλεῖς πρὸς ψυχῶν »θεραπείαν καὶ ἰατρείαν παθῶν τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δεχθέντας καὶ κυ»ρωθέντας, ἀλλαμὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν, ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων Ἀποστόλων, πέ Κανό»νας. Τῶν τε οἰκουμενικῶν τεσσάρων συνόδων κατ' ὄνομα. Τῶν τοπικῶν ὀνομαστὶ, καὶ τῶν κατὰ μέρος

λέων. Οἱ δὲ κανόνες εἶναι ἐσωτερικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ἰσχυρότεροι ἀπὸ τοὺς νόμους, καθὼς κατωτέρω θέλομεν εἰπεῖ χωριστά. Διαφέρουσιν οἱ κανόνες ἀπὸ τὰ δεκρέτα, καθ' ὅτι, ὡς διδάσκει ὁ Γρατιανὸς, διαιρέσ. γ', οἱ κανόνες μὲν, ἢ ὑπὸ μερικῆς συνόδου ἐδιωρίσθησαν, ἢ ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς ὡρίσθησαν, ἢ ἐβεβαιώθησαν. Τὸ δὲ δεκρέτον εἶναι ἐκεῖνο, ὁποῦ ὁ Πατριάρχης ἀποφαίνεται μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ, πρὸς μηδενὸς συμβουλὴν ἢ ἀπόκρισιν. Διαφέρουσιν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰς δεκρετάλεις ἐπιστολὰς, καθ' ὅτι αὐταὶ διατάττονται ἢ ἀπὸ Πάπαν, ἢ Πατριάρχην ἢ καὶ μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ πρὸς δογματικὴν συμβουλὴν (Δοσίθ. σελ. 600 τῆς Δωδεκαβίβλου).

β'. Πρέπει νὰ ἠξεύρῃ τινὰς, ὅτι ὅσοι κανόνες δὲν περιέχουσι φανερῶς τὸ ἐπιτίμιον ἐκείνων ὁποῦ τοὺς παραβαίνουσιν, αὐτοὶ κατὰ τὸ σιωπώμενον, δίδουσιν ἄδειαν εἰς τὸν κατὰ τόπον ἀρχιερέα νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ἁπαθῶς τὸ πρέπον καὶ ἁρμόδιον, ὁποῦ ἤθελε γνωρίσει. ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ μὲ τῆς ς'. ὅρα τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ μετὰ τοὺς κανόνας αὐτοῦ, τὰ μὴ ἐν τοῖς ἄλλοις Κανόσιν ἀναφερόμενα.

γ'. Πρέπει τινὰς νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα ἄλλοι μὲν κανόνες ἐπιτιμῶσι περισσότερον καιρόν, ἄλλοι δὲ ὀλιγώτερον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν περισσοτέραν, ἢ ὀλιγωτέραν μετάνοιαν τῶν ἁμαρτανόντων, οὕτω περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον καὶ τὸ ἐπιτίμιον αὐτῶν διορίζεται (περὶ οὗ ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ'. τῆς α'.), καὶ κατὰ τὴν περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν τῆς ἐκκλησίας αὔξησιν καὶ κραταίωσιν (ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου).

δ'. Πρέπει νὰ ἠξεύρῃ κάθε ἕνας, ὅτι, κατὰ τὸ δ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ Φωτίου, οἱ κανόνες δὲν ἐκτίθενται ἀπὸ ἕνα ἐπίσκοπον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς κοινότητος καὶ συνόδου τῶν ἐπισκόπων, καθὼς ὁ μζ'. Βασιλ. λέγει· «τοὺς πλείονας ἐπισκόπους ἐν ταὐτῷ »γενέσθαι, καὶ οὕτως ἐκθέσθαι τὸν κανόνα», καὶ ὁ ς'. τοῦ Νύσσης, λέγων· «τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς ἐξουσίαν κανόνων οὐκ ἀξιόπιστον».

ε'. Ὅτι ὅποιος ὁμιλεῖ ἀπὸ συνοδικοὺς κανόνας, ὁ λόγος του ἔχει τ' ἀξιόπιστον, κατὰ τὸν ς'. τοῦ Νύσσης.

ς'. Ὅτι ὅποιος κατ' αὐτοὺς κάμνει, ἔχει τὸ ἀκίνδυνον, κατὰ τὸν ἴδιον μζ'. τοῦ Βασιλείου.

ζ'. Ὅτι ὅποιος παραβαίνει κανόνα συνοδικὸν, πρέπει νὰ λαμβάνῃ, ὡς εἴπομεν, τὸ ἐπιτίμιον, ὁποῦ διορίζει ὁ ὑπ' αὐτοῦ παραβαινόμενος κανὼν, κατὰ τὸν β'. τῆς ς'. Συνοδικοὶ δὲ κανόνες εἶναι καὶ ὀνομάζονται οὐ μόνον οἱ ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν ἐκτεθέντες συνόδων, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ὑπὸ τῶν τοπικῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις οἱ ὑπό τινων ἰδίᾳ συγγραφέντες ἁγίων. Καὶ δύναμιν μάλιστα οἰκουμενικῶν κανόνων ἔχουσι, τόσον οἱ παρὰ τῶν τοπικῶν συνόδων, ὅσον καὶ οἱ παρὰ τῶν μερικῶν συντεθέντες ἁγίων· διότι παρ' οἰκουμενικῶν συνόδων τῆς τετάρτης, λέγω, καὶ ἕκτης καὶ ἑβδόμης ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν, ὡς φαίνεται ἐν τῷ α'. κανόνι τῆς τετάρτης τε καὶ ἑβδόμης, καὶ ἐν τῷ β'. τῆς Πενθέκτης.

η'. Ὅτι ἐκεῖνο, ὁποῦ οἱ κανόνες φανερῶς οὐ γράφουσι, τοῦτο ἐκ τῶν ὁμοίων τῶν ἐν τοῖς κανόσι γεγραμμένων πρέπει νὰ κρίνεται καὶ νὰ συμπεραίνεται, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιε'. τῆς ς', ἢ καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, ἢ καὶ ἐκ τῆς διακρίσεως τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

θ'. Ὅτι πάντα τὰ σπάνια καὶ οἰκονομικὰ καὶ τὰ ἐξ ἀνάγκης, ἢ τινος πονηρᾶς συνηθείας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα τὰ παρὰ κανόνας γενόμενα, νόμος καὶ κανὼν καὶ παράδειγμα τῆς ἐκκλησίας οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ξη'. ἀποστολικοῦ. Πλὴν καὶ τῆς οἰκονομίας ταύτης καὶ ἀνάγκης παρελθούσης, πάλιν οἱ κανόνες κρατοῦσιν. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μς'. καὶ τὸν ιγ'. κανόνα τῆς α'.

ι'. Ὅτι τὰ περισσότερα ἐπιτίμια, τὰ ὑπὸ τῶν κανόνων διοριζόμενα, τρίτου προσώπου ὄντα. προστακτικοῦ μὴ παρόντος, ἐξ ἀνάγκης χρειάζονται καὶ β'. πρόσωπον παρὸν (ὅπερ ἐστὶν ἡ σύνοδος), διὰ νὰ ἐνεργηθοῦν· καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. ἀποστολικοῦ.

ια'. Ὅτι οἱ κανόνες καὶ νόμοι ἐτέθησαν περὶ τῶν κοινῶν καὶ οὐ περὶ τῶν μερικῶν. καὶ περὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον συμβαινόντων, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν σπανίως ἀκολουθούντων.

ιβ'. Ὅτι οἱ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων κανόνες μᾶλλον ἰσχύουσι τῶν τοπικῶν, καὶ οἱ τῶν τοπικῶν μᾶλλον ἰσχύουσι τῶν κατὰ μέρος πατέρων. καὶ μάλιστα τῶν μὴ ὑπὸ συνόδου οἰκουμενικῆς κυρωθέντων· καὶ ἀνάγνωθι τὸ ῥητὸν τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου περὶ τούτου, κείμενον εἰς τὴν γ'. ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς ά.

ιγ'. Ὅτι ἔνθα οὐκ ἔστι κανὼν ἢ ἔγγραφος νόμος, κρατεῖ ἡ καλὴ συνήθεια, ἡ ὀρθῷ λόγῳ καὶ πολλοῖς ἔτεσι δοκιμασθεῖσα. καὶ μὴ ἐγγράφῳ κανόνι ἢ νόμῳ ἐναντιουμένη, τάξιν κανόνος καὶ νόμου ἐπέχουσα· καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ά τῆς ἐν Σαρδικῇ.

ιδ'. Ὅτι πάντα τὰ κακῶς κριθέντα καὶ τυπωθέντα, οὔτε κανὼν οὔτε νόμος, οὔτε χρόνος, οὔτε συνήθεια βεβαιοῖ, κατὰ τοὺς νομικούς.

»Πατέρων ὀνομαστί. Καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράττειν Κανόνας ἢ ἀθετεῖν».

«Εἰ δέ τις ἀλῶ Κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται «κατὰ τὸν τοιοῦτον Κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ, ἐν ᾧπερ πταίει, »θεραπευόμενος». (τῆς ς'. β'.).

«Ἀγαλλιώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴ τις εὕροι σκῦλα πολλά, ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζό»μεθα καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγ»γων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἑξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν τοπι»κῶς συναθροισθεισῶν, . . . Καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν. . . . Καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμ»πουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν. Οὓς δὲ τῇ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν. Οὓς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, »καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν. Οὓς δὲ ἐπιτιμίῳ παραδιδόασι, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν». (τῆς ζ'. ἁ.).

«Θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσ»σάρων συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας, τουτέστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, »καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης, καὶ τῆς ἐν Χαλκιδόνι.» (Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ ρλά.)

«Θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἑπτὰ »συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας (διὰ τοῦ βεβαιωθέντας δηλοῦνται οἱ Κανόνες τῶν τοπικῶν συνο«δων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων οἱ παρὰ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων βεβαιωθέντες, κατὰ τὸν Βαλσα»μῶνα)· τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων συνόδων τὰ δόγματα, καθάπερ τὰς θείας Γραφὰς δεχόμεθα, καὶ τοὺς »Κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν.» (τῶν Βασιλικῶν βιβλ. έ. τίτλ. γ'. κεφ. β'. παρὰ Φωτ. τιτλ. ά. κεφ. β'.).

«Ἡ τρίτη διάταξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν τοὺς τῶν ἑπτὰ συνόδων Κανόνας θέλει κρατεῖν καὶ τὰ »δόγματα αὐτῶν, ὡς τὰς θείας Γραφάς.» (παρὰ Φωτίῳ τίτλῳ ά. κεφ. β'.).

«Λέων ὁ σοφὸς (ἐν βιβλ. έ. Βασιλικῶν, τίτλ. γ'. κεφ. ά.) λέγει, δέχομαι τὰς ἁγίας ἑπτὰ οἰκουμενικὰς »συνόδους ὡς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον».

«Ὡρίσθη παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων χρῆναι καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι τοὺς εἴτε εἰς πίστιν, »εἴτε εἰς Κανόνας ἁμαρτήσαντας. (ἡ οἰκουμεν. έ. σύνοδος ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, σελ. 392 τοῦ »β'. τόμου τῶν συνοδικῶν·) Ὅρα φοβερὸν λόγον, ἀγαπητέ.»

«Τοῖς ἐν καταφρονήσει τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους Κανόνας τῶν ἱερῶν Πατέρων ἡμῶν, οἵ, καὶ »τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες, πρὸς θείαν ὁδηγοῦ»σιν εὐλάβειαν, ἀνάθεμα.» (ἡ σύνοδος ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρο»γέν. σελ. 977 τοῦ β'. τόμ. τῶν συνοδικῶν, ἤτοι ὁ Τόμος τῆς ἑνώσεως.)

«Ὅτι οἱ θεῖοι Κανόνες ὑπὲρ τοὺς βασιλικοὺς νόμους ἰσχύουσιν.»

«Ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς δ'. συνόδου γέγραπται· «οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. Τῷ θειοτάτῳ Δεσπότῃ »τῆς οἰκουμένης (τῷ Μαρκιανῷ δηλ.) ἤρεσε, μὴ κατὰ τὰ θεῖα γράμματα ἢ πραγματικοὺς τύπους, τὰ »τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων προβαίνειν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Κανόνας τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων νομο»θετηθέντας. Ἡ σύνοδος εἶπε. Κατὰ τῶν Κανόνων, πραγματικὸν μηδὲν ἰσχύσει. Οἱ Κανόνες τῶν πατέ»ρων κρατείτωσαν.» Καὶ πάλιν· «δεόμεθα, ὥστε ἀργῆσαι ἀναντιῤῥήτως τὰ ἐπὶ βλάβῃ τῶν Κανόνων πραγ»ματικά, πραχθέντα τισὶν ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ· κρατῆσαι δὲ τοὺς Κανόνας διὰ πάντων . . . πάντες τὰ αὐ»τὰ λέγομεν. Ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσει. Οἱ Κανόνες κρατείτωσαν . . . Κατὰ τὴν ψῆφον τῆς ἁγίας »συνόδου, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις ἁπάσαις τὰ τῶν Κανόνων κρατείτω.»

«Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὡρισμένοις προκομίσοι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ »καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ.» (τῆς γ'. ὁ ἡ.)

«Οἱ τοῖς Κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι, ἄκυροί εἰσι.» (βιβλ. ά. τίτλ. β'. διατάξει ιβ'. Φωτ. τίτλ. ά. κεφ. β'.).

«Οἱ μὲν γάρ, ἦγουν οἱ Κανόνες, παρὰ βασιλέων καὶ ἁγίων Πατέρων ἐκτεθέντες, καὶ στηριχθέντες, ὡς αἱ »θεῖαι Γραφαὶ δέχονται. Οἱ δὲ νόμοι, παρὰ βασιλέων μόνον ἐδέχθησαν ἢ συνετέθησαν· καὶ διὰ τοῦτο οὐ κατι»σχύσουσι τῶν θείων Γραφῶν οὐδὲ τῶν Κανόνων». (Βαλσαμὼν σχολ. εἰς τὸ ἀνωτέρω β'. κεφ. τοῦ Φωτίου.)

«Μή μοι τοὺς ἔξω νόμους λέγε· ἐπεὶ καὶ ὁ τελώνης νόμον πληροῖ τὸν ἔξωθεν, ἀλλ' ὅμως κολάζεται» (ὁ Χρυσόστομος ὁμιλ. νζ'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.)· καὶ πάλιν· «οὐδὲ γὰρ ἅπαντας ξυμφερόντως πολλάκις »εἰσφέρουσι τοὺς νόμους οἱ βασιλεῖς» (ὁμιλ. ς'. εἰς τοὺς ἀνδριάν.).

«Λέγει ὅμως ὁ Βλάσταρις, ὅτι μεγάλην ροπὴν τοῖς θείοις Κανόσιν (ἤτοι βοήθειαν) οἱ φιλευσεβεῖς ἐκ-

»πορίζουσι νόμοι· τὰ μὲν, ἐκείνοις συντρέχοντες, τὰ δὲ καὶ ἀναπληροῦντες, ἅπερ ἐκείνοις ἔσθ' ὅπη παρεῖ»ται.» (κεφάλ. έ. τοῦ στοιχ. Κ'.).

«Ὅτι οἱ θεῖοι Κανόνες καὶ ὑπὲρ τὰ τυπικὰ ἰσχύουσιν, ὅταν αὐτοῖς ἐναντιοῦνται ταῦτα, καὶ μάλιστα τὰ κατὰ μέρος καὶ τοπικά.»

«Φησὶ γὰρ ὁ Βλάσταρις· «ἀπὸ τῆς ρλά. Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς γνοίης ἄν, ὅτι τὰ γινόμενα παρὰ τῶν »Κτιτόρων ἐν τοῖς Μαναστηρίοις τυπικὰ στέργειν ὀφείλουσιν, εἰ μή που τοῖς Κανόσιν ἐναντιοῦνται.» (κεφ. ις'. τοῦ λ'. στοιχ.).

Ἐπίγραμμα εἰς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας ἡρωελεγεῖον.

Εὖτε μὲν ὑλήεντα, Τριὰς τεχνήσατο Κόσμον
Στοιχιακοῖς Κανόσιν, τὸν ῥά. συνηρμόσατο.

Τοῖς ἐπὶ ἐμμενέων, Κόσμος μέγας οὔποτ' ὀλεῖται.
Τάξις τε ζαθέη, εὐνομίη τε πέλει.

Αὐτὰρ ὅτε Χριστοῖο, ἐπώνυμον ἤδρασε Κόσμον,
Τοῖς δ' ἱεροῖς Κανόσιν, σύνδεσέ μιν προφρόνως.

Ὧν διὰ λοξὸν ἅπαν, ἔθος εἴργεται ἀμπλακιάων,
Ἁρμονίη δ' ἱερῆς, Εὐνομίης κρατέει.

Δεῦρ' ἴτε οἶσι μέμηλεν, ἔρως σοφίης θεοπνεύστου,
Τοὺς μάλα ἐνδυκέως, χείρεσι λαμβάνετε.

Εἰς τὴν Βίβλον ἰαμβικόν.

Ἰθύνεται μὲν πᾶσα ναῦς πηδαλίῳ,
Βίβλῳ δὲ τῇδε πᾶσα ἡ Ἐκκλησία.

«Ὅσοι τῷ Κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος» (Γαλ. ς'. 16).

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

«Πῶς οὐκ ἄτοπον Ρωμαίων μὲν νόμον μηδενὶ ἀγνοεῖν ἐξεῖναι, μηδ' ἂν σφόδρα ἤ τις ἀγροικίας καὶ ἀ»μαθέστατος, μηδὲ εἶναι νόμον τὸν βοηθοῦντα τοῖς πραττομένοις δι' ἄγνοιαν· τοὺς δὲ τῆς σωτηρίας ἀ»γνοεῖν μυσταγωγούς, τὰς τῆς σωτηρίας ἀρχὰς, κἂν τ' ἄλλα τυγχάνωσι τῶν ἁπλουστέρων ὄντες, καὶ »μὴ βαθεῖς τὴν διάνοιαν;» λόγ. εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον.

Τοῦ Χρυσοστόμου.

«Ἤκουσα καὶ οὐκ ἐτήρησα. . . οὐκ ἐτήρησας; κατέγνως σεαυτοῦ· εἰς τὸ ἥμισυ ἐτήρησας, κἂν μὴ »τηρήσῃς, εἴπῃς δὲ, οὐκ ἐτήρησα. Ὁ γὰρ καταγνοὺς ἑαυτοῦ ἐπὶ τὸ μὴ τηρῆσαι, ἐπὶ τὸ τηρῆσαι σπου»δάζει». (λόγ. δ'. περὶ Μετανοίας, σελ. 785 τοῦ ς'. τόμ. τῆς ἐν Ἑτώνῃ ἐκδόσεως).

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.

«Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν ἀμελοῦμεν, ὅσην ὑπομένομεν βλάβην, ὅσην »πενίαν· οὐ γὰρ ἄν ποτε τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιλαβώμεθα πολιτείας οἱ μηδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους εἰδό»ντες, καθ' οὓς πολιτεύεσθαι χρή.» Ὅρα ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθ. σειρᾷ κεφ. ιγ'. στοίχ. 52 ἑρμηνεύων τὸ «διὰ τοῦτο, πᾶς γραμματεὺς, καὶ τὰ λοιπά».

Τοῦ ἁγίου Μαξίμου.

«Πολλοί ἐσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιοῦντες· ἀλλ' οὖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ὤφειλε νο»θεύειν διὰ τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ὁμολογεῖν μὲν τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ἀποκρύπτειν δὲ τὴν τοῦ »Θεοῦ ἀλήθειαν, ἵνα μὴ ὑπόδικοι γενώμεθα, μετὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως, καὶ τῆς τοῦ λόγου »τοῦ Θεοῦ παρεξηγήσεως» (κεφ. πέ. τῆς δ'. ἑκατοντ. τῶν περὶ ἀγάπης. σελ. 329 τῆς Φιλοκαλ.)

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Διάφοροι σύνοδοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν συνελεύσεις (1) ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους κατά τινας (2) ἔγιναν. Πρώτη μὲν ἐν ἔτει 33 ἢ 34 ἀπὸ Χριστοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀποστόλου, ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα, ὅτε, προτεθέντων Ἰωσὴφ καὶ Ματθίου, ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν. [Πράξ. ά.]. Δευτέρα δὲ, ὅταν μὲ τὸ νὰ ἦτο ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία τῶν πιστευσάντων, ὅσοι εἶχον χωράφια καὶ ὁσπήτια, ἢ ἄλλο τι, ἐπώλουν αὐτὰ καὶ ἔφερον τὰς τιμὰς εἰς τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων, διὰ νὰ κυβερνοῦν τοὺς μὴ ἔχοντας. [Πράξ. δ'. 4.] Ἀγκαλὰ καὶ ἡ συνέλευσις αὕτη δὲν συμπεραίνεται φανερῶς ἀπὸ τὸ κείμενον τῶν πράξεων. Τρίτη, ὅταν ἐδιαλέχθησαν οἱ ἑπτὰ διάκονοι διὰ νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς τραπέζας. [Πράξ. ς'. 2.] Τετάρτη, ὅταν ἀκούσαντες οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἐκ περιτομῆς ἀδελφοὶ, ὅτι ἐβάπτισεν ὁ Πέτρος τὸν ἐθνικὸν Κορνήλιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, διεφέροντο μὲ αὐτόν. [Πράξ. ιά. 1. 2.] Πέμπτη, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐσυνάχθησαν διὰ νὰ θεωρήσουν τὸ ζήτημα, ἂν οἱ μὴ περιτεμνόμενοι κατὰ τὸν νόμον Μωσέως πιστοὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ σωθοῦν, καθὼς τοῦτο ἔλεγόν τινες καταβάντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἀντιόχειαν. Τὴν ὁποίαν ταύτην, κυρίως σύνοδον καὶ συνέλευσιν τῶν Ἀποστόλων πρέπει νὰ ὀνομάζῃ κάθε κριτικὸς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παράδειγμα, καὶ πρωτότυπον τῶν μετὰ ταῦτα συνόδων, ἐπειδὴ περιέχει καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τῶν συνόδων· «ἐξανέστησαν γάρ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως »τῶν Φαρισσαίων, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς» [Πράξ. ιέ. 5.] (ἰδοὺ ἡ ἔρις καὶ ἡ φιλονεικία, δι' »ἣν ἡ σύνοδος ἐχρειάζετο)· «συνήχθησαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι» [Αὐτόθ 6.] (ἰδοὺ ἡσύνο»δος καὶ ἡ συνέλευσις ὀνομαστὶ λεγομένη)· «πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης,» [Αὐτόθ. 7.] (ἰδοὺ ἡ προ»ηγουμένη ἔρευνα δι' αὐτήν)· «τότε ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ.» [Αὐτόθ 22.]. Καὶ «ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν» [28.] κ. τ. (ἰδοὺ.ἡ ψῆφος καὶ ἡ ἀπόφασις). Ἐγένετο δὲ ἡ συνέλευσις αὕτη μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ ἔτει 17. Ἔκτη συνέλευσις τῶν Ἀποστόλων ἔγινεν ἐν ἔτει 56 ἢ 58, ὅταν. εἰσελθόντος τοῦ Παύλου πρὸς τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον, «παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν ἅπαντες οἱ πρεσβύτεροι». [Πράξ. κά. 18.] Τινὲς δὲ θέλουσι νὰ ἔγινε καὶ ἄλλη συνέλευσις τῶν Ἀποστόλων ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἥτις ἐξέθετο κανόνας θ', καθὼς σημειώνουσι μερικοὶ Δυτικοὶ πατέρες (περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πέ. ἀποστολικοῦ), καὶ ἄλλαι ἀκόμα, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μεγαλωτά-

(1) Εἶπα συνελεύσεις μᾶλλον, διατὶ ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδῳ ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς Λατίνους, ἡμεῖς συνέλευσιν τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζομεν καὶ ὄχι σύνοδον, καθὼς Σίλβεστρος ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης γράφει, τμῆμα ς'. κεφ. ς'. καὶ ὀρθῶς ὁ σοφώτατος ἀπεκρίθη· σύνοδος μὲν γάρ ἐστιν ἡ τῶν τῆς ἐκκλησίας λογάδων, ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ κλιμάτων τῆς γῆς, εἰς μίαν τινὰ πόλιν συλλογή· συνέλευσις δὲ, ἡ αὐτῶν τούτων ἐν ῥητῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ τόπου καὶ χρόνου συμπαρουσίασις.

(2) Ὁ Δοσίθεος ἀπὸ σελ. 14. ἕως 18 τῆς Δωδεκαβίβλου ἀναφέρει ταύτας. Ὁμοίως καὶ ὁ Σπυρίδων ἀρχιμανδρίτης ὁ Μῖλιας ἐν τῇ σελ. 1015. τοῦ β'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων αὐτολεξεὶ παρὰ τοῦ Δοσιθέου ταύτης ἐρανισθείς. Πλὴν καὶ οἱ δύω ἀτάκτως περιέχουσι τὰς συνελεύσεις τῶν Ἀποστόλων ταύτας κατὰ τὸν ἀριθμόν. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς, ἀκολουθήσαντες μᾶλλον εἰς τὴν τάξιν τῶν κεφαλαίων τῶν ἀποστολικῶν πράξεων, εἰς τάξιν αὐτὰς καλλιτέραν ἐστρώσαμεν, τὸν ἀριθμὸν ἐναλλάξαντες.

τη καὶ ἀξιόλογος συνέλευσις, λεγουσιν οἱ Δυτικοὶ, νὰ ἔγινεν ἐν ἔτει 44, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἔμελλον νὰ χωρισθοῦν ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Εἰς τὴν ὁποίαν ἐσύνθεσαν καὶ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως (περὶ οὗ ὅρα τὴν β΄. ὑποσημείωσιν τοῦ ά. τῆς ς΄.) τὸ λεγόμενον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

Τούτων οὕτως εἰρημένων, εἰς ποίαν συνέλευσιν ἀπὸ αὐτὰς ἐξέδωκαν διὰ τοῦ Κλήμεντος οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι τοὺς παρόντας πε΄ Κανόνας αὐτῶν, κἀμμίαν ἀκριβῆ εἴδησιν περὶ τούτου ἡ ἀρχαιότης δὲν μᾶς ἐπαρέδωκε στοχαστικῶς (1)· ὅμως ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς, ὅτι ἐδιώρισαν τούτους κατὰ τὴν ρηθεῖσαν ἐκείνην μεγαλωτάτην καὶ ἀξιόλογον αὐτῶν συνέλευσιν, ὅταν ἔμελλον νὰ χωρισθοῦν καὶ νὰ διασπαροῦν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ αἱρετικοὶ, ἴσως δὲ καί τινες ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς (εἶπα δὲ ἴσως, ὅτι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Ἀντωνίου Φορέστου Γεζουβίτου, ἐν τῇ περὶ τῆς ἱερωσύνης προπαρασκευῇ, ἡ ἐν Τριδέντῳ αὐτῶν οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐκύρωσεν ἅπαντας τὸν ἀριθμὸν πέ. ἐλεγχόμενοι εἰς τὰς καινοτομίας αὐτῶν ἀπὸ τοὺς παρόντας Κανόνας, ἀνοίγουσι τὰ στόματα κατ᾽ αὐτῶν, λέγοντες, ὅτι δὲν εἶναι ἢ ὅλοι ἢ μερικοὶ γνήσιοι Κανόνες τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Ἡμεῖς μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐσπουδάσαμεν νὰ τοὺς περιφράξωμεν μὲ χιλίους θυρεοὺς, καὶ μὲ ὅλας τὰς βολίδας τῶν δυνατῶν, κατὰ τὸ ἄσμα, ἵνα καὶ ἀπὸ αὐτὴν μόνην τὴν θεωρίαν τοῦ πλήθους τῆς πανοπλίας φοβῆται ἀπὸ μακρόθεν κάθε πολέμιος. Τὸ λέγω φανερώτερα. Ἐπιμελήθημεν νὰ εὕρωμεν, ποῖοι μὲν Κανόνες συνόδων βεβαιοῦσι τοὺς ἀποστολικοὺς τούτους Κανόνας αὐτολεξεὶ, ποῖοι δὲ βεβαιοῦσιν αὐτοὺς μὲ μόνον τὸ ὄνομα, ἀποστολικοί.

Καὶ οἱ μὲν αὐτολεξεὶ βεβαιούμενοι εἶναι οὗτοι·

Ὁ έ. ἀποστολικὸς ἀπὸ τὸν ιγ΄. τῆς ς΄.
Ὁ ιζ΄. καὶ ιή. ἀπὸ τὸν γ΄· τῆς ς΄.
Ὁ κβ΄. καὶ κγ΄. ἀπὸ τὸν ή. τῆς ά. καὶ β΄.
Ὁ κς΄. ἀπὸ τὸν ς΄. τῆς ς΄.
Ὁ κζ΄. ἀπὸ τὸν θ΄. τῆς ά. καὶ β΄.
Ὁ κθ΄. ἀπὸ τὸν έ. τῆς ζ΄.
Ὁ λ΄. ἀπὸ τὸν γ΄. τῆς ζ΄.
Ὁ λδ΄. ἀπὸ τὸν θ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.
Ὁ λή. ἀπὸ τὸν ιβ΄. τῆς ζ΄.
Ὁ μ΄. ἀπὸ τὸν κδ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.
Ὁ μά. ἀπὸ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.
Ὁ νγ΄. ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς ζ΄.
Ὁ ξδ΄. ἀπὸ τὸν νέ. τῆς ς΄.
Ὁ ογ΄. ἀπὸ τὸν ί. τῆς ά. καὶ β΄.

Οἱ δὲ μὲ τὸ ὄνομα μόνον Ἀποστολικοὶ, εἶναι οὗτοι·

Ὁ ιβ΄. ιγ΄. καὶ ις΄. ἀποστολικοὶ, ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν Ἀλεξάνδρου Ἀλεξανδρείας, ἣν ἐπιστέλλει πρὸς Ἀλέξανδρον Κωνσταντινουπόλεως (παρὰ Θεοδωρήτ. Βιβλ. ά. κεφ. δ΄. ἢ παρ᾽ ἄλλοις γ΄. τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας).

Ὁ ιδ΄. καὶ ιέ. ἀποστολικὸς ἀπὸ τὸν ιέ. τῆς ά. ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν ὁποῦ στέλλει ὁ μέγας Κωνσταντῖνος πρὸς τὸν Εὐσέβιον Καισαρείας (παρ᾽ Εὐσεβίῳ ἐν τῇ ζωῇ Κωνσταντίνου Βιβλ. γ΄. κεφ. νθ΄. καὶ ξ΄. ἢ παρ᾽ ἄλλοις ξά.).

Ὁ λδ΄. καὶ λέ. ἀπὸ τὸν ή. τῆς γ΄.

Ὁ δ΄. ἀπὸ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πραχθέντα συνοδικὰ ὑπομνήματα περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἤτοι ἀπὸ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικὴν σύνοδον, περὶ ἧς ὅρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ.

Οἱ πε΄ ἀποστολικοὶ ἅπαντες βεβαιοῦνται ἀπὸ τὸν β΄. τῆς ς΄. καὶ ἀπὸ τὸν ά. τῆς ζ΄. καὶ ἡ ς΄. δὲ καὶ ρλζ΄. Ἰουστιανιάνειος Νεαρὰ, βεβαιοῦσαι τούτους, λέγουσι· «Τοῦτο δὲ ἔσεσθαι πιστεύομεν, εἴπερ ἡ

(1) Εἶπα στοχαστικῶς, καὶ ὄχι βεβαίως, διατὶ ὁ ἅγιος Μελήτιος (λόγ. περὶ ἀζύμων) φέρων εἰς μαρτυρίαν τὸν περὶ τῶν ἀζύμων ἀποστολικὸν Κανόνα λέγει, ὅτι ὁ Κλήμης ἔγραψε τοὺς ἀποστολικοὺς Κανόνας, προσταγῇ Πέτρου καὶ Παύλου, (ὅτι δὲ ἡ αὐτὴ φράσις τῶν ὑπὸ τοῦ Κλήμενος γραφεισῶν ἀποστολικῶν Διαταγῶν σώζεται καὶ εἰς τοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας, βεβαιότατα θέλει τὸ συνομολογήσει κάθε Κριτικὸς ἐξ ἁπλῆς μόνης ἀναγνώσεως)· ἀλλὰ καὶ Γεώργιος ὁ Σουγδουρῆς, εἰς τὰς περιόδους Πέτρου καὶ Παύλου λέγει, ὅτι, ἑνωθέντες ἐν Ἀντιοχείᾳ Πέτρος καὶ Παῦλος, τοὺς ἀποστολικοὺς τούτους κανόνας ἐποίησαν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος Κλήμης γράφει ἐν τῷ πε΄. ἀποστολικῷ τὸ ἐδικόν του ὄνομα. Ἦτο δὲ ὁ Ἅγιος Κλήμης· ὄχι μόνον μαθητὴς καὶ ὀπαδὸς τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καθὼς ἀναφέρει ἡ πρὸς Τραλλησίους ἐπιστολὴ Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου· λέγουσα «Ἀνέγκλητος καὶ Κλήμης Πέτρῳ» (λειτουργοῦντες) χρηματίσας ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης, ἢ ἀμέσως μετὰ τὸν Πέτρον· ἢ τέταρτος, μετὰ Πέτρον δηλαδὴ καὶ Λίνον καὶ Κλητὸν, ἢ Ἀνάκλητον, ἢ Ἀνέγκλητον. Ἀλλὰ καὶ μαθητὴς Παύλου, ὡς τοῦτο δηλοῖ ἡ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου λέγουσα· «Μετὰ καὶ Κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου.» (κεφ. δ΄. 3.).

»τῶν ἱερῶν Κανόνων παρατήρησις φυλάττοιτο, ἣν οἱ τε δικαίως ὑμνούμενοι καὶ προσκυνητοὶ καὶ αὐτό-»πται καὶ ὑπηρέται τοῦ θείου λόγου παραδεδώκασιν Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐφυλάξαντο καὶ »ὑφηγήσαντο».

Μέμνηται αὐτῶν καὶ ὁ Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς ἐν τῇ σάρκᾳ, φερόμενοι κατὰ Εἰρηναίου ἐπι-σκόπου Τύρου (ὅρα Δοσίθε. σελ. 610 τῆς Δωδεκαβίβ.). Βεβαιοῦσι δὲ τούτους καὶ οἱ τῶν Κανόνων ἐξη-γηταί, ὁ Ζωναρᾶς, λέγω, ὁ Βαλσαμών, Ἀλέξιος ὁ Ἀριστηνός, Συμεὼν ὁ Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης, ὁ Ἱε-ρομόναχος Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις, Ἰωσὴφ ὁ Αἰγύπτιος καὶ ὁ Φώτιος· Βεβαιοῖ δὲ τούτους καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, λέγων· «Κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστ. διὰ Κλήμεντος (βιβλ. δ'. κεφ. 18 περὶ ὀρθ.) πέ». Κα-νόνας τῶν ἁγίων Ἀποστ. λέγει καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τίτλ. ν', καὶ Ἰωάννης ὁ ἀπὸ Σχολα-στικῶν ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς συλλογῆς τῶν Κανόνων, οὕτω λέγει· «Οἱ μὲν ἅγιοι »τοῦ Κυρίου μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι πέ διὰ Κλήμεντος Κανόνας ἐξέθεντο». Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι οἱ κέ Κανόνες τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὄχι μόνον εἶναι σύμφωνοι κατὰ τὸ νόημα μὲ τοὺς ἀποστολικούς, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρα ρητὰ ἐξ αὐτῶν περιέχουσι διεσπαρμένα. Ἀπόδειξις τῆς γνησιότητος τῶν ἀποστολικῶν Κα-νόνων εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸ νόημα συμφωνία καὶ παραλληλία τῶν λοιπῶν Κανόνων, τόσον συνοδικῶν, ὅσον καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, ἥτις φαίνεται ἐν ἑκάστῳ ἀποστολικῷ εἰς τὸ παρὸν Βιβλίον. Δύσκο-λον μὲν εἶναι, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, νὰ πιστεύσῃ τινὰς, ὅτι ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ κατὰ τύχην ἐσυμφώνη-σαν μὲ αὐτοὺς τόσαι σύνοδοι οἰκουμενικαί, τόσαι τοπικαί, καὶ τόσοι κατὰ μέρος Πατέρες. Καὶ ἐξ ἐναν-τίας πάντῃ εὐκολώτατον εἶναι νὰ πιστεύσῃ τινὰς, ὅτι τόσοι καὶ τόσοι Κανόνες, ἔχοντες ἔμπροσθεν αὐτῶν τοὺς ἀποστολικοὺς τούτους, ὡσὰν τόσα πρωτότυπα παραδείγματα καὶ θεμέλια βασιμώτατα, κατὰ μίμη-σιν ἐσυμφώνησαν μὲ αὐτοὺς καὶ ἐπάνω αὐτῶν ἐποικοδομήθησαν.

ΟΙ ΠΕ΄ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ

ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΚΟΙΝΗΝ ΔΙΑΛΕΚΤΟΝ ΤΑΥΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α΄.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ χειροτονείσθω ὑπὸ Ἐπισκόπων δύω ἢ τριῶν (1). || Τῆς α΄. δ΄. Τῆς ζ΄. γ΄.

Ἑρμηνεία

Ἡ λέξις Ἐπίσκοπος πρῶτον μὲν καὶ κυρίως ἀποδίδοται, παρὰ ταῖς θείαις καὶ ἁγίαις Γραφαῖς, εἰς τὸν τὰ πάντα ἐφορῶντα καὶ ἐπισκοποῦντα Θεὸν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἰὼβ λέγων· «Αὕτη ἡ »μερὶς ἀνθρώπου ἀτεβοῦς παρὰ Κυρίου. Καὶ κτῆμα ὑπαρχόντων αὐτῷ παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου» (ἤ»τοι τοῦ Θεοῦ) (κεφ. κ΄. 29.). Καὶ πάλιν. «Ἡ δὲ ἐπισκοπή σου ἐφύλαξέ μου τὸ πνεῦμα» (ι΄. 12). Καὶ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς λέγει ὁ ἐν Ἀποστόλοις Κορυφαῖος Πέτρος περὶ αὐτοῦ· «Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ Ἐπίσκοπον »τῶν ψυχῶν ἡμῶν» (α΄. Πέτρ. β΄. 25). Δεύτερον δὲ καὶ κατὰ χάριν ἡ φωνὴ αὕτη ἀποδίδοται εἰς τοὺς ὑπὸ Θεοῦ ψηφισθέντας, καθὼς λέγει περὶ τοῦ Ἐλεάζαρ ὁ ἴδιος Θεός· «Ἐπίσκοπος Ἐλεάζαρ υἱὸς Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως.» (Ἀριθμῶν δ΄. 16.). Καὶ πρὸς Ἰεζεκιὴλ λέγει ὁ Θεός· «Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ.» (γ΄. 12)· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, Ἐπίσκοποι ὀνομάζονται ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ, τόσον οἱ τῶν ἐσω- || Τῆς ἐν Ἀντιοχείας ιθ΄ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ιβ΄. τῆς ἐν Σαρδ. ς΄. τῆς ἐνΚωνσαντινουπόλει α΄.

(1) Ὁ Ῥώμης Ἀνάκλητος λέγει, ὅτι ὁ α΄. οὗτος Κανὼν εἶναι λόγος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ ὅτι, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Κανόνος τούτου, ἐχειροτόνησαν τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι, ὁ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης. Καὶ ἁγκαλὰ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ὁ Κύριος. Ἀλλ' ἴσως ὁ μὲν Κύριος ἐψήφισεν αὐτὸν Ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων (τῆς κατὰ Χρυσόστομον χειροτονίας ἀντὶ ψήφου ἐκλαμβανομένης), οἱ δὲ τρεῖς Ἀπόστολοι, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, διὰ τῆς θείας ἱεροτελεστίας ἐχειροτόνησαν αὐτὸν ὡς καὶ ὁ Δοσίθεος μαρτυρεῖ ἐν σελ. 3 τοῦ α΄. βιβλ. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων. Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ἀπὸ τρεῖς ἢ δύο Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Πρεσβύτερος καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοὶ, ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον; πιθανόν ἐστιν, ὅτι τοῦτο νὰ ἦναι τὸ ἐσωτερικὸν, καὶ μᾶλλον ἐγγύτερον αἴτιον. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται (ἑβρ. ζ΄. 7΄, ὅπερ ἰδίᾳ περὶ τῆς ἱερωσύνης εἴρηται) εἰς μὲν τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου, ἐλάττονος ὄντος χειροτονίαν, ἀρκεῖ εἷς καὶ μόνος Ἐπίσκοπος, ὡς κρείττων καὶ ὑπερβάθμιος ὁμολογουμένως ἐκείνου ὤν· εἰς δὲ τὴν τοῦ Ἐπισκόπου, ὁμοταγοῦς καὶ ὁμοβαθμίου ὄντος, καὶ οὐχὶ ἐλάττονος, οὐκ ἀρκεῖ εἷς μόνος Ἐπίσκοπος, ὡς ὁμοβάθμιος καὶ μὴ κρίττων ἐκείνου ὤν. Ἵνα οὖν τὸ κρεῖττον τὸ ἔλαττον εὐλογήσῃ, δύω ἢ τρεῖς τὸν ἕνα χειροτονοῦσιν. Ἐπειδὴ ὁμολογουμένως, ἀγαθοὶ, ἤτοι κρείσσονες, οἱ δύω ὑπὲρ τὸν ἕνα εἰσὶν, ὡς λέγει Σολομών. Ἐκκλ. δ΄.

τερικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Διοικήσεων καὶ πραγμάτων ἐπιτηρηταὶ καὶ φύλακες, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τοῦ ἀνωτέρω Ἐλεάζαρ, ὅτι εἶχε τὴν ἐπισκοπὴν ὅλης τῆς σκηνῆς (Ἀριθ. δ΄. 16.), καὶ περὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ ὅτι κατέστησεν Ἐπισκόπους εἰς τὸν οἶκον Κυρίου. «Καὶ ἔθηκεν ὁ ἱερεὺς ἐπισκόπους εἰς τὸν οἶκον Κυρίου» (δ΄. Βασιλ. ιά. 18.), ὅσον καὶ οἱ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων καὶ Διοικήσεων ἐπιτηρηταί, καθὼς γέγραπται· «Ὠργίσθη Μωϋσῆς ἐπὶ τοῖς Ἐπισκόποις τῆς δυνάμεως, χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις· «(Ἀριθμ. λά. 14.)· οὐδεὶς ὅμως ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ἐψηφίσθη· ἢ ὠνομάσθη Ἐπίσκοπος, ζῶντος ἐπὶ γῆς τοῦ Κυρίου, τοῦ μόνου ὄντος Ἐπισκόπου τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἀλλὰ μόνην τὴν ἐξουσίαν εἶχον τοῦ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ τοῦ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. (Ματθ. α΄. Μάρκ. γ΄.) Μετὰ δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἔξανάστασιν καὶ ἀνάληψιν, ἀποσταλέντες οὗτοι παρ' αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Πατρὸς, εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, καὶ πᾶσαν λαβόντες ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, ὄχι μόνον τὸ ἀποστολικὸν εἶχον ὄνομα ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἐπισκοπικὸν αὐτὸ, καθὼςμαρτυρεῖ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, αἱρ. κζ΄. «Πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος, οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ Ἐπίσκοποι.» Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, καθὼς βεβαιοῦσιν οἱ Πατέρες. «Διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ τριῶν ἐπισκόπων ἢ δύω διώρισαν νὰ χειροτονοῦνται οἱ κατὰ πόλεις Ἐπίσκοποι. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ κατὰ χώρας καὶ πόλεις κηρύσσοντες, ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Κλήμης, ἐπιστ. ά. πρὸς Κορινθ. «Καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν, δοκιμάσαντες τῷ Πνεύματι, εἰς Ἐπισκόπους καὶ Διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν.» Ὅθεν καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος, γράφων πρὸς τοὺς ἐν Τράλλεσι πιστοὺς παραγγέλλει· «Αἰδεῖσθε δὲ καὶ τὸν Ἐπίσκοπον ὑμῶν, »ὡς Χριστὸν, καθ' ἃ ὑμῖν οἱ μακάριοι διετάξαντο Ἀπόστολοι.» Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς λέξεως Ἐπίσκοπος. Ἡ δὲ λέξις χειροτονία ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ τείνω, ἤτοι ἐξαπλόνω τὰς χεῖρας, καὶ ἔχει δύω σημαινόμενα· διότι χειροτονία ὀνομάζεται καὶ ἡ ψῆφος καὶ ἐκλογὴ ἁπλῶς τινος ἀξιώματος, ἡ ὁποία ἐγένετο μὲ τὴν ἔκτασιν τῶν τοῦ δήμου χειρῶν, κατ' ἐκεῖνο τὸ Δημοσθενικόν· «Κἂν ὀντιναοῦν χειροτονήσητε στρατηγόν.» [Λόγ. ά κατὰ Φιλίππ.] Καὶ μάλιστα κατὰ τὸ πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἐπικρατῆσαν ἔθος, ὅτε ἀνεμποδίστως τὰ πλήθη συναγόμενα ἐχειροτόνουν, ἤτοι ἐψήφιζον, διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν τοὺς ἀρχιερεῖς, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, κἂν ἔπειτα τοῦτο ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος, ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτῆς Κανόνι ἠκύρωσεν, εἰποῦσα· «Ὅτι οὐ δεῖ τὰς χειροτονίας, ἤτοι τὰς ψήφους, ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι.» Χειροτονία δὲ τὴν σήμερον ὀνομάζεται ἡ διὰ τῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος γινομένη τοῦ ἀρχιερέως ἱεροτελεστία, βάλλοντος ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν χεῖρά του ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο· «χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει.» Καὶ εἶναι τὸ πρᾶγμα τοῦτο τοῖς ὅλοις γνωριμώτατον. Ὁρίζει λοιπὸν ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι κάθε Ἀρχιερεὺς (εἴτε Μητροπολίτης εἶναι δηλ. ἢ Ἀρχιεπίσκοπος ἢ Ἐπίσκοπος) ἂς χειροτονῆται ἀπὸ δύο Ἐπισκόπους ἢ τρεῖς. (1) Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ λόγου εἶναι προθύστερον· τὸ γὰρ ἀσχημάτιστον καὶ ἁπλούστερον ἦτο, ἂν οὕτως ἔλεγεν· Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων τριῶν ἢ (τὸ ὀλιγώτερον) δύω. Οὕτως αἱ τῶν Ἀποστόλων διαταγαὶ ἀσχηματίστως τὸν αὐτὸν Κανόνα ἐξέθεντο, λέγουσαι· «Ἐπίσκοπον δὲ προστάσσομεν χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τριῶν Ἐπισκόπων, ἢ τὸ γοῦν ἔλαττον ὑπὸ δύω.»(2).

Συμφωνία.

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα καὶ διάφοροι ἄλλοι Κανόνες νομοθετοῦσι. Πρέπει μὲν γὰρ ἢ ὅλοι οἱ »τῆς Ἐπαρχίας ἐπίσκοποι (κατὰ τὸν δ΄. τῆς ά. καὶ γ΄. τῆς ζ΄. καὶ ιθ΄. Ἀντιοχείας,) ἢ πολλοὶ (κατὰ τὸν ιγ΄. »τῆς Καρθαγ.) νὰ συνάγωνται καὶ νὰ χειροτονοῦσι τὸν Ἐπίσκοπον. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο εἶναι δύσκολον, τὸ ὀλιγώ»τερον πρέπει νὰ τὸν χειροτονοῦσι τρεῖς, καὶ οἱ λοιποὶ νὰ γίνωνται σύμψηφοι εἰς τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ διὰ τῶν »γραμμάτων τους. Βεβαιῶν δὲ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον ὁ νή. τῆς ἐν Καρθαγ. λέγει, ὁ ἀρχαῖος τύπος φυλαχθή»σεται, ἵνα ὄχι ὀλιγώτεροι (3) ἀπὸ τοὺς τρεῖς Ἐπισκόπους ἀρκέσωσιν εἰς χειροτονίαν Ἐπισκόπου, ὅ,τε Μη-

(1) «Οἱ δὲ χειροτονούμενοι Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ ἦναι προβε»βηκότες τὴν ἡλικίαν, δηλαδὴ ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ πενῆντα χρό»νων, ἔξω μόνον, ἂν εἰς ἐπαρχίαν μικρὰν προβιβικώς τινας δὲν »εὑρίσκεται, κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγ. β.βλ. β΄. κεφ. α΄. »καὶ κατὰ νβ΄. ἐπιστολ. Ἰτοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, ἢ καὶ ὑπὲρ τὸ »τριακοστὸν ἔτος. κατὰ τὴν ρλζ΄. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ.»

(2) Ὁρίζεται δὲ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸν Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς βασιλεῖς οὕτω· «Ἐπίσκοπός ἐστιν ἐπιτηρητὴς »καὶ ἐπιμελητὴς πασῶν τῶν ἐκκλησιαζομένων ψυχῶν τῶν ἐν τῇ »αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ, ξύναμιν ἔχων τελεστικὴν, Πρεσβυτέρου, Διά»κόνου καὶ Ἀναγνώστου καὶ Ψάλτου καὶ Μοναχοῦ. Ἴδιον δὲ »Ἐπισκόπου, τοῖς μὲν ταπεινοῖς συγκατέρχεσθαι, καταφρο»νεῖν δὲ τῶν ἐπαιρομένων.... Καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, »καὶ τὴν ἐκείνων στενοχωρίαν, οἰκείαν ὀδύνην ποιεῖσθαι· (ἐκλ. »τίτλ. ή. σελ. 92. τοῦ β΄. τοῦ Γιοῦρ.) Μητροπολίτης δὲ διὰ τοῦ»το καλεῖται ὁ Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν Φιλαδελφείας Γαβριὴλ »(ἐν τῷ περὶ ἱερωσύν.) διὰ τί εἶναι ὡς Μήτηρ τῆς πόλεώς του, »τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ νὰ τρέφῃ καὶ πνευματικῶς μὲ τὰς διδα»χὰς καὶ μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἅγια ἤθη του καὶ μὲ τὰ εἰσοδή»ματα τῆς ἐπαρχίας, ὅρα καὶ εἰς τὸν νή. Ἀποστολικόν. Ὅτι »δὲ συνήθεια ἐπωφελεστάτη ἠκολούθησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ »Θεοῦ, οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι Ἐπίσκοποι νὰ γίνωνται πρῶ»τον Μοναχοί, ἔπειτα νὰ γίνωνται Ἐπίσκοποι, ὅρα εἰς τὴν ὑπο»σημ. τοῦ νά. Ἀποστολικοῦ.

(3) Ἴσως διὰ τοῦτο εἶπεν ὄχι ὀλιώτεροι ἀπὸ τοὺς τρεῖς, οὐκ ἐναντιούμενος τῷ Ἀποστολικῷ, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὂν περισσότερον πλῆθος τῶν Ἐπισκόπων, ἢ ἐν τοῖς τῶν Ἀποστόλων καιροῖς, ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ διωγμοῦ.

»τροπολίτης δηλ. καὶ δύω ἄλλοι Ἐπίσκοποι. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ ά. Κανὼν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει το-
»πικῆς συνόδου. Καὶ ὁ ιβ'. δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ διορίζει, ὅτι, μὲ τὴν κρίσιν τῶν πέριξ Ἐπισκόπων, πρέπει νὰ
»καθίστανται οἱ Ἐπίσκοποι εἰς τὴν ἐκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἐὰν δὲ, κατὰ συμβεβηκὸς, μείνῃ εἰς μίαν ἐπαρχίαν
»ἕνας μόνος Ἐπίσκοπος, ὅστις παρακαλούμενος ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην οὔτε ὑπάγῃ, οὔτε διὰ γραμμάτων συμ-
»ψηφίσῃ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι Ἀρχιερέα, τότε ὁ Μητροπολίτης πρέπει καὶ νὰ ψηφίζῃ καὶ νὰ χειροτονῇ
»αὐτὸν διὰ τῶν τῆς πλησιοχώρου ξένης ἐπαρχίας Ἐπισκόπων, ὁμοίως καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν Μητροπολίτην οἱ
»πλησιόχωροι αὐτοὶ πρέπει νὰ ψηφίζουν καὶ νὰ χειροτονοῦν, κατὰ τὸν ς'. τῆς Σαρδικῆς. Αἱ δὲ τῶν Ἀποστό-
»λων διαταγαὶ (βιβλ. ή. κεφ. κζ'.) προστάζουν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ χειροτονηθῇ ἀπὸ ἕνα Ἐπίσκοπον, νὰ καθαίρε-
»ται ὁμοῦ μὲ τὸν χειροτονήσαντα, ἔξω μόνον ἂν κατὰ ἀνάγκην διωγμοῦ ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, δὲν ἠμποροῦν
»πολλοὶ νὰ συναχθοῦν καὶ μὲ τὴν ψῆφον τούτων χειροτονηθῇ ἀπὸ ἕνα. Καθὼς ὁ Σιδήριος ἐχειροτονήθη Ἐπίσκο-
»πος Παλαιβίσκης, κατὰ τὸν Συνέσιον, ὄχι ὑπὸ τριῶν, ἀλλ' ὑπὸ ἑνὸς Ἐπισκόπου, τοῦ Φίλωνος, διὰ τὸ ἀπαρρή-
»σιαστον τῶν Ἐπισκόπων ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις.»

ΚΑΝΩΝ Β'.

Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς Ἐπισκόπου χειροτονείσθω καὶ Διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοί.

Ἑρμηνεία

Οὗτος ὁ Κανὼν διορίζεται, ὅτι κάθε Πρεσβύτερος καὶ Διάκονος, καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ Κληρικοί, (1), Ὑποδιάκονοι δηλ., Ἀναγνῶσται καὶ ψάλται, καὶ οἱ καθ' ἑξῆς, νὰ χειροτονῶνται ἀπὸ ἕνα μόνον Ἐπίσκοπον. (2)

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, προσενέγκοι ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτὰ, ἢ ὄρνεις, ἢ ζῷά τινα, ἢ ὄσπρια, παρὰ τὴν διάταξιν, καθαιρείσθω: πλὴν νέων χιόρων, ἢ σταφυλῆς, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. Μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεθαί τι ἕτερον πρὸς τὸ θυσιαστήριον ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς.

Ἀποστολ. δ'. Τῆς ς'. κή. λβ'. νζ'. ξθ'. Τῆς Καρθ. μό'. Θεοφίλου ή.

Ἑρμηνεία.

Ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ μυστήριον τῆς θείας ἱερουργίας,

(1) Κληρικοὶ, ἁπλῶς μὲν καὶ καθολικῶς ὀνομάζονται ὅλοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔχουσι χειροθεσίαν ἱερατικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀπὸ Ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐφεξῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἕως ἀναγνώστου, καὶ ψάλτου, καὶ ἐφορκιστοῦ, καὶ θυρωροῦ, κατὰ τὸν κς'., ξή. καὶ ὁ Ἀποστολικὸν Κανόνα καὶ κδ'. καὶ λ'. τῆς Λαοδικ. καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρὸς τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν χωρεπισκόπους, καὶ τὸ νομικὸν Φωτίου, τίτλ. ά. κεφ. λά., δι' ὃ καὶ ἡ ρκγ'., τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ λέγει οὕτως· «Τοὺς »δὲ Πρεσβυτέρους, καὶ Διακόνους, καὶ ὑποδιακόνους καὶ Ἀναγνώ»στας, καὶ Ψάλτας, οὓς πάντας κληρικοὺς καλοῦμεν. Οἵτινες καὶ »κανονικοὶ λέγονται κατὰ τὸν ς'. Ἀντιοχείας καὶ ἄλλους κανό»νας. Κυρίως δὲ κληρικοὶ ὀνομάζονται ὅλοι οἱ ἔξω τοῦ βήματος »χειροθεσίαν ἔχοντες.» Ὁ δὲ Βαλσαμὼν, ἑρμην. εἰς τὸν νά. τοῦ Βασιλ., λέγει ὅτι καὶ οἱ Μοναχοὶ κληρικοὶ ὀνομάζονται. Ὠνομάσθησαν δὲ κληρικοὶ, κατὰ τὸν Χρύσανθον (σελ. 6'. τοῦ Συνταγματίου) ἀπὸ τὸν κλῆρον ὁποῦ ἔδωκαν οἱ ἀπόστολοι περὶ τοῦ Ματθίου· τὴν σήμερον δὲ κληρικοὶ ὀνομάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀρχοντίκια καὶ ὀφφίκια ἔχοντες, τόσον ἱερωμένοι, ὅσον καὶ λαϊκοί.

(2) «Σημείωσαι, ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, »Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι λέγονται κυρίως νὰ χειροτονῶνται, »οἱ Ἀναγνώσται καὶ Ψάλται νὰ σφραγίζονται, εἴτ' οὖν νὰ χει»ροθετῶνται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ οἱ τούτων ὅμοιοι (ἔστι γὰρ »ἡ χειροθεσία γενικωτέρα τῆς χειροτονίας). οἱ δὲ οἰκονόμοι καὶ »ἔκδικοι καὶ προσμονάριοι νὰ προβάλλωνται, κατὰ τὸν β'. τῆς »δ'. κατὰ δὲ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν, οἱ μὲν Ἐπίσκοποι, Πρε»σβύτεροι καὶ Διάκονοι χειροτονοῦνται, οἱ δὲ Ὑποδιάκονοι χει»ροθετοῦνται, οἱ δὲ Ἀναγνῶσται σφραγίζονται, μὲ ὅλα ταῦτα ὁ »παρὼν Κανὼν οὐδὲ μίαν διαφορὰν κάμνει, ἀλλὰ εἰς ὅλους τοὺς »Κληρικοὺς λέγει τὸ ὄνομα τῆς χειροτονίας. Καὶ τοῦτο δὲ σή»μείωσαι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγῳ ά. πρὸς Φιλιππησ. σελ. »δ. τοῦ δ'. τόμ.), ὅτι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, Πρεσβύτερος καὶ Διάκο»νος ὀνομάζεται (ὡς περιέχων τὰς τούτων ἐνεργείας) καὶ ἀντι»στρόφως οἱ Πρεσβύτεροι, Ἐπίσκοποι ὀνομάζονται· (αὐτόθι). »Ὅτι δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι ἐψηφίζοντο, ὡς οἱ »Ἐπίσκοποι, πρόδηλον ἀπὸ τὸν γ'. τῆς ζ'. συνόδου· καὶ τὸν ζ'. »Θεοφίλου. Καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἑρμηνεύων εἰς τὸ ή. »κεφ. τῶν Ἀριθμ. τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο· Καὶ προσάξεις τοὺς Λευίτας »ἔναντι Κυρίου καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰς χεῖρας αὐ»τῶν ἐπὶ τοὺς Λευίτας (ἔδαφ. ι.), λέγει τοῖς ἐπὶ ἱερουργίαν διὰ »Χριστοῦ καλουμένοις, ἐπιψηφίζονται λαοί». ἀγκαλὰ καὶ ἡ ψῆφος αὕτη δὲν ἐνεργεῖται τὴν σήμερον. Τὸν τύπον δὲ τῆς συμμαρτυρίας ὁποῦ δίδεται εἰς τοὺς χειροτονηθησομένους Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου. Ἥτις συμμαρτυρία, ὑπογεγραμμένη οὖσα μὲ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐγκρίτων ἱερέων καὶ κληρικῶν, φαίνεται νὰ ἔχῃ τόπον ψηφηφορίας.

ἐδιέταξεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ τὸ ἐπιτελοῦσι μὲ ἄλλο κἀνένα εἶδος, πάρεξ μὲ ἄρτον καὶ οἶνον, ἐσμιγμένον μὲ τὸ νερὸν, αὐτὸς πρῶτος τοῦτο ποιήσας ἐπὶ τοῦ Μυστικοῦ δείπνου, ὡς ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου λειτουργίᾳ γέγραπται· «Ἐξ οἴνου κεράσας (τὸ ποτήριον δηλ.) καὶ ὕδατος.» Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὸν παρόντα κανόνα διορίζουν, ὅτι ὁποιος Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος παραβαίνοντας τὴν διάταξιν, ὁποῦ ὁ Κύριος ἐδιώρισε διὰ τὴν ἀναίμακτον ταύτην θυσίαν, ἤθελε προσφέρῃ ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἄλλα τινὰ εἴδη, ἢ μέλι λόγου χάριν, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ διὰ οἶνον, σίκερα κατασκευαστὰ, ἤγουν κάθε ποτὸν ὁποῦ ποιεῖ μέθην, καθὼς εἶναι τὸ βακὶ, ὁποῦ κατασκευάζεται ἀπὸ διάφορα πωρικὰ, ἢ καθὼς εἶναι ὁ ζῦθος, ἤτοι ἡ λεγομένη μπύρα, ἀπὸ κριθάρι κατασκευαζομένη, ἢ ἄλλο τι παρόμοιον, ἢ προσφέρῃ πουλία, ἢ ζῶα τινὰ, ἢ ὄσπρια, ὁ τοιοῦτος ἂς καθαίρεται (1). Ἂς προσφέρωνται δὲ εἰς τὸ θυσιαστήριον νέα χίδρα ἤγουν νέων ἀσταχύων σίτου δράγματα, καθὼς καὶ οἱ Ἑβραῖοι ταῦτα τῷ Θεῷ προσέφερον, «νέα γὰρ, φησὶ, χίδρα πεφρυγμένα οὐ φάγεσθε, ἕως ἂν προσενέγκητε »ὑμεῖς τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ὑμῶν»· Καὶ πάλιν· «οἴσετε δράγματα ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ ὑμῶν πρὸς || Λευῖτ. κγ'. »τὸν ἱερέα.») καὶ σταφύλια. Ὄχι ὅμως ὡς ἀναίμακτον θυσίαν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ || 10. 14. Κυρίου. μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡσὰν ἀπαρχαὶ καὶ πρωτοφανήσιμοι καρποὶ εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν ὁποῦ ἤθελαν ὡσιμάσουν(2). Ὥστε δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ προσφέρῃ τινὰς ἄλλο τι εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, πάρεξ λάδι διὰ φωταγωγίαν καὶ θυμίαμα εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ τελεῖται ἡ θεία λειτουργία.

Συμφωνέα

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ ἑξῆς δ' διορίζει, ὅτι τὰ ἄλλα πωρικὰ νὰ μὴ προσφέρωνται εἰς τὸ θυ»σιαστήριον, ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐπισκόπου, ὡς πρωτοφανήσιμα. Ὁ δὲ μδ' τῆς ἐν Καρθ. διορίζεται ἄλλο τι »νὰ μὴ προσφέρηται εἰς τὰ ἅγια μυστήρια, εἰμὴ μόνον ἄρτος, καὶ οἶνος ἡνωμένος μὲ τὸ νερόν(3)· ὁ δὲ κή. τῆς ς'.

(1) Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι τὰ ἐπιτίμια ὁποῦ διορίζουν οἱ Κανόνες, ἤγουν τὸ καθαιρεῖσθω, τὸ ἀφοριζέσθω, καὶ τὸ ἀνάθεμα ἔστω, αὐτὰ κατὰ τὴν γραμματικὴν τέχνην εἶναι γ'. προσώπου προστακτικοῦ, μὴ παρόντος. Εἰς τὸ ὁποῖον διὰ νὰ μεταδοθῇ ἡ προσταγὴ αὕτη, ἐξ ἀνάγκης χρειάζεται νὰ ἦναι β'. πρόσωπον παρόν. Τὸ ἐξηγῶ καλλιώτερα. Οἱ Κανόνες προστάζουσι τὴν σύνοδον τῶν ζώντων ἐπισκόπων νὰ καθαίρουν τοὺς ἱερεῖς, ἢ νὰ ἀφορίζουν, ἢ νὰ ἀναθεματίζουν τοὺς λαϊκοὺς, ὁποῦ παραβαίνουν τοὺς κανόνας. Ὅμως, ἂν ἡ σύνοδος δὲν ἐνεργήσῃ ἐμπράκτως τὴν καθαίρεσιν τῶν ἱερέων, ἢ τὸν ἀφορισμὸν, ἢ ἀναθεματισμὸν τῶν λαϊκῶν, οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ καὶ οἱ λαϊκοὶ, οὔτε καθηρημένοι εἶναι ἐνεργείᾳ, οὔτε ἀφωρισμένοι ἢ ἀναθεματισμένοι. Ὑπόδικοι ὅμως, ἐδῶ μὲν εἰς τὴν καθαίρεσιν καὶ ἀφορισμὸν ἢ ἀναθεματισμὸν, ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν θείαν δίκην. Καθὼς καὶ ὅταν ἕνας Βασιλεὺς προστάξῃ τὸν δοῦλόν του νὰ δείρῃ ἕναν ἄλλον, ὁποῦ τοῦ ἔσφαλεν, ἐὰν ὁ προσταχθεὶς δοῦλος δὲν ἐνεργήσῃ τοῦ Βασιλέως τὴν προσταγὴν, ἄδαρτος ἔμεινεν ἐκεῖνος ὁποῦ ἔσφαλεν εἰς τὸν Βασιλέα, ὑπόδικος ὅμως εἰς τὸν δαρμόν. Ὅθεν σφάλλουσι μεγάλως ἐκεῖνοι οἱ ἀνόητοι, ὁποῦ λέγουσιν, ὅτι εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς ὅλοι οἱ παρὰ κανόνας χειροτονηθέντες ἱερωμένοι εἶναι ἐνεργείᾳ καθηρημένοι. Ἱεροκατήγορος γλῶσσα εἶναι ἐκείνη ὁποῦ ἀνοήτως τὰ τοιαῦτα λόγια φλυαρεῖ, μὴ νοοῦσα, ὅτι ἡ προσταγὴ τῶν Κανόνων, χωρὶς τὴν ἔμπρακτον ἐνέργειαν τοῦ β'. προσώπου, ἤτοι τῆς συνόδου, εἶναι ἀτέλεστος, ἀμέσως καὶ πρὸ κρίσεως μὴ ἐνεργοῦσα καθ' ἑαυτήν. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θεῖοι Ἀπόστολοι φανερὰ ἐξηγοῦσι τὸν ἑαυτόν τους μὲ τὸν μς'. Κανόνα τους, ἐπειδὴ δὲν λέγουσι πῶς ἤδη εὐθὺς ἐνεργείᾳ εὑρίσκεται καθηρημένος, ὁποιος Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος δεχθῇ τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα, ἀλλὰ καθαιρεῖσθαι προστάζομεν, ἤγουν νὰ παρασταθῇ εἰς κρίσιν, καὶ ἂν ἀποδειχθῇ πῶς τοῦτο ἔκαμε, τότε ἂς γυμνωθῇ μὲ τὴν ἰδικήν σας ἀπόφασιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, τοῦτο προστάσσομεν.

(2) Διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπρόσφεραν σταφύλια εἰς τὸν Πατριάρχην μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Βλαχέρναις, μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας ἱερουργίας, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, τὴν σήμερον δὲ ἡ εἰς περισσοτέρους τόπους ἐπικρατοῦσα συνήθεια εἶναι νὰ προσφέρωνται τὰ τοιαῦτα σταφύλια κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, καὶ νὰ εὐλογῶνται παρὰ τοῦ ἱερέως. Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διατὶ μόνον τὰ ἀστάχυα τοῦ σίτου καὶ τὰ σταφύλια νὰ ἀξιωθοῦν τῆς τόσης τιμῆς, καὶ νὰ προσφέρωνται μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ὄχι κἀμμία ἄλλη ὀπώρα; Ἴσως διὰ τοῦτο, διατὶ ἐκ τούτων γίνεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, τὰ ὁποῖα εἰς σῶμα καὶ αἷμα μεταβάλλονται τοῦ Κυρίου. Ὅτι δὲ τὰ νέα χίδρα δὲν εἶναι ὄσπρια, ὡς ἡρμήνευσεν ὁ Βαλσαμὼν, δῆλον γίνεται ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἰδίου κανόνος, τοῦ τὰ ὄσπρια ἀπαγορεύσαντος φανερῶς. Τὰ χίδρα, καὶ ὁ Θεοδώρητος νέα ἀστάχια ἡρμήνευσεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Λευϊτικοῦ. καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος. Ὁ δὲ μδ'. τῆς Καρθαγέν. ρητῶς λέγει νὰ προσφέρωνται ἀπαρχαὶ ἀπὸ σταφυλῶν καὶ σίτου.

(3) Σαφέστερα ἀπὸ ὅλους τοὺς Προφήτας καὶ διακεκριμένως προεφήτευσε τὰ τρία ταῦτα εἴδη τῆς χριστιανικῆς θυσίας ὁ Σολομὼν λέγων, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς ἐνυποστάτου τοῦ θεοῦ Σοφίας, εἰς τὸ ἔννατον κεφάλαιον τῶν Παροιμιῶν, ἐλθετε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν. Ἀντὶ δὲ τοῦ, ὃν κεκέρακα, ἡ Ἀραβικὴ μετάφρασις ἔχει συγκεκερασμένον ὕδατι. Καὶ ὅρα τὸ κ'. κεφ. τοῦ Χρυσοῦ Πονήματος τοῦ ραββὶ Σαμουήλ. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἡ ἕνωσις τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος ἐν τῷ ποτηρίῳ ἅπαξ γίνεται ἐπὶ τῆς θείας λειτουργίας, ἐν τῇ προθέσει δηλ. μόνον κατ' ἀρχάς· τὸ γὰρ ὕστερον ἐν τῷ κοινωνικῷ βαλλόμενον ὕδωρ μόνον ζέον, δι' ἄλλην αἰτίαν, βάλλεται· καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λβ'. τῆς ς'. Ὅθεν κακῶς ποιοῦσί τινες κάμνοντες δευτέραν ἕνωσιν ἐπὶ τοῦ χερουβικοῦ, βάλλοντες οἶνον καὶ ὕδωρ ἐν τῷ ποτηρίῳ. Καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἂς παύσουν τὸ ἄτοπον, ἵνα μὴ ὑπὸ κανόνα καὶ ἐπιτίμιον πέσωσιν. Οὐδέποτε γὰρ ἄλλοτε γίνεται δευτέρα ἕνωσις, εἰμὴ ὅταν τύχῃ νὰ χυθοῦν τὰ ἅγια, ἢ νὰ λησμονήσῃ ὁ ἱερεὺς· καὶ ὅρα εἰς τὴν αὐτὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λβ'. τῆς ς'.

»ορίζει, ὅτι τὰ σταφύλια ὁποῦ φέρονται εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, πρέπει νὰ εὐλογοῦνται ἀπὸ τὸν ἱερέα μὲ ξεχωριστὴν »εὐχὴν καὶ εὐλογίαν ἀπὸ τὴν τῶν μυστηρίων, ἵνα ἡμεῖς λαμβάνοντες ταῦτα μὲ εὐλογίαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν »ἱερέων, εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὁποῦ διὰ τῆς τῶν καιρῶν εὐκρασίας οἰκονομεῖ τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἡμῶν.» Τοὺς δὲ μὴ ποιοῦντας οὕτως ἱερεῖς, ἀλλὰ συνάπτοντας τὰ σταφύλια ταῦτα τῷ σώματι καὶ αἵματι τοῦ Κυρίου, καθαιρέσει ὑποβάλλει. Ὁ δὲ λϐ'. τῆς αὐτῆς ἐλέγχει τοὺς Ἀρμενίους ὡς προσφέροντας οἶνον μόνον, καὶ ὄχι ἡνωμένον μὲ τὸ νερόν. Ὁ δὲ ϗθ'. τῆς αὐτῆς, ἐμποδίζει καὶ τὸ νὰ προσφέρωνται εἰς τὸ θυσιαστήριον ἐψημένα κρέατα. Ὁ δὲ νζ'. τῆς αὐτῆς ῥητῶς ἐμποδίζει τὸ νὰ προσφέρωνται εἰς τὸ θυσιαστήριον γάλα καὶ μέλι. Ἀγκαλὰ καὶ ταῦτα νὰ ἐπροσφέροντο πρότερον κατὰ τὸν ῥηθέντα μδ'. τῆς Καρθαγέν. διὰ τὰ νήπια. Ὁ δὲ ή. τοῦ Θεοφίλου διορίζει τί νὰ γίνωνται, ὅσα μείνουν ἀπὸ τὰς προσφορὰς καὶ τὰ νάματα.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω, ἀπαρχὴ τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς Πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Δῆλον δὲ, ὡς ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ Πρεσβύτεροι ἐπιμερίσουσι τοῖς Διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς Κληρικοῖς.

Ἀποστόλ. γ'. τῆς ς'. κή. λϐ'. νζ'. νθ'. τῆς Καρθαγ. μδ'. τοῦ Θεοφλ. η'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος διορίζει, ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα πωρικὰ (ἔξω τῶν σταχύων τοῦ σίτου καὶ τῆς σταφυλῆς καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ θυμιάματος) νὰ μὴ προσφέρωνται εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἀλλὰ νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν Πρεσβυτέρων, ὅταν ἦναι πρωτοφανήσιμα, ἵνα οἱ ταῦτα ἀποστέλλοντες ἀξίαν εὐχαριστίαν ἀναπέμψωσι τῷ Θεῷ δι' αὐτῶν, ὁποῦ τοιαῦτα ἀγαθὰ τοὺς ἐχάρισε. Φανερὸν δὲ εἶναι, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ Πρεσβύτεροι δὲν θέλουν τὰ ἀπολαύσουν μόνοι τους, ἀλλὰ θέλουν τὰ διαμοιράσουν καὶ εἰς τοὺς Διακόνους καὶ τοὺς λοιποὺς Κληρικοὺς, διὰ νὰ συμμεθέξωσι καὶ αὐτοί (1). Ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας. Ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω.

Οἱ ιγ'. μή'. τῆς ς'. τῆς ἐν Γάγγρ. δ'. τῆς ἐν Καρθαγ. δ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παλαιὸς Νόμος ἐσυγχώρει εἰς τοὺς ὑπανδρευμένους νὰ χωρίζουν τὰς γυναῖκάς των, ὁπόταν ἤθελαν καὶ χωρὶς κἀμμίαν εὔλογον ἀφορμήν. Ὁ δὲ Κύριος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ἐμπόδισε τοῦτο σφοδρῶς. Ὅθεν καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἀκολουθοῦντες τὴν τοῦ Κυρίου διαταγὴν, ἐμποδίζουσι τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ λέγουσιν· ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Πρεσβύτερος, ἢ ὁ Διάκονος, ἂς μὴ ἐκβάλῃ, ἤτοι ἂς μὴ χωρίζῃ βιαίως, τὴν γυναῖκά του, χωρὶς τὴν συμφωνίαν δηλ. ἐκείνης, διὰ πρόφασιν καὶ σχῆμα εὐλαβείας· εἰ δὲ καὶ τὴν χωρίσῃ, ἂς ἀφορίζεται, ἑωσοῦ νὰ καταπεισθῇ νὰ τὴν πάρῃ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμείνῃ εἰς τὸ πεῖσμά του, καὶ δὲν θέλει νὰ τὴν παραλάβῃ, ἂς καθαίρεται τῆς ἱερωσύνης τελείως. Ἐπειδὴ καὶ φαίνεται μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνει, πῶς ἀτιμάζει τὸν γάμον, ὅστις εἶναι κατὰ τὸν Ἀπόστολον τίμιος. [Ἑβρ. ιγ' 4.]. Καὶ πῶς νομίζει τὴν κοίτην καὶ τὴν μίξιν ἀκάθαρτον, ἥτις ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἀπόστολον ὠνομάσθη ἀμίαντος. [Αὐτόθι]. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι μοιχεία καὶ εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦτον μεσολαβεῖ καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρ' ἐκτὸς λό»γου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι.» [Ματθ. ε. 32]. Ἔφη δὲ καί ὁ Ἀπόστολος· «δέδεται γυναικί; μὴ ζήτει »λύσιν.» [Κορινθ. ζ]. Καὶ μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ »νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ.» (Αὐτόθι, 5). (2)

(1) Καθαρώτερα οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι περὶ τούτων διοριζόμενοι εἰς τὰς ἑαυτῶν διαταγὰς, βιβλ. β'. κεφ. κζ'., λέγουν, ὅτι τὰ ὀπωρικὰ καὶ πρωτοφανήσιμα, καὶ ἡ δεκατίαις τοῦ σίτου, τοῦ οἴνου (καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ἄλλων γεννημάτων, νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους, ἵνα αὐτοὶ διαμοιράζουν ταῦτα εἰς τοὺς κληρικούς, δηλ. εἰς μὲν τοὺς ἔξω τοῦ βήματος ἀπὸ ἓν μερίδιον, εἰς δὲ τοὺς ἔσω τοῦ βήματος, ἀπὸ δύο μερίδια. Ὅρα δὲ καὶ τὸ δ'. βιβλ. τῶν αὐτῶν διαταγῶν κεφ. ς'. ζ'. θ'. ι. ἵνα μάθῃς ἀπὸ ποίους πρέπει νὰ δέχωνται οἱ κληρικοὶ τὰ τοιαῦτα δῶρα καὶ κανίσκια, καὶ ἀπὸ ποίους νὰ μὴ τὰ δέχωνται. Ἴδε καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ή. τοῦ Θεοφίλου.

(2) Σημείωσαι, ὅτι εἰς τοὺς παλαιοὺς καιροὺς ἦτο συγχωρημένον νὰ ἔχωσι γυναῖκας οἱ Ἐπίσκοποι, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει νὰ μὴ χωρίζει ὁ Ἐπίσκοπος τὴν γυναῖκά του. Ἀπὸ δὲ τὸν καιρὸν τῆς πρώτης συνόδου φαίνεται, ὅτι ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται οἱ ἱερωμένοι, καὶ μάλιστα οἱ ἀρχιερεῖς· ὅσοι ὅμως ἤθελον, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὰ λόγια, ὁποῦ ἐπρότεινεν ὁ ἅγιος Παφνούτιος ὁ ὁμολογητὴς καὶ Ἐπίσκοπος μιᾶς πόλεως τῶν ἄνω Θηβαΐδων εἰς τὴν ά. σύνοδον ἐκείνην, ὡς θέλομεν εἰπεῖ ἐν τῇ ἀκολούθῳ ὑπο-

Συμφωνέα.

«Οὕτω καὶ ἡ ς΄. ἐν τῷ ιγ΄. αὐτῆς Κανόνι διορίζει, ὅτι νὰ μένουν στερεὰ καὶ ἀχώριστα τὰ συνοικέσια τῶν »ἱερωμένων, καὶ ὄντες οὗτοι πρὸ τοῦ ἱερωθῆναι ὑπανδρευμένοι, νὰ μὴ ἐμποδίζωνται ἐκ τοῦ γάμου εἰς τὸ νὰ λά»βουν τὴν ἱερωσύνην, μήτε νὰ χρεωστοῦν ὅταν χειροτονοῦνται νὰ ὁμολογοῦν, ὅτι ἀφ' οὗ γένουν ἱερεῖς, νὰ χωρί»ζωνται ἀπὸ τὰς γυναῖκας των.», καθὼς τοιαύτη παράνομος συνήθεια ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ῥώμην. Εἰ δὲ καὶ ὁ δ΄. καὶ λγ΄ Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι νὰ σωφρονοῦν καὶ νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, ἀλλ' οἱ ἑρμηνευταὶ τῶν Κανόνων, ὁ Ζωναρᾶς, λέγω, καὶ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ μάλιστα ἡ ς΄. ἐν τῷ ιγ΄. Κανόνι, ἑρμηνεύοντες τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, λέγουσιν, ὅτι νὰ ἀπέχωσι κατὰ τοὺς καιροὺς μόνον τῆς ἐφημερίας των, καὶ ὄχι πάντοτε, πλὴν τῶν Ἐπισκόπων· καὶ ὅρα ἐκεῖ (1).

Ἀποστ. πά. πγ΄. τῆς δ΄. γ΄. ζ΄. τῆς ζ΄. ι΄. τῆς α΄. καὶ ϐ΄. ια΄. τῆς Καρθ. ιη΄.

ΚΑΝΩΝ Ϛ΄.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀντιλαμβανέτω. Εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία

Δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς τοὺς ἱερωμένους νὰ ἐμπλέκωσι τὸν ἑαυτόν τους εἰς πράγματα κοσμικὰ ἀλλὰ, νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν θείαν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐπαγγέλματός των, καὶ νὰ φυλάττωσι τὸν νοῦν αὐτῶν ἐλεύθερον ἀπὸ κάθε σύγχυσιν καὶ ταραχὴν βιωτικήν. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Πρεσβύτερος, ἢ ὁ Διάκονος, ἂς μὴ ἀναδέχεται εἰς τὸν ἑαυτόν του φροντίδας βιωτικάς. Εἰ δὲ καὶ ἀναδέχεται ταύτας καὶ δὲν θέλει νὰ τὰς ἀποβάλῃ ἀπὸ λόγου του, ἀμὴ ἐπιμένει εἰς αὐτὰς, ἂς καθαίρεται. Τὸ δὲ νομικὸν τοῦ Φωτίου τίτλῳ ἡ., λέγει, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωσι φροντίδας καὶ νὰ γίνωνται ἐπίτροποι, οὔτε αὐτῶν τῶν ἰδίων τους συγγενῶν, κατὰ τὸν ιγ΄. ιδ΄. ιέ. τίτλ. α΄. βιβλ. γ΄. τῶν Βασιλικῶν), ἔξω μόνον ἂν ἡ ἐπιτροπικὴ αὐτὴ ἦναι διὰ νὰ μοιρασθοῦν ψυχικὰ, καὶ ἐλεημοσύναι διὰ τὸν ἀποθανόντα συγγενῆ τους, κατὰ τὴν ξή. Νεαρὰν τοῦ σοφοῦ Λέοντος. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἀνωτέρω συμφώνους Κανόνας, ἐμποδίζοντας ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς τὰς κοσμικὰς φροντίδας.

Ἀποστ. ξά. ὁ. ὁά. τῆς ς΄ ιά. τῆς Ἀντιοχ. ά. τῆς Λαοδ. λζ΄. λή. τῆς Καρθ. ξ΄. πά. ριζ΄.

ΚΑΝΩΝ Ζ΄.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, τὴν ἁγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσοι, καθαιρείσθω.

σημειώσει τοῦ παρόντος κανόνος. Κανὼν ὅμως βεβαιωτικὸς τῆς συνηθείας ταύτης. ἀκόμη δὲ ἦτο. Ἡ δὲ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ς΄. σύνοδος μετὰ ταῦτα καὶ διὰ κανόνος ἐπεσφράγισε τὴν συνήθειαν ταύτην, διορίσασα ἐν τῷ ιϐ΄. αὐτῆς κανόνι ἀναγκαίως νὰ μὴ ἔχουν γυναῖκας μόνοι οἱ Ἐπίσκοποι. Ὄχι ἀθετοῦσα τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον κανόνα· (οὐ γὰρ διορίζει, ὅτι, οἱ ἔχοντες γυναῖκας Πρεσβύτεροι νὰ ἐκϐάλλουσιν, ἤγουν νὰ χωρίζουσιν αὐτὰς, ϐιαίως καὶ χωρὶς συμφωνίας αὐτῶν [τὸ ὁποῖον τοῦτο εἶναι ἐναντίον εἰς τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα], ἀλλὰ μὲ κοινὴν συμφωνίαν καὶ εὐχαρίστησιν χωριζομένων τῶν γυναικῶν, οὕτως οἱ ἔχοντες αὐτὰς Πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἢ ὑποδιάκονοι. νὰ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν μή. τῆς αὐτῆς)· ἀλλὰ προνοουμένη λέγει, διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ περισσοτέραν προκοπὴν τῶν Χριστιανῶν, καὶ διὰ τὸ ἀκατηγόρητον τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὕστερα ἀφ' οὗ ἠξιώθη τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος, πλέον μὲ γυναῖκα δὲν ἔσμιξε, κατὰ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον. (τόμ. ϐ΄. ϐιϐλ. γ΄. αἱρέσ. πζ΄.).

(1) Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λατῖνοι προφέρουσι τὸν θεῖον Ἐπιφάνιον, αἱρέσ. ν΄. λέγοντα, τὸν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα οὐ δέχεται ἡ ἐκκλησία εἰς ἱερωσύνην, ἂν μὴ ἀπ' αὐτῆς ἐγκρατευθῇ, μὲ τὸν ὁποῖον συμφωνεῖ καὶ ὁ Ἰννοκέντιος καὶ ὁ Διάλογος: ρητέον, ὅτι ἡμεῖν οὐ μέλει τί εἶπον ἢ τί ἐφρόνησαν μερικοὶ πατέρες, ἀλλὰ τί λέγει ἡ Γραφὴ καὶ αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ ἡ κοινὴ τῶν πατέρων δόξα. Οὐ γὰρ δόγμα συνιστᾷ ἡ γνώμη τινῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Σωζόμενος, ϐιϐλ. ά. κεφ. κγ΄. ὅτι «ὁ ὁμο»λογητὴς Παφνούτιος εἰς τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ σύνοδον δὲν ἀ»φῆκε νὰ ἐμποδισθῇ ὁ γάμος τῶν ἱερέων, τοῦτο θελόντων τινῶν, »ἀλλ' εἶπεν ὅτι ὁ τῶν ἱερέων γάμος σωφροσύνη ἐστὶ, καὶ πρέ»πει νὰ ἀφεθῇ ἕκαστος εἰς τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀρ»χαίαν τῆς ἐκκλησίας παράδοσιν.» Γράφει δὲ καὶ ὁ Παῦλος Τιμοθέῳ· «διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες.» Καὶ Τίτῳ· «εἴ »τις ἐστὶν ἀνέγκλητος μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ.» καὶ ἡ ἐν Γάγγρᾳ σύνοδος ἀναθεματίζει τοὺς μὴ μεταλαμϐάνοντας ἀπὸ ὕπανδρον ἱερέα, κανόν, δ΄. διότι τὸ κωλύειν τὸν γάμον τῶν ἱερέων, εἶναι φρόνημα τῶν αἱρετικῶν, καὶ μάλιστα τῶν Μανιχαίων, ὡς λέγει ὁ Αὐγουστῖνος, αἱρέσει μ΄. καὶ μς΄., ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ παραδείγματα μαρτυρεῖ. Φίλιξ γὰρ ὁ Ῥώμης, υἱὸς ἦν Φίλικος ἱερέως. Ἀγαπητὸς ὁ Πάπας, υἱὸς ἦν Γορδιανοῦ πρεσϐυτέρου. Γελάσιος ὁ Πάπας, υἱὸς ἦν Βαλλερίου ἐπισκόπου. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἱερέων ἦσαν υἱοί· μαρτυρεῖ δὲ ὁ αὐτὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὅτι ἡ γνώμη ἐκείνη εἰς μερικοὺς μόνον ἐκράτει, καὶ ὄχι εἰς πάντας, ἴσως δὲ καὶ συμϐουλευτικῷ τρόπῳ τοῦτο λέγει, οὐ ϐιαίῳ.

Ἑρμηνεία. (1)

Δύω ἰσημερίας κάμνει τὸν χρόνον ὁ ἥλιος, μίαν μὲν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνοίξεως, ἄλλην δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ φθινοπώρου. Καὶ λέγονται ἰσημερίαι, ἐπειδὴ τότε ἴση εἶναι ἡ ἡμέρα μὲ τὴν νύκτα, καὶ ἀντιστρόφως ἡ νύκτα μὲ τὴν ἡμέραν. Καὶ ἡ μὲν φθινοπωρινὴ ἰσημερία γίνεται κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα, ὅταν ὁ ἥλιος ἐμβαίνῃ εἰς τὴν ά. μοῖραν τοῦ Ζῳδίου τοῦ καλουμένου Ζυγοῦ. Ὄχι τοῦ ἐνάστρου καὶ αἰσθητοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἀνάστρου καὶ νοητοῦ. Ἡ δὲ ἐαρινὴ, ἤτοι ἡ τῆς ἀνοίξεως ἰσημερία, γίνεται κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα, ὅταν ὁ ἥλιος ἐμβαίνῃ εἰς τὴν ά. μοῖραν τοῦ Ζῳδίου, τοῦ καλουμένου Κριοῦ, ὄχι τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ἐνάστρου, τοῦ ὄντος μεταβλητοῦ,

(1) Περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ Πάσχα Κανόνιον ἐξαίρετον, καὶ ὁποῦ δὲν ἐδύνετο νὰ γένῃ καλλίτερον, λέγει Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις, συνεκρότησε καὶ ἐξέθετο ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Α'. σύνοδος, κατὰ τὸν ά. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τοὺς κανόνας τῆς ά. συνόδου δὲν εὑρίσκεται· εὑρίσκεται δὲ, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, εἰς τὰ ἐκείνης πρακτικά. Σώζεται δὲ ἤδη καὶ παρὰ Ματθαίῳ τῷ Βλαστάρει, καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις τετυπωμένον, καὶ εἰς ἄλλα βιβλία πολλά. Τὴν ἀκριβῆ λοιπὸν τοῦ πασχαλίου τούτου γνῶσιν ἡμεῖς ἀφίνοντες νὰ τὴν μανθάνουσι καθ' αὐτὸ καὶ ξεχωριστὰ οἱ ἐδικοί μας πασχαλιολόγοι, τόσον μόνον λέγομεν εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι τέσσαρά τινα ἀναγκαῖα ζητοῦνται διὰ τὸ ἐδικόν μας Πάσχα. Πρῶτον ὅτι τὸ Πάσχα πρέπει νὰ γίνεται πάντοτε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν τῆς ἀνοίξεως. Δεύτερον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν μὲ τὸ νομικὸν φάσκα τῶν Ἰουδαίων (τὰ ὁποῖα ταῦτα καὶ τὰ δύω διορίζονται ἀπὸ τὸν παρόντα ζ'. ἀποστολ.). Τρίτον, ὅτι νὰ μὴ γίνηται ἁπλῶς καὶ ἀορίστως ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτην πανσέληνον τοῦ Μαρτίου, ὁποῦ τύχῃ μετὰ τὴν ἰσημερίαν, καὶ τέταρτον, ὅτι νὰ γίνεται τὴν πρώτην Κυριακὴν ὁποῦ τύχῃ ὕστερα ἀπὸ τὴν πανσέληνον (ταῦτα δὲ τὰ δύω ἐκ παραδόσεως ἔχομεν, καὶ ὄχι ἀπὸ κανόνα.). Ὅθεν διὰ νὰ φυλάττωνται καὶ οἱ τέσσαρες αὐτοὶ διορισμοὶ ἐξίσου εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ νὰ ἑορτάζωσιν οἱ Χριστιανοὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ ἅγιον Πάσχα, καὶ νὰ μὴ χρειάζωνται κάθε χρόνον ἀστρονόμων καὶ συνόδων, συνήρμοσαν οἱ θεόσοφοι Πατέρες τὸ περὶ τοῦ Πάσχα κανόνιον. Σημειώσαι δὲ, ὅτι διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως τῆς σελήνης δὲν φυλάττετσι πάντοτε ὁ τέταρτος διορισμὸς, ἀλλὰ κάποτε παραβαίνεται· Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν Βλάσταριν, μετὰ τριακόσια ἔτη, δύω ἡμέρας μετὰ τὴν πρώτην πανσέληνον, συμβαίνει νὰ γίνετσι τὸ νομικὸν φάσκα, ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ. Αὗται δὲ αἱ δύω ἡμέραι, ὁποῦ περισσεύουσιν ἀπὸ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, προστιθέμεναι ὑπερβαίνουσι κάποτε τὴν πρώτην Κυριακὴν ὁποῦ τύχῃ ὕστερα ἀπὸ τὴν πανσέληνον τοῦ Μαρτίου, κατὰ τὴν ὁποίαν Κυριακὴν τότε ἑορτάζομεν τὰ Βαΐα, καὶ κατὰ τὴν ἐρχομένην ποιοῦμεν Πάσχα. Ἀπὸ τὴν παράβασιν δὲ ταύτην τὴν ὀλίγην κάμμία παρατροπὴ τῆς εὐσεβείας, οὔτε ἄτοπόν τι, ἢ κίνδυνος ψυχικὸς δὲν ἀκολουθεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ τῷ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας) λέγει· χρόνων ἀκρίβειαν καὶ ἡμερῶν παρατήρησιν δὲν ἠξεύρει ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ ὅσαις φοραῖς τρώγει τὸν ζωοποιὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνει, καταγγέλει τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ Πάσχα ἐπιτελεῖ· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν πρώτην σύνοδον ἐσυνάχθησαν οἱ Πατέρες καὶ ἐδιώρισαν πότε νὰ γίνεται τὸ Πάσχα, τιμῶσα ἡ Ἐκκλησία πανταχοῦ τὴν συμφωνίαν καὶ ἕνωσιν, ἐδέχθη τὸν διορισμὸν ὁποῦ ἐκεῖνοι ἔκαμαν. Λοιπὸν ἔπρεπε, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, νὰ προτιμήσουν καὶ οἱ Λατῖνοι τὴν συμφωνίαν καὶ ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας περισσότερον ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τῶν χρόνων (τῆς ἰσημερίας δηλ. ὁποῦ ἐκατέβη τώρα εἰς τὰς 11 Μαρτίου, οὖσα ἐπὶ τῆς πρώτης συνόδου εἰς τὰς κά Μαρτίου) καὶ νὰ ἑορτάζουν τὸ Πάσχα μὲ ἡμᾶς τοὺς Γραικοὺς, καὶ ὄχι νὰ ἀτιμάζουν τοὺς καὶ πνευματοφόρους τριακοσίους ἐκείνους θεοφόρους Πατέρας, ὁποῦ ἐνομοθέτησαν τοῦτο κατὰ θεῖον φωτισμὸν, νομίζοντες τούτους ὡς ἀνοήτους, καὶ ὑβρίζοντες εἰς τὴν κοινὴν μητέρα πάντων ἡμῶν Ἐκκλησίαν, διότι (λέγει ἀκολούθως ὁ χρυσοῦς ῥήτωρ), ἂν καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔσφαλε, βέβαια δὲν ἤθελε κατορθωθῇ τόσον μεγάλον καλὸν ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ ταύτην φύλαξιν τοῦ καιροῦ, ὅσον μεγάλον κακὸν ἤθελε προξενηθῇ ἀπὸ τὴν διαίρεσιν αὐτὴν καὶ τὸ σχίσμα, τὸ ἀπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ λέγει· «δὲν φροντίζει ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τοι»αύτην παρατήρησιν τῶν χρόνων καὶ ἡμερῶν πάρεξ διὰ μοναχὴν »τὴν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην.» Καὶ βλέπε, ἀγαπητὲ, πῶς ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὀνομάζει σχισματικοὺς τοὺς Λατίνους διὰ τὶ ἐκαινοτόμησαν τὸ πασχάλιόν τους καὶ Καλανταρίου, ὄχι διὰ τὶ δὲν εἶναι τοῦτο, ὅσον κατὰ τὴν ἰσημερίαν, ὀρθόν· διότι καὶ ἡμεῖς βλέπομεν πῶς ἡ ἰσημερία ἀληθῶς ἔμεινεν ὀπίσω ἡμέρας ιά, ἀλλὰ διὰ τὶ ἐχωρίσθησαν κατὰ τοῦτο ἀπὸ ἡμᾶς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔγκλημα ἀσυγχώρητον, κατὰ τὸν αὐτὸν ἅγιον. Λέγει γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, ὅτι τὸ νὰ νηστεύσῃ τινὰς καὶ τὸ νὰ κάμῃ Πάσχα εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἢ εἰς ἐκεῖνον, μετὰ τὴν εἰκοστὴν πρώτην τοῦ Μαρτίου, θετέον, ὡς κάμνομεν ἡμεῖς οἱ Γραικοὶ, ἢ μετὰ τὴν ἑνδεκάτην Μαρτίου, ὡς κάμνουσιν οἱ Λατῖνοι, τοῦτο δὲν εἶναι ἔγκλημα. «Τὸ δὲ νὰ σχίσῃ τινὰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἀντι»στέκηται φιλονείκως, καὶ νὰ κάμνῃ διχοστασίας καὶ διαιρέσεις, »καὶ νὰ χωρίζῃ τὸν ἑαυτόν του πάντοτε ἀπὸ τὴν κοινὴν σύνο»δον τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο εἶναι ἁμάρτημα ἀσυγχώρητον, καὶ »κατηγορίας ἄξιον, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν κόλασιν καὶ τιμωρίαν.» Ἂς ἠξεύρουν γὰρ, ὅτι καὶ αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ὁποῦ μετὰ τὴν πρώτην ἔγιναν, καὶ οἱ λοιποὶ Πατέρες, ἔβλεπον ναὶ καὶ αὐτοὶ, ὡς σοφοὶ ὁποῦ ἦτο, πῶς ἐκατέβη πολὺ ἡ ἰσημερία· ἀλλ' ὅμως δὲν ἠθέλησαν νὰ τὴν μεταθέσουν ἀπὸ τὴν κά Μαρτίου, ὁποῦ τὴν νῦρεν ἡ σύνοδος, προτιμῶντες περισσότερον τὴν συμφωνίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἕνωσιν ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἰσημερίας, ἤτις δὲν προξενεῖ οὔτε εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ ἐδικοῦ μας Πάσχα κάμμίαν σύγχυσιν, οὔτε βλάβην εἰς τὴν εὐσέβειαν, μάλιστα δὲ καὶ προξενεῖ ἡ ἀκρίβεια αὕτη εἰς τοὺς Λατίνους δύω μεγάλας ἀτοπίας, τὸ νὰ ἑορτάζουν δηλ. τὸ Πάσχα ἢ μετὰ Ἰουδαίων, ὅπερ ἐναντίον ἐστὶν εἰς τὸν παρόντα ἀποστολικὸν κανόνα, ἢ πρὸ τῶν Ἰουδαίων. Ὅτι δὲ περισσότερον εὐαρεστεῖται ὁ Θεὸς εἰς τὴν τάξιν τοῦ πασχαλίου, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τοῦ καλανταρίου τοῦ ἐδικοῦ μας, παρὰ εἰς τὴν ἀκρίβειαν τοῦ πασχαλίου καὶ καλανταρίου τῶν Λατίνων, φανερὸν εἶναι ἀπὸ τὰ θαύματα ὁποῦ ἔδειξε καὶ δεικνύει ἕως τώρα δι' αὐτό. Διότι, κατὰ

ἀλλὰ τοῦ νοητοῦ καὶ ἀνάστρου, τοῦ ὄντος ἀμεταβλήτου κατὰ τοὺς ἀστρονόμους. Ἡ ἐαρινὴ λοιπὸν αὐτὴ ἰσημερία, διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς ἰδίας κινήσεως τοῦ ἡλίου, δὲν γίνεται πάντοτε εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀλλ' εἰς μὲν τὸν καιρὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἦτον εἰς τὴν κδ'. τοῦ Δρύστρου, ἤτοι τοῦ Μαρτίου, κατὰ τὰς διαταγὰς τῶν αὐτῶν Ἀποστόλων (βιβλ. ἑ. κεφ. ιζ'), ἢ κατ' ἄλλους εἰς τὴν κγ'. εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς οἰκουμενικῆς ά. συνόδου ἦτον εἰς τὴν κά. Μαρτίου, κατὰ τὸν Σεβαστὸν καὶ ἄλλους. Καὶ τώρα εἰς τοὺς ἐδικούς μας καιροὺς, γίνεται εἰς τὴν ιά. ἢ καὶ ί. σχεδὸν τοῦ Μαρτίου (κατὰ μὲν γὰρ τοὺς παλαιοὺς ἀστρονόμους, τὸν Πτολεμαῖον καὶ ἄλλους, ἓν νυχθήμερον καταβαίνει ἡ ἰσημερία εἰς τριακοσίους χρόνους, καὶ ὀλίγον τι περισσοτέρους. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους, ἓν νυχθήμερον καταβαίνει εἰς χρόνους ρλδ', ὡς φαίνεται ἐν σελ. 540 τοῦ Τόμου τῆς ἀγάπης.) Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἤθελεν ἑορτάσῃ τὸ ἅγιον πάσχα προτήτερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν τῆς ἀνοίξεως, μαζὺ μὲ τὸ νομικὸν φάσκα τῶν Ἰουδαίων, ἂς καθαίρεται. (διότι καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους οἱ μὲν σοφώτεροι ἐφύλαττον τὸ κατὰ τὴν ἰσημερίαν ἑορτάζειν τὸ πάσχα κατὰ τὸν Βλάσταριν, καθὼς ὁ Μωϋσῆς τοῦτο διέταξεν, οἱ δὲ ἀγροικότεροι ἐώρταζον αὐτὸ πρὸ τῆς ἰσημερίας κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ ἀκολούθως δὶς ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ τὸ πάσχα ἑώρταζον, καθὼς τοῦτο δηλοῖ ἡ ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου τοῦ Βασιλέως ἡ περὶ τοῦ πάσχα (1), κειμένη ἐν τῷ ά. βιβλ. τῆς ἱστορίας τοῦ Θεοδωρήτου, κεφ. ἱ. ἢ θ'. παρ' ἄλλοις). Πότε δὲ τοῦτο νὰ ἐπιτελῇ; ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν δηλ. καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ νομικὸν φάσκα. Ὕστερα μὲν ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν, διατὶ ἡ ἰσημερία μὲ τὸ νὰ ἦναι μέτρον δικιρετικὸν τοῦ τελείου ἐνιαυτοῦ, ἀνίσως πρὸ τῆς ἰσημερίας ἑορτάσωμεν, κάμνομεν δύω φοραῖς πάσχα εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ ἀκολούθως δύω φοραῖς σημαδεύομεν τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἰσημερίαν ἑορτάσωμεν, ἕνα μόνον πάσχα κάμνομεν τὸν χρόνον, καὶ ἀκολούθως ἕνα καταγγέλλομεν τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ· δι' ὃ καὶ οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι ἐν ταῖς διαταγαῖς (βιβλ. ἑ. κεφ. ιζ'.) ταῦτά φασι· «δεῖ ὑμᾶς, ἀδελφοί, τὰς ἡμέρας τοῦ πάσχα ἀκριβῶς ποιεῖσθαι, μετὰ πάσης ἐπιμελείας, μετὰ τροπὴν »ἰσημερινὴν, ὅπως μὴ δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑνὸς παθήματος μνείαν ποιῆσθε ἀλλ' ἅπαξ τοῦ ἔτους, τοῦ ἅπαξ ἀποθανόντος.» Ὕστερα δὲ πάλιν ἀπὸ τὸ φάσκα τῶν Ἰουδαίων ἕνα μὲν, διὰ νὰ προηγῆται ὁ τύπος, ἤτοι ἡ σφαγὴ τοῦ ἀμνοῦ, καὶ ἔπειτα νὰ ἀκολουθῇ τὸ τυποὐμενον, ἤτοι ὁ τοῦ Κυρίου θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις. Καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ μὴ ἑορτάζωμεν εἰς ἄλλην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι ἑορτάζουσιν ὁποίαν ἡμέραν τύχῃ ἡ ιδ' τῆς σελήνης, ἀλλὰ πάντοτε εἰς Κυριακὴν, ὡς καὶ τοῦτο εἰς τὸν αὐτὸν τόπον οἱ Ἀπόστολοι λέγουσι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὅταν κἀμμίαν φορὰν συμπέσῃ τὸ νομικὸν φάσκα εἰς ἡμέραν Κυριακὴν, ἡμεῖς δὲν ἑορτάζομεν κατ' αὐτὴν τὸ πάσχα, ἀλλὰ τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν, ἵνα μὴ τοῖς Ἰουδαίοις συνεορτάσωμεν. Ἐπειδὴ καὶ κατ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν πρῶτον τότε οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐδικόν τους πάσχα ἑώρτασαν, καὶ ὕστερον ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις ἔγινε, τῆς ὁποίας τύπον καὶ ἐνθύμησιν φέρει τὸ πάσχα ὁποῦ τώρα κατ' ἔτος ἡμεῖς ἑορτάζομεν.

Συμφωνέα.

Ὅτι δὲ μὲ τοὺς Ἰουδαίους δὲν πρέπει νὰ συνεορτάζωμεν, ἢ τὰ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν δῶρα καὶ ἄζυμα νὰ δε-

τὰ μέρη τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἡλιουπόλεως, ὁποῦ εἶναι αἱ δύω μεγάλαι Πυραμίδες, ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς κάθε χρόνον τοιοῦτον παράδοξον, δηλ. κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς μεγάλης πέμπτης τῆς ἑδικῆς μας (ὄχι τῶν Λατίνων), ξερᾷ ἡ γῆ λείψανα καὶ κόκκαλα παλαιὰ ἀνθρώπινα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γεμίζει ἕνας εὐρύχωρος κάμπος, ἅτινα στέκονται ἕως τὴν πέμπτην τῆς Ἀναλήψεως, καὶ τότε κρύπτονται καὶ παντελῶς δὲν φαίνονται, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ πάλιν ἡ μεγάλη πέμπτη. Τοῦτο δὲν εἶναι κἀνένας μῦθος, ἀλλὰ ἀληθινὸν καὶ βέβαιον, μαρτυρημένον ἀπὸ παλαιοὺς καὶ νέους ἱστορικούς, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὸν Γεώργιον Κορέσσιον τὸν Χῖον καὶ ἀπὸ τὸν ἁοίδιμον πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων Νεκτάριον, ὅς τις εἰς τὸν ἀραβικὸν χρονογράφον, ὁποῦ συνέγραψε, τὸ διηγεῖται ἐν σελίδ. 266 καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς του φαίνεται, ἐξ ὧν λέγει παρακάτω, ὅτι τὸ εἶδε (προμηνύουσι δὲ τὰ ἀνθρώπινα κόκκαλα ταῦτα τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, καθὼς τὰ εἴδε καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ)· γράφει δὲ καὶ ὁ ῥηθεὶς Κορέσσιος, ὅτι ὁ Πασχασῖνος ἔγραφε πρὸς Λέοντα (ὡς δείκνυται ἐν τῇ ξγ'. ἐπιστολῇ Λέοντος), ὅτι ἑορταζόντων ποτὲ τὸ Πάσχα, τῶν μὲν ἀνατολικῶν τῇ κδ'. Ἀπριλίου, τῶν δὲ δυτικῶν, τῇ κέ. Μαρτίου, μία βρύσις ξηρὰ οὖσα πρότερον ἐγέμισεν ἀπὸ νερὸν τῇ κδ'. Ἀπριλίου, εἰς τὸ Πάσχα τὸ ἐδικόν μας δηλαδὴ, καὶ ὄχι τῶν Λατίνων. Ὅρα τὸν Δοσίθεον, βιβλ. ιδ'. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων σελίδ. 1192, διηγούμενον ὅτι εἰς τὸ Βελλιγράδιον, εὑρισκομένου ποτὲ τοῦ Ἱεροσολύμων Παϊσίου, ἠκολούθησεν ἕνα θαῦμα, βεβαιωτικὸν μὲν τοῦ ἡμετέρου καλανδαρίου, ἀναιρετικὸν δὲ τοῦ τῶν Λατίνων· ἤτοι ἡ ζύμη ἡ ὑπὸ Λατινίδος μὲν ζυμωθεῖσα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, μεταβληθεῖσα δὲ εἰς πέτραν κίσσηρα.

(1) Ὁ γὰρ ἰσαπόστολος μέγας Κωνσταντῖνος, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καλὰ ὁποῦ ἔκαμε, καὶ τοῦτο προσέθηκε, τὸ νὰ παρακαλέσῃ τὴν οἰκουμενικὴν ά. σύνοδον νὰ διορίσουν νὰ ἑορτάζηται τὸ ἅγιον Πάσχα εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Δὲν ὑπέφερε γὰρ ὁ μακάριος νὰ βλέπῃ διὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ διῃρημένην, συνόδους πολλὰς εἰς διάφορα μέρη γινομένας, καὶ ἀντιφερομένους δι' αὐτὴν τοὺς Δυτικοὺς ἀπὸ τοὺς Ἀσιανούς, τοὺς μὲν ἀκολουθοῦντας εἰς τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτῶν πρεσβυτέρων, τοὺς δὲ Ἀσιανοὺς ἀκολουθοῦντας τῷ ἐπιστηθίῳ Ἰωάννῃ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀποστόλοις, ὡς γράφει ὁ Πολυκράτης Σμύρνης πρὸς τὸν Βίκτορα Ῥώμης, κατὰ τὸν Εὐσέβ. βιβλ. ἑ. κεφ. κγ'. ὅρα καὶ τοὺς περὶ τοῦ Πάσχα λόγους τοῦ Χρυσοστόμου, ἐν οἷς θαυμαστῶς ἀλληγορεῖ εἰς τὸν Χριστὸν τὰ τοῦ παλαιοῦ Πάσχα.

χώμεθα, καὶ ὁ ὁ. Ἀποστολικὸς διορίζει, ἀλλὰ καὶ ὁ λζ΄. καὶ λή. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Ἀλλ' οὔτε πρέπει νὰ συμπροσευχώμεθα μὲ αὐτοὺς, κατὰ τὸν ξέ. Ἀποστολικὸν, οὔτε ἔλαιον νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὰς συναγωγάς των, κατὰ τὸν οά. Ἀποστολικόν. Καθαιρεῖ δὲ τοὺς ἱερωμένους ὁ ά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοὺς μὴ φυλάττοντας τὸν περὶ τοῦ Πάσχα ὅρον τῆς ά. συνόδου, ἀλλὰ μετὰ Ἰουδαίων τοῦτο ἐπιτελοῦντας. Ὁ δὲ ξ΄. καὶ πά. καὶ ριζ΄. τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζουν περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα πότε νὰ εὑρίσκεται καὶ ποῦ νὰ γράφεται, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ διαλαλῆται. Ὁ δὲ ιά. τῆς ς΄. ἐμποδίζει ἀκόμη καὶ τοῦ νὰ προσκαλῇ τινὰς Χριστιανὸς τοὺς Ἰουδαίους εἰς ἰατρείαν, ἢ νὰ συλλούεται μὲ αὐτούς.

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γενομένης, μὴ μεταλάβοι, τὴν αἰτίαν εἰπάτω: καὶ ἐὰν ᾖ εὔλογος, συγγνώμης τυγχανέτω. Εἰ δὲ μὴ λέγοι, ἀφοριζέσθω, ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ καὶ ὑπόνοιαν ἐμποιήσας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος, ὡς μὴ ὑγιῶς ἀνενέγκαντος (1).

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν θέλει, ὅτι ὅλοι, καὶ μάλιστα οἱ ἱερωμένοι, νὰ ἦναι προετοιμασμένοι καὶ ἄξιοι νὰ μεταλάβουν τὰ θεῖα μυστήρια, ὅταν γίνεται ἡ προσφορὰ, ἤγουν ἡ ἱερουργία τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Εἰ δὲ τινὰς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν μεταλάβοι παρὼν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, ἂς εἰπῇ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐμετάλαβε (2)· καὶ εἰ μὲν ἦναι δικαία καὶ εὔλογος, ἂς λαμβάνῃ συγχώρησιν, εἰ δὲ καὶ δὲν θέλει νὰ τὴν εἰπῇ, ἂς ἀφορίζηται. Ἐπειδὴ καὶ γίνεται αἴτιος βλάβης εἰς τὸν λαὸν, μὲ τὸ νὰ δίδῃ ἀφορμὴν νὰ ὑποπτευθῇ τὸ πλῆθος, πῶς ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος ὁποῦ ἐλειτούργησεν εἶναι ἀνάξιος, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησε νὰ κοινωνήσῃ ἀπὸ αὐτόν.

ΚΑΝΩΝ Θ΄.

Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς καὶ τῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ Μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι χρή. Τῆς ς΄. ξς΄ τῆς ἐν Ἀντιοχ. ϐ΄. Τιμ. γ΄. ιγ΄.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οἱ δύο ἐξηγηταὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὁ Ζωναρᾶς, λέγω, καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἑρμηνεύοντες, τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα, συμφώνως λέγουσιν ὅτι, ὅσοι Χριστιανοὶ ἐμβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν ἐπιτελῆται ἡ θεία λειτουργία, καὶ ἀκούουσι μὲν τὰς θείας Γραφὰς, δὲν προσμένουσι δὲ μέχρι τέλους, μήτε μεταλαμβάνουσιν, αὐτοὶ πρέπει νὰ ἀφορίζωνται, ὡσὰν ὁποῦ προξενοῦσιν ἀταξίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει αὐτολεξεί· «πάντας ὁ παρὼν Κανὼν ἀπαιτεῖ, τῆς ἁγίας ἐπιτελουμένης θυσίας, μέχρι τέλους προσκαρτερεῖν τῇ εὐχῇ »καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει.» Καὶ οἱ λατικοὶ γὰρ συνεχῶς μεταλαμβάνειν τότε ἀπηγοῦντο. Ὁ δὲ Βαλσαμών· «Ὁ »τοῦ παρόντος κανόνος διορισμὸς δριμύτατός ἐστιν· ἀφορίζει γὰρ τοὺς ἐκκλησιάζοντας καὶ μὴ παραμένοντας »μέχρι τέλους μηδὲ μεταλαμβάνοντας» (3).

(1) Ἐν ἄλλοις οὐχ εὕρηται τὸ, ὡς μὴ ὑγιῶς ἀνενέγκαντος.

(2) Ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα λύεται ἡ ἐναντιοφάνεια ὁποῦ γεννᾶται ἀνάμεσα εἰς τὸν ἀκόλουθον θ΄. Ἀποστολικὸν κανόνα καὶ εἰς τὸν Χρυσόστομον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κανόνας τῶν συνόδων καὶ Πατέρων· διότι ὁ μὲν Ἀποστολικὸς κανὼν ὁ θ΄. διορίζει νὰ ἀφορίζωνται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοὶ ὁποῦ ἐμβαίνουσιν εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ ἀκούουσι τὰς Γραφὰς καὶ μάλιστα δὲν μεταλαμβάνουσι. Καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει νὰ εὐχαίνουσιν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ μὴ προσεύχωνται μαζὺ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐκεῖνοι, ὁποῦ δὲν εἶναι ἑτοιμασμένοι νὰ μεταλάβουν. Λέγει γὰρ (ὁμιλ. γ΄. πρὸς Ἐφεσίους)· «δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ μεταλά»βῃς; Λοιπὸν οὐδὲ ἄξιος εἶσαι νὰ συμπροσεύχησαι μὲ τοὺς ἀ»ξίους μεταλαβεῖν. Ἀκούεις τὸν Διάκονον ὁποῦ φωνάζει, ὅσοι »εἶσθε ἐν μετανοίᾳ ἐξέλθετε. Ὅσοι δὲν μεταλαμβάνουσιν, ἐν με»τανοίᾳ εἶναι. Τίνος ἕνεκεν ἀκούωντας τὸν Διάκονον νὰ λέγῃ, »ὅσοι δὲν ἠμπορεῖτε νὰ προσευχηθῆτε, ἐξέλθετε, στέκεις ἀδιάν»τροπα καὶ δὲν ἐξέρχεσαι καὶ ἐσύ;» Οἱ δὲ ἱεροὶ κανόνες τῶν συνόδων καὶ τῶν Πατέρων εἰς πολλὰ μέρη ὁρίζουσιν ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ στέκωνται μαζὺ μὲ τοὺς πιστοὺς καὶ νὰ συμπροσεύχωνται εἰς τὴν λειτουργίαν πολλοὶ μετανοοῦντες, ὅμως νὰ μὴ μεταλαμβάνουσι. Τὴν ἐναντιοφάνειαν λοιπὸν ταύτην λύει καὶ συμβιβάζει ὁ ἡ. οὗτος κανὼν, προστάζοντας τὸν συμπροσευχόμενον μὲ τοὺς πιστοὺς καὶ μὴ μεταλαμβάνοντα νὰ λέγῃ τὴν αἰτίαν ὁποῦ ἐμποδίζεται καὶ δὲν μεταλαμβάνει· διότι μὲ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ συμπροσεύχεται μέχρι τέλους, καὶ μήτε μεταλαμβάνει, μήτε ἀφορίζεται. Ἐνδέχεται γὰρ νὰ τοῦ συνέβῃ τι ἀνθρώπινον, δηλονότι ἢ νερὸν νὰ ἔπιεν, ἢ νὰ ἐξέρασεν, ἢ ἄλλο τι νὰ ἔπαθε.

(3) Συνέχειαν τῆς θείας Μεταλήψεως διδάσκει ὁ παρὼν κανών. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν εἰς τὸν ἡ. Ἀποστολικὸν λέγει ὅτι,

Συμφωνέα.

»Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα διορίζεται καὶ ὁ ϐ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, λέγων, ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐμ»ϐαίνουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν καιρῷ τῆς ϑείας λειτουργίας, καὶ ἀκούουσι μὲν τὰς γραφὰς, ἀποστρέφονται δὲ »(ταὐτὸν εἰπεῖν δι' εὐλάϐειαν τάχα καὶ ταπεινοφροσύνην ἀποφεύγουσι, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἀρίστου ἑρμη»νευτοῦ Ζωναρᾶ) τὴν ϑείαν μετάληψιν, κατὰ ἀταξίαν τινὰς, οὗτοι, λέγω, ἂς ἀφορίζωνται. Τὴν συνέχειαν τῆς με»ταλήψεως ϐεϐαιοῖ καὶ ὁ ξ'. τῆς ς'. προστάζων τοὺς χριστιανοὺς εἰς ὅλην τὴν διακαινήσιμον ἑβδομάδα νὰ σχο»λάζουσιν εἰς ψαλμοὺς καὶ ὕμνους, καὶ νὰ κατατρυφῶσι τὰ ϑεῖα μυστήρια. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τοῦ γ'. κανόνος τοῦ »ἁγίου Τιμοϑέου ἡ συνέχεια τῆς μεταλήψεως συμπερασίνεται. Εἰγὰρ ἐκεῖνος συγχωρεῖ τὸν δαιμονιζόμενον νὰ με»ταλαμϐάνῃ, ὄχι ὅμως καϑ' ἑκάστην, ἀλλὰ κατὰ Κυριακὴν μόνον (κἂν ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις γέγραπται, κατὰ »καιροὺς μόνον), ἑπόμενον εἶναι, ὅτι οἱ μὴ δαιμονιζόμενοι συγχωροῦνται νὰ μεταλαμϐάνουν ἀκόμη συχνότερον.» Τινὲς δὲ ϑέλουσιν, ὅτι διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς Τιμόϑεος, κανόνι γ'., διορίζει τὸ Σάϐϐατον καὶ τὴν Κυριακὴν νὰ μὴ συνευρίσκωνται τὰ ἀνδρόγυνα ἐκ συμφώνου, διὰ νὰ μεταλάϐουν δηλ. ἐπειδὴ τῷ τότε καιρῷ εἰς αὐτὰς μόνον τὰς ἡμέρας, ὡς εἴπομεν, ἐτελεῖτο ἡ ϑεία λειτουργία. Βεϐαιοῖ δὲ τὴν γνώμην αὐτῶν ταύτην καὶ ὁ ϑεῖος Ἰουστῖνος, λέγων ἐν τῇ β'. ἀπολογίᾳ, ὅτι «τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἡλίου, ἤγουν τῇ Κυριακῇ, ἐσυναϑροίζοντο πάντες οἱ χριστιανοὶ »εἰς τὰς ἐκκλησίας (αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦτο καὶ Κυριακὰ ὠνομάζοντο) καὶ μετελάμϐανον τὰ ϑεῖα μυστήρια. Ὅτι δὲ »καὶ πάντοτε οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ συχνάζουν εἰς τὴν ϑείαν κοινωνίαν, ϐεϐαιοῖ ἀπὸ τὴν δύσιν ὁ ϑεῖος Ἀμϐρόσιος λέγων οὕτω· «Βλέπομεν πολλοὺς ἀδελφοὺς νὰ συναϑροίζωνται ἀμελέστερα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μάλιστα κατὰ »τὰς Κυριακὰς νὰ μὴ ἦναι παρόντες εἰς τὰ μυστήρια.» Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς, κατηγορῶντοὺς μὴ συνεχῶς μεταλαμϐάνοντας, λέγει περὶ τοῦ μυστικοῦ ἄρτου· «Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸν ἄρτον τοῦτον καθημερινὸν, καὶ ἡμεῖς »ποιοῦμεν αὐτὸν ἐνιαύσιον.» Ἀπὸ δὲ τῆς Ἀσίας, μάλιστα κατ' ἐξαίρετον, ὁ ϑεῖος Χρυσόστομος ἀπαιτεῖ τοῦτο ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Καὶ ἴδε ἐν τῷ προοιμίῳ εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἑρμηνείαν λόγῳ ἡ. καὶ πρὸς Ἑϐραίους λόγῳ ιή. εἰς τὰς Πράξεις, καὶ ὁμιλίᾳ, ἑ. τῆς ά. πρὸς Τιμόϑεον, καὶ ὁμιλίᾳ ιζ'. τῆς πρὸς Ἑϐραίους, καὶ λόγῳ τῷ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας, ὁμιλίᾳ γ'. πρὸς Ἐφεσ. λόγῳ πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν ϑείων συνάξεων, ὁμιλίᾳ κή. τῆς ά. πρὸς Κορινθίους, λόγῳ εἰς τὸν μακάριον Φιλογόνιον, καὶ λόγῳ περὶ νηστείας. Ἐν οἷς ὅρα πόσον ἀγωνίζεται καὶ πόσα ῥητορεύει ἡ καλὴ ἐκείνη γλῶσσα, διὰ νὰ παρακινήσῃ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ μεταλαμϐάνωσιν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ ἀξίως, καὶ συνεχῶς. Ὅρα δὲ καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐπιστολὴ πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν, καὶ λόγῳ ά. περὶ ϐαπτίσματος. (1) Ἀλλὰ καὶ ὅποιος δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰς εὐχὰς ὅλης τῆς ϑείας λειτουργίας, τάχα δὲν ϐλέπει φανερὰ, πῶς ὅλαι αὐταὶ ἀποϐλέπουσιν εἰς τὸ νὰ μεταλαμϐάνουσιν οἱ συναϑροιζόμενοι Χριστιανοὶ εἰς τὴν λειτουργίαν, ὅσοι δηλαδὴ εἶναι ἄξιοι;

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνέα.

Τὸ ὄνομα ἀκοινώνητος ἔχει τρεῖς σημασίας· διότι, ἢ δηλοῖ τὸν συνεστῶτα μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ συμπροσευχόμενον μὲ τοὺς λοιποὺς Χριστιανοὺς, μὴ κοινωνοῦντα δὲ τὰ ϑεῖα Μυστήρια· ἢ δηλοῖ τὸν μήτε κοινω-

εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταλαμϐάνουν οἱ Χριστιανοὶ καϑ' ἑκάστην· ἰδοὺ ὁποῦ ἐπιστομίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα, καὶ ἄκων ὁμολογεῖ πῶς εἶναι δριμύτατος, διατὶ ἀφορίζει τοὺς φεύγοντας καὶ μὴ μεταλαμϐάνοντας. Πῶς γὰρ οἱ ϑεῖοι Ἀπόστολοι ἤϑελαν νὰ νομοϑετήσουν πρᾶγμα ἀδύνατον; Ἔπειτα ὁ κανὼν δὲν λέγει καϑ' ἑκάστην, ἀλλὰ τοὺς μὴ παραμένοντας τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὅταν δηλαδὴ τελῆται ἡ ϑεία λειτουργία. Τοὺς δὲ παρεξηγοῦντας τὸν κανόνα, καὶ λέγοντας ὅτι ἀφορίζει τοὺς μὴ καρτεροῦντας εἰς τὴν λειτουργίαν, ἕως οὗ νὰ μεταλάϐωσιν οἱ ἄξιοι, ἐπιστομίζει Ματϑαῖος ὁ Βλάσταρις στοιχείῳ ά. κεφ. κέ. λέγων· «ἐγὼ νομίζω, »ὅτι οἱ παλαιοὶ Χριστιανοὶ, καϑὼς ἐσπούδαζον νὰ πιστεύωσιν »ὀρϑὰ παρομοίως ἐσπούδαζον καὶ νὰ πολιτεύωνται ὀρϑά. Διὰ »τοῦτο καὶ πολλοὶ καλὰ ἔϑιμα ὁποῦ ἀναφέρουσιν οἱ ϑεῖοι κανό»νες, συνηϑίζομενα εἰς τοὺς τότε καιροὺς, αὐτὰ τώρα εἰς τοὺς »ἐδικούς μας καιροὺς εἶναι ἀλλοιότικα καὶ διαφορετικά. Τόσον »μᾶς ἐκατάστησεν ἡ διεστραμμένη καὶ ἀμελημένη ζωὴ ὁποῦ ζῶ»μεν, ὥστε οὐδὲ νὰ πιστεύωμεν ἂν κἀμμίαν φορὰν οἱ Χριστια»νοὶ ἔϕθασαν εἰς τόσην ἀρετὴν, ὁποῦ νὰ μεταλαμϐάνουν συνε»χῶς εἰς κάϑε λειτουργίαν ὁποῦ ἐγίνετο.»

(1) Καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος νομοϑετεῖ ἐν τῷ κατὰ Χριστὸν δεκαλόγῳ, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ νὰ κοινωνοῦν κάϑε Κυριακὴν, καὶ κάϑε μεγάλην ἑορτὴν· (σελ. 951. τῆς Φιλοκαλ.) ὁμοίως καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν λέγει, ὅτι νὰ μὴ ἀφίνουν οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἀπερνοῦν τεσσαράκοντα ἡμέραι, ἀλλ' ὅσον εἶναι δυνατὸν καὶ ὀγλιγορώτερα νὰ μεταλαμϐάνουν, καὶ κάϑε Κυριακὴν, ἂν ἦναι τρόπος, καὶ μάλιστα οἱ γέροντες καὶ ἀσθενεῖς (κεφ. τξ'). Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρϑόδοξος Ὁμολογία (σελ. 111) λέγει, ὅτι οἱ εὐλαϐέστεροι Χριστιανοὶ νὰ ἐξομολογοῦνται κάϑε μῆνα. Εἰ δὲ τοῦτο δῆλον ὅτι καὶ νὰ κοινωνοῦν κάϑε μῆνα, νὰ κοινωνοῦν ὅμως μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν τῆς συντριϐῆς, ἐξομολογήσεως, ἱκανοποιήσεως, καὶ τῆς κατὰ δύναμιν νηστείας, περὶ ἧς ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ' τῆς ς'.

νοῦντα, μήτε συνιστάμενον καὶ προσευχόμενον μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ ἀφοριζόμενον ἀπὸ αὐτοὺς καὶ εὐγαίνοντα ἔξω τῆς ἐκκλησίας καὶ προσευχῆς· ἢ τελευταῖον δηλοῖ κάθε κληρικὸν ὁποῦ γένει ἀπὸ τὸν κλῆρον ἀκοινώνητος. Ἐπίσκοπον θετέον, ἀπὸ τοὺς συνεπισκόπους του, Πρεσβύτερον, ἀπὸ τοὺς συμπρεσβυτέρους του, ἢ Διάκονον, ἀπὸ τοὺς συνδιακόνους του, καὶ καθ' ἑξῆς. Καὶ κάθε μὲν ἀκοινώνητος, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀφωρισμένος ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, εἶναι ἐνταὐτῷ καὶ ἀκοινώνητος ἀπὸ τὰ Μυστήρια· κάθε δὲ ἀκοινώνητος ἀπὸ τὰ Μυστήρια, δὲν εἶναι ἀκοινώνητος καὶ ἀπὸ τὴν ὁμήγυριν τῶν πιστῶν, καθὼς εἶναι οἱ καθαιρεθέντες κληρικοί, καὶ ἀπὸ τῶν μετανοούντων οἱ συνεστῶτες, οἱ ὁποῖοι μήτε κοινωνοῦσι, μήτε τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχονται ὡς οἱ κατηχούμενοι, καθὼς εἴπομεν. Ὁ δὲ παρὼν Κανὼν ἀκοινώνητον ἐκλαμβάνει κατὰ τὴν δευτέραν σημασίαν· Διὸ καὶ λέγει· ὅποιος ἤθελε συμπροσευχηθῇ μὲ ἐκεῖνον ὁποῦ διὰ ἁμαρτίας ἀφωρίσθη ἀπὸ τὴν ὁμήγυριν καὶ τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν, κἂν καὶ δὲν ἤθελε συμπροσευχηθῇ μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μέσα εἰς οἶκον, ὁ τοιοῦτος, ἢ ἱερωμένος εἶναι ἢ λαϊκὸς ἂς ἀφορίζεται ὁμοίως μὲ ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν μετὰ τῶν Χριστιανῶν προσευχήν, διατὶ αὐτὴ ἡ συγκοινωνία τῆς προσευχῆς, τὴν ὁποίαν καμνει μὲ τὸν ἀφωρισμένον, γνωρίζωντας καὶ ἠξεύρωντας αὐτὸν τοιοῦτον, ἀποβλέπει εἰς ἀτιμίαν καὶ καταφρόνησιν τοῦ ἀφορίσαντος, καὶ διαβάλλει αὐτὸν ὡς ἀδίκως ἀφορίσαντα.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Εἴ τις καθηρημένῳ, Κληρικὸς ὢν, Κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.

Ἑρμηνεία.

Κατὰ δύω τρόπους δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὁ παρὼν Κανών. Εἰ μὲν γὰρ τὸ, συνεύξηται λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ συλλειτουργήσῃ, τὸ νόημα ὅλον τοῦ Κανόνος εἶναι τοῦτο. Ὅποιος κληρικὸς συλλειτουργήσῃ ἑνὶ γνώσει μὲ καθηρημένον κληρικὸν, ἂς καθαίρεται καὶ αὐτὸς ὁμοίως μὲ ἐκεῖνον (ὃ καὶ μᾶλλον ὀρθότερον)· εἰ δὲ τὸ, συνεύξηται δηλοῖ κατὰ τὴν κυριολεξίαν του, τὸ νὰ συμπροσευχηθῇ· ἡ ἔννοια τοῦ Κανονος εἶναι αὕτη. Ὅποιος κληρικὸς συμπροσευχηθῇ ἐν γνώσει μὲ τὸν κληρικὸν ἐκεῖνον ὁποῦ ὄχι μόνον ἐκαθηρέθη, ἀλλὰ καὶ ἀπετόλμησεν ὕστερα ἀπὸ τὴν καθαίρεσιν νὰ ἐνεργήσῃ τι τῶν τοῦ κλήρου, ἢ καὶ ἐκαθηρέθη μὲν διὰ ἁμαρτήματα ἀπὸ τὸ κληρικάτον του, μετὰ δὲ τὴν καθαίρεσιν, πάλιν πεσὼν εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα, ἀφωρίσθη καὶ ἀπὸ τὴν ὁμήγυριν ἀκόμη καὶ προσευχὴν τῶν πιστῶν, ὁ τοιοῦτος, λέγω, ἂς καθαίρεται ὁμοίως μὲ ἐκεῖνον.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Εἴ τις Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς ἀφωρισμένος, ἤτοι ἄδεκτος, ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει προσδεχθῇ, ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω, καὶ ὁ δεξάμενος, καὶ ὁ δεχθείς.

'Αποστολ.λϐ'. λγ'. τῆς ὁ'. ιά. ιγ'. τῆς ς'. ιζ' τῆς ἐν 'Αντιοχ. ς'. ζ'. η'. ια'. τῆς ἐν Σαρδικ. ζ'. η'. θ'.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλος εἶναι ὁ ἀφωρισμένος, καὶ ἄλλος ὁ ἄδεκτος. Ὁ μὲν γὰρ ἀφωρισμένος, χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν. Ὁ δὲ ἄδεκτος, διὰ πολλοὺς τρόπους ἀπὸ τὸν 'Αρχιερέα δὲν δέχεται. Ὁ παρὼν λοιπὸν Κανὼν ἐνθυμηθεὶς καὶ τοὺς δύω ὁμοῦ, μόνον περὶ τοῦ ἀδέκτου ἀναφέρει ἐδῶ. Δι' ὅ, καὶ τὸ, ἤτοι, δὲν εἶναι ἐξηγηματικὸν τοῦ ἀφωρισμένου, ἀλλὰ μόριον διαζευτικὸν ὁποῦ διακρίνει τὸν ἀφωρισμένον ἀπὸ τὸν ἄδεκτον. (1) Ὅθεν ὁρίζει οὕτως· 'Ανίσως κληρικὸς ἢ λαϊκὸς γένουν ἄδεκτοι ἀπὸ τὸν 'Αρχιερέα τους· (ὁ μὲν λαϊκὸς ἴσως, διότι ἐκατηγορήθη ἀπὸ αὐτὸν διὰ κἀνένα σφάλμα· ὁ δὲ κληρικὸς διότι ἐζήτει νὰ χειροτονηθῇ, καὶ ὁ 'Αρχιερεὺς ἐξετάσας τὰ κατ' αὐτὸν, εὗρε κάποιας ἀμφιβολίας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν τὸν ἐδέχθη εἰς χειροτονίαν) ἔπειτα ὑπάγουν εἰς ἄλλην πολιτείαν, καὶ ἤθελαν δεχθοῦν ἀπὸ τὸν ἐκεῖσε 'Αρχιερέα, χωρὶς νὰ ἔχουν γράμματα τοῦ 'Αρχιερέως των, συστατικὰ καὶ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ζωῆς, καὶ τῆς χειροτονίας, μάλιστα δὲ τῆς κατηγορηθείσης αὐτῶν ὑπολήψεως (2), ἂς ἀφορίζεται καὶ ὁ 'Αρχιερεὺς ὁποῦ τοὺς

Τῆς ἐν Λαοδικ. μα'. μϐ'. τῆς ἐν Καρθ. να'. ιζ'. ρις'.

(1) Ὁ μὲν ι. ιά. 'Αποστολ. φαίνεται, ὅτι, διαλαμβάνουσι περὶ ἀφορισθέντων καὶ καθαιρεθέντων, τῶν μενόντων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ. ἐν ᾗ ἀφωρίσθησαν. Ὁ δὲ παρὼν, περὶ τῶν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἀπερχομένων ἀφορισμένων.

(2) Τρία γράμματα ἦτο συνήθεια νὰ λαμβάνουν οἱ κληρικοὶ ὁποῦ ἐπήγαιναν ἀπὸ ἕνα τόπον εἰς ἄλλον. Δύω μὲν. ἐκεῖνοι ὁποῦ ἦσαν ἀκατηγόρητοι· κατὰ τὴν ὑπόληψιν· ἀπὸ τὰ ὁποῖα. τὸ μὲν ἕνα ὠνομάζετο ὑπατικὸν, διὰ τὶ ἐφανέρωνεν εἰς τίνος ὑπάτου τὸν καιρὸν. καὶ εἰς ποίαν ἡμέραν ἐχειροτονήθησαν, κατὰ τὸν ιζ'. τῆς Καρθαγέν. ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ 'Αρχιερέως. διὰ νὰ φαίνηται ἡ τάξις τῶν πρότερον καὶ ὕστερον χειροτονηθέντων· τὸ δὲ ἄλλο, ὠνομάζετο ἀπολυτικὸν καὶ εἰρηνικὸν, τὸ ὁποῖον ἐφανέρωνεν, ὅτι αὐτοὶ ἔχουσι τὴν ἀπόλυσιν καὶ δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργοῦσι τὰ τοῦ κλήρου εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον. ὅπου ἤθελαν ὑπάγουν. Κατὰ τὸν ζ'. καὶ ἡ. 'Αντιοχείας. καὶ ιζ' τῆς ς'. καὶ λά. τῆς Καρθαγέν. Ἐλάμβανον δὲ πρὸς τούτοις καὶ τρίτον γράμμα ἐκεῖνοι οἱ κληρικοὶ, ὁποῦ ἐκατηγορήθησαν μὲν εἰς τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν· ἀθωώθησαν δὲ, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο συ-

ἐδέχθη ἔτσι, καὶ αὐτοὶ ὁποῦ τοιουτοτρόπως ἐδέχθησαν ἀπὸ αὐτόν. Ἐκεῖνος μὲν, διατὶ παρὰ τοὺς Κανόνας, χωρὶς γραμμάτων ἐδέχθη αὐτούς. οὗτοι δὲ, ἢ διατὶ δὲν ἐφρόντισαν νὰ λάβουν συστατικὰ τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν γράμματα, ἢ διατὶ εἰπόντες ψεύματα, ἠπάτησαν τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἐδέχθη.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποστολ. ιϐ'. τῆς ἐν Καρθ. ρις'.

Εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμὸς (1) ὡς ψευσαμένῳ, καὶ ἀπατήσαντι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἡνωμένος εἶναι μὲ τὸν ιϐ'. Κανόνα, καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν, καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ φράσιν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν, ὡς εἴπομεν, ὡμίλησε περὶ κληρικοῦ, καὶ λαϊκοῦ τοῦ ἀδέκτου. Οὗτος δὲ ὁμιλεῖ περὶ κληρικοῦ, καὶ λαϊκοῦ ἀφωρισμένου, οὕτω λέγων. Ἀνίσως κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς εἶναι ἀφωρισμένοι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα των, πηγαίνοντες δὲ εἰς ἄλλον τόπον, κρύψουν καὶ δὲν ὁμολογήσουν, ὅτι εἶναι ἀφωρισμένοι, καὶ διὰ τὸ κρύψιμον αὐτὸ, ἤθελαν δεχθοῦν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα τοῦ τόπου ἐκείνου, ὅστις δὲν ἤξευρε τὸν ἀφορισμόν· εἰς τοὺς τοιούτους ἃς αὐξήσῃ περισσότερον ὁ ἀφορισμὸς, ἐπειδὴ εἶπον ψεύματα καὶ ἐγέλασαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Ἀρχιερέα τοῦ τόπου ἐκείνου.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῆς ά. τὲ. τῆς δ'. ε'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κά. τῆς ἐνΣαρδ. ά. ϐ'. τῆς Καρθ. ιγ'.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἑτέραν ἐπιποθᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ ἥτοι τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε, λόγῳ εὐσεβείας συμβαλλέσθαι. Καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν Ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ.

στατικὸν καὶ κανονικὸν, διὰ τὶ ἐσυνίστα καὶ ἀθώωνε τὴν κατηγορηθεῖσαν τούτων φήμην καὶ ὑπόληψιν, κατὰ τὸν μά. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τὸν ή. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ μάλιστα τὸν ιά. τῆς δ'. καὶ κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον ιϐ'. κανόνα. Καὶ ὅποιος μὲν ἐλάμβανε γράμμα ἀπολυτικὸν καὶ εἰρηνικὸν, δὲν εἶχε χρείαν νὰ λάβῃ καὶ ὑπατικὸν, ἢ συστατικόν. Ὅποιος δὲ ἐλάμβανε συστατικὸν, ἢ ὑπατικὸν, ἀνάγκη ἦτο νὰ λάβῃ πρὸς τούτοις καὶ ἀπολυτικόν. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλία ιά. τῆς πρὸς Ἑβραίους καὶ πρὸς Ἐφεσίους) «πρέπει, λέγει, οἱ Ἀρ»χιερεῖς νὰ ἐρευνοῦσι τοὺς κληρικοὺς καὶ ἱερεῖς ὁποῦ ὑπάγουν »ξένοι εἰς τὰς ἐπαρχίας των, ἂν λέγουν τὸν ἑαυτόν τους κληρι»κοὺς καὶ ἱερεῖς. Διὰ τὶ δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον ἡ ἀνεξέ»ταστος κοινωνία καὶ ὑποδοχὴ αὐτῶν· καὶ καθὼς μάχονται »καὶ πολυπραγμονοῦσιν ἂν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ὀρθόδοξοι καὶ πιστοὶ, ἔτσι πρέπει νὰ πολυπραγμονῶσι καὶ ἂν εἶναι ἀληθῶς »χειροτονημένοι ἱερεῖς· καὶ ὄχι ἀδιαφόρως νὰ συγκοινωνοῦσι μὲ »τοὺς ἀληθῶς ὄντας ἱερεῖς, καὶ μὲ τοὺς λέγοντας τὸν ἑαυτόν »τους ἱερωμένους, μὴ ὄντας δέ. Ἐπειδὴ, ἂν ἔστι ἀδιαφόρως »ὅλους ἐπίσης προσδέχωνται, ἄνω κάτω θέλουν γένῃ τὰ τῆς »Ἐκκλησίας πράγματα. Εἰ δὲ καὶ οἱ εἰς ἄλλον τόπον ἀπερ»χόμενοι ζητοῦσι μόνον τροφὴν καὶ κυβέρνησιν ὡς πτωχοὶ, νὰ »μὴ ἔχῃ νὰ τοὺς ἐξετάζῃ τὰ τοιαῦτα ὁ Ἀρχιερεύς». Σημείωσαι δὲ ὅτι ἀπολυτικὸν γράμμα ἐλάμβανον καὶ οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην τους ἀποδημοῦντες, κατὰ τὸν λά. τῆς ἐν Καρθαγένι. Ἀλλὰ καὶ οἱ πένητες εἰρηνικὰ ἐλάμβανον, διὰ νὰ περιέρχωνται χάριν ἐλέους, κατὰ τὸν ιά. τῆς δ'. Ἐστέλλοντο δὲ καὶ γράμματα πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ παλατίου ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους παρακαλεστικὰ διὰ τὴν βοήθειαν τῶν ὀρφανῶν καὶ πενήτων, καὶ τὴν τῶν καταδίκων λύτρωσιν, κατὰ τὸν ζ'. καὶ ή. καὶ θ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ. Οἱ δὲ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπερχόμενοι Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ κληρικοὶ, πρέπει νὰ ἔχουν γράμματα καὶ ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, μάλιστα δὲ τοῦ Μητροπολίτου κατὰ τὸν ιά. Ἀντιοχείας. Τὰ γράμματα δὲ ταῦτα τὰ πρὸς τὸν Βασιλέα, λέγει ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅτι ὀνομάζονται εἰρηνικαὶ ἐπιστολαὶ, (τμήματος γ'. ἐπιγραφ. β'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων) εἶπον δὲ ἀνωτέρω, ὅτι τὰ συστατικὰ γράμματα, ἦτο συστατικὰ καὶ τῆς πίστεως. Διὰ τὶ ἀφ' οὗ οἱ Ἀρειανοὶ ἤλλαξαν τὸ εἶδος τοῦ βαπτίσματος, λέγοντες· Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς τοῦ μείζονος, καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἐλάττονος, καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἥττονος, κατὰ τὸν Κεδρηνόν. Καὶ τὸ, Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι μεταστρέψαντες ἔλεγαν· Δόξα Πατρὶ, δι' Υἱοῦ, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἀκολούθως μὲ τὸ νὰ ὑπεκρίνοντο πολλοὶ τὴν ὀρθοδοξίαν, ἵνα μὴ ἀπατῶνται οἱ ὀρθόδοξοι, ἐτάχθη νὰ γράφηται τὸ συστατικὸν τοιουτοτρόπως. π'. ῃ'. ά. π'. ἦγουν Πατὴρ, Υἱὸς, ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ μετὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐπεσφραγίζετο τὸ γράμμα μὲ τὸ, Ἀμήν. Σημείωσαι πρὸς τούτοις, ὅτι ἐσυνειθίζοντο νὰ στέλλωνται ἀπὸ τοὺς νεοχειροτονήτους, καὶ εἰς τοὺς νεοχειροτονήτους Πατριάρχας τριῶν λογιῶν γράμματα, καλούμενα, Συνοδικὰ, Ἀμοιβαῖα, καὶ Ἐνθρονιαστικά. Καὶ Συνοδικὰ μὲν ἐλέγοντο αἱ ἐπιστολαὶ, τὰς ὁποίας ἔπεμπεν ἕκαστος τῶν Πατριαρχῶν εἰς τοὺς ἄλλους Πατριάρχας ὁμολογῶν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, κατὰ τὴν γνώμην τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, οὕτω καλούμεναι, διὰ τὶ συνοδικῶς ἐγράφοντο. Ἀμοιβαῖα δὲ ἦσαν, αἱ ἐπιστολαὶ, αἵτινες ἐζήτουν τοὺς Πατριάρχας νὰ συναινέσουν δι' ἀποκρίσεως εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ Πατριάρχου ἐκείνου. Καὶ Ἐνθρονιαστικὰ, αἱ ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι ὁποῦ ἐγίνοντο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον προβιβάσεως τοῦ Πατριάρχου, ταὐτὸν εἰπεῖν τὰ συγχαρητικὰ καλούμενα νῦν. (ὅρα τὸν Δοσίθεον σελ. 468 τῆς δωδεκαβίβλου). Τὸν τύπον τοῦ Συστατικοῦ καὶ Ἀπολυτικοῦ Γράμματος, ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Ἐν ἄλλοις Κώδηξι μέχρι τούτου τελειοῦται ὁ παρὼν κανὼν, τὸ δὲ ἑξῆς οὐ κεῖται.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλο εἶναι Ἐπιπήδησις καὶ Ἐπίβασις, ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, καὶ ἄλλο εἶναι μετάθεσις καὶ μετάβασις (1). Καὶ ἡ μὲν Ἐπιπήδησις εἶναι, ὅταν πλεονεκτικῶς, καὶ αὐτοπροαιρέτως κινούμενος ὁ Ἀρχιερεὺς, ἀφήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του (ἢ μὴ ἔχων ἐπαρχίαν σχολάζῃ) καὶ ἁρπάσῃ ἄλλην παραλόγως, ἥτις καὶ κατακρίνεται, καὶ εἰς τοὺς κανονικὰ ὑπόκειται Ἐπιτίμια, κατὰ τὸν ά. καὶ δ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ. Ἡ δὲ μετάθεσις εἶναι. ὅταν διὰ μεγάλην ἀνάγκην, καὶ στηριγμὸν τῆς εὐσεβείας, ὑπὸ πολλῶν Ἐπισκόπων παρακαλούμενος ὁ Ἀρχιερεὺς, μεταθῇ ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, πρὸς περισσοτέραν Πνευματικὴν τῶν ἐπαρχιωτῶν ἐκείνης ὠφέλειαν, (καὶ τοῦτο δὲ ἴσως πρὸς καιρὸν, καὶ ὄχι εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν), ἥτις καὶ συγχωρεῖται κατά τινας οἰκονομίας. (2) Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἀφίνῃ τὴν ἰδικήν του ἐπαρχίαν, πλεονεκτικῶς καὶ ἀπὸ λόγου του, χωρὶς καμμίαν εὔλογον αἰτίαν, νὰ ἐπιπηδᾷ εἰς ἄλλην, κἂν ἀναγκάζηται νὰ κάμῃ τοῦτο καὶ ἀπὸ ἄλλους. Τότε δὲ νὰ μεταβαίνῃ εἰς ἐπαρχίαν ἄλλην. μικροτέραν ἢ μεγαλητέραν, ἢ χηρεύουσαν, ὅταν ἦναι κάμμία εὔλογος καὶ δικαία αἰτία, ὁποῦ τὸν βιάζει εἰς τοῦτο. Ἤγουν, ὅταν δύναται νὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, περισσότερον κέρδος ψυχικὸν, καὶ Πνευματικὴν ὠφέλειαν, μὲ τὸν εὐσεβῆ λόγον τῆς διδασκαλίας του, ἀπὸ ἄλλον τινά. Πλὴν, καὶ τοῦτο νὰ μὴ τὸ κάμῃ ἀφ' ἑαυτοῦ του, δηλαδὴ μὲ κίνημα ἰδικόν του, ἀλλὰ νὰ τὸ κάμῃ μὲ κρίσιν, καὶ ψῆφον πολλῶν Ἐπισκόπων, καὶ μὲ μεγάλην παράκλεσιν, καὶ ἀξίωσιν. (3) Ἀναγνωθι καὶ τοὺς ἐν τῷ περιθορίῳ συμφώνους Κανόνας

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

«Εἴ τις Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν Κληρικῶν, ἀπολείψας »τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παντελῶς μεταστὰς, διατρίβει ἐν ἄλλῃ, »παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν. Εἰ μάλιστα, »προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ ἐπανελθεῖν, οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ »ἀταξίᾳ ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω.»

Τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. ἑ. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ. ιή. τῆς ζ'. ἑ. ιέ. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Σαρδ. ιέ. ις'. ιζ' τῆς Καρθ. ξγ'. ηή.

(1) Παρὰ δὲ τῷ Βαλσαμῶνι καὶ Βλάσταρι διαφέρει ἡ μετάθεσις καὶ μετάβασις. Ἡ μὲν γὰρ μετάθεσις εἶναι ὅταν μετατεθῇ τινὰς Ἀρχιερεὺς σοφὸς καὶ ἐνάρετος (ἔχων ὅμως ἐπαρχίαν) εἰς μεγαλητέραν ἢ καὶ μικροτέραν ἐπαρχίαν διὰ στηριγμὸν τῆς κινδυνευούσης εὐσεβείας· ὡς ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος μετετέθη ἀπὸ Σασίμων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετάβασις δὲ εἶναι ὅταν τινὰς σχολάζων Ἀρχιερεὺς (διὰ τί τυχὸν ἐκυριεύθη ἡ ἐπαρχία του ἀπὸ ἐθνικοὺς) μεταβῇ εἰς ἄλλην σχολάζουσαν ἐπαρχίαν μὲ κοινὴν γνώμην τῆς συνόδου διὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ ἀρετήν. Συγχωροῦνται δὲ καὶ αἱ δύω αὗται νὰ γίνωνται, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, διὰ τὸν κανόνα τοῦτον, καὶ διὰ τὸν ις'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

(2) Ὅρα τὸν ἀοίδιμον Πατριάρχην Δοσίθεον βιβλίῳ γ'. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων σελίδ. 220. Σημειοῖ δὲ καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος φανερῶς (τμήμ. ά. ἐπιγραφῇ δ'. τῆς ἐπιτομ. τῶν κανόνων), ὅτι ἡ μετάβασις αὕτη τοῦ Ἐπισκόπου, ἡ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος δηλουμένη, εἶναι πρὸς καιρὸν μόνον καὶ ὄχι πάντοτε, ὠφελείας χάριν τοῦ λαοῦ, καὶ πάλιν νὰ ἐπαναστρέφῃ εἰς τὴν ἰδίαν του ἐπαρχίαν.

(3) Καθὼς ὁ ἁγιώτατος Πρόκλος ἀπὸ Κυζίκου, καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἀπὸ Σασίμων, καὶ πολλοὶ ἄλλοι μὲ τοιοῦτον οἰκονομικὸν καὶ ἐξ ἀνάγκης τρόπον, καταλιπόντες τὰς ἐπισκοπὰς, καὶ Μητροπόλεις ὁποῦ εἶχον πρότερον, μετετέθησαν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὡς ὁ Μελέτιος, ἀπὸ Σεβαστείας εἰς Βερροιαν. Ἔπειτα εἰς Ἀντιόχειαν. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπὸ Φλαυϊάδος (ἥτις ἦν ὑπὸ τὴν Ἀναβαρζίαν) εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ ὁ μέγας Εὐστάθιος, ἀπὸ Βερροίας τῆς ἐν Συρίᾳ εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἄλλοι. Ἐπειδὴ δὲ (λέγει ὁ Δοσίθεος βιβλίῳ γ'. τῆς δωδεκαβίβλου σελ. 221.) ἡ οἰκονομία αὕτη ἔγινεν εἰς πολλοὺς, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς νῦν καιροῖς, αἰτία κακίας, διὰ τοῦτο, φησὶν, ὅταν γένηται μετάθεσις, εἶναι παράλογος καὶ παράνομος. Ἐπειδὴ τὰ κατὰ καιροὺς οἰκονομικῶς καὶ κατὰ ἀνάγκην γινόμενα, νόμος τῆς Ἐκκλησίας οὐ γίνονται. «Ὅθεν καὶ ἡ »συνοδικὴ ἀπόκρισις, ὁποῦ ἔδωκεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Μα»νουὴλ ἐν ἔτει 1250. ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος ποιήσας παραίτησιν τῆς »Ἐπισκοπῆς του, δύναται νὰ μετατεθῇ εἰς ἄλλην Ἐπισκοπήν, »βουλῇ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν λοιπῶν Ἐπισκόπων. Ἡ ἀ»πόκρισις, λέγω, αὕτη ὀλέθριός ἐστι. καὶ ὡς τοῖς κανόσιν ἐναν»τιουμένη ἀπόβλητος. Δι' ὃ καὶ ὁ Καισαρείας Ἀρέθας, αἱ μετα»θέσεις λέγει πλεονεξίας χάριν, καὶ δόξης κενῆς ἐφέσει ἐνεργοῦν»ται, ὧν ἑκάτερον βδελυκτὸν, τὸ μὲν. ὡς εἰδωλολατρεία, τὸ δὲ, »ὡς ἐωσφόρου νόσημα. Ἔγραφε δὲ καὶ ὁ Ῥώμης Ἰούλιος τοῖς »Ἐὐσεβιανοῖς. Εἰ ἀληθῶς ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν ἠγείσθε τιμὴν τῶν »Ἐπισκόπων, καὶ μὴ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πόλεων κρίνετε τοὺς »Ἐπισκόπους, ἔδει τὸν πεπιστευμένον μικρὰν, μένειν ἐν τῇ πι»στευθείσῃ, καὶ μὴ ἐξουθενεῖν τὴν πεπιστευμένην, μεταβαίνειν »δὲ εἰς τὴν μὴ ἐγχειρισθεῖσαν, ἵνα τῆς μὲν παρὰ Θεοῦ δοθείσης, »καταφρονῇ. τὴν δὲ τῶν ἀνθρώπων κενοδοξίαν ἀγαπήσῃ. Καὶ »ὁ Πάπας Δάμασος ἔγραφε πρὸς Παυλῖνον. Ἡμεῖς τοὺς ἀπὸ »μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην μεταβαίνοντας, ἕως τότε ἀλλοτρίους »τῆς ἰδικῆς μας κοινωνίας ἔχομεν, ἕως ὅτου πρὸς τὴν ἰδικήν »των ἐπιστρέψωσιν ἐπαρχίαν. Λέγει δὲ καὶ Θεοδώρητος. Λόγῳ »ἑ. κεφ. ἑ. Ἀνίσως Ἐπίσκοπος μεταθῇ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, »καὶ χειροτονηθῇ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἄλλος Ἐπίσκοπος, νὰ »μένῃ ἀργὸς. ἀπὸ τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, ὁ ἀφήσας τὴν ἰδι»κήν του ποίμνην, ἕως ὁποῦ νὰ ἀποθάνῃ ἐκεῖνος ὁποῦ ἐχειροτο»νήθη εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν. Ἴδε καὶ Σωκράτους βιβλ. ζ'. »κεφ. λς'. Σημείωσαι ὅτι οἰκονομικῶς, καὶ ὑποβιβασμὸς Ἐπι»σκόπων ἔγεινεν ἀπὸ μεγαλητέραν δηλ. ἐπαρχίαν εἰς μικροτέ»ραν. Ἰωάννης γὰρ ὁ Κωδωνάτος ἀπὸ Ἀλεξανδρείας μετε»τέθη εἰς Τύρον.» Ἔφη δὲ καί τις τῶν νομικῶν, ὅτι, τὸν δυο λαβόντα Ἐπισκοπὰς, δίγαμον ὀνομάζομεν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ ς'. Κανὼν τῆς δ'. συνόδου προστάζει νὰ μὴ χειροτονῆται Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἄλλος τις Κληρικὸς ἁπλῶς καὶ ἀορίστως εἰς κάθε ἐκκλησίαν, ἀλλὰ διωρισμένος εἰς ἐκκλησίαν πόλεως, ἢ χωρίου, ἢ εἰς μοναστήριον. Ὅποιος λοιπὸν ἀπὸ αὐτοὺς μὲ τοιοῦτον τρόπον χειροτονηθῇ, διορίζει ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, νὰ μὴ ἀφίνῃ τὴν ἰδικήν του διωρισμένην ἐκκλησίαν, καὶ νὰ πηγαίνῃ εἰς ἄλλην ξένης ἐπαρχίας, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἰδικοῦ του Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἤθελε κάμῃ, προστάζομεν νὰ μὴ ἐνεργῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην κἀνένα λειτούργημα τῆς Ἱερωσύνης, ἢ τοῦ κλήρου, καὶ μάλιστα ἀνίσως τὸν ἐπροσκάλεσεν ὁ Ἐπίσκοπός του νὰ ἐπιστρέψῃ, αὐτὸς δὲ μένοντας εἰς τὴν ἀταξίαν, καὶ τὸ πεῖσμά του, δὲν ἔκαμεν ὑπακοὴν εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὡσὰν λαϊκὸς ὅμως ἂς συμπροσεύχεται μὲ τοὺς χριστιανοὺς ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἂς μεταλαμβάνῃ ὁμοῦ μὲ αὐτούς. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἐν τῷ περιθορίῳ Κανόνας.

ΚΑΝΩΝ Ις'.

Τῆς ς'. ζ'. ιή. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Καρθ. ξγ'. ξδ'.

Εἰ δὲ ὁ Ἐπίσκοπος, παρ' ᾧ τυγχάνουσι, παρ' οὐδὲν λογισάμενος τὴν καθ' αὐτῶν ὁρισθεῖσαν ἀργίαν, δέξηται αὐτοὺς ὡς Κληρικούς, ἀφοριζέσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

Ἑρμηνεία.

Μόνος ὁ τῆς Καρχηδόνος Ἐπίσκοπος ἔχει τὴν ἄδειαν ἐξ ἀρχαίου ἔθους νὰ λαμβάνῃ ὅθεν θέλει (πάντως δὲ ἐκ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων) Κληρικοὺς, καὶ νὰ τοὺς συναριθμῇ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς ἰδικῆς του ἐπαρχίας, κατὰ τὸν ξδ'. Κανόνα τῆς αὐτῆς συνόδου, (1) εἰς δὲ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, ποτὲ δὲν δίδεται μία τοιαύτη ἄδεια. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν, ἐξηρτημένος ὄντας ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα, καὶ κατὰ τὴν φράσιν καὶ κατὰ τὸ νόημα, λέγει· «Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐπαρχίαν εὑρίσκονται οἱ ξένοι αὐτοὶ Κληρικοὶ, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἠξεύρει, ὅτι, αὐτοὶ εἶναι ἀργοὶ, κατὰ τοὺς Κανόνας, ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως των, ὅμως ἤθελε καταφρονήσῃ τὴν ἀργίαν ταύτην, καὶ δεχθῇ τούτους ὡσὰν Κληρικοὺς, ἐνεργοῦντας τὰ τοῦ κλήρου αὐτῶν, δηλ. ὁ τοιοῦτος, λέγω, Ἐπίσκοπος, ἂς ἀφορίζεται· ἐπειδὴ γίνεται διδάσκαλος ἀταξίας καὶ σκανδάλων.» Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἐν τῷ περιθορίῳ συμφώνους Κανόνας.

ΚΑΝΩΝ Ιζ'.

Τῆς ς'. γ'. τοῦ Βασιλ. ιϐ'.

Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλος τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ὅσα μὲν ἁμαρτήματα πράξῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸ τοῦ βαπτίσματος, δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸν ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὸν κλῆρον, ἐπειδὴ καὶ πιστεύομεν, ὅτι τὰ ἀποπλύνει ὅλα τὸ ἅγιον Βάπτισμα· ὄχι δὲ καὶ ὅσα πράξῃ ὕστερα, ἀφοῦ βαπτισθῇ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ὅποιος ὕστερα ἀπὸ τὸ ἅγιον Βάπτισμα ὑπανδρευθῇ δύω φοραῖς, (ὑπανδρεύεται δὲ δύω φοραῖς ὄχι μόνον ἐκεῖνος ὁποῦ πάρῃ μὲ γάμον δευτέραν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ μετὰ ἱερολογίας ἀρραβωνιασθῇ δευτέραν γυναῖκα, ἢ πάρῃ μὲ γάμον τὴν ἀρραβωνιασμένην μὲ ἄλλον, (2) ἢ ἔχει γυναῖκα παλ-

(1) Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα ἡ ἄδεια αὕτη ἐδόθη χάριν φιλοτιμίας ἀπὸ τὴν γ'. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως παναγιώτατον Πατριάρχην τὸ νὰ λαμβάνῃ δηλ. καὶ νὰ δέχηται ἄλλων ἐπαρχιῶν (πάντως δὲ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ) κληρικοὺς, καὶ νὰ συναριθμῇ αὐτοὺς εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἰδικῶν του ἐπαρχιῶν, καὶ χωρὶς τὴν ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιερέως των. Ὅμως, διὰ νὰ σώζηται ἡ φιλαδελφία καὶ τὸ ἀσκανδάλιστον, πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ λαμβάνῃ καὶ νὰ δέχηται τούτους, μὲ τὴν ἐρώτησιν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως των, καθὼς αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ ρηθεὶς ξδ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ὑποδηλοῖ. Ὁ δὲ Βλάσταρις εἰς τὸ στοιχ. ά κεφ. θ'. λέγει ὅτι καὶ ὁ Βουλγαρίας, καὶ ὁ Κύπρου κατὰ τὴν ρλ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰν, ἔλαβον τὴν αὐτὴν ἄδειαν νὰ δέχωνται κληρικοὺς ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς, καὶ νὰ τοὺς προβιβάζουν εἰς Ἐπισκόπους.

(2) Ἡ μνηστεία, ἤτοι ὁ ἀρραβωνιασμὸς, ὁποῦ γένῃ κατὰ τὴν ὑποτύπωσιν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τὸ σημείωμα τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, δηλαδὴ μὲ τὰς συνήθεις ἱερὰς εὐχὰς, καὶ μὲ τὸ σύνηθες εἰς τοὺς ἀρραβωνιαζομένους φίλημα· καὶ ὅταν, ὁ μὲν ἄνδρας εἶναι δεκαπέντε χρόνων, ἡ δὲ γυνὴ δεκατριῶν, κατὰ τὸ νεώτερον θέσπισμα τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ· ἡ μνηστεία, λέγω, ὁποῦ γένει μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν τέλειον γάμον, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως κυρίου Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, καὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην Ἰωάννην τὸν Ξιφιλίνον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, τὴν ἐπικυρώσασαν τὴν τοῦ Νικηφόρου ἀπόφασιν.

λακὴν (1), δεν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ Ἀρχιερεὺς, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὁλότελα νὰ συγκαταριθμηθῇ εἰς τὸν κατάλογον καὶ βαθμὸν τὸν ἱερατικόν (2).

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Ὁ χήραν λαβών, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. || Τῆς ς'.γ'.κς'. Βασιλ. κζ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἦτο ἐμποδισμένον τὸ νὰ λαμβάνουν εἰς γυναῖκας, πόρνην, ἢ διωγμένην ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, ἢ ὅλως ἔχουσαν ὄνομα κατηγορημένον· «γυναῖκα γὰρ φησὶ πόρνην, καὶ βεβηλωμένην οὐ λή»ψονται, καὶ γυναῖκα ἐκβεβλημένην ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ὅτι ἅγιός ἐστι Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτοῦ». [Λευϊτ. κα', 7, 13.] Πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένον τοῦτο εἰς τοὺς ἱερεῖς τοῦ Εὐαγγελίου; «Ἰδοὺ γὰρ, φησὶ, μεῖ»ζον τοῦ ἱεροῦ ὧδε,» [Ματθ. ιβ'. 6.] διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι, ὅποιος πάρῃ γυναῖκα χήραν, ἢ διωγμένην ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, ἢ πόρνην ἢ δούλην, ἢ μίαν ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὰς κωμῳδίας καὶ σκηνὰς, καὶ ὑποκρίνονται διάφορα πρόσωπα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως νὰ συγκαταριθμηθῇ εἰς τάγμα ἱερατικόν. Ἐπειδὴ ὅλαι αὐταὶ αἱ γυναῖκες εἶναι διαβεβλημέναι, καὶ κατηγορημέναι. Οἱ δὲ ἱερωμένοι πανταχόθεν πρέπει νὰ ἦναι ἀκατηγόρητοι, καὶ ἀνεπί-

Τοῦτο μὲν, διὰ τί καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος, καθὼς δὲν συγχωρεῖ νὰ ὑπανδρεύωνται οἱ συγγενεῖς τῶν ὑπανδρευμένων, ὅταν ἔχωσιν ἐμπόδιον κατὰ τοὺς συνήθεις βαθμοὺς, τοιουτοτρόπως δὲν συγχωρεῖ νὰ ὑπανδρεύωνται οὔτε οἱ συγγενεῖς τῶν νομίμως ἀρραβωνιασμένων. Ἀλλὰ καὶ ὁ συνοδικὸς Τόμος θεσπίζει μὲ τὰς αὐτὰς μόνας αἰτίας νὰ λύεται ἡ μνηστεία, μὲ τὰς ὁποίας λύεται καὶ ὁ γάμος. Τοῦτο δὲ, καὶ διὰ τί ὁ Ἁγ. κανὼν τῆς ς'. εἰς μοιχείας ἔγκλημα καταδικάζει ἐκεῖνον ὁποῦ ἤθελε πάρῃ γυναῖκα τὴν ἀρραβωνιασμένην μὲ ἄλλον, ἔτι ζῶντα. Ἡ δὲ μοιχεία, φανερὸν ὅτι πρὸς ὕπανδρον γυναῖκα λέγεται. Ὅθεν ἡ σύνοδος ὡσὰν γάμον τέλειον τὸν ἀρραβωνιασμὸν ἐστοχάσθηκεν. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ξ0'. αὐτοῦ κανόνι, διὰ τοῦτο δὲν ἐπιτιμᾷ ὡς πόρνον, εἰς ἑπτὰ χρόνους τὸν σμίξαντα μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικήν του πρὸ τοῦ γάμου ἀναγνώστην, ἐπειδὴ δὲν ἐφθάρη μὲ ξένην γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδικήν του, ἀργίζει δὲ μόνον ἕνα χρόνον, διὰ τὶ ἐμικροψύχησε καὶ δὲν ἐκαρτέρησε τὴν τελεσιουργίαν τοῦ γάμου. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὰς ἀποδείξεις ταύτας, ἡ μνηστεία εἰς γάμου τάξιν λογίζεται, ἡ κατὰ νόμους γινομένη, διὰ τοῦτο δίγαμος λογίζεται καὶ ὁ ἀρραβωνισθεὶς μόνον δευτέραν γυναῖκα, ἢ ἀρραβωνισμένην μὲ ἄλλον λαβών. Αἱ δὲ ἄλλαι μνηστεῖαι, ὁποῦ γίνονται μὲ λόγια μόνον, καὶ μὲ ἀρραβῶνας ψιλοὺς ὅσον κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε μνηστεῖαι εἶναι, οὔτε ὀνομάζονται, οὔτε κατὰ τούτων οἱ συνοδικοὶ κανόνες ἠμποροῦν νὰ δείξουν τὴν ἰδικήν των ἐνέργειαν· (καὶ ὅρα περὶ ἀρραβώνος πλατύτερον εἰς τὸ ιά. κεφ. τῆς περὶ συνοικεσίου διδασκαλίας.) Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμὼν τὰ ἀνωτέρω βεβαιῶν λέγει, ὅτι ὁ ἀρραβωνισθεὶς, κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὑποτύπωσιν Νεαρὰν καὶ ἀπόφασιν, καὶ λαβὼν ἄλλην γυναῖκα, ἀπολανούσης τῆς ἀρραβωνιαστικῆς αὐτοῦ, ἱερεὺς οὐ γίνεται· δίγαμος γὰρ λογίζεται· εἰ δὲ δὲν ἠρραβωνίσθη οὕτως, ἱερᾶται ὡξμὴ λογιζόμενος δίγαμος (ἀποκρ. ζ'. σελ. 366. τοῦ Γιοῦρις). Σημείωσαι ὅμως ὅτι, εἰ καὶ ἡ μνηστεία εἰς τάξιν γάμου λογίζεται, δὲν εἶναι ὅμως κατὰ πάντα καὶ γάμος τέλειος, ἀλλ' ἐλάττων τοῦ γάμου· καὶ ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

(1) Παλλακὴ, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. ιγ'. κεφ.έ., εἶναι γυναῖκα σεμνὴ, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ὁποῦ συγκατοικεῖ, κάμνωντας φανερὰν μαρτυρίαν περὶ τῆς συγκατοικήσεως ταύτης, φαίνεται εἰς τοὺς πολλοὺς, ὅτι τὴν ἔχει γυναῖκά του. Εἰ δὲ τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν δὲν κάμει, ἀσέλγειαν εἰς αὐτὴν ἐνεργεῖ, ἢ καὶ ἄλλως. Πολλακὴ εἶναι ἐκείνη ὁποῦ συζῇ νομίμως μὲ ἄνδρα, χωρὶς νὰ εὐλογηθῇ μὲ γάμον. Σημείωσαι δὲ, ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ ἡ παλλακὴ αὕτη ἐσυγχωρεῖτο ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς νόμους, ὅμως ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας μας τελείως δὲν συγχωρεῖται τὸ νὰ ἔχουν οἱ Χριστιανοὶ τοιαύτην γυναῖκα. Ὅθεν καὶ ὁ λέ. τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει, ὅτι ἀνίσως ἔχῃ τινὰς τοιαύτην παλλακὴν, καὶ δὲν θέλῃ, οὔτε νὰ τὴν ἀφήσῃ οὔτε νὰ τὴν εὐλογηθῇ, δὲν πρέπει νὰ δέχωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ ἱερεῖς, οὔτε αὐτὰς τὰς προσφοράς του καὶ λειτουργίας· ἐπειδὴ διὰ τῶν ἔργων ὑβρίζει καὶ ἀτιμάζει τοὺς νόμους καὶ κανόνας τῆς ἐκκλησίας. Καὶ Πέτρος δὲ ὁ Χαρτοφύλαξ καὶ Διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἑ. ἀποκρίσει αὐτοῦ λέγει· ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχηται τινας ἀπὸ τὸ ὀσπήτιον ἐκείνου ὁποῦ ἔχει ἀνυλόγητον γυναῖκα, οὔτε προσφορὰν, οὔτε κηρὸν, οὔτε ἔλαιον, οὔτε θυμίαμα. Διαφέρει δὲ ἡ πόρνη ἀπὸ τὴν παλλακὴν καθ' ὅτι αὐτὴ ἁμαρτάνει μὲ διάφορα πρόσωπα, ἡ δὲ παλλακὴ μὲ ἕνα.

(2) Ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ιϐ'. αὐτοῦ Κανόνι ἀναφέρει τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον ιζ'. κανόνα, καθὼς ὁ Βαλσαμὼν καὶ ὁ Ζωναρᾶς συμφώνως ἐκεῖνον ἑρμήνευσαν, λέγων· «τοὺς δι»γάμους ὁ κανὼν παντελῶς τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε·» φανερὸν εἶναι, κατὰ τὸν ἄκρον ἑρμηνευτὴν τοῦ Ἀποστολικοῦ τούτου κανόνος θεῖον Βασίλειον, ὅτι, ὅποιος ὑπανδρευθῇ δύω φοραὶς, δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ οὔτε ὑποδιάκονος, οὔτε ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ θυρωρός. Ὑπηρέται γὰρ οὗτοι πάντες ὁμωνύμως λέγονται (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιε'. τῆς ς'.,ἀγκαλὰ καὶ κατὰ τὸν κά. κϐ'. κγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. ὑπηρέτης ἐξαιρέτως καλεῖται ὁ θυρωρὸς) καὶ ὑπηρεσίαν ἐπιτελοῦσιν ἐκκλησιαστικὴν, εἰ καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἅπαντες. ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταύτην ὑπηρεσίαν τοὺς διγάμους, λέγει, ἐκβάλλει ὁ Ἀποστολικὸς οὗτος κανὼν παντελῶς καὶ μὲ ὅλην τὴν τελειότητα. «Εἰ δὲ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. θ'. κεφ. κϐ'., ᾧ συνηκολούθησε καὶ ὁ Βαλσαμὼν, λέγει, ὁ ἀναγνώστης δευτερογαμήσας, ἢ γυναῖκα λαβὼν ἐμποδισμένην

λητοι, καθὼς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος. [ά. Τιμοθ. γ'. 2.]Ὁ δὲ γ'. τῆς ς'. λέγει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι, Διάκονοι, ἢ Ὑποδιάκονοι, ὁποῦ ἔλαβον χήραν, ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἔπεσαν εἰς γάμον παράνομον, οὗτοι χωιζόμενοι ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των, νὰ ἀργοῦσιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην εἰς ὀλίγον καιροῦ διάστημα, καὶ νὰ ἐπιτιμῶνται. Ἔπειτα νὰ ἐπαναλαμβάνουσι τοὺς οἰκείους τῆς ἱερωσύνης βαθμοὺς, εἰς μεγαλήτερον ὅμως βαθμὸν νὰ μὴν προκόπτωσιν, ἀγκαλὰ καὶ ἡ ς'. συγκαταβατικῶς οἰκονόμησε τότε τοὺς τοιούτους, ἀπὸ τότε ὅμως καὶ ὕστερον, ὥρισε ἡ αὐτὴ νὰ κρατῇ πάλιν ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανών.

Τῆς ς'. γ'. κς'. τῆς ἐν Νεοκαι. ϛ'. Βασιλ. κγ'. μζ'. Θεοφ. έ.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ὁ δύω ἀδελφὰς ἀγόμενος, ἢ ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός.

Ἑρμηνεία

Ἀπὸ τοὺς γάμους, ἄλλοι μὲν λέγονται ἀθέμιτοι, ὅσοι γίνονται μετὰ συγγενῶν ἢ αἱρετικῶν, ἄλλοι δὲ παράνομοι, καθὼς εἶναι, ὅταν λάβῃ τινὰς εἰς γυναῖκα ἐκείνην, τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ του ἐστάθη νηπιόθεν ἐπίτροπος, καὶ ἄλλοι κατάκριτοι, καθὼς εἶναι, ὅταν τινὰς λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Θεὸν, Καλογραίαν. Μὲ κοινὸν δὲ ὄνομα, ὅλοι οὗτοι οἱ γάμοι ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν ἄθεσμοι, (καθὼς ἡ ς'. ἐν τῷ γ'. κανόνι κοινῶς ἀθέσμους ὀνομάζει τοὺς περιεχομένους γάμους ἐν τῷ ιζ'. καὶ ἡ κανόνι τῶν Ἀποστόλων.) ὁ δὲ παρὼν κανὼν μόνον περὶ ἀθεμίτων γάμων διαλαμβάνει, ὁρίζων· Ὅποιος λάβῃ εἰς γυναῖκα δύω ἀδελφὰς, ἢ πάλιν τὴν μεγάλην ἀνεψιάν του, δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ Κληρικός. Δι' ὅ.τι κάθε ἀθέμιτος γάμος, εἴτε ἐξ αἵματος, εἴτε ἐκ συμπενθερείας εἶναι, ὄχι μόνον ἐμποδίζει τινὰ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ γένῃ Κληρικὸς, ἀλλὰ καὶ βάλλει ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμια. Ὁ γὰρ μέγας Βασίλειος ἀναφέρων τοὺς δύω ἀδελφὰς λαμβάνοντας εἰς τὸν οἰκ. πζ'. αὐτοῦ κανόνα, ζ' χρόνους κανονίζει νὰ ἀπέχωσι τῶν μυστηρίων, κατὰ τὸν οἰκ., ὁ δὲ β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ διορίζει νὰ ἐξωθῆται τῆς Μεταλήψεως μέχρι θανάτου ἡ γυνὴ ἐκείνη, ὁποῦ πάρῃ δύο ἀδελφούς. Ὁ δὲ κζ'. κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁρίζει, ὅτι ὁ Πρεσβύτερος ἐκεῖνος ὁποῦ περιπέσῃ ἐν ἀγνοίᾳ εἰς γάμον ἄθεσμον, ἤτοι ἔχοντα συγγένειαν, νὰ μετέχῃ μόνον τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας, ἀπὸ δὲ τὰς ἄλλας ἐνεργείας τῆς ἱερωσύνης νὰ ἀπέχῃ, καὶ οὔτε κρυφίως, οὔτε φανερὰ νὰ εὐλογῇ τινα, ἀλλ' οὔτε νὰ μεταλαμβάνῃ τινά. Τοῦτον τὸν ἴδιον κανόνα τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεὶ ἀναφέρει ἡ ς'. σύνοδ. ἐν τῷ κς'. αὐτῆς κανόνι, προσθέτουσα, ὅτι, νὰ χωρίζηται ὁ ἄθεσμος γάμος πρῶτον, καὶ οὕτω νὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας. Ὁ δὲ ἑ. τοῦ Θεοφίλου λέγει, ὅτι ὁ πρὸ τοῦ βαπτίσματος λαβὼν τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα χειροτονηθεὶς διάκονος, οὐ καθαίρεται, ἐὰν ἐκείνη ἀπέθανε, ἢ αὐτὸς ἀφῆκεν αὐτὴν πρὸ τοῦ συνευρεθῆναι σαρκικῶς μὲ αὐτήν. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος, Βιβλ. ξ'. τιτλ. λζ'., προστάζει, ὅτι ὅλοι οἱ ἀθέμιτοι γάμοι νὰ χωρίζωνται καὶ νὰ τιμωρῶνται. Οἱ δὲ συνευρισκόμενοι μὲ δύω ἀδελφὰς, ἢ μὲ τὴν ἀνεψιάν τους (ὡς ὁ Ἀποστολικὸς οὗτος κανὼν διακελεύεται) προστάζει νὰ κόπτωνται τὰς μύτας, καὶ νὰ ξυλίζωνται καὶ αὐτοὶ, καὶ αἱ γυναῖκες ὁποῦ μετ' αὐτῶν συνεφθάρησαν. Ἐὰν δὲ καὶ δὲν θελήσουν νὰ χωρίζωνται οἱ τοιοῦτοι, πρέπει μὲ αὐθεντικὴν ἐξουσίαν στανικῶς νὰ χωρίζωνται.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τῆς δ'. λ'. ‖ Κληρικὸς ἐγγύας δίδους, καθαιρείσθω.

ἀπὸ τοὺς νόμους, μένει μὲν εἰς τὸν ἰδικόν του βαθμὸν, εἰς ἄλλον δὲ μεγαλήτερον οὐ προβιβάζεται·» πρέπει προτιμότερον νὰ ἔχωσι τὸ κῦρος ὅ.τι Ἀποστολικὸς κανὼν καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, πάρεξ οἱ νόμοι οἱ ἐξωτερικοί. Ἕνα μὲν, διὰ τί ὁ ἱερὸς Φώτιος σύνοψιν κάμνει εἰς τὸ νομικόν του τῶν Νεαρῶν ἁπλῶς, καὶ ὄχι τῶν ἱερῶν Κανόνων κατὰ πρῶτον σκοπὸν, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τί ὁ βαθμὸς τοῦ ἀναγνώστου συναριθμούμενος ὑπὸ τοῦ Βαλσαμώνος μὲ τοὺς βαθμοὺς τῶν ἱερωμένων, δείκνυται, ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Ὁ δὲ ἀνὰ χεῖρας οὗτος Ἀποστολικὸς κανὼν προστάζει, ὅτι ὁ δίγαμος δὲν ἠμπορεῖ τελείως νὰ ἦναι τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Καὶ ἂν ὁ μέγας Βασίλειος παντελῶς ἐκβάλῃ τοὺς διγάμους τῆς ὑπηρεσίας ἁπλῶς, πόσῳ μᾶλλον τὸν ἀναγνώστην, πλέον τῶν ἄλλων κατωτέρων ὑπηρετῶν ἔχοντα; ὅθεν ὁ Ἀναγνώστης καὶ μετὰ τὸν κλῆρον δευτερογαμήσας, φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ καθαιρεθῇ ἀπὸ τὸ κληρικάτον του. Ὁ δὲ γ'. τῆς ς'. λέγει, ὅτι ἀπὸ τοὺς τότε ἐν ἀγνοίᾳ εἰς δύω γάμους περιπεσόντας ἱερωμένους, ὅσοι μὲν ἐδουλώθησαν εἰς ἀὴν παρανομίαν αὐτὴν, οὗτοι νὰ καθαίρωνται. Ὅσοι δὲ ἐγνώρισαν ἀπὸ λόγου τους τὸ κακὸν, καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν παράνομον αὐτὸν γάμον, οὗτοι νὰ παύωσιν ἀπὸ κάθε ἱερατικὴν ὑπηρεσίαν εἰς διωρισμένου τινὸς χρόνου διάστημα, μετὰ τοῦτο δὲ νὰ λαμβάνουσι πάλιν τοὺς οἰκείους βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, εἰς μεγαλήτερον ὅμως βαθμὸν νὰ μὴ προκόπτωσιν. Ἀπὸ τότε δὲ καὶ ὕστερον ὥρισεν ἡ αὐτὴ νὰ κρατῇ πάλιν ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν. ὃν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεί. Γράφει δὲ καὶ ὁ Πάπας Οὐρβανὸς τῷ Ἐπισκόπῳ Βίνωνι ταῦτα· Διγάμους, καὶ χηρῶν ἄνδρας, ἀπὸ τῶν ἱερῶν βαθμῶν ἀφορίζομεν. Διὸ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων ἀπέβαλε τὸν ὑπέρπλουτον ἐκείνον δίγαμον, ὅστις ἔδιδεν εἰς αὐτὸν, μεγάλην ἀνάγκην ἔχοντα, σῖτον ὅσον ἤθελε, καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα λίτρας χρυσίον, ἵνα μόνον χειροτονήσῃ αὐτὸν Ἰεροδιάκονον, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνο τὸ μνήμης ἄξιον λόγιον· «Κάλλιον φαίνεταί μοι ἐκλεῖψαι τὸν ἥλιον, ἢ λεῖψαι τὸν θεῖον νόμον.» (Συμεὼν ὁ μεταρραστὴς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ). Καὶ ὁ θεῖος δὲ Αὐγουστῖνος λέγει· «προστάττομεν, μή τις ἀθέσμους χειροτονίας ποιήσῃ, μὴ δίγαμον, ἢ τὸν μὴ παρθένον μνηστευθέντα, » ἢ ἀγράμματον.» (σελ. 314. τόμ. τῆς Ἀγάπης.)

Ἑρμηνεία.

Δύω σημαινόμενα ἔχει, τὸ νὰ δώσῃ τινὰς ἐγγύας. Διότι, ἢ δίδει τινὰς τὸν ἑαυτόν του ἐγγυητὴν διὰ ἄλλον, (1) ἢ δίδει ἄλλον ἐγγυητὴν διὰ τὸν ἑαυτόν του. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον ἐκλαμβάνων, τὸ νὰ δώσῃ τινὰς ἐγγύας, λέγει· Ὅποιος κληρικὸς ἤθελε δώσῃ τὸν ἑαυτόν του ἐγγυητὴν διὰ ἄλλον, ἂς καθαίρεται. Ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἢ γινομένη ἐγγύησις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἀνθρώπινα καταγίνεται καθήκοντα, ἤτοι εἰς ὑποθέσεις τελωνείων, καὶ χαρατζίων, καὶ ὑποθέσεις ἀσπρῶν, καὶ συντόμως εἰπεῖν εἰς τὰς δοσοληψίας τῶν πραγματευτῶν Ἀπὸ τὰ ὁποῖα βιωτικὰ καὶ κοσμικὰ πράγματα, πρέπει οἱ κληρικοὶ νὰ ἦναι ἐλεύθεροι· καὶ μάλιστα εἰς τὰς τοιαύτας ἐγγυήσεις ἀκολουθοῦσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ πειρασμοί, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει αὐτοὶ νὰ ῥίπτουν τὸν ἑαυτόν τους θελητικῶς. «Ἐὰν γάρ, φησὶν ὁ παροιμιαστής, ἐγγυήσῃ σὸν φίλον, παραδώσεις »σὴν χεῖρα ἐχθρῷ, διὰ τοῦτο λέγει μὴ δίδου σαυτὸν εἰς ἐγγύησιν κἰσχυνόμενος. Ἐὰν γὰρ μὴ ἔχῃς πόθεν ἀπο»τίσεις, λήψονται τὸ στρῶμα τὸ ὑπὸ τὰς πλευράς σου. [Παροιμ. ς'. ἰ. καὶ κβ'. 26.] Διὰ τὰ βιωτικά, ὡς εἴπομεν, κέρδη καὶ πράγματα, δὲν πρέπει νὰ δίδωσιν οἱ κληρικοὶ τὸν ἑαυτόν τους ἐγγυητήν. Διότι, ἂν καὶ εἴμεθα προσταγμένοι νὰ βάλλωμεν τὴν ψυχήν μας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ μας, ὄχι ὅμως εἰς τὰ ἀνθρώπινα καθήκοντα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ὅρ. κατ' ἐπιτομ. ξβ'.) Διὰ δὲ τὸ συμφέρον τῶν ἀδελφῶν, κατὰ σκοπὸν τῆς εἰς Θεὸν εὐαρεστήσεως, ὄχι μόνον ἐγγυητὰς πρέπει νὰ διδωσι τὸν ἑαυτόν τους οἱ κληρικοί, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ψυχήν· χάριν λόγου· ἐὰν ἕνας κληρικὸς, ἀπαντήσας ἕνα ὁποῦ τραβίζεται ἀδίκως διὰ νὰ βαλθῇ εἰς φυλακὴν, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχει νὰ δώσῃ κἀνένα ἐγγυητὴν πρὸς τὸν κριτὴν διὰ λόγου του, ἤθελεν ἐλεήσῃ τὴν συμφοράν του, καὶ δώσῃ τὸν ἑαυτόν του ἐγγυητὴν διὰ τὸν ἀδελφόν, ὁ τοιοῦτος, λέγω, κληρικὸς, οὐ μόνον καθαίρεται, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖται παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς πληρώσας Εὐαγγελικὴν καὶ Θείαν ἐντολήν· «Ῥύσασθε γὰρ, φησὶν, ἀδικουμένον, καὶ ἀγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκπριοῦν κτεινομένους μὴ φείσῃ.» [Ἡσαΐ. ἰ. 17. Παροιμ. κδ'. 11.] Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὸ ἀ. σημαινόμενον, τὸ νὰ μὴ δίδῃ τις τὸν ἑαυτόν του ἐγγυητὴν διὰ ἄλλον, ὡς εἴρηται Ἡ δὲ οἰκουμενικὴ δ'. σύνοδος, κατὰ τὸ β'. σημαινόμενον ἐκλαμβάνουσα, τὸ ἐγγύας διδόναι, ἐζήτησεν ἐν τῷ λ'. αὐτῆς κανόνι, νὰ δώσουν ἐγγυητὰς ἄλλους διά λογου των οἱ τῆς Αἰγύπτου Ἐπίσκοποι, ὅτι δὲν ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἕως οὗ νὰ χειροτονηθῇ Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος, καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον συμφωνοῦσιν οἱ κανόνες, ὁ Ἀποστολικὸς δηλ. καὶ ὁ τῆς δ'. καὶ δὲν ἐναντιόνονται ἀναμεταξύ τους. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀποστολικὸς κατ' ἄλλο σημαινόμενον ἐξέλαβε τὸ ἐγγύας διδόναι, ὁ δὲ τῆς δ'. κατ' ἄλλο. (2)

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Εὐνοῦχος, εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετο, ἢ διωγμῷ ἀφῃρέθη τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἢ οὕτως ἔφυ, καὶ ἔστιν ἄξιος, Ἐπίσκοπος γινέσθω.

Ἀπος. κβ'. κγ'. κδ'. τῆς ἁ. ὁ ἁ. τῆς ἁ. καὶ β'. ὁ ἡ.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τρία διαιροῦνται οἱ εὐνοῦχοι, εἰς σπάδωνας, θλιβίας, καὶ ἐκτομίας. Καὶ σπάδωνες μὲν εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρός των, χωρὶς δίδυμα καὶ παιδογόνα μόρια, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Κύριος εἶπεν· «Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐγεννήθησαν οὕτως ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῶν [Ματθ. ιθ'. 12.] (καθὼς ἦν ὁ Δωρόθεος, ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας πρεσβύτερος, ὡς μαρτυρεῖ Εὐσέβιος ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. ζ'. κεφ. λβ'.), θλιβίαι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὰ παιδογόνα μόρια ἔθλιψαν καὶ ἔσφιγξαν οἱ γονεῖς των, ὅταν ἦτον νήπια, καὶ τὰ ἔκαμαν ἄχρηστα πρὸς παιδοποιΐαν, μὲ τὸ σφίγξιμον ἐκεῖνο· ἐκτομίαι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀπέβαλον τὰ γεννητικὰ μόρια, ἢ μὲ μαχαῖρι, ἢ μὲ ἄλλην τέχνην καὶ μηχανήν. (3) Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, λέγει ὁ παρὼν

(1) Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, οὐδὲ γυναῖκα ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ἐγγύας. Ἤγουν νὰ δώσῃ τὸν ἑαυτόν της ἐγγυητὴν δι' ἄλλον. Ἀλλ' οὔτε ἂν ἐγγυηθῇ, κρίνεται διὰ τὴν ἐγγύησιν. Τότε δὲ μόνον ἐνέχεται εἰς κρίσιν διὰ τὴν ἐγγύησιν, ὅταν πάρῃ τίποτε χάρισμα, διὰ νὰ ἐγγυηθῇ· διότι τὸ χάρισμα ὁποῦ ἔλαβε, τὴν κάμνει κατάκριτον διὰ τὴν ἐγγύησιν. Ἀρμενόπουλ. Βιβλ. γ'. τίτλ. ς'.

(2) Εἰς δὲ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. θ'. κεφ. λδ'. διατάξει κά. καὶ λθ'. τοῦ γ'. τίτλ. τοῦ ἀ βιβλ. τοῦ Κώδηκος, διορίζεται, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ ἁπλῶς οἱ κληρικοὶ, ὅταν κρίνωνται, νὰ μὴ δίδωσιν ἐγγύας, ἤτοι ἐγγυητὰς διὰ λόγου των· ὅμως αἱ διατάξεις αὗται, ὅταν αἱ Νεαραὶ ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐκαθαρίσθησαν, δὲν ἐβάλθησαν εἰς τὰ βασιλικὰ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅθεν δὲν ἔχουσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν Ἡ ἐγγυητὰς ἐμποδίζει τούτους νὰ μὴ γίνωνται, ὡς εἴπομεν, εἰς δοσοληψίας, καὶ ἀνθρώπινα καθήκοντα, καὶ ὄχι εἰς τὰ κατ' ἐντολὴν συμφέροντα τοῖς ἀδελφοῖς. Καὶ ἡ ρκγ'. δὲ Νεαρὰ τοῦ Ἰουνστινιανοῦ λέγει, ὅτι οἱ Κληρικοὶ ἐγγύας νὰ μὴ δίδουν, ὅταν κρίνωνται, ἀλλὰ μόνον ὑποσχετικὴν ὁμολογίαν χωρὶς ὅρκον. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς κρινόμενοι, μήτε ἐγγυητὰς νὰ δίδουν, μήτε ὁμολογίας νὰ κάμνουν. Σημείωσαι δὲ ὅτι τινὲς τὴν ἐγγύην ἐνόησαν ἀντὶ τὴν κοινῶς λεγομένην προξενίαν, διότι οἱ Ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ οὔτε προξενηταὶ ἀρραβώνων καὶ ὑπανδρείας δὲν πρέπει νὰ γίνωνται.

(3) Ἀπὸ δὲ τοὺς τοιούτους ἐκτομίας, ἄλλων μὲν εἶναι κομμένα καὶ τὰ δίδυμα καὶ ὁ καυλὸς, οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται πλέον

κανών· Ἀνίσως τινὰς καὶ ἔγινεν εὐνοῦχος ἀπὸ κακίαν καὶ βλάβην ἀνθρώπων, ἢ εἰς καιρὸν διωγμοῦ ἐκόπησαν ἀπὸ τοὺς διώκτας τὰ παιδογόνα μόρια τῶν ἀνδρῶν· ἢ ἐγεννήθη ἔτσι ἐκ κοιλίας μητρός του, εἶναι δὲ ἄξιος διὰ ἱερωσύνην, ἂς γίνεται Ἐπίσκοπος, (1) ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς δὲν ἔγινεν αἴτιος τοῦ τοιούτου εὐνουχισμοῦ, ἀλλ' ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως, ἢ ὑπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, ἔπαθε τὸ τοιοῦτον κακόν, διὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐλεῆται, καὶ ὄχι νὰ μισῆται, καὶ νὰ παιδεύηται. Περὶ τοῦ εὐνουχισμοῦ ἔτι, διορίζουσι καὶ οἱ ἀκόλουθοι κανόνες, ὁ κϐ'. κγ'. καὶ κδ'. τῶν Ἀποστόλων. Ὁ δὲ ά. τῆς ά. συνόδου κανὼν λέγει, ὅτι ὅποιος κληρικὸς διὰ ἀσθένειαν εὐνουχισθῇ ὑπὸ ἰατρῶν, ἢ ὑπὸ βαρβάρων, οὗτος ἂς μένῃ ἐν τῷ κλήρῳ· λαϊκὸς δὲ ὤν, ἂς κληροῦται. Ὅστις δὲ ὑγιὴς ὤν, εὐνούχισε τὸν ἑαυτόν του, οὗτος, κληρικὸς μὲν ὤν, ἂς παύῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῇ τὰ τῆς ἱερωσύνης του· λαϊκὸς δὲ ὢν ἂς μὴ γίνεται κληρικός. Ὁ δὲ ἡ. τῆς ά. καὶ β'. κανὼν, τοῦτον τὸν ἴδιον κανόνα τῆς ά. προτιθεὶς, λέγει· Ὅποιος μὲν κληρικὸς εὐνουχίσῃ ἄλλον τινὰ, ἢ αὐτὸς μὲ τὸ χέρι του, ἢ ἄλλον βάλῃ, ἂς καθαίρεται· ὅποιος δὲ λαϊκὸς κάμῃ τοῦτο, ἂς ἀφορίζηται. Εἰ δὲ ἱερεῖς, ἢ λαϊκοί, εὐνουχίσουν τοὺς ἔχοντας πάθος τι, οὐ κατακρίνονται.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἀπος. κα'. κγ'. κδ'. τῆς ά. α'. τῆς α' καὶ 6'. η'.

Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν, μὴ γινέσθω κληρικός· αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω εἰρημένος κανὼν ὁρίζει διὰ τοὺς εὐνουχισθέντας στανικῶς, ὁ δὲ παρὼν διὰ τοὺς εὐνουχισθέντας θελληματικῶς, λέγων· Ὅποιος ἤθελεν εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸ θέλημά του, ὑγιὴς ὤν, ἢ μὲ τὰ χέριά του, ἢ βάλλῃ ἄλλον καὶ τὸν εὐνουχίσῃ, ἂς μὴ γίνεται κληρικός. (2) Ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι μοναχός του φονεὺς τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ ἐχθρὸς τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Διατὶ ὁ μὲν Θεὸς ἐδημιούργησεν αὐτὸν ἄνδρα, μὲ ὅλα τὰ παιδογόνα μόρια, αὐτὸς δὲ ἐκβάλλοντας αὐτὰ, μεταβάλλει τὸν ἑαυτόν του εἰς μίαν ἀλλόκοτον καὶ παράξενον φύσιν· ἐπειδὴ, οὔτε ἄνδρας εἶναι, διατὶ δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ νὰ γεννήσῃ ὅμοιον αὐτῷ ἄνθρωπον· οὔτε πάλιν γυνὴ, διότι δὲν δύναται τὰ τῶν γυναικῶν νὰ πάθῃ, ἤτοι νὰ ἐγγαστρωθῇ, καὶ νὰ γεννήσῃ ὡς αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ τρόπον τινὰ εἶναι ἕνα τρίτον τέρας, καὶ ὡσὰν νὰ εἰπῇ τινὰς, εἶναι μέσον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κά. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἀπος. να'. κϐ'. κδ'. τῆς α'. α'. τῆς α'. 6'. η'.

Εἴ τις κληρικὸς ὤν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσοι, καθαιρείσθω. Φονεὺς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἄνωθεν, περὶ εὐνουχισμοῦ διαλαμβάνει· πλὴν ἐκεῖνος μὲν ὁρίζει νὰ μὴ γίνηται κληρικὸς, ὅποιος λαϊκὸς ὤν, ἤθελεν εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτόν του, οὗτος δὲ λέγει, ὅτι ἐὰν τινὰς κληρικὸς ὢν πρότερον, ὕστερον ἤθελεν εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτόν του ὑγιαίνοντα, ἢ ἄλλον βάλῃ καὶ τὸν εὐνουχίσῃ, νὰ

μὲ γυναῖκα νὰ συνευρεθῶσιν, ἄλλου δὲ, εἶναι μόνον κομμένα τὰ δίδυμα, ἀλλ' ὄχι καὶ ὁ καυλός· οἵτινες καὶ μὲ γυναῖκας ἠμποροῦν νὰ ἁμαρτάνουν, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ κάμνουν παιδὶ, καὶ πόλεμον σφοδρότερον αἰσθάνονται ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ἔχουσι τὰ μόρια ὅλα καὶ παιδοποιοῦσιν. Καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος περὶ τούτων κατὰ πλάτος ὁμιλεῖ εἰς τὸν περὶ παρθενίας λόγον αὐτοῦ. Περὶ ὧν καὶ ὁ Σειρὰχ λέγει· «ἐπιθυμία εὐνούχου ἀποπαρθενῶσαι νεᾶνιν» (κ'. α'. καὶ λ'. 20). Ἴσως δὲ τοιοῦτος νὰ ἦτο καὶ ὁ Πεντεφρῆς ὁ εὐνοῦχος τοῦ βασιλέως Φαραὼ, ὁ αὐθέντης Ἰωσὴφ τοῦ Παγκάλου, μὲ τὸ νὰ ἀναγινώσκωμεν, ὅτι εἶχε γυναῖκα τὴν βιασαμένην τὸν, Ἰωσήφ. Σημείωσαι ὅτι ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἀναφέρει πῶς ἕνας νέος ἔδωκε γράμμα εἰς τὸν ἡγεμόνα Φίλικα παρακαλεστικὸν, διὰ νὰ εὐνουχισθῇ ὑπὸ ἑνὸς ἰατροῦ, ὅστις οὐκ ἐτόλμα διὰ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα νὰ εὐνουχίσῃ αὐτὸν, ὡσὰν ὁποῦ ὁ εὐνουχισμὸς εἶναι πρᾶγμα ἀνόσιον, ἐμποδισμένον καὶ ἀπὸ τὸν Θεϊκὸν νόμον καὶ ἀπὸ τὸν βασιλικόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἰουστῖνος, ἐν τῇ β'. ἀπολογίᾳ, λέγει· ὅτι ἰατροί τινες ἔλεγον πῶς δὲν ἠμποροῦν νὰ εὐνουχίσουν τινὰ, χωρὶς τὴν ἀδειαν τοῦ ἡγεμόνος.

(1) Καθὼς τοιοῦτος ἦτο ὁ Νικήτας, κατὰ τὸν Χωνιάτην Νικήταν λέγοντα· «Ἦν τις εὐνοῦχος ἀρχιερατικῶς προεδρεύων τῆς τῶν Χωνῶν πόλεως, Νικήτας τοὔνομα, πάσης ἀρετῆς καταγώγιον· ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνάτιος, εὐνοῦχος ἦτο.» Περὶ τῶν εὐνούχων λέγει καὶ ὁ Θεὸς εἰς τὸ Δευτερονόμιον· «Οὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας οὐδὲ ἀποκεκομμένος εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου.» (Κεφ. γ'. 1.).

(2) Ἐπειδὴ μερικοὶ κακόφρονες αἱρετικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ Οὐαλήσιοι, ἀκούοντες τὸν Κύριον νὰ λέγῃ, ἀνίσως ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σὲ σκανδαλίζῃ, ἔκβαλε αὐτὸν· ὁμοίως καὶ ἐὰν ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ ποὺς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζωσί σε, ἔκκοψον αὐτὰ, κακῶς καὶ σφαλερῶς ἐξήγησαν τὸ ρητόν. Ὅθεν καὶ ἔλεγαν, ὅτι πρέπει τινὰς νὰ ἀκρωτηριάζῃ καὶ νὰ κόπτῃ τὰ μελῆ ἐκεῖνα, ὁποῦ τὸν παρακινοῦσιν εἰς ἁμαρτίαν, καθὼς ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος τοὺς τοιούτους ἀναφέρει αἱρετικούς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὅσοι τοιοῦτοι εὑρεθοῦν, ὁποῦ νὰ ἀκρωτηριάζουν τὰ μελῆ τοῦ σώματός των, ὑγιεῖς ὄντες, ὑποκείμενοι εἶναι καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ κανόνος, καθὼς εἶναι καὶ ἐχθροὶ τῆς δημιουργίας

καθαίρηται· ἐπειδὴ εἶναι φονεὺς τοῦ ἑαυτοῦ του.(1) Ὄχι μόνον δὲ οἱ θεῖοι κανόνες, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι παιδεύουσιν ἐκείνους ὁποῦ εὐνουχίσουν ἢ τὸν ἑαυτόν τους, ἢ ἄλλους, μὲ διαφόρους παιδείας,ἤτοι μὲ ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων τους, μὲ ἐξορίαν μὲ ταυτοπάθειαν, ἤγουν νὰ εὐνουχίζηται καὶ αὐτὸς ὑπ' ἄλλου ἀνθρώπου. Καὶ ἀνίσως τινὰς δοῦλος ἤθελεν εὐνουχισθῇ, ἂν ἦναι ὑγιής, ἢ ἄρρωστος, προστάζουν οἱ νόμοι νὰ γίνηται ἐλεύθερος. Φώτιος κεφ. ιδ'. τοῦ ά, τίτλ. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κά. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφοριζέσθω ἔτη τρία. Ἐπίβουλος γάρ ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

Ἀποστολ. κά. κβ'. κγ'. τῆς ά. ά. τῆς ά. καὶ β'. ή.

Ἑρμηνεία.

Εἰ δὲ λαϊκὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελεν ἀκρωτηριάσῃ, καὶ εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτόν του ὑγιαίνοντα, ἢ ἄλλον βάλῃ καὶ τὸν εὐνουχίσῃ, προστάζει ὁ πκρὼν κανὼν νὰ ἀφορίζηται ἀπὸ τὰ μυστήρια καὶ ἀπὸ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συνάθροισιν τῶν χριστιανῶν χρόνους τρεῖς· ἐπειδὴ μὲ τὸν εὐνουχισμὸν αὐτὸν γίνεται ἐπίβουλος τῆς ζωῆς του.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιορκίᾳ, ἢ κλοπῇ, ἀλοὺς, καθαιρείσθω,καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. Λέγει γὰρ ἡ Γραφὴ,«Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό.» Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

Τῆς α'.θ'. τῆς ς'.δ'. κα'. τῆς ἐνΝεοκαισ. α'. η'. τῆς Καρθ. λε'.τοῦ Βασιλ. γ'. ιζ'. λβ'. μδ'. να'. ο'.

Ἑρμηνεία.

Ὅλοι οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ πρέπει νὰ ἦναι καθαροὶ, καὶ ἀνέγκλητοι,διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει ἔτσι. Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελε πιασθῇ, ἤγουν ἤθελεν ἀποδειχθῇ, πῶς ἔκαμε πορνείκν, ἢ παράβασιν ὅρκου (2) ἢ κλεψίκν. κεφαλαιώδη δηλ. κατὰ τὸν κή. τοῦ Νηστευτοῦ, ἤτοι κεφαλικὴν τιμωρίαν ἐπάγουσαν. Κεφκλικὴ δὲ τιμωρία δὲν εἶναι ὁ ἀποκεφαλισμὸς, ἢ θάνατος ἄλλος· ὡς ἑρμηνεύει ὁ Βαλσαμὼν, σχολιάζων τὸ κέ. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ νομοκάνονος τοῦ Φωτίου, ἀλλὰ ἐξορία, τύρλωσις, κόψιμον τῆς χειρὸς, καὶ ἄλλα ὅμοια(3), ἃς καθαίρηται μὲν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, ἃς μὴ ἀφορίζηται δὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ προσευχὴν τῶν Χριστιανῶν. Διότι λέγει ἡ θεία Γραφή· Δὲν θέλεις παιδεύσει δύω φοραῖς ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ

τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Κυρίου δὲν νοοῦνται κατὰ τὸ γράμμα. ἀλλὰ ἐξηγοῦνται τροπολογικῶς. Ἤτοι, ἐὰν ἔχωμεν συγγενεῖς, ἢ φίλους τόσον πολλὰ οἰκείους καὶ ἀγαπητοὺς εἰς ἡμᾶς. καθὼς εἶναι τὰ μέλη τοῦ σώματός μας, ἡ φιλία ὅμως τῶν τοιούτων μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἀποκόπτωμεν ἀπὸ λόγου μας τὴν τοιαύτην προσπάθειαν καὶ φιλίαν, προτιμῶντες τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καθὼς ὁ θεῖος Χρυσόστομος. ὁ Θεοφύλακτος, ὁ Ἐπιφάνειος, καὶ ἄλλοι Πατέρες ἐξηγοῦσι τὸ τοιοῦτον ῥητόν. «Σημείωσαι δὲ, ὅτι τοὺς εὐνούχους, ὁ μὲν Θεολό»γος Γρηγόριος ὀνομάζει, ἐν γυναιξὶν ἄνδρας, καὶ ἐν ἀνδράσι γυ»ναῖκας, ὁ δὲ μέγας Βασίλειος (ἐπιστολ. πρὸς Συμπλικίαν) τὸ »γένος τῶν εὐνούχων καλεῖ ἄτιμον, πανώλεθρον, ἀνανδρον, σι»δηροκατάδικον καὶ ἄλλα πολλὰ, προσθέτων ὅτι οὐδὲ εἰς μαρ»τυρίαν εἶναι ἀξιόπιστον.» Ὁ δὲ θεῖος Ἀπόστολος, κατάρας ὑπεύθυνον κρίνει ἐκείνον ὁποῦ εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτόν του.Οὕτω γὰρ καταρᾶται τοὺς ἀναστατοῦντας τοὺς Γαλάτας «ὄφελον καὶ ἀπο»κόψονται (ἤτοι εὐνουχισθήσονται, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Χρυσόστομος »καὶ ὁ Θεοφύλακτος) οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.» (Γαλάτ. ε', 12.).

(1) Ὅθεν ἀκολούθως τῷ Ἀποστολικῷ παρόντι κανόνι, ὁ Ἀλεξανδρείας Δημήτριος ἐκάθηρε, κατὰ τὸν Σωκράτην, τὸν Ὠριγένην,ἐπειδὴ καὶ ἀπετόλμησε νὰ εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτόν του· (ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι σοφὸς ὢν ὁ Ὠριγένης,εὑρῆκε βότανόν τι καὶ φάρμακον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐξήρανε τὴν ῥίζαν τῆς σκιρτώσης σαρκὸς) ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἐπιφάνειον ὁποῦ ἀναφέρει, αἱρέσει ξδ',τὰ θρυλλούμενα περὶ τῆς εὐνουχίσεως Ὠριγένους.

ΠΗΔΑΛΙΟΝ

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ὁμιλῶν διὰ τὸν Ἀντιοχείας Λεόντιον, τὸν πρὸ τοῦ Εὐδοξίου, εἶπεν ὅτι δὲν ἤρμοζεν εἰς ἐκεῖνον, οὔτε ἀρχιερωσύνη. οὔτε κοινωνία· διατὶ αὐτὸς ἑαυτὸν εὐνούχισεν, ἵνα μετ' ἐξουσίας κοιμᾶται εἰς τὸ ἑξῆς μετ' Εὐστολίας τινὸς, γυναικὸς μὲν δι' αὐτὸν, λεγομένης δὲ παρθένου. Ἀπολογία α'. πρὸς Κωνσταντί.

(2) Σημείωσαι, ὅτι οἱ μὲν κανόνες. ἐπιορκίαν λέγουσι τὴν παράβασιν τοῦ ἐν ἀληθείᾳ γενομένου ὅρκου, οἱ δὲ νόμοι οἱ πολιτικοὶ, ἐπιορκίαν λέγουσι καὶ τὸν ἐπὶ ψεύδει γενόμενον ὅρκον. Κατὰ τὸν ιγ'. τίτλ. κεφ. ιη'. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου, ὅθεν καὶ ὁ ἐπιορκήσας,εἴτε κατὰ τὸ ἕνα, εἴτε κατὰ τὸ ἄλλο ἱερωμένος,καθαιρεῖται.

(3) Σημείωσαι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἐπειδὴ μὲν ἡ ἱερουσλία εἶναι καὶ συγγενὴς μὲ τὴν κλεψίαν καὶ τῆς κλεψίας βαρυτέρα· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐπὶ ἱερουσλίᾳ ἁλοὺς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, καθαιρεῖται κατὰ τὸν ι'. τῆς α'. καὶ β'. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔγκλημα τῆς καθοσιώσεως ὅμοιόν ἐστι μὲ τὸ τῆς ἱερουσλίας· διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῇ καθοσιώσει περιπεσὼν ἱερωμένος. καθαιρεῖται. Τί δέ ἐστι καθοσίωσις, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οβ'. Ἀποστολικοῦ. Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ξα'. Ἀποστολικὸς ἐμποδίζει νὰ μὴ ἱεροῦται ὅποιος πρὸ τῆς χειροτονίας ἐλεγχθῇ, πῶς ἔκαμε πορνείαν, ἢ μοιχείαν, ἢ ἄλλην τινὰ ἁμαρτίαν ἀπηγορευμένην ἀπὸ τοὺς πιστούς· τὰ δὲ ἁμαρτήματα ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν κανὼν εἶναι ἀπηγορευμένα. ἄρα ταῦτα, ὄχι μόνον εἶναι καθαιρετικὰ τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ καὶ κωλυτικὰ ἐν ταὐτῷ τῆς ἱερωσύνης. καὶ οἱ πρὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπὶ τούτοις ἐλεγχθέντες δὲν ἱερώνονται.

ἁμάρτημα. Παρόμοια μὲ τοὺς ἱερωμένους καθαιροῦνται μὲν ἀπὸ τὸν κλῆρόν τους, οὐκ ἀφορίζονται δὲ, καὶ ὅσοι ἄλλοι κληρικοὶ ἤθελαν πιασθοῦν εἰς τὰ εἰρημένα ἴδια ἁμαρτήματα. Δύω δὲ πράγματα προσοχῆς ἄξια εἰς τὸν παρόντα κανόνα περιλαμβάνονται· ἕνα μὲν, ὅτι οἱ ἱερωμένοι οὗτοι καὶ κληρικοὶ ἀγκαλὰ καὶ δὲν ἀφορίζονται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, ἤτοι τὴν συνάθροισιν καὶ προσευχὴν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστιανῶν, ὡς οἱ κατηχούμενοι, κατὰ τὸν γ'. καὶ λϐ'. καὶ νά. τοῦ μεγ. Βασιλείου, δὲν μεταλαμϐάνουν ὅμως καὶ τῶν ἁγράντων μυστηρίων κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἀνάξιοι ὄντες, καὶ ὑπὸ κανόνα, ἕως ὅτου ἤθελε κρίνει εὔλογον ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ τούτων πνευματικός. (1) Καὶ ἄλλο δὲ, ὅτι οἱ πιασθέντες, ὄχι εἰς ὅλα, ἀλλὰ εἰς τοῦτα μόνα τὰ ἁμαρτήματα, ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν κανὼν, ἱερωμένοι τε καὶ κληρικοὶ (ἂν δὲ πιασθοῦν καὶ εἰς ἄλλα ὅμοια τούτων, εἰς μοιγείαν δηλ. ἢ εἰς ἱεροσυλίαν) καθαιροῦνται μόνον καὶ δὲν ἀφορίζονται. Διατὶ εἶναι καὶ ἄλλα ἁμαρτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὅσοι ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ πιασθοῦν, καὶ καθαιροῦνται ὁμοῦ καὶ ἀφορίζονται. Καθὼς εἶναι οἱ χειροτονηθέντες μὲ ἄσπρα, ἢ μὲ ἐξουσίαν τῶν ἀρχόντων, κατὰ τὸν κθ'. καὶ λ'. κανόνα τῶν Ἀποστόλων. Σημείωσαι δὲ, ὅτι, οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ, ὁποῦ διὰ τὰ ἀνωτέρω ἁμαρτήματα ἐκαθήροντο μὲν, δὲν ἀφωρίζοντο δὲ, ἐὰν πάλιν ἔπιπτον μετὰ τὴν καθαίρεσιν εἰς τὰ αὐτὰ, ἢ εἰς ἄλλα ἁμαρτήματα, τότε καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν παντελῶς ἀφωρίζοντο ὡς οἱ κατηγούμενοι. Διʼ ὃ καὶ ὁ ά. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ διορίζων, ὅτι, ὁ Πρεσϐύτερος ἐὰν πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς οἱ λαϊκοὶ μετανοοῦντες. Οὗτος, λέγω, ἄριστα συμϐιϐάζεται μὲ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, κἂν νοηθῇ, ὅτι, λέγει διὰ τὸν δὶς, ἢ τρὶς πορνεύσαντα, ἢ μοιχεύσαντα Πρεσϐύτερον.

Συμφωνία.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ή. τῆς αὐτῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ λέγει, ὅτι καθαίρεται ὁ ἱερεὺς ὁποῦ συζῇ μὲ τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του. Ὁ δὲ κά. τῆς ς'. λέγει· Οἱ διὰ κανονικὰ ἐγκλήματα παντελῶς καθαρεθέντες κληρικοὶ, εἰ μὲν θεληματικῶς μετανοήσωσιν, ἂς κουρεύουν τὰ μαλλία κατὰ τὸ σχῆμα τῶν κληρικῶν· ὄχι καὶ δὲν θέλουν νὰ παραιτήσουν τὴν ἁμαρτίαν θεληματικῶς, ἂς τρέφουσι τὰ μαλλία, καθὼς οἱ λαϊκοί. Ὁ δὲ ιζ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, πῶς ἐκεῖνοι ὁποῦ ὤμοσαν ὅτι νὰ μὴ ἐνεργοῦσι τὰ τῆς ἱερωσύνης Πρεσϐύτεροι, (ἐκ τινος ἀνάγκης καὶ κινδύνου) φανερὰ μὲν δὲν πρέπει νὰ ἱερουργοῦσι (διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζουσι δηλ. τοὺς γινώσκοντας αὐτοὺς ὅτι ὤμοσαν, ἀλλὰ κρυφίως· ὅμως νὰ μετανοῶσι διὰ τὸν ὅρκον ὁποῦ ἔκαμαν. Ὁ δὲ ὁ τοῦ αὐτοῦ κανὼν διορίζει, ὅτι ἐὰν Διάκονος, ἢ Πρεσϐύτερος ἁμαρτήσῃ μετὰ γυναικὸς μέχρι μόνου φιλήματος, τῆς μὲν Ἱερωσύνης θέλει παύσει πρὸς καιρὸν κατὰ τὸν Ζωναραν, τὰ δὲ μυστήρια θέλει ἀξιωθῇ νὰ μεταλαμϐάνῃ μαζὺ μὲ τοὺς συμπρεσϐυτέρους καὶ συνδιακόνους του. Εἰ δὲ φανερωθῇ ὅτι ἥμαρτέ τι περισσότερον ἀπὸ τὸ φίλτρα, θέλει καθαιρεθῇ. Ὁ δὲ δ'. τῆς ς'. καθαιρεῖ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσϐύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ἄλλον τινὰ κληρικὸν ὁποῦ σμιχθῇ μὲ γυναῖκα ἀφιερωμένην τῷ Θεῷ, ταὐτὸν εἰπεῖν καλογραίαν. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς λέγει, ὅτι, ἐάν τις πρὸ τοῦ νὰ ἱερωθῇ ἔπεσεν εἰς μαλακίαν, (ἡ ὁποία, κατʼ ἰδίαν πορνεία λέγεται ἀπὸ μερικοὺς ἁγίους) οὗτος νὰ ἐπιτιμᾶται, ἔπειτα νὰ ἱεροῦται. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἔπεσε, νὰ μένῃ ἀργὸς ἕνα χρόνον, καὶ νὰ κανονίζηται μὲ ἄλλα ἐπιτίμια, καὶ οὕτω νὰ ἱερουργῇ. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἁμαρτίας, πάλιν πέσῃ δύω φοραῖς καὶ τρεῖς εἰς τοῦτο τὸ πάθος, ὁ τοιοῦτος νὰ καθαίρηται, καὶ νὰ ἔρχηται εἰς τάξιν ἀναγνώστου.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Τῆς δ'. τῆς ς'. τῆς Καρθ. ιθ'. λγ'. Βασιλ. ξθ'.

Τῶν εἰς κλῆρον προελθόντων ἀγάμων κελεύομεν, βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνον.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν Πρεσϐύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ Ὑποδιάκονοι, πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦν, ἔχουν ἄδειαν νὰ λάϐουν γυναῖκα, καὶ μετὰ τὸν γάμον νὰ χειροτονῶνται. Ἐὰν δὲ ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν ἤθελαν ὑπανδρευθῇ, καθαί-

(1) Εἰ δὲ καὶ ἤθελεν εἰπῇ τινας, ὅτι, οἱ καθαιρεθέντες κληρικοὶ δὶς ἐκδικοῦνται ἀνίσως δὲν μεταλάϐωσιν, ἂς μάθῃ, ὅτι δὲν ἐκδικοῦνται δὶς, καθʼ ὃ σὺν τῇ καθαιρέσει δὲν ἀφορίζονται καὶ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτονκανόνα (καὶ τοῦτο διατὶ δὲν ἀποδίδεται πλέον εἰς αὐτοὺς ὁ κλῆρος καὶ ἡ ἱερωσύνη, ὡς λέγει ὁ Βασίλειος, καν. γ'.), καὶ ὄχι καθʼ ὃ δὲν μεταλαμϐάνουσι. Διότι, ἂν ἦτο ἔτσι, καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀκόλουθον ἦτο νὰ ἐκδικοῦνται δὶς, ὅπερ οὐ πρέπει. Ἐπειδὴ, ὅταν αὐτοὶ ἡμάρτανον θανασίμως, ὄχι μόνον ἐδιώκοντο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, ὁμοῦ μὲ τοὺς κατηχουμένους, ἀλλὰ οὔτε μετελάμϐανον. Καὶ ὅμως οὐ λέγονται νὰ ἐκδικοῦνται δίς. Διατὶ ἡ ἀποχὴ τῆς θείας κοινωνίας δὲν ἐλογίζετο ἐκδίκησις εἰς αὐτούς. Ἀλλὰ τί ταῦτα λέγω; ἂς μάθῃ ὁ τοῦτο προτείνων, ὅτι ὄχι μόνον πρέπει νὰ ἀπέχωσι τῆς κοινωνίας οἱ καθαιρεθέντες κληρικοὶ, ἀλλὰ πρέπει καὶ διὰ συντριμμοῦ τῆς σαρκὸς, καὶ πάσης δουλαγωγίας, νὰ χωρίζωνται καὶ ἀπὸ τὰς ἡδονὰς, διὰ τὰς ὁποίας ἔχασαν τὴν ἱερωσύνην, κατὰ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου κανόνα. Ὡσὰν ποῦ μόνη ἡ ἀποχὴ τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ τοὺς ἰατρεύσῃ ἀπὸ τὰ πάθη. Σημείωσαι πρὸς τούτοις, ὅτι ὄχι μόνον οἱ μετὰ τὴν χειροτονίαν πορνεύσαντες, ἢ μοιχεύσαντες, ἢ καὶ ἄλλα κωλυτικὰ ἁμαρτήματα ποιήσαντες, ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας ταῦτα ποιήσαντες, ἐὰν μετὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογήσουν ταῦτα ἢ ἐλεγχθοῦν, καθαιροῦνται παρομοίως καὶ αὐτοὶ, κατὰ τὸν θ'. τῆς α'. ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ρονται ἀπὸ τὸν βαθμόν τους κατὰ τὸν ς΄ τῆς ς΄. Οἱ δὲ ἀναγνῶσται,καὶ ψάλται καὶ οἱ κατώτεροι κληρικοὶ ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθοῦν,καὶ ἀφοῦ γένουν κληρικοὶ ἀπροκριματίστως, καὶ νὰ προβαίνουν καὶ εἰς μείζονα βαθμόν. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν κανὼν προστάζει τοὺς τοιούτους νὰ ὑπανδρεύωνται καὶ μετὰ τὸ κληρωθῆναι· ὅμως μὲ ὀρθόδοξον γυναῖκα, καὶ ὄχι μὲ ἑτεροδοξον, κατὰ τὸν ιδ΄. κανόνα τῆς δ΄. Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ὁ δὲ θ΄. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζει· ὅτι ὅταν οἱ ἀναγνῶσται φθάσουν εἰς ἡλικίαν τῆς ἥβης, ἤτοι ιδ΄. χρόνων, νὰ ἀναγκάζωνται, ἢ νὰ ὑπανδρευθοῦν, ἢ νὰ ὁμολογήσουν ἐγκράτειαν, ἤτοι νὰ παθενεύουν. Ἀφοῦ δὲ ὑπανδρευθοῦν,νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ ἐγκρατεύωνται περισσότερον ἀπὸ τὸ διατεταγμένον, κατὰ τὸν λγ΄. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ ξθ΄. τοῦ μεγάλου Βασιλείου λέγει, ὅτι ἀναγνώστης, ἐὰν πέσῃ μὲ τὴν ἁρπαδωνιακτικήν του ποὺ τοῦ νὰ στεφανωθῇ, νὰ ἀσχῆται ἕνα χρόνον, εἶτα νὰ δέχηται, εἰς μεγαλήτερον δὲ βαθμὸν νὰ μὴ ἀναβαίνῃ. Ἐὰν δὲ κλεψιγαμήσῃ χωρὶς ἁρπαδῶνα ἂς παύῃ τῆς ὑπηρεσίας. Ὁ δὲ ς΄. τῆς ς΄. αὐτολεξεὶ ἐκτίθεται τὸν παρόντα κανόνα. (1)

ΚΑΝΩΝ ΚΖ΄.

Τῇ α΄.καὶ 6΄. θ΄τῆς Ἀντιοχ. ε΄. τῆς Καρθ. νζ΄.ξβ΄.ος΄. ρ΄. πγ΄.ιθ΄.ρ΄.ρς΄. ρζ΄.α΄.Πέτ. β΄. 23.

Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καὶ διὰ τῶν τοιούτων φοβεῖν ἐθέλοντα, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. Οὐδαμοῦ γὰρ ὁ Κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε. Τοὐναντίον δὲ, αὐτὸς τυπτόμενος, οὐκ ἀντετυπτε· λοιδορούμενος, οὐκ ἀντελοιδόρει· πάσχων, οὐκ ἠπείλει.

Ἑρμηνεία.

Διδάσκων ὁ Κύριος τοὺς μαθητάς του τὰς θείας ἐντολάς του ἔλεγεν· «Ἐκεῖνα ὁποῦ λέγω εἰς ἐσᾶς τοὺς μαθητάς μου, τὰ λέγω καὶ εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς·» [Μαρκ. ιγ΄. 37] Μία δὲ ἀπὸ τὰς ἐντολάς του εἶναι, τὸ νὰ στρέφωμεν τὴν ἀριστερὰν μας σιαγόνα, εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ἤθελε μᾶς κτυπήσῃ εἰς τὴν δεξιάν. [Ματθ. ἑ. 39.] Ἂν λοιπὸν ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ἡ ἐντολὴ αὕτη πρέπῃ νὰ φυλάττηται, πολὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους, καὶ μάλιστα τοὺς Ἐπισκόπους, περὶ τῶν ὁποίων ἔγραφεν ὁ θεῖος Παῦλος πρὸς Τιμόθεον, ὅτι πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ μὴ ἦναι πλήκτης. [ά. Τιμόθ. γ΄. 3.] Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν λέγει· Ὁποιος Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος κτυπᾷ τοὺς Χριστιανοὺς ἐκείνους ὁποῦ σφάλλουν εἰς αὐτόν· ἢ τοὺς ἀπίστους, ὁποῦ ἤθελαν ἀδικήσῃ ἄλλους, καὶ θέλει τάχα, ὅτι μὲ τὰ τοιαῦτα κτυπήματα νὰ κάμῃ νὰ τὸν φοβοῦντται οἱ λοιποὶ, προστάζομεν νὰ καθαίρηται ὁ τοιοῦτος. Διότι ὁ Κύριος εἰς κἀνένα μέρος τοῦ Εὐαγγελίου δὲν μᾶς ἐδίδαξε τοῦτο νὰ κάμνωμεν· μάλιστα δὲ ὅλον τὸ ἐναντίον μᾶς ἐδίδαξε μὲ τὸ παραδειγμά του. Ἐπειδὴ δερνόμενος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας καὶ Ἰουδαίους, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, δὲν ἐσήκωσε χέρι νὰ τοὺς δείρῃ καὶ αὐτός. Κατηγορούμενος καὶ ὑβριζόμενος, δὲν ὕβριζεν, οὔτε ἐκατηγόρει. Καὶ πάσχων ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν, δὲν ἐφοβέριζε νὰ τοὺς παιδεύσῃ, ἀλλὰ παρεκάλει τὸν Πατέρα του νὰ τοὺς συγχωρήσῃ. «Τοῦ ὁποίου Κυρίου μιμηταὶ πρέπει νὰ ἦναι καὶ οἱ ἱερωμένοι, ἐλέγχοντες μὲν τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ ἀδικοῦντας, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι». [ά. Τιμόθ. ε. 20], καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, καὶ σωφρονίζοντες αὐτοὺς, ποτὲ μὲν, μὲ διδασκαλίαν καὶ νουθεσίας, ποτὲ δὲ, καὶ μὲ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια, ὄχι δὲ καὶ ἐκδικοῦντες μὲ ὀργὴν καὶ θυμὸν, τὴν ἀτιμίαν θετέον, ἢ τὸ σφάλμα ὁποῦ οἱ τοιοῦτοι ἔκαμαν εἰς αὐτοὺς, ἢ δέρνοντες αὐτοὺς καὶ ξυλίζοντες.» Τοῦτον τὸν ἴδιον κανόνα καὶ ὁ θ΄. τῆς α΄. καὶ β΄. ἀναφέων λέγει, ὅτι ὄχι μόνον καθαιροῦνται οἱ ἱερωμένοι ἐκεῖνοι ὁποῦ κτυπήσουν οἱ ἴδιοι μὲ τὸ χέρι των, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ βάλλουν ἄλλους νὰ κτυπήσουν.(2)

(1) Περὶ δὲ τῆς χειροθεσίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν ψαλτῶν, ὅρα τὸν λγ΄. καὶ οε΄. τῆς ς΄.

(2) Εἶπα δὲ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δαίρνουσιν οἱ ἱερωμένοι τοὺς ἁμαρτάνοντας εἰς αὐτοὺς, διατὶ ἐκείνους ὁποῦ ἁμαρτάνουσιν εἰς τὰ θεῖα, καὶ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ μήτε μὲ νουθεσίας μήτε μὲ ἐπιτίμια σωφρονίζονται, ἠμποροῦν νὰ τοὺς σωφρονίζουν ἱερωμένους ὄντας, ἢ λαϊκοὺς, μὲ τῆς ἐξωτερικῆς ἐξουσίας τὴν δύναμιν. κατὰ τὸν ε΄. Ἀντιοχ. καὶ τὸν ος΄. πβ΄. πγ΄. ιθ΄. ρ΄. ρς΄. ρξ΄. Καρθαγέν. καὶ τὸν θ΄. τῆς α΄. καὶ β΄. ἐπειδὴ τότε δὲν φαίνονται νὰ ἐκδικοῦσι πλέον τὸν ἑαυτόν τους,ἀλλὰ τὸν Θεὸν ὁποῦ ἀτιμάζεται καὶ ὑβρίζεται. Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος ὁ τοὺς εἰς αὐτὸν ἁμαρτάνοντας μήτε κτυπῶν μήτε λοιδορῶν, ἔκαμε φραγγέλιον ἀπὸ σχοινίον, καὶ κτυπῶντας ἐξέβαλε τοὺς πραγματευτὰς καὶ σαράφιδας ἀπὸ τὸ ἱερὸν, διατὶ ἡμάρτανον εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός του ἔκαμναν σπήλαιον ληστῶν καὶ οἶκον ἐμπορίου. Πρέπει ὅμως νὰ στοχασθῶμεν, ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ οἱ ἐξηγηταὶ τῶν κανόνων, Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος,ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ἰωάννην, λέγουσιν, ὅτι ὁ Κύριος ἐκτύπησε τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ πραγματευομένους, μὲ ὅλον τοῦτο καὶ οἱ δ΄. Εὐαγγελισταὶ,ὁποῦ διηγοῦνται τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, δὲν γράφουσιν ὅτι ἐκτύπησεν, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἐξέβαλε αὐτούς. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (ὅρα κατὰ πλάτος ὁμιλ. μ΄.) λέγει ὅτι μόνοις τοῖς περὶ τὸ ἱερὸν πωλοῦσι καὶ ἀγοράζουσι τὴν μάστιγα ἐπανετείνατο. Ὁποῦ θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι ἐσύκωσε μὲν κατ'ἐπάνω αὐτῶν τὸ φραγγέλιον καὶ ἐφοβέρισε νὰ τοὺς κτυπήσῃ, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι τοὺς ἐκτύπησε. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον φαίνεται καὶ ὁ Χρυσόστομος, ὅτι θέλει νὰ σωφρονίζωνται οἱ βλάσφημοι μὲ πληγαὶς ὡς εἰς Θεὸν ἁμαρτάνοντες. Διότι λέγει (ὁμιλ. α΄. ἀνδριαντ.). «Ἀνίσως καὶ ἀκούσας τινὸς νὰ βλασφημῇ τὸν Θεον μέσα εἰς τὸ παζάρι, ἢ εἰς τὸ δίστρατον, πλησίασε κοντὰ, καὶ ἔλεγξαί τον διὰ τὴν βλασφημίαν του. Ἂν δὲ καὶ κάμῃ χρεία νὰ τὸν κτυπήσῃς, κτύπησέ τον.» Ὅρα ὅτι δὲν λέγει ὁ ἅγιος ἀποφασιστικὰ νὰ κτυπᾷ τινὰς τὸν βλάσφημον, ἀλλὰ μὲ ὑπόθεσιν καὶ κεκολασμένως, ἂν κάμῃ χρεία. Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι, ἂν καὶ ὁ ἅγιος λέγῃ τοῦτο ἐκ περιουσίας, πλὴν αὐτὸς ὁ τοῦτο λέγων, ποτὲ δὲν ἔκαμε

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. δ'. ιϐ'. ιε'. τῆς ἐν Σαρδ. ιδ'. Ἐπιστολ. Βασιλ. πρὸς Γρηγορ. ἥτις ἐστὶ Καν. πή.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως, ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς Ἐκκλησίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἀνίσως τινὰς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος καθαιρεθοῦν δικαίως καὶ νομίμως δι' ἐγκλήματα φανερὰ καὶ ἀποδεδειγμένα, (1) ὁ μὲν Ἐπίσκοπος, ἀπὸ τὴν σύνοδον, ὁ δὲ Πρεσβύτερος καὶ Διάκονος, ἢ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, ἢ ἀπὸ τὴν σύνοδόν τους, ὕστερα δὲ ἀπὸ τὴν τοιαύτην νόμιμον καθαίρεσιν, ἀνίσως ἤθελαν ἀποτολμήσουν νὰ μεταχειρισθοῦν πάλιν τὴν δοθεῖσάν ποτε εἰς αὐτοὺς λειτουργίαν, (2) (λειτουργίαν ἐδῶ ἐννοεῖ, καὶ τὴν ἀχιερωσύνην τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ τὴν ἱερωσύνην τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Διακόνου παρόμοιον πρᾶγμα. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει ὅτι, οἱ ἱερωμένοι, διδάσκαλοι ὄντες παιδίων, ἐὰν διὰ εὐταξίαν, ἢ διὰ μάθησιν, ἐλαφρὰ καὶ χωρὶς κανένα θυμὸν ἢ ἐκδίκησιν παιδεύσουν μὲ τὸ χέρι κἀνένα ἀπὸ αὐτά, οὐ προκειματίζονται. Κάλλιον ὅμως εἶναι διὰ τὴν σεμνότητα τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ ἐπιτίμια τῶν κανόνων, νὰ συγχωροῦν εἰς ἄλλους μαθητὰς νὰ παιδεύουν τὰ παιδία οὕτως ἐλαφρά, καὶ ὄχι αὐτοὶ μὲ τὰς χεῖράς των. Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα, πρέπει νὰ ὑποσημειώσωμεν ὅτι οἱ ἐξουσιασταὶ διὰ τῶν ὁποίων προστάζουν οἱ κανόνες νὰ σωφρονίζωνται οἱ ἄτακτοι, ἦσαν τότε εὐσεβεῖς καὶ πιστοί, καὶ ἀκολούθως δὲν ἦτο κίνδυνος νὰ θανατώσουν, ἢ ἄλλο τι ἄτοπον νὰ κάμουν εἰς τοὺς παρ' αὐτῶν σωφρονιζομένους. Τώρα δὲ εἰς τοὺς ἐδικούς μας χρόνους, ἐπειδὴ οἱ ἐξωτερικοὶ εἶναι ἄπιστοι καὶ ἀσεβεῖς, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παραδίδωνται ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς εἰς τὰς χεῖράς των οἱ ἀτακτοῦντες. Κίνδυνος γὰρ ἀκολουθεῖ καὶ φόβος, ἕνα μὲν μήπως παραλαμβάνοντας τοιούτους οἱ ἐξουσιασταὶ αὐτοὶ εἰς τὰς χεῖράς των, ἀντὶ νὰ τοὺς παιδεύσουν διὰ σωφρονισμὸν μόνον, τοὺς θανατώσουν ὁλότελα· (καθὼς τοῦτο ἐμπράκτως πολλάκις, καὶ εἰς πολλὰς ἐπαρχίας ἠκολούθησε), καὶ ἀκολούθως πέσουν οἱ παραδόντες αὐτοὺς ἱερωμένοι, εἰς φόνον ἀκούσιον, ὅστις εἶναι καθαιρετικὸς τοῦ βαθμοῦ των, κατὰ τὸν ξϛ'. Ἀποστολικόν, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ἐνδέχεται νὰ ἀπιστήσουν ἀπὸ τὸν φόβον τους οἱ τοιοῦτοι ἄτακτοι παραδιδόμενοι εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, καθὼς καὶ πλειστάκις γίνεται. Καὶ ἀγκαλὰ εὑρίσκομεν τινὰς ἁγίους κτυπήσαντας διὰ σωφρονισμόν· ὡσὰν τὸν ἅγιον Παχώμιον ὁποῦ ἐκτύπησε τὸν μαθητήν του Σιλβανὸν, καὶ τὸν Ἐλεήμονα Ἰωάννην, κτυπήσανται τὸν μοναχὸν ὁποῦ ἐπεριπάτει εἰς τὸ παζάρι μὲ τὴν κόρην, καὶ τὸν θεῖον Βενέδικτον κτυπήσαντα ἕνα του μαθητὴν μὲ τὴν ῥάβδον του (Εὐεργ. σελ. 365)· ὅμως τὰ τοιαῦτα σπάνια ὄντα, νόμος τῆς Ἐκκλησίας οὐ γίνονται, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὸ παρὰ κανόνας οὐκ ἔλκεται εἰς ὑπόδειγμα κατὰ τοὺς νομικούς.

(1) Οἱ δικαίως καὶ ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς καθαιρεθέντες κληρικοὶ ὑπὸ συνόδου τελείας (ὁηλ. πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Μητροπολίτου), δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ κάμουν ἔκκλητον, ἤτοι νὰ θεωρήσουν τὴν κρίσιν των εἰς μεγαλήτερον Ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον· ἐπειδὴ εἰς τοὺς τοιούτους δὲν δίδεται πλέον χώρα ἀπολογίας, ἢ ἐλπὶδα ἀποκαταστάσεως εἰς ἄλλην σύνοδον, κατὰ τὸν δ'. καὶ ιε'. τῆς Ἀντιοχείας. Εἰ δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, καθὼς καὶ εἶναι, λοιπὸν ἡ τῆς ἐκκλήτου βοήθεια δὲν δίδεται εἰς κάθε ἕνα ὁποῦ καταδικασθῇ, καθὼς οὐκ ὀρθῶς λέγει ὁ Βαλσαμὼν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιϐ'. κανόνος τῆς Ἀντιοχείας, οὔτε πᾶσα ὑπόθεσις ἠμπορεῖ νὰ ἐκκλεσθῇ εἰς ἀνώτερον κριτήριον. Διότι οὔτε ἡ τῶν αἱρετῶν κριτῶν ἀπόφασις εἰς ἄλλο ἀνάγεται δικαστήριον, κατὰ τὸν ῥθ'. καὶ ῥμ'. Καρθαγένης, οὔτε ἐκείνου τοῦ Κληρικοῦ, ὁποῦ ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν ἐδικήν του παροικίαν καὶ Ἐκκλησίαν, ἡ καθαίρεσις, ἡ μετὰ παραίνεσιν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου γενομένη, χώραν ἔχει τοῦ λοιποῦ ἀπολογίας, κατὰ τὸν γ'. Ἀντιοχείας· οὔτε ἐκείνου ὁποῦ ἀφήσῃ μὲν τὴν μεγαλητέραν σύνοδον, τρέξῃ δὲ εἰς τὸν βασιλέα, κατὰ τὸν ιϐ'. τῆς αὐτῆς. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου (τίτλ. θ'. κεφάλ. ς'.) οὔτε ἡ κρίσις τοῦ Ἐπάρχου τῶν πραιτωρίων, καὶ τῆς πόλεως, εἰς ἔκκλητον ὑπόκειται, οὔτε ἡ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήτου, οὔτε ἡ τοῦ Πατριάρχου, (καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν α'. ὑποσημείωσιν τοῦ προλόγου τῆς α'.) ἀλλ' οὔτε κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (βιϐλίῳ α'. τίτλ. δ'.) δύναται νὰ ἀναϐιϐάσῃ τὴν κρίσιν του εἰς μεῖζον δικαστήριον ἐκεῖνος, ὁποῦ καθ' οἱονδήποτε τρόπον εὐχαριστηθῇ καὶ σιωπήσῃ, ὅταν ἐγένετο ἡ ἀπόφασις τῆς κρίσεώς του. Ἐκ τῶν εἰρημένων τούτων λοιπὸν συμπεραίνεται, ὅτι εἶναι νόθος ὁ κανὼν ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον, κατὰ μὲν τοῦ Ἀθανασίου ἐπρότειναν οἱ Ἀρειανοί, κατὰ δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπρότεινεν ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος· ἔχει δὲ οὕτως· «Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, δικαίως, ἢ ἀδίκως καθαιρεθεὶς, ἂν αὐτὸς ἀπὸ λόγου του ἤθελεν ἐπαναλάϐῃ τὴν Ἐκκλησίαν του πρὸ τοῦ νὰ γείνῃ σύνοδος, εἰς αὐτὸν δὲν δίδεται πλέον τόπος ἀπολογίας εἰς ἄλλην σύνοδον.» Φανερὸν γὰρ εἶναι, ὅτι ὁ τοιοῦτος κανὼν, οὐ διαστέλλει ἀναμέσον δικαίου καὶ ἀδίκου, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τοὺς δύω καταδικάζει εἰς τὴν αὐτὴν ποινὴν καὶ καταδίκην· καὶ διὰ τοῦτο ἐναντιόνεται μὲν εἰς τὴν θείαν Γραφὴν, ἥτις δὲν θέλει νὰ παιδεύεται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβὴς (Γενέσ. ιη'.)· ἐναντιόνεται δὲ πάλιν καὶ εἰς τὸν ιϐ'. τῆς Σαρδικῆς, καθ' ὃ, οὗτος μὲν λέγει ὅτι ὁ ἀδίκως καθαιρεθεὶς, καὶ πρὸ τῆς συνόδου ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, νὰ μὴ ἔχῃ εἰς τὸ ἑξῆς τόπον ἀπολογίας. Ὁ δὲ τῆς Σαρδικῆς μὲ πικρότερα μόνον καὶ βαρύτερα λόγια σωφρονίζων τὸν τοιοῦτον, δὲν λέγει, ὅτι νὰ μὴ εὑρίσκῃ τόπον ἀπολογίας εἰς ἄλλην σύνοδον. Ὅθεν ὁ κανὼν οὗτος, ἐπειδὴ καὶ συνετέθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, καὶ οὐκ ὀρθὰ λέγει, ἠθετήθη ἀπὸ τὴν ἐν Σαρδικῇ.

(2) Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τις, ἂν ἡ χειροτονία, τὸ βάπτισμα, ὁ ἁγιασμὸς καὶ τὰ ἄλλα, ὁποῦ ἤθελαν τολμήσουν οἱ δικαίως καὶ διὰ ἐγκλήματα φανερὰ ὑπὸ συνόδου καθαιρεθέντες, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλης ἐκκλήτου βοήθειαν μὴ ἔχοντες, ἔχουν τάχα τὸ κῦρος καὶ τὴν ὑπόστασιν, ἢ εἶναι ἄκυρα παντελῶς, ἀνυπόστατα καὶ ὡσὰν νὰ μὴ ἔγιναν τελείως, καὶ διὰ τοῦτο χρειάζονται νὰ γένουν ἐξ ὑπαρχῆς ἀπὸ Ἱερέα μὴ καθηρημένον; Φαίνεται ὅτι κατά τινας, εἶναι ἄκυρα καὶ ἀνύπαρκτα παντελῶς, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι χρεία νὰ γένουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ὡσὰν νὰ μὴ ἔγιναν τελείως πρότερον. Διατὶ, ἂν αἱ χειροτονίαι καὶ ἄλλαι ἱεροτελεστίαι, ὁποῦ ἤθελε κάμῃ παρ' ἐνορίαν κανένας Ἐπίσκοπος, ἦναι ἄκυραις κατὰ τὸν ιγ'. τῆς Ἀν-

νου,) οἱ τοιοῦτοι, λέγω, ἂς ἀφορίζωνται παντελῶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Ἕνα μὲν, διὰ τὴν ἄκραν τόλμην καὶ ἀδιαντροπίαν τους, ἄλλο δὲ, διατὶ εἰς τοὺς ἱερωμένους, μετὰ τὴν καθαίρεσιν, ἄλλη κανονικὴ παιδεία δὲν μένει πάρεξ τὸ νὰ ἀφορισθοῦν παντελῶς καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ τοῦτο δικαίως. Διότι ἀνίσως, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς Σαρδικῆς, ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν καθαιρεθῇ δικαίως, ἤθελεν ἀποτολμήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ τοῦ κλήρου, πρὸ συνοδικῆς ἄλλης κρίσεως, πρέπει νὰ σωφρονίζεται μὲ πικρὰ καὶ αὐστηρὰ λόγια. Ἀνίσως, κατὰ τὸν έ. τῆς ά. ἐκεῖνος ὁποῦ γένῃ ἀποσυνάγωγος, ὄχι ἀπὸ δικαιοσύνην, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιαν μικροψυχίαν καὶ φιλονεικίαν τοῦ Ἐπισκόπου του, οὐδὲ αὐτὸς δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τι ἱερατικὸν πρὸ συνοδικῆς ἐξετάσεως, πόσῳ μᾶλλον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τι τῆς ἱερωσύνης, ὁ δικαίως, διὰ ἁμαρτήματα καθαιρεθεὶς φανερά; Καὶ ἂν ὁ μέγας Βασίλειος τὸν ἀργηθέντα ὑπ' αὐτοῦ μόνον, Γρηγόριον, φοβερίζῃ, ὅτι θέλει τὸν καταδικάσει εἰς τὸ ἀνάθεμα, ἂν τολμήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ τι πρὸ τῆς διορθώσεώς του, πῶς δὲν πρέπει νὰ ἐκκοπῇ τελείως ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ δικαίως καὶ διὰ φανερὰ ἁμαρτήματα καθαιρεθεὶς, μετὰ δὲ τὴν καθαίρεσιν τολμήσῃ νὰ μεταχειρισθῇ κἀνένα ἱερατικόν;

τιοχείας, πόσῳ μᾶλλον τὰ τολμηθέντα ἔργα τοῦ δικαίως καὶ νομίμως καθαιρεθέντος εἶναι ἄκυρα καὶ ἀνύπαρκτα; Εἰ δὲ καὶ εἰπῇ τις ὅτι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (ὁμιλ. β'. τῆς β'. πρὸς Τιμόθεον, καὶ ια'. τῆς πρὸς Θεσσαλ. α'. καὶ η'. τῆς πρὸς Κορινθ. ά.) ἡ χάρις μὴ πάντας χειροτονοῦσα, διὰ πάντων ὅμως καὶ αὐτῶν τῶν ἀναξίων ἐνεργεῖ· καὶ ἀποκρινόμεθα ὅτι καὶ διὰ πάντων ἐνεργεῖ τῶν ἀκαθαιρέτων, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ τῶν καθῃρημένων καὶ ἀποχειροτονηθέντων. Εἶπα διὰ τὰ τολμηθέντα ἔργα τοῦ δικαίως καὶ διὰ φανερὰ ἁμαρτήματα καθῃρημένου, ὅτι δέονται νὰ γένουν πάλιν ὡς μὴ ὄντα ὅλως. Διατὶ αἱ ἱεροτελεστίαι ὁποῦ τολμήσῃ νὰ κάμῃ ὁ μὴ δικαίως καθαιρεθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ ἄλλην μεγαλητέραν σύνοδον ἀθωωθεὶς, δὲν ἠμπορεῖ τις νὰ εἰπῇ ὅτι χρειάζονται καὶ αὐταὶ νὰ γένουν δεύτερον, ὡς ἀνύπαρκται καὶ μὴ οὖσαι. Ἐπειδὴ ἂν ἦτο ἔτσι, ἔπρεπεν ὁ καθαιρεθεὶς αὐτὸς, ὅταν ἀθωώνετο, καὶ νὰ ἀναχειροτονηθῇ δεύτερον. Ἀλλαμὴν, κατὰ τὸν νς'. τῆς Καρθαγένης ἐμποδίζοντα τὰς ἀναχειροτονήσεις, αὐτὸς δὲν ἐδευτεροχειροτονήθη. λοιπὸν εἶχε τὴν δύναμιν τῆς ἱερωσύνης (εἰ καὶ τὴν ἐνέργειαν δὲν εἶχεν ὑπὸ τῆς καθαιρέσεως)· ὅθεν καὶ τὰ τολμηθέντα παρ' αὐτοῦ ἔργα δὲν πρέπει νὰ ἀναδευτερόνωνται. Ὁ μὲν γὰρ δικαίως καθαιρεθεὶς, καὶ ἐσωτερικῶς ἀπὸ λόγου του διὰ τὴν ἀναξιότητά του, καὶ ἐξωτερικῶς ἀπὸ τὴν σύνοδον, ἔχασε τὴν ἐνέργειαν τῆς ἱερωσύνης. Ὁ δὲ ἀδίκως καθαιρεθεὶς, μόνον ἐξωτερικῶς. καὶ οὐχὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐστερήθη τὸ ἐνεργεῖν. Ἠμπορεῖ δὲ νὰ παρομοιωθῇ, ὡς λέγουσί τινες, ὁ μὲν δικαίως καθαιρεθεὶς, μὲ ἕνα τεχνίτην, τοῦ ὁποίου καὶ τὰ χέρια ἔγιναν κουλλὰ ἀπὸ λόγου των, καὶ νὰ πιάσουν δὲν ἠμποροῦν, καὶ τὰ ὄργανα τῆς τέχνης του ἐπῆραν. Ὅθεν, καὶ ἂν τὰ χέριά του, θεῖον, κινῇ. εἰς μάτην τὰ κινεῖ, καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν γενόμενον ἔργον φαίνεται μὲν νὰ ᾖναι, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ δὲν εἶναι, τόσον διὰ τὴν κουλλότητά των, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ὀργάνων. Ὁ δὲ ἀδίκως καθαιρεθεὶς παρομοιάζει μὲ τὸν τεχνίτην, ὁποῦ ἔχει μὲν τὰ χέρια γερὰ. δὲν ἔχει ὅμως καὶ τῆς τέχνης τὰ ὄργανα. Διʼ ὃ καὶ ὅταν αὐτὰ τοῦ δοθοῦν πάλιν, δύναται νὰ τὰ πιάσῃ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν τέχνην του. Εἰ δὲ καὶ πρὶν τοῦ δοθοῦν, αὐτὸς ἀπὸ λόγου του τὰ πιάσῃ πάλιν. δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν τέχνην, καὶ τὸ ἔργον του εἶναι ἔργον τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ δὲ κουλλὸς ὢν. ἤτοι ὁ δικαίως καθαιρεθεὶς, οὔτε πρὶν τοῦ δοθοῦν, οὔτε ἀφ' οὗ τοῦ δοθοῦν τὰ ὄργανα, ἠμπορεῖ νὰ τὰ πιάσῃ καὶ νὰ κάμῃ τι ἀποτέλεσμα μὲ αὐτά. Εἰ δὲ καὶ εἰπῇ τινὰς ὅτι δὲν πρέπει νὰ δευτερωθοῦν αἱ χειροτονίαι καὶ τὰ βαπτίσματα τοῦ δικαίως καθῃρημένου, διὰ τί ὁ κανὼν ἐμποδίζει τὰς δευτερώσεις τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν χειροτονιῶν, ἂς μάθῃ ὅτι ἐμποδίζει ναὶ, τὰς δευτερώσεις τῶν ὄντων βαπτισμάτων καὶ χειροτονιῶν, ὄχι καὶ τῶν μὴ ὄντων, οἱοιάδ εἰσι τὰ παρὰ τῶν δικαίως καθαιρεθέντων γινόμενα. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ γ'. κανόνι λέγει, ὅτι ὁ ἄπαξ καθαιρεθεὶς Διάκονος διαρκῆ ἔχει τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως· καὶ ἁπλῶς ἅπαντες οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες κληρικοὶ τοῦ βαθμοῦ κατάγονται φησὶν, ἐν τῷ λθ'. αὐτοῦ κανόνι, καὶ οὐκ ἀποδίδεται πλέον εἰς αὐτοὺς ὁ κλῆρος καὶ ἡ ἱερωσύνη. Εἰ δὲ οὐκ ἀποδίδεται, δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἱεροπραξίαι ὁποῦ ἤθελαν κάμῃ, λογίζονται ὡσὰν νὰ ἔγιναν καὶ ἀπὸ λαϊκοὺς, εἰς τῶν ὁποίων τὸν τόπον αὐτοὶ ἐπερρίφθησαν. Ὁ δὲ Μανουὴλ ὁ Μαλαξὸς ὁ Νοτάριος εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν κανόνων ὁποῦ ἔκαμε κατὰ τὸ αφξέ'. ἐν κεφ. λ'. λέγει, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ὥρισεν, ὅσοι ἐχειροτονήθησαν ἀπὸ καθῃρημένους Ἀρχιερεῖς εἰ μὲν ἤξευραν τὴν αὐτῶν καθαίρεσιν, νὰ ἦναι καθῃρημένοι καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ μὴ δευτεροχειροτονῶνται· εἰ δὲ καὶ δὲν ἤξευραν, νὰ δευτεροχειροτονῶνται ἀπὸ ἀκαθαιρέτους. Καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει, πῶς ὁ καθῃρημένος ἱερεὺς δὲν κάμνει κἀνένα ἔργον ἱερατικὸν, ἀλλὰ κοσμικὸς εἶναι καθὼς τὸ πρότερον, καὶ χάριν ἁγίου Πνεύματος δὲν ἔχει, διατὶ ἐπάρθη ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ἂν δώσῃ εἴς τινα ἱερωσύνην, ἐκεῖνος ἱερεὺς δὲν εἶναι. Τούτων οὕτω λεγομένων, ἐμοὶ γοῦν ἀμφίβολα τὰ ρηθέντα λογίζεται, καὶ τί νὰ εἰπῶ ἀποφαντικῶς δὲν ἠξεύρω, ἐπειδὴ οὔτε ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, οὔτε ὁ δ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, λέγουν τί περὶ τούτων. Πότερον, αἱ παρὰ τῶν δικαίως καθῃρημένων ἱεροπραξίαι τολμηθεῖσαι, ὡς μὴ οὖσαι λογίζονται, καθὼς καὶ αἱ παρὰ τῶν αἱρετικῶν, κατὰ τὸν μς'. Ἀποστολικὸν, ἢ ὡς οὖσαι· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, διατὶ βλέπω τὸν ς'. τῆς δ'. οἰκουμενικῆς νὰ λέγῃ ἄκυρον τὴν χειροτονίαν τοῦ ἀπολύτως χειροτονηθέντος, οὐχὶ ὡς ἀνύπαρκτον καὶ ἀνυπόστατον, οὔτε διατὶ εἶναι ἀνύπαρκτα καὶ ὡς μὴ ὄντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθησόμενα μυστήρια, ἀλλ' ὡς ἀργὴν μένειν, καὶ καὶ μὴ εἰς ἐνέργειαν καὶ πρᾶξιν βαλλομένην, καὶ ὄχι διὰ ἄλλο, εἰμὴ διὰ ἀτιμίαν καὶ ὕβριν τοῦ χειροτονήσαντος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὅμοια ἐκ τῶν ὁμοίων πρέπει νὰ συμπεραίνωνται καὶ νὰ κρίνωνται· λοιπὸν καὶ τὰ ἄκυρα ὁποῦ διορίζει ὁ ιγ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, πρέπει νὰ νοηθοῦν καὶ νὰ ἐκληφθοῦν, καθὼς ἡ δ'. σύνοδος τὰ ἐνόησε καὶ τὰ ἐξέλαβε, καὶ ὄχι καθὼς οἱ ἀνωτέρω τὰ ἐννοοῦσι καὶ τὰ ἐκλαμβάνουσιν. Ὅρα δὲ καὶ ἐν τόμ. β'. τῶν Πρακτικῶν σελ. 993. Σύνοδον ὁλόκληρον ἐν Κωνσταντινουπόλει συναχθεῖσαν ἐπὶ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ὀξείτου ἐν ἔτει 1143, ἥτις κατηγόρεῖ τὸν Λεόντιον, διατὶ ἐβάπτισε δεύτερον τὸν ὑπὸ ἱερέως καθῃρημένου ἐπὶ φανεροῖς ἐγκλήμασι βαπτισθέντα, μὲ τὸ νὰ ἐνόμισε πῶς δὲν εἶναι τέλειον τὸ ὑπὸ καθῃρημένου γεγονὸς βάπτισμα. Ἀλλὰ καὶ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῇ πρὸς Νικήταν ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι εἶναι ἅγια καὶ τέλεια τὰ παρὰ τῶν καθῃρημένων τολμηθέντα. Ἀπὸ τοῦτο συνομολογεῖ καὶ ὁ σοφὸς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ἐν ταῖς Κριτικαῖς ἐπιστάσεσι τῆς τοῦ Νεοφύτου γραμματικῆς, φέρων συνήγορον Νικόλαον τὸν Καββάσιλαν.

Συμφωνέα.

«Λέγει δὲ καὶ ὁ λζ'. τῆς ἐν Καρθαγέν. ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν καταδικάζει ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος, ἢ οἱοσδήποτε «κληρικὸς, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ γένῃ ἀκοινώνητος, πρὸ τοῦ νὰ κριθῇ, ἀποτολμήσῃ νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ ἄλλους. Ὁ δὲ »τὸν καταδικασθέντα εἰς ἔγκλημα ἐκδικῶν, νὰ ζημιοῦται, καὶ τῆς τιμῆς νὰ ἐκπίπτῃ, κατὰ τὸν οά. τῆς αὐτῆς »Καρθαγέν. Ὁ δὲ καταδικασθεὶς δικαίως ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ ἐν ἄλλοις τόποις μὴ εἰρηνεύων, καὶ ἐκεῖ »πρέπει νὰ κατατρέχεται κατὰ τὸν οδ'. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ ζ'. τοῦ Ἡρακλείας Νικήτα, θέλει νὰ διώκηται ἀπὸ »τὴν ἐκκλησίαν ὁποιος ἱερουργήσῃ, ἀφ' οὗ κανονικῶς καθαιρεθῇ, ἕως νὰ μετανοήσῃ, καθὼς οἱ λαϊκοὶ, καὶ νὰ λάβῃ »τὸ ἐπιτίμιον εἰς τὴν τάξιν τῶν μετανοούντων. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος, ἐν βιβλίῳ γ'. Βασιλικῶν, τιτλ. ά. κεφ. »ά, οὕτω διορίζει. Ἐὰν ὁ καθαιρεθεὶς ὑπὸ τῆς συνόδου Ἐπίσκοπος ἤθελε προξενήσῃ ταραχὴν, διὰ νὰ λάβῃ πά»λιν τὴν Ἐπισκοπήν του, πρέπει νὰ διώκηται μακρὰν ἀπὸ αὐτὴν ρ'. μίλια, καὶ μήτε εἰς τὸν Βασιλέα νὰ πη»γαίνῃ. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ τὸν διαφεντεύωσι, νὰ πίπτωσιν ὑπὸ παιδείαν. Λέγει ὅμως ὁ θεῖος Χρυσόστομος (λόγ. γ'. περὶ ἱερωσύν.), ὅτι ὅποιος καθαιρεθῇ διὰ φθόνον, ἢ ἄλλην ἄδικον αἰτίαν, αὐτὸς εἰς μὲν τὸν ἑαυτόν του προξενεῖ μισθὸν μεγαλήτερον ἀπὸ τὸν τῆς ἱερωσύνης· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ χαίρῃ, καὶ ὄχι νὰ λυπῆται· εἰς δὲ τοὺς ἀδίκως αὐτὸν καθῃρηκότας, προξενεῖ κόλασιν.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Τῆς δ'. ὅ'. τῆς ς'. κδ'. κγ'. τῆς ζ'. δ'. ε'. ι'. Βασ. ᾱ'. Ἐπις. Γεν. να'. καὶ Ταρασίου. Ναοὺμ α'. θ

Εἴ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένοιτο, ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, καθαιρείσθω, καὶ αὐτὸς· καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου. (1)

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὸν κέ. κανόνα τους εἶπον οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι, ὅτι οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. Εἰς δὲ τὸν παρόντα κανόνα, μὲ διπλῆν παιδείαν παιδεύουσι τοὺς χειροτονουμένους μὲ ἀργύρια, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας, λέγοντες οὕτω· Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, λάβῃ τὴν ἀξίαν τῆς ἱερωσύνης μὲ ἄσπρα, ἂς καθαίρεται καὶ αὐτὸς ὁποῦ ἐχειροτονήθη, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ τὸν ἐχειροτόνησε, καὶ ἂς ἀφορίζηται παντελῶς καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ προσευχὴν τῶν πιστῶν, καθὼς ἀφωρίσθη καὶ ὁ Σίμων ὁ μάγος ἀπὸ ἐμένα τὸν Πέτρον. Διότι βαρύτερον ἁμάρτημα καὶ χειρότερον δὲν ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ, ὡσὰν τὸ νὰ πωλῇ τινὰς καὶ νὰ ἀγοράζῃ τὴν ἀπώλητον καὶ ἀνεξαγόραστον χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ταράσιος γράφωντας πρὸς τὸν Ρώμης Ἀδριανὸν, ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ χειροτονοῦντες μὲ ἄσπρα εἶναι πλέον δυσσεβέστεροι ἀπὸ τὸν πνευματομάχον Μακεδόνιον· ὡσὰν ὁποῦ, ἐκεῖνος μὲν, ἐφλυάρει, πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι δοῦλον καὶ κτίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, οἱ δὲ χειροτονοῦντες μὲ ἄσπρα, δοῦλον ἐδικόν τους φαίνονται πῶς κάμνουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, πωλοῦντες αὐτὸ ὡς δοῦλον εἰς τοὺς διδόντας τὰ χρήματα, καὶ οἱ χειροτονούμενοι ὁμοίως ὡς δοῦλον αὐτὸ παρὰ τῶν πωλούντων, ἀγοράζουσι Καὶ καθὼς ὁ προδότης Ἰούδας τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐπώλησεν· ἔτσι καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν ἀργυρίων πωλοῦσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· πλὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ταρασίου, φαίνεται ὅτι ὁ θεῖος Χρυσόστομος σὺν τῇ περὶ αὐτὸν συνόδῳ, ἔκαμαν συγκατάβασιν καὶ ἐσυγχώρησαν νὰ μεταλαμβάνουν μέσα εἰς τὸ βῆμα, ὅσοι ἔδωκαν ἄσπρα εἰς τὸν Ἀντωνῖνον Ἐπίσκοπον, καὶ ἐχειροτονήθησαν. (2)

(1) Ἓν ἄλλοις γράφεται· ὑπὸ τοῦ Πέτρου.

(2) Ὁ δὲ Πάπας Γρηγόριος γράφων πρὸς τὸν Ρῆγαν Κάρολον λέγει, ὅτι «οἱ Σιμωνιακοὶ εἶναι οἱ μέγιστοι πάντων των αἱρετικῶν.» (σελ. 323 τοῦ τόμ. τῆς Ἀγάπ.), καὶ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος λέγει, ὅτι «ἡ Σιμωνία εἶναι αἴτιον, δι' ὃ οἱ Χριστιανοὶ περιέπεσαν ταῖς ἐκ τῶν ἀθέων βαρβάρων συμφοραῖς, ὅτι μέγιστον τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ δυσσέβημα πάνδεινον, καὶ ὅτι ἐστὶν αἵρεσις περὶ τὸ πρῶτον τῆς πίστεως ἄρθρον.» (σελ 207 τοῦ αὐτοῦ τόμ.) Ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος λέγει· «Πᾶς οὖν, ὅστις ἱερωσύνην ἐκπρίεται, Καϊάφας Χριστοκτόνος εὑρίσκεται. Ἃ γὰρ ἔργοις πιστευθῆναι οὐ δύναται, ταῦτα δόγμασιν ἀσεβέσι πορίζεται.» (ἐπιστολ. τιε'.) Διὰ ταῦτα λοιπὸν πάντα πρέπει νὰ καταργηθοῦν τόσον τὸ χρυσόβουλλον τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὁποῦ διατάσσει, ὅτι «πρέπει νὰ πέρνῃ ὁ χειροτονῶν Ἀρχιερεὺς ἀπὸ τοὺς χειροτονουμένους ἱερεῖς φλωρία ἑπτὰ, ἕνα ἀπὸ τὸν Ἀναγνώστην, τρία ἀπὸ τὸν Διάκονον καὶ τρία ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον, ὅσον καὶ τὰ συνοδικὰ ψηφίσματα Μιχαὴλ καὶ Νικολάου τῶν Πατριαρχῶν, ἃ τὰ ἐπικυροῦντα τὸ ἄνωθεν χρυσόβουλλον, ἐπειδὴ ἐναντιόνονται φανερὰ εἰς τοὺς Ἀποστολικοὺς, Συνοδικοὺς καὶ Πατρικοὺς κανόνας. Οἱ δὲ τοῖς κανόσιν ἐναντιούμενοι πολιτικοὶ νόμοι, νόμοι ἄκυροί εἰσι· καὶ ὅρα σελ. ιή. ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου.» Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος ὅτι «οὐ συμφερόντως εἰσφέρουσι πολλάκις τοὺς νόμους οἱ Βασιλεῖς (ὁμιλ. ς'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας)· ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ αὐτοὶ πάλιν οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἀναιροῦσι τὸ ρηθὲν Χρυσόβουλλον. Ἡ γὰρ ρκ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ, κειμένη ἐν βιβλίῳ γ'. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. α'. κεφ. θ'. θεσπίζει νὰ φυλάττηται περισσότερον ἀπὸ ὅλα ἡ προστασία αὐτὴ, τὸ νὰ μὴ χειροτονηθῇ δηλ. τινὰς μὲ δόσιν χρυσίου, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων καὶ εἰδῶν· εἰ δὲ καὶ γένῃ τοῦτο, τόσον ἐκεῖνοι, ὁποῦ δίδουσιν, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ λαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐμβαίνουσιν εἰς τὰς δόσεις ταύτας μεσῖται, μόνοι τους καταδικάζουσι τὸν ἑαυτόν τους, κατὰ τὰς θείας Γραφὰς καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καθαιρούμενοι ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὴν τοῦ κλήρου τιμήν. Τὰ δὲ ἄσπρα ὁποῦ δοθοῦν εἰς χειροτονίαν, νὰ δίδωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ἐπαρχίαν ἐκείνην τῆς ὁποίας ἠθέλησαν νὰ ἀγοράσουν τὴν προστασίαν. Ὁ δὲ μεσιτεύων ἢ διαφεντεύων τὰς τοιαύτας χειροτονίας, προστάζει νὰ δίδῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην διπλᾶ ἀπὸ ὅσα ἔδωκαν οἱ χειροτονηθέντες πρὸς τοὺς χειροτονήσαντας».

Συμφωνία.

«Ὄχι δὲ μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, ἀλλὰ καὶ οἱ Ὑποδιάκονοι, καὶ Ἀναγνῶσται, καὶ Ψάλται, ἕως οἰκονόμου, καὶ ἐκδίκου. καὶ προσμοναρίου, ὅλοι, λέγω, κοινῶς ἐπὶ χρήμασι χειροθετούμενοι, καθαιροῦνται κατὰ τὸν β΄. τῆς δ΄. κατὰ δὲ τὴν ἐπιστολὴν Γενναδίου, καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλονται. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι γένουν μεσῖται εἰς τὰς τοιαύτας διὰ χρημάτων χειροθεσίας, κληρικοὶ μὲν ὄντες, καθαιροῦνται, λαϊκοὶ δὲ, ἢ μονάζοντες, ἀναθεματίζονται, κατὰ τὸν ἴδιον β΄. τῆς δ΄. συνόδου κανόνα. Καὶ ὁ κβ΄. τῆς ς΄. καθαιρεῖ τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους τε καὶ χειροτονήσαντας, Ἐπισκόπους, καὶ κληρικούς. Ὁ δὲ έ. τῆς ζ΄. εἰς τὸν ἕσχατον βαθμὸν καταβιβάζει τοῦ οἰκείου τάγματος τοὺς ἐγκαυχωμένους μὲν ὅτι διὰ χρημάτων συνηριθμήθησαν εἰς τὸ τάγμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀνειδίζοντες δὲ τοὺς ἄλλους, ὅτι χωρὶς δόσεως χρημάτων ἐτάχθησαν μὲ τοὺς κληρικούς. Ἐκφέρει δὲ αὐτολεξεὶ καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν β΄. τῆς δ΄. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιθ΄. τῆς αὐτῆς ζ΄. προστάζει, μήτε οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ ἱερατικὸν τάγμα, μήτε εἰς τὸ μοναχικὸν, διὰ χρημάτων νὰ δέχωνται. Ὁ δὲ κγ΄. τῆς ς΄. προσθέτει, ὅτι νὰ καθαίρωνται ὅσοι Ἐπίσκοποι, ἢ Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι ζητήσουν ἄσπρα, ἢ ἄλλο εἶδος ἀπὸ ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελαν μεταδώσουν τὰ θεῖα μυστήρια, χάριν τῆς μεταλήψεως. Ὁ δὲ δ΄. τῆς ζ΄. ἀφορίζει τὸν Ἐπίσκοπον ὁποῦ ἀφορίσῃ τινὰ κληρικόν του, ἢ ἀργήσῃ, ἢ ναὸν Θεοῦ κλείσῃ, δι' ἀπαίτησιν ἀργυρίου ἢ ἄλλου εἴδους τινός. Ὅρα καὶ τὴν συγκατάβασιν ὁποῦ μεταχειρίζεται ὁ μέγας Βασίλειος περὶ τῶν σιμωνιακῶν εἰς τὴν γ΄. ὑποσημείωσιν τοῦ ϛ΄. αὐτοῦ κανόνος.

ΚΑΝΩΝ Λ΄.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένοιτο, καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθω. Καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

Τῆς δ΄. β΄. τῆς ζ΄. γ΄. έ΄. τῆς Λαοδικ. ιγ΄.

Ἑρμηνεία

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω διπλᾶ παιδεύει ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα, λέγων· Ὅποιος Ἐπίσκοπος ἤθελε μεταχειρισθῇ ἄρχοντας κοσμικοὺς, καὶ διὰ μεσιτείας αὐτῶν πάρῃ κάμμίαν Ἐπισκοπὴν ἢ Μητρόπολιν, ἂς καθαίρηται ἐν ταὐτῷ, καὶ ἂς ἀφορίζηται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁμοίως καὶ ὅσοι ἤθελαν συγκοινωνήσουν μὲ αὐτὸν κληρικοὶ, εἴτε οἱ χειροτονήσαντες αὐτὸν δηλαδὴ Ἀρχιερεῖς, εἴτε Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἢ Ὑποδιάκονοι, ἢ Ἀναγνῶσται, ὅλοι, λέγω, ἂς καθαίρωνται ἀπὸ τὸν κλῆρον αὐτῶν, καὶ ἂς ἀφορίζωνται.

Συμφωνία.

«Οἱ δὲ μεσιτεύσαντες αὐτοὶ ἄρχοντες, ὄχι μόνον ἀφορίζονται, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζονται ἀπὸ τὸν β΄. τῆς δ΄. ὡς εἴρηται. Καὶ μάλιστα ἂν ἡ χειροτονία αὕτη εἰς τὴν ὁποίαν ἐμεσίτευσαν, διὰ χρημάτων ἐγένετο. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν γ΄. τῆς ζ΄. δὲν πρέπει οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες νὰ ψηφίζουν Ἐπισκόπους, ἢ Πρεσβυτέρους, ἢ Διακόνους, οὔτε οἱ ὄχλοι νὰ κάμνουν τὰς ἐκλογὰς τῶν ἱερωμένων, κατὰ τὸν ιγ΄ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ (κατὰ προηγούμενον τρόπον δηλαδὴ), ἀλλὰ οἱ ὁμοταγεῖς Ἐπίσκοποι καὶ Ἱερεῖς.» Εἶπα κατὰ προηγούμενον τρόπον, ὅτι, δὲν ψηφίζουν οἱ λαϊκοὶ, ἐπειδὴ, κατὰ ἑπόμενον τρόπον. πρέπει νὰ ἐρωτῶνται καὶ αὐτοὶ ἂν συναινοῦσιν εἰς τὴν ψῆφον, ἢ ὅλοι, ἢ οἱ περισσότεροι (καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β΄. Ἀποστολικοῦ κανόνος, καὶ τοῦ έ. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ), ἅ. διότι, ἂν αὐτοὶ ἔχουν νὰ ἀποδείξουν κατὰ τοῦ ὑποψηφίου κάμμίαν κατηγορίαν ἀληθῆ, πρέπει νὰ ἐμποδίζηται ἡ χειροτονία του, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ξά. Ἀποστολικοῦ. καὶ β΄. ἂν καὶ αὐτοὶ δὲν συναινοῦσιν εἰς τὴν ψῆφόν του, ἐνδέχεται νὰ μὴ δεχθοῦν τὸν Ἀρχιερέα ἐκεῖνον ὁποῦ ψηφίσῃ μόνη ἡ σύνοδος, καὶ ἐντεῦθεν νὰ ἀκολουθήσῃ σύγχυσις καὶ διαίρεσις μεταξὺ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Χριστιανῶν· ἀγκαλὰ καὶ τὴν σήμερον δὲν ἐνεργεῖται, οὔτε αὐτὴ ἡ κατὰ ἑπόμενον τρόπον ἐρώτησις τῶν λαϊκῶν καὶ συναίνεσις. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ΄.

«Εἴ τις Πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, χωρὶς συναγάγει, καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πήξει, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ Ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ, καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω, ὡς φίλαρχος. Τύραννος γάρ ἐστιν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ, καὶ ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται, οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν». Ταῦτα δὲ μετὰ μίαν, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ Ἐπισκόπου, γινέσθω.

Τῆς δ΄. ιή. τῆς ς΄. λά. λδ΄. τῆς α΄. καὶ β΄. ιγ΄. ιδ΄. ιέ. τῆς ἐν Γάγγρ. ς΄. τῆς ἐν Ἀντιοχ. έ. τῆς ἐν Καρθ. ί. ιά. ξϐ΄.

Ἑρμηνεία.

Τάξις συνέχει καὶ τὰ οὐράνια, καὶ τὰ ἐπίγεια, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Πρέπει λοιπὸν ἡ εὐταξία, καὶ πανταχοῦ μὲν νὰ φυλάττηται ὡς συνεκτικὴ καὶ συστατικὴ, καὶ μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς, οἱ ὁποῖοι

ἔχουν χρέος νὰ γνωρίζωσιν ὁ καθεὶς τὰ ἰδικά των μέτρα, καὶ τὰ ὅρια τῆς οἰκείας τάξεως νὰ μὴ ὑπερβαίνουσιν· Ἀλλ' οἱ μὲν Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ κληρικοὶ πάντες, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν ἰδικόν τους Ἐπίσκοπον· οἱ δὲ Ἐπίσκοποι, εἰς τὸν ἰδικόν τους Μητροπολίτην· οἱ δὲ Μητροπολῖται, εἰς τὸν ἐδικόν τους Πατριάρχην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζεται οὕτως· Ὅποιος Πρεσβύτερος ἤθελε καταφρονήσῃ τὸν ἐδικόν του Ἐπίσκοπον, καὶ χωρὶς νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν πῶς σφάλλει φανερὰ ἢ εἰς τὴν εὐσέβειαν, ἢ εἰς τὴν δικαιοσύνην· ταὐτὸν εἰπεῖν, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν πῶς εἶναι φανερὰ, ἢ αἱρετικὸς, ἢ ἄδικος, ἤθελε συμμαζώνῃ κατ' ἰδίαν τοὺς Χριστιανοὺς, καὶ κτίσας ἄλλην ἐκκλησίαν (1) ἤθελε λειτουργῇ εἰς αὐτὴν ξεχωριστὰ, χωρὶς τὴν ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου του (2), ὁ τοιοῦτος ὡς φίλαρχος, ἂς καθαίρηται· ἐπειδὴ ὡς τύραννος μὲ βίαν καὶ τυραννίαν, ζητεῖ νὰ σφετερίσῃ τὴν ἀνήκουσαν ἐξουσίαν τῷ Ἐπισκόπῳ του. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι μὲν ἄλλοι κληρικοὶ συμφωνήσουν μὲ αὐτὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἀποστασίαν, ἂς καθαίρωνται παρομοίως καὶ αὐτοί· ὅσοι δὲ λαϊκοὶ, ἂς ἀφορίζωνται. Ταῦτα ὅμως νὰ γίνωνται, ἀφ' οὗ ὁ Ἐπίσκοπος παρακινήσῃ μὲ γλυκάδα καὶ ἡμερότητα τρεῖς φοραῖς τοὺς ἀπ' αὐτοῦ χωρισθέντας νὰ λείψουν ἀπὸ τοιοῦτον κίνημα, καὶ αὐτοὶ σταθοῦν εἰς τὸ πεῖσμά των. Ὅσοι δὲ χωρίζονται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους πρὸ συνοδικῆς ἐξετάσεως, διατὶ αὐτὸς κηρύττει δημοσίᾳ κάμμίαν κακοδοξίαν καὶ αἵρεσιν, οἱ τοιοῦτοι, ὄχι μόνον εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπιτίμια δὲν ὑπόκεινται, ἀλλὰ καὶ τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους τιμὴν ἀξιόνονται, κατὰ τὸν ιέ. τῆς ά. καὶ β'.

Συμφωνέα

Συμφώνως, καὶ σχεδὸν μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις ἀναφέρει τὸν Ἀποστολικὸν, καὶ ὁ έ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοῦτο μόνον προστιθεὶς, ὅτι, ἐὰν οἱ παρασυναγωγοι αὐτοὶ ἱερωμένοι μετὰ τὴν καθαίρεσίν των πάλιν ταράττωσι τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ σωφρονίζωνται μὲ παιδείαν ἐξωτερικὴν (περὶ ἧς ὅρα τὴν ά. ὑποσημ. τοῦ κζ'. Ἀποστολικοῦ). Καὶ ὁ ιή. τῆς δ'. καὶ λδ'. τῆς ς'. καθαιροῦσι τοὺς κληρικοὺς ὁποῦ κάμουσι συνωμοσίαν, καὶ φατρίαν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου των, καὶ τὸν συγκληρικῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ ς'. καθαιρεῖ τοὺς βαπτίζοντας, ἢ λειτουργοῦντας εἰς εὐκτηρίους

(1) Τὰ δὲ Πατριαρχικὰ σταυροπήγια τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν, ὁποῦ εἰς διαφόρους Μητροπόλεις, καὶ Ἀρχιεπισκοπὰς, καὶ ἐπισκοπὰς οἰκοδομοῦνται, ταῦτα δὲν εἶναι θυσιαστήρια ἕτερα, οὔτε οἱ ταῦτα οἰκοδομοῦντες εἰς τὰ τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ κανόνος ὑπόκεινται ἐπιτίμια, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ἐπειδὴ γὰρ αἱ Μητροπόλεις, καὶ Ἀρχιεπισκοπαὶ εἰς τοὺς Πατριάρχας ἐμοιράσθησαν, καὶ οἱ Μητροπολῖται πάντες, καὶ Ἀρχιεπίσκοποι ὑποκείμενοι ὄντες εἰς τὴν τῶν Πατριαρχῶν διοίκησιν κατὰ τὸν ς'. καὶ ζ'. τῆς α'. καὶ τὸν β'. καὶ γ'. τῆς 6'. ἀναφέρουσιν ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τὸ ἐκείνων ὄνομα· διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων τούτων περίληψιν, δίκαιον ἔχουσιν οἱ Πατριάρχαι εἰς τὰς διαμοιρασθείσας αὐτῶν Μητροπόλεις, καὶ Ἀρχιεπισκοπὰς νὰ δίδωσι Σταυροπήγια, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν νὰ μνημονεύηται ἐν αὐτοῖς. Ἐπεὶ δὲ ἡ ὑπόθεσις περὶ Σταυροπηγίων ἐστὶν ἐνταῦθα, ὑποσημειοῦμεν τὸν περὶ τούτων ἐντελῆ, καὶ διακεκριμένον λόγον, ὡς φαίνεται καθαρῶς εἰς τὴν 235 καὶ 236 σελ. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ οὕτω διορίζεται. ὅτι εἰς ἐκεῖνα μόνα τὰ Μοναστήρια, ἢ καθολικὰς Ἐκκλησίας, ἢ εὐκτηρίους οἴκους, πρέπει νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ θεμέλια ἐβάλθη. Πατριαρχικὸν Σταυροπήγιον, ἤτοι Σταυρὸς παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἀποσταλεὶς, καὶ οὕτως ἐπάνω εἰς τὸν Πατριαρχικὸν αὐτὸν Σταυρὸν ἐκτίσθησαν. Εἰς τὰ τοιαῦτα γὰρ κάμμία μετοχὴ δὲν εἶναι εἰς τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα μήτε ἀπὸ τὰς ἱεροπραξίας, μήτε ἀπὸ Ἡγουμένου σφραγίδα, μήτε ἀπὸ σφαλμάτων ψυχικῶν ἀνάκρισιν, ἕως ὁποῦ μήτε αὐτὰ τὰ κανονικὰ δύνανται νὰ ζητῇ ἀπὸ τοὺς ἐν αὐτοῖς· διότι ὅλοι οἱ ἱερωμένοι, ὁποῦ εἰς τὰ τοιαῦτα Μοναστήρια, καὶ Ἐκκλησίας, καὶ εὐκτήρια, εὑρίσκονται, εἶναι καὶ ὀνομάζονται Πατριαρχικοὶ, καὶ ὑπόκεινται εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἔξαρχον. Ὅπου δὲ Σταυρὸς Πατριαρχικὸς δὲν ἐβάλθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἰς τὰ θεμέλια, ἐκεῖ ὁ κατὰ χώραν Ἀρχιερεὺς ἐξουσιάζει κἂν τζαφλίκι μοναστηρίου καὶ μετόχι εἶναι, κἂν παραλάβριον, κἂν εὐκτήριος οἶκος, καὶ εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Αὐτὸς πρέπει νὰ σφραγίζῃ τὸν ἐν αὐτοῖς Ἡγούμενον, νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ κρίνῃ αὐτὰ νὰ πέρνῃ ἐξ αὐτῶν τὰ κανονικὰ εἰσοδήματα, νὰ χειροτονῇ εἰς αὐτὰ, νὰ συγχωρῇ ἢ νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς γάμους των, καὶ ἁπλῶς νὰ ἔχῃ εἰς αὐτὰ κάθε ἄλλο προνόμιον ἐπισκοπικόν. Ὅσοι δὲ ἄνθρωποι ἐκατοίκησαν εἰς τὸν τόπον τῶν Πατριαρχικῶν Σταυροπηγίων πρὸ τοῦ αὐτὰ νὰ οἰκοδομηθοῦν, ἢ καὶ ὕστερα, ἀφ' οὗ οἰκοδομηθοῦν, οὗτοι, ἐντόπιοι μὲν ὄντες, νὰ ἦναι ὑποκείμενοι κατὰ πάντα εἰς τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα, εἰ δὲ ξένοι, νὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ἔξαρχον, καὶ πάλιν (σελ. 237.)· Οἱ Πατριαρχικοὶ Ἔξαρχοι δὲν πρέπει νὰ ἐξουσιάζουν τὰ χωρία τῶν Πατριαρχικῶν Μονῶν, ἢ τὸν ἐν αὐτοῖς λαὸν, ἢ τὰ εὐκτήρια, ὅσα μὲ Πατριαρχικὸν Σταυρὸν δὲν θεμελιωθῶσι καὶ κτισθῶσιν..... ἐπειδὴ αὐτὰ ἀπὸ τὸν κατὰ χώραν Ἐπίσκοπον ἐξουσιάζονται. Ὅθεν ἐκ τῶν λόγων τούτων συνάγεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται Πατριαρχικὰ Σταυροπήγια τὰ ὄντα οἰκοδομημένα Μοναστήρια, ἢ Ἐκκλησίαι, ἢ εὐκτήρια, μετὰ τὴν οἰκοδομὴν, ἀλλὰ πρὸ τῆς οἰκοδομῆς. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ μερικὰ μόνον, κατὰ φιλοτιμίαν, καὶ προνόμιον δοθὲν εἰς τοὺς Πατριάρχας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντα τὰ μέλλοντα οἰκοδομηθεῖναι μοναστήρια, ἢ Ἐκκλησίαι, ἢ εὐκτήρια, ἵνα μὴ οἱ κανόνες παραβαίνωνται, ὁποῦ διορίζουν, ὅτι, τὰ Μοναστήρια, καὶ οἱ μοναχοὶ νὰ ὑπόκηνται εἰς τοὺς κατὰ τόπον Ἀρχιερεῖς. Καὶ ὅρα τὸν δ'. τῆς δ'. ὅτι, κατ' ἐπιταγὴν Ἐπισκόπου ποιεῖ Σταυροπήγιον καὶ Πρεσβύτερος.

(2) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (εἰς τὴν ια'. ὁμιλ. πρὸς Ἐφεσίους)· «ὅτι εἶπεν ἕνας ἅγιος ἄνθρωπος, πῶς, οὐδὲ αἷμα μαρτυρίου ἠμπορεῖ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς διαιρέσεως, καὶ τὸ νὰ σχίσῃ τινὰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι χειρότερον κακὸν, ἀπὸ τὸ νὰ πέσῃ εἰς αἵρεσιν.» Γράφει δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ὁμολογητὴς ἐν τῇ πρὸς Ναυάτον Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ, «ὅτι πρέπει νὰ πάθῃ τινὰς, ὅ,τι κακὸν καὶ ἂν ἦναι, μόνον νὰ μὴ σχίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ ὅτι εἶναι ἐνδοξότερον τὸ μαρτύριον, ὁποῦ ἤθελεν ὑπομείνῃ τινὰς διὰ νὰ μὴ σχίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν, παρὰ τὸ μαρτύριον ὁποῦ ἤθελεν ὑπομείνῃ διὰ νὰ μὴ εἰδωλολατρήσῃ, ἐπειδὴ εἰς μὲν τὸ ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰδωλολατρῆσαι, μαρτύριον, διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς μαρτυρεῖ· εἰς δὲ τὸ ὑπὲρ τοῦ μὴ σχίσαι τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ ἕνωσιν ὅλης τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρεῖ.»

οἴκους, παρὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου των. Ὅρα καὶ τὸν ξϐ΄. τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Οὐ μόνον δὲ οὗτος, ἀλλὰ καὶ ὁ ιγ΄. τῆς πρωτοδευτέρας κανών, καθαιρεῖ τὸν Πρεσϐύτερον καὶ Διάκονον ἐκεῖνον, ὁποῦ διὰ κάποια ἐγκλήματα τοῦ Ἐπισκόπου του, ἤθελε χωρισθῇ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομά του δὲν ἤθελεν ἀναφέρῃ, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, πρὸ τοῦ νὰ γένῃ περὶ τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ συνοδικὴ ἐξέτασις. Ὁμοίως καὶ Ἐπίσκοπος καθαίρεται, ἐὰν κατὰ τοῦ ἰδίου Μητροπολίτου τολμήσῃ τοιοῦτόν τι, κατὰ τὸν ιδ΄. τῆς αὐτῆς α΄. καὶ β΄. Καὶ Μητροπολίτης ὡσαύτως καθαίρεται, ἐὰν χωρίσῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ οἰκείου Πατριάρχου, κατὰ τὸν ιέ. τῆς αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸν ς΄. τῆς ἐν Γάγγρᾳ. καὶ ἰ. καὶ ιά. τῆς Καρθ. οἱ ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν χωρισθέντες Πρεσϐύτεροι, ὄχι μόνον καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναθέματι ὑποϐάλλονται. Ταῦτα μὲν ἐρρέθησαν διὰ ἐκείνους ὁποῦ χωρίζονται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους διὰ πρόφασιν ἐγκλημάτων τινῶν. Ὁ δὲ ά. τοῦ μεγάλου Βασιλείου μὲ ἀργίαν μόνον προσωρινὴν τῆς ἱερωσύνης παιδεύει τοὺς παρασυναγώγους ἱερεῖς.

ΚΑΝΩΝ ΑΒ΄.

Ἀποστολ. ιϐ΄. ιγ΄. τῆς α΄. ε΄. τῆς ἐν ἁγ. Σοφίᾳ ά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ς΄. τῆς ἐν Σαρδ. ιδ΄. τῆς ἐν Καρθ. ιά. λζ΄. ρμα΄.

«Εἴ τις Πρεσϐύτερος, ἢ Διάκονος ὑπὸ Ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, τοῦτον μὴ ἐξεῖ»ναι παρ' ἑτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν· εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν »τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτὸν Ἐπίσκοπος.

Ἑρμηνεία.

Καὶ εἰς τὸν ιϐ΄. καὶ ιγ΄. κανόνα τους εἶπον οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, ὅτι οἱ ἄδεκτοι καὶ ἀφωρισμένοι ὄντες κληρικοί, ἀπὸ τοὺς ἰδικούς των Ἐπισκόπους, δὲν πρέπει νὰ δέχωνται ἀπὸ ἄλλους Ἐπισκόπους. Καὶ εἰς τοῦτον δὲ παρομοίως, αὐτὸ τὸ ἴδιον διορίζουσι μὲ κάποιαν προσθήκην, λέγοντες· Ὅποιος Πρεσϐύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελεν ἀφορισθῇ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, αὐτὸς δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ δεχθῇ, καὶ νὰ λυθῇ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, ὄχι μόνον ἀπὸ ἄλλης ἐπαρχίας Ἐπίσκοπον, ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ ἄλλον ὄντα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ Μητροπόλεως, ἀλλὰ μόνον νὰ δέχηται καὶ νὰ λύηται τοῦ ἀφορισμοῦ, ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον Ἐπίσκοπον ὁποῦ τὸν ἀφώρισεν· ἔξω μόνον, ἂν κατὰ τύχην ἀποθάνῃ ὁ ἀφορίσας Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης, πρὸ τοῦ νὰ λάϐῃ τὴν συγχώρησιν ὁ Πρεσϐύτερος, ἢ ὁ Διάκονος. Διότι τότε ἠμπορεῖ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀφορίσαντος χρηματίσας διάδοχος, νὰ τοὺς λύῃ ἀπὸ τὸν δεσμὸν, καὶ ὄχι ἄλλος. Δύω δὲ πράγματα πρέπει νὰ σημειώσῃ τινὰς εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα· ἕνα μὲν, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀφορισθῶσιν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως, πρέπει νὰ στέκουν ἔτσι ἀφωρισμένοι, καὶ νὰ μὴ τολμήσουν νὰ καταφρονοῦν τὸν ἀφορισμὸν, ἕως νὰ γένῃ περὶ τούτου ἐκκλησιαστικὴ ἐξέτασις, κατὰ τὸν ιδ΄. τῆς Σαρδικῆς, καὶ τὸν λζ΄. τῆς Καρθαγ. (1), ἔξω μόνον ἀνίσως ἤθελαν καταδικασθοῦν, πρὸ τοῦ νὰ κριθοῦν, καὶ νὰ προσκαλεσθοῦν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον(2). Καὶ ἄλλο δὲ, ὅτι, κατὰ μὲν τὸν ςκά. τῆς Καρθαγ. ἀνίσως ὁ Ἐπίσκοπος ἤθελεν ἀφορίσῃ τινὰ, διὰ τί ἐξομολογηθεὶς πρότερον τὸ ἁμάρτημά του εἰς αὐτὸν, ὕστερον τὸ ἀρνήθη, πρέπει καὶ οἱ ἄλλοι Ἐπίσκοποι νὰ μὴ συγκοινωνοῦν μὲ τὸν ἀφορίσαντα, ἐν ὅσῳ καιρῷ καὶ αὐτὸς δὲν συγκοινωνεῖ μὲ τὸν ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ ἀφωρισμένον ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο νὰ γίνεται, διὰ νὰ φυλάττεται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ μὴ κατηγορῇ κἀνένα χωρὶς νὰ ἠμπορῇ νὰ ἀποδείξῃ τὴν κατηγορίαν. Κατὰ δὲ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. καὶ κεφ. θ΄. καὶ τὸν σχολιαστὴν Βαλσαμῶνα, ἀνίσως Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσϐύτερος, ἤθελεν ἀφορίσῃ τινὰ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν (εἴτε τὴν τῶν μυστηρίων, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Βλάσταριν, εἴτε καὶ τὴν μετὰ τῶν πιστῶν σύστασιν, Θεοῦ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον (Ῥωμ. ιά), ὁ δὲ, εὔλογος καὶ κανονικὸς, ὁ κατὰ κανόνας γινόμενος· καὶ τρίτος, ὁ ἄλογος, καὶ παρὰ κανόνας γινόμενος. Ὁ μὲν οὖν ἀφορισμὸς ὁ παρὰ τῶν πάλαι γινόμενος, περιέχει χωρισμὸν, ἢ τῶν μυστηρίων, ἢ τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευχῆς τῆς μετὰ τῶν πιστῶν, ἢ τῆς συναναστροφῆς τῶν Κληρικῶν, ἀπὸ τοὺς ὁμοταγεῖς συγκληρικούς των, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ι΄. Ἀποστολικοῦ. Ὁ δὲ νῦν γινόμενος ἀφορισμὸς, περιέχων χωρισμὸν ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, καὶ κατάραν ἀσυγχωρησίαν τε καὶ ἀλυσίαν, ἕως καὶ μετὰ θάνατον, δὲν ἔχει ὁμοιότητα μὲ τὸν ἀφορισμὸν τῶν παλαιῶν, ἀλλ' ἔρχεται νὰ ἦναι ὅμοιος μὲ τὸ ἀνάθεμα, περὶ οὗ ὅρα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Γάγγρᾳ. Ὅθεν τὰ λόγια ταῦτα, ὡς μὴ ὄντα κανονικὰ, δὲν πρέπει νὰ γράφωνται εἰς τὰ ἀφοριστικά. Σὺ δέ μοι ὅρα πῶς εἶναι σύμφωνος μὲ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν καὶ ὁ ά. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, διορίζων νὰ ἦναι καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, οἱ ἀπὸ τὸν Ῥώμης ἀφωρισμένοι, ἢ καθῃρημένοι, ἢ ἀναθεματισμένοι ὑπάρχοντες.

(1) Δὲν λέγει ὀρθῶς ὁ Βαλσαμὼν λοιπὸν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ λϐ΄. Κανόνος τῆς ἐν Καρθαγ. διοριζόμενος τρόπον τινὰ, ὅτι οἱ ἀκαίρως ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἀφοριζόμενοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ φυλάττωσι τὸν τοιοῦτον ἀφορισμὸν, ἐπειδὴ οἱ κανόνες οὗτοι τὸ ἐναντίον διορίζονται. Ἐκ τοῦ κανόνος δὲ τούτου συμπεραίνεται, ὅτι καὶ οἱ Πνευματικοὶ δὲν πρέπει νὰ λύουν τὰ ἐπιτίμια τῶν ἄλλων ὁμοταγῶν των Πνευματικῶν, ἂν αὐτὰ δὲν ἦναι παρὰ κανόνας καὶ πάντῃ ἄλογα.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἐπειδὴ καὶ ἐγκαλεῖτο, διατὶ δὲν ἐφύλαξε τὸν ἀφορισμὸν ὁποῦ ἐξεφώνησε κατ' αὐτοῦ ἡ περὶ τὸν Θεόφιλον σύνοδος, ἀλλὰ ἠθέτησεν αὐτὸν, πρὸ ἄλλης συνοδικῆς ἐξετάσεως, ἀπελογήθη λέγων, ὅτι δὲν ἐπαρασταθῇ εἰς τὴν κρίσιν ὁλότελα. οὔτε τὰς κατηγορίας ἤκουσε τῶν κατηγόρων του, οὔτε παντελῶς καιρὸς τοῦ ἐδόθη διὰ νὰ ἀπολογηθῇ, (ὁ μεταφραστὴς εἰς τὸν βίον τοῦ Χρυσοστόμου) καθὼς καὶ ὁ οδ΄. Ἀποστολικὸς διορίζει, ὃν καὶ ἀνάγνωθι. Σημείωσαι δὲ, ὅτι τρία εἴδη εἶναι ἀφορισμοῦ. Ὁ μὲν γὰρ θεῖός ἐστι, περὶ οὗ εἴρηται διὰ τὸν Παῦλον, ὅτι ἦτο ἀφωρισμένος ἐκ κοιλίας μητρός του παρὰ

καὶ προσευχὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) χωρὶς κἀμμίαν κανονικὴν καὶ εὔλογον αἰτίαν, ὁ μὲν ἀφορισμὸς αὐτὸς νὰ λύηται ἀπὸ τὸν μεγαλήτερον ἱερέα, ὁ δὲ ἀφορίσας Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, νὰ ἀφορίζηται ἀπὸ τὸν ἀνώτερόν του, ὅσον καιρὸν ἐκεῖνος καταλαμβάνει ὅτι εἶναι ἀρκετός. Τοῦτο δὲ νὰ γίνεται διὰ νὰ παθαίνῃ δικαίως ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὁποῦ εἰς τὸν ἄλλον ἀδίκως ἐνήργησεν. Ὅθεν τόσον ἐν τῷ ά. τόμῳ τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων, σελ. 11. γράφεται ὅτι καὶ ζῶντος ἀκόμη τοῦ ἀφορίσαντος, ὁ ἀφορισμὸς λύεται ἀπὸ τὴν σύνοδον, ἐὰν δικαίως δὲν γένῃ. Ὅσον καὶ ὁ ζ'. τοῦ Νικολάου λέγει, ὅτι ὁ ἄλογος δεσμὸς, τὸν ὁποῖον ἤθελε κάμῃ ἡγούμενος τελευτῶν εἰς ἄλλον, διὰ νὰ μένῃ ἐν τῇ ἡγουμενίᾳ, ἀναχωρήσαντα δὲ ἔπειτα, οὗτος ὁ δεσμὸς, λέγω, εἶναι ἀνίσχυρος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ δεσμευθεὶς, παρὰ Ἀρχιερέως λύεται (1). Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιϐ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Ἀποστολ. ιϐ'. τῆς δ'. ιά. ιγ'. τῆς ς'. ιδ'. τῆς Ἀντιοχ. ζ'. ἡ. τῆς Λαοδ. μά. τῆς Καρθ. λα'. ⳾ζ'.

«Μηδένα τῶν ξένων Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσ»δέχεσθαι. Καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν· καὶ εἰ μὲν ὦσι κήρυκες τῆς εὐ»σεβείας, προσδεχέσθωσαν, εἰ δὲ μήγε, τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῖς ἐπιχωρηγήσαντες, εἰς κοινω»νίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε. Πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὸν ιϐ'. αὐτῶν κανόνα διορίζουν οἱ Ἀπόστολοι νὰ μὴ δέχηται κἀνένας ξένος κληρικὸς ἀπὸ ἄλλον Ἐπίσκοπον, χωρὶς νὰ ἔχῃ γράμματα συστατικά. Καὶ εἰς τὸν παρόντα δὲ κανόνα παρομοίως τοῦτο αὐτὸ διορίζουσι, μὲ κἄποιαν προσθήκην, λέγοντες· Κἀνένας ξένος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, δὲν πρέπει νὰ προσδέχηται ἀπὸ ἄλλους Ἐπισκόπους, χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ γράμματα, ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τοῦ Μητροπολίτου του, ὁ δὲ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ Μητροπολίτου του, συστατικὰ καὶ τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς ζωῆς, μάλιστα δὲ τῆς κατηγορηθείσης αὐτοῦ ὑπολήψεως. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιφέρωσι μαζί τους τὰ τοιαῦτα συστατικὰ, πάλιν ἂς ἐξετάζωνται ἂν ἦναι ὀρθόδοξοι ἢ ὄχι· διότι ἴσως νὰ σφάλλωσιν εἰς τὴν πίστιν. Καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ συστατικὰ γράμματα, τὸ σφάλμα τοῦτο δὲν ἤξευρεν. Ἐὰν δὲ ἐξεταζόμενοι εὑρεθῶσιν ὅτι εἶναι κήρυκες τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εὐσεβείας, τότε ἂς προσδέχωνται εἰς κοινωνίαν. (Ἂς μὴ συγχωρῶνται ὅμως καὶ νὰ συναριθμηθῶσιν εἰς κἀμμίαν ἐκεῖσε ἐκκλησίαν, καὶ νὰ ἐνεργῶσι τὰ τῆς ἱερωσύνης, χωρὶς νὰ ἔχουν κοντὰ εἰς τὰ συστατικὰ γράμματα, καὶ γράμμα ἀκόμη ἀπολυτικὸν, καὶ δηλωτικὸν, ὅτι ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ ἐνεργοῦν, ὅπου ὑπάγουν, τὸ τῆς ἱερωσύνης λειτούργημα, κατὰ τὸν ιζ'. τῆς ς'.) Εἰ δὲ καὶ ἤθελαν εὑρεθῇ κακόδοξοι καὶ αἱρετικοὶ, μὴ συγκοινωνήσητε, λέγει, μὲ αὐτούς· ἀλλὰ δότε εἰς αὐτοὺς τὰ χρειώδη καὶ ἀναγκαῖα, καὶ ἀποστείλατέ τους νὰ ὑπάγουν· διότι πολλὰ ἄτοπα ἀκολουθοῦν ἀπὸ τοὺς τοιούτους ξένους κατὰ συναρπαγὴν, μὲ τὸ νὰ μὴ γίνηται περὶ αὐτῶν ἡ πρέπουσα ἔρευνα. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιϐ'. κανόνος τῶν Ἀποστόλων.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Τῆς ά. ς'. ζ'. τῆς ϐ'. ϐ'. γ'. τῆς γ'. ἡ. τῆς δ'. κη'. τῆς ς'. λς'. λθ'. τῆς Ἀντιοχ. θ'.

«Τοὺς Ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους, εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐ»τὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· μόνα δὲ πράτ»τειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ »ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται »ὁ Θεὸς, διὰ Κυρίου ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.»

Ἑρμηνεία.

Καθὼς, ὅταν ἡ κεφαλὴ ἀσθενῇ, καὶ δὲν προβάλλῃ ὑγιαίνουσαν τὴν ἰδικήν της ἐνέργειαν, καὶ τὰ ἐπίλοιπα μέλη τοῦ σώματος κακῶς ἔχουσιν, ἢ καὶ ἄχρηστα γίνονται παντελῶς· τέτοιας λογῆς, καὶ ὅταν ὁ τάξιν ἐπέχων κεφαλῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἔχῃ τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὴν τιμὴν, καὶ ὅλον τὸ λοιπὸν σῶμα τῆς Ἐκκλη-

(1) Ὅσοι δὲ ἀδίκως ἀφορισθοῦν, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἤτοι, ἢ διὰ τὴν πίστιν, ἢ διὰ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καὶ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, οὗτοι πρέπει νὰ χαίρουν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι μακαρισμοῦ ἄξιοι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶπε· «Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (Λουκ. ς'. 22). Περὶ δὲ τῶν ἀλόγως ἀφοριζόντων καὶ κατὰ πάθος, ταῦτά φησιν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν κεφ. ζ'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας. Οὕτω καὶ τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσιν οἱ Ἱεράρχαι δυνάμεις, ὡς ἐκφαντορικοὶ τῶν θείων δικαιωμάτων, οὐχ ὡς ταῖς αὐτῶν ἀλόγοις ὁρμαῖς τῆς πανσόφου θεαρχίας εὐφήμως εἰπεῖν, ὑπηρετικῶς ἑπομένης. Ἀλλ' ὡς αὐτῶν, ὑποφοιτικῶς ὑποκινουῦντι τῷ τελεταρχικῷ Πνεύματι, τοὺς κεκριμένους Θεῷ, κατ' ἀξίαν ἀφοριζόντων. Καὶ πάλιν· τοὺς μὲν οὖν ἐνθέους Ἱεράρχας, οὕτω καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς ἱεραρχικαῖς δυνάμεσι χρηστέον, ὅπως ἂν ἡ τελετάρχις αὐτοὺς Θεαρχία κινήσοι.» Ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ θεῖος Μάξιμος, φησὶν, «ἐὰν παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἀφορίσῃ ὁ Ἱεράρχης, οὐχ ἕπεται αὐτῷ τὸ θεῖον κρίμα. Κατὰ γὰρ θείαν κρίσιν, καὶ οὐ διὰ θέλημα ἴδιον, ταῦτα ὀφείλει ἐπιφέρειν.»

σίας ἀτάκτως βέβαια ἔχει διὰ νὰ κινηθῇ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει· Ὅτι ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς κάθε ἐπαρχίας πρέπει νὰ γνωρίζουν ἐκεῖνον, ὁποῦ εἶναι πρῶτος ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς, (1) ἤτοι τὸν Μητροπολίτην· καὶ νὰ νομίζωσιν αὐτὸν ὡς κεφαλὴν ἰδικήν των, καὶ χωρὶς τὴν αὐτοῦ γνώμην νὰ μὴ κάμνουσι κἀνένα πρᾶγμα περιττόν· ὁποῦ δὲν ἀνήκει δηλαδὴ εἰς τὰς ἐνορίας τῶν Ἐπισκοπῶν τους, ἀλλ' ὑπερβαῖνον αὐτὰς ἀποβλέπει εἰς τὴν κοινὴν ὅλης τῆς ἐπαρχίας κατάστασιν· καθὼς, λόγου χάριν, εἶναι τὰ περὶ δογμάτων ζητήματα, αἱ οἰκονομίαι καὶ διορθώσεις τῶν κοινῶν σφαλμάτων, αἱ καταστάσεις καὶ χειροτονίαι τῶν Ἀρχιερέων, καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἀλλὰ νὰ συνάγωνται εἰς τὸν Μητροπολίτην, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν νὰ συμβουλεύωνται διὰ τὰ τοιαῦτα κοινὰ πράγματα, καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἤθελε φανῇ περὶ αὐτῶν καλλίτερον, κοινῶς νὰ ἀποφασίζηται. Ὁ καθ' ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους, ἐκεῖνα μόνον νὰ πράττῃ καθ' ἑαυτὸν, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου του, ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐπισκοπῆς του, καὶ εἰς τὰς χώρας, ὁποῦ εἰς τὴν ἐπισκοπήν του εἶναι ὑποκείμεναι. Καθὼς ὅμως οἱ Ἐπίσκοποι δὲν πρέπει νὰ πράττωσι κἀνένα πρᾶγμα κοινὸν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου, ἔτσι παρομοίως καὶ ὁ Μητροπολίτης, δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ κἀνένα τοιοῦτον κοινὸν πρᾶγμα μόνος καὶ καθ' ἑαυτὸν, χωρὶς τὴν γνώμην ὅλων του τῶν Ἐπισκόπων. (2) Διὰ τί μὲ τοῦτον τὸν τρόπον θέλει εἶναι ὁμόνοια καὶ ἀγάπη, ἀνάμεσα καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Μητροπολίτας, καὶ εἰς κληρικοὺς, καὶ εἰς λαϊκούς. Ἐκ δὲ τῆς ὁμονοίας ταύτης καὶ ἀγάπης θέλει δοξασθῇ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ τοῦ Πατρός του ὄνομα, καὶ τὴν ἀγάπην ἐνομοθέτησε, λέγων· «Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». [Ἰωάν. ιγ'. 35.] Καὶ θέλει δοξασθῇ ἐν τῷ ἁγίῳ του Πνεύματι, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς χάριτός του ἥνωσεν ἡμᾶς εἰς μίαν πνευματικὴν συνάφειαν· Ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐκ τῆς ὁμονοίας ταύτης, θέλει δοξασθῇ ἡ ἁγία Τριὰς, ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνὴν, τὴν λέγουσαν· «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» (3) [Ματθ. ε. 16]

Συμφωνία.

Τὰ αὐτὰ, καὶ σχεδὸν ἀπαράλλακτα μὲ τὸν παρόντα κανόνα διορίζεται καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Διὸ καὶ ὁ ς'. τῆς ά. προστάζει ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἔθη νὰ κρατοῦν, τὰ κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα δηλαδὴ τοῦτον ἐπικρατήσαντα· ὥστε ὁ Ἀλεξανδρείας νὰ ἐξουσιάζῃ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸν Ρώμης τοιαύτη συνήθεια εἶναι. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀντιοχείας νὰ ἐξουσιάζῃ τὰς ἐδικάς του ἐπαρχίας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, εἰς κάθε Ἐκκλησίαν καὶ Μητρόπολιν νὰ σώζωνται τὰ ἴδια προνόμια· καὶ ὁ κάθε Μητροπολίτης δηλ. νὰ ἐξουσιάζῃ τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ ἐπαρχίας. Ὁ δὲ ζ'. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι, ὁ Αἰλίας, ἤτοι ὁ Ἱεροσολύμων, νὰ ἔχῃ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀρχαίας τιμῆς καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς οἰκείας Μητροπόλεως. Ὁ δὲ γ'. τῆς β'. προστάζει νὰ ἔχῃ τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς ὁ Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ὁ ή. τῆς γ'. ἀβίαστα θέλει νὰ ἤναι καὶ καθαρὰ τὰ προσόντα ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ δίκαια ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, καὶ μάλιστα τὰ τῆς Κύπρου. Ἀλλὰ καὶ ὁ λθ'. τῆς ς'. τὸν αὐτὸν ή. τῆς γ'. ἐπικυροῖ.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

«Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι, εἰς τὰς μὴ ὑπο»κειμένας αὐτῷ πόλεις, καὶ χώρας. Εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατε»χόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχει»ροτόνησεν.»

Τῆς β'. β'. τῆς γ'. ή. τῆς ς' κ'. τῆς Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'. τῆς Σαρδ. γ'. ιά. ιβ'.

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὁ τῶν Ἐπισκόπων πρῶτος, λέγεται κατὰ μὲν τὸν ς'. Σαρδικῆς, ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως, καὶ Ἔξαρχος τῆς ἐπαρχίας, κατὰ δὲ τὸν λδ'. καὶ ἄλλους τῆς ἐν Καρθ. πρωτεύων. Κατὰ δὲ τὸν μς'. τῆς αὐτῆς ὀνομάζεται Ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας, κοινῶς δὲ κατὰ τοὺς περισσοτέρους κανόνας ὀνομάζεται Μητροπολίτης. Ὁ δὲ τῶν Μητροπολιτῶν πρῶτος ὀνομάζεται, ἢ Ἔξαρχος τῆς διοικήσεως, κατὰ τὸν θ'. καὶ ιζ'. τῆς δ'. καὶ ς'. τῆς β'. ἢ Πατριάρχης· καὶ ὅρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς α'. Ἔξαρχος δὲ τῶν ἱερέων, ἢ ἄκρος ἱερεὺς οὐ λέγεται κατὰ τὸν μς'. τῆς Καρθ. ἐπειδὴ ὃν λόγον καὶ τάξιν ἔχει ὁ Μητροπολίτης πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους, τὸν αὐτὸν ἔχει καὶ ὁ Πατριάρχης πρὸς τοὺς Μητροπολίτας. Καὶ καθὼς ὁ Μητροπολίτης εἶναι πρῶτος καὶ κεφαλὴ τῶν Ἐπισκόπων, οὕτως εἶναι καὶ ὁ Πατριάρχης, πρῶτος καὶ κεφαλὴ τῶν Μητροπολιτῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν, ὄχι περισσότερον νοεῖται διὰ τοὺς Ἐπισκόπους πρὸς τὸν Μητροπολίτην, παρὰ διὰ τοὺς Μητροπολίτας πρὸς τὸν Πατριάρχην, ἀλλ' ἐξ ἴσου καὶ διὰ τοὺς δύω ὁμοῦ.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρους λέγει, ὅτι, ἐὰν ὁ Μητροπολίτης λειτουργήσῃ εἰς Ἐπισκοπὴν Ἐπισκόπου, πρέπει νὰ τὸ κάμνῃ μὲ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου του. Εἰς τὰ δίπτυχα ὅμως νὰ μνημονεύῃ τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου, καὶ οὐχὶ τοῦ Ἐπισκόπου του. Ἐπειδὴ εἶναι ἀνοίκειον ὁ μεγαλήτερος νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ μικροτέρου, παρὰ Ἀρμενοπούλ. ἐπιτομ. κανον. (Ἐπιγραφ. δ'.).

(3) Ὅθεν καὶ οἱ τῆς Αἰγύπτου Ἐπίσκοποι παρουσιάζοντες ἐν τῇ δ'. συνόδῳ, ἠκολούθησαν εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ δὲν ὑπέγραψαν πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὴν τοῦ Λέοντος ἐπιστολὴν, εἰπόντες, ὅτι χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἐν αὐτοῖς πρώτου, ἤτοι τοῦ Ἀλεξανδρείας, δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ κάμνουν κἀνένα πρᾶγμα (πράξ. δ'. τῆς δ'. συνόδου. ὅρα καὶ τὸν λ'. τῆς δ'.).

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν διὰ τὴν ὁμόνοιαν καὶ εὐταξίαν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν ἐδιωρίσθη, λέγων· ὁ Ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ τολμᾷ ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἐπισκοπῆς του νὰ κάμνῃ χειροτονίας, ἢ ἄλλο Ἐκκλησιαστικὸν λειτούργημα νὰ ἐνεργῇ εἰς τὰς πολιτείας ἐκείνας καὶ χώρας, ὁποῦ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν ὑποκείμεναι· (ἀλλ' οὐδὲ ὁ Μητροπολίτης ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ πηγαίνῃ εἰς τὰς ἐνορίας τῶν Ἐπισκόπων του, καὶ νὰ ἐκτελῇ χειροτονίας, ἢ ἄλλο τι ἀρχιερατικόν.) Τότε δὲ μόνον ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ ἐνεργῇ τὰ τοιαῦτα, ὅταν ἤθελε προσκαλεσθῇ ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα τῶν τόπων ἐκείνων. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε φανερωθῇ πῶς ἔκαμε τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τῶν Ἀρχιερέων, ὁποῦ ὁρίζουσι τὰς πόλεις ἐκείνας, καὶ χώρας, ἂς καθαίρηται καὶ αὐτὸς ὁποῦ ὑπερόρια ἐχειροτόνησε, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀπὸ αὐτὸν ἐχειροτονήθησαν. (1) Διατὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον φαίνονται πῶς εἶναι εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον δύω Ἐπίσκοποι ἐνταὐτῷ, ἢ δύω Μητροπολῖται, τὸ ὁποῖον εἶναι παράνομον, καὶ ἐμποδισμένον ἀπὸ τὸν ἡ. τῆς ἀ. συνόδου, καὶ ἀπὸ τὸν ιϐ'. τῆς δ'.

Ὅθεν καὶ ἡ ς'. εἰς τὸν κ'. αὐτῆς κανόνα διορίζει, ὅτι ὅποιος ὑπάγει εἰς ξένην Ἐπισκοπὴν, καὶ διδάσκει δημοσίως ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, νὰ παύῃ ἀπὸ τὴν Ἀρχιερωσύνην, καὶ νὰ ἐνεργῇ μόνον τὰ τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἴσως ὄχι διὰ ἄλλον σκοπὸν, πάρεξ διὰ νὰ μὴ γίνηται τοῦτο τὸ ἄτοπον, τὸ νὰ ἦναι δηλαδὴ ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπισκοπῇ, δύω Ἐπίσκοποι ἐνταὐτῷ, ἄλλα μὲν ὁ ἕνας θέλων, ἄλλα δὲ ὁ ἄλλος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς νὰ κάμῃ ἐτόλμησε. Διότι ἂν αὐτὸς δὲν ἦτον ὁ σκοπὸς τῆς συνόδου ταύτης, διὰ τί νὰ καταβιβάζῃ τὸν Ἐπίσκοπον εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ κατάβασις αὕτη εἶναι ἱερουσυλία, κατὰ τὸν κθ'. τῆς δ'.; Καὶ ἂν ὁ ὑπερόρια διδάσκων Ἐπίσκοπος ἦναι τῆς Ἐπισκοπῆς ἀνάξιος, ἀνάξιος πρέπει νὰ ἦναι καὶ τοῦ Πρεσβυτέρου· εἰ δὲ εἶναι τοῦ Πρεσβυτερίου ἄξιος, διὰ τί νὰ μὴ ἦναι καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς; Φανερὸν λοιπὸν εἶναι, ὅτι διὰ τοῦτο εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου τοῦτον καταβιβάζει, διὰ νὰ μένῃ πάλιν ἕνας Ἐπίσκοπος εἰς μίαν Ἐπισκοπὴν, καὶ ὄχι δύω. Ἤμαστε γὰρ οὐτος ἀμέσως εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, δύω Ἐπισκόπους ποιήσας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπισκοπῇ, δι' ὃ καὶ καθαιρεῖται ἀπὸ αὐτό· οὐχ ἥμαρτε δὲ εἰς τὸ τοῦ Πρεσβυτέρου, καθ' ὅτι, δύω καὶ πολλοὶ Πρεσβύτεροι δὲν εἶναι ἐμποδισμένον νὰ ἦναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ, δι' ὃ οὐδὲ καθαιρεῖται ἀπὸ αὐτὸ, (εἰ καὶ ὁ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν λέγουσιν, ὅτι ὁ παρὰ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου δημοσίᾳ διδάσκων, διὰ τοῦτο εἰς τὸν τοῦ Πρεσβυτέρου κατάγεται βαθμὸν, ἵνα ταπεινωθῇ, ὡς φιλοδοξήσας καὶ ὑψωθείς.) Ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς Φώτιος (τίτλ. θ'. κεφ. ιά.) εἰς λύσιν τῆς ἐναντιοφανείας τῶν κανόνων, τοῦ κθ'. δηλαδὴ τῆς δ'. καὶ τοῦ κ'. τῆς ς'. τὸν ἡ. τῆς ἀ. ἐπρότεινε. Πλὴν καὶ τὸ τοῦ Πρεσβυτέρου λειτούργημα πρέπει νὰ ἐνεργῇ ὁ ὑπερόριος Ἐπίσκοπος, μὲ τὴν ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι μὲ τὴν ἄδειαν ἐκείνου, οὐδὲ αὐτὸ ἠμποσεῖ νὰ ἐνεργῇ, ἀλλὰ ἀπερᾷ ὡσὰν ἕνας λαϊκὸς, ἕως οὗ εὑρίσκεται εἰς τὸν ξένον ἐκεῖνον τόπον, κατὰ τοὺς κανόνας. Διὰ νὰ συμπεράνωμεν δὲ τὸ πᾶν τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ κανόνος, λέγομεν ἔτσι. Ὁ Ἐπίσκοπος ὁποῦ εἰς ξένην Ἐπισκοπὴν κατὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου ἐπιτελεῖ ἀρχιερατικὸν λειτούργημα, δὲν τὸ ἐπιτελεῖ μὲ τὴν δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν τῆς ἰδικῆς του Ἐπισκοπῆς, (διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἤθελαν εἶναι εἰς μίαν Ἐπισκοπὴν δύω Ἐπίσκοποι, ὡς δύω ξεχωριστὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας ἔχοντες) ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπισκοπικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ κατὰ τόπον (Ἐπισκόπου· διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, οἱ δύω Ἐπίσκοποι λογίζονται ὡς ἕνας Ἐπίσκοπος.) Καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἔτσι, καθὼς καὶ εἶναι, ἐκεῖνος ὁποῦ παρὰ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου ἐνεργήσῃ τι ἀρχιερατικὸν καθαιρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ἐπισκοπικὴν δύναμιν, τὴν

(1) Ἤθελε δὲ ζητήσῃ τινὰς ἂν οἱ χειροτονηθέντες ἀπὸ τὸν ὑπερόριον Ἀρχιερέα Κληρικοὶ, χωρὶς τῆς γνώμης τοῦ ἐνορίου Ἀρχιερέως, καὶ καθαιρεθέντες, ἠμποροῦν νὰ λάβωσι πάλιν τὸν βαθμὸν τοῦ κλήρου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξέπεσον. Ἢ δὲν ἠμποροῦν; Φαίνεται ὅτι ἠμποροῦν, ὡς λέγουσί τινες, ἐπειδὴ ὄχι διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ, ὄχι διὰ ἁμαρτίαν ἰδικήν των ἀπὸ τὸν κλῆρον ἐξώσθησαν. ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν τοῦ αὐτοὺς παρ' ἐνορίαν χειροτονήσαντος, καὶ μάλιστα. ἂν καὶ δὲν ἤξευραν ὅτι ὁ χειροτονήσας αὐτοὺς. παρὰ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως τοὺς ἐχειροτόνησεν. Ἐπειδὴ δὲ νὰ ἀναλάβουν τὸν βαθμὸν τοῦ κλήρου των ἠμποροῦν, ἄρα γε μὲ δευτέραν χειροθεσίαν τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως, ὡς καθηρημένοι. τοῦτον ἀναλαμβάνουν. Ἢ μὲ μόνην τὴν αὐτοῦ συγκατάνευσιν καὶ τὸ στέρξιμον; Ἴσως μὲ μόνην τὴν αὐτοῦ συγκατάνευσιν· τοῦτο μὲν, διότι εἶναι ἀπηγορευμένον νὰ γίνωνται δεύτεραι χειροτονήσεις, κατὰ τοὺς κανόνας· τοῦτο δὲ, καὶ διατὶ, καθὼς ἐὰν ἕνας ἁρπάσῃ μίαν γυναῖκα καὶ χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῶν γονέων τῆς γυναικὸς, βάλλει τινὰ ἱερέα καὶ τοὺς στεφανώσῃ, ἐὰν μετὰ ταῦτα τὸ μάθῃ ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ γονεῖς τῆς γυναικὸς. καὶ στέρξουν εἰς τὸν γάμον, δὲν γίνεται πάλιν δευτέρα ἱερολογία, (ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν κϐ'. Κανόνα θέλει μὲ μόνην τὴν θέλησιν τῶν γονέων νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν σύστασιν τὸ τοιοῦτον ἐξ ἁρπαγῆς συνοικέσιον)· τοιουτοτρόπως καὶ ἡ χειροτονία τῶν παρὰ τοῦ ὑπερορίου Ἀρχιερέως χειροτονηθέντων, ἐὰν μόνον στέρξῃ ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς, ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν, ὡσὰν νὰ ἦτο καὶ χειροτονία αὐτόχρημα ἰδική του. Διότι καθὼς ἡ τῆς καθαιρέσεως τῶν τοιούτων αἰτία προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀκουσιότητα τῆς γνώμης τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως, οὕτω καὶ τὸ κῦρος τῆς χειροτονίας αὐτῶν προέρχεται ἀπὸ τὴν θέλησιν καὶ γνώμην τοῦ ἰδίου Ἀρχιερέως. Φανερὸν δὲ εἶναι, ὅτι, ἐκεῖνος ὁποῦ ὁμολογήσῃ νὰ φυλάξῃ παρθενίαν καὶ νὰ μὴ ὑπανδρευθῇ, ἐὰν, χειροτονηθεὶς ἀπὸ ὑπερόριον Ἀρχιερέα καθαιρεθῇ, δὲν δύναται ὕστερον νὰ ὑπανδρευθῇ, διατὶ ἐξώσθη ἀπὸ τὸν κλῆρόν του. ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ προφασισθῇ, ὅτι διὰ τὴν αἰτίαν τοῦ κλήρου ἔκαμε τὴν ὁμολογίαν τῆς παρθενίας· ὅθεν ἐκπίπτοντας ἀπὸ τὸν κλῆρον, ἀθετεῖ καὶ συνεκπίπτει ἐνταὐτῷ καὶ ἀπὸ τὴν παρθενίαν· διότι ἦτο ἄδεια εἰς αὐτὸν νὰ ὑπανδρευθῇ πρὸ τοῦ, καὶ νὰ κληρωθῇ ἔπειτα. Λοιπὸν, ὄχι διὰ τὸν κλῆρον ἠγάπησε τὴν παρθενίαν, ἵνα καὶ διὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ κλήρου μισήσῃ τὴν παρθενίαν. ἀλλὰ τὴν ἠγάπησεν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ὅθεν καὶ νὰ τὴν ἀθετήσῃ δὲν ἠμπορεῖ

ὁποίαν μὴ ἔχων, ὡς ὑπερόριος ὤν, (1) ἐνήργησε· καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὴν ξένην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο μὲν νὰ ἔχῃ μὲ τὴν ἐκείνου γνώμην καὶ ἄδειαν, ἔκλεψε δὲ ταύτην καὶ ἰδιοποιήθη.

Συμφωνέα.

«Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ β'. τῆς β'. διορίζεται νὰ μὴ ἐπιβαίνῃ τινὰς (εἴτε Πατριάρχης, εἴτε Μητροπολίτης) εἰς ἄλ-»λας ὑπερορίους διοικήσεις διὰ νὰ χειροτονῇ, ἢ ἄλλας Ἐκκλησιαστικὰς οἰκονομίας νὰ ἐκτελῇ. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἡ. »τῆς γ'. διορίζει νὰ μὴ ἔχῃ ἐξουσίαν ὁ Ἀντιοχείας νὰ χειροτονῇ εἰς τὴν Κύπρον ὑπὲρ τὰ ὅρια τῆς αὐτῆς διοι-»κήσεως, ὅπερ ἔστι, λέγει, παρὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς κανόνας, τὸν παρόντα δηλ. Καὶ ὁ ιγ'. δὲ καὶ κϐ'. τῆς ἐν »Ἀντιοχείᾳ συμφώνως διορίζονται ὅτι κανένας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ τολμᾷ νὰ ἐπιβαίνῃ εἰς τὴν ξένην ἐπαρχίαν, καὶ »νὰ χειροτονῇ τινάς· ἔξω μόνον ἂν ὑπάγῃ μὲ γράμματα προσκλητικὰ τοῦ Ἐπισκόπου· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιή-»σοι, νὰ μένουν ἄκυραι αἱ χειροτονίαι, καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ὑπ' αὐτοῦ τελεσθεῖσαι ἱεροπραξίαι. Εἰ δὲ καὶ ἕνας »Ἐπίσκοπος ἔχει κτήματα, θετέον καὶ ὑποστατικὰ εἰς ἄλλου Ἐπισκόπου ἐπαρχίαν, ὁ ιϐ'. τῆς Σαρδικῆς συγχω-»ρεῖ μὲν ὅτι νὰ πηγαίνῃ οὗτος, διὰ νὰ συγκομίζῃ τοὺς καρποὺς, καὶ ἐν τρισὶν ἑβδομάσι νὰ ἐκκλησιάζηται εἰς »τὴν Ἐκκλησίαν ὁποῦ γειτονεύει μὲ τὰ ὑποστατικά του, συνεχέστερον ὅμως νὰ μὴ πηγαίνῃ εἰς τὴν πόλιν ὅπου »εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος. Ὅτι δὲ οὐδὲ νὰ διδάσκῃ Ἐπίσκοπος δύναται ὑπερόρια ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ κατὰ τόπον »Ἐπισκόπου, ὁ κ'. τῆς ς'. ἀνωτέρω ἐδήλωσε, καὶ ὁ ιά. τῆς Σαρδικῆς. Ὁ δὲ γ'. τῆς Σαρδικῆς, ὄχι μόνον τοῦτο, »ἀλλ' οὔτε νὰ δικαίνῃ, συγχωρεῖ Ἐπίσκοπος, εἰς ἄλλου Ἐπισκόπου ἐπαρχίαν, χωρὶς νὰ προσκαλεσθῇ.» (2)

ΚΑΝΩΝ ΑΣ'.

«Εἴ τις χειροτονηθεὶς Ἐπίσκοπος, μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ »λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. »Ὡσαύτως καὶ Πρεσβύτερος, καὶ Διάκονος. Εἰ δὲ ἀπελθὼν, μὴ δεχθείη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ »γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς μὲν ἔστω Ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κλῆρος »τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.»

Τῆς ς'. λζ'. τῆς Ἀγκύρ.ιή. τῆς Ἀντιοχέ-ας ιζ'. ιη'.

Ἑρμηνέα.

«Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε» [Ἑβρ. ιγ'. 17.] Καὶ, «ἐν ᾧ ἐκλήθης, ἐν τούτῳ καὶ μένε,» [ά. Κορινθ. ζ'. 24.] λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον διορίζει καὶ ὁ παρὼν κανὼν λέγων· Ὅποιος χειροτονηθῇ διὰ τῆς θείας τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστίας, Ἐπίσκοπος μιᾶς ἐπαρχίας, ἢ Πρεσβύτερος, καὶ Διάκονος μιᾶς ἐνορίας, ἔπειτα δὲν καταδέχεται τὸ θεῖον αὐτὸ λειτούργημα, καὶ τὴν προστασίαν τοῦ λαοῦ ὁποῦ ἐνεχειρί-σθη εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ ἀντιλέγει, καὶ δὲν ὑπάγει εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ὁ τοιοῦτος ἂς ἀφορίζηται, ἕως ὁποῦ νὰ καταδεχθῇ νὰ ὑπάγῃ. Εἰ δὲ καὶ ὑπάγει μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ δὲ τῆς ἐπαρ-χίας λαὸς, διὰ τὴν ἰδικήν του ἀνυποταξίαν, καὶ μοχθηρίαν, καὶ ὄχι διὰ κάμμίαν πονηρὰν γνώμην, καὶ αἰτίαν ἀξιοκατηγόρητον τοῦ Ἐπισκόπου, δὲν ἤθελε τὸν ὑποδεχθῇ, αὐτὸς μὲν ἂς ἦναι Ἐπίσκοπος, ἤτοι ἂς μετέχῃ τῆς ἀξίας, καὶ λειτουργίας τῆς πρεπούσης εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, οἱ δὲ κληρικοὶ τῆς μὴ ὑποδεξαμένης αὐτὸν ἐπαρχίας, ἂς ἀφορίζωνται, ἐπειδὴ δὲν ἐπαιδαγώγησαν μὲ τὴν διδασκαλίαν, καὶ τὸ καλόν τους παράδειγμα τὸν τοιοῦτον ἀνυπότακτον λαόν. (3)

ΚΑΝΩΝ ΑΖ'.

«Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλως τὰ »δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας Ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν, »ἁπαξ μὲν, τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς Πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ Ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.»

Τῆς ά.ε'. τῆςδ'. ιθ'.τῆς ς'.ή.τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀν-τιοχείας κ'.τῆς Λαοδ. μ'. τῆς Καρθ.κς'.ξ'.ξά. πά.πδ'.πέ. ρδ'.

(1) Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλίᾳ γ'. πρὸς Καλασσ. λέγει, ἕως ὁποῦ εἰς τὸν θρόνον τοῦτον τῆς Κωνσταντινουπό-λεως εὑρισκόμεθα, ἕως ὁποῦ ἔχομεν τὴν προεδρείαν, ἔχομεν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς προεδρίας καὶ δύναμιν, εἰ καὶ ἀνάξιοι εἰμεθα.

(2) Εἰ δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνΚωνσαν-τινουπόλει, ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐσέβειος Σαμοσάτων, κατὰ Θεοδώρητον, λόγῳ δ'. κεφ. ιγ'. καὶ ὁ Ἀθανάσιος κατὰ τὸν Σωκράτην βιϐλ. β'. κεφ. κϐ'. καὶ ἄλλοι, παρ' ἐνορίαν εὑρίσκονται χειροτονήσαντες, ἀλλὰ περιστατικὰ ὄντα τὰ τοιαῦτα καὶ πρὸς καιρὸν, νόμος τῆς Ἐκκλησίας οὐ γίνονται. Διὸ δ. κατὰ τὸν ἴδιον Σωκράτην, μέμ-ψιν τοῦτο προὐξένησε τῷ Ἀθανασίῳ. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφά-νιος ὑπὸ κατηγορίαν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐγένετο. Σημείωσαι δὲ, ὅτι, κατὰ τὸν Δοσίθεον, τὸ παρ' ἐνορίαν διττόν ἐστι. Πρῶτον, ἐὰν ἦναι τινὰς Ἀρχιερεὺς εἰς ἐπαρχίαν ἄλλου, καὶ χειροτονήσῃ ἐπαρ-χιώτην ἐκείνου· καὶ δεύτερον, ἐάν τις χειροτονήσῃ τινὰ, ὅστις διὰ καταφρόνησιν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, καὶ χειροτονηθεὶς ἐπανέρχεται εἰς τὰ ἴδια. Ἐὰν δὲ χειροτονήσῃ τινὰς ξένων τινὰ μετοικήσαντα εἰς τὴν αὐτοῦ Ἐπαρχίαν, λαϊκὸν ὄντα καὶ ὄχι κληρικὸν ἄλλης ἐπαρχίας, τοῦτο παρ' ἐνορίαν οὐκ ἔστι.

(3) Σημείωσαι ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα πῶς πρέπει νὰ ἦναι οἱ Κληρικοί· ὄχι μόνον δηλαδὴ πεπαιδευμένοι αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ νὰ παιδεύωσι καὶ νὰ σωφρονίζωσιν ἄλλους. Διατὶ, ἰδοὺ πῶς, ἀγκαλὰ καὶ αὐτοὶ νὰ μὴ ἔγιναν αἴτιοι τοῦ κακοῦ, ἐπειδὴ ὅμως καὶ δὲν ἐπαιδαγώγησαν τὸν λαόν τους καλὰ, ἀφορίζονται, καὶ πίπτουσιν ὑποκάτω εἰς κανονικὰ ἐπιτίμια.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τὰς περὶ δογμάτων ἀμφιβολίας, καὶ διὰ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας, ὁποῦ ἔχει ὁ κάθε ἕνας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, διὰ τὰ κανονικὰ ζητήματα, προστάζουσιν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τοῦτον τὸν κανόνα, ὅτι δύω φοραῖς τὸν χρόνον νὰ γίνηται τοπικὴ σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων, μετὰ τοῦ Μητροπολίτου τῆς κάθε ἐπαρχίας, διὰ νὰ ἐξετάζωσιν ἀναμεταξύ των τὰς ἀμφιβολίας ὁποῦ ἀκολουθοῦν εἰς τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα, καὶ νὰ διαλύωσι κάθε ἀντιλογίαν Ἐκκλησιαστικὴν ὁποῦ ἤθελε τύχῃ νὰ ἔχῃ κἀνένας πρὸς τὸν Ἀρχιερέα του, ἢ διὰ τί, θετέον, ἀφωρίσθη ἀπὸ αὐτὸν, ἢ διὰ τί ἄλλην παιδείαν ἐκκλησιαστικὴν παρ' αὐτοῦ ἀδίκως ἔλαβε. Καὶ ἡ μὲν μία σύνοδος, νὰ γίνηται εἰς τὴν τετάρτην ἑβδομάδα τῆς Πεντηκοστῆς, ἤτοι μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα, ἡ δὲ ἄλλη, εἰς τὴν δωδεκάτην τοῦ ὑπερβερεταίου, ἤτοι τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός (1). Τί δὲ διαφέρει ἡ τοπικὴ σύνοδος ἀπὸ ἀπὸ τὴν οἰκουμενικὴν, ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ά. συνόδου. Ὁμοίως καὶ τί διαφέρει τῆς χωρικῆς, ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐπὶ Κυπριανοῦ γενομένης. Σύνοδος δὲ ἁπλῶς εἶναι, κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἄθροισμα Ἀρχιερέων, γινόμενον, ἢ διὰ νὰ ἐκδοθῇ ἀπόφασις διὰ τὴν εὐσέβειαν (καὶ εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας). ἢ διὰ νὰ ἀναιρεθῇ μὲ τὰ ὅπλα τῆς εὐσεβείας κἀμμία ζημία προλαβοῦσα, ἢ μέλλουσα τῆς εὐσεβείας (καὶ ἀρετῆς).

Ἀποστ. μα'. τῆς δ'.κς'.τῆς ζ'. ιά, ιϐ'. τῆς ά. καὶ ϐ'. ζ'. τῆς Ἀγκ. ιέ. τῆς ἐν Γάγγρᾳ ζ'.ἡ. τῆς Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς Καρθ. λϐ'. μά. Θεοφ. α'. Κυρίλλ. ϐ'.

ΚΑΝΩΝ ΛΗ.

«Πάντων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ Ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ »διοικείτω αὐτὰ, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, »ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι. Εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω, ὡς πένη»σιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων, τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.»

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως ὁ Ἐπίσκοπος ἐμπιστεύηται τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀντάξιος, πολλῷ μᾶλλον πρέπει νὰ ἐμπιστεύηται τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει,

(1) Ὑπερβερεταῖος, κατὰ τοὺς Μακεδόνας ὀνομάζεται ὁ Ὀκτώβριος. Οἱ γὰρ Μακεδόνες οὕτω τοὺς μῆνας ὀνομάζουσιν, ἐὰν ἀπὸ Μαρτίου, θετέον, τὴν ἀρχὴν τούτων ποιήσωμεν. Δύστρος, Ξανθικὸς. Ἀρτεμίσιος, Δαίσιος, Πανέμος, Δῶος, Γορπιαῖος, Ὑπερβερεταῖος, Δῖος, Ἀπελλαῖος, Αὐδυναῖος, Περίτιος. Ἡ αἰτία δὲ, δι' ἣν μὲ Μακεδονικὸν ὄνομα ὀνομάζει ὁ κανὼν τὸν Ὀκτώβριον, εἶναι διότι τῷ τότε καιρῷ ἐμετροῦντο οἱ χρόνοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Βασιλείας τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου, ἕως τοῦ Βασιλέως Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὸν ς'. αἰῶνα· τότε γὰρ Διονύσιός τις μοναχὸς, Μικρὸς ἐπιλεγόμενος, ἐφεῦρε τὴν ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ ἐποχὴν τῶν χρόνων, καὶ καταμέτρησιν τὴν κοινὴν ταύτην εἰς ὅλους οὖσαν (ὃ' ὃ καὶ Διονυσιακὴ ὀνομάζεται αὕτη, ἤτις κατὰ τοὺς δοκιμωτέρους, ἴσως καὶ περισσοτέρους, χρονολόγους, τέσσαρας χρόνους εἶναι ὀπίσω ἀπὸ τὸ ἀληθὲς καὶ κύριον ἔτος. Ἤτοι ἂν τώρα ἔχωμεν 1797. τὸ ἀληθὲς ἔτος εἶναι 1801· καὶ ὅρα σελ. 94. τοῦ περὶ ἀνεξιθρησκείας βιϐλ. τοῦ Κυροῦ Εὐγενίου). καὶ ἀπὸ τότε καὶ ὕστερον ἀντὶ τῆς ἀπὸ Διοκλητιανοῦ χρονικῆς ἀναμετρήσεως, ἄρχισαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ μετρῶνται οἱ χρόνοι ἀπὸ Χριστοῦ. Ἔτι σημείωσαι, ὅτι καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τοπικῶν συνόδων τούτων, κατὰ ἄλλον τρόπον οἰκονομήθησαν ἀπὸ τὰς μετὰ ταῦτα συνόδους. «Διότι, ὁ μὲν καιρὸς τῆς μιᾶς ἀπὸ τὰς δύω ταύτας συνόδους, μετετέθη συμ»φερόντως ἀπὸ τὸν έ. τῆς Οἰκουμενικῆς ά. συνόδου, εἰς τὸ νὰ »συναθροίζηται προτήτερα ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν, διὰ »νὰ ἀσηκωθῇ ἀπὸ τὸ μέσον μὲ τὴν κρίσιν τῆς συνόδου κάθε »διαφορὰ καὶ ἐμπάθεια ὁποῦ ἤθελαν ἔχῃ οἱ Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοὶ »πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιερέα των, καὶ ἔτσι νὰ προσ»φερθῇ ἀπὸ αὐτοὺς καθαρῶς καὶ ἀπαθῶς πρὸς τὸν Θεὸν, τῆς »νηστείας τὸ δῶρον. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν αὐτῶν τοπικῶν συν»όδων, κατὰ μὲν τὸν ρηθέντα έ. τῆς ά. συνόδου, καὶ τὸν ιθ'. »τῆς δ'. καὶ τὸν κ'. Ἀντιοχείας, ἐφυλάχθη ἀπαράλλακτος, εἰς »τὸ νὰ γίνωνται δηλονότι αὐταὶ δύω φοραῖς τὸν χρόνον. Κατὰ »δὲ τὸν ή. τῆς ς'. καὶ τὸν ς'. τῆς ζ'. καὶ τὸν κς'. καὶ ξ'. καὶ »ρδ'. τῆς Καρθαγένης, καὶ τὸ κ'. καὶ κά. κεφ. τοῦ ά. τίτλ. τοῦ »γ'. βιϐλίου τῶν Βασιλικῶν, ἐλαττώθη, εἰς τὸ νὰ γίνηται μίαν »φορὰν τὸν χρόνον σύνοδος, διὰ τὰς δυσκολίας τῆς ὁδοιπορίας, »καὶ τὰς ἄλλας περιστάσεις ὁποῦ ἐμπόδιζον. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ »ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὸν πά. τῆς ἐν Καρθ. νὰ γίνηται κατὰ τὴν κά. »Αὐγούστου. Ὁ δὲ ξά. τῆς αὐτῆς λέγει, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς »συνόδου νὰ ἐπισκέπτηται αὐτοπροσώπως διὰ τῶν ἐν τῇ συνό»δῳ παρόντων τοποτηρητῶν, κάθε ἐπαρχία. Προστάζει δὲ ὁ μ'. »τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν σύ»νοδον ταύτην διὰ νὰ διδάσκουν, καὶ νὰ διδάσκωνται τὰ πρέ»ποντα. Ὅποιος δὲ ἄρχων ἤθελεν ἐμποδίσῃ νὰ μὴ γίνηται ἡ »τοιαύτη σύνοδος, ἂς ἀφορίζηται κατὰ τὸν ς'. τῆς ζ'. Ὅσοι δὲ »Μητροπολῖται ἤθελαν ἀμελήσῃ εἰς τοῦτο, ἢ ὅσοι Ἐπίσκοποι »ὄντες ὑγιεῖς, καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ ἀναγκαίαν φροντίδα, δὲν ἤθε»λαν εὑρεθῇ παρόντες εἰς τὰς συνόδους αὐτὰς, νὰ ἐπιτιμῶνται »ἀδελφικῶς. Ἐὰν δέ τινες δὲν φανερώσουν εἰς τὸν πρωτεύοντα, »ἤτοι Μητροπολίτην, τὸ ἐμπόδιον, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐπαρουσιά»σθησαν εἰς τὴν σύνοδον, νὰ γίνωνται ἀκοινώνητοι ἀπὸ τοὺς »λοιποὺς· εἰς μόνην δὲ τὴν παροικίαν τους νὰ κοινωνοῦνται, κατὰ »τὸν πδ'. καὶ πέ. τῆς Καρθαγ. Ὁ δὲ Φώτιος, τίτλ. καὶ κεφ. »ή. διορίζει ὅτι, οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν ἀναγκάζουσι τοὺς »Ἀρχιερεῖς νὰ κάμνωσι τὰς τοιαύτας συνόδους, ἢ ὁποῦ δὲν τὸ »φανερώνουσιν εἰς τὸν Βασιλέα, νὰ τιμωρῶνται μὲ μεγαλωτά»τας παιδείας. Καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ τίτλῳ καὶ κεφ. λέγει, »ὅτι πρὸς μὲν τοὺς Μητροπολίτας, νὰ γίνωνται σύνοδοι τῶν Ἐ»πισκόπων, πρὸς δὲ τοὺς Πατριάρχας, νὰ γίνωνται σύνοδοι τῶν »Μητροπολιτῶν. Ὅτι δὲ οὐκ ἐναντιοῦται τῷ Ἀποστολικῷ τού»τῳ κανόνι ὁ ρδ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ὅρα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐκείνου.»

ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος ἂς ἔχῃ τὴν φροντίδα ὅλων τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε χωραφίων καὶ ἀκινήτων ἀποκτημάτων, εἴτε κειμηλίων καὶ κινουμένων, καὶ ἂς τὰ κυβερνᾷ μὲ φόβον καὶ προσοχήν, στοχαζόμενος, ὅτι, ἔχει τὸν Θεὸν ἔφορον καὶ ἐξεταστὴν εἰς τὴν κυβέρνησιν αὐτῶν. Πλὴν, ἂν καὶ ἔχῃ τὴν φροντίδα αὐτῶν καὶ κυβέρνησιν, ὅμως δὲν ἔχῃ καὶ ἄδειαν νὰ οἰκειοποιῆται καὶ νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι ἰδικόν του κἀνένα πρᾶγμα ἀπὸ αὐτά, ἢ νὰ χαρίζῃ εἰς συγγενεῖς του τὰ ἀφιερωμένα πράγματα εἰς τὸν Θεόν. Εἰ δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς του αὐτοὶ εἶναι πτωχοί, ἂς δίδῃ καὶ εἰς αὐτοὺς τὰ πρὸς τὴν χρείαν, καθὼς δίδει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πτωχούς. Ἤτοι ἂς ἐλεᾷ αὐτοὺς ὡς πτωχοὺς ἁπλῶς, καὶ ὄχι ὡς συγγενεῖς. Ὅμως ἂς τοὺς ἐλεᾷ ἀπὸ τὰς καρποφορίας καὶ σιτηρέσια ὁποῦ κατ' ἔτος συνάγονται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα, καὶ ὄχι ἐξ αἰτίας αὐτῶν νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ πωλῇ κἀνένα ἀπὸ αὐτά.

Συμφωνία.

»Συμφώνως καὶ αὐτολεξεὶ μὲ τὸν ἀνωτέρω Ἀποστολικὸν, καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ λέγει, ὅτι, πρέπει »νὰ διοικῶνται μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ Ἐπισκόπου τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, ἃ καὶ πρέπει νὰ φυ»λάττωνται καλῶς εἰς τὴν ἔχουσαν αὐτὰ Ἐκκλησίαν μετὰ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον Θεόν. Καὶ ὁ β'. »δὲ τοῦ Κυρίλλου λέγει νὰ μένωσιν ἀναφαίρετα εἰς τὰς ἐχούσας Ἐκκλησίας, τόσον τὰ κειμήλια, ὅσον καὶ τὰ »ἀκίνητα κτήματα· οἱ δὲ Ἐπίσκοποι νὰ διοικοῦσι τὴν οἰκονομίαν τῶν συμβαινόντων ἐξόδων. Ὁ δὲ ιέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ λέγει, ὅτι ὅσα πράγματα τοῦ κυριακοῦ (1) πωλήσουν οἱ Πρεσβύτεροι χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκό»που, νὰ τὰ πέρνῃ ὀπίσω αὐτός. Ὁ δὲ ζ'. καὶ ἡ. τῆς ἐν Γάγγρ. ἀναθεματίζει ἐκείνους ὁποῦ πέρνουσιν, ἢ δί»δουσι τὰς καρποφορίας τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τοῦ οἰκονόμου. Ἐν δὲ τῷ νο»μικῷ τοῦ Φωτίου, τίτλ. καὶ κεφ. β'. διατάξ κά. τοῦ β'. τίτλ. τοῦ ά. βιβλ. τοῦ Κώδηκος, γέγραπται, ὅτι ἐκεί»νος ὁποῦ ἀγοράζει ἱερὰ σκεύη, καὶ ἁπλώματα, ἢ λαμβάνει αὐτὰ ἀμανέτι. καὶ δίδει ἄσπρα δανεικὰ, νὰ χάνῃ »τὰ ἄσπρα του· ἔξω μόνον ἂν ἀγοράζῃ αὐτὰ, διὰ νὰ δοθοῦν τὰ ἄσπρα εἰς ἐλευθερίαν σκλαβωμένων. Ὁμοίως »ἐν τῇ αὐτῇ διατάξει σημειοῦται, ὅτι νὰ μὴ γίνηται τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀκινήτων πραγμάτων τῶν ἱερῶν ἀπο»ξένωσις ἐκ τῆς ἐχούσης αὐτὰ ἐκκλησίας. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οβ'. Ἀποστολικοῦ. Ἡ δὲ γ'. διά»ταξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ἥτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινάνειος ρλά, κειμένη ἐν βιβλ. ε. τίτλ. γ'. (παρὰ Φω»τίῳ τίτλ. β'. κεφ. ά), διορίζει, ὅτι, ἀνίσως ἀφήσῃ τινὰς εἰς σεβάσμιον οἶκον, ἀπὸ διαθήκης δωρεάν τινα διὰ »ψυχικὸν, οἱονδήποτε δηλ. πρᾶγμα καὶ ἂν ἦναι, εἰ μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου »ἀφιερώθη, νὰ μὴ ἀποξενόνηται ἀπὸ αὐτήν. Εἰ δὲ εἶναι μακρὰν, καὶ θέλουν καὶ τὰ δύω μέρη, καὶ οἱ τῆς ἐκ»κλησίας δηλαδὴ οἰκονόμοι καὶ προεστῶτες, καὶ οἱ κληρονόμοι ἐκείνου ὁποῦ τὸ ἄφησεν, ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ »τὸ ἀλλάξουσι μὲ ἄλλο πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἦναι κοντὰ καὶ νὰ ἔχῃ εὐκολοκόμιστον τὴν καρποφορίαν ἢ ἐσοδείαν, »δίδοντες, ἂν κάμῃ χρεία, καὶ προσθήκην εἰς τὴν ἀλλαξίαν, ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ τέταρτον τῆς τιμῆς τοῦ »πράγματος ἐκείνου ὁποῦ ἀφέθη. Εἰ δὲ καὶ θέλουν νὰ τὸ πωλοῦν, νὰ πέρνουν τόσην τιμὴν δι' αὐτὸ, ὅσην ἠμ»ποροῦσε νὰ εὑγάλῃ ἀπὸ τὴν ἐσωδίαν καὶ καρποφορίαν του λε'. χρόνους. Ἡ τιμὴ ὅμως αὕτη νὰ δίδηται πά»λιν εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ τοιοῦτον ψυχικὸν κατελείφθη.» (2)

(1) Κυριακὸν λέγει ἐνταῦθα τὸν ναὸν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ Μητροπόλεως. Νοεῖται ὅμως ὡς κυριακὸν καὶ πᾶς ναὸς μιᾶς ἐνορίας, πόλεως, ἢ χώρας. Ἔλαβεν ὁ συγγραφεὺς τῆς ἑρμηνείας τὴν φωνὴν αὐτὴν, κυριακὸν, ἀπὸ τοὺς ναοὺς τῶν μοναχῶν ἀσκητῶν, οἵτινες οὕτως ὀνομάζουσιν ἀπὸ ἀρχαίαν συνήθειαν τὸν ἱερὸν ναὸν, εἰς τὸν ὁποῖον. ἐσυνάζοντο ἀπὸ τὰ ἡσυχαστήρια αὐτῶν ἑκάστη Κυριακῆ, καὶ ἤκουον τὴν θείαν λειτουργίαν.

(2) Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει ὅλως διόλου νὰ καταγίνηται εἰς τὴν Πνευματικὴν ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν, καὶ δὲν ἔχει καιρὸν νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν τοιούτων πραγμάτων, πρέπει μὲ τὴν γνώμην ὅλου τοῦ Ἱερατείου, κατὰ τὸν ι'. Θεοφίλου νὰ κάμνῃ οἰκονόμον ἀπὸ τὸν κλῆρόν του, διὰ νὰ οἰκονομῇ τὰ τοιαῦτα τῆς Ἐκκλησίας κτήματα, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἵνα μὴ διασκορπίζωνται καὶ κακῶς ἐξοδεύωνται,» κατὰ τὸν κς'. τῆς δ'. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος δὲν θέλει νὰ κάμνῃ οἰκονόμον εἰς αὐτὰ, αὐτὸς μὲν νὰ ἐπιτιμᾶται κανονικῶς, κατὰ τὸν αὐτὸν κς'. τῆς δ'. νὰ ἔχῃ δὲ τὴν ἄδειαν ὁ Μητροπολίτης νὰ ἀποκαθιστᾷ οἰκονόμον εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐπισκοπῆς. Ὁμοίως καὶ ὁ Πατριάρχης νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ καθιστᾷ οἰκονόμον εἰς τὰ πράγματα τῆς Μητροπόλεως, ἐὰν ὁ Μητροπολίτης δὲν θέλῃ νὰ τὸν καταστήσῃ κατὰ τὸν ιά. τῆς ζ'. Καὶ εἰ μὲν τὰς καρποφορίας καὶ σιτηρέσια τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἤθελε διαμοιράζῃ ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τοὺς ἀδελφούς του καὶ συγγενεῖς, ἔχῃ ἵνα παιδεύηται ἀπὸ τὴν σύνοδον τῆς ἐπαρχίας, κατὰ τὸν κε'. Ἀντιοχείας. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε δώσῃ, ἢ πωλήσῃ εἰς ἄρχοντας, ἢ ἄλλους τινὰς, ἢ ὅλως ἀλλοτριώσῃ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν κἀνένα τῆς Ἐκκλησίας πρᾶγμα, νὰ ἦναι ἄκυρος ἡ δόσις αὐτὴ, ἢ ἡ πώλησις, ἢ ἀλλοτρίωσις. κατὰ τὸν ιβ'. τῆς ζ'. καὶ ὁ πωλήσας αὐτὸ Ἐπίσκοπος νὰ διώκηται ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν. (Αὐτὰ τὰ ἴδια νὰ παθαίνῃ καὶ ὁ Ἡγούμενος ὁποῦ πωλήσῃ πρᾶγμά τι τοῦ Μοναστηρίου.) Ἐὰν δὲ ἦναι κἀμμία ἀνάγκη νὰ πωλήσῃ κἀνένα πρᾶγμα Ἐκκλησιαστικὸν. ἢ διὰ τί δὲν κάμνῃ καρπὸν, ἀλλὰ ζημίαν, ἢ διὰ νὰ δοθοῦν τὰ ἄσπρα τῆς πωλησίας εἰς ἐξαγοραὰν σκλάβων Χριστιανῶν, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου (τίτλ. καὶ κεφ. β'.), τότε νὰ τὸ πωλῇ μὲ τὴν γνώμην τῆς συνόδου, καὶ τῶν Πρεσβυτέρων, κατὰ τὸν μα'. Καρθ. ἢ, ἂν δὲ ἔχῃ καιρὸν νὰ λάβῃ γνώμην παρ' αὐτῶν, κἂν νὰ λάβῃ τὴν μαρτυρίαν τῶν γειτόνων. κατὰ τὸν λδ'. τῆς Καρθ. πλὴν καὶ τότε νὰ πωλῇ αὐτὸ ὄχι εἰς ἄρχοντας ἀμέσως, ἢ ἐμμέσως. ἀλλὰ εἰς κληρικοὺς ἢ γεωργοὺς, κατὰ τὸν ιβ'. τῆς ζ'. ἤτοις καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν ἐκθέτει αὐτολεξεί. Εἰ δὲ καὶ πωλήσῃ αὐτὸ χωρὶς τὴν τῶν γειτόνων μαρτυρίαν, νὰ ἦναι ὑπεύθυνος εἰς τὸν Θεὸν. καὶ εἰς τὴν σύνοδον, καὶ ξένος τῆς τοῦ Ἐπισκόπου τιμῆς κατὰ τὸν λδ'. Καρθαγ. Ὁ δὲ τῆς α'. καὶ β'. ζ'., ἐπιτιμᾷ τὸν Ἐπίσκοπον, ὁποῦ ἐξοδεύει τὰ πράγματα τῆς κινδυνευούσης Ἐπισκοπῆς του εἰς τὸ νὰ κτίζῃ μοναστήρια. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀποστολικὸς μα'. εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ φροντίδα τοῦ Ἐπισκόπου ὑποβάλλει τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα.»

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'.

Τῆς ζ'.ιδ'.τῆς Λαοδ. νζ'. τῆς Καρθαγ. ς'. ζ'. μα'. ν'.

«Οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν, «Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν »λόγον ἀπαιτηθησόμενος.»

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ Διάκονοι χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου των, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐνεργήσουν κἀνένα ἱερατικὸν λειτούργημα, τόσον ἀπὸ ἐκεῖνα, ὁποῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου, ὅσον καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἔχουσι μὲν αὐτοὶ τὴν δύναμιν, διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς χειροτονίας, τὴν δὲ ἐνέργειαν αὐτῶν νὰ ἐπιτελέσουν δὲν ἠμποροῦν χωρὶς τοῦ Ἀρχιερέως τὴν γνώμην. (Ταῦτα δὲ χάριν παραδείγματος εἶναι, τὸ νὰ μὴ ἐξομολογοῦν· μήτε νὰ συγχωροῦν τοὺς μετανοοῦντας, κατὰ τὸν ς'. ζ'. καὶ ν'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, (1) τὸ νὰ ἀφιερώνωσι τὰς παρθένους εἰς τὸν Θεὸν, κατὰ τὸν ς'. τῆς αὐτῆς, τὸ νὰ μὴ χειροθετοῦν καὶ κείρουν Ἀναγνώστας, ἢ Μοναχοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια.) Ἐπειδὴ, λέγει, ὁ Ἐπίσκοπος κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν, ἐνεπιστεύθη τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, καὶ κατ' ἐξοχὴν αὐτὸς, ὡς ποιμὴν, ἔχει νὰ ζητηθῇ χρεωστικῶς ἀπὸ τὸν Θεὸν, λογαριασμὸν ἀκριβὸν διὰ τὰς ψυχὰς τοῦ ποιμνίου του.

Συμφωνία.

«Ὅθεν κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, καὶ εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῶν διορίζουσιν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι (βιβλ. ϐ'. »κεφ. λά. καὶ λϐ'.) ὅτι ὁ Διάκονος δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ἀφ' ἑαυτοῦ του εἰς τοὺς στενοχωρουμένους κληρικοὺς »οὔτε αὐτὴν τὴν διανομὴν, καὶ τὸν μοιρασμὸν τῶν πρωτοφανησίμων ὀπωρῶν, καὶ ἄλλων καρπῶν, ὁποῦ προσφέ»ρονται εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Ἀλλὰ διαμοιράζει ταύτας μὲ τὴν εἴδησιν, καὶ γνώμην τοῦ »Ἐπισκόπου. Μὲ τὴν γνώμην καὶ εἴδησιν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ οἱ Πρεσβύτεροι πωλοῦν πράγματα τῆς ἐκκλησίας, »ὅταν τύχῃ ἀνάγκη (ὅσα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ λή. Ἀποστολικοῦ) καὶ ἐξομολογοῦν καὶ συγχωροῦν τοὺς μετανοοῦν»τας, κατὰ τὸν ζ'. καὶ ν'. τῆς Καρθαγ. καὶ Μοναχοὺς ἀποκείρουν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ιδ'. «τῆς ζ. καὶ Ἀναγνώστας χειροθετοῦν ἐν τῷ ἰδίῳ Μοναστηρίῳ, ὄντες Ἡγούμενοι διὰ χειροθεσίας Ἐπισκόπου, »κατὰ τὸν ιδ'. τῆς ζ'. ἀλλὰ καὶ Ὑποδιακόνους, κατὰ τὸν ς'. τοῦ Νικηφόρου, καὶ Σταυροπήγιον κάμνουσι κατὰ »τὸν κή. τοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου, καὶ ἀφορίζουν ὅλους τοὺς ὑποκειμένους εἰς αὐτοὺς κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς, ὅταν »σφάλλωσι, κατὰ τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων (βιβλ. ή. κεφ. κή.) καὶ πολλὰ ἄλλα κατὰ γνώμην ἐνεργοῦσι »τοῦ Ἐπισκόπου. Ἀλλὰ καὶ οἱ Διάκονοι, λαμβάνοντες τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου, κανονίζουσι τοὺς κατωτέ«ρους ἀπὸ αὐτοὺς κληρικοὺς, καὶ λαϊκοὺς, τὰ δὲ μεγάλα σφάλματα ἐκείνων, ἀναφέρουσιν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, »κατὰ τὰς αὐτὰς διαταγὰς (βιβλ. β'. κεφ. μδ'.)· καὶ εἰς καιρὸν δὲ ὁποῦ δὲν εἶναι παρὼν Πρεσβύτερος, ἔχουν ἄ»δειαν νὰ ἀφορίζουν τοὺς κατωτέρους κληρικοὺς, ὅταν διὰ σφάλματα εἶναι ἄξιοι νὰ ἀφορισθοῦν, κατὰ τὰς αὐ»τὰς διαταγάς. (βιβλ. ή. κεφ. κή.) Δι' ὃ ἀκολούθως τῷ παρόντι Ἀποστολικῷ, καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ »πρὸς Μαγνησίους ἐπιστολῇ ταῦτά φησιν. Ὥσπερ οὖν ὁ Κύριος. Ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ποιεῖ, οὕτω καὶ ὑμεῖς »ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου. Μηδὲ Πρεσβύτερος, μηδὲ Διάκονος. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Σμυρναίους ἐπιστολῇ. Οὐκ ἐξόν ἐστι »χωρὶς τοῦ Ἐπισκόπου, οὔτε βαπτίζειν, οὔτε προσφέρειν, οὔτε θυσίαν προσκομίζειν, οὔτε δοχὴν ἐπιτελεῖν, ἀλλ' »ὅ ἂν ἐκείνῳ δοκῇ, κατ' εὐαρέστησιν Θεοῦ. Ἵνα ἀσφαλὲς εἴῃ καὶ βέβαιον, πᾶν ὅ ἂν πράσσητε. Ὁ δὲ νζ'. τῆς ἐν

(1) Ὅθεν καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, τόσον οἱ ἄγαμοι, ὅσον καὶ οἱ ὕπανδροι, δι' ἐνταλτηρίου καὶ προτροπῆς λαμβάνουσι παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὴν Ἐξουσίαν. Ἔχοντες γὰρ οὗτοι μέσα εἰς τὴν ἱερωσύνην δυνάμει ἐμπεριεχόμενον τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς ἁμαρτίας, διὰ τῆς προτροπῆς ταύτης καὶ τοῦ ἐνταλτηρίου προσλαμβάνουσι καὶ τὴν τούτου ἐνέργειαν. Πολλοὶ δὲ Ἀρχιερεῖς, οὐ μόνον δι' ἐνταλτηρίου καὶ ψιλῆς προτροπῆς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ διὰ χειροθεσίας ποιοῦσι τοὺς Πνευματικοὺς, τὸ ὁποῖον εἶναι κρεῖττον καὶ ἀσφαλέστερον, καὶ οὐδὲν ἄτοπον γεννᾷ. Ἡ γὰρ χειροθεσία αὕτη εὐλογίας ἐστὶ μετάδοσις, κατα τὸν Ταράσιον, καὶ τὴν ζ'. σύνοδον (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ ή'. τῆς α'.) καὶ χάριτος Πνευματικῆς κατὰ τὰς Πράξεις. Διὰ τῶν χειρῶν γάρ φησι τῶν Ἀποστόλων, ἐδίδετο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ εὔλογός ἐστιν αὕτη νὰ γίνεται, τόσον κατ' ἐκείνους ὁποῦ λέγουν ὅτι ἐμπεριέχεται δυνάμει εἰς τὴν ἱερωσύνην τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, ὅσον καὶ κατ' ἐκείνους ὁποῦ λέγουν τὰ ἐναντία. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους φαίνεται νὰ ἦναι καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεών. «Λέγει γὰρ (ἀποκρ. ιά.) ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι δὲν ἔχουν ὁμοῦ μὲ τὴν χει»ροτονίαν καὶ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, ἀλλὰ μόνοι οἱ Ἐπίσκοποι. »Κατὰ προτροπὴν δὲ καί ἐνταλμα τῶν Ἐπισκόπων, καὶ κατὰ »ἀνάγκην, καὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ τὸ ἐνεργοῦν. Λέγει δὲ ὁ λ'. »Κανὼν Ἰωάννου τοῦ Κίτρους, ὅτι, ὅσοι Πνευματικοὶ λάβουν »μίαν φορὰν τὴν ἄδειαν καὶ ἐκλογὴν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως νὰ »ἐξομολογοῦν, δὲν κάμνει χρεία πλέον νὰ λαμβάνουν πάλιν »αὐτὴν ἀπὸ τὸν ἐκείνου διάδοχον. Τὸ γὰρ ἅπαξ γεννηθὲν, δὲν »δύναται νὰ γεννηθῇ δύω φοραῖς. Κατὰ ἄλλον γὰρ τρόπον δὲν »δύνανται οὔτοι νὰ στερηθοῦν τὴν χάριν τῆς πνευματικῆς δια»γωγῆς, ἐξω μόνον ἂν πέσουν εἰς κἀνένα ἁμάρτημα. Τότε γὰρ »καθαιροῦνται καὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ Πνευματικοῦ ἐπαγγέλ»ματος. Ὥστε κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον, οἱ πνευματικοὶ πρέπει »νὰ ἔχουν ἐνεργοῦσαν τὴν ἱερωσύνην. Ὅσοι δὲ δὲν ἐνεργοῦσι »διά τινα κωλυτικὰ των ἁμαρτήματα, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐξομολο»γοῦν. Καὶ ὅσοι τοῦτο ποιοῦσι, παρὰ κανόνας ποιοῦσι. Καὶ ὅρα »πλατύτερον τὴν ὑποσημ. τοῦ ρϐ'. τῆς ς'.»

»Λαοδικείᾳ προστάζει, μήτε οἱ Χωρεπίσκοποι, καὶ ἔξαρχοι, μήτε οἱ Πρεσβύτεροι, νὰ κάμνουσί τι χωρὶς τὴν »γνώμην τοῦ τῆς πόλεως Ἐπισκόπου.

ΚΑΝΩΝ Μ'.

Τῆς δ'. τῆς ς'. τῆς Ἀντιοχ. κδ'. τῆς Καρθαγ. λ'. μ'. πθ'.

«Ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ Ἐπισκόπου πράγματα, (εἴγε καὶ ἴδια ἔχοι) καὶ φανερὰ τὰ »Κυριακά. Ἵν' ἐξουσίαν ἔχῃ, τὰ ἴδια τελευτῶν ὁ Ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται, »καταλεῖψαι. Καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ Ἐπι»σκόπου, ἔσθ' ὅτε γυναῖκα. καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ »παρὰ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις, τὸ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ »Ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῆς ἐκκλησίας δη»μεύεσθαι. Ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περι»βάλλεσθαι.»

Ἑρμηνεία.

Οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι μὴ προτιμῶντες κἀνένα πρᾶγμα περισσότερον ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, ὁρίζουσιν εἰς τὸν κανόνα τους τοῦτον, ὅτι πρέπει νὰ ἦναι φανερὰ, τόσον τὰ πράγματα ὁποῦ ἔχει ὁ Ἐπίσκοπος ἰδικά του (ἂν καὶ ὅλως πρέπῃ νὰ ἔχῃ ἰδικά του, αὐτὸς ὁποῦ εἶναι νεκρὸς τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασιν), εἴτε ἐκεῖνα ὁποῦ ἀπέκτησε προτοῦ νὰ γένῃ Ἐπίσκοπος, εἴτε ἐκεῖνα ὁποῦ ἦλθον εἰς αὐτὸν ἀπὸ κληρονομίαν, ἢ δωρεὰν τῶν συγγενῶν του. Τόσον, λέγω, πρέπει νὰ ἦναι φανερὰ τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου, ὅσον καὶ τὰ πραγματα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς Μητροπόλεως. Διὰ ποῖον τέλος; διὰ νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν ὁ Ἐπίσκοπος, ὅταν ἀποθνήσκῃ, νὰ ἀφίνῃ τὰ ἰδικά του πράγματα (1) εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλει, καὶ μὲ ὅ,τι λογῆς τρόπον θέλει, πλὴν νὰ τὰ ἀφίνῃ εἰς ὀρθόδοξα πρόσωπα, καὶ ὄχι εἰς αἱρετικὰ, (2) καὶ διὰ νὰ μὴ χάνωνται ἐξ αἰτίας τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος ἐνδέχεται μερικαῖς φοραῖς νὰ ἔχῃ γυναῖκα (καὶ ὅρα τὸν ε'. Ἀποστολικὸν) καὶ τέκνα, ἢ συγγενεῖς, ἢ δούλους πτωχούς. Ἐπειδὴ δίκαιον εἶναι, καὶ κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ κοντὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μήτε ἡ Ἐκκλησία νὰ ζημιώνηται εἰς τὰ ἰδικά της πράγματα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, ἢ τοὺς δανειστὰς τυχὸν τοῦ Ἐπισκόπου, μὲ τὸ νὰ μὴ ἦναι ξεχωριστὰ τὰ πράγματα ἐκείνου, ἀλλὰ ἀνακατωμένα μὲ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, μήτε ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ οἱ τοῦ Ἐπισκόπου συγγενεῖς νὰ ὑστεροῦνται τὰ ἀνήκοντα εἰς αὐτοὺς πράγματα, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀνακατωμένα μὲ αὐτὰ τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα. Ἀλλὰ μήτε εἶναι δικαιον, οἱ συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι τοῦ Ἐπισκόπου νὰ πίπτουν εἰς πειρασμοὺς, καὶ λόγια πολλὰ καὶ κριτήρια, διὰ νὰ χωρίσουν ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἐκείνου πράγματα, καὶ ἐξ αἰτίας τούτων ἁπάντων νὰ βλασφημῆται ἡ μνήμη τοῦ ἀποθανόντος Ἐπισκόπου, ἀντὶ νὰ μακαρίζεται. Λοιπὸν, διὰ νὰ λείπουν ὅλαι αὐταὶ αἱ λογοτριβαὶ, πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ κατάστιχον καθαρὸν τῶν ἰδικῶν του πραγμάτων, καὶ κατὰ τὸ κατάστιχον αὐτὸ, νὰ κάμνῃ διαθήκην (3) εἰς τὸν θάνατόν του, καὶ νὰ ἀφίνῃ, ὡς εἴπομεν, τὴν περιουσίαν του εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλει. «(Πλὴν ἐκεῖνοι ὁποῦ κληρονομήσουν τὸν Ἐπίσκοπον, ἐκεῖνοι πρέπει καὶ νὰ πληρώσουν, ἂν »ἔχῃ χρέος·) εἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ καὶ κάθε ἄλλος κληρικὸς, ἢ καὶ δικκόνισσα, ἤθελεν ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ »κάμῃ διαθήκην τῶν ἰδίων του πραγμάτων, καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ νομίμους κληρονόμους, τὰ πράγματα τούτων κλη»ρονομεῖ ἡ Ἐκκλησία ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο χειροτονημένοι, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. ί. κεφ. έ. »διατάξει γ'. τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν.»

Συμφωνία.

«Τοῦτον τὸν Ἀποστολικὸν ἐκτιθεμένη ἐν τῷ κδ'. κανόνι αὐτῆς ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ, τὰ αὐτὰ διορίζεται. Ὁ δὲ κθ'. »τῆς δ'. δὲν εἶναι συγκεχωσημένον, λέγει, οἱ κληρικοὶ νὰ διαρπάζωσι τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου μετὰ τὸν θά»νατόν του, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς πκλαιοὺς κανόνας (δῆλον δὲ ὅτι, τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν τῆς Ἀντιο«χείας) τοῦτο ἐμποδίσθη· εἴτε μὴ, νὰ κινδυνεύουν νὰ χάνουν τοὺς βαθμούς των. Ὁ δὲ λέ. τῆς ς'. λέγει, ὅτι οὐδὲ »ὁ Μητροπολίτης ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ πάρῃ τα πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἀποθνόντος, ἀλλ' οἱ κληρικοὶ »τῆς ἐπισκοπῆς πρέπει νὰ τὰ φυλάττωσιν, ἕως νὰ γένῃ νέος Ἐπίσκοπος διὰ νὰ τὰ δώσουν εἰς αὐτόν. Εἰ δὲ κλη»ρικοὶ, κατὰ τύχην, δὲν ἔμειναν εἰς τὴν Ἐπισκοπήν, νὰ τὰ φυλάττῃ καὶ ὁ Μητροπολίτης σῶα, ἕως νὰ τὰ δώσῃ »εἰς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι.»

(1) Εἴπομεν ὅτι ἐκεῖνα ὁποῦ ἀπέκτησε πρὸ τοῦ νὰ γένῃ Ἐπίσκοπος νὰ ἦναι φανερὰ, καὶ νὰ τὰ ἀφίνῃ ὅπου θέλει, διατὶ κατὰ τὸν μ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐὰν οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Κληρικοὶ προτοῦ, ὄντες πτωχοὶ, ἀπέκτησαν ὕστερον ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ, καὶ τῷ κλήρῳ πράγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα, πρέπει νὰ τὰ ἀφίνωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου εἰσὶν Ἐπίσκοποι, ἢ Κληρικοὶ, (ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα ὁποῦ ἀπέκτησαν, ἀπὸ φιλοτιμίαν τινὰς, ἢ κληρονομίαν συγγενείας, πρέπει νὰ ἀφιερώνωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν ἐκεῖνο ὁποῦ προαιροῦνται.)

(2) Ἐπειδὴ ὁ πθ'. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζεται ὅτι νὰ ἀναθεματίζηται καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἐπίσκοπος ὁποῦ ἀφήσει κληρονόμους του Ἕλληνας, ἢ αἱρετικούς. Ἀλλὰ καὶ ὁ λ'. τῆς αὐτῆς ἐμποδίζει τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς νὰ μὴ χαρίζωσι τὰ πράγματά των εἰς αἱρετικούς, κἂν καὶ συγγενεῖς αὐτῶν οὗτοι εἶναι.

(3) Τὸν τύπον τῆς Διαθήκης, ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

'Αποστ. λή. τῆς ϛ'. κϛ'. τῆς τῆς ζ'. κϐ'. τῆς 'Αντιοχ. κϑ'. κε'. Θεοφ. ι'. ια'. Κυρίλ. ϐ'. ά. Κορινθ. θ'. 13. αὐτόθ. 7.

«Προστάσσομεν τὸν Ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων. Εἰ »γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλοῦ ἂν δέῃ περὶ τῶν χρημά»των ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ »τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας, »μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, καὶ »τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ »Θεοῦ διετάξατο, τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι. »Ἐπείπερ οὐδὲ στρατιώτης ποτὲ ἰδίοις ὀψωνίοις ὅπλα κατὰ πολεμίων ἐπιφέρεται.»

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος, ὁ κανὼν παρομοίως μὲ τὸν λή. κανόνα δίδει εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τὴν ἐξουσίαν ὅλην τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, λέγων· Προστάζομεν ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ἀνίσως ἐμπιστεύωμεν εἰς αὐτὸν τὰς τιμίας ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀντάξιος, πολὺ ὑστερούμεθα, ἤτοι, δὲν χρειάζεται νὰ παραγγέλλωμεν, ὅτι ὅλα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἄσπρα καὶ πράγματα, πρέπει νὰ διοικῶνται κατὰ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, καὶ νὰ μοιράζωνται εἰς τοὺς πτωχούς, καὶ πέντας μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας, διὰ μέσου τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων. (1) Καὶ διὰ τί νὰ διοικῶνται ταῦτα καὶ νὰ μοιράζωνται μὲ τὸ μέσον τούτων; διὰ νὰ φυλάττῃ τὸν ἑαυτόν του ὁ Ἐπίσκοπος ἀνώτερον ἀπὸ κάθε ὑποψίαν, καὶ κατηγορίαν, ὡς ὅτι τάχα αὐτὸς μόνος τὰ κατατρώγει καὶ κακῶς τὰ οἰκονομεῖ. «Ἐπειδὴ καὶ »πρέπει νὰ προνοῆται καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων, καθὼς καὶ ὁ Παροιμιαστὴς »εἶπε πρότερον, καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὕστερον, καὶ νὰ φυλάττῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπρόσκοπον εἰς ὅλους, καὶ »ἀνεπίληπτον εἰς τὰ πάντα.» [Παροιμ. γ'. 4. Ρωμ. ιϐ'. 17, ά. Κορινθ. ί. 32. ά. Τιμοθ. γ'. 2.] Πλὴν, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, λέγει, πρέπει νὰ ἀπολαμϐάνῃ ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἔξοδα, τόσον διὰ τὰς ἀναγκαίας χρείας τὰς ἰδικάς του, (ἐὰν δὲν ἔχῃ ἰδικά του δηλ. ἀλλ' εἶναι πτωχὸς,) ὅσον καὶ διὰ τὰς χρείας ὅλων τῶν ξένων ἀδελφῶν, ὁποῦ ἤθελαν ἔλθῃ εἰς αὐτὸν, ὥστε ὁποῦ, κατ' οὐδένα τρόπον, οὔτε αὐτὸς, οὔτε οἱ ξένοι νὰ ὑστεροῦνται τῶν ἀναγκαίων. Διότι καὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἐπρόσταξε νὰ τρέφωνται ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον, ἤτοι ἀπὸ τὰς θυσίας τὰς προσφερομένας εἰς τὸ θυσιαστήριον, οἱ εἰς τὸ θυσιαστήριον παραστέκοντες καὶ θυσιάζοντες ἱερεῖς (2), καὶ κἀνένας ποτὲ στρατιώτης δὲν ἀσηκόνει ἅρματα κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἤτοι δὲν πηγαίνει εἰς τὸν πόλεμον μὲ ἐδικά του ἔξοδα. Ὅρα δὲ, ὅτι λέγει ὁ κανὼν, πῶς πρέπει οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ ἐξοδεύουν ἀπὸ τὰ σιτηρέσια τῆς Ἐκκλησίας μόνον εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας των καὶ ὄχι εἰς τὰ περιττὰ, καὶ εἰς τρυφὰς, καὶ ξεφαντώματα, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἦναι φιλόξενοι, φιλόπτωχοι, καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος παραγγέλλει εἰς τὸν Τίτον καὶ τὸν Τιμόθεον νὰ ἦναι οἱ Ἀρχιερεῖς. [ά. Τιμόθ. γ'. 2. Τιτ. ά. 8.]

Συμφωνία.

«Συμφώνως δὲ μὲ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν διορίζεται καὶ ὁ ιά. τοῦ Θεοφίλου λέγων, ὅτι, αἱ χῆραι καὶ »οἱ πένητες, καὶ οἱ ξένοι, πρέπει νὰ λαμϐάνουν κάθε ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ κἀνεὶς »Ἐπίσκοπος νὰ μὴ οἰκειοποιῆται αὐτά. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λή. Ἀποστολικοῦ.»

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

'Αποστ. μγ'. νδ'. τῆς ϛ'. θ'. ν'. τῆς ζ'. κϐ'. τῆς Λαοδ. κδ'. νέ. τῆς Καρθ. μζ'. ξθ'.

«Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, κύβοις σχολάζων, καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ »καθαιρείσθω.»

Ἑρμηνεία.

Οἱ ἱερωμένοι πρέπει νὰ ἦναι ἔμπροσθεν εἰς ὅλους ζωντανὸν παράδειγμα καὶ εἰκὼν κάθε εὐταξίας καὶ ἀρε-

(1) Δι' ὃ καὶ Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἐν τῇ β'. ἀπολογίᾳ ὑπὲρ Χριστιανῶν, τάδε φησίν. Οἱ εὐπορροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, ὃ βούλεται, δίδωσι, καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὖσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὖσι ξένοις, καὶ ἁπλῶς, πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὖσι κηδεμὼν γίνεται.

(2) Κατὰ γὰρ τὸν Θεοδώρητον, ἑρμηνεύοντα τὸ ϛ'. καὶ ζ'. ἐδάφιον τοῦ γ'. κεφ. τοῦ Λευϊτικοῦ, ἀπὸ τὰ θυσιαζόμενα ζῶα (ἔξω μόνον ἀπὸ τὰ ὁλοκαυτώματα) ἄλλα μὲν μέλη ἐπροσφέροντο εἰς τὸ θυσιαστήριον, οἷον τὰ δύω νεφρὰ μὲ τὸ ἀξύγγι των. Τὸ ἀξύγγι ὁποῦ ἦτο ἐπάνω εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ ἐπάνω εἰς τὰ μηρία, καὶ ὁ λοβὸς, τοῦ σικοτίου, τὰ δὲ ἄλλα κρέατα ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἱερεῖς διὰ νὰ τὰ τρώγουν (βρ. σελ. 971. τοῦ ά. τόμ. τῆς Ὀκτατεύχου),

τῆς, καὶ παρακίνησις πρὸς κάθε ἀγαθοεργίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς παραστρατίζουσιν ἀπὸ τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετήν, καὶ καταγίνονται εἰς κύβους, ἤτοι ἀζάρια, (κοντὰ εἰς αὐτὰ ἐννοοῦνται, καὶ τὰ χαρτία, καὶ ἄλλα παιγνίδια), ἀλλὰ καὶ εἰς μέθαις καὶ φαγοπότια. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καταγίνεται εἰς τὰ τοιαῦτα ἄσεμνα ἔργα, ἢ νὰ παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ, ἢ νὰ καθαίρεται ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην.

Συμφωνέα.

«Παρομοίως καὶ ὁ μγ'. τῶν Ἀποστόλων κανὼν διορίζεται, ὅτι οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι. ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ λαϊκοί, »ὁποῦ καταγίνονται εἰς μέθας καὶ ἀζάρια, ἢ νὰ παύουν, ἢ νὰ ἀφορίζωνται. Ὄχι μόνον δὲ ἐμποδίζονται οἱ κλη»ρικοὶ νὰ μὴ μεθοῦν, ἀλλ' οὔτε ὅλως νὰ ἐμβαίνουν εἰς καπηλεῖον νὰ τρώγουν, κατα τὸν νδ'. τῶν Ἀποστόλων, »καὶ τὸν θ'. τῆς ς'. καὶ τὸν μζ'. Καρθαγένης, καὶ τὸν κδ'. Λαοδικείας, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως νὰ ἔχουν ἐργαστήριον »καπηλείου, κατὰ τὸν αὐτὸν θ'. τῆς ς', καὶ ὅλοι δὲ οἱ κληρικοὶ, καὶ οἱ λαϊκοὶ Χριστιανοὶ, εἶναι ἐμποδισμένοι »ἀπὸ τὸν ν'. κανόνα τῆς οἰκουμενικῆς ς'. συνόδου, νὰ μὴ παίζουσιν ἀζάρια, ἢ χαρτία, ἢ ἄλλα παιγνίδια. Εἰ δὲ »καὶ ἤθελαν φανερωθοῦν τοιαῦτα παίζοντες, οἱ μὲν κληρικοὶ νὰ καθαίρωνται, οἱ δὲ λαϊκοὶ νὰ ἀφορίζωνται. Πρὸς »τούτοις ὁ νέ. τῆς Λαοδικείας διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμνωσι συμπόσια μὲ συμφωνίαν, καὶ μὲ ρεφενέδες »πολλῶν ἐνταῦτῷ, οὔτε οἱ ἱερωμένοι οὔτε οἱ κληρικοὶ, ἀλλ' οὔτε οἱ λαϊκοί. Ὁ δὲ ξθ'. τῆς Καρθαγέν. προστά»ζει νὰ παύσουν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνουν συμπόσια καὶ χορούς, καὶ παιγνίδια εἰς τὰς μνήμας καὶ »ἑορτὰς τῶν μαρτύρων, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ταῦτα ἴδια τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς ἐκείνων »πλάνης καὶ ἀθεότητος. Ἀλλ' οὐδὲ πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν μὲ μουσικὰ ὄργανα, καὶ μὲ »πορνικὰ καὶ δαιμονιώδη τραγούδια, κατὰ τὸν κδ'. τῆς οἰκουμενικῆς ζ'. συνόδου. Τὸ δὲ νομικὸν τοῦ Φωτίου »τίτλ. θ'. κεφ. κζ'. λέγει, ὅτι ἡ λδ'. διάταξις τοῦ δ'. τίτλ. τοῦ ά. βιβλ. τοῦ κώδηκος θεσπίζει· Ὅποιος Ἐπί»σκοπος, ἢ κληρικὸς παίζει τοὺς κύβους, ἢ ἄλλα τοιαῦτα παιγνίδια, ἢ συγκοινωνεῖ μὲ ἐκείνους ὁποῦ τὰ παί»ζουν, ἢ κάθηται κοντά τους καὶ βλέπει ὅταν τὰ παίζουν, νὰ ἀφορίζηται ἀπὸ κάθε ἱερὰν λειτουργίαν, καὶ νὰ »χάνῃ τὸ σιτηρέσιον ὁποῦ πέρνει ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν, ἢ τὸν κλῆρόν του, ἕως οὗ νὰ μετανοήσῃ εἰς τόσον διω»ρισμένον καιρόν. Εἰ δὲ καὶ ἤθελεν ἐπιμείνῃ εἰς τὴν κακίαν του καὶ μετὰ τὸν καιρὸν ὁποῦ τοῦ δοθῇ εἰς μετά»νοιαν, τελείως νὰ διώκηται ἀπὸ τὸν κλῆρον μὲ τὴν περιουσίαν του, καὶ νὰ γίνηται βουλευτὴς, ἤτοι κοσμικὸς »ὀφφικιάλος τῆς πολιτείας ἐκείνης, ὁποῦ ἦτο κληρικός. Αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια νὰ παθαίνουσι καὶ οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι »ὁποῦ θεωροῦσι κυνήγια καὶ ἄλλα θέατρα. Εἶναι ὅμως ἄδεια εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ὅταν ἰδῇ τὴν πρόθυμον μετά»νοιαν τοῦ παίζοντος κληρικοῦ, νὰ ὀλιγοστεύῃ ἀναλόγως τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου τῆς ἀργίας, καὶ ὀγληγορώ»τερα νὰ τοῦ δίδῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἱερουργῇ, κατὰ τὸ λθ'. τοῦ αὐτοῦ, τίτλ. διατάξ. β'. τοῦ ά. τίτλ. τῶν Νεα»ρῶν· ἡ δὲ ργ'. Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, προστάζει νὰ ἀφορίζωνται οἱ μέθαις καὶ κύβοις »σχολάζοντες κληρικοὶ, καὶ νὰ ἐγκλείωνται μέσα εἰς τὸ μοναστήριον· (1) ὅρα καὶ τὸν κδ'. τῆς ς'.»

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

Ἀποστ. μδ'. νδ'. τῆς ς'. θ'. ν'. τῆς Λαοδ. κδ'. νέ. τῆς Καρθ. μζ'. ξθ'.

«Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης, τὰ ὅμοια ποιῶν, ἢ παυσάσθω, ἢ ἀφορι»ζέσθω. Ὡσαύτως καὶ Λαϊκός.»

Ἑρμηνέα.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν διατάσσεται, ὅτι, ὅποιος Ὑποδιάκονος ἢ Ἀναγνώστης ἢ Ψάλτης κάμνει τὰ ὅμοια, ὁποῦ ἐμποδίζει ὁ ἀνωτέρω μβ'. Κανὼν, ἤτοι παίζει ἀζάρια, ἢ χαρτία, ἢ ἄλλα παιγνίδια, καὶ καταγίνεται εἰς μέθας καὶ φαγοπότια, ἢ νὰ παύῃ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἄσεμνα ἔργα, ἢ μὴ παύων, νὰ ἀφορίζηται. Ὁμοίως καὶ οἱ λαϊκοὶ ὁποῦ εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια καταγίνονται, ἢ νὰ παύουν ἀπὸ αὐτὰ, ἢ νὰ ἀφορίζωνται ἀπὸ τὴν σύναξιν τῶν πιστῶν. Ὅρα καὶ τὸν προλαβόντα μβ'. Κανόνα.

(1) Ὅρα δὲ καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἀποδεικνύοντα, ὅτι τὸ νὰ κυβεύῃ τις, καὶ νὰ παίζῃ παιγνίδια, εἶναι αἴτιον πολλῶν κακῶν. «Ἡ περὶ τὸ κυβεύειν σπουδὴ, βλασφημίας, ζημίας, ὀρ»γὰς, λοιδορίας καὶ μυρία ἕτερα τούτων δεινότερα πολλάκις εἰρ»γάσατο» σελ. 5ϋϐ4. τοῦ ς'. τόμ. λόγ. ιέ. ἀνδριάντ.) Ὁ δὲ Ἀ»ριστοτέλης συναριθμεῖ μὲ τοὺς κλέπτας ὅλους τοὺς κυβευτὰς, καὶ χαρτοπαίκτας, λέγων· «Ὁ μέν τοι, κυβευτὴς, καὶ ὁ λωπο»δύτης, καὶ ὁ ληστὴς τῶν ἀνελευθέρων εἰσίν. Αἰσχροκερδὴς γάρ.» (Ἠθικ. Νικομ. βιβλ. 4.) Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ργ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ τοὺς τοιούτους παιγνιδάτορας ἱερωμένους τοὺς ἀπογυμνόνει ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν, καὶ προστάζει νὰ κλείωνται τρεῖς χρόνους μέσα εἰς Μοναστήριον. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος θεραπεύων ἐκείνους ὁποῦ μεθοῦν, λέγει «ἡ νηστεία τὴν μέθην θεραπευσάτω· »ὁ Ψαλμὸς, τὴν αἰσχρὰν μελῳδίαν· ἐπὶ πᾶσιν, ἡ ἐλεημοσύνη »ἐξαγοραζέτωσε ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας» (λόγ. κατὰ μεθυόντων)· ὅθεν καὶ οἱ ἀπὸ μέθης ξεράσαντες, μὲ τοιαύτας θεραπείας τῆς νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης πρέπει νὰ διορθόνωνται πολλῷ μᾶλλον.

ΚΑΝΩΝ ΜΔ'.

Τῆς ά. ιζ'. τῆς ς'. ἰ. τῆς Λαοδ'. δ'. τῆς Καρθ. έ. ς'. Βασιλ. ιδ'.

«Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.»

Ἑρμηνεία.

»Τὸ νὰ δανείζῃ τινὰς τὸ ἀργύριόν του μὲ διάφορον, εἶναι ἐμποδισμένον καὶ ἀπὸ τὸν παλαιὸν Νόμον. Λέγει »γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (κεφ. κγ'.) οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου τόκον ἀργυρίου, καὶ τόκον βρωμάτων, »καὶ τόκον παντὸς πράγματος.» Καὶ ὁ Δαβὶδ ἐπαινῶντας τὸν δίκαιον, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας του ἀρετὰς καὶ ταύτην προσαριθμεῖ, λέγων· «τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ.» [Ψαλ. ιδ'. 6). Εἰ δὲ τοῦτο ἦτον ἐμποδισμένον κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, πολλῷ μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένον τώρα κοντὰ εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς.(1)» »μεῖζον γὰρ τοῦ ἱεροῦ ὧδε.» [Ματθ. ιβ'. 6.] Εἰ δὲ ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς τοῦτο ἀπηγόρευται, πόσῳ μᾶλλον ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους καὶ Κληρικούς, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ ἦναι τύπος καὶ παράδειγμα παντὸς καλοῦ; Καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀσκητὰς, καὶ ἐρημίτας, τοὺς ἐσταυρωμένους τῷ κόσμῳ; Ἀσκητὴς καὶ τοκιστὴς, ἀπαράδεκτον τοῖς ὅλοις κατὰ ἀλήθειαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀκοήν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει· ὅτι, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, δανείζοντας τὰ ἄσπρα του, ζητεῖ ἀπὸ τοὺς χρεωστειλέτκς διάφορον, ἢ νὰ παύσῃ ἀπὸ τὴν τοιαύτην αἰσχροκέρδειαν, ἢ νὰ καθαίρεται. Παρομοίως, ἐντεῦθεν πρέπει καὶ οἱ Μοναχοὶ νὰ δέχωνται τὰ ἁρμόδια αὐτοῖς ἐπιτίμια, ἤγουν ἀφορισμὸν, καὶ ἀκοινωνησίαν, μὲ στερεὰν ὑπόσχεσιν, ὅτι νὰ ἀπέχουν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν φανερὰν καὶ ἀξιοκατάκριτον παρανομίαν ταύτην.

Συμφωνία.

»Τοῦτο τὸ ἴδιον προστάσσουσι καὶ ὁ ί. τῆς ς'. καὶ ὁ δ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἐμποδίζοντες τοὺς ἱερωμένους νὰ »μὴ πέρνουσιν, οὔτε εἰς τὰ ἑκατὸν δώδεκα γρόσια τὸν χρόνον παράνω διάφορον, πρὸς ἕνα γρόσι δηλαδὴ τὸν »κάθε μῆνα, οὔτε τὸ ἥμισυ τούτων: ἤτοι οὔτε ἓξ εἰς τὰ ἑκατόν. Ὁ δὲ ιζ'. τῆς ά. ὄχι μόνον τοὺς ἱερωμένους »ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν, ἀλλὰ καὶ ὅλους ἁπλῶς τοὺς κανονικούς, ἤτοι τοὺς »Κληρικούς. Ὁ δὲ έ. τῆς Καρθαγ. πηγαίνωντας παρεμπρὸς, ἐμποδίζει τοὺς λαϊκοὺς, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοὺς »Κληρικοὺς, ὄχι μόνον ἀπὸ ἄσπρα νὰ μὴ πέρνουσι διάφορον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε οἱονδήποτε πρᾶγμα, διατὶ, ἂν »(κατὰ τὴν Νεαρὰν Λέοντος, Ἀρμενόπ. βιβλ. γ'. τίτλ. ζ'.) οἱ Κληρικοὶ δὲν συγχωροῦνται νὰ καταγίνωνται εἰς »πράγματα βιωτικὰ, πάρεξ εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ, πῶς θέλουν συγχωρηθῇ νὰ πέρνουν διάφορον; Ὁ δὲ κ'. τῆς »αὐτῆς Καρθαγένης λέγει, ὁ Κληρικὸς ὅσα ἄσπρα δανείσῃ, τόσα νὰ πέρνῃ, καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶδος δώσῃ, ἐκεῖνο

(1) «Ὅθεν καὶ ἡ Νεαρὰ τοῦ Λέοντος ὁρίζει, ὅτι, ἂν καὶ οἱ »προτητερινοὶ βασιλεῖς ἀπὸ λόγου μας ἐδέχθηκαν τὸ διάφορον »διὰ τὴν σκληροκαρδίαν, καὶ ὠμότητα τῶν δανειστῶν, ἡμεῖς ὅμως »ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ λείπῃ παντελῶς ἀπὸ τὴν πολιτείαν τῶν »Χριστιανῶν τὸ τοιοῦτον, ὡς ἀνοίκειον εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν, καὶ »ἐμποδισμένον ἀπὸ τοὺς θείους νόμους. Διὰ τοῦτο προστάσσει »ἡ γαληνότης ἡμῶν, νὰ μὴ ἔχῃ ἄδειάν τινας, τελείως, εἰς κά»μίαν ὑπόθεσιν νὰ πάρῃ διάφορον, μήπως θέλοντες νὰ φυλάττω»μεν νόμον ἀνθρώπινον, παραβῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.» Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν πάρῃ τινὰς δανειστὴς, νὰ λογαριάζηται εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ χρέους. (Ἀρμενόπουλ. βιβλ. γ'. τίτλ. ζ'.) Εἰ δὲ καὶ τὸ σχόλιον τοῦ β'. τίτλ. κεφ. ά. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου, λέγει, ὅτι ἡ ρλά. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κειμένη ἐν βιβλ. έ. τίτλ. γ'. κεφ. θ'. ὁρίζει, ὅτι, ἀνίσως καὶ ἀφήσῃ τινὰς εἰς τὴν διαθήκην του δωρεὰν εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας, (ἤτοι εἰς ἐλευθερίας τυχὸν σκλαβωμένων, εἰς κτίρια ἱερῶν ναῶν, εἰς πενήτων καὶ ὀρφανῶν ἀνηλίκων κυβερνήσεις, καὶ τροφὰς), προστάζομεν ἀνάμεσα εἰς ἓξ μῆνας, ἀφ' οὗ φανερωθῇ ἡ τοιαύτη διαθήκη, νὰ δίδεται ἡ δωρεὰ αὕτη καὶ τὸ ψυχικὸν εἰς τὰ πρόσωπα ὁποῦ ἀφέθη. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ οἰκονόμοι τῆς διαθήκης τοῦ ἀποθανόντος ἤθελαν ἀναβάλουν τὸν καιρὸν ὑπὲρ τοὺς ἓξ μῆνας, καὶ δὲν δώσουν τὸ ψυχικὸν αὐτὸ, νὰ τὸ δίδουν πλέον μὲ διάφορον, καὶ κάθε νόμιμον αὔξησιν ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὁποῦ ἀπέθανεν ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἄφησεν. Ἀνίσως, λέγω, καὶ ἡ Νεαρὰ αὕτη οὕτω διορίζῃ, καὶ ὁ Φώτιος αὐτὸ τοῦτο λέγῃ, τίτλ. θ'. κεφ κζ'. ὁ δὲ σχολιαστὴς Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Πατριάρχην Φώτιον διατὶ ἑρμήνευσε καλῶς, πῶς πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ νὰ ζητοῦν διάφορα. Τοῦτο δὲν πρέπει τελείως νὰ συγχύσῃ τὸν ἀναγινώσκοντα. Διατὶ ὁ μὲν Φώτιος θέλει νὰ ζητῶσι διάφορα οἱ κληρικοὶ, ὄχι διὰ τὰ ἄσπρα, ἢ διὰ ἄλλα πράγματα, ὁποῦ αὐτοὶ ἰδικά τους δανείζουσι, διότι τοῦτο εἶναι ἐναντίον εἰς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ εἰς τὸν θεῖον Νόμον, ἀλλὰ, καθὼς εἶναι ὁλοφάνερον ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια τῆς Νεαρᾶς, διάφορον ἐννοεῖ, πῶς πρέπει νὰ ζητοῦν, διὰ ἐκεῖνα τὰ ψυχικὰ ὁποῦ ἀφίνουσιν οἱ ἀποθανόντες εἰς πρόσωπα χρειαζόμενα, διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν τους, οἱ δὲ οἰκονόμοι τῶν ἀποθανόντων τὰ κατακρατοῦν διὰ νὰ τὰ τρώγουν αὐτοὶ, καὶ ἀναβάλλουσι τὸν καιρὸν τῆς τούτων δόσεως. Ὅθεν ἂς μὴ ἐπιστηρίζωνται οἱ τοκισταὶ καὶ τοκογλύφοι εἰς τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Βαλσαμῶνος, διατὶ αὐτὰ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ῥάβδος καλαμίνη, κατὰ τὸν προφήτην, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, κάλαμος συντετριμμένος ἀφ' ἑαυτοῦ. [Ἰεζεκ. ιθ'. 6. Ματθ. ιβ'. 20.] καὶ τίποτε δὲν τοὺς βοηθεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ῥίπτει κατὰ γῆς καὶ τοὺς ἐγκρεμνίζει εἰς ψυχώλεθρον βάραθρον. Διότι, ἀνίσως ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἔχωμεν ἐντολὴν Εὐαγγελικὴν, ὅταν δανείζωμεν νὰ μὴ ἐλπίζωμεν νὰ πάρωμεν οὐδὲ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον «δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες» (Λουκ. ς'. 35). Καὶ ὁ Σειρὰχ λέγει «ἐὰν δανείσῃς, ὡς ἀπολωλεκὼς γίνου» (ἡ. 15.) πῶς θέλομεν συγχωρηθῇ, ἀνίσως πέρνωμεν καὶ διάφορον;

»μόνον νὰ λαμβάνῃ. Ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ ὁμολογητὴς προστάζει ἐν τῷ κθ'. αὐτοῦ Κανόνι νὰ μὴ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἱερεῖς τοὺς κληρικούς, ἢ τοὺς λαϊκοὺς ἐκείνους, ὁποῦ δὲν παύουσιν ἀπὸ τὸ νὰ λαμβάνωσι διάφορα, ἀλλ' »οὔτε ὅλως νὰ συντρώγῃ τινὰς μὲ αὐτούς. Λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. μά. εἰς τὴν γένεσιν) προτι»θέμενος τὸ τοῦ νόμου ἐκεῖνο, Οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τῷ πλησίον σου. [Δευτ. κγ'. 19.] «Ποίαν ἀπο»λογίαν ἔχομεν νὰ δώσωμεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, ὁποῦ γινόμεθα καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους ὠμότεροι; »καὶ ὁποῦ εὑρισκόμεθα κατώτεροι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ Νόμῳ Ἑβραίους, ὕστερα ἀπὸ τὴν »χάριν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Δεσπότου τῶν ὅλων; ἐπειδὴ ἐκεῖνοι μὲν διάφορον δὲν »ἔπερναν ἀπὸ τοὺς ὁμοπίστους Ἰουδαίους, ἡμεῖς δὲ ἀποτολμῶμεν νὰ πέρνωμεν διάφορα καὶ τόκους ἀπὸ τοὺς »ἀδελφούς μας Χριστικνούς.» Ὅρα δὲ καὶ τί λέγει ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύωντας τοῦ ιδ'. ψαλμοῦ τὸ ρητὸν »ἐκεῖνο τὸ λέγον· «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ.» [Ψαλμ. ιδ'. 6.] Ὅπου, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καὶ »ταῦτα λέγει. Ἀπάνθρωπον μὲ ὑπερβολὴν εἶναι τὴ ἀληθεία τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὁ μὲν πένης καὶ πτωχὸν νὰ δα»νείζηται ἀπὸ τὸν πλούσιον, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν δυστυχίαν του, ὁ δὲ πλούσιος νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς τὸ κε»φάλαιον, ἀλλὰ νὰ ζητῇ νὰ συνάξῃ κέρδη καὶ διάφορα ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τοῦ πτωχοῦ. Τόκος δὲ, ἤτοι γέννα, »ὠνομάσθη τὸ διάφορον τῶν ἄσπρων, διὰ τὴν πολλὴν γονιμότητα τοῦ κακοῦ, ἐπειδὴ τῶν τοκογλύφων καὶ το»κιστῶν τὰ ἄσπρα, εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁποῦ δανείζονται, εἰς τὸν αὐτὸν καὶ γεννῶται, καὶ ἄλλα ἤδη ἕτοιμα »εἶναι νὰ γεννηθοῦν. Ἡ τάχα, διὰ τοῦτο ὠνομάσθη τὸ διάφορον τόκος καὶ γέννα, διατὶ φυσικὰ προξενεῖ λύ»πας καὶ κοιλοπονήματα εἰς τοὺς χρεωφειλέτας, Καὶ καθὼς εἶναι λυπηρὸν πρᾶγμα εἰς τὴν ἐγκαστρωμένην γυ»ναῖκα οἱ πόνοι τῆς γέννας· ἔτσι καὶ εἰς τὸν χρεωφειλέτην εἶναι λυπηρὸν ὅταν ἔλθῃ ἡ διορία τοῦ καιροῦ διὰ »νὰ πληρώσῃ τὸ διάφορον. Ἐν δὲ τῷ ιδ'. αὐτοῦ κανόνι λέγει, ἐκεῖνος ὁποῦ πέρνει διάφορα, ἐὰν θελήσῃ νὰ μοι»ράσῃ εἰς πτωχοὺς τὸ ἄδικον αὐτὸ κέρδος, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀφήσῃ τὴν φιλαργυρίαν, ἠμπορεῖ νὰ γένῃ ἱερεύς. »Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ιή. κεφ. Ἰεζεκιὴλ, ὅπου, ἐκεῖνος μὲν ὁποῦ, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας του ἀρετὰς ἀκόμη καὶ τὸ »ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ τόκῳ οὐ δώσει, καὶ πλεονασμὸν οὐ λήψεται, κρίνεται ἄξιος διὰ νὰ ζῇ. Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ, »κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας του κακίας, καὶ μετὰ τόκου δανείζει, ἄξιος θανάτου κρίνεται. Τὸ δὲ ς'. κεφ. τοῦ δ'. «βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγμάτων προστάζει τοὺς ἱερεῖς, νὰ μὴ δέχωνται, οὔτε τὰς προσφορὰς καὶ καρ»ποφορίας τῶν λαμβανόντων διάφορα.»

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'.

Ἀποστ. ξε'. τῆς γ'. β'. δ'. τῆς Λαοδ. ς'. θ'.λβ'.λγ'.λδ'. λζ'. Τιμοθ. θ'.

«Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος, μόνον, ἀφοριζέσθω, »εἰ δὲ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, ὡς Κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι, καθαιρείσθω»

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελε συμπροσευχηθῇ μοναχὰ, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ συλλειτουργήσῃ, μὲ αἱρετικοὺς, ἂς ἀφορίζεται. Ἐπειδὴ ὅποιος μὲ τοὺς ἀφωρισμένους συμπροσεύχεται (καθὼς τοιοῦτοι εἶναι οἱ αἱρετικοὶ) πρέπει νὰ συναφορίζεται καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν ί. τῶν αὐτῶν Ἀποστόλων. Εἰ δὲ καὶ ἐσυγχώρησεν εἰς τοὺς αἱρετικοὺς αὐτοὺς νὰ ἐνεργήσουν κἀνένα λειτούργημα, ὡσὰν Κληρικοὶ, ἂς καθαίρεται. Ἐπειδὴ ὅποιος Κληρικὸς συλλειτουργήσῃ μὲ καθηρημένους (καθὼς τοιοῦτοι εἶναι καὶ οἱ αἱρετικοὶ, κατὰ τὸν β'. καὶ δ'. τῆς γ'.), συγκαθαιρεῖται καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν ιά. τῶν Ἀποστόλων. Πρέπει γὰρ τοὺς αἱρετικοὺς νὰ μισοῦμεν καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα, ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ νὰ συμπροσευχώμεθα μὲ αὐτοὺς, ἢ νὰ συγχωροῦμεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐνεργήσουν τι ἐκκλησιαστικὸν λειτούργημα, ἢ ὡς Κληρικοὶ, ἢ ὡς Ἱερεῖς.

Συμφωνέα

Ὁ δὲ ξε'. Ἀποστολικὸς λέγει, ὅτι ὅποιος ἐμβῇ εἰς συναγωγὴν αἱρετικῶν διὰ νὰ προσευχηθῇ, Κληρικὸς μὲν ὢν, ἂς καθαίρηται, Λαϊκὸς δὲ, ἂς ἀφορίζηται. Ἡ δὲ ἐν Λαοδικείᾳ, κατὰ μὲν τὸν ς'. αὐτῆς, δὲν συγχωρεῖ νὰ ἐμβαίνουν οἱ αἱρετικοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δὲ τὸν λβ'. «δὲν πρέπει, λέγει, νὰ λαμβάνῃ τινὰς τὰς παρὰ τῶν »αἱρετικῶν εὐλογίας, ἢ ὁποίαις εἶναι ἀλογίαις, καὶ ὄχι εὐλογίαις, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ συμπροσεύχηταί τινας μὲ »αἱρετικοὺς ἢ σχισματικοὺς κατὰ τὸν λγ'. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ λδ'. ἀναθεματίζει τοὺς ἀφίνοντας τοὺς μάρτυρας »τοῦ Χριστοῦ καὶ πορευομένους εἰς τοὺς ψευδομάρτυρας τῶν αἱρετικῶν. Ὁ δὲ θ'. Τιμοθέου δὲν συγχωρεῖ νὰ στέι»κωνται παρόντες αἱρετικοὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας, ἔξω μόνον ἂν ὑπόσχωνται νὰ μετανοήσουν, καὶ »νὰ ἀφήσουν τὴν αἵρεσιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Λαδικείᾳ ἀφορίζει τοὺς Χριστιανοὺς ὁποῦ πηγαίνουν εἰς τὰ κο»μητήρια, ἢ μαρτύρια τῶν αἱρετικῶν διὰ νὰ προσευχηθοῦν, ἢ χάριν ἰατρείας τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν. Ἀλλ' οὔτε »πρέπει νὰ συνεορτάζῃ κἀνεὶς Χριστιανὸς μὲ τοὺς αἱρετικοὺς, οὔτε νὰ δέχηται τὰ παρ' αὐτῶν πεμπόμενα εἰς αὐ»τὸν δῶρα τῆς ἑορτῆς των, κατὰ τὸν λζ'. τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικείᾳ.»

'Αποσ. μζ'. ξή. τῆς β'. ζ'. τῆς ς'. ιε'. τῆς ἐν Καρχ. α'. Βασ. α'. κ'. μζ'. β'. Κορινθ. ς'. 15.

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

«Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, αἱρετικῶν δεξαμένους Βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι »προστάσσομεν, τίς γὰρ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;»

Ἑρμηνεία.

Οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀποστρέφωνται τοὺς αἱρετικούς, καὶ τὰς τῶν αἱρετικῶν τελετάς. Μᾶλλον δὲ αὐτοί, οἱ αἱρετικοὶ δηλ. πρέπει νὰ ἐλέγχωνται καὶ νὰ νουθετῶνται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Πρεσβυτέρους, μήπως ἤθελαν καταλάβουν καὶ ἐπιστρέψουν ἀπὸ τὴν πλάνην των. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἤθελαν ἀποδεχθῇ ὡς ὀρθὸν καὶ ἀληθινὸν τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν (1) ἢ

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἅγιος Ἱερομάρτυς Κυπριανὸς ὁ χρηματίσας Καρχηδόνος Ἐπίσκοπος, καὶ ὅλη ἡ περὶ αὐτὸν σύνοδος τῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων Ἐπισκόπων, ἡ ἐν Καρχηδόνι συγκροτηθεῖσα, ἀκολουθοῦντες εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν Κανόνα τὸν ἀποβάλλοντα τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ξή. Ἀποστολικόν, τὸν λέγοντα, ὅτι οἱ παρὰ τῶν αἱρετικῶν βαπτισθέντες, ἢ χειροτονηθέντες, δὲν εἶναι δυνατὸν, ταῦτὸν εἰπεῖν, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἦναι οὔτε Χριστιανοί, οὔτε κληρικοί, ἀκολουθοῦντες, λέγω, εἰς τοὺς κανόνας τούτους, κανόνα ἐξέθεντο, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποβάλλουσι τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν ὁμοῦ. Ἀποδεικνύοντες τοῦτο, καὶ ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων γραφικῶν ρητῶν, μάλιστα δὲ ἐξ ἐκείνου τοῦ Ἀποστολικοῦ· «Εἷς Κύριος, μία Πίστις, ἓν Βάπτισμα. (πρὸς Ἐφεσ. δ'.) Εἰ γὰρ, φησὶ, μία εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ἓν εἶναι τὸ ἀληθὲς Βάπτισμα, πῶς ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ἀληθὲς Βάπτισμα τὸ τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν, εἰς καιρὸν ὁποῦ αὐτοὶ δὲν εἶναι μέσα εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐξεκόπησαν ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῆς αἱρέσεως;» Εἰ δὲ ἀληθὲς εἶναι τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν, ἀληθὲς δὲ εἶναι καὶ τὸ τῆς ὀρθοδόξου καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, λοιπὸν δὲν εἶναι ἓν βάπτισμα, καθὼς ὁ Παῦλος βοᾷ, ἀλλὰ δύω, «ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον.» Προσθέτουσι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη, τὸ νὰ μὴ δέχωνται τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, δὲν εἶναι καινούρια καὶ πρόσφατος ἰδική τους, ἀλλὰ παλαιὰ, καὶ ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν δεδοκιμασμένη. Ταύτης τῆς συνόδου τὸν Κανόνα καὶ ἡ ἁγία Οἰκουμενικὴ ς'. σύνοδος (Κανὼν β'.) ἐπεσφράγισε, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ ἦτο πρῶτον κανὼν συνόδου τοπικῆς καὶ μερικῆς, ἤδη ἐστὶ κανὼν συνόδου Οἰκουμενικῆς, ὡς ὑπὸ ταύτης ἐπισφραγιζόμενος. Συμφώνως μὲ τὸν ἅγιον Κυπριανὸν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, καὶ Φιρμιλιανὸς ὁ χρηματίσας ἔξαρχος τῆς ἐν Ἰκονίῳ συνόδου, ὃν ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ά. κανόνι αὐτοῦ ἰδικόν του ὀνομάζει, ὡς Ἐπίσκοπον ὄντα Καισαρείας, ἀκυροῖ καὶ ἀποβάλλει τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν. Γράφων γὰρ πρὸς τὸν ἅγιον Κυπριανὸν, ταῦτα λέγει· «ἀλλὰ ποῖος ἂν καὶ νὰ ἔφθασεν εἰς τὸ »ἄκρον τῆς τελειότητος καὶ σοφίας, ἐμπορεῖ νὰ διϊσχυρισθῇ, ἢ »νὰ πιστεύσῃ ὅτι μοναχὴ ἡ τῶν τριῶν ὀνομάτων τῆς ἁγίας Τριάδος ἐπίκλησις εἶναι ἀρκετὴ πρὸς ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων, »καὶ πρὸς τὸν ἁγιασμὸν τοῦ βαπτίσματος, ἂν δὲν εἶναι ὁλαδὴ »ὀρθόδοξος καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζει;» Ἀνάγνωθι τὴν ἐπιστολὴν ὅλην αὐτοῦ κειμένην ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων (βιβλ. ά. κεφ. ις'. παράγραφ. δ'.) ἀναγκαίαν οὖσαν πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Συνάδει εἰς τὴν γνώμην ταύτην καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, οὗ καὶ αὐτοῦ τοὺς κανόνας ἐπεσφράγισεν ἡ Οἰκουμενικὴ ς'. σύνοδος (Καν. β'.), Προθέμενος γὰρ εἰς τὸν ά. αὐτοῦ κανόνα νὰ εἰπῇ ποῖα βαπτίσματα εἶναι δεκτὰ, καὶ ποῖα ἄδεκτα, εἰς δύω ταῦτα μοιράζει. λέγοντας· «Ὅτι τὸ μὲν »βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, ἤτοι τῶν παντελῶς χωρισμένων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν διαφερόντων ἀπὸ »τοὺς ὀρθοδόξους, καὶ ὧν ἡ διαφορὰ ἀποβλέπει παρευθὺς εἰς τὴν »εἰς Θεὸν πίστιν, ἐφάνη εὔλογον εἰς τοὺς ἀρχαίους παντελῶς νὰ »ἀθετηθῇ. Τὸ δὲ βάπτισμα τῶν σχισματικῶν, ἐφάνη μὲν εὔλογον εἰς τὴν περὶ τὸν Κυπριανὸν καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἰδικόν μας »σύνοδον, νὰ ἀθετηθῇ καὶ αὐτὸ, ὡσὰν ὁποῦ οἱ σχισματικοὶ, οἱ »καθαροὶ, λέγω, ὀνομαζόμενοι, καὶ ἐγκρατῖται, καὶ σακκοφόροι »καὶ ὑδροπαραστάται καὶ ἄλλοι, ἐχώρισαν κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ »τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ χωρισθέντες δὲν εἶχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου »Πνεύματος εἰς τοῦ λόγου τους πλέον, ὡσὰν ὁποῦ ἡ μετάδοσις »αὐτῆς διεκόπη· ὅθεν ὡς λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε χάρισμα εἶχον »πνευματικὸν, οὔτε εἶχον ἐξουσίαν νὰ βαπτίζουν, ἢ νὰ χειροτονοῦν, καὶ ἀκολούθως οἱ παρ' αὐτῶν βαπτιζόμενοι, ὡς παρὰ λαϊκῶν βαπτιζόμενοι, ἐπρόσταξαν νὰ βαπτίζωνται μὲ τὸ ἀληθινὸν »τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Βάπτισμα·» ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ καὶ ἐφάνη εὔλογον εἰς μερικοὺς Πατέρας τῆς Ἀσίας νὰ ἦναι δεκτὸν τὸ Βάπτισμα τῶν σχισματικῶν διὰ κάποιαν οἰκονομίαν τῶν πολλῶν, ἂς εἶναι δεκτόν. Σημείωσαι δὲ, ὅτι τὸ βάπτισμα τῶν σχισματικῶν ὁποῦ εἰς τὸν ά. κανόνα του δέχεται, εἰς τὸν μζ'. κανόνα του τὸ ἀθετεῖ, λέγωντας, ἡμεῖς μὲ ἕνα λόγον, τοὺς καθαροὺς, καὶ ἐγκρατίτας, καὶ σακκοφόρους, ὅλους βαπτίζομεν. «Εἰ »δὲ καὶ εἶναι ἀπηγορευμένον κοντὰ εἰς ἐσᾶς ὁ ἀναβαπτισμὸς, διὰ »κάποιαν οἰκονομίαν, καθὼς εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς Ρωμαίους, ὅμως »ὁ ἰδικός μας λόγος ἂς ἔχῃ δύναμιν νὰ ἀθετήσῃ δηλ. τὸ βάπτισμα τῶν τοιούτων. Ὅθεν ἂν τὸ βάπτισμα τῶν σχισματικῶν ἀθετῇ »ὁ μέγας Βασίλειος, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἔλειψεν ἡ τελειωτικὴ χάρις, »περιττὸν εἶναι λοιπὸν καὶ τὸ νὰ ζητῇ τινὰς ἂν πρέπῃ νὰ βα»πτίζωμεν τοὺς αἱρετικούς. Ἐν δὲ τῷ κ'. κανόνι αὐτοῦ ἀποφα»σιστικὰ λέγει, ὅτι τοὺς αἱρετικοὺς οὐ δέχεται ἡ Ἐκκλησία, »χωρὶς νὰ βαπτίσῃ αὐτούς. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει καὶ ὁ μέ»γας Ἀθανάσιος, οὗ καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους ἡ ἕκτη ἐπεσφράγισε »σύνοδος.» Λέγει γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ κατὰ Ἀρειανῶν· «Οἱ »Ἀρειανοὶ κινδυνεύουσι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πλήρωμα τοῦ μυστη»ρίου, λέγω τὸ βάπτισμα. Διότι ἀνίσως ἡ διὰ τοῦ βαπτίσμα»τος τελείωσις δίδοται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, »οἱ δὲ Ἀρειανοὶ δὲν λέγουσι Πατέρα ἀληθινὸν, μὲ τὸ νὰ ἀρνοῦν»ται τὸ ἐξ αὐτοῦ ὅμοιον τῆς οὐσίας, ἀρνοῦνται δὲ καὶ τὸν ἀλη»θινὸν Υἱὸν, καὶ ἄλλον ἀναπλάττοντες μὲ τὴν φαντασίαν των »ἐκ μὴ ὄντων κτιζόμενον, ὀνομάζουσι τοῦτον Υἱὸν, πῶς τὸ παρ' »αὐτῶν διδόμενον βάπτισμα δὲν εἶναι τελείως ἀνωφελὲς καὶ »μάταιον; Καὶ φαίνεται μὲν κατὰ προσποίησιν, ὅτι εἶναι βάπτι»σμα, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἔχει κἀμμίαν βοήθειαν πρὸς τὴν πί»στιν καὶ τὴν εὐσέβειαν. Οὐ γὰρ ὁ λέγων ἁπλῶς, Κύριε, ἐκεῖνος

τὴν παρ' αὐτῶν προσαγομένην θυσίαν, ὁ τοιοῦτος, προστάζομεν νὰ καθαιρεθῇ. Ἐπειδὴ ποίαν συμφωνίαν ἔχει ὁ Χριστὸς μὲ τὸν διάβολον; ἢ ποίαν μερίδα ἔχει ὁ πιστὸς μὲ τὸν ἄπιστον; Διότι ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται τὰ παρὰ τῶν αἱρετικῶν. ἢ τὰ ὅμοια φρονήματα ἐκείνων ἔχουσι καὶ αὐτοὶ, ἢ τὸ ὀλιγώτερον δὲν ἔχουσι προθυμίαν νὰ ἐλευθερώνουν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κακοδοξίαν των. Οἱ γὰρ συνευδοκοῦντες εἰς τὰς ἐκείνων τελετὰς, πῶς δύνανται νὰ ὁ ἐλέγξουσιν αὐτοὺς διὰ νὰ παραιτήσουν τὴν κακόδοξον καὶ πεπλανημένην των αἵρεσιν;

»δίδει καὶ ὀρθὸν βάπτισμα, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁποῦ καὶ τὴν ἐπίκλη-
»σιν τοῦ ὀνόματος λέγει, καὶ τὴν πίστιν ἔχει ὀρθήν. Διὰ τοῦτο
»λοιπὸν καὶ ὁ Σωτὴρ δὲν ἐπαρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ
»βαπτίζωσι μόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ πρῶτον τοὺς εἶπε νὰ μαθητεύ-
»σουν τοὺς μέλλοντας βαπτισθῆναι, καὶ ἔτσι νὰ βαπτίζουν εἰς
»τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
»τος, διὰ νὰ γένῃ ὀρθὴ ἡ πίστις ἀπὸ τὴν μάθησιν, καὶ μὲ τὴν
»ὀρθὴν πίστιν νὰ προστεθῇ ἡ τελείωσις τοῦ βαπτίσματος. Διὰ
»τοῦτο καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱρέσεις, λέγουσι μὲν τὰ ὀνόματα μό-
»νον τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν φρονοῦσι ταῦτα ὀρθῶς,
»μηδὲ τὴν πίστιν ἔχουσιν ὑγιᾶ, ἀνωφελὲς ἔχουσι καὶ τὸ παρ'αὐ-
»τῶν διδόμενον βάπτισμα, μὲ τὸ νὰ ὑστερῆται τὴν εὐσέβειαν.
»Ὥστε ὁποῦ ἀκολουθεῖ, ὅτι ὁ ραντιζόμενος ἀπὸ αὐτοὺς νὰ μο-
»λύνηται μᾶλλον μὲ τὴν ἀσέβειαν, παρὰ νὰ λυτρώνηται ἀπὸ
»αὐτήν. Λοιπὸν καὶ οἱ τὰ Ἀρείου φρονοῦντες, κἂν ἀναγινώ-
»σκωσι τὰ γεγραμμένα, καὶ λέγουσι τὰ ὀνόματα τῆς ἁγίας Τριά-
»δος εἰς τὸ βάπτισμα αὐτῶν, ὅμως πλανοῦσι τοὺς λαμβάνοντας
»τὸ βάπτισμα παρ' αὐτῶν, ἐπειδὴ εἶναι τῶν ἄλλων αἱρετικῶν
»ἀσεβέστεροι. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος συμφώνως μὲ
»τοὺς προρρηθέντας ἁγίους λέγει ἐν τῷ εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα
»λόγῳ, πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς, ἢ καὶ Μακεδονιανοὺς ἀποτεινόμε-
»νος, ὄντας κατηχουμένους. Εἰ δὲ ἀκόμη χωλαίνεις, καὶ δὲν κα-
»ταδέχεσαι τὸ τέλειον τῆς Θειότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύμα-
»τος, ζήτησαι ἄλλον νὰ σὲ βαπτίσῃ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν νὰ σὲ πνί-
»ξῃ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ
»χωρίζω τὴν Θεότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ἀπὸ τὴν
»Θεότητα τοῦ Πατρὸς, καὶ νὰ σὲ κάμνω νεκρὸν, εἰς τὸν καιρὸν
»ὁποῦ πρέπει νὰ σὲ ἀναγεννήσω διὰ τοῦ βαπτίσματος, ὥστε ὁποῦ
»οὔτε τὸ χάρισμα τοῦ βαπτίσματος νὰ ἔχῃς, οὔτε τὴν ἐλπίδα
»ὁποῦ γεννᾶται ἀπὸ τὸ βάπτισμα, μὲ τὸ νὰ χάσῃς ἐν ταῖς ὀλί-
»γαις συλλαβαῖς τοῦ ὁμοουσίου καὶ ὁμοιουσίου, τὴν σωτηρίαν
»σου. Ἐπειδὴ ὁποιαν ἀπὸ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ἤθελες καταβι-
»βάσῃς ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τῆς Θεότητος, ὅλην τὴν ἁγίαν Τριάδα
»καταβιβάζεις ἀπὸ αὐτὸ, καὶ τὸν ἑαυτόν σου ὑστερεῖς ἀπὸ τὴν
»διὰ τοῦ βαπτίσματος τελείωσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεῖος Χρυσό-
»στομος (ὁμιλ. εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος) ἂς μὴ σὲ γελάσουν,
»ὦ ἀκροατὰ, τὰ τῶν αἱρετικῶν συστήματα· βάπτισμα γὰρ ἔχου-
»σιν, ἀλλ' οὐ φώτισμα, καὶ βαπτίζονται μὲν κατὰ τὸ σῶμα,
»κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν δὲν φωτίζονται. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Λέων
»ἐν τῇ πρὸς Νικήταν ἐπιστολῇ, «οὐδεὶς αἱρετικὸς, λέγει, ἁγια-
»σμὸν παρέχει διὰ τῶν μυστηρίων.» Ὁ δὲ Ἀμβρόσιος ἐν τῷ
περὶ τῶν κατηχουμένων, «τὸ τῶν δυσσεβῶν βάπτισμα, λέγει, οὐχ
ἁγιάζει.» Τούτων οὕτως εἰρημένων, δικαίως ἤθελεν ἀπορήσῃ τι-
νὰς, διὰ τί ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ β'. σύνοδος εἰς τὸν ζ'. αὐ-
τῆς Κανόνα, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ ς'. εἰς τὸν ιε'. αὐτῆς,
δὲν ἀπέβαλον ὅλων τῶν αἱρετικῶν τὸ βάπτισμα, κατὰ τοὺς Ἀ-
ποστολικοὺς Κανόνας, καὶ τὴν περὶ τὸν ἅγιον Κυπριανὸν σύν-
οδον, καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους μεγάλους καὶ θεοσόφους Πα-
τέρας, τοὺς προρρηθέντας, ὧν τὰ συγγράμματα αὐτὴ ἡ ἰδία, ὡς
ἔπομεν, Οἰκουμενικὴ ς'. ἐν τῷ β'. Κανόνι αὐτῆς ἐπεσφράγισεν,
ἀλλὰ ἄλλων μὲν αἱρετικῶν ἐδέχθη τὸ βάπτισμα, ἄλλων δὲ οὐχί;
Διὰ νὰ γένῃ εὔληπτος ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ταύτης, εἶναι χρεία
νὰ προηξεύρῃ τινὰς, ὅτι δύω εἴδη κυβερνήσεως καὶ διορθώσεως
φυλάττονται εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Τὸ ἓν εἶδος ὀνο-
μάζεται Ἀκρίβεια, τὸ δὲ ἄλλο, ὀνομάζεται Οἰκονομία καὶ Συγ-
κατάβασις, μὲ τὰ ὁποῖα κυβερνοῦσι τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν
οἱ τοῦ Πνεύματος οἰκονόμοι. πότε μὲν μὲ τὸ ἕνα, πότε δὲ μὲ τὸ
ἄλλο. Λοιπὸν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι εἰς τοὺς προρρηθέντας κανό-
νας των, καὶ οἱ μνημονευθέντες ἅπαντες ἅγιοι, ἐμεταχειρίσθη-
σαν τὴν Ἀκρίβειαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀποβάλλουσι μὲ τελειότητα
τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, αἱ δὲ δύω Οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐμε-
ταχειρίσθησαν τὴν Οἰκονομίαν, καὶ τῶν μὲν Ἀρειανῶν καὶ Μα-
κεδονιανῶν τὸ βάπτισμα ἐδέχθησαν, καὶ ἄλλων· τῶν δὲ Εὐνο-
μιανῶν καὶ ἄλλων ἀκόμη, δὲν ἐδέχθησαν. Διότι, εἰς τοὺς καιρ-
ροὺς μάλιστα τῆς β'. συνόδου ἠκμαζαν οἱ Ἀρειανοὶ καὶ Μακε-
δονιανοὶ, καὶ ὄχι μόνον ἦσαν εἰς τὸ πλῆθος πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ
μεγάλας εἶχον δυναμεις καὶ κοντὰ εἰς τοὺς βασιλεῖς, καὶ κοντὰ
εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὴν σύγκλητον. Ὅθεν, ἕνα μὲν διὰ νὰ
τοὺς ἑλκύσουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ νὰ τοὺς διορθώσωσιν εὐκο-
λώτερα, ἄλλο δὲ διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ τοὺς ἐξαγριώσουν περισ-
σότερον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Χριστιανῶν, καὶ γένῃ
χειρότερον τὸ κακὸν, οἰκονόμησαν οὕτω τὸ πρᾶγμα, «οἱ οἰκονο-
μοῦντες τοὺς λόγους αὐτῶν ἐν κρίσει.» [Ψαμ. μα'. 5.] οἱ Θεῖοι
ἐκεῖνοι Πατέρες, καὶ ἐσυγκατέβηκαν νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα αὐ-
τῶν. Ὅτι δὲ δὲν λέγομεν ταῦτα προῒκα, καὶ μὲ ψιλὰ λόγια, μάρ-
τυρες εἰς τοῦτο εἶναι οἱ δύω μεγάλοι Πατέρες, ὁ Βασίλειος, λέ-
γω, καὶ ὁ Γρηγόριος. Ὁ μὲν γὰρ μέγας Βασίλειος, φοβούμενος
τὰς βασιλικὰς καὶ ἀρχοντικὰς δυνάμεις τῶν πνευματομάχων,
καὶ ὑποστελλόμενος μήπως ἐφορμήσουν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Καισαρείας, ἥτις τότε ἦτο ὁ μονοφυὴς φοῖνιξ τῆς ὀρθοδοξίας,
ἐμεταχειρίσθη τὴν οἰκονομίαν, καὶ μέχρις ἱκανοῦ καιροῦ δὲν ὠνό-
μαζε φανερὰ Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος
θέλωντας νὰ φανερώσῃ τὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν Ἀ-
ρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν, εἰς αὐτὸν τὸν συντακτήριον λόγον
ὁποῦ κάμνει πρὸς τοὺς ρν'. Ἐπισκόπους αὐτῆς τῆς Οἰκουμενι-
κῆς β'. συνόδου, λέγει, περὶ αὐτῶν ταῦτα· «Τῳόντι γὰρ θῆρες
»δεινοὶ ἐπιπεπτώκασι τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ μηδὲ μετὰ τὴν αἰθρίαν
»ἡμῶν φειδόμενοι, ἀλλ' ἀναισχυντοῦντες εἶναι καὶ τοῦ καιροῦ
»δυνατώτεροι.» Ἔνθα φανερόνει. ὅτι καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ὁ βασι-
λεὺς ἦτον ὀρθόδοξος, μ' ὅλον ὁποῦ ἐπαρρησιάσθη ἡ ὀρθοδοξία, καὶ
σύνοδος ἐγένετο κατ' αὐτῶν Οἰκουμενικὴ, ὅμως ἐκεῖνοι ἀκόμη δει-
νοὶ καὶ ἄγριοι ἦτο κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ δυνατώτεροι ἀπὸ
τοὺς Χριστιανούς. Εἶπε δὲ καὶ ἀνωτέρω ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι
τῶν Καθαρῶν, εἴτ' οὖν Ναυατιανῶν τὸ βάπτισμα (τὸ ὁποῖον
ἐδέχθη καὶ ἡ β'. καὶ ἡ ς'.) ἐδέχθη διὰ οἰκονομίαν τῶν πολλῶν.
Διότι, ἂν ὁ λόγος οὔτος τῆς Οἰκονομίας δὲν ἦτο, πῶς ἡ ς'. σύ-
νοδος δὲν ἤθελεν ἐναντιώνεται καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν της, καὶ εἰς
τὴν Οἰκουμενικὴν β'. σύνοδον, δεχομένη μὲν αὐτὴ τὸ βάπτισμα
τινῶν αἱρετικῶν, ἐπισφραγίζουσα δὲ τοὺς Κανόνας τοῦ Βασιλείου,
ὁ ὁποῖος εἰς τὸν α'. καὶ μζ'. Κανόνα παντελῶς ἀθετεῖ τὸ τῶν
αἱρετικῶν βάπτισμα; Τάχα δὲν ἀνεγίνωσκεν αὐτὴ τοὺς Κανό-
νας τοῦ Βασιλείου; ἢ διὰ τί νὰ μὴ κάμῃ ἐξαίρεσιν, νὰ εἰπῇ ὅτι
ἐπισφραγίζει μὲν ὅλους τοὺς ἄλλους κανόνας του, ἐξω μόνον ἀπὸ
τὸν ά. καὶ μζ'.; Φανερὸν εἶναι λοιπὸν, ὅτι ἀφῆκε νὰ νοοῦμεν

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

'Απόστ. μς'. ξή. τῆς β'. ζ'. τῆς ς'. ιέ. πδ'. τῆς ἐν Καρχ. α'. τῆς ἐν Καρθ. λέ. νζ'. ϞΒ'. Βασιλ. ά. κ'. μζ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐὰν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν, καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας ψευδοϊερέων.

ἡμεῖς, πῶς ὁ μὲν μέγας Βασίλειος μεταχειρίζεται τὴν Ἀκρίβειαν, αὐτὴ δὲ, καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ β'. ἐμεταχειρίσθηκαν τὴν Οἰκονομίαν, καὶ οὕτω δὲν φαίνεται κάμμία ἀντίφασις, ἢ ἐναντιότης ἀνάμεσά των. Καὶ οὗτος μὲν ὁ λόγος τῆς Οἰκονομίας εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν αἱ σύνοδοι αὗται, ἄλλων μὲν αἱρετικῶν ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα, καὶ ἄλλων ὄχι. Κοντὰ δὲ εἰς τὸν λόγον τῆς Οἰκονομίας ἐστάθη καὶ δευτέρα αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν οὕτως ἐποίησαν. Αὕτη δὲ εἶναι, διότι ἐκεῖνοι μὲν οἱ αἱρετικοὶ, τῶν ὁποίων ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα, ἐφύλαττον ἀπαράλλακτον καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ὕλην τοῦ βαπτίσματος τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἐβαπτίζοντο κατὰ τὸν τύπον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ αἱρετικοὶ, τῶν ὁποίων τὸ βάπτισμα δὲν ἐδέχθησαν, ἐπαραχάραξαν τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος καὶ διέφθειραν, ἢ τὸν τρόπον τοῦ εἴδους, ταὐτὸν εἰπεῖν τῶν ἐπικλήσεων, ἢ τὴν χρῆσιν τῆς ὕλης, ταὐτὸν εἰπεῖν τῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων. Καὶ ὅτι αὐτὴ ἐστάθη ἡ ἀφορμὴ, μάρτυρες ἀξιόπιστοι, πρῶτον αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια τοῦ ζ'. Κανόνος τῆς β'. συνόδου. Διὰ τί γὰρ ἄλλο, τῶν μὲν Εὐνομιανῶν καὶ Σαβελλιανῶν τὸ βάπτισμα δὲν ἐδέχθη, τῶν δὲ Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν ἐδέχθη, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐπίσης, καὶ Εὐνομιανοὶ, καὶ Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοὶ εἶναι παγχάλεποι αἱρετικοί; (καὶ γὰρ ὁ Εὐνόμιος παρομοίως μὲ τὸν Ἄρειον ἐβλασφήμει εἰς τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, λέγων αὐτὸν κτίσμα τοῦ Πατρὸς, καὶ ὑπουργὸν, καθὼς φαίνεται ἐν τῷ β'. κατ' Εὐνομίου λόγῳ τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Καὶ παρομοίως μὲ τὸν Μακεδόνιον ἐβλασφήμει εἰς τὴν θεότητα τοῦ Πνεύματος, λέγων αὐτὸ τρίτον εἶναι τῇ φύσει ἀπὸ τὸν Πατέρα. ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν τῷ γ'. κατ' Εὐνομίου λόγῳ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.) καὶ οἱ Σαβελλιανοὶ καὶ Ἀρειανοὶ εἶναι ἰσοδύναμοι κατὰ τὰς αἱρέσεις, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, λέγοντα, «ἴσον εἰς ἀσέ»βειαν, καὶ Σαβελλίως συνάψαι, καὶ Ἀρειανῶς διαστῆσαι, τὸ »μὲν, τῷ προσώπῳ, τὸ δὲ, ταῖς φύσεσι.» Καὶ πάλιν, «τὸ γὰρ »κακὸν ἐν ἀμφοτέροις ὅμοιον, κἂν ἐν τοῖς ἐναντίοις εὑρίσκηται.» Καὶ ἡμὲν τοῦ Σαβελλίου δόξα εἰσάγει τὸν Ἰουδαϊσμὸν, κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον, ἡ δὲ τοῦ Ἀρείου. εἰσάγει τὸν Ἑλληνισμόν· διὰ τί οὖν οἱ ἰσοδύναμοι ὄντες κατὰ τὰς αἱρέσεις, δὲν ἀπεδέχθησαν καὶ ἰσοδυνάμως ἀπὸ τὴν σύνοδον; Φανερὸν εἶναι, ὅτι οἱ μὲν Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοὶ ἐβαπτίζοντο ἀπαραλλάκτως, ὡς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι, εἰς τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, καὶ εἰς τρεῖς ἐπικλήσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, χωρὶς νὰ παραχαράζουν οὔτε τὸ εἶδος τῶν ἐπικλήσεων, οὔτε τὴν ὕλην τοῦ ὕδατος. (διότι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Ἀρειανὸς Οὐάλης νόμον ἔθετο νὰ γίνηται τὸ βάπτισμα εἰς μίαν κατάδυσιν, ὡς λέγει ὁ Δοσίθεος, σελ. 86. τῆς Δωδεκαβίβλου, ἀλλ' ὁ νόμος οὗτος οὐκ εἰσηκούσθη, οὐδὲ ἐνυρώθη, ἀλλ' ἠπράκτησε παρὰ τοῖς Ἀρειανοῖς. Ἐπειδὴ οὔτε μνείαν τούτου ὅλως ποιεῖται ὁ κανὼν, ἐν οἷς ἀναφέρει τὸ τῶν Ἀρειανῶν βάπτισμα, οὔτε ὁ Ζωναρᾶς, ἢ ὁ Βαλσαμὼν, ἢ ὁ Ἀριστηνὸς, ἢ ὁ Ἀνώνυμος, οἱ τῶν Κανόνων ἑρμηνευταὶ, τοῦτο λέγουσι. Καὶ ἀγκαλὰ μετήλλαξαν καὶ τὰς ἐπικλήσεις τοῦ βαπτίσματος οἱ Ἀρειανοὶ, κατὰ τὸν Κεδρινὸν, καὶ τὸν αὐτὸν Δοσίθεον, λέγοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς τοῦ μείζονος, καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἐλάττονος. καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἤττονος. Ἀλλ' οὐχὶ πρὸ τῆς β'. συνόδου ἐποίησαν ταύτην τὴν μεταλλαγὴν, ἀλλ' ὕστερον, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει Δοσίθεος). Οἱ δὲ Εὐνομιανοὶ παραχαράξαντες τὸν τρόπον τῆς ὕλης τοῦ βαπτίσματος, εἰς μίαν μόνον κατάδυσιν ἐβαπτίζοντο· ὡς αὐτὰ τὰ λόγια ἐπὶ λέξεως ἔχει τοῦ Κανόνος· «Εὐνομιανοὺς γὰρ, φησὶ, τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους κτλ.» καθὼς καὶ οἱ Σαβελλιανοὶ τὸν τρόπον τοῦ εἴδους τοῦ βαπτίσματος, ταὐτὸν εἰπεῖν τὰς τρεῖς ἐπικλήσεις διαφθείροντες, ἐδίδασκον, πῶς ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα εἶναι ἕνα πρόσωπον. Ὅτι δὲ ἐβαπτίζοντο κατὰ τὸν τύπον τοῦ τῆς Ἐκκλησίας βαπτίσματος οἱ αἱρετικοὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὸ βάπτισμα ἡ σύνοδος ἐδέχθη, μάρτυς εἶναι καὶ ὁ ἑρμηνεὺς τῶν κανόνων Ζωναρᾶς. Ἀναπτύσσων γὰρ τὸν ζ'. τῆς β'. συνόδου κανόνα, τάδε φησιν ἐπὶ λέξεως· «Οὐκ ἀναβαπτίζονται οὖν οὗτοι, ὅτι περὶ »τὸ ἅγιον βάπτισμα κατ' οὐδὲν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης »τοῖς ὀρθοδόξοις βαπτίζονται.» Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου, οὐ κατὰ τὸν τύπον τοῦ τῆς Ἐκκλησίας βαπτίσματος ἐβαπτίζοντο οἱ αἱρετικοὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων οὐκ ἐδέχθη τὸ βάπτισμα, μάρτυς πάλιν ὁ αὐτὸς Ζωναρᾶς, λέγων· «Τούτους τοίνυν, καὶ τοὺς ἄλ»λους πάντας αἱρετικοὺς, βαπτίζεσθαι οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἐθέσπι»σαν. Ἡ γὰρ οὖν ἔτυχον τοῦ θείου βαπτίσματος, ἢ τυχόντες, »οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ κατὰ τὸν τύπον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αὐ»τοῦ ἔτυχον». Λοιπὸν, διότι μὲν οἱ αἱρετικοὶ ἐκεῖνοι ἐφύλαττον τὸν τύπον τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος, οἱ Κανόνες τῶν δύω συνόδων ἐκείνων τοὺς ἐδέχθησαν ὡς βεβαπτισμένους, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ οἰκονομίαν, ὡς εἴπομεν. Ὅτι ἂν τοὺς ἔλειπεν ἡ οἰκονομία, βεβαιότατα δὲν ἤθελαν σταθῇ ἐναντίοι τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων, ὁποῦ προστάσσουν τὸ ἐναντίον, τουτέστι νὰ μὴ δεχώμεθα τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα. Ὅλη τούτη ἡ θεωρία, ὁποῦ ἕως τώρα ἐκάμαμεν ἐδῶ, δὲν εἶναι περιττὴ, μάλιστα εἶναι καὶ ἀναγκαιοτάτη, ἁπλῶς μὲν διὰ κάθε καιρὸν. μάλιστα δὲ τὴν σήμερον, διὰ τὴν μεγάλην λογοτριβὴν, καὶ πολλὴν ἀμφισβήτησιν, ὁποῦ γίνεται διὰ τὸ τῶν Λατίνων βάπτισμα, ὄχι μοναχὰ ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Λατινοφρόνων. Λοιπὸν ἀκολουθοῦντες εἰς τὰ εἰρημένα, ἐπειδὴ ὁ τύπος τοῦ Ἀποστολικοῦ Κανόνος τὸ ἀπαιτεῖ, λέγομεν, ὅτι τὸ τῶν Λατίνων βάπτισμα εἶναι ψευδώνυμον βάπτισμα, καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀκριβείας εἶναι δεκτὸν, οὔτε κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας. Δὲν εἶναι δεκτὸν κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀκριβείας, α'. διατὶ εἶναι αἱρετικοί. Ὅτι δὲ οἱ Λατῖνοι εἶναι αἱρετικοὶ, δὲν εἶναι κάμμία χρεία ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ κάμωμεν κάμμίαν ἀπόδειξιν. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο, ὁποῦ τόσον μῖσος καὶ τόσην ἀποστροφὴν ἔχομεν ἤδη τόσους αἰῶνας πρὸς αὐτοὺς, εἶναι μία φανερὰ ἀπόδειξις, ὅτι ὡς αἱρετικοὺς τοὺς βδελυττόμεθα, ὅ,τι λογῆς ὁηλαδὴ καὶ τοὺς Ἀρειανοὺς, ἢ Σαβελλιανοὺς, ἢ πνευματομάχους Μακεδονιανούς. Μὰ ἀνίσως τινὰς ἀγαπᾷ νὰ καταλάβῃ καὶ ἀπὸ βιβλία τὰς αἱρέσεις των, αὐτὰς θέλει τὰς εὕρει ὅλας μὲν εἰς τὰ βιβλία τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Δοσιθέου τοῦ παπομάστιγος, μὲ τὰς σο-

Ἑρμηνεία

Ἕνα Βάπτισμα εἶναι παραδεδομένον εἰς ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς, [Ἐφεσ. δ'. 4.] τόσον ἀπὸ τὸν Κύριόν μας, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς θείους Ἀποστόλους, καὶ ἁγίους Πατέρας, ἐπειδὴ καὶ ἔνας ἐστάθη ὁ σταυρὸς καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου, εἰς τῶν ὁποίων τὸν τύπον τὸ βάπτισμα γίνεται. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἦθελε βαπτίσῃ δευτέραν φορὰν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὡσὰν τὸν τελείως ἀβάπτιστον ἐκεῖνον ὁποὺ ἐβαπτίσθη ἀληθῶς κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν θείων Πατέρων, ἀπαραλλάκτως δηλαδὴ καθὼς βαπτίζονται οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ὁ τοιοῦτος ἂς καφωτάτας ἀναιρέσεις των. Πλὴν ἱκανὴν εἴδησιν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ καὶ ἀπὸ τὸ βιβλιάριον τοῦ σοφοῦ Μηνιάτου, τὸ ἐπιγραφόμενον Πέτρα σκανδάλου· ἀρκοῦσι δὲ ὅσα περὶ αὐτῶν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ (συνελεύσει κε'.) παῤῥησίᾳ εἶπεν οὕτως· «ἡμεῖς δι' οὐδὲν ἄλλο ἀπεσχίσθημεν τῶν Λατίνων, ἀλλ' ἢ »ὅτι εἰσὶν, οὐ μόνον σχισματικοὶ, ἀλλὰ καὶ αἱρετικοί.» Δι' ὃ οὐδὲ πρέπει ὅλως ἑνωθῆναι αὐτοῖς. Καὶ ὁ μέγας δὲ Ἐκκλησιάρχης Σίλβεστρος (τμήμ. θ'. κεφ. ε'.) ἔλεγεν· «Ἡ τῶν Λατίνων διαφορὰ, αἵρεσίς ἐστι, καὶ οὕτως εἶχον αὐτὴν οἱ πρὸ ἡμῶν.» Λοιπὸν ὄντας ὁμολογουμενον, πῶς οἱ Λατῖνοι εἶναι παμπάλαιοι αἱρετικοὶ, ἐν πρώτοις εὐθὺς ἀπὸ τοῦτο εἶναι ἀβάπτιστοι, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἀνωτέρω, καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἁγίους, Κυπριανὸν καὶ Φιρμιλιανόν. Διατὶ λαϊκοὶ γενόμενοι, μὲ τὸ νὰ ἐξεκόπησαν ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δὲν ἔχουσι πλέον μὲ λόγου τους τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ὀρθόδοξοι Ἱερεὶς τελειόνουσι τὰ μυστήρια. Ἓν τοῦτο ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον, τόσον εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἀναντίῤῥητον, ὅσον εἶναι ἰσχυροὶ καὶ ἀναντίῤῥητοι οἱ Κανόνες τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ, ὡσὰν ὁποῦ ἔλαβον, καὶ ἔχουν μάλιστα τὸ κῦρος ἀπὸ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν ς'. σύνοδον. β'. οἱ Λατῖνοι εἶναι ἀβάπτιστοι, διατὶ δὲν φυλάττουσι τὰς τρεῖς καταδύσεις εἰς τὸν βαπτιζόμενον, καθὼς ἄνωθεν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παρέλαβεν. Οἱ προγενέστεροι Λατῖνοι, καινοτομήσαντες πρῶτοι τὸ Ἀποστολικὸν βάπτισμα, ἐπίχυσιν ἐμεταχειρίζοντο, ἤγουν ὀλίγον τι ὕδωρ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ παιδὸς χύνοντες, τὸ ὁποῖον εἰσέτι καὶ νῦν εἰς κάποιους τόπους ἐνεργεῖται, οἱ δὲ περισσότεροι μὲ δέσμην ἀπὸ τρίχας χοίρου, τρεῖς φοραὶς ῥίπτουσιν ὀλίγας ῥανίδας νεροῦ εἰς τοῦ βρέφους τὸ μέτωπον. Εἰς ἄλλους δὲ τόπους, καθὼς ἡμῖν ἀνήγγειλεν ἐκεῖθέν τις πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψας, ὀλίγον τι βαμπάκι (καθένας δὲ ἠξεύρει, πόσον νερὸν ἠμπορεῖ νὰ σηκώσῃ τὸ βαμπάκι) λέγει, βουτήσαντες εἰς τὸ ὕδωρ, χρίουσι μὲ ἐκεῖνο τὸ παιδίον, καὶ τὸ βαπτίζουσι. Λοιπὸν ἀβάπτιστοι οἱ Λατῖνοι, διατὶ δὲν κάνουσι τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις. κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν. Περὶ τούτων τῶν τριῶν καταδύσεων πόσον εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ ἀπαραίτητοι εἰς τελείωσιν τοῦ βαπτίσματος, δὲν λέγομεν. Ὅποιος ἀγαπᾷ, ἂς ἀναγνώσῃ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην ἂς ἀναγνώσῃ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ πολυμαθεστάτου καὶ σοφωτάτου Εὐστρατίου τοῦ Ἀργέντου. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ν'. Ἀποστολικὸν Κανόνα θέλομεν εἰπῇ, ὅσα ἡ νῦν χρεία ἀπαιτεῖ. Εἰ δὲ καί τις ἐξ αὐτῶν τῶν Λατίνων, ἢ καὶ τῶν Λατινοφρόνων, ἤθελε προβάλῃ τὰς τρεῖς ἐπικλήσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, δὲν πρέπει νὰ καμόνηται πῶς ἀλησμόνησεν ἐκεῖνα ὁποῦ ἤκουσεν ἀνωτέρω ἀπὸ τὸν Ἱερὸν Φιρμιλιανὸν, καὶ ἀπὸ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον· ἤγουν πῶς εἶναι ἀργὰ δηλαδὴ καὶ ἀνενέργητα τὰ ὑπέρθεα ἐκεῖνα ὀνόματα, προφερόμενα ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν τὰ στόματα. Διατὶ, ἂν οὕτω δὲν εἶναι, βεβαιότατα πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι καὶ τὰ κακογραίδια κάμνουσι θαύματα, μὲ τὸ νὰ ἐπᾴδουσι τὰ θεῖα ὀνόματα. Ὅταν λοιπὸν οἱ Λατῖνοι, καὶ ὡς αἱρετικοὶ βάπτισμα δὲν δύνανται νὰ τελειώσουν, διατὶ ἀπώλεσαν τὴν τελεταρχικὴν χάριν, καὶ κοντὰ εἰς τοῦτο, ἔτι καὶ τὸ Ἀποστολικὸν ἀνέτρεψαν βάπτισμα τῶν τριῶν καταδύσεων. Λοιπὸν, λέγω, ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται τὸ τῶν Λατίνων ῥάντισμα, ἂς στοχασθοῦν τί ἔχουν νὰ ἀποκριθοῦν εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ Κανόνος, καὶ ἔτι τοῦ ἑξῆς μζ'. Ἠξεύρω τί προβάλλουσιν οἱ ἄμισθοι δεφένσορες τοῦ Λατινικοῦ ψευδοβαπτίσματος. Προβάλλουσι γὰρ ὅτι μὲ μῦρον ἐσυνείθισεν ἡ Ἐκκλησία μας νὰ δέχηται τοὺς ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντας. καὶ εὑρίσκεται καὶ κάποια διατύπωσις, ὁποῦ διαλαμβάνει τί λογῆς νὰ τοὺς δεχώμεθα. Καὶ πρὸς ταῦτα ἁπλᾶ καὶ δίκαια ἀποκρινόμεθα ταῦτα. Ὅτι φθάνει, ὁποῦ ὁμολογεῖς, πῶς μὲ μῦρον τοὺς ἐδέχετο. Λοιπὸν εἶναι αἱρετικοί. Διὰ τί γὰρ μὲ μῦρον, ἂν δὲν ἦσαν αἱρετικοί; λοιπὸν ὄντων ὁμολογουμένως αἱρετικῶν, δὲν εἶναι πιθανὸν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡ ὀρθόδοξος καὶ Ἀποστολικὴ ἤθελεν ἐπίτηδες νὰ ἀθετῇ τοὺς Ἀποστολικοὺς τούτους Κανόνας, καὶ τοὺς συνοδικοὺς ὁποῦ προεστημειώσαμεν. Ἀλλὰ καθὼς φαίνεται, καὶ καθὼς εἶναι πρέπον νὰ πιστεύσωμεν, κάποιάν τινα μεγάλην οἰκονομίαν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τοὺς Λατίνους ἡ Ἐκκλησία, ἔχουσα καὶ παράδειγμα εἰς τὸν σκοπόν της τὴν μεγάλην ἐκείνην καὶ ἁγίαν Οἰκουμενικὴν σύνοδον τὴν δευτέραν. Οἰκονόμησε γὰρ ἡ β'. σύνοδος, ὡς εἴπομεν, καὶ ἐδέχθη τὸ βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν. μὲ σκοπὸν καὶ ἐλπίδα τῆς ἐκείνων ἐπιστροφῆς τε καὶ ἐπιγνώσεως, καὶ διὰ νὰ μὴ γένουν ἀγριώτεροι θῆρες κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡσὰν ὁποῦ ἦσαν καὶ πλῆθος ὑπέρπολυ, καὶ δυνατοὶ κατὰ τὰ ἔξω πράγματα. Καὶ τοῦ σκοποῦ τούτου, καὶ τῆς ἐλπίδος ἐπέτυχον. Διότι μὲ τὴν οἰκονομίαν ταύτην καὶ ἡμερώτεροι ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἐγένοντο, καὶ τόσον πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἐπεστράφησαν, ὥστε ὁποῦ εἰς ὀλίγους χρόνους, ἢ τελείως ἐξέλιπον, ἢ πολλὰ ὀλίγοι ἔμειναν. Οἰκονόμησαν λοιπὸν ὁμοίως καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, καὶ ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων, κατὰ τὸν δεύτερον μάλιστα τρόπον, διατὶ ὁ παπισμὸς τότε ἤκμαζε, καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις τῶν τῆς Εὐρώπης βασιλέων εἶχεν εἰς τὰς χεῖράς του, τὸ δὲ βασίλειον τὸ ἰδικόν μας ἔπνεε τὰ λοίσθια. Ὅθεν ἦτο ἀνάγκη, ἂν ἡ οἰκονομία αὐτὴ δὲν ἐγίνετο, νὰ ἐγείρῃ τὰ Λατινικὰ γένη ὁ Πάπας κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν, νὰ αἰχμαλωτίζουν. νὰ φονεύουν. καὶ ἄλλα μύρια εἰς αὐτοὺς νὰ κάμνουν δεινά. Ἀλλὰ τώρα ὁποῦ κακὰ τοιαῦτα δὲν δύνανται εἰς ἡμᾶς νὰ κάμνουν, μὲ τὸ νὰ ἐπέστησεν εἰς ἡμᾶς ἡ θεία πρόνοια φύλακα τοιοῦτον, ὁποῦ καὶ αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀγερώχων εἰς τέλος κατέβαλε τὴν ὀφρῦν, τώρα, λέγω, ὁποῦ τίποτε καθ' ἡμῶν δὲν ἰσχύει ἡ λύσσα τοῦ παπισμοῦ, τί πλέον οἰκονομία χρειάζεται; ἡ οἰκονομία γὰρ ἔχει μέτρα καὶ ὅρια, καὶ δὲν εἶναι παντοτινὴ καὶ ἀόριστος. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας λέγει· «Ὁ κατ' οἰκονομίαν ποιῶν τι, οὐχ ὡς ἁπλῶς καλὸν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὡς πρὸς καιρὸν χρειῶδες (ἑρμηνεία εἰς τὸ ε'. 11. τῆς πρὸς Γαλάτ.)» Ἱκανῶς οἰκονομήσαμεν, λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀθαν. ἐγκωμίῳ. μήτε τὸ ἀλλότριον προσλαμβάνοντες, καὶ τὸ ἡμέτερον

θαίρηται, ἐπειδὴ μὲ τὸν δεύτερον αὐτὸν ἀναβαπτισμὸν, ἀνασταυρόνει καὶ παραδειγματίζει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἀδύνατον λέγει ὁ Παῦλος, καὶ δευτερόνει τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, τοῦ ὁποίου πλέον ὁ θάνατος δὲν κυριεύει [Ἑβρ. ς΄. 4. Ῥωμ. ς΄. 5.] κατὰ τὸν ἴδιον Παῦλον. (1) Ὁμοίως καὶ ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος δὲν ἤθελε βαπτίσῃ μὲ τὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας βάπτισμα τὸν μεμολυσμένον, ἤτοι βαπτισθέντα παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἤγουν τῶν αἱρετικῶν, ἃς καθαίρηται, ἐπειδὴ καὶ περιπαίζει τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, νομίζωντας κακῶς καὶ σφαλερῶς, ὅτι τὸ μεμολυσμένον καὶ συγχαμερὸν βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν εἶναι τύπος τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδέχεται αὐτὸ, καὶ ἔχει ἴσον μὲ τὸ βάπτισμα τῶν ὀρθοδόξων. Καὶ πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ καὶ δὲν διακρίνει τοὺς ἀληθεῖς ἱερεῖς τῶν ὀρθοδόξων ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς ἱερεῖς τῶν αἱρετικῶν ἀλλ' ἐξίσου καὶ τοὺς δύω ὡς ἀληθεῖς ἀποδέχεται. Οὔτε γὰρ τὸ μυταρὸν βάπτισμα τῶν κἰρετικῶν κάμνει Χριστιανοὺς ἀληθεῖς τοὺς εἰς αὐτὸ βαπτιζομένους, οὔτε ἡ χειροτονία αὐτῶν κάμνει ἀληθεῖς ἱερεῖς τοὺς χειροτονουμένους, κατὰ τὸν ξή Ἀποστολικόν. Σημειώσαι δὲ ὅτι, ὡς εἴπομεν, εἰς τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου τὸ ἅγιον Βάπτισμα γίνεται. «Ὅσοι γὰρ, φησὶν ὁ Παῦλος, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν.» Καὶ. «συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον.» Καὶ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ σταυρὸς βάπτισμα ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, εἰπόντος, «Τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. [Ῥωμ. ς΄. 9. Ματθ. κ΄. 22—23.]» Καὶ πάλιν· «Βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ!» [Λουκᾶς ιβ΄. 50.].

φθείροντες, ὃ κακῶν ὄντως ἐστὶν οἰκονόμων. Ἔτσι λέγω καὶ ἐγώ. Βέβαια κακὴ οἰκονομία εἶναι αὐτὴ, ὅταν διὰ μέσου αὐτῆς οὔτε τοὺς Λατίνους ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν, καὶ ἡμεῖς παραβαίνομεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἱερῶν Κανόνων, καὶ δεχόμεθα τῶν αἱρετικῶν τὸ ψευδοβάπτισμα. «Οἰκονομητέον γὰρ ἔνθα μὴ παρανομητέον,» λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος. Ὅτι δὲ οἰκονομικῶς ἔγινεν ἡ διατύπωσις ἐκείνη, ἀπὸ τοῦτο εἶναι φανερὸν, ὅτι ἕως τότε οἱ Ἀνατολικοὶ ἐβάπτιζον τοὺς ἐπιστρέφοντας Δυτικοὺς, καθὼς αὐτὸ τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ἐν Λατεράνῳ τῆς Ῥώμης τοπικὴ σύνοδος, γενομένη κατὰ τὸ ασιε΄. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Λέγει γὰρ αὐτὴ εἰς τὸν δ΄. Κανόνα της, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ δὲν ἐλειτούργουν ἐκεῖ ὁποῦ ἤθελε λειτουργήσῃ πρότερον Δυτικὸς, ἂν δὲν ἔκαμνον πρῶτον ἁγιασμὸν, πρὸς καθαρισμόν. Καὶ ἔπειτα λέγει, ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἀνατολικοὶ ἀνεβάπτιζον καὶ τοὺς προσερχομένους τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς μὴ ἔχοντας δηλαδὴ βάπτισμα ἅγιον καὶ Ἀποστολικόν. (Ὅρα Δοσιθ. σελ. 8. 24. τῆς Δωδεκαβίβλου) Λοιπὸν, ὅταν ἕως τότε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων ἐχθρῶν, οἱ Ἀνατολικοὶ τοὺς ἐβάπτιζον, δῆλον, ὅτι διὰ μεγάλην οἰκονομίαν ὕστερον ἐμεταχειρίσθηκαν τὸν τοῦ Μύρου τρόπον, ἐπειδὴ δὲν συνέφερεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀσθένειαν τοῦ ἡμετέρου γένους, νὰ ἐξάψουν ἐπιπλέον τὴν μανίαν τοῦ παπισμοῦ, καὶ μὲ τοῦτο ἀκόμη, ὡσὰν ὁποῦ τότε κατήργησαν καὶ ἄχυρα ἐποίησαν τὰ ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ κακῶς γενόμενα, καὶ πολὺς διὰ ταῦτα ἦτο ὁ Λατινικὸς βρασμός. Ὥστε, τῆς οἰκονομίας παρελθούσης, ἡ ἀκρίβεια, καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες πρέπει νὰ ἔχουν τὸν τόπον τους.

(1) Δὲν λέγει λοιπὸν ὀρθῶς ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ιθ΄. κανόνος τῆς ά. ἢ καὶ ἄλλοι τυχὸν τοῦ Βαλσαμῶνος ὁμόφρονες, ὅτι πρέπει νὰ βαπτίζωνται δευτέραν φορὰν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ὄντες πρότερον ὀρθόδοξα βαπτισμένοι, ὕστερον ἔγιναν αἱρετικοὶ, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπιστρέψουν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Φέροντες εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα. καὶ τὸν ιθ΄. τῆς ά. ὁποῦ λέγει. "Ὅτι οἱ Παυλιανίσαντες, ὅταν προσφύγουν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν. πρέπει νὰ ἀναβαπτίζωνται· δὲν λέγουσι, λέγω, οὔτοι ὀρθῶς διὰ τρία αἴτια· ά. διατὶ μὲ τὸν ἀναβαπτισμὸν τοῦτον ὁποῦ αὐτοὶ θέλουσι, δύω βαπτίσματα εἰσάγουσιν ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἤτις ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως ἓν ὁμολογεῖ τὸ βάπτισμα, λαμβάνουσα τὴν ἀφορμὴν τῆς τοιαύτης ὁμολογίας ἀπὸ τὸν Παῦλον εἰπόντα. «εἷς Κύριος, μία Πίστις, ἓν Βάπτισμα.» [Ἐφ. δ΄. 4). Καὶ ὅσον τὸ κατ' αὐτοὺς ἀνασταυρόνουσι μὲ τὸν ἀναβαπτισμὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον δευτερόνουσιν, ὅπερ ἐστὶν ἀσεβέστατον. «Ἑκουσίως γὰρ, φησὶν, ἁμαρτανόντων ἡμῶν, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία· ἤτοι σταυρὸς, καὶ τὸ τοῦ »σταυροῦ ἀντίτυπον βάπτισμα» (Ἑβρ. ι΄.) κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (ὁμιλ. κ΄. πρὸς Ἑβρ.) μιᾷ γὰρ θυσίᾳ, λέγει, τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους, (Ἑβρ. ι΄.) καὶ ἀδύνατον τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας. «εἶτα παραπεσόντας (ὀηλονότι Ἰουδαϊσμῷ καὶ »ἁπλῶς αἱρέσει, κατὰ τὸν Χρυσόστομον), πάλιν διὰ μετανοίας ἀνα»καινίζειν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ» (Ἑβρ. ς΄.) »β΄. ὅτι ὁ Ἀποστολικὸς οὗτος Κανὼν, ὃν εἰς μαρτυρίαν τῆς γνώμης αὐτῶν φέρουσι, δὲν λέγει διὰ τοὺς ὀρθοδόξους πρότερον βαπτισθέντας, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπὸ γεννήσεως αἱρετικοὺς ὄντας, καὶ παρ' αὐτῶν μεμολυσμένους, εἶτα πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐλθόντας. Ὅθεν καὶ δὲν λέγει νὰ ἀναβαπτίζωμεν αὐτοὺς. ὡς πρότερον ὄντας βεβαπτισμένους, ἀλλὰ νὰ βαπτίζωμεν, (ἐὰν γὰρ, φησὶ, μὴ βαπτίσῃ) ὡς μὴ ὄντας ποτὲ ὀρθοδόξως βεβαπτισμένους. Ὁ δὲ ιθ΄. τῆς ά. λέγων νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ Παυλιανίσαντες, Παυλιανίσαντας ὀνομάζει τοὺς ἀπὸ γεννήσεως ἔχοντας τὴν αἵρεσιν τοῦ Παύλου, καὶ ὄχι τοὺς ὕστερον γενομένους τοιούτους (εἰ καὶ τοιοῦτόν τι φαίνεται νὰ σημαίνῃ ἡ λέξις τοῦ παυλιανίζω). ἐπειδὴ ἡ Οἰκουμενικὴ ς΄. σύνοδος ἐν τῷ ἡέ. αὐτῆς κανόνι, ἐνθυμουμένη αὐτὸν τὸν ἴδιον κανόνα τῆς α΄. τὸ, Παυλιανισάντων, εἰς τὸ, Παυλιανιστῶν μετέβαλεν, ὁμοίως ὀηλονότι μὲ τὸ Δονατιστῶν, καὶ Μοντανιστῶν, τὰ ὁποῖα ὀνόματα φανερόνουσι τὴν ἀπὸ γεννήσεως αἵρεσιν μᾶλλον καὶ ὄχι τὴν ὕστερον γενομένην. Καθὼς καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Βαλσαμὼν, ἀλλὰ καὶ ὁ Ζωναρᾶς, κατὰ τὸ νόημα τοῦτο ἑρμηνεύουσι τὸν κανόνα, ὡς θέλομεν ἰδῇ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐκείνου. Εἰ δὲ καὶ ὁ Κανὼν αὐτὸς ἐμεταχειρίσθη, τὴν λέξιν τοῦ ἀναβαπτίζω, τὸ ὁποῖον φανερόνει τὸ, δευτέραν φορὰν βαπτίζω, ἀλλὰ τὴν ἐμεταχειρίσθη ὄχι κυρίως, ἀλλὰ καταχρηστικῶς· ἀναφέροντας δηλαδὴ τὸ βάπτισμα τὸ ἐδικόν μας πρὸς τὸ βάπτισμα τοῦ αἱρετικοῦ Παύλου. Καθὼς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν μζ΄. κανόνα τὴν αὐτὴν λέξιν ἐμεταχειρίσθη τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, ὄχι πῶς ἦτο ἀληθὲς βάπτισμα ἐκεῖνο, ἀλλὰ καθὼς ἐκεῖνοι οἱ αἱρετικοὶ τὸ ὠνόμαζον. Καθὼς καὶ ὁ Παῦλος εἶπε Θεοὺς καὶ Κυρίους τοὺς τῶν Ἑλλήνων θεοὺς, ὄχι πῶς ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ θεοὶ, ἀλλὰ καθὼς ἐκεῖνοι τοὺς ὠνόμαζον (ά. Πρὸς Κορινθ. η΄.). Καὶ γ΄. ὅτι, ἂν ἦτο συγκεχωρημένον νὰ βαπτίζωνται πάλιν οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ γένουν αἱρετικοὶ ἢ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν. διὰ τί ἡ ἰδία πρώτη σύνοδος ἐν τῷ ιά. καὶ ιθ΄. αὐτῆς Κανόνι, διορίζει, ὅτι οἱ ἀρ-

Τῆς ς'. πζ'., τῆς Ἁγκ. κ'. τῆς Καρθαγέν. ιγ'. Βασ. θ'. κα'. λέ. καὶ οζ'.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'.

Ε. τις Λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβαλὼν, ἑτέραν λάβοι, ἢ παρὰ ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω. (1)

νηθέντες εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ, νὰ κάμνουν τόσους χρόνους ἀκροώμενοι, καὶ τόσους ὑποπίπτοντες. εἰς καιρὸν ὁποῦ ἦτο δυνατὸν νὰ τοὺς βαπτίσῃ δευτέραν φορὰν, καὶ ἔτσι καὶ αὐτοὺς νὰ καθαρίσῃ ἀπὸ τὴν ἄρνησιν, καὶ αὐτὴ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τόσους κόπους καὶ φροντίδας τῆς τούτων ψυχικῆς διορθώσεως; Διὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ αἴτια δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ βαπτίζῃ τινὰς δευτέραν φορὰν τὸν ἀληθῶς βεβαπτισμένον, κατὰ τὸν μζ'. τοῦτον Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νζ'. τῆς Καρθαγ. Ἂν καὶ παρὰ αἱρετικῶν ἐμολύνθη, ἐπειδὴ καὶ μένει τὸ πρῶτον βάπτισμα, ὅτι τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμεταμέλητα. Δι' ὃ καὶ ὁ λέ. τῆς ἐν Καρθ. δὲν συγχωρεῖ νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ καθαιρεθέντες Κληρικοὶ διὰ ἐγκλήματα, καὶ οὕτω πάλιν νὰ προβιβάζωνται εἰς ἱερωσύνης βαθμόν. Καθαρίζεται δέ τις ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς αἱρέσεως, μὲ τὸν ἀναθεματισμὸν τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, μὲ μετάνοιαν ἀξιόλογον, μὲ τὴν διάταξιν τῶν Ἱλαστικῶν εὐχῶν τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία ἀναγινώσκει εἰς τοὺς ἀρνησαμένους, καὶ τελευταῖον μὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἁγίου Μύρου. Ὕστερον δὲ ἀπὸ τὴν πρέπουσαν δοκιμασίαν, καὶ Κανόνα τὸν διορισθέντα παρὰ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς, καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου. «Τὸ αἷμα γὰρ, φησὶ, τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (ά. Ἐπιστ. Ἰωάννου ά.). Τὰ δὲ παιδία τῶν Ἀγαρηνῶν ὁποῦ βαπτίζονται εἰς τὸ ἰδικόν μας βάπτισμα, ὄχι μὲ σκοπὸν εὐσεβῆ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ γίνωνται τὰ σώματα αὐτῶν νοσώδη, ἢ δυσώδη, ἀπεφασίσθη συνοδικῶς, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου κυρίου Λευκᾶ νὰ βαπτίζωνται δεύτερον, ἀνίσως ἤθελαν ἔλθῃ εἰς τὴν ἐδικήν μας πίστιν, ἐπειδὴ εἰς τὸ βάπτισμα αὐτῶν δὲν ἦτο σύμφωνος ἡ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν γονέων πίστις. Ὁμοίως πρέπει νὰ βαπτίζωνται καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἤθελαν βαπτισθῇ ἀπὸ ἀνίερον μὲν, σχηματισθέντα δὲ ψευδῶς. ὅτι εἶναι ἱερεύς. Καὶ πρὸς τούτοις ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἤθελαν βαπτισθῇ ἀπὸ λαϊκὸν ἐν καιρῷ κινδύνου, ἂν δὲν ἀποθάνουν, ἀλλὰ ζήσουν μετὰ ταῦτα. ἐπειδὴ κατὰ τὸν μζ'. τοῦτον Ἀποστολικὸν, εἰς μόνους τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Πρεσβυτέρους εἶναι ἄδεια νὰ βαπτίζουν, καὶ ὄχι εἰς λαϊκοὺς, κατὰ τὸν ά. τοῦ Βασιλείου, ὁποῦ λέγει, τοὺς παρὰ λαϊκῶν βαπτισθέντας βαπτίζομεν. Τὸ γὰρ ἐν καιρῷ κινδύνου καὶ κατὰ περίστασιν γινόμενον δὲν εἶναι νόμος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν ιζ'. τῆς ά. καὶ β'. τὰ αὐτὰ λέγει καὶ Βαλσαμὼν καὶ ὁ Βλάσταρις. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι κατὰ τὸν π'. τῆς Καρθ. καὶ πδ'. τῆς ς'. πρέπει νὰ βαπτίζωνται τὰ παιδία ἐκεῖνα ὁποῦ μήτε αὐτὰ ἠξεύρουν ἂν ἐβαπτίσθησαν διὰ τὸ ἀνήλικον, μήτε ἄλλοι μάρτυρες εὑρίσκονται βεβαιοῦντες, ὅτι ἐβαπτίσθησαν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ κδ'. τοῦ Νηστευτοῦ, περὶ τοῦ ἐν κινδύνῳ ὑπὸ ἀνίερου βαπτισθέντος νηπίου, ὅτι δηλαδὴ, ἐὰν αὐτὸ ζήσῃ, βαπτίζεται ὑπὸ ἱερέως. Καθ' ὅτι καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας Ἰουδαῖόν τινα, βαπτισθέντα ὑπὸ λαϊκοῦ ἐν καιρῷ ἀσθενείας θάνατον ἀπειλούσης, ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐξαρχῆς, ἀφ' οὗ πάλιν ἀνέζησεν, ὡς ἱστορεῖται ἐν τόμ. ιά. σελ. 188. τῆς Βυζαντίδος. Προσθέτομεν δὲ ἐδῶ, ὅτι, ἂν ὁ Λαϊκὸς ἐν καιρῷ ἀνάγκης δύναται νὰ τὰ βαπτίσῃ, δύναται ἀκολούθως καὶ νὰ τὰ μυρώσῃ, καὶ νὰ τὰ κοινωνήσῃ (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ νή. τῆς ς'.) Εἶναι δὲ γνώμη τινων. ὅτι τὰ ὑπὸ λαϊκῶν ἐν ἀνάγκῃ βαπτισθέντα νήπια, πρέπει νὰ μνημονεύωνται μετὰ τῶν ὀρθοδόξων, ἐὰν ἀποθάνουν, ὡς ἐν ἐλπίδι ὄντα Θείου ἐλέους τυχεῖν. Τὰ δὲ μὴ ἐν ἀνάγκῃ βαπτισθέντα παρὰ λαϊκοῦ καὶ ἀνιέρου, ὑποκρινομένου δὲ τὸν ἱερέα, ταῦτα ἀποθανόντα νὰ μὴ μνημονεύωνται. ἀβάπτιστα γάρ εἰσι. Σημείωσαι δὲ, ὅτι τοὺς Λατίνους δὲν λέγομεν ὅτι ἀναβαπτίζομεν, ἀλλ' ὅτι βαπτίζομεν. Ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα αὐτῶν ψεύδεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ οὐχ ὅλως ἐστὶ βάπτισμα, ἀλλὰ ράντισμα μόνον ψιλόν.

(1) Ἡ μὲν ἀκρίβεια, καὶ ἡ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις, ἐξίσου θέλει μήτε ὁ ἄνδρας νὰ χωρίζῃ τὴν γυναῖκά του, μήτε ἡ γυναῖκα τὸν ἄνδρα της. Ἐπίσης γὰρ ὁ Κύριος καὶ διὰ τὸν ἄνδρα, καὶ διὰ τὴν γυναῖκα εἶπεν· «Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.» Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται (Μάρκ. ι'. 11.), χωρὶς νὰ προσθέσῃ τὸ παρεκτὸς λόγου πορνείας ἢ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς μόνον, ἢ ἐπὶ τῆς γυναικὸς μόνον, ἀλλ' ἀφῆκε τοῦτο νὰ τὸ νοοῦμεν ἡμεῖς ἀδιαφόρως καὶ εἰς τοὺς δύω. Ἡ δὲ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια, εἰς μὲν τὸν ἄνδρα δίδει τὴν ἐξουσίαν νὰ χωρίζῃ τὴν γυναῖκά του, εὑρὼν αὐτὴν πορνευομένην, ἢ μοιχευομένην, ἡ δὲ γυναῖκα νὰ μὴ χωρίζῃ τὸν ἄνδρα, κἂν εὕρῃ αὐτὸν πορνεύοντα, ἢ μοιχεύοντα. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τὸν χωρίσῃ ἐπὶ λόγῳ πορνείας ἢ μοιχείας, καὶ ἐκεῖνος μὴ ὑποφέρωντας ὑπανδρευθῇ μὲ δευτέραν γυναῖκα, ἡ μὲν χωρήσασα αὐτὸν πρώτη γυναῖκα, ἐκείνη ἔχει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ τοιούτου χωρισμοῦ, ὁ δὲ ἄνδρας εἶναι ἄξιος συγχωρήσεως, διατὶ ἐδευτερογαμπανδρεύθη, καὶ ἡ δευτέρα αὐτοῦ, γυνὴ δὲν κατακρίνεται ὡς μοιχαλίς. Ταύτην τὴν συνήθειαν, ἤτις ἀπὸ τὸν Ῥωμαϊκὸν καὶ πολιτικὸν νόμον ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἀποδέχεται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Λέγει γάρ (Λόγῳ τῷ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους) «Τοὺς πολλοὺς καὶ κοινολαΐτας ἀνθρώπους βλέπω σφαλερῶς νοοῦντας διὰ τὴν σωφροσύνην. Καὶ τὸν νόμον ὁποῦ ἔχουσι περὶ αὐτῆς, τὸν βλέπω ἄνισον, καὶ ἀνώμαλον. Ἐπειδὴ, διὰ ποίαν ἀφορμὴν ὁ νόμος σύτὸς τὴν μὲν γυναῖκα παιδεύει, ἂν πορνεύσῃ, εἰς δὲ τὸν ἄνδρα δίδει ἄδειαν νὰ πορνεύῃ; Καὶ ἂν μὲν ἡ γυνὴ ἐπιβουλευθῇ τὴν κοίτην τοῦ ἀνδρὸς, κρίνεται ὡς μοιχαλὶς, ἂν δὲ ὁ ἄνδρας ἔχωντας τὴν γυναῖκά του, πορνεύσῃ μὲ ἄλλας γυναῖκας, εἶναι ἀνεύθυνος; δὲν δέχομαι τὴν νομοθεσίαν αὐτὴν, δὲν ἐπαινῶ τὴν συνήθειαν. Ἄνδρες ἦσαν ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔκαμαν τὸν νόμον αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο μόνον κατὰ τῶν γυναικῶν ἐνομοθέτησαν. Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νομοθέται τοῦ πολιτικοῦ τούτου νόμου, εἰς μὲν τοὺς πατέρας ἐνομοθέτησαν νὰ ἦναι τὰ τέκνα ὑπεξούσια, τὸ δὲ ἀσθενέστερον μέρος, ἤτοι τὴν μητέρα, γυναῖκα οὖσαν ἀσθενῆ, ἄφησαν ἀνεπιμέλητον, μὴ νομοθετήσαντες νὰ ἦναι τὰ τέκνα καὶ εἰς αὐτὴν ὑπεξούσια. Ὁ δὲ Θεὸς δὲν ἐνομοθέτησεν ἔτσι, ἀλλὰ λέγει, τίμα τὸν Πατέρα σου καὶ τὴν Μητέρα σου, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίαις, ἵνα εὖ σοι γένηται. (Ματθ. ιέ. Μάρκ. ζ'. Δευτερ. ν'. ε'. Ἔξοδ. κ'. Ἐκκλησ. γ'.) Καὶ, ὁ κακολογῶν Πατέρα ἢ Μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. Ἐξίσου καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ ἐπὶ τῆς μητρὸς, καὶ καὶ τὴν ὑπακοὴν ἐτίμησε, καὶ τὴν ὕβριν ἐπαίδευσε. Καὶ, εὐλογία πατρὸς, στηρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια. Βλέπετε τὴν ἰσότητα τῆς νομοθεσίας; ἕνας εἶναι ὁ

Ἑρμηνεία

«Ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος διέταξεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου «πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. Καὶ ὃς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται. [Ματθ. ε. 32. καὶ ιθ'. 7.] Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι ἀκολουθοῦντες τὴν διάταξιν τοῦ Κυρίου, λέγουσιν εἰς τὸν παρόντα αὐτῶν κανόνα· Ὅποιος λαϊκὸς ἤθελε χωρίσῃ τὴν γυναῖκά του χωρὶς λόγου πορνείας, ἤγουν μοιχείας, (ὁ γὰρ Εὐαγγελιστὴς ποιητὴς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός. Ἕνα χῶμα εἶναι καὶ οἱ δύω. Ἕνας νόμος εἶναι καὶ εἰς τοὺς δύω. Μία ἀνάστασις. Ἐξίσου ἀπὸ τὸν ἄνδρα, καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἐγεννήθημεν, καὶ ἓν χρέος ἀπὸ τὰ τέκνα εἰς τοὺς γονεῖς χρεωστεῖται. Πῶς λοιπὸν σὺ ὁ νομοθέτης ἄνδρας, ζητεῖς σωφροσύνην ἀπὸ τὴν γυναῖκα, σὺ δὲ οὐ σωφρονεῖς; πῶς ζητεῖς ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν δίδεις; πῶς ἔχοντας σῶμα ὅμοιον μὲ τὸ τῆς γυναικὸς, ἀνομοίως νομοθετεῖς; εἰ δὲ καὶ στοχάζεσαι τὰ ἐπὶ τῆς παρακοῆς κακὰ, ἥμαρτεν ἡ γυνή· ἀλλ' ἥμαρτε καὶ ὁ Ἀδάμ. Καὶ τοὺς δύω ὁ ὄφις ἠπάτησε, καὶ οὔτε ἡ γυνὴ εὑρέθη ἀσθενεστέρα εἰς τὸ νὰ ἀπατηθῇ οὔτε ὁ ἄνδρας δυνατώτερος εἰς τὸ νὰ μὴ ἀπατηθῇ. Εἰ δὲ καὶ στοχάζεσαι τὰ ἐπὶ τῆς ἀναπλάσεως καλὰ, ἤξευρε ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ τοὺς δύω ἔσωσε μὲ τὰ πάθη του. Ἔγινε διὰ τὸν ἄνδρα σάρξ; ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γυναῖκα. Ἀπέθανε διὰ τὸν ἄνδρα; ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ μὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ σώζεται. Νομίζεις ἴσως ὅτι ἐτίμησε τὸν ἄνδρα, ἐπειδὴ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαβίδ; ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Παρθένον γεννηθεὶς ἐτίμησε τὴν γυναῖκα. Ἔσονται, λέγει, οἱ δύω εἰς σάρκα μίαν, καὶ ἡ μία σὰρξ λοιπὸν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ὁμοτιμίαν. Ὁ δὲ Παῦλος καὶ εἰς τὸν ἄνδρα τὴν σωφροσύνην νομοθετεῖ· μὲ ποῖον τρόπον; τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστί. ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν. καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν (Ἐφεσ. ε.) Καλὸν εἶναι εἰς τὴν γυναῖκα νὰ ἐντρέπηται τὸν Χριστὸν, διὰ μέσου τῆς ἐντροπῆς ὁποῦ δείχνει εἰς τὸν ἄνδρα της; καλὸν εἶναι καὶ εἰς τὸν ἄνδρα νὰ μὴ ἀτιμάζῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, διὰ μέσου τῆς ἀτιμίας ὁποῦ κάμνει εἰς τὴν γυναῖκά του, πορνεύοντας ἀλλην. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος αὐτὸ τοῦτο μαρτυρεῖ ἐν τῇ ε. ὁμιλ. τῆς ά. πρὸς Θεσσαλ. Παρακαλῶ, λέγει, ἂς φυλαττώμεθα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Διατὶ καθὼς ἡμεῖς οἱ ἄνδρες παιδεύομεν τὰς γυναῖκάς μας, ὅταν προδώσουν τὴν τιμήν των εἰς ἄλλους, ἔτσι καὶ ἡμᾶς παιδεύουν, ἂν ὄχι οἱ νόμοι τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ὁ Θεὸς, ὅταν προδώσωμεν τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν μας. καὶ πορνεύσωμεν μὲ ἄλλας, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο. δηλαδὴ ἡ τῶν ἀνδρῶν ἁμαρτία μὲ ἄλλην, μοιχεία εἶναι. Μοιχεία γὰρ εἶναι, ὄχι μόνον τὸ νὰ μοιχευθῇ ἀπὸ ἄλλον ἡ ὑπανδρος γυνὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μοιχεύσῃ ἄλλην ὁ ὑπανδρευμένος ἀνήρ. Πρόσεχε ἀκριβῶς εἰς τοῦτο ὁποῦ σοῦ λέγω... Δὲν εἶναι μοιχεία τοῦτο μοναχὰ τὸ νὰ ἁμαρτήσουν οἱ ὑπανδρευόμενοι ἄνδρες εἰς γυναῖκα ὕπανδρον ξένην, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἁμαρτήσουν εἰς γυναῖκα ἀνύπανδρον, καὶ τοῦτο ὁμοίως μοιχεία εἶναι. Διατὶ, ἂν καὶ ἡ γυναῖκα ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν ἁμαρτήσουν δὲν εἶναι δεδεμένη μὲ ἄνδρα, ἀλλὰ σὺ ὁ ἁμαρτάνων εἶσαι δεδεμένος μὲ γυναῖκα. Καὶ διὰ τοῦτο τὸν νόμον ἐπαρέβης, καὶ ἀδίκησες τὴν ἰδίαν σου σάρκα. Διὰ τί γὰρ ἐσὺ παιδεύεις τὴν γυναῖκά σου, κἂν καὶ ἤθελε πορνευθῇ μὲ ἐλεύθερον ἄνδρα; βέβαια διατὶ εἶναι μοιχεία. καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ὁ πορνεύσας αὐτὴν δὲν ἔχει γυναῖκα, ἀλλὰ διατὶ ἡ γυναῖκά σου εἶναι δεδεμένη μὲ ἄνδρα. Λοιπὸν καὶ σὺ, ἐπειδὴ εἶσαι δεδεμένος μὲ γυναῖκα, ὅταν πορνεύσῃς μὲ ἐλευθέραν γυναῖκα, μοιχεία ὁμοίως εἶναι καὶ ἡ ἰδική σου αὕτη πορνεία· «Ὁ Ἀπολύσας. λέγει ὁ Κύριος, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας. ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμῶν, μοιχᾶται.» [Ματθ. ε. 32. ιθ'. 7]. Καὶ ἂν τοῦτο ἔτσι ἦναι, δὲν μοιχεύει πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχοντας τὴν γυναῖκά του, μὲ ἐλευθέραν γυναῖκα συμφθείρεται; ναί. Φανερὸν εἶναι εἰς τὸν κάθε ἕνα. Ὄχι μόνον δὲ ὁ Γρηγόριος, καὶ ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Βασίλειος δὲν ὑποφέρει νὰ ἀκολουθῇ εἰς τὴν συνήθειαν αὐτὴν, ἤτις ἀθετεῖ τὴν παραδεδομένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν. τόσον εἰς ἄλλα μέρη. ὅσον καὶ εἰς τὸν ιβ'. ὅρον τῶν Ἠθικῶν του. Λέγει δὲ καὶ εἰς τὸν λέ. αὐτοῦ Κανόνα. Ὅταν ἡ γυναῖκα ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα της, πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν διὰ ποίαν αἰτίαν τὸν ἄφησε, καὶ εἰ μὲν φανῇ ὅτι ἡ γυνὴ ἀλόγως. καὶ χωρὶς αἰτίαν ἀφῆκεν αὐτὸν, ὁ μὲν ἄνδρας νὰ ἦναι ἄξιος συγχωρήσεως, ἡ δὲ γυνὴ, κανόνος καὶ ἐπιτιμίου. ὡς αἰτία γινομένη τοῦ κακοῦ. Εὔλογος δὲ αἰτία τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀνδρογύνου ἄλλη κἀμμία δὲν εἶναι, εἰμὴ ἡ πορνεία, ἤ ἡ μοιχεία τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός. Ἀλλὰ καὶ ἡριζ'. Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ. κειμένη ἐν β.βλ. τῶν βασιλικῶν κή. τίτλ.ζ'. διορίζει, ὅτι ἐὰν ὁ ἄνδρας ἔχῃ γυναῖκα ἄλλην, ἢ εἰς τὴν πόλιν ὁποῦ εὑρίσκεται ἢ εἰς τὸ ὀσπήτιόν του. καὶ συμφθείρεται μὲ αὐτὴν, ἡ δὲ γνησία γυνὴ του ἤθελε τοῦ εἰπῇ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ ἐκείνην, καὶ ἐκεῖνος δὲν θέλει νὰ ἀπέχῃ, δίδεται ἄδεια νὰ λυθῇ ὁ γάμος διὰ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς γυναικὸς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταύτην ζηλοτυπίαν, ἄλλαι μὲν γυναῖκες τρώγουν φαρμάκι καὶ θανατόνονται, ἄλλαι χάνουσι τὰς φρένας των, ἄλλαι ἐγκρεμνίζονται, καὶ ἄλλαι ἄλλα ἀτοπώτατα πράττουν, καθὼς τὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἀκολουθοῦν καθημερινῶς εἰς κάθε σχεδὸν πόλιν, καὶ νῆσον, καὶ χωρίον. Διατὶ, καθὼς εἶναι μεστὸς ζήλου ὁ θυμὸς τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του, ὡς λέγει ὁ Σολομὼν (Παροιμ. ς'. 34.) καὶ οὐ φείσεται ἐν ἡμέρα κρίσεως. Οὐκ ἀνταλλάξεται οὐδενὸς λύτρου τὴν ἔχθραν, οὐδ' οὐ μὴ διαλυθῇ πολλῶν δώρων. Τοιουτοτρόπως (ἵνα μὴ λέγω καὶ περισσότερον) μεστὸς ζήλου εἶναι καὶ ὁ θυμὸς, ἤτοι ἡ καρδία τῆς γυναικὸς, διὰ τὸν πορνεύοντα ἄνδρα της. Πλὴν σημείωσαι ὅτι. ἀγκαλὰ καὶ ὁ Κύριος ἐσυγχώρησε νὰ χωρίζωνται οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των ἐπὶ λόγῳ πορνείας. ἤτοι μοιχείας· ὁ Ἀρχιερεὺς ὅμως δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ἄδειαν εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ δευτερογάμησουν, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀφίνῃ ἔτσι χωρισμένους εἰς πολὺ διάστημα καιρῶν, ἕως ὁποῦ τὸ πορνεῦσαν, ἤτοι μοιχευθὲν μέρος. νὰ μετανοήσῃ, νὰ προσπέσῃ, καὶ νὰ κάμῃ ὑπόσχεσιν ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς νὰ φυλάξῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἄλλου μέρους. καὶ οὕτω πάλιν νὰ ἑνόνωνται. Διατὶ καὶ ὁ Κύριος δὲν ἐσυγχώρησε νὰ χωρίζωνται ἁπλῶς διὰ μόνην τὴν μοιχείαν. ἀλλὰ κυρίως μὲν καὶ κατὰ πρῶτον λόγον διὰ τὸν ζῆλον. ὁποῦ ἀκολουθεῖ ἀπὸ τὴν τοιαύτην μοιχείαν, καὶ διὰ τὸν φόνον ὁποῦ ἐκ τοῦ ζήλου ἀκολουθεῖ. Κατὰ δὲ δεύτερον λόγον. καὶ διὰ τὴν σύγχυσιν καὶ νόθευσιν τῶν γενῶν, ὁποῦ ἕπεται ἐκ τῆς τοιαύτης μοιχείας. ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Ὥστε καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς ἐν Ἑρμηνείᾳ τοῦ θ'. καὶ κά. Κανόνος τοῦ Βασιλείου, δὲν ἀναγκάζεται μὲν ὁ ἀνὴρ, ἐὰν δὲν θέλῃ, εἰς τὸ νὰ ἔχῃ τὴν μοιχαλίδα γυναῖκά του, ἀλλ' ἐὰν θέλῃ, ἀποκριματίστως ἔχει ταύτην. καὶ συνοικεῖ μὲ αὐτήν. Τί λέγω ἀποκριματίστως; ἐπαινετὸς καὶ φρονιμώτατος εἶναι ὁ ἄνδρας ἐκεῖνος, ὁποῦ δεχθῇ πάλιν τὴν γυναῖκά του, καὶ πορνεύσασαν, (ἐπὶ ὑποσχέσει ὅμως νὰ μὴ ἁμαρτήσῃ εἰς τὸ ἑξῆς) διὰ δύω

ἀντὶ μοιχείας ἐνταῦθα, τὴν πορνείαν ἐξέλαβε. Καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸν δ'. τοῦ Νύσσης) καὶ πάρῃ ἄλλην ἐλευθέραν γάμου, ἂς ἀφορίζεται. Ὁμοίως ἂς ἀφορίζεται, καὶ ἐὰν, ἀφ' οὗ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του χωρὶς αἰτίαν πορνείας, πάρῃ ἄλλην γυναῖκα χωρισμένην καὶ αὐτὴν οὖσαν ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, χωρὶς λόγου πορνείας, ἤγουν μοιχείας. Ταῦτα δὲ ὁποῦ εἴπομεν διὰ τὸν ἄνδρα, πρέπει νὰ νοοῦνται καὶ διὰ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὁποῦ ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα της, ἄνευ λόγου πορνείας, καὶ πάρῃ ἄλλον. Ὅποιος δὲ ἄνδρας, ἢ γυναῖκα, χωρισθοῦν ἄνευ εὐλόγου αἰτίας αἴτια. Πρῶτον διὰ τὴν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν ὁποῦ δείχνει εἰς τὴν ἰδίαν σάρκα του, λέγω! δὴ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, μιμούμενος αὐτὸν τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων Θεὸν, ὅστις καὶ μοιχαλίδα οὖσαν πρότερον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ πορνεύουσαν εἰς τὰ εἴδωλα, κατεδέχθη νὰ τὴν κάμῃ νύμφην του διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, καὶ νὰ τὴν σώσῃ διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ ἑνώσεως. Καὶ καθὼς φρονίμου ἀνδρὸς ἴδιον εἶναι, ὅταν πληγωθῇ κἀνένα του μέλος νὰ μὴ τὸ ἀποκόψῃ, ἀλλὰ νὰ σπουδάζῃ νὰ τὸ ἰατρεύῃ· ἔτσι φρονίμου ἀνδρὸς ἴδιον εἶναι, ὅταν ἁμαρτήσῃ τὸ ἴδιον μέλος του, ὁποῦ εἶναι ἡ γυνὴ, νὰ μὴ τὸ χωρίζῃ, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐπιμελῆται μᾶλλον καὶ νὰ τὸ θεραπεύσῃ διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς. Καὶ δεύτερον, διατὶ ἡ τοιαύτη ἀκαθαρσία ὁποῦ μεταξὺ τοῦ ἀνδρογύνου ἠκολούθησε, κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ, καὶ ἐξ αἰτίας προτέρων ἁμαρτιῶν αὐτῶν ἠκολούθησε. (Καὶ ἂς ἐξετάζῃ ὁ καθεὶς τὴν συνείδησίν του, καὶ θέλει εὕρῃ τὸν λόγον μας ἀληθῆ). Ὅθεν καὶ τὰ δύω μέρη πρέπει νὰ ὑπομένουν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ ὄχι νὰ ἀποχωρίζωνται. Καὶ ἂν ὁ Ἀπόστολος λέγῃ ὁ πιστὸς ἄνδρας πρέπει νὰ συνοικῇ μὲ τὴν ἄπιστον γυναῖκα, καὶ ἀντιστρόφως ἡ πιστὴ γυνὴ μὲ τὸν ἄπιστον ἄνδρα, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἀμφοτέρων. Τί γὰρ εἶδας, λέγει, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα »σώσεις, καὶ τί εἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις ; [α'. Κορινθ. ζ'. 16] πόσον μᾶλλον πρέπει νὰ συνοικῇ, καὶ νὰ μὴ χωρίζηται τὸ ἀνδρόγυνον, καὶ πορνείας ἀκολουθησάσης, εἰς καιρὸν ὁποῦ δὲν τὸ χωρίζει ἡ χεῖρων πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ἀσέβεια ; Ταῦτα δὲ ὁποῦ εἴπομεν περὶ τοῦ ἀνδρὸς, νοοῦνται παρομοίως καὶ περὶ τῆς γυναικός. Εἰ δὲ καὶ ὁ Παροιμιαστὴς λέγῃ· «Ὁ κατέχων μοιχα»λίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής·» [Παροιμ. ιη'.22.] τὸ ρητὸν τοῦτο τῆς σκληρότητος καὶ ἀποτομίας τοῦ παλαιοῦ Νόμου εἶναι, καὶ ὄχι τῆς ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος τοῦ γλυκυτάτου Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου. Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ ἡ παλαιὰ Γραφὴ, μὲ τὸ στόμα τοῦ Μαλαχίου λέγει· «Γυναῖκα νεότητός σου μὴ ἐγκατα»λίπῃς, ἀλλὰ ἐὰν μισήσας ἐξαποστείλῃς, καλύψει ἀσέβεια τὰ ἐν»θυμήματά σου, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.» (Μαλαχ. β'. 15. 16.) Ἂν δὲ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, δὲν ἦναι τρόπος, οὔτε κἄμμία μηχανὴ, νὰ ἑνωθῇ εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ἀνδρόγυνον, τὸ μὲν ἀθῷον μέρος ἐξ ἀνάγκης μεγάλης ἠμπορεῖ νὰ δευτερογάμησῃ, ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ τὸ πορνεῦσαν μέρος, καὶ αἴτιον γινόμενον τοῦ τοιούτου χωρισμοῦ. Τοῦτο γὰρ ἀντὶ τῶν β'. ὑμεναίων, καὶ γαμηλίων ᾀδῶν, πρέπει μᾶλλον νὰ θρηνῇ καὶ νὰ κλαίῃ διὰ τὴν ἁμαρτίαν του, καὶ εἰς σκότος λύπης, καὶ χηρείας ζωντανῆς νὰ εὑρίσκηται, ὅτι οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν αὐτὸ διεχώρισε. Τί λέγω ; καὶ ζημίαν τῶν ὑπαρχόντων του πρέπει νὰ λαμβάνῃ τὸ μέρος ἐκεῖτο, ὁποῦ ἔγινεν αἴτιον τοῦ χωρισμοῦ, καθὼς οἱ βασιλικοὶ νόμοι προστάζουσι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγ. εἰς τὸ, γυνὴ δέδεται νόμῳ κτ.), τὸ δὲ νὰ μὴ ὑπανδρεύηται τὸ μοιχευθὲν μέρος τοῦ ἀνδρογύνου, συμπεραίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ιη'. Νεαρὰν τοῦ Λέοντος. Προστάζει γὰρ αὕτη, ὅτι ὁ μὲν ἄνδρας τῆς μοιχευθείσης νὰ περνῇ τὴν προῖκά της, ἡ δὲ μοιχευθεῖσα νὰ βάλλεται εἰς Μοναστήριον, καὶ νὰ ἀναγκάζηται καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ εἰς τὸ νὰ γίνηται Μοναχή. Ὅσα δὲ πράγματα εἶχε παράνω ἀπὸ τὴν προῖκά της, νὰ τὰ διαμοιράζουν τὰ παιδία της καὶ τὸ Μοναστήριόν της· ἢ ἂν δὲν ἔχῃ παιδία, νὰ τὰ πέρνουν οἱ γονεῖς της καὶ συγγενεῖς. Καὶ ἡ ριζ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ προστάζει, ὅτι, ἐὰν ὁ ἀνὴρ τῆς διὰ τὴν μοιχείαν ἐν Μοναστηρίῳ φυλαττομένης ἀποθάνῃ ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύω χρόνους πρὸ τοῦ νὰ τὴν πάρῃ πάλιν, αὐτὴ νὰ γίνεται καλογραία, (καὶ ὄχι· δηλ. νὰ δευτεροϋπανδρεύεται). Ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ λαμβάνῃ πάλιν ὁ ἄνδρας τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του, μάρτυρες, ἕνθα μὲν ὁ Ἀρμενόπουλος (βιβλ. ς'. τίτλ. β'.), ἕνθα δὲ ὁ ἱερὸς Φώτιος (τίτλ. ά. κεφ. β'.) λέγων· Ἡ ρλδ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (τεθεῖσα ἐν βιβλ. κη'. τῶν βασιλικῶν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα) διορίζει, ὅτι δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ ἀναλάβῃ τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του ἀνάμεσα εἰς δύω χρόνους, ἀφ' οὗ ἐμοιχεύθη, καὶ καταδικασθεῖσα ἐβλήθη εἰς Μοναστήριον διὰ τὴν μοιχείαν, καὶ νὰ συνοικῇ μὲ αὐτὴν, ἔχει κάθε ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν, χωρὶς νὰ φοβῆται τελείως κἀνένα κίνδυνον διὰ τοῦτο, καὶ χωρὶς νὰ βλάπτηται ὁ γάμος ἀπὸ τὴν προλαβοῦσαν ἁμαρτίαν καὶ χωρισμόν. Λέγει δὲ ἐν τῷ περὶ παρθενίας καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι, ἐὰν ἡ ἀφεθεῖσα γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της μετανοήσῃ καὶ διορθώσῃ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἀφέθη, πρέπει νὰ εὐσπλαγχνίζηται ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν διόρθωσίν της καὶ νὰ λαμβάνῃ πάλιν αὐτὴν, ὡς ἴδιόν του μέλος. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιγ'. τῆς ς'. Κανὼν συγχωρεῖ, ἐὰν προαιρῆται, νὰ λαμβάνῃ πάλιν τὴν ἰδίαν γυναῖκά του ὁ στρατιώτης, κἂν αὐτὴ ἐπῆρεν ἄλλον ἄνδρα, διὰ τὴν πολυχρόνιον ἐκείνου ξενιτείαν. Ὁμοίως καὶ ὁ ηʹ. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. φαίνεται ὅτι συγχωρεῖ τὸν ἱερέα, ἐὰν θέλῃ νὰ συζῇ μὲ τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του, νὰ καθαιρῆται ὅμως. Σημειωσαι δὲ, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ κάθε ἕνας νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν περὶ μοιχείας, ἀλλὰ μόνον πέντε πρόσωπα διωρισμένα, καὶ αὐτὰ νὰ ἦναι οἰκειότατα τῆς γυναικὸς καὶ ἐγγύτατα· δηλαδὴ πατὴρ, ἀδελφὸς, θεῖος ἀπὸ πατρὸς, καὶ θεῖος ἀπὸ μητρὸς, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα πάντων ὁ ἄνδρας της. Συνισταμένου δὲ τοῦ γάμου, ἄλλος τις δὲν συγχωρεῖται νὰ κινήσῃ τὴν τοιαύτην ἀγωγὴν, πάρεξ μόνος ὁ ἄνδρας τῆς γυναικὸς, διὰ πέντε μαρτύρων, μαρτυρούντων ἐν φόβῳ Θεοῦ, ὅτι εἶδον αὐτὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένην. Κινεῖται δὲ ἡ περὶ μοιχείας ἀγωγὴ ἀνάμεσα εἰς πέντε χρόνους, καὶ ὄχι εἰς περισσοτέρους. Ἀρμενόπουλ. βιβλ. α'. τίτλ. γ'. κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα πρέπει νὰ ἦναι γνωστὸν εἰς ὅλους, ὅτι οἱ πολιτικοὶ νόμοι καὶ βασιλικοὶ δὲν συγχωροῦσι ποτὲ εἰς τοὺς ἄνδρας νὰ θανατώσουν τὰς γυναῖκας αὐτῶν, κἂν καὶ πιάσωσιν αὐτὰς μοιχαλίδας. Ὅθεν κάκιστα ποιοῦσιν οἱ θανατώνοντες, ἢ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, ἢ τὰς ἀδελφὰς, καὶ θυγατέρας, καὶ συγγενίδας, ἐπειδὴ καὶ ἐπορνεύθησαν ἢ ἐμοιχεύθησαν. Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἐκ πάντων ὧν εἴπομεν συμπεραίνεται, ὅτι δὲν πρέπει νὰ χωρίζωνται τὰ ἀνδρόγυνα, διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομένῃ τὸ ἕνα μέρος τοῦ ἀνδρογύνου τὸ ἄλλο, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Καὶ τόσον ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ ὑποφέρῃ τὸν ἄνδρα, κἂν ὑβρίζῃ, κἂν δέρνῃ αὐτὴν, κἂν ἐξοδεύῃ τὴν προῖκά της. κἂν ὅτι ἄλλο τῆς κάμῃ, ὅσον καὶ ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα, κἂν καὶ δαιμονίζεται, κατὰ τὸν δ'. Τιμοθέου, κἂν ἄλλα ἐλαττώματα πάθῃ, καὶ ἀσθενείας ἔχῃ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγ. εἰς τὸ, γυνὴ δέδεται νόμῳ κτ.). Καὶ ἂν οἱ βασιλικοὶ νόμοι καὶ ἐξωτερικοὶ, διὰ πολλὰς αἰτίας συγχωροῦσι νὰ χωρίζωνται τὰ ἀνδρόγυνα, ἀλλ' ὁ Χρυσόστομος (αὐτόθι) ἐναντιούμενος εἰς αὐ-

καὶ δευτερογάμους ἐπιτρέπει, ὡς μοιχοὺς πρέπει νὰ κανονίζωνται ἑπτὰ χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσουν, κατὰ τὸν πζ'. τῆς ς'. τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ τὸν οζ'. καὶ λζ'. Βασιλείου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ριγ'. τῆς ἐν Καρθαγέν. ὁρίζοντα, ὅτι, ἂν τὰ ἀνδρόγυνα χωρισθοῦν ἄνευ πορνείας, ἢ πρέπει νὰ μένουν ἀνύπανδρα, ἢ πρέπει νὰ διαλλαγοῦν, καὶ νὰ ἑνωθοῦν, ὡς λέγει τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ά. Κορινθ. ζ'.

ΚΑΝΩΝ ΜΘ'.

Ματθ. κή. 19. ‖ Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσοι εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ εἰς τρεῖς υἱοὺς, ἢ εἰς τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὅταν ὁ Κύριος ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς του εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, εἶπεν αὐτοῖς· «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Λοιπὸν καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος δὲν βαπτίσῃ μὲ τοιοῦτον τρόπον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ταύτην διαταγὴν, ἀλλὰ εἰς τρεῖς ἀνάρχους, καὶ εἰς τρεῖς υἱοὺς, καὶ εἰς τρεῖς Παρακλήτους. ἂς καθαίρεται. Ἐπειδὴ τινὲς αἱρετικοὶ, βλασφημοῦντες εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, τοιουτοτρόπως ἐβαπτίζοντο. Ἡ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησία, ἕνα ἄναρχον παρέλαβε λέγειν τὸν Πατέρα, διὰ τὸ ἀναίτιον, καὶ ἀγέννητον. Ἀγκαλὰ καὶ ὁ Υἱὸς ἄναρχος λέγεται κατὰ τὴν χρονικὴν ἀρχὴν, καθὼς θεολογεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Ὡσαύτως καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τὴν αἰτίαν καὶ φυσικὴν ἀρχήν. Τοῦτο γὰρ μόνου ἴδιον τοῦ Πατρός ἐστι. Καὶ ἕνα Υἱὸν διὰ τὴν ἄρρητον γέννησιν. Καὶ ἕνα παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὴν ὑπερλόγον αὐτοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνου ἐκπόρευσιν. Σημείωσαι δὲ ὅτι ὅλοι οἱ κανόνες τῶν Ἀποστόλων ὁποῦ περὶ τοῦ βαπτίσματος ἀναφέρουσιν, Ἐπισκόπων μόνον καὶ Πρεσβυτέρων κάμνουσιν ἐνθύμησιν. Ἐπειδὴ καὶ εἰς μόνους αὐτοὺς εἶναι ἄδεια νὰ βαπτίζουν, καὶ ὄχι εἰς Διακόνους, ἢ ἄλλους τινὰς Κληρικούς.

ΚΑΝΩΝ Ν'.

Τῆς 6'. ζ.' Ματθ. κή'. 19. ‖ Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ ἓν βάπτισμα, τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. «Οὐ γὰρ, εἶπεν, ὁ Κύ»ριος, εἰς τὸν θάνατον μου βαπτίσατε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐ»τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.»

Ἑρμηνεία.

Τρία εἶναι τὰ ἀναγκαιότατα, καὶ πάντη πάντως ἀπαραίτητα ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· Νερὸν ἡγιασμένον· Κατάδυσις τριτὴ καὶ ἀνάδυσις ἐν τῷ ὕδατι, καὶ Ἐπίκλησις τῶν τριῶν ὑπερθέων ὑποστάσεων. Εἰς τὸν ἀνώτερον μθ'. Κανόνα οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι περὶ τῶν τριῶν ἐπικλήσεων ἐπρόσταξαν καὶ ἐδίδαξαν, ποῖα νὰ λέγωμεν ὀνόματα, καὶ μὲ ποίαν τάξιν. Εἰς δὲ τὸν παρόντα ν'. διατάττουσιν ἀκολούθως περὶ τῶν τριῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων. Ὡσὰν ὁποῦ, ὡς εἴπομεν, εἶναι ἀναγκαῖαι (1) κατὰ τὰ ἁπλῶς λεγόμενα ἀναγκαῖα, καὶ

αὐτοὺς, λέγει· «Ὅτι δὲν ἔχει νὰ μᾶς κρίνῃ ὁ Θεὸς κατὰ τοὺς »νόμους αὐτοὺς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς νόμους ὁποῦ αὐτὸς ἐνομοθέ»τησε περὶ τοῦ γάμου. Μία μόνη εὔλογος αἰτία χωρισμοῦ εἶ»ναι ἡ ἀπὸ τῶν νόμων διοριζομένη, κατὰ τὸν Λέοντα καὶ Κων»σταντῖνον τοὺς βασιλεῖς, ὅταν τὸ ἓν μέρος ἐπιβουλεύσῃ τὴν »ζωὴν τοῦ ἄλλου. (τίτλ. ιγ'. τῆς ἑκλογ. τῶν νόμ.). Χωρίζεται »προσέτι τὸ ἀνδρόγυνον εὐλόγως, ὅταν τὸ ἓν μέρος ἦναι ὀρθόδο»ξον, καὶ τὸ ἄλλο αἱρετικὸν, κατὰ τὸν οβ'. τῆς ς'. ὅταν ἦναι »συγγένεια ἐξ αἵματος. ἢ ἐξ ἀγχιστείας, κατὰ τὸν νδ'. τῆς αὐ»τῆς, ἢ ἐκ τοῦ Βαπτίσματος, κατὰ τὸν νγ'. τῆς αὐτῆς, καὶ »ὅταν ὁ αὐθέντης τοῦ ἀνδρογύνου δὲν θέλῃ νὰ συναινέσῃ εἰς τὸν »γάμον του, κατὰ τὸν μ'. μα'. καὶ μβ'. Βασιλείου. Τὸν τύπον δὲ »τοῦ Διαζυγίου Γράμματος ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Εἶναι δόγμα ἀναντίρρητον τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐστάθη ἕνα ἀναγκαῖον μέσον διὰ τὴν σωτηρίαν ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ διὰ τὴν καταλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν. Διότι χωρὶς αὐτὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φιλιωθῇ ποτὲ μὲ τὸν Θεὸν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ μένῃ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐχθρὸς αὐτοῦ ἀδιάλλακτος; Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ.» (Ῥωμ. ε'.). Ὅθεν καὶ διὰ νὰ ἐνεργῆται πάντοτε ἡ μνήμη τῆς ἀῤῥήτου ταύτης εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ νὰ ἐνεργῆται εἰς τὸ ἑξῆς πάντοτε ἡ ἐκ τοῦ θανάτου τούτου σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, τόσον αὐτὸς ὁ τὸν θάνατον τοῦτον ὑπομείνας σαρκὶ, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸς Κύριος, ὅσον καὶ οἱ θεσπέσιοι αὐτοῦ Μαθηταὶ, καὶ ὅλοι οἱ θεοφόροι Πατέρες διετάξαντο, νὰ γίνεται ἀναγκαίως καὶ ἀπαραιτήτως ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ θανάτου τούτου εἰς κάθε μυστήριον, καὶ εἰς κάθε ἱεροπραξίαν καὶ ἁγιστείαν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν τρόπον, ὁ τύπος τοῦ Δεσποτικοῦ θανάτου εἰς τὸ μυστήριον ἐνεργεῖται τοῦ Βαπτίσματος, διὰ τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων τριῶν

συστατικαὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὀρθοδόξου βαπτίσματος. Καὶ χωρὶς αὐτὰ, ὄχι μόνον δὲν συνίσταται τὸ βάπτισμα, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως βάπτισμα ἠμπορεῖ νὰ ὀνομάζηται. Διότι, ἂν τὸ βαπτίζω θέλει νὰ εἰπῇ κοινότερον βουτῶ, λοιπὸν ἀπὸ τὰς καταδύσεις τὰς ἐν τῷ ὕδατι, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀπὸ τὰ τρία βουτήματα, ἢ βαπτίσματα, βούτημα καὶ βάπτισμα ὀνομάζεται, καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλλο τι. Ἀλλ' ἴδωμεν καὶ τί ἐπὶ τῆς λέξεως διορίζουσιν οἱ Ἀπόστολοι. Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἐν τῷ ἑνὶ μυστηρίῳ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἐπιτελέσει τρία βαπτίσματα, ἢ τρεῖς καταδύσεις, ἀλλὰ μίαν μόνον κατάδυσιν, γινομένην τάχα εἰς τὸν ἕνα θάνατον τοῦ Κυρίου, ἂς καθαίρεται. (ὅρα τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον Κανόνα προφητικῶς ἀνατρέποντα τὸν Εὐνόμιον, τὸν πρῶτον ἐν τοῖς οὖν βαπτίσματι ἐπινοήσαντα τὴν μίαν κατάδυσιν, ὡς προεῖπομεν. ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι αἱρετικοὶ τοῦτο ἐποίουν ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.) Ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ὁ Κύριος εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους του, ὅταν μᾶς ἔστελλεν εἰς τὸ κήρυγμα, Βαπτίζετε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν θάνατόν μου, ἀλλὰ Βαπτίζετε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὲν ἐβαπτίσαμεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ὁ Κύριος εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους του, ὅταν μᾶς ἔστελλεν εἰς τὸ κήρυγμα, Βαπτίζετε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν θάνατόν μου, ἀλλὰ Βαπτίζετε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὲν ἐβαπτίσαμεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Εἶπα κατ' ἐξοχὴν, ἐπειδὴ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου, γίνεται ὁ τύπος τοῦ Κυριακοῦ θανάτου. Ἀλλ' εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ ἐνεργεῖ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον ὁ ἄνθρωπος· τουτέστιν αὐτὸς ὁ βαπτιζόμενος τυπικῶς ἀποθνήσκει καὶ συνθάπτεται τῷ Χριστῷ ἐν τῷ ὕδατι τοῦ Βαπτίσματος. Καὶ μάρτυς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων· «Ὅσοι εἰς »Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, »συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον. »(Ρωμ. ς'. 9.) Λοιπὸν διὰ νὰ γίνηται εἰς ἡμᾶς τὸ ὁμοίωμα τοῦ »θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τριημέρου ταφῆς αὐτοῦ, ἐξ ἀνά»γκης πρέπει νὰ γίνωνται αἱ τρεῖς καταδύσεις·» εἰ δὲ ἀλλέως, ἀδύνατον. Καὶ ἄκουσον πόσον εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν θείαν Γραφὴν καὶ μὲ τοὺς Κανόνας τῶν Ἀποστόλων περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν καταδύσεων, καὶ ἡ τῶν Πατέρων παράδοσις. Αὐτίκα γὰρ ὁ τοῖς Ἀποστόλοις σύγχρονος καὶ κρυφιομύστης Διονύσιος μὲ τὴν συνηθισμένην του μεγαλόδοξον φράσιν ταῦτα θεηγορεῖ· «Τὸν οὖν ἱερῶς βαπτιζόμενον ἡ συμβολικὴ διδασκαλία μυσταγωγεῖ, ταῖς ἐν τῷ ὕδατι τρισὶ καταδύσεσι, τὸν θεαρχικὸν τῆς τριημερονύκτου ταφῆς Ἰησοῦ τοῦ ζωοδότου μιμεῖσθαι θάνατον. Καὶ πάλιν· Οἰκείως ἡ δι' ὕδατος ὁλικὴ κάλυψις εἰς τὴν τοῦ θανάτου καὶ τοῦ τῆς ταφῆς ἀειδοῦς εἰκόνα παρείληπται. Καὶ ἀλλαχοῦ, τρὶς μὲν οὖν αὐτὸν (τὸν κατηχούμενον δηλ.) ὁ Ἱεράρχης βαπτίζει ταῖς τρισὶ τοῦ τελουμένου καταδύσεσι καὶ ἀναδύσεσι, τὴν τριττὴν τὴν θείας μακαριότητος ἐπιβοήσας ὑπόστασιν. Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων ἐν τοῖς κατηχητικοῖς, καὶ ἐνταῦθα διὰ συμβόλου τὴν τριήμερον τοῦ Χριστοῦ ἀνιστόμενος ταφήν. Καθάπερ γὰρ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γῆς ἐποίησεν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ πρώτῃ ἀναδύσει, τὴν πρώτην ἐμιμεῖσθε τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ γῇ ἡμέραν, ἐν δὲ τῇ καταδύσει, τὴν νύκτα. Καὶ πάλιν, ὥσπερ ὁ Ἰησοῦς τὰς οἰκουμενικὰς ἁμαρτίας ἀναλαβὼν ἀπέθανεν, ἵνα θανατώσας τὴν ἁμαρτίαν ἀναστήσῃ σε ἐν δικαιοσύνῃ, οὕτω καὶ σὺ καταβὰς εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ τρόπον τινὰ συνταφεὶς ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τῇ πέτρᾳ, ἐγείρεσαι ἐν καινότητι ζωῆς περιπατῶν. Καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν ἁγίαν τοῦ Θείου Βαπτίσματος ἐχειραγωγεῖσθε Κολυμβήθραν, ὡς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τὸ προκείμενον μνῆμα. Καὶ πάλιν ὥσπερ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ λουσάμενος ποταμῷ, καὶ τῶν φώτων τῆς Θεότητος μεταδοὺς τοῖς ὕδασιν, ἀνέβαινεν ἐκ τούτων, καὶ Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησις οὐσιώδης αὐτῷ ἐγίνετο, τῷ ὁμοίῳ ἐπαναπαυομένου τοῦ ὁμοίου, οὕτω καὶ ἡμῖν ἀναβεβηκόσιν ἀπὸ τῆς Κολυμβήθρας τῶν ἱερῶν ναμάτων, ἐδόθη χρῖσμα τὸ ἀντίτυπον, οὗ ἐχρίσθη Χριστός. Ἀθανάσιος ὁ πολύτλας ἑρμηνεύων τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Σύμφυτοι γεγόναμεν, ἤγουν μέτοχοι, ὥσπερ τὸ σῶμα τὸ Δεσποτικὸν ταφὲν ἐν τῇ γῇ, ἔφυσε σωτηρίαν τῷ κόσμῳ, οὕτω καὶ τὸ ἡμῶν σῶμα ταφὲν ἐν τῷ Βαπτίσματι ἔφυσε δικαιοσύνην ἡμῖν αὐτοῖς. Τὸ δὲ ὁμοίωμα οὕτως ἔχει. Ὥσπερ ὁ Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ Βαπτίσματι θνήσκοντες ἀνιστάμεθα. Τὸ γὰρ καταδῦσαι τὸ παιδίον ἐν τῇ Κολυμβήθρᾳ τρίτον καὶ ἀναδῦσαι, τοῦτο δηλοῖ τὸν θάνατον καὶ τὴν τριήμερον ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Βασίλειος ἐν τρισὶν οὖν καταδύσεσι καὶ ἰσαρίθμοις ταῖς ἐπικλήσεσι. τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος τελειοῦται, ἵνα καὶ ὁ τοῦ θανάτου τύπος ἐξεικονισθῇ, καὶ τῇ παραδόσει τῆς θεογνωσίας τὰς ψυχὰς φωτισθῶμεν οἱ βαπτιζόμενοι. Καὶ ἀλλαχοῦ, ἓν οἴδαμεν τὸ σωτήριον Βάπτισμα, ἐπειδὴ εἷς ἐστιν ὁ ὑπὲρ τοῦ κόσμου θάνατος, καὶ μία ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις, ὧν τύπος ἐστὶ τὸ Βάπτισμα. Καὶ πάλιν· Πῶς οὖν κατορθοῦμεν τὴν εἰς ᾅδου κατάβασιν; μιμούμενοι τὴν ταφὴν τοῦ Χριστοῦ. Οἱονεὶ γὰρ ἐνθάπτεται ἐν τῷ ὕδατι τῶν βαπτιζομένων τὰ σώματα. Καὶ κατωτέρω, τὸ μὲν οὖν ὕδωρ, τοῦ θανάτου τὴν εἰκόνα παρέχει, τὸ δὲ πνεῦμα τὴν ζωοποιὸν ἐνίησι δύναμιν. Ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ κατηχητικῷ. Ἡ δὲ εἰς τὸ ὕδωρ κάθοδος, καὶ τὸ τρὶς ἐν αὐτῷ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἕτερον ἐμπεριέχει μυστήριον . . . Καὶ αὖθις, ὁ τοίνυν Θεὸς ἡμῶν καὶ Σωτὴρ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρῶν, τὸ τέταρτον ὑπῆλθε στοιχεῖον τὴν γῆν, ἡμεῖς δὲ Βάπτισμα παραλαμβάνοντες εἰς μίμησιν τοῦ Κυρίου, καὶ διδασκάλου καὶ καθηγεμόνος ἡμῶν, εἰς γῆν μὲν οὐ βαπτόμεθα, ἐπὶ δὲ τὸ συγγενὲς τῆς γῆς στοιχεῖον τὸ ὕδωρ ἐρχόμενοι, ἐκείνῳ ἑαυτοὺς ἐγκρύπτομεν, ὡς ὁ Σωτὴρ τῇ γῇ, καὶ τρίτον τοῦτο ποιήσαντες, τὴν τριήμερον ἑαυτοῖς τῆς ἀναστάσεως χάριν ἐξεικονίζομεν. Ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. κδ'. εἰς τὸν Ἰωάν.) τίς ὁ λόγος τοῦ Βαπτίσματος; θεῖα τελεῖται ἐν αὐτῷ σύμβολα, τάφος καὶ νέκρωσις, καὶ ἀνάστασις, καὶ ζωὴ, καὶ ταῦτα ὁμοῦ γίνεται πάντα. Καθάπερ γὰρ ἔν τινι τάφῳ τῷ ὕδατι καταδυόντων ἡμῶν τὰς κεφαλὰς, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος θάπτεται, καὶ καταδὺς κάτω κρύπτεται ὅλος καθάπαξ, εἶτα ἀνανευόντων ἡμῶν, ὁ καινὸς ἀνεισι πάλιν. Καὶ αὖθις (ὁμιλ. μ' . . τῆς α'. Κορινθ.) Καὶ τὸ βαπτίζεσθαι καὶ καταδύεσθαι, εἶτα ἀνανεύειν, τῆς εἰς ᾅδου καταβάσεώς ἐστι σύμβολον καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀνόδου. Δι' ὃ καὶ τάφον τὸ Βάπτισμα ὁ Παῦλος καλεῖ, λέγων· Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ Βαπτίσματος. Καὶ πάλιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ μήτρα τῷ ἐμβρύῳ, τοῦτο τῷ πιστῷ τὸ ὕδωρ. Ἐν γὰρ τῷ ὕδατι διαπλάττεται καὶ μορφοῦται. Ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης διὰ τῶν τριῶν καταδύσεων, τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς σημαίνει τὸ Βάπτισμα. Ἀλλὰ τί φέρω εἰς μαρτυρίαν τοὺς παλαιοὺς καὶ ἡμετέρους πατέρας πρὸς σύστασιν τῆς ἀνάγκης τῶν ἐν τῷ Βαπτίσματι καταδύσεων; ἂς ἀναγνώσῃ ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν σοφὸν ἄνδρα, καὶ τῶν Λατίνων θεολόγον Κορδέριον, καὶ θέλει ἰδῇ αὐτὸν ἐν τῷ περὶ Βαπτίσματος αὐτοῦ λόγῳ, πῶς ἀνατρέπει τὴν πονηρὰν γνώμην τοῦ Ἀκυνάτου Θωμᾶ, ὁποῦ δοξάζει ὅτι εἶναι πρᾶγμα ἀδιάφορον τὸ νὰ γένῃ τὸ Βάπτισμα μὲ τὰς τρεῖς καταδύσεις, ἢ νὰ μὴ γένῃ, καὶ πῶς ἀποφασίζει νὰ φυλάττωνται ἀπαραλλάκτως αἱ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Βαπτίσματος τῆς Ἀνατολικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν κο-

ρυγμα· Εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίζετε, ὄχι· ἀλλὰ μᾶς εἶπε· Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἤτοι βαπτίζετε αὐτοὺς εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, καὶ εἰς κάθε μίαν κατάδυσιν, ἓν ἕκαστον ὄνομα ἐπιλέγετε τῆς ἁγίας Τριάδος. Διότι μὲ τὴν μίαν μὲν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν, οὔτε ὁ τριημερονύκτιος θάνατος τοῦ Σωτῆρος ἐναργῶς παριστάνεται, οὔτε τὸ μυστήριον καὶ ἡ θεογνωσία τῆς ἁγίας Τριάδος ὁλότελα φανεροῦται. Ὅθεν καὶ τὸ τοιοῦτον βάπτισμα, ὡς ἔρημον ὂν καὶ τῆς θεολογίας, καὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀσεβέστατόν ἐστι καὶ κακοδοξότατον. Μὲ τὰς τρεῖς δὲ καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, καὶ ἡ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα πίστις σαφῶς καταγγέλλεται, καὶ ὁ τριημερονύκτιος θάνατος καὶ ταφὴ καὶ ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος ἐν ταὐτῷ εἰκονίζεται. Καὶ ἀκολούθως, διὰ τούτων τὸ ἡμέτερον βάπτισμα συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὰ δύω πρώτιστα τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα, τῆς θεολογίας, λέγω, τῆς ζωοποιοῦ Τριάδος, καὶ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίας.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ.

Ἀποσ. νγ'. τῆς ς'. ιγ'. τῆς Ἀγκ. ιδ'. τῆς ἐν Γάγγρᾳ α'. θ'. ιδ'. κά. Βασιλ. πε'.

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατικοῦ, γάμου, καὶ κρεῶν, καὶ οἴνου, οὐ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχηται, ἐπιλαθόμενος, ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλοι τὴν δημιουργίαν, ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω. Ὡσαύτως καὶ λαϊκός.»

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ πάντα εἶναι καθαρὰ εἰς τοὺς καθαροὺς τὴν συνείδησιν. [Τίτ. ά. 15.] «Καὶ πᾶν κτίσμα Θεοῦ εἶναι καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον, [ά. Τιμόθ. γ'. 4.] καθὼς λέγει ἰδίᾳ ὁ Παῦλος, καὶ «κἀγὼ δὲν εἶναι κοινὸν, ἢ ἀκάθαρτον κατὰ τὴν ἐδικήν του φύσιν καὶ ἐντότητα, [Ρωμαίους ιδ'. 14.] διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα αὐτῶν κοινῶς διορίζουσιν, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως ἐκ τοῦ καταλόγου ὑπάρχων τῶν Ἱερέων καὶ Κληρικῶν, ἀλησμονήσας ὅτι πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἶναι πολλὰ καλὰ, «Καὶ ὅτι ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἄρσεν καὶ θῆλυ,» [Γεν. ά.] ἤθελυμβηθρῶν, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἐβαπτίζοντο καὶ ἐκολύμβουν οἱ βαπτιζόμενοι, ἠμπορεῖ δι' ἑαυτοῦ μόνον νὰ παραστήσῃ τὴν ἀνάγκην τῶν καταδύσεων, χωρὶς ἄλλας πολλὰς ἀποδείξεις. Ὅθεν ἐν ταῖς διαταγαῖς τῶν Ἀποστόλων γέγραπται. βιβλ. ζ'. κεφ. με'. ὅτι εἰς τὸ ὕδωρ καταβαίνει ὁ βαπτιζόμενος. Καὶ πάλιν· ἔστι τοίνυν τὸ μὲν Βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον· τὸ δὲ ὕδωρ, ἀντὶ τῆς ταφῆς· τὸ ἔλαιον, ἀντὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ἡ σφραγὶς, ἀντὶ τοῦ Σταυροῦ. Τὸ μύρον, βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας.... Ἡ κατάδυσις, τὸ συναποθανεῖν. Ἡ ἀνάδυσις, τὸ συναναστῆναι.. (βιβλ. γ'. κεφ. ιζ'.) Δι' ὃ καὶ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἦτο καὶ εἶναι ἕως τὴν σήμερον συνήθεια νὰ βαπτίζωνται οἱ κατηχούμενοι, καθὼς τοῦτο δηλοῦσι καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ αὗται διαταγαὶ βιβλ. ε'. κεφ. ιθ'. καὶ ὁ με'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Κανών. Καὶ ὁ λόγος ἐστι, διατὶ ἡ νὺξ τούτου τοῦ μεγάλου Σαββάτου εἶναι μέσον τῆς ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν. ὧν τύπος εἶναι αἱ τοῦ Βαπτίσματος καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις. Ἵνα δηλ. ὁ βαπτιζόμενος. μὴ μόνον συνθάπτεται, καὶ συνανίσταται τῷ Χριστῷ κατὰ τὰς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν. Ἐν δὲ τῷ λεξικῷ Φραντζίσκου τοῦ Πιβάτου εἶναι γεγραμμένον, ὅτι ὁ ἅγιος Ὄθων διὰ τριῶν καταδύσεων ἐβάπτιζε. Φοβούμενος δὲ λέγει, μήπως οἱ Λατῖνοι ἀθετήσαντες τοὺς Ἀποστολικοὺς θεσμοὺς τοὺς ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος διαταχθέντας, ὕβριν εἰς αὐτοὺς προξενήσουσιν, ἐπρόσταξε νὰ κατασκευασθοῦν κολυμβῆθραι ἐκ μαρμάρων, καὶ νὰ στερεωθοῦν μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας. ἐξέχουσαι ἀπὸ τὴν γῆν ἕως ἕνα γόνατον, διὰ νὰ ἠμποροῦν μέσα εἰς αὐτὰς νὰ καταδύωνται μὲ εὐρυχωρίαν τὰ βαπτιζόμενα νήπια. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ κατὰ Βενετίαν Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου τοιαύτη Κολυμβήθρα εὑρίσκεται ἕως τὴν σήμερον, εἰς κατασχύνην τῶν Παπιστῶν Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Πάπας Πελάγιος συμφώνως ἀποφαίνεται, ὅτι ἀναγκαίως χρειάζονται αἱ τρεῖς καταδύσεις εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων τούτων ποῖον συμπέρασμα ἕπεται; ὅτι, ἐπειδὴ αἱ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις ἀναγκαῖαι εἰσὶν ἐν τῷ βαπτίσματι, διὰ νὰ εἰκονισθῇ δι' αὐτῶν ὁ τριημερονύκτιος θάνατος, καὶ ταφὴ, καὶ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος, ἐν οἷς ἡ σωτηρία. καὶ ἄφεσις, καὶ κατακλαγὴ δίδοται παρὰ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις. Ἆρα τὸ Λατινικὸν ράντισμα, τῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων ὂν ἔρημον, ἀκολούθως ἔρημον καὶ τοῦ τύπου τοῦ τριημερονυκτίου θανάτου, καὶ τῆς ταφῆς, καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ὑπάρχει. Ἐκ δὲ τούτων, ὅῆλον ἐστὶ καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι καὶ ἔρημον πάσης χάριτος ἐστὶ καὶ ἁγιασμοῦ καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. Εἰ δὲ οἱ Λατῖνοι ἀνθίστανται, ὅτι τὸ ἑαυτῶν ράντισμα διὰ τῶν ἐπικλήσεων τῆς ἁγίας Τριάδος παρεκτικὸν ἐστὶν ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος, ἂς μάθωσιν, ὅτι δὲν τελειοῦται τὸ Βάπτισμα διὰ μόνων τῶν τῆς Τριάδος ἐπικλήσεων, ἀλλὰ δεῖται ἀναγκαίως καὶ τοῦ τύπου τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς καὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ οὔτε μόνη ἡ εἰς τὴν Τριάδα πίστις σώζει τὸν βαπτιζόμενον, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ ἀναγκαία ὑπάρχει καὶ ἡ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μεσίου πίστις, καὶ οὔτω δι' ἀμφοτέρων ἐντὸς τῆς σωτηρίας καὶ μακαριότητος γίνεται οὗτος. «Ἐν τρισὶ γὰρ καταδύσεσι (καλὸν γὰρ τὸ τοῦ μεγάλου »Βασιλείου ἐπαναλαβεῖν) καὶ ἰσαρίθμοις ταῖς ἐπικλήσεσι, τὸ μυ»στήριον τοῦ βαπτίσματος τελειοῦται, ἵνα καὶ ὁ τοῦ θανάτου »τύπος ἐξεικονισθῇ, καὶ τῇ παραδόσει τῆς θεογνωσίας τὰς ψυχὰς »φωτισθῶμεν οἱ βαπτιζόμενοι.» Σημείωσαι ὅμως, ὅτι καθὼς λέγομεν πῶς εἶναι αἱρετικὸν καὶ ἀδεκτον τὸ Βάπτισμα τῶν Λατίνων, διὰ τὰ εἰρημένα, οὕτω πρέπει καὶ ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι νὰ

λεν ἀπέχῃ ἀπὸ τὸν γάμον, καὶ ἀπὸ τὴν βρῶσιν τοῦ κρέατος, καὶ τὴν πόσιν τοῦ οἴνου, ὄχι διὰ ἄσκησιν καὶ ἐγκράτειαν τῆς σαρκὸς, (1) ἀλλὰ διὰ τί σιχαίνεται ταῦτα, καὶ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον βλασφημεῖ καὶ διαβάλλει τὴ. δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶναι ἀκάθαρτος καὶ κακὴ, ὁ τοιοῦτος, λέγω, ἢ ἂς διορθωθῇ, καὶ ἂς μάθῃ νὰ μὴ βδελύττηται ταῦτα καὶ ἀποστρέφηται, στοχαζόμενος, ὅτι οὔτε ὁ γάμος, καὶ ἡ νόμιμος μετὰ γυναικὸς συνάφεια εἶ" ναι βλαβερὰ, οὔτε τὰ κρέατα, οὔτε ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ κακὴ τούτων μεταχείρησις. Διότι, ἂν ἦτο κακὰ καὶ βλαβερὰ, δὲν ἤθελαν δημιουργηθοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅστις εἶναι φύσει ἀγαθός. Εἰ δὲ καὶ δὲν διορθωθῇ, ἂς καθαίρηται, καὶ ἐν ταὐτῷ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἂς ἀφορίζηται. Ὁμοίως δὲ καὶ ὅποιος λαϊκὸς ἤθελε σιχαίνεται ταῦτα, ἂς ἀφορίζηται.

προσέχωμεν καλῶς εἰς τὸ ἰδικόν μας, νὰ μὴ γίνεται μέσα εἰς λεκάνας καὶ σκαφίδια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα, μόλις ὀλίγον τι μέρος τῶν ποδῶν τῶν βαπτιζομένων παιδίων βουτᾶται. Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω, πῶς καὶ πολλάκις περιτρέπονται καὶ τὰ σκαφίδια ἐκεῖνα, καὶ χύνεται τὸ ἁγίασμα. Ὅθεν, ἂν ἐλέγχωμεν τοὺς Λατίνους, πῶς ἠθέτησαν τὸ Ἀποστολικὸν Βάπτισμα, πρέπει ἐκ τοῦ ἐναντίου ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν τὸ ἰδικόν μας ἀκίνδυνον καὶ ἀνεπίληπτον. Καὶ περὶ τούτου, καθὼς καὶ διὰ τὰ ἄλλα πάντα, ἡ φρονητὶς καὶ τὸ χρέος ἐπίνειται εἰς τοὺς ποιμένας τῶν ψυχῶν. Ἡμεῖς ὡς τόσον κάμνομεν τοῦ σκοποῦ τὸ ἔργον, καὶ φωνάζομεν, δίδοντες τὴν εἴδησιν, αὐτοὶ δὲ τὰ ἑαυτῶν σκοπεῖτωσαν ὡς λόγον ἀποδώσοντες. Προσθέτομεν ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι, ἀνίσως κατὰ τὸν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ὁ Κύριος τὴν εἰς ᾅδου κάθοδόν τε καὶ ἀνάβασιν προϋποδείξας ἡμῖν διὰ τοῦ κατ' αὐτὸν βαπτίσματος τοῖς πιστοῖς τελεῖν, ἔπειτα τοῦτο παρέδωκεν εἰς σωτηρίαν. (λόγ. ϐ'. περὶ βαπτίσματος). Ἐπειδὴ τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, δὲν εἶναι τύπος μόνης τῆς ταφῆς τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος καὶ οἱ ἄλλοι Πατέρες, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τῆς εἰς ᾅδου καταβάσεως τῆς ψυχῆς του, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Χρυσόστομος, ἵνα. κατ' αὐτὸν πάλιν τὸν Γρηγόριον, διὰ μὲν τοῦ τύπου τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ, τὸ σῶμα θεουργηθῇ τοῦ βαπτιζομένου· διὰ δὲ τοῦ τύπου τῆς εἰς ᾅδου καταβάσεως, θεωθῇ ἡ ψυχή του· λοιπὸν, καθὼς τὰ σπέρματα καὶ φυτὰ, ἐὰν δὲν φυτευθοῦν βαθέως εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μείνουν ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, δὲν δύνανται νὰ βλαστήσουν καὶ νὰ καρποφορήσουν, ἀλλὰ ἢ ξηραίνονται, ἢ καταπατοῦνται, ἢ διαρπάζονται ἀπὸ τὰ πετεινά· τοιουτοτρόπως καὶ οἱ δυστυχεῖς Λατῖνοι, ἐπειδὴ καὶ δὲν γίνονται σύμφυτοι κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἤτοι δὲν συμφυτεύονται μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν. ὡς φυτὰ ἐν τῷ βαπτίσματι. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, σύμφυτοι, κατὰ τὸν Βασίλειον, λέγοντα· «Συνταφέντες τῷ Χριστῷ, οὐ νεκρότη»τος φθορὰν ἐκδεχόμεθα, ταφὴν δὲ, καὶ ὥσπερ φυτείαν σπερμά»των μιμούμεθα. Καὶ πάλιν, συμφυτευθέντες ἐν τῷ ὁμοιώματι »τοῦ θανάτου. πάντως συνεγειρόμεθα. Τῆς γὰρ φυτείας τὸ ἀκο»λούθως σημαινόμενον τοιοῦτον. (λόγ. α'. περὶ βαπτίσματος σελ. »656. τοῦ ϐ'. τόμ.) Καὶ μάλιστα διατὶ καὶ ὁ Κύριος, μὲ τὸ »φυτὸν καὶ σπέρμα τοῦ σίτου παρωμοίασε τὸν ἑαυτόν του, καὶ »τὴν ταφήν του, μὲ τὴν τοῦ σίτου φύτευσιν. εἰπὼν, ἐὰν ὁ κόκ»κος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, ἤτοι φυτευθῇ καὶ »ἐνταφισθῇ (Ἰωάν. ιϐ'. 24.) πολὺν καρπὸν φέρει.» Ἐπειδὴ, λέγω, καὶ οἱ Λατῖνοι δὲν συμφυτεύονται μὲ τὸν διφυῆ κόκκον Χριστὸν ἐν τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος, διὰ τοῦτο, οὔτε τὸ σῶμα αὐτῶν θεουργεῖται, οὔτε ἡ ψυχὴ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, νὰ βλαστήσουν σωτηρίαν δὲν ἠμποροῦν, ἀλλὰ ξηραίνονται καὶ ἀπολλύονται.

(1) Τόσον ἀπὸ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ιϐ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὀρθὸν καὶ ἀληθέστατον ἔπεται πόρισμα, ὅτι τινὲς, καὶ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσϐύτεροι, καὶ Διάκονοι, οἱ μὴ ὄντες μοναχοὶ, καὶ τῷ τότε καιρῷ, καὶ τώρα, ἐξ οἰκείας θελήσεως δὲν ἔτρωγαν κρέας, οὔτε τρώγουσιν· ὄχι διὰ βδελυρίαν, ἢ ἄλλην τινὰ κακοφροσύνην αἱρετικὴν· ἄπαγε! (τῶν Ἑλλήνων γὰρ τοῦτο ἦτον ἴδιον, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο κρέας δὲν ἔτρωγον, διατὶ ἐδόξαζον ὅτι τὰ ἄλογα ζῶα ἔχουσι ψυχὴν, ὅθεν οὐδὲ νὰ τὰ σφάζουν ἐτόλμουν, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος. Ἀλλὰ καὶ τῶν Μαρκιανιστῶν, καὶ ἁπλῶς τῶν Μανιχαίων, κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον· καὶ τῶν ἐγκρατιτῶν, κατὰ τὸν Βασίλειον· καὶ τῶν Βογομίλων, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα). Ἀλλὰ δι' ἄσκησιν, καθὼς ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ δι' ἐγκράτειαν τῆς σαρκὸς, κατὰ τὸν ιϐ'. τῆς Ἀγκύρας: εἶπα. οἱ μὴ ὄντες μοναχοὶ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσϐύτεροι, καὶ Διάκονοι, ὅτι εἶχον θέλημα νὰ ἐγκρατεύωνται τὸ κρέας, ἢ νὰ τὸ ἐσθίωσιν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐσυνειθίσθη εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἡ τοιαύτη ἐπωφελεστάτη συνήθεια νὰ μὴ γίνωνταί τινες Ἐπίσκοποι, πρὸ τοῦ νὰ γένουν μοναχοί (ἤτις βεϐαιοῦται ἀπὸ τὰ λόγια ὁποῦ εἶπον ὅτε Καισαρείας, καὶ ὁ Χαλκηδόνος πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Πάπα Ἰωάννου ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου γενομένῃ συνόδῳ. ἔχοντα οὕτω· «Καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ »εἴ τις μὴ μοναχὸς ἐγένετο, οὐ γίνεται Ἐπίσκοπος, ἢ Πατριάρ»χης. Καὶ πάλιν. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς τυύτου (τοῦ Φωτίου δηλ.) »Ἀρχιεωρσύνης, πολλοὶ συνεψηφίσθησαν καὶ κληρικοὶ μοναχοί). »Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν, (κεφ. σξ'.) λέγει, ὅτι ἡ Ἐκκλη»σία τοὺς περισσοτέρους τῶν μελλόντων γίνεσθαι Ἐπισκόπων, »μοναχοὺς ποιοῦσα πρότερον, οὕτως Ἐπισκόπους καθιστᾷ. Ὅρος »καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ π'. Ἀποστολικοῦ. Ἀφ' οὗ, λέγω, ἡ τοι»αύτη συνήθεια ἐπεκράτησε, μήτε αὐτοὺς κρωφαγεῖν δεῖ, (λέγει »ὁ ἀοίδιμος Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαϐίβλῳ, σελ. 779. ἤτοι ὁ Πα»τριάρχης πρὸς τοὺς Πατριάρχας, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς πρὸς τοὺς »Ἀρχιερεῖς, οὐκ ἐγω), καὶ ὅσοι καταλύουσι. παρὰ τὸ πρέπον »ποιοῦσιν, ἐπειδὴ μέγιστον τοῖς ἁπλοῖς τῶν Χριστιανῶν προξε»νοῦσι σκάνδαλον· καὶ πρὸς τούτοις πᾶσι. Διʼ ὃ καὶ ὁ Κεδρηνὸς »κατηγορεῖ τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Κοπρωνύμου Κωνσταντίνον. »τὸν Πατριάρχην, ὅτι ἀπὸ μοναχοῦ ἐγένετο στεφανίτης, ἤτοι »κληρικὸς, καὶ ἐκρεωφάγει.» Εἰ δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς, κατὰ τὸν Ἀρχιερέα τοῦτον καὶ Πατριάρχην Δοσίθεον. δὲν πρέπει νὰ κρεωφαγῶσι, πόσον μᾶλλον οἱ μοναχοί; οἵτινες διὰ τρία αἴτια μάλιστα πρέπει τοῦ κρέατος νὰ ἀπέχουσι. Πρῶτον διατὶ ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος εἶναι σωφροσύνη, παρθενία, καὶ τοῦ σώματος χαλιναγωγία καὶ ὑποπιεσμός. Ἡ δὲ τοῦ κρέατος βρῶσις λιπαρωτάτη οὖσα ἀπὸ ὅλα τὰ φαγητὰ, ἐπομένως ἐναντιόνεται εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ παρθενίαν, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐναντιοῦνται εἰς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος αὐτὸ, μὲ τὸ νὰ γαργαλίζῃ τὴν σάρκα, καὶ νὰ ἀσυκώνῃ πόλεμον ἀτόπων ὀρέξεων καὶ ἐπιθυμιῶν κατὰ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἂν, κατὰ τὸν Βασίλειον, οἱ μοναχοὶ πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται ὄχι τὴν παχεῖαν δίαιταν, ἀλλὰ τὴν ὀλίγον τὸ τρόφιμον ἔχουσαν, καὶ ἂν οὔτε τὰ ἡδύτερα τῶν φαγητῶν πρέπει νὰ τρώγωσιν, ὡσὰν ὁποῦ ταῦτα εἶναι φιλησδονία, κατὰ τὸν αὐτὸν ἅγιον (ὅρα κατὰ Πλάτ. σα'.) πῶς εἶναι πρέπον νὰ τρώγωσι κρέας, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ παχύτατον ἀπὸ ὅλα τὰ φαγητὰ, καὶ τροφιμώτατον, καὶ ἡδύτατον; Δεύτερον, δὲν πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ κρεωφαγῶσι, διατὶ παρα-

Συμφωνέα

«Συμφώνως καὶ εἰς τὸν νγ'. αὐτῶν Κανόνα καθαιροῦσι τοὺς Ἱερωμένους, τοὺς μὴ ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐσθίοντας »κρέας, καὶ πίνοντας οἶνον, ὄχι διὰ ἄσκησιν. ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν, οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι. Ἡ δὲ ἐν Γάγγρᾳ σύ»νοδος, καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλει, τόσον ἐκείνους ὁποῦ κατηγοροῦσι τὸν γάμον, καὶ σιχαίνονται τὴν Χρι»στιανὴν γυναῖκα τὴν κοιμωμένην μετὰ τοῦ νομίμου ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐν τῷ ά. Κανόι, καὶ δὴ καὶ τοὺς παρθε»νεύοντας, ὄχι δι' αὐτὸ τὸ τῆς παρθενίας καλὸν, ἀλλὰ διατὶ βδελύσσονται τὸν νόμιμον γάμον, Κανόνι θ'. καὶ »τὴν γυναῖκα ἐκείνην ὁποῦ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, ὡς βδελυττομένην τὸν γάμον, Καν. ιδ'. Διὰ τοῦτο »καὶ ἡ ς'. ἐν τῷ ιγ'. Κανόνι αὐτῆς, ἀκολουθοῦσα καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ε. προσέτι, διορίζει, »ὅτι νὰ μένουν στερεὰ καὶ ἀδιαχώριστα τῶν Ἱερωμένων τὰ συνοικέσια, καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ ἐμποδίζηται ἀπὸ τὸ νὰ ἱερωθῇ, ἐπειδὴ καὶ ἔχει γυναῖκα νόμιμον, μὲ τὸ νὰ ἦναι «τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος,» (ἑβρ. ιγ' 4.) κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἡ δὲ ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδος, Καν. ιδ'. ὁρίζει, ὅτι, οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ Διάκονοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ δὲν τρώγουσι κρέας δι' ἐγκράτειαν, πρέπει νὰ γεύωνται ὀλίγον τι ἀπὸ αὐτὸ, διὰ νὰ μὴ δώσουν ὑποψίαν, ὅτι τὸ σιχαίνονται, καὶ πάλιν νὰ ἐγκρατεύωνται καὶ νὰ μὴ τρώγωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'.

Τῆς Καρθ.νγ'. οϐ'. Ματθ. ιή. 12.Λουκ. ιε'.7.

Εἴς τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω. ὁτι λυπεῖ Χριστὸν τὸν εἰπόντα· «Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ »ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι».

Ἑρμηνέα.

«Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκϐάλω ἔξω, [Ἰωάν. ς'. 37.] λέγει ὁ Κύριος:» Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τοῦτον τὸν κανόνα διορίζουσιν ὅτι, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσϐύτερος, δὲν ὑποδέχεται τὸν ἀπὸ ἁμαρ-

ϐαίνουσι τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην παρὰ τοῖς μοναχοῖς συνήθειαν, λέγω δὴ τὴν τοῦ κρέατος ἀποχήν. Ὅτι δὲ παλαιοτάτη ἐστὶν ἡ τοιαύτη κεχαριτωμένη συνήθεια, καὶ πρὸ τῶν χρόνων τῆς Βασιλίσσης Θεοφανοῦς, φανερὸν εἶναι καὶ ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν ὁποῦ εἴπομεν ἀνωτέρω. Ὁ γὰρ Κοπρώνυμος ἦτο πρὸ τῆς Θεοφανοῦς ἑκατονπεντήκοντα χρόνους. Διηγεῖται δὲ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ἐν τῷ α'. λόγῳ πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα) ὅτι ἕνας μοναχὸς εἰς τὰς ἐρήμους εὑρισκόμενος, παρεκάλει τὸν συγκάτοικόν του νὰ ὑπάγῃ νὰ τοῦ φέρῃ κρέας νὰ φάγῃ, εἰ δὲ καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ (διὰ τὸ ἄτοπον δηλ. καὶ ἐμποδισμένον ζήτημά του), ἐφοϐέριζεν ὅτι αὐτὸς μόνος ἔχει νὰ καταϐῇ εἰς τὴν ἀγοράν. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς, διηγούμενος τὰς συνηθείας τῶν τότε Μοναστηρίων, λέγει· «Πάντα ἐκεῖ καθαρὰ κνίσσης, αἱμάτων» (λόγ. ιδ'. τῆς α'. πρὸς Τιμόθ. σελ. 307 τόμ. δ'.) Ἱστορεῖ καὶ ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ, ὅτι ἡ γυνὴ Ἰωάννου τοῦ Γλυκέως καὶ λογοθέτου ἔγινε μοναχὴ, καὶ ἔζήτει νὰ γένῃ καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς μοναχός. Ὁ δὲ βασιλεὺς λίαν αὐτὸν ἀγαπῶν τὸν ἐμπόδισεν, ἐπειδὴ ἔχοντας κακοχυμίας εἰς τὰ ἄρθρα καὶ βασανιζόμενος κατὰ καιροὺς, ἀνάγκη ἦτο νὰ τρώγῃ κρέας, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἰατρῶν, ἀφ' οὗ δὲ ἤθελε γένῃ μοναχὸς, τοῦτο πλέον νὰ κάμῃ δὲν ἦτο ἔννομον καὶ ἐπαινετόν. Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης δὲ θεῖος Γρηγόριος φανερῶς λέγει, ὅτι ἡ κρεωφαγία εἶναι ἐμποδισμένη ἀπὸ τοὺς μοναχούς. (λόγῳ α'. τῶν ὑστέρων ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων). Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης, γενόμενος μοναχὸς, ἀφ' οὗ ἔχασε τὴν Βασιλείαν, καὶ ἐρωτηθεὶς, ἐὰν μεγαλοψύχως ὑποφέρῃ τὴν καλογερικὴν ζωὴν, ἀπεκρίθη οὕτω· «Μόνη ἡ ἀποχὴ τοῦ κρέατος πικραίνει με, περὶ δὲ τῶν ἄλλων μικρά μοι φροντίς.» (Μελέτ. Ἀθηνῶν Ἐκκλησ. ἱστορ. τόμ. ϐ'. σελ. 414) καὶ ὁ βίος δὲ Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος, λέγων ὅτι ὁ ἅγιος ἤσθιεν ἅπαντα, ἃ ἀμέμπτως ἐφεῖται τῷ ἐπαγγέλματι, τοῦτο ϐεϐαιοῖ. Ὅρα καὶ τὸν Εὐεργετινὸν σελ. 425. Ἀλλὰ τί ταῦτα λέγω φέρωντας μαρτυρίας ἐκ τῶν ἀνθρώπων; αὐτὴ ἡ Κυρία Θεοτόκος ἐμαρτύρησε μύνη της: πόσον καὶ ἀρχαία, καὶ ψυχωφελεστάτη εἶναι ἡ τοῦ κρέατος ἀποχὴ, παραγγείλασα διὰ θαυματουργίας πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἐκεῖνον Δοσίθεον, ἔτι παιδίον ὄντα, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ νὰ μὴ τρώγῃ κρέας, καθὼς τοῦτο διηγεῖται ὁ σοφὸς Ἀββᾶς Δωρόθεος. Σφραγὶς δὲ τῶν εἰρημένων τούτων, ἂς ἦναι ὁ λδ'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, λέγων φανερῶς ταῦτα· «Ἀνίσως »μοναχὸς ρίψῃ τὸ ἅγιον σχῆμα, κρεωφαγήσῃ καὶ λάϐῃ γυναῖ»κα, ὁ τοιοῦτος, ἐὰν δὲν μετανοῇ, πρέπει νὰ ἀναθεματισθῇ, ἢ »στανικῶς ἐνδυόμενος τὸ σχῆμα, νὰ κλείηται μέσα εἰς Μοναστή»ριον». Γράφει δὲ καὶ ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος κατὰ τῶν Μοναχῶν τῶν Λατίνων καὶ κατηγορεῖ αὐτοὺς πῶς ἔτρωγαν τὸ ζωμὶ τοῦ κρέατος, καὶ ἀκολούθως ἀποϐάλλει τὴν κρεωφαγίαν τῶν μοναχῶν ὡς μὴ προσηκόντως γινομένην. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς ἐν τῷ κατ'αὐτὸν ἀλφαϐηταλφαϐήτῳ ὅτι ὅλοι μὲν καὶ λαϊκοὶ καὶ μοναχοὶ ἔχουν χρέος νὰ φυλάττουν τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς, οἱ δὲ μοναχοὶ ἐξαιρέτως πρέπει νὰ ἔχουν τὴν παρθενίαν, τὴν φυγὴν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν τοῦ κρέατος ἀποχὴν, οὕτω λέγων· «Πάντες τηρεῖν τὰς προσταγὰς ὀφείλομεν τοῦ κτί»στου. Τοῦτο καὶ μόνον μοναχοῖς πρόσεστιν ἐξαιρέτως· τοῦτο »καὶ μόνον ἔχουσι προσφέρειν τῷ Δεσπότῃ, τὴν παρθενίαν, τὴν »φυγὴν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος, »τὴν στένωσιν καὶ θλῖψιν.» Τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον, δὲν πρέπει νὰ τρώγουν οἱ μοναχοὶ κρέας, ἂν ὄχι τόσον διατὶ εἶναι ἐμπόδιον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος, ἂν ὄχι τόσον διατὶ εἶναι ἐναντίον τῆς ἀρχαιοτάτης παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Πατέρων, ἀλλὰ περισσότερον, διὰ τὸ κοινὸν σκάνδαλον ὁποῦ προξενεῖ εἰς τὰς καρδίας τῶν πολλῶν. Οἱ μοναχοὶ τρώγουν κρέας. Τούτη εἶναι μία πρότασις ὁποῦ καὶ ἐκ μόνης ἀκοῆς γίνεται πρόσκομμα εἰς πολλούς· Διότι τόσον ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἔλεγεν· «Οὐ μὴ φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω·» [α'. Κορινθ. 13] καὶ πάλιν, καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέας, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλί-

τίας ἐπιστρέφοντα καὶ μετανοοῦντα, ἀλλὰ ἀποβάλλει τοῦτον καὶ ἀποδιώκει, ὡς ὁ Ναυάτος ἐκεῖνος, σιχαινόμενος αὐτὸν, τρόπον τινὰ, καὶ ἀποστρεφόμενος διὰ τὰς ἁμαρτίας του, ἃς καθαίρεται· διότι μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνει λυπεῖ τὸν Χριστὸν, ὅστις εἶπε «χαρὰ γίνεται εἰς τὸν οὐρανὸν,» ἤτοι εἰς τοὺς ἐν οὐρανῷ Ἀγγέλους, διὰ ἕνα ἁμαρτωλὸν, ὁποῦ μετανοεῖ ἀπὸ τὰς προτέρας του ἁμαρτίας. [Λουκ. ιέ 7.] Καὶ ἂν αὐτὸς πάλιν ὁ ἴδιος εἶπεν «οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν,» [Ματθ. θ'. 13.] φανερὸν ὅτι ὁ μὴ δεχόμενος τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐναντιοῦται καὶ ἀντιπράττει τῷ Χριστῷ, ὁ δὲ ἐναντιούμενος τῷ Χριστῷ, δὲν εἶναι μαθητὴς αὐτοῦ, ὁ δὲ μὴ ὢν μαθητὴς, οὐδὲ ἄξιος εἶναι νὰ ἔχῃ τὴν ἱερωσύνην. Πῶς γὰρ δύναται νὰ τὴν ἔχῃ, καὶ νὰ ἦναι δεκτὸς τῷ Χριστῷ, ὁ ἀντίχριστον ἑαυτὸν ποιήσας, καὶ ἐναντιούμενος τῷ ἐκείνου θελήματι ;

Συμφωνία.

«Ἀκολούθως δὲ καὶ ὁ νγ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζεται, νὰ μὴ ἀρνῆται τινὰς Ἐπίσκοπος τὴν τοῦ Θεοῦ χά»ριν καὶ καταλλαγὴν εἰς τοὺς σκηνικοὺς καὶ μίμους, καὶ ἀρνητὰς, ὅταν ἐπιστρέφουν πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ δὲ τοι»οῦτοι χριστιανίσαντες, νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰ ἴδια παίγνια, κατὰ τὸν οβ'. τῆς αὐτῆς. Διὰ »τοῦτο οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγάς των, Βιβλ. β'. κεφ. ιε'. καὶ μ'., παραγγέλλουσιν εἰς τὸν Ἐπίσκο«πον, ὅτι ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ ἤθελεν ἀφορισθοῦν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Χριστιανοὺς διὰ ἁμαρτίας των, «αὐτὸς νὰ μὴ τοὺς ἀποβάλλῃ, ἀλλὰ νὰ συναναστρέφηται μὲ αὐτοὺς, ἐπιμελούμενος αὐτῶν, παρακαλῶν, ὑπο»στρίζων, καὶ λέγων εἰς αὐτοὺς «ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα παρακελυμένα,» [Ἡσ λε'. 3.] μήπως ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λύπης γένουν ἄφρονες καὶ τρελοί. Καθὼς καὶ ὁ Παῦλος ἐπρόσταξε τοὺς Κορινθίους νὰ συναναστρέφωνται καὶ νὰ κάμουν ἀγάπην μὲ τὸν πρώην ἀφορισθέντα ἐκεῖνον, ἵνα μὴ ἀπὸ τὴν περισσοτέραν λύπην καταποθῇ ὑπὸ τοῦ σατανᾶ καὶ ἀπογνωσθῇ. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐπιστολὴν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, τὴν ὁποίαν γράφει πρὸς τὸν θεραπευτὴν Δημόφιλον, καὶ ἴδε πόσον αὐτὸν ἐλέγχει καὶ ἐπιπλήττει, διατὶ ἀπελάκτισε καὶ ἀπέβαλεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐπιστραφέντα καὶ μετανοήσαντα ἄνθρωπον. Ὁ δὲ ἅγιος Νεῖλος γράφων πρός τινα Πρεσβύτερον Χαρικλῆν ὀνομαζόμενον, καὶ σκληρὸν πρὸς τοὺς μετανοοῦντας φαινόμενον, ἐλέγχει τοῦτον, διατὶ ἀπετόλμησε νὰ καταποντίσῃ τὸν Φαυστῖνον εἰς ὑπερβολικὴν λύπην, καί τοι ἐξομολογηθέντα παρρησίᾳ μὲ πολλὴν ταπείνωσιν. Τὰ λόγια τοῦ πατρὸς εἶναι ταῦτα· «Ὡς φαίνεται, Χαρι»κλῆ, εἰς μὲν τὸ νὰ φυτεύῃς τὰς ἀμπέλους τοῦ Χριστοῦ εἶσαι ἀργὸς, εἰς δὲ τὸ νὰ ἐκκόπτῃς τὰς ὑπ' αὐτοῦ πε-

ζεται, ἢ ἀσθενεῖ. [Ῥωμ. ιδ'. 21.] Ὅσον καὶ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἀπὸ τὸ ἄλλο, εὑρισκόμενος ποτὲ εἰς τράπεζαν, ἔχουσαν κρέας, δὲν ἠθέλησε νὰ φάγῃ, εἰπὼν, ὅτι τοῦτο τὸ κάμνει διὰ νὰ μὴ προξενήσῃ σκάνδαλον εἰς τοὺς ἐκεῖσε Χριστιανούς. Εἰ δὲ καὶ οἱ κρεωφαγοῦντες ἡμέτεροι μοναχοὶ, διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως προτείνουσιν, ὅτι καὶ ὁ Βασίλειος λέγει (διατάξει κς'.) πῶς ἐσυγχωρήθη ὑπὸ τῶν Πατέρων, νὰ βάλλεται εἰς τὰ λάχανα, ἢ ὄσπρια, προσέψημα, ταριχευτὸν, ταὐτὸν εἰπεῖν ξύγγι ἁλατισμένον ὕειον, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Παχώμιος ἔτρεφε χοίρους εἰς τὸ Μοναστήριον, καὶ ὁ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος ἔτρεφε περιστεράς. Ἂς μάθωσιν, ὅτι τὰς προφασιολογίας ταύτας προτείνουσι παρομοίως καὶ οἱ τῶν Λατίνων μοναχοί. Πρὸς μὲν οὖν τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ῥητέον· ὅτι ἐσυγχωρήθη ναὶ, παρὰ τῶν ἐν τῷ Πόντῳ ἀσκουμένων, νὰ βάλλεται εἰς τὰ ὄσπρια τὸ τοιοῦτον ξύγγι, πρῶτον μὲν, ἐξ ἀνάγκης, τὸ νὰ μὴ εὑρίσκετο εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἔλαιον, κατὰ τὸν Δοσίθεον· δεύτερον, διατὶ, ὡς λέγουσί τινες, ἠκολούθει ἀσθένεια εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ τὸ πάντῃ ἀνάρτυτον φαγητόν· τρίτον, διατὶ καὶ τόσον ὀλίγον ἐβάλετο, ὁποῦ τελείως δὲν ἐπροξένει κάμμίαν ἡδονὴν, οὔτε ὅλως ἐψήνετο, κατὰ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου· «Τὸ γὰρ ἐλάχιστον ἐκεῖνο »τιμῆμα εἰς τοσοῦτον πλῆθος ὕδατος, ἢ σπερματώδους, εἰ τύχοι »βρώματος ἐμβληθὲν, οὐ τρυφῆς ἐστι κατηγόρημα, ἀλλὰ ἀκριβε»στάτη τῶν ἀσκητῶν καὶ ταλαίπωρος ὄντως ἐγκράτεια.» Καὶ τέταρτον, ὅτι, ἂν καὶ τοῦτο λέγει ὁ Βασίλειος, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο καὶ τὴν κρεωφαγίαν συγχωρεῖ. Μάλιστα δὲ ὅλον τὸ ἐναντίον, ἀποβάλλει μὲν τὴν παχεῖαν δίαιταν, ὡς εἴπομεν, καὶ τὰ παραρτύματα, καὶ τὰ ἡδύτερα φαγητὰ φιληδονίαν καλεῖ, ἐπαινεῖ δὲ τὴν ὀλίγον τρόφιμον ἔχουσαν βρῶσιν, καὶ τὰ εὐτελέστατα καὶ εὐπόριστα φαγητὰ, ὅτι λογῆς εἶναι τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος καὶ τὰ ὄσπρια καὶ τὰ τοιαῦτα. Πρὸς δὲ τὸ τοῦ ἁγίου Παχωμίου, καὶ τοῦ ἁγίου Συμεὼν, ῥητέον, ὅτι ταῦτα ἔτρεφον πρῶτον μὲν διὰ τοὺς ξένους, καὶ δεύτερον διὰ τοὺς ἀσθενοῦντας μοναχοὺς, κατὰ τὸν Δοσίθεον, καθὼς διὰ τοὺς ἀσθενεῖς εἶχον καὶ λουτρὰ εἰς τὰ μοναστήριά των. Ἀλλὰ καὶ τώρα, ἐὰν ἀσθενῇ τις μοναχὸς εἰς κίνδυνον θανάτου, καὶ λάβῃ παραγγελίαν ἀπὸ τὸν ἰατρὸν νὰ φάγῃ κρέας, δὲν κατακρίνεται ἐὰν φάγῃ, ὅτι μεταχειρίζεται τοῦτο πρὸς ἰατρείαν, καὶ ὄχι πρὸς ἡδονὴν καὶ γαστριμαργίαν. Εἰ δὲ καὶ εἰπῇ τις, ὅτι ἡ ἐν Γάγγρᾳ σύνοδος ἐν τῷ θ'. αὐτῆς Κανόνι ἀναθεματίζει τὸν κατακρίνοντα ἐκεῖνον ὁποῦ τρώγει κρέας, ἀλλ' ἡ αὐτὴ σύνοδος ἀπολογεῖται πάλιν ἐν τῷ κα'. Κανόνι, ὅτι εἶπε τοῦτο διὰ ἐκείνους ὁποῦ δὲν τρώγουν κρέας ὄχι διὰ ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ ὑπερηφάνειαν, ἢ καὶ διὰ βδελυρίαν· καὶ προσθέτει λέγουσα· «Ἡμεῖς καὶ ἐγκράτειαν μετὰ σεμνότητος καὶ θεοσεβείας γινο»μένην ἀποδεχόμεθα». Ἐπειδὴ δὲ αἱρετικοὶ, οἱ ὀνομαζόμενοι ἐγκρατευταὶ, οἵτινες ἐσυγχαίνοντο τὰ κρέατα καὶ δὲν τὰ ἔτρωγαν, προβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς, τὸ, διατὶ δὲν τρώγομεν καὶ ἡμεῖς ὅλων τῶν ζώων τὸ κρέας, ἀποκρίνεται ὁ μέγας Βασίλειος πρὸς αὐτοὺς λέγων· Κανν. πς'. ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἀξίαν, ὅλα τὰ κρέατα ὡς λάχανα χόρτα λογίζονται κοντὰ εἰς ἡμᾶς, ὡς εἶπεν ὁ Θεός. Ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα. (Γεν. θ'. 3.) Κατὰ δὲ τὴν διάκρισιν τοῦ συμφέροντος, καθὼς δὲν τρώγομεν ὅλα ἁπλῶς τὰ χορτάρια, ἀλλὰ μόνον τὰ ἀβλαβῆ καὶ ὠφέλιμα· ἔτσι οὔτε ὅλα τὰ κρέατα τρώγομεν, ἀλλὰ μόνον τὰ ἀβλαβῆ καὶ χρήσιμα εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος. Διότι χόρτον εἶναι καὶ τὸ κώνειον, καὶ τὸ ὑοσκίαμον. Κρέας εἶναι καὶ τοῦ γυπὸς, καὶ σκύλου τὸ κρέας, ἀλλὰ καθὼς δὲν τρώγει τις φρόνιμος τὸ κώνειον καὶ τὸ ὑοσκίαμον, διατὶ εἶναι φαρμακερὰ καὶ θανατηφόρα, ἔτσι παρομοίως δὲν ἤθελε φάγῃ τινὰς σκύλον, ἢ γύπα, διατὶ εἶναι καὶ βλαβερὰ εἰς τὴν ὑγείαν, καὶ ἀνοστα εἰς τὴν γεῦσιν, ἔξω μόνον ἂν εὑρίσκηται εἰς μεγάλην ἀνάγκην καὶ πεῖναν. Τότε γὰρ, ἐὰν φάγῃ

»φυτευμένας, καὶ νὰ τὰς ῥίπτῃς ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, εἶσαι πρόθυμος. Μὴ λέγῃς, ἄνθρωπε, ὅτι ὅστις ἔπταισε »μὲν, ἐξομολογεῖται δὲ μὲ τὸν λόγον, δὲν εἶναι δεκτὸς ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι ταῦτα λέγων, δὲν εἶσαι μακρὰν »ἀπὸ τοὺς Ναυατιανοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται τὴν μετάνοιαν μετὰ τὸ βάπτισμα, ὡς μὴ καταδεχόμενος καὶ σὺ »τὴν διὰ στόματος μετάνοιαν, καὶ μάλιστα ὁποῦ ἔμαθες τὸν μέγαν Μωϋσῆν, ζητήσαντα ὄχι ἀμελῶς, ἀλλὰ »βιαίως τὸν τράγον ἀπὸ τὸν Ἀαρὼν, καὶ φανερώσαντα μὲ τοῦτο τὴν τῆς ἁμαρτωλῆς ψυχῆς ἐξομολόγησιν, καὶ »συγχώρησιν. Ναὶ, καλὸν καὶ ἁρμοδιώτατον εἶναι νὰ μετανοῇ ἡ ψυχὴ μὲ ἔργα, νηστείαν δηλαδὴ, καὶ κακο»πάθειαν σώματος. Ὅμως, ἂν τύχῃ τινὰς ἀπὸ ἀδυναμίαν σώματος, ἢ ἀπὸ ἄλλο σύμβαμα, καὶ στερηθῇ αὐτὰ, »τὰ βοηθήματα, ἔχει ὅμως τὴν ἀπὸ στόματος ἐξομολόγησιν καθαρὰν, δεκτός ἐστιν ἀπὸ τὸν θεὸν, ὅστις ἀπέ»θανε διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. Καθὼς καὶ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς Σκηνῆς ἔσμιξε μὲ βύσσον καὶ χρυ»σάφι τὰς γιδότριχας, τὰ τίμια μὲ τὰ ἄτιμα. Ὁ Τελώνης, σὲ ἐρωτῶ, μὲ ποίους κόπους ἐσώθη; δὲν ἐσώθη μὲ »ψιλὰ λόγια ταπεινώσεως; ὁ Ληστὴς, μὲ ποίους ἱδρῶτας μετετέθη ἀπὸ τὸν σταυρὸν εἰς τὸν Παράδεισον; δὲν »ἐσώθη μὲ ὀλίγα λόγια; ὁμοίως καὶ ὁ Μανασσῆς. Λοιπὸν, ὦ Χαρικλῆ, μὴ ἀκούῃς μόνον τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ »Θεοῦ, ἀμὴ βλέπε καὶ τὴν ἄμετρόν του φιλανθρωπίαν. Τὸ γὰρ ἔλεός σου, φησὶ, μέγα ἐπ' ἐμέ.» [Ψαλμ. πε'. »13.] Μὴ λέγῃς λοιπὸν ἀστόχαστα, ὅτι, ὁ Θεὸς δὲν δέχεται λόγια μετανοίας. Διότι θέλω σοῦ εἰπῆ καὶ ἐγὼ· »Ἀσῆμι καὶ χρυσάφι καὶ τὰς λοιπὰς πλουσίας δωρεὰς θέλει ὁ Θεὸς, ἀμὴ δύω φόλας τῆς χήρας δὲν δέχεται; καὶ »πῶς θέλεις μὲ πληροφορήσει, ὅτι ἠξεύρεις τὴν Γραφὴν, μὴ ἐνθυμούμενος τοῦ Σωτῆρος τὰ λόγια; δὲν θέλει, »λέγει, ὁ Πατήρ μου νὰ ἀπολεσθῇ κἀνένας ἀπὸ τοὺς μικροὺς τούτους, [Ματθ. ιη'.] καὶ σὺ, θέλεις πολλοὺς καὶ »μεγάλους; ἐναντία τοῦΣωτῆρος διδάσκεις, ἄνθρωπε, καὶ ποῦ βάνεις τὸ τοῦ Ἡσαΐου· Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρ»τίας σου, ἵνα δικαιωθῇς.» [Ἡσ. μγ'. 26.]; Δέχεται ὁ Θεὸς ὁποῦ μᾶς ἔπλασεν, οὐ μόνον ἁγνείαν σώματος, μαοτυρικοὺς ἀγῶνας, καὶ ἀσκητικοὺς, ἀλλὰ καὶ σκυθρωπότητα προσώπου, ὅταν γίνεται διὰ τὰ ἁμαρτήματα. Καὶ καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ἄλλοι μὲν δύνανται νὰ ἀντιπολεμοῦν, ἄλλοι δὲ πάλιν δὲν δύνανται διὰ τὸ εὐκολονίκητον. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως, πολλὰ γίνονται ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὅτι εἶναι μικρὰ, ὅμως προξενοῦν μεγάλην σωτηρίαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας. Βλέπε καὶ τὸν Μωϋσῆν, ἢ μᾶλλον τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Μωϋσέως, ὁποῦ διορίζει νὰ προσφέρουν διὰ τὰς ἁμαρτίας των οἱ ἄνθρωποι, ὄχι μόνον βόδια καὶ τραγία (τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱ πλούσιοι), ἀλλὰ φροντίζωντας διὰ τοὺς κεκοπιασμένους, καὶ συνταπεινούμενος μὲ τοὺς ταπεινοὺς, διὰ νὰ μὴν ἀπελπισθοῦν, ἐσυγκατέβασε τὸν νόμον, ἕως καὶ εἰς περιστέρι, καὶ εἰς ὀλίγον σεμιδάλι. Λοιπὸν καὶ σὺ, Πρεσβύτερε, περιποιοῦ τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ δείχνει καρδίαν συντετριμμένην, καὶ ἐπίστρεφε καὶ σῶζε αὐτὸν, ζητῶντας ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὄχι μόνον καρποὺς κατορθωμάτων καὶ ἀσκητικὰ ἔργα, ἀλλὰ δεχόμενος καὶ λόγια κατανυκτικὰ ἐκείνου, ὁποῦ ἐξομολογεῖται μὲ ταπείνωσιν καὶ συντριβὴν καρδίας.»

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

'Αποστ. να'. τῆς 'Αγκ. ιδ'. τῆς ἐν Γάγρ. α'. β'. ιδ'. ιη'. Βασιλ. πς'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν καὶ οἴνου. βδελυσσόμενος, καὶ οὐ δι' ἄσκησιν, καθαιρείσθω. Ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν συνείδησιν, καὶ α τιος σκανδάλου πολλοῖς γενόμενος.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν να'. (ὃν καὶ ἀνάγνωθι) διορίζεται, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος εἰς τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας δὲν τρώγει κρέας, οὔτε πίνει οἶνον, ὄχι διὰ ἄσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, (1) ἀλλὰ διατὶ τὰ συγχαίνεται, ἂς καθαίρεται. Ὡσὰν ὁποῦ εἶναι κεκαυτηριασμένος, ἤτοι ἀναίσθητος καὶ σκύλον, ἢ γύπα, δὲν ἁμαρτάνει, καθότι αὐτὰ δὲν εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τὴν νέαν γραφήν. Οἱ γὰρ Ἀπόστολοι, ἐν μὲν ταῖς Πράξεσι (κεφ. κέ. 29.) ἐμπόδισαν νὰ μὴ τρώγῃ τινὰς μόνον τὰ εἰδωλόθυτα, καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὸ πνικτὸν, ἐν δὲ τῷ ξγ'. Κανόνι ὁμοίως ἐμπόδισαν νὰ μὴ τρώγῃ τινὰς θηριάλωτον, θνησιμαῖον, καὶ αἷμα. Εἰ δὲ καὶ ἀνθίσταταί τις λέγων, ὅτι ὁ κύων καὶ ὁ γύπας ὀνομάζονται ἀκάθαρτα ἀπὸ τὴν παλαιὰν Γραφὴν, ἀποκρινόμεθα ὅτι, ὄχι διατὶ εἶναι βδελυκτὰ καὶ συγχαμερὰ ἔτσι ὀνομάζονται· οὐδὲν γὰρ κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν εἶναι, εἴπομεν, ἀλλ' ἔτσι ὀνομάζονται διὰ τρεῖς αἰτίας. Ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη αἰτία εἶναι, καθὼς ἀνωτέρω τὴν ἠρμήνευσεν ὁ μέγας Βασίλειος, διατὶ ὅλα τὰ ἀκάθαρτα εἶναι βλαβερὰ εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰατρῶν παῖδες αὐτὸ τοῦτο προσβεβαιοῦσι. Δευτέρα, διατὶ ἔτσι νομίζονται κοντὰ εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸν Προκόπιον. Καὶ τρίτη, διὰ νὰ μὴ προσκυνήσωσιν αὐτὰ οἱ Ἰουδαῖοι ὡς θεοὺς, κατὰ τὸν Θεοδώρητον. Ὥστε ἀγαπῶντας ὁ Θεὸς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματός μας, καὶ θέλωντας νὰ μᾶς κάμῃ νὰ μὴ τὰ τρώγωμεν, τὰ ὠνόμασεν ἀκάθαρτα, ἵνα καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομά των μισῶμεν ταῦτα καὶ ἀποφεύγωμεν.

(1) Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου ὡς πόρισμά τι συνάγεται, ὅτι δὲν καθαιροῦνται οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, ὁποῦ ὄχι διὰ βδελυρίαν, ἀλλὰ δι' ἄσκησιν ἀληθῆ καὶ ἐγκράτειαν, ἢ τελείως δὲν τρώγουν κρέας, οὔτε πίνουν οἶνον, ἢ πρὸς καιρὸν καὶ ἐπὶ διωρισμέναις ἡμέραις. Ἂν καὶ δὲν ἤθελαν φάγουν, ἢ πίουν, καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν. Ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ λοιποὶ ὁποῦ τῶν τοιούτων, (ἢ καὶ ἄλλων τινῶν βρωμάτων) ἀπέχονται, εἴτε μοναχοὶ, εἴτε λαϊκοὶ, δι' ἄσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα ὡς παραβάται οὐ κατακρίνονται, κατὰ τὴν γνώμην καὶ τῶν δύω ὁμοῦ τῶν θείων Κανόνων ἑρμηνευτῶν, Ζωναρᾶ, λέγω, καὶ Βαλσαμῶνος, ἂν ἀπέχωνται τούτων καὶ ἐν ταῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις. Διότι, οὔτε βδελύσσονται αὐτὰ, καθὼς λέγει ὁ Κανὼν,

(καθ' ὁμοιότητα τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὰ ὁποῖα ὅταν τύχῃ νὰ καοῦν, μένουν ἀναίσθητα), ἢ μεμολυσμένος (καθ' ὁμοιότητα ἐκείνων ὁποῦ ἔχουσι καυτῆρας, ἤτοι φωνανέλλας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξέρχεται ὕλη καὶ μολυσμὸς), εἰς τὴν συνείδησίν του, καὶ ὡσὰν ὁποῦ γίνεται αἴτιος σκανδάλου εἰς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι συναθροιζόμενοι εἰς τὰς ἑορτὰς, εἶχον συνήθειαν νὰ κάμνουν ἀγάπας, ἤγουν κοινὰς τραπέζας, καὶ νὰ συντρώγουν ὅλοι μαζύ· τὰς ὁποίας ὁ Παῦλος Κυριακὸν δεῖπνον, ἤτοι κοινὸν ὀνομάζει, εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. α'. ἐπιστολὴν κεφ. ια'. 21, (περὶ ὧν ὄρα τὴν ὑποσημ. τοῦ οδ'. τῆς ς'.)

Συμφωνέα.

Συμφώνως καὶ ὁ Παῦλος ἰδίᾳ εἰς τὴν πρὸς Τιμόθ. α'. κεφ. δ'. 2. κεκαυτηριασμένους ὠνόμασε τοὺς αἱρετικοὺς ἐκείνους, ὁποῦ ἐδίδασκον νὰ ἀπέχουσιν οἱ ἄνθρωποι διὰ βδελυρίαν ἀπὸ τὰ βρώματα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἀποστολικὸν να'.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ'.

Αποσ.μβ'.μγ'. τῆς ς'. θ'. τῆς ζ'. κβ'. Λαοδ. κδ'. τῆς Καρθ. μζ'. ξθ'.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθείη ἐσθίων, ἀφοριζέσθω. Πάρεξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην καταλύοντος.

Ἑρμηνέα.

Οἱ τῷ Θεῷ κεκληρωμένοι πρέπει νὰ ἦναι εἰς τοὺς λαϊκοὺς ὑπόδειγμα βίου σεμνοῦ, ἵνα μὴ ἐξ αἰτίας αὐτῶν βλασφημῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Κληρικὸς εὑρεθῇ νὰ τρώγῃ ψωμὶ μέσα εἰς καπηλεῖον, ἂς ἀφορίζηται. Διατὶ τὸ νὰ ἐμβαίνωσιν αὐτοὶ εἰς καπηλεῖον, τί ἄλλο φανερόνει, πάρεξ πῶς ἔχουσι ζωὴν ἄσεμνον, καὶ πῶς εἶναι διεφθαρμένοι, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν φαγητῶν καὶ πιοτῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα τῶν ἤθῃ, ὡσὰν ὁποῦ, μὲ τὸ νὰ συμμαζώνωνται εἰς τὰ καπηλεῖα ἄσεμνοι ἄνδρες καὶ ἄσεμναι γυναῖκες, βέβαια ἐκεῖνος ὁποῦ συναναστρέφεται μὲ τοιούτους, δὲν θέλει μείνῃ ἀμέτοχος τῆς ἐκείνων κακίας. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Παῦλον «Φθείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί·» [α'. Κορινθ. ιε'. 33.], ἔξω μόνον ἂν ὁ Κληρικὸς εὑρισκόμενος εἰς τὸν δρόμον, καὶ μὴ ἔχοντας εἰς ποῖον ἄλλο ὀσπήτιον νὰ κονεύσῃ, ἤθελεν ἔμβῃ μέσα εἰς πανδοχεῖον καὶ χάνι διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐξ ἀνάγκης. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἀποστολικοῦ μβ'. Κανόνος.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Τῆς ἐν τῇ ἁγ. Σοφίᾳ γ'. ἔξοδ. κβ'. 28.

Εἴ τις Κληρικὸς ὑβρίσοι τὸν Ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω. Ἄρχοντα γὰρ τοῦ Λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Ἑρμηνέα.

Ὁ Ἐπίσκοπος καὶ Ἀρχιερεὺς εἰς τύπον ὢν τοῦ Κυρίου, καὶ κεφαλὴ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος αἰσθητὴ λογιζόμενος, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνῃ περισσοτέραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἱερωμένους τιμήν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος κληρικὸς ἤθελεν ὑβρίσῃ τὸν Ἐπίσκοπον, ἂς καθαίρεται, (1) ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμένον εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας ἐσθίοντες αὐτὰ, εἰς μόνας τὰς ἑορτὰς τούτων ἀπέχονται, ἀλλ' ἐπίσης καὶ εἰς ἐκείνας, καὶ εἰς ταύτας ἀπέχονται δι' ἐγκράτειαν μόνην. Πλὴν διὰ νὰ ἦναι ἡ ἀποχὴ καὶ νηστεία τῶν τοιούτων ἀσκανδάλιστος πάντῃ, κοντὰ εἰς τοὺς πολλοὺς, εἶναι καλλίτερον οἱ τοιοῦτοι καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν, κατ' ἰδίαν καὶ καθ' ἑαυτοὺς τὸν ἄρτον αὐτῶν νὰ ἐσθίωσιν. Ἔτι συνάγεται ἀκολούθως τὸ αὐτὸ καὶ ἔμπροσθεν.

(1) Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Φώτιος, τίτλ. θ'. κεφ. λς'., λέγει, ὅτι, τὸ θ'. βιβλ. τοῦ κώδηκος τίτλ. ζ'. διατάξ, ά. διορίζεται πῶς ὁ τὸν βασιλέα ὑβρίζων δὲν τιμωρεῖται· οὔτε τι σκληρὸν ἢ τραχὺ ὑπομένει· διότι, ἡ ἀπὸ κουφότητα ὕβρισε τὸν βασιλέα, καὶ πρέπει νὰ καταφρονῆται ὡς κοῦφος· ἢ ἀπὸ ἀγνωσίαν, καὶ πρέπει νὰ ἐλεῆται· ἢ ὡς ἀδικούμενος, καὶ πρέπει νὰ συγχωρῆται· ἔτσι καὶ ὁ τὸν Ἀρχιερέα ὑβρίζων, καθ' ὁμοιότητα καὶ ἀναλογίαν, δὲν πρέπει νὰ τιμωρῆται, εἴτε ὡς κοῦφος, εἴτε ὡς ἀνόητος καὶ φλύαρος, εἴτε ὡς ἀδικούμενος. Ἐπειδὴ ἂν ὁ βασιλεὺς ὁποῦ εἶναι πρόσωπον ἐξωτερικὸν, ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ μὴ παιδεύῃ τοὺς τοιούτους ὁποῦ τὸν ὑβρίσουν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Ἀρχιερεὺς ὁποῦ εἶναι πρόσωπον ἐσωτερικὸν, καὶ πνευματικὸν, καὶ τοῦ πρωτάτου καὶ ἀμνησικάκου Χριστοῦ μιμητὴς γνησιώτατος; ἔξω μόνον ἂν ὁ ὑβρίσας ἦναι ἐμβριθὴς εἰς τὸν νοῦν, καὶ αὐθάδης καὶ τολμητίας· αὐτὸ τὸ ἴδιον πρέπει νὰ νοῆται καὶ διὰ τοὺς ὑβρίζοντας Πρεσβύτερον, καὶ Διάκονον: οἱ δὲ φιλευσεβεῖς νόμοι τῶν βασιλέων προστάζουσιν, ὅτι, ὅποιος ἔμβῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν τελοῦνται τὰ Μυστήρια, ἢ ἄλλαι ἅγιαι λειτουργίαι, καὶ ὑβρίσῃ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ ἐμποδίσῃ νὰ μὴ τελεσθοῦν ταῦτα, νὰ τιμωρῆται κεφαλικῶς. Τοῦτο τὸ ἴδιον νὰ φυλάττηται καὶ ὅταν γίνωνται λιτανεῖαι, καὶ δεήσεις, καὶ εὑρίσκωνται ἐκεῖ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί. Ἤγουν τὸ νὰ ἐξορίζηται ὅποιος ὑβρίσῃ τούτους, καὶ τὸ νὰ παιδεύηται κεφαλικῶς, ὅποιος ταράζῃ τὴν λιτανείαν καὶ δέησιν. Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου συμπέρανον, ὅτι καὶ ὅποιος ὑβρίσῃ τὸν σαρκικόν του πατέρα, ἢ τὸν πνευματικόν του γέροντα, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται. «Ὁ κακολογῶν »γὰρ, φησὶ, πατέρα ἢ μητέρα (ὅστις καὶ ἂν ἦναι εἴτε κληρικὸς, »ἢ λαϊκὸς, ἢ μοναχὸς). θανάτῳ τελευτάτῳ.» (Λευϊτικ. κ'. 9. καὶ Ματθ. ιέ. 4.) Θάνατος δὲ τούτων εἶναι ἡ στέρησις τῆς θείας κοινωνίας, ἥτις κοντὰ εἰς τοὺς φρονίμους θάνατος ἀληθῶς λογίζεται κατὰ τὸν νέ. Βασιλείου.

νον ἐν τῷ νόμῳ. Δὲν θέλεις κακολογήσει τὸν προεστῶτα τοῦ λαοῦ σου καὶ ἄρχοντα, εἴτε ἐσωτερικὸν δηλαδὴ καὶ πνευματικὸν, εἴτε ἐξωτερικὸν καὶ σωματικόν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ Ἀρχιερεὺς ὁ Ἐπίσκοπος λέγεται, ὡς ἄρχων τῶν ἱερέων, καὶ Ἱεράρχης, ὡς ἄρχων τῶν ἱερῶν, κατὰ τὸν θεῖον Μάξιμον, καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. Ὁ δὲ γ'. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ λέγει· Ὅποιος τολμήσῃ νὰ κτυπήσῃ, ἢ νὰ φυλακώσῃ Ἐπίσκοπον, καὶ χωρὶς αἰτίαν, ἢ καὶ μὲ αἰτίαν ἐπίπλαστον καὶ ψευδῆ, ὁ τοιοῦτος νὰ ἀναθεματίζηται.

ΚΑΝΩΝ ΝΣ'.

Εἴ τις Κληρικὸς ὑβρίσοι Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, χειρῶν ἔχοντες τόπον, διὰ μέσου τῶν ὁποίων κυβερνᾷ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Ἐπίσκοπος, πρέπει μὲν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀπολαμβάνωσι τὴν προσήκουσαν τιμὴν, ὄχι ὅμως καὶ ὅσην πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὁ Ἀρχιερεύς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὅποιος Κληρικὸς ἤθελεν ὑβρίσῃ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἂς ἀφορίζηται μόνον (τὸ ὁποῖον εἶναι ὀλιγωτέρα παιδεία), καὶ ὄχι ἂς καθαίρεται, ὡσὰν ἐκεῖνος ὁποῦ ὑβρίσῃ Ἀρχιερέα (τὸ ὁποῖον εἶναι μεγαλητέρα παιδεία). Διότι, καθὼς ἡ μὲν κεφαλὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος, αἱ δὲ χεῖρες εἶναι κατώτεραι ἀπὸ τὴν κεφαλήν· ἔτσι ἀκολούθως καὶ οἱ ἀτιμάζοντες τὴν κεφαλὴν, μεγαλητέρας παιδείας δέονται, οἱ δὲ ἀτιμάζοντες τὰς χεῖρας ὀλιγωτέραν παιδείαν χρειάζονται.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'.

Εἴ τις Κληρικὸς χωλὸν, ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάσοι, ἀφοριζέσθω. Ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι μέλη τοῦ σώματος πεπηρωμένα καὶ μισερὰ, πρέπει μάλιστα νὰ ἐλεῶνται, νὰ βοηθῶνται καὶ νὰ χειραγωγῶνται ἀπὸ τοὺς ἔχοντας τὰ μέλη σῶα καὶ ὑγιᾶ, ὄχι νὰ περιγελῶνται καὶ νὰ περιπαίζωνται. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ὅποιος κληρικὸς περιπαίξῃ κουτσὸν, ἢ κουφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ πληγωμένον καὶ μισερὸν ὄντα κατὰ τοὺς πόδας, ἂς ἀφορίζηται. Ὁμοίως δὲ καὶ λαϊκὸς ἂν κάμῃ τοῦτο ἂς ἀφορίζηται. Διότι, μήπως δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ τιμωρία καὶ παιδεία ὁποῦ δίδει εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς, κρίμασιν, οἷς αὐτὸς μόνος οἶδε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἄνθρωποι πέρνοντες τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, προσθέτουν εἰς τοὺς ταλαιπώρους αὐτοὺς, παιδείαν ἐπάνω εἰς τὴν παιδείαν, μὲ τοὺς ἐμπαιγμοὺς αὐτῶν καὶ τοὺς καταγέλωτας; ὦ ἀθεοφοβίας καὶ ἀπονοίας μεγάλης! Μὴ διὰ τὸν Κύριον, μὴ, ἀδελφοί μου, τολμήσητε εἰς τὸ ἑξῆς, ἢ νὰ περιπαίζητε, ἢ νὰ ἀποφεύγητε ἀπὸ τοὺς τοιούτους μισερούς, ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ μιάσματος, συνειθίζοντες νὰ λέγητε τὴν ἄλογον καὶ ἀφρονεστάτην παροιμίαν ἐκείνην· Φεύγετε τοὺς σημειωμένους, ἀλλὰ μᾶλλον συντρέχετε καὶ βοηθεῖτε αὐτοῖς πᾶσι τοῖς τρόποις, οἷς δύνασθε, ἵνα καὶ παρὰ τοῦ Κυρίου ἐλεηθῆτε, φανέντες περὶ τοὺς συνδούλους συμπαθητικοί τε καὶ εὐσπλαχνοι. Διὰ δὲ καὶ ὁ Θεὸς προστάζει μήτε νὰ κατηγορῇ τινὰς τὸν κωφὸν, διατὶ δὲν ἀκούει, μήτε νὰ βάλῃ σκοντάμματα ἔμπροσθεν εἰς τὰ ποδάρια τοῦ τυφλοῦ, διατὶ δὲν βλέπει. «Οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφὸν, καὶ ἀπέναντι τυφλοῦ οὐ προσθείσεις σκάνδαλον καὶ φοβηθήσῃ Κύριον τὸν Θεόν σου. (Λευϊτ. ιθ' 14.).

Τῆς δ'.κε'.τῆς ς'. ιθ'. π'. τῆς α'. καὶ β'. ις'. τῆς Σαρδ. ια'. ιβ'. τῆς Καρθ. οθ'. πβ'. πς'. ρλά.ρλβ'.ρλγ'. τοῦ Νύσσης ς'. τοῦ Πέτρου ι'.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'.

Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ Κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ τῇ ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Χρέος ἀπαραίτητον εὑρίσκεται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ διδάσκῃ καθ' ἑκάστην τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ λαὸν τὰ εὐσεβῆ δόγματα, καὶ νὰ ῥυθμίζῃ αὐτὸν πρὸς πίστιν ὀρθὴν καὶ πολιτείαν ἐνάρετον. Λέγει γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ, πρὸς τοὺς προεστῶτας τῶν λαῶν. «Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν τέθεικά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα· εἰ μὴ διαστείλῃ, μηδὲ λαλήσῃς, ἀποθανεῖται ὁ ἄνομος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα »αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω.» [Ἰεζ. γ'.17.]. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται· Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος (διδακτικοὺς εἶναι καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους χρὴ,) (1) ἀμελεῖ τοὺς κληρικούς του, καὶ ὅλον τὸν

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· «Οὐ πολὺ τὸ »μέσον αὐτῶν (τῶν Πρεσβυτέρων δηλ.) καὶ τῶν Ἐπισκόπων. »Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι καὶ προ»στασίαν τῆς Ἐκκλησίας.....τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβή»κασι, καὶ τούτῳ μόνῳ δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τῶν Πρεσβυτέρων» (ὁμιλ. ιά. τῆς πρὸς Τιμόθ. ά. ἐν τῇ ἀρχῇ) ὅρα καὶ εἰς τὴν ὑπο»σημείωσιν τοῦ ιθ'. τῆς ς'.

ἐπίλοιπον λαὸν, καὶ δὲν διδάσκει αὐτοὺς τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα καὶ ἔργα, ἃς ἀφορίζηται ἕως οὗ νὰ διορθωθῇ. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν του, ἂς καθαίρεται ὁλότελα, ὡς τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ πρεσβυτερίου ἀνάξιος (1).

Συμφωνεία.

«Ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ ς΄. ἐν τῷ ιθ΄. Κανόνι αὐτῆς διορίζει, ὅτι πρέπει μὲν καὶ κάθε ἡμέραν νὰ διδάσκωσι τὸν »κλῆρον καὶ τὸν λαόν τους οἱ προεστῶτες τῶν λαῶν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα εἰς τὰς Κυριακὰς, διαλέγοντες «ἀπὸ τὰς θείας γραφὰς τὰ τῆς ἀληθείας νοήματα, καθὼς αὐτὰ ἑρμηνεύουσι οἱ τῆς Ἐκκλησίας πατέρες καὶ Θεο»φόροι διδάσκαλοι. Ὁ δὲ ρλϐ΄. τῆς ἐν Καρθαγ. λέγει, ἐὰν Ἐπίσκοπος ἀμελῶν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ αἱρετι»κῶν, ὑπομνησθῇ ἀπὸ τοὺς γειτονοῦντας Ἐπισκόπους περὶ τούτου, καὶ μετὰ ἓξ μῆνας δὲν φροντίσῃ περὶ αὐ»τῶν, νὰ ἀφορίζηται ἕως οὗ τοῦτο κάμῃ. Ὁμοίως καὶ ὁ ρλα΄. διορίζεται, ὅτι ἐὰν εἰς ἓξ μῆνας ἀφ᾽ οὗ ὑπομνησθῇ »παρὰ τῶν γειτονούντων ὁ ἀμελῶν τῶν αἱρετικῶν τόπων του, Ἐπίσκοπος, δὲν δείξῃ κἀμμίαν περὶ αὐτῶν ἐπι»μέλειαν, οἱ τόποι αὐτοὶ νὰ δίδωνται εἰς ἄλλον Ἐπίσκοπον, ὁποῦ ἠμπορεῖ νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ. Ἐὰν δὲ ὁ ἀμε»λὴς Ἐπίσκοπος εἴπῃ ψευδῶς, ὅτι οἱ αἱρετικοὶ ἐκεῖνοι ἠνώθησας τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ »ἐπεμελήθη αὐτῶν, ὁ τοιοῦτος νὰ χάνῃ καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν, κατὰ τὸν ρλγ΄. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ οθ΄. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι οὐδὲ εἰς ἄλλους τόπους, ὑποκειμένους αὐτῷ πρέπει νὰ διατρίβῃ πολὺ, ἀμελῶντας τὴν φρον»τίδα τοῦ τόπου ἐκείνου ὁποῦ ἔχει τὸν ἴδιον θρόνον. Ὁ δὲ ις΄. τῆς α΄. καὶ β΄. καθαιρεῖ τὸν λείποντα ἀπὸ τὴν »ἐπαρχίαν του, ὑπὲρ τοὺς ἓξ μῆνας, (χωρὶς νόσου καὶ Βασιλικῆς ἢ Πατριαρχικῆς ὑπηρεσίας) καὶ προ»στάζει, ἄλλος νὰ χειροτονῆται ἀντὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ια΄. καὶ ιϐ΄. τῆς Σαρδικῆς καὶ εἰς ὀλιγώτερον καιρὸν διορίζει νὰ μὴ λείπῃ ἀπὸ αὐτὴν, ἤτοι τρεῖς ἑβδομάδας μόνον. Αὐτὸ τοῦτο διορίζει καὶ ὁ π΄. τῆς »ς΄. ὁ δὲ κε΄. τῆς δ΄. ἕως εἰς τρεῖς μῆνας μόνον διορίζει νὰ ἀναβάλλουν οἱ Μητροπολῖται τὰς χειροτονίας »τῶν Ἐπισκόπων τους, ἓξ μόνον ἂν ἀπὸ ἀνάγκην ἀπαραίτητον ἀπεράσῃ περισσότερος καιρός. Διὰ τὴν ὁποίαν »ἀνάγκην, καὶ τὰς διχονοίας τοῦ λαοῦ, διορίζει ὁ πϐ΄. τῆς ἐν Καρθ. ἀνάμεσα εἰς ἕνα χρόνον νὰ γίνηται Ἐπί»σκοπος εἰς τὴν χηρεύουσαν ἐπαρχίαν, καὶ ὄχι περισσότερον. Ἀλλὰ καὶ ὁ πς΄. αὐτῆς εἰς πολὺν καιρὸν δὲν θέ»λει νὰ ἀφίνωνται ἔρημοι Ἐπισκόπου αἱ ἐπαρχίαι. Καὶ ὁ ι΄. δὲ τοῦ Πέτρου καθαιρεῖ τοὺς ἀφήσαντας μὲν τὸ »τοῦ Κυρίου ποίμνιον, ὑπάγοντας δὲ ἀφ᾽ ἑαυτῶν εἰς τὸ μαρτύριον καὶ ἁρπηθέντας πρῶτον, ὕστερον δὲ πάλιν »ὁμολογήσαντας τὴν πίστιν». Τόσον εἶναι μέγα καὶ ἀπαραίτητον τὸ χρέος τῶν Ἀρχιερέων, ὁποῦ ἔχουσι πρὸς τὸν ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς λαόν. Ὅθεν, ἂν καὶ ἄλλο δὲν τοὺς παρακινῇ εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμελῶσιν, ἀλλὰ νὰ νήφωσι, κἂν ἂς παρακινήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου ὁποῦ ἔχουσι, τὸ ὁποῖον σημαίνει βίγλαν καὶ σκοπόν. Οἱ εἰς τὴν βίγλαν ὄντες, πρέπει νὰ ἀγρυπνοῦσι καὶ νὰ βλέπωσιν, ὄχι νὰ ἀμελῶσι καὶ νὰ νυστάζωσι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον τὸ ἱερὸν σύνθρονον ἵδρυται, ἵνα, ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς ἀναϐαίνων καὶ καθεζόμενος εἰς αὐτὸ βλέπῃ ἀπὸ ὑψηλὰ, ὡσὰν ἀπὸ βίγλαν τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ λαὸν, καὶ ἀκριϐέστερον τοῦτον ἐπισκοπῇ, οἱ δὲ Πρεσϐύτεροι συνιστάμενοι καὶ συγκαθεζόμενοι μὲ αὐτὸν, παρακινοῦνται ἐντεῦθεν νὰ ἐφορῶσι καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ καταρτίζωσι τὸν λαὸν, ὡς σύμπονοι δοθέντες εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς. Αὐτὸ τὸ ἴδιον νόημα φανερώνει καὶ ὁ θρόνος τοῦ ἀρχιερέως ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἱστάμενος, ὑψηλότερος τῶν ἄλλων, καὶ Σκοπιὰ ὑπερτάτη διὰ τοῦτο ὀνομαζόμενος καὶ ἱερὰ τοῦ θρόνου περιοπὴ, κατὰ τὸν διάκονον Ἰγνάτιον (ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πατριάρχου Νικηφόρου, (2). Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσϐύτεροι εἶναι ἀμαθεῖς, καὶ δύναμιν δὲν ἔχουν εἰς τὸ νὰ διδάσκωσι, πρέπει συμφώνως νὰ προσκαλοῦν ἀπὸ ἄλλους τόπους διδασκάλους τε καὶ ἱεροκήρυκας, τὰ πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῖς, καὶ τιμὴν τὴν προσήκουσαν ἀπονέμοντες (3), νὰ κάθι-

(1) Δι᾽ ὃ καὶ ἰδίᾳ ὁ Παῦλος ἐν τῇ ά. πρὸς Τιμόθεον γ΄. 2. λέγει, «Ὅτι, ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ᾖναι διδακτικός.» Καὶ πρὸς Τίτον (ά. 9.) «Ὅτι νὰ ἀντέχηται τοῦ κατὰ τὴν διδασκα»λίαν πιστοῦ λόγου, διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ παρακινῇ τοὺς ἄλλους »εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, καὶ νὰ ἐλέγχῃ τοὺς ἀντι»λέγοντας εἰς αὐτήν.»

(2) Δι᾽ ὃ καὶ ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ὅτι ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔκαμε τοὺς θρόνους τῶν Ἀρχιερέων ὑψηλοτέρους ἀπὸ τοὺς τῶν ἄλλων. «Ἀλλὰ γὰρ ᾧδε τὸν νεὼν ἐπι»τελέσας, θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τι»μήν.» Καὶ προσέτι βάθροις ἐν τάξει τοῖς καθόλου κατὰ τὸ πρέπον κοσμήσας. Καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος λέγει εἰς τὰ ἔπη του, ὅτι εὑρισκόμενος ἐν Κωνσαντινουπόλει ἐϐλεπεν εἰς τὸ ὄνειρόν του, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐκάθητο εἰς θρόνον ὑψηλότερον, (ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας), οἱ δὲ ἄλλοι ἐκάθηντο παρακάτω ἀπὸ αὐτόν.

«Ἔζεσθαι δοκέεσκον ὑπέρθρονος οὐχ ὑπερφρυς,
»οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὄναρ, τίον ἀγηνορίην.
»Οἳ δέ μοι ἀμφοτέρωθεν ὑφεδριόωντο γηραιοὶ,
»πάμμνης ἠγεμόνες ἔκκριτος ἡλικίη,
»Οἳ ὅ᾽ ἄρ᾽ ὑποδρηστῆρες ἐν εἰμασι παμφανόωσιν,
»Ἕστασαν ἀγγελικῆς εἰκόνες ἀγλαΐης.»

(3) Δι᾽ ὃ καὶ ἡ Νεαρὰ τοῦ ἀοιδίμου Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐδιώρισεν, εἰς τὸν κάθε διδάσκαλον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας νὰ δίδωνται πενῆντα μόδια σῖτος, καὶ τρεῖς λίτραις νομίσματα, ἤτοι διακόσια δεκαὲξ νομίσματα (ἑκάστη γὰρ λίτρα οϐ΄. νομίσματα περιέχει), τιμὴν δὲ νὰ ἔχουν τὸ νὰ στέκωνται εὐθὺς ὕστερα ἀπὸ τοὺς βασιλικοὺς ἄρχοντας, καὶ νὰ παραστέκωνται κοντὰ εἰς τὸν Πατριάρχην ὡς πρόσωπον ἐκείνου ἐπέχοντες· καὶ ἐκ τῶν διδασκαλικίων, ἐδιώρισε νὰ προϐαίνουν εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἀρχοντίκια, ἤτοι ὀφφίκια. Εἴρηκε δὲ καὶ ὁ Παῦλος ὅτι «Οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ διπλῆς τι»μῆς ἀξιούσθωσαν» (α΄. Τιμόθ. ε΄. 17). καὶ πάλιν λέγει· «Ἐρω»τῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ »καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ »ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐ»τῶν»· (α΄. Θεσσαλ. ε΄. 12.). καὶ πάλιν· «Οὕτω καὶ ὁ Κύριος »διέταξε τοῖς τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου »ζῆν.» (α΄. Κορινθ. θ΄. 13.) Γράφουσι δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐν ταῖς Διαταγαῖς (ϐιϐλ. ζ΄. κεφ, ι΄.) ταῦτα· «Τὸν λαλοῦντά σοι

στῶσι σχολεῖα εἰς τὰς αὐτῶν παροικίας, καὶ διὰ μέσου ἐκείνων νὰ πληρώνωσι τὸ χρέος τῆς διδασκαλίας, ὅπου αὐτοὶ χρεωστοῦσιν εἰς τὸν λαὸν, ἀλλέως, τῶν Κανόνων ἡ αὐθεντία πρέπει νὰ ἰσχύῃ πάντοτε.

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'.

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιχορηγοῖ || Ἀποστ. δ'. μα'. »τὰ δέοντα, ἀφοριζέσθω. Ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω, ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ».

Ἑρμηνεία.

Τὰ πράγματα καὶ εἰσοδήματα τῶν Ἐκκλησιῶν, ὀνομάζονται πτωχικὰ· διότι πρέπει νὰ διαμοιράζωνται εἰς τοὺς πτωχούς. Καὶ ἂν πρέπῃ νὰ διαμοιράζωνται εἰς πτωχοὺς ἄλλους, καὶ ἐνδεεῖς ἀπὸ τοὺς προεστῶτας τῶν Ἐκκλησιῶν, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ διαμοιράζωνται ταῦτα εἰς τοὺς ὑποκειμένους αὐτοῖς Κληρικοὺς, πενομένους καὶ χρείαν ἔχοντας; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος δὲν δίδει τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς ἐνορίας (εἶχον γὰρ καὶ αἱ τῶν Πρεσβυτέρων ἐνορίαι εἰσοδήματα, περὶ ὧν ὥρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. τῆς δ'.) εἰς τὸν χρείαν ἔχοντα Κληρικὸν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐκείνης, ἢ τῆς ἐνορίας, ἂς ἀφορίζηται, ἕως οὗ νὰ ἀρχίσῃ νὰ δίδῃ. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἀσπλαγχνίαν του, ἂς καθαίρεται παντελῶς, διατὶ, ὅσον εἰς τὴν ἰδικήν του προαίρεσιν, φονεὺς ἔγινε τοῦ ἀδελφοῦ του· ὁ γὰρ μὴ ἔχων τὰ συστατικὰ τῆς ζωῆς, βέβαια ἀποθνήσκει, ὁ δὲ ἔχων καὶ μὴ διδοὺς εἰς τὸν μὴ ἔχοντα καὶ κινδυνεύοντα, ἀναντιρρήτως φονευτὴς ἐκείνου ἐστίν. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος πραγματικῶς δὲν ἀπέθανε, τῆς θείας προνοίας χορηγησάσης αὐτῷ δι' ἄλλων φιλοπτώχων τὰ ζωαρκῆ, ὅμως ὁ ἔχων καὶ μὴ διδοὺς, φονευτὴς κρίνεται διὰ τὴν ἀσπλαγχίαν του καὶ ὠμότητα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν δ'. Ἀποστολικόν· καὶ προσέτι τὸν μά. διορίζοντα, ὅτι ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ εἰσοδήματα τῶν ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ κυβερνᾷ ὁ Ἐπίσκοπος τὰς χρείας, τόσον τὰς ἰδικάς του, ὅσον καὶ τὰς χρείας τῶν ξένων ἀδελφῶν ὅπου τύχουν. Εἰ δὲ τὰς χρείας τῶν ξένων πρέπει νὰ κυβερνᾷ, πόσῳ μᾶλλον τὰς χρείας τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ κληρικῶν;

ΚΑΝΩΝ Ξ'.

Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία, ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει, ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Κλήρου, καθαιρείσθω. | Τῆς ς'. β'. ξγ'. τῆς ζ'. θ'. Λαοδ. να'.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὰ βιβλία, ἄλλα μὲν, παρὰ αἱρετικῶν καὶ ἀσεβῶν συγγραφέντα, εἰς ὀνόματα ἁγίων ψευδῶς ἐπεγράφησαν, πρὸς ἀπάτην καὶ πλάνην τῶν ἁπλουστέρων: καθὼς εἶναι τὸ τοῦ κατὰ Θωμᾶν ὀνομαζόμενον Εὐαγγέλιον, παρὰ τῶν Μανιχαίων μὲν συγγεγραμμένον, ἐπιγεγραμμένον δὲ τῷ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ ὀνόματι· αἱ ὀνομαζόμεναι Ἀποκαλύψεις Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ, Ἰακὼβ, καὶ τῆς Θεοτόκου· αἱ τοῦ Χρυσομάλλου φλυαρίαι, τὰς ὁποίας ὁ αἱρετικὸς Πάμφιλος Θεολογικὰ ἔπη ἐπέγραψε, καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα, τῶν ὁποίων μνείαν κάμνει ὁ Ἅγιος Μελέτιος (1) ὁ ὁμολογητὴς διὰ στίχων πολιτικῶν, ἐν τῷ κατ' αὐτὸν ὀνομαζομένῳ ἀλφαβηταλφαβήτῳ. Ἄλλα δὲ ὀρθόδοξα ὄντα καὶ εὐσεβῆ, καὶ παρὰ ὀρθοδόξων καὶ ἁγίων συγγεγραμμένα, ἐνοθεύθησαν παρὰ τῶν αἱρετικῶν

»τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ δοξάσεις, μνησθήσῃ δὲ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ »νυκτὸς· τιμήσεις δὲ αὐτὸν, οὐχ ὡς γεννήσεως αἴτιον, ἀλλ' ὡς »τοῦ εὖ εἶναί σοι πρόξενον γενόμενον, ὅπου γὰρ περὶ Θεοῦ διδα»σκαλία, ἐκεῖ ὁ Θεὸς πάρεστιν. Ἐκζητήσεις καθ' ἡμέραν τὸ »πρόσωπον τῶν ἁγίων, ἵνα ἐπαναπαύῃ τοῖς λόγοις αὐτῶν· οὐ »ποιήσεις ἔχθραν πρὸς αὐτοὺς, ἀναμνησθεὶς Δαθὰν καὶ Ἀβει»ρὼν τοὺς ἀντιστάντας Μωσῇ.» Περὶ τῶν διδασκάλων τούτων τῆς Ἐκκλησίας λέγει διὰ τοῦ Ἡσαΐου ὁ Θεός· «Καὶ ἐπὶ τῶν »τειχῶν σου, Ἱερουσαλὴμ, κατέστησα φύλακας ὅλην τὴν ἡμέραν, »καὶ ὅλην τὴν νύκτα, οἳ διὰ τέλους οὐ σιωπήσονται. μιμνησκόμε»νοι Κυρίου». (Ἡσ. ξβ'. 6.) Ὅθεν κατὰ τὸ λόγιον τοῦτο, καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ ἱεροκήρυκες χρεωστοῦν νὰ μὴ ἀμελοῦν τὸ ἔργον τους, ἀλλὰ παντοτινὰ νὰ διδάσκωσι τὸν λαόν.

(1) Ἅτινα πρὸς τοῖς εἰρημένοις εἰσὶ ταῦτα. Ἀποκαλύψεις Ἀδὰμ, Λάμεχ· Προσευχὴ Ἰωσὴφ τοῦ Παγκάλου· Μωσέως ἀποκάλυψις καὶ διαθήκη· ψαλμοὶ Ἑλδὰδ καὶ Σολομῶν· ξέναι ῥήσεις Ἡσαΐου· ἀποκάλυψις Σοφονίου. Ἡ τρίτη τοῦ Ἔσδρα· ἀποκαλύψεις τῆς Θεοτόκου, καὶ Πέτρου, καὶ Παύλου· ἡ ἐπιστολὴ Βαρνάβα· αἱ περίοδοι τῶν Ἀποστόλων· ἡ βίβλος Ματθαίου καὶ Βαρνάβα· Κλήμεντος διδασκαλία· αἱ τοῦ Παύλου πράξεις· ἡ διδαχὴ Ἰγνατίου καὶ Πολυκάρπου· αἱ βίβλοι τῶν μαθητῶν Σίμωνος, Δημᾶ τε καὶ Κλεόβου καὶ Νικολάου. Βιβλία δὲ τῶν αἱρετικῶν Μανιχαίων, ἑβδομον Εὐαγγέλιον· ἡ ἑπτάλογος ἀγάπη· ἡ πραγματεία τῶν εὐχῶν· ἡ πραγματεία τῶν Γιγάντων· Εὐαγγέλιον Φιλίππου· τὰ παιδικὰ τοῦ Χριστοῦ· αἱ πράξεις τοῦ Ἀνδρέου. Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. αὐτοῦ Κανόνι (οἵτινες φέρονται ἐν τῷ β'. τόμῳ τῆς δαψιλεστάτης Συλλογῆς τῶν Κανόνων σελ. 918.) λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα τὴν ἀποκάλυψιν Παύλου, καὶ τὰ βροντολόγια, καὶ σεληνοδρόμια, καὶ καλανδολόγια. Βέβηλα γὰρ καὶ ἀκάθαρτα ταῦτα· οὔτε τὴν ἀποκάλυψιν Ἔσδρα καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύω μαρτύρια τοῦ ἁγίου Γεωργίου, (καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης). Σημείωσαι ὅτι ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσίως ἀναγινώσκεται μετὰ τῶν κανονιζομένων βιβλίων τῆς

ὕστερον : καθὼς ἐνοθεύθησαν ὑπὸ τῶν κακοδόξων, αἱ τῶν Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος διαταγαὶ, δι' ὃ καὶ ἀπεβλήθησαν, ὡς λέγει τοῦτο ἡ ς'. οἰκουμενικὴ ἐν τῷ β'. αὐτῆς Κανόνι. Καὶ τὰ ἀπόκρυφα Ἠλιοὺ, καὶ Ἱερεμίου, καὶ Ἐνὼχ, καὶ ἄλλων ἀκόμη Προφητῶν καὶ Πατριαρχῶν (1). Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν διορίζεται· ὅτι ὅποιος ἤθελε δημοσιεύσῃ καὶ βάλῃ νὰ ἀναγινώσκωνται ἐπ' ἐκκλησίας ὡς ἅγια, τὰ ψευδεπίγραφα βιβλία τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοδόξων, διὰ νὰ βλάψῃ ψυχικῶς τὸν κοινὸν λαὸν καὶ τοὺς Κληρικούς, ἂς καθαίρεται. Τὰ τοιαῦτα γὰρ βιβλία πρέπει νὰ κατακρίνωνται, ἢ τὸ ὀλιγώτερον νὰ κατακρύπτωνται, καὶ ὄχι ἐπ' ἐκκλησίας νὰ ἀναγινώσκωνται.

Συμφωνέα.

«Δι' ὃ, καὶ ἡ ς'. ἐν τῷ ξγ'. Κανόνι διορίζει, ὅτι τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας πλασθέντα ψευδῶς μαρτυρολόγια, διὰ νὰ ἀτιμάζουν τοὺς τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρας, καὶ διὰ νὰ φέρουν τοὺς λαοὺς εἰς ἀπιστίαν μὲ τὰ ἀλλόκοτα ὁποῦ περιέχουν, ταῦτα, λέγω, ἂς μὴ δημοσιεύωνται, ἀλλὰ ἂς παραδίδωνται εἰς τὸ πῦρ. Ἀλλὰ καὶ οἱ παραδεχόμενοι ταῦτα ὡς ἀληθῆ, ἂς ἀναθεματίζωνται.» Δὲν κάμνουσι λοιπὸν καλὰ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκουσι τὴν ἱστορίαν ὁποῦ ἐπιγράφεται εἰς τὸ ὄνομα Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ γενεθλίου τῆς Θεοτόκου : ἕνα μὲν, διότι περιέχει πολλὰ ἀλλόκοτα πράγματα, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἄλλος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μας ἀνεφέρει, καθὼς μάλιστα εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει, πῶς ὁ μνήστωρ Ἰωσὴφ ἔφερε μαῖαν Γραφῆς, διατὶ κανονικὸν βιβλίον ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν λ'. τῆς ἐν Καρθαγ. συνόδου Κανόνα. Προσέτι καὶ ὁ Ἀθανάσιος ἐν τῇ ἑορταστικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ τοῖς ἀναγινωσκομένοις βιβλίοις ταύτην συναριθμεῖ. Εἰ δέ τινες ἀπόκρυφον αὐτὴν ὀνομάζουσι, κακῶς λέγουσιν, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς τοῦ Ἀθανασίου ἐπιστολῆς. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πε'. Ἀποστολικοῦ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν ἑρμηνείαν. Σημείωσαι πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ συνοδικοῦ βιβλίου γράφει, ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ α'. σύνοδος διὰ θαύματος ἐγνώρισε τὰ ἐνδιάθηκα καὶ κανονικὰ βιβλία, καὶ τὰ ἀπόκρυφα καὶ νόθα τῶν αἱρετικῶν· βαλοῦσα γὰρ ὅλα ὁμοῦ ὑποκάτω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ παρακαλέσασα τὸν Κύριον, ὢ τοῦ θαύματος! τὰ μὲν κανονικὰ βιβλία εὗρεν ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τὰ δὲ ἀπόκρυφα ὑποκάτω.

(1) Εἶπα πῶς ἐνοθεύθησαν τὰ ἀπόκρυφα Ἠλιοὺ καὶ Ἱερεμίου καὶ Ἐνὼχ, καὶ ἄλλων ἀκόμη Πατριαρχῶν, διατὶ ἕως εἰς τοὺς καιροὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἦσαν ἀνόθευτα καὶ καθαρά. Δι' ὃ ὁ μὲν Παῦλος, ἀπὸ μὲν τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Ἠλιοὺ ἔλαβε τὸ ρητὸν ἐκεῖνο ὁποῦ γράφει εἰς τὸ β'. κεφ. τῆς πρὸς Κορινθ. ἁ. τὸ λέγον· «Ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, »καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ »ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.» Καθὼς μαρτυρεῖ τοῦτο, πρῶτον μὲν Γρηγόριός τις Ἀρχιδιάκονος χρηματίσας Ταρασίου Πατριάρχου, τοῦ θείου τοῦ σοφοῦ Φωτίου, δεύτερον δὲ αὐτὸς ὁ σοφὸς Φώτιος εἰς τὰ ζητήματα τὰ ὀνομαζόμενα Ἀμφιλόχια, παρὰ τοῦ Γρηγορίου τοῦτο λαβών. Οὐδαμοῦ γὰρ ἐν τοῖς σωζομένοις βιβλίοις τῆς ἁγίας Γραφῆς τὸ ρητὸν τοῦτο τοῦ Παύλου οὕτως εὑρίσκεται αὐτολεξεί. Ἀπὸ δὲ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Ἱερεμίου ἔλαβε τὸ ρητὸν ἐκεῖνο ὁποῦ ἀναφέρει εἰς τὸ ἑ. τῆς πρὸς Ἐφεσίους, τὸ λέγον, δι' ὃ λέγει· «ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνά»στα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός» καθὼς καὶ τοῦτο βεβαιοῖ ὁ ἴδιος Γρηγόριος καὶ ὁ κριτικώτατος Φώτιος. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἰούδας εἰς τὴν καθολικήν του ἐπιστολὴν μίαν ὁλόκληρον περικοπὴν ἀναφέρει ἐκ τῶν ἀποκρύφων τοῦ Ἐνὼχ. Οἷον, προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις. ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ, Ἐνὼχ λέγων. «Ἰδοὺ ἦλθε Κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίαις αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν »κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν κτλ.» ἦτο δὲ καὶ ἄλλων Πατριαρχῶν ἀπόκρυφα. Δι' ὃ ὁ ὃς ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἅγιος Μελέτιος ἀναφέρει περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἀλφαβηταλφαβήτου του ἕνα ρητὸν τοῦ Πατριάρχου Ἀσὴρ περὶ τοῦ θανάτου διαγορεῦον, ὅτι, δηλαδὴ ὁ θάνατος εἶναι ἔλεγχος καὶ ἀπόδειξις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Διατὶ, ἂν ὁ θάνατος ἦναι κα-

λὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἕπεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἦναι καὶ ἡ ζωή του καλή· ἂν δὲ πονηρὸς, ἕπεται ἀκολούθως νὰ ἦναι καὶ ἡ περασμένη ζωὴ αὐτοῦ πονηρὰ καὶ κακή. Ἄγραφα δὲ ταῦτα πάντα τὰ ἀπόκρυφα ὀνομάζει ὁ Τερτυλλιανὸς, ὡς μὴ ὄντα γεγραμμένα εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν. Οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Μωσέως τοιαῦτα ἦσαν βιβλία ἀπόκρυφα κατὰ τὸν Ἀπολινάριον. Καὶ δῆλόν ἐστι ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς ἀναφερόμενον. Διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βιβλίῳ· «Πόλεμος τοῦ κυρίου τὴν Ζωὸβ ἐπολόγισε,» καὶ »τοὺς χειμάρρους ἀρνῶν κτλ.» (Ἀριθ. κά. 11). Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι τὸ γ'. κεφ. τοῦ ά. τίτλου τοῦ α'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν θεσπίζει νὰ καίωνται τὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν συγγραφέντα τοῦ Πορφυρίου συγγράμματα, καὶ τὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ ὅσα δὲν συμφωνοῦν μὲ τὰς ἐν Νικαίᾳ καὶ Ἐφέσῳ συνόδους. Τὸ δὲ κβ'. κεφ. τοῦ ά. βιβλ. τοῦ ά. τίτλ. τῶν Βασιλικῶν θεσπίζει, ὅτι οἱ τὰ ρηθέντα βιβλία ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, ἐσχάτως τιμωροῦνται. Τὸ αὐτὸ κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. καὶ βιβλ. διορίζει, ὅτι πρέπει νὰ καίωνται τὰ κατὰ τῆς γ'. Συνόδου γραφέντα ἀπὸ τὸν Νεστόριον, καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἄδειάν τινα νὰ ἔχῃ αὐτὰ, ἢ νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ, ἢ νὰ τὰ μεταγράφῃ, ἢ νὰ τὰ ἐνθυμᾶται ὅλως, ἢ νὰ τὰ δέχηται εἰς οἱονδήτινα τρόπον· ὁ δὲ παραβαίνων τὸν νόμον τοῦτον, νὰ διαρπάζηται τὰ ὑπάρχοντά του ἀπὸ τὸν δῆμον. Τὸ δὲ κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. καὶ βιβλίου θεσπίζει, ὅτι δὲν ἔχει ἄδειάν τινας νὰ γράφῃ, ἢ νὰ ἀναγινώσκῃ, ἢ νὰ ὑπαγορεύῃ, ἢ νὰ ἔχῃ συγγράμματα κατὰ τῆς ὀ'. Συνόδου, διότι παντοτινὰ ἐξορίζεται. Καὶ ὅτι ὅποιος ὑπάγῃ διὰ νὰ τὰ μάθῃ, νὰ πληρώνῃ εἰς τὸ δημόσιον δέκα λίτρας χρυσίου. Καὶ ὅτι ὅποιος διδάσκει τὰ ἐμποδισμένα, ἐσχάτως τιμωρεῖται, καὶ ὅτι τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Ἀπολιναρίου συγγράμματα καίονται. Ὅσοι δὲ ἄρχοντες καὶ ὀφφικιάλοι βασιλικοὶ, καὶ ἔκδικοι παραβλέψωσι ταῦτα, δέκα λίτρας χρυσάφι νὰ ζημιοῦνται. Τὸ δὲ τελευταῖον θέμα τοῦ κζ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. καὶ βιβλίου προστάζει, ὅτι τιμωρεῖται, ὅποιος δὲν φανερώσῃ τὰ τῶν Μανιχαίων βιβλία διὰ νὰ καοῦν. Ἡ δὲ ἑ. διάταξις τοῦ ά. τίτλ. τῶν Νεαρῶν προστάζει νὰ κόπτωνται τὰ χέρια ἐκείνων ὁποῦ ἔχουν βιβλία τοῦ Σεβήρου καὶ δὲν τὰ καίουν. (Παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιϐ'. κεφ. γ'.). Διὰ τί ταῦτα πάντα ἀναφέραμεν; ἵνα δείξωμεν, ὅτι, ἂν τῶν αἱρετικῶν τὰ βιβλία πρέπει νὰ καταικαίωνται καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ταῦτα ἐσχάτως τιμωροῦνται, πόσῳ μᾶλλον, καὶ ἀσυγκρίτως πόσῳ, πρέπει νὰ κατακαίωνται τὰ βιβλία τοῦ ἀθέου Βολταίρου, τὰ φανερὰν ἀθείαν διδάσκοντα; Τὰ ἀντιχριστιανικά; Τὰ μιάσματα τοῦ

διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν φρικτὸν καὶ ἄτρεπτον ἐκεῖνον, καὶ ὑπὲρ διάνοιαν ἐκ τῆς Παρθένου τοκετὸν τοῦ Κυρίου μας. Καὶ ἄλλο δὲ, διότι ὁ ρηθεὶς ἅγιος Μελέτιος συγκαταριθμεῖ καὶ ταύτην τὴν ἱστορίαν μὲ τὰς νόθους καὶ ψευδεπιγράφους βίβλους τῶν αἱρετικῶν. Ὁ δὲ θ'. τῆς ζ'. καθαιρεῖ μὲν τοὺς Κληρικοὺς, ἀφορίζει δὲ τοὺς λαϊκοὺς καὶ Μοναχοὺς ἐκείνους, ὁποῦ κρύπτουν, καὶ δὲν φανερώνουν τὰ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων ψευδοσυγγράμματα, διὰ νὰ μὴ δημοσιευθοῦν, ἀλλὰ νὰ βαλθοῦν μὲ τὰ ἄλλα βιβλία τῶν αἱρετικῶν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΚΑΝΩΝ ΞΑ'.

Τῆς ϐ'. σ'. τῆς ἐν Καρθ. νθ'. ρλη'.

«Εἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ, πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ προαγέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνος ὁποῦ πιασθῇ εἰς πορνείαν, ἢ μοιχείαν, ἢ ἄλλον τοιοῦτον ἀτόπημα, ὄχι μόνον Κληρικὸς ὢν καὶ ἱερωμένος, κατὰ τὸν κέ. τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ λαϊκὸς ὤν, κωλύεται νὰ γένῃ. ὄχι μόνον ἱερεὺς, ἀλλὰ καὶ Κληρικὸς ἁπλῶς, ἀναγνώστης δηλαδὴ, ἢ ψάλτης, ἢ θυρωρὸς, καὶ ὅλως τῶν ἔξω τοῦ βήματος λεγομένων, καθὼς ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, οὕτωσὶ λέγων· «Ἀνίσως ἤθελε γένῃ κατηγορία ἀπό τινας ἐναντίον Χριστιανοῦ »τινος, ὡς ὅτι τάχα ἐπόρνευσεν, ἢ ἐμοίχευσεν, ἢ ἄλλο κἀνένα ἁμάρτημα ἔκαμεν, ἐμποδισμένον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς »Κανόνας, ὁ τοιοῦτος Χριστιανὸς, ἐὰν τῇ ἀληθείᾳ φανερωθῇ, ὅτι ἔπραξε τὸ ἁμάρτημα ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου »κατηγορεῖται, ἂς μὴ προάγηται εἰς Κλῆρον, ἤτοι ἂς μὴ χειροθετῆται Κληρικὸς τῆς Ἐκκλησίας. Πρέπει ὅμως »νὰ ἐξετάζωνται πρῶτον τὰ πρόσωπα τῶν κατηγόρων καὶ ἀντιλεγόντων, νὰ μὴ ἦναι δοῦλοι καὶ ἀπελεύθεροι, »νὰ μὴ ἦναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς νόμους εἰς τὸ νὰ κατηγοροῦν, κατὰ τὸν ρλή. Καρθαγέν. Νὰ μὴ »ἦναι κατηγορημένοι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ἄλλους. Οὗτοι γὰρ πάντες δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς κατηγορίαν καθ' οἱουδήτινος »προσώπου, ἐὰν πρῶτον δὲν ἀποδείξουν τὸν ἑαυτόν τους ἀθῷον ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα κα-

κόσμου; Ἡ κοινὴ πανοῦκλα καὶ γάγγραινα, καὶ ἀπώλεια τόσων καὶ τόσων ψυχῶν; Πόσῳ ἀσυγκρίτως, πρέπει καὶ νὰ τιμωροῦνται ἐσχάτως; Καὶ νὰ ἐξορίζωνται, καὶ νὰ διαρπάζωνται τὰ ὑπάρχοντά των, καὶ οἱ γράφοντες ταῦτα, καὶ οἱ τυπώνοντες, καὶ οἱ ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, καὶ οὐχὶ κατακαίοντες; Ὀρθοδοξότατοι βασιλεῖς! βασιλεῖς οἱ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπικαλούμενοι ὄνομα! Μιμηθῆτε τοὺς ὀρθοδόξους ἐκείνους καὶ χριστιανικωτάτους βασιλεῖς ὁποῦ τοὺς νόμους τούτους κατὰ τῶν Αἱρετικῶν καὶ Ἑλληνικῶν βιβλίων ἐθέσπισαν. Καὶ ζῆλον λαβόντες εἰς τὴν βασιλικήν σας καρδίαν, διὰ τὸν βασιλεύσαντα ὑμᾶς Κύριον, θεσπίσατε μὲ ᾗδικτα καὶ σάκρας καὶ διπλώματα, Νεαρὰς καὶ νόμους σας, νὰ ἀφανισθοῦν ἀπὸ τὸν κόσμον τὰ ἄγκιστρα ταῦτα τῆς πλάνης, τὰ διδασκαλεῖα τῆς ἀθεότητος καὶ τοῦ αὐτοματισμοῦ. Παρακινεῖ ὑμᾶς εἰς τοῦτο καὶ ὁ Σοφὸς καὶ ὅμοιος ὑμῶν βασιλεὺς εἰς τὰς Παροιμίας του (κεφ. κ'. 26.) λέγων, «λικμήτωρ ἀσεβῶν βα»σιλεὺς σοφός.» Θειότατοι Πατριάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, σπουδαστάσατε δι' ἀγάπην Χριστοῦ νὰ ἐμποδίσητε μὲ τελειότητα ἀπὸ τοὺς ὑποκειμένους ὑμῖν Χριστιανοὺς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν τοιούτων ἀσεβεστάτων βιβλίων· Χριστιανοὶ ἀδελφοί· βλέπετε σᾶς παραγγέλλει ὁ Θεῖος Παῦλος (Κολασσ. κεφ. β'. 8.) «βλέπετε μή τις »ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπά»της.» Ποία δὲ εἶναι ἡ φιλοσοφία αὕτη; Ἡ Ἐπικούριος ἀποκρίνεται Κλήμης ὁ Στρωματεὺς [λόγῳ. ά.], ἐπειδὴ ἀναιρεῖ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπαινεῖ τὴν ἡδονὴν, καὶ ὁποία ἄλλη ἀκόμη εἶναι τοιαύτη, ἤτις ἐτίμησε τὰ στοιχεῖα, καὶ δὲν ἔβαλεν ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὴν ποιητικὴν αἰτίαν, τὸν Θεὸν δηλ. μήτε ἐφαντάσθη τὸν Δημιουργόν. Ὦ, πόσον εἶναι ὁμοιοτάτη μὲ τὴν παλαιὰν τοῦ Ἐπικούρου ἡ νέα φιλοσοφία τοῦ Βολταίρου! Διατὶ αὐτὸς μὴ δεχόμενος Ἀποκάλυψιν, καὶ τὸν Θεὸν τὸν ποιητὴν τοῦ παντὸς καὶ Δημιουργὸν ἀναιρεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν ἀνατρέπει. Καὶ καθὼς ἐπέγραφεν εἰς τὰς θύρας τῶν κήπων του ὁ Ἐπίκουρος «ὦδε τιμᾶται ἡ ἡδονὴ ὡς ἄκρον ἀγαθὸν» (κατὰ τὸν Λαέρτιον), ἔτσι ὁ νέος Ἐπίκουρος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰς τὸ τέλος, καὶ πανταχοῦ τῶν βιβλίων του ἐπιγράφει τὴν τοιαύτην ἐπιγραφὴν, καὶ τὴν φύσιν μόνην γινώσκει, καὶ ἄλλο οὐδέν. Φεύγετε λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ἀπὸ τὴν τοιαύτην φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι φιλοσοφία, ἀλλὰ, καθὼς τὴν εἶπεν ὁ Παῦλος, κενὴ ἀπάτη. φιλοζοφία, ἀλογία, κτήνεσι καὶ ἀλόγοις πρέπουσα, καὶ ὄχι λογικοῖς, σχήματι μόνον καταπλήττουσα, καὶ πιθανότητι λόγων, κατὰ τὸν Θεῖον Δαμασκηνὸν, μακρὰν δὲ τῆς ἀληθείας ἀφεστηκυῖα· ἤτις κοντὰ ὁποῦ κρημνίζει τοὺς πειθομένους αὐτῇ εἰς τὴν τῆς κολάσεως καταδίκην, τοὺς κάμνει καὶ παρομοίους μὲ τοὺς χοίρους, καὶ τὰ ἀνόητα ζῶα, ἀρνητὰς καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῆς κτίσεως, καὶ τῆς πίστεως, καὶ τῆς λογικότητος. Ἐπειδὴ καὶ φύσις, καὶ κτίσις, καὶ λόγος, καὶ Γραφὴ, κηρύττουσι τὸν τούτων δημιουργὸν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, αὐτοὶ δὲ μόνοι ἀρνοῦνται τοῦτον, καὶ γίνονται ἀχάριστα κτίσματα, καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου πλάστου πολέμια. Πρέπει δὲ προσέτι νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι, Γεώργιος ὁ Σουγδουρῆς ἐν τῷ προοιμίῳ εἰς τὸν βίον τοῦ προφήτου Ἠλιοὺ ἀπαριθμεῖ νόθα καὶ ταῦτα. Τὴν δευτέραν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἥτις ἀρχινᾷ. Ἄκουσον ὦ δίκαιε Ἰωάννη. Τὸν λόγον εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (ὅστις φαίνεται νὰ ἦναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος. ὁποῦ παρ' ἄλλοις ἐπιγράφεται, Ἰωάννου Θεσσαλονίκης)· καὶ τὴν ἐπιστολὴν, ὁποῦ ἔπεσεν ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς, ὡς λέγουν τινὲς, διὰ τὴν ἁγίαν Κυριακήν. Ἔτι καθὼς πρέπει νὰ ἀποβάλλωμεν τὰ Αἱρετικὰ βιβλία, ἔτσι πρέπει νὰ ἀποβάλλωμεν καὶ τὰ Ἐρωτικὰ βιβλία, καθὼς εἶναι τοῦ Ἐρωτοκρίτου, τῆς Ἐρωφίλης, τῆς Βοσκοπούλλας καὶ ἄλλων· ὁμοίως καὶ τὰ γελωτοποιὰ καὶ ἄσεμνα, καθὼς εἶναι ἡ Χαλιμᾶ, ὁ Μπερτόλδος, τοῦ Σπανοῦ ἡ φυλλάδα, καὶ τοῦ Γαϊδάρου, καὶ τὰ ὅμοια, διατὶ, κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον Κανόνα, λύμην καὶ βλάβην προξενοῦσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ὅσοι γράφουν, ἢ τυπώνουν, ἢ ἀγοράζουν, ἢ διαβάζουν, ἢ ἀκούουν αὐτὰ, βαρέως ἁμαρτάνουσι καὶ ἂς διορθωθοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν β'. καὶ γ'. Κανόνα τοῦ Νικηφόρου ἐν τῇ προσθήκῃ.

»τηγοροῦνται, κατά τε τὸν Ἀρμενόπουλ. βιβλ. ά. τίτλ. β'. καὶ κατὰ τὸν ς'. τῆς Οἰκουμενικῆς β'. συνόδου. »Ἀνίσως λοιπὸν οἱ κατήγοροι εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, καὶ ἀποδείξουν ἀληθῆ τὴν κατηγορίαν τὴν κατὰ τοῦ ὑποψηφίου ἐκείνου, ὁ τοιοῦτος δὲν γίνεται Κληρικός. Εἰ δὲ δὲν δυνηθοῦν νὰ τὴν ἀποδείξουν ἀνάμεσα εἰς τρεῖς μῆνας, αὐτοὶ μὲν νὰ ἀφορίζωνται παντοτινὰ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων ὑπὸ τοῦ μέλλοντος χειροτονῆσαι τὸν Κληρικὸν Ἀρχιερέως, ὡς συκοφάνται καὶ διαβολεῖς, ὁ δὲ συκοφαντηθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ἀδίκως, νὰ χειροτονῆται Κληρικὸς, ὡς καθαρὸς φανεὶς καὶ ἀνεύθυνος τῆς κατηγορίας: καθὼς παρακελεύεται ἡ ά. διάταξις τοῦ ά τίτλ. τῶν Νεαρῶν. (Φώτιος τίτλ. ά. κεφ. ή.) Διὰ τοῦτο ὁρίζει ἡ αὐτὴ Νεαρὰ, ὅτι αἱ χειροτονίαι, ἤτοι αἱ ψῆφοι τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν, πρέπει νὰ γίνωνται ἔμπροσθεν εἰς ὅλον τὸν λαὸν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἔχῃ ἄδειαν ὅποιος θέλει νὰ λέγῃ. (1) Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ἡ Καρθαγέν. Κανόνι νθ'. αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει, ὁρίζουσα ὅτι, ἀνίσως, ὅταν γίνωνται αἱ ψῆφοι καὶ ἐκλογαὶ τῶν Ἀρχιερέων, γεννηθῇ ἀπό τινας κἀμμία ἀντιλογία κατηγορίας καὶ ἐγκλημάτων, νὰ ἐξετάζωνται οἱ ἀντιλέγοντες, καὶ ἀφ' οὗ φανῇ ὁ ὑποψήφιος καθαρὸς ἔμπροσθεν εἰς τὸ πρόσωπον ὅλου τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπαγομένας κατηγορίας, τότε νὰ χειροτονῆται Ἐπίσκοπος. Δῆλον δὲ ὅτι τοῦτο ὁποῦ λέγει ἡ σύνοδος διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, νοεῖται ὁμοίως καὶ διὰ τοὺς Κληρικούς· περὶ οὗ ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τοῦ έ. καὶ ιγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τὸν λ'. Ἀποστολικόν.»

ΚΑΝΩΝ ΞΒ'.

Τῆς α'. ι'. τῆς Ἀγκ. α'. β'. γ'. ιβ'. τοῦ Πέτρ. ι'. ιδ'. Ἀθαν. ἐπισ. πρὸς Ρουφιανὸν, Βασιλ. με'. Θεοφ. β'.

«Εἴτις Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἕλληνος, ἢ Αἱρετικοῦ, ἀρνήσηται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω, εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κληρικοῦ, καθαιρείσθω. Μετανοήτας δὲ, ὡς Λαϊκὸς δεχθήτω.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι ὅποιος Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρωπίνων κολάσεων, Ἰουδαίων δηλ. ἢ Ἑλλήνων, ἢ Αἱρετικῶν, ἤθελεν ἀρνηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὁ τοιοῦτος ἀφ' οὗ μετανοήσῃ, ὄχι μόνον ἂς καθαίρεται ἀπὸ τὸν Κλῆρον, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἂς ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ στέκηται εἰς τὴν τάξιν τῶν μετανοούντων. Εἰ δὲ διὰ φόβον ἀνθρώπινον ἤθελεν ἀρνηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κλήρου του, ταὐτὸν εἰπεῖν, πῶς εἶναι ὁ δεῖνα Κληρικὸς, ἢ Ἀναγνώστης δηλαδὴ, ἢ Ψάλτης, ἢ ἄλλο τι, ἂς καθαίρεται μόνον ἀπὸ τὸ κληρικάτον του. Δίκαιον γὰρ εἶναι νὰ στερηθῇ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀρνήθη, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ εἰπῇ πῶς τὸ ἔχει. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ τοιοῦτος μετανοήσῃ, ἂς δέχηται εἰς κοινωνίαν τὴν μετὰ τῶν πιστῶν ὡσὰν λαϊκὸς, ἤτοι, ἂς συμπροσεύχεται μὲ τοὺς πιστούς.

Συμφωνία

«Ὁ δὲ ά. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διορίζουσιν, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι ἐκεῖνοι, καὶ οἱ Διάκονοι, ὁποῦ ἀληθῶς διὰ τὰ βασανιστήρια τῶν διωκτῶν ἐθυσίασαν καὶ ἠρνήθησαν, ὕστερον δὲ πάλιν νικήσαντες τὸν ἐχθρὸν, ὡμολόγησαν τὴν πίστιν, αὐτοὶ, λέγω, προστάζει, νὰ ἔχωσι τὴν τιμὴν τῆς μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων καθέδρας, νὰ μὴ προσφέρωσιν ὅμως, ἢ νὰ διδάσκωσιν, ἢ ὅλως τι ἱερατικὸν νὰ ἐνεργῶσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ι'. Πέτρου, πάσης ἀποστερεῖ ἱερᾶς λειτουργίας τοὺς θεληματικῶς μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ὁρμήσαντας εἰς τὸ μαρτύριον, ἀρνηθέντας δὲ, ὕστερον δὲ πάλιν νικήσαντας, καὶ τὴν πίστιν ὁμολογήσαντας. Ὅσοι δὲ Κληρικοὶ, μὲ βίαν πολλὴν ἔλαβον λιβανωτὸν εἰς τὰς χεῖρας, ἢ βρῶμά τι, καὶ τὴν πίστιν ἐβάστασαν γενναίως: οὗτοι, ὄχι μόνον δὲν χάνουσι τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται, κατὰ τὸν ιδ'. Πέτρου. Ὄχι μόνον δὲ οἱ μετὰ τὸ ἱερωθῆναι ἀρνηθέντες καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι προτοῦ ἀρνηθέντες, ὕστερον ἐχειροτονήθησαν, (1) γνωσθέντες καθαιροῦνται.» Καὶ ὅρα τὸν ι'. τῆς ά.

(1) «Ἡ δὲ ιζ'. διάταξις, ἥτις ἐστὶ ρλζ'. Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ »κειμένη ἐν βιβλίῳ γ'. τῶν βασιλικῶν τίτλ. α'. κεφ. η'. (παρὰ »Φωτίῳ τίτλ. α'. κεφ. η'.) λέγει· ὅποιος ἤθελε κατηγορήσῃ τὸν »μέλλοντα γενέσθαι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ ἄλλον Κλη»ρικὸν καὶ Ἡγούμενον, διὰ κάθε λογῆς κατηγορίαν, ἂς ἀναβάλ»λεται ἡ χειροτονία, καὶ ἂς κάμνῃ ἐξέτασιν ὁ μέλλων χειροτο»νῆσαι τούτους Ἀρχιερεὺς, ἕως τρεῖς μῆνας μὲ πολλὴν ἀκρί»βειαν, καὶ εἰ μὲν εὑρεθῇ ὁ κατηγορούμενος ὑπεύθυνος εἰς τὰς »κατηγορίας, ἂς ἐμποδίζηται ἡ χειροτονία, ὄχι καὶ εὑρεθῇ ἀνεύ»θυνος, ἂς γίνηται. Εἰ δὲ πρὸ ἐξετάσεως ἤθελε χειροτονήσῃ αὐ»τὸν, νὰ καθαίρηται καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ὁ χειροτονηθείς».

(2) «Σημείωσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. γ'. εἰς »τὴν Ἄνναν) δὲν εἶναι ἕνας τρόπος ἀρνήσεως, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ »διάφοροι, τοὺς ὁποίους ὁ Παῦλος ὑπογράφων ἔλεγε· Θεὸν ὁμο»λογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται (Τίτ. α'.). καὶ πά»λιν, εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ »τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων· (α'. Τιμόθ. ε'.) »καὶ πάλιν, φεύγετε τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, »ὅθεν καὶ ὁ με'. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι, ὅποιος Χριστιανὸς »ὑβρίζει μὲ τὰ ἔργα του τὸν Χριστὸν, τίποτε δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ »μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ.» Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς ά. Φοβερὰ δὲ ἀληθῶς εἶναι ἡ ἱστορία, ὁποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Παϊσίου. Οὗτος γὰρ εἶχε μαθητὴν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἕνας Ἑβραῖός ποτε εἶπε ταῦτα· ὁ Χριστὸς, ὁποῦ προσκυνεῖτε ἐσεῖς, δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ ἄλλος. Πρὸς τὰ ὁποῖα λόγια μὲ ἁπλότητα ἀπεκρίθη ἐκεῖνος τοῦτο μόνον, ἴσως ἔτσι εἶναι ἡ ἀλήθεια· καὶ παρευθὺς, ὦ τοῦ θαύματος! ἔχασε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὅθεν ἀπὸ τὴν ὡρ-

ΚΑΝΩΝ ΞΓ'.

Τῆς ς'.ξζ'.τῆς ἐν Ἀγκ. δ'. Πραξ.ιέ.28,29

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατι»κοῦ, φάγῃ κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρείσθω. Τοῦτο »γὰρ ὁ Νόμος ἀπεῖπεν. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς δίδωντας τὸν περὶ τῶν βρωμάτων νόμον εἰς τὸν Νῶε, εἶπεν αὐτῷ· «Ὡς λάχανα χόρτου »δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα, πλὴν κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε.» [Γεν. θ'. 3. 4]. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανόνα οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι διορίζουσιν, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως ἐκ τοῦ καταλόγου ὑπάρχων τῶν Ἱερέων καὶ Κληρικῶν, ἤθελε φάγῃ κρέας μὲ αἷμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ψυχὴ τοῦ ζώου, ἤτοι πνικτὸν, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἢ ἤθελε φάγῃ θηριάλωτον, ἤτοι ζῶον πιασμένον καὶ σκοτωμένον ἀπὸ λύκον, θετέον, ἢ ἀπὸ ἀρκούδαν, ἢ ἄλλο τοιοῦτον, ἢ καὶ ἀπὸ ὄρνεον· ἢ ἤθελε φάγῃ θνησιμαῖον, ἤτοι νεκρὸν καὶ ψοφισμένον ἀπὸ λόγου του· ὁ φαγὼν, λέγω, τὰ τοιαῦτα Κληρικὸς, ἂς καθαίρεται, ἐπειδὴ καὶ ὁ νόμος τὰ ἐμπόδισε νὰ μὴ τρώγωνται, (1) τόσον ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Νῶε, ὡς εἴπομεν, ὅσον καὶ ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἐν κεφ. ιζ'. τοῦ Λευϊτικοῦ. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελε τὰ φάγῃ, ἂς ἀφορίζηται.

θεραν ἱστορίαν ταύτην ἂς κρατήσουν οἱ Χριστιανοὶ τὴν γλῶσσάν τους, καὶ ἂς μὴ λέγουν τὰς ἀρνησιθέους ταύτας φωνάς. Ἂν δὲν ἔλθω ἀπὸ τὸ δίκαιον τοῦ δεῖνος, Χριστιανὸς νὰ μὴ ἀποθάνω, καὶ ἄλλα παρόμοια· διατὶ φοβοῦμαι, ὅτι ἐκ τούτου χάνουν καὶ αὐτοὶ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ δὲν δύνανται νὰ τὴν ἀναλάβουν. ὡς ὁ προρρηθεὶς, χωρὶς μεγάλην μετάνοιαν καὶ ἱκανοποίησιν. Τόσον γὰρ λεπτὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ πίστις, ὥστε ὁποῦ ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀρνηθῇ καὶ ὅποιος παραδῇ μίαν μοναχὴν συλλαβὴν, ἢ κάμῃ ἕνα νεῦμα μοναχὸν κατὰ τῆς πίστεως. Δι' ὃ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος λέγει· οἱ τῆς εὐσεβείας ἀθληταὶ εἶλοντο προθύμως πάσχειν ἃ κάμπτει καὶ τὸν ἀλκιμώτατον, καὶ ταῦθ' ὑπὲρ συλλαβῆς ἴσως μιᾶς, ἢ καὶ νεύματος ἑνὸς, κακῶς σώζοντος ἐξ ἀρνήσεως. Θεὸς γάρ ἐστιν ἐν βραχεῖ τὸ κείμενον, ὃν περ προδοῦσιν, ἄλλον οὐκ ἔστι λαβεῖν· (παρὰ τῇ σειρᾷ τοῦ κατὰ Ματθ. κεφ. 10.) Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος, λέγει· ἀρνήσεως οὐδὲν χεῖρον ἁμάρτημα (λόγ. περὶ μετανοίας).

(1) «Διάφοροι εἶναι αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἐπρόσταξεν ὁ »Θεὸς νὰ μὴ τρώγῃ τινὰς αἷμα. Ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι, διὰ »τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τρώγηται αἷμα, διατὶ αὐτὸ εἶναι ψυχὴ »τοῦ ζώου. Ὅθεν ὁ μὲν ἐσθίων κρέας χωρὶς τοῦ αἵματος, εἶναι »τὸ ἴδιον, ὡσὰν νὰ ἐσθίῃ καὶ λάχανον ἄψυχον. Ὁ δὲ μετὰ τοῦ »αἵματος, φανερὸν, ὅτι ἐσθίει ζώου ψυχήν. Ὁ Χρυσόστομος λέ»γε, ὅτι διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τρώγηται τὸ αἷμα, διότι αὐτὸ »ἦτον ἀφιερωμένον νὰ προσφέρηται εἰς μόνον τὸν Θεόν. Ἢ καὶ »διότι θέλωντας ὁ Θεὸς νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ »χύνωσι ἀνθρώπινα αἵματα, διὰ τοῦτο προστάζει μηδὲ τὸ αἷμα »τῶν ζώων νὰ τρώγωσιν, ἵνα μὴ κατ' ὀλίγον ἐκ τούτου συνει»θίσουν εἰς τὰς ἀνδροφονίας. Ὁ Ἄδηλος λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο »προστάζει ὁ Θεὸς νὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι τὰ κρέατα καθαρὰ »ἀπὸ αἷμα, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ μὲ τοῦτο νὰ μὴ ἦναι ἀπάνθρω»ποι καὶ αἱμοβόροι ὡσὰν τὰ θηρία, τὰ ὁποῖα ὅσα ζῶα θηρεύουσι, »τὰ τρώγουσιν ὠμοσπάρακτα μὲ τὸ αἷμα, ἀλλὰ νὰ διαφέρουσιν »ἀπὸ τὰ θηρία, καὶ ὡς ἄνθρωποι λογικοὶ νὰ θυσιάζουσι πρῶτον »τὰ ζῶα, νὰ χύνωσι τὸ αἱμά των, καὶ οὕτω μὲ διαφόρους τρό»πους νὰ μαγειρεύσουν τὰ κρέατα αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ ἐσθίουσι. »Φθάνει γὰρ ὁποῦ γίνονται τόσον σκληροὶ καὶ ἄσπλαγχνοι, »ὥστε νὰ τὰ σφάζουσιν, ἀλλ' ὄχι νὰ φθάνουν εἰς τόσην ὑπερ»βολὴν ἀσπλαγχνίας, ὥστε καὶ μὲ τὸ αἷμα νὰ τὰ ἐσθίωσιν.» Ἡ πλέον ὅμως κυριωτέρα αἰτία, καὶ πλέον ἐγγυτέρα εἰς ἀλήθειαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ τρώγουν τὸ αἷμα, εἶναι ἐτούτη. Τὸ αἷμα ἔχει τύπον τῆς αὐλοῦ καὶ ἀβρώτου καὶ ἀθανάτου ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου διὰ δύω αἰτίας· πρώτην, διότι καθὼς τὸ αἷμα τῶν ζώων, καὶ ὡς θερμότερον, καὶ ὡς πνευματωδέστερον, καὶ ὡς εὐκινητότερον τῶν ἄλλων ὑγρῶν, εἶναι ψυχὴ αὐτῶν ἀλογός τε καὶ ὑλικὴ· ἔτσι ἡ ἄυλος καὶ λογικὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἂν καὶ νὰ μὴ ἦναι αἷμα, ὡς ἀσώματος καὶ ἄϋλος, μεταχειρίζεται ὅμως ὡσὰν ἕνα ὄχημα καὶ ὄργανον τῶν ἐνεργειῶν της τὸ ἀνθρώπινον αἷμα διὰ τὰς ἰδίας αἰτίας· καὶ δευτέραν, διότι τὸ αἷμα τῶν ζώων ἐχύνετο εἰς ἐξιλασμὸν τῶν λογικῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων, ὡς λέγει τοῦτο εἰς τὸ Λευϊτικὸν ὁ Θεὸς (κεφ. ιζ'. 11.) «ἡ ψυχὴ πάσης σαρκὸς, αἷμα αὐτοῦ ἐστι. Καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτὸ ὑμῖν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου μου ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. Τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς ἐξιλάσεται.» Λοιπὸν ὅποιος τρώγει αἷμα, ψυχὴν λογικὴν τρώγει, ἧς εἰς τύπον ἐκεῖνό ἐστιν. Εἰ δὲ τρώγει αὐτὴν, δῆλον ὅτι καὶ σωματικὴν αὐτὴν καὶ ὑλικὴν, ἀκολούθως δὲ καὶ θνητὴν ἀπεργάζεται. «Ἐὰν γὰρ τοῦτο φάγῃς, λέγει ὁ Θεοδώρητος, τὸ ἀνωτέρω ἑρμηνεύων ρητὸν, ψυχὴν ἐσθίεις. Λογικῆς γὰρ ψυχῆς τοῦτο τάξιν πληροῖ· διότι φόνον τὴν βρῶσιν ἐκάλεσεν.» Ὥστε οἱ Λατῖνοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐσθίουσι πνικτὰ, ἢ θηριάλωτα, ἢ θνησιμαῖα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, κρέας μὲ αἷμα, καὶ τὸ χείριστον, αἷμα μοναχὸν, οὗτοι εἰς μέγα δόγμα σφάλλουσι. Θνητὴν γὰρ τὴν λογικὴν ψυχὴν, καὶ ὑλικὴν, καὶ παθητὴν ὡς τὰ σώματα δογματίζουν μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνουσιν. Ἐπειδὴ ὅσα εἰς τὸν τύπον γίνονται, εἰς αὐτὸ τὸ τυπούμενον ἀναφέρονται. Ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅσα εἰς τὴν βρῶσιν τοῦ αἵματος ἀκολουθοῦν, αὐτὰ καὶ εἰς τὴν λογικὴν ψυχὴν διαβαίνουν, διὰ τοῦτο καὶ θάνατον ἠπείλησεν ὁ Θεὸς ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὁποῦ αἷμα ἐσθίουσι· «Πᾶς ὁ ἐσθίων αὐτὸ, ἐξολοθρευθήσεται. (αὐτόθ. 13.)» Ἴσως δὲ καὶ κατὰ μυστικώτερον νόημα ἡ τοῦ αἵματος βρῶσις ἀπηγορεύθη διὰ νὰ δηλωθῇ, ὅτι, καθὼς τὸ αἷμα δὲν ἐτρώγετο ἀδιαφόρως καὶ παρομοίως μὲ τὸ κρέας· ἔτσι καὶ τὸ πανακήρατον αἷμα τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ δὲν πρέπει νὰ ἐσθίηται ἀδιαφόρως καὶ παρομοίως μὲ τὰ ἄλλα βρώματα, ἀλλὰ μὲ ξεχωριστὴν καὶ ἐξαίρετον εὐλάβειαν, καὶ πίστιν ἀδίστακτον. Ὅτι δὲ τὰ αἵματα τῶν θυσιῶν, τύπον εἶχον τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, μάρτυς εἶναι ὁ Θεῖος Ἀπόστολος, τοῦτο βεβαιῶν, ἐν ὅλῃ τῇ πρὸς Ἑβραίους καὶ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὁ τῶν Θείων Πατέρων χορός. Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ λέγει ὁ Ὠριγένης ἐν τῷ κατὰ Κέλσου· ὅτι διὰ τοῦτο δὲν τρώγομεν αἷμα, διὰ νὰ μὴ τρεφώμεθα μὲ τὴν τῶν δαιμόνων τροφὴν

Συμφωνία.

«Ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς τὸν νέον Νόμον τοῦ Εὐαγγελίου τὰ τοιαῦτα ἐμποδίζονται νὰ μὴ τρώγωνται. Συναχθέντες γὰρ οἱ ἴδιοι οὗτοι Ἀπόστολοι, ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ Συρίαν, καὶ Κιλικίαν, ταῦτα· Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος, καὶ πορνείας». [Πράξ. ιέ. 28. 29.] Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐμποδίζονται τὰ θηριάλωτα, ἢ ὀρνεοπάκτακτα ζῶα, ἢ θνησιμαῖα, ἢ πνικτὰ εἶναι, διατὶ δὲν χύνεται ὅλον τὸ αἷμα αὐτῶν, ἀλλὰ μένει μέσα εἰς αὐτὰ, διασκορπιζόμενον εἰς τὰ φλεβίδια ὅλου τοῦ κρέατος, (1) ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ εὔγῃ δὲν εἶναι τρόπος. Διὸ ὅ οἱ ἐσθίοντες αὐτὰ, κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ ἐσθίουσι. Καὶ ὁ ξ΄. δὲ τῆς ς΄. καθαιρεῖ μὲν τὸν Κληρικὸν ἐκεῖνον ὁποῦ φάγῃ αἷμα μὲ οἱονδήτινα τρόπον καὶ τέχνην, τὸν δὲ Λαϊκὸν ἀφορίζει. Ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ β΄. τῆς ἐν Γάγγρ. τὸ νὰ τρώγεται αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ εἰδωλόθυτον.

ΚΑΝΩΝ ΞΑ΄. (2)

Τῆς ς΄. νε΄. νς΄. τῆς ἐν Γάγγρ. ιη΄. τῆς ἐν Λαοδ. κθ΄. Πέτρ. ιε΄. Θεοφ. α΄.

«Εἴ τις Κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ Σάββατον πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ Λαϊκὸς ἀφοριζέσθω».

Ἑρμηνεία.

Ἄλλο εἶναι νηστεία, ἄλλο λύσις νηστείας, καὶ ἄλλο κατάλυσις νηστείας. Καὶ νηστεία μὲν κυρίως εἶναι, ἡ τελεία ἀσιτία, ἢ καὶ τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ἐννάτην ὥραν, μὲ ξηροφαγίαν, ἄρτου δηλονότι μόνου καὶ ὕδατος. Λύσις δὲ τῆς νηστείας εἶναι, τὸ νὰ φάγῃ τινὰς πρὸ τῆς ἐννάτης ὥρας, κἂν σῦκα, κἂν σταφίδας, κἂν ἄλλο τοιοῦτό τι. Ἢ καὶ τὸ νὰ φάγῃ ἔξω ἀπὸ τὸν ἄρτον, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλα μερικὰ εἴδη βρωσίμων λιτῶν καὶ εὐτελῶν· λόγου χάριν, Ὄσπρια, Οἶνον, ἢ Ἔλαιον, ἢ Ὀστρακόδερμα. Κατάλυσις δὲ νηστείας εἶναι, ὅταν τρώγῃ τινὰς ἀπὸ ὅλα τὰ βρώσιμα, καὶ κρέας, θετέον καὶ ὀψάρια, καὶ γάλα, καὶ τυρὶ, καὶ τὰ λοιπά. Λοιπὸν εἰς τὸν παρόντα Κανόνα διορίζουσιν οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι, ὅτι ὅποιος Κληρικὸς εὑρεθῇ νὰ νηστεύῃ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς ἢ τοῦ Σαββάτου, μὲ ἀσιτείαν τελείαν, ἢ καὶ μὲ ξηροφαγίαν ἐν τῇ ἐννάτῃ, ἔξω ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον Σάββατον: δηλαδὴ τὸ Μέγα Σάββατον, κατὰ τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου τὸ Σῶμα, καθ' ὃ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι πάντες νηστεύομεν, κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου ὁποῦ εἶπεν· «Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ Νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι· (καὶ ὅρα σημ. τοῦ κθ΄. τῆς ς΄.)» [Ματθ. θ΄. 15]· ὁ τοιοῦτος, λέγω, Κληρικὸς, ἂς καθαίρεται, εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶναι ὁ ταύτας τὰς ἡμέρας νηστεύων, ἂς ἀφορίζηται. Τὸ μὲν γὰρ Σάββατον δὲν νηστεύομεν, κυρίως μὲν καὶ οὐσιωδῶς, διατὶ εἶναι καταπαύσιμος ἡμέρα, εἰς τὴν ὁποίαν κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας αὐτοῦ, κατὰ τὰς διαταγὰς (βιβλ. έ. κεφ. ιδ΄.), καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐπουσιωδῶς, διατὶ οἱ Μαρκιωνισταὶ ἐνήστευον εἰς αὐτὸ, ἀντιφερόμενοι εἰς τὴν τιμὴ. τοῦ τῶν ὅλων Δημιουργοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον αἱρέσει τῇ κατὰ Μαρκίωνος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Μαγούνιον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ιά. κανόνος τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὅτι ἐνήστευον κατὰ τὸ Σάββατον, καὶ οἱ αἱρετικοὶ καλούμενος Κολουθιανοὶ, καὶ Ἀπολινάριοι, πρὸς λύτρωσιν τῶν κεκοιμημένων. Λοιπὸν κοντὰ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ καὶ ἐσωτερικὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐν τῷ Σαββάτῳ οὐ νηστεύομεν, ἥτις ἐστὶν, ὡς εἴπομεν, ἡ κατάπαυσις τοῦ τῶν ὅ-

(ἦτο γάρ τινες ὁποῦ ἔλεγον ὅτι οἱ δαίμονες ἐτρέφοντο ἀπὸ τὰς ἀναθυμιάσεις τοῦ αἵματος). Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὁ τοῦ Ὠριγένους διδάσκαλος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι αἷμα. διατὶ ἡ σάρκα ἡ ἐδική των γεωργεῖται καὶ οἰκονομεῖται μὲ τὸ αἷμα, ταῦτα, λέγω, ὡς μὴ ἔχοντα τόσην δύναμιν, ἔσχατον ἐβάλθησαν.

(1) Ὅθεν ἐκεῖνοι ὁποῦ σκοτόνουσι μὲ τουφέκι ζῶα τετράποδα, ἢ πουλία, καὶ παρευθὺς δὲν τὰ σφάζουσι, διὰ νὰ χυθῇ ὅλον τὸ αἷμά των, μεγάλως ἁμαρτάνουσιν, ὡς κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς ἐσθίοντες, καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν παραβαίνοντες Κανόνα. Τί γὰρ διαφέρουσι, παρακαλῶ, τὰ θηριάλωτα, ἢ ὀρνεοπάκτακτα ζῶα, χερσαῖα, ἢ πουλία, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζει ὁ Κανὼν, ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ μὲ μολύβι σκοτόνονται; σχεδὸν οὐδέν. Δύτι, καθὼς μέσα εἰς ἐκεῖνα μένει πάντοτε αἷμα, ἔτσι ὁμοίως καὶ μέσα εἰς αὐτά. Λοιπὸν πρέπει εὐθὺς ὁποῦ οἱ Θηρευταὶ σκοτώσουν κυνήγιον, νὰ τὸ σφάζωσι διὰ νὰ χύνηται ὅλον τὸ αἷμά του, καθὼς τοῦτο προστάζει καὶ ὁ Θεὸς, λέγων· «Ἄνθρωπος, ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν θηρεύσῃ θήρευμα θηρίον, ἢ πετεινὸν, ὃ ἔσθεται, καὶ καλύψει αὐτὸ τῇ γῇ» (Λευϊτικ. ιῆ΄. 13.). Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κίτρους λέγει· ὅτι, ἀνίσως ἐμπέσῃ εἰς ἀγγεῖον κἀνένα ζωῦφιον ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀκάθαρτα, εἰ μὲν καὶ εἶναι ἄσηπον, καὶ πρὸ ὀλίγου πεσμένον, νὰ μὴ ῥίπτηται τὸ πρᾶγμα ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ ἀγγεῖον, ἀλλὰ ἁγιαζόμενον νὰ ᾖναι εἰς χρῆσιν καὶ τροφήν. Ἔξω μόνον ἂν ἀηδιάζῃ νὰ τὸ φάγῃ ὁ ἔχων, ἢ καὶ βλάπτηται εἰς τὴν ὑγείαν του ἀπὸ αὐτό. Εἰ δὲ καὶ τὸ ζωῦφιον ἤθελε σαπίσῃ, νὰ ῥίπτηται τὸ ἐν τῷ ἀγγείῳ ὑγρὸν, ὄχι μόνον διατὶ βλάπτει τὴν ὑγείαν ἡ τούτου τροφὴ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μὴ φαίνηται ὅτι τρώγει πνικτὸν, καὶ θνησιμαῖον, καὶ αἷμα ζώου, (ταῦτα δὴ τὰ ἐμποδιζόμενα) ὁ τοῦτο ἐσθίων. Ὅθεν καὶ ἡ νη΄. Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ διορίζει, ὅτι, οἱ πωλοῦντες, ἢ τρώγοντες τὸ οἱονδήποτε εἶδος φαγητοῦ, ὁποῦ νὰ ἔχῃ αἷμα, νὰ ξυλίζωνται, νὰ κουρεύωνται, καὶ παντοτινὴν ἐξορίαν νὰ κατακρίνωνται, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν νὰ διαρπάζωνται. Ὅσοι δὲ ἄρχοντες καὶ κριταὶ δὲν παιδεύουσι τοὺς τοιούτους, νὰ ζημιώνωνται δέκα λίτρας χρυσάφι.

(2) Ἰστέον, ὡς ἓν τισι μὲν τῶν ἐκδόσεων, ὁ παρὼν Κανὼν ξς΄. εὑρίσκεται, ἓν τισι δὲ, ξδ΄. αἷς καὶ ἡμεῖς ὡς περισσοτέρας ἠκολουθήσαμεν.

λων Δημιουργοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη δὲν νηστεύομεν ἵνα μὴ δόξωμεν, ὅτι, συμφωνοῦμεν μὲ τοὺς εἰρημένους αἱρετικούς. Τὴν δὲ Κυριακὴν οὐ νηστεύομεν, διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν παγκόσμιον χαρὰν καὶ ἀνάστασιν. Τὸ μὲν γὰρ Σάββατον τῆς ἁ. δημιουργίας καὶ πλάσεως τοῦ κόσμου φέρει ὑπόμνησιν, ὡς τέλος αὐτῆς καὶ σφραγίς. Ἡ δὲ Κυριακὴ εἰκόνα σώζει τῆς δευτέρας δημιουργίας καὶ ἀναπλάσεως ὡς ἀρχὴ ταύτης, μᾶλλον δὲ καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς ἁ. δημιουργίας.

Συμφωνέα.

«Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ς΄. σύνοδος κανόνι νέ. βεβαιοῦσα τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα, προστάζει νὰ τὸν φυλάττουσιν ἀπαραχάρακτον καὶ οἱ εἰς τὴν παλαιὰν Ρωμὴν εὑρισκόμενοι, οἵτινες ἐνήστευον τὰ Σάββατα τῆς ἁγίας μ. χαρμοσύνης δὲ ἡμέραν τὴν Κυριακὴν ὀνομάζει καὶ ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος κάνονι ιέ. Πλὴν καὶ τούτων λεγομένων, δὲν δίδεται ἄδεια εἴς τινα νὰ καταλύῃ τὰ Σαββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς μ΄. εἰς τυρὶ καὶ αὐγὰ, κατὰ τὸν ις΄. τῆς ς΄. ἀλλ' εἰς μόνον οἰνέλαιον, καὶ ὀστρακόδερμα. Ἀλλ' οὔτε ἔχει ἄδειαν τινὰς νὰ ἀργῇ ἀπὸ κάθε ἔργον ἐν τῷ Σαββάτῳ, εἰμὴ ἐν Κυριακῇ. Ἀναθεματίζει γὰρ ὁ κθ΄. τῆς ἐν Λαοδικ. ὡς Ἰουδαΐζοντας, τοὺς τοῦτο ποιοῦντας Χριστιανούς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν Γάγγρᾳ σύνοδος κανόν. ιή. ἀναθεματίζει τοὺς νηστεύοντας ἐν Κυριακῇ, ὄχι διὰ ἀληθινὴν ἄσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ διὰ νομιζομένην, ἤτοι σχηματιζομένην μόνον καὶ ὑποκριτικὴν, καὶ ἐπειδὴ ὁ νγ΄. τῶν Ἀποστόλων καθαιρεῖ τὸν Κληρικὸν, ὁποῦ εἰς τὰς ἑορτὰς δὲν τρώγει κρέας, οὔτε πίνει οἶνον, ὄχι διὰ ἄσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ διατὶ ταῦτα σιχαίνεται.» Συνάγεται ἀκολούθως, ὅτι δὲν εἶναι παραβάται τοῦ Κανόνος τούτου ἐκεῖνοι, ὁποῦ διὰ ἀληθινὴν ἄσκησιν μετὰ θεοσεβείας καὶ σεμνότητος γινομένην, νηστεύοντες εἰς δέκα τυχὸν, ἢ δεκαπέντε ἡμέρας, νηστεύουσιν ἐπομένως καὶ τὰ ἀναμεταξὺ εἰς τὰς ὡρισμένας ἡμέρας ταύτας τυχαίνοντα Σάββατα καὶ Κυριακάς, καθὼς καὶ ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ὁ Βαλσαμὼν συμφώνως, τόσον εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ νγ΄, ὅσον καὶ τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ τούτου λέγουσι. (1) Πλὴν καὶ αὐτοὶ, εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Κυριακὴν, πρέπει νὰ μὴ νηστεύουσιν ὅλην τὴν ἡμέραν, ταὐτὸν εἰπεῖν νὰ μὴ ἀπερνοῦσιν ὁλότελα ἄστοι, ἀλλὰ νὰ λύωσι τὴν νηστείαν, καὶ πρὸ τῆς ἐννάτης, καὶ μὲ κάποιον εἶδος βρωσίμου λυτικὸν, ἀλλ' οὐ καταλυτικόν. Καθὼς καὶ ὁ ά. Κανὼν Θεοφίλου, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς αἱρέσεις ἐκείνων, ὁποῦ δὲν ἐτίμουν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἔλυσε τὴν νηστείαν ταύτης μὲ μόνην τὴν μετάληψιν τῶν Φοινίκων, λίαν ἐπιστημόνως καὶ διακριτικῶς. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος μὲ τὴν λύσιν ταύτην τῆς νηστείας, καὶ τοὺς Κανόνας ἐφύλαξε τοὺς διορίζοντας νὰ μὴ νηστεύωμεν ἐν Κυριακῇ, καὶ τὸ αἰδέσιμον τῆς νηστίμου παρομονῆς τῶν Θεοφανείων ἐτήρησεν, ἐπιστάσης ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ: οὕτω καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν λύσιν τῆς νηστείας ὁποῦ θέλουσι κάμῃ διὰ τῆς μεταλήψεως βρωσίμου τινὸς ὀλίγου, πρὸ τῆς ἐννάτης ὥρας, καὶ παραβάται τῶν Κανόνων οὐ γίνονται, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐγκρατείας καὶ ἀσκήσεως αὐτῶν κατορθοῦσιν. (2) Ἐπιβεβαιοῖ δὲ τὴν ἐν Σαββάτῳ δι' ἄσκησιν καὶ ἀληθῆ ἐγκράτειαν νηστείαν καὶ ὁ Θεῖος Ἱερώνυμος. Πρὸς γὰρ τὸν ἐρωτήσαντα Λυκίνιον ἀνίσως πρέπει νὰ νηστεύῃ τὸ Σάββατον, ἀπεκρίθη· «Ὡς ὄφελόν γε ἐδίδου Θεὸς δύνασθαι ἡμᾶς νηστεύειν καθ' ἡμέραν.» Οὐ διὰ βδελυρίαν δηλαδὴ τῶν βρωμάτων, οὐ διὰ νομιζομένην καὶ ἐπίπλαστον ἄσκησιν, οὐ διὰ καταφρόνησιν τῶν Κανόνων, οὐ διά τινα νομικὴν τήρησιν, ἀλλὰ διὰ ἐγκράτειαν, ὡς εἴπομεν, ἀληθῆ, καὶ εὐλάβειαν «εἴ γε ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται.» [ά. Κορινθ. θ΄. 25].

Ἀπος. ζ΄.με΄. πα΄.τῆς ς΄. ια΄. Ἀντ. ά. Λαοδ. ς΄.λδ΄.λγ΄.λζ΄. λη΄.

ΚΑΝΩΝ ΞΕ΄.

«Εἴ τις Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς εἰσέλθοι εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἱρετικῶν, προσεύξασθαι, καὶ καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω». (3)

(1) Οἱ δὲ Λατῖνοι δὲν ἠμποροῦν νὰ προφασισθοῦν ὅτι νηστεύουν δι' ἄσκησιν τὸ Σάββατον· ὄχι. Διότι, καθὼς γράφει ὁ Πλατινας, Ἰννοκέντιος ὁ Πάπας ἀνέτρεψε μὲν τὴν νηστείαν τῆς Τετράδος, ἀντ' αὐτῆς δὲ εἰσήγαγε τὴν νηστείαν τοῦ Σαββάτου. Πῶς λοιπὸν ἡ νηστεία τοῦ Σαββάτου ἠμπορεῖ δι' ἄσκησιν νὰ νηστεύηται παρὰ τοῖς Λατίνοις, οἵτινες κακῶ τὸ καλὸν οἴονται, καὶ μὲ τὴν παράνομον τοῦ Σαββάτου νηστείαν, τὴν νόμιμον καταλύουσι τῆς Τετράδος νηστείαν; Ὅτι δὲ οὐ δεῖ ἐν τῷ Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ νηστεύειν, μάρτυρες, πρὸς τοῖς ρηθεῖσι Κανόσι, καὶ ὁ Βασίλειος, καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος. Ὁ μὲν λέγων ὁμιλ. ια΄. εἰς τὴν ἑξαήμερον· «Ἤδη σεαυτὸν ἄξιον παρασκεύασον τῆς σεμνοτάτης νηστείας, ἐπειδὴ πέντε ἡμερῶν νηστεία ἡμῖν προκεκήρυκται.» Πέντε ἡμέρας, λέγει, νηστίμους τῆς ἑβδομάδος, χωρὶς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς· ὁ δὲ Χρυσόστομος ὁμιλ. τῇ αὐτῇ· «Τοὺς τὸν δρόμον τῆς νηστείας δεξαμένους, καθάπερ σταθμοὺς, καὶ καταγώγια, καὶ ἀκτὰς καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ λιμένας τὰς δύω ταύτας ἡμέρας, ἤτοι τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυρικὴν, βραχύ τι διαναπαύσασθαι κεχάρισται ὑμῖν ὁ Δεσπότης.» Γράφει δὲ καὶ ὁ Θεῖος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολ. «Εἴ τις Κυριακὴν καὶ Σάββατον νηστεύει πλὴν ἑνὸς Σαββάτου τοῦ Πάσχα, οὗτος Χριστοκτόνος ἐστίν.» Ὁ δὲ θεῖος Ἐπιφάνιος οὕτω λέγει· «Τὰς Κυριακὰς ἁπάσας τροφιμαίας ἠγεῖται ἡ ἁγία αὕτη καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ συνάξεις ἀφ' ἑῶων ἐπιτελεῖ, οὐ νηστεύει. Ἀνακόλουθον γάρ ἐστιν ἐν Κυριακῇ νηστεύειν.» «Ὁ δὲ θεῖος Αὐγουστῖνος μὲ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων τιλλόντων ἐν Σαββάτῳ, καὶ τριβόντων τοὺς στάχυας, καὶ ἐσθιόντων, ἀποδεικνύει ἐν ταὐτῷ καὶ ὅτι τῷ Σαββάτῳ δὲν πρέπει νὰ νηστεύῃ τινὰς, καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐνήστευον, ἀλλ' ἔτρωγον τοὺς στάχυας, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀργῇ, ἀλλὰ νὰ ἐργάζηται, καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἔτριβον τοὺς στάχυας μὲ τὰς χεῖρας των.»

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς, λέγει· «Τὴν διφαγίαν λέγουσι κατάλυσιν πολλάκις. Ἐννάτης τὴν κατάλυσιν, τῆς κεκανονισμένης» (βαθμίδι λζ΄.).

Ἐν ἄλλοις δὲ οὕτως ἔχει· Ὁ μὲν, καθαιρείσθω. Ὁ δὲ, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία

Μέγα ἁμάρτημα λογιάζει ὁ παρὼν κανὼν τὸ νὰ ἔμβῃ τινὰς Χριστιανὸς μέσα εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἱρετικῶν, διὰ νὰ προσευχηθῇ. «Τίς γὰρ μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου,» [β΄. Κορινθ. ς΄. 15.] κατὰ τὸν Θεῖον Ἀπόστολον· Διότι, ἂν οἱ ἴδιοι Ἰουδαῖοι ἐμβαίνοντες εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ θυσίας ποιοῦντες, παρανομοῦσι, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἐμποδισμένον ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ θυσίας νὰ προσφέρωσι, κατὰ τὸν νόμον· (ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο Ἰουστῖνος ὁ θεῖος ἐν τῷ πρὸς Τρύφωνα διαλόγῳ, ὁ Σωζόμενος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία βιβλ. ἑ. κεφ. 21. καὶ ὁ Χρυσόστομος λόγῳ β΄. κατὰ Ἰουδαίων,) πόσῳ μᾶλλον παρανομεῖ ὁ Χριστιανὸς ἐκεῖνος ὁποῦ συμπροσεύχεται μὲ τοὺς σταυρωτὰς τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν Αἱρετικῶν Ἐκκλησία καὶ σύναξις, ὡς ἐναντία φρονοῦσα εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, δὲν πρέπει νὰ τιμᾶται, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀποβάλληται. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι, ὅποιος Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς, ἤθελε ἔμβῃ μέσα εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ αἱρετικῶν χάριν προσευχῆς, ὁ μὲν Κληρικὸς, ὡς μεγάλα ἁμαρτήσας, ἂς καθαίρηται ἐν ταὐτῷ, καὶ ἂς ἀφορίζηται, ὁ δὲ Λαϊκὸς, ἂς ἀφορίζηται μόνον. Ἐπειδὴ καθὸ Λαϊκὸς, ὀλιγώτερον ἥμαρτεν ἀπὸ τὸν Κληρικὸν, τοῦτο ποιήσας, καὶ ἐπειδὴ καθαιρεθῆναι, ὡς Λαϊκὸς ὢν, οὐ δύναται. Ἢ, ὀρθότερον, καθὼς ἄλλοι ἑρμηνεύουσιν, ὁ μὲν Κληρικὸς ὁ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἱρετικῶν εἰσελθὼν διὰ νὰ προσευχηθῇ, ἂς καθαίρηται, ὁ δὲ Λαϊκὸς ἂς ἀφορίζηται. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἑρμηνείας τοῦ ζ΄. καὶ μέ. τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων.

Τῆς ς΄. λα΄. Ἀγκ. κα΄. κβ΄. κγ΄. Ἀθαν. ἐπιστ. Βασ. δ΄. η΄. ια΄. ιγ΄. λγ΄. μγ΄. νδ΄. νδ΄. νς΄. νζ΄. τοῦ Νύσσης ε΄.

ΚΑΝΩΝ Ξς΄.

«Εἴ τις Κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνας, καθαιρείσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ Λαϊκὸς ᾖ, ἀφοριζέσθω».

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὸν κζ΄. Κανόνα αὐτῶν καθαιροῦσιν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι τοὺς Κληρικοὺς ὁποῦ τύπτουσιν ἢ πιστοὺς ἁμαρτήσαντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καθὼς εἰς τὴν ἐκείνου ἑρμηνείαν εἴπομεν. Εἰς δὲ τὸν παρόντα Κανόνα διορίζουσιν ὅτι, ἀνίσως τινὰς Κληρικὸς ἐν καιρῷ μάχης, ἤτοι φιλονεικίας, ἤθελε κτυπήσῃ τινὰ καὶ μίαν μόνην βαρεματίαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν μοναχὴν ἤθελε τὸν θανατώσῃ, ὁ τοιοῦτος ἂς καθαίρηται, (1) ἂν ὄχι διατὶ ἐκτύπησε μίαν μόνην βαρεματίαν· ἂν ὄχι διότι δὲν ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ διότι ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ ἐφάνη προπέτης καὶ αὐθάδης, ἀσηκώσας χέρι καὶ πτυπήσας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐμποδισμένον ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς, (ἀφίνω νὰ λέγω διὰ τὴν μεγάλην καὶ θανάσιμον ἁμαρτίαν τοῦ φόνου ὁποῦ ἔκαμεν)· εἰ δὲ Λαϊκὸς ἦναι ὁποῦ ἔκαμε τὸν τοιοῦτον φόνον, ἂς ἀφορίζηται καὶ ἀπὸ τὰ μυστήρια, καὶ τὴν σύναξιν καὶ ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν.

Συμφωνία.

«Σημείωσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὸν ἡ. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἄλλοι μὲν εἶναι φόνοι ἀκούσιοι, ἄλλοι δὲ ἑκούσιοι, καὶ ἄλλοι ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀκουσίους καὶ ἑκουσίους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πλησιάζοντες εἰς τοὺς ἑκουσίους. Καὶ ἀκούσιος μὲν φόνος εἶναι, ὅταν τινὰς ῥίπτωντας λίθον διὰ νὰ κτυπήσῃ δένδρον, ἢ σκύλον, τύχῃ καὶ κτυπήσῃ ἄνθρωπον. Ἑκούσιος δὲ, ὅταν τινὰς πάρῃ μαχαῖρι, ἢ τουφέκι διὰ νὰ σκοτώσῃ, ὅτι λογῆς εἶναι καὶ οἱ κλέπται, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ὑπάγουν εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ κατὰ τὸν ἑ. τοῦ Νύσσης, ἑκούσιος φόνος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ γένῃ μὲ προετοιμασίαν καὶ μελέτην. Κοντὰ δὲ εἰς τοὺς ἑκουσίους εἶναι, ὅταν μαχόμενος τινὰς μὲ ἄλλον, κτυπήσῃ αὐτὸν μὲ ξύλον, ἢ μὲ τὸ χέρι του ἄσπλαγχνα, καὶ εἰς τόπον κινδυνώδη καὶ καίριον. Ὁ δὲ Νύσσης εἰς τὸν ἀνωτέρω κανόνα του, ἑκούσιον τὸν τοιοῦτον φόνον κρίνει (2), ὅ,τι λογῆς δηλαδὴ φόνος εἶναι ὁ ἀνωτέρω ὁποῦ

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ οὗτος καθαίρεται μόνον καὶ δὲν ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν συγχωρεῖται ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τα Θεῖα μυστήρια, μὲ τοὺς πιστοὺς, ἕως ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ὁποῦ εὕρῃ εὔλογον ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Πνευματικός του Πατὴρ, καθὼς εἴπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κε΄. Ἀποστολικοῦ.

(2) «Εἰς τὸν φόνον ἐνέχεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ κατασκευάζει φάρμακον διὰ νὰ φονεύσῃ ἄνθρωπον, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ πωλεῖ αὐτὸ, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἔχει, κατὰ τὸ νομικὸν Φωτίου τίτλ. θ΄. κεφ. κε΄· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ νὰ φονεύσῃ τινὰς, καὶ τὸ νὰ δώσῃ αἰτίαν φόνου. Τὸ δὲ νὰ φονεύσῃ μὲ φαρμάκι τινὰς, εἶναι μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ νὰ φονεύσῃ μὲ μαχαίρι. Τὴν ἰδίαν λοιπὸν καταδίκην πρέπει νὰ λαμβάνουν καὶ οἱ δύο. κατὰ τὸ ξ΄. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. λς΄. καὶ λθ΄. κεφ. ιϐ΄. Εἰς τὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου ὑπάγεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ δώσει εἰς τινα προπετῶς ἰατρικὰ κατὰ τὸν Φωτ. τίτλ. θ΄. κεφ. κέ. Ἐὰν δὲ τύχῃ καὶ κτυπήσουν πολλοὶ, ἄδηλος δὲ εἶναι ἐκείνος ὁποῦ ἐφόνευσεν, ὅλοι πρέπει νὰ ἐγκαλοῦνται ὡς φονεῖς, κατὰ τὸ ξ΄. βιβλ. τῶν Βασιλ. τίτλ. Ὁ δὲ φονεύσας πρέπει νὰ εὐγάλῃ τὴν προῖκα τῆς γυναικός του καὶ τὰς προγαμιαίας δωρεὰς, καὶ τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς κληρονομίας τῶν παιδίων του, καὶ τὴν ὑπόλοιπον αὐτοῦ περιουσίαν νὰ τὴν μοιράζῃ εἰς τρία, καὶ τὰ δύω μερίδια νὰ δίδῃ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ παιδία τοῦ φονευθέντος· τὸ δὲ ἓν νὰ κρατῇ αὐτός· Ἁρμενόπουλ. ϐ΄. βιβλ. ς΄. κεφ. ς΄. Ὁ φόνος δὲ ὁποῦ κάμνει ὁ ἐξουσιαστὴς ἐννόμως καὶ δικαίως εἶναι ἀνεύθυνος, κατὰ τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλ. βιβλίου ζ΄. κεφ. ϐ΄. Σημείωσαι ὅτι ὡς φονεὺς καταδικάζεται καὶ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐν καιρῷ πανώλης ἠξεύρωντας ὅτι εἶναι μεμολυσμένος, ὑπάγει εἰς οἴκους,

ἀναφέρει ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανών, ἐκούσιος κατὰ τὸν Νύσσης, ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου, κατὰ τὸν Βασίλειον, διότι ἐμεταχειρίσθη τοιοῦτον ὄργανον διὰ νὰ κτυπήσῃ, καὶ διότι ἅπλαγχνα εἰς τόπον θανατηφόρον ἐκτύπησε τὸν ἄνθρωπον, νικημένος ὅλος διόλου ὄντας ὑπὸ τοῦ θυμοῦ. Καὶ διὰ νὰ εἴπωμεν μὲ συντομίαν, ὁ μὲν φόνος, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. θ΄. κεφ. κ΄. πρέπει νὰ θεωρῆται ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ γνώμην τοῦ φονεύοντος, ἂν εἶχε δηλαδὴ γνώμην καὶ σκοπὸν διὰ νὰ φονεύσῃ, ἢ ὄχι· ἡ δὲ διάθεσις πάλιν πρέπει νὰ θεωρῆται ἀπὸ τὸ ὄργανον ὁποῦ μεταχειρίζεται εἰς τὸν φόνον. Διὰ τοῦτο πολλαὶς φοραῖς, ἐκεῖνος ὁποῦ κτυπήσῃ μέν, δὲν φονεύσῃ δέ, ὡς φονεὺς τιμωρεῖται, διὰ τὴν γνώμην ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸ νὰ φονεύσῃ. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ἐκεῖνος ὁποῦ φονεύσει, δὲν τιμωρεῖται ὡς φονεύς, ἀνίσως μόνον εἶχε γνώμην νὰ κτυπήσῃ καὶ ὄχι νὰ φονεύσῃ. Ὥστε, ἀπὸ τὰ δύω ταῦτα κρίνεται ἡ διαφορὰ τῶν ἑκουσίων φόνων καὶ τῶν ἀκουσίων, ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ ὁρμὴν τοῦ κτυπήσαντος, καὶ ἀπὸ τὸ ὄργανον ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη. (1) Εἰς τοὺς ἑκουσίους φόνους συναριθμοῦνται καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὁποῦ δίδουσι βότανα εἰς τὰς ἐγγαστρωμένας διὰ νὰ θανατωθοῦν τὰ ἔμβρυα, ὁμοίως καὶ ἐκεῖναι ὁποῦ ταῦτα δέχονται· ὡς ἡ ς΄. κατὰ τὸν ιά. αὐτῆς Κανόνα, καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ κατὰ τὸν κά. αὐτῆς, καὶ ὁ Βασίλ. κατὰ τὸν β΄. καὶ ἡ. Κανόνα ὁρίζουσι. Φιλανθρωπότερον ὅμως, οὐχὶ μέχρι τέλους ζωῆς, ἀλλὰ εἰς δέκα χρόνους αὐτὰς κανονίζουσιν, ὅ,τε τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ αὐτὸς οὗτος ὁ κά. καὶ ὁ β΄. Βασιλείου· ἀλλὰ δὴ καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὁποῦ δίδουσιν εἰς κάποιους τινὰ φάρμακα καὶ βότανα διὰ νὰ ἐλκύσουν αὐτοὺς εἰς τὸν σατανικὸν αὐτῶν ἔρωτα, τὰ ὁποῖα προξενοῦν σκοτοδινίασιν εἰς τοὺς λαμβάνοντας, καὶ πολλάκις καὶ θανατώνουν αὐτοὺς, καθὼς τοῦτο εἰς τὸν προρρηθέντα ἡ. Κανόνα ἀναφέρει ὁ μέγας Βασίλειος. Καὶ ἡ γυνὴ δὲ ὁποῦ ἀμελήσει τὸ παιδίον της καὶ ἀποθάνῃ, φονεύτρια λογίζεται, κατὰ τὸν λγ΄ καὶ νδ΄. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Ὁ δὲ Νηστευτὴς Κανόνι κς΄. λέγει, ὅτι αἱ ῥίπτουσαι τὰ βρέφη των εἰς τὰς πόρτας τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς φονεύτριαι λογίζονται. Ὁ δὲ Ἀρμενόπουλος (ἐπιτομ. τῶν Κανόνων) προσθέτει, ὅτι καὶ διὰ συνοδικῆς ἀποράσεως αὐτὸ τοῦτο διωρίσθη. Ἐν δὲ τῷ κγ΄. ὁ ἴδιος Νηστευτὴς λέγει, ὅτι ἡ μήτηρ ὁποῦ πέσει εἰς τὸν ὕπνον της ἐπάνω εἰς τὸ βρέφος της καὶ ἀποθάνει, ὡς φονεύτρια λογίζεται, ἐὰν ἐξ ἀμελείας καὶ ἀκρασίας αὐτῆς τοῦτο ἔγινεν, Ἐν δὲ τῷ μγ΄. Κανόνι λέγει, ὅποιος ἔδωκε πληγὴν θανατηφόρον εἰς τὸν ἀδελφόν του, οὗτος φονεὺς εἶναι, εἴτε αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκτύπησεν, εἴτε ὁ ἀδελφός του. Τὸν μὲν οὖν ἀκούσιον φόνον, ἡ μὲν ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδος κατὰ τὸν κγ΄. αὐτῆς Κανόνα ἐν ἑπταετίᾳ ἢ πεντεκαίδεκα κανονίζει, ὁ δὲ Βασίλειος Κανόνι νζ΄. ἕνδεκα χρόνοις. Καὶ Κανόνι ιά. λέγει, ὅτι εἶναι ἱκανοὶ οἱ ἕνδεκα χρόνοι ὁποῦ ἔρθασε νὰ ἀπεράσῃ τις, εἰς τιμωρίαν τοῦ ἀκουσίου φόνου ὁποῦ ἔκαμεν. Ὁ δὲ Νύσσης Κανόνι έ. ἐν ἐνέα χρόνοις. Ὁ δὲ Νηστευτὴς Κανόνι κ΄. εἰς τρεῖς χρόνους. Τὸν δὲ ἑκούσιον, ἡ μὲν ἐν Ἀγκύρᾳ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν χωρίζει τῶν μυστηρίων, κανόνι κβ΄. ὁ δὲ Βασίλειος εἰς εἴκοσιν ἔτη, κανόνι νς΄. ὁ δὲ Νύσσης εἰς εἰκοσιεπτὰ, κανόν. έ. ὁ δὲ Νηστευτὴς κανόν. κ΄. εἰς πέντε χρόνους. Ὅσοι δὲ Κληρικοὶ κτυπήσουν καὶ φονεύσουν τοὺς κλέπτας ὁποῦ ἦλθον κατ' ἐπάνω των, καθαιροῦνται κατὰ τὸν νε΄. Βασιλ. Καὶ ὁ Νύσσης δὲ λέγει, ἐν τῷ έ. κανόν. κᾷν ἀκουσίως τις φονεύσῃ, ἀπόβλητός ἐστι τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἅπαντες οἱ Κληρικοὶ ὁποῦ φονεύουν, ἢ ἑκουσίως, ἢ ἀκουσίως, ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὰς χεῖράς των, ἢ ἄλλους βάλλουν καὶ φονεύσουν, εἶναι καθῃρημένοι, κατὰ τὴν διάγνωσιν Κωνσταντίνου Πατριάρχου τοῦ Χλιαρινοῦ. (2) Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ πηγαίνουν εἰς τὸν πόλεμον καὶ φονεύουν τοὺς ἐχθροὺς διὰ τὴν εὐσέβειαν, καὶ σωφροσύνην καὶ κοινὴν εἰρήνην τῶν ἀδελφῶν των, οὗτοι κατὰ μὲν τὸν Ἀθανάσιον, ἐπιστολῇ πρὸς Ἀμμοῦν, εἶναι ἐπαίνου ἄξιοι, κατὰ δὲ τὸν Βασίλειον, τρεῖς χρόνους μόνον τῶν μυστηρίων ἀπέχουσιν ὡς μὴ ἔχοντες τὰς χεῖρας αὐτῶν καθαρὰς ἀπὸ αἵματα.» Κανόνι ιγ΄. τὴν δὲ λύσιν τῆς ἐναντιορανείας ταύτης, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ ιγ΄. τοῦ Βασιλείου (3).

καὶ πολιτείας, καὶ μολύνει καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ γίνεται πολλῶν φόνων αἴτιος.

(1) «Ὄχι ἀργῶς καὶ ματαίως προσετέθη ὁμοῦ μὲ τὸ ὄργανον, καὶ ἡ τοῦ κτυπήσαντος διάθεσις καὶ ὁρμή. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν θεῖον Βασίλειον, ἀσκητικῆ διατάξει ιδ΄. μαχαίρια μεταχειρίζονται καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ Ἰατροὶ, ἀλλὰ μὴ ἔχοντες καὶ οἱ δύω τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ τὴν αὐτὴν διάθεσιν· οἱ μὲν φονεῖς μεταχειρίζονται ταῦτα διὰ νὰ θανατώνουν, οἱ δὲ Ἰατροὶ διὰ νὰ ἰατρεύουν.»

(2) Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πατριάρχου τούτου διεγνώσθη καὶ ἀπεφασίσθη συνοδικῶς, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ δύναται μὲν νὰ φύγῃ καὶ νὰ γλυττώσῃ ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τοῦ λῃστοῦ, δὲν φύγῃ δὲ, ἀλλὰ σταθῇ καὶ θανατώσῃ μὲ μελέτην, ὡς φονεὺς ἐπιτιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τρεῖς χρόνους. Ὅποιος δὲ παρακαλεσθεὶς πολλὰ, ἐπῆγε καὶ ἐζήτησε καὶ ηὗρε τὸν κλέπτην καὶ τὸν ἐθανάτωσε διὰ τὸ συμφέρον τὸ κοινὸν, ὁ τοιοῦτος νὰ ἀξιώνηται καὶ βραβείων. Ὅμως διὰ τὸ ἀσφαλέστερον εὑρέθη εὔλογον καὶ αὐτὸς τρεῖς χρόνους νὰ ἐπιτιμᾶται. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν προσθέτει, ὅτι εἶδεν ἱερέα καθαιρεθέντα, διότι πέρνοντος αὐτοῦ τὸ βιβλίον του, μὲ φιλονεικίαν ἀπὸ ἕνα ἄλλον ἱερέα, ἐλειποθύμησεν ἐκεῖνος ἐκ τούτου καὶ ἀπέθανεν. Ὁμοίως καὶ ἄλλον ἱερομόναχον εἶδε καθαιρεθέντα, διότι ἀνθυβρίσαντος ἄλλον μοναχὸν, μὴ ὑπομείνας ἐκεῖνος τὴν ὕβριν, ἐστέναξε βαρέως καὶ μὲ τὸν στεναγμὸν ὁμοῦ ἐξεψύχησεν. Εἶδε δὲ λέγει, καὶ Ἀρχιερέα καθαιρεθέντα διατὶ ἐφόνευσεν Ἀγαρηνὸν ἐν καιρῷ πολέμου, τὸ ξίφος κατ' αὐτοῦ ἐπαναστέναντα.

(3) Ἆρά γε δὲ καὶ ὁ σπεκουλάτωρ καὶ ὁ ὁπλίτης, ὁ ὁποῖος φορεῖ τὴν μάχαιραν τοῦ ἄρχοντος, καὶ εἶναι Θεοῦ διάκονος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἔκδικος, εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Καὶ οὗτος, λέγω, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται, καὶ νὰ κανονίζηται ἢ ὄχι; Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Χρυσόστομον, αὐτὸς δὲν εἶναι ὁποῦ θανατώνει, οὐδὲ ὁ ἀποφασίζων τὸν θάνατον ἄρχοντας, ἀλλ' ἡ κακία τοῦ θανατωμένου (ὁμιλ. ξ΄. τῆς β΄. πρὸς Κορινθίους) Ναὶ, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται διὰ δύω αἰτία. Πρῶτον, διατὶ ἔγινεν ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ κάμνῃ φόνους καὶ κακὰ ὡσὰν μία κακοποιὸς δύναμις, καὶ ὡσὰν ἕνα σκεῦος ὄχι εἰς τιμὴν, ἀλλὰ εἰς ἀτιμίαν ὑπηρετῶν, ὄχι εἰς τὸ κατ' εὐδοκίαν καὶ εὐάρεστον θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον πρέ-

ΚΑΝΩΝ ΞΖ'.

«Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχοι, ἀφοριζέσθω. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν καθηρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.» Βασ. κβ'. κγ'. κε'. κς'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος μὲ βίαν καὶ δυναστείαν φθείρει παρθένον, ὁποῦ δὲν εἶναι ἀρραβωνισμένη μὲ ἄλλον, καὶ ἔχει ταύτην εἰς τὴν οἰκίαν του, ἂς ἀφορίζηται διὰ τὴν βίαιον ταύτην φθορὰν, καὶ ἂς μὴ ἔχῃ ἄδειαν νὰ πάρῃ ἄλλην γυναῖκα, ἀλλὰ ἐκείνην τὴν ἰδίαν, ὁποῦ αὐτὸς μόνος ἐδιάλεξε, κἂν καὶ ἦναι ταπεινὴ εἰς τὸ γένος καὶ πτωχή.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος Κανόνος ἀναφέρων εἰς τὸν κβ'. καὶ κέ. Κανόνα, διορίζει νὰ ἔχῃ μὲν εἰς γυναῖκα τὴν βιασθεῖσαν ὁ φθείρας αὐτὴν, νὰ κανονίζηται ὅμως μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῆς πορνείας. Τέσσαρας χρόνους δηλαδὴ νὰ μὴ κοινωνήσῃ. Ἐν δὲ τῷ κς'. λέγει ὁ αὐτὸς, ὅτι οἱ πορνεύσαντες πρότερον, καὶ ὕστερον ὑπανδρευόμενοι, καλλίτερον μὲν εἶναι νὰ χωρίζωνται, εἰ δὲ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν στέργουν νὰ χωρισθοῦν, ἂς ἀφίνωνται ἀχώριστοι. (1) Πρέπει ὅμως εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν νὰ ἐξετάζωνται καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν κβ'. τοῦ Δευτερονομίου, ἤτοι, ἂν ἡ παρθένος εὑρέθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἂν ἐφώναξε καὶ δὲν εὑρέθη τινὰς νὰ τῆς βοηθήσῃ. Τότε γὰρ εἶναι ἀνεύθυνος.. . Τῇ νεάνιδι, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα θανάτου, ὡς εἴ τις ἐπαναστῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον, καὶ φονεύσῃ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, οὕτω τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ ἀγρῷ εὗρεν αὐτήν. Ἐβόησεν ἡ νεᾶνις, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθήσων αὐτῇ. Ὄχι καὶ δὲν εὑρέθη εἰς ἔρημον τόπον οὔτε ἐφώναξε, φαίνεται ὅτι μὲ τὴν θλῆσίν της τὴν ἔφθειρε. (ὅρα καὶτὴν ἀ. ὑποσημ. τοῦ β'. Κανόνος Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ). Εἰ δὲ καὶ ὁ βιασάμενος αὐτὴν ἔχοι γονεῖς (ἢ εἶναι ὕπανδρος), ἔχοι δὲ καὶ ἡ βιασθεῖσα παρθένος, καὶ δὲν στέρξουν, εἴτε ἐκεῖνοι, εἴτε οὗτοι νὰ γένῃ τὸ συνοικέσιον, κατὰ μὲν τὸν κβ'. τοῦ Βασιλείου, πρέπει νὰ μὴ βιασθοῦν εἰς τοῦτο· κατὰ δὲ τὸν πολιτικὸν νόμον (Ἀρμενόπουλ. βιβλ. ς'.

πει καὶ ἡμεῖς νὰ συνευδοκῶμεν, μιμούμενοι τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ὅρα κατ' ἐπιτομὴν σοφ.). ἀλλὰ εἰς τὸ κατὰ παραχώρησιν θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν θέλει ὁ Θεὸς νὰ συνεργοῦμεν ἡμεῖς, κατὰ τὸν ἴδιον Βασίλειον (αὐτόθι), καταδιώκοντες ἐκεῖνον ὁποῦ ὁ Θεὸς πατάσσει, καὶ προστιθέντες ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων αὐτοῦ. «Διότι μεταχειρίζεται μὲν ὁ Θεὸς τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν κακοὺς γεγονότας, εἴτε δαίμονας, εἴτε ἀνθρώπους, ὄργανα εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἁμαρτάνοντας, διὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν, μισεῖ δὲ ὅμως αὐτοὺς καὶ ἀποστρέφεται, κατὰ τὸν σοφὸν Συνέσιον, διότι ἔγειναν χρήσιμοι εἰς τὸ νὰ κακοποιοῦν τοὺς ἄλλους, καὶ διότι εἶναι ἐχθροὶ καὶ ἀφανιστικοὶ τοῦ πλάσματός του.» Δεύτερον, διατὶ ὁ δήμιος καὶ σπεκουλάτωρ. ἢ καὶ ὁ δαίμων ὁποῦ τιμωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἔχει τοιαύτην γνώμην καὶ σκοπὸν ὅταν σκοτόνῃ τοὺς ἀνθρώπους, πῶς κάμνει ὑπηρεσίαν εἰς τὸν Θεὸν μὲ τοῦτο, ἀλλὰ κακὴν προαίρεσιν ἔχων κατὰ τὸν ἴδιον Συνέσιον, χαίρει εἰς τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων καὶ αἵματα. Λοιπὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν καταδίκην, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐφόνευσεν ἐκείνους ὁποῦ ἦταν θανάτου ἄξιοι. Διότι αὐτὴν τὴν ἀπολογίαν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ καὶ ὁ Ἰούδας. Ἔπρεπε γὰρ ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας νὰ σταυρωθῇ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὅμως οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐσταυρώθη. «Εἰ δὲ ὁ Χρυσόστομος, λέγει, (κεφ. έ. πρὸς Γαλάτ.) ὅτι τὸ ὄργανον κάνένας δὲν μισεῖ οὔτε ἀποστρέφεται, ἀλλὰ τὸν μεταχειριζόμενον τὸ ὄργανον.» Τοῦτο, λέγω, οὕτως ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀψύχου ὀργάνου, ὄχι ἐπὶ τοῦ ἐμψύχου καὶ λογικοῦ, ὁποῖος ὁ σπεκουλάτωρ ἐστίν. Ὅθεν ἐκ τούτων δείκνυται, ὅτι καὶ οἱ τζελάται καὶ δήμιοι πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ συνακολουθοῦν μὲ τοὺς τζελάτας διὰ νὰ βλέπουν τοὺς θανατωθησομένους πρέπει νὰ μὴ μένουν ἀνεπιτίμητοι, διὰ τὴν ὠμότητα ὁποῦ δείχνουν, θέλοντες νὰ βλέπουν σφαγὰς ἀνθρώπων καὶ αἵματα ἐκχυνόμενα, τὰ ὁποῖα ἀνατριχιάζει καὶ μόνον νὰ τὰ φαντασθῇ τινάς.

(1) Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διατί, τόσον ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν, ὅσον καὶ ὁ κβ'. καὶ κέ. τοῦ Βασιλείου συγχωροῦν νὰ ἔχουν εἰς γυναῖκας οἱ φθείραντες αὐτὰς, ἐν δὲ τῷ κς'. ὁ αὐτὸς Βασίλειος λέγει, ὅτι νὰ χωρίζωνται οἱ κατὰ πορνείαν συναπτόμενοι. Ὁ μὲν οὖν Βαλσαμὼν θέλοντας νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν ταύτην, λέγει, ὅτι εἰς μὲν τοὺς ἀνωτέρω κανόνας ὁ Βασίλειος λέγει περὶ παρθένου διαφθαρείσης, ἡ ὁποία, ἐὰν μὴ λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν φθείραντα αὐτὴν. ἄτιμος θέλει μείνῃ καὶ ἀξία ἐλέους· διότι ἄλλος τινὰς δὲν λαμβάνει αὐτὴν γυναῖκα διὰ τὴν φθοράν. Εἰς δὲ τὸν κς'. περὶ πόρνης διαλαμβάνει, φθαρείσης μὲν πρότερον ἀπὸ ἄλλον, ὕστερον δὲ ἀπὸ ἄλλον πορνευθείσης· ἡ τοιαύτη γὰρ, ἐὰν μὴ λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν πορνεύσαντα αὐτὴν, δὲν ζημιοῦται, οὔτε ἀδικεῖται τόσον, ὅσον ἡ ἀνωτέρω. Ὅθεν καὶ τὸ νὰ χωρίζωνται οἱ τοιοῦτοι εἶναι καλλίτερον. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον λέγει ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ἐπειδὴ, ὁ μέγας Βασίλειος πορνείαν ὀνομάζει καὶ τὴν τῆς παρθένου φθορὰν εἰς τὸν κβ'. Κανόνα, διὰ τοῦτο δὲν ἀρέσκει εἰς ἡμᾶς ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Βαλσαμῶνος, ὡς μὴ τῷ ὀρθῷ λόγῳ, καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἁγίου σύμφωνος. Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν, ὅτι ἀφ' οὗ ὁ μέγας Βασίλειος εἶπε περὶ τῶν ἐκ διαφθορᾶς προλαβούσης εἰς γάμον συναπτομένων, εἰς τὸν κβ'. καὶ κε'. τελευταῖον ἐπιφέρει εἰς τὸν κς'. Κανόνα γενικώτατον καὶ καθολικὸν περὶ πάντων τῶν κατὰ πορνείαν συναπτομένων, εἴτε παρθένου φθορὰν εἴτε διεφθαρμένης πρότερον ἀπὸ ἄλλον γυναικὸς, λέγων· «Ἡ πορνεία δὲν εἶναι γάμος, ἀλλ' οὐδὲ γάμου ἀρχὴ, ὥστε ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ χωρίζωνται οἱ τοιουτοτρόπως μὲ προγαμιαίαν πορνείαν ὑπανδρευόμενοι, τοῦτο εἶναι καλλίτερον: Καὶ διὰ τί εἶναι καλλίτερον νὰ χωρίζωνται; διότι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὁ μὲν γάμος εἶναι τίμιος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, [Πρὸς Ἑβρ. γ'.] ὁ δὲ τοι-

τίτλ. γ'.) εἰ μὲν ὁ βιασάμενος εἶναι πλούσιος, νὰ δίδῃ εἰς τὴν βιασθεῖσαν παρθένον μίαν λίτραν χρυσίου (1), εἰ δὲ εἶναι πτωχὸς, νὰ τῆς δίδῃ τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του. Εἰ δὲ τελείως πτωχὸς, νὰ ραβδίζεται, νὰ κουρεύεται, καὶ νὰ ἐξορίζεται. Εἰ δὲ φθείροι τινὰς κόρην πρὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἤτοι πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς δεκαπεῖς χρόνους, νὰ κόπτηται ἡ μύτη του, καὶ νὰ δίδῃ καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πλούτου αὐτοῦ εἰς τὴν φθαρεῖσαν κόρην. (κυτόθι).

ΚΑΝΩΝ ΞΙΙ'.

'Αποστ. μς'. μζ'. τῆς ά. ἡ. τῆς δ'. ζ'. τῆς ς'. ιέ. τῆς Καρθ. νζ'. οζ'. ρα'.

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξηται παράτινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας. Εἰ μή γε ἄρα συσταίη, ὅτι παρὰ αἱρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας, ἢ χειροτονηθέντας, οὔτε πιστοὺς, οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

Ἑρμηνεία.

«Τὸ νὰ χειροτονηθῇ τινὰς δύω φοραῖς, διαφόρως ἠμπορεῖ νὰ νοηθῇ. Ἢ διατὶ ὁ χειροτονηθεὶς κατεφρόνησε τὸν πρότερον αὐτὸν χειροτονήσαντα, ἢ διατὶ νομίζει ὅτι θέλει λάβῃ περισσοτέραν χάριν ἀπὸ τὸν δεύτερον αὐτὸν χειροτονήσαντα, ὡς πίστιν ἔχων πρὸς ἐκεῖνον περισσοτέραν. Ἢ διὰ ἄλλην κἀμμίαν τοιαύτην αἰτίκν. Ὅθεν ὁ παρὼν οὗτος, ἐκ πορνείας γάμος ὤν, ἀκολούθως οὔτε γάμος ὅλως ἐστί. «Καὶ ἡ τοιαύτη κοίτη δὲν εἶναι ἀμίαντος, ἀλλὰ μεμιασμένη, καὶ ἀκάθαρτος. Τοὺς τοιούτους γὰρ, οὐχὶ ὁ Θεὸς συνέζευξε καθὼς εἶναι γεγραμμένον «οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν. οὐδὲ ὁ λόγος καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἱερέως εὐλογία, ἀλλὰ ἀσέλγεια καὶ ἀκρασία.» [Ματθ. ιθ'. 6.) Πῶς δὲ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἄξιοι νὰ λάβουν ὅταν εὐλογοῦνται τοὺς στεφάνους εἰς τὰς κεφαλάς των, οἵτινες εἶναι σύμβολον τῆς νίκης, ὅτι δὲν ἐνικήθησαν ἀπὸ τὴν ἡδονὴν οἱ στεφανούμενοι, ἀλλὰ ἀήττητοι ἔμειναν κατὰ τὸν Χρυσόστομον; (ὁμιλ. θ'. τῆς ά. πρὸς Τιμόθ.) Αὐτοὶ ἐξ ἐναντίας ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν καὶ ἡδονὴν κατατροπωθέντες· ἢ πῶς εἶναι ἄξιοι νὰ κοινωνήσουν τὰ θεῖα μυστήρια ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὴν εὐλόγησιν, ὡς εἶναι ἡ τάξις τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας, αὐτοὶ οἱ ὑπὸ κανόνα ὄντες διὰ τὴν πορνείαν; δ'. διότι, ἂν οἱ τοιοῦτοι δὲν χωρίζωνται, θέλει ἀνοιχθῇ μία θύρα ἀπωλείας εἰς ὅλους τοὺς ἀκολάστους καὶ ἀκρατεῖς, νὰ φθείρουν πρῶτον τὰς γυναῖκας, καὶ ἔπειτα νὰ εὐλογοῦνται μὲ αὐτάς. Πολλοὶ δὲ καὶ ἐπίτηδες διὰ τοῦτο θέλουν φθεῖρει ταύτας προτοῦ, διὰ νὰ ἠμποροῦν μὲ τὴν φθορὰν ταύτην νὰ λάβουν ταύτας γυναῖκας, κἂν θέλουσι, κἂν μὴ θέλωσιν οἱ αὐτῶν γονεῖς. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ἐὰν οἱ τοιοῦτοι χωρίζωνται, ὁ τοιοῦτος χωρισμὸς θέλει γένῃ ἕνας χαλινὸς, καὶ μάλιστα εἰς τὰς γυναῖκας, νὰ μὴ προδίδουσι τὸν ἑαυτόν των εἰς τοὺς ἄνδρας διὰ νὰ τὰς φθείρουν προτοῦ. στοχαζόμεναι, ὅτι, ἂν τοῦτο γένῃ, ὄχι μόνον δὲν θέλουν λάβῃ εἰς ἄνδρας τοὺς φθείραντας αὐτὰς, ἀλλὰ θέλουν μείνῃ ἄτιμαι καὶ καταφρονημέναι εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν, καὶ μόνην ἔχουν νὰ κερδίσουν τὴν ἁμαρτίαν καὶ κόλασιν. Διὰ ταῦτα οὖν τὰ αἴτια εἶναι καλλίτερον καὶ ἀκριβέστερον, οἱ κατὰ πορνείαν συναπτόμενοι, ὄχι μόνον νὰ μὴ συνάπτωνται καὶ νὰ εὐλογῶνται ὅλως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ φθάσουν νὰ συναφθοῦν καὶ νὰ εὐλογηθοῦν, νὰ χωρίζωνται. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ ὁ χωρισμὸς ὁποῦ λέγει ὁ ἅγιος. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως κατὰ συγχώρησιν καὶ συγκατάβασιν. ὅτι ἂν οἱ κατὰ πορνείαν συναφθέντες αὐτοὶ καὶ οἱ δύω ἀπαραιτήτως στέργουσι τὸ συνοικέσιον, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν θέλουν νὰ χωρισθοῦν, νὰ ἐπιτιμῶνται μὲν ὡς πόρνοι, ἂς ἀφίνωνται δὲ ἀχώριστοι, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ ἄλλο τι πρᾶγμα χειρότερον, ἢ νὰ θανατώσουν δηλαδὴ τὸν ἑαυτόν τους μὴ ὑποφέροντες τὸν ἔρωτα, ἢ νὰ πορνεύουν καὶ νὰ μοιχεύουν κρυφίως, καὶ ἀφ' οὗ ἀκόμη χωρισθοῦν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Ὅθεν ἑπομένως κατὰ τὴν ὁμοίαν συγχώρησιν καὶ συγκατάβασιν φαίνεται νὰ ὁμιλῇ καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ διὰ συστολὴν τοῦ κακοῦ. Κατὰ συγχώρησιν μὲν, ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηται, καὶ ἡ φθαρεῖσα παρθένος αὕτη θέλουσα ἄνδρα τὸν φθείραντα αὐτὴν, ἀφεθεῖσα δὲ ἀπὸ αὐτὸν, μὴ ὑποφέρουσα τὴν καταισχύνην καὶ ὄνειδος, θανατωθῇ, καθὼς τοιοῦτον ἐμπράκτως ἠκολούθησεν εἰς πολλάς. Καὶ μάλιστα διότι ἐκ βίας τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὄχι ἐκ θελήματος οἰκείου ἐφθάρη, ὅπερ δοκεῖ εἰς αὐτὴν ἀφόρητον. Εἴ τις γὰρ, φησὶ, βιασάμενος ἔχοι Τὴν οἱανδήποτε βίαν ταύτην οὐ προστίθησιν ὁ Βασίλειος ἐν τῷ κε'. Κανόνι, ἀλλὰ μόνην τὴν φθοράν. Διὰ συστολὴν δὲ τοῦ κακοῦ, ἵνα οἱ πλούσιοι φθείροντες ἐκ βίας πτωχὰς γυναῖκας· καὶ ἀπὸ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον βιαζόμενοι νὰ πέρνουν αὐτάς: ὁμοίως δὲ καὶ γυναῖκες πλούσιαι φθειρόμεναι ἑκουσίως ἀπό τινας πτωχοὺς ἄνδρας, καὶ ἀναγκαζόμεναι νὰ λάβουν αὐτοὺς, συστέλλωνται τόσον οἱ ἄνδρες ὅσον καὶ αἱ γυναῖκες ἀπὸ τὸ νὰ κάμνωσι τοιαῦτα, στοχαζόμενοι ὅτι ἔχουν νὰ λάβουν τοιαύτας πτωχὰς καὶ τῷ γένει ταπεινὰς, ἢ πτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς, ὅπερ δοκεῖ αὐτοῖς ἀνυπόφορον. Ὅτι δὲ περὶ τοιούτων πλουσίων φαίνεται νὰ ὁμιλῇ προσδιωρισμένος ὁ Κανὼν, δηλοῦται ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ προσθέτει· Ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν καθηρετήσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ. Ταῦτα μὲν οὕτως. Ὅποιος δὲ ἤθελε λάβῃ εἰς γυναῖκα κἀμμίαν διεφθαρμένην ἀπὸ ἄλλους καὶ πόρνην, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ εἰς αὐτοὺς προτήτερα κἀμμία πορνεία, οὗτος ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ πόσον μέγα καλὸν κάμνει, συμμαζόνοντας ἕνα πρόβατον ἀπολωλὸς, καὶ σώζοντας μίαν ψυχὴν χαιμένην. Τόσον μόνον λέγω, ὅτι, γίνεται μιμητὴς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅς τις ἐπῆρε διὰ νύμφην του τὴν πόρνην καὶ ἁμαρτωλὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, μὴ λογισάμενος αὐτῆς τὰς προτέρας ἁμαρτίας, ὡς προεῖπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μή'. Ἀποστολικοῦ.

(1) Ἡ λίτρα περιέχει οβ'. νομίσματα. Πόσον δὲ ἦτο τὸ κάθε νόμισμα κατὰ ἀκρίβειαν, ἀδηλον. Νῦν δὲ ἡ λίτρα περιέχει οὐγγίας δώδεκα· ἡ οὐγγία, δράμια ὀκτώ· καὶ τὸ δράμι, κόκκους ἑξήκοντα. Φανερὸν δὲ εἶναι ὅτι ὁ τοιοῦτος κοντὰ εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην, καὶ ὡς πόρνος ἐπιτιμᾶται Ἐκκλησιαστικῶς.

Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἤθελε δεχθῇ δευτέραν χειροτονίαν (1) ἀπό τινα, ἂς καθαίρεται καὶ αὐτὸς, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ τὸν ἐχειροτόνησεν. Ἔξω μόνον ἂν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἔχει τὴν χειροτονίαν ἀπὸ αἱρετικούς. Διότι οἱ παρὰ τῶν αἱρετικῶν βαπτισθέντες, ἢ χειροτονηθέντες, οὔτε ὅλως Χριστιανοὶ δύνανται νὰ ἦναι μὲ τὸ αἱρετικὸν αὐτὸ βάπτισμα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μόλυσμα, οὔτε ἱερεῖς καὶ Κληρικοί, μὲ τὴν αἱρετικὴν ταύτην χειροτονίαν. Διὰ τοῦτο ἀκινδύνως οἱ τοιοῦτοι καὶ βαπτίζονται παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων, καὶ χειροτονοῦνται παρὰ τῶν ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων. (2) Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὁ μέγας Βασίλειος γράφων πρὸς Νικοπολίτας, λέγει· Ἐγὼ δὲν θέλω συναριθμήσει ποτὲ μὲ τοὺς ἀληθεῖς ἱερεῖς τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνον ὁποῦ ἐχειροτονήθη καὶ ἔλαβε προστασίαν λαοῦ ἀπὸ τὰς βεβήλους χεῖρας τῶν αἱρετικῶν πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Συμφωνέα.

Εἰ δὲ καὶ ἡ ά. ἐν τῷ ή. ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν Ναυατιανῶν, καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ ἐν τῷ οζ'. τὰς τῶν Δονατιστῶν, «ἀλλὰ οἱ μὲν Ναυατιανοὶ δὲν ἦσαν αἱρετικοὶ, ἀλλὰ σχισματικοὶ, κατὰ τὸν ά. Βασιλείου, αἱ δὲ τῶν Δονατιστῶν χειροτονίαι ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν ἐν Καρθαγένῃ, διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν ὁποῦ εἶχεν ἡ Ἀφρικὴ ἀπὸ κληρικοὺς, κατὰ τὸν ξ'. αὐτῆς Κανόνα· ταὐτὸν εἰπεῖν ἐδέχθησαν οἰκονομικῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης. Δι' ὃ καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ σύνοδος ταύτας οὐκ ἐδέχθη, ὡς μὴ τοιαύτην ἀνάγκην ἔχουσα, κατὰ τὸν οζ' τῆς αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτὴ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ἐν τῷ ρά. Κανόνι θέλει νὰ ζημιοῦνται δέκα λίτρας χρυσίου, ὅσοι χειροτονήσουν αἱρετικούς, ἢ χειροτονηθοῦν ἀπὸ αὐτούς, ἢ δεχθοῦν αὐτοὺς νὰ λειτουργοῦν. Καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ δὲ ζ'. σύνοδος, εἰ καὶ ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν αἱρετικῶν Εἰκονομάχων (οὐχὶ ὅμως τῶν πρωτάρχων τῆς αἱρέσεως, καὶ τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμένων καὶ μὴ γνησίως καὶ ἀληθῶς μετανοούντων, ὡς εἶπεν ὁ θεῖος Ταράσιος· ἀλλὰ τῶν ἀκολουθησάντων τοῖς πρωτάρχαις, καὶ ἀληθῶς καὶ γνησίως μετανοούντων. Περὶ οὗ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τῆς πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου) καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντας, πάλιν δὲν ἀνεχει-

(1) Διὰ ποίαν αἰτίαν ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια, μόνα δύω δὲν διπλασιάζονται, τὸ βάπτισμα καὶ ἡ τῆς ἱερωσύνης χειροτονία; Οἱ μὲν σχολαστικοὶ λέγουν, διότι ἀφίνουν καὶ τυπώνουν αὐτὰ χαρακτῆρα ἀνεξάλειπτον, ὅς τις κατ' αὐτοὺς (ἐν τῷ δ'. τῆς Θεολογίας, ὡς κεῖται παρὰ Νικολάῳ τῷ Βούλγαρι ἐν τῇ κατηχήσει) εἶναι ποιότης πραγματικὴ ἐνυπάρχουσα τῇ ψυχῇ, καὶ δύναμις ὑπερφυής. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην τῶν σχολαστικῶν ἠκολούθησαν σχεδὸν καὶ ὅλοι οἱ ἰδικοί μας νεώτεροι Θεολόγοι, καὶ μάλιστα ὁ Κορέσσιος. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα μόνα δὲν διπλασιάζονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ζωὴν τῶν ὑποδεχομένων αὐτὰ, διατὶ γίνονται εἰς τύπον τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, ὅς τις ἅπαξ γεγονὼς, οὐκ ἔτι διπλασιάζεται. Οἱ μὲν γὰρ βαπτιζόμενοι, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου βαπτίζονται, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ τὸν μζ'. ἀποστολικόν. Οἱ δὲ ἱερεῖς ἐκπεσόντες τῆς ἱερωσύνης, διὰ τοῦτο δὲν χειροτονοῦνται ἐκ δευτέρου, ἐπειδὴ ἐκτυποῦσι τὸν πρῶτον καὶ μέγαν ἱερέα, ὃς εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ μένει εἰς τὸ διηνεκὲς ἀδιάπτωτον ἔχων τὴν ἱερωσύνην· τοῦτο κατ' ἐμὴν γνώμην εἶναι τὸ αἴτιον ὁποῦ δὲν μεταχειροτονεῖται ὁ ἱερεύς. Ἀδιάπτωτος γὰρ ἐν τῷ Χριστῷ ἡ ἱερωσύνη. Ὅθεν καὶ ὁ τύπος αὐτοῦ πρέπει νὰ στέκῃ πάντοτε εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τῆς ἱερωσύνης καθαρότητα, διὰ νὰ σώζηται καλῶς ἡ ὁμοίωσις, μεταξὺ τοῦ ἀρχετύπου καὶ τοῦ ἱερέως τοῦ τυποῦντος αὐτόν. Καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ὁ ἱερεὺς κυρίως εἰς τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἱερατεύῃ, ἤτοι νὰ Θυσιάζῃ τὸ μυστικὸν ἱερεῖον, ὅ ἐστιν ἡ ἀναίμακτος θυσία, δι' ἧς ὁ εἷς θάνατος καταγγέλλεται τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Παῦλον. Εἰ γὰρ ἦν ἀποχρῶν λόγος τοῦ μὴ δευτεροῦσθαι τὰ μυστήρια ταῦτα, ὁ παρὰ τῶν σχολαστικῶν ἐπινοηθεὶς χαρακτὴρ· διατὶ τὸ μοῦρον δευτεροῦται, καίτοι σφραγὶς καλούμενον, καὶ σφραγῖδα καὶ χαρακτῆρα ἐντυποῦν τῇ ψυχῇ; λέγει γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· «Καὶ ὑμεῖς τὸ χρῖσμα, ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει» (ά. Ἰω. β'. 27.) Καὶ ὁ Παῦλος· Ὁ σφραγισάμενος ὑμᾶς, φησὶ, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν (β'. Κορ. ά. 22.), ἀλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ, χριστὸν Κυρίου τὸν Σαοὺλ ὀνομάζει, οὐ μόνον μετὰ τὴν ἐξουθένησιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον (β'. Βασιλ. ά. 14). Ὅθεν διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἤτοι τὸν μοναδικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ ἕνας μόνον Διάκονος, καὶ ἕνας μόνον Πρεσβύτερος, καὶ ἕνας μόνον Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ χειροτονῆται ἐν μιᾷ λειτουργίᾳ, καὶ οὐχὶ δύω, ἢ πολλοὶ κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν (Ἀποκρ. λθ'.) καὶ κατὰ τὸν Ἰωὴλ ἐν τῷ συνταγματίῳ τοῦ Χρυσάνθου. Ὅσοι δὲ δὲν χειροτονηθοῦν μοναδικῶς, οὗτοι τί εἶναι, δὲν ἠξεύρει, λέγει ὁ αὐτὸς Συμεών, ὡς μὴ χειροτονηθέντες κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀγκαλὰ καὶ ἀναγνῶσται καὶ ὑποδιάκονοι πολλοὶ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ λειτουργίᾳ χειροτονοῦνται ὡς ἀτελέστερα μέρη τῆς ἱερωσύνης. καὶ ὡς ἔξω τοῦ βήματος, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἰωὴλ (αὐτόθ.)· διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἤτοι διὰ νὰ μὴ διπλασιάζηται ὁ μοναδικὸς θάνατος τοῦ Χριστοῦ, ἐδιώρισε καὶ ἡ ἐν Ἀντιοδώρῳ τῇ πόλει τοπικὴ σύνοδος ἐπὶ Ἡρακλείου κατὰ τὸ χιγ'. ἔτος συναχθεῖσα· Νὰ μὴ γίνωνται δύω λειτουργίαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν· «Οὐκ ἔξεστιν ἐν μιᾷ τραπέζῃ κατὰ τὴν αὐτὴν δύω λειτουργίας εἰπεῖν· οὐδὲ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ, ἐν ᾗ ὁ Ἐπίσκοπος ἐλειτούργησε, τὸν Πρεσβύτερον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λειτουργῆσαι»· ὅπερ παραβαίνουσιν οἱ παπισταί. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς, οἱ δύω φοραῖς λειτουργοῦντες, τάχα διὰ παρρησίαν, βαρέως ἁμαρτάνουν, καὶ ἂς παύσουν εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ἄτοπον τοῦτο.

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Ἀποκρ. λ'. σελ. 378. τοῦ Γιοῦρις) λέγει, ὅτι ἂν αἱρετικὸς ἱερεὺς, ἢ διάκονος βαπτισθῇ (ἢ μυρωθῇ) ἡ μὲν προτέρα αὐτοῦ ἱερωσύνη, ὡς μιαρωσύνη, καὶ ὡς μὴ οὖσα λογίζεται. Ἂν δὲ μετὰ ταῦτα εὑρεθῇ ἄξιος, γίνεται καὶ ἱερεὺς καὶ Ἀρχιερεύς. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, οἱ αἱρετικοὶ ἱερωσύνην δὲν ἔχουν, ἄρα καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἱερουργούμενα κοινά εἰσι, καὶ χάριτος καὶ ἁγιασμοῦ ἄμοιρα. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ τὰ τῶν αἱρετικῶν Λατίνων ἄζυμα καὶ μυστήρια, κοινά εἰσι καὶ οὐχ ἅγια κατὰ τὸν μς'. Ἀποστολικόν. Εἰ δὲ καὶ Δημήτριος ὁ Χωματεινὸς (σελ. 320. τοῦ Γιοῦρις) καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρους (Ἀποκρ. ιβ'. ἐν χειρογράφοις σωζομένῃ) εἶπον ὅτι δὲν σφάλλομεν, ἂν νομίζωμεν ἅγια τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἱερουργούμενα, τοῦτο εἶπον ὡς βεβαπτισμένους τότε δεχό-

ροτόνησεν ὀρθοδοξήσαντας, καθὼς φαίνεται ἐν τῇ ά. πράξει αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο οἰκονομικῶς ἐποίησε διὰ τὸ πολὺ πλῆθος ὁποῦ τότε ἐπεπόλαζε τῶν εἰκονομάχων. Καθὼς καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ β΄. τινῶν αἱρετικῶν δι' οἰκονομίαν ἐδέχθη τὸ βάπτισμα, ὡς προείπομεν. Ὅθεν ὡς μὴ ὄρον τὴν τοιαύτην καιρικὴν καὶ περιστατικὴν οἰκονομίαν ποιησαμένη, οὐκ ἐναντιοῦται εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν Κανόνα. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀνατόλιος ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ Διοσκόρου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν αἱρετικῆς συνόδου ἐχειροτονήθη, καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ἀντιοχείας ὑπὸ Ἀρειανῶν, κατὰ τὸν Σωζόμενον βιβλ. δ΄. κεφ. κή. καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὑπὸ αἱρετικῶν ἐχειροτονήθησαν, καὶ μετὰ ταῦτα, ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐδέχθησαν. Ἀλλὰ σπάνια τὰ τοιαῦτα καὶ κατὰ περίστασιν, κανονικῆς ἀκριβείας λειπόμενα, οὐ νόμος δὲ Ἐκκλησίας τὸ κατὰ περίστασιν γινόμενον καὶ τὸ σπάνιον, κατά τε τὸν ιζ΄. τῆς ά. καὶ β΄. καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὴν β΄. πρᾶξιν τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ συνόδου, καὶ τὸ νομικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον· Τὸ, παρὰ Κανόνας, οὐχ ἕλκεται πρὸς ὑπόδειγμα. Τὰς δευτέρας χειροτονήσεις τῶν ὀρθοδόξων ἐμποδίζει καὶ ὁ νζ΄. Καρθαγένης. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἑρμηνείας καὶ ὑποσημειώσεις τοῦ μς΄. καὶ μζ΄ Κανόνος τῶν Ἀποστόλων».

ΚΑΝΩΝ ΞΘ΄.

Τῆς ς΄. κθ΄. πθ΄. Λαοδ. μθ΄. να΄. νϐ΄. Πέτρ. ιε΄. Διονυσ. α΄. Τιμ. η΄. ι΄.

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης, τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν οὐ νηστεύει, ἢ Τετράδα, ἢ Παρασκευήν, καθαιρείσθω. Ἐκτὸς εἰμὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. Ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ, ἀφοριζέσθω».

Ἑρμηνεία.

Ὅλους ὁμοῦ καὶ ἱερωμένους, καὶ λαϊκοὺς προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ νηστεύωσι παρομοίως καὶ ἐπίσης, τόσον τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν (1) ὅσον καὶ κάθε Τετράδα, καὶ Παρασκευήν, ταῦτα ἐπὶ λέξεως λέγων· Ὁποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης δὲν νηστεύει τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν, ἢ κάθε Τετράδα, καὶ Παρασκευὴν, ἂς καθαίρεται, ἔξω μόνον ἂν δὲν δύναται νὰ νηστεύσῃ διὰ ἀσθένειαν τοῦ σώματος· εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶναι ὁ ταύτας μὴ νηστεύων, ἂς ἀφορίζηται. Τὴν μὲν γὰρ ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν νηστεύομεν, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (λόγῳ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας) ὄχι διὰ τὸ Πάσχα, ὄχι διὰ τὸν Σταυρὸν, ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. . . ἐπειδὴ τὸ Πάσχα δὲν εἶναι ὑπόθεσις νηστείας καὶ πένθους, ἀλλ' εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς. Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν ὅτι πενθοῦμεν διὰ τὸν Σταυρόν. Οὐ γὰρ δι' ἐκεῖνον πενθοῦμεν· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ διὰ τὰ ἐδικά μας ἁμαρτήματα. Νηστεύομεν δὲ τὴν Τεσσαρακοστὴν, κατὰ τὴν μίμησιν τοῦ Κυρίου, ὁποῦ ἐνήστευσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἡμέρας τεσσαράκοντα. Τὰς δὲ δύω ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος νηστεύομεν, τὴν μὲν Τετράδα, διατὶ εἰς τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ἔγινε τὸ συμβούλιον διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Κυρίου μας· τὴν δὲ Παρασκευὴν, διατὶ εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην ἔπαθε σαρκὶ τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μας θάνατον, καθὼς ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος λέγει ἐν τῷ ιέ. αὐτοῦ Καν. καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος. (2) Ἐπειδὴ δὲ ὁ ν΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ μς΄. Ἀποστολικοῦ·

μενοι, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχον ἀθετήσει τὰς ἀνσδύσεις καὶ καταδύσεις τοῦ βαπτίσματος. Ὅρα δὲ ὅτι οἱ ταῦτα λέγοντες, πάλιν προσθέτουν ὅτι νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ τινὰς ὀρθόδοξος ἐξ αὐτῶν. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ γράφει ὁ Βρυέννιος περὶ αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς Νικήταν ἐπιστολῇ· ἀλλὰ καὶ πρὸ πεντακοσίων ἤδη χρόνων καὶ ἐπέκεινα, οἱ Ἀνατολικοὶ ὡς κοινὰς εἶχον τὰς ἱεροπραξίας τῶν Δυτικῶν. Δι' ὃ, καὶ ὅπου ἐλειτούργουν οἱ Λατῖνοι, πρῶτον ἔκαμναν ἁγιασμὸν οἱ Ἀνατολικοὶ πρὸς καθαρισμὸν, εἶτα ἐλειτούργουν. Καὶ ὅρα τὸν Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικίᾳ Συνόδου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ μς΄. Ἀποστολικοῦ·

(1) Ἀποδεκάτωσις γὰρ αὕτη ὅλου τοῦ χρόνου ἐστὶ, κατὰ τοῦτον τὸν γλαφυρὸν λογαριασμὸν, ὁποῦ κάμνει ὁ Βλάσταρις. Ὁ χρόνος ἔχει ἡμέρας 365, καὶ ἡμ΄. ἔχει ἑπτὰ ἑβδομάδας, ἀπὸ τὰς ὁποίας εὐγαίνοντα τὰ Σάββατα καὶ αἱ Κυριακαὶ ἔξω, εἰς τὰς ὁποίας νηστεία οἴνου καὶ ἐλαίου οὐ γίνεται, μένουν ἡμέραι 35· βάλλομεν καὶ τὸ μέγα Σάββατον, καὶ γίνονται ἡμέραι 36, ἤτις εἶναι ἀποδεκάτωσις τῶν 360 ἡμερῶν τοῦ χρόνου. Προσθέτομεν καὶ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἕως τὸ πρωὶ τῆς Λαμπρᾶς μισὴν ἡμέραν, διὰ τὰς πέντε ἡμέρας ὁποῦ ἔμειναν τοῦ χρόνου, καὶ ἰδοὺ γίνεται τελεία ἡ τῶν ἡμερῶν τοῦ χρόνου ἀποδεκάτωσις. Σημείωσαι ὅτι εἰς ὅλην τὴν μ΄. μίαν μόνην φορὰν καταλοῦμεν ὄψάριον, εἰς τὴν ἑορτὴν δηλ. τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μόνον, καθὼς τὰ χειρόγραφα Τυπικὰ τοῦ ἁγίου Ὄρους διορίζουν. Πλὴν ἂν ὁ Εὐαγγελισμὸς τύχῃ εἰς τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, οἶνον μόνον καὶ ἔλαιον καταλοῦμεν κατὰ τὰ Τυπικὰ, τὰ χειρόγραφα καὶ τυπωμένα. Ὅθεν νεώτερον χέρι εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἔγραψεν εἰς τὰ τυπωμένα Τυπικὰ καὶ εἰς τὰ Τριῴδια νὰ καταλύωμεν ὀψάριον καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων. Καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Πατριάρχης ἐν τοῖς στίχοις, εἰς μόνην τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ λέγει νὰ ἐσθίωνται ὀψάρια. Δι' ὃ τοῦτο μανθάνοντες, ἂς ἀκολουθῶμεν εἰς τοὺς τύπους τῶν ἁγίων, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ νεωτερίσματα τῶν αἱρετικῶν, τῇ κοιλίᾳ χαριζόμενοι.

(2) Ἐξαιροῦνται αἱ Τετράδαις καὶ Παρασκευαῖς τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος, καὶ τῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἑβδομάδος, εἰς τὰς ὁποίας καταλύομεν, τὰς μὲν τῆς Διακαινησίμου, διὰ τὴν χαρὰν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου, τὰς δὲ τῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἑβδομάδος, διὰ τὴν χαρὰν τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοούσιον φανῇ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ μηδὲν ἔλαττον ἔχον ἐκείνου, καθὼς λέγει ὁ Κίτρους ἐν τῷ κε΄. αὐτοῦ κανόνι. Τὴν δὲ κατάλυσιν ὁποῦ κάμνομεν τῶν Τετράδων ἢ Παρασκευῶν, εἰς τὰς ὁποίας συμβαίνουν αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστοῦ γεννῶν καὶ τῶν Θεοφανείων, φαίνεται πῶς τὴν θεραπεύει ἡ προλαβοῦσα νηστεία τῆς Παραμονῆς, ἥτις εἶναι τετυπωμένη νὰ γίνηται πάντοτε εἰς τὰς ἑορτὰς ταύτας, διὰ ταύτην λογιάζω τὴν ἀφορμήν. Ἡ δὲ κατάλυσις ὁποῦ γίνεται εἰς τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευὰς, τοῦ δωδεκαημέρου τῆς πρὸ τῆς ἀποκρέω, καὶ τῆς τυροφάγου ἑβδομάδος, ἀπὸ κἀνένα μέρος δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεραπευθῇ. Ἡ δὲ αἰτία ὁποῦ

δικεία προστάζει νὰ ξηροφαγοῦμεν ὅλην τὴν Τεσσαρακοστήν, καθὼς καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος αἱρέσει οἱ. λέγει, ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ νηστεία, ξηροφογία, καὶ ἀγνεία. Ὁ δὲ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανών, εἰς τὸν λόγον τῆς νηστείας συνηρίθμησε τὴν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν μὲ τὴν Τεσσαρακοστήν, λοιπὸν καὶ ἡ νηστεία ἑκάστης Τετράδος καὶ Παρασκευῆς διὰ ξηροφαγίας πρέπει νὰ γίνηται πρόμοια μὲ τὴν νηστείαν τῆς Τεσσαρακοστῆς. Ξηροφαγία δὲ εἶναι τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς ἅπαξ τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἐννάτην ὥραν, χωρὶς νὰ ἐσθίῃ ἔλαιον, ἢ νὰ πίνῃ οἶνον, ὡς τοῦτο προείπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ζδ'. Ἀποστολικοῦ. Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐμποδίζει μήτε ὀστρακοδέρματα νὰ τρώγωνται ἐν δ'. καὶ ς'. καὶ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ. Συμμαρτυρεῖ δὲ τὴ ἀληθείᾳ ταύτῃ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος λέγων· «Νηστεία Τετράδη καὶ Προσαββάτῳ, ἤτοι Παρασκευῇ, ἕως ὥρας ἐννάτης.» Ἀλλὰ φέρουσί τινες εἰς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ νηστεύουσιν εἰς μὲν τὸ δωδεκαήμερον οἱ Ἀρμένιοι διὰ τὸν κύνα ἀρτζιβούριον, εἰς δὲ τὴν πρὸ τῆς ἀποκρέω ἑβδομάδα οἱ Νινευῖται, εἰς δὲ τὴν τυροφάγον οἱ Τεταδῖται. Ἡ αἰτία, λέγω, αὕτη εἶναι πάντῃ ἀδύνατος καὶ ψυχρά· καθ' ὅτι ὅλοι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι δὲν διακρινόμεθα ἀπὸ τοὺς κακοδόξους καὶ αἱρετικούς, μὲ τὰ βρώματα, ἀλλὰ μὲ τὰ τῆς πίστεως δόγματα. «Δι' ὃ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας.» Διὰ τοῦτο, τόσον ὁ Βαλσαμὼν, ὅσον καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρους ὁποῦ λέγουσι νὰ καταλύωμεν τὰς Τετράδας ταύτας καὶ Παρασκευὰς, διατὶ νηστεύουσιν εἰς αὐτὰς οἱ ἄνω ρηθέντες αἱρετικοὶ, δὲν λέγουσιν ἀορίστως νὰ καταλύουσιν οἱ ὀρθόδοξοι ὅλοι, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνον ὁποῦ συνοικοῦσι, καὶ συναναστρέφονται μὲ τοὺς ρηθέντας αἱρετικούς. Ὁ μὲν γὰρ Βαλσαμὼν ἐν τῇ νδ'. ἀποκρίσει ὁποῦ κάμνει πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μάρκον ταῦτά φησιν· «Πλὴν καὶ τοῦτο γενήσεται, ὅταν τις μετὰ τῶν Τετραδιτῶν, ἢ Ἀρμενίων συναυλίζηται. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῇ κζ'. ἀποκρίσει ὁποῦ κάμνει πρὸς τὸν Δυρραχίου Καβάσιλαν, παρομοίως λέγει. Καὶ μάλιστα εἰ τοιούτοις τύχοιμεν συναυλιζόμενοι· μὴ οὖν τῇ προφάσει ταύτῃ τῇ γαστρὶ χαριζώμεθα.» Γράφει δὲ καὶ Νικόλαος ὁ Πατριάρχης πρὸς Ἀναστάσιον τὸν Συναΐτην ταῦτα διὰ στίχων·

«Τὴν ἑβδομάδα οὖν λαλῶ τὴν πρὸ τῆς ἀποκρέου,
»Ἣν καὶ ἐπονομάζομεν τὴν τοῦ ἀρτζιβουρίου·
»Οἱ πλεῖστοι ἔθος ἔλαβον ἀδεῶς καταλύειν,
»Τετράδα καὶ Παρασκευὴν οἱ κοσμικοὶ τὸ κρέας.
»Ὡσαύτως καὶ οἱ Μοναχοὶ τυροῦ μεταλαμβάνειν
»Καλῶς νοοῦντες ἀληθῶς καὶ πράττοντες ὁμοίως.
»Εἰ μὲν φυλῆς κατάγονται ἐκ τῆς τῶν Ἀρμενίων
»Καὶ εἶχον καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν τοῦ ἀρτζιβουρίου,
»Καλῶς ποιοῦσι λύοντες ἅπασαν ὑποψίαν.
»Εἰ δὲ πιστοὶ ὀρθόδοξοί εἰσι καὶ ἐκ προγόνων.
»Εἰς μάτην προφασίζονται λύοντες τὴν νηστείαν.

Λοιπὸν ἂς ἐπιστομισθοῦν ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα ἐκεῖνοι, ὁποῦ μήτε συνοικοῦντες μὲ Ἀρμενίους (οἱ γὰρ ἄλλοι, οἱ Τεταδῖται, λέλεγω, καὶ Νινευῖται, ἐν τοῖς νῦν καιροῖς οὐχ εὑρίσκονται) μήτε ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἀρμενίων ὁρμώμενοι, ἀναιδῶς καταλύουσι τὰς ρηθείσας Τετράδας καὶ Παρασκευὰς, καὶ ἂς μάθουν ὅτι, ὄχι πρὸς ἐναντίωσιν τῶν Ἀρμενίων τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς τῇ γαστρὶ χαριζόμενοι. Εἰς καιρὸν ὁποῦ καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ὁποῦ, ἢ συνοικοῦσι μὲ Ἀρμενίους, ἢ ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἀρμενίων κατάγονται, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ὑποψίαν τῆς αἱρέσεως, δύνανται μὲ τὴν κατάλυσιν μιᾶς συγκεχωρημένης ἡμέρας ἀπὸ τὸ δωδεκαήμερον, ἢ τῆς Τρίτης δηλαδὴ, ἢ τῆς Πέμπτης, νὰ ἀναστρέψουν τοὺς ὅλην τὴν ἑβδομάδα νηστεύοντας. Κυντὰ δὲ εἰς τὴν νηστείαν τῆς Τετράδος καὶ Παρασκευῆς, διορίζεται ἐν τοῖς τυπικοῖς, νὰ νηστεύηται ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς καὶ ἑκάστη Δευτέρα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. Ὅποιος δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς θέλει νὰ νηστεύῃ ταύτην, ἐπαινετὸς εἶναι παρὰ Θεῷ, καὶ τὸν πρέποντα αὐτῷ μισθὸν λήψεται. Διότι, ἀεὶ τῶν καλῶν ἡ ἐπίτασις, πλείω τὴν εὐεργεσίαν ποιεῖται. Ἠξεύρομεν δὲ καὶ ἡμεῖς, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς εἴδομεν καὶ ἄνδρας πολλοὺς, μάλιστα δὲ γυναῖκας, ἐν τῷ κόσμῳ τὴν δευτέραν νηστεύοντας ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ τὴν τετράδα καὶ παρασκευήν. Ὀρθὸς δὲ καὶ εὐλογώτατος συλλογισμός ἐστιν οὗτος ὁ περὶ τῆς νηστείας τῆς β'. ὑπὸ πολλῶν προτεινόμενος, ἔχων οὕτως· Ὁ Κύριος μᾶς προστάζει, ὅτι, ἂν ἡ δικαιοσύνη μας δὲν περισσεύσῃ πλεῖον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισσαίων, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φαρισσαῖοι ἐνήστευον δύω ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, κατ' ἐκεῖνο τὸ τοῦ Φαρισσαίου, Νηστεύω δὶς τοῦ Σαββάτου· λοιπὸν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ τρεῖς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος χρεωστοῦμεν νὰ νηστεύωμεν· ἤτοι β'. δ'. καὶ ς'. καὶ ὄχι μόνον δύω τὴν δ'. καὶ ς'. διὰ νὰ περισσεύῃ ἡ δικαιοσύνη μας ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν Φαρισσαίων· (ὅτι δὲ τὴν δ'. καὶ ς'. ἐνήστευον οἱ Φαρισσαῖοι, τὸ λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος καθαρά· λόγ. εἰς τὸν Τελώνην καὶ Φαρισσ. σελ. 465, τόμ. ζ'.). Ὁ δὲ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς λέγει, ὅτι πρέπει νὰ νηστεύεται ἡ β'. διὰ νὰ ἀρχίζῃ ἡ ἑβδομὰς ἀπὸ νηστείαν. (βαθμίδ. λε'.) Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ ιθ'. Καν. τῆς ἐν Γάγγρᾳ ἀναθεματίζει τοὺς καταλύοντας μὲ λογαριασμοὺς καὶ προφάσεις ἐδικάς των τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὸ κοινὸν, χωρὶς ἀσθενείας σωματικῆς· διὰ τοῦτο πρέπει ὅλοι, καὶ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ, κοντὰ εἰς τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης μ'. νὰ φυλάττουν καὶ τὰς τρεῖς ταύτας νηστείας, τὴν τοῦ σαραντημέρου, λέγω, εἰς τιμὴν τοῦ γεννηθησομένου Χριστοῦ γενομένην καὶ εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ἐξάλειψιν. Τὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καλουμένην, γινομένην ὄχι διὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καθὼς τινὲς λέγουσιν, ὄχι διὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος κάθοδον, ἀλλὰ προηγουμένως μὲν καὶ κυρίως διὰ τὴν προλαβοῦσαν ἑπταήμερον ἄνεσιν, ὡς λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων διαταγαὶ (βιβλ. ε'. κεφ. κ'.), ἑπομένως δὲ καὶ κατὰ λόγον συμβεβηκότα, διατὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐνήστευσαν καὶ οὗτως ἐπέμποντο εἰς τὸ κήρυγμα. Τότε γὰρ (φασὶν αἱ Πράξεις κεφ. ιγ'. ζ'.) νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν, ὡς λέγει ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία (σελ. 109.). Ταύτης δὲ τῆς νηστείας μέμνηται καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος (λόγῳ περὶ τῶν διαβαλλόντων τὴν ἐν τῷ διωγμῷ φυγὴν) λέγων· «Τῇ ἑβδομάδι μετὰ τὴν ἁγίαν «Πεντηκοστὴν ὁ λαὸς νηστεύσας, ἐξῆλθε περὶ τὸ κοιμητήριον εὔξασθαι·» καὶ ὁ ιθ'. κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου· καὶ τρίτην τὴν τοῦ Αὐγούστου εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἥτις μάλιστα ἐνήστευεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοιμήσεώς της, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών. (Ἀπόκρ. νδ'.) Πρέπει δὲ νὰ φυλάττουν ταύτας, ὄχι μὲ ξηροφαγίαν, καθὼς τὴν μεγάλην μ'. ἀλλὰ μὲ οἰνέλαιον καὶ ἰχθυοφαγίαν, ἔξω μόνον τῶν Τετράδων καὶ Παρασκευῶν ὁποῦ τυχαίνουν ἀναμεταξὺ εἰς τὰς νηστείας αὐτὰς, καὶ ἔξω τῆς νηστείας τοῦ Αὐγούστου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἅπαξ μόνον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως ἰχθύος μεταλαμβάνομεν. Διότι αἱ νηστεῖαι αὗται, ἀγκαλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων δὲν εἶναι διωρισμέναι, ὅμως χρέος ἔχομεν, νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰς τῶν Πατέρων πα-

καὶ ὁ Φιλοστόργιος (βιβλ. ἱ. ἐκκλ. ἱστορ.) λέγει, «Ἡ νηστεία τῆς Τετράδος καὶ Παρασκευῆς δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος, ἀλλὰ κανονίζεται αὐτὴ εἰς τὸ νὰ μὴ γευθῇ τινὰς τελείως τροφῆς ἕως τῆς ἑσπέρας. Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Βενέδικτος εἰς τὸν μά. Κανόνα αὐτοῦ διορίζει τοὺς ὑποτασσομένους αὐτῷ Μοναχοὺς νὰ νηστεύουν τὴν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν ἕως ὥρας ἐννάτης.» Λέγει δὲ καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους αὐτοῦ ἐπιστολῇ· «Τεσσαρακοστὴν μὴ ἐξουθενεῖτε, μίμησιν γὰρ περιέχει τῆς τοῦ Κυρίου πολιτείας. Μετὰ τὴν τοῦ πάθους ἑβδομάδα, μὴ παρορᾶτε Τετράδα καὶ Παρασκευὴν νηστεύοντες, πένησιν ἐπιχορηγοῦντες τὴν περίσσειαν.» Ἂς μὴ παραλογίζωνται λοιπὸν τινες λέγοντες, ὅτι ἡ νηστεία τῆς Τετράδος καὶ Παρασκευῆς δὲν εἶναι νομοθεσία Ἀποστολική. Ἰδοὺ γὰρ οἱ Ἀπόστολοι ὁποῦ εἰς μὲν τοὺς Κανόνας αὐτῶν συναριθμοῦσι ταύτην μὲ τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, εἰς δὲ τὰς διαταγὰς αὐτῶν μὲ τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Διότι εἶναι γεγραμμένον εἰς αὐτάς, «Χρὴ νηστεύειν μεγάλην ἑβδομάδα, καὶ Τετράδα καὶ Παρασκευήν.» (1) Ἀλλὰ τί εἶπον ὅτι νομοθετοῦσιν αὐτὴν οἱ Ἀπόστολοι; αὐτὸς ὁ ἴδιος Χριστὸς τὴν νηστείαν τῶν δύω ἡμερῶν τούτων ἐνομοθέτησε. Καὶ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, ἄκουσον αὐτῶν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τί λέγουσιν εἰς τὰς διαταγὰς βιβλ. ἑ κεφ. ιδ΄. «Παρήγγειλεν ἡμῖν αὐτὸς νηστεύειν Τετράδα καὶ Παρασκευήν.» Βλέπεις ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος εἶναι νομοθέτης τῆς νηστείας τούτων; Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἀπεδείχθη, ἴση εἶναι ἡ νηστεία τῆς Τεσσαρακοστῆς μὲ τὴν νηστείαν τῆς δ΄. καὶ ς΄. ἴση ἀκολούθως εἶναι καὶ ἡ λύσις τῶν δύω τούτων νηστειῶν κοντὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ὅθεν, καθὼς ὁ Τιμόθεος εἰς τὸν ἡ. καὶ ἱ. αὐτοῦ Κανόνα, συγχωρεῖ τὴν μὲν γυναῖκα ὁποῦ γεννήσει μέσα εἰς τὴν Τεσσαρακοστὴν νὰ πίῃ οἶνον, καὶ νὰ φάγῃ τροφὴν ἀρκετὴν, ὅσον νὰ ἡμπορῇ νὰ βαστάσῃ, τὸν δὲ πολλὰ ξηρανθέντα ἀπὸ ὑπερβολικὴν ἀσθένειαν συγχωρεῖ νὰ φάγῃ λάδι ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ· «τὸ γὰρ μεταλαμβάνειν ἐλαίου τὸν ἅπαξ ἐκτακέντα, φησὶ, δίκαιόν ἐστι·» τοιουτοτρόπως πρέπει νὰ συγχωρῆται νὰ μεταλαμβάνῃ μόνον ἔλαιον, καὶ νὰ πίνῃ οἶνον ἐν τῇ δ΄. καὶ ς΄. ὁποιος κατεξηράνθη ἀπὸ μεγάλην ἀσθένειαν. Διὰ δ, καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος λέγει, «τῇ Τετάρτῃ, καὶ Παρασκευῇ οὐ χρὴ λυθῆναι νηστείαν χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης.» Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. (2) Ὅμως, ἐπειδὴ καὶ οἱ φιλόσαρκοι ραδόσεις διὰ τὴν μακρὰν συνήθειαν, τὴν ἀντὶ νόμου κρατοῦσαν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ πολιτικοὺς νόμους. Καὶ διατὶ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ὅρ. ἠθικ. ο΄.) καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν εἶναι ὑπὸ τῆς Γραφῆς ὡρισμένα, πρέπει νὰ παρακινοῦμεν τὸν καθ' ἕνα πρὸς τὸ καλλίτερον καὶ ψυχωφελέστερον· τὴν τοῦ Αὐγούστου νηστείαν ἀναφέρει καὶ ὁ γ΄. τοῦ Νικολάου, ἀλλὰ καὶ ὁ τόμος τῆς Ἑνώσεως ἀναφέρει τὴν νηστείαν τοῦ Αὐγούστου καὶ τὴν τοῦ σαρανταημέρου. Καὶ ὅρα εἰς τὸν γ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ. Ὅθεν οἱ ἐν ταῖς τρισὶ νηστείαις ταύταις ἑπτὰ μόνον ἡμέρας νηστεύοντες, ὡς παραβάται τῆς ἀρχαίας θεσμοθεσίας τῆς Ἐκκλησίας καταδικάζονται.

(1) Εἰ δὲ ἴση εἶναι ἡ νηστεία τῆς δ΄. καὶ τῆς ς΄. μὲ τὴν νηστείαν τῆς μ΄. φανερὸν, ὅτι καθὼς δὲν γίνονται γάμοι ἐν τῇ μ΄. κατὰ τὸν νδ΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ· ἔτσι, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται γάμοι οὔτε ἐν τῇ δ΄. καὶ ς΄. Εἰ δὲ τοῦτο, φανερὸν ὅτι μήτε τὰ ἀνδρόγυνα πρέπει νὰ σμίγωνται σαρκικῶς ἐν ἑκάστῃ Τετράδι καὶ ς΄. διὰ τὸ τῆς νηστείας σεμνὸν καὶ αἰδέσιμον, καθὼς μηδὲ ἐν τῇ μ΄. πρέπει νὰ σμίγωνται. Ἄτοπον γὰρ εἶναι, ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος νὰ μὴ καταλύουσι τὰς νηστείας ταύτας διὰ βρωμάτων, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, νὰ καταλύουσι ταύτας μὲ τὴν σαρκικὴν μίξιν καὶ ἡδονήν. Ὅθεν ἐξίσου πρέπει νὰ νηστεύουσι ταύτας καὶ μὲ τὴν ἀποχὴν τῶν ἐμποδισμένων ἐν ταῖς νηστείαις βρωμάτων, καὶ μὲ τὴν ἀποχὴν τῶν τῆς σαρκικῆς μίξεως θελημάτων. Ὅθεν ὁ προφήτης Ἰωὴλ αἰνιττόμενος, ὅτι ἐν καιρῷ νηστείας πρέπει νὰ σωφρονῶσι τὰ ἀνδρόγυνα, ἔλεγεν· «Ἁγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν.... ἐξελθέτω νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς» (κεφ. β΄.)· ὁ δὲ θεῖος Παῦλος φανερὰ λέγει, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ἐκ συμφώνου πρέπει νὰ ἀπέχουσι τῆς σαρκικῆς μίξεως, διὰ νὰ σχολάζουσιν εἰς τὴν νηστείαν, καὶ εἰς τὴν προσευχὴν, (ἁ. Κορινθ. ζ΄. 5.) ἤγουν νὰ ἀπέχωσι, καὶ ὅταν ἦναι, ὡς εἴπομεν, νηστεία, καὶ ὅταν προσεύχωνται καὶ ἑτοιμάζωνται νὰ μεταλάβουν τὰ θεῖα μυστήρια καὶ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, κατὰ τὸν ιγ΄. τοῦ Τιμοθέου Κανόνα, καὶ ἁπλῶς καθ' ὅλας τὰς ἑορτὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ πνευματικὴ θυσία ἀναφέρεται τῷ Θεῷ. Ὅρα καὶ τὴν α΄. ὑποσημείωσιν, τοῦ ιγ΄. τῆς ς΄. καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ γ΄. Διονυσίου. Ὅρα δὲ καὶ τὸν Βαλσαμῶνα ἐν τῇ πρὸς Μάρκον ν΄. ἀποκρίσει λέγοντα, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ὁποῦ δὲν ἐγκρατεύονται τῇ μεγάλῃ μ΄. ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ μεταλάβουν κατὰ τὸ Πάσχα, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπιτίμια πρέπει νὰ διορθωθοῦν. Ὅρα καὶ τὸν Χρυσόστομον (λόγ. περὶ Παρθενίας σελ. 260. τοῦ ς΄. τόμ.) φέροντα εἰς μαρτυρίαν τὸ ἀνωτέρῳ ρητὸν τοῦ Ἰωὴλ, καὶ λέγοντα· «Ὅτι ἂν οἱ νεόνυμφοι, ὁποῦ ἔχουσιν ἀκμαίαν τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ σφριγῶσαν τὴν νεότητα, καὶ ἀχαλίνωτον τὸν πόθον, δὲν πρέπει νὰ σμίγουν ἐν καιρῷ νηστείας καὶ προσευχῆς, πόσῳ μᾶλλον τὰ ἄλλα ἀνδρόγυνα ὁποῦ δὲν ἔχουν τόσην βίαν ἀπὸ τὴν σάρκα δὲν πρέπει νὰ σμίγουν.» Πῶς δὲ οἱ παλαιοὶ χριστιανοὶ ἐνήστευαν τὴν Ἁγίαν τεσσαρακοστὴν διὰ ξηροφαγίας καὶ νηστείας μέχρι τῆς ἑσπέρας, ἄκουσον τοῦ θείου Χρυσοστόμου λέγοντος· «Εἰσί τινες οἱ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμούμενοι καὶ θαυμασίαν ἄμιλλαν ποιούμενοι, καὶ οἱ μὲν ὁλοκλήρους ἡμέρας δύω διατελοῦσιν ἄσιτοι, οἱ δὲ οὐκ οἴνου μόνον, οὐδὲ ἐλαίου, ἀλλὰ παντὸς ἐδέσματος χρῆσιν τῆς ἑαυτῶν ἐκβάλλοντες τραπέζης, ἄρτῳ καὶ ὕδατι χρώμενοι μόνον, τὴν τεσσαρακοστὴν διανύουσιν ἅπασαν.» Καὶ πάλιν λέγει, «ἰδοὺ τὴν ἡμέραν ἄσιτοι διετελέσαμεν σήμερον ἅπασαν, καὶ τράπεζαν ἐν ἑσπέρᾳ παραθησόμεθα» (Χρυσοστόμ. λόγ. δ΄. Ἀνδριάντ. σελ. 490. τοῦ ς΄. τόμ.).

(2) Ἐντεῦθεν γίνεται φανερὸν πόσον ἀξιοκατάκριτοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐγέμωσαν τὰ νεοτύπωτα ὡρολόγια ἀπὸ καταλύσεις οἴνου καὶ ἐλαίου, βαλμένας ὄχι μόνον εἰς τοὺς μεγαλωνύμους ἁγίους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἁγίους μικροῦ ὀνόματος, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς ἀδοξολογήτους, τὰς ὁποίας δὲν ἔχουσι τὰ σωζόμενα παλαιὰ χειρόγραφα, καὶ τετυπωμένα ὡρολόγια. Ὅθεν οἱ τὴν εἴδησιν ταύτην λαμβάνοντες, διορθωθήτωσαν, καὶ τοῖς παλαιοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς νέοις ἀκολουθήτωσαν. Διὰ νὰ πληρώσωμεν δὲ τὸν περὶ νηστειῶν λόγον, καὶ τοῦτο ἐνταῦθα προσθέτομεν, ὅτι τὰς τρεῖς νηστείας, τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Αὐγούστου, ἐπικυροῦν ἀκόμη, καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, (Ἀποκρ. νδ΄.) καὶ αἱ ἀπ' ἀρχῆς Διατάξεις, καὶ τὰ κοινὰ τυπικὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν καὶ Στουδιτῶν, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ ἴδια

θέλοντες νὰ καταλύουσι τὴν Τεσσαρακοστὴν καὶ τὰς δ΄. καὶ ς΄. ἢ προφασίζονται πῶς εἶναι ἀσθενεῖς, χωρὶς νὰ ἦναι, ἢ καὶ ὄντες ἀσθενεῖς, λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸν μόνον τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀδυναμίαν τους, διὰ ταύτας τὰς προφασιολογίας εἶναι χρεία νὰ ἐρωτᾶται ἰατρός τις ἔμπειρος, ὁμοῦ καὶ θεοφοβούμενος, ποῖον φαγητὸν εἶναι ἀρκετὸν εἰς ὑποστηριγμὸν τῆς ἀσθενείας, καὶ οὕτω κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἰατροῦ, νὰ ἀπολύῃ ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ Πνευματικὸς τὸν ἀσθενῆ εἰς τὸ νὰ λύῃ τὴν νηστείαν, καὶ νὰ μὴ ἐμπιστεύηται εἰς μόνα τὰ προφασιστικὰ λόγια τῶν ἀσθενῶν, καὶ μάλιστα, ὅταν οἱ τοιοῦτοι ἀσθενεῖς τύχωσι νὰ ἦναι ἐκ τῶν λεγομένων εὐγενῶν.

Συμφωνία.

«Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ μθ΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ὁποῦ λέγει νὰ μὴ γίνηται τελεία λειτουργία ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ, καὶ ὁ νά. ὁποῦ λέγει να μὴ γίνωνται Μαρτύρων γενέθλιαι ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ· καὶ ὁ νβ΄. τῆς αὐτῆς διορίζων, νὰ μὴ γίνωνται γάμοι ἐν Τεσσαρακοστῇ, ὅλοι, λέγω, οἱ Κανόνες οὗτοι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχουσι μὲ τοὺς προεκτεθέντας Κανόνας. Τὴν νηστείαν γὰρ καὶ αὐτοὶ προσβεβαιοῦσι καὶ τὸ πένθιμον τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς. Διὰ τὰ ὁποῖα καὶ μέσα εἰς αὐτὴν δὲν συγχωροῦνται γάμοι καὶ γενέθλια νὰ ἐπιτελῶνται, ὡς χαρᾶς καὶ καταλύσεως ὑπόθεσιν ἔχοντα. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ἡ ς΄. ἐν τῷ πθ΄. αὐτῆς Κανόνι διορίζει ὄχι μόνον μὲ νηστείαν, ἀλλὰ καὶ μὲ προσευχὴν καὶ μὲ κατάνυξιν καρδίας νὰ ἐπιτελοῦμεν τὰς τοῦ ἁγίου πάθους ἡμέρας, ὡσὰν ὁποῦ ἡ νηστεία μόνη δὲν ὠφελεῖ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον λέγοντα (ὁμιλ. γ΄. πρὸς τοὺς Ἀντιοχ.)· «οὐ τὴν τῶν βρωμάτων ἀποχὴν μόνον (ποιῶμεν δηλ.), ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἁμαρτημάτων» καὶ ὁ Ἰσίδωρος ἐπιστολ. 403· «οὐδὲν ἡ νηστεία βρωμάτων ὀνίνησι τοὺς μὴ πάσαις νηστεύοντας αἰσθήσεσιν· ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται.» Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος, ἐν μὲν τῷ ις΄. αὐτοῦ Κανόνι, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμνωσιν οἱ Μοναχοὶ ἔργα γεωργικὰ εἰς τὴν Τεσσαρακοστὴν διὰ νὰ εὑρίσκουν πρόφασιν νὰ καταλύωσιν ἔλαιον καὶ οἶνον. Ἐν δὲ τῷ ιθ΄. ὅτι «οἱ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ Μοναχοὶ πρέπει νὰ τρώγουν ἄπαξ τῆς ἡμέρας τῇ δ΄. καὶ ς΄. Σημείωσαι δὲ ὅτι Τεσσαρακοστὴν λέγων ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, μὲ τὴν Τεσσαρακοστὴν ὁμοῦ συμπεριλαμβάνει καὶ ὅλην τὴν μεγάλην ἑβδομάδα τοῦ πάθους, καὶ αὐτὴ γὰρ ὁμοίως πρέπει νὰ νηστεύεται.» Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κθ΄. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ Ο΄.

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν Κληρικῶν, νηστεύοι μετὰ Ἰουδαίων, ἢ ἑορτάζοι μετ' αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἢ τι τοιοῦτο, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἴη ἀφοριζέσθω.»

Ἀπος. ζ΄. ξε΄. ρα΄. τῆς ς΄. ια΄. Ἀντιοχίας α΄. Λαοδ. κθ΄. λζ΄. λη΄. Καρθ. ξ΄. πα΄. ριζ΄.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ ἀφωρισμένους μόνον συμπροσευχηθῇ, ἀφορίζεται, ἢ μὲ καθῃρημένους μόνον, συγκαθαιρεῖται· πόσῳ μᾶλλον ὁ μετὰ τῶν χριστοκτόνων Ἰουδαίων συνηστεύων καὶ συνεορτάζων, Κληρικὸς μὲν ὢν καθαιρεῖται, Λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζεται· ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως ὑπάρχων ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Κληρικῶν, νηστεύει μαζὶ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἢ ἑορτάζει μὲ αὐτοὺς τὸ Πάσχα, ἢ ἄλλας ἑορτὰς, ἢ δέχεται ἀπὸ αὐτοὺς τὰ ξένια δῶρα τῆς ἑορτῆς των, ὅτι λογῆς εἶναι τὰ ἄζυμα (1) (τὰ ὁποῖα αὐτοὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Φάσκα αὐτῶν τρώγουν, καὶ εἰς πᾶσαν ἑορτὴν αὐτῶν,

τυπικὰ τῶν βασιλικῶν μονῶν τοῦ ἁγίου Ὄρους. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ νὰ ὀνομάζηται ἡ Τεσσαρακοστὴ μεγάλη, φανερώνει, ὅτι εἶναι καὶ ἄλλαι νηστεῖαι, αὐτὴ ὅμως ὑπερέχει, καθὼς τοῦτο κομψῶς συνάγει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (Ἀποκρ. νς΄.). Ἐν ταῖς νηστείαις οὖν τῶν Χριστοῦ γεννῶν. καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, γ΄. μὲν καὶ ε΄. γίνεται κατάλυσις εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ ὄχι, εἰς ὀψάριον, κατὰ τὰ τυπικὰ· τὴν δ΄. δὲ, δ΄. καὶ ς΄. νηστεύομεν ἀπὸ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ ἐν αὐταῖς εἰ τύχοι Ἀλληλούϊα, ἤτοι ἀδοξολόγητος ἅγιος, γίνεται ἐννάτη, μονοφαγία, καὶ ξηροφαγία. Εἰ δὲ τύχοι δοξολογούμενος ἅγιος, γίνεται διφαγία. Δι' ὃ καὶ Βαλσαμὼν συμφώνως μὲ τὰ τυπικὰ λέγει, «ὅτι οἱ μὴ ἔχοντες ἀσθένειαν σώματος καὶ ἔνδειαν, ἀλλὰ δι' ἀκρασίαν ὀψαφοῦντες ἐν ταῖς νηστισίμοις ἡμέραις τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Αὐγούστου, καὶ διὰ τοῦτο ἀτιμάζοντες τὴν ἐγκράτειαν ὅλης τῆς ἡμέρας, πρέπει νὰ ἐπιτιμηθοῦν.» (Ἀποκρ. νδ΄. σελ. 388. τοῦ Γιοῦρ).

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ὁμοίως πρέπει νὰ παιδεύωνται καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται καὶ τρώγουσι τὰ μικρὰ κουρμπάνια τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἐξαιρέτως ἐκεῖνα τῶν θεοστυγῶν Μπαιραμίων τους, καὶ ὅσα ἄλλα συνειθίζουν εἰς τὰ σατανικὰ καὶ θεομισῆ σουνέτια τῶν παιδίων τους. Ἐντεῦθεν γίνεται φανερὸν, πόσον ἀξιοκατάκριτοι εἰσὶν οἱ Λατῖνοι, οἱ καινοτομήσαντες τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, καὶ εἰσάξαντες ἐν αὐτῷ τὰ Ἰουδαϊκὰ ἄζυμα. Ὅτι δὲ καινοτομία ἐστὶ τὰ ἄζυμα, πρόδηλον. Ἀπὸ γὰρ Χριστοῦ, ἕως τοῦ ανγ΄. ἔτους, δι' ἐνζύμου ἄρτου ἐλειτούργει ἡ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησία· κατὰ τὸ ἔτος γὰρ τοῦτο Λέων ὁ ἔννατος πρῶτος ἐφευρετὴς τῶν ἀζύμων ἐγένετο. Ψευδέστατον δὲ ἀπεδείχθη τὸ παρὰ τῶν Λατίνων προτεινόμενον, ὅτι ὁ Κύριος ἐτέλεσε τὸν μυστικὸν Δεῖπνον δι' ἀζύμου ἄρτου, α΄. ἀφ' οὗ εὑρέθη ἔνζυμος ἄρτος, αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραδοθείς. Διηγεῖται γὰρ Νικόλαος ὁ Ὑδροῦντος ἐν τῷ κατὰ ἀζύμων, ὅτι, ὅταν οἱ Φράγγοι ἔλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν, εὗρον εἰς τὸ Βασιλικὸν σκευοφυλάκιον, τὰ τίμια ξύλα, τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τὰ σανδάλια τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἕνα καρφί. Εὗρον δὲ καὶ ἔν τινι σκεύει χρυσῷ λιθομαργαριτοκολλήτῳ ἄρτον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις·

καὶ εἰς πᾶσαν θυσίαν ἄζυμα ἐπρόσφερναν), ἢ τοιοῦτον ἄλλον παρόμοιον, ἂς καθαίρεται. Εἰ δὲ λαϊκὸς εἶναι, ἂς ἀφορίζεται. Διότι, κἂν οἱ τὰ τοιαῦτα δεχόμενοι, καὶ συνηστεύοντες καὶ συνεορτάζοντες, δὲν εἶναι ὁμόφρονες μὲ τοὺς Ἰουδαίους, (ὅτι ἂν ἦσαν τοιοῦτοι, ἔπρεπεν ὄχι νὰ καθαιρεθοῦν ἢ νὰ ἀφορισθοῦν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναθέματι νὰ παραδοθοῦν, κατὰ τὸν κθ'. τῆς Λαοδικ.). Ἀλλ' ὅμως δίδουσι σκανδάλου ἀφορμὴν, καὶ ὑποψίαν ὅτι τιμῶσι τῶν Ἰουδαίων τὰς τελετὰς, τὸ ὁποῖον εἶναι τῶν ὀρθοδόξων ἀλλότριον. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ μολύνονται οἱ τοιοῦτοι μὲ τὴν συναναστροφὴν τῶν Χριστοκτόνων. Πρὸς τοὺς ὁποίους λέγει ὁ Θεὸς, νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου. Ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ζ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'.

Ἀπος. ζ'. ξε'. ο'. τῆς ς'.ια'. Ἀντιοχ. α'. Λαοδικ.κθ.λζ'. λη'.Καρθ. νθ'. πϐ'. ρκγ'.

«Εἴ τις Χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκει εἰς ἱερὸν ἐθνῶν, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἐν »ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, ἢ λύχνους ἅπτοι, ἀφοριζέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω ἀφορίζει τὸν Χριστιανὸν ἐκεῖνον, ὁποῦ ἤθελε προσφέρῃ εἰς ἱερὸν ἐθνικῶν καὶ εἰδωλολατρῶν, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ὅταν ἔχουν τὰς ἑορτάς των, λάδι, ἢ ἀνάπτῃ τοὺς λύχνους αὐτῶν. Φαίνεται γὰρ ἀπὸ τοῦτο ὁποῦ κάμνει, ὅτι φρονεῖ διὰ ἀληθινὰς τὰς ψευδοτελετὰς ἐκείνων, καὶ τὰ μεμολυσμένα μυστήρια. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ζ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'.

Ἀποστ. ογ'. τῆς α'. καὶ β'. ι'. τοῦ Νύσ.ἡ.

«Εἴ τις Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς, ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀρέληται κηρὸν ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προστιθέτω μεθ' οὗ ἔλαβεν.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι, ὅποιος Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς ἤθελε πάρῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν κηρὶ, ἢ λάδι, καὶ μεταχειρισθῇ ταῦτα εἰς χρῆσιν ἀνίερον καὶ κοινὴν, ἂς ἀφορίζηται. Καὶ ἀφ' οὗ τὰ ἐπιστρέψει ὀπίσω εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν σῶα καὶ ὁλόκληρα, καθὼς τὰ ἐπῆρεν, ἂς δίδῃ πρὸς τούτοις εἰς αὐτὴν, καὶ ἀπὸ τὰ πέντε μερίδια ὁποῦ αὐτὰ ἀξίζουν, τὸ ἕνα. Ὁ δὲ Ἀριστηνὸς πενταπλοῦν ἠρμήνευσεν. Ὥστε κατ' αὐτὸν ὁ Κανὼν λέγει, ὅτι νὰ ἐπιστρέφῃ ὁ ἱεροσυλήσας τὸ κηρὶ ἢ λάδι, ὁποῦ ἐπῆρε, καὶ ἀκόμη πέντε τόσον. Καὶ Ἰωσὴφ δὲ ὁ Αἰγύπτιος ὁ τοὺς Κανόνας παραφράσας Ἀραβικὰ, πενταπλάσιον παρέφρασε τὸ ἐπίπεμπτον, ἀλλ' ὅμως ἡ προτέρα ἑρμηνεία κρείττων ἐστί. Τὸ γὰρ ἐπίπεμπτον, ἢ ἐπιδέκατον τῶν καρπῶν, ὁποῦ ἔδιδαν οἱ Ἑβραῖοι εἰς τοὺς ἱερεῖς, εὑρισκόμενον εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἁγίας Γραφῆς, οὐ δηλοῖ πενταπλάσιον, ἢ δεκαπλάσιον, ἀλλ' εἰς τὰ πέντε, ἢ εἰς τὰ δέκα, ἕνα. Διʼ ὃ καὶ ὁ Ἀνώνυμος τῶν Κανόνων ἑρμηνευτὴς ἐπίπεμπτον πάλιν αὐτὸ ἡρμήνευσεν.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ ἱ. τῆς ά. καὶ β'. Συνόδου λέγει. Ὅτι ἐκεῖνοι οἱ κληρικοὶ ὁποῦ ἁρπάσουν κλεπτικῶς, ἢ εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερον μεταχειρισθοῦν κάνένα ἀπὸ τὰ ἱερὰ σκεύη, καὶ ἅμφια ὁποῦ εἶναι μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, τελείως εἶναι καθηρημένοι ἀπὸ τὸν βαθμόν τους. Διότι, τὸ μὲν νὰ μεταχειρισθοῦν ταῦτα εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερον, τοῦτο εἶναι βεβήλωσις τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν· τὸ δὲ καὶ νὰ τὰ ἁρπάσουν, τοῦτο εἶναι ἱεροσυλία. Ἐκείνους δὲ ὁποῦ μεταχειρίζονται εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερον ἢ ἐδικήν των, ἢ ἄλλων, τὰ ἔξωθεν τοῦ ἁγίου βήματος ὄντα ἱερὰ σκεύη καὶ ἅμφια, τούτους λέγει καὶ ὁ ογ'. Κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀφορίζει, καὶ ἡμεῖς τοῦτον συναφορίζομεν. Ἐκείνους δὲ ὁποῦ παντελῶς ἁρπάζουν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Ναὸν, τούτους εἰς τὸ ἐπιτίμιον ὑποβάλλομεν τῶν ἱεροσύλων. Τὸ ἐπιτίμιον δὲ τῆς ἱεροσυλίας κατὰ τὸν ἡ. τοῦ Νύσσης, κοντὰ μὲν εἰς τὴν παλαιὰν γραφὴν δὲν ἦτον ἐλαφρότερον ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ φόνου. Ἐπειδὴ τόσον ὁ φονεὺς, ὅσον καὶ ὁ ἱερόσυλος, μὲ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν τοῦ λιθοβολισμοῦ ἐπαιδεύοντο. (ὡς φαίνεται τοῦτο ἀπὸ τοῦ παραδείγματος Ἄχαρ υἱοῦ Χαρμὶ) Κοντὰ δὲ εἰς τὴν ἐκ-

Διʼ ὃ καὶ ἐπιγραφὴν τοιαύτην εἶχε· «Ἐνθάδε κεῖται ὁ θεῖος ἄρτος, ὃν ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ Δείπνου διένειμεν, εἰπών· «Λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.» Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἔνζυμος, ἠβουλήθησαν νὰ τὸν κρύψουν οἱ εὑρόντες αὐτὸν δυτικοὶ, ὁ Ἀλβερστανίας Ἐπίσκοπος, καὶ ὁ Βηθλεὲμ ὑποψήφιος, ἀλλ' οὐκ ἠβουνήθησαν Θεοῦ εὐδοκίᾳ· (μαρτυρεῖ δὲ ἀληθῆ τὴν ἱστορίαν ταύτην καὶ Γεώργιος ὁ Κερκούρας, ἀκμάσας κατὰ τὸ ᾳρμϛ'. ἔτος.) Καὶ ϐ'. ἀπεδείχθη, ἀφ' οὗ πρῶτος ὁ Ἰωάννης Ἱεροσολύμων, καὶ παρ' αὐτοῦ ὕστερον τὴν ἀφορμὴν λαϐὼν ὁ πολυμαθὴς Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης κατὰ ἀζύμων συνέγραψε, καὶ λόγοις γραφικοῖς καὶ ἀναντιρρήτοις ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ Κύριος οὐκ ἔφαγε νομικὸν φάσκα. ἐν ᾧ παρεδόθη γρόνῳ, καὶ ἀκολούθως, οὐδὲ οἱ ἄζυμον τὸν μυστικὸν Δεῖπνον ἐτέλεσεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Δοσίθεον βιϐλ. η'. κεφ. ιϐ'. καὶ Νικόλαον Βουλγαρὶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Κατηχήσει.

κλησιαστικὴν συνήθειαν, ἔγινε συγκατάβασις, καὶ ἐπιτιμᾶται ἡ ἱερωσυλία ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν μοιχείαν. (1) Ὁ δὲ Πάπας Βονιφάτιος ὁ ἑ. λέγει, ὅτι οἱ ἱερόσυλοι εἰς κάθε καιρὸν πρέπει νὰ ἀνκθεματίζωνται.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'.

Σκεῦος χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετερι-ζέσθω, παράνομον γάρ. Εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ

'Αποστ. οβ'. τῆς α'. καὶ β'. ι'. τοῦ Νύσ. ἡ.

Ἑρμηνεία

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω ἐμποδίζει τὴν τῶν ἱερῶν κοινὴν χρῆσιν, διορίζων ταῦτα· Κἀνένας ἂς μὴ πέρνῃ, οὔτε ἂς μεταχειρίζηται εἰς ὑπηρεσίαν ἐδικήν του σκεῦη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἢ ποδίας καὶ ἄμφια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡγιασμένα καὶ ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, (2) διότι τὸ πάρσιμον αὐτὸ, καὶ ἡ μεταχείρισις εἶναι πρᾶγμα θεοστυγὲς καὶ παράνομον. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε φανερωθῇ τινὰς ὅτι κάμνει τοῦτο, ἂς λαμβάνῃ ἀφορισμοῦ ἐπιτίμιον, ἤτοι ἂς ἀφορίζηται. Ποίαν δὲ παιδείαν λαμβάνουσι παρὰ Θεοῦ οἱ τὰ ἀφιερωμένα αὐτῷ πράγματα βεβηλοῦντες, καὶ εἰς χρῆσιν κοινὴν μεταχειριζόμενοι, ἔδειξε μάλιστα πάντων Βαλτάσαρ ὁ βασιλεὺς, ὅστις,

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ τόπος διακρίνῃ τὸν κλέπτην ἀπὸ τὸν ἱερόσυλον, κατὰ τὸ ις'. διάταγμα τοῦ ι0'. τίτλ. τοῦ μη'. βιβλ. ὡς λέγει τὸ τοῦ Φωτίου νομικὸν. τίτλ. β'. καὶ κεφ. β'. ἤτοι, ἂν ὁ τόπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κλεφθῇ τὸ πρᾶγμα ἦναι ἱερὸς Ναὸς, λέγεται 'Ιεροσυλία· ἂν δὲ ἦναι τόπος κοινὸς, λέγεται κλεψία ἁπλῶς. Κυρίως ὅμως τὴν ἱεροσυλίαν χαρακτηρίζει τὸ κλοπιμαῖον πρᾶγμα. Διότι, ὁ μὲν κλέψας πρᾶγμα ἱερὸν, ὡς ἱερόσυλος κατακρίνεται, ὁ δὲ ἰδιωτικὴν ἁγίαν εἰκόνα τυχὸν, ἢ ἄλλο τι, ὡς κλέπτης μόνον παιδεύεται· (καὶ σημείωσαι τοῦτο διὰ τοὺς λέγοντας, ὅτι ὁ κλέπτων εἰκόνα, ἢ ἅγιον Λείψανον, ἢ βιβλίον, ἢ τοιοῦτον ἄλλο, οὐκ ἔστι κλέπτης, ἐπειδὴ δι' εὐλάβειαν κλέπτει· ἰδοὺ γὰρ οὗτος κλέπτης ἐδῶ ὀνομάζεται, καὶ ὡς κλέπτης παιδεύεται). Ὅθεν καὶ τὸ νὰ κλέψῃ τινὰς ἀπὸ ἱερὸν ἅσπρα κοινὰ καὶ ἰδιωτικὰ, δὲν εἶναι ἱεροσυλία, ἀλλὰ κλεψία ἁπλῶς. Τὸ δὲ νὰ κλέψῃ πράγματα ἀφιερωθέντα τῷ Θεῷ, καὶ ἀπὸ τόπον κοινὸν, τοῦτο ἱεροσυλία ἐστί. Πολλῷ δὲ μᾶλλον ἱερόσυλός ἐστιν ὁ κλέψας καὶ ἀπὸ τόπον ἱερὸν, καὶ πρᾶγμα ἀφιερωμένον τῷ Θεῷ. 'Ιερὸν δὲ πρᾶγμά ἐστι τὸ διὰ τοῦ ἱερέως ἀφιερωθὲν εἰς τὸν Θεὸν δημοσίως. Τὰ γὰρ ἰδιωτικὰ, δὲν εἶναι ἱερὰ, ἀλλὰ κοινὰ καὶ ἀκαθιέρωτα. «Ὅθεν τὰ μὲν μὴ ἀφιερωθέντα ἅγια, καὶ πωλοῦνται καὶ δωροῦνται, καὶ εἰς πολὺν καιρὸν ἐξουσιάζονται· τὰ δὲ ὁπωσδήποτε ἱερὰ, δὲν ἐξουσιάζονται ἀπὸ ἄλλους, εἰμὴ ἀπὸ μόνους τοὺς 'Εκκλησιαστικούς. Σημείωσαι δὲ, ὅτι, κατὰ τὸν 'Αρμενόπουλον βιβλ. ς'. τίτλ. ε'. Ἐκεῖνος ὁποῦ ἔμβῃ μέσα εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ κλέψῃ τίποτε σκεῦος ἱερὸν ἀπὸ τὰ ἐκεῖσε εὑρισκόμενα ἡμέραν καὶ νύκτα, ὁ τοιοῦτος τυφλόνεται καὶ ἀπὸ τὰ δύω ὀμμάτια. Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ κλέψῃ τι ἀπὸ τὰ εὑρισκόμενα ἔξω τοῦ βήματος εἰς τὸν ἄλλον ναὸν, ὁ τοιοῦτος ἀφ' οὗ πιασθῇ, δέρνεται, κουρεύεται, καὶ ἐξορίζεται. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ὁποῦ κλέπτουσιν ἀπὸ δημοσίους ναοὺς, ἱερόσυλοι εἶναι, καὶ ὡς ἱερόσυλοι τιμωροῦνται. Οἱ δὲ κλέπτοντες ἀπὸ μικροὺς ναοὺς, καὶ ἰδιωτικὰ ἱερὰ, ἤτοι ἀφύλακτα, τιμωροῦνται περισσότερον μὲν ἀπὸ τοὺς κλέπτας, ὀλιγώτερον δὲ, ἀπὸ τοὺς ἱεροσύλους. Βιβλ. μη'. τίτλ. ιγ'. διατάξ. η'. (Φώτ. τίτλ. β'. κεφ. β'.) Ἡ δὲ α'. διάταξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν εἰς ἐπιτίμια ὑποβάλλει ἐκείνους ὁποῦ βάνουσιν ἀμανέτια τὰ ἱερὰ σκεύη, ἢ πωλοῦσιν αὐτὰ, ἢ χωνεύουσιν, ἢ τὰ ἀλλοτριοῦσι τῆς ἐκκλησίας ὁποῦ τὰ ἔχει, καὶ τὰ δίδουσιν εἰς ἐξουσίαν ἄλλων. Ἔξω μόνον ταῦτα πάντα γίνονται, ἐὰν τὰ ἐξ αὐτῶν χρήματα δοθῶσιν εἰς ἐλευθερίαν τῶν αἰχμαλώτων. Εἰ δὲ εἶναι περιττὰ τὰ τοιαῦτα σκεύη, συμβῇ δὲ νὰ ἔχῃ χρέος ἡ ταῦτα ἔχουσα ἐκκλησία, εἶναι ἄδεια κατὰ τὴν αὐτὴν νὰ πωλοῦνται εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν ὁποῦ δὲν ἔχει, ἢ νὰ χωνεύωνται, καὶ ἡ τιμή των νὰ δίδηται εἰς τὸ χρέος, ὥστε ὁποῦ νὰ μὴ ἀποξενωθῶσι τῆς ἐκκλησίας τὰ ἀκίνητα αὐτῆς πράγματα. Ἡ δὲ δ'. διάταξις τίτλ. β'. βιβλ. ι'. διορίζει νὰ μὴ πέρνουν οἱ κληρονόμοι τὰ ἀποκτηθέντα ἐξ ἱεροσυλίας. Ἐκείνος δὲ ὁποῦ ἀγοράζει ἱερὰ σκεύη, ἢ ἄμφια, ἢ λαμβάνει ταῦτα ἐνέχειρον, χάνει τὴν τιμὴν ὁποῦ ἔδωκε, καὶ τὰ ἱερὰ πάλιν ἀποδίδονται εἰς τὴν ἔχουσαν αὐτὰ ἐκκλησίαν διὰ μέσου τῶν 'Επισκόπων, καὶ οἰκονόμων, καὶ ἂν ἐχώνευσαν αὐτὰ, καὶ δὲν φαίνωνται, ζητεῖται ἡ τιμή των, κατὰ τὴν ιζ'. διάταξιν τοῦ β'. τίτλ. τοῦ α'. βιβλ. τοῦ κώδηκος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔγκλημα τῆς καθοσιώσεως εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἔγκλημα τῆς ἱεροσυλίας, κατὰ τὸ μη'. βιβλ. τίτλ. δ'. διατάξει α'. διὰ τοῦτο ὁ εἰς ἐκεῖνο περιπεσὼν, καὶ ὡς ἱερόσυλος καταδικάζεται. Καθοσίωσις δὲ εἶναι κατὰ τὸ α'. κεφάλαιον, βιβλ. ξ'. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. λς'. ἐὰν τινὰς σφάλῃ εἰς τὸν 'Ρωμαϊκὸν δῆμον. Ἐὰν κατὰ δόλον, ἔξω ἀπὸ τὴν προσταγὴν τοῦ Βασιλέως, κάμῃ νὰ ἦναι ἁρματωμένοι ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει κατὰ τῆς αὐτῆς πόλεως, ἢ νὰ κατακρατηθῇ τόπος, ἢ ἱερὸν, ἢ νὰ γένῃ σύναξις στασιώδης ἀποστατῶν, ἢ νὰ φονευθῇ ὁ ἄρχων. Καθοσίωσις εἶναι καὶ ἀνίσως τινὰς πέμψῃ γράμματα, ἢ μηνυτὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἢ ἀνίσως δώσῃ εἰς αὐτοὺς κἀνένα σημάδι, ἢ βοηθήσῃ εἰς αὐτοὺς, ἢ παρακινήσῃ στρατιώτας πρὸς ἀποστασίαν καὶ ταραχὴν κατὰ τῆς πολιτείας.—Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ ὁ Βαλσαμὼν κάμνει διάκρισιν ἀφιερωμένου ἀπὸ ἁγίου, λέγων, ὅτι, ὅλα μὲν τὰ ἱερὰ καὶ ἀφιερωμένα, εἶναι ἅγια, ὅλα δὲ τὰ ἅγια, δὲν εἶναι καὶ ἱερὰ, ἤτοι ἀφιερωμένα. Διότι ὁ εἰς νόμισμά τι χαραττόμενος τύπος τοῦ σταυροῦ, ἅγιος μὲν εἶναι, οὐχὶ δὲ καὶ ἱερὸς (ἂν τὸ νόμισμα ἐκεῖνο δὲν εἶναι δηλ. καὶ ἀφιερωμένον)· ὅθεν ὁ κλέπτων ἅσπρα τυπωμένα μὲ τὸν σταυρὸν, ἢ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὡς κλέπτης μὲν κατακρίνεται, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς ἱερόσυλος».

(2) Σημείωσαι ὅμως, ὅτι κατὰ τὴν ζ'. ἀπόκρισιν τοῦ 'Ιωάννου Κίτρους, ἐν χειρογράφοις σωζομένην, «τὰ ἐργαλεῖα ὁποῦ ὑπηρετήσουν εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῶν χαλασθέντων ἱερῶν σκευῶν δὲν πρέπει, οὔτε νὰ μένουσιν ἄργα, οὔτε νὰ ῥίπτωνται εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν ἔλαβον παρευθὺς καὶ τὸν ἁγιασμὸν, μὲ τὸ νὰ ἤγγισαν εἰς τὰ ἱερὰ, ἀλλ' οὐδὲ ὁ τόπος, ὁποῦ τὰ χωνεύουν οἱ τεχνῖται πρέπει νὰ κατασκαφῇ, ἢ νὰ σκεπασθῇ μὲ ἄλλην ὕλην, διὰ νὰ μὴ πατῆται τάχα. Διότι, καθὼς τὰ χέριά μας. ὁποῦ πιάνουν, ποτὲ μὲν τὰ ἅγια, ποτὲ δὲ τὰ ῥύπη τοῦ σώματός μας, δὲν τὰ ἔχομεν ὡς ἅγια, οὔτε ὡς ῥυπαρά· ἔτσι

ἐπειδὴ καὶ ἐβεβήλωσε τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, ὁποῦ ἐκούρσευσεν ὁ πατήρ του Ναβουχοδονόσορ ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ, κάμνοντας νὰ πίνουν τὸν οἶνον μὲ αὐτὰ τόσον αὐτὸς, ὅσον καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ παλλακαὶ, καὶ αἱ παράκοιτοι αὐτοῦ, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἰδίᾳ νυκτὶ ὁποῦ τοῦτο ἐποίησεν, ἐθανατώθη, καὶ διῃρέθη ἡ βασιλεία αὐτοῦ εἰς Μήδους καὶ Πέρσας. [Δανιὴλ έ.]Ὁ δὲ Πάπας Στέφανος, κατὰ τὸν Πλάτινα, λέγει, ὅτι τὰ ἱερὰ ἄμφια, οὔτε ἱερεὺς δύναται νὰ τὰ μεταχειρισθῇ εἰς ἐξωτερικὰς χρείας. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἀνωτέρω οβ΄. Κανόνος.

ΚΑΝΩΝ ΟΑ΄.

Τῆς β΄. ς΄. τῆς ὸ΄. θ΄. ιζ΄. κα΄. τῆς Ἀντιοχ. ιθ΄. ιέ. τῆς Σαρδ. δ΄. τῆς Καρθ. η΄. ιβ΄. ις΄. κζ΄. ιης΄ ρε΄. ρλα΄. ρλζ΄. ρλη΄. ρλθ΄. Θεορ. θ΄.

Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι, παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ Ἐπισκόπων, κἂν μὲν ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ, ἢ ἐλεγχθείῃ, ὁριζέσθω τὸ ἐπιτίμιον. Ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ δεύτερον. ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύω Ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ καὶ οὗτω μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ τρίτον, δύω πάλιν Ἐπισκόπων ἀποστελλομένων πρὸς αὐτὸν, ἐὰν δὲ καὶ οὗτω καταφρονήσας, μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορία, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, δὲν εἶναι διὰ ὑπόθεσιν χρηματικὴν, ἤτοι διὰ πρᾶγμα ἰδιόν τινος καὶ οἰκείαν μέμψιν, ὡς ὅτι ἀδικήθη τυχὸν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ ἐπλεονεκτήθη. καθὼς οὐ καλῶς ἡρμήνευσεν ὁ Βαλσαμὼν, ἀλλὰ διὰ ὑπόθεσιν Ἐκκλησιαστικὴν, ἡ ὁποία δύναται νὰ κατασείσῃ τὸν βαθμόν του. Καὶ πόθεν δῆλον; Ἀπὸ τοὺς ἀξιοπίστους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους κατηγόρους εἰσάγει ὁ Κανών. Διότι, οἱ μὲν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου διὰ χρηματικὰς ὑποθέσεις κατηγοροῦντες, καὶ μέμψεις ἰδίας, δὲν ἐξετάζονται εἴτε ὀρθόδοξοι εἶναι εἴτε κακόδοξοι, εἴτε διαβεβλημένοι εἴτε ἀδιάβλητοι, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀξιόπιστοι. ἀλλ' ὁποῖοι καὶ ἂν εἶναι οἱ τοιοῦτοι, δέχονται εἰς κατηγορίαν, κατὰ τὸν ς΄. τῆς Β΄. καὶ τὸν ή. καὶ κζ΄. τῆς Καρθαγ., οἱ δὲ διὰ Ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις κατηγοροῦντες αὐτὸν, πρέπει νὰ ἦναι καὶ ὀρθόδοξοι καὶ ἀδιάβλητοι, εἴτουν ἀξιόπιστοι, ἄλλως γὰρ εἰς κατηγορίαν οὐ παραδέχονται, κατὰ τοὺς αὐτοὺς Κανόνας. Δι' ὃ καὶ ὁ Ζωναρᾶς σύμφωνος φαίνεται μὲ τὴν τοιαύτην τοῦ Κανόνος ἐκδοχήν. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανών· ἀνίσως τινὰς Ἐπίσκοπος ἤθελε κατηγορηθῇ ἀπὸ ἀξιοπίστους, καὶ ἀκατηγορήτους ἀνθρώπους, διὰ κἀνένα Ἐκκλησιαστικὸν ἔγκλημα, εἶναι ἀνάγκη νὰ καλῆται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους εἰς κρίσιν· καὶ ἂν μὲν ἔλθῃ καὶ ὁμολογήσῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι εἶναι ἀληθὴς ἡ τοιαύτη κατηγορία, ἢ, ἀρνουμένου αὐτοῦ, ἂν ἀποδειχθῇ διὰ ἀναντιρρήτων ἐλέγχων ἀπὸ τοὺς κατηγόρους, τότε νὰ ὁρίζηται παρὰ τῶν Ἐπισκόπων τὸ ὀφειλόμενον κατ' αὐτοῦ ἐπιτίμιον. Ἀνίσως δὲ καλεσθῇ, καὶ δὲν ὑπακούσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν κρίσιν, ἂς ἀποστέλλωνται πρὸς αὐτὸν δύω Ἐπίσκοποι, καὶ ἂς τὸν καλοῦσι καὶ δεύτερον. Ἐὰν δὲ πάλιν καὶ δὲν ὑπακούσῃ, ἂς ἀποστέλλωνται καὶ αὖθις δύω Ἐπίσκοποι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἂς τὸν καλοῦσι καὶ τρίτον. Εἰ δὲ καὶ τὴν τρίτην φορὰν καταφρονήσῃ καὶ δὲν ὑπάγῃ, εἰς τὸ ἑξῆς πλέον ἡ σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων ἂς ἀποφασίσῃ κατ' αὐτοῦ καὶ μὴ παρόντος, ἐκεῖνα ὁποῦ φανοῦσιν εἰς αὐτὴν δίκαια καὶ νόμιμα ἐπιτίμια, διὰ νὰ μὴ λογιάζῃ ὅτι κερδαίνει με τοῦτο καὶ ὠφελεῖται, φεύγωντας τὴν κρίσιν καὶ ἀναβάλλωντας τὸν καιρόν.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ κζ΄. τῆς ἐν Καρθαγ. προσθέτει, ὅτι εἰς τὸν κατηγορούμενον Ἐπίσκοπον, πρέπει παρὰ τῆς συνόδου τῶν Ἐπισκόπων νὰ στέλλωνται γράμματα παρακλεστικὰ, καὶ ἐὰν εἰς διορίαν ἑνὸς μηνὸς δὲν ὑπάγῃ, νὰ γίνηται ἀκοινώνητος. Εἰ δὲ καὶ ἀποδείξῃ, ὅτι ἀπὸ ἀναγκαίας ἀσχολίας δὲν ἐπῆγε, νὰ τοῦ δίδεται ἀκόμη διορία ἄλλου ἑνὸς μηνός. Μετὰ δὲ τὸν δεύτερον μῆνα ἂν δὲν ὑπάγῃ, νὰ γίνηται ἀκοινώνητος, ἕως οὗ νὰ ἀποδειχθῇ ἀθῶος ἀπὸ τὸ ἔγκλημα, διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖται. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι τὰ τρία προσκαλέσματα ὁποῦ λέγει ὁ Κανὼν νὰ γίνωνται εἰς τὸν κατηγορηθέντα Ἐπίσκοπον, τριάκοντα ἡμέρας περιέχει τὸ κάθε ἕνα. Ὥστε, ὁποῦ ἂν ὁ κατηγορούμενος Ἐπίσκοπος μετὰ τρεῖς μῆνας δὲν παρασταθῇ εἰς τὴν κρίσιν τῆς συνόδου, καταδικάζεται καὶ μονομερῶς» (1) καὶ τότε μὲν εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, μὲ τὸ νὰ μὴ ἦτον ἀκόμη Πα-

πρέπει νὰ λογιάζωμεν καὶ τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα, ἔξω ἂν ἀφιερώθησαν δημοσίᾳ εἰς θεῖους ναούς· τότε γὰρ ὡς ἱερὰ νομίζονται. Εἰ δὲ καὶ εἴποῦμεν ὅτι αὐτὰ ἔλαβον ἁγιασμὸν, ὅμως ἡ ὁραστικὴ δύναμις τοῦ πυρὸς ἀποβάλλει τὸν τοιοῦτον ἁγιασμὸν, δι' ὃ καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι προστάζουν ὅτι τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν νὰ χωνεύωνται πρῶτον, καὶ ἔτσι νὰ δίδωνται εἰς ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ αἱ στολαὶ τῶν ἱερέων βεβηλοῦνται ἂν πλυθοῦν. Κατὰ γὰρ τὸν α΄. τοῦ Νικηφόρου, ἂν τὸ ἀντιμήνσιον ὁποῦ πλυθῇ κατὰ ἄγνοιαν, δὲν ἀποβάλλῃ τὸν ἁγιασμὸν, οὐδὲ βεβηλοῦται, πόσῳ μᾶλλον τὰ ἄλλα ἄμφια πλυνόμενα δὲν βεβηλοῦνται; φαίνεται δὲ ἀπὸ τὸ, κατὰ ἄγνοιαν τοῦτο ὁποῦ λέγει ὁ Νικηφόρος· Ὅτι δὲν πρέπει ἁπλῶς νὰ πλύνωνται τὰ ἀντιμήνσια, καὶ τὰ καλύμματα τῶν ἁγίων Ποτηρίων». Εἰ δὲ καὶ τελείως χαλάσουν, τόσον αὐτὰ, ὅσον καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἱερατικὰ φορέματα, καὶ ποδίαι, συμβουλεύουν τινὲς, ὅτι πρέπει νὰ καίωνται εἰς τὸ πῦρ (ὃ καὶ κάλλιον), ἢ νὰ ῥίπτωνται εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, ἢ νὰ ἀποτίθενται εἰς τόπον ἀπάτητον. Ὅρα καὶ εἰς τὸν α΄. τοῦ Νικηφόρου.

(1) Ὁ τοιοῦτος δὲ καθαίρεται, καὶ ὄχι ὡς λέγει τὸ ἐναντίον ὁ Βαλσαμών. Διότι καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ γ΄. σύνοδος τρεῖς φοραῖς

τριαρχεῖα, ἀπεστέλλοντο εἰς προσκάλεσμα τοῦ Ἐπισκόπου Ἐπίσκοποι δύω, τώρα δὲ ἀρκεῖ εἰς τὸ νὰ προσκαλεσθῇ, καὶ ἡ τῶν Πατριαρχικῶν νοταρίων αὐτοπιστία. Κατὰ δὲ τὸν ιϐ΄. τῆς Καρθαγ. καὶ ριζ΄. δώδεκα μὲν Ἐπίσκοποι κρίνουσι τὸν Ἐπίσκοπον, ἓξ δὲ τὸν Πρεσβύτερον, τρεῖς τὸν Διάκονον, καὶ ὁ ἐδικός των Μητροπολίτης καὶ Ἐπίσκοπος(1). Ἐὰν ὅμως, κατὰ συναίνεσιν, αἱρετοὺς κριτὰς διορίσουσιν, ἂν καὶ αὐτοὶ εἶναι ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς διορισθέντας, νὰ μὴ ἐκκλῶσι τὴν κρίσιν των κατὰ τὸν ις΄. καὶ ρε΄. καὶ ρλα΄. τῆς αὐτῆς. Ἐὰν δέ τις Ἐπίσκοπος ὑποσχεθῇ μὲν πρῶτον νὰ θεωρηθῇ ἡ κρίσις του παρὰ τοῖς Ἐπισκόποις, ὕστερον δὲ δὲν θελήσῃ, νὰ γίνηται ἀκοινώνητος. Ἕως ὅμως νὰ λαϐῇ πέρας ἡ ὑπόθεσίς του, κατὰ τὸν ϛ΄. τῆς αὐτῆς, νὰ μὴ ἐξωθῆται τῆς Ἐπισκοπῆς. Ἐὰν δέ τις κατηγορῇ τὸν Ἐπίσκοπον, πρῶτον νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς συνόδου τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ ἀδυνατήσει αὕτη, νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις εἰς τὴν μείζονα σύνοδον τῆς διοικήσεως (2) κατὰ τὸν ϛ΄. τῆς ά. Ἐὰν δέ τις ἔχῃ κρίσιν μὲ τὸν Μητροπολίτην, νὰ πηγαίνῃ, ἢ εἰς τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν θ΄. καὶ ιζ΄. τῆς δ΄. Ἐὰν δὲ, κρινομένου τοῦ Ἐπισκόπου, ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἀθωοῦσιν αὐτὸν, ἄλλοι δὲ κατακρίνουσιν ὁ Μητροπολίτης νὰ καλῇ καὶ ἄλλους πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, καὶ νὰ κρίνωσι τὴν ὑπόθεσιν κατὰ τὸν ιδ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχ. Ἐὰν δὲ ὅλοι συμφώνως οἱ τῆς ἐπαρχίας Ἐπίσκοποι μίαν κατ' αὐτοῦ ποιήσωσιν ἀπόφασιν, ὁ οὕτω καταδικασθεὶς, νὰ μὴ κρίνηται πλέον εἰς ἄλλους, κατὰ τὸν ιέ. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ δ΄. τῆς Σαρδικῆς διορίζεται, ὅτι ἐὰν ὁ καθαιρεθεὶς Ἐπίσκοπος ἀπὸ τοὺς γείτονας Ἐπισκόπους, λέγῃ ὅτι ἔχει πάλιν ἀπολογίαν, νὰ μὴ χειροτονῆται ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ, ἕως νὰ γένῃ καλλιτέρα ἐξέτασις. Ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις κατηγοροῦντες τοὺς Ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς πρέπει νὰ ἦναι ἄνθρωποι ἀδιάβλητοι καὶ ὀρθόδοξοι, διορίζει καὶ μάλιστα ὁ ρλή΄. τῆς Καρθ. ὁποῦ λέγει, ὅτι δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς κατηγορίαν Κληρικῶν οἱ δοῦλοι, οὔτε οἱ ἐλευθερωθέντες, κατὰ τῶν ἰδίων δεσποτῶν, οὔτε οἱ μῖμοι καὶ ἄτιμοι, καὶ ἁπλῶς, ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν δέχονται εἰς κατηγορίαν ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς νόμους. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρλθ΄. τῆς αὐτῆς συνόδου λέγει· Ἐκεῖνος ὁποῦ κατηγορεῖ διὰ πολλὰ ἐγκλήματα Κληρικὸν, ἐὰν τὸ πρῶτον ἔγκλημα δὲν δυνηθῇ νὰ ἀποδείξῃ, νὰ μὴ δέχηται πλέον εἰς τὰ λοιπὰ ὡς πιστός. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ ὄντες ἔτι ἐν ἀφορισμῷ, εἰς κατηγορίαν οὐ δέχονται κατὰ τὸν ρλζ΄. τῆς αὐτῆς. Εἰ δὲ κατὰ τῶν Κληρικῶν τὰ τοιαῦτα πρόσωπα εἰς κατηγορίαν οὐ δέχονται, πολλῷ μᾶλλον οὐ δέχονται κατὰ τῶν Ἐπισκόπων. Λέγει δὲ καὶ ὁ κα΄. τῆς δ΄. ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζηται ἡ ὑπόληψις τῶν κατηγορούντων τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Κληρικούς· τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ θ΄. Θεοφίλου. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ϛ΄. τῆς β΄. καὶ θ΄. τῆς δ΄.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ΄.

Τῆς α΄. ϐ΄. τῆς Καρθ. μ΄. Θεόφ. θ΄. Δευτερ. ιζ΄. 6.

«Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ Ἐπισκόπου, αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον· ἐπὶ στόματος γὰρ δύω, ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα».

Ἑρμηνεία.

Ὄχι μόνον οἱ κατηγοροῦντες τὸν Ἐπίσκοπον δὲν πρέπει νὰ ἦναι αἱρετικοὶ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀλλ' οὐδὲ οἱ κατ' αὐτοῦ μαρτυροῦντες, ἀλλ' οὐδὲ ἕνας καταμαρτυρῶν Ἐπισκόπου δεκτός ἐστι. Δι' ὃ λέγει ὁ παρὼν Κανών, νὰ μὴ προσδέχηται εἰς τὸ νὰ μαρτυρήσῃ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου αἱρετικὸς, ἀλλ' οὐδὲ ἕνας μόνος ὀρθόδοξος προσκαλέσασα τὸν Νεστόριον, ἐκάθηρεν αὐτὸν, ὡς μὴ ὑπακούσαντα. Ὁμοίως καὶ ἡ Δ΄. τὸν Διόσκουρον, ὡς ὄφλον ἐκ τῶν πρακτικῶν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος, καὶ τετράκις καλεσθεὶς ἀπὸ τὴν ἐν τῇ ὀρυῒ κατ' αὐτοῦ σύνοδον, καὶ μὴ ἀπαντήσας, δὲν ἦτο καταδίκης ἄξιος, καθ' ὅτι οἱ ἴδιοι καλοῦντες Ἐπίσκοποι ἦσαν καὶ ἐχθροὶ φανεροὶ καὶ κριταί του, καὶ διότι ἔλεγεν, ὅτι δὲν ἀποφεύγει τὴν κρίσιν, μόνον τοὺς ἐχθρούς του, ἂν εὐγάλωσιν ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν δικαστῶν καὶ κατηγόρων, οὓς καὶ ἐξ ὀνόματος ἐσημείωσεν. Ἡ δὲ Νεαρὰ Βασιλέως Μανουὴλ θεσπίζει, ὅτι, ὄχι μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ, καὶ ὅλοι ἁπλῶς οἱ ἐνάγοντες καὶ ἐναγόμενοι, ὁποίας καταστάσεως καὶ ἂν ἦναι, νὰ καλοῦνται μὲ τρία ἔγγραφα μηνύματα, τριάκοντα ἡμερῶν διορίαν ἔχοντα τὸ καθ' ἕνα, καὶ ὄχι μὲ ὀλιγοήμερα, εἰς ὁποιανδήποτε ὑπόθεσιν ἔχουσι. (παρὰ Βλάσταρι).

(1) Σημείωσαι, ὅτι καὶ ἐκ τῶν πραχθέντων ὑπομνημάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Νεκταρίου Πατριάρχου περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου τῶν ἀντεχομένων τῆς Ἐπισκοπῆς Βόστρης, ἅπερ ὅρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ Σύνοδον, «γίνεται φανερὸν, ὅτι, δὲν πρέπει νὰ καθαιρῆται Ἐπίσκοπος, ἂν δὲν ἦναι παρὼν εἰς τὴν κρίσιν, οὔτε πρέπει νὰ καθαιρῆται ἀπὸ τρεῖς Ἐπισκόπους, ἢ δύω, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ψῆφον τῆς συνόδου τῶν περισσοτέρων τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπων, ὡς καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες διωρίσαντο, ὁ παρὼν δηλαδὴ οὗτος.» Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος (Πράξεων κεφάλ. κε΄. 16) λέγει· «ὅτι οὐδὲ εἰς τοὺς Ρωμαίους ἦτο συνήθεια νὰ χαρίζεται ἄνθρωπος εἰς θάνατον (καὶ ἁπλῶς νὰ καταδικάζηται), ἂν πρῶτον ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχῃ κατὰ πρόσωπον τοὺς κατηγόρους του, καὶ ἂν δὲν λάϐῃ ἄδειαν νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τὸ ἔγκλημά του. «Οὐκ ἔστιν ἔθος Ρωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πλὴν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάϐοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.» Καὶ ὁ Νικόδημος εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· «Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῶ τί ποιεῖ;» (Ἰων. ζ΄. 15.) «φησὶ γὰρ ὁ Θεὸς περὶ τοῦ λατρεύσαντος θεοῖς ἑτέροις οὕτω πρὸς τὸν Κριτήν· Καὶ ἀναγγελῇ σοι, καὶ ἐκζητήσεις σφόδρα, καὶ ἰδοὺ ἀληθῶς γέγονε τὸ ῥῆμα. Γεγένηται τὸ βδέλυγμα τοῦτο ἐν Ἰσραήλ. καὶ ἐξάξεις τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ τὰ ἑξῆς.» (Δευτερ. ιζ΄. 4.)

(2) Τίς δὲ ἡ διοίκησις, καὶ τίς ὁ ἔξαρχος αὐτῆς, ὅρα εἰς τὴν ξεχωριστὴν ἑρμηνείαν τῶν τοιούτων Κανόνων.

ξος καὶ πιστός. Ἐπειδὴ καὶ εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν Νόμον τὸν παλαιόν· Ἐπὶ στόματος δύω μαρτύρων, ἢ τριῶν, θέλει σταθῇ καὶ βεβαιωθῇ κάθε λόγος καὶ κατηγορία ἀμφίβολος. (1)

Συμφωνέα

«Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ μέγας Παῦλος ἰδίᾳ γράφων τῷ Τιμοθέῳ λέγει· «Κατὰ Πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύω μαρτύρων ἢ τριῶν» .[Α΄. Τιμοθ. ε΄. 19]. Ὁ δὲ ρμ΄. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζεται, ὅτι, ὅσα πρόσωπα δὲν εἶναι δεκτὰ εἰς κατηγορίαν, ταῦτα δὲν εἶναι δεκτὰ οὔτε εἰς μαρτυρίαν. Ἀλλ᾽οὔτε εἰς μαρτυρίαν δὲν εἶναι δεκτοὶ ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἤθελε φέρῃ ὁ κατήγορος ἀπὸ τὸ ἐδικόν του ὀσπήτιον, ταὐτὸν εἰπεῖν, οἱ συγγενεῖς τοῦ κατηγόρου καὶ οἰκεῖοι καὶ ὑπεξούσιοι· οὔτε πρέπει νὰ προσδέχεται ἡ μαρτυρία τινὸς, ἀνήβου ὄντος παρακάτω ἀπὸ τοὺς δεκατέσσαρας χρόνους, κατὰ τὸν αὐτὸν κανόνα τῆς ἐν Καρθαγ. Ἀγκαλὰ καὶ τὸ κ΄. κεφ. τοῦ ά. τίτλ. τοῦ κα΄. βιβλίου λέγῃ, ὅτι νὰ μὴ δέχεται εἰς μαρτυρίαν ὁ μὴ ὢν εἴκοσι χρόνων. Ἡ δὲ ά. ἐν τῷ β΄. αὐτῆς κανόνι προστάζει, ὅτι ὁ ἐπὶ δύω, ἢ τριῶν μαρτύρων ἐλεγχόμενος διά τι ἁμάρτημα Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος νὰ παύῃ τοῦ Κλήρου. Ἀλλὰ καὶ ὁ θ΄. Θεορίλου διορίζει, ὅτι ὁ ἐπὶ πορνείᾳ διαβαλλόμενος κληρικὸς πρέπει, ἀποδεικνυομένου τοῦ ἐγκλήματός του ὑπὸ ἀξιοπίστων μαρτύρων, νὰ ἐκβάλλεται τοῦ Κλήρου. (2) Ὁ δὲ λη΄. τῆς ἐν Καρθαγέν. λέγει, ὅτι. ἂν ὁ κατήγορος δὲν ἠμπορῇ νὰ φέρῃ μάρτυρας ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ κατηγορουμένου, διὰ φόβον τινὰ, νὰ συγκροτῆται τὸ κριτήριον εἰς τόπον κοντήτερον, εἰς τὸν ὁποῖον εὔκολα ἠμποροῦν νὰ ἔλθουν οἱ μάρτυρες. Ὁ δὲ ξη΄. τῆς αὐτῆς λέγει νὰ μὴ ἔλκωνται εἰς κριτήριον οἱ Κληρικοὶ ἄκοντες, διὰ νὰ μαρτυροῦν. Ἕνας δὲ μάρτυρας δὲν πιστεύεται πώποτε, κἂν καὶ ἦναι μέγας, καὶ ἀξιωματικὸς, ἢ συγκλητικὸς, κατὰ τὸν θ΄. τίτλ. κεφ. β΄. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου». Ὅρα καὶ τὸν οδ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΣ΄.

τῆς Ἀντιοχ. κγ΄. τῆς Καρθ. μ΄.

Ὅτι οὐ χρὴ τὸν Ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ τῷ υἱῷ, ἢ τῷ συγγενεῖ χαριζόμενον, εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν ὃν βούλεται κληρονόμους γὰρ τῆς Ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι οὐ δίκαιον, τὰ τοῦ Θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. Εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσει, ἄκυρος μενέτω ἡ χειροτονία· αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

(1) «Σημείωσαι, ὅτι ἂν τὸ πλῆθος τῶν μαρτύρων δὲν εἶναι ἀξιόπιστον, πρέπει νὰ ἐρευνᾶται ὁ τρόπος καὶ ἡ προαίρεσις αὐτῶν, κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς, βιβλ. Β΄. κεφ. μθ΄. Δυνατὸν γὰρ εἶναι πολλαῖς φοραῖς, καὶ δύω καὶ τρεῖς, καὶ πολλοὶ μάρτυρες νὰ συμφωνήσουν ἐπὶ κακῷ, καὶ νὰ μαρτυρήσουν ψευδῶς, καθὼς ἐψευδομαρτύρησαν κατὰ τῆς Σωσάνης, κατὰ τοῦ Ναβουθαὶ, κατὰ τοῦ Στεφάνου, καὶ κατὰ τοῦ Κυρίου. Διότι ἀξιόπιστοι, λέγει ὁ ά. τίτλ. τοῦ κα΄. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν (Φώτιος τίτλ. θ΄. κεφ. Β΄.) πρέπει νὰ ἦναι οἱ μάρτυρες. Ἀξιόπιστοι δὲ ὄντες, περιττὸν πρᾶγμα φαίνεται νὰ ἦναι τὸ νὰ ὀμνύουν. Ὀμόσαντες γὰρ πίπτουν εἰς ὑποψίαν ὅτι δὲν ἔχουν τὸ ἀξιόπιστον, ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο θέλουν νὰ βεβαιώνουν καὶ νὰ πιστώνουν τὰς μαρτυρίας αὐτῶν μὲ τοὺς ὅρκους. Δι᾽ ὃ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, εἶναι καὶ νόμος ὁποῦ λέγει νὰ μὴ ὀμνύουν οἱ μάρτυρες (βιβλ. ά. τίτλ. ά.) Λέγωντας δὲ ὁ νόμος νὰ ἦναι οἱ μάρτυρες ἀξιόπιστοι, φανερὸν ὅτι ἐμποδίζει νὰ μὴ μαρτυροῦν ἄνθρωποι χαμερπεῖς, ἄσωτοι, ἄσημοι, ἄγνωστοι, θηριομάχοι, μίμοι, χορευτάδες, ἢ κατακριθέντες εἰς δημόσιον δικαστήριον, πῶς ἐσυκοφάντησάν τινα, ἢ πῶς ἐμοίχευσαν, ἢ ἔκλεψαν, ἢ ἄλλην τοιαύτην ἀθεμιτουργίαν ἔκαμαν, καὶ δὲν ἀθωώθησαν ἀπὸ τὴν κατάκρισιν μετὰ ταῦτα, ἢ καὶ ἐβάλθησαν εἰς ἄλυσιν καὶ φυλακὴν διὰ τὰ ρηθέντα αὐτὰ ἄτοπα καὶ κακά. Ὅποιος μαρτυρήσει εἰς κατηγορίαν τινὸς πρότερον, δὲν μαρτυρεῖ πάλιν ὕστερον εἰς βοήθειάν του. Εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις κάμνει χρείαν νὰ μὴ πιστεύωνται μόνον αἱ φωναὶ τῶν μαρτύρων, ἀπόντων δηλαδὴ, ἀλλὰ νὰ ἦναι παρόντες αὐτοπροσώπως αὐτοὶ καὶ νὰ ἀναγκάζωνται νὰ σαφηνίζουν καὶ τὸ ἁμάρτημα, καὶ τὸν χρόνον, καὶ τὸν μῆνα, καὶ τὸν τόπον, καθ᾽ ὃν ἔγινε τὸ ἁμάρτημα, καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον· νὰ μὴ ἀναγκάζωνται ὅμως νὰ μαρτυροῦν, καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν. Ἐὰν δὲ ταῦτα νὰ ἀποδείξουν δὲν ἠμποροῦν, νὰ ἐξορίζωνται. Οἱ ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς, δὲν τραβίζονται εἰς τὸ νὰ μαρτυρήσουν χωρὶς τὸ θέλημά τους, ἀλλὰ θεληματικῶς. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς, καὶ ἂν θέλουν νὰ μαρτυρήσουν ἀπὸ λόγου των, νὰ μὴ καλοῦνται εἰς τὸ νὰ μαρτυροῦν, ἀλλὰ νὰ ἐρωτῶνται μόνον εἰς τὸ ὀσπήτιον. Αἱρετικὸς δὲ καὶ ἄπιστος κατὰ ὀρθοδόξου δὲν μαρτυροῦσι κατὰ τὸν Ἀρμεν. βιβλ. ά, τίτλ. ς΄. καὶ τὸ ά. βιβλ, τοῦ Κώδηκος τοῦ ε΄. τίτλ. διατάξ. κα΄. τοῦ νομικοῦ Φωτίου τίτλ. θ΄. κεφ. Β΄. ἕνας δὲ κατὰ τοῦ ἄλλου οἱ πιστοὶ μαρτυροῦσιν. Αἱ δὲ διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων, βιβλ. Β΄. κεφ. ν΄. λέγουσι νὰ μὴ μένῃ ἀτιμώρητος ὁ τῶν κακῶν μάρτυς, ἄδικος δηλαδὴ καὶ ψευδής. Ὡς καὶ ὁ Παροιμιαστὴς αὐτὸ τοῦτο λέγει, παρ᾽ οὗ καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὸ ρητὸν ἐδανείσθησαν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος (λόγῳ ὅτι τρεῖς δουλείας εἰσήγαγεν ἡ ἁμαρτία), λέγει εἰς κατηγορίαν ἐκείνου ὁποῦ ὕβρισεν, ἢ ἔδειρε τὸν πατέρα του, ἀρκεῖ χωρὶς ἄλλην ἀπόδειξιν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰδίου πατρός. Καὶ μὲ δίκαιον τρόπον, διότι ποτὲ δὲν ἤθελε γένῃ κατήγορος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὁ πατὴρ, ὥστις καὶ χρήματα καὶ ὑπάρχοντα, καὶ αὐτὴν πολλάκις τὴν ζωὴν προτιμᾷ νὰ ἐκδαπανήσῃ διὰ τὸν υἱόν του, ἂν ἡ ὕβρις ὁποῦ ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς, δὲν ἦτο ἀληθὴς καὶ ὑπερβολική. Ἡ δὲ ργ΄. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἡ ος΄. Λέοντος τοῦ σοφοῦ, διορίζουν, ὅτι, ἐὰν Ἱερεῖς ἢ Διάκονοι ψευδομαρτυρήσουν εἰς χρηματικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ὑπόθεσιν χωρὶς νὰ κάμουν ὅρκον, οὗτοι νὰ ἀργίζωνται τρεῖς χρόνους, καὶ νὰ ἐμβάλλωνται εἰς Μοναστήριον. Εἰ δὲ κάμουν καὶ ὅρκον, νὰ καθαιροῦνται τῆς ἱερωσύνης. Ἐὰν δὲ εἰς ὑπόθεσιν ἐγκληματικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν μαρτυρήσουν ψευδῶς, νὰ καθαίρωνται, καὶ εἰς Μοναστήριον νὰ ἐγκλείωνται.

(2) «Ὁ δὲ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ὅταν ἡ κατηγορία ἀποβλέπῃ

Ἑρμηνεία.

Ἡ Ἀρχιερατικὴ ἐξουσία εἶναι ὁμολογουμένως χάρις καὶ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πῶς λοιπὸν δύναταί τινας νὰ χαρίσῃ ταύτην εἰς ἄλλον, ὡς κληρονομικὸν δίκαιον; Δι' ὃ καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κάμνῃ χάριν, καὶ νὰ χειροτονῇ διάδοχον εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς ὅποιον θέλει ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, ἢ τοὺς υἱούς του, ἢ τοὺς συγγενεῖς του, διότι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ κάμνῃ τινὰς κληρονόμους τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ Ἀρχιερωσύνης, (καθὼς δηλαδὴ κάμνει καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων τῶν κοσμικῶν), καὶ νὰ χαρίζῃ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, ὁποία εἶναι ἡ Ἀρχιερατικὴ ἐξουσία, διὰ πάθος ἀνθρώπινον, ἤτοι διὰ σχέσιν συγγενικὴν καὶ φιλίαν· ἀλλ' οὔτε πρέπει νὰ βάλῃ τις τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ὑποκάτω εἰς κληρονομίαν, κάμνωντάς την νὰ ὀνομάζηται πατρογονικὸν δίκαιον. Εἰ δέ τις τῶν Ἐπισκόπων ἤθελε κάμῃ τοῦτο, καὶ χειροτονήσῃ διάδοχον τῆς Ἐπισκοπῆς κἀνένα του συγγενῆ, ἄκυρος μὲν ἂς ἦναι ἡ χειροτονία τοῦ οὕτω χειροτονηθέντος, αὐτὸς δὲ ὁ χειροτονήσας τοῦτον ἂς ἀφορίζηται· ὑπὸ τῆς Συνόδου γὰρ πρέπει νὰ γίνωνται οἱ Ἐπίσκοποι. Καὶ ἂν κατὰ τὸν μ΄. τῆς ἐν Καρθαγέν. οἱ Ἐπίσκοποι δὲν ἔχουν ἐξουσίαν νὰ ἀφίνουν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἢ εἰς ὅσους ἄλλους βουληθοῦν, τὰ ὑποστατικὰ ὁποῦ μετὰ τὴν Ἐπισκοπὴν ἀπέκτησαν, εἰς λόγον κληρονομίας, (ἔξω μόνον, ὅσα ἀπέκτησαν ἀπὸ κληρονομίαν συγγενῶν τους, ἢ φιλοτιμίαν κυρίως εἰς αὐτοὺς γενομένην παρά τινος)· πῶς δύνανται νὰ ἀφήσουν ὡς κληρονομίαν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἢ εἰς ὅσους ἄλλους θελήσουν, αὐτὴν τὴν Ἐπισκοπήν;

Συμφωνία.

«Δι' ὃ συμφώνως καὶ ὁ κγ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ προστάζει νὰ μὴ ἔχῃ ἐξουσίαν ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κάμνῃ ἀντὶ διὰ λόγου του διάδοχον, κἂν εἰς τὰ λοίσθια εὑρίσκηται τῆς ζωῆς (1), ἀλλὰ ἡ Σύνοδος καὶ κρίσις τῶν Ἐπισκόπων νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ κάμνῃ Ἀρχιερέα τὸν ἄξιον εὑρεθέντα, μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ προκατόχου Ἀρχιερέως. Ὅθεν αὐτὸ τοῦτο ἦτο ἀπηγορευμένον καὶ κοντὰ εἰς τὸν παλαιὸν Ἰσραήλ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκατηγόρουν τὸν Μωϋσῆν πῶς ἀνεβίβασεν εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης τὸν ἀδελφόν του Ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱούς αὐτοῦ. Καὶ ἂν ὁ Θεὸς διὰ σημείου τῆς βλαστησάσης ῥάβδου δὲν ἐβεβαίονεν εἰς ἐκείνους τὴν ἱερωσύνην, τάχα, ἤθελαν καθαιρεθοῦν ἀπὸ αὐτήν.»

ΚΑΝΩΝ ΟΖ΄.

«Εἴ τις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δέ ἐστιν Ἐπισκο- ‖ Τῆς ς΄. λγ΄. πῆς, γενέσθω. Οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει. ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παλαιὸς νόμος ἐπρόσταζε νὰ μὴ ἔχουν κἀνένα μῶμον εἰς τὸ σῶμα οἱ μέλλοντες γενέσθαι ἱερεῖς, ἀλλὰ νὰ ἦναι ἄρτιοι, καὶ ὁλομελεῖς, καὶ ἄμωμοι. «Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, φησὶν, ᾧ ἐστιν ἐν αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται. Ἄνθρωπος τυφλὸς, ἢ χωλὸς, ἢ κολοβόρριν, ἢ ὠτότμητος. Ἢ ἄνθρωπος, ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ σύντριμμα χειρὸς, ἢ σύντριμμα ποδὸς, ἢ κυρτὸς, ἢ ἔφηλος (2) ἢ πτίλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς (3)· ἢ ἄνθρωπος, ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ ψώρα ἀγρία, ἢ μονόρχις.» [Λευϊτ. κά. 18. 20]. Ἀλλὰ καὶ ἂν μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἤθελαν λάβουν κἀνένα τοιοῦτον ψεγάδι εἰς τὸ σῶμα, ἔπαυαν ἀπὸ τὸ νὰ ἱερουργοῦν. Ὁ δὲ νέος τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, ψεγάδια τοιαῦτα καὶ κολοβώματα τοῦ σώματος οὐ λογίζεται ὡς ἐμπόδια τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπαιτεῖ νὰ ἔχουσι καθαρὰν τὴν ψυχὴν παντὸς ῥύπου. Δι' ὃ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγει· Ἀνίσως τινὰς ἦναι βεβλαμμένος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ἤτοι εἶναι μὲ ἕνα ὀμμάτι, ἢ ἔχει διαστρόφους τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ κοντοβλέποντας, ἢ ἔχει τσακισμένον τὸ σκέλος, ταὐτὸν εἰπεῖν εἶναι χωλός· ἢ ἔχει κἀνένα ἄλλο τοιοῦτο κολόβωμα καὶ βλάβην εἰς τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμποδίζει εἰς τὸ νὰ ἐνεργῶνται ἱεροπραξίαι, ἄξιος δὲ εἶναι ὁ ταῦτα ἔχων διὰ νὰ γίνῃ Ἐπίσκοπος, ἂς γίνηται, ἐπειδὴ τὸ κολόβωμα τοῦ σώματος δὲν κάμνει αὐτὸν ἀνάξιον, ἀλλὰ ὁ ἐξ ἁμαρτίας μολυσμὸς τῆς ψυχῆς.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ λγ΄. τῆς ς΄. ἀφορίζει τοὺς Ἀρχιερεῖς, ὁποῦ κάμνουσι κληρικοὺς ἐκείνους μόνους, ὁποῦ κατάγονται

εἰς ἔκπτωσιν τοῦ βαθμοῦ, οὔτε δύω πιστῶν, καὶ ἀνεπιλήπτων ἡ μαρτυρία εἶναι ἀρκετὴ, ἀλλὰ τριῶν, ἢ πέντε, καὶ ὁρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ΄. τοῦ Θεοφίλου, ἐν ᾗ εὑρήσεις καὶ τὴν δ΄. Ἀπόκρισιν Νικήτα Ἡρακλείας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ φιλευσεβεῖς νόμοι τῶν Βασιλέων τοῦτο τὸ ἀξιωματικὸν ἀπόφθεγμα ἀποφαίνονται· «Κρεῖσσον τὰ ἁμαρτήματα καταλιμπάνειν ἀνεκδίκητα, ἢ τινὰς ἀναιτίως κολάζεσθαι.» (παρὰ τῷ Βλάστρι).

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος ἐν βιβλ. ε΄. κεφ. κγ΄. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορ. λέγει· οὔτε γὰρ ἀνθ' ἑαυτοῦ τῷ τελευτῶντι (Ἀρχιερεῖ δηλ.) χειροτονεῖν ἐπιτρέπουσιν (οἱ Κανόνες δηλαδή).

(2) Ἐφηλίδα εἶναι μία ἀσθένεια ὁποῦ ἀκολουθεῖ εἰς τὸ μέτωπον, ἡ ὁποία συνεθίζει νὰ μελανιάζῃ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος· οὕτως αὐτὴν ἑρμηνεύει Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρ. Ἔφηλος, οὖν ὁ τὴν ἀσθένειαν ταύτην ἔχων.

(3) Πτίλλος, ὁ μαδημένα ἔχων τὰ βλέφαρα κατὰ τὸν Βαρινον, καὶ ἁπλῶς, ὁ ἔχων πάθος τι περὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

ἀπὸ γένος ἱερατικὸν, διορίζων ὅτι δὲν πρέπει νὰ βλέπουν εἰς τὸ γένος ἰουδαϊκῶς, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον εἰς τὴν ἀξιότητα τῆς ψυχῆς. Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ ἡ. αὐτοῦ Κανόνι λέγει, ὅτι χειροτονοῦνται καὶ οἱ ἀπὸ παλλακῆς καὶ δι' ἁμάρτημα γεννηθέντες, ἂν ἦναι ἄξιοι. Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ θ'. τοῦ Νικήτα Ἡρακλείας.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'.

«Κωφὸς δὲ ὢν, καὶ τυφλὸς, μὴ γινέσθω Ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς μεμιασμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν ὅμως, λέγει ἀκολούθως ὁ παρὼν Κανὼν, τινὰς εἶναι κωφὸς, καὶ ἀπὸ τὰ δύω αὐτία, καὶ τυφλὸς ἀπὸ τὰ δύω ὀμμάτια, ὁ τοιοῦτος, ἂς μὴ γίνηται Ἐπίσκοπος, ὄχι διότι εἶναι μεμολυσμένος ἐκ τούτων καὶ ἀνάξιος, ἀλλὰ διατὶ ἐκ τῶν κολοβωμάτων τούτων ἐμποδίζεται νὰ ἐνεργῇ τὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἱεροπραξίας. Ὁ γὰρ μὴ βλέπων, ἢ ἀκούων, πῶς δύναται νὰ ἱερουργήσῃ; ἢ νὰ πιάσῃ τὰ ἅγια, ἢ νὰ ἀναγνώσῃ; ἢ νὰ ἀκούσῃ τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ ἐκφωνούμενα λόγια; Σημείωσαι δὲ, ὅτι οἱ μετὰ τὴν ἱερωσύνην κωφωθέντες, ἢ τυφλωθέντες, δὲν πρέπει νὰ καθαιροῦνται ἀπὸ αὐτὴν, ἀσυμπαθὲς γὰρ τὸ τοιοῦτον· διότι ὁ πολιτικὸς νόμος ἐν βιβλ. ἡ. τίτλ. ἁ. κεφ. ἁ. θέματι δ'. λέγει· Ὅτι ὁ τυφλὸς καὶ δικάζειν δύναται, καὶ οὐκ ἀποκινεῖται τῆς συγκλήτου, ἐξουσίαν ὅμως ἄλλην δὲν λαμβάνει, ἀλλὰ μένει εἰς ἐκείνην ὁποῦ εἶχε πρὸ τοῦ πάθους (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΘ.

Τῆς ς'. ζ'. Τιμ. β'. γ'. ιε'.

«Ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, Κληρικὸς μὴ γενέσθω, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. Καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω, καὶ ἐὰν ἄξιος, γινέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Κάθε δαιμονιζόμενος ὡσὰν ἀκάθαρτος κρίνεται, ἐπειδὴ καὶ δίδει ὑποψίαν ὅτι διὰ φαυλότητα τῆς ζωῆς του ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τὸν διάβολον καὶ ἐμβῆκεν εἰς αὐτόν. Πῶς λοιπὸν ὁ τοιοῦτος εἰς κλῆρον θέλει προβιβασθῇ; ἐπειδὴ καὶ μῦρον δοχείῳ σαπρῷ οὐ πιστεύεται, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἀνίσως τινὰς ἔχῃ δαιμόνιον παντοτινὸν, ὁ τοιοῦτος ἂς μὴ γίνηται Κληρικός. Ἀλλὰ μηδὲ ἂς προσεύχηται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μὲ τοὺς πιστοὺς, διὰ νὰ μὴ ταράττῃ τὴν προσευχὴν καὶ δοξολογίαν αὐτῶν τὴν εἰς Θεὸν, μὲ τὰς ἀταξίας καὶ δαιμονιώδεις κραυγάς του, τὰς συνήθεις εἰς τοὺς δαιμονιζομένους. Ἀφ' οὗ δὲ καθαρισθῇ καὶ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ δαιμόνιον, ἂς προσδέχηται εἰς τὴν μετὰ τῶν πιστῶν προσευχήν· καὶ ἂν ἦναι ἄξιος διὰ νὰ γένῃ Κληρικὸς, ἂς γίνηται.

Συμφωνία.

Διὰ τί δὲ ὁ τρίτος τοῦ Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου Κανὼν συγχωρεῖ τὸν δαιμονιζόμενον νὰ μεταλαμβάνῃ, ἐὰν δὲν ἐξομολογῇ ἢ βλασφημῇ τὸ μυστήριον, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ παρὼν Κανὼν, οὔτε νὰ συμπροσεύχηται αὐτὸν συγχωρεῖ μὲ τοὺς πιστούς; Ὅτι, ὁ μὲν παρὼν Κανὼν λέγει διὰ τὸν ἐνεργούμενον ὑπὸ τοῦ δαίμονος παντοτινὰ, καὶ χωρὶς διακοπὴν, ὁ δὲ τοῦ Τιμοθέου, διὰ τὸν ἐνεργούμενον ὑπὸ τοῦ δαίμονος μὲ διακοπὴν κάποτε, καὶ εἰς μερικοὺς καιρούς. Δι' ὃ καὶ συγχωρεῖ αὐτὸν, ὅταν δὲν ἐνεργῆται καὶ πάσχῃ, νὰ μεταλαμβάνῃ τῶν θείων μυστηρίων. Καὶ τοιουτοτρόπως συμβιβάζονται οἱ Κανόνες καὶ οὐκ ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις. Πλὴν καὶ ὁ δαιμονιζόμενος εἰς μερικοὺς καιρούς, δὲν πρέπει νὰ κληροῦται καὶ νὰ γίνηται ἱερεὺς, ἵνα μὴ ἡ ἱερωσύνη βλασφημῆται ἐντεῦθεν, καὶ ἵνα μὴ ἐν καιρῷ τῆς φρικτῆς Ἱερουργίας, ἐνεργήσαντος αὐτὸν τοῦ δαίμονος, τὰ ἅγια περιῦβρισθοῦν. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Πατριάρχης Νικόλαος διοριζόμενος, ἐν τῷ δ'. αὐτοῦ Κανόνι ὅτι, ἂν τις πάσχων ἀπὰ μέλαιναν χολὴν, φαίνεται εἰς τοὺς πολλοὺς ὅτι ἔχει δαιμόνιον, ἂς μεταλαμβάνῃ. Εἰ δὲ τῇ ἀληθείᾳ δαιμονίζεται, ἂς ἀπέχῃ τῆς κοινωνίας. (2) «Ὁ δὲ τῆς ἐν Τρούλλῳ λέγει, ὅτι, ἐκεῖνοι ὁποῦ ὑποκρίνονται. πῶς ἔ-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ 23. ἐρωταποκρίσ. πρὸς Μάρκον Ἀλεξανδρείας, συνάπτων ὁμοῦ τοὺς δύω τούτους Ἀποστολικοὺς, τὸν οζ'., λέγω, καὶ οη'. τοῦτον, λέγει, νὰ ἱερουργῇ μὲν ἀκωλύτως ὁ ἔχων τινὰ λώβην σώματος καὶ ἀσθένειαν· ἐὰν δὲ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας ἐμποδίζωνται αἱ τῆς ἱερωσύνης ἐνέργειαι, παύει μὲν τῆς ἱεροπραξίας ὁ ἀσθενῶν, οὐκ ἀλλοτριοῦται ὅμως καὶ τοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ τοιοῦτος οἰκτιρηθήσεται, καὶ ἀπολαύσει μὲν τῆς προτέρας τιμῆς, ἐξει δὲ καὶ τὰ πρὸς ζωάρκειαν, καὶ τὰ λοιπὰ, κατὰ τὴν προτέραν συνήθειαν.

(2) Σημείωσαι ὅμως, ὅτι οἱ δαιμονιζόμενοι ἢ παντοτινὰ, ἢ κατὰ καιροὺς, ἐὰν κινδυνεύωσιν εἰς θάνατον, ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν μὲ τὸν τρόπον ὁποῦ ἤθελε δοκιμάσῃ ὁ ἱερεύς. Διότι, ἂν οἱ εἰς θανασίμους ἁμαρτίας εὑρισκόμενοι καὶ μετανοοῦντες, ἐν καιρῷ θανάτου συγχωροῦνται ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ε'. Κανόνα τοῦ Νύσσης, καὶ ἄλλους κανόνας, νὰ μεταλαμβάνουν τὰ μυστήρια, ἵνα μὴ στερηθῶσι τοιούτου ἐφοδίου, πόσῳ μᾶλλον οἱ δαιμονιζόμενοι πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν, οἵτινες πολλάκις καὶ μὴ ἁμαρτήσαντες θανασίμως, διὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἀκατάληπτα, παραχωροῦνται νὰ ἐνεργῶνται ὑπὸ τοῦ δαίμονος; ὁμοίως καὶ ἐὰν οἱ δαιμονιζό-

χουν δαιμόνιον, χωρὶς νὰ ἔχουν, ἂς ἐπιτιμῶνται μὲ ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον ὁποῦ λαμβάνουν οἱ ἀληθῶς ὄντες δαιμονιζόμενοι, καὶ εἰς τὰς ὁμοίας ἐκείνων σκληραγωγίας καὶ νηστείας ἂς ὑποβάλλωνται καὶ αὐτοί.»

ΚΑΝΩΝ Π'.

Τῆς α'. β'. τῆς α'. καὶ β'. ιζ'. τῆς Νεοκαισ. ιβ'. τῆς Σαρδ. ι'. τῆς Λαοδ. γ'. Κυρίλ. δ'.

Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα, καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὐ δικαιόν ἐστι πάραυτα προχειρίζεσθαι Ἐπίσκοπον. Ἄδικον γὰρ. τὸν μηδέπω πεῖραν ἐπιδειξάμενον, ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον, εἰ μή που κατὰ Θείαν χάριν τοῦτο γένηται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ γίνεται Ἐπίσκοπος παρευθύς, ἐκεῖνος ὁποῦ, ἢ ἀπὸ ἐθνικοὺς καὶ ἀπίστους ἔλθῃ εἰς τὴν εὐσεβῆ πίστιν καὶ βαπτισθῇ, ἢ ἀπὸ ζωὴν μοχθηρὰν καὶ κακεντρεχῆ, ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν, ὁποία εἶναι τῶν σκωνικῶν, καὶ μίμων, καὶ τοιούτων ἄλλων (1)· διότι ἄδικον πρᾶγμα εἶναι καὶ σφαλερὸν νὰ γίνηται τῶν ἄλλων διδάσκαλος, ὁποῖός ἐστιν ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖνος ὁποῦ ἀκόμη δὲν ἔδωκε δοκιμὴν καὶ ἀπόδειξιν, ἂν ἦναι κατὰ τὴν πίστιν ὑγιὴς, καὶ κατὰ τὴν ζωὴν ἀκατηγόρητος. Ἡ δὲ δοκιμὴ αὕτη καιρὸν χρειάζεται, καὶ εἰς ὀλίγον διάστημα δὲν δύναται νὰ δοθῇ. Ἔξω μόνον τότε νὰ προχειρίζεται, ἐὰν ἐκ Θείας χάριτος γένῃ ἀποκάλυψις δι' αὐτὸν, καθὼς ἔγινεν εἰς τὸν Ἀπόστολον Ἀνανίαν, διὰ τὸν Παῦλον, εἰπόντος τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι· «Πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν, καὶ Βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ. (2)

Συμφωνία.

Τοῦτο τὸ ἴδιον παραγγέλλει καὶ ἰδίᾳ ὁ Παῦλος πρὸς Τιμόθεον λέγων· «μὴ νεόφυτον (χειροτόνει δηλαδὴ) ἤτοι, νεοκατήχητον καὶ νεωστὶ φυτευθέντα εἰς τὴν ἄμπελον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. [ά. Τιμ. γ'. 6.] Ὅθεν καὶ ὁ β'. τῆς πρώτης Συνόδου Κανὼν προστάζει, ὅτι, οἱ ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντες εἰς τὴν πίστιν, μήτε εἰς Ἐπισκοπὴν, μήτε εἰς πρεσβυτέριον νὰ ἀνάγωνται, ἐὰν πρῶτον δὲν δώσουν δοκιμασίαν πολλὴν τῆς αὐτῶν πίστεως καὶ ζωῆς. Καὶ ὁ γ'. δὲ τῆς Λαοδικ. δὲν πρέπει λέγει νὰ ἱεροῦνται οἱ νεωστὶ βαπτισθέντες. Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ι'. διορίζει νὰ μὴ γίνηταί τις Ἐπίσκοπος ἐκ τῆς ἀγορᾶς πλούσιος, ἢ σχολαστικὸς, ἀνίσως πρότερον δὲν κάμῃ ὑπηρεσίαν Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου, ἵνα γνώριμος διὰ ταύτης γένηται ἡ πίστις καὶ καλοκἀγαθία αὐτοῦ, καὶ ἵνα μὴ νεόφυτος νομισθῇ, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ βαθμῷ μὲ

μενοι οὗτοι ἐν καιρῷ ὁποῦ πάσχουν, κρημνίσουν ἑαυτοὺς, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον φονευθοῦν, πρέπει νὰ ψάλλωνται καὶ νὰ μνημονεύωνται, καὶ νὰ θάπτωνται ὑπὸ ἱερέων· «ὅτι δὲν ἦσαν εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ἀλλ' ἔξω ἑαυτῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἐνεργούμενοι,» κατὰ τὸν ιδ'. κανόν. τοῦ Τιμοθ. Πρὸς τούτοις, ἐὰν ὁ δαιμονιζόμενος δὲν καθαρισθῇ ἀπὸ τὸ δαιμόνιον, δὲν δύναται νὰ βαπτισθῇ, εἰς κίνδυνον δὲ θανάτου βαπτίζεται, κατὰ τὸν δ'. τοῦ Τιμοθέου. Εἰ δὲ ἐν τῷ θανάτῳ βαπτίζεται, ἄρα καὶ ἐν τῷ θανάτῳ ματαλαβεῖν συγχωρεῖται. Ἐὰν δὲ γυνὴ δαιμονίζεται τόσον, ὥστε καὶ σίδερα νὰ φορῇ, δὲν δύναται νὰ τὴν χωρίσῃ ὁ ἄνδρας της. ἐπειδὴ μοιχεία εἰς τὸ πρᾶγμα δὲν μεσολλαβεῖ κατὰ τὸν ιέ. Τιμοθέου. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι, κατὰ τὸν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον (Κυριακῇ δ'. τῶν νηστειῶν), κατὰ δύω τρόπους οἱ δαίμονες τοὺς ἀνθρώπους πειράζουσιν. Ἢ κατ' ἐνέργειαν, ἀφανῶς δηλ. καὶ ἐξωτέρως, καθ' ὃ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐνοχλοῦσι μὲ τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν καὶ παθῶν, ἢ κατ' οὐσίαν, ἤτοι φανερῶς καὶ ἐνδοτέρως, ὡς ἐπὶ τῶν δαιμονιζομένων. Οὐσιωδῶς γὰρ τρόπον τινὰ εἰς αὐτοὺς οἱ δαίμονες εἰσερχόμενοι, καὶ τὴν κρᾶσιν ἀλλοιοῦντες τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ αὐτοὺς κυριεύοντες, ἔξω ἑαυτῶν τούτους ποιοῦσι. Δι' ὃ καὶ περὶ τοῦ Ἰούδα γέγραπται, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς, κατακυριεύσας αὐτοῦ, ἐξωτέρως οἱονεὶ πρότερον ὤν, καὶ διὰ τῶν λογισμῶν προσβάλλων αὐτῷ. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τοῦ Τιμοθέου.

(1) «Ἀλλὰ καὶ οἱ ταξεῶται (ἤτοι ὀφφικιάλοι) δὲν πρέπει νὰ γίνωνται Κληρικοὶ, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθῇ ἐκ τούτου ὕβρις καὶ ἀτιμία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ γ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. ι'. κεφ. κζ'. Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῇ καλουμένῃ Ἐκκλησιαστικῇ Διατάξει βιβλ. γ'. ὅτι βουλευτὴς, ἢ ταξεώτης ἂς μὴ γίνεται Ἐπίσκοπος, ἀνίσως πρότερον δὲν μονάσῃ ιέ. χρόνους· εἰ δὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ιέ. γένῃ, νὰ γίνηται πάλιν ταξεώτης, καὶ βουλευτὴς ὡς πρότερον.»

(2) «Καθὼς ἔγεινεν εἰς τὸν ἅγιον Ἀμβρόσιον Ἐπίσκοπον Μεδιολάνων, περὶ τοῦ ὁποίου γράφει ὁ Θεοδώρητος β.βλ. δ'. κεφ. ς'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας· «Ταῦτα μαθὼν ὁ Βασιλεὺς, προσέταξε παραυτίκα καὶ μυηθῆναι (ἤτοι βαπτισθῆναι) καὶ χειροτονηθῆναι τὸν ἀξιέπαινον ἄνδρα... Ὑπέλαβε γὰρ θείαν εἶναι τὴν ψῆφον. ἐκ τῆς τῶν τὰ ἐναντία φρονούντων τεκμαιρόμενος συμφωνίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωκράτης περὶ αὐτοῦ γράφει, βιβλ. δ'. κεφ. λ'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θαυμάσας τὴν τοῦ λαοῦ ὁμόνοιαν, Θεοῦ τε ἔργον εἶναι γνοὺς τὸ γενόμενον, ἐδήλου τοῖς Ἐπισκόποις ὑπουργεῖν τῷ Θεῷ κελεύοντι χειροτονεῖν. Καὶ ὁ Σωζόμενος βιβλ. ς'. κεφ. κδ'. συνέβαλεν ἐπὶ ὁμονοίᾳ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ Ἐκκλησίας ταῦτα βραβεύειν τὸν Θεόν. Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς Σωζόμενος καὶ διὰ τὸν Νεκτάριον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, πῶς ἀκόμη ἐνδεδυμένος ὢν τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος στολὴν, ἀναγορεύεται κοινῇ τῆς συνόδου ψήφῳ Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἀντὶ ἡγεμόνος τῆς Σαμοσάτων πόλεως, καὶ προστίθησιν ὅτι οὐκ ἀθεεὶ ταῦτα συνέβαινε, Βιβλ. ζ'. κεφ. η'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.»

καιροῦ διάστημα ὄχι ὀλιγώτατον δοκιμασθῇ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιζ'. τῆς α'. καὶ β'. τὰ αὐτὰ διορίζεται νὰ μὴ ἀναβαίνῃ τις παρευθὺς εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπισκοπῆς ἀπὸ λαϊκοὺς καὶ μοναχούς, ἐὰν πρότερον δὲν ἐξετασθῇ εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς βαθμούς. Ὁ δὲ ιθ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ ἐμποδίζει νὰ γίνηται Πρεσβύτερος ἐκεῖνος ὁποῦ ἐν ἀσθενείᾳ ὢν βαπτισθῇ, εἰ μὴ διὰ σπουδὴν αὐτοῦ καὶ σπάνιν ἀνθρώπων. Ὁ δὲ γ'. τοῦ Κυρίλλου ἐμποδίζει τὸ νὰ γίνωνται Κληρικοὶ οἱ νεόνυμφοι, ἢ οἱ ἐκβεβλημένοι ἀπὸ Ἀρχιερέα, ἢ ἀπὸ μοναστήριον, καὶ ὅλως οἱ διαβεβλημένοι.» Περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιθ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'.

Ἀπος. ς'. κγ'. τῆς δ'. γ'. ζ'. τῆς ζ'. ι'. τῆς α'. καὶ β'. ια'. τῆς Καρθ. ιη'.

«Εἴπομεν, ὅτι οὐ χρὴ Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. Ἢ πειθέσθω οὖν τοῦ τομὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρείσθω. Οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὴν Κυριακὴν παρακέλευσιν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ς'. ὁρίζει οἱ ἱερωμένοι νὰ μὴ περιπλέκωνται εἰς πράγματα κοσμικά, λέγων· Εἴπομεν, (κατὰ τὸν ς'. δηλαδὴ Κανόνα ἡμῶν) ὅτι δὲν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος νὰ καταβιβάζῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς πολιτικὰς καὶ κοσμικὰς φροντίδας καὶ κυβερνήσεις, ἀλλὰ νὰ προσεδρεύῃ εἰς τὰς τῆς Ἐκκλησίας ὑπηρεσίας καὶ χρείας. Λοιπὸν, ἢ ἂς πεισθῇ νὰ μὴ κάμνῃ τοῦτο εἰς τὸ ἑξῆς, ἢ ἂν δὲν πεισθῇ, ἂς καθαίρεται. Διότι κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ δουλεύῃ εἰς δύω αὐθέντας, καὶ εἰς τοὺς δύω νὰ ἀρέσῃ, καθὼς λέγει ὁ Κύριος. [Ματθ. ς'. 24. Λουκ. ις'. 13.] Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ς'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. πε'. τῆς ἐν Ἀγκ. γ'. τῆς Καρθ. ογ'. ϟ'. τοῦ Βασ. μ'. μα' μβ'. Ἐπις. πρὸς Φιλήμ.

«Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης, οὐκ ἐπιτρέπομεν. ἐπὶ λύπῃ τῶν δεσποτῶν τῶν κεκτημένων, οἴκων γὰρ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτον ἐργάζεται. Εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσωσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσωσι, καὶ τοῦ οἴκου ἐξαποστείλωσι, γινέσθω.»

Ἑρμηνεία

Δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ τις ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται εἰς τοὺς ἄλλους σκανδάλου καὶ λύπης αἴτια. Αἴτιον δὲ σκανδάλου καὶ λύπης, τὸ νὰ χειροτονῇ τις δοῦλον παρὰ γνώμην τοῦ ἐδικοῦ του αὐθέντου. Διὸ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν κωλύει τοῦτο, λέγων· Δὲν συγχωροῦμεν νὰ προβιβάζωνται δοῦλοι εἰς Κλῆρον καὶ ἱερωσύνην, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ λυπήσωμεν αὐτοὺς τούτους τοὺς αὐθέντας αὐτῶν. Διότι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, οἴκους ὁλοκλήρους ἀνατρέπει· (τυχὸν γὰρ ὁ κληρωθεὶς δοῦλος νὰ ἦτο, ἢ διοικητὴς τοῦ οἴκου τοῦ αὐθέντου του, ἢ νὰ ἦτο ἐπιστάτης εἰς ἐργαστήριόν του, ἢ ἄσπρα τοῦ αὐθέντου του νὰ εἶχεν εἰς χεῖράς του, καὶ διὰ ταῦτα πάντα νὰ ἐπροξένησε λύπην εἰς τὸν αὐθέντην του ἡ χειροτονία του.) Εἰ δὲ καὶ ὁ δοῦλος ἤθελε φανῇ ἄξιος διὰ χειροτονίαν, καθὼς ἐφάνη καὶ ὁ ἐδικός μας Ὀνήσιμος, πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κοινολογῇ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν αὐθέντην του, καὶ ἂν ἐκεῖνος στέρξῃ καὶ συγκινέσῃ, καὶ ἐπὶ στόματος δύω, ἢ τριῶν μαρτύρων ἐλευθερώσῃ αὐτὸν, κατὰ τὸν πε'. τῆς ς'. καὶ ἀποστείλῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν οἶκόν του, εἰς σημεῖον τῆς τελείας ἐλευθερίας, τότε ἂς χειροτονῆται. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος ἔκαμε, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ κρατήσῃ τὸν δοῦλον Ὀνήσιμον, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ εὗρεν αὐτὸν εὔχρηστον εἰς τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος, ἀλλ' ἔπεμψεν αὐτὸν πρὸς τὸν αὐθέντην αὐτοῦ Φιλήμονα.

Συμφωνία.

Ἀλλ' οὐδὲ εἰς μοναστήρια πρέπει νὰ δέχωνται δοῦλοι διὰ νὰ μονάσουν, χωρὶς τὴν γνωμην τοῦ αὐθέντου αὐτῶν, κατὰ τὸν δ'. τῆς δ'. Καὶ ἡ δούλη δὲ ὁποῦ παρὰ γνώμην τοῦ αὐθέντου της ὑπανδρευθῇ, ἐπόρνευσε, κατὰ τὸν μ'. καὶ μβ'. Βασιλείου, διότι, κατ' αὐτὸν, αἱ συμφωνίαι καὶ ὑποσχέσεις τῶν ὑπεξουσίων κἀμμίαν βεβαιότητα δὲν ἔχουσι. Καὶ κατὰ τὸν μα'. αὐτοῦ, ὁ γάμος ὁποῦ παρὰ γνώμην γένει τοῦ αὐθέντου, τῆς δούλης χήρας, διαλύεται, ἐὰν ἐκεῖνος δὲν θέλῃ. Διὸ καὶ ἡ ἐν Γάγγρᾳ, Κανόν. γ'. ἀναθεματίζει ἐκεῖνον, ὁποῦ διὰ πρόφασιν θεοσεβείας διδάσκει τὸν δοῦλον νὰ καταφρονῇ τὸν αὐθέντην του καὶ νὰ ἀναχωρῇ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν του. Κατὰ δὲ τὸν ογ'. τῆς ἐν Καρθ. αἱ ἐλευθερίαι τῶν δούλων πρέπει νὰ κηρύττωνται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. (1)

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὑπεξούσιοι κατὰ τοὺς νόμους λέγονται τετραχῶς. Ἢ τύχῃ, οἷον οἱ δοῦλοι πρὸς τοὺς αὐθέντας, ἢ φύσει, οἷον οἱ παῖδες πρὸς τοὺς πατέρας, ἢ γάμῳ, οἷον ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ ἀντιστρόφως ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἢ ἀπογραφῇ, οἷον οἱ ταξεῶται εἰς τοὺς στρατηγοὺς (προσθέτουσι τινες καὶ ε'. ὑπεξουσιότητα, πνευματικῇ συνταγῇ, οἵαν ἔχουν οἱ ὑποτακτικοὶ πρὸς τοὺς Γέροντας). Περὶ μὲν οὖν τῆς ὑπεξουσιότητος τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα, ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μη'. τῆς ς'. περὶ δὲ τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν παίδων πρὸς τοὺς πατέρας, ὅρα τὴν ὑποση-

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, Ρωμαϊκὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. Τὰ γὰρ Καίσαρος, Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ.

Ἀποσ. ς'. πα'. τῆς δ'. γ'. ζ'. τῆς ζ'. ι'. τῆς α'. καὶ β'. ια'. τῆς Καρθ. ιη'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ εἰς ἄλλους Κανόνας οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι ἐμποδίζουσι τοὺς ἱερωμένους νὰ μὴ διοικοῦσι δημόσια πράγματα, καὶ φροντίδας νὰ ἀναδέχωνται κοσμικὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτον παρομοίως αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι λέγοντες· Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καταγίνεται εἰς στρατείαν, ἤτοι, ὄχι εἰς μεταχείρισιν ὅπλων καὶ πολέμων, ἀλλὰ εἰς διοίκησιν πραγμάτων στρατιωτικῶν, οἷον· διανομὴν σιτηρεσίων τῶν στρατιωτῶν, ὑποδοχὴν τῶν τροφῶν αὐτῶν, καὶ ἄλλας τοιαύτας κυβερνήσεις, τὰς ὁποίας οἱ πολιτικοὶ στρατείας ὀνομάζουσιν· ὅς τις λοιπὸν, λέγει, καταγίνεται εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ θέλει νὰ ἔχῃ καὶ τὰ δύω, καὶ ἐξουσίαν Ρωμαϊκὴν βασιλικὴν, καὶ διοίκησιν ἱερατικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐξουσίαν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν, (1) ὁ τοιοῦτος, ἐὰν δὲν παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ, ἂς καθαίρεται, διότι τὰ πράγματα καὶ αἱ ἐξουσίαι τοῦ Καίσαρος καὶ βασιλέως, εἰς τὸν Καίσαρα πρέπει νὰ δίδωνται, ἤτοι, εἰς ἀνθρώπους ἐξωτερικοὺς καὶ βασιλικούς· τὰ πράγματα δὲ καὶ αἱ ἐξουσίαι τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν Θεὸν, παρομοίως πρέπει νὰ δίδωνται· ταὐτὸ εἰπεῖν, εἰς ἀνθρώπους θείους καὶ ἐσωτερικοὺς, ὁποῖοι εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ς'. Ἀποστολικοῦ.

μείωσιν τοῦ κζ'. τῆς δ'. καὶ τοῦ μβ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ τὸν λη'. Βασιλείου. Περὶ δὲ τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν δούλων πρὸς τοὺς αὐθέντας (ἐν μέρει δὲ καὶ περὶ τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν στρατιωτῶν πρὸς τοὺς στρατηγοὺς) ἐδῶ ὁμιλοῦμεν. Ἡ μὲν οὖν θ'. καὶ ι'. καὶ ιά. Νεαρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ διορίζει, ὅτι, ἐκεῖνος ὁ δοῦλος ὁποῦ κατὰ ἄγνοιαν τοῦ αὐθέντου του γένῃ Κληρικὸς, ἢ Μοναχὸς, ἢ Ἐπίσκοπος, ἂν μὲν ἦτο φευγάτος ἀπὸ αὐτὸν, ἕως τρεῖς χρόνους, νὰ ἀναζητῆται ὑπὸ τοῦ αὐθέντου του, καὶ εὑρεθεὶς νὰ ἐπιστρέφῃ πάλιν εἰς τὴν προτέραν τύχην καὶ νὰ ἦναι δοῦλος· ἂν δὲ ἦτο φανερὸς εἰς αὐτὸν καὶ ἐκληρώθη, ἢ ἐμόνασε, διορίζει νὰ ζητῆται μόνον ἕως ἕνα χρόνον. Ὁ δὲ Φώτιος Τίτλ. ά. κεφ. λς'. φησὶν, ὅτι κατὰ τὴν λς'. διάταξιν τοῦ γ'. τίτλ. τοῦ ά. βιβλ. τοῦ κώδηκος, ὁ δοῦλος οὔτε κατὰ γνώμην τοῦ δεσπότου κληροῦται, ἀνίσως πρῶτον δὲν ἐλευθερωθῇ. Ἡ δὲ β'. διάταξις τοῦ ά. τίτλ. τῶν Νεαρῶν Θεσπίζει, ὅτι ἐὰν κληροῦτο ὁ δοῦλος, ἤξευρεν ὁ δεσπότης καὶ δὲν ἀντέλεγεν, ἐλευθεροῦται. Καὶ Μιχαὴλ δὲ ὁ Ἀτταλιώτης ἐν τῇ συνόψει τίτλ. γ'. λέγει, ὅτι ἐλευθεροῦται ὁ δοῦλος. ἐὰν, ὅταν ἐχειροτονεῖτο, ἐγίνωσκεν ὁ αὐθέντης αὐτοῦ. καὶ ἐσιώπα. Ἡ αὐτὴ δὲ διάταξις λέγει, ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ ἐλευθεροῖ καὶ τοὺς δούλους ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τὴν τῶν στρατηγῶν αὐτῶν, ἐὰν κατὰ τὴν γνώμην τῶν κρατούντων αὐτοὺς γένηται δηλαδή. Σημείωσαι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ νόμος λέγει πῶς, ἂν ἐπερωτᾶται τινὰς, καὶ δὲν ἀντιλέγῃ, ἀλλὰ σιωπᾷ, ἐὰν μὲν ἦναι τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ἐρωτᾶται πρὸς κέρδος του, ἀντὶ συγκατανεύοντος λογίζεται, ἐὰν δὲ ἦναι πρὸς ζημίαν του, ἀντὶ ἀρνουμένου. Πλὴν ὁ εἰδὼς τὴν χειροτονίαν τοῦ δούλου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀντιλέγων, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ εἶναι πρὸς ζημίαν του τὸ πρᾶγμα, ὅμως ἀντὶ συναινοῦντος λαμβάνεται, καὶ τοῦτο εἶναι εἰδικὸν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κληρωθέντος δηλαδή. Οὕτως ἐν τῷ σχολείῳ τοῦ Βαλσαμῶνος γέγραπται τὸ εἰς τὸ κείμενον τοῦ ά. τίτλ. κεφ. λς'. Φωτ. νομικόν. Προσέτι, κατὰ τὸν Ἀρμεν. βιβλ. ά. τίτλ. ιή. ἐλευθεροῦται ὁ δοῦλος, ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ αὐθέντης του χωρὶς νὰ κάμῃ διαθήκην. Ὅποιος ἀγορασθῇ ἀπὸ τοὺς πολεμίους. εἰ μὲν εἶναι πλούσιος, νὰ δίδῃ τὴν τιμήν του, καὶ νὰ ἐξαγοράζηται· εἰ δὲ εἶναι πτωχὸς, νὰ δουλεύῃ τρεῖς ἢ πέντ χρόνους ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἐξηγόρασε, καὶ ἔτσι νὰ ἐλευθεροῦται. Ἐλευθεροῦται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ εἴδησιν τοῦ αὐθέντου του ἔγινε στρατιώτης, ἢ Μοναχὸς, ἢ Κληρικός. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ δοῦλοι, ὁποῦ ἀφήσουν τὴν ἄσκησιν, Μοναχοὶ γεγονότες, καὶ εἰς ἄλλην πολιτείαν ἐλθουσι, νὰ γίνωνται πάλιν δοῦλοι κατὰ τὸ δ'. βιβλ. τίτλ. ά. κεφ. ιά. θέμα ιγ'. (ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ε'. τῆς ά. καὶ δ'. καὶ τὸν Ἀρμενόπουλον αὐτόθι.) Σημείωσαι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι δύω λογιῶν εἶναι οἱ δοῦλοι, ἄλλοι μὲν γεννῶνται δοῦλοι, ὅσοι ἀπὸ δούλας γεννηθοῦν, ἄλλοι δὲ γίνονται, ὅσοι αἰχμαλωτισθοῦν ἀπὸ τοὺς πολεμίους, οἱ δὲ μὲ μισθὸν δουλεύοντες εἰς αὐθέντας δὲν εἶναι κυρίως δοῦλοι, ἀλλὰ μόνον μισθωτοί. Περὶ τούτων λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. δ'. πρὸς τίτ.) κατηγορίας ἄξιος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ πρόφασιν ἐγκρατείας, χωρίζει τὰς γυναῖκας ἀπὸ τοὺς ἄνδρας των, καὶ τοὺς δούλους ἀπὸ τοὺς αὐθέντας αὐτῶν. Ὁ δὲ Σειρὰχ λέγει, «οἰκέτην συνετὸν ἀγαπάτω σου ἡ ψυχὴ, καὶ μὴ στερήσῃς αὐτὸν ἐλευθερίας». (ζ'. 21.).

(1) «Εἰς δύω διαιρεῖται ἡ ἐξουσία καὶ ἀρχή. Ἄλλη μὲν εἶναι κοσμικὴ, τὴν ὁποίαν ἐνεπίστευσεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Βασιλεῖς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, ἄλλη δὲ εἶναι πνευματικὴ, τὴν ὁποίαν ἐνεχείρισεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τῶν ψυχῶν οἰκονόμους. Ἐναντία δὲ ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην ὑπάρχει· ἡ μὲν γὰρ εἶναι ἐπίγειος, ἡ δὲ, εἶναι Οὐράνιος. Ἡ μὲν φορεῖ μάχαιραν καὶ θανατοῖ, ἡ δὲ πράως συγχωρεῖ καὶ ζωοποιεῖ. Δι' ὃ καὶ ὁ Χρυσόστομός φησιν, ἄλλοι ὅροι βασιλείας, καὶ ἄλλοι ὅροι ἱερωσύνης. Ὁ βασιλεὺς τὰ ἐνταῦθα ἐνεπίστευσαι, ἐγὼ τὰ Οὐράνια· (ἐγὼ ὅταν εἴπω, τὸν ἱερέα λέγω)· ὁ βασιλεὺς σώματα ἐμπιστεύεται, ὁ δὲ ἱερεὺς, ψυχήν. Ὁ βασιλεὺς λοιπάδας χρημάτων ἀφίησιν, ὁ δὲ ἱερεὺς λοιπάδας ἁμαρτημάτων. Ἐκεῖνος ἀναγκάζει, οὗτος παρακαλεῖ. Ἐκεῖνος ὅπλα ἔχει αἰσθητὰ, οὗτος ὅπλα Πνευματικά». (Λόγ. δ'. εἰς τὸν Ὀζίαν σελ. ρμθ'. τόμ. έ.). Τὸ αὐτὸ δὲ ἄτοπον ἀκολουθεῖ ἀνίσως, ἢ ὁ βασιλεὺς τολμήσῃ νὰ ἐπιβαίνῃ τοῦ βήματος, ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ βασιλεύῃ καὶ νὰ ζώννυται μάχαιραν, καθὼς ἔπαθε τοῦτο ὁ Δίκερως Γίγας τῆς Ρώμης. ὁ Πάπας φημὶ, ὁ ὁποῖος κοντὰ ὁποῦ εἶναι ἐσωτερικὸς καὶ κατὰ πνεῦμα Ἀρχιερεὺς, θέλει νὰ ἦναι ἐξωτερικὸς, καὶ κατὰ σῶμα βασι-

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'.

«Εἴ τις ὑβρίσοι βασιλέα, ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, τιμωρίαν τιννύτω. Καὶ εἰ μὲν Κληρικὸς, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν Μωσαϊκὸς νόμος λέγει, «ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς», [Ἔξοδ. κβ'. 28.] ὁ δὲ κορυφαῖος Πέτρος ἰδίᾳ, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. [Α'. Πέτρ. β'. 17.] Ὁ δὲ Παῦλος προστάζει νὰ ὑπερευχώμεθα διὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ πάντας τοὺς ἐν ὑπεροχῇ. [Τιμοθ. β'.2.] κἂν καὶ ἄπιστοι εἶναι. Ἐντεῦθεν δὲ κοινῶς οἱ Ἀπόστολοι λέγουσιν, ὅτι ὅποιος ὑβρίσοι Βασιλέα, ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ χωρὶς κἀμμίαν δικαίαν αἰτίαν, ἂς τιμωρῆται, καὶ εἰ μὲν εἶναι Κληρικὸς, ἂς καθαίρηται, εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἂς ἀφορίζεται. Ὕβρις δὲ κοντὰ εἰς τοὺς βασιλεῖς λογίζονται οἱ δριμύτεροι ἔλεγχοι. Ἐμποδίσας δὲ ὁ κανὼν τὸν παρὰ τὸ δίκαιον τὸν βασιλέα ὑβρίζοντα, ἀφῆκε κατὰ τὸ σιωπώμενον νὰ ἐννοοῦμεν ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι, ἐὰν οἱ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες ἀσεβοῦσιν, ἢ ἁμαρτάνουσιν, συγχωροῦνται νὰ ἐλέγχουν αὐτοὺς ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκει τὸ νὰ ἐλέγχουν τοιαῦτα πρόσωπα. Ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ αὐτὸς ὁ ὑβρίσας πρέπει νὰ τιμωρῆται εὐθύς (1)· καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ νε'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'.

Τῆς ς'. β'. Λαοδικ. να'. ξ'. Καρθ. λδ'. νδ'. Ἀθαν. λθ'. ἑορταστικὴ ἐπιστ. Γρηγόριος Θεολόγος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἔπεσι. Ἀμφιλόχιος.

Ἔστω ὑμῖν πᾶσι Κληρικοῖς καὶ Λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ Ἅγια. Τῆς μὲν παλαιᾶς διαθήκης, Μωϋσέως πέντε· Γένεσις· Ἔξοδος· Λευϊτικόν· Ἀριθμοί· Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ Ναυῆ ἕν· Κριτῶν ἕν· Ρουθ ἕν. Βασιλειῶν τέσσαρα. Παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύω. Ἔσδρα δύω. Ἐσθὴρ ἕν· Μακκαβαίων τρία· Ἰὼβ ἕν· ψαλτήριον ἕν, Σολομῶντος τρία, Παροιμίαι. Ἐκκλησιαστὴς καὶ Ἆσμα Ἀσμάτων· Προφητῶν δώδεκα· ἓν Ἡσαΐου· ἓν Ἱερεμίου· ἓν Ἰεζεκιήλ· Δανιὴλ ἕν. ἔξωθεν δὲ ὑμῖν προσιστορείσθω μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους, τὴν σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σειράχ. Ἡμέτερα δὲ, τουτέστι τῆς καινῆς Διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου. Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες· Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο· Ἰωάννου ἐπιστολαὶ τρεῖς· Ἰακώβου μία· Ἰούδα μία· Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύω· καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς Ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτὼ βιβλίοις προσπεφωνημέναι, (ἃς οὐ χρὴ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικὰ) καὶ αἱ Πράξεις ἡμῶν τῶν Ἀποστόλων. (2)

λεύς· νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ θανατοῖ, νὰ κρατῇ τὴν ποιμαντικὴν βακτηρίαν, καὶ μάχαιραν τὴν φονευτρίαν. Μὲς ἄμικτος, καὶ τέρας ἀλλόκοτον! Ἂς ἴδῃ λοιπὸν οὗτος ὅτι παραβάτης τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ Κανόνος εὑρίσκεται, καὶ καθαιρέσει ὑπόκειται ἀμφότερα βουλόμενος ἔχειν, καὶ Ρωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν. Πρὸς τοῦτο χρησιμώτατα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου τοῦ Ἐπισκόπου Κουδρούβης, πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν εἰρημένα, (Παρὰ Ἀθανασίῳ ἐπιστολὴ τοῖς ἁπανταχοῦ τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦσι.). «Σοὶ βασιλεῖαν ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστευσε· καὶ ὥσπερ ὁ τὴν σὴν ἀρχὴν ὑποκλέπτων, ἀντιλέγει τῷ διαταξαμένῳ Θεῷ· οὕτω φοβήθητι μὴ καὶ σὺ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς σεαυτὸν ἕλκων, ὑπεύθυνος ἐγκλήματι μεγάλῳ γένῃ.» Ἀπόδοτε, γέγραπται, τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Οὔτε τοίνυν ἡμῖν ἄρχειν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεστι, (τί ἂν εἴποι πρὸς ταῦτα ὁ διαρχῶν Πάπας;) οὔτε σὺ τοῦ θυμιᾶν ἐξουσίαν ἔχεις, ὦ Βασιλεῦ.»

(1) Διὰ νὰ καταπαύουν τὴν ὀργὴν οἱ θειότατοι βασιλεῖς, καὶ νὰ γίνωνται φιλάνθρωποι πρὸς τοὺς ὑβριστάς των, ἂς λάβουν παράδειγμα ἀπὸ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, καὶ ἀπὸ τὸν μέγαν Θεοδόσιον. Ὁ μὲν γὰρ Κωνσταντῖνος, ἐπειδὴ τινες ἐλιθοβόλησαν τὴν εἰκόνα του, καὶ παρεκίνουν αὐτὸν οἱ φίλοι του νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ὑβριστὰς, διότι μὲ τοὺς λίθους ἐπλήγωναν τὸ πρόσωπόν του· αὐτὸς ψηλαφήσας τὸ πρόσωπόν του, καὶ χαμογελάσας εἶπε ταῦτα τὰ ἀξιομνημόνευτα λόγια· «Οὐδαμοῦ πληγὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγενημένην ὁρῶ, ἀλλ' ὑγιὴς μὲν ἡ κεφαλὴ, ὑγιὴς δὲ ἡ ὄψις ἅπασα. (Χρυσόστομος λόγ. κ'. Ἀνδριάντ. σελ. 599. τοῦ ς'. τόμ.). Ὁ δὲ Θεοδόσιος, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ οἱ Ἀντιοχεῖς ἐκρήμνισαν τοὺς ἀνδριάντας του, καὶ ἄλλας ἀτοπίας ἔκαμαν, ὅμως ὅταν ἐπῆγεν ὁ Ἀντιοχείας Φλαυϊανὸς, καὶ τὸν παρεκάλεσε, τόσον ἡμερώθη ὁ θυμός του, ὥστε ὁποῦ εἶπε ταῦτα τὰ φιλάνθρωπα ῥήματα πρὸς αὐτόν. Καὶ τί θαυμαστὸν καὶ μέγα, εἰ τοὺς ὑβρικόσιν ἀφήσομεν τὴν ὀργὴν ἀνθρώποις οὖσιν, ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ τυγχάνοντες, ὅπου γε ὁ τῆς οἰκουμένης Δεσπότης..... ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν τὸν Πατέρα παρεκάλει λέγων· ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι; (Χρυσοστ. αὐτόθι σελ. 602.) Ἂς δυσωπήσῃ τοὺς βασιλεῖς εἰς τὸ νὰ ἡμερώνωσι τὸν θυμόν τους κἂν αὐτὸ τὸ ὄνομα, ὁποῦ ἔχουν τὸ, Βασιλεύς. Ὁρίζεται γὰρ ἀπὸ τὸν Λέοντα, καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς ὁμοίους των Βασιλεῖς οὕτω· «Βασιλεύς ἐστιν ἔννομος ἐπιστασία, κοινὸν ἀγαθὸν πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις, μήτε κατὰ προσπάθειαν τιμωρῶν, μήτε κατὰ προσπάθειαν ἀγαθοποιῶν. β'. Σκοπὸς τῷ Βασιλεῖ, τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων δι' ἀγαθότητος ἡ φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια. γ'. Τέλος τῷ Βασιλεῖ τὸ εὐεργετεῖν, δι' ὃ καὶ εὐεργέτης λέγεται. (Ἐν τῇ ἑκλογ. τῶν νόμ. τίτλ. β'. σελ. 83. τοῦ β'. βιβλ. τοῦ Γιοὺρ Γραικορωμ.). Ὁ θέλων δὲ νὰ ἐξημερώσῃ τὴν τῶν Βασιλέων ὀργὴν, ἂς ἀναγνώσῃ αὐτόθι παρὰ τῷ Χρυσοστ. τὰ σοφώτατα, καὶ δυσωπητικώτατα σχήματα καὶ ῥήματα, ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ὁ Φλαυϊανὸς πρὸς τὸν Θεοδόσιον».

(2) Σημείωσαι δὲ, ὅτι εἰς πολλὰ βιβλία καὶ χειρόγραφα καὶ τετυπωμένα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Σύνοψιν Ἀλεξίου τοῦ Ἀριστηνοῦ, φέρονται καὶ ἄλλοι Κανόνες ἐπιγεγραμμένοι· οἱ μὲν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου, οἱ δὲ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου, τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα, ἀλλὰ νὰ ἀποβάλλωμεν ὡς νόθους καὶ ψευδεπιγράφους. Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἁγία οἰκουμενικὴ ς'.

Ἑρμηνεία

Ἀφ' οὗ οἱ Ἀπόστολοι ἐδίδαξαν καὶ ἐνομοθέτησαν διὰ τῶν ἱερῶν αὐτῶν Κανόνων τίνι τρόπῳ ἁρμόζει εἰς τοὺς ἱερωμένους καὶ ἁπλῶς εἰς τοὺς λαϊκοὺς Χριστιανοὺς νὰ πολιτεύωνται, τελευταῖον διδάσκουσι, καὶ ποῖα βιβλία πρέπει νὰ ἀναγινώσκωσι. Καὶ τὰ μὲν ἀκανόνιστα καὶ ψευδεπίγραφα βιβλία ἐδίδαξαν εἰς τὸν ζ'. αὐτῶν Κανόνα νὰ μὴ ἀναγινώσκωμεν, τὰ δὲ κανονισμένα καὶ ἅγια διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος διδάσκουσιν ἡμᾶς νὰ ἀναγινώσκωμεν. ἅτινα καὶ ἀπαριθμοῦσιν, ὡς ἐδῶ φαίνονται καταστρωμένα. Μέμνηται δὲ τῶν βιβλίων τούτων καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος, Καν. ξ'. καὶ ἡ ἐν Καρθ. Καν. λϐ'. Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ λ'. ἑορταστικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τοῖς ἔπεσι, καὶ Ἀμφιλόχιος ὁ Ἰκονίου διὰ στίχων Ἰάμϐων. Ὁ τοίνυν μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐπιστολῇ εἰς δύω διαιρεῖ τὰ βιβλία ἅπαντα τῆς παλαιᾶς Γραφῆς· εἰς κανονιζόμενα, καὶ εἰς ἀναγινωσκόμενα. Καὶ κανονιζόμενα μὲν τῆς παλαιᾶς Γραφῆς λέγει, ὅτι εἶναι βιβλία εἰκοσιδύω, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰκοσιδύω γραμμάτων τῶν Ἑβραϊκῶν (καθὼς αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς), τὰ ὁποῖα εἶναι ταῦτα. 1. Γένεσις. 2. Ἔξοδος. 3. Λευϊτικόν. 4. Ἀριθμοί. 5. Δευτερονόμιον. 6. Ἰησοῦς Ναυῆ. 7. Κριταί. 8. Ρούθ. 9. Βασιλειῶν πρώτη καὶ δευτέρα ὁμοῦ (ἅτινα, καὶ Σαμουὴλ ὀνομάζονται παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. Ἡ δὲ Γ'. καὶ Δ'. Βασιλ. ἀ. καὶ ϐ'. Βασιλειῶν ὀνομάζονται) 10. Βασιλειῶν τρίτη καὶ τετάρτη ὁμοῦ. 11. Παραλειπομένων πρώτη καὶ δευτέρα ὁμοῦ. 12. Ἔσδρα πρῶτον καὶ δεύτερον ὁμοῦ. 13. Ψαλμοί. 14. Παροιμίαι. 15. Ἐκκλησιαστής. 16. Ἆσμα Ἀσμάτων. 17. Ἰώϐ. 18. Οἱ δώδεκα μικροὶ Προφῆται ὀνομαζόμενοι βιβλίον ἕν. 19. Ἡσαΐας. 20. Ἱερεμίας ὁμοῦ καὶ Θρῆνοι, καὶ Βαρούχ, καὶ ἐπιστολή. 21. Ἰεζεκιήλ. 22. Δανιήλ. Ἀναγινωσκόμενα δὲ βιβλία ἀπὸ τοὺς νεωστὶ κατηχουμένους ταῦτα εἰσί· Σοφία Σολομῶντος, ἥτις καὶ πανάρετος λέγεται κατὰ τὸν Εὐσέϐιον (ϐιϐλ. 11. κεφ. 7. περὶ Εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς), Σοφία Σειρὰχ, ἥτις καὶ αὕτη πανάρετος λέγεται, κατὰ Γεώργιον τὸν Σύγγελον. (Σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ Σειρὰχ Ἐκκλησιαστικὸς παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ὀνομάζεται.) Ἔσθηρ, Ἰουδὴθ, καὶ Τωϐίας. Σημείωσαι ὅμως ὅτι καὶ τὸ βιβλίον τῆς Ἐσθὴρ ἓν ὄν, μετὰ τῶν Κανονιζομένων βιβλίων συναριθμεῖται, καθὼς καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν ἐν τοῖς κανονιζομένοις τοῦτο συγκαταλέγει, καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος, καὶ ἡ ἐν Καρθαγ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Σοφία τοῦ Σολομῶντος, καὶ Ἰουδὶθ, καὶ ὁ Τωϐὶτ, τοῖς κανονιζομένοις βιβλίοις συναριθμοῦνται ὑπὸ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου. Ὡς κανονικὰ δὲ βιβλία καταλέγονται ἀπὸ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ τὰ τρία βιβλία τῶν Μακκαϐαίων. (1) Τῆς δὲ νέας Γραφῆς, Κανονικὰ βιβλία εἰσὶ ταῦτα· Τὰ δ'. Εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου. Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων συγγραφεὶς Λουκᾶς. Ἐπιστολαὶ Καθολικαὶ ἑπτὰ, μία τοῦ Ἰακώϐου, δύο τοῦ Πέτρου, τρεῖς τοῦ Ἰωάννου, μία τοῦ Ἰούδα. Ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου δεκατέσσαρες, μία πρὸς Ἑϐραίους, δύο πρὸς Κορινθίους, δύο πρὸς Θεσσαλονικεῖς, μία πρὸς Γαλάτας, μία πρὸς Ἐφεσίους, μία πρὸς Φιλιππησίους, μία πρὸς Κολοσσαεῖς, δύο πρὸς Τιμόθεον, μία πρὸς Τίτον, μία πρὸς Φιλήμονα, μία πρὸς Ἑϐραίους. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου. Ταῦτα τὰ βιϐλία τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐστὶ κανονικὰ καὶ ἀναγινωσκόμενα.

(1) Σημείωσαι ὅτι ἄλλοι μὲν συναριθμοῦσι τὸν Δανιὴλ μὲ τὸν Ἰεζεκιὴλ, ὡς ἓν βιβλίον, καὶ οὕτω συμπληροῦσι τὸν κϐ'. ἀριθμὸν τοῦ Ἑϐραϊκοῦ ἀλφαϐήτου, ἡ δὲ ἐν Λαοδικείᾳ συναριθμοῦσα τὴν Ρουθ μὲ τοὺς Κριτὰς ὡς ἓν βιβλίον, οὕτω συμπληροῖ τὸν κϐ'. ἀριθμὸν, ὁ καὶ κρεῖττόν ἐστιν, ὡς ὑπὸ συνόδου ϐεϐαιωθέν. Δὲν ἔχει λοιπὸν ὀρθῶς καὶ ἀσφαλῶς ἡ νῦν παρὰ πάντων γινωσκομένη καὶ εἰς τύπον ἐκδεδομένη σειρὰ καὶ τάξις, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, διὰ πολλὰ αἴτια. Πρῶτον, διότι ἔχει εἰς δύω διῃρημένον τὸ βιβλίον τῆς Ἐσθὴρ, καὶ τὸ μὲν τάττει μετὰ τῶν Κανονιζομένων, τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τῶν ἀποκρύφων, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν ἓν αὐτὸ ῥητῶς ὀνομάζει, καὶ ὁ ζ'. τῆς ἐν Λαοδικ. καὶ ὁ λ'. τῆς ἐν Καρθαγ. καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος καὶ Ἀμφιλόχιος, ὡς ἓν αὐτὸ ἀριθμοῦσι. Δεύτερον, διότι καὶ τοῦ Ἔσδρα τὰ δύω βιβλία εἰς δύω χωριστὰ μέρη τάττει, τὸ μὲν ἓν εἰς τὰ κανονιζόμενα, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὰ ἀπόκρυφα, εἰς καιρὸν ὁποῦ τὰ δύω ταῦτα βιβλία ὡς ἓν ἀριθμοῦσι καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν, καὶ ἡ ἐν Λαοδικ. καὶ ἡ ἐν Καρθαγ. καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, καὶ ὁ ἅγιος Ἀμφιλόχιος. Τρίτον, διότι τὸν Βαρούχ, καὶ τὴν ἐπιστολὴν Ἱερεμίου διαιρεῖ ἀπὸ τὸ προφητικὸν βιβλίον τοῦ Ἱερεμίου, καὶ συναριθμεῖ ταῦτα μετὰ τῶν ἀποκρύφων. εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος, καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ὡς ἓν βιβλίον καὶ τὰ τρία συναριθμοῦσι. (Διὰ τί δὲ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ, ἐπιστολὰς Ἱερεμίου γράφει πληθυντικῶς, εἰς καιρὸν ὁποῦ μία μόνη εὑρίσκεται; καθὼς καὶ ὁ Ἀθανάσιος ἐπιστολὴν ἑνικῶς ὀνομάζει, ἀπορῶ). Τέταρτον, ὅτι τῶν Μακκαϐαίων τὰ τρία βιβλία μετὰ τῶν ἀποκρύφων συναριθμεῖ, τὰ ὁποῖα ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν μετὰ τῶν κανονιζομένων συγκαταλέγει. Πέμπτον, διότι τὸ βιβλίον τοῦ Νεεμίου μετὰ τῶν κανονιζομένων ἀριθμεῖ, τοῦ ὁποίου ὅλως μνεία οὐ γίνεται, οὔτε παρὰ τῷ Ἀποστολικῷ τούτῳ Κανόνι, οὔτε παρὰ τῇ ἐν Λαοδικ. συνόδῳ, οὔτε παρὰ τῇ ἐν Καρθαγ. οὔτε παρὰ τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, Γρηγορίῳ τε καὶ Ἀμφιλοχίῳ. Καὶ ἔκτον, διότι ἓν τισιν ἐκδόσεσιν ἀπόκρυφα ὀνομάζει τὰ μὴ κανονιζόμενα βιβλία, εἰς καιρὸν ὁποῦ δὲν πρέπει ὅλως μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα νὰ ὀνομάζωνται, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐν τῇ προρρηθείσῃ

γέλια· Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· Αἱ ἑπτὰ καθολικαὶ Ἐπιστολαί· Ἰακώβου μία, Πέτρου δύω, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰούδα μία· Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες· Καὶ ἡ Ἀποκάλυψις. Περὶ τῆς ὁποίας ἀγκαλὰ καὶ λέγει ὁ θεῖος Ἀμφιλόχιος ἐν τοῖς Ἰάμβοις, ὅτι πολλοὶ μὲν ἐγκρίνουσιν ὡς γνησίαν, οἱ περισσότεροι δὲ τὴν κρίνουσιν ὡς νόθον. Ὅμως ὡς κανονιζόμενον βιβλίον ταύτην δέχεται ἡ ἐν Καρθαγ. σύνοδος, Καν. λ'. καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ λθ'. προρρηθείσῃ ἐπιστολῇ, καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, μυστικὴν ἐποψίαν ταύτην ὀνομάζων, καὶ

ἐπιστολῇ· ὡσὰν ὁποῦ τὸ ὄνομα, ἀπόκρυφα, ἐπενοήθη παρὰ τῶν Αἱρετικῶν, διὰ νὰ ἠμποροῦν μὲ αὐτὸ νὰ γράφωσιν ὅ,τι θέλουσι καὶ νὰ πλανῶσι τοὺς ἁπλουστέρους ὅτι εἶναι τάχα ἀπόκρυφα βιβλία τῶν ἁγίων, καὶ παλαιά. Λοιπὸν καλῶς ἂν ἔχῃ τὰ μὴ κανονιζόμενα βιβλία τῆς Παλαιᾶς, νὰ ὀνομάζωνται ἀναγινωσκόμενα, καὶ ὄχι ἀπόκρυφα. Ἀναγινωσκόμενα δὲ κυρίως καὶ μάλιστα ταῦτα πρέπει νὰ ὀνομάζωνται. Ὁ Νεεμίας. Ἡ Αἴνεσις τῶν τριῶν Παίδων. Ὁ Βὴλ καὶ Δράκων. Καὶ ἡ Σωσάννα, ἐπειδὴ καὶ τῶν βιβλίων τούτων, οὐδὲ μία μνήμη ἐμφέρεται, οὔτε εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, οὔτε εἰς τὴν ἐν Λαοδικ. οὔτε εἰς τὴν ἐν Καρθαγ. οὔτε εἰς τὸν μέγαν Ἀθαν. οὔτε εἰς τὸν θεῖον Γρηγόριον, οὔτε εἰς τὸν Ἀμφιλόχιον. (Ὁ δὲ Ὠριγένης εἶχεν ὁμιλίαν εἰς τὸν Νεεμίαν). Δὲν ἤθελεν ἦναι ἔξω τοῦ σκοποῦ τὸ νὰ προσθέσωμεν, ὡς ἐν παραρτήματος λόγῳ, εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, καί τινα ἀναγκαῖα εἰς γνῶσιν τῶν σχολαζόντων τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ, καὶ νὰ παραθέσωμεν ταῦτα τοῖς φιλολόγοις ὡς ἡδυσμά τι καὶ ἄρτυμα. Ἐροῦμεν οὖν α'. τί ἐστὶν ἡ Θεία Γραφή. β'. Ποσαπλοῦν τὸ νόημα τῶν Ἱερῶν Γραφῶν. γ'. Τίνι διαλέκτῳ συνεγράφησαν. δ'. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς. Καὶ ε'. πόσαι ἐκδόσεις ἢ μεταφράσεις εἰσὶν αὐτῆς. Ἡ μὲν οὖν Θεία Γραφὴ ῥῆμα Θεοῦ λέγεται, καθ' ὃ κοινωνεῖ ταῖς παραδόσεσι, γεγραμμένον δὲ, καθ' ὃ διακρίνεται τῶν παραδόσεων, ῥῆμα οὐσῶν Θεοῦ ἄγραφον. Προσετέθη δὲ, αὐτοῦ ἐμπνέοντος. πρὸς διαφορὰν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων καὶ θεσπισμάτων, κατ' ἐπιστασίαν Θεοῦ, οὐ κατ' ἔμπνευσιν γεγραμμένων· διʼ ὃ οὐδὲ θεόπνευστοι γραφαὶ αὐτοὶ ὀνομάζονται· (σπανίαις δὲ θεόπνευστοι καὶ οἱ Κανόνες τῶν συνόδων λέγονται, ὡς τοῦτο δηλοῦται εἰς διάφορα μέρη τῶν συνοδικῶν. Ὑποδηλοῦται δὲ καὶ εἰς τὴν πρὸς Κελεστῖνον τῆς ἐν Καρθαγέν. ἐπιστολήν.) Καθὼς γὰρ ἠμπορεῖ τινας νὰ στείλῃ γράμμα εἰς ἄλλον κατὰ δύω τρόπους, ἢ νὰ εἰπῇ εἰς τὸν γραφέα καὶ τὰ ἴδια λόγια ὁποῦ θέλει νὰ γράψῃ, ἢ μόνον νὰ εἰπῇ τὸ νόημα, καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸν γραφέα νὰ ἐκθέσῃ τὸ νόημα ἐκεῖνο μὲ ἰδικήν του φράσιν καὶ λόγια· ἔτσι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς μὲν τὰς Γραφάς, καὶ αὐτὰ τὰ λόγια ὑπηγόρευσεν. εἰς δὲ τὰς συνόδους αὐτὸ μόνον τὸ νόημα κατ' ἐπιστασίαν καὶ φωτισμὸν αὐτοῦ. Διακρίνουσι γὰρ οἱ θεολόγοι ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία ταῦτα· Ἀποκάλυψιν, Ἔμπνευσιν καὶ Φωτισμόν, ἤτοι ἔλλαμψιν καὶ ἐπιστασίαν. «Καὶ Ἀποκάλυψις μέν ἐστι κατ' αὐτοὺς, ἀγνοουμένης ἀληθείας θεόθεν φανέρωσις· Ἔμπνευσις δὲ, κίνησις ἐσωτερική, ὑπὸ τῆς ὁποίας διεγείρεταί τις θεόθεν ἢ νὰ εἰπῇ, ἢ νὰ πράξῃ τι, χωρὶς νὰ παραβλάπτηται ὁ νοῦς, ἢ τὸ αὐτεξούσιον τῆς θελήσεώς του· Φωτισμὸς δὲ καὶ ἔλλαμψις εἶνε βοήθεια καὶ ἐπιστασία Θεοῦ, διαφυλάττουσα τὸν λέγοντα ἢ γράφοντα ἀπὸ κάθε ἁπάτην καὶ σφάλμα. Πᾶσα μὲν οὖν ἡ Θεία Γραφὴ θεοεμπνεύστου, ὄχι μόνον μὲ ἐπιστασίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πᾶσα γὰρ (φησὶν ὁ Πέτρος α'. ἐπιστολ.) προφητεία, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι. Καὶ πᾶσα Γραφὴ, θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν (β'. πρὸς Τιμόθ.) καὶ, πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν Πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· (Ματθ.) Δ.' ὃ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πιστεύομεν, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν. Συμμαρτυρεῖ δὲ τῇ ἀληθείᾳ ταύτῃ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος, Ἰουστῖνος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, Ὠριγένης, Ἀθηναγόρας, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος, καὶ πάντες ἁπλῶς. Διὸ καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐπιστηριζόμενος εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ὁποῦ λέγει· «Ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ Νόμου.» [Ματθ. ε' 18.] Οὐδὲ συλλαβὴν μίαν, λέγει, ἐτόλμησαν νὰ βάλουν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς· ὡς καὶ ὁ Αὐγουστῖνος τοῦτο λέγει, ἑρμηνεύων τὸ, εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν. [Ἰωάν. ιθ'. 34.] Εἰ δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ ὁ Ἱερώνυμος, λέγουσιν ὅτι τὰ μὲν μυστηριώδη καὶ κυριώτερα τῶν Γραφῶν καὶ ἐξ ἐμπνεύσεως τοῦ Πνεύματος ἐχαράχθησαν, τὰ δὲ ἱστορικὰ μὲ ἐπιστασίαν αὐτοῦ μόνην, καὶ μὲ ἴδιον χαρακτῆρα τῶν συγγραψαμένων, συμπεραίνοντες τοῦτο, πρῶτον μὲν ἀπὸ τὴν διάφορον φράσιν τοῦ Δεκαλόγου ὁποῦ κάμνει ὁ Μωσῆς εἰς τὴν Ἔξοδον (κεφ. κ'. 12.) καὶ εἰς τὸ Δευτερονόμιον (ε'.), δεύτερον δὲ ὅτι, ὁ συγγραφεὺς τοῦ β'. τῶν Μακκαβαίων λέγει, ὅτι ἐτελείωσε τὸ πόνημα πολλῷ πόνῳ καὶ ἱδρῶτι. Καὶ κεφ. ιέ. 38. «εἰ μὲν καλῶς καὶ εὐθίκτως τῇ συντάξει (ἔχει ὀηλ. τὰ γεγραμμένα), τοῦτο καὶ αὐτὸς ἤθελον, εἰ δὲ ἀτελῶς καὶ μετρίως, τοῦτο ἐφικτὸν ἦν μοι. Πῶς γὰρ ταῦτα, λέγουσιν, ἠδύνατο νὰ εἰπῇ ὁ συγγραφεὺς αὐτός; ἂν ὅλα κατὰ λέξιν, ἕως ἕνα Ἰῶτα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτῷ ὑπηγόρευσε; πλὴν ἡ διαφορὰ ὁποῦ εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὰς δύω δόξας αὐτὰς, ὀλίγη εἶναι καὶ παραμικρά. Καὶ αἱ δύω γὰρ δόξαι τὰ κυριώτερα τῆς Γραφῆς φρονοῦσιν, ὅτι ὑπὸ Πνεύματος ἐνεπνεύσθησαν καὶ ὑπηγορεύθησαν, καὶ ὅτι παρὸν εἰς τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς τὸ Πνεῦμα, δὲν ἀφῆκεν αὐτοὺς εἰς κἀνένα νὰ πλανηθοῦν. Ὥστε, πάντα τὰ ἐν ταῖς Θείαις Γραφαῖς ἔν τε δόγμασι, καὶ Ἱστορίαις, καὶ χρονολογίαις, ῥήματα Θεοῦ εἶναι. Ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ἀληθινὸς (Ρώμ. γ'.) καὶ Θεὸς τῆς ἀληθείας (Ψαλμ. λα'.) καὶ οὐχ ὡς ἄνθρωπος ψεύδεται (Ἀριθμ. κε'.) Τὸ νόημα δὲ τῶν Γραφῶν εἰς δύω κατὰ πρώτην τομὴν διαιρεῖται, εἰς τὸ κατὰ γράμμα καὶ εἰς τὸ κατὰ Πνεῦμα. Καὶ νόημα μὲν κατὰ τὸ γράμμα εἶνε ἐκεῖνο ὁποῦ πρώτως καὶ ἀμέσως δηλοῖ τὸ γράμμα. οἷον ἐπὶ τοῦ εἰρημένου, Ἀβραὰμ δύω υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. Τὸ γράμμα τὸν Ἀβραὰμ φανερώνει, καὶ τὰς δύω γυναῖκας αὐτοῦ, τὴν Σάρραν τὴν ἐλευθέραν, καὶ τὴν Ἄγαρ τὴν παιδίσκην, καὶ δύω υἱούς. τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰσμαήλ. Νόημα δὲ κατὰ Πνεῦμα εἶναι, τὸ μὴ δηλούμενον ἀπὸ τὰς λέξεις καὶ τὸ γράμμα ἀμέσως, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ σημαινόμενον τοῦ γράμματος. Οἷον ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω. Ἄγαρ μὲν ἐννοεῖται ἡ γηΐνη καὶ κάτω Ἱερουσαλήμ, Σάρρα δὲ ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὡς ὁ Παῦλος αὐτὸ διερμηνεύει. (Γαλάτ. δ'.) Τὸ δὲ κατὰ γράμμα νόημα ὑποδιαιρεῖται εἰς κύριον καὶ μεταφορικόν. Καὶ κύριον μὲν, ὡς τὸ, ὁ Ἀβραὰμ ἐγέννησε δύω υἱοὺς, μεταφορικὸν δὲ ὡς ἐκεῖνο τὸ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἐνθα τὰ δεξιὰ, οὐχὶ τὴν θέσιν τοῦ σώματος δηλοῦσιν, ἀλλὰ μετφορικῶς τὴν ἰσότητα τῆς δόξης τοῦ Πατρός. Τὸ δὲ κατὰ Πνεῦμα νόημα εἰς τρία ὑποδιαιρεῖται· ἀλληγορικὸν, τροπολογικὸν καὶ ἀναγωγικόν. Τὸ μὲν οὖν ἀλληγορικὸν τοὺς ἐν τῷ Μωσαϊκῷ Νόμῳ τύπους εἰς τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρει. Τὸ τροπολογικὸν δὲ, ἀποβλέπει εἰς τὴν τῶν ἠθῶν καὶ τρόπων κοσμιότητα. Τὸ ἀναγωγι-

ὁ σχολιαστὴς τοῦ ἁγίου Διονυσίου θεῖος Μάξιμος πολλαχοῦ τῶν σχολίων αὐτοῦ ταύτης μνημονεύουσι. Καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος λέγων αὐτὴν τὸ ὑψηλότερον βιβλίον τοῦ κόσμου. Εἰ δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος δὲν ἀναφέρει ταύτην εἰς τὰ ἕπτα του. ἀλλ' εἰς τὸν συντακτήριον λόγον ὁποῦ κάμνει πρὸς τοὺς ρν'. Ἐπισκόπους τῆς β'. συνόδου, φανερῶς ἀναφέρει αὐτὴν, λέγων· πείθομαι γὰρ ἄλλους (Ἀγγέλους) ἄλλης ἐπιστατεῖν Ἐκκλησίας, ὡς Ἰωάννης διδάσκει με διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὠριγένης εἶχεν ἔκθεσιν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν. Μέμνηται αὐτῆς καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας (σελ. 679. τῆς Πετατεύχ.) καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (σελ. 856. τῆς

κὸν δὲ, ἐπὶ τὴν τῶν μακαρίων δόξαν ἀνάγει τὰ λεγόμενα. Οἷον ἡ λέξις Ἱερουσαλὴμ, ἀλληγορικῶς μὲν, σημαίνει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· τροπολογικῶς δὲ, τὴν ἑκάστου ἀνθρώπου ψυχήν· ἀναγωγικῶς δὲ, τὴν ἄνω πόλιν, τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ. Ἐκ μὲν οὖν τοῦ κατὰ τὸ γράμμα νοήματος, ἡ Θεολογία ἀσφαλῶς καὶ ἀναγκαίως συμπεραίνει τὰ ἑαυτῆς συμπεράσματα, ἐκ δὲ τοῦ κατὰ τὸ πνεῦμα, οὐκ ἀναγκαίως μὲν. ἀεὶ δὲ ἡ ἀξιόχρεως πειθὼ εἰς τὸν διερμηνεύοντα ἐποφείλεται. Πάντα δὲ τὰ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις κανονιζόμενα βιβλία Ἑβραϊστὶ συνεγράφησαν, τὸ δὲ τοῦ Τωβὶτ, καὶ τῆς Ἰουδὴθ, εἰς γλῶσσαν Χαλδαϊκήν. Ἡ δὲ Σοφία τοῦ Σολομῶντος, κατὰ μὲν τὸν Ἀθαν. εἰ μὲν τοῦ Σολομῶντος γνήσιον σύγγραμμά ἐστι, φανερὸν ὅτι Ἑβραϊστὶ συνεγράφη, κατ' ἄλλους δὲ ἐφάνη, ὅτι περιέχει ἀποφθέγματά τινα τοῦ Σολομῶντος, συγγεγραμμένα Ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸν Φίλωνα, ἕνα τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς. Τὸ δὲ τοῦ Ἰὼβ βιβλίον, Ἀραβικὰ συνεγράφη, καὶ ὡς μὲν ὁ Πολυχρόνιος ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Ἰὼβ, καὶ Νικήτας ὁ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου σχολιαστὴς λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος, ἡ συνεγράφη, ἢ μετεφράσθη, συμπεραίνωντας τοῦτο ἀπὸ ἕνα ρητὸν τοῦ Γρηγορίου εἰς τὸν ἐξιωτὴν Ἰουλιανὸν εὑρισκόμενον, τὸ ὁποῖον, εἶναι μὲν τοῦ Ἰὼβ, ὁ δὲ Θεολόγος λέγει ὅτι εἶναι τοῦ Σολομῶντος, ἔχει δὲ οὕτω· «Μικρὸς μὲν καὶ μέγας ἐκεῖ ἐστὶ, καὶ θεράπων ὁμοῦ τῷ δεσπότῃ, τὸ τοῦ Σολομῶντος φθέγξομαι.» (Ἀλλ' ἴσως τὸ ὄνομα τοῦ Σολομῶντος ἐδῶ κείμενον, ἢ εἶναι παραβρομὴ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου, ἢ τοῦ ἀντιγραφέως σφάλμα γραφικόν). Ὡς καὶ' ἕνα τρόπον ἀπὸ τοὺς δύω τούτους, εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸν περὶ προσευχῆς λόγον τοῦ θείου Χρυσοστόμου τὸ ὄνομα τοῦ Σολομῶντος, εἰς ρητὸν ὁποῦ εἶναι τοῦ σοφοῦ Σειράχ. Ἤγουν, τὸ «βῆμα ποδὸς, καὶ γέλως ὀδόντων κτλ.» Σειρ. ιθ'. 30. ὡς δὲ ἄλλοι θέλουσιν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Ἰὼβ συνεγράφη. Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην Ἰουλιανὸς ὁ Ἁλικαρνασσεὺς οὐ δέχεται. Οὐδέ ποτε γὰρ ὁ θεῖος Ἰὼβ πάθει φιλαυτίας ἐνικᾶτο, ὥστε νὰ γένῃ ἐγκωμιαστὴς τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἄλλοι δὲ θέλουσιν, ὅτι συνεγράφη ἀπὸ τοὺς τρεῖς φίλους του, εὐξαμένου τοῦ Ἰὼβ οὕτω· «Τίς ἂν δῴη γραφῆναι τὰ ῥήματά μου, τεθῆναι δὲ αὐτὰ ἐν βιβλίῳ εἰς τὸν αἰῶνα;» Οἱ περισσότεροι ὅμως θέλουσιν, ὅτι ἡ μετεφράσθη ἢ συνεγράφη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, πρὸς παρηγορίαν τῶν τότε ἐν Αἰγύπτῳ κατατυραννουμένων Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ Φαραώ. Τῶν Μακκαβαίων δὲ τὰ βιβλία, τὸ μὲν πρῶτον συνεγράφη Ἑβραϊστὶ, τὸ δὲ δεύτερον Ἑλληνιστί. Ἡ δὲ σοφία τοῦ Σειρὰχ Ἑβραϊστὶ μὲν συνεγράφη ὑπὸ Ἰησοῦ υἱοῦ Σειρὰχ, τὸν ὁποῖον λέγουσί τινες ὅτι ἐστάθη ἕνας ἀπὸ τοὺς ο'. ἑρμηνευτὰς τῆς ἁγίας Γραφῆς, ὑπὸ δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μετεφράσθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ἀφιερώθη εἰς τὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ πάππον, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ βιβλίου. Εἰς τοὺς χρόνους δὲ τοὺς ἐδικούς μας μόνον τὸ Ἑλληνικὸν σώζεται, καὶ ὄχι τὸ Ἑβραϊκόν. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, πέντε β.βλία λέγονται στιχηρὰ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, Ἀμφιλόχιον Ἰκονίου, καὶ Δαμασκηνὸν Ἰωάννην περὶ ὀρθοδοξίας βιβλ. δ'. ὁ Ἰὼβ, οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ, καὶ τὰ τρία βιβλία τοῦ Σολομῶντος, αἱ Παροιμίαι, ὁ Ἐκκλησιαστὴς, καὶ τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων. Λέγονται δὲ οὕτω, διότι, καθὼς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τὴν ποιητικὴν καὶ ἔμμετρον τέχνην τῶν στίχων, ἔτσι καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ, εἶχε τέχνην τινὰ στιχουργικὴν, τὰ ποιήματα τῆς ὁποίας ἦσαν νοστιμώτερα καὶ γλυκύτερα εἰς τὸ αὐτὸ, ἀπὸ τὰ ἄλλα πεζὰ Ἑβραϊκά. Τῆς δὲ νέας Γραφῆς τὰ βιβλία, πάντα Ἑλληνιστὶ συνεγράφησαν. ἔξω μόνον τὸ κατὰ Ματθ. Εὐαγγέλιον, καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ, ἅτινα συνεγράφησαν Ἑβραϊκὰ ἢ Συριακὰ, τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν τοῦ κατὰ Ματθ. πρωτότυπον, οὐχ εὑρίσκεται, ἀλλ' οὐδὲ πάνυ δῆλός ἐστιν ὁ τοῦτο μεταφράσας εἰς τὸ Ἑλληνικόν. Τινὲς δέ φασιν ὅτι ἐστὶν Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος. Τὴν δὲ πρὸς Ἑβραίους, ἢ ὁ Λουκᾶς, ἢ ὁ Βαρνάβας, ἢ ὁ Ρώμης Κλήμης μετέφρασεν. Εἶπον δὲ Συριακὰ, ὅτι τότε ἡ Ἀραβικὴ μὲ τὴν Συριακὴν ἦτο μεμιγμένη. Εἰ δὲ ὁ Βαρώνιος χρονογράφος Ἰησουίτης λέγει, ὅτι τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον συνεγράφη Λατινικὰ, ἂς χαίρεται μὲ τὴν γνώμην του, καὶ ἂς ἐντραπῇ τοὺς ἐδικούς μας Πατέρας λέγοντας, ὅτι συνεγράφη Ἑλληνιστὶ, καὶ μάλιστα τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον αὐτὸ τοῦτο βεβαιοῦντα, βιβλ. ά περὶ συμφων. Εὐαγγελιστ. κεφ. δ'. Τί δ' ἂν εἴποιμεν πρὸς τὰ ἐμφερόμενα ἔπη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐν οἷς λέγεται· «Μάρκος δ'. Ἰταλίη, Λουκᾶς Ἀχαϊάδι;» ἢ ὅτι νόθον τοῦτό ἐστι καὶ ἐπείσακτον, ἢ ὅτι τῶν πλειόνων ἡ ψῆφος πρέπει νὰ ἐπικρατῇ. Εἰ γὰρ αὕτη γνησία γνώμη ἦν τοῦ Θεολόγου, πῶς ταύτην οὐκ οἶδεν ὁ θεῖος Ἱερώνυμος, ὁ μαθητὴς χρηματίας ἐκείνου, καὶ ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ ἄκρος φίλος Ἱερωνύμου; Σημειώσεως δὲ ἄξιον εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἱστορεῖ Νικόλαος ὁ Μαλαξὸς, ὅτι ὁ θεῖος Λουκᾶς ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του ἐν τῷ μεγάλῳ Σπηλαίῳ, καθὼς διαλαμβάνει τὸ βασιλικὸν χρυσόβουλλον τῆς Μονῆς ταύτης. Πάντα δὲ τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, ὡς ἐκ τῆς ὕλης ὁποῦ περιέχουσι, διαιροῦνται εἰς νομικὰ, ἱστορικὰ, ἠθικὰ καὶ προφητικά. Νομικὰ μὲν οὖν εἰσὶν ἡ Πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως, Ἱστορικὰ δὲ, ὁ Ἰησοῦς, οἱ Κριταὶ, ἡ Ρούθ, αἱ Βασιλεῖαι, τὰ Παραλειπόμενα, τὰ δύω τοῦ Ἔσδρα, ὁ Τωβὶτ, Ἰουδὶθ, Ἐσθὴρ, οἱ Μακκαβαῖοι καὶ ὁ Ἰὼβ. Ἠθικὰ δὲ ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος, καὶ ἡ σοφία τοῦ Σειρὰχ, αἱ Παροιμίαι. Ἐκτὸς τῆς διαιρέσεως ταύτης παραλέλειπται τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων, καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς, διδασκαλεῖα ὄντα πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν τῶν κεφαλαιωδῶς ἐν τοῖς θείοις νόμοις γεγραμμένων. Προφητικὰ δὲ τελευταῖον τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν, διεγείροντα τοὺς πάντας εἰς φυλακὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποφυγὴν πάσης κακίας, καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας προαγγέλλοντα ἄπασιν. Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς νέας Γραφῆς, ἄλλα μὲν εἶναι νομικὰ, ὡς τὰ δ'. Εὐαγγέλια, ἄλλα δὲ ἱστορικὰ, ὡς αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, πρὸς ἀκριβεστέραν τῶν θείων Εὐαγγελίων κατανόησιν συμβάλλουσαι. Τίς γὰρ συνήσει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τοῦ βαπτίσματος τὴν δύναμιν, καὶ τὸ μυστήριον τῆς χάριτος, καὶ τὴν ἐπὶ Σταυροῦ ὑπὲρ ὑμῶν προσενεχθεῖσαν θυσίαν, χωρὶς τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων; καὶ μάλιστα τοῦ θείου Παύλου; οὐδὲν δὲ κωλύει ἓν καὶ τὸ αὐτὸ βιβλίον νὰ ἦναι ἑνταῦτῳ, καὶ νομικὸν, καὶ ἠθικὸν, ὡς τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου, καὶ τὰ δ'. Εὐαγγέλια. Ἐκδόσεις δὲ ἡ μεταφράσεις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς αἱ κυριώτεραι εἶναι πέντε. Ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Συριακὴ, ἡ Ἀραβικὴ, ἡ Χαλδαϊκὴ

Πεντατ.)· δέχονται αὐτὴν καὶ Ἀπολινάριος, Ἐφραὶμ, Παπίας, Ἰουστῖνος, Εἰρηναῖος, Τερτυλλιανός, Λακτάντιος, Σεβῆρος, Συλπίκιος, Αὐγουστῖνος, Μεθόδιος, Ἱππόλυτος, Ἀνδρέας ὁ Καισαρείας, καὶ αὐτὴ ἡ Οἰκουμενικὴ β΄. σύνοδος, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τὸν περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως ἀναφέροντα συντακτήριον ἐξεφώνησε λόγον. Ὁ Σάρδεων Μελίτων, καὶ Θεόφιλος ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι. Αἱ δύω δὲ τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολαὶ, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν, πρὸς Κορινθίους εἰσὶν ἐπιστελλόμεναι, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας, καὶ ἐκδεδομέναι ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ α΄. τόμου τῶν Πρακτικῶν τῶν συνόδων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ β΄. νόθος κρίνεται ἀπὸ τὸν Φώτιον, φύλλ. 156 τῆς Μυριοβίβλου. Αἱ δὲ τῶν Ἀποστόλων Διαταγαὶ, αἵτινες καὶ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, καὶ ὑπὸ τοῦ β΄. τῆς ς΄., ἀπεβλήθησαν μὲν ἀπὸ τὸν β΄. Κανόνα τῆς Οἰκουμενικῆς ς΄. συνόδου, ὡσὰν ὁποῦ ἐνοθεύθησαν ὑπὸ τῶν Αἱρετικῶν· ἐπειδὴ δὲ ὄχι ὅλαι ἐνοθεύθησαν, ἀλλ' εἰς μέρη τινὰ, διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν Πατέρων καὶ πρὸ τῆς ς΄, οἷος μάλιστά ἐστιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἱερὸς Μάξιμος, ρητὰ ἐξ αὐτῶν προεχειρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Θεολόγος ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ τῷ, ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, πρόβατον ἀλληγορεῖ τὸν Χριστὸν διὰ τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἔνδυμα, ὅπερ ρητὸν ἐκ τῶν διαταγῶν ἠρανίσθη, κατὰ τὸν Νικήταν, ὁ δὲ θεῖος Μάξιμος

καὶ ἡ Ἰταλικὴ, ἤτοι Λατινική. Ἡ μὲν οὖν Ἑλληνικὴ εἰς τέσσαρας ἐκδόσεις τὰς κυριωτέρας διαιρεῖται. Καὶ ἁ. μὲν καὶ ἀρχαιοτάτη εἶναι ἡ τῶν Ο΄. ἣ οὗ. λεγομένη, μεθερμηνεύσασα ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ὄχι μόνον τὴν Πεντάτευχον, ὡς σφαλερῶς διϊσχυρίζεται ὁ Σκαλίγερος, καὶ ἄλλοι νεωτεριστὰι, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν παλαιὰν Διαθήκην, ὡς μαρτυροῦσιν Ἰουστῖνος, Εἰρηναῖος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ ἄλλοι πρὸ τῶν χρόνων τῶν Μακκαβαίων, ταὐτὸν εἰπεῖν πρὸ Χριστοῦ σλ΄. ἔτη· ἐξ ἧς ἐκδόσεως καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι τοὺς τῶν Προφητῶν χρησμοὺς ἠρανίσθησαν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἰησουίτης Βελλαρμῖνος λέγει, ὅτι ἡ τῶν Ο΄. ἔκδοσις αὕτη εἶναι ἐλλειπὴς ἤδη, μάρτυρας φέρων τόν τε θεῖον Ἱερώνυμον λέγοντα ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Παραλειπομ. ὅτι ἡ ἀρχαίακαὶ γνησία μεθερμήνευσις διεφθάρη καὶ ὅτι τὰ πρωτότυπα ταύτης σώζονται ἀλλήλων διαφέροντα· ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰουστῖνον λέγοντα ἐν τῷ πρὸς Τρύφωνα διαλόγῳ, ὅτι ὁ μὲν Ἀριστεὺς, ὑπασπιστής τις τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου, μαρτυρεῖ ὅτι ἦ τῶν Ο΄. ἔκδοσις σύμφωνος εἶναι μὲ τὰ Ἑβραϊκὰ πρωτότυπα, ἤδη δὲ αὕτη (λέγει παρ' ἑαυτοῦ ὁ ἅγιος) εἰς πολλὰ τῶν Ἑβραϊκῶν διαφέρει. Ὅμως ἂς μάθῃ ὁ Βελλαρμῖνος, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῶν Ο΄. ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς γνησία καὶ δόκιμος ἐκρίθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ αὐτὴν ἐμεταχειρίσθησαν εἰς μαρτυρίαν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία, ὄχι μόνον ἡ ἀνατολικὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ δυτικὴ πρὸ τῆς μεθερμηνεύσεως τοῦ Ἱερωνύμου εἰς τὴν Λατινίδα. Καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος τοὺς Ο΄. ἐπαινεῖ, ὄχι μόνον ὡς διερμηνευτὰς τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς προφήτας θείῳ Πνεύματι ἐμπνευσθέντας. Καὶ ὁ Αὐγουστῖνος (βιβλ. Περὶ πόλεως Θεοῦ) «τὸ Πνεῦμα, λέγει, τὸ φωτίσαν τοὺς Προφήτας ὅταν ἐκεῖνοι ἐκήρυξαν, τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ἐφώτισε καὶ τοὺς Ο΄. ὅταν ἐκεῖνα μεθερμήνευσαν». Καὶ ὁ θεῖος Ἰουστῖνος, καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς λέγουσιν, ὅτι ὁ καθ' ἕνας ἐξ αὐτῶν εἰς ἐγχωριστὰ ὀπήτια μετεγλώττισαν τὴν Γραφὴν, καὶ, ὢ τοῦ θαύματος! οὐδὲ τὸ παραμικρὸν, εὑρέθη νὰ ἔχῃ παράνω, ἢ παρακάτω ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον εἰς τὰ βιβλία ὁποῦ ἔγραψαν, ἀλλ' αἱ αὐταὶ λέξεις ἀπαραλλάκτως εἰς ὅλα εὑρέθησαν. Τίς λοιπὸν δύναται νὰ προτιμήσῃ ἄλλην ἔκδοσιν ἀπὸ τὴν θεόπνευστον ταύτην; εἰ δὲ καὶ εἰς μέρη τινὰ καὶ ὀλίγα διαφέρει αὕτη ἀπὸ τὰ Ἑβραϊκὰ πρωτότυπα, τί ἀπὸ τοῦτο; «τὸ Πνεῦμα (λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος βιβλ. Περὶ πόλεως Θεοῦ, ἀποκρινόμενος εἰς τοῦτο), τὸ Πνεῦμα, ἠμποροῦσε νὰ ἀφήσῃ τι, ἢ νὰ προσθέσῃ, διὰ νὰ μὴ λάβῃ ὑποψίαν τινὰς, ὅτι τέχνῃ ἀνθρωπίνῃ ἐγένετο εἰς τὴν τοιαύτην ἔκδοσιν, ἤτις κατὰ λέξιν μόνον ἔκαμε τὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι θεία δύναμις ἦτο ὁποῦ ἐφώτιζε καὶ ἐκυβέρνα τὸν νοῦν τοῦ μεθερμηνευσάντος.» Τὰ αὐτὰ διδάσκει, καὶ ἐν τῷ περὶ Χριστιανικ. διδασκαλίας βιβλ. Ρητέον δὲ τοῦτο, ὅτι διαφέρει τὰ Ἑβραϊκὰ πρωτότυπα ἀπὸ τὴν τῶν Ο΄. μετάφρασιν, καθ' ὅτι, ὡς σημειοῖ ὁ Σύγκελλος, οἱ Ἰουδαῖοι διέφθειραν τὴν παλαιὰν Γραφὴν τοῦ Ἑβραϊκοῦ. Ἐν γὰρ τῷ Ἑβραϊκῷ κεῖται, ὅτι, ὁ Νῶε ἔζησεν ἕως τοῦ νὴ ἔτους τοῦ Ἀβραὰμ, ὅπερ ψεῦδός ἐστι. Καὶ ὁ Ἰουστῖνος ἐν τῷ πρὸς Τρύφωνα, λέγει, ὅτι τὸ τοῦ ρε΄. Ψαλμοῦ ἐκεῖνο, εἰπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὅτι Κύριος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, διέφθειραν οἱ Ἰουδαῖοι ἀφελόντες τὸ, ἀπὸ τοῦ ξύλου. (Τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ λέγηται καὶ τώρα. ἀγκαλὰ καὶ οὕτω νὰ μὴ εὑρίσκηται γεγραμμένον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ο΄. ἴσως διά τινα διαφορὰν τῶν ἀντιγράφων.) Τὸ, ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ὁ κόραξ ὁ ἐπὶ τοῦ Νῶε, τὸ Ἑβραϊκὸν μὲν λέγει ὅτι ἀνέστρεψεν, ὁ Ἰώσηπος δὲ καὶ οἱ Ο΄. καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ Αὐγουστῖνος καὶ Ἀμβρόσιος περὶ τῆς κιβωτοῦ, καὶ ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῇ παραφράσει, τὸ ἐναντίον λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἀνέστρεψεν. Ὅθεν καὶ ὁ Ραββὶ Ἠλίας φανερῶς λέγει, ὅτι ἡ παλαιὰ Γραφὴ τοῦ Ἑβραϊκοῦ διαφέρει ἀπὸ τὴν νῦν σωζομένην Γραφὴν τοῦ αὐτοῦ. Ὥστε καλῶς λέγει ὁ Σύμελχος, ὅτι οἱ Ο΄. ἐκ παλαιᾶς καὶ ἀδιαφθόρου ἀντιγραφῆς τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἡρμήνευσαν τὴν Γραφὴν, καὶ τοῦτο δῆλον ἐντεῦθεν. Οἱ θεῖοι Εὐαγγελισταὶ τὰ λόγια ὁποῦ ὠμίλησεν ὁ Κύριος ἐκ τῆς Παλαιᾶς Ἑβραϊκὰ τὰ λέγουσι, καθὼς οἱ Ο΄. μετέφρασαν ταῦτα Ἑλληνικὰ, ἀλλὰ μὴν ὁ Κύριος τὰ ἐλάλησεν ἀπὸ ἀληθὲς καὶ ἀδιάφθορον πρωτότυπον Ἑβραϊκὸν, ὡς Θεὸς ἀληθείας καὶ νομοδότης, λοιπὸν καὶ οἱ μεταφράσαντες ταῦτα ἑβδομήκοντα, τὸ ἴδιον ἀληθὲς καὶ ἀδιάφθορον πρωτότυπον ἐμεταχειρίσθησαν. Ὅτι δὲ πασῶν τῶν ἄλλων μεθερμηνεύσεων ἡ τῶν Ο΄. ἀξιοπιστοτέρα, καὶ διατὶ πρὸ τοῦ Χριστοῦ τὴν Γραφὴν ἡρμήνευσαν, καὶ διατὶ ἦσαν πολλοὶ. καὶ διὰ τί σύμφωνοι, ἀρκεῖ εἰς μαρτυρίαν ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμι ε΄. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. καὶ ἡρμς΄. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος, αἱρέσει α΄. Ὁ δὲ Χρυσόστομος, λόγῳ κζ΄. πρὸς Ἰουδαΐζοντας, τόμ. ς΄. ἰσελ. 323. λέγει, ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ Πτολεμαίου ἑρμηνευθεῖσαι Γραφαὶ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σαράπιδος εἰσὶ μέχρι τοῦ νῦν (ἦν δὲ ὁ Σάραπις Θεὸς Αἰγυπτίων). Εἰ δὲ πολλοὶ τῶν Πατέρων ἑρμηνεύοντες τὰς Γραφὰς ἐμεταχειρίσθησαν εἰς λέξεις τινὰς τὰς ἑρμηνείας Ἀκύλα, Θεοδοτίωνος καὶ Συμμάχου, τοῦτο ἐποίησαν, οὐχ ὅτι ἐπροτίμησαν αὐτὰς τῆς ἑρμηνείας τῶν Ο΄. ἀλλ' ὅτι δι' αὐτῶν σαφηνίζονται μᾶλλον τινὰ ἑρμηνευθέντα ἀπὸ τοὺς Ο΄. οἵτινες, κατὰ τὸ νόημα περισσότερον, καὶ ὄχι κατὰ τὰ ῥήματα καὶ λέξεις ἡρμήνευσαν τὰς Γραφάς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Δοσίθεον σελίδ. 214. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ο΄. ταῦτα· Β΄. δὲ ἔκδοσις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα τοῦ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτει ρλ΄. Γ΄. ἡ τοῦ Σαμαρείτου, Συμμάχου τοῦ ἀπὸ Ἰουδαίων χριστιανίσαντος, καὶ τὴν τῶν Ἐβιωνιτῶν αἵρεσιν ἀσπασαμένου ἐπὶ αὐτοκρά-

περικοπὰς ὁλοκλήρους ἐκ τῶν διαταγῶν μεταχειρίζεται εἰς τὰ τοῦ Διονυσίου σχόλια. Τί λέγω τοὺς μερικούς; αὐτὴ ἡ Οἰκουμενικὴ ἑ. σύνοδος μαρτυρίαν φέρει ἀπὸ τὰς διαταγάς, ἐν τῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπιστολῇ, ὅτι πρέπει ὑπὲρ τῶν τελευτώντων νὰ δίδωνται ἐλεημοσύναι, σελίδι 392. τοῦ β΄. τόμ. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ς΄. ἐκ τῶν διαταγῶν μαρτυρίαν προσεχειρίσθη ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ σύνοδος. Καὶ Μιχαὴλ δὲ ὁ Κηρουλλάριος καὶ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου, ζῶν ἐν ἔτει 1053, μαρτυρίαν προσεχειρίσατο κατὰ τῆς κουρᾶς τῶν γενείων, κειμένην ἐν τῷ α΄. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγ. κεφ. γ΄. οὕτω λέγουσαν· «Οὐκ ἀπομαδαρώσετε τοὺς πώγωνας ὑμῶν· γυναιξὶ γὰρ εὐπρεπὲς ὁ κτίσας ἐποίησε Θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμοστον ἐδικαίωσε.» Καὶ ὅρα σελ. 978. τοῦ β΄. τόμ. τῶν συνοδικ. Καὶ νῦν καθὼς εὑρίσκονται τετυπωμένοι, δὲν μοὶ φαίνεται νὰ ἔχουν κἀνένα νόθον ἢ ἄτοπον. Ὁ δὲ ποιμὴν ὅπου ἀναφέρει ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πολλάκις ρηθείσῃ ἐπιστολῇ, βιβλίον ἐστὶ μὴ σωζόμενον εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς καιρούς. Ἴσως δὲ νὰ ἦτο τοιοῦτον, οἷός ἐστι καὶ ὁ λόγος ὁποῦ κάμνει ὁ τῆς Κλίμακος Ἰωάννης πρὸς τὸν ποιμένα, καὶ συντόμως εἰπεῖν, βιβλίον τοῦτο ἦτο, διδάσκον τὸν ποιμένα τῶν λογικῶν προβάτων, τίνι τρόπῳ νὰ ποιμαίνῃ ταῦτα πρὸς νομὴν σωτηριώδη, καὶ πῶς νὰ φυλάττῃ ταῦτα ἀβλαβῆ ἐκ τῶν δυσχερῶν τῶν νοητῶν λύκων, δαιμόνων τε καὶ κακοδόξων ἀνθρώπων. Ἀνήγγειλαν δὲ εἰς ἡμᾶς ὅτι, ὁ ποιμὴν οὗτος εὑρίσκεται βιβλίον παμπάλαιον ἔν τινι Μοναστηρίῳ τῆς Ἑλλάδος, ποίημα Κουάρτου, ἑνὸς τῶν Ο΄. Ἀποστόλων. Τὸν ποιμένα ἀναφέρει καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ θείου Διονυσίου, ἔστι δὲ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, ὅσον ἐστὶ τὸ τοῦ Ψαλτῆρος. Σημείωσαι ὅτι ὁ νδ΄. τῆς Καρθαγ. κοντὰ εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας, προστάζει νὰ ἀναγινώσκωνται, καὶ οἱ βίοι τῶν Μαρτύρων, οἱ τὰ μαρτύρια αὐτῶν περιέχοντες, εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν τους.

τορος Κομμόδου. Δ΄. εἶναι ἡ τοῦ Θεοδοτίωνος, χριστιανίσαντος μὲν πρῶτον, Μαρκιανίσαντος δὲ ὕστερον, καὶ κατὰ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ ἑρμηνεύσαντος τὰς Γραφὰς ἐπὶ Ἀντωνίου Καρακάλλα, ἢ παρ' ἄλλοις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Κομμόδου. Τούτων δὲ τῶν τριῶν ὑστέρων, δὲν σώζονται ὁλόκληροι αἱ μεταφράσεις, ἀλλὰ μόνον κλάσματα καὶ τμήματά τινα. Ταύτας δὲ τὰς δ΄. ἐκδόσεις ὁ Ὠριγένης εἰς μίαν συναθροίσας βίβλον, τέσσαρας στύλους ἔχουσαν ἐν ἑκάστῃ σελίδι, διὰ νὰ θεωρῶνται ὅλαι ὁμοῦ μὲ μίαν ὁμματίαν. Τετραπλᾶ ὠνόμασε τὸ τοιοῦτον πόνημα. Κοντὰ δὲ εἰς τὰς δ΄. αὐτὰς, γράψας καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον ἀπὸ τὸ ἕνα καὶ ἄλλο μέρος τῶν σελίδων, Ἑξαπλᾶ τὴν βίβλον ὠνόμασε. Τελευταῖον κοντὰ εἰς τὰς ἓξ ταύτας, ἑνώσας καὶ τὴν ἔκδοσιν ὁποῦ εὑρέθη ἐν Νικοπόλει, ἢ ἐν Ἱεριχῷ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαμμαίας, καὶ τὴν ς΄. τὴν εὑρεθεῖσαν ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀκτίους μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Σευήρου, Ὀκταπλᾶ τὸ βιβλίον ὠνόμασεν, ἐκ τῶν ὀκτὼ στύλων ὁποῦ εἶχε, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ πολυθρύλλητα τετραπλᾶ, καὶ ἑξαπλᾶ, καὶ ὀκταπλὰ, τὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενα. Σημείωσαι δὲ, ὅτι εὑρέθη καὶ ζ΄. ἔκδοσις παρὰ Λουκιανοῦ, τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ καὶ μάρτυρος, ἐκδοθεῖσα ἐν Νικομηδείᾳ, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, ὅστις Λουκιανὸς ἀναγνοὺς τὰς προγεγραμμένας ἐκδόσεις, καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον εὑρὼν, τὰ μὲν ἐλλειπῆ ἐπρόσθεσε, τὰ δὲ περιττὰ ἐδιώρθωσεν. Αἱ μὲν οὖν τρεῖς ἐκδόσεις Ἀκύλα, Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος οὐδέποτε ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὡσὰν ὁποῦ αὐτοὶ, μὲ τὸ νὰ ἦσαν ἄνδρες ἀποστάται, ἐπίτηδες ἄφηκαν ἀσαφῆ τὰ περὶ Χριστοῦ προφητεύοντα ρητά. Δὲν εἶναι ὅμως καὶ αὐταὶ τόσον πολλὰ ἀνωφελεῖς, ἐπειδὴ, ὁ μὲν Ὠριγένης τὰ ἐλλείποντα ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῶν Ο΄. ἀνεπλήρωσεν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Θεοδοτίωνος, συγγράφων τὰ ἑξαπλᾶ, ὁ δὲ Ἱερώνυμος λέγει ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Ψαλμ. ὅτι ἤκουσέ ποτε νὰ ἀναγνωσθῇ ὁ προφήτης Δανιὴλ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Θεοδοτίωνος, ἀλλὰ καὶ τώρα κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Θεοδοτίωνος ἀναγινώσκεται ὁ Δανιὴλ, μὲ τὸ νὰ εὑρέθη συγκεχυμένη ἡ εἰς αὐτὸν ἔκδοσις τῶν Ο΄. ἥτις οὐδὲ σώζεται. Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκδόσεως. Ἡ δὲ Συριακὴ, καὶ Ἀραβικὴ, καὶ Χαλδαϊκὴ ἔκδοσις ὠφελοῦσι καὶ αὐταὶ εἰς κατανόησιν τῶν Γραφῶν, καὶ μάλιστα ἡ Συριακὴ ἀρχαιοτέρα οὖσα καὶ γειτονεύουσα μὲ τὴν Ἑβραϊκήν. Ταύτην γὰρ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐπαινεῖ εἰς τὴν ἑξαήμερον, καὶ ταύτην ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν ἐμεταχειρίζετο ἡ ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησία. Ἡ δὲ Χαλδαϊκὴ, Ταργοὺμ ὠνομάσθη, ὅπερ σημαίνει παράφρασις, ὑπὸ τριῶν Ραββίνων συγγραφεῖσα κατὰ τὸν ἑ. αἰῶνα. Οὐκ ἐγκρίνεται δὲ αὕτη τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι εἰς πολλὰ μέρη ἔχει μύθους τινὰς ἐσπαρμένους· πέμπτη δὲ καὶ τελευταία ἐπαινεῖται ἡ Ἰταλικὴ, καὶ ἡ κατὰ Λατίνους λατινίς. Ἦν δὲ ἡ μὲν Ἰταλὶς ἀρχαιοτέρα, ἡ δὲ Λατινὶς (ἥτις καὶ Βουλγάτα καλεῖται) ὑπὸ Ἱερωνύμου, σοφοῦ ἀνδρὸς, ὡς μαρτυρεῖ Αὐγουστῖνος, καὶ περὶ τὰς τρεῖς διαλέκτους ἐμπειροτάτου, ἐξεδόθη, ὅτις τῆς μὲν Παλαιᾶς μερικὰς βίβλους ἐκ τῆς Ἑβραΐδος εἰς τὴν Λατινίδα μεθηρμήνευσε, τὴν δὲ Καινὴν, εἰς μερικὰ μόνον μέρη ἐπεδιώρθωσε. Ἀγκαλὰ καὶ κατ' ἄλλους, ὁ Πατὴρ τῆς βουλγάτας εἶναι ἄδηλος. Πολλὰ δὲ ἐσφαλμένα περιέχει, καὶ πολλὰ μὴ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κείμενα. Ὅθεν οὐδὲ προτιμητέα ἐστὶ τῆς τῶν Ο΄. ἐκδόσεως. «Ταῦτα εἰσὶ τὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Γραφῆς βιβλία ἅγια, κατὰ τοὺς Μακκαβαίους. τὰ ἐν χερσὶν ἡμῶν, αἱ πηγαὶ τοῦ Σωτηρίου κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, αἱ ἀγιόγραφοι δέλτοι, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην, τὰ ἐνδιάθηκα, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ τὰ κανονικὰ, κατὰ τὴν ἐν Καρθαγένῃ. Μελετᾶτε οὖν, ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, ἐν αὐτοῖς ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἵνα παρομοιωθῆτε τῷ μακαριζομένῳ δικαίῳ ὑπὸ τοῦ θείου Δαβίδ. Ἀναγινώσκετε ταῦτα διηνεκῶς, ὅτι ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, τῶν οὐρανῶν ἐστὶν ὑπάνοιξις, καὶ τὰ στόματα τῶν Προφητῶν, Θεοῦ εἰσὶ στόμα. Σχολάζετε ἐν αὐτοῖς διὰ παντὸς, ὅτι κατὰ τὸν Αὐγουστῖνον, ἅπαντος νοσήματος ψυχῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς τὸ φάρμακον ἐναπόκειται. Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς, ἵνα ἐν αὐταῖς εὕρητε ζωὴν τὴν αἰώνιον, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος. Ἀναγινώσκοντες δὲ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, φυλάττεσθε ἀπὸ τὰ νόθα τῶν καλουμένων Δευτερώσεων, ἀπὸ ὅσα δηλαδὴ λέγουσιν αὗται περὶ θυσίας ἀλόγων ζώων, περὶ ἀμαρτιῶν, περὶ καθαρισμοῦ, περὶ ἀποπομπαίου, περὶ συνεχῶν λουτρῶν καὶ ραντισμάτων, καὶ ἀπὸ ὅσα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἐγράφησαν εἰς τὸν Νόμον, κατὰ δεύτερον λόγον. Διαταγ. βιβλ. ά. κεφ. ή. καὶ βιβλ. β΄. κεφ. λή΄. καὶ βιβλ. ς΄. κεφ. κβ΄.» Σημείωσαι ὅτι τὰ περισσότερα τῆς ὑποσημειώσεως ταύτης ἐρανίσθησαν ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον θεολογικὸν τοῦ διδασκάλου Κυρίου Εὐγενίου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ (1) πρώτη σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, κατὰ τὸ ἀπὸ Χριστοῦ 325 ἔτος. Ἄνδρες δὲ προέχοντες ἐν αὐτῇ ἦσαν Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Βίτων καὶ Βικέντιος οἱ Πρεσβύτεροι, μετὰ τοῦ ὁσίου τοῦ τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Κουδρούβης ἢ Κορδούβης Ἐπι-

(1) Τέσσαρά τινα χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων εὑρίσκω σποράδην εἰς πολλοὺς εὑρισκόμενα, καὶ μάλιστα παρὰ Δοσιθέῳ (σελ. 1018. τῆς Δωδεκαβίβλ.) ἐκ τῶν ὁποίων, τὰ μὲν τρία εἶναι πόρρω καὶ κοινά, καὶ εἰς τινὰς τοπικὰς συνόδους, τὸ δὲ ἓν εἶναι τὸ προσεχέστατον, καὶ διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, ἡ οὐσιώδης, ἡ συστατική, καὶ ἰδιαιτάτη διαφορὰ ἁπασῶν τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων. Καὶ πρῶτον μὲν ἰδίωμα ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν εἶναι, τὸ νὰ συναθροίζωνται διὰ προσταγῶν, οὐχὶ τοῦ Πάπα, ἢ τοῦ δεῖνος Πατριάρχου, ἀλλὰ διὰ προσταγῶν Βασιλικῶν. Τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἐν Σαρδικῇ τοπικὴν σύνοδον ἠκολούθησε, συναθροισθεῖσαν ὑπὸ Κωνσταντίου καὶ Κώνσταντος, καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, προσταγῇ καὶ αὐτὴν τοῦ Κωνσταντίου συναχθεῖσαν, εἰ καὶ ἐπὶ σκοπῷ ἄλλῳ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ναοῦ (Δοσίθ. 133. τῆς Δωδεκαβίβλου). Δεύτερον, τὸ νὰ γίνεται ζήτησις περὶ πίστεως, καὶ ἀκολούθως νὰ ἐκτίθεται ἀπόφασις, καὶ ὅρος δογματικὸς εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικὰς (Δοσίθ. σελ. 633. τῆς Δωδεκαβίβλ.), ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἰς τινὰς τοπικὰς ἠκολούθησεν, οἷον εἰς τὴν ἐν Καρθαγένῃ, ἥτις κατὰ τῆς αἱρέσεως Πελαγίου καὶ Κελεστίου ζήτησιν ποιήσασα, ὅρους δογματικοὺς ἐξέθετο. Τρίτον, τὸ νὰ ἦναι πάντα τὰ ἐκτιθέμενα παρ' αὐτῶν δόγματα καὶ οἱ Κανόνες, ὀρθόδοξα. εὐσεβῆ καὶ σύμφωνα ταῖς θείαις Γραφαῖς, ἢ ταῖς προλαβούσαις Οἰκουμενικαῖς συνόδοις. Δι' ὃ καὶ πολυθρύλλητον εἶνε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἁγίου Μαξίμου τὸ εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν ρηθέν· «Τὰς γενομένας συνόδους, ἡ εὐσεβὴς πίστις κυροῖ, καὶ πάλιν, ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης κρίνει τὰς συνόδους.» Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ἰδίωμα, καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας τοπικὰς συνόδους εἶναι κοινόν, πλὴν τινῶν. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον, τὸ νὰ συμφωνήσουν καὶ νὰ ἀποδεχθοῦν τὰ παρὰ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων διορισθέντα.καὶ κανονισθέντα ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, εἴτε διὰ τῆς αὐτοπροσώπου παρουσίας αὐτῶν, εἴτε διὰ τῶν ἰδίων τοποτηρητῶν, ἢ καὶ τούτων ἀπόντων, διὰ γραμμάτων αὐτῶν. Αὕτη ἡ τῶν τῆς Οἰκουμένης Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιερέων συμφωνία εἶναι, ὡς εἴπομεν, ὁ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων συστατικὸς καὶ διακριτικὸς χαρακτήρ. Συστατικὸς μὲν, διατὶ συνιστᾷ ταύτας, καὶ τὰς κάμνει νὰ ἦναι φερωνύμως Οἰκουμενικαί· διακριτικὸς δὲ. διατὶ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην τοπικὴν σύνοδον θεωρούμενος, διακρίνει μόνας τὰς Οἰκουμενικὰς ἀπὸ τὰς τοπικάς. Ὅθεν τὴν ἐπὶ Κοπρωνύμου γενομένην σύνοδον ἐν τῇ Βλαχέρνᾳ, Οἰκουμενικὴν παρὰ τῶν εἰκονομάχων ὀνομασθεῖσαν, τόσον ὁ ἅγιος Γερμανὸς καὶ Δαμασκηνὸς, καὶ ὁ νέος Στέφανος, καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅσον καὶ ἡ ζ'. Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει αὐτῆς ἤλεγξαν, εἰπόντες, ὅτι χωρὶς συμφωνίας τῶν λοιπῶν ἁπάντων Πατριαρχῶν, Οἰκουμενικὴ οὔτε γίνεται, οὔτε λέγεται Σύνοδος. Ὁ γὰρ Ἐπιφάνιος ἐκ μέρους εἶπε τῆς ζ'. Συνόδου· «Πῶς δ' αὐ μεγάλη καὶ Οἰκουμενικὴ, ἣν οὔτε ἐδέξαντο, οὔτε συνεφώνησαν οἱ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν πρόεδροι, ἀλλὰ ἀναθέματι ταύτην παρέπεμψαν;» (Δοσιθ. 634. τῆς Δωδεκαβίβλ.) Μὲ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν ἐλεγμοὺς ἤλεγξε καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος τὴν ψευδοσύνοδον τοῦ Μονοθελήτου Πύρρου, διατὶ αὐτὴν ἐκεῖνος ἐνόμιζεν Οἰκουμενικήν. Εἶπα δὲ, ὅτι ἡ συμφωνία καὶ ἀποδοχὴ πάντων τῶν Πατριαρχῶν συνιστᾷ τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους, καὶ ὄχι μόνη ἡ αὐτοπρόσωπος παρουσία αὐτῶν, ἢ ἡ διὰ τῶν ἰδίων τοποτηρητῶν. Ἐν ὅλαις γὰρ ταῖς ἑπτὰ Οἰκουμενικαῖς συνόδοις, οὐδεὶς Πάπας ἦτο παρὼν αὐτοπροσώπως, ἐν δὲ τῇ ϐ'. ἢ καὶ ἑ. Οἰκουμενικῇ, οὔτε αὐτοπροσώπως, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν ἦσαν παρόντες ὁ Δάμασος, καὶ Βιγίλιος οἱ Πάπαι, ἀλλ' αἱ Οἰκουμενικαὶ αὗται πάλιν ἔμειναν Οἰκουμενικαὶ, διότι οἱ αὐτοὶ Πάπαι συνεφώνησαν εἰς τὰ παρ' ἐκείνων ὁρισθέντα, καὶ διὰ γραμμάτων αὐτῶν, καὶ ὑπογραφῶν αὐτὰς ἀπεδέξαντο. Ὅτι δὲ μόνη ἡ αὐτοπρόσωπος

σκόπου οἱ τρεῖς ὁμοῦ τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ Ρώμης Σιλβέστρου καὶ Ἰουλίου, Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλεξανδρείας, συναγωνιστὴν ἔχων τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, Διάκονον τότε ὑπάρχοντα, Εὐστάθιος ὁ Ἀντιοχείας, Μακάριος ὁ Ἱεροσολύμων, Παφνούτιος καὶ Σπυρίδων, Ἰάκωβός τε καὶ Μάξιμος, ἄνδρες ἐστολισμένοι μὲ ἀποστολικὰ χαρίσματα, καὶ μαρτυρικὰ παθήματα, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὄντες τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὴν κοινὴν καὶ παρὰ πάντων ὁμολογου-

παρουσία, ἢ ἡ διὰ τῶν ἰδίων τοποτηρητῶν δὲν συνιστᾷ τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ συμφωνία, ἔδειξαν αἱ δύω σύνοδοι, ἡ ἐν Σαρδικῇ, λέγω, καὶ ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ· ἡ μὲν γὰρ ἐν Σαρδικῇ, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ὠνομάσθη κατὰ τὴν ἀρχήν της Οἰκουμενική, (ὅρα ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς) καὶ παρόντες ἦσαν ἐν αὐτῇ ἅπαντες οἱ Πατριάρχαι, οἱ μὲν αὐτοπροσώπως, οἱ δὲ διὰ τοποτηρητῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐχωρίσθησαν, καὶ δὲν ἐσυμφώνησαν εἰς τὰ παρ' αὐτῆς ὁρισθέντα οἱ τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς, ἡ Οἰκουμενικὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν, τοπικὴ ἔγινε κατὰ τὴν ἀπόβασιν καὶ τὸ τέλος αὐτῆς. Ὁμοίως καὶ ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ, καίτοι Οἰκουμενικὴ ὀνομασθεῖσα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς Ἐπισκόπων, καὶ πρότερον αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξανδρείας, Μάρκος, λέγω, ὁ ἁγιώτατος ἐκεῖνος τῆς Ἐφέσου, δὲν συνεφώνησεν εἰς αὐτὴν, ἡ οἰκουμενικὴ εἰς τοπικὴν μετετράπη. Τί λέγω τοπικήν; καὶ εἰς ψευδοσύνοδον μετετράπη δικαίως, διατὶ δὲν εἶχεν οὔτε τὸ γ'. ἰδίωμα τῶν Οἰκουμενικῶν. Ὁ γὰρ παρ' αὐτῆς ὅρος δὲν ἦτο σύμφωνος τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ ταῖς ἄλλαις συνόδοις. Ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀσυμφωνία τινῶν Πατριαρχῶν, καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς ποιεῖ τοπικάς; ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ πάντων τῶν Πατριαρχῶν τῆς Οἰκουμένης συμφωνία καὶ τὰς τοπικὰς εἰς Οἰκουμενικὰς, καὶ καθολικὰς μεταβάλλει. Καθ' ὅτι αἱ παρὰ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ μάλιστα τῆς ς'. ἀποδεχόμεναι σύνοδοι τοπικαὶ, καὶ οἱ τούτων Κανόνες. οἰκουμενικὸν, οἷον, καὶ καθολικὸν κράτος λαμβάνουσι καὶ ἀξίωμα. Ἐκ τῶν εἰρημένων οὖν τούτων εὐκόλως ἠμπορεῖ νὰ σχηματισθῇ ὁ ὁρισμὸς τῆς Οἰκουμενικῆς συνόδου οὕτως· «Οἰκουμενικὴ σύνοδός ἐστιν ἡ διὰ προσταγῆς Βασιλικῆς συναχθεῖσα, ἡ περὶ πίστεως ὅρον δογματικὸν ἐκθεμένη, ἡ εὐσεβῆ καὶ ὀρθόδοξα, καὶ σύμφωνα ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς καὶ ταῖς προλαβούσαις Οἰκουμενικαῖς διορίζουσα, ἣν ἡ συμφωνία ἁπάντων τῶν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιερέων ἀπεδέξατο, εἴτε διὰ αὐτοπροσώπου παρουσίας, εἴτε διὰ τοποτηρητῶν, ἢ, καὶ τούτων ἀπόντων, διὰ γραμμάτων καὶ ὑπογραφῶν αὐτῶν. Πᾶσα λοιπὸν Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἰδιώματα ἔχουσα, αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἁγία καὶ Καθολικὴ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐν τῷ Συμβόλῳ πιστεύομεν. Ἐντεῦθεν τέσσαρα ἄλλα, κατὰ τοὺς θεολογοῦντας, αὖτη πλουτεῖ ἰδιώματα· Α'. τὸ νὰ ἦναι ἀείζωος, καὶ ἀνέκλειπτος· καὶ ἄλλον, γάρ φησι, παράκλητον δώσει ὑμῖν ἵνα μένῃ μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. [Ἰωάν. ιδ'. 16. Ματθ. κη'. 20. Ἰω. ιδ'. 26.] Β'. τὸ νὰ ἦναι ἀλάνθαστος καὶ ἀναμάρτητος. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία, ἧς πρόσωπον ἐπέχει ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος, στύλος καὶ ἑδραίωμα εἶναι τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν Παῦλον (ά. Τιμοθ. γ'. 15.) καὶ ὅτι ταῖς Οἰκουμενικαῖς συνόδοις δοκεῖ, τοῦτο δοκεῖ καὶ τῷ τῆς ἀληθείας ἁγίῳ Πνεύματι, ἐκεῖνος, γάρ φησιν, ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα. Ὅπερ ἐπὶ τῶν Οἰκουμενικῶν μάλιστα συνόδων βέβαιον ἀποδείκνυται. Εἰ γὰρ ὁ ἡ'. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ Κανὼν λέγοι, περὶ τοπικῆς συνόδου τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, μέχρις ἂν κοινῇ περὶ αὐτῶν τι δόξῃ σανελθοῦσι τοῖς Ἁγίοις, καὶ πρὸ αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, πόσῳ μᾶλλον τοῦτο εἶναι ἀληθὲς περὶ Οἰκουμενικῶν συνόδων λεγόμενον; εἰς τὰς ὁποίας αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπιστατοῦν, φωτίζει ταύτας, καὶ δὲν τὰς ἀφίνει νὰ πλανηθοῦν εἰς τὰς ἀποφάσεις των; ἐμπνεῖ γὰρ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ὁ Θεὸς τοῖς ἀναριθμήτοις Ἱερεῦσιν εἰς σύνοδον συνηθροισμένοις, κατὰ τὴν πρὸς Κελεστῖνον τῆς ἐν Καρθαγ. συνόδου ἐπιστολήν. Γ'. τὸ νὰ ἔχῃ ὑπέρτατον, καὶ ἀνώτατον ἀξίωμα, ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ προτείνῃ συμβουλευτικῶς τὰ δίκαια καὶ ἀληθῆ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀναγκάζῃ εἰς ὑποταγὴν τοὺς ἐναντιουμένους, τὰ προσήκοντα αὐτοῖς Ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια ἐπιφέρουσα, καὶ κρίνουσα καὶ ἀνακρίνουσα, καὶ Πάπας καὶ Πατριάρχας, καὶ τοὺς ἁπανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης εὑρισκομένους Ἀρχιερεῖς, κληρικούς τε καὶ λαϊκούς. Καὶ Δ'. νὰ ἐπιθέτῃ ὅρον, καὶ πέρας εἰς κάθε ἀναφυόμενον ζήτημα καὶ ὑπόθεσιν κοινήν τε καὶ μερικὴν, καὶ νὰ διαλύῃ κάθε ἔριν καὶ φιλονεικίαν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν.» Καθολικὴ, γάρ φησιν. ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος (κατηχ. ιή.) καλεῖται ἡ Ἐκκλησία, ὅτι καθόλου διδάσκει, ἀνελλιπῶς καὶ ἀδιαφόρως πάντα τὰ δόγματα τὰ εἰς γνῶσιν ἀνθρώποις τείνοντα περί τε ὁρατῶν καὶ ἀοράτων. «Ὅθεν καὶ παρὰ πάντων, οὐχὶ ἡ θεία Γραφὴ, ἀλλ' ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἀνακηρύττεται ὁ ἔσχατος κριτὴς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, κατὰ τὸν ς'. τῆς β'. συνόδου Κανόνα, τοῦ ὁποίου κριτοῦ ἡ ψῆφος καὶ ἀπόφασις εἰς ἄλλου μεγαλητέρου κριτηρίου ἔκκλητον οὐχ ὑπόκειται. Εἰ γὰρ ἡ ἔκκλητος εἶναι ἀγωγὴ ἀπὸ οἱουδήποτε δικαστηρίου ἐφ' ἕτερον μεῖζον ικαστήριον, κατὰ τὸ θ'. β.βλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. ά. ἡ ἀμφίβολος ψῆφος τῶν Ἐπισκόπων, εἰς τὴν μεγαλητέραν ἔκκλητον ὑπόκειται τῶν Μητροπολιτῶν, ἡ δὲ τῶν Μητροπολιτῶν εἰς τὴν τοῦ Ἐξάρχου. ἢ Πατριάρχου τῆς διοικήσεως, καὶ ἡ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν τῆς Οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ἐδῶ πλέον πᾶσα ἔκκλητος περαιοῦται καὶ τελειώνει, μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι ἄλλο τι κριτήριον μεγαλήτερον ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴν σύνοδον. Εἰ δὲ καὶ τὸ κριτήριον τῶν Πατριαρχῶν εἰς ἔκκλητον οὐχ ὑπόκειται, κατὰ τὰ Βασιλικὰ, καὶ Ἰουστινιανὸν, καὶ Λέοντα τὸν σοφὸν· ὅμως τοῦτο ἐννοεῖται, διατὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος Πατριάρχης νὰ γένῃ κριτὴς εἰς ἄλλου Πατριάρχου ἀπόφασιν, καὶ ὄχι διὰ τὴν Οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἥτις ἀνακρίνει ταῦτα τὰ κεκριμένα ὑπὸ πάντων τῶν Πατριαρχῶν καὶ Παπῶν, ὡσὰν νὰ μὴ ἐκρίθησαν ὁλότελα. Καθ' ὅτι καὶ ἡ τοῦ ἐπάρχου ψῆφος, ἀγκαλὰ καὶ εἰς ἔκκλητον δὲν ὑπόκειται, διατὶ δὲν ἀναψηλαφᾶται ὑπὸ ἄλλου τινὸς, μ' ὅλον τοῦτο τὰς ἀμφιβολίας ὁποῦ ὁ ἔπαρχος νὰ ἀποφασίσῃ δὲν ἠμπορεῖ, θεωρεῖ ταύτας καὶ ἀποφασίζει ὁ ἴδιος Βασιλεύς. Ὥστε, ὃν λόγον ἔχει ὁ Αὐτοκράτωρ ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Δοσίθ. σελ. 309. καὶ 384. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Εἶπα δὲ ὅτι ἔσχατος κριτὴς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν εἶναι ἡ ἁγία Γραφὴ, ὡς λέγουσι τοῦτο οἱ Λουθηροκαλβινισταὶ, ἀλλ' ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος, καθ' ὅτι εἰς πολλὰ μέρη ἀσαφῶς λαλοῦσα ἡ θεία Γραφὴ, καὶ ἕκαστος τῶν αἱρετικῶν πρὸς τὴν ἰδικήν του αἵρεσιν στρεβλῶν τὸ ἀσαφὲς νόημα τῶν Γραφῶν, ἐξ ἀνάγκης χρειάζεται ἑρμηνεία διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἀληθὲς αὐτῆς νόημα, ὅς τις δὲν εἶναι ἄλλος, παρὰ ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος. Καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ κοντὰ εἰς τὰ γνήσια, καὶ καθολικὰ βιβλία τῆς Γραφῆς, μὲ τὸ νὰ ἐτόλμησαν νὰ ἐπιγράψουν ὡς Κανονικὰ καὶ τὰ νόθα καὶ αἱρετικὰ βιβλία των οἱ αἱρετικοὶ, διὰ τοῦτο ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐγκρίνει μὲν τὰ γνήσια, ἀποβάλλει δὲ τὰ νόθα καὶ ἀπόκρυφα, ὡς ἡ Οἰκουμενικὴ ς'.

μένην παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας 318. Κοντὰ δὲ εἰς αὐτοὺς, ἤτο καὶ ἕτερον πλῆθος κληρικῶν, πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων. Συνήχθη δὲ αὕτη κατὰ τοῦ Ἀρείου, ὅστις ἐβλασφήμει, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ ἀκολούθως δὲν εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ποίημα, (1) εἰς τρεῖς ἥμισυ δὲ χρόνους διαρκέσασα, (κἂν ὁ Γελάσιος παρὰ Φωτίῳ ἀναγν. 256. εἰς ἓξ ἥμισυ λέγῃ) παρέδωκε τὸ κοινὸν, καὶ ἐγνωσμένον παρὰ πᾶσι θεῖον, καὶ ἱερὸν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως Σύμβολον, ἐν ᾧ τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν καὶ Λόγον, Θεὸν ἀληθηνὸν ἀνεκήρυξεν, ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, ἤτοι τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ φύσιν μὲ τὸν Πατέρα ἔχοντα, καὶ ἑπομένως τὴν αὐτὴν δόξαν, καὶ ἐξουσίαν, καὶ κυριότητα, καὶ ἀϊδιότητα, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ Θεοπρεπῆ τῆς θείας φύσεως ἰδιώματα· ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως οὕτω· «Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα πάντων ὁρατῶν τε, καὶ ἀοράτων ποιητήν. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός. Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον (2) τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο,

περὶ τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν ἐποίησε, καὶ ἡ α'. αὕτη (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσ. τοῦ ξ'. Ἀποστολικοῦ). Δι' ὃ καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος τοῦτο εἰδὼς κομψῶς ἐγνωμάτευσεν, (Ἐπιστ. 154). «Εἰς τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἤθελα πιστεύσῃ, ἂν δὲν μὲ ἔπειθεν ἡ ἀξιοπιστία τῆς Ἐκκλησίας.» Συμπεραίνεται ἄρα ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους, μένων εὐσεβὴς καὶ ὀρθόδοξος, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ἀδιορίστως ὁ καθεὶς χρεωστεῖ νὰ πείθεται εἰς αὐτάς. Ὁ γὰρ ἀντιφερόμενος εἰς αὐτὰς καὶ ἀντιπίπτων, εἰς αὐτὸ ἀντιφέρεται, καὶ ἀντιπίπτει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ λαλοῦν διὰ τῶν Οἰκονομενικῶν συνόδων. καὶ αἱρετικὸς καὶ ἀναθεματισμένος γίνεται, καθ' ὅτι καὶ ὁ Πάπας Διάλογος (βιβλ. ά. ἐπιστολῇ κδ'.) ἀναθεματίζει ἐκείνους ὁποῦ δὲν πείθονται εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους. Καὶ αὐταὶ αἱ ἴδιαι σύνοδοι τοὺς μὴ πειθομένους αὐταῖς ἀναθεματίζουσι. Τί λέγω αἱρετικός; ὡς ἐθνικὸς καὶ ἀσεβὴς λογίζεται ὁ παρακούων τῆς Ἐκκλησίας, ἧς πρόσωπον ἐπέχει ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος. «Ἐὰν γὰρ φησὶν ὁ Κύριος, καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης,» [Ματθ. ιή'. 17]· ἐπειδὴ ἡ ὑστάτη ψῆφος καὶ κρίσις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Οἰκουμενικὴ ἐστι σύνοδος. κατὰ τὸν Αὐγουστῖνον.(Ἐπιστολῇ ρξϐ'.) Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὁποῦ ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τὴν σύνοδον τῶν ἱερέων τοῦ παλαιοῦ Νόμου. »Ἐὰν δὲ, φησὶν, ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ ῥῆμα ἐν κρίσει ἀναμέσον αἷμα αἵματος, καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως..... Καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς, τοὺς Λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν· ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν. ... οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος, οὗ ἂν ἀναγγείλωσί σοι, δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν χειρὶ ὑπερηφανίας, ὥστε μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως, ἢ τοῦ κριτοῦ. καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ Ἰσραήλ.» (Δευτερ. ιζ'. 2. 8.) Πρέπει δὲ κοντὰ εἰς τὰ εἰρημένα καὶ τοῦτο νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἑπτὰ μόναι κυρίως καὶ ἐξαιρέτως Οἰκουμενικαὶ ἐκλήθησαν σύνοδοι, διατὶ πᾶσαι αὗται κατὰ τοὺς νόμους τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων συνεκροτήθησαν, καὶ διατὶ πᾶν ὅπερ ἦν ἀναγκαῖον εἰς γνῶσιν ἐν αὐταῖς διωρίσθη. Ὅθεν πάντα τὰ ἀναφυόμενα ζητήματα ἐκ τῶν διορισθέντων ὑπὸ τῶν ἑπτὰ, εὐκόλως διαλύεται (Δοσιθ. σελ. 633. τῆς Δωδεκαβίϐλ.)· μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην, ἀγχαλὰ καὶ ἄλλαι ὠνομάσθησαν Οἰκουμενικαὶ, ὡς ἡ α'. καὶ ϐ'. καὶ ἡ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας, καταχρηστικῶς ὅμως ὠνομάσθησαν οὕτω, διότι οὐδεμία ἐξ αὐτῶν κατὰ τοὺς νόμους τῶν Οἰκουμενικῶν συνεκροτήθησαν συνόδων· δι' ὃ καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ Οἰκουμενικὰς συναριθμηθῆναι, καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν αὐξῆσαι οὐκ ἠδυνήθησαν. Ἡ γὰρ ὑπὸ τῶν Λατίνων ὀγδόη Οἰκουμενικὴ ὀνομασθεῖσα, ἡ κατὰ Φωτίου, λέγω, γενομένη ὕστερον ὑπὸ τῆς ὑπὲρ Φωτίου γενομένης ἀπεκηρύχθη, καὶ μήτε ὅλως σύνοδος ὀνομάζεσθαι κατεκρίθη· ἀγχαλὰ δὲ καὶ ὅλαι αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, τῷ λόγῳ τοῦ εἶναι Οἰκουμενικαὶ, ἰσότιμοί εἰσιν. Ἡ πρώτη ὅμως αὕτη σύνοδος, καὶ διὰ τὴν ἀρχαιότητα, καὶ διὰ τὴν ἁγιότητα, ἐστάθη καὶ στέκεται πάντοτε τὸ πρωτότυπον παράδειγμα, καὶ ἡ ἀρκτικὴ ἰδέα ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν, καὶ αὐτὴν ἐμιμήθησαν αἱ μετ' αὐτὴν καθ' ἑξῆς σύνοδοι, καὶ εἰς τὰς προσφωνήσεις καὶ εἰς τὰ καθίσματα, καὶ εἰς τοὺς ὅρους, καὶ αὐτὴν ὁ Διάλογος κεφαλὴν ἁπασῶν τῶν συνόδων ὠνόμασε, καὶ ἕνας λόγος εἰς τὸ πάντων εὑρίσκεται στόμα, τὸ κρατεῖτω τὰ ἐν Νικαίᾳ ὁρισθέντα. Πολλὰ ἐκοπίασεν ἡ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος, καὶ εἰς τὰ πρακτικά της καὶ εἰς τοὺς Κανόνας της, καὶ εἰς τὰς πρὸς Βονιφάτιον, καὶ Κελεστῖνον ἐπιστολάς της διὰ νὰ μὴ δεχθῇ ἄλλους Κανόνας, εἰμὴ τοὺς γνησίους τούτους Κανόνας τῆς ἐν Νικαίᾳ. Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος μεγάλως ἐφώναζον νὰ μὴ κρατοῦν ἄλλοι, εἰ μὴ οἱ Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ.

(1) Ὁ γὰρ Ἄρειος, Ἀλεξανδρείας πρεσβύτερος ὤν, καὶ θέλωντας νὰ φύγῃ τὸ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων διεγερθὲν μῖσος κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἄνθρωπον ψιλὸν, ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντα τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ δογματίζοντος, ἔλεγε μὲν αὐτὸν ὅτι προϋφέστηκε τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, οὐχι ὅμως ὡς Θεὸς, ἀλλ' ὡς ἐν τῶν κτισμάτων καὶ ποιημάτων ἐν χρόνῳ παρὰ τοῦ Πατρὸς δημιουργηθείς. Εἰς πόσα δὲ κόμματα διῃρέθη ἡ τοῦ Ἀρείου αἵρεσις, ὅρα εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ α'. τῆς ϐ'. Οἰκουμενικῆς.

(2) Σημείωσαι ὅτι ἡ λέξις Ὁμοούσιον, καὶ πρὸ τῆς α'. Συνόδου ἦτο ἐν χρήσει εἰς τοὺς εὐσεβεῖς· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Θεῖον Ἱλάριον οἱ Σαββέλιανοὶ, καὶ οἱ περὶ τὸν Σαμοσατέα Παῦλον ἐμεταχειρίσθησαν ταύτην διὰ νὰ ἀναιρέσουν τὴν Τριάδα τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων, διὰ τοῦτο οἱ κατὰ Παύλου συνελθόντες ἐν Ἀντιοχείᾳ ρπ'. Πατέρες ἐν ἔτει 272. τὴν φωνὴν ταύτην ἀπέβαλον, κατὰ τὸ ὄνομα μόνον (ἀγχαλὰ καὶ κατὰ τὸ νόημα, καὶ τὸ σημαινόμενον ὁμολόγουν αὐτὴν) διὰ νὰ μὴ δώσουν λαβὴν εἰς τοὺς αἱρετικοὺς, καὶ μάλιστα διατὶ ὁ Παῦλος σοφιζόμενος, τρεῖς οὐσίας ἐκ τῆς φωνῆς τοῦ ὁμοουσίου ἔλεγεν εἶναι. Μία μὲν προϋφεστῶσα τοῦ Πατρὸς, δύω δὲ τοῦ Υἱοῦ, καὶ γ'. τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐξ ἐκείνης αὐτὰ νὰ προϐάλλωνται ὡσὰν ἀποτμήματα, ὡς λέγει τοῦτο ὁ Ἀθανάσιος (ἐπιστολ. κατὰ τῆς Ἀρειανικῆς αἱρέσ.), ἡ δὲ ἐν Νικαίᾳ, Οἰκουμενικὴ οὖσα. διὰ τὸ ἀξίωμα αὐτῆς, οὐ μόνον κατὰ τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ὄνομα ὥρισε νὰ κηρύττεται (ὅρα Δοσιθ. σελ. 1031. τῆς Δωδεκαβίϐλ.). Ὁμοούσιον δὲ, καὶ ὄχι ὁμοιούσιον, καθὼς ἔλεγαν δολερῶς οἱ Ἡμιαρειανισταὶ, ἡ σύνοδος αὐτὴ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ ἀνεκήρυξε. Τὸ μὲν γὰρ ὁμοῦ, ἤτοι ταὐτὸν, ἐπὶ τῆς οὐσίας λέγεται, κατὰ Ἀριστοτέλην ἐν τῇ λογικῇ, τὸ δὲ ὅμοιον ἐπὶ τῆς ποιότητος, καὶ ἁπλῶς ἐπὶ τῶν συμϐεϐηκότων τῇ οὐσίᾳ, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ φύσεως. Καὶ πάλιν, ὁμοούσιον εἰπὸν αὐτὸν, καὶ

τὰ ἐν τῷ Οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Παθόντα· ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός. Πάλιν ἐρχόμενον κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα· τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.» (1) Τοῦτο δὲ τὸ Σύμβολον, ὁ μὲν Ἱεροσολύμων Θεόδωρος πίστεως ὀρθὴν ὁμολογίαν ὠνόμασεν· ὁ δὲ Ρώμης Δάμασος, τεῖχος ὑπεναντίον τῶν ὅπλων τοῦ διαβόλου. Καὶ ἁπλῶς παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας καλεῖται ἡ χαρακτηριστικὴ σημαία, καὶ τὸ φλάμπουρον τῶν ὀρθοδόξων, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου αὐτοὶ, ὡς ἀληθεῖς στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπὸ τοὺς ὑποκρινομένους μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὄντας δὲ ψευδαδέλφους καὶ κακοδόξους. Καὶ οἱ στρατιῶται γὰρ διὰ συμβόλων διακρίνουσι τοὺς συστρατιώτας αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ὑπεναντίους. Ὅθεν καὶ ἐκ μεταφορᾶς τῶν στρατιωτικῶν συμβόλων ὠνομάσθη καὶ τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον. Παρέδωκε δὲ καὶ τὸν περὶ τοῦ Πάσχα διορισμὸν, ὃν νῦν κρατεῖ ἀπαράτρωτον ἡ καθολικὴ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. (περὶ οὗ ὅρα τὸν ζ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.) Ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς παρόντας εἴκοσιν ἱεροὺς Κανόνας ἐξέθετο, ἀοριστως μὲν ἐπικυρουμένους ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. καὶ τὸν ά. τῆς ζ'. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰ πρακτικὰ τῆς πρώτης συνόδου ταύτης ἤδη οὐχ εὑρίσκονται, οὔτε Ἑλληνικὰ, οὔτε Λατινικὰ, ἀλλὰ μόνα ἐκεῖνα, ὅσα ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, ὁ Ρουφῖνος, ὁ Σωκράτης, ὁ Σωζόμενος, ὁ Θεοδώρητος, καὶ Ἱερώνυμος καὶ ἄλλοι, ἐξαιρέτως δὲ, καὶ μάλιστα ὁ ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως ἐν ἔτει 476. Γελάσιος ὁ Κυζικηνὸς, ὁ ὕστερον καὶ Ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης γενόμενος· (ὅρα τόμ. ά. σελ. 151. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) ταῦτα, λέγω, μόνα εὑρίσκονται, ὅσα οἱ ἀνωτέρω, καὶ ὁ Γελάσιος οὗτος, συνέγραψαν. Τὴν δὲ τοῦ Γελασίου συγγραφὴν, πρακτικὰ μὲν ὀνομάζει ὁ Χωνειάτης Νικήτας, ἱστορικὸν δὲ μᾶλλον, ἢ πρακτικὸν, ὁ Φώτιος· μνημονεύει δὲ αὐτῆς καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κυπαρισσιώτης. (ὅρα Δοσιθ. σελ. 108. τῆς Δωδεκαβίβλου.)

ΟΙ Κ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Α'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. Εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἑξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει. Καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι· ὥσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδευόντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως, εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὑρίσκοντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ Κανών.

Ἀποστ. κα'. κβ'. κγ'. τῆς α'. καὶ β'. ἡ.

οὐχὶ συνούσιον, ἐπειδὴ, ὡς σημειοῖ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος, ἐν τῷ Ἀγκυρωτῷ, τὸ μὲν συνεύσιον ἐνοῖ ἕνωσιν χωρὶς τινος διακρίσεως (ὡς τὸ ἔλεγεν ὁ Σαβέλλιος), τὸ δὲ ὁμοούσιον, τὴν μετὰ διακρίσεως δηλοῖ ἕνωσιν.καὶ τὴν ἑτέρας ἀφ'ἑτέρας ὑποστάσεως πρόοδον.

(1) Σημείωσαι ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῆς ἐν Νικαίᾳ οὐ μόνον ἐνηλλαγμένον ὀλίγον εἶναι εἰς μερικὰ ἀπὸ τὸ ἐγνωσμένον τοῦτο εἰς ὅλους μας, καὶ καθημερινῶς ἀναγινωσκόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, δὲν περιέχει οὔτε τὴν Θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰ λοιπὰ ἄρθρα μέχρι τέλους. Ἡ γὰρ β'. σύνοδος καὶ ταῦτα ἀνεπλήρωσε, καὶ ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὴν ἀπαράλλακτον ταύτην τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα τοῦτο ἀναγινώσκομεν. Ὅθεν ἐν τῇ δ'. συνόδῳ πράξει ε'. σελ. 1515. τῆς Συλλογῆς τῶν συνόδων, τόμ. β'. ὅπου εὑρίσκεται τὸ σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ μὲ τὸ, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, σφάλμα ἐξάπαντος εἶναι τυπογραφικὸν, ἐπειδὴ ὅπου ἄλλοθι εὑρίσκεται, χωρὶς τοῦ λόγου τούτου εὑρίσκεται· οἷον ἐν τῷ Συμβόλῳ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐν Νικαίᾳ (σελ. 283. τοῦ ά. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) ἐν τῇ ιη'. πράξει τῆς ς'. (σελ. 650. τοῦ β'. τόμου τῶν συνόδων), ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, παρὰ τῷ Σωκρ. βιβλίῳ ά. Κεφ. ζ'. καὶ πανταχοῦ, καὶ ἐπειδὴ τὸν λόγον τοῦτον ἡ β'. προσέθηκεν Οἰκουμενικὴ, ὅρα καὶ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς. Ἔτι σημείωσαι, ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῆς ἐν Νικαίᾳ παρ' ἄλλοις μὲν Κώδηξιν εὑρίσκεται περιέχον τὸ, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, παρ' ἄλλοις δὲ οὔ. Καὶ τοῦτο δὲ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὡς εἰδήσεως ἄξιον, ὅτι τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐλέγετο εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν κατὰ μόνην τὴν μεγάλην Παρασκευὴν, ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος ἔκαμνε τὰς κατηχήσεις εἰς τοὺς κατηχουμένους, ὁποῦ ἑτοιμάζοντο νὰ βαπτισθοῦν κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ἐπιφωσκούσης τῆς Λαμπροφόρου ἡμέρας, ὡς ἱστορεῖ Θεόδωρος ὁ Ἀναγνώστης βιβλ. β'. τῆς Ἐκκλ. ἱστορ. ἔπειτα ἐδιωρίσθη νὰ λέγεται εἰς κάθε λειτουργίαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Τιμόθεον ἐν ἔτει 515. ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει Θεόδωρος. Ὕστερον δὲ ἐν ἔτει 545. Ἰουστῖνος ὁ βασιλεὺς ἐδιώρισε πρῶτος, καὶ εἰς τί καιρὸν τῆς λειτουργίας τοῦτο νὰ λέγηται εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ἤγουν πρὸ τῆς Κυριακῆς εὐχῆς τοῦ, Πάτερ ἡμῶν.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες τῶν Ἀποστόλων περὶ εὐνουχισμοῦ διορίζονται. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς φαίνεται, ἀμελήθησαν ἐκεῖνοι, διὰ τοῦτο ἔκαμε χρεία νὰ διορίσῃ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, ὅστις καὶ λέγει· Ὅποιος διὰ πάθος καὶ ἀσθένειαν εὐνουχίσθη ἀπὸ ἰατροὺς, ἢ καὶ ἀπὸ βαρβάρους ἐν καιρῷ ἐπιδρομῆς, οὗτος κληρικὸς ὢν, ἂς ἐνεργῇ τὰ τοῦ κλήρου. Ὅποιος δὲ ὑγιὴς ὢν, εὐνούχισε τὸν ἑαυτόν του, οὗτος καὶ κληρικὸς ὢν, πρέπει νὰ παύῃ ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τοῦ Κλήρου. Καὶ ἀπὸ τοὺς τοιούτους, ὅσοι εἶναι λαϊκοὶ, ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, κἀνένας δὲν πρέπει νὰ γίνεται κληρικός. Καθὼς ὅμως τοῦτο λέγομεν διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐπίτηδες καὶ θεληματικῶς τολμῶσι νὰ εὐνουχίζουσι τὸν ἑαυτόν τους, τέτοιας λογῆς πάλιν λέγομεν, ὅτι ἀνίσως τινὲς εὐνουχίσθησαν μὲν ἀπὸ βαρβάρους, ἢ ἀπὸ τοὺς αὐθέντας αὐτῶν, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀκουσίως καὶ τυραννικῶς, εἶναι δὲ ἄξιοι, οἱ τοιοῦτοι δέχονται ἀπὸ τὸν Κανόνα (ἢ τὸν παρόντα δηλ. ἢ τὸν κα΄. Ἀποστολικὸν) εἰς τὸ νὰ κληρωθῶσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κα΄. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Β΄.

Ἀποστ. π΄. τῆς α΄. καὶ δ΄. ιζ. τῆς ἐν Σαρδ. ι΄. τῆς ἐν Λαοδ. γ΄. Κυρίλ. δ΄.

Ἐπειδὴ πολλὰ, ἤτοι ὑπὸ ἀνάγκης. ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο παρὰ τὸν Κανόνα τὸν Ἐκκλησιαστικὸν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸν πνευματικὸν λουτρὸν ἄγει, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προσάγειν εἰς Ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς Πρεσβυτέριον· καλῶς ἔδοξεν ἔχειν τοῦ λοιποῦ μηδένα τοιοῦτο γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. Σαφὲς γὰρ τὸ Ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον· «μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.» [α΄. Τιμοθ. γ΄. 6.]. Εἰ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ψυχικόν τι ἁμάρτημα εὑρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχοιτο ὑπὸ δύω, ἢ τριῶν μαρτύρων, πεπαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τὸν κλῆρον.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνο ὁποῦ διορίζει ὁ π΄. Κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διατάσσεται· λέγει γάρ· Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς προκειμένους καιροὺς ἠκολούθησαν νὰ γένουν πολλὰ πράγματα ἔξω ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Κανόνα (αὐτὸν τὸν π΄. δηλ. τῶν Ἀποστόλ.) εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης, εἴτε ὑπὸ ἄλλης αἰτίας κινουμένων τινῶν, ὥστε ὁποῦ, αὐτοὶ νὰ βαπτίζωσι μὲν παρευθὺς ἐκείνους ὁποῦ πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν καὶ ἄπιστον βίον προσῆλθον εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐκατηχήθησαν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὁμοῦ δὲ μὲ τὸ βάπτισμα, νὰ προβιβάζουσιν αὐτοὺς καὶ εἰς Ἐπισκοπὴν, ἢ Πρεσβυτέριον, ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ χειροτονοῦσιν αὐτοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Ἐπισκόπους· ἐπειδὴ, λέγω, ταῦτα ἔτσι παρανόμως προτοῦ ἐγίνοντο, ἐφάνη εὔλογον ἀπὸ τώρα καὶ ὕστεροα νὰ μὴ γίνωνται. Διότι ὁ κατηχούμενος, καὶ προτοῦ μὲν νὰ βαπτισθῇ χρειάζεται καιρὸν ἀρκετὸν (1) διὰ νὰ κατηχηθῇ, καὶ νὰ διδαχθῇ καλῶς ἅπαντα τὰ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ ἀφ' οὗ δὲ βαπτισθῇ, πάλιν χρειάζεται δοκιμασίαν πολλήν. Λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος τῷ Τιμοθέῳ, μὴ νεόφυτον (χειροτόνει δηλ.) ἤτοι νεοκατήχητον, καὶ νεωστὶ φυτευθέντα εἰς τὴν ἄμπελον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ ἐπαρθεὶς πέσῃ εἰς τὸ ἴδιον

(1) Ὁ καιρὸς τῆς κατηχήσεως δὲν διορίζεται ἀπὸ ὅλους εἷς καὶ ὁ αὐτός. Ἀπὸ μὲν γὰρ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς ἕνα χρόνον διορίζεται νὰ κατηχῆται ὁ κατηχούμενος. Δύω ἀπὸ τὸν 42. Κανόνα τῆς ἐν Ἰλλιβηρίᾳ τῇ Ἱσπανικῇ πόλει συνόδου τοπικῆς συγκροτηθείσης, ὀλίγον πρὸ τῆς ά. Οἰκουμενικῆς. Καὶ ἀπὸ τὴν 144. Νεαρὰν δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δύω χρόνοι διορίζονται διὰ τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν πίστιν Σαμαρείτας. Καὶ ἀπὸ τὸν 25. Κανόνα τῆς ἐν Ἀγάθῃ τοπικῆς συνόδου, συγκροτηθείσης ἐν ἔτει 506. ὁπου μῆνες ἐδιωρίσθησαν διὰ τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἰουδαίους. Ὁ δὲ η΄. τῆς ζ΄. θέλει νὰ μὴ δεχώμεθα τοὺς καθ' ὑπόκρισιν πιστεύοντας Ἑβραίους, ἀλλὰ τοὺς ἀληθῶς πιστεύοντας μόνον καὶ τὰ τῶν Ἑβραίων ἐλέγχοντας· τινὲς δὲ νομίζουσιν ὅτι εἰς τόσας μόνον ἡμέρας ἐγίνετο ἡ κατήχησις, ὅσας ἔχει ἡ μεγάλη τεσσαρακοστὴ, συνάγοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν με΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τὴν πρὸς Παμμάχιον τοῦ Ἱερωνύμου ἐπιστολὴν, καὶ τὴν ά. κατήχησιν Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. Ἀλλ' ἴσως ἐκ τούτων δὲν συμπεραίνεται ἄλλο, πάρεξ ὅτι εἰς τὴν μεγάλην μ΄. ἐγίνετο τὸ τελευταῖον καὶ ἀκριβέστερον μέρος τῆς κατηχήσεως, διατὶ τότε οἱ κατηχούμενοι ἐβαπτίζοντο κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου καὶ τῆς Λαμπρᾶς· μερικαῖς φοραῖς ὅμως ἐσυντέμνετο καὶ ὁ χρόνος τῆς κατηχήσεως διὰ ἀναγκαίας περιστάσεις. Δι' ὃ οἱ κινδυνεύοντες εἰς θάνατον κατηχούμενοι, βαπτίζονται πρὸ τοῦ ὡρισμένου καιροῦ τῆς κατηχήσεως, κατὰ τὸν ιϑ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. τὸν μζ΄. τῆς ἐν Λαοδικ. τὸν νϑ΄. τῆς ἐν Καρθαγ. τὸν έ. Βασιλείου καὶ τὸν έ. Κυρίλλου. Ἀλλὰ καὶ οἱ Βουργουζίωνες, ἢ Βουργουνδίωνες, ἔθνος τῆς Γαλλίας, διὰ τὴν θερμὴν πίστιν ὁποῦ ἔδειξαν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην ὁποῦ εἶχον νὰ πολεμήσουν μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῶν Οὔννους, ἐπτὰ ἡμέρας μόνον ἐκατηχήθησαν, καὶ τῇ ὀγδόῃ ἐβαπτίσθησαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον μιᾶς πόλεως τῆς Γαλλίας. Σωκράτ. βιβλ. ζ΄. κεφ. λ΄. Πλὴν, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, εἶναι κάλλιον νὰ ἀπερνᾷ καιρὸς πολὺς, ὅσος ἀρκεῖ εἰς δοκιμὴν τοῦ κατηχουμένου περισσότερος.

ἁμάρτημα, καὶ εἰς τὴν ὁμοίαν παγίδα ὁποῦ ἔπεσέν ὁ διάβολος, ἤτοι εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν. Εἰ δὲ ἀπερνῶντος τοῦ καιροῦ, ἤθελεν εὑρεθῇ εἰς τὸν μετὰ χρόνον καὶ δοκιμασίας καὶ κατηχηθέντα καὶ βαπτισθέντα, καὶ χειροτονηθέντα, κἀνένα ἁμάρτημα ψυχικὸν (1) καὶ ἐλεγχθῇ δι' αὐτὸ ἀπὸ δύω, ἢ τρεῖς μάρτυρας, ὁ τοιοῦτος ἂς παύῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῇ τὰ τῆς ἱερωσύνης. Ὅποιος δὲ θελήσῃ νὰ κάμῃ ἔζω ἀπὸ αὐτά, οὗτος ὡς θρασυνόμενος ἐναντίον τῆς μεγάλης συνόδου ταύτης, θέλει κινδυνεύσει καὶ εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἤτοι θέλει καθαιρεθῇ. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ π'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τῆς ς'. ε'. τῆς ζ'. 23. κϐ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιθ'. Καρθαγέν. με'. Βασ. πη'.

Ἀπηγόρευτε καθόλου ἡ μεγάλη Σύνοδος, μήτε Ἐπισκόπῳ, μήτε Πρεσβυτέρῳ, μήτε Διακόνῳ, μήτε ὅλως τινὶ τῶν ἐν κλήρῳ, ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν. Πλὴν εἰμὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν.

Ἑρμηνεία (2)

Οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ δὲν πρέπει νὰ προξενοῦσι κἀμμίαν αἰτίαν ὑποψίας καὶ σκανδάλου εἰς τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι, ἡ μεγάλη αὕτη Σύνοδος, ἡ πρώτη δηλαδὴ, ἐμπόδισε τελείως

(1) Ἁμάρτημα ψυχικὸν, ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει κάθε ἁμάρτημα ἐκ παρατροπῆς τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, πρυερχόμενον, τοῦ Λογικοῦ, λέγω, τοῦ Θυμικοῦ, καὶ τοῦ Ἐπιθυμητικοῦ. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, κάθε ἁμάρτημα ὁποῦ προξενεῖ βλάβην εἰς τὴν ψυχὴν, εἴτε ἐκ σωματικῆς ὀρέξεως ἔχει τὴν ἀρχὴν, εἴτε ἐκ ψυχικῆς. Ἄλλοι δὲ ἁμάρτημα ψυχικὸν εἶπον, τὸ ἐκ τῶν ψυχικῶν παθῶν γινόμενον, ἤτοι ἐξ οἰήσεως, ἀνηκοΐας, καὶ ἄλλων. Κυρίως ὅμως ἁμάρτημα ψυχικὸν, περὶ οὗ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, εἶναι ὁ τύφος, καὶ ἡ ἔπαρσις, καὶ ἡ ὑπερηφάνεια· τοῦτο γὰρ μόνον τὸ πάθος ἀνήκει εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἄυλον φύσιν τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κρίμα καὶ ἡ παγίδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπεσεν ὁ διάβολος, κατὰ τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὁποῦ ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ὁποῦ τοῦ κάμνει ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος. Δι' ὃ καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος (βιβλ. γ'. περὶ Πόλ. Θεοῦ) οὐκ ἔστι, λέγει, ὁ διάβολος, οὐδὲ μέθυσος, οὐδέ τι τοιοῦτον, ἔστι δὲ ἀλαζὼν καὶ βάσκανος. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Ἐπίσκοπος πέσῃ εἰς τὸ πάθος τῆς ὑπερηφανείας καὶ φανερώσῃ ταύτην διὰ λόγων καὶ ἔργων, καὶ ἐλεγχθῇ ἀπὸ δύω, ἢ τρεῖς μάρτυρας, νὰ παύῃ ἀπὸ τὸν κλῆρον, διατὶ ἴσως διὰ νὰ ταπεινωθῇ, καὶ νὰ μετριάσῃ τὸ φρόνημά του, καὶ οὕτω πάλιν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἱερωσύνης. Εἰ δὲ καὶ μᾶλλον ὑπερηφανευθῇ, καὶ δὲν θελήσῃ νὰ παύσῃ, νὰ καθαιρῆται καὶ τελείως ἀπὸ τὸν βαθμόν του. Ὅτι δὲ ἡ φανερὰ ὑπερηφάνεια καθαιρετικὴ ἐστι, δῆλον καὶ ἀπὸ τοὺς Ναυτιανοὺς, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας ἀπεκηρύχθησαν, διότι ἐξ οἰήσεως καὶ ὑπερηφανείας ὠνόμαζον τὸν ἑαυτόν τους καθαρὸν, τοὺς δὲ ἀρνησαμένους ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ καὶ μετανοοῦντας, δὲν ἐδέχοντο, οὔτε μὲ τοὺς διγάμους ἐκοινώνουν. Μερικοὶ δὲ εἶπον ὅτι ψυχικὸν ἁμάρτημα ἐννοεῖ ὁ Κανὼν ἐδῶ τὸ κακόδοξον καὶ ἀσεβὲς φρόνημα. Ἀλλὰ ἂν τοῦτο ἦτο, ἔπρεπεν ὁ τοῦτο ἔχων, ὄχι νὰ παύῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ σφοδρῶς νὰ καθαιρῆται, καὶ νὰ ἀποκηρύττεται τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν θανάσιμος ἁμαρτία εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, οἱ δὲ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ποιοῦντες ἐκπίπτουσι τοῦ βαθμοῦ, κατὰ τὸν λϐ'. Βασιλείου (δν καὶ ἀνάγνωθι) διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τὸν τοιαύτῃ ἁμαρτίᾳ περιπαρέντα παιδεύει μὲ τὴν παῦσιν τῆς ἱερωσύνης.

(2) Ὄχι μόνον κοινῶς αἱ οἰκουμενικαὶ, καὶ τοπικαὶ σύνοδοι κατηγοροῦσι, καὶ ὑπὸ ἐπιτίμιον βάλλουσιν ἐκείνους τοὺς κληρικοὺς, ἢ καὶ λαϊκοὺς ὁποῦ ἔχουσι ξένας γυναῖκας μέσα εἰς τὰ ὀσπήτιά των, εἴ τε διὰ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦσι, καθὼς ἦτο ὁ πρεσβύτερος Γρηγόριος, κατὰ τοῦ ὁποίου γράφει ὁ μέγας Βασίλειος, εἴ τε διὰ πρόφασιν, πῶς εἶναι τάχα ἀπροστάτευτοι, καὶ δὲν ἔχουν κἀνένα νὰ τὰς προνοῇ, ἀλλὰ καὶ χωριστὰ οἱ θεῖοι Πατέρες ὁ καθεὶς δὲν ἔλειψε νὰ στηλιτεύσῃ τὸ τοιοῦτον κακόν. Ὁ μὲν γὰρ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ ἔπη του ἀπορεῖ, καὶ δὲν ἠξεύρει μὲ ποίους νὰ συναριθμήσῃ τοὺς ἔχοντας συνοίκους γυναῖκας, τάχα μὲ τοὺς ὑπανδρευμένους, ἢ μὲ τοὺς ἀγάμους καὶ παρθένους, ἢ μέσον τῶν ὑπάνδρων, καὶ παρθένων, ταῦτα λέγων·

»Τοὺς δὲ συνεισάκτους, ὡς δὴ φάσκουσιν ἅπαντες,
»Οὐκ οἶδ' εἴτε γάμῳ δώσομεν, εἴτ' ἀγάμοις
»Θήσομεν, εἴτε μέσον τι φυλάξομεν· οὐ γὰρ ἔγωγε,
»Κἂν μὲ λέγηται κακῶς, πρᾶγμα τόδ' αἰνέσομαι.

Ὁ δὲ ὁμώνυμος αὐτῷ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τῷ περὶ παρθενίας, κατηγορῶν τοὺς τοιούτους, λέγει· οὐ μόνον τῇ γαστρὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν χαριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ γυναιξὶ κατὰ τὸ φανερὸν συνοικοῦντες. καὶ ἀδελφότητα τὴν τοιαύτην συμβίωσιν ὀνομάζοντες. Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους σελ. 214. τοῦ ς'. τόμ.) ταῦτά φησιν. «Εἶναί τινες, οἱ ὁποῖοι πέρνοντες χωρὶς γάμον, καὶ συνουσίαν κόρας παρθένους, τὰς καθίζουν μέσα εἰς τὰ ὀσπήτιά των παντοτινὰ, καὶ συγκατοικοῦσι μὲ αὐτὰς ἕως εἰς τὸ ἔσχατον γηρατεῖόν των, ὄχι διὰ αἰτίαν παιδοποιΐας· (ἐπειδὴ καὶ λέγουσι πῶς δὲν συνευρίσκονται μὲ αὐτὰς.) ὄχι διὰ αἰτίαν πορνείας, καὶ ἀσελγείας, (διότι λέγουσιν ὅτι φυλάττουσιν αὐτὰς παρθένους καὶ καθαράς). Ἀνίσως δὲ καὶ ἐρωτήσῃ τινὰς αὐτοὺς διὰ ποίαν αἰτίαν τοῦτο κάμνουσιν; ἔχουσι μὲν πολλὰς αἰτίας, καὶ ἀποκρίνονται, κἀμμίαν ὅμως δὲν ἔχουσιν εὔλογον καὶ σεμνήν. Διότι ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς τοιαύτης των συνοικήσεως δὲν εἶναι ἄλλη, πάρεξ μία προσπάθεια καὶ ἡδονὴ, ἥτις δριμύτερον καὶ σφοδρότερον ἔχει τὸν ἔρωτα ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ συνοικοῦν μετὰ γυναικὸς νομίμου καὶ ὑπάνδρου. Ἐπειδὴ, ἡ μὲν νόμιμος γυναῖκα μὲ τὸ νὰ ᾖναι ἀνεμπόδιστος ἡ συνουσία τοῦ συνοικοῦντος ἀνδρὸς, καὶ τὸν ἔρωτα παρηγορεῖ τὸν σφοδρὸν, καὶ εἰς χορτασμὸν τῆς ἡδονῆς φέρει πολλάκις τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν ἄμετρον καταπαύει ἐπιθυμίαν· χωρὶς δὲ αὐτὰ, καὶ τὰ κοιλοπονήματα τῆς νομίμου γυναικὸς, ἡ γέννας τῶν παιδίων, ἡ ἀνατροφαῖς αὐτῶν, καὶ ἡ ἀσθένειαις ὁποῦ ἐκ τούτων ἁπάντων ἀκολουθοῦν εἰς αὐτὴν συνεχῶς, μαραίνουσι τὸ ἄνθος τῆς ὡραιότητός της, καὶ ἀκολούθως κάμνουσιν εἰς τὸν ἄνδρα

τὸ νὰ μὴ ἔχῃ ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν, μήτε Ἐπίσκοπος, μήτε Πρεσβύτερος, μήτε Διάκονος, μήτε ἄλλος τις ἀπὸ τοὺς κληρικούς, νὰ ἔχῃ ξένην γυναῖκα μέσα εἰς τὸ ὀσπήτιόν του, καὶ νὰ συγκατοικῇ μὲ αὐτὴν, ἔξω μόνον μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ μόνα ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα ὁποῦ δὲν δίδουσιν ὑποψίαν.

Συμφωνέα

Λέγει δὲ καὶ ἡ διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ἥτις ἐστὶ Νεαρὰ ρκγ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὕτως· «Ἐμποδίζομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν τῶν θείων Κανόνων δύναμιν, νὰ μὴ ἔχουν γυναῖκα ξένην εἰς τὸν οἶκόν τους οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ Ὑποδιάκονοι, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Κληρικοὶ ὁποῦ γυναῖκας νομίμους δὲν ἔχουσιν. Ἔξω μόνον νὰ ἔχουσι μητέρα, θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν, καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα ὁποῦ εἶναι ἀνύποπτα. Εἰ δὲ ταῦτα δὲν φυλάξῃ τινὰς, ἀλλ' ὑπομνησθεὶς ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἢ ἀπὸ τοὺς συγκληρικούς του, δὲν πεισθῇ νὰ ἐκβάλῃ τὴν γυναῖκα ὁποῦ ἔχει, ἢ κατηγορηθεὶς, ἀποδειχθῇ ὅτι ἀσέμνως συναναστρέφεται μὲ αὐτὴν, ὁ τοιοῦτος νὰ καθαιρῆται, καὶ νὰ παραδίδεται εἰς τοὺς βουλευτὰς τῆς πόλεως ἐκείνης ὁποῦ εἶναι κληρικός.» Ἐὰν δὲ Ἐπίσκοπος καθόλου συγκατοικῇ μὲ γυναῖκα, καθαιρεῖται (1) Σημείωσαι δὲ ἐνταῦθα δύω πράγματα, ἕνα μὲν ὅτι ἐκεῖ-

ἀδυνατώτερον τὸ κέντρον τῆς ἡδονῆς. Εἰς δὲ τὴν συνείσακτον παρθένον δὲν ἀκολουθοῦν αὐτά. Διότι οὔτε ἡ συνουσία τοῦ μετ, αὐτῆς συνοικοῦντος ἠμπορεῖ νὰ χαυνώσῃ τὸν ἀκράτητον τῆς ἐπιθυμίας του ἔρωτα, οὔτε κοιλοπονήματα καὶ παιδοτροφίαι μαραίνουσι τὴν σάρκα τους, ἀλλὰ φυλάττουσι εἰς πολλοὺς χρόνους τὸ κάλλος αἱ τοιαῦται γυναῖκες, μὲ τὸ νὰ μένουν ἀπείρακταις ἀπὸ τὰ φθαρτικὰ τοῦ κάλλους αἴτια ὁποῦ εἴπομεν, γίνονται τεσσαράκοντα ἐτῶν, καὶ φαίνονται ὡραῖαι ὡσὰν κόραι καὶ νεάνιδες ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὸν θάλαμον. Ὅθεν διπλῆ ἀσκόνεται ἡ ἐπιθυμία πρὸς τοὺς συνοικοῦντας μὲ αὐτάς· πρῶτον διατὶ δὲν παρηγοροῦσι τὸν πρὸς αὐτὰς πόθον τους μὲ τὴν μίξιν, καὶ συνουσίαν, καὶ δεύτερον, διατὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ πόθου των μένει εἰς πολὺν καιρὸν ἀκμαία καὶ δυνατὴ, ἥτις εἶναι ἡ ὡραιότης τοῦ προσώπου καὶ καλλονὴ τῶν γυναικῶν. Λοιπὸν οἱ τοιοῦτοι, κατὰ μὲν τὸν μέγαν Βασίλειον (διατάξει ἀσκητικ. δ'.) βιαζόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη δὲν αἰσθάνονται, ἀλλ' εἶναι ὡς φρενητιῶντες καὶ μεθυσμένοι. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον (λόγ. ὅτι οὐ δεῖ εὐτραπελίζειν τὸν ἀσκητὴν) πᾶσαν ὥραν τραυματίζονται, πᾶσαν ὥραν θηριάλωτοι γίνονται, πᾶσαν ὥραν μοιχεύουσι, χαυνούμενοι ἀπὸ τὸν τῆς σωφροσύνης δεσμόν. Καὶ μήπως εἶσαι (λέγει ὁ ἅγιος), λίθος ἀναίσθητος καὶ δὲν σκανδαλίζεσαι; ἄνθρωπος εἶσαι ὑποκείμενος εἰς πάθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ λοιπὸν πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ βάλῃ τινὰς πῦρ μέσα εἰς τὸν κόλπον του, ἢ νὰ περιπατῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἀνθρακιὰν, καὶ νὰ μὴ καίεται, χόρτος ὢν εὐκατάφλεκτος; ἀλλ' ὅμως λέγει πάλιν ὁ μέγας Βασίλειος (διατάξ. ἀσκητ. δ'.) ἂν καὶ συγχωρήσωμεν ὅτι δὲν νύτεται, μηδὲ σκανδαλίζεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας (ὁ ἔχων τὰς συνεισάκτους), πλὴν ἂν καὶ αὐτὸς δὲν πάσχῃ, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ μὲ εὐκολίαν νὰ καταπείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι δὲν πάσχει. Τὸ δὲ νὰ σκανδαλίζῃ τινὰς τοὺς πολλοὺς, χωρὶς νὰ ἦναι προκειμένη κἀμμία ἀρετὴ, δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ τὸ κάμνει. Ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλο ἀκολουθεῖ· ἔστω, ὁ ἄνδρας δὲν βλάπτεται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ διϊσχυρισθῇ, ὅτι καὶ ἡ γυναῖκα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ σώματος. Ὅθεν αὐτὴ, ἢ ἀσθενὴς οὖσα κατὰ τὸν λογισμὸν, ἢ καὶ τὸ πάθος ὀξύτατον ἔχουσα, ἔλαβε πάθος ἔρωτος πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ἀφυλάκτως συνανεστράφη μὲ αὐτὴν, καὶ αὐτὸς μὲν δὲν ἐπληγώθη, ἐπλήγωσε δὲ πολλαῖς φοραῖς χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ.» Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν ὅλα αὐτὰ, πρέπει νὰ φυλάττεται ὁ καθεὶς, καὶ ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ μὴ συναναστρέφεται παντελῶς μὲ γυναῖκας. εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν, κἂν νὰ ἀποφεύγῃ τὰς συχνὰς, καὶ ἐπιτεταμένας συντυχίας τῶν γυναικῶν, καὶ πασῶν μὲν τῶν ἄλλων, μάλιστα δὲ τῶν μοναζουσῶν καὶ καλογραιῶν· καὶ ὅλοι μὲν οἱ κληρικοί τε καὶ λαϊκοὶ, μάλιστα δὲ οἱ μοναχοὶ καὶ καλόγηροι· ἐπειδὴ, τὸν ἴδιον πόλεμον ὁποῦ ἔχουν οἱ μοναχοὶ πρὸς τὰς μοναζούσας, τὸν αὐτὸν ἔχουσι καὶ αἱ μονάζουσαι πρὸς τοὺς μοναχούς. Διὸ καὶ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ νουθετῶν τὸν μοναχὸν, τοῦ λέγει πρὸς τούτοις, ὅτι ἀπὸ τῶν κανονικῶν, ἤτοι τῶν καλογραιῶν, νὰ φεύγῃ ὡς ἀπὸ πυρός. Εἰ δὲ τὸ νὰ συναναστρέφεταί τινας μὲ γυναῖκας καὶ μοναζούσας, ἐμποδίζουν οἱ ἅγιοι, πόσῳ μᾶλλον τὸ νὰ συνοικῇ μὲ αὐτάς; Ταῦτα ὁποῦ εἴπομεν διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἔχουσι συνεισάκτους γυναῖκας, ἁρμόζουσι καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουσιν εἰς τὰς οἰκίας των συνεισάκτους νέους ἀγενείους καὶ συγκατοικοῦν μὲ αὐτούς. Ὅθεν ὁ μέγας Γρηγόριος συμβουλεύει εἰς τὰ ἔπη του νὰ ἀποφεύγῃ οὐ μόνον ὁ παρθένος. ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλος, καὶ μάλιστα κληρικὸς, καὶ μοναχὸς ἀπὸ τὴν συνοίκησιν τῶν τοιούτων νέων.

Ἄρσενα πάντ' ἐλέεινε συνείσακτον δὲ μάλιστα.

«Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν ἀσκητικὸν λόγον ὁποῦ κάμνει περὶ ἀποταγῆς λέγει· ἀνίσως εἶσαι νέος κατὰ τὸ σῶμα, ἢ γέρων μὲν κατὰ τὸ σῶμα, νέος δὲ κατὰ τὸ φρόνημα, ἀπόφευγε τὴν συναναστροφὴν τῶν νέων ὡς ἀπὸ φλογός. Διότι ὁ ἐχθρὸς πολλοὺς κατακαύσας ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν τοιούτων νέων, παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον μὲ πρόφασιν πνευματικῆς ἀγάπης κατακρημνίσας αὐτοὺς εἰς τὸ τῶν σοδομιτῶν βάραθρον. Ἐρεθιζόμενοι γὰρ οἱ ἔχοντες τοὺς τοιούτους νέους (ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Βασίλ. ἐν τῷ περὶ παρθενίας) μὲ τὴν ἐνθύμησιν πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὑποκείμενον, πρὸς τὸ ὁποῖον φυσικὰ ἔλαβον τὴν ἐρωτικὴν κίνησιν, ἤτοι πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐντεῦθεν ἀπὸ τὴν σχέσιν ὁποῦ ἔχουσι πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, παρανομεῖν ἀναγκάζονται καὶ πρὸς τὸ παρὰ φύσιν, ζητοῦντες τὸ θῆλυ ἐν τῷ ἄρρενι. Μὴ συγχωρούμενοι δὲ, μηδὲ αὐτοὶ νὰ παρηγορήσουν τὸν ἄτοπον ἐρωτά τους μὲ τὴν παρὰ φύσιν μίξιν τοῦ ἄρρενος, παθαίνουσι τὰ ἴδια ἐκεῖνα ὁποῦ πάσχουσι καὶ οἱ τὰς συνεισάκτους γυναῖκας ἔχοντες. Ἐνατενίζοντες γὰρ αὐτοὶ, (λέγει ὁ ἴδιος Βασίλειος εἰς τὸν ἀνωτέρω περὶ τῆς ἀποταγῆς λόγον) εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀγενείων, καὶ σπέρμα ἐπιθυμίας δεχόμενοι ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, καὶ τῶν κακῶν σπορέα διάβολον, φθορᾶς καὶ ἀπωλείας καρποφοροῦσι δράγματα. Φανερὰ δὲ εἶναι εἰς τοὺς φιλοίστορας καὶ τὰ πολλῶν δακρύων ἄξια κακὰ, ὁποῦ ἠκολούθησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς τὸν κόσμον ἐξ αἰτίας τῶν ἀγενείων. Πολλαὶ γὰρ καὶ μεγάλαι λαῦραι καὶ μοναστήρια ἠφανίσθησαν, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ εἰς τὰ πέταυρα τοῦ ᾅδου κατήντησαν.»

(1) Σημείωσαι τὴν παροῦσαν νεαρὰν, καὶ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας.

νοι ὁποῦ ἔχουν εἰς τὰς οἰκίας των πρόσωπα ἀνύποπτα, ὡς εἴπομεν, μητέρα δηλ. καὶ ἀδελφὴν, καὶ θείαν, καὶ ἄλλο, δὲν πρέπει νὰ ἔχουσιν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ πρόσωπα ὕποπτα διὰ νὰ ὑπηρετοῦν ὄχι ἐκείνους, ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ ἀνύποπτα, διατὶ πάλιν μὲ τοῦτον τὸν τρόπον παραβάται εὑρίσκονται, καὶ εἰς τὰ ἐπιτίμια ὑποβάλλονται τῶν Κανόνων. Ἀλλὰ πρέπει, ἢ μόναι αὐτ' ἑαυτῶν νὰ ὑπηρετῶνται, ἢ καὶ ἡ δούλαις ὁποῦ μέλλουν νὰ τὰς ὑπηρετοῦν, νὰ ἦναι ἀνύποπταις· ἄλλο δὲ, ὅτι οὔτε μὲ μοναχὰ τὰ ἀνύποπτα πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ συγκατοικοῦν οἱ ἔχοντες αὐτά. Διότι, ἂν ὁ ἀνωτέρω ρηθεὶς κβ'. τῆς ζ'. ἐμποδίζῃ καὶ τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς μὲ μόνας τὰς συγγενίδας τους, αἵτινες εἶναι ἀνύποπταις, πόσῳ μᾶλλον ἐμποδίζει τὸ νὰ συγκατοικῇ μόνος μὲ αὐτάς; Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος (ἐν τῷ περὶ παρθενίας). ὅτι ἡ τῆς σαρκὸς ἡδονὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁμογαστρίους ἀδελφοὺς κατεπάλαισε, καὶ κάθε εἶδος ἁμαρτίας κατὰ μητέρων καὶ θυγατέρων ἐκαινοτόμησε, καθὼς καὶ τὸν Ἀμνὼν τὸν υἱὸν τοῦ Δαβὶδ διὰ τὴν φθορὰν τῆς ἀδελφῆς του Θημὰρ ἐστηλίτευσε· [β'. Βασιλ. γ'.] διότι ἡ ἐλκυστικὴ καὶ μαγνητικὴ δύναμις τοῦ ἔρωτος, ὁποῦ ἐβάλθη φυσικῶς εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας, ἀπορρίψασα, λέγει, κάθε ὀρθὸν λογαριασμὸν, ὅτι, θετέον, ἐκείνη εἶναι μήτηρ, ἢ ἀδελφὴ, ἢ θεία, αὐτομάτως καὶ παρ' ἑαυτῶν θέλει νὰ σμίξῃ τὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν μὲ τὰ σώματα τῶν γυναικῶν, τόσον ξένων, ὅσον καὶ συγγενῶν, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἔνδοθεν οἱ λογισμοὶ ἀντιπαλαίοντες, τοῦτο δὲν θέλουσιν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ,

Ἀπος. α'. τῆς ζ'. γ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιθ'. τῆς Σαρδικ. ς'. τῆς ἐν Λαοδικ. ιβ'. τῆς Καρθαγ. ιβ'. νῆ. νθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει μάλιστα νὰ χειροτονῆται ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας· εἰ δὲ καὶ εἶνε δύσκολον νὰ συνεχθοῦν ὅλοι, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ὁδοιπορίας, ἐξάπαντος νὰ συνάγωνται τρεῖς Ἐπίσκοποι, οἱ δὲ ἀπόντες νὰ γίνωνται σύμψηφοι διὰ γραμμάτων εἰς τὴν χειροτονίαν, καὶ τότε νὰ χειροτονοῦσιν αὐτόν. Τὸ δὲ κῦρος, καὶ ἡ ἐπισφράγισις τῶν γινομένων ἁπάντων, ἤγουν τὸ κῦρος τῆς ἤδη γενομένης ψήφου ὑπὸ πάντων τῶν Ἐπισκόπων, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ψηφισθέντας τρεῖς, (ὅτι τρεῖς κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τύπον ψηφίζονται) ὁ διορισμὸς, λέγω, τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸ δέξασθαι τὸ μήνυμα τῆς χειροτονίας, νὰ μένῃ καὶ νὰ ἀναφέρεται, ὡσὰν εἰς κυριάρχην, εἰς τὸν Μητροπολίτην ἑκάστης ἐπαρχίας. (1) Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἑρμηνευτὰι, ἤγουν Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν, ἐξηγοῦσι τὸ καθίστασθαι, ἀντὶ νὰ ψηφίζεται, καὶ ἄλλοι ἀντὶ νὰ χειροτονῆται, τοῦτο πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι προηγουμένως καὶ κυρίως τὸ καθίστασθαι, τὸ γίνεσθαι σημαίνει. Καὶ καθίστημι ἀντὶ τοῦ, ποιῶ, ἀναδείκνυμι· λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα προηγουμένως καὶ περιεκτικῶς, τὸ προσήκει καθίστασθαι δηλοῖ, ὅτι πρέπει νὰ γίνεται, νὰ ἀναδείκνυται, νὰ προχειρίζεται ὑπὸ πάντων. Εἶπα δὲ περιεκτικῶς καὶ προηγουμένως, ὅτι ἡ ἀνάδειξις αὕτη ἔχει τάξιν ἱεράν· ἤγουν πρῶτον νὰ ψηφισθῇ, καὶ εἶτα νὰ χειροτονηθῇ. Καὶ οὕτω πληρεστάτως ἐννοοῦμεν, ὅτι κατέστη, δηλαδὴ ἔγινεν Ἐπίσκοπος. Ὥστε ὁποῦ τὸ καθίστασθαι, ἔχει καὶ τὰ δύω σημαινόμενα, καθὼς καὶ τὸ γίνεσθαι· σημαίνει γὰρ καὶ τὸ ψηφίζεσθαι, σημαίνει καὶ τὸ χειροτονεῖσθαι· τὸ μὲν ὑπὸ πάντων, τὸ δὲ ὑπὸ τριῶν, καὶ κατὰ τὸν παρόντα, καὶ κατὰ τὸν α'. Ἀποστολικόν· αὐτὴ σχεδὸν εἶναι ἐξήγησις τῆς ζ'. Οἰκουμενικῆς ἐν τῷ ἑαυτῆς γ'. καὶ ὅταν γὰρ τρεῖς μόνοι χειροτονῶσιν, ὑπὸ πάντων πρότερον ψηφίζεται, συμψήφων τῶν ἀπόντων γινομένων δι' ἐπιστολῶν.

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος βιβλ. α'. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κεφ. θ'. λέγει «ὅτι οἱ πατέρες τῆς παρούσης α'. ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἐπιστέλλοντες συνοδικὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπισκόπους, γράφουσιν, ὅτι τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων πρέπει νὰ ἐπισφραγίζῃ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, συνεπιψηφίζοντος αὐτοῖς καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς καθολικῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου.» Ὅθεν ὁ Συνέσιος ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Θεόφιλον γράφει περί τινος Ἀντωνίου, ὁποῦ ἔμελλε νὰ γένῃ Ἐπίσκοπος· ὅτι εἰς τὴν αὐτοῦ χειροτονίαν τὸ κυριώτατον ὁποῦ ἐχρειάζετο ἦτο, ἡ τοῦ Θεοφίλου χείρ... γένοιτο ἄν μοι βουλομένῳ κοινωνὸν αὐτὸν εἰς τὴν ὁμότιμον ἱερωσύνην προσδέξασθαι. Ἑνὸς οὖν ἔτι δεῖ τοῦ κυριωτάτου μέν τοι τῆς ἱερᾶς σου χειρός. Καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος πράξει ιγ'. ἀνενέγκασα τὸν παρόντα Κανόνα λέγει· Ὁ Κανὼν οὗτος διαγορεύει, ὅτι τὸ κῦρος τῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ γενομένων νὰ ἔχῃ ὁ Μητροπολίτης, καὶ αὐτὸς νὰ χειροτονῇ ὅλους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Ἐπισκόπους. Ὁ γὰρ ἱερὸς τύπος, κατὰ τὸν ἱερὸν Συμεὼν Θεσσαλ. ἑρμηνεύει, ὅτι ἡ μὲν σύνοδος νὰ ψηφίζῃ τρεῖς, καὶ νὰ ἀνάγωνται τῷ Μητροπολίτῃ ἢ τῷ Πατριάρχῃ· ἐκεῖνος δὲ νὰ ἀποφασίζῃ ἕνα τῶν τριῶν εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὸ τῆς χειροτονίας μήνυμα, καὶ ἢ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν χειροτονεῖ μετὰ καὶ ἄλλων Ἀρχιερέων συλλειτουργῶν, ἢ μὲ ἔκδοσιν ἐδικήν του ἄλλοι τὸν χειροτονοῦν.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

'Αποσ. ιβ'.ιγ'. λβ'.λζ'.τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. η'. τῆς 'Αντιοχ.ς' κ'.τῆς Σαρδ.ι'. κ'. τῆς Καρθ. κς'. λζ'. ρδ'. ρις'. ρμα'.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν Ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη, κατὰ τὸν Κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. Ἐξεταζέσθω δὲ μὴ μικροψυχίᾳ ἢ φιλονεικίᾳ, ἤ τινι τοιαύτῃ ἀηδίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου, ἀποσυνάγωγοι γεγένηνται. Ἵνα οὖν τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι. ἵνα κοινῇ πάντων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων. τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζηται. Καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ Ἐπισκόπῳ, κατὰ λόγον ἀκοινώνητοι παρὰ πᾶσιν εἶναι δόξωσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν Ἐπισκόπων δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. Αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μὲν, πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δὲ, περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανὼν ταῦτα, διὰ τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ὁποῦ ἀφωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἑκάστης ἐπαρχίας, ἂς κρατῇ καὶ ἂς μένῃ βεβαία ἡ γνώμη ἡ οὕσα νομοθετημένη, καθὼς ὁ Κανὼν (λϐ'. τῶν Ἀποστόλων δηλ. ἢ καὶ ὁ ιϐ'.) ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος διορίζεται, ὅτι δηλ. νὰ μὴ δέχωνται εἰς κοινωνίαν ἀπὸ ἄλλους Ἐπισκόπους οἱ ὑπὸ ἄλλων Ἐπισκόπων ἀφορισθέντες. Ὅμως ἂς γίνεται ἐξέτασις μήπως οἱ ἀφορισθέντες αὐτοὶ, ἀφωρίσθησαν διὰ κἀμμίαν μικροψυχίαν, ἢ φιλονεικίαν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐμπάθειαν τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅθεν, διὰ νὰ λαμβάνῃ τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν, καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα ζητήματα, ἐφάνη εὔλογον νὰ γίνωνται σύνοδοι τοπικαὶ δύω φοραῖς τὸν χρόνον εἰς κάθε ἐπαρχίαν, καὶ νὰ συνάγωνται ὅλοι κοινῶς οἱ Ἐπίσκοποι νὰ τὰ θεωροῦν, καὶ ἔτσι ἀφ' οὗ γένῃ ἡ τοιαύτη ἐξέτασις, οἱ φανερῶς ἁμαρτάνοντες εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ μὲ δίκαιον τρόπον ἀφορισθέντες παρ' αὐτοῦ, νὰ μένουν ἀφωρισμένοι, κατὰ τὸν τοῦ ἀκολούθου καὶ δικαίου λόγον, καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, ἕως ὅτου φανῇ εὔλογον εἰς τὴν κοινότητα τῶν Ἐπισκόπων νὰ δώσωσιν ἀπόφασιν φιλανθρωποτέραν διὰ τοὺς ἀφορισθέντας αὐτούς. Ἐὰν γὰρ ὁ ἀφορίσας αὐτοὺς θετέον, σκληρύνηται, καὶ μετὰ καιρὸν δὲν θέλῃ νὰ τοὺς λύσῃ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, ἢ καὶ ἐὰν ἀποθάνῃ, εἶναι ἄδεια εἰς τὴν σύνοδον, ἀφ' οὗ γνωρίσῃ ἀρκετὸν τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου, νὰ λύῃ τούτους ἀπὸ αὐτό. Αἱ σύνοδοι δὲ αὗται ἂς γίνωνται, μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα διαλυομένης κάθε μικροψυχίας καὶ σφάλματος ὁποῦ ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς ἔκαμε πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν, ἢ ἀντιστρόφως ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, προσφερθῇ εἰς τὸν Θεὸν καθαρὸν, καὶ ἄμωμον τῆς νηστείας τὸ δῶρον. Ἡ δευτέρα δὲ ἂς γίνεται εἰς τὸν τοῦ φθινοπώρου καιρόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λϐ'. καὶ λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Ἀπος λδ'. τῆς 6'. 6'. γ'. τῆς γ'. η'. τῆς δ'. κη'.τῆς ς'.λς'. τῆς ἐν'Αντ.ιθ'. τῆς Καρ. ιγ'.

Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ Ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. Ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντειόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. Καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ Μητροπολίτου γένοιτο Ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη Σύνοδος ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι Ἐπίσκοπον. Ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ, εὐλόγῳ οὔσῃ, καὶ κατὰ Κανόνα ἐκκλησιαστικὸν, δύω, ἢ τρεῖς, δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατείτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

Ἑρμηνεία. (1)

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι νὰ φυλάττωνται τὰ παλαιὰ ἔθη τῶν τριῶν Πατριαρχῶν, τοῦ Ἀλεξανδρείας μὲν κυρίως καὶ κατὰ ά. λόγον, τοῦ Ἀντιοχείας δὲ, κατὰ δεύτερον λόγον, καὶ τοῦ Ῥώμης συνεπτυγμένως καὶ

(1) Ἡ αἰτία ὁποῦ ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον ὁ παρὼν Κανὼν, εἶναι αὕτη. Συνήθεια ἦτο εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως νὰ ἔχουσι πρῶτον τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης νὰ μὴ πράττουσι κἀνένα ἐκκλησιαστικὸν, ὡς ὁ Ἐπιφάνιος αἱρέσει ξα'. φησί. Ταύτην τὴν ἐξουσίαν μεταχειριζόμενος καὶ ὁ Ἱερομάρτυς Πέτρος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, ἐκάθηρε τὸν Μελέτιον, Ἐπίσκοπον Δυκοπόλεως ἐν Θηβαΐδι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ ϐ'. αὐτοῦ ἀπολογίᾳ. Σημειοῖ δὲ προσέτι ὁ αὐτὸς ἅγιος, ὅτι πρὸ τοῦ Πέτρου, ἐπειδὴ εἰς τὴν Πεντάπολιν τῆς ἄνω Λιβύης μερικοὶ Ἐπίσκοποι ἐδέχθηκαν τὴν γνώμην τοῦ Σαϐελλίου, καὶ τόσον ἴσχυσαν τὰ ἐκείνου νόθα δόγματα, ὥστε μόλις ἐκηρύττετο εἰς τὰς ἐκκλησίας ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο μαθὼν Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἀπέστειλε πρέσϐεις πρὸς αὐτοὺς ἵνα μεταφέρουν αὐτοὺς εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων δὴ φανερὸν γίνεται, ὅτι ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ πρὸ τῆς

περιληπτικῶς· (περὶ δὲ τοῦ Ἱεροσολύμων ἰδιαιτέρως καὶ ξεχωριστὰ φησὶν ἡ παροῦσα σύνοδος ἐν τῷ ζ'. αὐτῆς Κανόνι, καὶ περὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεώς φησιν ἡ δ'. ἐν τῷ γ'. Κανόνι) ὥστε ὁποῦ, ὁ μὲν Πατριάρχης (τὸν ὁποῖον Ἐπίσκοπον ὀνομάζει ἐδῶ, μὲ τὸ νὰ μὴν ἦτον ἀκόμη συνήθεια νὰ ὀνομάζεται τινὰς μὲ τὸ τοῦ Πατριάρχου ὄνομα) (1) τῆς Ἀλεξανδρείας, νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως. Καθὼς καὶ εἰς τὸν Ρώμης Πατριάρχην ἡ αὐτὴ συνήθεια ἐπεκράτησε (2) νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ προεδρίαν πάντων τῶν ἑσπερίων Ἐπισκόπων τε, καὶ Μητροπολιτῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχείας Πατριάρχης νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκόπων, καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Συρίας, Κοίλης Συρίας,

πρώτης ταύτης Συνόδου, εἶχε τὰ Πατριαρχικὰ προνόμια, καὶ ἐξ ἀρχαίου ἔθους (ὅπερ μάλιστα ἐπεκράτησεν ἀπὸ τὸν λδ'. Ἀποστολικὸν, λέγοντα, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἑκάστου ἔθνους πρέπει νὰ γνωρίζουν ἕνα πρῶτον καὶ τὰ ἑξῆς)· ἐξουσίαν εἶχεν ὄχι μόνον νὰ διοικῇ τὰ ἐκκλησιαστικὰ τῶν ἐκεῖσε ἐπαρχιῶν καὶ διοικήσεων, ἀλλὰ καὶ νὰ καθαιρῇ Ἐπισκόπους καὶ Μητροπολίτας, ἐκείνου τοῦ κλίματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθεὶς Μελέτιος καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἐπεχείρησε νὰ βιάσῃ τὸ τοιοῦτον ἔθος, καὶ νὰ τολμᾷ νὰ χειροτονῇ ἄλλους Ἐπισκόπους εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀλεξανδρείας, διὰ τοῦτο ἡ παροῦσα αὕτη ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἀνενέωσε διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος τὸ ἀρχαῖον ἔθος, καὶ πάλιν ἐπεσφράγισε νὰ ἔχῃ ὁ Ἀλεξανδρείας τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐξέλαβον τὸν ἀνὰ χεῖρας Κανόνα οἱ ἐξ Αἰγύπτου Ἐπίσκοποι, κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, πράξει τετάρτῃ· (Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.) ἡ ἐξουσία δὲ αὕτη ὁηλοῦται καὶ ἐν τῷ λ'. Καν. τῆς δ'.

(1) Τὸ γὰρ ὄνομα Πατριάρχης πρῶτον ἤρξατο λέγεσθαι ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Τῶν γὰρ Πατριαρχῶν πρότερον λεγομένων ἰδιαιτέρως Ἐπισκόπων τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων, ὁ Θεοδόσιος οὗτος πρῶτον ὠνόμασε τὸν Ρώμης Πατριάρχην, καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὡς τοῦτο δηλοῖ ὁ Σωκράτης βιβλ. ζ'. κεφ. λα'. Ἐρρέθη δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Συνόδῳ, καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὠνομάσθησαν Πατριάρχαι οἱ Πατριάρχαι. Σημαίνει δὲ δύο τινὰ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἤ τοὺς Ἐπισκόπους ὁποῦ ἔγιναν ἔφοροι, καὶ ἔξαρχοι ἔν τισιν ἐπαρχίαις καὶ διοικήσεσιν ἀπὸ κοινὴν σύνοδον, καθὼς ἔκαμε τοῦτο ἡ οἰκουμενικὴ δευτέρα Σύνοδος, κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. ἑ. κεφ. ἡ. ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕνας ἦτο καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ὑποκείμενος τῷ Καισαρείας. Ὠνομάσθησαν δὲ οὗτοι μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα Πατριάρχαι οὐκ ἀπὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν θρόνων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς συνοδικῆς ψήφου, ἵνα ἔχωσι περισσοτέραν ἰσχὺν πρὸς καταφύτευσιν καὶ ἐκρίζωσιν, καθ' ὃ καὶ ἴσοι ἦσαν τοῖς ἄλλοις Πατριάρχαις. Διʼ ὃ καὶ ὁ Νύσσης πρὸς τὸν Φλαβιανὸν Ἀντιοχείας γράφων, κατὰ τοῦ Καισαρείας τοῦ αὐτὸν καταφρονήσαντος, ἔλεγεν. Εἰ κατὰ τὴν ἱερωσύνην τὸ ἀξίωμα κρίνοιτο, ἴση παρὰ τῆς συνόδου καὶ μία γέγονεν ἀμφοτέρων ἡμῶν ἡ προνομία, μᾶλλον δὲ ἡ φροντὶς τῆς τῶν κοινῶν διορθώσεως ἐν τῷ τὸ ἴσον ἔχειν. Ἢ σημαίνει κυρίως τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς ἔχοντας τὴν πρώτην τιμὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν οἰκείων θρόνων καὶ τὸ πρῶτον ἀξίωμα, οὐ προσωπικὸν ὂν ὡς τὸ ἐκείνων, ἀλλ' ἀνῆκον τοῖς ἐκείνων θρόνοις κατὰ διαδοχὴν, οἵτινες πέντε ἦσαν, ὁ Ρώμης, ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Ἱεροσολύμων. Οἱ ὁποῖοι καὶ ὠνομάσθησαν κατὰ ἀκροστιχίδα οἰκουμένης Κάραι. Τὸ μὲν γὰρ Κ. δηλοῖ, Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δὲ Α. Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ Ρ. Ρώμης, τὸ Α. Ἀντιοχείας, καὶ τὸ Ι. Ἱεροσολύμων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πρῶτος ἀφηνίασεν, ἔμεινε πρῶτος ὁ Κωνσταντινουπόλεως· προσετέθη δὲ ὕστερον καὶ Πέμπτος ὁ τῆς μεγάλης Μοσχοβίας. Ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐκ ἔστι νῦν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος γράφων πρὸς τὸν Ἀκυληΐας εἶπεν, ὅτι μόνος αὐτὸς εἰδικῶς ἐλέγετο Πατριάρχης, ᾧ συνῆσε καὶ ὁ Βαλσαμὼν, ἀλλ' ὅμως οὐ βλέπομεν τί λέγουσιν οἱ Ἐπίσκοποι περὶ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τί περὶ αὐτῶν λέγει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Ὠνόμασε δὲ καὶ τὸν Ἐφέσου ὁ Διονύσιος, καὶ Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος, Πατριάρχην, ἀλλ' ἠθέτησεν ἡ δ'. σύνοδος τοῦτο. Ὠνόμασε καὶ Θεόδωρος ὁ ἱστορικὸς τὸν Θεσσαλονίκης Πατριάρχην, ἀλλ' οὗτος αὐτὸν προσείρηκεν, ἢ κατὰ τὸν λόγον τῶν ἐξάρχων, ὡς ἐποίησεν ἡ δ'. ὡς εἴπομεν, ἢ, ὡς ἄλλοι λέγουσι, διὰ τὰς πολλὰς Ἐπισκοπὰς ὁποῦ εἶχεν εἰς τεσσαράκοντά που πληθυνομένας (Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.)

(2) Οὐκ ὀρθῶς ἑρμηνεύουσι τὸν παρόντα κανόνα οἱ ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὁρμώμενοι. Ὅθεν ὁ Πάπας Φίλιξ διαφερόμενος πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀκάκιον, διαφθείρας εἶπεν, ὅτι ὁ Ρώμης Ἐπίσκοπος ἐν ἑκάστῃ συνόδῳ ἔχει τὸ κῦρος, ὡς ὁ Κανὼν (ὁ παρὼν δηλ.) βούλεται τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ τοῦ Λέοντος τοποτηρητὴς Πασχασῖνος ἀντεστραμμένως προέφερε τὸν αὐτὸν Κανόνα ἐν τῇ δ'. συνόδῳ. Ἡμεῖς ὅμως ἐξ αὐτῶν τῶν ρημάτων τοῦ κανόνος εὑρίσκομεν τὸ ἀληθινὸν νόημα τῆς Συνόδου ταύτης. Λέγομεν λοιπὸν, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Μελέτιος παρέτρεψε τὰ δίκαια τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ὡς εἴπομεν, ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὴν σύνοδον ταύτην νὰ ἐκθέσουν τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ νὰ διορίσουν ὄχι κἀνένα νέον, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπικυρώσουν τὰς τάξεις ὁποῦ ἐσώζοντο ἐκ παλαιᾶς συνηθείας, ὄχι μόνον εἰς τοὺς Πατριάρχας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Μητροπολίτας, καὶ ὄχι μόνον ἐν ταῖς χειροτονίαις τὰς ὁποίας παρέτρεπεν ὁ Μελέτιος, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ δικαιώματι, ὁποῦ ἀνήκει τοῖς Πατριάρχαις καὶ Μητροπολίταις κατὰ τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς ἐκκλησίας. Τούτων προϋποτεθέντων, λέγει ὁ κανών· Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ρώμῃ Ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστι. Ἕνθα σημείωσαι, ὅτι ἡ τοῦτο ἀντωνυμία, δὲν ἀναφέρεται εἰς ἄλλο, πάρεξ εἰς τὸ ἔθος, ὁποῦ θέλει νὰ εἰπῇ κοινότερον. Καθὼς καὶ εἰς τὸν Ρώμης Ἐπίσκοπον ἡ αὐτὴ συνήθεια ἐπεκράτησε, ποία; τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Καθὼς γὰρ ἔχει τὴν αὐτὴν συνήθειαν ὁ Ρώμης μὲ τὸν Ἀλεξανδρείας, τοιουτοτρόπως ἔχει καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν αὐτὴν μὲ ἐκεῖνον. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι τὸ νόημα τοῦ κανόνος, συμμαρτυρεῖ καὶ ἡ Ἀραβικὴ τῶν αὐτῶν κανόνων μετάφρασις, ἤτοι ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἔκδοσις. Συμμαρτυρεῖ καὶ ὁ Αἰγύπτιος Ἰωσὴφ ὁ ἀρχαῖος ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης. Συμμαρτυρεῖ ἡ εἰς τὸ Λατινικὸν μετάφρασις Διονυσίου τοῦ μικροῦ. Συμμαρτυρεῖ ἡ ἔκδοσις Ἰσιδώρου τοῦ Μερκάντορος, καὶ τέλος πάντων, συμμαρτυρεῖ ἡ μετάφρασις Ρουφίνου Πρεσβυτέρου Ἀκυληΐας. Λοιπὸν, ἐπειδὴ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθὲς, καὶ ἡ διοίκησις τῆς Ρώμης εἶναι περιωρισμένη ὡς καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας, μάτην φαντάζονται νὰ ἔχουν οἱ Ρωμάνοι ἐκ τοῦ κανόνος τούτου ἀπεριόριστον ἐξουσίαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Σημείωσαι δὲ ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦτο ἀκέραια τὰ πρεσβεῖα τῆς Ρώμης, δὲν τὰ ἀνεκαίνισεν ὁ παρὼν κανών. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἦτο τὸ αὐτὸ ὁποῦ εἶπε περὶ τοῦ

Κιλικίας ἑκατέρας, Μεσοποταμίας, καὶ πασῶν τῶν ἄλλων ὑποκειμένων αὐτῷ διοικήσεων. (1) Οὐ μόνον δὲ τὰ προνόμια τῶν Πατριαρχῶν τούτων ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει νὰ σώζωνται, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ προνόμια τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν καὶ ἐκκλησιῶν, τῶν ὑποκειμένων εἰς τοὺς Μητροπολίτας. Τόσον τοὺς Πατριάρχας ὄντας, ὅσον καὶ τοὺς μὴ ὑποκειμένους Πατριάρχαις, τότε καὶ νῦν, δηλ. τοὺς αὐτοκεφάλους, οἷον Ἀσίας, Πόντου, Θράκης, Κύπρου, Ἀφρικῆς καὶ τῶν ἄλλων. (ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι, ἄλλας ἐπαρχίας ὀνομάζει ὁ Κανὼν ἐδῶ, συνεπτυγμένος τὰς διοικήσεις, τὰς ὑποκειμένας τοῖς ἄλλοις δυσὶ Πατριάρχαις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῷ Ἱεροσολύμων, καὶ Μητροπολίτας νὰ ὀνομάζῃ μόνον τοὺς Πατριάρχας. Ἀλλ' ἡ πρώτη ἑρμηνεία κρείττων ἐστὶ, καὶ ὅρα τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. σελ. 117, 123.) Ὥστε ὁποῦ κἀνένα πρᾶγμα ἀναφερόμενον εἰς ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν νὰ μὴ γίνεται χωρὶς τὴν γνώμην αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μεγαλήτερον καὶ κυριώτερον πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἶναι ἡ χειροτονίκις, διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐπιφέρει ὁ Κανὼν, ὅτι ὅποιος ἤθελε γένῃ Ἐπίσκοπος χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἐδικοῦ του Μητροπολίτου, ὡς ὥρισεν ἡ μεγάλη Σύνοδος αὕτη, ὁ τοιοῦτος νὰ μὴ ἦναι Ἐπίσκοπος. (διότι, ἂν καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἐπισκόπων ἐψήφιζε τὸν Ἐπίσκοπον, ἡ ἐπικύρωσις ὅμως τῆς ψήφου ἔπρεπε νὰ γένῃ ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, καὶ ὅποιον ἐκεῖνος ἐδοκίμαζεν, ἔπρεπε νὰ γένῃ Ἐπίσκοπος, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ δ'. Κανόνος τῆς παρούσης ά.) Πλὴν ἂν κοινῶς ὅλοι ψηφίσουν τινὰ εἰς ἐπισκοπὴν κατὰ Κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς, δύω δὲ, ἢ καὶ τρεῖς ἀντιλέγουσιν, ὄχι εὐλόγως καὶ δικαίως, ἀλλὰ φιλονείκως καὶ κατὰ πεισμονὴν, ἡ ψῆφος τῶν περισσοτέρων νὰ ὑπερνικᾷ (2). Καθὼς καὶ ὁ ιθ'. Κανὼν διορίζεται τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ὁ δὲ ιγ'. τῆς ἐν Καρθαγ. λέγει, ὅτι ἐὰν ἀπὸ τοὺς συμψηφισμένους καὶ ὑπογράψαντας, ὕστερον ἐναντιωθῇ τινὰς εἰς τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν καὶ ὑπογραφὴν, αὐτὸς ἑαυτὸν θέλει ἀποστερήσει τῆς τοῦ Ἐπισκόπου τιμῆς. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἀποσ.λδ'.τῆς 6'. 6'.γ'. τῆς γ'. ή'. τῆς δ'. κή'.τῆς ς'.λς'. τῆς Ἀντι. ι9'.

Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε, καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ Ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ Μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

Ἑρμηνεία.

Δύω ἑρμηνείας ἐπιδέχεται ὁ παρὼν Κανών. Ὁ μὲν γὰρ Βαλσαμὼν, καὶ ὁ Ἀνώνυμος τῶν Κανόνων ἑρμηνευτὴς, μὲ τοὺς ὁποίους συμφωνοῦσι καὶ τινες Παπισταὶ καὶ Καλβῖνοι, ἑρμηνεύουσιν, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἐπεκράτησεν ἀρχαία παράδοσις καὶ συνήθεια, νὰ τιμᾶται ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Αἰλίας, ἤτοι τῶν Ἱεροσολύμων, (3) διὰ τὸ ἐν Ἀλεξανδρείας, ἤθελεν εἰπῇ καὶ περὶ τοῦ Ρώμης. (Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.).

(1) Σημείωσαι ὅτι τὰ πρεσβεῖα καὶ προνόμια τοῦ Ρώμης, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, δὲν εἶναι Μητροπολιτικὰ, καθὼς εἶπόν τινες, ἀλλὰ Πατριαρχικὰ. διατὶ καὶ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ ὁ Ἀνώνυμος τῶν Κανόνων ἑρμηνευτὴς, περὶ Πατριαρχῶν λέγουσι τοὺς Κανόνας ὁμιλεῖν. Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων, καὶ Ἰωάννης ὁ σχολαστικὸς ἐν τῷ Νομοκάνονι, τὸν παρόντα κανόνα ὑποθέμενοι, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν ζ'. καὶ τῆς 6'. τὸν 6'. καὶ τὸν ή'. τῆς γ'. ἐπιγράφουσι· «Περὶ τῆς ὁρισθείσης τοῖς Πατριάρχαις ἐκ τῶν Κανόνων τιμῆς, καὶ ἡ παράφρασις τοῦ Αἰγυπτίου Ἰωσὴφ ἡ εἰς τὸν παρόντα Κανόνα τὸ αὐτὸ λέγει. Καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Ἀραβικοῦ ἔκδοσις τῶν Μελχιτῶν, τὸν Ἀλεξανδρείας, ἐνταῦθα καὶ Ρώμης Πατριάρχας καλεῖ (Δοσίθεος αὐτόθι). Μόνοι δὲ οἱ Πατριάρχαι εἶχον προνόμιον τὸ νὰ φοροῦν σάκκους, φαινόλια διὰ πολυσταυρίων, καὶ στιχάρια μετὰ γραμμάτων καὶ τριγωνίων, καὶ ὄχι ἄλλοι, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, (σελ. 449. τοῦ Γιοῦρις) (ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐδόθησαν κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, μόνα τὰ διὰ πολυσταυρίων φαινόλια καὶ εἰς τὸν Καισαρείας, Καππαδοκίας, Ἐφέσου, Θεσσαλονίκης καὶ Κορίνθου, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ θ'. τῆς δ'.). Ἐλειτούργουν δὲ τρὶς μόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ μὲ τοὺς σάκκους, τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, τῇ Πεντηκοστῇ καὶ τῇ Χριστοῦ Γεννήσει, κατὰ τὸν Χωματειανὸν Δημήτριον (σελ. 318. τοῦ Γιοῦρ.). Ὁρίζεται δὲ ὁ Πατριάρχης ἀπὸ τὸν Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς Βασιλεῖς οὕτω· «Πατριάρχης ἐστὶν εἰκὼν ζῶσα Χριστοῦ καὶ ἔμψυχος, δι' ἔργων καὶ λόγων ἐν ἑαυτῇ χαρακτηρίζουσα τὴν ἀληθειαν. Τέλος τῷ Πατριάρχῃ ἡ τῶν καταπεπιστευμένων αὐτῷ ψυχῶν σωτηρία. καὶ τὸ ζῆν μὲν Χριστῷ, ἐσταυρῶσθαι δὲ κόσμῳ. Ἴδιον δὲ τοῦ Πατριάρχου. τὸ εἶναι διδακτικὸν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὑψηλούς τε καὶ ταπεινοὺς ἀστενοχωρήτως συνεξισοῦσθαι.» (Τίτλ. γ'. τῆς ἑκλογ. τῶν νόμ. σελ. 81. τοῦ 6'. βιβλ. τοῦ Γιοῦρ.)

(2) Σημείωσαι. καθὼς λέγει Φιλόθεος ὁ Πατριάρχης, ὅτι ἡ Σύνοδος ἐδῶ τὸ κατὰ κανόνα εἶπε, καὶ τὸ, ἂν φιλονείκως ἀντιλέγουσιν, ἐπειδὴ λέγει, δὲν εἶπεν ἡ Σύνοδος ἂν γένῃ ψῆφος πολλῶν ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ κανόνα, οὐδὲ ἂν ἀντιλέγουσιν ἁπλῶς, ἀλλὰ φιλονείκως καὶ πεισματικῶς, ὥστε, ἐὰν ἀφιλονείκως καὶ ὀρθῶς ἀντιλέγουσιν. οὐδὲ οἱ δύω βέβαια πρέπει νὰ παραβλεφθοῦν ὅταν μάλιστα ἡ ψῆφος δὲν ἦναι κανονική.

(3) Σημείωσαι, ὅτι κατὰ τὸν Ἰώσηπον περὶ Ἰουδ. βιβλ. ζ'. κεφ. ιή. Ἱεροσόλυμα ὠνομάσθησαν. διατὶ ὁ Μελχισεδὲκ ὁ πρῶτος κτίσας τὴν πόλιν, ἐπειδὴ καὶ ἔκτισεν Ἱερὸν, ἐξ αὐτοῦ τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα ἐκάλεσε, Σόλυμα καλούμενον πρότερον. Ἄλλοι δὲ, καὶ ἴσως ὀρθώτερον, φασὶν, ὡς ὁ Προκόπιος (σελ. 198. α'. τόμ. Ὀκτατεύχ. ὅτι ἀπὸ τὸ Ἰεβοὺς καὶ Σαλὴμ, ὀνόματα τῆς αὐτῆς πόλεως, ἔγεινε σύνθετον τοῦτο τὸ ὄνομα Ἰεβουσαλὴμ, καὶ κατὰ φθορὰν Ἱερουσαλήμ). Πλὴν ὅπως καὶ ἂν εἶναι, τὸ ὄνομα τῆς Ἱερουσαλὴμ εἶναι Ἑβραϊκὸν ὅλον δηλοῦν ὅρασις εἰρήνης κατὰ τοὺς πατέρας (εἰμή τις λέγει ὅτι εἶναι σύνθετον ἐξ Ἑβραϊκοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ, ὥσπερ εἶναι καὶ τὸ ἀντιμίνσιον, ἐξ Ἑλληνικοῦ καὶ Λατινικοῦ. Ἀλλὰ οὕτως οὐ σημαίνει πλέον ὅρασις εἰρήνης)· Ἱερουσαλὴμ δὲ πρότερον ὀνομαζομένη, Αἰλία καπιτωλία ὠνομάσθη κατὰ τὸν Δίωνα, ὕστερον. Αἰλία μὲν ἀπὸ

αὐτοῖς σαρκωθῆναι, καὶ παθεῖν τὸν Κύριον, καὶ τὸ σωτήριον Κήρυγμα ἐξ αὐτῶν προελθεῖν διὰ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἃς ἔχῃ τὴν τιμὴν ἀκόλουθον μὲ τὴν προτέραν, καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, μόνην ὅμως τιμὴν χωρὶς ἐξουσίαν τινὰ καὶ ἀξίωμα. Διότι ἡ ἐξουσία, καὶ τὸ ἀξίωμα πρέπει νὰ σώζεται εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Παλαιστίνης, λέγω δὴ τὴν Καισάρειαν (1) τοῦ Στράτωνος ὀνομαζομένην, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς λέγουσιν, ὑπόκειντο τὰ Ἱεροσόλυμα. Καθὼς δηλ. καὶ ὁ ιϐ'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι διορίζεται, ὅτι ὅσαι πόλεις διὰ γραμμάτων Βασιλικῶν ἔλαβον τιμὴν Μητροπόλεως, οἱ ἐκείνης Ἐπίσκοποι μόνην ἃς ἀπολαμϐάνουσι τὴν τιμὴν, τὰ δὲ οἰκεῖα δίκαια ἃς σώζωνται εἰς τὴν κατὰ ἀλήθειαν Μητρόπολιν, ἢν τρόπον ὁ Μαρκιανὸς ἐτίμησε τὴν Χαλκηδόνα, καὶ ὁ Ὁλαλεντινιανὸς τὴν Νίκαιαν, κατὰ τὴν ιγ'. πρᾶξιν τῆς δ'. Συνόδου. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς, καὶ ἄλλοι θέλουσιν, ὅτι, καθὼς ὁ προλαϐὼν Κανὼν τὰ πρεσϐεῖα ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνενέωσεν, ὡς καινοτομηθέντα, (τὰ γὰρ πρεσϐεῖα τοῦ Ρωμης δὲν ἀνενεώθησαν, ἐπειδὴ ἦσαν, ὡς εἴπομεν, ἀπέραια καὶ ἀπαρασάλευτα), τοιουτοτρόπως καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τιμὴν ἐπεψηφίσατο εἰς τὸν Ἱεροσολύμων. Ταὐτὸν εἰπεῖν, καθὼς ἐκεῖνος ἐκύρωσεν εἰς ἐκείνους, ὄχι μόνον προνόμια, καὶ τιμὴν πατριαρχικὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ταύτης τὴν τάξιν, καθ' ἣν ὁ μὲν Ρώμης ἐστὶ πρῶτος, ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας δεύτερος, ὁ Ἀντιοχείας τρίτος, οὕτω καὶ οὗτος ἐκύρωσεν εἰς τὸν Ἱεροσολύμων, ὄχι μόνον τιμὴν πατριαρχικὴν, ἀλλὰ καὶ τάξιν τιμῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἐχέτω τιμὴν, ἀλλὰ ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς. Ταὐτὸν εἰπεῖν, ἃς ἦναι τῇ τάξει τῆς τιμῆς τέταρτος μετὰ τοὺς τρεῖς. Τὸ δὲ νὰ σώζεται τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα τῇ Μητροπόλει, δηλοῖ ὅτι, ἡ τιμὴ αὕτη ἡ Πατριαρχικὴ, δὲν εἶναι προσωπικὴ καὶ μερικὴ, (περὶ ἧς ὅρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς παρούσης), ἀλλ' ἀφωσιωμένη εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὥστε ὁποῦ νὰ διαϐαίνῃ εἰς ὅλους τοὺς κατὰ καιρὸν διαδόχους τοῦ θρόνου, καὶ ὄχι εἰς τοῦτον, ἢ εἰς ἐκεῖνον μόνον. Ὅτι δὲ Μητρόπολις ἡ Ἱερουσαλὴμ ἦτο, μάρτυρες ὅ,τε Ἰώσηπος λέγων· περὶ Ἰουδ. βιϐλίον ζ'. μεγάλη πόλις καὶ τοῦ παντὸς Ἰουδαίων Μητρόπολις. Καὶ ὁ Φίλων, Μητρόπολις οὐ μιᾶς χώρας Ἰουδαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων. Ὁ γὰρ Ἀποστολικὸς θρόνος τῶν Ἱεροσολύμων ὄχι μόνον πρωτεύει πάσης τῆς οἰκουμένης σχεδὸν, ἀλλὰ καὶ Πατριαρχικὸν προνόμιον εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἔχει. Πρῶτον, διὰ τί εἶχεν ὑποκειμένας εἰς αὐτὸν ἐπαρχίας, καὶ διοίκησιν τῷ Πατριάρχῃ ἀνήκουσαν. Ὅθεν οἱ μὲν ὅμορροι τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτες, καὶ ὄχι ὁ Καισαρείας, ἐχειροτόνησαν τὸν Δίωνα Ἱεροσολύμων, ἀναχωρήσαντος τοῦ Ναρκίσσου. Ἀναφανεὶς δὲ πάλιν ὁ Νάρκισσος, πάλιν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καλεῖται, κατὰ τὸν Εὐσέϐιον, καὶ ὄχι ὑπὸ τοῦ Ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ Καισαρείας. Ὁ δὲ Νάρκισσος, σύνοδον ἔκαμε μετὰ ιδ'. Ἐπισκόπων περὶ τοῦ Πάσχα πρὸ τῆς ά. συνόδου. Δεύτερον διατὶ ὁ Ἱεροσολύμων ἐν τῇ ά. συνόδῳ πρῶτος ὑπέγραψεν, ὁ δὲ Εὐσέϐιος Καισαρείας πέμπτος. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, οἱ μὲν Μητροπολῖται παραλλάσσουσιν ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς, καὶ ἐν τοῖς καθίσμασι τῶν συνόδων, καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας προσφωνητικοῖς, ἄλλοτε πρότερον, καὶ ἄλλοτε ὕστερον. Ὁ δὲ Ἱεροσολύμων, πάντοτε πρῶτος μὲν τῶν τῆς συνόδου Πατέρων εὑρίσκεται, ἀείποτε δὲ μετὰ τῶν Πατριαρχῶν συναριθμεῖται, καὶ μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν οὐδέποτε. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ δωδεκαϐίϐλ. ϐιϐλ. β'. κεφ. δ'. Εἰ δὲ καὶ δοίημεν ὅτι ἦτον ἡ Ἱερουσαλὴμ ὑποκειμένη εἰς τὴν Καισάρειαν, τί ἀπὸ τοῦτο; καθὼς τὸ Βυζάντιον πρότερον ἦτον ὑποκείμενον εἰς τὴν Ἡράκλειαν, ὕστερον δὲ, ἀφ' οὗ τὸ Βυζάντιον ἔγινε Πατριαρχεῖον, ὑπετάχθη ἡ Ἡράκλεια εἰς αὐτό. Τοιουτοτρόπως, ἂν καὶ συγχωρήσωμεν (ὅπερ οὐκ ἔστιν) ὅτι ὑπέκειτο ἡ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Καισάρειαν, ἀφ' οὗ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐτιμήθη εἰς Πατριαρχεῖον, ἡ Καισάρεια ἔμεινε μὲν μὲ τὸ ἐδικόν της ἀξίωμα ὕστερα, νὰ ἦναι Μητρόπολις τῆς Παλαιστίνης, ὑποδεεστέρα δὲ ὅμως τῶν Ἱεροσολύμων. Καθ' ὃ, αὐτὴ μὲν, Μητρόπολίς ἐστι μόνον, τὰ δὲ Ἱεροσόλυμα, Πατριαρχεῖον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθαρούς ποτε, προστερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ, καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ. ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ, καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται. καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι. Τοῦτ' ἔστι καὶ διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν. Ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται, καὶ καιρὸς ὥρισται. Ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἔνθα μὲν οὖν πάντες, εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν, αὐτοὶ μόνοι εὑρίσκοιντο χειροτονηθέντες, οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ, ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι.

Αποσ. μ'. μζ'. ξη'. τῆς ϐ'. ζ'. τῆς γ'. ιε'. τῆς ἐν Λαοδ. ζ'. η'. τῆς ἐν Καρθ. ξ'. Βασ. α'. μζ'. Θεοφ. ιϐ'. τῆς ζ'. ιδ'. τῆς ἐν Ἀγκ. ιγ'. τῆς ἐν Νεοκ. ιϐ'. τῆς ἐν Ἀντιοχίᾳ ἡ. ι'.

τὸν Ἀδριανὸν τὸν ἐπικαλούμενον Αἴλιον, ὅστις κατασκαφεῖσαν πρότερον τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ βουσὶν ἀροτριωθεῖσαν, καὶ σπαρεῖσαν κατὰ τὸν Εὐσέϐιον, καὶ μόλις γινωσκομένην κατὰ τὸ ἔδαφος κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, Αἰλίαν μετωνόμασε, κατὰ τὸν Θεοδώρητον καὶ Εὐσέϐιον. Καπιτωλίαν δὲ διατὶ ἔκτισεν εἰς τὸν τόπον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ναὸν τοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τῆς Ρώμης τιμωμένου Διὸς ὁ αὐτὸς Ἀδριανὸς, κατὰ τὸν ἴδιον Δίωνα.

(1) Καισάρεια ὠνομάσθη, διατὶ κατὰ τὸν Εὐσέϐιον ὁ Ἡρώδης ἔκτισε ταύτην εἰς ὄνομα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, ἥτις Στράτωνος πύργος ὠνομάζετο πρότερον, ἐν ᾗ καὶ ἀγάλματα τοῦ Καίσαρος καὶ τῆς Ρώμης εὑρίσκοντο κατὰ τὸν Ἰώσηπον Ἰουδ. ϐιϐλ. ιέ. κεφ. ιγ'. Τρεῖς δὲ Καισάρειαι ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ· μία ἡ τῆς Παλαιστίνης Μητρόπολις αὕτη, δευτέρα ἡ τῆς Καππαδοκίας, (ἥτις καὶ Καίσαρος Μάζα ὠνομάζετο, κατὰ τὸν Σωζόμ. ϐιϐλ. έ. κεφ. δ'. καὶ Μάζακα προσέτι), καὶ τρίτη ἡ τῆς Φιλίππου

Εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἐπισκόπου ὄντος, προσέρχονταί τινες, πρόδηλον, ὡς ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς Ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. Εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον, ἢ χωρεπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύω Ἐπίσκοποι ὦσιν.

Ἑρμηνεία.

Τῆς Σαρδ. ς'. τῆς ἐν Λαοδ. νζ'. Βασ. πθ'.

Καθαροὶ λέγονται οἱ Ναυκτικανοί. (1) Ὁ δὲ Νυκάτος Πρεσβύτερος ἦτο τῆς Ἐκκλησίας Ρωμαίων, ὅστις δὲν ἐδέχετο ἐκείνους. ὁποῦ ἀρνήθησαν μὲν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ, ἐμετανοοῦσαν δὲ, ἀλλ' οὔτε ἐσυγκοινώνει μὲ τοὺς διγάμους, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔλεγεν, ὅτι δὲν δύνατται πλέον νὰ ἐλεηθῇ ὁ ἁμαρτήσας, κατὰ τὸν Ἐπιφάνειον αἱρές. νθ'. καὶ τὸν Αὐγουστῖνον αἱρές. λη'. Οὗτος λοιπὸν ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως δὲν ἔσφαλλεν, οὔτε ἦτο αἱρετικὸς, ἀλλὰ μόνον σχισματικὸς, κατὰ τὸν ά. τοῦ Βασιλ. Κανόνα, διὰ τὴν μισαδελφίαν του ὅμως, καὶ τὸ ἀσυμπαθὲς τῆς γνώμης καὶ ὑπερήφανον, ἀνεθεματίσθη ἀπὸ τὴν ἐν Ρώμῃ γενομένην σύνοδον ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου Πάπα, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ ἀπὸ τὰς ἐν Καρθαγένῃ ἐπὶ Κυπριανοῦ, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ Ἰταλίᾳ κατ' αὐτοῦ γενομένας συνόδους. Ἀπὸ τούτου δὲ ὠνομάσθησαν καὶ οἱ ἀκολουθήσαντες τῇ κακοδοξίᾳ αὐτοῦ, Ναυατιανοί. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν· ὅτι, ἀνίσως οἱ τοιοῦτοι Ναυατιανοὶ προσέλθουν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐφάνη εὔλογον νὰ χειροθετοῦνται (2) καὶ οὕτω νὰ δέχωνται, καὶ νὰ μένουν εἰς τὸν κλῆρόν τους, οἱ ὄντες δηλ. καὶ ἐν τῷ σχίσματι κληρικοὶ (οὕτως ἐδέχθη διὰ χειροθεσίας τοὺς Δονατιστὰς καὶ ὁ ξς'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ), πλὴν, πρέπει νὰ ὁμολογοῦν ἐγγράφως, πῶς ἔχουν νὰ φυλάξουν ὅλα τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, πῶς θέλουν δέχονται τοὺς διγάμους, καὶ τοὺς δι' ἀνάγκην ἀρνησαμένους τὸν Χριστὸν, καὶ πῶς θέλουν οἰκονομήσουν αὐτοὺς, κατὰ τοὺς διωρισμένους χρόνους, καὶ τὸν Κανόνα τῆς μετανοίας τῶν ἀρνητῶν, καὶ οὕτως, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκωνται, εἴτε εἰς πόλεις, εἴτε εἰς χωρία, νὰ μένουσιν εἰς τὸν κλῆρον καὶ βαθμὸν, ὅπου εὑρέθη ὁ καθεὶς χειροτονημένος· δηλαδὴ ὁ Ἐπίσκοπος, νὰ μένῃ Ἐπίσκοπος· ὁ Πρεσβύτερος, Πρεσβύτερος· καὶ ὁ Διάκονος, Διάκονος. Νὰ μένῃ ὅμως Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ ὁποῦ δὲν εἶναι Ἐπίσκοπος ὀρθόδοξος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Εἰ δὲ εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν εὑρίσκεται καὶ ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος, αὐτὸς μὲν νὰ ἔχῃ τὸ ἀξίωμα, καὶ τὴν ἐνέργειαν ὅλην, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ δὲ πρὶν Ναυατιανὸς Ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ μόνην τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν, ἐξω μόνον ἂν θέλῃ ὁ ὀρθόδοξος ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ καὶ ἐκεῖνος τὴν τιμὴν καὶ τὸ ὄνομα φιλὸν τοῦ Ἐπισκόπου (3) ὄχι ὅμως καὶ νὰ ἐνεργῇ κἀμμίαν ἱεροπραξίαν ὡς Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τοῦτο τὸ ἄτοπον, νὰ ἦναι δύω Ἐπίσκοποι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν (περὶ οὗ ὅρα τὸν λε'. Ἀποστολικ. καὶ τὸν ις'. τῆς ά. καὶ β'. (4),

(1) Οὕτως ἑαυτοὺς ὠνόμαζον κατὰ φυσίωσιν λογισμοῦ, ὡς γράφει ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ς'. κεφ. μγ'.

(2) Ἡ χειροθεσία ἐδῶ δὲν εἶναι χειροτονία, καθὼς ἴσως ἤθελεν ὑπολάβῃ τινὰς, ἀλλ' εἶναι τὸ νὰ βάλλεται ἡ χεὶρ τῶν ἱερωμένων εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν τοιούτων αἱρετικῶν, καὶ οὕτω νὰ δέχωνται ὡς μετανοοῦντες. Οὕτω γὰρ διὰ χειροθεσίας (καὶ οὐ διὰ χειροτονίας) καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Καρθαγ. θέλει νὰ δέχωνται οἱ μετανοοῦντες. Ὅτι δὲ ἀληθὴς ὁ λόγος μου, μαρτυρεῖ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος. Ἀναγνωσθέντος γὰρ τοῦ ἰδίου τούτου Κανόνος ἐν τᾷ ά. πράξ. τῆς αὐτῆς, καὶ ζητηθέντος, πῶς νοητέον τὸ, χειροθετουμένους, εἶπεν ὁ ἁγιώτατος Ταράσιος, ἐπ' εὐλογίας ἐνταῦθα ἡ χειροθεσία λέγεται, καὶ οὐκ ἐπὶ χειροτονίας. Ὅθεν ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ Πνευματικοὶ πατέρες νὰ βάλλουν τὰς χεῖρας των εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν μετανοούντων, ὅταν τοὺς διαβάζουν τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν, καθὼς καὶ ὁ λε'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγ. ρητῶς τοῦτο λέγει· ἀναγκαία γὰρ εἶναι ἡ τοιαύτη χειροθεσία εἰς τὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας. Καὶ ἄκουσον τί λέγουσιν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγάς των. (βιβλ. Β'. κεφ. ιή.) «Δέγου τὸν ἁμαρτήσαντα, ὅταν προσκλαύσῃ καὶ χειροθετήσας, ἄφες τον λοιπὸν νὰ μένῃ εἰς τὸ ποίμνιον.» Καὶ πάλιν (αὐτόθ. κεφ. μά. καὶ μγ'.). «Καθὼς τὸν ἄπιστον δέχεσαι, ἀφ' οὗ τὸν βαπτίσῃς: ἔτσι καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν, ἀφ' οὗ χειροθετήσῃς, ὡς καθαρὸν θέλεις ἀποκαταστήσει εἰς τὴν νομὴν τὴν πνευματικήν. Καὶ ἡ χειροθεσία γίνεται εἰς αὐτὸν ἀντὶ βαπτίσματος, ἐπειδὴ, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐδίδετο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τοὺς πιστεύοντας. Ἡ συνήθεια δὲ τῆς χειροθεσίας ταύτης εἰς τὴν νέαν χάριν ἐπεκράτησεν ἀπὸ τὴν Παλαιάν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς διὰ χειροθεσίας ἐδέχετο τὰς θυσίας τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ τοῦ σωτηρίου, καὶ τὰς περὶ ἁμαρτίας. Καὶ ὅρα τὸ ά. καὶ γ'. καὶ δ'. κεφ. τοῦ Λευϊτικοῦ. Σημείωσαι δὲ, ὅτι οἰκονομικῶς ἐδέχθη ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς Ναυατιανοὺς, ὡς σημειοῖ ὁ Βασίλ. ἐν τῷ ά. Κανόνι.» Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ζ'. τῆς Γ'. ὅπου ὁ λθ'. Κανὼν τῆς ἐν Ἰλλυθηρίᾳ Συνόδου διὰ χειροθεσίας λέγει νὰ δέχωντ οἱ αἱρετικοί.

(3) Καθὼς καὶ τὸν Μελέτιον ἐξετασθέντα κατεδίκασεν ἡ ά. Σύνοδος ἐν τῷ Λυκῷ διατρίβειν, φιλὸν ὄνομα Ἐπισκοπῆς ἔχοντα. Τοῦ δὲ λοιποῦ μήτε ἐν πόλει μήτε ἐν κώμῃ χειροτονεῖν, Σωζόμενος, Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλίον ί. κεφαλ. ιδ'. καὶ Σωκράτης, βιβλ. ί. κεφ. θ'.

(4) Γράφει ὁ Σωζόμενος βιβλ. δ'. κεφ. ιδ'. διηγούμενος περὶ Φίληκος καὶ Λιβερίου, τῶν τῆς Ῥώμης Ἐπισκόπων, λέγων. Ταύτῃ τοῦ Θεοῦ διοικήσαντος, νὰ ἀποθάνῃ δηλαδὴ ὁ Φίληξ, καὶ νὰ μένῃ μόνος ὁ Λιβέριος, διὰ νὰ μὴ ἀτιμάζεται ὁ θρόνος τοῦ Πέτρου ἀπὸ δύω ἡγεμόνας κυβερνώμενος, τὸ ὁποῖον εἶναι σημεῖον διχονοίας, καὶ ἀλλότριον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Κανόνος. Ὁ δὲ Ἐπιφάνειος αἱρέσ. ξῆ. λέγει, οὐδέποτε ἡ Ἀλεξάνδρεια δύω Ἐπισκόπους ἔσχεν. Καὶ ὁ Ῥώμης δὲ Κορνήλιος γράφων πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Φάβιον, κατηγορεῖ τὸν Μαυάτον πῶς ἐζήτει νὰ γένῃ, καὶ δὴ καὶ ἔγινε Ῥώμης, ὄντος αὐτοῦ τούτου τοῦ Κορνηλίου ἐν αὐτῇ Ἐπισκόπου νομίμου· πῶς οὖν λέγει, οὐκ ἐγίνωσκεν, ὅτι ἐν μιᾷ Ἐκκλησίᾳ ἕνα δεῖν εἶναι Ἐπίσκοπον, καὶ οὐ δύω;

ὄχι καὶ δὲν θέλει μήτε τοῦτο, πρέπει νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ ἔχῃ τόπον Χωρεπισκόπου. (1) ἢ Πρεσβυτέρου, διὰ νὰ συγκαταριθμῆται καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ἱερωμένους καὶ κληρικούς, καὶ νὰ μὴ φαίνεται ὅλως τοῦ κλήρου ἔκπτωτος.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Εἴ τινες ἀνεξετάστως προήχθησαν Πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῖς, (2) καὶ ὁμολογησάντων αὐτῶν, παρὰ Κανόνα κινούμενοι οἱ ἄνθρωποι, τοῖς τοιούτοις χεῖρα ἐπιτεθείκασι, τούτους ὁ Κανὼν οὐ προσίεται. Τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία.

'Αποστ. κε'. ξα', Νεοκ. θ'. ι'. Θεοφ. γ'. ε'. ς'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ ἱερωθοῦν, πρέπει νὰ ἦναι καθαροὶ ἀπὸ ἁμαρτήματα ὁποῦ κωλύουσι τὴν ἱερωσύνην, καὶ πρέπει νὰ ἐξετάζεται ὁ βίος αὐτῶν, καὶ ἡ διαγωγή. Ἴσως δέ τινες ἔγιναν Πρεσβύτεροι χωρὶς νὰ ἐξετασθοῦν, ἢ καὶ ἐξετασθέντες ὡμολόγησαν μὲν τὰ ἁμαρτήματά των, ὄντα κωλυτικὰ τῆς ἱερωσύνης, οἱ δὲ ἐξετάσαντες αὐτοὺς Ἀρχιερεῖς, κινηθέντες παρὰ κανόνας, ἐχειροτόνησαν αὐτοὺς ἱερεῖς, οὗτοι, λέγω, οἱ ἀναξίως ἱερωθέντες, ἀπρόσδεκτοι εἶναι εἰς τὸ νὰ ἱεροπρακτοῦν. Ἐλεγχθέντες γὰρ ἀπὸ ἄλλους, ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὁμολογήσαντες τὰ κωλυτικὰ τῆς ἱερωσύνης ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔπραξαν πρὸ τῆς χειροτονίας, καθαιροῦνται κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ τὸν Ζωναρᾶν. Ἡ παύουσι τοῦ ἱεροπρακτεῖν, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων. Ἐπιφέρει δὲ καὶ αἰτίαν ὁ Κανὼν, διὰ τί οἱ ἁμαρτήμασι περιπεσόντες δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς τὴν ἱερωσύνην. Ἐπειδὴ, λέγει, ἡ καθολικὴ ἐκκλησία διαφεντεύει, καὶ θέλει νὰ ἦναι οἱ ἱερεῖς ἀνεπίληπτοι, ἤτοι ἀκατηγόρητοι εἰς ἁμαρτίας, καθὼς προστάζει ὁ Παῦλος νὰ ἦναι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, λέγων· «Δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι (ά. Τιμόθ. γ'. 2.), ἤτοι ὄχι μόνον ἀνέγκλητον, ἀλλὰ καὶ ἄμεμπτον παντελῶς, καὶ ἀκατηγόρητον (3).

Συμφωνία.

Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ διορίζεται, λέγων· ἐὰν Πρεσβύτερος πρὸ τῆς χειροτονίας ἁμαρτήσῃ ἁμαρτίαν σαρκικῆς μίξεως, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογήσῃ αὐτὴν, πλέον ἂς μὴν

(1) Ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κώμην ἢ εἰς πόλιν μικρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἕνας μόνος Πρεσβύτερος ἀρκεῖ, νὰ γίνεται Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ μὴ κατευτελίζεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν ς'. τῆς Σαρδικῆς, διὰ τοῦτο εἰς τοιαύτας μικρὰς πόλεις καὶ χώρας, ἐγίνοντο οἱ καλούμενοι Χωρεπίσκοποι. Ὁ Χωρεπίσκοπος λοιπὸν κατὰ τὸν ί. τῆς Ἀντιοχείας ἐγίνετο ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ὑποκείμενος καὶ αὐτὸς καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ. Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Κανὼν, ὅτι νὰ χειροτονῇ ὁ τοιοῦτος ἀναγνώστας. ὑποδιακόνους. καὶ ἐφορκιστὰς, ἤτοι κατηχητάς· νὰ καθαιρῆται δὲ ἐὰν τολμήσῃ δίχα γνώμης τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἐπισκόπου νὰ χειροτονήσῃ Πρεσβύτερον ἢ Διάκονον, ἂν καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου ἔχῃ. Ὁ δὲ ἡ. Κανὼν τῆς αὐτῆς συγχωρεῖ νὰ δίδουσιν οἱ ἀκατηγόρητοι Χωρεπίσκοποι ἐπιστολὰς εἰρηνικὰς, ἤτοι ἀπολυτικὰς εἰς τοὺς ταύτας ζητοῦντας. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ιγ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. διορίζει ὅτι χωρὶς γραμμάτων τοῦ καθ' αὐτὸ Ἐπισκόπου νὰ μὴ χειροτονοῦσιν οἱ Χωρεπίσκοποι Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους οὔτε ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, οὔτε ἐν ἄλλῃ πόλει. Ὁ δὲ τῆς Νεοκαισαρείας ιδ'. λέγει, ὅτι οἱ Χωρεπίσκοποι εἰς τύπον ὄντες τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων, ὡς συλλειτουργοὶ ἱερουργοῦσι καὶ τιμῶνται διὰ τὴν σπουδὴν ὁποῦ δείχνουσιν εἰς τοὺς πτωχούς, μοιράζοντες αὐτοῖς τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συναγόμενα χρήματα. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιδ'. τῆς ζ'. ἀρχαῖον ἔθος, λέγει, τὸ νὰ χειροτονοῦσιν Ἀναγνώστας οἱ Χωρεπίσκοποι κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐπισκόπου. Αὐτὸ τοῦτο παρίστησι καὶ ὁ πθ'. Βασιλ. ἤτοι ἡ πρὸς τοὺς Χωρεπισκόπους αὐτοῦ ἐπιστολή. Οἱ Χωρεπίσκοποι οὗτοι φαίνεται ἄλλοι μὲν νὰ ἦσαν Πρεσβύτεροι μόνον, ἄλλοι δὲ νὰ εἶχον καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου, ὡς συνάγεται τοῦτο ἀπὸ τὸν ἡ. καὶ ί. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Διαφορὰ δὲ εἶναι μεταξὺ Ἐπισκόπου καὶ Χωρεπισκόπου. Ὁ μὲν γὰρ Χωρεπίσκοπος, μιᾶς μόνον χώρας ἐπισκοπεῖ, ὁ δὲ πολλῶν. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ Ἐπισκόπου, ᾧ ὑπόκειται, καθίσταται, ὁ δὲ ὑπὸ Μητροπολίτου. Καὶ ὁ μὲν εἰς κάθε χειροτονίαν ὁποῦ ἔχει νὰ κάμῃ, λαμβάνει ἔγγραφον ἄδειαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ὁ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἑκάστην χειροτονίαν ἐκτελεῖ. Ὥστε οἱ νῦν καλούμενοι Χωρεπίσκοποι, ὡς μὴ τὰς ἐνεργείας ταύτας ἔχοντες τοῦ Χωρεπισκόπου, ψιλὸν μόνον ὄνομα ἔχουσι, πραγμάτων κενόν.

(2) Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων, ἀντὶ τοῦ, τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῖς, ἔχει τὰ ἡμαρτημένα αὐτοῖς· ὃ καὶ ὀρθότερον.

(3) Σημειοῦμεν δὲ ἐδῶ ἕνα καθολικὸν καὶ γενικὸν ἄξίωμα, ὅτι πάντες οἱ παρὰ Κανόνας, καὶ ἀναξίως χειροτονηθέντες, πρὸ τοῦ νὰ καθαιρεθοῦν ὑπὸ Συνόδου, ἀληθῶς ἱερεῖς εἰσιν. Ἐπειδὴ, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος. «Πάντας μὲν ὁ Θεὸς οὐ χειροτονεῖ, διὰ πάντων δὲ αὐτὸς ἐνεργεῖ, εἰ καὶ αὐτοὶ εἶεν ἀνάξιοι, διὰ τὸ σωθῆναι τὸν λαὸν» (ὁμιλ. β'. πρὸς Τιμόθεον β'. σελ. 337. τοῦ δ'. τόμ.) Καὶ πάλιν, «Ἐπειδὴ καὶ δι' ἀναξίων ἡ χάρις ἐνεργεῖ οὐ δι' αὐτοὺς. ἀλλὰ διὰ τοὺς μέλλοντας ὠφελεῖσθαι» (λόγ. ιά. πρὸς Θεσσαλ. ά. σελ. 216. τοῦ δ'. τόμ.) Καὶ πάλιν· «Νυνὶ δὲ καὶ δι' ἀναξίων ἐνεργεῖν ὁ Θεὸς εἴωθε, καὶ οὐδὲν τοῦ βαπτίσματος ἡ χάρις παρὰ τοῦ βίου τοῦ ἱερέως παραβλάπτεται» (λογ. ἡ. τῆς ά. πρὸς Κορινθ. σελ. 290. τοῦ γ'. τόμ.). Ἀλλὰ καὶ λόγῳ γ'. πρὸς Κολασσ. σελ. 407. τοῦ δ'. τόμ. διὰ πολλῶν τοῦτο ἀποδεικνύει, ἐν οἷς καὶ ταῦτα λέγει· «Ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐστὶν ἡ καὶ εἰς ἀνάξιον ἐνεργοῦσα, οὐ δι' ὑμᾶς, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.» Καὶ πάλιν, «οὐκ ἐμοῦ καταφρονεῖς, ἀλλὰ τῆς ἱερωσύνης. Ἂν ἴδῃς ταύτης γυμνὸν, τότε καταφρόνει· τότε οὐδὲ ἐγὼ ἀνέχομαι

ἱερουργῇ. Ὁμοίως καὶ Διάκονος ἐὰν οὕτως ἁμαρτήσας, μετὰ τὸ χειροτονηθῆναι ἐξομολογηθῇ, τάξιν μόνον ὑπηρέτου νὰ ἔχῃ, κατὰ τὸν ί. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ γ'. Θεοφίλου λέγει, ὅτι, ὁ ἐξ ἀγνοίας χειροτονηθεὶς ἀναξίως Πρεσβύτερος, οὗτος καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλεγχθεὶς, ἐκβάλλεται τῆς Ἱερωσύνης. Ὁμοίως καὶ Διάκονος ἀναξίως χειροτονηθεὶς, καθαιρεῖται κατὰ τὸν έ. τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ ς'. τοῦ αὐτοῦ. Καὶ πάντα δὲ τὰ ἁμαρτήματα ὁποῦ καθαιροῦσι τῆς ἱερωσύνης, μετὰ τὴν ἱερωσύνην γινόμενα, ταῦτα καὶ πρὸ τῆς ἱερωσύνης γινόμενα, καὶ ἐλεγχόμενα, ἢ ὁμολογούμενα μετὰ τὴν ἱερωσύνην, παρομοίως καθαιροῦσιν. Οὐ μόνον δὲ καθαιροῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζουσι τινὰ εἰς τὸ νὰ γένῃ ἱερεύς.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ἀπος. ξϑ'. Ἀγκ. α'. γ'. ιϑ'. Πέτρ. ι'.

Ὅσοι προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων, κατὰ ἄγνοιαν, ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ. Γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι παρέπεσον, (1) ἤτοι ἠρνήθησαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔπειτα ἐμετανόησαν, ἱερεῖς οὐ γίνονται. Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γένῃ ἱερεὺς, ἐκεῖνος ὁποῦ κατὰ τοὺς κανόνας ἐμποδίζεται νὰ κοινωνήσῃ τῶν θείων μυστηρίων ἕως τοῦ θανάτου αὐτοῦ; διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν λέγει· ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀρνησιθέους ἐχειροτονήθησαν, ἢ διατί ὁ χειροτονήσας αὐτοὺς Ἀρχιερεὺς δὲν ἤξευρε τὴν ἄρνησιν. Ἢ καὶ διατί ἤξευρε μὲν, κατεφρόνησε δὲ, ἢ καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἡ χειροτονία δύναται ὡσὰν τὸ βάπτισμα νὰ τοὺς καθαρίσῃ, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Βαλσαμών. Τοῦτο λέγω, τὸ νὰ χειροτονηθοῦν δηλ. ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ ἐν γνώσει, δὲν φέρει κἀνένα πρόκριμα ἢ ἐμπόδιον εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, ὥστε δηλαδὴ νὰ μὴ τοὺς παύσῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργοῦσι τὴν ἱερωσύνην, ὄχι· διότι ἀφ' οὗ αὐτοὶ φανερωθοῦν, πῶς τοιουτοτρόπως ἐχειροτονήθησαν, καθαιροῦνται. Ὅσοι ὅμως πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἐθυσίασαν τοῖς εἰδώλοις, οὗτοι ἀφ' οὗ βαπτισθοῦν, ἱεροῦνται, ὡς ἀπολουσθέντες κατὰ τὸν ιϑ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὅσοι δὲ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἐβασανίσθησαν, καὶ ἐφυλακίσθησαν, καὶ ἐδέχθησαν μὲ βίαν καὶ ἀνάγκην εἰς τὰς χεῖρας λιβανωτὸν, ἢ εἰς τὸ στόμα βρώματα θυσιῶν, οὗτοι, ἐὰν ἡ ἄλλη ζωή των ἦναι καλὴ, προχειρίζονται κληρικοὶ, κατὰ τὸν γ'. τῆς αὐτῆς. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ὄχι μόνον οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας ἀρνηθέντες, εἶτα χειροτονηθέντες καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀρνήθησαν, καὶ ἀνάγνωθι τὸν ξβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῆς Ἀγκ. ς'. Πέτρ. γ'. Βασ. ογ'. πα'. Νύσ. ϐ'.

Περὶ τῶν παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνου ἢ τινὸς τοιούτου, ὁ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου, ἔδοξε τῇ Συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. Ὅσοι οὖν γνησίως μεταμέλονται τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν ὡς πιστοὶ, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. Δύω δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλοι μὲν Κανόνες περὶ τῶν ἐκ βίας πολλῆς, καὶ ἀνάγκης μεγάλης ἀρνουμένων τὴν πίστιν διαλαμβάνουσι, καὶ ἐπιτάττουσιν. Ἕως ὁ' ἂν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου καθήμεθα, ἕως ἂν τὴν προεδρίαν ἔχωμεν, ἔχομεν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰσχὺν, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἐσμέν.» Ὁ δὲ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἀποκρίσει ιγ'.) λέγει· «διὰ τὴν χειροτονίαν ἐνεργεῖ ἡ χάρις εἰς αὐτοὺς, εἴτε Ἀρχιερεῖς εἶναι, εἴτε ἱερεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν προσερχομένων, καὶ ὅσα μυστήρια ἐκτελέσουν, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ μυστήρια. Οὐαὶ ὅμως, καὶ ἀλλοίμονον (προσθέτει ὁ αὐτὸς Συμεὼν αὐτόθ.) εἰς τοὺς τοιούτους, οἵτινες, εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας ἥμαρτον, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀνάξιοι εἶναι τῆς ἱερωσύνης. Καὶ ἐὰν θέλουν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ σωθοῦν, ἂς κάμουν τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ ἁγιώτατα ἔργα τῆς ἱερωσύνης, ἐπειδὴ τίποτε ἄλλο δὲν θέλει τοὺς βοηθήσει εἰς μετάνοιαν, ἂν δὲν κάμουν πρότερον ἀποχὴν τῆς ἱερωσύνης». Ὅρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου περὶ παραιτήσεως εἰς τὸν τύπον τῆς Κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Σημείωσαι, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῶν διωγμῶν, ὅσοι ἐπέμενον σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ὠνομάζοντο γενικῶς ἑστηκότες, οἵτινες ἐδιαιροῦντο εἰς δύω. εἰς Ὁμολογητὰς, καὶ Μάρτυρας. Καὶ Ὁμολογηταὶ μὲν ἐλέγοντο ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐλάμβανον διάφορα βάσανα ὑπὲρ τῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστοῦ, ἕξω μόνον ἀπὸ τὸν θάνατον. Μάρτυρες δὲ ἐκεῖνοι ὅπου καὶ ἀπέθανον ἐν τῇ φυλακῇ ἢ εἰς τὰ μαρτύρια. Ὅσοι δὲ ἐξ ἐναντίας δὲν ἐπέμενον εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ὠνομάζοντο παραπεπτωκότες, ἢ ἐπταικότες, ἢ παραβάντες, πρὸς διαφορὰν τῶν ἑστηκότων, οἵτινες εἰς τέσσαρας ἐδιαιροῦντο τάξεις. Οἱ πρῶτοι ὠνομάζοντο θυσιάσαντες, διατὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἴδωλα, ἢ ἔφαγον εἰδωλόθυτα. Οἱ δεύτεροι θυμιάσαντες, διατὶ ἐθυμίασαν εἰς τὰ εἴδωλα. Οἱ τρίτοι λιβελλατικοὶ, διατὶ ἔδιδον λίβελλον, ἤτοι ἔγγραφον ὁμολογίαν, ὅτι δὲν εἶναι χριστιανοὶ, ἢ καὶ ἀγόραζαν τοιοῦτον λίβελλον ἀπὸ τὸν ἔπαρχον, ὅτι ἐθυσίασαν. Καὶ τέταρτοι, οἱ προδόται, οἱ ὁποῖοι φοβούμενοι τοὺς διώκτας, ἐπρόδιδαν τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ νὰ καοῦν. (Ἀδύλφος Λάμπιος Ἐκκλησ. ἱστορ. βιβλ. ϐ'. κεφ. 3.)

νουσιν, ὁ δὲ παρὸν κανὼν περὶ τῶν χωρὶς ἀνάγκης ἀρνουμένων διαλαμβάνει, λέγων· Ἐκεῖνοι ὁποῦ παρέβησαν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν χωρὶς ἀνάγκην τινὰ, ἢ κίνδυνον, ἢ στέρησιν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, ὁποῖοι ἐστάθησαν οἱ ὄντες εἰς τοὺς χρόνους τοῦ τυράννου Λικινίου (1), οὗτοι, λέγω, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦσαν ἀνάξιοι φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως, ἐφάνη ὅμως εἰς τὴν σύνοδον νὰ δείξῃ ἔλεος εἰς αὐτούς. Λοιπὸν ὅσοι ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας, ἀλλ' οὐχὶ νόθως καὶ ψευδῶς μετανοοῦν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὁποῦ ἔκαμαν, οὗτοι τρεῖς μὲν χρόνους θέλουν κάμει εἰς τοὺς ἀκροωμένους. Ἤτοι θέλουν στέκωνται εἰς τὸν Νάρθηκα ἐν ταῖς ὡραίαις καὶ Βασιλικαῖς πύλαις τοῦ ναοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἀκροάζωνται μὲν τὰς θείας Γραφὰς, ἕως ὅτου νὰ εἰπῇ ὁ Διάκονος ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ἐξέρχωνται. Δύω δὲ χρόνους θέλουν ὑποπίπτει, ἤτοι θέλουν ἐμβαίνει μέσα εἰς τὸν ναὸν, καὶ νὰ στέκωνται μὲν πρὸς τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ ἄμβωνος, νὰ ἐξέρχωνται δὲ καὶ αὐτοὶ μαζὺ μὲ τοὺς κατηχουμένους, ὅταν ὁ Διάκονος λέγῃ, τὸ, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε. Δύω δὲ χρόνους θέλουν συγκοινωνήσει εἰς τὴν προσευχὴν μαζὺ μὲ τὸν λαόν. Ἤτοι θέλουν στέκωνται μαζὺ μὲ τοὺς πιστοὺς νὰ προσεύχωνται, καὶ νὰ μὴν εὐγαίνουν μὲ τοὺς κατηχουμένους, χωρὶς ὅμως νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, ἕως ὁποῦ νὰ τελειώσουν οἱ δύω χρόνοι (2).

Συμφωνία.

«Ὅσοι δὲ ἀρνήθησαν διατὶ μόνον τοὺς ἐφοβέρισαν οἱ τύραννοι ὅτι ἔχουν νὰ τοὺς βασανίσουν, ταὐτὸν εἰπεῖν χωρὶς ἀνάγκης, οὗτοι ἓξ χρόνους τῶν θείων Μυστηρίων κωλύονται, κατὰ τὸν ς'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. Οἱ δὲ ἀρνηθέντες ἀφ' ἑαυτῶν, χωρὶς νὰ πάθουν κἀνένα δεινὸν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην δειλίαν καὶ φόβον, οὗτοι τέσσαρα ἔτη δείξαντες καρπὸν ἄξιον μετανοίας, θέλουν ἐκ τούτου ὠφεληθῇ, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Πέτρου. Κατὰ δὲ τὸν β'. τοῦ Νύσσης, ὅστις ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν, οὗτος χρόνον τῆς μετανοίας ἔχει ὅλην του τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ συμπροσευχηθῇ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τελείως νὰ κοινωνήσῃ τὰ Θεῖα μυστήρια. Ἀπαραλλάκτως καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βασίλειος τὰ αὐτὰ διατάσσεται ἐν τῷ ιγ'. Κανόνι, λέγων· ὅτι ὁ ἀρνησάμενος τὸν Χριστὸν, εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν χρεωστεῖ νὰ ἦναι εἰς τοὺς προσκλαίοντας, ἤτοι νὰ στέκῃ ἔξω καὶ αὐτοῦ τοῦ Νάρθηκος εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ, νὰ δέεται τοῦ λαοῦ ὁποῦ ἐμβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα παρακαλοῦν τὸν Κύριον διὰ λόγου του. Ἐν δὲ τῷ πα'. αὐτοῦ Κανόνι, λέγει· ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην ἠρνήθησαν καὶ ἔφαγον ἀπὸ τὴν τράπεζαν τῶν δαιμονίων, καὶ ὅσους Ἕλληνικοὺς ὤμοσαν, οὗτοι τρεῖς μὲν χρόνους ἀφορίζονται, καὶ μετὰ ὀκτὼ ἄλλους, μεταλαμβάνουσι. (3) Διὰ νὰ καταλάβῃς δὲ καλλίτερα, ὦ ἀναγνῶστα, ποῖοι ἦσαν οἱ τόποι τῶν προσκλαιόντων, τῶν ἀκροωμένων, τῶν ὑποπιπτόντων, καὶ τῶν συνισταμένων, ἰδοὺ ὁποῦ ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου ἐσχεδιάσαμεν ἕνα διάγραμμα, ἤτοι τὴν ἰχνογραφίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅρα ἐπιμελῶς. Περὶ δὲ τῶν προσκλαιόντων, καὶ περὶ πάντων ἁπλῶς τῶν μετανοούντων ἱστορεῖ ὁ Σωζόμενος βιβλ. ζ'. κεφ. ιϛ'. λέγων· ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἱερεῦσιν ἔδοξεν ὡς ἐν θεάτρῳ ὑπὸ μάρτυρι τῷ πλήθει τῆς ἐκκλησίας τὰς ἁμαρτίας ἐξαγγέλλειν. Πρεσβύτερον δὲ τῶν ἄκιστα πολιτευομένων, ἐχέμυθόν τε καὶ ἔμφρονα, ἐπὶ τούτῳ τετάχασιν, ᾧ δὴ προσιόντες οἱ ἡμαρτηκότες τὰ βεβιωμένα ὁμολόγουν . . . . Καὶ πάλιν λέγει, εἰς τὴν Ρωμαίων Ἐκκλησίαν φανερὸς εἶναι ὁ τόπος τῶν μετανοούντων . . . Στέκονται λοιπὸν κατηφεῖς, καὶ πενθικοὶ οἱ μετανοοῦντες, καὶ ἀφ'

(1) Ὁ δυσσεβὴς Λικίνιος, ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ χρηματίσας γαμβρὸς, καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς βασιλικῆς τιμῆς, μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον ἔχων, ὕστερον κατὰ τοῦ γυναικαδελφοῦ, αὐτοῦ τούτου, λέγω, τοῦ Κωνσταντίνου, φθόνον λαβὼν, καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ πόλεμον ἄγριον ἤγειρεν. Ὅθεν πρῶτον μὲν ἀπεδίωξεν ἐκ τῆς οἰκίας του κάθε χριστιανὸν, ἔπειτα ἐπρόσταξεν, ὅτι οἱ εἰς πᾶσαν πόλιν εὑρισκόμενοι στρατιῶται χριστιανοὶ νὰ ἀποβάλλωνται ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ στρατιωτικοῦ ἀξιώματος, ἀνίσως δὲν θελήσωσι νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὰ εἴδωλα (Εὐσέβιος ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλ. ι'. κεφ. η'. καὶ περὶ ζωῆς τοῦ Κωνσταντίνου βιβλ. ά. κεφ. νδ'.) Ἀφ' οὗ δὲ ἠφανίσθη ἐκεῖνος, νόμον ἐναντίον ἔθετο ὁ εὐσεβέστατος Κωνσταντῖνος, ὅτι ὅσοι ἦσαν πρότερον χριστιανοὶ εἰς τὰ στρατιωτικὰ συναριθμούμενοι τάγματα, καὶ δι' αἰτίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑπὸ τοῦ Λικινίου ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν τιμὴν, νὰ ἦναι εἰς τὴν θέλησίν τους, ἢ πάλιν νὰ μένουσι βασιλικοὶ στρατιῶται, καθὼς ἦσαν τὸ πρότερον, ἢ ἂν δὲν θέλουσι μὲ τιμὴν, νὰ ἀφίνωνται νὰ ἔχῃ ὁ καθεὶς τὴν ἐλευθερίαν του. (Εὐσέβιος περὶ ζωῆς Κωνσταντ. βιβλ. β'. κεφ. λγ'. καὶ Σωζόμεν. ἐκκλησιαστικ. ἱστορ. βιβλ. ά. κεφ. ά.).

(2) Περὶ τῶν Ἀκροωμένων, Ὑποπιπτόντων, καὶ Συνισταμένων, ὅρα τὸν οἰ. Βασιλείου.

(3) Ἡ δὲ τωρινὴ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια οἰκονομεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς ἀρνηθέντας, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίου. Ἤγουν, ἂν μὲν τινὰς παιδίον ὄν, ἡχμαλωτίσθη, καὶ ἀπὸ φόβον, ἢ ἀγνωσίαν ἠρνήθη τὴν πίστιν, οὗτος ἐπιστραφεὶς, ἑπτὰ ἡμέρας ἀκούων τὰς συνήθεις ἱλαστικὰς εὐχὰς, τῇ ὀγδόῃ λούεται, καὶ τῷ ἁγίῳ Μύρῳ χρίεται, καὶ οὕτω μεταλαμβάνει, μένωντας μετὰ ταῦτα ὀκτὼ ἡμέρας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀκούων καθ' ἑκάστην τὰς ἱερὰς λειτουργίας καὶ ἀκολουθίας. Ἂν δὲ ἦτο τέλειος τῇ ἡλικίᾳ καὶ βανανισθεὶς ἠρνήθη, οὗτος νηστεύσας πρῶτον δύω τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν, ἀπέχοντας ἀπὸ κρέας, καὶ τυρὶ, καὶ αὐγὰ, εἰς τὰς τρεῖς δὲ ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος (β'. δ'. καὶ ς'.) ἀπέχωντας ἀπὸ λάδι. καὶ κρασί. (ὅρα ὅτι ἡ πᾶσι χρεωστουμένη νηστεία τῆς δ'. καὶ ς'. ὡς Κανὼν εἰς τοῦτον ἐδόθη διὰ φιλανθρωπίαν καὶ συγκατάβσιν.). Ἀκούει ἑπτὰ ἡμέρας τὰς αὐτὰς εὐχὰς, καὶ οὕτω λούεται καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ ἀνωτέρω, καὶ χρίεται, καὶ μεταλαμβάνει. Ἐὰν δὲ θεληματικῶς τινὰς ἐπῆγε καὶ ἠρνήθη, δύω χρόνους νὰ νηστεύῃ καὶ αὐτὸς ἀπαραλλάκτως, ὡς ὁ ἀνωτέρω ἐνήστευε, καὶ γονυκλισίας νὰ κάμνῃ κατὰ τὴν δύναμίν του ρ'. ἢ σ', μετὰ ταῦτα ἀκροάζεται καὶ αὐτὸς τὰς ἱλαστικὰς εὐχὰς, καὶ λούεται, καὶ τὰ ἄλλα λαμβάνει, ὡς καὶ οἱ ἀνωτέρω. (Βλάσταρις ἐν τῇ συνόψει τῶν Κανόνων τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος, τμήμ. έ. ἐπιγρ. δ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων. Ὅρα καὶ ἐν τῷ εὐχολογίῳ τὴν διατύπωσιν ταύτην, καὶ τὰς εὐχὰς ταύτας πλατύτερον.)

οὔ τελειώσει ἡ θεία λειτουργία, καὶ αὐτοὶ οἱ τάλανες δὲν μεταλάβουν, πίπτουν κατὰ γῆς πρήμιτα μὲ κλαύματα καὶ ὀδυρμούς. Ἀντικρὺ δὲ τούτων τρέχωντας καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, πίπτει καὶ αὐτὸς ὁμοίως κατὰ γῆς μὲ δάκρυα καὶ μὲ θρήνους, καὶ μαζὺ μὲ αὐτοὺς ὅλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ γεμίζει ἀπὸ δάκρυα. Ἔπειτα πρῶτος ὁ Ἐπίσκοπος ἀσηκόνεται, καὶ τοὺς μετανοοῦντας ἀσηκόνει, καὶ παρακαλέσας τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας των, τοὺς ἀπολύει καὶ πηγαίνουν. (1)

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Πέτρ. θ'. ια'. τῆς ς'. ρβ'. τῆς Ἁγκ. β'. ε'. ζ'. τῆς Λαοδ. α'. β'. Βασιλ. β'. γ'. οδ'. πδ'. τοῦ Νύσ. δ'. ε'. ζ'. η'.

Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινὰς καὶ ἀργύρια προέσθαι, καὶ βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. Ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν. καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. Ὅσοι μὲν γὰρ φόβῳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν, ἔργῳ καὶ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι, πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὡρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εἰκότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι. Ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς ἡγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

Ἑρμηνεία

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν περὶ τῶν στρατιωτῶν Χριστιανῶν φαίνεται νὰ λέγῃ τῶν εὑρισκομένων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λικινίου. Οὕτω δὲ διορίζεται. Ὅσοι Χριστιανοὶ στρατιῶται, καλεσθέντες, καὶ ἐνδυναμωθέντες ὑπὸ τῆς Θείας χάριτος, ἔδειξαν μὲν τὸ πρῶτον γενναιότητα καὶ ὁρμὴν εἰς τὸ μαρτύριον, καὶ τὰς ζώνας ἀπέρριψαν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν παράσημα τῆς στρατείας των, μετὰ ταῦτα δὲ ἐγύρισαν ὡς κύνες εἰς τὸ ἴδιόν τους ἔξερατὸν, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐμετενόησαν, καὶ ἠρνήθησαν τὴν πίστιν. Ὥστε ὁποῦ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔδωκαν ἄσπρα, καὶ μὲ βενεφίκια, ἤτοι μὲ διάφορα δωρήματα, καὶ εὐεργεσίας (διότι τοῦτο σημαίνει ἡ λατινικὴ λέξις αὐτὴ) ἀπόκτησαν πάλιν τὴν προτέραν στρατείαν. Οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ κάμωσι τρεῖς χρόνους εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκροωμένων, ἂς κάμωσι, καὶ δέκα χρόνους ἀκόμη εἰς τὸν τόπον τῶν ὑποπιπτόντων. Ταὐτὸν εἰπεῖν, ἂς ἐμβαίνουσι μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἂς ἐξέρχωνται δὲ μαζὺ μὲ τοὺς κατηχουμένους. Πλὴν ἐπάνω εἰς ὅλα ταῦτα, πρέπει ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ Πνευματικὸς Πατὴρ, νὰ ἐξετάζῃ τὴν προαίρεσιν τῶν τοιούτων ἀρνουμένων, καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάθεσιν τῆς μετανοίας των. (2) Διότι ὅσοι μὲν μὲ φόβον Θεοῦ μετανοοῦν, καὶ μὲ δάκρυα, καὶ κατάνυξιν τὸν Θεὸν ἱλεώνουσι, καὶ ὑπομένουσι κακουχίας, καὶ ἀγοθοεργίας κάμνουσιν, ἐλεημοσύνας θετέον, καὶ ἄλλας ἀρετὰς, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀληθῶς καὶ γνησίως, καὶ ὄχι ἐπιπλάστως, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον μετανοοῦν· οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ πληρώσωσι τοὺς ῥηθέντας τρεῖς χρόνους μετὰ τῶν ἀκροωμένων, δικαίως ἂς συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἂς μὴ ἐξέρχωνται. Κοντὰ δὲ εἰς τὴν συγκατάβασιν ταύτην, εἶναι ἄδεια εἰς τὸν Ἀρχιερέα νὰ δείξῃ εἰς αὐτους ἀκόμη περισσοτέραν φιλανθρωπίαν καὶ ἔλεος. Ὅσοι δὲ ἀδιαφό-

(1) Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ δακρύῃ, καὶ νὰ πενθῇ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν πρὸς αὐτὸν ἐξομολογουμένων Χριστιανῶν, ὄχι ὅμως ὅταν τοῦ ἐξομολογοῦνται, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ὅταν ἔχῃ νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ, διατὶ τὰ δάκρυά του αὐτὰ, δείχνουν ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὡς πατὴρ τὰ τέκνα του, καὶ λυπεῖται δι' αὐτοὺς ὡς ὁ Ἰακὼβ ἐθρήνει τὸν Ἰωσὴφ, καὶ ὁ Μωϋσῆς, καὶ Ἱερεμίας ἐθρήνει διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ καθὼς ὁ Κύριος ἐδάκρυσε τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅρα εἰς τὸν περὶ μετανοίας λόγον Γρηγορίου Νύσσης, πόσον ἐκεῖ παρακινεῖ τοὺς πνευματικοὺς νὰ πενθοῦν τοὺς ἁμαρτωλούς.

(2) Ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ β'. περὶ ἱερωσ.) ταῦτά φησι· «Δὲν πρέπει κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἁμαρτιῶν νὰ ἐπιφέρῃ ὁ ποιμὴν καὶ τὰ ἐπιτίμια, ἀλλὰ νὰ στοχάζεται καὶ τὴν προαίρεσιν τῶν ἁμαρτανόντων, μήπως θέλοντας νὰ ράψῃ τὸ ἐσχισμένον, τὸ σχίσῃ χειρότερα, καὶ σπουδάζωντας νὰ ἀνορθώσῃ τὸν πεσμένον, περισσότερον τὸν ἐγκρημνίσῃ. Οἱ γὰρ ἀσθενεῖς κατὰ τὴν προαίρεσιν .... Ἐὰν μὲν ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπιτιμῶνται, ἠμποροῦν, ἂν ὄχι τελείως, ἀλλὰ κἂν μερικῶς νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ πάθη των. Ἐὰν δὲ διὰ μιᾶς δώσῃ τινὰς εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ πρέποντα ἐπιτίμια, θέλει τοὺς ἀποστερήσει καὶ ἐκείνης τῆς ὀλίγης διορθώσεως, ὁποῦ ἠδύναντο νὰ λάβουν .. Καὶ πάλιν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πολλὴν σύνεσιν χρειάζεται νὰ ἔχῃ ὁ ποιμὴν, καὶ μυρία ὀμμάτια, διὰ νὰ βλέπῃ παντοχόθεν τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς. Διατὶ καθὼς τινὲς μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνουν τὸν αὐστηρὸν Κανόνα, γίνονται σκληροτράχηλοι, καὶ ἀποσκιρτῶντες πίπτουσιν εἰς ἀπόγνωσιν· ἔτσι ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν εἶναί τινες, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ νὰ μὴ λάβουν Κανόνα ἴσον μὲ τὰς ἁμαρτίας των, ἀμελοῦσι, καὶ χειρότεροι γίνονται, καὶ παρακινοῦνται εἰς τὸ νὰ ἁμαρτάνουσι περισσότερον. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ ἕνας Ἐπίσκοπος, κανονίσας εἰς πολλὰ ὀλίγον καιρὸν ἕνα στρατιώτην, ὁποῦ ἔκαμε φόνον θελληματικὸν καὶ δοὺς ἔγγραφον τὴν ἀθώωσιν εἰς αὐτὸν, ἐγκαλέσθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν συγκατάβασιν, ὁποῦ ἔκαμεν. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος ἔφερεν εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα τῆς Συνόδου Κανόνα. Ἦκουσεν ὅμως ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὅτι καὶ εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐδόθη ἄδεια νὰ αὐξάνουν, καὶ νὰ ὀλιγοστεύουν τὰ τῶν Κανόνων ἐπιτίμια, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταχειρίζωνται ὑπερβολικὴν καὶ ἀνεξέταστον συγκατάβασιν· ὅθεν τὸν μὲν φονέα στρατιώτην εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν Κανόνων ἡ Σύνοδος ὑπέβαλε, τὸν Ἐπίσκοπον δὲ ἐπαίδευσε μὲ ἀργίαν τῆς ἀρχιερωσύνης του εἰς τόσον διωρισμένον καιρόν.

ρως καὶ ἀμελῶς μετανοοῦν, καὶ νομίζουν πῶς εἶναι ἀρκετὸν εἰς μετάνοιαν τὸ νὰ ἐμβαίνουσι μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων, νὰ ἐξέρχωνται δὲ πάλιν μὲ τοὺς κατηχουμένους, οὗτοι, λέγω, ὃς πληροῦσι καὶ τοὺς τρεῖς χρόνους τῆς ἀκροάσεως, καὶ τοὺς δέκα χρόνους τῆς ὑποπτώσεως ὁλοκλήρους.(1)

Συμφωνία.

Ὅτι δὲ κατὰ τὴν μετάνοιαν, καὶ προθυμίαν τῶν μετανοούντων, πρέπει ἀνάλογος νὰ γίνεται καὶ ἡ συγκατάβασις τῶν ἐπιτιμίων· συμφώνως λέγουσι καὶ ὁ β'. ἑ. καὶ ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ ὁ ά. καὶ β'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Καὶ ὁ ρβ'. τῆς ς'. ὁ β'. καὶ γ'. καὶ οδ'. καὶ πδ'. τοῦ Βασιλείου. Ὁ δ'. ἑ. ζ'. καὶ ἡ. τοῦ Νύσσης. Ἀλλὰ καὶ ὁ κη'. τοῦ Νικηφόρου λέγει, ὅτι ἐὰν ἐκ προαιρέσεως ἐξομολογηθῇ ὁ κοσμικὸς τὰ σφάλματά του, ἠμπορεῖ νὰ τοῦ κάμῃ οἰκονομίαν ὁ πνευματικός. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν θ'. καὶ ιά. τοῦ Πέτρου.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Περὶ δὲ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς Νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξοδεύει, τοῦ τελευταίου, καὶ ἀναγκαιοτάτου (2) ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. Εἰ δὲ ἀπογνωσθείς, καὶ κοινωνίας τυχὼν, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθῇ, μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης ἔστω. Καθόλου δὲ, καὶ περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ οἱ Θεῖοι οὗτοι Πατέρες ἐδιώρισαν περὶ ἐπιτιμίου, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ εἰς πόσον καιρὸν πρέπει νὰ ἦναι ἀκοινώνητοι οἱ ἀρνησίχριστοι, τώρα εἰς τὸν παρόντα κανόνα διορίζουσιν, ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοὺς τοιούτους, κινδυνεύουν νὰ ἀποθάνουν, εἰς τούτους νὰ φυλάττεται ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος. (ὅστις φαίνεται νὰ ἦναι ὁ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου ς'. κανὼν, προγενεστέρας οὔσης τῆς ἀ. οὐκουμενικῆς). Ὥστε ὁποῦ δηλ., ὁποιος ἀπογνωσθῇ διὰ θάνατον, νὰ μὴν ἀποστερῆται τὸ τέλειον καὶ ὁλοϋστερινὸν, καὶ ἀναγκαιότατον ἐφόδιον διὰ τὸν δρόμον ἐκεῖνον καὶ τὴν ἀποδημίαν, ὅπερ ἐστὶν ἡ μετάληψις τῶν θείων μυστηρίων (3)· ἀνίσως ὅμως αὐτὸς ὁποῦ

(1) Σημείωσαι ὅτι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα φυλάττονται ἐκεῖνα τὰ δύω ὁποῦ ἀναφέρει ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ γ'. Κανόνι αὐτοῦ, δηλαδὴ ἡ συνήθεια καὶ τύπος, καὶ ἡ ἀκρίβεια καὶ ἀκρότης. Ἡ συνήθεια μὲν καὶ ὁ τύπος, ὅστις εἶναι οἱ τρεῖς χρόνοι τῆς ἀκροάσεως, καὶ οἱ δέκα χρόνοι τῆς ὑποπτώσεως, ἡ ἀκρίβεια δὲ καὶ ἀκρότης, ἤτις εἶναι τὰ δάκρυα, καὶ ἡ ὑπομονὴ τῶν κακουχιῶν, ἡ ἀγαθοεργίαις, καὶ ἁπλῶς ἡ γνησία καὶ ἀληθὴς μετάνοια. Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ὁποῦ ἔστερξαν τὴν ἀκρίβειαν, ἔγινε συγκατάβασις νὰ μὴ φυλάξουν τοὺς χρόνους τῆς ὑποπτώσεως· εἰς ἐκείνους δὲ ὁποῦ ταύτην δὲν ἔστερξαν, οὐδεμία συγκατάβασις ἔγινεν, ἀλλ' ἐπροστάχθησαν νὰ φυλάξουν ὅλους τοὺς χρόνους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλίᾳ ιδ'. τῆς β'. πρὸς Κορινθ. λέγει, ἐγὼ δὲν ζητῶ πλῆθος χρόνων, ἀλλὰ ψυχῆς διόρθωσιν. Λοιπὸν τοῦτο δεῖξον, ἂν οἱ ἁμαρτάνοντες ἑκατανύχθηκαν, ἂν ἐμετάβαλαν τὴν ζωήν των, καὶ ἔγινε τὸ πᾶν. Ἐν ὅσῳ δὲ τοῦτο δὲν εἶναι, κἀμμία ὠφέλεια δὲν γεννᾶται ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τοῦ ἐπιτιμίου. Διότι καὶ εἰς τὰς σωματικὰς πληγὰς, δὲν ζητοῦμεν ἀνίσως ἐδῶθη πολλαῖς φοραῖς ἡ πληγὴ, ἀλλ' ἀνίσως τὴν ὠφέλησε τὸ δέσιμον αὐτό. Λοιπὸν ἀνίσως καὶ τὴν ὠφέλησεν εἰς ὀλίγον καιρὸν, ἂς μὴ δένεται πλέον· ὄχι καὶ δὲν ὠφέλησεν, ἂς δένεται ἀκόμη καὶ ὑπὲρ τοὺς δέκα χρόνους, καὶ ἕως τότε νὰ λύεται, ἕως ὁποῦ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὸ δέσιμον ὁ πληγωμένος. Καὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ὁμιλ. τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν ἠξεύρει νὰ χαρακτηρίζῃ ὄχι τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ μεταβολὴ τῆς γνώμης τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Διότι (κατ' αὐτὸν τὸν ἅγιον, ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην) εἶναι δυνατὸν εἰς μίαν στιγμὴν καιροῦ, ἂν μετανοήσῃ τινὰς, καὶ μεταβάλῃ τὴν ζωήν του, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, ἐν τῷ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ φησὶν, ἐκείνους μὲν ὁποῦ δὲν μετανοοῦν μηδὲ ταπεινόνονται, δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα, ἐκείνους δὲ ὁποῦ δὲν μετανοοῦν καθὼς πρέπει, μήτε δείχνουσιν ἴσην τὴν μετάνοιαν μὲ τὸ κακὸν ὁποῦ ἔκαμαν, πρέπει νὰ δεχώμεθα, καὶ νὰ διορίζωμεν αὐτοὺς νὰ φυλάττουν τοὺς πρέποντας εἰς τὰ ἁμαρτήματά των τύπους τῆς μετανοίας. Ἐκείνους δὲ τελευταῖον ὁποῦ ἀληθῶς μετανοοῦν τόσον, ὥστε ὁποῦ καταξηραίνονται ἀπὸ τὰ δάκρυα, πρέπει νὰ δεχώμεθα εἰς κοινωνίαν. Ἀπὸ τὰ εἰρημένα δὲ ταῦτα εὔκολος γίνεται ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ἐκείνης, διὰ τί ἄλλοι μὲν Κανόνες εἰς περισσοτέρους χρόνους ἐπιτιμῶσι τὸν μοιχὸν, τὸν κτηνοβάτην, τὸν ἀρσενοκοίτην, τὸν φαρμακὸν καὶ μάγον, καὶ ἄλλο ς. ἄλλοι δὲ εἰς ὀλιγωτέρους, ἐπειδὴ δηλ. ἡ μετάνοια τῶν τοιούτων δὲν κρίνεται εἰς τὴν ποσότητα τῶν χρόνων, ἀλλὰ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς, καὶ κατὰ τὴν περισσοτέραν, ἢ ὀλιγωτέραν μετάνοιαν αὐτῶν, ἔτσι διορίζονται καὶ οἱ χρόνοι τῶν ἐπιτιμίων ὀλιγώτεροι, ἢ περισσότεροι.» Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς κατὰ τὴν νηστείαν καὶ γονυκλισίας καὶ ἄλλας σκληραγωγίας ὁποῦ στέρξει νὰ κάμῃ ὁ μετανοῶν, ἔτσι ὀλιγοστεύει καὶ τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου ὁποῦ τοῦ πρέπει.

(2) Ἐν ἄλλοις κώδηξιν εὑρίσκεται οὕτω γεγραμμένον «τοῦ τελείου, τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου κτλ.».

(3) Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Διονύσιος τῷ Φαβίῳ ἐπιστέλλων, «ὅτι ἕνας πιστὸς γέρων Σεραπίων ὀνομαζόμενος, ὅστις ἐθυσίασε τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἀσθενήσας βαρέως καὶ τρεῖς ἡμέρας ἄφωνος ὢν, ἀναλαβὼν ὀλίγον τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ. ἐκάλεσε τὸν ἀνεψιόν του, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι νὰ ἔλθῃ ἕνας ἱερεύς. Ἐπῆγεν ὁ παῖς εἰς τὸν Πρεσβύτερον· ἦτο δὲ νύκτα ὁ καιρός. Ἔτυχε δὲ νὰ ἀσθενῇ καὶ ὁ ἱερεὺς, ὥστε ὁποῦ νὰ ὑπάγῃ δὲν ἐδυνήθη. Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ (ὁ Διονύσιος δηλ.) εἶχα προσταγὴν εἰς τοὺς ἱερεῖς, ὅτι

ἀπεφασίσθη διὰ θάνατον, καὶ κοινωνήσας τὰ μυστήρια, πάλιν ζήσῃ καὶ ὑγιάνῃ οὗτος ἂς στέκεται μόνον μὲ τοὺς πιστούς, καὶ ἂς συμπροσεύχεται, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ. Λέγει δὲ ὁ Βαλσαμὼν ὅτι ὁ τοιοῦτος, περὶ οὗ λέγει ἐδῶ ὁ Κανών, μὲ τὸ νὰ εὑρίσκετο εἰς τὸν τοπον τῶν συνισταμένων, διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν νὰ μένῃ προστάζεται. Ἐὰν δὲ ἦτον εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκροωμένων, πάλιν εἰς ἐκεῖνον ἔπρεπε νὰ μένῃ. Καὶ ἁπλῶς εἰς ἐκεῖνον τὸν κανόνα ὁποῦ εὑρίσκετο ὁ καθεὶς κινδυνεύων, πρὸ τῆς κοινωνίας, εἰς αὐτὸν πάλιν μετὰ τὴν κοινωνίαν πρέπει νὰ ἐπανέρχηται. (1) Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν μὲ κανόνα καθολικὸν καὶ κοινὸν, εἰς κάθε ἄνθρωπον ὁποῦ κινδυνεύει εἰς θάνατον, καὶ ζητεῖ νὰ μεταλάβῃ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ καὶ ὁ πνευματικὸς πατήρ, μετὰ δοκιμῆς, ἂς μεταδίδῃ εἰς αὐτὸν τὰ θεῖα Μυστήρια.

Συμφωνέα.

«Καὶ ὁ Νύσσης ἀπαραλλάκτως τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει ἐν τῷ ε. Κανόνι, καὶ ὁ ς'. δὲ, ὡς εἴπομεν, τῆς ἐν Ἀγκύρ. περὶ τῶν μὲ μόνην ἀπειλὴν ἀρνησαμένων διαλαμβάνων, ἐπιφέρει ὅτι, ἀνίσως ἤθελεν ἀκολουθήσῃ εἰς αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου, νὰ δέχωνται οἱ τοιοῦτοι εἰς τὸ νὰ κοινωνήσουν τὰ θεῖα Μυστήρια, μὲ προτδιορισμὸν, δηλ. ὅτι ἐὰν ὑγιάνωσι, νὰ ἀπέρχωνται πάλιν εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων, ὁποῦ ἕκαστος αὐτῶν πρὸ τῆς κατ, ἀνάγκην δοθείσης κοινωνίας, εὑρίσκετο.»

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Τῆς ἐν Νεοκαισ. ε'. τῆς ἐν Λαοδ. ιθ'. τοῦ Βασιλίου κ'. Τιμοθ. ς'. Κυριλ. ε'.

Περὶ τῶν κατηχουμένων, καὶ παραπεσόντων, (1) ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ὥστε, τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροωμένους μόνον, μετὰ ταῦτα εὔχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων.

Ἑρμηνέα.

Κατηχούμενοι ὀνομάζονται ἀπὸ τοῦ κατηχῶ, ὅπερ ἑρμηνεύεται, διδάσκω διὰ λόγου τοὺς ἀρχαρίους τὴν πίστιν, ἐπειδὴ ἐκατηχοῦντο οὗτοι, καὶ ἐδιδάσκοντο τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Εἰς δύω δὲ τάξεις ἐδιαιρεῖτο ἡ κατηχουμενία, εἰς τοὺς ἀκροωμένους, καὶ εἰς τοὺς συνισταμένους. Ἀκροωμένους ἐλέγοντο οἱ ἀρχάριοι, οἱ ὁποῖοι ἐκατηχοῦντο ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἄκουγαν μόνον τὰ κατηχητικὰ λόγια, καὶ ἔπρεπε νὰ ἀπέρχωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἀμέσως μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου, καὶ νὰ μὴ μένουν εἰς τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ νὰ προσεύχωνται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας. Συνισταμένους δὲ ἐλέγοντο ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐκατηχοῦντο ἔσω εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἔπρεπε νὰ μένουν καὶ εἰς τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν, καὶ νὰ προσεύχωνται μὲ τοὺς πιστούς, ἀλλὰ νὰ μὴ μεταλαμβάνουν. Λέγει δὲ ὁ Βαλσαμὼν ὅτι ὁ τοιοῦτος, περὶ οὗ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν

ροῦντο. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις ἦτο τελειοτέρα, καὶ τῶν γόνυ κλινόντων ὠνομάζετο, ἥτις εἶχε δεχθῇ μὲν τὴν πίστιν, τὸ βάπτισμα δὲ μόνον ἀνέβαλε. Διὸ καὶ μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσήρχετο, ἕως εἰς τὴν εὐχὴν τῶν κατηχουμένων, κατὰ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, τῆς ὁποίας μυστικῶς λεγομένης, καὶ ἐπιτιθεμένης τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως εἰς αὐτὴν, τὸ γόνυ ἔκλινεν. Ὅταν δὲ ἤθελεν ἐκφωνηθῇ τὸ, Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, ἐξήρχετο τῆς ἐκκλησίας. Ἡ δὲ δευτέρα τάξις ἦτο ἀτελεστέρα, καὶ τῶν ἀκροωμένων ὠνομάζετο, ἥτις ἐν τῷ νάρθηκι ἱσταμένη πρὸς ταῖς Βασιλικαῖς πύλαις, ἀκροάζετο τὰς θείας Γραφὰς, καὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων Εὐαγγελίων ἐξήρχετο, κατά τε τὸν Βλάσταριν, καὶ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀρμενοπούλου εἰς τὴν ἐπιτομὴν τῶν Κανόνων (τμήματ. ἑ. ἐπιγραφ. γ'.), αἱ ὁποῖαι δύω τάξεις σαφῶς ὁρῶνται καὶ εἰς τὴν τοῦ Ναοῦ ἰχνογραφίαν ὁποῦ ἐσχεδιάσαμεν. Ὁ δὲ Καρδινάλιος Βώνας (βιβλ. ά. περὶ λειτουργ. πραγμάτων) καὶ ἄλλοι τινὲς, κοντὰ εἰς τὰς δύω ταύτας τάξεις, ἀριθμοῦσι καὶ ἄλλας δύω, ἐκ τῶν δυτικῶν πατέρων ταύτας συνάξαντες. Αὗται δὲ ὠνομάζοντο, ἡ τῶν συναιτούντων (διὰ τὸ νὰ ἐζήτουν τὸ βάπτισμα) καὶ ἡ τῶν ἐκλεκτῶν, οἵτινες οὕτως ἐλέγοντο, ἀφ' οὗ κατεγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν βαπτισθησομένων, τοὺς ὁποίους φωτιζομένους ὀνομάζει τὸ ζ'. κεφ. τοῦ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, καὶ ὁ Κύριλλος εἰς τὰς κατηχήσεις του. Βαπτιζομένους δὲ τὸ ἡ. κεφ. τοῦ αὐτοῦ β.βλ. τῶν διαταγ. τούτους ἀναφέρει καὶ ὁ ς'. τοῦ Τιμοθέου. (1) Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ παρὼν Κανών· Ὅσοι κατηχούμενοι ὄντες ἀπὸ τὴν ά. καὶ τελειοτέραν τάξιν, ἀρνήθησαν τὴν πίστιν, ἐφάνη εὔλογον εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον ταύτην, τρεῖς χρόνους νὰ στέκωνται εἰς τὴν δευτέραν καὶ ἀτελεστέραν τάξιν τῶν Κατηχουμένων, τῶν ἀκροωμένων ἐν τῷ Νάρθηκι, καὶ μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τὴν πρώτην καὶ τελειοτέραν τάξιν τῶν κατηχουμένων μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Δικαίως δὲ, ἤθελεν ἀπορήσει τινὰς, διὰ τί αἱ μὲν συνοδοι οὕτως ἐπιτιμῶσι τοὺς κατηχουμένους ἁμαρτάνοντας, ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ κ'. αὐτοῦ Κανόνι λέγει· «Καὶ καθόλου τὰ ἐν τῷ κατηχουμένῳ βίῳ γινόμενα εἰς εὐθύνας οὐκ ἄγεται;» Πρὸς λύσιν τῆς ἐναντιοφανείας ταύτης ρητέον, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι δὲν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος νὰ μὴ ἐπιτιμῶνται οἱ κατηχούμενοι, ἁμαρτάνοντες πρὸ τοῦ βαπτίσματος· τότε γὰρ ἐναντίος ἤθελεν εἶναι εἰς τοὺς συνοδικοὺς Κανόνας· ἀλλ' ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τῶν κατηχουμένων δὲν ἄγονται εἰς εὐθύνην, ἤτοι εἰς κόλασιν μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτοὺς, ἐπειδὴ καὶ ἐσυγχωρήθησαν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὄχι μόνον ὅσα, κατηχούμενοι ὄντες ἔπραξαν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὅσα ἔπραξαν πρὸ τοῦ νὰ γένουν κατηχούμενοι, ταὐτὸν εἰπεῖν ἐν ἀπιστίᾳ ὄντες. Ἐπιτιμῶνται δὲ οἱ κατηχούμενοι, διατί καὶ αὐτοὶ, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ ἦναι πράγματι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, οὔτε ἐνεργείᾳ μέλη τῆς ἐκκλησίας εἰσὶν, ὅμως, ἐφέσει, καὶ προθυμίᾳ ψυχῆς καὶ δυνάμει, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσί. Διότι κατὰ τὸν Θεολόγον (ἐν τῷ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ) ἐν προθύροις τῆς εὐσεβείας οὗτοί εἰσι, καὶ συνελήφθησαν μὲν ἐν τῇ πίστει, ἂν καὶ ἀκόμη δὲν ἐγεννήθησαν διὰ τοῦ βαπτίσματος, (καθ' ὃ καὶ οὔτε εἶναι ἀπεγνωσμένοι ἀπὸ κάθε ἐλπίδα σωτηρίας, ἂν ἐξ ἀνάγκης ἀβάπτιστοι ἀποθάνωσιν) ὡς τοῦτο δείκνυται ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον λόγον ὁποῦ κάμνει ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος πρὸς τὸν βκτιλέα Οὐαλεντινιανὸν, τὸν ἀποθανόντα ἔτι κατηχούμενον. Λοιπὸν αἱ Σύνοδοι διὰ τοῦτο τοὺς κατηχουμένους ἐπιτιμῶσιν, ὡς οἰκείους ἤδη ὄντας, καὶ τὴν πίστιν δεξαμένους, καὶ χριστιανοὺς ὀνομαζομένους, καὶ ὅσα ὁ νόμος αὐτοῖς λέγει, ὡς ἐν νόμῳ οὖσιν αὐτοῖς λαλεῖ, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν λόγιον. [Ρωμ. γ'. 19.]

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Διὰ τὸν πολὺν τάραχον καὶ τὰς στάσεις τὰς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν, τὴν παρὰ τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα εὐρεθεῖσαν ἔν τισι μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε Ἐπίσκοπον, μήτε Πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον. Εἰ δέ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ὅρον τοιούτῳ τινὶ ἐπεχειρήσειεν, ἢ ἐπιδοίη ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκεύασμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Πρεσβύτερος (2) ἐχειροτονήθη.

Ἀποστ. ιθ'. ιε' τῆς δ'. ς'. τῆς ἐν Ἀντιοχ γ'. κα'. τῆς ἐν Σαρδικῇ α'. ιε' τῆς ἐν Καρ. ζ'

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ταῦτα· ἐφάνη εὔλογον νὰ ἀσηκωθῇ ἀπὸ τὸ μέσον μὲ τελειότητα ἡ συνήθεια, ὁποῦ εἰς μερικὰ μέρη ἐφευρέθη ἔξω ἀπὸ τὴν διάταξιν καὶ νομοθεσίαν τοῦ Ἀποστολικοῦ Κανόνος (τοῦ ιδ'. δηλ. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ιε'.) διὰ τὰς πολλὰς ταραχὰς, καὶ ἀλληλομαχίας ὁποῦ ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης ἠκολούθησαν. Ὥστε δηλονότι νὰ μὴ μεταβαίνουσιν ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, οὔτε Ἐπίσκοπος, οὔτε Πρεσβύτερος, οὔτε Διάκονος. Ἀνίσως δέ τινας ὕστερα ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα τῆς ἁγίας ταύτης Συνόδου ἤθελεν ἐπιχειρήσῃ νὰ κάμῃ τοιοῦτο πρᾶγμα, καὶ νὰ μεταβῇ ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, ἡ μετάβασις αὐτὴ ὁποῦ ἐπιχειρίσθη, ἐξάπαντος θέλει γίνει ἄκυρος, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Πρεσβύτερος ἢ ὁ Διάκονος θέλει ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθη, ἐπειδὴ ὄχι μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι πρέ-

(1) Περὶ τῶν κατηχουμένων λέγει ὁ ἱερομύστης Διονύσιος ἐκκλ. ἱεραρχ. κεφ. γ'. Τοῖς κατηχουμένοις ἡ ἐσχάτη ἀπονενέμηται τάξις. Εἰσὶ γὰρ ἀμέτοχοι καὶ ἀμύητοι παντὸς ἱερατικοῦ τελεστηρίου.

(2) Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχέως κεῖται καὶ τοῦτο, «ἢ Διάκονος,» ὡς ἀνωτέρω δηλ. καὶ τὸν Διάκονον ἀναφέρει ὁ Κανών.

πει νὰ χειροτονοῦνται εἰς ἐκκλησίαν διωρισμένην, καὶ ὄχι ἀπολελυμένως, κατὰ τὸν ς'. τῆς δ'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. καὶ ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ις'.

Ὅσοι ριψοκινδύνως, μήτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν Κανόνα εἰδότες, ἀναχωρήσωσι τῆς ἰδίας ἐκκλησίας, Πρεσβύτεροι. ἢ Διάκονοι, ἢ ὅλως ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρὴ, ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας, ἢ, ἐπιμένοντας, ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. Εἰ δὲ καὶ τολμήσειέ τις ὑφαρπάται τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα, καὶ χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, οὗ ἀνεχώρησεν ὁ ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔστω ἡ χειροτονία.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω Κανὼν διορίζεται νὰ ἀποκαθίστανται οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, ἐν ᾗ ἐχειροτονήθησαν, ὁ δὲ παρὼν καὶ ἀργίαν ἐπάγει εἰς τοὺς τοιούτους, ἂν δὲν καταπεισθοῦν νὰ ἐπαναστρέψουν, λέγων· Ὅσοι Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἢ ἐν τῷ κανόνι συναριθμούμενοι, καὶ τῷ κλήρῳ, (1) μήτε τὸν Θεὸν φοβούμενοι, μήτε τὸν Κανόνα τῆς Ἐκκλησίας γινώσκοντες (τὸν ιε'. Ἀποστολικὸν δηλ.) ριψοκινδύνως ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθησαν, οὗτοι, λέγω, οὐδαμῶς πρέπει νὰ δέχωνται εἰς ἄλλην, (χωρὶς γραμμάτων δηλ. συστατικῶν καὶ ἀπολυτικῶν), ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγκάζωνται εἰς τὸ νὰ γυρίζουν εἰς τὰς ἰδίας των ἐκκλησίας· ὄχι καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὸ πεῖσμά των, πρέπει νὰ ἦναι ἀκοινώνητοι, ὄχι ἀπὸ τὰ Μυστήρια, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λαϊκοὺς καὶ πιστούς· (διότι κατὰ τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἐναντίος ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ιε'. Ἀποστολικὸν, ὅστις τοὺς τοιούτους τῆς μετὰ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐκβάλλει κοινωνίας), ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ὁμοταγεῖς αὐτῶν συμπρεσβυτέρους καὶ συνδιακόνους. Ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ μὴ συλλειτουργοῦν μὲ τοὺς ἱερωμένους, ἀλλὰ νὰ μένουν ἀργοί. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τολμήσῃ τινὰς Ἐπίσκοπος νὰ ἁρπάσῃ δολερῶς τὸν ξένον κληρικὸν ἄλλου Ἐπισκόπου, καὶ νὰ χειροτονήσῃ αὐτὸν (τυχὸν εἰς μεγαλήτερον βαθμὸν) ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, χωρὶς νὰ στέργῃ ὁ τοῦ κληρικοῦ Ἐπίσκοπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεχώρησεν, ἂς ἦναι ἄκυρος ἡ τοιαύτη χειροτονία. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ιζ'.

Ἀποστ. μδ'. τῆς ς'. ι'. τῆς Λαοδ. δ'. τῆς Καρθ. ε'. κ'. τοῦ Βασ. ιδ'.

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενοι, τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος «τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ» [Ψαλμ. ιδ'. 5.] Καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν· ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος, ὡς, εἴ τις εὑρεθείη μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων, ἐκ μεταχειρίσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν, ἢ ὅλως ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ Κανόνος ἔσται.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες ἐμποδίζουσι τῶν ἄσπρων τὰ διάφορα, ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν αὐτὸ τοῦτο διορίζεται, λέγων· Ἐπειδὴ πολλοὶ κανονικοὶ, ἤτοι κληρικοὶ, ἀγαπῶντες τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν, ἀλησμόνησαν τὸ ψαλμικὸν λόγιον τοῦ Δαβὶδ, τὸ λέγον, ὅτι τὸ ἀργύριον αὐτοῦ δὲν ἔδωκε μὲ τὸ διάφορον, ὁ δίκαιος δηλ. ὁποῦ μέλλει νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Κυρίου, ταὐτὸν εἰπεῖν, εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἀλλὰ δανείζοντες ζητοῦσι νὰ πέρνουσιν ἀπὸ τοὺς χρεωφειλέτας των ἑκατοστὰς, (2) ἤτοι δώδεκα νομίσματα, ἢ γρόσια θετέον, εἰς τὰ ἑκατὸν (ὅστις ἦτο ὁ βαρύτερος τόκος ἀπὸ τοὺς ἄλλους)· ἐπειδὴ, λέγω, τοῦτο ποιοῦσιν οἱ κληρικοὶ, ἔκρινε δίκαιον ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος αὕτη, ὅτι ἀνίσως ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον εὑρεθῇ τινὰς κληρικὸς νὰ πέρνῃ διάφορα, ἢ ὡς πραγματείαν τινὰ μεταχειριζόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον, (θέλωντας δηλ. νὰ μὴ φαίνεται πῶς αὐτὸς πέρνει διάφορα, δίδει μὲν τὰ ἄσπρα του εἰς τοὺς ἔχοντας χρείαν, συμφωνεῖ δὲ

(1) Κανονικοὶ καὶ ἐν τῷ Κανόνι, ἐξεταζόμενοι ἰδιαιτέρως ὀνομάζονται οἱ κληρικοὶ, ὡτὰν ὁποῦ ἡ ζωὴ αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς, καὶ ὁ λόγος διεξάγεται, καὶ ἀπευθύνεται κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, Ἀποστολικοὺς, φημὶ, Συνοδικούς τε καὶ Πατρικοὺς (καὶ ὅρα εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ). Κανονικοὶ πρὸς τούτοις λέγονται καὶ οἱ μοναχοὶ, ὡς ἐν πολλοῖς τῶν Κανόνων τοῦτο ὁρᾶται, ἀλλὰ δὴ καὶ αἱ μονάζουσαι γυναῖκες, διὰ τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν κανονικαὶ ὀνομάζονται, τῶν λαϊκῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον αὐτονόμως, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἀκανονίστως καὶ ἀδιαφόρως πολιτευομένων.

(2) Τὴν ἑκατοστὴν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλ. νς'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. λέγων, οὗτος (ὁ χρεωφελέτης ἄνθρωπος) μόλις ἑκατοστὴν ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνος δὲ (ὁ Θεὸς) ἑκατονταπλασίονα, καὶ ζωὴν αἰώνιον.

μὲ αὐτοὺς νὰ συμμερίζεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ διάφορα καὶ τὸ κέρδος τῶν ἄσπρων, ὀνομάζων τὸν ἑαυτόν του, ὄχι δανειστήν, ἀλλὰ συμμεριστὴν καὶ κοινωνόν)· ὅστις λοιπὸν εὑρεθῇ νὰ κάμῃ ταῦτα, ἢ καὶ νὰ ζητῇ ἡμιολίας (ἤτοι τὸ ἥμισυ τῆς ἑκατοστῆς, ὅπερ εἶναι ἓξ νομίσματα, ἢ καὶ ἓξ γρόσια ἐκ τῶν ιβ'. τοῦ ὅλου διαφόρου, δηλ. τῶν 100) ἢ ἄλλο τι παρόμοιον πρᾶγμα ἐπινοεῖ διὰ αἰσχροκέρδειαν, ὁ τοιοῦτος θέλει καθαιρεθῇ ἀπὸ τὸν κλῆρον, καὶ θέλει ἀποξενωθῇ τῆς Κανονικῆς τάξεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ μδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Τῆς Λαοδ. κ'. τῆς ς'. ζ'.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις καὶ πόλεσι, τοῖς Πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν, ὅπερ οὔτε ὁ Κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κἀκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν Διακόνων, καὶ πρὸ τῶν Ἐπισκόπων, τῆς Εὐχαριστίας ἅπτονται. Ταῦτα οὖν πάντα περιῃρήσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ Διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες, ὅτι, τοῦ μὲν Ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσὶ, τῶν δὲ Πρεσβυτέρων ἐλάττους. Λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς Πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου μεταδιδόντος αὐτοῖς, ἢ τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἀλλὰ μηδὲ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν Πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς Διακόνοις· παρὰ Κανόνα γὰρ, καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον· εἰ δέ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τούτους τοὺς ὅρους, πεπαύσθω τῆς διακονίας.

Ἑρμηνεία.

Πανταχοῦ πρέπει νὰ φυλάττεται ἡ εὐταξία, μάλιστα δὲ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἱερωμένους· διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν πρᾶγμα παρὰ τάξιν γινόμενον διορθοῖ. Φησὶ γὰρ, ἦλθεν εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ταύτης, ὅτι εἰς μερικοὺς τόπους καὶ πόλεις, οἱ διάκονοι δίδουσι τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους, τὸ ὁποῖον τοῦτο οὔτε Κανών τις ἔγγραφος, οὔτε συνήθεια παρέδωκεν ἄγραφος, τὸ νὰ μεταδίδουσι δηλαδὴ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ἱερουργοῦντας αὐτὸ ἱερεῖς, οἱ μὴ ἔχοντες ἐξουσίαν νὰ τὸ ἱερουργοῦσι Διάκονοι. (1) Πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο ἀκόμη ἐμηνύθη, ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Διακόνους μεταλαμβάνουσι προτήτερα ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους. Ταῦτα λοιπὸν πάντα τὰ ἄτακτα ἂς σηκωθοῦν ἀπὸ τὸ μέσον, καὶ οἱ Διάκονοι ἂς μένωσι μέσα εἰς τὰ ὅριά των, ἤτοι, μήτε τὴν Εὐχαριστίαν ἂς δίδουσιν εἰς τοὺς Ἱερεῖς, μήτε πρὸ τῶν ἱερέων ἂς μεταλαμβάνουσι, γινώσκοντες, ὅτι τοῦ μὲν Ἐπισκόπου εἶναι ὑπηρέται, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά των τοῦτο δηλοῖ· Διάκονος γὰρ θέλει νὰ εἰπῇ ὑπηρέτης· τῶν δὲ Πρεσβυτέρων εἶναι κατώτεροι καὶ ἐλάττονες, τὸ δὲ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, καὶ ὄχι τὸ ἀνάπαλιν. [Ἑβρ. ζ'. 7.] Ἂς λαμβάνουσι δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ὕστερα ἀφ' οὗ μεταλάβουν οἱ Πρεσβύτεροι, μεταδιδόντος εἰς αὐτοὺς ταύτην, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ (ἂν δὲν ἦναι παρὼν ὁ Ἐπίσκοπος) τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἀλλὰ οὔτε ἄδεια εἶναι εἰς τοὺς Διακόνους νὰ κάθωνται ἀνάμεσα εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι ἄτακτον καὶ παρὰ Κανόνα· δείκνυσι γὰρ, ὅτι οἱ Διάκονοι μὲ τοὺς Πρεσβυτέρους εἶνκι ἰσότιμοι, ὅπερ οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον δὲν θέλει τινὰς ἀπὸ τοὺς Διακόνους νὰ καταπεισθῇ, ἂς παύῃ ἀπὸ τὴν διακονίαν του.

Συμφωνία

«Ἀκολούθως τῷ παρόντι Κανόνι καὶ ὁ ζ'. τῆς ς'. διατάσσεται. Προστάζει γὰρ νὰ καταβιβάζεται ἀπὸ τὸν βαθμόν του, καὶ ἔσχατος τοῦ οἰκείου νὰ γίνεται τάγματος, ὁ Διάκονος ἐκεῖνος ὁποῦ διὰ θρασύτητα προκαθεσθῇ τῶν Πρεσβυτέρων, κἂν εἰς οἱονδήποτε ὀρφίκιον εὑρίσκεται ἐκκλησιαστικόν. (2) Ἔξω μόνον ἂν ὑπάγῃ εἰς

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης φησίν· «οὐ δεῖ Διακόνους μερίδας προσφέρειν, οἱ Διάκονοι δὲ πάντες διὰ τῶν Πρεσβυτέρων.» Καὶ πάλιν, «ἐπεὶ καὶ τὸ χάρισμα τοῦ προσφέρειν τῷ Θεῷ οὐκ ἔχουσιν (οἱ Διάκονοι). Διάκονοι γάρ εἰσι τὴν λειτουργικὴν ἀξίαν ἔχοντες μόνον. Εἰ γοῦν οὐ δυνατὸν αὐτοῖς ἱερατικὸν ἐνδύσασθαι ἄμφιον δίχα εὐλογίας Ἀρχιερέως, ἢ Ἱερέως, οὔτε ἐνάρξασθαί τινος τελετῆς ἄνευ Πρεσβυτέρου. πῶς ἄρα οὗτοι δι' ἑαυτῶν προσκομίσουσιν;» Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος, αἱρέσει οὐ., ταῦτά φησι. «Καὶ γὰρ οὔτε Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησάν τι μυστήριον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ μόνον διακονεῖν τὰ ἐπιτελούμενα.» Καὶ αἱ ἀποστολικαὶ δὲ διαταγαὶ, β.βλ. ἡ. κεφ. μς'. φασίν· «οὔτε Διακόνῳ προσφέρειν θυσίαν θεμιτὸν, ἢ βαπτίζειν, ἢ εὐλογίαν μικρὰν, ἢ μεγάλην ποιεῖσθαι».

(2) Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ ἀκυρωθῇ ἡ ἔγγραφος προσταγὴ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἥτις διορίζεται ἐν ταῖς ἕξω τῆς Συνόδου συνάξεσι νὰ προκαθέζεται ὄχι μόνον τῶν ἱερέων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀρχιερέων αὐτῶν ὁ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Χαρτοφύλαξ, Διάκονος ὤν, οὐδὲν ἄλλο προβαλλομένη εἰς ἀθέτησιν τῶν Συνοδικῶν τούτων Κανόνων, πάρεξ τὴν μακροχρόνιον συνήθειαν ὁποῦ ἐπεκράτησεν, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι εὔλογον· μᾶλλον γὰρ πρέπει νὰ ὑπερνικῶσιν οἱ κανόνες, πάρεξ ἡ συνήθεια τοῖς Κανόσιν ἐναντιουμένη. Κἂν γὰρ ἡ συνήθεια ἰσχύῃ μὲν ὡς ἄγραφος νόμος, καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ, καὶ ἡ μακρὰ συνήθεια ἀντὶ νόμου κρατῇ, ὅμως ὄχι ἁπλῶς εἰς ὅλα, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν εἶναι ἔγγραφος νόμος, καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν ἐναντιόνεται εἰς ἔγγραφον νόμον, ἢ εἰς Κανόνα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βαλσαμῶνα, τὸν συνευδοκοῦντα εἰς τὸ ἄτοπον τοῦ βασιλέως

ἄλλην πόλιν, πρόσωπον ἐπιφερὲς τοῦ οἰκείου Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, τότε νὰ τιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους. Ἀλλὰ καὶ ὁ κ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ δὲν πρέπει λέγει νὰ κάθηται ὁ Διάκονος ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πρεσβύτερον. Ὁ δὲ νς'. τῆς αὐτῆς ἐμποδίζει τὸ νὰ πηγαίνουν οἱ Ἱερεῖς νὰ κάθηνται μέσα εἰς τὸ βῆμα πρὸ τοῦ νὰ εἰσοδεύσῃ ὁ Ἀρχιερεύς. Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα, ὁ μὲν ιη'. τῆς παρούσης Συνόδου λέγει διὰ ἐκείνους τοὺς Διακόνους, ὁποῦ ἐν καιρῷ τῆς θείας Ἱερουργίας ἔνδον τοῦ βήματος προκαθέζονται τῶν Πρεσβυτέρων, καὶ διὰ τοῦτο μὲ βαρυτέραν παιδείαν κολάζει αὐτούς, μὲ τὴν παῦσιν δηλ. τῆς ἱεροδιακονίας των. Ὁ δὲ ζ'. τῆς ς'. λέγει διὰ ἐκείνους, ὁποῦ προκάθηνται τῶν Πρεσβυτέρων, ὄχι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἔξω συνελεύσεσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφρότερα παιδεύει αὐτούς, μὲ τὸν καταβιβασμὸν μόνον τοῦ οἰκείου τόπου των.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἀποστ. μζ'. τῆς α'. ϐ'. τῆς ς'. ιε'. τῆς ἐν Λαοδ. ζ'. η'. τῆς Καρθ. ξς'. τῆς δ'. ιε'. τῆς ς'. ιϐ'. μ'. Βασ. μϐ'. τῆς Καρθ. ς'. να'. ρλε'.

Περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἶτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εἰ δέ τινες τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξετάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτοὺς εὑρίσκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. Ἐμνήσθημεν δὲ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχωσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐγεννήθησαν μὲν εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως (1), μετὰ ταῦτα δὲ προσέφυγον εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, λέγων ὅτι, Κανὼν καὶ τύπος ἐξεδόθη νὰ ἀναβαπτίζωνται ἐξ ἀποφάσεως οἱ τοιοῦτοι αἱρετικοὶ (ὅρα δὲ ὅτι καταχρηστικῶς ὀνομάζει ἡ Σύνοδος βάπτισμα τὸ τῶν Παυλιανιστῶν βάπτισμα, καὶ παραβάλλουσα αὐτὸ πρὸς τὸ ἡμέτερον βάπτισμα, καὶ οὐ πρὸς ἑαυτό, ἐμεταχειρίσθη καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ, ἀναβαπτίζωνται, ἤτοι νὰ δευτεροβαπτίζωνται, καὶ ὅσα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Καρχηδόνι Συνόδου μὲ τὸ νὰ μὴ ἐβαπτίζοντο οὗτοι ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι.) Εἰ δὲ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐχειροτονήθησαν κληρικοὶ πρὸ τοῦ ὀρθοδόξου βαπτίσματος, μὲ τὸ νὰ μὴ ᾖξευραν οἱ χειροτονήσαντες αὐτοὺς Ἀρχιερεῖς, πῶς εἶναι αἱρετικοὶ ἢ καὶ χειροτονημένοι ἦσαν ἐν τῷ κατὰ τοὺς Παυλιανιστὰς κλήρῳ. Οὗτοι, λέγω, ἀφοῦ ἀναβαπτισθοῦν εἰς τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, εἰ μὲν φανῇ ἡ ζωὴ αὐτῶν ἄμεμπτος καὶ ἀκατηγόρητος (2) ἂς χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἡ προτέρα

ψήφισμα (χαρτοφύλαξ γὰρ ἦν). Καὶ κατὰ τὸ δ'. διάταγμα τοῦ γ'. τίτλ. τοῦ πρώτου βιβλ. τῶν διατάξεων, ὅπερ ἐστὶ βιβλ. ϐ'. τῶν Βασιλ. τίτλ. ά. κεφ. μα'. ἀλλὰ καὶ ἡ ς'. Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρατῇ ἡ ἄγραφος συνήθεια ἡ ἀπὸ τοὺς Κανόνας ἐμποδισμένη. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κθ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τοῦ ά. τῆς Σαρδικῆς. Πόσον δὲ ἐτάραξε τοὺς τότε Ἀρχιερεῖς ἡ τοιαύτη βασιλικὴ προσταγὴ διὰ τὸ ἄτοπον, θέλει τὸ μάθῃ ὅποιος ἀναγνώσῃ αὐτὴν κειμένην ἐν τῇ κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα ἑρμηνείᾳ τοῦ Βαλσαμῶνος.

(1) «Παῦλος ὁ ἀπὸ Σαμοσάτων τῶν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κειμένων ὁρμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο Σαμοσατεὺς ἐπονομαζόμενος, (καὶ οὐχὶ διατὶ ἐχρημάτισε Σαμοσάτων Ἐπίσκοπος, ὡς εἶπεν ὁ Βαλσαμών, ἢ καὶ ἄλλοι), υἱὸς γυναικὸς Μανιχαίας, Καλλινίκης τοὔνομα. κατὰ τὸν Κεδρηνόν, Βλάσταριν, καὶ Βαλσαμῶνα, ὁ καὶ Ἀντιοχείας γεγονὼς Ἐπίσκοπος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιοχείας Δημητριανοῦ, κατὰ τὸ 260. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Εὐσέϐιον (ἐκκλησιαστικῇ ἱστορ. βιϐλ. ζ'. κεφ. κζ'.) δὲν ἐφρόνησε μόνον κακῶς περὶ τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον λέγων, μόνον Θεὸν, ὄχι διατὶ εἶναι πηγὴ τῆς θεότητος ὁ Πατὴρ, ἀλλὰ ἀναιρῶν τὴν ὑπόστασιν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ὡς ὁ Σαϐέλλιος. καὶ πρόσωπον ἕνα τὸν Θεὸν δοξάζων μετὰ τοῦ Λόγου αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος εἷς ἐστι μὲ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ οὐδὲν περισσότερον ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους φρονῶν, κατὰ τὸν θεῖον Ἐπιφάνιον αἱρέσ. ξε'. ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἐνσαρκον οἰκονομίαν ἐγένετο βλάσφημος, κατὰ τὸν Θεοδώρητον διαλόγ. ϐ'. Ἀρτέμων, καὶ Θεοδόσιος, Σαϐϐέλιός τε καὶ Μάρκελλος, Φωτεινὸς, καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς, μόνον ἄνθρωπον κηρύττουσι τὸν Χριστὸν, τὴν δὲ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχουσαν αὐτοῦ θεότητα ἀρνοῦνται. Κατὰ δὲ τὸ 272. ἔτος, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Ἀντιοχείᾳ τοπικὴ Σύνοδος καθεῖλεν αὐτὸν καὶ ἀνεθεμάτισεν. Ἧς καὶ ἡ Συνοδικὴ ἐπιστολὴ κεῖται παρ' Εὐσεϐίῳ αὐτόθι, ἥτις καὶ λέγει, ὅτι ὁ Παῦλος ἔλεγε μὴ κατελυληθέναι ἐξ οὐρανοῦ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κάτωθεν ἐκ τῆς Μαρίας τοῦ εἶναι ἀρξάμενον. Σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ Κεδρηνὸς, Βλάσταρις καὶ Βαλσαμὼν λέγουσιν, ὅτι, οἱ Μανιχαῖοι μετωνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Παύλου τούτου Παυλικιανοὶ, οἵτινες ὀλίγους χρόνους μετὰ τὸν Παῦλον ἀνεφύησαν: Ὅρα καὶ τὰ προλεγόμενα Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ὅρα καὶ σελ. ϡϞδ'. τῆς δογματικῆς Πανοπλίας, ὁποῦ γέγραπται, ὅτι, οἱ Παυλικιανοὶ ἐκ τῶν Μανιχαίων κατάγονται, ἀντὶ Παυλοϊωάννοι, Παυλικιανοὶ βαρϐαρικώτερον λεγόμενοι.

(2) «Ἄλλο ἔγκλημα, καὶ ἄλλο μέμψις, (λέγει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος λόγῳ ϐ'. εἰς τὸν Ἰὼϐ)· ἔγκλημα μὲν γίνεται εἰς τὰς ϐαρυτέρας ἁμαρτίας, ἡ δὲ μέμψις εἰς τὰ ἐλαφρότερα πταίσματα. Ὅστις δὲν εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὰ δύω ταῦτα, λέγεται ἀνέγκλητος. Διότι ἐκεῖνον ὁποῦ δὲν ἔχει νὰ ἐγκαλέσῃ τινὰς ὡς μοιχὸν, ἢ ὡς φονέα, ὁ τοιοῦτος εἶναι ἀνέγκλητος. Ἐκεῖνον δὲ ὁποῦ μέμφεται τινὰς ὡς ὑβριστὴν, ἢ διαϐολέα, ἢ λοίδορον, ἢ μέθυσον, ὁ

χειροτονία ὁποῦ ἔλαβον αἱρετικοὶ ὄντες, οὐδὲ χειροτονία ὅλως λογίζεται. Πῶς γὰρ εἶναι δυνατὸν ὁ μὴ ὢν βεβαπτισμένος κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, νὰ λάβῃ Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησιν, καὶ χάριν ἐν τῇ χειροτονίᾳ; Εἰ δὲ καὶ ἀνακρινόμενοι εὑρεθοῦν τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιοι, πρέπει νὰ καθαιρεθοῦν, ἤτοι νὰ ἐξωσθοῦν ἀπὸ τὸν κλῆρον. Καταχρηστικῶς γὰρ ἐδῶ ἡ καθαίρεσις ἐλήφθη ἀντὶ ἐξώσεως, ἐπειδὴ καθαιρεῖται κυρίως, ὁ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ κλήρου ἀρθεὶς πρότερον. Οὗτοι δὲ οἱ μηδόλως λαβόντες χειροτονείαν, ἀπὸ ποῖον ὕψος θέλουν καθαιρεθοῦν; βέβκια ἀπὸ κἀνένα. Ἴσως λέγει νὰ καθαιρεθοῦν ἀπὸ τὴν κατὰ τοὺς Παυλιανιστὰς ἱερωσύνην καὶ κλῆρον. Ὥσπερ γὰρ βάπτισμα ὠνόμασε τὸ κατ' ἐκείνους γινόμενον, οὕτως ὠνόμασε καὶ κλῆρον τὸ κατ' ἐκείνους, καὶ ἀκολούθως καθαίρεσιν, ὡς καὶ ὁ ἡ. τῆς ἐν Λαοδικ. κλῆρον ὀνομάζει τὸν παρὰ τοῖς Μοντανισταῖς. Τοῦτο δὲ ὁποῦ εἴπομεν περὶ τῶν ἀνδρῶν, πρέπει νὰ φυλάττεται ἀπαραλλάκτως καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν· δηλαδή, ἐάν τινας ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῶν Παυλιανιστῶν ἐχειροτόνησεν ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος Διακονίσσας, ἀγνοῶν τὴν αὐτῶν αἵρεσιν, ἢ καὶ ἦσαν χειροτονημέναι ἐν τῷ κατὰ Παυλινιστὰς τάγματι τῶν Διακονισσῶν· αὐταί, λέγω, ἂς ἀναβαπτίζωνται, καὶ εἰ μὲν φανοῦν ἄξιαι διακονίας μετὰ τὸ βάπτισμα ἂς χειροτονῶνται καὶ Διακόνισσαι· (καὶ ὅρα τὸν μς'. καὶ μζ'. Ἀποστολικ. καὶ τὸν ζ'. τῆς β'.) Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ ἐπιφέρει ὁ Κανὼν, ἐμνήσθημεν ἐν τοῖς Διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξεταισθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν. ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς Λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι· ἀγκαλὰ καὶ εἶναι δυσκολονόητον, ὅμως ἡ ἔννοιά του εἶναι αὕτη, ὅτι, ἀνεφέρομεν δὲ χωριστὰ περὶ τῶν Διακονισσῶν, ὁποῦ κοντὰ εἰς τοὺς Παυλιανιστὰς εἶχον τὸ σχῆμα τοῦτο, ἤγουν τὸ ἐπάγγελμα τῶν Διακονισσῶν, ὅτι καὶ αὐταί, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι των κληρικοί, ὡς λαϊκοὶ πρέπει νὰ γνωρίζωνται, διατὶ καθὼς ἐκεῖνοι δὲν εἶχον κἀμμίαν χειροτονίαν, ἐστερημένοι ὄντες τῆς θείας χάριτος, οὕτω καὶ αἱ παρ' ἐκείνοις Διακόνισσαι, τὸ σχῆμα μόνον εἶχον τῶν Διακονισσῶν, χειροθεσίαν δὲ ἀληθινὴν καὶ χάριτος μεταδοτικὴν οὐκ εἶχον, ὥστε ὡς λαϊκαὶ πρέπει νὰ γνωρίζωνται καὶ αὐταὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, ὥσπερ ἦσαν καὶ πρότερον.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ ϛ'. τῆς ς'. ἀπαρκλλάκτως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα λέγει· Ὅρος ἐξεδόθη νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ Παυλιανισταὶ, τοῦτον εἰπεῖν, οἱ ἀπὸ γεννήσεως τὴν τοῦ Παύλου αἵρεσιν ἔχοντες. Ὁ δὲ ιε'. τῆς δ'. προστάζει νὰ χειροτονῆται ἡ Διάκονος ἐτῶν μ'. (καθὼς καὶ ὁ ιδ'. τῆς ς'. καὶ μ'. τῆς αὐτῆς τὸ αὐτὸ φασιν)· ἀναθεματίζει δὲ αὐτὴν, ἀνίσως προσμείνασα ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν λειτουργίαν (1) ὕστερον ὑπανδρευθῇ. Ὁ δὲ μδ'. τοῦ Βασι-

τοιοῦτος, ἔξω μὲν ἀπὸ ἐγκλήματα εἶναι, ὑποκάτω ὅμως εἰς μέμψιν εὑρίσκεται. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰωὴλ ἄμεμπτος, ἐπειδὴ ἦτο μακρὰν, καὶ ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα ἁμαρτήματα. Διὸ καὶ εἰς τὸν Ἀβραὰμ, λέγει ὁ Θεὸς, εὐαρέστει ἐναντίον ἐμοῦ, καὶ γίνου ἄμεμπτος. Ὁ δὲ Ἀπόστολος θέλωντας νὰ καταστήσῃ ποιμένας τῆς οἰκουμένης, ἐπειδὴ τότε ἦτο σπάνια τὰ καλὰ τῆς ἀρετῆς, λέγει εἰς τὸν Τίτον· Κατάστησον Ἐπισκόπους, ὡς ἐγὼ σοι διεταξάμην, εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος. Τὸ ἄμεμπτος οὐκ εἶχε τότε χώραν . . . μέγα τὸ ἄμεμπτον. Μέσον δὲ τὸ ἀνέγκλητον. Μέγα δὲ ἐν κακοῖς καὶ τὸ μικρὸν ἀγαθόν . . . οὐκ ἐπειδὴ νόμον ἔθηκε τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν πλάνην ἐσυγκατέβη. Ἤξευρε γὰρ ὅτι ὅταν ἀνθήσῃ ἡ εὐσέβεια, αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ πράγματος θέλει προτιμήσει ἀφ' ἑαυτῆς τὸ ἀγαθὸν, καὶ ὅτι θέλει γένῃ ἡ ἐκλογὴ τῶν κρειττόνων. Καὶ ὅρα ὅτι κατὰ τὰ λόγια τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ὁ Κανὼν οὗτος ἀπαιτεῖ νὰ ἦναι οἱ μέλλοντες ἱερωθῆναι, ὄχι μόνον ἀνέγκλητοι, ἀλλὰ καὶ ἄμεμπτοι. Ἀφ' οὗ μετὰ τὸν Παῦλον ἤνθησεν ἡ εὐσέβεια· ἀγκαλὰ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἀκόμη τοῦ Παύλου, καὶ τὸ ἄμεμπτος εἶχε χώραν. Διότι ὁ ἴδιος Παῦλος τόσον πρὸς τὸν Τίτον, ὅσον καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον γράφων λέγει. «Δεῖ οὖν τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι.» Τὸ δὲ ἀνεπίληπτον τοῦτο, σχεδὸν τελείως ἐν διαφέρει ἀπὸ τὸ ἄμεμπτος, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος ἑρμηνεύων λέγει, πᾶσαν εἶπεν ἀρετὴν, ἀνεπίληπτον εἰπών . . . ὥστε εἴ τις τύπτεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὅτι ἔπραξε κἄποια ἁμαρτήματα, δὲν κάμνει καλὰ, ἐὰν ἐπιθυμῇ Ἐπισκοπὴν καὶ Ἱερωσύνην, τῆς ὁποίας διὰ τῶν ἔργων ἔκαμε τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον.» Τὸ δὲ ἀνεπίληπτον καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς ἀπαιτεῖ, καὶ ὁ θ'. τῆς αὐτῆς Συνόδου. Εἰ δὲ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς ἁπλῶς, πόσῳ μᾶλλον ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς;

(1) Σημείωσαι ὅτι ἡ Διάκονος, ἀγκαλὰ καὶ φαίνεται νὰ χειροτονῆται ὕστερα ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς ς'. καὶ νὰ κάμνῃ λειτουργίαν. κατὰ τὸν ιέ. τῆς δ'., κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς ὅμως Διαταγὰς δὲν φαίνεται νὰ ἐπιτελῇ τὴν ἐν τῷ βήματι τῶν θείων Μυστηρίων λειτουργίαν τοῦ ἄρρενος Διακόνου, ἀλλὰ τὴν ἔξω τοῦ βήματος. Λέγουσι γὰρ αὐταὶ βιβλ. γ'. κεφ. θ'. «ἀνίσως εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐσυγχωρήσαμεν νὰ διδάσκουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, (διότι γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, λέγει ἰδίᾳ ὁ Παῦλος, (ἀ. Τιμοθ. κεφ. β'.) πῶς θέλει συγχωρήσῃ τινὰς εἰς αὐτὰς νὰ ἱερατεύουν; διότι τοῦτο εἶναι σφάλμα τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀθεότητος νὰ χειροτονῶσιν ἱερείας εἰς τὰς θηλυκὰς των θεὰς. καὶ ὄχι τῆς τοῦ Χριστοῦ νομοθεσίας. Ἐχειροτονεῖτο λοιπὸν ἡ Διάκονος αὕτη πρῶτον μὲν (αὐτόθι κεφ. ιέ. καὶ ις'.) διὰ τὰς φωτιζομένας, ἤτοι βαπτιζομένας γυναῖκας, τὰς ὁποίας, ἀφ' οὗ ὁ μὲν Ἐπίσκοπος ἄλειφε τὴν κεφαλὴν αὐτῶν μὲ τὸ ἅγιον Ἔλαιον, ὁ δὲ Διάκονος μόνον τὸ μέτωπον, ἔπερνεν ἐκείνη καὶ ἄλειφεν ὅλον τὸ σῶμά των, μὲ τὸ νὰ μὴ ἦτο πρέπον νὰ βλέπεται ἀπὸ τοὺς ἄνδρας σῶμα γυμνὸν γυναικός. Δεύτερον δὲ διὰ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας τῶν γυναικῶν. Διότι εἰς τὰ ὀσπήτια ἐκεῖνα ὁποῦ ἐσυγκατοίκουν γυναῖκες μὲ ἄνδρας ἀπίστους, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο σεμνὸν νὰ πέμπεται ἄνδρας Διάκονος διὰ τὰς πονηρὰς ὑποψίας, ἡ Διάκονος γυναῖκα ἐπέμπετο, κατὰ τὸ ιέ. κεφ. τοῦ γ'. βιβλ. ἐφύλαττεν εἰς τὰς θύρας τῆς ἐκκλησίας διὰ νὰ μὴ ἐμβῇ κἀμμία κατηχουμένη καὶ ἄπιστος (Βιβλ. β'. κεφ. ιζ'.). ἐξέταζε τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ὁποῦ μὲ συστατικὰ γράμματα ἤρχοντο ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, ἂν ἦναι χριστιαναῖς ὀρθοδόξαις· ἂν ἦναι μεμολυσμέναις ἀπὸ κἀμμίαν αἵρεσιν· ἂν ἦναι ὕπανδρες ἢ χῆραι, καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἔκαμνε τόπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ σταθῇ ἡ κάθε μία κατὰ τὴν τύχην καὶ στάσιν της (βιβλ. γ'. κεφ. ιδ'. καὶ ιθ'.)· ἐχρειάζετο ἀκόμη ἡ Διάκονος εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τὰς χήρας ἐκείνας ὁποῦ ἦσαν γραμμέναις εἰς τὸν κατάλογον τῆς ἐκκλησίας, προσφέρουσα εἰς αὐτὰς τὰς παρὰ τῶν

λείου τὴν πορνεύσασαν Διάκονον μὲ Ἕλληνα, ζ΄ ἔτη ἀφορίζει τῶν Μυστηρίων, ὄχι ὅμως καὶ ἐκβάλλει τῆς μετὰ τῶν πιστῶν προσευχῆς τε καὶ κοινωνίας· λέγει δὲ καὶ ἡ β΄. διάταξις τοῦ α΄. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Φωτ. τίτλ. η΄. κεφ. ιδ΄.) ὅτι ἡ διακόνισσα δὲν πρέπει νὰ συγκατοικῇ μὲ κἀνένα ὁποῦ ἔχει ὑποψίαν ἀσεμνον. Ἐὰν δὲ παραγγελθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον νὰ ἐκβάλῃ ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν συνοίκησίν της, ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν, στερεῖται ἀπὸ τὴν διακονίαν, καὶ κλείεται μέσα εἰς μοναστήριον ὅλην της τὴν ζωήν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μζ΄. Ἀποστολικοῦ.»

ΚΑΝΩΝ Κ΄.

Τῆς ς΄.ἡ΄.|Πέτρου ιε΄. || Ἐπειδὴ τινές εἰσι ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ φυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ.

Ἑρμηνεία.

Τὰ παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Πατέρων παραδοθέντα ἔθιμα πρέπει κοινῶς νὰ φυλάττωνται ὅλα, ἀπὸ ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι μερικὰ ἀπὸ μερικὰς μόνον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι, ἐπειδὴ μερικοὶ χριστιανοὶ κλίνουσι γόνυ καὶ ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἕως τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι παρὰ Κανόνας καὶ ἄτοπον, λοιπὸν διὰ νὰ φυλάττωνται ὅλαι αἱ Ἀποστολικαὶ καὶ πατρικαὶ παραδόσεις εἰς ὅλας τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης, μία ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι, καὶ τὸ μὴ κλίνειν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ, ἐφάνη εὔλογον εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην, νὰ ἀποδίδουσι τὰς εὐχάς των εἰς τὸν Θεὸν οἱ Χριστιανοὶ ὅλοι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ὄχι γονατιστοί, ἀλλὰ ἑστῶτες καὶ ὄρθιοι.

Συμφωνέα.

Ὁ δὲ ἡ΄. τῆς ς΄. αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγων, διορίζει καὶ ἀπὸ πότε πρέπει νὰ παύῃ ἡ γονυκλισία, δηλαδὴ ἀπὸ

χριστιανῶν διδομένας ἐλεημοσύνας, καὶ πρὸς ἄλλας ἀκόμη ὑπηρεσίας ἦτον χρησιμεύουσα.» Περισσότερον δὲ ἀπὸ ὅλα ἐχειροτονεῖτο κατὰ τὸ ἡ. βιβλ. κεφ. κ΄. καὶ κεφ. κή. διὰ νὰ φυλάττῃ τὰς ἁγίας πύλας, καὶ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς πρεσβυτέρους, ὅταν ἐβάπτιζαν τὰς γυναῖκας διὰ τὸ σεμνὸν καὶ εὐπρεπὲς. ἐν οἷς καὶ γέγραπται ὅτι «Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ οὐδὲ ποιεῖ τι ἀπὸ ἐκείνα ὁποῦ κάμνουν οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Λέγει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ ὁ Ἐπιφάνιος αἱρεσ. οθ΄. ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸν τάγμα ἄχρι μόνον Διακονισσῶν ἐχρειάσθη τὰς γυναῖκας, χήρας τε ὠνόμασε, καὶ τὰς γηραιοτέρας ἀπὸ αὐτὰς ὠνόμασε Πρεσβύτιδας, πρεσβυτερίδας ὅμως ἢ ἱερίσσας εἰς κἀνένα μέρος δὲν ἐπρόσταξε νὰ γίνωνται. Διότι οὔτε οἱ Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησαν νὰ ἐπιτελῶσι μυστήριόν τι, ἀλλὰ μόνον διακονῶσιν εἰς τὰ παρὰ τῶν ἱερέων τελούμενα. Καὶ πάλιν, ὅτι μὲν Διακονισσῶν τὸ τάγμα εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὄχι διὰ νὰ ἱερατεύῃ οὐδὲ διὰ νὰ ἐπιχειρῇ νὰ συγχωρῇ τι, ἀλλὰ διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ γένους τῶν γυναικῶν, ἢ διὰ τὴν ὥραν ὁποῦ βαπτίζονται θετέον, ἢ διὰ ἐπίσκεψιν πάθους, ἢ πόνου, ἢ διὰ νὰ θεωρῆται μόνον ἀπὸ αὐτὴν ὅταν γυμνωθῇ σῶμα γυναικὸς, ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἱερουργοῦντας ἄνδρας. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγει εἰς τὴν λέ. ἐρώτησιν Μάρκου τοῦ Ἀλεξανδρ. ὅτι αἱ Διακόνισσαι εἶχον βαθμὸν ἐν τῷ βήματι, ἡ δὲ τῶν ἐμμήνων κάκωσις ἀπεξένωσε τὸν βαθμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀπὸ τὸ βῆμα, ὅμως αὐτὸς πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐρωτήσει λέγει ὅτι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει προχειρίζονται Διακόνισσαι μηδεμίαν μὲν μετουσίαν, ἢ μετοχὴν ἔχουσαι ἐν τῷ βήματι, ἐκκλησιάζουσαι δὲ τὰ πολλὰ, καὶ τὰς γυναῖκας ἐκκλησιαστικῶς διορθούμεναι. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρ. στρωματ. βιβλ. γ΄. ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, εἶχον μαζύ τους εἰς τὸ κήρυγμα γυναῖκας ὡς ἀδελφὰς καὶ συνδιακόνους διὰ τὰς ἐν τῷ οἴκῳ καθημένας γυναῖκας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων εἰσήρχετο ἡ τοῦ Κυρίου διδασκαλία μέσα εἰς τὸν θάλαμον, καὶ ἰδιαίτερον οἶκον τῶν γυναικῶν. Εὕρηται δὲ ἔν τισι βιβλίοις, ὅτι ἡ χειροθεσία τῆς Διακόνου ἦτο νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλήν της, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς θέτωντας ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρά του, νὰ κάμνῃ τρεῖς σταυροὺς καὶ νὰ τῆς ἐπεύχεται εὐχάς τινας. Περὶ τῶν Διακονισσῶν γράφει ὁ Παῦλος ἀ. Τιμοθέου· «γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι.» Σημείωσαι ὅτι ἀγκαλὰ καὶ αἱ διακόνισσαι ἦσαν ἄλλαι ἀπὸ τὰς χήρας. καὶ ἀπὸ τὰς Πρεσβύτιδας, μ' ὅλον τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατειλεγμένων χηρῶν ἐχειροτονοῦντο διακόνισσαι· ἀνάγνωθι καὶ τὴν β΄. ὑποσημείωσιν τοῦ μ΄. τῆς ς΄. καὶ τὴν τοῦ κά. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Εἰ δέ τις φιλομαθὴς ἀγαπᾷ νὰ ἐξεύρῃ τὸν τρόπον τῆς χειροτονίας τῶν τοιούτων διακονισσῶν, ἂς μάθῃ τοῦτον παρὰ τοῦ Βλαστάρεως πλατύτερον. Λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι εἰς παλαιὰ βιβλία εὑρέθη γεγραμμένον πῶς αὐταὶ ὅταν ἐχειροτονοῦντο ἦσαν χρόνων τεσσαράκοντα, καὶ σχῆμα εἶχον μοναχικὸν τέλειον (ἤτοι τοῦ μεγαλοσχήμου), καὶ ὅτι ἐκαλύπτοντο μὲ μαφόριον, ἔχουσαι τὰ ἄκρα του κρεμάμενα ἔμπροσθεν. Ὅτι ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς ἔλεγεν ἐπ' αὐταῖς τὸ, Ἡ Θεία χάρις, δὲν ἔκκλινον τὸ γόνυ, ὡς οἱ Διάκονοι, ἀλλὰ μόνην τὴν κεφαλήν. Ἔπειτα ὁ Ἀρχιερεὺς ἔβανεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸ μαφόριον, τὸ Ὡράριον τοῦ Διακόνου, φέρων εἰς τὸν ἔμπροσθεν τὰ δύο ἄκρα τοῦ Ὡραρίου. Δὲν ἐσυγχώρει ὅμως εἰς αὐτὰς νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰ Μυστήρια, ἢ ριπίδιον νὰ βαστοῦν, ὡς οἱ Διάκονοι, ἀλλὰ μόνον νὰ κοινωνοῦν ὕστερα ἀπὸ τοὺς Διακόνους, καὶ ἀφ' οὗ ἤθελε κοινωνήσῃ τοὺς ἄλλους ὁ Ἀρχιερεύς, νὰ πέρνουν τὸ ποτήριον ἀπὸ τὰς χεῖράς του, καὶ νὰ τὸ βάλλουν ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, χωρὶς νὰ κοινωνήσουν τινά· ἐπιφέρει δὲ ὁ Βλάσταρις ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ἐμποδίσθησαν αὐταὶ ὕστερον ἀπὸ τοὺς Πατέρας, οὔτε εἰς τὸ βῆμα νὰ ἐμβαίνουν, οὔτε τὰς τοιαύτας ὑπηρεσίας νὰ ἐπιτελοῦν, διὰ τὴν τῶν καταμηνίων κάκωσιν, ὡς εἴπεν ἀνωτέρω καὶ ὁ Βαλσαμών.

τὴν εἰς τὸ Θυσιαστήριον εἴσοδον τῶν Ἱερέων, τὴν γενομένην ἐν τῷ ἑσπερινῷ τοῦ Σαββάτου, καὶ ἕως πότε νὰ ἀρχινᾷ πάλιν, δηλαδὴ ἕως τὴν εἴσοδον τῶν ἱερέων γενομένην ἐν τῷ λυχνικῷ τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, ταῦτὸν εἰπεῖν, ἀπὸ τὴν μίαν ἑσπέραν, ἕως εἰς τὴν ἄλλην ἑσπέραν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιε'. τοῦ Πέτρου ἐν τῇ Κυριακῇ φησι, δὲν παρελάβομεν νὰ κλίνωμεν γόνυ. Ὁ δὲ μέγας Βασίλ. ἐν κζ'. κεφαλ. τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ ἐστὶ Κανὼν ἁ. ὄχι μόνον λέγει νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον, καὶ τὰς αἰτίας προσθέτει, διὰ τὰς ὁποίας τοῦτο οὐ ποιοῦμεν. Ἐν τῇ Κυριακῇ μὲν γάρ, φησὶν, ἄθλιοι προσευχόμεθα (1) οὐ μόνον διατὶ ἐν αὐτῇ συνκείμεθα τῷ Χριστῷ καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ζητοῦμεν τὰ ἄνω καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἡ Κυριακὴ ἡμέρα φαίνεται τρόπον τινὰ πῶς εἶναι εἰκὼν καὶ τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐνῷ δηλονότι πάντες ἀνεστημένοι εὑρίσκονται. Διʼ ὃ καὶ ἀρχὴ οὖσα αὕτη τῶν ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη ὠνο-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (εἶναι λόγια τοῦ Βλαστάρεως) «συνθέμενος ἄριστα πάντων τὰς ἱλαστηρίους εὐχὰς, τὰς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιδημίᾳ ἐκφωνουμένας, καὶ μὲ δουλικὸν σχῆμα καὶ κλίσιν γονάτων παραινέσας τὸν λαὸν νὰ τὰς ἀκροάζωνται, διὰ νὰ ὁμολογοῦν μὲ τὸ σχῆμα τοῦτο τὴν φυσικὴν αὐθεντίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μαρτυροῦν καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοούσιον μὲ τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς τὸ ὁποῖον κάμπτει πᾶν γόνυ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ταῦτα, λέγω, ποιήσας, δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἀναγινώσκωνται αἱ εὐχαί του αὗται ἐν τῇ γ'. ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπεδήμησεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὄχι. Διατὶ δὲν ἦτο πρέπον, αὐτὸς ὁποῦ ἦτο ὑποφήτης καὶ μύστης τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ καταργήσῃ τὰ πρεσβεῖα καὶ προνόμια τῆς Κυριακῆς, μεγάλα μυστήρια καὶ λογαριασμοὺς περιέχοντα, ἅπερ αὐτὸς ἐκύρωσε πρότερον, λέγω δὴ τὸ νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ. Ὅθεν διὰ νὰ μὴ γένῃ τοῦτο τὸ ἄτοπον, ἐδιώρισε νὰ ἀναγινώσκωνται μετὰ γονυκλισίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἡ μὲν Κυριακὴ, καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τελειώνει, αἱ δὲ τῆς β'. ἀρχαὶ καταβάλλονται, ἐπειδὴ κάθε ἐρχομένη ἡμέρα κάμνει τὴν ἀρχήν της ἀπὸ τὴν ζ'. ὥραν τῆς προλαβούσης, καὶ κατὰ τοὺς ἀστρονόμους καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους. Διʼ ὃ οἱ τὰς εὐχὰς ταύτας ἀναγινώσκοντες τὸ πρωΐ, κακῶς, καὶ ἡμαρτημένως, καὶ παρὰ Κανόνας ποιοῦσιν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῆς Πεντηκοστῆς, λαμπροφόρῳ οὔσῃ καὶ κυριωνύμῳ, ἄσιτοι καὶ νήστεις μένοντες, ἕως τῆς ἑσπερινῆς τῶν τοιούτων εὐχῶν ἀκροάσεως, δεισιδαίμονες τῳόντι εἰσὶ, καὶ οὐ καλῶς ποιοῦσιν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεῖον Χρυσόστομον, κἀνένα ἐμπόδιον δὲν εἶναι, ἀφʼ οὗ ἀπολαύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν σωματικὴν τράπεζαν, νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τὴν Πνευματικὴν τράπεζαν τοῦ λόγου καὶ τῶν εὐχῶν (ὁμιλ. ι'. εἰς ἀνδριάντ., καὶ λόγῳ β'. μετὰ τὰς καλάνδας). Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ι'. ἐδαφίου, τοῦ η'. κεφ. τοῦ δευτερονομίου, τοῦ λέγοντος· «Καὶ φαγῇ καὶ ἐμπλησθήσῃ, καὶ εὐλογήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.» (σελ. 1463. τοῦ α. τόμου τῆς σειρᾶς). Ἤθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔκλινε γόνυ καὶ ἐπρυσευχήθη εἰς τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς; ἐν γὰρ τῷ κ'. κεφ. τῶν Πράξεων γέγραπται, ὅτι ὁ Παῦλος παρέπλευσε τὴν Ἔφεσον, ταὐτὸν εἰπεῖν ἐν παρόδῳ ἠθέλησε νὰ ἰδῇ τοὺς Ἐφεσίους, ἐπειδὴ καὶ ἐσπούδαζε νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρεται, ταῦτα εἰπὼν, (ὁ Παῦλος δηλ.) θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. Καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀκόλουθον κα'. κεφ. γράφει ὁ ἴδιος Λουκᾶς, ὅτι πηγαίνοντας εἰς τὴν Τύρον, «θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσηυξάμεθα.» Ἡ λύσις ὅμως εἶναι πρόχειρος, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἀκόμα τότε ἦτο ἀκανόνιστος, καὶ τρόπον τινὰ ἦτο εἰς τὴν νηπιότητά της, ὡσὰν ὁποῦ ἀκόμα τότε κατεβάλλοντο τὰ κυριώτερα θεμέλια, καὶ δὲν εἶχε λάβῃ τὴν τελειότητα, οὐδὲ ὅλην τὴν ἀκρίβειαν. Σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ παρὼν Κανὼν δὲν λέγει διὰ τὰς γονυκλισίας, τὰς παρʼ ἡμῶν κοινότερον ὀνομαζομένας μεγάλας μετανοίας, αἵτινες καὶ προσπτώσεις κυρίως ὀνομάζονται (τὰς ὁποίας, ὅταν χάριν ἀσπασμοῦ γίνωνται, ἁγίων εἰκόνων, θετέον, καὶ μάλιστα τῶν φρικτῶν μυστηρίων, δὲν ἐμποδίζει τόσον ὁ ι'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, οὔτε ἐν τῇ Κυριακῇ, οὔτε ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ, ὅσον τὰ ἱερὰ ᾄσματα λέγοντα, ποτὲ μὲν, Σοὶ προσπίπτομεν τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου, ποτὲ δὲ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ τῷ ἀναστάντι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. Εἶπα ὅτι τὰς χάριν ἀσπασμοῦ γινομένας γονυκλισίας δὲν ἐμποδίζει, ἐπειδὴ τὰς ἐξ ἔθους γινομένας, καὶ αὐτὸς ἐμποδίζει ἐν τῷ αὐτῷ Κανόνι, λέγων αὐτολεξεί· Χρὴ ἀσπασμοῦ χάριν κλίνειν γόνυ, καὶ ἐν Κυριακῇ, οὐ μέν τοι τὰς ἐξ ἔθους γονυκλισίας ποιεῖν, ὡς ἐν πολλοῖς χειρογράφοις κώδηξιν οὕτω γέγραπται. Ὁ Θεῖος δὲ Ἡσαΐας ταύτας κωλύει. Γράφων γὰρ πρὸς Θεοδώραν τῆς λέγει, ὅτι ἂν κάμνῃ γονυκλισίας ἐν τῇ Κυριακῇ, καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, Κανόνι βαρυτάτῳ ὑπόκειται. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Κάλλιστος. καὶ Ἰγνάτιος ὁ Ξανθόπουλος παρομοίως αὐτὰς ἐμποδίζουσι, κατά τινας, φασὶ, μυστικοὺς καὶ ἀπορρήτους λόγους. Ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ τυπικὰ τὰς τοιαύτας μεγάλας μετανοίας ἀσκόνουσιν ἀπὸ τὸ μέσον, ἔν τε τῇ Κυριακῇ, καὶ τοῖς Σάββασι, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ν'. καὶ ὁ λόγος εἶναι διατὶ εἰς τὰς τοιαύτας προσπτώσεις ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἀπὸ τῶν Κανόνων ἐμποδισμένη γονυκλισία) δὲν λέγει, λέγω, ὁ Κανὼν διὰ τὰς τοιαύτας γονυκλισίας, ἀλλὰ διὰ τὴν γονυκλισίαν, καθʼ ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα κείμενοι, προσευχόμεθα, ὅ.τι λογῆς δηλ. κάμνομεν κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Ὥστε ἐντεῦθεν συμπεραίνεται, ὅτι, τὸ νὰ προσευχώμεθα γονατιστοὶ, δὲν εἶναι ἔθος καὶ συνήθεια Λατινικὴ, ἡ ἐθνικὴ, ἀλλὰ εὐαγγελικὴ καὶ ἐκκλησιαστική. Εὐαγγελικὴ, διατὶ καὶ οὕτως προσηύξατο· θεὶς γὰρ, φησὶ, τὰ γόνατα προσηύχετο (Λουκ. κβ'. 41). Ἀποστολικὴ, διατὶ καὶ ὁ Παῦλος ἰδίως οὕτω προσηύξατο. ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω. Καὶ πάλιν τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. γ'. 14). Καὶ μάλιστα ὁ Ἀδελφόθεος Ἰάκωβος, τοῦ ὁποίου, ὡς γράφει ὁ Μεταφραστὴς καὶ ἄλλοι, ἐξωγκώθησαν τὰ γόνατα ὡς τῆς καμήλου, ἀπὸ τὰς συχνὰς γονυκλισίας, καὶ κοινῶς οἱ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς διαταγαῖς λέγουσι (βιβλ. η'. κεφ. θ'. καὶ ιέ.) ὅτι οἱ πιστοὶ κλίνοντες τὰ γόνατα ἐδέοντο τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τέως εἶναι ἐκκλησιαστικὴ, διατὶ ἡ ς'. σύνοδος Κανόνι ιδ'. λέγει, ὅτι κατὰ τὴν τῆς Κυριακῆς ἑσπέραν γόνυ κλίνοντες τὰς εὐχὰς προσφέρομεν τῷ Θεῷ. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ, ὁ ἄνθρωπος κατʼ εἰκόνα), γράφει, ὅτι διὰ τοῦτο εἰς ἑπτὰ διαλείμματα ἐμοιράσθη ὁ τῆς προσευχῆς καιρὸς, διὰ νὰ γίνεται κάποια ἀνάπαυσις εἰς τὴν συντονίαν τῆς ἐν ταῖς προσευχαῖς γονυκλισίας. καθὼς καὶ πολλοὶ τῶν ἐρήμοις ὁσίων γονατιστοὶ εὑρέθησαν παραδόντες τὸ πνεῦμα. Καὶ ὁ Εὐσέβιος γράφει, ὅτι οἱ ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου Χριστιανοὶ

μάσθη ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ μία, ἥτις καὶ ὀγδόη ἐστὶ, δηλοῦσα τὴν ὄντως ὀγδόην ἐκείνην ὁποῦ μέλλει νὰ γένῃ μετὰ τὴν τοῦ ἑβδοματικοῦ αἰῶνος τούτου τελείωσιν. Ἐν ὅλῃ δὲ τῇ Πεντηκοστῇ πάλιν ὄρθιοι προσευχόμεθα, διατὶ καὶ αὐτὴ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐλπιζομένης ἀναστάσεως εἶναι ἐνθύμησις, ἵνα διὰ τοῦ ὀρθίου σχήματος μεταφέρωμεν τὸν νοῦν μας ἀπὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπὶ τὸν μέλλοντα. Συμφώνως τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἰουστῖνος ἐρωτήσ. ριε΄. ἀποφαινόμενος, ὅτι τὸ ἐν Κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναστάσεως, δι' ἧς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου ἠλευθερώθημεν. Ἐν δὲ τῇ Πεντηκοστῇ γόνυ οὐ κλίνομεν, ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ αὕτη τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κυριακῆς, κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀναστάσεως· καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη συνήθεια, λέγει, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς χρόνους τῶν Ἀποστόλων, καθὼς φησιν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος ὁ μάρτυς, καὶ Ἐπίσκοπος χρηματίσας Λουγδούνων, ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ. Συμμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος, ὅτι γονυκλισίαι οὐ γίνονται ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ. Τὰ αὐτὰ λέγουσι καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῇ πρὸς Ἰανουάριον ἐπιστολ. καὶ ὁ Ἱερώνυμος κατὰ Λουκιφεριανῶν, καὶ ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος, καὶ ὁ Τερτυλλιανός· ἀλλὰ καὶ ὁ ά. Θεοφίλου ὁρίζει νὰ τιμᾶται κάθε Κυριακὴ, καὶ νὰ πανηγυρίζεται, ἐπειδὴ αὕτη καὶ πρωτη ἐστὶν ὡς ἀρχὴ ζωῆς, καὶ ὀγδόη, ὡς ὑπερβᾶσα τὸν Ἰουδαϊκὸν Σαββατισμὸν, ἤτοι τὴν ζ΄. ἡμέραν. Σημείωσαι, ὅτι ὁ νς΄. τῆς Καρθ. λέγει, πῶς εἰς τὰ ἐν Νικαίᾳ δοκιμασθέντα καὶ ἐξετασθέντα ἦτο γεγραμμένον νὰ λειτουργοῦσιν οἱ ἱερεῖς νήστεις· εἰς τοὺς Κανόνας ὅμως τούτους τῆς ἐν Νικαίᾳ οὐδαμοῦ τοιοῦτον εὑρίσκεται.

στρατιῶται προσηύχοντο γόνυ θέντες ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ οἰκεῖον τοῖς χριστιανοῖς τῶν εὐχῶν ἔθος (ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. έ. κεφ. ς΄.) Πλὴν δὲν πρέπει πάντοτε γονατιστός τινας νὰ προσεύχεται, ἀλλὰ καὶ ὄρθιος, καὶ κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον. λέγον· «Ὅταν στήκητε προσευχόμενοι» (Μαρκ. 11. 21). Εἶναι δὲ ἄξιον νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Σάββατον εἶναι ἡμέρα, καὶ καταπαύσιμος τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, καὶ νεκρώσιμος, καὶ πτώσιμος, διατὶ εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Κύριος ἅπαξ ἐτάφη, καὶ ἔπεσεν ἐν τῷ τάφῳ, καὶ τὰ μνημόσυνα γίνονται τῶν ἐν τῷ τάφῳ κειμένων, καθ' ὃ μὲν καταπαύσιμος εἶναι, ἀσηκόνονται ἀπὸ αὐτὴν αἱ γονυκλισίαι, ἐργασίαι τινὲς οὖσαι, ὡς δηλοῦσι τὰ τυπικὰ, διατάσσοντα ἐν τῇ μ΄. ἀπὸ τὸ ἑσπέρας ἑκάστης ς΄. νὰ σχολάζουσιν αὗται, καὶ ὡς μαρτυροῦσιν ὁ θεῖος Κάλλιστος, καὶ Ἰγνάτιος ὁ Ξανθόπουλος (παρὰ τῇ Φιλοκαλίᾳ). Καθ' ὃ δὲ νεκρώσιμος καὶ πτώσιμος, καὶ οὐχὶ ἀναστάσιμος, διὰ τοῦτο καὶ ὁ κ΄. οὗτος τῆς ά. καὶ ὁ ϛ΄. τῆς ς΄. δὲν ἐμπόδισαν τὸ νὰ γίνωνται γονυκλισίαι ἐν τῷ Σαββάτῳ ὡς δηλωτικαὶ οὖσαι τῆς ἐν γῇ καὶ τῷ θανάτῳ πτώσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν ϛα΄. τοῦ Βασιλ. καθὼς καὶ ὁ ϐ΄. Νικολάου λέγει, ὅτι τῷ κλίνειν ἐν Σαββάτῳ γόνυ ἀπὸ τοῦ Κανόνος οὐ κεκώλυται. Διὰ τοῦτο ἄρα οἱ ἐν Σαββάτῳ γονυκλιτοῦντες, οὐχ ἁμαρτάνουσι. Καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι ἐναντίοι οἱ συνοδικοὶ Κανόνες μὲ τὰ τυπικὰ, καθ' ὅτι πρὸς διαφόρους τοῦ Σαββάτου λογαριασμοὺς ἀποβλέποντες, οἱ μὲν, οὕτω, τὰ δὲ, οὕτω, διώρισαν περὶ τῶν ἐν τῷ Σαββάτῳ γονυκλισιῶν. Διὰ τί δὲ ἡ γονυκλισία ἀσηκώθη ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ϛ΄. τῆς ς΄.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Β'. Σύνοδος γέγονεν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἐν ἔτει 381, ἥτις καὶ α'. λέγεται τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων οἰκουμενικῶν. Πατέρες δὲ ἐν αὐτῇ οἱ ἀξιολογώτεροι ἦσαν Νεκτάριος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος ὁ Ἀντιοχείας, Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς Ἐπίσκοποι, τὸν ἀριθμὸν ὄντες ρν'. ἀπὸ δὲ τῆς Δύσεως οὐδεὶς παρῆν εἰς αὐτὴν, οὔτε αὐτοπροσώπως ὁ Πάπας Δάμασος, οὔτε τοποτηρητὴς αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτε συνοδικὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ φαίνεται εἰς αὐτὴν·(1) ὕστερον ὅμως συνεφώνησαν καὶ συνεψηφίσαντο εἰς τὰ παρ' αὐτῆς ὁρισθέντα, καὶ ὁ Δάμασος, καὶ ἡ Δυτικὴ ἅπασα Ἐκκλησία, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὡς ἀληθῶς οἰκουμενικὴν ταύτην ἀποδέχεται καὶ ὁμολογεῖ. Συνεκροτήθη δὲ αὕτη προηγουμένως μὲν κατὰ Μακεδονίου, ὅστις ἐβλασφήμει, ὅτι κτίσμα τοῦ Υἱοῦ ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἑπομένως δὲ καὶ κατὰ Ἀπολιναρίου, καὶ Εὐνομιανῶν, εἶτ' οὖν Εὐδοξιανῶν καὶ Σαβελλιανῶν, καὶ Μαρκελλιανῶν, καὶ Φωτεινιανῶν, (2) καὶ ἁπλῶς πᾶσαν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισε γεγονυῖαν ἐπὶ τῆς ἐπικρατείας Κωνσταντίου, Ἰουλιανοῦ, καὶ Οὐάλεντος τῶν πρὸ αὐτῆς Βασιλέων. Διορθώσασα δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν μεταλλαγεῖσαν (3) δοξολογίαν καὶ προσκύνησιν τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ δόγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἀνεκαίνισεν, ὡς πάντῃ πάντως ὀρθόδοξον. Ὅθεν, ἵνα φανῇ ὅτι τὰ αὐτὰ πρεσβεύει μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον, ἄλλο Σύμβολον πίστεως ἴδιον οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ τὸ ἐκείνης μικρὸν ἐναλλάξασά, καὶ προσθεῖσα μὲν τὸ, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, διὰ τὴν αἵρεσιν τοῦ Χιλιαστοῦ (4) Ἀπολιναρίου, καὶ τὸ εἰς τὸ

(1) Σημειώσεως ἄξιον εἶναι τοῦτο ὁποῦ ἠκολούθησεν εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον, ὡς ἀναιρετικὸν ὂν τοῦ φανταζομένου προνομίου τῶν νῦν τῆς Ῥώμης Παπῶν, τοῦ ὅτι δηλαδὴ, οἱ Πάπαι αὐθεντικῶς τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους ἀθροίζουσιν. Ἰδοὺ γὰρ τὴν παροῦσαν οἰκουμενικὴν, ὄχι μόνον δὲ ἤθροισεν ὁ Πάπας Δάμασος, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως παρῆν εἰς αὐτὴν οὔτε αὐτοπροσώπως οὔτε διὰ τοποτηρητῶν, οὔτε διὰ τῆς συνήθους συνοδικῆς ἐπιστολῆς, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ταύτην, ὡς ἀληθῶς οἰκουμενικὴν ἅπαντες οἱ Δυτικοὶ, καὶ τότε συνωμολόγησαν, καὶ ἤδη συνομολογοῦν.

(2) Περὶ τούτων ἑκάστου, ὅρα εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ά. Κανόνος τῆς παρούσης Συνόδου.

(3) «Οἱ γὰρ Ἀρειανοὶ, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Ἡμιαρειανοὶ καὶ Πνευματομάχοι, μετήλλαξαν τὴν ἀρχαίαν, καὶ συνήθη τῇ Ἐκκλησίᾳ δοξολογίαν τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἀντὶ γὰρ τοῦ, Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἔλεγον Δόξα Πατρὶ δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, ἵνα μὲ τὴν διαφορὰν τῶν προθέσεων, ποιοῦσιν οἱ δυσεβεῖς διαφορὰν οὐσίας, τάξεως, καὶ τιμῆς τῶν θεαρχικῶν προσώπων τῆς ὁμοουσίου καὶ ὁμοτίμου Τριάδος. Διʼ ὃ καὶ ὁ εὐνουχίσας τὸν ἑαυτόν του Λεόντιος ὁ Ἀντιοχείας, τοὺς μὲν ὀρθοδόξους ὁρῶν καὶ σύνδεσμον τιθεμένους ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ, τοὺς δὲ Ἀρειανοὺς, τὴν διὰ, καὶ τὴν ἐν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μὲ σιωπὴν ἀπερνοῦσε καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, ἐκφωνῶν μόνον τὸ τέλος, ἤτοι τὸ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Σελ. 247. τοῦ ά. τόμου τῶν Συνοδικῶν. Ἐπὶ Βασιλέως δὲ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, ἀποκλείσαντος ἐν τῇ Ἀφρικῇ τὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίας Τρασμούνδου τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἀρειανῶν Βανδάλων, καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν Ἐπισκόπους ἐξορίσαντος εἰς τὴν νῆσον Σαρδινίαν, ἕνας Ἀρειανὸς ὀνόματι Βάρβαρος (κατὰ ἄλλους δὲ ὁ βαπτισθησόμενος ἦκουε Βάρβαρος), θέλωντας νὰ βαπτίσῃ τινὰ, εἶπε· Βαπτίζεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ ὢ τοῦ θαύματος! παντελῶς ἐν τῷ ἅμα ἐξηράνθη ἡ κολυμβήθρα.(Δοσίθ. σελ. 446. τῆς Δωδεκαβίβλ.)

(4) Πολλοὶ πλανηθέντες ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ κ'. Κεφαλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως (ἐδαφ. 3. 4. 5. 6. 7.) ὁποῦ λέγεται, ὅτι ἐκλείσθη καὶ ἐδέθη ὁ Σατανᾶς χίλια ἔτη, καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ ά. ἀναστάσει ἔχοντες μέρος δίκαιοι ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη, ἐφαντάσθησαν, ὅτι ἀφ' οὗ γένῃ ἡ Β'. παρουσία, καὶ

Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡ'. Ἄρθρον, πλατυτέρως ἀναπτύξασα, καὶ τὰ λοιπὰ τέσσαρα ἄρθρα μέχρι τέλους ἀνεπλήρωσα (1), τοιοῦτον ἀπαράλλακτον ἐποίησεν, ὁποῖον τώρα παρὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἀναγινώσκεται, ὡς ἐν τῇ Β'. ταύτῃ Συνόδῳ ὁρᾶται, (σελ. 286 τοῦ α'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) καὶ ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς αὐτῆς. (σελ. 155 τοῦ αὐτοῦ τόμου). Πλὴν ἂν καὶ τὰς προσθήκας ταύτας καὶ ἐναλλαγὰς ἡ Β'. αὕτη εἰς τὸ Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ. ἐποίησε, μ' ὅλον τοῦτο αἱ μετὰ ταῦτα Σύνοδοι, ὡς ἓν Σύμβολον, τὸ τῆς Α'. καὶ τὸ τῆς Β'. ἐδέξαντο. Διὰ τί δὲ τὰς προσθήκας ταύτας ἐποίησεν αὕτη, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. Κανόνος τῆς Γ'. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα, καὶ τοὺς παρόντας ζ'. Κανόνας ἐξέθετο, εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας σύστασιν ἀφορῶντας καὶ εὐταξίαν, ἐπικυρωμένους μὲν ἀορίστως ἀπὸ τὸν Α'. τῆς Δ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν Β'. τῆς ς'. καὶ τὸν Α'. τῆς ζ'. (ὅρα τὸν Δοσίθ. σελ. 222 τῆς Δωδεκαβίβλου) (2).

ΟΙ Ζ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Β'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τῆς β'. ε'. τῆς ς'. α'. τῆς ἐν Καρθ. β'.

Ὥρισαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντες ἅγιοι Πατέρες μὴ ἀθετεῖσθαι τὴν πίστιν τῶν Πατέρων τῶν Τριακοσίων δεκαοκτὼ, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων, ἀλλὰ μένειν ἐκείνην κυρίαν καὶ ἀναθεματισθῆναι πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ἰδικῶς τὴν τῶν Εὐνομιανῶν, εἴτ' οὖν Εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἡμιαρείων, εἴτ' οὖν Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ τὴν τῶν Μαρκελλιανῶν, καὶ τὴν τῶν Φωτεινιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἀπολιναριανῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ πρῶτος οὗτος τῆς παρούσης Συνόδου Κανὼν διαγορεύει ὅτι οἱ ρν'. ἅγιοι Πατέρες, ὁποῦ ἐσυνάχθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὥρισαν ὅτι, ἡ μὲν ὀρθόδοξος πίστις, ταὐτὸν εἰπεῖν τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον τῶν τριακοσίων δεκακτὼ Πατέρων τῶν συναχθέντων εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας, νὰ μὴ ἀθετῆται, ἀλλὰ νὰ μένῃ στερεὰ καὶ ἀπαραχάρακτος, πᾶσα δὲ αἵρεσις νὰ ἀναθεματισθῇ. Ἰδιαιτέρως δὲ νὰ ἀναθεματισθῇ ἡ αἵρεσις τῶν Εὐ-

κοινὴ κρίσις, ἔχουν οἱ δίκαιοι νὰ βασιλεύουν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν χίλια ἔτη ὁμοῦ μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἀνέλθουν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διὰ τοῦτο καὶ χιλιασταὶ οἱ τοιοῦτοι ὠνομάσθησαν. Δύω δὲ τάγματα χιλιαστῶν ἐστάθησαν. Οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν ἔλεγον, ὅτι κατὰ τὰ χίλια ἐκεῖνα ἔτη ἔχουν νὰ ἀπολαύσουν κάθε ἀπόλαυσιν. καὶ σωματικὴν ἡδονὴν, ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ περὶ Κήρινθον τὸν τοῦ Σίμωνος μαθητὴν κατὰ τὸν ἁ. αἰῶνα, καὶ οἱ Μαρκιωνισταὶ κατὰ τὸν β'. αἰῶνα· οἱ δὲ ἔλεγον, ὅτι δὲν θέλουν ἀπολαύσουν ἐμπαθεῖς ἡδονὰς, ἀλλὰ μᾶλλον νοερὰς, καὶ πρεπούσας εἰς ἀνθρώπους λογικοὺς, ὧν ἀρχηγὸς ἐστάθη Παπίας ὁ Ἱεραπόλεως (παρ' Εὐσεβ. ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. γ'. κεφ. λδ'.) καὶ ἄλλοι. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπολινάριος τοιοῦτος χιλιαστὴς ἐχρημάτισεν ἐκ τοῦ ἁ. τάγματος, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου Βασιλείου δηλοῦται (ἐπιστολ. σλδ'.) καὶ ἐκ τοῦ Θεολόγου (λόγ. να'.) καὶ ἐκ τοῦ Ἱερωνύμου (βιβλ. ιή. εἰς Ἡσαΐαν)· διὰ τοῦτο εἰς ἀναίρεσιν τῆς αἱρέσεως ταύτης, προσέθηκεν εἰς τὸ Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐκεῖνο τὸ λόγιον, δανεισαμένη τοῦτο ἐκ τοῦ λόγου ὁποῦ εἶπεν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον «καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.» Τὰ δὲ χίλια ἔτη ὁποῦ λέγει ὁ Ἰωάννης, δὲν ἔχουν νὰ γενοῦν μετὰ τὴν β'. τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι χρόνοις περιγραπτὴ, οὔτε βρῶσις καὶ πόσις, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ χίλια ἔτη νοοῦνται, κατὰ τοὺς θεολογοῦντας, ὅτι εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς ἁ. παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, μέχρι τῆς β'. παρατεινόμενον διάστημα, ἐν ᾧ ἐδεσμεύθη ὁ Σατανᾶς, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. (Ἰωάν. ιβ'.), ἐν ᾧ ἡ α'. ἀνάστασις ἔγινεν εἰς δικαίωσιν τῶν ψυχῶν διὰ τῆς νεκρώσεως τῆς ἀπιστίας καὶ κακίας, περὶ ἧς εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὁ τῶν λόγων μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὁ Ἀπόστολος, εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω φρονεῖτε (Κολασ. γ'.). Καὶ ἀκολούθως ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἔγεινεν ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ βασιλεία τῶν δικαίων. ἥτις εἶναι ἡ μετ' αὐτοῦ τούτων διὰ τοῦ Πνεύματος ἕνωσις, καὶ τοῦ Θείου αὐτοῦ φωτισμοῦ θεωρία καὶ ἀπόλαυσις, περὶ ἧς εἶπεν ὁ Κύριος, οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.» (Μάρκ. θ'. 1.)

(1) Ἀνέπτυξε δὲ καὶ ἀνεπλήρωσεν αὕτη τὸ Σύμβολον τοῦτο, ὡς μὲν Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος καὶ ἄλλοι λέγουσι, διὰ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. ὡς δὲ ὁ Δοσίθεος (σελ. 1028. τῆς Δωδεκαβίβλ.) διὰ τῆς χειρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅστις ἐν τῷ μέσῳ τῆς Συνόδου ταύτης, ὥσπερ μία οὐράνιος βροντὴ ταῦτα διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐβρόντισε καὶ ἐθεολόγησεν· «Εἰ μὲν Θεὸς, οὐ κτίσμα. Μεθ' ἡμῶν γὰρ τὸ κτίσμα τῶν οὐ θεῶν. Εἰ κτίσμα δὲ, οὐ Θεός. Ἤρξατο γὰρ χρονικῶς· ὃ δὲ ἤρξατο, οὐκ ἦν. Οὗ δὲ πρεσβύτερον τὸ οὐκ ἦν, τοῦτο οὐ κυρίως ὄν. Τὸ δὲ μὴ κυρίως ὄν, πῶς Θεός; οὔτε οὖν κτίσμα τῶν τριῶν, οὐδὲ ἓν κτλ. (ἐν τῷ συντακτηρίῳ).»

(2) Εἶπα ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη ἀνεθεμάτισε πᾶσαν αἵρεσιν γεγονυῖαν ἐπὶ Κωνσταντίου, Ἰουλιανοῦ καὶ Οὐάλεντος, διατὶ ὁ

νομιανῶν(1), ἤτοι τῶν καλουμένων Εὐδοξιανῶν, ἡ αἵρεσις τῶν Ἡμιαρείων(2), ἤγουν τῶν Πνευματομάχων, ἡ αἵρεσις τῶν ἀκολούθων τοῦ Σαββελλίου, (3) ἡ αἵρεσις τῶν τοῦ Μαρκέλλου ὀπαδῶν. (4) Ἡ αἵρεσις τῶν τοῦ Φωτεινοῦ μαθητῶν, (5) καὶ ἡ αἵρεσις τῶν τοῦ Ἀπολιναρίου (6).

Συμφωνέα.

Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα καὶ ὁ ά. Κανὼν τῆς ς'. διορίζεται νὰ ἦναι ἀκαινοτόμητος ἡ παραδοθεῖσα πίστις παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ παρὰ τῶν ρν'. Πατέρων τῆς Συνόδου ταύτης. Καὶ ὁ έ. τῆς παρούσης ἀπεδέχθη τοὺς Δυτικοὺς ὁμολογοῦντας μίαν θεότητα τῆς Τριάδος, ὁμοίως καὶ ὁ β'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ ὁρίζει νὰ μένῃ βεβαία ἡ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα πίστις τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὡς ὁ ά. Κανὼν αὐτῆς λέγει. Πίστεως δόγματα ἀναφέρουσι καὶ ὁ ρκ'. ρια'. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκέ. ρκς'. ρκζ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

Κωνστάντιος, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐπρέσβευε τὴν ἀιδιότητα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ἅπαξ δελεασθεὶς, ὅτι ἡ λέξις ὁμοούσιος ἐστὶν αἰτία σκανδάλου, ὡς μὴ κειμένη ἐν ταῖς Γραφαῖς, ἐμάχετο ἀσπόνδως εἰς τοὺς τοῦτο φρονοῦντας. Ὅθεν, καὶ ἄλλους ἐξώριζεν, ἐπτώχιζε, καὶ κατεφρόνει, συνόδους διαφόρους ἤθροισεν ἐν τῇ Δύσει καὶ Ἀνατολῇ κατὰ τοῦ ὁμοουσίου. Τοὺς αἱρετικοὺς Ἐπισκόπους περιεποιεῖτο, καὶ εἰς τοὺς μεγάλους θρόνους ἀνεβίβαζεν, οἵτινες ἐδικούς τους ἐκκλησιαστικοὺς ἐχειροτόνουν. Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς ἐποίησεν ὅσα δὲν ἔκαμαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ διῶκται. Ὁ δὲ Οὐάλης οὐ μόνον ἔπραξεν ὅσα καὶ ὁ Κωνστάντιος, ἀλλ' ἀρειανὸς ὢν, διωγμὸν ἐκίνησε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, χειρότερον ἀπὸ τὸν τῶν εἰδωλολατρῶν, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀσκητὰς τῆς ἐρήμου, ὁ ὁμόφρων αὐτοῦ Λούκιος ὁ Ἀλεξανδρείας ἔδειρεν, ἀπέκτεινεν, ἐξώρισε, καὶ ἐδήμευσε τὸν κλῆρον. Οὐ μόνον δὲ οὗτοι, ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι αἱρέσεις, καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι εἶχον εἰς τοὺς καιροὺς τῶν ἄθεαν, οἱ δὲ ὀρθόδοξοι ἐδιώκοντο. Διήρκεσαν δὲ οἱ τρεῖς Βασιλεῖς οὗτοι διώκοντες τὴν Ἐκκλησίαν, ἕως τεσσαράκοντα ἔτη, ἕως ὁποῦ ὀλίγοι τινὲς ἅγιοι διέμειναν ὀρθόδοξοι ἐλέγχοντες τὰς αἱρέσεις, οἵτινες, βασιλεύοντος τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, καιροῦ δραξάμενοι, ἠθροίσθησαν εἰς τὴν οἰκουμενικὴν Σύνοδον ταύτην.

(1) Σημείωσαι ὅτι οἱ τοῦ Ἀρείου ὀπαδοὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐν Νικαίᾳ α'. Σύνοδον εἰς τρεῖς τάξεις διηρέθησαν, κατὰ τὸν Ἐπιφ. αἱρέσ. ογ'. καὶ οδ', καὶ ἄλλοι ὠνομάζοντο Ἀνόμοιοι, διατὶ ἔλεγον τὸν Υἱὸν κατὰ πάντα ἀνόμοιον τοῦ Πατρὸς, ἀρχηγὸς τῶν ὁποίων ἐστάθη ὅ,τε Εὐνόμιος ὁ Γαλάτης, ὁ καὶ Κυζίκου χρηματίσας Ἐπίσκοπος, ὅστις καὶ ἀνεβάπτιζε τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν κακοδοξίαν του εἰς μίαν μόνην κατάδυσιν, ἄνω μὲν ἔχοντας τοὺς πόδας, κάτω δὲ τὴν κεφαλήν. Ἐφλυάρει δὲ, καὶ ὅτι κόλασις καὶ γέεννα ἀληθῶς οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ μόνον διὰ φόβον ἠπειλήθη, καὶ σὺν τούτῳ ὁ Ἀέτιος. Ὠνομάζοντο δὲ οἱ Εὐνομιανοὶ, καὶ Εὐδοξιανοὶ ἀπὸ Εὐδοξίου ὁμόφρονος τοῦ Εὐνομίου, τοῦ χρηματίσαντος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν Εὐνόμιον Κυζίκου χειροτονήσαντος.

(2) Ἄλλοι δὲ ὠνομάζοντο Ἡμιάρειοι, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐμέτεχαν ἀπὸ τοῦ Ἀρείου τὴν αἵρεσιν, οἵτινες τὸν Υἱὸν μὲν ἔλεγον ὅμοιον κατὰ πάντα, καὶ ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, τὴν λέξιν δὲ τοῦ ὁμοουσίου δὲν ἤθελαν νὰ παραδεχθοῦν ὡς ἀνωτέραν, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ αὐτὴ ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πατράσι πρὸ τῆς α'. Συνόδου (ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α'. Συνόδου). Τούτων δὲ ἀρχηγὸς ἔγεινεν ὁ ἐκ τῆς Ἀγκύρας Βασίλειος. Ἀπὸ τὴν φατρίαν δὲ ταύτην τῶν Ἡμιαρείων ὁ Μακεδόνιος ὤν, καὶ κατὰ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεότητος πόλεμον ἤγειρεν, ὃν καὶ ἡ παροῦσα β'. Σύνοδος κατεδίκασεν, ἀφ' οὗ καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ Πνευματομάχοι ἐκλήθησαν. Οἱ δὲ τρίτοι, οὔτε ὅμοιον ἔλεγον τὸν Υἱὸν, οὔτε ἀνόμοιον, μέσον βαίνοντες τῶν Ἀρειανῶν καὶ Ἡμιαρείων.

(3) Σαββέλλιος ὁ ἀπὸ Λυδίας καὶ Πτολεμαΐδος τῆς Πενταπόλεως χρηματίσας Ἐπίσκοπος, τὴν αἵρεσιν τοῦ Νοητοῦ, Σμυρναίου μὲν κατὰ Θεόδωρ. καὶ Ἐπιφάνιον, Ἐφεσίου δὲ κατὰ Αὐγούστ. διαδεξάμενος, τοσοῦτον αὐτὴν διέσπειρεν, ὥστε οἱ ταύτην ληροῦντες νὰ μὴ ὀνομάζωνται Νοητιανοὶ, ἀλλὰ Σαββελλιανοὶ ἐξ αὐτοῦ. Ἔλεγε δὲ οὗτος τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τρεῖς ὀνομασίας ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐνεργειῶν, ποτὲ μὲν νὰ ὀνομάζεται Πατὴρ, ποτὲ δὲ Υἱὸς, ποτὲ δὲ Πνεῦμα.

(4) Μάρκελλος ἐξ Ἀγκύρας ἦτο· ἐνηγκαλίσθη δὲ τὴν αἵρεσιν τοῦ Σαββελλίου, καὶ οὐ μόνον ψιλὸν ἄνθρωπον ἔλεγε τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ ἐφλυάρει ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν κρίσιν ἔχει νὰ ἀπορριφθῇ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μὴ ὄν, κατὰ τὸν Εὐσέβ. ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. γ'. καὶ ἀκολούθως ἡ Βασιλεία αὐτοῦ νὰ ἔχῃ τέλος.

(5) Φωτεινὸς ὁ ἀπὸ Σίρμιον καταγόμενος, καὶ Σιρμίου Ἐπίσκοπος χρηματίσας, τὰ αὐτὰ ἐφρόνησε μὲ τὸν Σαμοσατέα Παῦλον. Οὔτε γὰρ τὴν ἁγίαν Τριάδα ὁμολογεῖ, τὸν Θεὸν, Πνεῦμα μόνον δημιουργὸν ὀνομάζων τοῦ παντὸς, τὸν δὲ Λόγον, προφορικὸν μόνον, ὡς ὀργανόν τι μηχανικὸν, οὔτε τὸν Χριστὸν Θεὸν ἔλεγεν, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον, τοῦ Θεοῦ λόγον τὸν προφορικὸν ἐκεῖνον ὑποδεξάμενον, καὶ ἀπὸ τῆς Μαρίας τὴν ὕπαρξιν λαβόντα. Κατὰ τὸν Σωζόμενον ἐκκλησ. ἱστορ. βιβλ. δ'. κεφ. ς'. περὶ τούτου ὅρα καὶ τὸν ζ'. Λαοδικ.

(6) Ἀπολινάριος ὁ ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας γεγονὼς Ἐπίσκοπος, τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου διαδεξάμενος, τοῦ λέγοντος πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ὅτι ὁ λόγος ἀντὶ ψυχῆς ἦτο εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κατά τε Ἀθαν. καὶ Ἐπιφάν. Ποτὲ μὲν ἔλεγεν, ὅτι ὁ Λόγος ἔλαβε σῶμα χωρὶς ψυχῆς, ποτὲ δὲ αἰσχυνόμενος τὴν ἀγνωσίαν του, ἔλεγεν, ὅτι ἔλαβε ψυχὴν, ἄνουν ὅμως, καὶ ἄλογον, χωρίζων, κατὰ τοὺς Πλατωνικοὺς, τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν νοῦν, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσκυνοῦμεν ἄνθρωπον θεοφόρον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀντιστρέφων ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἔλεγεν, ὅτι πρέπει νὰ προσκυνοῦμεν ὄχι σάρκα Θεοφόρον, ἀλλὰ Θεὸν ἀνθρωποφόρον. Γρηγόριος ἐπιστ. β'. πρὸς Κληδόνιον. Οὗτος ἐφλυάρει ἀκόμη καὶ ὅτι τὴν σάρκα εἶχεν ὁ Χριστὸς ἀπ' αἰῶνος, κακῶς ἐννοῶν τὸ, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀκολούθως ὅτι νὰ μὴ ἔλαβε σάρκα ἐκ τῆς Παρθένου, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Βασίλειος ἐν μιᾷ ἐπιστολῇ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποστ. λδ'. λε'. τῆς α'. ς'. ζ'. τῆς γ'. η'. τῆς δ'. κη'. τῆς ς'. κ'. λ'. καὶ λθ'. Ἀντι. θ'. τῆς Σαρδ. γ'. ια'. ιβ'

Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν Ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν, τοὺς δὲ τῆς Ἀνατολῆς Ἐπισκόπους, τὴν Ἀνατολικὴν μόνην διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς Κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως Ἐπισκόπους, τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον διοικεῖν, καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνα, καὶ τοὺς τῆς Θρᾳκικῆς, τὰ τῆς Θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν. Ἀκλήτους δὲ Ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίᾳ, ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων Κανόνος, εὔδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας οἰκονομεῖσθαι χρὴ κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν Πατέρων.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ ὡς μαρτυρεῖ ὁ Σωκράτης βιβλ. ε, κεφ. ἡ. τὸ ὑπερορίως ἐνεργεῖν πρότερον ἐγίνετο ἀδιαφόρως διὰ τοὺς διωγμούς, τὸ ὁποῖον, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος, κατὰ πολὺν ζῆλον ἔκαμνε καὶ ὁ μακάριος Εὐσέβιος ὁ Σαμοσάτων, διὰ τοῦτο εἰρήνης ἀναφανείσης ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, ἐξετέθη ὁ παρὼν Κανών, ὅστις οὔτε διὰ μόνους τοὺς Μητροπολίτας τοὺς αὐτοκεφάλους ἀναφέρει, καθὼς ἠρμήνευσεν ὁ Βαλσαμών, οὔτε διὰ μόνους τοὺς Πατριάρχας, (1) ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς δύο ὁμοῦ, κατὰ τὸν Δοσίθ. (σελ. 233. τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων), ἵνα ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ καὶ διοικήσει οἰκονομεῖ, καὶ ὄχι ἐν ἀλλοτρίᾳ ἐπιβαίνῃ, καὶ συγχέῃ τὰ δίκαια τῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Κανόνας. (τὸν ς'. δηλ. καὶ ζ'. τῆς ά., καὶ πολλῷ μᾶλλον, κατὰ τὸν λδ'. καὶ λέ. τοὺς Ἀποστολικοὺς) ὁ μὲν Ἀλεξανδρείας νὰ οἰκονομῇ μόνας τὰς ἐν Αἰγύπτῳ ἐνορίας (ῥητῶς δὲ ἀναφέρει τὸν Ἀλεξανδρείας ἡ Σύνοδος, διατὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν συνήργησε καὶ ἐχειροτονήθη μὲν ὁ Κυνικὸς Μάξιμος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπεβλήθη δὲ ὁ μέγας Γρηγόριος, παρὰ τὴν διοίκησιν, καὶ ἐνορίαν αὐτοῦ)· οἱ δὲ τῆς Ἀνατολῆς Μητροπολῖται, τὰ τῆς Ἀνατολῆς, φυλαττομένων τῶν προνομίων εἰς τὸν Ἀντιοχείας, κατὰ τὸν Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ (τὸν ς'. δηλαδὴ), καὶ οἱ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ Ποντικῆς καὶ Θρᾳκικῆς Μητροπολῖται, νὰ οἰκονομοῦσι μόνον τὰς ἀνηκούσας αὐτοῖς Ἐπαρχίας. (οὗτοι δὲ ἐδιωρίσθησαν νὰ χειροτονοῦνται ὕστερον ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸν κη'. τῆς δ'.) Προστάζει δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ Πατριάρχαι ὁμοῦ, καὶ Μητροπολῖται νὰ μὴ ἐπιπηδῶσιν ὑπὲρ τὰς διοικήσεις καὶ Ἐπαρχίας αὐτῶν διὰ νὰ χειροτονοῦν, ἢ ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς οἰκονομίας νὰ ἐπιτελοῦν εἰς τῶν ἄλλων τὰς ἐνορίας, χωρὶς νὰ καλεσθοῦν, καὶ ὅτι, ἑκάστης μὲν Ἐπαρχίας τῶν Μητροπολιτῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, εἴτε ψήφους, εἴτε χειροτονίας, εἴτε ἐπιτίμια, εἴτε λύσεις, καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα, θέλει οἰκονομήσει ἡ Σύνοδος τῆς Ἐπαρχίας, ἑκάστης δὲ Πατριαρχῶν διοικήσεως, ἡ Σύνοδος τῆς διοικήσεως θέλει διοικήσει τὰς τοιαύτας οἰκονομίας, καθὼς ὥρισεν ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος, (Κανόνι ς'.) Ταὐτὸν γὰρ εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ἡ ἐν Νικαίᾳ, κἀνένας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ γίνεται χωρὶς τῆς γνώμης τοῦ Μητροπολίτου, μὲ τοῦτο ὁποῦ ἡ παροῦσα λέγει, ὅτι τὰ τῆς ἑκάστης Ἐπαρχίας, ἡ τῆς Ἐπαρχίας Σύνοδος (τοῦ Μητροπολίτου δηλαδὴ) διοικήσει. Αἱ δὲ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ αἱ εὑρισκόμεναι μέσα εἰς ἔθνη βάρβαρα, εἰς τὰς ὁποίας, ἢ οὔτε τόσοι πολλοὶ Ἐπίσκοποι δὲν εὑρίσκοντο, ὥστε ὁποῦ νὰ ἐξαρκοῦσιν εἰς Συνόδου συμπλήρωσιν, ἢ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ τινὰς ἐκεῖ ἐλλόγιμος Ἐπίσκοπος διὰ νὰ ἐπιστηρίξῃ τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν πίστιν. Αὗται, λέγω, αἱ ἐκκλησίαι, πρέπει νὰ οἰκονομοῦνται κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν συνήθειαν τῶν Πατέρων. Δηλαδὴ πρέπει οἱ πλουσιόχωροι, καὶ ἀξιολογώτεροι Ἐπίσκοποι νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτὰς, διὰ νὰ ἀναπληροῦσι τὰ ἐλλείποντα τῆς κατὰ τόπον συνόδου. Τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ νὰ ἦναι παρὰ κανόνας, ὅμως διὰ τὴν ἀνάγκην συνεχώρησεν ἡ Σύνοδος. Ἀνάγνωθι τὸν λδ'. καὶ λε'. τοὺς Ἀποστολικοὺς, καὶ τὸν ς'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τὸν μέν τοι Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ῥώμην.

(1) Σημείωσαι ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Σωκράτης βιβλ. ε. κεφ. ἡ. λέγει, ὅτι ἡ β'. Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος εἰς Πατριάρχας τὰς ἐκκλησίας διεμοίρασεν, ὅμως ὁ Σωζόμενος ὡσὰν νὰ ἑρμηνεύῃ τὸν Σωκράτην, καὶ τοὺς παρ' ἐκείνου λεγομένους Πατριάρχας, λέγει, ὅτι ἐφάνη εὔλογον εἰς τὴν Σύνοδον νὰ παραδοθῇ ἡ πίστις τῶν ἐν Νικαίᾳ εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας διὰ μέσου τῶν κοινωνούντων καὶ ὁμοφρονούντων Ἐπισκόπων, τῷ Κωνσταντινουπόλεως Νεκταρίῳ καὶ τῷ Ἀλεξανδρείας· Τιμοθέῳ· λοιπὸν ἐκείνους ὁποῦ εἶπεν ἐκεῖνος Πατριάρχας, κοινωνοῦντας οὕτος ὠνόμασεν, ὥστε εἶπε καταχρηστικῶς ὠνομάσθησαν Πατριάρχαι, ἀντὶ τοῦ Ἔξαρχοι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω Κανὼν κοινῶς περὶ τῶν Πατριαρχῶν (καὶ μάλιστα τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας) καὶ Μητροπολιτῶν διωρίσατο, ὁ δὲ παρὼν ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως διορίζεται, καὶ λέγει, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης νὰ ἔχῃ τὰ προνόμια τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Πάπαν, καὶ Πατριάρχην τῆς Ρωμης, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ Κωνσταντινούπολις δηλ. εἶναι καὶ ὀνομάζεται Νέα Ρώμη. Ἡ δὲ μετὰ πρόθεσις, ἐνταῦθα δὲν δηλοῖ τὸ τοῦ χρόνου ὕστερον, καθὼς τινὲς λέγουσι μετὰ τοῦ Ἀριστηνοῦ, ἀλλ' οὔτε ὑποβιβασμὸν καὶ ἐλάττωσιν, καθὼς οὐκ ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ Ζωναρᾶς (ἐπειδὴ, μὲ τὸ νὰ ἦναι μετὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἀλεξανδρείας, μετὰ δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας ὁ Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τὸν Ἀντιοχείας ὁ Ἱεροσολύμων, κατὰ τὸν λς'. τῆς ς'. ἔσονται τέσσαρα εἴδη ὑποβιβασμοῦ τιμῆς, καὶ ἀκολούθως πέντε διάφοραι τιμαὶ μία τῆς ἄλλης ἀνωτέρα, ὅπερ ἐναντίον ἐστὶ πάσῃ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μόνον δεκτὸν τοῖς Λατίνοις καὶ Λατινόφροσιν), ἀλλὰ δηλοῖ ἰσότητα τιμῆς, καὶ τάξιν, καθ' ἣν ὁ μέν ἐστι πρῶτος, ὁ δὲ, δεύτερος. Ἰσότητα μὲν τιμῆς διατὶ καὶ οἱ ἐν Χαλκηδόνι Πατέρες, Κανόνι κή. λέγουσιν, ὅτι οἱ ρν'. οὗτοι Ἐπίσκοποι τὰ ἴσα πρεσβεῖα τῷ τῆς παλαιᾶς Ρώμης δεδώκασι τῷ τῆς νέας Ρώμης, καὶ οἱ ἐν Τρούλλῳ Κανόν λς'. λέγουσι τῶν ἴσων τῷ Ρώμης ἀπολαύειν πρεσβείων τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Τάξιν δὲ, διατὶ καὶ ἐκεῖνοι καὶ τοῦτοι ἐν τοῖς αὐτοῖς Κανόσι δεύτερον μετὰ τὸν Ρώμης λέγουσι τὸν Κωνσταντινουπόλεως, οὐχὶ δεύτερον τῇ τιμῇ, ἀλλὰ δεύτερον τῇ τάξει τῆς τιμῆς. Κατὰ γὰρ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἀδύνατον εἶναι νὰ εὑρεθοῦν δύο τινὰ ἴσα ὄντα, καὶ πρῶτα καὶ δεύτερα λεγόμενα πρὸς ἄλληλα, χωρὶς τάξεως. Δι' ὃ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς αὐτολεξεὶ ἐν Νεαρᾷ ρλ'. κειμένῃ ἐν βίβλ. ἑ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. γ'. τὸν μὲν Ρώμης, λέγει πρῶτον, τὸν δὲ Κωνσταντινουπόλεως δευτέραν τάξιν ἐπέχοντα μετὰ τὸν Ρώμης. Σημείωσαι δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸν Κανόνα, τὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦτο προτίθησι θέσπισμα, φανερόν ἐστιν, ὅτι τὴν ἐλάττωσιν καὶ ὑποβιβασμὸν ὅπου εἶπεν ἀνωτέρω τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ρώμης, κατὰ τὴν τάξιν μόνον εἶπε τῆς τιμῆς, καὶ οὐ κατὰ τὴν τιμὴν ἁπλῶς, καθ' ἣν καὶ ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς καὶ ἐν ταῖς καθέδραις, καὶ ἐν τοῖς μνημοσύνοις τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ὁ μὲν, πρωτερεύει, ὁ δὲ, ἕπεται. Τινὲς μὲν οὖν λέγουσιν, ὅτι τιμὴν μόνον δίδωσιν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὁ παρὼν Κανὼν, ὕστερον δὲ ἡ κατεπείγουσα χρεία δέδωκεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Πόντῳ, καὶ Θρᾴκῃ Μητροπολίτας. Ἡ δὲ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐν τῇ πρὸς Λέοντα ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι ἐξ ἀρχαίου ἔθους εἶχεν αὐτὸς τὴν τοιαύτην τοῦ χειροτονεῖν ἐξουσίαν, ἐβεβαίωσε δὲ μόνον ταύτην ὁ κή'. τῆς αὐτῆς δ'. Συνόδου (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κή'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ὥστε μήτε Μάξιμον Ἐπίσκοπον, ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου. Πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι ὁ Μάξιμος οὗτος (2) νὰ μὴ λογίζεται ὅτι ὅλως ἔγινεν, ἢ εἶναι Ἐπίσκοπος, μήτε οἱ παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντες εἰς οἱονδήποτε βαθμὸν, νὰ μὴ λογίζωνται πῶς ὅλως ἐχειροτονήθησαν, ἐπειδὴ ὅλα ἀκυρώθησαν, τόσον δηλαδὴ ἡ εἰς αὐτὸν παρ' ἐνορίαν, καὶ παρὰ κανόνας γενομένη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων χειροτονία, ὅσον καὶ αἱ παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἄλλους γενόμεναι χειροτονίαι.

(1) Σημείωσαι, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ δυσεβὴς Διόσκορος ἠθέτησε τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῇ Συνόδῳ εἰς τὸν πέμπτον τόπον ἔβαλε νὰ καθίσῃ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Φλαβιανὸς, διὰ τοῦτο ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου ἀπελθὼν εἰς τὴν Ρώμην, παρόντων κληρικῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἀνέγνω τὸν Κανόνα τοῦτον τῷ ἁγιωτάτῳ Πάπᾳ Ρώμης Λέοντι, ὅστις καὶ ἀπεδέξατο αὐτόν.

(2) Ὁ Μάξιμος οὗτος Αἰγύπτιος ἦν, φιλόσοφος Κυνικὸς τὴν ἐπαγγελίαν (Κυνικοὶ δὲ ἐλέγοντο διὰ τὴν αὐθάδειαν καὶ ἀδιαντροπίαν ὅπου εἶχον, τὴν ὁμοίαν μὲ τοὺς κύνας)· φιλιωθεὶς δὲ μὲ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκατηχήθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐβαπτίσθη, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸν κλῆρον συνηριθμήθη, ὑπερασπιστὴς τοῦ ὁμοουσίου γενόμενος. Ἐπιβουλεύσας δὲ ὕστερον τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔπεμψε χρήματα πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Πέτρον, κἀκεῖνος ἀπέστειλέ τινας καὶ ἐχειροτόνησαν αὐτὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐν οἴκῳ χωραύλου τινὸς, κατὰ τὸν μαθητὴν Γρηγορίου Γρηγόριον τὸν συγγραψάμενον τὸν βίον αὐτοῦ. Ὡς δὲ ὁ Θεοδώρητος, λόγ. ἑ. κεφ. ἡ. καὶ ὁ Σωζόμενος βιβλ. ζ'. κεφ. θ'. λέγουσιν, ἐλθόντες εἰς Βυζάντιον οἱ Αἰγύπτιοι Ἐπίσκοποι μετὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου, ἔκλεψαν τὴν χειροτονίαν, καὶ κατέστησαν τὸν Μάξιμον Κωνσταντινουπόλεως· ἰδοῦσα δὲ ἡ Σύνοδος τὸ ἄτοπον, ἐκάθηρεν αὐτὸν καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας χειροτονίας ἀκύρους ἀπέδειξεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ αὐτὸς Μάξιμος ἐφανερώθη ὅτι φρονεῖ τὰ τοῦ Ἀπολιναρίου, καὶ ἀνεθεματίσθη πρὸς τούτοις ὑπὸ τῆς Συνόδου. Λέγουσι δὲ οἱ Παπισταὶ, ἀλλὰ δὴ καὶ καυχῶνται, ὅτι ὁ Κύων οὗτος προσῆλθεν εἰς τὸν Πάπαν, καὶ μετανοήσας ἐσυγχωρήθη ὑπ' αὐτοῦ. Κατὰ τοῦ Μαξίμου τούτου συνέγραψεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος καὶ διὰ στίχων, καὶ διὰ λογογραφικῶν λόγων· «οὗτος, λέγω, τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπάραξε, καὶ ταραχῆς αὐτὴν καὶ θορύβου ἐνέπλησε, λύκος ἀντὶ ποιμένος ὀφθεὶς, καὶ πάντα συγχωρῶν ἑτοίμως τοῖς πταίουσιν ὑπὲρ ἑνὸς τοῦ ἀσεβεῖν ἐν τοῖς δόγμασι. Παρὰ τῷ Μαξίμῳ

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τῆς β'. α'. τῆς γ'. α'. τῆς ἐν Καρ. α'. β'.

Περὶ τοῦ Τόμου τῶν Δυτικῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπεδεξάμεθα τοὺς μίαν ὁμολογοῦντας Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πεύματος θεότητα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος εἰδικός ἐστι καὶ μερικός. Λέγει γὰρ, ὅτι, καθὼς ἀπεδεξάμεθα τὸν τόμον τῶν Δυτικῶν, δηλαδὴ τὸν ὅρον τὸν βεβκιοῦντα μὲν τὸ ἅγιον σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, ἀναθεματίζοντα δὲ πάντας τοὺς φρονοῦντας τὸ ἐναντίον, τὸν ὁποῖον ἐξέθεντο οἱ Δυτικοὶ Πατέρες οἱ ἐν τῇ Σαρδικῇ συναχθέντες (1). Οὕτω παρομοίως ἀπεδεξάμεθα καὶ τὸν ὅρον τῆς πίστεως τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντων (2). Οἵτινες ὁμολογοῦσι μίαν θεότητα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ Ἁγίου Πνεύματος, παρομοίως δηλαδὴ μὲ τοὺς ἐν Νικαίᾳ συνελθόντας Πατέρας.

ΚΑΝΩΝ ϛ'.

Ἀποϛ. οδ'. τῆς δ'. θ'. ιζ'. κα'. τῆς Καρθ. η'. ιθ'. ιδ'. ιε'. ις'. κζ'. λϛ'. μϛ'. ρε'. ρλδ'. ρλζ'. ρλη'. ρλθ'. τῆς Ἀντ. ιθ'. ιδ'. ιέ.

Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγχεῖν, καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι ριλέχθρως καὶ συκοραντικῶς, αἰτίας τινὰς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων συμπλάσσουσιν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἀχρειάνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑποληψεις, καὶ ταραχὰς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες. Τούτου ἕνεκεν ἤρεσε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντων Ἐπισκόπων, μὴ ἀνεξετάστως προσίεσθαι τοὺς κατηγόρους μηδὲ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας, μηδεμὴν πάντας ἀποκλείειν· ἀλλ' εἰ μέν τις, οἰκείαν τινὰ μέμψιν, τοῦτ' ἔστι ἰδιωτικὴν, ἐπαγάγοι τῷ Ἐπισκόπῳ, ὡς πλεονεκτηθεὶς ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθὼς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγόρου, μήτε τὴν θρησκείαν. Χρὴ γὰρ παντὶ τρόπῳ, τότε συνειδὸς τοῦ Ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἵας ἂν ᾖ θρησκείας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῷ Ἐπισκόπῳ, τότε δοκιμάζεσθαι χρὴ τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα, ἵνα πρῶτον μὲν αἱρετικοῖς μὴ ἐξῇ κατηγορίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι. Αἱρετικοὺς δὲ λέγομεν τούς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιᾶ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς Κανονικοῖς ἡμῶν Ἐπισκόποις. Ἔπειτα δὲ καὶ οἵτινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινώνητοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου

τούτῳ Σισίνιος ὁ τῶν Ναυατιανῶν Ἐπίσκοπος, ἅμα τῷ βασιλεῖ Ἰουλιανῷ τὰ φιλόσοφα μαθήματα ἐπαιδεύθη.» Κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. ε'. κεφ. κα'.

(1) Ἡ αἰτία ὅπου ἐγένετο ὁ τόμος οὗτος, ὡς ἐν συντόμῳ ἐστὶν αὕτη. Ἐπειδὴ ἔμαθον Κωνστάντιος καὶ Κώνστας οἱ Βασιλεῖς, ὅτι οἱ περὶ τὸν Εὐσέβιον ταράττουσι τὰς ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἐκάθηραν τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, καὶ Παῦλον Κωνσταντινουπόλεως, ἐπρόσταξαν νὰ συναχθῇ Σύνοδος ἐν τῇ Σαρδικῇ τῇ Ἰλλυρικῇ πόλει, τόσον Δυτικῶν Πατέρων, ὅσον καὶ Ἀνατολικῶν· οἱ μὲν οὖν Ἀνατολικοὶ ἀπερχόμενοι εἰς τὴν Σύνοδον ἔγραψαν ἀπὸ Φιλιππουπόλεως εἰς τοὺς Δυτικοὺς νὰ μὴ συγκαθίσουν εἰς τὴν Σύνοδον τὸν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον ὡς καθηρημένους· ἦσαν γὰρ ἐχθροὶ τοῦ ὁμοουσίου· οἱ δὲ Δυτικοὶ ἀντέγραψαν αὐτοῖς, ὅτι οὐ γινώσκουσιν αὐτοὺς καθηρημένους ἢ πταίστας. Ταῦτα μαθόντες οἱ Ἀνατολικοὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Σύνοδον, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν· οἱ δὲ Δυτικοὶ μόνοι μείναντες, τὴν Σύνοδον ἐτέλεσαν, ἀθωώσαντες μὲν τὸν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον, βεβαιώσαντες δὲ καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, καὶ μηδὲν προσθέντες, ἢ ἀφαιρέσαντες. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἔκθεσιν καὶ βεβαίωσιν τῆς πίστεως, τόμον τῶν Δυτικῶν μόνων, καὶ οὐχὶ τῶν Ἀνατολικῶν ὡς ἀναχωρησάντων, ὀνομάζει ὁ παρὼν Κανών.

(2) Ὁ Σωκράτης βιβλ. ϛ'. κεφ. ι'. διηγεῖται ὅτι οἱ περὶ τὸν Νικομηδείας Εὐσέβιον ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν Συνόδῳ τῇ ἐπ Κωνσταντίνου συγκροτηθείσῃ, τελείως μὲν δὲν ἐκατηγόρησαν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, κατ' ἄλλο δὲ ὕφος καὶ φράσιν, ὅρον πίστεως συνέθεντο, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνονται, ὅτι ὁμολογοῦσι μίαν θεότητα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἥτις πίστις αὐτόθι κεῖται παρὰ τῷ Σωκράτει. Τοῦτον λοιπὸν τὸν ὅρον τῆς πίστεως λέγει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι ἀπεδέχθη ἡ Σύνοδος (ἀγκαλὰ καὶ ὑπούλως οὗτος νὰ συνετέθη τὸ πρῶτον παρὰ τῶν Εὐσεβιανῶν, ἕως ὅπου ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον νὰ ἑλκύσωσι τοὺς πολλοὺς εἰς τὴν δόξαν τῶν Ἀρειανῶν, καθὼς αὐτόθι λέγει ὁ ἴδιος Σωκράτης), τὸν ὁποῖον ὅρον καὶ τόμον καὶ ὁ Θεοδώρητος βιβλ. ε. κεφ. θ'. ἀναφέρει. Ἐν γὰρ τῇ Συνοδικῇ ἐπιστολῇ, ὅπου ἡ παροῦσα ϛ'. Σύνοδος ἐπιστέλλει εἰς τοὺς Ρωμαίους, μνείαν τούτου ποιεῖται, τάδε ἐπὶ λέξεως λέγουσα· «Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν πίστιν τὴν παρ' ἡμῶν ἀνυποστόλως κηρυττομένην, ὡς ἐν κεφαλαίῳ τοιαῦτα. Περὶ ὧν καὶ ἐπὶ πλεῖον ψυχαγωγηθῆναι δυνήσεσθε τῷ τε ἐν Ἀντιοχείᾳ τόμῳ παρὰ τῆς ἐκεῖ συνελθούσης Συνόδου γεγενημένῳ καταξιώσαντες ἐντυχεῖν, καὶ τῷ πέρυσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκτεθέντι Συνόδου, ἐν οἷς πλατύτερον τὴν πίστιν ὡμολογήσαμεν. Ὥσπερ οὖν οἱ κε'. Κανόνες τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐδέχθησαν, οὕτω καὶ ὁ ἀνωτέρω τῆς πίστεως ὅρος αὐτῆς ὡς ὀρθῶς ἔχων (καίτοι ὑπούλως) ὑπὸ τῆς ϛ'. Συνόδου ταύτης ἀποδοχῆς ἠξιώθη.

εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος, μηδὲ τούτοις ἐξεῖναι κατηγορεῖν Ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τὸ οἰκεῖον ἔγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. Ὁμοίως δὲ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας, μὴ πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς Ἐπισκόπου κατηγορίαν, ἢ ἑτέρων κληρικῶν. πρὶν ἂν ἀλώους ἑαυτοὺς τῶν ὑπαχθέντων αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἐγκλημάτων. Εἰ μέντοι τινες μήτε αἱρετικοὶ, μήτε ἀκοινώνητοι εἶεν, μήτε κατεγνωσμένοι, ἢ προκατηγορημένοι ἐπί τισι πλημμελήμασι, λέγοιεν δὲ ἔχειν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορίαν· τούτους κελεύει ἡ ἁγία Σύνοδος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων Ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίαις τισὶν Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ συμβαίη ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ Ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι Συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης Ἐπισκόπων, ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων. Καὶ μὴ πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον ἑαυτοῖς ἐπιτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων τάξει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον Ἐπίσκοπον ἐλεγθεῖεν. Εἰ δέ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμήσειεν, ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοὰς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν Σύνοδον ταράσσειν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς δοιηκήσεως Ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς Κανόνας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν.

Ἑρμηνεία

Τάδε λέγει ὁ παρὼν Κανών. Ἐπειδὴ πολλοὶ θέλοντες νὰ συγχέωσι τὴν εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας, συκοφαντοῦσιν ἐχθρικῶς τοὺς ὀρθοδόξους Ἐπισκόπους, μὴ κατορθοῦντες ἄλλο τι ἐκ τούτου, εἰμὴ τὸ νὰ μολύνωσι τὰς ὑποληψεις τῶν ἱερωμένων, καὶ νὰ ταράττωσι τοὺς λαοὺς, διὰ τοῦτο ἐφάνη ἀρεστὸν εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην, ὅτι οὔτε ὅλοι οἱ κατήγοροι τῶν Ἐπισκόπων νὰ δέχωνται, οὔτε πάλιν ὅλοι νὰ μὴ δέχωνται. Ἀλλ' εἰ μὲν ἡ κατηγορίαις εἶναι ἰδιωτικαῖς, ζημίαν μόνον χρημάτων φέρουσαι, ἤγουν, ἐὰν κατηγορῇ τινας τὸν Ἐπίσκοπον, ὅτι τὸν ἀδίκησεν, ἢ τὸν ἐπλεονέκτησεν, ἀφαιρέσας τυχὸν πρᾶγμά του κινητὸν ἢ ἀκίνητον, εἰς αὐτὰς δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζεται τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγόρου, μήτε ἡ θρησκεία του, ἀλλ' ὁποίας θρησκείας καὶἂν ἦναι αὐτὸς, πρέπει νὰ δέχεται, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ δίκαιόν του. Εἰ δὲ ἡ κατηγορίαις εἶναι ἐγκληματικαῖς,ὁποῦ δύνανται δηλαδὴ νὰ τὸν καταβιβάσουν ἀπὸ τὸν βκθμόν του· ὅ,τι λογῆς εἶναι ἡ ἱεροσυλία,ἢ παρ' ἐνορίκν ἱεροτελεστία, καὶ ἄλλα· εἰς αὐτὰς πρέπει νὰ ἐξετάζωνται οἱ κατήγοροι, πρῶτον μὲν νὰ μὴ ἦναι αἱρετικοὶ, σφάλλοντες εἰς τὰ δόγματα, τόσον οἱ παλαιὰ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀναθεματισθέντες, ὅσον καὶ οἱ τώρα νεωστὶ ἀπὸ ἡμᾶς. Δεύτερον δὲ νὰ μὴ ἦναι σχισματικοὶ (1), ἤγουν διά τινα ἰάσιμα ἔθη τῆς Ἐκκλησίας χωρισθέντες, κατὰ τὸν πρῶτον τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἐναντίον τῶν Κανόνων, ἤτοι τῶν ὀρθοδόξως, καὶ κατὰ Κανόνας ὄντων καθολικῶν Ἐπισκόπων, αὐτοὶ ἰδίᾳ συναγόμενοι. Τρίτον νὰ μὴ ἦναι ἢ τελειως ἀποκεκομμένοι τῆς Ἐκκλησίας διὰ κάποια σφάλματά των, ἢ πρὸς καιρὸν ἀφωρισμένοι ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς, ἢ ἀπὸ τοὺς λαϊκούς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἤδη ἔφθασαν νὰ κατηγορηθοῦν ἀπὸ ἄλλους, δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς κατηγορίαν Ἐπισκόπου, ἢ ἄλλων κληρικῶν, πρὶν νὰ ἀθωώσουν τὸν ἑαυτόν τους ἀπὸ τὰ ἐπιφημισθέντα αὐτοῖς ἐγκλήματα. Ἀνίσως ὅμως οἱ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ταύτας καὶ ἐγκληματικὰς κατηγορίας κατηγοροῦντες τὸν Ἐπίσκοπον ἦναι ἐλεύθεροι ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀπηριθμημένα ἐλαττώματα, προστάζει ἡ ἁγία Σύνοδος, ὅτι οὗτοι, πρῶτον μὲν νὰ παρασταίνουν τὰ ἐγκλήματα τοῦ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου ἔμπροσθεν εἰς τὴν Σύνοδον ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας ἐκείνης. Εἰ δὲ ἡ Σύνοδος τῆς Ἐπαρχίας δὲν ἠμορεῖ νὰ διορθώσῃ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν τῶν ἐγκλημάτων, τότε οἱ κατήγοροι νὰ ἀναβιβάζουν τὴν κρίσιν εἰς τὴν μεγαλητέραν Σύνοδον τῶν Ἐπισκόπων τῆς διοικήσεως (2),

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἀπολογίᾳ ταῦτα λέγει. Μελητιανοὶ εἰσὶν οἱ κατηγοροῦντες, καθόλου πιστεύεσθαι μὴ ὀφείλοντες. Σχισματικοὶ γὰρ, καὶ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας γεγόνασιν, οὐ νῦν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μακαρίου Πέτρου, καὶ μάρτυρος γενομένου. Διὰ τί δὲ αἱρετικοὺς τοὺς σχισματικοὺς, καὶ παρασυνάκτας ὠνόμασεν ὁ Κανὼν· ὅρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ά. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(2) Τὸ τῆς διοικήσεως ὄνομα πολυσήμαντόν ἐστιν, ὅσον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι. Α'. γὰρ σημαίνει τὴν ἑκάστου Ἐπισκόπου Ἐπισκοπὴν καὶ παροικίαν, κατὰ τὸν ξϑ'. τῆς Καρθγ. Β'. τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ Μητροπολίτου κατὰ τὸν κη'. τῆς δ'. Γ'. πολλῶν Μητροπολιτῶν Ἐπαρχίας ἐν μιᾷ διοικήσει κειμένας κατὰ τὸν ς'. τοῦτον τῆς β'. Δ'. τὴν ἑκάστου Πατριάρχου ἐνορίαν, ὡς λέγεται ἐν πολλοῖς τόποις τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων, ὡς ἐν τοῖς τῆς ἐν Ἐφέσῳ «ἡ ἁγία Σύνοδος τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως.» Καὶ Ε'. τὰς δύω ἢ τριῶν Πατριαρχῶν ἐνορίας ὁμοῦ, ὡς εἴρηται ἐν τῇ ζ'. «Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν τοποτηρητῶν τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, Ἀντιοχείας δηλ. καὶ Ἱεροσολύμων.» Τούτων οὕτως εἰρημένων, ἡ Σύνοδος τῆς Διοικήσεως κατὰ μὲν τὸ ά. καὶ β'. σημαινόμενον οὐδέποτε λέγεται, κατὰ δὲ τὸ δ'. καὶ έ. καὶ μάλιστα λέγεται, καὶ πάλαι, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐνεργεῖτο, καὶ ἐνεργεῖται, κατὰ δὲ τὸ γ'. ἐνεργεῖτο μὲν πάλαι κατὰ τὸν παρόντα τῆς Συνόδου Κανόνα, καὶ κατὰ τὸν θ'. καὶ κη'. τῆς δ'. μετὰ δὲ τὴν τετάρτην Σύνοδον ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῆται ἡ τοιαύτη Σύνοδος. Δι' ὃ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς διατάξει κϑ'. τοῦ δ'. τίτλ. τοῦ ά. βιβλ. (Φὼτ. τίτλ. θ'. κεφ. ς'.) οὐδόλως αὐτῆς μέμνηται, ἐν οἷς περὶ διαφορῶν, λέγει, Ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν. «Εἴ τε γὰρ, φησὶ, μόνος Μητροπολίτης, εἴ τε μετὰ τῆς Συνόδου αὐτοῦ δικάσει Ἐπισκόπῳ, ἢ κληρικῷ, (ταὐτὸν εἰπεῖν ἐὰν ἡ Σύνοδος τῆς Ἐπαρχίας δικάσῃ, ὁ τῆς διοική-

καὶ ἐκεῖ νὰ λαμβάνῃ τέλος ἡ ὑπόθεσις. «Ἐπειδὴ δὲ ἐν βιβλ. Ξ'. Βασιλικ. τιτλ. κς'. κεφ. ς'. γέγραπται, ὅτι ὅποιος φανῇ προδότης καὶ ψεύστης εἰς τὰς κατηγορίας ὁποῦ κάμει, εἰς ἔγκλημα τιμωρίας νὰ λαμβάνῃ τὴν τιμωρίαν ἐκείνην ὁποῦ ἔμελλε νὰ λάβῃ ὁ ἐγκάλεσις,» διὰ τοῦτο ἀκολουθῶν ὁ παρὼν Κανὼν εἰς τὸν πολιτικὸν αὐτὸν νόμον ἐπιφέρει, ὅτι, ὁ ἐνάγων νὰ μὴ ἀρχινᾷ τὰς κατηγορίας, ἴνίσως πρῶτον δὲν δώσῃ ἔγγραφον ὑπόσχεσιν, ὅτι νὰ λαμβάνῃ τὴν ὁμοίαν καταδίκην ὁποῦ ἤθελε λάβει ὁ δικαίως καὶ ἀληθῶς κατηγορηθεὶς Ἐπίσκοπος, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἀδίκως καὶ συκοφαντικῶς τὸν ἐκατηγόρησεν. Ὅποιος δὲ καταφρονήσῃ ταῦτα, καὶ ἀτιμάσας ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς διοικήσεως, ἤθελε τολμήσει νὰ ἐγκαλέσῃ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν βασιλέα (1), ἢ εἰς κοσμικῶν ἀρχόντων κριτήρια, ἢ νὰ ζητῇ Σύνοδον Οἰκουμενικὴν (2), ὁ τοιοῦτος τελείως νὰ μὴ δέχεται εἰς κατηγορίαν, ὡσὰν ὁποῦ ὕβρισε τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν διέφθειρε.

Συμφωνέα.

«Παρομοίως δὲ καὶ ὁ θ'. τῆς δ'. διορίζεται ὅτι οἱ κληρικοὶ, ὅταν πρὸς ἀλλήλους διαφέρωνται, νὰ ὑπάκηνται εἰς Κανονικὰ ἐπιτίμια, ἀνίσως ἀφήσωσι τὸν Ἐπίσκοπόν τους, καὶ ὑπάγουν εἰς κοσμικὰ κριτήρια. Ὁ δὲ ιδ'. τῆς Καρθ. λέγει· Νὰ χάσῃ τὸν τόπον του, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς, ἀφήσας τὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον, ὑπάγῃ εἰς πολιτικόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιβ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ διορίζει, ὅτι ἐὰν Πρεσβύτερος μὲν ἢ Διάκονος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, Ἐπίσκοπος δὲ ὑπὸ τῆς Συνόδου καθαιρεθεὶς δὲν ὑπάγῃ εἰς μεγαλητέραν Σύνοδον Ἐπισκόπων, ἀλλὰ ἐνοχλήσῃ τὸν βασιλέα, νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τόπον ἀπολογίας, ἢ ἐλπίδα ἀποκατάστασεως. Ὁ δὲ τῆς Καρθ. λς'. ἀκοινωνήτους κάμνει τοὺς κληρικοὺς καὶ Ἐπισκόπους ὁποῦ ἀναβιβάζουν τὴν κρίσιν των εἰς τὰ πραγματικὰ, ἤτοι ὑπερόρια, καὶ ὄχι εἰς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων Ἐπαρχιῶν. Αὐτὸ τοῦτο διορίζει καὶ ὁ οβ'. τῆς αὐτῆς (3). Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ μικρότεροι ἐκκλησιαστικοὶ δικασταὶ δὲν βλάπτονται ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἔκκλητος τῆς κρίσεως ἔγινεν. Ἐὰν ὅμως δὲν ἐλεγχθῶσιν ὅτι, ἢ κατὰ χάριν ἢ κατὰ ἔχθραν, ἀδίκως ἔκριναν, κατὰ τὸν ιε'. τῆς αὐτῆς Καρθ. » Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ θ'. τῆς δ'.

σεως Πατριάρχης σκοπεῖ, καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ κεκριμένοις ἐμμένουσιν, ὡς ἂν εἰ αὐτοὺς ἐδίκασεν ἐξ ἀρχῆς. Οὔτε γὰρ ἐκκαλοῦνται αἱ τῶν Πατριαρχῶν ψῆφοι.» Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν Σύνοδον διοικήσεως, ἔξαρχον διοικήσεως ὠνόμασεν ὁ θ'. καὶ κη'. τῆς δ'. ἄλλον ὄντα παρὰ τὸν Πατριάρχην, ὡς εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν Κανόνων ἐκείνων ἐροῦμεν. Σημειώσαι δὲ ὅτι παρεξηγεῖται τὸν ς'. τοῦτον Κανόνα ὁ Ἀγκύρας Μακάριος εἰπὼν, ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη λέγει ἐξάρχους διοικήσεως τοὺς Πατριάρχας, καθ' ὅτι οὗτος ἀναφέρει μόνον Σύνοδον ἐπαρχίας, Σύνοδον διοικήσεως, καὶ Σύνοδον οἰκουμενικήν. Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν σαφέστερα, Σύνοδος Διοικήσεως ἦτο ἡ τῶν Μητροπολιτῶν μιᾶς διοικήσεως συνέλευσις, μετὰ τοῦ πρωτεύοντος καὶ Ἐξάρχου αὐτῶν, ἥτις μὲ τὸ νὰ ἠπράκτησε τώρα, ἡ Σύνοδος ἑκάστου Πατριάρχου κρίνει πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τῶν Μητροπολιτῶν τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ διοικήσεως, ὡσὰν ὁποῦ αὕτη μείζων ἐγένετο τῆς Συνόδου τῆς Διοικήσεως, ἀφ' οὗ οἱ Πατριάρχαι ἔλαβον τελείαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν τοὺς οἰκείους Μητροπολίτας ἐν τῇ δ'. Συνόδῳ, ἣν περ πρότερον τελείαν καὶ πλήρη οὐκ εἶχον, κατὰ τὸν Δοσίθεον σελ. 388. Ἐπιφέρουσα δὲ ἡ Σύνοδος ἐν τῷ παρόντι Κανόνι νὰ μὴ ζητῇ τινὰς οἰκουμενικὴν Σύνοδον, μετὰ τὴν κρίσιν τῆς Συνόδου τῆς διοικήσεως, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς νὰ νοήσωμεν, κατὰ τὸ σιωπώμενον, ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι ὁ ἔσχατος κριτὴς πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ εἰς αὐτὴν ἀναβιβάζεται ἅπασα ἔκκλητος, περὶ οὗ ὅρα ἐν τῷ προλόγῳ τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς ἐν τῇ α'. ὑποσημειώσει.

(1) Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς πάντα δύναται, καὶ διὰ τοῦτο δύναται μὲν νὰ δώσῃ καὶ ἐξωτερικὸν κριτὴν, διὰ νὰ κρίνῃ τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ ἁπλῶς κάθε κληρικὸν, δύναται δὲ κατὰ νόμιμον παρατήρησιν νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον εἰς πολιτικὸν, λέγομεν ὅτι ναὶ δύναται ὅλα τὰ θεμιτὰ καὶ δίκαια, ὄχι ὅμως καὶ τὰ ἀθέμιτα καὶ ἄδικα. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγῳ, ὅτι τρεις τρόπους δουλείας εἰσήγαγεν ἡ ἁμαρτία), οἱ νόμοι, καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχόντων ἄρχοντες εἶναι καὶ ἐξουσιασταί. Μόνῳ γὰρ τῷ δικαίῳ οὐ κεῖται νόμος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν τοῦ θ'. τῆς δ'. ἵνα ἰδῇς ὅτι καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ διορίζουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα νὰ μὴ κρίνωνται εἰς κοσμικοὺς ἄρχοντας. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ.

(2) Εἰ δὲ ὁ Παῦλος Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀθανάσιος μετὰ τοῦ Πάπα Ἰουλίου ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Κώνσταντα, καὶ Κωνστάντιον νὰ γένῃ οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὁποία ὠνομάσθη ἡ ἐν Σαρδικῇ, διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ ὁ Χρυσόστομος καὶ Ἰννοκέντιος ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον νὰ γένῃ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ περὶ Χρυσοστόμου, ἂν, λέγω, οἱ ἅγιοι οὗτοι οἰκουμενικὴν ἐζήτησαν Σύνοδον, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὴν ποινὴν τοῦ Κανόνος τούτου, ἕνα μὲν, διατὶ Πάπαι καὶ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι ὄντες, ἄλλην ἀνωτέραν ἀπὸ αὐτοὺς κρίσιν δὲν εἶχον, πάρεξ τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ταύτην ἐζήτησαν ἐξ ἀνάγκης, μὲ τὸ νὰ ἦσαν ἐχθροὶ φανεροὶ καὶ οἱ μέλλοντες κρῖναι τοπικῶς τὸν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον Εὐσεβιανοὶ, καὶ οἱ μέλλοντες κρῖναι τὸν Χρυσόστομον.

(3) Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διαταγῇ βιβλ. ά. τοῦ Κώδηκος τίτλ. δ'. ἀριθμ. κθ'. Κάνένας κατὰ πρώτην φορὰν ἂς μὴ κρίνῃ κληρικὸν εἰς τὸν Πατριάρχην, ἀλλὰ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἔχει ὑποψίαν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ἂς ἀνάγῃ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν Μητροπολίτην. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος εἶναι ὕποπτος, πρέπει νὰ κρίνωσι μαζῆ μὲ αὐτὸν ἐκ προσώπου ὅλης τῆς Συνόδου, τρεῖς πρωτεύοντες κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας. Ἐὰν δὲ μηδὲ οὕτω στερχθῶσι τὰ κεκριμένα, νὰ ἀναβιβάζῃ τὴν κρίσιν εἰς τὸν Πατριάρχην, καὶ νὰ μένῃ εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ κεκριμένα ὡσὰν νὰ τὰ ἔκρινεν αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδὴ τῶν Πατριαρχῶν αἱ ἀποφάσεις δὲν δέχωνται ἔκκλητον, ἤτοι ἀναβιβασμὸν εἰς ἄλλο ἀνώτερον κριτήριον (καθ' ὃ δηλαδὴ ὁ εἷς Πατριάρχης δὲν δύναται νὰ γένῃ κριτὴς ἐπάνω εἰς τὴν ἀπόφασιν ἄλ-

ΚΑΝΩΝ Ζ΄.

Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ. καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἱρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν καὶ συνήθειαν. Ἀρειανοὺς μὲν καὶ Μακεδονιανοὺς. καὶ Σαββατιανοὺς, καὶ Ναυατιανοὺς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαροὺς, καὶ Ἀριστεροὺς, (1) καὶ τοὺς Τεσσαρεσκαιδεκατίτας, εἴτουν τετραδίτας, καὶ Ἀπολιναριστὰς δεχόμεθα διδόντας Λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν, μὴ φρονοῦσαν ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, καὶ σφραγιζομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ Μύρῳ, τό τε μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα, καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς, λέγομεν· σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Εὐνομιανοὺς μέν τοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαββελλιανοὺς τοὺς υἱοπατορίαν διδάσκοντας, καὶ ἕτερά τινα γαλεπὰ ποιοῦντας, καὶ τὰς ἄλλας πάσας αἱρέσεις. (Ἐπειδὴ πολλοί εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ὁρμώμενοι (2)· πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα. Καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς χριστιανούς· τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους, εἶτα τῇ τρίτῃ ἐξορκίζομεν αὐτοὺς, μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν).

Απος. μς΄. μζ΄. ξη΄. τῆς α΄. ἡ. ιθ΄. τῆς ς΄. Ἁγ. τῆς ἐν Λαοδικ. ζ΄. η΄. τῆς ἐν Καρθ. ξς΄. Βασ. α΄. ε΄. μζ΄.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ δεχώμεθα τοὺς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων προσερχομένους εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν μερίδα τῶν σωζομένων, λέγων, ὅτι τοὺς μὲν Ἀρειανοὺς, καὶ Μακεδονιανοὺς, καὶ Ναυατιανοὺς, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν τῷ ά. Κανόνι τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ τοὺς Σαββατιανοὺς (3) καὶ Τεσσαρεσκαιδεκατίτας, ἤτοι τετραδίτας(4) καὶ Ἀπολιναριστὰς δεχόμεθα, ἀφ' οὗ δώσουν Λιβέλλους, ἤγουν ἔκδοσιν ἔγγραφον (ἡ Λίβελλος γὰρ Λατινικὴ φωνὴ, ἔκδοσις ἑρμηνεύεται κατὰ τὸν Ζωναρᾶν)(5) ἀναθεματίζουσαν καὶ τὴν ἑδικήν των, καὶ κάθε ἄλλην αἵρεσιν ὁποῦ δὲν φρονεῖ καθὼς φρονεῖ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, (καθὼς καὶ ἡ ά. Οἰκουμενικὴ ἐζήτησε ταύτην ἔγγραφον ἀπὸ τοὺς Ναυατικανοὺς ἰδίως ἐν τῷ ἡ. Κανόνι), τῶν ὁποίων καὶ σφραγίζομεν πρῶτον μὲ τὸ ἅγιον Μῦρον τὸ μέτωπον, τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὰς ῥῖνας, τὸ στόμα καὶ τὰ ὦτα, ἐν ἑκάστῃ σφραγῖδι λέγοντες, «σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου.» Τούτους δὲ πάντας οὕτω δεχόμεθα

λου Πατριάρχου, κατὰ τὸν Δοσίθ. σελ. 390. Περὶ οὗ ὅρα τὴν α΄. ὑποσημείωσιν τῶν πρυλεγομένων εἰς τὴν ά. Σύνοδον).

(1) Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἥτις ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐστάλη πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Μαρτύριον, αὐτολεξεὶ τὸν παρόντα ὅλον Κανόνα περιέχουσα, καὶ ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς αἱρετικοὺς σκοπὸν ποιουμένη, γέγραπται οὕτω· τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαροὺς καὶ καθαρωτέρους, ὅθεν τὸ, ἀριστεροὺς, ἐν ἄλλοις κεῖται ἄριστους.

(2) Ἐν τῇ ἀνωτέρω ῥηθείσῃ πρὸς Μαρτύριὸν ἐπιστολῇ, οὕτω κεῖται, ἐπειδὴ πολλαί εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ἐρχόμεναι.

(3) Ὁ Σαββάτιος κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. ε΄. κεφ. κα΄. ἀπὸ Ἰουδαίων Χριστιανίσας ὑπὸ Μαρκιανοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ναυατιανῶν Ἐπισκόπου, ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος. Ἠκολούθει ὅμως καὶ μετὰ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς συνηθείας, συνεορτάζων τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τὸ Πάσχα μετ' αὐτῶν ἑορτάζων. Ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους σαββατίζων (καὶ διὰ τοῦτο ἴσως οὕτως ἐπωνομάσθη.) κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ Σαββατιανοὶ ὠνομάσθησαν, οἵτινες ἦσαν καὶ Ναυατιανοί. Καλοῦνται δὲ οἱ Ναυατιανοὶ οὗτοι, ἀριστεροὶ, ἢ κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ τοῦ ἄριστοι, καὶ καθαρώτεροι πάντων, ὡς τοὺς διγάμους, καὶ παραπεσόντας ἐν τῷ διωγμῷ μὴ δεχόμενοι, καὶ τῆς τούτων ἀκαθαρσίας ἀπέχοντες, ἢ διατὶ ἐβδελύττοντο τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καὶ δι' αὐτῆς δὲν ἤθελον νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ οἰονοῦν πρᾶγμα, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ἀπορίας δὲ ἄξιον, διὰ τί τοὺς Ναυατιανοὺς τούτους ἡ μὲν πρώτη Σύνοδος Κανόνι η΄. ἐδέχθη μὲ μόνην τὴν ὁμολογίαν· ἡ δ΄. δὲ αὖτη διὰ τῆς σφραγῖδος τοῦ ἁγίου Μύρου; Λύοντες τὴν ἀπορίαν ταύτην ἀποκρινόμεθα, ὅτι κυρίως μὲν καὶ κατὰ προηγούμενον λόγον, ἐποίησε τοῦτο ἡ πρώτη Σύνοδος διὰ συγκατάβασιν καὶ οἰκονομίαν, ἵνα μὴ ὀκνηροὺς ποιήσῃ τοὺς Ναυατιανοὺς εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, αἰσχυνόμενοι, ὅτι ὡς ἀμυρώτους αὐτοὺς οἱ ὀρθόδοξοι χρίουσι. Κατὰ δ΄. δὲ λόγον ἡ δ΄. Σύνοδος αὖτη διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Μύρου αὐτοὺς ἐδέξατο, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεοδώρητον οἱ Ναυατιανοὶ μὲ τὸ ἅγιον Μῦρον δὲν ἐχρίοντο, οὕτω λέγοντα περὶ αὐτῶν· «Καὶ τοῖς ὑπὸ σφῶν βαπτιζομένοις τὸ πανάγιον οὐ προσφέρουσι χρίσμα.» Διά τοι τοῦτο, καὶ τοὺς ἐκ τῆς δε τῆς αἱρέσεως τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας συναπτομένους, χρίειν οἱ Πανεύφημοι Πατέρες προσέταξαν, οἱ τῆς δ΄. ταύτης Συνόδου δηλαδὴ, καὶ οἱ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Καν. α΄.

(4) Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, ἤτοι τετραδῖται ὀνομάζονται, διατὶ ἑώρταζον τὸ Πάσχα ὄχι ἐν Κυριακῇ, ἀλλ' ὁποίᾳ ἂν ἡμέρᾳ τύχῃ ἡ σελήνη δεκατεσσάρων ἡμερῶν, νηστεύοντες καὶ ἀγρυπνοῦντες.

(5) Δι' ὃ καὶ ὁ Πάπας Λιβέριος ἐζήτησεν ἔγγραφον ὁμολογίαν ἀπὸ τοὺς Μακεδονιανοὺς, καὶ ἐκεῖνοι ἔδωκαν εἰς αὐτὸν βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο γεγραμμένον τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ, κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. δ΄. κεφ. ια΄. Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Βασίλ. ἐπιστολ. οβ΄. λέγει διὰ τοὺς Ἀρειανούς· «Εἰ δὲ λέγουσιν ὅτι μετενόησαν, δειξάτωσαν ἔγγραφον τὴν μετάνοιαν, καὶ ἀναθεματισμὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πίστεως (αὐτῶν δηλ.) καὶ χωρισμὸν τῶν αἱρετικῶν, καὶ μὴ ἐξαπατάτωσαν τοὺς ἀκεραιοτέρους.»

μὴ ἀναβαπτίζοντες, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, περὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα κατ' οὐδὲν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς ὀρθοδόξοις βαπτίζονται. Τοὺς δὲ Ἀρειανοὺς καὶ Μακεδονιανοὺς αἱρετικοὺς φανερῶς ὄντας, ἐδέχθη χωρὶς ἀναβαπτισμοῦ ὁ Κανὼν οἰκομικῶς, κατὰ ἀ. μὲν λόγον διὰ τὸ πολὺ πλῆθος ὅποῦ ἦτο τότε τῶν τοιούτων αἱρετικῶν· κατὰ β'. δὲ λόγον, καὶ διατὶ ἐπίσης ἡμῖν ἐβαπτίζοντο. Τοὺς Εὐνομιανοὺς ὅμως, οἵτινες εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζονται, καὶ τοὺς Μοντανιστὰς, οἵτινες ἐδῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀνομάζονται Φρύγες (1)· καὶ τοὺς Σαββελλιανοὺς, τοὺς λέγοντας ἕνα πρόσωπον εἶναι τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ ἄλλα δεινὰ κάμνοντας, καὶ ὅλας τὰς ἄλλας αἱρέσεις τῶν αἱρετικῶν, (ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ εὑρίσκονται ἐδῶ, καὶ μάλιστα ὅσοι κατάγονται ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Γαλατῶν)· τούτους, λέγω, πάντας, ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα, ἤτοι ὡς πάντῃ ἀβαπτίστους. (διότι αὐτοὶ, ἢ τελείως δὲν ἐβαπτίσθησαν, ἢ ἐβαπτίσθησαν μὲν, ὄχι ὅμως ὀρθῶς, καὶ καθὼς βαπτίζονται οἱ ὀρθόδοξοι, δι' ὃ καὶ οὐδὲ ὅλως βεβαπτισμένοι λογίζονται)· καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν κάμνομεν αὐτοὺς χριστιανοὺς, ἤτοι τοὺς κάμνομεν νὰ δεχθοῦν ὅλα τὰ τῶν χριστιανῶν δόγματα, ἔξω τοῦ Νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας, ἐπιτιθεμένης τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐπάνω εἰς αὐτοὺς, κατὰ τὸν λθ'. Κανόνα τῆς ἐν Ἰλλιβηρίᾳ τοπικῆς Συνόδου, χώρᾳ οὔσῃ τῆς Ἱσπανίας· (2) τὴν δὲ δευτέραν τοὺς κάμνομεν κατηχουμένους, ἤτοι συναριθμοῦμεν αὐτοὺς εἰς τὴν τάξιν τῶν κατηχουμένων· τὴν δὲ τρίτην ἀναγινώσκομεν εἰς αὐτοὺς τοὺς συνήθεις ἐξορκισμοὺς, ἐμφυσῶντες τρὶς εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς κατὰ μέρος τὰ τῆς πίστεως, καὶ τοὺς κάμνομεν νὰ ἀναμένωσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πολὺν καιρὸν,(3) καὶ νὰ ἀκροάζωνται τὰς θείας γραφὰς, καὶ τότε βαπτίζομεν αὐτούς. (4)

Συμφωνέα.

«Ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον θέλει νὰ οἰκονομῶνται οἱ Νυκτιανοί, καὶ οἱ Τεσσαρεσκαιδεκατῖται ἐπιστρέφοντες πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ ὁ ζ'. τῆς ἐν Λαοδικ. δηλονότι μὲ ἀναθεματισμὸν τῆς αἱρέσεως, καὶ μὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ Μύρου, οἱ δὲ Φρύγες ἐπιστρέφοντες προστάζει ὁ ἡ. τῆς αὐτῆς νὰ βαπτίζωνται. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἑξ. τῆς ς'. δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ μία ἐπανάληψις τοῦ παρόντος Κανόνος, προστεθεὶς ὅτι οἱ μὲν Μανιχαῖοι, καὶ Οὐαλεντινιανοὶ, καὶ Μαρκιωνισταὶ πρέπει νὰ βαπτίζωνται ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, οἱ δὲ Εὐτυχιανοὶ, καὶ Διοσκορῖται καὶ Σεβηριανοὶ νὰ δέχωνται διὰ ἀναθεματισμοῦ τῶν αἱρέσεων αὐτῶν, ὡς καὶ οἱ Ναυκτιανοὶ δηλαδὴ καὶ οἱ λοιποί. Ὁ δὲ ιθ'. τῆς ἀ. θέλει νὰ βαπτίζωνται ἐξάπαντος οἱ Παυλικιανισταὶ ὡς καὶ ὁ ἑξ. τῆς ς'. τοῦτο συμμαρτυρεῖ. Ὁ δὲ μζ'. Βασιλ. λέγει νὰ βαπτίζωνται ἐπιστρέφοντες οἱ Ἐγκρατῖται, καὶ Σακκοφόροι, καὶ Ἀποτακτῖται. (περὶ ὧν ὅρα τὸν ἑξ. τῆς ς'.) Ὁ δὲ ἑ. τοῦ αὐτοῦ λέγει νὰ δεχώμεθα τοὺς ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς μετανοοῦντας αἱρετικοὺς, ὄχι ὅμως ἀκρίτως, ἀλλὰ μετὰ δοκιμῆς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μς'. καὶ τὸν μζ'. Ἀποστολικόν.»

(1) Μοντανὸς ὁ κατὰ τὸν β'. αἰῶνα ἀκμάσας, ἐφάνη κατὰ τὸν Εὐσέβιον, βιβλ. ε'. κεφ. ιε'. τῆς Ἱστορ. ἐν τῇ κατὰ τὴν Φρυγίαν Μυσίᾳ, (δι' ὃ καὶ Φρύγες οἱ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάζοντο), ψευδοπροφητεύων ὑπὸ Δαιμονίου, Παράκλητον ἑαυτὸν ὀνομάζων, καὶ ταῖς Ἀποστολικαῖς παραδόσεσιν ἐναντιούμενος. Ἔχων δὲ ἑπομένας αὐτῷ δύω γυναῖκας, Πρίσκιλαν καὶ Μαξιμίλλαν προφήτιδας αὐτὰς ὠνόμαζεν. Ἐδίδασκε νὰ χωρίζωνται οἱ γάμοι, νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ φαγητὰ οἱ ἄνθρωποι διὰ βδελυρίαν. Οὗτος καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα διέστρεφον. Εἰς ἕνα πρόσωπον τὴν ἁγίαν Τριάδα συνέχεον, καὶ αἷμα παιδίου κατακεντωμένου ὑπ' αὐτῶν, μὲ τὸ ἄλευρον ἀνακατόνοντες, καὶ ἄρτον ποιοῦντες ἐλειτούργουν μὲ αὐτὸν, καὶ ἀπὸ αὐτὸν μετελάμβανον. Οἱ Μοντανισταὶ οὗτοι καὶ Πεπουζιανοὶ ὠνομάζοντο, μὲ τὸ νὰ ἐπαίνουν ὑπερβολικῶς ἕνα χωρίον τῆς Φρυγίας ὀνομαζόμενον Πέπουζαν, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζον καὶ Ἱερουσαλήμ.

(2) Οὕτω γὰρ καὶ ὁ η'. τῆς α'. διὰ χειροθεσίας ἐδέχθη τοὺς Ναυατιανούς. Συνεκροτήθη δὲ ἡ ἐν Ἰλλιβηρίᾳ αὕτη Σύνοδος ὀλίγον πρὸ τῆς α'. Συνόδου. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ αἱρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ χειροθεσίας πρέπει νὰ δέχωνται.

(3) Πόσος δὲ καιρὸς ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κατήχησιν, ὅρα εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς α'.

(4) Οὗτος ὁ Κανὼν, ἀφεύκτως, ἀπαραιτήτως, καὶ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην βαπτίζει καὶ τοὺς Λατίνους ὡς εἰς οὐδεμίαν κατάδυσιν βεβαπτισμένους· εἰ γὰρ τοὺς εἰς μίαν, πῶς οὐχὶ πολλῷ μᾶλλον τοὺς εἰς μηδεμίαν βαπτισθέντας; Εἴρηται περὶ τούτων ἱκανῶς τε καὶ ἀποδεικτικῶς, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ μς'. ἀποστολικοῦ Κανόνος, καὶ χρῆσαι κἀνταῦθα τοῖς ἐκεῖ εἰρημένοις. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῦτο προστεθήτω ἐκ περιουσίας ἐνταῦθα τὸ καλὸν πόρισμα, ὅτι καθὼς ἡ Σύνοδος αὕτη διορίζει νὰ μυρόνωνται οἱ Ναυατιανοὶ ἐπιστρέφοντες διατὶ ἦσαν ἀμύρωτοι, οὕτω καὶ ἡ Σύνοδος τῶν Ἀνατολικῶν βαπτίζει τοὺς Λατίνους ἐπιστρέφοντας, διατὶ εἶναι ἀβάπτιστοι. Ὅρα καὶ τὴν τελευταίαν ὑποσημείωσιν τοῦ ἑξ. τῆς ς'. ἵνα μάθῃς ὅτι οἱ Λατῖνοι ἀφ' ἑαυτῶν πρέπει νὰ ζητῶσι νὰ βαπτισθοῦν, καὶ ὄχι νὰ παρακινοῦνται εἰς τοῦτο ἀπὸ ἄλλους.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΤΡΙΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Τρίτη Σύνοδος ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἐφέσῳ συνεκροτήθη, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἥτις καλεῖται Μαρία Θεοτόκος (1), ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 431. ἓκ Σ'. Πατέρων, καὶ ἐπέκεινα πληθυνομένη. Ἡγεμόνες δὲ ἐν αὐτῇ ἦσαν ὁ ἐν Πατράσι περιώνυμος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ὃς καὶ τὸν τόπον μὲν πρότερον τοῦ Ρώμης Κελεστίνου πληρῶν, ἀντὶ ἐκείνου προεκάθητο, ὕστερον δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Ρώμης ἐκ τῆς Δύσεως ἀπεστάλησαν Ἀρκάδιος, καὶ Πρότεκτος οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Φίλιππος ὁ Πρεσβύτερος, ὅ τε Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος, καὶ Μέμνων ὁ Ἐφέσου. Συνεκροτήθη δὲ κατὰ Νεστορίου, τοῦ ἐκ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Γερμανικείας πόλεως κατεγομένου, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, καὶ θείᾳ παρεχωρήσει εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβάντος θρόνον. Διότι ἀπορροφήσας ὁ ἄθλιος ἀπὸ τὰ θολερὰ, καὶ αἱρετικὰ Νάματα Διοδώρου, καὶ Θεοδώρου Μοψουεστίας, κακόφρων ἐγένετο περὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Μυστήριον (2)· τὸν γὰρ ἕνα Χριστὸν, εἰς δύο πρόσωπα καὶ ὑποστάσεις ἐμέριζε, ψιλὸν ἄνθρωπον ἀναπλάττων κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν, χωρὶς τοῦ προσλαβόντος Λόγου, καὶ Θεὸν πκρὰ μέρος, γυμνὸν τοῦ προσλήμματος τῆς ἀνθρωπότητος. Ταὐτὸν εἰπεῖν, τὸν ἕνα Υἱὸν, εἰς δύω υἱοὺς διεμέριζε, καὶ ἄλλος μὲν ἔλεγε, νὰ ἦναι ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, ἄλλος δὲ, ὁ τῆς Παρθένου, δι' ὃ καὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον καὶ κατὰ σάρκα μητέρα αὐτοῦ δὲν ἤθελε νὰ

(1) Τοῦτο τὸ λέγει ἡ πρὸς τὸν κλῆρον τῶν Ἀλεξανδρέων τοῦ Κυρίλλου ἐπιστολὴ, καὶ ἡ α'. πρᾶξις τῆς Συνόδου ταύτης.

(2) Εἶπα, ὅτι ὁ Νεστόριος κακόφρων, καὶ βλάσφημος περὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μυστήριον ἔγεινεν, ἐπειδὴ εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐκ ἐβλασφήμει, ὁμολογῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ αὐτοῦ· «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ τυγχάνον οὐσίας, οὐχ Υἱὸν, Θεὸν δὲ ὄντα τῇ οὐσίᾳ, ὡς ἐκείνης ὢν τῆς οὐσίας, ἧς περ ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἐξ οὗπερ κατ' οὐσίαν ἐστὶ, καὶ οὔτε Υἱὸν νομίζομεν, οὔτε δι' Υἱοῦ τὴν ὕπαρξιν εἰληφώς.» Ὅτι δὲ μόνον εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ ἐβλασφήμησε, φανερόν ἐστι. Α'. μὲν ἀπὸ τὸν ζ'. Κανόνα τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου, ἐν ᾧ γράφει ἡ Σύνοδος, «ὅτι ὅσοι ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ, ἢ λαϊκοὶ φρονοῦσι τὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μιαρὰ δόγματα τοῦ Νεστορίου, νὰ ἀλλοτριοῦνται τοῦ ἀξιώματός των.» Ὅρᾳς ὅτι προσδιωρισμένως τὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ μονογενοῦς λέγει τοῦ Νεστορίου δόγματα; Β'. ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν, ὁποῦ στέλλει ἡ αὐτὴ Σύνοδος πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας περὶ Νεστορίου, οὕτω γράφουσα· «Ἐξετάσαντες τὰ παρ' αὐτοῦ (τοῦ Νεστορίου δηλαδὴ) ἐγγράφως ἐκτεθέντα περὶ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ἀσεβῆ δόγματα, αὐτά τε ἐκεῖνα ἀνεθεματίσαμεν.» Πόθεν δὲ δῆλον ὅτι καὶ περὶ τὴν θεολογίαν οὐκ ἐβλασφήμησε τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ἀπὸ ἄλλα δύω· Α'. ὅτι, ἐπειδὴ μείζων ἡ περὶ Τριάδος θεολογία τῆς περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐστὶν, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν θεολόγων, πῶς ἦτο δυνατὸν ὁ θεῖος Κύριλλος νὰ ἀγωνισθῇ μὲν περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως, νὰ σιωπήσῃ δὲ περὶ τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς καιρὸν, ὁποῦ ὡς ὁ Χρυσολωρᾶς εἶπε κατὰ Δημητρίου Κυδώνη, «ὁ βλασφημήσας εἰς τὸν Υἱὸν, ἀφεθήσεται, ὁ δὲ βλασφημήσας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα οὐκ ἀφεθήσεται;» καὶ εἰς καιρὸν ὁποῦ, ὡς εἶπεν ὁ Μακάριος Ἀγκύρας ἐν Κεφ. ξζ'. τὸ ἀναγκαιότερον καὶ κατεπεῖγον ἦν, νὰ ἀκριβωθῇ πρῶτον τὸ τῆς θεολογίας, ἔπειτα τὸ τῆς οἰκονομίας; τὸ μὲν γὰρ προηγεῖται, τὸ δὲ ἐπακολουθεῖ.» Β'. ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν οὐ καλὴν μὲν, οὐδὲ ἐπαινετὴν μικροψυχίαν καὶ διαφοράν ὁποῦ ἠκολούθησε μεταξὺ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ τοῦ Μακαρίου Θεοδωρήτου, κατ' οἰκονομίαν δὲ ὅμως Θεοῦ γενομένην, ἵνα ἡ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀληθὴς δόξα φανερώτατα ἀναδειχθῇ. Ἐν γὰρ τῷ ἐννάτῳ ἀναθεματισμῷ

ὀνομάζῃ Θεοτόκον. Λοιπὸν ἡ ἁγία Σύνοδος αὕτη, διὰ ταῦτα τοῦτον ἀναθεματίσασα (1), ἴδιον ὅρον πίστεως (2) ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν μὲν Χριστὸν ἕνα καθ' ὑπόστασιν ἐδογμάτισε, τέλειον Θεὸν τὸν αὐτὸν, τέλειον καὶ ἄνθρωπον

γράφοντος τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅτι εἶναι ἴδιον τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, ὁ Θεοδώρητος τοῦτον ἀνατρέπων, φησὶν «ἴδιον δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, εἰ μὲν ὡς ὁμοφυὲς, καὶ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἔφη, συνομολογήσομεν, καὶ ὡς εὐσεβῆ δεξόμεθα τὴν φωνήν· εἰ δ' ὡς ἐξ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, ὡς βλάσφημον τοῦτο, καὶ ὡς δυσσεβὲς ἀπορρίψομεν. Πιστεύομεν γὰρ τῷ Κυρίῳ λέγοντι, τὸ Πνεῦμα, ὃ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» (σελ. 580 τοῦ α'. τόμου τῶν συνοδικῶν). Ταῦτα δὲ τοῦ Θεοδωρήτου εἰπόντος, δὲν ἐναντιώθη ὁ Θεῖος Κύριλλος, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ ἐδέξατο, ἐξηγεῖ δὲ μόνον τίνι τρόπῳ ἴδιον εἶπε τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Φησὶ γὰρ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, ὁποῦ κάμνει πρὸς τὴν τοῦ Θεοδωρήτου ἀνατροπὴν· «Ἐκπορεύεται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν, ἀλλ' οὐκ ἀλλότριόν ἐστι τοῦ Υἱοῦ» (σελ. τῇ αὐτῇ)· τί δέ ἐστι τὸ οὐκ ἀλλότριον; αὐτὸς πάλιν ὁ ἴδιος θεῖος Κύριλλος λευκότερον ἑρμηνεύει ἐν τῇ πρὸς Νεστόριον Συνοδικῇ ἐπιστολῇ, εἰπών· «Ἔστι δὲ οὐκ ἀλλότριον, τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον» (ταὐτὸν εἰπεῖν ὡς ὁμοούσιον), καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Συμβόλου, φησὶν ὁ αὐτός· «Προχεῖται μὲν τὸ Πνεῦμα, ἤτοι ἐκπορεύεται, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, χορηγεῖται δὲ τῇ κτίσει δι' Υἱοῦ.» Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριλλος ἀντέγραψε τὴν ἀπολογίαν ταύτην ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀντιόχειαν μετὰ Παύλου τοῦ Ἐμέσης, γράφει πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἀντιοχείας ταῦτα· «Τὰ νῦν ἀπεσταλμένα, τῇ Εὐαγγελικῇ εὐγενείᾳ καλλύνεται· Θεὸς γὰρ τέλειος, καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν αὐτοῖς ἀναγορεύεται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐξ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἴδιον δὲ τοῦ Υἱοῦ ὡς ὁμοούσιον ὀνομαζόμενον·» ὥστε, ἐπειδὴ ὀρθὰ ἐφρόνει ὁ Νεστόριος καὶ ὁ Θεοδώρητος εἰς τὴν Θεολογίαν τοῦ Πνεύματος, διὰ τοῦτο οὐκ ἤλεγξεν αὐτοὺς ὁ θεῖος Κύριλλος, οὔτε πρὸ τοῦ νὰ διαλλαγοῦν μετὰ τοὺ Θεοδωρήτου, οὔτε ὕστερα ἀφ' οὗ διηλλάγησαν, ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις ἔξω ἀπὸ τὸν Κύριλλον, οὔτε αὐτὴ ἡ τρίτη Σύνοδος. Δι' ὃ τόσον ὁ Βρυέννιος Ἰωσὴφ, ὅσον καὶ Νεῖλος ὁ Θεσσαλονίκης συμφώνως λέγουσιν, ὅτι ἰσχυρότατον καὶ ἀκραιφνέστατον σημεῖον τῆς τῶν ἀνατολικῶν ἡμῶν ὀρθοδοξίας εἶναι, τὸ νὰ γράψῃ μὲν ὁ Νεστόριος ἐν τῷ συμβόλῳ του, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ ὄχι ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ ἔχει τὴν ὕπαρξιν, νὰ ἀποδεχθῇ δὲ τοῦτο ἡ τρίτη Σύνοδος, καὶ εἰς τοῦτο τελείως νὰ μὴ ἐναντιωθῇ. Συκοφαντεῖ λοιπὸν, συκοφαντεῖ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὁ μωρολόγος Ἀκυνάτης ὀνομάζων αὐτὴν Νεστοριανὴν, διατὶ δογματίζει, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, καθὼς βλασφημοῦσιν οἱ Παπισταί. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο Νεστοριανὴ ἐστιν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία, Νεστοριανὸς ἦτο καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος, Νεστοριανὴ καὶ ἡ τρίτη Σύνοδος, καὶ ἡ καθ' ἑξῆς Ἐκκλησία, διατὶ παρομοίως τὸ δόγμα τοῦτο παρεδέξαντο, καὶ δόξα καθολικὴ ἦτο καὶ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ μὴν ὁ Κύριλλος, ὡς ἡ τρίτη Σύνοδος καὶ ἡ καθ' ἑξῆς Ἐκκλησία δὲν ἦτο Νεστοριανὴ, ἄρα οὐδὲ ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ὡς συμφωνοῦσα τῷ Κυρίλλῳ, καὶ πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐστὶ Νεστοριανή. Εἰ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Παπισταὶ, ὅτι τὸ σύμβολον τοῦ Νεστορίου κατεκρίθη ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ Συνόδῳ, ἀποκρινόμεθα, ὅτι κατεκρίθη ναὶ, μόνον περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀλλ' ὄχι καὶ περὶ τῆς τοῦ Πνεύματος θεολογίας. Ὁ γὰρ θεῖος Κύριλλος γράφει πρὸς Εὐλόγιον, ὅτι οὐ πάντα ὅσα λέγουσιν αἱρετικοὶ, πρέπει νὰ φεύγωμεν καὶ νὰ παραιτώμεθα. Καὶ ὁ μέγας δὲ Ἀθανάσιος γράφει, ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ, κυντὰ εἰς τὰ αἱρετικὰ, ἐφρόνουν καὶ φρονήματα ὀρθὰ (ὅρα σελ. 494. 495. 496. 497. τῆς Δωδεκαβίβλ.).

(1) Ἀφ' οὗ ἀνεθεματίσθη ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος ἀπὸ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, ἐπειδὴ δὲν ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκήρυττε πάλιν τὴν αὐτοῦ κακόδοξον αἵρεσιν, πρῶτον μὲν κατὰ τὸν Θεοφάνην ἐξωρίσθη εἰς Θάσον, ἔπειτα εἰς τὴν Ὄασιν τῆς Ἀραβίας συνεργείᾳ τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου. Ἐκεῖσε δὲ εὑρισκόμενος, τὰς θείκὰς ἀγανακτήσεις ὁ ἀλιτήριος ἐδοκίμασεν. Ἐσάπη γὰρ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ κατὰ τὸν Εὐάγριον, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ κατὰ τὸν Κεδρηνὸν, καὶ τὸν Νικηφόρον (βιβλ. ιδ'. τῆς Ἱστορίας του), ἐν δὲ τῇ ἄνω Θηβαΐδι, φοβερὸν καὶ ἐπώδυνον θάνατον ἔλαβε, καθὼς τὸν διηγεῖται ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Γερμανὸς, ἐν ᾧ γράφει περὶ τῶν ἁγίων Συνόδων. Ἐπὶ Μαρκιανοῦ γὰρ τοῦ Βασιλέως, διὰ συνεργείας τινῶν φίλων του, ἠξιώθη νὰ λάβῃ γράμματα ὁ Νεστόριος ἀνακαλοῦντα αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξορίας. Λαβὼν οὖν ταῦτα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀναγκαῖον, πρὶν νὰ καθίσῃ ἔλεγεν, ὡς ἤκουσάν τινας ἱστάμενοι ἔξωθεν· «Ἐδειξά σε, Μαρία, ὅτι ἄνθρωπον ἔτεκες.» Καὶ, ὢ τοῦ θαύματος! εὐθὺς μὲ τὴν βλασφημίαν ταύτην, ἀγγελος Κυρίου ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἐξεχύθησαν ὅλα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγεῖον τῆς ἀκαθαρσίας του, καὶ ἐξέψυξε. Χρονίζοντος δὲ αὐτοῦ ἐξελθεῖν, ἐπειδὴ ὁ βασιλικὸς ἄρχων ὁ ἀποσταλεὶς μὲ τὰ γράμματα ἐβιάζετο, κρούουσι τὴν θύραν οἱ ὑπηρέται του. Τοῦ δὲ Νεστορίου μὴ ἀποκρινομένου, ἔβγαλαν τὴν πόρταν, καὶ εἰσελθόντες αὐτοὶ καὶ ὁ ἄρχων εὗρον αὐτὸν νεκρὸν εἰς τὸ ἀγγεῖόν του, ἐν ᾧ ἦσαν χυμένα ὅλα τὰ σπλάγχνα του. Τότε οἱ ἀκούσαντες τὴν βλασφημίαν εἶπον αὐτὴν εἰς τὸν ἄρχοντα, καὶ ὅλοι ἐγνώρισαν ὅτι διὰ ταύτην καὶ μόνην τοιοῦτον θάνατον ἔλαβε, παρόμοιον μὲ τὸν τοῦ Ἀρείου, εἰπόντες. Διὰ τοῦτον εἶπεν ὁ Ἡσαΐας «οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὐ μὴ κλαύσονται αὐτὸν, ὦ Κύριε. Οὐ δ' οὐ μὴ εἴπωσιν αὐτῷ, ὤμοι! ἀδελφὲ, καὶ οἴμοι Κύριε! ταφὴν νῦν οὐ μὴ ταφήσεται, ἀλλὰ συμψοφισθεὶς, ριφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης.» Σημειώσαι δὲ ὅτι τὴν αἵρεσιν τοῦ Νεστορίου ἀμελητέισαν, ἀνενέωσεν ὕστερον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Βασιλέως Βαρσουμᾶς τις Ἐπίσκοπος Νισίβεως ἀπλώσας αὐτὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ Ἀνατολῇ πάμπολλοί εἰσι Νεστοριανοὶ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ γῇ τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων, καὶ ἐν τῷ Εὐφράτει, καὶ Νισίβει.

(2) Λέγουσί τινες, ὅτι, ἐπειδὴ ἐδιωρίσθη εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον νὰ καλῆται Θεοτόκος ἡ Παναγία, ὡς καὶ τῇ ἀληθείᾳ Θεοτόκος ἐστὶν, ἠβουλήθη ὁ ἅγιος Κύριλλος νὰ γράψῃ τοῦτο μέσα εἰς τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς α'. καὶ β'. τῶν Οἰκουμενικῶν, ἀλλ' εὐλαβείᾳ τοῦ Συμβόλου παρητήθη, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς παρούσης. Μόνον δὲ ὅρον ἴδιον ποιήσαντες οἱ Πατέρες, τοῦτο ἐν αὐτῷ ἐδογμάτισαν. Τὴν γὰρ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, ταὐτὸν εἰπεῖν τὴν μίαν τοῦ Χριστοῦ ὑπόστασιν ὡς ὑπὸ τοῦ Συμβόλου ἀποδεικνυμένην, δὲν ἠθέλησαν νὰ τὴν προσθέσωσιν ἐν αὐτῷ. Ὁμολογοῦντες γὰρ οἱ Πατέρες ἐν αὐτῷ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς, κατελθόντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, πρόδηλον ὅτι ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν καθ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦσι, Θεὸν ὄντα, καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἀλλ' οὐκ ἄλλον, καὶ ἄλλον· ἡ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις, κατὰ τὸν ἅγιον Πατριάρχην Νικηφόρον Κωνσταντινουπόλεως, ἄλλο,

τὸν αὐτὸν, οὐκ ἄλλον, καὶ ἄλλον, ἀλλ' ἕνα Υἱὸν, τὸν αὐτὸν, ἄνω μὲν ἐκ Πατρὸς ἀμήτορα, κάτω δὲ ἐκ μητρὸς ἀπάτορα, τὴν δὲ ἀειπάρθενον αὐτοῦ Μητέρα, κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον καλεῖσθαι παρέδωκεν, ὡς κυρίως καὶ ἀληθῶς τὸν Θεὸν Λόγον σαρκὶ γεννήσασαν· (1) ὅτε γὰρ τῆς Συνόδου ταύτης ἔξαρχος, ὁ Ἀλεξανδρείας φημὶ, Κύριλλος, τάδε ἐν αὐτῇ ἀνεκήρυξεν· «Οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ Θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν. Τὴν οἰκείαν δούλην ὑπεγράψατο Μητέρα, ὁ κατ' οὐσίαν ἀμήτωρ, καὶ κατ' οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς ἀπάτωρ.» Ἐν δὲ τῇ πρὸς Νεστόριον ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν ὅρον ἴδιον ἐποίησεν ἡ γ'. αὕτη Σύνοδος, (ὡς λέγει ὁ Δοσίθεος, καὶ ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Δ'. Συνόδου σελ. 61 τοῦ β'. τόμου τῶν συνοδικῶν), ἧς ἡ ἀρχὴ· Καταφλυκροῦσι μὲν, ὡς μανθάνω, Ταῦτά φησιν ὁ αὐτὸς Κύριλλος. Τὸ σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι, δηλοῖ τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον· ὅτι οὐχ ἡ τοῦ Λόγου φύσις μεταποιηθεῖσα γέγονε σὰρξ, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι εἰς ὅλον ἄνθρωπον μετεβλήθη τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ ἑνώσας ὁ Λόγος ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν, ἀφράστως τε καὶ ἀπερινοήτως γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου, οὐ κατὰ θέλησιν μόνον ἢ εὐδοκίαν, ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν προσλήψει προσώπου μόνον, καὶ ὅτι, διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἕνότητα τὴν ἀληθινὴν συνενεχθεῖσαι φύσεις, εἷς δὲ ἐξ ἀμφοῖν Χριστὸς καὶ Υἱὸς, οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, ἀποτελεσκσῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἕνα Κύριον καὶ Χριστὸν, καὶ Υἱὸν, Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου πρὸς ἑνότητα συνδρομῆς . . . Καὶ πάλιν, ἐὰν δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ἢ ὡς ἀνέφικτον, ἢ ὡς ἀκαλλῆ παραιτώμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ λέγειν δύο Υἱοὺς . . . Καὶ μὲν πρὸς ἄλλο, τὰ ἐξ ὧν ὁ Σωτὴρ συνάγει (ἤτοι τὰς δύω φύσεις), οἷον δὴ τὸ ἀόρατον καὶ ὁρώμενον, παθητὸν καὶ ἀκήρατον. Οὐκ ἄλλον δὲ καὶ ἄλλον, μὴ γένοιτο! Θεὸν δὲ τὸν αὐτὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον τὸν αὐτὸν (ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ἔστειλε πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα. Σελ. 942. τοῦ δευτέρου τόμου τῶν Συνόδων), ταὐτὸν εἰπεῖν ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὰς δύω φύσεις ἀσυγχύτους σημαίνει, καὶ τὴν μίαν ὑπόστασιν, καθ' ἣν καὶ αἱ φύσεις αὗται ἀσυγχύτως ἡνώθησαν. Περὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως ὅρα καὶ εἰς τὰ ὑποσημειώματα τῶν προλεγομένων τῆς Δ'. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἡ τοῦ Κυρίου ἀνθρωπότης εἶχεν ἅπαντα τὰ ἄλλα ὑποστατικὰ ἰδιώματα, ὁποῦ ἔχουν καὶ αἱ ὑποστάσεις τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, πλὴν μόνου τοῦ ὁλικοῦ ἰδιώματος, κατὰ τὸν ρηθέντα ἅγιον Κύριλλον, ὅπερ ἐστὶ, τὸ μὴ εἶναι καθ' ἑαυτὴν, ὡς ἐκεῖναι, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸ εἶναι λαβεῖν. Τοῦτο γὰρ τὸ ἰδίωμα τῶν ὑποστάσεων εἶναι οἱονεὶ ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν ἄλλων ἰδιωμάτων τους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁλικὸν ἰδίωμα λέγεται.

(1) Σημείωσαι ὅτι, καθὼς ἡ λέξις τοῦ ὁμοουσίου ἦν μὲν συνήθης εἰς τοὺς Πατέρας καὶ πρὸ τῆς α'. Συνόδου. ἀλλ' αὕτη ἐπεκύρωσε τὴν λέξιν ταύτην. καὶ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην παρέδωκεν· οὕτω καὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν Θεοτόκον ὠνόμασαν, καὶ ἄλλοι Πατέρες πρὸ τῆς γ'. ταύτης Συνόδου. Ἀλλ' ἡ Σύνοδος αὕτη τὴν γλυκυτάτην ταύτην τῆς Παρθένου προσηγορίαν ἐπικυρώσασα. ὡς ὅρον δογματικὸν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρέδωκε. «Πρῶτος γὰρ ὁ Ὠριγένης Θεοτόκον τὴν Παρθένον ἐκάλεσεν, ἑρμηνεύων τὸ λγ'. ἐδάφιον τοῦ κδ'. κεφ. τοῦ Δευτερονομίου (Σελ. 13. 54. τοῦ α'. τόμου τῆς σειρᾶς τῶν Πατέρων), ἀλλὰ καὶ ὁ Σωκράτης (βιβλίον ζ'. τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Κεφ. λδ'.) λέγει, ὅτι αὐτὸς ὁ Ὠριγένης τὴν πρὸς Ρωμαίους τοῦ Παύλου ἐπιστολὴν εἰς πλάτος ἐξέτασε, πῶς Θεοτόκος λέγεται ἡ Παρθένος. Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, γράφων πρὸς Νεστόριον λέγει, ὅτι καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος Θεοτόκον αὐτὴν καὶ ὠνόμαζε, καὶ ὡμολόγει, καὶ Ἄμμων ὁ Ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως, καθὼς καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος γράφων πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀλέξανδρον (τὸν ἐπὶ τῆς α'. Συνόδου δηλαδὴ), Θεοτόκον εἶπε τὴν Παναγίαν. Ὅ,τε Βασίλειος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν λέγει, διὰ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τῶν φιλοχρίστων τὴν ἀκοὴν, ὅτι ποτὲ ἐπαύσατο εἶναι Παρθένος ἡ Θεοτόκος, ἐκείνας ἡγοῦμαι τὰς μαρτυρίας αὐτάρκεις· ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐν τῇ α'. πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῇ, εἴτις οὐ Θεοτόκον τὴν Μαρίαν ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἔστι τῆς Θεότητος. Καὶ ἐν τῷ α'. λόγῳ περὶ Υἱοῦ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας λέγει· ποῦ γὰρ ἐν τοῖς σοῖς ἔγνως Θεοτόκον Παρθένον; ὁ δὲ Εὐσέβιος ἐν τῇ ζωῇ Κωνσταντίνου βιβλ. . . . κεφ. μγ'. καὶ Σωκράτ. (βιβλ. ζ'. κεφ. λδ'.)· δι' ὃ δὴ Βασιλὶς ἡ Θεοσεβεστάτη (ἡ Ἑλένη δηλαδὴ) τῆς Θεοτόκου τὴν κύησιν (ἤτοι τὴν Βηθλεὲμ) μνήμασι θαυμαστοῖς κατεκόσμει. Ὁ Ἀλεξανδρείας Διονύσιος πρὸς Παῦλον τὸν Σαμοσατέα λέγει· τὸν σαρκωθέντα ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου, καὶ Θεοτόκου Μαρίας. Ἐν δὲ τῷ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν λόγῳ αὐτοῦ Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς τῆς Νεοκαισαρείας ταῦτά φησι· «Ταύτης οὖν τῆς προφητείας τὴν ᾠδὴν ἡ ἁγία Θεοτόκος ἀνέπεμπε λέγουσα, Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον.» Μόνη δὲ Θεοτόκος ἡ Παναγία λέγεται, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Ζωναρᾶς ἔν τινι τροπαρίῳ τῶν κανόνων τῆς Ὀκτωήχου τοῦ Δαμασκηνοῦ, πρὸς διαφορὰν τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι γυναικῶν, αἵτινες ἐμυθολογοῦντο, ὅτι ἐγέννησαν τοὺς ἀνυπάρκτους ψευδοθεοὺς αὐτῶν.» Θεοτόκος δὲ ἡ Παρθένος ὀνομάζεται, ὡς Θεὸν γεννήσασα ἀληθῶς, καὶ ὄχι Θεοτόκος, ἤτοι παρὰ Θεοῦ γεννηθεῖσα πνευματικῶς, ὡς ἐκάλει αὐτὴν ὁ δυσσεβὴς καὶ ἀνθρωπολάτρης Νεστόριος· οὕτω γὰρ διὰ τοῦ βαπτίσματος πνευματικῶς καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν. Κατὰ δύω δὲ τρόπους λέγεται Θεοτόκος ἡ ἁγία Παρθένος, ἕνα μὲν, διὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τεχθεῖσαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὴν προσλαβοῦσαν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἄλλον δὲ, διὰ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα, ἥτις ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως καὶ προσλήψεως ἐθεώθη, καὶ ὁμόθεος γέγονε. (Δαμασκην. περὶ ὀρθοδ. πίστ. βιβλ. γ'. κεφ. ιϐ'. καὶ ἀλλαχοῦ). Παρθένον δὲ αὐτὴν ἀνεκήρυξεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ς'. Σύνοδος (ἐν τῇ ια'. πράξει αὐτῆς διὰ τοῦ λιβέλλου τῆς πίστεως Σωφρονίου Ἱεροσολύμων) πρὸ τόκου, καὶ ἐν τόκῳ, καὶ μετὰ τόκον, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀειπάρθενον· περὶ ἧς λέγει ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος (αἱρέσει οη'.) «Τίς ποτε Μαρίαν εἶπὼν, καὶ διερωτηθεὶς, οὐχὶ τὴν Παρθένον προσέθετο;» Καὶ ὁ Ἱερώνυμος (διαλόγῳ ϐ'. κατὰ Πελαγίου), μόνος, φησὶν, ὁ Χριστὸς τὰς κεκλεισμένας πύλας τῆς Παρθενικῆς μήτρας ἠνέῳξε, αἳ καὶ ἐξῆς κεκλεισμέναι διέμειναν, (τὸ δὲ ἠνέῳξε τοῦτο δηλοῖ, ὅτι τὴν μήτραν ὁ Κύριος ἀπειργάσατο γόνιμον, ὥσπερ ἐξ ἐναντίας τὸ ἄγονον εἶναι τὴν μήτραν διὰ στείρωσιν, συγκλείειν τὴν μήτραν λέγεται· κατ' ἐκεῖνο τὸ τῆς γενέσεως «συγκλείων συνέκλεισεν ὁ Θεὸς ἔξωθεν πᾶσαν μήτραν» (κ". 18. ἢ διήνοιξε μὲν, ἀδιαφθόρως δὲ, καὶ οὐχὶ ὡς τὰ λοιπὰ βρέφη). Ἀειπάρθενον ταύτην κηρύττει καὶ ὁ πρῶτος Κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς ς'. Συνόδου.

πάλιν, τοῦτο πρεσβεύει πανταχοῦ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ὁ λόγος. Οὕτως εὑρήσομεν τοὺς ἁγίους πεφρονηκότας Πατέρας. Οὕτω τεθαρρήκασι Θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν Παρθένον, οὐχ ὡς τῆς τοῦ Λόγου φύσεως, ἤτοι τῆς Θεότητος αὐτοῦ ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου, ἀλλ' ὡς γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς τοῦ ἁγίου Σώματος, ψυχωθέντος τε λογικῶς ᾧ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθεὶς ὁ Λόγος, γεννηθῆναι λέγεται κατὰ σάρκα.» (Ὅρα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην καὶ ἐν σελ. 436. τοῦ ά τόμου τῶν Συνοδικ.) Καὶ ὁ τότε Κυζίκου Πρόκλος ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καθημένου τοῦ αἱρεσιάρχου Νεστορίου, ἔτσι ἐπανηγύρισε· «Συνεκάλεσεν ἡμᾶς ἐνταῦθα ἡ ἁγία, καὶ Θεοτόκος Παρθένος Μαρία, τὸ ἀμόλυντον τῆς Παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ παράδεισος, τὸ ἐργαστήριον τῆς ἑνώσεως τῶν δύω φύσεων, ἡ πανήγυρις τοῦ σωτηρίου συναλλάγματος, κτλ.» Διορίσασα δὲ, ὅτι ἄλλο Σύμβολον ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐξέδωκεν ἡ Πρώτη καὶ ἡ Δευτέρα, αἱ οἰκουμενικαὶ, νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ συγγράψῃ τινὰς, ἢ ὅλως νὰ προσθέσῃ τι, ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτὸ, τοὺς παραβαίνοντας τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα, ἀνεθεμάτισεν. Ἐπεκύρωσε δὲ αὕτη ἡ Σύνοδος καὶ τὴν καταδίκην τοῦ Πελαγίου καὶ Κελεστίου, τὴν ὁποίαν ἔλαβον προλαβόντως ἀπὸ πολλὰς τοπικὰς Συνόδους, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐν Καρθαγένῃ. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα καὶ τοὺς παρόντας ἡ Κανόνας, καὶ τὴν εἰς Παμφυλίαν ταύτην ἐπιστολὴν ἐξέθετο, ἐν τῇ ζ'. καὶ τελευταίᾳ πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ὄντας (1) εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, τοὺς ὁποίους ἀορίστως μὲν ἐπεκύρωσεν ὁ ά. Κανὼν τῆς δ'. ὀνομαστὶ δὲ καὶ ὡρισμένως ὁ β'. τῆς ς'. καὶ ὁ ά, τῆς ζ'.

ΟΙ Η'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Γ'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἐπειδὴ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς ἁγίας Συνόδου καὶ μείναντας κατὰ χώραν ἢ πόλιν, διά τινα αἰτίαν, ἢ ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, μὴ ἀγνοῆσαι τὰ περὶ αὐτῶν τετυπωμένα, γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιότητι καὶ ἀγάπῃ, ὅτι περ, εἴτις Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἀποστατήσας τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς Συνόδου, προσέθετο τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, ἢ μετὰ τοῦτο προστεθείη, ἢ τὰ τοῦ Κελεστίου ἐφρόνησεν, ἢ φρονήσει, οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπων διαπράττεσθαί τι οὐδαμῶς δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐκβεβλημένος καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόποις, καὶ τοῖς πέριξ Μητροπολίταις τοῖς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας φρονοῦσιν ὑποκείσεται, εἰς τὸ πάντῃ, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν δηλοποιεῖ εἰς τοὺς μὴ εὑρεθέντας ἐν τῇ Συνόδῳ τὴν καθαίρεσιν Ἰωάννου Ἀντιοχείας, Θεοδωρήτου Ἐπισκόπου Κύρου, Ἴβα Ἐπισκόπου Ἐδέσσης, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς τριάκοντα Ἐπισκόπων, (2) λέγων·

(1) Σημείωσαι ὅτι τὰ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου εἰς τρία μέρη διαιροῦνται· καὶ εἰς μὲν τὸ α'. μέρος διάφοροι ὁμιλίαι καὶ ἐπιστολαὶ περιέχονται, εἰς δὲ τὸ β'. αἱ πράξεις αὐτῆς περιέχονται, ἑπτὰ μὲν οὖσαι κατὰ τὸν Δοσίθεον, πέντε δὲ κατὰ τὴν συλλογὴν τῶν Συνόδων, μὲ τὰς ὁποίας συγκαταριθμοῦνται καὶ τὰ δεύτερα πρακτικὰ τοῦ περὶ τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην ἀποστατικοῦ συνεδρίου. Εἰς δὲ τὸ τρίτον μέρος περιέχεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἰς τὰ δώδεκα κεφ. αὐτοῦ, ταὐτὸν εἰπεῖν, οἱ δώδεκα ἀναθεματισμοὶ κατὰ τῶν τοῦ Νεστορίου μιαρῶν δογμάτων, καὶ ἡ ἀντίρρησις τῶν Ἀνατολικῶν πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἡ ἀπολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τὰς ἀντιρρήσεις αὐτῶν. Ἡ ἀνατροπὴ τῶν αὐτῶν ἀναθεματισμῶν ὑπὸ τοῦ Θεοδωρήτου, καὶ ἡ ἀπολογία πάλιν τοῦ αὐτοῦ Κυρίλλου πρὸς τὰς ἀνατροπὰς αὐτὰς, ὅ,τε προβιβασμὸς Μαξιμιανοῦ εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ εἰρηνοποίησις τοῦ Κυρίλλου μετὰ τοῦ Ἰωάννου συνεργείᾳ τοῦ Βασιλέως, ἅτινα πάντα εὑρίσκονται γεγραμμένα ἐν μὲν τῷ Δοσιθέῳ ἀπὸ σελ. 279. ἕως 287. τῆς Δωδεκαβίβλου, ἐν δὲ τῷ α'. τόμῳ τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων ἀπὸ σελ. 357. μέχρι 654. ταὐτὸν εἰπεῖν μέχρι τέλους.

(2) Ἡ αἰτία ὁποῦ οὗτοι καθηρέθησαν ἐστάθη αὕτη. Ἀφ' οὗ ἡ Σύνοδος αὕτη κατεδίκασε τὸν δυσσεβῆ Νεστόριον καὶ ἐκάθηρε, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἦλθε καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἰωάννης αὐτὸς μετὰ Θεοδωρήτου καὶ Ἴβα, καὶ τριάκοντα Ἐπισκόπων, οἵτινες ἢ λυπηθέντες διατὶ δὲν ἔμεινε τὸν ἐρχομόν τους ἡ Σύνοδος (ἢ καὶ διατὶ εἶχον φιλίαν μὲ τὸν Νεστόριον) ἐκατηγόρησαν τὴν τοῦ Νεστορίου καθαίρεσιν, ὡς μὴ εὔλογον. καὶ τῆς ἀλόγου δῆθεν ταύτης καθαιρέσεως πρωταιτίους ὠνόμασαν τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ τὸν Ἐφέσου Μέμνονα ὡς τάχα καταθεντήσαντας ἐν τῇ Συνόδῳ· καὶ τόση διαφορὰ ἐγένετο μεταξὺ Ἰωάννου καὶ Κυρίλλου, καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς, ὥστε ὁποῦ ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην ἐκάθηραν τοὺς περὶ τὸν Κύριλλον, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, οἱ περὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον ἐκάθηραν τοὺς περὶ τὸν Ἰωάννην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεοδώρητος δώδεκα κεφάλαια συνέγραψεν ἐναντίον τῶν ιβ'. ἀναθεματισμῶν, οὓς ὁ θεῖος Κύριλλος κατὰ τοῦ Νεστορίου συνέθετο. Καὶ ὁ Ἴβας δὲ, ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὑπὲρ τοῦ Νεστορίου, ἥτις μετὰ τῶν δώδεκα τοῦ Θεοδωρήτου κεφαλαίων

Ἐπειδὴ οἱ μὴ παρουσιάσαντες εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην Ἐπίσκοποι διὰ κἀμμίαν ὑπόθεσιν αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, πρέπει νὰ ἠξεύρουν τὰ περὶ τῶν ῥηθέντων τούτων γενόμενα· δηλοποιοῦμεν εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὅτι ὅποιος Μητροπολίτης ἐχωρίσθη μὲν ἀπὸ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν ταύτην Σύνοδον, ἡνώθη δὲ μὲ τὸ συνέδριον τῆς ἀποστασίας, τοῦ Νεστορίου δηλαδὴ, καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἢ θέλει ἑνωθῇ μετὰ ταῦτα· ἢ ἐφρόνησε τὰ τοῦ Κελεστίου (1) αἱρετικὰ δόγματα· οὗτος οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει νὰ πράξῃ τι κακὸν κατὰ τῶν Ἐπισκόπων, ἢ καὶ κατὰ τῶν λαϊκῶν, τῶν ὀρθοδόξων δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ ἔγινεν ἀπόβλητος ἀπὸ τὴν Σύνοδον ταύτην κάθε ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ ἱεροπραξίας, καὶ μὲ τὸ νὰ ἔχῃ νὰ γίνεται πάντῃ ἀπόβλητος εἰς τὸ ἔξῆς τοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς βαθμοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ὀρθοδόξους Ἐπισκόπους, καὶ τοὺς πέριξ ὄντας Μητροπολίτας.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Εἰ δέ τινες ἐπαρχιῶται Ἐπίσκοποι ἀπελείφθησαν τῆς ἁγίας Συνόδου, καὶ τῇ ἀποστασίᾳ προσετέθησαν. ἢ προστεθεῖναι πειράθεῖεν, ἢ καὶ ὑπογράψαντες τῇ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον· τούτους πάντῃ, κατὰ τὸ δόξαν τῇ Ἁγίᾳ Συνόδῳ, ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτοντας,

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν πρῶτον λέγει, ὅτι ἀνίσως τινὲς Ἐπίσκοποι ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀντιοχείας, δὲν εὑρέθησαν παρόντες εἰς τὴν Σύνοδον, ἀλλὰ ἢ ἠνώθησαν μὲ τὴν ἀποστασίαν τοῦ αὐτοῦ Ἀντιοχείας, ἢ θέλουν ἑνωθῇ μετὰ ταῦτα, ἢ καὶ ἀφοῦ ὑπέγραψαν καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν τοῦ Νεστορίου καθαίρεσιν, πάλιν ἐγύρισαν εἰς τὸ ἀποστατικὸν αὐτοῦ ἄθροισμα· οὗτοι λέγω, ἐφάνη εὔλογον εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον νὰ ἦναι ξένοι τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀπόβλητοι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἰ δέ τινες τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει, ἢ χώρᾳ κληρικῶν ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων, τῆς Ἱερωσύνης ἐκωλύθησαν διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν. Κοινῶς δὲ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικοὺς κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις Ἐπισκόποις μηδ' ὅλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὢν ὁ Νεστόριος, ἀφώρισε καὶ ἐκάθηρε τοὺς κληρικοὺς ἐκείνους ὁποῦ δὲν ἦσαν σύμφρονες μὲ αὐτὸν. ἀλλὰ καὶ οἱ ὁμόδοξοι τούτῳ Ἐπίσκοποι ἐν ἄλλαις χώραις τὸ αὐτὸ ἔκαμαν· διὰ τοῦτο ὁ πρὼν Κανὼν ἔκρινε δίκαιον νὰ ἀπολάβωσιν οἱ καθαιρεθέντες οὗτοι τὸν ἐδικόν τους βαθμόν. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἐπρόσταξε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἦναι ὑποκείμενοι εἰς τοὺς ἀποστατήσαντας Ἐπισκόπους οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ εἶναι ὁμόφρονες μὲ τὴν ὀρθόδοξον καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ταύτην.

ὡς δυσσεβῆς ἀπεκηρύχθη ἀπὸ τὴν δ'. καὶ ε'. Σύνοδον. Ὕστερον ὅμως συνεργείᾳ τοῦ Βασιλέως ἠνώθησαν πάλιν ὅ,τε Ἰωάννης καὶ ὁ Θεοδώρητος μετὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης, ἀνακαλυφθείσης τῆς αἱρέσεως Νεστορίου, αἴτιος ἐγένετο, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Εὐάγριον βιβλ. α'. κεφ. ζ'. νὰ ἐξορισθῇ ὁ Νεστόριος ἀπὸ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ μονὴν, ὅπου εὑρίσκετο πρότερον εἰς τὴν Ὄασιν, τὴν Τουρκιστὶ λεγομένην Ἰπρὶμ, ὁ δὲ Θεοδώρητος ἐπὶ τῆς δ'. Συνόδου φανερῶς ἀνεθεμάτισε τὸν Νεστόριον καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ, ἣν καὶ συναριθμεῖ μετὰ τῶν αἱρέσεων ἐν τῷ περὶ αἱρετικῶν μυθαρίων βιβλίῳ, καὶ τῇ τοῦ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπὶ τῆς γ'. μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας ὑπέγραψεν.

(1) Ὁ Κελέστιος, ἑπόμενος τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ Πελαγίῳ, σύμφωνος μὲ τὸν Νεστόριον ἐγένετο εἰς τὴν αἵρεσιν, κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον ἀναγνώσ. νδ'. ἐπειδὴ ὁ μὲν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐβλασφήμει, ὁ δὲ Κελέστιος εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς ὁ Κύριλλος πρὸς Θεοδόσιον ἔγραφεν. Ὁ μὲν γὰρ Νεστόριος ἔλεγεν, ὅτι «ἐπειδὴ τῆς ἡμετέρας φύσεώς ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὁ δὲ Θεὸς θέλει πάντας σωθῆναι, καὶ τῇ προαιρέσει αὐτοῦ ἕκαστος δύναται διορθῶσαι τὸ πταῖσμά του, διὰ τοῦτο, οὐχὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἄνθρωπος ἐκ τῆς Μαρίας, διὰ τὴν ἀξίαν τῆς φυσικῆς αὐτοῦ προαιρέσεως, εἶχε τὸν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἑπόμενον αὐτῷ, μόνῃ τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῇ ὁμωνυμίᾳ κεκοινωνηκὼς τῆς θεότητος.» Ὁ δὲ Κελέστιος ἔλεγεν, «ὅτι οὐχὶ ὁ Θεὸς, ἤτοι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διαιρεῖ ἑκάστῳ ὡς βούλεται τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ σωτηρίαν, ἀλλ' ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἡ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, τῆς μακαριότητος ἐκπεσοῦσα, αὕτη κατὰ τὴν τῆς προαιρέσεως ἀξίαν, ἢ προσκαλεῖται. ἢ ἀπωθεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ὅτι προηγεῖται τὸ αὐτεξούσιον τῆς χάριτος· ὅθεν ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἱκανή ἐστιν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν.» Τὰ τοῦ Κελεστίου τούτου πονηρὰ δόγματα ἀνεθεμάτισε καὶ ἡ γ'. αὕτη, καὶ πρὸ αὐτῆς ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος συνάμα τῆς τοῦ Πελαγίου. Περὶ τῆς αἱρέσεως τούτου γράφει καὶ ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος ἐν τοῖς περὶ τῶν αἱρέσεων κεφ. πη'. Εὕρηται δὲ σχόλιον εἰς τὸν παρόντα Κανόνα Νικολάου Ὑδροῦντος λέγον, ὅτι νὰ μὴ ἀναγινώσκῃ τινὰς τὸ, Κελεστίου μὲ τὸ ν, καθὼς ἔν τισιν ἀντιγράφοις κατὰ ἄγνοιαν οὕτω κεῖται, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ ν, Κελεστίου. Ὁ γὰρ Κελεστῖνος ὀρθόδοξος Πάπας ἦν, οὗ τὸν τόπον, ὡς εἴρηται, ἐν τῇ γ'. ταύτῃ Συνόδῳ ἐπεῖχεν ὁ Κύριλλος, ὁ δὲ Κελέστιος αἱρετικὸς ἦν, ὁμόφρων τῷ Νεστορίῳ, ὡς εἴπομεν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Εἰ δέ τις ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσαιεν ἢ κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ, τὰ τοῦ Νεστορίου ἢ τὰ τοῦ Κελεστίου φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθηρημένους ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου δεδικαίωται.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ παρὼν Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω διακλαμβάνει διὰ τοὺς κληρικοὺς ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ἀποστατήσει, καὶ ἢ κατ' ἰδίαν, ἢ καὶ δημοσίως, ἤθελαν τολμήσει νὰ φρονῶσιν, ἢ νὰ διδάσκωσι τὸ δόγμα τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμόφρονος αὐτῷ Κελεστίου, λέγων, ὅτι ἐκρίθη δίκαιον ἀπὸ τὴν ἁγίαν Σύνοδον νὰ ἦναι οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ τὸν βαθμόν τους καθηρημένοι.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅσοι δὲ ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου, ἢ ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἐπισκόπων, καὶ τούτοις ἀκανονίστως κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν, ἢ πειραθεῖεν. κοινωνίαν ἢ βαθμὸν, ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους καὶ εἶναι οὐδὲν ἧττον καθηρημένους ἐδικαιώσαμεν

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὅσοι μὲν κληρικοὶ διά τινα ἁμαρτήματα, ἀφορισμὸν, ἢ καθαίρεσιν ἐπάγοντα, ἀφωρίσθησαν ἢ καθηρέθησαν ἀπὸ τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην ἢ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς των Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Νεστόριος, καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες, χωρὶς νὰ κάμουν κἄμμίαν διαφορὰν ἀναμέσον κεκωλυμένου καὶ ἀκωλύτου, ἢ ἐτόλμησαν νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς συγχώρησιν τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐνέργειαν, ἢ καὶ θέλουν τολμήσει μετὰ ταῦτα· οὗτοι, λέγω, ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ μένουν ἀνωφελεῖς ἀπὸ τὴν τοιαύτην παρὰ Κανόνας συγχώρησιν καὶ νὰ ἦναι πάλιν ὥσπερ καὶ πρότερον καθηρημένοι.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Ὁμοίως δὲ καὶ οἵτινες βουληθεῖεν τὰ περὶ ἑκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ οἱῳδήποτε τρόπῳ παρασαλεύειν ἡ ἁγία Σύνοδος ὥρισεν, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἶεν, ἢ κληρικοὶ, τοῦ οἰκείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀκοινωνήτους ὑπάρχειν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν ἀνωτέρω Κανόνες μερικώτεροί εἰσιν, οὗτος δὲ κοινῶς διορίζεται, ὅτι, ὅσοι ἤθελαν τολμήσουν νὰ παρασαλεύσουν μὲ οἱονδήποτε τρόπον τὰ περὶ ἑκάστου ζητήματος πραχθέντα ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ Συνόδῳ, οὗτοι εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἶναι, ἢ κληρικοὶ, νὰ καθαιροῦνται, εἰ δὲ λαϊκοὶ, νὰ ἀφορίζωνται.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Τούτων ἀναγνωσθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προσφέρειν, ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων πόλει, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι· τοὺς δὲ τολμῶντας, ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢ γοῦν προσκομίζειν, ἢ προσφέρειν τοῖς θέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γοῦν ἐξ αἱρέσεως οἱασδήποτε, τούτους, εἰ μὲν εἶεν Ἐπίσκοποι, ἢ Κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς Κληρικοὺς τοῦ Κλήρου· εἰ δὲ Λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι. Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, εἰ φωραθεῖέν τινες, εἴτε Ἐπίσκοποι, εἴτε Κληρικοὶ, εἴτε Λαϊκοὶ, ἢ φρονοῦντες ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ προκομισθείσει ἐκθέσει παρὰ Χαρισίου τοῦ Πρεσβυτέρου, περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ γοῦν τὰ μιαρὰ καὶ διεστραμμένα τοῦ Νεστορίου δόγματα, ἃ καὶ ὑποτέτακται, ὑποκείσθωσαν τῇ ἀποφάσει τῆς ἁγίας ταύτης καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὥστε δηλονότι, τὸν μὲν Ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριοῦσθαι τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ εἶναι καθηρημένον, τὸν δὲ κληρικὸν ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ Κλήρου. Εἰ δὲ Λαϊκός τις εἴη, καὶ οὗτος ἀναθεματιζέσθω, καθ' ἃ εἴρηται.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν ταύτην Σύνοδον ἀνεγνώσθησαν, καὶ τὸ Σύμβολον τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς α'. Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὸ Σύμβολον τοῦ Ἰουδαιόφρονος Νεστορίου, ἐν ᾧ τὰ μιαρὰ αὐτοῦ δόγματα περιείχοντο, τὸ ὁποῖον ὁ Χαρίσιος Πρεσβύτερος τῆς Φιλαδελφείας ἔφερεν εἰς τὴν Σύνοδον· διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, μετὰ τὴν τούτων ἀνάγνωσιν, τοῦτον τὸν κανόνα ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος ἐξέδωκεν, ὁρίσασα, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κἀνένα νὰ συνθέτῃ καὶ νὰ συγγράφῃ, ἢ νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστρέφοντας ἄλλην πίστιν, ἤγουν ἄλλο Σύμβολον πίστεως (1) ἔξω ἀπὸ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως τὸ βολον τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατὰ καιροὺς συντεθέν. Οὔτε μὴν ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς ἢ ἑτέροις, ἢ λέξιν ἀμείψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκείσε, ἢ μίαν γοῦν παραδῆναι συλλαβήν». Εἰ δὲ οὐδεμίαν συλλαβὴν νὰ ἀλλάξῃ τινὰς δὲν εἶναι συγκεχωρημένον, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ νὰ προσθέσῃ τι ἐν αὐτῷ ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ. Διʼ ὃ μὲν Πάπας Ἀγάθων ἐπὶ τῆς ς'. Συνόδου γράφων πρὸς τοὺς Βασιλεῖς Ρωμαίων ἔλεγεν· «Ἐν καὶ ἐξαίρετον διαπαντὸς ἔχειν εὐχόμενοί τε καὶ πιστεύοντες, ἵνα μηδὲν παρὰ τὰ κανονικῶς ὁρισθέντα μειωθῇ, μηδʼ ἐναλλαγῇ ἢ προστεθῇ, ἀλλὰ ταῦτα καὶ ῥήμασι, καὶ νοήμασιν ἀπαράτρεπτα φυλαχθῇ.» Ἡ δὲ ζ'. Σύνοδός φησιν, «ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν Πατέρων φυλάττομεν, ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀναθεματίζομεν». Καὶ μήπως ἄλλα μὲν εἶπον, ἄλλα δὲ ἔκαμαν μὲ τὸ ἔργον; ὄχι, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἔργον ἐμπράκτως ἐβεβαίωσαν τοὺς οἰκείους λόγους, χωρὶς νὰ προσθέσουν τι ἢ νὰ ἀφαιρέσουν εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον ὅλαι αἱ ἀπὸ τῆς τρίτης οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἔλαβον ἀνάγκην νὰ κάμουν τοῦτο. Ἡ μὲν γὰρ τρίτη Σύνοδος, ἀγκαλὰ καὶ εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσθέσῃ εἰς αὐτὸ ταύτας τὰς ἀναγκαιοτάτας λέξεις, τόσον πρὸς τὸν παντελῆ ἀφανισμὸν τῆς τοῦ Νεστορίου αἱρέσεως, ὅσον καὶ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος, τὴν καθʼ ὑπόστασιν, λέγω, ἕνωσιν, καὶ τὴν Θεοτόκος, μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀλλοιώσῃ τελείως τὸ ἱερὸν Σύμβολον, ἀλλʼ ἴδιον ὅρον ποιησαμένη ἔξωθεν, ἐνέθηκεν εἰς αὐτὸν καὶ τὰς λέξεις ταύτας, καὶ ὅσα δι' αὐτάς. Ἡ δὲ δ'. καὶ ἀνάγκην λαβοῦσα νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον τὰς δύω φύσεις τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου, διὰ τὴν τῶν μονοφυσιτῶν αἵρεσιν, τοῦτο ὅμως οὐκ ἐποίησεν. Ὁμοίως καὶ ἡ ε'. τὸ αἰώνιον τῆς κολάσεως· καὶ ἡ ς'. τὰς δύω ἐνεργείας· καὶ ἡ ζ'. τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν, ἠναγκάσθησαν νὰ προσθέσουν εἰς αὐτὸ διὰ τοὺς τἀναντία φρονοῦντας αἱρετικούς· τοῦτο ὅμως ποιῆσαι οὐκ ἐτόλμησαν, ἀλλʼ ἀκαινοτόμητον ἐτήρησαν τὸ κοινὸν τῆς πίστεως Σύμβολον. Καὶ μʼ ὅλον ὁποῦ αὗται αἱ φωναὶ δὲν ἦσαν προσθήκη τοῦ Συμβόλου κατὰ τὴν πίστιν, ἀλλὰ ἀνάπτυξις τῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ συνεπτυγμένων, προσθήκη δὲ μόνον κατὰ τὰς λέξεις. Διὰ τί; πάντως εὐλαβούμεναι καὶ τὴν σεβασμιότητα τοῦ Συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὸν ὅρον τῆς γ'. τὸν ὑπὸ ἀνάθεμα ποιοῦντα πᾶσαν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ εἴτε κατὰ τὴν πίστιν, εἴτε κατὰ τὰς λέξεις δηλαδή. Αὐτὴν τὴν ἰδίαν σεβασμιότητα τοῦ Συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τοῦτον τὸν ὅρον τῆς γ'. κατὰ μίμησιν τῶν ἱερῶν Συνόδων ἔπρεπε νὰ εὐλαβηθῇ καὶ ἡ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησία, καὶ νὰ μὴ προσθέσῃ εἰς αὐτὸ τὴν παράνομον προσθήκην, τὴν, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἤτις καὶ μόνη ἤρκεσε νὰ σχίσῃ τοὺς Δυτικοὺς ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικοὺς, νὰ διεγείρῃ μεταξὺ αὐτῶν πόλεμον ἀγριώτατον, καὶ νὰ προξενήσῃ τὰ πολλῶν δακρύων ἄξια καὶ πανύστατα δεινὰ, ὅσα ἱστορίαι καὶ βίβλοι ἀνάγραπτα φέρουσιν. Ἀλλά φασιν οἱ Δυτικοὶ, ὅτι καθὼς ἡ Δευτέρα δὲν ἥμαρτε προσθέσασα εἰς τὸ Σύμβολον τῆς α'. οὕτως οὐδὲ ἡ τῶν Δυτικῶν ἥμαρτεν Ἐκκλησία τὴν προσθήκην συγχωρήσασα ταύτην. Ἀλλὰ

(1) Ἡ αἰτία ὁποῦ ἡ Σύνοδος ἀνεθεμάτισεν ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν συνθέσουν ἄλλο πίστεως Σύμβολον εἶναι αὕτη. Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου λέγει, ὅτι, ὑπὲρ τὰ τριάκοντα Σύμβολα νὰ ἐσύνθεσαν κατὰ τοῦ ὁμοουσίου οἱ αἱρετικοὶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος λαβὼν τὴν ἀφορμὴν, ἐσύνθεσεν ἐδικόν του Σύμβολον, καὶ τὸ ἐπαράδιδεν εἰς τοὺς προσερχομένους τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει Ἕλληνας, Ἰουδαίους καὶ αἱρετικούς, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῷ παρόντι Κανόνι. Λοιπὸν ἡ γ'. αὕτη προϊδοῦσα μήπως ἀπὸ τὴν ἄδειαν ταύτην τοῦ νὰ συγγράφωνται Σύμβολα ἀκολουθήσῃ καινοτομία εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐκώλυσε τὸ νὰ συγγράφεται εἰς τὸ ἑξῆς ἄλλο πίστεως Σύμβολον ἔξω ἀπὸ τὸ τῆς πρώτης, καὶ τὸ τῆς δευτέρας ὁμοῦ (ὡς ἐν γὰρ ταῦτα λογίζεται). καὶ τὸ νὰ παραδίδεται εἰς τὸ κοινόν. Δὲν ἐκώλυσε δὲ νὰ συγγράφεται ἑτέρα πίστις ἁπλῶς, ἤγουν αἱρετικοῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸ τῆς γ'. κεκωλυμένον ἦν ἀεὶ, ὄχι μόνον ἀπὸ συνόδους καὶ ἐπισκόπους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ὀρθόδοξον χριστιανόν. Ἀλλὰ ἑτέρα παρὰ τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ, κἂν καὶ ἦναι αὕτη ὀρθόδοξος, οὐδὲ ἐκώλυσαν αἱρετικοὺς ἀπὸ τοῦτο. Ὅσα γὰρ ὁ νόμος καὶ ἡ Σύνοδος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ. Ἀλλὰ τοὺς ὀρθοδόξους Χρσιτιανοὺς, καὶ οὐ τὸν δεῖνα, ἢ τὸν δεῖνα, ἀλλὰ πάντας ὁμοῦ γενικῶς. τόσον Συνόδους, ὅσονκαὶ κάθε ἄλλον ἁπλῶς «μηδενὶ γὰρ, φησὶν, ἐξεῖναι» καὶ τὰ ἑξῆς. Τὸ δὲ μηδεὶς, καθολικὸς καὶ γενικός ἐστι προσδιορισμὸς, καὶ ὅρα τὴν περὶ τοῦ Συμβόλου τῆς Συνόδου ταύτης ἐξήγησιν ὁποῦ κάμνει ὁ θεῖος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον ἐπιστολῇ. Φροντίζουσα δὲ τῆς συντομίας ἡ Σύνοδος, δὲν εἶπε προσδιωρισμένως μηδενὶ ἐξεῖναι ἑτέραν ἔκθεσιν πίστεως συντιθέναι· ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ Κανόνι αὐτῆς τοῦτῳ εἰπεῖν ἡ ἰδία Σύνοδος, ὁ θεῖος, φημὶ, Κύριλλος, ἐν τῇ πρὸς τὸν Μελιτινῆς Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ τοῦτο διασαφεῖ λέγων· «Ἡ μὲν ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ κατὰ τὴν Ἐφεσίων πόλιν συνειλεγμένη, προενόησεν ἀναγκαίαν τοῦ μὴ δεῖν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ πίστεως ἔκθεσιν ἑτέραν εἰσκρίνεσθαι παρά γε τὴν οὖσαν, ἣν οἱ τρισμακάριστοι Πατέρες λαλήσαντες ὡρίσαντο». Ὅποῦ θέλει νὰ εἰπῇ, πῶς ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ συνθέτῃ τινὰς ἄλλο ὀρθόδοξον Σύμβολον ἀπὸ τὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ· ἀλλ' οὐδὲ ὅλως εἶναι συγκεχωρημένον νὰ προσφέρῃ τὸ αὐτὸ ὀρθόδοξον Σύμβολον μὲ ἀλλοίαν φράσιν, καθὼς καὶ ὁ θεῖος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, καὶ ὁ Βησσαρίων Νικαίας ἐν τῇ κατὰ Φλωρεντίαν Συνόδῳ γενναιότατα τοῦτο ἀπέδειξαν. Ἀλλὰ τί λέγω μὲ ἀλλοίαν φράσιν; δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ἀλλάξῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἅγιον Σύμβολον, ὄχι μόνον μίαν λέξιν, ἀλλʼ οὐδὲ μίαν μοναχὴν συλλαβήν. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, μάρτυς πάλιν αὐτὸς ὁ ἴδιος θεῖος Κύριλλος. Ὅταν δὲ τὸν Κύριλλον εἴπω, αὐτὴν ὅλην τὴν Οἰκουμενικὴν γ'. Σύνοδον λέγω. Ἐκεῖνος γὰρ Ἔξαρχος ἦν αὐτῆς, μᾶλλον δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ λαλοῦσα ἐν τῷ στόματι τοῦ Κυρίλλου. Γράφων γὰρ οὗτος ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην, τάδε φησί· «Κατʼ οὐδένα τρόπον σαλεύεσθαι παρά τινων ἀνεχόμεθα τὴν ὁρισθεῖσαν πίστιν, ἤτοι τὸ τῆς πίστεως Σύμ-

ὁρισθὲν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας τοὺς συναχθέντας ἐν τῇ πόλει Νικαέων, διὰ φωτισμοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ τολμήσουν, ἢ νὰ συνθέσουν ἄλλο Σύμβολον πίστεως, ἢ νὰ προβάλλουσιν αὐτὸ εἰς τὸ φανερὸν, καὶ νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς ἐξ Ἑλλήνων, καὶ Ἰουδαίων, καὶ αἱρετικῶν ἐπιστρέφοντας πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, οἱ τοιοῦτοι, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι ὦσι καὶ Κληρικοὶ, νὰ ἦναι τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ κλήρου ἀπόβλητοι, εἰ δὲ Λαϊκοὶ, νὰ ἀναθεματίζωνται. Παρομοίως δὲ καὶ ὅσοι φανερωθοῦν πῶς φρονοῦν καθ' ἑαυτοὺς ἢ διδάσκουν τοὺς ἄλλους τὰ μιαρὰ καὶ αἱρετικὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Νεστορίου δόγματα, τὰ περιεχόμενα εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ μὲν συντεθεῖσαν ἔκθεσιν πίστεως, κομισθεῖσαν δὲ εἰς τὴν Σύγοδον ταύτην ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον Χαρίσιον, καὶ οὗτοι, λέγω, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι ὦσι καὶ Κληρικοὶ, νὰ ἦναι καθῃρημένοι, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ Κλήρου ἀπόβλητοι, εἰ δὲ Λαϊκοὶ, νὰ ἀναθεματίζωνται, ὡς προείπομεν.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἀποστ. λε'. τῆς ϛ'. β'. τῆς ϛ'. κ'. τῆς Ἀντιοχ. ιγ'. κϐ'. τῆς Σαρδ. γ'. ια'. ιϐ'.

Πρᾶγμα παρὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς, καὶ τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καινοτομούμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἀπτόμενον προσήγγειλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ρηγῖνος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας Ζήνων καὶ Εὐάγριος. Ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς καὶ μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, καὶ μάλιστα, εἰ μὴ δι' ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχέων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιεῖσθαι χειροτονίας, καθ' ἃ διὰ τῶν Λιβέλλων καὶ τῶν οἰκείων φωνῶν ἐδίδαξαν οἱ εὐσεβέστατοι ἄνδρες, οἱ τὴν πρόσοδον τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ποιησάμενοι ἔξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες, κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων ποιούμενοι. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἐκ-

ρητέον, ὅτι ἡ ὁμοιότης αὕτη πάντῃ ἐστὶν ἀνόμοιος· ἡ μὲν γὰρ Δευτέρα Οἰκουμενικὴ τὸ αὐτὸ ἀξίωμα τῆς Οἰκουμενικῆς Πρώτης ἔχουσα προσέθηκε, κατὰ μὲν τὸν καθ' αὐτὸ καὶ κυριώτερον λόγον, διατὶ δὲν ἦτον ἐμποδισμένον ἀπὸ προλαβοῦσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ νὰ προσθέτῃ τινὰς εἰς τὸ Σύμβολον (καὶ ἀγκαλὰ ἡ πρὸ τῆς Δευτέρας γενομένη ἐν Σαρδικῇ Σύνοδος ἐμπόδισε παρὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν νὰ μὴ ἐκθέσῃ ἄλλην τινὰς, μ' ὅλον τοῦτο αὕτη καὶ διατὶ ἦτο μερικὴ καὶ τοπικὴ, καὶ διατὶ τοῦτο εἶπε διὰ τοὺς ἐκθέντας πίστιν ἄλλην κατὰ τοῦ ὁμοουσίου Ἀρειανοὺς, καὶ ὄχι διὰ ὀρθόδοξον Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, δὲν ὤφειλε νὰ γένῃ διδάσκαλος τῆς Δευτέρας Οἰκουμενικῆς, πρόσωπον ἐπιφερούσης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας· (ἀεὶ γὰρ ἡ τοπικὴ Σύνοδος καὶ μερικὴ ἔπεται τῇ Οἰκουμενικῇ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸ ἀνάπαλιν)· κατὰ δὲ δεύτερον λόγον, καὶ διατὶ αἱ προσθῆκαι ἐκεῖναι ὁποῦ ἡ ϐ'. ἔκαμεν εἰς τὸ τῆς α'. κατὰ μόνον τὰς λέξεις ἦσαν προσθῆκαι, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὴν πίστιν, ἀναπτύξεις δὲ μᾶλλον τῶν συνεπτυγμένων. Καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τὰς Συνόδους ὁποῦ ἐδέχθηκαν ὡς ἓν τὸ τῆς α'. καὶ ϐ'. Σύμβολον, Σύμβολον μόνον τῆς ἐν Νικαίᾳ ὀνομάζουσαι, οὐ μὴν καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ϐ'. διὰ τὸ τῆς ϐ'. ἀνεπτυγμένον ἐν τῷ τῆς α'. συνεπτυγμένῳ ἐμπεριέχεσθαι. Ἥ τε γὰρ Τρίτη ἐν τῷ παρόντι Κανόνι μηδενὶ ἐξεῖναι ὥρισε συντιθέναι ἑτέραν πίστιν παρὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων πόλει. Καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος τὸ αὐτό φησιν ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολῇ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης, καὶ ὁ Ρώμης Βιγίλιος γράφων πρὸς Εὐτύχιον Κωνσταντινουπόλεως, ἓν λέγουσι τοῦτο. Καὶ ἐν τῇ ε'. δὲ συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ, οὕτω γέγραπται «τῆς α'. καὶ ϐ'. αὗται αἱ ἐκθέσεις τῆς πίστεως, ἤτοι τὰ Σύμβολα, μᾶλλον δὲ τὸ Σύμβολον.» Ὅτι δὲ ἀνέπτυξαν μᾶλλον ἢ ἐπρόσθεσαν οἱ τῆς ϐ'. Πατέρες εἰς τὸ τῆς Πρώτης, αὐτολεξεὶ μαρτυροῦσι πολλοί. Ἥ τε γὰρ ϛ'. Οἰκουμενικὴ ἐν τῇ ἡδίκτῳ γράφει, «οἱ ρν' Πατέρες συμπνοίᾳ τοῦ Παναγίου Πνεύματος τὸ λεχθὲν μέγα καὶ σεβάσμιον ἐφηρμήνευσαν Σύμβολον, τὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅτι Θεὸς ϐεϐαιώσαντες, δι' ὧν ἀνέπτυξαν ἐκτυπώτερον». Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιφάνιον Νεαρᾷ φησι· «διὰ τὸ γραφικαῖς μαρτυρίαις τὸ αὐτὸ μάθημα (τὸ Σύμβολον δηλ. τῶν ἐν Νικαίᾳ) οἱ εἰρημένοι ρν' ἅγιοι Πατέρες σαφηνίσαντες ἐτράνωσαν». Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον· «Ἡμεῖς, φησὶ, τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως οὐδὲν προετιμήσαμεν πώποτε, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμὲν τῆς πίστεως, σὺν Θεῷ, καὶ ἐσόμεθα, προσδιαρθροῦντες τὸ ἐλλειπῶς εἰρημένον ἐκείνοις περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.» Πλὴν ἀγκαλὰ καὶ αἱ προσθῆκαι αὗται τῆς ϐ'. ἀναπτύξεις κυρίως εἰσὶν, ὡς ἀπεδείχθη, μ' ὅλον τοῦτο παρανομώτατα ἤθελε τολμήσει νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ Σύμβολον αὕτη καὶ τὰς ἀναπτύξεις αὐτὰς, ἀνίσως προλαβοῦσά τις Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἤθελεν ἐμποδίσει τὴν οἱανοῦν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ μετὰ ἀναθέματος, καθὼς τὴν ἐμπόδισεν ἡ γ'. Οἰκουμενική. Ὅθεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου παρανομωτάτη καὶ ὑπὸ ἀνάθεμά ἐστιν ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη τῶν Δυτικῶν, ὄχι μόνον διατὶ εἶναι προσθήκη ἐναντία κατὰ τὴν πίστιν, αἰτιατοαίτιον τὸν Υἱὸν ποιοῦσα, καὶ δύω ἀρχὰς εἰσάγουσα ἐν τῇ θεότητι, καὶ πλῆθος ἄλλων ἀτόπων· ἀλλὰ καὶ διατὶ, ἂν καὶ καθ' ὑπόθεσιν ἀνάπτυξις ἦτο, ὡς αὐτοὶ θέλουσι, καὶ προσθήκη μόνον κατὰ τὰς λέξεις, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔπρεπε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προστεθῇ εἰς τὸ Σύμβολον, διὰ τοὺς ὅρους τόσον τῆς γ'. ὅσον καὶ τῶν καθεξῆς Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὁποῦ προστάζουν νὰ φυλαχθῇ πάντῃ ἀναλλοίωτον τὸ κοινὸν Σύμβολον, καὶ ὁποῦ πᾶσαν τὴν ἐν αὐτῷ γενησομένην προσθήκην ὑπὸ ἀνάθεμα ποιοῦσι. Διὸ καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας γράφων πρὸς Νικόλαον Διάκονον ἔλεγεν· «Ἔστιν οὖν τὸ μέγιστον ἐκεῖνο σφάλμα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σολομῶντος, ἐν ᾅδου πεταύρῳ ποιοῦν συναντᾶν, ἡ ἐν τῷ τῆς πίστεως Συμβόλῳ καινοτομία·» καὶ πάλιν· «Καὶ τοῖς Δυτικοῖς τοίνυν, εἴ τι μὲν περὶ τὸ δόγμα διαμαρτάνεται τὴν πατρικὴν πίστιν σαλεῦον, οἷον δὴ τὸ ἐν τῷ Συμβόλῳ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προστιθέμενον, ἔνθα ὁ κίνδυνος μέγιστος, τοῦτο μὴ διορθώσεως ἀξιούμενον, ὁ συγχωρῶν ἀσυγχώρητος.» Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος, κακῶν κά-

κλησιῶν παραφυλαχθήσεται. ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν οὐκ οὖσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἤγουν τῶν πρὸ αὐτοῦ, χεῖρα καταλαμβάνειν· ἀλλ' εἰ καί τις κατέλαβε, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν πεποίηται βιασάμενος, ταύτην ἀποδιδόναι, ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ Κανόνες παραβαίνωνται μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι, ἐξουσίας τύφος κοσμικῆς παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. «Ἔδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ »σώζεσθαι ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια, ἐξ ἀρχῆς ἄνω»θεν κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος, ἄδειαν ἔχοντος ἑκάστου Μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πε»πραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἐκλαβέσθαι. Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὡρι»σμένοις προκρίνοι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.» Ἀποσ. λδ'. τῆς α'. ς'. ζ'. τῆς β'. κ'. τῆς ς'. λς'. λθ'. τῆς Ἀντιοχ. θ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ Κύπρος, κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν διοίκησιν, ἦτο ὑποκειμένη εἰς τὸν Δοῦκα τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἔστελλε στρατηγὸν εἰς αὐτήν. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀντιοχείας τὸν ἐξωτερικὸν τοῦτον καὶ πολιτικὸν τύπον καὶ νόμον μιμούμενος, ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὑποκειμένην εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν αὐτὴν Κύπρον, καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, χειροτονῶν τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἐπισκόπους ὑπερόρια. καὶ οὐ κατὰ παλαιὸν ἔθος ἀκολουθῆσαν. Πρᾶγμα ὁποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας, τὸν λδ'. καὶ λε'. Ἀποδεξαμένη λοιπὸν ἡ σύνοδος τὸν τῆς Κωνσταντίας, ἥτις πάλαι μὲν Σαλαμῖνα ἐλέγετο, τώρα δὲ Ἀμόχωστος, Ἀρχιεπίσκοπον Ῥηγῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ἐπισκόπους Ζήνωνα τὸν Κυρήνης καὶ Εὐάγριον Σόλων, τοὺς καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ ζώσης φωνῆς ἀναγγείλαντας ταῦτα, θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι κατὰ τοὺς Κανόνας, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν (1), οἱ τῆς Κύπρου Μητροπολῖται νὰ χειροτονοῦν αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς ἐν τῇ

κιστον εἶπε τὴν προσθήκην· διὰ τὴν ὁποίαν κακῶς μετὰ τοῦ Συμβόλου ψαλλομένην ἐν τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ καὶ μὴ διορθουμένην, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἐξέβαλε τοῦ μνημοσύνου τὸν Πάπαν Σέργιον τὸν δ'. καὶ ἔκτοτε ἐγένετο τὸ μέγα χάσμα μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Δυτικῶν· ἀλλὰ τί λέγω τοὺς ἡμετέρους; καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰωάννης ὁ Ρώμης, ὁ καὶ παρὼν διὰ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ Πέτρου, Παύλου τε, καὶ Εὐγενίου ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Μακεδόνος Βασιλείας συστάσει Συνόδῳ, ἐν ἔτει ωοθ'. καὶ τὸν ὅρον ἐκείνης δεξάμενος, λέγοντα· «εἴ τις παρὰ τοῦτο τὸ ἱερὸν Σύμβολον τολμήσῃ ἕτερον ἀναγράψαι, ἢ προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν, ἢ ὅρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκην, καὶ ὑφαίρεσιν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν τοῦτο ποιῆσαι, κατάκριτος, καὶ πάσης χριστιανικῆς ὁμολογίας ἀλλότριος. Τὸ γὰρ ἀφελεῖν, ἢ προσθεῖναι, ἀτελῆ τὴν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα μέχρι σήμερον ἅπασαν ὁμολογίαν ἡμῶν δείκνυσι.» Καὶ αὐτὸς, λέγω, ὁ Πάπας τὸν ὅρον τοῦτον δεξάμενος, κατέκρινε τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην, λέγων· «Πάλιν παραδηλοῦμεν τῇ αἰδεσιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, δι' ὃ συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχῃ πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς ὡς οὐ μόνον, οὐ λέγομεν τοῦτο, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται· ἀλλὰ καὶ τοὺς πρώτων θαρρήσαντας τῇ ἑαυτῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων λόγων κρίνομεν, καὶ μεταποιητὰς τῆς Θεολογίας τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ καὶ τῶν Πατέρων, οἳ συνοικῶς συνελθόντες, παρέδωκαν τὸ ἅγιον Σύμβολον, καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα αὐτοὺς τάττομεν». Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸ τοῦ Ἰωάννου τούτου ἡ ἐν Τολήτῳ συγκροτηθεῖσα Γ'. Σύνοδος ἐπὶ Ρικάρδου Βασιλέως, Ἱσπανίας, ἐν ἔτει φπθ'. ἄνευ τῆς προσθήκης ἐπρόσταξε νὰ ἀναγινώσκεται τὸ ἅγιον Σύμβολον εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ Γαλλίαν, ἀπαραλλάκτως καθὼς Ἰουστῖνος ὁ Βασιλεὺς πρῶτος διέταξε τοῦτο νὰ ἀναγινώσκεται πρὸ τῆς Κυριακῆς εὐχῆς τοῦ Πάτερ ἡμῶν εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς ἐν ἔτει φμε'. καὶ ὁ Ῥώμης δὲ Λέων ὁ γ'. ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ θ'. αἰῶνος, Συνόδου ἐν Ἀκυϊταγράνοις γενομένης, καὶ ἐν αὐτῇ Ἰωάννου Μοναχοῦ Ἱεροσολυμίτου γενναίως κατὰ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης ἠγωνισμένου, ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τὸν μέγαν Κάρολον τί περὶ τούτου φρονεῖ, ὄχι μόνον τὴν προσθήκην ἀπεκήρυξεν, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ἅγιον Σύμβολον, ἄνευ ταύτης, ἐνέγλυψεν εἰς δύω πλάκας ἀργυρᾶς, εἰς τὴν μίαν μὲν ἑλληνικὰ, εἰς τὴν ἄλλην δὲ λατινικὰ, τὰς ὁποίας καὶ ἀπέθετο εἰς τὰ μνημεῖα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ὑπὸ ἀνάθεμα ποιήσας ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν τολμήσουν νὰ προσθέσουν, ἢ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ αὐτὸ, κατὰ τὸν Καρδιναλὴν Βαρώνιον, καὶ Ἰησουίτην Πετάβιον. Ἴδε καὶ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδον ἀπὸ τῆς γ'. μέχρι ιζ'. συνελεύσεως, ὅπου τὴν κακίστην ταύτην προσθήκην γενναιότατα οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες ἀπεσκοράκισαν, οἱ δὲ Λατῖνοι μεμενήκασιν ἄφωνοι. Ταῦτα πάντα εἴπομεν περὶ τοῦ κοινοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως. Τὸ δὲ νὰ ἐκθέσῃ τινὰς τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐν ἰδίᾳ ὁμολογίᾳ (ὃς δὲ εἰπεῖν καὶ ἰδίῳ Συμβόλῳ), τοῦτο οὐ κεκώλυται, καθ' ὅτι ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῆς σήμερον οἱ Πατέρες περὶ ὧν ἐπίστευον, ἰδίας ὁμολογίας ἔκαμναν, καὶ μάλιστα οἱ ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντες, καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντες. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεῖος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον τὸν Μελιτινῆς Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ ὑπεραπολογεῖται διά τινας Ἐπισκόπους τῆς Φοινίκης, οἵτινες ἔκαταγρήθησαν διατὶ ἐποίησαν ἔκθεσιν ἰδίου Συμβόλου. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ τοῦτο φαίνεται συγχωρῶν. Τὰ τοιαῦτα ὅμως ἴδια Σύμβολα, καθὼς τινες λέγουσι, πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ ἑξ αὐτά· Α'. νὰ μὴ ἐκπίπτουσι τῆς κοινῆς ὁμολογίας. Β'. νὰ μὴ ἐνοχλοῦσι τὸ κοινὸν Σύμβολον. Γ'. νὰ μὴ βαπτίζεται τινας εἰς αὐτά. Δ'. νὰ μὴ προσφέρονται εἰς τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας. Ε'. νὰ μὴ δίδωνται, ὡς κοινὴ πίστις τὰ ἴδια μαθήματα. Καὶ ς'. ἵνα μή τις προστιθείς τι, ἢ ἀφαιρέσας ἀπὸ τὸ κοινὸν Σύμβολον, ἴδιον τοῦτο ποιεῖται. (παρὰ Δοσιθέῳ ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ, καὶ παρ' ἄλλοις).

(1) Σημείωσαι ὅτι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ παλαιὸν ἔθος ἐστάθη αὐτοκέφαλος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει ἡ Κύπρος. Ἐπεκυρώθη δὲ τοῦτο τὸ προνόμιον εἰς αὐτὴν, τόσον ἀπὸ τὸν βασιλέα Ζήνωνα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Ρινότμητον Ἰουστινιανόν. Ἐν τοῖς χρόνοις γὰρ τοῦ Ζήνωνος, ὅτε εὐτύχουν οἱ Μονοφυσῖται Εὐτυχιανοὶ, ἐπειδὴ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἐσπούδαζε νὰ ὑποτάττῃ τοὺς Κυπρίους, προφασιολογῶν ὅτι ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν ἔλαβον οἱ Κύπριοι τὴν πίστιν καὶ τὸν χριστιανι-

Κύπρῳ Ἐπισκόπους, καὶ ἀπὸ ἄλλον νὰ μένουν ἀνενόχλητοι καὶ ἀβίαστοι Κάμνοντες δὲ τὸν Κανόνα γενικὸν καὶ καθολικὸν οἱ Πατέρες ταύτης, προσθέτουσιν, ὅτι τοῦτο τὸ ἴδιον νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἁπανταχοῦ διοικήσεις καὶ ἐπαρχίας, ὥστε ὅπου νὰ μὴ σφετερίζηται καὶ οἰκειοποιῆται κἀνένας Ἐπίσκοπος ἄλλην ἐπαρχίαν ὁποῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐστάθη ὑποκειμένη, ἢ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἢ εἰς τὴν τῶν προκατόχων αὐτοῦ. Ἐὰν δέ τινας μὲ βίαν οἰκειοποιηθῇ ταύτην, νὰ τὴν ἐπιστρέφῃ ὀπίσω, ἵνα μὴ παραβαίνωνται οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων, καὶ ἵνα μὴ οἱ Ἀρχιερεῖς ὡς κάλυμμα προβάλλοντες τὴν ἱερουργίαν τάχα, ὑποκάτω εἰς αὐτὴν κοσμικῆς ἐξουσίας κενοδοξίαν κρυφίως λαμβάνωσι, καὶ ἐντεῦθεν δουλούμενοι εἰς τὴν ἀδικίαν, χάσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτὴς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς μὲ τὸ ἴδιον αἷμά του. Λοιπὸν ἐφάνη εὔλογον εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον νὰ μένουν καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ δίκαια προνόμια ὁποῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ παλαιὰν συνήθειαν ἡ κάθε ἐπαρχία ἔλαβε, καὶ ὁ κάθε Μητροπολίτης νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ λαμβάνῃ τὸ Ἴσον τοῦ παρόντος Κανόνος πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ βεβαίωσιν τῶν τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ προνομίων. Ἐὰν δέ τινας ἤθελε δείξῃ τύπον, ἤτοι πολιτικὸν νόμον, καὶ βασιλικὸν, ἐναντίον εἰς τὸν παρόντα κανόνα, ἐφάνη εὔλογον εἰς ὅλην ταύτην τὴν ἁγίαν Σύνοδον, ὁ πολιτικὸς αὐτὸς νόμος νὰ μένῃ ἄκυρος καὶ ἀργός. (1) Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἑρμηνείας τοῦ λδ' καὶ λε' Ἀποστολικοῦ.

Τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τρίτης Συνόδου ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ εὐαγῆ Σύνοδον ὑπὲρ Εὐσταθίου τοῦ γενομένου αὐτῶν Μητροπολίτου.

«Μετὰ βουλῆς πάντα ποίει,» [Παροιμ. κέ. 29 Σειραχ]. τῆς θεοπνεύστου λεγούσης γραφῆς, ἐχρῆν δὴ μάλιστα τοὺς ἱερᾶσθαι λαχόντας μετὰ πάσης ἀκριβείας τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι διάσκεψιν. Διαβιοῦν γὰρ οὕτως ἐθέλουσιν, ἐν καλῷ τῆς ἐλπίδος κεῖσθαι τὰ κατ' αὐτούς, καὶ οἷον ἐξ οὐρίας ἐν τοῖς κατ' εὐχὴν ἀποφέρεσθαι, συμβαίνει, καὶ πολὺ τόγε εἰκὸς ὁ λόγος ἔχει. Ἀλλ' οἶδεν ἔσθ' ὅτε, δριμεῖα καὶ ἀφόρητος λύπη κατασκήψκσα νοῦ, καταθολῶσαί τε δεινῶς αὐτὸν, καὶ τῆς τῶν δεόντων ἀποκομίσαι θήρας, ἀναπεῖσαί τε τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν, ὥς τι τῶν ὀνησιφόρων ἰδεῖν. Τοιοῦτόν τι πεπονθότα τεθεάμεθα τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον Εὐστάθιον. Κεχειροτόνηται μὲν γὰρ, ὡς μεμαρτύρηται, κανονικῶς, τεθορυβημένος δὲ, ὥς φησι, παράτινων, καὶ ἀδοκήτοις περιστάσεσιν ἐμβεβηκὼς, εἶτα ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀπραγμοσύνης ἀπειρηκὼς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπενηνεγμένων αὐτῷ φροντίδων, καὶ διακρούεσθαι τὰς παρὰ τῶν ἐπιφυομένων αὐτῷ δυσφημίας δυνάμενος, παραιτήσεως, οὐκ ἴσμεν ὅπως, προεκόμισε βιβλίον. Τῆς α'.κβ'.ις'. Πέτρ.ι'.Κυρίλ. ε'. γ'.

Ἔδει γὰρ ὡς ἅπαξ ἐγκεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ταύτης ἔχεσθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ οἷον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις καὶ ἱδρῶτα τὸν ἔμμισθον ἐθελοντὶ ὑπομεῖναι. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ὀλιγόρως ἔχοντα παρέδειξεν ἑαυτὸν, τοῦτο παθὼν ἐξ ἀπραγμοσύνης μᾶλλον, ἢ ὄκνου καὶ ῥαθυμίας, κεχειροτόνηκεν ἀναγκαίως ἡ ὑμεσμὸν. συνέβη νὰ εὑρεθῇ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀμοχώστου Ἀνθέμιτον δι' ἀποκαλύψεως τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Βαρνάβα ὑποκάτω εἰς τὰς ὑπογείους ῥίζας μιᾶς ξυλοκερατίας, ἔχον εἰς τὸ στῆθός του τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον γεγραμμένον ἑλληνιστὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας χεῖρας τοῦ αὐτοῦ Βαρνάβα, διὰ δύο αἰτίας· πρῶτον διὰ νὰ καταισχυνθοῦν οἱ τοῦ Εὐτυχοῦς ὀπαδοὶ ἀπὸ τὸ Θεῖον αὐτὸ Εὐαγγέλιον. ὡσὰν ὁποῦ αὐτὸ βεβαιοῖ τὴν ἀληθῆ τοῦ Χριστοῦ ἀνθρωπότητα, καὶ τὰς δύω φύσεις αὐτοῦ, καὶ β'. διὰ νὰ ἐπιστομισθῇ ὁ ἐπηρεαστὴς τῶν Κυπρίων Πέτρος. Εἶπε γὰρ ὁ Θεῖος Βαρνάβας τῷ Ἀνθεμίτῳ· «Ἐὰν οἱ ἐχθροὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ θρόνος Ἀντιοχείας εἶναι Ἀποστολικὸς, εἰπὲ καὶ ἐσὺ, ὅτι καὶ ἡ Κύπρος ἐστὶν Ἀποστολικὴ, καθ' ὅτι ἔχει Ἀπόστολον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς». Λαβὼν δὲ ὁ Ἀνθέμιτος τὸ Εὐαγγέλιον ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Ζήνωνα, ὃς καὶ ἰδὼν αὐτὸ ἐχάρη μεγάλως, καὶ φυλάξας αὐτὸ, προσέταξε νὰ ἀναγινώσκεται κατ' ἐνιαυτὸν τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ, κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Ἰωήλ. Καὶ ὄχι μόνον ἐδιώρησε τὸν Ἀκάκιον νὰ θεωρήσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Κυπρίων καὶ Ἀντιοχέων (ἐν ᾗ ὁ Ἀνθέμιτος τὸν παρόντα τῆς γ'. Συνόδου Κανόνα προβαλὼν, καὶ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου, κατήσχυνε τοὺς Ἀντιοχεῖς)· ἀλλὰ καὶ Ἀρχιεπισκοπὴν κατέστησε τὴν Ἀμόχωστον, ἐλευθέραν] τῶν τοῦ Ἀντιοχείας ἐπηρειῶν, κατὰ τὸν μοναχὸν Κύριλλον καὶ ἀναγνώστην Θεόδωρον καὶ Σουΐδαν. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ Ρινότμητος τὴν αὐτὴν Ἀμόχωστον, ἢ Σαλαμῖνα εἰς κάλλος ἀνακαινίσας κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, νέαν Ἰουστινιανὴν ὠνόμασεν. Ὅθεν οἱ λέγοντες αὐτὴν δευτέραν Ἰουστινιανὴν σφάλλουσι· πρώτη γὰρ Ἰουστινιανὴ ὠνομάσθη ἡ Ἀχρὶς, δευτέρα δὲ Ἰουστινιανὴ ὠνομάσθη τὰ Οὐλπιανὰ, πόλις τις ἐν Δαρδανίᾳ κειμένη. ἥτις ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' ὃ νέαν Ἰουστινιανόπολιν τὴν Κύπρον καλεῖ καὶ ὁ λθ'. τῆς ς'. Καὶ τὸν παρόντα τῆς γ'. Κανόνα ἐπικυρῶν λέγει, ὅτι νὰ προεδρεύῃ ὁ Κυζίκου. καὶ πάσης τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, καὶ τοῦτον νὰ χειροτονῇ. Λέγει δὲ ὁ Χρύσανθος (σελ. πδ'. τοῦ Συνταγματίου) ὅτι πρώτη μὲν τῶν αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκοπῶν ἐστὶν ἡ Καρχηδὼν, δευτέρα δὲ ἡ Κύπρος. Διότι αὐτοκέφαλον ἐτίμησεν αὐτὴν ὁ η'. οὗτος Κανὼν τῆς γ'. καὶ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δηλ. τρίτη δὲ ἡ Ἀχρὶς, ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς ε'. Συνόδου αὐτοκέφαλος ἐτιμήθη· τετάρτη ἡ κάτω Ἰβηρία, ὡς ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου τιμηθεῖσα· πέμπτη, ἡ ἄνω Ἰβηρία, ὡς ἐπὶ τοῦ Μονομάχου τιμηθεῖσα· ἕκτη ἡ τοῦ Πεκίου, ὡς τιμηθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων.

(1) Ὅρα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οἱ ἐναντιούμενοι τοῖς Κανόσι πολιτικοὶ νόμοι εἶναι ἄκυροι.

τέρα θεοσέβεια τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ συνεπίσκοπον Θεόδωρον φροντιοῦντα τῆς Ἐκκλησίας. Οὐ γὰρ ἦν ἀκόλουθον χηρεύειν αὐτήν, καὶ ἐπιστάτου δίχα διατελεῖν τοῦ Σωτῆρος τὰ ποίμνια. Ἐπειδὴ δὲ προσῆλθε κλαίων, οὐ περὶ τῆς πόλεως, οὐδὲ τῆς Ἐκκλησίας φιλονεικῶν τῷ μνημονευθέντι θεοσεβεστάτῳ Ἐπισκόπῳ Θεοδώρῳ, ἐξαιτῶν δὲ τέως τὴν τοῦ Ἐπισκόπου τιμὴν καὶ κλῆσιν, συνηλγήσαμεν ἅπαντες τῷ Πρεσβύτῃ, καὶ κοινὸν εἶναι λογισάμενοι τὸ αὐτοῦ δάκρυον, ἐσπεύδομεν μαθεῖν, εἰ καθαίρεσιν ἔννομον ὑπομεμένηκεν ὁ μνημονευθεὶς ἢ γοῦν ἐπί τισι τῶν ἀτόπων ἐλήλεκται παρά τινων, καταφλυαρησάντων αὐτοῦ τῆς ὑπολήψεως, καὶ δὴ ἐμάθομεν πεπράχθαι μὲν τοιοῦτον οὐδέν, γενέσθαι δὲ μᾶλλον τῷ μνημονευθέντι ἀντὶ ἐγκλήματος τὴν παραίτησιν. Ὅθεν οὐδὲ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ ἐμεμψάμεθα χειροτονησάσῃ δεόντως εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον τὸν μνημονευθέντα εὐλαβέστατον Ἐπίσκοπον Θεόδωρον. Ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρὸς οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον, ἔδει δὲ μᾶλλον ἐλεῆσαι πρεσβύτην, ἕως καὶ πόλεως τῆς ἐνεγκούσης αὐτὸν, καὶ πατρῴων ἐνδιαιτημάτων ἐν μακροῖς οὕτω γεγονότα χρόνοις, ἐδικαιώσαμεν καὶ ὡρίσαμεν δίχα πάσης ἀντιλογίας ἔχειν αὐτὸν, τό,τε τῆς Ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν καὶ κοινωνίαν. Οὕτω μέντοι, ὥστε μὴ χειροτονεῖν αὐτὸν μήτε μὴν ἐκκλησίαν καταλαβόντα ἱερουργεῖν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας, ἀλλ' εἰ ἄρα συμπαρλαμβανόμενον, εἴτουν ἐπιτρεπόμενον, εἰ τύχοι, παρὰ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου, κατὰ διάθεσιν καὶ ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ. Εἰ δέ τι βουλεύσησθε χρηστότερον ἐπ' αὐτῷ, ἢ νῦν,ἢ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, ἀρέσει καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Εὐστάθιος οὗτος, περὶ οὗ λέγει ἡ παροῦσα ἐπιστολή, Ἐπίσκοπος ἦτον τῆς Παμφυλίας, ἥτις ἐστὶν ἐπαρχία τῆς Ἀτταλείας. Πεσὼν δὲ εἰς τὰς φροντίδας καὶ ὑποθέσεις τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ ἀποκαμὼν διὰ τὴν μικροψυχίαν, καὶ ἀπειρίαν, ὁποῦ εἶχε τῶν τῆς Ἐπισκοπῆς πραγμάτων καὶ πειρασμῶν, ἐποίησεν ἐγγράφως παραίτησιν. Ὅθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐχειροτόνησεν ἄλλον ἡ ἐκεῖσε Σύνοδος. Οὗτος λοιπὸν μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην, καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μετὰ δακρύων, ζητῶν, ὄχι τὴν Ἐπισκοπὴν ὁποῦ παρῄτησεν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου. Ἡ δὲ σύνοδος συναλγήσασα, καὶ συμπονέσασα τοῦτον, τοῦτο μὲν διὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὴν ἀποξένωσιν τῆς πατρίδος, καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ οἴκων, ἐξαιρέτως δέ, καὶ μάλιστα, διατὶ, ὄχι διά τινα κακίαν του καθαιρεθεὶς παρῃτήσατο, ὄχι διὰ ἀμέλειάν του καὶ ραθυμίαν (διότι ἂν ταῦτα ἤθελαν ἀκολουθήσει, βεβαιότατα δὲν ἤθελε τὸν ἐλεήσει ποτὲ ἡ Σύνοδος, οὐδὲ ψιλὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν), ἀλλὰ διὰ τὴν μικροψυχίαν του καὶ ἀνεπιτηδειότητα εἰς τὰ πράγματα, ὥρισε νὰ ἔχῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, ἤγουν τὸ νὰ λέγεται Ἐπίσκοπος, καὶ τὴν τιμὴν, ἤτοι τὸ νὰ συγκάθηται μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ τὴν κοινωνίαν, ἤγουν τὸ νὰ συμμετκλαμβάνῃ, καὶ νὰ συλλειτουργῇ, καὶ νὰ συγχειροτονῇ μετὰ Ἐπισκόπων, ὄχι ὅμως αὐτὸς ἀπὸ λόγου του, ἀλλὰ μὲ τὴν ἄδειαν καὶ ἐπιτροπὴν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου. Λέγει δὲ πρὸς τούτοις εἰς τοὺς τῆς Παμφυλίας Ἐπισκόπους ἡ Σύνοδος,πῶς, ὅ,τι ἄλλο στοχασθοῦν καλλίτερον καὶ ἀνώτερον διὰ νὰ δώσουν εἰς τὸν Εὐστάθιον, ἢ τώρα ἢ μετὰ ταῦτα, θέλει ἀρέσει τοῦτο καὶ εἰς αὐτήν. Τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἄλλο, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Ἀνώνυμος ἐξηγητὴς, πάρεξ, τὸ νὰ τὸν καταστήσουν Ἐπίσκοπον εἰς κάμμίαν σχολάζουσαν ἐπαρχίαν(1).

(1) Πολλοὶ ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης συμπεραίνουσιν, ὅτι δίδεται ἄδεια εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ παραιτοῦσι μὲν τὰς ἰδίας ἐπαρχίας των, νὰ κρατοῦσι δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς Ἀρχιερωσύνης. Πλανῶνται ὅμως οἱ τοιοῦτοι· μᾶλλον γὰρ ὅλον τὸ ἐναντίον ἐξ αὐτῆς συνάγεται, κατά τε τὸν Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα καὶ Βλάσταριν. Καὶ α'. μὲν γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὰ λόγιά της, ὅτι δὲν πρέπει παραιτήσεις νὰ γίνωνται. Φησὶ γὰρ, «ἔπρεπεν ὁ Εὐστάθιος, ἐπειδὴ καὶ μίαν φορὰν ἐνεχειρίσθη φροντίδα Ἐπισκοπῆς, νὰ τὴν βαστάζῃ μὲ πνευματικὴν γενναιότητα, νὰ ἀντιπαλαίῃ εἰς τοὺς κόπους, καὶ θεληματικῶς νὰ ὑπομένῃ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐπισκοπῆς ἔμμισθον ἱδρῶτα.» Αὐτὸ τοῦτο δηλοῦται καὶ ἀπὸ τὸν ξενισμὸν ὁποῦ ἡ Σύνοδος ἔλαβεν, ὅταν εἶδε τὴν ἔγγραφον τοῦ Εὐσταθίου παραίτησιν· διατὶ ἂν ἦτο συνήθεια καὶ ἄδεια νὰ γίνωνται παραιτήσεις, πῶς αὐτὴ ἤθελεν ἀπορήσει διὰ τοῦτο, ὡς ἂν νὰ ἔγινε κἀνένα καινούριον καὶ παράδοξον πρᾶγμα; «δὲν ἠξεύρομεν γὰρ, λέγει, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ προσκόμισε βιβλίον παραιτήσεως.» Βεβαιοῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ τῆς Συνόδου ταύτης Ἔξαρχος Κύριλλος (τοῦ ὁποίου, ὅσον ἐκ τῆς φράσεως, φαίνεται νὰ ἦναι σύνθεσις, καὶ ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ) λέγων ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ Κανόνι· «Δὲν εἶναι ἀρεστὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, τὸ νὰ δίδουσι δηλαδὴ ἐγγράφως παραιτήσεις οἱ Ἀρχιερεῖς. Διότι, εἰ μὲν εἶναι ἄξιοι ἱερουργεῖν, ἃς μένουσιν εἰς τοῦτο, καὶ ἃς μὴ παραιτοῦσιν. ὄχι καὶ εἶναι ἀνάξιοι, ἃς μὴ εὐγαίνουν ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν μὲ παραίτησιν, ἀλλὰ ὡς κατακεκριμένοι διὰ πράγματα ὁποῦ ἐκατηγορήθησαν μὲ πολλὰς βοάς. Αὐτὸ τοῦτο συμπεραίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ις'. τῆς α'. καὶ β'. Διότι, ἂν αὐτὸς καθαιρῇ ἐκεῖνον ὁποῦ ἀφήσει τὴν ἐπαρχίαν του ὕπερ τοὺς ἓξ μῆνας μόνον, καὶ προστάζει ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ νὰ χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος, πόσῳ μᾶλλον ἐμποδίζει ἐκεῖνον ὁποῦ ἤθελε παραιτήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του παντελῶς; Εἰ δὲ καὶ ὁ Κανὼν αὐτὸς λέγει νὰ μὴ χειροτονῆται ἄλλος εἰς τὸν τόπον τοῦ ζῶντος Ἐπισκόπου, ἂν αὐτὸς θεληματικῶς δὲν παραιτήσῃ τὴν Ἐπισκοπὴν, ὅμως πρέπει νὰ συνυπακούεται, ὅτι διά τινα κωλυτικὴν καὶ κρυπτὴν ἀφορμὴν παραιτεῖ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, παρακατιὼν ὁ αὐτὸς Κανὼν ὡσὰν νὰ ἐπιδιορθοῖ· λέγει γὰρ, ὅτι νὰ χειροτονῆται ἄλλος ἀφ' οὗ ἐξεταχθῇ ἡ αἰτία τοῦ ζῶντος, καὶ γένῃ ἡ αὐτοῦ καθαίρεσις.» Γράφει δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Δρακόντιον ἐπιστολῇ· «Ὁ Ἐπίσκοπος πρὶν μὲν κατασταθῇ Ἐπίσκοπος, ζῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀφοῦ δὲ κατασταθῇ, δὲν ζῇ πλέον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους κατεστάθη.» Εἰ δὲ καὶ προτείνουσι τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ὅτι παρῃτήσατο, καθὼς τοῦτό φησι καὶ ὁ Βαλσαμὼν, ἂς μάθωσιν ὅτι οὐ παρῃτήσατο ἐδικήν του Ἐπισκοπὴν, ἥτις ἦτο τὰ Σάσιμα, ἀλλὰ ξένην, ἤτοι τὴν Ναζιανζὸ, καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ. Γράφων μὲν γὰρ πρὸς τὸν Νύσσης Γρηγόριον, λέγει· «Οὐ Ναζιανζοῦ, Σασίμων δὲ προεβλήθημεν, εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον αἰδοῖ τοῦ Πατρὸς, καὶ τῶν ἱκετευσάντων, ὡς ξένοι τὴν προστασίαν κατεδεξάμεθα.» Γράφων δὲ πρὸς τὸν Φιλάγριον, ταῦτά φησιν· «εἰ δὲ εἶναι ἐπικίνδυνον, ὡς γράφεις, νὰ ἀφήσῃ τινὰς τὴν Ἐκκλησίαν του, ποίαν Ἐκκλησίαν λέγεις

εἰ μὲν τὴν ἐδικήν μας λέγεις, τὰ Σάσιμα δηλαδὴ, καὶ ἐγὼ τοῦτο τὸ ἴδιον λέγω, καὶ ὀρθῶς λέγετε· εἰ δὲ ἀφήκαμεν τὴν ξένην, καὶ μὴ κηρυχθεῖσαν εἰς τὸ ὄνομά μας, δηλαδὴ τὴν Ναζιανζὼ, ἀνεύθυνοι εἴμεθα. Εἰ δὲ διὰ τοῦτο κρατούμεθα, διατὶ τὴν ἐπιμελήθημεν μερικὸν καιρὸν, καὶ πολλοὶ ἄλλοι θέλουν κρατηθοῦν, ὅσοι ξένας ἐπαρχίας ἐπιμελήθησαν πρὸς καιρόν.» Ὅτι μὲν οὖν α΄. δὲν εἶναι ἄδεια νὰ γίνωνται παραιτήσεις, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον· ὅτι δὲ καὶ β΄. οἱ παραιτησάμενοι (καὶ μάλιστα ἐξ ὄκνου καὶ ῥαθυμίας) δὲν πρέπει νὰ παρακρατῶσι τὴν τιμὴν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. «Λέγει γὰρ, ὅτι ὁ Εὐστάθιος προσῆλθεν εἰς τὴν Σύνοδον ζητῶν τὴν τιμὴν καὶ κλῆσιν τοῦ Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ταῦτα ζητεῖ, φανερὸν ὅτι μαζὺ μὲ τὴν παραίτησιν τῆς ἐπαρχίας, καὶ ταῦτα παρήτησε, καὶ ὡς παραιτήσας οὐκ εἴχε· καὶ μὲ δίκαιον τρόπον». Τὸ γὰρ Ἐπίσκοπος ὄνομα δὲν εἶναι ἀπολελυμένον, ἀλλὰ ἀναφορικὸν καὶ σχετικόν· ἐπισκοπῆς γάρ ἐστιν Ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ παραιτησάμενος τὴν Ἐπισκοπὴν, φανερὸν, ὅτι οὐδὲ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ὀνομάζεται (ἓξω μόνον μὲ τὸ, πρῴην), κατὰ τὸν Βλάσταριν καὶ Ζωναρᾶν. Εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ τὴν τιμὴν, οὐδὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου. Τὴν τιμὴν γὰρ καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου, ὡς γέρας καὶ βραβεῖον δίδουσι, τόσον ὁ λς΄. τῶν Ἀποστόλων, ὅσον καὶ ὁ ιη΄. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὄχι εἰς τὸν παραιτοῦντα τὴν ἐπαρχίαν του, ἀλλὰ εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ὑπάγει μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, διὰ δὲ τὴν παραίτησιν καὶ ἀταξίαν τοῦ λαοῦ, δὲν δεχθῇ· ὅθεν τοὺς παραιτήσαντας τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν χωρὶς κἀμμίαν συμφορὰν, καὶ περιερχομένους εἰς ἄλλας, ὅπου εὐγαίνει κέρδος περισσότερον, «τούτους ὁ Συνέσιος μετὰ τοῦ Θεοφίλου θέλουν νὰ μὴ δέχεταί τινας εἰς τὸ θυσιαστήριον, μήτε εἰς προεδρίαν νὰ καλῇ, ἀλλὰ ὅταν ἐμβαίνουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίας νὰ τοὺς παραβλέπῃ ὡς ἀγελαίους εἰς τὰς τοῦ δήμου καθέδρας. Δι' ὃ καὶ ὁ α΄. τοῦ ἁγίου Κυρίλλου λέγει, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Πέτρος, ἢ νὰ ἔχῃ καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ ἂν δὲν ἦναι ἄξιος νὰ προϊσταται τοῦ θείου θυσιαστηρίου, μηδὲ μὲ τὸ ὄνομα νὰ τιμᾶται τοῦ Ἐπισκόπου.» Ἀλλὰ τί λέγω, ὅτι οἱ παραιτοῦντες πρέπει νὰ μὴ λαμβάνωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν κλῆσιν τοῦ Ἐπισκόπου; Αὐτοὶ πρέπει ἀκόμη καὶ νὰ ἀφορίζωνται, ἀνίσως δὲν καταδέχωνται τὴν προστασίαν τοῦ ποιμνίου ὁποῦ ἐνεπιστεύθησαν, κατὰ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, τὸν λς΄. τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν ιζ΄. Ἀντιοχείας, ἕως οὗ νὰ ἀναγκασθῶσι νὰ τὴν ἐγχειρισθοῦν. Διὰ τοῦτο εἶναι θαυμαστὸν, πῶς ἡ γ΄. Σύνοδος αὖτη δὲν ἐπέπληξε τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ Ἐπισκόπους, διατὶ δὲν ἐβίασαν τὸν Εὐστάθιον εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ Ἐκλλησίαν, ἀλλ' ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἐχειροτόνησαν. Φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὰ λόγια τῆς ἐπιστολῆς, ὅτι νὰ ἐφιλονείκησαν ἀρκετὰ εἰς τὴν ἀπραγμοσύνην τοῦ Εὐσταθίου οἱ Παμφυλιῶται Ἐπίσκοποι, νὰ τοῦ ἀντεστάθησαν, καὶ νὰ τὸν ἐβίασαν. Εἶπε γὰρ, ἐπειδὴ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρὸς οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον. Τέλος δὲ, ὅταν εἶδον, ὅτι οὐ πείθεται, καὶ ὅτι εἰς πολὺν καιρὸν ἦτο ἔρημον προστάτου τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον (δηλοῦται δὲ ἡ πολυκαιρία αὕτη διὰ τῆς λέξεως τοῦ, διατελῶ, ὁποῦ περιέχει ἡ ἐπιστολὴ), ἐχειροτόνησαν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Θεόδωρον. Εἰ δέ τις λέγει, καὶ διὰ τί ἡ Σύνοδος νὰ δώσῃ ὅλως εἰς τὸν Εὐστάθιον τὴν τιμὴν καὶ κλῆσιν, καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου; ἀποκρινόμεθα, ὅτι κυρίως μὲν, καὶ κατὰ πρῶτον λόγον τοῦτο ἐποίησε, διατὶ, ὡς εἴπομεν, ὄχι διὰ κακίαν του, ὄχι διὰ ἀμέλειάν του, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν μικροψυχίαν του ἔκαμε τὴν ἄλογον ταύτην παραίτησιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἀφορμὴν, ἂν ὁ Θεόδωρος δὲν ἤθελε προφθάσει νὰ χειροτονηθῇ, βεβαιότατα ἡ Σύνοδος ἤθελε τὸν βιάσει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπαρχίαν του, ὡς μὴ ἔχοντα κἀνένα ἐμπόδιον κανονικόν. Κατὰ δὲ συμβεβηκὸς ἐποίησε τοῦτο ἡ Σύνοδος, συμπονέσασα εἰς τὰ δάκρυα, καὶ τὸ βαθὺ γῆρός του. Καὶ ὁ τοῦ Ἱερομάρτυρος δὲ Πέτρου Κανὼν ι΄. δὲν κρίνει εὔλογον νὰ ἔχωσι πλέον τὴν λειτουργίαν ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀφήσουν μὲν τὸ ποίμνιον τοῦ Κυρίου, ὑπάγουν δὲ ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὸ μαρτύριον, καὶ ἀρνηθοῦν μὲν πρῶτον, δεύτερον δὲ ἀναπαλαίσουν, καὶ ὁμολογήσουν τὴν πίστιν. Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσακουσθῇ τινας Ἀρχιερεὺς, ἀνίσως θέλωντας νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του, προφασισθῇ καὶ εἰπῇ ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος. ἂν δὲν ἀποδειχθῇ ἀκόμη, ὅτι εἶναι ἀνάξιος τῆς ἀρχιεροσύνης. Ἄλλο γὰρ εἶναι τὸ νὰ μὴν ἦναι ἄξιος, ἀρνητικὸν ὄν, καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἦναι ἀνάξιος, στερητικὸν ὄν. Διότι ἀνάξιος τῆς ἀρχιερωσύνης εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὁποῦ ἔκαμεν, ἐστερήθη τῆς ἀξιότητος. Δεύτεραι γὰρ κατὰ φιλοσόφους τῶν ἕξεων αἱ στερήσεις εἰσί· δι' ὃ πρέπει νὰ καθαιρεθῇ· δὲν εἶναι δὲ ἄξιος, ὄχι μόνον ὅποιος τοιαῦτα ἔχει κανονικὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἔχει ἐγκλήματα τοιαῦτα, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, κἂν ἐνάρετος καὶ ἅγιος ἦναι· ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ὅμως καὶ τὸ ὕψος τοῦ χαρίσματος τῆς Ἀρχιερωσύνης δὲν εἶναι ἄξιος, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ἐν ταῖς λειτουργίαις αὐτῶν, εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου, οὕτω λέγουσαν· «Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι, καὶ προσεγγίζειν, ἢ λειτουργεῖν σοι, Βασιλεῦ τῆς δόξης· τὸ γὰρ διακονεῖν σοι μέγα καὶ φοβερὸν, καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσι». Διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ις΄. τῆς ά. καὶ β΄ ἡ τοῦ Μάκρης Θεοδούλου παραίτησις, καίτοι ἀνεξετάστως δεχθεῖσα ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Λουκᾶν, συνοδικῶς ὅμως μετὰ ταῦτα ἐξετασθεῖσα ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Μιχαὴλ τὸν ἐξ Ἀγχιάλου, δὲν ἀπεδέχθη, ἀλλ' ἀπεβλήθη, ἐπειδὴ αὕτη διελάμβανεν, ὅτι παραιτεῖται τὴν Ἐπισκοπὴν, ὄχι ὡς ἀνάξιος, ἀλλ' ὡς μὴ ἄξιος. Διότι, κάθε μὲν ἀνάξιος, δὲν εἶναι καὶ ἄξιος, ὄχι δὲ καὶ ὅποιος δὲν εἶναι ἄξιος, εἶναι ἐν ταὐτῷ καὶ ἀνάξιος. Ὁ γὰρ εἰπὼν τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον μόνος του αὐτοκατάκριτος γίνεται, ὁ δὲ εἰπὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος, πρέπει μᾶλλον νὰ ἐπαινῆται ὡς ταπεινὸς τῷ φρονήματι. Καὶ διὰ νὰ συμπεράνω τὸ πᾶν τῆς ὑποσημειώσεως ταύτης, κἀμμία ἄλλη αἰτία δὲν εἶναι, οὔτε λέγεται εὔλογος εἰς τὸ νὰ παραιτήσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν ἐπαρχίαν του, ἓξω μόνον αὕτη, ἀνίσως δηλαδὴ πέσῃ εἰς ἐγκλήματα ἐμποδίζοντα τὴν Ἀρχιερωσύνην, ἢ κρυπτὰ καὶ ἀνεξέλεγκτα. μόνον δὲ πνευματικῷ Πατρὶ ἐξομολογηθέντα· ἢ φανερὰ μὲν ὄντα, διὰ ταῦτα δὲ δὲν καθαιρεθῇ ἀπὸ τὴν Σύνοδον· τότε γὰρ ἐλεγχόμενος ὁ Ἀρχιερεὺς ὑπὸ τῆς οἰκείας συνειδήσεως, εὐλόγως δύναται νὰ παραιτήσῃ καὶ τὴν Ἀρχιερωσύνην ἐν ταὐτῷ, καὶ οὐδεὶς δύναται κωλύσαι αὐτόν· ὁ τοιοῦτος δὲ καὶ μοναχὸς γενέσθαι οὐ κωλύεται. Καὶ ὅρα τὸν β΄. τῆς ἐν ἁγίᾳ Σοφίᾳ, καὶ μάλιστα τὸν γ΄. τοῦ Κυρίλλου, καὶ τὴν εἰς τοῦτον ὑποσημειουμένην μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου. καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κς΄. κανόνος τῆς ς΄. καὶ τὴν εἰς τούτου ὑποσημείωσιν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ΄. τῆς α΄. Ὅρα καὶ τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τῆς Βίβλου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ τετάρτη Σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Χαλκηδόνι, πόλει ἐπισήμῳ τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ Μαρκιανοῦ αὐτοκράτορος καὶ Πουλχερίας (1) κατὰ τὸ 451 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Πατέρες δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ τὸν ἀριθμὸν ἑξακόσιοι τριάντα, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ λογάδες, καὶ ὑπερέχοντες ἦσαν Ἀνατόλιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Πασχασῖνος καὶ Λουκίνσιος Ἐπίσκοποι σὺν Βονιφατίῳ καὶ Βασιλείῳ Πρεσβυτέροις, μὲ τοὺς ὁποίους ἦτον καὶ Ἰουλιανὸς Ἐπίσκοπος, ἐπέχοντες τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου Λέοντος Ρώμης, Μάξιμος ὁ Ἀντιοχείας, Ἰουβεναλίος ὁ Ἱεροσολύμων. Οἵτινες κατεδίκασαν, καὶ τῷ ἀναθέματι παρέπεμψαν, τὸν δυστυχῆ Εὐτυχῆ, ἀρχιμανδρίτην, καὶ τὸν αὐτοῦ ὑπερασπιστὴν Διόσκορον τὸν μετὰ τὸν Κύριλλον γεγονότα Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον. Οὗτοι γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν πλάνην τοῦ Νεστορίου πεσόντες, εἰς τὴν ὁμοίαν ἐκείνου ἀπώλειαν συγκατέπεσον. Διότι ἐκεῖνος μὲν εἰς δύω πρόσωπα καὶ δύω ὑποστάσεις τὸν ἕνα Χριστὸν ἐμέριζεν, οὗτοι δὲ τὰς δύω τοῦ Χριστοῦ φύσεις, θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, ἐξ ὧν συντίθεται, καὶ ἐν αἷς γνωρίζεται καὶ προσκυνεῖται, εἰς μίαν φύσιν τολμηρῶς συνέχεον, μὴ νοοῦντες οἱ ἄφρονες, ὅτι ἐκ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου φρονήματος συμπεραίνεται νὰ μὴν ἦναι ὁ Χριστὸς τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ Πατρὸς, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἄλλης τινός. (2) Ὅθεν ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος, ἀκολουθοῦσα εἰς τὸ Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ α΄. καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει β΄. κα εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ταὐτὸν εἰπεῖν εἰς τὸν ὅρον τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ. ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὴν τοῦ ἁγιωτάτου Λέοντος Ρώμης ἐπιστολὴν, (3) τὸ μὲν κοινὸν Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ α΄. Συ ὅδου καὶ ἐν Κων/πόλει β΄. ἀφῆκεν ἀνεπηρέαστον, ἀναθεματίσασα ἐκείνους ὁποῦ τολμήσουν νὰ προσθέσουν ἢ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ αὐτὸ, ἴδιον δὲ ὅρον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐποίησεν, ἔχοντα ἐπὶ λέξεως ταῦτα· (πράξ.έ.) «ἑπόμενοι τοίνυν

(1) Ὁ Μαρκιανὸς γαμβρὸς ἦν Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Πουλχερίαν, τὴν ὁποίαν ἐπῆρε μὲν ὡς γυναῖκά του, δὲν ἔσμιξεν ὅμως μὲ αὐτήν. Ἔμεινε γὰρ αὕτη παρθένος ἕως τέλους, κατὰ τὸν Εὐάγριον βιβλίον β΄. κεφ. α΄. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Οὐ μόνον δὲ ὁ Μαρκιανὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ Πουλχερία ὁμοῦ δὲν ἠμέλησε νὰ συναθροίσῃ τὴν παροῦσαν Σύνοδον. Ἦσαν δὲ παρόντες ἐν αὐτῇ καὶ οἱ δύω κατὰ τὴν ς΄. συνέλευσιν, καθίσαντες ἐπὶ θρόνου ἔμπροσθεν τῶν καγκέλλων.

(2) Διότι, ἂν ἦτο μία ἡ φύσις τοῦ Χριστοῦ, ἡ Θεία ἔπρεπε νὰ Ἦτο, ἡ ἀνθρωπίνη. ἢ οὔτε Θεία, οὔτε ἀνθρωπίνη. ἀλλ' οὐδετέρα. Καὶ εἰ μὲν ἦτο θεία, ποῦ ἡ ἀνθρωπίνη; εἰ δὲ ἀνθρωπίνη, πῶς οἱ τοῦτο λέγοντες δὲν εἶναι ἀρνηταὶ τῆς Θεότητος; εἰ δὲ οὐδετέρα, πῶς ὁ Χριστὸς δὲν ἀναπλάττεται ἄλλης φύσεως ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλης φύσεως ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων; οὔ τί ἂν γένοιτο δυσσεβέστερον ἢ ἀφρονέστερον; νὰ λέγουσι μὲν ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος διὰ νὰ φθείρῃ καὶ τὴν ἐδικήν του θεότητα, καὶ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα; ταῦτα λέγει ὁ Φώτιος ἐναντιούμενος εἰς τὴν τῶν Μονοφυσιτῶν δυσσέβειαν ἐν τῇ περὶ τῆς τετάρτης Συνόδου ὑποθέσει.

(3) Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ ἅγιος οὗτος Λέων (τοῦ ὁποίου ἑορτάζει τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία Φεβρουαρίου ιη΄.) πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Φλαυϊανὸν κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν. Λέγουσι δὲ ὅτι, ἀφ' οὗ ἐσύνθεσεν αὐτὴν, τὴν ἔβαλεν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου, καὶ μετὰ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, καὶ προσευχῆς παρεκάλει αὐτὸν, ἂν ἔχῃ κἀνένα λάθος νὰ τὴν διορθώσῃ. Πρὸς τὸν ὁποῖον ἐφάνη ὁ Ἀπόστολος καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐδιόρθωσα αὐτήν. Ἡ δὲ περικοπὴ αὐτῆς ἡ τὰς δύω φύσεις τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν μίαν ὑπόστασιν ἀκριβῶς καὶ ὑψηλῶς θεολογοῦσα, ἔχει ἐπὶ λέξεως οὕτω· «Ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος. Καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, δια-

τοῖς θείοις Πατράσιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, συμφώνως ἅπαντες ἐκδιδάσκομεν, τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν Θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι. Θεὸν ἀληθῶς, καὶ Ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν, χωρὶς ἁμαρτίας. Πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν Θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν, Υἱὸν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐκ δύω Φύσεων ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, (1) οὐδαμοῦ τῆς τῶν

λάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ ταῖς ὕβρεσιν ὑποπέπτωκε. Καὶ καθάπερ ὁ Λόγος ἀπὸ τῆς Πατρὸς δόξης ἐστὶν ἀχώριστος, οὕτω τὸ σῶμα τὴν φύσιν τοῦ ἡμετέρου γένους οὐκ ἀπολέλοιπεν. Εἷς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἀληθῶς τε Υἱὸς Θεοῦ, καὶ ἀληθῶς υἱὸς ἀνθρώπου τυγχάνει. Θεὸς μὲν κατὰ τοῦτο, καθ' ὃ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, ἄνθρωπος δὲ κατὰ τοῦτο, καθ' ὃ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Ὅθεν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἀναγνωσθείσης ἐν τῇ παρούσῃ Συνόδῳ, οἱ Πατέρες ἐβόησαν· Αὕτη ἡ Πίστις τῶν Πατέρων. Αὕτη ἡ Πίστις τῶν Ἀποστόλων. Πέτρος διὰ Λέοντος ταῦτα ἐφώνησε». Διὸ καὶ Στήλην ὀρθοδοξίας τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν ἐπωνόμασε. Γράφει δὲ περὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Θεόδωρος (οὗ ἡ ἐπισκοπὴ ἦτον εἰς τὴν Λυδίτην) ὢν τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Εὐλογίου Κουβικουλάριος, εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του ἕνα ἄνθρωπον ὑψηλὸν, ἄξιον πολλῆς τιμῆς καὶ εὐλαβείας, καὶ εἶπεν αὐτῷ, μήνυσαι εἰς τὸν Πάπαν Εὐλόγιον, ὅτι ἦλθεν ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Λέων διὰ νὰ τὸν ἀνταμώσῃ. Ἐδραμεν ὁ Θεόδωρος παρευθὺς εἰς τὸν Πατριάρχην, καὶ εἶπεν αὐτῷ τὰ ρηθέντα. Καὶ λοιπὸν ἀνταμωθέντες, ἐχαιρέτησεν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ μετ' ὀλίγα εἶπεν ὁ Λέων πρὸς τὸν Εὐλόγιον· Ἠξεύρεις διὰ τί ἦλθον; ἦλθον διὰ νὰ σοῦ εὐχαριστήσω, ὅτι πολλὰ καλὰ ἐνώσησες τὴν ἐπιστολήν μου καὶ τὴν ἐδιαφέντευσες. Ἤξευρε λοιπὸν, ὅτι μεγάλην χάριν ἔκαμες, ὄχι μόνον εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κορυφαῖον Πέτρον, καὶ ταῦτα εἰπὼν ἄφαντος ἔγινε. Τὸ πρωῒ ἐδιηγήθη τοῦτο ὁ Θεόδωρος εἰς τὸν Εὐλόγιον· καὶ ἐκεῖνος κλαίων, εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ, τῷ ποιήσαντι αὐτὸν κήρυκα τῆς ἀληθείας (Δοσίθεος σελ. 527. τῆς Δωδεκαβίβλ.)· ἦν δὲ ὁ Εὐλόγιος οὗτος ἐπὶ Μαυρικίου Βασιλέως. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Παπισταὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κακῶς συμπεραίνουσιν ὅτι ὁ Πάπας εἶναι μονάρχης τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐπὶ τῶν Συνόδων, ἀποκρινόμεθα. Πρῶτον, ὅτι ἀγκαλὰ, καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὀρθοδοξοτάτη τῇ ἀληθείᾳ ἐστὶ, μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἀπεδέχθη ὑπὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἐξετάσθη πρῶτον, ἂν ἦναι σύμφωνος μὲ τὸ Σύμβολον τῆς α'. καὶ τῆς ϐ'. Συνόδου, καὶ μὲ τὰ πραχθέντα ἐπὶ Κυρίλλου παρὰ τῆς γ'. Συνόδου, καὶ οὕτω σύμφωνος εὑρεθεῖσα ὑπεγράφη παρὰ τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου. Δεύτερον, ὅτι καθὼς ἡ ἐπιστολὴ αὕτη Στήλη τῆς ὀρθοδοξίας ὠνομάσθη ἐν τῇ δ'. οὕτως ἐν τῇ ζ'. Συνόδῳ, τὰ μὲν παρὰ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἀνατολῆς ἀποσταλέντα γράμματα πρὸς τὸν Ταράσιον, Στύλος εὐσεβείας ὠνομάσθησαν, ἡ δὲ τοῦ Ταρασίου πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς ἐπιστολὴ, Ὅρος ὀρθοδοξίας ὠνομάσθη (πράξει δ'. τῆς ζ'. Συνόδου)· στήλη δὲ ὀρθοδοξίας, στύλος εὐσεβείας, καὶ ὅρος ὀρθοδοξίας ταὐτά ἐστιν. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι οὐκ ὠνομάσθη ἡ τοῦ Λέοντος ἐπιστολὴ στήλη ἁπλῶς, ἀλλὰ στήλη τῆς ὀρθοδοξίας, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι καὶ ἄλλαι στῆλαι ὀρθοδοξίας. ἡ δὲ τοῦ Ταρασίου ἐπιστολὴ, ὅρος ὀρθοδοξίας ἁπλῶς, καὶ τὰ τῶν ἀνατολικῶν γράμματα, στύλος εὐσεβείας ἁπλῶς ὠνομάσθησαν. Τρίτον, ὅτι καθὼς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς εἶπεν ἡ Σύνοδος· Αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων, οὕτω καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς α'. καὶ τῆς ϐ'. ἐβόησεν. Αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων, οὕτω πιστεύομεν πάντες. Καὶ ὅταν ἀνεγνώσθη ἡ τοῦ Κυρίλλου ἐπιστολὴ, ἡ Σύνοδος εἶπε· Λέων καὶ Ἀνατόλιος οὕτω πιστεύουσι, καὶ ἡμεῖς οὕτω πιστεύομεν. Κύριλλος οὕτω πιστεύει, αἰωνία ἡ μνήμη Κυρίλλου. Καὶ τοῦτο δὲ προστίθημι, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς ἡ Σύνοδος καὶ ταῦτα ἐπρόσθεσε· Κύριλλος οὕτως ἐπίστευσεν. Ὁ Πάπας οὕτως ἠρμήνευσε. Καὶ πάλιν, Λέων ἐδίδαξε. Κύριλλος οὕτως ἐδίδαξε. Λέων καὶ Κύριλλος ὅμοια ἐδίδαξαν. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον, ὅτι ἡ μὲν τρίτη Σύνοδος τὴν πρὸς Νεστόριον ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίλλου ἴδιον ὅρον ἐποίησε, καὶ ὥρα ἐν τῷ προλόγῳ τῆς γ'. ἡ δὲ δ'. τὴν ἐπιστολὴν Λέοντος ἴδιον ὅρον οὐκ ἐποίησε, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐπάσχισαν διὰ τοῦτο πολλὰ οἱ τοῦ Ρώμης τοποτηρηταὶ, ἀλλ' εἶπεν, ἄλλος ὅρος οὐ γίνεται. Τὴν ἐπιστολὴν ὁ ὅρος ἐβεβαίωσεν. Ἐτέθη δὲ μόνον εἰς τὸν ὅρον ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦτο μόνον τὸ, ὅτι δύω φύσεις εἶναι ἡνωμέναι ἀμερίστως, καὶ ἀσυγχύτως ἐν τῷ Χριστῷ. Ὅθεν ἐκ τούτων ἁπάντων τὸ φανταζόμενον μοναρχικὸν ἀξίωμα τοῦ Πάπα κατακρημνίζεται καὶ δείκνυται, ὅτι καὶ ὁ Πάπας, καὶ ὀρθόδοξα φρονῶν, κρίνεται ὑπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἐξετάζεται, ἤτις ἐστὶν ὁ ἔσχατος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κριτής. Περὶ οὗ ὥρα τὴν ά. ὑποσημείωσιν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ά. Συνόδου.

(1) Εἰς τρανωτέραν δὲ σαφήνειαν τῶν ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως ἡνωμένων ἐν Χριστῷ δύω φύσεων, λυπηρὸν μοὶ ἐφάνη νὰ μὴ προσθέσω ἐδῶ τὴν ἑρμηνείαν ὁποῦ κάμνει Θεόδωρος ὁ Πρεσϐύτερος τῆς Ραϊθοῦ, κειμένην ἐν τῇ Βιϐλιοθήκῃ τῶν Πατέρων, θεολογικωτάτην οὖσαν τῇ ἀληθείᾳ (Δοσιθ. σελ. 469. τῆς Δωδεκαϐίβλ.), ἔχει δὲ οὕτως· «Οἱ ὀρθόδοξοι τὰς δύω φύσεις ὁμολογοῦσιν οὐσιωδῶς ἡνωμένας, ἑνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν, ἀδιασπάστως ὅμως, καὶ ἀσυγχύτως (ἐξήγησις τοῦ ὅρου)· τὸ μὲν δύω φύσεις, δηλοῖ τὸ ἑτερογενὲς, καὶ ἑτεροούσιον τῶν συνελθουσῶν δύω φύσεων, τῆς τε προσλαϐούσης θεότητος, καὶ τῆς προσειλημμένης ἀνθρωπότητος, τὸ δὲ οὐσιωδῶς δηλοῖ, τὸ μὴ κατ' εὐδοκίαν, ἤγουν μὴ κατὰ χάριν, ἢ κατ' ἐνέργειαν, ἢ κατ' ἀξίαν, ἢ κατ' ἰσοτιμίαν, ἢ ἀναφοράν, ἢ σχέσιν, ἢ δύναμιν, ἢ ἑτέραν τινὰ σχετικὴν ἕνωσιν (καθὼς ἔλεγεν ὁ Νεστόριος), ἀλλ' αὐτῇ οὐσίᾳ καὶ ὑποκειμένῳ, καὶ πράγματι συνυφεστάναι ταύτην, καὶ συντεθεῖσθαι. Τὸ δὲ ἑνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν δηλοῖ, τὸ μὴ πρότερον διαπεπλάσθαι τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ αὐτὴν ἐλθεῖν τὴν θεότητα, ἀλλ' ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ ὑφίστασθαι τὴν πρώτην ἀρχὴν, ἥνωται τῇ θεότητι· (ἅμα γὰρ διεπλάσθη σὰρξ, καὶ ἅμα ἦτο Θεοῦ Λόγου σὰρξ, κατ' ἄλλον θεολόγον). Τὸ δὲ ἀδιασπάστως ἅμα καὶ ἀσυγχύτως, σημαίνει τὸ μηδὲ καινοτομηθῆναι τὰς συνελθούσας φύσεις διὰ τῆς ἑνότητος, ἀλλὰ τὴν ἕνωσιν τούτων φεῦγε καὶ ὡσαύτως διαφυλάχθαι, καὶ ἑκατέραν τῶν φύσεων μένειν ἀμειώτως ἐπὶ τῷ οὐσιώδει ὅρῳ καὶ λόγῳ. Ἐντεῦθεν ἐκ τῆς ἑρμηνείας ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὅπου οἱ Πατέρες ὀνομάζουσι, κατὰ φύσιν, καὶ φυσικὴν τὴν τῶν δύω φύσεων ἐπὶ Χριστοῦ ἕνωσιν, δὲν φανερόνουσι μὲ τὸ ὄνομα φυσικὴν, ὅτι ἡ ἐπὶ Χριστοῦ ἕνωσις τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένετο ἐν τῇ φύσει, καὶ κατὰ φύσιν. Ἄπαγε· (εἰ γὰρ τοῦτο ἦτον, ἔπρεπε κατὰ τὸ ἀκόλουθον, ἐκ τῶν δύω φύσεων νὰ ἀποτελεσθῇ μία φύσις σύνθετος, ὅπερ τῶν μονο-

φύτεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον, καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης. Οὐκ εἰς δύω πρόσωπα μεριζόμενον, ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν, καὶ μονογενῆ Θεὸν Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καθάπερ ἄνωθεν οἱ Προφῆται περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξεπαίδευσε, καὶ τὸ τῶν Πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε Σύμβολον». Ἀκύρωσε δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη καὶ τὸ προτοῦ ἐν Ἐφέσῳ συστὰν ληστρικὸν συνέδριον ἐν ἔτει 448, ἐν ᾧ ὁ μὲν Διόσκορος προΐστατο, τὸν Εὐτυχῆ ὑπερασπιζόμενος, οἱ δὲ τοῦ Ῥώμης τοποτηρηταὶ οὐκ εἰσηκούοντο, ὁ δὲ ἅγιος Φλαυϊανὸς Κωνσταντινουπόλεως, λακτισθείς, καὶ μὲ πολλὰς μάστιγας πληγωθείς, ἐτελεύτησεν. Ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ (πράξ. ἡ') ὁ μακάριος Θεοδώρητος, εἰπών· «Ἀνάθεμα Νεστορίῳ, καὶ τῷ μὴ λέγοντι Θεοτόκον τὴν Ἁγίαν Μαρίαν καὶ τῷ μερίζοντι τὸν ἕνα Υἱὸν τὸν μονογενῆ.», ἀλλὰ καὶ τὸν Εὐτυχῆ ἀναθεματίσας, καὶ πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ὑπογράψας εἰς τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ψηφισθέντα, ἐδικαιώθη καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐν τῇ Συνόδῳ, καὶ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀνέλαβε. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα, καὶ τοὺς παρόντας τριάκοντα Κανόνας ἐξέδωκεν, εὑρισκομένους ἐν τῇ ιέ. πράξει αὐτῆς, ἐπικυρουμένους μὲν καὶ βεβαιουμένους ὀνομαστὶ καὶ ὡρισμένως ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν ά. τῆς ζ'., οἵτινες εἶναι ἀναγκαῖοι πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐκοσμίαν καὶ κατάστασιν. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου εἰς τρεῖς τόμους διαιροῦνται, καὶ ὁ μὲν πρῶτος τόμος περιέχει διαφόρους ἐπιστολὰς, καὶ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Φλαυϊανοῦ, καὶ ἐν Ἐφέσῳ, ὑπὸ τῆς ληστρικῆς Συνόδου πεπραγμένα, ὁ δὲ β'. τόμος περιέχει τὰς δεκαὲξ πράξεις αὐτῆς ταύτης τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, ὁ δὲ γ'. τόμος περιέχει διαφόρους ἐπιστολὰς τῆς Συνόδου καὶ τῶν Βασιλέων, καὶ ἄλλα μερικὰ, ὅσα μετ' αὐτὴν ἔγιναν ἀποβλέποντα πρὸς αὐτήν (1). (Ὅρα τὸν Δοσίθ. ἀπὸ σελ. 331 ἕως 397, καὶ τὸν β'. τόμον τῶν Συνοδικῶν.)

φυσιτῶν ἦτο δυσσεβὲς φρόνημα, καὶ ὄχι ὀρθόδοξον φρόνημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἤτις δογματίζει, ὅτι αἱ δύω φύσεις τοῦ Χριστοῦ ἡνώθησαν, ὄχι κατὰ τὴν φύσιν, ἢ ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ καθ' ὑπόστασιν, καὶ ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου. Δι' ὃ καὶ μία ὑπόστασίς ἐστι τοῦ Χριστοῦ σύνθετος ἐκ τῶν δύω φύσεων Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος).» Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα φυσικὴν, καὶ κατὰ φύσιν, φανερόνουσιν οἱ Πατέρες, ὅτι ἀληθῶς, καὶ πραγματικῶς ἡ ἕνωσις αὕτη γέγονεν, ὡς ἠρμήνευσεν ὁ ρηθεὶς Θεόδωρος ὁ τῆς Ραϊθὼ, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα ὁ θεσπέσιος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, καὶ τῆς ἀπορρήτου ταύτης καὶ ἀπερινοήτου ἑνώσεως διαπρύσιος ἑρμηνεύς. Οὗτος γὰρ εἰπὼν ἐν τῷ γ'. Ἀναθεματισμῷ· «Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις (ἤτοι τὰς ὑπαρκτικὰς καὶ ὑφεστώσας, ἤτοι πραγματικὰς φύσεις) μετὰ τὴν ἕνωσιν, μόνῃ συνάπτων αὐτὰς συναφείᾳ, τῇ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἤγουν αὐθεντίαν ἢ δυναστείαν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Συνόδῳ τῇ καθ'ἕνωσιν φυσικὴν, ἀνάθεμα ἔστω.» Οὗτος, λέγω, τοῦτο εἰπὼν, ἐξηγεῖ καὶ ἐν τῇ ἐπιλύσει τοῦ ἀναθεματισμοῦ τούτου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ πρὸς τὴν ἀντίρρησιν τῶν ἀνατολικῶν, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ πρὸς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Θεοδωρήτου, καὶ εἰς τὰ τρία μέρη ὁμοῦ, ὅτι ἡ φυσικὴ ἕνωσις, ὁποῦ εἴπες, δηλοῖ τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν, φέρων εἰς παράδειγμα, καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο. καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ἀντὶ τοῦ ἀληθῶς τέκνα ὀργῆς. Ἄλλοι δέ τινες Θεολόγοι τὴν φυσικὴν ταύτην ἕνωσιν ἑρμηνεύουσιν, ἀντὶ τοῦ ὑποστατικὴν, ἐπειδὴ καὶ ὑπόστασις οὐσία, καὶ φύσις μετὰ ἰδιωμάτων παρὰ τῶν θεολογούντων, καὶ φιλοσοφούντων ὁρίζεται, καὶ μάλιστα παρὰ τῆς ζ'. Συνόδου ἐν τῇ ς'. πράξει αὐτῆς.

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ Εὐτυχὴς ποτὲ μὲν ἔλεγεν, ὅτι ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὴν μητέρα, οὔτε μὲ ἡμᾶς, ποτὲ δὲ, ὅτι πρὸ μὲν τῆς ἑνώσεως, δύω φύσεις ἦσαν ἐν τῷ Χριστῷ, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν μία, δι' ὃ καὶ ἐκ μὲν δύω φύσεων ἔλεγεν εἶναι τὸν Χριστὸν, πρὸ τῆς ἑνώσεως δηλ. οὐχὶ δὲ καὶ ἐν δυσὶ φύσεσι, μετὰ τὴν ἕνωσιν δηλ. καὶ διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη εἶπεν εἰς τὸν ὅρον αὐτῆς ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐκ τοῦ μονοφυσίτου δὲ Εὐτυχοῦς τούτου, ὡς ἀπό τινος ὕδρας πολυκεφάλου πολλαὶ αἱρέσεις μετὰ ταῦτα ἐφύτρωσαν. Οἱ Θεοπασχῖται, οἱ λέγοντες, ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ὃν ἦρχε Πέτρος ὁ Κναφεὺς (περὶ οὗ ὅρα τὸν πά. τῆς ς'.), ἡ γὰρ ἀνθρωπότης ἐτράπη εἰς τὴν Θεότητα, κατὰ τοὺς μονοφυσίτας. Λοιπὸν ὅλη ἡ ἁγία Τριὰς ἔπαθε, ὦ! φεῖσαι Κύριε! μιᾶς οὔσης φύσεως τῆς Θεότητος· δι' ὃ καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, τὴν διὰ τοῦ τρισαγίου ὑμνουμένην, τὴν βλασφημίαν ταύτην ἐτόξευσαν οἱ ἐμβρόντητοι. Ἐκ τῶν Μονοφυσιτῶν οἱ Σεβηριανοὶ ἐβλάστησαν ἀπὸ Σεβήρου τινὸς μοναχοῦ, Ἐπισκόπου γενομένου Ἀντιοχείας. Ἐξ αὐτῶν οἱ Ἰακωβῖται, ἀπὸ Ἰακώβου τινὸς Σύρου ἀνδρὸς, καὶ ποταπτοῦ εἰς τὸ γένος, Ζανζάλου ἢ Τζαντζάλου ὀνομαζομένου, ὁ ὁποῖος ἔγεινε καὶ ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρμενίων. Ἐξ αὐτῶν Γαϊανῖται, ὅστις Γαϊανὸς ἠκολούθησεν εἰς τὴν αἵρεσιν Ἰουλιανοῦ Ἐπισκόπου Ἁλικαρνασσοῦ, ἢ Ἁλικαρνασσέως, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐχειροτονήθη Ἀλεξανδρείας. Ἔλεγον δὲ οὗτοι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο πάντῃ ἀπαθὴς, δι' ὃ καὶ Ἀπαθῖται ὠνομάζοντο, οἵτινες ὑπὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ Αἰγύπτιοι ὀνομάζονται, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ οἱ Κόπται ἠκολούθησαν. Ἐκ τῆς ῥίζης δὲ τῶν Μονοφυσιτῶν ἐβλάστησε καὶ ἡ αἵρεσις τῶν Μονοθελητῶν μετὰ ταῦτα. Εἰ γὰρ μία κατ' αὐτοὺς φύσις ἦν ἐν τῷ Χριστῷ, ἀκόλουθον εἶναι ὅτι ἡ μία αὕτη φύσις νὰ ἔχῃ καὶ μίαν θέλησιν. Ἐξ αὐτῶν οἱ Ἀγνοῖται, ὧν ἀρχηγὸς ἦν ὁ Θεμίστιος, οἵτινες ἔλεγον ὅτι ὁ Χριστὸς ἠγνόει τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, σχισθέντες, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν, ἀπὸ τοὺς μονοφυσίτας Θεοδοσιανούς. Ἐξ αὐτῶν οἱ Τριθεῖται, οἵτινες ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος ἔλεγον κοινὴν οὐσίαν καὶ φύσιν, καὶ μερικὴν ὡς ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνθρώπων, ὧν ἀρχηγὸς ἦν Ἰωάννης Ἀλεξανδρεὺς ὁ φιλόπονος. Ἀκέφαλοι δὲ μὲ ἕνα λόγον ὅλοι οἱ μονοφυσῖται ὠνομάζοντο, καθ' ὅτι ἐσχίσθησαν ἀπὸ τὸν Μογγὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας διατὶ φανερὰ δὲν ἀνεθεμάτιζε τὴν δ'. Σύνοδον, ὡς λέγει ὁ Λεόντιος, ἢ διὰ τί ἐποίουν διαφόρους παρασυνάξεις καὶ παραβαπτίσματα, καὶ ἄλλας καινοτομίας καὶ σχίσματα, καθὼς λέγει Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος, ἢ διὰ τί ἐσχίσθησαν ἀναμεταξύ των ὅ,τε Σεβῆρος καὶ Ἰουλιανὸς περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου· καὶ ἄλλοι μὲν ἠκολούθουν εἰς τὸν ἕνα, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν ἄλλον. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀκέφαλοι ἐλέγοντο, διατὶ δὲν

ΟΙ Λ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Δ'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τῆς ς'. β'. τῆς ζ'. α'.

Τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καθ' ἑκάστην Σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας Κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν δίκαιον κρίνει νὰ κρατοῦσιν, ἤτοι νὰ ἔχουσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ὅλοι οἱ Κανόνες ὁποῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ νῦν ἐξεδόθησαν παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων, εἴτε πρὸς δογμάτων ἀκρίβειαν, εἴτε καὶ πρὸς Ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν χρησιμεύοντες καθ' ἑκάστην Σύνοδον Οἰκουμενικὴν τε καὶ τοπικήν.

Συμφωνέα.

Τὰ αὐτὰ δὲ μὲ τὸν παρόντα κανόνα καὶ ὁ β'. τῆς ς'. καὶ ὁ α'. τῆς ζ'. διορίζουσι νὰ μένουν βέβαιοι οἵτε Ἀποστολικοὶ, καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν Συνοδικοὶ καὶ Πατρικοὶ Κανόνες. Καὶ ὅρα τὰ περὶ τῶν Κανόνων ἐν γένει προλεγόμενα ἐν ἀρχῇ τῆς Βίβλου.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποσ. κθ'. λ'. τῆς ς'. κβ'. κγ'. τῆς ζ'. γ'. δ'. ε'. ιθ'. Βασ. ια'. τῆς ἐν Λαοδικίᾳ. ιβ'. Γενναδίου καὶ Ταρασίου ἐπιστολῇ.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πράσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν Ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ Πρεσβυτέρους, ἢ Διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπ χρήμασιν Οἰκονόμον, ἢ Ἔκδικον, ἢ Παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ Κανόνος δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν, καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς, καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἢ Μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροί τε καὶ Διάκονοι χειροτονοῦνται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, οἱ δὲ Ἀναγνῶσται καὶ Ψάλται καὶ Ἡγούμενοι χειροθετοῦνται καὶ σφραγίζονται (1), οἱ δὲ, προβάλλονται μόνον χωρὶς σφραγίδος, ὡς οἱ Οἰκονόμοι (2) καὶ Ἔκδικοι, καὶ Παραμονάριοι, ἤτοι Προσμονάριοι. Ὅποιος λοιπὸν Ἐπίσκοπος (διορίζει ὁ παπάθης, καὶ δὲν ἀποθνήσκει (Δοσιθ. σελ. 424 τῆς Δωδεκαβίβλ.).

(1) Σημείωσαι δὲ, ὅτι τὴν παρὰ Ἀρχιερέως γενομένην κουρὰν τῶν Κληρικῶν σφραγῖδα ἐπικουρίδος καὶ ἐπικουρίδα ἐπισκοπικὴν ὀνομάζει ὁ Βαλσαμὼν, ἀπόκαρσιν δὲ, τὴν τῶν μοναχῶν, (ἐν τῇ ἑρμην. τοῦ λγ'. τῆς ς'., καὶ ἐπικουρίδα μοναχικὴν τῇ ἑρμ. τοῦ οζ'. τῆς ς'.

(2) Οἱ μὲν Οἰκονόμοι ἐγίνοντο διὰ νὰ κυβερνῶσι τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα κατὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου κατὰ τὸν ἱ. Θεοφίλου, κ'. τῆς δ'. καὶ ιά. τῆς ζ'. οἱ δὲ Ἔκδικοι ἐγίνοντο διὰ νὰ βοηθοῦν τοὺς ἀδικουμένους, νὰ λυτρώνουν τοὺς τυραννουμένους ὑπό τινων, καὶ νὰ ἐκδικοῦν τοὺς διὰ οἱανδήτινα κάκωσιν καὶ ἐπήρειαν προσφεύγοντας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δύω λογιῶν δὲ ἦσαν οἱ Ἔκδικοι, ἐκκλησιαστικοὶ, κατὰ τὸν παρόνταν κανόνα, καὶ ἐξωτερικοὶ, καὶ Βασιλικοὶ, κατὰ τὸν πγ'. καὶ ρζ'. τῆς ἐν Καρθαγ. Ἐλέγοντο δὲ αὐτοὶ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, Δεφένσορες καὶ Ἐκκλησιέκδικοι. κατὰ τὸν Ἰουστινιανόν. Δώδεκα δὲ ἦσαν οὗτοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὧν ὁ πρῶτος ἐλέγετο Πρωτέκδικος, ὅστις μετὰ τῶν δύω ἐκδίκων ἔκρινε τὰς μικρὰς

ὑπετάσσοντο εἰς μίαν κεφαλὴν, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν εἰς ἕνα, ἄλλοι δὲ εἰς ἄλλον, διαφόρως ἀπ' ἀλλήλων καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχισθέντες. (Ὅρα παρὰ Δοσιθ. σελ. 470 τῆς Δωδεκαβίβλ. καὶ καὶ παρ' ἄλλοις). Ὅλοι δὲ οἱ μονοφυσῖται καὶ Θεοπασχῖται, εἰκόνα Χριστοῦ οὐκ ἐδέχοντο κατὰ τὴν ς'. πρᾶξιν τῆς ζ'. Συνόδου, ἐπειδὴ καὶ ἔλεγον ὅτι ἡ περιγραπτὴ καὶ εἰκονιζομένη φύσις τῆς ἀνθρωπότητος ἀνεκράθη, καὶ μετετράπη εἰς τὴν φύσιν τῆς Θεότητος. Ἀστεῖος δὲ ἐστάθη ὁ ἔλεγμὸς, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Ἀλαμούνδαρος, ὁ πρῶτος τῶν Σαρακηνῶν. Οὗτος γὰρ ἀφοῦ ἔγινε χριστιανὸς, ἐπειδὴ καὶ ἔστειλεν εἰς αὐτὸν δύο Ἐπισκόπους ὁ Σεβῆρος διὰ νὰ τὸν ἑλκύσῃ εἰς τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ, θέλων ἐλέγξαι αὐτοὺς, εἶπεν. Ἀλλὰ δὲν ἠξεύρετε, ὅτι γράμματα μοῦ ἔστειλαν. καὶ μέσα εἰς αὐτὰ μοὶ φανερώνουν ἐκεῖνοι ὁποῦ τὰ ἔγραψαν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀρχάγγελος Μιαχαήλ; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ τοῦ Σεβήρου Ἐπίσκοποι, ὅτι τοῦτο νὰ γένῃ εἶναι ἀδύνατον. Τότε ὁ Ἀλαμούνδαρος ἀποκριθεὶς εἶπε, καὶ ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἔχῃ δύω φύσεις, καθὼς ἐσεῖς λέγετε, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ πάθῃ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὸν Σταυρόν; ἐπειδὴ ἡ θεότης αὐτοῦ εἶναι

ρῶν Κανών) τούτους πάντας καὶ τοὺς λοιποὺς Κληρικοὺς ποιήσοι μὲ χρήματα, καὶ δι' αἰσχροκέρδειάν του πωλήσει τὴν ἀπώλητον χάριν τοῦ Πνεύματος, οὗτος ἐλεγχθείς, ἂς καθαιρῆται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ τοιουτοτρόπως χειροτονηθῇ, ἂς μὴ ὠφελῆται ἀπὸ τὴν κατὰ πραγματείαν ταύτην χειροτονίαν ἢ προβολήν, ἀλλὰ ἂς ἦναι καὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ ὀφικίου ὁποῦ ἔλαβεν ἀπόβλητος. Εἰ δέ τινας ἤθελε γίνει μεσίτης εἰς τὰς αἰσχροκερδείας ταύτας, εἰ μὲν εἶναι Κληρικός, ἂς καθαίρηται, εἰ δὲ Μοναχὸς ἢ λαϊκός, ἂς ἀναθεματίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κθ'. καὶ λ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τῶν Ἀποστ. ς'. πά. πγ'. τῆς Δ'.ζ'. τῆς ά. καὶ β'. ιά. τῆς Καρθ. ιή. τῆς ζ'. ι'.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον, ὅτι τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ κατειλεγμένων τινὲς διὰ αἰσχροκέρδειαν ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθωτοί, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι, τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ λειτουργίας καταρραθυμοῦντες, τοὺς δὲ τῶν κοσμικῶν ὑποτρέχοντες οἴκους, καὶ οὐσιῶν χειρισμοὺς ἀναδεχόμενοι διὰ φιλαργυρίαν. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος, μηδένα τοῦ λοιποῦ μὴ Ἐπίσκοπον, μὴ Κληρικόν, μὴ μονάζοντα, ἢ μισθοῦσθαι κτήματα, ἢ πραγμάτων ἐπεισάγειν ἑαυτὸν κοσμικαῖς διοικήσεσι, πλὴν εἰ μή που ἐκ νόμων καλοῖτο εἰς ἀφηλίκων ἀπαραίτητον ἐπιτροπήν, ἢ ὁ τῆς πόλεως Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέψοι φροντίζειν πραγμάτων, ἢ ὀρφανῶν, ἢ χηρῶν ἀπροστήτων, καὶ τῶν προσώπων τῶν μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Εἰ δέ τις παραβαίνειν τὰ ὡρισμένα τοῦ λοιποῦ ἐπιχειρήσοι, ὁ τοιοῦτος ἐκκλησιαστικοῖς ὑποκείσθω ἐπιτιμίοις.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς Συνόδου πῶς μερικοὶ Κληρικοί, διὰ αἰσχροκέρδειαν πακτόνουσι ξένα ὑποστατικά, καὶ ἐργολαβοῦσιν (1), ἤτοι εἰς κοσμικὰ πράγματα τὸν ἑαυτόν τους περιπλέκουσι διὰ κέρδος, ἀμελοῦντες τὰς τῆς ἱερωσύνης ὑπηρεσίας, εἰς τοὺς οἴκους δὲ τῶν κοσμικῶν εἰσερχόμενοι, καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν διὰ φιλαργυρίαν ἀναλαμβάνοντες· διὰ τοῦτο ὥρισεν ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος, εἰς τὸ ἑξῆς κἀνένας Ἐπίσκοπος ἢ Κληρικός, ἢ Μοναχὸς, νὰ μὴ πακτόνῃ ὑποστατικὰ, ἢ νὰ ἐμβάζῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς διοικήσεις πραγμάτων κοσμικῶν, ἔξω μόνον ἂν ἀπὸ τοὺς νόμους καλῆται εἰς τὸ νὰ γένῃ ἐπίτροπος μὲν τῶν ἀνήβων παίδων (2) (ἄνηβοι δὲ λέγονται ἀπὸ γεννήσεως ἕως τῶν ιδ'. χρόνων), κουράτωρ δὲ, ἤτοι φροντιστὴς καὶ ἐπιμελητὴς τῶν ἀφηλίκων (ἀφήλικες δὲ λέγονται ἀπὸ τοῦ ιδ'. ἕως τοῦ κε'.), καὶ ἔξω, ἂν ὁ τῆς πόλεως Ἐπίσκοπος παρακινήσῃ αὐτὸν νὰ φροντίζῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, ἢ ὀρφανὰ, καὶ χήρας ἀπροστήτους, καὶ ἄλλα πρόσωπα ὁποῦ χρειάζονται μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως, ὄχι διὰ κἀνένα κέρδος καὶ ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Εἰ δέ τινας ἤθελε τολμήσει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ παραβῇ ταῦτα, ὁ τοιοῦτος ἂς γένῃ ὑπεύθυνος εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια. Ποῖα δέ εἰσι ταῦτα; ἅπερ οἱ ἀποστολικοὶ Κανόνες διορίζουσιν· ἢ ἀπὸ τοῦ Κλήρου δηλαδὴ αὐτῶν ἔκπτωσις. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Τῆς δ'. κδ'. τῆς ζ'.κά. τῆς ά. καὶ β'. ά.

Οἱ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς τὸν μονήρη μετιόντες βίον, τῆς προσηκούσης ἀξιούσθωσαν τιμῆς. Ἐπειδὴ δέ τινες τῷ μοναχικῷ κεχρημένοι προσχήματι, τάς τε ἐκκλησίας, καὶ τὰ πολιτικὰ διαταράττουσι πράγματα, περιϊόντες ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μοναστήρια ἑαυτοῖς συνιστᾶν ἐπιτηδεύοντες, ἔδοξε μηδένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν, μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως Ἐπισκόπου. Τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν

ὑποθέσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Προσμονάριοι δὲ ἐγίνοντο διὰ νὰ παραμένουν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτοῖς ἐκκλησίαν, καρτεροῦντες, καὶ ὑποδεχόμενοι τοὺς εἰς προσκύνησιν ἐρχομένους.

(1) Ἐργολάβοι κυρίως εἶναι οἱ τεχνῖται ἐκεῖνοι ὁποῦ δίδουσιν ἀρραβῶνας, καὶ καταπιάνουσι μίαν δουλείαν, μὲ ὑπόσχεσιν, ὅτι νὰ μὴ τὴν ἀφήσουν, ἕως οὗ νὰ τὴν τελειώσουν, κατὰ τὸν Ἁρμενόπουλον (βιβλ. γ'. τίτλ. ή'.).

(2) Διὰ ποίαν δὲ ἀφορμὴν ὁ Κανὼν μὲν οὗτος συγχωρεῖ νὰ γίνωνται οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Μοναχοὶ ἐπίτροποι καὶ κουράτορες, ἡ δὲ ρκγ', τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ κωλύει αὐτοὺς ἀπὸ τοῦτο; ἢ κωλύει αὐτοὺς, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, διὰ νὰ μὴ γίνωνται ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ ὅταν ἀπὸ τοὺς νόμους μόνον εἰς τοῦτο καλῶνται, ὄχι δὲ καὶ ὅταν καὶ παρὰ τῶν Ἐπισκόπων εἰς τοῦτο παρακαλεσθοῦν. Ὁ δὲ χαρτοφύλαξ Πέτρος λέγει, ὅτι οἱ μοναχοὶ οὔτε παιδία νὰ ἀναδέχωνται ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος (εἰμὴ ἐκ μεγάλης ἀνάγκης, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κδ'. τοῦ Νηστευτοῦ), οὔτε ἀδελφοποιίας νὰ κρατοῦν. Παρὰ Κανόνας γὰρ ταῦτά ἐστι (σελ. 395. Γιοῦρ. Γραικορ.). Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ χαρτοφύλαξ λέγει, ὅτι προστάζει ἐνταλματικῶς ἡ Ἐκκλησία εἰς τοὺς ἡγουμένους καὶ Ἐξάρχους τῶν μοναστηρίων συντεκνίας καὶ ἀδελφοποιήσεις οἱ μοναχοὶ νὰ μὴν κάμνουν, καὶ ὅτι ἀδελφοποιίας ὁ νόμος μὲ τὴν ὁλότητα δὲν δέχεται (σελ. 342. τῆς αὐτῆς βίβλ.), καὶ ὅρα εἰς τὸ περὶ ἀδελφοποιίας Κεφάλαιον ἐν τῷ περὶ συνοικεσίων.

καὶ χώραν μονάζοντας, ὑποτετάχθαι τῷ Ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι, καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ, ἐν οἷς τόποις ἀπετάξαντο, προσκαρτεροῦντες, μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς, μήτε βιωτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν, ἢ ἐπικοινωνεῖν, καταλιμπάνοντες τὰ ἴδια μοναστήρια, εἰ μήποτε ἄρα ἐπιτραπεῖεν διὰ χρείαν ἀναγκαίαν ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως Ἐπισκόπου. Μηδένα δὲ προσδέχεσθαι ἐν τοῖς μοναστηρίοις δοῦλον ἐπὶ τῷ μονάσαι παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότου. Τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῦτον ἡμῶν τὸν ὅρον, ὡρίσαμεν ἀκοινώνητον εἶναι, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται. Τὸν μέν τοι Ἐπίσκοπον τῆς πόλεως χρὴ τὴν δέουσαν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων.

Ἀποστ. πϐ'. Βασ. μ'. μϐ'. τῆς ἐν Καρθ. ογ'. ϟ'. τῆς ς'. πε'. τῆς ἐν Γάγγ. γ'.

Ἑρμηνεία

Ταῦτα διορίζει ὁ παρὼν Κανών. Οἱ ἀληθῶς καὶ χωρὶς κἀμμίαν ὑπόκρισιν τὴν μοναχικὴν ζωὴν μεταχειριζόμενοι, ἀς ἀξιώνωνται τῆς πρεπούσης τιμῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ μερικοὶ μεταχειρίζονται τὸ μοναχικὸν σχῆμα πρὸς ἐπίδειξιν καὶ δέλεαρ διὰ νὰ τιμῶνται, καὶ συγχέουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα, θέλοντες νὰ διοικοῦσιν αὐτὰ, καὶ περιτριγυρίζουσι μὲν μὲ ἀδιαφορίαν εἰς τὰς πόλεις, μοναστήρια δὲ ἐδικά τους ἐπιτηδεύουσι νὰ οἰκοδομοῦν, διὰ τοῦτο ἐφάνη εὔλογον, κἀνένας μοναχὸς μήτε εἰς χωρίον, μήτε εἰς πόλιν, μήτε εἰς ἔρημον, ἢ εἰς ἄλλο κἀνένα μέρος νὰ οἰκοδομῇ καὶ νὰ συνιστᾷ μοναστήριον, ἢ οἶκον εὐκτήριον, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου (1). Οἱ δὲ Μοναχοὶ οἱ εἰς κάθε πόλιν καὶ χωρίον εὑρισκόμενοι νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν τοῦ τόπου Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ ἡσυχάζωσιν, εἰς μόνην τὴν προσευχὴν καὶ νηστείαν σχολάζοντες, καὶ διαμένοντες εἰς τὰ μοναστήρια ἐκεῖνα, ὁποῦ ἐκουρεύθησαν, χωρὶς νὰ ἀφίνουσιν αὐτὰ (ὅρα τὸν κα'. τῆς ζ'.) καὶ νὰ περιπλέκουσι τὸν ἑαυτόν τους εἰς ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα (2), ἔξω μόνον ἂν κατὰ ἀνάγκην καὶ χρείαν διορισθοῦν εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, κρίναντος αὐτοὺς ἐπιτηδείους. Ἐφάνη δὲ εὔλογον πρὸς τούτοις, νὰ μὴ δέχεται κἀνένας δοῦλος εἰς μοναστήριον νὰ κουρεύεται Μοναχὸς χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ αὐθέντου του, ἵνα μὴ καὶ οἱ ἄνθρωποι βλέποντες τοὺς Μοναχοὺς νὰ περιπλέκωνται εἰς κοσμικὰ, καὶ οἱ αὐθένται λυπούμενοι διὰ τοὺς δούλους των, βλασφημῶσι τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν, καὶ ἐντεῦθεν βλασφημῆται δι' αὐτῶν τὸ

(1) «Δι' ὃ καὶ ἡ ζ'. διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ἥτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινιάνειος ξζ'. καὶ ἡ γ'. τοῦ ϐ'. τίτλ. ἥτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινιάνειος ρλή. κειμένη ἐν βιϐλ. ἑ. τῶν Βασιλ. τίτλ γ'. κεφ. δ'. καὶ ἑ. (παρὰ τῷ νομικῷ τοῦ Φωτίου τίτλ. γ'. κεφ. ιδ'. καὶ τίτλ. ιά. κεφ. ά.) θεσπίζουσιν, ὅτι, ἐκεῖνος ὁποῦ θέλει νὰ κτίσῃ εὐκτήριον οἶκον, ἢ ἐκκλησίαν, ἢ μοναστήριον, νὰ ὁμιλῇ πρῶτον περὶ τούτου μὲ τὸν Ἐπίσκοπον, νὰ χαρίζῃ τὰ ἱκανὰ διὰ τὸ καύσιμον τῶν λαμπάδων καὶ λύχνων τοῦ ναοῦ, τὰ ἱκανὰ διὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, διὰ τὴν τροφὴν τῶν προσμοναρίων καὶ μελλόντων ἐκεῖσε κατοικεῖν, καὶ τότε νὰ φανερώνῃ ὁ Ἐπίσκοπος εἰς ὅλους τὸ πρᾶγμα, καὶ πηγαίνωντας παρρησίᾳ εἰς τὸν τόπον ὁποῦ μέλλει νὰ γένῃ ἡ οἰκοδομὴ, νὰ κάμνῃ εὐχὴν, καὶ νὰ πηγνύῃ σταυρὸν εἰς αὐτὸν, καὶ τότε νὰ ἀρχινᾷ ἡ οἰκοδομή. Λέγουσι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ὅποιος κάμῃ ἀρχὴν νὰ κτίζῃ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς, ἢ νὰ τὰ ἀνακαινίζῃ παλαιὰ ὄντα, νὰ ἀναγκάζεται τόσον αὐτὸς, ὅσον καὶ οἱ κληρονόμοι του ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς οἰκονόμους, καὶ ἀπὸ τὸν ἐξουσιαστὴν τοῦ τόπου νὰ τελειώσῃ τὴν οἰκοδομὴν ὁποῦ ἄρχισε, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφίνῃ κολωϐήν.»

(2) Ὥστε κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον οὔτε οἱ καλούμενοι Ἱερομόναχοι πρέπει, ἢ νὰ χειροτονῶνται, ἢ νὰ εὑρίσκωνται ὅλως ἐφημερεύοντες εἰς τὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἐκκλησίας. Μοναχοὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ὄνομά τους εἶναι, καὶ παρθενίαν ἐπαγγέλλονται, δι' ὃ καὶ εἰς μοναστήρια πρέπει καὶ νὰ χειροτονῶνται, καὶ νὰ μένουν ἐνεργοῦντες τὰ τῆς ἱερωσύνης, καὶ ὄχι ἐν τῷ κόσμῳ. Ὅθεν τοῦτο βεϐαιῶν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος, ἐδιώρισεν, ὅτι ὅλαι αἱ ἱεροπραξίαι ὁποῦ τελοῦνται ἐν κόσμῳ, νὰ γίνωνται ἀπὸ κοσμικοὺς Ἱερεῖς, καὶ ὄχι ἀπὸ Ἱερομονάχους· οἱ δὲ Ἱερομόναχοι νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰ μοναστήριά των, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν (σχόλ. εἰς τὸ γ'. Κεφάλαιον τοῦ ά. τίτλ. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου)· ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας λέγει, ὅτι οὔτε Ἱερομόναχος γάμον ἠμπορεῖ νὰ εὐλογήσῃ, οὔτε μέσα εἰς μοναστήριον (σελ. 395. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.)· ὅθεν παρὰ Κανόνας ποιοῦσιν οἱ τοὺς τοιούτους Ἱερομονάχους χειροτονοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν Ἀρχιερεῖς, καὶ ἂς διορθώσουν τὸ ἄτοπον. Διότι διὰ ὅσα κακὰ καὶ ἁμαρτίας κάμουν οἱ Ἱερομόναχοι αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ κόσμου συναναστρεφόμενοι, διὰ ὅλα ἔχουν νὰ παιδευθοῦν οἱ χειροτονοῦντες αὐτοὺς Ἀρχιερεῖς. Οὕτω γάρ φησιν ὁ Θεῖος Χρυσόστομος· «Μὴ γάρ μοι εἴπῃς ὅτι ὁ Πρεσϐύτερος ἥμαρτε, μηδὲ ὅτι ὁ Διάκονος. Πάντων τούτων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν χειροτονησάντων αἱ αἰτίαι φέρονται» (λόγ. γ'. εἰς τὰς πράξεις σελ. 627. τοῦ δ'. τόμου.). Κατὰ τοῦτον τὸν Κανόνα οὐ καλῶς ποιοῦσι καὶ ἐκεῖνοι οἱ Μοναχοὶ ὁποῦ ἀφίνουσι τὰ μοναστήριά των, ἢ τὰ κελλία καὶ σκήτας των, καὶ πηγαίνουν εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ζητοῦν ἐλεημοσύνην. Διατὶ πίπτουσιν εἰς πολλὰς παγίδας τοῦ διαϐόλου καὶ βλάϐας ψυχικάς. Ναὶ ὁ μέγας Βασίλειος συγχωρεῖ νὰ εὐγαίνουν οἱ μοναχοὶ ἀπὸ τὸ μοναστήριον, καὶ νὰ ὁδοιποροῦν διὰ τὰς ἀναγκαίας χρείας τοῦ Κοινοϐίου, καὶ τρόπον τινὰ ἐλέγχει ἐκείνους ὁποῦ δι' ἀμέλειαν παραιτοῦνται καὶ δὲν θέλουν νὰ εὐγαίνουν ἔξω (ἀσκητικ. Διατάξ. κς')· ἀλλὰ πάλιν ὁ αὐτὸς Βασίλειος λέγει, ὅτι ὁ πρωεστὼς νὰ στέλλῃ εἰς τὰς τοιαύτας χρείας τοῦ Κοινοϐίου, ἐκεῖνον ὁποῦ δύναται καὶ τὸν ἑαυτόν του νὰ φυλάξῃ ἀϐλαϐῆ, καὶ νὰ ὠφελήσῃ καὶ τοὺς συνομιλοῦντας μὲ αὐτόν. Ἐὰν δὲ τοιοῦτος ἀδελφὸς δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ μοναστήριον ἐπιτήδειος καὶ δυνατὸς, κάλλιον εἶναι νὰ ὑπομένουν οἱ ἀδελφοὶ κάθε θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν μέχρι θανάτου, παρὰ διὰ σωματικὴν παρηγορίαν νὰ παραϐλέψουν τὴν προφανῆ ϐλάϐην τῆς ψυχῆς ἐκείνου ὁποῦ μέλλει νὰ ἀποσταλῇ. Καὶ ἀφ' οὗ δὲ ἐπαναγυρίσῃ ὁ ἀδελφὸς, πρέπει νὰ τὸν ἐξετάζῃ ὁ προεστὼς πῶς ἀπέρασεν εἰς τὴν ἀποδημίαν του. Καὶ τὰ μὲν καλῶς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα, νὰ ἐπαινῇ, τὰ δὲ κακῶς, νὰ διορθόνῃ κ.τ.λ. (ὅρα κατὰ πλάτος μδ'.).

ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὅστις δὲ παραβῇ τὸν Κανόνα τοῦτον, νὰ ἀφορίζεται. Καθὼς ὅμως οἱ Μοναχοὶ πρέπει νὰ σχολάζουσιν εἰς τὰ ἀνήκοντα ἔργα τοῖς μοναχοῖς, ἔτσι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν τῶν μοναστηρίων αὐτῶν, ὑπερασπιζόμενος αὐτοὺς καὶ ἐλεῶν ἐν ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων, ἢ ἐκ τῶν πτωχικῶν χρημάτων τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸν μα'. Ἀποστολικὸν, καὶ κε'. Ἀντιοχείας, διὰ δύω αἴτια· πρῶτον, διὰ νὰ μένουσιν ἐκεῖνοι ἡσυχοι καὶ ἀπερίσπαστοι, καὶ δ'. διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ καὶ αὐτὸς ἐκ τούτου ψυχικὴν ὠφέλειαν (1).

Συμφωνία.

«Προστάζει δὲ παρομοίως καὶ ὁ ιζ'. τῆς ζ'. νὰ ἐμποδίζῃ ὁ Ἐπίσκοπος τοὺς μοναχοὺς ἐκείνους ὁποῦ ἀφίνουσι τὰ μοναστήριά των, καὶ ἐπιχειροῦσι νὰ κτίζουν οἴκους εὐκτηρίους μὴ ἔχοντες τὰ πρὸς τελείωσιν καὶ ἀπαρτισμὸν αὐτῶν ἔξοδα. Ἀλλὰ καὶ ὁ α'. τῆς α'. καὶ β'. δὲν δίδει ἄδειαν εἰς κἀνένα νὰ κτίζῃ μοναστήριον χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ μετὰ τὸ κτίσαι νὰ γίνεται Κύριος αὐτοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν τοῦ πδ'. Ἀποστολικοῦ ἑρμηνείαν, καὶ τὸν κδ'. τῆς παρούσης.»

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Περὶ τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν Ἐπισκόπων ἢ Κληρικῶν, ἔδοξε τοὺς περὶ τούτων τεθέντας Κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἔχειν τὴν ἰσχύν.

Ἀποστ. ιδ'. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς ς'. ιζ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. γ'. ις'. κα'. τῆς ἐν Σαρδικῇ ά. β'. ιέ. ις'. ιθ'. τὴς Καρθ. νζ'. ξγ'. 4.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος διορίζεται νὰ ἔχωσι τὸ κῦρος οἱ Κανόνες ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐξεδόθησαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας, οἱ κωλύοντες τὰς ἀπὸ μιᾶς πόλεως ἢ ἐπαρχίας, εἰς ἄλλην πόλιν καὶ ἐπαρχίαν μεταβάσεις, τόσον τῶν Ἐπισκόπων, ὅσον καὶ τῶν κληρικῶν, καὶ ἀνάγνωθι αὐτοὺς ἐν τῷ ιδ'. καὶ ιε'. Ἀποστολικῷ.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε Πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιατικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησιᾳ πόλεως, ἢ μαρτυρίῳ ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. Τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος.

Τῆς ἐν Νεοκαισ. ιγ'.

Ἑρμηνεία.

Θέλουσα ἡ ἁγία Σύνοδος αὕτη νὰ ἐμποδίσῃ μὲ εὐκολίαν τὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον παρὰ τοὺς Κανόνας γινομένας μεταβάσεις καὶ μεταθέσεις τῶν ἱερωμένων, ὧν ἀρχὴ καὶ ρίζα εἶναι τὸ νὰ χειροτονοῦνται ἀπολύτως καὶ ἀορίστως, διορίζει εἰς τὸν παρόντα αὐτῆς Κανόνα, νὰ μὴ χειροτονῆται εἰς τὸ ἑξῆς μὲ τοιοῦτον τρόπον μήτε Ἱερεὺς, μήτε Διάκονος, μήτε ἄλλος τις ἐκκλησιαστικὸς, πάρεξ διωρισμένος εἰς ἐκκλησίαν πόλεως, ἢ χωρίου, ἢ εἰς μοναστήριον, ἢ εἰς ἐκκλησίαν μάρτυρος, ἐκφωνοῦντος τοῦ Ἀρχιερέως ἐν τῇ τῆς χειροτονίας εὐχῇ. Ἡ θεία χάρις προχειρίζεται τὸν δεῖνα Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον τῆς δεῖνος ἐκκλησίας, ἢ τοῦ μοναστηρίου, κατ' ὄνομα, ἀπαραλλάκτως δηλαδὴ καθὼς ἐκφωνεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἑκάστου Ἐπισκόπου. Ὅσοι δὲ ἀορίστως χειροτονηθοῦν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος νὰ ἔχουν ἄκυρον τὴν χειροτονίαν, καὶ εἰς κἀνένα τόπον νὰ μὴ δύνανται νὰ τὴν ἐνεργοῦν, διὰ νὰ ἀτιμάζεται ἐκ τῆς ἀνενεργησίας τούτης ὁ παρὰ Κανόνας ταύτην δοὺς Ἀρχιερεὺς, καὶ ἐκ τῆς ἀτιμίας ταύτης νὰ σωφρονισθῇ, καὶ ἄλλοτε μὴ ποιήσῃ τοῦτο (2). Σὺ δέ μοι θρήνησον, ὦ ἀναγνῶστα, ἐν τῷ παρόντι Κανόνι, καθ' ὅτι τὴν σήμερον, ἐν οὐδεμιᾷ χειροτονίᾳ Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου ἐκφωνεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ Μοναστηρίου εἰδικῶς, καθὼς οὗτος ὁ Κανὼν προστάζει, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸ κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα συστατικὸν τῆς χειροτονίας, κἂν οἱ παραβάται τοῦτο οὐδαμῶς συλλογίζωνται.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Τοὺς ἅπαξ ἐν Κλήρῳ τεταγμένους καὶ μοναστὰς, ὡρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι. Ἢ τοῦτο τολμῶντας καὶ μὴ μεταμελουμένους ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο, ὃ διὰ Θεὸν πρότερον εἵλοντο, ἀναθεματίζεσθαι.

Ἀποστ. ς'. πα'. πγ'. τῆς δ'. γ'. ς'. τῆς ά. καὶ β'. ια'. τῆς ἐν Καρθ. ιή. τῆς ζ'. ι'.

(1) Ὁ παρὼν Κανὼν ἀπαραλλάκτως εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν ς'. πρᾶξιν τῆς αὐτῆς δ'. Συνόδου, δύω μόνα περιέχων περισσότερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον· ά. ὅτι νὰ μὴ κτίζεται μοναστήριον εἰς κτήματά τινος, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν κυρίων τῶν κτημάτων, καὶ β'. ὅτι ὄχι μόνον δοῦλοι, ἀλλ' οὐδὲ ἐναπόγραφοι, ἤτοι στρατιῶται, νὰ μὴ δέχωνται εἰς μοναστήριον καὶ νὰ κουρεύωνται.

(2) Ὥστε καθὼς ἡ Σύνοδος αὕτη ἐκλαμβάνει ἐνταῦθα τὴν ἄκυρον χειροτονίαν, οὕτω πρέπει νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὁ ιγ'. Κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή. Ἀποστολικοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ, μήτε στρατιῶται νὰ γίνωνται μήτε κοσμικὰς ἀξίας νὰ ἀναλαμβάνουσιν, οἱ δὲ ταῦτα τολμῶντες καὶ μὴ μετανοοῦντες νὰ ἐπιστρέψωσι πάλιν εἰς τὸ πρότερον ἐπάγγελμα τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον διὰ τὸν Θεὸν ἐδιάλεξαν, νὰ ἀναθεματίζωνται. Διὰ τί δὲ ὁ μὲν πγ΄. τῶν Ἀποστολικῶν καθαιρεῖ μόνον τούτους, οὗτος δὲ καὶ ἀναθεματίζει; ἢ ἐκεῖνος μὲν λέγει, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ τοὺς ἄλλους ἑρμηνευτὰς, διὰ ἐκείνους ὁποῦ, φοροῦντες τὸ σχῆμα τοῦ κλήρου, εἰς τὰ τοιαῦτα ἔρχονται. Ὁ δὲ παρὼν λέγει δι' ἐκείνους ὁποῦ ρίψουν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κληρικοῦ καὶ τοῦ μοναχικοῦ, καὶ οὕτω τὰ τοιαῦτα ἀναλαμβάνουσιν. Ἴσως δὲ καὶ ὁ παρὼν νὰ λέγῃ δι' ἐκείνους, ὁποῦ, ἀφ' οὗ μίαν φορὰν τὰ τοιαῦτα τολμήσωσι, δὲν θέλουσιν εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν προτέραν ζωὴν (ὅπερ οὐ λέγει ὁ Ἀποστολικὸς), διὰ τοῦτο ὡς ἀμετανοήτους σφοδρότερον τούτους ἐπαίδευσεν (1). Ὅρα καὶ τὸν ς΄. Ἀποστολικὸν καὶ ις΄. τῆς παρούσης δ΄.

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Οἱ Κληρικοὶ τῶν πτωχείων καὶ μοναστηρίων καὶ μαρτυρίων, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει Ἐπισκόπων, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων Πατέρων παράδοσιν, διαμενέτωσαν, καὶ μὴ κατὰ αὐθάδειαν ἀφηνιάτωσαν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου. Οἱ δὲ τολμῶντες ἀνατρέπειν τὴν τοιαύτην διατύπωσιν, καθ' οἱονδήποτε τρόπον, καὶ μὴ ὑποτασσόμενοι τῷ ἰδίῳ Ἐπισκόπῳ, εἰ μὲν εἶεν Κληρικοὶ, τῆς τῶν Κανόνων ὑποκείσθωσαν ἐπιτιμίοις, εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοὶ, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι.

Ἑρμηνεία

Ὁ διορισμὸς τοῦ παρόντος Κανόνος εἶναι οὗτος. Ὅτι, οἱ Κληρικοὶ καὶ ἱερωμένοι ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πτωχοτροφείων, ὀρφανοτροφείων δηλ. γηροκομείων, καὶ νοσοκομείων καὶ εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τῶν Μαρτύρων, πρέπει νὰ διαμένουσι πάντοτε ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἑκάστης πόλεως, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ νὰ μὴ ἀποσκιρτῶσιν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐδικοῦ των Ἐπισκόπου μὲ αὐθάδειαν. Ὅσοι δὲ τολμήσουν νὰ παραβοῦν καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ νὰ μὴ ὑποτάττωνται εἰς τὸν ἐδικόν τους Ἐπίσκοπον, οὗτοι, εἰ μὲν ὦσιν ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, νὰ ἦναι ὑποκείμενοι εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν Κανόνων, τὰ ὁποῖα ἤθελεν εὕρει εὔλογον ὁ αὐτὸς οὗτος κατὰ τόπον Ἐπίσκοπος, εἰ δὲ ὦσι μοναχοὶ ἢ λαϊκοὶ, νὰ ἀφορίζωνται. Διὰ τί δὲ ἀνωτέρω εἰπὼν ὁ Κανὼν, κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς μόνον, κάτωθεν λέγει, καὶ λαϊκούς; διὰ νὰ φανερώσῃ τοὺς λαϊκοὺς ἐκείνους, εἰς τὸ θάρρος τῶν ὁποίων, καὶ τὴν ὑπερασπισιν ἐπιστηριζόμενοι οἱ Κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ, αὐθαδιάζουσι κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ δὲν ὑποτάσσονται εἰς αὐτόν (2).

ΚΑΝΩΝ Θ΄.

Εἴ τις Κληρικὸς πρὸς Κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ Ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι, εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιήσοι, Κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Εἰ δὲ καὶ Κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον Ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Μητροπολίτην Ἐπίσκοπος, ἢ Κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω, ἢ τὸν Ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς Βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω.

Ἀποστ. οδ΄. τῆς ά. ς΄. τῆς δ΄.ιζ΄. κα΄. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιδ΄. ιέ. τῆς ἐν Καρθ. ἡ. ιβ΄. ιδ΄. ιέ. ις΄.κζ΄. κή. λς΄. πζ΄. ιϛ΄. ρε΄. ριε΄. ριη΄.ρλδ΄.ρλζ΄. ρλη΄. ρλθ΄.

(1) «Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα θεσπίζει καὶ ἡ ρκγ΄. νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Φησὶ γὰρ, κἀνένας ἂς μὴ ἀφίνῃ τὸν κλῆρόν του, καὶ νὰ γίνεται κοσμικὸς, ἐπειδὴ θέλει γυμνωθῇ ἀπὸ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀξίαν ἢ στρατείαν, καὶ θέλει παραδοθῇ εἰς τοὺς βουλευτὰς τῆς ἐδικῆς του πόλεως. Ἡ δὲ ζ΄. καὶ ἡ. Νεαρὰ τοῦ Λέοντος προστάζει, ὅτι οἱ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ ὁποῦ μετασχηματισθοῦν, καὶ γένουν λαϊκοὶ, καὶ στανικῶς των νὰ ἀποκατασταίνωνται πάλιν εἰς τὸ σχῆμα τοῦ Κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν.» (Παρὰ Ἀρμενοπούλῳ τμῆμα γ΄. ἐπιγ. δ΄. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων.)

(2) Δι' δ καὶ ἐν τῇ ι΄. πράξει τῆς ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος γενομένης Συνόδου, ὀρθότατα κατὰ τοῦτο γέγραπται, «δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κἀνένα οἱονδήποτε λαϊκὸν, ἢ νὰ κινῇ λόγον διὰ ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ἢ νὰ ἀντιστέκεται εἰς ὁλόκληρον ἐκκλησίαν, ἢ οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Διότι τὸ νὰ ἀνιχνεύῃ, καὶ νὰ ἐξετάζῃ τινὰς τὰ τοιαῦτα, τοῦτο εἶναι ἔργον τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἱερέων καὶ διδασκάλων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη ἐκ Θεοῦ νὰ λύουσι, καὶ νὰ δένουσιν. Ὁ γὰρ λαϊκὸς, κἂν καὶ ἦναι γεμάτος ἀπὸ κάθε σοφίαν καὶ εὐλάβειαν, ὅμως λαϊκὸς πάλιν εἶναι, καὶ πρόβατον, ἀλλ' ὄχι καὶ ποιμὴν, ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς, κἂν καὶ δείχνῃ κάθε ἀνευβλάβειαν, ἀλλ' ὅμως Ποιμὴν εἶναι, ἕως ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὸν τόπον τῶν Ἀρχιερέων· ὅθεν δὲν πρέπει τὰ πρόβατα νὰ ἀντιφέρωνται κατὰ τῶν ποιμένων τους.»

Ἑρμηνεία.

Ὅταν μὲν ἕνας Κληρικὸς ἔχῃ κρίσιν μὲ ἄλλον Κληρικόν, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ ἀφίνῃ τὸν ἐδικόν του Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ θεωρῇ τὴν κρίσιν του εἰς κοσμικὰ κριτήρια, ἀλλὰ πρότερον νὰ τὴν θεωρῇ εἰς τὸν Ἐπίσκοπόν του, ἢ καὶ μὲ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου του, νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις ἀπὸ κριτὰς αἱρετούς, εἰς τοὺς ὁποίους εὐχαριστοῦνται καὶ τὰ δύω μέρη, ὅ,τε ἐνάγων καὶ ἐναγόμενος. Ὅποιος δὲ Κληρικὸς ἤθελε κάμει ἄλλως, νὰ ὑποβάλλεται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους εἰς Κανονικὰ ἐπιτίμια. Ὅταν δὲ Κληρικὸς ἔχῃ κρίσιν μὲ τὸν ἴδιόν του Ἐπίσκοπον, ἂς θεωρῇ τὴν κρίσιν εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Ἐπαρχίας. Ὅταν δὲ πάλιν Ἐπίσκοπος, ἢ Κληρικὸς ἔχῃ κρίσιν μὲ τὸν Μητροπολίτην, ἂς πηγαίνῃ εἰς τὸν Ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, (1) ἢ εἰς τὸν τῆς Βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ εἰς ἐκεῖνον ἂς θεωρῆται ἡ κρίσις.

(1) Ὡσὰν μέλισσαι κηρίον, οὕτω διάφοροι γνῶμαι περιεκύκλωσαν τὸ μέρος τοῦ παρόντος Κανόνος. Οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι, ἐναντιούμενοι εἰς τὴν τοῦ Πάπα ἀρχὴν, καὶ θέλοντες νὰ τιμήσουν τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἔκλιναν εἰς τὴν ὑπερβολήν. Ὅθεν ὁ Ἀγκύρας Μακάριος ἐξάρχους μὲν τῆς Διοικήσεως ἐννοεῖ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, εἰς δὲ τὸν Κωνσταντινουπόλεως δίδει τὴν καθόλου Ἔκκλητον, καὶ τοῦτον θέλει νὰ ἦναι ὁ πρῶτος καὶ ἀνώτερος κριτὴς ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς Πατριάρχας. Συνηκολούθησε δὲ τῷ Μακαρίῳ καὶ ἡ Ἀλεξιὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ Νικόλαος ὁ Μεθώνης γράφων κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα· οἱ δὲ Παπισταὶ πάλιν, θέλοντες νὰ συστήσουν τὴν μοναρχίαν τοῦ Πάπα, συνακολουθοῦσιν εἰς τοὺς ἡμετέρους καὶ στέργουσι νὰ ἦναι πρῶτος ἐπὶ πάντων Κριτὴς ὁ Κωνσταντινουπόλεως, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ δείξουν, ὅτι, ἂν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἦναι ἐπὶ πάντων Κριτὴς, ἐπειδὴ ὁ Ῥώμης εἶναι πρῶτος καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς Κανόνας, λοιπὸν ὁ Ῥώμης εἶναι ὁ ἔσχατος καὶ κοινῶς ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς Πατριάρχας Κριτὴς, καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνάγεται τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν τῆς οἰκουμένης ἡ ἔκκλητος. Οἱ Παπισταὶ δὲ οὗτοι εἶναι ὁ ἀποστάτης Βησσαρίων, Βινίος, καὶ Βελλαρμῖνος, Νικόλαος δὲ πάλιν ὁ Πάπας, γράφων κατὰ τοῦ Φωτίου πρὸς Μιχαὴλ τὸν Αὐτοκράτορα, Ἔξαρχον μὲν τῆς Διοικήσεως θέλει νὰ ἐννοῇ ὁ Κανὼν τὸν Ῥώμης, καὶ ὅτι τὸ, Διοικήσεως ὅπου λέγει ἐνικῶς, ἐννοεῖται ἀντὶ διοικήσεων πληθυντικῶς, καθὼς, φησὶ, καὶ ἡ θεία Γραφὴ πολλάκις μεταχειρίζεται τὸ ἑνικὸν ἀντὶ πληθυντικοῦ, ὡς τὸ, πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, ἀντὶ τοῦ πηγαὶ δὲ ἀνέβαινον ἐκ τῆς γῆς. Καὶ ὅτι ὁ Κανὼν λέγει εἰς τὸν Ἔξαρχον τῆς Διοικήσεως, δηλ. τὸν Ῥώμης πρῶτον καὶ κυρίως νὰ κρίνεται ὁ μὲ τὸν Μητροπολίτην τὴν κρίσιν ἔχων, κατὰ δὲ συγχώρησιν καὶ δεύτερον λόγον, νὰ κρίνεται εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ὅλοι ὅμως οὗτοι μακρὰν τῆς ἀληθείας ἀπεπλανήθησαν. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἐνεργεῖν εἰς τὰς Διοικήσεις καὶ ἐνορίας τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, οὔτε εἰς αὐτὸν ἐδόθη ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον ἡ ἔκκλητος ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ (ἥτις ἐστὶν ἀγωγὴ ἀπὸ οἱουδήποτε δικαστηρίου ἐφ' ἕτερον μεῖζον δικαστήριον, κατὰ τὸ θ'. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. ά.), δῆλόν ἐστι ά. διατὶ ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς ἐν Χαλκηδόνι ταύτης Συνόδου ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος ἐνεργήσας ὑπερόρια, καὶ λαβὼν τὴν Τύρον ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν της Φώτιον, καὶ δοὺς αὐτὴν εἰς τὸν Βηρυτοῦ Εὐσέβιον, καὶ καθελὼν καὶ ἀφορίσας τὸν Φώτιον, ἐμέμφθη καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Σύνοδον διὰ τοῦτο. Καὶ ἀγκαλὰ ἐπροφασίσθη πολλὰ, μὲ ὅλον τοῦτο ὅσα ἐκεῖ ἐνήργησεν, ἀκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Συνόδου, καὶ ὁ Φώτιος ἐδικαιώθη, καὶ τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Τύρου ἔλαβε. Διὸ καὶ ὁ Ἐφέσου Ἰσαὰκ ἔλεγεν εἰς Μιχαὴλ τὸν πρῶτον τῶν Παλαιολόγων, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἐκτείνει τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς (κατὰ τὸν Παχυμέρην βιβλ. ς'. κεφ. ά.)· β'. ὅτι οἱ πολιτικοὶ καὶ βασιλικοὶ νόμοι δὲν προσδιορίζουσιν ὅτι ἡ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μόνον κρίσις καὶ ἀπόφασις δὲν δέχεται ἔκκλητον, ἀλλ' ἀορίστως ἑκάστου Πατριάρχου καὶ τῶν Πατριαρχῶν πληθυντικῶς. Λέγει γὰρ ὁ Ἰουστινιανὸς Νεαρᾷ ρκγ'. ὁ Πατριάρχης τῆς Διοικήσεως ἐκεῖνα ὁριζέτω, ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς Κανόσι καὶ τοῖς νόμοις συνάδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. Καὶ ὁ σοφὸς Λέων ἐν τῷ ά. τίτλ. τῆς νομικῆς αὐτοῦ ἐπιτομῆς, λέγει. τὸ τοῦ Πατριάρχου κριτήριον ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ἀπὸ ἄλλον, ὡς ἀρχὴ ὂν τῶν ἐκκλησιαστικῶν· ἐξ αὐτοῦ γὰρ πάντα τὰ κριτήρια, καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλύει. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς πάλιν βιβλ. γ'. κεφ. β'. τῆς συναγωγῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς· ὁ ἁρμόδιος Πατριάρχης ἐξετάσει τὴν ψῆφον, μὴ δεδιὼς ἔκκλητον, καὶ βιβλ. ά τίτλ. δ'. τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαταγῆς, οὐκ ἐκκαλοῦνται αἱ τῶν Πατριαρχῶν ψῆφοι, καὶ πάλιν βιβλ. ά. τίτλ. δ'. κεφ. κθ'. κατὰ τῶν ἀποφάσεων δὲ τῶν Πατριαρχῶν, ἐνομοθετήθη ἀπὸ τοὺς πρὸ ἡμῶν Βασιλεῖς νὰ μὴ γίνεται ἔκκλητος. Λοιπὸν ἀνίσως κατὰ τοὺς Βασιλεῖς τούτους, οἵτινες συμφωνοῦσι μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, αἱ ψῆφοι τῶν Πατριαρχῶν πάντων δὲν δέχωνται ἔκκλητον, ἤτοι δὲν ἀναβιβάζωνται εἰς ἄλλου Πατριάρχου κριτήριον, πῶς ὁ Κωνσταντινουπόλεως δύναται ταύτας νὰ ἀνακρίνῃ; Καὶ ἂν ὁ παρὼν Κανὼν τῆς δ'. ἀλλὰ καὶ ὁ ιζ'. αὐτῆς, σκοπὸν εἶχε, νὰ ἔχῃ ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἔκκλητον τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν, πῶς οἱ Βασιλεῖς ἤθελαν θεσπίσουν ἐκ διαμέτρου ὅλον τὸ ἐναντίον, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ ἐγίνωσκον ὅτι οἱ μὴ συμφωνοῦντες τοῖς Κανόσι πολιτικοὶ νόμοι μένουσιν ἄκυροι; γ'. ὅτι, ἂν δώσωμεν κατὰ τοὺς ἀνωτέρω Παπιστὰς ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως κρίνει τοὺς Πατριάρχας, καὶ ἀνακρίνει τὰς κρίσεις αὐτῶν, ἐπειδὴ ὁ Κανὼν δὲν κάμνει ἐξαίρεσιν τίνος καὶ τίνος Πατριάρχου, ἄρα κρινεῖ ὁ αὐτὸς καὶ ἀνακρινεῖ καὶ τὸν Ῥώμης, καὶ οὕτως ἔσται ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρῶτος καὶ ἔσχατος καὶ κοινὸς κριτὴς πάντων τῶν Πατριαρχῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Πάπα. Καὶ λοιπὸν μὲ τὰς ἐπινοίας ὁποῦ αὐτοὶ ζητοῦσι νὰ συστήσουν τὸ μοναρχικὸν τοῦ Ῥώμης ἀξίωμα, μὲ αὐτὰς τὰς ἰδίας καταρράσσουσιν αὐτὸ καὶ κατακρημνίζουσι· δ'. ὅτι δὲν ἔχει ἄδειάν τινας, οὔτε Μητροπολίτης, οὔτε Πατριάρχης νὰ ἐνεργῇ τι εἰς τὰς ὑπερορίους ἐκκλησίας, εἰμὴ μόνον εἰς τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ, κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν Ἀποστόλων λδ'. λε'. τῆς ά. ς'. ζ'. τῆς β'. γ'. ἡ. τῆς ς'. κ'. λς'. λθ'. τῆς Σαρδικ. γ'. ια'. ιβ'. καὶ τῆς Ἀντιοχ. θ'. καὶ ἄλλους. Καὶ πῶς λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ οἱ ἄλλοι ἤθελαν διατάξει τὸ ἐναντίον τούτων ἁπάντων; ε'. ὅτι, ἂν ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἤθελε λάβει τὸ τοιοῦτον πρυνόμιον, πῶς οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως, διαφερόμενοι πολλάκις μετὰ τῶν Παπῶν, δὲν εἶπαν ὅτι ἔχουσι τοιοῦτον, ἀλλὰ μόνον ὅτι τὰ ἴσα πρεσβεῖα; ἢ πῶς ἄλλος οὐδεὶς χριστιανὸς ἐν ταῖς τοιαύταις αὐτῶν διαφοραῖς εἶπέ ποτε τὸν Κωνσταντινουπόλεως μείζονα

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ κή. τῆς Καρθαγ. διορίζει, ἐὰν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι κατηγορηθοῦν, νὰ ἐκλέγῃ ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα μέρη ὁ μὲν Πρεσβύτερος ἕξ Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Διάκονος τρεῖς, καὶ σὺν αὐτοῖς νὰ θεωρῇ τὴν κρίσιν των ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος, νὰ δίδεται δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ διορία τῶν δύω μηνῶν, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν κατηγόρων αὐτῶν νὰ ἐξετάζωνται ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐπισκόπου. Τοὺς δὲ λοιποὺς Κληρικοὺς μόνος κρίνει ὁ ἐντόπιος Ἐπίσκοπος. Ἕνας δὲ Ἐπίσκοπος δὲν κρίνει, οὔτε Ἐπισκόπους, οὔτε Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους κατὰ τὸν ρι. τῆς αὐτῆς Καρθαγ. Ὁ δὲ πζ'. τῆς αὐτῆς, ἐὰν κληρικοὶ ἐλεγχθέντες διὰ τινα ἐγκλήματα ἀναμεταξὺ εἰς ἕνα χρόνον δὲν ἀθωώσουν τὸν ἑαυτόν τους ἀπὸ αὐτά, νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ ἑξῆς ἡ ἀπολογία των. Ὁ δὲ ριέ. τῆς αὐτῆς, ἐὰν Κληρικὸς, λέγει, διαφερόμενός τινι, ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Βασιλέα πολιτικὸν κριτήριον, καὶ ὄχι Ἐπισκοπικὸν, καθαιρεῖται. Θεσπίζει δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς Νεαρᾷ ρκγ'. κειμένῃ ἐν βιβλ. γ'. τῶν Βασιλικ. Τίτλ. α'. κεφ. λέ. ὅτι ὅποιος ἔχει κρίσιν μὲ Κληρικὸν, ἢ Μοναχὸν, ἢ Διακόνισσαν, ἢ Μονάζουσαν, ἢ Ἀσκήτριαν, πρότερον ἂς ἀναφέρῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἐναγόμενοι αὐτοὶ εἶναι ὑποκείμενοι, καὶ ἐὰν ὁ Ἐπίσκοπος κρίνῃ κατὰ τὴν ἀρέσκειαν καὶ τῶν δύω μερῶν, χρεωστεῖ ὁ ἄρχων (ἐὰν κάμῃ χρείαν) νὰ φέρῃ εἰς ἔκβασιν τὴν ψηφισθεῖσαν παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου καταδίκην. Καὶ Νεαρᾷ τῇ αὐτῇ κεφ. λς'. θεσπίζει, ὅτι, ἐὰν ἦναι τὸ πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν, κἀμμίαν κοινωνίαν νὰ μὴ ἔχουν οἱ ἄρχοντες εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ μόνοι οἱ Ἐπίσκοποι, κατὰ τοὺς Κανόνας, νὰ δίδουσι τέλος εἰς αὐτό. Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ Νεαρᾷ κεφ. ή. θεσπίζει, ὅτι, ἐὰν ὁ κατηγορούνος ἦνκι Ἐπίσκοπος, ὁ Μητροπολίτης αὐτοῦ νὰ ἐξετάζῃ τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκειται, ἐὰν δὲ ἦναι Μητροπολίτης, νὰ ἐξετάζῃ τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκειται, ἐὰν δὲ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς, ἢ Ἡγούμενος ἢ Μοναχὸς, ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῶν νὰ θεωρῇ τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸ σφάλμα τοῦ κάθε ἑνὸς νὰ δίδῃ καὶ τὰ πρέποντα Κανονικὰ ἐπιτίμια.» Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ἀποστολ. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. κ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή.

Μὴ ἐξεῖναι Κληρικὸν ἐν δύω πόλεων κατὰ ταὐτὸν καταλέγεσθαι ἐκκλησίαις, ἐν ᾗ τε τὴν ἀρχὴν ἐχειροτονήθη, καὶ ἐν ᾗ προσέφυγεν, ὡς μείζονι δῆθεν, διὰ δόξης κενῆς ἐπιθυ-

τοῦ Ρώμης; ζῇ λοιπὸν Κύριος, ζῇ! ἡ ἀληθὴς ἐξήγησις τοῦ Κανόνος εἶναι ἐτοῦτη. Ἔξαρχος τῆς Διοικήσεως, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, δὲν εἶναι ὁ τῆς ἐπαρχίας Μητροπολίτης (ἐπειδὴ ἡ Διοίκησις περιέχει πολλὰς ἐπαρχίας καὶ Μητροπόλεις), ἀλλ' ὁ τῆς Διοικήσεως Μητροπολίτης, οὔτε ὁ Πατριάρχης, διότι ὅπερ λέγει ὁ ς'. τῆς δ'. οἰκουμενικῆς· ἐὰν δέ τις ἀτιμάσῃ πάντας τοὺς τῆς Διοικήσεως Ἐπισκόπους, ταὐτόν ἐστι μὲ τὸν Ἔξαρχον Διοικήσεως, ὁποῦ λέγει ὁ παρών· Σύνοδος δὲ Διοικήσεως, καὶ Ἔξαρχος Διοικήσεως, ἄλλην τάξιν ἔχουσιν ἀπὸ ἐκείνην ὁποῦ ἔχει ὁ κάθε Πατριάρχης μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων. Ἔξαρχος λοιπὸν τῆς Διοικήσεως εἶναι ὁ τῆς Διοικήσεως Μητροπολίτης, ὁ προνόμιόν τι ἔχων ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τῆς αὐτῆς Διοικήσεως Μητροπολίτας. Τοῦτο δὲ τὸ τῶν Ἐξάρχων προνόμιον σήμερον οὐκ ἐνεργεῖ· εἰ γὰρ καὶ λέγονταί τινες Μητροπολῖται Ἔξαρχοι, ἀλλὰ δὲν ἔχουσιν ὑποκειμένους αὐτοῖς καὶ τοὺς ἐν ταῖς διοικήσεσι Μητροπολίτας. Φαίνεται λοιπὸν. κατὰ τὸν ἴδιον Βαλσαμῶνα, ὅτι ἄλλοι τινὲς νὰ ἦσαν κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους οἱ Ἔξαρχοι τῶν διοικήσεων, τῶν ὁποίων (ἐξ ὧν ἦτο, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας, ὁ Ἐφέσου, ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Κορίνθου, οἵτινες καὶ ἐφόρουν πολυσταύρια εἰς τὰς ἐκκλησίας των. Τὰ δὲ πολυσταύρια ἦσαν φαινόλια διὰ πολλῶν σταυρῶν κατεστιγμένα, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν σελ. 447. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.)· τὸ προνόμιον ὅμως αὐτὸ ἠπράκτησεν, ἢ εὐθὺς, ἢ ὀλίγον ὕστερον ἀπὸ τὴν δ'. ταύτην Σύνοδον. Δι' ὃ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν οἷς περὶ διαφορῶν τῶν Κληρικῶν λέγει, οὐδόλως ἀναφέρει αὐτούς, καί τοι τὰ ἄλλα δικαστήρια τῶν Κληρικῶν ἀριθμῶν. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν, ὅτι ἀνίσως Ἐπίσκοπος, ἢ Κληρικὸς διαφέρεται μὲ τὸν Μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας, ἂς καταλαμβάνῃ ἢ τὸν Ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ὅπερ ταὐτόν ἐστιν, ὅτι οἱ ὑποκείμενοι Κληρικοὶ καὶ Μητροπολῖται τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἂς κριθοῦν, ἢ εἰς τὸν Ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται, ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἰς ἴδιον Πατριάρχην. Δὲν εἶπεν ὅτι ὅποιος Κληρικὸς διαφέρεται πρὸς ἀλλοτρίας διοικήσεως Μητροπολίτην, ἢ Μητροπολίτης πρὸς Μητροπολίτην τῆς ὁποιασδήποτε διοικήσεως καὶ ἐνορίας, ἂς κρίνωνται πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' οὐδὲ εἶπε, πρῶτον ἂς καταλαμβάνῃ τὸν Ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς ἀνωτέρω ἀλλοιοῦ καὶ παρεξηγεῖ τὸν Κανόνα ὁ Πάπας Νικόλαος, ἀλλ' ἀφῆκεν εἰς τῶν κρινομένων τὴν βούλησιν ἐξίσου νὰ πηγαίνουν, ἢ εἰς τὸν Ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ δικάζωνται ἀπαραλλάκτως, ἢ εἰς τὸν ἕνα, ἢ εἰς τὸν ἄλλον. Διὸ καὶ ὁ Ζωναρᾶς οὐ πάντων, λέγει τῶν Μητροπολιτῶν, πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθεῖται δικαστὴς, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ (ἑρμηνεία τοῦ ιζ'. τῆς παρούσης δ'.). Καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ έ. τῆς Σαρδικῆς ὁ αὐτὸς λέγει «μόνον τῶν ὑποκειμένων τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὰς ἐκκλήτους, ὥσπερ καὶ μόνων τῶν ὑποκειμένων τῷ Ρώμης, ἔχει ὁ Ρώμης τὰς ἐκκλήτους.» Ἤδη δὲ, ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος καὶ ὁ Ἔξαρχος τῆς διοικήσεως δὲν ἐνεργεῖ, ὁ Κωνσταντινουπόλεώς ἐστι Κριτὴς πρῶτος καὶ μόνος καὶ ἔσχατος τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Μητροπολιτῶν, οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων τοῖς λοιποῖς Πατριάρχαις. Μόνη γὰρ ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι ὁ ἔσχατος καὶ κοινότατος Κριτὴς πάντων τῶν Πατριαρχῶν, ὡς εἴπομεν, καὶ ἄλλος οὐδείς. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς δ'. Οἰκουμενικῆς, ἐν ᾗ περὶ διοικήσεως πλατύτερον εἴπομεν. Τῶν Ἐξάρχων δὲ τούτων τῶν ὑπὸ τοῦ Κανόνος ἀναφερομένων, πάλαι ποτὲ παυσάντων, ὡς εἴπομεν, οἱ νῦν λεγόμενοι Ἔξαρχοι, οἱ εἰς τὰ ἔξω ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πεμπόμενοι, ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσιῶν εἰσὶν ὀνόματα.

μίαν. Τοὺς δέ γε τοῦτο ποιοῦντας, ἀποκαθίστασθαι τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ἐξ ἀρχῆς ἐχειροτονήθησαν, καὶ ἐκεῖ μόνον λειτουργεῖν. Εἰ μέν τοι ἤδη τις μετετέθη ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, μηδὲν τοῖς τῆς προτέρας ἐκκλησίας, ἤτοι τῶν ὑπ' αὐτὴν μαρτυρίου, ἢ πτωχείων, ἢ ξενοδοχείων, ἐπικοινωνεῖν πράγμασι Τοὺς δέ γε τολμῶντας μετὰ τὸν ὅρον τῆς μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου πράττειν τι τῶν νῦν ἀπηγορευμένων, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ.

τῆς ζ'. ιέ.τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Καρθ.ξγ'. Ἁγή. τῆς Σαρδ. ιέ. ις'. ιθ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανών, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον ἕνας Κληρικὸς νὰ συγκαταριθμῆται ἐν ταὐτῷ εἰς δύω πόλεων (ἢ καὶ μιᾶς πόλεως κατὰ τὸν ιέ. τῆς ζ'.) ἐκκλησίας, εἰς μίαν μὲν ὅπου κατ' ἀρχὰς ἐχειροτονήθη, εἰς ἄλλην δὲ ὅπου μετὰ ταῦτα μετέβη, ὡς μεγαλητέραν οὖσαν, διὰ κενοδοξίαν, καὶ αἰσχροκέρδειαν. Ὅσοι δὲ μετὰ τὸν παρόντα Κανόνα τὸ ἄτοπον τοῦτο κάμνουν, νὰ ἐπαναγυρίζουν εἰς τὴν προτέραν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐχειροτονήθησαν, καὶ ἐκεῖ μόνον νὰ ἐνεργοῦν τὰ τοῦ Κλήρου. Εἰ δὲ καὶ ἔφθασέ τινας ἕως τώρα νὰ μετατεθῇ ἀπὸ μίαν ἐκκλησίαν εἰς ἄλλην, μένων ἐν τῇ μεταθέσει, νὰ μὴ ἀπολαμβάνῃ πλέον κἀνένα σιτηρέσιον ἀπὸ τὰ τῆς προτέρας του ἐκκλησίας πράγματα, ξενοδοχεῖα, λέγω, πτωχοτροφεῖα καὶ μαρτυρικοὺς ναούς. Ὅποιοι δὲ τολμήσουν ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς μεγάλης Συνόδου νὰ κάμουν τι ἀπὸ αὐτὰ, οὗτοι νὰ καθαιροῦνται. Ἡ δὲ ις'. Νεαρὰ, κειμένη εἰς τὸν γ'. τίτλ. τοῦ γ'. βιβ. τῶν Βασιλικ. διορίζει, ὅτι, ἂν ἀποθάνῃ τινὸς ἐκκλησίας Κληρικὸς, νὰ μὴ χειροτονῆται παρευθὺς ἐκεῖ ἄλλος, ἀλλ' ἐὰν εὑρίσκωνται εἰς ἄλλας ἐκκλησίας περισσότεροι Κληρικοὶ ἀπὸ τοὺς διωρισμένους, νὰ παίρνουσιν ἀπὸ ἐκείνους, καὶ νὰ ἀναπληρῶσι τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἐλλείποντος Κληρικοῦ, ἕως οὗ φθάσουν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς διορισθεῖσαν ποσότητα οἱ τῆς κάθε μιᾶς ἐκκλησίας Κληρικοί. Ὅρα καὶ τὸν ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Πάντας τοὺς πένητας καὶ δεομένους ἐπικουρίας, μετὰ δοκιμασίας, ἐπιστολίοις, εἴ τουν εἰρηνικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μόνοις ὀδεύειν ὡρίσαμεν, καὶ μὴ συστατικοῖς, διὰ τὸ τὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς πορσήκειν τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει μόνοις παρέχεσθαι προσώποις.

Ἀποστ. ιθ'. λγ'. τῆς δ'. ιγ'. τῆς ς'. ιζ'. τῆς Ἀντιοχ. ζ'. ἡ. ιά. τῆς Λαοδ. μα'. μβ'. τῆς Σαρδ. ζ'. ἡ. τῆς Καρθ. λα'. ιζ'. ρις'.

Ἑρμηνεία.

Ὅλοι οἱ πένητες καὶ χρῄζοντες βοηθείας, ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, νὰ δοκιμάζωνται πρῶτον, εἰ τῇ ἀληθείᾳ χρειάζονται βοήθειαν, καὶ οὕτω νὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους μικρὰς ἐπιστολὰς, εἰρηνικὰς ὀνομαζομένας, διατὶ ἐπροξενοῦσαν εἰρήνην εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔπασχον ἀπὸ ὀργὴν, καὶ ἄδικον γνώμην τῶν ἀρχόντων καὶ δυναστῶν (αὐταὶ δὲ αἱ ἐπιστολαὶ ὠνομάζοντο καὶ ἀπολυτικαί)· ὄχι δὲ νὰ λαμβάνουσι καὶ συστατικάς. Διατὶ αἱ συστατικαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρέπει νὰ δίδωνται εἰς ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα, τῶν ὁποίων ἡ ὑπόληψις ἐδυσφημήθη μὲν πρότερον, διὰ τῶν συστατικῶν δὲ ἐπιστολῶν συνίσταται καὶ ἀθωόνεται (1). Ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιθ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο Μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὥρισε τοίνυν ἡ Ἁγία Σύνοδος. τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι παρὰ Ἐπισκόπου. Ἐπεὶ τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα, ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. Ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων Βασιλικῶν, τῷ τῆς Μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν Ἐπίσκοπος, δηλονότι σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν Μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων.

Τῆς ά. ἡ Ἀποστ. λδ'. τῆς ά. ς'. ζ'. τῆς β'. δ'. γ'. τῆς δ'. κή'. τῆς ς'. λς'. λθ'. τῆς γ'. ἡ.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ φίλαρχοι Ἐπίσκοποι, προσερχόμενοι εἰς τοὺς Βασιλεῖς, διὰ προσταγμάτων βασιλικῶν

(1) Ἔτυχε νὰ εὕρω εἰς ἕνα μέρος ὅτι τὰ εἰς τοὺς πένητας διδόμενα ἐπιστόλια ἦσαν εἰς τοιοῦτον χαρακτῆρα, καὶ μὲ τέτοια λόγια ἐπιγραμμένα.

+
Τοῦ ἐλέους Κυρίου
πλήρης ἡ γῆ.
Πάπας Γρηγόριος

«Πῶς δὲ νῦν γίνονται ταῦτα ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς Βίβλου.»

Τὰ ἐπιστόλια ταῦτα, ὁ μὲν Σωζόμενος βιβλ. ἑ. κεφ. ις', συνθήματα ἐπισκοπικῶν γραμμάτων ὀνομάζει, ὁ δὲ Θεολόγος κατὰ Ἰουλιανοῦ ἐπιστολιμαῖα συνθήματα, λέγων· «Τοῖς ἐπιστολιμαίοις συνθήμασιν, οἷς ἡμεῖς ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνους τοὺς χρῄζοντας παραπέμπομεν.»

(ταῦτα γὰρ εἶναι τὰ πραγματικὰ ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανών), ἐζήτουν νὰ τιμῶνται μὲ Μητροπόλεως ὄνομα αἱ Ἐπισκοπαί των, καὶ τὴν μίαν ἐπαρχίαν καὶ Μητρόπολιν, εἰς δύω ἐμοίραζον, ὥστε ἐκ τούτου ἠκολούθει νὰ ἦναι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Μητρόπολιν δύω Μητροπολῖται (τὸ ὁποῖον εἶναι ἔξω ἀπὸ τοὺς συνοδικοὺς Κανόνας, καὶ μάλιστα τὸν ἡ. τῆς ά.), καὶ νὰ διαφέρωνται ἐντεῦθεν ἀναμεταξύ τους οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Ἐπίσκοποι (1)· διὰ τοῦτο ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος αὕτη, εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο κἀνένας Ἐπίσκοπος. Ὁποιος δὲ, ἂν μόνον ἐπιχειρισθῇ τοιοῦτό τι, κἂν καὶ δὲν τὸ κατορθώσῃ, νὰ καθαίρεται. Ὅσαι δὲ πόλεις καὶ Ἐπισκοπαὶ ἕως τώρα ἔφθασαν νὰ τιμηθοῦν διὰ βασιλικῶν γραμμάτων μὲ ὄνομα Μητροπόλεως, ἂς ἔχωσι μόνο τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου τιμὴν καὶ αὐταὶ, καὶ ὁ ταύτας ἔχων Ἐπίσκοπος. Τὰ δίκαια ὅμως, καὶ ἡ ἐξουσία τῶν τῆς Μητροπόλεως πραγμάτων νὰ σώζωνται εἰς τὴν ἀληθῶς καὶ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς λεγομένην, καὶ οὖσαν Μητρόπολιν (2), χωρὶς νὰ δύναται ὁ νέος καὶ κατὰ τὴν τιμὴν μόνην λεγόμενος Μητροπολίτης, νὰ σφετερίζῃ τι ἀπ' αὐτά. Δίκαιον δὲ κυρίως τῆς ἀληθοῦς Μητροπόλεως, τὸ νὰ χειροτονῇ ὁ Μητροπολίτης αὐτῆς τὸν τῆς τιμηθείσης Μητροπόλεως Ἐπίσκοπον, κατὰ τὸν ς'. τῆς ά. λέγοντα, ὅτι, δὲν εἶναι Ἐπίσκοπος ὁ μὴ κατὰ γνώμην τοῦ Μητροπολίτου γεγονώς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν.,

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ξένους Κληρικοὺς καὶ Ἀναγνώστας ἐν ἑτέρᾳ πόλει, δίχα συστατικῶν γραμμάτων ‖ Ἀποστ.ιθ'. ἐ-τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου μηδαμοῦ λειτουργεῖν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι ξένοι Κληρικοὶ καὶ Ἀναγνῶσται νὰ μὴ ἰσχύουν νὰ ἐνεργήσουν τι τοῦ κλήρου αὐτῶν εἰς ἄλλην πόλιν, χωρὶς νὰ ἔχουν γράμματα συστατικὰ καὶ τῆς χειροτονίας καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τῆς ἄλλης ζωῆς αὐτῶν, ὡς λαϊκοὶ ὅμως ἐκεῖσε νὰ κοινωνοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἑρμηνείας τοῦ ιβ'. καὶ ιέ. Ἀποστολικοῦ μετὰ τῆς σειρᾶς τῶν παραλλήλων Κανόνων, ἐπειδὴ ὁ τόπος τοῦ παρόντος Κανόνος οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐχώρει.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐπαρχίαις συγκεχώρηται τοῖς Ἀναγνώσταις καὶ Ψάλταις γαμεῖν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος μὴ ἐξεῖναί τινι αὐτῶν ἑτερόδοξον γυναῖκα λαμβάνειν· τοὺς δὲ ἤδη ἐκ τοιούτου γάμου παιδοποιήσαντας, εἰ μὲν ἔφθασαν βαπτίσαι τὰ ἐξ αὐτῶν τεχθέντα παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, προστάγειν αὐτὰ τῇ κοινωνίᾳ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· μὴ βαπτίσαντας δὲ, μὴ δύνασθαι ἔτι βαπτίζειν αὐτὰ παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, μήτε μὴν συνάπτειν πρὸς γάμον, αἱρετικῷ, ἢ Ἰουδαίῳ ἢ Ἕλληνι, εἰ μὴ ἄρα ἐπαγγέλλοιτο μετατίθεσθαι εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ συναπτόμενον πρόσωπον τῷ ὀρθοδόξῳ. Εἰ δέ τις τοῦτον τὸν ὅρον παραβαίη τῆς ἁγίας Συνόδου, κανονικῷ ὑποκείσθω ἐπιτιμίῳ.

Ἀπος.κς'. τῆς ς'. ς'. οϐ'. τῆς ἐν Λαοδ.ι'.λα'. τῆς ἐν Καρθ. ιθ'. κθ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀγκαλὰ καὶ ὁ κς'. τῶν Ἀποστόλων προστάζει, ὅτι οἱ Ἀναγνῶσται καὶ Ψάλται μετὰ τὴν χειροθεσίαν ἐὰν θέλουσι νὰ ὑπανδρεύωνται, μ' ὅλον τοῦτο ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα φαίνεται, ὅτι δὲν ἦτο τοῦτο πανταχοῦ συγκεχωρημένον, (καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἀφρικὴν κατὰ τὸν ιθ'. Κανόνα αὐτῆς)· ὁρίζει λοιπὸν ἡ ἁγία Σύνοδος αὕτη, ὅτι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὁποῦ τοῦτο συγχωρεῖται, νὰ μὴ ἦναι ἄδεια εἴς τινα Ἀναγνώστην καὶ Ψάλτην νὰ λαμβάνῃ γυναῖκα ἑτερόδοξον. Ὅσοι δὲ ἔφθασαν νὰ γεννήσουν τέκνα ἀπὸ τοιοῦτον παράνομον γάμον, νὰ τὰ φέρνουν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ εἰ μὲν τὰ ἐβάπτισαν μὲ τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα, ἐὰν τὸ βάπτισμα τὸ αἱρετικὸν ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐβαπτίσθησαν, δὲν ἦν διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξον, κατὰ τὴν

(1) Καθὼς ἕνα παρόμοιον διηγεῖται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ Βασιλείου, ὅτι ἔγινεν εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Καπαδοκίας, τῆς Ἐπισκοπῆς τῶν Τυάνων εἰς νέαν Μητρόπολιν τιμηθείσης.

(2) Τοιουτοτρόπως ἀφ' οὗ ἡ Χαλκηδὼν ἐτιμήθη εἰς Μητρόπολιν ἀπὸ τὸν Μαρκιανὸν, καὶ ἡ Νίκαια ἀπὸ τὸν Οὐαλεντινιανὸν, ἐδιωρίσθη ὅτι τὰ οἰκεῖα δίκαια καὶ ἀξιώματα νὰ σώζωνται εἰς τὰς παλαιὰς καὶ κατὰ ἀλήθειαν οὔσας Μητροπόλεις αὐτῶν, ὡς φαίνεται τοῦτο ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ Αἰλία, ἀγκαλὰ καὶ ἐτιμήθησαν. εἰς Πατριαρχεῖα. μ' ὅλον τοῦτο περὶ μὲν τῆς Αἰλίας λέγει ὁ ζ' τῆς ά. Κανὼν ὅτι νὰ σώζεται εἰς τὴν Μητρόπολιν αὐτῆς τὴν Καισάρειαν τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα, ὡς εἴπομεν. Περὶ δὲ τοῦ Βυζαντίου, ὁ μὲν Βαλσαμὼν καὶ Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς λέγουσιν, ὅτι εἰς τοὺς καιροὺς των ἐχειροτονεῖτο ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἀπὸ τὸν Ἡρακλείας. Τώρα δὲ μόνην τὴν Πατερίτσαν λαμβάνει ἀπὸ αὐτὸν, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ νὰ γένῃ Πατριάρχης, τὸ Βυζάντιον ἦτον τοῦ Ἡρακλείας Ἐπισκοπή.

ὕλην καὶ τὸ εἶδος, ἀλλ' εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, νὰ τὰ χρίουν μὲ μόνον τὸ μῦρον, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, (τὸ ὀρθότερον ὅμως καὶ ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ βαπτίζωνται, ὡσὰν ὁποῦ ὅλων τῶν αἱρετικῶν τὸ βάπτισμα εἶναι μόλυσμα, καὶ ὄχι βάπτισμα, καὶ ἀνάγνωθι τὰς ἑρμηνείας τοῦ μς'. μζ'. καὶ ξή. Ἀποστολικοῦ). Ἐὰν ὅμως τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο δὲν ἦναι δεκτὸν, νὰ τὰ ἀναβαπτίζουν. Εἰ δὲ καὶ ἀκόμη δὲν τὰ ἐβάπτισαν, νὰ μὴ τὰ βαπτίζουν πλέον εἰς τὸ αἱρετικὸν βάπτισμα, οὔτε νὰ τὰ συνάπτωσιν εἰς γάμον μὲ αἱρετικὸν, δηλαδὴ, ἢ μὲ Ἰουδαῖον ἢ μὲ Ἕλληνα, ἄπιστον δηλ. καὶ εἰδωλολάτρην. Εἰ δὲ ἴσως καὶ ὁ αἱρετικὸς ὑπόσχεται νὰ γένῃ ὀρθόδοξος Χριστιανὸς, ἂς γίνεται πρῶτον κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ τότε ὁ γάμος ἂς τελειοῦται. Ὅστις δὲ παραβῇ ταῦτα, νὰ εἶναι ὑποκείμενος εἰς τὰ τῶν Κανόνων ἐπιτίμια, τῶν ἀνωτέρω δηλαδὴ Ἀποστολικῶν.

Συμφωνία.

«Παρομοίως καὶ ὁ λά τῆς ἐν Λαοδικ. προστάζει νὰ μὴ δίδουσιν οἱ Χριστιανοὶ τὰ τέκνα των εἰς τοὺς αἱρετικοὺς, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ αὐτοὺς ἂν ὑπόσχωνται νὰ γένουν Χριστιανοί. Ἀλλὰ καὶ ὁ ί. τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικ. ἐμποδίζει νὰ μὴ συνάπτωσιν εἰς γάμον τὰ παιδία των οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μὲ αἱρετικούς. Αὐτὸ τοῦτο διορίζεται καὶ ὁ κθ'. τῆς ἐν Καρθ., ὁ δὲ οβ'. τῆς ς'. καὶ ἄκυρον ποιεῖ τὸν γάμον ἐκεῖνον ὁποῦ κάμῃ, ὄχι μόνον κληρικὸς, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς ὀρθόδοξος Χριστιανὸς, ἢ Χριστιανὴ μὲ αἱρετικούς. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς εὑρέθησαν αἱρετικοὶ, ἐβαπτίσθη δὲ τὸ ἓν μέρος ἀπὸ αὐτοὺς ὕστερον, καὶ θέλουσι νὰ μὴ χωρισθοῦν, ἂς μὴ χωρίζωνται, κατὰ τὸν αὐτὸν, καὶ κατὰ τὸν Παῦλον. Ὅστις Παῦλος καὶ ἐμποδίζει τὴν μετὰ ἀπίστων συζυγίαν λέγων «μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις,»[ά. Κορινθ. ς'. 14]. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν. (1)

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετ' ἀκριβοῦς δοκιμασίας. Εἰ δέ γε, δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν, καὶ χρόνον τινὰ παραμείνασα τῇ λειτουργίᾳ, ἑαυτὴν ἐπιδῷ γάμῳ, ὑβρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἡ τοιαύτη ἀναθεματιζέσθω μετὰ τοῦ αὐτῇ συναφθέντος.

Τῆς ά. ιθ'. τῆς ς'. ιδ'. μ'. Βασ. μδ'.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τὸ εὐκολοαπάτητον καὶ εὐκολοκρήμνιστον τῶν γυναικῶν, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, νὰ μὴ χειροτονῆται Διακόνισσα ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν. Καὶ τεσσαράκοντα δὲ χρόνων οὖσα πάλιν, νὰ μὴ χειροτονῆται ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μὲ ἀκριβῆ δοκιμὴν τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ἀνίσως δὲ τοιουτοτρόπως χειροτονηθεῖσα, καὶ διακονήσασα μερικὸν καιρὸν, ὕστερον καταφρονήσῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπανδρευθῇ, ἡ τοιαύτη νὰ ἀναθεματίζεται μαζὺ μὲ ἐκεῖνον ὁποῦ τὴν ἐπῆρε διὰ γυναῖκα. Ὁ δὲ Ἀρμενόπουλος λέγει (βιβλ. ς'. τίτλ. γ'.) ὅτι ἐκείνων ὁποῦ πορνεύουν Διακονίσσας, καὶ Καλογραίας, νὰ κόπτωνται αἱ μύται μετὰ τῶν πορνευθεισῶν. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιθ'. κανόνος τῆς ά καὶ τὴν γ'. εἰς τοῦτον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΙΣ'.

Παρθένον ἀναθεῖταν ἑαυτὴν τῷ Δεσπότῃ Θεῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ Μονάζοντας, μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ δέ γε εὑρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι. Ὡρίσαμεν δὲ ἔχειν τὴν αὐθεντίαν τῆς ἐπ' αὐτοῖς φιλανθρωπίας τὸν κατὰ τόπον Ἐπίσκοπον.

Τῆς δ'.ζ'.τῆς ς'. μδ'. τῆς ἐν Καρθ. ιθ'. Βασ.ς'.ιή.ιθ'. κ'. ξ'.

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ Φώτιος τιτλ. ιβ'. καὶ ιγ'. ὅτι, ἐπειδὴ τὸ κγ'. βιβλ. τοῦ β'. τίτλ. διατάξ. ά. θεσπίζει, ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια καὶ συγκλήρωσις πάσης τῆς ζωῆς, καὶ θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία, πρέπει κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦτον οἱ συναπτόμενοι νὰ ἦναι ὁμοιόθρησκοι. Τὸ δὲ ά. βιβλ. τοῦ κώδηκ. τίτλ. έ. διατάξ. ιβ'. λέγει, ὅτι ἂν ἀμφισβητοῦσιν οἱ γονεῖς (ὅσοι δηλαδὴ ὁμόθρησκοι ὄντες, ὠρθοδόξησεν ἓν μέρος ἐξ αὐτῶν, ἢ κατά τινα ἄλλον τρόπον ἔφθασαν ἐν ἀνομοιοθρησκείᾳ νὰ συναφθοῦν), πρέπει νὰ ὑπερνικᾷ ἐκεῖνο ὁποῦ θέλει νὰ κάμῃ τὰ τέκνα του ὀρθόδοξα. Καὶ πάλιν διατάξει ιή. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. ἐὰν τὸ ἕνα μέρος τῶν συγκατοικούντων ἦναι ὀρθόδοξον, τὸ δὲ ἄλλο αἱρετικὸν, πρέπει τὰ παιδία αὐτῶν νὰ γίνωνται ὀρθόδοξα. Γέγραπται δὲ καὶ ἐν βίβλ. ά. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. ά. κεφ. λέ. κἀνένας Ἰουδαῖος ἂς μὴ λαμβάνῃ χριστιανὴν γυναῖκα, μήτε Ἰουδαίαν χριστιανός. Διότι ὅποιος τοιοῦτόν τι πράξῃ, θέλει λάβει τῶν μοιχῶν τὴν τιμωρίαν. Τὸ δὲ ὀρθόδοξον πρόσωπον ὁποῦ ἐπῆρεν ἑτερόδοξον καὶ αἱρετικὸν, δὲν συγχωρεῖται νὰ κοινωνήσῃ τὰ θεῖα μυστήρια, ἀνίσως πρότερον καὶ δὲν χωρισθῇ καὶ κανονισθῇ, κατὰ τὴν λγ'. ἀπόκρισιν Βαλσαμῶνος. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἀποκρίσ. μζ'.), προσθεὶς ὅτι, μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του νὰ μεταλαμβάνῃ, γινομένου Εὐχελαίου ὑπὲρ αὐτοῦ (ἐὰν μετανοῇ δηλαδὴ), ἀλλ' οὔτε μερίδα νὰ παίρνῃ τοῦ τοιούτου προσώπου ὁ ἱερεὺς, οὔτε τὰς προσφορᾶς του καὶ λειτουργίας νὰ δέχεται, εἰ μὴ μόνον κερὶ καὶ θυμίαμα, καὶ κἄποτε (ὄχι πάντοτε δηλαδὴ) νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸ ἁγίασμα καὶ ἀντίδωρον, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ ἐλεημοσύνας νὰ τὸ προστάζῃ νὰ κάμνῃ.

Ἑρμηνεία.

Τὸ παλαιὸν, μερικαῖς γυναῖκες μὲ λαϊκὸν σχῆμα ἀφιέρωναν τὸν ἑαυτόν των εἰς τὸν Θεὸν, ὡς δηλοῦται τοῦτο ἀπὸ τὸν μέ. τῆς ς΄. καὶ ὡμολόγουν νὰ παρθενεύουν κύριαι οὖσαι τῶν λογισμῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἐπιπλεῖον ἐδοκιμάζοντο ἂν μένουν εἰς τὴν ὁμολογίαν των, ἐσυναριθμοῦντο μὲ τὰς ἄλλας παρθένους. (Παρθένος γὰρ ἡ τοιαύτη ὀνομάζεται, κατὰ τὸν ιή. Βασιλείου), ἀλλὰ καὶ τὸ μέλαν σχῆμα ἐνεδύοντο, κατὰ τὸν με΄. τῆς ς΄. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι αἱ παρθένοι αὗται, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Μοναχοὶ, ὁποῦ, ἢ κατὰ τὸ σιωπώμενον, στέργουσι τὴν ἀγαμίαν, ἢ καὶ ἐρωτώμενοι ὁμολογοῦν νὰ παρθενεύουν κατὰ τὸν ιθ΄. Βασιλείου, οὗτοι, λέγω, δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ὑπανδρευθοῦν καὶ νὰ παραβοῦν τὰς ὁμολογίας καὶ συνθήκας ὁποῦ ἔδωκαν πρὸς τὸν Θεόν. Διότι, ἂν τὰς συμφωνίας, ὁποῦ κάμνουν πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι βεβαιοῖ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα εἰς τὸ μέσον παραλαμβανόμενον, καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, πόσον μέγας κίνδυνος εἶναι νὰ εὑρεθοῦν αὐτοὶ παραβάται τῶν συμφωνιῶν ἐκείνων, ὁποῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀμέσως ἐποίησαν ; καὶ ἂν κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (διατάξ. ἀσκητ. κά.) ὁ Μοναχὸς, ὡς καρποφορήσας καὶ ἀφιερώσας τὸ σῶμά του εἰς τὸν Θεὸν, δὲν ἐξουσιάζει πλέον αὐτὸ ὡς Θεῖον ἀφιέρωμα, οὔτε εἶναι δίκαιον νὰ τὸ ἔχῃ εἰς χρῆσιν καὶ δούλευσιν τῶν συγγενῶν του, πόσῳ μᾶλλον δὲν δύναται νὰ τὸ ἔχῃ εἰς χρῆσιν σαρκικῆς μίξεως ; (1) εἰ δὲ καὶ εὑρεθοῦν τινες νὰ κάμουν τοῦτο, νὰ ἀφορίζωνται· ἂς ἔχῃ δὲ τὴν ἐξουσίαν ὁ κατὰ τόπον Ἐπίσκοπος νὰ φιλανθρωπευθῇ πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἢ νὰ ἐλαφρύνῃ τὸ ἐπιτίμιον αὐτῶν, ἢ καὶ νὰ συντέμῃ τὸν χρόνον αὐτοῦ. Ὄχι ὅμως μένοντος ἀδιασπάστου τοῦ συνοικεσίου, ἀλλὰ μετὰ τὸ χωρισθῆναι ἀπ' ἀλλήλους τοὺς συναφθέντας. Πορνεία γὰρ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μοιχεία ἐστὶν, οὐ γάμος τὸ γενόμενον, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλ. ἐν τῷ ς΄. αὐτοῦ κανόνι, καὶ ιή. ὅρα καὶ τὸν ζ΄. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ΄.

Τὰς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μαλιστα ἢ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας

Ἀποστ. οδ΄. τῆς ά. ς΄. τῆς δ΄. θ΄. κα΄. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιδ΄.

(1) Ὅθεν ὁ αὐτὸς Θεολόγος εἰς τὰ ἔπη του λέγει· Ὅσον ἡ παρθενία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὸν γάμον, τόσον καὶ ὁ ἀγνὸς γάμος εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὁποῦ ζητεῖ νὰ ἔχῃ καὶ παρθενίαν καὶ γάμον· ὅθεν ἢ πρέπει νὰ παρθενεύῃ τινὰς κατὰ ἀλήθειαν, ἢ νὰ ὑπανδρεύεται, καὶ ὄχι ἐν ταὐτῷ νὰ θέλῃ νὰ σμίγῃ παρθενίαν μὲ γάμον, μέλι μὲ χολὴν, κρασὶ μὲ βόρβορον, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ τὴν Σαμάρειαν·

«Ὅσον παρθενίη προφερεστέρη ἐστὶ γάμοιο,
»Τοὔνεκεν ἢ καθαρὴν ἀσπάζεο πάμπαν, ἄριστε,
»Ἢ γάμον στέργειν τὸν ὁμοῖον ὡς ἐνέπουσι.
»Φεύγειν ἀζυγέος τε βίου, ζυγίου τε πρόσωπον,
»Καὶ Σολύμοις Σαμάρειαν ἀλυτροτάτην ἱεροῖσιν.
»Τόσον παρθενίης ἀγνὸς γάμος ἀμφίβιο.
»Παρθενίην, εἰ σοί γε μένος καὶ θυμὸς ὄρορεν.
»Δεύτερον ἐκ πρώτοιο καλὸν πλόον, ἀμφοτέρων δὲ
»Μιγνύντας μέλι χολὴν, καὶ βόρβορον οἶνῳ.»

Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεῖος Ἐπιφάνιος αἱρέσ. ξα΄. «κρεῖττον τοίνυν ἔχειν ἁμαρτίαν μίαν, καὶ μὴ περισσοτέρας. Κρεῖσσον πεσόντα ἀπὸ δρόμου, φανερῶς ἑαυτῷ λαβεῖν γυναῖκα κατὰ νόμον, ἢ ἀπὸ παρθενίας πολλῷ χρόνῳ μετανοήσαντα, εἰσαχθῆναι πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.» Ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει ἐν τῇ πρὸς Θεόδωρον ἐπιστολῇ, ὅτι τόσον χαλεπώτερον ἁμάρτημα κάμνει ὁ Μοναχὸς ὁποῦ ὑπανδρευθῇ ἀπὸ τὴν μοιχείαν, ὅσον εἶναι ἀνώτερος ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν μὲν τοῖς κατὰ πλάτ. ὅροις ιδ΄. λέγει, ὅτι εἰς τὸν Μοναχὸν ἐκεῖνον, ὁποῦ ἀθετήσει τὴν πρὸς Θεὸν ὁμολογίαν, νὰ μὴ ἀνοίγῃ τινὰς ἀδελφὸς τὴν θύραν τοῦ οἴκου του διὰ νὰ τὸν δεχθῇ, μήτε ἂν ἦναι ψύχρα, καὶ ἔλθῃ διὰ νὰ σκεπασθῇ, ὄχι διὰ μῖσος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐντραπῇ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ἐν δὲ τῇ πρὸς Μοναχὸν ἐκπεσόντα ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι μηδὲ νὰ χαιρετοῦμεν τὸν τοιοῦτον. Αὐτὰ τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ Θεῖος Νικηφόρος Καν. κδ΄. Ἐν δὲ τῷ λδ΄. Κανόνι αὐτοῦ, λέγει· Ὅτι νὰ ἀναθεματίζεται ὁ ὑπανδρευθεὶς μοναχὸς καὶ μὴ μετανοῶν, καὶ νὰ ἐνδύεται τὸ σχῆμα στανικῶς, καὶ εἰς Μοναστήριον νὰ ἐγκλείεται. Ὅταν δὲ ἀθετήσας τὸ σχῆμα ἐπιστραφῇ καὶ μετανοήσῃ, νὰ ἐνδύεται αὐτὸ χωρὶς τῶν εὐχῶν, κατὰ τὸν ιδ΄. Καν. τοῦ αὐτοῦ. Ὅστις δὲ διὰ ἀνάγκην τινὰ ἐνδυθῇ τὸ σχῆμα, ἢ διὰ πανουργίαν καὶ ὑπόκρισιν, ὡς αὐτὸ περιγελῶν, ἔπειτα μετὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ὑπόκρισιν. ἀπορρίψῃ αὐτὸ, οὗτος νὰ ἐπιτιμᾶται, νὰ κάμνῃ τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ, κατὰ τὸν κα΄. τοῦ αὐτοῦ. Ὁ Θεῖος οὗτος Νικηφόρος ἐν κ΄. Καν. λέγει· Ἀνίσως καλογραία φθαρῇ ἀπὸ βαρβάρους, ἢ ἄνδρας ἀτάκτους, εἰ μὲν ἡ προτέρα ζωὴ αὐτῆς ἦτο ἀκατηγόρητος, μ΄. ἡμέρας μόνον νὰ ἐπιτιμᾶται, εἰ δὲ ἦτο μεμολυσμένη, ὡς μοιχαλὶς νὰ ἐπιτιμᾶται. Σημείωσαι ὅτι οἱ φθείραντες ἀσκήτριαν, ἢ μοναστριαν, ἤτοι ἱερὰν παρθένον, ἀλλὰ καὶ οἱ συνεργήσαντες εἰς τὴν φθορὰν, κεφαλικῶς τιμωροῦνται, καὶ πᾶσα ἡ περιουσία αὐτῶν ἁρπάζεται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος, καὶ δίδεται εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς φθαρείσης, κατὰ τὴν θ΄. διάταξιν τοῦ ά. τίτλου τῶν Νεαρῶν (Φώτ. τίτλ. θ΄. κεφ. λ΄.). Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἁρπάσει, ἢ δοκιμάσει νὰ πάρῃ εἰς γυναῖκα τὴν τοιαύτην ἱερὰν παρθένον, κεφαλικῶς τιμωρεῖται, κατὰ τὸ ά. βιβλ. τίτλ. γ΄. διατάξ. έ. αὐτὴ δὲ μετὰ τῶν αὐτῆς πραγμάτων ἐμβάλλεται εἰς Μοναστήριον, καὶ ἀσφαλῶς φυλάττεται. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Βλάσταρις ὅτι δὲν δύναται νὰ ρίψῃ τὸ σχῆμα, καὶ νὰ εὑρίσκεται πλέον εἰς τὸν κόσμον, οὐδὲ ἐκεῖνος ὁποῦ γένει μοναχὸς εἰς τὰς ὑστέρας ἀναπνοὰς τῆν ζωῆς του, καὶ δὲν ἐκατάλαβε τετελείως τὰ εἰς αὐτὸν τελούμενα, ὅταν τὸν ἔκαμαν Μοναχόν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ΄. τῆς δ΄. καὶ αὐτὸν τὸν ζ΄. αὐτῆς Κανόνα, ἀναθεματίζοντα τὸν ῥίψαντα τὸ σχῆμα Μοναχὸν καὶ κοσμικὴν ἀξίαν λαβόντα. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λθ΄. τοῦ Νικηφόρου.

ἀδιάστως διακατέχοντες ὡκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν γεγένηταί τις, ἢ γένοιτο περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἠδικῆσθαι, περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δέ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου Μητροπολίτου, παρὰ τῷ Ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω, καθ' ἃ προείρηται. Εἰ δὲ καί τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὖθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω.

ιέ. τῆς ἐν Καρθ. ἡ. ιθ'. ιδ'. ιέ. ις'. κζ'. κη. λς'. πς'. ιγ'. ρε'. ριε'. ριή. ρκή. ρκθ'. ρλ'. ρλζ'. ρλή. ρλθ'. τῆς ς'. κέ. λή.

Ἑρμηνεία.

Ἀγροικιαὶ παροικίαι εἶναι ἐνορίαι μικραί, αἱ ὁποῖαι καὶ εἰς τὰ ἄκρα καὶ μακρυνὰ μέρη εὑρίσκοντο, καὶ ἀπὸ ὀλίγους ἀνθρώπους ἐκατοικοῦντο, μονοίκια ὀνομαζόμεναι. Ἐγχώριοι δὲ παροικίαι, εἶναι ἐνορίαι, αἱ ὁποῖαι καὶ εἰς ἀγροὺς καὶ χωρία ἐπλησίαζον, καὶ περισσοτέρους εἶχον τοὺς ἐγκατοίκους. Αὗται λοιπὸν αἱ παροικίαι τῆς κάθε ἐπαρχίας, προστάζει ὁ παρὼν Κανών, νὰ μένουν ἀναφαίρετοι καὶ ἀναπόσπαστοι ἀπὸ τοὺς κατέχοντας αὐτὰς Ἐπισκόπους, καὶ μάλιστα, ἀνίσως εἰς τριάκοντα χρόνους εἶχον αὐτὰς εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν πίστει καλῇ, καὶ ἀδιάστως, δηλ. χωρὶς νὰ βιάσουν τινὰ, καὶ νὰ τὰς ἁρπάσουν μὲ ἄδικον αἰτίαν. (1) Εἰ δὲ ἀνάμεσα εἰς τοὺς τριάκοντα χρόνους, ἔγινε κἄμμία διαφορὰ περὶ τούτων, ἢ μετὰ τὸν παρόντα Κανόνα ἤθελε γένει, εἶναι ἄδεια εἰς ἐκείνους ὁποῦ λέγουσιν ὅτι ἀδικοῦνται δι' αὐτὰς, νὰ θεωροῦν τὴν διαφορὰν αὐτῶν εἰς τὴν Σύνοδον τῆς ἐπαρχίας. Ἐὰν δέ τινας ἤθελε ἀδικῆται δι' αὐτὰς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην του, ἂς θεωρῇ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν Ἔξαρχον καὶ πρωτεύοντα τῆς Διοικήσεως, (τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον ἔγινεν ἀνενέργητον μετὰ τὴν δ'. ταύτην Σύνοδον, ὡς εἴπομεν, ὑποσημ. τοῦ θ'. τῆς παρούσης), ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς προερρέθη. Εἰ δὲ ἕως τώρα ἐκτίσθη κἄμμία πόλις ἀπὸ ἐξουσίαν Βασιλικὴν, ἢ εἰς τὸ ἑξῆς ἔχει διὰ νὰ κτισθῇ, τότε δὲν θέλει ζητήσει νὰ ὑποτάξῃ αὐτὴν ὁ γειτονεύων Ἐπίσκοπος, ὡς ἐνορίαν του, ἐπειδὴ ἡ τάξις τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης ἐνοριῶν ἔχει νὰ ἀκολουθῇ εἰς τοὺς πολιτικοὺς νόμους καὶ προστάγματα, ὁποῦ ἤθελε διορίσει περὶ τῆς νεοκτισθείσης πόλεως ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὄχι τὸ ἀνάπαλιν (1),

Συμφωνία.

«Σημείωσαι ὅτι τοῦτον τὸν Κανόνα ἡ ς'. εἰς δύω τμήματα διαιρέσασα, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Κανόνος ἕως τοῦ, παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας, κέ. Κανόνα αὐτῆς ποιεῖ, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ, εἰ δὲ καί τις ἐκ Βασιλικῆς ἐξουσίας, μέχρι τέλους, λή. Κανόνα. Ὁ δὲ ρκθ'. τῆς ἐν Καρθ. διορίζεται ὅτι ἐάν τις Ἐπίσκοπος τόπον τινὰ τῶν αἱρετικῶν ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ βκστάσῃ αὐτὸν τρεῖς χρόνους, χωρὶς νὰ τὸν ἀναζητήσῃ ὁ ὀφείλων ἀναζητῆσαι, νὰ μὴ ἀναζητῆται πλέον ἀπὸ αὐτόν. Ὁ δὲ ρκή. λέγει, ὅτι οἱ πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα ἐπιστραφέντες αἱρετικοὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον νὰ ὑπόκηνται, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον ὑποκειμένη καὶ ἡ ἐκπαλαι ἐκεῖ εὑρισκομένη καθολικὴ ἕνωσις τῶν ὀρθοδόξων. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρλ'. λέγει, ἐάν τινας τὸν κατεχόμενον λαὸν ἀπὸ ἄλλον, νομίζων δὲ ὡς ἐδικόν του κρατήσῃ, ὄχι μὲ γράμματα τοῦ κατέχοντος Ἐπισκόπου, ἢ μὲ τὴν ἐρώτησιν τῆς Συνόδου, ἀλλὰ μὲ δυναστείαν καὶ ἔφοδον, οὗτος νὰ χάνῃ τὸν λαὸν ἐκεῖνον, καὶ ἂν ἦτο καὶ ἐδικός του, καὶ ἂν λέγῃ ὅτι εἶχε γράμματα ἀπὸ τὸν πρωτεύοντα. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἑρμηνείας τοῦ οδ'. Ἀποστολικοῦ, τοῦ ς'. τῆς ά. καὶ τοῦ θ'. τῆς παρούσης τετάρτης».

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Τὸ τῆς συνομοσίας, ἢ φατρίας ἔγκλημα, καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν Κληρικοὶ, ἢ Μονάζοντες εὐρεθεῖεν, ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες Ἐπισκόποις ἢ Συγκληρικοῖς (2) ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.

Ἀποστ. λά. τῆς ς'. λδ'. τῆς Καρθ. ί. ξϑ'. τῆς Γ' ἄγγρ. ς'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. έ. τῆς ά. καὶ β'. γ'. ιδ'. ιέ.

Ἑρμηνεία.

Συνωμοσία μὲν εἶναι τὸ νὰ συνδεθοῦν τινες ἀναμεταξύ τους μὲ ὅρκους, φατρία δὲ, τὸ νὰ συνδεθοῦν μὲ συμ-

(1) Σημείωσαι ὅτι δὲν ἐναντιόνεται οὗτος μὲ τὸν η'. τῆς γ'. ἐκεῖνος μὲν γὰρ λέγει περὶ ἐπαρχιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐχειροτονοῦντο καὶ Ἐπίσκοποι, διορίζων νὰ μὴ ἁρπάζωνται αὐταὶ πλεονεκτικῶς ἀπό τινας Ἐπισκόπους, μὴ οὖσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν προκατόχων αὐτῶν Ἐπισκόπων, οὗτος δὲ λέγει διὰ ἐνορίας παραμικρὰς, αἱ ὁποῖαι καὶ παρεβλέποντο τυχὸν διὰ τὸ ἄχρηστον καὶ μικροπρεπὲς ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς κατέχοντας καὶ νεμομένους αὐτάς.

(2) Συνεχώρησεν ἡ Σύνοδος εἰς τὸν Βασιλέα νὰ διατάσσῃ περὶ ἐνοριῶν εἰς μόνας τὰς ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομουμένας πόλεις, καὶ ὄχι ἁπλῶς εἰς ὅλας, καθὼς συμπεραίνει ὁ Βαλσαμών. Διότι κατὰ τὸν ιϑ'. τῆς παρούσης Συνόδου, αἱ διὰ γραμμάτων Βασιλικῶν τιμηθεῖσαι Μητρόπολεις, τὴν τιμὴν μόνον ἀπολαμβάνουσιν αὐταί τε καὶ ὁ τούτων Ἐπίσκοπος, τὰ δὲ δίκαια καὶ προνόμια ἀπαραμείωτα σώζονται εἰς τὴν κατὰ ἀλήθειαν προϋπάρχουσαν Μητρόπολιν.

(3) Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων τίτλ 32. ἔχει, συμμονάζουσιν ἀντὶ τοῦ συγκληρικοῖς.

φωνίαν καὶ ἀπόρκσιν, ὅτι νὰ μὴ ἀφήσουν ἐκεῖνα ὁποῦ ἐβουλεύθησαν κατά τινος, ἕως ὁποῦ νὰ τὰ τελειώσουν. Συνωμοσίαν ἔκαμαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐκεῖνοι, ὡς ἱστορεῖ ὁ ἱερὸς Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσιν, οἱ κατὰ τοῦ Παύλου συνωμόσαντες, «ἀναθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν, μήτε ποιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον». [Πράξ. κεφ. κγ'. 21.] Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανών, ὅτι τὸ ἔγκλημα τῆς συνωμοσίας καὶ τῆς φατρίας, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐξωτερικοὺς νόμους τόσον τῶν Ἑλλήνων (1), ὅσον καὶ τῶν ὀρθοδόξων Βασιλέων, τῶν τοὺς περισσοτέρους νόμους ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας παρελαβόντων (2), εἶναι πάντῃ ἐμποδισμένον, πολλῷ μᾶλλον πρέπει νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ νὰ γίνεται τοῦτο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ἀνίσως εὑρεθοῦν μερικοὶ κληρικοί, ἢ μοναχοὶ νὰ συνομνύουν, ἢ νὰ φατριάζουν, ἢ ἄλλα τινὰ σκληρὰ καὶ πονηρὰ νὰ κατασκευάζουν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ, τὸ τυρεύοντες, κατὰ τὸ, ἐτυρώθη ὡς γάλα ἡ καρδία αὐτῶν, ἀντὶ τοῦ ἐσκληρύνθη ὡσὰν τυρὶ) ἐναντίον εἰς τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῶν καὶ συγκληρικούς, ἃς καθαίρωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λά. Ἀποστολικοῦ.

Ἀποστ. λζ'. τῆς ά. έ. τῆς ς'. ἡ. τῆς ζ'. ς'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ἑ. κ'. τῆς ἐν Καρθ. κς'. πά. πδ'. πέ. ρδ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἦλθεν εἰς ἡμετέρας ἀκοὰς, ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αἱ κεκανονισμέναι Σύνοδοι τῶν Ἐπισκόπων οὐ γίνονται, καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος, κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων Πατέρων Κανόνας, δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συντρέχειν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τοὺς Ἐπισκόπους, ἔνθα ἂν ὁ τῆς Μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, καὶ διορθοῦν ἔκαστα τὰ ἀνακύπτοντα. Τοὺς δὲ μὴ συνιόντας Ἐπισκόπους ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, καὶ πάσης ἀπαραιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ αἱ κανονισμέναι κατ' ἔτος νὰ γίνωνται δύω Σύνοδοι δὲν ἐγίνοντο, καὶ ἐκ τούτου πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἀμελοῦντο, χρήζοντα διορθώσεως, διὰ τοῦτο ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ συνάγωνται δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς κάθε ἐπαρχίαν οἱ Ἐπίσκοποι ὅπου εὕρει εὔλογον ὁ Μητροπολίτης, καὶ νὰ διορθώνουν τὰς ὑποθέσεις ὁποῦ κατὰ καιροὺς τυχαίνουν. Ὅσοι δὲ Ἐπίσκοποι, ὑγιαίνοντες καὶ ἐλεύθεροι ὄντες ἀπὸ κάθε ἀναγκαίαν φροντίδα, δὲν συναχθοῦν, νὰ ἐπιπλήττωνται ἀδελφικῶς. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λζ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἀποστ. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. ί. κγ'. τῆς ς'. ιζ. ιή. τῆς ζ'. ιέ. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Καρθ. ξγ'. ιή. τῆς Σαρδ. ιέ. ις'. ι0'.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Κληρικοὺς εἰς ἐκκλησίαν τελοῦντας, καθὼς ἤδη ὡρίσαμεν, μὴ ἐξεῖναι εἰς ἄλλης πόλεως τάττεσθαι ἐκκλησίαν, ἀλλὰ στέργειν ἐκείνην, ἐν ᾗ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθησαν· ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες ἀπολέσαντες τὰς ἰδίας πατρίδας ἀπὸ ἀνάγκης εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν μετῆλθον. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον ἄλλῳ Ἐπισκόπῳ προσήκοντα δέξοιτο Κληρικὸν, ἔδοξεν ἀκοινώνητον εἶναι καὶ τὸν δεχθέντα καὶ τὸν δεξάμενον, ἕως ἂν ὁ μεταστὰς Κληρικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανέλθοι ἐκκλησίαν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Κληρικοὶ (ὡς προείρηται ἐν τῷ η'. Κανόνι) ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς μίαν ἐκκλησίαν, δὲν εἶναι ἄδεια νὰ μετατίθενται εἰς ἄλλης πόλεως ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ μένουν εἰς ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς ἐκληρώθησαν διὰ νὰ λειτουργοῦν, ἔξω μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες μὲ τὸ νὰ ἔφυγον ἀπὸ τὴν πατρίδα των διὰ κἀμμίαν ἀνάγκην, ἢ ἐπιδρομὴν τυχὸν βαρβάρων, μετετέθησαν εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, (οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν των μετὰ τὴν τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὴν κατὰ τὸν ιή'. τῆς ς'.) Ὅποιος δὲ Ἐπίσκοπος, ὕστερον ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, δεχθῇ ἄλλου ἐπισκόπου κληρικὸν, νὰ ἀφορίζεται καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθεὶς ἀπὸ τὴν τῶν συνεπισκόπων καὶ συγκληρικῶν κοινωνίαν, ἕως ὁποῦ νὰ ἐπαναγυρίσῃ ὁ ξένος κληρικὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιε'. Ἀποστολικοῦ.

(1) Καθὼς ὁ Οὐλπιανὸς τοῦτο ἱστορεῖ.

(2) Ὁ δὲ Φώτιος τίτλ. θ'. κεφ. λζ'. λέγει, ὅτι ὁ πολιτικὸς νόμος τιμωρεῖ τὰς φατρίας καὶ τὰς συνωμοσίας Βιβλ. ξ'. τῶν Βασιλικ. τίτλ. λς'. ὁ συνωμοσίαν γὰρ ποιήσας κατὰ τῆς πολιτείας ἐνέχεται εἰς τὸ περὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα. Τί δέ ἐστι καθοσίωσις, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οβ'. Ἀποστολικοῦ. Σημείωσαι ὅτι ὁ Βαλσαμὼν εἰς τὸν παρόντα κανόνα λέγει· Μὴ εἰπῇς ὅτι ἡ διὰ κακὸν γενομένη συνωμοσία κολάζεται, καὶ ὄχι ἡ διὰ καλὸν, ἀλλὰ κάθε συνωμοσία, εἴτε ἐπὶ καλῷ, εἴτε ἐπὶ κακῷ γένηται.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς κατηγοροῦντας Ἐπισκόπων, ἢ Κληρικῶν, ἁπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως, μὴ προσδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθείη αὐτῶν ἡ ὑπόληψις.

Ἀποστ. οδ'. τῆς δ'. ς'. τῆς ἐν Καρθ. ἡ. κζ'. ρλζ'. ρλή. ρλθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ἐκεῖνοι οἱ Κληρικοὶ, ἢ οἱ λαϊκοὶ, ὁποῦ κατηγοροῦν τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς, διὰ ὑπόθεσιν ὄχι χρηματικὴν καὶ ἰδίαν, ἀλλὰ ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐγκληματικὴν, νὰ μὴ δέχωνται εἰς κατηγορίαν αὐτῶν ἁπλῶς καὶ ἀνεξετάστως, ἀνίσως πρότερον δὲν ἐξετασθῇ ἡ ὑπόληψίς των, ἐὰν ἦναι ἀδιάβλητος καὶ ἀκατηγόρητος. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Μὴ ἐξεῖναι Κληρικοὺς μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου διαρπάζειν τὰ διαφέροντα αὐτῷ πράγματα, καθὼς καὶ τοῖς πάλαι Κανόσιν ἀπηγόρευται (1), ἢ τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, κινδυνεύειν περὶ τοὺς ἰδίους βαθμούς.

Ἀποσ.μ'. Ἀντιοχ. κδ'. τῆς ς'. λέ. τῆς ἐν Καρθ. λ'. πθ'.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, οἱ Κληρικοὶ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπισκόπου των νὰ διαρπάζουσι τὰ πράγματά του, καθὼς καὶ οἱ παλαιοὶ κανόνες τοῦτο ἐμποδίζουσιν (ὡς ὁ τῶν Ἀποστ. μ'. καὶ Ἀντιοχ. κδ'.), Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ τοῦτο κάμνουσι, νὰ κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὸν ἐδικόν τους βαθμὸν καὶ ἀξίωμα. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ μ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἤλθεν εἰς ἀκοὰς τῆς ἁγίας Συνόδου, ὡς Κληρικοί τινες καὶ μονάζοντες, μηδὲν ἐγκεχειρισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀκοινώνητοι γενόμενοι παρ' αὐτοῦ, καταλαμβάνοντες τὴν Βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμποιοῦντες, καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέπουσί τε οἴκους τινῶν. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος τοὺς τοιούτους ὑπομιμνήσκεσθαι μὲν πρότερον, διὰ τοῦ Ἐκδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ ἐξελθεῖν τῆς Βασιλευούσης πόλεως· εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἐπιμένοιεν ἀναισχυντοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους.

Ἀποστολ. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. ί. κ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς ζ' ιέ. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Καρθ. ξγ'. λή. τῆς Σαρδικ. ιέ. ις'. ιθ'.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη ἔμαθεν, ὅτι μερικοὶ Κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουν εἰς χεῖρας κάμμίαν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ὡς μὴ τοῦ ἰδίου των Ἐπισκόπου κρίναντος αὐτοὺς ἀξίους εἰς τοῦτο, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ ἀφωρισμένοι ὄντες ἀπὸ αὐτὸν, πηγαίνουν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πολὺν καιρὸν εἰς αὐτὴν διατρίβοντες, ταράττουσι τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν, καὶ ἀνατρέπουσι τὰ ὀσπήτια, ἢ τῶν ὑποδεξαμένων αὐτοὺς χριστιανῶν, ἢ καὶ τῶν μιμησαμένων αὐτοὺς συγκληρικῶν. Διὰ τοῦτο ὁρίζει διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος αὐτῆς, πρῶτον νὰ μηνύωνται διὰ μέσου τοῦ ἐκδίκου τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα φύγωσιν εἰρηνικῶς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὰ αὐτὰ πράγματα μὲ ἀναισχυντίαν, νὰ ἀποδιώκωνται καὶ χωρὶς νὰ θέλωσι μὲ τὸ μέσον τοῦ ἰδίου Ἐκδίκου, καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τοὺς τόπους των. Τίς δὲ εἶναι ὁ Ἔκδικος, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς παρούσης Συνόδου. Ὅρα καὶ τὸν ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα Μοναστήρια κατὰ γνώμην Ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκὲς Μοναστήρια, καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα φυλάττεσθε, καὶ μηκέτι γίνεσθαι ταῦτα κοσμικὰ καταγώγια. Τοὺς δὲ συγχωροῦντας τοῦτο γίνεσθαι, ὑποκεῖσθαι τοῖς ἐκ τῶν Κανόνων ἐπιτιμίοις.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. μθ'. τῆς ζ'. ιθ'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. ά. Κυρίλλου β'.

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ ἀντιγράφοις εὕρηται οὕτως ἔχων ὁ Κανών. Καθάπερ καὶ τοῖς παραλαμβάνουσιν ἀπηγόρευται· παραλαμβάνοντας δὲ ἐννοεῖ ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βλάσταρις (στιχ. έ.) ἐκείνους ὁποῦ λαμβάνουσι τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου διὰ νὰ τὰ φυλάξουν, οἵτινες, ἐὰν σφετερίζουν τι ἀπὸ αὐτὰ, καθαιροῦνται παρομοίως μὲ τοὺς διαρπάζοντας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι ὅσα Μοναστήρια φθάσουν μίαν φορὰν νὰ καθιερωθοῦν, μὲ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου (καθὼς προείπομεν εἰς τὸν δ΄. τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνα, ὃν καὶ ζήτει), αὐτὰ πρέπει νὰ μένουν παντοτεινὰ Μοναστήρια, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς πλέον νὰ μὴ γίνωνται κοινὰ καὶ κοσμικὰ καταγώγια. Ὁμοίως καὶ ὅσα πράγματα ἔχουσι κινητὰ καὶ ἀκίνητα πρέπει νὰ φυλάττωνται ἀναφαίρεται καὶ ἀπαραμείωτα. Ὅσοι δὲ, κἂν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν τὰ κάμωσι κοσμικὰ, μήτε ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὰ πράγματά των, δώσουν δὲ ἄδειαν εἰς ἄλλους νὰ κάμουν τοῦτο, οὗτοι νὰ γίνωνται ὑπεύθυνοι εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν κανόνων. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἐπιτίμια ταῦτα; ἐκεῖνα ὁποῦ ἡ ζ΄. ἐν τῷ ιγ΄. αὐτῆς Κανόνι περιέχει, καθαιροῦσα μὲν τοὺς κληρικούς, ἀφοριζουσα δὲ τοὺς Μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς ἐκείνους, ὁποῦ ἤρπαξαν μὲν Μοναστήρια καὶ Ἐπισκοπεῖα, καὶ τὰ ἔκαμαν κοινὰ καταγώγια, δὲν θέλουσι δὲ νὰ τὰ ἐπιστρέψουν ὀπίσω διὰ νὰ γένουν πάλιν ἱερὰ, καθὼς ἦτο καὶ πρότερον.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ μθ΄. τῆς ς΄. ὄχι μόνον προστάζει νὰ μὴ γίνωνται τὰ Μοναστήρια κοινὰ καὶ κοσμικὰ κατοικητήρια, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ δίδωνται ταῦτα εἰς κοσμικοὺς ἀπό τινα, διὰ νὰ τὰ προστατεύουν δηλαδὴ καὶ νὰ τὰ διοικοῦν. Ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ ιϐ΄. τῆς ζ΄. τὸ νὰ ἀποξενώνῃ τινὰς Ἡγούμενος τὰ αὐτούργια καὶ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου. Ὁ δὲ ιθ΄. αὐτῆς δὲν συγχωρεῖ νὰ πάρνῃ τινὰς μοναχὸς τὰ πράγματα ὁποῦ ἔδωκεν εἰς τὸ Μοναστήριόν του, ἀ» ἀφ' ἑαυτοῦ του ἀναχωρήσῃ. Καὶ ὁ β΄. δὲ τοῦ Κυρίλλου θέλει νὰ μένουν ἀναφαίρετα τὰ κειμήλια καὶ ὑποστατικὰ ἀπὸ τὰς ἐχούσας αὐτὰ Ἐκκλησίας.» (1)

(1) «Λέγει δὲ καὶ τὸ ιά. βιϐλ. τῶν Βασιλικῶν διατάξεων τίτλ. η΄. διατάξει να΄. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ϐ΄. κεφ. ά.ὅτι τὰ ἱερὰ ἔχουσι θεῖον δίκαιον, καὶ ἀπὸ κἀνένα δὲν ἐξουσιάζονται. Ἱερὸν δὲ πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἀφιερωθῇ δημοσίως. Καὶ πάλιν διατάξει ι΄. τίτλ. ά. Ἱερὸν εἶναι τὸ ὀρθῶς καὶ διὰ τοῦ ἱερέως ἀφιερωθὲν τῷ Θεῷ, ὡς ναοὶ καὶ σκεύη· ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ κάμνῃ τινὰς ἱερὸν μὲ ἐδικήν του αὐθεντίαν, δὲν εἶναι ἱερόν. Τοῦ οὖν τοιούτου ἱεροῦ, καὶ ὁ ναὸς ἐὰν πέσῃ, μένει ὁ τόπος ἱερὸς, καὶ δὲν ἠμπορεῖ κἀνείς, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. βιϐλ. . . . τίτλ. ια΄. νὰ τὸν ἐξουσιάσῃ. Ὁ ἅπαξ γὰρ γενόμενος ἱερὸς, δὲν παύει ποτὲ ἀπὸ τὸ νὰ ᾖναι ἱερός. Εἰ δὲ καὶ ἡ λϛ΄. διάταξις βιϐλ. ιά. τίτλ. ζ΄. λέγει ὅτι τὰ ἱερὰ, ὅταν δουλωθοῦν ἀπὸ τοὺς πολεμίους, παύουσι νὰ ᾖναι ἱερὰ, καθὼς καὶ ὁ ἐλεύθερος παύει ἀπὸ τὸ νὰ ᾖναι ἐλεύθερος, ὅταν δουλωθῇ, μετὰ δὲ τὴν δουλείαν, γίνονται πάλιν ἱερά· τοῦτο, λέγω, ἐννοεῖται, ὅτι παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ᾖναι ἱερὰ τῇ ἐνεργείᾳ, ὄχι ὅμως καὶ κατὰ τὴν δύναμιν· ἀεὶ κατ' αὐτὴν εἶναι ἱερὰ, καὶ μάλιστα τὰ ἱερὰ καὶ κινητὰ σκεύη, τὰ ὁποῖα καὶ δουλωθέντα δείχνουσι πολλαῖς φοραῖς τὴν ἐνοῦσαν δύναμιν τῆς ἁγιότητος αὐτῶν καὶ μὲ τὴν ἐνέργειαν, καθὼς τὴν ἔδειξε, τόσον ἡ τοῦ Θεοῦ κιϐωτὸς, ὅταν αἰχμαλωτίσθη ἀπὸ ἀλλοφύλους, κατακρημνίσασα τὰ αὐτῶν εἴδωλα, καὶ ἀπὸ ποντικοὺς γεμίσασα τοὺς τόπους αὐτῶν, καὶ πληγώσασα αὐτοὺς εἰς τὰς ἕδρας (ά. Βασιλ. κεφ. δ΄.), ὅσον καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη ὁποῦ αἰχμαλωτίσθησαν ἀπὸ τοὺς Βαϐυλωνίους ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, θανατώσαντα τὸν Βαλτάσαρ, διατὶ ἐμεταχειρίσθη ταῦτα ὡσὰν κοινὰ καὶ ἀνίερα (Δανιὴλ ε΄.). Πλὴν μὲ ὅλα ταῦτα, ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ μέγας Βασίλ. (ὅρ. ἠθικ. λ΄.) εἶναι ὅσον ἀληθινὸν, ἄλλο τόσον φοβερόν. Λέγει γὰρ ὅτι ἐκεῖνο. ὁποῦ ἀφιερωθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἕως ὅτου φυλάττεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸ, δι' ὃ, καὶ ὁ οἶκος ἐκεῖνος καὶ ναὸς ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀφέθη ἔρημος τῆς θείας χάριτος, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου· «ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος»· μὲ τὸ νὰ μὴ ἐφυλάττετο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν, ταὐτὸν εἰπεῖν, μὲ τὸ νὰ μὴ τὸ ἐφύλαττον οἱ εἰς τοῦτον λατρεύοντες ἱερεῖς· τὰ ἱερὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἐξουσιάσῃ τινὰς μὲ τὸ νὰ τὰ ἔπρωγε καὶ ἐνέμετο εἰς χρόνους πολλοὺς, κατὰ τὸν ς΄. τίτλ. τῆς ι΄. Διατάξεως. Τὰ ἱερὰ δὲν ἠμποροῦμεν ὡς ἐδικά μας νὰ ἐκδικήσωμεν, ἤτοι νὰ ἀποκτήσωμεν, κατὰ τὴν κγ΄. Διάταξιν ϐιϐλ. ς΄. τίτλ. ά. Ἐὰν ἀναμεταξὺ εἰς δύω κοινοὺς καὶ ἀνιέρους τόπους εὑρίσκεται τόπος ἱερὸς, δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνεται πέραμα τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τὸν ἱερὸν τόπον εἰς τὸν ἀνίερον. Κατὰ τὴν ιδ΄. Διάταξιν τοῦ ά. τίτλ. ἐμποδίζεται νὰ κτίσῃ τινὰς εἰς τόπον ἱερὸν, κατὰ τὴν δ΄. Ἰνστιτουτιῶνα, ἤτοι εἰσαγωγὴν τῶν νόμων, τίτλ. ιέ. Κἀνένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ πωλήσῃ, ἢ νὰ ἀλλάξῃ, ἢ νὰ χαρίσῃ, ἢ ἀμανέτι νὰ βάλῃ Μοναστήριον, ὅπου θυσιαστήριον καθιδρύθη, καὶ ἱερὰ γέγονε λειτουργία, καὶ μοναχικὴ ἄσκησις· καὶ ἂν τοιοῦτο κἀνένα γένῃ, εἶναι ἄκυρον, καὶ ὁ πωλήσας μὲν θέλει χάσει καὶ τὴν τιμὴν ὁποῦ ἔλαϐε καὶ τὸ Μοναστήριον, ἢ καὶ πρᾶγμα τοῦ Μοναστηρίου ὁποῦ ἐπώλησε, καὶ ὁ ἀγοράσας δὲ ὁμοίως θέλει χάσει, καὶ τὴν τιμὴν ὁποῦ ἔδωκε, καὶ τὸ Μοναστήριον ὁποῦ ἠγόρασε, καὶ ἡ τιμὴ αὕτη θέλει δίδεται εἰς τὰ κατὰ τόπον Μοναστήρια καὶ εἰς τὴν κατὰ τόπον ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν ά. Διάταξιν τοῦ ϐ΄. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (παρὰ Φωτ. τίτλ. ιά. κεφ. ά.).» Ἡ δὲ ϐ΄. Διάταξις τοῦ ϐ΄. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Φωτ. τίτλ. ι΄. κεφ. ά.), ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρμενόπουλ. βιϐλ. γ΄. τίτλ. δ΄. ὁ προστάζων ὅτι οἱ οἰκονόμοι καὶ ἐπίτροποι, καὶ οἱ ἄλλοι κυϐερνῆται τῶν ἐκκλησιῶν καὶ εὐαγῶν οἴκων, καὶ οἱ χαρτουλάριοι, καὶ οἱ τούτων γονεῖς καὶ τέκνα, νὰ μὴ δίδουν εἴς τινα πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν διὰ νὰ τὸ φυτεύσῃ, ἢ διὰ νὰ τὸ πακτώσῃ, ἢ καὶ ἀμανέτι βάλλουν αὐτοὶ, καὶ νὰ παίρνουν ἄσπρα διὰ ὅλα ταῦτα· διότι ἐκεῖνοι ὁποῦ τὸ φυτεύσουν καὶ τὸ πακτώσουν καὶ ὡς ἀμανέτι αὐτὸ κρατήσουν, θέλουν χάσει καὶ τὰ ἄσπρα ὁποῦ δι' αὐτὰ ἔδωκαν, καὶ τὰ ἔξοδα ὁποῦ ἔκαμάν διὰ νὰ τὸ φυτεύσουν· καὶ οἱ ἀνωτέρω ἅπαντες ὁποῦ τὸ ἔδωκαν θέλουν χάσει, ὄχι μόνον ὅσην τιμὴν ἐπῆραν δι' αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ νὰ ζημιώνωνται καὶ αὐτοὶ τόσον, ὅσον ἔξοδον ἔκαμαν οἱ λαϐόντες διὰ νὰ τὸ φυτεύουν, καὶ ἡ τιμὴ αὕτη νὰ δίδεται εἰς τὸν θεῖον οἶκον καὶ ναὸν, τοῦ ὁποίου ἦτο κτῆμα τὸ πρᾶγμα. Ἡ γ΄. Εἰσαγωγὴ τίτλ. ιϑ΄. καὶ κγ΄. διορίζει, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ τινας νὰ ἀγοράσῃ ἱερὸν, ἠξεύροντας ὅτι ἐστὶν ἱερόν. Εἰ δὲ ἀπατηθεὶς τὸ ἀγόρασεν ὡς ἰδιωτικὸν, κάμνει κρίσιν ἐναντίον ἐκείνου ὁποῦ κατὰ ἀπάτην τὸ ἐπώλησε. Τοῦ ναοῦ πεσόντος, ὁ τόπος ἀνίερος οὐ γίνεται· ὅθεν οὐδὲ πωλεῖται, κατὰ τὴν ογ΄. Διάταξιν τοῦ ά. τίτλ. (παρὰ Φωτίῳ. τίτλ. ϐ΄. κεφ. ά.).

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

'Αποστολ. νή. τῆς ς'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιά. ιβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. οθ'. πβ'. πς'. ρλά. ρλβ'. ρλγ. Πέτρου ί.

«Ἐπειδή περ τινὲς τῶν Μητροπολιτῶν, ὡς περιηχήθημεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων, καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων, εἰ μή ποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσοι ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον. Εἰ δὲ (1) μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις. Τὴν μέν τοι πρόσοδον τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας, σώαν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φυλάττεσθαι.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι οἱ Μητροπολῖται νὰ μὴ ἀμελοῦσι τὰ ποίμνιά των, καὶ ἀναβάλλουσι τὰς χειροτονίας τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς Ἐπισκόπων, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευτήσαντος Ἐπισκόπου, νὰ χειροτονοῦσιν ἄλλον Ἐπίσκοπον εἰς τὴν χηρεύουσαν Ἐπισκοπήν, ἀνάμεσα εἰς τρεῖς μῆνας· ἔξω μόνον ἂν κἀμμία ἀπαραίτητος ἀνάγκη βιάζῃ νὰ ἐκταθῇ περισσότερον ὁ τῆς ἀναβολῆς καιρὸς (ἴσως γὰρ ἀπὸ βαρβάρους ἠχμαλωτίσθη ἡ Ἐπισκοπὴ ἐκείνη, ἢ ἄλλο τι κακὸν συνέβη εἰς αὐτήν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ὑπάγῃ τινὰς ἐκεῖσε)· ὁποιος δὲ Μητροπολίτης ἀμελήσῃ τοῦτο, νὰ γίνεται ὑπεύθυνος εἰς κανονικὰ ἐπιτίμια. Τὰ σιτηρέσια ὅμως τῶν πραγμάτων τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης, πρέπει νὰ τὰ φυλάττῃ ὁ οἰκονόμος τούτων σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, ἕως ὅτου νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι. Ὅρα τὸν νή'. καὶ μ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΣ'.

Τῶν ἀποστολ. λή. μά. τῆς ζ'. ιά. ιβ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς ά. καὶ β'. ζ'. τῆς ἐν Καρθ. λδ'. μά. τῆς ἐν Γάγγρ. ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιέ. Θεοφιλ. ὁ Κύριλ. β'.

«Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηχήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ Ἐπίσκοποι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγματα: ἔδοξε πᾶσαν Ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου Κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ Ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου σκορπίζεσθαι τὰ τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν τοῖς θείοις Κανόσιν.»

Ἑρμηνεία.

πειδὴ, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, ἐμάθομεν, ὅτι εἰς μερικὰς ἐπαρχίας χωρὶς οἰκονόμον διοικοῦσιν οἱ ἐπίσκοποι τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα καθ' ἑαυτοὺς, καὶ καθὼς αὐτοὶ βούλονται: διὰ τοῦτο ἐφάνη εὔλογον, ὅτι ἑκάστης Ἐκκλησίας ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ οἰκονόμον, ὄχι ἀπὸ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ δούλους ἢ συγγενεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Κληρικούς του, οἰκονομοῦντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου, ὥστε νὰ μὴ ἦναι ἁμάρτυρα ποῦ, καὶ πῶς, καὶ πότε δαπανῶνται τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσοδήματα, καὶ ἐντεῦθεν νὰ δίδῃ ὑποψίαν ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸν λαὸν καὶ αἰτίαν νὰ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι σκορπίζει ταῦτα κακῶς. Ὅποιος δὲ Ἀρχιερεὺς κάμῃ ἕως ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον, νὰ γίνεται ὑπεύθυνος εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν θείων Κανόνων. Καθὼς δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἔχῃ οἰκονόμον τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ἔτσι καὶ ὁ Ἡγούμενος πρέπει νὰ ἔχῃ οἰκονόμον τῶν τοῦ Μοναστηρίου πραγμάτων (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λή. καὶ μά. Ἀποστολικόν.

(1) Ἴσ. εἰ δέ τις.

(2) Σημείωσαι ὅτι ὁ οἰκονόμος κάθε χρόνον πρέπει νὰ δίδῃ λογαριασμὸν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, (ἢ καὶ εἰς τὸν Ἡγούμενον) περὶ τῆς οἰκονομίας τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τοῦ Μοναστηρίου. Εἰ δὲ τύχῃ νὰ ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν, νὰ τὸν δίδουν οἱ κληρονόμοι του κατὰ τὴν μβ'. Διάταξιν τοῦ γ'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Φωτ. τίτλ. ι'. κεφ. ά.). Ὁ δὲ Μαλαξὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Πατριαρχῶν λέγει, ὅτι ὁ μέγας οἰκονόμος τῶν κτημάτων πρέπει νὰ ἦναι Ἰεροδιάκονος (ἢ Ἱερεύς)· ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἵσταται ἐν τῇ μερίδι τῆς ἁγίας τραπέζης φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ, καὶ βαστάζων ἐν ταῖς χερσὶ τὸ ἅγιον ριπίδιον, προσφέρει εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι. Ἐξετάζει τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, καὶ τοὺς λογαριασμοὺς ὅλων τῶν κτημάτων τῆς ἐκκλησίας, κρατῶν χάρτην καὶ ἀναγράφων τούτους, καὶ τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει εἰς τὸν Ἀρχιερέα· θεωρεῖ καὶ προνοεῖται τὰ πράγματα τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας, ἕως ὅτου γένῃ αὐτῆς Ἀρχιερεύς, καὶ εἰς τὰς κρίσεις στέκεται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ λέγει, ὅτι ὁ μέγας οἰκονόμος καὶ σκευοφύλαξ ἐπροχειρίζοντο ἀπὸ τὸν Βασιλέα τότε. Ὁ δὲ Κομνηνὸς οὗτος ἐδιώρισε νὰ προχειρίζωνται ἀπὸ τὸν Πατριάρχην καὶ οἱ δύω. Ἰσίδωρος δὲ ὁ Πηλουσιώτης (ἐπιστολ. ρχή. Ἑρμίνῳ Κόμητι) λέγει, ὅτι, οἰκονόμος εἴρηται παρὰ τὸ ἑκάστῳ τὸ οἰκεῖον νέμειν, ἢ παρὰ τὸ ἑκάστῳ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ τὸ πρὸς ἀξίαν νέμειν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Τῆς ς'. Ηβ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ τοῦ Βασιλ. κβ'. λ'. λή. μβ'. νγ'.

«Τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας (1) ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρουμένους τοῖς ἁρπάζουσιν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ πρὼν Κανών, δριμύτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Κανόνας τοὺς περὶ ἁρπαγῆς γυναικῶν διαλαμβάνοντας, ἐπιτιμᾷ τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας διὰ νὰ τὰς λάβουν εἰς γάμου κοινωνίαν. Διότι, ὄχι μόνον τοὺς ἁρπάζοντας αὐτὰς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ὁποῦ συνήργησαν μὲν διὰ τοῦ ἔργου, συνεβοήθησαν δὲ διὰ συμβουλῆς εἰς τὴν τοιαύτην ἁρπαγὴν, εἰ μὲν εἶναι Κληρικοὶ, καθαιρεῖ, εἰ δὲ εἶναι λαϊκοὶ, ἀναθεματίζει (2) καὶ μὲ δίκαιον τρόπον. Διατί ἐκεῖνος ὁποῦ ἁρπάζει ταύτας, ἠμπορεῖ νὰ προφασισθῇ ὅτι τὸν παρακινεῖ ὁ ἄτοπος ἔρως τῶν γυναικῶν, οἱ δὲ συνεργοῦντες, ἢ συμβοηθοῦντες αὐτοῖς, ἀπὸ τοιοῦτο κἀνένα αἴτιον δὲν παρακινοῦνται πρὸς τὴν ἄτοπον πρᾶξιν αὐτὴν, ἔξω μόνον ἀπὸ τὴν κακίαν τῆς γνώμης των (3).

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ἀποστολ. λδ'. τῆς δ'. γ'. τῆς ς'. λς'.

«Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅροις ἑπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα Κανόνα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως νέᾳ Ρώμῃ, γνωρίζοντες· τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομέν τε καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης. Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ρώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ. εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ Βασιλίδι Ρώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρᾳκικῆς Διοικήσεως Μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς Ἐπισκόπους τῶν προειρημένων Διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας· δηλ. ἑκάστου Μητροπολίτου τῶν προειρημένων Διοικήσεων, μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς Ἐπαρχίας Ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις Κανόσι διηγόρευται. Χειροτονεῖσθαι δὲ, καθὼς εἴρηται, τοὺς Μητροπολίτας τῶν προειρημένων Διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων, κατὰ τὸ ἔθος, γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων».

(1) Κόρας παρὰ Ἰωάννῃ Ἀντιοχεῖ συλλ. τῶν Καν. τίτλ. 42.

(2) Αὐστηρὰ παιδεύει ἡ Σύνοδος, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι τὰς ἁρπαγὰς τῶν γάμων, διατί εἶναι πρᾶγμα ἄτιμον, ἀνατρεπτικὸν ὁλοκλήρων οἴκων, φόνων. καὶ ταραχῶν, καὶ ἁπλῶς πολλῶν κακῶν αἴτιον. Καὶ ἂν, θετέον, οἱ γονεῖς, ἢ οἱ αὐθένται τῶν ἁρπαζομένων γυναικῶν μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς γάμους συγκατανεύουσι, ἀλλὰ βιαίως καὶ στανικῶς των συγκατανεύουσι διὰ τὰς ἀτιμίας καὶ φθορὰς. ὁποῦ πρὸ τοῦ γάμου ἀκολουθοῦν ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τὰς ἁρπαζομένας θυγατέρας καὶ δούλας αὐτῶν, καὶ διατὶ ἄλλος μετὰ ταῦτα δὲν θέλει αὐτάς. Εἶπα δὲ ὅτι βεβαιότατα διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Κανὼν οὗτος καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι σφοδρῶς τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας παιδεύουσι, διατὶ ἂν ἦτο διὰ μόνην τὴν ὑπεξουσιότητα, ἰδοὺ ὁποῦ καὶ ὁ Βασίλειος κατὰ τὸν κβ'. αὐτοῦ Κανόνα, οἱ τῶν ὑπεξουσίων θυγατέρων ἐξ ἁρπαγῆς γάμοι, θέλει, ὅτι νὰ μένουν στερεοὶ μὲ τὴν συναίνεσιν τῶν ἐκείνων γονέων, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, οἱ δὲ πολιτικοὶ νόμοι τοὺς ἐξ ἁρπαγῆς γάμους διαλύουσι, κἂν καὶ οἱ πατέρες τῶν ἁρπαγεισῶν γυναικῶν συναινέσουν ὕστερον εἰς αὐτοὺς, ὡς εἴπομεν. Κατὰ δὲ τὸ λθ'. κεφ. τίτλ. ιϐ'. β.βλ. ξ'. ἐάν τις ἁρπάσῃ δούλην ξένην, πόρνην οὖσαν, καὶ κρύπτῃ αὐτὴν, μήτε ὡς κλέπτης, μήτε ὡς ἀνδραποδιστὴς νὰ τιμωρῆται, ἐπειδὴ διὰ ἡδονὴν, καὶ ὄχι διὰ κλεψίαν τοῦτο ἐποίησεν, ἐὰν ὅμως ἦναι πλούσιος, νὰ ζημιώνεται εἰς ἄσπρα. ἐὰν δὲ πτωχὸς νὰ ξυλίζεται.

(3) Τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα αὐτολεξεὶ ἐκτιθεμένη ἡ ς'. Ηβ'. Κανόνα αὐτῆς ποιεῖ. Ὁ δὲ ιά. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὁρίζει νὰ δίδωνται εἰς τοὺς ἀρραβωνιαστικούς των αἱ παρ' ἄλλων ἁρπαγεῖσαι ἀρραβωνιαστικαὶ αὐτῶν, καὶ ἂν βίαν πάθουν ἀπὸ ἐκείνους. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ κβ'. Βασιλείου, εἰ δὲ ἀρραβωνισμέναι δὲν ἦσαν, νὰ τὰς ἐπιστρέφουν οἱ ἁρπάσαντες αὐτὰς εἰς τοὺς γονεῖς ἢ συγγενεῖς των προσθέτει ὁ αὐτὸς Κανὼν, καὶ ἂν ἐκεῖνοι θέλωσι, νὰ προβαίνῃ ὁ γάμος, εἰ δὲ μὴ θέλωσιν, εἰς τοῦτο νὰ μὴ βιάζωνται· εἰ δὲ οἱ ἁρπάσαντες τὰς ἔφθειραν κρυφίως, ἢ βιαίως, τέσσαρας χρόνους ὡς πόρνοι νὰ ἐπιτιμῶνται. Ὁ δὲ λ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου τοὺς μὲν ἁρπάσαντας, ἢ συμβοηθήσαντας αὐτοῖς, τρεῖς χρόνους ἀφορίζει· τὴν δὲ κατὰ τὸ σχῆμα μόνον ἁρπαγεῖσαν (θέλουσαν δηλ. νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν ἄνδρα), καὶ ἁπλῶς τὸν μὴ βιαίως γενόμενον γάμον ἀνεπιτίμητον κρίνει, εἰ πρὸ τοῦ γάμου φθορὰ δὲν ἠκολούθησεν· ὁ δὲ νγ'. τοῦ αὐτοῦ ἀνέγκλητον κρίνει τὴν χήραν δούλην, τὴν σχήματι μὲν ἁρπαγεῖσαν, θέλουσαν δὲ νὰ δευτεροϋπανδρευθῇ.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ εἰς τὴν δ'. ταύτην Σύνοδον ἀνεγνώσθη ὁ γ'. Κανὼν τῆς β'. Συνόδου, ὅστις διορίζει νὰ ἔχῃ ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ρώμης, ὡσὰν ὁποῦ αὐτὴ εἶναι νέα Ρώμη, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης διὰ τοῦ παρόντος κανόνος αὐτῶν, ἀνανεοῦσι καὶ ἐπιβεβαιοῦσι τὸν ρηθέντα κανόνα, καὶ τὰ αὐτὰ ὁρίζουσι καὶ ψηφίζονται διὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης. Διότι, λέγουσι καθὼς εἰς τὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ νὰ εὑρίσκετο βασιλεία εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, μὲ δίκαιον τρόπον ἔδωκαν οἱ Πατέρες προνόμια, τὸ νὰ λέγεται δηλ. πρῶτος τῇ τάξει, τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν· τοιουτοτρόπως μὲ τὸν αὐτὸν καὶ ἀπαράλλακτον κινούμενοι σκοπὸν οἱ ρν'. Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τῆς β'. Συνόδου ἔδωκαν τὰ ἴσα, καὶ ἀπαράλλακτα προνόμια τῆς τιμῆς καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον θρόνον τῆς νέας Ρώμης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως δηλ. (1) κρίναντες, εὔλογον, ὅτι ἡ πόλις αὕτη, ἐπειδὴ καὶ ἐτιμήθη μὲ βασιλείαν καὶ σύγκλητον, παρομοίως ὡς καὶ ἡ Ρώμη, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνῃ παρομοίως μὲ τὴν Ρώμην καὶ

(1) Ἡ κυριώτεραις αἰτίαις, διὰ τὰς ὁποίας ἐξεδόθη ὁ παρὼν Κανών, εἶναι πέντε, τρεῖς μὲν πόρρω, δύω δὲ ἀναγκαῖαι καὶ προσεχεῖς. Α'. ἐπειδὴ ὁ λδ'. τῶν Ἀποστόλων προστάζει, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἑκάστου ἔθνους πρέπει νὰ ἔχουσιν ἕνα πρῶτον, καὶ νὰ νομίζουν αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ ἐπειδὴ ὁ ς'. καὶ ζ'. τῆς α'. ὑπέταξεν ἄλλας μὲν διοικήσεις εἰς τὸν Ρώμης, ἄλλας δὲ εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας, ἄλλας εἰς τὸν Ἀντιοχείας καὶ ἄλλας εἰς τὸν Ἱεροσολύμων, ἔπρεπεν ἀκολούθως καὶ αἱ Διοικήσεις τῆς Ἀσίας, Πόντου καὶ Θράκης αἱ αὐτοκέφαλοι νὰ ἔχουσι πρῶτον καὶ κεφαλὴν τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτὸν, καὶ παρ' αὐτοῦ νὰ χειροτονοῦνται, διατὶ ἦτο γείτων, καὶ διατὶ μάλιστα τοιοῦτον ἔθος ἠκολούθησεν ἐξ ἀρχῆς. Πολλοὺς γὰρ Μητροπολίτας οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτόνησαν ἐξ αὐτῶν. Διότι ὁ Χρυσόστομος ἐχειροτόνησε τὸν Ἐφέσου Ἡρακλείδην, καὶ ἀπερχόμενος εἰς Ἔφεσον καὶ ἐπανερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν δεκατρεῖς Ἐπισκόπους ἐκάθηρε· καὶ ὁ Ἀγκύρας, καὶ Μέμνων ὁ Ἐφέσου (ὁ ἐπὶ τῆς γ'. ἁριστεύσας Συνόδου) ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτονήθησαν· ὅθεν καὶ ἀληθὲς φαίνεται νὰ ἦναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἀνωτέρω εἴπομεν ὡς λύσιν τῆς ἀπορίας ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ θ'. Κανόνος. Καὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι τοὺς Μητροπολίτας τῶν Διοικήσεων τούτων ὑποτάττει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Β'. ἐπειδὴ καὶ ἡ δ'. Σύνοδος ἐν τῷ γ'. αὐτῆς Κανόνι ἔδωκε πρεσβεῖα τιμῆς εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἀκόλουθον ἦτο πρὸς τούτοις νὰ δοθοῦν καὶ πρεσβεῖα ἐξουσίας εἰς αὐτόν. Γ'. ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβῃ προνόμια ἐξουσίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως, διατὶ ἦρχοντο διάφοροι Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς νὰ προσκλαυθοῦν εἰς τὸν Βασιλέα ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν. καὶ ἦτο χρεία νὰ ἀνταμώνουν πρῶτον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, εὑρίσκοντες αὐτὸν συνεργὸν καὶ βοηθὸν, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν Βασιλέα, καθὼς ὁ Ἰουστινιανὸς τὸ ἀρχαῖον ἔθος βεβαιῶν, τοῦτο διώρισε. Δι' δ καὶ ἐν τῇ ις'. πράξει τῆς δ'. Συνόδου ὁ Λαοδικείας Νουνέχιος εἶπεν, ὅτε οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης ἀπηρέσκοντο εἰς τὰ πρεσβεῖα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· «Ἡ δόξα Κωνσταντινουπόλεως, δόξα ἡμῶν ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ τὰς μερίμνας ἡμῶν ἀναδέχεται.» Δ'. ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὰ προνόμια τῆς ἐξουσίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰς ἀνωτέρω τρεῖς Διοικήσεις, διατὶ καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ιγ'. πρᾶξιν τῆς δ'. Συνόδου, πολλὰ σκάνδαλα ἠκολούθησαν εἰς τὴν Ἔφεσον διὰ τὰς παρανόμους χειροτονίας Στεφάνου καὶ Βασιανοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ Πόντον, καὶ Θράκην παρόμοια ἠκολούθουν, ὅπου, τελευτώντων τῶν Ἐπισκόπων, συνέβαινον εἰς τὰς ψήφους καὶ εἰς τὰς χειροτονίας πολλαὶ ταραχαί, ἀνηγεμονεύτων αὐτῶν ὄντων, κατὰ τὴν πρὸς τὸν Λέοντα ἐπιστολὴν τῆς αὐτῆς δ'. Συνόδου. Καὶ μεταξὺ δὲ τοῦ Εὐνομίου Νικομηδείας, καὶ Ἀναστασίου Νικαίας πολλοὶ θόρυβοι ἐγένοντο διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Βασιλινούπολιν. Ε'. δὲ καὶ τελευταία· διατὶ ὁ δυσσεβὴς Διόσκορος εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ ληστρικὴν Σύνοδον ἔταξε τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φλαυιανὸν, ὄχι πρῶτον, ἀλλὰ πέμπτον, παρὰ τοὺς Κανόνας, τὸ ὁποῖον ἐκακοφάνη καὶ εἰς τὸν Λέοντα Ρώμης, καὶ εἰς τοὺς τοποτηρητὰς αὐτοῦ, ἐν τῇ δ'. ταύτῃ Συνόδῳ, δι' δ καὶ ἐμέμφθησαν αὐτόν. Διὰ ταύτας λοιπὸν ὅλας τὰς αἰτίας ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἀνανεοῦσα τὸν γ'. τῆς β'. ἔδωκεν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ ἴσα προνόμια τῆς τιμῆς τοῦ Ρώμης, ὅπερ ἐστὶ τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, καὶ τὰ ἴσα προνόμια τῆς ἐξουσίας τοῦ Ρώμης, ἅπερ εἰσὶν αἱ τῶν εἰρημένων τριῶν διοικήσεων τῶν Μητροπολιτῶν, οὐχὶ ἐκ τοῦ ἔθους μόνου, ἀλλὰ καὶ διὰ Κανόνος κυρωθεῖσαι χειροτονίαι, ὡς περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὄντων. Ὥσπερ γὰρ ὁ Ρώμης ἔχει τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας, ταὐτὸν εἰπεῖν τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, καὶ τὸ ἄρχειν τῆς ἰδίας ἐνορίας τῶν ἐσπερίων, οὕτω καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὰ αὐτὰ ἔχει πρεσβεῖα, τὸ Πατριαρχικὸν δηλαδὴ ἀξίωμα καὶ τὸ ἄρχειν τῶν ἀνωτέρω Μητροπολιτῶν ἐκ τῆς ἰδίας ὄντων ἐνορίας. Καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ὁποῦ ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, εἰς τὰ ὁποῖα καθὼς ὁ Ρώμης μεγαλύνεται, οὕτω καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, χωρὶς τινος διαφορᾶς, πλὴν ταύτης· ὅτι ὁ μὲν Ρώμης εἶναι πρῶτος τῇ τάξει, ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως δεύτερος τῇ τάξει. Ταῦτα δὲ τὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προνόμια, ὄχι μόνον οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐπεκύρωσαν καὶ ἐπεσφράγισαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ Σύγκλητος ἀρχόντων, κἂν οἱ λεγάτοι τοῦ Πάπα, εἰ καὶ πρότερον ἐμέμψαντο τὸν Διόσκορον, βλέποντες ὅμως πλατυνόμενα τὰ ὅρια τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐλειποθύμησαν σχεδὸν ἐναντιούμενοι εἰς αὐτά· ὅθεν ψεύδονται προφανῶς οἱ παπολάτραι, λέγοντες· ὅτι τὰ πρωτεῖα τοῦ Ρώμης καὶ πρεσβεῖα, καὶ τὸ νὰ μεγαλύνεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, προσμαρτυροῦσιν εἰς αὐτὸν ἰδικὸν προνόμιον ἐξουσίας ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, ταὐτὸν εἰπεῖν, μοναρχικὸν καὶ ἀναμάρτητον ἀξίωμα. Εἰ γὰρ τοιοῦτό τι ταῦτα ἐφανέροναν, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τοῦτο καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπειδὴ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τοὺς Κανόνας, εἶναι μέτρον ἴσον καὶ ἀπαράλλακτον τῆς τιμῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ρώμης. Ἀλλὰ μὴν τοῦτο ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς Κανόνας οὐδέποτε, ἄρα οὐδὲ ὁ Ρώμης. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ πρεσβεῖα τοῦ Ρώμης εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ θρυλλουμένου θεσπίσματος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Σίλβεστρον Ρώμης δοθέντα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, δηλ. τὸ νὰ περιπατῇ μὲ τὰ παράσημα τῆς βασιλικῆς μεχαλειότητος κατὰ μίμησιν βασιλέως, τὸ νὰ ἔχῃ εἰς τὴν κεφαλήν του ἀντὶ στεφάνου λῶρον ὑπέρλαμπρον, τὸ νὰ φορῇ Βασιλικὸν ὠμοφόριον καὶ πορφυρᾶν χλαμύδα, καὶ χιτῶνα κόκκινον, τὸ νὰ ἔχῃ τὸν ἵππον του ἐστρωμένον βασιλικῶς, μὲ ὅλα τὰ Βασιλικὰ σημεῖα, καὶ τὸ νὰ κρατῇ ὁ Βασιλεὺς, ὡσὰν στράτωρ, τὸ χαλινάρι τοῦ ἵππου του, καὶ τὸ νὰ μεγαλύνεται ὁ Κλῆρος τῆς Ἐκκλησίας του, καθὼς καὶ ἡ Σύγκλητος, τόσον εἰς τὰ φορέματα, ὅσον καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα, καὶ εἰς τὴν καββα-

τὰ ἴσα προνόμια, καὶ νὰ μεγαλύνεται καὶ αὐτὴ ὥσπερ ἐκείνη, εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα· μὲ τοῦτην μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἡ μὲν πρεσβυτέρα Ρώμη νὰ ἦναι πρώτη τῇ τάξει, ἡ δὲ νέα Ρώμη, νὰ ἦναι δευτέρα τῇ τάξει. Πρὸς τούτοις ὁρίζομεν καὶ ψηφιζόμεθα, ὥστε νὰ χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν ποργηθέντα ἁγιώτατον θρόνον τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἢ μόνοι οἱ Μητροπολῖται, (ἀλλ' οὐχὶ δηλ. καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ ὑποκείμενοι τοῖς Μητροπολίταις· ἕκαστος γὰρ τούτων χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν ἐδικόν του Μητροπολίτην μετὰ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐταρχίας, καθὼς οἱ θεῖοι Κανόνες διαγορεύουσι, καὶ μάλιστα ὁ ς'. τῆς ά.), οὐ μόνον δὲ νὰ χειροτονοῦνται

λαρίαν. Δὲν εἶναι, λέγω, αἱ ἐξωτερικαὶ αὗται λαμπρότητες καὶ περιφάνειαι τὰ ὑπὸ τῶν Κανόνων διδόμενα εἰς τὸν Ρώμης πρεσβεῖα καὶ ἀξιώματα, ὄχι· Α', διατὶ ἂν ἦσαν αὐτά, ἔπρεπε νὰ τὰ δώσουν παρομοίως καὶ ἴσως καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Β'. διατὶ κατὰ τὸν ις'. τῆς ζ'. καὶ κζ'. τῆς ς'. αἱ λαμπραὶ καὶ περιφανεῖς ἐσθῆτες, καὶ πᾶσα βλακεία καὶ καλλοπισμὸς σώματος, εἶναι ἀλλότρια τῶν Κληρικῶν καὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως, καὶ διατὶ ὁ καπνώδης τύφος τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας πρέπει νὰ ἦναι μακρὰν τῶν ἱερέων τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν πρὸς Κελεστῖνον Πάπαν ἐπιστολὴν τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου. Καθαιρεῖ δὲ καὶ ὁ πγ'. Ἀποστολικὸς ἐκείνους ὁποῦ θέλουν νὰ ἔχουν καὶ Ρωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν. Καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις προστάζει νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ θέλουσι νὰ περιπατοῦν ἐν στολαῖς, καὶ διὰ τοῦτο νόθον καὶ πεπλασμένον κρίνεται τὸ μάτην θρυλλούμενον θέσπισμα. Εἰ δὲ καὶ συγχωρήσωμεν καθ' ὑπόθεσιν, ὅτι εἶναι ἀληθὲς, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ καὶ ἐναντιοῦται προφανῶς εἰς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, εἶναι ἄκυρον καὶ ἀργόν· οἱ γὰρ τοῖς Κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι ἄκυροί εἰσιν, ὡς εἴπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Βίβλου· εἶναι λοιπὸν, ὡς εἴπομεν, πρεσβεῖα καὶ πρωτεῖα τοῦ Ρώμης, τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ἐν τῇ Διοικήσει τῆς Ρώμης Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, ὥστε αὐτὸν χειροτονεῖν αὐτοὺς μετὰ τῶν τῆς Διοικήσεως Ἐπισκόπων, καὶ τὸ νὰ ἦναι πρῶτος τῇ τάξει τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν. Ταῦτα δὲ τὰ προνόμια ἔλαβεν ὄχι διατὶ ἡ Ρώμη εἶναι καθέδρα τοῦ Πέτρου, ὄχι διατὶ ὁ Ρώμης εἶναι βικάριος τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ματαιολογοῦσιν οἱ Παπισταὶ, ὄχι, ἀλλὰ προκαταρκτικῶς μὲν, διατὶ ἡ Ρώμη ἦτο μὲ βασιλείαν τιμημένη. Τῷ θρόνῳ γὰρ, φησὶν, ὁ παρὼν Κανὼν, τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης. διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, εἰκότως οἱ Πατέρες ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα, ἐπομένως δὲ, καὶ διὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος ὁποῦ ἠκολούθησε, καθὼς ἦτο πρωτεύουσα πόλις ἡ Ρώμη, ἔτσι νὰ ἦναι πρῶτος καὶ ὁ ταύτης Ἐπίσκοπος, καὶ συνεπομένως, διατὶ οἱ Κανόνες ἔδωκαν τὸ τοιοῦτον προνόμιον εἰς αὐτὸν, καθὼς παρομοίως ἐδόθη τὸ αὐτὸ προνόμιον καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, διατὶ ἐστάθη βασιλεύουσα ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ νέα Ρώμη, καὶ διατὶ ἐστάθη Βασιλεύουσα, ἔγινεν ἀρχαῖον ἔθος νὰ χειροτονῇ τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. καὶ Πόντῳ, καὶ Θράκῃ Ἐπισκόπους, καὶ διατὶ ἔγινεν ἔθος, ἐδόθησαν οἱ Κανόνες καὶ ἐπεσφράγισαν τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Σημείωσαι ὅτι κοντὰ εἰς τὰ ἴσα προνόμια τῷ Ρώμης ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἔλαβεν ἀκόμη καὶ τούτους τοὺς δύω τίτλους, τὸ νὰ ὀνομάζεται αὐτὸς διαφερόντως ἀπὸ τοὺς ἄλλους Πατριάρχας, Παναγιώτατος καὶ Οἰκουμενικός. Καὶ τὸ μὲν, Παναγιώτατος, πρῶτος εἶπε πρὸς τοὺς Κωνσταντινουπόλεως Σέργιον καὶ Πέτρον, Μακάριος Ἀντιοχείας ἐν τῇ ς'. Συνόδῳ, κατὰ τὸν ζ'. αἰῶνα, τὸ δὲ Οἰκουμενικὸς πρῶτοι εἶπον οἱ Κληρικοὶ τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ οἱ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὀρθόδοξοι πρὸς Ἰωάννην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Καππάδοκα ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκὸς κατὰ τὸν ς'. αἰῶνα. Εἶπα ὅτι διαφερόντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὕτως ὀνομάζεται, διατὶ ἀγκαλὰ καὶ ὁ Ρώμης ὠνομάσθη ἀπὸ πολλοὺς Παναγιώτατος, καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ κοινῶς ὅλοι οἱ Πατριάρχαι οὗτοι Παναγιώτατοι ἀπὸ διαφόρους καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς ὠνομάσθησαν· μ' ὅλον τοῦτο συνήθεια ἐξενίκησε νὰ δίδεται ἐξαιρέτως ὁ τίτλος οὗτος εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ὁμοίως, Οἰκουμενικὸς μὲν ἐρρέθη ἀπό τινας καὶ ὁ Ρώμης, ἀλλὰ σπανιάκις, ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως, ἀφ' οὗ ἤρξατο νὰ λέγεται Οἰκουμενικὸς, οὐκ ἔπαυσε τοῦτο λέγεσθαι· ὅθεν μετὰ τὸν Καππάδοκα οἱ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιφάνιος, καὶ Ἄνθιμος, καὶ Μηνᾶς, καὶ Εὐτύχιος, ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔν τε Νεαραῖς καὶ Εἰδίκτοις Οἰκουμενικοὶ ἐκλήθησαν, τόσον ὁποῦ καὶ ἐν τῇ ζ'. Συνόδῳ Πέτρος ὁ τοῦ Πάπα τοποτηρητὴς Οἰκουμενικὸν ὠνόμασε τὸν Ταράσιον. Διὸ καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς ἐπὶ τοῦ Μαυρικίου τῇ τοιαύτῃ συνεχείᾳ τοῦ τοιούτου τίτλου ἀκολουθῶν, τῇ παρὰ τῶν ἄλλων γινομένῃ πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, πρῶτος ὑπέγραψεν ἑαυτὸν Οἰκουμενικόν. Δηλοῖ δὲ, τὸ μὲν Παναγιώτατος, πάντα ἁγιώτατος· ὅ,τι λογῆς δηλ. ἔγραφε καὶ ὁ Ταράσιος καὶ Φώτιος πρὸς τοὺς Πάπας Ἀδριανὸν καὶ Νικόλαον, τῷ πάντα ἁγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Ἀδριανῷ (ἢ καὶ Νικολάῳ) Πάπᾳ Ῥώμης· τὸ δὲ Οἰκουμενικὸς, δύω τινὰ δηλοῖ· ἢ γὰρ ἐκλαμβάνεται ἁπλῶς ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, δηλαδὴ ὅτι ἐστὶν Ἐπίσκοπός τις ἔχων ἐξουσίαν ἰδικὴν καὶ μοναρχικὴν ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ ἢ δηλοῖ πολὺ μέρος τῆς οἰκουμένης. Καθ' ὃ καὶ Βασιλεῖς πολλοὶ, καίτοι μὴ ὄντες κύριοι ὅλης τῆς οἰκουμένης, λέγονται ὅμως οἰκουμένης Δεσπόται, ὡς ὁ Εὐάγριος ὀνομάζει τὸν Ζήνωνα, καθ' ὅσον δηλ. πολὺ μέρος τῆς οἰκουμένης ἐξουσιάζουσι. Κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σημαινόμενον λοιπὸν οὐ λέγεταί ποτε Οἰκουμενικὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' οὐδὲ ὁ Ῥώμης, ἢ ἄλλος τινὰς, εἰμὴ μόνος ὁ Χριστὸς, ὁ τῆς οἰκουμένης ὅλης ἀληθῶς Πατριάρχης, ᾧ ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· λέγεται δὲ κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον διὰ τὸ πολὺ μέρος τῆς οἰκουμένης ἔχειν ὑφ' ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τούτοις διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν πρόνοιαν ὁποῦ ἔχει εἰς τὴν φυλακὴν τῆς πίστεως καὶ τῶν συνοδικῶν καὶ πατρικῶν παραδόσεων, ὄχι μόνον ἐν τῇ ἑαυτοῦ Διοικήσει, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς. Ὅθεν ἡ ὁμωνυμία τοῦ ὀνόματος τούτου ἐπροξένησε τὰ σκάνδαλα μεταξὺ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νηστευτοῦ, καὶ τῶν Ῥώμης Παπῶν, Πελαγίου, λέγω, καὶ Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου. Οὗτοι μὲν γὰρ, κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον ἐκλαμβάνοντες τὸ, Οἰκουμενικὸς, ὠνόμαζον τὸν τίτλον τοῦτον βλάσφημον, διαβολικὸν, καὶ ἄλλα πολλά· καὶ ὅτι ὅποιος θέλει νὰ ὀνομάζεται Οἰκουμενικὸς, ἐστὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος (ἐπιστολὴ Γρηγορίου πρὸς τὸν Μαυρίκιον), καὶ κατὰ τοῦτο ἀληθευον. Ὁ δὲ Νηστευτὴς καὶ ὁ Μαυρίκιος καὶ οἱ καθ' ἑξῆς Πατριάρχαι καὶ Βασιλεῖς κατὰ τὸ β'. σημαινόμενον ἐνοοῦντες τὸν τίτλον, οὐδὲν αὐτοῖς ἔμελε, καὶ κατὰ τοῦτο ἀληθευον καὶ αὐτοί. Διὸ καὶ ἡ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ συστᾶσα Σύνοδος καθαρῶς λέγει, ὅτι οὐκ ἔστιν Ἀντίχριστος ὁ καλούμενος Οἰκουμενικὸς ὡς πλείστου μέρους τῆς οἰκουμένης ἐπάρχων. Πλὴν καὶ οἱ δύω οὗτοι τίτλοι, οὐχὶ ἀπὸ Κανόνων Συνοδικῶν ἢ Πατρικῶν, ἀλλ' ἀπὸ συνηθείας ἐδόθησαν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ὑποσημείωσις αὕτη συνερανίσθη καὶ ἐξ ἄλλων, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς Δωδεκαβίβλ. τοῦ Δοσιθέου.

οἱ τῶν εἰρημένων Διοικήσεων Μητροπολῖται, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Ἐπίσκοποι οἱ εἰς τοὺς βαρβαρικοὺς τόπους εὑρισκόμενοι, τοὺς γειτονεύοντας εἰς τὰς ρηθείσας αὐτὰς Διοικήσεις, καθὼς οἱ μὲν Ἀλανοὶ λεγόμενοι, παράκεινται καὶ συνορεύουσι μὲ τὴν τοῦ Πόντου Διοίκησιν, οἱ δὲ Ῥῶσσοι, μὲ τὴν τῆς Θράκης. Πλὴν οἱ ρηθέντες Μητροπολῖται νὰ μὴ χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς αὐτὸς βούλεται καὶ ψηφίζει, ἀλλὰ τὰς ψήφους μὲν νὰ κάμνῃ ἡ ὑπ' αὐτῶν Σύνοδος, καὶ νὰ τὰς ἀναφέρῃ, κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, αὐτὸς δὲ νὰ χειροτονῇ, ἀπὸ ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελαν συμφωνήσουν οἱ ψηφίσαντες, ἢ ὅλοι, ἢ οἱ περισσότεροι (1).

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

«Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβυτέρου βαθμὸν φέρειν, ἱεροσυλία ἐστίν. Εἰ δὲ αἰτία τις δικαία ἐκείνους ἀπὸ τῆς πράξεως τῆς Ἐπισκοπῆς ἀποκινεῖ, οὐδὲ Πρεσβυτέρου τόπον κατέχειν ὀφείλουσιν. Εἰ δὲ ἐκτός τινος ἐγκλήματος ἀπεκινήθησαν τοῦ ἀξιώματος, πρὸς τὴν τῆς Ἐπισκοπῆς ἀξίαν ἐπαναστρέψουσιν.»

Ἑρμηνεία

Ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης δ'. Συνόδου γέγαπται (σελ. 150 τοῦ β'. τόμ. τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων) ὅτι, ὁ τῆς Τύρου Ἐπίσκοπος Φώτιος ἀνέφερεν εἰς τὸν βασιλέα Μαρκιανὸν, ὡς ὁ Εὐστάθιος, ὁ Ἐπίσκοπος Βηρυτοῦ (ἢ παρ' ἄλλοις Εὐσέβιος Τύρου, ἀλλὰ τὸ πρότερον εἶναι καὶ ἀληθέστερον) ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν Τύρον διαφόρους ἐπισκοπὰς, Βίβλον, λέγω, Βότρυν, Τρίπολιν, Ὀρθωσιάδα, Ἀρκάδα, καὶ Ἀντάρκνδον, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας Ἐπισκόπους καθελὼν, εἰς Πρεσβυτέρου βαθμὸν κατεβίβασεν. Ἀνέφερεν οὖν πρὸς τὴν Σύνοδον τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἡ τῶν ἀρχόντων Σύγκλητος, πρὸς τὴν ὁποίαν τόσον οἱ τοῦ Πάπα τοποτηρηταὶ, ὅσον καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅλη ἡ Σύνοδος ἀποκριθέντες, τὸν παρόντα Κανόνα ἐξέδωκαν λέγοντες, ὅτι εἶναι ἱεροσυλία τὸ νὰ καταβιβάζῃ τινὰς Ἐπίσκοπον εἰς βαθμὸν καὶ τόπον Πρεσβυτέρου, διότι εἰ μὲν διὰ ἐγκλήματά τινα καθαιρεῖται, καὶ ἐκβάλλεταί τινας τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἀρχιερωσύνης, ὁ τοιοῦτος οὐδὲ ἱερεὺς δύναται νὰ ἦναι, ἢ ἐνεργείας τοῦ ἱερέως νὰ ἐνεργῇ. Εἰ δὲ καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ κἀνένα κωλυτικὸν ἔγκλημα ἐξεβλήθη τῆς ἀρχιερωσύνης, οὗτος ὡς ἀδίκως ἐκπεσὼν οὗ εἶχεν ἀξιώματος, θέλει ἐπαναλάβῃ πάλιν, κατὰ πάντα λόγον δικαιοσύνης, τὸν οἰκεῖον τόπον, καὶ νὰ ἦναι αὖθις Ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι τὸ νὰ καταχθῇ ἀδίκως Ἐπίσκοπος εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν, μεῖζον εἶναι τῆς ἱεροσυλίας. Καθότι, οὐχὶ ἱερόν τι συλᾷ καὶ κλέπτει, ἀλλὰ μεῖζον τοῦ ἱεροῦ. Διὰ γὰρ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἀρχιερέως, τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσει οἱ ναοὶ, καὶ τὰ ἱερὰ, καθιεροῦνται καὶ ἁγιάζονται, μεῖζον δὲ πάντως τὸ ἁγιάζον τοῦ ἁγιαζομένου. Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Κανὼν οὗτος τοῦτο ἐμποδίζει, ὁ δὲ κ' τῆς ς'. εἰς πρεσβυτέρου τόπον κατάγει, τὸν ὑπερόρια ἄνευ γνώμης τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου διδάσκοντα Ἐπίσκοπον, ὅρα τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης εἰς τὸν λε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

«Ἐπειδὴ οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου, οὐχ ὡς μαχόμενοι τῇ καθολικῇ πί- ‖ στει, ὑπογράψαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνε- ‖ βάλλοντο, ἀλλὰ φάσκοντες ἔθος εἶναι ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ Διοικήσει, παρὰ γνώμην καὶ διατύπωσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου μηδὲν τοιοῦτο ποιεῖν, καὶ ἀξιοῦσιν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς ἄχρι τῆς χειροτονίας τοῦ ἐσομένου τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλοπόλεως ἐπισκόπου· εὔλογον ἡμῖν ἐφάνη καὶ φιλάνθρωπον, ὥστε αὐτοῖς μένουσιν ἐπὶ τοῦ ὁμοίου σχήματος ἐν τῇ Βασιλευούσῃ πόλει, ἔνδοσιν παρασχεθῆναι, ἄχρις ἂν χειροτονηθῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλοπόλεως. Ἐγγύας οὖν δότωσαν ὅτι οὐκ ἐξέρχονται ταύτης τῆς πόλεως, ἕως οὗ ἡ Ἀλεξανδρέων πόλις ἐπίσκοπον δέξηται.» ‖ Ἀποστολ. κ'. λδ'.

Ἑρμηνεία.

Γέγραπται ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, ὅτι μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου, δέκα, (ἢ δεκατρεῖς παρ' ἄλλοις) Ἐπίσκοποι τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξανδρείας, τὸν μὲν Εὐτυχῆ καὶ τὸν Διόσκορον αὐτὸν ἀναθεμάτισαν, καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, δὲν ἐπείθοντο δὲ νὰ ὑπογράψουν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Λέοντος Ρώμης, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Φλαυϊανὸν, (ἥτις καὶ στήλη ὀρθοδοξίας ὠνομάσθη, ὡς εἴπομεν, διατί περιεῖχεν ὅλον τὸ ὀρθόδοξον τῆς πίστεως φρόνημα), ὄχι διατὶ ἐμάχοντο εἰς τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα ὀρθόδοξα δόγματα, ἀλλὰ διατί ἔλεγον, πῶς ἦτο συνήθεια εἰς τὴν τοῦ Ἀλεξανδρείας

(1) Σημείωσαι ὅτι ἡ δ'. αὕτη Σύνοδος ἐν τῇ ιέ. πράξει αὐτῆς τοὺς τριάκοντα τούτους Κανόνας ἐξέθετο, ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅπως ὁ κή. οὗτος καὶ ὁ κθ'. καὶ ὁ λ'. οὐχ εὑρίσκονται, οὔτε ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχέως, οὔτε ἐν τῷ Νομοκάνονι Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν, οὔτε ἐν τῇ Ἀραβικῇ παραφράσει Ἰωσὴφ τοῦ Αἰγυπτίου. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὑρίσκονται.

Διοίκησιν, παρὰ γνώμην αὐτοῦ νὰ μὴ κάμνουν καμμένα κίνημα οἱ τούτου Ἐπίσκοποι (1). Πλὴν οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς τῆς Συνόδου, καὶ ταῦτα λέγουσιν αὐτοῖς οὐκ ἐπίστευον, ἀλλ' ὑποπτεύοντες αὐτοὺς ὡς ἑτεροδόξους, ἐζήτουν νὰ τοὺς καθήρουν, οἱ δὲ ἄρχοντες καὶ ἡ Σύγκλητος, φιλάνθρωπόν τι περὶ τούτων νοήσαντες, ἐπρόβαλαν εἰς τὴν Σύνοδον ὅτι νὰ μὴ καθαιρεθοῦν, ἀλλὰ νὰ δοθῇ διορία εἰς αὐτοὺς νὰ μένουν ἔτσι, ἀκαθαίρετοι δηλ. μέσα εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, ἕως ὅτου νὰ χειροτονηθῇ ἄλλος Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπος (προκαθῃρέθη γὰρ, ὡς εἴπομεν ὁ Ἀλεξανδρείας Διόσκορος)· εἰς τὴν γνώμην δὲ τῶν ἀρχόντων καὶ ἡ Σύνοδος συνακολουθήσασα, ὥρισε νὰ μείνουν ἔτσι καὶ νὰ δώσουν ἐγγυητὰς, ὅτι δὲν φεύγουσιν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἕως οὗ νὰ χειροτονηθῇ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, ὅστις ἐστάθη ὁ Ἀπολινάριος (ὃν διεδέξατο ὁ Προτέριος) ὁ μετὰ τὸν Διόσκορον χειροτονηθεὶς (σελ. 241 τοῦ β' τόμου τῆς τῶν Συνόδων συλογῆς) (2). Ὅρα καὶ τὸν κ'. καὶ λδ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ
ΠΕΜΠΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Πέμπτη Σύνοδος, (ἥτις ἀριθμεῖται β'. τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων), ἐγένετο ἐν ἔτει 553 ἐπὶ τοῦ πρώτου Ἰουστινιανοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς ὀκτὼ μὲν πράξεις περιεχομένη λατινιστὶ, κατὰ τὸν Δοσίθεον, Βιβλ. ε'. κεφ. ις'. τῆς Δωδεκαβίβλου, εἰς πέντε δὲ ἑλληνιστὶ, κατὰ τὸν β'. τόμ. τῶν Συνόδων, σελ. 261. Συνήχθησαν δὲ εἰς αὐτὴν Πατέρες τὸν ἀριθμὸν ρξε'. ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ὁποίους προέλαμπον ὁ Μηνᾶς μὲν κατ' ἀρχὰς, ἔπειτα κατὰ διαδοχὴν ὁ Εὐτύχιος, οἱ Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσαντες Πατριάρχαι· Βιγίλιος ὁ Ρώμης, εὑρισκόμενος μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐχὶ δὲ καὶ παρὼν εἰς τὴν σύνοδον, οὔτε αὐτὸς προσωπικῶς, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν (καθὼς δηλ. καὶ εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν β'. ἠκολούθησε Σύνοδον), ἐπικυρώσας ὅμως τὴν Σύνοδον ὕστερον δι' ἐγγράφου ἐκδόσεως· Ἀπολινάριος ὁ Ἀλεξανδρείας, Δόμνος ὁ Ἀντιοχείας Δίδυμος καὶ Εὐάγριος ἀναπληροῦντες τὸν τόπον Εὐστοχίου τοῦ Ἱεροσολύμων. Ἀνεθεμάτισε δὲ ἡ Σύνοδος τὰ συγγράμματα Διοδώρου τοῦ Ταρσουπόλεως, καὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, ἀλλὰ δὴ καὶ Θεόδωρον αὐτὸν, καὶ Διόδωρον, κατὰ τὸν Φώτιον, Κώδ.18. καὶ τὴν πρᾶξ. τῆς ζ'. Συνόδου. Ὅρα καὶ σελ.ιδ'. ἐν τῷ ά. τόμ. τῆς σειρᾶς περὶ τῶν ὑπομνηματιστ. οἵτινες φρονοῦντες τὰ τοῦ Νεστορίου δόγματα πρότερον, ἔγγραφα ἀφῆκαν ταῦτα καὶ μετὰ θάνατον (μάλιστα ὁ Μοψουεστίας, ὅστις διδάσκαλος χρηματίσας τοῦ Νεστορίου, ἄλλον ἔλεγεν εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ἑνοχλούμενον ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός)· ἀνεθεμάτισε καὶ τὰ παρὰ τοῦ Μακαρίου Θεοδωρήτου συγγραφέντα κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου (3), καὶ τὴν πρὸς Μάρην τὸν Πέρσην λεγομένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἴβα, Ἐπισκόπου Ἐδέσσης, ἀνκθε-

(1) Καὶ ὅρα τὸν λδ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ς'. τῆς ά.

(2) Σημείωσαι ὅτι οἱ δύω Κανόνες οὗτοι, ὁ κθ'. καὶ λ'., ὡς διαλαλιαὶ μόνον ἐξεδόθησαν παρὰ τῆς Συνόδου ταύτης γεγραμμέναι ἐν τῇ δ'. πράξει αὐτῆς, ὕστερον δὲ, εἴτε οἱ ἑρμηνευταὶ τῶν Κανόνων, εἴτε ἄλλος πρὸ τῶν χρόνων τῶν ἑρμηνευτῶν, τὰς διαλαλιὰς ταύτας καὶ διαλέξεις ἀνακεφαλαιώσαντες, Κανόνας καὶ ὅρους αὐτὰς ἐποίησαν. Ὅθεν ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι τριακοστῷ Κανόνι, βλέποντες πῶς, ὁ μὲν τοποτηρητὴς τοῦ πάπα Πασχασίνος, ταὐτὸν εἰπεῖν, πῶς ἡ Σύνοδος ὅλη δι' αὐτοῦ ἔστερξεν εἰς τὸ νὰ δώσουν μόνον ἐγκυητὰς ἄλλους διὰ λόγου των, οἱ δέκα τῶν Αἰγυπτίων Ἐπίσκοποι ὅτι δὲν φεύγουν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἂν δὲν ὑπογράψουν, οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ ἄρχοντες τοῦ Βασιλέως, ἀπὸ τὸν πολιτικὸν νόμον κινούμενοι, ἐπρόσθεσαν ὅτι ἂν δὲν δώσουν ἐγγυητὰς, νὰ κάμουν ἐξωμοσίαν ὅτι δὲν θέλουν φύγει. Ταῦτα, λέγω, ἡμεῖς βλέποντες, τὰς μὲν ἐγγύας ὁποῦ ἡ ἱερὰ Σύνοδος διὰ τοῦ Πασχασίνου ἐδιώρισεν, εἰς τὸν Κανόνα συνετάξαμεν, τὴν δὲ ἐξωμοσίαν ἀφήκαμεν ἔξω, ὡς μὴ τῆς Συνόδου ὄντα διορισμὸν, ἀλλὰ τῶν Βασιλικῶν ἀρχόντων, καὶ ἁπλῶς τοῦ πολιτικοῦ νόμου διορισμὸν, καὶ ὄχι τῶν θείων Κανόνων (οὐδαμοῦ γὰρ οἱ Θεῖοι Κανόνες διορίζουσι νὰ ὀμνύῃ τινὰς, εἴτε εἰς τὸν Θεὸν, εἴτε εἰς τὸν Βασιλέα, ὡς ἐναντίον εἰς τὰ ἅγια Εὐαγγέλια), κἂν καὶ ἡ Σύνοδος πρὸς τὸ παρὸν ἐσιώπησε, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀντειπῇ εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἵνα μὴ προξενήσῃ αὐτοῖς σύγχυσιν.

(3) Σημείωσαι ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Θεοδωρήτου συγγραφέντα κατὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, οὐκ ἀναθεματίσθησαν ἁπλῶς, ὡς τὰ τοῦ Μοψουεστίας, καὶ ὡς ἡ τοῦ Ἴβα ἐπιστολὴ, ἀλλ' ὅσα ἐν αὐτοῖς τοῦ Νεστορίου τὴν κακοδοξίαν διαφεντεύουσι, καὶ μὲ παρεξηγήσεις δεικνύουσι τὸν Κύριλλον αἱρετικόν. Ταῦτα δὲ εἶναι, ὡς ἐκ τῶν ἀντιρρητικῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου δηλοῦται, «ὅτι ὁ

μάτισε καὶ αὐτὸν τὸν Ὠριγένην(1),καὶ Δίδυμον,καὶ Εὐάγριον,καὶ τὰ μυσαρὰ αὐτῶν δόγματα, οἵτινες ἐφλυάρουν, ὅτι αἱ ψυχαὶ εἶναι προτήτερα ἀπὸ τὰ σώματα (2), καὶ ὅτι αὐταὶ ἐμβαίνουν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἑνὸς σώματος εἰς ἄλλο σῶμα· ὅτι ἡ κόλασις ἔχει τέλος· ὅτι οἱ δαίμονες ἔχουν νὰ λάβουν τὸ πρῶτον ἀξίωμα τῆς ἀγγελικῆς χάριτος ὁποῦ εἶχον· ὅτι αἱ ψυχαὶ ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν γυμναὶ χωρὶς σώματα· καὶ ὅτι τὰ οὐράνια σώματα ἔχουσι ψυχὰς, καὶ ἄλλα ἀκόμη κακόδοξα· ἀνεθεμάτισε καὶ Ἄνθιμον τὸν Τραπεζούντιον, φρονοῦντα τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς δυσσεβῆ φρονήματα, Σευῆρον, καὶ Πέτρον τὸν Ἀπαμείας, καὶ Ζωόραν (3). Κανόνας δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη, εἰς ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀποβλέποντας, οὐκ ἐξέθετο, ἀλλὰ μόνον δεκατέσσαρας ἀναθεματισμοὺς κατὰ τῶν ρηθέντων αἱρετικῶν καὶ ἄλλων, καὶ εἰκοσιπέντε κατὰ μόνον τῶν Ὠριγενιαστῶν. Σελ. 341. τοῦ β'. τόμ. τῶν Συνόδων.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΜΕΝΙΚΗΣ
ΕΚΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ ἕκτη Σύνοδος (ἥτις ἀριθμεῖται γ'. τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων), ἐγένετο ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 680 κατὰ τοὺς χρόνους Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ἀπογόνου τοῦ Ἡρακλείου, ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ Θείου παλατίου, τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ, εἰς δεκαοκτὼ πράξεις περιεχομένη (σελίδι 527 τοῦ β'. τόμ. τῶν Συνόδων). Συνήχθησαν δὲ εἰς αὐτὴν Πατέρες τὸν ἀριθμὸν ρο'. κατὰ τὸν Φώτιον, Νικηφόρον, Νεῖλον, Ἀνώνυμον, ἢ κατὰ ἄλλους σπθ'. Ἀρχηγοὶ δὲ αὐτῶν διέπρεψαν Γεώργιος Κωνσταντινουπόλεως· Θεόδωρος καὶ Σέργιος Πρεσβύτεροι σὺν Ἰωάννῃ Διακόνῳ, Ἔξαρχοι τοῦ Ρώμης Ἀγάθωνος· Πέτρος μοναχὸς ἀντὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας· Γεώργιος πρεσβύτερος ἀντὶ τοῦ Ἱεροσολύμων. Παρῆσαν δὲ καὶ τρεῖς Ἐπίσκοποι ἀντὶ τῶν Δυτικῶν τῶν ἐν Ρώμῃ τότε συνηθροισμένων. Κατέκρινε δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη, Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον καὶ Πέτρον, τοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχας· Ὀνώριον τὸν Ρώμης (4)· Κῦρον Ἀλεξανδρείας, Θεόδωρον τὸν τῆς Φαρὰν Ἐπίσκοπον χρηματίσαντα κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα, ἢ ἐκ τῆς Φαρὰν καταγόμενον, κατὰ τὸν Ρώ-

Θεοδώρητος λέγει σχετικὴν τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοὺς λέγοντας τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ἀναθεματίζει, ὡς ξένην οὖσαν φησὶ τῶν Θείων Γραφῶν, καὶ τῶν Θείων Πατέρων». Ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις περιττή ἐστι, καὶ ὅσα ἄλλα ὁ Ἅγιος Κύριλλος ἀνατρέπει, καὶ βλάσφημα νομίζει· ταῦτα γὰρ ὁ ἐπαινῶν, ἀνάθεμα. Οὐκ ἀνεθεματίσθη δὲ ὑπὸ τῆς Συνόδου καὶ τὸ δόγμα τοῦτο ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐτε ἐκ τοῦ Υἱοῦ, οὔτε δι' Υἱοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχει, ὅπερ ἐν αὐτοῖς λέγει ὁ Θεοδώρητος, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ δόγμα δὲν ἦτο τοῦ Νεστορίου, ἀλλ' ἦν, καὶ ἔστι δόγμα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Δι' δ. οὔτε ὁ Θεῖος Κύριλλος πώποτε, οὔτε ὁ Κελεστῖνος Πάπας γράφων κατὰ Νεστορίου, οὔτε Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Βερροίας Ἀκάκιος συμβουλεύοντες τὸν Νεστόριον, οὔτε οἱ βασιλεῖς ἐν ταῖς κατὰ τοῦ Νεστορίου Σάκραις αὐτῶν λέγουσιν ὅτι ὁ Νεστόριος ἐβλασθήμει εἰς τὴν Θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ὡς εἴπομεν.

(1) Εἶπα λεγομένην, διατὶ καὶ ὁ Κεδρηνὸς οὕτως αὐτὴν γράφει, καὶ ὁ Εὐάγριος (σελ. 346. τοῦ 6'. τόμ. τῆς συλλογ. τῶν Συνόδ. καὶ 347.) καὶ μάλιστα διατὶ ἐν ς'. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου (σελ. 85.) ἐλέγετο μὲν ὅτι ἐγράφθη αὕτη ἀπὸ τὸν Ἴβαν, δὲν ἦτο ὅμως ἀληθὲς ὅτι καὶ ἐγράφη παρ' αὐτοῦ. Δι' ὃ καὶ αὐτὸν μὲν οἱ τῆς δ'. Συνόδου Πατέρες δὲν ἀνεθεμάτισαν, ἀλλὰ μόνον ταύτην, ὡσὰν ὁποῦ κατηγορεῖ τὴν ἐν Ἐφέσῳ Σύνο-

δον, ὅτι χωρὶς κρίσεως κατέκρινε τὸν Νεστόριον, ὅτι ἀποβάλλει τὰ ιβ'. κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅτι ἐπαινεῖ τὸν Νεστόριον καὶ τὸν Μοψουεστίας Θεόδωρον ὡς ἅγιον καὶ ὀρθόδοξον ἀποδέχεται, καὶ ὅτι τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον ὁμολογεῖ. Καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ Ἴβας ὡμολόγησεν ἐν τῇ δ'. Συνόδῳ, ὅτι δὲν ἦτον ἐδική του ἡ ἐπιστολὴ, καὶ πάντα τὰ ἐναντία εἰς αὐτὴν ὀρθόδοξα δόγματα ἐπὶ τῆς δ'. Συνόδου συνωμολόγησε, σελ. 372. 6'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν, καὶ σελ. 390.

(2) Τὴν προὔπαρξιν τῶν ψυχῶν ταύτην, αἰτίαν προορισμοῦ ὁ Ὠριγένης ἔλεγε, καὶ ἀποδοκιμασίας. Εἰ μὲν γὰρ αἱ ψυχαὶ ἐν τῷ νοερῷ κόσμῳ ἔπραξαν καλὰ, προωρίζοντο εἰς βασιλείαν, εἰ δὲ κακὰ, ἀπεδοκιμάζοντο εἰς κόλασιν. Κατὰ τῆς δόξης ταύτης γράφει ὁ Ἱερώνυμος πρὸς Παμμάχ. ἐπιστολ. καὶ Λέων ἐπιστολῇ ιγ'. καὶ ὁ Ἀλεξανδρεία Κύριλλος δι' εἰκοσιτεσσάρων ἐπιχειρημάτων αὐτὴν ἀνατρέπει.

(3) Ὁ δὲ Νικόλαος Βούλγαρις ἐν τῇ Ἱερᾷ κατηχήσει σελ. 133. δὲν ἠξεύρω πῶς λέγει, ὅτι, ἡ ἑ. Σύνοδος ἀνεθεμάτισε τὸν Κναφέα Πέτρον τὸν λέγοντα, Ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ὑπὸ τῆς ἑ. Συνόδου ἐκεῖνος ἀνεθεματίσθη, ἀλλὰ πρὸ χρόνων ἱκανῶν τῆς ἑ. Συνόδου, ὑπὸ τῆς ἐν Ρώμῃ γενομένης κατ' αὐτοῦ Συνόδου, ἐπὶ Φίλικος Ρώμης, καὶ Ἀκακίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ζήνωνος Βασιλέως.

(4) Πάντα κάλων, καὶ πᾶσαν ἄγκυραν κινοῦσιν οἱ Λατῖνοι,

μης Λέοντα τὸν 6΄. γράφοντα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα· Μακάριον Ἀντιοχείας, σὺν Στεφάνῳ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, καὶ τὸν νηπιόφρονα γέροντα Πολυχρόνιον, οἵτινες ἅπαντες ἐτόλμησαν νὰ δογματίσουν ἐπὶ Χριστοῦ μίαν θέλησιν, καὶ μίαν ἐνέργειαν. Ἐδογμάτισε δὲ αὕτη ἐξ ἐναντίας ὅτι, ὁ εἷς τῷ προσώπῳ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, μετὰ τὴν σάρκωτιν, ὥσπερ ἔχει δύω φύσεις, οὕτως ἔχει καὶ δύω φυσικὰς θελήσεις, καὶ δύω φυσικὰς ἐνεργείας (1), θείαν δηλαδὴ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, καὶ ἀνθρωπίνην θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ἀδιαιρέτους τε ἅμα καὶ ἀσυγχύτους. Ἐπειδὴ οὔτε ἡ Θεότης οὔτε ἡ ἀνθρωπότης, αἱ δύω τοῦ Χριστοῦ φύσεις, ἔμειναν χωρὶς θέλησιν καὶ ἐνέργειαν μετὰ τὴν ἕνωσιν. Ἐὰν γὰρ τὰ ἰδιώματα τῶν φύσεων ἤθελαν ἀναιρεθοῦν, ἅπερ ἐστὶν ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐνέργεια, ἐξάπαντος καὶ αὐταὶ αἱ φύσεις ἤθελαν συναναιρεθοῦν μὲ αὐτά· διότι πᾶσα φύσις μὲ τὰ φυσικὰ ἰδιώματά της συνίσταται καὶ ἔστι, καὶ χωρὶς τούτων συστῆναι οὐ δύναται. Καὶ συντόμως εἰπεῖν ἐδογμάτισεν ἡ Σύνοδος αὕτη, «ὅτι εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ Θεανθρώπου Λόγου ἐνήργει ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε,» τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου τοῦτο, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος, καθὼς δηλαδὴ προεδογμάτισεν ἡ δ΄. διὰ τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς. Οὐ γὰρ ἦτον ἴδιον μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας, καθὼς λέγει ὁ σοφώτατος Φώτιος τὸ νὰ ἀνορθόνῃ τὸν χωλὸν, καὶ τὸ νὰ κοπιάζῃ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, τὸ νὰ ἀνασταίνῃ τὸν Λάζαρον, καὶ τὸ νὰ δακρύῃ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' οὔτε ἦτον ἴδιον μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θελήσεως, νὰ ζητῇ νὰ παρέλθῃ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου ἀπὸ αὐτὸν, καὶ τὸ νὰ ὀνομάζῃ πάλιν αὐτὸν δόξαν του, καὶ νὰ θέλῃ τὸ ἀθέλητον. Τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ἦσαν ἐνέργειαι τῆς Θεότητος, τὰ δὲ δεύτερα ἐνέργεια τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἀντιστρόφως ἡ μὲν πρώτη θέλησις ἦτο τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ δὲ δευτέρα ἦτο τῆς Θεότητος. Κανόνας ὅμως καὶ αὕτη ἡ Σύνοδος οὐκ ἐξέθετο.

κατὰ τὴν παρουσίαν, σπουδάζοντες νὰ ἀθωώσουν τὸν μέγαν ποντίφικα αὐτῶν, τὸν Ρώμης λέγω Ὠνώριον. Καὶ μὴ φέροντες νὰ ἀκούουν τὸν παρ' αὐτῶν πρεσβευόμενον ἀναμάρτητον, δυσσεβῆ καὶ αἱρετικὸν, καὶ ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναθεματιζόμενον, ποτὲ μὲν ἀποτολμῶσιν οἱ θρασεῖς νὰ λέγουν, ὅτι ἥμαρτεν ἡ Οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος, μὴ ἐξετάσασα καλῶς τὰ κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ἀνεξετάστως αὐτὸν κατακρίνασα· ποτὲ δὲ, ὅτι ὁ Ὠνώριος ἐπὶ μόνης τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ἐφρόνει ὅτι εὑρίσκετο μία θέλησις, καθ' ὅτι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὑπετάσσοντο εἰς τὸν ἡγεμόνα νοῦν τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν ἦτον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἄλλο τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, καὶ ἄλλο τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος (διηρημένον δηλ. καθὼς εἶναι εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους)· ποτὲ δὲ ἄλλα πολλὰ ληροῦσι καὶ ματαιολογοῦσι. Πρὸς ταῦτα οὖν πάντα ρητέον, ὅτι μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καθὼς εἶναι ἡ παροῦσα, εἶναι ἀρκετὴ ἀντὶ πολλῶν μυριάδων τῶν Λατίνων, καὶ ἡ ψῆφος αὐτῆς καὶ ἀπόφασις, ἀναμάρτητος οὖσα, προκρίνεται πασῶν τῶν Λατινικῶν ἐπινοιῶν, ἐπισφαλῶν οὐσῶν καὶ ἡμαρτημένων. Ἀλλὰ τί λέγω μία; καὶ δύω, καὶ τρεῖς Σύνοδοι, καὶ ὄχι ἕνας, ἀλλὰ δύω καὶ τρεῖς Πάπαι· ὁμοῦ. Οὐ μόνον γὰρ ἡ ς΄. ἀλλὰ ἡ ζ΄., πράξει ς΄. τὸν Ὠνώριον συγκατέκρινε· καὶ ἡ μετὰ ταῦτα δὲ γενομένη, ἤτις καὶ ἡ παρὰ τῶν Λατίνων καλεῖται, τοῦτον κατέκρινε πράξει ἑ. ἀλλὰ καὶ Λέων ὁ β΄. ὀλίγον ὕστερον ἀπὸ τὴν ς΄. ὁμοῦ μὲ τὰς πράξεις τῆς ς΄. καὶ τὴν τοῦ Ὠνωρίου κατάκρισιν ἀπεδέξατο, καὶ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ταῦτα γέγραφε. «Ἀναθεματίζομεν τοὺς τῆς καινῆς πλάνης εὑρετὰς Θεόδωρον τὸν Φαρανίτην, καὶ Ὠνώριον, ὅστις ταύτην τὴν ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, οὐχὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἀποστολικῆς παραδόσεως διελάμπρυνε, ἀλλὰ βεβήλῳ κηρύγματι τὴν ἀμίαντον μιανθῆναι ἐπέτρεψε.» Καὶ Ἀδριανὸς δὲ ὁμοίως ὁ β΄. λέγει, ὅτι ὁ τῆς Ῥώμης θρόνος ἀπὸ κἀνένα δὲν κρίνεται, ἐξὸν μόνον ἂν ὁ λόγος ἦναι περὶ αἱρέσεως, καὶ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὁ Ὠνώριος ἀνεθεματίσθη· καὶ ὁ Πάπας Ἀγάθων γράφων εἰς τὸν Πωγωνάτον, αἱρετικὸν μαρτυρεῖ τὸν Ὠνώριον. Πῶς λοιπὸν δύναταί τινας νὰ εἰπῇ ὅτι ὅλοι οἱ Πατέρες τῶν τοσούτων Συνόδων, καὶ μάλιστα Λέων καὶ Ἀδριανὸς καὶ Ἀγάθων, οἱ Πάπαι, ἤθελαν ἐκτυφλωθοῦν, καὶ νὰ καταδικάσουν ἀδίκως τὸν παρ' αὐτοῖς δίκαιον, ἢ πῶς οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης, οἱ παρόντες ἐν τῇ Συνόδῳ, ἤθελαν σιωπήσουν, ἂν ἡ Σύνοδος κατέκρινεν ἀδίκως τὸν Ὠνώριον, καὶ δὲν ἤθελαν κατηγορήσουν τὴν τῆς Συνόδου ἀπόφασιν; πῶς δὲ καὶ Κωνσταντῖνος ὁβασιλεὺς,θεοσεβέστατος ὢν, καὶ φίλος τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας, ἤθελεν ὑπομένει τοῦτο, ὅστις παρὼν ἐν τῇ Συνόδῳ, ἐσφράγισε μὲ τὸ βασιλικόν του δακτυλίδιον τὸν ὅρον τῆς Συνόδου, διὰ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ προσθέσῃ πλέον τινὰς, ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ; Εἶναι λοιπὸν, εἶναι ἀληθὴς ὁ Θεὸς ὁ λαλήσας διὰ τῆς Συνόδου τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης· πᾶς δὲ ἄνθρωπος,καὶ πᾶσα τῶν ἐναντίων εὑρεσιλογία ματαία τε καὶ ψευδὴς,κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἀστεῖον δὲ εἶναι τὸ δίλημμα ὁποῦ ἕνας ἑδικός μας μέγας καὶ σοφώτατος διδάσκαλος τοῦ νῦν καιροῦ περὶ τοῦ Ὠνωρίου τούτου προτείνει εἰς τοὺς παπίζοντας. Ὁ Ὠνώριος, ἢ ἦτον αἱρετικὸς, ἢ δὲν ἦτον· εἰ μὲν ἦτο, ἰδοὺ εὑρίσκεται Πάπας ἁμαρτήσας περὶ τὴν πίστιν. Εἰ δὲ αἱρετικὸς δὲν ἦτον ἥμαρτον περὶ τὴν πίστιν, Λέων καὶ Ἀδριανὸς ἀδίκως αὐτὸν ὡς αἱρετικὸν κατακρίναντες καὶ ἀναθεματίσαντες. Καὶ οὕτως, εἴτε ἐξ ἐκείνου, εἴτε ἐκ τούτου, ἡ θρυλλουμένη ἀναμαρτησία τοῦ Πάπα περὶ τὰ τῆς πίστεως διελύθη εἰς τὸ μὴ ὄν, καὶ ἀφίνω νὰ λέγω τὸν Πάπαν Μαρκελλῖνον εἰδωλολατρήσαντα· τὸν Λιβέριον ἀρειανίσαντα, τὸν Ἀναστάσιον τὸν β΄. συνεργοῦντα τοῖς Ἀρειανοῖς, καὶ ἄλλους μυρίους περὶ τὴν πίστιν ἁμαρτήσαντας.

(1) Φυσικὰς πρέπει νὰ λέγωμεν τὰς τοῦ Χριστοῦ θελήσεις καὶ ἐνεργείας, ὄχι ὑποστατικάς. Διατὶ ἂν εἴπομεν αὐτὰς ὑποστατικὰς, θέλομεν ἀναγκασθῆ νὰ δώσωμεν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα τρεῖς θελήσεις καὶ ἐνεργείας, ἐπειδὴ καὶ τρεῖς ὑποστάσεις αὐτῆς εἰσίν. Ἀλλ' ὥσπερ μία θέλησις καὶ ἐνέργεια εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα λέγεται καὶ ἔστιν, ὅτι καὶ μία φύσις αὐτῆς ἐστὶν· οὕτω καὶ ἐπὶ Χριστοῦ, δύω θελήσεις, καὶ δύω ἐνεργείας λέγομεν, ὅτι καὶ δύω φύσεις εἰσὶν, ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς, μᾶλλον δὲ, ἅπερ αὐτός ἐστιν. Ἄριστα ὁ Θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ θεολογικώτατα περὶ τῶν δύω τοῦ Χριστοῦ ἀδιαιρέτων ἐνταῦτῳ καὶ ἀσυγχύτων θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν ὑψηγορεῖ λέγων· «μία ὑπόστασις ὢν ὁ Χριστὸς δύω φύσεων, Θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, ταῦτα θείως, κἀκεῖνα ἀνθρωπίνως, ὁ αὐτὸς ἤθελε καὶ ἐνήργει τὰ θεῖα, καὶ θεανδρικῶς τὰ ἀνθρώπινα. Εἰ γὰρ καὶ ὡς Θεὸς ἤθελε τὰ θεῖα, καὶ ὡς ἄνθρωπος τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' οὖν οὐτε ὡς Θεὸς γυμνὸς ἤθελε τὰ Θεῖα, οὔτε ὡς ἄνθρωπος ψιλὸς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ Θεὸς ἀνδρωθεὶς, τουτέστιν ἐνανθρωπήσας, φυσικῇ θείᾳ θελήσει καὶ ἐνεργείᾳ, ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, ἤθελε καὶ ἐνήργει τὰ ἀνθρώπινα, πεφυκὼς θέλειν καὶ ἐνεργεῖν ὡς ἄνθρωπος τὰ ἀνθρώπινα. Θέλει γὰρ καὶ ἐνεργεῖ ἑκατέρας φύσεως τὰ ἴδια μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, τῆς μὲν Θεότητος αὐτεξουσίως καὶ παντεξουσίως διὰ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἐνεργούσης, τῆς δὲ ἀνθρωπότητος αὐτεξουσίως καὶ κατὰ πάντα τῷ θείῳ αὐτοῦ θελήματι (ἴσ. πειθαρχούσης) καὶ ταῦτα θελούσης, ἃ θέλειν ἡ Θεία θέλησις θέλει, διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς ὑποστάσεως.»

(Ἐκ τοῦ Λιβέλλου τοῦ περὶ ὀρθοῦ φρονήματος, ὑπαγορευθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ,ἐπιδοθέντος δὲ παρὰ Ἠλία Ἐπισκόπου Πέτρῳ Μητροπολίτῃ Δαμασκοῦ).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ

Η ΜΑΛΛΟΝ ΕΙΠΕΙΝ

ΕΚΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Η ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ (1) Πενθέκτη, ἡ κυριώτερον εἰπεῖν ἕκτη(2) Σύνοδος, συνήχθη ἐν τῷ κατὰ Κωνσταντινούπολιν Βασιλικῷ καὶ περιφανεῖ Παλατίῳ τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ δευτέρου, τοῦ υἱοῦ Πωγωνάτου, ὅστις καὶ Ρινότμητος ἐπεκαλεῖτο, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 691 (3)· ἦσαν δὲ Πατέρες εἰς αὐ-

(1) Διὰ πολλὰ αἴτια λέγεται καὶ εἶναι Οἰκουμενικὴ ἡ παροῦσα Σύνοδος. Α'. διατὶ εἰς τὸν προσφωνητικὸν λόγον ὁποῦ κάμνει πρὸς τὸν Ἰουστινιανὸν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὸν τρίτον αὐτῆς Κανόνα Οἰκουμενικὴ ἐπιγράφεται. Β'. διατὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ ἡ. πράξει αὐτῆς, καὶ ἐν τῷ ά. Κανόνι αὐτῆς Οἰκουμενικὴν αὐτὴν ὀνομάζει. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Ρώμης Ἀδριανὸς ὁ πρῶτος ἐν τῇ πρὸς Ταράσιον ἐπιστολῇ, κειμένῃ ἐν τῇ β'. πράξει τῆς ζ'. (σελ. 748. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) μετὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ταύτην συναριθμεῖ. Γ'. διατὶ μὲ τοὺς Κανόνας αὐτῆς νομοθετεῖ καὶ διορίζει, ὄχι εἰς ἕνα μέρος τῆς οἰκουμένης, ἀλλ' εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην· καὶ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὰς Δυτικάς· καὶ ὀνομαστὶ εἰς τὴν Ρώμην, εἰς τὴν Ἀφρικὴν, εἰς τὴν Ἀρμενίαν, εἰς τὰς ἐν τῇ Βαρβαρίᾳ ἐπαρχίας, ὡς φαίνεται ἐν Κανόνι ιϐ'. ιγ'. ιή. κϑ'. νε'. νς'. Γελοῖον δὲ βέβαια πρᾶγμα ἤθελεν εἶναι, ἂν αὐτὴ μὴ οὖσα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, οὐδὲ ἀξίωμα Οἰκουμενικῆς ἔχουσα, ἤθελε νομοθετεῖ, εἰς τόσας καὶ τόσας ἐπαρχίας, καὶ μάλιστα νὰ βελτιοῖ Κανόνας πολλῶν τοπικῶν Συνόδων· περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸν ϐ'. αὐτῆς Κανόνα. Δ'. διατὶ οἱ δ'. Πατριάρχαι τῆς οἰκουμένης ἦσαν παρόντες ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ Ρώμης διὰ τοποτηρητῶν, καὶ ἀπεδέξαντο αὐτὴν καὶ αἱ ἁπανταχοῦ Ἐκκλησίαι, ὅπερ ἐστὶ γνώρισμα οὐσιῶδες καὶ χαρακτὴρ συστατικὸς τῶν Οἰκουμενικῶν. Ε'. δὲ καὶ τελευταῖον, διατὶ συμφωνεῖ ἐν τοῖς Κανόσιν αὐτῆς μὲ τὰς θείας Γραφὰς, καὶ μὲ τὰς Ἀποστολικὰς καὶ συνοδικὰς παραδόσεις καὶ διαταγὰς, ὅπερ καὶ αὐτὸ σημεῖον καὶ ἴδιόν ἐστι τῶν Οἰκουμενικῶν, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Πρώτης, εἰ καὶ μὴ ἰδιαίτατον.

(2) Εἶπα, ὅτι κυριωτέρῳ λόγῳ ὀνομάζεται ἡ Σύνοδος αὕτη ἕκτη, διατὶ ἀγκαλὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐξηγηταὶ τῶν Κανόνων κἄποτε, καὶ ἄλλοι Πενθέκτην αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ὡσὰν ὁποῦ τὸ ὑστέρημα τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ἀνεπλήρωσε, τὸ νὰ ἐκθέσῃ Κανόνας δηλαδὴ εἰς ἐκκλησιαστικὴν συντελοῦντας κατάστασιν, ὁποίους ἐκεῖναι δὲν ἐξέδωκαν· μὲ ὅλον τοῦτο κυρίως καὶ ἀληθῶς, αὕτη ἕκτη καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεται. Α'. διατὶ, κατὰ τὸν Ρωμάνον συγγραφέα, εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς παρούσης Συνόδου, οἱ τὴν Οἰκουμενικὴν ς'. συγκροτήσαντες Ἀρχιερεῖς ἐπὶ τοῦ Πωγωνάτου, συνεκρότησαν καὶ ταύτην ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τεσσαράκοντα τρεῖς γὰρ κατ' αὐτὸν, ἀπὸ τοὺς ἐν ἐκείνῃ Ἐπισκόπους, ἦσαν παρόντες καὶ ἐν ταύτῃ. Φαίνεται δὲ ὅτι νὰ ἦσαν περισσότεροι ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Ταρασίου τὰ προβληθέντα εἰς τὴν ἑβδόμην Σύνοδον. Β'. διὰ τί ἡ ζ'. Σύνοδος, καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ ὀγδόῃ πράξει, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ Κανόνι αὐτῆς, ἕκτην αὐτὴν ὀνομάζει. Καὶ ὁ Ἀδριανὸς ὁ πρῶτος ἐν τῇ πρὸς Ταράσιον ἐπιστολῇ, ὡσὰν νὰ ἦτο τῆς Κυρίας ἕκτης ἀποδέχεται τοὺς Κανόνας αὐτῆς (σελ. 748. τῆς Συλλογ. τῶν συνόδων), καὶ πρὸς Κάρολον βασιλέα Γαλλίας γράφων, ἕκτην ὀνομάζει καὶ ἁγίαν Σύνοδον. Καὶ οἱ λεγάτοι τοῦ Πάπα, ὡσὰν τὴν ἕκτην ἐβεβαίωσαν αὐτὴν ἐν τῇ ἑβδόμῃ Συνόδῳ, καὶ ὁ Ἰννοκέντιος ὁ τρίτος, περὶ τοῦ λϐ'. Κανόνος τῆς Συνόδου ταύτης λέγει «διατέτακται ἐν τῇ ἕκτῃ Συνόδῳ» καὶ ὁ Γρατιανὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς Κυρίως ἕκτης μέμνηται αὐτῆς· καὶ Γ'. καὶ διατὶ ἡ Σύνοδος αὕτη ταυτίζεται μὲ τὴν ς'. περισσότερον παρὰ μὲ τὴν πέμπτην, καὶ ὡς προσεχεστέρα μὲ ἐκείνην κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ ὡς ὁμοία κατὰ τὸν τόπον, ἐπειδὴ εἰς τὸ ἴδιον παλάτιον τοῦ Τρούλλου, ὅπου συνήχθη ἡ ἕκτη, εἰς τὸ αὐτὸ συνήχθη καὶ αὕτη.

(3) Εἰς τόσα γὰρ ἔτη χρονολογοῦνται τὰ ἔτη αὐτῆς· ἡ γὰρ πρὸ αὐτῆς ἕκτη ἐν ἔτει 680. ἐγένετο ἐπὶ Ἰνδικτιῶνος ἐννάτης, καὶ ἐτελειώθη ἐν ἔτει 681. ἐν τῷ Α'. μηνὶ τῆς δεκάτης Ἰνδικτιῶνος, ὡς μαρτυρεῖ τὰ ἐκείνης πρακτικά. Αὕτη δὲ ἡ Σύνοδος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ γ'. καὶ ιζ'. αὐτῆς Κανὼν, συνήχθη ἐν ἔτει ἀπὸ

τὴν τὸν ἀριθμὸν σκζ'. κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν, κατὰ δὲ τὸν συγγραφέα τοῦ Συνοδικοῦ β.βλιαρίου σμ'. ὧν ἦσαν ἀρχηγοί, ὅτε Παῦλος Κωνσταντινουπόλεως (1) καὶ Βασίλειος Ἐπίσκοπος Γορτύνης τῆς κατὰ Κρήτην, καί τις Ἐπίσκοπος Ραβέννης, τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ Ρώμης (2), Πέτρος Ἀλεξανδρείας, Ἀναστάσιος Ἱεροσολύμων, καὶ Γεώργιος Ἀντιοχείας. Συνηθρίσθη δὲ αὕτη κατὰ κέλευσιν Βασιλικὴν, ὄχι περὶ ἐξετάσεως ἰδιαζούσης τινὸς αἱρέσεως, ὄχι περὶ διορισμοῦ πίστεως, εἰς τρόπον ὅτι ἐκ τούτου νὰ λάβῃ τὴν ἀφορμὴν νὰ ὀνομασθῇ ἰδία καὶ ξεχωριστὴ Σύνοδος, ἀλλὰ περὶ ἐκθέσεως Κανόνων ἀναγκαίων, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν καὶ κατάστασιν. Οἵτινες εἶναι οἱ ἀκόλουθοι, βεβαιούμενοι ἀπὸ τὴν β'. καὶ δ'. καὶ ἡ. πρᾶξιν τῆς οἰκουμενικῆς ζ'. Συνόδου, καὶ ἀπὸ τὸν ά. αὐτῆς κανόνα. Ἀπὸ τρεῖς Πάπας, Ἀδριανὸν τὸν ά., Γρηγόριον τὸν β'., Ἰννοκέντιον τὸν γ'., ἀπὸ τὸν Γρατιανὸν, ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ ἑβδόμῃ Συνόδῳ λεγάτους τοῦ Πάππα, ἀπὸ τὴν ά. καὶ β'. λεγομένην Σύνοδον, ἀναφέρουσαν τὸν λά. αὐτῆς, ἐν τῷ ιβ'. κονόνι αὐτῆς. Ἀπὸ τὸν Κεδρηνὸν, ἀπὸ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην λέγοντα «ψηλάφησον τοὺς ὅρους τῆς ς'. Συνόδου καὶ εὑρήσεις ἐκεῖ τὸν ἔλεγχον». Ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτὰς τῶν Κανόνων, ἀπὸ τὸν Φώτιον, ἀπὸ τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφὰς, τοῦ τε Βασιλέως, καὶ τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Ρώμης, τῶν Πατριαρχῶν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ Πατέρων, καὶ συνοπτικῶς εἰπεῖν, ἀπὸ ὅλην τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, κἂν οἱ νεώτεροι Λατῖνοι διαβάλλουσιν αὐτοὺς, ὡς τὰς καινοτομίας αὐτῶν ἐλέγχοντας. Ὁ δὲ Ἀδριανὸς ά. ἐν τῇ πρὸς Ταράσσιον ἐπιστολῇ, ταύτην τὴν ἀξιάγαστον μαρτυρίαν περὶ τῶν Κανόνων τούτων ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς. «Τὰ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἁγίας ἕκτης Συνόδου δέχομαι, μετὰ πάντων τῶν ἐνθέσμως καὶ θειωδῶς ἐκφωνηθέντων παρ' αὐτῆς Κανόνων, ἐν οἷς ἐμφέρεται.» Ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων Γραφῆς· καὶ προστίθησιν ὅλον τὸν πϑ'. Κανόνα αὐτῆς (σελ 747 τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων). Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ Πάπας ἐν τῇ πρὸς τὸν ἅγιον Γερμανὸν ἐπιστολῇ (ἥτις κεῖται ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς ζ'. Συνόδ.) περὶ τοῦ ἰδίου τούτου Κανόνος τῆς παρούσης ς'· «Δι' ὃ μεγίστης σωτηρίας ὑπόθεσιν ἡ τῶν ἁγίων ὁμήγυρις Θεοβούλῳ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο τὸ κεφάλαιον παραδέδωκε.» Καὶ ὅρα ὅτι ἁγίαν ὁμήγυριν τὴν Σύνοδον ταύτην ὀνομάζει, καὶ Θεοβούλῳ ἐκδοθέντας τοὺς Κανόνας αὐτῆς. Ἱκανὴ δὲ μόνη ἐπιστομίσαι καὶ ἐμφράξαι τῶν ἐναντίων τὰ στόματα ἡ περὶ τῶν Κανόνων τούτων μαρτυρία τοῦ Πατριάρχου Ταρασίου· μᾶλλον δὲ ὅλης τῆς ζ'. Συνόδου, οὕτως ἔχουσα ἐπὶ λέξεως· «Τινὲς ἄγνοιαν νοσοῦντες εἰς τοὺς Κανόνας τούτους, σκανδαλίζονται, φάσκοντες· Ἆρά γε τῆς ἕκτης Συνόδου εἰσί; γινωσκέτωσαν δὲ οἱ τοιοῦτοι, ὡς ὅτι ἡ ἁγία καὶ μεγάλη ἕκτη Σύνοδος ἐπὶ Κωνσταντίνου συνεκροτήθη, κατὰ τῶν μίαν λεγόντων ἐνέργειαν καὶ θέλησιν ἐπὶ Χριστοῦ, οἵτινες τοὺς αἱρετικοὺς ἀναθεμάτισαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον διατρανώσαντες πίστιν, οἴκαδε ἀνεχώρησαν κατὰ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος Κωνσταντίνου. Μετὰ γοῦν ταῦτα . . . οἱ αὐτοὶ Πατέρες συναθροισθέντες ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου, τοὺς προδεδηλωμένους Κανόνας ἐκτεθείκασι, καὶ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω περὶ αὐτῶν. Οἱ γὰρ ὑπογράψαντες ἐπὶ Κωνσταντίνου, οἱ αὐτοὶ καὶ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τῷ παρόντι χάρτῃ ὑπέγραψαν, ὡς δῆλον καθίσταται ἐκ τῆς αὐτῶν ἰδιοχείρου ἀπαραλλάκτου ὁμοιότητος. Ἔδει γὰρ αὐτοὺς Σύνοδον οἰκουμενικὴν ἀποφήναντας, καὶ Κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς ἐκθέσθαι (πράξ. δ'. τῆς ζ'. Συνόδου σελ. 780 τοῦ β'. τόμ. τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων).» Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ δ'. πράξει τῆς ζ'. γέγραπται, ὅτι ἀνεγνώσθη εἰς τὴν ζ'. Σύνοδον αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἴδιος πρωτότυπος χάρτης, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέγραψαν οἱ Πατέρες τῆς παρούσης ς'. Συνόδου. Ὁ δὲ Νικομηδείας Πέτρος εἶπεν, ὅτι εἶχε καὶ ἄλλο βιβλίον περιέχον τοὺς παρόντας τῆς ς'. Συνόδου Κανόνας. (Ὅρα καὶ τὸν Δοσίθεον ἀπὸ σελ. 603 ἕως 618 τῆς Δωδεκαβίβλου.)

ΟΙ ΡΒ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΤ'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τάξις ἀρίστη παντὸς ἀρχομένῳ καὶ λόγου καὶ πράγματος ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι, καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν. Ὅθεν καὶ τῆς εὐσεβείας ὑφ' ἡμῶν ἤδη διαπρυσίως κηρυττομένης, καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ (3) Χριστὸς τεθεμελίωται, διηνεκῶς αὐξανούσης καὶ προκοπτούσης, ὡς τῶν

Ἀδὰμ μὲν 6199, ἀπὸ Χριστοῦ δὲ 691. Ἰνδικτιῶνος έ. δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀμέσως παρελθοῦσαν περίοδον τῶν ιέ. Ἰνδικτιώνων, ἧς ἐν τῇ δεκάτῃ ἐτελειώθη ἡ πρὸ αὐτῆς ἕκτη. Ὥστε ἀπὸ τῆς ἕκτης, ἕως τῆς παρούσης, χρόνοι ἀπέρασαν 10 ἢ 11, καὶ οὐχὶ 27, ὡς οἱ Λατῖνοι λέγουσιν.

(1) Ἐπὶ Παύλου Κωνσταντινουπόλεως συνήχθη αὕτη, ὡς μαρτυρεῖ ἡ συλλογὴ τῶν Συνόδων σελ. 698. καὶ οὐχὶ ἐπὶ Καλλινίκου, ὡς ληροῦσιν ὁ Βίνιος καὶ Βαρώνιος.

(2) Οὐ μόνον ὁ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι εὗρεν ἐν παλαιοῖς Κώδηξι Νομοκανόνων, ὅτι οὗτοι ἦσαν τοῦ Πάπα τοποτηρηταὶ εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην, καὶ ὅτι ἦσαν καὶ ἄλλοι λεγάτοι τοῦ Πάπα ὁ Σαρδινίας, ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ ὁ Κορίνθου, ἀλλὰ ὁ γ'. Κανὼν τῆς αὐτῆς ς'. προφανῶς μαρτυρεῖ, ὅτι ἦσαν τοῦ Ρώμης λεγάτοι καὶ τοποτηρηταὶ εἰς αὐτήν· (ὅρα περὶ τούτων αὐτόθι παρὰ τῇ συλλογῇ)· ὁ Γορτύνης δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Κορίνθου ἐκράτουν τὸν τόπον τοῦ Πάπα εἰς ταύτην τὴν Σύνοδον, ὄχι διατὶ ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τὸν Πάπαν, ὡς τάχα νὰ ἐχειροτονοῦντο ὑπ' ἐκείνου, ἀλλὰ διὰ τὸ μάκρος τῆς ὁδοῦ ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις, τῆς ἀπὸ Ρώμης, λέγω, ἕως Κωνσταντινουπόλεως.

(3) Ἐν ἄλλ. ὑφ' ἧ.

τοῦ Λιβάνου κέδρων ταύτην ὑπερεκτείνεσθαι, καὶ νῦν ἀρχὴν τῶν ἱερῶν ποιούμενοι λόγων, χάριτι θείᾳ ὁρίζομεν ἀκαινοτόμητόν τε καὶ ἀπαράτρωτον ὑπάρχειν τὴν παραδοθεῖσαν πίστιν ἡμῖν, ὑπό τε τῶν αὐτοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν τοῦ λόγου τῶν θεοκρίτων Ἀποστόλων, ἔτι δὲ καὶ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ γενομένου ἡμῶν Βασιλέως κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ δογματισθείσης ἐθνικῆς ἑτεροθείας ἢ πολυθείας εἰπεῖν οἰκειότερον· οἳ τῇ ὁμογνωμοσύνῃ τῆς πίστεως τὸ ὁμοούσιον ἡμῖν ἐπὶ τῶν τριῶν τῆς θεαρχικῆς φύσεως ὑποστάσεων ἀπεκάλυψάν τε καὶ διετράνωσαν, μὴ ἐπικεκρύφθαι τῷ μοδίῳ τῆς ἀγνωσίας τοῦτο παραχωρήσαντες, ἀλλὰ τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προσκυνεῖν μιᾷ προσκυνήσει τοὺς πιστοὺς ἀναφανδὸν ἐκδιδάξαντες, καὶ τήν τε τῶν ἀνίσων βαθμῶν τῆς θεότητος δόξαν καθελόντες καὶ διασπάσαντες ταῖτε ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν συστάντα ἐκ ψάμμου κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας μειρακιώδη ἀθύρματα καταβαλόντες καὶ ἀνατρέψαντες. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου τοῦ γενομένου ἡμῶν Βασιλέως, ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Βασιλίδι πόλει συναχθέντων ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων Πατέρων κηρυχθεῖσαν πίστιν κρατύνομεν τὰς θεολόγους φωνὰς ἀσπαζόμενοι, καὶ τὸν βέβηλον Μακεδόνιον τοῖς προτέροις ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας συνεξελαύνοντες, ὡς δοῦλον αὐθαδῶς τὸ δεσπόζον δοξάσαι τολμήσαντα, καὶ σχίσαι τὴν ἄτμητον μονάδα λῃστρικῶς προελόμενον, ὡς ἂν μὴ ἐντελὲς ἡμῖν τὸ τῆς ἐλπίδος εἴη μυστήριον Τῷ βδελυρῷ τούτῳ καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας λυσσήσαντι, καὶ Ἀπολινάριον τὸν τῆς κακίας μύστην συγκατακρίναντες, ὃς ἄνουν καὶ ἄψυχον τὸν Κύριον ἀνειληφέναι σῶμα δυσσεβῶς ἐξηρεύξατο, ἐντεῦθεν καὶ οὗτος ἡμῖν ἀτελῆ τὴν σωτηρίαν γενέσθαι συλλογιζόμενος. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ παρὰ τῇ τῶν Ἐφεσίων πόλει τὸ πρότερον συναχθέντων ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ Ἀρκαδίου γενομένου ἡμῶν Βασιλέως Θεοφόρων Πατέρων ἐκτεθέντα διδάγματα, ὡς κράτος ἀρραγὲς τῆς εὐσεβείας ἐπισφραγίζομεν ἕνα Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ σαρκωθέντα κηρύττοντες, καὶ τὴν αὐτὸν ἀσπόρως τεκοῦσαν ἄχραντον ἀειπάρθενον, κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον δοξάζοντες, καὶ τὴν ληρώδη τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, ὡς ἀπῳκισμένην Θείας μοίρας ἀποδιώκοντες, ἄνθρωπον εἰδικῶς, καὶ Θεὸν εἰδικῶς, τὸν ἕνα Χριστὸν δογματίζοντος καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀνανεοῦντος δυσσέβειαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν Χαλκηδονέων Μητροπόλει ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ αὐτοῦ γενομένου ἡμῶν Βασιλέως τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα θεοκρίτων Πατέρων στηλογραφηθεῖσαν πίστιν ὀρθοδόξως ἐπικυροῦμεν, ἥτις τὸν ἕνα Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ δύω συντεθέντα τῶν φύσεων, καὶ ἐν δύω ταῖς αὐταῖς δοξαζόμενον φύσεσι, μεγαλοφώνως τοῖς πέρασι παραδέδωκε, καὶ Εὐτυχέα τὸν ματαιόφρονα, τὸν δοκήσει τὸ μέγα τῆς Οἰκονομίας μυστήριον τελεσθῆναι ἀποφηνάμενον, ὡς ἀποτρόπαιόν τι καὶ μίασμα τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ Διόσκορον καὶ Νεστόριον, τὸν μὲν τῆς διαιρέσεως, τὸν δὲ, τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καὶ πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας, πρὸς ἓν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καὶ ἀθεότητος βάραθρον. Ἀλλά γε καὶ τὰς εὐσεβεῖς φωνὰς τῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε Θεοφόρων Πατέρων, τῶν κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα συναγηγερμένων πόλιν, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γενομένου ἡμῶν Βασιλέως, ὡς ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐξενεχθείσας γινώσκομεν, καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς ἐκδιδάσκομεν, οἳ Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας, τὸν Νεστορίου διδάσκαλον, Ὠριγένην τε καὶ Δίδυμον καὶ Εὐάγριον, τοὺς τὰς ἑλληνικὰς ἀναπλασαμένους μυθοποιίας, καὶ σωμάτων τινῶν καὶ ψυχῶν ἡμῖν περιόδους καὶ ἀλλοιώσεις ἀναπεμπάσαντας ταῖς τοῦ νοῦ παραφοραῖς τε καὶ ὀνειρώξεσι, καὶ εἰς τὴν τῶν νεκρῶν δυσσεβῶς ἐμπαρoινήσαντας ἀναβίωσιν. Τά τε γραφέντα παρὰ Θεοδωρήτου κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου, καὶ τὴν λεγομένην Ἴβα ἐπιστολὴν, συνοδικῶς ἀνεθεμάτισάν τε καὶ ἐβδελύξαντο. Καὶ τὴν ὑπὸ τῆς ἔναγχος συναθροισθείσης κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν, ἐπὶ τοῦ ἐν θείᾳ τῇ λήξει γενομένου ἡμῶν Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἕκτης ἁγίας Συνόδου, πίστιν, ἣ μειζόνως τὸ κῦρος ἐδέξατο, δι' ὧν ὁ εὐσεβὴς Βασιλεὺς σφραγίσι τοὺς ταύτης τόμους κατησφαλίσατο, πρὸς τὴν ἐν τῷ παντὶ αἰῶνι ἀσφάλειαν, καὶ αὖθις ὁμολογοῦμεν φυλάττειν ἀπαρεγχείρητον, ἢ δύω φυσικὰς θελήσεις, ἤτοι θελήματα, καὶ δύω φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ ἑνὸς Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, δοξάζειν ἡμᾶς θεοφιλῶς διεσάφισε, τοὺς τὸ εὐθὲς τῆς ἀληθείας δόγμα παραχαράξαντας, καὶ ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοὺς λαοὺς ἐκδιδάξαντας, τῇ τῆς εὐσεβείας ψήφῳ καταδικάσασα, φαμὲν Θεόδωρον τὸν τῆς Φαρὰν, Κῦρον τὸν Ἀλεξανδρείας, Ὠνώριον τὸν Ῥώμης, Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον, Πέτρον, τοὺς ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ προεδρεύσαντας πόλει, Μακάριον τὸν γενόμενον τῆς Ἀντιοχέων Ἐπίσκοπον, Στέφανον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν, καὶ τὸν ἄφρονα Πολυχρόνιον, ἐντεῦθεν ἀνέπαφον τηροῦσα τὸ κοινὸν σῶμα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ συνελόντι φάναι, πάντων τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ διαπρεψάντων ἀνδρῶν, οἳ γεγόνασι φωστῆρες ἐν κόσμῳ, «λόγον ζωῆς ἐπέχοντες,» [Φιλιπ. β'. 16.] τὴν πίστιν κρατεῖν βεβαίαν, καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀσάλευτον διαμένειν θεσπίζομεν, καὶ τὰ αὐτῶν θεοπαράδοτα συγγράμματά τε καὶ δόγματα, πάντας ἀποβαλλόμενοί τε καὶ ἀναθεματίζοντες, οὓς ἀπέ-

βαλον καὶ ἀνεθεμάτισαν, ὡς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς, καὶ κατὰ Θεοῦ φρυαξαμένους κενὰ, καὶ ἀδικίαν εἰς ὕψος ἐκμελετήσαντας. Εἰ δέ τις τῶν ἁπάντων μὴ τὰ προειρημένα τῆς εὐσεβείας δόγματα κρατοῖ καὶ ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω δοξάζοι τε καὶ κηρύττοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἰέναι τούτων ἐπιχειροῖ, ἔστω ἀνάθεμα, κατὰ τὸν ἤδη προεκτεθέντα ὅρον ὑπὸ τῶν προδηλωθέντων ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων, καὶ τοῦ χριστιανικοῦ καταλόγου, ὡς ἀλλότριος ἐξωθείσθω καὶ ἐκπιπτέτω. Ἡμεῖς γὰρ οὔτε προστιθέναι τι, οὔτε μὴν ἀφαιρεῖν κατὰ τὰ προορισθέντα, παντελῶς διεγνώκαμεν, ἢ καθ' ὁντιναοῦν δεδυνήμεθα λόγον.

Ἑρμηνεία.

Ὁ α'. οὗτος Κανὼν οὔτε ἀπὸ τὸν Ζωναρᾶν, οὔτε ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα ἐξηγήθη. Ὡσὰν ὁποῦ δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ μία σύντομος περίληψις τόσον τῶν δογμάτων, καὶ ὅρων τῆς πίστεως τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἓξ Συνόδων, τῶν πρὸ τῆς παρούσης Συνόδου γενομένων, καὶ τῶν αἱρετικῶν ἐκείνων, κατὰ τῶν ὁποίων συνεκροτήθη κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς, ὅσον καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν τόπων, κατὰ τοὺς ὁποίους, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἐγένετο. Καὶ οὐ μόνον ἐπανάληψις, ἀλλὰ καὶ ἐπισφράγισις τῶν δογμάτων αὐτῶν. Ὅθεν ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τοὺς ἰδίους αὐτοὺς ἑρμηνευτὰς, τοὺς μὲν ὅρους καὶ τὰ δόγματα τῶν εἰρημένων ἁγίων Συνόδων, καὶ τοὺς χρόνους καὶ τοὺς τόπους, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς αἱρετικοὺς, κατὰ τῶν ὁποίων ἑκάστη τούτων ἐσυναθροίσθη, στέλλομεν τοὺς ἀναγνώστας νὰ τὰ μάθουν πλατύτερον εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν κανόνων τῆς κάθε Συνόδου. Ἵνα μὴ τὰ ἐκεῖσε εἰρημένα, εἰς μάτην ὦδε παλιλογῶμεν. Μερικὰς δὲ μόνον λέξεις θέλομεν σαφηνίσει, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι τόσον εὔληπτοι εἰς τοὺς ἁπλοῦς. Κάμνωντας λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ ρητὸν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (1), τὸ ὁποῖον λέγει, ὅτι εἶναι ἀρίστη τάξις εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ μέλλει νὰ ἀρχίσῃ κάθε λόγον καὶ ἔργον, τὸ νὰ ἀρχινᾷ ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ νὰ τελειώνῃ εἰς τὸν Θεὸν, ὁρίζει νὰ μένῃ ἀκαινοτόμητος καὶ ἀπαρασάλευτος, ἡ παραδοθεῖσα πίστις, τόσον ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους (2), ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς ά. Συνόδου (οἵτινες καὶ τὴν ἑτεροθεΐαν (3), ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πολυθεΐαν τοῦ Ἀρείου κατήργησαν, καὶ ὁμοούσιον, ἤτοι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως τὴν ἁγίαν Τριάδα ἐκήρυξαν), καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς β'. (τῶν ὁποίων τὰς Θεολόγου φωνὰς οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης λέγουσιν ὅτι ἀσπάζονται. Αὗται δὲ εἶναι ἐκεῖναι ὁποῦ παρὰ τῆς β'. ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπροστέθησαν. Κοντὰ γὰρ, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἅπερ ἦσαν λόγια τῆς ά., αὕτη ἐπρόσθεσε, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς Ἐκπορευόμενον τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν) καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς γ'. (4) καὶ δ'. καὶ έ. καὶ ς'. Συνόδου (5)· καὶ συντόμως εἰπεῖν, οἱ Πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου θεσπίζουσι νὰ διαμένουν βέβαια, καὶ μέχρι συντελείας αἰῶνος ἀσάλευτα, ἡ πίστις, καὶ τὰ θεοπαράδοτα δόγματα ὅλων τῶν Ἁγίων ὁποῦ ἔλαμψαν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ ἐστάθησαν εἰς τὸν κόσμον ὡσὰν φωστῆρες ζωοπάροχοι. Καὶ συναναθεματίζουσι καὶ αὐτοὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας, τοὺς αἱρετικοὺς δηλ.

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ Θεολόγος ἐδανείσθη τὸ ρητὸν αὐτὸ ἀπὸ τὴν ά. ἐπιστολὴν τοῦ Δημοσθένους, ἐν ᾗ λέγει ἐκεῖνος· «παντὸς ἄρχομένῳ σπουδαίου λόγου τε καὶ ἔργου, ἀπὸ τῶν θεῶν ὑπολαμβάνω προσήκειν πρῶτον ἄρχεσθαι».

(2) Τινὲς θέλουσιν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, ὅταν ἔμελλον νὰ χωρισθοῦν καὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ κήρυγμα ἐν ἔτει μθ'. ἐποίησαν συνέλευσιν μεγίστην καὶ ἀξιόλογον (ὡς προείπομεν), ἐν ᾗ καὶ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐσύνθεσαν, καὶ πολλοὺς Δυτικοὺς Πατέρας φέρουσιν εἰς τοῦτο μάρτυρας, ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῶν Ἀποστόλων ἐστί. (Καθὼς καὶ μερικοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς νεωτέρων Θεολόγων μαρτυρίας ἐκ τούτου εἴς τινα φέρουσιν ἐν τοῖς αὐτῶν θεολογικοῖς), τὸ ὁποῖον ἴσως δηλοῖ καὶ ἡ παρὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα πίστις, ὁποῦ ἀναφέρει ἐδὼ ὁ Κανών. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἁγιώτατος καὶ σοφώτατος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, περὶ τοῦ Συμβόλου τούτου ἱκανῶς ἀπεκρίθη τοῖς Λατίνοις ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ, εἰπὼν· «ἡμεῖς οὐδὲ εἴδομεν Σύμβολον τῶν Ἀποστόλων, ὡς γράφει ὁ μέγας Ἐκκλησιάρχης Σόλβεστρος τιμήματι ς'. κεφ. ς'. διὰ τοῦτο ἡ παραδοθεῖσα παρὰ τῶν Ἀποστόλων πίστις ἐδὼ ἐννοεῖται ἢ ἡ ἀγράφως καὶ διὰ ζώσης φωνῆς τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα περίληψις τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, ἢ ἡ ὑπὸ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων καὶ Ἀποστολικῶν Ἐπιστολῶν, ἢ καὶ διαταγῶν, συναγομένη πίστις, ἤτοι τὰ τῆς πίστεως δόγματα». Φαίνεται δὲ νὰ περιέχεται τὸ Σύμβολον τοῦτο εἰς τὰς Ἀποστολικ. Διαταγ. (βιβλ. ζ'. κεφ. μδ'.).

(3) Ἑτεροθεΐα τοῦ Ἀρείου ἤτο, καθ' ὅτι, ἄλλον μὲν ἔλεγε Θεὸν τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον τὸν Υἱόν. Τὸν μὲν γὰρ ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἄκτιστος, τὸν δὲ Υἱὸν ὅτι εἶναι κτίσμα, καὶ ἀκολούθως τὸν μὲν Πατέρα μείζονα, τὸν δὲ Υἱὸν ἐλάττονα, καὶ αὕτη εἶναι ἡ δόξα τῶν ἀνίσων βαθμῶν ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ὅτι κατήργησεν ἡ ά. Σύνοδος.

(4) Σημείωσαι ὅτι τοὺς τῆς γ'. Πατέρας λέγει ὁ Κανὼν, οἵτινες ἐν Ἐφέσῳ συνῆχθησαν τὴν πρώτην φορὰν, καθ' ὅτι ὁ δυστυχὴς Εὐτυχὴς, ἀντιφερόμενος δῆθεν εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ Νεστορίου, εἰς νέαν αἵρεσιν αὐτὸς ἐξώκειλε, μίαν φύσιν φρονῶν καὶ διδάσκων ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν. Ὅθεν καὶ ταραχῆς ἐκ ταύτης γενομένης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ αὐτὸς Βασ. Θεοδόσιος ὁ μικρὸς ἐσύναξε καὶ δεύτερον Σύνοδον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ἐφέσῳ, Ἔξαρχον καταστήσας αὐτῆς τὸν Ἀλεξανδρείας Διόσκορον, ἐλπίσας πῶς θέλει ἐπιτύχει ἄλλον Κύριλλον, οὗ καὶ διάδοχος ἀμέσως ἐγένετο, αὐτὸς δὲ μᾶλλον εὑρέθη τοὐναντίον. Ἦν γὰρ μοναφυσίτης, ὑμόφρων καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ Εὐτυχοῦς. Ὅθεν καὶ τὴν κακοδοξίαν ἐκείνου ἐκύρωσε, καὶ τὸν Θεῖον Φλαυϊανὸν τὸν Κωνστ. ἐκάθηρε, καὶ μυρία κακὰ ἐν αὐτῇ ἐγένοντο, ὧν ἡ κορωνὶς, ὁ φόνος ἐστάθη τοῦ Μακαρίου Φλαυϊανοῦ, διὰ τοῦτο δὴ αὕτη καὶ ὠνομάσθη λῃστρική.

(5) Εὕρηται σημείωμα εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κανόνος ἓν τισι Κώδηξι, λέγον, ὅτι, ἐπειδὴ οἱ κάκιστοι εἰκονομάχοι ἐλεγχόμενοι ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς παρούσης Συνόδου, ὡς ἀποδεχομένους

ὁποῦ ἐκεῖνοι ἀνεθεμάτισαν, ὁρίζοντες καὶ τοῦτο, ὅτι οὔτε ἠξεύρουν, ἀλλ' οὔτε ἠμποροῦν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προσθέσουν τι, ἢ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὰ ἐκείνων δόγματα. Ἀλλὰ καὶ ὅποιος δὲν κρατεῖ τὰ τῶν προειρημένων ἁγίων Πατέρων δόγματα τῆς εὐσεβείας, μήτε φρονεῖ ταῦτα μὲ τὸν νοῦν, μήτε κηρύττει μὲ τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἐπιχειρεῖ νὰ ἐναντιώνεται εἰς αὐτά, οὗτος, λέγουσι, νὰ ἦναι ἀνάθεμα, καὶ ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν τὸν κατάλογον νὰ ἀποβάλλεται καὶ νὰ ἀποκόπτεται, ὡς ἀλλότριος καὶ μέλος σεσηπός.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποστολ. πέ. τῆς δ'. ἁ. τῆς ζ'. α'.

Ἐδόξε δὲ καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ Συνόδῳ, κάλλιστά τε καὶ σπουδαιότατα, ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους, καὶ ἀσφαλεῖς πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρείαν παθῶν, τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δεχθέντας καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων Ἀποστόλων πέ. Κανόνας. Ἐπειδὴ δ' ἐν τούτοις τοῖς Κανόσιν ἐντέταλται δέχεσθαι ἡμᾶς τὰς τῶν αὐτῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος διατάξεις, αἷς τισι πάλαι ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς Ἐκκλησίας νόθα τινὰ καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας παρενετέθησαν, τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν θείων δογμάτων ἡμῖν ἀμαυρώσαντα, τὴν τῶν τοιούτων διατάξεων προσφόρως ἀποβολὴν πεποιήμεθα πρὸς τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν, οὐδαμῶς ἐγκρίνοντες τὰ τῆς αἱρετικῆς ψευδολογίας κυήματα, καὶ τῇ γνησίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁλοκλήρῳ διδαχῇ παρενείροντες. Ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς Κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, ἐκτεθέντας, τουτέστι τῶν τε ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων Πατέρων, καὶ τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ, ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν Γάγγραις, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Φρυγίας. Προσέτι καὶ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα τῶν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι συνελθόντων πόλει, καὶ τῶν διακοσίων τῶν ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει τὸ πρότερον συναγηγερμένων, καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων. Ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν Σαρδικῇ, ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν Καρθαγένῃ. Προσέτι γεμὴν καὶ νῦν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπισκόπου. Ἀλλὰ μὴν καὶ Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου γενομένου Ἀλεξανδρείας Μεγαλοπόλεως, καὶ Πέτρου γενομένου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ Μάρτυρος, καὶ Γρηγορίου Ἐπισκόπου γενομένου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ, Ἀθανασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Βασιλείου Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Γρηγορίου Νύσης, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου, Τιμοθέου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρομεγαλοπόλεως τοῦ προτέρου, Θεοφίλου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλοπόλεως, Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Γενναδίου Πατριάρχου γενομένου τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως. Ἔτι μὴν καὶ τὸν ὑπὸ Κυπριανοῦ τοῦ γενομένου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἄφρων χώρας καὶ μάρτυρος, καὶ τῆς καθ' αὐτὸν Συνόδου ἐκτεθέντα Κανόνα ὃς ἐν τοῖς τῶν προειρημένων προέδρων τόποις, καὶ μόνον, κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἔθος ἐκράτησε καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράττειν Κανόνας ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἑτέρους παρὰ τοὺς προκειμένους παραδέχεσθαι Κανόνας ψευδεπιγράφως ὑπό τινων συντεθέντας τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάντων. Εἰ δέ τις ἁλῷ Κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν, ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον Κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ ἐν ᾧπερ πταίει θεραπευόμενος.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς κάθε Σύνοδον, καὶ μάλιστα Οἰκουμενικὴν, καὶ ὅρος ἐγίνετο, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἐπεριλαμβάνοντο τὰ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ Κανόνες συνεγράφοντο, χρησιμεύοντες εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν καὶ εὐταξίαν· διὰ τοῦτο καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος, ἀφ' οὗ εἰς τὸν ά. αὐτῆς Κανόνα ἐπεσφράγισε, καὶ ἐπεκύρωσε τοὺς ὅρους τῆς πίστεως τῶν ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τώρα εἰς τὸν β'. τοῦτον, ἐπισφραγίζει καὶ ἐπιβεβαιοῖ καὶ τοὺς Κανόνας ά. μὲν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, πέ. ὄντας τὸν ἀριθμὸν, τοὺς ὁποίους λέγει, ὅτι καὶ οἱ πρὸ αὐτῆς Πατέρες ἐδέχθησαν καὶ ἐκύρωσαν (τὰς γὰρ διὰ Κλήμεντος Ἀποστολικὰς διαταγὰς, ἐπειδὴ ἀπὸ

τὴν τῶν εἰκόνων προσκύνησιν, κατηγοροῦσιν αὐτοὺς ὡς Μονοθελητάς. Ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον στηλιτεύεται ἡ συκοφαντία αὐτῶν. Φανερῶς γὰρ ἐν τούτῳ οἱ Πατέρες οὗτοι μετὰ τῆς ϛ'. Συνόδου συναναθεματίζουσι τὴν αἵρεσιν τῶν Μονοθελητῶν, καὶ δύω φυσικὰς θελήσεις καὶ ἐνεργείας ὁμολογοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Παρομοιάζουσιν οὖν οἱ εἰκονομάχοι μὲ τοὺς Εὐτυχιανιστὰς καὶ Διοσκορίτας, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν Νεστοριανοὺς τοὺς Πατέρας τῆς δ'. Συνόδου, διατὶ ἀνέτρεψαν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, ἢ καὶ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μὲ τοὺς δαίμονας, οἱ ὁποῖοι ἐπαρακίνουν τοὺς Ἰουδαίους νὰ ὀνομάζουν τὸν Κύριον δαιμονισμένον, ἐπειδὴ καὶ ἐδίωχνεν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν θεϊκήν του ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

τοὺς ἑτεροδόξους ἐνοθεύθησαν εἰς μέρη τινά, διὰ βλάβην τῆς Ἐκκλησίας, ἀποβάλλει διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν Χριστιανῶν. Πλὴν τὴν σήμερον καθὼς αὐταῖς εὑρίσκονται τετυπωμέναις, οὐδὲν ἄτοπον ἢ νενοθευμένον φαίνεταί μοι νὰ περιέχουν, καὶ ὅρα περὶ αὐτῶν εἰς τὸν πέ. Ἀποστολικόν.) β΄. δὲ, τῶν δ΄. Οἰκουμενικῶν Συνόδων. γ΄. τῶν τοπικῶν Συνόδων ὀνομαστί (1). καὶ δ΄. τῶν κατὰ μέρος ἁγίων Πατέρων κατ' ὄνομα, προσθέτουσα, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κἀνέναν, ἅπαντας τοὺς προδηλωθέντας Κανόνας, ἢ νὰ παραφθείρῃ, ἢ νὰ μὴ δέχεται, ἢ ἄλλους ἀντὶ αὐτῶν ψευδεπιγράφους νὰ παραδέχεται. Εἰ δέ τινας ἤθελε φανῇ ὅτι ἐπιχειρεῖ νὰ παραφθείρῃ, ἢ νὰ ἀναιρῇ κἀνένα Κανόνα ἀπὸ αὐτοὺς, οὗτος νὰ λαμβάνῃ τὸ ἐπιτίμιον ὁποῦ περιέχει ὁ Κανὼν ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον παραφθείρει, ἢ ἀναιρεῖ. Ἤτοι ἂν ὁ Κανὼν περιέχῃ καὶ ὁρίζῃ ἀφορισμὸν, ἢ καθαίρεσιν, ἢ ἀνάθεμα, ταῦτα νὰ λαμβάνῃ καὶ ὁ τοῦτον διαφθείρων καὶ ἀναιρῶν, ἵνα θεραπεύσῃ τὸ σφάλμα του ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον Κανόνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἔσφαλε (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πέ. Ἀποστολ. καὶ τὸν ά. τῆς δ΄. καὶ τὰ εἰς τοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας προλεγόμενα.

ΚΑΝΩΝ Γ΄.

Ἀποστ. ιζ΄. ιή. ιθ΄. τῆς ς΄. κς΄. Βασιλ. ιβ΄. κζ΄.

Ἐπειδὴ ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς, τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ Οἰκουμενικῇ προσεφώνησε Συνόδῳ, ὥστε τοὺς ἐν κλήρῳ καταλεγομένους, καὶ ἄλλοις τὰ Θεῖα διαπορθμεύοντας καθαροὺς ἀποφῆναι καὶ λειτουργοὺς ἀμώμους, καὶ τῆς νοερᾶς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως θυσίας ἀξίους, ἀνακαθᾶραί τε τὰ ἐξ ἀθέσμων γάμων τούτοις ἐπιτριβέντα μίσῃ. Πρὸς τούτῳ δὲ, τῶν μὲν τῆς Ρωμαίων ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, τὸν τῆς ἀκριβείας τηρηθῆναι Κανόνα προτιθεμένων. Τῶν δὲ ὑπὸ τὸν τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως θρόνον, τὸν τῆς φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας εἰς ἓν, ἀμφότερα μίξαντες πατρικῶς ὁμοῦ καὶ θεοφιλῶς, ὡς μήτε τὸ πρᾶον ἔκλυτον, μήτε στύφον τὸ αὐστηρὸν καταλείψοιμεν. Καὶ μάλιστα τοῦ ἐξ ἀγνοίας πτώματος εἰς οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν πλῆθος διήκοντος. Συνορῶμεν, ὥστε, τοὺς μὲν δυσὶ γάμοις περιπαρέντας, καὶ μέχρι τῆς πεντεκαιδεκάτης τοῦ διελθόντος Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, ἔτους ἑξακισχιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἐννενηκοστοῦ ἐννάτου, δουλωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ μὴ ἐκνῆψαι ταύτης προελομένους, καθαιρέσει κανονικῇ ὑποβαλεῖν. Τοὺς δὲ τῷ τοιούτῳ μὲν τῆς δι' γαμίας πάθει περιπαρέντας, πρὸ δὲ τῆς ἡμῶν ἐπιγνώσεως τὸ συμφέρον ἐπεγνωκότας, καὶ τὸ κακὸν ἐξ αὐτῶν περικόψαντας, καὶ πόρρω τὴν ξένην ταύτην καὶ νόθον συμπλοκὴν ἐκδιώξαντας. Ἢ καὶ ὧν αἱ κατὰ δεύτερον γάμον γυναῖκες ἤδη τετελευτήκασιν, εἰ καὶ αὐτοὶ πρὸς ἐπιστροφὴν εἶδον, μεταμαθόντες τὴν σωφροσύνην, καὶ τῶν πρώην αὐτοῖς παρανομηθέντων ταχέως ἐπιλαθόμενοι, εἴτε Πρεσβύτεροι, εἴτε Διάκονοι ὄντες τυγχάνοιεν· τούτους ἔδοξε πεπαῦσθαι μὲν πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας, ἤτοι ἐνεργείας, ἤδη ἐπὶ ρητόν τινα χρόνον ἐπιτιμηθέντας. Τῆς δὲ τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν μετέχειν, ἀρκουμένους τῇ προεδρίᾳ, καὶ προσκλαίοντας τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα· εὐλογεῖν γὰρ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Τοὺς δὲ γαμετῇ μὲν μιᾷ συναφθέντας, χήρᾳ δὲ ἢ προσληφθεῖσα ἐτύγχανεν· ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμῳ ἐνὶ παρανόμῳ(3)προσομιλήσαντας, τοῦτ' ἔστι Πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, ἤδη ἐπὶ βραχύν τινα χρόνον εἰρχθέντας τῆς ἱερᾶς λειτουργίας καὶ ἐπιτιμηθέντας, αὖθις ἐν τοῖς οἰκείοις ἀποκατασταθῆναι βαθμοῖς, μηδαμῶς ἐν ἑτέρῳ μείζονι προκόπτοντας βαθμῷ, προδήλως διαλυθέντος αὐτοῖς τοῦ ἀθέσμου συνοικεσίου. Ταῦτα δὲ ἐπὶ τοῖς καταληφθεῖσι μέχρι τῆς πεντε-

(1) Ἐξαιροῦνται μερικοὶ Κανόνες τινῶν τοπικῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπεσφραγίσθησαν τόσον, ὅσον ἐδιωρθώθησαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐβελτιώθησαν ἀπὸ τὴ παροῦσαν Σύνοδον. Οἷον ὁ δ΄. καὶ λγ΄. Καρθ. ἀπὸ τὸν ιγ΄. ταύτης Κανόνα, ὁ ιέ. Νεοκαισαρείας, ἀπὸ τὸν ις΄. ὁ μή. Καρθ. ἀπὸ τὸν κθ΄. αὐτῆς, καὶ ἄλλοι ὁμοίως ἀπὸ ἄλλους. Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ Κανόνες τοῦ Νηστευτοῦ, ἀγκαλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ Κανόνος τούτου δὲν ἀναφέρονται, (δὲν ἠξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν, ἴσως δὲ διὰ τὴν συγκατάβασιν ὁποῦ κάμνουσιν)· ὅμως ἐδέχθησαν παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Νηστευτοῦ. Ὁμοίως ἐδέχθησαν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ὕστερον γεγονότες Κανόνες τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, καὶ αἱ Κανονικαὶ ἐρωταποκρίσεις αἱ ἐπὶ Νικολάου.

(2) Ποῖα δὲ εἶναι ἡ Σύνοδος ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὖθις συναχθεῖσα ἐπὶ Νεκταρίου, περὶ ἧς λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅρα ταύτην μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ. Πρὸς τούτοις, σημείωσαι ὅτι Τιμοθέου τοῦ προτέρου ὀνομάζει τοὺς Κανόνας ὁ Κανὼν οὗτος, πρὸς διαφορὰν Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, τοῦ καλουμένου Αἰλούρου, ὃς ἦν ἐπὶ τῆς δ΄. Συνόδου, ὑστερώτερος ἐκείνου δηλαδή. Σημείωσαι, δὲ καὶ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Λατῖνοι κατηγοροῦσι τὴν παροῦσαν Σύνοδον, διατὶ δὲν ἀναφέρει τὰς ἐν τῇ Δύσει γενομένας τοπικὰς Συνόδους, οὔτε τοὺς Κανόνας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἐσύλλεξεν ὁ Βαρθολομαῖος Καραντζᾶς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πρὸ αὐτοῦ; Πρὸς τοῦτο, λέγω, ἀποκρινόμεθα. Ὅτι ἡ Σύνοδος ἀπηρίθμησε μὲν τοὺς Κανόνας ἐκείνους τῶν Συνόδων καὶ Πατέρων, ὅσοι ἦσαν εἰς χρῆσιν τῆς Ἐκκλησίας, συνεδέχθη δὲ ἐν ταὐτῷ καὶ τοὺς Κανόνας τῶν ἐν τῇ Δύσει τοπικῶν, ὅσοι συμφωνοῦσι μὲ τοὺς Κανόνας τῶν Οἰκουμενικῶν. Καὶ ἁπλῶς, καθὼς ἡ ἑ. Οἰκουμενικὴ ἐδέχθη τὰ τοῦ Αὐγουστίνου καὶ Ἀμβροσίου τῶν Δυτικῶν, οὐ μὴν ἁπλῶς, ἀλλ' ὅσα περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ πρὸς ἔλεγχον ἐξέθετο τῶν αἱρετικῶν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ ὀρθὰ τῶν ἐν τῇ Δύσει Συνόδων δεχόμεθα, οὐχὶ δὲ πάντα, καθ' ὅτι ὁ Ρώμης πολλὰ εἰς αὐτὰς θεσπίζει ἀλλόκοτα. Ὅθεν καὶ οἱ πλείονες τῶν ἐν τῇ Δύσει τοπικῶν ἔσφαλον, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν προῆλθεν ἡ προσθήκη ἐν τῷ Συμβόλῳ, τὸ πρῶτον καὶ ἔσχατον τῶν κακῶν, καὶ τοῦ σχίσματος προκαταρκτικώτατον αἴτιον.

(3) Ἐν ἄλλοις οὐχ εὑρίσκεται τὸ, παρανόμῳ.

καιδεκάτης, ὡς εἴρηται τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, τῆς τετάρτης Ἰνδικτιῶνος ἐν τοῖς προδηλωθεῖσι πταίσμασι, καὶ μόνον ἱερατικοῖς ἐτυπώσαμεν, ὁρίζοντες ἀπὸ τοῦ παρόντος, καὶ ἀνανεούμενοι τὸν Κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τὸν δυσὶ γάμοις συμπλακέντα μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενον, «μὴ δύνασθαι εἶναι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Ὡσαύτως καὶ τὸν χήραν λαβάνοντα, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, μὴ δύνασθαι εἶναι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ».

Ἑρμηνεία.

Οἱ πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ τὸ γινόμενον τότε κακὸν διορθούμενοι, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλιζόμενοι, τὸν παρόντα οἰκονομικὸν κανόνα ἐξέδωκαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Βασιλεὺς παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ καθαρίσουν τοὺς τότε ἱερωμένους ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας τῶν ἀθέσμων γάμων, καὶ παρανόμων, εἰς τοὺς ὁποίους περιέπεσαν· καὶ ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος, οἱ τοῦ Ῥώμης τοποτηρηταὶ ἐπρότειναν νὰ φυλαχθῇ ἡ ἀκρίβεια τῶν Κανόνων εἰς αὐτοὺς, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, οἱ ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοποι ἔλεγαν νὰ γένῃ συγκατάβασις καὶ φιλανθρωπία εἰς αὐτοὺς, αὐτοὶ συγκεράσαντες ὁμοῦ καὶ τὰ δύω, τὴν ἀκρίβειαν, λέγω, μὲ τὴν συγκατάβασιν (καὶ μάλιστα διατὶ πολὺ πλῆθος τῶν τότε ἱερωμένων εἰς τοιούτους περιέπεσαν γάμους ἐξ ἀγνοίας), διὰ τὴν παρακάλεσιν τοῦ Βασιλέως, ὥρισαν, ὅτι, ὅσοι μὲν ἱερωμένοι δευτερογάμησαν ἔμειναν ἀμετανόητοι ἕως τοῦ καιροῦ τῆς Συνόδου ταύτης, καὶ δὲν ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς παρανόμους γάμους, οὗτοι νὰ καθαίρωνται παντελῶς, καὶ λαϊκοὶ νὰ γίνωνται. Ὅσοι δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου δίγαμοι ἱερωμένοι, Πρεσβύτεροι δηλαδὴ, ἢ Διάκονοι, πρὸ τοῦ νὰ γένῃ ἡ Σύνοδος μετενόησαν καὶ ἐχώρισαν ἀπὸ λόγου των τὸν παράνομον γάμον αὐτὸν, ἢ καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπέθαναν αἱ δεύτεραι γυναῖκές των, ἐπεστράφησαν εἰς σωφροσύνην καὶ μετάνοιαν, οὗτοι, λέγω, ἐκρίθη εὔλογον νὰ παύουσι μὲν ἀπὸ τοῦ νὰ ἱερουργῶσι τὰ τῆς ἱερωσύνης ἕως εἰς ἕνα διωρισμένον καιροῦ διάστημα, νὰ μετέχουσι δὲ τὴν ἔξω τοῦ βήματος τιμὴν τῆς μετὰ τῶν ἱερωμένων καθέδρας καὶ στάσεως, προσλαίοντες εἰς τὸν Θεὸν, διὰ νὰ συγχωρηθῇ τὸ ἐξ ἀγνοίας αὐτῶν ἀνόμημα, καὶ μηδένα εὐλογοῦντες. Διότι δὲν εἶναι πρέπον νὰ δίδῃ εὐλογίαν εἰς ἄλλους, ἐκεῖνος ὁποῦ χρεωστεῖ νὰ ἰατρεύῃ διὰ τῆς μετανοίας τὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς του, καθὼς λέγει ὁ κζ'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ὅσοι δὲ πάλιν Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, ἔλαβον εἰς γυναῖκα χήραν, ἢ ὅσοι, ὕστερα ἀφ' οὗ ἐχειροτονήθησαν, ὑπανδρεύθησαν, καὶ οὗτοι παρομοίως, ἀφ' οὗ ἀργήσουν ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν ὀλίγον καιρὸν, πάλιν νὰ ἐνεργοῦσι τὰ τῆς ἱερωσύνης, ὅμως εἰς μεγαλήτερον βαθμὸν νὰ μὴ ἀναβαίνουσιν, ἀλλ' εἰς τοὺς βαθμοὺς ὁποῦ εὑρέθη ὁ καθ' ἕνας ἐξ αὐτῶν, ἐκεῖ νὰ μένῃ. Πλὴν τοῦτο νὰ γένῃ ἀφ' οὗ χωρίσουν τὰ παράνομα συνοικέσια. Ταῦτα ὁρίσαντες οἰκονομικῶς, καὶ κατὰ συγκατάβασιν οἱ Πατέρες οὗτοι διὰ τοὺς προδηλωθέντας ἱερωμένους, ἀνανεοῦσιν, ἤτοι ψηφίζουσι νὰ ἔχουσι τὸ κῦρος εἰς τὸ ἑξῆς οἱ Κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὁ ιϛ'. καὶ ιή. δηλ. οὓς καὶ ἐνθέτουσιν αὐτολεξεὶ, τῶν ὁποίων ὅρα τὴν ἑρμηνείαν, ὁμοῦ καὶ τὴν τοῦ ιθ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἀποστολ. κέ. τῆς ἁ. θ'. τῆς δ'. ιϛ'. τῆς ϛ'. κά. μ'. μδ'. μέ. τῆς ἐν Ἀγκυρ. ιθ'. τῆς ἐν Νεοκαισ. θ'. Βασιλ. γ'. ϛ'. ιζ'. ιή. ι0'. κ'. λϐ'. να. ξ'. ο'

ΚΑΝΩΝ Α'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καὶ Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης ἢ Ψάλτης, ἢ Θυρωρὸς, γυναικὶ ἀφιερωμένῃ Θεῷ μιχθείη, καθαιρείσθω, ὡς τὴν νύμφην τοῦ Θεοῦ διαφθείρας. Εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν καθαιρεῖ μὲν τοὺς Κληρικοὺς ὁποῦ πορνεύουν μὲ ἀφιερωμένην γυναῖκα εἰς τὸν Θεὸν, ἤτοι καλογραίκαν, ἀφορίζει δὲ τοὺς τοῦτο ποιήσαντας λαϊκοὺς, ὡσὰν ὁποῦ διέφθειραν τὴν νύμφην τοῦ νυμφίου τῶν ψυχῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, εἴτε παρθένος οὖσα αὕτη πρότερον, ἔγινε καλογραία, εἴτε καὶ χήρα. Οὐ μόνον δὲ ἐὰν μὲ καλογραίαν πορνεύσουν οἱ ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ἐὰν πορνεύσουν μὲ λαϊκήν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ιϛ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ τῶν ἐν τῷ Κανόνι ἐμφερομένων ἀνυπόπτων προσώπων ἐκτὸς διάγων, γυναῖκα κεκτήσθω, ἢ θεραπαινίδα, τὸ ἀνεπίληπτον ἑαυτῷ ἐντεῦθεν τηρῶν. Εἰ δὲ παραβαίνει τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα, καθαιρείσθω. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ οἱ εὐνοῦχοι παραφυλαττέσθωσαν, τὸ ἀμέμπτον ἑαυτοῖς προνοούμενοι. Παραβαίνοντες δὲ, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, καθαιρείσθωσαν, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφοριζέσθωσαν.

Τῆς γ'. τῆς ζ'. ιή. κϐ'. τῆς ἐν Ἀκύρ. ιθ'. τῆς Καρ. μέ. Βασιλ. πθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ διορισμὸς τοῦ παρόντος Κανόνος οὗτός ἐστι. Κἀνένας ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους διάγων σεμνῶς, ἂς μὴ ἔχῃ γυναῖκα συνείσακτον εἰς τὸν οἶκόν του, ἢ δούλην, ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνύποπτα πρόσωπα ὁποῦ περιέχει ὁ Κανὼν, δηλ.

ὁ γ'. τῆς ά. Συνόδου, ἅτινά ἐστι, μήτηρ, καὶ ἀδελφὴ καὶ θεία, εἴτε ἀπὸ τὸν πατέρα, εἴτε ἀπὸ τὴν μητέρα διὰ νὰ φυλάττῃ τὸν ἑαυτόν του ἀκατηγόρητον κοντὰ εἰς τὸν λαόν. Ὅποιος δὲ ἀπὸ τούτους παραβῇ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἂς καθαίρεται. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ εὐνοῦχοι, φυλάττοντες καὶ αὐτοὶ τὸ ἀκατηγόρητον εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ἂς μὴ συγκατοικοῦν μὲ ὕποπτα πρόσωπα. Εἰ δὲ τοῦτο ἤθελαν τολμήσουν, Κληρικοὶ μὲν ὄντες (ὡς ἀκουσίως εὐνουχισθέντες δηλ. ἢ ἐκ φύσεως), ἂς καθαίρωνται, λαϊκοὶ δέ, ἂς ἀφορίζωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. τῆς πρώτης.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς Ἀποστολικοῖς Κανόσιν εἴρηται τῶν εἰς Κλῆρον προαγομένων ἀγάμων μόνους Ἀναγνώστας καὶ Ψάλτας γαμεῖν, καὶ ἡμεῖς τούτου παραφυλάττοντες, ὁρίζομεν, ἀπὸ τοῦ νῦν μηδαμῶς Ὑποδιάκονον, ἢ Διάκονον, ἢ Πρεσβύτερον, μετὰ τὴν ἐπ αὐτῷ χειροτονίαν, ἔχειν ἄδειαν γαμικὸν ἑαυτῷ συνιστᾶν συνοικέσιον· εἰ δὲ τοῦτο τολμήσοι ποιῆσαι, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ βούλοιτό τις τῶν εἰς Κλῆρον προερχομένων, γάμου νόμῳ συνάπτεσθαι γυναικὶ, πρὸ τῆς τοῦ Ὑποδιακόνου, ἢ Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου χειροτονίας τοῦτο πραττέτω.

‖ Ἀποστ. κς'. τῆς δ'. συν. ιέ. τῆς Ἀγκ. ιχ'. τῆς Καρ. ιθ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ κς'. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Κανὼν διορίζεται, ὅτι μόνοι οἱ Ἀναγνῶσται καὶ Ψάλται νὰ ὑπανδρεύωνται ἀφ' οὗ χειροθετηθοῦν, τοῦτον καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐπικυροῦντες διὰ τοῦ παρόντος, ὁρίζουσιν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κἀνένας Ὑποδιάκονος, ἢ Διάκονος, ἢ Πρεσβύτερος ἀφ' οὗ χειροτονηθῇ, νὰ μὴ ἔχῃ ἄδειαν νὰ ὑπανδρεύεται. Εἰ δὲ καὶ κάμῃ τοῦτο, νὰ καθαίρεται (1)· εἰ δὲ θέλοι τινὰς ἐκ τούτων νὰ ὑπανδρευθῇ, ἂς ὑπανδρεύεται πρὸ τῆς χειροτονίας τοῦ Ὑποδιακόνου, Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου.

ΚΑΝΩΝ ζ'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν ἔν τισι τῶν Ἐκκλησιῶν, Διακόνους τυγχάνειν, ὀφφίκια ἐκκλησιαστικὰ ἔχοντας, ἐντεῦθέν τε τινὰς αὐτῶν αὐθαδείᾳ καὶ αὐτονομίᾳ κεχρημένους πρὸ τῶν Πρεσβυτέρων καθέζεσθαι, ὁρίζομεν ὥστε τὸν Διάκονον κἂν ἐν ἀξιώματι, τοῦτ' ἔστιν ἐν ὀφφικίῳ τῷ οἱῳδήποτε ἐκκλησιαστικῷ τυγχάνῃ, τὸν τοιοῦτον μὴ πρὸ τοῦ Πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἐκτὸς, εἰ μὴ τὸ πρόσωπον ἐπέχων τοῦ οἰκείου Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, ἐν ἑτέρᾳ πόλει παραγένηται ἐπί τινι κεφαλαίῳ. Τότε γὰρ ὡς τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληρῶν, τιμηθήσεται. Εἰ δέ τις τοιοῦτο τολμήσοι, τυραννικῷ χρώμενος θράσει, διαπράξεσθαι, ὁ τοιοῦτος ἐκ τοῦ οἰκείου καταβιβασθεὶς βαθμοῦ, ἔσχατος πάντων γινέσθω τοῦ ἐν ᾧπερ καταλέγεται τάγματος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίᾳ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν παραινοῦντος, μὴ χαίρειν ταῖς πρωτοκλησίαις κατὰ τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ Εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ κειμένην διδασκαλίαν. [Λουκ. ιδ'. 7.] Ἔλεγε γὰρ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν τοιάνδε· «Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλησίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου, ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι· Δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν· ἀλλ' ὅταν κληθῇς, ἀνάπεσαι εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς, εἴπῃ σοι· Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον. Τότε ἔσται σοι δόξα

‖ Τῆς ά. ιή. τῆς ἐν Λαοδ. κ'.

(1) «Δι' ὃ, τόσον ἡ β'. διάταξις τοῦ ά. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Φώτ. τίτλ. θ'. κεφ. κή.) θεσπίζει ὅτι ὁ χειροτονῶν ἄγαμον, πρέπει νὰ τὸν ἐρωτᾷ, ἂν δύναται νὰ ζήσῃ μὲ σωφροσύνην καὶ παρθενίαν, καὶ ὅτι, νὰ ἐκβάλλεται τῆς ἐπισκοπῆς, ὅποιος Ἐπίσκοπος δώσῃ ἄδειαν εἰς Ὑποδιάκονον ἢ Διάκονον νὰ ὑπανδρευθῇ μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὅσον καὶ ἡ ς'. Νεαρὰ Λέοντος προσθέτει, ὅτι ἂν στέρξῃ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ἀρχιερέως ὁ ὑποψήφιος, νὰ χειροτονῆται. Ὁ δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν δοὺς ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθῇ Διάκονος, νὰ καθαίρεται.» Ἡ δὲ μδ'. Διάταξις τοῦ γ'. τίτλ. θεσπίζει, «ὅτι τὰ παιδία ὁποῦ γεννήσουν οἱ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθέντες Ἱερεῖς, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, νὰ μὴ λογίζωνται οὔτε ὡς φυσικὰ παιδία, οὔτε ὡς νόθα, ἀλλ' οὔτε νὰ ἠμποροῦν νὰ λάβουν τι ἀπὸ τοὺς τοιούτους πατέρας των, ἢ ὡς κληρονομίαν, ἢ ὡς δωρεὰν, ἢ ἐσχηματισμένον δάνειον, ἢ ἄλλην τινὰ ἐνοχὴν, οὔτε αὐτὰ, οὔτε αἱ μητέρες των· ἀλλὰ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ λαμβάνῃ ἡ κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησία. Οἱ τοιοῦτοι δὲ παράνομοι, ἀφ' οὗ γυμνωθοῦν τῆς ἱερωσύνης, οὔτε εἰς ἀξίωμα κοσμικὸν νὰ ἀναβιβάζωνται ἢ στρατείαν, ἀλλὰ νὰ ἀπερνοῦν ὅλην των τὴν ζωὴν ἰδιῶται καὶ εὐτελεῖς (Φώτ. αὐτόθ.). Διατὶ δὲ οὗτοι δὲν ἠμποροῦν μετὰ τὴν χειροτονίαν νὰ ὑπανδρευθοῦν; λέγει τὴν αἰτίαν ἡ τρίτη Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, οὕτω διορίζουσα· Δὲν εἶναι ἄξιον καὶ πρέπον αὐτοὶ ἀφ' οὗ ὑψωθοῦν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάβασιν τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα τοῦ γάμου, νὰ γυρίζουν πάλιν εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ μάλιστα τὸ ἐναντίον πρέπει νὰ γίνεται. Ἤγουν ὕστερα ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα τοῦ γάμου, (ἤτοι ἀφ' οὗ ὑπανδρευθοῦν), νὰ ἀναβαίνουν εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς θείας ἱερωσύνης ἀνάβασιν, οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντες, καθαιρεθήσονται. (Ὅρα ταῦτα, ἀποκρ. λς'. Βαλσαμῶνος σελ. 381. τῆς Γιοῦρ.) Σημείωσαι δὲ πρὸς τούτοις τὸ αὐστηρότερον, ὅτι ἡ ζ'. καὶ ἡ. Νεαρὰ τοῦ Λέοντος προστάζουν, καὶ στανικῶς νὰ φυροῦν τὸ σχῆμα ἐκεῖνοι οἱ Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ ὁποῦ ρίψουν τὸ σχῆμα, καὶ γένουν λαϊκοί.»

ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται». Τὸ δὲ αὐτὸ φυλαχθήσεται καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν ταγμάτων, ἐπειδὴ τῶν κατὰ κόσμον ἀξιωμάτων, κρείττονα τὰ πνευματικὰ ἐπιστάμεθα.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι, ἐπειδὴ διάκονοί τινες, μὲ τὸ νὰ ἔχουν ὀφφίκια ἐκκλησιαστικὰ (τὰ ὁποῖα ἀρχοντίκια ὀνομάζονται καὶ τιμαὶ, καὶ ἀφορμαὶ πορισμοῦ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, οἷά εἰσι τὰ τῶν ἐξωκατακήλων Κληρικῶν, Οἰκονόμου δηλ. μεγάλου, Σακελλαρίου μεγάλου, Σκευοφύλακος, Χαρτοφύλακος, μικροῦ Σακελλαρίου, καὶ πρωτεκδίκου) αὐθαδιάζουσι καὶ καθίζουσιν ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους, εἰς τὸ ἑξῆς πλέον κἀνένας Διάκονος, εἰς τὸ ὁποιονδήποτε ἐκκλησιαστικὸν ὀφφίκιον εὑρισκόμενος, νὰ μὴν προκαθίζῃ ἀνώτερα ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον, ἔξω μόνον ἀνίσως ἐπιφέρων πρόσωπον Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, ἀποσταλῇ εἰς ἄλλον τόπον, διὰ κἀμμίαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν. Τότε γὰρ θέλει προτιμηθῇ περισσότερον ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους, ὄχι καθ' ὅ Διάκονος, ἀλλὰ καθ' ὅ ἐπιφέρει τόπον τοῦ Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, ὡς εἴπομεν. Ὅποιος δὲ Διάκονος, θρασύτητα τυραννικῶς μεταχειρισθεὶς, προκαθίσοι τοῦ Πρεσβυτέρου, οὗτος, ἐὰν τυχὸν προτιμᾶται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὁμοβαθμίους Διακόνους του, νὰ γίνεται ἔσχατος καὶ κατώτατος πάντων τῶν Διακόνων. Διότι ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει νὰ μὴν χαίρωμεν εἰς τὰς πρωτοκαθεδρίας, ἐν τῷ 'Ιερῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Λουκᾶ· «Ἔλεγε γὰρ αὐτὸς παραβολὴν ταύτην εἰς ἐκείνους ὁποῦ καλοῦνται εἰς τὰ δεῖπνα, καὶ ἄριστα· Ἄνθρωπε, ὅταν καλεσθῇς ἀπὸ κἀνένα εἰς γάμον, μὴν καθίσῃς εἰς τὸν πρῶτον τόπον. Μήπως εἶναι ἄλλος καλλιώτερος ἀπὸ λόγου σου καλεσμένος, καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ὁποῦ καὶ ἐσένα καὶ ἐκεῖνον ἐκάλεσε, σοῦ εἰπῇ· Δὸς τόπον νὰ καθίσῃ οὗτος. Καὶ τότε θέλει κατέβῃς μὲ ἐντροπὴν σου εἰς τὸν κατώτερον τόπον. Ἀλλ' ὅταν καλεσθῇς, κάθισαι εἰς τὸν κάτω τόπον, διὰ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος ὁποῦ σὲ ἐκάλεσε νὰ σοῦ εἰπῇ, φίλε μου, ἀνέβα εἰς τὸν ἀνώτερον τόπον, καὶ κάθισον. Καὶ τότε θέλει σοῦ προξενηθῇ δόξα ἔμπροσθεν εἰς ὅλους τοὺς καθημένους εἰς τὴν τράπεζαν. Διότι ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. Οὐ μόνον δὲ οἱ Διάκονοι δὲν πρέπει νὰ προτιμῶνται τῶν Πρεσβυτέρων καὶ νὰ προκαθέζωνται, ἀλλ' οὐδὲ τὰ λοιπὰ κατώτερα τῶν 'Ιερωμένων, καὶ Κληρικῶν τάγματα, δὲν πρέπει νὰ προκαθέζωνται ἀπὸ τὰ ἀνώτερα τάγματα.» Οὔτε οἱ Ὑποδιάκονοι δηλ. τῶν Διακόνων, οὔτε οἱ Ἀναγνῶσται τῶν Ὑποδιακόνων. Ἐπειδὴ, ἂν εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ ἐξωτερικὰ ἀξιώματα, οἱ κατώτεροι κατὰ τὸ ἀξίωμα δὲν προκάθηνται, οὔτε προτιμῶνται ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους, καὶ μεῖζον ἀξίωμα ἔχοντας, πόσῳ μᾶλλον πρέπει τοῦτο νὰ φυλάττεται εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ κατὰ Θείαν χάριν τοῦ Πνεύματος δωρούμενα ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνώτερα καὶ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ κοσμικά. (1) Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιή. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἀποστ. λζ'. τῆς ά. ἑ. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς Καρθ. κς'. πά. πδ'. πέ. ρδ'.

Ἐν πᾶσι τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν θεσπισθέντα καὶ ἡμεῖς κρατεῖν βουλόμενοι, ἀνανεοῦμεν καὶ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα καθ' ἕκαστον ἔτος συνόδους τῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ γίνεσθαι Ἐπισκόπων, ἔνθα ἂν ὁ τῆς Μητροπόλεως δοκιμάσῃ Ἐπίσκοπος. Ἐπειδὴ δὲ διά τε τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς, διά τε τὰς προσπιπτούσας ἑτέρας αἰτίας, ἀδυνάτως οἱ τῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι ἔχουσιν, δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς συνόδους ποιεῖσθαι, ἔδοξεν ὡς τρόπῳ παντὶ ἅπαξ τοῦ ἔτους τὴν τῶν προγεγραμμένων Ἐπισκόπων διὰ τὰ, ὡς εἰκὸς, ἀναφυόμενα ἐκκλησιαστικὰ κεφάλαια ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ, γίνεσθαι Σύνοδον, ἀπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Πάσχα ἑορτῆς, καὶ μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἑκάστου ἔτους, κατὰ τὸν τόπον, ὃν ὁ τῆς Μητροπόλεως, καθὰ προείρηται, δοκιμάσει Ἐπίσκοπος. Τοὺς δὲ μὴ συνιόντας Ἐπισκόπους, ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, καὶ πάσης ἀπαραιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Πατέρες οὗτοι βεβαιοῦσι μὲν καὶ ἀνανεόνουσι τὸν Κανόνα τῶν πρὸ αὐτῶν ἁγίων Πατέρων, τὸν προστάζοντα νὰ γίνωνται καθ' ἕκαστον χρόνον δύω Σύνοδοι εἰς κάθε ἐπαρχίαν. Ἐπειδὴ δὲ δυσκολεύονται οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ συναθροίζωνται δύω φορὰς τὸν χρόνον, διὰ τὰς ἐπιδρομὰς καὶ φόβους τῶν βαρβάρων ἐχθρῶν, καὶ διὰ τὰς ἄλλας καιρικὰς περιστάσεις, ἐξέπνοντος καὶ μὲ ἀπαραίτητον τρόπον προστάζουν νὰ γίνεται Σύνοδος Ἐπι-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμὼν (ἀποκρ. ξά. σελ. 392. τοῦ Γιοῦρ. Γραικ.) φέρων τὸν παρόντα Κανόνα εἰς μαρτυρίαν, λέγει, ὅτι ὁ Ἀναγνώστης ὁποῦ λάβει ἐπιτροπὴν παρὰ Ἡγουμένου νὰ κυβερνᾷ τὰ Μοναστηριακὰ πράγματα, δὲν πρέπει νὰ προκαθέζεται τῶν Ἱερέων, ἢ νὰ μνημονεύεται μετὰ τὸν Ἡγούμενον ἐν ταῖς ἀκολουθίαις, παρὰ μόνον, ἂν αὐτὸς ὑπάγῃ εἰς κἀνένα μέρος, καὶ ἀναπληροῖ ἐν αὐτῷ τὸν τοῦ Καθηγουμένου τόπον.

σκόπων, μίαν φοράν τὸν χρόνον εἰς κάθε ἐπαρχίαν, διὰ νὰ θεωροῦν καὶ νὰ διορθώνουν τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις ὁποῦ συμβαίνουν· ἡ Σύνοδος δὲ αὕτη νὰ γίνεται, κατὰ τὸν καιρὸν μὲν, τὸν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἕως τὸ τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς, κατὰ τὸν τόπον δὲ ἐκεῖνον, ὁποῦ ἤθελεν εὕρει εὔλογον ὁ Μητροπολίτης τῆς κάθε Ἐπαρχίας. Ὅσοι δὲ Ἐπίσκοποι, εὑρισκόμενοι εἰς τὰς ἐπισκοπάς των, καὶ ὑγιεῖς ὄντες, καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε ἀναγκαίαν φροντίδα, δὲν παρουσιασθοῦν εἰς τὴν Σύνοδον, οὗτοι νὰ ἐπιπλήττωνται ἀδελφικῶς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Μηδενὶ ἐξεῖναι Κληρικῷ καπηλικὸν ἐργαστήριον ἔχειν. Εἰ γὰρ τῷ τοιούτῳ εἰσιέναι ἐν καπηλίῳ οὐκ ἐπιτέτραπται, πόσῳ μᾶλλον ἄλλοις ἐν τούτῳ διακονεῖσθαι, καὶ ἃ μὴ θέμις αὐτῷ ἐγχειρεῖν; εἰ δέ τοι τοιοῦτο διαπράξοιτο, ἢ παυτάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Ἀποστ. μβ'. μγ'. νδ'. τῆς ζ'. κβ'. τῆς Λαοδ. κδ'. τῆς Καρθ. ιή. μζ'. ξθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κἀνένα Κληρικὸν νὰ ἔχῃ καπηλεῖον, καὶ νὰ ὑπηρετῇ εἰς αὐτό. Διότι, ἀνίσως δὲν ἦναι συγκεχωρημένον εἰς αὐτὸν τὸ νὰ ἐμβαίνῃ μὲ τελειότητα εἰς καπηλεῖα, πόσῳ μᾶλλον δὲν εἶναι ἄδεια εἰς αὐτὸν νὰ εὑρίσκεται μέσα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς εἰσερχομένους, καὶ νὰ κάμνῃ ἐκεῖνα, ὁποῦ δὲν εἶναι πρέποντα εἰς τὸ ἐπάγγελμά του; ὅποιος δὲ τοιοῦτό τι ἤθελε μεταχειρισθῇ, ἢ ἂς παύσῃ, ἢ ἂς καθαίρεται. Εἰ δὲ καὶ ἔχωντας αὐτὸς ἐδικόν του καπηλεῖον, βάλλοι ἄλλους καὶ ὑπηρετοῦν εἰς αὐτὸ, τοῦτο δὲν προξενεῖ βλάβην καὶ ἐμπόδιον εἰς αὐτὸν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Κάλλιον ὅμως εἶναι νὰ πωλῇ αὐτὸ, καὶ νὰ ἀγοράζῃ ἄλλο κτῆμα σεμνότερον, καὶ μᾶλλον πρέπον εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῶν Κληρικῶν (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, τόκους, ἢ τὰς λεγομένας ἑκατοστὰς λαμβάνων, ἢ παυτάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Ἀποστ. μδ' τῆς ά. ιζ'. τῆς Λαοδ. δ'. τῆς Καρθ. έ. κ'. Βασιλ. ιδ'.

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος, (λέγει ὁ παρὼν Κανὼν,) Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος παίρνει διάφορα εἰς τὰ ἄσπρα ὁποῦ δανείσει ἢ δώδεκα, ἢ ἓξ εἰς τὰ ἑκατὸν γρόσια, θετέον, οὗτος, ἢ ἂς παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ, ἢ ἂν δὲν παύῃ, ἂς καθαίρεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλεγομένων τάγματι, ἢ λαϊκὸς, τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα ἐσθιέτω, ἢ τούτοις προσοικειούσθω, ἢ ἐν νόσοις προσκαλείσθω, καὶ ἰατρείας παρ' αὐτῶν λαμβανέτω, εἰ ἐν βαλανείοις τούτοις παντελῶς συλλουέσθω. Εἰ δέ τις τοῦτο πρᾶξαι ἐπιχειροίη, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν, Κανὼν, ὅτι κἀνένας ἱερωμένος, ἢ λαϊκὸς, νὰ μὴ τρώγῃ τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων πεμπόμενα πρὸς αὐτὸν ἄζυμα, ἀλλ' οὔτε ὅλως νὰ φιλιώνεται μὲ αὐτοὺς, ἢ ὅταν εὑρίσκεται ἀσθενὴς, νὰ προσκαλῇ αὐτοὺς, καὶ νὰ δέχεται τὰς ἰατρείας αὐτῶν (2), ἢ ὅλως νὰ συλλούεται μαζὶ μὲ αὐτοὺς εἰς τὰ λουτρά. Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, Κληρικὸς μὲν ὤν, νὰ καθαίρεται, λαϊκὸς δὲ νὰ ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζ'. καὶ ο'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Καὶ τοῦτο δὲ εἰς γνῶσιν ἡμετέραν ἦλθεν, ὡς ἔν τε τῇ Ἀφρικῇ καὶ Λιβύῃ καὶ ἑτέροις τόποις, οἱ τῶν ἐκεῖσε Θεοφιλέστατοι Πρόεδροι συνοικεῖν ταῖς ἰδίαις γαμεταῖς, καὶ μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς προελθοῦσαν χειροτονίαν, οὐ παραιτοῦνται, πρόσκομμα τοῖς ἄλλοις τιθέντες καὶ

Ἀποστ. έ. τῆς ς'. λ'. μή. τῆς ἐν Γαγγ. δ'. τῆς Καρθ. δ'. λγ'.

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ Ἀρμενόπουλος ἐπιτομῇ τῶν Καν. τμήμ. γ'. τίτλ. β'. ἀλλὰ καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγουσιν, ὅτι ὁ Πατριάρχης Λουκᾶς διὰ σημειώματος ἐμπόδισε νὰ μὴ ὑπηρετοῦν Κληρικοὶ εἰς μυρεψικὰ ἐργαστήρια, ἢ εἰς λουτρὰ, ὡσὰν ὁποῦ ταῦτα εἶναι ψεύδους καὶ αἰσχροκερδείας παρείτια, καὶ τοὺς Διακόνους ἐμποδίζει νὰ μὴ μεταχειρίζωνται τὴν ἰατρικὴν, καὶ ἀφορίζει τοὺς Κληρικοὺς ὁποῦ μεταχειρίζονται κοσμικὰ καὶ δημόσια πράγματα.

(2) Διὸ καὶ ὁ Χρυσόστομος συμφώνως λέγει νὰ μὴ πηγαίνῃ τινὰς εἰς ἰατροὺς Ἑβραίους νὰ ἰατρεύεται (σελ. 360. τόμ. ς').

σκάνδαλον. Πολλῆς οὖν ἡμῖν σπουδῆς οὔσης, τοῦ πάντα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὑπὸ χεῖρα ποιμνίων διαπράττεσθαι, ἔδοξεν, ὥστε μηδαμῶς τὸ τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ νῦν γίνεσθαι. Τοῦτο δὲ φαμὲν, οὐκ ἐπ' ἀθετήσει, ἢ ἀνατροπῇ τῶν ἀποστολικῶς νενομοθετημένων, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς τῶν λαῶν προμηθούμενοι, καὶ τὸ μὴ δοῦναι μῶμόν τινα κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως. Φησὶ γὰρ ὁ Θεῖος Ἀπόστολος «πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε, ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι, Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ». [ά. Κορινθ. θ'. 33]. Εἰ δέ τις φανερωθείη τὸ τοιοῦτον πράττων, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἐμάθομεν, ὅτι εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ Λιβύην (ἤ μὲ δύω ὀνόματα ὀνομάζει τὸν αὐτὸν τόπον, καθ' ὅτι τὸ κατὰ νότον κείμενον ἓν μέρος ἀπὸ τὰ δ'. μέρη τοῦ κόσμου, Λιβύη πρότερον καλούμενον, Ἀφρικὴ μετωνομάσθη ὕστερον, κατὰ τὸν Χρύσανθον· ἡ Λιβύη μὲν ὀνομάζει καθολικῶς ὅλον ἐκεῖνο τὸ μέρος, Ἀφρικὴν δὲ ἰδίως, ἐπαρχίαν τινὰ ὑπ' ἐκείου περιεχομένην, κατὰ τὸν Μελέτιον), καὶ εἰς ἄλλους τόπους, οἱ ἐκεῖσε Ἀρχιερεῖς, καὶ ἀφ' οὗ χειροτονηθοῦν, συγκατοικοῦν μὲ τὰς γυναῖκάς των, καὶ προξενοῦσι σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅθεν ἡμεῖς σπουδάζοντες νὰ ἐνεργῶμεν πάντα τὰ πρὸς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν ἀποβλέποντα τῶν ποιμαινομένων Χριστιανῶν, ὁρίζομεν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, κἀνένας Ἀρχιερεὺς νὰ μὴ συγκατοικῇ μὲ τὴν γυναῖκά του, ἀφ' οὗ χειροτονηθῇ (1)· ὁρίζομεν δὲ τοῦτο, ὄχι πρὸς ἀνατροπὴν καὶ ἀθέτησιν τόσον τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀ-

(1) Σημείωσαι ὅτι διὰ τρία τινὰ κυριώτερα αἴτια ἡ Σύνοδος αὕτη ἐμπόδισε διὰ Κανόνος Οἰκουμενικοῦ νὰ μὴ ἔχουν γυναῖκα οἱ Ἀρχιερεῖς· ά. Διατί οἱ Ἀρχιερεῖς μὲ τὸ νὰ ἦναι ἐκ τῆς τελειωτικῆς τάξεως καὶ ἀνωτάτης ὅλων τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν τάξεων, πρέπει νὰ ἦναι καὶ τέλειοι εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ μάλιστα εἰς τὴν παρθενίαν καὶ καθαρότητα, ὅθεν καὶ πρὸς ἀκριβῆ σωφροσύνην τὴν ζωήν τους πρέπει νὰ διευθύνουσι· δ'. διατί οἱ ἔχοντες γυναῖκα καὶ τέκνα Ἀρχιερεῖς, ἐχάριζαν μετὰ θάνατον εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν τὴν ἐπισκοπὴν ὡς κληρονομίαν, καὶ πολλὰ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων κακῶς διηρπάζοντο, καθὼς αὐτὸ τοῦτό φησιν ὁ Ϛ'. Κανὼν τῶν Ἀποστόλων. Καὶ γ'. διατί ἡ μέριμνα τῆς γυναικὸς, τῶν τέκνων, καὶ ὅλου τοῦ οἴκου, ἐμπόδιζεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ μεριμνῶσιν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου των, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Παῦλον «ὁ ἐν γάμῳ, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.» Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ γίνωνται ταῦτα πάντα τὰ ἄτοπα, ἐμπόδισεν ἀπὸ τὸν γάμον τοὺς Ἀρχιερεῖς ἡ παροῦσα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ Κανόνος τούτου. Εἶπα διὰ Κανόνος Οἰκουμενικοῦ, διατὶ καὶ πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἐμποδισμένος ἦτον ὁ γάμος ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἀπὸ μερικοῦ ὅμως, καὶ οὐκ ἀπὸ καθολικοῦ Κανόνος. Καὶ πόθεν δῆλον; ά. ἀπὸ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἑρμηνεύοντα τὸ ρητὸν τοῦ Παύλου (τὸ λέγον περὶ τῶν Ἐπισκόπων· Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ) καὶ λέγοντα. Διὰ τοῦτο εἶπε μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, οὐκ ἐπειδὴ τώρα τοῦτο φυλάττεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διότι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἦναι ἐστολισμένος μὲ τελείαν ἁγιωσύνην καὶ καθαρότητα, ἀλλ' ἐπειδὴ τότε πρὸς τοὺς ἐν πορνείᾳ εὑρισκομένους Ἕλληνας μεγάλον ἐνομίζετο τοῦτο, τὸ νὰ ἔχουν δηλονότι μίαν μόνον γυναῖκα, (λογ. β'. εἰς τὸν Ἰωβ). καὶ β'. ἀπὸ τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Καρθαγ. τοπικῆς, τὸν δ'. καὶ λγ'. οἵτινες ἐπεκράτουν εἰς τοὺς τόπους τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἐδιώριζον, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι νὰ κάμνουσιν ὅρον, ἤτοι ὑπόσχεσιν, νὰ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των (μὲ κοινὴν δηλ. συμφωνίαν καὶ τῶν γυναικῶν)· ἡ παροῦσα δὲ Σύνοδος, τὸ μὲν νὰ ἀπέχουσιν οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλως νὰ μὴ συνοικοῦσι μὲ αὐτὰς ἐκανόνισε διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος νὰ ἐπικρατῇ πανταχοῦ, τὸ δὲ καὶ νὰ ἀπέχουσιν ἀπὸ αὐτὰς, οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, συνεχώρησε μὲν ἐν τῷ λ'. Κανόνι, ὄχι δὲ καὶ πανταχοῦ, ἀλλὰ εἰς τοὺς τόπους μόνον τοὺς Βαρβαρικοὺς ἐκείνους διά τὸ ἄγριον αὐτῶν ἦθος, καὶ ἀπαγὲς τῆς πίστεως. Ὅτι δὲ ἐσυγκατοίκουν, ὡς λέγει ἡ Σύνοδος, οἱ τοιοῦτοι μὲ τὰς γυναῖκάς των, καὶ ἀφ' οὗ ὑπέσχοντο δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τὸν λγ'. τῆς αὐτῆς Καρθαγένης. Οὐκ ἐναντιόνεται δὲ ἡ παροῦσα Σύνοδος εἰς τὸν έ. Ἀποστολικὸν Κανόνα, ἢ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Παύλου, οὔτε ἀνατρέπει, καὶ ἀναιρεῖ ταῦτα ά. Διατὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι συγχωροῦντες νὰ ἔχουν γυναῖκας οἱ Ἀρχιερεῖς, οὐ νόμον τοῦτο ἐποίησαν, ἀλλ' ἐσυγκατέβησαν εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν τότε, καὶ εἰς τὰ ἤθη τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν· καὶ τῶν Ἰουδαίων γὰρ καὶ τῶν ἐθνικῶν οἱ Ἀρχιερεῖς γυναῖκας εἶχον. Ὅθεν ὁ Θεῖος Χρυσόστομος (ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ) λέγει. «Κατάστησον Ἐπισκόπους, εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ»· οὐκ ἐπειδὴ νόμον ἔθηκε τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσυγκατέβη εἰς τὴν πλάνην. Ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος, ὁρῶσα προκόπτουσαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀνθοῦσαν τὴν πολιτείαν τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰς ἀρετὰς, ἐκανόνισε νὰ ἀνθῇ καὶ ἡ πολιτεία τῶν Ἀρχιερέων μὲ τὴν ἁγαμίαν καὶ σωφροσύνην. Δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος τὸ ἀνωτέρω ρητὸν τοῦ Παύλου ἑρμηνεύων λέγει. Ὅτι τότε μόνον ἐσυγχώρησε τὸν γάμον ὁ Παῦλος, διότι ἤξευρε. πῶς ὅταν ἀνθήσῃ μετὰ ταῦτα ἡ εὐσέβεια, αὐτὴ ἡ φύσις ἀφ' ἑαυτῆς θέλει προτιμήσει τὸ ἀγαθὸν τῆς ἁγαμίας καὶ παρθενίας, καὶ ἡ ἐκλογὴ θέλει γένει τῶν κρειττόνων, τῶν ἀγάμων δηλαδὴ καὶ παρθένων Ἀρχιερέων· β'. Ὅτι ὁ Ἀποστολικὸς Κανὼν ἐμποδίζει μὲν τὸ νὰ ἐκβάλῃ ὁ Ἐπίσκοπος τὴν γυναῖκά του, ἤγουν βιαίως νὰ τὴν χωρίζῃ, χωρὶς τὴν συμφωνίαν καὶ θέλησιν ἐκείνης, οὐκ ἐμποδίζει δὲ καὶ τὸ νὰ χωρίζεται τῆς γυναικὸς μὲ τὴν συμφωνίαν ἐκείνης. Ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἐν τῷ μη'. Κανόνι συγχωροῦσα νὰ προχωρίζεται μὲ κοινὴν συμφωνίαν ἡ γυνὴ τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Ἀρχιερέως, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν νὰ εμβαίνῃ εἰς γυναικεῖον Μοναστήριον, οὐ συγχωρεῖ ἐνταὐτῷ καὶ τὸ νὰ χωρίζεται βιαίως, καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν ἡ γυνή. Διότι, ἂν τοῦτο ἔλεγε, προφανῶς ἤθελεν ἐναντιώνεται εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, τὰ ὁποῖα προστάζουσι, νὰ μένῃ ὁ γάμος ἄλυτος. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐ λέγει, λοιπὸν οὔτε ἐναντιώνεται, ἀλλὰ μᾶλλον συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀποστολικόν. Καὶ συν-

ποστόλων κανόνος, τοῦ ἑ. δηλ., ὅστις ἀφοριζει τὸν ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, ὁποῦ μὲ πρόφασιν εὐλαβείας χωρίσει βιαίως τὴν γυναῖκά του, ὅσον καὶ τῆς διαταγῆς ὁποῦ ξεχωριστὰ κάμνει ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τίτον, λέγων· καταστήσεις κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους (ἤτοι ἐπισκόπους κατὰ τὸν Χρυσόστομ. μὲ τὸ νὰ λαμβάνῃ, ὡς προείπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἀ. ἀποστολικοῦ, ὁ ἐπίσκοπος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρεσβυτέρου. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸ ἐπιφερόμενον, ὁποῦ λέγει ὁ ἀπόστολος, δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον κτλ.) εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, ὄχι, λέγω, τοῦτο ὁρίζομεν πρὸς ἀναίρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ φροντίζοντες διὰ τὴν σωτηρίαν, καὶ τὴν εἰς τὰ τελειότερα προκοπὴν τῶν Χριστιανῶν, καὶ διὰ νὰ μὴ προξενοῦσι κατηγορίαν τινὰ ἐναντίον τῆς ἀρχιερωσύνης. Κἂν γὰρ οἱ συνοικοῦντες μὲ τὰς γυναῖκάς των ἀρχιερεῖς ἐν σωφροσύνῃ καὶ ἐγκρατείᾳ ζῶσι, μ' ὅλον τοῦτο ὁ κοινὸς λαὸς σκανδαλίζεται, καὶ κατηγορεῖ αὐτοὺς, ὑπολαμβάνωντας τὸ ἐναντίον ἐκ τῆς τοιαύτης αὐτῶν συνοικήσεως. Ὁ δὲ θεῖος ἀπόστολος μᾶς παραγγέλλει, ὅσα καὶ ἂν κάμνωμεν, νὰ τὰ κάμνωμεν εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ γινώμεθα σκάνδαλον εἰς Ἰουδαίους, καὶ Ἕλληνας, καὶ Χριστιανούς. Καθὼς, λέγει καὶ ἐγὼ κατὰ πάντα εἰς ὅλους ἀρέσκω, μὲ τὸ νὰ μὴ ζητῶ τὸ ἐδικόν μου συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Γίνεσθε ἐσεῖς μιμηταί μου, καθὼς καὶ ἐγὼ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ἀνίσως δέ τινας ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς συνοικήσῃ μὲ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἂς καθαίρεται. Ὅρα καὶ τὸν ἑ. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ Ρωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου χειροτονίας ἀξιοῦσθαι, καθομολογεῖν, ὡς οὐκ ἔτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμεταῖς· ἡμεῖς τῷ ἀρχαίῳ ἑξακολουθοῦντες Κανόνι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς γαμετὰς συνάφειαν διαλύοντες ἢ ἀποστεροῦντες αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας, ὥστε, εἴ τις ἄξιος εὑρεθείη πρὸς χειροτονίαν Ὑποδιακόνου, ἢ Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου, οὗτος μηδαμῶς κωλυέσθω ἐπὶ τοιοῦτον βαθμὸν ἐμβιβάζεσθε, γαμετῇ συνοικῶν νομίμῳ. Μήτε μὴν ἐν τῷ τῆς χειροτονίας καιρῷ ἀπαιτείσθω ὁμολογεῖν, ὡς ἀποστήσεται τῆς νομίμου πρὸς τὴν οἰκείαν γαμετὴν ὁμιλίας, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὸν ἐκ Θεοῦ νομοθετηθέντα καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ γάμον καθυβρίζειν ἐκβιασθῶμεν, τῆς τοῦ Εὐαγγελίου φωνῆς βοώσης· «Ἃ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» [Ματθ. ιθ'. 6.] καὶ τοῦ Ἀποστόλου διδάσκοντος, «τίμιον τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον.» [Ἑβρ. ιγ'. 4.] Καὶ, «δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν·» [ἀ. Κορινθ. ζ'. 27.] ἴσμεν δὲ ὥσπερ καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες τῆς ἐν βίῳ σεμνότητος τῶν λειτουργῶν τιθέμενοι πρόνοιαν, ἔφασαν, ὥστε τοὺς Ὑποδιακόνους τοὺς τὰ ἱερὰ μυστήρια ψηλαφῶντας καὶ τοὺς Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι, ἵνα καὶ τὸ διὰ τῶν ἀποστόλων παραδοθὲν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν, καιρὸν ἐπὶ παντὸς ἐπιστάμενοι πράγματος, καὶ μάλιστα νηστείας καὶ προσευχῆς. Χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προστρεύοντας ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρήσεως ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσιν, ὅπως δυνηθῶσιν, ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἁπλῶς αἰτοῦσιν, ἐπιτυχεῖν. Εἴ τις οὖν τολμήσοι παρὰ τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας κινούμενος, τινὰς τῶν ἱερωμένων, Πρεσβυτέρων φαμὲν, ἢ Διακόνων, ἢ Ὑποδιακόνων, ἀποστερεῖν τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συναφείας τε καὶ κοινωνίας, καθαιρείσθω. Ὡσαύτως καὶ, εἴ τις Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλοι, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Τοῦτο διορίζει ὁ παρὼν κανὼν «ἐπειδὴ ἐμάθομεν ὅτι εἰς τὴν Ρώμην ὡς Κανὼν φυλάττεται ἀπαράβατος, τὸ νὰ ὁμολογοῦσιν ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας οἱ μέλλοντες γίνεσθαι Διάκονοι καὶ Πρεσβύτεροι, ὅτι μετὰ τὴν χειροτονίαν πλέον νὰ μὴ σμίγωσι μὲ τὰς γυναῖκάς των· ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες εἰς τὸν παλαιὸν Κανόνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τὸν ἑ. δηλαδὴ, θέλομεν καὶ διορίζομεν νὰ μένουσι στερεὰ καὶ ἀχώριστα τὰ συνοικέσια τῶν ἱερωμένων, χωρὶς νὰ χωρίζωμεν αὐτοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀπὸ τὴν μίξιν τῶν ἰδίων των γυναικῶν, τὴν ἐν τῷ γάμῳ εἰπεῖν, ἡ Σύνοδος αὕτη πλουτοῦσα διὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῆς Ἐκκλησίας προκοπὴν, ἁγάμους, ἤτοι ἱερομονάχους, διὰ τὴν Ἀρχιερωσύνην, δὲν θέλει τοὺς ἐν γάμῳ. ὄχι διατὶ κακίζει καὶ κατηγορεῖ τὸν γάμον, ἀλλὰ διατὶ προτιμᾷ καλλίτερον τὴν ἀγαμίαν. Διὰ τοῦτο δέχεται εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην καὶ τοὺς ὑπανδρευθέντας μὲν, χωρισθέντας δὲ τῶν γυναικῶν, ἢ μὲ τὸν θάνατον, ἢ ἐκ συμφώνου, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Καὶ δὲν λύει αὐτὴ τὸν γάμον, ἀλλὰ χειροτονεῖ Ἀρχιερέα ἐκεῖνον ὁποῦ ἤθελεν εὕρει ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ μὲ συμφωνίαν ἐλεύθερον, καὶ λυτὸν ἀπὸ γάμον, καὶ καθαιρεῖ τὸν συγκατοικοῦντα μετὰ τὴν χειροτονίαν Ἀρχιερέα μὲ τὴν γυναῖκά του. α'. Διατὶ ἀπὸ τὴν τοιαύτην πρὸς αὐτὴν συνοίκησιν, ἠμπορεῖ νὰ ἐρεθισθῇ νὰ πέσῃ καὶ εἰς μίξιν σαρκικὴν μὲ αὐτὴν, ἤτις δὲν εἶναι πλέον μίξις νόμιμος ὡς τὸ πρότερον, ἀλλὰ πορνεία καὶ μοιχεία αὕτη λογίζεται, διὰ τὴν παράβασιν τῆς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεως ὁποῦ ἔδωκε νὰ φυλάξῃ ἐγκράτειαν ἀπὸ αὐτήν· καὶ β'. διὰ τὸ σκάνδαλον, ὁποῦ ἐκ τοιαύτης συνοικήσεως προξενεῖται εἰς τὸν λαὸν, ὡς λέγει τοῦτο αὐτολεξεὶ ὁ παρὼν Κανών.

πρέποντι καιρῷ γινομένην, ὅτε δηλαδὴ δὲν εἶναι νηστεία, καὶ ὅτε δὲν ἱερουργοῦσι τὰ θεῖα μυστήρια (1), ὥστε ὅποιος εἶναι ὕπανδρος μὲ γυναῖκα νόμιμον, καὶ εἶναι ἄξιος διὰ νὰ γένῃ Ὑποδιάκονος, Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, ἂς γίνεται, καὶ ἂς μὴ χρεωστῇ ἀναγκαίως νὰ ὁμολογῇ, ὅτι θέλει χωρισθῇ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, διὰ νὰ μὴ βιαζώμεθα ἐκ τούτου νὰ ἀτιμάζωμεν τὸν γάμον, τὸν καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ νομοθετηθέντα, καὶ μὲ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν εὐλογηθέντα, κατὰ τὸν ἐν Κανᾷ γάμον δηλ., διότι καὶ ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ φωνὴ τοῦ Κυρίου βοᾷ· ἐκείνους ὁποῦ ὁ Θεὸς ἕνωσε διὰ τοῦ νομίμου γάμου, ἂς μὴ τοὺς χωρίζῃ ἄνθρωπος, καὶ ὁ Ἀπόστολος διδάσκει· ὁ γάμος εἶναι τίμιος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· καὶ πάλιν, ἐδέθης μὲ γυναῖκα, μὴ ζήτει νὰ χωρισθῇς ἀπὸ αὐτήν. Καθὼς δὲ οἱ Πατέρες τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου προνοοῦντες διὰ τὴν σεμνότητα τῶν ἱερωμένων, ὥρισαν, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ μυστήρια ψηλαφῶντες Ὑποδιάκονοι, Διάκονοι καὶ Πρεσβύτεροι, νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ τὰς συμβίας των, κατὰ τοὺς ἰδίους των ὅρους (2) κατὰ τὸν λγ'. Κανόνα, ἵνα τὴν διὰ τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατήσασαν παράδοσιν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν, κατὰ τὸν γ'. Κανόνα τῆς αὐτῆς (δηλαδὴ καὶ τὰς ἐγγράφους παραδόσεις, καὶ τὰς ἀγράφους κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα), οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς Πατέρας τούτους λέγοντες, διορίζομεν, ὅτι, αἱ ἀνωτέρω τρεῖς τάξεις τῶν ἱερωμένων νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των ἐν καιρῷ νηστείας καὶ προσευχῆς, κατὰ τὸν Παῦλον. Διότι, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες πρέπει νὰ ἦναι ἐγκρατεῖς ἀπὸ ὅλα ἐν τῷ καιρῷ ὁποῦ ἱερουργοῦσι. διὰ νὰ ἠμποροῦν μὲ τὸ μέσον τῆς ἐγκρατείας ταύτης, νὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἐκεῖνο ὁποῦ ζητοῦσιν ἁπλῶς, ἢ ἀδιακρίτως δηλαδὴ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἢ διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον τοῦ λαοῦ (κατὰ τὸν γ'. δηλ. τῆς αὐτῆς Καρθαγ.) ὅποιος λοιπὸν τολμήσοι ἔξω ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικοὺς κανόνας νὰ κωλύσῃ τοὺς Ὑποδιακόνους, Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους ἀπὸ τὴν νόμιμον μίξιν τῶν γυναικῶν τους, ἂς καθαίρεται (3) ἐκθέτει δὲ αὐτολεξεὶ τὸν ε. Ἀποστολ. οὗ τὴν ἑρμηνείαν ἀνάγνωθι.

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ Πατριάρχης κύρ. Λουκᾶς, ἐρωτηθεὶς πόσας ἡμέρας πρέπει νὰ ἀπέχουσι γυναικὸς οἱ μέλλοντες μεταλαβεῖν, ἀπεφήνατο συνοδικῶς ὅτι τρεῖς ἡμέρας νὰ μὴ πλησιάσουν εἰς τὰς γυναῖκάς των, οὐ μόνον οἱ ἱερωμένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ὕπανδροι κοσμικοί. Διότι ἂν ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε τοὺς Ἑβραίους τρεῖς ἡμέρας νὰ μὴ πλησιάσουν εἰς τὰς γυναῖκάς των, διὰ νὰ λάβουν τὸν παλαιὸν νόμον· «Γίνεσθαι ἕτοιμοι· τρεῖς ἡμέρας μὴ προσέλθετε γυναικὶ (Ἔξοδ. κεφ. ιθ'. 45.)» πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ φυλάττωσι ταύτας καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ λάβουν μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ὄχι τὸν νόμον, ἀλλὰ τὸν ἴδιον νομοθέτην Θεὸν διὰ τῆς θείας εὐχαριστίας; καὶ ἂν ὁ Ἀβιμέλεχ (ἢ Ἀβιάθαρ) ὁ Ἀρχιερεὺς, μέλλοντας νὰ δώσῃ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ εἰς τὰ παληκάριά του, ἠρώτησεν αὐτοὺς, ἂν ἦσαν καθαροὶ ἀπὸ γυναικὸς, καὶ αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι τρεῖς ἡμέρας ἦσαν φυλαγμένοι ἀπὸ μίξιν γυναικός. «Καὶ ἀπεκρίθη Δαβὶδ τῷ ἱερεῖ καὶ εἶπεν· ἀλλὰ ἀπὸ γυναικὸς ἀπεσχήμεθα χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν (Βασιλ. κα'. 5.),» πῶς δὲν πρέπει νὰ ἦναι τρεῖς ἡμέρας καθαροὶ ἀπὸ γυναικὸς οἱ κοινωνῆσαι μέλλοντες τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος; ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ ὑπανδρευθοῦν, πρέπει νὰ ἐξομολογοῦνται μετὰ τῶν γυναικῶν των, νὰ νηστεύουν, καὶ νὰ προετοιμάζωνται, καὶ πρὸ τοῦ μὲν νὰ ἀρχίσῃ ἡ θεία λειτουργία, νὰ στεφανώνωνται, ἀφ' οὗ δὲ στεφανωθοῦν, τότε νὰ ἀρχινᾷ ἡ θεία λειτουργία, καὶ τελειωθείσης ταύτης, νὰ προσέρχωνται νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ νὰ φυλάττωνται νὰ μὴ σμίγουν ἐκείνην τὴν νύκτα μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν, καθὼς μία τοιαύτη ἁγιωτάτη συνήθεια καὶ τάξις καὶ ἐφυλάττετο, καὶ φυλάττεται ἕως τοῦ νῦν ἀπὸ τοὺς ἀληθινοὺς καὶ θέλοντας σωθῆναι χριστιανούς. Διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, καὶ ὁ ἀνωτέρω ρηθεὶς κύρ. Λουκᾶς εἰς ἐπιτίμια καθυπέβαλε τοὺς νεονύμφους ἐκείνους ὁποῦ ἐσμίχθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἔλαττον, ὅτι ἂν ἦναι ἀρκετὴ εἰς ἑτοιμασίαν τῆς θείας Κοινωνίας ἡ τριήμερος ἀποχὴ τῆς σαρκικῆς μίξεως, πολλῷ μᾶλλον εἶναι ἀρκετὴ εἰς αὐτὴν ἡ τριήμερος νηστεία. Καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἀπὸ τοὺς θείους Κανόνας νηστεία πρὸ τῆς Μεταλήψεως οὐ διορίζεται· οἱ δυνάμενοι δὲ νηστεύειν πρὸ αὐτῆς καὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα, καλῶς ποιοῦσιν. Ὅρα καὶ τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ξγ'. Ἀποστολικοῦ· καὶ τὴν τοῦ ζ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

(2) Τὸ κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, ἡ μὲν ἐν Καρθαγ. ἐκλαμβάνει ἀντὶ τοῦ, κατὰ τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις ὁποῦ οἱ τοιοῦτοι ἱερωμένοι ἔκαμαν νὰ ἐγκρατεύωνται, ἤτοι νὰ παρθενεύσωσιν ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των μὲ συμφωνίαν, ἡ δὲ Οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος βελτιοῦσα τὰ ἐκείνης, τοπικῆς οὔσης, τοὺς ἰδίους ὅρους ἐξέλαβεν, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἱερουργίας καὶ τῆς ἰδίας ἐφημερίας, ὡς ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἑρμηνεύουσιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσι τῆς ἐν Καρθαγένῃ περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐφημερίαις ἐγκρατείαις ἀπὸ γυναικὸς, καὶ οὐχὶ πάντοτε ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξέλαβεν, αἰχμαλωτίζουσα τὸ νόημα ἐκείνης εἰς λόγον ἀσφαλέστερον, ἵνα μὴ ἐκ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ νὰ ἀπέχουν παντοτινὰ οἱ ἱερωμένοι ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των. ἀναγκασθῶσιν ἐκ τούτων πολλοὶ νὰ πορνεύωσι καὶ νὰ ἀσελγαίνωσι. Βαρβαρικαὶ ἐκκλησίαι δὲ ἦσαν αἱ ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ Βαρβαρίᾳ εὑρισκόμεναι· δι' ὃ καὶ ὁ ιϐ'. Κανὼν τῆς παρούσης, ὀνομαστὶ Λιβύην καὶ Ἀφρικὴν ἀναφέρει, ἐν αἷς ἐπεκράτει ἡ τοιαύτη συνήθεια.

(3) Βλασφημοῦσιν οἱ Λατῖνοι, λέγοντες, ὅτι ἥμαρτεν ἡ παροῦσα Σύνοδος μὲ τὸ νὰ νομοθετῇ εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίαν περὶ γάμων ἱερέων, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι φανερῶς ἀντιπίπτουσι, τῷ διὰ ταύτης λαλήσαντι. Διότι Οἰκουμενικὴ οὖσα αὕτη, πάσῃ τε τῇ οἰκουμένῃ μετ' ἀξιώματος νομοθετεῖ, χωρὶς ἐξαίρεσίν τινος· καὶ Πάπαι γὰρ ταῖς Συνόδοις πείθονται, ὡς καὶ πᾶς Ἀρχιερεύς. καθὼς ὁ Πελάγιος ὁ δεύτερος τοῦτό φησιν, οὐχ ἥμαρτε δὲ αὕτη περὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερέων διορίζουσα, ἐπειδὴ ἕπεται καὶ τῇ Γραφῇ, ἥτις θέλει νὰ μένῃ ὁ γάμος ἄλυτος, καὶ τῇ Οἰκουμενικῇ ά. ἥτις ἀπέφυγε τοῦτο, τὸ νὰ μὴ γίνεται δηλ. διαζύγιον βίᾳ εἰς τὸν γάμον τῶν ἱερέων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν τῇ Ρώμῃ ἀπαράβατος αὕτη συνήθεια, μᾶλλον δὲ Κανών, ἠνάγκαζε πολλοὺς χωριζομένους βιαίως (βιαίως δὲ λέγω, καθ' ὅτι πολλοὶ μὲ τὸ νὰ ἠγάπων τὴν ἀξίαν τῆς ἱερωσύνης, καὶ δὲν ἐπιτύχαιναν μὲ τὸ νὰ εἶχον γυναῖκας, ἠναγκάζοντο διὰ τὴν τοῦ ἀξιώματος δόξαν νὰ χωρίζωνται τῶν γυναικῶν τους καὶ μὴ θέλοντες) νὰ πορνεύουσι, καὶ νὰ ἀσελγαίνουσι μετὰ ταῦτα, καὶ συνεισάκτους νὰ ἔχωσι (ὡς καὶ νῦν οἱ Λατῖνοι ἀνυποστόλως καὶ κατ' ἐπιτροπὴν μάλιστα ταύτας ἔχουσι), διὰ τοῦτο, λέγω, ἐμπόδισε τοῦτο ἡ Σύνοδος. Τοὺς μὲν γὰρ Ἀρχιερεὺς ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸν γά-

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῆς ά. ιθ'. τῆς δ'. ιέ. τῆς Νεοκαισ. ιά. τῆς Καρθ. κά.

Ὁ τῶν ἁγίων, καὶ θεοφόρων ἡμῶν πατέρων κρατείτω Κανὼν καὶ ἐν τούτῳ, ὥστε Πρεσβύτερον πρὸ τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι, κἂν πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλ' ἀποτηρεῖσθαι. Ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει ἐβαπτίσθη, καὶ ἤρξατο διδάσκειν· ὁμοίως, μήτε Διάκονος πρὸ τῶν κε'. ἐτῶν, ἢ Διακόνισσα πρὸ τῶν μ'. ἐτῶν χειροτονείσθω.

Ἑρμηνεία.

Αὐτολεξεὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐκθέτει τὸν ιά. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἐπικυρῶν ἐκεῖνον, καὶ διορίζων, ὅτι νὰ μὴ χειροτονῆται Πρεσβύτερός τινας πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν χρόνων τριάκοντα, κἂν καὶ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι ἦναι πολλὰ ἄξιος διὰ νὰ ἱερωθῇ, ἀλλὰ πρέπει νὰ φυλάττεται ἀναμένωντας τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου τελείωσιν. Διότι καὶ ὁ Κύριος εἰς τὸν τριακοστὸν χρόνον ἐβαπτίσθη, καὶ ἄρχισε νὰ διδάσκῃ τὸ τοῦ Εὐαγγελίου κήρυγμα, («Καὶ αὐτὸς ἦν ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος,» λέγει ὁ Λουκᾶς γ'. 23.) τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ μιμοῦνται καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, ὡς διδάσκαλοι τῶν πιστῶν διὰ τοῦ Πρεσβυτερίου προχειριζόμενοι (1). Ὁμοίως μήτε ὁ Διάκονος νὰ χειροτονῆται πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς εἰκοσιπέντε χρόνους· αὐτὸ δὲ τοῦτο λέγει καὶ ὁ κά. τῆς Καρθ. μήτε Διοκόνισσα πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς χρόνους τεσσαράκοντα. Ἴλεως, δὲ γένοιτο ὁ Θεὸς διὰ τὴν τωρινὴν παράβασιν τῶν Κανόνων τούτων, καὶ ἂν οἱ παρεκβαίνοντες αὐτοὺς δὲν δυσωποῦνται τοὺς ἱεροὺς καὶ Θεοφόρους καὶ ἁγίους Πατέρας, κἂν ἂς δυσωπηθοῦν ἕνα κοσμικὸν καὶ λαϊκὸν ἄνθρωπον, ὁποῖος εἶναι ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς, ὅστις ἐν τῇ ρκγ'. αὐτοῦ Νεαρᾷ, δὲν συγχωροῦμεν, λέγει, νὰ γίνεται Πρεσβύτερος παρακάτω ἀπὸ τοὺς λ'. χρόνους, οὔτε Διάκονος παρακάτω ἀπὸ τοὺς κέ, οὔτε Ὑποδιάκονος παρακάτω ἀπὸ τοὺς κ'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιθ'. τῆς ά. καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ιά. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Ὑποδιάκονος μὴ ἧττον τῶν κ'. ἐτῶν χειροτονείσθω· εἰδέ τις τῶν ἐν οἰκῳ ἱερατικῇ καταστάσει παρὰ τοὺς ὁρισθέντας χειροτονηθείη χρόνους, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ δὲ Ὑποδιάκονος (λέγει ὁ παρὼν Κανὼν) ἂς μὴ χειροτονῆται ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς εἴκοσι χρόνους τῆς ἡλικίας του. Ὅποιος δὲ ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτῶν τάξεων χειροτονηθῇ ἔξω ἀπὸ τοὺς ρηθέντας χρόνους, ἂς καθαίρεται.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ Ἀναγνώστης, κατὰ μὲν τὸν ιθ'. τῆς ἐν Καρθ. εἰς ἥβην ἐρχόμενος, ἐχειροτονεῖτο, ἤτοι εἰς δεκατέσσαρας χρόνους· κατὰ δὲ τὴν Ἰουστινιάνειον ρκγ'. Νεαρὰν κειμένην ἐν βιβλ. γ'. τῶν βασιλικ. τίτλ. ά. κεφ. κή. χειροτονεῖται δεκαοκτὼ χρόνων· (ἡ γὰρ ὀκτὼ χρόνων θέλουσα χειροτονεῖσθαι αὐτὸν Νεαρὰ ἐν τῇ ἀποκαθάσει τῶν νόμων ἀφέθη, καὶ οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικὰ, καὶ ἀκολούθως ἠπράκτησε.) Πόσον δὲ χρόνων πρέπει νὰ ἦναι ὁ ἐπίσκοπος ὅταν χειροτονῆται, ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ά. ἀποστολικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πολιτικὸς νόμος κε-

μον διὰ τὰς αἰτίας ὁποῦ εἴπαμεν εἰς τὸν ιδ'. Κανόνα, καὶ μάλιστα διὰ νὰ μὴ χαρίζουν εἰς τὰ τέκνα των τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Περὶ δὲ τῶν ἱερέων δὲν εἶναι τόση ἀνάγκη. ὡσὰν ὁποῦ ὁ ἱερεὺς ἐδιωρίσθη νὰ ἦναι οἰκουρὸς παροικίας μικρᾶς, καὶ χωρίου, καὶ γειτονίας. Ἄλλως τε, καὶ ἐάν τις τῶν ἱερέων, γνώμῃ τῆς συζύγου αὐτοῦ διαζεύγνυται, ἢ ἀπέχῃ πρὸς καιρὸν, δεκτέον τὸ ἔργον. Τὸ δὲ βιαίως χωρίζεσθαι, ὅπερ ἐπροξένει ὁ ἐν τῇ Ρώμῃ Κανὼν τῆς ὁμολογίας τῶν ἱερέων, παράνομόν ἐστι, καὶ ἀντινομοθεσία κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εἰ δὲ καὶ κατηγοροῦσιν οἱ Λατῖνοι τὴν Σύνοδον ταύτην, διατὶ ἐνεργοῦσι τὸ ὑπ' αὐτῆς θεσπιζόμενον; Τοῦ γὰρ τῶν Μαρωνιτῶν ἔθνους τοῦ περὶ τὸ Λίβανον ὄρος καὶ τὴν Φοινίκην κειμένου, λατινοφρονοῦντος, συγχωροῦσι τοὺς ἱερεῖς νὰ ἔχωσι τὰς γυναῖκάς των. Ἂς κατηγοροῦσιν οὖν ἑαυτοὺς οἱ δύστηνοι, διότι συγχωροῦσι τοὺς ἱερεῖς τῶν Μαρωνιτῶν νὰ σμίγωσι μὲ τὰς γυναῖκάς των, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ νὰ λειτουργοῦσιν, ἀντιπίπτοντες τῷ Παύλῳ καὶ τοῖς Κανόσι. τούτῳ τε. καὶ τῷ γ'. Διονυσίου, καὶ ε'. καὶ ιγ', Τιμοθέου, οἵτινες τοῦτο κωλύουσι, καὶ διότι συγχωροῦσι τοὺς διγαμήσαντας ἐν τῇ Λεχίᾳ ὀρθοδόξους νὰ ἔχωσι τὴν ἱερωσύνην, ἂν μόνον δεχθῶσι τὸν παπισμὸν, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ εἰς τοὺς Κανόνας, καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἐναντίον, καὶ ἐν τάξει ἀξιώματος λέγεται ὅτι ὁ δίγαμος, οὐ δύναται εἶναι Κληρικός.

(1) Ὅρα καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ἐν τῷ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ, λέγοντα ταῦτα. «Ἰησοῦς καθαίρεται τριακονταετὴς, ὢν, καὶ σὺ πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας; ἢ τὸ διδάσκειν πιστεύεις, οὔτε παρὰ τῆς ἡλικίας, οὔτε παρὰ τοῦ τρόπου τυχὸν, ἔχων τὸ αἰδέσιμον; εἶτα ὁ Δανιὴλ, καὶ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, νέοι Κριταὶ καὶ τὰ παραδείγματα ἐπὶ γλώττης (πᾶς γὰρ ἀδικῶν εἰς ἀπολογίαν ἕτοιμος), ἀλλ' οὐ νόμοι Ἐκκλησίας τὸ σπάνιον, εἴπερ μηδεμία χελιδὼν ἔαρ ποιεῖ.

λεύει ἀπὸ τὰ ὅμοια νὰ κρίνωνται τὰ ὅμοια, βέβηλα καὶ ὁ Ἀναγνώστης, καὶ Ἐπίσκοπος, χειροτονηθέντες πρὸ τῶν ὡρισμένων χρόνων, καθαιροῦνται καὶ αὐτοὶ, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, κατὰ τὸν παρόντα τῆς ϛ'. Κανόνα (1).

ΚΑΝΩΝ Ιϛ'.

Ἐπειδὴ ἡ τῶν πράξεων βίβλος ζ'. ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων Διακόνους καταστῆναι παρα- || Τῆς ἐν Νεοκαι-
δίδωσιν, οἱ δὲ τῆς κατὰ Νεοκαισάρειαν Συνόδου, οὕτως ἐν τοῖς ἐκτεθεῖσι παρ' αὐτῶν Κα- || σαρείᾳ τέ.
νόσι σαφῶς διεξῆλθον, ὅτι Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν Κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη ἡ πόλις ᾖ, πεισθήσῃ δὲ ἐκ τῆς βίβλου τῶν πράξεων· ἡμεῖς τῷ Ἀποστολικῷ ρητῷ τὸν νοῦν ἐφαρμόσαντες τῶν Πατέρων, εὕρομεν, ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς, οὐ περὶ τῶν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων ἀνδρῶν ἦν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν ταῖς χρείαις τῶν τραπεζῶν ὑπουργίας, τῆς τῶν Πράξεων βίβλου οὕτως ἐχούσης· «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ Διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον· οὐκ ἀρεστόν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις· ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοὶ, ἄνδρας ἐξ ἡμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν, καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους. Καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον, καὶ Πρόχορον, καὶ Νικάνορα, καὶ Τίμωνα, καὶ Παρμενᾶν, καὶ Νικόλαον, προσήλυτον Ἀντιοχέα, οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν Ἀποστόλων» [Πράξ. ϛ'. 1—6]. Ταῦτα διερμηνεύων ὁ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, οὕτω διέξεισι· θαυμάσαι ἄξιον, πῶς οὐχ ἑσχίσθη τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ αἱρέσει τῶν ἀνδρῶν! πῶς οὐκ ἀπεδοκιμάσθησαν ὑπ' αὐτῶν οἱ Ἀπόστολοι! ὁποῖον δὲ ἆρα ἀξίωμα οὗτοι εἶχον; καὶ ποίαν ἐδέξαντο χειροτονίαν; ἀναγκαῖον μαθεῖν· ἆρα τὴν τῶν Διακόνων; καὶ μήν, τοῦτο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τῶν Πρεσβυτέρων

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ λγ'. τῆς ἐν Καρθ. πῶς δὲν ψηλαφᾷ τὰ ἅγια ὁ Ὑποδιάκονος, φέρων εἰς βεβαίωσιν τοῦ λόγου του, τὴν ἐν Λαοδικ. ἣτις ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦτο τὸν ὑπηρέτην, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης μαρτυρίας φαίνεται, ὅτι θέλει νὰ ἦναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁ Ὑποδιάκονος καὶ ὁ ὑπηρέτης. Δὲν φαίνεται ὅμως νὰ ἦνε εἷς καὶ ὁ αὐτὸς διὰ πολλά. Α'. διατὶ ὁ μὲν Ὑποδιάκονος ψηλαφᾷ τὰ ἱερὰ Μυστήρια, κατὰ τὸν ρηθέντα λγ'. τῆς ἐν Καρθ. καὶ τὸν ιγ'. τῆς ϛ'. ταύτης, καὶ τὰ λειτουργικὰ σκεύη κατὰ τὸ κά. τοῦ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν, ὁ δὲ ὑπηρέτης ἱερὰ σκεύη δὲν πιάνει, οὔτε χώραν ἔχει εἰς τὸ διακονικὸν κατὰ τὸν κά. Λαοδικ. Β'. διατὶ ὁ μὲν ὑπηρέτης δὲν ἀφίνει τὴν φύλαξιν τῶν θυρῶν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν κβ'. καὶ μγ'. τῆς Λαοδικ. θυρωρὸς ὤν, ὁ δὲ Ὑποδιάκονος ἄλλος ἐστὶ παρὰ τὸν θυρωρὸν, ἐκείνου διηρημένος ὤν, κατὰ τὸν δ'. τῆς ϛ'. διηρημένως τούτους λέγοντα, καὶ κατὰ τὴν γ'. Ἰουστινια. Νεαρὰν, κειμένην ἐν γ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. β'. κεφ. ά. (παρὰ Φωτ. τίτλ. ά. κεφ. λ'.), ἤτις ἄλλους μὲν τοὺς Ὑποδιακόνους, ἄλλους δὲ τοὺς θυρωροὺς (οἳ καὶ ἦσαν ρ') καθιστᾷ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· ὅθεν παρόραμα φαίνεται νὰ ἔκαμεν ὁ μακαρίτης Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης, Σελ. 273. τοῦ περὶ Μυστυρίων, ὅπου λέγει, ὅτι τὸ νζ'. κεφ. τοῦ β'. βιβλίου τῶν Διαταγῶν φησὶ νὰ στέκωνται οἱ Ὑποδιάκονοι εἰς τὰς θύρας τῶν γυναικῶν. Ἡμεῖς γὰρ παρατηρήσαντες τὸν τόπον, εὕρομεν, ὅτι αἱ Διάκονοι ἑστέκοντο εἰς τὰς θύρας τῶν γυναικῶν, καθὼς εἶναι καὶ ἁρμόδιον, καὶ ὄχι οἱ Ὑποδιάκονοι· τὸ δὲ ιά. κεφ. τοῦ ἡ. βιβλ. τῶν Διαταγῶν ὁποῦ ἀναφέρει, οὐδὲν τοιοῦτον περιέχει. Καὶ Γ'. διατὶ θέλουσι μερικοὶ, ὅτι οἱ λειτουργοὶ τῆς θείας ἱερουργίας, ὁποῦ ἀναφέρει ὁ Χρυσόστομ. ἐν τῇ εἰς τὸν Ἄσωτον παραβολῇ νὰ ἦναι οἱ Διάκονοι, καὶ οἱ Ὑποδιάκονοι (διότι καὶ οἱ Ὑποδιάκονοι ἐξεφώνουν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἑρμηνείᾳ τοῦ κβ'. Λαοδικ. τὸ, οἱ κατηχούμενοι προέλθετε, καθὼς δηλ. ἀναφέρει ἐκεῖ διὰ τοὺς λειτουργοὺς τούτους ὁ ἅγιος), καὶ ὅτι ἡ λεπτὴ ὀθόνη ὁποῦ ἐκεῖνοι εἶχον εἰς τὸν ἀριστερὸν ὦμον νὰ ἦναι τὸ νῦν λεγόμενον Ὡράριον, τὸ ὁποῖον Ὡράριον ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ φορῇ ὁ ὑπηρέτης. ὁ κβ'. τῆς Λαοδικ. (πλὴν ὅσον διὰ τὸ Ὡράριον οὐκ ἀληθεύει·) οἱ γὰρ Διάκονοι μόνοι ἐφόρουν αὐτὸ, ὡς χρησιμεῦον αὐτοῖς, (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κβ'. τῆς ἐν Λαοδικ. καὶ τὴν τοῦ κγ'. τῆς ϛ'.) καὶ οὐχὶ οἱ Ὑποδιάκονοι, ὡς μὴ χρησιμεῦον εἰς αὐτούς· ἐκ τῶν διαφόρων λοιπὸν ἐνεργειῶν τούτων, διάφοροι φαίνεται νὰ ἦσαν οἱ ὑπηρέται ἀπὸ τοὺς Ὑποδιακόνους, ὀνόματι δὲ γενικῷ, καὶ οὐ νόμῳ φαίνονται νὰ ὀνομάζωνται ὑπηρέται καὶ οἱ Ὑποδιάκονοι, οἱ Ἀναγνῶσται, οἱ Ψάλται, οἱ Ἐφορκισταὶ, οἱ Θυρωροὶ, οἱ Ὀστιάριοι, καὶ ὅλοι ἁπλῶς οἱ ἔξω τοῦ βήματος Κληρικοὶ, κατὰ τὸν ιϐ'. καὶ πϐ'. Βασιλείου, καὶ κδ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν κ'. τῆς αὐτῆς, ὡς εἴπομεν καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιζ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ιδ'. τῆς Σαρδικῆς· πλὴν οἱ μετὰ ταῦτα ταύτας τὰς ὑπηρεσίας δίδουν εἰς τοὺς ὑποδιακόνους Γαβριὴλ ὁ Φιλαδελφείας (μυστηρίῳ τῆς ἱερωσύνης), λέγει ὅτι εἰς αὐτοὺς ἐδόθη τὸ νὰ προετοιμάζουν, καὶ νὰ προευτρεπίζουν τὰ ἅγια σκεύη, καὶ τὰς ἱερὰς στολὰς, καὶ νὰ φυλάττουν αὐτάς. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης (κεφ. ρξδ'.) προστιθεὶς ὅτι οὗτοι ἐφύλαττον τὰς ἱερὰς πόρτας, διὰ νὰ μὴ ἔμβῃ τινὰς εἰς τὸ βῆμα, εὐγάνουν ἔξω τοὺς κατηχουμένους, ὅταν ὁ Διάκονος ἔλεγε τὸ, «οἱ κατοιχούμενοι προέλθετε». Διὰ τοῦτο ἀκόμη καὶ ἕως τὴν σήμερον οἱ Ὑποδιάκονοι λέγουν «ὅσοι πιστοί». Ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ λαμβάνουν τὰ περισσεύοντα ἅγια Σκεύη, καὶ τὰ δίδουν νὰ τὰ φυλάξουν οἱ ὑπηρέται· εἰς τὰς λιτανείας βαστῶντες Σταυρὸν προπορεύονται· εὐτρεπίζουσι καὶ τὰ φῶτα τοῦ βήματος, τὴν λυχνίαν, καὶ τὸ τρικήριον, καὶ ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν τοῦ βήματος κοινωνοῦσιν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἢ Ἱερέα ὕστερα ἀπὸ τοὺς Διακόνους. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Βασιλείου, ὅπου ὁ ὑπηρέτης ἄλλος ἐστὶν ἀπὸ τὸν Ὑποδιάκονον φανερῶς.

ἐστὶν ἡ οἰκονομία; καί τοι οὐδέπω οὐδεὶς Ἐπίσκοπος ἦν, ἀλλ' οἱ Ἀπόστολοι μόνον. Ὅθεν οὔτε Διακόνων, οὔτε Πρεσβυτέρων, οἶμαι, τὸ ὄνομα εἶναι, δῆλον καὶ φανερόν. Ἐπὶ τούτοις οὖν κηρύσσομεν καὶ ἡμεῖς, ὥστε τοὺς προειρημένους ἑπτὰ Διακόνους, μὴ ἐπὶ τῶν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων λαμβάνεσθαι, κατὰ τὴν προερμηνευθεῖσαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τοὺς τὴν οἰκονομίαν τῆς κοινῆς χρείας τῶν τότε συνηθροισμένων ἐγχειρισθέντας, τούτους ὑπάρχειν, οἳ τύπος ἡμῖν, κἂν τούτῳ γεγόνασι, τῆς περὶ τοὺς δεομένους φιλανθρωπίας τε καὶ σπουδῆς.

Ἑρμηνεία

Οὗτος ὁ Κανὼν διορθοῖ, μᾶλλον δὲ βελτιοῖ τὸν ιέ. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ὅστις ὁρίζει νὰ εὑρίσκωνται ἑπτὰ μόνον Διάκονοι, καὶ ὄχι περισσότεροι, καὶ εἰς τὴν πλέον μεγαλητέραν πόλιν, ὡς ἡ βίβλος τῶν πράξεων ἱστορεῖ. Λέγουσι λοιπὸν οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης, ὅτι ἡμεῖς συγκρίνοντες τὴν ἑρμηνείαν, ὁποῦ ἔχουσιν οἱ Πατέρες μὲ τὰ περὶ τῶν ἑπτὰ Διακόνων τούτων διαλαμβάνοντα τῶν Ἀποστολικῶν πράξεων ρητά, εὑρήκαμεν, ὅτι οἱ Διάκονοι οὗτοι δὲν ἦσαν μυστηρίων Διάκονοι, ἀλλὰ τῶν τραπεζῶν. Λέγουσι γὰρ αἱ πράξεις· «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐπειδὴ ἐπληθύνοντο οἱ χριστιανοί, ἐγόγγυσαν οἱ ἐξ Ἑλλήνων πιστεύσαντες (ἢ κατὰ ἄλλους οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ δεχόμενοι τὴν παλαιὰν Γραφὴν, ὄχι κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον, ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῆς μετάφρασιν) ἐναντίον τῶν ἐξ Ἑβραίων πιστευσάντων (ἢ τῶν δεχομένων τὴν Γραφὴν κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον), διατὶ παρεβλέποντο, εἰς τὴν καθημερινὴν διακονίαν τῶν τότε γινομένων κοινῶν τραπεζῶν, αἱ χρείαν ἔχουσαι χῆραι αὐτῶν». Τὸ μὲν οὖν πλῆθος, διὰ συμβουλῆς τῶν Ἀποστόλων, ἐδιάλεξαν τοὺς ἑπτὰ Διακόνους τούτους κατ' ὄνομα, ἄνδρας γεμάτους ἀπὸ Πνεῦμα ἅγιον, καὶ μαρτυρημένους ἀπὸ ὅλους, καὶ κατέστησαν αὐτοὺς νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὴν χρείαν ταύτην τῶν τραπεζῶν, οἱ δὲ Ἀπόστολοι ἐσχόλαζον εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διδασκαλίας. Ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, ἀφ' οὗ πρῶτον θαυμάζει πῶς δὲν ἐσχίσθη τὸ πλῆθος ἐκεῖνο διὰ τὴν τοιαύτην τῶν Διακόνων ἐκλογὴν, ἄλλων μὲν, τυχὸν, τοῦτον θελόντων, ἄλλων δὲ, ἐκεῖνον, λέγει, ὅτι οἱ Διάκονοι οὗτοι, οὔτε Διακόνων τῶν μυστηρίων εἶχον ἀξίωμα, οὔτε Πρεσβυτέρων, ὡσὰν ὁποῦ δὲν ἦσαν ἀκόμη τὰ τοιαῦτα ἀξιώματα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καταστημένα, διὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ νηπιῶδες, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, τῆς ἐκκλησίας. Ὅθεν καὶ οἱ Πατέρες οὗτοι συμφωνοῦντες μὲ τὸν Θεῖον Χρυσόστομον, κηρύσσουσιν ὅτι οἱ Διάκονοι οὗτοι, ὡς εἴπομεν, δὲν ἦσαν τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ τῆς κοινῆς χρείας, καὶ τῶν σιτηρεσίων τῶν τότε χριστιανῶν (1), οἵτινες καὶ ἔγιναν παράδειγμα εἰς ἡμᾶς τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἐπιμελείας, ὁποῦ πρέπει νὰ ἔχωμεν διὰ τοὺς πτωχούς· οὐ μόνον δὲ οὗτοι οἱ Πατέρες δὲν ἠκολούθησαν εἰς τὸν ρηθέντα τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Κανόνα, ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν Βασιλεῖς Ἰουστινιανὸς καὶ Ἡράκλειος, ὁ μὲν, ἑκατὸν Διακόνους, ὁ δὲ περισσοτέρους ἀπὸ ἑκατὸν, καταστήσαντες ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἁπλῶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι κατὰ τὰ σιτηρέτιά των, οὕτως ἔχουσι καὶ τὴν ποσότητα τῶν Διακόνων καὶ Κληρικῶν (2).

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἀπος. ιϐ'. ιέ. λγ'. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. ε'. ι'. ια'. ιγ'. κ'. κγ'. τῆς ζ'. ιέ. τῆς Ἀντιοχ. γ'. ζ'. ή. ιά. τῆς Λαοδ. μά. μϐ'. τῆς Σαρδ. ζ'. ή. ιέ. ις'. ιθ'. τῆς Καρθ. λά. ξγ'. ιζ'. ιή. ρις'.

Ἐπειδὴ περ διαφόρων ἐκκλησιῶν Κληρικοὶ, τὰς ἰδίας, ἐν αἷς ἐχειροτονήθησαν, ἐκκλησίας, καταλιπόντες, πρὸς ἑτέρους συνέδραμον Ἐπισκόπους, καὶ γνώμης δίχα τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις κατετάγησαν ἐκκλησίαις, ἐκ τούτου τε συνέβη ἀνυποτάκτους αὐτοὺς καταστῆναι, ὁρίζομεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης τετάρτης ἐπινεμήσεως μηδένα τῶν ἁπάντων Κληρικῶν, κἂν ἐν οἱῳδήποτε τυγχάνῃ βαθμῷ, ἄδειαν ἔχειν ἐκτὸς τῆς τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἐγγράφου ἀπολυτικῆς, ἐν ἑτέρᾳ καταττέσθαι ἐκκλησίᾳ, ἐπεὶ, ὁ μὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦ νῦν παραφυλαττόμενος, ἀλλὰ καταισχύνων, τόγε ἐπ' αὐτὸν, τὸν τὴν χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτεθεικότα, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ παραλόγως αὐτὸν προσδεξάμενος.

(1) Ἐντεῦθέν τινες, παρακινούμενοι, λέγουν ὅτι οἱ ἑπτὰ Διάκονοι οὗτοι δὲν πρέπει νὰ ζωγραφοῦνται ὡς Μυστηρίων Διάκονοι μετὰ θυμιατοῦ, στιχαρίου, καὶ ὁραρίου, καὶ ἀσκεπεῖς. Ἐγὼ δὲ, βλέπων ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὸν Θεοφόρον Ἰγνάτιον νὰ γράφῃ ἐν τῇ πρὸς Τραλλησίους ἐπιστολῇ, ὅτι ὁ Ἀρχιδιάκονος Στέφανος ἐλειτούργει εἰς τὸν Ἀδελφόθεον Ἰάκωϐον λειτουργίαν καθαρὰν καὶ ἄμωμον, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, βλέπων εἰς τὸ δ'. καὶ μ'. κεφάλαιον τοῦ ἡ. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν νὰ ἀριθμοῦνται οἱ ἑπτὰ Διάκονοι μετὰ τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Πρεσβυτέρους, καὶ μὲ αὐτοὺς νὰ συναριθμοῦνται, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Στέφανος, νομίζω ὅτι οἱ αὐτοὶ νὰ ἦσαν καὶ Μυστηρίων Διάκονοι, καὶ ἀκολούθως ὅτι δὲν εἶναι ἄτοπον καὶ νὰ εἰκονίζωνται καὶ ὡς Διάκονοι Μυστηρίων.

(2) Ναὶ, καὶ ὁ Σωζόμενος λέγει βιβλ. ζ'. κεφ. 19 ὅτι εἰ τὰς ἄλλας πόλεις ἀδιάφορος ἦτον ὁ τῶν Διακόνων ἀριθμός. Εἰς τὴν Ρώμην ὅμως, ἕως εἰς τοὺς καιρούς του, λέγει, ἑπτὰ Διάκονοι ἦσαν, καθ' ὁμοιότητα τούτων ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ψηφισθέντων, ὃ καὶ συμμαρτυρεῖ ὁ θεῖος Μάξιμος σχολιάζων τὸ γ'. κεφ. τῆς ἐκκλ. Ἱεραρχίας τοῦ θείου Διονυσίου, οὗς ὁ αὐτὸς Διονύσιος ἐκκρίτους καλεῖ.

Ἑρμηνεία.

Δὲν συγχωρεῖ ὁ παρὼν Κανὼν νὰ ἀφίνουσιν οἱ Κληρικοὶ τὰς ἐκκλησίας των, καὶ νὰ μεταβαίνουν εἰς ἄλλας, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ Ἀπολυτικὸν γράμμα τοῦ ἐδικοῦ των Ἐπισκόπου, διατὶ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης γίνονται ἀνυπότακτοι. Ὅποιος λοιπὸν, ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον μῆνα, καὶ τὴν ἀπερασμένην ἰνδικτιῶνα δ'. (ταύτην γὰρ καλεῖ ἐπινέμησιν, ὡς ἀπὸ τοῦ γ'. τῆς παρούσης Συνόδου δῆλόν ἐστι) ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅποιος ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τολμήσοι νὰ κάμῃ τοῦτο, καὶ καταισχύνοι, καὶ καταφρονοῖ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν διὰ τοῦ τοιούτου κινήματος, ἂς καθαίρεται καὶ αὐτὸς, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ παραλόγως ἐδέχθη αὐτόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιβ'. καὶ ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Ἀποστ. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ.ί. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. τῆς ζ'. ιέ. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Σαρδικ. ιέ. ις'. ιθ'. τῆς Καρθ. ξγ'. Ιή.

Τοὺς προφάσει βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, ἢ ἄλλως πως ἐκ περιστάσεως μετανάστας γενομένους Κληρικοὺς, ἡνίκα ἂν ὁ τρόπος αὐτοῖς ἀποπαύσηται, ἢ αἱ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομαὶ, δι' ἃς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, ἄῤῥιζ ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις προστάσσομεν ἐπανέρχεσθαι, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ ταύτας ἀπροφασίστως καταλιμπάνειν. Εἰ δέ τις μὴ κατὰ τὸν παρόντα διαγένηται Κανόνα, ἀφοριζέσθω, μέχρις ἂν πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκκλησίαν ἐπαναδράμοι, τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῷ κατέχοντι αὐτὸν Ἐπισκόπῳ γινέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὄχι μόνον τοὺς χωρὶς αἰτίας ἀφίνοντας τὰς ἐκκλησίας των Κληρικοὺς δὲν συγχωρεῖ ὁ Κανὼν οὗτος, ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνους ὁποῦ ἀναχωρήσουν ἀπὸ αὐτὰς, ἢ διὰ βαρβάρων ἐπιδρομὴν, ἢ τυχὸν διὰ βαρύτητα χρεῶν καὶ φόρων, ἢ διὰ πεῖναν, ἢ θανατικὸν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ περίστασιν. Προστάζει γὰρ ὅτι ἀφ' οὗ παύσῃ ἡ αἰτία ἐκείνη, διὰ τὴν ὁποίαν ἀνεχώρησαν, νὰ ἐπαναστρέφουν πάλιν εἰς τὰς ἐκκλησίας των. Ὅστις δὲ οὐ ποιήσῃ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἂς ἀφορίζεται καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ κρατῶν αὐτὸν Ἐπίσκοπος εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἕως ὁποῦ νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιέ. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἀπος. νή. τῆς ά. β'. ις'. τῆς. Λαοδ. ιθ'. τῆς Καρθ. οθ'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. τοῦ Πέτρου ί. τοῦ Νύσσ. ς'.

Ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν Προεστῶτας, ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς πάντα τὸν Κλῆρον, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς ἀναλεγομένους τὰ τῆς ἀληθείας νοήματά τε καὶ κρίματα, καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ἤδη τεθέντας ὅρους, ἢ τὴν ἐκ τῶν Θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ εἰ γραφικὸς ἀνακινηθείη λόγος, μὴ ἄλλως τοῦτον ἑρμηνευέτωσαν, ἤ, ὡς ἂν οἱ τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι διὰ τῶν οἰκείων συγγραμμάτων παρέθεντο, καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις εὐδοκιμείτωσαν, ἢ λόγους οἰκείους συντάττοντες, ἵνα μὴ, ἔστιν ὅτε, πρὸς τοῦτο ἀπόρως ἔχοντες, ἀποπίπτοιεν τοῦ προσήκοντος. Διὰ γὰρ τῆς τῶν προειρημένων Πατέρων διδασκαλίας, οἱ λαοὶ ἐν γνώσει γινόμενοι τῶν τε σπουδαίων καὶ αἱρετῶν, καὶ τῶν ἀσυμφόρων καὶ ἀποβλήτων, τὸν βίον μεταρρυθμίζουσι πρὸς τὸ βέλτιον, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας οὐχ ἁλίσκονται πάθει, ἀλλὰ προσέχοντες τῇ διδασκαλίᾳ, ἑαυτοὺς πρὸς τὸ μὴ κακῶς παθεῖν παραθήγουσι, καὶ φόβῳ τῶν ἐπηρτημένων τιμωριῶν, τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῖς ἐξεργάζονται.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν, ὅτι οἱ Προεστῶτες τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ Ἐπίσκοποι μὲν προηγουμένως, ἑπομένως δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ εἰς κάθε ἡμέραν νὰ διδάσκουσι τὸν Κλῆρον ὅλον, καὶ τὸν λαὸν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα εἰς τὰς Κυριακὰς (1) (ἢ καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτάς)· ἐπειδὴ εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, μὲ τὸ νὰ παύουσιν οἱ χριστιανοὶ μέρη οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἀφοῦ ἤθελον ἀναγνωσθοῦν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὰ τῆς Νέας καὶ Παλαιᾶς Γραφῆς ἀναγνώσματα, ἔκαμνεν ὁ Ἀρχιερεὺς διδαχήν. «Εἶτα παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὁ Προεστὼς διὰ λόγου τὴν νουθεσίαν, καὶ πρόσκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται.» ὅτι δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι προεστῶτές εἰσι τῶν ἐκκλησιῶν, δείκνυται καὶ ἀπὸ τὸν ιέ. λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου σελ. 226, ὅπου Ποιμένας τοὺς Πρεσβυτέρους καλεῖ, Ἀρχιποιμένας δὲ τοὺς Ἐπισκόπους. Καὶ ὁ Ζωναρᾶς δὲ συγχαθέδρους αὐτοὺς τοῖς Ἐπισκόποις ἐπὶ τοῦ βήματος ὀνομάζει· καὶ ὁ Χρυσόστομος διδασκα-

(1) Εἰς τὸν παρόντα Κανόνα εὕρηται σημείωμα οὕτω λέγον· Σημείωσαι τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ θαύμασον πῶς σήμερον ἀμελεῖται· ὁ γὰρ ὁσιώτατος Πατριάρχης ἐκεῖνος κύριος Ἰωάννης ὁ ἐπονομαζόμενος τοῦ Χαλκηδόνος, ὅστις ἦτον ἐπὶ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐδίδασκε, δι' ὃ καὶ εὑρίσκονται αἱ διδασκαλίαι αὐτοῦ ἐν βιβλίῳ ἰδιαιτάτῳ· εὑρίσκεται δὲ καὶ Κυριακοδρόμιον Ἰωάννου, ἢ Γεωργίου Ξιφιλίνου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἄλλων Πατριαρχῶν τε καὶ Ἐπισκόπων. Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα λέγει καὶ ὁ ἅγιος Ἰουστῖνος ἐν τῇ β'. Ἀπολογίᾳ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν· Φησὶ γὰρ, ὅτι κατὰ τὴν Κυριακὴν ἐσυναθροίζοντο ἀπὸ ὅλα τὰ

ἀπὸ τὰ ἐργόχειρά των, συναθροίζονται εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ἀκροάζονται τὰ Θεῖα λόγια, ἀκολούθως δὲ καὶ οἱ διδάσκοντες εἰς αὐτὰς περισσότερον προξενοῦσι τὴν ὠφέλειαν εἰς αὐτούς. Οἱ τοιοῦτοι ὅμως νὰ μὴ διδάσκουσιν ἀπὸ ἐδικά των λόγια καὶ νοήματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ τῆς Θείας Γραφῆς, χωρὶς νὰ εὐγαίνουν ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐπικυρωθέντας συνοδικῶς ὅρους καὶ δόγματα τῆς πίστεως, ἢ ἔξω ἀπὸ τὴν τῶν Θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν. Καὶ ἂν κἀμμίαν φορὰν ὁμιλήσωσι λόγον τῆς Γραφῆς, κατὰ ἄλλον τρόπον νὰ μὴ τὸν ἐξηγοῦσι, πάρεξ καθὼς τὸν ἐξήγησαν εἰς τὰ συγγράμματά των οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι· καὶ περισσότερον νὰ σπουδάζουν νὰ εὐδοκιμοῦν εἰς τὸ νὰ διδάσκουν τὰ τῶν θείων Πατέρων, ἢ εἰς τὸ νὰ συνθέτουν λόγους ἐδικούς των, μήπως μεταχειριζόμενοι νοήματα ἐδικά των, καὶ μὴ δυνάμενοι μερικαῖς φοραῖς νὰ τὰ νοοῦν καλῶς, ἐκπέσωσιν ἀπὸ τὸ πρέπον καὶ τὴν ἀλήθειαν· διότι ἐκ τῆς τῶν Πατέρων ταύτης διδασκαλίας μανθάνοντες οἱ λαοί, ποῖα μὲν εἶναι τὰ συμφέροντα εἰς τὰς ψυχάς των, ποῖα δὲ τὰ ἀσύμφορα, μεταβάλλουσι τὴν ζωήν των ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας ἐλευθερώνονται. Προσέχοντες δὲ πάλιν εἰς αὐτήν, καὶ ἀκούοντες τὰς τιμωρίας καὶ κολάσεις, ὁποῦ μέλλουν νὰ λάβουν οἱ κακοί, διὰ τὸν φόβον αὐτῶν, ἀπέχουν ἀπὸ τὰς κακίας καὶ τὴν σωτηρίαν τους κατεργάζονται. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιθ'. τῆς ἐν Λαοδ. λέγει, ὅτι πρῶτον ἐν τῇ λειτουργίᾳ νὰ γίνεται διδαχὴ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἀποστολ. λέ. τῆς ϛ'. ϛ'. τῆς γ'. ἡ. τῆς Ἀντιοχ. ιγ'. κϛ'. τῆς Σαρδ. γ'. ιά. ιϛ'.

Μὴ ἐξέστω Ἐπισκόπῳ εἰς ἑτέραν, τὴν μὴ αὐτῷ προσήκουσαν πόλιν, δημοσίᾳ διδάσκειν. Εἰ δέ τις φωραθείη τοῦτο ποιῶν, τῆς Ἐπισκοπῆς παυέσθω, τὰ δὲ τοῦ Πρεσβυτέρου ἐνεργείτω.

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι ἄδεια (λέγει ὁ παρὼν Κανὼν) εἰς κἀνένα Ἐπίσκοπον νὰ διδάσκῃ παρρησίᾳ καὶ δημοσίως, εἰς ξένην ἐπαρχίαν, χωρὶς δηλαδὴ τὴν γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, ἐπειδὴ ἡ δημοσία αὐτὴ διδασκαλία γίνεται πρὸς ἀτιμίαν ἐκείνου, ὡς ὅτι τάχα αὐτὸς μὲν εἶναι σοφὸς καὶ διδάσκαλος, ἐκεῖνος δὲ εἶναι ἄσοφος καὶ ἀμαθής. Ὅποιος δὲ ἤθελε φανῇ νὰ κάμῃ τοῦτο, ἂς πάυῃ μὲν ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς, ἂς ἐνεργῇ δὲ μόνον τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Πρεσβυτέρου. Προσδιορίζει δὲ ὁ Κανὼν τὸ νὰ μὴ διδάσκῃ ὁ ξένος Ἐπίσκοπος δημοσίᾳ, διατὶ ἐὰν κατ' ἰδίαν ἐρωτῶσί τινες αὐτὸν περὶ πραγμάτων τινῶν, καὶ ἀποκρίνεται, οὐχ' ἁμαρτάνει. Οὐκ ἐναντιοῦται δὲ ὁ παρὼν Κανὼν τῷ κθ'. τῆς δ'. διὰ τὰ ἐν τῷ λέ. τῶν Ἀποστ. εἰρημένα, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ἀποϛ. κέ. τῆς ά. θ'. τῆς ϛ'. δ'. τῆς Νεοκαισαρίας θ'. Βασιλ. γ'. ιξ'. λϐ'. ν'. ο'.

Οἱ ἐπ' ἐγκλήμασι Κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γινόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ τε, καὶ διηνεκεῖ καθαιρέσει ὑποβαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ τῶν λαϊκῶν ἀπωθούμενοι τόπῳ. εἰ μὲν ἑκουσίως πρὸς ἐπιστροφὴν ὁρῶντες, ἀθετοῦσι τὴν ἁμαρτίαν, δι' ἧς τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλεον ἀλλοτρίους ἑαυτοὺς καθιστῶσι, τῷ τοῦ Κλήρου κειρέσθωσαν σχήματι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐθαιρέτως αἱρήσωνται καθάπερ οἱ λαϊκοί, τὴν κόμην ἐπιστρεφέτωσαν, ὡς τὴν ἐν κόσμῳ ἀναστροφὴν τῆς οὐρανίου ζωῆς προτιμήσαντες.

Ἑρμηνεία.

Οἱ διὰ Κανονικὰ ἐγκλήματα, πορνείαν, θετέον, ἢ μοιχείαν, ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἁμαρτήματα, τελείως καὶ παντοτινὰ καθαιρεθέντες, καὶ λαϊκοῦ σχῆμα λαμβάνοντες Ἱερωμένοι καὶ μετὰ τῶν λαϊκῶν ἱστάμενοι, προστάζει ὁ παρὼν Κανων, ὅτι εἰ μὲν αὐτοὶ θελητικῶς μετανοήσουν, καὶ κάμνουν τελείαν ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχασαν τὴν χάριν τῆς Ἱερωσύνης, ἂς κουρεύουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἤτοι ἂς ἔχουν τὴν λεγομένην παπαλήθραν ἐν τῇ κορυφῇ, ἡ ὁποία ἦτο σχῆμα καὶ σημεῖον τῶν Κληρικῶν (1). Εἰ δὲ θελημαλίαν ἔχοντας καὶ προστασίαν λαοῦ· εἰ δὲ ταῦτα, πρόδηλον ὅτι οἱ αὐτοὶ εἶναι καὶ συμπροεστῶτες τῶν ἐκκλησιῶν. Ὅρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν τοῦ νή. Ἀποστολικ. ὑποσημ. καὶ τὸν ιθ'. τῆς ζ'.

(1) Ἡ παπαλήθρα, ἤτις καὶ γάρραρα λέγεται, κατὰ τὸν Ἀντιοχείας Πέτρον ἐν τῇ πρὸς Κυρουλάριον ἐπιστολῇ, εἶναι μία στρογγυλοειδὴς κουρὰ τῶν ἐν τῇ κορυφῇ τῆς κεφαλῆς τριχῶν, παρομοία μὲ στέφανον, καὶ εἶναι, ὄχι ἔθος λατινικὸν, ἀλλὰ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἀνατολικῆς τε καὶ δυτικῆς, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν παρόντα βεβαιοῦται Κανόνα, καὶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους πατέρας, ὁ γὰρ Ἱερώνυμος γράφων πρὸς Αὐγουστῖνον, λέγει, παρακαλῶ τὴν Στεφάνην σου. Ὁμοίως καὶ ὁ Αὐγουστῖνος ἔγραφε πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Προκουλλιανὸν, μὰ τὴν ἡμετέραν Στεφάνην. Γίνεται δὲ, ὄχι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὡς λέγουσιν οἱ δυτικοὶ, ἀλλὰ πρωτοτύπως μὲν καὶ κυρίως, εἰς σημεῖον τοῦ σχήματος τῶν Κληρικῶν, καθ' ὃ οὗτοι ἀπὸ τοὺς μὴ Κληρικοὺς ὄντας διέφερον, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ἐπομένως δὲ καὶ κατὰ ἀλληγορικώτερον τρόπον, εἰς τύπον τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου τοῦ Κυρίου, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ ἅγιος Γερμανὸς ἐν τῷ περὶ μυστικῆς θεωρίας. Οἱ μὲν οὖν Κληρικοὶ τῶν ἀνατολικῶν ἡμῶν, ἀνε-

τικῶς δὲν μετανοήσουν, ἂς τρέφουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καθὼς καὶ οἱ κοσμικοί, ἵνα ἀπὸ τὸ σχῆμα τὸ λαϊκὸν αἰσχυνόμενοι, ἔλθουν ποτὲ εἰς αἴσθησιν τῆς κακίας των, καὶ μετανοήσουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους εἴ τε Ἐπισκόπους ἢ οἱουσδήποτε Κληρικοὺς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν καὶ τοῦ βίου αἵρεσιν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. Ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας.

Ἀποστ. κθ'. τῆς δ'. β'. τῆς ς'. κγ'. τῆς ζ'. δ'. ἑ. ιθ'. Βασ. Ἁγ. Γενναδίου καὶ Ταρασίου Ἐπιστολ.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ καθαίρωνται οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἄλλοι ὁποιοιδήτινες Κληρικοί, ὅπου χειροτονηθοῦν διὰ δόσιν χρημάτων καὶ ὄχι διὰ τὴν ἀξιότητα καὶ ἐνάρετον ζωὴν αὐτῶν· οὐ μόνοι δὲ αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ χειροτονήσαντες αὐτούς. Ὅρα καὶ τὸν κθ'. Ἀποστολικόν. Ἀνάγνωθι καὶ στέναξον, ἀδελφὲ, ἐπὶ τῇ ἀθετήσει τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων Κανόνων, ἐπειδὴ τὴν σήμερον τέτοιας λογῆς ἐνεργεῖται ἡ Σιμωνία, ὡσὰν νὰ ἦτο μία ἀρετὴ, καὶ ὄχι θεοστυγὴς αἵρεσις, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ ἁγιώτατος Γεννάδιος. Ἀνίσως κατὰ τὰς περιλήψεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ζητήσῃ τινὰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως, βέβαια ἀπορεῖ, καὶ δὲν εὑρίσκει παρομικρὰν ὁμοίωσιν τῆς πρωτέρας κατασάσεως εἰς τὸ νὰ δυνηθῇ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀπορίαν του. Διότι ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ παρανόμως λαμβάνουσι τὴν τάξιν, καὶ ὁμοίως ζῶσι καὶ τελευτῶσι διὰ τοῦτο καὶ ὁ κλοιὸς τῆς δουλείας ἐκτείνεται καὶ προβαίνει βριμύτερος, ἡμεῖς ὅμως ἀναισθητοῦμεν, καὶ ἀναιδέστερα παρανομοῦμεν.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Περὶ τοῦ μηδένα τῶν, εἴ τε Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων, τῆς ἀχράντου μεταδιδόντα Κοινωνίας, παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰσπράττειν τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τὸ οἰονοῦν. Οὐδὲ γὰρ πεπραμένη ἡ χάρις, οὐδὲ χρήμασι τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Πνεύματος μεταδιδόαμεν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τοῦ δώρου, ἀπανουργεύτως μεταδοτέον. Εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐν Κλήρῳ καταλεγομένων, ἀπαιτῶν ᾧ μεταδίδωσι τῆς ἀχράντου Κοινωνίας, τὸ οἰονοῦν εἶδος, καθαιρείσθω, ὡς τῆς Σίμωνος ζηλωτὴς πλάνης καὶ κακουργίας.

Ἀποστ. κθ'. τῆς δ'. β'. τῆς ς'. κβ'. τῆς ζ'. δ'. ιέ. ιθ'. Βασ. Ἁγ. Γενναδ. καὶ Ταρασίου Ἐπιστ.

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι κἀνένας Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος (1) νὰ μὴ ζητῇ χρεωστικῶς

πιτηδεύτως κείροντες ἄνωθεν, καὶ κάτωθεν ὀλίγον τὴν κόμην, σταυροειδῶς ὀηλ. καὶ εἰς τὸ μέσον ἀφίνοντες ἄκουρον, καὶ δι' ὅλου ἀδιάφθορον. οὕτω τὴν σήμερον ἀφιλοπραγμόνως καὶ ἀκαλλωπίστως ποιοῦσι τὴν παπαλήθραν ταύτην, οἱ δὲ δυτικοὶ, ἐπειδὴ καὶ κάμνουσι ταύτην πρὸς καλλωπισμὸν, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ξυροῦντες τὴν κόμην, καὶ τὸ μέσον συνεχῶς κατατέμνοντες, καὶ ἀνόμοιον ποιοῦντες αὐτὴν, μὲ τῶν ἁγίων τὴν στεφάνην, διὰ τοῦτο Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ἐν τῇ λέ. σημειώσει, εἰς τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, πορνικὸν στέφανον τὴν παπαλήθραν τῶν Λατίνων ὠνόμασεν. Ὅρα τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. σελ. 778. Ὅτι δὲ πρέπει νὰ ποιοῦσιν ἐν τῇ κορυφῇ τὴν τοιαύτην στεφάνην, καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς Κληρικοὶ, ἂς τὸ μάθουν ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον. Οὐ γὰρ δίκαιον ὅρια αἰώνια μεταίρειν, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν. Σημειώσεως δὲ ἄξια εἶναι δύω πράγματα ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ἕνα, ὅτι οἱ διὰ κανονικὰ ἐγκλήματα καθαιρόμενοι ἱερωμένοι πρῶτον μὲν ἀπέβαλον τὸ σχῆμα τοῦ Κλήρου, καὶ οὕτως ἐρρίπτοντο εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν (ἀνοίκειον γὰρ ἦτο μὲ τὸ τοῦ Κλήρου σχῆμα νὰ στέκωνται μὲ τοὺς λαϊκούς)· δι' ὃ καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἑρμην. τοῦ μδ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι οἱ καθαιρεθέντες μετασχηματίζονται καὶ κατὰ τοῦτο συμβιβάζονται, καὶ ὁ κέ. Ἀποστολικὸς, καὶ ὁ γ'. τοῦ Βασιλείου, καὶ ὅσοι ἄλλοι Κανόνες λέγουν, ὅτι οἱ καθηρημένοι νὰ ῥίπτωνται εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν. Καὶ ἄλλοι, ὅτι οἱ καθαιρεθέντες αὐτοὶ, ἐὰν θεληματικῶς ὕστερον μισήσουν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μὲ τελειότητα χωρισθῶσιν ἀπὸ αὐτὴν, καὶ μετανοήσουν, οὗτοι νὰ λαμβάνουν πάλιν τὸ σχῆμα τοῦ Κλήρου, ὅπερ ἀπέβαλον. Εἰ δὲ τοῦτο ὅῆλον ὅτι οἱ τοιοῦτοι, καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν ἱερωμένων ἀνεβιβάζοντο, καὶ εἶχον τὴν κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν τιμήν. Καὶ κατὰ τοῦτο πάλιν συμβιβάζονται ὁ ά. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὁ θ'. καὶ ἰ. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. ὁ γ'. καὶ κς'. τῆς παρούσης, καὶ ὁ κζ'. Βασιλείου· οἱ λέγοντες ὅτι οἱ καταβιβαζόμενοι ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην νὰ ἔχουν τὴν κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν, καὶ ἁπλῶς μόνην τὴν ἐξωτερικὴν τῶν ἱερωμένων τιμὴν, περὶ ἧς ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κς'. τῆς παρούσης.

(1) «Τόσον ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν νή. τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου συνάγεται, ὅτι καὶ οἱ Διάκονοι ἐμετάδιδαν εἰς τοὺς λαϊκοὺς τὰ θεῖα μυστήρια. Ὅθεν ἀκολούθως μὲ τούτους καὶ αἱ ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ, βιβλ. ή. κεφ. κή. λέγουσιν, ὅτι, ἀφ' οὗ λειτουργήσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Ἱερεὺς, λαμβάνει ἀπὸ αὐτοὺς τὰ μυστήρια ὁ Διάκονος, καὶ τὰ μεταδίδει εἰς τὸν λαὸν, ὄχι πῶς εἶναι ἱερεὺς, ἀλλ' ὡς διακονῶν εἰς τοὺς ἱερεῖς· τοῦτο δὲ τὸ ἔργον τοῦ Διακόνου κυρίως μετέδιδεν ἐκ τοῦ ποτηρίου, κατὰ τὰς ἰδίας Διαταγὰς βιβλ. ή. κεφ. ιγ'. ὁ Διάκονός φησι, κατεχέτω τὸ ποτήριον, καὶ ἐπιδιδοὺς λεγέτω· Αἷμα Χριστοῦ· Ποτήριον ζωῆς.» Τοῦτο αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Κυπριανὸς λόγῳ έ. περὶ ἐκπεπτωκότων, καὶ ὁ Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων τόμ. ά. περὶ τῶν καθηκόντων, καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁμιλ. πγ'. εἰς τὸν Ματθαῖον. Ὅρα τὸν Ἀργέντην σελ. 306. Οἱ

ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ μεταλαμβάνει τὰ θεῖα μυστήρια παράδες, ἢ ἄλλο τι κἀνένα εἶδος, κἂν καὶ τὸ ἐλάχιστον εἶη, χάριν τῆς θείας μεταλήψεως. Διότι ἡ χάρις τῶν μυστηρίων δὲν πωλεῖται, οὐδὲ μὲ τὰ ἄσπρα μεταδίδομεν τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Θείου Πνεύματος, ἀλλὰ ἀδωροδοκήτως, εἰς τοὺς ἀξίους ὄντας αὐτοῦ· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δωρεὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὀνομάζεται ἡ θεία Κοινωνία, διατὶ χωρὶς δῶρα μεταδίδοται, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, ἂς καθαίρεται, ὡς μιμητὴς γινόμενος τῆς πλάνης καὶ αἱρέσεως τοῦ Σίμωνος Μάγου, ὅστις ἐνόμισεν, ὅτι πωλεῖται μὲ ἄσπρα ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος. (1) Ἀνάγνωθι καὶ τὸ κθ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ΄.

Ἀποστ. μβ΄. μγ΄. τῆς ς΄. νά. ξϛ΄. ξ΄. τῆς ζ΄. κβ΄ τῆς Λαοδ. ν΄. νδ΄. τῆς Καρ. ιζ΄. ο΄.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλεγομένων τάγματι, ἢ Μοναχῶν, ἐν ἱπποδρομίαις ἀνιέναι, ἢ θυμελικῶν παιγνίων ἀνέχεσθαι. Ἀλλ᾽ εἰ καί τις Κληρικὸς κληθείη ἐν γάμῳ, ἡνίκα δ᾽ ἂν τὰ πρὸς ἀπάτην εἰσέλθοιεν παίγνια, ἐξαναστήτω, καὶ παραυτίκα ἀναχωρείτω, οὕτω τῆς τῶν Πατέρων ἡμῶν προστατούσης διδασκαλίας· εἰ δέ τις ἐπὶ τούτῳ ἀλῷ, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία

Δὲν εἶναι ἄδεια, καθὼς λέγει ὁ παρὼν Κανών, εἰς κἀνένα Ἱερωμένον, ἢ Μοναχὸν νὰ πηγαίνῃ εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὁποῦ τρέχουσιν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ ἄλογα, ἢ νὰ βλέπῃ, καὶ νὰ ἀκούῃ τὰ γυναικοπρεπῆ παιγνίδια. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε καλεσθῆ εἰς γάμον κἀνένας Κληρικός, νὰ πηγαίνῃ μέν, ὅμως ὅταν ἤθελον ἔλθουν διὰ νὰ παίξουν τὰ τοιαῦτα ἀπατηλὰ καὶ σατανικὰ παιγνίδια, παρευθὺς νὰ ἀσηκώνεται καὶ νὰ ἀναχωρῇ, καθὼς προστάζει ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων, δηλ. ὁ νδ΄. Κανὼν τῆς ἐν Λαοδικ. Συνόδου (ἀγκαλὰ καὶ ἐκεῖνος προσθέτῃ, ὅτι μηδὲ ἄλλας θεωρίας γινομένας εἰς τοὺς γάμους καὶ δεῖπνα δὲν πρέπει νὰ βλέπουν οἱ ἱερωμένοι, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀναχωροῦν, καὶ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ ἔλθουν τὰ παιγνίδια)· ὅποιος δὲ πιασθῇ τοῦτο ποιήσας, ἢ νὰ παύῃ ἢ νὰ καθαίρηται (2).

ΚΑΝΩΝ ΚΕ΄.

Τῆς δ΄. ιζ΄. τῆς Καρθ. ρκή. ρκθ΄. ρλ΄.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνανεοῦμεν καὶ τὸν Κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τὰς καθ᾽ ἑκάστην ἐκκλησίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα οἱ τριακονταετῆ χρόνον ἀδιάστως διακατέχοντες

δὲ μεταλαμβάνοντες ἐκ τοῦ ποτηρίου ἐσπόγγιζον τὰ στόματα αὐτῶν εἰς τὸ Ὀράριον τοῦ Διακόνου, διὰ τὴν ὁποίαν χρείαν καὶ ἐφόρει αὐτό, ὡς θέλομεν εἰπεῖ ἐν τῷ κβ΄. Λαοδικ. Εἶπα κυρίως, διατὶ ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος, ἀπολογία β΄. λέγει, ὅτι οἱ Διάκονοι ἐκοινώνουν τοὺς ἄλλους, καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιον ἄρτον. «Οἱ καλούμενοι παρ᾽ ἡμῖν Διάκονοι διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι.» Τοῦτο φαίνεται νὰ ὁηλοῖ καὶ ὁ β΄. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

(1) Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου γίνεται φανερὸν πῶς πρέπει νὰ καθαίρωνται ἀπαραιτήτως οἱ Πνευματικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πορισμὸν ἡγούμενοι τὴν εὐσέβειαν, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ χριστοκάπηλοι ὄντες. ζητοῦσι χρεωστικῶς ἀργύρια ἀπὸ τοὺς ἐξομολογουμένους αὐτοῖς χριστιανοὺς, καὶ οὕτω δίδουσιν ἄδειαν εἰς αὐτούς, καὶ ἀναξίους ὄντας, νὰ κοινωνοῦν τὰ θεῖα μυστήρια. Ἀσέβεια μεγαλωτάτη, τὴν ὁποίαν ἐλέγχει καὶ ἐλεεινολογεῖ εἰς ἕνα του λόγον ὁ σοφώτατος καὶ θεολογικώτατος Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος, λέγων, ὅτι αὕτη ἐστὶν αἰτία, ὁποῦ αἱχμαλωτίσθη τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν, καὶ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀθέων Ἀγαρηνῶν. Τί μοὶ δίδεις καὶ νὰ σοὶ συγχωρήσω νὰ κοινωνήσῃς; Καὶ τί ἄλλο εἶναι τοῦτο, πάρεξ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπε καὶ ὁ Ἰούδας εἰς τοὺς Ἰουδαίους, παραδίδωντας τὸν Κύριον· «Τί μοι θέλετε δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Πανιερώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ἐπιμεληθῆτε, δι᾽ ἀγάπην Θεοῦ, νὰ ἐξολοθρευθῇ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας σας τοιοῦτο μέγα κακόν, τὸ ὁποῖον κάμνει νὰ πωλῆται καθ᾽ ἑκάστην, ὁ ἅπαξ ὑπὲρ τοῦ γένους ἡμῶν πωληθεὶς γλυκύτατος Ἰησοῦς Χριστός.

(2) Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ παρόντος Κανόνος λέγει, ὅτι τὰ τοιαῦτα θέατρα καὶ παίγνια ἐμποδίζονται μόνον εἰς τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς μεγάλας ἑορτὰς, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας, συμπεραίνων τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ ο΄. Καρθ. ὅτι τὰ θέατρα ταῦτα πρέπει νὰ μετατεθοῦν εἰς ἄλλας ἡμέρας, λέγομεν, προηγουμένως μὲν καὶ πρώτως, ὅτι ὁ νά. τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου, ὡς εἴπομεν, ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνωνται, ὄχι εἰς ἄλλας μὲν ἡμέρας, εἰς ἄλλας δὲ οὔ, ἀλλὰ καθόλου καὶ μὲ ὅλην τὴν τελειότητα. Ἐπομένως δὲ καὶ διατὶ ἡ ἰδία ἐν Καρθ. ἐν τῷ ιζ΄. Κανόνι αὐτῆς λέγει, ἀεὶ καὶ πάντοτε κηρύττεται εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὅλους νὰ μὴ πλησιάζουν, ὅπου εἶναι βλασφημίαι καὶ ἄλλα ἄτοπα τὰ διὰ τῶν τοιούτων θεάτρων γινόμενα. Λέγομεν δὲ καὶ τὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου (ὅρῳ κατὰ ἐπλάτ. κ΄). Κἀνένα κατηγορημένον πρᾶγμα καθ᾽ ἑαυτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ ποτὲ καλὸν διὰ τὸν καιρὸν ὁποῦ γίνεται. «Οὐδὲν τῶν κατεγνωσμένων δύναται εἶναι ἡμῖν πρὸς καιρὸν ἐπιτήδειον· ἐπειδὴ δὲ τὰ θεώρια ταῦτα καὶ θέατρα εἶναι κατηγορημένα, λοιπὸν οὐδὲ εἰς τὰς ἀνεορτασίμους ἡμέρας γινόμενα ἐπαινετὰ εἶναι καὶ καλά· δαιμονιώδη γὰρ ταῦτα ἔργα εἶναι. Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιϐ΄. εἰς τὴν ά. πρὸς Κορινθ. σελ. 318. τοῦ γ΄. τόμ.) καὶ μή μοι λέγε τὴν συνήθειαν. Εἰ μὲν γὰρ πονηρὸν, μηδὲ ἅπαξ γινέσθω· εἰ δὲ καλὸν, γινέσθω. Ἤτοι ἂν ἦναι κακὸν τὸ πρᾶγμα, ἂς μὴ γίνεται μηδὲ μίαν φοράν· ὄχι καὶ εἶναι καλὸν, ἂς γίνεται πάντοτε. Ὁ αὐτὸς δὲ Χρυσόστομος πομπὴν τοῦ σατανᾶ ὀνομάζει τὰ θέατρα καὶ ἱπποδρόμια (λόγ. κ΄. εἰς τοὺς ἀνδριάντας σελ. 610. τοῦ ς΄. τόμ.)· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει, «ἡ ἐν τοῖς θεάτροις διατριβὴ, πορνείας, ἀκολασίας, ἀ-

φκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν γεγένηταί τις, ἢ γίνοιτο, περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἠδικῆσθαι περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀνανεοῖ τὸν ιζ', τῆς δ'. ὃν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεί. ὄχι ὅμως ὅλον, ἀλλὰ μέρος ἐκείνου, δι' ὃ καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τούτου ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Πρεσβύτερον, τὸν κατὰ ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντα, καθέδρας μὲν μετέχειν, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Κανόνος ἡμῖν νομοθετηθέντα, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι. Ἀρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἡ συγγνώμη, εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον· εὐλογία γὰρ, ἁγιασμοῦ μετάδοσίς ἐστιν. Ὁ δὲ τοῦτον μὴ ἔχων, διὰ τὸ ἑκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει; μήτε τοίνυν δημοσίᾳ, μήτε ἰδίᾳ εὐλογείτω, μήτε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ διανεμέτω ἑτέρους, μήτε τι ἄλλο λειτουργείτω, ἀλλ' ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω ἑτέρους, καὶ τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα. Πρόδηλον γὰρ, ὡς ὁ τοιοῦτος ἄθεσμος γάμος διαλυθήσεται, καὶ οὐδαμῶς ὁ ἀνὴρ μετουσίαν ἕξει πρὸς τὴν δι' ἧς ἱερᾶς ἐνεργείας ἐστέρηται.

Ἀποστ. θ'. τῆς ς'. γ'. τῆς Νεοκαισ. θ'. τοῦ Βασιλείου κγ'. κζ'. οή.

Ἑρμηνεία. (1)

Ὁ Κανὼν οὗτος εἶναι ὁ ἴδιος κζ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου· ὅστις καὶ διορίζει, ὅτι ὁ Ἱερεὺς ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐν ἀγνοίᾳ ὑπανδρεύθη μὲ κἀμμίαν συγγένισάν του, αὐτὸς, ἐπεδὴ καὶ τὴν συγγένειαν αὐτὴν δὲν ἤξευρε, διὰ τοῦτο

σελγείας ἁπάσας ἔτεκε. Καὶ ἡ τῆς ἁμίλλης τῶν ἵππων θεωρία, μάχας, λοιδορίας, καὶ πληγὰς, καὶ ὕβρεις, καὶ ἀπεχθείας διηνεκεῖς ἐπήγαγε.» (λόγ. ιέ. εἰς τοὺς ἀνδριάντας σελ. 564. τοῦ ϛ'. τόμ.)· ὅρα καὶ τὸν λόγον, ὁποῦ ἐπίτηδες κάμνει πῶς νὰ μὴ πλησιάζῃ τινὰς εἰς θέατρα, ὅτι ταῦτα κάμνουσι τοὺς ἀνθρώπους μοιχοὺς τελείους (σελ. 89. τοῦ ἑ. τόμ.).

(1) Ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος ἀποδεικνύεται, ὅτι ὅλοι οἱ Ἱερεῖς, ὁποῦ ἢ καθαιρεθοῦν τῆς ἱερωσύνης διὰ ἐγκλήματά των φανερὰ, ἢ καὶ παρὰ πνευματικοῦ Πατρὸς συμβουλευτικῶς ἐμποδισθοῦν διὰ ἁμαρτήματά των κρυφὰ, καὶ τῆς ἱερωσύνης καθαιρετικὰ, εἴτε καὶ παρ' ἑαυτῶν ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενοι παραιτήσουν τὰ τῆς ἱερωσύνης, οὗτοι, λέγω, πάντες δὲν δύνανται, οὔτε νὰ εὐλογοῦν, οὔτε νὰ ἁγιάζουν, οὔτε ἄλλην κἀμμίαν ἱεροπραξίαν νὰ ἐνεργοῦν, οὔτε κρυφὰ, οὔτε φανερά. Εἰ δὲ τοῦτο, ἄρα οὐδὲ νὰ ψάλλουν ἁγιασμοὺς οἱ τοιοῦτοι δύνανται, οὔτε νὰ μεταλαμβάνουν τινὰ, οὔτε παρακλήσεις, ἢ βαπτίσματα, ἢ εὐχέλαια, ἢ ἄλλα τοιαῦτα νὰ ἐνεργοῦν, ἐπειδὴ εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἱεροπραξίας, εὐλογίας καὶ ἁγιασμοῦ μετάδοσις γίνεται, τὸν ὁποῖον ἁγιασμὸν αὐτοὶ δὲν ἔχουσι, κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Κανόνος τούτου, ἀλλ' οὔτε νὰ δέχωνται λογισμοὺς καὶ πνευματικοὶ νὰ γίνωνται δύνανται οἱ τοιοῦτοι. Διότι κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν, (ἀποκρίσ. ιά.)· ὁ δεχόμενος λογισμοὺς πρέπει καὶ νὰ εὐλογῇ, καὶ συγχωρητικὴν εὐχὴν νὰ λέγῃ, καὶ νὰ λειτουργῇ, καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τοὺς ἐξομολογουμένους, καὶ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῶν μετανοούντων, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὁ Πνευματικὸς χρειάζεται νὰ ἔχῃ ἐνεργοῦσαν τὴν ἱερωσύνην, κατὰ τὸν Κίτρους (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λθ'. Ἀποστολικοῦ). Ὅτι δὲ οἱ ἀνωτέρω ταῦτα νὰ ἐνεργοῦσι δὲν ἠμποροῦν, τοῦτο δεικνύεται ἀπὸ πολλά. Α'. διατὶ ἂν ὁ ἐν ἀγνοίᾳ εἰς γάμον παράνομον πεσὼν Ἱερεὺς, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὁ ἀκουσίως ἁμαρτήσας (ἀκούσιον γάρ ἐστι, κατὰ τὸν Νεμέσιον, ἢ τὸ ἐκ βίας, ἢ τὸ ἐξ ἀγνοίας γινόμενον) δὲν δύναται οὔτε νὰ εὐλογῇ, οὔτε νὰ ἁγιάζῃ, ἢ ἄλλην τινὰ ἱερατικὴν ἐνέργειαν νὰ πράττῃ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, πόσῳ μᾶλλον ταῦτα δὲν δύναται νὰ κάμνῃ ὁ διὰ ἑκούσιον ἁμάρτημα καθαιρετικὸν τῆς ἱερωσύνης καθαιρεθεὶς, ἢ παραιτησάμενος; Β'. ἂν ὁ γ'. Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου, τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα τοῦ Βασιλείου ἀναφέρων, διορίζει ὅτι νὰ μὴ εὐλογοῦν, ἢ νὰ ἁγιάζουν οἱ πρὸς καιρὸν ἀργιζόμενοι, πόσῳ μᾶλλον δὲν δύνανται νὰ εὐλογοῦν, ἢ νὰ ἁγιάζουν οἱ καθαιρεθέντες, ἢ παραιτησάμενοι, ἅπαξ ἔχοντες διαρκῆ τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Βασιλείου, καὶ μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἀφ' ἧς ἐξέπεσον; Γ'. ὅτι ὁ ἡ. Κανὼν τοῦ Νικολάου ἐμποδίζει τὸν ἀφ' ἑαυτοῦ παραιτησάμενον τὴν ἱερωσύνην, οὔτε τὸ, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς νὰ προλέγῃ, οὔτε τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς νὰ ἐπιλέγῃ, οὔτε εἰς τὸ βῆμα νὰ μεταλαμβάνῃ, οὔτε κἂν μὲ θυμιατὸν νὰ θυμιᾷ, ἀλλὰ νὰ τάττεται εἰς τόπον τῶν λαϊκῶν· καὶ ἂν καὶ ἀπὸ τὸ νὰ θυμιῶσι τοὺς ἐμποδίζει, πόσῳ μᾶλλον ἀπὸ τὸ νὰ εὐλογοῦν, καὶ νὰ ἁγιάζουν, καὶ τὰς ἀνωτέρω ἱεροπραξίας, ὁποῦ εἴπομεν, νὰ ἐνεργοῦν; Εἰ δὲ καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. λέγει ὅτι ὁ ἱερεὺς ὁποῦ κάμει ἁμαρτίαν σαρκικὴν πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ τὴν ἐξομολογηθῇ, αὐτὸς νὰ μὴ προσφέρῃ, ἤτοι νὰ ἱερουργῇ, νὰ μένῃ δὲ ὅμως εἰς τὰ λοιπά· ἂν, λέγω, ὁ Κανὼν αὐτὸς τοῦτο λέγῃ, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον Κανόνα ἐπιστηρίζονται ἐκεῖνοι, ὁποῦ θέλουν ὅτι οἱ διὰ τὰ ἁμαρτήματά των παραιτούμενοι τὴν ἱερωσύνην νὰ εὐλογοῦν καὶ νὰ ἁγιάζουν, καὶ τὰς ἀνωτέρω ἱεροπραξίας νὰ ἐνεργοῦν, ἡμεῖς τὸν ἑρμηνεύομεν κατὰ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ νόημα, τὸ σύμφωνον καὶ μὲ τοὺς λοιποὺς Κανόνας. Ὅταν λοιπὸν ὁ Κανὼν λέγῃ, νὰ μὴ ἱερουργῇ ὁ τοιοῦτος ἱερεὺς, μαζῆ μὲ τὴν ἱερουργίαν τὴν ἀνωτέραν καὶ καθολικωτέραν ἐνέργειαν τῆς ἱερωσύνης, ὁμοῦ καὶ τὰς κατωτέρω καὶ μερικωτέρας ἱεροπραξίας τῆς ἱερωσύνης συμπεριέλαβε. Τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὰ ὁποῖα λέγει νὰ μένῃ, εἶναι Α'. τὸ νὰ ἔχουν τὸ σχῆμα τοῦ Κληρικοῦ, καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν νὰ μὴ τάττωνται, τὰ ὁποῖα ταῦτα χάνουν οἱ διὰ ἐγκλήματα καθαιρεθέντες κανονικὰ, κατὰ τὸν κά. τῆς ϛ'. Β'. τὸ νὰ κάθωνται καὶ μετὰ τῶν ἱερέων κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου, τὸν ά. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ τὸν κζ'. Βασιλείου. Γ'. τὸ νὰ ἔχουν τὴν μετὰ τῶν ἱερέων στάσιν κατὰ τὸν γ'. τῆς

νὰ συγχωρῆται, καὶ νὰ ἔχῃ καὶ τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας τῶν ἱερέων, ἀπὸ ὅλας δὲ τὰς ἄλλας ἐνεργείας τῆς ἱερωσύνης νὰ ἀπέχῃ. Φθάνει γὰρ ὁποῦ ὁ τοιοῦτος δὲν κανονίζεται, ἀλλὰ συγχωρεῖται, τὸ δὲ καὶ νὰ εὐλογῇ ἄλλον, αὐτὸς ὁποῦ πρέπει νὰ ἰατρεύῃ τὰς πληγάς του, ἤτοι νὰ μετανοῇ διὰ τὸν παράνομον γάμον, δὲν εἶναι ἁρμόδιον· διότι ἡ εὐλογία εἶναι ἁγιασμοῦ μετάδοσις, τὸν ὁποῖον μὴ ἔχωντας ὁ τοιοῦτος ἱερεύς, πῶς θέλει τὸν δώσει εἰς ἄλλον; λοιπὸν μήτε φανερὰ, μήτε κρυφὰ ἂς μὴ εὐλογῇ, μήτε ἂς μεταλαμβάνῃ τοὺς ἄλλους, ἢ ἄλλο τι νὰ ἐνεργῇ, ἀλλὰ ἀρκούμενος εἰς τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας, ὡς εἴπομεν, ἂς κλαίῃ, πρὸς τὸν Θεὸν μὲν, διὰ νὰ συγχωρηθῇ ἡ κατ' ἄγνοιαν ἀνομία του, εἰς τοὺς ἄλλους δὲ, διὰ νὰ παρακαλοῦν καὶ ἐκεῖνοι ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Κύριον. Ἕως ἐδῶ εἶναι ὁ Κανὼν τοῦ Βασιλείου. Ἡ δὲ Σύνοδος προσθέτει, ὅτι καὶ τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας ταύτης νὰ ἔχῃ, ἀφ' οὗ πρῶτον χωρίσῃ τὸν ἄθεσμον γάμον αὐτὸν, διὰ τὸν ὁποῖον καθῃρέθη τῆς ἱερωσύνης· ἐὰν γὰρ τοῦτον μὴ χωρίσῃ, οὐ μόνον τῆς τιμῆς τῆς καθέδρας θέλει ὑστερηθῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμίοις θέλει καθυποβληθῇ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Τῆς ζ'. ις'. τῆς ἐν Γαγγ. ιϐ'. κά.

Μηδεὶς τῶν ἐν Κλήρῳ καταλεγομένων ἀνοίκειον ἐσθῆτα ἀμφιεννύσθω, μήτε ἐν πόλει διάγων, μήτε ἐν ὁδῷ βαδίζων, ἀλλὰ στολαῖς κεχρήσθω ταῖς ἤδη τοῖς ἐν Κλήρῳ καταλεγομένοις ἀπονεμηθείσαις. Εἰ δέ τις διαπράξοιτο τὸ τοιοῦτο, ἐπὶ ἑβδομάδα μίαν ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Κληρικοὶ καὶ Ἱερωμένοι πρέπει νὰ ἦναι σεμνοὶ καὶ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα. Διότι ὁ μὲν Θεὸς βλέπει εἰς τὴν καρδίαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι βλέπουσιν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ σώματος κατάστασιν κατὰ τὸ γεγραμμένον. »"Ανθρωπος ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν·»[ά. Βασιλ.ιϐ'.7.] ὅθεν καὶ ἀπὸ τὰ ἔξω,συμπεράινουσι καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς καρδίας διάθεσιν. Διὸ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει,ὅτι κἀνένας Κληρικὸς νὰ μὴ φορῇ φορέματα ἀνοίκειαι τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἤγουν πολύτιμα καὶ μεταξωτὰ, ἢ καὶ στρατιωτικὰ, οὔτε ὅταν μέσα εἰς πόλιν εὑρίσκηται, οὔτε ὅταν εἰς δρόμον περιπατῇ, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζηται τὰ εἰς Κληρικοὺς συνήθη φορέματα, σεμνὰ δηλαδὴ καὶ λιτά. Ὅποιος δὲ ἤθελε κάμει τὸ ἐναντίον, νὰ ἀφορίζηται μίαν ἑβδομάδα.

Συμφωνία.

«Ἀλλὰ καὶ ὁ ις'. τῆς ζ'. τοὺς φοροῦντας φορέματα λαμπρὰ Ἱερωμένους, καὶ μὴ διορθουμένους, εἰς ἐπιτί-

παρούσης ς'. Δ'. τὸ νὰ ἔχουν τὴν ἐξωθεν τιμὴν, κατὰ τὸν ά. Ἀντιοχ. ἤτοι τὴν ἐν ταῖς ἔξω τῆς ἐκκλησίας συνελεύσεσιν, ἢ καὶ τὴν ἔξωθεν τοῦ βήματος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ Βαλσαμῶνα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν Πρεσβυτέρων, ὅπερ φοροῦσι. Ε'. τὸ νὰ ἔχουν τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα· (ὁ δὲ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγουσιν ἀκόμη ἑρμην. τοῦ αὐτοῦ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ.)ὅτι καὶ συγχωροῦνται νὰ μεταλαμβάνουν οἱ τοιοῦτοι εἰς τὸ ἅγιον βῆμα (ἀγκαλὰ καὶ ὁ τοῦ Βασιλείου συγχωρεῖ τοῦτο νὰ μεταλαμβάνουν μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων οἱ μὴ τελείαν τὴν ἁμαρτίαν πράξαντες, καὶ πρὸς καιρὸν ἀργιζόμενοι)· αὐτὰ λοιπὸν τὰ προνόμια καὶ αὐταὶ αἱ τιμαὶ εἶναι τὰ λοιπὰ, εἰς τὰ ὁποῖα λέγει ὁ Κανὼν νὰ μένουν οἱ τὴν ἁμαρτίαν των ἐξομολογούμενοι Πρεσβύτεροι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐνέργεια, ἢ εὐλογία, ἢ πρᾶξις κἀμμία ἱερατική. Οὐδαμοῦ γὰρ οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δίδουσιν εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης καταϐιβασθέντας τὸ ἐνεργεῖν ὅλως τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν, ἀλλὰ μόνον καθέδραν, στάσιν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τιμὴν ἐξωτερικὴν, καὶ πλέον οὔ. Ὅθεν πῶς εἶναι τρόπος μόνος ὁ ἕνας οὗτος Κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρ. νὰ ἦναι ἐναντίος μὲ ς'. ἄλλους Κανόνας,μὲ δύω Οἰκουμενικοὺς τὸν γ'.καὶ κς'.τῆς παρούσης,τὸν ά. καὶ ϐ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. τὸν ά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὸν κ'. Βασιλείου; ἀλλὰ μὴν ἀντινομία καὶ μάχη μεταξὺ τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος οὐχ εὑρίσκεται διὰ τὸ ἄτοπον. Λοιπὸν κατὰ τοὺς ς'. Κανόνας πρέπει καὶ ὁ ἕνας νὰ νοηθῇ. Ὅτι δὲ εἰς τὸ, προσφερέτω, ὁποῦ λέγει ὁ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. κάθε ἱερατικὸν λειτούργημα συμπεριλαμϐάνεται, καὶ ὅτι τὰ λοιπὰ ὁποῦ λέγει, καθέδραν δηλοῦσι καὶ τιμὴν, καὶ ὁ Βαλσαμὼν οὕτως ἐξέλαϐεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ παρόντος τῆς ς'. ἀλλὰ καὶ τὸν ἱερὸν Κανόνα, ὁποῦ οὗτος ἀναφέρει, ἐνόησε τὸν θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. καὶ ὅτι ὁ παρὼν Καρὼν, τῆς ς', ἀκόλουθος μὲ ἐκεῖνον εἶναι. Τούτων οὕτως εἰρημένων, θαυμάζω πόθεν ἐπεκράτησεν ἡ τωρινὴ συνήθεια τὸ νὰ εὐλογοῦν καὶ νὰ ἁγιάζουν οἱ ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην καταϐιβασθέντες ἱερεῖς, εἰς καιρὸν ὁποῦ οὔτε οἱ Κανόνες τοῦτο λέγουν, οὔτε αὐτοὶ οἱ ἐξηγηταί; Εἰ δὲ καὶ ἡ οϑ'. Νεαρὰ τοῦ Λέοντος λέγοι, ὅτι οἱ ὑπανδρευθέντες καὶ διὰ τοῦτο καθαιρεθέντες Πρεσϐύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι νὰ μὴ λαμϐάνουν σχῆμα κοσμικὸν, μήτε νὰ καταδικάζωνται, ὥστε νὰ ἀποχωρίζωνται ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ἀθέμιτον(ἤτοι δὲν εἶναι παράνομον, καὶ παρὰ Κανόνας) νὰ πιάνουν, ἀλλ' ὅμως ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἄλλη λέγει, ὅτι εἶναι· δηλαδὴ ὑπηρέταις ἁρμοδία, καὶ ἐκκλησιαστικοῖς, (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιέ. τῆς ς'.) καὶ ὄχι εὐλογία καὶ ἁγιασμὸς, καὶ αἱ τῆς ἱερωσύνης ἱεροπραξίαι, τὰς ὁποίας νὰ πιάνουν οἱ τοιοῦτοι, εἶναι ἀθέμιτον, καὶ παρὰ Κανόνας. Ἠξεύρω ὅτι ταῦτα λεγόμενα, αὐστηρὰ καὶ λυπηρὰ φαίνονται εἰς τοὺς καθηρημένους, ἢ παρητημένους διὰ ἁμάρτημά των ἱερεῖς. Ἀλλ' ἡμεῖς ἅπαξ ἐπιχειρισθέντες τὴν ἑρμηνείαν τῶν Κανόνων, τὰ ἀρεστὰ καὶ δίκαια τῶν Κανόνων λέγομεν, καὶ οἱ φόϐον Θεοῦ καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἂς ἰδοῦν καὶ ἂς διορθωθοῦν. Ταῦτα καὶ οἱ Πνευματικοὶ πατέρες πρέπει νὰ λέγουν εἰς τοὺς ἀνεξελέγκτους ἱερωμένους, ὄχι ἐπιτιμητικῶς, ἀλλὰ μόνον συμϐουλευτικῶς, ἀφίνοντες τὸ πᾶν, εἰς τὴν συνείδησίν των, ἂν θέλουν καὶ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ νὰ παραιτοῦν τὰ ἔργα τῆς ἱερωσύνης, ἢ νὰ μὴ παραιτοῦν.

μιον ὑποβάλλει, ὁμοίως καὶ ἐκείνους ὁποῦ μὲ μῦρα χρίονται. Εἰ δὲ καὶ ὁ ιϐ'. τῆς ἐν Γάγγρᾳ ἀναθεματίζει ἐκείνους, ὁποῦ κατηγοροῦν τοὺς μετὰ εὐλαβείας φοροῦντας φορέματα μεταξωτὰ, δὲν ἐναντιοῦται εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, Α'. διατὶ οὗτος μὲν λέγει ξεχωριστὰ διὰ τοὺς φοροῦντας αὐτὰ Κληρικούς· ἐκεῖνος δὲ λέγει διὰ τοὺς φοροῦντας τὰ τοιαῦτα ἁπλῶς Κληρικούς τε καὶ Λαϊκούς, Β'. διατὶ οὗτος μὲν λέγει διὰ τοὺς φοροῦντας ἔξω τῶν συνειθισμένων φορέματα· Γ'. δὲ καὶ τελευταῖον, διατὶ ἡ αὐτὴ Σύνοδος ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν εἰς τὸν ρηθέντα .ϐ'. Κανόνα της, ἐπιδιορθοῖ εἰς τὸν κά. αὐτῆς λέγουσα· Ἡμεῖς τὰ μὲν λιτὰ καὶ εὐτελῆ φορέματα ἐπαινοῦμεν, τὰ δὲ καλλωπισμένα καὶ μαλακὰ ἀποστρεφόμεθα. Καὶ ἂν τὰ μαλακὰ φορέματα αὐτὴ κατηγορῇ εἰς τοὺς κοσμικούς, πολλῷ μᾶλλον κατηγορεῖ ταῦτα, ὅταν τὰ φοροῦν οἱ Κληρικοί. Ὥστε, ὄχι μόνον ἡ Σύνοδος αὕτη δὲν εἶναι ἐναντία μὲ τὴν παροῦσαν, ἀλλὰ μάλιστα σύμφωνος, καὶ πλέον αὐστηρὰ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κύριος· «προσέχετε ἀπὸ τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς.» [Λουκ. κ'. 46]. Καὶ ἂν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι εἶναι γένος φύσει φιλόκοσμον, τὰ πολυτελῆ φορέματα, (ά. γ'. 3.) καὶ ἂν ὁ Παῦλος (ά. πρὸς Τιμ. β'. 9.) τὰ αὐτὰ ἀπὸ αὐτὰς ἐμποδίζει, πόσῳ μᾶλλον ἐμποδίζει ταῦτα ἀπὸ τοὺς Κληρικούς; Σεμνοπρεπῆ δὲ θέλει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος νὰ ἔχωμεν τὰ φορέματα, καὶ ἐν τῇ ιά. ὁμιλίᾳ τῆς ἑξαημέρου λέγει, ἐὰν ἰδῇς τινα, ἐσθῆτα ἀνθινὴν ἐνδεδυμένον, καὶ σηρικοῖς νήμασιν ἡμφιεσμένον, καταφρόνησον αὐτὸν, καὶ ὁ Χρυσόστομος ὁμιλ. ιϐ'. τῆς ά. πρὸς Τιμ. Βλέπεις ἄνθρωπον μεταξωτὰ φοροῦντα ἱμάτια; καταγέλασέ τον. Ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος ἐπιστ. οδ'. ἑρμηνεύων, τί ἦτο ὁ ἄνωθεν ὑφαντὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄρραφος χιτὼν, λέγει, τίς δὲ ἀγνοεῖ τὴν εὐτέλειαν τῆς ἐσθῆτος ἐκείνης, ἣπερ οἱ πτωχοὶ κέχρηνται τῶν Γαλιλαίων, καθ' οὓς μάλιστα τὸ τοιοῦτον φιλεῖ γίνεσθαι ἱμάτιον, τέχνῃ τινὶ ὡς αἱ στηθοδεσμίδες ἀνάκρουστον ὑφαινόμενον; καὶ ἐν τῷ τέλει φησίν· Εἰ οὖν τούτων ἐπιθυμεῖς, τὴν Ἰησοῦ εὐτελῆ ἐσθῆτα μιμοῦ· ἡ γὰρ θρύψις τῆς ἐνταῦθα τυγχάνει βλακείας, οὐ τῆς ἄνω φωτοφορίας.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ἐπειδὴ ἐν διαφόροις Ἐκκλησίαις μεμαθήκαμεν, σταφυλῆς ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προσφερομένης, κατά τι κρατῆσαν ἔθος, τοὺς λειτουργοὺς ταύτην τῇ ἀναιμάκτῳ τῆς προσφορᾶς θυσίᾳ συνάπτοντας, οὕτως ἅμα τῷ λαῷ διανέμειν ἀμφότερα, συνείδομεν, ὥστε μηκέτι τοῦτο τινὰ τῶν ἱερωμένων ποιεῖν, ἀλλ' εἰς ζωοποίησιν, καὶ ἀμαρτιῶν ἄφεσιν τῷ λαῷ τῆς προσφορᾶς μόνης μεταδιδόναι, ὡς ἀπαρχὴν δὲ τὴν τῆς σταφυλῆς λογιζομένους προσένεξιν, εἰδικῶς τοὺς ἱερεῖς εὐλογοῦντας τοῖς αἰτοῦσι ταύτης μεταδιδόναι, πρὸς τὴν τοῦ δοτῆρος τῶν καρπῶν εὐχαριστίαν, δι' ὧν τὰ σώματα ἡμῶν, κατὰ τὸν θεῖον ὅρον αὔξει τε καὶ ἐκτρέφεται. Εἴ τις οὖν Κληρικὸς παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιήσοι, καθαιρείσθω.

Ἀποστ. γ'.δ'. τῆς ϛ'.λϐ'.νζ'. ιϛ'. τῆς Καρθαγ. μ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς μερικοὺς τόπους, κατά τινα συνήθειαν, ἐπρόσφερκν μερικοὶ ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν σταφύλια, τὰ ὁποῖα ἐνόνοντες οἱ ἱερεῖς μὲ τὰ ἄχραντα μυστήρια, ἐμετάδιδαν καὶ τὰ δύω ὁμοῦ εἰς τὸν λαὸν, διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ κάμνῃ τοῦτο κἀνένας ἱερεὺς, (1) ἀλλὰ τὴν μὲν ἁγίαν Κοινωνίαν νὰ μεταδίδῃ μοναχὴν εἰς τοὺς ἁξίους, διὰ ζωοποίησιν, καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τους, (2) τὰ δὲ σταφύλια, ὡς πρωτοφανήσιμα νὰ εὐλογῇ μὲ εὐχὴν ξεχωριστὴν, καὶ νὰ τὰ μεταδίδῃ μέσα εἰς τὸν λαὸν, πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ δίδει τοὺς τοιούτους καρποὺς, διὰ μέσου τῶν ὁποίων τρέφονται καὶ αὐξάνουν τὰ σώματά μας. Ὅποιος δὲ κάμῃ ἔξω ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἂς καθαίρεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Ὁ τῶν ἐν Καρθαγένῃ διαγορεύει Κανὼν, ὥστε, ἅγια θυσιαστηρίου, εἰ μὴ ὑπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων, μὴ ἐπιτελεῖσθαι, ἐξηρημένης μιᾶς ἐτησίας ἡμέρας, ἐν ᾗ τὸ κυριακὸν δεῖ-

Ἀποστ. ξθ'. τῆς ϛ'. πθ'.τῆς Λαοδ. μθ'. ν'.

(1) Ὅθεν καὶ Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς πρέπει ἐν καιρῷ πανώλης νὰ μεταχειρίζωνται τρόπον εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν τοὺς ἀσθενοῦντας, ὅστις νὰ μὴ παραβαίνῃ τὸν Κανόνα τοῦτον, οὐχὶ βάλλοντες μέσα εἰς σταφίδα τὸν ἅγιον Ἄρτον, ἀλλὰ εἴς τι ἀγγεῖον ἱερὸν, καὶ ἐκεῖθεν νὰ τὸν λαμβάνουν, ἢ οἱ μόρται, ἢ οἱ ἀσθενεῖς, διὰ λαβίδος. Τὸ δὲ ἀγγεῖον σὺν τῇ λαβίδι νὰ βάνεται εἰς ξύδι, καὶ τὸ ὀξύδι νὰ ῥίπτηται εἰς τὸ χωνευτήριον, ἢ μὲ ὅποιον ἄλλον τρόπον δυνηθῶσιν ἀσφαλέστερον καὶ κανονικόν.

(2) Οὐ μόνον δὲ χωριστὰ ἀπὸ τὰ σταφύλια πρέπει νὰ μεταδίδεται ἡ ἁγία Κοινωνία. ἀλλὰ καὶ χωριστὰ ἀπὸ τὰς μερίδας. Διὰ τοῦτο καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (κεφ. ιϐ'.) λέγει ὅτι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ προσέχουν καλὰ, νὰ μὴ μεταλαμβάνουν τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὰς μερίδας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἴδιον αὐτὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Ἐὰν δὲν ἦναι πολλοὶ οἱ μέλλοντες μεταλαβεῖν (καθὼς ἀκολουθεῖ μάλιστα κατὰ τὴν μεγάλην ἑ. κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστοῦ γενῶν, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῆς Θεοτόκου), ἂς μὴ βάλλουν τὰς μερίδας μέσα εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ κάμουν λάθος, καὶ κοινωνήσουν τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ ἂς τὰς ἀφίνουν εἰς τὸ ἅγιον Δισκάριον, καὶ ἀφ' οὗ κοινωνήσουν τοὺς χριστιανοὺς, τότε ἂς τὰς βάλλουν, καὶ ἂς τελειοῦσι τὰ ἅγια, καθὼς τοιουτοτρόπως συνηθίζουν νὰ κάμνουν καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια τοῦ ἁγίου Ὄρους. Διότι ἂν καὶ αἱ Μερίδες ἠνώθηκαν μὲ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ σῶμα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπιναν καὶ σῶμα τοῦ Κυρίου αὐτόχρημα.

να'. νϐ'. τῆς Καρθ. μή'. νς'. Διονυσίου α'. Τιμοθ. ή'. ι'.

πνον ἐπιτελεῖται, ἴσως τηνικαῦτα διά τινας κατὰ τόπους προφάσεις τῇ Ἐκκλησίᾳ λυσιτελεῖς, τῶν θείων ἐκείνων Πατέρων, τοιαύτῃ χρησαμένων οἰκονομίᾳ. Μηδενὸς οὖν ἡμᾶς ἐνάγοντος καταλιπεῖν τὴν ἀκρίβειαν, ὁρίζομέν, Ἀποστολικαῖς, καὶ Πατρικαῖς ἑπόμενοι παραδόσεσι, μὴ δεῖν ἐν Τεσσαρακοστῇ τῇ ὑστέρᾳ ἑβδομάδι τὴν Πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν.

Ἑρμηνεία.

Καθὼς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς μεγάλης Πέμπτης ἔφαγε πρῶτον δεῖπνον κοινὸν, καὶ μετὰ ταῦτα παρέδωκε τὰ θεῖα μυστήρια εἰς τοὺς Ἀποστόλους, τοιουτοτρόπως ἐπεκράτησε συνήθεια εἰς τοὺς τόπους τῆς Ἀφρικῆς, πρῶτον νὰ τρώγουν οἱ ἐκεῖσε τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ κάποιά τινα τρυφηλότερα βρώματα, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, λυτικὰ ὄντα τῆς συνήθους ξηροφαγίας τῆς γινομένης εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ'. καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιτελοῦν καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα μυστήρια. Ἡ παροῦσα λοιπὸν Σύνοδος τὸν μή. βελτιοῦσα Κανόνα τῆς ἐν Καρθ. τὸν τὴν συνήθειαν ταύτην περιέχοντα, διορίζει, ὅτι οἱ μὲν Πατέρες ἐκεῖνοι, ἴσως ἐμεταχειρίσθησαν τὴν οἰκονομίαν αὐτὴν διὰ κάποιας αἰτίας ὠφελίμους εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ἡμεῖς δὲ, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν κάμμίαν αἰτίαν, ὁποῦ νὰ μᾶς ἀναγκάζῃ νὰ ἀφίνωμεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν Κανόνων, ἀκολουθοῦμεν τόσον εἰς τὰς παραδόσεις τῶν Ἀποστόλων, εἰς τὸν ξθ'. δηλ. Κανόνα αὐτῶν, τὸν διορίζοντα, ὅτι ἅπαντες νὰ νηστεύωσι τὴν ἁγίαν μ'. (ἐν δὲ τῇ μ'. συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ μεγάλη ἑ. καὶ ὅλη ἡ μεγάλη ἑβδομάς), ὅσον καὶ εἰς τὰς τῶν Πατέρων, δηλ. εἰς τὸν ν'. Κανόνα τῶν ἐν Λαοδ. Πατέρων, ὅττις διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει τινὰς νὰ λύῃ τὴν νηστείαν τῆς ἑ. τῆς ὑστέρας ἑβδομάδος τῆς μ'. (δηλαδὴ τῆς μεγάλης Πέμπτης), καὶ διὰ τῆς λύσεως ταύτης νὰ ἀτιμάζῃ καὶ νὰ ἀχρειοῖ τὴν νηστείαν ὅλης τῆς μ'., ἀλλὰ πρέπει ὅλην τὴν μ'. νὰ νηστεύῃ μετὰ ζηροφαγίας, σὺν αὐτῇ δηλ. τῇ μεγάλῃ ἑ. (1).

(1) Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη τῆς λύσεως τῆς μεγάλης ἑ. ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἢ καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἀκομη πρὸ τῆς β'. Συνόδου, ἐπειδὴ ἐλέγχει αὐτὴν διὰ τοῦ Κανόνος τούτου ἡ πρὸ τῆς β'. Οἰκουμενικῆς συγκροτηθεῖσα ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος. Ἤθελε δὲ ἀπορήσει τινὰς, διατί ὁ μὲν πθ'. τῆς ς'. λέγει νὰ ἐπιτελοῦμεν τὴν μεγάλην ἑβδομάδα μὲ νηστείαν. Καὶ ὁ πρῶτος Διονυσίου λέγει, ὅτι ἄλλοι μὲν Χριστιανοὶ τὰς ἓξ ταύτας ἡμέρας διαπερνοῦσι τελείως χωρὶς τροφὴν, ἄλλοι δὲ τὰς τέσσαρας, ἄλλοι τὰς τρεῖς, καὶ ἄλλοι τὰς δύω. Ἀλλὰ καὶ αἱ Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων βιβλ. ἑ. κεφ. ιή. λέγουσιν, ὅτι τὰς ἓξ ταύτας τοῦ Πάθους ἡμέρας νὰ μὴ τρώγῃ τινὰς ἄλλο, εἰ μὴ ψωμὶ, νερὸν, ἅλας καὶ λάχανα, χωρὶς νὰ γευθῇ οἶνον. ἢ κρέας. Τοῦτο δὲ προσθεβαιοῦσι καὶ ὁ ν'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὁ κθ'. τῆς ς'. ὡς εἴπομεν. Διατί, λέγω, οὗτοι μὲν ταῦτα λέγουσι, τὰ δὲ τυπικὰ συγχωροῦσι νὰ καταλύῃ τινὰς τῇ μεγάλῃ ἑ. ἔλαιον καὶ οἶνον; (ἀγκαλὰ καὶ τὰ ἀκριβέστερα χειρόγραφα τυπικὰ τῶν Βασιλικῶν καὶ μεγάλων Μοναστηρίων τοῦ ἁγίου Ὄρους εἰς οἶνον μόνον συγχωροῦσι νὰ καταλύεται ἡ μεγάλη ἑ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς ἔλαιον, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει καὶ νὰ ἀκολουθῶμεν. Οὕτω γὰρ γέγραπται ἐν αὐτοῖς, μεταλαμβάνομεν οἴνου, καὶ ἐψήματος ἄνευ ἐλαίου) ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐστάθησαν περὶ τῆς μεγάλης ἑ. δύω γνῶμαι ἀντικείμεναι. Καὶ οἱ μὲν ἐν Καρθ. ἔλυον ἐν αὐτῇ τὴν ξηροφαγίαν· οὗτοι δὲ πάντες, ὡς εἴπομεν, διορίζουσι νὰ ξηροφαγῶσιν ἐν αὐτῇ. Διὰ τοῦτο οἱ Θεοφόροι Πατέρες οἱ τὰ τυπικὰ συγγραψάμενοι, οἷον τὴν μέσην στράταν τῶν δύω τούτων γνωμῶν βαδίσαντες ἐδιώρισαν νὰ γίνεται κατάλυσις ἐν αὐτῇ εἰς οἶνον μόνον, ποιήσαντες συγκατάβασιν διὰ τὴν τιμὴν τοῦ Κυριακοῦ δείπνου, ὁποῦ εἰς αὐτὴν ἔγεινε. Πλὴν κάλλιον κάμνει ἐκεῖνος ὁποῦ νηστεύει καὶ τῇ μεγάλῃ ἑ. καὶ ἀπὸ οἶνον καὶ ἀπὸ ἔλαιον. Ἐκεῖνοι ὅμως ὁποῦ μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου καταλύουσιν οἶνον καὶ ἔλαιον, προφανῶς παρανομοῦσιν. Οἱ γὰρ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐν ταῖς Διαταγαῖς βιβλ. ἑ. κεφ. ιή. καὶ ιθ'. προστάζουσι τοὺς Χριστιανοὺς νὰ νηστεύουν ὁλόκληρον τὴν μεγάλην Παρασκευὴν καὶ τὸ μέγα Σάββατον, καθὼς καὶ αὐτοὶ νηστεύουσιν αὐτὰς, ἐπειδὴ ἡ νηστεία τῶν δύω τούτων ἡμερῶν εἶναι νομοθετημένη ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον Χριστὸν, ὅς τις εἶπεν· ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύουσι (Ματθ. θ'. 16.), εἰς τὴν μεγάλην δὲ Παρασκευὴν καὶ μέγα Σάββατον, ἐπάρθη ὁ Κύριος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Εἰ δὲ καὶ προβάλλοι τινὰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει τὸ Τυπικὸν, ὅτι κατὰ τὸ ἑσπέρας τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἔρχεται ὁ Κελλαρίτης, καὶ δίδωσιν ἕνα κλάσμα τοῦ ἄρτου, καὶ ἓν κρασοβόλιον, πρὸς τοῦτο ἀπομακρινόμεθα, ὅτι τὸ κρασοβόλιον τοῦτο, καὶ τὸ κλάσμα τοῦ ἄρτου δὲν εἶναι οἶνος κοινὸς, καὶ ἄρτος κοινὸς, ἀλλὰ ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος, καὶ οἶνος ὑπὸ τοῦ Ἱερέως· ἀ. Διατὶ ἀνωτέρω λέγει νὰ γίνεται ἡ εὐλόγησις τῶν ἄρτων, καὶ παρακάτω ἀναφέρει τοῦτο· β'. Διατὶ εἰς τοὺς περισσοτέρους εὑρίσκεται οὕτω γεγραμμένον· Ἀνὰ κλάσμα ὄχι ἄρτου ἀορίστου, ἀλλὰ τοῦ ἄρτου ὡρισμένως καὶ ἀναφορικῶς, τοῦ ἀνωτέρω εὐλογηθέντος δηλ. καὶ γ'. διατὶ τὸ κρασοβόλιον τοῦτο ἦτο ὁ εὐλογηθεὶς οἶνος, ὅς τις μὲ νερὸν μεμιγμένος, ἐδίδετο εἰς τοὺς ἀδελφοὺς πρὸς ἁγιασμὸν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς κοινωνήσαντας διὰ νὰ διακλύσουν, ἦτοι νὰ πλύνουν τὸ στόμα των, καθὼς εἶναι συνήθεια νὰ γίνεται μετὰ τὴν θείαν Μετάληψιν. Πολλοὶ νηστεύουσι τριήμερα ἐν τῇ ἁγίᾳ μ'. καὶ διατὶ νὰ μὴ νηστεύωσι καὶ τὸ δίμερον τῆς μεγάλης ς'. καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὁποῦ εἶναι πλέον ἀναγκαιότερα; ὄχι καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ νηστεύωσι καὶ τὰ δύω, κάλλιον νὰ νηστεύωσι τὰς δύω ταύτας ἡμέρας, παρὰ νὰ κάμνουσι τριήμερα. Λέγει γὰρ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλία εἰς τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, ὅτι καθὼς ἡ μεγάλη ἑβδομὰς εἶναι κεφαλὴ καὶ ἀνωτέρα ὅλων τῶν λοιπῶν ἑβδομάδων τοῦ χρόνου, ἔτσι πάλιν τὸ μέγα Σάββατον εἶναι κεφαλὴ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Ὅτι δὲ ἡ ἀνωτέρω εὐλόγησις τοῦ ἄρτου εἶναι ἡ συνήθης δι' ἱερολογίας τῶν ἑ. ἄρτων ἀρτοκλασία, φανερώτερον καὶ πλατύτερον παριστᾷ τὸ τυπικὸν τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τὸ χειρόγραφον. Λέγει ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι ἐκ τῶν εὐλογηθέντων ἄρτων νὰ δίδεται κλάσμα ἱκανὸν ἑκάστῳ ἀδελφῷ, ὁμοίως καὶ ἐκ τοῦ εὐλογηθέντος οἴνου. Ὅθεν συνάγεται ὅτι καὶ οἱ ἄρτοι πρέπει νὰ ἦναι μεγάλοι εἰς τὸ μέγεθος, καὶ ὁ οἶνος πολὺς εἰς τὴν ποσότητα, διὰ νὰ ἐξαρκέσουν.

Συμφωνία.

«Σημείωσαι δὲ, ὅτι οὐ μόνον ὁ μή. οὗτος τῆς ἐν Καρθ. διορίζει, ὅτι πρέπει νὰ λειτουργοῦσιν οἱ ἱερεῖς νηστικοί, ἀλλὰ καὶ ὁ νς'. αὐτῆς λέγει, ὅτι τοῦτο νὰ ἐβεβαιώθη καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον. Ἐὰν ὅμως κινδυνεύῃ τινὰς εἰς θάνατον, πρέτει νὰ μεταλαμβάνῃ καὶ ἀφ' οὗ φάγῃ, κατὰ τὸν θ'. τοῦ ἁγίου Νικηφόρου. Ὁ δὲ Χρυσόστομος κατηγορηθεὶς, διατί ἐκοινώνησέ τινας ἀφ' οὗ ἔφαγε, γράφει ἐν τῇ πρὸς Κυριακὸν Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ· εἰ μὲν τοῦτο ἐποίησα, ἐξαλειφθείη τὸ ὄνομά μου ἐκ τῆς βίβλου τῶν Ἐπισκόπων. Εἰ δὲ ἅπαξ καὶ τοῦτό μοι λέγουσι, καὶ φιλονεικοῦσι, καθελέτωσαν τὸν Παῦλον, ὃς μετὰ τὸ δειπνῆσαι, ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἐβάπτισε. Καθελέτωταν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὃς μετὰ τὸ δειπνῆσαι τοῖς Ἀποστόλοις τὴν κοινωνίαν ἔδωκεν. Ὅθεν καὶ οἱ μέλλοντες μεταλαβεῖν, ἕως πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ πίνουν νεὸν, καὶ μετὰ ταῦτα πρέπει νὰ μὴ βάλουν τίποτε εἰς τὸ στόμα, ἕως οὗ νὰ μεταλάβουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν.»

ΚΑΝΩΝ Λ'.

Ἀποστ. ε'. τῆς ς'. ιδ'. ιγ'. μη'. τῆς ἐνΓάγγ. δ'. τῆς Καρθ. γ'. δ'. λγ'.

Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας βουλόμενοι διαπράττεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς Ἐκκλησίαις ἱερέας οἰκονομεῖν διεγνώκαμεν, ὥστε, εἰ τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα τὸν περὶ τοῦ προφάσει εὐλαβείας τὴν οἰκείαν γαμετὴν μὴ ἐκβάλλειν, ὑπεραναβαίνειν τε οἷόν τε δεῖν, καὶ πέρα τῶν ὁρισθέντων ποιεῖν, ἐκ τούτου μετὰ τῶν οἰκείων συμφωνοῦντες συμβίων, τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἀπέχονται. Ὁρίζομεν, τούτους μηκέτι ταύταις συνοικεῖν, καθ' οἱονδήποτε τρόπον, ὡς ἂν ἡμῖν ἐντεῦθεν ἐντελῆ τῆς ὑποσχέσεως παρέξοιεν τὴν ἀπόδειξιν. Πρὸς τοῦτο δὲ αὐτοῖς, οὐ δι' ἄλλο τι, ἢ διὰ τὴν τῆς γνώμης μικροψυχίαν, καὶ τὸ τῶν ἠθῶν ἀπεξενωμένον καὶ ἀπαγὲς ἐνδεδώκαμεν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ εἰς τὴν Βαρβαρίαν τῆς Ἀφρικῆς ὁρισκόμενοι ἱερωμένοι, ὡς εἴπομεν, θέλοντες νὰ ὑπερβαίνουσι τὴν νομοθεσίαν τοῦ ἑ. Ἀποστολικοῦ, ὅς τις προστάζει, νὰ μὴ χωρίζῃ τινὰς ἱερωμένος τὴν γυναῖκά του μὲ πρόφασιν εὐλαβείας, συμφωνοῦσι μὲ τὰς γυναῖκάς των καὶ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ὁρίζει, ὅτι, οἱ οὕτω ποιήσαντες, νὰ μὴ συγκατοικοῦσι πλέον μὲ τὰς γυναῖκάς των ταύτας κατ' οὐδένα τρόπον, ἕνα μὲν, διὰ νὰ δείξουν μὲ τὸν χωρισμὸν αὐτὸν τῆς συνοικήσεως, ὅτι ὄχι διὰ ὑποκριτικὴν καὶ ψεύτικην εὐλάβειαν, ἀλλὰ ἀληθῶς διὰ τὸν πόθον τῆς σωφροσύνης καὶ παρθενίας ἔκαμαν τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν καὶ συμφωνίαν, καὶ ἄλλο δὲ, διατί ἀπὸ τὴν συνεχῆ θεωρίαν καὶ συναναστροφὴν τῶν γυναικῶν τους, παρακινοῦνται πάλιν εἰς μίξιν σαρκικὴν μετ' αὐτῶν. Πλὴν καὶ τοῦτο, λέγει, ἐσυγχωρήσαμεν εἰς αὐτοὺς, ὄχι διὰ λλην αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ μικρόψυχον τῆς γνώμης των, διὰ τὸ ἄγριον αὐτῶν ἦθος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἢ διὰ ὁ ἀπεξενωμένον τῆς εὐταξίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἠθῶν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, καὶ διὰ τὸ ἀστήρικτον τῆς πίστεως αὐτῶν, (καὶ ὄρα ὅτι τοῦτο τὸ ἴδιον ὁποῦ συγχωρεῖ ἡ Σύνοδος εἰς τὴν Βαρβαρίαν διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, εἰς τὴν Ρώμην δὲν συγχωρεῖ νὰ γίνεται, διὰ τὴν ἡμερότητα τῶν ἠθῶν, διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἡ συνήθεια αὕτη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν Βαρβαρίαν, κατὰ τὸν δ'. τῆς ἐν Καρθ.). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἑ. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ιθ'. καὶ ιγ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Ἀποστ. λα'. τῆς δ'. ιη'. τῆς ς'. λδ'. νθ'. τῆς α'. καὶ β'. ιδ'. ιγ'. ιδ'. ιε'. τῆς ἐν Γάγγ. ς'. τῆς Ἀντιοχ. ε'. τῆς Λαοδ. νη'. τῆς Καρθ. ι. ξθ'.

Τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις, ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι, λειτουργοῦντας Κληρικοὺς, ἢ βαπτίζοντας ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράτειν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, ὁρίζομεν, ὥστε, εἴ τις Κληρικὸς, μὴ τοῦτο οὕτω παραφυλάξῃ, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Δὲν συγχωρεῖ ὁ παρὼν Κανὼν νὰ λειτουργοῦσιν, ἢ νὰ βαπτίζουν οἱ ἱερωμένοι μέσα εἰς κάμερον, καὶ ὀνδᾶν οἴκου τινὸς εὐκτήριον, ἤτοι διωρισμένον, καὶ ἀφιερωμένον εἰς προσευχὴν, ἀνεγκαινίκστον, χωρὶς ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου· διότι τοῦτο εἶναι παρασυναγωγὴ καὶ ἀποστασία κατὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ τοῦτο νὰ κάμνουσι μὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ ἄδειαν. Ὅποιος δὲ δὲν ἤθελε φυλάξει τοῦτο, ἂς καθαίρεται (1).

(1) Σημειοῖ δὲ ὁ Φώτιος (τίτλ. γ'. κεφ. ιδ'.), ὅτι ὅπιος ἤθελεν ἐκτελέσει ἱερὰν Λειτουργίαν εἰς τύπον ἰδιωτικὸν (ἤγουν κοινὸν, καὶ οὐχὶ εὐκτήριον, ὡς ἑρμηνεύουσί τινες), ἐν τζεφτιλικίῳ, ἢ χωρίῳ, ἢ ἄλλους ἀφήσῃ νὰ τὴν ἐκτελέσουν, ἔξω ἀπὸ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως διωρισμένους εἰς τοῦτο, ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἡ λειτουργία μὲ τὴν εἴδησιν τοῦ οἰκοκυρίου, νὰ ἀφιερώνεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου ἐκείνου, διὰ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ Οἰκονόμου καὶ Ἄρχοντος. Εἰ δὲ ὁ οἰκοκύριος δὲν εἶχεν εἴδησιν, δὲν ζημιώνεται αὐτὸς, ἀλλὰ οἱ γινώσκοντες τοῦτο ἐξορίζονται, καὶ τὰ πράγματά των ἀφιερώνονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν

Συμφωνία.

«Τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα αὐτολεξεὶ ἀναφέρουσα ἡ ά. καὶ β΄. Σύνοδος ἐν τῷ ιθ΄. αὐτῆς Κανόνι, ἐπικυροῖ, προσθέτουσα, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουν νὰ λειτουργοῦν μέσα εἰς τὰ εὐκτήρια τῶν ὁσπητίων ἱερεῖς, πρέπει νὰ ἦναι διωρισμένοι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα. Ὅποιος δὲ μὴ ὄντας διωρισμένος καὶ συγκεχωρημένος ἀπὸ αὐτὸν, τολμήσει νὰ λειτουργήσῃ εἰς αὐτὰ, νὰ καθαίρεται, οἱ δὲ συγκοινωνήσαντες μὲ αὐτὸν λαϊκοὶ νὰ ἀφορίζωνται. Ὁ δὲ νη΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, λέγων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται λειτουργία ἀπὸ Ἀρχιερεῖς, ἢ Ἱερεῖς εἰς τοὺς οἴκους, δὲν ἐναντιώνεται εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, ἐπειδὴ δὲν λέγει ἐκεῖνος νὰ μὴ γίνεται λειτουργία εἰς τὰ εὐκτήρια τῶν οἴκων, ὥσπερ λέγει οὗτος, ἀλλὰ εἰς τοὺς οἴκους ἁπλῶς, δηλ. εἰς τοὺς κοινοὺς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐμποδισμένον, ἂν γένῃ, χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην. (1) Ὁ δὲ νθ΄. τῆς παρούσης ς΄. καθαιρεῖ τοὺς Κληρικοὺς ἐκείνους ὁποῦ βαπτίσουν μέσα εἰς εὐκτήριον οἶκον τινὸς, καὶ ὄχι εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τοὺς δὲ συγκοινωνήσαντας αὐτοῖς λαϊκοὺς, ἀφορίζει. (2) Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λα΄. Ἀποστολικοῦ.

τοῦ τόπου. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι τὰ ἀντιμίνσια καθιερώνονται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα διὰ τοῦτο τὸ τέλος, διὰ νὰ τίθενται εἰς τὰς ἁγίας τραπέζας τῶν εὐκτηρίων οἴκων, καὶ νὰ λογίζωνται κατὰ τὴν ὀνομασίαν των ἀντὶ καθιερωμένης ἁγίας Τραπέζης (μένσα γὰρ λατινιστὶ θέλει νὰ εἰπῇ τράπεζα, καθ' ὃ καὶ μενσάλια λέγονται τὰ ἐν τραπέζαις ἁπλούμενα ὀθόνια), καὶ οἱ λαμβάνοντες αὐτὰ ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς Ἱερεῖς, φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ σιωπώμενον λαμβάνουσιν ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν ἄδειαν ἀπὸ αὐτοὺς νὰ λειτουργοῦσιν εἰς τὰ τοιαῦτα εὐκτήρια μὲ αὐτά. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κύτρους Ἰωάννης ἀποκρίσ. ιγ΄. ὅτι οὐχ ἁμαρτάνει ὁ λειτουργήσας ἱερεὺς ἢ βαπτίσας μὲ ἀντιμίνσιον εἰς ἴδιον τόπον οἴκου, ἢ καϊκίου ξεχωρισμένου μὲ ἁγίας Εἰκόνας, καθὼς καὶ οἱ Βασιλέων Ἱερεῖς, εἰς οἰκίσκον βαθδίκινον ἱερουργοῦσιν ἔξω εἰς πεδιάδας ἐρήμους. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἀποκρίσ. ιδ΄. ὁ δὲ χωρὶς ἀντιμινσίου λειτουργῶν εἰς τοιούτους τόπους, καθαίρεται. Τὰ δὲ ἀντιμίνσια ταῦτα πρέπει νὰ ἔχουν ραμμένας μερίδας μαρτυρικῶν λειψάνων, ἵνα ἀληθῶς πληροῦσι τὸν τόπον τῆς καθιερωμένης Τραπέζης, καθὼς καὶ ἡ περὶ καθιερώσεως ἀντιμινσίων διάταξις τοῦ Εὐχολογίου διατάσσει. Διʼ ὃ καὶ ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ χωρὶς ἁγίων λειψάνων ἀντιμίνσια ποτὲ δὲν μεταχειρίζονται. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ζ΄.

(1) Εἶπα χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην, διατὶ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (κατʼ ἐπιτομ. ὅρῳ τί.) μήτε τὸ κοινὸν δεῖπνον πρέπει νὰ ἐσθίῃ τινὰς εἰς Ἐκκλησίαν, μήτε τὸ Κυριακὸν δεῖπνον εἰς οἰκίαν κοινὴν, ἔξω μόνον ἂν εἰς ἀνάγκης καιρὸν διαλέξῃ τινὰς καθαρώτερον τόπον καὶ οἶκον. Διʼ ὃ καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ οἱ Ἀπόστολοι προστάζουσι τὸν Ἐπίσκοπον νὰ κάμνῃ σύναξιν εἰς τοὺς οἴκους, διὰ νὰ μὴ πηγαίνῃ κἀνένας εὐσεβὴς εἰς Ἐκκλησίαν καὶ σύναξιν ἀσεβῶν. Φαίνονται δὲ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν πολλὰ σημειώσεως ἄξια ὑπὸ τῆς ἀνάγκης γενόμενα. Ἀναγινώσκομεν γὰρ, ὅτι ὁ ἱερομάρτυς Λουκιανὸς ὁ τῆς Ἀντιοχείας Πρεσβύτερος, ἐν τῇ φυλακῇ εὑρισκόμενος, ἐπάνω εἰς τὸ στῆθός του ἱερούργησε, στήσας κύκλῳ ὡς ἐν τάξει ναοῦ, τοὺς ἐκεῖ εὑρεθέντας Κληρικοὺς καὶ πιστούς. Ἀλλὰ καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου Ἐπίσκοπος, εἰς τὴν ἐρημίαν εὑρισκόμενος εἰς τόπον ἀστέγαστον, μεταχειρισθεὶς τὰς χεῖρας τοῦ Ἱεροδιακόνου ἀντὶ ἁγίας Τραπέζης, ἐπάνω εἰς αὐτὰς τὴν θείαν Μυσταγωγίαν ἐτέλεσεν, ἐπειδὴ τὰ στήθη, καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Ἱερέως εἶναι τιμιώτεραι καὶ ἱερώτεραι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἀπὸ τὴν πέτρινην τράπεζαν, καὶ τὰ ἐπʼ αὐτῆς ἄψυχα σκεύη. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶναι παντάπασι σπάνια. Διὰ τὰ εὐκτήρια ὅμως, ἢ καὶ διὰ κάθε ἄλλον τόπον, ὅπου ἡ ἀνάγκη τὸ φέρει διὰ νὰ γίνεται λειτουργία, τὰ καλούμενα ἀντιμίνσια εἶναι ἀπαραίτητα. Εἰ δὲ καὶ ἀπορεῖ τινὰς, τί γίνεται ὁ οἶκος ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπροσφέρθηκαν Μυστήρια, ὅταν σκλαβωθῇ ἀπὸ πολέμους, μένει ἱερὸς, ἢ κοινός; ἂς θεωρήσῃ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ κδ΄. τῆς δ΄. λέγει δὲ καὶ ὁ Συνέσιος, ὅτι ὁ οἶκος ἐκεῖνος, ἢ ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι συναχθέντες ἐπροσευχήθησαν κατὰ τὸ σύνηθες ἐν καιρῷ ἐπιδρομῆς ἐθνῶν δὲν γίνεται ἀπὸ τοῦτο ἱερὸς, διατὶ καὶ ὅσα ὁσπήτια εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀρειανισμοῦ ἐδέχθηκαν εὐχὰς καὶ Μυστήρια, ἔμειναν πάλιν ἰδιωτικὰ καὶ κοινὰ ὡς τὸ πρότερον.

(2) Ἀγκαλὰ καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος ἐν τῷ λά. τούτῳ Κανόνι συγχωρῇ νὰ γίνεται βάπτισμα εἰς εὐκτήριον οἶκον μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀχιερέως, εἰς τὸν νθ΄. ὅμως Κανόνα αὐτῆς φαίνεται ὅτι παντελῶς ἐμποδίζει τὸ νὰ γίνεται βάπτισμα ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ζωναρᾶς, ὄχι ἐναντιουμένη αὐτὴ εἰς τὸν ἑαυτόν της, ἀλλὰ διὰ ταύτας ἴσως τὰς ἀφορμὰς, ἵνα ἐν ταῖς καθολικαῖς Ἐκκλησίαις συναθροιζόμενοι πολλοὶ χριστιανοὶ, εὑρίσκωνται τοῦ βαπτίσματος μάρτυρες εἰς κάθε καιρὸν, καὶ ἵνα καταγράφωνται εἰς τοὺς Κώδηκας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὸ ὄνομα καὶ ὁ χρόνος τῶν βαπτιζομένων, καὶ ἐκ τούτου νὰ μὴ γίνεται τοῦτο τὸ ἀνόμημα νὰ διπλοβαπτίζεται ὁ βαπτισθεὶς, ἐὰν δὲν εὑρίσκωνται μάρτυρες τοῦ ὅτι ἐβαπτίσθη ποτὲ κατὰ τὸν π΄. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ πϑ΄. τῆς παρούσης ς΄. ὁμοίως καὶ διὰ νὰ ἦναι γνωστὸς εἰς ὅλους ὁ ἀνάδοχος τοῦ βαπτιζομένου, καὶ ἐντεῦθεν νὰ μὴ ἀκολουθῇ συγγένεια πνευματικὴ, ὅταν ὁ βαπτισθεὶς ἔχῃ νὰ ὑπανδρευθῇ, τὰ ὁποῖα καὶ τὰ δύω εὔκολα ἠδύναντο νὰ γένουν, ἐὰν ἤθελε βαπτισθῇ ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, μὴ συναθροιζομένων ἐκεῖσε τοσούτων Χριστιανῶν. Ἴσως δὲ ἐμποδίζει τὸ ἐν τοῖς εὐκτηρίοις βάπτισμα, ὅταν παρὰ γνώμην τοῦ Ἀρχιερέως γίνεται, ὥσπερ δηλαδὴ ἐμποδίζει καὶ τὴν ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ λειτουργίαν παρὰ γνώμην αὐτοῦ. Ἔστι δὲ καὶ τρίτη αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ οὐχὶ ἐν εὐκτηρίοις πρέπει νὰ γίνεται τὸ βάπτισμα, διατὶ ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ προσκομίζῃ πρῶτον, ἔπειτα φορεμένος ὢν πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν στολὴν, νὰ εὐγαίνῃ, καὶ νὰ βαπτίζῃ τὸ παιδίον, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα νὰ ἀρχινᾷ τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς νὰ μεταλαμβάνῃ τὸ βαπτισθὲν βρέφος. Διατὶ καθὼς ἡ φύσις. εὐθὺς ὁποῦ γεννηθῇ σωματικῶς τὸ βρέφος, τοῦ ἑτοίμασε τὸ γάλα τροφὴν σωματικὴν, ἔτσι καὶ ἡ χάρις, εὐθὺς ὁποῦ τὸ βρέφος γεννηθῇ πνευματικῶς διὰ τοῦ βαπτίσματος, τοῦ ἑτοιμάζει τὴν θείαν κοινωνίαν διὰ τροφὴν πνευματικήν. Ἐὰν ὅμως κινδυνεύῃ τὸ βρέφος, βαπτίζεται εἰς ὁποιον καιρὸν, καὶ εἰς ὁποιον τόπον τύχῃ.

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'.

Ἐπειδὴ εἰς γνῶσιν ἡμετέραν ἦλθεν, ὡς ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρᾳ, οἶνον μόνον ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ προσάγουσιν, ὕδωρ αὐτῷ μὴ μιγνῦντες οἱ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελοῦντες, προτιθέμενοι τὸν τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, φάσκοντα, διὰ τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἑρμηνείας, ταῦτα· «Τίνος ἕνεκεν οὐχ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστὰς, ἀλλ' οἶνον; ἄλλην αἵρεσιν πονηρὰν πρόρριζον ἀνασπῶν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσί τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι κεχρημένοι, δεικνὺς ὅτι καὶ ἡνίκα τὰ μυστήρια παρέδωκε, καὶ ἡνίκα ἀνεστὰς, χωρὶς μυστηρίων ψιλὴν τράπεζαν παρετίθετο, οἴνῳ ἐχρῆτο, ἐκ τοῦ γεννήματος, φησὶ, τῆς ἀμπέλου. [Ὁμιλία πϐ'.] Ἄμπελος δὲ, οἶνον οὐχ ὕδωρ γεννᾷ. Ἐκ τούτου τε τὸν διδάσκαλον οἴονται ἀνατρέπειν τὴν τοῦ ὕδατος ἐν τῇ ἱερᾷ θυσίᾳ προσαγωγήν. [Ματθ. κϛ'. 29.] Ὡς ἂν μὴ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κατέχοιντο τῇ ἀγνοίᾳ, τὴν τοῦ πατρὸς διάνοιαν ὀρθοδόξως ἀποκαλύπτομεν. Τῆς γὰρ πονηρᾶς τῶν ὑδροπαραστατῶν αἱρέσεως παλαιᾶς ὑπαρχούσης, ἣ ἀντὶ οἴνου, μόνῳ τῷ ὕδατι ἐν τῇ οἰκείᾳ θυσίᾳ κέχρηνται, ἀνασκευάζων οὗτος ὁ Θεοφόρος ἀνὴρ τὴν παράνομον τῆς τοιαύτης αἱρέσεως διδαχὴν. καὶ δεικνὺς, ὡς ἐξ ἐναντίας τῆς Ἀποστολικῆς ἴενται παραδόσεως, τὸν εἰρημένον κατεσκεύασε λόγον. Ἐπεὶ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίᾳ, ἔνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθη ἡγεμονίαν, ὕδωρ μιγνῦναι παρέδωκεν, ἡνίκα τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι δεήσειεν, τὴν ἐκ τῆς τιμίας πλευρᾶς τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἵματος καὶ ὕδατος κρᾶσιν παραδεικνύς, ἥτις εἰς ζωοποίησιν παντὸς τοῦ κόσμου ἐξεχύθη, καὶ ἀμαρτιῶν ἀπολύτρωσιν. Καὶ κατὰ πάσας δὲ Ἐκκλησίας, ἔνθα οἱ πνευματικοὶ φωστῆρες ἐξέλαμψαν, ἡ Θεόσδοτος αὕτη τάξις κρατεῖ. Καὶ γὰρ καὶ Ἰάκωβος, ὁ κατὰ σάρκα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀδελφὸς, ὃς τῆς Ἱεροσολυμιτῶν Ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον ἐνεπιστεύθη, καὶ Βασίλειος, ὁ τῆς Καισαρέων Ἐπίσκοπος, οὗ τὸ κλέος κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν, ἐγγράφως ἡμῖν τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν παραδεδωκότες, οὕτω τελειοῦν ἐν τῇ Θείᾳ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασι. Καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συναχθέντες ὅσιοι Πατέρες, οὕτω ῥητῶς ἐπεμνήσθησαν, ἵνα ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παρέδωκε, τουτέστιν ἄρτου καὶ οἴνου, ὕδατι μεμιγμένου. Εἴ τις οὖν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, μὴ κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τάξιν ποιεῖ, καὶ ὕδωρ οἴνῳ μιγνὺς, οὕτω τὴν ἄχραντον προσάγοι θυσίαν, καθαιρείσθω, ὡς ἀτελῶς τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων, καὶ καινίζων τὰ παραδεδομένα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορθώνει τὴν κακὴν συνήθειαν, ὁποῦ ἐπεκράτησεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀρμενίων, τὸ νὰ λειτουργοῦσι δηλ. μὲ μοναχὸν κρασὶ, χωρὶς νὰ τὸ ἑνώσουσι μὲ νερὸν, κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας παράδοσιν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ φέρουσιν, εἰς βεβαίωσιν τῆς τοιαύτης των συνηθείας, μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν ἐξήγησιν, ὁποῦ κάμνει εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ Θεῖος αὐτὸς Πατὴρ μὲ τὸ νὰ λέγῃ ἐκεῖ, ὅτι ὁ Κύριος, καὶ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ἐμεταχειρίσθη κρασὶ, ἀναιρεῖ διὰ τοῦ λόγου τούτου τὴν εἰς τὰ μυστήρια ἕνωσιν τοῦ ὕδατος. Διὰ ταύτην τὴν σφαλερὰν ἔννοιαν αὐτῶν, οἱ Πατέρες οὗτοι φανερώνουσι τὸ ἀληθὲς νόημα τῶν λόγων τοῦ ἁγίου, λέγοντες· Ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦτον παλαιὰ αἵρεσις ὀνομαζομένη τῶν ὑδροπαραστατῶν (1), οἵτινες ὕδωρ μόνον ἐμεταχειρίζοντο εἰς τὴν Θείαν μυσταγωγίαν, καὶ ὄχι κρασὶ, ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ἀνατρέπων τὴν τοιαύτην αἵρεσιν, οὕτω τὸν λόγον ἐπρόφερε, καὶ ὄχι ὡς δεχόμενος τὴν πονηρὰν ταύτην τῶν ὑδροπαραστατῶν συνήθειαν, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος διὰ τῆς Θείας αὐτοῦ λειτουργίας παρέδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι ἐν τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ τῶν μυστηρίων, νὰ σμίγεται νερὸν μὲ κρασὶ, εἰς παράστασιν τοῦ αἵματος, καὶ ὕδατος ὁποῦ εὐγῆκεν ἀπὸ τὴν τιμίαν πλευρὰν τοῦ Κυρίου, κρεμαμένου εἰς τὸν σταυρὸν, διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ ζωοποίησιν ὅλου τοῦ κόσμου, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν· εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ (2). Οὐ μόνον δὲ ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος, καὶ πρῶτος Ἱεράρχης τῶν Ἱερο-

(1) Οἱ ὑδραπαραστάται, ἤτοι οἱ ὕδωρ ἀντὶ οἴνου προσφέροντες, ἀρχηγὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν εἶχον Τατιανὸν, τὸν τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου μαθητὴν πρότερον χρηματίσαντα. Θεοδώρ. αἱρετικ. κακομύθ. βιϐλ. ά. κεφ. κ'.

(2) Διπλοῦν ἐστάθη τὸ θαῦμα τῆς ἀκηράτου πλευρᾶς τοῦ Κυρίου, ὄχι μόνον διατὶ ἐξέβλυσεν αἷμα καὶ ὕδωρ, τὸ μὲν αἷμα ὡς ἀνθρώπου, τὸ δὲ ὕδωρ, ὡς ὑπὲρ ἄνθρωπον, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἐξέβλυσαν αὐτὰ ζεστὰ καὶ ζωντανὰ, ὡσὰν ὁποῦ ἦτο ἡ πλευρὰ ἐκείνη ζῶσα, καὶ ζωοποιὸς διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τῆς ζωοποιοῦ Θεότητος, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών. Ὅθεν, διὰ νὰ παρασταίνεται μὲν τὸ ά. θαῦμα, ἐνομοθετήθη νὰ βάλλεται αἷμα καὶ ὕδωρ εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον. Διὰ νὰ παρασταίνεται δὲ καὶ τὸ δεύτερον, διετάχθη ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς, νὰ βάλλεται τὸ ὕδωρ τοῦτο ζεστὸν καὶ κοχλάζον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Κοινωνικοῦ, ὄχι ψυχρὸν, ἢ χλιαρὸν, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς, καὶ οἱ λοιποὶ μεταλαμϐάνοντες αὐτὰ οὕτω ζεστὰ, διατεθῶσιν, ὅτι μεταλαμϐάνουν καθὼς τότε ἐξῆλ-

σολύμων. (1) Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰς αὐτῶν λειτουργίας παρέδωκαν νὰ τελειοῦται τὸ ἅγιον ποτήριον ἀπὸ κρασὶ καὶ νερὸν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Καρθαγ. Πατέρες ἐν μθ'. κανόνι, ὃν καὶ ἐκθέτουσιν αὐτολεξεί. Ὅποιος θὲν ἀπὸ τὴν ζωοποιὸν τοῦ Σωτῆρος πλευράν. Σφάλλουσι λοιπὸν, σφάλλουσι πολλὰ οἱ ἱερεῖς ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀμελοῦσιν εἰς τοῦτο, καὶ δὲν ζεσταίνουσι καλὰ τὸ ἅγιον ζέον, ἀλλὰ χλιαρὸν τὸ ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ Θεῖον Ποτήριον. Διότι βραστὸν πρέπει νὰ ἦναι καὶ κοχλάζον αὐτὸ ὅταν ἐμβάλλεται, (ὥστε ὁποῦ νὰ ζεσταίνεται καὶ τὸ ἅγιον Ποτήριον ἐξ αὐτοῦ), καθὼς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά του δηλοῖ. Ζέον γὰρ, θέλει νὰ εἰπῇ βραστὸν νερόν. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεῖος Νικηφόρος ἐν τῷ ιγ'. Κανόνι αὐτοῦ λέγει, ὅτι χωρὶς τὸ ζέον ὕδωρ καὶ θερμὸν δὲν πρέπει νὰ λειτουργήσῃ Πρεσβύτερος. Οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ μετὰ θερμοῦ ὕδατος λειτουργοῦντες, νεκρὰν παριστῶσι διὰ τούτου τὴν ζῶσαν θεότητα, καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆς ζωοποιουμένην θείαν τοῦ Σωτῆρος πλευράν. Πρέπει δὲ οἱ ἱερεῖς νὰ προσέχουν, καὶ εἰς μὲν τὴν ἐπὶ τῆς προθέσεως πρώτην ἔγχυσιν τοῦ ὕδατος ἐν τῷ Ποτηρίῳ νὰ βάλλουν ὕδωρ ὀλιγώτερον, ὕστερον δὲ νὰ βάλλουν τὸ θερμὸν περισσότερον, διὰ δύω αἴτια, καὶ διὰ νὰ θερμανθῇ ἡ προτέρα ἐν τῷ Ποτηρίῳ ἕνωσις, καὶ διὰ νὰ γένῃ ἡ τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος κρᾶσις μετρία, καὶ ὄχι νὰ γίνωνται τὸ ἐναντίον, καὶ νὰ δίδωμεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Λατίνους νὰ μᾶς κατηγοροῦν ὅτι φθείρομεν τὴν κρᾶσιν τοῦ Ποτηρίου μὲ τὸ ὑπερβολικὸν νερόν. Ἁρμόδιον εἶναι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα καὶ ἀναγκαιότατον εἰς τοὺς ἱερεῖς, τὸ νὰ προσθέσωμεν ἐν τῇ παρούσῃ ὑποσημειώσει, τί πρέπει νὰ γίνεται ἂν τύχῃ νὰ χυθοῦν, ἢ νὰ φαγωθοῦν ἀπὸ ζωΰφια τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὁ μὲν οὖν Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, (ἐρωτήσ. πά.) λέγει, ὅτι, ἂν τύχῃ νὰ χυθοῦν ταῦτα, ὅταν τελειώσῃ ἡ μεγάλη εἴσοδος (ταὐτὸν εἰπεῖν πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς μετουσιώσεως), ἢ καὶ φαγωθῇ ὁ ἄρτος ἐν τῇ προσκομιδῇ ἀπὸ ποντικοὺς, καὶ μετὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον τοῦτο νοηθῇ, πρέπει ὁ ἱερεὺς νὰ ποιῇ δευτέραν ἕνωσιν ἐν τῷ ποτηρίῳ, καὶ νὰ προσκομίζῃ ἕτερον ἄρτον μετὰ τῶν προφητικῶν ρημάτων, ἐπιλέγων καὶ τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως. Ἔπειτα νὰ ἀρχινᾷ τὰς μετὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον εὐχὰς, ὡς τελεστικὰς (αἱ γὰρ πρὸ τῆς εἰσόδου λεγόμεναι, δὲν εἶναι χρεία νὰ δευτερωθοῦν, ὡς μὴ οὖσαι τελεστικαί)· τὰ δὲ ἐκχυθέντα ἅγια πρέπει νὰ συμμαζωχθοῦν καλῶς ὁμοῦ μὲ τὸ χῶμα καὶ τὴν ὕλην παρὰ τοῦ ἱερέως, εἰς σκεῦος ἅγιον, καὶ οὕτω νὰ ἀποθέτωνται εἰς τὸ χωνευτήριον, ἢ εἰς ἄλλον ἱερὸν τόπον ἀσφαλῆ καὶ ἀπάτητον, ἵνα μὴ καταπατηθοῦν, ἢ ἄλλο τι πάθουν ἀπρεπές. Καὶ εἰ μὲν μικρά τινα καὶ εὐκίνητα μάρμαρα κατεστρωμένα εἶσιν ὅπου ἀνεχύθησαν τὰ ἅγια, πρέπει νὰ τὰ εὐγάλῃ ὁλοκλήρως καὶ νὰ τὰ βάλῃ εἰς τόπον ξεχωριστὸν, εἰ δὲ εἶναι μεγάλα καὶ ἀκίνητα, ἂς μὴ τὰ εὐγάλῃ· ἀλλὰ βαθέως πρέπει μὲ σμίλην νὰ τὰ σκάψῃ, κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ τὴν ἔκτασιν, καθ' ἣν ἠπλώθησαν τὰ ἅγια, καὶ ὅλα τὰ μαρμαροπελεκίσματα ἐκεῖνα νὰ τὰ ἀποθέτῃ εἰς τὸ χωνευτήριον, πλύνας ὅλον τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον. Εἰ δὲ τὰ ἅγια ὅλα δὲν ἐχύθησαν, ἀλλὰ ἔμεινε καὶ μέρος ἐξ αὐτῶν, πρέπει νὰ βάλῃ καὶ ἄλλο, ὅσον εἶναι χρειῶδες πρὸς τὴν ἱερουργίαν. Ἐὰν δὲ τὰ ἅγια πρὸ τῆς τελειώσεως καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ χυθοῦν ἐπάνω εἰς τὰ ἱερὰ ἄμφια τοῦ Ἱερέως πολυτελῆ ὄντα καὶ πολύτιμα, πρέπει νὰ ἐκπλύνωνται εἰς ξεχωριστὸν ἀγγεῖον καλῶς, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ τι εἰς αὐτὰ, τὸ δὲ νίμμα ἐκεῖνο καὶ νερὸν νὰ ῥίπτεται εἰς τὸ χωνευτήριον. Ἐὰν δὲ χυθοῦν εἰς αὐτὰ μετὰ τὴν τελείωσιν καὶ τὴν μετουσίωσιν, πρέπει ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀπαραιτήτως νὰ κόπτεται τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐνδύματος, εἰς ὃ ἐχύθησαν, καὶ νὰ γίνεται ἱερὸν κάλυμμα, ἐκπλυνόμενον ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἐν ᾧ καὶ τὰ ἅγια Ποτήρια πλύνονται. Ὁ δὲ ταῦτα ἐκχύσας ἱερεὺς, προηγουμένως μὲν νὰ ἐξομολογῆται τὸ ἁμάρτημα εἰς Ἀρχιερέα, καὶ εἰ μὲν ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ ἀπροσεξίαν του τοῦτο ἠκολούθησε, νὰ κανονίζεται ἱκανῶς καὶ νὰ ἀργίζεται πρὸς καιρὸν ἔξω μόνον ἂν ἦναι ἀνάγκη καὶ χρεία ἱερέως ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ· τότε γὰρ οὐκ ἀργίζεται, ἀλλ' ἐπιτιμᾶται διὰ νηστείας, προσευχῆς καὶ μετανοιῶν. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ἀποκρίσ. κ'. κατὰ τὰ χειρόγραφα, ἐν δὲ ταῖς ἐκδεδομέναις αὐτοῦ ἀποκρίσεσι τοῦτο οὐχ εὕρηται, ὅτι ἂν χυθοῦν τὰ Ἅγια πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ, διὰ μετρίου ἐπιτιμίου τὸ πρᾶγμα θέλει ἰατρευθῇ. Ἂν δὲ χυθοῦν μετὰ τὴν μετουσίωσιν, εἰ μὲν ἀπὸ ἀμέλειαν τοῦ ἱερέως, μὲ βαρύτερον ἐπιτίμιον νὰ κανονίζεται οὗτος, καὶ μὲ ἀργίαν τῆς ἱερωσύνης του, εἰ δὲ ἀπὸ δαιμονικὴν συνεργίαν, ἐλαφρύτερα νὰ ἐπιτιμᾶται μὲ κανονικὸν ἐπιτίμιον τὸ τούτου στανικὸν ἁμάρτημα, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὁ διάβολος ὅτι μὲ τὴν μέθοδον αὐτὴν καὶ συνεργίαν κερδαίνει τὸ νὰ μὴ ἱερουργῇ ἀπαύστως ὁ ἱερεὺς, ἤτοι διὰ νὰ μὴ εὑρίσκῃ ἀφορμὴν νὰ ἐμποδίζῃ τὸν ἱερέα ἀπὸ τὸ συνεχῶς λειτουργεῖν. Αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀπαραλλάκτως λέγει καὶ ὁ Κίτρους ἀποκρίσ. ιά. ἐν χειρογράφοις σωζομένῃ. Μανουὴλ δὲ ὁ Χαριτόπουλος Κωνσταντινουπόλεως, διὰ συνοδικῆς διαγνώσεως ἐδιώρισεν· ὅτι, ἐὰν οἱ προηγιασμένοι ἄρτοι φαγωθοῦν ἀπὸ γάτους, ἢ ποντικοὺς, νὰ ἐπιτιμῶνται οἱ ἱερεῖς διατὶ δὲν εἶχον αὐτοὺς εἰς φύλαξιν καὶ ἀσφάλειαν, σελ. 239. τῆς Γιοῦρ Γραικορ. Ὅσοι δὲ Ἱερεῖς λειτουργοῦν εἰς παρεκκλήσια, πρέπει νὰ προσέχουν μεγάλως διὰ νὰ μὴ ἁρπάσῃ κἀνένα ποντίκι τὸν προσκομισθέντα ἄρτον ἀπὸ τὸ ἅγιον Δισκάριον. Ὅθεν καὶ καλὰ πρέπει νὰ τυλίγουν τὸ Δισκάριον μὲ τὸ κάλυμμα, καὶ ὑπηρέτην πρέπει νὰ ἔχουν εἰς τὸ νὰ θεωρῇ τὴν ἁγίαν πρόθεσιν, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὴν προσέχουν, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀπροσεξίαν τους φαγωθῇ ὁ Θεῖος ἄρτος, καὶ ἀκολούθως διὰ τοῦτο ἐπιτιμηθοῦν. Εἰ δὲ τύχοι καὶ μουχλιάσουν τὰ ἅγια δῶρα (κατὰ τὰ συμβεβηκότα δηλ. μόνα τοῦ ἄρτου, καὶ τὴν ἐνοῦσαν τοῖς συμβεβηκόσι νοτίδα, κατὰ τὸν Κορέσιον), δὲν πρέπει νὰ τὰ καίῃ, ἢ νὰ τὰ ῥίχνῃ ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ χωνευτήριον, ἀλλὰ νὰ τὰ ξηραίνῃ πρῶτον εἰς πυρὰν ἀνθράκων πυρὸς, μὲ ἐπιτηδειότητα, ὡς λέγει τοῦτο ὁ Ἱεροσολύμων Νεκτάριος, ἔπειτα νὰ τὰ κατασκευάζῃ μὲ γλυκὺ κρασὶ, καὶ νὰ τὰ τρώγῃ, καθὼς φρονίμως συμβουλεύουσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἔμπειροι καὶ διακριτικοί. Ὅμως, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθῇ τὸ τοιοῦτον μουχλίασμα, πρέπει οἱ ἱερεῖς νὰ ἀφίνουν τὸν ἅγιον ἄρτον νὰ ἀερίζεται ἱκανῶς, ἕως οὗ νὰ ξηρανθῇ ἡ τῶν συμβεβηκότων νοτίς. Ἡ καλλίτερα, ὡς ἄλλοι διακριτικώτεροι λέγουσι, πρέπει οἱ ἱερεῖς ἀσφαλέστερα καὶ εὐκολώτερα νὰ ξηραίνουσι τὸν ἅγιον ἄρτον εἰς πυρὰν ἀνθράκων πυρὸς καιομένων μὲ πολλὴν ἐπιτηδιότητα, καὶ οὕτω νὰ τὸν φυλάττουσι. Λέγει δὲ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (ἀποκρ. πγ'.) ὅτι ἂν τύχῃ νὰ λησμονήσῃ ὁ ἱερεὺς νὰ κάμῃ ἕνωσιν, καὶ σκεπάσῃ ἄδειον τὸ Ποτήριον, ἐν τῇ μεγάλῃ δὲ εἰσόδῳ καταλάβῃ τοῦτο, εὐθὺς ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν νὰ κάμνῃ ἕνωσιν, καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως, καὶ οὕτω νὰ τελειοῖ τὴν λειτουργίαν. Εἰ δὲ τὸ καταλάβῃ ὅταν ἔχῃ νὰ μεταλάβῃ, πρέπει νὰ κάμνῃ ἕνωσιν, καὶ νὰ λέγῃ τὴν εὐχὴν τῆς Προθέσεως, καὶ νὰ εἰπῇ ἐξ ἀρχῆς τὰς ἀπὸ τὴν μεγάλην εἴσοδον εὐχὰς, καὶ εἰς τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ σφραγίσῃ τὸ Ποτήριον, καὶ τὰ ἑξῆς νὰ ποιῇ, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ.

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι εἶναι δεκτὴ ἡ

λοιπὸν Ἀρχιερεὺς, ἢ Ἱερεὺς εἰς τὴν Θείαν ἱερουργίαν δὲν σμίγει νερὸν μὲ κρασὶ, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν, ἂς καθαίρεται. Ἐπειδὴ μὲ τοῦτο, ἀτελὲς κάμνει τὸ μυστήριον τῆς Θείας εὐχαριστίας, καὶ ἀνατρέπει τὰ παραδεδομένα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Ἐπειδήπερ ἔγνωμεν ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ, μόνους ἐν κλήρῳ, τοὺς ἐκ γένους ἱερατικοῦ καταλέγεσθαι, Ἰουδαϊκοῖς ἔθεσιν ἑπομένων, τῶν τοῦτο πράττειν ἐπιχειρούντων, τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ μὴ ἀποκειρομένους, Ἱεροψάλτας, καὶ Ἀναγνώστας τοῦ Θείου ναοῦ καθίστασθαι, συνείδομεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν, μὴ ἐξεῖναι τοῖς εἰς κλῆρον βουλομένοις προάγειν τινὰς, εἰς τὸ γένος ἀποβλέπειν τοῦ προχειριζομένου. Ἀλλὰ δοκιμάζοντες, εἰ ἄξιοι εἶεν κατὰ τοὺς τεθέντας ἐν τοῖς ἱεροῖς Κανόσιν ὅρους, ἐν κλήρῳ καταλεγῆναι, τούτους ἐκκλησιαστικοὺς προχειρίζεσθαι, εἴτε ἐκ προγόνων γεγόνασιν ἱερέων, εἴτε καὶ μή. Ἀλλὰ μηδέ τινα τῶν ἁπάντων συγχωρεῖν, ἐπ' ἄμβωνος, κατὰ τὴν τῶν ἐν κλήρῳ καταλεγομένων τάξιν, τοὺς θείους τῷ λαῷ λόγους ὑποφωνεῖν. Εἰ μήτι ἂν ἱερατικῇ κουρᾷ χρήσηται ὁ τοιοῦτος, καὶ τὴν εὐλογίαν ὑπὸ τοῦ οἰκείου ποιμένος κανονικῶς ὑποδέξηται. Εἰ δέ τις φωραθείη παρὰ τὰ προγεγραμμένα ποιῶν, ἀφοριζέσθω.

Ἀποστ. οζ'. τῆς ζ'. ιδ'. τῆς Λαοδ. κγ'. τῆς Καρθ. κδ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τοὺς ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ εὑρισκομένους διορθοῖ, οἵτινες ὄχι μόνον Κληρικοὺς ἔκαμναν μόνους ἐκείνους ὁποῦ ἐκατάγοντο ἀπὸ γένος ἱερατικὸν, ἀκολουθοῦντες εἰς τὴν συνήθειαν τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἔκαμναν ἱερεῖς τοὺς ἀπὸ μόνην καταγομένους τοῦ Λευΐ τὴν φυλήν, ἀλλὰ καὶ Ψάλτας καὶ Ἀναγνώστας ἐκατάσταιναν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς χειροθεσίαν Ἀρχιερέως, διοριζόμενοι, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἀποβλέπουν ἂν ἦναι ἀπὸ γένος ἱερατικὸν ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι, ἀλλὰ νὰ τὸν δοκιμάζουν ἂν τῇ ἀληθείᾳ ἦναι ἄξιος διὰ νὰ κληρωθῇ. Καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι νὰ μὴ ἀφίνουν κἀνένα νὰ ἀναγινώσκῃ ἐπάνω εἰς τὸν ἄμβωνα τὰ θεῖα λόγια εἰς τὸν λαὸν (1), ἂν πρῶτον δὲν λάβῃ ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα Ἀναγνώστου σφραγίδα Κανονικήν. Ὅποιος δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσῃ νὰ ἀφορίζεται.

Συμφωνία.

«Καὶ ὁ δ'. δὲ τῆς ζ'. ἐμποδίζει χωρὶς χειροθεσίαν Ἐπισκόπου νὰ μὴ ἀναγινώσκῃ τινὰς ἐπ' ἄμβωνος, κἂν καὶ Μοναχὸς ἦναι. Ὁ δὲ κβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐμποδίζει τὸ νὰ προσκυνοῦσιν οἱ Ἀναγνῶσται μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τὸν λαόν. Ὁ δὲ κγ'. τῆς ἐν Λαοδικ. λέγει νὰ μὴ φοροῦν Ὡράριον οἱ Ἀναγνῶσται, ὅταν ἀναγινώσκουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οζ'. Ἀποστολικόν».

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ ἱερατικοῦ Κανόνος σαφῶς διαγορεύοντος, ὡς τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Καὶ ἡμεῖς παραφυλάττειν σπουδάζομεν, ὥστε εἴ τινες Κληρικοὶ, ἢ Μοναχοὶ εὑρεθεῖεν, ἢ συνωμνύμενοι ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες Ἐπισκόπων ἢ συγκληρικῶν, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.

Ἀποστ. λα'. τῆς δ'. ιη'. τῆς α'. καὶ β'. ιγ' ιδ'. ιε'. τῆς Ἀντιοχ. ἐ. τῆς Καρθ. ί. ξβ'.

τοῦ Ἀδελφοθέου λειτουργία, ἥτις πάλαι μὲν ἐτελεῖτο ἐν Παλαιστίνῃ, τώρα δὲ ἠπράκτησε, καὶ εἰς μερικοὺς μόνον τόπους, καὶ μερικαῖς φοραῖς ἐπιτελεῖται. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν, καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον βλέπων δεχομένην αὐτὴν, λέγει ὅμως ἐν τῇ α'. ἐρωτήσει Μάρκου Ἀλεξανδρείας, ὅτι δὲν εἶναι δεκτὴ, ἴσως διατὶ εἰς μερικὰ φαίνεται νὰ ἦναι νενοθευμένη. Τὸ γὰρ ἐπὶ σοὶ χαίρει, ὁποῦ λέγει νὰ ψάλλεται μετὰ τὸ, Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας ἀχράντου, δὲν ἦτο παλαιὸν, ἀλλὰ ὑστερινὸν, καὶ ὅρα τὴν κατήχησιν. Ἀλλὰ καὶ Ἐμμανουὴλ ὁ Μαλαξὸς εἰς τὸ σκ'. κεφάλαιον τοῦ νομοκάνονος ἱστορεῖ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐμεταχειρίσθη τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰακώβου ἕως τοὺς καιροὺς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

(1) Σημείωσαι ὅτι, κατὰ μὲν τὸ β'. βιβλ. κεφ. νζ'. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, τὰ ἄλλα λόγια τῶν Θείων Γραφῶν ὁ Ἀναγνώστης ὑπανεγίνωσκεν εἰς τὸν λαὸν ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου ἐν τῷ μέσῳ ἑστὼς, τὰ δὲ Εὐαγγέλια, ὁ διάκονος ἢ ὁ προεστὼς, κατὰ δὲ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ὡς λέγουσί τινες, καὶ τὰ Εὐαγγέλια· φαίνεται νὰ λέγῃ γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ κατὰ Ἰουλιανοῦ στηλιτευτικῷ α'. τί δὲ, οὐκ ἔμελλε ταῦτα (τὰ εὐαγγελικὰ δηλ. ἐντάλματα) γινώσκειν ἀκριβῶς, ὁ τῶν θείων ὑπαναγνώστης ποτὲ λογίων, καὶ τῆς τοῦ μεγάλου βήματος ἠξιωμένος τιμῆς, ὁ Ἰουλιανὸς δηλαδή. Ἀλλ' ἴσως θεῖα λόγια, ἃ ἐκεῖνος ὑπανεγίνωσκεν, ἦσαν καὶ ἄλλαι Γραφαὶ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ Εὐαγγέλια, τὰ ὁποῖα λέγει μὲν ὁ ἅγιος ὅτι ἐγίνωσκεν, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι ὑπανεγίνωσκε, κἂν ἡ σύμφρασις τοῦ λόγου οὕτω δίδωσι νοεῖν. Ἡ τοῦτο οὕτω λέγει ὁ Θεολόγος, καὶ καθ' ὅτι ἐν τοῖς ἀναγνώσμασιν, ἃ ποιοῦσιν οἱ ἀναγνῶσται ἐπ' Ἐκκλησίας, καὶ πολλὰ ρητὰ τοῦ Εὐαγγελίου παρενεσπαρμένα εὑρίσκονται.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν εἶναι ὁ ἴδιος ιή. τῆς δ΄. καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ, ὅρα δὲ καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λά. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ΄.

Ἀποστ.μ΄.τῆς δ΄. κδ΄. τῆς Ἀντιοχ. κδ΄. τῆς Καρθαγ. λ΄. πθ΄.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἁπάντων Μητροπολιτῶν, τελευτῶντος Ἐπισκόπου τελοῦντος ὑπὸ τὸν κατ᾽ αὐτὸν θρόνον, τὰ αὐτοῦ πράγματα, ἢ τῆς κατ᾽ αὐτὸν Ἐκκλησίας ἀφαιρεῖσθαι, ἢ σφετερίζεσθαι, ἀλλ᾽ ὑπὸ παραφυλακὴν ἔστωσαν τοῦ Κλήρου τῆς Ἐκκλησίας, ἧς ὁ τελευτήσας ἐτύγχανε πρόεδρος, μέχρι τῆς ἑτέρου Ἐπισκόπου προαγωγῆς, ἐκτὸς εἰ μὴ Κληρικοὶ ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπελείφθησαν. Τηνικαῦτα γὰρ ὁ Μητροπολίτης ταῦτα παραφυλάξει ἀμείωτα, τῷ χειροτονησομένῳ Ἐπισκόπῳ πάντα ἀποδιδούς.

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι, λέγει ὁ παρὼν Κανών, ἄδεια εἰς κἀνένα Μητροπολίτην, ὅταν ἀποθάνῃ κἀνένας Ἐπίσκοπός του, νὰ διαρπάζῃ καὶ νὰ οἰκειοποιῆται τὰ πράγματα, ἢ τὰ ἐκείνου, ἢ τὰ τῆς Ἐπισκοπῆς του, ἀλλὰ ταῦτα νὰ ἔχουν εἰς φύλαξιν οἱ Κληρικοὶ τῆς Ἐπισκοπῆς, ἕως ὅτου γένῃ ἄλλος Ἐπίσκοπος. Εἰ δὲ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν ἐκείνην, τυχὸν, δὲν ἔμειναν Κληρικοὶ, τότε ὁ Μητροπολίτης νὰ φυλάττῃ ταῦτα σῶα καὶ ἀνελλειπῆ, ἕως οὗ νὰ τὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι Ἐπίσκοπον. Ὅρα καὶ τὸν μ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛϚ΄.

Ἀποϛ.λδ΄.τῆς δ΄.γ΄τῆςδ΄.κή.

Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ Θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ Βασιλίδι πόλει συνελθόντων, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὁρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκεῖνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ᾽ ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ᾽ ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον, ὁ τῆς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀνακαινίζει (1) τὸν γ΄. Κανόνα τῆς Οἰκουμενικῆς β΄. καὶ τὸν κή. τῆς δ΄. τοὺς διαλαμβάνοντας διὰ τὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προνόμια, ὁρίζων, ὅτι αὐτὸς νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ ἴσα, καὶ τὰ αὐτὰ προνόμια μὲ τὸν Ρώμης, καὶ νὰ μεγαλύνεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, παρομοίως καθὼς καὶ ἐκεῖνος, δεύτερος μετ᾽ ἐκεῖνον ὑπάρχων κατὰ μόνην τὴν τάξιν, τρίτος δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας, τέταρτος ὁ Ἀντιοχείας, καὶ πέμπτος ὁ Ἱεροσολύμων, κατὰ μόνην τὴν τάξιν τῆς προαριθμήσεως, καὶ ὑπαριθμήσεως ταύτης νοουμένης καὶ λεγομένης. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, καὶ τὸν ϛ΄. τῆς ά. καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν, ἐν ᾗ περὶ τῶν έ. Πατριαρχῶν ἀναφέρομεν.

ΚΑΝΩΝ ΛΖ΄.

Ἀποστ. λϛ΄. τῆς Ἀγκὺ.ιή΄. τῆς Ἀντιοχ. ιζ΄. ιή΄.

Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς βαρβαρικαὶ γεγόνασιν ἔφοδοι, καὶ πλεῖσται πόλεις ἐντεῦθεν ὑποχείριοι τοῖς ἀνόμοις κατέστησαν, ὡς ἐντεῦθεν μὴ δυνηθῆναι τὸν τῆς τοιαύτης πόλεως Πρόεδρον μετὰ τὴν ἐπ᾽ αὐτῷ χειροτονίαν, τὸν οἰκεῖον θρόνον καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῷ ἱερατικῇ καταστάσει ἐνιδρυθῆναι, καὶ οὕτω κατὰ τὸ κρατῆσαν ἔθος τὰς χειροτονίας, καὶ πάντα, ἃ τῷ Ἐπισκόπῳ ἀνήκει, πράττειν τε καὶ μεταχειρίζεσθαι· ἡμεῖς τὸ τίμιον, καὶ σεβάσμιον τῇ ἱερωσύνῃ φυλάττοντες, καὶ μηδαμῶς πρὸς λύμην τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαίων, τὴν ἐθνικὴν ἐπήρειαν ἐνεργεῖσθαι

(1) Τὰ προνόμια τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὸ νὰ ᾖναι ἐπίφθονα, ἀθετήθησαν ἀπὸ πολλοὺς κατὰ καιρούς. Μὲ τὸ νὰ ᾖναι δὲ καὶ κανονικὰ, ἀνεκαινίσθησαν ἀπὸ πολλοὺς κατὰ διαφόρους καιρούς. Οἷον ἔταξεν ὁ Διόσκορος πέμπτον τὸν Κωνσταντινοπόλεως, καὶ τὸν γ΄. τῆς δ΄. Κανόνα ἠθέτησεν. Ἀλλ᾽ ἀνεκαίνισε πάλιν αὐτὸν ἡ δ΄. Βασιλίσκου δὲ τοῦ τυράννου ἀθετήσαντος αὐτὰ μετὰ Χρυσοβούλλου (εἰ καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ ἴδιος ἐδιώρθωσεν αὐτὰ μὲ τὰ ἀντεγγύκλια γράμματα), ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνεκαίνισε ταῦτα. Μετὰ ταῦτα δὲ τοῦ τυράννου Φωκᾶ πρωτεῖον δόντος εἰς τὸν Ρώμης (ὅπερ εἰ καὶ Ἡράκλειος ἀνέτρεψεν), ἡ παροῦσα ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος, ἀξίωμα ἔχουσα Συνόδου Οἰκουμενικῆς, ἀνεκαίνισε πάλιν αὐτά. Ὅθεν οὐχ ἥμαρτεν, ὡς φλυαροῦσιν ὑπὸ τοῦ φθόνου οἱ Παπισταὶ, τοῦτο ποιήσασα. Οὐ γὰρ ἀφ᾽ ἑαυτῆς, ἀλλὰ ταῖς πρὸ αὐτῆς Συνόδοις ἀκολουθοῦσα, τοῦτο ἐποίησεν. Ὅρα περὶ τῶν προνομίων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν τόμ. τῆς Καταλλαγ. Κεφ. ιθ΄. σελ. 29, ὅπου, ἀντὶ τοῦ Ἰουστινιανὸς ἔχει ὁ Ζήνων.

βουλόμενοι τοῖς οὕτω χειροτονηθεῖσι, καὶ διὰ τὴν προκειμένην αἰτίαν ἐν ταῖς ἑαυτῶν μὴ ἐγκαταστᾶσι θρόνοις, τὸ ἀπροκριμάτιστον τηρεῖσθαι συνεωράκαμεν, ὥστε καὶ χειροτονίας Κληρικῶν διαφόρων κανονικῶς ποιεῖν, καὶ τῇ τῆς προεδρίας αὐθεντίᾳ κατὰ τὸν ἴδιον ὅρον κεχρῆσθαι, καὶ βεβαίαν, καὶ νενομισμένην εἶναι πᾶσαν ὑπ' αὐτῶν πρεσβεῦσαν διοίκησιν. Οὐ γὰρ, ὑπὸ τοῦ τῆς ἀνάγκης καιροῦ, καὶ τῆς ἀκριβείας περιγραφείσης, ὁ τῆς οἰκονομίας ὅρος περιορισθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐπειδὴ μερικοὶ Ἀρχιερεῖς ἀφ' οὗ ἐχειροτονήθησαν, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς θρόνους καὶ ἐπαρχίας των (1) μὲ τὸ νὰ αἰχμαλωτίσθησαν αὐτοὶ ἀπὸ βαρβάρων ἐπιδρομὰς, διὰ τοῦτο ἡμεῖς φυλάττοντες τὸ σέβας, καὶ τὴν τιμὴν εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην, καὶ μὴ στέργοντες, ὅτι ἡ τῶν βαρβάρων αἰχμαλωσία νὰ προξενῇ ἐμπόδιον εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια, ὁρίζομεν, ὥστε, οἱ οὕτω χειροτονηθέντες, καὶ διὰ τὴν ἀφορμὴν, καὶ φόβον τῶν βαρβάρων μὴ δυνηθέντες νὰ ἀποκατασταθῶσιν εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἀπροκριματίστως νὰ κάμνουσι χειροτονίας διαφόρων Κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας των, καὶ μακρὰν ὄντες αὐτῆς (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ις'. τῆς ἐν Ἀντιοχ.) ὡς οἱ Κανόνες διαγορεύουσι, καὶ νὰ ἔχουσι τὴν τιμὴν καὶ αὐθεντίαν τῆς προεδρίας, κατὰ τὸν ἴδιον ὅρον, δηλ. καθὼς ὡρίσθη νὰ ἦναι ἡ ἐπαρχία αὐτῶν πρώτη, θετέον, ἢ δευτέρα, ἢ τρίτη, καὶ καθεξῆς, καὶ ὅσα ἤθελαν ἐνεργήσουν μὲ ἀρχιερατικὸν δίκαιον, ἤτοι ὡς Ἀρχιερεῖς, νὰ ἦναι βέβαια καὶ νόμιμα (2). Διότι ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἀκρίβεια, ἤγουν τὸ νὰ ὑπάγωσιν αὐτοὶ εἰς τὸν θρόνον των, καὶ νὰ ἐνεργῶσι τὰ τοιαῦτα, ἠλαττώθη ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ καὶ τῶν βαρβάρων, ὅμως δὲν θέλει ἐλαττωθῆ ἀπὸ αὐτὴν καὶ ὁ ὅρος τῆς οἰκονομίας, δηλ. καὶ τὸ νὰ ἐνεργῶσι ταῦτα εἰς τὸν αὐτὸν θρόνον τους, καὶ μακρὰν ὄντες αὐτοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΗ'.

Τὸν ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν τεθέντα Κανόνα, καὶ ἡμεῖς παραφυλάττομεν τὸν οὕτω διορεόντα· εἴ τις ἐκ Βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὖθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἡ τάξις ἀκολουθείτω.

(Ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι ὁ ἴδιος ιζ'. τῆς δ'. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ).

Τῆς δ'. ιζ'.

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'.

Τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου, ἅμα τῷ οἰκείῳ λαῷ, ἐπὶ τὴν Ἑλλησπόντιον ἐπαρχίαν, διά τε τὰς βαρβαρικὰς ἐφόδους, διά τε τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι, τῆς εἰρημένης μεταναστάντος νήσου, προνοίᾳ τοῦ Φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ μόχθῳ τοῦ φιλοχρίστου, καὶ εὐσεβοῦς ἡμῶν Βασιλέως, συνορῶμεν, ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων Θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ τοῦ προγεγραμμένου ἀνδρὸς παρασχεθέντα προνόμια, ὥστε τὴν νέαν Ἰουστινιανούπολιν τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ καθιστάμενον θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον, πάντων προεδρεύειν τῶν τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Τὰ γὰρ ἐν ἑκάστῃ Ἐκκλησίᾳ ἔθη καὶ οἱ Θεοφόροι ἡμῶν Πατέρες παραφυλάττεσθαι διεγνώκασι, τοῦ τῆς Κυζικηνῶν πόλεως Ἐπισκόπου ὑποκειμένου τῷ προέδρῳ τῆς εἰρημένης Ἰουστινιανουπόλεως, μιμήσει τῶν λοιπῶν ἁπάντων Ἐπισκόπων, τῶν ὑπὸ τὸν

Ἀποστ. λδ'. τῆς ἁ. σ'. ζ'. τῆς β'. β'. γ'. τῆς γ'. ἡ. τῆς δ'. κη'. τῆς ς'. λς'. τῆς Ἀντιοχ. θ'.

(1) Θρόνος λέγεται ὄχι ἡ παροικία ἁπλῶς, ἀλλὰ ἐκείνη ὁποῦ εἶναι πεπολισμένη ἀπὸ χριστιανοὺς καὶ Κληρικούς. Ὅθεν ἐκεῖνοι ὁποῦ χειροτονοῦνται εἰς ὀνομά τινων πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ Χριστιανοὺς καὶ Κληρικοὺς εἶναι ἔρημοι, αὐτοὶ ὡς μηδενὸς πληρώματος πιστῶν καὶ Κληρικῶν προϊστάμενοι, ἀπὸ τοὺς ἀπολύτως χειροτονουμένους εἶναι, κατὰ τὴν παπιστικὴν εἰδωλοποιΐαν τῶν τῆς ἀνατολῆς Πατριαρχῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι παρὰ Κανόνα κατὰ τὸν ς'. τῆς δ'. Διὰ τοῦτο οἱ τοιοῦτοι δὲν πρέπει νὰ τιμῶνται μὲ τὴν πρεσβεῖαν τοῦ Ἐπισκόπου. Τὸ τέλος γὰρ τῶν τοιούτων δὲν εἶναι ἡ προστασία τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἡ φιλοτιμία καὶ φιλοκέρδεια, καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τῆς Ἐπιστολῆς τῆς γ'. Συνόδου. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι προσταγὴ ἐγένετο Ἀλεξίου τοῦ Βασιλέως νὰ ψηφίζωνται Ἀρχιερεῖς εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἐκκλησίας, κἂν οὐ δύνανται νὰ ὑπάγουν ἐκεῖ διὰ τὰς τῶν ἐθνικῶν ἐπιδρομὰς, ρητέον, ὅτι δὲν λέγει νὰ χειροτονοῦνται εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι ἔρημοι πιστῶν καὶ Κληρικῶν, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, ἀλλ' εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν μὲν καὶ χριστιανοὺς καὶ Κληρικοὺς, κατεχομένους δὲ ὅμως ἀπὸ βαρβάρους καὶ ἐθνικοὺς, ὡς καὶ ὁ Κανὼν οὗτος τῆς Συνόδου διορίζει. Ἀνακόλουθον γάρ ἐστιν ὁ ποιμὴν νὰ ἦναι χωρὶς ποιμνίου, καὶ Ἐπίσκοπος χωρὶς Ἐπισκοπῆς.

(2) Σημείωσαι, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς οὗτοι τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἀπὸ τοὺς βαρβάρους θρόνων δὲν δύνανται νὰ ὑπάγουν εἰς αὐτοὺς, ἵνα μὴ ἐμβάλωσι τὸν ἑαυτόν τους εἰς προῦπτους καὶ φανεροὺς κινδύνους, ὅπερ πειράζειν ἐστὶ τὸν Θεὸν κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. κ'. πρὸς Ἑβρ.). μ' ὅλον τοῦτο καὶ μακρὰν ἱστάμενοι πρέπει μὲ ἐπιστολὰς, ἢ καὶ μὲ ἄλλους τρόπους νὰ ἐπιστηρίζωσι τὸ ποίμνιον αὐτῶν, ἕως οὗ νὰ ἀναχωρήσουν οἱ βάρβαροι.

λεχθέντα Θεοφιλέστατον πρόεδρον Ἰωάννην, ὑφ' οὗ, χρείας καλούσης, καὶ ὁ τῆς αὐτῆς Κυζικηνῶν πόλεως Ἐπίσκοπος χειροτονηθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ β'. ὁ Κύπρου Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του μαζὴ μὲ τὸν λαόν του, ἦλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἑλλησπόντου, (Ἑλλήσποντος δὲ εἶναι, κατὰ μὲν τὸν Βαλσαμῶνα, τὰ ἀνατολικὰ ὄρια, τὰ ἀπὸ τὴν Ἄβυδον, ἤτοι τὸ ἀνατολικὸν Κάστρον ἀπὸ τὰ ἔξω, ἕως τῆς Θράκης ἐκτεινόμενα, κατὰ δὲ τὸν Χρύσανδον, ὁ ἀπὸ τῆς Τενέδου μέχρι Καλλιπόλεως ἐκτεινόμενος πορθμὸς;) τόσον διὰ τὰς τῶν Βαρβάρων ἐπιδρομὰς, ὅσον καὶ διατὶ ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, προνοίᾳ Θεοῦ, καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Βασιλέως, ὑπετάγη εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Βασιλείαν. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει νὰ σώζωνται ὁλόκληρα τὰ εἰς τὸν Κύπρου χαρισθέντα προνόμια ἀπὸ τὸν τῆς γ'. Συνόδου ἡ. Κανόνα, καὶ ἡ νέα Ἰουστινιανούπολις αὕτη νὰ ἔχῃ τὸ δίκαιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (δηλ. νὰ ἦναι καὶ αὐτὴ αὐτοκέφαλος ὥσπερ ἐκείνη, ἢ, καθὼς ἡ Ἀσιανὴ, Ποντικὴ, καὶ Θρᾳκικὴ ὑπετάγη εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἴπομεν Κανὼν ιή. τῆς δ'., οὕτω καὶ εἰς τὴν Κύπρον ἡ Ἑλλησπόντιος ἐπαρχία), καὶ νὰ χειροτονῆται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του Ἐπισκόπους, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Ὥστε, ὁ τῆς Κυζίκου πόλεως Μητροπολίτης νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτὸν, καθὼς καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κύπρῳ Ἐπίσκοποι, καὶ χρείας καλούσης, νὰ χειροτονῆται ἀπὸ αὐτὸν (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἡ. τῆς τρίτης Συνόδου.

ΚΑΝΩΝ Μ'.

Τῆς α'. ιθ'. τῆς δ'. ιε'. τῆς ς'. ιδ'. Καρθ. ς'. να'. ρλε'. Βασιλ. ιη'. κδ'.

Ἐπειδὴ τῷ Θεῷ κολλᾶσθαι διὰ τῆς ἐκ τῶν τοῦ βίου θορύβων ἀναχωρήσεως, λίαν ἐστὶ σωτήριον, χρὴ μὴ ἀνεξετάστως ἡμᾶς παρὰ τὸν καιρὸν τοὺς τὸν μονήρη βίον αἱρουμένους προσίεσθαι, ἀλλὰ τὸν παραδοθέντα ἡμῖν παρὰ τῶν Πατέρων καὶ ἐν αὐτοῖς φυλάττειν ὅρον, ὥστε τὴν ὁμολογίαν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου τότε προσίεσθαι δεῖ, ὡς ἤδη βεβαίαν, καὶ ἀπὸ γνώμης καὶ κρίσεως γινομένην, μετὰ τὴν τοῦ λόγου συμπλήρωσιν. Ἔστω τοίνυν ὁ μέλλων τὸν μοναχικὸν ὑπέρχεσθαι ζυγὸν, οὐχ ἧττον, ἢ δεκαετὴς, ἐν τῷ προέδρῳ κειμένης καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ δοκιμασίας, εἰ τὸν χρόνον αὐτῷ αὐξηθῆναι λυσιτελέστερον ἡγεῖται, πρὸς τὴν ἐν τῷ μονήρει βίῳ εἰσαγωγὴν καὶ κατάστασιν. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ Κανόσι, τὴν ἑκουσίως ἑαυτὴν προσάγουσαν τῷ Θεῷ καὶ τὴν παρθενίαν ἀσπαζομένην, τὸν ἑπτακεδέκατον διανύουσαν χρόνον, τῷ τῶν Παρθένων τάγματι ἀριθμεῖσθαι νομοθετεῖ· ἀλλ' οὖν τῷ περὶ τῶν χηρῶν τε καὶ Διακονισσῶν παραδείγματι κατακολουθήσαντες, εἰς τὸν εἰρημένον χρόνον ἀναλόγως τοὺς τὸν μονήρη βίον ἑλομένους περιεστήσαμεν. Ἐν γὰρ τῷ Θείῳ Ἀποστόλῳ γέγραπται, ἑξήκοντα ἐτῶν τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καταλέγεσθαι χήραν. [α'. Τιμοθ. ε'. 9.] Οἱ δὲ ἱεροὶ Κανόνες τεσσαράκοντα ἐτῶν τὴν Διακόνισσαν χειροτονεῖσθαι παραδεδώκασι, τὴν Ἐκκλησίαν χάριτι θείᾳ κραταιοτέραν γενομένην, καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω βαίνουσιν ἑωρακότες, καὶ τὸ τῶν πιστῶν πρὸς τὴν τῶν θείων ἐντολῶν τήρησιν πάγιόν τε καὶ ἀσφαλὲς, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἄριστα κατανοήσαντες ἀρτίως διωρισάμεθα, τὴν εὐλογίαν τῆς χάριτος τῷ μέλλοντι τῶν κατὰ Θεὸν ἀγώνων ἐνάρχεσθαι, ὥσπερ τινὰ σφραγῖδα ταχέως ἐνσημαινόμενοι, ἐντεῦθεν αὐτὸν πρὸς τὸ μὴ ἐπιπολὺ ὀκνεῖν, καὶ ἀναδύεσθαι προσβιβάζοντες, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ παρορμῶντες ἐκλογὴν καὶ κατάστασιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουν νὰ γένουν Μοναχοὶ ἢ Μονάστριαι, δὲν πρέπει, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, νὰ δέχωνται ἀνεξετάστως, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν πρέποντα καιρὸν καὶ ὅρον, τὸν παραδοθέντα ἀπὸ τοὺς θείους Πατέρας, (καὶ μάλιστα τὸν μέγαν Βασίλειον), ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ δέχεται ἡ ὁμολογία καὶ ὑπόσχεσις ὁποῦ δώσουν οἱ τοιοῦτοι πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς βεβαία καὶ ἀπὸ γνώμης ἐδικῆς των γινομένη, ἀφ' οὗ τελειωθῇ ἡ κρίσις τοῦ λογικοῦ αὐτῶν (2), καθὼς ἐν τῷ ιή. Κανόνι λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ μάλιστα ἐν τῷ ιέ. κατὰ πλάτ. ὅρῳ αὐτοῦ. Λοι-

(1) Ἐπειδὴ ὁ β'. Ἰουστινιανὸς, ὁ Ρινότμητος, αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν παροῦσαν ς'. συναθροίσας Σύνοδον, καὶ τὴν Κύπρον τῆς δουλείας ἐλευθερώσας, καὶ νέαν Ἰουστινιανούπολιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ταύτην καλέσας, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου διὰ τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα φιλοτιμίαν καὶ χάριν, ὑπέταξαν τὴν Ἑλλήσποντον ἐπαρχίαν εἰς τὸν Κύπρου· λέγει δὲ ὁ Ζωναρᾶς, ὅτι ἂν μέν ποτε ὑπετάσσετο ὁ Κυζίκου εἰς τὸν Κύπρου, τοῦτο οὐ γινώσκει, ὅτι δὲ τώρα οὐχ ὑποτάσσεται, γινώσκει καλῶς. Ὁ δὲ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ Κύπρος ἠλευθερώθη ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς, καὶ ἐγύρισεν ὁ Κύπρου εἰς τὸν θρόνον του, ἐγύρισαν πάλιν καὶ αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλησπόντου εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως.

(2) Ἂς μὴ παραξενεύεταί τινας βλέπωντας, τὸν μὲν Μέγαν Βασίλειον ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος νὰ λέγῃ ἐν τῷ ιη'. αὐτοῦ Κανόνι, ὅτι ἡ συμπλήρωσις καὶ διάκρισις τοῦ λογικοῦ γίνεται εἰς τὰς παρθένους ὑπὲρ τοὺς δεκαεξ. ἢ δεκαεπτὰ χρόνους τῆς ἡλικίας των, τὴν δὲ παροῦσαν Σύνοδον ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ λέγῃ ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας Κανόνι, ὅτι γίνεται εἰς τοὺς δέκα χρόνους τῆς ἡλικίας. Ἐπειδὴ ἡ τοῦ λογικοῦ τοιαύτη τελείωσις, εἰς ἄλλους μὲν γίνεται ὀγλιγορώτερα, εἰς ἄλλους δὲ βραδύτερα. Διότι ἄλλοι μὲν ὄντες φύσεως ὀξυτέρας καὶ λεπτοτέρας, ταχύτερα λαμβάνουσι καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς Τιμόθεος ἐν τῷ ιη'. Κανόνι λέγει, ὅτι ἄλλων μὲν τὰ ἁμαρτήματα κρίνονται παρὰ Θεοῦ ἀπὸ τὸν δέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας των, ἄλλων δὲ, ἀπὸ περισσοτέρους χρόνους. Εἰ δὲ παρὰ Θεοῦ τὰ ἀπὸ τῆς δεκαετοῦς ἡλικίας ἁμαρ-

πὸν ὁ μέλλων γενέσθαι Μοναχὸς, ἂς μὴ ἦναι ὀλιγώτερον ἀπὸ δέκα χρόνων, πλὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρχιερέως ἂς εὑρίσκεται νὰ κάμνῃ τὴν δοκιμὴν αὐτοῦ, καὶ νὰ αὐξάνῃ εἰς αὐτὸν (ἀναλόγως δηλ. μὲ τὴν ἐκ φύσεως γνῶσιν αὐτοῦ) τοὺς χρόνους, ἂν τὸ στοχασθῇ συμφερώτερον. Διότι, ἀγκαλὰ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν προρρηθέντα Κανόνα αὐτοῦ διορίζῃ νὰ συναριθμῶνται εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων ἡ ὑπὲρ τοὺς δεκαὲξ, ἢ δεκαεπτὰ χρόνους οὖσα παρθένος, ἀλλὰ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες εἰς τὸ παράδειγμα τῶν χηρῶν καὶ Διακονισσῶν τοὺς δεκαὲξ καὶ δεκαεπτὰ χρόνους τοῦ Βασιλείου, εἰς τοὺς δέκα χρόνους ὠλιγοστεύσαμεν· διότι, ὁ μὲν Ἀπόστολος διορίζει νὰ καταλέγεται, ἤτοι νὰ συναριθμῶνται ἡ χήρα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἑξήκοντα χρόνων, οἱ δὲ Πατέρες τῆς δ'. λέγουσι νὰ χειροτονῶνται Διακόνισσα χρόνων τεσσαράκοντα ἐν τῷ ιέ. Κανόνι (1),

τήματα κρίνονται, φανερὸν, ὅτι ταῦτα καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ λογικοῦ γίνονται. Λέγει γὰρ ὁ Θεῖος Βασίλειος (κατὰ πλάτ. ὅρῳ ιε'.) «ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν τελείωσιν τοῦ λόγου, καὶ τιμαὶ, καὶ τιμωρίαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἢ τοῖς κατορθοῦσι, παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ κατὰ τὴν τῶν ἔργων ἀξίαν δίδονται.» Θέλει δὲ καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ πρὸς πιστὸν πατέρα), ὅτι οἱ νέοι ἀπὸ τὴν δεκαετῆ ἡλικίαν πρέπει νὰ παλαίουσι πρὸς τὰ πάθη καὶ τὴν κακίαν, καὶ νὰ τιμωροῦνται διὰ τὰς ἁμαρτίας ὁποῦ ἤθελαν κάμει. Ὅθεν καὶ ὁ Κίτρους Ἰωάννης ἐν τῷ δ'. αὐτοῦ Κανόνι λέγει, ὅτι τὰ μὲν ἀρσενικὰ παιδία πρέπει νὰ ἐξομολογοῦνται τὰς ἁμαρτίας των εἰς Πνευματικοὺς ἀπὸ τὸν δέκατον τέταρτον χρόνον τῆς ἡλικίας των, τὰ δὲ θηλυκὰ ἀπὸ τὸν δωδέκατον (καὶ ἄφινω νὰ λέγω, ὅτι μερικοὶ νεώτεροι διδάσκαλοι θέλουσι νὰ ἐξομολογοῦνται κατὰ τὴν παροῦσαν πονηρὰν γενεὰν, τὰ μὲν κοράσια ἀπὸ ἓξ χρόνων· τὰ δὲ ἀρσενικὰ ἀπὸ ὀκτὼ χρόνων, «διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν» (Ματθ. κδ'. 20.) καὶ διὰ τὸ νὰ «ἔγκηται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος»·) (Γεν. η'. 21.) ἄλλοι δὲ πάλιν φύσεως ὄντες παχυτέρας καὶ νωθροτέρας, ἀργότερα, καὶ εἰς περισσοτέρους χρόνους τῆς ἡλικίας των τὴν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ λαμβάνουσι διάκρισιν. Ὅθεν, ὁ μὲν Θεὸς λέγει, ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι χρόνους ἐδιάκριναν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. «Καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὤμοσε λέγων· εἰ ὄψονται οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οἱ ἀναβάντες ἐξ Αἰγύπτου ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω οἱ ἐπιστάμενοι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τῷ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ» (Ἀριθμ. λδ'. ια'.)· ὁ δὲ ρλε'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγ. λέγει, ὅτι αἱ παρθένοι νὰ λαμβάνουσι τὸ σχῆμα, ὅταν ἦναι χρόνων εἰκοσιπέντε, ἐξω μόνον ἂν τύχῃ κἀμμία ἀναγκαία περίστασις, ἁρπαγῆς, ἢ κινδύνου θανάτου. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ ῥηθεὶς ιη'. τοῦ Τιμοθέου Κανὼν, κατὰ τὴν φυσικὴν γνῶσιν καὶ φρόνησιν τοῦ κάθε ἑνὸς, οὕτω καὶ ἡ τελείωσις τοῦ λογικοῦ κρίνεται, καὶ ἀκολούθως ἡ κρίσις τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ. Καὶ ἂν θέλωμεν νὰ εἰποῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅσον οἱ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος χρόνοι προβαίνουσι, τόσον καὶ τὰ παιδία ποντρότερα γίνονται, καὶ ἀκολούθως καὶ πρὸ τῆς δεκαετίας ἀκόμη τὸ καλὸν, μάλιστα δὲ τὸ κακὸν, διακρίνουσι μερικά. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα ἡ παροῦσα Σύνοδος, ὄχι μόνον διὰ τὴν προκοπὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν, (ὡς αὐτὴ λέγει,) ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐκ φύσεως ὀξυτέραν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισιν, (ὅπερ οὐ λέγει) ἀπὸ δεκαετοῦς ἡλικίας θέλει νὰ γίνωνται Μοναχοὶ, ἀκούουσα τοῦ Σολομῶντος νὰ λέγῃ, ὅτι ἡ φρόνησις εἰς τους ἀνθρώπους εἶναι πολιὰ καὶ γηραλέοτης, «πολιὰ δέ ἐστι φρόνησις ἀνθρώποις»· (Σοφ. Σολ. δ'.) καὶ τοῦ Ἐλιοὺς παρὰ τῷ Ἰώβ· «Οὐχ οἱ πολυχρόνιοί εἰσι σοφοὶ, οὐδὲ οἱ γέροντες οἴδασι κρίμα, ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς, πνοὴ δὲ Παντοκράτορός ἐστιν ἡ διδάσκουσα». (Ἰωβ λδ'. 9—11.) Ἄλλως τε δὲ, ἐπειδὴ καὶ ἡ Σύνοδος μὲν αὕτη ὧδε ἐστάθη ἕως εἰς τοὺς δέκα χρόνους, ἀλλὰ ἔδωκεν ἐξουσίαν εἰς τὸν Ἀρχιερέα νὰ τοὺς αὐξάνῃ, ἡ δὲ πρωτοδευτέρα διορίζει νὰ δοκιμάζουν τρεῖς χρόνους οἱ θέλοντες μονάσαι, ἐν τῷ ε'. αὐτῆς Κανόνι, ἰδοὺ ὁποῦ πάλιν οἱ χρόνοι συνέρχονται σχεδὸν μὲ τοὺς δεκαὲξ χρόνους τοῦ Βασιλείου, κατὰ τοὺς ὁποίους, ἐφήβου ὄντος τοῦ μέλλοντος μονάσαι, καὶ ἀκολούθως δυναμένου νὰ διακρίνῃ ἂν ἠμπορεῖ νὰ φυλάξῃ παρθενίαν, ἢ ὄχι, βεβαία καὶ κεκυρωμένη λογίζεται ἡ ὁμολογία του. Καὶ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ προσημειώσωμεν, ὅτι κάλλιστον πρᾶγμα τῇ ἀληθείᾳ ἤθελεν εἶναι, ἀνίσως, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἐφίνοντο νέοι, καὶ ἀγένειοι μοναχοὶ, κατὰ τὸν δέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἢ καὶ εἰς τὸν τρισκαιδέκατον χρόνον (μετὰ τῆς τριετοῦς δηλ. δοκιμῆς) ἀπὸ τὴν τρυφερὰν καὶ ἁπαλὴν αὐτῶν ἡλικίαν ταύτην ἠγωνίζοντο κατὰ τῶν παθῶν, καὶ τοῦ κοσμοκράτορος, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀγαθῶν ἄσκησιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνήγοντο, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ὅρῳ κατὰ πλάτ. ιε'.)· ἀγαθὸν γὰρ, φησὶν ὁ Ἱερεμίας, ἀνδρὶ, ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ». Ἐπειδὴ δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη γενεὰ ἐπιῤῥεπὴς πρὸς τὰ πάθη ἐγένετο, διὰ τοῦτο ὁ Ἀρχιερεὺς, καθὼς ἀπὸ τὸν ἴδιον τοῦτον Κανόνα προστάζεται, πρέπει νὰ αὐξάνῃ τοὺς χρόνους εἰς τοὺς μέλλοντας μονάσαι ἕως ὅτου νὰ γενειάζουν, ὅτι τοῦτο εἶναι συμφερώτερον καὶ εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς μονάζοντας, διὰ νὰ γίνεται ἡ κρίσις τοῦ λογικοῦ αὐτῶν τελειοτέρα, καὶ ἀκολούθως ἡ δοκιμὴ, καὶ εἰς τοὺς συνοικοῦντας αὐτοῖς μοναχοὺς, διὰ νὰ μὴ γίνωνται εἰς αὐτοὺς μὲ τὸ ἀγένειον καὶ γυναικοειδὲς αὐτῶν πρόσωπον, σκανδάλου καὶ ἀπωλείας πρόξενοι. Καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τῆς ά. καὶ τὸν ις'. τῆς ἐν Γάγγρᾳ.

(1) Δὲν εἶναι ἀνάρμοστον τὸ παράδειγμα τῶν χηρῶν καὶ Διακονισσῶν ὁποῦ φέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ὡς τινες εἶπον, καθ' ὅτι, αἱ μὲν ἦσαν χῆραι, αἱ δὲ Διακόνισσαι. Ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὴν ἐγκράτειαν τοῦ γάμου, τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ ἀκήσουν καὶ αἱ Διακόνισσαι εἰς τὸν μ'. χρόνον. καὶ αἱ χῆραι εἰς τὸν ξ'. τῆς ἡλικίας των. ἀποβλέπων ὁ Κανὼν, ταύτας εἰς τὸ μέσον ἔφερεν. Ἀλλ' οὐδὲ ὅπερ λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ἡ μὲν Διάκονος ὡς οὖσα παρθένος, καὶ ἡδονῆς μὴ γευσαμένη, ἐὰν ἕως τοῦ μ'. ἔτους τῆς ἡλικίας της ἐγκρατευθῇ, θέλει πιστευθῇ, ὅτι ἀσφαλῶς θέλει παρθενεύσει εἰς τὸ ἐξῆς, ἡ δὲ χήρα ὡς ἡδονῆς τοῦ ἀνδρὸς γευσαμένη, ἐχρειάσθη τοὺς ἑξήκοντα χρόνους πρὸς δοκιμὴν περισσοτέραν, καὶ τὰ ἑξῆς· ἀσυμβίβαστα γὰρ ταῦτα πρὸς τὸ νόημα, καὶ τὴν ἐνδοχὴν τοῦ παρόντος Κανόνος· ἡμεῖς δὲ συμβιβάζοντες ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ παράδειγμα, λέγομεν. Ὅτι ἡ χήρα ὁποῦ ἀναφέρει ὁ Παῦλος, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐσυναριθμεῖτο εἰς τὸ τάγμα τὸ χηρικὸν χωρὶς τινος χειροθεσίας, κατὰ τὸ ά. καὶ β'. κεφ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν Ἀποστολικ. Διαταγῶν ἵνα διακονῆται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν κδ'. Βασιλείου, καὶ ἐπαρκῆται εἰς τὰς πρὸς ζωάρκειαν χρείας της. Καθὼς ὁ ἴδιος Παῦλος ἐπιφέρει λέγων, «Εἰ δέ τις πιστὸς, ἢ πιστὴ, ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ Ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ». Ἀγκαλὰ, λέγω, καὶ ἡ χήρα αὕτη εἰς τὸ χηρικὸν τάγμα ἐσυναριθμεῖτο, καὶ ὄχι εἰς τὸ τῶν Διακονισσῶν· μὲ

βλέποντες τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ προκόπτουσαν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν σταθερότητα ὁποῦ δείχνουν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν φύλαξιν τῶν θείων ἐντολῶν. Ταῦτα καὶ ἡμεῖς στοχαζόμενοι καλῶς, τὸν Κανόνα τοῦτον ἐδιωρίσαμεν, ἐγχαράττοντες εἰς τὴν ἁπαλὴν ψυχὴν τοῦ μέλλοντος νὰ ἀρχίσῃ τοὺς Πνευματικοὺς ἀγῶνας τῶν Μοναχῶν, ὡσὰν σφραγῖδα, τὴν εὐλογίαν τῆς θείας χάριτος, καὶ συγκροτοῦντες αὐτὸν διὰ τοῦ Κανόνος τούτου, ὄχι εἰς τὸ νὰ ἀμελῇ εἰς πολὺν καιρὸν τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ἐκλέξῃ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ὀγλιγωρότερα. Λέγει δὲ καὶ ὁ ς'. τῆς ἐν Καθαγένῃ, ὅτι αἱ παρθένοι πρέπει νὰ καθιερώνωνται εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ μόνον τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ ὁ να'. τῆς αὐτῆς, ὅτι πρέπει καὶ νὰ προνοοῦνται ἀπὸ αὐτὸν, ἢ, ἀπόντος αὐτοῦ, νὰ προνοοῦνται ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

Τοῖς ἐν πόλεσιν, ἢ χωρίοις ἐν ἐγκλείστραις βουλομένοις ἀναχωρεῖν, καὶ ἑαυτοῖς κατὰ μόνας προσέχειν, πρότερον ἐν Μοναστηρίῳ εἰσιέναι δεῖ, καὶ τὴν ἀναχωρητικὴν παιδοτριβεῖσθαι διαγωγὴν, καὶ ἐπὶ τριετῆ χρόνον τῷ τῆς Μονῆς ἐξάρχοντι ἐν φόβῳ Θεοῦ ὑποτάττεσθαι, καὶ τὴν κατὰ πάντα, ὡς προσῆκεν, ὑπακοὴν ἐκπληροῦν, καὶ οὕτως ὁμολογοῦντας περὶ τῆς ἐν τοιούτῳ βίῳ προαιρέσεως, καὶ ὡς ἐξ ὅλης καρδίας ἑκουσίως τοῦτον ἀσπάζονται, ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν τόπον δοκιμάσαι προέδρου. Εἶθ' οὕτως ἐφ' ἕτερον ἐνιαυτὸν, ἔξωθεν προσκαρτερεῖν τῆς ἐγκλείστρας, ὡς ἂν ὁ σκοπὸς αὐτῶν πλειόνως φανερωθείη. Τηνικαῦτα γὰρ πληροφορίαν παρέξουσιν, ὡς οὐ κενὴν θηρώμενοι δόξαν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ ὄντως καλὸν, τὴν ἡσυχίαν ταύτην μεταδιώκουσι. Μετὰ δὲ τὴν τοσούτου χρόνου συμπλήρωσιν, εἰ τῇ αὐτῇ προαιρέσει ἐμμένοιεν, ἐγκεκλεῖσθαι αὐτοὺς, καὶ μηκέτι τούτοις ἐξεῖναι, ὅτε βούλονται, τῆς τοιαύτης καταμονῆς ἀφίστασθαι, ἐκτὸς εἰ μὴ διὰ κοινὴν λυσιτέλειαν καὶ ὠφέλειαν, ἢ ἑτέραν ἀνάγκην πρὸς θάνατον αὐτοὺς βιαζομένην, πρὸς τοῦτο ἔλκοιντο, καὶ οὕτω, μετ' εὐλογίας τοῦ κατὰ τὸν τόπον Ἐπισκόπου. Τῶν δὲ εἰρημένων προφάσεων δίχα, ἐγχειροῦντας ἐκ τῶν καταγωγίων αὐτῶν ἐξιέναι, πρωτοτύπως μὲν ἄκοντας αὐτοὺς καθειργνύειν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐγκλείστρᾳ, ἔπειτα δὲ νηστείαις, καὶ ἑτέραις σκληραγωγίαις αὐτοὺς θεραπεύειν, «εἰδότας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὡς οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» [Λουκ. θ'. 62].

Ἑρμηνεία.

Μέγα καὶ τολμηρὸν πρᾶγμα εἶναι, τὸ, εὐθὺς εὐθὺς ἀπὸ τὴν κοσμικὴν ζωὴν νὰ ἀναχωρῇ τινὰς, καὶ μέσα εἰς ἐγκλειστήρια νὰ ἐγκλείεται, καὶ ἀπὸ μίαν ὑπερβολὴν νὰ μεταπηδᾷ εἰς ἄλλην ὑπερβολὴν, ἀπὸ τὸ πολυτάραχον, λέγω, πέλαγος τοῦ βίου, εἰς τὸ δυσκολοδιάβατον πέλαγος τῆς ἡσυχίας. Διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες οὗτοι ἐν τῷ παρόντι Κανόνι διορίζουσιν, ὅτι οἱ τοῦτο ποιῆσαι θέλοντες, νὰ πηγαίνουν εἰς Μοναστήριον, καὶ ἀφ' οὗ τρεῖς χρόνους δείξουν κατὰ πάντα ὑπακοὴν εἰς τὸν Ἡγούμενον, νὰ δοκιμάζωνται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ὁμολογοῦντες

ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰς μονογάμους ταύτας χήρας ἐχειροτονοῦντο καὶ Διακόνισσαι. φανερὸν ὅτι καὶ αὗται ἑξήκοντα χρόνων οὖσαι ἐχειροτονοῦντο. Καὶ ὁ λόγος ἐστὶ, διατὶ, ἂν τὸ κατώτερον τάγμα τῶν χηρῶν μόνον εἰς τοσούτους χρόνους κατελέγοντο, ἵνα μὴ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, πόσῳ μᾶλλον αἱ χῆραι, καὶ διὰ χειροθεσίας Διακόνισσαι, εἰς τοσούτους χρόνους δὲν ἔπρεπε νὰ χειροθετοῦνται, τῶν ὁποίων ὁ μετὰ χειροθεσίαν γάμος ἦτον ἀσυγκρίτως παρανομώτερος τοῦ τῶν χηρῶν γάμου, καὶ ἀκολούθως ὁ διὰ τοῦτο φόβος ἦτο μεγαλήτερος; οὐ μόνον δὲ διὰ λόγου τοῦτο δείκνυται, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων. Μαρτυρεῖ γὰρ ὁ Σωζόμενος βιβλ. ζ'. κεφ. ις'. ὅτι ὁ Βασιλεὺς Θεοδόσιος ἔκαμε νόμον (πρὸ τῆς δ'. καὶ τῆς παρούσης Συνόδου) νὰ μὴ λαμβάνῃ διακονίαν κάμμία γυναῖκα, ἂν δὲν ἔχῃ παιδία, καὶ ἂν δὲν γένῃ ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη. «Ἐκ ταύτης δὲ τῆς αἰτίας συμβάλλει καὶ Θεοδόσιον τὸν Βασιλέα προνοούμενον τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν εὐκλείας τε καὶ σεμνότητος, νομοθετῆσαι τὰς γυναῖκας εἰ μὴ παῖδας ἔχοιεν, καὶ ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γένοιντο, διακονίαν Θεοῦ μὴ ἐπιτρέπεσθαι, κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ῥητὸν πρόσταγμα». Ἀλλὰ τούτους τοὺς ἑξήκοντα τῶν Διακονισσῶν εἰς μ'. ἢ δ'. ὠλιγόστευσε, διορίσασα ἁπλῶς καὶ ἀορίστως, ὅτι Διάκονος νὰ μὴ χειροτονῆται πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, εἴ τε δηλ. ἐκ τῶν παρθένων εἶναι αὕτη, εἴτε ἐκ τῶν μονογάμων χηρῶν. Λοιπὸν διὰ τοὺς λογαριασμοὺς τούτους προσφυὲς εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν χηρῶν καὶ Διακονισσῶν, ὁποῦ ἀναφέρει ὁ Κανὼν, καὶ ἄριστα συμβιβάζεται πρὸς τὸ αὐτοῦ νόημα. Διακονίσσας γὰρ μὲ Διακονίσσας συγκρίνει τὰς ἐκ τῶν χηρῶν γινομένας. Ὅτι δὲ ἐκ τῶν μονογάμων τούτων ἐχειροθετοῦντο Διακόνισσαι, συμμαρτυροῦσι ἁ. αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. ς'. κεφ. ιζ'. λέγουσαι· Διακόνισσα δὲ γινέσθω παρθένος ἁγνή· εἰ δὲ μήγε, κἂν χήρα μονόγαμος, πιστὴ τιμία· β'. ὁ μή. τῆς παρούσης ς'. Κανὼν λέγων ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Ἀρχιερέως, ἂν ἦναι ἀξία, νὰ γίνεται Διακόνισσα· καὶ γ'. ἡ περίφημος ἐκείνη Ὀλυμπιὰς, καὶ χήρα οὖσα, ἦτο Διάκονος. Ὅτι δὲ καὶ ὁ γάμος τῶν Διακονισσῶν ἦτο παρανομώτερος ἀπὸ τὸν γάμον τῶν χηρῶν, δείκνυται ἐκ τοῦ ιέ. τῆς δ'. καὶ κδ'. τοῦ Βασιλείου· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀναθεματίζει τὴν ὑπανδρευθεῖσαν Διάκονον μετὰ τοῦ συναφθέντος αὐτῇ, ὁ δὲ τοῦ Βασιλ. ἀφορίζει μόνον τῆς Κοινωνίας τὴν ὑπανδρευθεῖσαν χήραν, ἕως οὗ παύσῃ τῆς ἀκαθαρσίας. Ἐπειδὴ καὶ αἱ χῆραι ἐπηγγέλλοντο νὰ μὴ ὑπανδρευθοῦν δεύτερον, καθὼς καὶ ἡ Ἄννα ἡ θυγάτηρ τοῦ Φανουὴλ, καὶ κατὰ τὸ ἁ. κεφ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν Διαταγῶν, καὶ κατ' ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος· «Ἔχουσαι κρίμα, τι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν» (ἁ. πρὸς Τιμ.)· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιθ'. τῆς ἁ.

ὅτι θελημ̣ατικῶς. καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ποθοῦσι τὴν τοιαύτην ἀναχώρησιν. Ἔπειτα μετὰ τοῦτο, νὰ ἡσυχάζουν ἔξω τῆς ἐγκλείστρας ἕνα χρόνον, διὰ νὰ δώσουν περισσοτέραν πληροφορίαν, ὅτι ὄχι διὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ μόνον τὸ τῆς ἡσυχίας καλὸν, τὴν ζωὴν ταύτην ἐπιποθοῦσι. Καὶ ἂν μετὰ ταῦτα πάντα στέκωνται στερεοὶ εἰς τὸν αὐτὸν λογισμὸν καὶ προθυμίαν, τότε νὰ ἐγκλείωνται, καὶ πλέον νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ εὐγαίνουν ἔξω, ὅταν θέλουσιν, ἔξω μόνον διὰ κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ καὶ διὰ κίνδυνον θανάτου. Πλὴν καὶ τότε νὰ εὐγαίνουν μὲ εὐλογίαν, καὶ ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ χωρὶς τὰς αἰτίας ταύτας ἤθελαν εὔγουν, καὶ σταικῶς νὰ ἐγκλείωνται πάλιν εἰς τὴν ρηθεῖσαν ἐγκλεῖστράν των, καὶ μὲ νηστείας, καὶ ἄλλας κακουχίας νὰ κανονίζωνται, διὰ νὰ μάθωσιν, ὅτι, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, ὅποιος βάλλει τὸ χέρι του εἰς τὸ ἄλετρον, ἤτοι ὅποιος ἀρχίσῃ τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, ἔπειτα γυρίσῃ εἰς τὴν κοσμικὴν ζωὴν, οὗτος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εὐθυπορήσῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

Τοὺς λεγομένους ἐρημίτας, οἵτινες μελανειμονοῦντες, καὶ τὰς κεφαλὰς κομῶντες περιάγουσι τὰς πόλεις, μεταξὺ ἀνδρῶν λαϊκῶν καὶ γυναικῶν ἀναστρεφόμενοι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα καθυβρίζοντες, ὁρίζομεν, εἰ μὲν αἱροῦνται τὰς κόμας ἀποκειράμενοι, τὸ τῶν λοιπῶν Μοναχῶν ἀναδέξασθαι σχῆμα, τούτους ἐν Μοναστηρίῳ ἐγκαθίστασθαι, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐγκαταλέγεσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο προέλοιντο, παντάπασιν αὐτοὺς τῶν πόλεων ἀπελαύνεσθαι, καὶ τὰς ἐρήμους οἰκεῖν, ἐξ ὧν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ πάλαι πολλοὶ λαοπλάνοι ἐρημῖται ὀνομαζόμενοι, μαῦρα ἐφόρουν, καὶ μαλλία τρέφοντες εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐπεριτριγύριζον εἰς τὰς πόλεις, ἀναμεταξὺ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα καθύβριζον, διὰ τοῦτο ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι, εἰ μὲν θέλουν νὰ κουρεύουν τὰ μαλλία, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν Μοναστηρίοις εὑρισκόμενοι Μοναχοὶ (1), καὶ εἰς Μοναστήριον νὰ ἀποκατασταίνωνται, καλῶς ἂν ἔχοι· ὄχι καὶ δὲν θέλουν, νὰ διώκωνται τελείως ἀπὸ τὰς πόλεις, καὶ νὰ πηγαίνουν νὰ κατοικοῦν εἰς τὰς ἐρήμους, ἀπὸ τὰς ὁποίας ψευδῶς, καὶ οὐκ ἀληθῶς, ἐρημίτας τὸν ἑαυτόν τους ὠνόμασαν.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

Ἐξὸν ὑπάρχει Χριστιανῷ τὸν ἀσκητικὸν ἑλέσθαι βίον, καὶ τὴν πολυτάραχον ζάλην τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἀποθέμενον, ἐν Μοναστηρίῳ εἰσιέναι, καὶ κατὰ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀποκαρῆναι, κἂν ἐν οἱῳδήποτε πταίσματι ἁλῷ· ὁ γὰρ Σωτὴρ ἡμῶν Θεὸς ἔφη· «Τὸν ἐρχόμενον πρός με, οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»· ὡς οὖν τῆς μοναχικῆς πολιτείας, τὴν ἐν μετανοίᾳ στηλογραφούσης ζωὴν ἡμῖν, τῷ γνησίως ταύτῃ προστιθεμένῳ συνευδοκοῦμεν, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν παρεμποδίσει τρόπος πρὸς τὴν τοῦ οἰκείου σκοποῦ ἀποπλήρωσιν.

Τῆς α'. καὶ 6'. 6'. Ἰωάννου 6,37.

Ἑρμηνεία.

Ὡς φαίνεται, θέλοντές τινες νὰ μονάσουν, ἐμποδίζοντο ἀπό τινας, τυχὸν δι' ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔκαμαν. Ὅθεν ὁ παρὼν διορίζει, ὅτι εἶναι ἄδεια εἰς τὸν κάθε Χριστιανὸν (αὐτεξούσιον δηλ. καὶ ὄχι ὑπεξούσιον, καὶ ὅρα τὸν πβ'. Ἀποστολικὸν) νὰ ἀπαρνῆται τὸν κόσμον, καὶ νὰ πηγαίνῃ εἰς Μοναστήριον νὰ ἀποκείρεται, (2) κἂν

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι οἱ ἐν Κοινοβίοις καὶ Μοναστηρίοις εὑρισκόμενοι Μοναχοὶ πρέπει συμμέτρως νὰ κουρεύωσι τὰ μαλλία των, διότι κουρὰν σύμμετρον φαίνονται νὰ κάμνουν οἱ Μοναχοὶ, καὶ ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον, καὶ ἀπὸ τὸν περὶ παρθενίας λόγον τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, καὶ ἀπὸ τὸν ά. εἰρηνικὸν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ ἀπὸ πολλὰς Ἱστορίας τοῦ Λαυσαϊκοῦ. Ἐπειδὴ κοντὰ εἰς τοὺς Μοναχοὺς ὁ παρὼν καιρὸς, πένθους καιρὸς ἐστι, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, (ὁμιλίᾳ νϛ'. Ματθ.) καὶ τὸν Ἰωάννην τῆς Κλίμακος. Ὁ δὲ Θεὸς λέγει διὰ τοῦ Ἡσαΐου, ὅτι σημεῖον πένθους καὶ κλαυθμοῦ, καὶ κοπετοῦ, εἶναι ἡ ξύρησις τῆς κεφαλῆς (Ἡσαΐ. κβ'. 12). Καὶ ἂν κατὰ τὸν Παῦλον, κάθε ἄνδρας ἁπλῶς ἀσχημονῇ ἔχοντας μαλλιὰ (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ Ϛ'. τῆς παρούσης), πόσῳ μᾶλλον ἀσχημονοῦσιν οἱ Μοναχοὶ μαλλία τρέφοντες; ἐὰν δὲ ὅλοι κοινῶς οἱ Μοναχοὶ πρέπει συμμέτρως νὰ κόπτωσι τὰ μαλλία των, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ κόπτωσιν αὐτὰ οἱ ἐν Μοναστηρίοις, ἢ κελλίοις εὑρισκόμενοι νέοι Μοναχοὶ, καὶ Διάκονοι; οἱ τοιοῦτοι γὰρ ὅσον σκανδαλίζουσι τοὺς ἄλλους μὲ τὸ ἀγένειον τοῦ προσώπου των, ἄλλο τόσον σκανδαλίζουσι καὶ μὲ τὰ μακρὰ καὶ κτενισμένα μαλλία των. Ἀπὸ ταῦτα δὲ πρέπει νὰ φυλάττωνται οἱ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν τῇ Βασιλευούσῃ εὑρισκόμενοι.

(2) Ἀπόκαρσιν ἐδῶ ὁ Κανὼν λέγει τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, (Ἑρμ. τοῦ 6'. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ) κυρίως ἀπόκαρσις εἶναι ἡ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος περιβολή. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν ἦτον ἕνα καὶ μόνον, τὸ μέγα δηλ. καθὼς ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸ γράφει εἰς τὴν διαθή-

ἔκαμε καὶ τὸ μεγαλήτερον ἁμάρτημα, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος εἶπε· δὲν θέλω ἀποδιώξει ἐκεῖνον ὁποῦ ἔρχεται πρὸς τοῦ λόγου μου· λοιπὸν, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τῶν Μοναχῶν εἰκονίζει τὴν μετάνοιαν, καθὼς καὶ ἡ στήλη εἰκονίζει τὸ στηλογραφούμενον πρᾶγμα, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐαρεστούμεθα καὶ συγχαίρομεν εἰς τοὺς προτιμῶντας αὐτὴν, καὶ κἄμμία αἰτία (ἁμαρτίας δηλ. καὶ ὄχι ὑπεξουσιότητος) δὲν θέλει ἐμποδίσει τοὺς τοιούτους ἀπὸ τὴν τοῦ σκοποῦ τελείωσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ κέ. τοῦ Νικηφόρου, ὅτι, ἐάν τις ἀσθενὴς ὢν, ἐπιζητῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, πρέπει νὰ τοῦ δίδεται χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ, καὶ ἡ χάρις νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἀπὸ αὐτόν. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγουσι καὶ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεών· χωρὶς ὅμως γέροντος τοῦ μέλλοντος αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν δεχθῆναι, κἀνένας Μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ γίνεται, κατὰ τὸν β'. τῆς ά. καὶ β'.

κην του. Δὲν θέλεις δώσει τινὸς ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγουσι μικρὸν σχῆμα, ἔπειτα τὸ μέγα, διατὶ τὸ σχῆμα ἕνα εἶναι, ὥσπερ καὶ τὸ βάπτισμα, καθὼς οἱ ἅγιοι Πατέρες τὸ ἐμεταχειρίσθησαν. Καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἰς μίαν ἐπιστολὴν πρὸς Παῦλον ἱερομόναχον λέγει, τοῦτο εἶναι τὸ μέγα καὶ μοναχικὸν σχῆμα. Μικρὸν δὲ σχῆμα τῶν μοναχῶν οἱ Πατέρες δὲν ἠξεύρουσιν, ἀλλὰ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους ἐφάνηκαν μὲν, ὅτι τὸ ἐμοίρασαν εἰς δύω, μὲ τὸ νὰ κἀμνουσιν ὅμως τὰς αὐτὰς ἐρωταποκρίσεις καὶ ὑποσχέσεις τόσον εἰς τὸ μικρὸν, ὅσον καὶ εἰς τὸ μέγα, πάλιν ἕνα σχῆμα τὸ ἀποκαθιστῶσι. Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (Κεφ. κ'.) λέγει, ὅτι καθὼς τὸ βάπτισμα εἶναι ἓν καὶ μόνον, ἔτσι καὶ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν. Τὸ γὰρ μικρὸν σχῆμα ἀρραβὼν καὶ προοίμιον εἶναι τοῦ μεγάλου σχήματος, καὶ ἐπεννοήθη ἀπό τινας ὑστερινοὺς Πατέρας διὰ τὴν ἀσθένειαν (ἢ καὶ ἀμέλειαν) τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ Εὐχολόγιον δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν ('Ερμην. τοῦ β'. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ) τὸ μικρὸν σχῆμα ἀρραβῶνα ὀνομάζουσι τοῦ μεγάλου σχήματος. Ὁ δὲ Ἰωὴλ, ὁ καλούμενος ἁμαρτωλὸς, ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων (παρὰ τῷ Συνταγματίῳ τοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμ.), καὶ τρίτον σχῆμα προσθέτει λέγων οὕτω. Τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ἐπὶ τὸ τελειότερον προχωρεῖ, ἀπὸ μικροσχήμου καὶ ῥασοφόρου καλουμένου, εἰς τὸ τῆς κουρᾶς ἅγιον σχῆμα, καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν εἰς τὸ ἀγγελικὸν μέγα καλούμενον· παρομοίως δὲ καὶ τὸ Εὐχολόγιον εἰς τρία διαιρεῖ τὰς ἀκολουθίας τοῦ σχήματος, εἰς ἀκολουθίαν ῥασοφόρου, μικροσχήμου καὶ μεγαλοσχήμου. Καὶ μικρόσχημον μὲν δὲν ὀνομάζει τὸν ῥασοφόρον, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Ἰωὴλ, ἀλλὰ τὸν κοινῶς παρ' ἡμῶν λεγόμενον σταυροφόρον, τὸ ὁποῖον κουρᾶς σχῆμα ὠνόμασεν ὁ Ἰωὴλ ἀνωτέρω. Τούτων οὕτως εἰρημένων, ὅσοι μὲν φθάσουν νὰ γένουν ῥασοφόροι, δὲν δύνανται πλέον νὰ ῥίψουν τὰ ῥάσα καὶ νὰ ὑπανδρευθοῦν, ἄπαγε. Πῶς γὰρ τοῦτο θέλουν τολμήσουν, εἰς καιρὸν ὁποῦ καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των ἐκούρευσαν, τὸ ὁποῖον δηλοῖ πῶς ἀπέρριψαν ἀπὸ τὴν κεφαλήν των κάθε φρόνημα κοσμικὸν, καὶ ἀφιέρωσαν τὴν ζωήν των εἰς τὸν Θεόν; Πῶς, ὁποῦ καὶ ῥάσον μοναχικὸν δι' εὐλογίας ἐφόρεσαν, καὶ καλυμαύχιον, καὶ τὸ ὄνομά των ἄλλαξαν, καὶ δύω εὐχαὶ παρὰ τοῦ ἱερέως ἀνεγνώσθησαν εἰς αὐτοὺς, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἱερεὺς εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν, διατὶ τοὺς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὴν ματαίαν καὶ κοσμικὴν ζωὴν, καὶ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς τὸ σεμνὸν ἐπάγγελμα τῶν Μοναχῶν, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ τοὺς δεχθῇ εἰς τὸν σωτήριόν του ζυγόν; Καὶ ἂν ἐκεῖνος ὁποῦ μοναχὰ ὑποσχεθῇ νὰ γένῃ καλόγηρος, χωρὶς νὰ ῥασοφορέσῃ, πρέπει νὰ μὴ παραβαίνῃ, ἀλλὰ νὰ τελειόνῃ τὴν ὑπόσχεσίν του (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή. τοῦ Βασιλ.) κατὰ τὸ, τὰς εὐχάς μου ἀποδώσω τῷ Κυρίῳ, πόσῳ μᾶλλον ὁ καὶ τὰ ῥάσα φορέσας; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμὼν ('Ερμ. τοῦ έ. τῆς ά. καὶ β'.) λέγει, ὅτι ὁ ῥασοφορέσας δὲν ἔχει πλέον ἄδειαν νὰ γένῃ λαϊκὸς, ἀλλὰ θέλει ἀναγκασθῇ νὰ τελειώσῃ τὸν ά. σκοπὸν του, ἤτοι νὰ λάβῃ τὸ σχῆμα τέλειον· ὄχι καὶ δὲν θέλει, νὰ ἔχῃ νὰ τιμωρῆται, καθὼς ὁ νόμος προστάζει εἰς τὸν ά. τίτλ. τοῦ δ'. βιβλίου· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιή. τοῦ Βασιλ. ὁποῦ λέγει τὰ αὐτὰ καὶ Βαλσαμὼν ὁ αὐτός. Ὅσοι δὲ πάλιν εἶναι μικρόσχημοι σταυροφόροι, καὶ αὐτοὶ εὑρίσκονται εἰς δύω στενὰ, δηλαδὴ καὶ νὰ φυλάττουν τὴν ἀκρίβειαν τῶν μεγαλοσχήμων, διατὶ τὰς αὐτὰς καὶ ἀπαραλλάκτους ὑποσχέσεις, καὶ τῶν αὐτῶν εὐχῶν τῶν μεγαλοσχήμων ἔδωκαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτοὶ, καὶ μὲ τὰ αὐτὰ ἄμφια ἐκείνων (πλὴν τινων) ἐκοσμήθησαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἠξιώθησαν (πλὴν τριῶν) καὶ αὐτοὶ· μὴ προφασιζόμενοι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, πῶς αὐτοὶ τάχα δὲν εἶναι μεγαλόσχημοι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν χρέος νὰ φυλάττουν τὴν ἀκριβῆ πολιτείαν τῶν Μοναχῶν, καὶ πρὸς τούτοις νὰ μὴ ἀμελοῦν, ἀλλὰ νὰ σπουδάζουν εἰς τὸ νὰ παίρνουν καὶ τὸ μέγα σχῆμα τὸ τέλειον. Διατὶ καθὼς ὁ ἀρραβὼν μὲ τὸν γάμον συγκρινόμενος εἶναι ἀτελὴς, ἔτσι καὶ τὸ μικρὸν σχῆμα ὁποῦ ἔχουν, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀρραβὼν πρὸς τὸ μέγα, ὡς εἴπομεν, εἶναι καὶ αὐτὸ ἀτελὲς, καὶ ἀκολούθως καὶ αὐτοὶ ὁποῦ τὸ ἔχουν εἶναι ἀτελεῖς. Ἂς ἰδοῦν δὲ τὸν Συμεὼν τὸν Θεσσαλονίκης (κεφ. τζ'.) ὁποῦ λέγει, ὅτι, ὅσοι εἶναι ἀτελεῖς εἰς τὸ σχῆμα, πρέπει νὰ τελειωθοῦν, ἵνα μὴ ἀποθάνουν ἀτελεῖς, χωρὶς τῆς τελειοτάτης τελετῆς τοῦ σχήματος . . . . καὶ ὅτι, καθὼς ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν βαπτισθῇ, δὲν εἶναι χριστιανὸς, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν τελειωθῇ εἰς τὸ σχῆμα, δὲν εἶναι Μοναχὸς (τέλειος δηλ.). Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῷ Ἄθῳ, καὶ ὁ ὅσιος καὶ ὁμολογητὴς Δουναλὲ παρὰ τῷ συναξαριστῇ (Δεκεμβρ. ιζ'.) καὶ ἄλλοι τινὲς, ἔλαβον πρῶτον τὸ μικρὸν σχῆμα, καὶ ἔπειτα τὸ μέγα, κατὰ διαφόρους καιροὺς, καλλίτερα ὅμως καὶ ἀκριβέστερα ποιοῦσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἅπαξ γίνονται μεγαλόσχημοι, χωρὶς νὰ γένουν μικρόσχημοι, διατὶ μὲ τὴν μίαν αὐτὴν καὶ μόνην φορὰν, ἐν καὶ μοναδικὸν πραγματικῶς ἀποδεικνύουσι τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, ὅπερ ἡ τῶν ἁγίων παράδοσις βούλεται. Ἡ δὲ εὐχὴ ὁποῦ εὑρίσκεται τυπωμένη εἰς τὸ βιβλίον τῶν τοῦ Στουδίτου κατηχήσεων, ὅς τις λέγει ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτῆς ἔλαβε τὸ μικρὸν σχῆμα, ἔπειτα ἔλαβε τὸ μέγα· αὕτη, λέγω, ἡ εὐχὴ, ἀγκαλὰ καὶ ἦναι κατανυκτικὴ καὶ ψυχωφελὴς, ὅμως δὲν εἶναι Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἀλλὰ Θεοδοσίου τινὸς, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν αὐτῇ, ἐκ διαφόρων ἐρανισθεῖσα. Ἀγκαλὰ δὲ καὶ κάθε καιρὸς ἦναι ἁρμόδιος εἰς τὸ νὰ γένῃ τινὰς Μοναχὸς, ἁρμοδιώτερος ὅμως εἶναι εἰς τοῦτο ὁ τῆς τεσσαρακοστῆς, ὅτι καιρὸς μετανοίας ἐστὶ, κατὰ τὴν κέ. ἀπόκρ. Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης. Ὁ δὲ Ἰωὴλ λέγει, ὅτι πολλοὶ μοναχοὶ ἢ Μοναχαὶ εἰς μίαν λειτουργίαν οὐ γίνωνται ἀπὸ ἕνα γέροντα, ἀλλὰ ἕνας καὶ μία. Ἀγγελικὸν δὲ λέγεται τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν καὶ διὰ ἄλλα αἴτια, μάλιστα δὲ διὰ τὰ δύω ταῦτα· ἕνα μὲν, διατὶ ὁ Μοναχὸς πρέπει ἐν σαρκὶ ὢν, νὰ μιμῆται τὴν ἄσαρκον ζωὴν καὶ παρθενίαν τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ὁ Μοναχὸς πρέπει πάντοτε νὰ δοξολογῇ τὸν Θεὸν, ὡς οἱ ἐν Οὐρανῷ Ἄγγελοι κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών. Ὁ δὲ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν τῷ περὶ μοναχικῆς τελειώσεως λέγει, ὅτι ἡ τῶν μεριστῶν οὐ μόνον ζωῶν, ἀλλὰ μὴν, καὶ φαντασιῶν ἀποταγὴ, τὴν τελειοτάτην ἐμφαίνει τῶν Μοναχῶν φιλοσοφίαν, ἐν ἐπιστήμῃ τῶν ἑνοποιῶν ἐντολῶν ἐνεργουμένην.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

Τῆς δ'. ις'. τῆς Ἀγκύρ. ιθ'. Βασιλ. ς'. ιη'. ιθ'. κ'. ξ'.

Μοναχὸς ἐπὶ πορνείᾳ ἁλοὺς, ἢ πρὸς γάμου κοινωνίαν καὶ συμβίωσιν γυναῖκα ἀγόμενος, τοῖς τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίοις κατὰ τοὺς Κανόνας ὑποβληθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν Μοναχὸς ἐλεγθῇ ὅτι ἐπόρνευσεν, ἢ ὑπανδρευθῇ, ὡς πόρνος, ἤτοι ἑπτὰ χρόνους νὰ ἐπιτιμᾶται κατὰ τοὺς Κανόνας, χωριζομένου πρότερον τοῦ παρανόμου συνοικεσίου, διορίζει ὁ παρὼν Κανών. Κανόνας δὲ ἐννοεῖ τὸν ιθ'. τοῦ Βασιλ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ις'. τῆς δ'. (1).

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

Τῆς Καρθ. ρλε'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν, ἔν τισι γυναικείοις Μοναστηρίοις τὰς μελλούσας τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου καταξιοῦσθαι σχήματος, πρότερον σηρικαῖς, καὶ παντοίαις στολαῖς, ἔτι μὴν καὶ κοσμίοις, χρυσῷ καὶ λίθῳ πεποικιλμένοις, ὑπὸ τῶν προσαγόντων αὐτὰς περιστέλλεσθαι, καὶ οὕτω τῷ θυσιαστηρίῳ προσιούσας, ἐκδιδύσκεσθαι τὴν τοσαύτης τῆς ὕλης ἀμφίασιν, παραχρῆμά τε γίνεσθαι ἐπ' αὐταῖς τὴν τοῦ σχήματος εὐλογίαν, καὶ τὸ μέλλαν αὐτὰς ἔνδυμα ἀμφιέννυσθαι, ὁρίζομεν, ὥστε μηκέτι ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦτο γίνεσθαι· οὐδὲ γὰρ εὐαγὲς ὑπάρχει, τὴν ἤδη διὰ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἀποθεμένην πᾶσαν τὴν τοῦ βίου τερπνότητα, καὶ ἀσπασαμένην τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, καὶ βεβαιώσασαν ταύτην λογισμοῖς ἀκλινέσι, καὶ οὕτω τῷ Μοναστηρίῳ προσελθοῦσαν, αὖθις εἰς ἀνάμνησιν διὰ τοῦ τοιούτου φθαρτοῦ τε καὶ ῥέοντος κόσμου ἐλθεῖν, ὧν ἤδη ἐποιήσατο λήθην. Ἐκ τούτου τε ἀμφίβολον καταστῆναι, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκταραχθῆναι, δίκην κυμάτων ἐπικλυζόντων, καὶ τῇδε κἀκεῖσε περιστρεφόντων, ὡς μήτε δάκρυον, ἔστιν ὅτε, λοιπὸν ἀφιεῖσαν, τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ τοῦ σώματος κατάνυξιν ἐπιδείξασθαι. Ἀλλ' εἰ καὶ βραχύ τι, ὡς εἰκὸς, ἐκπηδήσειε δάκρυον, μὴ μᾶλλον τῆς διὰ τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα διαθέσεως χάριν, ἢ διὰ τὸ τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ καταλιπεῖν, παρὰ τοῖς ὁρῶσι τοῦτο προελθεῖν λογισθῆναι.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ στολίζωνται αἱ γυναῖκες, ὁποῦ μέλλουν νὰ γένουν Μοναχαὶ μὲ μεταξωτὰ φορέματα, καὶ μὲ ἄλλα κόσμια χρυσίου, καὶ λίθων πολυτίμων, καὶ ἔτσι ἐστολισμέναι νὰ πλησιάζουν πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα τῆς ἐκκλησίας τῶν γυναικείων Μοναστηρίων, καὶ ἐκεῖ νὰ ἐκδύωνται μὲν τὰ τοιαῦτα μάταια στολίδια, παρευθὺς δὲ νὰ ἐνδύωνται τὰ μαῦρα τῶν Μοναχῶν φορέματα, καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ σχήματος νὰ λαμβάνουσι. Διότι δὲν εἶναι πρέπον, ἡ γυνὴ ἐκείνη, ὁποῦ πρότερον ἐξ οἰκείας προαιρέσεως ἀπέρριψε κάθε ἡδονὴν τοῦ βίου, καὶ ἠγάπησε τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, καὶ μὲ λογισμοὺς στερεοὺς ἐβεβαίωσε τὴν προαίρεσίν της ταύτην, καὶ ἔτσι στερεὰ ἐπῆγεν εἰς τὸ Μοναστήριον, πάλιν νὰ ἔρχεται εἰς ἐνθύμησιν μὲ τὰ τοιαῦτα στολίδια ἐκείνων ὁποῦ κατεφρόνησε προλαβόντως καὶ ἀλησμόνησε (2), καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν στολιδίων

(1) Ὁ Βαλσαμὼν βλέπωντας νὰ κανονίζεται μόνον ὡς πόρνος ὁ ὑπανδρευθεὶς Μοναχὸς ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, καθὼς καὶ ἕνας κοσμικὸς, λέγει, ὅτι ἡ συγκατάβασις αὕτη γίνεται διὰ τοὺς Μοναχοὺς ἐκείνους, ὁποῦ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ θελητικῶς χωρίσουσι τὸν παράνομον γάμον αὐτῶν, καὶ τρέξουν πρὸς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν, καὶ ὄχι διὰ τοὺς ἀκουσίως μετανοοῦντας.

(2) Ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Κανόνος συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ ἀλησμονησία αὕτη διά τινος χρονοτριβῆς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ καὶ δοκιμῆς ἐγίνετο, καὶ ἀκολούθως, ὅτι καὶ τότε οἱ Μοναχοὶ καὶ Μονάζουσαι μὲ τὰ κοσμικὰ φορέματα ἔκαμναν τὴν δοκιμὴν, καὶ ὄχι μὲ ῥασοφορίαν. Τὰ μαῦρα γὰρ φορέματα, λέγει, μετὰ τὸ προσελθεῖν τῷ Μοναστηρίῳ ἐνεδύοντο· φανερώτερον δὲ γίνεται τοῦτο ἀπὸ τὸν ρλέ. τῆς ἐν Καρθαγ. ὅρα καὶ τὸν ά. τοῦ Νικολάου περὶ τούτου. Καὶ σημείωσαι κατὰ τὸν Παχυμέρην ἐν τῇ εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον παραφράσει, ὅτι τὸ μαῦρον φόρεμα τῶν Μοναχῶν δηλοῖ, ὅτι μοναχικῶς αὐτοὶ πολιτεύονται, συμμαζωμένοι εἰς τὸν ἑαυτόν τους, καθὼς καὶ τὸ μαῦρον χρῶμα συμμαζόνει τὴν ὄψιν εἰς ἑαυτό. Ἡ μοναχικὴ τάξις μοναχῶς πολιτεύεται· τοῦτο γὰρ δηλοῖ καὶ τὸ ἀμφιεννύμενον μέλαν. Διὸ καὶ ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ παρθενίας λέγει, ὁ ἐπενδύτης σου μέλας, μὴ βεβαμμένος ἐν βαφῇ, ἀλλ' αὐτοφυὴς ἰδιόχρους. Ὄχι μόνα δὲ τὰ μαῦρα οἰκεῖα εἶναι εἰς τοὺς Μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ φαιὰ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι οὔτε πολὺ μαῦρα, οὔτε πολὺ ἄσπρα, ἀλλὰ σύνθετα ἀπὸ μαῦρον καὶ ἄσπρον. Δι' ὃ καὶ Χρυσόστομος ἐν τῷ περὶ παρθενίας, οὐκ ἐν φαιοῖς ἱματίοις καὶ χρώμασιν ἡ παρθενία. Δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ Ζώσιμος ὁ ἱστορικός· τὸ δὲ μαῦρον χρῶμα δηλοῖ ἀκόμη καὶ τὸ πένθος καὶ λύπην ὁποῦ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ Μοναχός. Οἱ γὰρ λυπούμενοι καὶ πενθοῦντες διά τινας συγγενεῖς των ἀποθανόντας, συνηθίζουσι νὰ μαυροφοροῦν. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεφέραμεν διὰ τὰ μοναχικὰ φορέματα, καλὸν εἶναι ἐδῶ νὰ ἑρμηνεύσωμεν καὶ τί δηλοῖ τὸ καθ' ἕνα. Ὁ μὲν οὖν χιτὼν, (ὁ ὁποῖος ἦτον ὡσὰν εἰς εἶδος ὑποκαμίσου, ὃ νῦν ἐσώρασον καλεῖται, καὶ Ζωστικὸν) δηλοῖ τὸν χιτῶνα τῆς ἀγαλλιάσεως, καὶ τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἣν ἐνδύεται ὁ Μοναχὸς ἀντὶ τῶν δερματίνων χιτώνων, καὶ ἀντὶ τῆς γυμνώσεως τοῦ Ἀδὰμ, κατὰ τὸ

τούτων, νὰ ταραχθῇ ἡ ψυχή της, μὲ τὸ νὰ ἀσηκωθοῦν κατ' αὐτῆς αἱ κοσμικαὶ φαντασίαι, ὡσὰν κύματα, ὥστε ὁποῦ μήτε δάκρυον λοιπὸν νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ εὐγάλῃ ὅταν κουρεύεται, καὶ μὲ αὐτὸ νὰ δείξῃ τὴν τῆς καρδίας κατάνυξιν. Εἰ δὲ καὶ ὀλίγον δάκρυον ἤθελεν εὐγάλῃ, τυχὸν νὰ νομίζεται ἀπὸ τοὺς βλέποντας, ὅτι τὸ εὔγαλεν, ὄχι τόσον διατὶ ἠξιώθη τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, ὅσον διατὶ ἀφῆκε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν Κόσμῳ.

ΚΑΝΩΝ ΜΣ'.

Τῆς σ'. μ'. Αἱ τὸν ἀσκητικὸν αἱρούμεναι βίον, καὶ ἐν Μοναστηρίῳ καταταττόμεναι, καθόλου μὴ προϊέτωσαν, εἰ δέ τις ἀπαραίτητος αὐτὰς ἀνάγκη πρὸς τοῦτο ἕλκοι, μετ' εὐλογίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς Προεστώσης τοῦτο πραττέτωσαν. Καὶ τότε μὴ μόναι καθ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ μετά τινων πρεσβυτίδων καὶ πρωτευουσῶν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ μετ' ἐντολῆς τῆς Καθηγουμένης· παντελῶς δὲ αὐτὰς ἐξωκοιτεῖν οὐκ ἔξεστιν· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ τὸν μονήρη μετερχόμενοι βίον, χρείας ἐπιγούσης, καὶ αὐτοὶ μετ' εὐλογίας, τοῦ τὴν ἡγουμενίαν ἐμπεπιστευμένου προϊέτωσαν. Ὥστε οἱ παραβαίνοντες τὸν νῦν ὁρισθέντα παρ' ἡμῶν ὅρον, εἴτε ἄνδρες εἶεν, εἴτε γυναῖκες, προσφόροις ἐπιτιμίοις ὑποβληθήτωσαν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν θέλουσιν οἱ Πατέρες οὗτοι νὰ εὐγαίνωσι παντελῶς ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των αἱ Μοναχαί· εἰ δὲ καὶ κάμμία ἀπαραίτητος ἀνάγκη ἤθελε τὰς βιάζει εἰς τοῦτο, ἂς εὐγαίνουν μὲ εὐλογίαν καὶ ἄδειαν τῆς Προεστώσης, Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών. Τὸ παλλίον (τὸ ὁποῖον ἦτο φόρεμα καὶ περιβόλαιον, ὡσὰν εἰς εἶδος τοῦ νῦν καλουμένου ἐπανωρράσου, ἢ μανδορράσου, καθὼς καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν περιβόλαιον τὸ ὀνομάζει, καὶ ὁ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ λέγων, ἔλιξον τὸ παλλίον σου, φόρεμα τὸ θέλει νὰ ἦτο, καὶ ὄχι καθὼς οἱ τωρινοὶ μοναχοὶ τὸ παλλλίον ἀποβαλόντες ἀντὶ τούτου, τὸ καλούμενον παραμάνδυ μεταχειρίζονται, εἰς καιρὸν ὁποῦ τὸ ὄνομα τοῦ παραμανδύου δηλοῖ φόρεμα. καὶ ὡσὰν δεύτερον μανδύαν (διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ Εὐχολόγιον μανδύαν ὀνομάζει τὸ μικρὸν σχῆμα) καὶ ὄχι τὸ σπιθαμιαῖον αὐτὸ τετράγωνον, ὁποῦ τώρα φοροῦν οἱ μικρόσχημοι ὀπίσω εἰς ταῖς πλάταις). Τὸ παλλίον, λέγω. δηλοῖ τὴν στολὴν τῆς ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος,καὶ τὴν θείαν σκέπην καὶ περιβολὴν.κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών. Ἡ ζώνη δερματίνη οὖσα, καὶ σφίγγουσα τὴν μέσην, ὅπου εἶσι τὰ νεῦρα καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν, δηλοῖ τὴν νέκρωσιν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὸ νὰ ἦναι ἕτοιμος εἰς τὰς Διακονίας ὁ Μοναχὸς κατὰ τὸ Εὐχολόγιον. Συμεών, Κύριλλον Ἱεροσολύμων, Δωρόθεον καὶ Σωζόμενον (βιβλ. γ'. κεφ. ιγ'.), τὰ σανδάλια καὶ παπούτσια δηλοῦν πῶς πρέπει ὁ Μοναχὸς νὰ τρέχῃ ἑτοίμως τὴν στράταν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, χωρὶς νὰ σκοντάβῃ, ἀλλὰ νὰ πατῇ ἐπάνω τῶν νοητῶν ὄφεων. Καὶ ὅτι καθὼς τὰ παπούτσια εἶναι ὑποκείμενα εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα, ἔτσι καὶ τὸ σῶμα πρέπει νὰ ἦναι ὑποκείμενον εἰς τὴν ψυχὴν, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, τὸν Συμεὼν καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον. Ταῦτα μὲν εἶναι τὰ ἀμφὶα τοῦ Μικροσχήμου καὶ Σταυροφόρου· ὁ δὲ Μεγαλόσχημος καὶ ταῦτα τὰ τρία φορέματα ἔχει, παράνω τὸ Κουκούλιον, τὸν Ἀνάλαβον καὶ τὸν Μανδύαν. Δηλοῖ δὲ τὸ μὲν Κουκούλιον τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, τὴν τῆς θείας χάριτος ἐπισκίασιν, τὴν ἀποβάλλουσαν τὰ τοῦ κόσμου νοήματα, κατὰ τὸν Συμεὼν καὶ Κύριλλον Ἱεροσολύμων, τὴν ἀκακίαν καὶ ταπείνωσιν, ὅτι καὶ τὰ ἄκακα νήπια τοιαῦτα φοροῦσι κουκούλια, κατὰ τὸν Σωζόμενον καὶ Δωρόθεον. Ὁ δὲ Ἀνάλαβος (ὅς τις καὶ ἀναβολεὺς ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Σωζόμενον, ἐκ δερμάτων ἐστὶ κατὰ τὸν Συμεὼν, ἤδη δὲ καλεῖται Πολυσταύριον), δηλοῖ ὅτι ἀναλαμβάνει τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου ὁ Μοναχὸς, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Συμεὼν καὶ τὸν Δωρόθεον, ἔχων δὲ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν Σταυροὺς. δηλοῖ κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον, ὅτι καὶ ὁ κόσμος πρέπει νὰ σταυρώνεται εἰς τὸν Μοναχὸν, μὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀναχώρησιν· καὶ ὁ Μοναχὸς εἰς τὸν κόσμον, μὲ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπροσπάθειαν κατὰ τὸ, ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. Ὁ δὲ Σωζόμενος λέγει, ὅτι σφίγγοντας αὐτὸ ταῖς ὠμοπλάταις δηλοῖ, ὅτι πρέπει ὁ Μοναχὸς νὰ ἦναι ἕτοιμος εἰς Διακονίαν, ὁ δὲ Μανδύας (τὸν ὁποῖον ἀχειρίδωτον χιτῶνα ὁ Σωζόμενος ὀνομάζει, Κολόβιον δὲ ὁ Δωρόθεος) περιεκτικὸς ὢν ὅλων τῶν ἄλλων, δηλοῖ ὅτι ὁ Μοναχὸς εὑρίσκεται τειλιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του, ὡσὰν μέσα εἰς τάφον κατὰ τὸν Συμεών. Ὁ δὲ Σωζόμενος καὶ Δωρόθεος λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς, μὴ ἔχων μανίκια καὶ χέρια, δηλοῖ, ὅτι ὁ Μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ ἀσηκόνῃ χέρι εἴς τινα, μήτε νὰ πράττῃ τι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Τὸ δὲ ἁπλωμα τοῦ μανδύου δηλοῖ τὸ πτερωτικὸν τῶν Ἀγγέλων, κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον. Ὅτι ἀγγελικὸν καλεῖται τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, αἱ δὲ τέσσαρες γωνίαι τοῦ μανδύου δηλοῦσι τὰς δ'. γενικὰς ἀρετὰς, φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν· εἶχε δὲ καὶ κόκκινον σημάδι ὁ μανδύας, τὸ ὁποῖον σημαίνει κατὰ τὸν Ἀββᾶν Δωρόθεον, ὅτι οἱ καλόγηροι γνωρίζονται δι' αὐτοῦ καὶ εἶναι στρατιῶται τοῦ οὐρανίου Βασιλέως. Ὅτι δὲ ὁ μανδύας μόνου εἶναι τοῦ μεγαλοσχήμου, τὸ λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεών. Φησὶ γὰρ οὗτος (κεφ. σογ'.). τελευταῖον δὲ, ὡς περιεκτικὸν πάντων περιβάλλεται τὸν μανδύαν. Ἐν ᾧ καὶ τρανώτερόν φησιν ὁ Ἱερεύς· «Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα ἔλαβε τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα.» ἀγκαλὰ καὶ τὸ Εὐχολόγιον ὁλότελα περὶ μανδύου τοῦ μεγαλοσχήμου δὲν ἀναφέρει. Τὸ δὲ καλυμαύχιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμαυχον εὐλογίαν ξεχωριστὴν δὲν ἔχουν. Τινὲς δὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Κουκουλίου λέγουν καὶ εἰς τὸ Καλυμαύχιον τοῦ σταυροφόρου. Τούτων οὕτως εἰρημένων, πρέπει ὁ Ἱερεὺς, ἀντὶ τοῦ σπιθαμιαίου ἐκείνου παραμανδύου, νὰ εὐλογῇ τὸ ἐπανώρρασον, καὶ νὰ τὸ δίδῃ νὰ τὸ φορῇ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κουρευόμενος Μοναχὸς, ἵνα μὴ ὅταν δίδῃ τὸ ἐπανώρρασον, καταγελάστως εὐχῆς καὶ εὐλογίας ἀπορῇ. Εἰ δέ τις καὶ τὸ σπιθαμιαῖον ἐκεῖνο θέλει νὰ φορῇ ἐπάνωθεν τοῦ ἐσωρράσου ἀντὶ σταυροῦ, δὲν εἶναι,φαίνεταί μοι, κἀνένα ἄτοπον.

καὶ τότε, ὄχι μοναχαὶ, ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλας ὁμοῦ γεροντίσσας κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ φρόνησιν. Νὰ κοιμῶνται δὲ τὴν νύκτα ἔξω ἀπὸ τὸ Μοναστήριον αὐτῶν, παντελῶς δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς αὐτάς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Μοναχοὶ προμοίως, ἀνάγκης ἐπειγούσης, ἂς εὐγαίνουν ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν των μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἡγουμένου. Ὅσοι δὲ κάμνουν ἄλλως, νὰ ἐπιτιμῶνται μὲ τὰ ἁρμόδια ἐπιτίμια, ὁποῦ γνωρίσῃ ὁ Ἡγούμενος, ἢ ἡ Ἡγουμένη, εἴτε ἄνδρες εἶναι, εἴτε γεναῖκες.

Συμφωνία.

«Καὶ ὁ Μέγας δὲ Βασίλειος (κατ' ἐπιτομὴν ὅρ. ρκ'.) χωρὶς συγχωρήσεως τοῦ Προεστῶτος προστάζει νὰ μὴ πηγαίνῃ τινὰς Μοναχὸς εἰς κἀνένα μέρος. Ὅποιος δὲ ἤθελεν εὔγει ἔξω ἀπὸ τὸ Μοναστήριον χωρὶς νὰ λάβῃ εὐλογίαν, νὰ γίνεται ἀκοινώνητος (Ἐπιτιμ. ά.)· ἀλλ' οὐδὲ χάριν ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν τους πρέπει νὰ ἀναχωροῦν οἱ Μοναχοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ νὰ ζῶσι ζωὴν ἀμάρτυρον (κατὰ πλάτ. ὅρ. λϐ'.)· ἡ δὲ δευτέρα διάταξις τοῦ ά. τίτλ. τῶν Νεαρῶν προβαίνουσα εἰς τὸ ἔμπροσθεν, θεσπίζει, ὅτι μὲ τὴν πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ Ἐπισκόπου πρέπει, μήτε οἱ Μοναχοὶ, μήτε αἱ Μοναχαὶ νὰ εὐγαίνουν ὅλως ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των, καὶ νὰ περιέρχωνται εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ διὰ μέσου μηνυτῶν καὶ ἀποκρισιαρίων, νὰ κάμνουν τὰς ἀποκρίσεις, ὁποῦ χρειάζονται, μένοντες μέσα εἰς τὰ Μοναστήριά των (παρὰ Φωτ. τίτλ. ιά. κεφ. δ'.)»

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

Μήτε ἐν ἀνδρῴῳ Μοναστηρίῳ γυνὴ, μήτε ἐν γυναικείῳ ἀνὴρ, καθευδέτω. Παντὸς γὰρ προσκόμματος καὶ σκανδάλου ἔξω εἶναι δεῖ τοὺς πιστοὺς, καὶ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπρόσεδρον τῷ Κυρίῳ, τὸν ἑαυτῶν εὐθετίζειν βίον· εἰ δέ τις τοῦτο πράξοι, εἴτε Κληρικὸς εἴη, εἴτε λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. || Τῆς ζ'. ιη'. κ'. κϐ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι μήτε γυνὴ ἁπλῶς, νὰ κοιμᾶται τὴν νύκτα εἰς Μοναστήριον τῶν ἀνδρῶν Μοναχῶν, μήτε ἀνὴρ ἁπλῶς, νὰ κοιμᾶται ἀμοιβαίως εἰς Μοναστήριον γυναικῶν Μοναστριῶν. Διότι οἱ χριστιανοὶ ἁπλῶς, πρέπει νὰ μὴ προξενοῦσι κἀνένα σκάνδαλον, καὶ ὑποψίαν εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ νὰ διαπερνῶσι τὴν ζωὴν αὐτῶν εὔσχημον, καὶ εὐάρεστον εἰς τὸν Κύριον. Πολλῷ δὲ μᾶλλον πρέπει νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοῦτο οἱ Μοναχοὶ, τὸ δὲ νὰ κοιμῶνται γυναῖκες εἰς μοναστήριον Μοναχῶν, καὶ ἀντιστρόφως ἄνδρες εἰς τὰ τῶν Μοναστριῶν, τοῦτο καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν τους προξενεῖ σκάνδαλον, μὲ τὸ νὰ ἀνάπτῃ τὸ ἔμφυτον τῆς ἐπιθυμίας πῦρ, εἰς ἐκείνους, καὶ εἰς ἐκείνας· καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀκόμη, μὲ τὸ νὰ παρακινῇ αὐτοὺς εἰς ὑποψίας ἀτόπους περὶ αὐτῶν. Ὅποιος δὲ ἤθελε κάμῃ τοῦτο, νὰ ἀφορίζεται, εἴτε Κληρικὸς εἶναι, εἴτε Λαϊκός.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'.

Ἡ τοῦ πρὸς Ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένου γυνὴ, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν, τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς προδιαζευχθεῖσα, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῆς Ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἐν Μοναστηρίῳ εἰσίτω, πόρρω τῆς τοῦ Ἐπισκόπου καταγωγῆς ᾠκοδομημένῳ, καὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἐπισκόπου προνοίας ἀπολαυέτω. Εἰ δὲ καὶ ἀξία φανείη, καὶ πρὸς τὸ τῆς Διακονίσσης ἀναβιβαζέσθω ἀξίωμα.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἡ γυναῖκα ἐκείνου ὁποῦ μέλλει νὰ γένῃ ἀρχιερεὺς, νὰ χωρίζεται πρῶτον ἀπὸ αὐτὸν μὲ κοινὴν συμφωνίαν αὐτῆς τε καὶ αὐτοῦ. Καὶ ἀφ' οὗ ἐκεῖνος χειροτονηθῇ, νὰ ἐμβαίνῃ εἰς Μοναστήριον μακρὰν εὑρισκόμενον τῆς ἐκείνου ἐπαρχίας, ἤτοι νὰ γίνεται Καλογραῖκα εἰς αὐτό· (1) νὰ προνοῆται ὅμως εἰς

(1) Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ἐκεῖνος ὁ Γλυκὺς, λογοθέτης ὢν τοῦ δρόμου, καὶ γυναῖκα ἔχων καὶ παῖδας, εὐθὺς ὁποῦ ἔγινε Πατριάρχης, ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐγένετο Μοναχὴ. κατὰ τὸν Νικηφόρον Γρηγορᾶν (Ρωμ. Ἱστορ. βιϐλ.) Σημείωσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τῆς γυναικὸς τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Ἀρχιερέως, πρέπει νὰ κάμνῃ καὶ ἡ γυνὴ τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Μοναχοῦ. Οἷον Α'. πρέπει νὰ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὸν μὲ κοινὴν συναίνεσιν καὶ συμφωνίαν. Β'. νὰ μένῃ ἄγαμος εἰς τὸ ἑξῆς· καὶ Γ'. νὰ γίνεται καὶ αὐτὴ Μοναχὴ, ὥσπερ. ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, μετὰ τὴν ἐκείνου κουράν. «Πρέπει νὰ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὸν μὲ κοινὴν συμφωνίαν, καὶ ὄχι στανικῶς· διατὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει πρὸς τὰ ἀνδρόγυνα, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου, καὶ, δέδεσαι γυναικὶ, μὴ ζήτει λύσιν. Καὶ πάλιν, ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ, καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή· εἰ δὲ τὸν ἑαυτόν τους δὲν ἐξουσιάζουν, ἀλλ' εἶναι ὑπεξούσιοι ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, καὶ ὄχι αὐτεξούσιοι, λοιπὸν, οὐδὲ χωρὶς τὴν κοινὴν αὐτῶν συμφωνίαν νὰ χωρισθοῦν δύνανται. Καὶ ὁ Κύριος λέγει, ἃ οὖν ὁ Θεὸς ἔζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀπόστολον καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· ἐρωτηθεὶς γὰρ, πῶς πρέπει νὰ δέχεται τινὰς εἰς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν τοὺς ὑπανδρευμένους, ἀποκρίνεται (ὅρ. κατὰ πλάτ. ιϐ'.) ὅτι πρέπει νὰ τοὺς ἐρωτᾷ πρῶ-

τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαῖα ἀπὸ ἐκεῖνον, (ἐὰν δηλ. ἦναι ἐνδεής). Ἐπρόσταξε δὲ τοῦτο νὰ γίνεται, ἵνα μὴ βλέποντες ἕνας τὸν ἄλλον, συνεχῶς ἐνθυμῶνται τὴν προτέραν των διαγωγὴν καὶ συμβίωσιν, καὶ ἀκολούθως ἐκκαίονται πρὸς σαρκικὸν ἔρωτα. Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀξία, ἂς γίνεται καὶ Διακόνισσα· ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἀποστολικὸν έ. καὶ τὸν ιϐ΄. τῆς ς΄. καὶ τὴν β΄. ὑποσημείωσιν τοῦ μ΄. τῆς αὐτῆς ς΄. Ἀπὸ τοῦτον δὲ τὸν Κανόνα συμπεραίνει ὀρθῶς ὁ Βλάσταρις, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δευτερογαμῶνται οὐδὲ αἱ γυναῖκες τῶν ἀποθανόντων ἱερέων.

ΚΑΝΩΝ ΜΘ΄.

Ἀνανεούμενοι καὶ τοῦτον τὸν ἱερὸν Κανόνα, ὁρίζομεν, ὥστε τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα Μοναστήρια κατὰ γνώμην Ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκὲς Μοναστήρια καὶ τὰ ἀνήκοντα

Τῆς δ΄. κδ΄. τῆς ζ΄. ιγ΄.

τον, ἂν κάμνουσι τοῦτο μὲ κοινὴν συμφωνίαν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, καὶ οὕτω νὰ τοὺς δέχεται ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων. Εἰ δὲ τὸ ἕνα μέρος τοῦ ἀνδρογύνου, ὁ ἀνὴρ δηλ. ἢ ἡ γυνὴ δὲν συμφωνεῖ εἰς τοῦτο, ἀλλὰ μάχεται εἰς τὸν τοιοῦτον χωρισμόν, ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος φροντίζον τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, ἤτις γίνεται δηλ. διὰ τῆς μοναδικῆς ζωῆς, τότε ἂς μὴ τοὺς δέχεται, μήτε ἂς βάλῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς ταραχὰς, ἐνθυμούμενος ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος, ἐν εἰρήνῃ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ὁ Κύριος· ὅποιος δὲν μισεῖ τὸν πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ γυναῖκα, καὶ τέκνα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ἐδικός μου μαθητής. Τὸ ὁποῖον καὶ αὐτοὶ μὴ πληροῦντες, μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος νὰ γένουν δὲν ἠμποροῦν, ὡσὰν ὁποῦ κἀνένα πρᾶγμα δὲν εἶναι προτιμότερον ἀπὸ τὸ νὰ ὑπακούῃ τινὰς εἰς τὸν Θεὸν, ἤτοι εἰς τὰ παραγγέλματά του, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι. καὶ τὸ νὰ δέχεται τοὺς τοιούτους συναινοῦντας, καὶ τὸ νὰ μὴ τοὺς δέχεται μὴ μισοῦντας ἀλλήλους. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος εἶπε τὸν αὐτὸν λόγον ἄνω, καὶ κάτω· ἑρμηνεύεται δὲ καὶ οὕτως· ἐὰν μάχεται τὸ ἕνα μέρος πρὸς τὸ ἄλλο, ἂς λέγῃ εἰς αὐτοὺς ὁ μέλλων δεχθῆναι νὰ μένουν ἐν τῇ εἰρηνικῇ συζυγίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ γένουν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἂν δὲν μισήσουν ἀλλήλους. Ἐπιφέρει δὲ ὁ ἅγιος, ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν ἀφίνεται ἀπὸ τὸ ἄλλο διὰ νὰ μονάσῃ, ἠμπορεῖ καὶ ἐν τῇ συζυγίᾳ ὂν, νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς μοναδικῆς καθαρότητος, διὰ θερμῆς προσευχῆς καὶ νηστείας. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος (ἐπιστολ. μέ.) γράφων πρὸς Ἀρμεντάριον, λέγει δὲν δύναται νὰ μονάσῃ τὸ ἕνα μέρος τοῦ ἀνδρογύνου παρὰ τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τοῦ ἄλλου. Εἰ δὲ καὶ παρὰ γνώμην αὐτοῦ μονάσοι, χρεωστεῖ νὰ ἀναγκάζεται εἰς τὸ νὰ ἑνωθῇ πάλιν μὲ αὐτό· καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἱερώνυμος (Ἐπιστολ. ιδ΄.) ἐλέγχει τὴν Γαλλατίαν σφοδρῶς, διατὶ ἠθέλησε νὰ γένῃ καλογραῖα, χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ ἄνδρας της. Καὶ ὅτι μὲν πρέπει νὰ χωρίζεται μὲ κοινὴν συμφωνίαν ἡ γυνὴ τοῦ μέλλοντος μονάσαι, ταῦτα. Ὅτι δὲ καὶ πρέπει νὰ μένῃ ἄγαμος εἰς τὸ ἑξῆς, φανερόν ἐστιν· ἐὰν γὰρ δευτερογαμηθῇ, μοιχεία ἀκολουθεῖ, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, εἰπόντος, πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου, ἡ γυνὴ, ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς (ζωὴν δηλ. σωματικὴν, καὶ πραγματικὴν, τὴν ὁποίαν ζῇ καὶ ὁ Μοναχὸς) μοιχαλὶς χρηματίζει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιθ΄. εἰς τὴν ά. πρὸς Κορινθ. ζ΄.), ἐπειδὴ δι' ἐγκράτειαν, καὶ δι' ἄλλας προφάσεις καὶ μικροψυχίας, γίνεσθαι διαιρέσεις τῶν ἀνδρογύνων συνέβαινε, βέλτιον μὲν μηδὲ γίνεσθαι τὴν ἀρχήν· εἰ δὲ ἄρα καὶ γένοιτο, μενέτω ἡ γυνὴ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, εἰ καὶ μὴ τῇ μίξει, ἀλλὰ τῷ μηδένα ἕτερον παρεισαγαγεῖν ἄνδρα· ταὐτὸν εἰπεῖν, μενέτω ἄγαμος.» Ὅτι δὲ ἐκ τῶν δύω τούτων ἀναγκάζεται ἡ γυνὴ τοῦ μέλλοντος μονάσαι νὰ γένῃ καὶ αὐτὴ Μοναχὴ (τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ γ΄.), φανερὸν καὶ τοῦτό ἐστιν. Ἡ συμφωνία γὰρ ὁποῦ ἔκαμε μὲ τὸν ἄνδρα της εἰς τὸ νὰ μονάσῃ, τὴν ἀναγκάζει νὰ μὴ ὑπανδρευθῇ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἄγαμος. Καὶ ἡ ἀγαμία πάλιν αὕτη διὰ νὰ μένῃ στερεὰ, ἀκίνδυνος, καὶ ἀνύποπτος, τὴν ἀναγκάζει νὰ ἀναχωρῇ ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ἐμβαίνῃ εἰς Μοναστήριον. καὶ νὰ κουρεύεται Μοναχή. Ὅθεν καὶ Λέων ὁ σοφὸς ἀξίως κατὰ τὴν αὐτοῦ σοφίαν περὶ τῶν ἀνδρογύνων ἐδιώρισεν, ἐν τῇ κ΄. αὐτοῦ Νεαρᾷ, ταῦτα· «Ἐπειδὴ καὶ ἐκ συμφωνίας διὰ σωφροσύνην ἐλύετο ὁ γάμος, προστάζομεν νὰ μὴ χωρίζεται ἀλλέως, πάρεξ ὅταν καὶ τὰ δύω μέρη, εὐθὺς ὁποῦ χωρισθοῦν, γένουν Καλόγηροι, πέρνωντας ὁ καθεὶς τὰ ἐδικά του πράγματα (Ἀρμενόπουλ. Βιϐλ. δ΄. τίτλ. ιϐ΄.)· τούτων οὕτως εἰρημένων, οὐκ ὀρθῶς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, ὅτι δύναται νὰ γένῃ Μοναχὴ καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ ἄνδρας της.» Καὶ ἐκεῖνοι δέ, ὁποῦ γνωματεύουσιν, ὅτι δύναται νὰ δευτερογαμηθῇ τὸ ἓν μέρος τῶν συζύγων ἀφ' οὗ μονάσῃ τὸ ἄλλο, μὲ τὸ νὰ νομίζεται, ὅτι ἀπέθανεν, ὡς ἄλλην ζωὴν ἐκλεξάμενον, καὶ οὗτοι, λέγω, ἐπιστομίζονται ἀπὸ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, ἥτις, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι Ἐπίσκοπος, ἄλλην ζωὴν ἐδιάλεξε καὶ αὐτὸς, ὅμως δὲν συγχωρεῖ νὰ ὑπανδρεύεται δεύτερον ἡ γυναῖκά του, διατὶ εἶναι μοιχεία. Εἰ δὲ καὶ τὸ δ΄. κεφ. τῆς κϐ΄. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρᾶς, κείμενον ἐν τῷ ζ΄. τίτλ. τοῦ κή΄. β.ϐλ. τῶν Βασιλ. λέγει, ὅτι δύναται ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ, εἰς τὴν καλλιτέραν ζωὴν τῶν Μοναχῶν μεθιστάμενοι νὰ χωρίζωνται καὶ νὰ ἀναχωροῦν, πλὴν ὁ χωρισμὸς οὗτος αὐτῶν συνενοουμένων ἔχει βέβαια καὶ τὸ νὰ γίνεται ἐκ συμφώνου. Ὅρα καὶ τὸν ἀοίδιμον ἐν Πατριάρχαις Δοσίθεον, σελ. 745, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμ. Πατριαρχευσάντων, ὅς τις λέγει, ὅτι πλάνη εἶναι τὸ νὰ γνωματεύῃ τινὰς πῶς δύναται τὸ ἓν μέρος τῶν συζύγων νὰ ὑπανδρευθῇ, ἀφ' οὗ μονάσῃ τὸ ἄλλο, καὶ ὅτι ὑπὸ ἀνάθεμα εἶναι οἱ μὴ πειθαρχοῦντες τοῖς Πατράσιν, ἀλλὰ συγχωροῦντες, παρὰ γνώμην τοῦ ἑνὸς προσώπου, νὰ μονάζῃ τὸ ἄλλο. Ὅρα δὲ ὅτι τὸ νὰ μὴ ἔχουν βεβαιότητα αἱ εὐχαὶ καὶ ὑποσχέσεις τῆς γυναικὸς ὑπεξουσίου οὔσης πρὸς τὸν ἄνδρα (ὡς καὶ τὸ ἀνάπαλιν), βεβαιοῦται ἀπὸ τὸ λ΄. κεφ. τῶν Ἀριθμῶν, λέγει γὰρ, ὅτι ἀνίσως γυναῖκα κάμῃ κάμμίαν ὑπόσχεσιν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀκούσῃ αὐτὴν ὁ ἄνδρας της καὶ σιωπήσῃ, πρέπει νὰ πληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν της αὐτή. Ὄχι καὶ ὁ ἄνδρας της δὲν σιωπήσῃ, ἀλλὰ ἐναντιωθῇ, νὰ μὴ ἔρχεται εἰς ἔργον ἡ ὑπόσχεσις αὕτη, καὶ ὁ Κύριος διὰ τοῦτο δὲν θέλει τὴν κατακρίνει.» Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κϐ΄. Ἀποστολικοῦ. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι ὄχι μόνον μετὰ συναινέσεως πρέπει τὸ ἀνδρόγυνον νὰ μονάζῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ πρέπει νὰ ἐρωτᾶται ἂν στέργῃ νὰ μονάσῃ, εἴτε αὐτὴ, εἴτε ὁ ἄνδρας της, καὶ ἂν μετὰ τρεῖς μῆνας μένῃ εἰς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν αὐτὸν, τότε νὰ ἀποκείρωνται, κἂν καὶ ἡ γυνὴ ἦναι τεσσαράκοντα ἐτῶν καὶ φρονήματος στερεοῦ, κατὰ τὸ σχόλιον Βαλσαμῶνος τὸ εἰς τὸ β΄. Κεφάλαιον τοῦ ά. τίτλ. τοῦ Νομικοῦ τοῦ Φωτίου. Ὅρα καὶ Ἰωὴ τὸν ἀμαρτωλὸν σελ. ρλγ΄. τοῦ συνταγματίου τοῦ Χρυσάνθου, θέλοντα μετὰ κοινῆς συμφωνίας νὰ γίνωνται τὰ ἀνδρόγυνα Μοναχοί.

αὐτοῖς πράγματα, φυλάττεσθαι τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ μηκέτι δύνασθαι γίνεσθαι αὐτὰ κοσμικὰ καταγώγια, μήτε δὲ ὑπό τινος τῶν ἁπάντων κοσμικοῖς ἀνδράσι ταῦτα ἐκδίδοσθαι. Ἀλλ' εἰ καὶ μέχρι νῦν γέγονε τοῦτο, μηδαμῶς κρατεῖσθαι ὁρίζομεν· τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος πράττειν τοῦτο ἐπιχειροῦντας, ὑποκεῖσθαι τοῖς ἐκ τῶν Κανόνων ἐπιτιμίοις.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀνακαινουργώνει τὸν κδ'. τῆς δ'., ὃν καὶ ἐλθέτει αὐτολεξεί, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ. Προσθέτωντας τοῦτο μόνον παράνω ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅτι μήτε νὰ δίδωνται τὰ Μοναστήρια ἀπὸ κἀνένα (εἴτε Κληρικὸν, ἢ λαϊκὸν, ἢ Μοναχὸν δηλ.) εἰς ἀνθρώπους κοσμικοὺς (1), διὰ νὰ τὰ κυβερνοῦν δηλ., καὶ ἂν τοῦτο ἔγινεν ἕως τώρα, ἀπὸ τώρα ὅμως καὶ ὕστερον νὰ μὴ γίνεται.

ΚΑΝΩΝ Ν'.

Μηδένα τῶν ἁπάντων εἴτε λαϊκῶν, εἴτε Κληρικῶν κυδεύειν ἀπὸ τοῦ νῦν· εἰ δέ τις ‖ Ἀποστ. κβ'. μγ'. τοιοῦτο φωραθείη πράττων, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ Λαϊκὸς ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζουσιν οἱ Πατέρες οὗτοι τὸ νὰ παίζῃ κύβους, ἤτοι ἀζάρια, ἢ χαρτία, ἢ ντάμα, ἢ ἄλλα τοιαῦτα παιγνίδια κἀνένας λαϊκὸς, ἢ Κληρικός. Ὅποιος δὲ ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον ἤθελε παίξει ταῦτα, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶναι, νὰ καθαίρεται, εἰ δὲ Λαϊκὸς, νὰ ἀφορίζεται. Ὅρα καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ'.

Καθόλου ἀπαγορεύει ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοὺς λεγομένους μίμους, καὶ τὰ τούτων θέατρα, εἶτα γεμὴν καὶ τὰ τῶν κυνηγίων θεώρια, καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις ἐπιτελεῖσθαι, Εἰ δέ τις τοῦ παρόντος Κανόνος καταφρονήσοι, καὶ πρός τι ἑαυτὸν τῶν ἀπηγορευμένων τούτων ἐκδῷ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. Τῆς ϛ'. κδ'. ξβ'. ξϛ'. τῆς Καρθ. ιζ'. ο'.

Ἑρμηνεία

Μὲ ὅλην τὴν τελειότητα ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ γίνωνται οἱ λεγόμενοι μῖμοι, οἵτινες, ποτὲ μὲν τῶν Ἀράβων μιμούμενοι τὰ σχήματα. ποτὲ δὲ τῶν Ἀρμενίων, ἄλλοτε τῶν δούλων, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ κτυπῶντες ραπίσματα εἰς τὰ πρόσωπα, παρακινοῦσι μὲ ὅλα ταῦτα τοὺς βλέποντας εἰς τὸ νὰ γελῶσιν ἀκράτητα. Θεώρια δὲ τῶν κυνηγίων εἶναι (2), ὅταν βλέπῃ τινὰς τὰ θηρία, λέοντας, θετέον, ἢ ἀρκούδας, ἢ ἄλλα, νὰ μάχωνται, ἢ ἀνμεταξύ των, ἢ μὲ ἀνθρώπους ὁποῦ εἶναι καταδικασμένοι εἰς θάνατον. Ἀσπλαγχνία γὰρ καὶ ὠμότης μεγάλη εἶναι τὸ νὰ βλέπῃ τινὰς τῶν τοιούτων τὰ αἵματα ἐκχυνόμενα, καὶ νὰ γελᾷ. Ἐμποδίζει

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ μὲν Πατριάρχης Σισίνιος, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας, συμφώνως μὲ τὸν οἰκουμενικὸν τοῦτον Κανόνα, τόμον ἐξέδωκε, διορίζοντα, νὰ μὴ ἐκδίδωνται τὰ Μοναστήρια εἰς κοσμικούς. Ὁ δὲ Πατριάρχης Σέργιος ἐκ τοῦ ἐναντίου ἄλλον τόμον ἐξέδωκε, διορίζοντα νὰ δίδωνται τὰ Μοναστήρια εἰς τοὺς κοσμικοὺς, ὄχι ὅμως διὰ νὰ κάμουν αὐτὰ κοσμικὰ καταγώγια, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει ὁ Κανὼν, ἀλλὰ διὰ νὰ συνιστῶσι καὶ νὰ βελτιοῦσιν αὐτά. Φαίνεται ὅμως, ἂν στοχασθῇ τινας καλὰ, ὅτι δὲν ἐδιώρισε τοῦτο μὲ ὀρθὴν κρίσιν ὁ Σέργιος· εἰ γὰρ ἦτο ὁ σκοπὸς τῶν Πατέρων νὰ μὴ δίδωνται ταῦτα εἰς τοὺς κοσμικοὺς διὰ νὰ τὰ κάμουν κοινὰ καταγώγια, διατὶ νὰ προσθέσῃ ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ μὴ δίδωνται ὑπό τινος τῶν ἁπάντων εἰς κοσμικοὺς ἄνδρας τὰ Μοναστήρια, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ κδ'. τῆς δ'. τοῦτο λέγει ρητῶς; περιττὴ γὰρ καὶ ματαία ἀδολεσχία ἦτον ἡ προσθήκη αὕτη. Ἔπειτα ὁ μὲν ἡ. τῆς δ'. προστάζει νὰ ἦναι ὑποτασσόμενοι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρχιερέως οἱ τῶν Μοναστηρίων Κληρικοὶ καὶ προϊστάμενοι. Εἰ δὲ κατὰ τὸν τοῦ Σεργίου τόμον, ἐκδίδονται τὰ Μοναστήρια εἰς τοὺς κοσμικοὺς, ἀκόλουθόν ἐστιν ὅτι οἱ τῶν Μοναστηρίων προϊστάμενοι πρέπει νὰ ὑποτάσσωνται καὶ εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ εἰς τοὺς κοσμικοὺς, καὶ ἀκολούθως νὰ δουλεύουσι δυσὶ κυρίοις. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ διχοστασίας καὶ σκανδάλων αἴτιον, ἄλλα μὲν τοῦ Ἀρχιερέως προστάζοντος, ἄλλα δὲ τῶν κοσμικῶν· λοιπὸν οὔτε διὰ σύστασιν καὶ βελτίωσιν πρέπει νὰ δίδωνται τὰ Μοναστήρια εἰς τοὺς κοσμικοὺς, ἀλλὰ εἰς Κληρικοὺς καὶ μονάζοντας. Τὰ γὰρ ἱερὰ εἰς τοὺς ἱερεῖς πρέπει νὰ δίδωνται, καὶ ὄχι εἰς τοὺς λαϊκούς· ἄτακτον γὰρ τοῦτο καὶ παντελῶς ἀνακόλουθον. Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι εἶναι καὶ ἐπιβλαβὲς εἰς τὰς ψυχὰς. καὶ ἀφανιστικὸν τῶν οἴκων, τῶν δεχομένων τὰ μοναστήρια λαϊκῶν.

(2) Ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον συμπεραίνεται, ὅτι οἱ Κληρικοὶ πάντες καὶ Ἱερωμένοι, καὶ Μοναχοὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι κυνηγοὶ λαγωῶν καὶ ἄλλων ζώων, ἢ πουλίων. Διότι ἂν οὕτως ἐμποδίζῃ καὶ αὐτὸ τὸ νὰ βλέπουσι μόνον τὰ κυνήγια τῶν ζώων καὶ θηρίων οἱ Κληρικοὶ, πολλῷ μᾶλλον ἐμποδίζει αὐτοὺς ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κυνηγοί· ὅθεν οἱ κυνηγοὶ ὄντες Ἱερωμένοι, ἂν δὲν παύσουν, καθαιροῦνται, οἱ δὲ Μοναχοὶ ἀφορίζονται κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον.

δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς χοροὺς, καὶ ἄσεμνα λυγίσματα ὁποῦ κάμνουν, εἴτε ἄνδρες, εἴτε γυναῖκες εἰς τὰς σκηνάς· σκηνὴ δὲ εἶναι ἡ τέντα, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαμναν κάθε ὑπόκρισιν καὶ προσποίησιν, ἢ ἔνθα τις ἵσταται σκηνικὴν ἐπιδεικνύμενος τέχνην, κατὰ τὸν ιγ΄ τίτλ. Φωτίου. κεφ. κά. ὅθεν καὶ σκηνικοὶ ὀνομάζονται αὐτοὶ ὁποῦ, ποτὲ μὲν ὑποκρίνονται πῶς εἶναι αὐθέντα, ποτὲ δὲ, πῶς εἶναι δοῦλοι, καὶ ἄλλοτε, πῶς εἶναι ἄλλοι. Ὅποιος δὲ καταφρονήσοι τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ δώσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν θεωρίαν τῶν τοιούτων, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶναι, ἂς καθαίρεται, εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἂς ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κδ΄. τῆς αὐτῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ΄.

Ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, παρεκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, καὶ τῆς ἁγίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡμέρας, γινέσθω ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερὰ λειτουργία. Ἀποστ. ξθ΄. Λαοδικ. μθ΄. να΄.

Ἑρμηνεία.

Αἱ ἡμέραι τῆς ἁγίας μ΄. ἡμέραι πένθους εἶναι καὶ κατανύξεως, τὸ δὲ νὰ προσφέρεται θυσία τελεία πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς μνήμαις τῶν ἁγίων, πανηγύρεως, καὶ χαρᾶς, καὶ ἑορτῆς ὑπόθεσις νομίζεται παρὰ τοῖς πολλοῖς· δι' ὃ καὶ συνηθίζουν νὰ συνευωχοῦνται εἰς αὐτήν· ἐναντία δὲ εἶναι ἀναμεταξύ των πένθος καὶ ἑορτή. Διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς μὲν τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ΄. νὰ γίνεται ἡ τῶν προηγιασμένων λειτουργία (1), ταύτην εἰπεῖν ἡ τῆς τελειωμένης καὶ προσφερθείσης θυσίας δευτέρα προσφορὰ, εἰς δὲ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς, ὡς ἡμέρας ἱλαρωτέρας, καὶ μὴ νηστίμους, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὡς οὖσαν ἀρχὴν τῆς σωτηρίας ἡμῶν καὶ κεφάλαιον, καὶ ἀκολούθως ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, συγχωρεῖ νὰ τελῆται θυσία καὶ λειτουργία τελεία.

Συμφωνία.

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα, λέγει καὶ ὁ μθ΄. τῆς ἐν Λαοδικ. διορίζων νὰ μὴ προσφέρεται ἄρτος εἰς τὴν μ΄. ἤτοι λειτουργία τελεία, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ Σάββατον καὶ Κυριακήν. Ἀλλὰ καὶ ὁ νά. τῆς αὐτῆς, μνήμας καὶ γενέθλια μαρτύρων ἐμποδίζει νὰ γίνωνται εἰς τὰς νηστίμους ἡμέρας τῆς μ΄., ἀλλὰ εἰς τὰ Σάββατα αὐτῆς καὶ Κυριακάς.» Ὁ δὲ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ να΄. τούτου τῆς Λαοδικ., ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Βλάσταρις

(1) Σημείωσαι ὅτι ἡ προηγιασμένη λειτουργία δὲν εἶναι Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου, καθ' ὅτι ἐκεῖνος Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν ἤξευρε, κατὰ τὴν κθ΄. ἐπιστολὴν τοῦ ς΄. βιβλ. αὐτοῦ, καὶ καθ' ὅτι ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ αὕτη οὐχ εὑρίσκεται· ἀλλ' εἶναι ἀπὸ τοὺς χρόνους τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων καθὰ τὴν νς΄. ἀπόκρισιν Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης. καὶ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Διαλόγου. ὡς δείκνυται ἀπὸ τὸν μθ΄. τῆς ἐν Λαοδικ. καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν συνήθειαν ὁποῦ ἦτο καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν. καθὼς λέγει ὁ Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν, καὶ εἰς τὴν Δύσιν, καθὼς λέγει ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῇ πρὸς Παμμάχιον, νὰ μεταλαμβάνουν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευὰς διὰ προηγιασμένου ἄρτου. Πρόσθηλον γὰρ, ὅτι οὗτοι μεταλαμβάνοντες, ἔλεγον κάποιας τινὰς εὐχὰς καὶ προτοῦ μεταλάβουν, καὶ ἀφ' οὗ μετελάμβανον, αἱ ὁποῖαι συντόμως εἰπεῖν, ἦσον ἡ τότε τῶν προηγιασμένων λειτουργία, καὶ τοῦτο λέγει ὁ Ἀργέντης. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ΄. τῆς ἐν Λαοδικ. Μνημονεύομεν δὲ τοῦ Διαλόγου ἐν τῇ ἀπολύσει τῆς προηγιασμένης, ἢ διατὶ ὁ Διάλογος παραδοὺς τὴν τοιαύτην λειτουργίαν εἰς τοὺς Ρωμαίους ἐν ταῖς νηστίμοις ἡμέραις τῆς μ΄. κατὰ τὸν Μαυρίκιον τὸν ἱεροδιάκονον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τὸν τὰ συναξάρια συγγράψαντα, καὶ κατὰ τὸν Μεταφραστὴν αὐτῶν Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, καὶ Μιχαὴλ Κωνσταντινοπολίτην, ἔδωκε βουλὴν καὶ εἰς τοὺς Ἀνατολικοὺς νὰ τὴν ἐπιτελοῦν καθ' ἡμέραν ἐν τῇ μ΄. ὡς θέλουσί τινες (ὅρα τὸν Δοσίθ. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμ. Πατριαρχευσ. σελ. 526.), ἢ καὶ διατὶ οὖσα πρότερον, παρὰ τοῦ Διαλόγου ὕστερον ἐκαλλωπίσθη, καὶ εἰς ἣν ὡράτα τώρα τάξιν ἐφέρθη. Ἐπενοήθη δὲ ἀπὸ τοὺς Πατέρας ἡ προηγιασμένη, διὰ νὰ γίνωνται μέτοχοι καὶ εἰς τὰς νηστίμους ἡμέρας τῆς ἀπὸ τῶν ἁγίων Μυστηρίων ζωῆς οὐρανίου καὶ χάριτος. Διότι καὶ ὁ Βλάσταρις ἐν κεφ. έ. τοῦ στίχ. τ΄. λέγει «καθὼς οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι ὁποῦ πολεμοῦν, ἀφ' οὗ καταπαύσουν τὸν πόλεμον, κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας μεταλαμβάνουσιν ἀπὸ τὴν προετοιμασμένην τροφὴν καὶ φαγητὸν, διὰ νὰ ἐνδυναμωθοῦν ἀπὸ αὐτὸ, καὶ νὰ πολεμήσουν πάλιν τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἐρχομένην ἡμέραν, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἡμεῖς, πολεμοῦντες πρὸς τὰ πάθη καὶ τὸν Διάβολον ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς μ΄. μεταλαμβάνομεν κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας (οἱ ἄξιοι ὀηλ. καὶ προητοιμασμένοι) ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, τὰ προηγιασμένα ἀπὸ τὸ Σάββατον καὶ Κυριακὴν, διὰ νὰ ἐνδυναμωθῶμεν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὰ πολεμήσωμεν πάλιν πρὸς τοὺς νοητοὺς ἐχθροὺς γενναιότεροι (τοῦτο δὲ οὐ λέγει ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Βλάσταρις, ἀλλ' ἀπὸ ἄλλου σχολίου παλαιοτέρου αὐτὸ μετέφρασεν, ὅπερ ἡμεῖς εὕρομεν)· αὐτὸ τοῦτο διαλαμβάνουσι καὶ αἱ προηγιασμέναι αὐτῆς ταύτης εὐχαί.» Ὅρα δὲ ὅτι πρέπει κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας νὰ τελῆται ἡ προηγιασμένη κατὰ τὰ τυπικὰ, καὶ τὴν ἐν Καβιλώνῃ δυτικὴν Σύνοδον· ὅθεν οἱ ἅμα πρωῒ ταύτην τελοῦντες, σφάλλουσι, καὶ ἂς διορθωθῶσι. Πῶς γὰρ δύνανται νὰ λέγουν ἐν αὐτῇ πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ, ἥτις δὲν εἶναι οὔτε μεσημβρινή; οὐ μόνον δὲ κατὰ τὰς δ΄. καὶ ς΄. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς β΄. καὶ γ΄. καὶ έ. ἀκωλύτως ὑπὸ τῶν βουλομένων ἡ προηγιασμένη γίνεται λειτουργία κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Οἱ δὲ μὴ χρίοντες τὸν ἅγιον Ἄρτον μὲ τὸ πανακήρατον Αἷμα, ὡς ἐν τοῖς Εὐχολογίοις διατάσσεται, καὶ οὔτε κεχρισμένον μὴ φυλάττοντες εἰς τὸ γενέσθαι δι' αὐτῶν τὴν προηγιασμένην, προφανῶς λατινοφρονοῦσι. Τῆς τῶν Λατίνων γὰρ δυσσεβείας καὶ τοῦτό ἐστι τὸ νὰ μεταδίδουν εἰς τοὺς λαϊκοὺς ἀπὸ ἕνα εἶδος, ἤτοι ἀπὸ τὸν ἄρτον μόνον, τὸ Μυστήριον τῆς εὐχαριστίας, ὡς ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ τῆς Γερμανίας ἐν

ἐν κεφ. έ. τοῦ στοιχ. τ'. λέγουσιν, οὔτε μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων νὰ γίνωνται εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ'. εἰμὴ εἰς μοναχὸν τὸ Σάββατον (1), καθὼς καὶ τὰ τυπικὰ συμφώνως τοῦτο διορίζουσιν. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

Ἐπειδὴ μείζων ἡ κατὰ τὸ πνεῦμα οἰκειότης τῆς τῶν σωμάτων συναφείας, ἔγνωμεν δὲ ἔν τισι τύποις τινὰς ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους Βαπτίσματος παῖδας ἀναδεχομένους, καὶ μετὰ τοῦτο, ταῖς ἐκείνων μητράσι χηρευούσαις, γαμικὸν συναλλάσσοντας συνοικέσιον, ὁρίζομεν, ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδὲν τοιοῦτο πραχθῆναι. Εἰ δέ τινες μετὰ τὸν παρόντα Κανόνα φωραθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, πρωτοτύπως μὲν οἱ τοιοῦτοι ἀφιστάσθωσαν τοῦ παρανόμου τούτου συνοικεσίου, ἔπειτα δὲ, καὶ τοῖς τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίοις ὑποβληθήτωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει νὰ μὴ λαμβάνῃ κἀνένας εἰς γυναῖκα τὴν συντέκνισσάν του χηρεύουσαν, τῆς ὁποίας ἀνεδέχθη παιδίον ἐκ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὸ πνεῦμα συγγένεια αὕτη, καθ' ἣν ἀδελφοὶ γίνονται πνευματικοί, ὅτε Ἀνάδοχος, καὶ ἡ Συντέκνισσα αὐτοῦ, εἶναι μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν κατὰ σάρκα (μεγαλητέρα δὲ, οὐχὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τοὺς βαθμούς: μέχει γὰρ τρίτου βαθμοῦ κατὰ βάθος μόνον αὕτη κωλύεται, ἀλλὰ κατὰ τὴν ποιότητα καὶ σχέσιν· καὶ ὅρα εἰς τὸ περὶ Συνοικεσίων ἡ. Κεφάλ.) Ὅποῖοι δὲ ἤθελαν τολμήσουν νὰ κάμουν τοῦτο, πρῶτον μὲν νὰ χωρίζωνται ἀπὸ τὸν παράνομον γάμον αὐτὸν, ἔπειτα ὡς πόρνοι νὰ κανονίζωνται διὰ τὸν παράνομον γάμον αὐτόν. Τοῦτο τὸ ἴδιον ὁποῦ λέγει ὁ Κανὼν περὶ τῆς ἀναδοχῆς, πρέπει νὰ κρατῇ καὶ ἐπὶ τῆς διὰ τελετῆς καὶ εὐχῶν ἱερῶν γενομένης υἱοθεσίας, κατὰ τὴν κδ'. Λέοντος τοῦ Σοφοῦ Νεαράν.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'.

Τῆς θείας ἡμᾶς οὕτω σαφῶς ἐκδιδασκούσης Γραφῆς, «οὐκ εἰσελεύσῃ πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκός σου ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτοῦ» [Λευιτ. ιή. 6.] ὁ Θεοφόρος Βασίλειος τινὰς τῶν ἀπηγορευμένων γάμων ἐν τοῖς οἰκείοις Κανόσιν ἀπηριθμήσατο, σιωπῇ τὰ πλεῖστα παραδραμὼν, καὶ κατ' ἀμφότερα κατασκευάσας ἡμῖν τὸ ὠφέλιμον. Τὸ γὰρ τῶν αἰσχρῶν ὀνομασιῶν πλῆθος παραιτησάμενος, ὡς ἂν μὴ τὸν λόγον καταρρυπαίνοι τοῖς ῥήμασι, γενικοῖς ὀνόμασι τὰς ἀκαθαρσίας διέλαβε, δι' ὧν περιεκτικῶς ἡμῖν τοὺς παρανόμους γάμους ὑπέδειξεν. Ἐπειδὴ δὲ τῇ τοιαύτῃ σιωπῇ, καὶ τῷ ἀδιαγνώστῳ τῆς τῶν ἀθέσμων γάμων ἀπαγορεύσεως ἑαυτὴν ἡ φύσις συνέχεε, συνείδομεν γυμνότερον τὰ περὶ τούτου ἐκθέσθαι, ὁρίζοντες ἀπὸ τοῦ νῦν, τὸν τῇ οἰκείᾳ ἐξαδέλφῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναπτόμενον, ἢ πατέρα, καὶ υἱὸν μητρὶ, καὶ θυγατρί· ἢ δύο κόραις ἀδελφαῖς, πατέρα καὶ υἱὸν, ἢ ἀδελφοῖς δυσὶ, μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ ἀδελφοὺς δύο, δυσὶν ἀδελφαῖς· ὑπὸ τὸν τῆς ἑπταετίας πίπτειν Κανόνα, ἀφισταμένων αὐτῶν προδήλως τοῦ παρανόμου συνοικεσίου.

ἔτει ἀυιδ'. συγκροτηθεῖσα δυτικὴ Σύνοδος παρανόμως ἐνομοθέτησε. Διὰ πόσας δὲ αἰτίας ἐφυλάττετο προηγιασμένος ἄρτος ὅρα τὸν Εὐστράτιον Ἀργέντην σελ. 284. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. τῆς ἐν Λαοδικ. Ἐφυλάττετο δὲ καὶ οἶνος προηγιασμένος ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Χρυσόστομος, α'. ἐπιστολὴ πρὸς Ἰνοκέντιον, καὶ ὁ Ἱερώνυμος, ἐπιστολὴ δ'. πρὸς Ρουφῖνον, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐπιταφίῳ πρὸς Γοργονίαν, καὶ ἡ ἐν Τολέτῳ τοπικὴ Σύνοδος, καὶ ἄλλοι. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

(1) Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ Μνημοσύνων εἶναι, σημειοῦμεν, ὅτι, τὰ μὲν τρίτα ὁποῦ γίνονται εἰς τοὺς Κεκοιμημένους ἀδελφοὺς, δηλοῦσι κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Ἱερὸν Συμεὼν, ὅτι ὁ κοιμηθεὶς ἀδελφὸς ὑπὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐξ ἀρχῆς συνετέθη. Τὰ δὲ ἔννατα τῶν κεκοιμημένων σημαίνουσιν, ὅτι, ὁ διαλυθεὶς εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ἔχει νὰ συγκαταριθμηθῇ μὲ τὰ ἐννέα ἄυλα τάγματα τῶν Ἀγγέλων, ὡς ἄυλος καὶ αὐτός. Τὰ δὲ Τεσσαρακοστὰ δηλοῦσιν, ὅτι, ἐν τῇ μελλούσῃ ἀναστάσει συντεθεὶς πάλιν κατὰ τρόπον ὑψηλότερον, ἔχει καὶ αὐτὸς νὰ ἀναληφθῇ ὡς ὁ Κύριος, καὶ ἁρπαγεὶς ἐν νεφέλαις, νὰ ὑπαντήσῃ τῷ Κριτῇ. Ταύτας τὰς τρεῖς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου σημαίνουσι καὶ τὰ τρίμηνα καὶ ἑξάμηνα, καὶ ἐννεάμηνα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὑπὲρ καθαρισμοῦ τοῦ ἀποθανόντος ταῦτα τελοῦνται, καὶ ἑξαιρέτως τὰ Τεσσαρακοστὰ, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου μας, ὅς τις καὶ εἰς τὰς τρεῖς γεννήσεις αὐτοῦ τρεῖς ὁλοκλήρους Τεσσαρακοστὰς ἐφύλαξεν, ἐν ἑαυτῷ τυπῶν τὸν ἡμέτερον βίον. Γενέθλιος γὰρ ἡμέρα καὶ ὁ ἑκάστου θάνατος ὀνομάζεται, κατὰ τὸν να'. τῆς ἐν Λαοδικ. Αἱ δὲ ἀποστολικαὶ Διαταγ. βιβλ. η'. κεφ. μβ'. λέγουσιν, ὅτι τὰ μὲν τρίτα γίνονται διὰ τὸν τριημέρως ἐγερθέντα Χριστὸν, τὰ δὲ ἔννατα, εἰς ἐνθύμησιν ζώντων καὶ τεθνεώτων, τὰ δὲ Τεσσαρακοστὰ, κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον. Οὕτω γὰρ καὶ Μωϋσῆν ὁ λαὸς ἐπένθησε· τινὲς δὲ λέγουν, ὅτι τὰ μὲν τρίτα γίνονται εἰς καθαρισμὸν τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ ἔννατα εἰς καθαρισμὸν τῶν πέντε τοῦ σώματος αἰσθήσεων καὶ τοῦ γονίμου φυσικοῦ, καὶ μεταβατικοῦ, τὰ δὲ Τεσσαρακοστὰ εἰς καθαρισμὸν τῶν ἐν τῷ σώματι τεσσάρων στοιχείων. Ἀπὸ τὰ ὁποῖα καθ' ἕνα ὑπηρέτησεν εἰς τὴν παράβασιν τῶν δέκα ἐντολῶν· τετράκις δὲ τὰ δέκα, κάμνουν Τεσσαράκοντα.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ Θεία Γραφὴ φανερὰ μᾶς διδάσκει, λέγουσα, ὦ ἄνθρωπε, δὲν θέλεις λάβει εἰς γάμου κοινωνίαν κἀνένα σαρκικὸν συγγενῆ σου, τοῦτο δὲ τὸ ρητὸν ἀναφέρων ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ πζ'. αὐτοῦ Κανόνι, μερικοὺς μὲν γάμους ἐμποδισμένους εἰς τοὺς Κανόνας του ἀπηρίθμησεν (οἷον ἐν τῷ ος'. τὸν τοῦ λαβόντος τὴν νύμφην του εἰς γυναῖκα, ἐν τῷ οή. τὸν τοῦ λαβόντος δύο ἀδελφὰς, καὶ ἄλλους ἐν ἄλλοις), σιωπήσας τοὺς περισσοτέρους, ὡς ὄντας αἰσχρούς· ἵνα μὴ μὲ τὰ τούτων ὀνόματα μολύνῃ τὸν λόγον, περιεκτικῶς δὲ μὲ τὸ τῆς ἀκαθαρσίας γενικὸν ὄνομα πάντας τοὺς παρανόμους γάμους ἀμυδρῶς ἐφανέρωσε (τοῦτο δὲ ὁποῦ λέγει ἡ Σύνοδος, ὅτι εἶπεν ὁ Βασίλειος, ὁ Βασίλ. τὸ λέγει, πῶς τὸ εἶπεν ἡ θεία Γραφὴ, δηλαδὴ ὁ Θεῖος Παῦλος, εἰπών· «Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία, μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καὶ τὰ ἑξῆς.») ἐκ δὲ τῆς σιωπῆς ταύτης ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων ἐσυγχίσθη ἀπὸ συγγενικὰ αἵματα, διὰ τοῦτο ἡμεῖς καθαρώτερα περὶ τούτου ὁρίζομεν διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ὅποιος λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἐξαδέλφην του, ἢ πατὴρ καὶ υἱὸς, ἐὰν λάβωσι μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ δύω ἀδελφάς· ἢ δύω ἀδελφοὶ, ἐὰν λάβουν μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ δύω ἀδελφάς· οὗτοι πάντες νὰ χωρίζωνται πρῶτον ἀπὸ τὸ παράνομον αὐτὸ συνοικέσιον, καὶ ἔπειτα ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζωνται. «Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ζή. αὐτοῦ Κανόνι γενικῶς ὁρίζει νὰ κανονίζεται μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῶν μοιχῶν, δηλ. ιέ. χρόνους ὁ γάμος ὁποῦ γένει ἀπὸ ἐμποδισμένην συγγένειαν.» Ὅρα καὶ εἰς τὴν περὶ συνοικεσίων διδασκαλίαν.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν τοὺς ἐν τῇ τῶν Ρωμαίων πόλει, ἐν τῇ ἁγίᾳ τῆς Τεσσαρακοστῆς νηστείᾳ, τοῖς ταύτης Σάββασι νηστεύειν παρὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ, ὥστε κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἀπαρασαλεύτως τὸν Κανόνα, τὸν λέγοντα· «εἴ τις Κληρικὸς εὑρεθείη τὴν ἁγίαν Κυριακὴν νηστεύων, ἢ τὸ Σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Ἡ Σύνοδος αὕτη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἐμποδίζει τὸ νὰ νηστεύωσιν οἱ παλαιοὶ Ρωμαῖοι (ἢ μὲ τελείαν ἀσιτείαν δηλ. ἢ μὲ ξηροφαγίαν ἐν τῇ ἐννάτῃ) τὰ Σάββατα τῆς ἁγίας μ'. (γίνεται γὰρ κατάλυσις εἰς αὐτὰ, εἰς οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀστρακόδερμα,) καὶ διορίζει ὅτι πρέπει νὰ φυλάττεται ἀπαρασάλευτος καὶ εἰς τὴν Ρώμην ὁ ξδ'. Κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὃν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεὶ, τοῦ ὁποίου ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν (1).

ΚΑΝΩΝ ΝϚ'.

Ὡσαύτως μεμαθήκαμεν ἔν τε τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ, καὶ ἐν ἑτέροις τόποις, ἐν τοῖς Σάββασι, καὶ ἐν ταῖς Κυριακαῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ὠὰ καὶ τυρὸν ἐσθίειν τινάς. Ἔδοξε τοίνυν καὶ τοῦτο, ὥστε τὴν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, μιᾷ κατακολουθοῦσαν τάξει, τὴν νηστείαν ἐπιτελεῖν, καὶ ἀπέχεσθαι, ὥσπερ θυτοῦ παντοίου, οὕτω δὴ ὠοῦ καὶ τυροῦ, ἃ καρπός εἰσι καὶ γεννήματα, ὧν ἀπεχόμεθα· εἰ δὲ μὴ τοῦτο παραφυλάττοιεν εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, καθαιρείσθωσαν, εἰ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ὡς φαίνεται, οἱ ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ εὑρισκόμενοι χριστιανοὶ, ἀκούοντες τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα νὰ ἐμποδίζῃ τὸ νὰ νηστεύῃ τινὰς ἐν Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ, καὶ μὴ νοήσαντες καλῶς τοῦτον, ἔτρωγαν, τυρὶ καὶ αὐγὰ εἰς τὰ Σάββατα καὶ Κυριακὰς τῆς μ'. ὅθεν ἡ Σύνοδος αὕτη, διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὁρίζει ὅτι ὅλη ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην εὑρισκομένη, νὰ φυλάττῃ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν, καὶ νὰ νηστεύῃ τὰς ἡμέρας ταύτας (καταλύουσα μόνον εἰς αὐτὰς οἰνέλαιον καὶ ὀστρακόδερμα) (2), καὶ καθὼς ἀπέχει ἀπὸ τὰ θυσιαζόμενα ζῶα ἐν τῇ μ'., οὕτω νὰ ἀπέχῃ καὶ ἀπὸ τὸ τυρὶ καὶ τὰ αὐγὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι καρπὸς καὶ γεννήματα

(1) Ἐπειδὴ ὁ παρὼν Κανὼν ὡς μάχαιρα δίστομος διαπερνᾷ τὰς καρδίας τῶν Παπιστῶν, διὰ τοῦτο οἱ πάντολμοι κατηγοροῦσι τὴν παροῦσαν οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὡς μὴ καλῶς τοῦτο διορίσασαν, ἀλλ' ἡ κατηγορία των εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Ἀποστόλους ἀναφέρεται, ὧν τῷ Κανόνι ἑπομένη αὕτη, τοῦτο διώρισε.

(2) Σημείωσαι ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καταλύει τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς Τεσσαρακοστῆς εἰς οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀστρακόδερμα, καθὼς καὶ Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς συμμαρτυρεῖ λέγων· «καὶ τοῖς ἀγνοῖς πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ καθεξῆς ὡσαύτως, Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ κατάλυσιν ποιοῦμεν» (Βαθμ. λϚ'.) Καὶ διὰ τῆς μετρίας ταύτης καταλύσεως, ἑκάτερα φυλάττει σοφῶς, καὶ τὸ αἰδέσιμον τὰς νηστείας τῆς μ'. μὴ καταλύουσα δηλαδὴ κρέας, ἢ τυρὸν, ἢ ὠὰ καὶ ἰχθύας, καὶ τὸν ξδ'. Ἀποστολικὸν τὸν διορίζοντα νὰ μὴ νηστεύῃ τινὰς ἐν Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ μὲ τελείαν νηστείαν ἐκ πάντων, καὶ ἀποχὴν ποιοῦσα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις.

τῶν τοιούτων ζώων (1)· ὅσοι δὲ τοῦτο δὲν φυλάξουν, εἰ μὲν εἶναι Κληρικοί, ἂς καθαίρωνται, εἰ δὲ Λαϊκοί, ἂς ἀφορίζωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξδ'. καὶ ξθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'.

Ὅτι οὐ χρὴ ἐν τοῖς Θυσιαστηρίοις μέλι καὶ γάλα προσφέρεσθαι. ‖ Ἀπος. γ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ προσφέρωνται μέσα εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης γάλα καὶ μέλι, συμφώνως μὲ τὸν γ'. Ἀποστολικὸν, οὗ καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀνάγνωθι. Βελτιοῖ δὲ καὶ διορθοῖ οὗτος τὸν μδ'. τῆς ἐν Καρθ. διορίζοντα νὰ προσφέρωνται τὰ τοιαῦτα, κατά τινα συνήθειαν τοπικήν.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'.

Μηδεὶς τῶν ἐν λαϊκοῖς τεταγμένων ἑαυτῷ τῶν θείων Μυστηρίων μεταδιδότω, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου. Ὁ δέ τι τοιοῦτο τολμῶν, ὡς παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν, ἐπὶ ἑβδομάδα μίαν ἀφοριζέσθω· ἐντεῦθεν παιδαγωγούμενος, «μὴ φρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν.» [Πρὸς Ρωμ. ιδ'. 3.]

Ἑρμηνεία.

Τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰ λαϊκὸς αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του τὰ θεῖα Μυστήρια, ἄνευ ἀνάγκης (ὅταν δὲν ἦναι δηλ. παρὼν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν'), οἰήσεως ἔργον ἐστὶ, καὶ ὁ τοῦτο ποιῶν, οἰκειοποιεῖται εἰς τὸν ἑαυτόν του παρανόμως τὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα. Τῶν ἱερέων γὰρ τοῦτό ἐστιν ἴδιον, οὐ τῶν λαϊκῶν· διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ἐκεῖνον ὁποῦ τολμήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο, παρόντος Ἱερέως, ἀφορίζει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μίαν ἑβδομάδα, διὰ νὰ μάθῃ νὰ μὴ φρονῇ παραπάνω ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ πρέπει νὰ φρονῇ κατὰ τὸν Ἀπόστολον (2).

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'.

Μηδαμῶς ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἔνδον οἰκίας τυγχάνοντι, Βάπτισμα ἐπιτελείσθω, ἀλλ' οἱ μέλλοντες ἀξιοῦσθαι τοῦ ἀχράντου φωτίσματος, ταῖς καθολικαῖς προσερχέσθωσαν ἐκκλησίαις, κἀκεῖσε τῆς δωρεᾶς ταύτης ἀπολαυέτωσαν. Εἰ δέ τις ἀλῷ τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα μὴ φυλάττων, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ γίνεται Βάπτισμα εἰς εὐκτήριον οἶκον ἐμπεριεχόμενον μέσα εἰς ὀσπήτιον, ἀλλὰ εἰς τὰς καθολικὰς, καὶ ἀκολούθως ἐνθρονιασμένας ἐκκλησίας· ὅποιος δὲ τοῦτο δὲν φυλάξῃ, εἰ μὲν εἶναι Κληρικὸς, ἂς καθαίρεται· εἰ δὲ λαϊκὸς, ὁ συγκοινωνῶν δηλ. τῷ τοιούτῳ Βαπτίσματι, ἂς ἀφορίζεται. Ὅρα καὶ τὸν λά. Ἀποστολικόν (3).

(1) Εἰ μὲν καὶ τὰ ὀψάρια λέγονται θυτὰ (ἴσως γὰρ) εἰπῇ τινας, ὅτι ἡ θεία φωνὴ εἶπε τῷ Πέτρῳ «ἀναστὰς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε»· τί νὰ θύσῃ; τὰ τετράποδα καὶ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετά. Ἑρπετὰ δὲ καὶ τὰ ὀψάρια λέγονται κατὰ τὸ, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν (Γέν. ά. 20.), πρέπει νὰ ἀπεχώμεθα καὶ ἀπὸ τὰ αὐγὰ τῶν ὀψαρίων, ἤτοι τὸ αὐγοτάραχον καὶ χαβιάρι ἐν τῇ μ'., εἰ δὲ ταῦτα θυτὰ οὐ λέγονται, ἀλλὰ μόνα τὰ χερσαῖα καὶ πετεινὰ, δὲν προκριματιζόμεθα ἐσθίοντες αὐγοτάραχον ἐν τοῖς Σαββάτοις καὶ Κυριακαῖς τῆς μ'., οἱ δὲ μὴ ἐσθίοντες, κάλλιον ποιοῦσιν.

(2) Οἱ δὲ ἐν ἐρήμοις εὑρισκόμενοι Μοναχοὶ μὲ τὸ νὰ εὑρίσκωνται εἰς ἀνάγκην, διατὶ δὲν εἶναι ἱερεῖς παρόντες, ἔχουσιν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ὡς λέγει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἐρωτήσει μα'.) νὰ φυλάττουν προηγιασμένα εἰς Ἀρτοφόριον, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν ἐξ αὐτῶν μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, τοιουτοτρόπως ἐπάνω εἰς καθαρὸν τόπον νὰ ἁπλώνουσιν ἱερόν τι ἄμφιον, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ νὰ βάλλουν κάλυμμα, καὶ ἐπάνω τοῦ καλύμματος νὰ βάλλωσι τὴν λαβίδα ἔχουσαν τὴν μερίδα τοῦ παναγίου Σώματος, καὶ ἔτσι, ἀφ' οὗ πρῶτον ψάλλουν ψαλμοὺς, ἢ εὐχὰς, ἢ τὸ τρισάγιον, καὶ θυμιάσουν, καὶ προσκυνήσουν τρεῖς φοραῖς, ἔτσι νὰ μεταλαμβάνουν ἐκεῖθεν, ὄχι μὲ τὸ χέρι, ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα· ἔπειτα ἔχοντες ποτήριον μὲ κρασὶ καὶ νερὸν, νὰ ἀποπλύνωσι τὸ στόμα. Τοῦτο τὸ ἴδιον ὁποῦ λέγει ὁ Θεσσαλονίκης εἶναι γεγραμμένον καὶ εἰς τὸν βίον τοῦ Λουκᾶ τοῦ ἐν τῷ Στειρίῳ ὄρει ἀσκήσαντος. Ἐρωτήσας γὰρ οὗτος τὸν τότε Κορίνθου Μητροπολίτην, ἂν πρέπῃ ὁ ἐν ἐρήμῳ εὑρισκόμενος νὰ μεταλαμβάνῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, διὰ τὴν ἀπουσίαν Ἱερέως, ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ νὰ κοινωνῇ, κατὰ τὸν ἴδιον σχεδὸν τοῦτον τρόπον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Ἀναγνώστης δὲ καὶ Λαϊκὸς κοινωνεῖ ἐκεῖνον ὁποῦ κινδυνεύει εἰς θάνατον, κατὰ τὸν αὐτὸν Συμεὼν (Ἀποκρ. μα'.). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς α'., ἐὰν δηλαδὴ δὲν ἦναι παρὼν ἱερεὺς, ἢ καὶ Διάκονος.

(3) Ἀλλ' ἐδῶ δικαίως πρέπει νὰ ἀπορήσῃ τινὰς, διατὶ ὅτι ἡ παροῦσα Σύνοδος ἐν μὲν τῷ λα'. Κανόνι αὐτῆς ἐσυγχώρησε νὰ γίνεται Βάπτισμα εἰς εὐκτήριον οἶκον, κατὰ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιε-

ΚΑΝΩΝ Ξ'.

Τοῦ Ἀποστόλου βοῶντος, ὅτι «ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι,» [ά. Κορινθ. ς'. 17.], πρόδηλον ὡς καὶ ὁ τῷ ἐναντίῳ ἑαυτὸν οἰκειῶν, ἓν γίνεται τῇ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ· τοὺς τοίνυν δαιμονᾶν ὑποκρινομένους, καὶ τρόπων φαυλότητι προσποιητῶς τὰ ἐκείνων σχηματιζομένους, ἔδοξε τρόπῳ ἐπιτιμᾶσθαι παντὶ, καὶ τοιαύταις αὐτοὺς σκληραγωγίαις καὶ πόνοις ὑποβάλλειν, οἷς ἂν οἱ ἀληθῶς δαιμονῶντες πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργείας ἀξίως ὑποβάλλοιντο.

Ἑρμηνεία.

Μερικοὶ διὰ φαυλότητα γνώμης, καὶ πορισμὸν κέρδους, ὑποκρίνονται ὅτι ἔχουσι δαιμόνιον, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων σχήματα, καὶ ἄτακτα κινήματα κατὰ προσποίησιν κάμνουσι, περιερχόμενοι τὰς πόλεις, ταραχῆς καὶ θεάτρου εἰς τοὺς ἀνθρώπους γινόμενοι αἴτιοι. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει νὰ ἐπιτιμῶνται οἱ τοιοῦτοι μὲ κάθε τρόπον, καὶ εἰς τοιαύτας, καὶ τοσαύτας σκληραγωγίας καὶ πόνους νὰ ὑποπίπτωσιν, εἰς οἵας καὶ ὅσας ὑποπίπτουν οἱ κατὰ ἀλήθειαν ὄντες δαιμονισμένοι, διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸ δαιμόνιον μὲ αὐτὰς, μὲ τὸ ὁποῖον καὶ οὗτοι οἱ καθ' ὑπόκρισιν δαιμονιζόμενοι οἰκειώθησαν, καὶ τὸ ἔν ἔγιναν μὲ αὐτοὺς, καθὼς καὶ ὁ κολλώμενος, καὶ οἰκειούμενος μὲ τὸν Κύριον, ἓν πνεῦμα γίνεται μὲ αὐτόν· καθὼς λέγει ὁ Παῦλος. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι κατὰ διαφόρους καιροὺς μὲ ἀλυσίδας ἐδέθησαν, καὶ εἰς φυλακὰς κατεκλείσθησαν ἀπὸ πολλοὺς Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς. Ὅρα καὶ τὸν οθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΞΑ'.

Οἱ μάντεσιν ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, ἢ τοῖς λεγομένοις ἑκατοντάρχαις, ἤ τισι τοιούτοις, ὡς ἂν παρ' ἐκείνων μάθοιεν, ὅτι ἂν αὐτοῖς ἐκκαλύπτεσθαι βούλοιντο, κατὰ τὰ πρώην ὑπὸ τῶν Πατέρων περὶ αὐτῶν ὁρισθέντα, ὑπὸ τὸν Κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἐξαετίας· τῷ αὐτῷ δὲ τούτῳ ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι δεῖ καὶ τοὺς τὰς ἄρκτους ἐπισυρομένους, ἢ τοιαῦτα ζῶα πρὸς παίγνιον, καὶ βλάβην τῶν ἁπλουστέρων, καὶ τύχην, καὶ εἱμαρμένην, καὶ γενεαλογίαν, καὶ τοιούτων τινῶν ῥημάτων ὄχλον, κατὰ τοὺς τῆς πλάνης λήρους, φωνοῦντας. Τούς τε λεγομένους νεφοδιώκτας, καὶ γητευτὰς, καὶ φυλακτηρίους, καὶ μάντεις· ἐπιμένοντας δὲ τούτοις, καὶ μὴ μετατιθεμένους, καὶ ἀποφεύγοντας τὰ ὀλέθρια ταῦτα, καὶ ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα, παντάπασιν ἀπορρίπτεσθαι τῆς Ἐκκλησίας ὁρίζομεν. Καθὰ καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες διαγορεύουσι· «Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος; ἢ τίς συγκατάθεσις ναῷ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συμφωνία Χριστῷ πρὸς βελίαρ;» [β'. πρὸς Κορινθ. θ'. ς'. 14].

Ἑρμηνεία.

Οἱ χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται κἀνένα πρᾶγμα ἀπὸ ἐκεῖνα, ὁποῦ οἱ Ἕλληνες ἐμεταχειρίζοντο, μαντείας δηλ. καὶ γοητείας, καὶ ἄλλα ὅμοια· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἓξ χρόνους διορίζει νὰ ἀπέχωσι τῶν μυστηρίων ἐκεῖνοι οἱ χριστιανοὶ ὁποῦ ἐκδώσουσι τὸν ἑαυτόν τους εἰς τοὺς μάντεις (1) καὶ εἰς τοὺς ὀνομαζομένους ἑκατοντάρχους (2) ἢ ἄλλους παρομοίους, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ μάθωσιν ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνα τὰ ἀπόκρυφα ὁποῦ βούλονται, (διὰ νὰ εὕρουν δηλ. ἄσπρα, ἢ ἄλλα τινὰ ὁποῦ ἔχασαν) καθὼς καὶ οἱ προγενέστεροι Πατέρες παρομοίως τοὺς ἐκανόνισαν· παρομοίως δὲ μὲ τοὺς ἀνωτέρω κανονίζει εἰς ἓξ χρόνους καὶ ἐκείνους ὁποῦ σύρουσι μαζύ τους τὰς ἀρκούδας (3) ἢ ἄλλα τοιαῦτα ζῶα διὰ παίγνιον, καὶ βλάβην τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκείνους ὁποῦ λέγουσι τὰς μοίρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τί ἔχουν νὰ λάβουν εἰς τὴν ζωήν των, καὶ πῶς ἐγεννήθησαν εἰς ἡμέραν καλὴν, ἢ

ρέως, εἰς δὲ τὸν παρόντα Κανόνα τοῦτο ἐμποδίζει τελείως· κατὰ τὸν Ζωναρᾶν λοιπὸν οὔτε τελείως εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γίνεται Βάπτισμα εἰς οἶκον εὐκτήριον, οὔτε τελείως εἶναι ἐμποδισμένον· ἀλλὰ πρέπει, λέγει, νὰ ἦναι οἱ Ἱερεῖς γνωστοὶ καὶ ὄχι ξένοι, καὶ νὰ ἱεροπρακτοῦσι μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως διὰ τὰς παρασυναγωγάς.

(1) «Μάντεις λέγονται οἱ ἀφιερώσαντες τὸν ἑαυτόν τους εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ διὰ τῆς παλάμης ἢ λεκάνης, ἢ θυσιῶν καὶ ἄλλων ἀπατηλῶν ἐμπλάστων καὶ σημείων, καὶ τὰ μέλλοντα προβλέπειν νομιζόμενοι· ὅθεν ἡ ιγ'. διάταξις τοῦ νόμου θεσπίζει, ὡς φονεὺς νὰ τιμωρῆται ἐκεῖνος ὅπου κάμνει θυσίας ἐμποδισμένας, ἤτοι μαντεύει μὲ αὐτὰς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ πληρώσῃ ἢ παρακινήσῃ αὐτὸν νὰ τὰ κάμνῃ, νὰ ἐξορίζεται, καὶ τὰ ὑπάρχοντά του νὰ διαρπάζωνται κατὰ τὸ κγ'. κεφ. τοῦ θ'. βιβλ. τοῦ Κώδηκος.»

(2) Ἑκατόνταρχοι ἐλέγοντο οἱ σοφώτεροι καὶ γηραλεώτεροι ἀπὸ τοὺς μάντεις καὶ οἱ σεβασμιώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

(3) Ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔσυραν τὰς ἀρκούδας, ἐκρεμοῦσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπὸ ὅλον τὸ σῶμα τῶν ζώων αὐτῶν βαμμένα τινὰ σχοινία, καὶ κουρεύοντες ἀπὸ τὰς τρίχας τῶν ἀρκουδῶν, ἔδιδαν ταύτας μὲ τὰ βάμματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τὰ ἔχουν ὡσὰν φυλακτὰ, ἐμποδιστικὰ ἀσθενείας καὶ βασκανίας ὀφθαλμῶν. Ἄλλοι δὲ ἔχουν εἰς τοὺς κόλφους των ὀφείδια, καὶ κάμνουσι μὲ αὐτὰ μαγείας.

κακὴν καὶ ἄλλα τοιαῦτα πεπλανημένα λόγια. Ὡσαύτως κανονίζει καὶ ἐκείνους ὁποῦ ὀνομάζονται νεφοδιῶκται(1) καὶ γητευταὶ(2), καὶ φυλακτήριοι(3) καὶ μάντεις, καὶ τοῦτον μὲν τὸν κανόνα νὰ λαμβάνουσιν οὗτοι πάντες, ἐὰν μετανοήσουν καὶ ἀφήσουν τὰτοιαῦτα ὀλέθρια, διαβολικὰ καὶ ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα. Ὄχι καὶ ἐπιμένουνεὶς τὴν κακίαν ταύτην, καὶ πλάνην, καὶ δὲν τὰ παρεκτοῦν, νὰ ἀποδιώκωνται τελείως ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ χωρίζωνται τῆς τῶν χριστιανῶν ὁμηγύρεως, καθὼς καὶ οἱ θεῖοι Κανόνες διορίζουσι. Διότι ποίαν κοινωνίαν ἔχει τὸ φῶς μὲ τὸ σκότος; ἢ τίνα ἕνωσιν ἔχει ὁ Ναὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν βωμὸν τῶν εἰδώλων; ποίαν μερίδα ἔχει ὁ πιστὸς μὲ τὸν ἄπιστον; ἢ ποίαν συμφωνίαν, ὁ Χριστὸς μὲ τὸν διάβολον, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος; Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὸ ἐπιτίμιον ὁποῦδίδει ὁ παρὼν κανὼν τὸ δίδει εἰς τοὺς Λαϊκοὺς μόνον, τόσον ἐκείνους ὁποῦ κάμνουσι τὰ τοιαῦτα διαβολικὰ ἔργα, καὶ μαγικά, ὁποῦ ἀνωτέρω ἀπηριθμήσαμεν, ὅσον καὶ ἐκείνους ὁποῦ ἐκδίδουσι τὸν ἑαυτόν τους εἰς αὐτούς. Διότι ὅσοι Κληρικοὶ Ἱερωμένοι ἤθελαν κάμουν τὰ τοιαῦτα, ἐξάπαντος καθαιροῦνται, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν (4).

Συμφωνέα.

«Τοὺς καταμαντευομένους, καὶ εἰς Ἑλληνικὰς ἀκολουθοῦντας συνηθείας, καὶ φέροντας μάγους (5) εἰς τοὺς οἴκους των διὰ νὰ εὕρωσι τὰς μαγείας, μὲ τὰς ὁποίας τινὲς αὐτοὺς τυχὸν ἐμάγευσαν, οἱ μὲν ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρες πέντε χρόνους κανονίζουσι Κανόνι κδ'., ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος ἓξ, Κανόνι πγ'., ᾧ καὶ ἡ Σύνοδος ἠκολούθησε, Πατέρας προγενεστέρους αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐν Ἀγκύρᾳ ὀνομάσασα. Ὁ δὲ λϛ'. τῆς ἐν Λαοδικ. φανερὰ ἀπορρίπτει ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τοὺς φοροῦντας τὰ φυλακτήρια, καὶ ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνωνται οἱ Κληρικοὶ καὶ

(1) Νεφοδιῶκται ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὁποῦ παρατηροῦσι τὰ σχήματα τῶν νεφελῶν, καὶ μάλιστα ὅταν βασιλεύῃ ὁ ἥλιος, καὶ κατὰ τὰ σχήματα ταῦτα προλέγουσι τὰ μέλλοντα. Οἷον, ἐὰν ἰδοῦσι τὰ νέφαλα σχηματιζόμενα ὡσὰν ἀνθρώπους μὲ σπαθία εἰς τὰς χεῖρας, προλέγουν ὅτι ἔχει νὰ γένῃ πόλεμος, καὶ ἄλλας τοιαύτας φλυαρίας. Νεφοδιῶκται ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ μὲ τὴν συνεργίαν τῶν δαιμόνων διώκουν τὰ σύννεφα νὰ μὴ κάμνουν βροχὴν ἢ χάλαζαν εἰς ἕνα τόπον, ἀλλὰ εἰς ἄλλον.

(2) Γητευταὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀνακατόνουσι, μαζὶ μὲ τὰς ἐπικλήσεις τῶν δαιμόνων, τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ, τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων, καὶ αὐτῆς τῆς κυρίας Θεοτόκου, διὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος: ὅτι κἂν ἐπωνομάζουσι τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κἂν τῶν Ἁγίων, κἂν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ κάμνουσι, πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ τοὺς ἀποφεύγουν, καὶ νὰ τοὺς ἀποστρέφωνται. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς τοὺς ἀνδριάντας· «δὲν ἐντρέπεσαι, Χριστιανέ, νὰ φέρῃς εἰς τὸν οἶκόν σου γραΐαςμεθυσμένας καὶ ἐξω φρενῶν, ἀλλὰ λέγεις ὅτι ἡ γραΐαις αὗται ἄλλο δὲν λέγουν παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ; καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα πρέπει νὰ ἀποστρέφεσαι αὐτὰς, διατὶ χριστιαναὶ αὗται οὖσαι αἱ γραΐαι, κακὰ μεταχειρίζονται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔργα κάμνουσι, διότι καὶ οἱ δαίμονες ἔλεγαν μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' αὐτοὶ ἦτον δαίμονες καὶ κακοί· δι' ὃ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ἐπεστόμισε καὶ τοὺς ἀπεδίωξε.»

(3) Φυλακτήριοι δὲ λέγονται τόσον ἐκεῖνοι ὁποῦ κάμνουσι τὰ φυλακτὰ, τυλίσοντες αὐτὰ μὲ κλωστὴν μεταξωτὴν, καὶ γράφοντες μὲ ἐπικλήσεις δαιμόνων, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι ὅπου τὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ τὰ κρεμοῦν ἀπὸ τὸν λαιμόν τους, διὰ νὰ τὰ ἔχουν ἐμπόδιον κάθε κακοῦ.

(4) Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καθαιροῦνται καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἱερεῖς ὁποῦ διαβάζουν εἰς ἀσθενεῖς τὸ ὀνομαζόμενον χαρτὶ τῆς Γιαλοῦς, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ παίρνουσι κηρία πίσσινα, καὶ πηγαίνοντες μέσα εἰς βουνὰ καὶ λαγκάδια τὰ ἀνάπτουσι, καὶ διαβάζουσι τὴν Σολομονικὴν βίβλον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν διαβολικὴν, ἢ ἄλλας τινὰς ἐπικλήσεις, καὶ ὀνόματα δαιμόνων, καὶ ἀφορίζουσι μὲ αὐτὰ τοὺς ἐχθρούς των, καὶ κάμνουσιν ἢ νὰ ἀποθάνουσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἢ νὰ ψοφήσουν τὰ ζῶά των, ἢ ἄλλην κάμμίαν ζημίαν νὰ λάβωσι. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ τοιαῦτα βιβλία, ἡ Σολομονικὴ, λέγω, καὶ τὸ τῆς Γιαλοῦς χαρτὶ, καὶ τὰ βροντολόγια, καὶ ἀστραπολόγια, καὶ ἡμερολόγια, καὶ ἁπλῶς ὅλα τὰ μαγικὰ καὶ περίεργα βιβλία πρέπει νὰ διαφθείρωνται ἀπὸ τὸν κατὰ τόπον Κριτὴν, ὡς ὁρίζει τὸ ιή. βιβλ. τοῦ νόμου, τίτλ. ά. διάταξις λέ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. θ'. κεφ. κέ.) καὶ νὰ κατακαίωνται, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἔφεσον ἔκαυσαν οἱ πιστεύοντες βιβλία μαγικὰ, ὁποῦ ἄξιζαν πενῆντα χιλιάδες ἀργύρια (πράξ. ιθ'. 18). Εἰς τὰ ἐπιτίμιατοῦ Κανόνος τούτου πρέπει νὰ ὑποβάλλωνται καὶ ἐκεῖναι αἱ κακογραΐαι, ὁποῦ μαντεύουν μὲ κριθάρι, ἢ μὲ κοσκίνα, ἢ χύνουν κάρβουνα, ἢ χασμουριοῦνται, ἢ πνίγουν βρέφη, ἢ ἁρπάζονται εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τοὺς δαίμονας, καὶ πηγαίνουν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ὡσὰν ὁ Ἡλιόδωρος ἐκεῖνος ὁ μάγος, καὶ ὁ ἐν τῇ Πάτμῳ Κύνωψ, καὶ ὁ Σίμων. Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι οἱ βοσκοὶ ὁποῦ βάνουν κάποιον κοκκαλάκι εἰς τὰ ποδάρια τῶν προβάτων, ἢ τράγων, διὰ νὰ αὐξάνουν, καὶ νὰ πληθύνῃ τὸ ποίμνιόν τους· ὡσαύτως καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀπερνοῦν τὰ παιδία των ἀπὸ τὰς κουλούρας. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ὅλοι οἱ μάγοι καὶ μάγισσαις, καὶ ὅσοι, καὶ ὅσαις πηγαίνουν εἰς μάγους καὶ μάγισσαις, οὗτοι πάντες ἐὰν μετανοήσουν, λαμβάνουν τὸ ἐπιτίμιον ὁποῦ διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουν εἰς τὴν διαβολικὴν ταύτην πλάνην, τελείως νὰ ἀποδιώκωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Χριστιανῶν ὡς μέρος ὄντες τοῦ Σατανᾶ, καὶ ὄχι τοῦ Χριστοῦ. Σημειώσαι δὲ ὅτι ὁ Θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. γ'. τῆς ά. πρὸς Θεσσαλον.) λέγει· «ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀρρωστήσουν, καὶ δὲν στέρξουν νὰ τοὺς γητεύσουν, ἢ νὰ ἐλαφρόνουν τὴν ἀσθένειάν των μὲ ἐπῳδὰς καὶ δεσίματα, ἀλλὰ σταθοῦν ἀνδρεῖοι καὶ ὑπομείνουν, μαρτυρίου λαμβάνουσι στέφανον, ὡσὰν οἱ μάρτυρες.» Καὶ κατὰ Ἰουδαίων (λόγῳ έ.) οὕτω φησί· «Καὶ σὺ, ἂν διακρούσῃ τὰς ἐπῳδὰς καὶ τὰς φαρμακείας καὶ τὰς μαγγανείας, καὶ ἀποθάνῃς τῇ νόσῳ, μάρτυς ἀπηρτισμένος εἶ, ὅτι ἀπαλλαγὴν μετὰ ἀσεβείας ἐπαγγελλομένων ἐτέρων, εἵλου θάνατον μετ' εὐσεβείας μᾶλλον.» Λέγει δὲ καὶ ἡ ξέ. Νεκρὰ τοῦ σοφοῦ Λέοντος· «ὅτι, ὅποιος μὲ τελειότητα φανῇ νὰ κάμῃ μαγικὰ, εἴτε διὰ ἰατρείαν σωματικῆς ἀσθενείας, εἴτε διὰ ἐμπόδια τῆς τῶν καρπῶν βλάβης, νὰ παιδεύεται μὲ ἐσχάτην τιμωρίαν, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν παιδείαν ὁποῦ οἱ ἀποστάται κατὰ τοῦ Βασιλέως λαμβάνουσι.»

(5) Μάγοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐπικαλοῦνται δαίμονας τρόπον τινὰ ἀγαθοποιοὺς, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ αὐτοὶ εἶναι ἀλάστορες καὶ κακοποιοί.

Ἱερεῖς μάγοι, ἢ ἐπαοιδοὶ (1), ἢ μαθηματικοὶ (2), ἢ ἀστρολόγοι, ἢ νὰ κάμνουσι φυλακτὰ, διὰ τὸν ὁποῖον τοῦτον Κανόνα κυρίως λέγει ἡ Σύνοδος τὸ, καθὼς οἱ ἱεροὶ Κανόνες διαγορεύουσιν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τοὺς ἀκολούθους. Ὁ γὰρ γ'. τοῦ Νύσσης διορίζει, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ πηγαίνουν εἰς γόητας (3) καὶ μάντεις νὰ ἐρωτῶνται καλὰ, καὶ εἰ μὲν ἀπὸ κἄμμίαν ἀνυπόφορον ἀνάγκην βιαζόμενοι ἐμικροψύχησαν καὶ ἐπλανέθησαν ἀπὸ τῶν τοιούτων, νὰ κανονίζωνται συγκαταβατικώτερα, καθὼς καὶ οἱ διὰ βασάνων ἀρνηθέντες τὸν Χριστόν. Εἰ δὲ ὡς καταφρονήσαντες τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὴ πιστεύσαντες, ὅτι εἶναι Θεὸς ὁ Χριστὸς καὶ δυνατὸς νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε κάκωσιν καὶ συμφορὰν, νὰ κανονίζωνται ὡς οἱ ἑκουσίως ἀρνηθέντες τὸν Χριστὸν, ταῦτὸν εἰπεῖν νὰ μὴ κοινωνοῦν εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν, εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει, καὶ νὰ χωρίζωνται τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ μόνας δὲ μόνον νὰ προσεύχωνται, ὡς ὁ αὐτὸς Νύσσης ἐν τῷ β'. Κανόνι αὐτοῦ τοῦτο δηλοῖ· ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. τοῦ Βασιλείου παρομοίως μὲ τοὺς θυσιάσαντας εἰς τὰ εἴδωλα χριστιανοὺς, καὶ ἀκολούθως τῆς Ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν χωρισθέντας, ἐπιτιμᾷ τοὺς φαρμακούς. Ὁ αὐτὸς δὲ Βασίλειος ἐν τῷ ξέ. κανόνι μὲ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἑκουσίως φονεύσαντος κανονίζει τοὺς ἐξαγορεύοντας τὴν γοητείαν καὶ φαρμακείαν ὁποῦ ἔκαμαν, ὁμοίως καὶ τοὺς πραδόντας εἰς μάντεις τὸν ἑαυτόν τους ἐν τῷ οβ'. Κανόνι αὐτοῦ.»

ΚΑΝΩΝ ΞΒ'.

Τὰς οὕτω λεγομένας Καλάνδας καὶ τὰ λεγόμενα Βοτὰ, καὶ τὰ καλούμενα Βρουμάλια, καὶ τὴν ν τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου ἐπιτελουμένην πανήγυριν, καθάπαξ ἐκ τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας περιαιρεθῆναι βουλόμεθα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς τῶν γυναικῶν δημοσίας ὀρχήσεις, καὶ πολλὴν λύμην καὶ βλάβην ἐμποιεῖν δυναμένας. Ἔτι μὴν καὶ τὰς ὀνόματι τῶν παρ' Ἕλλησι ψευδῶς ὀνομασθέντων θεῶν, ἢ ἐξ ἀνδρῶν, ἢ γυναικῶν, γινομένας ὀρχήσεις καὶ τελετὰς, κατά τι ἔθος παλαιὸν καὶ ἀλλότριον τοῦ τῶν Χριστιανῶν βίου, ἀποπεμπόμεθα, ὀρίζοντες, μηδένα ἄνδρα γυναικείαν στολὴν ἐνδιδύσκεσθαι, ἢ γυναῖκα τὴν ἀνδράσιν ἁρμόδιον. Ἀλλὰ μήτε προσωπεῖα κωμικὰ, ἢ σατυρικὰ, ἢ τραγικὰ ὑποδύεσθαι· μήτε τὸ τοῦ βδελυκτοῦ Διονύσου ὄνομα τὴν σταφυλὴν ἐκθλίβοντας ἐν ταῖς ληνοῖς ἐπιβοᾶν· μηδὲ τὸν οἶνον ἐν τοῖς πίθοις ἐπιχέοντας, γέλωτα ἐπικινεῖν ἀγνοίας τρόπῳ, ἢ ματαιότητος, τὰ τῆς δαιμονιώδους πλάνης ἐνεργοῦντας. Τοὺς οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν τι τῶν προειρημένων ἐπιτελεῖν ἐγχειροῦντας, ἐν γνώ-

(1) Ἐπαοιδοὶ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὁποῦ τραβίζουν τοὺς δαίμονας εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ θέλουν, μὲ κἄποιας ἐπῳδὰς καὶ καλέσματα, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δένουσι τὰ θηρία· οἷον λύκους καὶ ἄλλα, διὰ νὰ μὴ φάγουν τὰ κτήνη των. ὅταν εὑρίσκωνται ἔξω τὴν νύκτα, ἢ καὶ πιάνουσι τὰ ὀφείδια εἰς τὰς χεῖράς των, καὶ κάνουσιν αὐτὰ νὰ μὴ τοὺς δαγκάνουν. Ἐπαοιδοὶ ὀνομάζονται καὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ μὲ διαβολικὴν τέχνην καὶ μαγείαν δένουσι τὰ ἀνδρόγυνα· ὦ οἱ τρισκατάρατοι! ὦ οἱ ἀλητήριοι! ὦ οἱ θεόργιστοι! οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους ὁποῦ κάμνουν τὸ τοιοῦτον σατανικὸν ἐπιτήδευμα. Ἀχ καὶ δὲν ἠξεύρουν οἱ ταλαίπωροι ποίαν φοβερὰν κόλασιν ἔχουν νὰ κληρονομήσουν, διότι γίνονται αἴτιοι νὰ ἀτιμάζεται ὁ τίμιος γάμος, νὰ μισοῦνται τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ ἕως εἰς ὅλον τὸ ὕστερον νὰ χωρίζωνται, οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξε. Μερικοὶ συμβουλεύουν ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ἐκεῖνα ὁποῦ μέλλουν νὰ στεφανωθοῦν, διὰ νὰ μένουν ἀβλαβῆ ἀπὸ τὸ τοιοῦτον δέσιμον, νὰ ἐξομολογοῦνται πρότερον, νὰ νηστεύουν καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, καὶ ἔπειτα νὰ στεφανόνωνται, ὡς εἴπομεν. Μερικοὶ παραγγέλλουσιν, ὅτι νὰ βαστᾷ ἐπάνω του ὁ νυμφίος τὸ ἱερὸν τετραευάγγελον ὅταν στεφανώνεται, καὶ ἡ πεῖρα ἔδειξε τῆς πίστεως τὴν ἐνέργειαν εἰς πολλούς. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὅπου εἶναι Εὐαγγέλιον, ἐκεῖ δὲν τολμᾷ νὰ πλησιάσῃ ὁ Διάβολος. Καὶ ἀρχαῖον εἶναι τὸ νὰ χρεμοῦν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἀπὸ τὸν τράχηλόν τους Εὐαγγέλια εἰς φύλαξίν τους μεγάλην (ὁμιλία λβ'. εἰς τὸν Ἰωάννην, σελ. 686 τοῦ δευτέρου τόμ. στίχῳ ε. καὶ ὁμιλία ιθ'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας, σελ. 594. τοῦ ς'. τόμ. στίχ. 35.). Περὶ τῶν ἐπαοιδῶν καὶ ἐγγαστρομύθων λέγει ὁ Θεὸς νὰ λιθοβολοῦνται. (Λευϊτικοῦ κ'. 27.) «ἀνὴρ, ἢ γυνὴ, ὃς ἂν γένηται αὐτῶν ἐγγαστρίμυθος ἢ ἐπαοιδὸς, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι. Λίθοις λιθοβολήσετε αὐτούς· ἔνοχοί εἰσι.»

(2) Μαθηματικοὶ φαίνεται νὰ ἦναι οἱ ἴδιοι μὲ τοὺς ἀστρολόγους, καθὼς συμπαιρένεται ἀπὸ τὰ λόγια, τόσον τοῦ Ζωναρᾶ, ὅσον καὶ τοῦ Βλαστάρεως. Εἶναι δὲ αὐτοὶ ὄχι ἐκεῖνοι ὁποῦ καλῶς μεταχειρίζονται τὰ τέσσαρα εἴδη τῆς μαθηματικῆς τὰ κυριώτερα, Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν, Μουσικὴν, καὶ Ἀστρονομίαν, καὶ τοὺς φυσικοὺς λόγους αὐτῶν ἐξετάζοντες, ἀλλὰ ἐκεῖνοι ὁποῦ τερατεύονται, ὅτι κυβερνῶνται καὶ διοικοῦνται τὰ προαιρετικὰ τῶν ἀνθρώπων κινήματα, μὲ τὴν κίνησιν τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ εἰς μὲν τὰ ἄστρα ἀφιερώνουσιν ὅλως διόλου τὰ τῶν ἀνθρώπων πάθη καὶ ὁρμὰς, εἰς δὲ τὸν διαφορετικὸν σχηματισμὸν τῶν φωστήρων καὶ ἄστρων ἀποκρεμῶσι τὰ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων συμβαίνοντα, καὶ συνεργεία μὲν τῶν δαιμόνων διὰ τῶν ἀστέρων μαντεύοντες, οἷα δὲ θεοῖς τοῖς ἄστροις προσέχοντες, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, οἱ περιέργως τὰ μαθηματικὰ μεταχειριζόμενοι.

(3) Φαρμακοὶ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ μαγικῆς τέχνης κατασκευάζουσι κἄποια φαρμακερὰ ποτὰ, ἢ διὰ νὰ θανατώσουν τινὰ, ἢ διὰ νὰ σκοτίσουν τὸν ἐγκέφαλόν του, ἢ διὰ νὰ τὸν ἐλκύσουν εἰς τὴν ἀγάπην των, τὰ ὁποῖα μάλιστα μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες πρὸς τοὺς ἄνδρας, διὰ νὰ τοὺς τραβίξουν εἰς ἔρωτα, αἱ ὁποῖαι ὡς φονεῖς κανονίζονται, εἴκοσι χρόνους δηλ. κατὰ τὸν η'. Κανόνα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Τὸ δὲ μζ'. βιβλίον τίτλ. ι' διάταξις ιέ. λέγει, ὅτι ἐνέχονται εἰς τὸν περὶ ὕβρεων νόμον ἐκεῖνοι ὁποῦ μὲ φάρμακον κάμουν νὰ παραφρονήσῃ τινάς. Τὸ δὲ μη'. βιβλ. τίτλ. η'. διάταξις δ'. θεσπίζει νὰ παιδεύεται ὡς φονεὺς ἐκεῖνος ὁποῦ κάμνει τοιοῦτον φάρμακον, διὰ νὰ φονεύσῃ, ἢ πωλῶν αὐτὸ, ἢ ἔχων. Ἐκεῖνοι δὲ ἢ ἐκεῖναι αἱ γυναῖκες ὁποῦ κατασκευάζουσι φάρμακα, διὰ νὰ τραβίξουν τινὰς πρὸς ἔρωτα, νὰ ἐξορίζωνται, καὶ τὰ ὑπάρχοντά των νὰ γίνωνται αὐθεντικὰ (καὶ ὅρα εἰς τὸ τοῦ Φωτίου νομικὸν τίτλ. θ'. κεφ. κε'.).

σει τούτων καθισταμένους, τούτους, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, εἰ δὲ Λαϊκοὶ, ἀφορίζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Καλάνδαι ὀνομάζονται αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ κάθε μηνὸς, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες ἐσυνείθιζον νὰ ἑορτάζουν, διὰ νὰ ἀπερνοῦν τάχα ὅλον τὸν μῆνα μὲ εὐθυμίαν (1), καὶ τὰ Βοτὰ δὲ καὶ Βρουμάλια ἑλληνικὰ ἦτον ἑορταί· τὰ μὲν Βοτὰ, ἤτοι βοσκήματα καὶ πρόβατα, εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ τοῦ Πανὸς, ὅστις ἐνομίζετο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὅτι εἶναι ἔφορος τῶν προβάτων καὶ τῶν λοιπῶν ζώων· τὰ δὲ Βρουμάλια, εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου· Βρόμιος γὰρ ἦτο τοῦ Διονύσου ἐπίθετον κοντὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὸν βρόμον, ὁποῦ σημαίνει τὸν ἦχον καὶ τὴν βροντὴν, ὀνομαζόμενος. Τοῦτο δὲ οἱ Ρωμάνοι Βρουμάλιον ὠνόμαζον, ἤγουν τὸν βρόμον· καὶ τὴν ἑορτὴν, Βρουμάλια πληθυντικῶς· ὁποῦ εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν τὰ Διονύσια, καθὼς τὰ ἔλεγαν οἱ Ἕλληνες. Προστάζει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι τὰ τοιαῦτα Ἑλληνικὰ, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου τελουμένη πανήγυρις, διὰ τὴν εὐκρασίαν τάχα τοῦ ἔκρος, νὰ ἀπηκωθοῦν ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν πολιτείαν τῶν Χριστιανῶν. Μήτε χοροὶ ἁπλῶς δημόσιοι γυναικῶν νὰ γίνωνται, οὔτε ἑορταὶ καὶ χοροὶ ἀπὸ ἄνδρας ἢ γυναῖκας εἰς ὄνομα τῶν Ἑλλήνων ψευδοθεῶν. Ὁρίζει δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μήτε ἄνδρας νὰ φορῇ ῥοῦχα γυναικεῖα, οὔτε γυναῖκα ῥοῦχα ἀνδρίκια· ἀλλὰ μήτε νὰ μουρόνωνται μὲ μουτσούνας καὶ προσωπίδας Κωμικὰς, ἤτοι παρακινούσας εἰς γέλωτας ἢ τραγικὰς, ἤτοι παρακινούσας εἰς θρήνους καὶ δάκρυα, ἢ Σατυρικὰς, ἤτοι ἰδίας τῶν Σατύρων καὶ Βάκχων, οἵτινες εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου, ὡς ἐκστατικοὶ καὶ δαιμονισμένοι, ἐχόρευον (2)· καὶ ὅτι τινὰς νὰ μὴν ἐπικαλῆται τὸ ὄνομα τοῦ συγχαμεροῦ Διονύσου (ὅστις ἐνομίζετο πῶς ἦτο δοτὴρ τοῦ οἴνου καὶ ἔφορος), ὅταν πατῶνται τὰ σταφύλια εἰς τοὺς ληνοὺς, μήτε νὰ γελᾷ καὶ νὰ καγχάζῃ, ὅταν βάλλεται ὁ νέος οἶνος εἰς τὰ πιθάρια. Λοιπὸν ὅποιος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀφ' οὗ ἔμαθε περὶ τούτων ἐν γνώσει, ἐπιχειρήσοι νὰ κάμῃ κανένα ἀπὸ τὰ προρρηθέντα ταῦτα δαιμονιώδη καὶ Ἑλληνικὰ, εἰ μὲ εἶναι Κληρικὸς, ἂς καθαίρεται, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἂς ἀφορίζεται.

Συμφωνία.

«Σημείωσαι ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (κεφ. κβ'. 5) ἐμποδίζει τὸ νὰ φορῇ ἡ γυνὴ ἀνδρίκια, οὔτε ὁ ἀνὴρ γυναικεῖα. Οὐκ ἔσται σκεύη ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικὶ, οὐδὲ μὴ ἐνδύσηται ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα. Ἡ δὲ ἐν Γάγγρᾳ Σύνοδος οὐδὲ διὰ νομιζομένην ἄσκησιν συγχωρεῖ νὰ φορῇ γυνὴ ἀνδρίκια φορέματα. Ἀναθεματίζει γὰρ τὴν τοῦτο ποιοῦσαν, Κανόνι ιγ'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κδ'. τῆς παρούσης Συνόδου.»

ΚΑΝΩΝ ΞΓ'.

Τὰ ψευδῶς ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν συμπλασθέντα μαρτυρολόγια, ὡς ἂν τοὺς τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρας ἀτιμάζοιεν, καὶ πρὸς ἀπιστίαν ἐνάγοιεν τοὺς ἀκούοντας, μὴ ἐπ' ἐκκλησίαις δημοσιεύεσθαι προστάσσομεν, ἀλλὰ ταῦτα πυρὶ παραδίδοσθαι. Τοὺς δὲ ταῦτα παραδεχομένους, ἢ ὡς ἀληθέσι τούτοις προσέχοντας, ἀναθεματίζομεν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ ἄπιστοι καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, θέλοντες νὰ κατηγοροῦν τὰ τῶν Χριστιανῶν, συνέγραψαν, ὡς φαίνεται, γελοῖά τινα καὶ ἀλλόκοτα, πῶς τὰ εἶπον καὶ τὰ ἔπραξαν οἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες, ἵνα καὶ οἱ μάρτυρες ἐκ τού-

(1) Καὶ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ὁ Καλάνδος, Νόννος, καὶ Εἰδὸς, ἀδελφοὶ ὄντες πλούσιοι, ἐν καιρῷ πολέμου καὶ πείνης, ἔθρεψαν τὴν Ρώμην, ὁ μὲν Καλάνδος, ἡμέρας 12. ὁ δὲ Νόννος, ἡμέρας 10· ὁ δὲ Εἰδὸς, ἡμέρας 8. οἱ τρεῖς ὁμοῦ, ἕνα ὁλόκληρον μῆνα· ὅθεν οἱ Ρωμάνοι, διὰ νὰ μείνῃ ἡ εὐεργεσία τῶν τοιούτων ἀείμνηστος, καὶ νὰ διαιωνίζῃ τὸ πρὸς αὐτοὺς τῆς εὐχαριστίας χρέος, ὠνόμασαν τὰς μὲν πρώτας 12 ἡμέρας, Καλάνδας, ἀπὸ τοῦ Καλάνδου· τὰς δὲ δευτέρας 10, Νόννας, ἀπὸ τοῦ Νόννου· καὶ τὰς τρίτας 8, Εἰδοὺς, ἀπὸ τοῦ Εἰδοῦ· καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἑώρταζον, καὶ πολλὰ ἄσεμνα ἔκαμνον. Τούτους ἐμιμήθηκαν καὶ ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοὶ, ὁποῦ κάμνουν κατὰ τὴν α'. Ἰανουαρίου τὰ ὀνομαζόμενα Κάλαντα, παίζοντες παιγνίδια, χορεύοντες εἰς τὰς θύρας τῶν ὀσπητίων, περιπατοῦντες, καὶ πολλὰς φλυαρίας, καὶ ἱστορίας γελοιώδεις, καὶ στίχους τινὰς τάχα πρὸς τὸν Μέγαν Βασίλειον τραγῳδοῦντες, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὺς, καὶ νὰ κανονίζωνται νὰ μὴ κάμνουν τὰ τοιαῦτα ἐθνικὰ καὶ Ἑλληνικὰ πράγματα, καθὼς λέγει ὁ παρὼν Κανών.

(2) Ταῦτα τὰ ἴδια κάμνουν καὶ τὴν σήμερον οἱ Χριστιανοὶ, καὶ πολλάκις καὶ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ κατὰ τὰς ἑβδομάδας τῆς Ἀποκρέω καὶ τῆς Τυρινῆς, καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς τόπους, μάλιστα δὲ εἰς τὰ νησία, ὅπου κατοικοῦσι Λατῖνοι· λέγω δὴ προσωπίδας, καὶ μπαρμπούτας διαφόρους φοροῦντες, καὶ γυναικεῖα φορέματα φοροῦντες οἱ ἄνδρες, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ γυναῖκες ἀνδρίκια φοροῦσαι, καὶ δημοσίως χορεύοντες, περὶ τῶν ὁποίων λέγει· ὁ Θεὸς οὐκ ἔσται σκεύη ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικὶ· οὐδὲ μὴ ἐνδύσηται ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐστὶ πᾶς ποιῶν ταῦτα» (Δευτερ. κβ'. 5.). Καὶ ὄντως βδελύγματα εἶναι ταῦτα εἰς τὸν Θεὸν, καὶ Ἑλληνικὰ τῇ ἀληθείᾳ ἐπιτηδεύματα, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀλλότρια, τὰ ὁποῖα πρέπει οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς νὰ ἐπιμεληθοῦν μὲ ὅλα τὰ δυνατά των, νὰ τὰ ἐμποδίσουν, ὡς κατηγορίαν ὄντα τοῦ Χριστιανισμοῦ, μὲ ἐπιτίμιον ἀφορισμοῦ.

των ὑβρίζωνται, καὶ ἡ πίστις καταγελᾶται τῶν ὀρθοδόξων. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει νὰ μὴ δημοσιεύωνται ἐπ' Ἐκκλησίας αἱ τοιαῦται ψευδολογίαι, ἀλλὰ νὰ κατακαίωνται, οἱ δὲ δεχόμενοι ταύτας ὡς ἀληθεῖς νὰ ἀναθεματίζωνται (1). Ὅρα καὶ τὸν ξ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΞΔ'.

Ὅτι οὐ χρὴ δημοσίᾳ λαϊκὸν, λόγον κινεῖν ἢ διδάσκειν, ἀξίωμα ἑαυτῷ διδασκαλικὸν ἐντεῦθεν περιποιούμενον, ἀλλ' εἴκειν τῇ παραδοθείσῃ παρὰ τοῦ Κυρίου διατάξει, καὶ τὸ οἷς τοῖς τὴν χάριν τοῦ διδασκαλικοῦ λαβοῦσι λόγου διανοίγειν, καὶ τὰ Θεῖα παρ' αὐτῶν ἐκδιδάσκεσθαι. Ἐν γὰρ τῇ μιᾷ Ἐκκλησίᾳ διάφορα μέλη πεποίηκεν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνὴν, ἣν ὁ Θεολόγος ἑρμηνεύων Γρηγόριος, σαφῶς τὴν ἐν τούτοις τάξιν παρίστησι φάσκων (2)· «Ταύτην αἰδοίμεθα τὴν τάξιν, ἀδελφοὶ, ταύτην φυλάττωμεν. Ὁ μὲν, ἔστω τις ἀκοή· ὁ δὲ γλῶσσα· ὁ δὲ, χείρ· ὁ δὲ, ἄλλο τι· ὁ δὲ, διδασκέτω· ὁ δὲ μανθανέτω· καὶ μετὰ βραχέα καὶ ὁ μανθάνων ἐν εὐπειθείᾳ, καὶ ὁ χορηγῶν ἐν ἱλαρότητι, καὶ ὁ ὑπουργῶν ἐν προθυμίᾳ, μὴ πάντες ὦμεν γλῶσσα, τὸ ἑτοιμότατον «μὴ πάντες Ἀπόστολοι· μὴ πάντες Προφῆται· μὴ πάντες διερμηνεύωμεν·» [ά. Κορινθ. ιβ'. 27.]· καὶ μετά τινα· «Τί σεαυτὸν ποιεῖς ποιμένα, πρόβατον ὤν; τί γίνῃ κεφαλὴ, ποῦς τυγχάνων; τί στρατηγεῖν ἐπιχειρεῖς τεταγμένος ἐν στρατιώταις; καὶ ἑτέρωθι ἡ Σοφία διακελεύεται, «μὴ ἴσθι ταχὺς ἐν λόγοις, μὴ συμπαρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ». [Παροιμ. κγ'. 4.] μηδὲ ζήτει τῶν σοφῶν εἶναι σοφώτερος· εἰ δέ τις ἀλῷ τὸν παρόντα παρασαλεύων Κανόνα, ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν, κἄνένας Λαϊκὸς νὰ μὴ διδάσκῃ ὡς διδάσκαλος παρρησίᾳ καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸς νὰ διδάσκεται ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ἔλαβον τὸ τῆς διδασκαλίας χάρισμα· διότι, καθὼς εἰς τὸ ἓν σῶμα εὑρίσκονται διάφορα μέλη, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, ἔτσι καὶ εἰς τὴν μίαν Ἐκκλησίαν διάφοροι ἄνθρωποι εὑρίσκονται, κατὰ τὴν τάξιν ὁποῦ ὁ Θεὸς εἰς τὸν καθ' ἕνα ἔδωκεν. Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἑρμηνεύων τὸ λόγιον τοῦτο τοῦ Ἀποστόλου (ὁμιλ. περὶ τῆς ἐν ταῖς διαλέξεσιν εὐταξίας) λέγει, ὅτι ἄλλος μὲν εἶναι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτὶ, ἄλλος γλῶσσα, ἄλλος χέρι, καὶ ἄλλος ἄλλο τι μέλος, καὶ οὔτε ὅλοι εἶναι γλῶσσα, ἤτοι διδάσκαλοι, οὔτε ὅλοι Ἀπόστολοι, οὔτε ὅλοι Προφῆται. Λοιπὸν, ἄνθρωπε, ἐσὺ πρόβατον ὤντας, τί κάμνεις τὸν ἑαυτόν σου ποιμένα; ποδάρι ὤντας, τί γίνεσαι κεφαλή; στρατιώτης ὤν, τί ἐπιχειρεῖς νὰ γίνεσαι στρατηγός; ἤτοι ἡγεμὼν τῶν στρατιωτῶν; Λέγει καὶ ὁ Σολομὼν, μὴ γίνεσαι εὔκολος εἰς τὸ νὰ λέγῃς, μηδὲ πτωχὸς ὢν, συνερίζου μὲ τοὺς πλουσίους, μηδὲ ζήτει νὰ γίνεσαι σοφώτερος ἀπὸ τοὺς σοφούς. Ὅποιος δὲ κάμῃ ἔξω ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἂς ἀφορίζεται μ'. ἡμέρας. Ἀνίσως ὅμως τινὰς λαϊκὸς ἦναι ἔμπειρος λόγου, καὶ τὸν τρόπον σεμνὸς, δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸ νὰ ἀποκρίνεται καὶ νὰ διδάσκῃ κατ' ἰδίαν τοὺς ἐρωτῶντας, ὡς λέγει καὶ ὁ Ζωναρᾶς, καὶ τὸ λβ'. κεφ. τοῦ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστ. Διαταγῶν· ἔσονται γὰρ, φησὶ, πάντες διδακτοὶ Θεοῦ ἂν τρόπον καὶ ὁ Ἀπολλὼς ἐλάλει, καὶ ἐδίδασκε τὰ περὶ τοῦ Κυρίου, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ τὸ βάπτισμα μόνον ἤξευρε τοῦ Ἰωάννου (πράξ. κεφ. κή. 25.), καὶ ὁ Ἀκύλας, καὶ ἡ Πρίσκιλλα, οἱ ἀκριβέστερον διδάξαντες τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδὸν τὸν αὐτὸν Ἀπολλώ. (αὐτόθ.)

ΚΑΝΩΝ ΞΕ'.

Τὰς ἐν ταῖς Νουμηνίαις ὑπό τινων πρὸ τῶν οἰκείων ἐργαστηρίων, ἢ οἴκων ἀναπτομένας πυρκαϊὰς, ἃς καὶ ὑπεράλλεσθαί τινες, κατά τι ἔθος ἀρχαῖον, ἐπιληροῦσιν, ἀπὸ τοῦ παρόντος καταργηθῆναι προστάσσομεν. Ὅστις οὖν τοιοῦτό τι πράξοι, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω· γέγραπται γὰρ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν· «καὶ ᾠκοδόμησε Μανασσῆς θυσιαστήριον πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ταῖς δύο αὐλαῖς οἴκου Κυρίου, καὶ διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἐκληδωνίζετο, καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους, καὶ γνώστας ἐπλήθυνε, καὶ ἐπλήθυνε τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ παροργίσαι αὐτόν.» [Κεφ. ε'. 6.]

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ, καὶ κατὰ μίμησιν τῶν ἑλλήνων καὶ ἐθνικῶν, μερικοὶ Χριστιανοὶ ἄναπτον ἔμπροσθεν εἰς τὰ ἐργαστήρια καὶ οἰκίας των πυρκαϊὰς, τὰς ὁποίας ἐπήδων, καὶ διεπέρνουν ἐπάνωθεν· ἡ σύνοδος αὕτη τοὺς μὲν Κλη-

(1) Διὰ τοῦτο μεγάλας χάριτας χρεωστοῦμεν νὰ ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ἀνατολικοὶ (καθὼς τὰς αὐτὰς, ὡς ἀκούω, ὁμολογοῦσι καὶ οἱ Δυτικοὶ) πρὸς τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Μεταφραστὴν, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλην φιλοπονίαν συνέγραψε τοὺς βίους τῶν ἁγίων Μαρτύρων καὶ τῶν Ὁσίων, καθαρίσας αὐτοὺς ἀπὸ κάθε ψεῦμα καὶ νόθευμα, καὶ περιελθὼν μόνος εἰς διαφόρους τόπους, καὶ ἄλλους μὲν ἀπὸ τὴν αὐτοψίαν, ἄλλους δὲ ἀπὸ ἀσφαλῆ πληροφορίαν συλλέξας.

(2) Λόγῳ περὶ τῆς ἐν διαλέξεσιν εὐταξίας.

ρικούς, ὁποῦ πράξουν τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ ἑξῆς, καθαιρεῖ, τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἀφορίζει. Θέλουσα δὲ νὰ δείξῃ, ὅτι ἂν τὰ τοιαῦτα ἑλληνικὰ ἔθη γινόμενα παρὰ τῶν ἀτελῶν Ἰουδαίων, ἐκίνουν τὸν Θεὸν εἰς ἀγανάκτησιν, καὶ ὀργήν, πόσῳ μᾶλλον αὐτὸν παροργίζουν, ὅταν γίνωνται ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς τελείους, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου μαθητὰς, λέγει, πῶς ὁ Βασιλεὺς Μανασσῆς ἔκαμε θυσιαστήριον, ἤτοι θυσίας ἐπρόσφερεν εἰς τὴν στρατιὰν καὶ δύναμιν τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τοὺς ἀστέρας δηλ. (καὶ μάλιστα εἰς τὴν σελήνην· καθὼς παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ γέγραπται· Θυμιᾶν τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδὰς, τῇ σελήνῃ δηλ.), μέσα εἰς τὰς δύω αὐλὰς τοῦ ναοῦ, καὶ ἐδιαπερνοῦσε τὰ τέκνα του εἰς τὴν φωτίαν, καὶ ἐκληδωνίζετο (1), καὶ οἰωνίζετο (2), καὶ ἔκαμνεν ἐγγαστριμύθους πολλοὺς καὶ γνώστας (3)· καὶ ἔκαμε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ παρώργισεν αὐτόν. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὸ, διῆγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, ἡ μὲν σύνοδος ἐδῶ ἐνόησεν, ἀντὶ τοῦ ἔκαμε τὰ τέκνα του ὁ Μανασσῆς νὰ πηδοῦν τὴν φωτίαν· ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἡσαΐου, ἡρμήνευσεν ἀντὶ τοῦ ὁλοκαύτωσε τὰ τέκνα του εἰς τὸ πῦρ, θυσίαν προσφέρων αὐτὰ εἰς τοὺς δαίμονας.

ΚΑΝΩΝ ΞΓ'.

Ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναστασίμου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας, μέχρι τῆς καινῆς Κυριακῆς, τὴν ὅλην ἑβδομάδα ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις σχολάζειν δεῖ ἀπαραλείπτως τοὺς πιστοὺς ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, εὐφραινομένους ἐν Χριστῷ καὶ ἑορτάζοντας, καὶ τῇ τῶν θείων Γραφῶν ἀναγνώσει προσέχοντας, καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων κατατρυφῶντας. Ἑτόμεθα γὰρ οὕτω Χριστῷ συνανιστάμενοί τε καὶ συνυψούμενοι. Μηδαμῶς οὖν ἐν ταῖς προκειμέναις ἡμέραις ἱπποδρόμια, ἢ ἑτέρα δημώδης θέα ἐπιτελείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ὅλη ἡ διακαινίσιμος ἑβδομὰς, ὡς μία Κυριώνυμος ἡμέρα λογίζεται, διὰ τοῦτο διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ, εἰς τὴν ἑβδομάδα ταύτην πρέπει νὰ παραμένουν μέσα εἰς τὰς ἐκκλησίας, εὐφραινόμενοι καὶ ἑορτάζοντες τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους, καὶ ᾄσματα πνευματικά, προσέχοντες εἰς τὰ λόγια τῶν θείων γραφῶν, καὶ μεταλαμβάνοντες τὰ θεῖα μυστήρια. Διατί μὲ τοιοῦτον τρόπον θέλομεν συνανασταθῆ, καὶ συνανυψωθῆ μὲ τὸν Χριστόν (4). Ὅθεν εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας τρεζίματα ἀλό-

(1) Κυρίως Κλήδων εἶναι ἡ διὰ λόγων καὶ κλήσεων τῶν μελλόντων παρατήρησις, ἀπὸ τοῦ κλῶ, τὸ καλῶ, ὡς λέγει τις σοφὸς, καὶ μάλιστα ὁ Θεοδώρητος (σελ. 193. τόμ. β'. τῆς Ὀκτατεύχ.). Ἕως τῆς σήμερον ἐνεργεῖται ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη συνήθεια τῶν Κληδόνων εἰς πολλοὺς τόπους, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νησία, ὅπου οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, βάλλοντες μέσα εἰς ἀγγεῖον νερὸν καὶ πωρικὰ διάφορα, τὰ σκεπάζουσι, καὶ ἔπειτα συναθροιζόμενοι εὐχάλουσι ταῦτα, ἐπιλέγοντες, εἰς καθένα εὐγαλμα ἕνα διαβολικὸν τραγοῦδι καὶ δι' αὐτοῦ προμαντεύουσι τάχα τὴν μοῖραν καὶ τύχην τοῦ καθ' ἑνός. Γίνονται δὲ οἱ Κλήδονες οὗτοι κατὰ τὸ γενέσιον τοῦ Προδρόμου, καθὼς καὶ αἱ πυρκαϊαὶ ἔμπροσθεν εἰς τὰς θύρας τῆς κάθε οἰκίας, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐμποδισθοῦν μὲ ἐπιτίμια ἀφορισμῶν ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὺς, ὁμοίως καὶ οἱ Μάϊοι, ἤτοι τὰ διάφορα ἄνθη καὶ λουλούδια ὁποῦ βάνουσι τινὲς εἰς τὰς θύρας των τῇ α'. Μαΐου, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι συνήθεια Ἑλληνικὴ καὶ ἐθνικὴ, καὶ ἀλλοτρία ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, καθὼς καὶ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος Πατριάρχης Μιχαὴλ, ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος, ἔλαβε μεγάλην ἐπιμέλειαν, καὶ κατήργησε πάντα τὰ τοιαῦτα σατανικὰ καὶ Ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα· οἱ Χριστιανοὶ γὰρ ἀντὶ τῶν Μαΐδων καὶ Κληδόνων καὶ Πυρκαϊῶν, κάμνοντες διὰ τοῦ Ἱερέως ἁγιασμὸν εἰς τὸν οἶκόν των, καὶ ραντιζόμενοι εἰς τὰς πρωτομηνίας, κάθε μὲν κακὸν καὶ κακὴν τύχην διώκουσιν ἀπὸ λόγου των, κάθε δὲ εὐτυχίαν λαμβάνουσι, καθὼς λέγει ὁ Βλάσταρις (κεφ. γ'. τοῦ ε'. στίχ.), καθὼς καὶ πάλαι ἐγίνετο ἁγιασμὸς διὰ τῶν τιμίων ξύλων τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ λιτανεία τῇ πρώτῃ Αὐγούστου, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἀσθενειῶν ὁποῦ τότε ἀκολουθοῦν ὡς ἐπιτοπλεῖστον διὰ τὴν θερμότητα τοῦ καιροῦ, καθὼς ἀναφέρει τοῦτο ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης (ὁμιλ. εἰς τὴν α'. τοῦ Αὐγούστου) καὶ ὁ χειρόγραφος συναξαριστὴς· ἁγιασμὸν δὲ λέγω νὰ κάμνουσι, τὸν καλούμενον μικρὸν, καὶ ὄχι τὸν μέγαν. Ὁ γὰρ μικρὸς ὄχι μόνον εἰς κάθε πρωτομηνίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἀσθένειαν καὶ ἀνάγκην ἐπιτελεῖται. Ὁ δὲ μέγας ἁγιασμὸς, δύω μόνον φοραῖς τὸν χρόνον συνειθίζεται νὰ γίνεται. Μίαν κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων, ὅς τις καὶ εἶναι εἰς τύπον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου, κατὰ τὸν Γάζης Παΐσιον, λύοντά τινα ζητήματα· διὰ τοῦτο καὶ γίνεται ταπεινά· καὶ ἄλλην, κατὰ τὴν κυρίαν ἡμέραν τῶν Φώτων, ὅς τις καὶ εἶναι εἰς τύπον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν αὐτὸν Παΐσιον, διὰ τοῦτο καὶ γίνεται μετὰ παρρησίας καὶ προπομπῆς.

(2) Οἰωνισμὸς κατὰ τὸν Θεοδώρητον εἶναι τὸ νὰ προλέγῃ τινὰς τί μέλλει νὰ γένῃ ἀπὸ τὸ πέταμα, ἢ ἀπὸ τὰς διαφόρους φωνὰς τῶν πουλίων, καὶ μάλιστα τῶν κοράκων, ἀφ' οὗ καὶ οἰωνοσκοπία ὀνομάζεται. Εἰς τὸν οἰωνισμὸν συναριθμοῦνται καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ πιστεύουν πῶς εἶναι καλὰ ἢ κακὰ συναπαντήματα, ἢ ἐρωτήματα καλὰ ἢ κακὰ, ἢ ποδαρικὰ καλὰ ἢ κακὰ, καὶ ἄλλα ὅμοια, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λείπουν ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, ὡς παροργίζοντα τὸν Θεὸν κατ' ἐπάνω των.

(3) Ἐγγαστρίμυθοι ὀνομάζονται οἱ ἀπὸ κοιλίας φωνοῦντες, καὶ λέγοντες μύθους καὶ μαντείας σατανικάς. Γνῶσται δὲ οἱ διὰ τῆς ἀνατομῆς τῶν σπλάγχνων τῶν ζώων μαντεύοντες, ἐξ ὧν καὶ ἡπατοσκοπία ὠνομάσθη, καὶ κοινῶς ὅλοι οἱ ἐγγαστρίμυθοι ἐντερομάντεις ὀνομάζονται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὸν Φώτιον καὶ Θεοδώρητον.

(4) Ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἂς μάθουν οἱ τωρινοὶ Χριστιασταινοὶ, ὁποίαν μὲν ἁγίαν ζωὴν ἐμεταχειρίζοντο ἐκεῖνοι εἰς τὰς ἁγίας ταύτας τῆς Ἀναστάσεως ἡμέρας, καὶ ὁποίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἄτακτον ζωὴν ζῶσιν αὐτοὶ τώρα, καὶ ἂς διορθωθοῦν, παύον-

γων ἃς μὴ γίνωνται οὔτε ἄλλη κἀμμία θεωρία δημώδης, ἄτακτος δηλ. παιγνιδίου, ἢ χορῶν, ἢ παλαισμάτων, ἢ ἄλλου τοιούτου ξεφαντώματος. Ὅρα καὶ τὸν θ'. Ἀποστολικὸν, καὶ κδ'. τῆς ς'. ταύτης.

ΚΑΝΩΝ ΞΖ'.

Ἡ Θεία ἠμῖν Γραφὴ ἐνετείλατο «ἀπέχεσθαι αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας» [Γεν. θ'. 3. 4. Λευίτ. ιζ'. ✠. 19. Πράξ. ιε'. 28. 29]. Τοῖς οὖν διὰ τὴν λίχνον γαστέρα αἷμα οἰουδήποτε ζώου τέχνῃ τινὶ κατασκευάζουσιν ἐδώδιμον, καὶ οὕτω τοῦτο ἐσθίουσι προσφόρως ἐπιτιμῶμεν. Εἴ τις οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν αἷμα ζώου ἐσθίειν ἐπιχειρήσοι, οἱῳδήτινι τρόπῳ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν κανὼν κἀνένας Χριστιανὸς νὰ μὴ τρώγῃ αἷμα κἀνενὸς ζώου, μὲ ὁποιανδήποτε τέχνην· καὶ τρόπον ἤθελε κατασκευασθῇ, ἢ καὶ μὲ ἄλλα φαγητὰ ἑνωθῇ, εἴ τε σουντζούκια ταῦτα εἶναι, εἴτε ἄλλα τινὰ, ἐπειδὴ καὶ ἡ Θεία Γραφὴ ἡ Παλαιὰ, καὶ μάλιστα ἡ Νέα, ἐμπόδισε ῥητῶς νὰ ἀπέχουσιν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὸ αἷμα, ἀπὸ τὰ πνικτὰ, καὶ ἀπὸ τὴν πορνείαν (καὶ εἰδωλόθυτα)· ὅποιος δὲ ἤθελε φάγει τοῦτο, Κληρικὸς μὲν ὢν, ἂς καθαίρεται, λαϊκὸς δὲ, ἂς ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξγ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΞΗ'.

Περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναί τινι τῶν ἁπάντων βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, τῶν τε ἁγίων καὶ ἐγκρίτων ἡμῶν Κηρύκων καὶ Διδασκάλων διαφθείρειν, ἢ κατατέμνειν, ἢ τοῖς βιβλιοκαπήλοις, ἢ τοῖς λεγομένοις μυρεψοῖς, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἁπάντων πρὸς ἀφανισμὸν ἐκδιδόναι, εἰμή τι ἄρα τέλεον, εἴτε ὑπὸ σητῶν, ἢ ὕδατος, ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ ἀχρειωθῇ· ὁ δέ τι τοιοῦτο ποιεῖν ἀπὸ τοῦ νῦν ἁλισκόμενος, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἀφοριζέσθω· ὁμοίως καὶ ὁ τὰς τοιαύτας βίβλους ὠνούμενος, εἰ μή τε αὐτὸς ταύτας κατέχοι πρὸς οἰκείαν ὠφέλειαν, μήτε ἑτέρῳ πρὸς εὐεργεσίαν καὶ τὸ διαμεῖναι ἀποδοίη, ἀλλὰ ταῦτα διαφθείρειν ἐπιχειρήσει, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι ἄδεια λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς κἀνένα νὰ φθείρῃ, ἢ νὰ κατακόπτῃ (1) βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς, καὶ τῶν ἐγκρίτων διδασκάλων, ἤτοι τῶν ἐγκριθέντων καὶ μετὰ δοκιμασίας δεχθέντων (πολλοὶ γὰρ βιβλία συνέγραψαν, ἀλλ' ἀπεβλήθησαν, καὶ ἀπεδοκιμάσθησαν), ἢ νὰ δίδῃ ταῦτα εἰς τοὺς καπήλους τῶν βιβλίων, ἤτοι τοὺς σβύνοντας, ἢ ἄλλως διαφθείροντας τὰ βιβλία, ἢ εἰς τοὺς πωλοῦντας τὰ μῦρα, ἢ εἰς ἄλλον κἀνένα διὰ νὰ τὰ ἀφανίζουν· ἔξω μόνον ἂν ἐκαταφαγώθησαν τελείως ἀπὸ τοὺς σκώληκας, ἢ ἐσάπησαν καὶ ἐσβύσθησαν τὰ γράμματά των ἀπὸ τὴν παλαιότητα, ὥστε ὁποῦ νὰ μὴ ἀναγινώσκωνται (2)· ὅποιος δὲ ἤθελε

τες ἀπὸ τὰ ξεφαντώματα, χορούς, παιγνίδια, τραγούδια καὶ ἄλλα ἄτοπα ὁποῦ εἰς αὐτὰς κάμνουσιν· εἰς τὴν Μοσχοβίαν ἀκούω, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ κάθε μίαν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ταύτης πηγαίνουν ἀπὸ μίαν Ἐκκλησίαν εἰς ἄλλην, καὶ κάμνουσι λιτανείας, διὰ νὰ μὴ εὑρίσκουν καιρὸν νὰ κάμνουσιν ἄλλο κἀνὲν ἄτοπον, τὸ ὁποῖον τοῦτο ἔπρεπε νὰ γίνεται καὶ εἰς τοὺς ἐδικούς μας Χριστιανοὺς, ἵνα μὴ ἐκκλίνωσιν εἰς τὰς ἀταξίας καὶ ἄτοπα. Εἶναι ἐγνωσμένη εἰς πολλοὺς καὶ ἡ ἄλλη ἀγιωτάτη συνήθεια, ὁποῦ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Μοσχοβίαν, τὸ νὰ μὴ κοιμῶνται οἱ εὐλαβέστεροι ἄνδρες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν διακαινίσιμον ἑβδομάδα, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ γάμους νὰ κάμνουσιν εἰς αὐτήν. Ὄντως ἁγιωτάτη συνήθεια τῇ ἀληθείᾳ, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ μιμηθοῦν καὶ οἱ ἐδικοί μας Χριστιανοί. Ἐπειδὴ, ὡς προείπομεν, ὅλη αὕτη ἡ ἑβδομὰς, ὡς ἡ Κυριώνυμος ἐκείνη τῆς λαμπρᾶς ἡμέρα λογίζεται. Ὅρα καὶ τὸν δ'. Κανόνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τὸν ἐν τῇ προσθήκῃ.

(1) Ἐντεῦθεν γίνεται φανερὸν, πόσον ἀξιοκατάκριτοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ κόπτουσι τὰ μεμβράϊνα ἱερὰ βιβλία, διὰ νὰ τὰ κάμνουσι δολώματα τῆς ἁλιευτικῆς, ἢ διὰ νὰ βάλλουσι μέσα καπνοὺς, ἢ ἄλλα τινὰ εἴδη· ἢ κόπτουσι τοὺς ἁγίους, καὶ ἁπλῶς τὰ πλουμίδια ἐν τοῖς βιβλίοις περιεχόμενα, ἢ τὰ ῥίπτουσιν εἰς τὸν φοῦρνον διὰ νὰ καοῦν, ἢ γράφουν βάρβαρά τινα καὶ ἀχρεῖα εἰς τὰ περιθώριά των· ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῶς πρέπει νὰ γράφῃ τινὰς εἰς ἱερὰ βιβλία, κἂν καὶ τὰ γραφόμενα ἀποβλέπουν πρὸς διόρθωσιν, ἢ ἑρμηνείαν τῶν ἐν τῇ βίβλῳ, ἔξω μόνον ἂν τὸ βιβλίον ἦναι ἴδιον τοῦ γράφοντος, ἢ καὶ μὲ ἄδειαν τοῦ ἔχοντος τὸ βιβλίον κάμῃ τοῦτο. Πάντα γὰρ ταῦτα, φθορὰ καὶ ἀχρείωσις τῶν βιβλίων ἐστὶν, ἥτις ἀφορισμῷ κατακρίνεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα.

(2) Πλὴν ἀλλὰ καὶ τότε δὲν πρέπει τὰ τοιαῦτα ἱερὰ καὶ ἅγια βιβλία νὰ τὰ μεταχειρίζεται τινὰς εἰς φοντανέλλας, καὶ εἰς ἄλλας ἀτίμους καὶ αἰσχρὰς ὑπηρεσίας, οὔτε νὰ τὰ δίδῃ εἰς ἄλλους ὁποῦ ἔχουν νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν εἰς παρομοίας ὑπηρεσίας, ἀλλὰ ἢ νὰ τὰ καίῃ, ἢ νὰ τὰ ῥίπτῃ, ἢ νὰ τὰ θάπτῃ καλλίτερα εἰς τόπον ἀπάτητον, ἵνα μὴ βεβηλοῦνται τὰ ἅγια καὶ ἱερὰ περιέχοντα λόγια. Ἁρμόζει γὰρ καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τὸ τοῦ Ἡσαΐου ἐκεῖνο· «Καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ καὶ Θεοῦ) τιμή.» (κεφ. ια'.10.). Λέγω δὲ ταῦτα, καθ'ὅτι τὰ μὲν εἰς τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου ταύτης βιβλία, μεμβράϊνα ὄντα τὰ περισσότερα, ἠδύναντο καὶ τὰ γράμματα νὰ ἐξαλειφθοῦν τελείως ἀπὸ αὐτά. Εἰς δὲ τὰ τωρινὰ, χάρτινα ὄντα, πάντοτε διαμένουν τὰ γράμματα, ὅσον καὶ ἂν παλαιωθοῦν, διὸ καὶ πρέπει νὰ μὴν ἀτιμάζωνται.

κάμει κἀνένα τοιοῦτον, ἕνα χρόνον ἂς ἀφορίζεται. Ὡσαύτως δὲ νὰ ἀφορίζεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἀγοράσοι τὰ τοιαῦτα βιβλία, ὄχι διὰ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἑαυτόντου μὲ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν, οὔτε διὰ νὰ τὰ δώσῃ εἰς τὸ νὰ ὠφελήσῃ ἄλλον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ διαφθείρῃ.

ΚΑΝΩΝ ΞΘ΄.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἁπάντων ἐν λαϊκοῖς τελοῦντι, ἔνδον ἱεροῦ εἰσιέναι θυσιαστηρίου, μηδαμῶς ἐπὶ τοῦτο τῆς Βασιλικῆς εἰργομένης ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας, ἡνίκα ἂν βουληθείη προσάξαι δῶρα τῷ πλάσαντι, κατά τινα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν.

Ἑρμηνεία.

Τὸ ἅγιον Βῆμα εἰς τοὺς ἱερωμένους εἶναι ἀφιερωμένον· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ κἀνένας λαϊκὸς, ἔξω μόνον ὁ βασιλεύς· καὶ οὗτος δὲ, οὐχὶ καθ' ὃ λαϊκὸς, ἀλλὰ καθ' ὃ ἔχει ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν, καὶ χριστὸς Κυρίου ἐστίν· ὅστις ἐσυγχωρήθη νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ, κατὰ παράδοσιν ἀρχαιοτάτην, ὅταν θέλῃ νὰ προσφέρῃ δῶρα εἰς τὸν πλάσαντα αὐτὸν Θεὸν, καὶ νὰ μεταλάβῃ (1).

Συμφωνία.

«Διὸ καὶ ὁ μδ΄. τῆς ἐν Λαοδικ. ἐμποδίζει τὸ νὰ ἐμβαίνουν γυναῖκες εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ὁ δὲ ά. τοῦ Πατριάρχου Νικολάου Κανὼν συγχωρεῖ νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα οἱ Μοναχοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ δὲν ἔχουν κἀνένα ἔγκλημα, διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος, εἰς τὸ νὰ ἀνάπτουσι τὰς κανδήλας, ἢ τὰ κηρία. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ ιέ. αὐτοῦ Κανόνι, πρέπει, λέγει, αἱ Καλογραῖαι νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα διὰ φωταψίαν, καὶ διὰ νὰ κοσμοῦσι, καὶ νὰ σαρόνουσιν αὐτό. Ἐὰν ὅμως τινὰς δὲν ἦναι Μοναχὸς, ἀλλὰ δόκιμος, εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα δὲν ἐμβαίνει, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ά. Κανόνος τοῦ Νικολάου, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.»

ΚΑΝΩΝ Ο΄.

Μὴ ἐξέστω ταῖς γυναιξὶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας λαλεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν φωνὴν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, σιγάτωσαν. Οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάττεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει· «Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν.» [ά. Κορινθ. ιδ΄. 34. Γενεσ. γ΄. 16.]

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς τὰς γυναῖκας νὰ λαλοῦν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας (καὶ δὴ καὶ εἰς πάσας τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γινομένας συνάξεις τῶν πιστῶν), ἀλλὰ νὰ σιωποῦν, καθὼς γράφει ὁ Παῦλος· διότι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς αὐτὰς νὰ λαλοῦν, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσωνται καὶ νὰ ἀκούουν, καθὼς λέγει καὶ ὁ νόμος ὁ Μωσαϊκὸς περὶ τῆς γυναικός· Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει (Γεν. κεφ. γ΄. 16.)· εἰ δὲ καὶ θέλουν νὰ μάθουν κἀνένα νόημα, ἂς ἐρωτοῦν περὶ τούτου εἰς τὴν οἰκίαν

(1) Σημείωσαι, ὅτι κατὰ τὸν Θεοδώρητον ἐκκλησ. Ἱστορία βιβλ. έ. κεφ. ιζ΄. ἀγκαλὰ καὶ ὁ πιστὸς βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐλύθη παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἀπὸ τὸν δεσμὸν τῆς μιαιφονίας ὁποῦ ἔγινεν αἴτιος. μ' ὅλον τοῦτο, προσενεγκὼν τὰ δῶρα τῷ Θεῷ μέσα εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, καὶ προσμένωντας διὰ νὰ μεταλάβῃ ἐκεῖ, δὲν ἀφέθη ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου, εἰπόντος, «ὅτι τὰ ἔνδον, ὦ βασιλεῦ, μόνοις ἐστὶ τοῖς ἱερεῦσι βατά·» ἀλλὰ ἔξω τοῦ Βήματος ἐπροστάχθη νὰ μένῃ· ἔκτοτε δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν, ἐπρόσφερε μὲν τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ἔνδον τοῦ ἁγίου Βήματος, ἐξήρχετο δὲ παρευθὺς, καὶ μέσα δὲν ἔμβαινε διὰ νὰ μεταλάβῃ, κατὰ τὸ σύνηθες. Τῇ ἱερᾷ γάρ φησι τραπέζῃ, τὰ δῶρα προσενεγκὼν, εὐθὺς ἐξελήλυθε, δείχνωντας μὲ τὸ παράδειγμά του ὁ πιστότατος βασιλεὺς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν ἔνδον τοῦ Βήματος οἱ ἀδίκους μιαιφονίας ποιήσαντες βασιλεῖς. Ὅρα καὶ Νικηφ. τὸν Κάλλιστον, βιβλ. ιθ΄. κεφ. μά. Ἐντεῦθεν ἂς παρακινηθοῦν οἱ ἱερεῖς καὶ πνευματικοὶ νὰ ἀποκόψουν τὴν παράνομον συνήθειαν, ὁποῦ ἐπικρατεῖ εἰς πολλοὺς τόπους, τὸ νὰ εἰσέρχωνται, λέγω, λαϊκοὶ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἤτις μὴ διακρίνουσα ἱερεῖς ἀπὸ λαϊκοὺς, κάμνει νὰ πίπτουν οἱ λαϊκοὶ ὑποκάτω εἰς τὴν ποινὴν τοῦ βασιλέως Ἄχαζ, ὅστις λαϊκὸς ὤν, τὰ τῶν ἱερωμένων ἔργα ἐπιχειρῆσαι ἐτόλμησε· τρόπον γάρ τινα καὶ αὐτοὶ τὰ τῶν ἱερέων οἰκειοποιοῦνται, εἰς τὸν διωρισμένον τόπον τῶν ἱερέων εἰσερχόμενοι. Ἀνίσως δὲ ἦναι παράνομον καὶ μόνον τὸ νὰ ἐμβαίνουν λαϊκοὶ εἰς τὸ Βῆμα, ἆρά γε πόσον εἶναι παρανομώτερον ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνουσί τινες ἀμαθεῖς ἱερεῖς, καὶ βάλλουν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ λαϊκοὺς ἢ ἀναγνώστας, καὶ συστέλλουν τὰ ἅγια ἔνδον τοῦ Βήματος ἐν τῇ ἁγίᾳ προθέσει; τὸ ὁποῖον ἂς τὸ παραιτήσουν δι' ἀγάπην Θεοῦ, ἵνα μὴ ὑπὸ καθαίρεσιν πέσωσι τῆς ἱερωσύνης των. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν λέγει (κεφ. ρμγ΄.), ὅτι ὁ βασιλεὺς κοινωνεῖ ἔνδον τοῦ Βήματος, κατὰ τὸν καιρὸν μόνον ὁποῦ χρίεται βασιλεὺς, ὕστερα ἀπὸ τοὺς διακόνους, καὶ ὄχι εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, ἀλλὰ ἀντιμινσίου τιθεμένου ἐκ πλαγίου ἐπάνω τραπεζακίου τινός.

τοὺς ἄνδρας των· τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζουσι καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. γ'. κεφ. ς'. λέγει δὲ καί τις ἐξωτερικὸς σοφὸς, γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'.

Τοὺς διδασκομένους τοὺς πολιτικοὺς νόμους, μὴ δεῖν τοῖς ἑλληνικοῖς ἔθεσι κεχρῆσθαι, μήτε μὴν ἐπὶ θεάτρων ἐνάγεσθαι, ἢ τὰς λεγομένας κυλίστρας ἐπιτελεῖν, ἢ παρὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν στολὰς ἑαυτοῖς περιτιθέναι, μήτε καθ' ὃν καιρὸν τῶν μαθημάτων ἐνάρχονται, ἢ πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν καταντῶσιν, ἢ, καθόλου φᾶναι, διὰ μέσου τῆς τοιαύτης παιδεύσεως. Εἰ δέ τις ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦτο πρᾶξαι τολμήσοι, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Καθὼς οἱ ἀφρονέστεροι ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῶν Ἀθηναίων ἐσυνήθιζον, ὡς γράφει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, νὰ μάχωνται μὲ τοὺς ἐναντίους αὐτοῖς, καὶ νὰ καταπιάνουσι τὰς πόλεις καὶ τὰς ὁδοὺς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα νὰ κάμουν συνήθη εἰς τοὺς νέους σοφιστὰς, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ τοὺς πολιτικοὺς νόμους διδασκόμενοι Χριστιανοὶ ἐμεταχειρίζοντο τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα ἔθιμα, καὶ εἰς τὰ θέατρα ἐκρίνοντο, περὶ τοῦ τίς νὰ γένῃ τυχὸν πρῶτος ἐξ αὐτῶν, καὶ τὰς ὀνομαζομένας κυλίστρας ἔκαμνον (2) ἢ φορέματα ἔξω ἀπὸ τὴν κοινὴν τῶν πολλῶν συνήθειαν ἐφόρουν· ταῦτα δὲ πάντα προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ κάμνουσιν, οὔτε ὅταν ἀρχινοῦν νὰ μανθάνουν τοὺς νόμους, οὔτε ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὸ μέσον τῆς μαθήσεως, οὔτε ὅταν φθάσουν εἰς τὸ τέλος αὐτῆς. Ὅποιος δὲ εἰς τὸ ἑξῆς τοῦτο ἤθελε κάμει, νὰ ἀφορίζεται.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'.

Μὴ ἐξέστω ὀρθόδοξον ἄνδρα αἱρετικῇ συνάπτεσθαι γυναικὶ, μήτε μὴν αἱρετικῷ ἀνδρὶ γυ- ‖ Τῆς δ'. ιδ' ναῖκα ὀρθόδοξον συζεύγνυσθαι, ἀλλ' εἰ καὶ φανείη τι τοιοῦτον ὑπό τινος τῶν ἁπάντων γινόμενον, ἄκυρον τὸν γάμον ἡγεῖσθαι, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύεσθαι συνοικέσιον, οὐ γὰρ χρὴ τὰ ἄμικτα μιγνῦναι, οὐδὲ τῷ προδάτῳ τὸν λύκον συμπλέκεσθαι, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ μερίδι τὸν τῶν ἁμαρτωλῶν κλῆρον. Εἰ δὲ παραβῇ τις τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα, ἀφοριζέσθω. Εἰ δέ τινες ἔτι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ τυγχάνοντες, εἶτα, ὁ μὲν, τὸ καλὸν ἐκλεξάμενος, τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας προσέδραμεν. Ὁ δὲ, ὑπὸ τοῦ τῆς πλάνης κατεσχέθη δεσμοῦ, μὴ πρὸς τὰς θείας ἀτενίσαι ἀκτῖνας ἐλόμενος (εὐδοκεῖ δὲ τῷ πιστῷ ἡ ἄπιστος συνοικεῖν, ἢ τὸ ἔμπαλιν ὁ ἄπιστος τῇ πιστῇ), μὴ χωριζέσθωσαν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· «ἡγίασται γὰρ ὁ ἄπιστος ἀνὴρ ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ ἄπιστος γυνὴ ἐν τῷ ἀνδρί.» [ά. Κορινθ. ζ'. 14.]

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ παίρνῃ ὀρθόδοξος ἄνδρας αἱρετικὴν γυναῖκα, ἢ γυναῖκα ὀρθόδοξος αἱρετικὸν ἄνδρα. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἤθελε κάμῃ τινὰς, νὰ ἦναι ὁ γάμος ἄκυρος, καὶ τὸ παράνομον αὐτὸ νὰ χωρίζεται συνοικέσιον. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἑνώνεται ποτὲ ὁ λύκος μὲ τὸ πρόβατον, καὶ ὁ κλῆρος τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ αἱρετικῶν μὲ τὴν μερίδα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ὀρθοδόξων. Ὅποιος δὲ ἤθελε παραβῇ τὸν παρόντα Κανόνα, νὰ ἀφορίζεται (3). Ἐὰν δὲ καὶ τὰ δύω μέρη ἄπιστα ὄντα, ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ὁμοθρησκείᾳ,

(1) Διὸ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος οὕτω λέγει· «Ἐδίδαξεν ἅπαξ ἡ γυνὴ (ὁηλ. τὸν Ἀδὰμ εἰς τὸν Παράδεισον) καὶ πάντα κατέστρεψε, διὰ τοῦτο, φησὶ, μὴ διδασκέτω. Καὶ πάλιν. Τοσοῦτον γὰρ αὐτὴν σιγηρὰν εἶναι δεῖ, φησὶν, ὡς μὴ μόνον περὶ βιωτικῶν, ἀλλὰ μήτε περὶ πνευματικῶν φθέγγεσθαι ἐν Ἐκκλησίᾳ· τοῦτο κόσμος, τοῦτο αἰδὼς, τοῦτο μᾶλλον αὐτὴν τῶν ἱματίων κοσμῆσαι δύναται.» (λόγ. θ'. τῆς ά. πρὸς Τιμόθ. σελ. 283. τοῦ δ'. τόμ.)

(2) Ἡ Κυλίστρα κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα φαίνεται νὰ ἦτο μία κατασκευὴ, τὴν ὁποίαν ἔκαμναν οἱ διδάσκοντες τοὺς νόμους, ὅταν, ἐδιαφέροντο ποῖος ἀπὸ αὐτοὺς νὰ πάρῃ τὸν τάδε μαθητὴν, καὶ ποῖος τὸν τάδε. Κυλιόμενα γὰρ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν κατασκευὴν ταύτην κάποιά τινα, ἂν κατὰ τύχην ἔπιπτον εἰς τὸ τάδε μέρος, ἦτο σημάδι, ὅτι ὁ δεῖνα διδάσκαλος νὰ πάρῃ τὸν δεῖνα μαθητήν. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἡ Κυλίστρα ἦτον ὡσὰν ἡ κατασκευὴ τῶν λαχνῶν.

(3) Ἂς φοβηθοῦν τὸ ἐπιτίμιον τῆς παρούσης Συνόδου οἱ Ἀρχιερεῖς ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν νησίων, καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους εὑρίσκονται Λατῖνοι, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἂς μὴ συγχωροῦν νὰ παίρνῃ Λατῖνος ὀρθόδοξον γυναῖκα, ἢ Λατινὶς γυνὴ ὀρθόδοξον ἄνδρα. Ποία γὰρ κοινωνία ἠμπορεῖ νὰ γένῃ τοῦ ὀρθοδόξου μέρους μετὰ τοῦ αἱρετικοῦ; ὄχι καὶ καθ' οἱονδήτινα τρόπον φθάσουν ἄνευ τῆς εἰδήσεώς των νὰ συζευχθοῦν τοιοῦτοι γάμοι παράνομοι, ἂς τοὺς χωρίζουν παρευθὺς, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἔξω μόνον ἂν βαπτισθῇ ὀρθοδόξως τὸ λατινοφρονοῦν πρόσωπον. Εἰ δὲ ἐν τῇ αἱρέσει τῶν Λατίνων εὑρέθησαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰ δύω μέρη, ὀρθοδοξήσει δὲ τὸ ἓν μέρος μετὰ ταῦτα, τὰ παιδία των πρέπει νὰ γίνωνται ὅλα ὀρθόδοξα, κατὰ τοὺς πολιτικοὺς Νόμους, ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. τῆς δ'.

ἦτον συνεζευγμένα, ἔπειτα τὸ μὲν ἕνα μέρος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν, τὸ δὲ ἄλλο ἔμεινεν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀπιστίας· εἰ μὲν τὸ ἄπιστον μέρος εὐχαριστεῖται νὰ συγκατοικῇ μὲ τὸ πιστὸν, ἂς μὴ χωρίζεται, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ θ'. τοῦ Βασιλείου. Ἕνα μὲν, ἐπειδὴ ἡγίασται ὁ ἄπιστος ἀνὴρ συγκατοικῶν μὲ τὴν πιστὴν γυναῖκα, καὶ ἡγίασται ἡ ἄπιστος γυνὴ, συγκατοικοῦσα μὲ τὸν πιστὸν ἄνδρα. Καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ἴσως ἐκ τῆς τοιαύτης συγκατοικήσεως ὁδηγηθῇ καὶ τὸ ἄλλο μέρος πρὸς τὴν εὐσέβειαν. «Τί γὰρ οἶδας, γύναι, ἐπιφέρει ὁ ἴδιος Παῦλος, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; καὶ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;» [ά. Κορινθ. ζ'. 16.] Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'.

Τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ δείξαντος ἡμῖν τὸ Σωτήριον, πᾶσαν σπουδὴν ἡμᾶς τιθέναι χρὴ, τοῦ τιμὴν τὴν ἀξίαν ἀποδιδόναι, τῷ δι' οὗ σεσώσμεθα τοῦ παλαιοῦ παραπτώματος. Ὅθεν καὶ νῷ, καὶ λόγῳ, καὶ αἰσθήσει τὴν προσκύνησιν αὐτῷ ἀπονέμοντες, τοὺς ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ Σταυροῦ τύπους ὑπό τινων κατασκευαζομένους ἐξαφανίζεσθαι, παντοίως προστάσσομεν, ὡς ἂν μὴ τῇ τῶν βαϊζόντων καταπατήσει τὸ τῆς νίκης ἡμῖν τρόπαιον ἐξυβρίζοιτο. Τοὺς οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ Σταυροῦ τύπον ἐπὶ ἐδάφους κατασκευάζοντας, ὁρίζομεν ἀφορίζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Διὰ μέσου τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐσώθημεν (1) καὶ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας ἠλευθερώθημεν· ὅθεν πρέπει (λέγει ὁ παρὼν Κανὼν) νὰ σπουδάζωμεν εἰς τὸ νὰ ἀποδίδωμεν εἰς αὐτὸν τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ προσκύνησιν, καὶ μὲ τὸν νοῦν, ἐνθουμούμενοι ὅσων ἀγαθῶν δι' αὐτοῦ ἐτύχομεν· καὶ μὲ τὸν λόγον, διηγούμενοι ταῦτα εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ εὐχαριστοῦντες τῷ ἐν αὐτῷ σταυρωθέντι Χριστῷ, καὶ μὲ τὴν αἴσθησιν, ἀσπαζόμενοι καὶ τιμῶντες, ὅπου αὐτὸ βλέπομεν. Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ ἁπλούστεροι σημαδεύουσι πανταχοῦ τὸν τύπον τοῦ τιμίου τούτου Σταυροῦ, ἕως καὶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, διὰ εὐλάβειαν τάχα, καὶ διὰ νὰ κάμουσι περισσοτέραν τιμὴν εἰς αὐτὸν, διὰ τοῦτο προστάζει ἡ Σύνοδος, ὅπου εὑρεθῇ τύπος Σταυροῦ κατὰ γῆς τυπωμένος, νὰ ἐξαλείφεται καὶ νὰ χαλᾶται, διὰ νὰ μὴ καταπατῆται, καὶ ἀκολούθως ἀτιμάζεται ἀπὸ τοὺς περιπατοῦντας τὸ νικητικὸν τῆς σωτηρίας μας τρόπαιον (2). Ὅσοι δὲ εἰς τὸ ἑξῆς ἤθελαν κατασκευάσῃ τύπον Σταυροῦ εἰς τὸ ἔδαφος, ἂς ἀφορίζωνται.

ΚΑΝΩΝ ΟΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς, ἢ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, καὶ ἔνδον ἐν τῷ οἴκῳ ἐσθίειν, καὶ ἀκούβιτα στρωννύειν. Οἱ δὲ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντες, ἢ παυσάσθωσαν, ἢ ἀφοριζέσθωσαν.

(1) Κοντὰ εἰς τὰ ἔμπροσθεν ρηθησόμενα λέγει περὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, ἀντὶ μαχαίρας, ἐπὶ κλίνης κρεμάσωμεν (τὸν σταυρὸν ὁηλ.), ἀντὶ μοχλοῦ ἐπὶ θύρας διαγράψωμεν, ἀντὶ τείχους τῇ οἰκίᾳ περιβάλωμεν (σελ. 881. τοῦ ε'. τόμου)· ὅθεν καὶ οἱ τωρινοὶ Χριστιανοὶ ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, ἀντὶ διὰ κάθε ἄλλο ἅρμα φυλακτικὸν, πρέπει νὰ βαστάζουν Σταυρὸν ἐπάνω τους, κρεμῶντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ἢ ξύλινον, ἢ χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν, ἢ χάλκινον, καθὼς ἐσυνείθιζον νὰ τὸν βαστάζουν εἰς τὸν τράχηλον καὶ οἱ παλαιοὶ χριστιανοί. Ὁ γὰρ ἅγιος Ὀρέστης, ὁ εἰς ἓκ τῶν πέντε μαρτύρων, Σταυρὸν χρυσοῦν φορῶν εἰς τὸν λαιμόν του, ἐκ τούτου ἐγνωρίσθη ὅτι εἶναι χριστιανὸς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας· καὶ ὁ Ταυρομενείας Παγκράτιος ἔβιδεν ἕνα κέδρινον Σταυρὸν εἰς κάθε ἕνα ὁποῦ ἐβάπτιζε, διὰ νὰ τὸν βαστάζῃ ἐπάνω του. Λέγει δὲ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς ἐν τῷ περὶ τῶν Ἠθῶν τῶν Ἰταλῶν λόγῳ, ὅτι οἱ Λατῖνοι εἶχον συνήθειαν νὰ χαράττουν εἰς τὸ ἔδαφος Σταυρὸν καὶ νὰ τὸν ἀσπάζωνται, ἔπειτα δὲ νὰ τὸν πατοῦν. Ἡμεῖς ὅμως ὄχι μόνον τοῦτο δὲν πρέπει τελείως νὰ κάμνωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Σταυρὸν, ὁποῦ εἶναι τυπωμένος εἰς βιβλία, ἢ καὶ εἰς ἐπιστολὰς καὶ γράμματα πρέπει νὰ τὸν τιμῶμεν, ὁμοῦ καὶ τὰ θεῖα ὀνόματα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς Παναγίας, ἢ τῶν ἁγίων, ὁποῦ εἶναι εἰς τὰς ἐπιστολὰς γεγραμμένα, μὴ μεταχειριζόμενοι τὰς ἐπιστολὰς ταύτας καὶ τὰ γράμματα εἰς ἀτίμους ὑπηρεσίας, ἀλλὰ ἢ νὰ τὰ καίωμεν, ἢ νὰ τὰ ῥίχνωμεν εἰς τόπον ἀπάτητον, σχίζοντες ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἅγια ταῦτα ὀνόματα, διὰ νὰ μὴ ἁμαρτάνωμεν βαρέως βεβηλοῦντες τὰ ἅγια. Ὅρα καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ιᾳ'. τοῦ Βασιλείου, καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ξη'. τῆς παρούσης ϛ'.

(2) Ἀπὸ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος ἂς μάθῃ ὁ Δίκερως πάπας τῆς Ῥώμης πόσον ἀντίχριστα ποιεῖ, νὰ τυπώνῃ κάτω εἰς τὸν πόδα του τὸν Ζωοποιὸν Σταυρὸν, καὶ νὰ τὸν δίδῃ εἰς τοὺς προσερχομένους νὰ τὸν ἀσπάζωνται· διατὶ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον καταπατεῖ τὸ νικητικὸν τῆς σωτηρίας μας τρόπαιον, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον οἱ ὀρθόδοξοι βασιλεῖς ἐφόρουν εἰς τὴν κεφαλὴν ἐπάνω, καὶ ὑπὲρ τὰ βασιλικὰ διαδήματα εἰς αὐτὸ ἐσεμνύνοντο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πᾶσαν τὴν τῶν Ἁγίων προσκύνησιν ἀποβάλλοντες Καλβῖνοι, ἔχουσιν ὅμως αὐτὸ εἰς τοὺς ναούς των, ἐν τόπῳ ὑψηλῷ, καὶ μὲ σέβας αὐτὸ προσκυνοῦν. Τί λέγω οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ Καλβῖνοι; καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι, ἐπὶ Μαυρικίου αἰχμαλωτισθέντες, εἶχον Σταυρὸν ἐγκεχαραγμένον ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπον, καθὼς διηγοῦντα. ὅ,τε Θεοφάνης καὶ Συμοκάτης (βιβλ. ε'. κεφ. ι'.), ἐρωτηθέντες δὲ διὰ τί τοῦτον εἶχον; ἀπεκρίθησαν ὅτι, ἐπειδή ποτε ἠκολούθησε θανατικὸν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ἐσυμβούλευσαν νὰ χαραχθοῦν μὲ τὸν Σταυρὸν, τὸ ὁποῖον ποιήσαντες ἔτυχον τῆς ὑγείας, καὶ ἀπὸ τότε ἐσυνήθησαν νὰ σταυροτυποῦνται. Περὶ τοῦ Σταυροῦ λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος κατὰ Ἰουλιανοῦ. «Ἐπὶ τὸν Σταυρὸν καταφεύγει, καὶ τὸ παλαιὸν φάρμακον, καὶ τούτῳ σημειοῦται κατὰ τῶν φόβων, καὶ βοηθὸν ποιεῖται τὸν διωκόμενον· (καὶ τὰ ἑξῆς φρικωδέστερα) ἴσχυσεν ἡ σφραγὶς· ἠττῶνται οἱ δαίμονες, λύονται οἱ φόβοι.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανών, αὐτολεξεὶ κή. ἐστὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, ὅτις ἐμποδίζει νὰ μὴ κάμνουν ἀγάπας (ἤτοι συμπόσια τὰ ἐξ ἀγάπης γινόμενα, καὶ εἰς ἀγάπην, καὶ ἕνωσιν τοὺς συνεσθίοντας φέροντα) μέσα εἰς τὰ Κυριακά, ἤτοι εἰς τὰς ἐκκλησίας οἱ Χριστιανοί, μήτε νὰ στρώνουσι στρώματα μαλακὰ καὶ ὑψηλὰ εἰς αὐτάς, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει ἀκούβιτα μὲ λέξιν λατινικήν, ἀπὸ τοῦ ἀκουμβῶ, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀκουμβίζω. ὁποῦ σημαίνει λατινικῶς τὸ ἀναπίπτω, καὶ κάθημαι εἰς τὴν τράπεζαν, διατὶ εἰς αὐτὰ καθήμενοι οἱ Χριστιανοὶ ἔτρωγαν (1). Ὅσοι δὲ ἤθελαν τολμήσουν νὰ κάμουν τοῦτο, ἢ νὰ παύουν, ἢ νὰ ἀφορίζωνται. Πρέπει νὰ προσημειώσωμεν, ὅτι ὁ Βαλσαμὼν, Κυριακὰ μὲν θέλει νὰ ἐννοῇ ἐδῶ ὁ Κανών, κάθε τόπον ἀφιερωμένον τῷ Κυρίῳ, καὶ τὸν Νάρθηκα δηλ. καὶ Πρόναον· Ἐκκλησίαν δὲ, τὸν καθ' αὐτὸ Ναόν. Ὅθεν καὶ τὸ ἢ, μόριον, δὲν δέχεται νὰ ἦναι ἑρμηνευτικὸν, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ἀλλὰ διαζευτικὸν, ὥστε ὁποῦ κατ' αὐτὸν, ὄχι μόνον μέσα εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τοὺς Νάρθηκας τῶν ἐκκλησιῶν δὲν πρέπει νὰ τρώγουν τινές.

Συμφωνία.

«Ἀκριβῶς δὲ καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐμποδίζει Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς, καὶ λαϊκοὺς εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ μὴ κάμνουν συμπόσια, ἔξω μόνον, ἂν κατὰ ἀνάγκην ξένοι τινὲς διαβαίνοντες φάγωσι. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἂν καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐμποδίζουν οἱ Κανόνες οὗτοι τὸ νὰ γίνωνται ἀγάπαι, δὲν ἐμποδίζουσιν ὅμως καὶ τὸ νὰ γίνωνται εἰς τοὺς κοινοὺς οἴκους. Ὅθεν ὁ μὲν κζ'. τῆς αὐτῆς Λαοδικ. προστάζει νὰ μὴ παίρνουν διὰ λιχνίαν μερίδιά τινα φαγητῶν οἱ Ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ, ὅταν καλῶνται εἰς τὰς τοιαύτας ἀγάπας. Ὁ δὲ ιά. τῆς ἐν Γάγγρ. ἀναθεματίζει ἐκείνους ὁποῦ καταφρονοῦσι τοὺς κάμνοντας τὰς τοιαύτας ἀγάπας (ἔξω τῆς ἐκκλησίας δηλ.) καὶ διὰ τιμὴν τοῦ Κυρίου συγκαλοῦντας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐξευτελίζοντας τὸ γινόμενον, δὲν θέλουσι νὰ ὑπάγουν εἰς αὐτάς. Ὁ δὲ ος'. τῆς παρούσης ς'. ἀφορίζει ἐκείνους ὁποῦ πωλοῦσι κρασὶ καὶ βρώματα, ἢ ἄλλα εἴδη μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς περιβόλους. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. αὐτῆς, Κληρικοὺς μὲν καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει, τοὺς κονεύοντας μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους. Ὁ δὲ πή. τῆς αὐτῆς, Κληρικοὺς μὲν καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει, τοὺς ἐμβάζοντας κτῆνος εἰς ἱερὸν Ναὸν, εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης μεγάλης.» Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πγ'. τῆς ἰδίας ταύτης ς'.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'.

Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παραγινομένους, βουλόμεθα, μήτε βοαῖς ἀτάκτοις κεχρῆσθαι, καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ ἐκκλησίᾳ ἁρμοδίων τε καὶ οἰκείων.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, αὐτολεξεὶ κή. ἐστὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, ὅτις ἐμποδίζει νὰ μὴ κάμνουν ἀγάπας (ἤτοι συμπόσια τὰ ἐξ ἀγάπης γινόμενα, καὶ εἰς ἀγάπην, καὶ ἕνωσιν τοὺς συνεσθίοντας φέροντα) μέσα εἰς τὰ Κυριακά, ἤτοι εἰς τὰς ἐκκλησίας οἱ Χριστιανοί, μήτε νὰ στρώνουσι στρώματα μαλακὰ καὶ ὑψηλὰ εἰς αὐτάς, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει ἀκούβιτα μὲ λέξιν λατινικήν, ἀπὸ τοῦ ἀκουμβῶ, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀκουμβίζω. ὁποῦ σημαίνει λατινικῶς τὸ ἀναπίπτω, καὶ κάθημαι εἰς τὴν τράπεζαν, διατὶ εἰς αὐτὰ καθήμενοι οἱ Χριστιανοὶ ἔτρωγαν (1). Ὅσοι δὲ ἤθελαν τολμήσουν νὰ κάμουν τοῦτο, ἢ νὰ παύουν, ἢ νὰ ἀφορίζωνται. Πρέπει νὰ προσημειώσωμεν, ὅτι ὁ Βαλσαμὼν, Κυριακὰ μὲν θέλει νὰ ἐννοῇ ἐδῶ ὁ Κανών, κάθε τόπον ἀφιερωμένον τῷ Κυρίῳ, καὶ τὸν Νάρθηκα δηλ. καὶ Πρόναον· Ἐκκλησίαν δὲ, τὸν καθ' αὐτὸ Ναόν. Ὅθεν καὶ τὸ ἢ, μόριον, δὲν δέχεται νὰ ἦναι ἑρμηνευτικὸν, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ἀλλὰ διαζευτικὸν, ὥστε ὁποῦ κατ' αὐτὸν, ὄχι μόνον μέσα εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τοὺς Νάρθηκας τῶν ἐκκλησιῶν δὲν πρέπει νὰ τρώγουν τινές.

Συμφωνία.

«Ἀκριβῶς δὲ καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐμποδίζει Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς, καὶ λαϊκοὺς εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ μὴ κάμνουν συμπόσια, ἔξω μόνον, ἂν κατὰ ἀνάγκην ξένοι τινὲς διαβαίνοντες φάγωσι. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἂν καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐμποδίζουν οἱ Κανόνες οὗτοι τὸ νὰ γίνωνται ἀγάπαι, δὲν ἐμποδίζουσιν ὅμως καὶ τὸ νὰ γίνωνται εἰς τοὺς κοινοὺς οἴκους. Ὅθεν ὁ μὲν κζ'. τῆς αὐτῆς Λαοδικ. προστάζει νὰ μὴ παίρνουν διὰ λιχνίαν μερίδιά τινα φαγητῶν οἱ Ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ, ὅταν καλῶνται εἰς τὰς τοιαύτας ἀγάπας. Ὁ δὲ ιά. τῆς ἐν Γάγγρ. ἀναθεματίζει ἐκείνους ὁποῦ καταφρονοῦσι τοὺς κάμνοντας τὰς τοιαύτας ἀγάπας (ἔξω τῆς ἐκκλησίας δηλ.) καὶ διὰ τιμὴν τοῦ Κυρίου συγκαλοῦντας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐξευτελίζοντας τὸ γινόμενον, δὲν θέλουσι νὰ ὑπάγουν εἰς αὐτάς. Ὁ δὲ ος'. τῆς παρούσης ς'. ἀφορίζει ἐκείνους ὁποῦ πωλοῦσι κρασὶ καὶ βρώματα, ἢ ἄλλα εἴδη μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς περιβόλους. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. αὐτῆς, Κληρικοὺς μὲν καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει, τοὺς κονεύοντας μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους. Ὁ δὲ πή. τῆς αὐτῆς, Κληρικοὺς μὲν καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει, τοὺς ἐμβάζοντας κτῆνος εἰς ἱερὸν Ναὸν, εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης μεγάλης.» Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πγ'. τῆς ἰδίας ταύτης ς'.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'.

Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παραγινομένους, βουλόμεθα, μήτε βοαῖς ἀτάκτοις κεχρῆσθαι, καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ ἐκκλησίᾳ ἁρμοδίων τε καὶ οἰκείων.

ταῦτα λέγει διὰ τὸν παραβάτην Ἰουλιανὸν, ὅστις, ὅταν εὑρισκόμενος μὲ τοὺς μάγους, καὶ οἱ δαίμονες ἐσυνάχθησαν, ἔκαμε τὸν Σταυρόν του, καὶ παρευθὺς οἱ δαίμονες ἐσκορπίσθησαν, καὶ αὐτὸς ἠλευθερώθη ἀπὸ τὸν φόβον. Ὁ δὲ Χρυσόστομος ὁμιλ. νδ'. εἰς τὸν Ματθ. λέγει, «ὡς στέφανον, οὕτω περιφέρομεν τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ γὰρ πάντα δι' αὐτοῦ τελεῖται τὰ καθ' ἡμᾶς, κἂν τραφῆναι τὴν μυστικὴν ἐκείνην τροφὴν, κἂν χειροτονηθῆναι, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον ποιῆσαι, πανταχοῦ τοῦτο τῆς νίκης ἡμῖν παρίσταται σύμβολον.»

(1) Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ κάμνουν ἀγάπας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ χριστιανοὶ ἄρχισεν ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικοὺς χρόνους, οἵτινες, κατὰ τὴν Κυριακὴν μάλιστα, ὅταν ἔμελλον νὰ μεταλάβουν, ἔφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄρτον, καὶ οἶνον οἱ πλουσιώτεροι, καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν τῶν θείων Μυστηρίων, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, καὶ Χρυσόστομ. ὁμιλ. κζ'. τῆς α'. Κορινθ. ἐπροσκάλουν τοὺς πτωχοτέρους καὶ ἐκάθηντο ὅλοι καὶ ἔτρωγαν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Κορίνθιοι ἐχάλασαν τὴν τάξιν αὐτὴν, καὶ καθ' ἕνας ἀπὸ τοὺς πλουσιωτέρους ἔτρωγε μόνος τὸ ἐδικόν του φαγητὸν, καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς δὲν ἔδιδεν, ὥστε ὁποῦ ἐντεῦθεν συνέβαινεν, ἄλλος μὲν νὰ πεινᾷ, ὁ πτωχὸς δηλ., ἄλλος δὲ νὰ μεθύῃ, ὁ πλούσιος δηλ., διὰ τοῦτο ὁ Θεῖος Παῦλος, ἐν τῷ ιά. κεφ. τῆς ά. πρὸς Κορινθ. ἐλέγχει αὐτοὺς καὶ διατὶ καταφρονοῦσι μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνουσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διατὶ καταισχύνουσι, καὶ ἐντροπιάζουσι τρόπον τινὰ τοὺς πτωχοὺς, ὁποῦ δὲν ἔχουσι νὰ φάγουν εἰς τὰ τοιαῦτα κοινὰ συμπόσια· ταῦτα δὲ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου προτιθεὶς ὁ Μέγας Βασίλειος (ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομὴν ὅροις). ἐξ αὐτῶν συμπεραίνει, ὅτι τὸν κοινὸν δεῖπνον δὲν πρέπει νὰ ἐσθίῃ τινὰς μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Συμφώνως δηλ. μὲ τὸν κή. τῆς ἐν Λαοδικίᾳ καὶ τὸν οδ'. τοῦτον τῆς ς'. Κανόνα. Σημείωσαι ὅτι τὸ κυριακὸν Δεῖπνον, ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος, ἀναφέρων τὰ κοινὰ ταῦτα δεῖπνα τῶν Κορινθίων, ὁ μὲν Μέγας Βασίλειος ἐνόησεν ἀντὶ τοῦ θείου Δείπνου τῶν μυστηρίων (αὐτόθι) καὶ ὁ μή. τῆς ἐν Καρθαγένῃ Κανών. Ὁ δὲ Χρυσόστομος ἐνόησεν ἀντὶ τοῦ κοινοῦ εἰς ὅλους, καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ Κυρίου γινομένου, ὅστις εἰς ὅλους του τοὺς μαθητὰς, παρέδιδε τὰ μυστήρια, χωρὶς ἐξαίρεσίν τινος. Ὅρα καὶ Εὐστράτιον τὸν Ἀργέντην περὶ τοῦ κυριακοῦ Δείπνου σελ. 308. Τὰ δὲ κυριακὰ ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν οὕτως ὠνομάζοντο, διατὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὰς Κυριακὰς ἐτελεῖτο ἐν αὐτοῖς ἡ θεία λειτουργία. Ὁ δὲ Εὐσέβιος εἰς τοὺς ἐπαίνους τοῦ Κωνσταντίνου περὶ τῶν Κυριακῶν λέγει, ὅτι οὕτως ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιερόνοντο· «Ἱερὰ τεμένη ἐνὶ τῷ πάντων βασιλεῖ Θεῷ, τῷ δὴ καὶ τῶν ὅλων Δεσπότῃ καθιερῶσθαι· ἔνθεν καὶ τῆς τοῦ Δεσπότου προσηγορίας ἠξίωται τὰ καθιερωμένα, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων τυχόντα τῆς ἐπικλήσεως, ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ τῶν ὅλων Κυρίου, παρ' ὃ καὶ Κυριακῶν ἠξίωνται τῶν ἐπωνυμιῶν». Σημείωσαι δὲ ὅτι αἱ ἀγάπαι αὗται, καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα συμπόσια, ἄλλα μὲν ὠνομάζοντο Γενεθλιακὰ, τὰ εἰς τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων γινόμενα, ἄλλα δὲ, Γαμικὰ, τὰ εἰς τοὺς νυμφικοὺς γάμους τελούμενα, καὶ ἄλλα, Ἐπικήδεια, τὰ γινόμενα εἰς τοὺς ἐνταφιασμοὺς τῶν νεκρῶν (σελ. 8. τοῦ βιβλ. περὶ Ἀνεξιθρησκείας).

κείων· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καὶ κατανύξεως τὰς τοιαύτας ψαλμῳδίας προσάγειν τῷ τῶν κρυπτῶν ἐφόρῳ Θεῷ. «Εὐλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ» [Λευιτ. ιέ, 30.] τὸ ἱερὸν ἐδίδαξε λόγιον.

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γινομένη ψαλμῳδία, παρακάλεσίς ἐστι πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ ἐξιλεωθῇ εἰς τὰς ἁμαρτίας μας. Ὅποιος δὲ παρακαλεῖ καὶ δέεται, πρέπει νὰ ἔχῃ ἦθος ταπεινὸν καὶ κατανενυγμένον· τὸ δὲ νὰ κραυγάζῃ τινὰς, δηλοῖ ἦθος θρασὺ καὶ ἀνευλαβές. Διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ ψάλλοντες εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ μὴ βιάζουν τὴν φύσιν των εἰς τὸ νὰ φωνάζουν δυνατὰ, ἀλλὰ μήτε ἄλλο τι νὰ λέγουν ἀνάρμοστον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἀνάρμοστα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; ἀποκρίνεται ὁ ἑρμηνεὺς Ζωναρᾶς, ὅτι εἶναι τὰ γυναικοπρεπῆ μέλη, καὶ τὰ μινυρίσματα, (ταὐτὸν εἰπεῖν τὰ πολλὰ τερερίσματα, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ τῶν μελῳδιῶν ποικιλία, ἡ ὁποία κλίνει εἰς πορνικὰ ἄσματα) ταῦτα οὖν πάντα προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ λείψουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οἱ ψάλλοντες νὰ προσφέρουν τὰς ψαλμῳδίας μὲ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὸν Θεὸν, ὁποῦ βλέπει εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας, δηλ. εἰς τὴν νοερῶς ἐν καρδίᾳ γινομένην ψαλμῳδίαν καὶ προσευχὴν μᾶλλον, ἢ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς κραυγάς. Διότι τὸ ἱερὸν λόγιον τοῦ Λευϊτικοῦ διδάσκει, νὰ ἦναι εὐλαβεῖς πρὸς τὸν Θεὸν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ (1).

Συμφωνία.

Λέγει δὲ καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ, «ψάλατε συνετῶς·» τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύων ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρ. κατ' ἐπιτομ. σοθ'.) λέγει· ἡ σύνεσις τῶν λόγων τῆς ἁγίας Γραφῆς παρομοιάζει μὲ τὴν ποιότητα τῶν φαγητῶν ὁποῦ τρώγει τὸ στόμα· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἰὼβ (κεφ. ιϐ'. 11.)· Λάρυγξ μὲν σῖτα γεύεται· νοῦς δὲ ῥήματα διακρίνει. Ἀνίσως λοιπὸν ἡ ψυχή τινος διακρίνῃ τὴν δύναμιν τοῦ κάθε λόγου, καθὼς ἡ γεῦσις διακρίνει τὴν ποιότητα κάθε φαγητοῦ, οὗτος πληρώνει τὴν Δαβιτικὴν αὐτὴν ἐντολήν. Προσθέτει δὲ ὁ ἴδιος Βασίλειος (ὅρ. κατ' ἐπιτ. σπά.) ὅτι ὅποιος δὲν πηγαίνει μὲ ἐπιθυμίαν νὰ ψάλλῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ νὰ διορθώνεται, ἢ νὰ διώκεται. Ἐὰν δὲ ἦναι ψάλται πολλοὶ, λέγει (ὅρ. κατ' ἐπιτ. τζ'.) ὁ αὐτὸς, νὰ μεταχειρίζωνται τὰς ψαλμῳδίας, μὲ ἐφημερίαν, καθ' ἑβδομάδα δηλαδή. Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδ. ιέ. προστάζει νὰ μὴ ψάλλῃ ἄλλος τινὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔξω ἀπὸ τοὺς Κανονικοὺς, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψάλλοντας ψάλτας, ἤτοι ἔξω ἀπὸ τοὺς μετὰ μεμβράνης, ἢ ἄλλης χαρτίνης ψαλτικῆς ψάλλοντας. Ἀλλὰ καὶ ὁ κγ'. τῆς αὐτῆς λέγει, νὰ μὴ φοροῦν οἱ ψάλται ὡράριον ὅταν ψάλλωσι. Πρέπει δὲ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ψαλμοὺς νὰ γίνεται καὶ ἀνάγνωσις (ἢ προσευχὴ) κατὰ τὸν ιζ'. τῆς αὐτῆς (2).

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. εἰς τὸ, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου, σελ. 120. τόμ. ε'.) ἐμποδίζει πολλὰ τὰς θυμελικὰς ψαλμῳδίας, τὰς ὀρχήσεις τῶν χειρονομούντων, καὶ τὰς ἐκτεταμένας βοὰς, καὶ ἀτάκτους φωνὰς· ἑρμηνεύων γὰρ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο, δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, σφοδρότατα μὲν ἐλέγχει ἐκεῖνους, ὁποῦ ἀνακατόνουσι μὲ τὰ πνευματικὰ ἄσματα τὰ ἐξωτερικὰ τῶν θεάτρων σχήματα, καὶ θέσεις, καὶ ἀσήμους φωνὰς (ὁποῖα εἶναι καὶ τώρα τὰ τερερίσματα, καὶ νενανίσματα καὶ τὰ ἄλλα ἄσημα λόγια), καὶ λέγει, ὅτι ταῦτα εἶναι ἴδια, ὄχι τῶν δοξολογούντων τὸν Θεὸν, ἀλλὰ τῶν παιζόντων, καὶ ἀνακατονόντων τὰ τῶν δαιμόνων παίγνια μὲ τὴν ἀγγελικὴν δοξολογίαν· διδάσκει δὲ διὰ πολλῶν, ὅτι πρέπει μὲ φόβον καὶ συντετριμμένην καρδίαν νὰ ἀναπέμπωμεν τὰς δοξολογίας εἰς τὸν Θεὸν, ἵνα αὗται γένωνται εὐπρόσδεκτοι, ὡς εὐῶδες θυμίαμα. Ἐπαινετὰ δὲ τῇ ἀληθείᾳ καὶ λόγου παντὸς ἀξία εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ λέγει ὁ σοφώτατος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἐν τῷ γ'. περὶ χριστιανισμοῦ, γράφων· «Ὥσπερ οὖν τὸ σεμνὸν καὶ σύμμετρον τῆς μουσικῆς εὐπρόσιτον διὰ τὸ ἁρμαιοτέρας κατασκευάζειν τὰς καρδίας, οἷον ἀναπτῶσαν τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος. Ἁρμονία γὰρ τῷ πνεύματι οἰκειότατον, μέσην ἔχουσα φύσιν, σώματός τε παχύτητος, καὶ πνεύματος αὐλότητος. Οὕτω πάλιν ὑπέρμετρος μουσικὴ, καὶ τῷ ἡδεῖ παρὰ τὸ μέτρον ἐνασχολουμένη, οὐχ ἡδύνει, ἀλλ' ἐκλύει ... διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φωνὰς μόνον τῶν ἀνθρώπων ἀποδεχόμενοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς φύσει ἐνυπαρχούσας καὶ ἀπεριέργους, τὰ δι' ὀργάνων κρούματα καὶ ἐμπνεύματα ἀποδιοπομποῦσιν ὡς περιεργωδέστερα οἱ θεῖοι Πατέρες»· τὰ ὁποῖα ἀγωνίζονται νὰ ἐμβάσουν πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τινὲς τῶν τωρινῶν μουσικῶν μὲ τὰ ὀργανοειδῆ αὐτῶν ἄσματα. Τὰ δὲ τερερίσματα καὶ νενανίσματα τὰ ψαλλόμενα, δὲν φαίνονται νὰ ἦναι παλαιὰ, ἀλλὰ νεωτερικά· καθ' ὅτι εἰς τὰ ἐπιγραφόμενα τῷ Δαμασκηνῷ Ἰωάννῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς μουσικοῖς πονήματα, δὲν εὑρίσκονται τοιαῦτα ἄσημα λόγια καὶ κρατήματα, φαίνονται δὲ νὰ ἄρχισαν ἀπὸ τὸν καιρὸν Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου· Ἀλλὰ τὰ κρατήματα ὁποῦ οἱ τωρινοὶ ψάλται ψάλλουσιν ἐν ταῖς ἀγρυπνίαις, μὲ τὸ νὰ ἦναι διπλᾶ, πολλάκις δὲ καὶ τριπλᾶ τοῦ κειμένου, ἀηδῆ τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὀχληρὰ γίνονται κοντὰ εἰς τοὺς εὐλαβεῖς ἀκροατάς· δι' ὃ παρακαλοῦμεν τοὺς κανονικοὺς ψάλτας νὰ τὰ ψάλλουν σύντομα, διὰ νὰ ἦναι ἐνταῦτῳ καὶ νοστιμώτερα, καὶ διὰ νὰ μείνῃ καὶ καιρὸς νὰ γίνεται ἀνάγνωσις, καὶ οἱ Κανόνες νὰ ψάλλωνται ἀργότερα, εἰς τὰ ὁποῖα στέκεται ὅλος ὁ τῆς ἀγρυπνίας ψυχικὸς καρπός. Λέγουσι δέ τινες, ὅτι τὰ ἄσημα ταῦτα τερερίσματα ἐδέχθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα διὰ τῆς ἡδονῆς των ἕλκωσι τὸν ἁπλοῦν λαόν.

(2) Καθὼς τώρα συνειθίζει νὰ γίνεται εἰς τὰς ἀγρυπνίας, καὶ μάλιστα τὰς ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει γινομένας, καὶ καθὼς πάλαι ἐγίνετο, ὡς ἀναφέρει ὁ Μέγας Βασίλειος (ἐπιστολ. πρὸς τὸν Κλῆρον τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Ἐκκλησίας) γράφων· «Τὰ νῦν κεκρατηκότα ἔθη πάσαις ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις, συνῳδά ἐστι καὶ σύμφωνα. Ἐκ νυκτὸς γὰρ ὀρθρίζει παρ' ἡμῖν ὁ λαός... τελευταῖον ἀναστάντες τῶν προσευχῶν, εἰς τὴν ψαλμῳδίαν καθίστανται, νῦν μὲν διχῇ διανεμηθέντες, ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις.» Ἔπειτα πάλιν· «ἐπιτρέψαντες ἑνὶ κατάρχειν τοῦ μέλους, οἱ λοιποὶ

ΚΑΝΩΝ ΟΣ'.

Ὅτι οὐ χρὴ ἔνδον τῶν ἱερῶν περιβόλων, καπηλεῖον ἢ τὰ δι' ἀρωμάτων (1) εἴδη προτιθέναι, ἢ ἑτέρας πράσεις ποιεῖσθαι, τὸ σεβάσμιον ταῖς Ἐκκλησίαις φυλάσσοντας. Ὁ γὰρ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Θεὸς διὰ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας παιδαγωγῶν ἡμᾶς, μὴ ποιεῖν τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ ἐμπορίου οἶκον παρεκελεύετο. [Ἰωάν. β'. 16.] Ὅς καὶ τῶν Κολλυβιστῶν τὸ κέρμα ἐξέχεε, καὶ τοὺς τὸ ἱερὸν κοινοποιοῦντας ἀπήλασεν. Εἴ τις οὖν ἐπὶ τῷ προκειμένῳ ἁλῷ πλημμελήματι, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

«Ἐφη εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος (Λουκ. ιθ'. 46)· Γέγραπται· ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται (Ἡσαΐου νς'. 7.)· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν (Ἱερεμ. ζ'. 11.).» Ὅθεν διὰ νὰ μὴ ῥηθῇ καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς ὁ φοβερὸς οὗτος λόγος, ἐμποδίζουσιν οἱ Πατέρες διὰ τοῦ Κανόνος τούτου, νὰ μὴ στήνωνται καπηλεῖα, ἤτοι νὰ μὴ πωλῶνται κρασὶ, ἢ ῥακὶ, ἢ ἄλλα εἴδη βρωμάτων κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἢ καὶ ἀρωματικά τινα εἴδη, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἢ ἄλλαι τινὲς πραγματεῖαι μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς περιβόλους, ἤτοι μέσα εἰς τὰ προαύλια καὶ περιοχὰς τῶν θείων Ναῶν καὶ Ἐκκλησιῶν, διὰ νὰ φυλάττεται τὸ σέβας εἰς αὐτάς. Διατὶ καὶ ὁ Κύριος νουθετῶντας ἡμᾶς εἶπε, νὰ μὴ κάμνωμεν τὸν οἶκον τοῦ Πατρός του οἶκον πραγματείας, ὅστις καὶ τὰ ἄσπρα τῶν πωλούντων τοὺς κολλύβους, ἤτοι τὰ λεπτὰ νομίσματα διεσκόρπισε, καὶ τοὺς ποιοῦντας κοινὸν οἶκον τὸ ἱερὸν, μὲ τὸ φραγέλιον ἀπεδίωξεν. Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, ἂς ἀφορίζεται (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. τῆς αὐτῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικοὺς, ἢ Κληρικοὺς, ἢ Ἀσκητὰς ἐν βαλανείῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι, μηδὲ πάντα χριστιανὸν λαϊκόν· αὕτη γὰρ πρώτη κατάγνωσις παρὰ τοῖς ἔθνεσιν. Εἰ δέ τις ἐπὶ τοῦτο φωραθείη, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη καθαιρείσθω, εἰς δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν αὐτολεξεὶ λ'. τῆς ἐν Λαοδ. Συνόδου ἐστὶ Κανὼν, χωρὶς τοῦ ἐπιτιμίου μόνου· λέγει οὖν, ὅτι δὲν πρέπει οἱ ἐντὸς τοῦ βήματος Ἱερωμένοι, ἢ οἱ ἐντὸς τοῦ βήματος Κληρικοὶ, ἢ οἱ Μοναχοὶ καὶ Ἀσκηταὶ, ἢ ἁπλῶς κάθε λαϊκὸς χριστιανὸς νὰ λούεται εἰς τὰ λουτρὰ μαζὺ μὲ τὰς γυναῖκας· ἐπειδὴ τὸ ἄτοπον τοῦτο κοντὰ εἰς τὰ ἔθνη φαίνεται νὰ ἦναι ἡ πρώτη κατηγορία, καὶ τὸ μεγαλήτερον σκάνδαλον ἐναντίον εἰς τοὺς Χριστιανούς. «Ὁ δὲ Ἀπόστολος προστάζει νὰ γινώμεθα ἀπρόσκοποι εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ» [α'. Κορινθ. ι'. 32]. Καὶ ἂν, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, καὶ αὐτὸ τὸ νὰ ἀπαντήσῃ τινὰς γυναῖκα ἁπλῶς εἰς στράταν ἢ εἰς οἶκον, ταράττει τὸν λογισμὸν, πῶς δὲν θέλει καταβαπτισθῇ, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν νὰ κινηθῇ ὁ νοῦς ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, ὁποῦ μὲ γυναῖκας συλλούονται; ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἀνδρόγυνα πρέπει μαζὺ νὰ συλλούωνται κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἢ εἰς λουτρὸν δηλ. ἢ εἰς θάλασσαν, ἢ εἰς ποταμόν· ἐξουσιάζουσι γὰρ τὰ σώματά των διὰ παιδοποιΐαν, καὶ ὄχι διὰ νὰ ξεγυμνόνωνται, καὶ νὰ βλέπουσι τὴν ἀσχημοσύνην

ὑπηχοῦσι, καὶ οὕτως ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς ψαλμῳδίας τὴν νύκτα διανέμοντες, μεταξὺ προσευχόμενοι.» Ὅρα δὲ ὅτι ἡ ψαλμῳδία διαφέρει τῆς προσευχῆς, καθότι ἡ μὲν ψαλμῳδία γίνεται μετὰ μέλους, ἡ δὲ προσευχὴ, χωρὶς μέλους. Καὶ ὅτι εἰς μὲν τοὺς παλαιοὺς ἡ ψαλμῳδία ἐγίνετο εἰς τὸ ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ. Διὸ καὶ εὑρίσκονται παλαιὰ ψαλτήρια τονισμένα ὅλα μὲ φωνὰς τῆς μουσικῆς. Τὴν σήμερον δὲ γίνεται τὸ ἐναντίον, καὶ ἡ μὲν προσευχή μας ἐστὶ τὸ ψαλτήριον ἀναγινωσκόμενον, οὐ μελῳδούμενον (πλὴν τῶν τριῶν πρώτων ψαλμῶν, καὶ τοῦ πολυελέου), ἡ δὲ ψαλμῳδία μας, τὰ περὶ τῆς νέας χάριτος διαλαμβάνοντα τροπάρια. Οἱ θεοφόροι ὅμως Πατέρες, οἱ καλούμενοι Νηπτικοὶ, ψαλμῳδίαν μὲν λέγουσι τὴν διὰ στόματος καὶ λόγου προσευχὴν, Προσευχὴν δὲ, τὴν διὰ τοῦ νοὸς γινομένην.

(1) Βρωμάτων παρ' ἄλλοις εὑρίσκεται, ὡς καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἡρμήνευσεν.

(2) «Κατηγορεῖ πρὸς τούτοις καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρ. κατὰ πλάτ. μ'.) τὰς πωλήσεις καὶ ἀγοράσεις, ὁποῦ γίνονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν Μαρτύρων καὶ Ἁγίων, κατὰ τὰς ἑορτὰς αὐτῶν, λέγων· Ὅτι οἱ Χριστιανοὶ διὰ ἄλλο τι δὲν συναθροίζονται εἰς τοὺς ναοὺς καὶ εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ναῶν, πάρεξ διὰ νὰ προσευχηθοῦν, καὶ διὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἐνθύμησιν τῆς μέχρι θανάτου ἐνστάσεως καὶ ἀγῶνος ὁποῦ ἔδειξαν οἱ Ἅγιοι διὰ τὴν εὐσέβειαν, καὶ διὰ νὰ παρακινηθοῦν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον, καὶ οὐχὶ διὰ νὰ κάμνουν τὴν ἑορτὴν καὶ τὸν ναὸν αὐτῶν ἀγορὰν καὶ πραγματείαν. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τόσον ὀργίζεται ὁ Θεὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας εἰς τοὺς ναοὺς, ἢ εἰς τὰ περιαύλια τῶν ναῶν. ὥστε ὁποῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ πάντοτε καὶ πανταχοῦ πρᾷος ὢν καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, ὅμως ἐναντίον εἰς μόνους τοὺς περὶ τὸ ἱερὸν πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἀσήκωσε φραγέλιον νὰ τοὺς κτυπήσῃ, ἐπειδὴ αἱ πραγματεῖαι αὗται μεταβάλλουσι τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς εἰς σπήλαιον λῃστῶν καὶ κλεπτῶν». Καὶ ὅρα, ὅτι λῃστὰς καὶ κλέπτας ὠνόμασεν ὁ Κύριος τοὺς πωλητὰς, καὶ ἁπλῶς τοὺς πραγματευτὰς, διὰ τὰς ἀδικίας καὶ ψευδολογίας ὁποῦ μεταχειρίζονται εἰς τὰς πραγματείας των.

των. Προσθέτει δὲ ὁ Κανὼν, ὅτι ὅποιος ἤθελε φανῇ νὰ κάμῃ τοῦτο, Κληρικὸς μὲν ὢν, ἂς, καθαίρεται, λαϊκὸς δὲ, ἂς ἀφορίζεται(1).

Συμφωνία,

Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. ά. κεφ. θ'. ἐμποδίζουσι νὰ λούεται γυνὴ μετὰ ἀνδρός. Τὴν ἀταξίαν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Ἐπιφάνιος, αἱρέσ. λ'. καὶ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς παιδαγωγοῦ βιβλ γ'. κεφ. ε'.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ Πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἀπαγγέλλειν τῷ Ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς Πρεσβυτέροις.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως, αὐτολεξεὶ Κανὼν μς'. τῆς ἐν Λαοδ. ἐστὶν, ὅστις καὶ λέγει, ὅτι οἱ πρὸς τὸ φώτισμα καὶ βάπτισμα ἑτοιμαζόμενοι κατηχούμενοι (ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιδ'. τῆς α'.) πρέπει εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς κατηχήσεώς των (πόσος δὲ ἦτο οὗτος ; ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ β'. τῆς ά.) νὰ μανθάνουσι καλὰ τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ κάθε Πέμπτην τῆς ἑβδομάδος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, νὰ τὰ λέγωσιν ἀπέξω εἰς τὸν ἀρχιερέα, ἢ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τοὺς κατηχοῦντας αὐτοὺς, ἵνα μὴ ἀμαθεῖς ὄντας τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου, βαπτισθοῦν καὶ ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἀμαθείας ἀστήρικτοι ὄντες, εὐκόλως ἀπατηθοῦν ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν(2).

Συμφωνία.

Ἀλλὰ καὶ ὁ μζ'. τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, πρέπει, λέγει, οἱ ἐν ἀσθενείᾳ βαπτιζόμενοι νὰ μανθάνουν τὰ τῆς πίστεως ὅταν ὑγιαίνουν.

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'.

Ἀλόχευτον τὸν ἐκ τῆς Παρθένου Θεῖον τόκον ὁμολογοῦντες, ὡς καὶ ἀσπόρως συστάντα, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ κηρύσσοντες, τοὺς ἐξ ἀγνοίας πράττοντάς τι τῶν οὐ δεόντων διορθώσει καθυποβάλλομεν. Ὅθεν, ἐπειδή τινες μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Γεννήσεως δείκνυνται σεμίδαλιν ἔψοντες, καὶ ταύτης ἀλλήλοις μεταδιδόντες, προφάσει τιμῆς δῆθεν λοχειῶν τῆς Παναχράντου Παρθενομήτορος, ὁρίζομεν μηδὲν τοιοῦτο ὑπὸ τῶν πιστῶν τελεῖσθαι, οὐ γὰρ τιμή γε τοῦτο τῇ Παρθένῳ τῇ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τὸν ἀχώρητον τεκούσῃ Λόγον σαρκὶ, ἐκ τῶν κοινῶν τε, καὶ καθ' ἡμᾶς τὰ κατὰ τὸν ἄφραστον αὐτῆς τόκον ὁρίζειν καὶ ὑπογράφειν. Εἴ τις οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν πράττων τοιοῦτο φωραθείη, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ μερικοὶ Χριστιανοὶ ἀπὸ ἀγνωσίαν κινούμενοι, τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἔψησαν σεμίδαλιν καὶ ἄλλα τινὰ εἴδη, τὰ ὁποῖα ἕνας τὸν ἄλλον μεταδιδόντες ἔτρωγαν, κάμνοντες τοῦτο διὰ τιμὴν τάχα τῶν ἐπιλοχίων τῆς Θεοτόκου (καθὼς εἶναι συνήθεια νὰ γίνεται καὶ εἰς τὰς ἄλλας γυναῖκας, ὁποῦ

(1) Λέγει δὲ ὁ Ἐπίσκοπος Φίλων (σελ. 113. τοῦ α'. τομ. τῆς Ὀκτατεύχ.) «ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τοὺς πατέρας των δὲν συλλούονται, ἵνα μὴ ἴδωσι τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρός των ὡς ὁ Χὰμ τὴν τοῦ Νῶε. Ὅθεν ἀκολούθως, οὐδὲ τὰ παιδία τῶν Χριστιανῶν πρέπει μὲ τοὺς πατέρας των νὰ συλλούωνται. Ὁ δὲ ἅγιος Διάδοχος ὁ τῆς Φωτικῆς Ἐπίσκοπος, (κεφ. νδ'. σελ. 216. τῆς Φιλοκαλ.) λέγει, ὅτι εἶναι ἀνδρεῖον καὶ σωφρονέστατον πρᾶγμα τὸ νὰ ἀπέχῃ τινὰς ἀπὸ τὰ λουτρὰ, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἀγαποῦν νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης· ταύτὸν εἰπεῖν, οἱ παρθενίαν ὑποσχεθέντες Ἱερωμένοι καὶ Μοναχοὶ, διατὶ ἡ ἡδονικὴ ἐκείνη ὑγρασία τοῦ λουτροῦ χαυνόνει καὶ ἐκθηλύνει τὸ σῶμα, καὶ ἡ ἐν τῷ λουτρῷ γύμνωσις φέρει εἰς ἐνθύμησιν τὴν ἄδοξον ἐκείνην γύμνωσιν, ὁποῦ ἔπαθεν ὁ Ἀδὰμ μετὰ τὴν παρακοήν. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ λουτρὰ, ἄλλο καλὸν δὲν προξενοῦσι, πάρεξ ἡδονὰς σαρκικὰς, καὶ φαντασίας ἀτόπους, ἔξω μόνον ἂν λούεταί τινας δι' ἀνάγκην ἀσθενείας».

(2) Σημείωσαι, ὅτι τὴν πέμπτην ὁποῦ ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, τινὲς ἐνόησαν, ὅτι εἶναι ἡ μεγάλη Πέμπτη μόνη, καθ' ἣν οἱ μέλλοντες βαπτισθῆναι τὸ ἑσπέρας τοῦ μεγάλου Σαββάτου κατηχούμενοι, ἦτο συνήθεια νὰ λέγουν ἀπὸ στήθους εἰς τοὺς κατηχητάς των τὰ δόγματα τῆς πίστεως ὁποῦ ἔμαθον. Ἐκινήθησαν δὲ οὗτοι εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην ἀπὸ τὸν προηγούμενον μέ. Κανόνα τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἔνθα λέγει διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐβαπτίζοντο τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ. Κρεῖττων ὅμως φαίνεταί μοι ἡ ἀνωτέρω ἔννοια τοῦ Κανόνος, διατὶ ὄχι μόνον τὴν Μεγάλην ἑ, ἀλλὰ καὶ κάθε Πέμπτην ἁπλως τῆς ἑβδομάδος, ὁποῦ ἐτύχαινε μετὰ τὸν καιρὸν, ἀφ' οὗ ἐγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν φωτιζομένων, ἔπρεπε νὰ λέγουν τὰ τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος μαθήματα, διὰ νὰ μὴ τὰ λησμονοῦν. Ὅτι δὲ οὐχὶ μία ἑβδομὰς, ἀλλὰ πολλαὶ ἐμεσολάβουν ἕως εἰς τὸ βάπτισμα, ἀφ' οὗ οἱ φωτιζόμενοι κατεγράφοντο, δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῶν φωτιζομένων, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς δ'. τῆς μεσονηστίμου ἑβδομάδος τῆς μ'.

κατὰ φύσιν γεννήσουν)· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, τοιοῦτο πρᾶγμα νὰ μὴ γίνεται εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Ἐπειδὴ τὸ νὰ παρομοιάζωμεν διὰ τῆς τοιαύτης συνηθείας, μὲ τὴν κοινὴν καὶ ταπεινὴν γέννησιν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀνερμήνευτον γέννησιν τῆς Ἀειπαρθένου, τοῦτο δὲν λογίζεται τιμὴ εἰς αὐτήν, ἥτις ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ἐγέννησεν ἐν σαρκὶ τὸν ἀχώρητον τῷ παντὶ Θεὸν Λόγον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀτιμία. Ὥσπερ γὰρ ἄσπορον, καὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ὁμολογοῦμεν τῆς Θεοτόκου τὴν Σύλληψιν, οὕτω παρομοίως καὶ τὴν αὐτῆς γέννησιν ἀνωτέραν συνομολογοῦμεν πάσης λοχείας, ἥτις ἐστὶν ἡ μετὰ πόνων τοῦ βρέφους γέννησις, καὶ ἡ ἀκόλουθος τῶν αἱμάτων ῥύσις, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (1). Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶναι, ἂς καθαίρεται, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἂς ἀφορίζεται.

Συμφωνία.

«Ὅρα καὶ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον αἵρεσ. οθ'. κατὰ Κολλυριδιανῶν λέγοντα, ὅτι γυναῖκές τινες ἐπάνω εἰς κρεββάτι τετράγωνον, ἐστρωμένον, βάλλουσιν ἕνα κουλλοῦρι, ἔπειτα τρώγουσιν αὐτὸ, καὶ τοῦτο κάμνουσιν, ὡς τάχα προσκυνοῦσαι τὴν Μαρίαν Θεοτόκον καὶ ἄλλα τινὰ λέγουσι βλάσφημα».

ΚΑΝΩΝ Β'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ καταλεγομένων, ἢ λαϊκὸς, μηδεμίαν ἀνάγκην βαρυτέραν ἔχει, ἢ πρᾶγμα δυσχερὲς, ὥστε ἐπιπλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν πόλει διάγων, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀποκινείσθω τῆς κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἁπλῶς Κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς, μὴ ἔχοντας ἀνάγκην βαρυτάτην ἢ δυσκολίαν, ἀναγκάζουσαν αὐτὸν νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν του, ἀλλ' εὑρισκόμενος μέσα εἰς πόλιν, τρεῖς Κυριακὰς δὲν συνέλθῃ μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶναι, ἂν καθαίρεται, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἂς ἀφορίζεται· διότι ἕνα ἀπὸ τὰ δύω, ἢ ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι πιστὸς, ἢ πιστὸς ὢν, καταφρονεῖ τῆς κοινῆς πρὸς Θεὸν ὑμνῳδίας καὶ προσευχῆς.

Συμφωνία.

«Αὐτολεξεὶ ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι ἐρανισμένος ἀπὸ τὸν ιά. τῆς ἐν Σαρδικῇ, πλὴν τὸ μὲν, ὅτι οὐ δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον, εἰ μηδεμίαν βαρυτέραν ἀνάγκην ἔχοι, ἢ πρᾶγμα δυσχερὲς, ἐπιπλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἡ μὲν ἐν Σαρδικῇ χωριστὰ τὸ ἔχει, λέγουσα ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι δὲν πρέπει νὰ λείπουν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τους πολὺν καιρὸν, ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἐξέλαβε τοῦτο, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μὴ λείπουν ἀπὸ τὴν ἐν Ἐκκλησίᾳ σύναξιν τῶν πιστῶν, συνάπτουσα τοῦτο μὲ τὸ κατωτέρω. Τὸ δὲ, ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακὰς κτλ. διὰ τοὺς λαϊκοὺς ἡ Σαρδικὴ λέγει· ἡ παροῦσα δὲ καὶ διὰ τοὺς Ἐπισκόπους. Καθὼς δηλαδὴ καὶ ὁ ιϐ'. τῆς αὐτῆς Σαρδικῆς θέλει, ὅτι, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ εἰς τὰ ὑποστατικά του εὑρισκόμενος, τὰ ἐν ξένῃ ἐπαρχίᾳ ὄντα, τρεῖς Κυριακὰς, πρέπει νὰ συνέρχεται μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν γειτονεύουσαν, ὁ δὲ ἑ. τῆς ἐν Γάγγρ. ἀναθεματίζει ἐκεῖνον ὁποῦ καταφρονεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ σύναξιν τῶν πιστῶν. Ὁμοίως καὶ ὁ κ'. τῆς αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς μὲ ὑπερηφάνειαν κατηγοροῦντας τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς γινομένας συνάξεις καὶ λειτουργίας. Ἐπαινεῖ δὲ καὶ ὁ κά. τῆς αὐτῆς, τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συνάξεις, ὡς κοινωφελεῖς.»

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'.

Ἐπειδή περ ἔν τισι χώραις μεμαθήκαμεν, ἐν τῷ Τρισαγίῳ ὕμνῳ, ἐν προσθήκης μέρει ἐκφωνεῖσθαι,

(1) Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦσιν οἱ ζωγράφοι τὴν Θεοτόκον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, κειμένην ἐπὶ κλίνης, καὶ ὡσὰν ἀποκαμωμένην ἀπὸ τοὺς πόνους, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει ὅλως νὰ γράφεται ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ἡ λέξις αὕτη, τὰ ἐπιλόχια τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ μόνον ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου· κατὰ γὰρ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, συμφωνοῦντα τῇ Συνόδῳ ταύτῃ, ἡ τοῦ Χριστοῦ γέννησις μόνου, χωρὶς λοχείας ἐγένετο, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς ἀφθόρου καὶ ἀπειρογάμου κυρίως τὸ ὄνομα τῆς λοχείας εἰπεῖν· τὸ δὲ νὰ ἱστοροῦνται γυναῖκές τινες πλύνουσαι τὸν Χριστὸν ἐν λεκάνῃ, ὡς ὁρᾶται ἐν πολλαῖς εἰκόσι τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, τοῦτο εἶναι παντάπασιν ἀτοπώτατον, καὶ σαρκικῶν ἀνθρώπων ἐφεύρεμα, δι' ὃ καὶ παντὶ τρόπῳ πρέπει νὰ ἀποβάλλεται. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ θεῖοι Μελῳδοὶ καὶ Ἁσματογράφοι πολλάκις λοχείαν τὴν τῆς Θεοτόκου γέννησιν ὀνομάζουσι, λεγέσθω καταχρηστικῶς καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἀλοχεύτου τόκου αὐτῆς τῆς λοχείας, ἄνευ ὀδύνης, καὶ ἀντὶ ἁπλῆς γεννήσεως ἐκλαμβανομένης.

μετὰ τὸ, ἅγιος Ἀθάνατος, τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς. Τοῦτό τε ὑπὸ τῶν πάλαι ἁγίων Πατέρων, ὡς τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον, ἐκ τοῦ τοιούτου ἀπήλασαν ὕμνου, σὺν τῷ τὴν τοιαύτην φωνὴν καινουργήσαντι παρανόμῳ αἱρετικῷ. Καὶ ἡμεῖς, κυροῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν πρὶν εὐσεβῶς θεσμοθετηθέντα, ἀναθεματίζομεν τοὺς ἔτι μετὰ τὸν παρόντα ὅρον παραδεχομένους τὴν τοιαύτην φωνὴν ἐπ' ἐκκλησίας, ἢ ἄλλως πως τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ συνάπτοντας. Καὶ εἰ μὲν Ἱερατικός ἐστιν ὁ παραβάτης τῶν ὁρισθέντων, ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον Ἱερατικῆς ἀξίας προστάσσομεν, εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἀφορίζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Πρῶτος ὁ Πέτρος ὁ Κναφεὺς, καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ Θεοσπασχῖται, ἐτόλμησαν νὰ προσθέσουν ἐν τῷ Τρισαγίῳ ὕμνῳ, μετὰ τὸ, ἅγιος Ἀθάνατος, τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς (1). Οἱ αἱρετικοὶ οὖν οὗτοι σὺν τῇ τοιαύτῃ προσθήκῃ, κατεκρίθησαν ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὁποῦ ἔγινεν εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ Φίληκος, πρὸ τῆς ἑ. Συνόδου, καὶ μάλιστα ὁ Κναφεὺς ἀνεθεματίσθη (ὅρα τὸν πρόλογον τῆς ἑ. Συνόδου)· ἐπειδὴ δὲ ἀκόμη εὑρίσκοντό τινες τῆς αἱρέσεως τοῦ Κναφέως διάδοχοι, λέγοντες τὸν τρισάγιον ὕμνον μετὰ τῆς βλασφήμου προσθήκης ταύτης, ἡ παροῦσα Σύνοδος ἀναθεματίζει ἐκείνους ὁποῦ παραδέχονται αὐτὴν, καὶ ἡ ἐπ' ἐκκλησίας καὶ φανερὰ, ἢ κατ' ἰδίαν ταύτην τῷ Τρισαγίῳ συνάπτουσι, καὶ Κληρικοὺς μὲν ὄντας αὐτοὺς καθαιρεῖ, Λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζει.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'.

Ἐν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς, ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους, καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε, καὶ προχαράγματα, τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου, ταύτην ὑποδεχόμενοι. Ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις, ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, χαρακτῆρα, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν, ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ, ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν. Δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου, χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ Κόσμῳ ἀπολυτρώσεως.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ζωγραφίζουσι, τὸν μὲν Χριστὸν, ὡς πρόβατον καὶ Ἀμνὸν, τὸν δὲ Πρόδρομον δεικνύοντα αὐ-

(1) Θεόθεν παρέλαβεν ἡ Ἐκκλησία τὸν Τρισάγιον ὕμνον. Ἱστορεῖ γὰρ ὁ Θεοφάνης, ὅτι, σεισμῶν γενομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει φοβηθέντες οἱ πολῖται εὐγῆκαν εἰς τὸν κάμπον, καὶ ἐλιτάνευον (συνελιτάνευε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ μικρὸς, καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλος ἀνυπόδητοι κατὰ τὸν Γλυκᾶν)· ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ συνέβη καὶ ἠρπάσθη ἕνα παιδίον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἤκουσε θείαν φωνὴν ὁποῦ τοῦ ἔλεγε, νὰ εἰπῇ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ τὸν λαὸν, νὰ λιτανεύουσι μὲ ταῦτα τὰ λόγια· Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. λέγει δὲ ὁ Νικηφόρος. ὅτι ὁ τόπος ὁποῦ ὑψώθη τὸ παιδίον, ὠνομάσθη ὕψωμα θεῖον, νῦν δὲ ὀνομάζεται Ψωμαθειά. Ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐπρόσταξεν ὁ Βασιλεὺς νὰ ψάλλεται πανταχοῦ ὁ ὕμνος οὗτος εἰς γλῶσσαν ἑλληνικήν. Ὅθεν καὶ παλαιὰ ὁ μέγας Σάββας συνεχώρησεν εἰς τοὺς Ἀρμενίους χριστιανοὺς νὰ ψάλλουν τὴν ἀκολουθίαν αὐτῶν Ἀρμενιστὶ, τὸ δὲ τρισάγιον, ὄχι Ἀρμενιστὶ, ἀλλ' Ἑλληνιστί. Καὶ ἕως τώρα δὲ οἱ Λατῖνοι ἐν τῇ λιτανείᾳ τοῦ αὐτῶν ἐπιταφίου, ἑλληνιστὶ ψάλλουν τὸν Τρισάγιον, καὶ ὄχι λατινιστὶ, διὰ τὸ σέβας τῆς γλώσσης, εἰς ἣν ἐξεφωνήθη θεόθεν. Καὶ σημείωσαι κατὰ τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. σελ. 312. ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Κναφέως τὸ θαῦμα τοῦτο ἐγένετο. Ὁ γὰρ Κναφεὺς μετὰ ταῦτα ἦν ἐπὶ Ζήνωνος, ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τῆς ὀ'. Συνόδου, μοῖρα ἦν κεχωρισμένη τῶν Θεοπασχιτῶν. Ἐκ τριῶν δὲ εἶναι συντεθειμένος ὁ Τρισάγιος ὕμνος οὗτος, τὸ μὲν ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, εἶναι παρμένον ἀπὸ τὸν ὕμνον τῶν Σεραφὶμ, καθὼς ὁ Ἡσαΐας τὸν ἤκουσε. Τὸ δὲ, Θεὸς, ἰσχυρὸς, ἀθάνατος, εἶναι παρμένον ἀπὸ τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνο· «Ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν, τὸν ἰσχυρὸν, τὸν ζῶντα, (ζῶν γὰρ καὶ ἀθάνατος ταὐτόν ἐστι).» Τὸ δὲ, ἐλέησον ἡμᾶς, εἶναι δανεισμένον ἀπὸ τὸ λγ'. κεφ. τοῦ Ἡσαΐου, καὶ ἀπὸ τὸν ρκβ'. ψαλμὸν, καὶ εἶναι δέησις καὶ ἱκεσία. Ἀναφέρεται δὲ ὁ ὕμνος οὗτος εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Τὸ μὲν γὰρ ἅγιος ὁ Θεὸς δηλοῖ τὸν Πατέρα, ὅστις ἐστὶν ἡ θεογόνος πηγὴ τῆς θεότητος, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος. Τὸ δὲ ἅγιος ἰσχυρὸς, δηλοῖ τὸν Υἱὸν, ὅστις ἐστὶ καὶ ἰσχυρὸς, καὶ δύναμις, καὶ βραχίων τοῦ Πατρὸς, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Τὸ δὲ Ἀθάνατος, δηλοῖ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ λέγεται ζωῆς χορηγόν. Τὸ δὲ ἐλέησον ἡμᾶς, ἐνικῶς ἐπιφερόμενον. σημαίνει τὴν μίαν τῶν τριῶν προσώπων Κυριότητα καὶ Θεότητα. Ὁ δὲ παράφρων Κναφεὺς, προστιθεὶς, τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ὄχι μόνον συσταυροῖ μὲ τὸν Υἱὸν τὸν Πατέρα, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς λέγει ὁ Δαμασκηνὸς βιβλ. γ'. κεφ. νζ'. ἀλλὰ καὶ τέταρτον πρόσωπον παρεισάγει ἐν τῇ Τριάδι, καὶ χωριστὰ μὲν τίθησι τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, χωριστὰ δὲ τὸν ἐσταυρωμένον Χριστὸν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα... Ὅρα καὶ τὴν θεολογικὴν ἑρμηνείαν τοῦ Τρισαγίου εἰς τὸν Δοσίθ. (αὐτόθι) καὶ τὸν Δαμασκ. λόγῳ περὶ τοῦ Τρισαγίου καὶ ὀρθοδ. βιβλίον γ'. κεφάλαιον ἰ.

τὸν μὲ τὸν δάκτυλόν του καὶ λέγοντα· «Ἴδε ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου.» [Ἰωάν. ά. 29.] Διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανών, τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ γίνεται, ἀλλὰ νὰ ζωγραφίζεται ὁ Χριστὸς, ὡς ἄνθρωπος τέλειος, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα. Ἵνα διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ἐρχόμεθα εἰς ἐνθύμησιν τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας αὐτοῦ, καὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου, καὶ τῆς διὰ τούτων γενομένης σωτηρίας τοῦ Κόσμου. Διότι, τοὺς μὲν παλαιοὺς ἐκείνους τοῦ νόμου τύπους τιμῶμεν, καθ' ὃ ἐπροεικόνιζαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς χάριτος, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕνας ἦτο καὶ ὁ ἐν τῷ Πάσχᾳ σφαγιαζόμενος Ἀμνὸς, εἰς εἰκόνα Χριστοῦ παρακλαμβανόμενος, τοῦ ἀληθινοῦ Ἀμνοῦ, τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου. Τώρα δὲ ὁποῦ ἦλθεν ἡ ἀλήθεια αὐτὴ καὶ τὰ πράγματα, μᾶλλον τῶν τύπων προτιμῶμεν αὐτὴν καὶ ὑποδεχόμεθα (1).

ΚΑΝΩΝ ΠΓ'.

Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων τῆς Εὐχαριστίας μεταδιδότω· γέγραπται γὰρ, «λάβετε, φάγετε·» [Ματθ. κς'. 26]. τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὐδὲ λαβεῖν δύνανται, οὐδὲ φαγεῖν.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν ὁ αὐτὸς σχεδὸν ἐστι μὲ τὸν κέ. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐπειδὴ γὰρ ἦτον, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, παλαιὰ συνήθεια νὰ μεταδίδουσι τὴν εὐχαριστίαν, ἤτοι τὰ Θεῖα μυστήρια εἰς τὰ σώματα τῶν τελευτώντων (2),

(1) Τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρει καὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς, ὅθεν ἐπιστομίζονται καὶ ἐντεῦθεν οἱ Παπισταὶ οἱ διαβάλλοντες τοὺς Κανόνας τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ λέγοντες, ὅτι οὐκ ἐμνήσθη αὐτῶν κἀνένας ἱστορικὸς, καὶ ὁ Πάπας Ἀδριανὸς τοῦτον δέχεται, γράφων πρὸς Ταράσιον. Σημείωσαι ὅτι, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦσιν οἱ ζωγράφοι, εἴτε ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἐν ἄλλαις ἁγίαις εἰκόσι τὰ τέσσαρα ζῶα μοναχὰ, τὰ προτυπώσαντα ἐν τῷ παλαιῷ νόμῳ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστὰς. ἀλλὰ μάλιστα προτιμῶντες τὴν ἀλήθειαν νὰ ἱστοροῦσι τοὺς Εὐαγγελιστὰς, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα. Εἶπα μοναχὰ τὰ τέσσαρα ζῶα, διατὶ ἂν ζωγραφηθοῦν οἱ Εὐαγγελισταὶ μὲ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα, καὶ μαζὴ μὲ αὐτοὺς ἱστορηθοῦν καὶ τὰ πρωτυπώσαντα αὐτοὺς ζῶα, δὲν εἶναι φαίνεταί μοι, ἐφάμαρτον. Τοῦτον τὸν Κανόνα τῆς ς'. ἀναφέρει καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει καὶ ἐν τῇ δ'. καὶ ὁ Ἀδριανὸς ἐν τῇ ά. πρὸς Ταράσιον ἐπιστολῇ, καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τούτου Ἠλίας ὁ τῆς Βλαχερνῶν Ἐκκλησίας Πρεσβύτερος, εἰκονομάχος ὢν πρότερον, ἐδιωρθώθη, σελ. 789. τῆς Συλλογῆς τῶν Συνόδων. Ὅρακαὶ εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου. Διὸ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος (ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Ἀλεξάνδρειαν σελ. 905. τοῦ β'. τόμ.) λέγει, ὅτι ἡ Κυρία Θεοτόκος νὰ ζωγραφῆται μᾶλλον ὡς κόρη, καὶ ὄχι ὡς κιβωτὸς καὶ ράβδος καὶ λυχνία, καὶ ὅσα ἄλλα ἦσαν τύποι αὐτῆς. Ἂν ὅμως τριγύρω εἰς τὴν Θεοτόκον ἱστοροῦνται καὶ τὰ προτυπώσαντα αὐτὴν, οὐκ ἔστιν, ὡς νομίζω, ἐφάμαρτον.

(2) Λέγει ὁ Ζωναρᾶς ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ τὸ τελευτώντων κατὰ ἀκρίβειαν δὲν θέλει νὰ εἰπῇ τοὺς ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς θνήσκοντας, καὶ μήπω τελευτήσαντας, μὲ ὅλον τοῦτο τὰ ἀκόλουθα λόγια τοῦ Κανόνος ἑρμηνεύουσιν ὅτι πρέπει νὰ νοηθῇ τοῦτο, ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντων, καὶ νεκρῶν ὄντων. Διὸ καὶ ἐν ἄλλοις κώδηξιν, ἀντὶ τοῦ, τελευτώντων, γέγραπται τελευτησάντων. Κἂν γὰρ καὶ εὑρίσκεταί τινας εἰς τὰς ὑστερινὰς ἀναπνοὰς, πρέπει νὰ μεταδίδεται τὰ θεῖα Μυστήρια, κατὰ τὸν ιγ'. τῆς α'. καὶ τὴν ἐν ἐκείνῳ ἱστορίαν τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Σημείωσαι, ὅτι οὐδὲ εἰς Ἐκκλησίαν μέσα πρέπει νὰ θάπτῃ τινὰς νεκροὺς, καὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες μεγάλως ἁμαρτάνουσι. Διηγεῖται γὰρ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος (σελ. 10. 49. τοῦ Εὐεργετινοῦ). ὅτι «μία Καλογραῖα, ἐγκρατὴς μὲν καὶ σώφρων ἀπὸ αἰσχρὰς ἡδονὰς, μὴ δυναμένη ὅμως νὰ ἐγκρατευθῇ ἀπὸ ἄκαιρα λόγια, ἐνταφιάσθη ποτὲ μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὢ τοῦ θαύματος! ἐκείνην τὴν νύκτα βλέπει δι' ἀποκαλύψεως ἐκεῖνος ὁποῦ ἐφύλαττε τὴν Ἐκκλησίαν, πῶς ἔφεράν τινες τὴν καλογραίαν ταύτην ἔμπροσθεν εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, καὶ τὴν ἐπριόνισαν εἰς τὴν μέσην, καὶ τὸ μὲν μισὸν μέρος αὐτῆς τὸ ἔρριψαν εἰς τὴν φωτίαν καὶ κατεκαίετο, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ ἔμεινεν ἔτσι. καὶ τὸ πρωὶ ἐδιηγήθη τὸ παράδοξον τοῦτο θέαμα εἰς τοὺς παρευρεθέντας χριστιανούς. Διηγεῖται πρὸς τούτοις ὁ ἴδιος Ἅγιος, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἀπέθανεν ὁ εἰς τοὺς καιροὺς αὐτοῦ ζῶν Βαλλεριανὸς ὁ Πατρίκιος εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὀνομαζομένην Βρίζαν, ὁ τῆς πόλεως ταύτης Ἐπίσκοπος ἐπῆρεν ἄσπρα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του, καὶ τοὺς ἔδωκε τόπον μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ἐνταφιάσουν τὸ λείψανον τοῦ Βαλλεριανοῦ, ζήσαντος μέχρι γήρως κακῶς. Λοιπὸν τὴν ἐρχομένην νύκτα φαίνεται ὁ Ἅγιος μάρτυς Φαυστῖνος, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἦτον ἐκτισμένη ἡ Ἐκκλησία, πρὸς τὸν προσμονάριον καὶ φύλακα αὐτῆς, καὶ τοῦ λέγει· «Πήγαινε καὶ εἰπὲ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ ῥίψῃ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μου τὸ βρωμισμένον αὐτὸ κορμὶ, ὁποῦ ἐνταφίασεν ἐδῶ, εἰ δὲ καὶ δὲν κάμῃ τοῦτο. ἔως εἰς τριάντα ἡμέρας ἔχει νὰ ἀποθάνῃ.» Ὁ δὲ προσμονάριος ἐφοβήθη νὰ ἀναγγείλῃ τὸ ὅραμα εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ πάλιν ἐφάνη ὁ Ἅγιος καὶ εἶπέ του τὰ αὐτά· ἀλλ' αὐτὸς φοβηθεὶς πάλιν, δὲν τὸ ἐφανέρωσεν εἰς ἐκεῖνον. Ὅθεν, ὅταν ἦλθεν ἡ τριακοστὴ ἡμέρα, ὁ Ἐπίσκοπος ὑγιὴς ὤν, ἔπεσε τὸ βράδυ νὰ κοιμηθῇ, καὶ, ὢ τοῦ θαύματος! δὲν ἐσηκώθη πλέον, ἀλλὰ μὲ αἰφνίδιον θάνατον ἐτελεύτησεν». Ἀκούσατε Ἀρχιερεῖς, ἀκούσατε Ἱερεῖς, ἀκούσατε ὅλοι κοινῶς οἱ Χριστιανοὶ, ὁποῦ συγχωρεῖτε, νὰ ἐνταφιάζωνται τὰ νεκρῶν σώματα μέσα εἰς ἁγίας Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ὅσοι κατοικεῖτε εἰς τὰ νησία. ὁποῦ ἐπικρατεῖ αὐτὴ ἡ θεομίσητος καὶ κατάκριτος συνήθεια, καὶ μάθετε ποίαν καταδίκην καὶ τιμωρίαν λαμβάνουσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν, (καθὼς ἐπιφέρει ὁ ἴδιος Γρηγόριος) καὶ ἡ ψυχαῖς τῶν ἀποθανόντων, διατὶ θάπτονται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη, οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, καὶ συγγενεῖς τῶν ἀποθανόντων, ὁποῦ συγχωροῦσι καὶ θέλουσι νὰ θάπτωνται. Ἐσεῖς νομίζετε ὅτι προξεξενεῖτε ὠφέλειαν εἰς τοὺς νεκροὺς, ὅταν τοὺς θάπτετε μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ δὲν ἐξεύρετε πῶς διὰ τοῦτο μάλιστα κόλασιν προξενεῖτε καὶ τιμωρίαν εἰς αὐτούς. Διατὶ, ἂν ἡ Καλογραῖα ἐκείνη, ὁποῦ ἐνικᾶτο μόνον ἀπὸ τὰ ἀκαιρα λόγια, καὶ ἀργὰ, διατὶ ἐνταφιάσθη μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπριονίσθη καὶ ἐκαίετο εἰς τὸ πῦρ, τί ἆρά γε θέλουν πάθουν οἱ λόγοις καὶ ἔργοις ἁμαρτήσαντες, ἔπειτα μετὰ θάνατον ἐνταφιαζόμενοι εἰς τὰς Ἐκ-

ἐμποδίζει τοῦτο καὶ ἐτοῦτος, καὶ ἐκεῖνος, λέγοντες, ὅτι ὁ μὲν Κύριος, ὅταν ἔδιδε τὸν μυστικὸν ἄρτον εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ δι' αὐτῶν ἀκολούθως εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς, εἶπε, λάβετε, φάγετε. Τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὔτε νὰ λάβουν αὐτὸν ἠμποροῦν, οὔτε νὰ τὸν φάγουν. Ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ βαπτίζῃ τινὰς τοὺς νεκροὺς κατὰ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ αὐτοῦ κέ. τῆς ἐν Καρθ. Ὁ δὲ Χρυσόστ. ὁμιλ. δ'. πρὸς Ἑβραίους, ὡς εἰδωλολάτρην ἀφορίζει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν πολὺν καιρὸν, ἐκεῖνον τὸν Χριστιανὸν, ὁποῦ πληρόνει, καὶ πέρνει μυρολογήτρας διὰ νὰ θρηνῇ τοὺς συγγενεῖς του νεκροὺς, καὶ νουθετούμενος δὲν ἀκούει. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς μυρολογήτρας ἀφορίζει, ἂν τολμήσουν νὰ ὑπάγουν διὰ νὰ μυρολογοῦν.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'.

Τοῖς κανονικοῖς τῶν Πατέρων θεσμοῖς κατακολουθοῦντες, ὁρίζομεν καὶ περὶ τῶν Νηπίων, ‖ Τῆς ἐν Καρθ. ὁσάκις μὴ εὑρίσκωνται βέβαιοι μάρτυρες, οἱ ταῦτα ἀναμφιβόλως βαπτισθέντα εἶναι λέγον- ‖ π'. τες, καὶ οὐδὲ αὐτὰ διὰ τὴν κεῖραν, περὶ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς μυσταγωγίας ἀποκρίνασθαι ἐπιτηδείως ἔχωσι, χωρίς τινος προσκόμματος ὀφείλειν ταῦτα βαπτίζεσθαι. Μή ποτε ὁ τοιοῦτος δισταγμὸς ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἁγιασμοῦ καθάρσεως.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν, παρομοίως αὐτολεξεὶ π'. τῆς ἐν Καρθ. ἐστὶ, διορίζων, ὅτι ὅσαις φοραῖς δὲν εὑρίσκονται μάρτυρες βέβαιοι νὰ μαρτυροῦν, ὅτι εἶναι βαπτισμένα τὰ Νήπια (διατὶ τυχὸν αἰχμαλωτισθέντα ταῦτα ὑπὸ βαρβάρων, καὶ ἀπαχθέντα εἰς μακρυνοὺς τόπους(1), μετὰ ταῦτα παρὰ τῶν χριστιανῶν ἐξηγοράσθησαν), ἀλλ' οὐδὲ αὐτὰ τὰ ἴδια εἶναι ἱκανὰ νὰ πληροφορήσουν ὅτι ἐβαπτίσθησαν, διὰ τὴν κεῖραν, ἤτοι διὰ τὴν ἡλικίαν τὴν νηπιώδη αὐτῶν, καθ' ἣν ἐβαπτίσθησαν. Τὰ τοιαῦτα, λέγω, πρέπει χωρὶς κἀνένα ἐμπόδιον νὰ βαπτίζωνται. Μήπως ἡ ἀμφιβολία αὕτη, ἂν ἐβαπτίσθησαν, ἢ ὄχι, ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς διὰ τοῦ λουτροῦ καθάρσεως. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΠΕ'.

«Ἐπὶ δύω, καὶ τριῶν μαρτύρων βεβαιοῦσθαι πᾶν ῥῆμα,» [Δευτερονόμ.. ιζ'.15.] γραφικῶς παρελάβομεν. Τοὺς οὖν ὑπὸ τῶν οἰκείων δεσποτῶν ἐλευθερουμένους δούλους, ἐπὶ τρισὶ μάρτυσι τῆς τοιαύτης τιμῆς ἀπο-

κλησίας; Διὰ ἀγάπην Θεοῦ, ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ἐμποδίσατε τὸ τοιοῦτο μέγα κακὸν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς σας, καὶ προστάξατέ τους νὰ κάμνουσιν ἔξω ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας τὰ μνήματα τῶν ἀποθανόντων. Ὦ τί μέγα κακόν! αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος προσφέρουν θυμιάματα καὶ εὐωδίας, διὰ νὰ ἐξιλάσκεται ὁ Θεὸς εἰς αὐτὰ, διὰ νὰ εὐωδιάζῃ ἡ Ἐκκλησία, καὶ νὰ θυμιῶνται οἱ συναθροιζόμενοι χριστιανοὶ, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νὰ ἐνταφιάζουν τὰ βρωμισμένα κορμία τῶν νεκρῶν τους, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν δυσωδίαν καὶ ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται, καὶ ἡ Ἐκκλησία βρωμίζει, καὶ οἱ χριστιανοὶ στουμπόνουν τὰς μύτας των, καὶ φεύγουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀπὸ πυρὸς, καὶ πολλαῖς φοραῖς ἀναθεματίζουν τοὺς ἐνταφιασμένους. Καὶ ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ μεγαλητέρα ἀγνωσία καὶ ἀτοπία ἀπὸ αὐτήν; Ὁ ιζ'. Κανὼν τῆς Οἰκουμενικῆς Ϛ'. Συνόδου προστάζει οὐδὲ εἰς τὰ κατηχούμενα τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ μένῃ τινὰς, καὶ ζωντανὸς ἔτι ὤν, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ μὴ μένουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ νεκροὶ, οἱ βρώμου καὶ δυσωδίας γέμοντες; Ὅθεν καὶ ὁ Κίτρους Ἰωάννης ρητῶς λέγει, μέσα εἰς Ἐκκλησίαν ἐγκαινιασμένην σῶματα νεκρῶν νὰ μὴ θάπτωνται. Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Ἀποκρ. λη'. σελ. 382. τοῦ Γιοῦρ.). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Ἐφραὶμ ὁρκίζει εἰς τὴν διαθήκην του νὰ μὴ τὸν θάψουν μέσα εἰς Ἐκκλησίαν, λέγων, «ὁρκῶ ὑμᾶς μὴ ἐάσητέ με εἰς οἶκον Θεοῦ τεθῆναι, ἢ ὑπὸ θυσιαστήριον, ἢ εἰς ἕτερον τόπον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν πρέπει εἰς σαπρὸν σκώληκα καὶ βρωμισμένον νὰ ἐνταφιάζεται εἰς ναὸν καὶ ἁγίασμα Κυρίου. Ὅποιος δὲ τολμήσῃ τοῦτο ποιῆσαι, μὴ ἴδῃ τὸ ἐπουράνιον θυσιαστήριον! μηδὲ καταξιωθείη ναοῦ βασιλείας οὐρανῶν!» Ἂς φρίξωμεν, ἀδελφοὶ, καὶ ἂς τρομάξωμεν. Διατὶ ἀνίσως ἕνας θεοφόρος Ἐφραὶμ δὲν ἔκρινεν ἄξιον τὸν ἑαυτόν του νὰ ἐνταφιασθῇ μέσα εἰς Ἐκκλησίαν, πόσῳ μᾶλλον δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ἐνταφιάζωνται εἰς Ἐκκλησίαν οἱ ἁμαρτωλοί; Οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τοὺς τοῦτο ποιοῦντας! Παρομοίως πρέπει νὰ κανονίζωνται καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην ὁποῦ ἐνταφιασθῇ κἀνένας των συγγενής. Τί κάμνεις, ἄνθρωπε ἀσυλλόγιστε; δὲν ἠξεύρεις πῶς μὲ αὐτὸ ὁποῦ κάμνεις, καὶ δὲν πηγαίνεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πιάνεις ἔχθραν μὲ τὸν Θεὸν καὶ μὲ τοὺς Ἁγίους του; καὶ μάχεσαι μὲ αὐτοὺς διατὶ ἀπέθανεν ὁ συγγενής σου; καὶ ποῖος εἶσαι ἐσὺ ὁποῦ πολεμεῖς μὲ τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομεῖ, καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον; Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ κανονίζωνται ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς, καὶ νὰ ἐμποδίζωνται ἐκεῖναι αἱ γυναῖκες, ἢ ἄνδρες, ὁποῦ πηγαίνουν ἐπάνω εἰς τὰ μνήματα τῶν συγγενῶν τους καὶ κλαίουν, ὡσὰν νὰ μὴ εἶχαν ἐλπίδα, ὅτι θέλουν ἀναστηθοῦν, μὴ νοοῦντες οἱ ἄγνωστοι, ὅτι ὁ θάνατος τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν δὲν εἶναι θάνατος, ἀλλὰ εἶναι ἕνας ὕπνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔχουν νὰ ἐξυπνήσουν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως. Ἡ μυριοβάρβαρος κακοσυνήθεια αὕτη ἐπικρατεῖ μέχρι τῆς σήμερον καὶ εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, εἰς τὰς ὁποίας ἐπαρχίας εὑρίσκονται πολλάκις σοφοὶ καὶ συνετοὶ Ἡγεμόνες καὶ Ἄρχοντες καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ γινώσκουσι καλῶς τὴν ἀχρείαν καὶ ἐπιβλαβῆ ταύτην κακοσυνήθειαν.

(1) Καθὼς λέγουν τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Καρθαγένι. Ἢ καὶ διατὶ εὑρέθησαν ἐρριμμένα εἰς δρόμους ἢ εἰς τὰς θύρας τῶν Ἐκλησιῶν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ νόθα παιδία, καὶ ἀγνοοῦνται ἂν ἦναι βαπτισμένα.

λαύειν διοριζόμεθα. Οἱ τὸ κῦρος παρόντες, τῇ ἐλευθερίᾳ προσοίσουσι καὶ τὸ πιστὸν ἐξ ἑαυτῶν τοῖς γινομένοις παρέξουσιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους, ἡ τῶν δούλων ἐλευθερία εἶναι ἕνα πρᾶγμα ὁποῦ δὲν ἔχει τιμήν, διὰ τοῦτο, ὅταν ἐσυνέβαινε νὰ γένῃ μαρτυρία περὶ αὐτῆς, ἔπρεπε νὰ παρασταθοῦν πέντε ἢ καὶ περισσότεροι μάρτυρες, διὰ νὰ γένῃ ἀσφαλὴς ἡ ἀπόδειξις. Τοῦτο δὲ ἀναιρῶν ὁ παρὼν Κανών, ὁρίζει, ὅτι καὶ τρεῖς μόνοι μάρτυρες ἀρκοῦσι διὰ νὰ κυρώσουν τὴν τοιαύτην τῶν δούλων ἐλευθερίαν. Ἐπειδὴ καὶ ἡ θεία Γραφὴ λέγει, ὅτι κάθε λόγος θέλει σταθῇ, ἤτοι θέλει κυρωθῇ, καὶ βεβαιωθῇ, καὶ ἀπὸ δύω, καὶ ἀπὸ τρεῖς μάρτυρας. Ὅρα καὶ τὸν πδ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΠΣ΄.

Τοὺς ἐπὶ ψυχῶν ὀλίσθῳ πόρνας ἐπισυνάγοντας καὶ ἐκτρέφοντας, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, ἀφορίζεσθαι καὶ καθαιρεῖσθαι ὁρίζομεν, εἰ δὲ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Τὸ νὰ ἦναι πορνοβοσκός τινας, ἤγουν τὸ νὰ συμμαζώνῃ καὶ νὰ τρέφῃ πόρνας ἐπὶ βλάβῃ ψυχῶν, διὰ νὰ κερδίζῃ τὸν ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν μισθὸν, καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐμποδίζουσι καὶ παιδεύουσι (1), πολλῷ μᾶλλον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν ἀφορίζει ἐν ταὐτῷ καὶ καθαιρεῖ τοὺς Κληρικοὺς ἐκείνους ὁποῦ τοῦτο κάμνουσιν (ἥτις ἐστὶ βαρυτάτη καὶ διπλῆ παιδεία, ἐπειδὴ ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τοὺς Κληρικοὺς ἀρκεῖ ἡ καθαίρεσις μόνη,) τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἀφορίζει.

ΚΑΝΩΝ ΠΖ΄.

Ἡ τὸν ἄνδρα καταλιποῦσα, μοιχαλίς ἐστιν, εἰ ἐπ᾽ ἄλλον ἦλθεν, κατὰ τὸν ἱερὸν καὶ Θεῖον Βασίλειον, ἐκ τῆς Ἱερεμίου προφητείας ἄριστα τοῦτο ἀνελεξάμενον, ὅτι «ἐὰν γένηται γυνὴ ἀνδρὶ ἑτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μιαινομένη μιανθήσεται» [Ἱερεμ. γ΄. 1.] καὶ πάλιν, «ὁ ἔχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής.» [Παρ. ιή. 22.] Εἰ οὖν φανῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀλόγως ἀναχωρήσασα, ὁ μὲν συγγνώμης ἐστὶν ἄξιος, ἡ δὲ ἐπιτιμίου. Ἡ δὲ συγγνώμη τούτῳ πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ δοθήσεται. Ὁ μέντοι καταλιμπάνων τὴν νομίμως συναφθεῖσαν αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἑτέραν ἀγόμενος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι. Κεκανόνισται δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν τοὺς τοιούτους ἐνιαυτὸν προσκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, καὶ τῷ ἑβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιοῦσθαι, ἐὰν δὴ μετὰ δακρύων μετανοήσωσιν.

Ἀποστόλ. μή. τῆς ἐν Ἀγκύρ. κή. τῆς ἐν Καρθ. ριγ΄. Βασιλ. θ΄. λέ. λζ΄. οζ΄. Ματθ. έ. 32. καὶ ιθ΄. 7. Μαρκ. ι. 11. Λουκ. ις΄. 18.

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι συντεθειμένος ἀπὸ τρεῖς Κανόνας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τούτου εἶναι ἐρανισμένη ἀπὸ τὸν θ΄. Βασιλείου λέγουσα, ἡ γυνὴ ἐκείνη ὁποῦ ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα της καὶ πάρῃ ἄλλον, εἶναι μοιχαλὶς, καθὼς καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος σοφῶς ἐσυμπέρανε τοῦτο, καὶ ἀπὸ τὴν προφητείαν τοῦ Ἱερεμίου, ὅστις λέγει· ἀνίσως γυνὴ πάρῃ ἄλλον ἄνδρα, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν πρῶτον ἄνδρα αὐτῆς (χωρὶς νὰ τὴν θέλῃ ἐκεῖνος δηλ. κατὰ τὸν Ζωναρᾶν), ἐπειδὴ καὶ ἐμολύνθη. Καὶ ἀπὸ τὰς Παροιμίας τοῦ Σολομῶντος λέγοντος, ὅτι εἶναι ἀσεβὴς καὶ ἄγνωστος, ἐκεῖνος ὁποῦ κρατεῖ εἰς τὸν οἶκόν του τὴν παρ᾽ ἑτέρου ἀνδρὸς μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του. (Τὸ δὲ ἕξῆς τοῦ Κανόνος τούτου εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν λέ. Βασιλείου· λέγει δέ·) Ἂν λοιπὸν φανερωθῇ, ὅτι ἀλόγως καὶ ἀναιτίως ἡ γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της ἀνεχώρησε (χωρὶς δηλ. λόγου πορνείας, ὥστε ὁποῦ ἐκ τούτου νοεῖται ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι δύναται καὶ εὐλόγως νὰ ἀναχωρήσῃ γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, εὔλογος δὲ οὐδεμία ἄλλη ἐστὶν ἀφορμὴ, εἰμὴ ὁ τῆς πορνείας ἢ μοιχείας λόγος), ὁ μὲν ἀνὴρ εἶναι συγχωρήσεως ἄξιος,

(1) Διὸ καὶ τὸ ξ΄. βιβλ. τῶν Βασιλ. τίτλ. ιή. κεφ. ά. προστάζει νὰ ἐλευθερώνεται ἡ θυγάτηρ ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἡ δούλη ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα τοῦ αὐθέντου αὐτῆς, ἐὰν ὁ πατὴρ αὐτῆς καὶ ὁ αὐθέντης, ζητήσουν νὰ τὰς κάμουν πόρνας Ἐὰν δὲ καὶ αὐταὶ δὲν θέλουν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα αὐτὴν, νὰ ἐξορίζωνται, καὶ τὰ ὑπάρχοντά των νὰ διαρπάζωνται. Ἀλλὰ καὶ τὸ β΄. κεφ. παρομοίως τιμωρεῖ τοὺς πορνοβοσκοὺς εὐτελεῖς ὄντας, ἤτοι μὲ ἐξορίαν, στρατιώτας δὲ ὄντας, τιμωρεῖ μὲ διαρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν· ὁ δὲ Φώτ. τίτλ. ιγ΄. κεφ. κά. λέγει, ὅτι πορνοβοσκὸς λέγεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἠξεύρει πῶς πορνεύεται ἡ γυναῖκά του, καὶ σιωπᾷ κατὰ τὸ κδ΄. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. β΄. κεφ ιδ΄.

ὡς ἀναίτιος τῆς ἀλόγου ταύτης ἀναχωρήσεως, καὶ δύναται νὰ πάρῃ ἄλλην· ἡ δὲ γυνὴ ἐξεναντίας εἶναι ἀξία τῶν τῆς μοιχείας ἐπιτιμίων, ὡς αἰτία γενομένη τῆς ἀναχωρήσεως ταύτης· ἡ συγχώρησις δὲ ὁποῦ θέλει λάβει αὐτῆς ὁ ἀνὴρ, εἶναι τὸ νὰ στέκεται μαζὴ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ νὰ μὴ ἀφορίζεται, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια. (Τὸ ἐπίλοιπον δὲ τοῦ Κανόνος τούτου εἶναι αὐτολεξεὶ ὁ οζ'. Κανὼν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, λέγων·) Ἐκεῖνος ὅμως ὁποῦ (παρεκτὸς λόγου πορνείας) ἀφίνει τὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα καὶ παίρνει ἄλλην, εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας ὑπόκειται, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, τὴν λέγουσαν· «Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.» Κατὰ συγκατάβασιν δὲ, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσῃ, κανονίζεται ὁ τοιοῦτος, καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ἀπὸ τοὺς Πατέρας (τοὺς ἐν Ἀγκύρ. δηλ. Καν. κ'. καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλ. Καν. οζ'.) ἑπτὰ χρόνους νὰ ἀπέχουσι τῆς Κοινωνίας (1), ἀπερνῶντες, δύω μὲν εἰς τοὺς προσκλαίοντας, δύω δὲ εἰς τοὺς ἀκροωμένους, τρεῖς εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, καὶ κατὰ τὸν ἕβδομον στέκονται μὲ τοὺς συνεστῶτας, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ μή Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ (2).

ΚΑΝΩΝ ΠΗ'.

Μηδεὶς ἔνδον ἱεροῦ Ναοῦ κτῆνος τὸ οἰονοῦν εἰσαγέτω, ἐκτὸς, εἰ μή τις ὁδοιπορῶν, μεγίστης καταλαβούσης ἀνάγκης, οἰκίσκου καὶ καταγωγῆς ἀπορῶν, ἐν τῷ τοιούτῳ καταλύσῃ Ναῷ. Διὰ γὰρ τοῦ μὴ τὸ κτῆνος ἔνδον εἰσενεχθῆναι, αὐτὸ μὲν ἔστιν, ὅτε διαφθαρήσεται. Ὁ δὲ τῇ τοῦ ὑποζυγίου ἀποβολῇ, καὶ τῷ ἐντεῦθεν ἀπόρως ἔχειν τῆς ἐπὶ τὴν ὁδοιπορίαν ὁρμῆς, θανάτου κινδύνῳ παραδοθήσεται. «Τὸ γὰρ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον γενέσθαι ἐκδιδασκόμεθα,» [Μάρ. β'. 27.] ὥστε διὰ πάντων προτιμητέαν ἡγεῖσθαι τὴν ἀνθρώπου σωτηρίαν τε καὶ ἀπάθειαν. Εἰ δέ τις φωραθείη, χωρὶς ἀνάγκης, ὡς εἴρηται, κτῆνος εἰσάγων ἐν ἱερῷ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ ἐμβάζῃ τινὰς κάθε εἶδος ζώου μέσα εἰς ἱερὸν Ναόν. Τιμῆς γὰρ ἄξιά εἰσι τὰ ἱερὰ καὶ σεβασμιότητος, ἔξω μόνον ἀνίσως ἐν ὁδοιπορίᾳ τινὰς εὑρισκόμενος, καὶ ἀνάγκῃ χειμῶνος μεγάλου τυχὸν καὶ βροχῆς ραγδαίας, καὶ μὴ ἔχων ποῦ νὰ καταφύγῃ, ἐμβάσῃ τὸ κτῆνός του εἰς αὐτὸν, ἵνα μὴ, τὸ μὲν ζῶον ἔξω μεῖναν διαφθαρῇ, αὐτὸς δὲ κινδυνεύσῃ εἰς θάνατον, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ὁδοιπορήσῃ τὸ ἑξῆς τοῦ δρόμου μὲ τοὺς ἰδίους του πόδας, ἢ καὶ ὡς λυπηθεὶς, ὡς μὴ ἔχων τὸν τρόπον νὰ ἀγοράσῃ ἄλλο. Φέρει δὲ ὁ Κανὼν, καὶ μαρτυρίαν ἐκ τῆς γραφῆς, ἥτις λέγει ὅτι τὸ Σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον. Νοεῖται δὲ τοῦτο δι᾽ ὧν, ἢ ὅτι καθὼς τὸ Σάββατον ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὸν νόμον διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ὁ δοῦλος, καὶ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως ταύτης νὰ ἠμπορῇ νὰ ὑπηρετῇ τὸν αὐθέντην του, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐν τῷ Ἱερῷ αὖτη ἀνάπαυσις τοῦ ζώου, δὲν γίνεται διὰ τὸ ζῶον, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔχοντα τὸ ζῶον. Ἢ ὅτι καθὼς ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου ἐλύετο διὰ νὰ ποτισθοῦν τὰ ζῶα, (Λουκ. κεφ. ιγ'.), ἢ διὰ νὰ εὔγουν ἀπὸ τὸν βόθυνον, ὁποῦ τυχὸν ἐν Σαββάτῳ ἔπιπτον, ἵνα ἐκ τούτων δουλεύεται ὁ ἄνθρωπος· οὕτω λύεται καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Ἱεροῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔχοντος τὸ ζῶον ἀνθρώπου. Ἐὰν δέ τινας χωρὶς τοιαύτης ἀνάγκης ἐμβάσῃ κτῆνος οἱονδήποτε εἰς Ἱερὸν, κληρικὸς μὲν ὢν, ἂς καθαίρεται, λαϊκὸς δὲ, ἂς ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τῆς αὐτῆς ταύτης ϛ'. τὸν οδ'. Κανόνα.

ΚΑΝΩΝ ΠΘ'.

Τὰς τοῦ σωτηρίου Πάθους ἡμέρας ἐν νηστείᾳ καὶ προσκυχῇ καὶ κατανύξει καρδίας ‖ Τοῦ Διονυσίου ά. ἐπιτελοῦντας, χρὴ τοὺς πιστοὺς περὶ μέσας τῆς μετὰ τὸ μέγα Σάββατον νυκτὸς ὥρας ἀπονηστίζεσθαι, τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Λουκᾶ, τοῦ μὲν διὰ τοῦ ὀψὲ Σαββάτων προσρήματος, τοῦ δὲ διὰ τοῦ ὄρθρου βαθέος, τὴν βραδύτητα τῆς νυκτὸς ἡμῖν ὑπογράφοντος.

(1) Εἶπα κατὰ συγκατάβασιν. καθ' ὃ οἱ ἑπτὰ χρόνοι εἶναι ἐπιτίμιον τῶν πόρνων, καὶ οὐχὶ τῶν μοιχῶν, κατὰ τὸν νθ'. Βασιλ. καὶ ἀκολούθως οἱ ἐν τῷ Κανόνι οὗτοι περιεχόμενοι ὡς πόρνοι μόνον, καὶ οὐχὶ ὡς μοιχοὶ ἐπιτιμῶνται· καθ' ὃ ὅμως οἱ ἑπτὰ χρόνοι ἐπιτίμιον τῶν μοιχῶν εἶναι κατὰ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, οὐ κατὰ συγκατάβασιν ἐπιτιμῶνται οὗτοι· ὡς μοιχοὶ γὰρ, καὶ οὐχὶ ὡς πόρνοι· κανονίζονται. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κβ'. τοῦ Βασιλείου.

(2) Εἶπα ὅτι δύναται νὰ δευτεροϋπανδρευθῇ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις ἄνευ λόγου μοιχείας παρήτησε τὸν ἄνδρα της καὶ ἐπῆρεν ἄλλον. Ἐὰν ὅμως ἡ γυνὴ παραιτήσῃ τὸν ἄνδρα της μόνον, χωρὶς λόγου μοιχείας, καὶ δὲν πάρῃ ἄλλον, ἀλλὰ στέκει ἔτσι, τότε ὁ ἄνδρας της δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ ἄλλην γυναῖκα, ἀλλὰ πρέπει καὶ τὰ δύω μέρη, ἢ νὰ μένουν ἀνύπανδρα, ἢ νὰ διαλλαγοῦν καὶ νὰ ἑνωθοῦν πάλιν κατὰ τὸν ριγ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος διορίζει, ὅτι οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἐπιτελοῦν ὅλην τὴν μεγάλην ἑβδομάδα τῶν ἁγίων Παθῶν μὲ νηστείαν (1) καὶ προσευχὴν, καὶ κατάνυξιν τῆς καρδίας, ἀληθινὴν δηλ. καὶ ὄχι ὑποκριτικὴν (ἐξαιρέτως δὲ, καὶ μάλιστα τὴν μεγάλην ς΄. καὶ τὸ μέγα Σάββατον, τὰς ὁποίας ἡμέρας πρέπει νὰ βιάζωνται εἰς τὸ νὰ ἀπερνοῦν ἄσιτοι), περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον, ταὐτὸν εἰπεῖν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τοῦ παρελθόντος μὲν μεγάλου Σαββάτου, τῆς ἐρχομένης δὲ μεγάλης Κυριακῆς νὰ παύουσι τὴν νηστείαν (2), ἐπειδὴ ἤδη ἀνέστη ὁ Κύριος, καθὼς δηλοῦται ἐκ τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν. Ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος, λέγωντας, ὅτι ὀψὲ Σαββάτων ἦλθον αἱ γυναῖκες νὰ θεωρήσουν τὸ τάφον, ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐπέρασε μὲν τὸ Σάββατον, καὶ πολὺ μέρος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτὸς, ὁ δὲ Λουκᾶς, λέγωντας πάλιν, ὅτι ἦλθον ὄρθρου βαθέος, ἐφανέρωσεν ὅτι πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς ἔμεινεν, ἕως οὗ νὰ ξημερώσῃ ἡ Κυριακή. Ὥστε καὶ ἐκ τῶν δύω συνάγεται, ὅτι κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνέστη ὁ Κύριος, παρελθούσης τῆς ς΄. ὥρας καὶ ἀρχομένης τῆς ζ΄. (3).

Συμφωνία.

Περὶ τοῦ καιροῦ τῆς Ἀνκστάσεως τοῦ Κυρίου πλατύτερον διαλαμβάνει καὶ ὁ ά. Κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀφ' οὗ ἠρνίσατο ταῦτα καὶ ἡ παροῦσα σύνοδος. ὅστις καὶ προσθέτει ὅτι ἐκείνους μὲν ὁποῦ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου λύσουν τὴν νηστείαν κατηγοροῦμεν ὡς μικροψύχους καὶ ἀκρατεῖς· ἐκείνους δὲ ὁποῦ καρτεροῦσιν ἕως τὴν αὐγὴν, ἐπαινοῦμεν ὡς μεγαλοψύχους καὶ ἐγκρατεῖς. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. ε΄. κεφ. ιθ΄. λέγουσι, νὰ ἀπονηστίζωνται οἱ Χριστιανοὶ, ἐπιφωσκούσης μιᾶς Σαββάτων, ἤτοι πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ κθ΄. τῆς παρούσης ς΄. καὶ τοῦ ξθ΄. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ιγ΄.

Ταῖς Κυριακαῖς μὴ γόνυ κλίνειν ἐκ τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες Ἀνάστασιν, ὡς ἂν οὖν μὴ ἀγνοῶμεν τὸ σαφὲς τῆς τούτου παρατηρήσεως, δῆλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ ἑσπερινὴν τῶν ἱερωμένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἰ-

(1) Διὸ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος συμφώνως μὲ τὸν Κανόνα τοῦτον λέγει· «Τὰς ἓξ πρὸ τοῦ Πάσχα ἡμέρας ἐν ξηροφαγίᾳ διατελοῦσι πάντες οἱ λαοὶ, φημὶ δὴ ἄρτῳ, καὶ ἁλὶ, καὶ ὕδατι τότε χρώμενοι πρὸς ἑσπέραν.»

(2) Ἡ παῦσις τῆς νηστείας ὁποῦ ἀναφέρει ὁ Κανὼν νὰ γίνεται μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὁ μὲν Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι τῷ τότε καιρῷ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐσυνειθίζετο νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χριστιανοὺς, ὅστις τρόπος ἐν τοῖς νῦν καιροῖς εἶναι τελείως ἄχρηστος· ἄλλοι δὲ τὸ ἀπονηστίζεσθαι, ἤτοι τὴν παῦσιν τῆς νηστείας λέγουσιν, ὅτι εἶναι ἡ βρῶσις τυροῦ, ᾠοῦ καὶ ἁπλῶς πασχαλινῶν, συνάγοντες τοῦτο ἀπὸ τὸ ιθ΄. κεφ. τοῦ έ. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν. Πλὴν εἴτε τοῦτο, εἴτε ἐκεῖνο, οἱ χριστιανοὶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον πρέπει πρῶτον νὰ ἀκούουσιν ὅλον τὸν ὄρθρον τῆς ἀναστάσεως, νὰ προσμένωσιν ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ ἡ θεία λειτουργία, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ παύουσι τὴν νηστείαν, καὶ νὰ ἐσθίουσι πασχαλινὸν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ. Λέγουσι γὰρ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (αὐτόθι)· «Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς, ἀναστάντος τοῦ Κυρίου, προσενέγκατε τὴν θυσίαν ὑμῶν, περὶ ἧς ὑμῖν διετάξατο δι' ἡμῶν λέγων· «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν·» καὶ λοιπὸν ἀπονηστεύετε εὐφραινόμενοι.» Βλέπεις ὅτι λέγουσι πρῶτον νὰ γίνεται ἡ λειτουργία, καὶ ὕστερα νὰ πασχάζωμεν; Ὅθεν ἀξιοκατάκριτοι εἶναι, καὶ πολλὰ κοιλιόδουλοι καὶ λαίμαργοι ἐκεῖνοι ὁποῦ βαστῶντες εἰς τοὺς κόλπους των αὐγὰ, ἢ τυρὶ, εὐθὺς ὁποῦ ἀκούσουν τὸ, Χριστὸς ἀνέστη, τὰ χάπτουσιν εἰς τὸ στόμα, καὶ ἂς διορθώσουν τὸ ἄτοπον αὐτὸ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουσι τὰ τέκνα των νὰ κάμνουν παρόμοιον ἄτακτον πρᾶγμα.

(3) Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ λέγομεν ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Βλάσταριν (στοιχ. ἡ. κεφ. γ΄.) καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Χρύσανθον (ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ) ἡ ἡμέρα ἀρχινᾷ κοντὰ εἰς τοὺς ἑκκλησιαστικοὺς, ἀπὸ τῆς ζ΄. ὥρας τῆς νυκτὸς, καὶ τελειόνει ἕως τῆς ς΄. ὥρας τῆς ἀκολούθου νυκτὸς, καὶ ὅτι πρᾶγμα γένῃ ἀναμεταξὺ εἰς τὰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου τούτου, φαίνεται καὶ λέγεται ὅτι ἐν ἡμέρᾳ (ἴσως μιᾷ) ἐγένετο. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως δύω φοραὶς ἐγίνετο ὁ ἀσπασμός. Μίαν μὲν τὸ πρωῒ, ἐν τῷ βασιλικῷ παλατίῳ, καὶ ἰδίως ἐν Ἐκκλησίαις, ψαλλομένου τοῦ «ἀναστάσεως ἡμέρα» ἐν τῷ τέλει τοῦ ὄρθρου· καὶ ἄλλην, κατὰ τὸ ἑσπέρας, ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅτε ὁ ἀσπασμὸς ἐγίνετο μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Κουροπαλάτης, λέγων· «Καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ Βασιλεὺς, τοῦ μεγάλου Δομεστίχου τὴν σπάθην φέροντος, καὶ οἱ ἄρχοντες πάντες εἰσερχόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου, ἀσπάζονται πρῶτον τὸν δεξιὸν πόδα (διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς βασιλείας), εἶτα τὴν δεξιὰν χεῖρα (διατὶ εἶναι χριστὸς Κυρίου ὁ Βασιλεὺς καὶ τῆς Ἐκκλησίας δεφένσωρ, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν), καὶ μετ' αὐτὴν, τὴν δεξιὰν αὐτοῦ παρειὰν (διατὶ «βασιλεὺς καὶ στρατιώτης, πλούσιος καὶ πένης, ἐν τῷ Χριστῷ, ἴσοι εἶναι.»). Διὰ τοῦτο τὸν δεύτερον αὐτὸν ἀσπασμὸν πολλοὶ ἀμαθῶς ὀνομάζουσι δευτέραν Ἀνάστασιν. Περὶ δὲ τῶν κοκκίνων ὠῶν τῶν ἐν τῇ Ἀναστάσει ἐσθιομένων, πολλοὶ πολλὰ λέγουσιν ἀδέσποτα· ὁ δὲ Γάζης Παΐσιος, σοφὸς ἀνὴρ, λύων ζητήματά τινα πρὸς τὸν βασιλέα Ρωσσίας λέγει, ὅτι, ὅταν οἱ Ἑβραῖοι εἶπον· «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν», εὐθὺς ἐκοκκίνησαν ὅλα τὰ πράγματα ὁποῦ εἶχον εἰς τὰς οἰκίας των, ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ αὐγά. Ὅθεν εἰς ἐνθύμησιν τοῦ θαύματος, κοκκινίζομεν καὶ ἡμεῖς τὰ αὐγὰ ἐν τῇ Ἀναστάσει· καὶ τοῦτο τὸ θαῦμα, λέγει, ὅτι τὸ ἔχομεν ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως.

σοδον, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος, μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι τῆς ἑφεξῆς κατὰ τὴν κυριακὴν ἑσπέρας, καθ' ἣν μετὰ τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἴσοδον αὖθις τὰ γόνατα κάμπτοντες, οὕτω τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα παραλαμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν καταλήγοντες, ὡς ἐν ὁλοκλήρῳ ἐντεῦθεν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν Ἀνάστασιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ παρελάβομεν (διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν) νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ εἰς τὰς Κυριακὰς, ἀπὸ τοὺς Θεοφόρους Πατέρας τῆς ά. Συνόδου, δηλ. τὸν Θεῖον Πέτρον, καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον, διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, δηλοποιοῦμεν εἰς τοὺς πιστοὺς, ὅτι, νὰ παύωσι μὲν τὴν γονυκλισίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν εἴσοδον, ὁποῦ κάμνουσιν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου, νὰ ἀρχίζουσι δὲ πάλιν ταύτην ὕστερα ἀπὸ τὴν εἴσοδον τῶν ἱερέων εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, τὴν γινομένην κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς· ταὐτὸν εἰπεῖν, ἀπὸ τὴν μίαν ἑσπέραν ἕως τὴν ἄλλην ἑσπέραν· πρόδρομον γὰρ καὶ προοίμιον λαμβάνοντες τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα, ἀπὸ τότε ἀρχίζομεν τοὺς ἀναστασίμους ὕμνους, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτὸς (ἥτις λογίζεται τῆς Κυριακῆς) ἀρχίζομεν τὴν ἑορτήν· ἕως δὲ κρατεῖ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς, τελειόνωμεν αὐτὴν, ἵνα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς μίαν ὁλόκληρον νύκτα καὶ ἡμέραν πανηγυρίζωμεν τὴν Ἀνάστασιν. Ὅρα καὶ τὸν κ'. τῆς ά. (1).

ΚΑΝΩΝ ϟΑ'.

Τὰς τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας φάρμακα, καὶ τὰς δεχομένας τὰ ἐμβρυόκτονα δηλητήρια τῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλονται.

Ἑρμηνεία.

Γυναῖκες τινὲς, ἐπειδὴ καὶ κρυφίως συνουσιάζόμεναι μὲ ἄνδρας, ἐξ αὐτῶν συλλαμβάνουσι, διὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν, πίνουσιν, ἢ τρώγουσι κάποια φαρμακερὰ πόματα ἢ βόνανα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἀποκτείνουσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῶν τὰ ἔμβρυα, καὶ ἔτσι νεκρὰ τὰ ἀποβάλλουσι. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν φονέων καταδικάζει τόσον τὰς γυναῖκας (ἢ τοὺς ἄνδρας) ὁποῦ δίδουσι τὰ τοιαῦτα, ὅσον καὶ τὰς γυναῖκας, ὁποῦ ταῦτα λαμβάνουσι καὶ πίνουσιν, ἢ τρώγουσιν αὐτά (2).

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ ἡ. τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεὶ τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζει. Φιλανθρωπότερον ὅμως φερόμενοι τόσον οἱ ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρες, Καν. κά., ὅσον καὶ ὁ μέγας Βασίλειος Καν. β'., οὐχὶ μέχρι τέλους ζωῆς αὐτὰς κανονίζουσιν, ἀλλὰ εἰς δέκα χρόνους. Ἀμβλωθρίδια δὲ εἶναι, ὡς σημειοῦσί τινες, καὶ μᾶλλον ὁ Σουΐδας, τόσον αὐτὸ τὸ φθαρτικὸν βότανον, καθὼς ὁ κα'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ αὐτὸ ὀνομάζει, ὅσον καὶ τὸ ἔμβρυον, ὁποῦ ἐκ τούτου φθορᾷ. Καὶ ἐν τῷ ξ'. δὲ βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν τίτλ. 39, καὶ αἱ διδοῦσαι γυναῖκες, καὶ αἱ λαμβάνουσαι τὰ φαρμακερὰ ταῦτα βότανα, ὡς φονεύτριαι καταδικάζονται. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Ἀθηναγόρας ἀπολογίᾳ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν.» Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ϟΒ'.

Τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρουμένους τοῖς ἁρπάζουσιν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, εἰ δὲ Λαϊκοὶ, ἀναθεματίζεσθαι.

(1) Πότε δὲ, καὶ ἀπὸ τίνας ἀσηκώθη ἀπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἡ Εὐαγγελικὴ αὕτη, Ἀποστολικὴ καὶ Πατρικὴ συνήθεια τῆς γονυκλισίας; Μετὰ ἀκριβείας νὰ εἰποῦμεν οὐκ οἴδαμεν. Συμπαιραίνομεν ὅμως στοχαστικῶς, ὅτι νὰ ἀσηκώθη αὕτη μετὰ τὸ σχίσμα, τινῶν ἴσως ἡμετέρων μὲ ὑπερβολὴν ζηλωτῶν, ἀντιφερομένων εἰς τὰ ἤθιμα τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀκολούθως δὲ καὶ εἰς τὸ κανονικὸν τοῦτο ἔθος. Καὶ ὅτι τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἡμῶν ἐστιν ἀληθὲς, ὅρα τὸν ἡμέτερον Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. βιβλίου περὶ χριστιανισμοῦ, ὅπου ἀναφέρει περὶ τῶν γονυκλισιῶν (σελ. σμ'. τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδόσεως). Διότι καὶ ἡ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς Παπαλήθρα λεγομένη, ἤτοι ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανος τῶν κληρικῶν, ἔθος κανονικὸν ὄν, ἀσηκώθη ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, καὶ ὅρα τὸν κά. τῆς παρούσης συνόδου. Καὶ ἡ παρὰ Λατίνοις συνεχὴς κοινωνία τῶν μυστηρίων κανονικὴ οὖσα, ἀσηκώθη ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ὅρα τὸ προοίμιον τοῦ τόμου τῆς Ἀγάπης, καὶ ἄλλα ὅμοια. Γονυκλισίαν δὲ λέγω, οὐχὶ τὰς λεγομένας μετανοίας, ἀλλ' ἐκείνην, καθ' ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα προσευχόμεθα.

(2) Ὁ δὲ Λέων καὶ Κωνσταντῖνος οἱ βασιλεῖς ἐν τῇ Ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κή.) λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐκ πορνείας ἐγγαστρωθεῖσα γυνὴ, ἐὰν ἐπιβουλευθῇ τὴν κοιλίαν της, διὰ νὰ ἀποβάλῃ τὸ παιδὶ, νὰ δέρνεται, καὶ νὰ ἐξορίζεται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ πρὸν κανὼν αὐτολεξεὶ κζ'. Κανὼν τῆς δ'. ἐστὶ, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ἡ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πυσθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἑτέρῳ συνοικοῦσα μοιχᾶται. Ὡσαύτως καὶ στρατιώτιδες, αἱ, τῶν ἀνδρῶν ἀφανῶν ὄντων, γαμηθεῖσαι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ὥσπερ καὶ αἱ διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἀνδρὸς μὴ ἀναμείνασαι τὴν ἐπάνοδον. Πλὴν ἔχει τινὰ συγγνώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν. Ἡ δὲ τῷ καταλειφθέντι πρὸς καιρὸν παρὰ τῆς γυναικὸς, κατὰ ἄγνοιαν γημαμένη, εἴτε ἀφεθεῖσα διὰ τὸ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν προτέραν, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ δέ. Γάμου οὖν οὐκ εἰρχθήσεται, κάλλιον δὲ ἐὰν μείνῃ οὕτως. Εἰ δέ γε ὁ στρατιώτης ἐπανέλθοι χρόνῳ ποτὲ, οὗ ἡ γυνὴ διὰ τὴν ἐπὶ πολὺ ἐκείνου ἀπόλειψιν, ἑτέρῳ συνήφθη ἀνδρὶ, οὗτος, εἰ προαιρεῖται, τὴν οἰκείαν αὖθις ἀπολαβέτω γυναῖκα, συγγνώμης αὐτῇ ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ δεδομένης καὶ τῷ ταύτην εἰσοικισαμένῳ κατὰ δεύτερον γάμον ἀνδρί (1).

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος ἀπὸ τρεῖς Κανόνας σύγκειται τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ αὐτοῦ αὐτολεξεὶ Κανὼν λά. ἐκείνου ἐστὶ), λέγων, ἐὰν ἀναχωρήσῃ τινὸς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ καὶ εἰς πολὺν καιρὸν δὲν ἔλθῃ, αὐτὴ δὲ πρὸ τοῦ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ πληροφορηθῇ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἄνδρας της, πάρῃ ἄλλον, μοιχαλὶς εἶναι(2)· (τὸ δὲ ἀκόλουθον εἶναι αὐτολεξεὶ Κανὼν λς'. τοῦ Βασιλείου)· παρομοίως καὶ αἱ γυναῖκες τῶν στρατιωτῶν, ἐὰν δευτεροϋπανδρευθοῦν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀκούωνται νὰ ἔλθουν οἱ ἄνδρες των, μοιχαλίδες εἶναι. Ὅμως αἱ γυναῖκες αὗται δευτεροϋπανδρευόμεναι, ἔχουν κάποιαν συγχώρησιν (περισσοτέραν δηλ. ἀπὸ τὰς δευτεροϋπανδρευθείσας τῶν μὴ στρατιωτῶν), καθ' ὅτι οἱ ἄνδρες αὐτῶν στρατιῶται ὄντες καὶ ἐν πολέμοις ἀναστρεφόμενοι, περισσότερον ὑπονοοῦνται νὰ ἀπέθαναν παρὰ νὰ ζοῦν (3). Ἐκείνη δὲ ἡ γυνὴ, ἥτις (τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κανόνος αὐτολεξεὶ μς'. τοῦ Βασιλείου ἐστὶ) λάβῃ εἰς ἄνδρα ἐκεῖνον ὁποῦ ἀφέθη πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, μὴ γινώσκουσα ὅτι ἦτο ὕπανδρος, ἔπειτα παρακατηθῇ ἀπὸ αὐτὸν μὲ τὸ νὰ ἐπαναγύρισεν εἰς αὐτὸν ἡ προτέρα γυνὴ, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ ὅμως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς μοιχαλὶς καταδικάζεται. Ὅθεν δὲν θέλει ἐμποδισθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃ νόμιμον ἄνδρα, ἐὰν θελήσῃ. Καλλίτερα ὅμως εἶναι καὶ ἀσφαλέστερα, ἐὰν δὲν ὑπανδρευθῇ. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ τοῦ Κανόνος εἶναι ἴδιος διορισμὸς τῆς Συνόδου. Ἀνίσως δὲ ἐπιστρέψῃ ὁ στρατιώτης ἀπὸ τὸν πόλεμον μετὰ χρόνους, τοῦ ὁποίου ἡ γυνὴ ἐδευτεροϋπανδρεύθη διὰ τὴν πολυχρόνιον ξενιτείαν ἐκείνου, οὗτος λέγω, ἐὰν θέλῃ, λαμβάνει πάλιν τὴν γυναῖκά του, συγχωροῦντας τόσον εἰς αὐτὴν, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἄνδρα τὸν δεύτερον ὁποῦ τὴν ἐπῆρε, διατὶ μὴ ἠξεύροντες ὅτι αὐτὸς ζῇ, ὑπανδρεύθησαν (4).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Δαβὶδ ἐπῆρε πάλιν ὀπίσω τὴν γυναῖκά του Μελχὸλ, δευτεροϋπανδρευθεῖσαν μὲ τὸν Φαλτιὴλ, συγχωρήσας αὐτοῖς, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, μὲ βίαν αὐτοὺς ὁ Σαοὺλ ὑπάνδρευσε, καὶ στανικῶς ἡ Μελχὸλ ἐπῆρε τὸν δεύτερον ἄνδα αὐτὸν (β'. Βασιλ. γ'. 14)· καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ἐὰν ἡ γυνὴ τοῦ ἐλθόντος στρατιώτου δὲν θέλῃ αὐτὸν, κατ' οὐδένα τρόπον δὲν συγχωρεῖται νὰ ἔχῃ τὸν δεύτερον ἄνδρα, διατὶ καὶ αὐτὴ καὶ ἐκεῖνος εἶναι καὶ λέγονται μοιχοί.

(2) Διὸ καὶ ὁ Νικήτας Ἡρακλείας λέγει· «Ὅτι ἂν ἀναχωρήσῃ τινὸς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἐκεῖ ἀποκτήσῃ παλλακὴν,καὶ ἡ γυνή του τὸν καρτερήσῃ τρεῖς χρόνους, καὶ δὲν ἔλθῃ, ὁ μὲν ἄνδρας της αὐτὸς, ἀπὸ μὲν τὴν παλλακὴν θέλει χωρισθῇ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του· ἡ δὲ γυνή του δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ἄλλον ἄνδρα, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἔτσι· ἐλευθέρα γὰρ εἶναι μόνον νὰ δευτεροϋπανδρεύεται, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας της, κατὰ τὸν Ἀπόστολ. (σελ. 310 τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.), καὶ ὄχι ὅταν ζῇ. Ἡ δὲ Νεαρὰ Λέοντος διορίζει ὅτι, ἐὰν τὸ ἓν μέρος τοῦ ἀνδρογύνου σκλαβωθῇ, τὸ μέρος ὁποῦ μείνει ἐλεύθερον δὲν δύναται νὰ ὑπανδρευθῇ. Εἰ δὲ καὶ ὑπανδρευθῇ, ἔχει ἄδειαν νὰ τὸ παίρνῃ πάλιν τὸ μέρος ὁποῦ ἐσκλαβώθη,ὅταν ἐλευθερωθῇ, καὶ νὰ διαλύῃ τὸν γάμον.»

(3) «Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα διορίζεται καὶ ἡ ριζ'. Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ, κειμένη ἐν τῷ ζ'. τίτλ. τοῦ κῆ. βιβλίου τῶν Βασιλικ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιγ'. κεφ. γ'.) λέγουσα· Ἐὰν στρατιώτης, ἢ σχολάριος, ἢ φοιδεράτος, ἢ ἄλλος τις ἁρματωμένος εὑρίσκεται εἰς ἐκστρατείαν καὶ πόλεμον ὅσους δήποτε χρόνους, πρέπει νὰ τὸν προσμένῃ ἡ γυνή του, καὶ ἂν γράμματα δὲν ἔλαβεν ἀπὸ αὐτόν. Εἰ δὲ καὶ ἀκούσῃ ὅτι ἀπέθανε, νὰ μὴ ὑπανδρεύηται, ἂν δὲν ἐρωτήσῃ ἢ αὐτὴ ἡ ἰδία, ἢ οἱ γονεῖς της, τοὺς Πρώρας καὶ Χαρτουλαρίους καὶ τὸν Τριβοῦνον τοῦ τάγματος ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ὁ ἄνδρας αὐτῆς, οἵτινες ἔμπροσθεν τῶν Εὐαγγελίων θέλουν βεβαιώσουν ἐγγράφως, ὅτι ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτελεύτησεν, αὐτὴ δὲ καὶ λαμβάνουσα τὸ γράμμα ἀπὸ αὐτοὺς, ἂς μὴ ὑπανδρεύεται ἕνα χρόνον μετὰ ταῦτα· εἰ δὲ μὲ τοιοῦτον τρόπον δὲν ὑπανδρευθῇ, ὡς μοιχαλὶς νὰ τιμωρῆται καὶ αὐτὴ καὶ ὁ ἄνδρας ὁποῦ ἤθελε τὴν λάβῃ, καὶ δέκα λίτρας χρυσάφι νὰ δίδουσιν εἰς τὸν στρατιώτην τὸν ἀληθινὸν ἄνδρα, ὅταν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον, ὅστις καὶ ἔχει τὴν ἄδειαν, ἐὰν θέλῃ, νὰ παίρνῃ πάλιν τὴν ἰδίαν γυναῖκά του.»

(4) Λέγει δὲ ὁ Βλάσταρις, ὅτι οἱ Πατέρες οὗτοι, ὥρισαν νὰ ἔχουν συγχώρησιν διὰ δευτερογαμίαν αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὁποῦ εἶναι ἕτοιμαι νὰ παραιτήσουν τὸν δεύτερον ἄνδρα, καὶ δὲν ἐπιμένουν εἰς τὸ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸ ἁμάρτημα τοῦ δευτέρου γάμου. Ὄχι ὅμως νὰ συγχωροῦνται καὶ ἐκείναις ὁποῦ ἀντιστέκονται,

ΚΑΝΩΝ ιδ'.

Τοὺς ὀμνύοντας ὅρκους ἑλληνικοὺς ὁ Κανὼν ἐπιτιμίοις καθυποβάλλει· καὶ ἡμεῖς τούτοις ἀφορισμὸν ὁρίζομεν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ τῶν ἑλλήνων συνήθειαις πρέπει νὰ μισοῦνται ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀφορίζει ἐκείνους τοὺς χριστιανοὺς ὁποῦ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἑλλήνων ὀμνύουν, ἢ εἰς τοὺς ψευδωνύμους θεοὺς ἐκείνων, λέγοντες μὰ τὸν Δία, ἢ εἰς τὰ στοιχεῖα, οἷον μὰ τὸν Ἥλιον, μὰ τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἄλλα παρόμοια. καθὼς ὁ πα'. τοῦ Βασιλείου Κανὼν, εἰς ἐπιτίμια ὑποβάλλει αὐτούς. Πλὴν ὁ μὲν Βασίλειος ἕνδεκα χρόνους κανονίζει ἐκείνους ὁποῦ χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην βασάνων ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν καὶ φάγουν εἰδωλόθυτα, καὶ ὀμόσουν ὅρκους τῶν Ἑλλήνων, καθὼς αὐτοὶ δηλ. τοὺς πιστεύουν. Ὁ δὲ παρὼν Κανὼν τῆς Συνόδου ἀφορίζει, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, ὄχι μόνον τούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ ἀρνηθέντας τὴν πίστιν χριστιανοὺς, ὀμνύοντας δὲ ὅρκους κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἑλλήνων. Διὸ καὶ ὁ τοιοῦτος ὅρκος, ἀλλὰ δὴ καὶ πᾶς ὁ κατὰ ἀδοκίμου θρησκείας, ὁμοθεὶς οὐ φυλάττεται, κατὰ τὸ ιθ'. κεφ. τοῦ ιγ'. τίτλ. Φωτίου.

Συμφωνία.

«Οὐ μόνοι δὲ οἱ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἑλλήνων γινόμενοι ὅρκοι εἶναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, ἀλλὰ καὶ κάθε ὅρκος ἁπλῶς. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· νὰ μὴ ὀμνύωμεν παντελῶς, καὶ μὲ τὴν ὁλότητα, οὔτε εἰς τὸν οὐρανὸν, οὔτε εἰς τὴν γῆν, οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οὔτε εἰς τὴν ἰδίαν μας κεφαλήν· ἀλλ' ἀντὶ διὰ κάθε ὅρκον νὰ λέγωμεν μόνον τὸ, ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὔ, οὔ. Ὅ,τι δὲ ἄλλο εἰποῦμεν παρακάτω ἀπὸ αὐτὰ, εἶναι ἐκ τοῦ Διαβόλου (1).

καὶ δὲν θέλουν νὰ χωρίσουν τοὺς δευτέρους ἄνδρας των (κεφ. ε'. στοιχ. γ'.).

(1) «Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἐναντιούμενος εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλουσι νὰ γίνωνται ὅρκοι, λέγει (ὁμιλία η'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας·) λοιπὸν (μοῦ λέγεις) τί ἔχει νὰ κάμῃ τινὰς ὅταν ἦναι ἀνάγκη διὰ νὰ ὁμόσῃ; καὶ ἀποκρίνεται· ὅπου εἶναι παράβασις νόμου, ἐκεῖ δὲν χωρεῖ κἀμμία ἀνάγκη. Καὶ εἶναι δυνατὸν (μοῦ λέγεις) τελείως νὰ μὴ ὀμνύῃ τινάς; Τί λέγεις; ἀποκρίνεται· Ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε, καὶ σὺ ἐρωτᾷς, ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ φυλάξῃς τὴν προσταγήν του; περισσότερον εἶναι ἀδύνατον τὸ νὰ μὴ φυλάξῃς τὴν προσταγήν του, παρὰ τὸ νὰ τὴν φυλάξῃς. Καὶ πάλιν λέγει (Κατηχήσ. α'. πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτισθῆναι)· θέλω νὰ ἐξαλείψω ἕνα κακὸν πεπαλαιωμένον, ὁποῦ ἐσυνεθίσθη. Θέλω, λέγω, νὰ ἐξαλείψω, ὄχι μόνον τοὺς κακοὺς καὶ ψεύτικους ὅρκους, ἀλλὰ καὶ τοὺς καλοὺς καὶ ἀληθεῖς· ἀλλὰ μοῦ λέγεις, ὁ δεῖνα ἄνθρωπος, ὁ ἐνάρετος, ὁ ἱερωμένος, ὁ σώφρων καὶ εὐλαβὴς, ὤμοσε καὶ ἔκαμεν ὅρκον· ἐγὼ δὲ καὶ εἰς τοῦτο σοῦ ἀποκρίνομαι· Μήμοι λέγεις πῶς ὁ ἐνάρετος, ὁ ἱερωμένος, ὁ σώφρων καὶ ὁ εὐλαβὴς ὤμοσεν, ἀλλὰ ἀνίσως θέλῃς, εἰπέ μου πῶς αὐτὸς ὁποῦ ὤμοσεν, εἶναι ὁ Πέτρος, ἢ ὁ Παῦλος, ἢ Ἄγγελος ἀπὸ τὸν Οὐρανόν. Διότι, ἂν καὶ αὐτοὶ, καθ' ὑπόθεσιν, ἦναι ὁποῦ ὤμοσαν, οἱ τόσον μεγάλοι ἐγὼ δὲν ὑποστέλλομαι διὰ τὴν μεγαλειότητά τους. Ἐπειδὴ καὶ ὁ νόμος ὁποῦ ἐμποδίζει ἁπλῶς κάθε ὅρκον, καὶ τὸν ὁποῖον σᾶς ἀναγινώσκω ἐγὼ, δὲν εἶναι τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ Παύλου, ἢ τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἁπλῶς τῶν συνδούλων, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Βασιλέως τῶν ἁπάντων Θεοῦ. Ὅταν δὲ Βασιλικὰ γράμματα ἀναγινώσκωνται, πρέπει νὰ σιωποῦν οἱ δοῦλοι, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἀξιωματικοί. Διότι ἂν ἔχῃς νὰ εἰπῇς πῶς ὁ Χριστὸς ἐπρόσταξε νὰ ὀμνύωμεν, ἢ πῶς ὁ Χριστὸς δὲν παιδεύει ἐκείνους ὁποῦ ὀμνύουσι, δεῖξον ποῦ τοῦτο λέγει, καὶ ἐγὼ πείθομαι. Εἰ δὲ ὁ Χριστὸς μὲ τόσην σπουδὴν ἐμποδίζει τὸ νὰ ὀμνύωμεν, καὶ τόσον προνοεῖται διὰ νὰ μὴ γίνωνται ὅρκοι τελείως, ὥστε ὁποῦ συναριθμεῖ μὲ τὸν πονηρὸν, (ἤτοι τὸν διάβολον) ἐκεῖνον ὁποῦ ὀμνύει· τὸ γὰρ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶ, φησί. Τί φέρνεις εἰς τὸ μέσον τὸν δεῖνα, καὶ τὸν δεῖνα; διότι δὲν θέλει κρίνει ὁ Θεὸς τὸν ὀμνύοντα, διατὶ ἐκ ραθυμίας ἄλλος προτήτερα σύνδουλός του ὤμοσεν, ἀλλὰ θέλει τὸν καταδικάσει, διατὶ παρέβη τὴν προσταγὴν τοῦ νόμου του. Ἐπρόσταξα, θέλει τοῦ εἰπῇ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἔπρεπεν ἐσὺ νὰ πεισθῇς εἰς τὴν προσταγήν μου, καὶ ὄχι νὰ μοῦ προβάλλῃς τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον, καὶ τὰς παραβάσεις τῶν ἄλλων νὰ περιεργάζεσαι· καὶ παρακατιὼν λέγει· Κἂν μυριάκις ἦναι θαυμαστὸς καὶ μεγάλος ὁ παραβαίνων τὸν νόμον τὸν περὶ ὅρκων, ἐξάπαντος θέλει δώσει τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν παράβασιν ταύτην τιμωρίαν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰ ἐπιτίμια ὁποῦ κάμνει, τοὺς μὲν ἄνδρας ἀφορίζει μίαν ἑβδομάδα, ἀνίσως ὁμόσουν ἄλλον τινὰ ὅρκον πλὴν τοῦ ναὶ, καὶ τοῦ οὔ. Τὰς δὲ γυναῖκας ὁποῦ ὁμόσουν τὸν τυχόντα ὅρκον, δύω ἑβδομάδας ἀφορίζει. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιε'. εἰς τοὺς ἀνδριάντ. καὶ ιζ'. εἰς τὸν Ματθ.) κανονίζει ἐκεῖνον ὁποῦ ὁμόσει τοὺς ματαίους καὶ συνειθισμένους εἰς τοὺς πολλοὺς ὅρκους, νὰ μὴ δειπνῇ, ἀλλὰ ἀδειπνος νὰ κοιμᾶται, ἐὰν διωρθώνεται, νὰ χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν, καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς οἱ πόρνοι, μοιχοὶ καὶ φονεῖς. Ὁ αὐτὸς δὲ Χρυσόστομ. (ὁμιλ. ε'. καὶ ιδ'. καὶ ιε'. εἰς τοὺς ἀνδριάντ. καὶ ἔκλογ. λόγῳ κη'. περὶ ὅρκου) εἰς τὰ αὐτὰ ἐπιτίμια καταδικάζει καὶ ἐκείνους ὁποῦ ἐπιορκήσουν, καὶ ἐκείνους ὁποῦ ἀναγκάσουν αὐτοὺς νὰ ἐπιορκήσουν, ἢ καὶ νὰ κάμουν ὅρκους». Τούτων οὕτως εἰρημένων, ἂς ἐντραποῦν καὶ ἂς ἐπιστομισθοῦν τόσον ὁ Βαλσαμὼν (ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κθ'. Κανὼν τοῦ Βασιλ.), ὅσον καὶ οἱ ἀκόλουθοι, λέγοντες, ὅτι εἶναι νόμιμον πρᾶγμα τὸ νὰ γίνωνται ὅρκοι καλοὶ καὶ ἀληθεῖς, ἕνα μὲν, διατὶ καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι συγχωροῦσι τοὺς ὅρκους, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ τὸ νὰ μὴ ὁμόσῃ τελείως τινὰς, τοῦτο εἶναι τῶν τελείων. Τὸ δὲ νὰ ὀμνύῃ, τῶν ἀτελῶν, καὶ ἀκολούθως ἀδύνατον εἶναι νὰ φυλαχθοῦν ἀπὸ ὅλους αἱ ἐντολαί. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον ἀποκρινόμεθα ἐκεῖνα ὁποῦ εἰς διάφορα μέρη προείπομεν. Ὅτι δηλ. οἱ Βασιλεῖς δὲν ἐκθέτουσι πολλάκις πρὸς τὸ συμφέρον τοὺς νόμους, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ ὅτι, κατ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Βασιλεῖς, πρέπει νὰ ἀκυρώνωνται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ νόμοι, ὁποῦ ἐναντιώνονται εἰς τοὺς θείους Κανόνας, καὶ μάλιστα εἰς τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὰ Εὐαγγέλια. Πρὸς δὲ τὸ δ'. ἀποκρινόμεθα,

[Ματθ. έ. 34]. Αὐτὸ τοῦτο προσβεβαιοῖ καὶ ὁ Ἀδελφόθεος Ἰάκωβος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Παλαιᾶς Προφήτης Ὡσηὲ ἐμποδίζει τοὺς ὅρκους λέγων. «Μὴ ὀμνύετε ζῶντα Κύριον». [Ὡσηὲ δ'. 16. Ἰακώβ. έ. 12]. Διὸ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος Κανόνι κθ'. λέγει, ὅτι ὁ ὅρκος εἶναι καθάπαξ ἐμποδισμένος, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνος ὁποῦ γένῃ διὰ νὰ κακοποιήσῃ τινὰ ἄλλον. Ὅθεν οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι, ὁποῦ ὀμνύουν διὰ νὰ κακοποιήσουν τοὺς ἀρχομένους καὶ ὑποκειμένους εἰς αὐτοὺς προστάζει καὶ νὰ μετανοοῦν, διατὶ προπετῶς ὥμοσκν, καὶ νὰ μὴ μένουν εἰς τοὺς ἐπὶ κακῷ ὅρκους αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ί. Καν. κατηγορεῖ τὸν Σεβῆρον, διατί ἔκαμε πρὰ Κανόνας, καὶ ἔδεσε μὲ ὅρκον τὸν πρεσβύτερον Κυριακὸν, ἔξω ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν τῶν Εὐαγγελίων. Καὶ ὅτι μὲν δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ ὅρκον τινὰς, ταῦτα. Εἰ δὲ καὶ φθάσοι νὰ κάμῃ, καὶ ἔπειτα τὸν παραβῇ, κανονίζεται ἁπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως ἐν τῷ ξδ'. κανόνι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου δέκα χρόνους νὰ ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας. Ἐν δὲ τῷ πϐ'. αὐτοῦ μετὰ προσδιορισμοῦ κανονίζεται· εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ βίαν καὶ ἀνάγκην παξέβη τὸν ὅρκον, ἓξ χρόνους ἐπιτιμᾶται, εἰ δὲ χωρὶς ἀνάγκην, ἑπτὰ χρόνους. Ὁ αὐτὸς Βασιλ. ἐν τῷ κή. αὐτοῦ κανόνι, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομὴν ὅρ. ρλζ'. καταγέλαστα, λέγει, τὸ νὰ ὑποσχεθῇ τινας εἰς τὸν Θεὸν νὰ μὴ φάγῃ χοίριον κρέας, ἢ τὸ νὰ κρίνῃ νὰ ἀπέχῃ εἰς τόσον καιρὸν ἄλλου τινὸς φαγητοῦ, ἢ πιοτοῦ, καὶ αἱ τοιαῦται μὲν ἀπαίδευτοι ὑποσχέσεις πρέπει νὰ μὴ γίνωνται, ἡ δὲ μεταχείρισις τῶν βρωμάτων πρέπει νὰ ἦναι ἀδιάφορος. Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸν ιζ'. κανόνα αὐτοῦ ἐσυγχώρησεν ὁ Βασίλειος νὰ λειτουργῇ ὁ Βιάνωρ, ὅστις ὥμοσε νὰ μὴ λειτουργῇ, ἀλλ' ὅτι ὅλαι αἱ ἐντολαὶ, καὶ ἀκολούθως καὶ ἡ τῶν ὅρκων, ἀπὸ ὅλους πρέπει νὰ φυλάττωνται. Διὰ τοῦτο ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος ὁ Κύριος παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκουν τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ νὰ φυλάττουν, ὄχι ἄλλα μὲν ἄλλα δὲ ὄχι· ἀλλὰ ὅλα χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν, ὅσα αὐτὸς εἰς αὐτοὺς ἐνετείλατο, καὶ ὅτι ὅποιος λύσῃ μίαν ἀπὸ τὰς μικροτάτας ἐντολὰς, θέλει ὀνομασθῇ μικρότατος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος ὁ μέγας Βασίλειος (προοίμ. τῶν κατὰ πλάτ. ὅρ.) μεγάλη, λέγει, ὑπερηφάνεια εἶναι, τὸ νὰ γινώμεθα ἡμεῖς τοῦ νομοθέτου Θεοῦ κριταὶ, καὶ ἄλλους μὲν νόμους αὐτοῦ νὰ ἐγκρίνωμεν ὡς καλοὺς, ἄλλους δὲ νὰ καταφρονοῦμεν, εἰς καιρὸν ὁποῦ αὐτὸς μᾶς ἐπρόσταξεν ὅλους ὅλας τὰς ἐντολάς του νὰ φυλάττωμεν. Διότι, ἂν ὅλαι δὲν ἦσαν ἀναγκαῖαι διὰ τὴν σωτηρίαν μας, δὲν ἤθελε γραφθοῦν, οὔτε ἤθελε προσταχθῇ νὰ φυλάττωνται ὅλαι. Ἠξεύρομεν ὅτι εἰς τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ἐσυγχωροῦντο οἱ ἀληθεῖς καὶ νόμιμοι ὅρκοι (Δευτερ. ς'. 13. ψαλμ. ξϐ'. 11. Ἱερεμ. δ'. 2. καὶ ἀλλαχοῦ)· ναὶ ἐσυγχωροῦντο. μὰ ὄχι ἐνομοθετοῦντο. Ἄλλο δὲ εἶναι συγχώρησις, καὶ ἄλλο νομοθεσία· ἐσυγχωροῦντο διὰ τὴν ἀτέλειαν καὶ νηπιότητα τῶν Ἰουδαίων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς εἰδωλολατρείας. Τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον μὲ στερεὰν ἀπόφασιν, ὄχι μόνον εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα δὲν συγχωρεῖ νὰ ὀμόσῃ τινὰς, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἰδίαν του κεφαλὴν, προστάζων ὅτι, ἂν δὲν περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη μας περισσότερον ἀπὸ τὴν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, καὶ ἁπλῶς τὴν τοῦ Νόμου, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Οὐδὲ γὰρ κατὰ τῶν κτισμάτων πρέπει νὰ ὀμνύῃ τινὰς, διατὶ ἔτσι κατὰ τοῦ Κτίστου πάλιν ὁ ὅρκος γίνεται, κατὰ τὸν Χρυσόστομον. Τὸ δὲ νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἢ ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Κύριον, καὶ ὅσα ἄλλα λέγων ὁ Παῦλος συμπαραλαμϐάνει πρὸς βεϐαίωσιν τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα, ταῦτα, σχήματα μὲν ὅρκου εἰσὶν, οὐχὶ δὲ καὶ ὅρκος, καθῶς λέγει ὁ Χρυσόστομος (ἴσως δὲ ταῦτα οὕτω λέγει ὁ Παῦλος, πρῶτον μὲν ἐκ πολλῆς ἀνάγκης καὶ βίας, καὶ δεύτερον, ὄχι διὰ κἀνένα πρᾶγμα ἀνθρώπινον, ἢ ὅλως τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ περὶ κινδύνου τῆς πίστεως, καὶ ἁπλῶς περὶ Θεοῦ καὶ θείων πραγμάτων, καὶ κατ' οἰκονομίαν, οὐ κατ' ἀκρίϐειαν καὶ νομοθεσίαν)· ἐὰν δὲ διὰ ὅλας τὰς μυριάδας τοῦ χρυσίου, θετέον, ἤθελεν ὁρκισθῇ τινὰς εἰς τὸν Θεὸν, οὔτος ἐναντιόνεται καὶ σφάλλει εἰς τὴν γ'. ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου, ἥτις ὁρίζει νὰ μὴ λαμϐάνῃ τινὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ, ἐπειδὴ ὁ κόσμος ὅλος, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, ματαιά εἰσιν ὡς εὐτελῆ καὶ φθαρτά. Τοῦτο γινώσκοντας ἀπὸ τὸν ἔμφυτον καὶ κοινὸν εἰς ὅλους νόμον τῆς συνειδήσεως, Κλεινίας ἐκεῖνος ὁ τοῦ Πυθαγόρου μαθητὴς, καὶ ἐθνικὸς ὤν, καὶ δυνάμενος νὰ ἀποφύγῃ τριῶν ταλάντων ζημίαν, ἂν ἤθελε κάμῃ ὅρκον ἀληθῆ, δὲν ὤμοσεν ὅμως, ἀλλὰ τὰ ἐπλήρωσε, καθὼς μαρτυρεῖ αὐτὸ τοῦτο ὁ μέγας Βασίλειος. Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ μὲν πολιτικοὶ νόμοι, ἀφ' οὗ ἀναψηλαφηθῇ, ἤτοι ἐξεταχθῇ καὶ φανῇ ψεύτικος ὁ ὅρκος, τότε παιδεύει τοὺς ἐπιόρκους, οἱ δὲ ἱεροὶ Κανόνες, ἐκείνους μὲν τοὺς ἐπιόρκους, τῶν ὁποίων ἐψηλαφήθη ὁ ὅρκος, εἰς τοὺς τόπους διορίζουσι τῶν μετανοούντων, ἐκείνους δὲ, τῶν ὁποίων ὁ ὅρκος δὲν ἀνεψηλαφήθη, μόνης χωρίζουσι τῆς Κοινωνίας. καὶ οὐ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς μετὰ τῶν πιστῶν εὐχῆς. Ὅρα τὸ ιη'. Κεφάλ. τοῦ ιγ'. τοῦ νομικοῦ Φωτ. καὶ τὰ εἰς ἐκεῖνο σχόλια τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν Ἀρμενόπουλον βιϐλ. α'. τίτλ. ζ'. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον γινόμενος ὅρκος, εἰς αὐτὸν γίνεται τὸν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου παριστανόμενον καὶ λαλοῦντα Θεόν. Προστίθημι καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὴν γ'. τοῦ Δεκαλόγου ἐντολήν· «ἐὰν ὅλως εἶναι ἄξιος τινὰς νὰ ὀνομάσῃ Θεὸν, βέϐαια οὗτος εἶναι ἀξιόπιστος καὶ χωρὶς ὅρκον νὰ πιστευθῇ. Ὁ γὰρ ἱκανὸς ὢν πρὸς τὸ μεγαλήτερον, πολλῷ μᾶλλον εἶναι ἱκανὸς πρὸς τὸ μικρότερον. Ὄχι καὶ δὲν εἶναι ἀξιόπιστος χωρὶς ὅρκου νὰ πιστευθῇ, ἄρα οὐδὲ ἄξιος εἶναι νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅρα πῶς ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ μὲ δύω λόγια ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι περιττὸν τὸ νὰ γίνεται ὅλως ὅρκος· διὸ καὶ οἱ πολιτικοὶ αὐτοὶ νόμοι δὲν θέλουσι νὰ ὀμνύουσιν οἱ ἀξιόπιστοι μάρτυρες. Λέγει δὲ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει· ὅρκῳ μὴ ἐθίσωμεν τὸ στόμα, ἀλλὰ τῆς Κυριακῆς φωνῆς ἀκούσωμεν λεγούσης· «ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως·» καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οε'. Ἀποστολικοῦ. Πρὸς τοῖς εἰρημένοις δὲ καὶ τοῦτο τὸ σύντομον καὶ ἀξιόλογον προστίθησιν ὁ Χρυσόστομος «Εἰ μὲν πιστεύεις ὅτι ἀληθής ἐστιν ὁ ἀνὴρ, μὴ ἐπαγάγῃς τοῦ ὅρκου τὴν ἀνάγκην· εἰ δὲ οἶδας ὅτι ψεύδεται, μὴ ἀναγκάσῃς ἐπιορκεῖν» (λόγῳ ιε'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας, σελ. 566. τοῦ ς'. τόμου, ὅρα καὶ εἰς τὸν ιϐ'. λόγ. τῶν ἀνδριάντ. πόσον σφοδρῶς ἐμποδίζει τοὺς ὅρκους). Σὺ δέ μοι ὅρα καὶ τὴν Νεαρὰν Βασιλείου Μακεδόνος, Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, (σελ. 135. τοῦ ϐ'. βιϐλ.) τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ. ὁποῦ ἐμποδίζουσι νὰ μὴ ὀμνύῃ τινὰς προδήλως, καὶ ὅτι ὁ ὅρκος εἶναι ἐμποδισμένος ἀπὸ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Γραφὰς. καὶ ὅτι αἱ τοῦ κόσμου τούτου στροφαὶ καὶ ὑποθέσεις μὲ τὸ νὰ ἦναι ματαιότης, κατὰ τὸν Σολομῶντα, ὅταν ὁμόσῃ τινὰς δι' αὐτὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ ματαίῳ τοῦτον ὀμνύει, ὡς καὶ ἡμεῖς εἴπομεν.

οὐχ' ἁπλῶς τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ Α'. διατί ἀπὸ βίαν καὶ ἀνάγκην κινδύνου ἐκείνας ὥμοσε, Β'. ἐσυγχώρησεν αὐτῷ νὰ λειτουργῇ κρυφὰ καὶ εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ὄχι ἐκεῖ ὁποῦ ὥμοσε, καὶ Γ'. προσθέτει ὅτι πρέπει νὰ μετανοῇ διατὶ ἔκαμεν ὅρκον. Πάντες δὲ οἱ ἐπιορκοῦντες Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ καθαιροῦνται κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολ. οὗ τὴν ἑρμηνείαν ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ιε'.

Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων, ἀπὸ αἱρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν τε καὶ συνήθειαν, Ἀρειανοὺς μὲν καὶ Μακεδονιανοὺς, καὶ Ναυτιανοὺς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαροὺς (1) καὶ Ἀριστερούς (2), καὶ τοὺς Τεσσερασκαιδεκατίτας, ἤγουν Τετραδίτας καὶ Ἀπολιναριστὰς δεχόμεθα, διδόντας λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν μὴ φρονοῦσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, σφραγιζομένους, ἤτοι χριομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ Μύρῳ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα· καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς λέγομεν· Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου. Περὶ δὲ τῶν Παυλιανιστῶν, εἶτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εὐνομιανοὺς μέντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανοὺς τοὺς υἱοπατορίαν δοξάζοντας, καὶ ἕτερά τινα χαλεπὰ ποιοῦντας, καὶ πάσας τὰς ἄλλας αἱρέσεις, ἐπειδὴ πολλαί εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ἐρχόμενοι (3), πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα. Καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν, ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους· εἶτα τὴν τρίτην ἐξορκίζομεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν. Καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανοὺς, καὶ Μαρκιονιστὰς καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων, χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν τοὺς Νεστοριανοὺς, καὶ Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβῆρον, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξάρχους τῶν τοιούτων αἱρέσεων, καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ αὐτῶν καὶ πάσας τὰς προαναφερομένας αἱρέσεις, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τῆς ἁγίας Κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, ἀπὸ μὲν τὴν ἀρχὴν ἕως τοῦ, «καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν,» εἶναι αὐτολεξεὶ Κανὼν ϛ'. τῆς β'., τὸ δὲ ἀναμεταξὺ, τὸ λέγον «περὶ δὲ τῶν Παυλιανιστῶν, ἕως τοῦ, ἐξάπαντος,» αὐτολεξεὶ ἐκ τοῦ ιθ'. Κανόνος τῆς ά. ἐστὶ, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἑρμηνεύομεν αὐτοὺς πάλιν ἐδῶ, ἀλλ' ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ Κανόνος διορισμὸς ἴδιος τῆς παρούσης Συνόδου ἐστὶ, λέγων, ὅτι καὶ οἱ Μανιχαῖοι (4) καὶ Οὐαλεντινιανοὶ (5) καὶ Μαρκιονισταὶ (6), προσερχόμενοι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, πρέπει νὰ βαπτίζωνται, ὡς καὶ οἱ Εὐνομιανοὶ καὶ Μοντανισταὶ, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Βαλσαμῶνος. Οἱ δὲ Νεστοριανοὶ (7) καὶ Εὐτυχινοὶ, Διοσκορῖται, καὶ Σεβηριανοὶ (8) πρέπει νὰ ἀναθεματίζωσιν ἐγγράφως τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ τοὺς αἱρεσιάρχας των, καὶ ὅλους ἐκείνους ὁποῦ φρονοῦσι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἀριθμοῦνται καὶ οἱ Μονοθεληταὶ, ὡς καὶ οἱ Ναυατιανοὶ δηλαδὴ, καὶ Μακεδονιανοὶ, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουσι τὰ θεῖα Μυστήρια.

(1) Ἐν ἄλλοις: τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς καὶ Καθαρωτέρους.

(2) Ἐν ἄλλοις: ἀρίστους.

(3) Ἐν ἄλλοις: καὶ ἐρχόμεναι.

(4) Μάνης ὁ Πέρσης, δοῦλος γενόμενος εἰς πολὺν καιρὸν, Σκυθικὸς προσηγορεύθη κατὰ τὸν Θεόδωρον, αἱρετικ. κακομυθ. βιβλ. ά. κεφ. κϛ'. ὠνομάζετο δὲ καὶ Κουβρίκιος κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον αἱρέσ. ξϛ'. Μανιχαῖος δὲ ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ μετωνομάσθη ὕστερον, καὶ τὴν κακοδοξίαν τοῦ Βασιλείδους καὶ Μαρκίωνος κατὰ τὸν γ'. αἰῶνα διέσπειρε, κατὰ τὸν Αὐγουστῖνον, περὶ αἱρέσ. κεφ. μϛ'. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι αἱ ψυχαὶ εἰς πουλία καὶ κτήνη καὶ ἑρπετὰ ἐμβαίνουσι μετὰ θάνατον κατὰ Θεόδωρον. (αὐτόθι).

(5) Ὁ Οὐαλεντῖνος κατὰ τὸν β'. αἰῶνα ἔλεγεν, ὅτι ὁ Χριστὸς σῶμα αἰθέριον προσλαβὼν, ὡς διὰ σωλῆνος διὰ τῆς Παρθένου διῆλθε, μηδὲν προσειληφὼς ἐξ αὐτῆς. Τερτιλλιαν. βιβλ. κατὰ Οὐαλεντινιαν. κεφ. ιέ. οἱ Οὐαλεντινιανοὶ ἠρνοῦντο τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, τὴν Παλαιὰν ἀθετοῦντες Διαθήκην, τοὺς Προφήτας ἀναγινώσκοντες, μύθους τινὰς εἰς τὰς ἑρμηνείας αὐτῶν ἀναπλάττουσι, καὶ ἄλλα ἀσεβῆ ληροῦσι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων.

(6) Μαρκίων μαθητὴς ἦν Κέρδωνός τινος, μαθητοῦ χρηματίσαντος Βασιλείδους καὶ Σατορνίνου τῶν τοῦ Σίμωνος μάγου ὀπαδῶν, κατὰ τὸν Τερτυλλιαν. βιβλ. περὶ σαρκὸς Χριστοῦ. Τούτου τοῦ Μαρκίωνος ἐρωτήσαντός ποτε τὸν ἅγιον Πολύκαρπον, ἂν γνωρίζει αὐτὸν ποῖος εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος, ὅτι πολλὰ καλὰ γνωρίζει αὐτὸν, πῶς εἶναι πρωτότοκος τοῦ διαβόλου υἱὸς (Εἰρην. βιβλ. γ'. Κεφ. γ'.). Ἔλεγε δὲ οὗτος, πῶς εἶναι τρεῖς ἀρχαί. Πρώτη ὁ ἀόρατος Θεὸς, δευτέρα ὁ ὁρατὸς καὶ κτίστης τοῦ κόσμου, καὶ τρίτη ὁ διάβολος. Ἐβάπτιζεν ὄχι μόνον μίαν φορὰν, ἀλλὰ τρεῖς φοραῖς, συγχωρῶν καὶ τὰς γυναῖκας νὰ βαπτίζουν. Οὗτος κατὰ τὸν μζ'. Βασιλ. ἐβδελύσσετο τὸν γάμον καὶ τὸν οἶνον, ἔλεγε πῶς ἡ κτίσις εἶναι μιαρὰ, καὶ τὸν Θεὸν ἔλεγε ποιητὴν τῶν κακῶν, ἐφάνη δὲ κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα.

(7) Περὶ τούτων εἴπομεν ἐν τῷ προλόγῳ τῆς γ'. Συνόδου.

(8) Περὶ τούτων ὅρα ἐν τῷ προλόγῳ τῆς δ'. Συνόδου.

Συμφωνέα.

«Ὁ δὲ Μέγας Βασίλ. Καν. μ'. λέγει νὰ βαπτίζωνται καὶ οἱ Ἐγκρατῖται (1), καὶ Σακκοφόροι (2), καὶ Ἀποτακτῖται (3). διατὶ καὶ ἡ τούτων αἵρεσις εἶναι βλάστημα τῶν Μακεδονιστῶν, καὶ τὰ πονηρὰ ἐκείνων φρονεῖ δόγματα. (4)»

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Οἱ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνδυσάμενοι,τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν μιμεῖσθαι καθωμολόγησαν. Τοὺς οὖν ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας πρὸς λύμην τῶν ὁρώντων ἐν ἐπινοίαις ἐμπλοκῆς εὐθετίζοντας καὶ διασκευάζοντας καὶ δέλεαρ προτιθέντας ἐντεῦθεν, ταῖς ἀστηρίκτοις ψυχαῖς, ἐπιτιμίῳ προσφόρῳ πατρικῶς θεραπεύομεν, παιδαγωγοῦντες αὐτοὺς καὶ σωφρόνως βιοῦν ἐκδιδάσκοντες, πρὸς τὸ, ἀφέντας τὴν ἐκ τῆς ὕλης ἀπάτην καὶ ματαιότητα,πρὸς τὴν ἀνώλεθρον καὶ μακαρίαν ζωὴν τὸν νοῦν μετάγειν διηνεκῶς, καὶ ἐν φόβῳ ἀγνὴν ἔχειν ἀναστροφήν, καὶ Θεῷ πλησιάζειν κατὰ τὸ ἐφικτὸν διὰ τῆς ἐν βίῳ καθάρσεως, καὶ τὸν ἔνδον, ἢ τὸν ἔξω ἄνθρωπον μᾶλλον κοσμεῖν ἀρεταῖς καὶ χρηστοῖς καὶ ἀμώμοις τοῖς ἤθεσιν, ὥστε μηδὲν λείψανον φέρειν ἐν ἑαυτοῖς τῆς τοῦ ἐναντίου σκαιότητος. Εἰ δέ τις παρὰ τὸν παρόντα κανόνα διαγίνοιτο, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

«Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε,» [Γαλατ. γ'. 27] λέγει ὁ μεγας Παῦλος. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν προσθέτει, ὅτι οἱ τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενοι, πρέπει καὶ κατ' ἐκεῖνον νὰ πολιτεύωνται, καὶ νὰ μετχειρίζωνται πᾶσαν ἁγνείαν καὶ καθαρότητα, καὶ ὄχι νὰ κοσμοῦσι τὸ σῶμα περιττῶς τε καὶ περιέργως. Διὰ τοῦτο ἀφορίζει ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς, ὁποῦ πλέκουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, κτενίζοντες αὐτὰς καὶ ἰσιάζοντες καὶ προβάλλοντες αὐτὰς ὡσὰν ἕνα δόλωμα εἰς τὰς ἀστηρίκτους καὶ εὐκολοχρημνίστους εἰς τὴν ἁμαρτίαν ψυχὰς, τόσον τῶν ἀνδρῶν, ὅσων καὶ τῶν γυναικῶν (5), καὶ μὲ τὸ ἐπιτίμιον αὐτὸ τοῦ ἀφορισμοῦ παιδαγωγῶν τοὺς τοιούτους, διδάσκει αὐτοὺς νὰ ἀφήσουν μὲν κάθε ἀπάτην καὶ ματαιότητα, καὶ καλλωπισμὸν τῆς ὕλης καὶ τοῦ φθαρτοῦ τούτου σώματος,νὰ ἀναβιβάσουν δὲ τὸν νοῦν των πρὸς τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν καὶ ἄφθαρτον, πλησιάζοντες εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὸ δυνατὸν μὲν τὴν τῆς ζωῆς καθαρότητα, καὶ στολίζοντες προτιμότερον μὲ ἀρετὰς καὶ ἤθη χρηστὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ἤτοι τὴν ψυχὴν, πάρεξ τὸν ἔξω ἄνθρωπον,ἤτοι τὸ σῶμα,μὲ τοιαῦτα ἀπατηλὰ καὶ μάταια καλλωπίσματα εἰς τρόπον, ὅτι νὰ μὴ φέρουσι πλέον εἰς τὸν ἑαυτόν τους κἀνένα σημάδι τῆς τοῦ διαβόλου κακίας, ὃν ἀπετάξαντο διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

(1) Οἱ Ἐγκρατῖται, οὕτως ὠνομάζοντο, διατὶ ἐγκρατεύοντο καὶ δὲν ἔτρωγαν ἀπὸ κἀνένα ἔμψυχον πρᾶγμα· τὸν γάμον ἀπέβαλον ὡς ὁ Μαρκίων. καὶ οἶνον οὐκ ἔπινον κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Οὗτοι δὲ εἶχον ἀρχηγὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν Τατιανὸν τὸν τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου μαθητὴν, κατὰ τὸν Θεοδώρητον. Οὗτοι μὲ ὕδωρ μόνον ἐμεταχειρίζοντο τὰ μυστήρια, ὡς οἱ Ὑδροπαραστάται, κατὰ τὸν Ἐπιφάν. αἱρέσ. μζ'. ὅρα καὶ τὸν πς'. Βασιλείου.

(2) Σακκοφόροι ὠνομάζοντο, διατὶ ἐφόρουν σάκκους, ἄχραν ἐγκράτειαν καὶ σκληραγωγίαν δι' αὐτῶν τάχα ὑποκρινόμενοι.

(3) Ἀποτακτῖται ὠνομάζοντο, διατὶ ἀπετάσσοντο καὶ δὲν ἔτρωγαν ὅσα φαγητὰ δὲν ἔτρωγαν καὶ οἱ Ἐγκρατῖται.

(4) Σημείωσαι ὅτι τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα ἀναφέρει ὁ Βαλσαμὼν καὶ ἐν τῇ κθ'. ἀποκρίσει αὐτοῦ οὕτως ἔχοντα· Καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανοὺς, καὶ τοὺς Μαρκιωνιστὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων (ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα, ὡς ἀσεβεῖς, δηλ.), τοὺς δὲ Νεστοριανοὺς χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ Νεστόριον, καὶ τὰ λοιπά. Ἀνίσως δὲ ἀπορῇ τινας διὰ τί ἡ Σύνοδος αὕτη ἀνέφερεν ἐδῶ τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς β'. οἰκουμενικῆς, ὅστις ἐξεδόθη κατὰ τῶν Ἀρειανῶν, καὶ Μακεδονιανῶν τῶν τότε εὑρισκομένων, οἵτινες ἐν τῷ καιρῷ τῆς ς'. ταύτης σχεδὸν ἐξέλιπον, ἀποκρινόμεθα ὅτι ἀνάγκην ἔλαβεν αὕτη νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν Κανόνα τῆς β'. τυχὸν καὶ διὰ τὰ λείψανα τῶν ἀνωτέρω αἱρετικῶν ὁποῦ ἔμειναν ἔτι, κυρίως δὲ διὰ τοὺς Μονοθελητὰς, οἵτινες εὑρίσκοντο πεπληθυσμένοι εἰς τὸν καιρόν της. Δηλοῦνται δὲ οὗτοι κατὰ τὸ σιωπώμενον διὰ τοῦ λόγου ἐκείνου, ὁποῦ ἀναφέρει· «Καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ αὐτῶν.» Ἡ γὰρ τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσις παραφυὰς ἦτο καὶ βλάστημα τῆς τῶν Μονοφυσιτῶν. Πρόδηλον γὰρ ὅτι οἱ μίαν θέλησιν φρονοῦντες ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, οὗτοι ἑπομένως καὶ μίαν φύσιν ἐφρόνουν ἐπ' αὐτοῦ· εἰ γὰρ κατ' ἐκείνους μίαν φύσιν εἶχεν, ἀναγκαίως εἶχε κατὰ τούτους καὶ μίαν θέλησιν· ἵνα οὖν ὁρίσῃ ἡ Σύνοδος αὕτη πῶς πρέπει οἱ ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐτῆς αἱρετικοὶ οὗτοι νὰ βαπτίζωνται ἀνάγκην ἔλαβε νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν τῆς β'. Κανόνα, καὶ ὄχι ἄλλον ἴδιον νὰ ἐκθέσῃ, διὰ τὸ τῆς β'. οἰκουμενικῆς αἰδέσιμον. Σὺ δέ μοι, ἀγαπητὲ ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς, ὅτι ἁπλῶς ὅλων τῶν αἱρετικῶν τὸ βάπτισμα εἶναι ἀσεβὲς καὶ βλάσφημον, καὶ οὐδεμίαν κοινωνίαν ἔχει πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων, ἀνάγνωθι τὸ θ'. κεφ. τοῦ ζ'. βιβλ. τοῦ Εὐσεβίου, καὶ ἐκεῖ θέλεις μάθει, ὅτι ἕνας βαπτισθεὶς ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν, ὕστερον δὲ ἰδὼν πῶς βαπτίζονται οἱ ὀρθόδοξοι, ἔκλαιε καὶ παρηγορίαν δὲν εἶχεν, ἀλλ' ἔπιπτε πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν βαπτίσῃ εἰς τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, λέγων ὅτι τὸ βάπτισμα ὁποῦ ἔλαβεν, ἦτο γεμάτον ἀπὸ βλασφημίας, καὶ οὐδόλως κοινωνίαν ἔχει μὲ τὸ ὀρθόδοξον. Καὶ κατάλαβε ἐκ τούτου, ὅτι καὶ οἱ αἱρετικοὶ, καὶ οἱ Λατῖνοι,προσερχόμενοι τῇ ὀρθοδόξῳ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ,αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των πρέπει νὰ ζητοῦν τὸ νὰ βαπτισθοῦν, καὶ ὄχι νὰ παρακινοῦνται εἰς τοῦτο ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους.

(5) Ὑποκάτω εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Κανόνος τούτου πίπτουσι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν βάνουσι τελείως ξουράφι εἰς τὴν κεφαλήν των, οὐδὲ κόπτουσι τὰ μαλλία τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ τὰ ἀφίνουν ἐπίτηδες διὰ νὰ γίνωνται μεγάλα ἕως

Συμφωνέα.

«Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς προστάζει εἰς τὸ Λευϊτικὸν (κεφ. ιθ'. 27) νὰ μὴ κάμνῃ τινὰς σισόλν ἀπὸ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του, ἤτοι πλεξοῦδαν, κατὰ τὸν ἄδηλον ἑρμηνευτήν. Ὅθεν τόσον ὅλοι κοινῶς οἱ ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγ. βιβλ. ά. κεφ. γ'. προστάζουσι τοὺς ἄνδρας νὰ μὴ πλυκτενίζωνται ἢ μοῦρον νὰ βάλλουν εἰς τὰ μαλλία, ἢ εἰς πλεξοῦδαν μίαν ἢ πολλὰς νὰ τὰ μοιράζουσι, διὰ νὰ μὴ τραβίζουν μὲ αὐτὰ εἰς ἔρωτα τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ νὰ κόπτουσι τὰ μαλλία των. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἰδίᾳ πρὸς τοῦτον τὸν περίεργον καλλωπισμὸν τῶν μαλλίων ἀποβλέποντας, καὶ θέλοντας τοῦτον νὰ ἐμποδίσῃ, εἶπεν, ὅτι ὁ ἄνδρας, ἐὰν ἔχῃ μαλλία, ἀτιμία εἶναι εἰς αὐτόν· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν εἶπε καὶ ὁ Θεῖος Ἐπιφάνιος, ὅτι τὰ μακρὰ μαλλία εἰς τὸ ζωνάρι ὡσὰν τῶν γυναικῶν, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ βάπτουσι τὰ μαλλία των διὰ νὰ γίνωνται ξανθὰ, ἢ χρυσᾶ, ἢ μὲ τὰ καλάμια τὰ δένουσι διὰ γένουν σγουρά· ἢ βάνουσι μπερούκας, καὶ ξένα μαλλία εἰς τὴν κεφαλήν των. Εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον εἶναι ὑποκείμενοι καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ξουραφίζουσι τὰ γένεια, διὰ νὰ γένουν ἴσα καὶ εὔμορφα μετὰ ταῦτα, καὶ ὄχι σγουρὰ, ἢ διὰ νὰ φαίνωνται πάντοτε ὡσὰν νέοι ἀγένειοι· καὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ μὲ πυρωμένον κεραμίδι καίουσι τὰς τρίχας τοῦ γενείου, ὅσαις εἶναι μεγαλήτεραις ἀπὸ τὰς ἄλλας, ἢ στραβώτεραις, ἢ μὲ τσιμπίδια μικρὰ εὐγάνουν τὰς τρίχας τοῦ προσώπου των, διὰ νὰ γίνωνται τρυφεροὶ, καὶ νὰ φαίνωνται εὔμορφοι, ἢ βάπτουσι τὰ γένειά των, διὰ νὰ μὴ φαίνωνται πῶς εἶναι γέροντες. Εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ὑποπίπτουσι καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὁποῦ βάνουσι σουλουμάδες, καὶ φτιασίδια εἰς τὸ πρόσωπόν των, διὰ νὰ φαίνωνται εὔμορφαις, καὶ οὕτω νὰ τραβίζουν τοὺς ὁρῶντας ἄνδρας εἰς τὸν σατανικὸν αὐτῶν ἔρωτα· ὢ καὶ πῶς ἡ δυστυχισμέναις ἀποτολμοῦσι ν' ἀτιμάζουν τὴν εἰκόνα ὁποῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὰς μὲ τὰ μιαρὰ καλλωπίσματα; ἄχ! καὶ πῶς ἔχει ὁ Θεὸς νὰ τὰς γνωρίσῃ, ἂν ἦναι πλάσματα καὶ εἰκόνες ἐδικαί του, εἰς καιρὸν ὁποῦ αὐταὶς φοροῦσιν ἄλλο πρόσωπον διαβολικὸν καὶ ἄλλην εἰκόνα τοῦ σατανᾶ; Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ ἔπη του λέγει ταῦτα.

«Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοισι γυναῖκες,
Θρύπτουσαι μαλακοὺς αὐχένας ἐκ σκοπέλων.
Μηδὲ Θεοῦ μορφὰς ἐπαλείφετε χρώμασιν αἰσχροῖς,
Ὡς τε προσωπεῖα, κοὐχὶ πρόσωπα φέρειν.
Μή σε Θεὸς τοίοισιν ἀμείψηται χαλεπήνας.
Τίς; πόθεν ὁ Πλάστης; ἔρρε μοι ἀλλοτροίη.
Οὔ σ' ἔγραψα κύων, ἀλλ' ἔπλασα εἰκόν' ἐμοῖο,
Πῶς εἴδωλον ἔχω, εἴδεος ἀντὶ φίλου;

Καὶ δὲν ἠξεύρουν ἡ ἄθλιαις πῶς μὲ αὐτὸ ὁποῦ κάμνουν, παρομοιάζουν μὲ τὴν μάγισσαν ἐκείνην καὶ πόρνην Ἰεζάβελ, καὶ γίνονται καὶ αὐταὶς νέαις καὶ δεύτεραις Ἰεζάβελ, διατὶ καὶ ἐκείνη τοιαῦτα φτιασίδια ἐμεταχειρίζετο, διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἄνδρας, καθὼς εἶναι γεγραμμένον. «Καὶ ἦλθεν Ἰοὺ ἐπὶ Ἰεσράελ, καὶ Ἰεζάβελ ἤκουσε, καὶ ἐστιμμίσατο τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἠγάθυνε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ διέκυψε διὰ τῆς θυρίδος (δ'. Βασιλ. θ'. 30)». Ὅσοι λοιπὸν ἄνδρες καὶ ὅσαι γυναῖκες κάμνουσι τὰ τοιαῦτα, ὅλοι ἀφορίζονται ἀπὸ τὴν παροῦσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον· καὶ ἂν ταῦτα ἦναι ἐμποδισμένα νὰ μὴ γίνωνται ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς ἁπλῶς, πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς καὶ Ἱερωμένους, οἵτινες πρέπει καὶ διὰ λόγου, καὶ διὰ ἔργου, καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς σεμνότητος, καὶ τοῦ ἀκαλλωπίστου τῶν ἱματίων, καὶ τῶν μαλλίων, καὶ τῶν γενείων, νὰ διδάσκουσι τοὺς λαϊκοὺς νὰ μὴ ἦναι φιλοσώματοι καὶ καλλωπισταὶ, ἀλλὰ φιλόψυχοι καὶ φιλάρετοι; Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος ἐλέγχονται οἱ τῶν Λατίνων ἱερεῖς, οἱ τοὺς μύστακας καὶ τὰ γένεια ξυρῶντες, καὶ φαινόμενοι ὡς νεανίσκοι καὶ νυμφίοι ὡραῖοι καὶ γυναικοπρόσωποι. Ὁ γὰρ Θεὸς ἐμποδίζει μὲν κοινῶς ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς τὸ νὰ ξυρίζωσι τὰ γένεια, λέγων ἐν τῷ Λευϊτικῷ (κεφ. ιθ'. 27.). «Οὐ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν.» Ἐμποδίζει δὲ καὶ ξεχωριστὰ τὸ νὰ ξυρίζωσι τὰ γένεια οἱ Ἱερωμένοι, λέγων πρὸς τὸν Μωϋσῆν νὰ εἰπῇ εἰς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν, ἤτοι εἰς τοὺς Ἱερεῖς, νὰ μὴ ξυρίζουν τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος αὐτῶν (Λευϊτ. κεφ. κα'. 5.). Οὐ μόνον δὲ διὰ λόγου τοῦτο ἐμπόδισεν, ἀλλὰ καὶ μὲ γένεια ἐφάνη ὡς παλαιὸς ἡμερῶν εἰς τὸν Δανιὴλ, καὶ ὁ Γἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ γένεια ἐπολιτεύθη κατὰ τὴν ἐν σαρκὶ παρουσίαν αὐτοῦ. Καὶ οἱ Προπάτορες, καὶ Πατριάρχαι, καὶ Προφῆται, καὶ Ἀπόστολοι, μετὰ γενείων ἐπολιτεύθησαν, ὡς ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων εἰκόνων τοῦτο δηλοῦται, ἐν αἷς μὲ γένεια ζωγραφίζονται. Ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἅγιοι, ὡς ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ τῶν Μοναχῶν πατὴρ Βενέδικτος, Γρηγόριος ὁ Διάλογος, καὶ οἱ λοιποὶ, μὲ γένεια ἦσαν, ὡς φαίνονται εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου ἐκκλησίαν ζωγραφισμένοι· καὶ ἡ κρίσις δὲ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἄτοπον ἀποφασίζει τὴν τῶν γενείων κουράν. Τὰ γένεια γὰρ εἶναι ἡ διαφορὰ, ὁποῦ κατὰ τὸ φαινόμενον διακρίνουσι τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Δι' ὃ καὶ ἕνας φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς, διὰ τὶ τρέφει γενειάδα; ἀπεκρίθη, ὅτι ὅσαις φοραῖς πιάνω τὴν γενειάδα μου, αἰσθάνομαι, ὅτι εἶμαι ἄνδρας, καὶ ὄχι γυναῖκα. Οἱ τὰ γένεια ξυρῶντες δὲν εἶναι ἀνδροπρόσωποι, ἀλλὰ γυναικοπρόσωποι. Ὅθεν ὁ μὲν Ἐπιφάνιος κατηγορεῖ τοὺς Μασσαλιανοὺς, διατὶ κόπτουσι τὰ γένεια, ἥτις εἶναι μορφὴ τοῦ ἀνδρός. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς Διαταγαῖς βιβλ. α'. κεφ. γ'. προστάζουσι νὰ μὴ διαφθείρῃ τινὰς τὰς τρίχας τοῦ γενείου, καὶ τὴν κατὰ φύσιν μορφὴν τοῦ ἀνδρὸς νὰ ἀλλάξῃ εἰς τὸ παρὰ φύσιν. Γυναῖξὶ γὰρ τοῦτο, φασὶν, εὐπρεπὲς ὁ κτίσας ἐποίησε Θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμοστον ἐδικαίωσεν· ἡ καινοτομία δὲ τῆς κουρᾶς τῶν γενείων ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ ἐννάτου Λέοντος. Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ ἑβδομος, καὶ βίαν ἐπήγαγεν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς νὰ ξυρίζωσι ταῦτα. Ὦ καὶ τί αἰσχρότατον, καὶ συγχαμερώτατον θέαμα νὰ βλέπῃ τινὰς τὸν Διάδοχον τοῦ Πέτρου ἐν χρῷ κουρίαν, ὡς λέγουσιν οἱ Ἕλληνες, ὡσὰν ἕνα «καλὸν γαμβρὸν», μὲ τούτην τὴν διαφορὰν, ὅτι φορεῖ περιτραχήλιον καὶ ὠμόφορον, καὶ ἐν Συνόδῳ πολλῶν ὁμοίων του προκάθηται, καὶ λέγεται Πάπας. Δὲν ἔλειψαν ὅμως καὶ μετὰ τὸν παράφρονα Γρηγόριον οἱ πωγωνάτοι πάπαι, καὶ μάρτυς ὁ δεύτερος Γελάσιος, τρέφων γένειον, ὡς γράφει ὁ βίος αὐτοῦ. Ὅρα εἰς τὴν Δωδεκάβιβλον Δοσιθ. σελ. 771. 777. 778. Λέγει δὲ καὶ Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς (ὑποθ. ζ'. περὶ ἀζύμ.) ὅτι Πέτρος τις Πάπας, διὰ τὰς αἰσχρουργίας του ἐπιάσθη ἀπὸ τὸν ῥῆγα, καὶ ἐξυρίσθη τὸ ἥμισυ μέρος τῆς γενειάδος του πρὸς ἀτιμίαν. Ἑτέρου· καὶ εἰς ἄλλους ναοὺς εὑρίσκοντο ἡγεμόνες, καὶ ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, μετὰ γενείων, ὡς ἐν Λειψίᾳ φαίνονται ἐζωγραφημένοι μετὰ τὸν Μαρτῖνον Λουθῆρον εἰς τὸν ναὸν τὸν λεγόμενον τοῦ Παύλου, καὶ εἰς τὸν λεγόμενον τοῦ Θωμᾶ. Τὰ ἴδια εἴδον καὶ ἐν Βαρτισλαβίᾳ.

εἶναι πρᾶγμα ξένον τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας. Σημείωσαι ὅμως, ὅτι καθὼς εἶναι κατηγορημένον τὸ νὰ μὴ κόπτῃ τινὰς τὰ μαλλία του διὰ καλλωπισμὸν καὶ εὐμορφίαν, καὶ σκοπὸν κακὸν, ἔτσι ἐξ ἐναντίας εἶναι ἐμποδισμένον καὶ τὸ νὰ κόπτῃ αὐτὰ, καὶ νὰ τὰ ξυρίζῃ μὲ κάποια στρογγυλεύματα τριγύρω, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν διὰ καλλωπισμὸν καὶ ὡραιότητα. Διὰ τοῦτο τὸν σισόην ὁποῦ λέγει τὸ Λευϊτικὸν, ὁ μὲν Σύμμαχος εἶπεν, οὐ περιξυρίσετε κύκλῳ τὴν πρόσοψιν ὑμῶν τῆς κεφαλῆς. Ὁ δὲ Ἀκύλας· οὐ περικυκλώσῃ τὸ κλίμα τῆς κεφαλῆς σου. Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ πάντων τούτων, ὅτι οἱ λαϊκοὶ πρέπει τὰ κόπτουσι τὰ μαλλία ἀνεπιτηδεύτως, ἀκαλλωπίστως καὶ ἀπερίεργως.»

ΚΑΝΩΝ ιζ'.

Τοὺς ἢ γαμετῇ συνοικοῦντας, ἢ ἄλλως ἀδιακρίτως τοὺς ἱεροὺς τόπους κοινοποιοῦντας, καὶ καταφρονητικῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντας, καὶ οὕτως ἐν αὐτοῖς καταμένοντας, καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβασμίοις οἴκοις κατηχουμένων ἐξωθεῖσθαι προστάσσομεν. Εἰ δέ τις μὴ τοῦτο παραφυλάξῃ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἱεροὺς τόπους δὲν ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Κανὼν τοὺς θείους Ναοὺς, ἀλλὰ τὰς περὶ τὸν θεῖον Ναὸν κατοικίας, ὁποῦ εἰσι τὰ λεγόμενα Κατηχούμενα, εἰς τὰ ὁποῖα μερικοὶ ἐκατοίκουν μὲ τὰς γυναῖκάς των, καὶ ἐμεταχειρίζοντο αὐτὰ, ὡσὰν τοὺς κοινοὺς ἄλλους τόπους, ἀδιακρίτως ἤτοι χωρὶς νὰ κάμνουσι διαφορὰν ἀνάμεσον ἁγίου καὶ βεβήλου τόπου. Διὰ τοῦτο προστάζει νὰ ἀποδιώκωνται οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ αὐτά. Ὅποιος δὲ δὲν ἤθελε φυλάξει τοῦτο, Κληρικὸς μὲ ὢν, ἂς καθαίρεται, λαϊκὸς δὲ, ἂς ἀφορίζεται (1).

Συμφωνέα.

«Δι' ὃ καὶ τὸ ἑ. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. ἀ. Κεφ. ιϐ'. συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα διορίζει, ἕως εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἔχουν τὴν ἀσφάλειαν καὶ σιγουρότητα ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ καμμίαν κακίαν καταφύγουν εἰς αὐτὴν, ρίπτοντες τὰ ἅρματα. Νὰ μὴ ἠμποροῦν ὅμως νὰ τρώγωσιν, ἢ νὰ πίνωσιν, ἢ νὰ κοιμῶνται μέσα εἰς τὸν Ναὸν, ἀλλὰ νὰ μένουσιν εἰς τοὺς κήπους, ἢ εἰς τὰς καμάρας, ἢ εἰς τὰς αὐλὰς, ἢ εἰς τὰς κατοικίας, ὁποῦ εἶναι τριγύρω κολλημέναι εἰς τὸν Ναὸν (παρὰ Φωτ. τίτλ. ἑ. κεφ. β'.)· τοὺς προσφυγόντας δὲ εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας, κἂν εἰς δὲν ἐδύνατο νὰ εὐγάλῃ ἀπὸ ἐκεῖ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. ἔξω μόνον τοὺς φονεῖς καὶ μοιχοὺς, καὶ ἁρπάσαντας παρθένους (κατὰ τὸ κά. κεφ. τοῦ ἑ. βιβλ. τῶν Βασιλικ.).»

ΚΑΝΩΝ ιη'.

Ὁ ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν γυναῖκα, ἔτι τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ ἀρραβωνιασμὸς, ὁποῦ γένῃ κατὰ Νόμους, εἰς ἡλικίαν δηλ. νομίμου ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, μὲ τὴν δόσιν τῶν ἀρραβώνων, μὲ τὴν ἱερολογίαν, καὶ μὲ τὸ σύνηθες φίλημα τῶν ἀρραβωνιζομένων, ὁ τοιοῦτος, λέγω, ἀρραβωνιασμὸς ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν μὲ τὸν τέλειον γάμον (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιζ'. Ἀποστολικοῦ) διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος πάρῃ εἰς γυναῖκα ἐκείνην, ὁποῦ εἶναι ἀρραβωνιασμένη τοιουτοτρόπως μὲ ἄλλον, ζωντανοῦ ὄντος τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ αὐτῆς, οὗτος ἂς ἐπιτιμᾶται ὡς μοιχὸς, ὥσπερ δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελε πάρει εἰς γυναῖκα τὴν ὑπανδρευμένην μὲ ἄλλον. Δι' ὃ καὶ ὁμόζυγος ὁ ἀρραβωνιστικὸς ὀνομάζεται τῆς ἰδίας του ἀρραβωνιστῆς, ὡς καὶ ὁ δίκαιος Ἰωσὴφ ὁ Μνήστωρ ἀνὴρ ὀνομάζεται παρὰ τοῖς Εὐαγγελίοις τῆς ἁγίας Παρθένου, καὶ ἀμοιβαίως γυνὴ τοῦ Ἰωσὴφ ἡ ἁγία Παρθένος, ἐπειδὴ καὶ παρὰ τῷ παλαιῷ Νόμῳ δύναμιν γάμου ἡ μνηστεία ἐπεῖχε (2).

(1) Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος λέγει, ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ Κανόνι, ὅτι ἀνίσως τινὰς μείνῃ εἰς νάρθηκα Ἐκκλησίας τινὸς ἐξ ἀνάγκης, καὶ εἰς ὀλίγον χρόνον, ἐν ἡμερονύκτιον θετέον, οὐ κατακρίνεται· ἀνίσως δὲ μείνῃ εἰς πολὺν χρόνον, αὐτὸς μὲν ἂς ἐκβάλληται ἀπὸ ἐκεῖ μὲ ἐπιτίμια, ὁ δὲ ναὸς πάλιν ἂς ἀπολαμβάνῃ τὰ ἐδικά του προνόμια, τὸ νὰ μὴ γίνεται δηλαδὴ οἶκος κοινὸς καὶ ἀδιάφορος. Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι προστάζουν ἀκόμη, ὅτι ὅποιος πάρῃ μὲ δυναστείαν καὶ αὐθεντίαν ἐκεῖνον ὁποῦ ἤθελε καταφύγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ τύπτεται, νὰ κουρεύεται, καὶ ἔπειτα νὰ ἐξορίζεται. Χρεωστοῦν ὅμως οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Ἔκδικοι τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ γράφουν τὰ ὀνόματα τῶν προσφυγόντων, καὶ τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας προσέφυγον, καὶ νὰ τὰς φανερώνουν εἰς τοὺς ἄρχοντας, διὰ νὰ κάμουν ἐκεῖνοι τὴν πρέπουσαν κρίσιν.

(2) Συμφώνως μὲ τὸν Κανόνα τοῦτον διορίζεται καὶ τὸ ϐ'. κεφ. τοῦ νη'. τίτλ. τοῦ ξ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, καὶ τὸ γ'. θέμα τοῦ ιϐ'. κεφ. καὶ τοῦ λζ'. τίτλ. τοῦ αὐτοῦ ξ'. βιβλ. ὅτι ὡς μοιχὸς κρίνεται ὅστις λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἀρραβωνισμένην μὲ ἄλλον. Ὅρα εἰς τὸ ια'. κεφ. τῆς περὶ συνοικεσίων διδασκαλίας.

ΚΑΝΩΝ ϞΘ'.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ γίνεσθαι μεμαθήκαμεν, ὥς τινες ἔνδον ἐν τοῖς ἱεροῖς θυσιαστηρίοις μέλη κρεῶν ἔψοντες, προσάγουσιν, ἀφαιρέματα τοῖς ἱερεῦσιν ἰουδαϊκῶς ἀπονέμοντες, Ὅθεν τὸ τῆς Ἐκκλησίας φυλάττοντες ἀκηλίδωτον, ὁρίζομεν, μὴ ἐξεῖναί τινι τῶν ἱερέων ἀφωρισμένα κρεῶν μέλη παρὰ τῶν προσαγόντων λαμβάνειν, ἀλλ' οἷς ἀρεσθῇ ὁ προσάγων, τούτοις ἀρκείσθωσαν, ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τῆς τοιαύτης γινομένης προσαγωγῆς. Εἰ δέ τις μὴ τοῦτο οὕτω ποιῇ, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ ὁ Ἀριστηνὸς, καὶ ὁ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς, ὅλοι κοινῶς ἑρμηνεύουσιν, ὅτι μέσα εἰς τὰ θυσιαστήρια ἔψηνον τὰ κρέατα οἱ Ἀρμένιοι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι οἱ ἑρμηνευταὶ οὗτοι, μὴ ὑποστίξαντες, ἀλλ' ἑνώσαντες τὸ, μέλη κρεάτων ἔψοντες, μὲ τὸ, ἔνδον ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, ἐπλανήθησαν. Τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει· τὸ γὰρ ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, οὐ συνάπτεται μὲ τὸ, μέλη κρεῶν ἔψοντες, ἀλλὰ διαιρούμενον μὲ τὴν ὑποστιγμὴν, συνάπτεται μὲ τὸ προσάγουσιν ἀφαιρέματα. Διότι πολλὰ ἀπίθανον εἶναι νὰ πιστευθῇ διὰ τὴν ἀτοπίαν, τὸ νὰ ἐψήνουν κρέατα μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ νὰ κάμνουσιν αὐτὸ μαγειρεῖον. Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ὁποῦ ἐγίνετο εἰς τὴν Ἀρμενίαν, τὸ νὰ ἐψήνουν τινὲς κρέατα εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ ἔπειτα νὰ προσφέρουν μέρη ἀπὸ αὐτὰ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, εἰς τοὺς Ἱερεῖς (καθὼς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπρόσφεραν τὸ στηθύνιον, καὶ τὸν βραχίονα, καὶ ἄλλα μέρη τῶν θυσιαζομένων ζώων εἰς τοὺς Ἱερεῖς,) αὐτὴ, λέγω, ἡ συνήθεια νὰ μὴ γίνεται εἰς τὸ ἑξῆς, ἀλλ' οὔτε οἱ Ἱερεῖς νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ λαμβάνουν ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ ζώου ὁποῦ θέλουν, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστοῦνται εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ τοὺς δώσῃ ὁ προσφέρων αὐτὰ χριστιανὸς, καὶ ἡ προσφορὰ δὲ τῶν τοιούτων νὰ γίνεται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα (ἐντεῦθεν γίνεται φανερὸν τὸ ἀνωτέρω νόημα τὸ ἐδικόν μας. Εἰ γὰρ ἐψήνοντο τὰ κρέατα ταῦτα εἰς τὸ βῆμα, ἔπρεπεν ἀπαραιτήτως ὁ Κανὼν νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τοῦτο, καθὸ ἀτοπώτερον, ὡς ἐμπόδισε καὶ τὴν προσαγωγὴν αὐτῶν· ὅποιος δὲ ἤθελε παρακῇ τοῦτο, νὰ ἀφορίζεται.)· ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει (ἑρμην. τοῦ γ'. Ἀποστολικοῦ) ὅτι εἶδεν ἡγούμενον ἱερέα καθαιρεθέντα καὶ διωχθέντα ἀπὸ τὴν ἡγουμενίαν, διατὶ ἔμβασεν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα κρέατα καὶ τυρούς. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. Ἀποστολικοῦ.

Συμφωνία.

Σημειῶται δὲ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι ὁ Κανὼν συνεχώρησε νὰ λαμβάνουν οἱ Ἱερεῖς μέρη τῶν κρεάτων, ὄχι κοινῶς καὶ καθολικῶς, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἀρμενίαν μόνον, καὶ τοῦτο διὰ τὴν τότε ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις συνήθειαν (1).

ΚΑΝΩΝ Ρ'.

«Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλεπέτωσαν, καὶ πάσῃ φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν,» [Παροιμ, δ'. 23. 25.] ἡ σοφία διακελεύεται. Ῥᾳδίως γὰρ τὰ ἑαυτῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν αἱ τοῦ σώματος αἰσθήσεις εἰσκρίνουσι. Τὰς οὖν τὴν ὅρασιν καταγοητευούσας γραφὰς, εἴτε ἐν πίναξιν, εἴτε ἄλλως πως ἀνατεθειμένας, καὶ τὸν νοῦν

(1) Ὅθεν μὲ σφοδρότατα ἐπιτίμια πρέπει νὰ ἐμποδίσουν οἱ Ἀρχιερεῖς ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς τὰ τουρκιστὶ λεγόμενα κουρμπάνια, ὁποῦ τὴν σήμερον κάμνουσι, τὰ ὁποῖα εἶναι μία ἀνακαίνισις τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων. Διατὶ, καθὼς ἐκεῖνοι ἐπίστευον ὅτι ἐξιλεόνουσι τὸν Θεὸν μὲ τὰ αἵματα, καὶ τὰς σφαγὰς τῶν προβάτων, καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἔτσι καὶ αὐτοὶ οἱ πεπλανημένοι καὶ ἄφρονες, νομίζουσιν ὅτι ἐξιλεόνουσι τὸν Θεὸν μὲ τὰς σφαγὰς, καὶ θυσίας τῶν κουρμπανίων τους. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι νὰ ἰδῇ τινὰς, ὅτι οἱ κουρμπανισταὶ αὐτοὶ δὲν ἀγοράζουν κἀνένα ἀπὸ τὰ ἐσφαγμένα παρ' ἄλλων, καὶ ἕτοιμα πρόβατα, ἀλλὰ θέλουν μόνοι των νὰ τὰ σφάζουν, νὰ ἀνάπτουν εἰς τὰ κέρατά των κηρία, νὰ τὰ θυμιῶσι μὲ θυμιάματα, καὶ ὁλόκληρα νὰ τὰ ἐψήνουσι, καὶ ἔμπρυσθεν τῶν ἁγίων εἰκόνων νεόψητα καὶ τσικνίζοντα ἀκόμη νὰ τὰ προθέτουσι, τὸ δέρμα αὐτῶν νὰ τὸ ἀφιερόνουν εἰς τὸν ναὸν, ἢ μοναστήριον· καὶ εἰς τοὺς συγλενεῖς καὶ φίλους, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν πανήγυριν, διὰ νὰ ἀγιασθοῦν ἐξ αὐτοῦ, προσφέρουσί τινες μερίδας. Ὦ τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης, καὶ Ἰουδαϊκῆς δεισιδαιμονίας! καὶ δὲν ἠξεύρουσιν οἱ πεπλανημένοι, ὅτι ὁ Θεὸς ἔλεον θέλει, καὶ οὐ θυσίαν, καὶ ὅτι θυσία δεκτὴ καὶ εὐάρεστος εἶναι εἰς αὐτὸν, ὄχι τὰ κρέατα τῶν προβάτων καὶ μοσχαρίων, ἀλλὰ τὸ συντετριμμένον φρόνημα, καὶ ἡ τεταπεινωμένη καρδία, καθὼς ψάλλει ὁ θεῖος Δαβίδ. Ἀνάγνωθι περὶ τούτου τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Καμπανίας κεφ. νζ'. εἰ δὲ καὶ Νικήτας ὁ χαρτοφύλαξ, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης (σελ. 350. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι κατηγορημένον τὸ νὰ προσφέρουν οἱ Χριστιανοὶ στηθύνια, καὶ δέρματα, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἢ περιστερὰς ἐν τοῖς μνημοσύνοις εἰς τοὺς ἱερεῖς· ὅμως αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι τοῦτο δὲν κατηγορεῖται, ἂν μόνον προσφέρωνται τὰ τοιαῦτα εἰς ἀποτροφὴν τῶν ἱερέων, καὶ ὄχι εἰς λόγον θυσίας, καὶ τοσούτων, καὶ τηλικούτων δεισιδαιμονιῶν, ὧν εἴπομεν ἀνωτέρω, διὰ τὰς ὁποίας πρέπει ὁλότελα νὰ λείψουν αἱ τοιαῦται θυσίαι.

διαφθειρούσας, καὶ κινούσας πρὸς τὰς τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν ὑπεκκαύσεις, οὐδαμῶς ἀπὸ τοῦ νῦν οἱῳδήποτε τρόπῳ προστάσσομεν ἐγχαράττεσθαι, εἰ δέ τις τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσοι, ἀφοριζέσθω.

Συμφωνία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἐζωγράφιζον εἰς τοίχους καὶ σανίδας ζωγραφίας τινὰς ἀσέμνους, οἷον, γυναῖκας γυμνὰς, ἢ λουομένας, ἢ ὑπὸ ἀνδρῶν φιλουμένας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἰσχρὰ, τὰ ὁποῖα ἁπτῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρώντων, καὶ κινοῦσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν πρὸς ἐπιθυμίας σαρκικὰς, διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, αἱ τοιαῦται εἰκόνες μὲ κἀνένα τρόπον νὰ μὴ ζωγραφίζωνται, εἰ δέ τις ἤθελε τὰς ζωγραφίσῃ, νὰ ἀφορίζεται, ἐπειδὴ ὅλαι αἱ πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη καὶ βασιλικωτάτη ὅρασις μὲ εὐκολίαν ἐμβάζει τὰς εἰκόνας ἐκείνων ὁποῦ βλέπει μέσα εἰς τὴν ψυχήν. Διὸ καὶ ὁ Σολομὼν συμβουλεύει νὰ βλέπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ καθ' ἑνὸς ὀρθὰ καὶ καλὰ πράγματα, καὶ καθ' ἕνας νὰ φυλάττῃ μὲ κάθε φύλαξιν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του ἀπὸ τὰ αἰσχρὰ ἀντικείμενα τῶν αἰσθήσεων.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'.

ά. Κορινθ. ιϐ'. 27. ϐ'. Κορινθ. ς'. 16.

Σῶμα Χριστοῦ, καὶ ναὸν, τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον, ὁ θεῖος Ἀπόστολος μεγαλοφώνως ἀποκαλεῖ. Πάσης οὖν αἰσθητῆς κτίσεως ὑπερκείμενος ὁ τῷ σωτηρίῳ πάθει τοῦ οὐρανίου τυχὼν ἀξιώματος, ἐσθίων καὶ πίνων Χριστὸν πρὸς ζωὴν διὰ παντὸς μεθαρμόζεται τὴν ἀίδιον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τῇ μεθέξει τῆς θείας ἁγιαζόμενος χάριτος. Ὥστε, εἴ τις τοῦ ἀχράντου σώματος μετασχεῖν ἐν τῷ τῆς συνάξεως βουληθείη καιρῷ, καὶ ἐν πρὸς αὐτὸ τῇ μετουσίᾳ γενέσθαι, τὰς χεῖρας σχηματίζων εἰς τύπον Σταυροῦ, οὕτω προσίτω, καὶ δεχέσθω τὴν κοινωνίαν τῆς χάριτος. Τοὺς γὰρ ἐκ χρυσοῦ, ἢ ἄλλης ὕλης, ἀντὶ χειρὸς, τινὰ δοχεῖα κατασκευάζοντας πρὸς τὴν τοῦ θείου δώρου ὑποδοχὴν, καὶ δι' αὐτῶν τῆς ἀχράντου Κοινωνίας ἀξιουμένους, οὐδαμῶς προσιέμεθα, ὡς προτιμῶντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνος τὴν ἄψυχον ὕλην καὶ ὑποχείριον. Εἰ δέ τις ἀλῷ τῆς ἀχράντου Κοινωνίας μεταδιδοὺς τοῖς τοιαῦτα δοχεῖα προσφέρουσιν, ἀφοριζέσθω, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ταῦτα ἐπιφερόμενος.

Ἑρμηνεία.

Τῷ τότε καιρῷ, συνήθεια ἐπεκράτει νὰ κοινωνοῦσι καὶ οἱ Λαϊκοὶ, καθὼς καὶ οἱ Ἱερεῖς, λαμβάνοντες εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον ἄρτον, ὃν τρόπον λαμβάνουσι νῦν τὸ ἀντίδωρον. Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ δι' εὐλάβειαν τάχα, καὶ τιμὴν περισσοτέραν πρὸς τὰ θεῖα δῶρα, κατεσκεύαζαν ἀγγεῖα χρυσᾶ, ἢ ἀπὸ ἄλλην ὕλην πολύτιμον, καὶ μέσα εἰς ἐκεῖνα δεχόμενοι τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ Κυρίου, οὕτως αὐτὸ μετελάμβανον. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν τοῦτο οὐκ ἀποδέχεται, κἂν δι' εὐλάβειαν ἐγίνετο· διότι ὁ ἄνθρωπος, καὶ καθ' ὃ κατ' εἰκόνα γεγενημένος Θεοῦ, καὶ καθ' ὃ ἐσθίει, καὶ πίνει τὸ σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ δι' αὐτῶν ἁγιάζεται, καὶ καθ' ὃ σῶμα, καὶ ναὸς ὢν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὑπερβαίνει ὅλα τὰ αἰσθητὰ, καὶ ἄψυχα κτίσματα, καὶ ἀκολούθως, αἱ χεῖρες αὐτοῦ εἶναι τιμιώτεραι ἀπὸ κάθε ἀγγεῖον. Ὅθεν ὅποιος ἤθελε νὰ μεταλάβῃ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ἂς σχηματίζῃ εἰς σχῆμα σταυροῦ τὰς δύω του χεῖρας (1), καὶ ἂς ὑποδέχεται αὐτὸ ἐν αὐταῖς. Ὅποιος δὲ λαϊκὸς

(1) Τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐλάμβανον εἰς τὰς χεῖρας τὸν ἅγιον ἄρτον οἱ τότε λαϊκοὶ, καθαρώτερα διδάσκει Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων, κατηχήσ. μυσταγ. έ. λέγων· Ὅταν πλησιάζῃς εἰς τὰ μυστήρια, μὴ ἅπλωνε τὰς παλάμας τῶν χειρῶν σου, μηδὲ ἄνοιγε τὰ δάκτυλά σου, ἀλλὰ βάλλωντας, τὸ μὲν ἀριστερὸν χέρι ὑποκάτω, τὸ δὲ δεξιὸν ἐπάνω, ὡσὰν ὁποῦ αὐτὸ μέλλει νὰ ὑποδεχθῇ βασιλέα, καὶ βαθουλώσας τὴν παλάμην αὐτοῦ, ἔτσι δέχου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπιλέγων, τὸ, ἀμήν. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ δεχθῇς, ἁγίαζε τοὺς ὀφθαλμούς σου μὲ τὸ ἐγγίξιμον αὐτοῦ μετὰ ἀσφαλείας, καὶ οὕτω μεταλάμβανε αὐτὸ, προσέχων, νὰ μὴ παραπέσῃ κἀνένας μαργαρίτης ἀπὸ αὐτὸ, καὶ τὰ ἑξῆς. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα ἐλέγχονται ἐκεῖνοι, ὁποῦ λέγουσιν, ὅτι ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐπενόησε τὴν λαβίδα· ἡ συνήθεια γὰρ τοῦ νὰ λαμβάνουν οἱ Χριστιανοὶ εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον ἄρτον ἐκράτησεν ὕστερα ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον, τὸ ὁλιγώτερον χρόνους τετρακοσίους, ὡς δῆλον γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, διηγούμενον ταύτην, περὶ ὀρθοδόξου πίστεως βιβλ. δ'. κεφ. ιδ'. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος τὴν συνήθειαν ταύτην διηγεῖται εἰς πολλοὺς λόγους του (ἑρμην. εἰς τὸν μθ'. ψαλμ. λόγῳ κς'. εἰς τὰ Σεραφεὶμ, λόγ. κά. ἀνδριάντων· ὅρα καὶ τὸν Μεταφραστὴν εἰς τὸν βίον αὐτοῦ)· εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν αἱ γυναῖκες δὲν ἐλάμβανον τὸν ἅγιον ἄρτον μὲ γυμνὰ χέρια, ἀλλὰ ἁπλώνουσαι εἰς τὰς χεῖράς των κάποια λευκὰ ὁράρια, ἤγουν ἄσπρα μανδηλάκια, ἐδέχοντο οὕτω τὸν ἅγιον ἄρτον, καθὼς ἡ ἐν τῇ Ἀντισιοδώρῳ τῇ πόλει τοπικὴ Σύνοδος διορίζει τοῦτο Καν. λς'. καὶ ὁ Αὐγουστῖνος λόγ. σνϐ'. Τὸ μανδηλάκιον δὲ αὐτὸ ὠνομάζετο Δομινεκάλε, ὁποῦ θέλει νὰ εἰπῇ Λατινικὰ, Κυριακόν. Ἐπειδὴ κατὰ τὰς Κυριακὰς τὸ ἔφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ λάβουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ αἴτιον δὲ ὁποῦ ἐπενοήθη ἡ λαβίδα ἦτο, διατὶ μερικοὶ, ἢ ὑποκρινόμενοι πῶς εἶναι Χριστιανοὶ, ἢ αἱρετικοὶ, ἢ δεισιδαίμονες ἄνθρωποι, λαμβάνοντες εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον ἄρτον, ἢ τὸν ἔρριπτον, ἢ τὸν ἐκρυπταν, ἢ εἰς μαγείας καὶ πονηρίας ἄλλας τὸν ἐμεταχειρίζοντο. Ὅθεν διὰ τῆς ἐπινοήσεως τῆς λαβίδος, διδομένης τῆς ἁγίας Κοινωνίας εἰς τὸ στόμα, ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ μέσον κάθε αἰτία καὶ

ἤθελεν ὑποδεχθῇ αὐτὸ εἰς ἄγγειον, καὶ ὅποιος ἱερεὺς ἤθελε μεταδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν τοιοῦτον, καὶ οἱ δύω ἂς ἀφορίζωνται, ἐπειδὴ προτιμῶσι τὸ ἄψυχον ἀγγεῖον περισσότερον ἀπὸ τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον.

ΚΑΝΩΝ ΡΒ'.

Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεῖν παρὰ Θεοῦ λαβόντας, σκοπεῖν τὴν τῆς ἁμαρτίας ποιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος πρὸς ἐπιστροφὴν ἑτοιμότητα, καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀρρωστήματι, ἵνα μὴ τῇ ἀμετρίᾳ καθ' ἑκάτερον χρώμενος ἀποσφαλείη πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος. Οὐ γὰρ ἁπλῆ τῆς ἁμαρτίας ἡ νόσος, ἀλλὰ ποικίλη καὶ πολυειδὴς, καὶ πολλὰς τῆς βλάβης παραφυάδας βλαστάνουσα, ἐξ ὧν τὸ κακὸν ἐπὶ πολὺ διαχεῖται, καὶ πρόσω βαίνει μέχρις ἂν ἀντιστῇ (1) τῇ δυνάμει τοῦ θεραπεύοντος. Ὥστε τὸν τὴν ἰατρικὴν ἐν πνεύματι ἐπιστήμην ἐπιδεικνύμενον, πρότερον χρὴ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος διάθεσιν ἐπισκέπτεσθαι, καὶ ἥτοι πρὸς τὴν ὑγιείαν νεύει, ἢ τοὐναντίον διὰ τῶν οἰκείων τρόπων προσκαλεῖται καθ' ἑαυτοῦ τὸ ἀρρώστημα, ἐφορᾷν ὅπως τε τῆς ἐν τῷ μεταξὺ προνοεῖται ἀναστροφῆς· καὶ εἰ μὴ τῷ τεχνίτῃ ἀντιπαλαίῃ, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἕλκος διὰ τῆς τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων αὐξάνῃ προσαγωγῆς, καὶ οὕτω τὸν ἕλαιον κατ' ἀξίαν ἐπιμετρεῖν. Πᾶς γὰρ λόγος Θεῷ, καὶ τῷ τὴν ποιμαντικὴν ἐγχειρισθέντι ἡγεμονίαν, τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν, καὶ τρωθὲν ὑπὸ τοῦ ὄφεως ἐξιάσασθαι. Καὶ μήτε κατὰ κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως, μήτε τὸν χαλινὸν ὑπενδοῦναι (2) πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκκλυσίν τε καὶ καταφρόνησιν, ἀλλ' ἑνί γε τρόπῳ πάντως, εἴτε διὰ τῶν αὐστηροτέρων τε καὶ στυφόντων, εἴτε διὰ τῶν ἁπαλωτέρων τε καὶ πραοτέρων φαρμάκων, κατὰ τοῦ πάθους στῆναι, καὶ πρὸς συνούλωσιν τοῦ ἕλκους ἀνταγωνίσασθαι, τοὺς τῆς μετανοίας καρποὺς δοκιμάζοντι καὶ οἰκονομοῦντι σοφῶς τὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπροφορίαν καλούμενον ἄνθρωπον. Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς χρὴ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας. Ἕπεσθαι δὲ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα, τῷ παραδοθέντι τύπῳ, καθὼς ὁ ἱερὸς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει Βασίλειος.

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ ἡ Σύνοδος αὕτη διώρισε περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐπιτιμίων, τελευταῖον εἰς τὸν παρόντα κανόνα ἀφίνει τὸ πᾶν εἰς τὴν κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πνευματικῶν τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, λέγουσαι ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ στοχάζωνται καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἁμαρτίας, εἴτε συγγνωστὴ εἶναι αὕτη, εἴτε θανάσιμος, καὶ τὴν διάθεσιν ὁποῦ ἔχει ὁ ἁμαρτωλὸς εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ ἔτσι νὰ προσφέρουσιν ἁρμοδίαν τὴν ἰατρείαν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν· μήπως δίδοντες εἰς μὲν τοὺς μεγαλοψύχους καὶ προθύμους εἰς τὴν μετάνοιαν, συγκαταβατικὰ ἐπιτίμια, εἰς δὲ τοὺς ἀμελεστέρους καὶ μικροψύχους ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐστηροὺς κανόνας, μήτε τὸν ἕνα διορθώσωσι, μήτε τὸν ἄλλον, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς ἀπολέσωσι. Διότι τόσον πολυποίκιλος εἶναι ἡ ἁμαρτία, καὶ τόσον πολλὰ αὐξάνει, ὥστε ὁποῦ ἀντιστέκεται, ἤτοι ὑπερνικᾷ τὴν δύναμιν καὶ τέχνην τοῦ πνευματικοῦ ἰατροῦ (ἢ καὶ οὕτω πολυποίκιλος εἶναι ἡ ἁμαρτία, καὶ πολλὰ αὐξάνει, ἕως ὁποῦ νὰ σταθῇ καὶ νὰ μαρανθῇ μὲ τὴν τέχνην τοῦ πνευματικοῦ). Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ τῶν ψυχῶν ἰατρὸς προτήτερα ἀπὸ ὅλα, πρέπει νὰ στοχάζεται τὴν διάθεσιν καὶ κλίσιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἂν ἀγαπᾷ τὴν ὑγιείαν τῆς ψυχῆς του μὲ θερμὴν μετάνοιαν ἢ ἐξ ἐναντίας ἂν αὐξάνῃ κατ' ἐπάνω του τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τίνι τρόπῳ φέρεται μὲ τὴν ἁμαρτίαν, ἂν δὲν ἐναντιδνεται εἰς τὰ σωτήρια ἰατρικὰ ὁποῦ τοῦ δίδει (καθὼς τοῦτο κάμνουσιν οἱ φρενιασμένοι, ἐναντιούμενοι εἰς τὰ ἰατρικὰ τῶν σωματικῶν ἰατρῶν), καὶ ἂν δὲν αὐξάνῃ περισσότερον τὴν πληγὴν τῆς ἁμαρτίας μὲ αὐτά. Ταῦτα πάντα, λέγω, πρέπει πρῶτον ὁ πνευματικὸς νὰ στοχάζεται, καὶ ἔτσι κατὰ ἀναλογίαν νὰ ἐπιμετρᾷ τὸ ἔλεος, ἐλαφρόνων μὲν τὰ ἐπιτίμια εἰς τὸν ἀμελῆ, καὶ μικρόψυχον, βαρύνων δὲ αὐτὰ εἰς τὸν μεγαλόψυχον, καὶ ποιῶν ἀμφότερα διὰ ἔλεος, ἵνα τὸν μὲν μεγαλόψυχον καθαρίσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, εἰς δὲ τὸν μικρόψυχον μὴ κάμῃ χειροτέραν τὴν πληγήν. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅλος ὁ σκοπὸς καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν Πνευματικὸν τοῦτος εἶναι, νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ πλανόμενον πρόβατον τὸν ἁμαρτωλὸν, νὰ ἰατρεύσῃ αὐτὸν ὁποῦ ἐπληγώθη ἀπὸ τὸν νοητὸν ὄφιν διάβολον, καὶ μήτε εἰς ἀπόγνωσιν νὰ τὸν ῥίπτῃ μὲ τὰ βαρέα ἐπιτίμια, μήτε πάλιν νὰ ἀφίνῃ τὸ χαλινάρι εἰς αὐτὸν, ὡσὰν εἰς ἵππον, μὲ τὰ ἐλαφρὰ ἐπιτίμια, καὶ ἐντεῦθεν νὰ ῥίπτῃ αὐτὸν εἰς καταφρόνησιν καὶ ἀμέλειαν, ἀλλὰ μὲ κάθε λογῆς τρόπον, εἴτε μὲ αὐστηρὰ, εἴτε μὲ τὰ ἐλαφρὰ ἰατρικὰ, νὰ σπουδάζῃ νὰ ὑγιάνῃ τὸν ἁμαρ-

πρόφασις τῆς τοῦ μυστηρίου τοιαύτης καταφρονήσεως· ὅρα καὶ τὸν Εὐστράτιον ἐν τῷ περὶ χρήσεως τοῦ μυστηρίου σελ. 301. 302. 303. Τινὲς δὲ καὶ ἄλλην αἰτίαν ἐστοχάσθηκαν μᾶλλον ἁρμόδιον, ἤγουν τὴν τῆς μεταδόσεως εὐκολίαν, ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν σχεδὸν κάθε Ἐκκλησία εἶχε καὶ τὸν Διάκονόν της. Ὅθεν κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν, ὁ μὲν ἱερεὺς ἔβιδε τὸ θεῖον σῶμα, ὁ δὲ Διάκονος πλησίον ἱστάμενος μὲ τὸ ἅγιον ποτήριον, διένεμε τὸ θεῖον αἷμα, Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπειτα ἐξέλιπον οἱ Διάκονοι ἀπὸ τὰς περισσοτέρας Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ μὲ τὴν πεῖραν βλέπομεν, ὁποῦ λείπουσι, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς πτωχικὰς Ἐκκλησίας, καὶ ἐντεῦθεν συνέβαινε δυσκολία ὁ αὐτὸς ἱερεὺς νὰ τὰ μεταδίδῃ χωριστὰ καθ' ἕνα, οἰκονομικώτατα καὶ λυσιτελέστατα, ἐπενοήθη ἡ λαβίς, ἵνα, γενομένης τῆς ἑνώσεως, μεταδίδῃ εὐκόλως, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νήπια.

(1) Παρ' ἄλλοις, σταίῃ.

(2) Ἐν ἄλλοις, ἐπιδοῦναι.

τωλὸν ἀπὸ τὰς πληγὰς τῆς ἁμαρτίας, δοκιμάζωντας τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας του, καὶ μὲ σοφὴν οἰκονομῶν αὐτὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπρότητα τῆς ἁγίας Τριάδος (ἥτις ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον·)· Λοιπὸν ὁ Πνευματικὸς καὶ τὰ δύω πρέπει νὰ ἠξεύρῃ (καθὼς ἐν τῷ γ'. κανόνι τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεὶ τοῦτο λέγεται,) καὶ τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τὴν συνήθειαν (1). Καὶ ἂν οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν θέλουν νὰ φυλάξουν τὴν ἀκρίβειαν ταύτην, διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται συγκατάβασις καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐπιτιμίων τῆς ἁμαρτίας των, κἂν ἂς τοὺς προστάξῃ νὰ φυλάττουν τὴν συνήθειαν, ὁλοκλήρους δηλ. τοὺς ὑπὸ τῶν κανόνων διοριζομένους χρόνους, καὶ τὰ ἐπιτίμια.

(1) Συνήθεια μὲν εἶναι οἱ τόσοι χρόνοι καὶ τὰ διάφορα ἐπιτίμια, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Κανόνες συνηθίζουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ σωφρονίζουν τοὺς ἁμαρτάνοντας, εἴτε λαϊκοὺς, εἴτε Κληρικοὺς, ἀκρίβεια δὲ εἶναι τὸ νὰ προσθέτουσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ, κοντὰ εἰς τοὺς χρόνους καὶ τὰ ἐπιτίμια αὐτὰ, καὶ μῖσος τῆς ἁμαρτίας, καὶ πόνον καρδίας, καὶ δάκρυα, καὶ σκληραγωγίας τοῦ σώματος, καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας. Διότι ἀπὸ μόνους τοὺς χρόνους καὶ τὰ ἐπιτίμια ὀλίγη διόρθωσις γίνεται· ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύω, καὶ ἡ ἀκρίβεια, καὶ ἡ συνήθεια ἀπὸ τοὺς ἰδίους Κανόνας τῶν Πατέρων διδάσκονται, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ιϐ'. τῆς α', ὃν καὶ ἀνάγνωθι. Ὅτι δὲ ἐνεργοῦσαν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἱερωσύνην κάθε Πνευματικὸς, καὶ νὰ μὴ ἦναι καθηρημένος διὰ φανερὰ ἐγκλήματα, ἢ παρῃτημένος διὰ κρυφὰ, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν μαρτυρεῖ (Ἀποκρ. ιά.) λέγων· «ὁ δεχόμενος λογισμοὺς, πρέπει καὶ νὰ εὐλογῇ, καὶ συγχωρητικὴν εὐχὴν νὰ ἐπιλέγῃ, καὶ νὰ λειτουργῇ, καὶ νὰ μεταλαμϐάνῃ τοὺς ἐξομολογουμένους, καὶ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῶν μετανοούντων.» Καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρους ρητῶς λέγει ἔν τινι ἀποκρίσει (σωζομένῃ ἐν χειρογράφοις)· «ὅτι ὁ θελητικῶς, ἢ χωρὶς τὸ θέλημά του παραιτήσας τὴν ἱερωσύνην, λογισμοὺς νὰ δέχεται δὲν ἠμπορεῖ. Ὅσοι δὲ ἱερεῖς χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως δέχονται λογισμοὺς καὶ ἐξομολογοῦν, οὗτοι κατὰ μὲν τὸν ἄνωθεν Συμεὼν (ἀποκρίσ. τῇ αὐτῇ) εἶναι κατὰ τὴν ἁμαρτίαν κοντὰ μὲ ἐκεῖνον, ὁποῦ, ἀνίερος ὢν, ἐνεργεῖ τὰ τῆς ἱερωσύνης. Κατὰ δὲ τὸν Βαλσαμῶνα (ἑρμην. τοῦ ζ'. τῆς ἐν Καρθαγ.) ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ εἶπεν, ὅτι οὗτοι πρέπει νὰ καθαιροῦνται, καθὼς καθαιροῦνται ἀπὸ τοὺς Κανόνας οἱ ἐνεργήσαντές τι παρ' ἐνορίαν, καὶ ὡς οἱ παραϐάται τῶν Κανόνων. Ἀνίεροι δὲ καὶ Μοναχοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογοῦν, οὔτε μοναχαί· παρὰ Κανόνας γὰρ τοῦτο. Διʼ ὃ καὶ Βαλσαμὼν (ἀποκρίσ. λδ'.) λέγει, ὅτι ἀνίσως ἀνίερος Καθηγούμενος Μοταστηρίου δὲν δύναται νὰ δέχεται λογισμοὺς, κἂν καὶ τοῦ δοθῇ ἄδεια παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου, πόσῳ μᾶλλον τοῦτο δύναται νὰ κάμνῃ ἡγουμένη καὶ καλογραῖα, κἂν ἡ ἀρετή της λάμπῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον; Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ Χαρτοφύλαξ λέγει, ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἱερεῖς Μοναχοὶ, καὶ δεχόμενοι λογισμοὺς, ἂς ἠξεύρουν, ὅτι ἀκανονίστως τοῦτο ποιοῦσι» (σελ. 342. Γιοῦρ. Γραικορωμ.)· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ λϑ'. Ἀποστολικ. Προσθέτει δὲ ὁ ἀνωτέρω Συμεὼν (ἀποκρ. ια'.) ὅτι, ἂν τύχῃ ἀνάγκη μεγάλη καὶ δὲν ἦναι παρὼν οὔτε Ἀρχιερεὺς, οὔτε Πνευματικὸς, δύναται καὶ Μοναχὸς ἰδιώτης νὰ δεχθῇ λογισμοὺς, πλὴν μετὰ ταῦτα νὰ φανερώνῃ τούτους ἢ εἰς τὸν Ἀρχιερέα, ἢ εἰς τὸν ἄδειαν ἔχοντα καὶ τὸ λειτούργημα τῆς πνευματικῆς πατρότητος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΕΒΔΟΜΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Ζ΄. Σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας τὸ Β΄. ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 783 (1). Πατέρες δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ, ὀρθόδοξοι μὲν τριακόσιοι πεντήκοντα(2), προσετέθησαν δὲ καὶ ἄλλοι δέκα καὶ ἑπτά, εἰκονομάχοι μὲν ὄντες τὸ πρότερον, ὕστερον δὲ μετανοήσαντες καὶ προσδεχθέντες ὑπ' αὐτῆς. Ὥστε ὅλοι ἦσαν τριακόσιοι ἑξήντα ἑπτά. Ὑπερέχοντες δὲ καὶ λογάδες ἐξ αὐτῶν ἦσαν Ταράσιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Πέτρος Ἀρχιπρεσβύτερος Ρώμης, καὶ Πέτρος ἄλλος Πρεσβύτερος καὶ αὐτὸς καὶ Ἡγούμενος τῆς ἐν Ρώμῃ μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπέχοντες τὸν τόπον τοῦ Πάπα Ἀδριανοῦ, Θωμᾶς ὁ Σύγγελος καὶ Ἱερομόναχος καὶ Ἰωάννης ὁ Ἱερομόναχος(3), τὸν τόπον ἀναπληροῦντες τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων, ἤτοι ἀντὶ Ἀπολιναρίου Ἀλεξανδρείας 4), Θεοδωρήτου Ἀντιοχείας, καὶ Ἠλία Ἱεροσολύμων (5). Εἶχον δὲ πολλὴν ἰσχὺν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ καὶ οἱ Μοναχοί, καθ' ὅτι ἦσαν παρόντες ἐν αὐτῇ ρλς΄. Ἀρχιμανδρῖται Μοναστηρίων. Συνήχθη δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη κατὰ τῶν δυσσεβῶν καὶ χριστιανοκατηγόρων εἰκονομάχων, τοὺς ὁποίους ἀναθεματίσασα, καὶ μάλιστα Ἀναστάσιον, Κωνσταντῖνον καὶ Νικήταν, τοὺς ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων χρηματίσαντας Κωνσταντινουπόλεως ψευδοπατριάρχας, ὡς τὰς ἁγίας εἰκόνας, οὐ μόνον μὴ ἀσπαζομένους καὶ προσκυνοῦντας, ἀλλὰ καὶ εἴδωλα ταύτας ὀνομάζοντας (6), καὶ κατακαίοντας, καὶ καταπατοῦντας, καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς περισύροντας,

(1) Ὁ μὲν Σπυρίδων Μίλιας ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Συνόδων Β΄. τόμ. ἐν ἔτει 783 λέγει νὰ συνεκροτήθη ἡ Σύνοδος αὕτη. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἐν ἔτει 788. Οἱ ἀκριβέστεροι ὅμως χρονολόγοι ἐν τοῖς ρηθεῖσιν ἀνωτέρω χρόνοις λέγουσι νὰ συνεκροτήθη.

(2) Τοσούτους λέγει τοὺς ἐν αὐτῇ Πατέρας Ἐπιφάνιος ὁ Διάκονος Κατάνης τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας καὶ τοποτηρητὴς ἐν αὐτῇ παρὼν Θωμᾶ Ἀρχιεπισκόπου Σαρδίνων Νήσου, ἐν τῷ πρὸς τὴν Σύνοδον θαυμαστῷ ἐγκωμιαστικῷ λόγῳ σελ. 890. τοῦ Β΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ψελλός. Τριακοσίους δὲ ἑξηνταεπτὰ ὁ Φώτιος αὐτοὺς λέγει ἐν τῇ πρὸς Μιχαὴλ τὸν βασιλέα Βουλγαρίας ἐπιστολῇ. Ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ μηνολόγιον τοῦ βασιλέως Βασιλείου.

(3) Οἱ τοποτηρηταὶ οὗτοι, κατὰ τὸν Θεοφάνην, ἐγένοντο, ὁ μὲν Ἰωάννης Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ Θωμᾶς Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης.

(4) Ὁ μὲν Φώτιος Ἀπολινάριον αὐτὸν ὀνομάζει, ἡ δὲ ἔκθεσις ἀνωνύμου τινὸς περὶ τῶν ἑπτὰ Συνόδων, Πολιτιανὸν αὐτὸν ὀνομάζει, ᾧ συμφωνεῖ καὶ ὁ ἐκ τῶν νεωτέρων Ἰγνάτιος.

(5) Οἱ Πατριάρχαι οὗτοι δὲν ἠδυνήθησαν τότε νὰ ἔλθουν παρόντες εἰς τὴν Σύνοδον. ἐξ αἰτίας τῆς καταδρομῆς τῶν Ἀγαρηνῶν. Ὁ γὰρ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων (δν Θεόδωρον ὀνομάζει ὁ Δοσίθεος. δὲν ἠξεύρω πῶς) ἐξόριστος ἦτο ὑπ' αὐτῶν, χίλια μίλια μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Χειρότερα δὲ κακὰ ἔπασχον καὶ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ Χριστιανοί, ἀκολούθως δὲ συνέπασχον καὶ οἱ τούτων Πατριάρχαι (Δοσίθ. σελ. 631. τῆς Δωδεκαβίβλ.)

(6) Ἄλλο εἶναι εἴδωλον, ἄλλο ἄγαλμα, καὶ ἄλλο εἰκών. Τὸ γὰρ εἴδωλον διαφέρει ἀπὸ τὴν εἰκόνα, καθ' ὃ ἡ μὲν εἰκὼν ἀληθοῦς πράγματος καὶ πρωτοτύπου εἶναι ὁμοιότης, τὸ δὲ εἴδωλον, ψευδοῦς καὶ ἀνυπάρκτου πράγματος, καὶ πρωτοτύπου ὁμοιότης ἐστὶ, κατὰ τὸν Ὠριγένην καὶ Θεοδώρητον, καθὼς ἦτο τὰ εἴδωλα τῶν ψευδῶν καὶ ἀνυπάρκτων θεῶν τῶν Ἑλλήνων. Ἀγάλματα δὲ καὶ γλυπτὰ ἁπλῶς ἀνδριάντας λέγομεν ἐκείνας τὰς εἰκόνας ὁποῦ περιέχουν ὅλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου. Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῶν εἰκόνων, ἤτοι τὰ ἀγάλματα, ὄχι μόνον δὲν προσκυνεῖ, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως κατασκευάζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία διὰ πολλὰ αἴτια· ἅ. διατὶ ἐν τῷ παρόντι ὅρῳ αὐτῆς ἡ Σύνοδος αὕτη λέγει νὰ κατασκευάζωνται εἰκόνες ἀπὸ χρώματα, ἀπὸ ψηφὶ, καὶ ἀπὸ

καὶ μὲ κάθε τρόπον περιῦβρίζοντας. Ἀνασκευάσκα δὲ (πράξ. ς΄.) καὶ τὸν ψευδώνυμον ὅρον τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου ἐν Βλαχέρνᾳ συστάσης ψευδοσυνόδου, Ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου τῶν Διακόνων ἀναγινωσκόντων· καὶ τὸν ἅγιον Γερμανὸν, καὶ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, καὶ Γεώργιον Κύπριον ἀνακηρύξασα ὡς ὀρθοάλλην ὕλην ἐπιτηδείαν (δηλαδὴ ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἀσῆμι καὶ ἄλλα μέταλλα, ὡς εἶπεν ὁ Ἀμορίου Θεοδόσιος ἐν τῇ δ΄. πράξει τῆς αὐτῆς Συνόδου) ἐπάνω εἰς τὰ ἱερὰ σκεύη, καὶ ἐσθῆτας, ἤτοι σινδόνας καὶ πανία· ἐπάνω εἰς τοίχους καὶ σανίδια. καὶ ὀσπήτια καὶ στράτας, δὲν ἀνάφερε δὲ ὁλότελα περὶ κατασκευῆς ἁγάλματος, ἢ ἀνδριάντος, μᾶλλον δὲ ὁ ὅρος αὐτῆς οὗτος ἀναιρετικὸς τῶν ἁγαλμάτων ἐστί· β΄. ὅτι οὔτε αἱ ἐπιστολαὶ ὁποῦ ἔγραψαν οἱ Πατριάρχαι ἀναμεταξύ τους, καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς, οὔτε αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Παπῶν Γρηγορίου πρὸς Γερμανὸν, καὶ Ἀδριανοῦ πρὸς τὴν παροῦσαν Σύνοδον, οὔτε αἱ διαλαλιαὶ καὶ διαλέξεις ὁποῦ εἶπον οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Μοναχοὶ εἰς ὅλας τὰς ὀκτὼ πράξεις τῆς παρούσης Συνόδου, περὶ ἁγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων ὅλως ἀναφέρουσιν. Ἀλλὰ καὶ αἱ παρὰ τῶν εἰκονομάχων γενόμεναι Σύνοδοι, καὶ μάλιστα ἡ ἐπὶ Κοπρωνύμου ἐν τῇ Βλαχέρνᾳ, γράφουσα κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, χρωματουργίας ἀναφέρουσι καὶ ζωγραφίας, οὐδέποτε δὲ ἀγάλματα, ἢ ἀνδριάντας, τὰ ὁποῖα ἂν ἦσαν, δὲν ἤθελαν τὰ σιωπήσουν οἱ εἰκονομάχοι, ἀλλ' ἤθελον γράψει κατ' αὐτῶν πρὸς μείζονα τῶν ὀρθοδόξων κατηγορίαν· γ΄. ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ἡ Αἱμορροοῦσα ἐποίησεν ἀνδριάντα χαλκοῦν τοῦ Χριστοῦ εἰς εὐχαριστίαν καὶ μνήμην τοῦ θαύματος καὶ τῆς εὐεργεσίας ὁποῦ ἔκαμεν εἰς αὐτὴν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐν τῇ Πανεάδι, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς πόδας ἐβλάστησε βοτάνη τις θεραπεύουσα διαφόρους ἀσθενείας, καὶ τὸν ὁποῖον συνέτριψεν ὁ πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου βασιλεὺς Μαξιμῖνος, καὶ ἔλαβε τὸ χάλκωμα, ὡς λέγουσι τινές· ἢ ὁ Παραβάτης Ἰουλιανὸς, καὶ ἔβαλεν ἀντ' ἐκείνου τὸν ἀνδριάντα τοῦ Διὸς, ὡς λέγει ἀνώνυμός τις· ἂν, λέγω, καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦτον οἱ Αἱμορροοῦσα ἐποίησε (τὸν ὁποῖον ἔλαβον εἰς Ἐκκλησίαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐτίμων, καὶ ἐπήγαιναν νὰ βλέπουν αὐτὸν διὰ τὸν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον πόθον, ὡς Ἱστορεῖ Φιλοστόργιος ὁ Ἀρειανός)· μὲ ὅλον τοῦτο, τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς Αἱμορροούσης ἦτο συγκατάβασις τοῦ Θεοῦ. ὅστις διὰ ἀγαθότητα ἐδέχθη αὐτὸ, συγκαταβαίνων εἰς τὴν ἀτελῆ γνῶσιν τῆς γυναικὸς, καὶ ὅτι αὐτὸ ἦτο ἀναστήλωσις καὶ παρατήρησις ὄχι τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ τοῦ Νόμου τοῦ παλαιοῦ, ὡς λέγει ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ δ΄. γράφων πρὸς τὸν ἅγιος Γερμανόν· (ὁ γὰρ παλαιὸς Νόμος εἶχε τοὺς δύω Χερουβεὶμ, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντες χρυσοῖ, ὅλον τὸ σῶμα τῶν εἰκονιζομένων ἀγγελικῶν δυνάμεων περιέχοντες, κατὰ τὸ λή. κεφ. τῆς Ἐξόδου, οἵτινες, κατὰ τὸν ἄδηλον ἑρμηνευτὴν, εἶχον μόσχου πρόσωπον, προσκυνοῦντες τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ διὰ τῆς προσκυνήσεως ταύτης χωρίζοντες τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὁποῖοι ἐπροσκύνουν τὸν μόσχον. Ἐμάνθανον γὰρ ἐκ τούτου οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι, ἂν ὁ μόσχος προσκυνῇ τὴν κιβωτὸν, λοιπὸν κακῶς προσκυνοῦσιν αὐτὸν οἱ Αἰγύπτιοι ὡς Θεόν). Οὐ μόνον δὲ τοῦ παλαιοῦ Νόμου, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων συνηθείας ἦτο τὸ νὰ ἀναστηλοῦσιν ἀνδριάντας καὶ ἀγάλματα, καθὼς γράφει πρὸς Θωμᾶν Κλαυδιουπόλεως ὁ ἅγιος Γερμανὸς ἐπιστολὴν, ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῇ δ΄. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, λέγουσα ταῦτα· «Προδήλως τοῦ Σωτῆρος τὰ τῆς οἰκείας χάριτος ἐν συγκαταβάσει ποιουμένου πρὸς τὴν πίστιν τοῦ γυναίου, καὶ δεικνύοντος ὅπερ ἡμῖν ἀνωτέρω δεδήλωται, ὅτι οὐχ ἁπλῶς τὰ τελούμενα σκοπεῖται, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ πράττοντος δοκιμάζεται....καὶ πάλιν. Οὐ τοῦτο δὲ λέγομεν ἡμεῖς, ὥστε τὰς ἐκ χαλκοῦ στήλας ἐπιτηδεύειν ἡμᾶς, ἀλλ' ἢ μόνον δηλῶσαι, ὅτι καὶ τὸ κατ' ἔθνικὴν συνήθειαν μὴ ἀποποιησαμένου τοῦ Κυρίου, ἀλλ' εὐδοκήσαντος ἐν αὐτῷ ἐπιδείκνυσθαι ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος τὴν θαυματουργίαν, τὸ παρ' ἡμῖν εὐαγέστερόν πως κρατῆσαν ἔθος κακίζειν οὐχ ὅσιον». Ὁρᾷς ἐδῶ τρία πράγματα; πρῶτον ὅτι ἡ ἀναστήλωσις τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐθνικὴ, καὶ κατὰ συγκατάβασιν ἐδέξατο αὐτὴν ὁ Κύριος πρὸς καιρὸν· καὶ δεύτερον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατασκευάζωνται οἱ ἀνδριάντες· καὶ τρίτον, ὅτι εὐαγέστερον καὶ σεμνότερον εἶναι τὸ, ὄχι δι' ἀνδριάντων, ἀλλὰ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς νὰ εἰκονίζωνται αἱ σεπταὶ εἰκόνες. Προλαβὼν γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ αὐτὸς ἅγιος, ὅτι ὁ Εὐσέβιος Ἱστορῶν τὰ περὶ τοῦ ἀνδριάντος, τῶν Ἀποστόλων τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Χριστοῦ, διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας ἱστόρηκε... λέγει δὲ καὶ ὁ πδ΄. τῆς ς΄. ὅτι πρέπει νὰ προτιμῶμεν τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου περισσότερον ἀπὸ τὸν νομικὸν τύπον, καὶ νὰ ἀναστηλοῦμεν ἐν ταῖς εἰκόσι τὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Χριστοῦ χαρακτῆρα ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ, καὶ ἐν ταῖς χρωματουργίαις. Ὥστε ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων ἀποδεικνύεται ὅτι παρὰ τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ζ΄. Συνόδου ταύτης, καὶ παρὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ποιοῦσιν οἱ Δυτικοὶ, οἱ τὰ ἀγάλματα καὶ τοὺς ἀνδριάντας ποιοῦντες, καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἀναστηλοῦντες αὐτῶν. Εἴπομεν δὲ ἀνωτέρω, ὅτι ἀνδριάντες καὶ ἀγάλματα καὶ γλυπτὰ λέγονται ἁπλῶς, ἐκεῖνα ὁποῦ περιέχουσιν ὅλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου, τὰ δὲ μὴ περιέχοντα ὅλον τὸ σῶμα, ἀλλὰ μόνον ἐξέχουσιν ἀπὸ τὴν ὁμαλότητα καὶ τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, οὐ λέγονται ἀνδριάντες ἢ ἀγάλματα, ἀλλὰ εἰκόνες ἅγιαι καθὼς εἶναι αἱ χαρακτηριζόμεναι ἐπάνω εἰς ἱερὰ σκεύη, εἰς θεῖα Εὐαγγέλια, καὶ ἄλλα ἅγια βιβλία, εἰς τιμίους Σταυροὺς, ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, κατὰ τὸν Δοσίθ. (σελ. 656. τῆς Δωδεκαβίβλ.), μὲ τὰς ὁποίας συναριθμεῖται καὶ ἡ κηρόχυτος εἰκὼν, ἐξέχουσα καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ὁμαλότητα καὶ ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν ἱκανῶς, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος (ἐν τῷ λόγῳ, ὅτι παλαιᾶς καὶ καινῆς Διαθήκης εἷς ὁ νομοθέτης, καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ Ἱερέως, οὗ ἡ ἀρχὴ τῆς Χριστοῦ Βασιλείας τὸ Εὐαγγέλιον). «Ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας ἕνεκεν. Εἶδον γὰρ Ἄγγελον ἐν εἰκόνι ἐλαύνοντα βαρβάρων στίφη. Εἶδον πατούμενα βαρβάρων φῦλα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· Κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις» (σελ. 852. τοῦ δ΄. τόμου τῶν Συνοδικῶν, ἐν τῇ ς΄. πράξει τῆς ζ΄. Συνόδου· καὶ σελ. 647. τοῦ ς΄. τόμ. Χρυσοστ.) Ἀποδέχεται τὴν κηρόχυτον ταύτην εἰκόνα καὶ ὁ Οἰκουμένιος ἐν τῇ ἑρμην. τῆς πρὸς Ἑβραίους. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἀναστάσιος γράφων πρὸς Συμεὼν Ἐπίσκοπον Βόστρης, λέγει· «καί τοι τῆς εἰκόνος οὐδὲν ἕτερον οὖσης, ἢ ξύλον, καὶ χρώματα κηρῷ μεμιγμένα καὶ κεκραμένα» (σελ. 845. τοῦ δ΄. τόμ. τῶν Συνοδικ.). Μὲ τὰς εἰκόνας ταύτας συναριθμοῦνται καὶ αἱ εἰκόνες ὁποῦ γλύφονται εἰς ξυλίνους σταυροὺς καὶ ἐγκόλπια. Καὶ αὐταὶ γὰρ ὁμοίως ἐξέχουσιν ἀπὸ τὴν ὁμαλότητα, καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου δὲν περιέχουσιν. Ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἀγάλματα δὲν προσκυνοῦνται (ἔξω ἀπὸ τὴν νομικὴν παρατήρησιν καὶ τὴν συνήθειαν) ἐμοὶ δοκεῖ νὰ ἦναι, διατὶ αὐτὰ ψηλαφώμενα, καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου περιέχοντα καὶ τὰ μέλη, δὲν φαίνονται· πλέον νὰ

δόξους καὶ Ἁγίους, ὅρον ἐξέδωκεν ἐν τῇ ζ'. πράξει αὐτῆς, οὕτως ἐπὶ λέξεως ἔχοντα· «Ὁρίζομεν σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ, παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας τὰς ἐκ χρωμάτων, ἢ ψηφίδος, καὶ ἑτέρας ὕλης ἐπιτηδείως ἐχούσης, ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐπὶ ἱεροῖς σκεύεσι καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς, τῆς τε τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνος, καὶ τῆς ἀχράντου Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς ἁγίας Θεοτόκου, τιμίων τε Ἀγγέλων (1), καὶ πάντων Ἁγίων. Ὅσῳ γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν. Καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ Θείᾳ φύσει (ὁρίζεται δὲ ἡ λατρεία ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλειον, ὅτι εἶναι ἡ συντεταμένη καὶ διηνεκὴς, καὶ ἀμετεώριστος περὶ τὸ λατρευόμενον θεραπεία· ὅρ. κατ' ἐπιτομ. σελ.)· ἀλλ' ὃν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, καὶ τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς Ἱεροῖς ἀναθήμασι, καὶ θυμιαμάτων, καὶ φώτων προσαγωγὴν, πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθιστο. Ἡ γὰρ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει (2), καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν (3). Οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, ἣτουν παράδοσις τῆς καθολικῆς

ἦναι καὶ νὰ λέγωνται εἰκόνες, ἀλλὰ νὰ ἦναι αὐτὰ τὰ πρωτότυπα πράγματα. Τινὲς δὲ λέγουν, ὅτι διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπέβαλε τὰ ἀγάλματα, διὰ νὰ φύγῃ παντελῶς τὴν ὁμοιότητα τῶν εἰδώλων. Τὰ γὰρ εἴδωλα ὁλόγλυπτα ἀγάλματα ἦσαν, πανταχόθεν ψηλαφώμενα.

(1) Ὅθεν ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, ἀναγνωσθέντος τοῦ λόγου Ἰωάννου Θεσσαλονίκης, ἐν ᾧ ἀποδεικνύει, ὅτι πρέπει νὰ εἰκονίζωνται οἱ Ἄγγελοι ὡς ὁραθέντες ἀπὸ πολλοὺς αἰσθητῶς πολλαῖς φοραῖς μὲ τὸ εἶδος τῶν ἐδικῶν τους σωμάτων, ἀπεκρίθη ὁ Ταράσιος, ὅτι ἀπέδειξεν ὁ Πατὴρ οὕτος πῶς πρέπει νὰ ζωγραφοῦνται οἱ Ἄγγελοι, ἐπειδὴ εἶναι περιγραπτοὶ, καὶ ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωποι ἐφάνησαν εἰς πολλούς. Εἰς δὲ τοῦ Ταρασίου τὴν γνώμην καὶ ἡ Σύνοδος συνεφώνησεν. Οἰκεῖα δὲ σώματα τῶν Ἀγγέλων ἑρμηνεύουσί τινες μὲν νεώτεροι θεολόγοι, ὅτι εἶναι τὰ σώματα ἐκεῖνα τὰ πρόσκαιρα, τὰ ὁποῖα προσέλαβον διὰ νὰ γένουν μὲ αὐτὰ ὁρατοὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσειλημμένα ἐκ τῆς ἀερώδους οὐσίας. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ αὐτῇ ε'. πράξει, ὅτι διὰ τοῦτο οἱ Ἄγγελοι εἰκονίζονται, διατὶ ἔχουσι λεπτὰ σώματα, φέρων καὶ μάρτυρας εἰς τοῦτο τὸν Μέγαν Βασίλειον, τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, καὶ τὸν θεῖον Μεθόδιον. «Λεπτοσώματοι γὰρ κατ' αὐτούς εἰσι καὶ οἱ Ἄγγελοι, ἀλλ' οὐ πάντῃ πάντως ἀσώματοι ὡς ὁ Θεός.» Φησὶ γὰρ ὁ Μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ις'. κεφαλαίῳ τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος λόγων, περὶ τῶν Ἀγγέλων· «Διὸ καὶ ἐν τόπῳ εἰσὶ, καὶ ὁρατοὶ γίνονται, ἐν τῷ εἴδει τῶν οἰκείων σωμάτων τοῖς ἀξίοις ἐμφανιζόμενοι». Καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἱλάριος λέγει ὅτι πᾶν κτιστὸν, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ σωματικὸν (κεφ. β'. εἰς τὸν Ματθ.). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὠριγένης λεπτοσωμάτους τοὺς Ἀγγέλους ὑπέλαβε (περὶ ἀρχῶν βιβλ. α'. κεφ. ζ'. καὶ βιβλ. β'.), καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς πολλαχοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τῷ περὶ σαρκὸς Χριστοῦ (κεφ. ς'.), καὶ Ἰουστῖνος, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (βιβλ. γ'. τῶν στρωμ.), καὶ Ἀθηναγόρας ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ Κυπριανὸς (περὶ ἐσθῆτος παρθ.), καὶ Ἀμβρόσιος (βιβλ. περὶ Νῶε καὶ τῆς Κιβωτοῦ), καὶ Εὐσέβιος (βιβλ. ε'. περὶ Εὐαγγελ. προπαρασκευ.), καὶ ὁ Σουλπίκιος Σεβῆρος (περὶ ἐκκλ. ἱστορ.), καὶ Λακτάντιος (βιβλ. β'. τῶν εἰσηγ.), καὶ ὁ Αὐγουστῖνος. Πρὸς τούτοις δὲ πᾶσι καὶ ὁ Μέγας Μακάριος. Καὶ ὅρα τὸ ξζ'. κεφάλαιον Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ σελ. 720. τῆς Φιλοκαλίας.

(2) Τὸ ῥητὸν τοῦτο εἶναι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὡς ἡ αὐτὴ Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει αὐτῆς τοῦτο λέγει· καὶ αὐτὸς ὁ Βασίλειος ἐν κεφ. ιη'. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀθανάσιος· «Ὁ γοῦν προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν Βασιλέα». Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος· «οὐκ οἶδας ἐὰν εἰκόνα Βασιλέως ὑβρίσῃς, εἰς τὸ πρωτότυπον τῆς ἀξίας φέρεις τὴν ὕβριν;» (σελ. 859. τοῦ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν). Ἡ τιμὴ ὅμως αὕτη, ἄλλως μὲν γίνεται εἰς τὸ πρωτότυπον, ἄλλως δὲ εἰς τὴν εἰκόνα (κατὰ τὸν Βλάσταριν), εἰς ἐκεῖνο μὲν λατρευτικῶς, εἰς ταύτην δὲ σχετικῶς.

(3) Εἰκὼν λέγεται ἀπὸ τοῦ ἐοικέναι, ἤτοι ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα ὁποῦ ἔχει μὲ τὸ πρωτότυπον. Καὶ ἄλλη μὲν λέγεται φυσικὴ, καθὼς εἶναι κάθε φυσικὸς υἱὸς, πρὸς τὸν φυσικὸν πατέρα του (δι' ὃ καὶ ὁ Θεῖος Βασίλειος· τὸ, ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνος, ἀνωτέρω ῥητὸν, ἐπὶ τῆς φυσικῆς εἰκόνος ἐξέλαβε τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα). Ἄλλη δὲ μιμητικὴ καὶ τεχνικὴ, καθὼς εἶναι ἡ διὰ χρωματουργίας γινομένη καὶ ἄλλης ἐπιτηδείας ὕλης, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθά ἐστιν. Ἀλλ' ἡ μὲν φυσικὴ εἰκὼν διαφέρει μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἀπὸ τὸ αἴτιον αὐτῆς, καθ' ὅτι πατὴρ καὶ υἱὸς δύω ὑποστάσεις εἶναι, δὲν διαφέρει δὲ κατὰ τὴν φύσιν, καθ' ὃ αὐτοὶ ἕνα εἶναι κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ δὲ τεχνικὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν διαφέρει ἀπὸ τὸ πρωτότυπον, καθ' ὃ τὸ μὲν πρωτότυπον εἶναι ἔμψυχος καὶ ζωντανὸς ἄνθρωπος, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ εἶναι ἄψυχος καὶ νεκρὰ ὕλη· δι' ὃ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος εἶπεν ἐν τῇ ς'. πράξει (σελ. 836. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· «ὅτι ἡ εἰκὼν οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν τῷ πρωτοτύπῳ ἔοικε, κατὰ δὲ τὴν ὑπόστασιν, ἤτοι κατὰ τὴν μίμησιν τῆς ὑποστάσεως ἕνα εἶναι μὲ τὸ πρωτότυπον». Μία γὰρ εἶναι ἡ τῆς εἰκόνος καὶ τοῦ πρωτοτύπου ὑπόστασις, καθ' ὃ τὸ μὲν πρωτότυπον ὁρᾶται ἐν τῇ εἰκόνι, ἡ δὲ εἰκὼν ὑφίσταται ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ὥσπερ ἡ σκιὰ ἐν τῷ σώματι, καὶ ἀπ' αὐτὸ νὰ χωρισθῇ εἶναι ἀδύνατον· καὶ καθ' ὃ ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται καὶ ὄχι ἡ φύσις. Καὶ καθ' ὃ εἰς κάθε εἰκόνα ἐπιγράφεται ὄχι τὸ τῆς φύσεως ὄνομα, ἤγουν αὕτη εἶναι εἰκὼν ἀνθρώπου ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τῆς ὑποστάσεως, ἤγουν ὅτι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ἢ τοῦ Ἰωάννου καὶ καθ' ἑξῆς· δι' ὃ καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει σελ. 836. αὐτόθι λέγει, ὅτι ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει μὲ τὸ πρωτότυπον κατὰ μόνον τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν χαρακτηριζομένων μελῶν. Ἔστι δὲ καὶ τρίτη εἰκὼν, ἤτις λέγεται νοητὴ καὶ συμβολική. Καθὼς ἦτο, πρωτότυπα μὲν τὰ τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἀληθείας μυστήρια, εἰκόνες δὲ τούτων, τὰ τοῦ παλαιοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν σύμβολα· καθ' ὃ καὶ ἐν τῷ δοξαστικῷ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας λέγεται, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἡ Ἐκκλησία, προϋπέγραψε τὸν τύπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Διότι αὕτη, καθὸ πρωτότυπον καὶ ἀναίτιον, προϋπῆρχε τοῦ τύπου τῆς σκηνῆς· ὁ δὲ τύπος ταύτης, ὑστερογενὴς ἦτο τῆς χάριτος· ὄχι κατὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ καθὸ εἰκὼν καὶ αἰτιατόν· καὶ πάλιν πρωτότυπα μὲν εἶναι τὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι πράγματα, εἰκόνες δὲ τούτων τὰ τῆς χάριτος

Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ πρόντας κβ΄. κανόνας ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξέδωκεν ἐν τῇ ἡ.

τοῦ Εὐαγγελίου μυστήρια. (Διὸ τόσον ὁ Θεῖος Παῦλος εἶπεν, ὅτι σκιὰν ἔχων ὁ Νόμος οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, ὅπου εἰκόνα μὲν ἐννοεῖ τὴν χάριν, πράγματα δὲ τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ὅσον καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος ἐν τῷ Ια΄. Κανόνι εἰκόνα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶπε τὴν Κυριακήν. Ὅθεν καὶ μερικοὶ Πατέρες εἶπον ἀντίτυπον τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου τὴν θείαν Εὐχαριστίαν μετὰ τὸν ἁγιασμόν, πρὸς τὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι γυμνῶς καὶ τρανῶς ἀποκαλυφθησόμενα πράγματα αὐτὴν συγκρίνοντες, κεκαλυμμένην ἤδη οὖσαν ὑπὸ τὰ συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ ἅγιος Μάξιμος). Ἐπὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι προσκύνησις καὶ ἀσπασμός· διότι κυνῶ κατὰ τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, θέλει νὰ εἰπῇ τὸ, ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ. Ἡ δὲ πρὸς πρόθεσις, ἐπίτασιν τοῦ ἀσπασμοῦ καὶ τοῦ πόθου καὶ τῆς φιλίας δηλοῖ. Διὸ καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος ἐν τῇ ἑβδόμῃ πράξει αὐτῆς εἶπε, κατὰ πάντα ἀποδέχεσθαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας, καὶ ταύτας προσκυνεῖν, ἤτοι ἀσπάζεσθαι· ταὐτὸν γὰρ ἀμφότερα καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ ὅρῳ αὐτῆς καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν. Πλατύτερον δὲ ἡ προσκύνησις λαμβανομένη, δηλοῖ κάθε τιμὴν καὶ πρόσπτωσιν ὁποῦ γίνεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, ὡς εἶπεν ἐν τῷ περὶ εἰκόνων ὁ θεῖος Δαμασκηνός. Ἄλλο εἶναι λαρευτικὴ προσκύνησις, ἄλλο ἀσχετος, καὶ ἄλλο σχετική· ἡ μὲν γὰρ λατρευτικὴ προσκύνησις μόνῳ τῷ Θεῷ καὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ ἀποδίδεται, καὶ τῷ ἐπὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας μετουσιωμένῳ ἄρτῳ καὶ οἴνῳ εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ· ὁ γὰρ προσκυνῶν τὸν Χριστὸν, κατὰ τὸν Βλάσταριν, αὐτὸν συμπροσκυνεῖ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν ἐν Τριάδι μίαν φύσιν, καὶ ὁ προσκυνῶν τὸν Χριστὸν, ὡς Θεὸν καὶ Δεσπότην αὐτὸν προσκυνεῖ δι' αὐτὸν, καὶ οὐ δι' ἕτερον, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Νικολάου Πατριάρχου καὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ γενομένην περὶ τῶν εἰκόνων Σύνοδον ἐν ἔτει 1084. (σελ. 981. τοῦ β΄. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· ἐπειδὴ ἡ λατρεία δουλείαν κυρίως δηλοῖ, κατὰ τὸν Αὐγουστῖνον (κεφ. 4ὃ. περὶ ἀληθοῦς θρησκείας) καὶ περιέχει πίστιν καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἡμῶν· τὴν δὲ ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, οὐ λατρευτικῶς προσκυνοῦμεν, ἀπαραλλάκτως δηλονότι τὴν εἰκόνα μὲ τὸ εἰκονιζόμενον πρωτότυπον· οὔτε ὡς θεοὺς τὰς ἁγίας εἰκόνας λατρεύομεν, καθὼς κατηγοροῦν ἡμᾶς οἱ εἰκονομάχοι, ἅπαγε· ἀλλότριον γὰρ τοῦτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐστι παραδόσεως. Διὸ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐν τῷ ὅρῳ αὐτῆς εἶπε· καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θείᾳ φύσει. Καὶ ὁ ἴδιος Θεὸς δὲ εἶπε, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις (Δευτερ. ς΄. 13. Ματθ. δ΄. 10. Λουκᾶς δ΄. 8.). Βλέπεις ὅτι τὴν μὲν προσκύνησιν ἀφῆκε καὶ εἰς ἄλλο νὰ δίδεται, τὴν δὲ λατρείαν δὲν ἐσυγχώρησεν εἰς ἄλλον τινὰ, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν ἑαυτόν του. Καθὼς καὶ ὁ Θεουπόλεως Ἀναστάσιος ἄριστα τὸ ρητὸν τοῦτο ἡρμήνευσεν· εἰς ὅποιον δὲ ἄλλον λέγεται ἡ λατρεία, κατὰ συμβεβηκὸς ἐννοεῖται, καὶ οὐ κυρίως, καὶ δηλοῖ μόνην τιμήν. Καθὼς εἶναι ἐκεῖνο τὸ περὶ τοῦ Βασιλείου λεγόμενον ἓν τινι τροπαρίῳ· «ὦ Βασίλειε σοφὲ καὶ λάτρις τῆς Θεοτόκου». (Διὰ τοῦτο καὶ ἡ προσκύνησις ὁποῦ γίνεται εἰς τὰ θεῖα Μυστήρια μετὰ τὴν μετουσίωσιν, ἐπειδὴ εἶναι λατρευτικὴ, πρέπει νὰ γίνεται διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν προσκύνησιν ὁποῦ γίνεται εἰς αὐτὰ πρὸ τῆς μετουσιώσεως, μὲ δουλικὴν δηλ. καὶ ἐδαφιαίαν πρόσπτωσιν)· ἄσχετος δὲ προσκύνησις τῆς εἰκόνος εἶναι, ὅταν προσκυνῇ τινὰς εἰς τὴν εἰκόνα τὸ εἰκονιζόμενον μόνον, καὶ ὄχι καὶ τὴν εἰκόνα καὶ τὸ εἰκονιζόμενον. Ἀλλὰ αὕτη ἡ προσκύνησις δὲν δίδοται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας· ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ ἄλλα πολλὰ δύνανται νὰ ἦναι εἰκόνες ἀπροσκύνητοι, καθ' ὃ μόνον ἐννοοῦνται ὡς μνῆμαι τινῶν, (ὅτι λογῆς ἠμποροῦν νὰ νοοῦνται ὅλα τὰ κτίσματα εἰκόνες τοῦ κτίστου). Ἡ δὲ σχετικὴ προσκύνησις μέση οὖσα τῆς λατρευτικῆς καὶ τῆς ἀσχέτου, αὕτη κυρίως δίδοται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, λέγεται δὲ σχετικὴ, ἐπειδὴ ἡ εἰκὼν, οὐ λέγεται καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ πρός τι καὶ σχετικῶς· ἡ εἰκὼν γὰρ τοῦ εἰκονιζομένου εἶναι εἰκών. Ὅθεν διὰ τὴν σχέσιν ταύτην καὶ ἀναφορὰν ὁποῦ ἔχει πρὸς τὸ εἰκονιζόμενον, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν δηλ. τῆς ὑποστάσεως, καὶ κατὰ τὸ ἐπιγραφόμενον ὄνομα, συντιμᾶται καὶ συμπροσκυνεῖται τῷ εἰκονιζομένῳ, μὲ μίαν μὲν προσκύνησιν, ὁμωνυμικὴν ὅμως καὶ σχετικὴν, καὶ ὄχι ταύτην κατὰ πάντα καὶ ἀπαράλλακτον, καθὼς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει ἐν τῇ πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῇ. Τὸν μὲν γὰρ εἰκονιζόμενον Χριστὸν λατρευτικῶς, ὡς εἴπομεν, προσκυνοῦμεν, τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ, σχετικῶς διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀναφοράν· ὁμοίως τοὺς μὲν Ἁγίους αὐτοὺς καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν, ὡς θεράποντας καὶ δούλους Χριστοῦ προσκυνοῦμεν μὲ δουλοπρεπῆ προσκύνησιν, διὰ τὴν πρὸς Χριστὸν αὐτῶν οἰκείωσιν· τὰς δὲ εἰκόνας αὐτῶν σχετικῶς προσκυνοῦμεν, διὰ τὴν ἀναφοράν ὁποῦ ἔχουν αὐταὶ πρὸς αὐτοὺς, ἐκ τῆς ὁμοιώσεως τῆς ὑποστάσεώς των, καὶ ἐκ τοῦ ἐπιγραφομένου ὀνόματός των, καθὼς ἡ ἀνωτέρω ἐπὶ Νικολάου Σύνοδος διώρισεν· ὡσαύτως, τὴν μὲν Θεοτόκον αὐτὴν μὲ ὑπερδουλικὴν τιμὴν προσκυνοῦμεν, ὡς ὑπεραγίαν μητέρα Θεοῦ, τὴν δὲ εἰκόνα αὐτῆς, μὲ σχετικὴν (καὶ ὅρα τὸν Δοσίθ. σελ. 655. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Σημείωσαι ὅμως, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ λέγεται ἐν τῇ δ΄. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου (σελ. 780. τοῦ β΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν) ὅτι ἰσοδυναμοῦσιν αἱ τίμιαι εἰκόνες τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τῷ τιμίῳ Σταυρῷ, καθ' ὃ δηλ. μὲ σχετικὴν προσκύνησιν ἅπαντα ταῦτα προσκυνοῦνται, μὲ ὅλον τοῦτο κατὰ τὴν τάξιν τῆς προσκυνήσεως, πρῶτον προσκυνεῖται τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον (ἴσως καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος, διατὶ τὰ παρὰ τῶν Ἁγίων εἰρημένα, τῶν ψυχῶν αὐτῶν εἰκόνες εἰσί· σελ. 852. τοῦ β΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν. Πράξ. ς΄. τῆς ζ΄. καὶ ἀκολούθως διατί καὶ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου εἶναι εἰκόνες τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας τοῦ Κυρίου· δι' ὃ καὶ προτάσσονται)· εἶτα ὁ Σαυρός· εἶτα ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ· ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἀκολούθως αἱ τῶν Ἁγίων εἰκόνες, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῇ αὐτῇ πράξει· σελ. 779. ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Μαξίμου, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρωτοτύπων καὶ τὴν ἀξίαν, οὕτω καὶ ἡ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων αὐτῶν τάξις ἀκολουθεῖ. Αἱ ἅγιαι εἰκόνες δὲν προσκυνοῦνται διὰ τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὁποῦ ἔχουν εἰς τὸ εἰκονιζόμενον. Ὅθεν οἱ Πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου εἰς μερικὰς διαλαλιὰς εἶπον, ὅτι ὅταν τὰ ξύλα διαλυθοῦν ἀπὸ τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ, καίεται, καὶ ὅταν ὁ χρωματισμὸς καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν εἰκόνων διαφθαρῇ παντελῶς, καίεται τὸ σανίδι ὡς ξύλον ἀργόν. Μερικοὶ ὅμως ἐνταφιάζουσιν αὐτὰς δι' εὐλάβειαν. Αἱ ἅγιαι εἰκόνες δὲν χρειάζονται νὰ μυρώνωνται μὲ ἅγιον Μῦρον, ἢ νὰ ἁγιάζωνται μὲ εὐχὰς ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα· ά. διατὶ ἡμεῖς δὲν προσκυνοῦμεν τὰς ἁγίας εἰκόνας διατὶ εἶναι μυρωμέναις, ἢ εὐχολογημέναις, ἀλλ' εὐθὺς ὁποῦ ἰδοῦμεν εἰκόνα ἁγίαν, χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν ὅλως περὶ μύρου καὶ εὐχῆς,

σίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν οἵτινες ἐβεβαιώθησαν, ὁμοῦ καὶ ὅλη ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Ζ'. Σύνοδος αὕτη, ἀπὸ τὴν μετὰ ταύτην συγκροτηθεῖσαν, ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ Σύνοδον, καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἑρμηνευτὰς τῶν Κανό-

προσκυνοῦμεν αὐτὴν διά τε τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου, καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα ὁποῦ ἔχει εἰς τὸ ἀρχέτυπον. Δι' ὃ ἐν τῇ ς'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου ἡ ἐπὶ Κοπρωνύμου τῶν εἰκονομάχων Σύνοδος ἑκατηγόρησε τὰς ἁγίας εἰκόνας λέγουσα, ὅτι ἡ τῶν εἰκόνων ὀνομασία οὔτε εὐχὴν ἱερὰν ἔχει ἁγιάζουσαν αὐτὴν, ἵνα ἐκ τούτου πρὸς τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ κοινοῦ μετενεχθῇ, ἀλλὰ μένει κοινὴ καὶ ἄτιμος, καθὼς τὴν ἔκαμεν ὁ ζωγράφος· πρὸς ταῦτα δὲ ἡ ἁγία ζ'. Σύνοδος ἀποκριθεῖσα δι' Ἐπιφανίου Διακόνου, δὲν εἶπεν ὅτι γίνεται εὐχὴ ἐπὶ τῶν εἰκόνων, ἀλλ' εἶπεν ὅτι καθὼς πολλὰ ἱερά, εὐχὴν ἱερὰν δὲν δέχονται, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομά των εἶναι γεμάτα χάριν καὶ ἁγιασμὸν, ὅτι λογῆς εἶναι ὁ τύπος τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σεβάσμιος καὶ προσκυνητὸς κοντὰ εἰς ἡμᾶς, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ γίνεται χωρὶς κάμμίαν εὐχὴν, καὶ ἡμεῖς μὲ μόνον τὸν τύπον αὐτοῦ πιστεύομεν ὅτι λαμβάνομεν ἁγιασμὸν, καὶ μὲ τὴν προσκύνησιν ὁποῦ κάμνομεν εἰς αὐτὸν, καὶ τὴν σημείωσίν του εἰς τὸ μέτωπόν μας, καὶ τὴν ἐν τῷ ἀέρι μὲ τὸ δάκτυλον γινομένην σφραγῖδα του (ὅρα ὅτι ὄχι μὲ τὰ τρία δάκτυλα τὸ πάλαι ἐγίνετο τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὡς τώρα, ἀλλὰ μὲ τὸ ἕνα δάκτυλον, ὅπερ λέγει καὶ ὁ Χρυσόστομος ἔν τινι λόγῳ αὐτοῦ· καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. Κανόνος τοῦ Βασιλείου)· ἐλπίζομεν νὰ ἀποδιώκωμεν τοὺς δαίμονας. Ὁμοίως, ὅ,τι λογῆς καὶ πολλὰ ἱερὰ σκεύη ἔχομεν, καὶ ἀσπαζόμεθα ταῦτα, καὶ ἐλπίζομεν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ αὐτὰ ἁγιασμὸν, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ εὐχὴν ἱερὰν δὲν ἔχουν· τοιουτοτρόπως καὶ τὴν ἁγίαν εἰκόνα, τὴν μὴ ἔχουσαν εὐχὴν, ἀσπαζόμενοι καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦντες μεταλαμβάνομεν ἁγιασμὸν, ἀναγόμενοι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ πρωτοτύπου διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς εἰκόνος· εἰ δὲ καὶ οἱ εἰκονομάχοι δὲν ἠμποροῦν νὰ εἰποῦν πῶς τὰ ἱερὰ σκεύη εἶναι ἄτιμα καὶ κοινὰ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ἱερὰν εὐχὴν ἁγιάζουσαν αὐτὰ, ἀλλ' εἶναι καθὼς τὰ ἐτελείωσεν ὁ ὑφαντὴς, ὁ ζωγράφος καὶ ὁ χρυσοχόος, ἔχουν δὲ αὐτὰ ὡς ἅγια καὶ τίμια· τέτοιας λογῆς καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας πρέπει νὰ ἔχουν ὡς ἁγίας καὶ τιμίας καὶ ἱερὰς, καὶ ἂν δὲν ἔχουν εὐχὴν ἁγιάζουσαν αὐτὰς, (σελ. 844. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· β'. δὲν χρειάζονται αἱ ἅγιαι εἰκόνες εὐχὴν καὶ μύρωμα, διατὶ κατὰ τὸν Δοσίθεον σελ. 658. τῆς Δωδεκαβίβλ. μόνον τῶν Παπιστῶν εἶναι ἀνόμημα τὸ νὰ κάμνουν εἰκόνας δι' εὐχῶν καὶ συνθεμάτων τινῶν. Αὐτοὶ γὰρ καυχῶνται ὅτι ὁ Πάπας κατασκευάζει εἰκόνας ἀπὸ κηρίον καθαρὸν, ἅγιον μῦρον, καὶ ἀπὸ νερὸν τοῦ ἁγιασμοῦ, καὶ ὅτι ἀναγινώσκει εἰς αὐτὰς εὐχὰς θαυμαστὰς, καὶ ὅτι διὰ ταῦτα κάμνουσιν αἱ εἰκόνες αὗται θαύματα (καθὼς ψευδολογοῦσιν ὅτι Λέων ὁ τρίτος ἔστειλε μίαν τοιαύτην εἰκόνα εἰς τὸν Κάρολον Ρῆγα τῆς Φραγγίας, καὶ εὐλαβήθη αὐτὴν ἐκεῖνος, καὶ ὁ Οὐρβανὸς Πάπας ἄλλην μίαν εἰς τὸν Παλαιολόγον Ἰωάννην, καὶ ἐτιμήθη αὕτη μετὰ λιτανείας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν). Βλέπεις ὅτι ἡ εὐχὴ ὁποῦ ἀναγινώσκεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας παπικὴ ἐστι, καὶ ὄχι ὀρθόδοξος; καὶ νεωτερικὴ, καὶ ὄχι παλαιά; διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη εὐχὴ πουθενὰ δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα Εὐχολόγια, παρετηρήσαμεν δὲ, ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη δὲν εὑρίσκεται οὔτε εἰς τὰ Εὐχολόγια τὰ πρὸ ἑκατὸν χρόνων τυπωθέντα. γ'. Γίνεται φανερὸν ὅτι αἱ ἅγιαι εἰκόνες εὐχὴν καὶ μύρωμα δὲν χρειάζονται, διατὶ καὶ αἱ εἰς τοὺς τοίχους τῶν Ἐκκλησιῶν ζωγραφούμεναι εἰκόνες, καὶ εἰς τοὺς νάρθηκας, καὶ εἰς τὰς αὐλὰς αὐτῶν, καὶ ἁπλῶς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ θύρας, καὶ εἰς τὰ ἱερὰ σκεύη, οὔτε μυρώνονται ποτὲ, οὔτε εὐχὴν λαμβάνουν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο προσκυνοῦνται σχετικῶς καὶ τιμητικῶς ἀπὸ ὅλους διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὁποῦ ἔχουν πρὸς τὰ ἀρχέτυπα. Δι' ὃ καὶ ὁ ἑλλόγιμος Ἀρχιερεὺς ἅγιος Καμπανίας κύριος Θεόφιλος, δὲν ἔκρυψε ταύτην τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἔγραψεν εἰς τὸ βιβλίον ὁποῦ ἔκαμε τώρα νεωστὶ, ὅτι αἱ ἅγιαι εἰκόνες δὲν χρειάζονται μύρωμα, οὔτε εὐχὴν παρὰ Ἀρχιερέως. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ παροῦσα Σύνοδος εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁποῦ στέλλει πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίαν, μακαρίζει μὲν ἐκείνους ὁποῦ ἠξεύρουν καὶ ἀποδέχονται, ἐπομένως δὲ καὶ εἰκονίζουν καὶ τιμῶσι τὰς ὁράσεις καὶ θεοφανείας τῶν Προφητῶν, καθὼς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐσχημάτιζε ταύτας καὶ ἐτύπονεν εἰς τὸ ἡγεμονικὸν αὐτῶν, ἀναθεματίζει δὲ ἐξ ἐναντίας ἐκείνους, ὁποῦ δὲν δέχονται τὰς εἰκονογραφίας τῶν τοιούτων ὁράσεων πρὸ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου (σελ. 905 τοῦ β'. τόμου). Συμπεραίνεται, ὅτι καὶ ὁ ἄναρχος Πατὴρ πρέπει νὰ ζωγραφίζεται, καθὼς ἐφάνη εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ ὡς παλαιὸς ἡμερῶν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἴσαυρον Λέοντα ἐπιστολῇ (σελ. 712 τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) λέγει, ὅτι δὲν ἱστοροῦμεν τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦτο λέγει ὄχι ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι δὲν ζωγραφοῦμεν αὐτὸν κατὰ τὴν θείαν φύσιν· ἐπειδὴ ἀδύνατον, φησὶν, εἶναι ἱστορῆσαι καὶ ζωγραφῆσαι φύσιν Θεοῦ. Ὅπερ ποιεῖ καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ὄχι ὅτι δὲν ζωγραφοῦμεν αὐτὸν ὡς ἐφάνη εἰς τὸν Προφήτην· εἰ γὰρ μὴ ἐζωγραφοῦμεν αὐτὸν ὁλοτελῶς, διὰ τί νὰ ζωγραφοῦμεν τόσον τὸν Πατέρα, ὅσον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἴδει Ἀγγέλων, ἀνδρῶν νέων, καθὼς ἐφάνηκαν εἰς τὸν Ἀβραάμ; Ἔπειτα καὶ ἂν θετέον, ὁ Γρηγόριος λέγῃ τοῦτο, ἀλλ ἡ γνώμη μιᾶς πολυανθρώπου καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου προτιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ ἑνός. Ἂν δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα πρέπῃ νὰ ζωγραφίζεται ἐν εἴδει περιστερᾶς, καθὼς ἐφάνη, λέγομεν· ὅτι, ἐπειδὴ Πέρσης τις Ξεναΐας ὀνόματι, ἔλεγε πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι εἶναι νηπιώδους γνώσεως τὸ νὰ ζωγραφῆται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς ἐφάνη ἐν εἰδώλῳ περιστερᾶς, ἡ δὲ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Ζ'. Σύνοδος (πράξει ε. σελ. 819. τοῦ δ'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων εἰκονομάχων· ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι κατὰ τὴν ζ'. Σύνοδον πρέπει νὰ ζωγραφῆται αὐτὸ ἐν εἴδει περιστερᾶς, ὡς ἐφάνη· αὐτὸ τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ Δοσίθ. (σελ. 658. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Ὁ σοφώτατος Πλάτων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μοσκοβίας σημειόνει εἰς τὴν β'. ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοῦ Κατηχήσει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ νομίζῃ τινὰς μίαν εἰκόνα ἁγιωτέραν παρὰ τὴν ἄλλην, οὔτε νὰ ἐλπίζῃ περισσότερον εἰς τὴν μίαν, παρὰ εἰς τὴν ἄλλην. Ὁ δὲ Δοσίθ. λέγει (σελ. 658. τῆς Δωδεκαβίβλου), ὅτι αἱ ἅγιαι εἰκόνες θαυματουργοῦσιν, ἢ διατὶ ἐζωγραφήθησαν ἀπὸ ἅγιον τινὰ (τοῦτο δὲ οὐ παραδέχονται οἱ πολλοὶ), ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, (τυχὸν διὰ εὐλάβειαν τῶν προσκυνούντων) καὶ θείαν οἰκονομίαν· καὶ ὅτι τὸ νὰ σκάπτουν οἱ ὀρθόδοξοι τὰς σανίδας τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἢ νὰ βαθουλώνουν τὸ ἐν τῇ εἰκόνι χρυσάφι, ἢ ἀσῆμι, καὶ μέσα εἰς αὐτὰ νὰ βάλλουν μέρη τιμίου ξύλου καὶ ἁγίων λειψάνων, καὶ νὰ συντιμῶσιν αὐτὰ μὲ τὰς εἰκόνας, τοῦτο δὲν ἐμποδίζεται. Μετὰ τρόμου πρέπει νὰ προσκυνοῦμεν τὰς ἁγίας εἰκόνας, καὶ νὰ πιστεύωμεν ὅτι χάρις θεία ἐπιφοιτᾷ εἰς αὐτὰς, ἥτις μεταδίδει εἰς ἡμᾶς τὸν ἁγιασμὸν, κατὰ τὸν Βλάσταριν· πρέπει δὲ νὰ γινώμεθα ἄξιοι τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, καθαρὰς φυ-

νων. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου, εἰς ὀκτὼ πράξεις περιεχόμενα, εὑρίσκονται εἰς τὸν β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελ. 719. μετὰ τὰ πρακτικὰ δὲ εὑρίσκονται καὶ διάφοροι ἐπιστολαὶ συντεινούσαι πρὸς τὴν παροῦσαν Σύνοδον.

λάττοντες τὰς ε. αἰσθήσεις μας, καὶ οὕτω νὰ προσκυνοῦμεν αὐτὰς, κατὰ τὴν ς'. πρᾶξ. τῆς ζ'. ταύτης Συνόδου· ὅσοι δὲ ἔχουν τὰς ἁγίας εἰκόνας εἰς ἐνθύμησιν μόνον, καὶ ὄχι καὶ εἰς τὸ νὰ τὰς ἀσπάζωνται, ἡμίφαυλοι εἶναι καὶ ψευδαλήθειες, κατὰ τὴν αὐτὴν ς'. πρᾶξ. αὐτῆς. Διὰ ἓξ τινὰ εἰκονίζονται καὶ προσκυνοῦνται αἱ ἅγιαι εἰκόνες· ά. ὅτι κοσμοῦσι καὶ στολίζουσι τοὺς ναούς· β'. ὅτι διδάσκουσι τοὺς μὴ εἰδότας γράμματα, προφητείας Προφητῶν καὶ Ὁσίων ἀγῶνας, Μαρτύρων ἆθλα, τὰ πάθη καὶ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Νεῖλον, ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς ἑβδόμης Συνόδου· γ'. ὅτι ἐνθυμίζουσι τοὺς γραμματισμένους ἐκεῖνα ὁποῦ τυχὸν ἀλησμόνησαν. Ὅθεν βιβλία λέγονται αἱ εἰκόνες τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀμαθῶν, ὡς λέγει ὁ Διάλογος ἐν τῷ πρὸς Σεκοῦνδον βιβλίῳ· δ'. ὅτι αὐξάνουσι τὸν πόθον τῶν ὁρόντων αὐτὰς χριστιανῶν· δι' ὃ ἡ Σύνοδος εἶπεν, ὅτι οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν· έ. ὅτι παρακινοῦσι τοὺς ὁρῶντας πρὸς μίμησιν τῶν ἁγίων ἔργων, κατὰ τὸν ἅγιον Νεῖλον, καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον ἐν τῷ εἰς τὸν Γόρδιον ἐγκωμίῳ, καὶ τὴν ἑβδόμην Σύνοδον ταύτην· ς'. διατὶ παρακινοῦσι τοὺς ὁρῶντας αὐτὰς νὰ ἐπικαλοῦνται μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος, τὸν μὲν Θεὸν ὡς Σωτῆρα, τοὺς δὲ Ἁγίους ὡς μεσίτας εἰς Θεὸν «ἵνα διὰ τῆς πρεσβείας αὐτῶν δῴη αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα.» Εἰκονομάχοι δὲ ἐστάθησαν ὄχι μόνον οἱ ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων βασιλέων γινόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρειανοὶ πρότερον, καὶ ὕλοι οἱ Μονοφυσῖται ὕστερον, καὶ τώρα ὅλοι οἱ Λουθηροκαλβῖνοι. Ἐκ τῶν εἰρημένων δείκνυται ὅτι οἱ Λατῖνοι κακῶς ποιοῦσι μὴ ἐπιγράφοντες τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων πάντων ἐπάνω εἰς τὰς εἰκόνας των, ἐπειδὴ κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς παρούσης Συνόδου ὁρισθέντα, ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει μὲ τὸ πρωτότυπον, ἀλλὰ καὶ ἁγιάζεται, τόσον ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ εἰκονιζομένου. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπάνω ἀκόμη εἰς τοὺς ἀνιστορήτους Σταυροὺς, ὁποῦ πηγνύονται εἰς τὰς ὁδοὺς, ἢ εἰς τὰς θύρας, ἢ καὶ εἰς ἄλλα μέρη, διὰ νὰ γνωρίζωνται ἀπὸ τὸ ὄνομα ὅτι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὄχι τῶν λῃστῶν τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ. Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ βαστάζουσι τὰς ἁγίας εἰκόνας εἴς τινων Ἁγίων ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, καὶ παραφέρονται μὲ αὐτὰς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀτακτοῦντες καὶ πηδῶντες, ὡσὰν δαιμονιζόμενοι, καὶ προλέγουσι τάχα τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ κεκρυμμένα πράγματα φανερόνουσι τάχα, καὶ ἄλλας ψευδοπροφητείας καὶ μαντείας κάμνουσιν, οὗτοι, λέγω, βαρύτατα πρέπει νὰ κανονίζωνται ἀπὸ τοὺς Πνευματικοὺς καὶ ἁγίους Ἀρχιερεῖς, διατὶ ἀνανεοῦσι τὰς δεισιδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐθνικῶν, καὶ ἀπὸ τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν μὲ αὐστηρὰς παιδείας πρέπει νὰ διορθώνωνται. Ὅτι δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ζωγραφεῖται ἐν εἴδει περιστερᾶς ἀποδεικνύεται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοῦτο, ὅτι, οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐδέχθησαν τὰς ἐπάνω τῶν Κολυμβήθρων καὶ θυσιαστηρίων κρεμαμένας περιστερὰς εἰς τύπον τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Πράξει ε'. σελ. 830). Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ λέγει ἡ Ἱερὰ σάλπιγξ (ἐγκωμίῳ εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχ.) ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζωγραφῆται ὁ Πατὴρ κατὰ τὴν δ'. καὶ ε'. καὶ ς'. πρᾶξιν τῆς ζ'. Συνόδου, ἡμεῖς ἐρευνητικῶς τὰς πράξεις ταύτας ἀναγνόντες, οὐδὲν τοιοῦτον εὕρομεν, εἰμὴ μόνον ὅτι ἡ φύσις τῆς ἁγίας Τριάδος ὡς ἀνείδεος καὶ ἀόρατος, οὐκ εἰκονίζεται. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ὁ ἀζωγράφητος Σταυρὸς, ἐλάττων ἐστὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ. Λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Νικηφόρος (ἐν τοῖς δέκα κεφαλαίοις ὁποῦ γράφει περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἐν χειρογράφοις σωζομένοις), ὅτι, διὰ μὲν τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ, προσκυνοῦμεν αὐτὸν τὸν Χριστὸν, διὰ δὲ τοῦ ἀζωγραφήτου Σταυροῦ, οὐ προσκυνοῦμεν τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ τὸν Σταυρὸν ἐκεῖνον τὸν πρωτότυπον, ἐν ᾧ ἐσταυρώθη ὁ Χριστός. Ταὐτὸν εἰπεῖν, διὰ τοῦ Σταυροῦ προσκυνοῦμεν τὸν Σταυρόν. Καὶ τοῦτο δὲ προσημειοῦμεν ἐνταῦθα· ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἁγία αὕτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς πολλὰ μέρη λέγει, πῶς ἐκεῖνο ὁποῦ ἡ Γραφὴ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον φανερόνει διὰ τῶν ρημάτων, τοῦτο ὁ ζωγράφος παριστάνει διὰ τῶν εἰκόνων· διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν οἱ ζωγράφοι πρέπει νὰ προσέχουν καλὰ καὶ νὰ ἠξεύρουν πρῶτον τί λέγει ἡ Γραφὴ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ οὕτω νὰ ζωγραφίζουν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Γραφὴν τὰς εἰκόνας των. Ἤ, ἂν δὲν ἠξεύρουν αὐτοὶ, πρέπει νὰ ἐρωτοῦν τοὺς εἰδότας καὶ πεπαιδευμένους, διὰ νὰ μανθάνουσι, καὶ ὄχι νὰ ζωγραφίζουσιν ἄλλα ἀντ' ἄλλων, καὶ αὐτὰ πολλάκις τὰ ἐναντία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀτυπώτατα. Καθὼς εἶναι τὸ νὰ ζωγραφίζουν τὸν Κύριον νέον παῖδα ἀγένειον ἐν τῇ Μεσοπεντηκοστῇ διδάσκοντα, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Κύριος τότε ἦτον ἀνὴρ τέλειος μετὰ τὸ βάπτισμα. Τὸ νὰ ζωγραφίζουν τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐν τῇ Ἀναλήψει, καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Παῦλος ἔγινε μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀνάληψιν καὶ Πεντηκοστὴν, καὶ τὸν τοῦ Στεφάνου λιθοβολισμόν. Τὸ νὰ ζωγραφίζουν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ὄχι ἐκ τοῦ τάφου τὸν Χριστὸν ἐξερχόμενον, καὶ τοὺς στρατιώτας περὶ τὸν τάφον ὄντας καὶ φυλάττοντας, καὶ τὸν Ἄγγελον ἐπὶ τοῦ λίθου καθήμενον, καθὼς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ ζωγραφίζοντες, τὸν μὲν Χριστὸν εἰς ᾅδην καταβαίνοντα, τὸν δὲ Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν κρατουμένους ὑπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τὰς πύλας καὶ κλεῖθρα τοῦ ᾅδου συντετριμμένα· καὶ δαίμονας πολλοὺς σκοτεινοὺς ἐκεῖσε ὄντας, καὶ πάντας τοὺς Προπάτορας καὶ Προφήτας· τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εἰκὼν τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ εἰκὼν τῆς εἰς ᾅδην καταβάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνάστασις δὲ καὶ εἰς ᾅδην κατάβασις μεγάλην ἔχουσι τὴν διαφοράν. Ἐν γὰρ τῇ εἰς ᾅδην καταβάσει, χωρισμένη ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Σωτῆρος ἀπὸ τὸ σῶμα· καὶ ἡ μὲν ψυχὴ μόνη κατῆλθεν εἰς τὸν ᾅδην, τὸ δὲ σῶμα ἔκειτο νεκρὸν εἰς τὸν τάφον· ἐν δὲ τῇ Ἀναστάσει, ἡνώθη πάλιν ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ Ἀνάστασις. Πρὸς τούτοις, δὲν πρέπει νὰ ζωγραφίζουν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς ἕνα ἄνθρωπον ὑποκάτω τῶν Ἀποστόλων, καὶ νὰ τὸν ἐπιγράφουν Κόσμον, ἀλλὰ ἀντὶ τούτου, πρέπει νὰ ζωγραφίζουν τὸν προφήτην Ἰωὴλ, λέγοντα· «ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα», ὡς οὕτως ἔχουν τινὲς παλαιαὶ εἰκόνες. Αὐτὰ καὶ ἄλλα ὅμοια ἄτοπα ἱστοροῦν οἱ ζωγράφοι ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ κακὴν συνήθειαν, καὶ ἂς τὰ διορθώσουν, σπουδάζοντες πρωτίστως νὰ γένουν τεχνῖται καὶ ζωγράφοι ἐπιτήδειοι καὶ καλοὶ, διὰ νὰ ἔχουν αἱ παρ' αὐτῶν ἱστορούμεναι εἰκόνες ὁμοιότητα μὲ τὰ πρωτότυπα, καθὼς παραγγέλλει ἡ ἁγία Σύνοδος αὕτη, καὶ ὄχι νὰ ἦναι ἀλλόκοταί τινες καὶ ἀνόμοιαι.

ΟΙ ΚΒ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Ζ'. ΣΥΝΟΔΟΥ, ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν || διατάξεων εἰσιν ὑποτυπώσεις, ἃς ἀσμένως δεχόμενοι μετὰ τοῦ θεοφάντορος Δαβὶδ ἄδομεν πρὸς || τὸν δεσπότην Θεὸν λέγοντες· «ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ,καὶ,» ἐνετείλω δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα· συνέτισόν με, καὶ ζήσομαι.» [Ψαλμ. ριή. 14. 138.144.] Καὶ εἰ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δῆλον ὅτι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν. Ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησίν· «Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν.» [Δευτερον. ιϐ'. 32.] Καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος Πέτρος ἐν αὐτοῖς ἐγκαυχώμενος βοᾷ· «εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν Ἄγγελοι παρακύψαι.» Καὶ ὁ Παῦλος φησι. «κἂν ἡμεῖς, ἢ ἐξ οὐρανοῦ Ἄγγελος εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.» [Γαλάτ. ά. 8.] Τούτων οὖν οὕτως ὄντων καὶ διαμαρτυρομένων ἡμῖν, ἀγαλλώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς «εἴ τις εὕροι σκῦλα πολλὰ,» [Ψαλμ. ριή. 162.] ἀσπασίως τοὺς θείους Κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἓξ ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν· ἓξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα· καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν, οὓς δὲ τῇ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν, οὓς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν, οὓς δὲ ἐπιτιμίῳ παραδιδόασι, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν. «Ἀφιλάργυρος γὰρ ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν» [Ἑβρ. ιγ'. 5.] ὁ βεβηκὼς εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος διαρρήδην βοᾷ.

Τῆς δ'. ά. τῆς ς'. β'.

Ἑρμηνεία.

Οἱ θεῖοι Κανόνες, μαρτύρια (1) μὲν εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς Ἱερωμένους, καθ' ὃ μαρτυροῦσι καὶ φανερόνουν εἰς αὐτοὺς πῶς πρέπει νὰ πολιτεύωνται. Κατορθώματα δὲ, καθ' ὃ συντηροῦμενοι ἀπὸ αὐτοὺς, κατορθοῦσι καὶ διευθύνουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν. Τούτους δὲ τοὺς Κανόνας ἡ Σύνοδος αὕτη μετὰ χαρᾶς ἀποδεχομένη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα λόγια τοῦ Δαβὶδ ἀναμέλπει πρὸς τὸν Θεὸν, τὰ οὕτω διαγορεύοντα· Ἐχάρηκα, Κύριε, εἰς τὰ μαρτύριά σου,καθὼς ἤθελα χαρῇ, ἂν εἶχα ὅλους τοὺς πλούτους τοῦ κόσμου.Καὶ σὺ ἐπρόσταξες νὰ φυλάττω τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα, μὲ τὰ ὁποῖα σόφισόν με, καὶ θέλω ζήσει εἰς αὐτά. Καὶ ἂν ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ Προφήτου μᾶς προστάζῃ νὰ φυλάττωμεν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ παντοτινὰ, καὶ νὰ ζῶμεν εἰς αὐτὰ, φανερὸν εἶναι, ὅτι καὶ αὐτὰ παντοτινὰ καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν (κράδη γὰρ ὀνομάζεται κατὰ τὸν Ζωναρᾶν ὁ ἀσθενὴς καὶ εὐκόλως συντριβόμενος κλάδος τῆς συκῆς, ἀκράδαντα δὲ, τὰ στερεὰ καὶ ἀκίνητα·) δι' ὃ καὶ ὁ Μωϋσῆς λέγει, οὔτε νὰ προσθέσῃ τινὰς εἰς τὰ τοῦ Νόμου οὔτε νὰ ἐξάνῃ. Καυχᾶται δὲ εἰς αὐτὰ καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος, λέγων, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ παρακύψουν οἱ Ἄγγελοι, εἰς ἐκεῖνα δηλ. ὁποῦ ἐφανέρωσαν εἰς ἡμᾶς οἱ ἐν πνεύματι Θεοῦ εὐαγγελισάμενοι Ἀπόστολοι· καὶ ὁ Παῦλος ἀναθεματίζει, κἂν Ἄγγελος ἦναι, ἐκεῖνος ὁποῦ εὐαγγελίζεται ἔξω ἀπὸ τὰ παραδεδομένα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς χαίροντες εἰς τοὺς θείους κανόνας, καθὼς χαίρονται οἱ στρατιῶται, ὅταν εὕρουν κούρσα πολλὰ εἰς τοὺς νικηθέντας ἐχθρούς των, ὡς λέγει καὶ τοῦτο ὁ Δαβὶδ, περιχαρῶς αὐτοὺς ἐναγκαλιαζόμεθα, καὶ κρατύνομεν, καὶ ἐπικυροῦμεν, τόσον τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐκτεθέντας, ὅσον καὶ τοὺς τῶν ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, ἀναθεματίζοντες μὲν ἐκείνους, ὁποῦ καὶ ἐκεῖνοι ἀναθεματίζουσι, καθαιροῦντες δὲ ἐκείνους, ὁποῦ καὶ ἐκεῖνοι καθαίρουν· καὶ ἀφορίζοντες ἐκείνους, ὁποῦ καὶ ἐκεῖνοι ἀφορίζουσι. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐπιτιμῶντες ἐκείνους, ὁποῦ καὶ ἐκεῖνοι ἐπιτιμῶσι. Διότι, καθὼς ἐκεῖνοι, ὁποῦ δὲν ἔχουσι γνώμην φιλάργυρον, ἀρκοῦνται εἰς τὰ παρόντα χρήματα, ὁποῦ ἔχουσιν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, ἔτσι καὶ ἡμεῖς οὔτε προσθέτομεν, οὔτε ἀφαιροῦμεν, ἀλλὰ ἀρκούμεθα εἰς τοὺς ὁρισθέντας παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων κανόνας (2). Ὅρα καὶ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου προλεγόμενα τῶν κανόνων.

(1) Ὅρα ἐνταῦθα πόσον σεβάσμιοι καὶ αἰδέσιμοι εἶναι οἱ θεῖοι Κανόνες· διότι μὲ ἐκείνους τοὺς τίτλους καὶ τὰ ὀνόματα ὁποῦ σεμνύνεται ἡ θεόπνευστος καὶ ἁγία Γραφὴ, μὲ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους σεμνύνει τοὺς θείους Κανόνας καὶ ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος, μαρτύρια αὐτοὺς ἀποκαλοῦσα, καὶ δικαιώματα,καὶ τὰ ὅμοια τούτοις.

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Φώτιος, τίτλ. ά. κεφ. β'. λέγει, ὅτι ἡ γ'.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐπειδή περ ψάλλοντες συντασσόμεθα τῷ Θεῷ «ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω,οὐκ || Τῆς ἐν Καρθ. κδ' ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου» [ψαλμ. ριή. 16.], πάντας μὲν χριστιανοὺς τοῦτο φυλάσσειν σωτήριον,κατ' ἐξαίρετον δὲ, τοὺς τὴν ἱερατικὴν ἀμπεχομένους ἀξίαν. Ὅθεν ὁρίζομεν πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν, πάντως τὸν ψαλτῆρα γινώσκειν, ἵνα ὡς ἐκ τούτου, καὶ πάντα τὸν κατ' αὐτὸν κλῆρον οὕτω νουθετεῖ μυεῖσθαι· ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παρδευτικῶς, τούς τε ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τήν τε τοῦ θείου Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν, καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν κατ' αὐτὸν λαόν· οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἤγουν ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, καθὼς ὁ μέγας ἀπεφήνατο Διονύσιος· εἰ δὲ ἀμφισβητοίη, καὶ μὴ ἀσμενίζοι οὕτω ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, μὴ χειροτονεῖσθαι· ἔφη γὰρ προφητικῶς ὁ Θεός· «σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω· κἀγὼ ἀπώσομαί σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι.» [Ὡσηὲ δ'. 6.]

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὅλοι μὲν οἱ λαϊκοὶ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ μελετοῦσιν εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ ἀλησμονοῦσι τὰ λόγιά του, καθὼς ψάλλουσι καὶ ὑπόσχονται μὲ τὸν Προφήτην κάθε ἡμέραν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα οἱ ἱερωμένοι. Διὰ τοῦτο ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐξάπαντος νὰ ἠξεύρῃ τὰ νοήματα τοῦ ψαλτηρίου, ὁποιος μέλλει νὰ γένῃ ἐπίσκοπος, διὰ νὰ διδάσκῃ ἀπὸ αὐτὰ τὸν λαόν του νὰ μανθάνουσι καὶ αὐτοί. Ὁμοίως νὰ ἐξετάζεται ὁ τοιοῦτος ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην ἂν ἔχῃ προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ, ὄχι ἐπιπολαίως καὶ κατὰ μόνας τὰς λέξεις, ἀλλὰ κατὰ βάθος, καὶ μὲ κατάληψιν τῶν νοημάτων, τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, οὓς ἀνωτέρω ἠριθμήσαμεν, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸν Ἀπόστολον, καὶ ὅλην τὴν θείαν Γραφὴν, καὶ ὄχι μόνον νὰ γινώσκῃ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ νὰ πολιτεύεται καθὼς αὐτὰ παραγγέλλουσι, καὶ νὰ διδάσκῃ κατ' αὐτὰ τὸ ποίμνιόν του. Ἐπειδὴ, καθὼς ἀποφαίνεται ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, (1) οὐσία καὶ σύστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας εἶναι τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἤτοι ἡ ἀληθὴς κατάληψις καὶ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν θείων Γραφῶν. Ὄχι καὶ ἀμφιβάλλει καὶ δὲν ὀρέγεται νὰ κάμνῃ ταῦτα αὐτὸς, καὶ νὰ διδάσκῃ καὶ τοὺς ἄλλους, ἂς μὴ γίνεται Ἐπίσκοπος, ἐπειδὴ λέγει διὰ τοῦ Προφήτου Ὡσηὲ ὁ Θεὸς, σὺ τὴν γνῶσιν τῶν ἐδικῶν μου νόμων ἐδίωξες ἀπὸ λόγου σου, καὶ ἐγὼ θέλω σὲ ἀποδιώξω ἀπὸ τὸ νὰ ἦσαι ἱερεὺς ἐδικός μου.

Συμφωνία.

Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζεται λέγων· ὅτι οἱ μέλλοντες χειροτονῆσαι Ἐπίσκοπον, ἢ Κληρικὸν, πρέπει πρῶτον νὰ τοὺς διδάξουν τοὺς Κανόνας τῶν ἱερῶν Συνόδων, ἵνα κατὰ τοὺς ὅρους καὶ κανόνας τῶν Πατέρων πράττοντες, μὴ μετανοήσουν ὕστερον, ὡς παραβάται αὐτῶν, οἱ μέλλοντες χει-

διάταξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν θέλει νὰ κρατοῦσιν οἱ Κανόνες τῶν ἑπτὰ Συνόδων, καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, ὡς αἱ θεῖαι Γραφαί.

(1) Σημείωσαι ὅτι ἀπὸ τὴν παροῦσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐπικυροῦνται ὡς γνήσια τοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου τὰ συγγράμματα, καὶ ἐπιστομίζονται οἱ νόθα ἢ ἀμφιβαλλόμενα ταῦτα λέγοντες. Τὸ ρητὸν γὰρ τοῦτο ἐρανισμενον ἐστὶν ἀπὸ τὸ ά. κεφ. τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας· καθὼς καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀναφέρει ὁ ἀκόλουθος δ'. τῆς αὐτῆς Κανὼν, περὶ τοῦ Πέτρου, τὸ λέγον· «Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης», φράσις ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ Διονυσίου, λαμβανομένη ἀπὸ τὸ γ'. κεφ. τῶν θείων ὀνομάτων. Βιβλία δηλ. καὶ τὰ δύω, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μάλιστα λαμβάνουσι τὴν ὕλην τῆς ἀντιλογίας οἱ τὰ τοῦ Διονυσίου διαβάλλοντες οὐκ ὀρθῶς· οὐ μόνον δὲ ἡ παροῦσα αὕτη Σύνοδος, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ ς'. τὰ συγγράμματα τοῦ Διονυσίου ἐπικυροῖ, πράξ. ς'. ἐν οἷς περὶ τῆς Θεανδρικῆς ἐνεργείας ἀναφέρει, ἐρανισθεῖσα τὴν λέξιν ταύτην ἀπὸ τὴν δ'. πρὸς Γάϊον τοῦ Ἁγίου ἐπιστολήν. Ναὶ μὴν καὶ ἡ ἐπὶ Μαρτίνου συστᾶσα ἐν Ρώμῃ κατὰ Μονοθελητῶν Σύνοδος· καὶ ὁ Σωφρόνιος ἐν τῇ κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα Συνόδῳ· καὶ ὁ Ἀνδρέας Κρήτης παραφράζει τὰ ἐν τῷ γ'. κεφ. τῶν περὶ θείων ὀνομάτων, ὅπου ἀναφέρεται περὶ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος αὐτὸν σχολιάζει· καὶ ὁ Δαμασκηνὸς αὐτοῦ μέμνηται βιβλ. ά. κεφ. ιϐ'. τῶν δογματικ. καὶ ὁ Πάπας Ἀγάθων ἐν τῇ πρὸς βασιλέα Κωνσταντῖνον ιέ. ἐπιστολῇ. Εἰ δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἅγιοι τῶν τοῦ Διονυσίου συγγραμμάτων οὐ μνημονεύουσιν, ἀλλὰ τοῦτο ποιοῦσι,κατὰ τὸν Κορέσσιον, ἐπειδὴ ἤθελον ἀπὸ μόνων τῶν τῆς Γραφῆς μαρτυριῶν τὰ ἑαυτῶν ἀποδεικνύειν λόγια. Καὶ μόλον ὁποῦ καὶ ὁ Πέτρος Λανσέλιος, καὶ Κορδέριος, οἱ Ἰησουῖται ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ «ὃ καὶ ἄλλῳ τινὶ τῶν πρὸ ἡμῶν πεφιλοσόφηται κάλλιστά τε καὶ ὑψηλότατα», τὸ λέγει διὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ἑρμηνεύοντα τὸν ὕμνον τῶν Σεραφείμ, πρὸ τοῦ Γρηγορίου ὄντα, καὶ ὄχι διὰ τὸν Ἀθανάσιον, ὡς λέγει ὁ Νικήτας· ἐπειδὴ ὁ Ἀθανάσιος ἔζη, ὅτε ἔζη καὶ ὁ Γρηγόριος, καὶ οὐ πρὸ αὐτοῦ. Ἠδυνάμεθα ἡμεῖς νὰ φέρωμεν ἐδῶ τὰ δικαιολογήματα τῶν ἀντιλεγόντων, καὶ νὰ τὰ δείξωμεν οὐκ ὀρθὰ, ἀλλὰ τὸ ἐνομίσαμεν περιττὸν, ἐπειδὴ δύω Οἰκονομικαὶ Σύνοδοι (καὶ δύω τοπικαὶ,) καὶ τόσοι ἄλλοι Ἅγιοι ἀρκοῦσιν ἀντὶ πολλῶν μυριάδων ἀντιλεγόντων.

ροτονηθῆναι (1). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς προστάζει ἐκεῖνον ὁποῦ γενῇ ἄρχων τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον νὰ ἀναγινώσκῃ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν τὸ Δευτερονόμιον, διὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτὸ νὰ φοβῆται τὸν Κύριον, καὶ νὰ φυλάττῃ ὅλας τὰς ἐντολάς του, ἀλλὰ ἀκόμη τὸν ἀναγκάζει καὶ νὰ τὸ ἀντιγράφῃ ὁ ἴδιος μὲ τὸ χέρι του. «Καὶ ἔσται ὅταν καθίσῃ ἐπὶ τοῦ δίφρου τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ γράψῃ ἑαυτῷ τὸ Δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον παρὰ τῶν ἱερέων τῶν Λευιτῶν (Δευτερονόμ. ιζ'. 18.)» καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν προστάζει αὐτὸν νὰ τὸ ἀντιγράφῃ ὁ ἴδιος εἶναι διατί, ἐκεῖνος μὲν ὁποῦ τὸ ἀναγινώσκει μόνον, εὔκολα λησμονᾷ τὰ ἀναγινωσκόμενα νοήματα, ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ καὶ τὸ γράφει, ἐντυπόνει μέσα εἰς τὴν μνήμην του τὰ νοήματα, μὲ τὸ νὰ λαμβάνῃ καιρὸν καὶ ἄδειαν νὰ συλλογίζεται τὸ καθ' ἕνα, καὶ πρὸ τοῦ νὰ καταλάβῃ καλὰ τὸ ἕνα, νὰ μὴ γράφῃ τὸ ἄλλο· οὕτως ἑρμηνεύει ὁ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος. Καὶ ἂν τοὺς ἐξωτερικοὺς ἄρχοντας ἀναγκάζῃ ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο, πόσῳ μᾶλλον τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ποιμένας τοῦ λαοῦ του ἀρχιερεῖς;

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων, Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου, ἄκυρον μένειν κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· Εἴ τις Ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς Ἐκκλησίας γένηται, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. Δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ Ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι, καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὥρισται, ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι. Ἐπίσκοπον προσήκει, μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ.

Ἀποστόλ. ά. β'. λ'. ξά. τῆς ά. δ'. τῆς ἐν Λαοδικ. έ. ιγ'. τῆς ἐν Καρθ. νθ'. Τιμοθ. ζ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν σύγκειται ἀπὸ τὸν λ'. κανόνα τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν δ'. τῆς ά., τοὺς ὁποίους, ἐπειδὴ ἐξηγήσαμεν, ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα περὶ τῶν αὐτῶν παλιλλογῶμεν· τοῦτο δὲ μόνον ἰδιαίτερον οὗτος ἔχει, ὅτι νὰ μένῃ ἄκυρος κάθε ψῆφος Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου, ἥτις ἤθελε γένῃ ἀπὸ ἐξουσίαν καὶ δυναστείαν ἀρχόντων· καὶ ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι νὰ ψηφίζωνται ἀπὸ Ἐπισκόπους, κατὰ προηγούμενον τρόπον, δηλ. ὅτι δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διάκονοι ψηφίζονται, δηλοῦται μάλιστα ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα, περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ· ὅτι δὲ καὶ οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ συμψηφίζουν ἑπομένως μετὰ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς μέλλοντας ἱεροῦσθαι, δηλοῖ ἡ ἑρμηνεία τοῦ ξά. Ἀποστολικοῦ. Ὅρα καὶ τὸν ά. καὶ β'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ έ. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας Παῦλος, ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οἱονεὶ κανόνα τιθεὶς τοῖς Ἐφεσίων Πρεσβυτέροις, μᾶλλον δὲ καὶ παντὶ ἱερατικῷ πληρώματι, οὕτως ἐπαρρησιάσθη εἰπών· «Ἀργυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ, οὐδενὸς ἐπεθύμησα· πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μακάριον ἡγούμενος τὸ διδόναι, ἢ λαμβάνειν.» [Πράξ. κ'. 33. 35.] Διὸ καὶ ἡμεῖς παρ' αὐτοῦ μαθητευθέντες, ὁρίζομεν μηδόλως αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι Ἐπίσκοπον, προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ ἕτερον εἶδος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τελοῦντας Ἐπισκόπους, ἢ Κληρικοὺς, ἢ Μοναχούς· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι·» [ά. Κορινθ. ς'. 9.] καὶ «οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.» [β'. Κορινθ. ιβ'. 14.] Εἴ τις οὖν δι' ἀπαίτησιν χρυσοῦ, ἢ ἑτέρου τινὸς εἴδους, εἴτε διά τινα ἰδιοπάθειαν (2) εὐρεθείη ἀπείργων τῆς λειτουργίας, καὶ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κληρικῶν, ἢ σεπτὸν ναὸν κλείων, μὴ γίνεσθαι ἐν

(1) Καὶ ἡ ρκγ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ προστάζει, ὅτι ὁ μέλλων γίνεσθαι Ἀρχιερεὺς νὰ διδάσκεται τρεῖς μῆνας τὰς θείας Γραφὰς καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας. ὁ δὲ μὴ τοιουτοτρόπως χειροτονηθεὶς νὰ καθαίρεται, καὶ ὁ χειροτονήσας αὐτὸν νὰ ἀργῆται· ἐπειδὴ εἶναι πρᾶγμα αἰσχρὸν καὶ παράλογον νὰ διδάσκεται μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀπὸ ἄλλους, ἐκεῖνος ὁποῦ χρεωστεῖ νὰ διδάσκῃ τοὺς ἄλλους. Ὅρα δὲ καὶ (σελ. 440. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.) ὅπου μετὰ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐκφωνεῖ κάθε Ἐπίσκοπος ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας του, καὶ ταῦτα ἀκόμη· «Πρὸς τούτοις ἀποδέχομαι τὰς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικὰς Ζ'. Συνόδους, αἵτινες ἐπὶ φυλακῇ τῶν σεπτῶν δογμάτων συνηθροίσθησαν, καθομολογῶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν διωρισμένους στέργειν τε καὶ φυλάττειν Κανόνας, καὶ τὰς ἁγίας διατάξεις, ὅσαι τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν Πατράσι κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ χρόνους ἐτυπώθησαν, πάντας οὓς ἀποδέχονται, συναποδεχόμενος, καὶ οὓς ἀποστρέφονται, συναποστρεφόμενος».

(2) Ἰδίαν ἐμπάθειαν, παρ' ἄλλους.

αὐτῷ τὰς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας, εἰς ἀναίσθητα τὴν ἑαυτοῦ μανίαν ἐπιπέμπων, ἀναίσθητος ὄντως ἐστὶ, καὶ τῇ αὐτοπαθείᾳ ὑποκείσεται, καὶ «ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ,» [Ψαλμ. ζ'. 17], ὡς παραβάτης ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ τῶν Ἀποστολικῶν διατάξεων. Παραγγέλλει γὰρ καὶ ὁ Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης, «Ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως κατὰ Θεόν. Μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως. Μὴ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποιμένος κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.» [ά. Πέτρ. ε, 2.].

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ μέγας Παῦλος, καὶ διὰ τοῦ λόγου, καὶ διὰ τοῦ ἔργου παραγγέλλει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν Ἐφεσίων, καὶ δι' αὐτῶν εἰς ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα Ἀρχιερεῖς, νὰ μὴ ἐπιθυμοῦσιν ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ ἱμάτια, ἀλλὰ διὰ τοῦ κόπου τῶν χειρῶν αὐτῶν νὰ βοηθοῦσι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ χρείαν ἔχοντας, καὶ ὅτι εἶναι μακάριον τὸ νὰ δίδῃ μᾶλλον τινας, παρὰ νὰ παίρνῃ (1). διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι κἀνένας Ἀρχιερεὺς νὰ μὴ ζητῇ χρεωστικῶς κατὰ αἰσχροκέρδειαν χρυσίον ἢ ἀργύριον, ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα ἀπὸ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Ἐπισκόπους, ἢ Κληρικοὺς ἢ Μοναχοὺς, ἐπειδὴ εἶναι ἄδικος ἡ τοιαύτη ζήτησις, οἱ δὲ ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ δὲν κληρονομοῦσι· κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον· καὶ ἐπειδὴ τὰ τέκνα δὲν χρεωστοῦσι νὰ θησαυρίζουν διὰ νὰ δίδουν εἰς τοὺς γονεῖς, ἀλλ' οἱ γονεῖς διὰ νὰ δίδουν εἰς τὰ τέκνα. Ὅποιος λοιπὸν Ἀρχιερεὺς εὑρεθῇ νὰ ἀργίζῃ ἢ νὰ ἀφορίζῃ τινὰ ἱερέα, ἢ Κληρικὸν, ἢ νὰ κλείῃ Ἐκκλησίας διὰ νὰ πάρῃ ἄσπρα ἢ διὰ κἀμμίαν του ἄλλην ἐμπάθειαν, οὗτος ἂς παθαίνῃ ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνει, ἤτοι ἂς ἀργίζεται, καὶ ἂς ἀφορίζεται, Ἐπίσκοπος μὲν ὢν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην του, Μητροπολίτης δὲ ὢν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην του. Ὁ γὰρ κορυφαῖος Πέτρος παραγγέλλει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ταῦτα· ποιμαίνετε τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἀναγκαστικῶς καὶ τυραννικῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς, καὶ κατὰ Θεόν· ὄχι αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως ὄχι· ὡς κατακυριεύοντες τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ ὡς τύποι καὶ παραδείγματα γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, ἵνα, ὅταν φανερωθῇ ὁ ἀρχιποιμὴν Χριστὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, λάβητε παρ' αὐτοῦ τὸν ἀμάραντον τῆς δόξης στέφανον. Ἀνάγνωθι τὸν κθ'. Ἀποστ.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἀποστόλ. κθ'. τῆς δ'. β'. Ἰωάν. ι'. 16.

Ἁμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ὅταν τινὲς ἁμαρτάνοντες ἀδιόρθωτοι μένωσι. Τὸ δὲ τούτου χεῖρον ἐὰν τραχηλιῶντες κατεξανίστανται τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀληθείας, προτιμώμενοι τὸν μαμωνᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπακοῆς, καὶ τῶν κανονικῶν αὐτοῦ διατάξεων μὴ ἀντεχόμενοι. Ἐν τούτοις οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεὸς, εἰ μήπου ταπεινωθέντες, τοῦ ἰδίου σφάλματος ἀνανήψωσι. Χρὴ γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς προστρέχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὴν ἄφεσιν τούτου τοῦ ἁμαρτήματος, καὶ τὴν συγχώρησιν αἰτεῖσθαι, οὐχὶ ἐναβρύνεσθαι τῇ ἀθέσμῳ δόσει.» [Ψαλ λγ'. 18]. «Ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ.» Τοὺς ἐγκαυχωμένους οὖν, διὰ δόσεως χρυσίου τετάχθαι ἐν Ἐκκλησίᾳ καὶ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ ἐπελπίζοντας, τῇ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ πάσης ἱερωσύνης, καὶ ἐκ τούτου ἀναιδεῖ προσώπῳ, καὶ ἀπερικαλύπτῳ στόματι ὀνειδιστικοῖς λόγοις τοὺς δι' ἀρετῆς βίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλεγέντας, καὶ καταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσίου, ἀτιμάζοντας, πρῶτα μὲν τοῦτο ποιοῦντας, τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οἰκείου τάγματος Εἰ δὲ ἐπιμένοιεν, δι' ἐπιτιμίου διορθοῦσθαι. Εἰ δέ τις ἐπὶ χειροτονίᾳ φανείη ποτὲ τοῦτο πεποιηκὼς, γινέσθω κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασιν ἐκ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.» Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν δεύτερον κανόνα τῶν ἐν Χαλκηδόνι ὁσίων Πατέρων ἡμῶν, τὸν λέγοντα· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσοιτο, καὶ εἰς πράσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν Ἐπίσκοπον, ἢ Χωρεπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἤ τινὰ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν Οἰκονόμον, ἢ Ἔκδικον, ἢ Παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω εἰς τὸν ἴδιον βαθμὸν, καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμποριαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗ περ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, ἐκ τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, ἀφοριζέσθω.

(1) Το ρητὸν τοῦτο, ὁ μὲν Παῦλος λέγει εἰς τὰς πράξεις πῶς τὸ εἶπεν ὁ Κύριος· Εὐθάλιος δέ τις, ὁ Σούλκης Ἐπίσκοπος, σύγχρονος τῷ Μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, λέγει, ὅτι τὸ ἔλαβεν ὁ Παῦλος ἀπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων. Εὑρίσκεται γὰρ τοῦτο ἐν τῷ γ'. κεφ. τοῦ δ'. βιβλ. τῶν διαταγῶν· ἀλλὰ κἀκεῖ γράφεται πῶς τὸ εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ ὅρα τὸ προοίμιον τῶν αὐτῶν διαταγῶν.

Ἑρμηνεία.

Μερικοὶ μέλλοντες νὰ συναριθμηθῶσιν εἰς τὸν Κλῆρον ἐκκλησίας τινός, ἐπρόσφερον χρήματα εἰς αὐτὴν αὐτοπροαιρέτως, κατὰ φιλόθεον γνώμην, ὄχι διὰ νὰ λάβουν μὲ αὐτὰ τὸν Κλῆρον, ἀλλ' ὡς ἀφιεροῦντες αὐτὰ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὕστερον δὲ καυχώμενοι εἰς τὴν δόσιν τῶν χρημάτων, καὶ προτιμῶντες τὸν μαμωνᾶν καὶ πλοῦτον, περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἐζήτουν πρωτοκαθεδρίας, καὶ μὲ ἀδιαντροπίαν ὠνείδιζον τοὺς Κληρικοὺς ἐκείνους, οἵτινες ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐκλεγόμενοι Πνεύματος, διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτῶν πολιτείαν, ἐσυναριθμοῦντο εἰς τὸν Κλῆρον χωρὶς δόσεως χρημάτων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προστάζει ὁ παρὼν κανών, ὅτι οἱ εἰς τὰ χρήματα ταῦτα καυχώμενοι, καὶ ὀνειδίζοντες τοὺς ἄλλους διατὶ δὲν ἔδωκαν, νὰ κατακρίνωνται εἰς τὸν κατώτατον τύπον τῶν ὁμοταγῶν αὐτοῖς Κληρικῶν· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουσιν ἀκόμη εἰς τοῦτο, νὰ διορθώνωνται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, μὲ βαρύτερον ἁρμόδιον ἐπιτίμιον. Φέροντες δὲ οἱ Πατέρες οὗτοι καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου ρητὸν, ἁμαρτίαν μὲν θανάσιμον ὀνομάζουσι τὴν ἀδιόρθωτον εἰς τὰ χρήματα καύχησιν τῶν τοιούτων Κληρικῶν (1), χειροτέραν δὲ ἁμαρτίαν τοῦ θανασίμου ὀνομάζουσι τὴν κατὰ τῶν ἄλλων Κληρικῶν ἀναισχυντίαν αὐτῶν καὶ αὐθάδειαν, καὶ ὅτι εἰς αὐτοὺς δὲν εἶναι Κύριος ὁ Θεὸς, κατὰ τὴν Γραφὴν, ἄθεσμον δὲ ὀνομάζουσι τὴν τῶν χρημάτων αὐτῶν δόσιν, ὄχι καθ' ἑαυτὴν, καλὴ γὰρ αὕτη κατ' ἀρχὰς καὶ φιλόθεος· ἀλλὰ διὰ τὴν ὑστερινὴν καύχησιν τῶν διδόντων καὶ ἀδιαντροπίαν. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴ λάβῃς τὴν δόσιν ταύτην τῶν χρημάτων πρὸς χειροτονίαν, ὅτι ὁ κανὼν φαίνεται πῶς περιέχει δύω μέρη. Τὸ μὲν πρῶτον ἐμποδίζει νὰ μὴ δίδουν, οὐχὶ πρὸς τὸ χειροτονηθῆναι, τοῦτο γὰρ ὕστερον, ἀλλὰ πρὸς τὸ συγκαταριθμηθῆναι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἐφημερίαν Ἐκκλησίας τινός, καὶ ἔπειτα αὐθαδιάζουσι καὶ καταφρονοῦσι τοὺς πτωχοὺς καὶ εὐλαβεῖς Κληρικούς· αὐτὴν λοιπὸν ἐμποδίζει ὡς ἄθεσμον. Εἶτα, ἐπιφέρει καὶ δεύτερον, ὅτι ἂν τὰ τοιαῦτα χρήματα ἤθελαν τὰ προσφέρῃ διὰ χειροτονίαν, νὰ καθαίρωνται, κατὰ τοὺς προλαβόντας κανόνας. Ἐπιφέρει δὲ ὁ κανὼν, ὅτι ὅποιος ἤθελε δώσῃ χρήματα διὰ νὰ χειροτονηθῇ Κληρικὸς, ἢ Ἱερεὺς, νὰ λαμβάνῃ τὰ ἐπιτίμια τοῦ κθ'. Ἀποστολ. καὶ τοῦ β'. τῆς δ'. οὓς καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεί· καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἐπειδὴ περ κανών ἐστιν ὁ λέγων, δὶς τοῦ ἔτους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν χρὴ γίνεσθαι, διὰ συναθροίσεως Ἐπισκόπων, τὰς κανονικὰς ζητήσεις, διὰ τὴν συντριβὴν καὶ τὸ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροιζομένους, ὥρισαν οἱ τῆς ἕκτης Συνόδου ὅσιοι Πατέρες, ἐξάπαντος τρόπου καὶ προφάσεως, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθοῦσθαι. Τοῦτον οὖν τὸν κανόνα καὶ ἡμεῖς ἀνανεοῦμεν· καὶ εἴ τις εὑρεθῇ ἄρχων τοῦτο κωλύων, ἀφοριζέσθω. Εἰ δέ τις ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν ἀμελήσοι τοῦτο γίνεσθαι, ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ βίας, καί τινος εὐλόγου προφάσεως, τοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Τῆς δὲ Συνόδου γενομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοῖς συναθροισθεῖσιν Ἐπισκόποις ἐν μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι τοῦ φυλάττεσθαι τὰς θείας καὶ ζωοποιοὺς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. «Ἐν γὰρ τὸ φυλάσσειν αὐτὰς, ἀνταπόδοσις πολλὴ,» [Ψαλμ. ιή. 12] ὅτι καὶ «λύχνος ἐντολὴ, νόμος δὲ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἔλεγχος καὶ παιδεία» [Παροιμ. ς'. 23.] καὶ «ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου τηλαυγὴς φωτίζουσα ὀφθαλμούς.» [Ψαλμ. ιή. 9.] Μὴ ἔχειν δὲ ἄδειαν τὸν Μητροπολίτην, ἐξ ὧν ἐπιφέρεται ὁ Ἐπίσκοπος μετ' αὐτοῦ, ἢ κτῆνος, ἢ ἕτερον εἶδος ἀπαιτεῖν. Εἰ δὲ τοῦτο ἐλεγχείη πεποιηκὼς, ἀποτίσει τετραπλάσιον.

Ἀποστόλ. λζ'. τῆς ά.έ.τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν ἀνανεόνει τὸν ή. τῆς ς'. ὅστις διορίζει, ὅτι ἐπειδὴ καὶ δὲν δύνανται νὰ γένουν δύω Σύνοδοι Ἐπισκόπων τὸν χρόνον περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανονικῶν ζητημάτων, ὡς οἱ κανόνες διορίζουσιν, ὁ λζ'. δηλ. τῶν Ἀποστ. ὁ έ. τῆς ά. καὶ ὁ ιθ'. τῆς τετάρτης, διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς ὁδοιπορίας ἐξάπαντος νὰ γίνεται μία Σύνοδος τὸν χρόνον, διὰ νὰ διορθώνῃ τὰ συμπίπτοντα σφάλματα. Προστίθησι δὲ ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι

(1) Ὁ μὲν Μητροφάνης ὁ Σμύρνης, ἑρμηνεύων τὰς καθολικὰς ἐπιστολὰς, λέγει ὅτι ἁμαρτία πρὸς θάνατον, περὶ ἧς λέγει ὁ Ἰωάννης, «ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἔστιν ἁμαρτία μὴ πρὸς θάνατον,» εἶναι κάθε ἁμαρτία, ἥτις ἐπαιδεύετο ἀπὸ τὸν παλαιὸν Νόμον μὲ παιδείαν θανάτου, καθὼς ἦτον ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκούσιος φόνος, ἡ κτηνοβατία, ἡ μοιχεία καὶ τὰ ἄλλα. Μὴ πρὸς θάνατον δὲ ἁμαρτία εἶναι ἐκείνη ὁποῦ δὲν ἐπαιδεύετο μὲ θάνατον, ὡς ὁ στανικὸς φόνος καὶ ἄλλα. Ὁ δὲ Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης (ἐρωτήσ. νδ'.) λέγει, ὅτι πρὸς θάνατον μὲν ἁμαρτία εἶναι ἡ ἐν γνώσει γινομένη· μὴ πρὸς θάνατον δὲ, ἡ ἐν ἀγνοίᾳ γινομένη. Καὶ ἡ κατὰ Θεοῦ βλασφημία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν γνώσει μεγάλη ἁμαρτία, οἷον φόνος, μοιχεία κτλ., ἐπειδὴ θανατοῦσι ταῦτα τὴν ψυχήν. Ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν, τὴν ἀδιόρθωτον καὶ ἀμετανόητον λέγει. Συμφώνως δὲ μὲ τὴν Σύνοδον ταύτην λέγει καὶ ὁ Οἰκουμένιος, ὅτι πρὸς θάνατον ἁμαρτία ἐστὶν ἡ μὴ δι' ἐπιστροφῆς διορθουμένη, οἷα ἡ τοῦ Ἰούδα καὶ τῶν μνησικάκων, περὶ ὧν εἴρηται· «ὁδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον» (Παροιμ. ιϐ'. 28)· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸ γ'. κεφ. τῆς πρὸς τὸν πνευματικὸν διδασκαλίας, ἡ ὁποία χάριτι Χριστοῦ ἐτυπώθη τώρα νεωστί.

ὅποιος μὲν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην Σύνοδον, νὰ ἀφορίζεται, ὅποιος δὲ Μητροπολίτης ἀμελήσῃ εἰς τοῦτο (ἔξω μόνον ἂν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ εὐλόγου αἰτίας ἐμποδισθῇ.), νὰ πίπτῃ ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμια. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Σύνοδος ἔχει νὰ γίνεται διὰ νὰ ἐρευνᾷ, εἰ φυλάττονται τόσον τὰ κανονικά, ἀφορισμοὶ θετέον, οἰκονομίαι πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ τἄλλα, ὅσον καὶ τὰ εὐαγγελικὰ διατάγματα, διὰ τοῦτο οἱ συναθροιζόμενοι Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ φροντίζωσιν εἰς τὸ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς λαοὺς αὐτῶν αἱ τοῦ Εὐαγγελίου ζωοποιαὶ ἐντολαί. ἐπειδὴ διὰ τὴν φύλαξιν αὐτῶν μισθὸς πολὺς δίδεται κατὰ τὸν Δαβίδ, καὶ ἡ ἐντολὴ καὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι λύχνος, καὶ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς, κατὰ τὸν Παροιμιαστήν. Δὲν ἔχει δὲ ἄδειαν ὁ Μητροπολίτης νὰ ζητῇ χρεωστικῶς ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του κτῆνος, ἢ ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα ἔχει μαζύ του· εἰ δὲ καὶ ἤθελε κάμῃ τοῦτο, νὰ τὸ πληρώνῃ τετραπλάσιον. Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἔφη Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος, «τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, τισὶ δὲ ‖ Τῆς ἐν Καρθ. Ιά. καὶ ἐπακολουθοῦσιν.» [ά. Τιμοθ. έ. 24.] Ἁμαρτιῶν οὖν προκαταλαβουσῶν, καὶ ἕτεραι ἁμαρτίαι ἕπονται ταύταις. Τῇ οὖν ἀσεβεῖ αἱρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων. καὶ ἄλλα ἀσεβήματα συνηκολούθησαν. Ὥσπερ γὰρ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὄψιν ὠφείλοντο ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἕτερά τινα ἔθη παραλελοίπασιν, ἃ χρὴ ἀνανεωθῆναι, καὶ κατὰ τὴν ἔγγραφον καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν, οὕτω κρατεῖν. Ὅσοι οὖν σεπτοὶ ναοὶ καθιερώθησαν ἐκτὸς ἁγίων λειψάνων Μαρτύρων, ὁρίζομεν ἐν αὐτοῖς κατάθεσιν γενέσθαι λειψάνων μετὰ τῆς συνήθους εὐχῆς, ὁ δὲ ἄνευ ἁγίων λειψάνων καθιερῶν ναὸν, καθαιρείσθω, ὡς παραβεβηκὼς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις.

Ἑρμηνεία.

Τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο ρητὸν ὁ μὲν Μέγας Βασίλειος ἄλλως ἡρμήνευσεν, ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἁπλοϊκώτερον αὐτὸ ἐξέλαβε, λέγουσα, ὅτι εἰς τὰς προλαβούσας ἁμαρτίας ὁποῦ κάμνει τινὰς ἀκολουθοῦσι καὶ ἄλλαι ἁμαρτίαι, καθὼς συνέβη εἰς τοὺς χριστιανοκατηγόρους εἰκονομάχους, οἵτινες καθὼς ἐστέρησαν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἔτσι καὶ ἄλλα τινὰ τῆς Ἐκκλησίας κατεφρόνησαν καὶ ἀπέβαλον, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀνανεωθοῦν, ἵνα καὶ ἡ ἔγγραφος θεσμοθεσία καὶ ἡ ἄγραφος (1) παράδοσις κρατῇ. Λοιπὸν ὅσοι θεῖοι ναοὶ καθιερώθησαν χωρὶς μαρτυρικὰ λείψανα ἀπὸ αὐτοὺς, εἰς τούτους νὰ κατατίθωνται ταῦτα, λεγομένης καὶ τῆς περὶ τούτων διαλαμβανούσης ἐν τοῖς ἐγκαινίοις εὐχῆς (2)· ὅποιος δὲ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸ ἑξῆς, χωρὶς ἁγίων λειψάνων

(1) Περὶ τῶν ἀγράφων παραδόσεων ὅρα εἰς τὸν Ιά. καὶ Ιϐ'. Βασιλείου.

(2) Τὰ μαρτυρικὰ λείψανα οὕτω κατατίθενται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ παλαιοῦ Εὐχολογίου. Μετὰ τὴν ἱεροτελεστίαν τῆς καθιερώσεως, ἤτοι τοῦ ἐνθρονισμοῦ τοῦ ναοῦ, λαμβάνει τρεῖς μερίδας μαρτυρικῶν λειψάνων ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ βαλὼν αὐτὰς εἰς θήκην, καὶ ἐπιχέας ἐπάνω αὐτῶν ἅγιον Μῦρον, κλείει τὴν θήκην. Καὶ ἂν μὲν ἡ ἁγία Τράπεζα στέκεται ἐπάνω εἰς κολώνας, ἀποκρύπτει τὴν θήκην ταύτην εἰς τὸ ἔδαφος ὑποκάτω εἰς τὰς κολώνας τὰς βλεπούσας κατὰ ἀνατολάς· (τινὲς δὲ διὰ τὸ σεβασμιώτερον λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ τίθεται ἡ θήκη τῶν μαρτυρικῶν λειψάνων, ὄχι κατὰ τὸ ἔδαφος, ἀλλ' εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πρὸς ἀνατολὰς κολώνας, ἐὰν δηλονότι ἡ μερίδες τῶν λειψάνων ἦναι μικραῖς, εἰ δὲ εἶναι μεγάλα κομμάτια, εἰς τὸ ἔδαφος ἀποκρύπτονται)· ἂν δὲ ἡ Τράπεζα βαστάζεται ἀπὸ ἕνα μόνον κιόνιον, ἀποτίθεται ἡ θήκη εἰς τὸ μέσον τοῦ κίονος, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἡ ἁγία τίθεται Τράπεζα. Τέσσαρα δὲ πράγματα εἶναι ἄξια σημειώσεως εἰς τὴν παροῦσαν τῶν ἐγκαινίων ὑπόθεσιν· α'. ὅτι τὰ ἐγκαίνια παντὸς ναοῦ πρέπει νὰ ἐκτελοῦνται ἀπὸ Ἀρχιερέα κατὰ τὴν διάταξιν καὶ ὑποτύπωσιν τοῦ Εὐχολογίου. Ὅθεν, ἂν εἰς πολλοὺς τόπους συγχωροῦσιν οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ κάμνουσιν ἐγκαίνια ναῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Μοσχοβίαν ἐπιτρέπουσιν οἱ Ἀρχιερεῖς εἰς τοὺς Ἀρχιμανδρίτας νὰ ἐγκαινιάζωσι θείους ναούς, τοῦτο, λέγω, παρὰ τὴν διάταξιν τοῦ Εὐχολογίου ἐστί. Παντοχοῦ γὰρ καὶ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, ὁποῦ περὶ ἐγκαινίων ἀναφέρει, Ἀρχιερέα λέγουσι, καὶ ὄχι Ἱερέα. Μικρὰ δὲ ἐγκαίνια, οὔτε τὸ Εὐχολόγιον ἀναφέρει, ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ ὅλως γινώσκουσι τί εἶναι. Φαίνεται γὰρ ταῦτα ὅτι εἶναι μεταγενέστερα· β'. ὅτι τὰ λείψανα ὁποῦ μέλλουν νὰ ἀποθησαυρισθοῦν, πρέπει νὰ ἦναι μαρτυρικὰ. καὶ ὄχι ὁσιακὰ, ἢ ἱεραρχικά. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπαινετὴ ἡ συνήθεια ὁποῦ ἐνεργεῖται εἰς τὴν Μοσχοβίαν· ἐκεῖ γὰρ τὰ μαρτυρικὰ λείψανα φυλάττονται εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ ὅταν ἦναι χρεία νὰ ἐγκαινιασθῇ κἀνέας ναὸς, τὰ λαμβάνει ἀπὸ ἐκεῖ μόνος ὁ Ἀρχιερεὺς, διὰ νὰ μὴ γένῃ λάθος, καὶ ἀντὶ μαρτυρικῶν λειψάνων, ἀποθησαυρισθοῦν, ἢ κοινὰ λείψανα, ἢ ἄλλα ἅγια λείψανα, καὶ ὄχι μαρτυρικά. Τινὲς δὲ θέλουσι νὰ γίνωνται καὶ λείψανα ὁσιομαρτύρων, καὶ ἱερομαρτύρων, ἀγκαλὰ καὶ τοῦτο οὐ λέγει τὸ Εὐχολόγιον· γ'. ὅτι καὶ τὰ μαρτυρικὰ ταῦτα λείψανα πρέπει νὰ ἀποθησαυρίζωνται ὑποκάτω εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, καὶ ὄχι εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ναοῦ, ἵνα πληροῦται τὸ λόγιον ἐκεῖνο· «Μαρτύρων θεῖος χορὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡ βάσις», καθὼς διατάσσει ἡ περὶ τῶν ἐγκαινίων ἀκολουθία. Ὅσοι δὲ εἰς ἄλλο μέρος ταῦτα βάλλουσι, μεγάλως ἁμαρτάνουσι· δ'. καὶ τελευταῖον, ὅτι εἰς κάθε ναοῦ, ἢ μικροῦ ἢ μεγάλου, ἐγκαίνια, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἀποθησαυρίζωνται μαρτυρικὰ λείψανα ὑποκάτω τῆς ἁγίας Τραπέζης. Ὅθεν, ὅσοι Ἀρχιερεῖς ἐπιτελοῦν μεγάλα ἐγκαίνια, ἢ ὅσοι Ἀρχιερεῖς ἢ Ἱερεῖς, ἐπιτελέσουν τὰ λεγόμενα μικρὰ καὶ συντομώτερα ἐγκαίνια χωρὶς λειψάνων μαρτυρικῶν, πρέπει νὰ καθαίρωνται, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος. Ἡ συστατικὴ γὰρ καὶ οὐσιώδης διαφορὰ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ εἶναι ἡ τῶν ἐν αὐτῷ μαρτυρικῶν λειψάνων ἀποθησαύρισις, καὶ

μαρτυρικῶν καθιερώσοι ναὸν, οὗτος ὡς παραβάτης, τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, ἂς καθαίρεται.

Συμφωνέα.

Ὁ δὲ ἁ. τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζει ὅτι τὰ θυσιαστήρια ἐκεῖνα, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τεθησαυρισμένα, σῶμα, ἢ λείψανα μαρτύρων. ἢ νὰ κρημνίζωνται, ἢ νὰ ἀποδοκιμάζονται.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἐπειδὴ πλανώμενοί τινες ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων θρησκείας μυκτηρίζειν ἔδοξαν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, προσποιούμενοι μὲν χριστιανίζειν, αὐτὸν δὲ ἀρνούμενοι κρύβδην καὶ λαθραίως σαββατίζοντες, καὶ ἕτερα ἰουδαϊκὰ ποιοῦντες, ὁρίζομεν, τούτους μήτε εἰς κοινωνίαν, μήτε εἰς εὐχὴν, μήτε εἰς Ἐκκλησίαν δέχεσθαι, ἀλλὰ φανερῶς εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν Ἑβραίους, καὶ μήτε τοὺς παῖδας αὐτῶν βαπτίζειν, μήτε δοῦλον ὀνεῖσθαι ἢ κτᾶσθαι· εἰδὲ ἐξ εἰλικρινοῦς πίστεως ἐπιστρέψει τις αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσοι ἐξ ὅλης καρδίας, θριαμβεύων τὰ κατ' αὐτοὺς ἔθη καὶ πράγματα, πρὸς τὸ καὶ ἄλλους ἐλεγχθῆναι καὶ διορθώσασθαι, τοῦτον προσδέχεσθαι καὶ βαπτίζειν τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἀσφαλίζεσθαι αὐτοὺς ἀποστῆναι τῶν ἑβραϊκῶν ἐπιτηδευμάτων· εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοιεν, μηδαμῶς αὐτοὺς προσδέχεσθαι.

Ἑρμηνέα.

Ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ συγκοινωνῇ τινας, μήτε νὰ συμπροσεύχεται, μήτε εἰς Ἐκκλησίαν νὰ δέχεται τοὺς Ἑβραίους ἐκείνους, οἵτινες καθ' ὑπόκρισιν μόνον ἐγένοντο Χριστικνοί, καὶ εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προσῆλθον, κρυφίως δὲ ἀρνοῦνται, καὶ περιπαίζουσι Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, φυλάττοντες τὰ Σάββατα, καὶ ἄλλας συνηθείας ἰουδαϊκὰς, (ἤτοι τὸ νὰ περιτέμνουσι τοὺς υἱούς των, νὰ νομίζουσιν ἀκάθαρτον ἐκεῖνον ὁποῦ πιάσῃ νεκρὸν ἢ λεπρὸν, καὶ ἄλλα ὅμοια.) ἀλλὰ νὰ ἦναι πάλιν οἱ τοιοῦτοι Ἑβραῖοι, ὡς καὶ πρότερον, καὶ οὔτε νὰ βαπτίζῃ τινὰς τὰ παιδία των, οὔτε νὰ ἀφίνῃ αὐτοὺς νὰ ἀγοράζουν δοῦλον ἢ μὲ ἀλλαγὴν, ἢ δωρεὰν, ἢ μὲ ἄλλον τρόπον νὰ ἀποκτοῦν αὐτόν. Ἐὰν δὲ μὲ καθαρὰν καὶ ἄδολον πίστιν ἐπιστρέψῃ τινὰς Ἑβραῖος καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ὁμολογήσῃ τὴν τῶν Χριστιανῶν ὀρθοδοξίαν, κατηγορῶντας φανερὰ τὴν τῶν Ἑβραίων θρησκείαν, διὰ νὰ ἐλέγχωνται καὶ οἱ ἄλλοι Ἑβραῖοι καὶ νὰ διορθόνωνται, τὸν τοιοῦτον πρέπει νὰ προσδεχώμεθα, καὶ τὰ παιδία ἄνευ τούτων γενέσθαι ἀδύνατον. Τὰ δὲ ἀντιμίνσια μὲ τὸ νὰ ἔχουν τὴν ἁγιαστικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν χαρίζεται εἰς αὐτὰ ἡ καθιέρωσις ναοῦ τινος, καὶ ἡ ἐπὶ τῇ καθιερώσει τῶν εὐχῶν τελετὴ, καὶ προσέτι ἡ ἑπταήμερος ἐν τῇ τοῦ καθιερωθέντος ναοῦ Τραπέζῃ ἱερουργία, ἀναπληροῦσι τὸν τόπον τῆς καθιερωμένης ἁγίας Τραπέζης. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀνεμποδίστως ταῦτα δίδονται, ὁποῦ ἤθελε γένῃ χρεία τούτων, καὶ οὐ περιγράφονται εἰς τὴν ἐνορίαν μόνον ἐκείνην, ὁποῦ καθιερώθησαν, καθὼς οὐ περιγράφεται καὶ τὸ ἅγιον Μῦρον καὶ ἄλλα ἅγια, ἀλλὰ τίθενται ἐπάνω εἰς τὰς Τραπέζας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκαθιερώθησαν, κατὰ τὴν α'. ἀπόκρισιν τοῦ Πέτρου, καὶ Μανουὴλ Πατριάρχην τὸν Χαριτόπουλον (σελ. 239. τοῦ Γιοῦρ.). ἀρκοῦσι γὰρ ταῦτα κατὰ Βαλσαμῶνα ἀντὶ καθιέρωσεως, ἤτοι ἐνθρονισμοῦ, καὶ ἀντὶ ἀνοίξεων (τῶν θυρῶν δηλ. τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται ὅταν τελοῦνταί τινος ναοῦ τὰ ἐγκαίνια, ἀνοιγομένων τῶν θυρῶν καὶ ψαλλομένου τοῦ, Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν κ.τ.λ.), πλὴν διὰ νὰ σώζωσιν ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς τόπον καθιερωμένης Τραπέζης, ἢ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁγιστεία δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνη εἰς τὸ νὰ καθιερώσῃ αὐτὴν, χωρὶς νὰ θησαυρισθοῦν ἐν αὐτῇ μαρτυρικὰ λείψανα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀντὶ Τραπέζης ἀντιμινσίων δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνη ἡ ἐν αὐτοῖς γινομένη ἁγιστεία ἐπὶ καιρῷ ναοῦ ἐγκαινίων, χωρὶς νὰ ἔχουν καὶ μαρτυρικὰ λείψανα συρραμμένα. Διὸ καὶ ἡ ἐπὶ καθιερώσει ἀντιμινσίων γινομένη διάταξις τοῦ Εὐχολογίου διὰ μαρτυρικῶν λειψάνων διδάσκει ταῦτα νὰ καθιεροῦνται· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ οὐδέποτε ἀντιμίνσια μεταχειρίζονται, χωρὶς νὰ ἔχουν ἅγια λείψανα, ὡς εἴπομεν, ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ λα'. τῆς ς'. Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὸν Κίτρους, χωρὶς καθιερώσεως νέου ναοῦ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἔχει χώραν τελείως τὸ νὰ γίνωνται ἀντιμίνσια (σελ. 331. Γιοῦρ. Γραικ.). Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν κεφ. ρκζ'. σελ. 226. λέγει, ὅτι ἂν ἦναι χρεία ἀντιμινσίων, καὶ καθιερώσεως μὴ γινομένης, ἁπλόνονται τὰ ἀντιμίνσια ἐπάνω ἱερᾶς Τραπέζης, καὶ ἡ τῆς καθιερώσεως αὐτῶν τάξις γίνεται (καθὼς δηλ. καὶ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ ἰδιάζουσα ἀπὸ τὴν τοῦ ναοῦ καθιέρωσιν φέρεται ἡ τῶν ἀντιμινσίων καθιέρωσις)· λέγει δὲ ὁ αὐτὸς, ὅτι πρέπει καὶ δύω ἄλλα πανία ἴσα εἰς τὸ μέγεθος τῶν ἀντιμινσίων νὰ συρράπτωνται μὲ τὰ ἀντιμίνσια, τὸ μὲν ἕνα ὡς κατὰ σάρκα, καθὼς καὶ ἐν τῇ Τραπέζῃ, εἰς τόπον τῆς σινδόνος, τὸ δὲ ἄλλο ὡς τραπεζόφορον, εἰς τιμὴν ὅτι θέλει γένει αὐτὸ θρόνος τοῦ Θεοῦ, καὶ καὶ εἰς τὸ μέσον τούτου νὰ συρράπτωνται καὶ εἰλητά. Ὁμοίως νὰ συρράπτωνται καὶ μερίδες λειψάνων ἐν μικρῷ λινῷ ὑφάσματι, καὶ πάντα ἀπαραλλάκτως νὰ γίνωνται ἐν αὐτοῖς, ὅσα καὶ ἐν τῇ θείᾳ καθιερωμένῃ τραπέζῃ. Προσθέτει δὲ ὁ αὐτὸς (αὐτόθι) ὅτι ἡ τῆς καθιερώσεως ταύτης τάξις ἐξαιρέτως μὲν παρὰ Ἀρχιερέως γίνεται, κατὰ ἀνάγκην δὲ γίνεται καὶ παρὰ εὐλαβοῦς ἱερέως ἐμπείρου μὲ προτροπὴν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν πρέπει νὰ λειτουργῇ εἰς ἀνενθρονίαστον ναὸν, ἀλλὰ εἰς ἐνθρονιασμένον, μὲ τὸ νὰ ἦναι θρόνος εἰς αὐτὸν ὁποῦ ἔχει νὰ ἐνθρονισθῇ ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ Ἀποστόλου. Ἐπειδὴ δέ τις Ἀρχιερεὺς ἐλειτούργησεν εἰς τοιοῦτον ναὸν ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ, ἄλλοι μὲν εἶπον νὰ καθαιρεθῇ, ὁ δὲ κύριος Λουκᾶς ὥρισε μὲ ἄλλην παιδείαν νὰ παιδευθῇ, ὁποίαν εὕρῃ ἡ Σύνοδος εὔλογον. Ὁ δὲ Κίτρους Ἰωάννης ἐν τῷ θ'. αὐτοῦ Κανόνι λέγει, ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν καθιερωμένην Ἐκκλησίαν μετὰ μαρτυρικῶν λειψάνων νεκροὶ δὲν πρέπει νὰ θάπτωνται. Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἀποκρίσ. λη' σελ. 382. τῆς Γιουρ. Γραικορ.

του νὰ τὰ βαπτίζωμεν, παραγγέλλοντες ἀσφαλῶς εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰς ἑβραϊκὰς δεισιδαιμονίας· τοὺς δὲ μὴ ἐπιστρέφοντας τοιουτοτρόπως, τελείως νὰ μὴ δεχώμεθα. (1)

Συμφωνία.

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα κανόνα διορίζεται καὶ τὸ μδ΄. κεφ. τοῦ ά. τίτλ. τοῦ ά. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν, λέγον ὅτι ἐὰν Ἑβραῖος τινὰς, κατηγορηθεὶς εἰς ἐγκλήματά τινα, ἢ ἔχωντας χρέος, προσποιηθῇ δι' αὐτὰ νὰ γένῃ Χριστιανὸς, νὰ μὴ δέχεται οὕτως, ἕως ὁποῦ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα κατηγορεῖται. Ὁμοίως καὶ τὸ μ΄. κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλ. καὶ τίτλ. διορίζει κἀνένας Ἑβραῖος νὰ μὴ ἔχῃ σκλάβον Χριστιανὸν, μήτε νὰ περιτέμνῃ κατηχούμενον ἀλλὰ μήτε ἄλλος αἱρετικὸς νὰ ἔχῃ δοῦλον χριστιανὸν, ἀλλ' εὐθὺς ὁποῦ ἀποκτήσῃ τοῦτον, νὰ γίνεται ἐλεύθερος.» Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β΄. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Θ΄.

Ἀποστ. ξ΄. τῆς ς. β΄. ξγ΄. τῆς ἐν Λαοδικ. νέ. 59.

Πάντα τὰ μειρακειώδη ἀθύρματα καὶ μανιώδη βακχεύματα, τὰ ψευδοσυγγράμματα, τὰ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γενόμενα, δέον δοθῆναι ἐν τῷ Ἐπισκοπείῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἀποτεθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν αἱρετικῶν βιβλίων. Εἰ δέ τις εὑρεθείη ταῦτα κρύπτων, εἰ μὲν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, ἀφορίζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, ὅτι ὅλα τὰ ψευδοσυγγράμματα, ὁποῦ ἐσύνθεσαν οἱ εἰκονομάχοι κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσον εὐδιάλυτα, ὡσὰν τὰ παιγνίδια τῶν παίδων, καὶ τόσον παράφρονα, καθὼς ἦσαν μαινόμεναι καὶ παραφρονοῦσαι αἱ βάκχαι, αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὁποῦ ἐχόρευον μεθυσμέναι εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἐφόρου τῆς μέθης Διονύσου· ὅλα, λέγω, αὐτὰ πρέπει νὰ δοθοῦν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ νὰ βαλθοῦν μὲ τὰ ἄλλα βιβλία τῶν αἱρετικῶν εἰς ἕνα τοιοῦτον τόπον δηλ. ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ μὴ δύναται νὰ λάβῃ τινὰς αὐτὰ, διὰ νὰ τὰ ἀναγνώσῃ πώποτε. Ὅποιος δὲ ἤθελε κρύψῃ ταῦτα, πρὸς ἐδικήν του, ἢ εἰς ἄλλων ἀνάγνωσιν, Ἐπίσκοπος ὢν, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἂς καθαίρεται, Λαϊκὸς δὲ, ἢ Μοναχὸς, ἂς ἀφορίζεται. Ὅρα καὶ τὸν ξ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι΄.

Ἀποστ. ς΄. ιέ. πά. πγ΄. τῆς δ΄. γ΄. έ. ί. κγ΄. τῆς ά. καὶ β΄. ιά. τῆς ἐν Καρθ. ιή. ξγ΄. ἡή. τῆς ά. ιέ. ις΄. τῆς ς΄. ιζ΄. ιή. τῆς ἐν Ἀντιοχ. γ΄. τῆς ἐν Σαρδικ. ιέ. ις΄. ιθ΄.

Ἐπειδή τινες τῶν Κληρικῶν παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν, ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν, εἰς ἑτέραν παροικίαν ἐκτρέχουσι, κατὰ πλεῖστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ καὶ Βασιλίδι πόλει, καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσιν, ἐν τοῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες, τούτους οὖν χωρὶς τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, οὐκ ἔξεστι δεχθῆναι ἐν οἱῳδήποτε οἴκῳ ἢ Ἐκκλησίᾳ. Εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἐπιμένων, καθαιρείσθω. Ὅσοι δὲ μετ' εἰδήσεως τῶν προλεχθέντων Ἱερέων τοῦτο ποιοῦσιν, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνεσθαι, ὡς κεκωλυμένους τοῦτο ποιεῖν παρὰ τῶν θείων Κανόνων. Εἰ δέ τις φωραθείη, τῶν λεγομένων μειζοτέρων τὴν φροντίδα ἐπέχων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. Μᾶλλον μὲν οὖν ἤτω πρὸς διδασκαλίαν τῶν τε παίδων καὶ τῶν οἰκετῶν ἐπαναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ τὴν Ἱερωσύνην ἐκληρώσατο.

Ἑρμηνεία.

Δύω ἄθεσμα ἐμποδίζει ἐνταῦτῳ ὁ παρὼν κανὼν, καὶ τὸ νὰ μὴ μεταβαίνουν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν οἱ Κληρι-

(1) Διηγεῖται ὁ Σωκράτης εἰς τὸ ζ΄. βιβλ. τῆς Ἱστορίας του, ὅτι ἕνας Ἑβραῖος ὑποκρινόμενος τὴν εὐσέβειαν, πολλαῖς φοραῖς ἐβαπτίζετο κατὰ πραγματείαν, ὥστε ὁποῦ ἐκέρδισε μὲ τὸν τρόπον τοῦτον πολλότατα ἀργύρια· μεταβαίνων δὲ ἀπὸ αἱρέσεως εἰς αἵρεσιν, τέλος ἦλθεν εἰς τὸν Παῦλον τὸν τῶν Ναυατιανῶν Ἐπίσκοπον ἐν Κωνσταντινουπόλει. προσποιούμενος ὅτι τάχα ἦθελε νὰ χριστιανίσῃ ἀληθῶς καὶ μὲ τελειότητα. Ἐμβληθέντος λοιπὸν τοῦ ἀναγκαίου ὕδατος εἰς τὴν κολυμβήθραν, καὶ εἰσελθόντος τοῦ Ἑβραίου διὰ νὰ βαπτισθῇ, ὢ τοῦ θαύματος! ἐξηράνθη ἡ κολυμβήθρα· ἐθαύμασαν οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ γεγονὸς, καὶ ἐμφράξαντες ὅλας τὰς τρύπας, αἱ ὁποῖαι ἔδιδαν ὑποψίαν μερικὴν, ἐγέμισαν πάλιν τὴν κολυμβήθραν. καὶ εἰσελθόντος πάλιν τοῦ Ἑβραίου, τὸ ὕδωρ τελείως παραχρῆμα ἐξέλιπε, καὶ ὅλοι ἐξεστηκότες ἐγένοντο· τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα φαίνεται νὰ ἔγινεν, ἢ διὰ τὴν ὑποκριτικὴν πίστιν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ παλίμβουλος τῇ γνώμῃ Ἑβραῖος ἐζήτει νὰ λάβῃ τὸ βάπτισμα. καὶ ἀκολούθως διδάσκει τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Ἱερεῖς νὰ μὴ παραδέχωνται εὐκόλως Ἑβραῖον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀλλὰ μετὰ χρόνου καὶ δοκιμασίας πολλῆς, ἢ διὰ τὸν ἄθεσμον πολλαπλασιασμὸν τοῦ βαπτίσματος.

κοὶ, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ νὰ μὴ προσέρχωνται εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ λειτουργοῦσιν εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους αὐτῶν, χωρὶς τὴν ἄδειαν καὶ τοῦ ἐδικοῦ των Ἐπισκόπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔφυγον, καὶ τοῦ Πατριάρχου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐνορίαν προσέδραμον, ὡσὰν ὁποῦ καὶ τὰ δύω εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν διάταξιν τῶν θείων κανόνων. Προστάζει λοιπὸν, ὅτι, ὅποιος κληρικὸς χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν ἀνωτέρω, ἢ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ λειτουργήσῃ ἐν εὐκτηρίοις, καὶ ἐπιμένῃ εἰς τοῦτο, νὰ καθαίρεται. Οἱ δὲ μετ' ἀδείας αὐτῶν προσδεχθέντες κληρικοὶ, δὲν πρέπει νὰ ἀναλαμβάνουν φροντίδας κοσμικὰς, ἀλλὰ μᾶλλον ἂς διδάσκουσι τὰ παιδία καὶ δοῦλους τῶν Χριστιανῶν. Ὅποιος δὲ κληρικὸς ἤθελε λάβῃ ἐπιστασίαν τῶν τσεφτιλικίων τῶν ἀρχόντων (καθὼς καὶ ὁ ιά. τῆς ά. καὶ β'. τοῦτο αὐτὸ διορίζεται), τῶν ὁποίων οἱ ἐπιστάται ἐλέγοντο μειζότεροι, ὡς ἀρχοντικώτερα ἴσως ἐπιστατοῦντες καὶ πολυκερδέστερα πράγματα, ἢ ἂς παύῃ ἀπὸ αὐτὴν, ἢ μὴ παύων, ἂς καθαίρεται. Ὅρα καὶ τὸν ς'. καὶ ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Ἀποστ.λή. μά.τῆς δ'.κς'. τῆς ζ'.ιϐ'.τῆς ά. καὶ β'. ζ'. τῆς Ἀγκύρ. ιέ.τῆς ἐν Γάγ. ζ'. τῆς Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς ἐν Καρθ. λδ'.μά.Θεοφίλ. ί. Κυρίλλ. β'.

Ὑπόχρεοι ὄντες πάντες τοὺς θείους Κανόνας φυλάττειν, καὶ τὸν λέγοντα Οἰκονόμους εἶναι ἐν ἑκάστῃ Ἐκκλησίᾳ, παντὶ τρόπῳ ἀπαράτρωτον διατηρεῖν ὀφείλομεν. Καὶ εἰ μὲν ἕκαστος Μητροπολίτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καθιστᾷ Οἰκονόμον, καλῶς ἂν ἔχοι· εἰ δὲ μή γε, ἐξ αὐθεντίας ἰδίας τῷ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπισκόπῳ ἄδειά ἐστι προχειρίζεσθαι Οἰκονόμον ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὡσαύτως καὶ τοῖς Μητροπολίταις, εἰ οἱ ὑπ' αὐτοὺς Ἐπίσκοποι οὐ προαιροῦνται Οἰκονόμους ἐγκαταστῆσαι ἐν ταῖς ἑαυτῶν Ἐκκλησίαις. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν Μοναστηρίων.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ κς'. τῆς δ. προστάζει νὰ ἔχῃ Οἰκονόμον κάθε Ἐκκλησία, οἰκονομοῦντα μετ' ἀδείας καὶ γνώμης τοῦ Ἀρχιερέως τὰ ἐκείνης πράγματα, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν αὐτὸν τοῦτον ἐπικυρῶν, προστίθησιν ὅτι εἰ μὲν κάθε Μητροπολίτης καθιστᾷ ἀφ' ἑαυτοῦ Οἰκονόμον εἰς τὴν ἑαυτοῦ Μητρόπολιν, καλῶς· εἰ δὲ καὶ δὲν κάμνῃ τοῦτο, ἔχει ἄδειαν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης μὲ ἐξουσίαν ἐδικήν του, νὰ καθιστᾷ Οἰκονόμον εἰς τὴν αὐτὴν Μητρόπολιν, καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας, ὑποκειμένας δηλ. εἰς αὐτόν. Ὁμοίως καὶ ἐὰν οἱ Ἐπίσκοποι δὲν θέλουν νὰ καταστήσουν οἰκονόμον εἰς τὰς ἐπισκοπάς των, ἔχει τὴν ἄδειαν ὁ μητροπολίτης αὐτῶν νὰ προχειρίζεται αὐτούς. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον νὰ γίνεται καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια, τὰ μὴ ἔχοντα Οἰκονόμους, τὸ νὰ προχειρίζωνται δηλ. Οἰκονόμοι εἰς αὐτὰ, ἢ ἀπὸ τὸν Ἡγούμενον, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Πατριάρχην. Ὅρα καὶ τὸν λή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἀποστ.λή. μά.τῆς δ'. κς'. τῆς ζ'. ιά. τῆς ά. καὶ β'. ζ'. τῆς Ἀγκύρ.ιέ. τῆς ἐν Γαγγ. ζ'.τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς Καρθ.λδ'. μά. Θεοφ. ί. Κυρίλλ. β'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος εὑρεθείη, ἢ Ἡγούμενος, ἐκ τῶν αὐτουργίων τοῦ Ἐπισκοπείου, ἢ τοῦ Μοναστηρίου, ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χεῖρα, ἢ ἑτέρῳ προσώπῳ ἐκδιδοὺς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἔκδοσιν, κατὰ τὸν Κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὸν λέγοντα· πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ Ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι. Εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς Ἐκκλησίας (1) ἀπεμπολείτω. Εἰ δὲ προφασίζοιντο ζημίαν ἐμποιεῖν, καὶ μηδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρὸν, μηδ' οὕτω τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν ἐκδιδόναι τὸν τόπον, ἀλλὰ Κληρικοῖς, ἢ γεωργοῖς. Εἰ δὲ πανουργίᾳ πονηρᾷ χρήσοιντο, καὶ ἐκ τοῦ Κληρικοῦ, ἢ γεωργοῦ, ὠνήσηται ἄρχων τὸν ἀγρὸν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶσιν, καὶ ἀποκαθίστασθαι ἐν τῷ Ἐπισκοπείῳ, ἢ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν ἐκδιωχθήτω, ὁ μὲν Ἐπίσκοπος, τοῦ Ἐπισκοπείου, ὁ δὲ Ἡγούμενος, τοῦ Μοναστηρίου, ὡς διαρπάζοντες κακῶς, ἃ οὐ συνήγαγον.

Ἑρμηνεία.

Αὐτούργια ὀνομάζονται ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὁποῦ κάμνουσι εἰσοδήματα, καὶ μάλιστα τὰ ἀκίνητα· οἷον χωράφια, ἀμπέλια, ἐλαιῶνες καὶ ἄλλα· περὶ τούτων λοιπὸν διορίζεται ὁ παρὼν Κανὼν, λέγων, ὅτι ὅποιος ταῦτα ἤθελεν ἀποξενώσῃ, Ἐπίσκοπος μὲν ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν, Ἡγούμενος δὲ ἀπὸ τὸ Μοναστηριον, καὶ τὰ δώσῃ εἰς ἄρχοντας, ἢ μὲ πωλησίαν ἢ μὲ ἀλλαξίαν, νὰ μένῃ ἄκυρος ἡ τοιαύτη δόσις, καὶ τὰ πράγματα νὰ ἐπιστρέφωνται εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, ἢ τὸ Μοναστήριον, καθὼς ὁ λή. Κανὼν τῶν Ἀποστόλων διορίζεται, ὃν καὶ ἐκ-

(1) Τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐν ἄλλοις εὑρίσκεται.

θέτει αὐτολεξεί· εἰ δὲ τυχὸν ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ Ἡγούμενος, προφασίζωντα, ὅτι τὸ τάδε χωράφι, ἢ τὸ ἀμπέλι δὲν κάμνει εἰσόδημα καὶ κέρδος, ἀλλὰ μᾶλλον ζημίαν, ἂς πωλοῦν αὐτό, ὄχι εἰς ἄρχοντας καὶ δυνάστας, ἀλλ' εἰς Κληρικούς, ἢ γεωργούς (1), ἀνθρώπους δηλ. ταπεινοὺς καὶ εὐτελεῖς. Εἰ δὲ μὲ πανουργίαν ἤθελαν δώσουν πρῶτον αὐτὸ εἰς αὐτούς, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ τὸ πάρῃ μετὰ ταῦτα ὁ ἄρχων ἀπὸ αὐτούς, ἡ μὲν πώλησις αὕτη νὰ ἦναι ἄκυρος, ὁ δὲ τοιουτοτρόπως πωλήσας αὐτὸ Ἐπίσκοπος νὰ διώκεται ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν, ὁ δὲ Ἡγούμενος νὰ διώκεται ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, ὅτι τὰ ἀφιερώματα ἐκεῖνα ὁποῦ ἄλλοι ἀφιέρωσαν καὶ συνήγαγον καλῶς, αὐτοὶ κακῶς διεσκόρπισαν καὶ ἀπώλεσαν. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λη'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τῆς δ'. δ'. κδ'. τῆς ς'. μθ'. τῆς ζ'. ιϐ'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. ά. Κυρίλλ. β'.

Ἐπειδὴ διὰ τὴν γενομένην κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν συμφορὰν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις καθηρπάγησάν τινες εὐαγεῖς οἶκοι ὑπό τινων ἀνδρῶν, Ἐπισκοπεῖά τε καὶ Μοναστήρια, καὶ ἐγένοντο κοινὰ καταγώγια· εἰ μὲν οἱ διακρατοῦντες ταῦτα προαιροῦνται ἀποδιδόναι, ἵνα κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀποκατασταθῶσιν, εὖ καὶ καλῶς ἔχει· εἰ δὲ μήγε, εἰ μὲν τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατικοῦ εἰσι, τούτους καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· εἰ δὲ Μοναχοί, ἢ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι· ὡς ὄντας κατακρίτους ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τετάχθωσαν, «ὅπου ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται,» [Ἡσ. ξς'. 24.] ὅτι τῇ τοῦ Κυρίου φωνῇ ἐναντιοῦνται, τῇ λεγούσῃ· «μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.» [Μάρκ. ι'. 44. 46. Ἰωάν. ϐ'. 16.]

Ἑρμηνεία.

Ἐν τῷ καιρῷ τῶν εἰκονομάχων, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα κακὰ ὁποῦ ἔγιναν, ἐδιώχθησαν διὰ τὰς ἁγίας εἰκόνας ὑπ' αὐτῶν καὶ πολλοὶ ἀρχιερεῖς ἀπὸ τὰς ἐπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις των, καὶ πολλοὶ μοναχοὶ ἀπὸ τὰ μοναστήρια των. Ἔρημα δὲ ὄντα ταῦτα, ἥρπασάν τινες κοσμικοὶ, καὶ ἐποίησαν κατοικητήρια κοσμικά. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι εἰ μὲν οἱ κατακρατοῦντες τὰς ἐπισκοπὰς ταύτας, καὶ τὰ μοναστήρια, θελήσουν νὰ τὰ δώσουν ὀπίσω, διὰ νὰ ἀποκατασταθῶσι πάλιν ὡς τὸ πρότερον ἐπισκοπαὶ καὶ μοναστήρια, καλῶς ἔχει. Εἰ δὲ καὶ δὲν θελήσουν, κληρικοὶ μὴ ὄντες, ἂς καθαίρωνται, μοναχοὶ δὲ ἢ λαϊκοὶ, ἂς ἀφορίζωνται, ὡς κατακεκριμένοι ὄντες διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ ἂς τάττωνται εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, κατὰ τὴν τοῦ Ἡσαΐου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου φωνὴν, ἐπειδὴ καὶ ἐναντιοῦνται εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου τὸν λέγοντα, μὴ κάμνετε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου . . κτλ. ἀνάγνωθι καὶ τὸν δ'. καὶ κδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῆς ς'. λγ'. τῆς Καθ. κδ'.

Ὅτι τάξις ἐμπολιτεύεται τῇ Ἱερωσύνῃ, πᾶσιν ἀρίδηλόν ἐστι. καὶ τὸ σὺν ἀκριβείᾳ διατηρεῖν τὰς τῆς Ἱερωσύνης ἐγχειρήσεις, Θεῷ εὐάρεστον. Ἐπεὶ οὖν ὁρῶμεν ἐκτὸς χειροθεσίας νηπιόθεν τὴν κουρὰν τοῦ Κλήρου λαμβάνοντάς τινας, μήπω δὲ παρ' Ἐπισκόπου χειροθεσίαν λαβόντας, καὶ ἀναγινώσκοντας ἐν τῇ συνάξει ἐπ' ἄμβωνος, ἀκανονίστως τοῦτο ποιοῦντας, ἐπιτρέπομεν ἀπὸ τοῦ παρόντος τοῦτο μὴ γίνεσθαι. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ Μοναχῶν. Ἀναγνώστου δὲ χειροθεσίαν, ἄδειά ἐστιν ἐν ἰδίῳ Μοναστηρίῳ καὶ μόνῳ ἑκάστῳ Ἡγουμένῳ ποιεῖν, εἰ αὐτῷ τῷ Ἡγουμένῳ ἐπετέθη

(1) Ἡ αἰτία ὁποῦ δὲν θέλει ὁ Κανὼν νὰ πωλοῦνται τὰ πράγματα τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ τῶν Μοναστηρίων εἰς ἄρχοντας, ἀλλὰ ἢ εἰς κληρικοὺς ἢ εἰς γεωργούς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, εἶναι αὕτη· τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, τὰ δὲ ἀφιερωμένα καὶ ἱερὰ ὀνομάζονται καὶ πτωχικά. Καθ' ὃ μὲν οὖν ἱερά, εἰς ἱεροὺς καὶ ἀφιερωμένους τῷ Θεῷ πρέπει νὰ δίδωνται, οἱοῖ εἰσιν οἱ Κληρικοὶ, καθ' ὃ δὲ πτωχικὰ, εἰς πτωχοὺς, οἱοῖ εἰσιν οἱ γεωργοί. Ὅθεν ἡ τοιαύτη δόσις ἀνάλογος εἶναι μὲ τοὺς λαμβάνοντας, καθὼς τοῦ ἐναντίου, ἂν ἐδίδοντο εἰς ἄρχοντας, πάντῃ ἀνοίκειος ἤθελεν εἶναι, καὶ ὡς μὴ ἱεροὺς καὶ ὡς μὴ πτωχούς. Ἴσως δὲ λέγει ὁ Κανὼν νὰ πωλῶνται ταῦτα εἰς γεωργοὺς καὶ πτωχοὺς, διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ τὰ ἀγοράσῃ πάλιν ἐξ αὐτῶν, ἂν λάβῃ τὸν τρόπον μετὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία ἐκείνη, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ εὐκόλως νὰ κάμῃ ἂν τὰ πωλήσῃ εἰς πλουσίους. Σημείωσαι δὲ ὅτι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὸν Βλάσταριν, κυρίως μὲν ἐκποίησις λέγεται, ἡ μετάθεσις εἰς ἄλλον δεσπότην καὶ οἰκοκύριον ἑνὸς ἀκινήτου, ἢ κινητοῦ πράγματος, ἡ γινομένη ἢ μὲ δωρεὰν, ἢ μὲ πώλησιν, ἢ μὲ ἐμφύτευσιν, ἢ μὲ ἀλλαγὴν, ἢ μὲ ἄλλον ὅμοιον τρόπον, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅταν ἀποξενωθῇ τελείως τὸ πρᾶγμα καὶ δοθῇ εἰς ἄλλον· ἔκδοσις δὲ εἶναι ὅταν δοθῇ ἕνα πρᾶγμα ὄχι τελείως καὶ πάντοτε, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν εἴς τινας. Καταχρηστικῶς ὅμως καὶ ἡ ἔκδοσις ἐκποίησις λέγεται, καὶ ἀντιστρόφως ἡ ἐκποίησις λέγεται ἔκδοσις· καθὼς καὶ ὁ Κανὼν οὗτος κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ἐξέλαβε καταχρηστικῶς τὸ ὄνομα τῆς ἐκδόσεως καὶ ἐκποιήσεως, ἀγκαλὰ ὅμως καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγει νὰ μὴ ἀποξενόνωνται τὰ πράγματα τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν, πλὴν ἡ ρκ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διορίζει νὰ πωλοῦνται καὶ αὐτὰ τὰ καρποφόρα ἀκίνητα ὑποστατικὰ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων, ὅταν τύχῃ ἀνάγκη διὰ νὰ δοθοῦν τὰ χρήματα εἰς ἐλευθερίαν ὀρθοδόξων αἰχμαλώτων. Ὅρα καὶ τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ οϐ'. Ἀποστολικοῦ καὶ τοῦ κδ'. τῆς δ'.

χειροθεσία παρ' Ἐπισκόπου πρὸς προεδρίαν Ἡγουμένου· δηλονότι ὄντος αὐτοῦ Πρεσβυτέρου. Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, Χωρεπισκόπους κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐπισκόπου δεῖ προχειρίζεσθαι Ἀναγνώστας.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἐκ νηπίου ἀφιερώθησαν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ κληρικοῖς πρέποντα ἱμάτια φορέσαντες, ἐδέχοντο καὶ κουρὰν ἀπὸ τοὺς ἰδίους γονεῖς των, κατά τινα συνήθειαν, ὡς τάχα ἀφιερωμένοι, οὗτοι δὲ ἐρχόμενοι εἰς ἡλικίαν, ἐτόλμων καὶ νὰ ἀναγινώσκουν τὰς θείας βίβλους εἰς τὸν λαὸν (ἐλπίζοντες ἴσως εἰς τὴν ἐκ νηπίου ἐκείνην κουρὰν), χωρὶς νὰ χειροθετηθοῦν καὶ νὰ λάβουν σφραγίδα καὶ κουρὰν Ἀναγνώστου ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα· διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν κανὼν τὸ τοιοῦτον νὰ μὴ γίνεται, ὡς ἄτακτον καὶ ἀκανόνιστον. Οὐ μόνον δὲ οἱ λαϊκοὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀναγινώσκουν χωρὶς σφραγίδα Ἐπισκόπου, ἀλλ' οὐδὲ οἱ μοναχοί. Εἶναι δὲ ἄδεια εἰς ἡγούμενον μοναστηρίου, ἱερέα ὄντα καὶ διὰ χειροθεσίας ἀρχιερέως γενόμενον ἡγούμενον, νὰ χειροτονῇ ἀναγνώστας εἰς μόνον τὸ μοναστήριόν του, καὶ ὄχι ἄλλοθι. Ὁμοίως καὶ οἱ χωρεπίσκοποι ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ χειροτονοῦν ἀναγνώστας κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν (1), (περὶ ὧν ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ἁ.) Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λγ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Κληρικὸς ἀπὸ τοῦ παρόντος μὴ καταταττέσθω ἐν δυσὶν Ἐκκλησίαις· ἐμπορίας γὰρ καὶ αἰσχροκερδείας τοῦτο ἴδιον, καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. Ἠκούσαμεν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς Κυριακῆς φωνῆς, ὅτι οὐ δύναταί τις δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Ἕκαστος οὖν κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν φωνὴν, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν καὶ προσεδρεύειν ἐν μιᾷ Ἐκκλησίᾳ. Τὰ γὰρ διὰ αἰσχροκέρδειαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀλλότρια τοῦ Θεοῦ καθεστήκασι. Πρὸς δὲ τὴν τοῦ βίου τούτου χρείαν, ἐπιτηδεύματά εἰσι διάφορα. Ἐξ αὐτῶν οὖν, εἴ τις βούλοιτο, τὰ χρειώδη τοῦ σώματος ποριζέσθω· ἔφη γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται· καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ πόλει, ἐν δὲ τοῖς ἔξω χωρίοις, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀνθρώπων, παραχωρείσθω.

Ἀποστ. τιέ. τῆς ἁ. τιέ. ις'. τῆς δ'. ι'. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς ζ'. ι'. ιέ. τῆς ἐν Ἀντ. γ'. τῆς ἐν Σαρδ. τιέ. ις'. ιθ'. τῆς Καρθ. ξγ'. Ματ. ς'. 24. ά. Κορινθ. ζ'. 20. Πράξ. κ'. 34.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν κανὼν, νὰ μὴ συναριθμῆται τινὰς κληρικοὶ εἰς τὸν κλῆρον δύω Ἐκκλησιῶν, εὑρισκομένων, εἴτε εἰς μίαν πόλιν, εἴτε εἰς δύω, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα τοῦτο διὰ αἰσχροκέρδειαν γίνεται, ἵνα ὁ καταταχθεὶς δηλ. κληρικὸς ἀπολαμβάνῃ τὰ σιτηρέσια καὶ τῶν δύω Ἐκκλησιῶν, τὰ δὲ δι' αἰσχροκέρδειαν γινόμενα, ἀλλότρια εἶναι καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος, οὐδεὶς ἠμπορεῖ νὰ δουλεύῃ δύω αὐθέντας· διότι ἢ τὸν ἕνα θέλει μισήσει καὶ καταφρονήσει, ἢ τὸν ἄλλον θέλει ἀγαπήσει καὶ ἐναγκαλισθῇ. Καὶ ὁ Παῦλος προστάζει, κάθε ἕνας νὰ μένῃ ἐκεῖ ὁποῦ ἐκαλέσθη ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἰ δὲ οἱ κληρικοὶ οὗτοι προφασίζονται ὅτι δὲν δύνανται νὰ κυβερνηθοῦν ἀπὸ τὸ σιτηρέσιον τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, ἰδοὺ πολλὰ ἐργόχειρα εἶναι εἰς τὸν κόσμον σεμνότερα, καὶ ἂς δουλεύουσι, διὰ νὰ πορίζωνται τὰς χρείας τοῦ σώματος. Διότι καὶ ὁ Παῦλος μὲ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν του ἐπορίζετο καὶ τὰς ἰδικάς του χρείας καὶ τὰς χρείας τῶν μετ' αὐτοῦ, ὡς τὸ λέγει ὁ ἴδιος. Τὸ νὰ συναριθμῆται λοιπὸν ἕνας κληρικὸς εἰς δύω Ἐκκλησίας, εἰς μὲν τὴν βασιλεύουσαν ταύτην πόλιν, ἂς μὴ γίνεται διὰ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ κληρικῶν, εἰς δὲ τὰ ἔξω χωρία ἂς συγχωρῆται νὰ γίνεται διὰ τὴν σπανιότητα τῶν ἱερέων καὶ κληρικῶν. Ὅρα καὶ τὸν ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙϚ'.

Πᾶσα βλακεία καὶ κόσμησις σώματος, ἀλλοτρία ἐστὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως. Τοὺς οὖν ἑαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπισκόπους, ἢ κληρικοὺς, δι' ἐσθήτων λαμπρῶν καὶ περιφανῶν, τούτους διορθοῦσθαι χρὴ, εἰ δὲ ἐπιμένοιεν, ἐπιτιμίῳ παραδίδοσθαι. Ὡσαύτως καὶ τοὺς τὰ μύρα

Τῆς ς'. κζ'. τῆς ἐν Γάγγ. ιϐ'. κα'.

(1) Ὁ δὲ ς'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου συγχωρεῖ νὰ χειροτονῇ καὶ Ὑποδιάκονον ὁ τοιοῦτος Πρεσβύτερος Ἡγούμενος. Οἱ δὲ θεῖοι νόμοι τῶν ὀρθοδόξων Βασιλέων, ἀναπληροῦντες τοὺς ἱεροὺς Κανόνας ἐν τούτῳ, προσθέτουσι καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνεται ὁ Ἡγούμενος. Ἤγουν ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ Ἡγούμενον εἰς τὰ Μοναστήρια κατὰ βαθμὸν, ἀλλὰ νὰ κάμνῃ ἐκεῖνον ὁποῦ, ἢ ὅλοι οἱ Μοναχοὶ, ἢ οἱ ἐναρετώτεροι διαλέξουσιν, ὁμολογοῦντες ἐν βάρει συνειδήσεως ὅτι διαλέγουσιν αὐτὸν, ὄχι διὰ φιλίαν ἢ χάριν, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἠξεύρουν αὐτὸν ὀρθόδοξον καὶ σώφρονα, καὶ ἄξιον νὰ διοικήσῃ καλῶς τοὺς Μοναχοὺς καὶ τὸ Μοναστήριον. Τοῦτο τὸ ἴδιον νὰ γίνεται καὶ εἰς τὴν Ἡγουμένην τῶν γυναικείων Μοναστηρίων.

χριομένους. Ἐπειδὴ δὲ ρίζα πικρίας ἄνω φύουσα, μίασμα γέγονε τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ τῶν χριστιανοκατηγόρων αἵρεσις, καὶ οἱ ταύτην δεξάμενοι, οὐ μόνον τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ἐβδελύξαντο, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν εὐλάβειαν ἀπώσαντο, τοῖς σεμνῶς καὶ εὐσεβῶς βιοῦσι προσοχθίζοντες, καὶ πεπλήρωται ἐπ' αὐτοῖς τὸ γεγραμμένον· «Βδέλυγμα ἁμαρτωλῶ, Θεοσέβεια.» [Σειρὰχ. ά. 28.] Εἰ εὑρεθῶσι τοίνυν ἐγγελῶντες τοῖς τὴν εὐτελῆ καὶ σεμνὴν ἀμφίασιν περικειμένοις, δι' ἐπιτιμίου διορθούσθωσαν. Ἐκ γὰρ τῶν ἄνωθεν χρόνων πᾶς ἱερατικὸς ἀνὴρ μετὰ μετρίας καὶ σεμνῆς ἀμφιάσεως ἐπολιτεύετο. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος· ἀλλ' οὐδὲ ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων πεποικιλμένην ἐσθῆτα ἐνεδέδυντο, οὐδέ τινα προσετίθεσαν ἑτερόχροα ἐπιβλήματα ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων. Ἤκουσαν γὰρ ἐκ τῆς θεοφθόγγου γλώσσης, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανών, ὅτι τόσον οἱ φοροῦντες φορέματα λαμπρὰ ἐπίσκοποι καὶ κληρικοί, ὅσον καὶ οἱ χριόμενοι μὲ τὰ μύρα, πρέπει νὰ διορθώνουσι τὸ ἄτοπον τοῦτο. Ἐπειδὴ κάθε καλλωπισμὸς καὶ στολισμὸς τοῦ σώματος εἶναι ξένος ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους, εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουσι καὶ δὲν διορθόνονται, νὰ κανονίζωνται μὲ ἁρμόδιον ἐπιτίμιον. Ἀλλὰ καὶ οἱ εἰκονομάχοι, οἵτινες κοντὰ ὁποῦ ἀπέβαλον τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀπέβαλον ἀκόμη καὶ κάθε σεμνοπρέπειαν τῶν ἱματίων, καὶ περιγελοῦσι τοὺς φοροῦντας ἱμάτια εὐτελῆ· (δι' ὃ καὶ σκοτενδύτους, ἤτοι σκοτεινοφόρους ὠνόμαζον αὐτοὶ τοὺς μοναχούς, περιπαίζοντες τὴν σεμνότητα τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, κατὰ τὸν Μεταφραστὴν ἐν τῷ βίῳ τοῦ νέου Στεράνου) καὶ οὗτοι, λέγω, ἂς διορθόνωνται μὲ ἐπιτίμιον· διότι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ ἱερωμένοι ἄνδρες μὲ ταπεινὰ φορέματα ἐπολιτεύοντο. Ὅθεν καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρῳ κατ' ἐπιτομ. μθ'.) περπέρειαν ὀνομάζει (1) κάθε ἱμάτιον, ὁποῦ δὲν εἶναι διὰ τὴν χρείαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμόν, καὶ ἱμάτια πεποικιλμένα ἀπὸ μεταξωτὰ δὲν ἐφόρεσαν (σῆρες γὰρ οἱ σκώληκες τῆς μετάξης ὀνομάζονται, ἀπὸ τοὺς Σῆρας, ἤτοι τοὺς Κινέζους, εἰς τοὺς ὁποίους εὑρισκόμενοι οἱ σκώληκες οὗτοι, μετεφέρθησαν ἀπὸ ἐκεῖ εἰς ἄλλους τόπους,) οὔτε ἔβαλον εἰς τὰς ἄκρας τῶν ἱματίων των μπαλώματα διαφορετικοῦ χρώματος ἀπὸ τὸ χρῶμα τῶν ἱματίων (2). Ἤκουσαν γὰρ ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ ταῦτα φοροῦντες, εὑρίσκονται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ ὄχι εἰς τας ἐπισκοπὰς καὶ Ἐκκλησίας. Ὅρα τὸν κζ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τῆς δ'. κδ'. τῆς ζ'. κα'. τῆς ά. καὶ β'. α'.

Τινὲς τῶν μοναχῶν, καταλιπόντες τὰ ἑαυτῶν μοναστήρια, ἐφιέμενοι τοῦ ἄρχειν καὶ τὸ ὑπακούειν ἀπαναινόμενοι, ἐγχειροῦσι κτίζειν εὐκτηρίους οἴκους, τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἔχοντες. Εἴ τις οὖν τοῦτο ἐπιχειρήσει ποιεῖν, κωλυέσθω ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου· εἰ δὲ τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔχοι, τὰ βεβουλευμένα αὐτῷ εἰς πέρας ἀγέσθωσαν. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ λαϊκῶν καὶ κληρικῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ μοναχοὶ φίλαρχοι, μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούουν αὐτοὶ εἰς ἄλλους, ἀλλὰ ἄλλοι νὰ ὑπακούουν εἰς αὐτούς, ἀφέντες τὰ μοναστήριά των, ἐπιχειροῦσι νὰ κτίζουν εὐκτηρίους οἴκους, χωρὶς νὰ ἔχουν τὰ πρὸς τελείωσιν αὐτῶν ἔξοδα, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν προστάζει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι νὰ ἐμποδίζωνται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἀπὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα· εἰ δὲ καὶ ἔχουν τὰ πρὸς τὸ τέλος ἱκανὰ ἔξοδα, ἂς ἐπιχειροῦσι τὸ ἔργον. Τοῦτο δὲ τὸ

(1) Περπέρεια δὲ κυρίως εἶναι κάθε μάταιον καὶ ἄκαιρον πρᾶγμα· ἡ λέξις δὲ αὕτη μεταφέρεται ἀπὸ τοὺς περπέρους τοὺς ἀδελφοὺς τῶν Κεκροπιδῶν, οἵτινες ματαίως καὶ ἀκαίρως ἐκοπίαζον, ἀγαπῶντες ἀνάξια πρόσωπα (κατὰ τὸν Δοσίθ. ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. σελ. 514.)· δι' ὃ καὶ ὁ Ἀπόστολ. εἴρηκεν, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, ἤτοι οὐδὲν μάτην ποιεῖ. Πλατύτερον ὅμως ἡ περπέρεια λαμβανομένη, δηλοῖ τὴν κενοδοξίαν καὶ ἀλαζονίαν.

(2) Ἐμποδίζει γὰρ ἡ Γραφὴ τὸ νὰ συνυφαίνωνται ἑτερογενῆ καὶ διαφορετικὰ νήματα ἐν ταὐτῷ, ἀκολούθως δὲ καὶ διαφορετικὰ κατὰ τὸ χρῶμα, λέγουσα· «οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ἔριον καὶ λῖνον ἐπὶ τὸ αὐτό» (Δευτερονομ. κβ'. 11.), ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ θεῖος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης λέγει, ὅτι οὐδὲ μὲ λινὰ ἱμάτια θέλει ὁ Μωϋσῆς νὰ συνυφαίνωνται πορφυρᾶ καὶ κόκκινα, παρακινῶντας εἰς φιλοσοφίαν τοὺς ὑπηκόους, καὶ ἐξοστρακίζων πᾶσαν βλακείαν ἀπὸ αὐτούς. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ νὰ μὴ ὑφαίνωνται μαζὶ μαλλὶ καὶ λινάρι, ἐμποδίζει τὴν παρδαλότητα καὶ ποικιλίαν τῶν ἱματίων. Διὰ δὲ τοῦ νὰ μὴ ὑφαίνωνται πορφυρᾶ καὶ κόκκινα νήματα μὲ τὰ λινὰ φορέματα, ἐμποδίζει κάθε πολυτέλειαν τῶν ἱματίων καὶ καλλωπισμόν. Καὶ ἂν ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς Ἰουδαίους ἐμποδίζῃ ταῦτα ὁ Θεός, πόσῳ μᾶλλον τὰ ἐμποδίζει ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς του; Εἰ δὲ ταῦτα εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς, καὶ Κληρικούς, πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τοὺς Καλογήρους καὶ Μοναχούς, τοὺς ἀποτασσομένους τῷ κόσμῳ καὶ πάσῃ τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ; Ὅθεν βδελυκτὰ κατὰ ἀλήθειαν εἶναι τὰ ἱμάτια ὁποῦ τὴν σήμερον φοροῦν κάποιοι Μοναχοί, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τόσον καλλωπισμόν, ὁποῦ οὐδὲ εἰς τοὺς λαϊκοὺς εὑρίσκεται.

ἴδιον νὰ γίνεται, καὶ ἂν λαϊκοὶ ἢ κληρικοὶ ἐπιχειρισθῶσι νὰ κτίσουν εὐκτήρια (1). Ὅρα καὶ τὸν δ'. τῆς δ'. καὶ τὸν κά. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Τῆς α'. γ'. τῆς ς'. ἐ. τῆς ζ'. κβ'. τῆς Ἀγκύρ. ιθ'. τῆς Καρθαγ. με'. Βασιλ. πθ'.

Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ τοῖς ἔξωθεν, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Τὸ δὲ γυναῖκας ἐνδιαιτᾶσθαι ἐν Ἐπισκοπείοις, ἢ καὶ Μοναστηρίοις, παντὸς προσκόμματος αἴτιον. Εἴ τις οὖν δούλην, ἢ ἐλευθέραν ἐν τῷ Ἐπισκοπείῳ κτώμενος φωραθείη, ἢ ἐν Μοναστηρίῳ, πρὸς ἐγχείρησιν διακονίας τινὸς, ἐπιτιμάσθω, ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ καὶ τύχοι ἐν προαστείοις γυναῖκας εἶναι, καὶ θελήσοι Ἐπίσκοπος, ἢ Ἡγούμενος, πορείαν ἐν τοῖς ἐκεῖσε ποιήσασθαι, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ Ἡγουμένου, μηδ' ὅλως ἐγχείρησιν διακονίας ποιείσθω κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γυνὴ, ἀλλ' ἰδιαζέτω ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἕως ἂν τὴν ἀναχώρησιν ποιήσηται ὁ Ἐπίσκοπος, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ εὑρίσκωνται γυναῖκες μέσα εἰς Ἐπισκοπὰς καὶ Μοναστήρια διὰ νὰ ὑπηρετοῦν, ἐπειδὴ καὶ τὸ τοιοῦτον μεγάλον σκάνδαλον καὶ κατηγορίαν προξενεῖ κατὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Μοναχῶν, κοντὰ καὶ εἰς τοὺς κοσμικοὺς Χριστιανοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐθνικούς. Ὁ δὲ Ἀπόστολος παρεγγέλλει νὰ μὴ δίδωμεν σκάνδαλον, οὔτε εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. Ὅποιος λοιπὸν Ἀρχιερεύς, ἢ Ἡγούμενος, φανερωθῇ νὰ κάμῃ τοῦτο, ἂς κανονίζεται· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι καὶ δὲν διορθώνεται, ἂς καθαίρεται. Ἐὰν δὲ εἰς τὰ τσεφτιλίκια τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ Μοναστηρίου τύχωσι γυναῖκες, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Ἡγούμενος, ὑπάγῃ εἰς αὐτὰ, ἐν ὅσῳ καιρῷ εὑρίσκονται αὐτοὶ ἐκεῖ, αἱ γυναῖκες νὰ μὴ ὑπηρετοῦν, ἀλλὰ νὰ παραμεροῦν, ἕως οὗ νὰ ἀναχωρήσουν ἐκεῖνοι, διὰ τὸ ἀκατηγόρητον καὶ ἀσκανδάλιστον. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἀποστ. κθ'. τῆς δ'. β'. τῆς ς'. κβ'. κγ'. Βασιλ. ια'. Ἐπιστολ. Γενα. καὶ Ταρ. Ματθ. ς'. 24.

Τοσοῦτον κατενεμήθη τῆς φιλαργυρίας τὸ μῖσος εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν Ἐκκλησιῶν, ὥστε καί τινας τῶν λεγομένων εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐπιλαθομένους τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου, ἐξαπατηθῆναι, καὶ διὰ χρυσίου τὰς εἰσοδοὺς τῶν προσερχομένων τῷ Ἱερατικῷ τάγματι, καὶ τῷ μονήρει βίῳ, ποιεῖσθαι, καὶ γίνεται ὧν ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος, καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον, ὥς φησιν ὁ μέγας Βασίλειος. Οὐδὲ γὰρ Θεῷ καὶ μαμωνᾷ δουλεύειν ἔξεστιν. Εἴ τις οὖν εὑρεθῇ τοῦτο ποιῶν, εἰ μὲν Ἐπίσκοπος, ἢ Ἡγούμενος, ἤ τις τοῦ Ἱερατικοῦ, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω, κατὰ τὸν δεύτερον Κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας Συνόδου, εἰ δὲ Ἡγουμένη, ἐκδιωχθήτω ἐκ τοῦ Μοναστηρίου, καὶ παραδοθήτω ἐν ἑτέρῳ Μοναστηρίῳ πρὸς ὑποταγήν. Ὡσαύτως καὶ Ἡγούμενος μὴ ἔχων χειροτονίαν Πρεσβυτέρου. Ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ γονέων παραδεδομένων, δίκην προικῴων τοῖς τέκνοις, ἢ ἰδιοκτήτων αὐτῶν πραγμάτων, προσαγομένων ὁμολογούντων τῶν προσαγόντων ταῦτα εἶναι ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, ὡρίσαμεν κἂν τε μείνοι, κἂν τε ἐξέλθοι, μένειν αὐτὰ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ εἴη αἰτία τοῦ Προεστῶτος.

Ἑρμηνεία.

Ἡγήτορες τῶν Ἐκκλησιῶν ὀνομάζονται οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς, καὶ Ἡγούμενοι τῶν Μοναστηρίων, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐδιωρίσθησαν νὰ προηγοῦνται τῶν λαϊκῶν, καὶ κατὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν, καὶ κατὰ τὰ καλὰ ἔργα. Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ τόσον πολλὰ κατεκυριεύθησαν ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, ὥστε ὁποῦ διὰ χρημάτων νὰ δέχωνται ἐκείνους ὁποῦ ἔρχονται εἰς τὸ Ἱερατικὸν τάγμα καὶ εἰς τὴν Μοναχικὴν ζωὴν, καὶ νὰ πληροῦσιν εἰς αὐτοὺς τὸ ρητὸν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, τὸ λέγον· Ἐκείνου ὁποῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ ἀπρόκοπος καὶ κακὴ, καὶ ὅλον τὸ μετὰ ταῦτα ἀπρόκοπον εἶναι καὶ κακόν. Ὅς τις εἰς τὸ ἑξῆς Ἐπίσκοπος, ἢ Ἡγούμενος Ἱερωμένος, ἢ ἄλλος τις τοῦ Ἱεροῦ καταλόγου κάμῃ τοῦτο, ἢ νὰ παύῃ, ἢ νὰ καθαίρεται, κατὰ τὸν δ'. τῆς δ'. Συνόδου Κανόνα, τὸν διορίζοντα νὰ καθαίρεται ἐκεῖνος ὁποῦ διὰ χρημάτων ἤθελε προβάλει κἂν Προσμονάριον(2).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (διατάξει ἀσκητικῇ ι'.) λέγει, ὅτι ὅποιος ἀσκητὴς καὶ καλόγηρος ἀγαπᾷ καὶ ὀρέγεται νὰ γένῃ Κληρικὸς καὶ νὰ ἱερωθῇ, ἢ νὰ γένῃ Ἡγούμενος καὶ προστάτης εἰς ἄλλους, διαβολικὸν νόσημα νόσημα καὶ φιλαρχίας ἔγκλημα.

(2) Εὗρον σημείωμα εἰς τὸν παρόντα Κανόνα (τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι εἶναι τοῦ Ζωναρᾶ) λέγον, διατὶ ὁ μὲν β'. Κανὼν τῆς δ'. ἐξ ἀποφάσεως διορίζει νὰ καθαίρεται ὁ χειροτονήσας ἢ προβαλὼν μὲ ἄσπρα. οὕτος δὲ ὁ Κανὼν λέγει, ἢ νὰ παύῃ ἢ νὰ καθαίρεται; Λύει οὖν τὴν ἀπορίαν καὶ λέγει, ὅτι ὁ μὲν τῆς δ'. λέγει περὶ τῶν χειροτονούντων μὲ ἄσπρα· οὗτος δὲ οὐχὶ περὶ τῶν χειροτονούντων, ἀλλὰ περὶ τῶν δεχομένων εἰς τὸν Κλῆρον, ταὐτὸν εἰπεῖν, περὶ τῶν ἀριθμούντων μὲ ἄσπρα εἰς Κλῆρον Ἐκκλησίας τινὸς τοὺς ὄντας προχειροτονημένους καὶ Κληρικούς,

Εἰ δὲ ὁ ποιήσας τοῦτο Ἡγούμενος εἶναι ἀνίερος (1) ἢ καὶ Ἡγουμένη, νὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των, καὶ νὰ βάλλωνται εἰς ἄλλα Μοναστήρια, διὰ νὰ κάμνουν ὑπακοήν, ὡς τῆς Ἡγουμενίας καὶ τοῦ ὑποτάσσειν ἄλλους ἀνάξιοι, ὡσὰν ὁποῦ αὐτοὶ ἐμπεσοθὰ ζητοῦν τόσα ἄσπρα, διὰ νὰ δεχθοῦν εἰς τὴν καλογερικὴν τοὺς προσερχομένους. Ἐκεῖνα δὲ τὰ πράγματα (εἴτε κινητὰ δηλ. εἶναι, εἴτε ἀκίνητα), τὰ ὁποῖα ἔχοντας τινὲς, ἢ προῖκα ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἢ ἰδιόκτητα, ἤθελεν ἀφιερώσει ταῦτα εἰς τὸ Μοναστήριον ὁποῦ μονάσει, ταῦτα ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μένουν ἀναφαίρετα ἀπὸ τὸ Μοναστήριον (2), κατὰ τὴν ὑπόσχετιν τοῦ ἀφιερώσαντος αὐτὰ, κἂν αὐτὸς μείνῃ εἰς τὸ Μοναστήριον, κἂν ἀναχωρήσῃ ἐξ αἰτίας ἐδικῆς του αὐτοπροαιρέτως· ἂν δὲ ἀπὸ κἀμμίαν ἀφορμὴν (τὰς ὁποίας θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἀκολούθου κα'. τῆς αὐτῆς ζ'.) τοῦ Ἡγουμένου, ἤθελεν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, δύναται νὰ λάβῃ ταῦτα ὀπίσω (3).

Τῆς ς'. μς'. μζ'. τῆς ζ'. ιή. κ'. κβ'.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἀπὸ τοῦ παρόντος ὁρίζομεν, μὴ γίνεσθαι διπλοῦν Μοναστήριον, ὅτι σκάνδαλον καὶ πρόσκομμα τοῖς πολλοῖς γίνεται τοῦτο. Εἰ δέ τινες μετὰ συγγενῶν προαιροῦνται ἀποτάξασθαι, καὶ τῷ μονήρει βίῳ κατακολουθεῖν, τοὺς μὲν ἄνδρας, δέον ἀπιέναι εἰς ἀνδρῶν Μοναστήριον, καὶ τὰς γυναῖκας, εἰσιέναι ἐν γυναικείῳ Μοναστηρίῳ. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός· Τὰ δὲ ὄντα ἕως τοῦ νῦν διπλᾶ, κρατείτωσαν, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ, οὕτω διατυπούσθωσαν. Μὴ διαιτάσθωσαν ἐν ἑνὶ Μοναστηρίῳ Μοναχοὶ καὶ Μονάστριαι· μοιχεία γὰρ μεσολαβεῖ τὴν συνδιαίτησιν. Μὴ ἐχέτω Μοναχὸς παρρησίαν πρὸς Μονάστριαν, ἢ Μονάστρια πρὸς Μοναχὸν, ἰδίᾳ προσομιλεῖν. Μὴ κοιταξέσθω Μοναχὸς ἐν γυναικείῳ Μοναστηρίῳ, μηδὲ συνεσθιέτω Μονάστρια καταμόνας. Καὶ ὅτε τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου παρὰ τοῦ ἀνδρώου μέρους πρὸς τὰς κανονικὰς ἀποκομίζονται, ἔξωθεν τῆς πύλης ταῦτα λαμβανέτω ἡ Ἡγουμένη τοῦ γυναικείου Μοναστηρίου, μετὰ γραός τινος Μοναστρίας. Εἰ δὲ συμβῇ, συγγενῆ τινα ἐθέλειν θεάσασθαι Μοναχὸν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Ἡγουμένης ταύτῃ προσομιλείτω διὰ μικρῶν καὶ βραχέων λόγων (4).

Ἑρμηνεία.

Διπλοῦν μοναστήριον ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει, νὰ ἦτο δύω γειτονεύοντα μοναστήρια, τόσον πολλὰ κοντὰ, ὥστε ὁποῦ ἠκούοντο αἱ φωναὶ ἀπὸ τὸ ἕνα εἰς τὸ ἄλλο. Ἄλλοι δέ τινες, μὲ τοὺς ὁποίους συμφωνεῖ καὶ ὁ Βαλσαμὼν, λέγουσι νὰ ἦτον ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μοναστήριον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον συνδιέτριβον ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐν ταὐτῷ, ὄχι ὅμως ξένοι κατὰ σάρκα, ἀλλὰ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους. Ἐγὼ ἤθελα εἰπῇ ὅτι ἀληθεστέρα φαίνεται νὰ ἦναι ἡ δευτέρα γνώμη, ὅσον ἀπὸ τὸ ἐν ἀρχῇ ὕφος καὶ τὴν σύμφρασιν τοῦ κανόνος τούτου βεβαιουμένη· ἀλλ' ἡ διαταγὴ, ἣν παρακάτω φέρει ὁ κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, περὶ τῶν διπλῶν μοναστηρίων, ἀληθεστάτην καὶ ἀναντίρρητον ἀποδεικνύει τὴν προτέραν γνώμην. Εἴ τε οὖν οὕτως, εἴ τε ἐκείνως, ὁ παρὼν κανὼν προστάζει νὰ μὴ γίνωνται εἰς τὸ ἑξῆς τοιαῦτα διπλᾶ μοναστήρια, ὡς σκανδάλου πρόξενα. Ἀλλὰ καὶ ἐάν τινες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, συγγενεῖς ὄντες πρὸς ἀλλήλους, θελήσουν νὰ καλογερεύσουν, οἱ μὲν ἄνδρες ἂς πηγαίνουν χωριστὰ, εἰς μοναστήριον ἀνδρῶν μοναχῶν, αἱ δὲ γυναῖκες, εἰς μοναστήριον γυναικῶν καὶ μοναστριῶν, διατὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Ὅσα δὲ μοναστήρια ἔφθασαν ἕως τώρα νὰ ἦναι διπλᾶ, ἂς πολιτεύωνται κατὰ τὴν διαταγὴν καὶ νομοθεσίαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἥτις εἶναι ἡ ἐφεξῆς, δηλ. μοναχοὶ καὶ μοναχαὶ ἂς μὴ συγγυατοικοῦν εἰς ἓν μοναστήριον, ἐπειδὴ μοιχεία ἀκολουθεῖ εἰς τὴν συγκατοίκησιν ταύτην. Ἂς μὴ ἔχῃ παρρησίαν νὰ ὁμιλῇ κατ' ἰδίαν μοναχὸς μὲ μοναχὴν, ἢ μοναχὴ μὲ μοναχόν. Ἂς μὴ κοιμᾶται μοναχὸς εἰς μοναστήριον γυ-

ὸ· ὃ καὶ ἐλαφρότερον τὸ ἐπιτίμιον ἐδιώρισε. Δηλοῦται δὲ ἡ λύσις αὕτη ὅτι εἶναι ὀρθὴ καὶ ἀπὸ τὸ λόγιον τοῦ Κανόνος· φησὶ γὰρ, ὅτι ὁ τοῦτο ποιήσας, ἐκ τοῦ Ἱεροῦ καταλόγου ὤν, νὰ καθαίρεται, Ἱερεὺς δὲ ἁπλῶς οὐδένα χειροτονεῖ Κληρικόν· ὅρα δὲ ὅτι κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον πρέπει νὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των καὶ ἐκεῖνοι οἱ Κοινοβιάρχαι καὶ Ἡγούμενοι, ὁποῦ τὴν σήμερον ζητοῦν νὰ ἔχουν ἄσπρα οἱ εἰς αὐτοὺς προσερχόμενοι, καὶ μὲ τὰ ἄσπρα μὲν αὐτοὺς δέχονται, χωρὶς δὲ ἄσπρα οὐ δέχονται εἰς τὸ Μοναστήριον.

(1) Ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος δῆλον γίνεται, ὅτι καὶ Μοναχὸς ἀνίερος δύναται γενέσθαι Μοναστηρίου Ἡγούμενος, συνετὸς ὅμως καὶ φρόνιμος καὶ τῆς ἡγουμενίας ἄξιος.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ϐ'. διάταξις τοῦ α'. τίτλου τῶν Νεαρῶν διορίζει, ὅτι ἂν Μοναχὸς ἀφήσῃ τὸ ἐν Μοναστήριον καὶ ὑπάγῃ εἰς ἄλλο, τὰ πράγματά του πρέπει νὰ μένουν εἰς τὸ πρῶτον Μοναστήριον. Καὶ ἡ λη'. διάταξις τοῦ γ'. τίτλου τοῦ α'. βιβλίου τοῦ Κώδηκος λέγει, ὅτι οἱ τὰ ἴδια Μοναστήρια καταλιμπάνοντες, νὰ μὴ λαμβάνουν τὰ κινητὰ πράγματα ὁποῦ ἔφερον εἰς αὐτὰ, ὅσης ποσότητος καὶ ἂν ἦναι, κἂν καὶ γράμμα ἀφιερωτικὸν περὶ τούτων δὲν ἔγινε (Φωτίου τίτλ. ια'. κεφ. δ'.). ἀλλὰ καὶ τὰ ἀκίνητα πράγματα ὁποῦ ἀφιερώσῃ τινὰς, πρέπει νὰ μένουν εἰς τὸ Μοναστήριον· διότι καὶ τὸ χωρίον ὁποῦ ἀφιέρωσεν ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα εἰς τὸν Θεὸν, ἀκίνητον πρᾶγμα ἦτο. Διὰ τὴν κλεψίαν ὅμως ὁποῦ ἔκαμεν ἀπὸ τὴν τιμὴν ἐκείνου, εἰς θάνατον ἐξαίσιον παρεδόθησαν (πράξ. ε'.).

(3) Δὲν δύναται ὅμως αὐτὸς νὰ τὰ νέμεται μόνος, ὡς ἤδη ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεὸν, ἀλλὰ πάλιν νὰ τὰ ἀφιερώνῃ εἰς ἄλλο Μοναστήριον.

(4) Ἐν ἄλλοις καὶ τοῦτο πρόσκειται· καὶ συντόμως ἀναγωρείτω.

ναικῶν, μήτε ἂς συντρώγῃ μὲ μοναχήν· καὶ ὅταν οἱ ἀπὸ τὸ ἀνδρίκειον μονκστήριον μοναχοὶ φέρουν τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαῖα εἰς τὰς καλογραίας, νὰ τὰ ἀφίνουν ἔξω τῆς πόρτας τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ τὰ παίρνῃ ἔσω ἡ ἡγουμένη μὲ ἄλλην τινὰ γεροντισσαν μοναχήν. Ἐὰν δὲ κανένας μοναχὸς θελήσῃ νὰ ἰδῇ συγγένισσάν του καλογραῖαν, ἂς τὴν βλέπῃ, καὶ ἂς συνομιλῇ αὐτῇ μὲ ὀλίγα λόγια, παρούσης τῆς ἡγουμένης, καὶ ὀλίγωρα ἂς ἀναχωρῇ (1).

Συμφωνέα.

«Τὸ νὰ μὴ μένουν μαζὺ μοναχοὶ καὶ μονάστριαι, διορίζει καὶ ἡ β'. διάταξις τοῦ ά. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, (Φωτ. τίλ. ιά. κεφ. ά.) τάχα δὲ καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι νὰ πενθοῦσιν αἱ φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ χωριστὰ οἱ ἄνδρες, καὶ χωριστὰ ἡ γυναῖκες, διὰ μὲν τοῦ πένθους αἰνιττόμενος τὴν πενθικὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν, διὰ δὲ τοῦ χωρισμοῦ, τὸ νὰ μὴ συγκατοικοῦν ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς ἓν μοναστήριον, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος κανόνος. Καὶ κόψεται ἡ γῆ κατὰ φυλὰς, φυλὴ οἴκου Λευὶ καθ' ἑαυτὴν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτὰς (κεφ. ιϐ'. 12. 13.) (2)· ὅρα καὶ τὸν μς'. μζ'. τῆς ς'.»

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Μὴ δεῖν μονάστριαν καταλιμπάνειν τὴν οἰκείαν μονὴν, καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀπέρχεσθαι. Εἰ δὲ συμϐῇ τοῦτο, ξενοδοχεῖσθαι αὐτὸν, ἀναγκαῖον· προσλαμϐάνεσθαι δὲ ἄνευ γνώμης τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ, οὐ προσήκει.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ζ'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. γ'. δ'. ε'. Τῆς Καρθ. πη'.

Ἑρμηνέα.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι δὲν πρέπει ὁ μοναχὸς, ἢ ἡ μοναχὴ νὰ ἀφίνῃ τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκουρεύθη, καὶ νὰ πηγαίνῃ εἰς ἄλλο. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἤθελε κάμῃ τινὰς, πρέπει ὁ τοιοῦτος νὰ ἀποδέχεται μὲν ὡς ξένος καὶ νὰ φιλεύεται ἀπὸ τοὺς Πατέρας τοῦ ξένου ἐκείνου μοναστηρίου εἰς μερικὰς ἡμέρας (ἵνα μὴ ὡς μὴ ξενοδοχούμενος βιασθῇ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν κόσμον, καὶ νὰ συναναστρέφεται μὲ ἀδιαφόρους ἀνθρώπους·) ὄχι ὅμως καὶ νὰ κρατῆται καὶ μὲ τὴν ἐκεῖσε ἀδελφότητα νὰ συναριθμῆται, χωρὶς τὴν γνώμην, καὶ ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἰδικοῦ του ἡγουμένου (3).

Συμφωνέα.

«Ὁ δὲ δ'. τῆς ά. καὶ β'. ἀφορίζει καὶ τὸν μοναχὸν ὁποῦ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ μοναστήριόν του, καὶ ὑπάγῃ

(1) Ὁ ἴδιος οὗτος Μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς κατὰ πλάτος ὅροις λγ'. λέγει, ὅτι «εἰς τὰς συνομιλίας ὁποῦ εἶναι χρεία νὰ κάμουν οἱ Καλόγηροι μὲ τὰς Καλογραίας, πρέπει νὰ ἐκλέγωνται καὶ τὰ πρόσωπα ὁποῦ μέλλουν νὰ συνομιλήσουν, καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ὁ τόπος ὁ ἐπιτήδειος, καὶ ἀνάγκη ὥστε ὁποῦ ὅλα νὰ ἦναι σεμνὰ, καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ὑποψίαν. Λοιπὸν τὰ πρόσωπα ὁποῦ πρέπει νὰ συνομιλήσουν, ἀπὸ μὲν τοὺς Καλογήρους πρέπει νὰ ἦναι οἱ γεροντότεροι καὶ σεμνοὶ, καὶ εὐλαϐεῖς, καὶ γνωστικοὶ εἰς τὸ νὰ κάμουν κάθε ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν· ἀπὸ δὲ τὰς Καλογραίας, ὁμοίως πρέπει αἱ γεροντότεραι καὶ γνωστικώτεραι. Ὅταν δὲ συνομιλοῦν, πρέπει νὰ ἦναι ὁμοῦ δύω, ἢ καὶ τρεῖς, τόσον ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς Μοναχάς. Ἀγαθοὶ γὰρ οἱ δύω ὑπὲρ τὸν ἕνα, καὶ μᾶλλον ἀξιοπιστότεροι· ἕνα δὲ πρόσωπον τόσον ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ μὴ συνομιλῇ, καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν, καὶ διατὶ δὲν εἶναι ἀξιόπιστον πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ϐεϐαίωσιν. Ὅσοι δὲ ἄλλοι ἀδελφοὶ ἔχουν χρείαν νὰ συνομιλήσουν μὲ Καλογραίαν τινὰ, ἂς μὴ συνομιλοῦν ἀμέσως αὐτοὶ, ἀλλὰ διὰ μεσιτείας τῶν γεροντοτέρων ἐκείνων, καὶ διαλεγομένων Μοναχῶν ἂς προσφέρουν ἐκεῖνα ὁποῦ θέλουν νὰ ὁμιλήσουν εἰς τὰς διαλεγομένας ἐκείνας γεροντοτέρας Καλογραίας, καὶ ἐκεῖναι πάλιν ἂς τὰ λέγουν εἰς τὰς ζητουμένας παρ ἐκείνων ἀδελφάς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι οἱ Μοναχοὶ, ὁποῦ φέρνουν τὰ χρειαζόμενα εἰς τὰς Καλογραίας καὶ ὑπηρετοῦν, πρέπει νὰ ἦναι δοκιμασμένοι καὶ σεμνοὶ καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν προϐεϐηκότες, ὥστε ὁποῦ νὰ μὴ προξενοῦσιν εἴς τινα ὑποψίαν κακήν· αὐτὸ τοῦτο διορίζεται, καὶ ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομ. ὅροις σκ'. ἐν δὲ τῷ σπά. κατ' ἐπιτομ. ὅρῳ, ὅτι, ἂν δύο Μοναστήρια ἦναι κοντὰ γειτονεύοντα, καὶ τὸ ἕνα μὲν εἶναι πτωχὸν, τὸ δὲ ἄλλο ἔχει τὸν τρόπον, πρέπει τὸ ἔχον τὸν τρόπον τῆς κυϐερνήσεως νὰ ϐοηθῇ εἰς τὸ πτωχὸν, ὡς χρέος ἔχον, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ἀλλήλων τιθέναι κατὰ τὴν ἐντολήν. „Ὄχι καὶ δὲν τὸ ϐοηθεῖ, πρέπει τὸ πτωχὸν νὰ μακροθυμῇ, καὶ μιμούμενον τὸν Λάζαρον νὰ χαίρῃ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, διὰ τὴν πτωχείαν ταύτην, μενούσης εἰς αὐτοὺς παρηγορίας καὶ χαρᾶς. Συμφώνως δὲ μὲ τὸ ἀνωτέρω ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου περὶ τῶν γεροντοτέρων Μοναχῶν, ὁποῦ πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς καλογραίας, διορίζει καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος. Φησὶ γὰρ ἐν τῷ κϐ'. Κανόνι αὐτοῦ, ὅτι, ἐὰν Πρεσϐύτερος Μοναχὸς, ἤτοι Ἱερομόναχος, νέος κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὑπηρετῇ εἰς τὰς καλογραίας, δὲν πρέπει τινὰς ἀπὸ αὐτὸν νὰ μεταλαμϐάνῃ τὰ Μυστήρια, ἵνα, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τοῦτο ἐντραπῇ καὶ διορθωθῇ· καὶ ὅρα εἰς τοὺς ὕστερον εὑρεθέντας τρεῖς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ καὶ εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ κϐ'. τοῦ Νικηφόρου.»

(2) Καθὼς φέρει τὸ τοιοῦτον ρητὸν εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος ἐν τῷ περὶ Παρθενίας λόγῳ.

(3) Οἱ δὲ ϐασιλικοὶ νόμοι καὶ τοῦτο ἀκόμη ἐκ περιουσίας διορίζουσιν, ὅτι οἱ γονεῖς νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ παίρνουν ἀπὸ τὰ Μοναστήρια τὰ παιδία των ἐκεῖνα ὁποῦ ἐδιάλεξαν τὴν καλογερικὴν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ δίδουν εἰς αὐτὰ τὴν κληρονομίαν ὁποῦ τῶν ἀνήκει, κἂν καὶ κάμμία αἰτία (ἤτοι κατηγορία) ἠκολούθησεν εἰς αὐτὰ πρὸ τοῦ νὰ γένουν Μοναχοί. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ιδ'. τῆς ἐν Γάγγρᾳ.

εἰς ἄλλο μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν ὀσπήτιον, καὶ ἐκεῖνον ἀκόμη ὁποῦ τὸν ὑποδεχθῇ, ἔξω μόνον ἂν ὁ ἀρχιερεὺς ἤθελε νὰ τὸν μετατοπίσῃ, ἢ διὰ βελτίωσιν ἄλλου μοναστηρίου, ἢ διὰ σωτηρίαν τινὸς ὀσπητίου. Τότε γὰρ οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ ὑποδεχόμενοι αὐτοὺς εἶναι ἀνεύθυνοι· ἀλλὰ καὶ ὁ πή. τῆς ἐν Καρθαγ. προστάζει νὰ μὴ συγκοινωνῇ τινας ξένος, εἰ μὴ ὁ ἴδιος λαὸς μὲ τὸν ἐπίσκοπον ἐκεῖνον ὁποῦ δεχθῇ μοναχὸν ἀπὸ ἄλλης ἐπαρχίας μοναστήριον, καὶ κάμῃ αὐτὸν κληρικόν, ἢ ἡγούμενον τοῦ ἐδικοῦ του μοναστηρίου, καὶ ὁ μοναχὸς δὲ αὐτὸς, λέγει, οὔτε κληρικὸς νὰ ἦναι, οὔτε ἡγούμενος. Τὸ νὰ μὴ καταλιμπάνουν οἱ μοναχοὶ τὰ μοναστήριά των, εἰ μὴ δι' ἀναγκαίαν χρείαν συγχωρηθῶσι τοῦτο ποιῆσαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ὁ δ'. τῆς δ'. κανὼν διορίζει. Ὁ δὲ γ'. τῆς ά. καὶ β'. ἀφορίζει τὸν ἡγούμενον ἐκεῖνον, ὁποῦ δὲν ἐπιμεληθῇ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ μοναστήριόν του τοὺς ἀποφυγόντας καλογήρους του (1).»

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἀποστ. μθ'. μγ'. τῆς ά. γ'. ά. Κορινθ. ι'. 31. τῆς ς'. έ. μς'. μζ'. τῆς ζ'. ιή. κ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ με'. ξθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ ιθ'. τῆς ἐν Λαοδικ. κδ'. Βασιλείου πθ'.

Θεῷ μὲν τὸ πᾶν ἀνατίθεσθαι, καὶ οὐ τοῖς ἰδίοις θελήμασι δουλοῦσθαι, μέγα χρῆμα τυγχάνει. Εἴτε γὰρ ἐσθίετε. εἴτε πίνετε, ὁ θεῖος Ἀπόστολός φησι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε Χριστὸς οὖν ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν Εὐαγγελίοις αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκόπτειν προστέταχεν. Οὐ γὰρ ἡ μοιχεία μόνον παρ' αὐτοῦ κολάζεται, ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὴν τῆς μοιχείας ἐγχείρησιν κατακέκριται, λέγοντος αὐτοῦ. «Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.» [Ματθ. έ. 28.] ἔνθεν οὖν μαθητευθέντες, λογισμοὺς ὀφείλομεν καθαιρεῖν. «Εἰ καὶ «πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει.» [ά· Κορινθ. ι'. 23]. ἐξ Ἀποστολικῆς φωνῆς διδασκόμεθα. Ἐπάναγκες οὖν ἐστι παντὶ ἀνδρὶ διὰ τὸ ζῆν ἐσθίειν, καὶ οἷς μὲν βίος ἐστὶ γάμου καὶ τέκνων καὶ λαϊκῆς διαθέσεως ἀναμίξ ἐσθίειν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τῶν ἀδιαβλήτων ἐστὶ, μόνον τῷ διδόντι τροφὴν τὴν εὐχαριστίαν προσαγέτωσαν, καὶ μὴ διά τινων θυμελικῶν ἐπιτηδευμάτων, εἴτουν σατανικῶν ἀσμάτων, κιθαρῶν τε καὶ πορνικῶν λυγισμάτων· οἷς ἐπέρχεται ἡ προφητικὴ ἀρὰ οὐτωσὶ λέγουσα· «Οὐαὶ οἱ μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνοντες, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι» [Ἡσ. έ. 12]. Καὶ εἴ ποτε εἶεν τοιοῦτοι ἐν Χριστιανοῖς διορθούσθωσαν· εἰ δὲ μήγε, κρατείτω ἐπ' αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν κανονικῶς ἐκτεθέντα. Οἷς δὲ ὁ βίος ἐστὶν ἡσύχιος καὶ μονότροπος, ὁ συνταξάμενος Κυρίῳ τῷ Θεῷ «ζυγὸν μονήρη ἆραι, καθίσεται κατὰ μόνας καὶ σιωπήσει.» [Θρῆν. Ἱερεμ. γ'. 27.] Ἀλλαμὴν καὶ τοῖς ἱερατικὸν ἐκλεξαμένοις βίον, οὐδ' ὅλως ἔξεστι κατ' ἰδίαν γυναιξὶ συνεσθίειν, εἰ μή που μετά τινων θεοφόρων (2) καὶ εὐλαβῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἵνα καὶ αὐτὴ ἡ συνεστίαστις πρὸς κατόρθωσιν πνευματικὴν ἀπάγῃ. Καὶ ἐπὶ συγγενῶν δὲ τὸ αὐτὸ ποιείτω. Εἰ δὲ αὖθις ἐν ὁδοιπορίᾳ συμβῇ τὰ τῆς ἀναγκαίας χρείας μὴ ἐπιφέρεσθαι μοναχὸν, ἢ καὶ ἱερατικὸν ἄνδρα,

(1) Ἐπειδὴ ὁ παρὼν Κανὼν ἀπροσδιορίστως ἐξετέθη, μὴ διορίσας τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας δύναταί τις νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, ἡμεῖς κατὰ τὸ δυνατὸν ἐρευνήσαντες, εὕρομεν τὰς ἑξῆς ταύτας. Α'. ἀναχωρεῖ ὁ Μοναχὸς ἀπὸ τὴν Μονήν του, ἐὰν ὁ Ἡγούμενος ἦναι αἱρετικὸς κατὰ τὸν ιζ'. Κανόνα τοῦ Νικηφόρου· Β'. ἐὰν ἐμβαίνουν γυναῖκες εἰς τὸ Μοναστήριον, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ Νικηφόρου. Γ'. ἐὰν παιδία κοσμικὰ μανθάνουσι γράμματα εἰς τὸ Μοναστήριον· ἐπειδὴ διὰ τούτων δημοσιεύονται ὅ,τι γίνονται εἰς αὐτὸ. κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ Νικηφόρου, πρόσθεις καὶ διὰ τὸ ἐκ τούτων σκάνδαλον. Ὁ δὲ μέγας Βασίλ. (ὅρα κατὰ πλάτ. λς'.) διὰ μίαν αἰτίαν μόνον συγχωρεῖ νὰ ἀναχωρῇ τινὰς ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, ἤτοι ἐὰν ἔχῃ βλάβην ψυχικὴν, τὴν ὁποίαν, λέγει, πρέπει πρῶτον νὰ τὴν φανερώνῃ εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν δύναμιν νὰ τὴν διορθώσουν, καὶ ἂν δὲν τὴν διορθώσουν, τότε νὰ χωρίζεται, ὄχι πλέον ὡσὰν ἀπὸ ἀδελφοὺς, ἀλλὰ ὡσὰν ἀπὸ ξένους. Ἐὰν δέ τινας Μοναχὸς διὰ τὴν ἀκαταστασίαν καὶ ἐλαφρότητα τῆς γνώμης του, καὶ ὄχι ὀηλ. διὰ κάμμίαν βλάβην, ἀναχωρῇ ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, οὗτος, ἢ πρέπει νὰ ἰατρεύῃ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀκαταστασίαν του ταύτην, μὲ τὴν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ του ἐπιμονὴν, ἢ ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἰατρευθῇ οὕτω, νὰ μὴ δέχεται ἀπὸ ἄλλο Μοναστήριον. Ἄλλην δὲ αἰτίαν εὔλογον χωρισμοῦ καὶ ἀναχωρήσεως ἐπιφέρει ὁ ἴδιος Ἅγιος, ὁ λόγος καὶ ἡ διδασκαλία οὐ δέχεται ἔξω ἀπὸ τὴν βλάβην τῆς ψυχῆς, ὀηλ. ἣν εἴπομεν (ἐὰν δὲ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἄλλος ἀδελφὸς εἰς ἄλλο ὑπάγῃ μέρος, οὗτοι δὲν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' οἰκονομίαν πληροῦσι)· συμφώνως δὲ μὲ τὸν θεῖον Βασίλειον λέγει καὶ ὁ ς'. τοῦ Νικολάου, διορίζων, ὅτι, ἐάν τις βλάπτεται ψυχικῶς, πρέπει νὰ λέγῃ εἰς τὸν προεστῶτα τὴν βλάβην του, καὶ ἐὰν δὲν διορθώσῃ ταύτην αὐτὸς, ἀλλ' εἶναι προφανὴς ὁ κίνδυνος, ἂς ἀναχωρῇ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον· καὶ ἂν ὁ Ἡγούμενος τὸν βάλῃ εἰς δεσμὸν, νὰ μὴ ἀναχωρῇ. αὐτὸς νὰ μὴ φροντίζῃ τὸν τοιοῦτον δεσμὸν, ἀλλὰ νὰ ἀναχωρῇ. Τινὲς δὲ προσθέτουν καὶ ἄλλην αἰτίαν εὔλογον ἀναχωρήσεως. Ἂν κάμμίαν φορὰν εὑρεθῇ ἄξιος διὰ ἡσυχίαν κανένας ὑποτακτικὸς καὶ κοινοβιάτης, τότε γὰρ μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Ἡγουμένου δύναται οὗτος νὰ ἀναχωρῇ. ἵνα μόνος μόνῳ προσομιλῇ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος Ἰωάννην (λόγ. περὶ ὑπακοῆς)· προσεκτέον ὅμως εἰς τοῦτο καλῶς, ὅτι οὐ παντὸς ἐστιν ἡ ἀναχώρησις καὶ ἡσυχία. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὴν θελητικὴν ἀναχώρησιν. Στανικῶς γὰρ καὶ Ἡγούμενος διώκεται ἀπὸ τὸ Μονασσήριόν του καὶ εἰς ἄλλο ἐμβάλλεται, ἂν μὲ ἄσπρα δέχεται τοὺς μέλλοντας μονάσαι, κατὰ τὸν ιθ'. Κανόνα τῆς παρούσης. Καὶ ὁ χωρὶς ἀναδόχου κουρευθεὶς εἰς ἄλλο παραδίδοται Μοναστήριον, κατὰ τὸν β'. τῆς ά. καὶ β'. καὶ ὁ χωρὶς τῆς δοκιμῆς τῶν τριῶν χρόνων κουρευθεὶς, κατὰ τὸν έ. τῆς αὐτῆς. Καὶ ἐπὶ βελτιώσει καὶ διορθώσει μετατοπίζει ὁ Ἀρχιερεὺς τοὺς ἐναρέτους Μοναχοὺς, κατὰ τὸν δ'. τῆς αὐτῆς.

(2) Ἐν ἄλλοις θεοφόβων, δ καὶ δοκεῖ ὀρθότερον εἶναι.

καὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον καταλύσαι βούλεται, εἴτε ἐν πανδοχείῳ, ἢ καὶ ἐν οἴκῳ τινὸς, ἄδειαν ἔχειν αὐτὸν τοῦτο ποιεῖν, ὡς τῆς χρείας κατεπειγούσης (1).

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ μὲν ἔχοντες γυναῖκα καὶ τέκνα κοσμικοὶ νὰ συντρώγουν καὶ νὰ συμπίνουν μὲ γυναῖκας ὁμοῦ καὶ ἄνδρας ἄλλους, δὲν εἶναι κατηγορίας ἄξιον, πλὴν καὶ οὗτοι δὲν πρέπει νὰ πίνουσι τὸν οἶνον μὲ παιγνίδια καὶ σατανικὰ τραγούδια, καὶ πορνικὰ λυγίσματα χορῶν ἢ φωνῶν, ἵνα μὴ κληρονομήσουν τὴν κατάραν καὶ τὸ ἀλλοίμονον ὁποῦ ἐπιφέρει ὁ Ἡσαΐας ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὁποῦ κάμνουσι ταῦτα, καὶ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου δὲν ἐξετάζουσιν, ἀλλὰ πρέπει νὰ εὐχαριστοῦν εἰς τὸν Θεὸν, τὸν τρέφοντα αὐτοὺς μὲ τὰ βρώματα. Ὄχι καὶ δὲν διορθόνωνται νὰ παύσουν ἀπὸ αὐτὰ, ἂς λαμβάνουν τὰ ἐπιτίμια, τοῦ ἀφορισμοῦ δηλ. ὁποῦ οἱ κανόνες τῶν ποοτερων συνόδων, κατὰ τῶν τοιούτων χριστιανῶν ἐδιώριταν· καὶ οἱ μὲν κοσμικοὶ οὕτως, οἱ δὲ μοναχοὶ ὁποῦ ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἡσυχάζουν κατὰ μόνας καὶ νὰ σιωποῦν, ἄῤῥοντες τὸν ζυγὸν τῆς ἀσκήσεως, κατ' ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἱερεμίου. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερωμένοι πάντες, ὁλότελα δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ συντρώγουν μὲ γυναῖκας, κατ' ἰδίαν, μόνοι μὲ μόνας, κἂν καὶ ἦναι συγγένισσαις αὐτῶν, πάρεξ ἂν ἦναι ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες εὐλαβεῖς· καὶ θεοφοβούμενοι, καὶ ἂν ἐξ ἀνάγκης εὑρεθεὶς ἐν ὁδοιπορίᾳ μοναχὸς ἢ ἱερωμένος, καὶ μὴ ἔχων τὰ πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν χρειώδη, τύχῃ νὰ κονεύσῃ πρὸς ὥραν εἰς πανδοχεῖον καὶ χάνι, ἢ εἰς σπήτιον τινός· πλὴν καὶ τότε μετὰ εὐλαβείας καὶ σεμνότητος νὰ κονεύῃ, καὶ ταῦτα πάντα νὰ γίνωνται διὰ νὰ πληροῦται ἐκεῖνο τὸ Ἀποστολικὸν τὸ λέγον, εἴτε τρώγετε, εἴτε πίνετε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε, καὶ ἵνα μὴ οἱ μοναχοὶ καὶ ἱερωμένοι βλέποντες τὰς γυναῖκας μὲ ἐπιθυμίαν καὶ πάθος, μοιχεύσωσιν αὐτὰς εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν, τὸ ὁποῖον καταδικάζει ὁ Κύριος. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν αὐτοὶ, καθ' ὑπόθεσιν δὲν σκανδαλίζωνται ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτῶν (ὅπερ σπανιώτατον), ἀλλ' ὅμως διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζουν τοὺς ἄλλους, πρέπει νὰ μὴ κάμνουσι τοῦτο. Διότι καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὅτι ὅλα εἶναι ἄδεια εἰς αὐτὸν νὰ τὰ κάμνῃ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλα συμφέροντα, ὡς προξενοῦντα σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅρα καὶ τὸν μβ΄. Ἀποστολικόν· τὸν γ΄. τῆς ά. καὶ τὸν μζ΄. τῆς ς΄.

(1) Ἐν ἄλλοις πρόσκειται, μόνον ἔστω μετ' εὐλαβείας, ὡς καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύει.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η Σύνοδος αὕτη ἐπιγράφεται οὕτως ἀπὸ τὸν Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα, Βλάσταριν καὶ ἄλλους. Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Πρώτη καὶ Δευτέρα Σύνοδος, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συστᾶσα ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (1)· συνήχθη δὲ αὕτη ἐπὶ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, καὶ Βάρδα Καίσαρος, τοῦ ἀπὸ μητρὸς θείου αὐτοῦ, ἐν ἔτει 861 (2). Πατέρες δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ τριακόσιοι δεκαοκτὼ (3), ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπερέχοντες ἦσαν, ὅ, τε Κωνσταντινουπόλεως ἁγιώτατος Φώτιος, νεωστὶ τότε μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν θεῖον Ἰγνάτιον εἰς Μιτυλήνην, βίᾳ καὶ δυναστείᾳ τοῦ Καίσαρος Βάρδα, εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑψωθείς, καὶ οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Πάπα Νικολάου, ὅ,τε Πόρτου Ροδόαλδος καὶ ὁ Ἀναγνοίας Ζαχαρίας,οἵτινες ἦσαν τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποσταλέντες κατὰ τῶν εἰκονομάχων (4). Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ὀνομάζεται Πρώτη καὶ Δευτέρα εἶναι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα, Βλάσταριν καὶ Μίλιαν (σελ. 920. τοῦ β′. τόμ. τῶν Συνοδικῶν),

(1) Ὁ δὲ Δοσίθεος (σελ. 702. τῆς Δωδεκαβίβλ.) δὲν ἠξεύρω πῶς λέγει ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη συνέστη εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἀλλ' ἴσως ἡ παρόραμα εἶναι, ἢ ἡ μὲν πρώτη συνέλευσις τῆς Συνόδου ἐγένετο ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ἡ δὲ δευτέρα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἢ καὶ σφάλμα εἶναι κατὰ λάθος τυπογραφικὸν, καθὼς προφανῶς καὶ ἀναντιρρήτως σφάλμα τυπογραφικὸν εἶναι κατὰ τὴν αὐτὴν σελ. ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει· «Πέμπτην καὶ Δευτέραν», ἀντὶ τοῦ, πρώτην καὶ δευτέραν καλουμένην Σύνοδον. Καὶ ὅρα τοῦτο διωρθωμένον ἐν τῇ 728. σελ. τῆς αὐτῆς Δωδεκαβίβλου.

(2) Ἐν τοσούτοις χρόνοις λέγει ὁ Δοσίθεος νὰ συνεκροτήθη αὕτη (αὐτόθι)· ὁ δὲ Βλάσταρις ἐν ἔτει 863. Συμφωνεῖ δὲ τῷ Δοσιθέῳ καὶ ὁ κλεινὸς Θεοτόκης σελ. ια′. τοῦ β′. τόμου τῆς Ὀκτατ. περὶ τῶν ὑπομνηματιστῶν.

(3) Τοσούτους ἀπαριθμεῖ ὁ Δοσίθεος (αὐτόθι).

(4) Δύω αἴτια λέγει ὁ Δοσίθεος (σελ. 702. ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.) νὰ ἐστάθησαν, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ παροῦσα ἐγένετο Σύνοδος, ἢ (ὡς θέλουσί τινες) ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Βάρδας ἐξώρισε μὲν τὸν θεῖον Ἰγνάτιον, διατὶ δὲν ἤθελε νὰ μεταλάβῃ αὐτὸν τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, ὡς ἀποθυμένον τὴν γυναῖκά του, καὶ ὑποπτεύμενον ὅτι πορνεύει τὴν νύμφην του, ἀνεβίβασε δὲ δυναστικῶς καὶ βιαίως εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τὸν σοφώτατον Φώτιον Πρωτασηκρίτην ὄντα, ἔπεισαν οἱ περὶ τὸν Βάρδαν τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Πάπα Νικολάου, ἀποσταλέντας κατὰ τῶν εἰκονομάχων, καὶ ἤθροισαν τὴν παροῦσαν Σύνοδον, καὶ δὴ φέροντες ἀπὸ Μιτυλήνης τὸν Ἰγνάτιον, ἐκάθηραν αὐτὸν παρρησίᾳ. Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη ἐφέρθη κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, καὶ Νικήτας Δαβὶδ ὁ Παφλαγὼν, ὁ τὸν βίον συγγράψας τοῦ Ἰγνατίου. Ἡ (ὡς θέλουσιν ἄλλοι) ὅτι ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τελείως τοὺς εἰκονομάχους. καὶ διὰ νὰ καταπαύσῃ τὸ σχίσμα ὁποῦ ἐγένετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοὺς δύω Πατριάρχας Ἰγνάτιον καὶ Φώτιον, ἔστειλεν εἰς Ρώμην ἄρχοντας μετὰ δώρων, καὶ ἔφερε τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Πάπα. Τελεσθείσης δὲ τῆς Συνόδου, ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἔστειλε δύω τόμους τῷ Πάπᾳ Νικολάῳ, ἕνα μὲν, περιέχοντα τὰ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων πραχθέντα, τὸν δὲ ἄλλον, περιέχοντα τὴν τοῦ Ἰγνατίου καθαίρεσιν. Ἔτι δὲ ἔστειλε καὶ ἐπιστολὰς διὰ Λέοντος τοῦ Ἀσηκρίτου. ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὴν ι′. ἐπιστολὴν Νικολάου, κειμένην ἐν σελ. 486. τοῦ ς′. τόμου τῶν πρακτικῶν τῶν ὑπὸ Βινίου ἐκδοθέντων· οὐ καλῶς δὲ λέγει ὁ Κάβε, ὅτι ἐπὶ τῆς Συνόδου ταύτης ἦν ὁ Πάπας Ἀδριανός· ὁ Νικόλαος γὰρ ἦν, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὴν δ′. ἐπιστολὴν Νικολάου τὴν πρὸς Μιχαὴλ, κειμένην σελ. 489. τοῦ ρηθέντος τόμου καὶ ἀπὸ τὴν ζ′. κειμένην σελ. 495. τοῦ αὐτοῦ τόμου.

αὕτη. Ἐγένετο πρώτη συνέλευσις τῆς Συνόδου ταύτης (1), καὶ ἀφ' οὗ οἱ ὀρθόδοξοι διελέχθησαν μὲ τοὺς ἑτεροδόξους (ἴσως οὗτοι ἦσαν τὰ λείψανα ὁποῦ ἔμειναν ἀπὸ τοὺς εἰκονομάχους, ὡς εἴπομεν.) καὶ ἐνίκησαν μὲν οἱ ὀρθόδοξοι, ἐνικήθησαν δὲ οἱ ἑτερόδοξοι, ἀπεφασίσθη νὰ γραφοῦν ὅσα ἐλαλήθησαν ἐν τῇ Συνόδῳ, ἵνα διαμένωσι βέβαια καὶ ἀσφαλῆ. Οἱ δὲ αἱρετικοί, μὴ ὑποφέροντες νὰ γραφοῦν ταῦτα, διὰ νὰ μὴ φανοῦν ὅτι ἐνικήθησαν, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ μὴ ἀποδιωχθοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὁμήγυριν τῶν πιστῶν, τόσην ταραχὴν καὶ πόλεμον ἔκαμαν, ὥστε ὁποῦ σύγαλαν καὶ μαχαίρια, καὶ φονικὰ ἔκαμαν· καὶ τοιουτοτρόπως διελύθη ἡ πρώτη συνέλευσις, χωρὶς νὰ γένῃ κἀνένας ἔγγραφος ὅρος καὶ ἀποτέλεσμα. Μετὰ παρέλευσιν δὲ καιροῦ, πάλιν ἐγένετο τῆς αὐτῆς Συνόδου δευτέρα συνέλευσις, καὶ πάλιν διάλεξις ἔγινε τῶν ὀρθοδόξων μετὰ τῶν αἱρετικῶν περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ τότε συνεγράφησαν τὰ λαληθέντα περὶ πίστεως δόγματα. Ὅθεν διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη, μία οὖσα κυρίως καὶ ἀληθῶς, πρώτη καὶ δευτέρα ἐπωνομάσθη διὰ τὴν περίστασιν ταύτης τῆς πρώτης καὶ δευτέρας αὐτῆς συνελεύσεως. Ἐν δὲ τῇ Β'. αὐτῆς συνελεύσει ἐξεδόθησαν καὶ οἱ παρόντες ιζ'. κανόνες, ἀναγκαῖοι μὲν ὄντες εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐκοσμίαν καὶ κατάστασιν, βεβαιούμενοι δὲ καὶ ἐπικυρούμενοι ἀπό τε τοῦ Νομοκάνονος τοῦ Φωτίου, ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτὰς τῶν κανόνων, καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν. Σημείωσαι δὲ ὅτι ἓν τισι χειρογράφοις κώδηξι τριάκοντα κανόνες εὑρίσκονται εἰς ὄνομα τῆς παρούσης Συνόδου ἐπιγραφόμενοι· ἀλλ' ἡμεῖς τοὺς ἐγνωσμένους μόνον παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἑρμηνευθέντας παρὰ τῶν ἐξηγητῶν ἑρμηνεύσαμεν, τοὺς δὲ ἄλλους, ὡς ἀγνώστους τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφήκαμεν (2)· προετάχθη δὲ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἑρμηνευτὰς ἡ παροῦσα Σύνοδος τῶν ἄλλων προγενεστέρων αὐτῆς τοπικῶν συνόδων· ἢ διατὶ ἐστάθη μεγάλη καὶ πολυκληρωτέρα ἐκείνων, ἢ μᾶλλον διατὶ ἀμέσως ἠκολούθησε μετὰ τὴν οἰκουμενικὴν ζ'. σύνοδον, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ καθ' ὅτι συνεκροτήθη κατὰ τῶν ἰδίων εἰκονομάχων, κατὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐκείνη συνεκροτήθη, καὶ τρόπον τινὰ, κατὰ τοῦτο αὕτη ἐκείνης ἐγένετο ἀναπλήρωσις (3).

(1) Ἐν τῇ α'. δὲ συνελεύσει αὐτῆς καθαιρεῖται μὲν ὁ Ἰγνάτιος παρρησίᾳ. προσκυροῦται δὲ ὁ θρόνος Κωνσταντινουπόλεως τῷ Φωτίῳ, ὡς λέγει ὁ Κεδρηνὸς ἐν τῷ ς'. τόμῳ τῶν ρηθέντων πρακτικῶν, καὶ ὁ Ζωναρᾶς (σελ. 162. τοῦ β'. τόμου τῶν χρονικῶν), καὶ ὁ Νικόλαος Πάπας (ἐπιστ. ι'. τῇ πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχας. Ὅρα καὶ σελ. 486. τοῦ ς'. τόμου τῶν ἀνωτέρω πρακτικῶν).

(2) Σημείωσαι ὅτι τρεῖς Σύνοδοι ἔγιναν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου. Πρώτη μὲν ἡ παροῦσα· δευτέρα δὲ ἡ κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Φωτίου γενομένη ἐν ἔτει 869· καὶ τρίτη ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ συγκροτηθεῖσα ὑπὲρ τοῦ Φωτίου ἐν ἔτει 879, περὶ ἧς θέλομεν εἰπεῖ ξεχωριστὰ μετὰ ταῦτα. Ἐπλανήθησαν λοιπὸν μὴ ἐξετάσαντες καλῶς, ὅσοι ἐπωνόμασαν πρώτην καὶ δευτέραν τὴν κατὰ τοῦ Φωτίου Σύνοδον, ἣ εἶπον, ὅτι ἡ πρωτοδευτέρα αὕτη ἐγένετο ἐν ἔτει 868, ἢ 869, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτος τῶν κατὰ τοῦ Φωτίου. μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τὰς δύω καὶ διαφορωτάτας Συνόδους νομισάντων. Ἡ μὲν γὰρ πρωτοδευτέρα αὕτη. ὡς εἴπομεν. συνήχθη ἐπὶ Μιχαὴλ Βασιλέως, ἡ δὲ κατὰ Φωτίου ἐν τῷ β'. ἔτει Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Εἰς ταύτην ἦσαν Πατέρες 318· εἰς ἐκείνην 102, κατὰ τὸν βιβλιοθηκάριον Ἀναστάσιον (σελ. 713. τῆς Δωδεκαβίβλ. Δοσιθ.)· ταύτης οὐχ εὑρίσκονται πρακτικὰ, ἐκείνης δέκα πράξεις σώζονται. Αὕτη ἐγένετο ἐπὶ Νικολάου Πάπα, ἐκείνη ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ β'. αὕτη ιζ' Κανόνας ἐξέδωκεν· ἐκείνη ιδ' καὶ διαφόρους ἐκείνων· αὕτη ὀνομάζεται μόνον μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα Σύνοδος. ἐκείνη, ἣ καὶ παραλόγως, ὠνομάσθη ὅμως ὀγδόη Οἰκουμενική. Αὕτη μὲν ἐκυρώθη ἀπὸ τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ συγκροτηθεῖσαν, ἐκείνη δὲ, καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ πραχθέντα τοσοῦτον ἀκυρώθησαν, ὥστε ὁποῦ ὡρίσθη νὰ ἦναι ἐξωστρακισμένη, ἀποκεκηρυγμένη, καὶ μήτε ὅλως νὰ λέγεται Σύνοδος, ἢ μετὰ τῶν Συνόδων νὰ συγκαταριθμῆται· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ Σύνοδος αὕτη οὐδὲν εἶπε κατὰ Φωτίου· διὸ καὶ παρὰ τοῦ Φωτίου αὐτοῦ ἐν τῷ Νομοκάνονι οἱ Κανόνες αὐτῆς βεβαιοῦνται καὶ ἀναφέρονται· (τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε κάμει ποτὲ ὁ θεῖος Φώτιος, ἂν ἡ Σύνοδος αὕτη ἦτο ἐναντία του.) ἐκείνη δὲ, εἰ καὶ παρανόμως καὶ ψευδῶς καὶ ἐμπαθῶς ἐγένετο κατὰ τοῦ Φωτίου, καὶ πολλὰς βλασφημίας ἐξέρασε κατὰ τῆς αὐτοῦ ἁγιότητος. ἀλλ' ὅμως ἐν μόνον καλῶς ἐποίησεν, ὅτι τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἀκαινοτόμητον καὶ χωρὶς τῆς προσθήκης ἐξεφώνησε καὶ ἐβεβαίωσε. Λέγει γὰρ ὅτι «ἀνεγνώσθη ὁ ὅρος τῆς αὐτῆς Οἰκουμενικῆς ὀγδόης Συνόδου, περιέχων τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, καὶ ὁμολογίαν, ὅτι στέργει τὰς προλαβούσας Οἰκουμενικὰς ἑπτὰ Συνόδους. καὶ ἀναθεματίζει, οὓς ἐκεῖναι ἀνεθεμάτισαν». Καὶ μετ' ὀλίγα τούτου δὲ ἀναγνωσθέντες ἡ Σύνοδος εἶπε, «πάντες οὕτω φρονοῦμεν, πάντες οὕτω πιστεύομεν». Καὶ σημείωσαι ὅτι ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τὰ ἀρχαῖα ἐβεβαιώθη, καὶ περὶ τῆς προσθήκης οὐδεμία μνήμη ἐγένετο. Ὅθεν ἐψεύσθη ὁ Ρόδου Ἀνδρέας, εἰπὼν ἐν τῇ ζ'. συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, ὅτι ἡ κατὰ Φωτίου Σύνοδος ἐγίνωσκε τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης. Ὅτι δὲ τὰ πρακτικὰ τῆς κατὰ Φωτίου ψευδοσυνόδου οὐκ εἶχον οἱ καθ' ἡμᾶς Γραικοὶ, ὡμολόγησε τοῦτο ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ ς'. πράξει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, ὅτι δὲ καὶ ἐφθάρησαν τὰ πρακτικά της, καὶ ἀντεισήχθησαν δόλια καὶ παράνομα παρὰ τῶν Λατίνων, μαρτυρεῖ ὁ Δοσίθ. (σελ. 709. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἂν καὶ εἴπωμεν ἀνωτέρω ὅτι τὰ πρακτικὰ τῆς πρωτοδευτέρας ταύτης οὐχ εὑρίσκονται, πλὴν λέγουσί τινες ὅτι ἐτυπώθησαν ταῦτα ἐν Μουτήνῃ κατὰ τὸ 1708. ἔτος ἀπὸ τὸν Βενέδικτον Βαχίνιον. Καὶ ὅρα τὴν σημ. τὴν ἐν σελ. 77. τοῦ α' τόμου περὶ Ἐκκλησίας συγγραφέων τοῦ Κάβε.

(3) Περὶ τῆς α'. καὶ β'. ταύτης Συνόδου ἀναφέρει ὁ Νικήτας εἰς τὸν βίον Ἰγνατίου, καὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς σελ. 551. τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως.

ΟΙ ΙΖ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΝΑΩ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ Α'. ΚΑΙ Β': ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τῆς δ'. δ'. κδ' τῆς ς'. μθ' τῆς ζ'. ιβ'. ιγ'. ιζ'. ιθ'. Κυρίλ. 6'.

Πρᾶγμα σεμνὸν οὕτω καὶ τίμιον, καὶ τοῖς μακαρίοις καὶ ὁσίοις πατράσιν ἡμῶν πάλαι καλῶς ἐπινοηθὲν, ἡ τῶν μοναστηρίων οἰκοδομὴ, κακῶς ὁρᾶται πραττόμενον σήμερον. Τινὲς γὰρ ὄνομα μοναστηρίου ταῖς οἰκείαις περιουσίαις καὶ ὑπάρξεσι περιθέμενοι, καὶ Θεῷ καθαγιάζειν ταύτας ἐπαγγελόμενοι, κυρίους τε τῶν καθιερωθέντων ἑαυτοὺς ἀναγράφουσι, καὶ μόνῃ τῇ προσηγορίᾳ, τὸ Θεῖον ἀφοσιοῦν ἐκμηχανᾶσθαι διεγνώκασι. Τὴν αὐτὴν γὰρ ἐξουσίαν καὶ μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν, οὐκ ἐρυθριῶσι σφετερίζεσθαι, ἥν περ ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο πρότερον. Καὶ τοσαύτη καπηλεία προστρίβη τῷ πράγματι, ὥστε πολλὰ τῶν ἀφιερωθέντων παρ' αὐτῶν γε τῶν ἀφιερωσάντων καθορᾶται πιπρασκόμενα, θάμβος καὶ μῖσος τοῖς ὁρῶσι παρεχόμενα. Καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μεταμέλεια, ἐφ' οἷς τῶν ἅπαξ ἀνατεθειμένων Θεῷ, τὴν ἐξουσίαν ἑαυτοῖς ἐπιτρέπουσιν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ταύτην ἀδεῶς παραπέμπουσιν. Ὥρισεν οὖν διὰ ταῦτα ἡ ἁγία σύνοδος, μηδενὶ ἐξεῖναι μοναστήριον οἰκοδομεῖν ἄνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου γνώμης καὶ βουλῆς. Ἐκείνου δὲ συνειδότος καὶ ἐπιτρέποντος, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιτελοῦντος εὐχὴν, ὡς τοῖς πάλαι θεοφιλῶς νενομοθέτηται, οἰκοδομεῖσθαι μὲν τὸ μοναστήριον, μετὰ πάντων δὲ τῶν αὐτῷ προσηκόντων σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ βρεβείῳ ἐγκαταγράφεσθαι, καὶ τοῖς ἐπισκοπικοῖς ἀρχείοις ἐναποτίθεσθαι· μηδαμῶς ἄδειαν ἔχοντος τοῦ ἀφιεροῦντος, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἑαυτὸν ἡγούμενον, ἢ ἄνθ' αὐτοῦ, ἕτερον καθιστᾶν. Εἰ γὰρ ἅπερ τις ἀνθρώπῳ χαρίζεται, τούτων οὐκ ἔτι κύριος εἶναι δύναται, πῶς ἅπερ τις Θεῷ καθαγιάζει καὶ ἀνατίθησι, τούτων ὑφαρπάζειν τὴν κυριότητα παραγωρηθήσεται;

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ κτίζοντες μοναστήρια, καὶ ἀφιερόνοντες τὰ πράγματά των εἰς αὐτὰ, πάλιν μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν, οὐχὶ μόνον ἐξουσίαζον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐπώλουν, καὶ ἄλλους ἐκατέστηναν αὐτῶν ἐξουσιαστὰς, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅτι κάθε μὲν μοναστήριον νὰ κτίζεται μὲ τὴν ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, ἐπιτελοῦντος τὴν συνειθισμένην εὐχὴν, ὅταν θεμελιοῦται, νὰ γράφεται δὲ εἰς βρέβιον (1), ἤτοι εἰς μικρὸν καὶ σύντομον κώδηκα, τόσον αὐτὸ τὸ νεόκτιστον μοναστήριον, ὅσον καὶ ὅλα τὰ πράγματα καὶ ὑποστατικὰ ὁποῦ ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὸ, εἴτε ὁ κτίσας τοῦτο, εἴτε ἄλλοι χριστιανοί· καὶ ὁ κώδηξ αὐτὸς νὰ φυλάττεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν, ἢ μητρόπολιν, ἵνα διὰ τούτου μὴ ἠμπορῇ εἰς τὸ ἑξῆς ὁ ἀφιερώσας νὰ ἀφαιρέσῃ τι ἀπ' αὐτά. Τόσον δὲ νὰ ἦναι ἀποξενωμένος τοῦ μοναστηρίου ὁ κτίτωρ αὐτοῦ καὶ ἀφιερωτὴς, ὥστε οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ γίνεται αὐτοῦ ἡγούμενος, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, οὔτε ἄλλον τινὰ νὰ κατασταίνῃ ἡγούμενον εἰς αὐτὸ, ὡς τάχα οἰκεῖον (2). Ἐπειδὴ ἂν ἐκεῖνα ὁποῦ χαρίσῃ τινὰς εἰς ἄνθρωπον, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ὁρίζῃ πλέον, πῶς αὐτὸς ἐκεῖνα ὁποῦ ἀφιέρωσε μίαν φορὰν εἰς τὸν Θεὸν, δύναται πάλιν νὰ τὰ ἐξουσιάζῃ; Ἱερόσυλος γὰρ ὁ τοιοῦτος λογίζεται, καὶ τῆς καταδίκης τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας ὑπόδικος.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐπειδή τινες τὸν μονήρη βίον ὑποδύεσθαι σχηματίζονται, οὐχ ἵνα Θεῷ καθαρῶς δουλεύσωσιν, ἀλλ' ἵνα τῇ σεμνότητι τοῦ σχήματος δόξαν εὐλαβείας προσλάβωσι, καὶ τῶν οἰκείων ἐντεῦθεν ἡδονῶν ἄφθονον εὑρήσωσι τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τῶν τριχῶν καὶ μόνον τὴν ἀποβολὴν ποιούμενοι, ἐν τοῖς οἰκείοις οἴκοις παρεδρεύουσι, μηδεμίαν τῶν μοναχῶν ἀποπληροῦντες ἀκολουθίαν, ἣ κατάστασιν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος μηδένα τῶν πάντων τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἀξιοῦν, ἄνευ παρουσίας τοῦ ὀφείλοντος αὐτὸν εἰς ὑποτα-

(1) Βρέβιον, εἶναι λέξις Λατινικὴ, παραγομένη ἀπὸ τοῦ βρεβίω τοῦ τέμνω, καὶ θέλει νὰ εἰπῇ, σύντομος καὶ συνοπτικὴ ἀπογραφὴ, ἢ Κώδηξ, ὅπερ κοινῶς τώρα καλεῖται βραβίον.

(2) Τοῦτο τὸ ἴδιον πρέπει νὰ φυλάττεται καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ οἰκοδομοῦν σκήτας, ἢ ἀφιερώνουν πράγματα εἰς αὐτὰς ἢ θείους ναούς. ἢ ἄλλα τινὰ ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ. Μετὰ γὰρ τὴν ἀφιέρωσιν δὲν δύνανται καὶ οὗτοι πάντες νὰ ἐξουσιάσουν τὰ ἀφιερωθέντα.

γὴν ἀναδέχεσθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡγεμονίαν, καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας τὴν πρόνοιαν ἐπαγγέλλεσθαι, ἀνδρὸς ὄντος δηλονότι θεοφιλοῦς καὶ μονῆς προεστηκότος, καὶ ἱκανοῦ σώζειν ψυχὴν, ἀρτίως τῷ Χριστῷ προσαγομένην. Εἰ δέ τις φωραθείη ἀποκουρεύων τινὰ, χωρὶς παρουσίας τοῦ εἰς ὑποταγὴν αὐτὸν ὀφείλοντος ἀναλαμβάνειν ἡγουμένου, τοῦτον μὲν καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι, ὡς ἀπειθοῦντα τοῖς κανόσι, καὶ τὴν μοναχικὴν εὐταξίαν καταλύοντα, τὸν δὲ παραλόγως καὶ ἀτάκτως ἀποκουρευθέντα, ἐν ὑποταγῇ καὶ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἂν ὁ κατὰ τόπον ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, παραδίδοσθαι. Αἱ γὰρ ἄκριτοι καὶ ἐπισφαλεῖς ἀποκουραὶ, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἠτίμωσαν, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα βλασφημεῖσθαι πεποιήκασι.

Ἑρμηνεία.

Τινὲς θέλοντες νὰ τοὺς εὐλαβῆται ὁ κόσμος (ἢ καὶ ἀπὸ ἀσθένειαν τινὰ, ἢ λύπην παρακινούμενοι,) γίνονται μὲν καλόγηροι καθ' ὑπόκρισιν, ἀφ' οὗ δὲ γίνουν, κάθηνται πάλιν ὡς τὸ πρότερον εἰς τοὺς οἴκους των ἐν τῷ κόσμῳ, χωρὶς νὰ φυλάττουν κἀμμίαν τάξιν καὶ κανόνα καλογερικόν (1)· τοῦτο λοιπὸν τὸ ἄτοπον ἐμποδίζωντας ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅτι κἀνένας ἱερεὺς ἢ καὶ ἀρχιερεὺς, νὰ μὴ κουρεύῃ καλόγηρον χωρὶς νὰ ἦναι παρὼν γέροντας καὶ ἀνάδοχος πνευματικὸς, ὅστις μέλλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα τῆς ψυχικῆς σωτηρίας του, ἄνθρωπος δηλαδὴ θεοφιλὴς (2) καὶ προεστὼς μοναστηρίου, καὶ ἀρκετὸς εἰς τὸ νὰ οἰκονομήσῃ πρὸς σωτηρίαν τοὺς νεοπαγεῖς καὶ ἀρχαρίους μοναχούς. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε κάμει τοῦτο τινὰς, αὐτὸς μὲν νὰ καθαίρεται ὡς παραβάτης τῶν κανόνων καὶ τῆς μοναδικῆς εὐταξίας, ὁ δὲ χωρὶς ἀναδόχου κουρευθεὶς νὰ ἐμβάλλεται εἰς ὑποταγὴν ἄλλου μοναστηρίου, εἰς ὅποιον δηλαδὴ εὕρῃ εὔλογον ὁ ἐπίσκοπος, ἐπειδὴ αἱ ἐσφαλμέναι καὶ παραλόγως γινόμεναι κουρεύσεις τῶν μοναχῶν, ὄχι μόνον τὸ τιμιώτατον σχῆμα τῶν μοναχῶν ἀτίμασαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπίστους κάμνουσι νὰ βλασφημοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, βλέποντας οὕτως ἀτάκτως, καὶ ἀδιαφόρως ζῶντας τοὺς μοναχούς (3).

(1) Κανὼν δὲ, τῶν μὲν Μεγαλοσχήμων καὶ τελείων Μοναχῶν εἶναι τὸ νὰ κάμνωσι κάθε ἡμερονύκτιον, κατὰ μὲν τοὺς ἁγίους Πατέρας, γονυκλισίας, ἤτοι στρωτὰς μετανοίας τριακοσίας (ὅρα Φιλοκαλ. φυλλ. 1053.)· κατὰ δὲ τοὺς ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει διακριτικοὺς, γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν εἴκοσι, προσκυνητὰς δὲ μετανοίας, κομβοσχοίνια δώδεκα. Οἱ δὲ Μικρόσχημοι καὶ Σταυροφόροι, γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν, προσκυνητὰς δὲ, κομβοσχοίνια ἓξ. Οἱ δὲ Ῥασοφόροι, γονυκλισίας ἑκατὸν, προσκυνητὰς δὲ κομβοσχοίνια τρία. Ὅσοι δὲ εἶναι ἀγράμματοι Μοναχοὶ, καὶ δὲν ἠμποροῦν, οὔτε νὰ διαβάσουν, οὔτε νὰ ἀκούσουν τὴν ἀκολουθίαν τους, διὰ μὲν τὸν Ὄρθρον πρέπει νὰ περνοῦν στεκόμενοι τριάκοντα κομβοσχοίνια, λέγοντες εἰς κάθε σπυρὶ τοῦ κομβοσχοινίου· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.» Διὰ δὲ τὰς Ὥρας, δέκα κομβοσχοίνια, διὰ τὸν Ἑσπερινὸν, δέκα, καὶ διὰ τὸ Ἀπόδειπνον, δέκα, καθὼς διορίζουσι τὰ ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει κανονικά. Πότε δὲ γίνεται ὁ προρρηθεὶς Κανὼν, καὶ πότε δὲν γίνεται, ὅρα εἰς τὸν κ'. τῆς α'. Συνόδου.

(2) Ταύτην τὴν ἰδίαν λέξιν, καὶ ταύτας τὰς ἀρετὰς ὁποῦ λέγει ὁ παρὼν Κανὼν μεταχειρίζεται καὶ ἀπαιτεῖ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, νὰ ἔχῃ ὁ μέλλων γενέσθαι γέροντας καὶ πνευματικὸς πατὴρ, ἐν τῷ ἀσκητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχή· «Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες»· λέγων πρὸς τὸν μέλλοντα ὑπαταχθῆναι· «Πολλὴν φροντίδα καὶ πρόνοιαν λάβε, ἀδελφὲ, εἰς τὸ νὰ εὕρῃς διδάσκαλον καὶ ὁδηγὸν τῆς πολιτείας σου ἀπλανῆ, καλῶς γινώσκοντα νὰ ὁδηγῇ τοὺς πρὸς Θεὸν πορευομένους, στολισμένον μὲ ἀρετὰς, ἀπὸ τὰ ἔργα του μαρτυρίαν ἔχοντα ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, γνῶσιν ἔχοντα τῶν θείων Γραφῶν, ἀφιλάργυρον, ἀπερίσπαστον, ἡσύχιον, θεοφιλῆ, φιλόπτωχον, ἀόργητον, πολὺν εἰς οἰκοδομὴν τῶν ἐγγιζόντων αὐτῷ καὶ . . . καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἄνδρα πολυάρετον, ἵνα γένῃς κληρονόμος τῶν ἐν αὐτῷ ἀγαθῶν». Ὁ δὲ ἅγιος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος (ἐν κεφαλ. ιδ'. παρὰ τῇ Φλοκαλ. σελ. 602.) ἐξηγῶν ποῖος εἶναι ὁ ἁπλανὴς γέροντας, λέγει· ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ φέρει μαρτυρίαν ἀπὸ τὰς Ἱερὰς Γραφὰς εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ λέγει. Ἀφ' οὗ λοιπὸν εὕρῃ τινὰς τοιοῦτον γέροντα καὶ ἐκδώσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς αὐτὸν, πρέπει νὰ ἀκολουθῇ εἰς τὰ ἐκείνου προστάγματα. Καὶ κατὰ τὸν Μέγαν εἰπεῖν Βασίλειον πᾶν τὸ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον πρέπει νὰ γίνεται εἰς τὴν συνοδίαν, ὡσὰν νόμος καὶ Κανών. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἴπομεν ποίας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ γέροντας, καλὸν εἶναι νὰ εἰποῦμεν ἐν συντόμῳ καὶ ποίας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ὑποτακτικός. Ὁ μὲν οὖν Μέγας Βασίλειος (ὅρ. κατὰ Πλάτ. κς'. καὶ μς'.) λέγει, ὅτι ὁ ὑποτακτικὸς πρέπει νὰ μὴ φυλάττῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του κἀνένα ἀπόκρυφον κίνημα, ἀλλὰ νὰ φανερώνῃ διὰ τῆς ἐξαγορεύσεως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας του, καὶ κάθε ἁμάρτημά του νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν προεστῶτα, ἢ αὐτὸς μόνος ἀμέσως, ἢ μὲ τὸ μέσον ἄλλων ἀδελφῶν ὁποῦ ἠξεύρουσι τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ, ἂν δὲν ἠμποροῦν αὐτοὶ μόνοι νὰ τὸ ἰατρεύσουν. Τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ὑποτακτικῶν ὡς ἀναγκαίαν ἀναφέρει καὶ ὁ ῥηθεὶς Κάλλιστος ἐν κεφ. ιε'. καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἐν τῷ περὶ ὑποταγῆς δ'. λόγῳ. Κοντὰ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν προσθέτει καὶ ἄλλα τέσσαρα ὁ Κάλλιστος, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὸν ὑποτακτικὸν, παρὰ τοῦ τῆς Κλίμακος ταῦτα ἐρανισάμενος, ἤγουν τὸ νὰ ἔχῃ πίστιν καθαρὰν καὶ ἄδολον εἰς τὸν γέροντά του, νομίζωντας ὅτι βλέπωντας καὶ ὑποτασσόμενος εἰς αὐτὸν, αὐτὸν τὸν Χριστὸν βλέπει καὶ ὑποτάσσεται. Τὸ νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅλα τὰ λόγια καὶ ἔργα ὁποῦ κάμῃ, καὶ νὰ μὴ λέγῃ ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Τὸ νὰ μὴ κάμνῃ τὸ ἰδικόν του θέλημα, καὶ τὸ νὰ μὴ ἀντιλέγῃ. Ὁ δὲ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος κοντὰ εἰς τὰ πέντε αὐτὰ ὁποῦ εἴπομεν, προσθέτει ὅτι ὁ ὑποτακτικὸς πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἀγάπην βεβαίαν πρὸς τὸν γέροντά του, χωρὶς τὴν ὁποίαν, θαυμάζει, λέγει, ἂν δὲν ἀπερᾷ ματαίως τὴν ἐν τῷ τόπῳ διατριβὴν ὁ ὑποτακτικὸς, ὤντας ἡνωμένος μὲ τὸν γέροντά του μὲ μίαν πλαστὴν καὶ ψεύτικην ὑποταγήν· λέγει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀνακρίνωμεν, καὶ νὰ κατακρίνωμεν τοὺς γέροντάς μας, ἂν βλέπωμεν αὐτοὺς νὰ ἔχουν κἄποια μικρὰ σφάλματα ὡς ἄνθρωποι.»

(3) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον ἄλλος πρέπει νὰ ἦναι ὁ κουρεύων, καὶ ἄλλος ὁ ἀναδεχόμενος γέροντας, εἰ δέ τις ἐνταὐτῷ ὁ αὐτὸς καὶ κουρεύει, καὶ γέροντας γίνεται, ἐνέχεται εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ Κανόνος, εἰμὴ ἐξ ἀνάγκης μεγάλης, μὴ ὄντος ἄλλου. Ὅθεν θαυμάζω πῶς ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (κεφ. σοβ'.), καὶ χωρὶς νὰ προσθέσῃ τὴν τοιαύτην ἀνάγκην, εἶπεν,

Ὅρα δὲ, ὅτι, ὁ καὶ χωρὶς ἀναδόχου καὶ γέροντος φθάσας νὰ γένῃ μοναχὸς, δὲν δύναται πλέον νὰ εὐγάλῃ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ φορῶν αὐτὸ ἐκδίδοται μόνον εἰς ἄλλο μοναστήριον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κά. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ζ'. ιθ'. κά. τῆς ἐν Καρθ. πή.

Καὶ τοῦτο κακῶς πραττόμενον, κατὰ πολὺ δὲ χεῖρον, παροράσει καὶ ἀμελείᾳ παραπεμπόμενον, τυχεῖν ἐκρίθη διορθώσεως, ἵνα εἴ τις, μονῆς προϊστάμενος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους μοναχοὺς ἀποδιδράσκοντας, οὐ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἀναζητοίη, ἢ ἐφευρίσκων, οὐκ ἀναλαμβάνοιτο, καὶ τῇ προσηκούσῃ καὶ καταλλήλῳ τοῦ πταίσματος ἰατρείᾳ τὸ νενοσηκὸς ἀνακτᾶσθαι, καὶ ἐπιρρωνύειν ἀγωνίζοιτο. Τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἀφορισμῷ ὑποκεῖσθαι. Εἰ γὰρ ὁ ζώων ἀλόγων προστασίαν ἐγχειριζόμενος, καὶ τοῦ ποιμνίου καταμελῶν, οὐκ ἀτιμώρητος καταλιμπάνεται· ὁ τῶν τοῦ Χριστοῦ θρεμμάτων τὴν ποιμαντικὴν ἀρχὴν καταπιστευθείς, καὶ ῥαστώνῃ καὶ ῥαθυμίᾳ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἀπεμπολῶν, πῶς οὐ δίκας τοῦ τολμήματος εἰσπραχθήσεται; Ἀπειθῶν δὲ ὁ ἀνακαλούμενος μοναχὸς πρὸς τοῦ ἐπισκόπου ἀφορισθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν κανὼν τὸ νὰ φεύγουσιν οἱ μοναχοὶ ἀπὸ τὰ ἴδιά των μοναστήρια καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς ἄλλα, ἢ νὰ περιπλανῶνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἐὰν δέ τινες ἄτακτοι κάμνουσι τοῦτο, εἰς ἀφορισμοῦ ἐπιτίμιον ὑποβάλλει τὸν ἡγούμενον τοῦ μοναστηρίου, ἀνίσως μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας δὲν ζητήσῃ νὰ εὕρῃ τοὺς ἀποδράσαντας (1), ἤτοι τοὺς ἀποφυγόντας αὐτοὺς καλογήρους του, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς εὕρῃ, ἂν δὲν ἀγωνίζεται νὰ τοὺς γυρίσῃ ὀπίσω, καὶ νὰ τοὺς θεραπεύῃ, καθ' ἕνα κατὰ τὴν ψυχικὴν ἀσθένειαν ὁποῦ ἔχει. Διότι ἀνίσως παιδεύεται ὁ τὰ ἄλογα ζῶα βόσκων καὶ φυλάττων, ἐὰν αὐτὰ ἀμελῇ, πόσῳ μᾶλλον θέλει παιδευθῇ ὁ τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ βόσκων, καὶ ἀπὸ ἀμελείας του τὴν σωτηρίαν τούτων πωλῶν, τὴν ὁποίαν ἐξηγόρασεν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ αἷμά του; Ἐὰν δὲ ὁ ζητούμενος καὶ παρακαλούμενος μοναχὸς εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ, φανῇ ἀπειθὴς, παρὰ τοῦ Ἀρχιέρεως νὰ ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κά. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ζ'. ιγ'. ιθ'. κά. τῆς ἐν Καρθ. πή

Πολυτρόπως ὁ πονηρὸς τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος τὸ σεβάσμιον, ἐπωνειδίστον θῆναι ἠγωνίσατο, καὶ εὗρεν εἰς τοῦτο συνδρομὴν, τῆς προκατασχούσης αἱρέσεως τὸν καιρόν. Τὰς γὰρ ἰδίας Μονὰς τῇ ἀνάγκῃ τῆς αἱρέσεως οἱ μονάζοντες καταλιμπάνοντες, οἱ μὲν, εἰς ἑτέρας, οἱ δὲ, εἰς κοσμικῶν ἀνδρῶν μετέπιπτον καταγώγια. Ἀλλὰ γὰρ, ὅπερ αὐτοὺς, δι' εὐσέβειαν τότε πραττόμενον μακαριστοὺς ἀπέφαινεν, εἰς ἔθος ἄλογον μεταπεσὸν, καταγελάστους παρίστησι. Πανταχοῦ γὰρ νῦν τῆς εὐσεβείας ἐξηπλωμένης, καὶ σκανδάλων τῆς Ἐκκλησίας ἀπηλλαγμένης, ἔτι τινὲς τῶν οἰκείων Μοναστηρίων ἀποφοιτῶντες, καὶ καθάπερ τι ῥεῦμα δυσκάθεκτον ᾧδε κἀκεῖσε μεταγγιζόμενοί τε καὶ μεταρρέοντες, πολλῆς μὲν πληροῦσι τῆς ἀκοσμίας τὰ Μοναστήρια, πολλὴν δ' ἐν αὐτοῖς τὴν ἀταξίαν ἑαυτοῖς συνεισκωμάζουσι, καὶ τῆς ὑποταγῆς τὸ σεμνὸν διασπῶσί τε καὶ καταλυμαίνονται. Ἀλλὰ τούτων τὸ ἄστατον τῆς ὁρμῆς καὶ ἀνυπότακτον ἡ ἁγία Σύνοδος ἀνακόπτουσα, ὥρισεν· ἵνα, εἴ τις Μοναχὸς τῆς ἰδίας ἀποδράσας Μονῆς, εἰς ἕτερον μεταπέσοι Μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν εἰσκωμάσοι καταγώγιον, αὐτός τε καὶ ὁ τοῦτον ὑποδεξάμενος ἀφωρισμένος εἴη, ἕως ἂν ὁ ἀποφυγὼν ἐπανέλθῃ, ἐξ ἧς κακῶς ἐξέπεσε Μονῆς. Εἰ μέν τοι γε ὁ Ἐπίσκοπος τινὰς τῶν Μοναχῶν ἐπὶ εὐλαβείᾳ καὶ βιου σεμνότητι

ὅτι ὁ αὐτὸς γίνεται καὶ ἀνάδοχος καὶ πατὴρ, καὶ κουρεύων τὸν Μοναχὸν Ἱερεὺς, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἶναι παρὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, διὰ τοῦτο ὁ τοιοῦτος λόγος τοῦ Συμεὼν πρέπει νὰ ἔχῃ συνυπακουόμενον τὸ ἐξ ἀνάγκης. Τὸ δὲ νὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ σχῆμα, τοῦ σταυροφόρου θετέον. Ἡ τοῦ μεγαλοσχήμου, ὁποῦ μέλλει νὰ λάβῃ ὁ Μοναχὸς, ὅτε ἀνάδοχός του, καὶ ὁ κουρεύων αὐτὸν ἱερεὺς, τοῦτο, λέγω, ἀγκαλὰ καὶ ἀπὸ Κανόνα τινὰ δὲν παρελάβομεν, ἐπειδὴ ὅμως ἡ συνήθεια αὕτη ἐκ παραδόσεως ἐπεκράτησε, πρέπει νὰ φυλάττεται. Λέγει δὲ περὶ τούτου καὶ ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Λουκᾶς μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου, λύων ζητήματα τινὰ ἐν χειρογράφοις σωζόμενα· «Διὰ τὴν ἀπόκαρσιν τοῦ μεγαλοσχήμου ὁποῦ γένῃ παρὰ μανδιώτου (ἤτοι παρὰ σταυροφόρου ἱερέως) πάντοτε ἀμφιβάλλεται. Μᾶλλον δὲ ἔτυχον ἕνα Κανόνα, ὅστις λέγεται πῶς εἶναι Νικηφόρου τοῦ Πατριάρχου, ἐν ᾧ ῥητῶς λέγει, ὁ μεγαλόσχημος νὰ κουρεύηται ἀπὸ μεγαλόσχημον ἱερέα, ἐπειδὴ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχει τινὰς, δίδει. Εἰς ἡμᾶς ὅμως φαίνεται ὅτι τοῦ Ἱερέως εἶναι ἴδιον νὰ κουρεύῃ, οὐ καθὸ Μοναχὸς, ἀλλὰ καθὸ Ἱερεὺς, ὁποίου ἂν εἴη σχήματος. Ἐὰν ὅμως ὁ λογισμὸς ἐκείνου ὁποῦ μέλλει νὰ γένῃ Μοναχὸς σαλεύεται, διὰ τὴν ἀμφιβολίαν, ἂς κουρεύεται ἀπὸ μεγαλόσχημον Ἱερέα (ἔξω ἂν ἦναι κἀνένα ἐμπόδιον ἢ ἀνάγκη) διὰ τὸ ἀδίστακτον, καὶ ὄχι διὰ τὸ ἀναγκαῖον.

(1) Ὅρα ὅτι ὁ Κανὼν τόσον ἀπαιτεῖ τοὺς Μοναχοὺς νὰ μὴ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των, ὥστε ὁποῦ τὴν φυγὴν αὐτῶν ὀνομάζει ἀπόδρασιν, λέξιν, ἥτις κατὰ τοὺς Ἕλληνας, συνειθίζεται νὰ λέγεται εἰς δούλους φυγάδας, καὶ εἰς τοὺς φυλακωμένους καὶ ἀλυσιδωμένους, ὅταν σπάσουν τὰς ἁλύσεις καὶ τὰς φυλακὰς, καὶ φύγουν κρυφίως.

μαρτυρουμένους, εἰς ἕτερον Μοναστήριον ἐπὶ καταστάσει τῆς Μονῆς θελήσοι μετακομίσαι, ἢ καὶ εἰς κοσμικὴν οἰκίαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἐνοικούντων δοκιμάσοι καταστῆσαι, ἢ ἀλλαχόσε εὐδοκήσοι ἐπιστῆσαι, τοῦτο, οὔτε τοὺς ὑποδεχομένους, οὔτε τοὺς Μοναχοὺς ὑποδίκους ποιεῖ.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τῆς εἰκονομαχίας ἐδιώκοντο ἀπὸ τοὺς εἰκονομάχους οἱ Μοναχοί, καὶ ἄφιναν τὰ Μοναστήριά των, καὶ ἢ εἰς ἄλλα ἐπήγαιναν Μοναστήρια (ὅρα τὸν ιγ'. τῆς ζ'.) ἢ εἰς τὰ κοσμικὰ ἐπρόσφευγαν καταγώγια. Ἀπὸ τότε δὲ συνειθίσαντες, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εἰρήνης ἐποίουν τοῦτο, ἀφίνοντες μὲν τὰ Μοναστήριά των, ὡσὰν δὲ ἕνα ποτάμι ἀκράτητον, μεταφερόμενοι ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, καὶ ἀπὸ Μοναστήριον εἰς Μοναστήριον, ὥστε ὁποῦ μὲ τὴν ἀκαταστασίαν ταύτην, ὄχι μόνον ἀστόλιστα ἔκαμναν τὰ Μοναστήριά των (στολισμὸς γὰρ Μοναστηρίου εἶναι τὸ νὰ μένουν πάντοτε οἱ Μοναχοὶ εἰς αὐτὸ ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ νὰ μὴ εὐγαίνουν συνεχῶς), ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἀταξίας καὶ ἠθῆ διεφθαρμένα καὶ διάφορα ἔφερον μεθ' ἡδονῆς εἰς αὐτὰ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ εἰσκωμάζω). Διὰ νὰ ἐμποδίσῃ λοιπὸν ἡ Σύνοδος τὸ τοιοῦτον κακὸν, ἀφορίζει διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, τόσον τοὺς φεύγοντας Μοναχοὺς ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των, ὅσον καὶ ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ὑποδεχθοῦν αὐτούς, εἴτε Μοναχοὶ εἶναι οὗτοι ἄλλου Μοναστηρίου, εἴτε καὶ κοσμικοί, ἕως οὗ νὰ ἐπιστρέψουν ἐκεῖνοι εἰς τὰ ἑαυτῶν Μοναστήρια. Ἀνίσως ὅμως ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς θελήσῃ νὰ μετατοπίσῃ τοὺς εὐλαβεῖς καὶ ἐναρέτους Μοναχοὺς εἰς ἄλλο Μοναστήριον διὰ βελτίωσιν αὐτοῦ καὶ κατάστασιν, ἢ εἰς κοσμικὸν ὀσπήτιον διὰ σωτηρίαν τῶν ἐν αὐτῷ κατοικούντων, ἢ εἰς ἄλλο μέρος, τότε, οὔτε οἱ πηγαίνοντες Μοναχοί, οὔτε οἱ δεχόμενοι αὐτοὺς εἶναι εἰς τὸν ἀφορισμὸν ἔνοχοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κα'. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τὰς ἀκρίτους καὶ ἀδοκιμάστους ἀποταγὰς ἐπὶ πολὺ τὴν Μοναχικὴν εὐταξίαν λυμαινομένας εὑρίσκομεν. Προπετῶς γάρ τινες εἰς τὸν μονήρη βίον ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτοντες, καὶ πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἐπίπονον κατολιγωροῦντες τῆς ἀσκήσεως, ἐπὶ τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον ἀθλίως πάλιν ἐπαναστρέφουσιν. Ὥρισεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Σύνοδος μηδένα τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος καταξιοῦσθαι, πρὶν ἂν ὁ τῆς τριετίας χρόνος εἰς πεῖραν αὐτοῖς ἀφεθεὶς, δοκίμους αὐτοὺς καὶ ἀξίους τῆς τοιαύτης βιοτῆς καταστήσῃ, καὶ τοῦτο κρατεῖν παντὶ τρόπῳ παρεκελεύσατο· πλὴν εἰ μή πού τις βαρεῖα προσπεσοῦσα νόσος, τὸν χρόνον ἀναγκάσοι συσταλῆναι τῆς δοκιμασίας, ἢ εἰ μή πού τις ἀνὴρ εἴη εὐλαβὴς, καὶ τὸν Μοναχικὸν βίον ἐν τῷ κοσμικῷ διανύων σχήματι· ἐπὶ γὰρ τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς εἰς ἀπόπειραν παντελῆ, καὶ ἑξαμηνιαῖος ἀρκέσει χρόνος. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα διαπράξεται, τὸν μὲν ἡγούμενον τῆς ἡγουμενίας ἐκπίπτοντα παιδείαν τῆς ἀταξίας τὴν ἐν ὑποταγῇ διαγωγὴν ἐφευρίσκειν, τὸν δὲ μονάσαντα, ἐν ἑτέρᾳ μονῇ τὴν μοναχικὴν ἀκρίβειαν φυλαττούσῃ παραδίδοσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ χωρὶς νὰ κάμουν κἀμμίαν δοκιμὴν, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αὐθαδῶς καὶ ἀτάκτως, γίνονται καλόγηροι, ἔπειτα, μὴ ὑποφέροντες τοὺς κόπους τῆς καλογηρικῆς, γυρίζουσι πάλιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν φιλόσαρκον καὶ κοσμικὴν ζωὴν, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅτι κἀνένας νὰ μὴ γίνεται καλόγηρος, ἂν πρῶτον δὲν δοκιμάσῃ τρεῖς χρόνους ἐξάπαντος, ἔξω μόνον τότε νὰ συντέμνεται ὁ καιρὸς τῆς τριετίας, ἂν ἔλθῃ τινὰς εἰς κίνδυνον θανάτου ἀπὸ βαρεῖαν ἀσθένειαν, καὶ ἔξω μόνον, ἂν ἦναι τινὰς εὐλαβὴς, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ εὑρισκόμενος, ζῇ καλογηρικὴν ζωήν· εἰς τοῦτον γὰρ ἀρκετοὶ εἶναι πρὸς δοκιμὴν καὶ ἓξ μῆνες μόνον. Ὅποιος δὲ ἡγούμενος κουρεύσῃ καλόγηρον πρὸ τῶν τριῶν χρόνων αὐτῶν, αὐτὸς μὲν νὰ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴν ἡγουμενίαν, καὶ εἰς παιδείαν τῆς ἀταξίας του νὰ γίνεται ὑποτακτικὸς, ὁ δὲ νεόκουρος καλόγηρος νὰ δίδεται εἰς ἄλλο μοναστήριον, τὸ ὁποῖον φυλάττει τὴν καλογηρικὴν ἀκρίβειαν (1). Σημείωσαι, ὅτι οὐδὲ ὁ χωρὶς τῆς

(1) Ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον ὁποῦ διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἃς συσταλθοῦσιν οἱ νῦν Προεστῶτες καὶ Ἡγούμενοι τῶν Μοναστηρίων, καὶ ἃς διορθώσουν τὸ ἄτοπον ὁποῦ κάμνουσιν, οἵτινες τοὺς νεωστὶ ἐρχομένους ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ μηδὲ ὅλως ἠξεύροντας τί θέλει νὰ εἰπῇ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, μετὰ ὀλίγας ἡμέρας τοὺς φορένουν τὸ ἅγιον σχῆμα, καὶ ἔπειτα τοὺς ἀφίνουν νὰ πολιτεύωνται ἀδιαφόρως. Ἄκριτοι ἀληθινὰ καὶ ἀδοκίμαστοι ἀποταγαὶ εἶναι αὐταὶ, αἵτινες διέφθειραν τὴν εὐταξίαν τῶν Μοναχῶν, καὶ ψυχικὴν ἀπώλειαν προξενοῦσι καὶ εἰς τοὺς γέροντας, καὶ εἰς τοὺς ὑποτακτικούς. Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ ἡ ιγ'. διάταξις τοῦ ά. τίτλου τῶν Νεαρῶν διορίζει τρεῖς χρόνους νὰ παραμένουν εἰς τὸ Μοναστήριον, δοκιμάζοντες μὲ τὰ κοσμικὰ φορέματα (ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μέ. τῆς ς'.) εἴτε δοῦλοι εἶναι εἴτε ἐλεύθεροι, ὁμολογοῦντες καὶ τὴν τύχην αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν, διότι θέλουν νὰ μονάσουν, καὶ μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους, ἂν φανοῦν ἄξιοι νὰ καλογηρεύσουν, καὶ ἀπὸ τὴν δουλείαν νὰ ἐλευθερώνωνται, καὶ κἂν πρὸς μικρόν τι περὶ τούτου νὰ μὴ πολυπραγμονοῦνται. Ἐὰν δὲ πράγματα ἔκλεψαν, νὰ τὰ παίρνῃ ὁ αὐθέντης των

τριετοῦς δοκιμασίας φθάσας νὰ γένῃ μοναχὸς εἰς τὸ ἑξῆς δύναται τὸ σχῆμα νὰ ἐκδυθῇ, ἀλλὰ μόνον ἐκδίδοται εἰς ἄλλο μοναστήριον. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κά. τῆς ζ'. καὶ αὐτὸν τὸν κά.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Οἱ μοναχοὶ οὐδὲν ἴδιον ὀφείλουσιν ἔχειν. Πάντα δὲ τὰ αὐτῶν προσκυροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ· φησὶ γὰρ ὁ μακάριος Λουκᾶς περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ τὴν τῶν μοναχῶν πολιτείαν διατυπούντων «ὡς οὐδείς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.» [Πράξ. δ'. 32.] Διὸ τοῖς ἐθέλουσι μονάζειν, ἄδεια δίδοται περὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς διατίθεσθαι πρότερον, καὶ οἷς βούλοιντο προσώποις, μὴ κεκωλυμένοις δηλονότι παρὰ τοῦ νόμου, τὰ αὐτῶν παραπέμπεσθαι. Μετὰ γάρ τοι τὸ μονάσαι. τῶν προσόντων αὐτοῖς ἁπάντων, τὸ μοναστήριον ἔχει τὴν κυριότητα καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οἰκείων φροντίζειν, ἢ διατίθεσθαι τούτοις παρακεχώρηται. Εἰ δέ τις φωραθείη κτῆσίν τινα, ἥτις οὐ κατεκληρώθη τῷ μοναστηρίῳ, ἰδιοποιούμενος, καὶ φιλοκτησίας πάθει δουλούμενος, ταύτην μὲν παρὰ τοῦ ἡγουμένου ἢ τοῦ ἐπισκόπου ἀναλαμβάνεσθαι, καὶ πολλῶν παρουσίᾳ πιπρασκομένην, πτωχοῖς καὶ ἀπόροις διανέμεσθαι. Τὸν δέ γε τὴν τοιαύτην κτῆσιν, κατὰ τὸν πάλαι Ἀνανίαν ὑποσυλᾶν μελετήσαντα, τῷ προσήκοντι ἐπιτιμίῳ ἡ ἁγία Σύνοδος ὥρισε σωφρονίζεσθαι. Δῆλον δὲ ὡς ἅτινα περὶ μοναζόντων ἀνδρῶν ἡ ἁγία Σύνοδος ἐκανόνισε, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ μοναζουσῶν γυναικῶν κρατεῖν ἐδικαίωσε.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανών, ὅτι οἱ Μοναχοί, ὡς νεκροὶ ὄντες τῷ κόσμῳ, δὲν πρέπει νὰ ἔχουσι κἀνένα ἰδιόκτητον πρᾶγμα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ ἀφιερώνουν εἰς τὸ Μοναστήριον ὅπου ἐκουρεύθησαν, ἵνα πληροῦται καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι, περὶ τῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελίου πιστευσάντων Χριστιανῶν, καὶ τὴν κοινοβιακὴν εἰκονιζόντων πολιτείαν τῶν Μοναχῶν· ὅτι κἀνένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔλεγε πῶς εἶναι τίποτε ἐδικόν του, ἀλλὰ τὰ πράγματα τοῦ καθ' ἑνὸς ἦσαν εἰς ὅλους κοινοδιάτικα. Διὰ τοῦτο, ὅσοι θέλουν νὰ καλογηρεύσουν, πρὸ τῆς καλογηρικῆς μὲν ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ διαμοιράζουσι τὰ ὑπάρχοντά των εἰς ὅσα πρόσωπα δὲν ἐμποδίζουν οἱ πολιτικοὶ νόμοι (ὄχι δηλαδὴ εἰς αἱρετικοὺς κατὰ τὸν λ'. καὶ πθ'. Καρθαγ. οὔτε εἰς νόθους υἱούς. Πλὴν τὸ δωδέκατον μέρος τῆς περιουσίας αὐτῶν νὰ δίδωσιν εἰς αὐτούς, ὅταν ἔχουσι καὶ γνησίους παῖδας, κατὰ τὸν Ζωναραν)· ἀφ' οὗ δὲ καλογηρεύσουν, δὲν ἔχουσι πλέον τὴν ἄδειαν νὰ φροντίζουν, ἢ νὰ μοιράζουν αὐτὰ, ἀλλ' ὅλα τὰ ἐξουσιάζει (1) τὸ Μοναστήριον. Εἰ δέ τινας μετὰ τὸ μονάσαι ἀπὸ τὸ Μοναστήριον. Εἰ δέ τινα δοῦλον ἀνάμεσα εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους τῆς δοκιμῆς ζητεῖ νὰ κάμῃ πάλιν δοῦλον αὐτὸν, λέγων ὅτι τοῦ ἔκλεψε πράγματά τινα καὶ τὰ ἐπῆγεν εἰς τὸ Μοναστήριον, ὁ ζητῶν αὐτὸν οὔτος δὲν πρέπει εὐκόλα νὰ τὸν παίρνῃ, ἀλλὰ πρῶτον νὰ ἀποδείχνῃ ὅτι εἶναι δοῦλός του, καὶ ὅτι τοῦ ἔκλεψε, καὶ ἔφυγε, καὶ ἔπειτα ἂς τὸν παίρνῃ καὶ αὐτὸν καὶ τὰ πράγματα ὁποῦ ἔφερεν εἰς τὸ Μοναστήριον· ὄχι καὶ ταῦτα νὰ ἀποδείξῃ δὲν ἠμπορεῖ, ὁ δὲ δοῦλος ἐφάνη σεμνὸς ἐκ τῆς ἀσκήσεως, κἂν καὶ ἀκόμη οἱ τρεῖς χρόνοι δὲν ἀπέρασαν, νὰ μένῃ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ μετὰ τὴν τριετίαν νὰ γίνεται Μοναχὸς (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιά. κεφ. γ'.). Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι. ὅτι τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος, καὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν παρελαβὼν ἐπεκύρωσεν. Ὁ γὰρ φανεὶς τῷ Παχωμίῳ Ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ νὰ δοκιμάζῃ τρεῖς χρόνους τοὺς ἀρχαρίους μὲ βαρείας ὑπηρεσίας. καὶ οὕτω νὰ κοινοβιάζῃ αὐτούς (ὅρα ἐν τῷ Λαυσαϊκῷ εἰς τὸν βίον τοῦ Παχωμίου). Ὅθεν πρέπει νὰ ἀκρωθῇ ὁ διορισμὸς ὁποῦ κάμνει ἡ ρκγ'. Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ, ἥτις ἀφίνει εἰς τὸ χέρι τοῦ Ἡγουμένου τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Μοναχοῦ. Συμπεραίνεται δὲ καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅτι, ὅποιος ἀνάμεσα εἰς τρεῖς χρόνους δὲν γένῃ Μοναχὸς εὑρισκόμενος ἐν Μναστηρίῳ, οὗτος παρανόμως εἰς τὸ ἑξῆς κατοικεῖ μὲ τοὺς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ ἀδελφοὺς, καὶ πρέπει, ἢ νὰ γίνεται Μοναχὸς, ἢ νὰ ἀναχωρῇ.

(1) Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα θεσπίζει καὶ ἡ ιγ'. διάταξις τοῦ ά. τίτλου τῶν Νεαρῶν (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιά. κεφαλ. ά.) λέγουσα· «πρέπει ὁ θέλων μονάσαι νὰ διοικῇ πρότερον τὰ πράγματά του, διότι ἀφ' οὗ ἔμβῃ εἰς τὸ Μοναστήριον, συνακολουθοῦσι μὲ αὐτὸν καὶ τὰ ὑπάρχοντά του, κἂν ρητῶς τοῦτο δὲν εἰπῇ μὲ τὸ στόμα του, τὸ νὰ ὁρίζῃ δηλ. αὐτὰ τὸ Μοναστήριον. Ἡ δὲ ρκγ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κειμένη εἰς τὸ δ'. βιβλίον τῶν Βασιλικῶν τίτλ. ά. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιά. κεφ. ά.) διορίζει, ὅτι, ἐὰν ὁ καλογηρευθεὶς ἔχῃ παιδία, καὶ πρὸ τοῦ νὰ καλογηρεύσῃ δὲν ἀφῆκε μερίδιον εἰς αὐτὰ, ἠμπορεῖ καὶ ἀφ' οὗ καλογηρεύσῃ νὰ δώσῃ τὸ νόμιμον μέρος τῆς περιουσίας του ἀκαινοτόμητον εἰς αὐτὰ, νὰ συναριθμῆται ὅμως καὶ αὐτὸς εἰς τὴν διανομὴν αὐτὴν, ὡσὰν ἕνα παιδίον. Θετέον, ἐὰν ἔχῃ τρία παιδία νὰ συναριθμῆται καὶ αὐτὸς, καὶ νὰ γίνωνται τέσσαρα, καὶ οὕτω νὰ μοιράζηται εἰς τέσσαρα ἡ περιουσία του, καὶ λαμβανόντων τῶν παιδίων τὸ ἐπιβάλλον μερίδιον αὐτῶν. ὁ πατὴρ αὐτῶν καὶ Μοναχὸς τὸ ἐδικόν του νὰ τὸ ἀφιερώνῃ εἰς τὸ Μοναστήριόν του. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ νὰ οἰκονομήσῃ τὴν περιουσίαν του, ἀποθάνῃ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ λαμβάνουν τὰ τέκνα του τὸ νόμιμον αὐτῶν μέρος. καὶ τὰ λοιπὰ νὰ κληρονομῇ τὸ Μοναστήριόν του. Ἡ μὲν οὖν Νεαρὰ αὕτη τοὺς παῖδας μόνον εἰσάγει κληρονόμους τοῦ μὴ οἰκονομήσαντος Μοναχοῦ τὴν περουσίαν του, ὁ δὲ Ζωναρᾶς, ἀλλὰ καὶ ὁ Βαλσαμὼν. ἀναγκαίους κληρονόμους θέλουσι νὰ ἦναι τοῦ ἀδιαθέτου Μοναχοῦ καὶ οἱ γονεῖς. Φέρει δὲ ὁ Βαλσαμὼν εἰς μαρτυρίαν καὶ τὴν ριή. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κειμένην ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. τίτλου τοῦ μέ. βιβλ., διορίζουσαν, πρῶτον μὲν νὰ γράφωνται κληρονόμοι

σαι φωραθῇ, ἤτοι φανερωθῇ, ὅτι ἐκράτησε κἀνένα πρᾶγμα διὰ λόγου του, καὶ δὲν τὸ ἀφιέρωσεν εἰς τὸ κοινόβιον, τὸ μὲν πρᾶγμα αὐτὸ, ὁποῖον καὶ ἂν ἦναι, νὰ τὸ παίρνῃ ὁ Ἡγούμενος, ἢ ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς, καὶ πωλῶν αὐτὸ ἔμπροσθεν εἰς πολλοὺς διὰ τὸ ἀνύποπτον, νὰ τὸ διαμοιράζῃ εἰς πτωχούς· ὁ δὲ, κατὰ τὸν Ἀνανίαν, ἱεροσυλήσας αὐτὸ Μοναχὸς νὰ σωφρονίζεται μὲ τὸ πρέπον ἐπιτίμιον. Ταῦτα δὲ ὁποῦ ἐδιωρίσαμεν διὰ τοὺς ἄνδρας Μοναχοὺς, πρέπει παρομοίως νὰ φυλάττωνται καὶ εἰς τὰς γυναῖκας Μοναχάς.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Πολλὰς τῶν Ἐπισκοπῶν ὁρῶμεν καταπιπτούσας, καὶ ἀφανισμῷ τελείῳ κινδυνευούσας παραδίδοσθαι, ὅτι περ οἱ τούτων προεστηκότες τὴν περὶ αὐτῶν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰς νεουργίας Μοναστηρίων καταναλίσκουσι, καὶ ταύτας διασπῶντες, καὶ τὸν σφετερισμὸν τῶν εἰσόδων ἐκμηχανώμενοι, τὴν ἐκείνων ἐπαύξησιν πραγματεύονται. Ὥρισεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Σύνοδος μηδενὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐξεῖναι Μοναστήριον ἴδιον ἐπὶ καταλύσει τῆς ἰδίας Ἐπισκοπῆς νεουργεῖν. Εἰ δέ τις φωραθείη τοῦτο τολμῶν, αὐτὸν μὲν τῷ προσήκοντι ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι, τὸ δὲ νεουργηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν Μοναστηρίου δίκαιον ἀπηλειφὸς, ὡς ἰδιόκτητον τῷ Ἐπιοκοπείῳ προσκυροῦσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν παρανόμως, καὶ ἀτάκτως παρυφισταμένων, πρόκριμα τῶν κανονικῶς συνισταμένων ἀποφέρεσθαι δύναται.

Ἀποστολ. λή. τῆς δ'. κς', τῆς ζ'. ιά. ιβ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιέ. τῆς ἐν Γαγγ. ζ'. τῆς ἐν Καρθ. λδ'. μά. Θεοφίλ. ι'. Κυρίλ. δ'.

οἱ παῖδες, εἰ δὲ παῖδες δὲν εἶναι, νὰ γράφωνται οἱ γονεῖς. Ἄλλους δέ τινας ἐκ πλαγίων συγγενεῖς δὲν ἀναγκάζονται νὰ κάμνουσι κληρονόμους χωρὶς νὰ θέλουν. Ὅτι δὲ οἱ μονάσαντες ἀδιάθετοι πρέπει νὰ ποιοῦσι κληρονόμους τοὺς υἱοὺς καὶ γονεῖς των, καὶ μάλιστα τοὺς χρείαν ἔχοντας, τινὲς συνιστῶσιν ἀπὸ τὸν ιέ. καὶ ις'. τῆς ἐν Γάγγρᾳ, διορίζοντας νὰ τρέφουσιν ἀλλήλους, καὶ νὰ περιποιοῦνται οἱ γονεῖς καὶ τὰ τέκνα. Ἐπισφραγίζει δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ ὁ ἐν Πατράσι μέγας Βαρσανούφιος, ἀποκρινόμενος εἰς τὸν Ἡγούμενον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Σερίδου, Αἰλιανὸν ὀνόματι, ὅτι ἔχει χρέος καὶ νὰ λαλῇ μερικαῖς φοραῖς εἰς τὴν μητέρα του, καὶ νὰ τὴν βοηθῇ εἰς τὰς σωματικὰς ἀνάγκας αὐτῆς. Τῇ δὲ γραίᾳ σου (δηλ. τῇ μητρί σου) τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς ὀφειλέτης εἶ ἅπαξ λαλεῖν, καὶ ποιεῖν τὰς χρείας αὐτῆς, εἴτε εἰς τὴν πόλιν θέλει εἶναι, εἴτε εἰς ταύτην τὴν κώμην». Ταῦτα ὁποῦ λέγομεν, γίνονται, ὅταν οἱ γινόμενοι Μοναχοὶ ἔχουν πράγματα ἴδια πρὸ τοῦ νὰ μονάσουν, τὰ δὲ πράγματα ἐκεῖνα ὁποῦ οἱ Μοναχοὶ ἀπέκτησαν ἐν ὀνόματι τοῦ Μοναστηρίου, αὐτὰ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τὰ μοιράζουν, οὔτε εἰς τὰ τέκνα των, οὔτε εἰς τοὺς γονεῖς των, οὔτε εἰς ἄλλους των συγγενεις εἰς λόγον κληρονομίας (ἔξω μόνον ἂν τοὺς ἐλεήσουν ὡς πτωχοὺς, καὶ ὄχι ὡς συγγενεῖς), διατὶ εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεόν. Καθὼς γὰρ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Κληρικοὶ ὡς λέγει ὁ μ'. τῆς ἐν Καρθαγ. τὰ μετὰ τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ τὸν Κλῆρον πράγματα ὁποῦ ἤθελαν ἀποκτήσουν πρέπει νὰ τὰ ἀφίνουν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν των, ἐπειδὴ ὡς κλέπται καὶ ἅρπαγες καταδικάζονται, τοιουτοτρόπως, καὶ πολλῷ μᾶλλον οἱ Μοναχοί. Ἐὰν δὲ ἀπὸ κληρονομίαν συγγενῶν ἀπέκτησαν οἱ Μοναχοὶ πράγματά τινα, ἢ ἀπὸ φιλοτιμίαν ξεχωρισθὴν καὶ ὄχι εἰς τὸ ὄνομα δεδομένην τοῦ Μοναστηρίου, ἀπὸ αὐτὰ δύνανται μετὰ τὸ μονάσαι νὰ ἀφίνουν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀγκαλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη πρέπει νὰ ἀφίνουν εἰς τὸ Μοναστήριόν των, ὃν τρόπον τοῦτο λέγει νὰ γίνεται ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν, ὁ ρηθεὶς τῆς ἐν Καρθαγένῃ Κανών. Λέγει γὰρ ὁ νόμος ὅτι ἀπὸ τὰ ὅμοια πρέπει νὰ κρίνῃ τινὰς τὰ ὅμοια· ὅμοια δὲ κατὰ τοῦτον, τὰ ἀπὸ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν ἀποκτηθέντα, ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ Ἐκκλησίας των, ὅσον καὶ τὰ ἀπὸ τῶν Μοναχῶν ἀποκτηθέντα ἐκ τοῦ Μοναστηρίου των. Σημείωσαι δὲ ὅτι ταῦτα πάντα ὁποῦ εἴπομεν διὰ τοὺς Μοναστηριακοὺς Καλογήρους, νοοῦνται ἀπαραλλάκτως καὶ διὰ τοὺς Κελλιώτας καὶ Σκητιώτας Μοναχούς. «Διαφορὰ γὰρ, φησὶν ὁ Βαλσαμὼν, οὐκ ἔστι Μοναχῶν, Κελλιωτῶν, καὶ Μοναστηριακῶν, οὔτε ἀπὸ τοὺς νόμους, οὔτε ἀπὸ τοὺς Κανόνας.» Λέγει δὲ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρα κατὰ πλάτ. θ'.) ὅτι «ὁ θέλων μονάσαι πρέπει νὰ μὴ καταφρονῇ τὰ πράγματά του, ἀλλὰ πάντα παραλαβὼν μετὰ ἀκριβείας, ὡς ἀφιερωμένα λοιπὸν εἰς τὸν Θεὸν, νὰ οἰκονομῇ αὐτὰ, ἢ αὐτὸς μὲ τὸ χέρι του, ἂν ἦναι εἰς τοῦτο ἔμπειρος, ἢ μὲ ἄλλου χέρι δοκιμασμένου καὶ διαλεγμένου εἰς τὸ νὰ διοικῇ ταῦτα φρονίμως καὶ πιστῶς, ἤτοι νὰ τὰ διαμοιράζῃ εἰς τοὺς χρείαν ἔχοντας καὶ πτωχούς. Διότι δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον, οὔτε νὰ ἀφίνῃ ταῦτα εἰς τοὺς συγγενεῖς του, οὔτε νὰ τὰ διαμοιράζῃ μὲ ὅποιον ἤθελε τύχῃ. Ἐὰν δὲ οἱ συγγενεῖς, ἀγνώμονες ὄντες, μάχωνται καὶ κρατοῦσι τὰ πράγματά του, αὐτὸς πρέπει μὲν νὰ τοὺς εἰπῇ ὅτι κάμνουσιν ἱεροσυλίαν, ὄχι ὅμως καὶ νὰ τοὺς ἐγκαλῇ εἰς ἐξωτερικὰ κριτήρια δι' αὐτὰ, ἐνθυμούμενος ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Κύριος· τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον» (καὶ ὅρα ὅλον τὸν κατὰ πλάτ. ὅρον αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου, χρήσιμον ὄντα εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν). Ἐν δὲ τῷ ρπζ'. κατ' ἐπιτομ. ὅρῳ λέγει, ὅτι, ἂν εἰς ἀνάγκην μεγάλην εὑρίσκωνται οἱ συγγενεῖς τῶν Μοναχῶν νὰ μὴ κρατοῦν τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματά των, ἀλλὰ νὰ τὰ δίδουν ὅλα εἰς αὐτοὺς, ἵνα μὴ πέσωσιν εἰς τὴν τῆς ἱεροσυλίας καταδίκην. Δὲν πρέπει ὅμως ταῦτα νὰ ἐξοδεύωνται ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἔχοντας ταῦτα Μοναχοὺς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ὑπερηφανεύωνται, πῶς τάχα φέρνουσι τὰ πράγματά τους εἰς τὸ κοινόβιον καὶ τρέφουσι τοὺς ἄλλους, καὶ οἱ μὴ ἔχοντες πτωχοὶ Μοναχοὶ ἐντρέπωνται ἀπὸ τοῦτο, ὡς μὴ ἔχοντες, ἀλλ' ὁ οἰκονόμος νὰ διοικῇ ταῦτα καθὼς ἤθελεν εὕρει εὔλογον. Ταῦτα μὲν οἱ Κανόνες καὶ οἱ Ἅγιοι λέγουσιν. ἡμεῖς δὲ βλέπομεν καὶ μὲ τὴν καθημερινὴν δοκιμὴν ὅτι ὅσοι κληρονομοῦν ἄσπρα, ἢ πράγματα ἄλλα καλογηρικὰ, πῦρ καιόμενον, κατὰ τὸν Ἰωὴλ εἰπεῖν, ἐμβάζουν μέσα εἰς τοὺς οἴκους των, καὶ κάμμίαν προκοπὴν δὲν βλέπουσιν, ἀλλὰ πλούσιοι ὄντες προτοῦ, πτωχότατοι γίνονται ὕστερον, καὶ καταντοῦν καὶ νὰ γένουν ἐλεημοσύνης ἄξιοι, ἐπειδὴ τὰ ἀφιερωμένα πράγματα τῷ Θεῷ, οἱ ἀφιερωμένοι τῷ Θεῷ πρέπει νὰ τὰ ἔχουν, καὶ ὄχι οἱ τῷ κόσμῳ ἀφιερωμένοι κοσμικοί.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν κανὼν τὸ νὰ παραβλέπουσι μὲν τὰς κινδυνευούσας ἀφανισθῆναι ἐπισκοπάς των οἱ ἐπίσκοποι, νὰ κτίζουσι δὲ ἐδικά των μοναστήρια μὲ τὰ ἔξοδα τῶν πραγμάτων τῶν ἐπισκοπῶν. Ἐπειδὴ, καθὼς τὰ μοναστήρια δὲν εἶναι δίκαιον νὰ στεροῦνται τὰ πράγματά των, ἔτσι παρομοίως οὔτε αἱ ἐπισκοπαὶ, καὶ μάλιστα κινδυνεύουσαι· ὅποιος δὲ ἐπίσκοπος ἤθελε τολμήσῃ νὰ κάμῃ μοναστήριον, αὐτὸς μὲν νὰ λαμβάνῃ τὸ πρέπον ἐπιτίμιον, τὸ δὲ νεόκτιστον μοναστήριον νὰ μὴ λαμβάνῃ ὅλως μοναστηρίου δίκαιον, ἤτοι νὰ μὴ διοικῆται ἐν ἐλευθερίᾳ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλὰ νὰ γίνεται ἰδιόκτητον ἀφιέρωμα τῆς ἐπισκοπῆς, ὡς διὰ τῶν ἐξόδων τῆς ἐπισκοπῆς οἰκοδομηθὲν, ἐπειδὴ τὰ παρανόμως γενόμενα δὲν βλάπτουσιν, οὔτε ἀνατρέπουσι τὰ νομίμως γινόμενα καὶ κανονικῶς. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι, ἂν ἡ ἐπισκοπὴ δὲν ἔχῃ κίνδυνον, οὔτε βλάβην, δύναται ὁ ἐπίσκοπος ἐξ ἰδίων ἐξόδων (ἴσως δὲ καὶ ἐκ τῶν περισσευόντων ἐξόδων τῆς ἐπισκοπῆς) καὶ νὰ οἰκοδομῇ ἐκ θεμελίων, καὶ νὰ ἀνακαινίζῃ τὰ διαφθαρέντα μοναστήρια, καθὼς ὁ πατριάρχης Φώτιος ἐκ θεμελίων ἔκτισε τὴν τοῦ Μανουὴλ μονήν· ὁ πατριάρχης Ἀλέξιος, τὴν τοῦ Ἀλεξίου· ὁ Θεοφύλακτος πατριάρχης, τὴν περιβόητον μονὴν τῶν Ρουφιανῶν, καὶ ἄλλοι ὁμοίως πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς (1). Ὅρα τὸν Ἀποστολικὸν λή.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἀποστ. κα'. κβ'. κγ'. κδ'. τῆς ά. ά.

Ὁ θεῖος καὶ ἱερὸς τῶν Ἀποστόλων κανὼν τοὺς ἑκτέμνοντας ἑαυτοὺς αὐτοφονευτὰς κρίνει, καὶ ἱερεῖς μὲν ὄντας καθαιρεῖ, μὴ ὄντας δὲ, καὶ τῆς εἰς ἱερωσύνην προκοπῆς ἀπείργει. Δῆλον ἐντεῦθεν καθιστῶν, ὡς εἴπερ ὁ ἑαυτὸν ἑκτέμνων αὐτοφονευτής ἐστιν, ὁ ἕτερον ἑκτέμνων πάντως φονευτὴς ἐστί· θείᾳ δ' ἄν τις τὸν τοιοῦτον δικαίως, καὶ τῆς δημιουργίας αὐτῆς ὑβριστήν. Διό περ ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ὡς, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, εὐνουχίζων τινὰ ἐλεγχθείη, ἢ αὐτοχειρίᾳ, ἢ ἐξ ἐπιτάγματος, τοῦτον καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι, εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθαι· πλὴν εἰ μή που νόσημά τι περιπεσὸν, πρὸς ἐκτομὴν τοῦ πεπονθότος ἐκβιάζοιτο. Ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου πρῶτος κανὼν, τοὺς ἐν νόσῳ χειρουργηθέντας οὐ κολάζει διὰ τὸ νόσημα, οὕτω καὶ ἡμεῖς οὔτε τοὺς ἱερεῖς ἐπιτάττοντας τοὺς νοσοῦντας εὐνουχίζεσθαι κατακρίνομεν, οὔτε μὴν τοὺς λαϊκοὺς, αὐτοχειρίᾳ πρὸς τὴν ἐκτομὴν χρωμένους, αἰτιώμεθα. Τοῦτο γὰρ ἰατρείαν τοῦ νοσήματος, ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλὴν τοῦ πλάσματος, ἢ τῆς πλάσεως ὕβριν λογιζόμεθα.

Ἑρμηνεία.

Καθὼς ὁ μὲν κβ'. Ἀποστολικὸς κανὼν προστάζει νὰ μὴ γίνεται κληρικὸς ὅποιος εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτόν του, ὁ δὲ κγ'. τοὺς κληρικοὺς ὄντας καθαιρεῖ, ἐὰν εὐνουχισθοῦν ἀπὸ λόγου των, ὡς φονευτὰς τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ ὑβριστὰς τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ ὁ παρὼν κανὼν καθαιρεῖ μὲν τοὺς κληρικοὺς ἐκείνους, ὁποῦ, ἢ μὲ τὰ ἴδιά των χέρια ἢ μὲ προσταγήν των εὐνουχίσουν τινὰ, ἀφορίζει δὲ τοὺς τοῦτο ποιήσαντας λαϊκούς. Εἰ δὲ πέσῃ τινὰς εἰς τοιοῦτον πάθος, διὰ τὸ ὁποῖον ἀναγκάζεται νὰ εὐνουχισθῇ, τότε, οὔτε οἱ προστάξαντες τὸν εὐνουχισμὸν αὐτὸν ἱερεῖς καθαιροῦνται, οὔτε οἱ μὲ τὰ ἴδιά των χέρια εὐνουχίσαντες τὸν τοιοῦτον λαϊκοὶ ἀφορίζονται, ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος εὐνουχισμὸς αὐτῶν ἀποβλέπει εἰς ἰατρείαν τοῦ πάθους, καὶ ὄχι εἰς φόνον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ εἰς ὕβριν τῆς φύσεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ.

Ἀποστ. κζ'. Ἀντιοχ. ε'. τῆς ἐν Καρθ. νζ'. ξθ'. ος'. πγ'. ιθ'. ο'. ρς'. ρζ'.

Τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ θείου κανόνος, τοὺς ἱερεῖς τύπτειν ἐπιχειροῦντας πιστοὺς ἁμαρτήσαντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι διοριζομένου, οἱ τὸν οἰκεῖον ἀποθεραπεύειν μηχανώμενοι θυμὸν, καὶ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις παραχαράσσοντας, τοὺς αὐτοχειρίᾳ τύπτοντας ἐξειλήφασι, μήτε τοῦ κανόνος τι τοιοῦτον ὑποσημαίνοντος, μήτε τοῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦτο νοεῖν ἐπιτρέποντος. Μάταιον γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ λίαν ἐπισφαλὲς τὸν αὐτοχειρίᾳ μὲν, ἐν τῷ τύπτειν τρὶς, ἢ τετράκις πλήξαντα, καθαιρεῖσθαι, ἀδείας δὲ διδομένης, τύπτειν ἐξ ἐπιτάγματος, τὸν ἀπηνῶς καὶ μέχρι θανάτου τὴν τιμωρίαν ἐπαύξοντα, παρορᾶσθαι ἀτιμώρητον. Διὸ περ τοῦ κανόνος τὸ, τύπτειν ἁπλῶς κολάζοντος, καὶ ἡμεῖς οὕτω συμψηφιζόμεθα. Χρὴ γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ

(1) Κατὰ τῶν Ἐπισκόπων ὁποῦ κτίζουν ἀπὸ ἄσπρα ἀδικίας, οὕτω γράφει ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος· «Κτίζεις, ὥς φασιν, Ἐκκλησίαν ἐν Πηλουσίῳ λαμπρὰν μὲν τοῖς μηχανήμασι, πονηροῖς δὲ ἐπιτηδεύμασι, χειροτονιῶν τιμήμασι, καὶ ἀδικίαις, καὶ ὕβρεσι, καὶ πενήτων ἐκπιεσμοῖς, καὶ πτωχικοῖς δαπανήμασιν, οὐδέν ἐστιν ἕτερον, ἢ οἰκοδομεῖν Σιὼν ἐν αἵμασι, καὶ Ἱερουσαλὴμ ἐν ἀδικίαις. Οὐ χρῄζει δὲ Θεὸς ἐξ ἀλλοτρίων θυσίας· παῦσαι τοίνυν κτίζων καὶ ἀδικῶν, ἵνα μὴ εἰς ἔλεγχόν σου ὁ οἶκος ἐπὶ Θεοῦ εὑρεθῇ, μετέωρος μὲν ἱστάμενος, καταβοῶν δέ σου ἀἰώνια» (ἐπιστολ. λζ'. Εὐσεβίῳ Ἐπισκόπῳ). Καὶ ὁ Ἀββακοὺμ δέ φησιν· «Οὐαὶ ὁ οἰκοδομῶν πόλιν ἐν αἵμασι» (β'. 12).

ἱερέα, καὶ διδασκαλίαις, καὶ νουθεσίαις, ἔσθ' ὅτε δὲ, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις, τὸν ἀτακτοῦντα παιδαγωγεῖν, ἀλλὰ μὴ ταῖς μάστιξι καὶ ταῖς πληγαῖς εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων ἐπιπηδᾷν. Εἰ δέ τινες εἶεν παντελῶς ἀνυποτακτοῦντες, καὶ τῷ σωφρονισμῷ τῶν ἐπιτιμίων μὴ ὑπείκοντες, τούτους διὰ τῆς πρὸς τοὺς κατὰ τόπον ἄρχοντας ἐγκλήσεως, οὐδεὶς κωλύει σωφρονίζεσθαι. Καὶ γὰρ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ε'. κανὼν, τοὺς θορύβους καὶ στάσεις τῇ Ἐκκλησίᾳ παρεισάγοντας, διὰ τῆς ἔξωθεν χειρὸς ἐκανόνισεν ἐπιστρέφεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἱερωμένοι παρεξηγοῦντες τὸν κζ'. ἀποστολικὸν κανόνα, ὅστις καθαιρεῖ τοὺς ἱερωμένους, ὁποῦ κτυποῦν πιστὸν ἢ ἄπιστον, λέγουσιν· ὅτι ὁ κανὼν καθαιρεῖ μόνον ἐκείνους ὁποῦ κτυπήσουν μὲ τὸ ἴδιόν των χέρι καὶ ὄχι ἐκείνους, ὁποῦ διὰ προσταγῆς των βάλλουν ἄλλους καὶ κτυπήσουν τινὰ, θέλοντες μὲ τὴν παρεξήγησιν αὐτὴν νὰ ἰατρεύσουν τὸν ἄλογον αὐτῶν θυμόν. Ἄτοπον εἶναι, λέγει ὁ παρὼν κανὼν, τὸ νὰ νομίσωμεν, ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐπρόσταξαν νὰ καθαιρῆται μὲν ὁ ἱερωμένος ὁποῦ μὲ τὸ χέρι του κτυπήσῃ τρεῖς, θετέον, ἢ τέσσαρες φοραῖς, νὰ μὴ παιδεύεται δὲ ἐκεῖνος ὁποῦ βάλλῃ ἄλλους νὰ κτυπήσουν τινὰ σκληρότατα καὶ μέχρι θανάτου. Ὅθεν, ἐπειδὴ ὁ ἀποστολικὸς κανὼν ἁπλῶς καὶ ἀδιορίστως λέγει νὰ καθαιρῆται ὅστις κτυπήσῃ τινὰ, εἴτε μὲ τὸ χέρι του, εἴτε ἄλλους βάλλῃ, καὶ ἡμεῖς παρομοίως μὲ αὐτὸν διορίζομεν. Διότι οἱ ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ παιδεύουν τοὺς ἀτάκτους μὲ νουθεσίας καὶ συμβουλὰς, κἄποτε δὲ καὶ μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια, ἀφορισμοὺς δηλαδὴ, ἢ ἀναθεματισμοὺς, ὅταν μὲ τὰς συμβουλὰς δὲν πείθωνται, καὶ ὄχι νὰ πηδοῦν ἐπάνω εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὲ ταῖς ξυλιαῖς. Εἰ δὲ οὔτε μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμιά τινες σωφρονίζονται, εἶναι ἄδεια νὰ τοὺς παραδίδουν εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἄρχοντας διὰ νὰ τοὺς παιδεύουν. Καθὼς καὶ ὁ ε'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ διορίζει νὰ σωφρονίζωνται μὲ τῶν ἀρχόντων τὸ χέρι οἱ τὴν Ἐκκλησίαν ταράττοντες. Ἀνάγνωθι τὸν ρηθέντα κζ'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Οἱ τοῖς πάθεσιν ἑαυτοὺς ἐκδότους παραστήσαντες, οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων τιμωρίαν οὐ φρίττουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐκείνων κατορχεῖσθαι τετολμήκασι. Στρεβλοῦσι γὰρ ἑαυτοὺς, καὶ πρὸς τὸ ἐμπαθὲς αὐτῶν ἀποκιβδηλεύουσι τοῦ θελήματος. Ἵνα τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς ἐμπαθείας, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μόνον ἀνεύθυνον αὐτοῖς ᾖ τὸ κακὸν, ἀλλὰ καὶ Θεῖον νομίζοιτο. Τὸν γὰρ Ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα, σκεῦος χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω. Παράνομον γάρ. Εἰ δέ τις φωραθείη· ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ· τοῦτον οὖν εἰς οἰκείαν συνηγορίαν τῶν ἑαυτῶν παρανομημάτων ἐκλαμβάνοντες, οὐ φασὶ δεῖν καθαιρέσεως ἀξίους κρίνεσθαι τοὺς τὴν σεβασμίαν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐνδυτὴν εἰς οἰκεῖον χιτῶνα, ἢ ἕτερόν τι τῶν ἀμφίων μετασχηματίζοντας. Οὐ μὴν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς τὸ ἅγιον ποτήριον. Ὦ τῆς ἀσεβείας! ἢ τὸν σεπτὸν δίσκον, ἢ τὰ τούτοις παραπλήσια εἰς ἰδίαν ἐκδαπανῶντας χρείαν, ἢ καταχραίνοντας! Ὁ γὰρ Κανὼν φησι, τοὺς εἰς τοῦτο περιπίπτοντας, ἀφορισμῷ καθυποβάλλεσθαι, ἀλλ' οὐ καθαιρέσει ἐδικαίωσεν. Ἀλλὰ τίς ἂν ἀνάσχοιτο τῆς τοιαύτης παραποιήσεως καὶ δυσσεβείας τὸ μέγεθος; τοῦ γὰρ Κανόνος τοῖς τὸ μόνον ἁγιασθὲν εἰς χρῆσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς τελείαν ἁρπαγὴν σφετεριζομένοις, τὸν ἀφορισμὸν ἐπιπέμποντος, αὐτοὶ τοὺς καθαρπάζοντας καὶ ἱεροσυλοῦντας τὰ τῶν Ἁγίων ἅγια ἐλευθεροῦσι τῆς καθαιρέσεως, καὶ τοὺς εἰς βρωμάτων ὑπηρεσίαν, ὅσον γε τῇ ὑφ' ἑαυτῶν κρίσει, τοὺς σεβασμίους δίσκους, ἢ τὰ ἱερὰ Ποτήρια καταμολύναντας, ἀκαθαιρέτους εἰσάγουσι, καίτοι φανεροῦ καθεστηκότος τοῦ μιάσματος, καὶ δῆλον ὄν, ὡς, τὰ τοιαῦτα πράττοντες, οὐ μόνον καθαιρέσει, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσχάτης δυσσεβείας τῷ ἐγκλήματι περιπίπτουσι. Διόπερ ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος (τοὺς τὸ ἅγιον Ποτήριον, ἢ τὸν δίσκον, ἢ τὴν λαβίδα, ἢ τὴν σεβασμίαν ἐνδυτὴν, καὶ τὸν λεγόμενον ἀέρα, ἢ ἁπλῶς (1) τοὺς ἔν τι τῶν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἱερῶν καὶ ἁγίων σκευῶν, ἢ ἀμφιασμάτων, εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντας, ἢ εἰς χρῆσιν ἀποχρωμένους ἀνέρων), παντελεῖ καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ, ἑστὶ βεβηλῶσαι, τὸ δὲ, συλῆσαι τὰ ἅγια. Τοὺς μέντοι τὰ ἔξωθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀφιερωμένα σκεύη, ἢ ἄμφια, εἰς χρῆσιν ἀνίερον ἑαυτοῖς, ἢ ἑτέρῳ παρέχοντας, τούτους ὁ Κανὼν ἀφορίζει, καὶ ἡμεῖς συναφορίζομεν· τοὺς δὲ παντελῶς ὑφαρπάζοντας, τῇ τῶν ἱεροσύλων καταδίκῃ καθυποβάλλομεν.

Ἀπος. οβ'. ογ'. τοῦ Νύσσης ἡ.

Ἑρμηνεία.

Κατὰ τὸν ογ'. Κανόνα τῶν Ἀποστόλων, τὸν ἀφορίζοντα ἐκείνους ὁποῦ μεταχειρισθοῦν εἰς ὑπηρεσίαν κοινὴν καὶ ἀνίερον ἱερὸν σκεῦος, ἢ ἄμφιον, τινὲς παρεξηγοῦντες ἔλεγον· ὅτι δὲν εἶναι καθαιρέσεως ἄξιοι οἱ τὸ ἔν-

(1) Τὸ διὰ μέσου τοῦτο, οὔτε ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις τύπῳ Κανόσιν εὑρίσκεται, οὔτε μὴν ὁ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν, ἐν τῇ τοῦ Κανόνος ἑρμηνείᾳ τούτου ὅλως ἐμνήσθησαν. Εὑρίσκεται δὲ οὕτως ἔχον ἐν πολλοῖς χειρογράφοις Κώδηξιν, ἔργοις ὀρθογράφου καὶ καλλιγράφου χειρός.

δυμα τῆς ἁγίας Τραπέζης, ὑποκάμισον, ἢ ἄλλο ἱμάτιον ἐδικόν τους κατασκευάζοντες, ἢ τὸ ἅγιον Ποτήριον, καὶ τὸν σεπτὸν δίσκον καὶ τὰ ἄλλα θειότατα σκεύη τὰ ἐν τῷ βήματι εἰς τὴν χρείαν αὐτῶν ἐξοδιάζοντες ἢ μολύνοντες μὲ ἀνίερον μεταχείρισιν, ἐπειδὴ οἱ Ἀπόστολοι ἀφορίζουσι μόνον τοὺς ποιοῦντας ταῦτα, καὶ ὄχι καθαιροῦσι. Διορίζει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανών, ὅτι οἱ ταῦτα λέγοντες, στρεβλοῦσι τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα, καὶ κατὰ τὰ πάθη αὐτῶν τοῦτον παρερμηνεύουσι. Διὸ ἂν ὁ Κανὼν ἀφορίζῃ ἐκείνους, ὁποῦ ὄχι ἁρπάσουν, ἀλλὰ μόνον μεταχειρισθοῦν εἰς κοινὴν ὑπηρεσίαν τὰ ἔξω τοῦ βήματος ἁγιασθέντα μόνον σκεύη μὲ τὴν εἰς τὸν ναὸν ἀφιέρωσιν, πῶς δὲν εἶναι ὑπεύθυνοι, ὄχι μόνον εἰς καθαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην δυσσέβειαν ἐκεῖνοι ὁποῦ καὶ ἁρπάσουν, καὶ μὲ κοινὰς καὶ ἀκαθάρτους χρήσεις καταμολύνουν αὐτὰ τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, Ποτήρια, λέγω, καὶ θείους δίσκους, καὶ ἄλλα ὅμοια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐπιτελοῦνται τὰ φοβερὰ καὶ φρικτὰ Μυστήρια; Λοιπὸν ὅποιος Ἱερωμένος ἁρπάσῃ τὰ ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ εὑρισκόμενα ἅγια σκεύη καὶ ἄμφια, ἢ τὰ μεταχειρισθῇ εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερον, οὗτος παντελῶς νὰ καθαίρεται, ἐπειδὴ ἡ ἁρπαγὴ αὕτη εἶναι (διὰ νὰ εἰποῦμεν ἔτσι) ἁγιοσυλία (ἤτις μεγαλητέρα εἶναι ἀπὸ τὴν ἁπλῶς ἱεροσυλίαν)· ἡ δὲ ἀνίερος αὕτη ὑπηρεσία εἶναι βεβήλωσις καὶ μολυσμὸς τῶν ἁγίων. Τοὺς δὲ τὰ ἔξω τοῦ ἁγίου βήματος εὑρισκόμενα σκεύη ἢ ἄμφια μεταχειριζομένους εἰς ὑπηρεσίαν κοινὴν ἐδικήν των, ἢ εἰς ἄλλους τὰ δίδουν διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν ἐκεῖνοι, καὶ ὁ Κανὼν τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν (1)· τοὺς δὲ μὲ τελειότητα ταῦτα ἁρπάζοντας, εἰς τὴν καταδίκην τῶν ἱεροσύλων ὑποβάλλομεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ογ΄. αὐτὸν Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

Ἀποστ.ς΄.πά. πγ΄. τῆς δ΄. γ΄. ζ΄. τῆς ζ΄. ί. τῆς ἐν Καρθ. ιή.

Τοὺς Πρεσβυτέρους ἢ Διακόνους, κοσμικὰς ἀρχὰς ἢ φροντίδας ἀναδεχομένους, ἢ τὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀρχόντων λεγομένας κουρατορείας, οἱ Θεῖοι καὶ ἱεροὶ Κανόνες καθαιρέσει καθυποβάλλουσι. Τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἐπικυροῦντες, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ κατειλεγμένων διοριζόμεθα, ὡς εἴ τις αὐτῶν κοσμικὰς ἀρχὰς μεταχειρίζοιτο, ἢ τὰς ἐν τοῖς τῶν ἀρχόντων οἴκοις, ἢ προαστείοις λεγομένας κουρατορείας ἀναδέχοιτο, τοῦτον τοῦ οἰκείου Κλήρου ἐκδιώκεσθαι. Οὐδεὶς γὰρ δύναται κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτόλεκτον καὶ ἀψευδεστάτην φωνὴν «δυσὶ κυρίοις δουλεύειν». [Ματθ. ς΄. 24. Λουκᾶς ις΄. 13].

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ὄχι μόνον τοὺς ἐντὸς τοῦ βήματος ἱερωμένους, ὡς οἱ λοιποὶ Κανόνες διορίζουσιν, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς ἔξω τοῦ βήματος Κληρικοὺς ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ λαμβάνουσι κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ κουρατορείας, ἤτοι ἐπιστασίας καὶ φροντίδας, τόσον μέσα εἰς τὰ ὁσπήτια τῶν ἀρχόντων, ὅσον καὶ εἰς τὰ τσεφτιλίκια αὐτῶν. Ὅποιος δὲ ἐξ αὐτῶν τοῦτο ἤθελε κάμει, νὰ διώκεται ἀπὸ τὸν Κλῆρόν του, ἐπειδὴ, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου· οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Ὅρα καὶ τὸν ς΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Ἀποστολ. λά. τῆς δ΄. ιή. τῆς ς΄. νθ΄. τῆς ά. καὶ β΄. ιδ΄. ιγ΄. ιβ΄. ιέ. τῆς ἐν Γάγ. ς΄. τῆς ἐν Καρθ. ξ΄. ξϐ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχ. έ. τῆς ἐν Λαοδ. νή.

Τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ἕκτης Συνόδου, τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκίας οὔσι, λειτουργοῦντας ἢ βαπτίζοντας Κληρικοὺς παρὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου, καθαιρέσει καθυποβαλλούσης, καὶ ἡμεῖς τοῦτο συμψηφιζόμεθα. Τῆς γὰρ ἁγίας Ἐκκλησίας ὀρθοτομούσης, καὶ τὸν ἀληθῆ πρεσβευούσης καὶ ἐκδικούσης λόγον, καὶ τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας συντηρούσης τε καὶ ἐκδιδασκούσης, (2) ἀπηχὲς καὶ ἀνόσιον, παραχωρεῖν τοὺς ἀπαιδευσίᾳ συζῶντας, εἰς τὰς οἰκείας ὑποδυομένους, τὴν ταύτης εὐταξίαν διασπᾶν, καὶ πολλῆς ταραχῆς καὶ σκανδάλων ἀποπληροῦν. Διόπερ ἡ νῦν ἱερὰ καὶ θεοσυνέργητος Σύνοδος, τῆς Οἰκουμενικῆς καὶ ἁγίας ς΄. Συνόδῳ συμφωνοῦσα, ἀποκεκληρωμένους εἶναι τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις· ἔνδον οἰκίας οὔσι λειτουργοῦντας, διωρίσατο, τῆς ἀποκληρώσεως δηλονότι παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τόπον Ἐπισκόπου αὐτοῖς ἀπονεμηθείσης. Εἰ δέ τινες παρὰ τούτους, τοῦ Ἐπισκόπου μὴ εὐδοκοῦντος, εἰς τὰς οἰκείας ἐμπίπτοντες, ἅπτεσθαι τῆς λειτουργίας ἀποτολμῶσι, τούτους μὲν καθαιρεῖσθαι, τοὺς δὲ τῆς αὐτῶν κοινωνίας μετασχόντας, τῷ ἀφορισμῷ καθυποβάλλεσθαι.

(1) Δῆλον δὲ εἶναι ὅτι οἱ λαμβάνοντες τὰ ἱερὰ ταῦτα, καὶ εἰς κοινὴν ὑπηρεσίαν ἐδικήν των ἢ ἄλλων μεταχειριζόμενοι, νοοῦνται κατὰ τὸ σιωπώμενον ὅτι καὶ ἐπιστρέφουσιν αὐτὰ πάλιν εἰς τὸν ναόν· οἱ γὰρ μὴ ἐπιστρέφοντες, κἂν καὶ αὐτοὶ οἱ ταῦτα ἀφιερώσαντες ἦναι, καὶ κύριοι τοῦ ναοῦ, ὡς ἱερόσυλοι κατακρίνονται, κατὰ τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάπφειραν.

(2) Σημείωσαι ὅτι ἐν ἄλλοις Κώδηξιν οὐχ εὑρίσκεται ἡ περίοδος αὕτη, ἤτοι τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας συντηρούσης τε καὶ ἐκδιδασκούσης.

Ἑρμηνεία.

Σύμφωνος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν λα'. τῆς ς'. Συνόδου, τὸν ὁποῖον ἐξηγήσαμεν, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ. Τοῦτο δὲ μόνον προστιθέασιν οἱ πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ λειτουργοῦν εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους ἀνεγκαινιάστους, τοὺς ὄντας μέσα εἰς ὁσπήτια, πρέπει νὰ ἦναι διωρισμένοι, καὶ ξεχωρισμένοι εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα. Εἰ δὲ καὶ ἤθελαν τολμήσει νὰ λειτουργήσουν εἰς τοὺς εὐκτηρίους αὐτοὺς ἄλλοι τινὲς Ἱερωμένοι, μὴ ὄντες διωρισμένοι εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, αὐτοὶ μὲν νὰ καθαίρωνται, οἱ δὲ συγκοινωνήσαντες εἰς τοῦτο μὲ αὐτοὺς λαϊκοὶ νὰ ἀφορίζωνται. Ὅρα καὶ τὸν λα'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἀποστ. λά. τῆς δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ά. καὶ β'. ιδ'. ιδ'. ιέ. τῆς ἐν Ἀντιοχίᾳ. έ. τῆς ἐν Γάγγ. ς'. τῆς ἐν Καρθ. ί. ιά. ξ'.

Τὰς τῶν αἱρετικῶν ζιζανίων ἐπισπορὰς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ὁ παμπόνηρος καταβαλλὼν, καὶ ταύτας ὁρῶν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἐκτεμνομένας προρρίζους, ἐφ' ἑτέραν ἦλθε μεθοδείας ὁδὸν, τῇ τῶν σχισματικῶν μανίᾳ τὸ Χριστοῦ Σῶμα μερίζειν ἐπιχειρῶν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν ἡ ἁγία Σύνοδος ἀναστέλλουσα παντελῶς ὥρισε τοῦ λοιποῦ, ἵνα εἴτε Πρεσβύτερος, εἴτε Διάκονος ὡς δῆθεν ἐπὶ ἐγκλήμασί τισι τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς Ἐπισκόπου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ τελείας κατακρίσεως ἀποστῆναι τολμήσοι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς, κατὰ τὸ παραδεδομένον τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ ἀναφέροι τοῦτον, ὑποκεῖσθαι καθαιρέσει, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀποστερεῖσθαι τιμῆς. Ὁ γὰρ ἐν Πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος καὶ τῶν Μητροπολιτῶν ἁρπάζων τὴν κρίσιν, καὶ πρὸ κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ τὸν οἰκεῖον πατέρα καὶ Ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ Πρεσβυτέρου ἐστὶν ἄξιος τιμῆς ἢ ὀνομασίας. Οἱ δὲ τούτῳ συνεπόμενοι, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἶέν τινες, καὶ αὐτοὶ τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν, εἰ δὲ Μοναχοὶ, ἢ λαϊκοὶ, ἀφοριζέσθωσαν παντελῶς τῆς Ἐκκλησίας, μέχρις ἂν τὴν πρὸς τοὺς σχισματικοὺς συνάφειαν διαπτύσαντες πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπιστραφεῖεν Ἐπίσκοπον.

Ἑρμηνεία.

Τόσον μὲ τοὺς αἱρετικοὺς, ὅσον καὶ μὲ τοὺς σχισματικοὺς, ἐπιχειρεῖ ὁ διάβολος νὰ διαμερίσῃ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος χωρισθοῦν ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Ἐπισκόπου των, καὶ τὸ ὄνομά του δὲν μνημονεύουσι κατὰ τὸ σύνηθες, πρὸ τοῦ νὰ ἐξετάσῃ ἡ Σύνοδος τὰ ἐγκλήματά του, καὶ νὰ τὸν καταδικάσῃ· οὗτοι μὲν νὰ καθαίρωνται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ἔχουν τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Διακόνου οἱ τὸν κατὰ πνεῦμα πατέρα αὐτῶν Ἐπίσκοπον κατακρίνοντες, καὶ τὴν κρίσιν τῶν Μητροπολιτῶν προαρπάζοντες· οἱ Μητροπολῖται γὰρ καὶ ὄχι οἱ Κληρικοὶ κρίνουσι τοὺς Ἐπισκόπους· οἱ δὲ συνακολουθοῦντες μὲ τοὺς τοιούτους, ἀποστάτας, Πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, εἰ μὲν εἶναι ἱερωμένοι, ἂς καθαίρωνται, εἰ δὲ Μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ, ἂς ἀφορίζωνται, ὄχι καὶ μόνον ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἕως ὅτου μισήσουν αὐτοὺς, μὲ τὸν ἐδικόν τους Ἐπίσκοπον (1). Ὅρα καὶ τὸν λά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Ἀποσ. λά. τῆς δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ά. καὶ β'. ιβ'. ιγ'. ιέ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. έ. τῆς Γάγγ. ς'. τῆς ἐν Καρθ. ί. ιά. ξδ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος κατὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστήσοι ἑαυτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ εἰθισμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ. τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος καθηρημένον εἶναι, εἰ μόνον ἀποστὰς τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου σχίσμα ποιήσοι· δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οἰκεῖα μέτρα γινώσκειν καὶ μήτε τὸν Πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, μήτε τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ ἰδίου Μητροπολίτου.

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα καθαιρεῖ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τοὺς Ἐπισκόπους ἐκείνους ὁποῦ χωρισθοῦν ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Μητροπολίτου των, καὶ τὸ ὄνομά του δὲν μνημονεύουσι κατὰ τὸ σύνηθες· διότι οὔτε ὁ Πρεσβύτερος πρέπει νὰ καταφρονῇ τὸν Ἐπίσκοπόν του, οὔτε ὁ Ἐπίσκοπος τὸν Μητροπολίτην του. Ὅρα καὶ τὸν λά. Ἀποστολικόν.

(1) Ὅρα καὶ τὸν α'. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅπου τοὺς παρασυναγώγους μὲ ἀργίαν μόνον παιδεύει προσωρινὴν τῆς Ἱερωσύνης.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Τὰ ὁρισθέντα περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ Πατριαρχῶν ἁρμόζει. Ὥστε εἴ τις Πρεσβύτερος ἢ Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης τολμήσοι ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον, ἐν τῇ θείᾳ Μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτου κατακρίσεως σχίσμα ποιήσοι· τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐσφράγισταί τε καὶ ὥρισται περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων, καὶ σχίσμα ποιούντων καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων. Οἱ γὰρ δι' αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην, τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες, ἐκείνου δηλονότι τὴν αἵρεσιν δημοσίᾳ κηρύττοντος, καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ' Ἐκκλησίας διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον τῇ κανονικῇ ἐπιτιμήσει οὐχ ὑπόκεινται πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτοὺς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον Ἐπίσκοπον κοινωνίας ἀποτειχίζοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεπούσης τιμῆς τοῖς ὀρθοδόξοις ἀξιωθήσονται. Οὐ γὰρ Ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι.

Ἀποσ.λά. τῆς δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ά. καὶ β'. ιβ'. ιγ'. ιδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ.έ. τῆς ἐν Γάγ. ς'. τῆς ἐν Καρθ. ί. ιά. ξϛ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνα ὁποῦ οἱ ἀνωτέρω Κανόνες ἐδιώρισαν περὶ Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, τὰ αὐτὰ διορίζει, καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὁ παρὼν Κανών, περὶ Πατριαρχῶν, λέγων ὅτι, ὅστις Πρεσβύτερος, ἢ Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης ἤθελε χωρισθῆ ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Πατριάρχου αὐτοῦ, καὶ δὲν μνημονεύῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ σύνηθες (ὁ Μητροπολίτης δηλ. μόνος· ὁ γὰρ Πρεσβύτερος τοῦ Ἐπισκόπου του τὸ ὄνομα μνημονεύει, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος τοῦ Μητροπολίτου του) πρὸ τοῦ νὰ φανερώσουν τὰ κατὰ τοῦ Πατριάρχου αὐτῶν εἰς τὴν Σύνοδον, καὶ παρὰ τῆς Συνόδου αὐτὸς νὰ κατακριθῇ· οὗτοι, λέγω, πάντες νὰ καθαίρωνται παντελῶς, οἱ μὲν Ἐπίσκοποι καὶ Μητροπολῖται, πάσης Ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας, οἱ δὲ Πρεσβύτεροι, πάσης Ἱερατικῆς. Πλὴν ταῦτα μὲν νὰ γίνωνται, ἐὰν διὰ ἐγκλήματά τινα, πορνείαν θετέον, ἱεροσυλίαν καὶ ἄλλα, χωρίζωνται οἱ Πρεσβύτεροι ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους των, οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας των, καὶ οἱ Μητροπολῖται ἀπὸ τοὺς Πατριάρχας των (1)· ἐὰν δὲ οἱ ρηθέντες πρόεδροι ἦναι αἱρετικοί, καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κηρύττουσι παρρησίᾳ (2), καὶ διὰ τοῦτο χωρίζονται οἱ εἰς αὐτοὺς ὑποκείμενοι, καὶ πρὸ τοῦ νὰ γένῃ ἀκόμη συνοδικὴ κρίσις περὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης, οἱ χωριζόμενοι αὐτοί, ὄχι μόνον διὰ τὸν χωρισμὸν δὲν καταδικάζονται, ἀλλὰ καὶ τιμῆς τῆς πρεπούσης, ὡς ὀρθόδοξοι, εἶναι ἄξιοι, ἐπειδὴ, ὄχι σχίσμα ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὸν χωρισμὸν αὐτὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ἠλευθέρωσαν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ σχίσμα καὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ψευδεπισκόπων αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν λα'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙϚ'.

Διὰ τὰς φιλονεικίας τε καὶ ταραχὰς τὰς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ συμβαινούσας, καὶ τοῦτο ὁρίσαι ἀναγκαῖόν ἐστι. Τὸ μηδενὶ τρόπῳ Ἐπίσκοπον καταστῆναι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἧς ἔτι ὁ προεστὼς ζῇ, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ συνίσταται τιμῇ, εἰμὴ αὐτὸς ἐκὼν τὴν Ἐπισκοπὴν παραιτήσεται. Χρὴ γὰρ πρότερον τὴν αἰτίαν τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐπισκοπῆς ἐκδιώκεσθαι, κανονικῶς ἐξεταζομένην, εἰς πέρας ἄγεσθαι, εἶθ' οὕτω μετὰ τὴν αὐτοῦ καθαίρεσιν, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν προβιβάζεσθαι. Εἰ δέ τις τῶν Ἐπισκόπων ἐν τῇ ἰδίᾳ συνιστάμενος τιμῇ, μήτε παραιτεῖσθαι βούλοιτο, μήτε τὸν οἰκεῖον ποιμένειν λαὸν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀποστὰς Ἐπισκοπῆς, ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβει τόπῳ, μήτε Βασιλικῷ προστάγματι κατεχόμενος, μήτε ταῖς τοῦ οἰκείου Πατριάρχου λειτουργίαις ὑπηρετούμενος, μήτε μὴν, ὑπὸ νόσου χαλεπῆς τε, καὶ ἀκινησίαν ἐμποιούσης παντελῆ συνεχόμενος. Ὁ τοιοῦτος οὖν ὁ κατὰ μηδεμίαν τῶν εἰρημένων προφάσεων κωλυόμενος, τῆς οἰκείας ἀφιστάμενος Ἐπισκοπῆς, καὶ ὑπὲρ τὸν ἐξαμηνιαῖον χρόνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβων τόπῳ, τῆς τοῦ Ἐπισκόπου τιμῆς τε, καὶ ἀξίας ἀλλοτριωθήσεται παντελῶς. Τὸν γὰρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ καταμελοῦντα ποίμνης, καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον χρονοτριβοῦντα τόπῳ, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, καὶ τῆς Ἀρχιερωσύνης, δι' ἧς ποιμαίνειν ἐτάχθη, παντελῶς ἀλλότριον καθεστάναι, καὶ εἰς τὸν αὐτοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς τόπον ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ καταλέγεσθαι.

Ἀπο. νή. τῆς ς'. ιθ'.π'. τῆς Σαρδικ.ιά. τῆς Καρθ. οϑ'.πϐ'. πς' ρλά. ρλϐ'. ρλγ'. Πέτρ. ί. Νύσσης ις'. Κυρίλλ. ά.

(1) Ἀγκαλὰ καὶ ὁ λα'. Ἀποστολικ. ἀνεύθυνον κρίνῃ καὶ τὸν χωριζόμενον, ἐὰν γνωρίζῃ αὐτὸν καὶ ἄδικον.

(2) Ἀπὸ τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Κανόνος φαίνεται ὅτι δὲν πρέπει τινὰς νὰ χωρίζηται, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, ἐὰν αὐτὸς ἔχῃ μὲν κακμίαν αἵρεσιν, τὴν φυλάττει ὅμως εἰς τὸ κρυπτὸν καὶ δὲν τὴν κηρύττει· τυχὸν γὰρ αὐτὸς πάλιν ἀφ'

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι νὰ μὴ χειροτονῆται Ἐπίσκοπος εἰς ἐπαρχίαν, τῆς ὁποίας ὁ Ἐπίσκοπος ἀκόμη ζῇ, καὶ εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν ἀξίαν ἀκόμη εὑρίσκεται. Σκάνδαλα γὰρ τοῦτο καὶ ταραχὰς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προξενεῖ, ἔξω μόνον ἂν θεληματικῶς ὁ Ἐπίσκοπος παραιτήσῃ τὴν Ἐπισκοπήν του (διά τινα κωλυτικὴν κρυπτὴν ἀφορμὴν δηλαδὴ, περὶ οὗ ὅρα τὴν Ἐπιστολὴν τῆς γ'. Συνόδου) (1)· ἐὰν δὲ Ἐπίσκοπος τινὰς διὰ ἐγκλήματά του ᾖναι ἄξιος νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν του, πρῶτον πρέπει νὰ ἐξετάζωνται συνοδικῶς τὰ ἐγκλήματά του ταῦτα, καὶ νὰ καθαιρῆται, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ γίνεται εἰς αὐτὴν ἄλλος Ἐπίσκοπος. Ἀνίσως δὲ τινὰς Ἐπίσκοπος μήτε θελήσῃ νὰ παραιτηθῇ, μήτε νὰ ποιμαίνῃ τὸν λαόν του, ἀλλὰ διατρίβει ἔξω τῆς ἐπαρχίας του περισσότερον ἀπὸ ἓξ μῆνας (2), χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται οὔτε ἀπὸ Βασιλικὴν προσταγὴν, οὔτε ἀπὸ ὑπηρεσίας τοῦ Πατριάρχου (3), οὔτε ἀπὸ κἀμμίαν δεινὴν ἀσθένειαν, ἀκίνητον ποιοῦσαν αὐτόν· ὁ τοιοῦτος καλούμενος καὶ μὴ ὑποστρέφων, ἀλλ' ἀμελῶν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον, νὰ καθαιρῆται παντελῶς ἀπὸ τὴν Ἀρχιερατικὴν ἀξίαν, καὶ ἀντὶ αὐτοῦ νὰ χειροτονῆται ἄλλος ἐπίσκοπος. Ὅρα δὲ, ὅτι ὁ παρὼν κανὼν εἰπὼν ἀνωτέρω ἔξω μόνον ἂν θεληματικῶς παραιτήσῃ ὁ ἐπίσκοπος τὴν ἐπισκοπήν του, παρακάτω ὡσὰν νὰ ἐπιδιορθώνῃ τοῦτο, λέγει, ὅτι διὰ ἐγκλήματα πρέπει νὰ ἐκβάλλεται ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ ὄχι ἁπλῶς μὲ θεληματικὴν παραίτησιν διὰ ῥαθυμίαν ἢ καὶ ἀπραγμοσύνην του, εἰμὴ διά τινα, ὡς εἴπομεν, κρυπτὴν καὶ κωλυτικὴν ἀφορμήν.

Συμφωνία.

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ ις'. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζει λέγων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφαιρῆται ἡ Ἐπισκοπὴ ἀπὸ κανένα ἐπίσκοπον πρὸ τοῦ νὰ λάβῃ ἔκβασιν ἡ κατ' αὐτοῦ κρίσις. Ὁ δὲ δ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ἐμποδίζει τὸ νὰ γίνεται ἄλλος ἐπίσκοπος εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν τοῦ καθαιρεθέντος ἐπισκόπου, πρὸ τοῦ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τούτου ὁ Ῥώμης, ἵνα μὴ ὦσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει δύω ἐπίσκοποι· ὅπερ παράνομόν ἐστι καὶ ἐμποδισμένον ἀπὸ τὸν ἡ. τῆς ά. καὶ ιϐ'. τῆς δ'.» Ὅρα καὶ τὸν νή Ἀποστολικὸν καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἀποστολ. π'. τῆς ά. β'. τῆς ἐν Λαοδ. γ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ι. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. ιϐ'. Κυρίλλ. δ'.

Ἐν πᾶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας φροντίζοντες, καὶ τοῦτο ὁρίσαι ἀναγκαῖον ἐθέμεθα, ὥστε τοῦ λοιποῦ μηδένα τῶν λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν, ἀθρόον εἰς τὸ τῆς Ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς Ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἢ Μοναχῶν τινες, ἀπαιτούσης χρείας, παραυτίκα τιμῆς ἄξιοι γεγόνασιν Ἐπισκοπῆς, ἀρετῇ τε διαπρέψαντες, καὶ τὰς κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησίας ὑψώσαντες, ἀλλὰ τό γε σπάνιον οὐ νόμον τῆς Ἐκκλησίας τιθέμενοι. ὁρίζομεν τοῦ λοιποῦ μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι, εἰ μὴ κατὰ λόγον ὁ χειροτονούμενος τῶν ἱερατικῶν προέλθοι βαθμῶν, ἐν ἑκάστῳ τάγματι τὸν νενομισμένον χρόνον ἀποπληρῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ ἀναβιβάζεται τινὰς εἰς τὸ ὕψος τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἤτοι νὰ χειροτονῆται Ἀρχιερεὺς ἀπὸ λαϊκούς, ἢ Μοναχούς, παρευθὺς ὁποῦ ψηφισθῇ εἰς τοῦτο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν νὰ χειροτονῆται κατὰ τάξιν εἰς κάθε βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης, Ἀναγνώστης δηλαδὴ, Ὑποδιάκονος, Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, δεύτερον δὲ νὰ μένῃ ἀρκετὸν καιρὸν(4) εἰς τὸν κάθε ἕνα βαθμόν καὶ μετὰ ταῦτα, ἐὰν ἄξιος εὑρεθῇ νὰ χειροτονήσῃ ἑαυτοῦ μετὰ ταῦτα νὰ διορθωθῇ.

(1) Τοῦτο φαίνεται νὰ τὸ λέγῃ ὁ Κανὼν διὰ τὸν ἅγιον Φώτιον, ὡς Πατριαρχεύσαντα, ζῶντος ἔτι τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου, ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, ἀγκαλὰ καὶ πολλότατοι ἄλλοι Ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχαι, ζώντων τῶν προκατόχων αὐτῶν ἔτι, ἐχειροτονήθησαν, καὶ ὅρα τὸν Δοσίθεον σελ. 123. ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ. Παράνομον ὅμως τὸ τοιοῦτο, καὶ παρὰ Κανόνας ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ μιμητέον.

(2) Λοιπὸν πρέπει νὰ ἀκυρωθῇ ἡ α'. διάταξις τοῦ πρώτου τίτλου τῶν Νεαρῶν, ἥτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινιάνειος ξζ'. κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. η'. Κεφ. ϐ'.). ἡ διορίζουσα ὅτι νὰ ἀποβάλλεται τῆς Ἐπισκοπῆς ὁ Ἐπίσκοπος ὁποῦ λείψῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, ὄχι περισσότερον ἀπὸ ἓξ μῆνας, καθὼς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ ἕνα χρόνον. Ἀλλὰ καὶ ἡ προσταγὴ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἡ διορίζουσα νὰ ἐκβάλλωνται μόνον ἀπὸ τὸν ξένον τόπον, ἐν ᾧ διατρίβουσιν ὑπὲρ τοὺς ἓξ μῆνας οἱ Ἀρχιερεῖς. καὶ ὄχι νὰ διώκωνται ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν των· ἐπειδὴ, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου, πρέπει νὰ ἀκυροῦνται οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τοὺς Κανόνας πολιτικοὶ νόμοι, ὡς αὐτοὶ πάλιν οὗτοι τοῦτο θεσπίζουσιν. Ἡ ζ'. δὲ διάταξις τοῦ α'. τίτλου τῶν Νεαρῶν, διορίζουσα ὅτι ὁ οἰκονόμος τῶν τῆς Ἐπισκοπῆς πραγμάτων δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ἔξοδα εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ὁποῦ πολὺν καιρὸν λείπῃ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν του, μάλιστα ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι κατὰ τὸν ιά. καὶ ιϐ'. τῆς Σαρδικῆς, καὶ τὸν π'. τῆς ς'. τρεῖς ἑβδομάδας μόνον συγχωρεῖται νὰ λείπῃ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν του.

(3) Ὥστε καὶ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὁ Πατριάρχης, κανονικῶς δύνανται νὰ ἐμποδίσουν τὸν Ἐπίσκοπον νὰ μὴ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐπαρχίαν του, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἓξ μῆνας.

(4) Ἐζήτησάν τινες πόσον καιρὸν πρέπει νὰ μένῃ τινὰς εἰς τὸν κάθε βαθμὸν, καὶ εἶπον, ἄλλοι μὲν ὅτι ἑπτὰ ἡμέρας, συνά-

νῆναι καὶ ἐπίσκοπος. Διότι, ἀγκαλὰ καὶ μερικοὶ ἕως τῆς σήμερον ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἀπὸ λαϊκοὺς καὶ Μοναχοὺς ἔγιναν παρευθὺς Ἐπίσκοποι(δηλαδὴ χωρὶς νὰ κάμουν πρότερον τὸν συνήθη καὶ διωρισμένον καιρὸν εἰς κάθε βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης), οἵτινες καὶ ἄξιοι ἐφάνησαν, καὶ μὲ ἀρετὰς ἔλαμψαν, καὶ τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν ἐδόξασαν (1)· ἀλλ' ὅμως, τὸ μερικὸν καὶ σπάνιον, καὶ ἐν καιρῷ ἀνάγκης γινόμενον, νόμος καθολικὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν γίνεται (καθὼς τοῦτο αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, καὶ ἡ ϐ'. πρᾶξις τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου, λέγουσα, «τὰ σπάνια ἀγαθὰ οὐ δύνανται νόμος εἶναι τοῖς πολλοῖς»). Ὅθεν τοῦτο ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ γίνεται· ἀνάγνωθι καὶ τὸν π'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗι ΑΓΙΑι ΣΟΦΙΑι ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία Σύνοδος ἡ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῶν κατηχουμένων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἤτοι τῆς ἁγίας Σοφίας, συγκροτηθεῖσα (2), γέγονεν ἐν ἔτει μὲν τῷ ἀπὸ Χριστοῦ 879· ἐν τῷ 13 δὲ ἔτει τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, Πατέρων ἐν αὐτῇ ὄντων 383 (3), ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπερέχοντες ἦσαν ὅ,τε ἁγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος, Πέτρος ὁ Πρεσβύτερος Καρδηνάλις καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Πάπα Ἰωάν-

γοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν περὶ ἱερωσύνης λόγον τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, ἄλλοι δὲ ὅτι τρεῖς μῆνας, φέροντες μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν ρκϐ'. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ἀόριστος ὅμως κατὰ ἀκρίϐειάν ἐστιν, ἐπειδὴ ἡ ἐν Σαρδικῇ κατὰ τὸν ι'. αὐτῆς Κανόνα διορίζει τόσον δηλ., ὅσος εἶναι ἀρκετὸς νὰ ἀποδείξῃ καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν καλοκἀγαθίαν τῶν τρόπων, καὶ τὴν στερρότητα τῆς γνώμης τοῦ χειροτονουμένου. Ἀλλὰ μὴν, ἡ πίστις καὶ ἡ γνώμη, ἄλλων μὲν δεικνύεται εἰς ὀλιγώτερον καιρὸν, καὶ ἄλλων εἰς περισσότερον· λοιπὸν καὶ ὁ καιρὸς αὐτῶν εἶναι ἄδηλος. Πρέπει ὅμως νὰ ἀπερνᾷ εἰς κάθε βαθμὸν, ὄχι ὀλιγώτατος καιρὸς, κατὰ τὴν αὐτὴν Σαρδικὴν, ἀλλὰ καὶ μακρότατος.

(1) Ὁποῖοι ἐστάθησαν οἱ ἀπὸ λαϊκοὺς χειροτονηθέντες Ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχαι. Ὁ Νεκτάριος, ὁ Ἀμϐρόσιος, ὁ Ταράσιος, ὁ Νικηφόρος, καὶ αὐτὸς ὁ τότε παρὼν τῇ Συνόδῳ ἱερὸς Φώτιος, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ μόνον φαίνεται νὰ ἐδιώρισεν ἡ Σύνοδος τὸν παρόντα Κανόνα. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο ἐποίησεν ὁ θεῖος Φώτιος, ἀποϐλέπων εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Ταρασίου, καὶ Νικηφόρου, καὶ Ἀμϐροσίου, ἐκατηγορεῖτο ὅμως διὰ τοῦτο ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Ἀπὸ τούτους δὲ, ὁ μὲν Ταράσιος, καὶ Νικηφόρος, καὶ Φώτιος, ἀπὸ λαϊκῶν ἐπροϐιϐάσθησαν, ὁ δὲ Νεκτάριος καὶ Ἀμϐρόσιος, καὶ ἀπὸ κατηχουμένων ἔτι, οἵτινες εὐθὺς ὁποῦ ἐϐαπτίσθησαν, καὶ τοὺς κατὰ τάξιν τῆς ἱερωσύνης ϐαθμοὺς ἔλαϐον, ὁ μὲν Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τῆς δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ δὲ Ἀμϐρόσιος ὑπὸ τοῦ ἐν Μεδιολάνοις Κλήρου καὶ λαοῦ, Μεδιολάνων Ἀρχιερεὺς, ἀνεδείχθησαν· Ὅρα δὲ καὶ τὸν Δοσίθεον ἐν τῷ προοιμ. τοῦ τόμου τῆς Χαρᾶς (σελ. ς'.), ὅπου λέγει ὅτι ὁ Φώτιος ἔγραψε πρὸς τὸν Νικόλαον Ρώμης, πῶς αὐτὸς ἔκαμε καὶ ἔγειναν ὁ Κανὼν οὗτος εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον, διὰ συμφωνίαν τῶν δύω Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρώμης, καὶ διὰ νὰ ἀσηκώσῃ ἀπὸ τὸ μέσον κάθε πέτραν σκανδάλου.

(2) Περὶ ταύτης τῆς Συνόδου ἐλάλησεν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, διαλεγόμενος μὲ τὸν Ἰουλιανὸν ἐν τῇ ς'. συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου. Καθαρώτερα δὲ λαλεῖ περὶ αὐτῆς ἐν τῇ περὶ πίστεως ὁμολογίᾳ οὕτως·«Ἀποδέχομαι καὶ ἀσπάζομαι πρὸς ταῖς εἰρημέναις ἑπτὰ Συνόδοις, καὶ τὴν μετ' αὐτὰς ἀθροισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ εὐσεϐοῦς Βασιλείου βασιλέως Ρωμαίων, καὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου, τὴν καὶ οἰκουμενικὴν ὀγδόην ὀνομασθεῖσαν.» κτλ. (παρὰ τῷ Ἀντιπάπᾳ σελ. 172 καὶ σελ. 731 τῆς Δωδεκαϐίϐλου·), πλὴν καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ αὕτη ὠνομάσθη οἰκουμενικὴ ὀγδόη κοινῶς. ὅμως παρὰ πάντων ἐξενίκησε νὰ ἐπονομάζεται «Σύνοδος ἡ ἐπὶ Φωτίου» (ἔπρεπε δὲ μᾶλλον νὰ ἐπονομάζεται ὑπὲρ Φωτίου, καθ' ὅτι καὶ ἄλλαι ἐπὶ Φωτίου ἐγένοντο, ὡς εἴπομεν), μὲ τὸ νὰ μὴ ἐξεδόθη ἐν αὐτῇ καινὸς ὅρος περὶ δύγματος, καθὼς συνέϐη εἰς τὰς ἄλλας ἑπτὰ οἰκουμενικὰς, ὡς εἴπομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ά. συνόδου.

(3) Τόσοι γὰρ ἀπαριθμοῦνται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς αὐτῆς συνόδου τοῖς περιεχομένοις ἐν ζ'. πράξεσιν ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν συνοδικῶν (σελ. 929.), ἄλλοι δὲ 405 λέγουσιν, ὡς ὁ Δοσίθεος, προστιθεὶς καὶ τοὺς εἰκοσιδύω (ἢ εἰκοσιτρεῖς) ἐν Ρώμῃ ὑπογράψαντας εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

νου, σὺν Παύλῳ, καὶ Εὐγενίῳ(1), Ἠλίας Πρεσβύτερος τοποτηρητὴς τοῦ Ἱεροσολύμων Θεοδοσίου, Κοσμᾶς Πρεσβύτερος ἀποκρισιάριος Μιχαὴλ τοῦ Ἀλεξανδρείας, Βασίλειος Ἐπίσκοπος Μαρτυρουπόλεως καὶ τοποτηρητὴς Θεοδοσίου Ἀντιοχείας· ἐγένετο δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη κυρίως μὲν, ἵνα παύσῃ τὰ σκάνδαλα ὁποῦ ἠκολούθησαν μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν περὶ τῆς Βουλγαρίας (2), ἀκολούθως δὲ καὶ ἵνα ἑνωθῶσιν οἱ σχισθέντες Ἐπίσκοποι διὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἰγνατίου καὶ χειροτονίαν τοῦ Φωτίου. Αὕτη τοιγαροῦν, ἀνακηρύξασα τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν Ζ'. Σύνοδον, ὡς ἀληθῶς οὖσαν Οἰκουμενικὴν, καὶ μὲ τὰς ἄλλας ἓξ Οἰκουμενικὰς συναριθμήσασα, καὶ πάντας τοὺς μὴ συναριθμοῦντας αὐτὴν ἀναθεματίσασα (ἦσαν γάρ τινες τοιοῦτοι ἐν τῇ Γαλλίᾳ), ἀπεδέξατο τὸν ἁγιώτατον Φώτιον καὶ ὡς ἔννομον καὶ κανονικὸν ἀνεκήρυξε Πατριάρχην, καὶ τὰς κατὰ Φωτίου γενομένας ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδους ἀπεκήρυξε καὶ ἐξωστράκισε. Ταῦτα δὲ ποιήσασα, καὶ ἐν τῇ ς'. καὶ ζ'. πράξει αὐτῆς ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς ὁσίασα, ἵνα τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς πίστεως μένῃ ἀκαινοτόμητον, καὶ ἀπαρασάλευτον εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ κατ' ἐκείνου ὁποῦ ἤθελε τολμήσῃ νὰ προσθέσῃ, ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ τι ἀπ' αὐτοῦ, φρικτὰ ἀνεθέματα ἐκφωνήσασα, καὶ τοὺς παρόντας τρεῖς κανόνας ἐξέδωκεν ἐν τῇ ε. πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, τοὺς ὁποίους ἅπασα ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία ἐκκλησία ὡς γνησίους ἐδέχθη καὶ δέχεται, καθὼς οἱ ἐξηγηταὶ τῶν ἱερῶν κανόνων κοινῶς ἅπαντες δηλοῦσι καὶ βεβαιόνουσι. Καὶ δὴ, καὶ αὐτὸ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου (3).

(1) Ἀπὸ τούτους, οἱ μὲν δύω, ὁ Παῦλος καὶ Εὐγένιος, ἦσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεσταλμένοι πρὸ τοῦ, ὑπὸ Ἰωάννου, διὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας, ὁ δὲ Πέτρος ἀπεστάλη τότε εἰς τὴν σύνοδον, μεθ' οὗ ἔστειλεν ὁ Ἰωάννης τῷ Φωτίῳ ἀρχιερατικὴν στολὴν, ὠμοφόριον, στιχάριον, σανδάλια, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Βέκκος.

(2) Ἡ αἰτία ὁποῦ ἠκολούθησαν τὰ σκάνδαλα περὶ τῆς Βουλγαρίας, ἐν συντομίᾳ ἐστάθη αὕτη. Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοφίλου, νικήσας τοὺς Βουλγάρους, διὰ συνεργείας πνευματικῆς καὶ πόνων Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν πατριαρχῶν, ἐβάπτισε τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, τὸν δὲ πρῶτον αὐτῶν ὠνόμασεν εἰς τὸ ὄνομα του Μιχαὴλ· διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν λοιπὸν, καὶ διατὶ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ Βουλγαρία ἦτον ὑποκειμένη εἰς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, τὸν ὑποκείμενον εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἔστειλεν ἐκεῖ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνάτιός τε καὶ Φώτιος ἀρχιεπίσκοπον· ὁ δὲ Νικόλαος πάπας φθονήσας, ἐζήτει νὰ ἐξουσιάζῃ τὴν Βουλγαρίαν, ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τοῦ Φωτίου δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ κάμῃ τοῦτο, γράψαντος αὐτῷ, ὅτι περὶ τῆς Βουλγαρίας ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα. Σύνοδον ἐν Ρώμῃ ἀθροίσας, καθαιρεῖ καὶ ἀναθεματίζει τὸν Φώτιον, καὶ ἀφορίζει τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ, εἰς δὲ τὴν Βουλγαρίαν ἔστειλε πρεσβυτέρους καὶ ἐμύρωναν ἐκ δευτέρου τοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων Κωνσταντινουπόλεως μυρωθέντας, οἵτινες ἐδίδασκον ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν καὶ ὁ Φώτιος Σύνοδον ἀθροίσας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀντεκάθηρε τὸν Νικόλαον, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Νικολάου, ἀκοινωνήτους αὐτὸν ἐδέχετο ἐν παντὶ τόπῳ. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ καὶ τοῦ Νικολάου, καὶ ἐκβληθέντος τοῦ Φωτίου, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰγνάτιος. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ μὴ συγκατανεύοντος νὰ χειροτονῇ εἰς Βουλγαρίαν ὁ πάπας, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν Ἰωάννης ὁ πάπας, ὁ μετὰ τὸν Ἀδριανὸν, δὲν ἀπεδέχθη τὴν κατὰ Φωτίου ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην Σύνοδον. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἰγνάτιος, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Φώτιος, ὅστις διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὸν κόσμον ψευδῆ ὅσα αὐτῷ κατεσκεύασαν, καὶ διὰ νὰ διορθωθῇ τὸ εἰς τὴν Δύσιν ψιθυριζόμενον, καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν κηρυχθὲν περὶ τῆς ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δυσσεβὲς φρόνημα, καὶ πρὸς τούτοις ἵνα γένηται εἰρήνη καὶ ἕνωσις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων, ἄλλων μὲν ὀνομαζομένων Ἰγνατιανῶν, ἄλλων δὲ Φωτιανῶν, ἔπεισε τὸν βασιλέα Βασίλειον, καὶ συνήθροισε τὴν παροῦσαν Σύνοδον, γράψας καὶ αὐτὸς πρός τε τὸν πάπαν Ἰωάννην τὸν ὄγδοον, καὶ τοὺς λοιποὺς πατριάρχας λίβελλον πίστεως. Περὶ τῆς Βουλγαρίας δὲ, ἐπειδὴ ἐζήτει πάλιν ταύτην ὁ πάπας Ἰωάννης, καὶ ἤθελε νὰ μὴ χειροτονῇ εἰς αὐτὴν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, μήτε ὠμοφόριον νὰ στέλλῃ ἐκεῖ, ἀποκαμόντες πλέον οἱ πατέρες ἀπὸ τὰ σκάνδαλα, εἶπον, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα, καὶ οὕτως ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τὰς φιλονεικίας πρὸς τὸ παρόν. Ὅρα περὶ τούτου σελ. 1 τοῦ β'. τόμου τῆς Ὀκτατεύχου ἐν τῷ περὶ ὑπομνηματιστῶν, καὶ τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ. Ἄλλως. Εἰς τὸ ἴδιον καιρὸν ἐστάλησαν κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου εἰς τοὺς ἐν Μποεμίᾳ ἐθνικοὺς οἱ ἀπὸ Θεσσαλονίκης καταγόμενοι αὐτάδελφοι, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς εὐσέβειαν τὸ γένος τοῦτο καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν, ἐξ ὧν ὁ Κύριλλος πρῶτος ἐν Πράγῃ ἐπίσκοπος ἐχρημάτισεν. Οὗτοι ἐποίησαν καὶ τὰ Σλαβωνικὰ γράμματα. Ὅθεν καὶ Κυριλλικὰ λέγονται, καὶ ἀμαθῶς παρά τινων Ἰλλυρικά. Ἐφθόνησαν καὶ εἰς τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον ὄχι ὀλίγον οἱ τότε πάπαι, ὡς εἰς τὴν περὶ τούτων ἱστορίαν φαίνεται, σωζομένην ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ Χελανταρίου. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὁ νέος, ὁ βασιλεὺς Ρωμαίων, εἰς ἕνα χρυσόβουλλόν του, ὁποῦ δίδει εἰς τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ Ξηροποτάμου, γράφει ὅτι Παῦλος ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβῆ, καὶ αὐτάδελφος τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, ἐπέστρεψεν εἰς εὐσέβειαν τὸ γένος τῶν Σέρβων. Ὅθεν καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ὁ Κράλης Σερβίας ἔκτισε τὸ μοναστήριον τὸ καλούμενον τοῦ ἁγίου Παύλου. Ἦν δὲ καὶ ὁ θεῖος οὗτος Παῦλος εὐνοῦχος, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πατριάρχης Ἰγνάτιος, εὐνουχισθέντες ὑπὸ τοῦ τυράννου Λέοντος Ἀρμενίου.

(3) Σημειωσαι περὶ τῆς Συνόδου ταύτης, ὅτι ὡς ρομφαία δίστομος ἐμβῆκεν εἰς τὰς καρδίας τῶν δυτικῶν, μὲ τὰς θαυμαστὰς καὶ λαμπρὰς ἐκβοήσεις της, καὶ μὲ τὸν θεόπνευστον ὅρον ὁποῦ ἔκαμε περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἁγίου συμβόλου τῆς πίστεως, ὅτι οὐδὲ μία ἄλλη Σύνοδος, ὡς αὐτὴ, ἐλάλησε καὶ ἠρμήνευσε τὰ ἄτοπα, ὁποῦ ἠμποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν, ἀπὸ τὴν ἀφαίρεσιν, ἢ προσθήκην, ὁποῦ ἤθελε γένῃ εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον σύμβολον τῆς πίστεως. Ὅθεν καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους ἀγωνίζονται νὰ τὴν ἀποδείξουν ψευδῆ οἱ εἰκοσιεπτὰ ἀντιθέσεων, ἃς προσφυέστατα λύει ὁ ἀοίδιμος Δοσίθεος ἐν σελ. 730 τῆς δωδεκαβίβλ., ὅτι οὐδὲ ἔγινεν ὁλότελα τοιαύτη σύνοδος, ἀλλὰ τὴν ἔπλασε, λέγουσιν, ὁ Φώτιος. Εἰς τόσην θρασύτητα τοὺς φέρει ἡ μανία τους διὰ τὸν πικρὸν ἔλεγχον ὁποῦ τοὺς γίνεται ἐξ αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ φῶς δὲν κρύπτεται, ὅτι ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς τῶν κανόνων, οἵτινες εἶναι καὶ ἀρχαιότεροι, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος λατινόφρων Βέκκος ἀναφέρει αὐτὴν, καὶ ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς συνεγράψατο. Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ σοφώτατος διδάσκαλος καὶ θεολό-

ΟΙ Γ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΝΑΩ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

'Απος. ιβ'.ιγ'. λβ'.τῆς ἐν 'Αντιοχ. ς'. τῆς Σαρδι. ιδ'. τῆς Καρθ. ια'. λζ'. ρμά.

Ὥρισεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Σύνοδος αὕτη, ὥστε, οἵτινες τῶν ἐξ Ἰταλίας κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ ἐπισκόπων, ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἢ Εὐρώπῃ, ἢ Λυβύῃ διατρίβοντες, ὑπὸ δεσμὸν, ἢ καθαίρεσιν, ἢ ἀναθεματισμὸν, παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ἐγένοντο, ἵνα ὦσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας ὁρῳ. Τοῦτ' ἔστιν, ἢ καθῃρημένοι, ἢ ἀναθεματισμένοι, ἢ ἀφωρισμένοι. Οὓς μέν τοι Φώτιος ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης, κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς, ἢ τοῦ ἀρχιερατικοῦ, καὶ ἱερατικοῦ τάγματος, ἐν οἱαδήποτε παροικίᾳ, ὑπὸ ἀφορισμὸν, ἢ καθαίρεσιν, ἢ ἀναθεματισμὸν ποιήσει, ἵνα ἔχῃ αὐτοὺς καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἁγία τοῦ Θεοῦ Ρωμαίων ἐκκλησία, ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι. Μηδὲν τῶν προσόντων πρεσβείων τῷ ἁγιωτάτῳ θρόνῳ τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας, μηδὲ τῷ ταύτης προέδρῳ, τὸ σύνολον καινοτομουμένων, μηδὲ νῦν, μηδὲ εἰς τὸ μετέπειτα.

Ἑρμηνεία.

Διὰ νὰ εἰρηνεύσουν τὰ πολλὰ σκάνδαλα καὶ αἱ διχόνοιαι, ὁποῦ ἠκολούθησαν τότε εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἀνάμεσα εἰς τὸν Ρώμης Νικόλαον καὶ 'Αδριανὸν καὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φώτιον, ὧν προταίτιον ἐστάθη ἡ ἐπαρχία τῆς Βουλγαρίας, ὡς εἴπομεν, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν τῆς συνόδου ταύτης, ὅτι, ὅσοι μὲν κληρικοὶ ἢ λαϊκοὶ, ἢ ἐπίσκοποι ἀφωρίσθησαν, ἢ καθῃρέθησαν, ἢ ἀναθεματίσθησαν ἀπὸ τὸν πάπαν τῆς Ρώμης Ἰωάννην, τόσον ἐν τῇ Εὐρώπῃ εὑρισκόμενοι, ὅσον καὶ ἐν τῇ 'Ασίᾳ καὶ 'Αφρικῇ, οὗτοι νὰ ἦναι ἀφωρισμένοι καὶ καθῃρημένοι, καὶ ἀναθεματισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φώτιον. Καὶ ἀμοιβαίως, ὅσοι τοιοῦτοι ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ ἀφωρίσθησαν, ἢ καθῃρέθησαν, ἢ ἀναθεματίσθησαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, νὰ ἦναι ἀφωρισμένοι, καθῃρημένοι, καὶ ἀναθεματισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν πάπαν τῆς Ρώμης, χωρὶς νὰ παρασαλεύωνται τὰ προνόμια τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ πάπα, μήτε τώρα, μήτε εἰς τὸ μέλλον, τὸ νὰ ἦναι δηλαδὴ πρῶτος τῇ τάξει τῆς τιμῆς τῶν λοιπῶν τεσσάρων πατριαρχῶν. Πλὴν ταῦτα μὲν τότε ἐγένοντο, ὅταν ἡ Ρωμαίων ἐκκλησία οὔτε εἰς τὴν πίστιν ἔσφαλλεν, οὔτε μὲ ἡμᾶς διεφέρετο τοὺς Γραικοὺς, τώρα δὲ, οὐδεμίαν ἕνωσιν καὶ κοινωνίαν ἡμεῖς πρὸς αὐτὴν ἔχομεν διὰ τὰ αἱρετικὰ δόγματα, εἰς τὰ ὁποῖα αὕτη ὑπέπεσεν. Ὅρα καὶ τὸν λϐ'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα, ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιε-

γος 'Ιωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ περὶ Τριάδος λόγῳ, ὅστις ἔζη πρὸς τὰ τέλη τῆς ἡμετέρας βασιλείας, εἰς πλάτος ἀναφέρει τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ τέλος, λέγει, ὅτι ἕως εἰς τὸν καιρόν του, ἐσώζοντο ἀκόμη ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς μὲ τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφὰς Πέτρου, Παύλου καὶ Εὐγενίου τῶν τοποτηρητῶν τοῦ πάπα 'Ιωάννου, ἤγουν λατινιστί. Μετὰ τοῦτον, ὁ 'Εφέσου ἐν ἁγίοις Μάρκος, ἐν τῇ ς'. συνελεύσει τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου, οὕτως ἐσύστησεν αὐτὴν ὡς ἀληθινὴν καὶ ἁγίαν σύνοδον, ὥστε ὁποῦ, λέγει, ἀπὸ τότε, ἤτοι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς συνόδου ἐκείνης μέχρι τοῦ νῦν, ἀναγινώσκεται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοιουτοτρόπως. «Ἅπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν Φωτίου καὶ 'Ιγνατίου γραφέντα ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα.» καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ 'Εφέσου, ὁ Καρδινάλης 'Ιουλιανὸς, ὁποῦ ἦτον ὁ μετὰ τοῦ 'Εφέσου διαλεγόμενος, ἐπεστομίσθη, μὴ ἔχων τι νὰ ἀντειπῇ. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ ἐκ τῶν Λατίνων πολλοὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, ὁποῖος εἶναι Ἴβος ὁ Καρνοβίας ἐπίσκοπος, καὶ Γρατιανὸς μοναχός. Πλὴν μόναι αἱ τοῦ πάπα 'Ιωάννου ἐπιστολαὶ ἀρκοῦσιν ἀντὶ πάντων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μία ἐπιγράφεται πρὸς τὸν ἁγιώτατον Φώτιον, ἡ δὲ ἑτέρα πρὸς τοὺς Αὐγούστους, αἵτινες κεῖνται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ Βινίου ἐκδοθεῖσιν ἐν σελ. 93 τόμ. 7. Ἡ δὲ ἡ σύνοδος αὕτη περὶ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἐν τῇ ς'. καὶ ζ'. πράξει αὐτῆς ἐδόησε (λυπηρὸν γὰρ μᾶς ἐφάνη νὰ τὰ ἀφήσωμεν) εἰσὶ ταῦτα· «Τὸν ἄνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρις ἡμῶν κατεληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν χριστιανῶν πίστεως ὅρον, καὶ διανοίᾳ καὶ γλώσσῃ στέργομέν τε, καὶ πᾶσι διαπρυσίῳ τῇ φωνῇ περιαγγέλλομεν, οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲν προστιθέντες, οὐδὲν ἀμείβοντες οὐδὲν κιϐδηλεύοντες.» Καὶ πάλιν· «Εἴ τις τοίνυν εἰς τοῦτο ἀπονοίας ἐλάσας, τολμήσειεν, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον καὶ ὅρον ὀνομάσαι, ἢ προσθῆκην, ἢ ὑφαίρεσιν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ πρῶτον μεγάλης συνόδου ποιῆσαι, ἀνάθεμα ἔστω.» Ὅρα καὶ τὰ λοιπὰ. ὅσα περὶ τοῦ συμβόλου ἐδιώρισεν αὕτη, ἐν τῇ εἰς τὸν ζ'. κανόνα τῆς τρίτης ὑποσημειώσει.

ρωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρῳρῶντο. Ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ρυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν, ὥρισεν, ἵνα, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ εἴ τις ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσοι κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. Αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς λόγον ἐπέχουσι καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας, ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. Διὸ, καθ' ἃ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων, εἰς τὴν τῶν ποιμενομένων καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν καταβιβάζειν. Εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσειε πρᾶξαι, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκφωνουμένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκ ἔτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν ἐμποδίζει τὸ νὰ καταβαίνουσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ποιμένες ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος εἰς τὴν χθαμαλότητα τοῦ σχήματος τῶν μοναχῶν, (καθὼς παρομοίως εἶναι ἐμποδισμένον, καὶ τὸ νὰ κάμνουν παραιτήσεις τῆς ἐπαρχίας των, ἔξω μόνον διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὁποῦ ἔχουν, ἐμποδίζοντα τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ ἐξομολογηθέντα παρ' αὐτῶν πνευματικῷ πατρί. Παραιτούμενοι γὰρ πρότερον, ἔτσι εἰς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν κατέβαινον.) Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τολμήσει τινὰς νὰ κάμῃ τοῦτο, μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, καθ' οἱονδήτινα τρόπον, οὗτος νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ ἔχῃ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, ἢ νὰ ἐνεργῇ ἀρχιερατικήν τινα ἱεροπραξίαν, ἐπειδὴ πρῶτον μὲν αἱ συμφωνίαι ὁποῦ κάμνουσιν οἱ μοναχοὶ εἰς τὸ σχῆμα εἶναι συμφωνίαι ὑποταγῆς καὶ μαθήσεως, καὶ μετανοίας, ἀλλ' ὄχι ἐξουσίας καὶ διδασκαλίας, καὶ βίου ἀκαταγνώστου, τὰ ὁποῖα ἔχει τὸ τῶν ἀρχιερέων ἀξίωμα. Ταῦτα δὲ, ἐναντία ὄντα ἀναμεταξύ των, ἡνωμένα νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἀδύνατόν ἐστι. Δεύτερον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μοναχοὶ τῶν ἑστέρησαν τὸν ἑαυτόν τους ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναλάβουν πάλιν αὐτὸν, ὃν διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησαν, καὶ ἀγκαλὰ νὰ ἔκαμναν τοῦτο τὸ ἄτοπον ἕως τῆς σήμερόν τινες ἀρχιερεῖς, ἀπὸ τῆς σήμερον ὅμως καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ γίνεται (1).

(1) Τινὲς θέλουσιν, ὅτι οἱ ἀπὸ Ἀρχιερέων γενόμενοι Μοναχοὶ, ὄχι οἱ διὰ ἐγκλήματα ὁποῦ ἔκαμαν καθαιρεθέντες συνοδικῶς, ὄχι οἱ παραιτησάμενοι διὰ τὴν ἀναξιότητά των τὴν κρυπτὴν ἢ καὶ ἐξομολογηθεῖσαν κατὰ μόνας πνευματικῷ Πατρὶ, ἀλλὰ μόνοι οἱ παραιτησάμενοι διὰ ἀμέλειαν, ἢ ἀπραγμοσύνην (τὸ ὁποῖον ἀκανονίστως μὲν ἐποίησαν, ἔφθασαν ὅμως νὰ τὸ κάμνουν, περὶ οὗ ὅρα τὴν ἐπιστολὴν τῆς γ'. Συνόδου), καὶ ὄχι διὰ ἄλλην ἀναξιότητά των κρυπτὴν ἢ φανερὰν, καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν, γενόμενοι Μοναχοί. Οὗτοι, λέγω, θέλουσί τινες, ὅτι καὶ ἀφ' οὗ γένουν Μοναχοὶ, δύνανται νὰ ἐνεργοῦν τὰς ἱεροπραξίας μόνας τοῦ Πρεσβυτέρου. Καὶ βεβαιοῦσι τὴν γνώμην των πρῶτον μὲν, ὅτι ἡ ὑποταγὴ καὶ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος, καὶ ἡ προεδρία τοῦ Ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος εἶναι ἐναντία ἕνα εἰς τὸ ἄλλο, καὶ διὰ τοῦτο ἐξωθοῦσιν ἀλληλα, καὶ νὰ ἦναι ἡνωμένα εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, εἶναι ἀδύνατον, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Ἡ δὲ τοῦ Πρεσβυτέρου ἀξία, προεδρία οὐκ οὖσα, δὲν εἶναι ἐναντία μὲ τὴν ὑποταγὴν, καὶ ἀκολούθως ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ἡνωμένη μὲ αὐτὴν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον· δεύτερον δὲ, διατὶ βλέπομεν ὅτι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ ἀφ' οὗ γένουν Μοναχοὶ, πάλιν ἐνεργοῦν τὰς ἐνεργείας τοῦ Πρεσβυτέρου, καὶ ὑπὸ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος εἰς τοῦτο δὲν ἐμποδίζονται, καὶ τρίτον, διατὶ οἱ Κανόνες, ὁ κ'. τῆς ς'. ὁ ιή. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὁ ή. τῆς ά. καὶ καταβιβάζοντες τὸν Ἐπίσκοπον ἀπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν ὑπεροχὴν, μὲ ὅλον τοῦτο τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Πρεσβυτέρου δὲν τοὺς ἐμποδίζουν νὰ ἐνεργοῦσι. Ταῦτα μὲν οὗτοι. Ὁ δὲ Πατριάρχης Νικόλαος, ἐπειδὴ εἰς τὴν ή. αὐτοῦ ἀπόκρισιν θέλει ὅτι ὁ θεληματικῶς παραιτήσας τὴν ἱερωσύνην Ἱερεὺς, κατηγορούσης αὐτὸν τῆς συνειδήσεως, οὔτε τὸ, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς νὰ προλέγῃ, οὔτε τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς νὰ ἐπιλέγῃ ἐν τῇ ἀπολύσει, οὔτε νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ βῆμα, ἀλλ' οὔτε μὲ θυμιατὸν νὰ θυμιᾷ, ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῆς κατωτέρας τάξεως τῶν Διακόνων, ἀλλὰ νὰ τάττεται εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν· δύναται νὰ συμπεράνῃ τινὰς ἐκ τοῦ ὁμοίου τούτου τὸ ὅμοιον, ὅτι, καθὼς ὁ Ἱερεὺς ὁ θεληματικῶς καταλείψας τὴν ἱερωσύνην, οὔτε τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Διακόνου ἐνεργεῖν δύναται· οὕτω καὶ ὁ θεληματικῶς παραιτήσας τὴν Ἀρχιερωσύνην Ἀρχιερεὺς, καὶ εἰς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν καταβιβασθεὶς, οὔτε τὰ τοῦ Πρεσβυτέρου δύναται ἐνεργεῖν, καὶ ἂν ἄλλα ἁμαρτήματα δὲν ἔχῃ ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὴν συνείδησιν, ἀλλὰ ἡ παράνομος αὕτη καὶ παρὰ Κανόνας παραίτησις ὁποῦ ἔκαμεν εἶναι ἀρκετὴ νὰ τὸν ἐλέγχῃ καθημερινῶς. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι ἡ κατάβασις τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου ἱεροσυλία λέγεται, κατὰ τὸν κθ'. τῆς δ'. ὁ δὲ κ'. τῆς ς'. διὰ τοῦτο καταβιβάζει τὸν Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβυτέρου τιμὴν, ἵνα μὴ ὦσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει δύω Ἐπίσκοποι· κατὰ τὸν ή. τῆς ά. καὶ ιβ'. τῆς δ'. ὁ δὲ ιή. τῆς Ἀγκύρας τοῦτο ποιεῖ, ἐὰν εἰς ξένην ἐπαρχίαν εὑρισκόμενος Ἐπίσκοπος προξενῇ σκάνδαλα καὶ ταραχὰς, καὶ ὅρα τὸν λε'. καὶ λς'. Ἀποστολικόν. Τῶν Κανόνων οὖν τούτων οὐχὶ ἁπλῶς, ἀλλὰ δι' ὡρισμένας αἰτίας καταβιβαζόντων τὸν Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβύτερον, ἂς παύσουν οἱ τούτους ἁπλῶς προβαλλόμενοι. Οὐ μόνον δὲ οἱ θεληματικῶς γενόμενοι Μοναχοὶ ἀπὸ Ἀρχιερέων οὐ δύνανται ἐνεργεῖν τι ἱερατικὸν, ἀλλ' οὐδὲ οἱ κατὰ περίστασιν, ἢ ἀσθενείας, ἢ βίας τινὸς κουρευθέντες Ἀρχιερεῖς, τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης πάλιν οὐκ ἐνεργοῦσι κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (ἑρμ. τοῦ γ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ), ἐὰν μόνον τὸ κατὰ βίαν εἰς αὐτοὺς γεγονὸς, ἅπαξ καταδεχθῶσι (ἡ γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ ἀπόκαρσις, ὡς μὴ κατὰ βίαν γενομένη, πάντῃ πάντως εἶναι στερεά). Διὸ καὶ ὁ Μουζάλωνος Νικόλαος, ὁ τοῦ

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἴ τις τῶν λαϊκῶν αὐθεντήσας, καὶ καταφρονήσας μὲν τῶν θείων καὶ βασιλικῶν προσ- || Ἀποστολ. νέ. ταγμάτων, καταγελάσας δὲ καὶ τῶν φρικτῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν τε καὶ νόμων, τολμήσοι ἐπίσκοπόν τινα τύψαι, ἢ φυλακίσαι, χωρὶς αἰτίας, ἢ καὶ συμπλασάμενος αἰτίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ποτὲ δὲν ἔλειψαν τὰ κακὰ ἀπὸ τὸν κόσμον. Καὶ ἀληθὴς λοιπὸν εἶναι ἡ τοῦ σοφοῦ ἐκείνου γνώμη ἡ λέγουσα, ὅτι οἱ περισσότεροι εἶναι κακοί. Ἰδοὺ γὰρ καὶ εἰς τοὺς πάλαι χρόνους ἐδέρνοντο, καὶ ἐφυλακίζοντο ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς οἱ ἀρχιερεῖς. Ὢ τῆς τόλμης! Διʼ ὃ καὶ ὁ παρὼν κανὼν διατάσσεται, ὅτι, ἀνίσως κἀνένας λαϊκὸς αὐθεντίαν καὶ ἐξουσίαν λαβὼν, ἢ καὶ αἴτιος γενόμενος ψυχικοῦ θανάτου εἰς τὸν ἑαυτόν του (αὐθέντης γὰρ ὀνομάζεται καὶ ὁ αὐτοφονευτὴς) καταφρονήσῃ μὲν τὰς βασιλικὰς προσταγὰς, καταγελάσῃ δὲ ἐν ταὐτῷ καὶ τὰς ἀγράφους παραδόσεις, καὶ τοὺς ἐγγράφους νόμους τῆς ἐκκλησίας, καὶ τολμήσῃ (τόλμης γὰρ ἀληθῶς μεγάλης καὶ θρασύτητος εἶναι ἴδιον τὸ τύψαι ἐπίσκοπον) νὰ κτυπήσῃ ἐπίσκοπόν τινα, (ἤτοι, ὄχι μόνον τὸν ἐπίσκοπον μετὰ τοῦ ἄρθρου δηλ. τὸν ὀνομαστὸν καὶ ἐπίσημον, ἀλλὰ καὶ τὸν πλέον ταπεινότερον, καὶ πτωχότερον, καὶ τὸν τυχόντα) ἢ νὰ βάλῃ αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἢ χωρὶς κἄμμίαν αἰτίαν, ἢ καὶ πλάσας αὐτὸς ἀπὸ λόγου του αἰτίαν ψευδῆ. Ὁ τοιοῦτος, ἂς ἀναθεματίζεται· (1) τί δέ ἐστιν ἀνάθεμα; ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Γάγγρᾳ, ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΕΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τρεῖς τοπικαὶ (2) σύνοδοι περὶ ἀναβαπτισμοῦ ἔγιναν ἐν Καρχηδόνι, ἤτοι ἐν Καρθαγένῃ, ἐπὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ. Μία μὲν ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 255 κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Οὐαλλεριανοῦ Ἀμυκλείου χρηματίσας Ἐπίσκοπος, μὲ βίαν ἀρχόντων γενόμενος Μοναχὸς, καὶ πολλὰ παρακαλέσας, ὥστε νὰ παροραθῇ μὲν ἡ κατὰ βίαν αὕτη ἀπόκαρσις, νὰ ἐνεργῇ δὲ πάλιν τὰ τῶν Ἐπισκόπων, οὐκ εἰσηκούσθη ἀπὸ τὴν τότε Σύνοδον καὶ τὸν Πατριάρχην Λουκᾶν, ἀλλʼ ἀπεπέμφθη. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι καὶ οἱ τὸ τοῦ Σταυροφόρου φορέσαντες σχῆμα Ἀρχιερεῖς, τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἐνεργεῖν οὐ δύνανται, πολλῷ δὲ μᾶλλον οἱ γενόμενοι μεγαλόσχημοι. Αἴτιον δὲ, διὰ τὸ ὁποῖον οἱ περισσότεροι, καὶ ἀφʼ οὗ γένουν Μοναχοὶ, ἐνεργοῦν τὰ τῆς ἱερωσύνης, λέγει νὰ ᾖναι, διατὶ οἱ Πρεσβύτεροι δὲν εἶναι κυρίως διδάσκαλοι, καθὼς εἶναι οἱ Ἀρχιερεῖς. Ὅθεν ἐκεῖνοι μὲν δὲν ἐμποδίζονται μὲ τὸ νὰ ᾖναι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Πρεσβύτεροι καὶ μαθηταὶ, ἤτοι ὑποτακτικοὶ, κατὰ τὴν θ'. ἀπόκρισιν ὁποῦ κάμνει ὁ αὐτὸς Βαλσαμὼν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μάρκον, οὗτοι δὲ ἐμποδίζονται, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον ἐναντία εἶναι μάθησις καὶ διδασκαλία. Ὅτι δὲ ὁ Βαλσαμὼν οὗτος οὐ καλῶς διαιρεῖ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, εἰς τὸ τοῦ Σταυροφόρου καὶ Μεγαλοσχήμου, ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μγ'. τῆς ς'. Ἀνίσως δὲ οἱ μὴ διὰ ἐγκλήματά των κρυφὰ, ἢ φανερὰ παραιτησάμενοι Ἀρχιερεῖς οὐ δύνανται ἐνεργεῖν τι τῆς ἱερωσύνης, ἀφʼ οὗ γένουν Μοναχοὶ, πόσῳ μᾶλλον οἱ διὰ ἐγκλήματά των τοιοῦτοι γενόμενοι; Ὅρα καὶ τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔγραφε πρὸς Σμυρναίους ταῦτα· «Τίμα, φησὶν, υἱὲ, τὸν Θεὸν καὶ Βασιλέα. Ἐγὼ δέ φημι· τίμα μὲν τὸν Θεὸν, ὡς αἴτιον τῶν ὅλων καὶ Κύριον· Ἐπίσκοπον δὲ, ὡς Ἀρχιερέα Θεοῦ, εἰκόνα φοροῦντα, κατὰ μὲν τὸ ἄρχειν, Θεοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἱερατεύειν, Χριστοῦ. Καὶ μετὰ τοῦτον, τιμᾷν χρὴ καὶ Βασιλέα. Οὔτε γὰρ Θεοῦ τις κρείττων, ἢ παραπλήσιος ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν, οὔτε δὲ ἐν Ἐκκλησίᾳ Ἐπισκόπου τι μεῖζον ἱερωμένου Θεῷ, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου παντὸς σωτηρίας... Ὁ τιμῶν Ἐπίσκοπον, ὑπὸ Θεοῦ τιμηθήσεται. Ὥσπερ οὖν ὁ ἀτιμάζων αὐτὸν, ὑπὸ Θεοῦ κολασθήσεται ... Ἱερωσύνη γάρ ἐστι τὸ πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναβεβηκὸς, ἧς ὁ καταμανεὶς, οὐκ ἄνθρωπον ἀτιμάζει, ἀλλὰ Θεὸν, καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν πρωτότοκον καὶ μόνον τῇ φύσει τοῦ Πατρὸς Ἀρχιερέα». Καὶ ὁ Βλάσταρις δὲ λέγει, ὅτι «κἂν ἡ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορία ᾖναι πολλὰ εὔλογος, ὅμως οὐδὲ αὐτὸς ὁ μεγαλήτερος ἄρχων δύναται νὰ τὸν ἐκδικήσῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναφέρῃ τὴν κατηγορίαν ταύτην εἰς τὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ παιδεύῃ τοὺς ἁμαρτάνοντας Ἐπισκόπους (ἤτις πρῶτον τούτους καθαιρεῖ, εἶτα τοὺς παραδίδει εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἄρχοντας, κατὰ τὸν ε'. Ἀντιοχείας).» Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι θεσπίζουν, ὅτι ὅποιος κτυπήσῃ ἱερέα εἴτε εἰς Ἐκκλησίαν ὄντα, εἴτε εἰς λιτὴν, νὰ ἐξορίζεται.

(2) Σημείωσαι ὅτι μὲ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα ἰδιώματα, μὲ τὰ

καὶ Γαλληνίνου (1), ἐν ᾗ διωρίσθη ὅτι ἔξω τῆς ἐκκλησίας κἀνένας δὲν δύναται νὰ βαπτισθῇ, ἐπειδὴ εἶναι ἕνα τὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας βάπτισμα, ὅθεν καὶ οἱ αἱρετικοὶ ὁποῦ προσέρχωνται τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ πρέπει νὰ ἀναβαπτίζωνται. Οἱ δὲ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων κανονικῶς βαπτισθέντες πρότερον, καὶ αἱρετικοὶ γενόμενοι, οὗτοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, νὰ δέχωνται, ὄχι διὰ βαπτίσματος, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ναυάτος, ἀλλὰ διὰ μόνης εὐχῆς καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν (περὶ οὗ ὅρα καὶ τὸν ἡ. τῆς ἀ.), ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῆς πρὸς Κόϊντον ἐπιστολῆς, ἥτις ἐστὶ τοῦ Κυπριανοῦ ἐπιστολὴ οἀ. Δευτέρα δὲ ἐν ἔτει 258 (ἢ 256 κατὰ τὸν Μίλιαν ἐν τῷ ἀ. τόμῳ τῶν συνόδων,) ἐν ᾗ ἦσαν παρόντες ἐπίσκοποι οα' ἀπό τε τῆς Νουμιδίας καὶ τῆς λοιπῆς Ἀφρικῆς, τοὺς ὁποίους συνήθροισεν ὁ ἅγιος Κυπριανός, ἵνα μετὰ μείζονος δυνάμεως βεβαιώσωσι, καὶ ἐπικυρώσωσι τὸν ἐν τῇ πρώην συνόδῳ ἐκτεθέντα διορισμὸν περὶ ἀναβαπτισμοῦ, οἵτινες καὶ ἐδιώρισαν πρῶτον, ὅτι ὅσοι ὄντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, κληρικοὶ δηλ., ἀφίνουν τὴν πίστιν, οὗτοι ἐπιστρέφοντες πάλιν, νὰ δέχωνται μόνον ὡς λαϊκοί, καὶ δεύτερον, ὅ·ι, τόσον νὰ ἦναι ἀνίσχυρον τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, ὥστε ὁποῦ αὐτοὶ ἐπιστρέφοντες καὶ βαπτιζόμενοι ὀρθοδόξως, νὰ μὴ νομίζωνται ὅτι ἀναβαπτίζονται μὲ δεύτερον βάπτισμα, ἀλλὰ νὰ λογίζωνται, ὅτι λαμβάνουν πρώτην φορὰν τὸ βάπτισμα, ὡς μὴ ἔχοντες ὅλως ἀληθὲς βάπτισμα. Ἐγένετο δὲ καὶ τρίτη σύνοδος ἐν Καρθαγένῃ ἐν ἔτει τῷ αὐτῷ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, ἐν ᾗ ἦσαν ἐπίσκοποι πδ', ἥτις καὶ τὴν παροῦσαν συνοδικὴν κανονικὴν ἐπιστολήν, ταὐτὸν εἰπεῖν τὸν παρόντα κανόνα, ἀπέστειλε πρὸς Ἰοβιανὸν ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς ἐκείνου ἐπισκόπους, καθὼς μὲν λέγει ὁ Ζωναρᾶς (καὶ ἡ ἐπιστολὴ δηλοῖ,) διατὶ ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἠρώτησε τὸν θεῖον Κυπριανὸν, ἂν πρέπῃ νὰ βαπτίζωνται οἱ σχισματικοὶ Ναυατιανοὶ προσερχόμενοι εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Καθὼς δὲ λέγει ὁ πολυμαθέστατος Δοσίθεος (σελ. 55 τῆς δωδεκαβίβλ.), διατὶ ἐστάλη ἐπιστολὴ παρὰ τῆς ἀνωτέρω β'. συνόδου πρὸς τὸν πάπαν τῆς Ρώμης Στέφανον φανερόνουσα τὰ παρ' αὐτῆς διωρισθέντα περὶ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ. Ὁ δὲ Στέφανος σύνοδον ποιήσας εἰς Ρώμην, ἄκυρον ἐποίησε τὴν ἐπιστολήν, διορίσας νὰ μὴ διπλασιάζηται τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, οἵτινες βαπτίζουσι, καθὼς βαπτίζει ἡ ἐκκλησία (2) ὡς ταῦτα γράφει ὁ Κυπριανὸς ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς Πομπήϊον Σαβρατενσίων ἐπίσκοπον ἐν Ἀφρικῇ.) Ὅθεν πρὸς βεβαίωσιν τελείαν τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, καὶ τοῦ ἅπαξ καὶ δὶς προδιορισθέντος συνοδικῶς, καὶ πρὸς ἀποβολὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Στεφάνου διορισθέντων, ἡ τρίτη αὕτη συνήχθη σύνοδος παρὰ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, καὶ τὸν παρόντα κανόνα ἐξέδωκε. Σημείωσαι δὲ, ὅτι προγενεστέρα οὖσα ἡ σύνοδος αὕτη πασῶν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, ἔπρεπε νὰ προταχθῇ καὶ τῶν οἰκουμενικῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ, καθ' ὃ τοπικὴ, ὀλιγώτερον ἔχει τὸ ἀξίωμα ἀπὸ τὰς οἰκουμενικὰς, προετάχθησαν ἐκεῖναι, καὶ αὕτη μετ' ἐκείνας ἐτάχθη. (Ὅρα τὸν Δοσίθ. περὶ τῶν συνόδων τούτων σελ. 53 καὶ 975 τῆς δωδεκαβίβλ. καὶ σελ. 98 τοῦ ἀ. τόμ. τῶν συνοδικῶν.) Τοῦτο τὸ ἴδιον ἠκολούθησε καὶ εἰς τὰς ἄλλας τοπικὰς τὰς προγενεστέρας τῶν οἰκουμενικῶν, τὸ νὰ ταχθοῦν δηλ. μετὰ τὰς οἰκουμενικὰς, διὰ τὴν αὐθεντίαν αὐτῶν. Ὁ δὲ ἅγιος Κυπριανὸς, ὁ ταύτας τὰς συνόδους συναθροίσας, ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Δεκίου βασιλέως, εἰς ἔπαινον τοῦ ὁποίου ἀρκεῖ τὸ θαυμαστὸν ἐγκώμιον ὁποῦ ἔπλεξεν εἰς τὴν αὐτοῦ ἁγιότητα ἡ θεολογικὴ γλῶσσα τοῦ Γρηγορίου.

ὁποῖα διαφέρουσιν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἀπο τὰς τοπικὰς, μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια ἀντιστρόφως διαφέρουσι καὶ αἱ τοπικαὶ ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικὰς, καὶ ὅρα ταῦτα εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν τῶν προλεγομένων τῆς ἀ. Συνόδου. Διαφέρει δὲ ἡ τοπικὴ Σύνοδος τῆς χωρικῆς λεγομένης, καθ' ὅτι χωρικὴ Σύνοδός ἐστιν ἐκείνη, τὴν ὁποίαν συνιστᾷ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἰδίων του Κληρικῶν μόνων, χωρὶς Ἐπισκόπων, κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 1015. τῆς Δωδεκαβίβλ.), τοπικὴ δὲ Σύνοδός ἐστιν, ὅταν ὁ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἐδικῶν του Μητροπολιτῶν, ἢ Ἐπισκόπων συνέρχεται εἰς ἓν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅταν μιᾶς ἐπαρχίας, ἢ δύω, Ἐπίσκοποι συναθροίζωνται, διὰ νὰ θεωρήσουν τὰς συμπεσούσας ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις καὶ ζητήματα. Τοπικαὶ Σύνοδοι ὀνομάζονται καὶ αἱ ὑπὸ τῶν Κανόνων διοριζόμεναι, κατ' ἔτος νὰ γίνωνται ἑκάστης ἐπαρχίας τῶν Ἐπισκόπων, ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων γίνονται κατὰ τὸν λζ'. τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον τῶν λοιπῶν Κανόνων συμφωνίαν.

(1) Αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἔγινεν ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι, μία μὲν, διατὶ ὁ ἀναβαπτισμὸς ἤρξατο ἐν τῇ Ἀφρικῇ πρότερον διὰ τῆς τοῦ Καρθαγένης Ἐπισκόπου Ἀγριππίνου διδασκαλίας, ἤ, ὡς ἄλλοι λέγουσι, τοῦ Τερτυλλιανοῦ (καθὼς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὰ λόγια ὁποῦ γράφει ὁ θεῖος Κυπριανὸς ἐν τῇ παρούσῃ πρὸς Ἰοβιανὸν κανονικῇ καὶ συνοδικῇ ἐπιστολῇ, λέγων· «Ὅτι ὄχι καινούριαν γνώμην καὶ νεωστὶ στερεωθεῖσαν ἀναφέρομεν, ἀλλὰ δεδοκιμασμένην μετὰ πάσης ἀκριβείας παλαιόθεν ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους Πατέρας ἡμῶν)»· καὶ ἄλλη δὲ, ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐφάνη καὶ ὁ Ναυάτος, ὅστις Πρεσβύτερος μὲν ἦτο τῆς Ρώμης, σχισματικὸς δὲ ἐγένετο, ὅτι ἐδίδασκε πῶς οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῶν διωγμῶν εἰδωλολατρήσαντες, καὶ ὕστερον μετανοοῦντες, ἦσαν ἄδεκτοι εἰς μετάνοιαν. ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἐβαπτίζοντο. Ὅθεν καὶ ἀπὸ τὴν κακοδοξίαν του ταύτην ἐσχίσθη ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ μέρος πολὺ μετ' αὐτοῦ. Ἦτο λοιπὸν καὶ περὶ τούτων ἀμφιβολία, ἤγουν τῶν βαπτιζομένων ἀπὸ αὐτούς, ἂν ἔπρεπε νὰ βαπτίζωνται ὕστερον ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔπεμψαν πρὸς τὸν θεῖον Κυπριανὸν τινὲς Ἐπίσκοποι ζητοῦντες λύσιν τῆς ἀπορίας. Λοιπὸν ἡ Σύνοδος αὕτη συναχθεῖσα. διώρισε τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Ὅρα Δοσίθεον σελ. 53. τῆς Δωδεκαβίβλου.

(2) Σημείωσαι ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν ἦτο συνήθεια νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ παρὰ τῶν αἱρετικῶν βαπτισθέντες· ὅθεν ὁ ἴδιος οὗτος Στέφανος ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς νὰ παραιτήσουν τὸν ἀναβαπτισμόν. Ἀλλ' οἱ Ἀσιανοὶ ὄχι

Ο ΚΑΝΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΣ

ΚΑΝΩΝ

Ἐν κοινοβουλίῳ ὄντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνέγνωμεν γράμματα ἀφ' ὑμῶν σταλέντα, περὶ τῶν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, ἢ σχισματικοῖς, δοκούντων βεβαπτίσθαι, ἐρχομένων πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἐστὶ μία, ἐν ᾗ βαπτιζόμεθα καὶ ἀναγεννώμεθα, περὶ ὧν καὶ πεποίθαμεν, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκεῖνα πράττοντας, τὴν στερρότητα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κρατεῖν. Ὅμως ἐπεὶ συγκοινωνοὶ ἡμῶν ἐστὲ, καὶ ζητῆσαι περὶ τούτου διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ἠθελήσατε, οὐ πρόσφατον γνώμην, οὐδὲ νῦν ἡδρασμένην προφέρομεν, ἀλλὰ τὴν πάλαι ὑπὸ τῶν προγενεστέρων ἡμῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας δεδοκιμασμένην, καὶ ὑφ' ἡμῶν παρατηρηθεῖσαν, κινούμεθα ὑμῖν, καὶ συζεύγνυμεν. Τοῦτο καὶ νῦν χειροτονοῦντες (1), ὅπερ διὰ παντὸς ἰσχυρῶς καὶ ἀσφαλῶς κρατοῦμεν μεδένα βαπτίζεσθαι δύνασθαι ἔξω τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἑνὸς ὄντος βαπτίσματος, καὶ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχοντος. Γέγραπται γάρ· «Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, τοὺς μὴ δυναμένους ὕδωρ συσχεῖν.» [Ἱερεμ. β'. 13.] Καὶ πάλιν ἡ ἁγία Γραφὴ, προμηνύουσα λέγει· «Ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπέχεσθε, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίετε.» [Παρ. ἑ. 15. 16.] Δεῖ δὲ καθαρίζεσθαι, καὶ ἁγιάζεσθαι τὸ ὕδωρ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἵνα δυνηθῇ τῷ ἰδίῳ βαπτίσματι τὰς ἁμαρτίας τοῦ βαπτιζομένου ἀνθρώπου ἀποσμῆξαι. Διά τε Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου λέγει Κύριος· «Καὶ ραντίσω ὑμᾶς καθαρῷ ὕδατι, καὶ καθαριῶ ὑμᾶς, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ὑμῖν.» [Ἰεζεκ. λς'. 25.] Πῶς δὲ δύναται καθαρίσαι καὶ ἁγιάσαι ὕδωρ ὁ ἀκάθαρτος ὢν αὐτὸς, καὶ παρ' ᾧ Πνεῦμα Ἅγιον οὐκ ἔστι, λέγοντος τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς· «Καὶ πάντων ὧν ἅψεται ὁ ἀκάθαρτος, ἀκάθαρτα ἔσται»; [Ἀριθ. ιθ'. 22]. Πῶς βαπτίζων δύναται, ἄλλῳ δοῦναι ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὁ μὴ δυνηθεὶς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα ἔξω τῆς ἐκκλησίας (2) ἀποθέσθαι; ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτησις ἡ ἐν τῷ βαπτίσματι γινομένη μάρτυς ἐστὶ τῆς ἀληθείας. Λέγοντες γὰρ τῷ ἐξεταζομένῳ· «πιστεύεις αἰώνιον ζωὴν, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαμβάνειν;» οὐκ ἄλλο τι λέγομεν, εἰ μὴ ὅτι ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ δοθῆναι δύναται, παρὰ δὲ τοῖς αἱρετικοῖς ὅπου ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ τῶν αἱρετικῶν συνήγοροι, ἢ τὴν ἐπερώτησιν ἐναλλάξαι ὀφείλουσιν, ἢ τὴν ἀλήθειαν ἐκδικῆσαι, εἰ μή τι αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκκλησίαν προσνέμουσιν· ἀνάγκη δέ ἐστι χρίεσθαι τὸν βεβαπτισμένον, ἵνα λαβὼν χρίσμα, μέτοχος γένηται Χριστοῦ. Ἁγιάσαι δὲ ἔλαιον οὐ δύναται ὁ αἱρετικὸς, ὁ μήτε θυσιαστήριον ἔχων, μήτε ἐκκλησίαν. Οὐ δύναται δὲ χρίσμα τὸ παράπαν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς εἶναι. Πρόδηλον γάρ ἐστιν ἡμῖν, μηδαμῶς δύνασθαι παρ' ἐκείνοις ἁγιάζεσθαι ἔλαιον εἰς εὐχαριστίαν (3). Εἰδέναι γὰρ καὶ μὴ ἀγνοεῖν ὀφείλομεν, ὅτι γέγραπται· «ἔλαιον ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου.» [Ψαλμ. ρμ'. 6] ὃ δὴ καὶ πάλαι ἐμήνυσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν ψαλμοῖς, μήπως, ἐξιχνιασθείς τις (4) καὶ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ πλανηθεὶς, παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἀντιπάλοις χρισθῇ. Πῶς δὲ εὔξεται ὑπὲρ τοῦ βαπτισθέντος, οὐχὶ ἱερεὺς, ἀλλ' ἱερόσυλος καὶ ἁμαρτωλὸς, λεγούσης τῆς Γραφῆς ὅτι, «ὁ Θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει»; [Ἰωάν. θ'. 31] Διὰ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας νοοῦμεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν (5). Τίς δὲ δύναται δοῦναι, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἔχει; ἢ πῶς δύναται πνευματικὰ ἐργάζεσθαι ὁ ἀποβαλὼν Πνεῦμα Ἅγιον; Διὰ τοῦτο καὶ ἀνανεοῦσθαι ὀφεί-

Ἀποστολ. μς' μζ'. ξή. τῆς β' ζ'. τῆς ς'. Ιγέ

μόνον οὐκ ἐπείσθησαν, ἀλλὰ καὶ Σύνοδον ἤθροισαν ἐν Ἰκονίῳ ἐν ἔτει 258, ὧν ἔξαρχος ἦτον ὁ Καισαρείας ἅγιος Φιρμιλιανὸς, ἐν ᾗ συνελθόντες Πατέρες ἐκ τῆς Καππαδοκίας, Λυκίας, Γαλατίας καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, διώρισαν, ὅτι κάμμια ἱεροπραξία τῶν αἱρετικῶν νὰ μὴ ᾖναι δεκτή· ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα αὐτῶν καὶ ἡ χειροτονία, καὶ κάθε ἄλλο μυστήριον νὰ ᾖναι ἀδύνατον, καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιον (Δοσιθ. σελ. 55. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Ἔτι σημείωσαι ὅτι ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας ὁ σύγχρονος τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, σύμφωνος ἦτο μὲ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοῦ Κυπριανοῦ, διὰ νὰ ἀναβαπτίζωνται δηλ. οἱ αἱρετικοὶ, καθὼς λέγει ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Καὶ ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Διονυσίου.

(1) Ἤτοι ψηφίζοντες, διοριζόμενοι.

(2) Ἰσ. ὡς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ὤν.

(3) Ὀρθότερον εἰς χρῆσιν, ἢ εὐχαριστίαν.

(4) Ἴσως σινιασθείς.

(5) Ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ νοηθῇ τὸ, δίδοσθαι. Ἄλλως γὰρ, ἐλλιπές.

λει ὁ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐρχόμενος, ἵνα ἔσω διὰ τῶν ἁγίων ἁγιασθῇ. Γέγραπται γὰρ, ὅτι «Ἅγιοι ἔσεσθε, καθὼς ἐγὼ Ἅγιός εἰμι, λέγει Κύριος.» [Λευιτικ. ιά. 14. ιθ'. 2. κ'. 7.], ἵνα καὶ ὁ πλάνῃ βουκοληθεὶς, ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀποδύσεται (1), ὅστις πρὸς Θεὸν ἐρχόμενος ἄνθρωπος, καὶ ἱερέα ἐπιζητῶν, ἐν πλάνῃ εὑρεθεὶς ἱεροσύλῳ προσέπεσε. Δοκιμάζειν γάρ ἐστι τὸ τῶν αἱρετικῶν (2) βάπτισμα τὸ συνευδοκεῖν τοῖς ὑπ' ἐκείνων βεβαπτισμένοις. Οὐ γὰρ δύναται ἐν μέρει ὑπερισχύειν. Εἰ ἠδυνήθη βαπτίσαι, ἴσχυσε καὶ Ἅγιον Πνεῦμα δοῦναι. Εἰ οὐκ ἠδυνήθη, ὅτι ἔξω ὢν, Πνεῦμα Ἅγιον οὐκ ἔχει, οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσαι. Ἑνὸς ὄντος τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἑνὸς ὄντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ μιᾶς ἐκκλησίας ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπάνω (Πέτρου τοῦ ἀποστόλου ἀρχῆθεν λέγοντος) ἑνότητος τεθεμελιωμένης. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὑπ' αὐτῶν γινόμενα ψευδῆ καὶ κενὰ ὑπάρχοντα, πάντα ἐστὶν ἀδόκιμα. Οὐδὲν γὰρ δύναται δεκτὸν, καὶ αἱρετὸν εἶναι παρὰ Θεῷ τῶν ὑπ' ἐκείνων γινομένων· οὓς ὁ Κύριος πολεμίους, καὶ ἀντιπάλους αὐτοῦ λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· «Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.» [Ματθ. ιβ'. 30.] Καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος Ἰωάννης, ἐντολὰς Κυρίου τηρῶν, ἐν τῇ ἐπιστολῇ προέγραψεν· «ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν δὲ ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν.» [ά. Ἰωάν. β'. 18.] Ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς συνιέναι ὀφείλομεν, καὶ νοεῖν, ὡς οἱ ἐχθροὶ Κυρίου, καὶ οἱ ἀντίχριστοι ὠνομασμένοι, δυνατοὶ οὐκ εἶεν χάριν δοῦναι τῷ Κυρίῳ. Καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ σὺν Κυρίῳ ὄντες, καὶ ἑνότητα Κυρίου κρατοῦντες, καί κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ χορηγούμενοι(3), τὴν ἱερατείαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λειτουργοῦντες, ὅσα οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, τουτέστι πολέμιοι καὶ ἀντίχριστοι ποιοῦσιν, ἀποδοκιμάσαι καὶ ἀποποιῆσαι καὶ ἀπορρίψαι, καὶ ὡς βέβηλα ἔχειν ὀφείλομεν. Καὶ τοῖς ἀπὸ πλάνης καὶ στρεβλότητος ἐρχομένοις ἐπὶ γνῶσι (4) τῆς ἀληθινῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, δοῦναι καθόλου θείας δυνάμεως μυστήριον, ἑνότητός τε καὶ πίστεως καὶ ἀληθείας.

Ἑρμηνεία.

Μὲ πολλὰ ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι τὸ βάπτιστα τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν εἶναι ἄδεκτον, καὶ ὅτι πρέπει νὰ βαπτίζωνται αὐτοὶ, ὅταν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Α'. διατὶ τὸ βάπτισμα εἶναι ἕν, καὶ διατί εὑρίσκεται αὐτὸ εἰς μόνην τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν· οἱ δὲ αἱρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, ἔξω ὑπάρχοντες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀκολούθως οὐδὲ τὸ ἓν βάπτισμα ἔχουσι· Β'. τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος πρέπει πρῶτον νὰ καθαρισθῇ καὶ νὰ ἁγιασθῇ διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἱερέως, καὶ τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριτος, ἔπειτα νὰ καθαρίσῃ, καὶ νὰ ἁγιάσῃ τὸν ἐν αὐτῷ βαπτιζόμενον· ἀλλ' οἱ αἱρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ οὔτε ἱερεῖς εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἱερόσυλοι· οὔτε καθαροί, ἀλλ' ἀκάθαρτοι· οὔτε ἅγιοι, ὡς μὴ ἔχοντες Πνεῦμα Ἅγιον, λοιπὸν οὔτε βάπτισμα ἔχουσι. Γ'. διὰ τοῦ ἐν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίσματος, ἄφεσις ἁμαρτιῶν δίδοται. Διὰ δὲ τοῦ τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν βαπτίσματος, ἔξω ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πῶς ἠμπορεῖ νὰ δοθῇ ἁμαρτιῶν ἄφεσις; Δ'. ὁ βαπτιζόμενος, ἀφ' οὗ βαπτισθῇ, πρέπει νὰ χρισθῇ μὲ τὸ ἐξ ἐλαίου (5) καὶ ἄλλων ἀρωμάτων κατασκευαζόμενον μύρον, ὅπερ ἡγιάσθη διὰ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως· ὁ δὲ αἱρετικὸς Πνεῦμα Ἅγιον μὴ ἔχων. ὡς αὐτοῦ χωρισμένος διὰ τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ σχίσμα, πῶς ἠμπορεῖ νὰ ἁγιάσῃ τὸ τοιοῦτον μύρον; Ε'. ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ προσευχηθῇ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ βαπτισθέντος· ὁ δὲ αἱρετικὸς καὶ σχισματικὸς, ἱερόσυλος ὤν, ὡς εἴπομεν, καὶ ἁμαρτωλὸς, (ὄχι τόσον διὰ τὰ ἔργα, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ σχίσμα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ μεγαλητέρα ἁμαρτία ἀπὸ ὅλας.) πῶς ἠμπορεῖ νὰ εἰσακουσθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν, εἰς καιρὸν ὁποῦ λέγει ἡ Γραφὴ, ὅτι τῶν ἁμαρτωλῶν, ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει; ς'. διατὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦναι δεκτὸν εἰς τὸν Θεὸν διὰ βάπτισμα τὸ τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι μὲ τὸν Θεὸν, καὶ ἀντίχριστοι ὀνομαζόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα καὶ ἄλλα ὁ παρὼν κανὼν κατὰ τὴν ἀκρίβειαν, θέλει νὰ βαπτίζωνται ὅλοι οἱ αἱρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, προστιθεὶς καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη, τὸ νὰ ἦναι δηλαδὴ ἄδεκτον τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν, δὲν εἶναι καινούρια τῶν πατέρων τῆς συνόδου ταύτης, ἀλλὰ εἶναι παλαιὰ, δοκιμασμένη ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν (6), (οἵτινες σχεδὸν ἔφθασαν αὐτοὺς τοὺς διαδόχους τῶν ἀποστόλων) μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν

(1) Τοῦτο οὕτω νοεῖται. Ἵνα ὁ τῇ πλάνῃ βουκοληθεὶς ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὴν πλάνην δηλαδὴ ἀποβάλῃ.

(2) Ἐν ἄλλοις καὶ σχισματικῶν.

(3) Χορηγουμένην, ἴσως.

(4) Ἐπὶ γνῶσιν, ὀρθότερον.

(5) Ἔλαιον ὀνομάζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ ἅγιον Μύρον, ἀπὸ τὸ περισσότερον μέρος τῆς ὕλης, ἐξ ἧς αὐτὸ σύγκειται. Πάντοτε γὰρ τὸ ἔλαιον πρέπει νὰ ἦναι πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀρωματικὰ εἴδη ὁποῦ εἰς τὴν κατασκευήν του παραλαμβάνονται. Ὅρα δὲ, ὅτι, ά. ὁ παρὼν Κανὼν, πολλῷ ἀρχαιότερος ὢν τοῦ μή'. τῆς ἐν Λαοδ.. διδάσκει νὰ χρίωνται μὲ Μύρον οἱ βαπτιζόμενοι, καὶ ὄχι ὁ ῥηθεὶς μή'. τῆς ἐν Λαοδ. ὡς εἰπόν τινες. Ἀληθείας ὅμως δικαζούσης, ἐκεῖνος ἰδίᾳ περὶ τούτου μόνον ἐξεδόθη, ἐν δὲ τῷ παρόντι κατὰ πάρεργον περὶ τῆς σφραγίδος τοῦ Μύρου μνεία ἐγένετο.

(6) Ἀπὸ τοῦ καιροῦ δηλαδὴ τοῦ Ἀγριππίνου Ἐπισκόπου Καρθαγένης, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς παρούσης Συνόδου

καὶ ἀκρίβειαν, καὶ σύμφωνός ἐστι κατὰ πάντα μὲ τὸν μς'. μζ'. καὶ ξή. τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας. Οὐ μόνον δὲ κοινῶς ὁ παρὼν κανὼν τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν ἀποβάλλει, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ὁ καθ' ἕνας ἀπὸ τοὺς ὀγδοήκοντα τέσσαρας πατέρας τῆς παρούσης συνόδου, μὲ ἕνα ξεχωριστὸν ἐπιχείρημα, ταὐτὸν εἰπεῖν, μὲ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἐπιχειρήματα, τοῦτο ἀποβάλλουσι. Διὸ καὶ ἡ οἰκουμενικὴ Β'. ἐν τῷ ζ'. αὐτῆς κανόνι τὸν παρόντα κανόνα κατὰ μέρος ἐφύλαξεν (εἰ δὲ καὶ εἰς ὅλους αὐτὸν δὲν ἐφύλαξε, τοῦτο ἐποίησε κατ' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, καὶ ὄχι κατὰ ἀκρίβειαν, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ σημειώσει τοῦ μς'. ἀποστ.), καὶ ἡ ς'. ἐν τῷ β'. κανόνι αὐτῆς ἐπεσφράγισεν (εἰ δὲ καὶ λέγοι, ὅτι μόνον εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους τῆς Ἀφρικῆς ἐπεκράτησεν, ἀλλ' ἅπαξ αὐτὸν ἐπισφραγίσασα, ἐβεβαίωσε μᾶλλον αὐτὸν, καὶ ὄχι κατήργησε·) δέχεται δὲ αὐτὸν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ά. αὐτοῦ κανόνι. Ὅρα καὶ ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ ρηθέντος μς'. ἀποστολικοῦ. Ἄλλος. Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐδέχθησαν καὶ ἐπεκύρωσαν τὰ τῶν μερικωτέρων συνόδων, καὶ μάλιστα ὀνομαστὶ τοὺς τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανόνας, ὡς ἐν τῷ β'. κανόνι τῆς ς'. προείδομεν. Ἆρα αὐταὶ συναπεδέχθησαν καὶ ἐβεβαίωσαν ὅσα αἱ τοπικαὶ σύνοδοι, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος προεθέσπισαν, καὶ τοιουτοτρόπως συνάγεται ὀρθῶς καὶ βεβαίως, ὅτι οἱ αἱρετικοὶ πάντες πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ βαπτίζωνται. Ἡ δὲ οἰκονομία ὁποῦ πρὸς καιρὸν ἐματαχειρίσθησάν τινες πατέρες, ὥστε νόμος, οὔτε παράδειγμα δύναται νὰ νομισθῇ, ἀλλὰ καὶ ἀνίσως τινὰς καλῶς ἐρευνήσῃ, μέλλει νὰ εὕρῃ τοὺς αἱρετικοὺς τούτους ὁποῦ οἰκονομικῶς ἐδέχθη ἡ δευτέρα οἰκουμενικὴ σύνοδος, νὰ ἦσαν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς τότε εἰς αἵρεσιν πεσόντας ἱερωμένους βεβαπτισμένοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐμεταχειρίσθη τὴν οἰκονομίαν αὐτήν. Ἡ ἀλήθεια ὅμως τῆς θείας Γραφῆς, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος δεικνύουσιν, ὅτι πάντες οἱ αἱρετικοὶ ἀναντιρρήτως πρέπει νὰ βαπτίζωνται.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΚΥΡΑ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ σύνοδος ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ, τῇ ἀρχιεπισκοπῇ τῆς Γαλατίας, συγκροτηθεῖσα, γέγονε κατὰ τοὺς συγγραψαμένους περὶ αὐτῆς, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 315., ὁ δὲ Μίλιας ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν συνοδικῶν λέγει, ὅτι συνήχθη αὕτη ἐν ἔτει 314. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ συνελθότες πατέρες ἦσαν ιή, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔξαρχοι ἦσαν, Οὐϊτέλιος ὁ Ἀτιοχείας τῆς Συρίας πατριάρχης· Ἀγρικόλαος ὁ μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας· Μάρκελλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς αὐτῆς Ἀγκύρας, καὶ ὁ ἱερομάρτυς ἅγιος Βασιλεύς, ὁ Ἀμασείας ἐπίσκοπος, οἵτινες τοὺς παρόντας κέ. κανόνας ἐξέδωκαν, περὶ τῶν ἐπὶ Μαξίμου τοῦ τυράννου ἀρνησαμένων τὸν Χριστὸν, καὶ θυσάντων εἰς τὰ εἴδωλα, μετὰ ταῦτα δὲ προσερχομένων τῇ ἐκκλησίᾳ. Οἱ κανόνες δὲ οὗτοι, ὡρισμένως μὲν ἐπικυροῦνται ἀπὸ τὸν β'. τῆς οἰκουμενικῆς ς'., ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ τὸν ά. τῆς ζ'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Περὶ ταύτης τῆς συνόδου προεῖπεν ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας πρὸ ἐτῶν ἤδη ὧν αὐτῆς 53 ἐν τῷ ή. αὐτοῦ κανόνι. (Ὅρα Δοσίθ. σελ. 976 τῆς δωδεκαβίβλου περὶ αὐτῆς.).

ΟΙ ΚΕ'. ΚΑΝΟΝΕΣ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΚΥΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐπιθύσαντας, εἶτα ἀναπαλαίσαντας, μήτε ἐκ μεθόδου τινὸς, ἀλλ' ἐξ ἀληθείας, μήτε προκατασκευάσαντας, καὶ ἐπιτηδεύσαντας, ἵνα δόξωσι μὲν βασάνοις ὑποβάλλεσθαι, ταύτας δὲ τῷ δοκεῖν καὶ τῷ σχήματι προσαχθῆναι. Τούτους ἔδοξε τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτοὺς, ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅλως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν μὴ ἐξεῖναι.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ ἐκείνους τοὺς χριστιανοὺς ὁποῦ ἠρνοῦντο καὶ ἐθυσίαζον εἰς τὰ εἴδωλα ἐν τῷ καιρῷ τῶν διωγμῶν, ἄλλοι μὲν βασανιζόμενοι, καὶ μὴ ὑποφέροντες τὴν δριμύτητα τῶν βασάνων, ἠρνοῦντο τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ δοκιμάσουν τὰ βάσανα, ἐπρόδιδαν τὴν εὐσέβειαν· διὰ νὰ μὴ φαίνωνται ὅμως ὅτι θελημάτικῶς ἠρνοῦντο, ἐκατάπειθον τοὺς βασανιστὰς, ἢ μὲ ἄσπρα ἢ μὲ παρακάλεσαις νὰ βάλλουσι τάχα καὶ αὐτοὺς εἰς τὰ βάσανα, ὄχι ἀληθῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι ἐκεῖνοι ὁποῦ βασανιζόμενοι τῇ ἀληθείᾳ καὶ πραγματικῶς, χωρὶς κἀμμίαν μέθοδον καὶ ὑπόκρισιν, μὴ ὑποφέροντες δὲ τὰ βάσανα, ἐθυσίασαν μὲν πρότερον εἰς τὰ εἴδωλα, ὕστερον δὲ πάλιν μεταμεληθέντες ὡμολόγησαν τὴν πίστιν καὶ ἐνίκησαν, οὗτοι νὰ ἔχωσι μὲν τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν καὶ τὴν καθέδραν τῶν πρεσβυτέρων, (τὸ νὰ τιμῶνται δηλ. ὡς ἱερεῖς, καὶ τὸ νὰ συγκάθηνται μὲ τοὺς ἱερεῖς, περὶ οὗ ὅρα τὸν ά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ κς'. τῆς ς'.) νὰ μὴ ἔχωσι δὲ ἄδειαν οὔτε νὰ ἱερουργοῦν, οὔτε νὰ διδάσκουν, οὔτε ἄλλο τι νὰ ἐνεργοῦν ἱερατικόν (1). Ὅρα καὶ τὸν ξϐ'. ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ά. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ Ἄρτου, ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν· εἰ μέντοι τινὲς τῶν ἐπισκόπων τούτοις συνίδοιεν κάματόν τινα, ἢ ταπείνωσιν πραότητος, καὶ ἐθέλοιεν πλεῖόν τι διδόναι, ἢ ἀφαιρεῖν, ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξουσίαν.

Ἑρμηνεία.

Τὰ αὐτὰ ὁποῦ ἐδιώρισεν ὁ ἀνωτέρω Κανὼν περὶ τῶν πρεσβυτέρων, διορίζει καὶ ὁ παρὼν περὶ τῶν διακόνων. Ὅτι δηλαδὴ ἂν αὐτοὶ ἀπὸ τὴν δριμύτητα τῶν βασάνων ἐνικήθησαν καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἴδωλα, μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν ὡμολόγησαν τὴν εὐσέβειαν, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν τῶν διακόνων νὰ ἔχωσι, νὰ παύωσι δὲ ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν ἱεροδιακονικὴν, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ βαστάζουσι τὸν ἅγιον Ἄρτον καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον (ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κγ'. τῆς ς'.) καὶ ἀπὸ τὸ νὰ κηρύττουν (2)· ἐὰν ὅμως οἱ κατὰ τόπον ἐπίσκοποι γνωρίσουν ὅτι δείχνουσιν αὐτοὶ κόπον ἐν τῇ μετανοίᾳ διὰ τὴν ἄρνησιν, καὶ ἐταπεινώθησαν συντριβέντες διὰ τὸ ἁμάρτημα, καὶ μετὰ πραότητος φέρονται πρὸς τοὺς ὀνειδίζοντας αὐτοὺς διὰ τοῦτο, καὶ ὄχι μετὰ θρασύτητος, στέκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν των νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλο τι περισότερον ἀπὸ μόνην τὴν τῶν διακόνων ἐξωτερικὴν τιμὴν διὰ τὴν θερμότητα τῆς μετανοίας των. Ὅχι καὶ γνωρίσουν αὐτοὺς πῶς ἐκ τοῦ ἐναντίου μὲ ἀμέλειαν καὶ χλιαρότητα μετανοοῦν, πάλιν ἔχουν τὴν ἐξουσίαν νὰ στερήσουν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτὴν τῶν διακόνων τιμήν. Ὅρα τὸν ξϐ'. ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ιά. τῆς ά. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τοὺς φεύγοντας καὶ συλληφθέντας, ἢ ὑπὸ οἰκείων παραδοθέντας, ἢ ἄλλως τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρεθέντας, ἢ ὑπομείναντας βασάνους, ἢ εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθέντας, βοῶντάς τε ὅτι εἰσὶ χριστιανοὶ, καὶ περισχισθέντας, ἤ τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς βίαν ἐμβαλλόντων τῶν βιαζομένων, ἢ βρῶμά τι πρὸς ἀνάγκην δεξαμένους, ὁμολογοῦντας δὲ διόλου, ὅτι εἰσὶ χριστιανοὶ, καὶ τὸ πένθος τοῦ συμβάντος ἀεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι, τούτους, ὡς ἔξω ἁμαρτήματος ὄντας, τῆς κοινωνίας μὴ κωλύεσθαι· εἰ δὲ καὶ ἐκωλύθησαν ὑπό τινος, περισσοτέρας ἀκριβείας ἕνεκεν, εἰ καί τινων ἀγνοίᾳ, εὐθὺς προσδεχθῆναι δεῖ. Τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐπί τε τῶν ἐκ τοῦ κλήρου, καὶ τῶν ἄλλων λαϊκῶν. Προσεξητάσθη δὲ κἀκεῖνο, εἰ δύνανται καὶ λαϊκοὶ τῇ αὐτῇ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντες, προάγεσθαι εἰς τάξιν. Ἔδοξεν οὖν καὶ τούτους, ὡς μηδὲν ἡμαρτηκότας, εἰ καὶ ἡ προλαβοῦσα εὑρίσκοιτο ὀρθὴ τοῦ βίου πολιτεία, προχειρίζεσθαι.

(1) Δῆλον δὲ ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι οἱ μὴ μετὰ ἀληθείας βασανισθέντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον, ἢ καὶ πρὸ τῶν βασάνων ἀρνηθέντες Πρεσβύτεροι, οὔτε τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν καὶ τὴν καθέδραν τῶν Πρεσβυτέρων εἶναι ἄξιοι νὰ λάϐουν.

(2) Φανερὸν δὲ ὅτι οἱ τοιοῦτοι οὔτε τὰ Εἰρηνικὰ νὰ λέγουν εἶναι ἄξιοι, οὔτε αἰτήσεις νὰ κάμνουν. Τὸ δὲ νὰ κηρύττουν, ἴσως δηλοῖ τὸ νὰ ὑπαναγινώσκουν εἰς τὸν λαὸν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἢ καὶ τὸ νὰ ἐκφωνοῦν μεγαλοφώνως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς εὐχὰς, καὶ ὄχι μυστικῶς. Διὸ καὶ ὁ Σωκράτης βιϐλ. ϐ'. κεφ. 11 λέγει, ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὅταν ὁ Συριανὸς στρατηγὸς περιεκύκλωσε τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τοὺς στρατιώτας του ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ νὰ τὸν πιάσῃ, προνοῶντας νὰ μὴ γένῃ κάμμία βλάϐη εἰς τὸν λαὸν, ἐπρόσταξε τὸν Διάκονον νὰ κηρύξῃ εὐχήν· «Καὶ προστάξας τῷ Διακόνῳ κηρύξαι εὐχὴν, αὐθις ψαλμὸν λέγεσθαι παρεσκεύασεν»· ἐν ἄλλοις δὲ ἀντὶ τοῦ κηρύξαι, γράφεται ὁμιλεῖν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδή, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, νόμος μαρτυρίου εἶναι τὸ μήτε θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ τρέχῃ τινὰς εἰς τὸ μαρτύριον, προνοούμενος καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ ὀλιγοψυχίαν ὁποῦ αὐτὸς ἠμπορεῖ νὰ δείξῃ, καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν καὶ κόλασιν ὁποῦ μέλλουν νὰ λάβουν οἱ ἔχοντες αὐτὸν μαρτυρῆσαι, μήτε πάλιν, ὅταν τύχῃ καὶ πιασθῇ εἰς τὸ μαρτύριον, νὰ φεύγῃ καὶ νὰ ὀλιγοπιστῇ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τότε Χριστιανοί, γνωρίζοντες τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεώς των, ἔφευγον ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ ἐκρύπτοντο, κατὰ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο, τὸ λέγον· «ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην». [Ματθ. ι'. 23]. Διὰ τούτους λοιπὸν τοὺς φεύγοντας Χριστιανοὺς διορίζων ὁ παρὼν Κανὼν, λέγει· Ὅτι, ἐὰν οὗτοι φεύγοντες ἐπιάσθησαν, ἢ ἐπαρεδόθησαν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των Ἕλληνας ὄντας, ἢ ἐστερήθησαν τὰ ὑπάρχοντά των, ἢ βάσανα ἐδοκίμασαν, καὶ εἰς φυλακὴν ἐβλήθησαν, ἢ ἐσχίσθησαν τοὺς χιτῶνάς των καὶ ἐγυμνώθησαν, ἢ ἔβαλαν μὲ βίαν οἱ τύραννοι εἰς μὲν τὰς χεῖράς των θυμιατὸν, ἢ θυσίαν τινὰ, εἰς δὲ τὸ στόμα των βρῶμα εἰδωλόθυτον, καὶ ταῦτα πάντα πάσχοντες ἐφώναζον, ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ χωρὶς τελείως νὰ ἀρνηθοῦν, οὗτοι, λέγω, ἐὰν πενθοῦσι διὰ τὸ συμβεβηκὸς αὐτὸ ὁποῦ ἔπαθον, καὶ δείχνουσι τὸ πένθος καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ταπείνωσιν καὶ κατήφειαν καὶ τῶν ἱματίων, καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ζωῆς, νὰ μὴ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τὴν θείαν κοινωνίαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ λογίζονται ὡσὰν νὰ μὴ ἤμαρτον τίποτε. Εἰ δὲ καὶ μερικοὶ ἐμπόδισαν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν θείαν κοινωνίαν, εἴτε διὰ περισσοτέραν ἀκρίβειαν, εἴτε διὰ ἀδιακρισίαν των, παρευθὺς πρέπει νὰ δεχθῶσιν εἰς αὐτὴν, εἴτε Κληρικοὶ εἶναι οἱ τοῦτο παθόντες, εἴτε λαϊκοί. Τόσον δὲ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἔξω τοῦ τοιούτου ἁμαρτήματος, ὥστε ὁποῦ κἂν λαϊκὸς ἦναι τινὰς ἀπὸ αὐτοὺς, ἠμπορεῖ νὰ γένῃ καὶ ἱερεὺς, ἐὰν ἦναι καὶ ἡ προτέρα ζωή του ἀκατηγόρητος καὶ ἀξία ἱερωσύνης (1). Ὅρα καὶ τὸν ξϐ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν α'. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις, καὶ τῶν δειπνησάντων εἰς τὰ εἴδωλα, ὅσοι μὲν ἀπαγόμενοι, καὶ σχήματι φαιδροτέρῳ ἀνῆλθον, καὶ ἐσθῆτι ἐχρήσαντο πολυτελεστέρᾳ, καὶ μετέσχον τοῦ παρασκευασθέντος δείπνου ἀδιαφόρως, ἔδοξεν ἑνιαυτὸν ἀκροᾶσθαι· ὑποπεσεῖν δὲ τρία ἔτη. Εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι ἔτη δύω, καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ὅσοι ἐβιάσθησαν, καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἴδωλα, ἢ καὶ ἔφαγον εἰδωλόθυτα, πρέπει πρῶτον νὰ ἐξετάζωνται μὲ ποίαν διάθεσιν τοῦτο ἔκαμαν, καὶ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν, οὕτω νὰ λαμβάνουν καὶ τὰ ἐπιτίμια· διότι εἰ μὲν συρνόμενοι εἰς τὸ νὰ θυσιάσουν, ἢ νὰ φάγουν τὰ εἰδωλόθυτα, ἔδειχναν σχῆμα χαροποιὸν, καὶ ἐστολίσθησαν μὲ πολύτιμα ἱμάτια, καὶ ἔφαγον ταῦτα ἀδιαφόρως, χωρὶς δηλαδὴ νὰ διαφέρωνται εἰς τὴν καρδίαν των, καὶ νὰ λυποῦνται διὰ τοῦτο, οὗτοι ἕνα χρόνον νὰ κάμνουν εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκροωμένων, τρεῖς χρόνους εἰς τὸν τῶν ὑποπιπτόντων, δύω εἰς τὸν τῶν συνεστώτων, καὶ μετὰ τούτους πάντας νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια.

Συμφωνία.

«Ὅσοι δὲ ὑπέμειναν μὲν πρῶτον βάσανα ἀνυπόφορα, ὕστερον δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς νικηθέντες ἀρνήθησαν, τρεῖς χρόνους καὶ ἡμέρας σαράντα κανονίζονται κατὰ τὸν ά. τοῦ Πέτρου. Ὅσοι δὲ μόνον ὑπέμειναν φυλακὰς, καὶ τὰς τούτων δυσωδίας, χωρὶς δὲ ἄλλα βάσανα ἠρνήθησαν, τέσσαρα ἔτη νὰ κανονίζωνται κατὰ τὸν β'. τοῦ αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ βασανιζόμενοι μὲ πενθικὰ ροῦχα ἔφαγον εἰδωλόθυτα, τρεῖς χρόνους κανονίζονται καὶ ἐπέκεινα, κατὰ τὸν έ. τῆς παρούσης. Εἰ δὲ μόνον φαγόντες βρώματα ἐδικά των εἰς ἑορτὴν ἐθνικὴν ἐν εἰδωλείῳ, δύω χρόνους νὰ ὑποπίπτουν κατὰ τὸν ζ'. τῆς παρούσης. Ὅσοι δὲ δύω ἢ τρεῖς φοραῖς ἐθυσίασαν μὲ βίαν, ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζωνται κατὰ τὸν ή. τῆς αὐτῆς ταύτης. Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς ά. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.»

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅσοι δὲ ἀνῆλθον μετὰ ἐσθῆτος πενθικῆς, καὶ ἀναπεσόντες ἔφαγον μεταξὺ δι' ὅλης τῆς ἀνακλίσεως δακρύοντες, εἰ ἐπλήρωσαν τὸν τῆς ὑποπτώσεως τριετῆ χρόνον, χωρὶς προσφορᾶς δεχθήτωσαν, εἰ δὲ μὴ ἔφαγον, δύω ὑποπεσόντες ἔτη, τῷ τρίτῳ κοινωνησάτωσαν, χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὸ τέλειον τῇ τετραετίᾳ λάβωσι. Τοὺς δὲ Ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν, τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας, φιλανθρωπεύε-

(1) Δῆλον δὲ ἐξ ὁμοιότητος, ὅτι οἱ τοῦτο παθόντες Ἱερεῖς οὐ καθαίρονται κατὰ τὸν ιδ'. Πέτρου. Τί λέγω, οὐ καθαίρονται; Καὶ μετὰ τῶν ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ Πέτρου.

σθαι, ἢ πλείονα προστιθέναι χρόνον. Πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ προάγων βίος, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα ἐξεταζέσθω, καὶ οὕτως ἡ φιλανθρωπία ἐπιμετρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω· λέγει γὰρ, ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοὺς βιασθέντας εἰς τὸ νὰ θυσιάσουν ἐπῆγαν μὲ ταπεινὰ καὶ πενθικὰ ἱμάτια καὶ ἔφαγον εἰδωλόθυτα, δακρύοντες εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ φαγητοῦ, οὗτοι, ἀφοῦ κάμουν τρεῖς χρόνους εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, ἂς στέκωνται μὲν μαζὴ μὲ τοὺς πιστοὺς, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνουν (1)· εἰ δὲ καὶ ὁλότελα δὲν ἔφαγον εἰδωλόθυτα, ἂς κάμουν ὑποπίπτοντες δύω χρόνους, καὶ εἰς τὸν τρίτον χρόνον ἂς στέκωνται μαζὴ μὲ τοὺς πιστοὺς, χωρὶς ὅμως νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη νὰ κοινωνοῦν. Ταῦτα μέν ἐστι τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ἐπιτίμια, οἱ Ἀρχιερεῖς ὅμως ἔχουν τὴν ἐξουσίαν νὰ θεωροῦν τὸν τρόπον τῆς μετανοίας αὐτῶν· καὶ ἂν μὲν γνησίως καὶ θερμῶς μετανοοῦν, νὰ ὀλιγοστεύουν τοὺς διορισθέντας χρόνους τῶν ἐπιτιμίων· ἂν δὲ ἐξεναντίας ἀμελῶς καὶ ἀδιαφόρως μετανοοῦν, νὰ τοὺς αὐξάνουν τὰ διορισθέντα ἐπιτίμια. Ἔχουν δὲ χρέος οὗτοι νὰ ἐξετάζουν καὶ τὴν πρὸ τῆς μιαροφαγίας καὶ μετὰ τὴν μιαροφαγίαν αὐτῶν ζωήν. Καὶ ἂν μὲν αὕτη ἦτο καὶ ἦναι ἐνάρετος, νὰ ὀλιγοστεύουν τὰ ἐπιτίμια, ἂν δὲ κατηγορημένη καὶ κακὴ, νὰ τοὺς αὐξάνουν αὐτά. Ὅρα καὶ τὸν ιά. καὶ ιβ΄. τῆς πρώτης, καὶ τὸν δ΄. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ς΄.

Περὶ τῶν ἀπειλῇ μόνον εἰρξάντων κολάσεως καὶ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ μετοικίας, καὶ θυσάντων, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ μὴ μετανοησάντων, μηδὲ ἐπιστρεψάντων, νῦν δὲ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου προσελθόντων καὶ εἰς διάνοιαν τῆς ἐπιστροφῆς γενομένων, ἔδοξε μέχρι τῆς μεγάλης ἡμέρας εἰς ἀκρόασιν δεχθῆναι, καὶ μετὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν ὑποπεσεῖν τρία ἔτη, καὶ μετὰ ἄλλα δύω ἔτη κοινωνῆσαι χωρὶς προσφορᾶς, καὶ οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, ὥστε τὴν πᾶσαν ἐξαετίαν πληρῶσαι. Εἰ δέ τινες πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἐδέχθησαν εἰς μετάνοιαν, ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου λελογίσθαι αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξαετίας· εἰ μέντοι κίνδυνος καὶ θανάτου προσδοκία ἐκ νόσου ἢ ἄλλης τινὸς προφάσεως συμβαίη, τούτους ἐπὶ ὅρῳ δεχθῆναι.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι δὲ Χριστιανοὶ ἐνικήθησαν ἀπὸ μόνας τὰς φοβέρας ὁποῦ τοὺς ἔκαμαν οἱ τύραννοι νὰ τοὺς βασανίσουν, καὶ νὰ τοὺς πάρουν τὰ ὑπάρχοντά των, ἢ νὰ τοὺς ἐξορίσουν, καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἴδωλα, καὶ μετὰ τοῦτο δὲν ἐμετενόησαν ἕως τώρα, κατὰ τὸν παρόντα δὲ καιρὸν τῆς Συνόδου ταύτης, μόλις ἦλθον εἰς ἔννοιαν μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς, οὗτοι, λέγω, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, νὰ κανονίζωνται, καὶ νὰ ἦναι εἰς μὲν τὸν τόπον τῶν ἀκροωμένων ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου, ἤτοι ἀπὸ τὴν δ΄. ἑβδομάδα μετὰ τὸ Πάσχα, (ὅρα τὸν λζ΄. Ἀποστολικὸν) ἕως τὴν ἐρχομένην μεγάλην Λαμπρὰν τοῦ Πάσχα· ταῦτον εἰπεῖν, παρ' ἕνα μῆνα, ἕνα χρόνον. Μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ὑποπίπτουν τρεῖς χρόνους, νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς δύω, καὶ ἀφ' οὗ τελειώσουν οἱ ἓξ χρόνοι, νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅσοι δὲ ἀπὸ τοὺς τοιούτους ἐδέχθησαν εἰς μετάνοιαν πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης, ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν νὰ μετροῦνται οἱ ἓξ χρόνοι τοῦ Κανόνος των. Ἀνίσως ὅμως ἤθελεν ἀκολουθήσει εἰς αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἀπὸ ἀσθένειαν, ἢ ἄλλην τινὰ περίστασιν, τότε νὰ μεταλαμβάνουν διὰ τὴν ἀνάγκην, ἐπὶ ὅρῳ ὅμως, ἤγουν μὲ τοιοῦτον διορισμὸν, ὥστε ἂν δὲν ἀποθάνουν, ἀλλὰ ζήσουν, νὰ μὴ κοινωνήσουν πάλιν, ἕως ὁποῦ νὰ ἀπεράσουν οἱ ἓξ χρόνοι, καθὼς αὐτὸ τοῦτο διορίζεται καὶ ὁ ιγ΄. τῆς ά. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξϚ΄. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ιά. τῆς ά. Ὅρα καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΚΑΝΩΝ Ζ΄.

Περὶ τῶν συνεστιαθέντων ἐν ἑορτῇ ἐθνικῇ, ἐν τόπῳ ἀφωρισμένῳ τοῖς ἐθνικοῖς, ἴδια βρώματα ἐπικομισαμένων, καὶ φαγόντων, ἔδοξε διετίαν ὑποπεσόντας, δεχθῆναι. Τὸ δὲ εἰ χρὴ, μετὰ τῆς προσφορᾶς ἕκαστον, τῶν Ἐπισκόπων ἐστὶ δοκιμάσαι, καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐφ' ἑκάστου ἐξετάσαι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι Χριστιανοὶ ἐπῆραν τὰ φαγητά των, καὶ ἐπῆγαν εἰς ἑορτὴν ἐθνικὴν, εἰς τόπον διωρισμένον διὰ νὰ κάμνουν τὰ τελετάς των οἱ Ἕλληνες, καὶ συνέφαγον μὲ αὐτοὺς, δύω μὲν χρόνους νὰ ὑποπίπτουν, καὶ οὕτω νὰ δέχωνται. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος, ἐξετάζων καὶ τὴν προτέραν καὶ ὑστέραν αὐτῶν ζωὴν, θέλει κρίνει εὔλογον, ἢ νὰ δέχωνται μόνον οὗτοι εἰς τὴν μετὰ τῶν πιστῶν προσευχὴν, ἢ καὶ νὰ μεταλαμβά-

(1) Φανερὸν δὲ, ὅτι οὗτοι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν εἰς | ἀργότερα καὶ πολυχρονιώτερα ἀπὸ ἐκείνους, κἂν μὴ τοῦτο φατὸν τέταρτον χρόνον, ὡς οἱ μὴ φαγόντες τὰ εἰδωλόθυτα. ἀλλὰ | νερῶς λέγῃ ὁ Κανών.

νουν μετ' αὐτῶν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅρα τὸν ιϐ'. τῆς ά. καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ, καὶ τὸν δ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Οἱ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον θύσαντες μετὰ βίας, τετραετίαν ὑποπεσάτωσαν, δύω δὲ ἔτη, χωρὶς προσφορᾶς κοινωνησάτωσαν, καὶ τῷ ἑβδόμῳ τελείως δεχθήτωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ οἱ πατέρες οὗτοι εἶπον διὰ τοὺς θυσιάσαντας μίαν φορὰν, τώρα ἐν τῷ παρόντι Κανόνι λέγουσι διὰ τοὺς δύω καὶ τρεῖς φοραῖς θυσιάσαντας (1), λέγοντες, ὅτι οἱ τοῦτο ἀπὸ βίας ποιήσαντες, τέσσαρας χρόνους νὰ ὑποπίπτουν. Δύω νὰ συνίστανται μὲ τοὺς πιστοὺς, συγκοινωνοῦτες μόνον μὲ αὐτοὺς τῶν προσευχῶν, καὶ ὄχι δηλαδὴ ὡς κατηχούμενοι ἔξω εὐγαίνοντες τοῦ ναοῦ, κατὰ δὲ τὸν ἕβδομον χρόνον νὰ μεταλαμϐάνουν τὰ Μυστήρια. Ὅρα τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ, καὶ τὸν δ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ὅσοι δὲ μὴ μόνον ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπανέστησαν καὶ ἠνάγκασαν ἀδελφοὺς, καὶ αἴτιοι ἐγένοντο τοῦ ἀναγκασθῆναι, οὗτοι ἔτη μὲν τρία τὸν τῆς ἀκροάσεως δεξάσθωσαν τόπον, ἐν δὲ ἄλλῃ ἐξαετίᾳ τὸν τῆς ὑποπτώσεως, ἄλλον δὲ ἐνιαυτὸν, κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὴν δεκαετίαν πληρώσαντες, τοῦ τελείου ῥετάσχωσιν. Ἐν μέν τοι τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ τὸν ἄλλον αὐτῶν ἐπιτηρεῖσθαι βίον.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι δὲ τοσοῦτον ἐφοβήθησαν τὰς βασάνους, ὥστε ὁποῦ ὄχι μόνον αὐτοὶ ἀρνήθησαν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐπάνω τῶν ἄλλων πιστῶν ἐσηκώθησαν, καὶ ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς ἀνάγκασαν νὰ θυσιάσουν καὶ νὰ ἀρνηθοῦν, ἢ αἴτιοι ἔγιναν νὰ τοὺς ἀναγκάσουν οἱ ἄλλοι διῶκται, τυχὸν διατὶ τοὺς ἐφανέρωσαν πῶς ἦσαν κρυμμένοι, ἢ φευγάτοι, ἢ ἀγνοούμενοι Χριστιανοί· οὗτοι, λέγω, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, τρεῖς χρόνους νὰ ἀκροάζωνται τὰς Γραφὰς, ἔξ νὰ ὑποπίπτουν, ἕνα νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ τελειωθέντων τῶν δέκα χρόνων, τότε νὰ μεταλαμϐάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τῶν χρόνων τούτων πρέπει νὰ ἐξετάζεται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἢ Πνευματικὸν καὶ ἡ ἄλλη ζωὴ αὐτῶν· καὶ ἐὰν ἀμελῶς καὶ κακῶς ζῶσι, νὰ περισσεύωνται εἰς αὐτοὺς οἱ χρόνοι τοῦ ἐπιτιμίου.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ ἡ. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει οὔτε εἰς τοὺς ἀκροωμένους νὰ ϐάλλωνται, ἀλλ' ἔξω τῆς πύλης νὰ προσκλαίουν οἱ ὑπὸ τῶν ϐαρϐάρων αἰχμαλωτισθέντες, ὕστερον δὲ μετ' αὐτῶν φονεύοντες Χριστιανοὺς, ἢ φανερόνοντες αὐτοὺς κεκρυμμένους, ἕως ὁποῦ, λέγει, νὰ γένῃ κοινὴ Σύνοδος περὶ αὐτῶν, ἡ παροῦσα δηλ. καὶ ὁ παρὼν περὶ τούτων Κανών.» Ὅρα καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Διάκονοι, ὅσοι καθίστανται παρ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἰ ἐμαρτύραντο καὶ ἔφασαν χρῆναι γαμῆσαι, μὴ δυνάμενοι οὕτω μένειν, οὗτοι μετὰ ταῦτα γαμήσαντες, ἑστωσαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, διὰ τὸ ἐπιτραπῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου. Τοῦτο δὲ, εἴ τινες σιωπήσαντες, καὶ καταδεξάμενοι ἐν τῇ χειροτονίᾳ μένειν οὕτω, μετὰ ταῦτα ἦλθον ἐπὶ γάμον, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς Διακονίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ὅσοι μὲν Διάκονοι μέλλοντες νὰ χειροτονηθοῦν, φανερῶς ὡμολόγησαν ὡς ἐπὶ μαρτύρων, ὅτι ἔχουν νὰ ὑπανδρευθοῦν μετὰ τὴν χειροτονίαν, μὲ τὸ νὰ μὴ δύνανται νὰ παρθενεύουν, οὗτοι, ἐὰν μετὰ ταῦτα λάϐωσι γυναῖκα, δὲν καθαίρονται, ἀλλὰ ἔχουσι πάλιν τὴν Διακονίαν, ἐπειδὴ καὶ φαίνονται ὅτι ἐσυγχωρήθησαν ἀπὸ τὸν χειροτονήσαντα αὐτοὺς Ἀρχιερέα νὰ κάμουν τοῦτο· ἀκούσας γὰρ αὐτῶν πρότερον τὴν διαμαρτυρίαν ὁ Ἀρχιερεὺς, δὲν ἀπέϐαλεν, ἀλλ' ἐχειροτόνησεν αὐτούς. Ὅσοι δὲ πάλιν Διάκονοι, ὅταν μέλλωσι νὰ χειροτονηθοῦν, σιωπήσουν καὶ δὲν εἰποῦν παρόμοιον λόγον, οὗτοι ἐὰν μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθοῦν νὰ

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ | δύω δὲ ἢ τρεῖς, ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν, πολλάκις γινόμενον, περισσότε-
ἁμάρτημα μίαν φορὰν γινόμενον, ὀλιγώτερον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον, | ρον ἔχει καὶ τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου.

παύουσιν ἀπὸ τὴν διανονίαν· διότι ἡ σιωπὴ ὁποῦ ἔκαμαν, φανερόνει ὅτι συγκατέθεντο καὶ κατεδέχθηκαν νὰ διαμένουν παρθενεύοντες ἐν τῇ Διακονίᾳ. Ὅρα καὶ τὸν ς'. τῆς ς'. καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τὰς μνηστευθείσας κόρας, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ ἄλλων ἁρπαγείσας, ἔδοξεν ἀποδίδοσθαι τοῖς προμνηστευσαμένοις, εἰ καὶ βίαν ὑπ' αὐτῶν πάθοιεν.

Ἑρμηνεία.

Ὅσαι γυναῖκες κόραι εἶναι ἁρραβωνιασμέναι μὲ ἄνδρας, μετὰ ταῦτα δὲ ἁρπαχθοῦν ἀπὸ ἄλλους, αὐταὶ, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι νὰ δίδωνται ὀπίσω εἰς τοὺς πρώτους ἁρραβωνιαστικοὺς αὐτῶν, κἂν καὶ ἐφθάρησαν ἀπὸ τοὺς ἁρπάσαντας, πλὴν ὄχι ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἐὰν καὶ θέλωσι καὶ ζητῶσιν αὐτὰς οἱ πρῶτοί των ἁρραβωνιαστικοί. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθυκότας, καὶ μετὰ ταῦτα βαπτισθέντας, ἔδοξεν εἰς τάξιν προάγεσθαι ὡς ἀπολουσαμένους.

Ἑρμηνεία.

Κατὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν, πολλοὶ μὲν ἐδέχοντο τὸν χριστιανισμὸν, καὶ ἐπίστευαν εἰς τὸν Χριστὸν, ἀργοποροῦσαν δὲ νὰ λάβουν τὸ ἅγιον βάπτισμα. Διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, συνέγραψαν τοὺς παρακινητικοὺς εἰς τὸ βάπτισμα λόγους. Διὰ τούτους λοιπὸν λέγει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι, ἂν ὡς χριστιανοὶ οὗτοι ἐπιάσθησαν ἀπὸ τοὺς διώκοντας καὶ ἐθυσίασαν, ἐὰν μετὰ τὴν θυσίαν ἐβαπτίσθησαν, ἠμποροῦν νὰ ἀναβοῦν καὶ εἰς βαθμὸν κλήρου καὶ ἱερωσύνης, ἐπειδὴ πιστεύομεν ὅτι τὸ ἅγιον βάπτισμα τοὺς ἐκαθάρισεν ἀπὸ ὅλα τὰ πρότερα ἁμαρτήματα, ὁποῖα καὶ ἂν ἦναι, εἴτε συγγνωστὰ, εἴτε θανάσιμα. Ὅρα καὶ τὸν β'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Χωρεπισκόποις μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μὴν μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ (1).

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι χωρὶς τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκόπου των δὲν ἠμποροῦν οἱ χωρεπίσκοποι νὰ χειροτονοῦν εἰς ἄλλην, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐδικήν τους χώραν, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους. Διότι ἀνίσως οὔτε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν δύνανται τοὺς τοιούτους νὰ χειροτονοῦν, εἰ μὴ μόνον ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας καὶ ἐφορκιστὰς, κατὰ τὸν ί. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, πόσῳ μᾶλλον δὲν δύνανται εἰς ἄλλην; ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως νὰ χειροτονοῦν, ἔνθα οἰκεῖ ὁ κυρίως ἐπίσκοπος, χωρὶς τῆς ἐγγράφου τούτου ἀδείας. Θέλει δὲ ὁ κανὼν νὰ δίδεται ἔγγραφος ἡ ἄδεια, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθῇ κἄμμία ἀμφιβολία. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τοὺς ἐν κλήρῳ, πρεσβυτέρους ἢ διακόνους ὄντας, καὶ ἀπεχομένους κρεῶν, ἔδοξεν ἐφά- | Ἀπος. νά. νγ'.
πτεσθαι, καὶ οὕτως, εἰ βούλοιντο, κρατεῖν ἑαυτῶν, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο, ὡς μηδὲ τὰ μετὰ κρεῶν βαλλόμενα λάχανα ἐσθίειν, καὶ εἰ μὴ ὑπείκοιεν τῷ κανόνι, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς τάξεως.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἦτο δυνατὸν νὰ βδελύσσωνται μέν τινες τὸ κρέας κατὰ ἀλήθειαν, νὰ λέγουσι δὲ εἰς τὸ φαινόμενον, ὅτι ἀπέχουσιν ἀπὸ αὐτὸ δι' ἄσκησιν καὶ ἐγκράτειαν· διὰ νὰ ἀσηκωθῇ ἡ ὑποψία αὕτη, προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ μὴ τρώγοντες κρέας πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι διὰ ἐγκράτειαν, νὰ γεύωνται ὀλίγον ἀπὸ αὐτό. Ὅσοι δὲ τόσον πολλὰ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὸ κρέας, ὥστε ὁποῦ, οὐδὲ τὰ χόρτα τρώγουσι τὰ ἑψημένα μὲ κρέας, οὗτοι νὰ

(1) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων | δὲν δύνανται οἱ Χωρεπίσκοποι νὰ χειροτονοῦν Πρεσβυτέρους τίτλ. κα'. οὕτω γράφει· «Ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ.» Καὶ λοιπὸν | χώρας καὶ πόλεως, ἢ Διακόνους, χωρὶς τὴν ἔγγραφον ἄδειαν κατὰ τοῦτον, ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι εἰς κάθε Ἐπαρχίαν | τοῦ καθ' αὐτὸ Ἐπισκόπου.

παύουσιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην. Δίδουσι γὰρ ὑποψίαν μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνουσιν, ὅτι συγχαίνονται τὸ κρέας, ὅπερ ἐστὶ τῶν Μανιχαίων καὶ ἄλλων αἱρετικῶν φρόνημα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νά. καὶ νγ΄. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ΄.

Περὶ τῶν διαφερόντων τῷ κυριακῷ, ὅσα, ἐπισκόπου μὴ ὄντος, πρεσβύτεροι ἐπώλησαν, ἀνακαλεῖσθαι τὸ κυριακόν. Ἐν δὲ τῇ κρίσει τοῦ ἐπισκόπου εἶναι, εἴ περ προσήκει ἀπολαβεῖν τὴν τιμὴν, εἴτε καὶ μὴ, διὰ τὸ πολλάκις τὴν εἴσοδον τῶν πεπραμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τούτοις πλείονα τὴν τιμήν.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ (ἀπὸ γὰρ τοῦ μεγαλητέρου βαθμοῦ, καὶ τοὺς κατωτέρους ἐφανέρωσεν ὁ παρὼν κανὼν) διά τινα χρείαν ἐπώλησαν πράγματα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐπισκοπῆς, χωρὶς τὴν ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ μὴ παρόντος, ἢ τελευτήσαντος, ἡ ἐκκλησία, ἤτοι ὁ ἐπίσκοπος τὰ λαμβάνει πάλιν ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ἀγοράσαντας. Εἰς τὴν διάκρισιν δὲ τοῦ ἐπισκόπου στέκεται, ἢ νὰ δώσῃ ὀπίσω τὴν τιμὴν τῶν πραγμάτων εἰς τοὺς ἀγοραστὰς, ἢ νὰ μὴ τὴν δώσῃ, καθ' ὅτι πολλαῖς φοραῖς μὲ τὸ νὰ ἦναι καρποφόρα τὰ πράγματα αὐτὰ, ἠμποροῦν νὰ εὐγάλουσιν οἱ ἀγοράσαντες ἀπὸ τὴν εἰσοδίαν των περισσότερον ἀπὸ τὴν τιμὴν ὁποῦ ἔδωκαν καὶ τὰ ἀγόρασαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τὴν λάβουν δύω φοραῖς. Ὅρα καὶ τὸν λή. ἀποστολικόν. Διὰ τί δὲ λέγεται ἡ ἐκκλησία κυριακὸν, εἴπομεν κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οδ΄. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΙϚ΄.

Περὶ τῶν ἀλογευσαμένων, ἢ καὶ ἀλογευομένων, ὅσοι πρὶν εἰκοσαετεῖς γενέσθαι ἥμαρτον, πέντε καὶ δέκα ἔτεσιν ὑποπεσόντες, κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχὰς, εἶτα, ἐν τῇ κοινωνίᾳ διατελέσαντες ἔτη πέντε, τότε καὶ τῆς προσφορᾶς ἐφαπτέσθωσαν. Ἐξεταζέσθω δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἐν τῇ ὑποπτώσει βίος, καὶ οὕτω τυγχανέτωσαν τῆς φιλανθρωπίας. Εἰ δέ τινες κατακόρως ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι γεγόνασι, τὴν μακρὰν ἐχέτωσαν ὑπόπτωσιν. Ὅσοι δὲ ὑπερβάντες τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ γυναῖκας ἔχοντες περιπεπτώκασι τῷ ἁμαρτήματι, πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτεσιν ὑποπεσόντες, κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς· εἶτα, ἐκτελέσαντες πέντε ἔτη ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν εὐχῶν, τυγχανέτωσαν τῆς προσφορᾶς. Εἰ δέ τινες καὶ γυναῖκας ἔχοντες, καὶ ὑπερβάντες τὸν πεντηκονταετῆ χρόνον ἥμαρτον, ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου τυγχανέτωσαν τῆς κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι ἔπεσαν, ἢ πίπτουν εἰς ἁμαρτίαν μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ ἔπραξαν τὴν λεγομένην κτηνοβατίαν, προστάζει ὁ παρὼν κανὼν νὰ μὴ κανονίζωνται ὅλοι παρόμοια, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὁποῦ ἥμαρτον μὲ αὐτὰ μερικαῖς φοραῖς, πρὸ τοῦ νὰ γένουν εἴκοσι χρόνων, καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν γυναῖκας, οὗτοι δεκαπέντε χρόνους νὰ κάμουν εἰς τὸν τόπον τῶν ὑποπιπτόντων, καὶ πέντε χρόνους νὰ στέκωνται μαζῆ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συμπροσευχόμενοι, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνουσι. Πρέπει δὲ νὰ ἐξετάζεται καὶ ἡ ἐν τῇ μετανοίᾳ ζωὴ αὐτῶν, καὶ εἰ μὲν μὲ θερμότητα μετανοοῦν, νὰ κανονίζωνται συγκαταβατικώτερα, εἰ δὲ ἀμελῶς, νὰ μὴ λαμβάνουσι κἀμμίαν συγκατάβασιν. Ἐὰν δὲ οὗτοι πολλόταιαις φοραῖς καὶ μὲ ὑπερβολὴν ἔπεσαν εἰς τὴν ἄλογον ταύτην ἁμαρτίαν τῆς κτηνοβατίας, ἂς κάμνουν εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας χρόνον μακρόν (1). Καὶ οὗτοι μὲν ἔτσι συγκαταβατικὰ νὰ κανονίζωνται, καὶ διὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν των, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνάπτει ἡ τῆς ἐπιθυμίας φλὸξ, καὶ διὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ, καὶ ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι χρόνους τῆς ἡλικίας ὄντες, καὶ γυναῖκας ἔχοντες, εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ ἁμάρτημα ἔπεσαν, εἰκοσιπέντε χρόνους μὲν ἂς ὑποπίπτουν, καὶ πέντε χρό-

(1) Μακρὸν χρόνον ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κανὼν τὸν εἰκοστὸν χρόνον, καὶ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ κατὰ τὰ ἀκόλουθα λόγια τοῦ Κανόνος. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα, ὅτι μαζῆ μὲ τὴν κτηνοβατίαν συναριθμεῖται καὶ ἡ πτηνοβατία, εἴτε εἰς ἀρσενικὰ γένη αὐτη, εἴτε εἰς θηλυκά. Δὲν ἠμπορῶ νὰ σιωπήσω τὸν φρόνιμον τρόπον ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη, ἕνας γνωστικὸς Πνευματικὸς, διὰ νὰ διορθώσῃ ἕνα ἀναίσθητον ἁμαρτωλὸν, ὁποῦ ἔπιπτεν εἰς ἁμαρτίαν μὲ μίαν δάμαλιν. Πρῶτον τοῦ εἶπεν· Ἐσὺ, ἁμαρτωλὲ, ἀπέκτησες μίαν καινούριαν συγγένειαν μὲ τὴν δάμαλιν, καὶ κατεστάθης καὶ σὺ ὅμοιος μὲ αὐτὴν ἄλογος καὶ κτηνώδης. Λοιπὸν ἕως μηνὸς διάστημα πήγαινε κάθε βράδυ καὶ κλείου μέσα εἰς τὸν σταῦλόν σου, καὶ ἐκεῖ μέσα πίπτωντας κατὰ γῆς πρηνὴς, ὡσὰν τὰ ζῶα, βάνε ἐπάνω εἰς τὴν ράχην σου τὸ σαμάρι τοῦ γαϊδάρου σου, καὶ ἔτσι μὲ τέτοιον σχῆμα, ζήτει μετὰ δακρύων συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν φοβερὰν ἁμαρτίαν σου. Ὅθεν τοῦτο κάμνωντας ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος, καὶ ἐλθὼν εἰς αἴσθησιν τῆς μεγάλης κακίας του, ἐδιωρθώθη καὶ ἔλαβεν εἰς τὴν ζωὴν του μεταβολὴν, ἐκεῖ ὁποῦ πρότερον διὰ τὴν συγκατάβασιν, ὁποῦ τοῦ ἔκαμνον οἱ προτερινοὶ πνευματικοὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὸν διορθώσουν (Σελ. 234 τοῦ, Πνευματικὸς διδάσκ.). Μελέτιος δὲ ὁ Ὁμολογητὴς ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ἀλφαβηταλφαβήτῳ βαθμίδ. ρξ΄. λέγει ὅτι εἶναι ἡ κτηνοβατία τετραπλῆ. Καὶ ἴσως ἐννοεῖ τὴν παρὰ τῶν ἀνδρῶν εἰς θηλυκὰ καὶ ἄρρενικὰ κτήνη γενομένην, καὶ ἀντιστρόφως τὴν εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρὰ τῶν ἀρρενικῶν κτηνῶν γινομένην. Πόσους δὲ χρόνους κανονίζεται ἡ κτηνοβατία, ὅρα εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ, τοὺς προστεθέντας ἐκ τοῦ αὐτοῦ Κανονικοῦ.

νους δὲ ἂς συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω μετὰ τοὺς τριάκοντα χρόνους αὐτοὺς ἂς μεταλαμβάνουν. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα χρόνους ὄντες, καὶ γυναῖκας ἔχοντες, εἰς κτηνοβατίαν ἔπεσαν, μόνον εἰς τὸν θάνατόν τους ἂς μεταλαμβάνουν, καὶ ὄχι ἄλλην φοράν. Οὐδεμίαν γὰρ αἰτίαν ἔχουσιν οὗτοι νὰ προφασισθοῦν ὡς οἱ ἀνωτέρω, οὔτε τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας, οὔτε τὸ ἀστήρικτον τοῦ φρονήματος.

Συμφωνέα.

«Ὁ δὲ δ'. τοῦ Νύσσης δεκαενέα χρόνους κανονίζει τοὺς ζωοφθορίαν ποιήσαντας καὶ μοιχείαν ταύτην ὀνομάζει τῆς φύσεως, «ἐπειδὴ εἰς τὸ ξένον καὶ παρὰ φύσιν ἡ ἀδικία γίνεται». Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν μὲν τῷ ζ'. κανόνι εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν ἀρρενοφθόρων, καὶ φονέων, καὶ μοιχῶν ὑποβάλλει τοὺς ζωοφθόρους, ἐν δὲ τῷ ξγ'. εἰς τὸ τῶν μοιχῶν μόνον, δηλαδὴ εἰς χρόνους ιέ. Κατὰ δὲ τὸν ιζ'. τῆς αὐτῆς συνόδου, οἱ κτηνοβάται πρέπει μὲ τοὺς χειμαζομένους νὰ προσεύχωνται. Ὁ δὲ Θεὸς προστάζει νὰ θανατώνωνται καὶ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες ὁποῦ πέσουν εἰς ἁμαρτίαν μὲ ζῶα, καὶ μαζὴ μὲ αὐτοὺς νὰ θανατώνωνται καὶ τὰ ζῶα. «Καὶ ὃς ἂν δῷ κοιτασίαν αὐτοῦ ἐν τετράποδι, θανάτῳ θανατούσθω, καὶ τὸ τετράπουν ἀποκτενεῖτε. Καὶ γυνὴ, ἥτις προσελεύσεται πρὸς πᾶν κτῆνος βιβασθῆναι αὐτὴν ὑπ' αὐτοῦ, ἀποκτενεῖτε τὴν γυναῖκα καὶ τὸ κτῆνος» (Λευϊτικ. κ'. ις'.). Τὸ δὲ ξ'. βιβλ. τῶν βασιλικ. τίτλ. 37 προστάζει ὅτι «τῶν ἀλογευομένων, ἤτοι τῶν κτηνοβατῶν, νὰ κόπτεται ὁ καυλός.»

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τοὺς ἀλογευσαμένους, καὶ λεπροὺς ὄντας, ἤτοι λεπρώσαντας, τούτους προσέταξεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰς τοὺς χειμαζομένους εὔχεσθαι.

Ἑρμηνέα.

Καθὼς ὁ Μωϋσῆς ἀκαθάρτους ὀνομάζει τοὺς λεπροὺς, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ παρὼν κανὼν τοὺς κτηνοβάτας καὶ ζωοφθόρους λεπροὺς ὀνομάζει, ἤτοι ἀκαθάρτους καὶ λεπρώσαντας, ἤτοι μολύναντας καὶ τὰ ζῶα αὐτά. Τούτους δὲ διορίζει νὰ συμπροσεύχωνται μαζὺ μὲ τοὺς χειμαζομένους, ἤτοι τοὺς δαιμονῶντας (1). Ὅρα καὶ τὸν ἀνωτέρω ις'. τῆς αὐτῆς ταύτης συνόδου.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Εἴ τινες ἐπίσκοποι καταστάντες, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπὸ τῆς παροικίας ἐκείνης, εἰς ἣν ὠνομάσθησαν, ἑτέραις βούλοιντο παροικίαις ἐπιέναι, καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας, καὶ στάσεις κινεῖν κατ' αὐτῶν, τούτους ἀφορίζεσθαι. Ἐὰν μέντοι βούλοιντο εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, ἔνθα ἦσαν πρότερον πρεσβύτεροι, μὴ ἀποβάλλεσθαι αὐτοὺς τῆς τιμῆς. Ἐὰν δὲ διαστασιάζωσι πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐκεῖ ἐπισκόπους, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τὴν τιμὴν τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἐκκηρύκτους.

Ἑρμηνέα.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν ὅτι, ἀνίσως τινὲς ἀρχιερεῖς, ἀφ' οὗ ἐχειροτονήθησαν, δὲν ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν των, ἀλλὰ ὑπάγουν εἰς ἄλλας ἐπαρχίας, καὶ βιάζουσι τοὺς ἐκεῖσε χειροτονημένους, καὶ ταραχὰς προξενοῦσιν, οὗτοι, λέγω, νὰ ἀφορίζωνται καὶ νὰ μὴ ἔχωσι τὴν τοῦ ἐπισκόπου τιμὴν, ἀλλὰ ἐὰν θέλουν, ἂς ἔχουν μό-

(1) Σημείωσαι ὅτι δαιμονῶντας τοὺς χειμαζομένους ἐξηγήσαμεν, ἀκολουθήσαντες καὶ ἄλλων πολλῶν τὴν περὶ τούτου γνώμην, μάλιστα δὲ τὸν θεῖον Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην. Οὗτος γὰρ ἐν τῷ γ'. κεφ. περὶ ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας εἰς τρεῖς τάξεις διαιρεῖ τοὺς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐξερχομένους ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ. Εἰς μετανοοῦντας, ἐνεργουμένους ὑπὸ πνευμάτων, (τούτους ὁηλ. τοὺς χειμαζομένους) καὶ εἰς κατηχουμένους. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. η'. κεφ. ς'. λέγουσιν «εὔξασθε οἱ ἐνεργούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων. Ἐκτενῶς πάντες ὑπὲρ αὐτῶν δεηθῶμεν.» Τούτους δὲ ὁποῦ ὀνομάζουσιν ἐνεργουμένους ἐδῶ, εἰς τὰ ἀκόλουθα κεφ. λδ'. καὶ λζ'. (αὐτόθι) χειμαζομένους ὀνομάζουσι. «Προσφωνήσει ὁ Διάκονος ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων καὶ χειμαζομένων, καὶ τῶν φωτιζομένων, καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ». Δαιμονῶντας δὲ τοὺς χειμαζομένους καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος ἠρμήνευσεν ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Καν. ἐπιγραφὴ ς'. τίτλ. ζ'. καὶ ὁ Ἀργέντης σελ. 259. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὼν καὶ ὁ Ζωναρᾶς δὲν θέλουσι νὰ ἦναι οἱ χειμαζόμενοι δαιμονιζόμενοι, καθ' ὅτι οἱ κάποτε δαιμονιζόμενοι συγχωροῦνται καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ Μυστήρια κατὰ τὸν γ'. Τιμοθέου· ὅθεν καὶ οἱ μετὰ τούτων προσευχόμενοι κτηνοβάται ἔχουν καὶ ἐκεῖνοι νὰ μεταλαμβάνουν ὡς αὐτοὶ, ὅπερ ὁ ἀνωτέρω Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου οὐ βούλεται, ἀποκρινόμεθα, ὅτι εἰ καὶ μετὰ τῶν δαιμονιζομένων οἱ κτηνοβάται προσεύχονται, ὅμως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταλαμβάνουν καὶ οὗτοι, ὥσπερ ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ καὶ οἱ συμπροσευχόμενοι καὶ συνεστῶτες μὲ τοὺς πιστοὺς δὲν μεταλαμβάνουν, ὥσπερ ἐκεῖνοι, τὰ Μυστήρια, κατὰ τοὺς Κανόνας, ἕως νὰ τελειώσῃ ὁ διωρισμένος εἰς αὐτοὺς καιρὸς τῆς συστάσεως. Τόπος δὲ, εἰς τὸν ὁποῖον ἑστέκοντο οἱ χειμαζόμενοι φαίνεται νὰ ἦτον ὁ τῆς Ἐκκλησίας νάρθηξ, καὶ ὅρα τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει. Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ λέγει ὁ Ἀργέντης, ὅτι μὲ τοὺς χειμαζομένους ἑστέκοντο οἱ θυσιάσαντες ἑκουσίως εἰς τὰ εἴδωλα, καὶ οἱ ἐνεχόμενοι εἰς μαγείας καὶ φαρμακείας, καὶ ἁμαρτίας φανερὰς, ἀναπόδεικτόν ἐστιν, ὡς οὐδαμοῦ τῶν Κανόνων τῶν περὶ τοιούτων ἁμαρτημάτων διοριζόντων εὑρισκόμενον.

νην τὴν τῶν πρεσβυτέρων καθέδραν καὶ τιμήν (1). Ὅχι καὶ πάλιν δὲν εἰρηνεύουν, ἀλλὰ προξενοῦσι σκάνδαλα καὶμάχας πρὸς τοὺς ἐκεῖσε ἐπισκόπους, νὰ χάνουσι καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων ταύτην τιμὴν, καὶ παντελῶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἀποδιώκωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λέ. καὶ λς΄. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ΄.

Ὅσοι παρθενίαν ἐπαγγελλόμενοι, ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὅρον ἐκπληρούτωσαν. Τὰς μέντοι συνερχομένας παρθένους τισὶν ὡς ἀδελφὰς (2), ἐκωλύσαμεν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν τὸν παρόντα κανόνα ἑρμηνεύοντες, ὅ, τε Βαλσαμὼν καὶ Βλάσταρις, λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ὑποσχεθῶσι παρθενίαν, ἤτοι μοναδικὴν πολιτείαν πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸ τῆς ἀποκάρσεως καὶ τῆς τῶν ἱματίων ἀμφιάσεως, δύνανται ἐννόμως λαβεῖν γυναῖκα, πληρόνοντες τὸν κανόνα τῶν διγάμων· διότι, λέγουσι, πῶς ἡ καλογερικὴ δὲν βεβαιοῦται τάχα μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὴν κουρὰν καὶ τὰ καλογερικὰ ἱμάτια συνίσταται καὶ κυροῦται. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν ιή. αὐτοῦ κανόνα, τὸν παρόντα ἀναφέρων κανόνα, λέγει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν ὑπανδρεύονται, ἀλλὰ πορνεύουσι, καὶ προστάζει νὰ μὴ δέχωνται εἰς κοινωνίαν, ἕως οὗ νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς μὲν νόμιμον γάμον, κατὰ δὲ τὸν μέγαν Βασίλειον μεγαλήτερον ἁμάρτημα ὄντα ἀπὸ τὴν πορνείαν. Διότι λέγει κανόνι ς΄· «αἱ πορνεῖαι τῶν κολογήρων εἰς γάμον δὲν λογίζονται.» Ὁ δὲ ις΄. τῆς δ΄. ἐκεῖνοι (λέγει) ὁποῦ ἀφιέρωσαν τὸν ἑαυτόν τους εἰς τὸν Θεὸν, δὲν δύνανται νὰ ὑπανδρευθοῦν. Εἰ δὲ εἴπωσιν, ὅτι ἡ ἐπαγγελία τῶν λόγων δὲν δίδει τόσον δεσμὸν καὶ βάρος εἰς τοὺς ὑποσχεθέντας, ἂς ἀκούσουν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ὁποῦ λέγει εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου· «Ὅσα τάζομεν εἰς τὸν Θεὸν, δὲν εἶναι πλέον ἐδικά μας, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν πάρωμεν αὐτὰ, δὲν ἐπήραμεν τὰ ἐδικά μας, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴμεθα ἱερόσυλοι.» Ἐπειδὴ ἡ ἐπαγγελία δὲν στέκει μόνον εἰς χρήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς λόγια, καὶ εἰς προαίρεσιν. Οὕτω καὶ ἡ μοναδικὴ πολιτεία δὲν στέκει εἰς τὴν κουρὰν καὶ εἰς τὰ ἱμάτια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λόγια, καὶ εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐπαγγελίαν. Ὅσοι λοιπὸν ἐπαγγέλλονταί τι ἀγαθὸν εἰς τὸν Θεὸν, εἶναι χρεῶσται νὰ τὸ πληρώσουν· ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ὁ παρθένος τὴν παρθενίαν, ὁ ἐγκρατὴς τὴν ἐγκράτειαν, καὶ ὁ ἐν γάμῳ τὴν σωφροσύνην, διὰ νὰ μὴ παιδευθῶσιν ὡσὰν τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάπφειραν. Καὶ ὄχι μόνον ἐκείνην ὁποῦ ἔκαμαν ἐνώπιον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην ὁποῦ ἔκαμαν καὶ κατ' ἰδίαν μοναχοί τους· διότι λέγει ὁ θεῖος Βασίλειος (λόγῳ περὶ πλεονεξίας)· «Σὺ ὁμιλεῖς κρυφίως μὲ τὸν ἑαυτόν σου, τὰ λόγιά σου ὅμως ἀκούονται εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ εἶναι καλλιώτερος μάρτυς ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ Θεὸς, ὁποῦ βλέπει εἰς τὰς καρδίας, παρὰ οἱ ἄνθρωποι ὁποῦ βλέπουν τὰ ἔξω μόνον (3).» Διὰ νὰ συμβιβάσωμεν λοιπὸν τὸν παρόντα κανόνα μὲ τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου, εἶναι καλλίτερον καὶ ἀκριβέστερον νὰ τὸν ἐννοήσωμεν οὕτως· ὅτι ὅσοι ὑπεσχέθησαν παρθενίαν, ἤτοι μοναδικὴν πολιτείαν, καὶ πρὶν νὰ καλογερευθῶσιν ὑπανδρεύθησαν, αὐτοὶ, ἀφ' οὗ χωρισθῶσι τοῦ παρανόμου τούτου γάμου καὶ τῆς πορνείας κατὰ τὸν ς΄. καὶ ιή. τοῦ Βασιλείου νὰ κανονίζωνται τότε ὡς δίγαμοι, ἤτοι ἕνα χρόνον κατὰ τὸν ιή. Βασιλείου, νὰ μὴ κοινωνήσουν (4). Πρὸς τούτοις ἐμποδίζει ὁ κανὼν τὸ νὰ συγκατοικοῦν μὲ ἄνδρας τινὰς αἱ γυναῖκες ὁποῦ ὑπεσχέθησαν νὰ παρθενεύουν, ὀνομάζουσαι τάχα τὸν ἑαυτόν των ἀδελφὰς τῶν συγκατοικούντων, ἢ καὶ ἀδελφοὺς ὀνομάζουσαι αὐτοὺς, ἵνα μὲ τὸ ὄνομα τάχα αὐτὸ ἀσηκώσουν κάθε ἄτοπον κατ' αὐτῶν ὑποψίαν (5), περὶ οὗ ὅρα τὸν γ΄. τῆς ά.

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει ὅτι οἱ μὴ δεχθέντες οὕτοι Ἐπίσκοποι νὰ ἔχουν τὴν τιμὴν τοῦ Πρεσβυτέρου, εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ὁποῦ ἦσαν Πρεσβύτεροι πρότερον, ὅπερ νόημα συμφωνότερον εἶναι μὲ τὸ κείμενον τοῦ Κανόνος.

(2) Ἐν ἄλλοις, ὡς ἀδελφοῖς.

(3) Ὅτι δὲ πρέπει νὰ μὴ παραβαίνῃ τινὰς τὰς ὑποσχέσεις ὁποῦ κάμῃ πρὸς τὸν Θεὸν, πλατύτερον λέγομεν ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ κή. τοῦ Βασιλείου.

(4) Οὕτως ἐξηγήσαμεν τὸν Κανόνα, ἀκολουθήσαντες εἰς τὴν γνώμην Βαλσαμῶνος καὶ Βλαστάρεως, οἵτινες τὴν ἐπαγγελίαν ὁποῦ ἀναφέρει ὁ Κανὼν, ἀντὶ ἁπλῆς μόνης ὑποσχέσεως ἐνόησαν, καὶ οὐχὶ τελείου μοναχικοῦ σχήματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ιή. αὐτοῦ Κανόνι ἐξηγεῖ, ὅτι ὁ Κανὼν οὗτος τῆς Συνόδου ἐρρέθη διὰ τὰς παρθένους ἐκείνας, ὁποῦ ὄχι μόνον ὑποσχεθοῦν καὶ ὁμολογήσουν νὰ παρθενεύουν, ἀλλὰ καὶ δοκιμασθοῦν εἰς πολὺν καιρὸν, καὶ συγκαταριθμηθοῦν μὲ τὰς παρθένους, ἀφ' οὗ πρῶτον παρακαλέσουν εἰς τὸ νὰ δεχθοῦν παρ' αὐτῶν. Ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἐρρέθη ὁ Κανὼν διὰ τὰς τελείας Καλογραΐας καὶ Μοναχάς. Τίς ἄλλος τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐξηγητὴς ἀξιώτερος; Λοιπὸν, καθὼς διὰ τὰς τελείας Καλογραΐας (αἵτινες καὶ τὰ μέλανα ἱμάτια τῶν Μοναχῶν ἐνεδύοντο, κατὰ τὸν μέ. τῆς ς΄.) ἐρρέθη ὁ Κανὼν. καὶ ἐπιτιμᾷ ταύτας, κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον Πατέρα, οὕτως ἐρρέθη καὶ διὰ τοὺς τελείους Μοναχοὺς, καὶ τοὺς ἐγκαταριθμηθέντας πραγματικῶς εἰς τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν, καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς ὑποσχεθέντας μόνον νὰ παρθενεύουν καὶ μὴ γενομένους Μοναχούς. Καὶ οὐχὶ τούτους, ἀλλὰ ἐκείνους ἐπιτιμᾷ, οὕτος μὲν πράως καὶ συγκαταβατικῶς χρόνον ἕνα, ὁ δὲ Βασίλειος, ὡς μοιχοὺς, ἀφ' οὗ πρῶτον χωρισθοῦν ἀπὸ τὸν παράνομον γάμον. Εἰπὼν γὰρ ὁ Κανὼν ἐπαγγελίαν παρθενίας, ὁμοῦ μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἐπαγγελίας, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος συνεπτυγμένως περιέλαβε. Τὴν ἐπαγγελίαν δὲ τῶν τοιούτων καὶ ὁμολογίαν πρέπει νὰ τὴν νοήσωμεν ὅτι ἐγίνετο τότε, κατὰ τὸ σιωπώμενον, ἐπειδὴ ἕως τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀνδρῶν ὁμολογία εἰς τὴν παρθενίαν δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ αὐτὸς πρῶτος εἶπε τοῦτο νὰ γίνεται ἐν τῷ ιθ΄. αὐτοῦ Κανόνι.

(5) Ἡ ἀδελφότης, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ἴσως νὰ ἐκλαμβάνεται ἀντὶ ἁπλῆς συγγενείας, καθ' ὅτι καὶ οἱ συγγενεῖς, ἀδελφοὶ ὀνομάζονται παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ, κατὰ τὸ Εὐαγ-

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἐάν τινος γυνὴ μοιχευθῇ ἢ μοιχεύσῃ τις, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι δεῖ αὐτὸν τοῦ τελείου τυχεῖν, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν τὴν μοιχαλίδα γυναῖκα καὶ τὸν μοιχὸν εἰς ἑπτὰ χρόνους ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων. Οἱ χρόνοι δὲ οὗτοι νὰ οἰκονομοῦνται κατὰ τὰς προρρηθείσας τάξεις τῶν μετανοούντων, ἤτοι καθὼς ὁ οζ'. Βασιλείου διορίζει· ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν· δύω ν' ἀκροῶνται· τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ κατὰ τὸν ἕβδομον χρόνον νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἔτσι νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσουν.

Συμφωνία.

«Τὸν μοιχὸν ὁ μὲν δ'. τοῦ Νύσσης εἰς ιή χρόνους κανονίζει, ὁ δὲ Βασίλειος ἐν τῷ νή'. ιέ, χρόνους ὁ δὲ Νηστευτὴς τρεῖς, μετὰ καὶ ἄλλης ἱκανοποιήσεως, ξηροφαγίας τε καὶ μετανοιῶν ἐν τῷ ιγ'. αὐτοῦ Κανόνι» (1). Ὅρα τὸν πζ'. τῆς ς'. καὶ τὸν μή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐκπορνευουσῶν καὶ ἀναιρουσῶν τὰ γενόμενα, καὶ σπουδαζουσῶν φθόρια ποιεῖν, ὁ μὲν πρότερος ὅρος μέχρις ἐξόδου ἐκώλυσε, καὶ τούτῳ συντίθενται. Φιλανθρωπότερον δέ τι εὑρόντες, ὡρίσαμεν δεκαετῆ χρόνον, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὡρισμένους.

Ἑρμηνεία.

Ὅσαι γυναῖκες κρυφίως μὲν πορνεύσουν μέ τινας καὶ συλλαμβάνουσι, θανατώνουσι δὲ τὰ ἔμβρυα μέσα εἰς τὴν κοιλίαν των, ἢ σηκόνουσι βάρη ὑπὲρ τὴν δύναμίν των, ἢ πίνουσι φάρμακά τινα φθαρτικὰ τῶν ἐμβρύων, αὗται, λέγω, ἀπὸ ἄλλον μὲν Κανόνα πρότερον ἀπὸ τὸν παρόντα, ἕως εἰς τὸν θάνατον αὐτῶν ἐμποδίζονται νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ἀπὸ δὲ τὸν παρόντα Κανόνα, τὸν ὁποῖον συγκαταβατικώτερον ἐδιώρισαν οἱ τῆς παρούσης Συνόδου Πατέρες, εἰς δέκα χρόνους κανονίζονται νὰ μὴ μεταλάβουν, ὃ καὶ ὁ θ'. τοῦ Βασιλείου ἐδιώρισεν. Οἱ δὲ χρόνοι οὗτοι νὰ οἰκονομοῦνται οὕτω, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτήν. Δύω μὲν χρόνους νὰ προσκλαίουν· τρεῖς νὰ ἀκροῶνται· τέσσαρας νὰ ὑποπίπτουν· ἕνα νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιά. τῆς ς'. τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Περὶ ἑκουσίων φόνων, ὑποπιπτέτωσαν μὲν, τοῦ δὲ τελείου ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου καταξιούσθωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρὼν Κανὼν κανονίζει τοὺς θελήματικῶς φονεύσαντας νὰ ὑποπίπτουν μὲν εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν, νὰ μεταλαμβάνουν δὲ μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς των.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος Καν. νς'. εἰς εἴκοσι χρόνους αὐτοὺς κανονίζει, καὶ ἀνάγνωθι εἰς τὸν ξς'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Περὶ ἀκουσίων φόνων, ὁ μὲν πρότερος ὅρος ἐν ἑπταετίᾳ κελεύει τοῦ τελείου μετασχεῖν κατὰ τοὺς ὡρισμένους βαθμοὺς, ὁ δὲ δεύτερος, τὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει.

γελικὸν ἐκεῖνο· «Εἱστήκεισαν παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ», ἤτοι συγγενεῖς, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεοφύλακτος.

(1) Εἰ δὲ τὴν μοιχείαν, διπλῆν οὖσαν ἁμαρτίαν ἀπὸ τὴν πορνείαν, κατὰ τὸν δ'. τοῦ Νύσσης, εἰς ἑπτὰ χρόνους ἐκανόνισαν οἱ Πατέρες οὗτοι, φανερὸν ἐντεῦθεν γίνεται, ὅτι τὴν πορνείαν κανονίζουσιν εἰς τέσσαρας χρόνους, τὸ ἥμισυ δηλ. καὶ ὀλίγον πρὸς, τῆς μοιχείας, καὶ ὅρα τὸν κβ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ἑρμηνεία.

Τοὺς δὲ στανικῶς φονεύσαντας, διαφόρως ἐκανόνισαν οἱ πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης διορισθέντες δύω Κανόνες περὶ αὐτῶν. Ὁ μὲν γὰρ παλαιότερος εἰς ἑπτὰ χρόνους κανονίζει τούτους (ἕνα μὲν εἰς τὸ νὰ προσκλαίουν, δύω δὲ εἰς τὸ νὰ ἀκροῶνται, τρεῖς εἰς τὸ νὰ ὑποπίπτουν, ἐν τῷ ἑβδόμῳ νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνουν)· ὁ δὲ μεταγενέστερος Κανὼν εἰς πέντε χρόνους αὐτοὺς κανονίζει (1). Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ νζ'. Κανόνι εἰς δέκα χρόνους αὐτοὺς κανονίζει. Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Οἱ καταμαντευόμενοι, καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἐθνῶν ἐξακολουθοῦντες, ἢ εἰσάγοντές τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν, ἢ καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν Κανόνα πιπτέτωσαν τῆς πενταετίας κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὡρισμένους. Τρία ἔτη ὑποπτώσεως, καὶ δύω ἔτη εὐχῆς, χωρὶς προσφορᾶς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει πέντε χρόνους νὰ μὴ μεταλάβουν, ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς, ὁποῦ ὄχι μόνον μεταχειρίζονται αὐτοὶ μαντεύματα, καὶ ἀκολουθοῦν τὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐθνικῶν συνηθείας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἀκόμη ὁποῦ πηγαίνουν εἰς τοὺς μάντεις αὐτοὺς, καὶ τοὺς φέρουσι μέσα εἰς τὰ ὀσπήτιά των, ἢ διὰ νὰ τοὺς καθαρίσουν ἀπὸ τὰς μαγείας ὁποῦ ἄλλοι τοὺς ἔκαμαν καὶ ἠσθένησαν τυχὸν, ἢ ἄλλην ζημίαν ἔπαθον, ἢ διὰ νὰ τοὺς φανερώσουν ποῦ εἶναι κεκρυμμένα τὰ τοιαῦτα μαγικά. Τοὺς δὲ πέντε χρόνους αὐτοὺς, οὕτως οἰκονομεῖ. Τρεῖς χρόνους μὲν νὰ ὑποπίπτουν, δύο δὲ νὰ στέκωνται μαζὴ μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅρα καὶ τὸν ξά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Μνηστευσάμενός τις κόρην, προσεφθάρη τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, ὡς καὶ ἐπιφορῆσαι αὐτὴν, ἔγημε δὲ τὴν μνηστὴν μετὰ ταῦτα, ἡ δὲ φθαρεῖσα ἀπήγξατο. Οἱ συνειδότες ἐκελεύσθησαν ἐν δεκαετίᾳ δεχθῆναι εἰς τοὺς συνεστῶτας, κατὰ τοὺς ὡρισμένους βαθμούς.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως καθ' ὑπόθεσιν, τινὰς ἀρραβωνιασθῇ μὲν παρθένον τινὰ, προτοῦ δὲ νὰ ὑπανδρευθῇ μὲ αὐτὴν, ἔφθειρε τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀρραβωνιαστικῆς του, ὥστε ὁποῦ καὶ τὴν ἐγγάστρωσε (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐπιφορῆσαι·) μετὰ ταῦτα δὲ ὑπανδρεύθη μὲν μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικήν του, ἡ δὲ φθαρεῖσα καὶ ἐγγαστρωθεῖσα ἀδελφὴ αὐτῆς τοῦτο ἰδοῦσα, καὶ ἀπελπισθεῖσα, ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὴν ὑπερβολικήν της λύπην· ἐὰν τοιοῦτο συμβεβηκὸς, λέγω, ἀκολουθήσῃ, προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ὅσοι ἠξεύραν τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ ἐσιώπησαν, δέκα χρόνους νὰ κανονίζωνται, οἱ δὲ δέκα χρόνοι οὗτοι νὰ μοιράζωνται εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων κατὰ τάξιν (2). Ὅρα ἐνταῦθα, ὅτι μαζὺ μὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας συμπαιδεύονται καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἠξεύρουν τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν τὴν φανερώνουν διὰ νὰ ἐμποδισθῇ, ἀλλὰ τὴν κρύπτουσιν. Ὅσον γὰρ τὸ εἰς αὐτοὺς, καὶ αὐτοὶ ἔπραξαν τὴν ἁμαρτίαν

(1) Ὁ μεταγενέστερος καὶ δεύτερος περὶ τῶν ἀκουσίως φονευόντων Κανὼν, ἴσως εἶναι οὗτος ὁ κγ'. Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου.

(2) Ἐν δὲ τῇ περὶ Βαπτίσματος ἑρωτήσει ὁ αὐτὸς μέγας Βασίλειος κατὰ τρεῖς τρόπους λέγει, ὅτι συγκοινωνεῖ τινὰς εἰς τὴν κακίαν τοῦ ἄλλου, ἢ κατὰ τὸ ἔργον, ὅταν μὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν συνεργῇ καὶ συμβοηθῇ αὐτὸν εἰς τὸ κακὸν, ἢ κατὰ τὴν γνώμην, ὅταν συγκατατεθῇ μὲ τὴν διάθεσιν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἁμαρτάνοντος καὶ συναρέσκεται εἰς αὐτήν. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλη τρίτη συγκοινωνία, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν πολλοὶ δὲν ἠξεύρουν, μαρτυρεῖ δὲ ὅμως ταύτην ἡ ἀκριβολογία τῆς θείας Γραφῆς. Αὕτη δὲ εἶναι, ὅταν τινὰς καὶ χωρὶς νὰ γένῃ συνεργὸς μὲ τὸ ἔργον, καὶ χωρὶς νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἁμαρτάνοντος, γνωρίσῃ δὲ μόνον τὴν κακίαν τῆς γνώμης τοῦ ἁμαρτάνοντος καὶ ἐφησυχάσῃ, ἤτοι σιωπήσῃ, καὶ δὲν ἐλέγξῃ αὐτόν. Ὁ τρόπος δὲ οὗτος τῆς συγκοινωνίας δηλοῦται· καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ· «Ταῦτα ἐποίησας καὶ ἐσίγησα, ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος·» ἤτοι συγκοινωνὸς τῆς κακίας σου. Διὸ ταύτην τὴν ὑπόνοιαν ἀναιρῶν ὁ Θεὸς λέγει· «ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου.» Ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος ἐλέγχωντας τοὺς Κορινθίους διατὶ ἠσύχασαν, καὶ δὲν ἤλεγξαν τὸν πορνεύσαντα μὲ τὴν μητρυιάν του· «ἡμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας κτλ.» (ά. Κορινθίους, κεφ. έ. 2.) Διὸ καὶ ὁ Νηστευτὴς ἐν τῷ κέ. Κανόνι αὐτοῦ λέγει, ὅτι ἡ Μοναχὴ ὁποῦ ἠξεύρει πῶς μοιχεύονται, ἢ φθείρονται ἡ ἄλλαις συναδελφαῖς της Καλογραίαις, καὶ δὲν τὸ φανερώσῃ εἰς τὴν προεστῶσαν, νὰ κανονίζεται παρόμοια, καθὼς καὶ αἱ πράττουσαι ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ Ἠλίας ὁ Κρήτης Μητροπολίτης λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχωνται οἱ Ἱερεῖς τὰς προσφορὰς ἐκείνου τοῦ πατρὸς, μὲ τοῦ ὁποίου τὴν εἴδησιν πορνεύουσιν οἱ ὑπεξούσιοι υἱοί του· ἐπειδὴ, δυνάμενος αὐτὸς νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ τοὺς ὑπανδρεύσῃ νομίμως, ὅλον τὸ ἐναντίον τοὺς ἀφίνει νὰ ἁμαρτάνουν, καὶ ἀφορίζεται καὶ αὐτὸς ὁμοίως μὲ ἐκείνους (σελ. 337. τῆς Γιοῦρ Γραικορ.)

ταύτην, διατὶ δυνάμενοι νὰ ἐμποδίσουν καὶ τὸν ἀθέμιτον γάμον αὐτὸν τοῦ εἰς δύω ἀδελφὰς πορνεύσαντος, καὶ τὸν φόνον τῆς κρεμασθείσης, καὶ μὴ ἐμποδίσαντες, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι οἱ τὰ ἄτοπα ταῦτα ποιήσαντες, κατὰ τὸ παροιμιῶδες ἐκεῖνο τὸ λέγον· «ὁ δυνάμενος κωλύσαι καὶ μὴ κωλύων, αὐτός ἐστιν ὁ ποιῶν.» Διʼ ὃ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ οἀ. κανόνι ὁρίζει εἰς τὸ αὐτὸ ἐπιτίμιον νὰ ὑποβάλλεται τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ ἐκεῖνος, ὁποῦ γνωρίζει τὸ ἁμάρτημά του καὶ δὲν τὸ ὁμολογήσει ἀφʼ ἑαυτοῦ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ τὸ ἐμποδίσουν· τί λέγω ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ ἐπιτίμιον ; καὶ εἰς μεγαλήτερον ἀκόμη. Ὁ γὰρ οἡ. κανὼν τοῦ Βασιλείου διορίζων ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζεται ὁ δύω ἀδελφὰς λαβὼν εἰς γάμον κατὰ διαφόρους καιροὺς, ὁ παρὼν κανὼν τοὺς ἠξεύροντας τὸ ἁμάρτημα τοῦ φθείραντος τὰς δύω ταύτας ἀδελφὰς δέκα χρόνους κανονίζει. Αʹ. μὲν, διατὶ ὁ δύω ἀδελφὰς λαβὼν, ἀναγκάζεται ἀπὸ τὸν τῆς σαρκὸς ἔρωτα νὰ πέσῃ εἰς τὸν ἀθέμιτον γάμον, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, οἱ δὲ ἠξεύροντες τοῦτο καὶ μὴ ὁμολογήσαντες, τοιοῦτό τι αἴτιον δὲν ἔχουν ὁποῦ νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ. Βʹ. δὲ, διατὶ ἐκεῖνος μὲν εἰς ἀθέμιτον μόνον γάμον πίπτει, λαμβάνων τὰς δύω ἀδελφὰς, ἐξαιτίας δὲ τούτων οὐ μόνον ὁ ἀθέμιτος γάμος ἠκολούθησεν, ἀλλὰ καὶ ἡ πορνεία, καὶ ὁ φόνος τῆς κρεμασθείσης. Ὁ δὲ Νικήτας Ἡρακλείας ἐν τῷ γʹ. αὐτοῦ κανόνι λέγει, ὅτι, ἐὰν τινὰς λάβῃ γυναῖκα μὲ τελείαν ἱερολογίαν (1), πρὸ τοῦ δὲ νὰ συνευρεθῇ μὲ αὐτὴν, πορνεύῃ μὲ τὴν πενθεράν του, καὶ ἐγγαστρώσῃ αὐτὴν, αὐτὸς μὲν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἱερολογηθεῖσαν γυναῖκά του, ἀπὸ δὲ τὴν πενθεράν του νὰ μακρυνθῇ, ἵνα μὴ ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῆς εἰς ἡδονὴν ἔλκεται. Τὸ ἴδιον τοῦτο λέγει καὶ ὁ Νηστευτής· ὁ δὲ τοιοῦτον ἁμάρτημα ποιήσας εἰς ἓξ χρόνους ἐμποδίζεται ἀπὸ τὰ θεῖα μυστήρια. Λαμβάνει καὶ ἄλλους διαφόρους κανόνας, περὶ ὧν ὅρα τὸν τοῦ Νηστευτοῦ ιςʹ. κανόνα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑ

ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ Σύνοδος, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Νεοκαισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας τῇ κειμένῃ ἐν Πόντῳ τῷ λεγομένῳ Πολεμωνιακῷ, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον καὶ Πλίνιον, ἐγένετο ἐν ἔτει 315, κατὰ τὸν Δοσίθεον καὶ τὸν Μίλιαν, ἤτοι τῷ αὐτῷ μὲν ἔτει κατὰ τὸν Δοσίθεον καὶ τοὺς ἄλλους μὲ τὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὄχι δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ, ἀλλʼ ὀλίγον ὕστερον ἀπὸ ἐκείνην· κατὰ δὲ τὸν Μίλιαν, ἕνα χρόνον ὕστερα ἀπὸ ἐκείνην. Συνῆλθον δὲ εἰς αὐτὴν, κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 876 τῆς Δωδεκαβίβλ.) Πατέρες εἰκοσιτρεῖς, τῶν ὁποίων ἔξαρχος ἦτον ὁ Βιτάλλιος, οἵτινες τοὺς παρόντας ιέ. Κανόνας ἐξέδωκαν περὶ διαφόρων ὑποθέσεων (2), ἀναγκαίους ὄντας πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες ὡρισμένως μὲν ἐπικυροῦνται ἀπὸ τὸν ϛʹ. τῆς

(1) Ἐν δὲ τῇ βίβλ. Γιοῦρ Γραικορ. σελ. 340 οὕτω κεῖται. Κόρητις ἀνελάβετο ἄνδρα, καὶ γέγονεν εὐχὴ μνηστείας καὶ ἱερολογία. Ὁ δὲ Βλάσταρις λέγει, ὅτι ἂν μὲν ἁρραβωνισθῇ μόνον τινὰς, πρὸ τῆς τελείας δὲ ἱεροτελεστίας, τοῦ γάμου δηλ. καὶ στεφανώματος, τύχῃ νὰ πέσῃ μὲ τὴν πενθεράν του, ἢ ἄλλο συγγενὲς πρόσωπον τῆς ἁρραβωνιαστῆς του, ὁ γάμος ἐμποδίζεται καὶ δὲν τελειόνει, ἐπειδὴ παράνομον πρᾶγμα εἶναι νὰ γένῃ ἐν γνώσει τοιαύτη αἰμομιξία. Εἰ δὲ πέσῃ μὲ τὴν πενθεράν του ἀφʼ οὗ εὐλογηθῇ τελείως καὶ στεφανωθῇ τὴν θυγατέρα της, ὁ γάμος δὲν χωρίζεται, ἀλλὰ ἐπιτιμῶνται οἱ τὴν αἰμομιξίαν ταύτην ποιήσαντες. Οὕτως εὑρίσκεται ὁλόκληρον ἐν χειρογράφοις βιβλίοις τοῦ Βλαστάρεως. Ἐλλιπῆ δὲ εὑρίσκονται ἐν σελ. 512 τῆς Γιοῦρ. Γραικορ. τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Βλαστάρεως. Ὅθεν ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Βλαστάρεως καὶ τοῦ Νηστευτοῦ συμπεραίνομεν, ὅτι καὶ ἡ τελεία εὐχῆς ἱερολογία, ὁποῦ λέγει ὁ Νικήτας Ἡρακλείας ἀνωτέρω, δὲν δηλοῖ μνηστείαν μόνην, ἀλλὰ εὐλόγησιν τελείαν τοῦ γάμου (καθὼς καὶ τὸ ἐν τύποις εὑρισκόμενον χωρίζει τὴν εὐχὴν τῆς μνηστείας ἀπὸ τὴν ἱερολογίαν) καὶ στεφάνωμα. Ὅθεν καὶ πρέπει νὰ χωρίζεται ὁ ἁρραβωνιασθεὶς καὶ πρὸ τοῦ τελείου γάμου πεσὼν μὲ τὴν πενθεράν του. διατὶ ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἀληθὴς μνηστείας εἰς τάξιν γάμου λογίζεται, δὲν εἶναι ὅμως κατὰ πάντα καὶ γάμος τέλειος, ἀλλʼ ἐλάττων τοῦ γάμου. Ὅθεν καὶ ὁ ξθʹ. τοῦ μεγάλου Βασιλείου θέλει νὰ ἀργίζεται καὶ νὰ μένῃ ἀπρόκοπος εἰς ἄλλον βαθμὸν ὁ Ἀναγνώστης, ὁποῦ πρὸ τοῦ τελείου γάμου συίξῃ μὲ τὴν ἁρραβωνιαστήν του· ἐπιτίμιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν, ἂν ἔσμιγε μετὰ τὴν τελείαν ἱερολογίαν τοῦ γάμου. Ἀλλὰ καὶ Θεοδόσιος ὁ Πατριάρχης εἶπεν, ὅτι ἡ μνηστεία δὲν ἀρκεῖ ἀντὶ τοῦ τελείου γάμου (σελ. 232. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ.). Καὶ τοῦτο δὲ ἐντεῦθεν συνάγομεν, ὅτι ἱερολογία οὐ μόνον ἐπὶ ἁρραβῶνος λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς τελείας τοῦ γάμου εὐλογήσεως, καθὼς πυλλαχοῦ ὁ Βαλσαμὼν εἰς τὰς πρὸς Μάρκον ἀποκρίσεις του, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοῦτο βεβαιοῦσιν.

(2) Ὅθεν ἀπορῶ, διατί τόσον ὁ Δοσίθεος σελ. 976. τῆς Δω-

Οἰκουμενικῆς ς΄., ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ΄. καὶ τὸν ά. τῆς ζ΄., καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

ΟΙ ΙΕ΄. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α΄.

Πρεσβύτερος ἐὰν γήμῃ, τῆς τάξεως αὐτὸν μετατίθεσθαι (1)· ἐὰν δὲ πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἐξωθεῖσθαι αὐτὸν τέλεον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν κς΄. Ἀποστολικὸν μόνοι οἱ Ἀναγνῶσται καὶ Ψάλται μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευόμενοι οὐ καθαιροῦνται· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ἐὰν Πρεσβύτερος, ἤτοι Ἱερομόναχος ὑπανδρευθῇ μετὰ τὴν ἱερωσύνην, ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν τάξιν του, ἤτοι καθαιρεῖται. Ἐὰν δὲ πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τελείως, καὶ βάλλεται εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων ὡς καὶ οἱ λαϊκοί (2). Ἀναγνωθι καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β΄.

Γυνὴ, ἐὰν γήμηται δύω ἀδελφοῖς, ἐξωθείσθω μέχρι θανάτου, πλὴν ἐν τῷ θανάτῳ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν εἰποῦσα, ὡς ὑγιάνασα, λύσῃ τὸν γάμον, ἔξει τὴν μετάνοιαν. Ἐὰν δὲ τελευτήσῃ ἡ γυνὴ ἐν τοιούτῳ γάμῳ οὖσα, ἢ ὁ ἀνὴρ, δυσχερὴς τῷ μείναντι ἡ μετάνοια.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ἀνίσως μία καὶ ἡ αὐτὴ γυνὴ λάβῃ ἄνδρας δύω ἀδελφοὺς (ἤγουν τὸν ἕτερον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἑνὸς) καὶ δὲν θέλῃ νὰ χωρίσῃ τὸν ἀθέμιτον γάμον αὐτὸν, ἂς ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἕως εἰς τὸν θάνατόν της. Ἐὰν δὲ κινδυνεύσασα εἰς θάνατον, ὑποσχεθῇ ὅτι νὰ χωρίσῃ τὸν γάμον, ἀφ' οὗ ὑγιάνῃ, τότε διὰ φιλανθρωπίαν ἂς μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ ὑγιάνασα, θέλει δεχθῇ εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων (3)· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυνὴ χωρὶς νὰ χωρίσουν τὸν τοιοῦτον παράνομον καὶ ἀθέμιτον γάμον, δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ δεχθῇ εἰς μετάνοιαν ὅποιον μέρος ἀπὸ τὰ δύω μείνῃ ζωντανὸν, ἐπειδὴ ἡ μὲν ἀληθὴς μετάνοια κατορθοῦται μὲ τὴν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, τὸ δὲ μέρος ὁποῦ μείνει ζωντανὸν ἀπὸ τὸν τοιοῦτον γάμον, πῶς θέλει δεχθῇ, ἢ λογισθῇ ὅτι μετανοεῖ ἀληθῶς, εἰς καιρὸν ὁποῦ δὲν ἔκαμεν ἀποχὴν, ἤτοι δὲν ἐχωρίσθη

δεκαβίβλ. ὅσον καὶ Σπυρίδων ὁ Μήλιας ἐν τῷ ά. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν (σελ. 137.) παρὰ τοῦ Δοσιθέου ἐρανισθεὶς εἶπον, ὅτι ἡ παροῦσα Σύνοδος ἐδιώρισε περὶ τῶν ἐν τῷ διωγμῷ ἐπιθυσάντων, ἢ ἐξομοσαμένων καὶ εἰδωλοθύτων γευσαμένων. Περὶ τοιούτων γὰρ οἱ Κανόνες οὔτοι οὐδὲ γρῦ, τὸ τοῦ Κωμικοῦ, ἀναφέρουσι. Περὶ τούτων γὰρ, ὡς εἴπομεν, οἱ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Κανόνες ἐδιώρισαν.

(1) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων τίτλ. 27. ἀντὶ τοῦ, μετατίθεσθαι, καταπίθεσθαι ἔχει, ὅπερ δηλοῖ, καθαιρεῖσθαι.

(2) Σημείωσαι κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ κε΄. Ἀποστολικὸς διορίζει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι πορνεύοντες ἢ μοιχεύοντες, καθαιροῦνται μόνον καὶ ὄχι ἀφορίζονται. Σύμφωνοι δὲ μὲ τὸν Ἀποστολικὸν εἶναι καὶ ὁ λε΄. Καρθαγ. καὶ ὁ γ΄. καὶ λϑ΄. Βασιλ. Διὰ τοῦτο οἱ Κανόνες οὗτοι, καὶ καθ' ὁ σύμφωνοι, ὡς εἴδομεν, εἶναι μὲ τὸν Ἀποστολικὸν, καὶ καθ' ὁ μεταγενέστεροι, πρέπει νὰ ἐπικρατοῦσι περισσότερον ἀπὸ τὸν παρόντα. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι ἄριστα συμβιβάζεται ὁ Κανὼν οὗτος μὲ τὸν Ἀποστολικὸν καὶ τοὺς λοιποὺς, ἐὰν νοηθῇ ὅτι λέγει διὰ τοὺς δὶς καὶ τρὶς καὶ πολλάκις πορνεύσαντας ἢ μοιχεύσαντας Πρεσβυτέρους ἀγάμους, καθ' ὅτι αὐτοὶ (ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοὶ, ἐὰν μετὰ τὴν καθαίρεσιν πέσουν πάλιν εἰς πορνείαν ἢ μοιχείαν, τότε πρέπει καὶ νὰ ἀφορίζωνται τελείως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Σὺ δέ μοι ὅρα καὶ τὸν κα΄. τῆς ς΄. συμφώνως μὲ τὸν παρόντα διορίζοντα, ὅτι οἱ εἰς κανονικὰ ἐγκλήματα ὑπεύθυνοι Κληρικοὶ ὄχι μόνον μὲ τελείαν καὶ παντοτινὴν καθαίρεσιν καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν ἐξωθοῦνται, καὶ τὸ σχῆμα τῶν λαϊκῶν λαμβάνουσιν. Ὁποίας δὲ παιδείας λαμβάνουν ἀπὸ τοὺς νόμους οἱ ὑπανδρευθέντες ἱερομόναχοι, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ς΄. τῆς ς΄. καὶ τοῦ γ΄. Βασιλείου.

(3) Δῆλον δὲ ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ὑγιάνασα, καὶ ἐν τῷ τόπῳ τῶν μετανοούντων δεχθεῖσα, μένει πάλιν ἀκοινώνητος τῶν Μυστηρίων, ἕως οὗ τελειωθῇ ὁ δοθεὶς εἰς αὐτὴν κανὼν διὰ τὴν ἀθεμιτογαμίαν, κατὰ τὸν ιγ΄. τῆς α΄. Συνόδου, τὸν ς΄. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ τὸν ε΄. τοῦ Νύσσης· Κανὼν δὲ αὐτῆς εἶναι κατὰ μὲν τὸν οη΄. τοῦ Βασιλείου, ἑπτὰ χρόνοι, τρεῖς δὲ, κατὰ τὸν Νηστευτὴν ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις.

θελημα τικῶς ἀπὸ τὸν ἀθέμιτον γάμον; μὴ χωρισθὲν γὰρ πρὸ τοῦ θανάτου, δείχνει ὅτι, ἂν ἦτο ζωντανὸν τὸ ἀποθαμένον μέρος, ἤθελε συνευρίσκεται ἀκόμη μὲ αὐτό (1). Ὅρα καὶ τὸν ιθ΄. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ΄.

Περὶ τῶν πλείστοις γάμοις περιπιπτόντων, ὁ μὲν χρόνος σαφὴς ὁ ὡρισμένος, ἡ δὲ ἀναστροφὴ καὶ ἡ πίστις αὐτῶν συντέμνει τὸν χρόνον.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρὼν κανὼν λέγει, ὅτι εἶναι φανερὸς ὁ καιρὸς τοῦ ἐπιτιμίου τῶν πολυγάμων, ταὐτὸν εἰπεῖν τῶν τριγάμων ὅτι, ἂν καὶ ὁ χρόνος τῶν τριγάμων ἦναι διωρισμένος, μὲ ὅλον τοῦτο ἡ διὰ τὴν τριγαμίαν μετάνοια αὐτῶν, καὶ ἡ θερμὴ πίστις ὁποῦ αὐτοὶ ἔχουν πρὸς τὸν Θεὸν, δύναται νὰ παρακινήσῃ τὸν ἀρχιερέα, ἢ πνευματικόν τους νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου των (2).

(1) Ὃν τρόπον καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ λθ΄. Κανόνι παντοτινὴν μοιχαλίδα κρίνει τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὁποῦ ἐπῆρεν ἄνδρα τὸν μοιχεύοντα αὐτὴν ὅτε ἔζη ὁ πρῶτος ἄνδρας της, ἐπειδὴ ὅσον τὸ εἰς αὐτοὺς, ἂν ἀκόμη ἤθελε ζῇ ἐκεῖνος, αὐτοὶ ἤθελαν νὰ μοιχεύωνται.

(2) Σημείωσαι ὅτι τὸν τρίτον γάμον παρανομίαν ὠνόμασεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, πολυγαμίαν δὲ, (ὡς καὶ οὗτος ὁ Κανὼν) μᾶλλον δὲ πορνείαν συνεσταλμένην ὁ μέγας Βασίλειος. Κατὰ δὲ τὸ 922. ἔτος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ Ρωμανοῦ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ὄντος τότε Βασιλοπάτορος, Τόμος ἐξεδόθη συνοδικὸς ὁ τῆς Ἑνώσεως καλούμενος, ὅστις ἐδιώρισεν ὅτι οἱ μὲν τεσσαράκοντα ὄντες χρόνων. καὶ παιδία μὴ ἔχοντες δίγαμοι, συγχωροῦνται νὰ λαμβάνουσι καὶ τρίτην γυναῖκα διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ἀτεκνίας των, νὰ κανονίζωνται ὅμως πέντε χρόνους νὰ μὴ μεταλαμβάνουν χωρὶς νὰ ὁλιγοστεύσουν οἱ χρόνοι τελείως, καὶ μετὰ τούτους μίαν φορὰν μόνον τὸν κάθε χρόνον νὰ μεταλαμβάνουν κατὰ τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν. Ἐὰν δὲ τέκνα ἔχουσιν, οὐδέποτε συγχωροῦνται νὰ τριγαμήσουν. Ὅσοι δὲ τριάντα χρόνων ὄντες, παιδία δὲν ἔχουσιν, ἐσυγχωρήθησαν καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ τῆς ἡλικίας νεαρὸν καὶ εὐόλιστον νὰ λαμβάνουν καὶ τρίτην γυναῖκα, εἰς τέσσαρας ὅμως χρόνους νὰ κανονίζωνται νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, καὶ μετὰ τούτους, τρεῖς φοραῖς μόνον τὸν κάθε χρόνον νὰ μεταλαμβάνουν, κατὰ τὴν Χριστοῦ Ἀνάστασιν, καὶ τὴν αὐτοῦ Γέννησιν, καὶ τὴν τῆς Θεοτόκου Κοίμησιν. Εἰ δὲ παῖδας ἔχουσι, πέντε χρόνους νὰ ἐπιτιμῶνται κατὰ τὸ σύνηθες. Ὅρα σελ. 976. τοῦ τόμ. τῆς Συλλογῆς τῶν Συνόδων. Ὅσοι δὲ εἶναι ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα πέντε χρόνους, οὗτοι δὲν συγχωροῦνταί ποτε νὰ λάβουν τρίτην γυναῖκα. κἂν καὶ τέκνα δὲν ἔχουσι. Καὶ τοῦτο, δηλ. ὁ κατὰ τῶν τοιούτων τριγάμων διορισμὸς, σχεδὸν εἶναι τὸ κυρίως αἴτιον. ὁποῦ τὴν σήμερον ἐγέννησε διωγμὸν μέγαν εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλουσι νὰ μεταλαμβάνουσι συχνότερον τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅθεν καὶ μέμφονται μερικοὶ ἐκεῖνον ὁποῦ ἔβαλεν αὐτὸν τὸν διορισμὸν μέσα εἰς τὸ Ὡρολόγιον, ὡσὰν ἕνα νόμον καὶ Κανόνα καθολικὸν δι' ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐβάλθη ὡσὰν μία ποινὴ κατὰ μόνης τῆς ἀκρασίας τῶν τριγάμων. Ὅμως ἄδικα, λέγω ἐγὼ, μέμφονται τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον, ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς ἐκείνου δὲν εἶναι ἐκεῖ, ὅτι τάχα ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ κοινωνοῦν τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον, καθὼς ἀστόχαστα πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι καὶ ἀμαθεῖς ἔτσι πέρνουσι τὸ νόημα, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ζηλωταὶ ὀρθόδοξοι τὸν κατηγοροῦν. Ὄχι, λέγω, δὲν εἶναι ἔτσι, ἀλλὰ καθὼς φαίνεται πρὸς τοὺς κοιλιοδούλους ἀντιφερόμενος, καὶ μάλιστα ἐκείνους ὁποῦ συγκατοικοῦν μὲ τοὺς Λατίνους, καὶ μανθάνουσιν ἀπὸ ἐκείνους νὰ ἀθετοῦν τὰς πατροπαραδότους νηστείας, λέγοντες ὅτι μία μόνη εἶναι ἡ νηστεία, ἡ μεγάλη Τεσσαρακοστὴ, ἡ δὲ ἄλλαις εἶναι χθεσινὰ καὶ προχθεσινὰ ἐφευρέματα, εἰς αὐτὰς, λέγω, τὰς φλυαρίας ἀντιφερόμενος ἐκεῖνος ὁ ἀνατολικὸς ζηλωτὴς ἐβάλθη νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι καὶ ἡ νηστεία τοῦ Σαρανταημέρου, καὶ ἡ νηστεία τοῦ Αὐγούστου εἶναι παλαιαῖς, καὶ ὄχι ὑστερινὰ ἐφευρέματα. Ὅθεν φέρωντας εἰς τοῦτο καὶ ἄλλας ἀποδείξεις, στοχαστικώτατα ἔφερε καὶ τὸν Τόμον τῆς Ἑνώσεως, ὁποῦ ἔγινεν, ὡς εἴπομεν, εἰς τοὺς 922, εἰς τὸν ὁποῖον βλέπομεν, πῶς οἱ Πατέρες ἐκείνης τῆς Συνόδου ἀναφέρουν κοντὰ εἰς τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν καὶ τὰς ἄλλας δύω, ὅθεν συμπεραίνεται καὶ ἐκεῖθεν ἡ αὐτῶν ἀρχαιότης. Καὶ ἀληθινὰ, διὰ νὰ εἰποῦμεν καὶ ἡμεῖς ὡς ἐν παρόδῳ, πρέπει νὰ ἔχουν καὶ αὐταῖς τὸ αἰδέσιμον, διατὶ, ὅταν εἰς τὰ 922 ἔτη σημειώνονται, καὶ ἡμεῖς τώρα εὑρισκόμεθα εἰς τοὺς 1790. καὶ ἐπέκεινα, πῶς ἠμποροῦμεν νὰ τὰς λέγωμεν νεωτερίσματα; ἔπειτα τότε σημειώνονται, μὰ ἀπὸ τότε δὲν ἄρχισαν, ἀλλὰ καὶ προτήτερα ἦσαν, ἤγουν ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἐσυνειθίζοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὡς κοινὰς καὶ παρὰ πάντων φυλασσομένας τὰς ἀναφέρουσι, καὶ ἀποφασίζουσι διὰ τοὺς τριγάμους, ὅτι τότε καὶ τότε μόνον νὰ κοινωνοῦν. Διὰ τί; ὄχι ἀλόγως βέβαια· ἀλλὰ διατὶ πάντοτε εὑρίσκονται κατεγνωσμένοι ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν τους. Ὅθεν καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν τοὺς ἐξέκοψε νὰ τοὺς ρίψῃ ἔξω ὁλότελα, ὑπομένει ὅμως καὶ τοὺς βλέπει μέσα εἰς τοὺς περιβόλους της ὡσὰν ρύπασμα. Διὰ τοῦτο καὶ ἀφ' οὗ τοὺς παιδεύσῃ μὲ τὴν πολυχρόνιον ἀκοινωνησίαν, συγκαταβαίνει νὰ τοὺς κοινωνᾷ μόνον τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον· ἀλλ' ὄχι καὶ συχνότερα, καθὼς οἱ ἄλλοι Χριστιανοὶ, ἐπειδὴ πάντοτε ἔχουν ἐπάνω τους τὴν αἰτίαν, ὁποῦ τοὺς κάνει ἀναξίους διὰ νὰ παρρησιάζωνται συχνότερα εἰς τῶν Ἁγίων τὴν λαμπρότητα· τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθῶς καὶ κυρίως αἴτιον, ὁποῦ ἐπαρακίνησεν ἐκεῖνον τὸν Χριστιανὸν, καὶ ἀνέφερεν ἐκεῖ τὸν Τόμον τῆς Ἑνώσεως, καθὼς εἶναι δῆλον ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς περὶ τῶν νηστειῶν ὑποθέσεως. Οἱ δὲ ἀνόητοι, μὴ στοχαζόμενοι τὸν σκοπὸν καὶ τὴν πρώτην αἰτίαν τοῦ λέγοντος, τοῦτο μόνον ἁρπάζουσιν ἐκεῖθεν, ὅτι τρεῖς φοραῖς μόνον γράφει εἰς τὸ Ὡρολόγι νὰ κοινωνοῦν οἱ Χριστιανοί. Ὁ Κύριος νὰ τοὺς δώσῃ ἐπίγνωσιν, διὰ νὰ αἰσθανθοῦν τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς των, καὶ νὰ διορθωθοῦν. Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ἀνίσως βίαν ἐπάγουν οὗτοι οἱ δίγαμοι διὰ νὰ τριτογαμήσουν, πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται κατὰ τὴν συνοδικὴν διάγνωσιν Μανουὴλ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χαριτοπούλου (σελ. 239. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.)· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερεὺς ὁ τὸν τοιοῦτον γάμον ἱερολογήσας, τὸν τρίτον δηλαδὴ, πρέπει νὰ καθαιρῆται, ἐπειδὴ παχύτητα νόμου ἠγνόησε κατὰ τὴν ξϚ΄. ἀπόκρισιν Βαλσαμῶνος.

Συμφωνέα.

«Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ δ΄. αὐτοῦ κανόνι τοὺς τριγάμους πέντε χρόνους ἀφορίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων λέγων, ὅτι ὁ πενταετὴς αὐτὸς ἀφορισμὸς δὲν εἶναι ἀπὸ κανόνα τινὰ τῶν πατέρων παραδεδομένος, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν συνήθειαν καὶ ἀκολουθίαν τῶν παλαιοτέρων· πῶς λοιπὸν ἐλάνθασε τοῦτο τὸν πολὺν τῇ σοφίᾳ Βασίλειον ; ἡ σύνοδος γὰρ αὕτη προτέρα εἶναι ἀπὸ τὸν μέγαν Βασίλειον. Ἀλλ' ἴσως καὶ ὁ παρὼν κανὼν ὡρισμένον λέγει τὸν χρόνον τῶν τριγάμων, ὄχι ἀπὸ ἐγγράφου κανόνος, ἀλλὰ ἀπὸ συνηθείας, συμφώνως μὲ τὸν μέγαν Βασίλειον. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ἦτο φανερὸς εἰς ὅλους ἀπὸ τὴν κοινὴν καὶ ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, διὰ τοῦτο οὐδὲ ὅλως ἐχρειάσθη ἐγγράφως ἐδῶ νὰ διορισθῇ. Ἐν δὲ τῷ π΄. κανόνι αὐτοῦ λέγει ὁ Βασίλειος, ὅτι ἡ τριγαμία εἶναι μεγαλητέρα ἁμαρτία ἀπὸ τὴν πορνείαν, ἐν δὲ τῷ ν΄. ρύπασμα καὶ μολυσμὸν τῆς ἐκκλησίας τὴν τριγαμίαν ὀνομάζει.»

ΚΑΝΩΝ Δ΄.

Ἐὰν πρόθηταί τις, ἐπιθυμήσας γυναικὸς, συγκαθευδῆσαι μετ' αὐτῆς, μὴ ἐλθῃ δὲ εἰς ἔργον αὐτοῦ ἡ ἐπιθύμησις (1), φαίνεται, ὅτι ὑπὸ τῆς χάριτος ἐρρύσθη.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὰς κατὰ προσβολὴν καὶ ἐνθύμησιν λογισμοῦ ἐπιθυμήσῃ τινὸς γυναικός· ἔπειτα κοντὰ εἰς τὴν προσβολὴν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης κάμῃ συγκατάθεσιν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ πρόθηται) καὶ σπουδάσῃ νὰ κοιμηθῇ μὲ τὴν γυναῖκα ὁποῦ ἐπεθύμησεν, ὅμως δὲν ἦλθεν εἰς πρᾶξιν ἡ ἐνθύμησίς του αὕτη καὶ συγκατάθεσις, ὄχι ἀπὸ κἀνένα ἐμπόδιον ἐξωτερικὸν, ἀλλὰ διατὶ πρὸ τῆς μίξεως, εἰς ἑαυτὸν γενόμενος ὁ οὕτως συγκατατεθεὶς, ἀπεπήδησε παρευθὺς, καὶ τὸ ἔργον δὲν ἔκαμε, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν· οὗτος, λέγω, φαίνεται ὅτι ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἐλυτρώθη ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας. Πλὴν διὰ τὴν συγκατάθεσιν καὶ σπουδὴν ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ζωναρᾶς. Δι' ὃ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ὁ. αὐτοῦ Κανόνι, τὸν Διάκονον ὁποῦ φθάσῃ νὰ ἔλθῃ μέχρι μόνον φιλήματος γυναικὸς, καὶ ἐξομολογηθέντα, ἀργίζει πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὴν λειτουργίαν του. (Ἀγκαλὰ καὶ τὸ φίλημα δὲν εἶναι μόνον ἁπλῆ συγκατάθεσις, ἀλλὰ καὶ μέρος πράξεως.) Περὶ δὲ προσβολῆς, συνδυασμοῦ, συγκαταθέσεως, πάλης, καὶ αἰχμαλωσίας, ἢ πάθους, ὅρα εἰς τὸν β΄. γ΄. δ΄. καὶ ἑ. τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ τὴν ἐκείνων ὑποσημείωσιν, ὅρα πρὸς τούτοις καὶ τὴν γ΄. ὑποσημείωσιν τοῦ ϛ΄. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Κατηχούμενος, ἐὰν εἰσερχόμενος εἰς κυριακὸν, ἐν τῇ τῶν κατηχουμένων τάξει στήκῃ, οὗτος δὲ ἁμαρτάνων (2), ἐὰν μὲν γόνυ κλίνων, ἀκροάσθω, μηκέτι ἁμαρτάνων· ἐὰν δὲ καὶ ἀκροώμενος ἔτι ἁμαρτάνῃ, ἐξωθείσθω.

Ἑρμηνεία.

Δύω τάξεις ἦσαν τῶν κατηχουμένων· μία μὲν τῶν τελειοτέρων, οἵτινες ἑστέκοντο εἰς τὴν λειτουργίαν ἕως τῆς εὐχῆς τῶν κατηχουμένων, τὴν ὁποίαν καὶ τὸ γόνυ κλίνοντες ἤκουον, ἐπιτιθεμένης εἰς αὐτοὺς, καὶ τῆς τοῦ ἱερέως χειρὸς, καὶ οὕτως ἐξήρχοντο τῆς ἐκκλησίας. Ἄλλοι δὲ τῶν ἀτελεστέρων, οἵτινες, ὡς νεωστὶ προσελθόντες εἰς τὴν πίστιν, ἤκουον μόνον τὰς θείας γραφὰς, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου εὔγαιναν ἔξω. Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν κανὼν ὅτι, ἀνίσως τινὰς κατηχούμενος ἀπὸ τοὺς τελειοτέρους καὶ γόνυ κλίνοντας ἁμαρτάνῃ, ἂς βάλλεται παρακάτω εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκροωμένων κατηχουμένων, ἐὰν κάμῃ ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας. Ἀνίσως δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀκροωμένους εὑρισκόμενος, πάλιν ἁμαρτάνῃ, ἂς ἐκβάλλεται τελείως ἔξω καὶ ἀπὸ τὸν νάρθηκα, καὶ ἂς βάλλεται εἰς τὸν τόπον τῶν προσκλαιόντων, ἔξω τῆς πύλης τοῦ νάρθηκος. Ὅρα καὶ τὸν ιδ΄. τῆς πρώτης καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΚΑΝΩΝ Ϛ΄.

Περὶ κυοφορούσης, ὅτι δεῖ φωτίζεσθαι, ὁπότε βούλεται. Οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ κοινωνεῖ ἡ τίκτουσα τῷ τικτομένῳ. Διὰ τὸ, ἑκάστου ἰδίαν τὴν προαίρεσιν τὴν ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ δείκνυσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ ἔμβρυον μέρος εἶναι τῆς ἐγγαστρωμένης κατὰ τὸ δεύτερον θέμα τοῦ πρώτου κεφ.

(1) Ἐν ἄλλοις, ἡ ἐνθύμησις.

(2) Ἐν ἄλλοις, ἁμαρτάνει.

τοῦ ζ'. τίτλ. τοῦ λά. βασιλ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. δ'. κεφ. ί.), διὰ τοῦτο ἤθελόν τινες πῶς δὲν πρέπει ἡ γυνὴ νὰ βαπτίζεται ὅταν ἦναι ἐγγαστρωμένη, ἀλλ' ἀφ' οὗ γεννήσῃ, ἵνα μὴ συμβαπτισθὲν πρῶτον μαζὺ μὲ αὐτὴν καὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ αὐτῆς ἔμβρυον. Καὶ ὕστερον πάλιν μετὰ τὸ γεννηθῆναι βαπτιζόμενον, φανῇ ὅτι βαπτίζεται δύω φοραῖς. Ὅπερ ἄτοπον. Ὅθεν ὁ παρὼν κανὼν ἐναντιούμενος εἰς τοὺς τοῦτο λέγοντας(1) διορίζει, ὅτι ἡ ἐγγαστρωμένη γυνὴ, κατηχουμένη οὖσα, ὁπόταν θέλῃ ἠμπορεῖ διὰ νὰ βαπτισθῇ, ἐπειδὴ δὲν μεταδίδει αὕτη τὸν φωτισμὸν καὶ τὸ βάπτισμα εἰς τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ της ἔμβρυον, ἀλλ' αὕτη μόνη βαπτίζεται. Διότι εἰς τὸ νὰ ὁμολογήσῃ τινὰς ὅτι συντάσσεται μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ ἀποτάσσεται τὸν διάβολον ἐν τῷ βαπτίσματι, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, εἰς τὸ νὰ βαπτισθῇ τινὰς, χρειάζεται νὰ δείξῃ τὴν ἐδικήν του προαίρεσιν, ἢ δι' ἑαυτοῦ ἀμέσως, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν ἡλικίᾳ λόγου δεκτικῇ, βαπτιζομένων, ὁποία εἶναι καὶ τῆς ἐγγαστρωμένης ταύτης μητρὸς, ἢ διὰ μέσου τοῦ ἀναδόχου, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν νηπιότητι βαπτιζομένων(2), τὸ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἔμβρυον οὔτε δι' ἑαυτοῦ ἠμπορεῖ νὰ δείξῃ ταύτην, μὴ ἔχον ἀκόμη προαίρεσιν, οὔτε διὰ τοῦ ἀναδόχου, ὡς μὴ ἀκόμη γεννηθὲν, μήτε βαπτισθῆναι δυνάμενον.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Πρεσβύτερον εἰς γάμους διγαμούντων μὴ ἐστιᾶσθαι. Ἐπεὶ, μετάνοιαν αἰτοῦντος τοῦ διγάμου, τίς ἔσται ὁ πρεσβύτερος, ὁ διὰ τῆς ἑστιάσεως συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις ;

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅτι ὁ ἱερεὺς νὰ μὴ καθίσῃ νὰ φάγῃ εἰς τὸν γάμον τοῦ διγάμου, ἐπειδὴ ὁ δίγαμος εἶναι ὑποκάτω εἰς ἁμαρτίαν καὶ ἐπιτίμιον, ὁ δὲ ἱερεὺς, ἂν καθίσῃ καὶ φάγῃ, δείχνει μὲ τοῦτο ὅτι συνευδοκεῖ καὶ συγχαίρει καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ὑπὸ ἁμαρτίαν καὶ κατάγνωσιν αὐτὸν γάμον του (3)· ὁ γὰρ πρῶτος γάμος,

(1) Ὅτι τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ εἰδοποποιημένον ἔμβρυον δὲν εἶναι μέρος τῆς ἐγγαστρωμένης, ἀ. μὲν ἱκανῶς ἀπέδειξεν ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὴν ὑπεναντίωσιν ὁποῦ κάμνει εἰς τοὺς τοῦτο λέγοντας. Εἰ γὰρ ἦν μέρος αὐτῆς, ἔπρεπε, βαπτιζομένης αὐτῆς ὅλου οὖσης, νὰ συμβαπτίζεται καὶ τὸ μέρος αὐτῆς. Ἀεὶ γὰρ τῷ ὅλῳ τὸ μέρος συνακολουθεῖ· β'. ὅτι τὸ ἐξεικονισμένον ἔμβρυον ἰδίαν ἔχει καθ' ἑαυτὸ ὑπόστασιν ξεχωριστὴν ἀπὸ τὴν τῆς μητρὸς, ὄχι μόνον διατὶ ἔχει ἰδίαν λογικὴν ψυχὴν ξεχωριστὴν ἀπὸ τὴν τῆς μητρὸς, ἤτις εἶναι χαρακτὴρ ὑποστάσεως, κατὰ τὸν θεῖον Δαμασκηνὸν, ἀλλὰ καὶ διατὶ καὶ τὸ σῶμα ὁποῦ ἔχει, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἔλαβε τὴν σύστασιν, κυρίως μὲν ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ ἀνδρὸς, ἑπομένως δὲ καὶ ἀπὸ τὰ καταμήνια αἵματα τῆς μητρὸς, ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ἡ σύλληψις αὐτοῦ ἐγένετο, ἰδίαν ὅμως πλουτεῖ κίνησιν καὶ κυκλοφορίαν, διαφορετικὴν ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς μητρὸς αὐτοκίνητον ὄν, καὶ ἐν τῷ τῆς μήτρας ὑγρῷ καθ' ἑαυτῷ κολυμβῶν· καὶ γ'. διατὶ ἡ ί. διάταξις τοῦ γ'. τίτλου τοῦ μά. βιβλ. καὶ ἡ κϛ'. διάταξις τοῦ ις'. τίτλ. τοῦ ν'. βιβλ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. δ'. κεφ. ί.) ρητῶς διορίζουσιν ὅτι τὸ κυοφορούμενον δὲν εἶναι μέρος τῆς μητρὸς, ὡς ἄλλο γὰρ ἐν ἄλλῳ ἐστί. Ὅθεν ἀκολούθως, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μέρος τῆς μητρὸς, ἀλλ' ἴδιον ἔχει καὶ σῶμα, καὶ ψυχὴν, καὶ κίνησιν, δὲν συμβαπτίζεται μὲ τὴν αὐτὸ ἐγγαστρωμένην μητέρα του, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ βαπτισθῇ ἰδίως καὶ καθ' ἑαυτό. Δι' ὃ οἱ λέγοντες ὅτι μέρος τῆς μητρός ἐστι τὸ ἔμβρυον, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι, κἂν τὸ β'. θέμα τοῦτο λέγῃ, ὡς εἴπομεν.

(2) Κατὰ γὰρ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. «Οἱ φυσικοὶ γονεῖς παραδίδουσι τὸν παῖδα αὐτῶν εἴς τινα τῶν μεμνημένων, ἀγαθὸν εἰς τἀθεῖα παιδαγωγὸν, ὥστε ὁποῦ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ εὑρίσκεται ὑποκάτω εἰς αὐτὸν ὡσὰν εἰς θεῖον πατέρα καὶ ἀνάδοχον τῆς ἱερᾶς σωτηρίας του·» (περὶ ἐκκλησιαστικ. Ἱεραρχ. κεφ. ζ'.). Καὶ ὁ Χρυσόστομος δέ φησι (λόγῳ εἰς τὸν διὰ τῆς στέγης καταβιβασθέντα παράλυ.) «ἑτέρου πιστεύσαντος, ἕτερος οὐ θεραπεύεται, πλὴν εἰ μή τις, ἢ δι' ἡλικίαν ἄωρον (ὡς τὰ βαπτιζόμενα νήπια δηλ.), ἢ διὰ ὑπερβάλλουσαν ἀσθένειαν, ἀδυνάτως ἔχει πρὸς τὸ πιστεῦσαι» (ὡς ὁ παράλυτος)· ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος (λόγῳ εἰς τὸ βάπτισμα) τὰ νήπια ὁποῦ μήτε τὴν ζημίαν αἰσθάνονται, μήτε τὴν χάριν, πρέπει, λέγει, νὰ βαπτίζωνται, ἂν ἀκολουθήσῃ εἰς αὐτὰ κίνδυνος, ἐπειδὴ κάλλιον εἶναι νὰ βαπτισθοῦν καὶ χωρὶς νὰ γνωρίσουν τὴν χάριν τοῦ βαπτίσματος, παρὰ νὰ ἀποθάνουν ἀβάπτιστα καὶ ἀτέλεστα, καθ' ὅτι καὶ ἡ περιτομὴ, ἤτις τύπον εἶχε τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὰ ἀσυλλόγιστα καὶ ἄγνωστα ἐδίδετο ὀκταήμερα νήπια, καὶ καθ' ὅτι καὶ ἡ χρίσις τῶν ἀνωφλίων τῆς πόρτας τῶν Ἑβραίων ἡ διὰ τοῦ αἵματος γινομένη, διὰ τῶν ἀναισθήτων ἐφύλαττε τὰ πρωτότοκα. [ά. Κορινθ. ζ'. 16.] Εἰ δὲ καὶ λέγει τινὰς, ὅτι καθὼς ὁ ἄπιστος ἀνὴρ ἡγίασται, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐν τῇ πιστῇ γυναικὶ, ἔτσι καὶ τὰ ἀβάπτιστα νήπια βαπτίζονται καὶ ἁγιάζονται διὰ τοῦ βαπτίσματος τῆς μητρὸς, καθ' ὅτι καὶ ταῦτα ἅγια ὀνομάζει ὁ Ἴδιος Παῦλος, ἂς ἀκούσῃ ὅτι ἡγίασται ὁ ἄπιστος ἀνὴρ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης σωτηρίας τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος. Διότι ἐπιφέρει ὁ Παῦλος· «Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις.» Ὁμοίως καὶ τὰ τέκνα ἅγια εἶπεν ὁ Παῦλος, οὐχ ὅτι εἰσὶ πιστῶν τέκνα (τέκνα γὰρ αὐτῶν εἰσι σαρκικὰ μὴ μετέχοντα τῆς πίστεως τῶν γονέων, καθ' ὅτι μετὰ τοῦ προπατορικοῦ γεννῶνται ἁμαρτήματος, τῶν γονέων καθαρθέντων ἀπὸ αὐτὸ διὰ τοῦ βαπτίσματος)· ἀλλ' ὅτι μέλλουσι νὰ κοινωνήσουν τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσεβείας τῶν γονέων διὰ τοῦ βαπτίσματος.

(3) Διὰ τὶ δὲ ὁ Ἱερεὺς δὲν συγκατατίθεται εἰς τὸν κατεγνωσμένον γάμον τῶν διγάμων, ὅταν αὐτὸν εὐλογῇ, ἀλλ' ὅταν στέκεται καὶ τρώγῃ εἰς αὐτόν ; Εἰς τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς, ἡ μὲν ἱερολογία καὶ εὐλόγησις ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ γένῃ παρὰ τοῦ Ἱερέως, ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν ὁ κατὰ συγχώρησιν γάμος αὐτὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συζευχθῇ· ὅθεν διὰ τὴν ἀνάγκην ὁ Ἱερεὺς τοῦτο ποιῶν, οὐ συγκατατίθεται. Τὸ δὲ νὰ σταθῇ νὰ φάγῃ εἰς αὐτὸν, τοῦτο, κοντὰ ὁποῦ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον. εἶναι πρὸς τούτοις καὶ χαρᾶς ὑπόθεσις. Ὅθεν ὁ τοῦτο ποιήσας, δείχνει τρόπον τινὰ ὅτι συγχαίρει καὶ αὐτὸς εἰς τοιοῦτον ἐφάμαρτον. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι εἰς δίγαμους βασιλεῖς ἐφάνησαν συντρώγοντες Πατριάρχαι καὶ Μητροπολῖται· ἀλλ' ὅμως σπάνια ὄντα τὰ τοιαῦτα, καὶ ἔξω τῆς κανονικῆς ἀκριβείας, νόμος τῆς

κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, εἶναι νόμος. Μία γάρ ἐστιν ἡ νόμιμος συζυγία, καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα διὰ θείας φωνῆς καὶ παρουσίας ἐν τῷ ἐν Κανᾷ γάμῳ νενομοθετημένη. Δι' ὃ καὶ ἀκατάγνωστος ὢν, στεφανοῦται, καὶ τὰ θεῖα μεταλαμβάνει μυστήρια (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς ς'.). Ὁ δὲ δεύτερος γάμος εἶναι συγχώρησις· κατὰ συγχώρησιν γὰρ καὶ συγκατάβασιν ἡ τούτου γίνεται χρῆσις. Διότι καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος περὶ τῶν χηρῶν, «εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν» (ά. Κοριθ. κεφ. ζ'. 9) ὁ Χρυσόστομος ἑρμηνεύων φησὶν, ὅτι τὸ λέγει κατὰ συγγνώμην, καὶ ὄχι κατ' ἐπιταγὴν (ὃν τρόπον δηλ. συνεχώρησε καὶ τὴν συχνὴν συνουσίαν τῶν πρωτογάμων διὰ τὴν ἀκρασίαν αὐτῶν.). Εἰ δὲ κατὰ συγχώρησιν, φανερὸν ὅτι οὐδὲ εὔλογος, οὐδὲ ἀκατάγνωστος εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ κατάγνωσιν καὶ ἁμαρτίαν. Ὅθεν κατὰ μὲν τὸν δ'. Βασιλείου εἰς ἕνα ἢ δύω χρόνους ἐμποδίζεται τῶν θείων μυστηρίων, κατὰ δὲ τὸν β'. τοῦ Νικηφόρου, οὐδὲ στεφανόνεται. Δι' ὃ εἶπε καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Ἀντιοχεῖς ἐπιστολῇ· «Μίᾳ ἑνὶ, οὐ πολλαὶ ἑνὶ ἐδόθησαν ἐν τῇ κτίσει.» Ὁ δὲ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς λέγει· «ὁ δευτερογαμήσας, οὐχ ἁμαρτάνει μὲν κατὰ τὴν διαθήκην, οὐ πληροῖ δὲ τὴν εὐαγγελικὴν τελειότητα· δόξαν δὲ αὐτῷ οὐράνιον περιποιεῖ, ἐὰν τὴν διαλυθεῖσαν θανάτῳ συζυγίαν ἄχραντον φυλάσσῃ, πειθόμενος τῇ οἰκονομίᾳ εὐαρέστως.»

ΚΑΝΩΝ Η'.

Γυνή τινος μοιχευθεῖσα λαϊκοῦ ὄντος, ἐὰν ἐλεγχθῇ φανερῶς, ὁ τοιοῦτος εἰς ὑπηρεσίαν ἐλθεῖν οὐ δύναται, ἐὰν δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν μοιχευθῇ, ὀφείλει ἀπολύσαι αὐτήν. Ἐὰν δὲ συζῇ, οὐ δύναται ἔχεσθαι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ ὑπηρεσίας.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὸς λαϊκοῦ ἀνδρὸς μοιχευθῇ ἡ γυνὴ, καὶ φανερῶς ἐλεγχθῇ διὰ τῶν προσώπων τῶν δυναμένων αὐτῆς κατηγορεῖν (περὶ ὧν ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μη'. Ἀποστολ.), ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἀναβῇ εἰς βαθμόν τινα ἱερατικόν. Ὁμοίως καὶ ἀνίσως ἡ γυνὴ μοιχευθῇ Ἱερωμένου, ὁ τοιοῦτος πρέπει νὰ χωρήσῃ τὴν τοιαύτην γυναῖκά του, ἐὰν θέλῃ νὰ ἔχῃ τὴν Ἱερωσύνην· ὄχι καὶ θέλει νὰ ἔχῃ τὴν μοιχαλίδα ταύτην, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐνταὐτῷ καὶ τὴν Ἱερωσύνην, ἀλλὰ καθαίρεται ἀπὸ αὐτήν (1). Ὅρα καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ.'

Πρεσβύτερος, ἐὰν προημαρτηκὼς σώματι προαχθῇ, καὶ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἥμαρτε πρὸ τῆς χειροτονίας, μὴ προσφερέτω, μένων ἐν τοῖς λοιποῖς διὰ τὴν ἄλλην σπουδήν. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἁμαρτήματα ἔφασαν οἱ πολλοὶ, καὶ τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι. Ἐὰν δὲ αὐτὸς μὴ ὁμολογῇ, ἐλεγχθῆναι δὲ φανερῶς μὴ δυνηθῇ, ἐπ' αὐτῷ ἐκείνῳ ποιεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν.

Ἐκκλησίας οὐ γίνεται. Διότι καὶ ὁ Ἡρακλείας Νικήτας εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ Κανόνα λέγει, ὅτι νενόμισται νὰ μὴ συνδειπνοῦσιν εἰς τοὺς δευτέρους γάμους οἱ ἱερολογήσαντες αὐτοὺς Πρεσβύτεροι, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Νικήτας λέγει, ὅτι ἡ μὲν ἀκρίβεια τοὺς διγάμους δὲν συνειθίζει νὰ στεφανώνῃ, ἡ δὲ συνήθεια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τὰ τοιαῦτα οὐ παρατηρεῖται, εἶναι ἔξω τῆς κανονικῆς ἀκριβείας· δι' ὃ οὐδὲ πρέπει νὰ τὸ μιμούμεθα. Οἱ γὰρ εἰς τὰς κεφαλὰς ἐπιτιθέμενοι στέφανοι, σύμβολον εἶναι τῆς νίκης, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. θ'. τῆς πρώτης πρὸς Τιμόθεον) ὅτι ἀήττητοι γενόμενοι, οὕτω συζεύγνυνται, καὶ ὅτι οὐκ ἐνικήθησαν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ὑπὸ τῆς ὁποίας οἱ διγαμοῦντες φαίνονται νὰ ἐνικήθησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνάξιοι τῶν στεφάνων εἰσί. Σημείωσαι ὅμως ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχαινώμεθα καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα τοὺς διγάμους. Τοῦτο γὰρ ἦτον ἴδιον τῶν Ναυατιανῶν, κατὰ τὸν ἡ. τῆς πρώτης· ἀλλὰ νὰ συγκοινωνοῦμεν μὲ αὐτοὺς, κατὰ τὸν αὐτόν.—Ἀγκαλὰ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγῃ, ὅτι τοὺς δευτερογαμοῦντας πολλοὶ περιπαίζουσι καὶ εἰς τὰ παζάρια, καὶ ὀσπήτια, καὶ πολλοὶ τοὺς ἀποστρέφονται, καὶ τὴν φιλίαν αὐτῶν μισοῦσι (σελ. 265 τοῦ ς'. τόμ. λόγ. περὶ παρθενίας). Ὅτι δὲ οἱ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ συντρώγουν εἰς τοὺς γάμους τῶν διγάμων, λέγει καὶ Νικήτας Χαρτοφύλαξ ὁ Θεσσαλονίκης (σελ. 350. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.).

(1) Σημείωσαι ὅτι, ἐὰν καὶ ὁ λαϊκὸς παρευθὺς χωρίσῃ τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του, δύναται νὰ γένῃ Ἱερεὺς, ἐὰν ᾖναι κατὰ τὰ ἄλλα ἄξιος. καὶ ὄχι καθὼς οὐκ ὀρθῶς τὸ ἐναντίον λέγει ὁ Βαλσαμών· «Ὥσπερ γὰρ ἱερωμένος, χωριζόμενος τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του, ἔχει τὴν ἱερωσύνην, οὕτω καὶ ὁ λαϊκὸς τὴν τοιαύτην γυναῖκά του χωριζόμενος, δύναται γενέσθαι Ἱερεύς.» Εἰ δὲ καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος ἔσμιξαν μὲ τὴν γυναῖκά των ἀφ' οὗ ἐμοιχεύθη, κἂν καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, ὁμοίως μήτε ὁ Ἱερεὺς δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἱερωσύνην, οὔτε ὁ λαϊκὸς νὰ τὴν λάβῃ, ἐπειδὴ ἡ μοιχευθεῖσα γυναῖκά των ἐμολύνθη, καὶ αὐτοὶ ὡς σμίξαντες μὲ αὐτὴν συνεμολύνθησαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ δύω εἶναι τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιοι. Σημείωσαι δὲ ὅτι ἡ μοιχευθεῖσα γυνὴ τοῦ λαϊκοῦ καὶ τοῦ Ἱερέως, κἂν καὶ δὲν ἐλεγχθῇ ἀπὸ ἄλλους ὡς μοιχαλὶς, ἀλλ' αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἐξομολογηθῇ τὴν μοιχείαν εἰς Ἀρχιερέα ἢ Πνευματικόν· παρομοίως καὶ τότε οἱ ἔχοντες αὐτὴν, ἐὰν δὲν τὴν χωρισθοῦν, πρὸς ἱερωσύνην εἶναι ἀνάξιοι. Εἰ δὲ λέγουσί τινες, νόμους προβάλλοντες πολιτικοὺς, ὅτι ἡ μοιχευθεῖσα, κἂν αὐτὴ μὲ τὸ στόμα της ὁμολογῇ ὅτι ἐμοιχεύθη, δὲν πρέπει νὰ πιστεύεται. ἐὰν δὲν ἐλεγχθῇ, ἐσφαλμένως λέγουσιν, ἐλεγχόμενοι ἀπὸ τὸν θ'. καὶ ι'. τῆς παρούσης Συνόδου, τὸ ἐναντίον διορίζοντας, καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν βεβαιόνοντας. Ἄλλως τε καὶ οἱ νόμοι λέγουσι νὰ μὴ καταδικάζεται ἡ ὁμολογοῦσα ὅτι ἐμοιχεύθη (ὅπερ καὶ αὐτὸ καινὸν ἀληθῶς καὶ παράδοξον ὀνομάζει ὁ Βλάσταρις), καὶ ὄχι νὰ μὴ πιστεύεται.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως τινὰς Ἱερεὺς, πρὸ τοῦ μὲν νὰ ἱερωθῇ ἥμαρτεν εἰς τὸ σῶμα, ἤτοι ἦλθεν εἰς μίξιν σαρκικὴν, μετὰ δὲ τὴν Ἱερωσύνην ὁμολογήσῃ ὁ ἴδιος (τυχὸν εἰς τὸν πνευματικόν του πατέρα ἢ Ἀρχιερέα), ὅτι ἥμαρτε πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθῇ, ὁ τοιοῦτος, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἱερουργῇ (ὁμοῦ δὲ μὲ τὴν ἱερουργίαν συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ λοιπαὶ ἱεροπραξίαι τῆς ἱερωσύνης κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κς΄. τῆς ς΄.),νὰ μένῃ ὅμως εἰς τὰ ἄλλα προνόμια τῶν Ἱερέων, ἤτοι εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν, εἰς τὴν καθέδραν, εἰς τὴν στάσιν, καὶ εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα, καὶ ταῦτα νὰ τὰ ἔχῃ διὰ τὴν ἄλλην αὐτοῦ ἀρετὴν, καὶ μάλιστα διὰ τὴν πρόθυμον μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν ὁποῦ ἔκαμεν ἀφ' ἑαυτοῦ του (ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῇ ἀπὸ ἄλλους, ὅτι ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, οὐδὲ ταῦτα τὰ προνόμια δύναται νὰ ἔχῃ, ἀλλὰ καθαιρεθεὶς θέλει ριφθῇ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν, ὡς λαϊκὸς, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅρα καὶ τὸν κα΄. τῆς ς΄, καὶ τὸν γ΄. τοῦ Βασιλείου. Πλὴν πέντε μάρτυρες πρέπει νὰ βεβαιοῦν τὴν κατηγορίαν τοῦ πορνεύσαντος Ἱερέως, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις, καὶ ὅρα τὸν οε΄. Ἀποστολικόν)· ταῦτα μὲν οὖν νὰ γίνωνται, ἐὰν ὁ Ἱερεὺς πέσῃ πρὸ τῆς ἱερωσύνης εἰς μίξιν σαρκικήν. Ἐὰν δὲ ψυχικῶς μόνον ἁμαρτήσῃ, ἤτοι ἔλθῃ εἰς συγκατάθεσιν καὶ ὁρμὴν τῆς ψυχῆς, ἢ καὶ μεταχειρισθῇ τρόπους καὶ μέσα διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἔκαμε, ταῦτα λέγει ὁ Κανὼν, ὅτι λύονται ἀπὸ τὴν χάριν τῆς χειροτονίας, καὶ οὐ καθαιροῦσι. Πλὴν καὶ τοῦτο συνεσταλμένως λέγει, εἰπών· ὅτι τοῦτο λέγουσιν οἱ πολλοὶ, καὶ ὄχι αὐτός. Ἐὰν δὲ ὁ Ἱερεὺς πρὸ τῆς ἱερωσύνης φθάσῃ ἕως εἰς τὸ νὰ πιάσῃ χέρι γυναικὸς, ἢ νὰ φιλήσῃ αὐτὴν, λύει μὲν καὶ ταῦτα ἡ χειροτονία, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ ἄλλους, καὶ δι' αὐτὰ οὐ καθαίρεται (καθ' ὅτι καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς ταῦτα πίπτων ὁ Ἱερεὺς, οὐ καθαιρεῖται, ἀλλ' ἀργίζεται, κατὰ τὸν ὁ. Βατιλ.). Ἐὰν ὅμως ἁμαρτήσῃ περισσότερόν τι ἀπὸ τὸ φίλημα, ἤτοι φθάσῃ καὶ νὰ κάμῃ συγχρωτισμὸν καὶ συγκυλισμὸν, τότε καθαιρεῖται, ἐπειδὴ ἡ χειροτονία τοιοῦτον δὲν λύει ἁμάρτημα. Ὥσπερ γὰρ ὁ πλέον τοῦ φιλήματος ἁμάρτημα ποιήσας Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, μετὰ τὴν ἱερωσύνην καθαιρεῖται, κατὰ τὸν αὐτὸν ὁ. Βασιλείου οὕτω καὶ ὁ τοιοῦτο ποιήσας πρὸ τῆς ἱερωσύνης κωλύεται νὰ γένῃ Ἱερεὺς, καὶ ἀκολούθως μετὰ τὴν ἱερωσύνην τοῦτο ὁμολογήσας καθαιρεῖται ὁμοίως καὶ αὐτός. Πάντα ταῦτα λέγει ὁ Κανὼν νὰ γίνωνται, ἐὰν ὁ ἁμαρτήσας Ἱερεὺς ἐξομολογηθῇ (1)· ἐὰν δὲ μήτε αὐτὸς ἐξομολογηθῇ ταῦτα ἀφ' ἑαυτοῦ, μήτε ἀπὸ ἄλλους δύναται νὰ ἐλεγχθῇ φανερῶς ὅτι ταῦτα ἐποίησε, τότε νὰ μένῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ἢ νὰ παύῃ τῆς ἱερωσύνης, ἢ ταύτην νὰ ἐνεργῇ, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν πολιτικὸν νόμον, καλήτερον εἶναι νὰ μένουν τὰ ἁμαρτήματα ἀνεκδίκητα (ὡς μὴ ἐλεγχόμενα δηλ.) πάρεξ νὰ παιδεύωνται τινὲς ἀναιτίως. Ὅρα καὶ τὸν θ΄. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Γ΄.

Ὁμοίως καὶ Διάκονος, ἐὰν τῷ αὐτῷ ἁμαρτήματι περιπέσῃ, τὴν τοῦ ὑπηρέτου τάξιν ἐχέτω.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν δὲ Διάκονος πέσῃ εἰς μίξιν σαρκικὴν πρὸ τῆς χειροτονίας,καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογήσῃ τοῦτο εἰς πνευματικὸν πατέρα, ἂς καθαιρῆται ἀπὸ τὴν διακονίαν, καὶ ἂς λαμβάνῃ τάξιν ὑπηρέτου καὶ Κληρικοῦ, Ὑποδιακόνου, τυχὸν, ἢ Ἀναγνώστου ἢ Ψάλτου. Καὶ σημείωσαι ὅτι δὲν ἀπέρριψεν αὐτὸν ὁ Κανὼν εἰς τὸν τῶν λαϊκῶν

(1) Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ἀλλὰ καὶ τὸν ι΄. τῆς αὐτῆς, ἐλέγχονται ἐκεῖνοι ὁποῦ λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἱερεῖς ἂν δὲν ἐλεγχθῶσι καὶ κριθῶσι συνοδικῶς, δὲν πρέπει νὰ καθαίρωνται. καὶ ἂν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὁμολογήσωσι τὰς ἁμαρτίας των. Οἱ γὰρ Κανόνες οὗτοι κατὰ δύω τρόπους λέγουσι νὰ καθαίρωνται οἱ ἱερωμένοι, ἢ ἐλεγχόμενοι ἀπὸ ἄλλους ὡς ἁμαρτήσαντες, ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ὁμολογοῦντες. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσωμεν ὅτι, ἐὰν ὁ πνευματικὸς, ἀκούσας τὸ ἁμάρτημα τὸ κρυπτὸν τοῦ Ἱερέως, εἰπῇ εἰς αὐτὸν νὰ παύσῃ ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, κατὰ τοὺς Κανόνας, καὶ ἐκεῖνος τοῦτο δὲν στέρξῃ, πρέπει νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του, καὶ νὰ μὴ τὸν θεατρίσῃ, ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον ἐκεῖνος νὰ ἀρνηθῇ ὅτι τοῦ ἐξωμολογήθη τοιοῦτον ἁμάρτημα, καὶ ὁ πνευματικὸς μόνος δὲν ἠμπορεῖ νὰ πιστευθῇ καὶ νὰ ᾖναι ὁ αὐτὸς καὶ κριτὴς, καὶ κατήγορος, καὶ μάρτυρας. Ἀλλὰ, καὶ ἂν τὸ ἀρνηθῇ ἐκεῖνος, πρέπει μὲ αὐτὸν νὰ συγκοινωνῇ ὁ πνευματικὸς, διατὶ, ἂν δὲν τὸν συγκοινωνῇ αὐτὸς, πρέπει νὰ μὴ συγκοινωνοῦν καὶ αὐτὸν οἱ ἄλλοι ἱερωμένοι, κατὰ τὸν ρμα΄. τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Ὅτι δὲ καὶ ἡ διὰ στόματος ὁμολογία τοῦ ἁμαρτήσαντος εἶναι ἀρκετὴ νὰ ἀργίσῃ καὶ νὰ καθήρῃ, καθαρῶς δηλοῦται, τόσον ἀπὸ τὸν θ΄. τῆς πρώτης, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ο΄. τοῦ Βασιλείου. Ὅρα δὲ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου περὶ τῶν παραιτουμένων τὴν ἱερωσύνην πρὸ τοῦ νὰ φανερωθοῦν εἰς τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραιτήσεως. Καὶ Ἰσίδωρος δὲ ὁ Πηλουσιώτης γράφων Ζωσίμῳ λέγει. «Εἴργε τοίνυν, εἴργε σαυτὸν τοῦ θείου θυσιαστηρίου. μήποτε σκηπτὸς κατὰ τῆς σῆς χωρήσει κεφαλῆς» (ἐπιστ. φο΄.)· ὅρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (ἀποκρίσ. 13.) εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἐνάτου τῆς α΄., ἐν ᾗ λέγει ὅτι Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἁμαρτήσαντες, ἂν δὲν κάμουν τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἱερωσύνης, σωτηρίαν δὲν ἔχουν· καὶ βλέπε ὅτι δὲν λέγει νὰ παραιτοῦν μόνον τὴν ἱερουργίαν, ἀλλὰ τὰ ἔργα, καὶ τὰς ἄλλας δηλαδὴ ἐνεργείας τῆς ἱερωσύνης. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ λοιπὰ, εἰς τὰ ὁποῖα λέγει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μένουν οἱ ὁμολογήσαντες τὴν ἁμαρτίαν τους; Ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κς΄. τῆς ς΄. πλατύτερον σαφηνιζόμενα. Ὅρα καὶ τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ η΄. τοῦ Νικολάου.

τόπον, διὰ τὴν προθυμίαν ὁποῦ ἔδειξεν εἰς τὸ νὰ ἐξομολογηθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἁμάρτημά του. Εἰ γὰρ ἐλεγχθῇ ὡς τοιοῦτο πράξας, οὐδὲ εἰς τάξιν Κληρικοῦ μένειν συγχωρηθήσεται. Ἀνάγνωθι τὸν θ'. τῆς ά. καὶ τὸν ρμά. Καρθ.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω, ἐὰν καὶ πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλὰ ἀποτηρείσθω. Ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει ἐβαπτίσθη καὶ ἤρξατο διδάσκειν.

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανόνα αὐτολεξεὶ ἐρανίσατο ἡ ς'.καὶ ιδ'. Κανόνα αὐτῆς ποιεῖ, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ(1).

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ, εἰς πρεσβύτερον ἄγεσθαι οὐ δύναται. Οὐκ ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ πίστις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, εἰ μὴ τάχα διὰ τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ σπουδὴν καὶ πίστιν καὶ διὰ σπάνιν ἀνθρώπων.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅποιος κατηχούμενος, ὅταν μὲν ἦτον ὑγιὴς ἀνέβαλλε τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὅταν δὲ εἰς κίνδυνον θανάτου ἐξ ἀσθενείας περιέπεσε καὶ φοβηθεὶς ἐβαπτίσθη, οὗτος νὰ μὴ γίνεται Ἱερεὺς, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι δὲν ἐβαπτίσθη ἐκ προαιρέσεως ἐδικῆς του, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀσθενείας (τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει· ἕκαστος γὰρ πρέπει ἐλευθέρᾳ προαιρέσει νὰ δέχεται τὴν ἄσκησιν τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν ριθ'. τῆς ἐν Καρθαγ.)· καὶ ὅτι προτοῦ δὲν ἤθελε νὰ βαπτισθῇ, διὰ νὰ ζῇ βίον ἐλεύθερον καὶ φιλήδονον, καὶ ὄχι Εὐαγγελικὸν καὶ χριστιανικόν (2). Ἐὰν ὅμως αὐτὸς φανῇ μετὰ τὸ βάπτισμα σπουδαῖος μὲν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν θείων ἐντολῶν, βέβαιος δὲ καὶ στερεὸς εἰς τὴν πίστιν, εἶναι δὲ κοντὰ εἰς αὐτὰ καὶ σπανιότης ἀνθρώπων ἀξίων πρὸς ἱερωσύνην, τότε γενήσεται Ἱερεύς.

Συμφωνέα.

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα διορίζεται καὶ ὁ μζ'. τῆς ἐν Λαοδικ. διορίζων, ὅτι οἱ ἐν ἀσθενείᾳ παραλαμβάνοντες τὸ βάπτισμα, μετὰ τὴν ἀσθένειαν νὰ μανθάνουσι τὰ τῆς πίστεως· ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγ. νβ'. λέγει νὰ βαπτίζωνται οἱ ἀσθενεῖς, ὅταν μὲ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν περὶ αὐτῶν μαρτυρήσουν· καὶ ὁ έ. δὲ τοῦ Βασιλείου θέλει νὰ δέχωνται οἱ ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς τῶν μετανοοῦντες αἱρετικοί. Ἀλλὰ καὶ ὁ έ. τοῦ Κυρίλλου θέλει νὰ βαπτίζωνται οἱ κατηχούμενοι, μέλλοντες ἀποθανεῖν. Δι' ὃ καὶ ὁ κέ. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει. Ἐὰν ἀσθενὴς τινὰς ὢν, ἐπιζητῇ τὸ ἅγιον βάπτισμα, πρέπει χωρὶς ἀργοπορίαν νὰ τὸ λαμβάνῃ, καὶ νὰ μὴ στερῆται τῆς θείας χάριτος, ὁμοίως καὶ τὸ ἅγιον σχῆμα τῶν Μοναχῶν, καθὼς αὐτὸ τὸ ἴδιον συμφώνως λέγουσι περὶ τοῦ ἁγίου σχήματος ὅ,τε Βαλσαμὼν καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κέ. τοῦ Νικηφόρου· ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολικόν.»

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἐπιχώριοι Πρεσβύτεροι ἐν τῷ Κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν οὐ δύνανται, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ

(1) Ὁ μὲν ἅγιος Ἐπιφάνιος αἱρέσ. νά. λέγει «ὁ Κύριος ἦν, ὅτε ἐβαπτίσθη, εἰκοσιεννέα ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν. Ὁ δὲ Σεβαστὸς ὁ Τραπεζούντιος λέγει, ὅτι ἦτον εἰκοσιεννέα ἐτῶν καὶ ιβ'. ἡμερῶν (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ δωδεκαήμερον ὁποῦ ἑορτάζομεν ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἕως τῶν Φώτων)· δι' ὃ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς δὲν εἶπεν ὅτι ἦτο τριάκοντα τελείων ἐτῶν ὁ Κύριος, ἀλλὰ ὡσεὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπὸ τὸ τριακοστὸν ἔτος παρμένον, ἢ δέκα μῆνας κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον, ἢ δώδεκα ἡμέρας κατὰ τὸν Σεβαστόν. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος ὁμιλ. 40. λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐφανερώθη ὁ Κύριος εἰς τὸ τριακοστὸν ἔτος καὶ ὄχι προτήτερα, ἕνα μὲν διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι κἀνένας ἐπιδεικτικὸς καὶ ὑπερήφανος ἄνθρωπος (σύρνοντας νέος ὢν κατόπι του μαθητὰς), καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ἡ ἡλικία αὕτη ἔχει καιρὸν διδασκαλίας καὶ δοκιμὴν τελείαν ἀρετῆς. Ἄνδρα δὲ καὶ ὁ Θεοφύλακτος καλεῖ τὸν Κύριον (ἑρμ. γ'. τοῦ Λουκᾶ) διὰ τὸ τῆς ἡλικίας τέλειον. Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἱερεῖς τοῦ παλαιοῦ Νόμου τριάκοντα χρόνων ἦσαν ὅταν ἱερώνοντο. Λέγει γὰρ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος (ἐπιστολ. πρὸς Παυλῖνον καὶ προοιμ. εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ πρὸς Εὐστόχιον), ὅτι οἱ μέλλοντες ἀναγνῶναι τὰ μυστηριώδη βιβλία, δηλ. τὴν Ἑξαήμερον· τὸ ᾆσμα τῶν ᾀσμάτων, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς προφητείας τοῦ Ἰεζεκιὴλ, ἔπρεπε νὰ ἦσαν, ὄχι εἰκοσιπέντε χρόνων, ἀλλὰ τριάκοντα, ὅτε καὶ ἡ ἡλικία ἐνομίζετο δεκτικὴ τῆς ἱερατικῆς ὑπηρεσίας», καὶ ἴσως ὁ Κύριος, ἀκολουθῶν εἰς τὴν νομικὴν αὐτὴν τάξιν, τριάκοντα χρόνων ἐβαπτίσθη καὶ τὸ κήρυγμα ἤρχισεν, ὅπερ ἦν τῶν Ἱερέων ἴδιον.

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ αἱρετικὸς Ναυάτος δι' ἀνάγκην θανατηφόρου ἀσθενείας, κλινήρης λαβὼν τὸ βάπτισμα, καὶ μετὰ ταῦτα παρανόμως Πρεσβύτερος χειροτονηθεὶς, θηρίον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο. Καὶ ὅρα τὸν Εὐσέβιον Ἐκκλησ. Ἱστορ. βιβλ. ς'. κεφ. μγ'.

πρεσβυτέρων πόλεως, οὔτε μὴν ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ, οὐδὲ ποτήριον. Ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι δὲν ἠμποροῦν οἱ τῶν χωρίων, (ἢ τῶν μικρῶν πόλεων) ἱερεῖς νὰ λειτουργοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς καθ' αὐτὸ καὶ μεγάλης πόλεως, καὶ μάλιστα ὅταν ἦναι παρὼν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως, ἀλλ' οὔτε νὰ δίδουσιν ἄρτον καὶ ποτήριον ἐν εὐχῇ, ἤτοι, οὔτε νὰ μεταλαμβάνουν τοὺς ἐν τῇ πόλει Χριστιανοὺς ἐν καιρῷ λειτουργίας. Ἐὰν δὲ τυχὸν λείπουσιν ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως, καὶ καλεσθῇ χωρίου (ἢ μικρᾶς πόλεως) ἱερεὺς εἰς εὐχὴν, τότε ἠμπορεῖ καὶ νὰ μεταλάβῃ τοὺς ἐκεῖσε ἁπροκριματίστους. Ἀπολύτως γὰρ οὐδεὶς χειροτονεῖται· ἀλλ' ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐκεῖ πρέπει καὶ νὰ μένῃ κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Οἱ δὲ χωρεπίσκοποι εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα, ὡς δὲ συλλειτουργοὶ, διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, προστέρουσι τιμώμενοι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν ἐπίσκοποι εἰς τύπον εἶναι τῶν ιβ'. ἀποστόλων, καθ' ὅτι καὶ αὐτοὶ ὥσπερ οἱ ιβ'. ἀπόστολοι, μεταδίδουσιν εἰς τοὺς ἄλλους διὰ τῶν μυστηρίων, καὶ μάλιστα διὰ τῆς τῶν ἱερωμένων χειροτονίας, τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Οἱ δὲ χωρεπίσκοποι, κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον, εἰς τύπον εἶναι τῶν ο' ἀποστόλων. Καθ' ὅτι καὶ αὐτοὶ, ὥσπερ οἱ ο' (1), δὲν ἠμποροῦσι νὰ μεταδώσουν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὴν χειροτονίαν πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, τοὺς ὁποίους δὲν δύνανται νὰ χειροτονοῦν, οὐ κωλύονται ὅμως ἀπὸ τὸ νὰ ἱερουργοῦν καὶ νὰ τιμῶνται, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν ὁποῦ δείχνουσιν εἰς τὸ νὰ διαμοιράζουν τὰς εἰσοδίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς. Ἀνίσως δὲ οἱ χωρεπίσκοποι ἔχουν χρέος νὰ μοιράζουν καὶ νὰ ἐξοδεύουν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἔσοδα καὶ χρήματα, πόσῳ μᾶλλον χρεωστοῦσιν οἱ καθ' αὐτὸ ἐπίσκοποι νὰ κάμνουσι τοῦτο ; Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς πρώτης.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη ᾖ ἡ πόλις. Πεισθείσῃ δὲ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν πράξεων.

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν κανόνα ἐκαλλιτέρευσεν ἡ οἰκουμενικὴ ς'. σύνοδος κατὰ τὸν ις'. αὐτῆς κανόνα· καὶ ὅσα εἴπομεν εἰς τὴν ἐκείνου ἑρμηνείαν, ἀφορῶσι καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τούτου. Καὶ λοιπὸν ὅρα ταῦτα ἐκεῖ.

(1) Ὅτι δὲ οἱ ο' δὲν εἶχον τὸ χάρισμα τοῦ νὰ μεταδίδουν εἰς ἄλλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, δῆλον γίνεται ἀπὸ τὸ ἡ. τῶν Πράξεων, ὅπου ὁ Φίλιππος εἷς ὢν, καὶ τῶν ἑπτὰ Διακόνων καὶ τῶν ο' δὲν ἔδωκε Πνεῦμα ἅγιον εἰς τοὺς βαπισθέντας καὶ διδαχθέντας ὑπ' αὐτοῦ Σαμαρείτας, ἀλλ' ἐχρειάσθη νὰ καταβοῦν εἰς τὴν Σαμάρειαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης οἱ ἐκ τῶν δώδεκα, διὰ νὰ δώσωσιν αὐτό. «Οὕτω γάρ φησιν, ἦν (τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον) ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκὸς» (πρέπει ὅμως νὰ προσδιορίσωμεν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Οἰκουμενίου, ὅτι οἱ ο' οὗτοι, ἐν ὅσῳ μὲν ἦσαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁμοῦ μὲ τοὺς ιβ', δὲν ἐμετάδιδαν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὸ σεβας ὁποῦ εἶχον πρὸς τοὺς ιβ'., ἀφ' οὗ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὴν οἰκουμένην, οὐδεὶς δύναται πιστεῦσαι ὅτι δὲν ἐχειροτόνουν, καὶ ἀκολούθως ὅτι δὲν ἐμετάδιδαν Πνεῦμα ἅγιον). «Ὁ δὲ Θεοφόρος Ἰγνάτιος, ἐπιστολὴν πρὸς Τραλλησίους, τὸν μὲν Ἐπίσκοπον λέγει μιμητὴν τοῦ Χριστοῦ κατὰ δύναμιν (ὡς καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἀφωμοιωμένον τῷ Θεῷ.), τὸ δὲ Πρεσβυτέριον, σύστημα ἱερὸν, συμβούλους καὶ συνέδρους τοῦ Ἐπισκόπου· τοὺς δὲ Διακόνους, μιμητὰς τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, λειτουργοῦντας τῷ Ἐπισκόπῳ λειτουργίαν καθαρὰν καὶ ἄμωμον. Ὁ δὲ Γελάσιος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ά. Συνόδου Κεφ. λ'. λέγει, ὅτι ὁ μὲν Ἐπίσκοπος ἔχει τόπον τοῦ Κυρίου, ὁ δὲ Πρεσβύτερος ἐπέχει τὸν Σεραφικὸν θρόνον, ὁ Διάκονος τὸν Χερουβικὸν, καὶ ὁ Ὑποδιάκονος καὶ ὑπηρέτης εἰς διακονίαν τούτων ἐτάχθη. Ὅρα καὶ τὸν Χρυσόστομον (σελ. 714. 53. τοῦ δ'. τόμου). αὐτὸ τοῦτο περὶ τοῦ Φιλίππου λέγοντα, καὶ ὅτι μόνον τῶν ιβ' Ἀποστόλων ἦτο νὰ δίδωσι Πνεῦμα ἅγιον. Ὁ δὲ ἀνωτέρω Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος τὸν μὲν Ἐπίσκοπον ὀνομάζει Τελειωτικὸν, τὸν δὲ Πρεσβύτερον Φωτιστικὸν, τὸν δὲ Διάκονον Καθαρτικόν.» (Ἐκκλ. Ἱεραρχ. Κεφ. έ.).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΓΑΓΓΡΑ.

ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ σύνοδος, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Γάγγρᾳ, τῇ μητροπόλει τῆς Παφλαγονίας, τῇ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ κειμένῃ, κατὰ τὸν Πλίνιον, Στράβωνα καὶ Στέφανον, γέγονεν ἐν ἔτει 340 (1)· δεκατρεῖς δὲ ἐπίσκοποι ἐν αὐτῇ συνῆλθον, ὧν τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα, καθὼς εὑρίσκονται εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁποῦ ἔστειλεν ἡ αὐτὴ σύνοδος εἰς τοὺς ἐν Ἀρμενίᾳ συλλειτουργούς· Εὐσέβιος, Αἰλιανός, Εὐγένιος, Ὀλύμπιος, Βιθυνικός, Γρηγόριος, Φιλητός, Πάππος, Εὐλάλιος, Ὑπάτιος, Προαιρέσιος, Βασίλειος καὶ Βάσος. Συνήχθη δὲ ἡ σύνοδος κατά τινος Εὐσταθίου ἐπισκόπου τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαστείας (2) καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἐφρόνουν καὶ ἐδίδασκον εἰς τοὺς ἄλλους τὰ αἱρετικὰ ταῦτα φρονήματα, τὰ περιεχόμενα εἰς κάθε κανόνα τῆς παρούσης συνόδου. Ὅθεν οἱ πατέρες οὗτοι τοὺς αἱρετικοὺς αὐτῶς ἀφορίσαντες καὶ ἀναθεματίσαντες, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς πρὸς Ἀρμενίαν εἰρημένης αὐτῶν ἐπιστολῆς, ἐξέδωκαν τοὺς παρόντας κανόνας (3), μὲ τοὺς ὁποίους χωριστὰ κάθε αἱρετικὸν αὐτῶν φρόνημα ἀναθεματίζουσι (4). Ἐπικυροῦνται δὲ οἱ κανόνες οὗτοι, ὡρισμενῶς μὲν ἀπὸ τὸν β′. τῆς

(1) Ἂς ἦναι χάρις πολλὴ εἰς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενον ἀοίδιμον καὶ πολυμαθέστατον ἄνδρα Δοσίθεον, τὸν Ἱεροσολύμων, ὅστις μόνος γράφει ὅτι εἰς τὸ ἔτος τοῦτο ἡ παροῦσα ἠθροίσθη Σύνοδος (σελ. 976 τῆς Δωδεκαβίβλ.) εἰς καιρὸν ὁποῦ οἱ μὲν ἄλλοι οὐδὲν περὶ τοῦ χρόνου αὐτῆς λέγουσιν. ὁ δὲ Σπυρίδων Μῖλιας λέγει, εἰς μὲν τὸν ά. τόμον τῶν Συνοδικῶν ὅτι ἠθροίσθη ἡ Σύνοδος αὕτη, ἢ ἐν ἔτει 325. ἢ 330, εἰς δὲ τὸν β′. τόμον ὥσπερ ἀναιρῶντας ἐκεῖνο ὁποῦ προεῖπε. λέγει, ὅτι ὁ χρόνος τῆς παρούσης Συνόδου εἶναι ἄδηλος, ἐν τῷ β′. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν, ἀγαλλὰ καὶ ὁ Βίνιος λέγει ὅτι συνήχθη 36 χρόνους μετὰ τὴν ά. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἤτοι κατὰ τὸ 361 ἔτος.

(2) Ὁ Εὐστάθιος οὗτος ἐχρημάτισεν Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαστείας κατὰ τὸν Σωκράτην (βιβλ. β′. καὶ κεφ. μϐ′. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας). Καθηρέθη δὲ ἀπὸ τὸν ἴδιόν του πατέρα Εὐλάδιον, τὸν τῆς Καισαρείας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Ἐπίσκοπον, ἐπειδὴ καὶ ἐμεταχειρίζετο φορέματα ἀνάρμοστα εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην, καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ κατέστη Ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς Σεβαστείας ὁ ἅγιος Μελέτιος, ὁ ὕστερον χρηματίσας Ἀντιοχείας Ἐπίσκοπος. Ὁ Εὐστάθιος οὗτος κατέφυγεν εἰς τοὺς Μαραθωνιανούς, οἵτινες ἦσαν πνευματομάχοι ὡς ὁ Μακεδόνιος, διὸ καὶ ἔλεγεν· «ἐγὼ οὔτε Θεὸν ὀνομάζειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αἱροῦμαι, οὔτε κτίσμα καλεῖν τολμήσαιμι» (Σωκράτ. αὐτόθ. κεφ. μδ′.). Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς, ὡς λέγουσιν, ἀσκητικὸς ὢν εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἀγωνιστὴς τόσον, ὥστε ὁποῦ μερικοὶ εἶπον νὰ ἦναι πόνημά του τὰ Ἀσκητικὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου (τὸ ὁποῖον εἶναι ψευδὲς, διότι αὐτὸς ἦτο μὲν ἀγωνιστὴς εἰς τὴν ζωὴν, δὲν ἦτον ὅμως καὶ εἰς τὸ λέγειν ἐπιτήδειος καὶ δυνατὸς, οὐδὲ ἠσκήθη τὴν τέχνην τῶν λόγων, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι συγγεγραμμένα τὰ Ἀσκητικὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου)· ἀπὸ τὴν πολλὴν ὅμως ἀκρίβειαν καὶ ἄσκησιν ἔπεσεν εἰς τὰ παράλογα καὶ αἱρετικὰ φρονήματα, ὁποῦ περιέχονται εἰς κάθε ἕνα Κανόνα ἀπὸ τοὺς παρόντας. Διὰ τοῦτο ἡ ἐν Γάγγρᾳ αὕτη Ἱερὰ Σύνοδος αὐτὸν καθεῖλε, καὶ τὰ δόγματα αὐτοῦ ἀνεθεμάτισε, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς τῆς Ἐκκλησίας ἀφώρισε, κατὰ τὸν Σωζόμενον (βιβλ. γ′. κεφ. ιγ′. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας) καὶ Σωκράτ. (αὐτόθι κεφ. μϐ′.) Τὰ αὐτὰ λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Βλάσταρις. ἐρανισθεὶς αὐτὰ ἀπὸ τὸν Σωζόμενον. Ὁ δὲ τοῦ Συνοδικοῦ β.βλίου συγγραφεὺς λέγει, ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσταθίου εἶχον τὰ φρονήματα Δαδῶη τοῦ Μασσαλιανοῦ (ὅρα τὸν ιθ′. Κανόνα τῆς Συνόδου ταύτης) καὶ ἦσαν παλίμβουλοι, καὶ ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη εἶχε προκαθήμενον Δῖον τὸν πάνυ (σελ. 205. τοῦ ά. τόμου τῶν Συνοδικῶν).

(3) Τοὺς Κανόνας τούτους ὁ μὲν Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν καὶ Ἀριστηνὸς κα′ ἀπαριθμοῦσιν, ὁ δὲ Φώτιος καὶ ἄλλοι κ′ μόνον, μὴ προστιθέντες τὸν τελευταῖον, ὅστις ἀπολογητικός ἐστι τῆς Συνόδου διὰ τοὺς ἄλλους εἴκοσι, καὶ πρέπει ὡς Κανὼν νὰ συναριθμῆται.

(4) Ἀνάθεμα λέγεται τόσον ἐκεῖνο ὁποῦ χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Θεὸν, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνάθημα ὀνομάζεται, ὅσον καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Χριστιανῶν καὶ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Διάβολον, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπεκράτησε μένον ἀνάθεμα νὰ λέγεται, καὶ ὄχι ἀνάθημα. Καὶ καθὼς δὲν τολμᾷ τινας νὰ πιάσῃ μὲ τὰ χέριά του, ἢ νὰ ἐγγίσῃ κἂν ἐκεῖνο ὁποῦ ἀναθεματίσθη, ἤτοι ἀφιερώθη εἰς τὸν Θεὸν, διὰ τὴν εἰς τὸν Θεὸν τιμὴν καὶ τὸ σέβας. «Πᾶν γὰρ (φησὶ τὸ Λευϊτικὸν κεφ. κζ′. κή.) ἀνάθημα, ὃ ἐὰν ἀναθῇ ἄνθρωπος τῷ Κυρίῳ. ἅγιον ἁγίων ἔσται τῷ Κυρίῳ.» Τοιουτοτρόπως καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ γένῃ ἀνάθεμα εἰς τὸν διάβολον,

ς'. ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν νά. τῆς δ'. καὶ ά. τῆς ζ'., καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δυναμιν.

ΟΙ ΚΑ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΓΑΓΓΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Εἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς οὖσαν πιστὴν καὶ εὐλαβῆ, βδελύσσοιτο ἢ μέμφοιτο, ὡς ἂν μὴ δυναμένην εἰς βασιλείαν εισελθεῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἀποστ. ἐ. νά. τῆς ς'. ιγ'. τῆς ἐν Γάγγ. α'. δ'. θ'. ιδ'.

κάνένας δὲν τολμᾷ νὰ συναναστραφῇ καὶ νὰ συγκοινωνήσῃ, ἀλλ' ὅλοι οἱ πιστοὶ χωρίζονται ἀπ' αὐτόν. Ὥστε καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο ἀνάθεμα, καθ' ὁ μὲν χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν διαφέρουσιν ἀναμεταξύ των, καθ' ὁ δὲ τὸ μὲν ἕνα ἀφιεροῦται εἰς τὸν Θεὸν, τὸ δὲ ἄλλο ἀφιεροῦται εἰς τὸν διάβολον, εἶναι ἐναντιώτατα ἕνα εἰς τὸ ἄλλο. Ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος περὶ τοῦ δευτέρου ἀναθέματος ἀναφέρων εἰς τὸν λόγον ὁποῦ κάμνει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναθεματίζῃ τινὰς κανένα ζωντανὸν ἢ ἀποθανόντα (τόμ. ἑ.) λέγει· «Τί ἄλλο θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἀνάθεμα ὁποῦ λέγεις, ἄνθρωπε, πάρεξ, ἂς ἀφιερωθῇ οὗτος εἰς τὸν διάβολον, καὶ πλέον ἂς μὴ ἔχῃ χώραν σωτηρίας, ἂς γένῃ ἀποξενωμένος ἀπὸ τὸν Χριστόν.» Καὶ πάλιν. Τὸ ἀνάθεμα παντελῶς χωρίζει καὶ ἀποκόπτει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἐν δὲ τῷ δ'. τόμῳ (σελ. 880. 3.) ἑρμηνεύων τὸ κγ'. κεφ. τῶν Πράξεων, ὅπου λέγεται ὅτι ἀνεθεμάτισαν τὸν ἑαυτόν τους οἱ τεσσαράκοντα ἐκεῖνοι Ἰουδαῖοι, ἐὰν δὲν θανατώσουν τὸν Παῦλον, τοῦτο, λέγω, ἑρμηνεύων, φησί· «Τί ἐστιν ἀνεθεμάτισαν, ἀντὶ τοῦ ἔξω εἶναι τῆς εἰς Θεὸν πίστεως εἶπον, εἰμὴ τὸ δόξαν κατὰ Παύλου ποιήσαιεν.» Ὁ δὲ Ταράσιος ἐν τῷ ἀπολογητικῷ τῆς ζ'. Συνόδου λέγει· «Δεινὸν εἶναι τὸ ἀνάθεμα, ἐπειδὴ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκδιώκει, καὶ πέμπει αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον» (σελ. 724. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, ἀκαίρως κατηγοροῦσί τινες (ὁποῖοι εἶναι ὁ Βλάσταρις καὶ ὁ Βαλσαμὼν) τὴν παροῦσαν Σύνοδον διὰ τὸ ἀνάθεμα ὁποῦ κάμνει, φέροντες εἰς μαρτυρίαν τὸν θεῖον Χρυσόστομον· ά. διατὶ ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸ ἀνωτέρω λόγον ἐμποδίζει ναὶ τὸν καθ' ἕνα ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἀναθεματίζῃ τινὰ, ζῶντα ἢ τεθνεῶτα, λέγων· «Τί οὖν; ἐκεῖνο τὸ ἀνάθεμα ὁποῦ δὲν ἐτόλμησέ τινας νὰ εἰπῇ, ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ἔλαβον τούτου τὴν ἐξουσίαν, σὺ τολμᾷς, ἄνθρωπε, νὰ λέγῃς, κάμνοντας πρᾶγμα ἐναντίον εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ προλαμβάνεις τοῦ Βασιλέως τὴν κρίσιν; ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει καὶ τὴν Σύνοδον ἀπὸ τοῦτο, λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ· « Τί λοιπὸν, ἐπῆρες τόσην ἐξουσίαν ἐσὺ νὰ ἀναθεματίζῃς τινά; τὴν ὁποίαν ἐξουσίαν τοῦ ἀναθεματίζειν ἔλαβον μόνον οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ κατὰ πᾶσαν ἀρίβειαν γενόμενοι τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, οἱ πλήρεις ὄντες χάριτος καὶ δυνάμεως»; Φανερὸν γὰρ ὅτι καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης, ὡς διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀναθεματίζειν εἶχον, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Πατέρες τῶν λοιπῶν Συνόδων, καὶ μάλιστα τῶν Οἰκουμενικῶν, ἀνεθεμάτισαν εἰς τὰς πράξεις αὐτῶν τοὺς αἱρετικοὺς ὡς τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἔχοντες, καὶ ὡς τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, καθὼς φαίνεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς των· β'. διατὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀνωτέρω λόγου ὁ ἴδιος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἀναθεματίζωμεν τὰ αἱρετικὰ δόγματα, καὶ νὰ τὰ ἐλέγχωμεν, ἀγκαλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς αἱρετικοὺς δηλ. πρέπει, λέγει, νὰ λυπούμεθα (ὁ δὲ ἅγιος Βαρσανούφιος προσθέτει, ὅτι ὄχι μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλ' οὐδὲ τὸν διάβολον πρέπει νὰ ἀναθεματίζῃ τινὰς, διατὶ ἀναθεματίζει τὸν ἴδιον ἑαυτόν του, ὁποῦ ἀγαπᾷ καὶ κάμνει τοῦ διαβόλου τὰ θελήματα καὶ ἔργα.)· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι αὐτὴ, ὅτι ἡ παροῦσα Σύνοδος μὲ ὑπερβολὴν ἐμεταχειρίσθη τὸ ἀνάθεμα, ὄχι μόνον ἐναντίον εἰς τὰ αἱρετικὰ καὶ σχισματικὰ φρονήματα τοῦ Εὐσταθίου, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον εἰς ἐκεῖνα τὰ ἄτοπα ὁποῦ μὲ μόνον ἀφορισμὸν τῶν λαϊκῶν, καὶ καθαίρεσιν τῶν ἱερωμένων, θεραπεύονται ἀπὸ ἄλλους Κανόνας. Τὸν γὰρ νηστεύοντα ἐν Κυριακῇ, τὸν καὶ κατ' ἰδίαν ἐκκλησιάζοντα, οἱ μὲν Ἀποστολικοὶ Κανόνες καθαιροῦσιν ἱερωμένον ὄντα, ἀφορίζουσι δὲ λαϊκὸν ὄντα, ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἀναθεματίζει. Τὴν δὲ παιδείαν ταύτην ἔκαμε διὰ δύω αἴτια, πρῶτον μὲν, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν, ὁποῦ τότε καθ' ὑπερβολὴν ἐπληθύνθη μὲ τὸ ὑπερβολικὸν αὐτὸ ἐπιτίμιον, δεύτερον δὲ, διὰ νὰ ἀναθεματίζουν οἱ περὶ τὸν Εὐστάθιον κἂθε φρόνημά των ἔτσι καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν κάθε Κανόνα, ὅτε προσέλθουν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, λέγοντες, λόγου, χάριν, ἔτσι· «Εἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τοῦτο ποιήσοι, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ τοῦτο νὰ λέγουν, διὰ νὰ δώσουν πίστιν καὶ πληροφορίαν, ὅτι ἀληθῶς ἐμίσησαν τὰ φρονήματά των, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἀναθεματίζουν. Τοῦτο δὲ ὅτι οὕτως ἔχει, δηλοῖ ἡ πρὸς τὴν Ἀρμενίαν ἐπιστολὴ τῆς παρούσης Συνόδου λέγουσα· «Εἰ δὲ μεταγνοῖεν, οἱ Εὐσταθιανοὶ, καὶ ἀναθεματίζοιεν ἕκαστον τούτων τῶν κακῶς λεχθέντων, δεκτοὺς αὐτοὺς γίνεσθαι, διὰ τοῦτο ἐξέθετο ἡ ἁγία Σύνοδος, ἕκαστον, ὃ ὀφείλουσιν ἀναθεματίσαντας δεχθῆναι.» Σημείωσαι, ὅτι ὁ μὲν Ἀπόστολος τέσσαρες φοραῖς μόνον εἶπε τὸ ἀνάθεμα, μίαν φορὰν ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ δὲν ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, ἐν τῇ πρὸς Κορινθ. ά. ις'. «εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, εἴτω ἀνάθεμα.» Καὶ δύω φοραῖς εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴν, ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ εὐαγγελίζονται ἔξω ἀπὸ τὰ παραδεδομένα· καὶ ἅπαξ ἐν τῇ πρὸς Ρωμ. οἱ δὲ λοιποὶ Κανόνες μόνον ἑνδεκα φοραῖς· ὁ μὲν γὰρ β'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀναθεματίζει ἐκείνους τοὺς λαϊκοὺς ἢ Μοναχοὺς ὁποῦ μεσιτεύουν εἰς τὸ νὰ χειροτονοῦνταί τινες μὲ ἄσπρα, ὁ δὲ ζ'. ἀναθεματίζει τοὺς Μοναχοὺς ὁποῦ ἔρχονται εἰς στρατείαν καὶ ἀξιώματα κοσμικὰ. καὶ δὲν ἐπιστρέφουν. Ὁ ιέ. τῆς αὐτῆς ἀναθεματίζει τὴν Διακόνισσαν ὁποῦ ὑπανδρευθῇ ὁμοῦ μὲ ἐκείνον ὁποῦ

Ἑρμηνεία.

Καθὼς οἱ Μανιχαῖοι τὸ πρότερον, καὶ οἱ ἄλλοι αἱρετικοὶ (1) τὸν νόμιμον γάμον διέβαλλον, οὕτω καὶ οἱ τοῦ μιαροῦ Εὐσταθίου μαθηταὶ ὕστερον, περὶ ὧν προφητικῶς εἶπεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὅτι «ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν» [ά. Τιμ. δ'. 3]. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς τοιούτους, ὁποῦ κατηγοροῦν τὸν γάμον, καὶ συγχαίνονται ὡς ἀκάθαρτον τὴν Χριστιανὴν καὶ εὐλαβῆ γυναῖκα, ἥτις κοιμᾶται μὲ τὸν χριστιανὸν ἄνδρα της, λέγοντες ὅτι διὰ τὴν σαρκικὴν ταύτην μίξιν δὲν ἠμπορεῖ αὕτη νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ὅρα καὶ τὸν έ. καὶ νά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποστ. να'. ξγ'. τῆς ς'. ξζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιδ'. Βασίλ. πς'.

Εἴ τις ἐσθίοντα κρέα (χωρὶς αἵματος καὶ εἰδωλοθύτου, καὶ πνικτοῦ), μετ' εὐλαβείας καὶ πίστεως, κατακρίνοι, ὡς ἂν διὰ τὸ μεταλαμβάνειν, ἐλπίδα μὴ ἔχοντα, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος προεφήτευσεν, ὅτι θέλουν εἰπῇ οἱ περὶ τὸν Εὐστάθιον τὸν κατηγοροῦντα τοὺς τρώγοντας κρέας. Φησὶ γὰρ ἀκολούθως εἰς τὸ ἀνωτέρω ῥητόν· «Ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν.» Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς τοιούτους, ὁποῦ κατακρίνουν τὸν μετὰ εὐχαριστίας καὶ πίστεως τρώγοντα κρέας (πλὴν τοῦ αἵματος καὶ εἰδωλοθύτου καὶ πνικτοῦ), καὶ λέγουν ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας, διατὶ τρώγει τοῦτο· ὅρα καὶ τὸν νά. ξγ' Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ἀπος. πδ'. τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. πε'. τῆς Καρθ. ογ'. ϟ'. Βασ. μ'. μϐ'.

Εἴ τις δοῦλον, προφάσει θεοσεβείας, διδάσκοι καταφρονεῖν δεσπότου, καὶ ἀναχωρεῖν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ μὴ μετ' εὐνοίας καὶ πάσης τιμῆς τῷ ἑαυτοῦ δεσπότῃ ἐξυπηρετεῖσθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀπόστολις καὶ πρὸς Τιμ. γράφων (έ. Τιμ. ς'.) λέγει, «ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν»· καὶ πρὸς Τίτον (β'. 9.)· «δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, καὶ ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι». Ἐπειδή, λέγω, ὁ μὲν Ἀπόστολος ταῦτα λέγει, οἱ δὲ Εὐσταθιανοὶ τὰ ἐναντία ἐδίδασκον, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν, ἀκολουθῶν τῇ Ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ ἀναθεματίζει τοὺς τοιούτους ὁποῦ ἐδίδασκον, ὅτι οἱ δοῦλοι νὰ καταφρονοῦν τοὺς αὐθέντας των, καὶ νὰ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὸ νὰ ὑπηρετοῦν αὐτοὺς μὲ κάθε ἀγάπην καὶ τιμήν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἀποτ. ε'. τῆς ς'. ιγ'. μη'. τῆς Καρθαγ. δ'. λγ'.

Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ Πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορᾶς μεταλαμβάνειν ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν τοὺς Εὐσταθιανοὺς ἀναθεματίζει, καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ὁποῦ διακρίνονται καὶ ὑποστέλλονται νὰ μεταλάβουν τὰ θεῖα μυστήρια ἀπὸ ἱερέα ὑπανδρον, λέγοντες ὅτι ὁ τοιοῦτος διὰ τὸν γάμον δὲν πρέπει νὰ λειτουργῇ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν έ. Ἀποστολικόν.

τὴν πάρῃ. Ὁ κζ'. αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας. Ἡ δὲ ἐν Λαοδικείᾳ τρεῖς φοραῖς λέγει τὸ ἀνάθεμα ἐν τῷ κθ'. λδ'. καὶ λέ. Κανόνι, καὶ ἡ ἐν Καρθαγ. ἐν δυσὶν, ἐν τῷ ί. καὶ ιά. Κανόνι αὐτῆς. Καὶ ὁ γ'. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἀναθεματίζει ἐκεῖνον ὁποῦ κτυπήσῃ, ἢ βάλῃ εἰς φυλακὴν Ἐπίσκοπον. Ὁ δὲ πή. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι θέλει ἀναθεματισθῇ ὁ Πρεσβύτερος Γρηγόριος, ἂν δὲν χωρισθῇ ἀπὸ τὴν συνείσακτον γυναῖκα ὁποῦ εἶχε. Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὸν Χρυσόστομον δὲν πρέπει νὰ ἀναθεματίζωνται οἱ Χριστιανοὶ ἕως ὁποῦ ὀρθόδοξα δηλ. φρονοῦσι περὶ Θεοῦ, διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Βλασαμῶνα καὶ Φιλόθεον Κωνσταντινουπόλεως ἀκυρώθησαν, τόσον ὁ τόμος ὁ γεγονὼς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅσον καὶ ὁ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τοῦ Παλαιολόγου, διατὶ ἀναθεματίζουσιν ἐκείνους ὁποῦ κάμνουν ἀποστασίαν κατὰ τῶν Βασιλέων (σελ. 288. Γιοῦρ. Γραικορ.).

(1) Ὁ γὰρ ἅγιος Ἐπιφάνιος αἱρες. κγ'. λέγει, ὅτι ὁ Σατορνῖλος διέβαλλε τὸν γάμον, λέγων ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ Σατανᾶ. Τὸ αὐτὸ καὶ Εἰρηναῖος βιβλίῳ ά. Κεφ. 22. περὶ αἱρέσ. κατὰ τοῦ αὐτοῦ Σατορνίλου λέγει.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Εἴ τις διδάσκοι τὸν εἰκον τοῦ Θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις, ἀνάθεμα ἔστω. || Τῆς ς'. π'. τῆς ἐν Γαγγ. κ'. κά. τῆς ἐν Σαρδ. ιά. ιδ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν τοὺς Εὐσταθιανοὺς ἀναθεματίζει, οἵτινες ἐδίδασκον τὸν λαὸν νὰ φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ νὰ καταφρονοῦσι τὰς συνάξεις τῶν χριστιανῶν ὁποῦ γίνονται εἰς αὐτὴν, λέγοντες τάχα, ὅτι εἰς κάθε τόπον ἠμπορεῖ τινὰς νὰ προσεύχεται. Διότι ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε νὰ προσευχώμεθα (ά. Τιμ. β'. 8.) ἐν παντὶ τόπῳ, μὰ ὄχι διὰ νὰ μὴ πηγαίνωμεν εἰς τὰς ἱερὰς ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ περιγράφωμεν μόνον τὴν προσευχὴν εἰς τὸν τόπον τῆς Ἱερουσαλὴμ, καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύει (ἐρωτήσ. ἡ. περὶ βαπτίσματος.) Ὅρα καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Εἴ τις παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζοι, καὶ καταφρονῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐθέλοι πράττειν, μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἀνάθεμα ἔστω. || Ἀποστ. λα'. τῆς δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ά. καὶ ϛ'. ιϐ'. ιγ'. ιϑ'. ιέ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. έ. τῆς Καρθαγ. ι'. ια'. ξϐ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ Εὐσταθιανοὶ, ἔξω ἀπὸ τὴν κοινὴν συνάθροισιν τῶν πιστῶν τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔκαμναν κατ' ἰδίαν παρασυνάξεις, καὶ καταφρονοῦντες τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐτέλουν ἱερουργίας χωριστὰ οἱ πρεσβύτεροι αὐτῶν, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, διὰ τοῦτο ἀναθεματίζει αὐτοὺς, καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ὁ παρὼν κανὼν, ὡς σχίσμα ποιοῦντας. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι, ἔξω τῆς ἐκκλησίας || Ἀποστ. λή. παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα ἄτοπα ὅπου ἔκαμναν οἱ Εὐσταθιανοὶ, ἐλάμβανον καὶ τὰς καρποφορίας ὁποῦ συνήθως ἐπροσφέροντο εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὰς διεμοίραζον εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ὡς τάχα ἁγίους ὄντας. Ὅθεν ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς τοιούτους ὁποῦ παίρνουν, ἢ δίδουν τὰς τοιαύτας καρποφορίας ἔξω ἀπὸ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ οἰκονόμου τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λή. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Εἴ τις διδοῖ, ἢ λαμβάνοι καρποφορίαν, παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου || Ἀποστόλ. λή. εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τὴν ἰδίαν δύναμιν ἔχει μὲ τὸν ἀνωτέρω. Ὅθεν ἡ ἐκείνου ἑρμηνεία ἀρκεῖ καὶ εἰς τὴν τούτου. Ὅρα καὶ τὸν λή. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Εἴ τις παρθενεύοι, ἢ ἐγκρατεύοιτο, ὡς ἂν βδελυττόμενος τὸν γάμον (2) ἀναχωρήσας, || Ἀποστ. έ. να'. καὶ μὴ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ ἅγιον τῆς παρθενίας, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καλὸν μὲν εἶναι ἡ παρθενία καὶ σωφροσύνη, ἀλλ' ὅταν γίνωνται δι' αὐτὸ τὸ καλὸν, καὶ διὰ τὸν ἐξ αὐτῶν

(1) Καὶ Ἰσίδωρος δὲ ὁ Πηλουσιώτης περὶ τούτου γράφει· «Οὐ χρὴ τὰ τῶν πενήτων ἀδοκιμάστως διανέμειν, οἷς οὐ χρὴ, ἀλλ' ἐκείνῳ πεπεῖσθαι τῷ ταύτας οἰκονομεῖν τεταγμένῳ, ὡς, εἴ τι παρ' αὐτοῦ οὐ δεόντως ἀνήλωται, ἱεροσυλίας αὐτὸν καθίστησιν ὑπεύθυνον πταίσματι» (ἐπιστ. μδ'. Μωσεῖ Ἐπισκόπῳ).

(2) Ἐν ἄλλοις, ὡς ἂν βδελυκτῶν τῶν γάμων.

ἁγιασμόν. Ἀνίσως δὲ τινὰς, ὄχι διὰ τοῦτο παρθενεύῃ καὶ σωφρονῇ, ἀλλὰ διατὶ συγχαίνεται τὸν γάμον ὡς ἀκάθαρτον καὶ μεμολυσμένον, ὁποῖοι ἦσαν οἱ Εὐσταθιανοί, οὗτος ἀναθεματίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα. Ὅρα καὶ τὸν έ. καὶ νά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Εἴ τις τῶν παρθενευόντων διὰ τὸν Κύριον κατεπαίροιτο τῶν γεγαμηκότων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν ἀναθεματίζει ἐκείνους ὅπου παρθενεύουν μὲν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου, ὑπερηφανεύονται δὲ ἐναντίον εἰς τοὺς ἔχοντας νόμιμον γάμον, ὁποῖοι ἦσαν οἱ Εὐσταθιανοί. Ὅρα τὸν έ. καὶ νά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῆς ς'. οδ'. τῆς ἐν Λαοδ. κζ'. τῆς ἐν Καρθ. μθ'

Εἴ τις καταφρονοίη τῶν ἐκ πίστεως ἀγάπας ποιούτων, καὶ διὰ τιμὴν τοῦ Κυρίου συγκαλούντων τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ ἐθέλοι κοινωνεῖν ταῖς κλήσεσι, διὰ τὸ ἐξευτελίζειν τὸ γινόμενον, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Συνήθειαν εἶχον οἱ τότε χριστιανοί, ὕστερον ἀφ' οὗ μετελάμβανον τὰ θεῖα μυστήρια, νὰ κάμνουν ἀγάπας' ἤγουν συμπόσια, δι' ἀγάπην ἀδελφικὴν, καὶ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ Κυρίου νὰ καλοῦν τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς νὰ τοὺς φιλεύουν. Ὅθεν ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει ἐκείνους, ὁποῦ δὲν θέλουν νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ τοιαῦτα συμπόσια (τὰ γινόμενα δηλ. ὄχι μὲ κἄμμίαν ἄτοπον διάθεσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τιμὴν καὶ πίστιν τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς. Καὶ ὄχι μέσα εἰς τὰς ἐκκλησίας' τοῦτο γὰρ εἶναι ἐμποδισμένον, ἀλλ' ἔξω ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας), ἀλλὰ μὲ ὑπερηφανίαν κατηγοροῦσιν αὐτὰ καὶ ἐξευτελίζουσιν, ὁποῖοι φαίνεται νὰ ἦτο καὶ οἱ Εὐσταθιανοί. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τῆς ς'. κζ'. τῆς ζ'. ις'. τῆς ἐν Γαγγ. κα'.

Εἴ τις ἀνδρῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν περιβολαίῳ χρῆται, καὶ ὡς ἂν ἐκ τούτου τὴν δικαιοσύνην ἔχων καταψηφίσοιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων καὶ τῇ κοινῇ καὶ ἐν συνηθείᾳ οὔσῃ ἐσθῆτι κεχρημένων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο ἐδίδασκον οἱ Εὐσταθιανοὶ τοὺς μαθητάς των, τὸ νὰ φοροῦν ρακώδη καὶ πενιχρὰ ἐπανωφόρια, ὄχι διὰ ἀληθινὴν ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ ὑποκριτικὴν, ἵνα ὡς ἅγιοι καὶ δίκαιοι τάχα αὐτοὶ μὲ τοῦτο φαινόμενοι, δοξάζωνται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, καὶ κατηγοροῦσιν ἐκείνους ὁποῦ μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ (ὄχι δηλ. διὰ νὰ ὑπερηφανεύωνται μὲ αὐτὰ ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὁποῦ δὲν ἔχουσιν, οὔτε διὰ ἔρωτα σαρκικὸν, ἢ διὰ βλακείαν καὶ στολισμὸν τοῦ σώματος), φοροῦσι τοὺς βήρους, ἤτοι τὰ μεταξωτὰ ἱμάτια (1), καὶ μεταχειρίζονται τὰ ροῦχα ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι συνειθισμένα καὶ κοινὰ εἰς ὅλους. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει αὐτοὺς, καὶ τοὺς ὁμοίους μὲ αὐτοὺς ὡς ὑπεραιρομένους τῶν ἀδελφῶν. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τῆς ς'. ξϐ'. ‖ Εἴ τις διὰ νομιζομένην ἄσκησιν μεταβάλοι τὸ ἀμφίασμα, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρῶν ἀναλάβοι, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Πολλαὶ γυναῖκες, διδασκόμεναι ἀπὸ τοὺς Εὐσταθιανοὺς, τὰ μὲν ἁρμόδια καὶ συνειθισμένα ροῦχα εἰς τὰς γυναῖκας ἐκδύνοντο, ἐνδύνοντο δὲ ἀνδρίκεια, νομίζουσκι τάχα, ὅτι ἀπὸ αὐτὸ ἔχουν νὰ δικαιωθοῦν καὶ νὰ ἁγιά-

(1) Ὁ βῆρος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, εἶναι ἕνα εἶδος ὑφάσματος, ὅθεν καὶ ἐλέγοντο ὑλόβηρα, καθὼς, λόγου χάριν, τώρα εἰς ἡμᾶς εἶναι τὸ βελοῦδον, τὸ δαμάσκον, τὸ κουτινὶ, ὁ χαρὲς καὶ ἄλλα ὅμοια. Ὁ δὲ Σουΐδας, ἐν τῇ λέξει ἐφεστρὶς, λέγει, ὅτι ἡ ἐφεστρὶς εἶναι ἱμάτιον Ρωμαϊκὸν, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται μανδύας καὶ βῆρος, ἅτινα εἰς τὸν ὕπνον βλεπόμενα θλῖψιν δηλοῦσιν, ὡς καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος λέγει ὁ ὀνειροκρίτης.

σουν. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει τὰς γυναῖκας ὁποῦ τοῦτο κάμνουν διὰ νομιζομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἄσκησιν, καὶ ὄχι διὰ ἀληθινήν (1). Ὅρα τὸν ξϐ΄. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

Εἴ τις γυνὴ καταλιμπάνοι τὸν ἄνδρα, καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλοι, βδελυττομένη τὸν γάμον ἀνάθεμα ἔστω. || Ἀποστ. έ. νά· τῆς ς΄. ιγ΄. τῆς ἐν Γαγγ. κϛ

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο διδασκαλίκ ἦτο τῶν Εὐσταθιανῶν, τὸ νὰ ἀφίνουν δηλ. αἱ γυναῖκες τοὺς ἄνδρας των, καὶ ἀντιστρόφως οἱ ἄνδρες τὰς γυναῖκάς των καὶ νὰ ἀναχωροῦν, ὡς συγχαινόμενοι τὸν γάμον. Ὅθεν ὁ παρὼν κανὼν τοὺς τοῦτο ποιοῦντας εἰς τὸ ἀνάθεμα καταδικάζει (2). Ὅρα καὶ τὸν έ. καὶ νά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ΄.

Εἴ τις καταλιμπάνοι τὰ ἑαυτοῦ τέκνα, καὶ μὴ τεκνοτροφοῖ, καὶ τὸ, ὅσον ἐαυτῷ, πρὸς θεοσέϐειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγῃ, ἀλλὰ προφάσει τῆς ἀσκήσεως ἀμελοίη, ἀνάθεμα ἔστω. || Τῆς ἐν Καρθ. μϐ΄.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ αὐτὰ τὰ θηρία καὶ λεοντάρια ἐπιμελοῦνται τοὺς σκύμνους καὶ τὰ τέκνα των, πόσῳ μᾶλλον οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι πρέπει νὰ περιέπουσι ταῦτα; Δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ποτὲ μὲν λέγει, «εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων, οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.» [Τιμ. έ. 18.], ποτὲ δὲ, «οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου.» [Ἐφεσ. ς΄. 4.] Καὶ πάλιν διὰ τὴν χήραν λέγει, ἂν ἐτεκνοτρόφησε, καὶ διὰ τὰς Πρεσϐυτέρισσας καὶ Γερόντισσας ὅτι νὰ παιδεύουσι τὰς νέας εἰς τὸ νὰ ἦναι φίλανδροι καὶ φιλότεκνοι. [Τιτ. ϐ΄. 4.] Ἀλλ' ὁ αἱρετικὸς Εὐστάθιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὰς Ἀποστολικὰς ταύτας παραγγελίας μὴ ἀκούοντες, ἐδίδασκον τοὺς γονεῖς νὰ παραιτοῦν τὰ παιδία των καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν ἄσκησιν. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς γονεῖς ἐκείνους ὁποῦ παραιτοῦν τὰ τέκνα των καὶ δὲν τὰ τρέφουν, οὔτε διδάσκουν αὐτὰ τὴν θεοσέϐειαν καὶ ἀρετήν· ὁ δὲ μϐ΄. τῆς ἐν Καρθ. διορίζει, ὅτι κανένας Κληρικὸς νὰ μὴ κάμνῃ τὰ τέκνα του αὐτεξούσια πρὸ τοῦ νὰ πληροφορηθοῦν, ὅτι καὶ ὁ τρόπος αὐτῶν εἶναι χρήστος, καὶ ἡ ἡλικία των διακρίνει τὰ πρακτέα. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς΄. τῆς ά. καὶ ϐ΄.

ΚΑΝΩΝ ΙϚ΄.

Εἴ τινα τέκνα γονέων, μάλιστα πιστῶν, ἀναχωροίη, προφάσει θεοσεϐείας, καὶ μὴ τὴν καθήκουσαν τιμὴν τοῖς γονεῦσιν ἀπονέμοι, προτιμωμένης δηλ. παρ' αὐτοῖς τῆς θεοσεϐείας, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ὄχι μόνον οἱ γονεῖς χρεωστοῦν νὰ φροντίζουν διὰ τὰ τέκνα των, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα διὰ τοὺς γονεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει καὶ νὰ ἀποδίδουν τὴν προσήκουσαν τιμήν. Τιμὴς δὲ εἶδος εἶναι καὶ τὸ νὰ γηροκομοῦσιν αὐτοὺς, καὶ νὰ τρέφουσιν ἀσθενεῖς ὄντας διὰ τὸ γῆρας καὶ χρείαν ἔχοντας. Λέγωντας δὲ ὁ παρὼν κανὼν, μάλιστα πιστῶν, θέλει ὅτι τὰ τέκνα οὐδὲ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους ἢ αἱρετικοὺς αὐτῶν γονεῖς πρέπει νὰ ἀναχωροῦν, ἐὰν δὲν παρακινοῦν αὐτὰ πρὸς τὴν ἀπιστίαν καὶ αἵρεσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναθεματίζει τὰ τέκνα ἐκεῖνα ὁποῦ ἀφίνουν τοὺς γονεῖς των ἀπρονοήτους, καὶ δὲν τιμοῦν αὐτοὺς, ἢ γηροκομοῦσι διὰ πρόφασιν θεοσεϐείας καὶ ἀρετῆς. Ἐὰν ὅμως οἱ γονεῖς, ἄπιστοι ὄντες ἢ αἱρετικοὶ, παρακινοῦν τὰ τέκνα των εἰς ἀπιστίαν καὶ αἵρεσιν, ἢ καὶ πιστοὶ ὄντες ἐμποδίζουν αὐτὰ ἀπὸ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν καὶ ἀρετὴν, καὶ παρακινοῦν αὐτὰ εἰς ψυχοβλαϐῆ καὶ ἄτοπα (3),

(1) Ὅθεν πολλαὶ ἅγιαι γυναῖκες, ἀπορρίψασαι τὰ γυναικεῖα φορέματα, καὶ ἐνδυθεῖσαι ἀνδρίκεια, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὰ ἄνωθεν τοῦ παρόντος Κανόνος, ἐπειδὴ ὄχι διὰ νομιζομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἄσκησιν τοῦτο ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ ἀληθινὴν, ἵνα μὴ τὰ γυναικεῖα φορέματα ἐμπόδιον γένουν εἰς αὐτὰς τῆς ἀσκήσεως, καὶ ὄχι φανεραὶ οὖσαι, ἀλλὰ λανθάνουσαι τοὺς πολλοὺς, καὶ ἀγνοούμεναι. Ὁ δὲ Κανὼν περὶ τῶν φανερῶς τοῦτο ποιουσῶν γυναικῶν λέγει.

(2) Πολλαὶ γὰρ γυναῖκες ἀκούουσαι τοὺς περὶ Εὐστάθιον νὰ λέγουν, ὅτι ὅσαι εἶναι ὑπανδρευμέναι ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ἔχουν, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας των, ὕστερον δὲ μὴ δυνηθεῖσαι νὰ ὑποφέρουν, ἐμοιχεύθησαν, καὶ διὰ τοῦτο ὠνειδίσθησαν, καθὼς δηλοῖ ἡ πρὸς Ἀρμενίαν ἀποσταλεῖσα ἐπιστολὴ τῆς παρούσης Συνόδου.

(3) Δι' ὃ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει νὰ μὴ ἐμποδίζουν οἱ γονεῖς τὰ παιδία των, ἐὰν θέλουν αὐτὰ νὰ καλογηρεύσουν (λέγει πρὸς πιστὸν πατέρα σελ. 170. τοῦ ς΄. τόμ. καὶ λόγον ὁλόκληρον κάμνει ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ πολεμοῦν νὰ κακοποιήσουν ἐ-

τότε πρέπει νὰ προτιμῶσι καλήτερα τὴν θεοσέβειαν καὶ ἀρετὴν ἀπὸ τοὺς σαρκικοὺς γονεῖς, ταὐτὸν εἰπεῖν, τότε πρέπει νὰ φεύγουν χωρὶς μῖσος ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ νὰ ἀναχωροῦν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς ά. καὶ β'. καὶ τὸν κ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Εἴ τις γυναικῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν ἀποκείροιτο τὰς κόμας, ἃς ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ὑπόμνησιν τῆς ὑποταγῆς, ὡς παραλύουσα τὸ πρόσταγμα τῆς ὑποταγῆς, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους λέγει· «Κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ» [ά. Κορινθ. ιά. 3.] (ἐπειδὴ ἐκ τοῦ Ἀδὰμ ἡ Εὔα ἐλήφθη, καὶ αἴτιος ἐκείνης ἐγένετο)· καὶ παρακάτω, ἀνίτως δὲν σκεπάζῃ τὴν κεφαλήν της ἡ γυναῖκα, ἂς κουρεύῃ καὶ τὰ μαλλία της. Εἰ δὲ αἰσχρὸν εἶναι τὸ νὰ κουρεύεται ἢ νὰ ξυρίζεται ἡ γυνὴ, λοιπὸν ἂς σκεπάζῃ τὴν κεφαλήν. [Αὐτόθ. ιά. 6.] Καὶ πάλιν· Ἡ γυνὴ ἐὰν κομᾷ καὶ ἔχῃ μαλλία, εἶναι τοῦτο δόξα καὶ τιμὴ εἰς αὐτήν. [Αὐτόθ. 15.] Ὁ δὲ Εὐστάθιος καὶ οἱ μαθηταί του ἐδίδασκον νὰ κουρεύουν τὰ μαλλία των αἱ γυναῖκες, ὡς τάχα πρᾶγμα ποιοῦσαι θεοσεβὲς καὶ ἐνάρετον, μὴ νοοῦντες οἱ ἀσύνετοι, ὅτι ἡ διδασκαλία των αὕτη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν ἐναντιόνεται, ἡ ὁποία τόσον πολλὰ ἁρμόδιον πρᾶγμα κρίνει νὰ ἦναι εἰς τὰς γυναῖκας τὰ μαλλία, ὥστε ὁποῦ κἀμμίαν γυναῖκα δὲν ἔκαμέ ποτε φαλακρὴν καὶ χωρὶς μαλλία, καθὼς ἔκαμε μερικοὺς ἄνδρας. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὁποῦ διὰ φαινομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἄσκησιν κουρεύει τὰ μαλλία της, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ἐνθύμησιν πῶς εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς τὸν ἄνδρα, ἐπειδὴ λύει καὶ παραβαίνει μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνει τὴν προσταγὴν τῆς ὑποταγῆς (1). Καὶ τοῦτο δὲ ἀπὸ τὸν Παῦλον οἱ Πατέρες ἔλαβον, ὅστις λέγει ὅτι, ἡ γυνὴ χρεωστεῖ νὰ ἔχῃ εἰς τὴν κεφαλήν της ἐξουσίαν, ἤτοι σημεῖον τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα ὑποταγῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ φυσικὸν σκέπασμα τῶν μαλλίων, καὶ τὸ ἐξωτερικὸν σκέπασμα τῶν μανδηλίων.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Εἴ τις διὰ νομιζομένην ἄσκησιν ἐν τῇ Κυριακῇ νηστεύοι, ἀνάθεμα ἔστω. ‖ Ἀποσ. ξδ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ εἰς τὰς Κυριακὰς ἡμέρας ἐνήστευον οἱ Εὐσταθιανοὶ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον νὰ νηστεύουσι (2), τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀνέστη ὁ Κύριος, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μὲ τὸν ἑαυτόν του συνεζανέστησε. Δι' ὃ καὶ πρέπει νὰ χαίρωμεν, καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεν μᾶλλον εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ὄχι νὰ νηστεύωμεν, ὡς καὶ εἰς τὰς νηστίμους ἡμέρας, ὡτὰν ὁποῦ ἡ νηστεία εἶναι σημεῖον λύπης καὶ συντριβῆς, καὶ ὄχι χαρᾶς. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει ἐκεῖνον ὁποῦ διὰ νομιζομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἄσκησιν νηστεύει ἐν τῇ Κυριακῇ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Εἴ τις τῶν ἀσκουμένων, χωρὶς σωματικῆς ἀνάγκης ὑπερηφανεύοιτο, καὶ τὰς παραδε- | Ἀποστ. ξθ'.
δομένας νηστείας εἰς τὸ κοινὸν, καὶ φυλασσομένας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, παραλύοι, ἀποκυροῦντος (3) ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, ἀνάθεμα ἔστω.

κείνους ὁποῦ τυχὸν ἐπαρακίνησαν τὰ παιδία των εἰς τὴν καλογηρικὴν ζωὴν, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὰ ἦναι εἰς τελείαν διάκρισιν τοῦ λογικοῦ. πρὸς τούτοις δὲ, καὶ αὐτεξούσια). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κα'. τῆς ζ'.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐνομοθέτησεν, ὅτι νὰ ἀποδιώκωνται ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὁποῦ κουρεύουν τὰ μαλλία των, καὶ ὅσοι δὲ Ἀρχιερεῖς ἤθελαν δεχθοῦν αὐτὰς, νὰ καθαιροῦνται ἀπὸ τὴν ἀρχιερωσύνην, ὡς ὁ Σωζόμενος ἱστορεῖ βιβλ. ζ'. κεφ. ις'. Αἱ δὲ ἅγιαι γυναῖκες ἐκεῖναι, ὁποῦ διὰ ἀληθινὴν ἄσκησιν ἐκούρευσαν τὰ μαλλία των, καθὼς τοιαῦται πολλαὶ φαίνονται εἰς τὰς ἱστορίας, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ παρόντος Κανόνος, ἐπειδὴ διὰ ἀληθινὴν ἄσκησιν καὶ μετὰ ταπεινώσεως τοῦτο ἐποίησαν, καὶ ὄχι φανεραὶ οὖσαι, ἀλλ' ἄγνωσται ἀπὸ πολλούς.

(2) Ὄχι μόνον ἐνήστευον οἱ Εὐσταθιανοὶ εἰς τὰς καταλυσίμους ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ τὸ κρέας δὲν ἔτρωγαν, ὄχι ὡς ἐγκρατευόμενοι, ἀλλ' ὡς συγχαινόμενοι αὐτό. Ὁ δὲ Σωκράτης κεφ. μβ'. τῆς Ἐκκλησ. Ἱστορίας λέγει, ὅτι ὁ Εὐστάθιος τὰς μὲν ὡρισμένας νηστείας ἐδίδασκε νὰ μὴ φυλάττουν, τὰς δὲ Κυριακὰς νὰ νηστεύουν, ὅλον τὸ ἐναντίον ξηλαδὴ ἀπὸ τὴν κοινὴν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν.

(3) Ἐν ἄλλοις, ὑποικουροῦντος, ὅπερ ὀρθότερόν ἐστι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Εὐσταθιανοὶ ὅλα τὰ ἐναντία εἰς τοὺς θείους Κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις ἔκαμναν, εἰς μὲν τὰς Κυριακὰς καὶ καταλυσίμους ἡμέρας νηστεύοντες, εἰς δὲ τὰς νηστίμους κατελύοντες. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τούτους, καὶ τοὺς τοιούτους ὅλους, ὅσοι ὑπερηφανευόμενοι ὅτι τάχα ἔγιναν τέλειοι, χωρὶς νὰ ἔχουν κἀμμίαν ἀνάγκην καὶ ἀσθένειαν μεγάλην σωματικήν, καταλύουσι τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὴν κοινότητα, καὶ φυλαττομένας ἀπὸ ὅλον τὸ συνάθροισμα τῶν Χριστιανῶν. Τὸ δὲ, ὑποικουροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, δηλοῖ, ὅτι διὰ τοῦτο οὗτοι καταλύουσι τὰς νηστείας, διὰ τὸ νὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν των λογισμὸς καὶ ὑπόληψις τοιαύτη, ὅτι ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα, ὅθεν καὶ δὲν χρειάζονται εἰς τὸ ἑξῆς νὰ νηστεύουσιν, ὡς εἴπομεν, τὸ ὁποῖον τοῦτο ἦτο φρόνημα καὶ τῶν Εὐσταθιανῶν, καὶ τῶν Μασσαλιανῶν, καὶ τῶν αἱρετικῶν Βογομίλων, ἢ καὶ ἄλλως μὲ λογισμὸν καταφρονητικὸν ἀκυροῦσι καὶ λύουσι τὰς νηστείας. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ξθ΄. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Κ΄.

Τῆς ς΄. π΄. τῆς ἐν Γάγγ. ἑ. κά. τῆς Σαρδ. ιά. ιδ΄.

Εἴ τις αἰτιῷτο, ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεχρημένος καὶ βδελυσσόμενος τὰς συνάξεις τῶν Μαρτύρων, ἢ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας λειτουργίας, καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν Εὐσταθιανῶν ἦτο διδασκαλία, τὸ νὰ καταφρονοῦν τοὺς τόπους καὶ ναοὺς, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους εὑρίσκοντο Μαρτύρων ἅγια λείψανα, καὶ τὸ νὰ κατηγοροῦν τὰς ἐκεῖ γινομένας λειτουργίας καὶ συνάξεις τῶν πιστῶν, καὶ νὰ τὰς συγχαίνωνται. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν καὶ αὐτοὺς ἀναθεματίζει, καὶ τοὺς ὁμοίους μὲ αὐτοὺς, ὅσοι δηλ. ὑπερηφανευόμενοι, βδελυκτὰς καὶ συγχαμερὰς νομίζουν τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς γινομένας συνάξεις καὶ πανηγύρεις τῶν πιστῶν, ὡσὰν ὁποῦ αὗται, εἰς δόξαν Θεοῦ, τοῦ τῶν Μαρτύρων Δεσπότου, καὶ τῶν ἁγίων Μαρτύρων γίνονται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν π΄. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ΄.

Ἀπος. νά. νγ΄. τῆς ς΄. κζ΄. π΄. τῆς ζ΄. ις΄. τῆς ἐν Γάγγ. έ. κ΄.

Ταῦτα δὲ γράφομεν, οὐκ ἐκκόπτοντες τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰς Γραφὰς ἀσκεῖσθαι βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν, κατὰ τῶν ἀφελεστέρων βιούντων ἐπαιρομένους τε, καὶ παρὰ τὰς Γραφὰς καὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας. Ἡμεῖς τοιγαροῦν καὶ παρθενίαν μετὰ ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν, καὶ ἐγκράτειαν μετὰ σεμνότητος καὶ θεοσεβείας γινομένην ἀποδεχόμεθα, καὶ ἀναχώρησιν τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀγάμεθα, καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνὴν τιμῶμεν, καὶ πλοῦτον μετὰ δικαιοσύνης καὶ εὐποιΐας, οὐκ ἐξουθενοῦμεν. Καὶ λιτότητα καὶ εὐτέλειαν ἀμφιασμάτων, δι' ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος, ἀπερίεργον, ἐπαινοῦμεν, τὰς δὲ ἐκλύτους καὶ τετρυμένας ἐν τῇ ἐσθῆτι περιόδους ἀποστρεφόμεθα. Καὶ τοὺς οἴκους τοῦ Θεοῦ τιμῶμεν, καὶ τὰς συνόδους, τὰς ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ἁγίας καὶ ἐπωφελεῖς ἀσπαζόμεθα. Οὐ συγκλείοντες τὴν εὐσέβειαν ἐν τοῖς οἴκοις, ἀλλὰ πάντα τόπον τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ οἰκοδομηθέντα τιμῶντες. Καὶ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ συνέλευσιν, ὡς ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ, προσιέμεθα. Καὶ τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιΐας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας, μακαρίζομεν. Καὶ πάντα, συνελόντως εἰπεῖν, τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν Θείων γραφῶν, καὶ Ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ πατέρες τῆς συνόδου ταύτης ἐμπόδισάν τινα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὅτι εἶναι ἔργα ἐνάρετα, λόγου χάριν, τὸ νὰ παρθενεύῃ τινὰς, ἀποστρεφόμενος τὸν γάμον, τὸ νὰ μὴ νηστεύῃ εἰς ἡμέρας καταλυσίμους, καὶ ἄλλα ὅμοια, διὰ τοῦτο τώρα εἰς τὸν παρόντα τελευταῖον αὐτῶν κανόνα ἀπολογοῦνται λέγοντες· ὅτι ταῦτα ὡρίσαμεν, ὄχι διὰ νὰ ἀντικόψωμεν ἐκείνους τοὺς χριστιανοὺς ὁποῦ ἀγαποῦν νὰ ἀσκοῦνται μὲν ἐν Θεῷ, κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰς θείας γραφὰς, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσωμεν ἐκείνους ὁποῦ μὲ ὑπερηφάνειαν μεταχειρίζονται τὴν ἄσκησιν, καὶ ὑπεραίρονται ἐναντίον εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἐπινοοῦν εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας νεωτερίσματα. Διότι ἡμεῖς καὶ παρθενίαν ἐπαινοῦμεν τὴν μετὰ ταπεινώσεως γινομένην, καὶ ἐγκράτειαν, τὴν μὲ ταπείνωσιν πραττομένην, καὶ τὸν σεμνὸν γάμον τιμῶμεν, καὶ τὸν πλοῦτον ὁποῦ εἶναι συντροφιασμένος μὲ δικαιοσύνην καὶ

ἐλεημοσύνην δὲν καταφρονοῦμεν (1). Τὰ πενιχρὰ μὲν ροῦχα ὁποῦ γίνονται διὰ μόνην τὴν ἀκαλλώπιστον ἐπιμέλειαν καὶ χρείαν τοῦ σώματος ἐγκωμιάζομεν· τὰ δὲ μαλακὰ, καὶ πρὸς καλλωπισμὸν ἀποβλέποντα ἀποστρεφόμεθα καὶ μισοῦμεν. Τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς τῶν πιστῶν γενομένας συνάξεις, ὡς ἁγίας καὶ ψυχωφελεῖς ἐπαινοῦμεν. Ὄχι πῶς περιγράφομεν ὅλην τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ προσκύνησιν εἰς αὐτὰς, ἀλλὰ διατὶ τιμῶμεν τοὺς κτισθέντας ναοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πρὸς πάντα τόπον. Καὶ τὰς ὑπερβολικὰς εὐεργεσίας καὶ ἐλεημοσύνας ὁποῦ διὰ μέσου τῆς ἐκκλησίας γίνονται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς, κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων, μακαρίζομεν. Μὲ ἕνα λόγον, εὐχόμεθα καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν, νὰ ἐνεργοῦνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν του καὶ τοὺς χριστιανούς του, ὅλα, ὅσα διέταξαν αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ αἱ παραδόσεις τῶν Ἀποστόλων. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν να΄. ἀποστολικὸν καὶ τὸν κζ΄. καὶ π΄. τῆς ς΄. καὶ τὴν εἰς τὸν να΄. ἀποστολικὸν ὑποσημείωσιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ.

ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, συγκροτηθεῖσα τοπικὴ σύνοδος (2), γέγονεν ἐπὶ Κωνσταντίου (υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου) παρόντος ἐν Ἀντιοχείᾳ (3), ἐν ἔτει 341 (4). Συνήχθησαν δὲ εἰς αὐτὴν, κατὰ μὲν τὸν Σωκράτην (βιβλ. β΄. κεφ. ή. τῆς ἐκκλησ. ἱστορίας) πατέρες ἐννενήκοντα· κατὰ δὲ τὸν Σωζόμενον (βιβλ. γ΄. κεφ. έ.) ἐννενήκοντα ἑπτά· κατὰ δὲ τὸν Θεοφάνην, ἑκατὸν εἴκοσιν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρχηγὸς μὲν ἦν Εὐσέβιος ὁ Βηρυτοῦ πρότερον ὤν, ὕστερον δὲ Νικομηδείας, καὶ ἀπὸ Νικομηδείας γενόμενος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Ἀντιχείας δὲ ἐπίσκοπος ἦν τότε Πλάκοτος. Ὁ δὲ Ρώμης Ἰούλιος εἰς τὴν σύνοδον ταύτην δὲν ἦτο παρὼν, οὔτε αὐτοπροσώπως, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν, ἀλλ᾽ οὔτε ὁ Ἱεροσολύμων Μάξιμος. Ἡ σύνοδος οὖν αὕτη τοὺς παρόντας κε΄ κανόνας ἐξέδωκεν, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες, κοντὰ ὁποῦ οἱ περισσότεροι, ὄχι μόνον κατὰ τὸ νόημα συμφωνοῦν μὲ τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας (ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῶν ἀποστολικῶν κανόνων,) ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας λέξεις ἐκείνων μεταχειρίζονται. Ἐπικυροῦνται πρὸς τούτοις ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ΄. (ἀγκαλὰ αὕτη, ἐν τῇ δ΄. πράξει αὐτῆς αὐτολεξεὶ ἀναφέρῃ καὶ τὸν δ΄. καὶ έ. ταύτης κανόνα, ὡς θέλομεν εἰπῇ) καὶ ἀπὸ τὸν ά. τῆς ζ΄. ὡρισμένως δὲ, ἀπὸ τὸν β΄. τῆς ς΄. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν (5).

(1) Ἔλεγε γὰρ καὶ τοῦτο ὁ δυσσεβὴς Εὐστάθιος, ὅτι οἱ πλούσιοι ἂν δὲν ἀφήσουν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των, καὶ νὰ ἀναχωρήσουν εἰς τὴν ἄσκησιν, ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ἔχουσιν.

(2) Πολλαὶ καὶ διάφοροι Σύνοδοι, ἄλλαι μὲν αἱρετικαὶ, ἄλλαι δὲ καὶ ὀρθόδοξοι συνήχθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ τόσον πρὸ τῆς παρούσης Συνόδου, ὅσον καὶ μετὰ ταῦτα. Καὶ ὅρα ταύτας ἐν τῷ α΄. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν (σελ. 263.)

(3) Ἡ αἰτία ὁποῦ συνήχθη ἡ παροῦσα Σύνοδος ἦτον αὕτη. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισεν Ἐκκλησίαν μεγάλην εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὀκτάγωνον, καταλιπὼν αὐτὴν ἀτελῆ, ἐτελείωσε δὲ αὐτὴν ὁ Κωνστάντιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὅστις παρὼν ἐν Ἀντιοχείᾳ χάριν τοῦ Περσικοῦ πολέμου, ἠθέλησε νὰ ἐγκαινιάσῃ τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν μετὰ πέντε χρόνους ὕστερα ἀπὸ τὴν κοίμησιν τοῦ πατρός του. Ὅθεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Εὐσέβιος, λαβὼν ἀφορμὴν, ἔπεισε τὸν Βασιλέα καὶ ἤθροισε τὴν παροῦσαν Σύνοδον, κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον, διὰ νὰ γένουν τάχα λαμπρότερα τὰ ἐγκαίνια, κατὰ δὲ τὸ κρυπτόμενον, διὰ ἀνατροπὴν τοῦ ὁμοουσίου, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης (βιβλ. β΄. κεφ. ή.)· ἀλλ᾽ ὅμως εἰς τὸν ὅρον αὐτῆς ἡ Σύνοδος αὕτη Θεὸν ἀληθινὸν ἀνακηρύττει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄτρεπτον, καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ οὐσίας καὶ βουλῆς καὶ δόξης ἀπαράλλακτον εἰκόνα. Δι᾽ δ καὶ ἡ β΄. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν τῷ ε΄. Κανόνι αὐτῆς τὸν ὅρον τῆς παρούσης Συνόδου ἀπεδέξατο, ἐπειδὴ δὲν ἐναντιώθη εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, εἰ καὶ μὴ φανερῶς εἶπεν ὁμοούσιον τὸν Υἱόν.

(4) Ἄλλη δὲ φαίνεται νὰ ἦναι ἀπὸ ἐτούτην ἡ γενομένη Σύνοδος ἐπὶ τοῦ ἰδίου τούτου Κωνσταντίου ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἡ αἱρετικὴ, ἐν ἔτει 370, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Μίλιας ἐν τῷ β΄. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν. Ἄλλης γὰρ Συνόδου ἐν Ἀντιοχείᾳ γενομένης, Κανόνες οὐχ εὑρίσκονται, εἰμὴ ταύτης.

(5) Περὶ τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης ὅρα τὸν Σωκράτην βιβλ. ς΄. κεφ. ιή. καὶ τὸν Σωζόμενον βιβλ. ή. κεφ. κς΄. καὶ Δοσίθεον σελ. 133. τῆς Δωδεκαβίβλου.

ΟΙ ΚΕ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πάντας τοὺς τολμῶντας παραλύειν τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ Θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς ἐκκλησίας, εἰ ἐπιμένοιεν φιλονεικότερον ἐνιστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδογμένα, καὶ ταῦτα εἰρήσθω περὶ τῶν λαϊκῶν. Εἰ δέ τις τῶν προεστώτων τῆς ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τολμήσειεν ἐπὶ διαστροφῇ τῶν λαῶν, καὶ ταραχῇ τῶν ἐκκλησιῶν, ἰδιάζειν, καὶ μετὰ τῶν ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα, τοῦτον ἡ ἁγία σύνοδος ἐντεῦθεν ἤδη ἀλλότριον ἔκρινε τῆς ἐκκλησίας, ὡς οὐ μόνον ἑαυτῷ ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς διαφθορᾶς καὶ διαστροφῆς γινόμενον αἴτιον. Καὶ οὐ μόνον τοὺς τοιούτους καθαιρεῖ τῆς λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμῶντας τούτοις κοινωνεῖν μετὰ τὴν καθαίρεσιν. Τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανών, ἀφορίζει μὲν τοὺς λαϊκοὺς ἐκείνους ὁποῦ παραβαίνουν τὸν διορισμὸν (1) καὶ τὸ Κανόνιον ὁποῦ ἡ πρώτη Σύνοδος ἐξέδωκε, παρόντος καὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα (ὅτι δηλ. νὰ ἑορτάζεται αὕτη ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν, καὶ ὄχι μαζῆ μὲ τοὺς Ἰουδαίους), καὶ ὄχι μόνον παραβαίνουν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ φιλονεικοῦντες στέκονται ἐναντίοι. Τοὺς δὲ Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους ὁποῦ ἤθελαν παραβοῦν αὐτὸν ταράττοντες τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἤθελαν τολμήσουν νὰ ἑορτάσουν τὸ Πάσχα μαζῆ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, καθαιρεῖ τόσον ἀπὸ κάθε ἱερατικὴν καὶ ἐσωτερικὴν τοῦ βήματος ἱεροπραξίαν, ὅσον καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐξωτερικὴν τιμὴν, ἀνήκουσαν εἰς τοὺς Ἱερωμένους (ἤτοι τὸ νὰ ἔχουν τὸ ὄνομα τῶν Ἱερωμένων, τὸ νὰ συγκάθηνται μὲ τοὺς Ἱερεῖς, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰς ἔξωθεν τοῦ βήματος ἐνεργείας (2) κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, (περὶ οὗ ὅρα τὸν ά. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ θ'. Νεοκαισσαρ.), ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι καὶ τὸν ἑαυτόν τους ἔβλαψαν μὲ τὴν παράβασιν αὐτὴν, καὶ τοὺς ἄλλους ἔκαμαν νὰ παραβοῦν. Ὄχι μόνον δὲ καθαιρεῖ τοὺς παραβάτας τούτους Ἱερωμένους, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τοὺς συγκοινωνήσαντας μὲ αὐτοὺς Ἱερωμένους παρομοίως συγκαθαιρεῖ. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ κοινωνοῦντας δὲ εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀποστρεφομένους τὴν μετάληψιν τῆς Εὐχαριστίας, κατά τινα ἀταξίαν, τούτους ἀποβλήτους γίνεσθαι τῆς Ἐκκλησίας, ἕως ἂν ἐξομολογησάμενοι καὶ δείξαντες καρποὺς μετανοίας καὶ παρακαλέσαντες, τυχεῖν δυνηθῶσι συγγνώμης. Μὴ ἐξεῖναι δὲ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ὑποδέχεσθαι τοὺς ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ μὴ συναγομένους. Εἰ δὲ φανείη τις τῶν Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων, ἤ τις τοῦ Κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινώνητον εἶναι, ὡς ἂν συγχέοντα τὸν Κανόνα τῆς ἐκκλησίας.

(1) Ὅτι δὲ ὁ περὶ τοῦ Πάσχα διορισμὸς παρὰ τῆς ά. Συνόδου ἐγένετο, μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ ἡ πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς ἐπιστολὴ τῆς ἐν Νικαίᾳ ταύτης Συνόδου, κειμένη ἐν κεφ. θ'. ά. βιβλ. τῆς Ἱστορίας τοῦ Σωκράτους, λέγουσα «Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμῖν περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἁγιωτάτου Πάσχα, ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος κ.τ.λ. καὶ ὁ Ἐπιφάνιος αἱρέσ. 69. καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐν τῇ ζωῇ Κωνσταντίνου, βιβλ. γ'. κεφ. 18. καὶ Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. βιβλ. ά. κεφ. 0'. (ἢ παρ' ἄλλοις ή.), Σωζόμενος βιβλ. λ'. κεφ. κά. Σωκρ. βιβλ. ς'. κεφ. ις'. καὶ ιή. Ὁ Ἐπιφάνιος αἱρέσει ὁ. λέγει, ὅτι οἱ αἱρετικοὶ Αὐδιανοὶ μετὰ Ἰουδαίων ἐπετέλουν τὸ Πάσχα, ὅτι δῆθεν οὕτως ἦν ἡ Ἐκκλησία φερομένη, παλαιόθεν δηλαδή.»

(2) Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ἀληθέστερον, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη ἐστὶν, ἡ ἀνήκουσα τιμὴ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν ἱερωμένων, ὅπερ αὐτὸ καὶ καθαιρεθέντες ἐφόρουν. Μόνοι γὰρ οἱ ἀμετανόητοι, καὶ τῆς ἁμαρτίας μὴ ἀφιστάμενοι ἱερωμένοι, οὗτοι καθαιρεθέντες ἀπέβαλον καὶ τὸ σχῆμα αὐτὸ τῶν ἱερωμένων, καὶ ἐλάμβανον σχῆμα λαϊκὸν, καὶ οὐχὶ πάντες, κατὰ τὸν κά. τῆς ς'. ἴσως δὲ καὶ ἐξωτερικὴν τιμὴν νοεῖ ὁ Κανὼν τὴν ἐν ταῖς ἔξω Συνελεύσεσι δεδομένην τιμὴν εἰς τοὺς Ἱερεῖς. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κς'. τῆς ς'.

Ἑρμηνεία.

Συμφώνως μὲ τὸν θ΄. Ἀποστολικὸν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται. Λέγει γὰρ, ὅτι πρέπει νὰ ἀφορίζωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ πηγαίνουν μὲν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, καὶ ἀκούουσι τὰς Γραφὰς, δὲν συμπροσεύχονται δὲ μὲ τοὺς πιστοὺς, ἢ ἀποστρέφονται τὴν θείαν Μετάληψιν, ἤτοι δὲν μεταλαμβάνουν, ὄχι διὰ κἀμμίαν εὔλογον αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ ἀταξίαν τινά. Ὄχι ὡς μισοῦντες, καὶ συγχαινόμενοι τὴν θείαν Κοινωνίαν, ἄπαγε! (διότι ἂν οὕτως αὐτὴν ἀπεστρέφοντο, ὄχι μόνον εἰς ἀφορισμὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνάθεμα τέλειον, οἱ τοιοῦτοι ἤθελαν καταδικασθοῦν), ἀλλὰ διὰ ταπείνωσιν καὶ εὐλάβειαν τάχα ἀποφεύγοντες αὐτήν. Τοῦτο γὰρ ἀποστροφὴν οἱ Πατέρες ὠνόμασαν, κατὰ τὸν ὑπερφυῆ Ζωναρᾶν. Ἀφορίζονται δὲ οὗτοι ἕως οὗ νὰ μετανοήσουν, καὶ παρακαλέσαντες νὰ συγχωρηθοῦν (1). Ἐπειδὴ δὲ ἀφορισμὸν ἀνέφερεν ὁ Κανὼν, διορίζει καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἴς τινα, μήτε νὰ συμπροσεύχεται εἰς ὁσπήτιον μὲ τοὺς ἀφορισθέντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, Κληρικοὺς ἢ λαϊκοὺς, μήτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοὺς νὰ ὑποδέχεται. Ὅποιος δὲ Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελε συγκοινωνήσει μὲ τοὺς τοιούτους ἀκοινωνήτους, ἢ ἐν οἴκῳ, ἢ ἐν Ἐκκλησίᾳ, νὰ γίνεται καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διατὶ μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνει συγχέει καὶ παραβαίνει τοὺς περὶ τούτου διοριζομένους Κανόνας τῆς ἐκκλησίας, δηλ. τὸν ι΄. καὶ ια΄. Ἀποστολικόν. Τοὺς ὁποίους καὶ ἀνάγνωθι ὁμοῦ καὶ τὸν θ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ΄.

Εἴ τις Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τῶν τοῦ ἱερατείου τις, καταλιπὼν τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν εἰς ἑτέραν ἀπέλθοι, ἔπειτα παντελῶς μεταστὰς, διατρίβειν ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ πειρᾶται ἐπὶ πολλῷ χρόνῳ, μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα καλοῦντι τῷ Ἐπισκόπῳ τῷ ἰδίῳ, καὶ ἐπανελθεῖν εἰς τὴν παροικίαν τὴν ἑαυτοῦ παραινοῦντι, μὴ ὑπακούοι. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι τῇ ἀταξίᾳ, παντελῶς αὐτὸν καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας, ὡς μηκέτι χώραν ἔχειν ἀποκαταστάσεως. Εἰ δὲ καθαιρεθέντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, δέχοιτο ἕτερος Ἐπίσκοπος, κἀκεῖνον ἐπιτιμίας τυγχάνειν ὑπὸ κοινῆς Συνόδου, ὡς παραλύοντα τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποιος Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἄλλος τις Ἱερωμένος καὶ Κληρικὸς ἀφήσῃ μὲν τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθη, ὑπάγῃ δὲ εἰς ἄλλης ἐπαρχίας ἐκκλησίαν, καὶ εἰς πολλοὺς χρόνους διατρίβῃ ἐκεῖ, ὁ τοιοῦτος νὰ ἀργίζεται καὶ πλέον νὰ μὴ λειτουργῇ, ἐὰν μάλιστα τὸν ἐκάλεσεν ὁ ἐδικός του Ἀρχιερεὺς νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ αὐτὸς δὲν ὑπήκουσεν. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι εἰς τὴν ἀταξίαν αὐτὴν ἀνεπίστροφος, νὰ καθαιρῆται καὶ παντελῶς ἀπὸ τὴν λειτουργίαν, ἤτοι ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν, ὥστε ὁποῦ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τόπον, καὶ ἐλπίδα νὰ ἀθωωθῇ. Ἐὰν δὲ, ἀφ᾽ οὗ διὰ τοῦτο καθαιρεθῇ, ἤθελε δεχθῆ αὐτὸν ἄλλης ἐπαρχίας Ἀρχιερεὺς, νὰ λαμβάνῃ καὶ αὐτὸς τὸ πρέπον ἐπιτίμιον ἀπὸ τὴν κοινὴν τῆς ἐπαρχίας Σύνοδον, ὡς παραβάτης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων, τοῦ ιέ. καὶ ις΄. δηλ. τῶν Ἀποστολικῶν, τοὺς ὁποίους ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ Δ΄.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ὑπὸ συνόδου καθαιρεθεὶς, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος (2) ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τολμήσειέ τι πρᾶξαι τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύ-

(1) Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι δὲν εἶναι ἑτοιμασμένοι διὰ νὰ μεταλάβουν, διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐπενοήθη τὸ ἀντίδωρον, ἵνα καὶ οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες τῶν Μυστηρίων λάβωσιν αὐτὸ παρὰ τοῦ Ἱερέως πρὸς ἁγιασμόν· ἡγιασμένος γὰρ ἄρτος ἐστὶ τὸ ἀντίδωρον, καὶ διατὶ ἐπροσφέρθη πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ μάλιστα διατὶ τύπον ἐπέχει τῆς κοιλίας τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸν ἅγιον Γερμανόν. Ὥσπερ γὰρ ἐξ ἐκείνης ἐξῆλθε μετὰ σώματος ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, οὕτως ἐκ τῆς προσφορᾶς τῆς ἀντίδωρον γινομένης ἐκβάλλεται ὁ μέλλων μυστικῶς ἱερουργηθῆναι Ἀμνός. Κλάσματα τῆς ὑψωθείσης πρόσφορᾶς τὸ ἀντίδωρον ὀνομάζει ὁ ἑ. τοῦ Νικολάου. Ὅρα καὶ τὸν ἡ. Θεοφίλου. Περὶ τοῦ ἀντιδώρου ταῦτά φησι Νικόλαος ὁ Καβάσιλας· «εἶτα καὶ τὸν προσενεχθέντα ἄρτον, ἐξ οὗ τὸν ἱερὸν ἀπέτεμεν ἄρτον, εἰς πολλὰ διελὼν, διαδίδωσι τοῖς πιστοῖς, ἅγιον γενόμενον, αὐτῷ τῷ ἀνατεθῆναι Θεῷ καὶ προσενεχθῆναι. Οἱ δὲ σὺν εὐλαβείᾳ πάσῃ δέχονται καὶ καταφιλοῦσι τὴν δεξιὰν, ὡς ἂν προσψάτως ἁψαμένην τοῦ παναγίου σώματος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ τὸν ἐκεῖθεν ἁγιασμὸν, καὶ δεξαμένην, καὶ μεταδοῦναι τοῖς ψαύουσι δυναμένην» (ἑρμην. τῆς θείας λειτουργ. κεφ. μς΄.). Ὅθεν οἱ Χριστιανοὶ πρέπει ἕως τέλους τῆς θείας λειτουργίας νὰ μένουν, διὰ νὰ λάβουν τὸν ἐκ τοῦ ἀντιδώρου ἁγιασμόν. Λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Γερμανός· «Ἡ δὲ πνευματικὴ εὐλογία, καὶ ἡ ἄλλη τῶν ἀγαθῶν χορηγία τῷ τῶν Χριστιανῶν γένει ἐκ τῆς διανομῆς τοῦ ἄρτου τοῦ σώματος τῆς Θεοτόκου (ἤτοι τοῦ ἀντιδώρου) γίνεται καὶ πιστεύεται.» Ἡ αὐτὴ εὐλογία σχεδὸν καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν χορηγία πρυξενεῖται καὶ εἰς ἐκείνους ἀκόμη ὁποῦ εὐγάνουν ὕψωμα τῆς Παναγίας εἰς τὰς τραπέζας ὁποῦ γίνονται ἐν ταῖς ἑορταῖς Μαρτύρων, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, τὴν ὁποίαν ταύτην συνήθειαν πατροπαράδοτως ἔλαβεν ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς καιροὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών.

(2) Ἐν ἄλλοις, ἢ ἄλλως τοῦ Κανόνος πρόσκειται.

τερος, εἴτε ὁ διάκονος, μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ μηδ' ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ, ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα, εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημένων ἐξενεχθεῖσαν, τολμήσειεν αὐτοῖς κονωνεῖν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανών, ὅτι ὅποιος μὲν ἀρχιερεὺς καθαιρεθῇ ἀπὸ σύνοδον, ὅποιος δὲ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθῇ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπόν του, καὶ ἀφ' οὗ καθαιρεθῇ, ἤθελε τολμήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ κἀμμίαν ἱεροπραξίαν, καθὼς τὸ πρότερον, ὁ μὲν ἀρχιερεὺς τὴν ἀρχιερατικήν, ὁ δὲ πρεσβύτερος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου, ὁ δὲ διάκονος τὴν τοῦ διακόνου, πρὸ τοῦ θεωρηθῇ ἡ κρίσις αὐτῶν εἰς ἄλλο ἀνώτερον ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον, οὗτοι, λέγω, νὰ μὴ ἔχουν πλέον ἐλπίδα ἀθωώσεως εἰς ἄλλην σύνοδον, μήτε τόπον νὰ λαμβάνουν εἰς τὸ νὰ ἀπολογηθοῦν, ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κατ' ἐπάνω των ἔκαμαν νὰ γένῃ κάθε συνόδου ἀπόφασις, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐστάθησαν εἰς τὴν τῆς συνόδου καθαίρεσιν, κατὰ τὸν λζ'. Καρθαγ. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐσυγκοινώνησαν μὲ τοὺς καθαιρεθέντας αὐτοὺς, ἐν γνώσει ὄντες τῆς καθαιρέσεώς των, ὅλοι νὰ ἐκβάλλωνται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν (1). Ὅρα καὶ τὸν κή. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε, καὶ θυσιαστήριον ἔστησε, καὶ, τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου, ἀπειθείη, καὶ μὴ βούλοιτο αὐτῷ πείθεσθαι μηδὲ ὑπακούειν, καὶ πρῶτον, καὶ δεύτερον (2) καλοῦντι, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς, καὶ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν. Εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι.

Ἀποστ. λά. τῆς δ'. ιη'. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ά. καὶ β'. ιγ'. ιδ'. ιέ. τῆς ἐν Καρθ. ι'. ιά.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὸν λά. ἀποστολικὸν εἶναι ἐρανισμένος ὁ παρὼν κανών· διορίζει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι ἀνίσως πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καταφρονήσῃ τοῦ ἀρχιερέως του, καὶ χωρισθεὶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἤθελε λειτουργῇ ξεχωριστὰ, καὶ δὲν θελήσῃ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν ἀρχιερέα, ὅστις τὸν ἐπροσκάλεσε δύω καὶ τρεῖς φοραῖς (περὶ οὗ ὅρα τὸν οδ'. ἀποστολικὸν), διὰ νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν νὰ εἰπῇ τὰ δικαιολογήματα ὁποῦ ἔχει, καὶ νὰ διαλλαγῇ· οὗ-

(1) Τουτον τὸν ἴδιον Κανόνα ἀναφέρει ἡ δ'. Σύνοδος ἐν τῇ δ'. πράξει αὐτῆς ὑπὸ Αἰτίου Ἀρχιδιακόνου καὶ Πριμμικηρίου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναγνωσθέντα. Διὰ ποίαν δὲ αἰτίαν ὁ Κανὼν οὗτος εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ βιβλία τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων πγ'. ἐπιγράφεται, ἀπορῶ. Ἀλλ' ἴσως εἶναι σφάλμα γραφικὸν (σελ. 149. τοῦ β'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων). Σημείωσαι δὲ, ὅτι, ἐπειδὴ εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον ἔξαρχος ἦτο ὁ Ἀρειανὸς Εὐσέβιος καὶ οἱ αὐτοῦ ἀκόλουθοι, διὰ τοῦτο ἀδιόριστον ἀφῆκε τὸν παρόντα Κανόνα, ἵνα βοηθῇ εἰς αὐτοὺς ἐναντίον τῶν τότε διωκομένων Πατέρων ὑπ' αὐτῶν, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κατὰ τὸν Σωκρ. βιβλ. ς'. Κεφ. 18. κατηγόρησαν τὸν Κανόνα τοῦτον πῶς δὲν εἶναι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἀρειανῶν· διότι καὶ τὸν Ἀθανάσιον διὰ τοῦ Κανόνος τούτου ἐκάθηραν οἱ Εὐσεβιανοί, καὶ τὸν Χρυσόστομον ἐζήτησαν νὰ καθῄρουν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' αὐτοῦ συναχθέντες Ἐπίσκοποι, ἐπειδὴ τάχα ἀφ' οὗ καθηρέθη, ἐπήδησεν εἰς τὸν θρόνον, χωρὶς νὰ ψηφίσῃ ἄλλη Σύνοδος τὰ περὶ αὐτοῦ. Καὶ ὁ Πάπας δὲ Ἰνοκέντιος εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁποῦ στέλλει πρὸς τοὺς Κωνσταντινουπολίτας ὑπὲρ τοῦ Χρυσοστόμου κατηγορεῖ τὸν τοιοῦτον Κανόνα κατὰ τὸν Σωζόμενον, βιβλ. ἡ. Κεφ. κς'. καὶ κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 133. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμ. Πατριαρχευσ.), ἐπειδὴ, λέγω, καὶ οἱ Ἅγιοι οὗτοι τὸν Κανόνα κατηγοροῦσιν, ἡ δὲ δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος αὐτὸν ἀποδέχεται, ὡς εἴπομεν, καὶ ἡ ς'. Οἰκουμενική. Διὰ τοῦτο κάμνει χρεία νὰ προσδιορισθῇ, ἵνα μένῃ ἀκατηγόρητος, ἤτοι νὰ μὴ ἔχῃ τόπον ἀπολογίας καὶ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος ὁποῦ καθαιρεθῇ ἁ. εἰς ἐγκλήματα φανερὰ καὶ δίκαια κατὰ τὸν κή. Ἀποστολικόν· δ'. ὄχι ἀπὸ Σύνοδον μερικῶν μόνων Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἄλλου μὲν δικαιοῦντος, ἄλλου δὲ καταδικάζοντος, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς ἰδίας ἐν Ἀντιοχείᾳ (τότε γὰρ πρέπει ὁ Μητροπολίτης νὰ καλῇ καὶ ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις, καὶ νὰ λύεται κάθε ἀμφιβολία κατὰ τὸν αὐτὸν), ἀλλὰ ἢ ἀπὸ τὴν Σύνοδον ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, καὶ συμφώνως κατακρινόντων, ὄχι διαφωνούντων κατὰ τὸν ιέ. τῆς αὐτῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἢ ἀπὸ τὴν Σύνοδον τοῦ Πατριάρχου τῆς διοικήσεως· γ'. καὶ νὰ ἦναι παρὼν ὁ κρινόμενος, καὶ τόπος ἀπολογίας νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὸν οδ'. Ἀποστολ. ἕξω μόνον ἂν ἐπροσκαλέσθη, καὶ δὲν ἠπήντησε κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀποστολικόν· δ'. καὶ οἱ κατήγοροι νὰ μὴ ἦναι ἐχθροί του φανεροὶ, μήτε οἱ ἴδιοι νὰ ἦναι κατήγοροι καὶ κριταὶ, καθὼς ταῦτα συνέβησαν εἰς τὴν παράνομον καθαίρεσιν τοῦ Ἀθανασίου καὶ Χρυσοστόμου, περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ κή. Ἀποστολικοῦ καὶ λδ'., ἀλλὰ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ οἱ κατώτεροι Κληρικοὶ πρέπει μὲν κατ' ἀρχὰς νὰ θεωροῦν τὴν κρίσιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἰδίους των Ἀρχιερεῖς· εἰ δὲ μέμφονται τὸ κριτήριον αὐτῶν, ἵνα καλοῦσι καὶ ἄλλους γείτονας Ἐπισκόπους νὰ τοὺς κρίνουν, εἰ καὶ τοὺς Μητροπολίτας τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, κατὰ τὸν λς'. τῆς ἐν Καρθαγ. καὶ κατὰ τὸν ιδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ταύτης.

(2) Ἐν ἄλλοις, πρόσκειται καὶ τρίτον.

τος παντελῶς νὰ καθαίρηται, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς πλέον νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ λάβῃ τὴν τῆς ἱερωσύνης τιμήν. Εἰ δὲ ὁ τοιοῦτος καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν δὲν λείποι νὰ ταράττῃ τὸν ἀρχιερέα καὶ τὴν ἐκκλησίαν, νὰ σωφρονίζεται μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ἐξουσίαν τῶν ἀρχόντων (1)· ὅρα δὲ καὶ ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦτον, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ἐμποδισμένοι νὰ παιδεύουσι μόνοι τους τοὺς ἀτάκτους μὲ φυλακὰς καὶ ζυλιατς, ἀλλὰ μὲ μόνα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια, καὶ ἐὰν ἀπειθοῦσιν ἐκεῖνοι, τότε νὰ παραδίδωνται καὶ εἰς τοὺς ἄρχοντας πρὸς σωφρονισμόν. Ὅρα τὸν λά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Ἀπος. λϐ'. τῆς ά. ἑ. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ά. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ϛ'. τῆς ἐν Σαρδ. ιϐ'. τῆς ἐν Καρθ. ιά. λϛ'. ρμά.

Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου ἀκοινώνητος γέγονε, μὴ πρότερον αὐτὸν παρ' ἑτέρων δεχθῆναι, εἰμὴ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου παραδεχθείη. Ἡ, συνόδου γενομένης, ἀπαντήσας ἀπολογήσεται, πείσας τε τὴν σύνοδον, δέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν. Ὁ αὐτὸς δὲ ὅρος ἐπὶ λαϊκῶν καὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Κανόνι.

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἤθελεν ἀφορισθῇ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, οὗτος νὰ μὴ δέχεται ἀπὸ ἄλλον Ἐπίσκοπον εἰς κοινωνίαν, εἰμὴ μόνον ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἐπίσκοπον ὁποῦ τὸν ἀφώρισε, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ἔξω μόνον ἂν παρασταθῇ ἐπὶ Συνόδου, καὶ πείσῃ τὴν Σύνοδον νὰ κάμῃ ἄλλην ἀπόφασιν διὰ τὸν ἀφορισμὸν ὁποῦ ἔλαβεν. Ὅρα καὶ τὸν λϐ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἀποστ. ιϐ'. || Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, κανένας ξένος νὰ μὴ δέχεται ἀπὸ ἄλλον Ἀρχιερέα, ἂν δὲν ἔχῃ εἰρηνικὰ, ἤτοι ἀπολυτικὰ γράμματα ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα του, περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιϐ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἀποστ. ιϐ'. τῆς ά. ἡ. || Μηδὲ Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις κανονικὰς ἐπιστολὰς διδόναι, ἢ πρὸς μόνους γείτονας τοὺς Ἐπισκόπους ἐπιστολὰς ἐκπέμπειν, τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους Χωρεπισκόπους διδόναι εἰρηνικάς.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ δίδουσι κανονικὰς, ἤτοι συστατικὰς ἐπιστολὰς οἱ Πρεσβύτεροι ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὰ χωρία, ἢ μικρὰς πόλεις, ὅπου δὲν συχνάζει ὁ Ἐπίσκοπος, ἤτοι οἱ Πρωτοπαπάδες τῶν χωρίων, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ταὐτὸν εἰπεῖν, οἱ Χωρεπίσκοποι, ἀλλὰ μόνον νὰ στέλλουν αὐτοὶ ἐπιστολὰς εἰς τοὺς γειτονεύοντας Ἐπισκόπους, καὶ ὄχι εἰς τοὺς μακρυνοτέρους. Μόνου γὰρ τοῦ Ἀρχιερέως εἶναι τὸ νὰ στέλλῃ ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς μακρὰν ὄντας Ἀρχιερεῖς, καὶ τὸ νὰ δίδῃ συστατικὰς ἐπιστολὰς, διὰ νὰ ἐξετάζῃ καλήτερα τὰ πρόσωπα ὁποῦ ἔχουν νὰ λάβουν ταύτας. Οἱ δὲ Χωρεπίσκοποι αὐτοὶ, ἂν ἦναι ἀκατηγόρητοι, καὶ δὲν ἦναι δυσφημισμένον τὸ ὄνομά των, δίδουν εἰς τοὺς ζητοῦντας καὶ εἰρηνικὰς, ἤτοι ἀπολυτικὰς ἐπιστολὰς, περὶ ὧν ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ή. τῆς ά. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσ. τοῦ ιϐ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ἀποστ. λδ'. || Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν Ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει προεστῶτα Ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι (2) πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ Μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς πράγματα ἔχοντας, ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράτ-

(1) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρει ἡ δ'. Σύνοδος ἐν τῇ δ'. πράξει αὐτῆς (σελ. 149. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνόδων), ὃν καὶ ἐπιγράφει πδ'. ἴσως κατὰ παρόραμα γραφικόν. Ἐμεταχειρίσθη δὲ τοῦτον κατὰ Καρώσου καὶ Δωροθέου τῶν Ἀρχιμανδριτῶν καὶ Βαρσουμᾶ τοῦ Σύρου Μοναχοῦ, διατὶ οὗτοι περὶ τὴν πίστιν χωλαίνοντες, ὠνόμαζον Ἐπίσκοπον τὸν Διόσκορον καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσίν του. Λέγει γὰρ ἐκεῖσε περὶ αὐτῶν ἡ Σύνοδος, ὅτι οὗτοι, ἂν δὲν πεισθοῦν εἰς τὴν Σύνοδον, ἀλλὰ φύγουν, ἔχουν νὰ παιδευθοῦν μὲ τὴν ἔξωθεν αὐθεντίαν κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ὃν καὶ Κανόνα τῶν ἁγίων Πατέρων οἱ Ἐπίσκοποι ἀνεκήρυξαν.

(2) Ἴσ. ὀρθότερον ἀναδεχόμενον.

τειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς Ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν Πατέρων ἡμῶν Κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἕκαστον γὰρ Ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν, περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς Μητροπόλεως Ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν, ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

Ἑρμηνεία.

Ἀπαράλλακτος σχεδὸν μὲ τὸν λδ'. Ἀποστολικὸν εἶναι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, κατὰ τὰ λόγια καὶ κατὰ τὸ νόημα· διδάσκει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι κάθε ἐπαρχίας πρέπει νὰ γνωρίζουν ὡς πρῶτόν τους τὸν Μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας, καὶ χωρὶς τὴν γνώμην αὐτοῦ κἀνένα πρᾶγμα νὰ μὴ κάμνουσι (καθὼς οὔτε ἐκεῖνος νὰ κάμνῃ τι χωρὶς τὴν γνώμην αὐτῶν), ἀλλ' ἐκεῖνα μόνον ὁποῦ ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἐπισκοπάς των, χειροτονίας δηλ. Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων καὶ τῶν λοιπῶν, διοικήσεις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ λοιπά. Περὶ ὧν ὅρα τὸν ρηθέντα Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Τοὺς ἐν ταῖς κώμαις ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς (1) καλουμένους Χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χει- | Τῆς ά. ἡ.
ροθεσίαν εἶεν Ἐπισκόπων εἰληφότες, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ εἰδέναι τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καὶ διοικεῖν τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς Ἐκκλησίας, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι φροντίδι καὶ κηδεμονίᾳ, καθιστᾶν δὲ ἀναγνώστας, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐφορκιστὰς, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ, μήτε δὲ Πρεσβύτερον, μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν, δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἐπισκόπου, ᾧ ὑπόκεινται αὐτός τε καὶ ἡ χώρα. Εἰ δὲ τολμήσειέ τις παραβῆναι τὰ ὁρισθέντα, καθαιρεῖσθαι αὐτὸν, καὶ ἧς μετέχει τιμῆς. Χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ᾧ ὑπόκειται Ἐπισκόπου.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ εἰς τὰ χωρία, καὶ τὰς μικρὰς πόλεις εὑρισκόμενοι Χωρεπίσκοποι, ἂν καὶ χειροθεσίαν ἔλαβον Ἐπισκόπου, ὅμως πρέπει νὰ φυλάττουν τὰ ὅριά των, καὶ μόνας τὰς ὑποκειμένας εἰς αὐτοὺς ἐκκλησίας νὰ διοικοῦν, καὶ νὰ χειροτονοῦν μόνον ἀναγνώστας, ὑποδιακόνους καὶ ἐφορκιστὰς, ἤτοι Κατηχητὰς (2), ἀλλ' ὄχι καὶ Ἱερεῖς ἢ Διακόνους, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς καθ' αὐτὸ πόλεως, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ὑποκείμενοι καὶ αὐτοὶ, καὶ ἡ χώρα των, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον γίνονται· εἰ δὲ ἤθελαν παραβοῦν ταῦτα, νὰ καθαίρωνται. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ ὅλως τοῦ Κανόνος, ἄνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὴν Μητρόπολιν, ὁρμήσειε πρὸς Βασιλέα ἀπελθεῖν, τοῦτον ἀπεκηρύττεσθαι, καὶ ἀπόβλητον γίνεσθαι οὐ μόνον τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας, ἧς μετέχων τυγχάνει, ὡς παρενοχλεῖν τολμῶντα τὰς τοῦ Θεοφιλεστάτου Βασιλέως ἡμῶν ἀκοὰς παρὰ τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας. Εἰ δὲ ἀναγκαία καλοίη χρεία πρὸς Βασι- || Τῆς Σαρδ. ζ'. η'. θ'. κ'. τῆς ἐν Καρθ. ριζ.

(1) «Τὸ, ἢ τοὺς, ἢ περιττὸν εἶναι, ἢ λείπει τὸ, Πρεσβυτέρους, ἵνα τὸ ὅλον ᾖ, τοὺς ἐν ταῖς κώμαις ἢ ταῖς χώραις Πρεσβυτέρους (κατὰ τὸν ἡ. δηλ. τῆς αὐτῆς ταύτης) ἢ τοὺς καλουμένους Χωρεπισκόπους, κ.τ.λ.» Σημείωσαι ἀπὸ τοὺς δύω Κανόνας τούτους, τὸν ἡ. λέγω, καὶ ἰ. ὅτι φαίνεται πῶς οἱ Χωρεπίσκοποι, ἄλλοι μὲν ἦσαν μόνον Πρεσβύτεροι, ἐπειδὴ ἐκείνους ὁποῦ ὁ ἡ. ἀνωτέρω ὠνόμασε Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις, κατωτέρω ὀνομάζει Χωρεπισκόπους, ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν τοῦτο φαίνεται νὰ νοῇ, ὡς εἴπομεν· ἄλλοι δὲ εἶχον καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου, ὡς σαφῶς δηλοῖ ὁ ἰ. οὗτος Κανών.

(2) Ἐφορκισταὶ καὶ ἐξορκισταὶ ὀνομάζονται οἱ κατηχηταὶ τῶν εἰς τὴν πίστιν προσερχομένων ἀπίστων ἢ αἱρετικῶν, ἐπειδὴ κατηχοῦντες αὐτοὺς, ἐξορκίζουν τὰ ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντα πονηρὰ πνεύματα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ φύγουν ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ τοῦτο φανερὸν ἐστὶ, τοῦτο μὲν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς ἐκείνους τοῦ Σκευᾶ, οἵτινες ὠνόμαζον εἰς τοὺς δαιμονιζομένους τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, λέγοντες πρὸς τὰ δαιμόνια, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει (πράξ. ιθ'. 12)· τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξορκισμοὺς ὁποῦ ἀναγινώσκει ὁ Ἱερεὺς εἰς τοὺς μέλλοντας βαπτισθῆναι. Τὸ δὲ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν κεφ. κς'. θέλει «ὅτι οἱ ἐφορκισταὶ νὰ εἶχον τὸ χάρισμα τῶν ἰαμάτων, οἵτινες δὲν χειροτονοῦνται, λέγει, ἀλλὰ φανεροῦνται ὑπὸ Θεοῦ δι' ἀποκαλύψεως ὁποῖοι εἶναι. Ὁ δὲ κς'. τῆς Λαοδικ. λέγει νὰ μὴ ἐφορκίζουν καὶ νὰ κατηχοῦν τινα χωρὶς νὰ προβληθοῦν ἀπὸ Ἐπίσκοπον.

λέα ὁρμᾶν, τοῦτο πράττειν μετὰ σκέψεως καὶ γνώμης τοῦ κατὰ τὴν Μητρόπολιν τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπου, ἢ τῶν ἐν αὐτῇ, τοῖς τε τούτων γράμμασιν ἐφοδιάζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν, τὸ νὰ πηγαίνῃ τινὰς Ἐπίσκοπος, ἢ Ἱερεὺς, ἢ Κληρικὸς εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ νὰ τὸν ἐνοχλῇ διὰ ἐδικά του αἰτήματα, χωρὶς νὰ ἦναι ἀνάγκη μεγάλη· ἀλλὰ καὶ ὅταν ἦναι ἀνάγκη, πρέπει πρῶτον νὰ συμβουλεύηται περὶ τούτου τὸν Μητροπολίτην του καὶ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, καὶ οὕτω νὰ λαμβάνῃ γράμματα ἀπὸ αὐτοὺς πρὸς τὸν Βασιλέα, δηλωτικὰ καὶ τῆς ἐπαρχίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτὸς κατάγεται, καὶ τῆς χρείας διὰ τὴν ὁποίαν ἐκεῖσε ἀπέρχεται. Εἰ δέ τις ἤθελε τολμήσῃ νὰ παραβῇ ταῦτα, οὗτος καὶ νὰ ἀφορίζεται καὶ νὰ καθαιρῆται.

Συμφωνία.

«Παρομοίως δὲ καὶ ὁ ζ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐμποδίζει τὸ νὰ πηγαίνουν οἱ ἐπίσκοποι πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, διὰ νὰ προξενοῦν ἀξιώματα εἰς τοὺς φίλους των, ἔξω μόνον τότε νὰ πηγαίνουν ἂν ὁ βασιλεὺς μὲ γράμματά του καλέσῃ αὐτοὺς, καὶ ἔξω ἂν θέλουν νὰ βοηθήσουν χήρας καὶ πτωχούς, ἢ τινας καταδυναστευομένους, ἢ καταδικασθέντας νὰ ἐξορισθοῦν, καὶ ἄλλους τοιούτους χρείαν ἔχοντας. Πλὴν καὶ τότε, διὰ νὰ μὴ πίπτῃ εἰς κατηγορίαν τινὰς ἐπίσκοπος, πρέπει, ὄχι νὰ πηγαίνῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀλλὰ νὰ στέλλῃ πρὸς τὸν βασιλέα τὸν διάκονόν του μετὰ γραμμάτων, κατὰ τὸν ἡ. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ θ'. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι ἀνίσως ἐπίσκοπος τινὰς, διὰ τὰς προρηθείσας ἀνάγκας τῶν πτωχῶν, ἀποστείλῃ παρακαλεστικὰ γράμματα πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ὁ βασιλεὺς, πρέπει τὰ γράμματα αὐτὰ νὰ δοκιμάζωνται πρῶτον ἀπὸ τὸν μητροπολίτην τοῦ ἐπισκόπου ἐκείνου, καὶ, ἂν ἦναι εὔλογα, νὰ στέλλωνται ἀπὸ τὸν μητροπολίτην εἰς τὸν ἐπίσκοπον· ἀλλὰ καὶ, ἂν ἔχῃ φίλους εἰς τὸ παλάτιον ὁ ἐπίσκοπος, ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς παρακαλῇ μὲ τὸν διάκονόν του, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὰς εὐλόγους καὶ ἀναγκαίας αἰτήσεις του. Οἱ δὲ εἰς Ρώμην ἀποστελλόμενοι, διὰ τοῦ Ρώμης πρέπει νὰ στέλλωνται εἰς τὸ παλάτιον, καθὼς τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζει καὶ ὁ ριζ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐπειδὴ τότε εἰς Ρώμην εὑρίσκετο ὁ βασιλεὺς, ὡς καὶ οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπερχόμενοι, διὰ τοῦ πατριάρχου ἐπαρρησιάζοντο πρὸς τὸν βασιλέα, κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή. τῆς δ'. Ὁ δὲ κ'. τῆς αὐτῆς Σαρδ. λέγει, ὅτι ἐὰν δὲν καλεσθῇ, ἀλλὰ χάριν ἐπιδείξεως, ἢ διά τινας παρακαλέσεις, ὑπάγῃ ἀρχιερεὺς εἰς τὸν βασιλέα, νὰ μὴ ὑπογράφουν εἰς τὰ γράμματά του, οὔτε νὰ τὸν συγκοινωνοῦν οἱ περὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀρχιερεῖς.»

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τῆς β'. ς'. τῆς δ'. τξ'. τῆς ἐν Καρθ. ριε'.

Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλῆσαι τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοὰς, δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασίν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι. Εἰ δὲ τούτων ὀλογορήσας, ἐνοχλήσειε τῷ βασιλεῖ, τοῦτον μηδεμιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδὲ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα δῆλον γίνεται, ὅτι, ἐὰν ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, καὶ ἱερεὺς ἢ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως του καθαιρεθεὶς, λέγῃ ὅτι ἀδικεῖται, ἔχει τὴν ἄδειαν να μετακρίνῃ τὴν κρίσιν του εἰς μεγαλήτερον κριτήριον ἐπισκόπων, ὡς εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. τῆς παρούσης Κανόνος· προσθέτει δὲ ὁ παρὼν, ὅτι ἐὰν οἱ καθαιρεθέντες οὗτοι καταφρονήσουν μὲν τὴν κρίσιν τῶν ἐπισκόπων, τολμήσουν δὲ νὰ ἐνοχλήσουν περὶ τούτου τὸν Βασιλέα, ζητοῦντες νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ αὐτὸν ἡ ὑπόθεσίς των, νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν συγχώρησιν, οὔτε νὰ ἐλπίζουν ποτὲ ὅτι ἔχουν νὰ ἀθωωθοῦν. Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγ. ριέ. λέγει ὅτι, ἐὰν ζητήσῃ τινὰς ἀπὸ τὸν Βασιλέα νὰ θεωρηθῇ ἡ κρίσις του ὑπὸ ἐπισκόπων διὰ βασιλικῆς προσταγῆς του, δὲν ἐμποδίζεται. Ὅρα καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἀποσ. λε'. τῆς δ'. δ'. τῆς γ'. ἡ. τῆς ς'. κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. τῆς ἐν Σαρδ. γ'. ιά. ιδ'.

Μηδένα Ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν, καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰμὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε Μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. Εἰ δὲ, μηδενὸς καλοῦντος, ἀπέλθοι ἀτάκτως, ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθηρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες ἐμποδίζουσι τὸ νὰ πηγαίνῃ Ἐπίσκοπος εἰς ἐπαρχίαν ἄλλου, καὶ νὰ χειροτονῇ, ἢ ἄλλο τι ἐπισκοπικὸν ἔργον νὰ ἐνεργῇ, καθὼς ἐμποδίζει τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανών, λέγων, ὅτι, τότε μόνον νὰ κάμνῃ τοῦτο, ὅταν καλεσθῇ διὰ γραμμάτων ἀπὸ τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγει. Εἰ δὲ καὶ χωρὶς νὰ τὸν καλέσῃ τινὰς ὑπάγῃ, ὅσαι μὲν ἱεροπραξίαι ἤθελε γένουν ἀπὸ αὐτὸν, νὰ ἦναι ἄκυροι, εἴτε χειροτονίαι (1) εἴτε ἄλλα, αὐτὸς δὲ εἰς παιδείαν τῆς ἀταξίας του νὰ καθκιρῆται. Ὅρα καὶ τὸν λέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπί τισιν ἐγκλήμασι κρίνοιτο, ἔπειτα συμβαίη περὶ αὐτοῦ διαφωνεῖν τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, τῶν μὲν ἀθῶον τὸν κρινόμενον ἀποφαινόντων, τῶν δὲ, ἔνοχον, ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς πάσης ἀμφισβητήσεως, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς, τοὺς ἐπικρινοῦντας καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύσοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν, ἐπισκόπου κρινομένου διά τινα ἐγκλήματά του ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας, ἀκολουθήσῃ νὰ μὴ συμφωνοῦσιν ὅλοι, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν νὰ καταδικάζουσιν αὐτὸν, ἄλλοι δὲ νὰ ἀθωόνουσι, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι, διὰ νὰ λυθῇ κάθε ἀμφιβολία, πρέπει ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας νὰ καλῇ ἀπὸ τὴν πλησιόχωρον ξένην ἐπαρχίαν καὶ ἄλλους ἐπισκόπους, διὰ νὰ θεωρήσουν ὁμοῦ μὲ τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης τοῦ κρινομένου τὴν ἀμφίβολον ὑπόθεσιν, καὶ νὰ βεβαιώσουν τὸ δίκαιον. Ἀνάγνωθι τὸν δ'. τῆς παρούσης, καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολ. τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. καὶ ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπί τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθεὶς, κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκειαν ψῆφον· τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν. || Ἀπος. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς κδ'. θ'. ιζ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν ὅμως ἐπίσκοπος τινὰς κατηγορηθεὶς διὰ ἐγκλήματά του, κριθῇ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, καὶ ὅλοι συμφώνως μίαν ἀπόφασιν κάμνουσιν ἐναντίον του, αὐτὸς κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ κριθῇ ἀπὸ ἄλλους ἐπισκόπους, ἀλλὰ νὰ μένῃ βεβαία ἡ κατ' αὐτοῦ σύμφωνος τῶν ἐπισκόπων ἀπόφασις. Φανερόνει γὰρ ἡ συμφωνία των αὕτη, ὅτι δικαία εἶναι ἡ τούτου καθαίρεσις. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι, ἂν καὶ ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας κρίνουν, ὅλοι ὅμως δὲν συμφωνήσουν εἰς τὴν ἀπόφκσιν, ἠμπορεῖ ὁ κρινόμενος νὰ ἀναβιβάσῃ τὴν κρίσιν του εἰς ἄλλο μεγαλήτερον ἐπισκόπων κριτήριον (2), περὶ οὗ εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. κανόνος τῆς παρούσης. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. ἀποστ. τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. καὶ ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσαν Ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιρρίψας, ὑφαρπάζοι τὸν θρόνον δίχα Συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι, καὶ εἰ πᾶς ὁ λαὸς ὃν ὑφήρπασεν ἔλοιτο αὐτόν. Τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι Σύνοδον, ἧ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς Μητροπόλεως. || Ἀποστ. ιδ'.

(1) Τὸ νὰ μένουν ἄκυροι αἱ χειροτονίαι αὗται ἐννοεῖται, καθὼς καὶ ὁ ς'. Κανὼν τῆς δ'. ἐνόησε, καὶ ὅρα ἐκεῖ. Ὁμοίως ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή. Ἀποστολικοῦ· καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι καὶ ἄν τινας καλεσθῇ εἰς τὸ νὰ ἱερουργήσῃ Ἀρχιερεὺς εἰς ἄλλου Ἀρχιερέως ἐπαρχίαν, ὅμως εἰς τὸ ἱερὸν σύνθρονον ἐπάνω νὰ καθίσῃ δὲν συγχωρεῖται, κατὰ τὴν Συνοδικὴν διάγνωσιν Μιχαὴλ Πατριάρχου τοῦ Ὑπάτου τῶν φιλοσόφων (παρὰ Ἀρμενοπούλ. ἐπιτομ. τῶν Κανόνων σελ. 3 τοῦ ά τόμου τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων). Ὅρα καὶ τὸν πβ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

(2) Σημείωσαι ὅτι δὲν εἶναι ἐναντίος εἰς τὸν παρόντα Κανόνα ὁ δ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ, καθὼς λέγει ὁ Βαλσαμὼν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν λέγει, ὅτι ὁ κριθεὶς ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας νὰ μὴ κρίνεται πλέον εἰς ἄλλους, ἐκεῖνος δὲ μὴ προσθέτωντας τὸ, ἀπὸ ὅλους, συγχωρεῖ νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις τοῦ κρινομένου εἰς μεγαλήτερον δικαστήριον ἐκκλησιαστικόν. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι οὗτος προσθέτει καὶ τὸ νὰ ἦναι οἱ κρίνοντες ὅλοι σύμφωνοι, ὡς εἴπομεν.

Ἑρμηνεία.

Σχολάζων μὲν Ἐπίσκοπος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἔχει Ἐκκλησίαν, ἢ διὰ τί αὐτὸς δὲν ἐδέχθη διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν ἐπαρχιωτῶν του, καὶ ὄχι ἀπὸ εδικήν του κακίαν, κατὰ τὸν λς'. Ἀποστολικὸν, ἢ διατί ἡ ἐπαρχία του αὕτη κρατεῖται ἀπὸ βαρβάρους καὶ ἐθνικοὺς, κατὰ τὸν λζ'. τῆς ς'. (1)· σχολάζουσα δὲ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μὴ ἔχουσα ἐπίσκοπον διά τινας περιστάσεις. Ἀνίσως λοιπὸν σχολάζων ἐπίσκοπος ὑπάγῃ εἰς σχολάζουσαν παροικίαν, καὶ ἁρπάσῃ τὸν θρόνον αὐτῆς, χωρὶς νὰ τὴν δώσῃ εἰς αὐτὸν ἡ τελεία Σύνοδος, ἤτοι Σύνοδος, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται παρὼν καὶ ὁ Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος νὰ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, κἂν καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς θέλῃ νὰ ἔχῃ αὐτὸν ἐπίσκοπον, διὰ τὸν ἁρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικὸν τρόπον ὁποῦ μετεχειρίσθη εἰς τὸ νὰ τὴν λάβῃ (2). Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος χειροθεσίαν Ἐπισκόπου λαβὼν, καὶ ὁρισθεὶς προεστάναι λαοῦ, μὴ || Ἀποστ. λς' καταδέξοιτο τὴν λειτουργίαν, μηδὲ πείθοιτο ἀπιέναι εἰς τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, τοῦτον εἶναι ἀκοινώνητον, ἕως ἂν ἀναγκασθεὶς καταδέξοιτο, ἢ ὁρίσοι τι περὶ αὐτοῦ ἡ τελεία Σύνοδος τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐπισκόπων.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν τινὰς χειροτονηθῇ, διὰ τῆς τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστίας, ἐπίσκοπος ἐπαρχίας τινὸς, δὲν πείθεται δὲ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν ταύτην του ἐπαρχίαν, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος νὰ ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τῶν Συνεπισκόπων του, ἕως οὗ, ἢ νὰ καταπεισθῇ νὰ ὑπάγῃ, ἢ νὰ ὁρίσῃ δι' αὐτὸν ἡ τὸν Μητροπολίτην ἔχουσα παρόντα τελεία Σύνοδος τὸ πρακτέον. Τυχὸν γὰρ ἡ Σύνοδος αὕτη νὰ δεχθῇ αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν λύσῃ ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας, διὰ τὰς εὐλόγους αἰτίας ὁποῦ αὐτὸς ἤθελε προβάλει εἰς αὐτήν (3). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν, μὴ ἀπέλθῃ εἰς ἣν ἐχειροτονήθη, οὐ παρὰ || Ἀποστ. λς'. τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, ἀλλ' ἤτοι διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν οὐκ ἐξ αὐτοῦ γενομένην, τοῦτον μετέχειν τῆς τιμῆς καὶ τῆς λειτουργίας, μόνον μηδὲν παρενοχλοῦντα τοῖς πράγμασι τῆς Ἐκκλησίας ἔνθα ἂν συνάγοιτο. Ἐκδέχεσθαι δὲ τοῦτον, ὃ ἂν ἡ τῆς ἐπαρχίας τελεία Σύνοδος κρίνασα, τὸ παριστόμενον ὁρίσῃ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὁ ἀνωτέρω καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τὰ αὐτὰ σχεδὸν περιέχουσιν, ὁποῦ περιέχει καὶ ὁ λς'. τῶν Ἀποστόλων. Λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι, ἐὰν ὁ χειροτονηθεὶς αὐτὸς ἐπίσκοπος δὲν ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ὄχι διὰ κἀμμίαν ἀξιοκατηγόρητον αἰτίαν ἐδικήν του, ἀλλὰ, ἢ διὰ τὴν ἀταξίαν τοῦ λαοῦ, ἢ διὰ κἀμμίαν ἄλλην ἀφορμὴν ἐξωτερικὴν, οὗτος καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἀρχιερέως νὰ ἔχῃ, καὶ τὰς ἱεροπραξίας τὰς ἀνηκούσας εἰς τὸν ἀρχιερέα νὰ ἐνεργῇ, πλὴν νὰ μὴ προξενῇ σκάνδαλα καὶ ταραχὰς εἰς τὰς ξένας ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελεν ὑπάγῃ (χωρὶς γὰρ τῆς γνώμης τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως, οὔτε νὰ διδάσκῃ αὐτὸς δύναται, οὔτε νὰ ἱερουργῇ, οὔτε νὰ χειροτονῇ, οὔτε νὰ σφετερίζεται τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας). Πρέπει δὲ νὰ προσμένῃ, ἕως οὗ νὰ διορίσῃ περὶ αὐτοῦ τελεία Σύνοδος, ἡ μετὰ τοῦ Μητροπολίτου, κἀμμίαν πρόνοιαν καὶ πόρον ζωῆς καὶ καταστάσεως. Ὅρα τὸν λς'. Ἀποστολικόν.

(1) Ἀγκαλὰ καὶ κυρίως εἰπεῖν σχολάζων οὗτος οὐ λέγεται, καθ' ὅτι καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ζήτησις ἔγινεν, ἂν πρέπῃ νὰ λογισθῇ σχολάζων Ἰωάννης ὁ Ἀπλουχέρης, ὁ ἐπὶ κή χρόνους Πατριάρχης ὢν τῆς Ἀντιοχείας, ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν δὲν ἠμπόρεσε νὰ ὑπάγῃ ὡς κρατουμένην ἀπὸ τοὺς Φράγκους, καὶ ἀπεφασίσθη ὅτι αὐτὸς σχολάζων δὲν ἐννοεῖται, διότι καὶ χειροτονίας, καὶ ψήφους μυρίας ἔκαμε τῶν ὑποκειμένων τῷ Ἀντιοχείας Μητροπολιτῶν, κἂν καὶ εἰς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας νὰ ἐνιδρυθῇ δὲν ἠμπόρεσεν. Ὅθεν ὡς μὴ σχολάζων, οὐδὲ Κωνσταντινουπόλεως ἔγινε, καίτοι ζητηθείς, ἀλλ' ὁ μέγας Οἰκονόμος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἔτει 6642 ἀπὸ Ἀδὰμ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ 1134. Καὶ ὅρα τὸν λζ'. τῆς ς'.

(2) Τὸν παρόντα Κανόνα αὐτολεξεὶ ἀναφέρει καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ δ'. Σύνοδος ἐν τῇ ιά. πράξει αὐτῆς· σημείωσαι δὲ ὅτι, ἐὰν καὶ ὁ Νικηφόρος Μητροπολίτης Γάγγρας, Ἡγούμενος γεγονὼς τῆς Μονῆς τοῦ Κοσμιδίου, ἔλαβεν ὡς σχολάζων τὴν Ἄμαστριν, καὶ ὁ Λεοντοπόλεως, ὡς σχολάζων τὴν Ἀρκαδιούπολιν. καὶ ὁ Ἀξιουπόλεως σχολάζων ἔλαβε τὴν Ἄβυδον, εἶτα τὴν Ἄπρω, καὶ ὁ Κύπρου Νικόλαος Μουζάλων, σχολάζων καὶ ἡγούμενος τῆς ρηθείσης Μονῆς τοῦ Κοσμιδίου ὢν χρόνους 36, ἔγινε Κωνσταντινουπόλεως (Δοσίθ. σελ. 221. τῆς Δωδεκαβίβλ.) καὶ ἄλλοι πολλοί. Ὅμως οὗτοι πάντες ἔλαβον τὰς ἐπαρχίας ψήφῳ καὶ ἐκδόσει τῆς Συνόδου, καὶ οὐχὶ μὲ τρόπον ἁρπακτικόν.

(3) Ὁμοίως καὶ τὸν παρόντα Κανόνα ἡ αὐτὴ δ'. Σύνοδος ἀναφέρει αὐτολεξεὶ ἐν τῇ αὐτῇ ιά. πράξει.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα Συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας. Τούτου δὲ παρόντος ἐξάπαντος, βέλτιον μὲν συνεῖναι αὐτῷ πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ συλλειτουργοὺς, καὶ προσήκει δι' ἐπιστολῆς τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει συγκαλεῖν. Καὶ εἰ μὲν ἀπαντοῖεν οἱ πάντες, βέλτιον, εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοῦτο, τούς γε πλείους ἐξάπαντος παρεῖναι δεῖ, ἢ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφους γενέσθαι, καὶ οὕτω μετὰ τῆς τῶν πλειόνων, ἤτοι παρουσίας ἢ ψήφου γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. Εἰ δὲ ἄλλως παρὰ τὰ ὡρισμένα γίγνοιτο, μηδὲν ἰσχύειν τὴν χειροτονίαν. Εἰ δὲ κατὰ τὸν ὡρισμένον Κανόνα γίγνοιτο ἡ κατάστασις, ἀντιλέγοιεν δέ τινες δι' οἰκείαν φιλονεικίαν, κρατεῖν τὴν τῶν πλειόνων ψῆφον.

'Αποσ. ά. τῆς ά. δ'. ς'.

Ἑρμηνεία.

Ὀλίγην διαφορὰν ἔχει ὁ Κανὼν οὗτος ἀπὸ τὸν δ'. τῆς ά. Συνόδου· λέγει γὰρ καὶ οὗτος ὥσπερ ἐκεῖνος, ὅτι κανένας ἐπίσκοπος νὰ μὴ ψηφίζεται, ἢ νὰ χειροθετῆται, χωρὶς νὰ ἦναι παρὼν ὁ Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας. Παρὼν δὲ αὐτὸς, πρέπει νὰ συγκαλῇ διὰ γραμμάτων καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους· καὶ ἂν μὲν ἔλθουν ὅλοι, εἶναι καλήτερον, εἰ δὲ καὶ εἶναι δυσκολία εἰς τὸ νὰ συναχθοῦν ὅλοι, ἐξάπαντος οἱ περισσότεροι πρέπει νὰ ἦναι παρόντες, ἢ ἂν λείψουν σωματικῶς, ὅμως διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν νὰ γίνουν σύμψηφοι εἰς τὴν χειροτονίαν. Ἐὰν κατ' ἄλλον τρόπον γένῃ ἡ χειροτονία, νὰ μὴ ἔχῃ κἀμμίαν ἰσχὺν, ἤτοι νὰ ἀκυροῦται. Ἐὰν ὅμως μὲ τοιοῦτον τρόπον γένουν αἱ ψῆφοι ὑπὸ τῶν περισσοτέρων, μερικοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀντιλέγουσιν, ὄχι διὰ κἀμμίαν εὔλογον αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ φιλονεικίαν καὶ πεῖσμα αὐτῶν, ἡ μὲν τῶν μερικῶν γνώμη νὰ ἀκυροῦται, ἡ δὲ τῶν περισσοτέρων ψῆφος νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν, καθὼς καὶ ὁ ς'. τῆς ά. τοῦτο φησίν. Ὅρα καὶ τὸν ά. Ἀποστολικὸν καὶ δ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας, καὶ τὰς τῶν ἀμφισβητουμένων διαλύσεις, καλῶς ἔχειν ἔδοξε, συνόδους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῶν ἐπισκόπων γίνεσθαι δεύτερον τοῦ ἔτους. Ἅπαξ μὲν, μετὰ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβομάδι τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελεῖσθαι τὴν σύνοδον, ὑπομιμνήσκοντος τοὺς ἐπαρχιώτας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει. Τὴν δὲ δευτέραν σύνοδον γίνεσθαι εἰδοῖς Ὀκτωβρίαις, ἥτις ἐστὶ δεκάτη Ὑπερβερεταίου. Ὥστε ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς συνόδοις προσιέναι πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς ἠδικεῖσθαι νομίζοντας, καὶ παρὰ τῆς συνόδου ἐπικρίσεως τυγχάνειν. Μὴ ἐξεῖναι δέ τινας καθ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι, ἄνευ τῶν πεπιστευμένων τὰς μητροπόλεις.

'Αποσ. λζ'. τῆς ά. έ. τῆς δ'. ιθ. τῆς ς'. ή.τῆς ζ'.ς'.τῆς ἐν Λαοδ. μ'. τῆς ἐν Καρθ. κς'. ξ'.ξά. πά. πδ'. πε'. ρδ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν ὀλίγην διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸν λζ'. ἀποστολικόν. Διορίζει γὰρ, ὅτι εἶναι πρᾶγμα ἐπωφελὲς τὸ νὰ γίνωνται σύνοδοι τῶν ἐπισκόπων εἰς κάθε ἐπαρχίαν δύο φοραῖς τὸν χρόνον, διὰ νὰ λύουν τὰς ἀμφιβολίας, καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ὁποῦ ἤθελαν τύχουν. Ἡ μὲν μία, κατὰ τὴν δ'. ἑβδομάδα τῆς πεντηκοστῆς μετὰ τὸ πάσχα, ἡ δὲ ἄλλη, κατὰ τὰς εἰδοῦς (περὶ ὧν ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξθ'. τῆς ς'.), ἤτοι κατὰ τὴν δεκάτην τοῦ Ὀκτωβρίου, εἰς τὰς ὁποίας συνόδους νὰ συναθροίζωνται ὅλοι οἱ ἀδικημένοι νὰ θεωροῦν τὰς κρίσεις των. Χωρὶς δὲ τῆς παρουσίας τῶν μητροπολιτῶν, συνόδους τοιαύτας νὰ μὴ δύνανται νὰ κάμουν μόνοι των οἱ ἐπίσκοποι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἑτέρας εἰς ἑτέραν μὴ μεθίστασθαι, μήτε αὐθαιρέτως ἐπιῤῥίπτοντα ἑαυτὸν, μήτε ὑπὸ λαῶν ἐκβιαζόμενον, μήτε ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον. Μένειν δὲ εἰς ἣν ἐκληρώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐκκλησίαν, καὶ μὴ μεθίστασθαι αὐτῆς, κατὰ τὸν ἤδη πρότερον περὶ τούτου ἐξενεχθέντα ὅρον.

'Αποσ. ιθ'. τῆς ά. ιέ. τῆς δ'. έ. τῆς ἐν Σαρδ. ά. β'. τῆς ἐν Καρθ. νζ'.

Ἑρμηνεία.

Ὀλίγην διαφορὰν ἔχει καὶ οὗτος ὁ κανὼν ἀπὸ τὸν δ'. ἀποστολικόν. Λέγει δὲ ὅτι δὲν πρέπει ἐπίσκοπος νὰ ἀφίνῃ τὴν προτέραν ἐπαρχίαν του, καὶ νὰ παίρνῃ ἄλλην, μήτε θεληματικῶς αὐτὸς ἀπὸ λόγου του, μήτε ἂν καὶ σφοδρότατα βιάζεται ἀπὸ τὸν λαὸν τῆς ἄλλης ἐπαρχίας ἐκείνης, ἢ ἀναγκάζεται ἀπὸ ἐπισκόπους, ἀλλὰ καὶ πρέπει νὰ μένῃ εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐπαρχίαν, καὶ ἀπὸ αὐτὴν νὰ μὴ μεταβῇ, κατὰ

τὸν προεκτεθέν τα ὅρον περὶ τούτου, τὸ ὁποῖον φαίνεταί μοι νὰ δηλῇ τὸν ρηθέντα ιδ'. Ἀποστολικὸν, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐπιβαίνειν ἀλλοτρίᾳ πόλει τῇ μὴ ὑποκειμένῃ αὐτῷ, μηδὲ χώρᾳ τῇ αὐτῷ μὴ διαφερούσῃ, ἐπὶ χειροτονίᾳ τινὸς, μηδὲ καθιστᾷν πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οἰκείου τῆς χώρας ἐπισκόπου· εἰ δὲ τολμήσειέ τις τοιοῦτον, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροθεσίαν, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν. || Ἀπόσ. λέ. τῆς β'. ιθ'. τῆς γ'. ἡ. τῆς ς' κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'.

Ἑρμηνεία.

Σύμφωνος εἶναι ὁ παρὼν κανὼν μὲ τὸν ιγ'. τῆς αὐτῆς ταύτης συνόδου. Λέγει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι δὲν πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν πόλιν ἢ χώραν, τὴν ξένην καὶ μὴ ὑποκειμένην εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ χειροτονῇ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους, ἔξω μόνον μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου. Ὅποιος δὲ ἐπίσκοπος ἤθελε τολμήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο, ἡ μὲν χειροτονία ὁποῦ ἤθελε κάμῃ νὰ ἦναι ἄκυρος, αὐτὸς δὲ νὰ λαμβάνῃ τὸ πρέπον ἐπιτίμιον ἀπὸ τὴν σύνοδον. Ὅρα καὶ τὸν λέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι ἀντ' αὐτοῦ καθιστᾷν ἕτερον ἑαυτοῦ διάδοχον, κἂν πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βίου τυγχάνῃ. Εἰ δέ τι τοιοῦτον γίγνοιτο, ἄκυρον εἶναι τὴν κατάστασιν. Φυλάττεσθαι δὲ τὸν θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικὸν, περιέχοντα, μὴ δεῖν ἄλλως γίνεσθαι, ἢ μετὰ συνόδου καὶ ἐπικρίσεως ἐπισκόπων, τῶν μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀναπαυσαμένου τὴν ἐξουσίαν ἐχόντων τοῦ προάγεσθαι τὸν ἄξιον. || Ἀποστ. ος'.

Ἑρμηνεία.

Συμφώνως μὲ τὸν ος'. ἀποστολικὸν καὶ οὗτος ὁ κανὼν διορίζει λέγων, ὅτι δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ χειροτονῇ διάδοχον τοῦ θρόνου του ὅποιον θέλει, κἂν καὶ εἰς τὰ ὀλίσθια εὑρίσκεται τῆς ζωῆς (1)· εἰ δέ τις ἤθελε κάμῃ τοῦτο, νὰ ἦναι ἄκυρος ἡ χειροτονία. Πρέπει δὲ νὰ φυλάττεται ὁ περὶ τούτου τῆς ἐκκλησίας κανὼν, ὅστις διορίζει, κατὰ ἄλλον τρόπον διάδοχος τινὰς νὰ μὴ γίνεται, πάρεξ μὲ τὴν κρίσιν καὶ ψῆφον τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες ἔχουν τὴν ἐξουσίαν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου ἐπισκόπου, νὰ χειροτονοῦσι τὸν ἄξιον. Ὅρα καὶ τὸν ρηθέντα ος'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Τὰ τῆς ἐκκλησίας τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάττεσθαι δεῖν μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεὸν, ἃ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαὸν καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων. Φανερὰ δὲ εἶναι τὰ διαφέροντα τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ γνώσεως τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ὥστε τούτους εἰδέναι καὶ μὴ ἀγνοεῖν, τίνα ποτέ ἐστι τῆς ἐκκλησίας, ὥστε μηδὲν αὐτοὺς λανθάνειν, ἵνα, εἰ συμβαίνοι τὸν ἐπίσκοπον μεταλλάττειν τὸν βίον, φανερῶν ὄντων τῶν διαφερόντων τῇ ἐκκλησίᾳ πραγμάτων, μήτε αὐτὰ διαπίπτειν καὶ ἀπόλλυσθαι, μήτε τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου ἐνοχλεῖσθαι, προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Δίκαιον γὰρ καὶ ἀρεστὸν παρά τε τῷ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου, οἷς ἂν αὐτὸς βούλεται, καταλιμπάνεσθαι, τὰ μέντοι τῆς ἐκκλησίας, αὐτῇ φυλάττεσθαι, καὶ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ὑπομένειν ζημίαν, μήτε τὰ τοῦ ἐπισκόπου προφάσει τῆς ἐκκλησίας ὀνειδίζεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, μετὰ τοῦ καὶ αὐτὸν μετὰ θάνατον δυσφημίᾳ περιβάλλεσθαι. || Ἀποσ. λή. μ'.

(1) Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Νάρκισσος ἑκατὸν δεκαὲξ χρόνων ὤν, καὶ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ λειτουργῇ, κατέστησεν Ἱεροσολύμων τὸν ἐκ Καππαδοκίας Ἀλέξανδρον. Ἐπίσκοπον ὄντα ἐπαρχίας ἄλλης· ἀλλὰ τοῦτο ἐποίησεν ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν διὰ νυκτὸς ἐπιφανεῖσαν αὐτῷ, ὡς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ βιβλ. ς'. κεφ. ι. καὶ ιά. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεότεκνος Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, κατὰ τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον, ἂν προνοούμενος διὰ νὰ ἀφήσῃ διάδοχον εἰς τὸν θρόνον του μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐχειροτόνησε τὸν Ἀνατόλιον, καὶ ὁμοῦ οἱ δύω εἰς μερικὸν καιρὸν ἦσαν τῆς Καισαρείας Ἐπίσκοποι. Ἀλλ' ὅμως ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα, μὴ Κανονικὰ ὄντα καὶ σπάνια, οὔτε πρέπει νὰ μιμοῦνται, οὔτε νόμος τῆς Ἐκκλησίας νὰ γίνωνται.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τοὺς δύω Ἀποστολικοὺς τὸν λή. καὶ μ΄. εἶναι συνθεμένος ὁ παρὼν κανών· λέγει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα πρέπει νὰ φυλάττωνται μὲν μὲ κάθε ἐπιμέλειαν καὶ καλὴν συνείδησιν, ὡς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, νὰ κυβερνῶνται δὲ μὲ τὴν κρίσιν καὶ ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ ἐμπεπιστευμένου τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἦναι φανερὰ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, τόσον τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἵνα μήτε ἐκεῖνα χάνωνται, μήτε τὰ τοῦ ἐπισκόπου ἐξ αἰτίας ἐκείνου νὰ διαρπάζωνται, ἢ καὶ νὰ πίπτουν εἰς πειρασμοὺς οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐπισκόπου, εἰς τοὺς ὁποίους αὐτὸς (ἢ καὶ εἰς ὁποίους ἄλλους θελήσῃ) ἤθελεν ἀφήσῃ αὐτά, καὶ ἐκ τούτων νὰ δυσφημῆται καὶ μετὰ θάνατον τοῦ ἐπισκόπου τὸ ὄνομα. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ῥηθέντας ἀποστολικούς.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ΄.

Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε αὐτὰ διοικεῖν εἰς || Ἀποστ. λή. μά. πάντας τοὺς δεομένους μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ. Μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, καὶ τῶν παρ' αὐτῷ ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι κατὰ τὸν Θεῖον Ἀπόστολον, λέγοντα· «Ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.» [ά. Τιμόθ. ς΄. 8.] Εἰ δὲ μὴ τούτοις ἀρκοῖτο, μεταβάλλοι δὲ τὰ πράγματα εἰς οἰκιακὰς αὐτοῦ χρείας, καὶ τοὺς πόρους τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὺς τῶν ἀγρῶν καρποὺς μὴ μετὰ γνώμης τῶν Πρεσβυτέρων ἢ τῶν Διακόνων χειρίζοι, ἀλλ' οἰκείοις αὐτοῦ καὶ συγγενέσιν ἢ ἀδελφοῖς ἢ υἱοῖς παράσχοιτο τὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸ, διὰ τῶν τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας· τοῦτον εὐθύνας παρέχειν τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας· εἰ δὲ καὶ ἄλλως διαβάλλοιτο ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Πρεσβύτεροι ὡς τὰ τῆ ἐκκλησίᾳ διαφέροντα, ἤτοι ἐξ ἀγρῶν ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς εἰς ἑαυτοὺς ἀποφερόμενοι, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πένητας, διαβολὴν δὲ καὶ δυσφημίαν προστρίβεσθαι τῷ τε λόγῳ καὶ τοῖς οὕτω διοικοῦσι, καὶ τούτους διορθώσεως τυγχάνειν, τὸ πρέπον δοκιμαζούσης τῆς ἁγίας Συνόδου.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρομοίως συνθεμένος εἶναι ἀπὸ τὸν λή. καὶ μά. ἀποστολικόν. Διορίζει δὲ, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ διαμοιράζῃ μὲ εὐλάβειαν καὶ θεοφοβίαν τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας εἰς ὅλους τοὺς πτωχοὺς καὶ ξένους, ὥστε νὰ μὴ ὑστεροῦνται αὐτοὶ ἀπὸ κανένα ἀναγκαῖον. Νὰ ἀπολαμβάνῃ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ αὐτὰ, τὰ ἀναγκαῖα μόνον καὶ χρειώδη (ἐὰν ὅμως δὲν ἔχῃ ἐδικά του χρήματα, ἀλλὰ εἶναι πτωχός), λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος, ὅτι ἐὰν ἔχωμεν βρώματα εἰς τὸ νὰ τρεφώμεθα, καὶ ἱμάτια εἰς τὸ νὰ σκεπαζώμεθα, πρέπει νὰ ἀρκούμεθα εἰς αὐτὰ μόνον, καὶ ὄχι νὰ ζητοῦμεν τὰ περιττά. Ἐὰν δὲ ὁ ἐπίσκοπος δὲν ἀρκῆται εἰς τὰ ἀναγκαῖα μόνον, ἀλλ' ἐξοδεύῃ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς ἢ μητροπόλεως πράγματα εἰς τὰς χρείας του, χωρὶς τὴν εὐδησιν καὶ γνώμην τῶν οἰκονομούντων αὐτὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἢ χαρίζῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ συγγενεῖς του, ὥστε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ δώσουν καθαρὸν λογαριασμὸν οἱ οἰκονόμοι αὐτοῦ τῶν εἰσοδημάτων τῶν τοιούτων πραγμάτων, λέγοντες τυχὸν, ὅτι καὶ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ συγγενεῖς του διαρπάζουσιν αὐτά· ἐὰν, λέγω, τοῦτο ποιῇ ὁ ἐπίσκοπος, νὰ παιδεύεται ἀπὸ τὴν σύνοδον τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ πάλιν ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ οἰκονόμοι ἱερεῖς καὶ διάκονοι οἰκειοποιοῦνται μὲν αὐτοὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, οἱ πτωχοὶ δὲ ἀδελφοὶ στενοχωροῦνται ὑστερούμενοι τῆς ἐκ τούτων βοηθείας, καὶ πρὸς τούτοις κατηγορία καὶ δυσφημία προξενεῖται εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς οἰκονομοῦντας τὰ τοιαῦτα πράγματα, καὶ εἰς τὸν λογαριασμὸν ὁποῦ κατ' ἔτος δίδουσι (μὲ τὸ νὰ μὴ ἦναι αὐτὸς καθαρὸς, ἀλλὰ δόλιος καὶ κλεπτικὸς)· ἂν τοῦτο, λέγω, κάμνουν καὶ αὐτοὶ, νὰ διορθώνωνται ἀπὸ τὴν σύνοδον, ὁρίζουσαν καὶ τὸ πρέπον εἰς αὐτοὺς ἐπιτίμιον, καὶ τὴν οἰκονομίαν ὁποῦ πρέπει νὰ γένῃ εἰς τὰ τοιαῦτα πράγματα. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ῥηθέντας ἀποστολικούς.

ΠΕΙ ΤΗΣ ΕΝ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ

ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ σύνοδος, ἡ ἐν Λαοδικείᾳ (1), τῇ μητροπόλει τῆς Παλατικῆς Φρυγίας συγκροτηθεῖσα, γέγονε κατὰ τοὺς περισσοτέρους, ἐν ἔτει 364 (2). Πολλοὶ δὲ Πατέρες ἐν αὐτῇ συνελθόντες ἀπὸ διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἀσιανῆς (3), τοὺς παρόντας κανόνας ἐξέδωκαν, ἀναγκαίους ὄντας πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ ά. τῆς ζ'., ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

ΟΙ Ξ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Περὶ τοῦ δεῖν, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, τοὺς ἐλευθέρως (4) καὶ νομίμως συναφθέντας δευτέρους γάμους, μὴ λαθρογαμίαν ποιήσαντας, ὀλίγου χρόνου παρελθόντος, καὶ σχολάσαντας ταῖς προσευχαῖς, καὶ νηστείαις, κατὰ συγγνώμην ἀποδίδοσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν.

Τῆς ά. τῶ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ζ'.

(1) Ἡ Λαοδίκεια αὕτη ἄλλη εἶναι ἀπὸ τὴν παραθαλάσσιον Λαοδίκειαν, τὴν ἐν τῇ Συρίᾳ κειμένην, καὶ κοινῶς Λυχὲ ἐπονομαζομένην. Τανῦν δὲ ἡ Λαοδίκεια αὕτη, περὶ ἧς ὁ λόγος, καλεῖται ἀπὸ τοὺς Τούρκους Ἐσκὶ Ἰσὰρ, τιμηθεῖσα εἰς θρόνον Μητροπολίτου, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑπέκειντο ιϐ' Ἐπίσκοποι, ἀπέχουσα τῆς Ἱεραπόλεως 6 ἢ 8 μίλια, κατὰ τὸν Μελέτιον (σελ. 459. τῆς γεωγραφ.). Ἀπὸ τὴν Λαοδίκειαν ταύτην ἐγράφη ἡ πρὸς Τιμόθεον ά. ἐπιστολή, ὡς ἐν τῷ τέλει αὐτῆς ὁρᾶται· διὸ καὶ πολλοὶ βλέποντες τὸν Παῦλον νὰ γράφῃ ἐν τῷ δ'. κεφ. τῆς πρὸς Κολασσαεῖς, ἐδαφ. 6'. «Ποιήσατε καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας (ἐπιστολήν), ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε», ἀποροῦσι, καὶ δὲν ἠξεύρουσιν ὅτι εἶναι ἡ πρὸς Τιμόθ. ά., ὡς εἴρηται.

(2) Ἄλλοι δὲ λέγουσι νὰ συνήχθη ἐν ἔτει 365., ἄλλοι δὲ 357. καὶ ἄλλοι 368. ἐπὶ Δαμάσου τοῦ Ρώμης, (ἐν τόμ. 6'. τῶν Συνοδικῶν).

(3) Φαίνεται, ὅτι οἱ Πατέρες οὗτοι δὲν συνήχθησαν διὰ νὰ ἐκδώσουν μόνον τοὺς Κανόνας τούτους, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλην ἀφορμήν. Αὕτη δὲ εἶναι, διατὶ μερικοὶ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν ταύτην τὴν Παλατιανὴν ἠμφισβήτουν καὶ ἠπόρουν περὶ τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, μὴ ὁμολογοῦντες ὁμοούσιον τὴν ἁγίαν Τριάδα. Ὅθεν τοῦτο μαθὼν ὁ τότε βασιλεύων εὐσεβὴς Οὐαλεντινιανὸς, ἐπρόσταξε νὰ γένῃ Σύνοδος εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν, καὶ ἡ παρ' ἐκείνης ψηφισθεῖσα καὶ κυρωθεῖσα τῆς πίστεως ὁμολογία, ἡ αὐτὴ οὖσα μὲ τὴν πίστιν τῆς ἐν Νικαίᾳ, νὰ ἀποσταλθῇ καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Φρυγίας ταύτης. γράφει δὲ ταῦτα πάντα ὁ Θεοδώρητος, βιϐλ. δ'. κεφ. ς'. ζ'. καὶ ἡ. «Μαθὼν γὰρ, φησὶν, ὁ Οὐαλεντινιανὸς τινὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Φρυγίᾳ περὶ τῶν θείων ἀμφισβητοῦντας δογμάτων, ἐν μὲν τῷ Ἰλλυρικῷ Σύνοδον γενέσθαι προσέταξεν.» (ἐγένετο δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐν τῷ 365. ἔτει κατὰ τὸν β'. τόμον τῶν Συνοδικῶν ἐν τῷ πίνακι, ὅτε δηλ. καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ συνεκροτήθη)· ἐπιστέλλει δὲ καὶ γράμμα θεῖον ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς πρὸς τὴν Φρυγίαν, οὕτωσὶ ἐπιγεγραμμένον· «Αὐτοκράτορες Μέγιστοι καὶ Ἀεισεβέστατοι, Νικηταὶ Αὔγουστοι. Οὐαλεριανὸς, καὶ Οὐάλης, καὶ Γρατιανὸς Ἐπισκόποις Διοικήσεως Ἀσιανῆς, Φρυγίας, Καροφρυγίας, Παλατιανῆς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν». Ὁμοίως καὶ ἡ ἐν Ἰλλυρικῷ Σύνοδος πρὸς ταύτην ἐπιστέλλουσα οὕτως ἐπιγράφει· «Οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ καὶ Ἐπισκόποις Διοικήσεως Ἀσιανῆς, Φρυγίας, Καροφρυγίας, Παλατιανῆς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.» Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ἡ πρὸς Λαοδικεῖς φερομένη ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶναι νόθος καὶ ψευδὴς, ὡς ἀπέβαλεν αὐτὴν ἡ ἁγία ζ'. Σύνοδος πράξει ς'.

(4) Ἐν ἄλλοις, ἐλευθερίως. Ὀρθότερον ἂν ἔχοι οὕτω συντάτ-

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι οἱ δευτερογαμοῦντες μετὰ ὀλίγον καιρὸν νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια κατὰ συγχώρησιν, διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ πύρωσιν τῆς φύσεως, μόνον ἐὰν ὁ δεύτερος γάμος αὐτῶν ἦναι ἐλεύθερος καὶ νόμιμος, ἤτοι δὲν εἶναι ἐμποδισμένος διά τινα συγγένειαν. Ἐὰν δὲ κοιμηθοῦν πρὸ τοῦ νὰ εὐλογηθοῦν, καὶ ἐὰν μετὰ τὸν γάμον μετανοήσουν, νηστεύοντες καὶ προσευχόμενοι. Ὁ δὲ δ'. τοῦ Βασιλείου ἕνα χρόνον, ἢ δύω ἐμποδίζει τοὺς διγάμους ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, καὶ φαίνεται ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν συγχωρεῖ ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς διγάμους, διὰ τὴν νηστείαν αὐτῶν καὶ προσευχὴν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, διὰ τὴν αὐτῶν μετάνοιαν· περὶ οὗ ἀνάγνωθι τὸν ιϐ'. τῆς ά. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ. Ἐὰν δὲ οἱ δίγαμοι οὗτοι σπίζουν πρὸ τοῦ γάμου, ὡς πόρνοι ἐπιτιμῶνται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἤτοι ἑπτὰ χρόνους.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Περὶ τοῦ, τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἐν διαφόροις πταίσμασι, καὶ προσκαρτεροῦντας τῇ προ- || Τῆς ά. ιϐ'.
σευχῇ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν κακῶν τελείαν ποιουμένους, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πταίσματος, καιροῦ μετανοίας δοθέντος τοῖς τοιούτοις, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ προσάγεσθαι τῇ κοινωνίᾳ.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κἂν εἰς διάφορα ἁμαρτήματα πέσῃ τινὰς, ἐξομολογεῖται δὲ αὐτὰ καὶ ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, προσευχόμενος καὶ μετανοῶν εἰς τὸν Θεόν· ὁ τοιοῦτος, ἀφ' οὗ δοθῇ εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν καιρὸς μετανοίας καὶ ἱκανοποιήσεως, ἀνάλογος μὲ τὰ κακὰ ὁποῦ ἔκαμε, πρέπει νὰ συγχωρῆται καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, ὄχι διὰ τὴν σπουδὴν καὶ ἀξιότητά του, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄπειρον φιλανθρωπίαν καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, ὅστις δέχεται πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφοντας, καὶ οὐδεμία ἁμαρτία εἶναι ἡ νικῶσα τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Ὅρα καὶ τὸν ιϐ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν πρόσφατον φωτισθέντας, προσάγεσθαι ἐν τάγματι ἱερατικῷ. || Ἀποστ. π'.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, νὰ μὴ γίνωνται ἱερεῖς ἢ κληρικοὶ οἱ νεοφώτιστοι, παρευθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα. Ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἱερατικοὺς δανείζειν, καὶ τόκους καὶ τὰς λεγομένας ἡμιολίας λαμϐά- || Ἀποστ. μϐ'.
νειν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ ἱερωμένοι νὰ δανείζουν καὶ νὰ λαμϐάνουν διάφορα καὶ ἡμιολίας, ἤτοι τὸ μισὸν τοῦ ὅλου διαφόρου τῶν ἑκατὸν, ἤτοι ἓξ νομίσματα ἢ γρόσια εἰς τὰ ἑκατὸν, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Ὅρα καὶ τὸν μϐ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι.

|| Ἀπος. λ'. ξά. τῆς ἐν Λαοδ. ιγ'. τῆς ἐν Καρθ. νϐ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν πρέπει αἱ χειροτονίαι τῶν ἱερωμένων νὰ γίνωνται ἔμπροσθεν εἰς ἀκροωμένους (1). Ὅρα καὶ τὸν λ'. καὶ ξά. Ἀποστολικόν.

τεσθαι ὁ Κανών· «Τοῖς ἐλευθερίως καὶ νομίμως συναφθεῖσι δευτέροις γάμοις, μὴ λαθρογαμίαν ποιήσασι, ὀλίγου παρελθόντος χρόνου, καὶ σχολάσασι ταῖς προσευχαῖς καὶ νηστείαις, κατὰ συγγνώμην ἀποδίδοσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν». Ἄλλως γὰρ ἀσύντακτός ἐστιν· ἐν ἄλλοις δὲ, ἀντὶ τοῦ ἀποδίδοσθαι, δίδοται μόνον γέγραπται.

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ μὲν Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν, ἑρμηνεύοντες τὸν παρόντα Κανόνα, λέγουσιν, ὅτι χειροτονίας ἐδῶ ὀνομά-

ΚΑΝΩΝ ς'.

Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν τοῖς αἱρετικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐπιμένοντας τῇ || Ἀποστ. μέ. ξέ. αἱρέσει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ διορισμὸς τοῦ παρόντος Κανόνος εἶναι, νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἄδειαν οἱ αἱρετικοὶ νὰ ἐμβαίνουν μέσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὑπὸ ὀρθοδόξων κρατούμενον, ἐὰν ἐπιμένουν εἰς τὴν αἵρεσιν, καὶ δὲν θέλουν νὰ ἐπιστραφοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἀπος. μς'. μζ'. τῆς ϛ'. ζ'. || Περὶ τοῦ, τοὺς ἐκ τῶν αἱρέσεων, τουτέστι Ναυατιανῶν, ἤτοι Φωτεινιανῶν, ἢ Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν ἐπιστρεφομένους, εἴτε κατηχουμένους, εἴτε πιστοὺς τοὺς παρ' ἐκείνοις, μὴ προσδέχεσθαι, πρὶν ἀναθεματίσωσι πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ᾗ κατείχοντο, καὶ τότε λοιπὸν τοὺς λεγομένους παρ' αὐτοῖς πιστοὺς, ἐκμανθάνοντας τὰ τῆς πίστεως σύμβολα, χρισθέντας τε τῷ ἁγίῳ χρίσματι, οὕτω κοινωνεῖν τῶν ἁγίων Μυστηρίων.

Ἑρμηνεία.

Ἀκολούθως μὲ τὸν ζ'. τῆς β'. λέγει καὶ ὁ παρὼν κανὼν, διορίζων, ὅτι οἱ Ναυατικνοὶ (περὶ ὧν ὅρα τὸν ἡ' τῆς ά.) καὶ οἱ Φωτεινιανοὶ (1) (περὶ ὧν ὅρα τὸν ά. τῆς β'.) καὶ οἱ τεσσαρεσκαιδεκατῖται (περὶ ὧν ὅρα τὸν ζ'. τῆς β'.) ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίκν, νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων πρὸ τοῦ νὰ ἀναθεματίσουν κάθε ἄλλην αἵρεσιν, μάλιστα δὲ τὴν ἐδικήν των, εἴτε κατηχούμενοι εἶναι, εἴτε οἱ παρ' αὐτοῖς ὀνομαζόμενοι πιστοί. Καὶ ἀφ' οὗ τοῦτο ποιήσουν καὶ μάθουν τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα, τότε νὰ χρίωνται μὲ τὸ ἅγιον μύρον, καὶ οὕτω νὰ μετκλαμβάνωσι τὰ θεῖκ μυστήρια, ἐπειδὴ ἐβαπτίζοντο ἀπκρκλλάκτως, ὡς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐχρειάζοντο νὰ βκπτισθοῦν δεύτερον. Ὅρα καὶ τὸν μς'. καὶ μζ'. ἀποστολικὸν, καὶ μάλιστα τὸν ζ'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἀπος. μς'. μζ'. τῆς β'. ζ'. || Περὶ τοῦ, τοὺς ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν λεγομένων Φρυγῶν ἐπιστρέφοντας, εἰ καὶ ἐν Κλήρῳ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς τυγχάνοιεν, εἰ καὶ μέγιστοι λέγοιντο. Τοὺς τοιούτους μετὰ πάσης ἐπιμελείας κατηχεῖσθαί τε καὶ βαπτίζεσθαι ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπων τε καὶ πρεσβυτέρων.

ζει ὁ Κανὼν τὰς ψήφους καὶ ἐκλογὰς τῶν ἱερωμένων, αἱ ὁποῖαι ὅταν γίνωνται, δὲν πρέπει νὰ ἦναι παρόντες τινὲς λαϊκοὶ ἀκροώμενοι τῶν λεγομένων, ἵνα μὴ ἀκούοντές τινας κατηγορίας κατὰ τῶν ψηφιζομένων σκανδαλίζωνται καὶ παρακινοῦνται πρὸς τὴν κακίαν. Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὅτι αἱ χειροτονίαι, ἤτοι αἱ διὰ τῶν εὐχῶν γινόμεναι ἱεροτελεστίαι τῶν ἱερωμένων, (χειροτονία γὰρ καὶ ἡ ψῆφος λέγεται, καὶ ἡ διὰ τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστία, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ά. Ἀποστολικοῦ) δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ὅταν ἦναι παρόντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ ἀκροώμενοι, οἵτινες ἦσαν μία τάξις τῶν κατηχουμένων ἀπὸ τὰς τέσσαρας (ὅρα τὸν ιδ'. τῆς ά.), ἀλλ' ὅταν ἐκεῖνοι ἐξέλθουν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μείνουν μόνοι οἱ πιστοὶ, τότε νὰ γίνωνται δηλ. μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὸν Διάκονον, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, ἐπειδὴ δὲν πρέπει οἱ τοιοῦτοι ἀμύητοι ὄντες καὶ ἀβάπτιστοι νὰ ἀκροάζωνται τὰς φρικώδεις ἐκείνας εὐχὰς, τὰς λεγομένας ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων. Ἔπρεπεν ὅμως οἱ τοιοῦτοι νὰ ἐνθυμηθοῦν, ὅτι ἡ τοῦ Ἐπισκόπου χειροτονία, ὁποῦ εἶναι μάλιστα ἡ ὑπερτελεστάτη καὶ θειοτάτη, γίνεται εἰς ἕνα καιρὸν, ὁποῦ ἀκόμη εἶναι μέσα οἱ ἀκροώμενοι, ἤγουν οἱ κατηχούμενοι, ἐπειδὴ γίνεται πρὸ τοῦ Ἀποστόλου, καὶ οἱ κατηχούμενοι ἐξέρχονται μετὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου τελείωσιν. Οὐδαμοῦ δὲ γέγραπται, ὅταν χειροτονῆται Ἐπίσκοπος, νὰ ἐξέρχωνται πρῶτον οἱ κατηχούμενοι, ἀλλ' οὐδὲ διὰ τὴν τῶν Ἱερέων χειροτονίαν ἁρμόζει νὰ πάρωμεν τὸ νόημα, ὅτι καὶ χωρὶς νὰ ἦναι χειροτονία, οἱ κατηχούμενοι κατὰ τὴν συνήθειαν, πρὸ τῆς ὥρας ἐκείνης εἶναι ἔξω εὐγαλμένοι, ἤγουν πρὶν τοῦ Χερουβικοῦ ὕμνου, ὕστερα ἀπὸ τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ τοῦ Πρεσβυτέρου χειροτονία. Ὅθεν ἡ προτέρα γνώμη ἐπιβάλλει καλήτερα, ὅτι καὶ κατὰ ἀλήθειαν δὲν συμφέρει νὰ ἦναι παρόντες πολλοὶ ἀκροώμενοι εἰς τὰς ψήφους τῶν Ἐπισκόπων, μὲ τὸ νὰ συμβαίνουσι πολλαὶ λογοτριβαὶ μεταξὺ τῶν ψηφιζόντων καὶ μέχρι τῆς σήμερον, ἀγκαλὰ καὶ καθὼς πρέπει δὲν γίνεται τὸ πρᾶγμα, γίνονται ὅμως μυστικά. Ἡ δὲ χειροτονία γίνεται παρρησίᾳ, διὰ νὰ λαμβάνωνται ὡς μάρτυρες καὶ συνεργοὶ οἱ παρόντες καὶ συμψάλλοντες τὸ ἄξιος, κατὰ τὸν ζ'. Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι αἱ φρικώδεις ἐκεῖναι εὐχαὶ μυστικὰ ἀναγινώσκονται, ὁποῦ πολλάκις οὐδὲ οἱ ἔγγιστα πιστοὶ δὲν τὰς ἀκούουσιν. Ἂν ὅμως καὶ προηγουμένως αἱ ψῆφοι τῶν ἱερωμένων πρέπῃ νὰ γίνωνται παρὰ τῶν Ἐπισκόπων, ἀλλ' ἑπομένως πρέπει καὶ οἱ φρονιμώτεροι καὶ εὐλαβέστεροι τῶν λαϊκῶν νὰ ἐρωτῶνται ἂν συναινοῦν εἰς αὐτάς. Καὶ ὅρα τὸν λ'. καὶ ξά. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ιγ'. τῆς παρούσης.

(1) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων οἱ Φωτεινιανοὶ, ἐπειδὴ καὶ ἀνανέωσαν τὴν αἵρετιν Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ Σαβελλίου καὶ Μοντανοῦ, οὐχὶ ἄναρχον καὶ ποιητὴν τῶν αἰώνων φρονοῦντες τὸν Θεὸν Λόγον, ἀλλὰ νέον καὶ ἀρχὴν λαβόντα ἐκ τῆς Παρθένου, διὰ τοῦτο πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ βαπτίζωνται προσερχόμενοι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, καθὼς καὶ οἱ Παυλιανισταὶ (κατὰ τὸν ιθ'. τῆς ά.) καὶ οἱ Σαβελλιανισταὶ καὶ Μοντανισταὶ (κατὰ τὸν ζ'. τῆς β'.), ὧν τὴν αἵρεσιν ἐδανείσθησαν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν σύμφωνος εἶναι μὲ τὸν ζ'. τῆς β'. Διορίζει γὰρ, ὡς καὶ ἐκεῖνος, ὅτι οἱ καλούμενοι Φρύγες, ἤτοι οἱ Μοντανισταὶ, ὅταν ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, πρέπει ὡς Ἕλληνες νὰ κατηχοῦνται καὶ νὰ βαπτίζωνται ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους μετὰ ἐξετάσεως καὶ ἐπιμελείας, κἂν καὶ αὐτοὶ ὀνομάζωνται μέγιστοι, ὡς διδάσκαλοι καὶ ὑπερέχοντες τῶν ἄλλων, κἂν καὶ ἦναι ἀπὸ τοὺς παρ' αὐτοῖς νομιζομένους μὲν, μὴ ὄντας δὲ ἀληθῶς κληρικούς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μς'. καὶ μζ'. Ἀποστολ. Καὶ μάλιστα τὸν ζ'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν εἰς τὰ κοιμητήρια, ἢ εἰς τὰ λεγόμενα μαρτύρια πάντων τῶν || Ἀπος. με'. αἱρετικῶν, ἀπιέναι τοὺς τῆς ἐκκλησίας, εὐχῆς ἢ θεραπείας ἕνεκα, ἀλλὰ τοὺς τοιούτους, ἐὰν ὦσι πιστοὶ, ἀκοινωνήτους γίνεσθαι μέχρι τινὸς, μετανοοῦντας δὲ, καὶ ἐξομολογουμένους ἐσφάλθαι, παραδέχεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὄχι μόνον οἱ αἱρετικοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἤτοι οἱ πιστοὶ λαϊκοὶ καὶ ὀρθόδοξοι πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς τὰ κοιμητήρια τῶν αἱρετικῶν, ὅπου τινὲς ὀνομαστοὶ παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς ἐνταφιάσθησαν, ἢ εἰς τοὺς οἴκους, ὅπου μάρτυρες τῶν αἱρετικῶν ἐτάφησαν· πολλοὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ καὶ τῆς εἰδωλολατρείας, μέχρι θανάτου ἐκαρτέρησαν, τοὺς ὁποίους μάρτυρας ὠνόμασαν οἱ ὁμόδοξοι αὐτῶν. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ ὀρθόδοξοι, λέγω, χριστιανοὶ, πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτοὺς ἢ διὰ νὰ προσευχηθοῦν, ἢ διὰ θεραπείαν, ἤγουν, ἢ διὰ νὰ τοὺς τιμήσουν, ἢ διὰ νὰ ζητήσουν ἰατρείαν ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὰς ἀσθενείας των. Ὅσοι δὲ τοῦτο ἤθελαν κάμει, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν νὰ ἀφορίζωνται πρὸς καιρὸν, ἕως ὁποῦ νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἐξομολογηθοῦν ὅτι ἔσφαλαν. Ὅρα καὶ τὸν μέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀδιαφόρως πρὸς γάμου κοινωνίαν συνάπτειν τὰ || Τῆς δ'. ιδ'. ἑαυτῶν παιδία αἱρετικοῖς.

Ἑρμηνεία

Δὲν πρέπει οἱ τῆς ἐκκλησίας (1), ἤτοι τόσον οἱ κληρικοὶ, ὅσον καὶ οἱ λαϊκοὶ ὀρθόδοξοι, νὰ ὑπανδρεύουσι τὰ τέκνα των μὲ αἱρετικοὺς, χωρὶς νὰ κάμνουσι κἀμμίαν διαφορὰν ὀρθοδόξου ἀπὸ αἱρετικοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ || Τῆς ά. δ'. καθίστασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγουσιν, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος διορίζει νὰ μὴ γίνωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν αἱ ὀνομαζόμεναι γερόντισσαι γυναῖκες, καὶ προκαθήμεναι ἀπὸ τὰς λοιπὰς, ἀλλ' οὔτε μὲ τοιοῦτον ὄνομα νὰ ὀνομάζωνται· διότι τὸ παλαιὸν ἦτον εἰς τὰς ἐκκλησίας γυναῖκες τριαῦται γερόντισσαι, βάνουσαι τὰς ἄλλας γυναῖκας εἰς τάξιν, πῶς, καὶ ποῦ νὰ στέκωνται καὶ νὰ κάθηνται ἐν τῷ ναῷ κάθε μία, τὸ ὁποῖον ἔργον, ἐπειδὴ ἐμεταχειρίζοντο διὰ αἰσχροκέρδειαν καὶ ὑπερηφάνειαν, ἐμπόδισεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦτο ὁ κανών. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι αἱ πρεσβύτιδες αὗται καὶ προκαθήμεναι, ἐμποδίζει ὁ κανὼν νὰ μὴ καθίστανται, ἤτοι νὰ μὴ χειροτονοῦνται διὰ τῶν εὐχῶν (?), ἐπειδὴ τὸ καθίστασθαι δηλοῖ καὶ τὸ χειροτονεῖσθαι διὰ τῶν εὐχῶν, ὡς εἴπομεν εἰς τὸν δ'. τῆς ά.

(1) Ὥσπερ γὰρ ἡ Σύνοδος αὕτη εἰς τὸν ἀνωτέρω θ'. Κανόνα εἶπε νὰ μὴ πηγαίνουν εἰς κοιμητήρια αἱρετικῶν οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι οἱ Κληρικοὶ, ἢ οἱ λαϊκοὶ πιστοὶ, ὡς αὐτὴ ἡ ἰδία τοῦτο ἐξηγεῖ, οὕτω καὶ εἰς τὸν παρόντα Κανόνα λέγουσα, οἱ τῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται μὲ αἱρετικοὺς, ἐννοεῖ καὶ τοὺς Κληρικοὺς καὶ τοὺς λαϊκοὺς Χριστιανούς.

(2) Πλὴν ὄχι τὸ νὰ χειροτονοῦνται αὗται Διακόνισσαι ἐμπόδισεν ὁ Κανὼν, ὡς αὐτοὶ εἶπον, ἐπειδὴ καὶ αἱ γερόντισσαι αὗται γυναῖκες ἐγίνοντο κατὰ τοὺς καιροὺς τῆς Συνόδου ταύτης Διακόνισσαι. Δι' ὃ καὶ ὁ Φραγγίσκος Τουρριανὸς, σχολιάζων τὸ κή. κεφ. τοῦ β'. βιβλ. τῶν διαταγ. λέγει, ὅτι Πρεσβύτιδας ὁ Κλήμης τὰς Διακόνους ὀνομάζει, ὡς τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ μάθῃ τινὰς, λέγω, καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον ἐν τῇ αἱρέσει τῇ κατὰ Κολλυριδανῶν. Πρεσβύτιδες γὰρ καὶ γερόντισσαι εἶναι αἱ ἐξήκοντα χρόνων γυναῖκες, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐγίνοντο Διάκονοι, ὡς λέγει ὁ Παῦλος καὶ ἡ ὑποσημ. τοῦ μ'. τῆς ς'. (ἴδε καὶ ἀνάγνωθι)· ἀλλὰ ἐμποδίζει καὶ τὸ νὰ χειροτονοῦνται εἰς τὸ νὰ ἦναι Πρεσβύτιδες καὶ προκαθήμεναι ἀπὸ τὰς ἄλλας. Τὰς Πρε-

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

'Αποστ. α'. τῆς α'. δ'. || Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους κρίσει τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ τῶν πέριξ ἐπισκόπων καθίστασθαι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, ὄντας ἐκ πολλοῦ δεδοκιμασμένους, ἔν τε τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, καὶ τῇ τοῦ εὐθέος λόγου (1) πολιτείᾳ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι μὲ τὴν κρίσιν καὶ ψῆφον τῶν πέριξ Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας νὰ γίνωνται οἱ χειροτονούμενοι Ἐπίσκοποι, ὄντες πρὸ πολλῶν χρόνων δεδοκιμασμένοι καὶ μαρτυρημένοι, καὶ κατὰ τὰ ὀρθόδοξα δόγματα τῆς πίστεως, καὶ κατὰ τὴν μὲ ὀρθὸν λόγον γινομένην ἐνάρετον πολιτείαν. Ὅρα καὶ τὸν ά. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν δ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

'Αποστ. λ'. ξά. τῆς ἐν Λαοδ. ε'. τῆς ἐν Καρθ. νθ'. || Περὶ τοῦ, μὴ τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν, τὸ νὰ κάμνουσιν οἱ ὄχλοι καὶ τὰ ἄτακτα πλήθη τῶν πόλεων, τὰς ψήφους καὶ τὰς ἐκλογὰς ἐκείνων ὁποῦ μέλλουν νὰ χειροτονηθοῦν ἱερεῖς (ἢ καὶ ἀρχιερεῖς), ἀ. ὅτι κατὰ προηγούμενον μὲν λόγον οἱ τοιοῦτοι πρέπει νὰ ψηφίζωνται ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ συνιερεῖς, ἐπομένως δὲ νὰ συμψηφίζωνται καὶ ἀπὸ τὸν λαόν· καὶ β'. ὅτι ἴσως οἱ φρονιμώτεροι καὶ εὐλαβέστεροι λαϊκοὶ πρέπει νὰ συμψηφίζουν μὲ τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι εἰς αὐτοὺς ἱερέα (ἢ καὶ ἀρχιερέα), ἀλλ' ὄχι καὶ ὁ χύδην καὶ ἄτακτος ὄχλος, διὰ τὰς ἔριδας καὶ μάχας ὁποῦ ἠμποροῦν νὰ γενηθοῦν εἰς τὰς ψηφοφορίας αὐτῶν, ἄλλων μὲν ἄλλον ψηφιζομένων, καὶ ἄλλων ἄλλον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ έ. τῆς παρούσης, καὶ τὸν λ'. καὶ ξά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Περὶ τοῦ, μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, εἰς ἑτέρας παροικίας διαπέμπεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Συνήθεια ἦτον εἰς τοὺς παλαιοὺς νὰ πέμπουσιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Πάσχα τὰ θεῖα Μυστήρια ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, χάριν εὐλογίας καὶ ἁγιασμοῦ ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐστέλλοντο (2), τὴν ὁποίαν συνήθειαν

σβύτιδας ταύτας ἀναφέρουν καὶ αἱ Ἀποστολικ. διαταγ. βιβλ. β'. κεφ. νζ'. «Αἱ παρθένοι, καὶ αἱ χῆραι, καὶ Πρεσβύτιδες πρῶται πασῶν στηκέτωσαν ἢ καθεζέσθωσαν.» Καὶ ὁ Παῦλος ἰδίᾳ αὐτὰς μνημονεύει ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ κεφ. β'. 3. «Πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας», τὰς ὁποίας θαυμάζω πῶς εἶπον τινὲς ὅτι εἶναι αἱ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Ἱερέων γυναῖκες, ἐκ τοῦ εἰπεῖν ἱεροπρεπεῖς, ὅπερ οὐκ ἔστιν. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος, λέγων, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, ἐφανέρωσεν ὅτι Πρεσβύτιδας ἐννοεῖ τὰς γερόντισσας, ὡς καὶ Πρεσβύτας τοὺς γέροντας ἐκάλεσεν ἀνωτέρω, καὶ ὄχι τοὺς Πρεσβυτέρους. Πρεσβύτιδας ὀνομάζει τὰς γερόντισσας Μοναχὰς καὶ ὁ μς'. τῆς ς'. Ὁ δὲ ρηθεὶς ἅγιος Ἐπιφάνιος αἱρέσει οθ'. λέγει, ὅτι αἱ γεροντότεραι ἀπὸ τὰς χήρας ὠνομάζοντο Πρεσβύτιδες. Καὶ ὅρα τὴν γ'. ὑποσημ. τοῦ ιθ'. τῆς ά.

(1) Ἐν ἄλλοις, βίου.

(2) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν Εὐστράτιον ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων σελ. 284. διὰ διαφόρους αἰτίας τότε ἐκρατεῖτο ἅγιος Ἄρτος· ά. διὰ νὰ κοινωνοῦν κατὰ τὰς τετράδας καὶ παρασκευὰς καὶ ὅτε ἄλλοτε ἤθελον οἱ Χριστιανοὶ, (ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην δὲν ἐγίνετο λειτουργία) καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς λέγει ὁ Βασίλειος, ἐπιστολῇ πρὸς Καισαρ. Πατρικ. καὶ ἐν τῇ Δύσει, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κυπριανὸς ἐπιστ. νς'. καὶ ὁ Ἱερώνυμος πρὸς Παμμάχιον, ἕως εἰς τοὺς χρόνους τῶν Αὐτοκρατόρων Χριστιανῶν· β'. διὰ τοὺς ἀρρώστους· γ'. διὰ τοὺς ὁδοιπόρους· δ'. διὰ τοὺς ἀναχωρητάς· έ. κατὰ τὸν ἅγιον Ἰουστῖνον, ἀπολογίᾳ β'. ὑπὲρ Χριστιανῶν, ἵνα καὶ εἰς τοὺς μὴ παρόντας ἐν τῇ λειτουργίᾳ δι' ἀσθένειαν, ἢ διὰ ἄλλην εὔλογον αἰτίαν διὰ τοῦ Διακόνου ἀποστέλλεται· καὶ ς'. κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ἵνα ἀποστέλλεται κατὰ τὸ Πάσχα ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην· ὄχι μόνον χάριν εὐλογίας, καθὼς διαλαμβάνει ὁ Κανὼν οὗτος, ἀλλὰ καὶ χάριν ἑνώσεως καὶ συγκοινωνίας. Τὸ λέγω φανερώτερα. Ἔστελλον οἱ Ἐπίσκοποι τὸν ἅγιον Ἄρτον εἰς τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ δείξουν μὲ τοῦτο, ὅτι τοὺς γνωρίζουν διὰ κοινωνικοὺς καὶ ὀρθοδόξους, καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅταν δὲν τοὺς ἔστελλον, ἔδειχνον ὅτι τοὺς ἔχουν ἀκοινωνήτους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐσέβιος Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. βιβλ. έ. κεφ. κς'. γράφει, ὅτι ὁ Ἱερομάρτυς Εἰρηναῖος ἔλεγε πρὸς τὸν Ρώμης Βίκτορα, ὅταν αὐτὸς διεφέρετο μὲ τοὺς Ἀσιανοὺς διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα· «Οἱ πρὸ σοῦ Πρεσβύτεροι τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν ἔπεμπον Εὐχαριστίαν, ἤτοι οἱ πρὸ σοῦ Πάπαι, ὁ Ἀνίκητος δηλ. ὁ Πῖος, Ὑγῖνος, Τελεσφόρος καὶ Ξύστος, ἔπεμπον Εὐχαριστίαν εἰς τοὺς Ἐπισκό-

ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανών, ἐπειδὴ εἶναι ἀπρεπὲς νὰ περιφέρωνται τὰ πάντιμα Μυστήρια εἰς μακρὰς ὁδοιπορίας ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν Ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ || Τῆς ς'. οέ. ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ ψάλλῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅποιος θέλει, ἀλλὰ μόνοι οἱ Ψάλται οἱ κανονικοί, οἱ ἐν τῷ κλήρῳ δηλ. συνηριθμημένοι καὶ χειροτονημένοι εἰς κάθε ἐκκλησίαν, οἵτινες ἀναβαίνουσιν ἐπ' ἄμβωνος, καὶ ψάλλουσι μὲ ψαλτικὰς μεμβράνας (διφθέραι γὰρ τὰ δέρματα ὀνομάζονται, ἐξ ὧν γίνονται αἱ μεμβράναι) (1) ἢ καὶ χαρτίνας. Ἀταξία γὰρ ἀκολουθεῖ καὶ χασμῳδία, ἐὰν ψάλλῃ ὅποιος τύχει ἀμαθὴς, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου εὐταξία, ὅταν ψάλλουν οἱ διωρισμένοι Ψάλται, καὶ ψαλτικῶν ἔμπειροι. Ὅρα καὶ τὸν οέ. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΣ'.

Περὶ τοῦ, ἐν Σαββάτῳ Εὐαγγέλια μετὰ καὶ ἑτέρων Γραφῶν ἀναγινώσκεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Φαίνεται ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅτι δὲν εἶχε παλαιὰ ἡ ἐκκλησία τὴν κατάστασιν ὁποῦ ἔχει τώρα. Ὅταν γὰρ τότε ἐσυναθροίζοντο οἱ πιστοὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ἢ εἰς τὸν ὄρθρον τοῦ Σαββάτου, δὲν ἀνεγινώσκοντο Εὐαγγέλια, καθὼς τώρα (2). Ὅθεν διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ ἀναγινώσκωνται κατὰ τὸ Σάββατον Εὐαγγέλια ὁμοῦ μὲ ἄλλας Γραφάς. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐδιωρίσθη ὁ παρὼν Κανὼν, διατὶ πολλοὶ Χριτους τῆς Ἀσίας, καὶ πῶς σὺ ἀποτολμᾷς νὰ τοὺς ἔχῃς ἀκοινωνήτους;» Ὅρα ἐν σελ. 303. τὸν αὐτὸν Εὐστράτιον.

(1) Καθὼς γὰρ ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἐμεταχειρίζοντο δέρματα τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων. ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα ἔγραφον, μὲ τὸ νὰ μὴ εἶχον βιβλία, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καιρόν του ἀκόμη πολλοὶ βάρβαροι εἰς τοιαύτας διφθέρας ἔγραφον. «Ἐν σπάνει βίβλων ἐχρέωντο διφθέρησιν αἰγείῃσί τε καὶ οἰέῃσι, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων εἰς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι». Κατὰ γὰρ τοὺς χιλίους τεσσαράκοντα ὀκτὼ χρόνους ἀπὸ Χριστοῦ εὑρέθη τὸ χαρτίον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξή. τῆς ς'.

(2) Εἶπα, ὅτι δὲν ἀνεγινώσκοντο Εὐαγγέλια, διατὶ τὰ ἄλλα ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποστόλων, ἢ τὰ συγγράμματα τῶν Προφητῶν ἀνεγινώσκοντο ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰουστῖνος, ἐν τῇ β'. ἀπολογίᾳ ὑπὲρ Χριστιανῶν, ἥτις λειτουργία ὄχι μόνον ἐγίνετο ἐν Κυριακῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν Σαββάτῳ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ μάλιστα οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ πάντοτε ἐψάλλοντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῷ ὄρθρῳ, καὶ ἑσπερινῷ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀκολουθίαις καὶ τελεταῖς τῶν Μυστηρίων κατὰ τὸν Ἀργέντην, σελ. 271. τοῦ περὶ Μυστηρίων. Ὅτι δὲ καὶ οἱ Μοναχοὶ πρέπει νὰ ἀναγινώσκουν καθ' ἑκάστην ἀπὸ τὴν νέαν Γραφὴν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸ μαρτυροῦν φανερῶς καὶ τὸ διορίζουν ὅ,τε Μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς Χίλωνα ἐπιστολῇ, καὶ Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ, καὶ Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος σελ. 1041. τῆς αὐτῆς Φιλοκαλίας. Ὅτι δὲ καὶ οἱ λαϊκοὶ πρέπει νὰ τὸ ἀναγινώσκουν, δείχνουσι μὲν καὶ ὁ Βασιλεὺς Θεοδόσιος τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκων ἀπὸ αὐτὸ, καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. λϐ'. εἰς τὸν Ἰωάνν. καὶ ὁμιλ. ιθ'. Ἀνδριάντ.) λέγων, ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες εἶχον Εὐαγγέλια κρεμάμενα ἀπὸ τὸν τράχηλόν τους Ὅταν ὅμως οὗτοι ἀναγινώσκουν τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, πρέπει νὰ στέκωνται ὄρθιοι, καθὼς διορίζει ὁ προρρηθεὶς ἅγιος Κάλλιστος καὶ ὁ ἱστορικὸς Σωζόμενος, ὅστις καὶ κατακρίνει τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἀλεξανδρείας, διατὶ ἐκάθηντο καὶ δὲν ἀνίσταντο ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, ἐπειδὴ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ καινὴ Διαθήκη, ἡ ἐγκαινιασμένη ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν. Τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, εἶναι μία πρεσβεία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, δι' Υἱοῦ σαρκωθέντος, μισθὸν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ τὴν ἀγέννητον θέωσιν. Τὸ Εὐαγγέλιον θέλει ὁ Ἀμβρόσιος νὰ ἦναι τὸ πέλαγος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ πλήρωμα τῶν χαρισμάτων, καὶ θάλασσα τῶν πνευματικῶν Μυστηρίων, ἐν ᾗ πλέει ὁ μυστικὸς ἰχθὺς, Ἰησοῦς Χριστὸς, Θεοῦ Υἱὸς, Σωτὴρ (ἢ Σταυρὸς, κατὰ τὴν ἀκροστιχίδα τῆς Σιβύλλης). Τὸ Εὐαγγέλιον εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Βαρθολομαῖος (παρὰ Διονυσίῳ κεφ. ά. τῆς μυστικῆς θεολογίας), ὅτι συντετμημένον καὶ μικρὸν εἰς τὸ μῆκος, ἀλλὰ μέγα καὶ πλατὺ εἰς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν νοημάτων. Ὅθεν ὁ Ἱερώνυμος ἐπιτομὴν πάσης θεολογίας τὸ Εὐαγγέλιον ὠνόμασεν, ὁ δὲ Ὠριγένης, ἀπαρχὴν ὅλης τῆς Γραφῆς. Δὲν ἔσφαλεν ὅστις ὠνόμασε τὸ Εὐαγγέλιον βάσιν καὶ κέντρον τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, καὶ ἥλιον τῆς Νέας, καὶ ἂν ὅλη ἡ Γραφὴ λέγεται ὑπὸ Αὐγουστίνου κυκλοπαιδεία πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, ψυχῶν ἐργαστήριον, καὶ ἀποθήκη τῶν πνευματικῶν βοτανῶν, δι' ὧν πᾶν νόσημα θεραπεύεται, βέβαια τὸ Εὐαγγέλιον ὑπερέχει. Ὅρα καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπαίνους τοῦ Εὐαγγελίου ἐν σελ. 739. τῆς Δωδεκαβίβλου τοῦ ἀοιδίμου Δοσιθέου. Εἶπον δὲ νὰ ἀναγινώσκουν οἱ Μοναχοὶ τὴν νέαν Γραφὴν, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν παλαιὰν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Προφήτας, τινὲς ἐβλάβησαν, ὄχι διατὶ εἶναι αὕτη κακὴ (μὴ γένοιτο!), ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειάν τους, ὡς γράφει πρὸς Χίλωνα τὸν μαθητήν του ὁ Μέγας Βασίλειος.

στιανοὶ τότε Ἰουδαΐζοντες, καθὼς ἀργοῦσαν ἀπὸ κάθε ἐργόχειρον ἐν τῷ Σαββάτῳ, ἔτσι ἀργοῦσαν καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ψάλλουν ἱερὰ ψαλμῳδήματα, καὶ νὰ ἀναγινώσκουν Εὐαγγέλια καὶ ἁγίας Γραφάς.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τῆς ς'. οἱ. || Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἐπισυνάπτειν ἐν ταῖς συνάξεσι τοὺς ψαλμοὺς, ἀλλὰ διὰ μέσου καθ' ἕκαστον ψαλμὸν γίνεσθαι ἀνάγνωσιν.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν διὰ νὰ μὴ ψάλλωνται διὰ μιᾶς ὅλοι οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ εἰς τὰς συνάξεις καὶ ἀκολουθίας τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ ὁ λαὸς διὰ τὴν μακρὰν ἔκτασιν αὐτῶν βαρύνεται καὶ εὐγαίνῃ ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ψαλμοὺς νὰ γίνεται καὶ ἀνάγνωσις καὶ προσευχὴ, ἵνα ὁ λαὸς ἀναπαύεται ὀλίγον, καὶ μὲ τὴν ποικιλίαν ταύτην νεαρώτερος ὁ νοῦς γινόμενος καὶ νηφαλιώτερος, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, (ὅρ. κατὰ πλάτ. λζ'.) ἀρχινᾷ πάλιν νὰ ψάλλῃ τοὺς ψαλμούς. Καὶ τούτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ θεῖοι Πατέρες ἐμοίρασαν τὸ ψαλτήριον εἰς διάφορα καθίσματα, καὶ ἀναμεταξὺ τῶν καθισμάτων ἔβαλαν καὶ εὐχὰς, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς πολλὰ ψαλτήρια καὶ χειρόγραφα καὶ τυπωμένα (1). Ὅρα καὶ τὸν οἱ. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Περὶ τοῦ, τὴν αὐτὴν λειτουργίαν τῶν εὐχῶν πάντοτε καὶ ἐν ταῖς ἐννάταις, καὶ ἐν ταῖς ἑσπέραις ὀφείλειν γίνεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Καθὼς ὁ ριδ'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθ. (ὃν καὶ ἀνάγνωθι) διδάσκει, νὰ λέγωνται ἀπὸ ὅλους αἱ παρὰ τῆς Συνόδου κεκυρωμέναι εὐχαὶ, καὶ ὄχι νέαι ἄλλαι, τοιουτοτρόπως φαίνεται νὰ λέγῃ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζων, ὅτι ἡ τάξις τῶν εὐχῶν πρέπει νὰ φυλάττεται ἡ αὐτὴ, καὶ εἰς τὰς ἐννάτας, καὶ εἰς τὰς ἑσπερινὰς ὑμνῳδίας, καὶ νὰ μὴ συνθέτῃ ὅποιος θέλῃ ἐδικάς του ἄλλας εὐχάς· ἀρκεταὶ γὰρ εἶναι αἱ παραδεδομέναι.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Περὶ τοῦ, δεῖν ἰδίᾳ πρῶτον μετὰ τὰς ὁμιλίας τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν κατηχουμένων εὐχὴν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς κατηχουμένους, τῶν ἐν μετανοίᾳ τὴν εὐχὴν γίνεσθαι, καὶ τούτων προσελθόντων ὑπὸ χεῖρα καὶ ὑποχωρησάντων, οὕτω τῶν πιστῶν τὰς εὐχὰς γίνεσθαι τρεῖς, μίαν μὲν τὴν πρώτην διὰ σιωπῆς, τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην, διὰ προσφωνήσεως πληροῦσθαι· εἶθ' οὕτω τὴν εἰρήνην δίδοσθαι. Καὶ μετὰ τὸ τοὺς Πρεσβυτέρους δοῦναι τῷ ἐπισκόπῳ τὴν εἰρήνην, τότε τοὺς λαϊκοὺς τὴν εἰρήνην διδόναι, καὶ οὕτω τὴν ἁγίαν προσφορὰν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ μόνοις ἐξὸν εἶναι τοῖς ἱερατικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ κοινωνεῖν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ἡ τάξις καὶ ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἀλλοία ἦτον εἰς τοὺς παλαιοὺς καιροὺς ἀπὸ τὴν τωρινὴν, ὡς δῆλον γίνεται τοῦτο ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος. Λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἱερουργίας, ἀφ' οὗ πρῶτον κάμουσι διδαχὴν οἱ ἐπίσκοποι (2), νὰ γίνεται ἡ εὐχὴ τῶν κατηχουμένων ἀβαπτίστων (ἡ ὁποία εὐχὴ καὶ τώρα λέγεται ἐν ταῖς ἱεραῖς λειτουργίαις τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου), καὶ ἀφ' οὗ εὔγουν οἱ κατηχούμενοι ἔξω, νὰ γίνεται ἡ εὐχὴ τῶν βεβαπτισμένων μὲν χριστιανῶν, διὰ δὲ τὰ ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔκαμαν, μετανοούντων, ἐπιτιθεμένης καὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως εἰς τὰς κεφαλάς των· περὶ οὗ ὅρα τὸν ιδ'. τῆς ά. (αὕτη δὲ ἡ εὐχὴ τώρα οὐ λέγεται), καὶ ἀφ' οὗ εὔγουν ἔξω καὶ αὐτοὶ, νὰ γίνωνται τρεῖς εὐχαὶ τῶν πιστῶν, ἡ μία μὲν μυστικῶς, ἡ δὲ ἄλλαις δύω ἐκφώνως (τώρα δὲ δύω μόνον εὐχαὶ λέγονται τῶν πιστῶν, καὶ αὐταὶ μυστικῶς, ὡς φαίνεται ἐν ταῖς λειτουργίαις τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου)· ἀφ' οὗ δὲ καὶ αὐταὶ πληρωθοῦν, νὰ δίδεται ἡ εἰρήνη, ἤτοι νὰ γίνεται ὁ ἀσπασμὸς τῶν ἱερέων μετὰ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τῶν λαϊκῶν μετὰ τῶν λαϊκῶν, ὅς τις ἀσπασμὸς ὀνομάζεται εἰρήνη, διατὶ εἶναι σημεῖον ἀγάπης καὶ εἰρήνης (3)· καὶ ἀφ' οὗ ταῦτα πάντα τελει-

(1) Περὶ τῆς ψαλμῳδίας ταύτης καὶ τῆς ἐν μέσῳ γινομένης προσευχῆς, ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ οε'. τῆς ς'.

(2) Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἰουστῖνος ἐν τῇ β'. ἀπολογίᾳ, ὅτι εἰς τοὺς καιρούς του ἐγίνετο. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ιθ'. τῆς ς'.

(3) Ἀρχαιοτάτη εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ ἀσπασμοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ. Λέγει γὰρ τὸ νζ'. κεφ. τοῦ β'. βιβλ. τῶν Διαταγ. «λεγέτω ὁ παρεστὼς τῷ Ἀρχιερεῖ Διάκονος, μή τις κατά τινος, μή τις ἐν ὑποκρίσει»· καὶ πάλιν. «Ἀσπαζέσθωσαν ἀλλήλους οἱ ἄνδρες, καὶ ἀλλήλας αἱ γυναῖκες, τῷ ἐν Κυρίῳ φιλήματι· καὶ οἱ τοῦ Κλήρου τὸν Ἐπίσκοπον, ἀλλα μή τις δολίως, ὡς Ἰούδας τὸν Κύριον φιλήματι παρέδωκε.» Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἰου-

ωθοῦν, νὰ γίνεται ἡ μετουσίωσις τῶν Μυστηρίων, καὶ οὕτως, οἱ μὲν ἱερωμένοι μόνον νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ κοινωνοῦν μέσα εἰς τὸ Βῆμα, οἱ δὲ λαϊκοὶ δηλ. ἔξω τοῦ βήματος (1).

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ὅτι οὐ δεῖ διάκονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ κελεύσεως τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι. Ὁμοίως δὲ ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς διακόνους ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ πάντων τῶν κληρικῶν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει ὁ διάκονος νὰ κάθεται ἔμπροσθεν τοῦ πρεσβυτέρου ἀφ' ἑαυτοῦ του, εἰ μὴ μόνον ὅταν προσταχθῇ νὰ καθίσῃ ἀπὸ αὐτὸν, καθὼς ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται. Ἀλλὰ καὶ τὸν διάκονον πρέπει νὰ τιμῶσιν οἱ κατώτεροι ὑπηρέται τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅλοι οἱ κληρικοὶ, μὲ τὸ νὰ μὴ κάθηνται δηλ. καὶ αὐτοὶ ἔμπροσθέν του, ἂν δὲν προσταχθῶσιν ἀπὸ αὐτόν. Ὅρα καὶ τὸν ιή. τῆς ά. καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ιέ. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἔχειν χώραν ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἅπτεσθαι ἱερῶν σκευῶν. ‖ Τῆς ς'. ιέ.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι κανένας ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας νὰ μὴ ἐμβαίνῃ μέσα εἰς τὸ διακονικὸν (2), καὶ νὰ πιάνῃ τα ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια. Ὅρα καὶ τὸν ιέ. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτην ὁράριον φορεῖν, οὐδὲ τὰς θύρας ἐγκαταλιμπάνειν.

στῖνος, ἀπολογίᾳ β'. καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς παιδαγ. γ'. Ὁ δὲ Ἱεροσολύμων Κύριλλος κατηχήσει έ. λέγει, ὅτι τὸ φίλημα εἶναι σημάδι, πῶς αἱ ψυχαὶ τῶν φιλούντων εἶναι ἑνωμέναι, καὶ πῶς ἐξώρισαν ἀπὸ λόγου των κάθε μνησικακίαν. «Σημεῖόν ἐστι τὸ φίλημα τοῦ ἀνακραθῆναι τὰς ψυχὰς, καὶ πᾶσαν ἐξορίζειν μνησικακίαν.» Ὅρα Εὐστρατ. σελ. 275.

(1) Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ λειτουργίας ἐστὶ, σημειοῦμεν ἐδῶ πέντε τινὰ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἠξεύρουν οἱ Χριστιανοὶ, καὶ μάλιστα οἱ Ἱερεῖς· ά. εὐθὺς ὁποῦ πάρῃ καιρὸν ὁ Ἱερεὺς διὰ νὰ λειτουργήσῃ, πρέπει ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ κάθωνται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας καὶ φλυαροῦν, ἀλλὰ νὰ ἐμβαίνουν μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ διαβάζωνται αἱ ὧραι ἐν ὅσῳ προσκομίζει ὁ Ἱερεύς· β'. ἀφ' οὗ προσκομίσῃ καὶ μνημονεύσῃ τὰ ἐδικά του ὀνόματα ὅλα ὁ Ἱερεὺς, πρέπει νὰ κτυπᾷ ἀπὸ μέσα, διὰ νὰ ἀκούσουν οἱ ἔξω Χριστιανοὶ, καὶ οὕτω νὰ εὐγαίνουν ἀπὸ τὰ στασίδια, καὶ στεκόμενοι ἀσκεπεῖς ὁ κάθε Χριστιανὸς, νὰ μνημονεύῃ κρυφὰ τὰ ὀνόματα τῶν γονέων, καὶ τῶν ἄλλων του συγγενῶν, καὶ ὁ Ἱερεὺς ἔσωθεν ἄλλο τι νὰ μὴ λέγῃ, πάρεξ, μνήσθητι, Κύριε, μνήσθητι, Κύριε. Ἕως ὅτου νὰ τελειώσουν ὅλοι τὰ ὀνόματα ὁποῦ ἔχουν, καὶ νὰ ἔμβουν εἰς τὰ στασίδιά των· γ'. οἱ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ εὐλογοῦν μὲ τὸ χέρι, οὔτε τὴν πρόθεσιν ἐν τῇ εὐχῇ αὐτῆς, οὔτε τὴν ἄνω καθέδραν, ἀλλὰ μόνον νὰ κάμνου σχῆμα πρὸς αὐτὰς, καθὼς τοῦτο δηλοῖ καὶ ὁ ιβ'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, τὸν ὁποῖον ὅρα ἔμπροσθεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κά. τῆς παρούσης Συνόδου· δ'. οἱ Ἱερεῖς, ὅταν λειτουργοῦν τὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου λειτουργίαν, πρέπει ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς μετουσιώσεως καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν μυστηρίων νὰ μὴ λέγουν τὸ, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, διατὶ αὐτὸ εἶναι προσθήκη τινὸς ἀμαθοῦς καὶ τολμηροῦ, ὅστις, ἐναντιούμενος, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς Λατίνους, ἔπῆρε τὰ λόγια ταῦτα ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Βασιλείου. Ὅθεν οὐδὲ εἰς τὰς παλαιὰς χειρογράφους λειτουργίας ταῦτα εὑρίσκονται, ὡς ἡμεῖς ἐρευνήσαμεν, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν σύνταξιν ἔχουν ἐκεῖ τόπον τὰ τοιαῦτα λόγια· έ. δὲ καὶ τελευταῖον δίδω εἴδησιν, ὅτι τὰ παλαιὰ τειλικτάρια καὶ βιβλία τῶν λειτουργιῶν, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν Μυστηρίων δὲν ἔχουν τὸ, Κύριε ὁ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα, οὔτε τοὺς στίχους, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ εἰπεῖν· «Καὶ κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα», ἔχουν τὸ, «Καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον κτλ.», τινὲς γὰρ νεώτεροι ταῦτα προσέθηκαν τάχα δι' εὐλάβειαν, τὰ ὁποῖα οὐδένα τόπον ἔχουν ἐκεῖ· ἐὰν ὅμως θέλῃ τινὰς νὰ λέγῃ ταῦτα ἑλκόμενος ἀπὸ τὴν συνήθειαν, ἂς τὰ λέγῃ πρὸ τῆς εὐχῆς, τῆς· «Ἔτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν κτλ.»

(2) Διακονικὸν ὠνομάζετο τὸ σκευοφυλάκιον. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διατὶ μέσα εἰς αὐτὸ ἑτοίμαζον τὰ ἱερὰ σκεύη οἱ Διάκονοι πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν Ἀρχιερέων καὶ Πρεσβυτέρων, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται καὶ μενσατώριον, κατὰ τὸν Ἀναγνώστην Θεόδωρον, ἀπὸ τοῦ μένσα, δ δηλοῖ λατινιστὶ τράπεζα. Τοῦτο δὲ ἦτον ὡσὰν μία ἄλλη πρόθεσις εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ βήματος, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών. Βλεπόντων ἡμῶν δηλ. ἀπὸ τὸ βῆμα πρὸς δυσμὰς, καθὼς φαίνεται εἰς τὰ καθολικὰ τῶν Μοναστηρίων τοῦ ἁγίου Ὄρους. Μερικοὶ δὲ θέλουσιν, ὅτι τὸ σκευοφυλάκιον καὶ διακονικὸν αὐτὸ, νὰ ἐγίνετο καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τὸ δεξιὸν, ἤτοι ὅπου εἶναι ἡ ἁγία πρόθεσις, συμπεραίνοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν ιβ'. Κανόνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, ὅστις ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνεται σφραγὶς ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ σκευοφυλακίου εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον, ἤτοι νὰ μὴ εὐλογῇ ὁ Ἱερεὺς μὲ τὸ χέρι τὰ ἐν τῇ προθέσει τίμια δῶρα, ὅταν λέγῃ τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως. Ὅρα καὶ τὸν Ἰωάννην Ναθαναὴλ τὸν Οἰκονόμον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς λειτουργίας (κεφ. ιζ'. σελ. ιά).

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει ὁ ὑπηρέτης καὶ θυρωρὸς τῆς ἐκκλησίας ὁράριον νὰ φορῇ (1), οὐδὲ τὰς θύρας τῶν κατηχουμένων καὶ μετανοούντων ἀνδρῶν νὰ ἀφίνῃ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας, ἀλλὰ ταύτας νὰ ἐπιτηρῇ ἀσφαλῶς. Διὸ καὶ τὸ νζ΄. κεφ. τοῦ β΄. βιβλ. τῶν ἀποστολικῶν διαταγ. λέγει· «Φυλαττέσθωσαν δὲ αἱ θύραι μή τις ἄπιστος εἰσέλθῃ, ἢ ἀμύητος.» Καὶ τοῦτο σημαίνει καὶ τὸ παρὰ τοῦ διακόνου ἐκφωνούμενον· «Τὰς θύρας, τὰς θύρας ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν (2).»

ΚΑΝΩΝ ΚΓ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ἀναγνώστας ἢ ψάλτας ὁράριον φορεῖν, καὶ οὕτως ἀναγινώσκειν ἢ ψάλλειν.

Ἑρμηνεία.

Ἀλλ' οὔτε οἱ ἀναγνῶσται καὶ ψάλται πρέπει νὰ φοροῦσιν ὁράριον, καὶ μὲ αὐτὸ νὰ ἀναγινώσκουν καὶ νὰ ψάλλουν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον, ὡς μὴ χρησιμεῦον εἰς αὐτούς. Ὅρα καὶ τὸν λγ΄. καὶ οἑ. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἀπὸ πρεσβυτέρων ἕως διακόνων καὶ ἑξῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἕως ὑπηρετῶν, ἢ ἀναγνωστῶν, ἢ ψαλτῶν, ἢ ἐφορκιστῶν, ἢ θυρωρῶν, ἢ τοῦ τάγματος τῶν ἀσκητῶν, εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι νὰ μὴ ἐμβαίνουν μέσα εἰς καπηλεῖον, τόσον οἱ τοῦ βήματος ἱερωμένοι, ὅσον καὶ οἱ ἔξω τοῦ βήματος κληρικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ, ὑποδιάκονοι, λέγω, ἀναγνῶσται, ψάλται, ἐφορκισταὶ, θυρωροὶ καὶ ἀσκηταί. Ὅρα καὶ τὸν μβ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἄρτον διδόναι, οὐδὲ ποτήριον εὐλογεῖν.

(1) Ὁράριον, ἄλλοι μὲν εἶπον ὅτι ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ ovare, δ δηλοῖ τὸ εὔχεσθαι λατινικῶς, διατὶ τοῦτο κρατῶν ὁ Διάκονος λέγει τὰς αἰτήσεις· ἄλλοι δὲ ὅτι ἀπὸ τοῦ hora, δ δηλοῖ τὴν ὥραν λατινικῶς, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ δεικνύει ὁ Διάκονος τὴν ὥραν καὶ τὸν καιρὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, ὧν εἷς εἶναι καὶ ὁ Νικόλαος Βούλγαρις, ἐν τῇ ἱερᾷ κατηχήσει. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν καὶ ὁ Βλάσταρις ἐτυμολογοῦσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ὁρῶ, διατὶ τοῦτο κρατῶν ὁ Διάκονος ὁρᾷ καὶ ἐπιτηρεῖ τί δεῖ γενέσθαι ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται ὡράριον, διατὶ ὡραΐζει καὶ στολίζει τὸν Διάκονον. Ἄριστα ὅμως καὶ προσφυέστατα ἐν τῷ κατὰ Ἀζύμων ἐξηγεῖ ὁ σοφώτατος καὶ πολυμαθέστατος Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης λέγων, ὅτι ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ os, oris, δ δηλοῖ τὸ στόμα κατὰ λέξιν, Λατινικὴν μὲν, μεταγενεστέραν δέ. Τὸ ὁράριον λοιπὸν θέλει νὰ εἴπῃ ὀθόνιον, ἢ μανδήλιον διὰ σπόγγισμα τοῦ στόματος, ἐπειδὴ ὅταν ὁ Διάκονος μετέδιδεν ἀπὸ τὸ ἅγιον ποτήριον εἰς τοὺς Χριστιανοὺς (ὡς εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ κγ΄. τῆς ς΄.), εἶχε τὸ ὁράριον αὐτὸ εἰς τὸν ὦμόν του, καὶ τὸ μὲν περισσότερον μέρος ἐκρέματο ἔμπροσθεν, τὸ ὁποῖον ἐκράτει μὲ τὰ τρία δάκτυλα τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, τὸ δὲ ἅγιον ποτήριον ἐκράτει μὲ τὰ λοιπὰ δύω δάκτυλα τῆς αὐτῆς χειρὸς συμβοηθούσης καὶ τῆς ἀριστερᾶς· ὅθεν ὅσοι προσήρχοντο καὶ ἔπινον ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, παρευθὺς ἀπεσπόγγιζον τὸ στόμα αὐτῶν εἰς τὸ ὁράριον. Εἰς τοιαύτην σημασίαν τοῦ μανδηλίου ἐμεταχειρίσθη καὶ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος τὸ ὁράριον ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σατύρου, καὶ ἀντὶ τοῦ σουδαρίου, ἤτοι τοῦ μανδηλίου, ὁποῦ ἦτο τοῦ Λαζάρου τὸ πρόσωπον σκεπασμένον, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ αὐτὸς θεῖος Ἀμβρόσιος λέγει, ὅτι ἦτο σκεπασμένον μὲ ὁράριον. Ἀλλὰ καὶ τὰ Σιμικίνθια τοῦ θείου Παύλου (Πράξ. ιθ΄. 12.), μὲ τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο διάφοροι ἰατρεῖαι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ὁράρια καὶ σουδάρια ἦσαν κατὰ κυριολεξίαν, ἤτοι μανδήλια, ρινόμακτρα, ὡς λέγει ὁ Βαρῖνος, ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὡς ὁ Ἡσύχιος, νὰ ἦσαν τὰ φακιόλια τῆς κεφαλῆς, ἢ τὰ ζωνάρια τῶν Ἱερέων. Τὴν σήμερον δὲ τὰ ὁράρια ταῦτα εἰς τοὺς Διακόνους εἰς ἄλλο τι δὲν χρησιμεύουν, πάρεξ εἰς στολισμὸν καὶ ὡραϊσμὸν, καὶ εἰς τὸ νὰ εἰκονίζωνται δι' αὐτῶν αἱ πτέρυγες τῶν Σεραφὶμ, κατὰ τὴν ἀναγωγικὴν ἑρμηνείαν ὁποῦ τῶν κάμνει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης. Διὸ καὶ τὸ, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος ὁ τῶν Σερραφὶμ ὕμνος, εἰς πολλὰ ὁράρια φαίνεται ἐντετυπωμένος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σουΐδας εἰς τὴν λέξιν φωσώνιον, ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου καλεῖ τὸ ὁράριον. Τὸ δὲ κιβώτιον τὸ ἀργυροῦν, ὅπερ βαστάζουν οἱ Διάκονοι ἐπὶ τοῦ ὤμου ἐν ταῖς ἱεραῖς τοῦ ἁγίου Ὄρους Μοναῖς ὅταν θυμιῶσι, δι' ἄλλην οὐδεμίαν χρείαν καὶ νόημα, ὡς δοκεῖ μοι, ἐπενοήθη, εἰ μὴ ἵνα ἀποτίθεται εἰς αὐτὸ θυμιώμενον λιβάνι, ὅπερ κιβώτιον κατ' ἀρχὰς ἀκαλλώπιστον ὂν ἤδη εἰς τοιοῦτον σχῆμα καλλωπισμοῦ προελήλυθε διὰ τὸν τῆς Ἐκκλησίας στολισμόν.

(2) Οἱ Πυλωροὶ δὲ καὶ Θυρωροὶ λέγονται καὶ Ὀστιάριοι, τὸ ὁποῖον ὄνομα ὁ Σουΐδας καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ γράφει· ὀστία γὰρ λατινιστὶ ἡ θύρα ὀνομάζεται, καὶ διὰ τοῦ ω μεγάλου, ἀπὸ τοῦ ὠθεῖν ἑλληνικοῦ, ἐπειδὴ οὗτοι ὤθουν, καὶ δὲν ἄφινον νὰ εἰσέρχεται κατηχούμενος. Τρεῖς δὲ ἦσαν οἱ ὀστιάριοι, καὶ ὅρα τὸν Χρύσανθον (σελ. λέ. τοῦ Συνταγματίου).

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας, εἴ τε Ὑποδιάκονοι εἶναι, εἴτε οἱ κατώτεροι Κληρικοί, νὰ μεταλαμβάνουσι τινὰς τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ἢ νὰ εὐλογοῦσι τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον· ἡ γὰρ εὐλογία αὕτη μόνου τοῦ Ἱερέως εἶναι ἰδία καὶ τοῦ ἀρχιερέως· ἡ δὲ μετάδοσις τοῦ θείου Ἄρτου κυρίως μὲν εἶναι τοῦ Ἱερέως, ὑπουργικῶς δὲ εἶναι καὶ τοῦ διακόνου μόνον, ὡς εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ κγ΄. τῆς ς΄. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῶν κατωτέρων Κληρικῶν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ιέ. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐφορκίζειν τοὺς μὴ προαχθέντας ὑπὸ Ἐπισκόπων, μήτε ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, μήτε ἐν ταῖς οἰκίαις.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατηχοῦν οὔτε εἰς τὰς Ἐκκλησίας, οὔτε εἰς τὰ ὁσπήτια ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν προεβλήθησαν εἰς τοῦτο διὰ χειροθεσίας τοῦ Ἀρχιερέως ἢ τοῦ Χωρεπισκόπου, ταὐτὸν εἰπεῖν τοῦ ἔχοντος χώραν Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν ί. τῆς Ἀντιοχ. ὃν καὶ ἀνάγνωθι μὲ τὴν εἰς αὐτὸν ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικοὺς, ἢ Κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς, καλουμένους εἰς ἀγάπην, μέρη αἴρειν, διὰ τὸ, τὴν (1) ὕβριν τῇ τάξει προστρίβεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὰς γινομένας ἀγάπας, ἤτοι συμπόσια, ἐκαλοῦντο μὲν οἱ πτωχοὶ, ἐκαλοῦντο δὲ καὶ οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί. Δι' ὃ προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι καὶ οἱ λαϊκοὶ μὲν, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ νὰ μὴ παίρνουσι μερίδια φαγητῶν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα συμπόσια καὶ τὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς οἴκους των, ἐπειδὴ τοῦτο εἰς ὕβριν γίνεται καὶ ἀτιμίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ δείχνουν ὅτι εἶναι λαίμαργοι καὶ ἀχόρταγοι οἱ ποιοῦντες αὐτό. Ὅρα καὶ τὸν οδ΄. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς, ἢ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐσθίειν καὶ ἀκούβιτα στρωννύειν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν αὐτολεξεὶ οδ΄. τῆς ς΄. ἐστὶν ἀπὸ τοῦτον ἐρανισθεὶς, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανοὺς Ἰουδαΐζειν, καὶ ἐν τῷ Σαββάτῳ σχολάζειν, ἀλλὰ ἐργάζεσθαι αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τὴν δὲ Κυριακὴν προτιμῶντας, εἴ γε δύναιντο, σχολάζειν ὡς Χριστιανοί, εἰ δὲ εὑρεθεῖεν Ἰουδαΐσταὶ, ἔστωσαν ἀνάθεμα παρὰ Χριστῷ.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν Σάββατον, ὡς καὶ τὸ ὄνομά του δηλοῖ, ἦτο ἑορτὴ καταπαύσιμος τοῦ παλαιοῦ Νόμου, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι καταπαύουσιν ἀπὸ κάθε ἐργόχειρον, ἡ δὲ Κυριακὴ εἶναι ἑορτὴ καταπαύσιμος τῆς νέας χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου. Λοιπὸν οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει τῆς χάριτος ὄντες υἱοὶ, νὰ ἑορτάζουσι καὶ νὰ σχολάζουσιν εἰς τὸ Σάββατον, καὶ κατὰ τοῦτο νὰ Ἰουδαΐζωσι, καθὼς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἀλλὰ τῷ Σαββάτῳ μὲν νὰ ἐργάζωνται, τὴν δὲ Κυριακὴν, τιμῶντες διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, νὰ σχολάζουσιν εἰς αὐτὴν, ἐὰν δύνωνται (2)·

(1) Τὸ τὴν, περιττὸν δοκεῖ.

(2) Σημείωσαι ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν οὐκ ἀναγκαστικῶς προστάζει νὰ ἀργοῦσι κατὰ τὴν Κυριακὴν οἱ Χριστιανοὶ, ἀλλὰ ἐπρόσθεσε τὸ, ἐὰν δύνανται καὶ ἔχουν τὸν τρόπον νὰ ἀργοῦν· μὲ ὅλον τοῦτο οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐδιώρισαν ἀναγκαίως νὰ ἀργοῦσι κατὰ τὴν Κυριακὴν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ, πλὴν τῶν γεωργῶν. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς γεωργοὺς αὐτοὺς ἡ νδ΄. Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἐδιώρισε μετὰ ταῦτα νὰ σχολάζουν κατὰ τὴν

εἰ δὲ φανοῦν ὅτι Ἰουδαΐζουσι διὰ τῆς τοιαύτης ἐν τῷ Σαββάτῳ ἀργίας, νὰ γίνωνται ἀνάθεμα, ἤτοι νὰ ἦναι χωρισμένοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Περὶ τοῦ ἀναθέματος, ὅρα ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐν Γάγγρᾳ. Ὅτι δὲ ἐν τῷ Σαββάτῳ πρέπει νὰ ἐργάζωνται καὶ ὄχι νὰ ἀργοῦν οἱ Χριστιανοί, μαρτυρεῖ καὶ ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ ξδ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικοὺς, ἢ Κληρικοὺς, ἢ Ἀσκητὰς, ἐν βελανείῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι, μηδὲ πάντα Χριστιανὸν ἢ λαϊκόν. Αὕτη γὰρ πρώτη κατάγνωσις παρὰ τοῖς ἔθνεσιν.

Ἑρμηνεία.

Τὸν παρόντα Κανόνα, αὐτολεξεὶ ἐρανισθεῖσα ἡ ς'. Σύνοδος, οζ'. Κανόνα αὐτῆς ἐποίησεν· ὅθεν ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τούτου ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς πάντας αἱρετικοὺς ἐπιγαμίας ποιεῖν, ἢ διδόναι υἱοὺς ἢ θυγατέρας, ἀλλὰ μᾶλλον λαμβάνειν, εἴ γε ἐπαγγέλλοιντο Χριστιανοὶ γίνεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ δίδουσιν εἰς κανένα αἱρετικὸν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, πάντας, κατὰ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο· «Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δάξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πάντα», [Ψαλμ. μή. 17.], ἤτοι οὐχὶ τινὰ μὲν, τινὰ δὲ ὄχι. Ἀλλὰ οὐδὲν λήψεται), δὲν πρέπει, λέγω, εἰς κανένα αἱρετικὸν νὰ δίδουσιν οἱ Χριστιανοὶ τοὺς υἱοὺς καὶ θυγατέρας αὐτῶν πρὸς γάμου κοινωνίαν, ἵνα μὴ μεταστρέψουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὰ κακόδοξα αὐτῶν δόγματα. Μᾶλλον δὲ αὐτοὶ νὰ λαμβάνουσιν ἐκ τῶν αἱρετικῶν, ἐὰν ὅμως αὐτοὶ ὑποσχεθοῦν, καὶ μετατεθοῦν πρῶτον ἐκ τῆς αἱρέσεως εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν. Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'.

Ὅτι οὐ δεῖ αἱρετικῶν εὐλογίας λαμβάνειν, αἵτινές εἰσιν ἀλογίαι μᾶλλον, ἢ εὐλογίαι.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ λαμβάνῃ τινὰς Χριστιανὸς εὐλογίας ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς, ἐπειδὴ αὗται δὲν εἶναι εὐλογίαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλογίαι. Ὅρα καὶ τὸν με'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ αἱρετικοῖς ἢ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι.

Κυριακήν. Ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ ὁμολογητὴς ἐν τῷ β'. τόμῳ τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων σελ. 918. κατὰ τὸν δ'. αὐτοῦ Κανόνα ἐκ τῶν ἐν ταύτῃ δεκαεπτὰ μόνων περιεχομένων λέγει, ὅτι δὲν πρέπει οὔτε νὰ ὁδοιπορῇ τινὰς ἐν Κυριακῇ χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν. Πρέπει δὲ οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ μεταχειρίζωνται τὴν ἀργίαν τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν ἄλλων ἑορτῶν εἰς μέθας, παιγνίδια, τραγούδια καὶ ταραχὰς, ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ πηγαίνουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ νὰ ἀκροάζωνται τὰ θεῖα λόγια, εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκουν τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας νὰ κάμνουν. Διὸ καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος (ἐπιστολῇ πρὸς Μαγνησίους) λέγει· «Ἕκαστος ἡμῶν σαββατιζέσθω πνευματικῶς, μελέτῃ νόμου χαίρων, οὐ σώματος ἀνέσει, οὐκ ὀρχήσει καὶ κρότοις, νοῦν οὐκ ἔχουσιν». Ὁ δὲ ἅγιος Ἀμβρόσιος λέγει· «ὅτι τὰς ἡμέρας τῆς ἀργίας δὲν πρέπει νὰ τὰς κάμνωμεν ἑορτὰς λαγνείας». Ὁ δὲ Χρυσόστομος (σελ. 357. τοῦ ἑ. τόμου λογ. ἐν ταῖς καλάνδαις) λέγει· «Τίς δὲ ἡ Χριστιανῷ πρέπουσα ἑορτή; ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος· "Ὥστε ἑορτάζομεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.» (ά. Κορινθ. έ. 8.)· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· «Ἑορτὴ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ εὐφροσύνη πνευματικὴ» (σελ. 603. τοῦ έ. τόμ. λόγ. ά. εἰς τὴν Πεντηκοστήν). Ὁ δὲ Βαλσαμὼν (ἀποκρ. νά. σελ. 386 τῆς Γιοῦρ.) λέγει ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς οὐδὲ νὰ λούεται πρέπει τινάς· οὐδὲ οἱ ἔχοντες τὰ λουτρὰ πρέπει νὰ τὰ καίουν κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ὅποιος δὲ λουσθῇ ἐν αὐτῇ, νὰ διορθώνεται μὲ ἐπιτίμιον, κατὰ τὴν τοῦ Ἐπισκόπου διάκρισιν. Καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ βιβλ. γ'. Κεφ. θ'. λέγουν ταῦτα· «Οὐδὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς ἡμέραις ἐπιτρέπομεν ὑμῖν ἀσεμνόν τι ἢ φθέγγεσθαι, ἢ πράττειν. Λέγει γάρ που ἡ Γραφή· Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ, καὶ τὰς ἀγαλλιάσεις ἡμῶν μετὰ φόβου καὶ τρόμου γίνεσθαι χρή.»

Ἑρμηνεία.

Διορίζει οὗτος ὁ Κανὼν νὰ μὴ συμπροσευχώμεθα οὔτε μὲ τοὺς αἱρετικοὺς, ἤτοι τοὺς σφάλλοντας περὶ τὴν πίστιν, οὔτε μὲ τοὺς σχισματικοὺς, ἤτοι τοὺς κατὰ τὴν πίστιν μὲν ὀρθοδόξους ὄντας, χωριζομένους δὲ ἀπὸ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν διά τινας παραδόσεις καὶ ἔθιμα ἰδιαίτερα, κατὰ τὸν ά. τοῦ Βασιλείου. Ὅρα καὶ τὸν μέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ πάντα χριστιανὸν ἐγκαταλείπειν Μάρτυρας Χριστοῦ, καὶ ἀπιέναι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας, τοῦτ' ἔστιν αἱρετικῶν, ἢ αὐτοὺς πρὸς τοὺς προειρημένους, αἱρετικοὺς γινομένους· οὗτοι γὰρ ἀλλότριοι τοῦ Θεοῦ τυγχάνουσιν. Ἔστωσαν οὖν ἀνάθεμα οἱ ἀπερχόμενοι πρὸς αὐτούς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν θ'. Κανὼν τῆς παρούσης, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἀφορίζει μόνον τοὺς πηγαίνοντας εἰς τὰ μνήματα τῶν ψευδομαρτύρων τῶν αἱρετικῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐπῆγαν πλανηθέντες, μὲ τὸ νὰ ἤλπισαν, ὅτι ἔχουν νὰ λάβουν βοήθειάν τινα ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὰς ἀσθενείας των, ὁ δὲ παρὼν ἀναθεματίζει τοὺς πηγαίνοντας εἰς αὐτὰ, ἐπειδὴ ἀφῆκαν μὲν τοὺς ἀληθεῖς μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἐπῆγαν δὲ εἰς τοὺς ψευδομάρτυρας αὐτοὺς μὲ ὅλην αὐτῶν τὴν ψυχὴν καὶ διάθεσιν· ὅθεν καὶ κατὰ τὴν διάφορον αὐτῶν διάθεσιν, διαφόρως καὶ παρὰ τῶν Κανόνων ἐπετιμήθησαν. Ὅρα καὶ τὸν μέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανοὺς ἐγκαταλείπειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπιέναι, καὶ ἀγγέλους ὀνομάζειν, καὶ συνάξεις ποιεῖν, ἅπερ ἀπηγόρευται. Εἴ τις οὖν εὑρεθῇ ταύτῃ τῇ κεκρυμμένῃ εἰδωλολατρείᾳ σχολάζων, ἔστω ἀνάθεμα, ὅτι ἐγκατέλιπε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰδωλολατρείᾳ προσῆλθεν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρίοις λέγει, ὅτι ἦτον αἵρεσις παλαιὰ τῶν ὀνομαζομένων Ἀγγελικῶν (1), οἵτινες ἐδίδασκον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα τὸν Χριστὸν εἰς βοήθειαν, ἢ εἰς τὸ νὰ προσφερθῶμεν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ δι' αὐτοῦ, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τὴν ἀνθρωπίνην, καθ' ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπικαλεύμεθα τοὺς Ἀγγέλους εἰς ταῦτα. Αὕτη δὲ ἦτο κρυφὴ πλάνη τοῦ διαβόλου, ἵνα ἐκ τῆς τοιαύτης προσποιητῆς εὐλαβείας καὶ ταπεινώσεως καταντήσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι, εἰς τὸ νὰ ἐπικαλοῦνται ὡς Θεοὺς τοὺς Ἀγγέλους, καὶ ἀκολούθως νὰ λατρεύουν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὃ καὶ ἠκολούθησεν εἰς αὐτούς. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς χριστιανοὺς ἐκείνους, ὁποῦ ἀφίνουν μὲν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ ἐπικαλοῦνται τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν, συνάγονται δὲ εἰς ναοὺς τῶν Ἀγγέλων (ἦτο γὰρ, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, ἕως εἰς τὸν καιρόν του, ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Λαοδικείας διὰ τοιαύτην αἰτίαν) καὶ ἐπικαλοῦνται αὐτοὺς ὡς Θεοὺς, καὶ ἀκολούθως μὲ τὸν κεκρυμμένον τοῦτον τρόπον εἰδωλολάτραι καὶ κτισματολάτραι γίνονται. Ταῦ-

(1) Κατὰ μὲν τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον, Ἀγγελικοὺς οὗτοι ὠνόμαζον τὸν ἑαυτόν τους, ἢ διατὶ ὑπερηφανεύοντο πῶς εἶχον τάξιν Ἀγγέλων κατὰ τὴν πολιτείαν, ἢ διατὶ ἐφλυάρουν, ὅτι ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους ἐκτίσθη ὁ κόσμος· κατὰ δὲ τὸν θεῖον Θεοδώρητον (ἑρμ. εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς), διατὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ νόμος διὰ τῶν Ἀγγέλων ἐδόθη, δι' ὃ καὶ ἐσέβοντο καὶ ἐλάτρευον αὐτούς. Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξέδωκε τὸν παρόντα Κανόνα, ὡς λέγει ὁ ἴδιος Θεοδώρητος, ἦτον αὐτὴ, διατὶ ἡ αἵρεσις αὕτη ἔμεινεν εἰς πολλοὺς χρόνους ἐν τῇ Φρυγίᾳ καὶ Πισιδείᾳ, τῶν ὁποίων Μητρόπολις ἦτον ἡ Λαοδίκεια. Ὅθεν καὶ ἡ ἐν τῇ Λαοδικείᾳ παροῦσα Σύνοδος ἐμπόδισεν αὐτοὺς νὰ μὴ προσεύχωνται εἰς τοὺς Ἀγγέλους, τὸ νὰ μὴ ἐπικαλῶνται δηλ. αὐτοὺς ὡς Θεοὺς, κατὰ πίστιν λατρευτικήν. Ὁ δὲ Ὠριγένης ἐν τῷ κατὰ Κέλσου βιβλ. έ. λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐπεκαλοῦντο ὡς Θεοὺς τοὺς Ἀγγέλους, διατὶ εὕρισκον αὐτοὺς ὀνομαζομένους παρὰ τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ θείους καὶ Θεούς. Ταύτην τὴν αἵρεσιν ἀναφέρων καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῇ (κεφ. β'. 18.) λέγει, μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν Ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων· ἤτοι κανένας ἂς μὴ σᾶς ἀποστερῇ ἀπὸ τὸ βραβεῖον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, (καταβραβεύειν γὰρ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ νὰ μὴ δίδῃ τινὰς τὸ βραβεῖον καὶ στέφανον εἰς τὸν νικήσαντα, ἀλλ' εἰς ἄλλον τινὰ, ἀδικουμένου τοῦ νικητοῦ, τὸ ὁποῖον ἔκαμναν καὶ οἱ ἀγγελικοὶ, δίδοντες μὲν τὸν στέφανον καὶ τὴν λατρείαν εἰς τοὺς Ἀγγέλους ὁποῦ δὲν ἐνίκησαν τὸν θάνατον καὶ τὸν διάβολον καὶ τὴν ἁμαρτίαν, παίρνοντες δὲ ταύτην ἀπὸ τὸν Χριστὸν τὸν νικήσαντα διὰ Σταυροῦ πάσας τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις) θέλωντας διὰ ταπεινοφροσύνην τάχα καὶ εὐλάβειαν τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Χριστὸν, νὰ σᾶς χωρίζῃ ἀπὸ τὴν ὀρθὴν πίστιν, καὶ νὰ σᾶς φέρῃ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ἀγγέλων, ἤτοι εἰς τὸ νὰ λατρεύετε τοὺς Ἀγγέλους ὡς Θεούς.

τα δὲ, λέγει ὁ Κανὼν, ὄχι διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐπικαλούμεθα ὡς μεσίτας τοὺς Ἀγγέλους πρὸς βοήθειάν μας, ἄπαγε ! ἀλλ' ἵνα ἐμποδίσῃ τῆς ἐπικλήσεως τὴν ὑπερβολήν.

ΚΑΝΩΝ ΛΣ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικοὺς ἢ Κληρικοὺς, μάγους ἢ ἐπαοιδοὺς εἶναι, ἢ μαθηματικοὺς, ἢ ἀστρολόγους, ἢ ποιεῖν τὰ λεγόμενα φυλακτήρια, ἅτινά ἐστι δεσμωτήρια τῶν ψυχῶν αὐτῶν, τοὺς δὲ φοροῦντας ῥίπτεσθαι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐκελεύσαμεν.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ γίνωνται οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ μάγοι, καὶ ἐπαοιδοὶ, καὶ μαθηματικοὶ, καὶ ἀστρολόγοι (1), ἢ τὸ νὰ κάμνουν φυλακτὰ μὲ διαβολικὰς ἐνεργείας, τὰ ὁποῖα εἶναι δεσμὰ καὶ ἀλυσίδες νοηταῖς εἰς τὰς ψυχάς των· ὄχι μόνον δὲ τοὺς ποιοῦντας ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς φοροῦντας, ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐκβάλλει. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΛΖ'.

Ὅτι οὐ δεῖ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν τὰ πεμπόμενα ἑορταστικὰ λαμβάνειν, μηδὲ συνεορτάζειν αὐτοῖς.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, νὰ λαμβάνῃ τινὰς Χριστιανὸς ὀρθόδοξος τὰ δῶρα ὁποῦ στέλλουσιν εἰς αὐτοὺς οἱ Ἰουδαῖοι καὶ αἱρετικοὶ, ὅταν ἔχουν τὰς ἑορτάς των, ἀλλ' οὔτε νὰ συνεορτάζῃ ὅλως αὐτοῖς. Ὅρα καὶ τὸν μέ. καὶ ὁ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΗ'.

Ὅτι οὐ δεῖ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα λαμβάνειν, ἢ κοινωνεῖν ταῖς ἀσεβείαις αὐτῶν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος παρομοίως ἐμποδίζει τὸ νὰ λαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων διδόμενα εἰς αὐτοὺς ἄζυμα, ἢ νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τὰς ἀσεβείας των. Ὅρα καὶ τὸν ὁ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'.

Ὅτι οὐ δεῖ τοῖς ἔθνεσι συνεορτάζειν καὶ κοινωνεῖν τῇ ἀθεότητι αὐτῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὁμοίως καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει τὸ νὰ συνεορτάζουν μαζὺ μὲ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἀπίστους οἱ Χριστιανοὶ, καὶ τὸ νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τὴν ἀθείαν αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν ὁ. καὶ οά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Μ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἐπισκόπους καλουμένους εἰς Σύνοδον καταφρονεῖν, ἀλλ' ἀπιέναι καὶ διδάσκειν ἢ διδά-

(1) Τὰς ἑρμηνείας ἑκάστου τῶν ὀνομάτων τούτων ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ξά. τῆς ς'. Τὴν τῶν ἀστρολόγων μωρίαν ἐλέγχουσιν ὅ.τε Θεῖος Ἀμβρόσιος βιβλ. δ'. εἰς τὴν ἑξαήμερον, καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος πρὸς Συμπλικιανόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἐν τῷ περὶ βάρεων βιβλ. λέγει, ὅτι ἀπεβλήθη τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἀκύλας ὁ τῆς θείας Γραφῆς ἑρμηνεὺς, ἐπειδὴ καὶ κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ θεωρῇ ἐν τοῖς ἄστροις τὰς γενεθλιαλογίας τοῦ καθ' ἑνός. Οὐ μόνον δὲ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς μισητὸν ἐστάθη πάντοτε τὸ γένος τῶν ἀστρολόγων. Δι' ὃ καὶ οἱ ἀστρολόγοι ἐξόριστοι ἔγιναν ἀπὸ τὴν Ρώμην, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Δίων βιβλ. μθ'. καὶ ὁ Τάκιτος βιβλ. ιζ'. Εἶπε δὲ καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Θεὸς (Ἱερεμ. ι. 2.)· «τάδε λέγει Κύριος, κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ μανθάνετε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε.» Ἴσως δὲ μαθηματικοὺς ὀνομάζει ὁ παρὼν Κανὼν τοὺς ἀστρολόγους. ἐπειδὴ διὰ μέσου τῶν εἰδῶν τῆς γενικῆς μαθηματικῆς, ἅπερ εἰσὶ μάλιστα τὰ ἀρχοειδέστερα, Γεωμετρία καὶ Ἀριθμητικὴ, ἐπροχώρουν οἱ τοιοῦτοι εἰς τὴν Ἀστρολογίαν. Τὸ κβ'. κεφ. τοῦ λθ'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλ. ταῦτα λέγει· Ἡ μὲν Γεωμετρικὴ δημοσίᾳ διδάσκεται, ἡ δὲ Μαθηματικὴ κατακρίνεται. Καὶ παλαιὸς, φησὶ, Μαθηματικὴν εἶπε τὴν Ἀστρολογίαν (παρὰ Βαλσαμ. ἀποκρίσ. κζ'. ἐν χειρογράφοις σωζομένη.)

σκεσθαι, εἰς διόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν. Εἰ δὲ καταφρονήσειεν ὁ τοιοῦτος, ἑαυτὸν αἰτιάσεται, παρεκτὸς εἰ μὴ δι' ἀνωμαλίαν ἀπολιμπάνοιτο.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ὅταν καλῶνται ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας αὐτῶν εἰς τὰς ἐνιαυσίας Συνόδους, δὲν πρέπει νὰ καταφρονοῦν τὸ κάλεσμα αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτὰς καὶ διὰ νὰ διδάσκουν τοὺς ἄλλους, καὶ διὰ νὰ διδάσκωνται καὶ νὰ μανθάνουν καὶ αὐτοὶ, διὰ τῆς τῶν συναδελφῶν βοηθείας, τὰ χρησιμεύοντα τόσον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων διόρθωσιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν τῶν ἄλλων (1) ἐπισυμβαινόντων ἐξωτερικῶν πραγμάτων τῆς ἐπαρχίας των. Ἐὰν δέ τινας ἐξ αὐτῶν καταφρονήσας δὲν ὑπάγῃ, αὐτὸς διὰ τοῦτο θέλει γένῃ αἴτιος εἰς τὸν ἑαυτόν του νὰ κατηγορηθῇ καὶ νὰ ἐπιτιμηθῇ παρὰ τῆς Συνόδου, ἔξω μόνον ἂν διὰ ἀσθένειαν ἢ ἄλλην ἀναγκαίαν περίστασιν ἐμποδισθῇ. Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικὸν ἢ Κληρικὸν ἄνευ κανονικῶν γραμμάτων ὁδεύειν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοὶ νὰ περιπατοῦν εἰς ἄλλους τόπους χωρὶς νὰ ἔχουν γράμματα παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου των συστατικὰ, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Ὅρα καὶ τὸν ιϐ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικὸν ἢ Κληρικὸν ἄνευ κελεύσεως Ἐπισκόπου ὁδεύειν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ νὰ περιπατοῦν χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ ἰδίου των Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν ιϐ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας, κἂν βραχὺ, τὰς θύρας ἐγκαταλίπειν, καὶ τῇ εὐχῇ σχολάζειν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ ὑπηρέται, ἤτοι οἱ Θυρωροὶ, νὰ ἀφίνουν τὰς θύρας τῶν κατηχουμένων ἐν τῷ καιρῷ τῆς λειτουργίας οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τῆς ὥρας, καὶ νὰ σχολάζουν εἰς τὴν εὐχὴν, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἵνα μή τις ἄπιστος εἰσέλθῃ καὶ ἀμύητος, κατὰ τὸ νζ'. κεφ. τοῦ β'. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγ. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ιέ. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΜΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκας ἐν τῷ Θυσιαστηρίῳ εἰσέρχεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ ἐμβαίνουν αἱ γυναῖκες μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα λαϊκαὶ οὖσαι, διατί ἂν οἱ λαϊκοὶ ἄνδρες ἀπὸ τοῦ τοῦτο ἐμποδίζωνται, πόσῳ μᾶλλον αἱ γυναῖκες. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'.

Ὅτι οὐ δεῖ μετὰ δύω ἑβδομάδας τῆς τεσσαρακοστῆς δέχεσθαι εἰς τὸ φώτισμα.

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ Ζωναρᾶς λέγει νὰ ἀπέρχωνται οἱ Ἀρχιερεῖς εἰς τὰς Συνόδους ταύτας καὶ διὰ τὴν διόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν λοιπῶν, ἤτοι τῶν αἱρετικῶν, ἐμοὶ δὲ μᾶλλον ἀρέσκει ἡ ἀνωτέρω ἑρμηνεία ὡς οἰκειοτέρα.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ νὺξ (1) τοῦ μεγάλου Σαββάτου μέσον εἶναι τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, μετέχουσα ἐν μέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύω, τῶν ὁποίων τύπος εἶναι αἱ τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, αἱ ἐν τῷ βαπτίσματι γινόμεναι, διὰ τοῦτο ἐπεκράτησε συνήθεια εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ βαπτίζῃ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ τοὺς κατηχουμένους, ἵνα, ὄχι μόνον κατὰ τὰς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις συνθάπτωνται καὶ συναναστῶνται μὲ τὸν Χριστὸν οἱ βαπτιζόμενοι, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν (περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ν'. Ἀποστολικοῦ·) διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ βαπτισθοῦν κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τοῦ μεγάλου Σαββάτου, πρέπει νὰ προετοιμάζωνται καὶ νὰ προκαθαρίζωνται ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς, καὶ τῆς ἄλλης ἀσκήσεως. Ὅστις δὲ μετὰ δύω ἑβδομάδας τῆς μ'. προσέλθῃ διὰ νὰ βαπτισθῇ, οὗτος νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ νὰ βαπτίζεται, κατὰ τὸ μέγα Σάββατον δηλ., ἐπειδὴ δὲν προετοιμάσθη εἰς ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα θέλει βαπτισθῇ (2).

ΚΑΝΩΝ ΜΣ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἀπαγγέλλειν τῷ Ἐπισκόπῳ, ἢ τοῖς Πρεσβυτέροις.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν, ἐρανισθεὶς αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὴν ς'. Σύνοδον, οη'. Κανὼν αὐτῆς ἐστὶ, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς ἐν νόσῳ παραλαμβάνοντας τὸ φώτισμα, καὶ εἶτα ἀναστάντας, ἐκμανθάνειν τὴν πίστιν, καὶ γινώσκειν ὅτι θείας δωρεᾶς κατηξιώθησαν.

Ἑρμηνεία.

Κυρίως μὲν οἱ κατηχούμενοι, πρὸ τοῦ νὰ βαπτισθοῦν, πρέπει νὰ μανθάνουσι τὰ τῆς πίστεως δόγματα κατὰ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα· ἐὰν δὲ κατὰ περίστασιν καὶ ἀνάγκην ἀσθενείας βαπτισθοῦν τινες κατηχούμενοι πρὸ τοῦ νὰ διδαχθοῦν καλῶς τὰ τῆς εὐσεβείας, πρέπει, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ ἀφ' οὗ ἀσηκωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, νὰ μανθάνουν τὰ μυστήρια τῆς πίστεως, ἵνα καταλάβουν, ὅτι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἠξιώθησαν τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς, ἤτοι ὅτι ἔγιναν υἱοὶ Θεοῦ κατὰ χάριν, καὶ ἐκαθαρίσθησαν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν προπατορικὴν καὶ προαιρετικὴν, καὶ ἀκολούθως· ἵνα ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης ἀγωνισθοῦν νὰ φυλάξουν τὸ μέγα τοῦτο χάρισμα ὁποῦ ἔλαβον. Ὅρα καὶ τὸν ιϐ'. τῆς ἐν Ναιοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους, μετὰ τὸ βάπτισμα, χρίεσθαι χρίσματι ἐπουρανίῳ, καὶ μετόχους εἶναι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

(1) Εἶπα προσδιωρισμένως, ὅτι ἡ νὺξ τοῦ μεγάλου Σαββάτου μέσον εἶναι τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καὶ οὐχὶ τὸ μέγα Σάββατον, ὡς εἶπον παχυμερῶς καὶ ὁλικῶς ὅ,τε Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν, διατὶ ἡ μὲν ἡμέρα τοῦ μεγάλου Σαββάτου καθαρὰν περιέχει τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου, ἡ δὲ Κυριακὴ τῆς Λαμπρᾶς καθαρὰν τὴν Ἀνάστασιν· ἡ δὲ νὺξ τοῦ μεγάλου Σαββάτου, μεσιτεύουσα καὶ εἰς τὰς δύω, ἐν μέρει περιέχει ταύτας. «Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐν Καβιλόνῃ δυτικὴ τοπικὴ Σύνοδος περὶ ἱερουργίας, διαιρέσει ά. καὶ Κανόνι, οὗ ἡ ἀρχὴ, Εἰώθασι, διορίζει, ὅτι εἰς μὲν τὰς ἄλλας ὅλας ἡμέρας τῶν νηστειῶν νὰ γίνεται ἡ λειτουργία περὶ τὰς ὥρας τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῷ δὲ μεγάλῳ Σαββάτῳ νὰ γίνεται εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός.» Ἀλλὰ καὶ τὰ Τυπικὰ ὅλα μὲ μεγάλην διαστολὴν καὶ παρατήρησιν λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ ἀκρίβειαν ὁ Ἐκκλησιάρχης, ἵνα, ὅταν ἀπολύσῃ ἡ λειτουργία τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὑπάρχῃ β'. ὥρα τῆς νυκτός. Καὶ διὰ τί εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς νηστείας νὰ γίνεται ἡ λειτουργία τὸ ἑσπέρας, τῷ δὲ μεγάλῳ Σαββάτῳ νὰ γίνεται τὴν νύκτα; Βέβαια, καὶ διατὶ ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον, περιέχον τὸ, Ὀψὲ Σαββάτων, καὶ ἁπλῶς προοιμιάζον τὴν Ἀνάστασιν, καὶ διὰ νὰ μεταλάβουν ἐν αὐτῇ οἱ βαπτισθέντες τότε. Ὅθεν καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ, βιβλ. έ. κεφ. ιθ'. προβαίνουσαι εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὁρίζουν νὰ βαπτίζωνται οἱ κατηχούμενοι ἀκόμη νυκτότερα· λέγουσι γὰρ περὶ τῆς νυκτὸς τῆς Λαμπρᾶς· «Ἐν τῇ διανυκτερεύσει ὑμῶν ἀναγινώσκοντες τὸν νόμον, μέχρις ἀλεκτρυόνων κραυγῆς, καὶ βαπτίσαντες ὑμῶν τοὺς κατηχουμένους, καὶ ἀναγνώσαντες τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ προσλαλήσαντες τῷ λαῷ παύσασθε τοῦ πένθους ἡμῶν.» Δι' ὃ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ Πάσχα, καὶ ὁ Δαμασκηνὸς παρὰ τοῦ Γρηγορίου λαβὼν, σωτήριον ὀνομάζουσι τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου διὰ τοὺς ἐν ταύτῃ βαπτιζομένους. «Καὶ φωταυγῆ καὶ προάγγελον τῆς λαμπροφόρου ἡμέρας.» Διὰ τὰ πολλὰ φῶτα τῶν φωτιζομένων. «Ὡς ὄντως ἱερὰ καὶ πανέορτος αὕτη ἡ σωτήριος νὺξ καὶ φωταυγής.» κτλ.

(2) Περὶ τούτου ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς ά.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν οὗτος ὅτι, ὅσοι βαπτισθοῦν, πρέπει μετὰ τὸ βάπτισμα νὰ χρίωνται καὶ μὲ τὸ ἅγιον Μύρον, τὸ ὁποῖον χάρισμα ἐπουράνιον ὀνομάζει, ἐπειδὴ αὐτὸ, ἁγιαζόμενον μὲν διὰ τῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἁγιάζον δὲ τοὺς χριομένους, τους καμνει να γινουν μετοχοι και κληρονόμοι τῆς οὐρανίου βασιλείας τοῦ Χριστοῦ (2). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Κανόνος τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΜΘ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ ἄρτον προσφέρειν, εἰ μὴ ἐν Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ μόνον.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μεγάλης μ'. νὰ γίνεται λειτουργία τελεία, ἀλλὰ ἡ προηγιασμένη (2), ἔξω μόνον εἰς τὰ Σάββατα καὶ εἰς τὰς Κυριακὰς αὐτῆς. Ὅρα τὸν ξθ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νϐ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ν'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ τῇ ὑστέρᾳ ἑβδομάδι τὴν Πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν, ἀλλὰ δεῖ πᾶσαν τὴν Τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, ἐρανισθεὶς αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὴν ς'. Σύνοδον, ἐν τῷ κθ'. Κανόνι αὐτῆς περιέχεται, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Προσθέτει δὲ οὗτος παράνω, ὅτι ὅλην τὴν μ'. σὺν αὐτῇ δηλ. τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ, πρέπει νὰ ξηροφαγοῦν οἱ Χριστιανοί.

(1) Ἡ χρίσις τοῦ ἁγίου Μύρου δηλοῖ τὴν ἐν τῷ βαπτιζομένῳ ἐν Ἰορδάνῃ Χριστῷ ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν εἴδει Περιστερᾶς, καὶ ἀκολούθως κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον, τὸ χρίσμα εἶναι σύμβολον ὅτι λαμβάνομεν ἐν τῷ βαπτίσματι τὸ χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, (καὶ ὅρα τὰ λόγια τοῦ Κυρίλλου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ ν'. Ἀποστολ.) καὶ τέλειοι γινόμεθα Χριστιανοί. Ὅθεν καὶ Χριστιανοὶ ὀνομαζόμεθα ὄχι μόνον διατὶ πιστεύομεν εἰς τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ διατὶ χριόμεθα μὲ τὸ ἐπουράνιον χρίσμα αὐτὸ, Χριστοὶ Κυρίου, καὶ μέτοχοι Χριστοῦ γινόμενοι κατ' ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν· «Διὰ τοῦτο ἔχρισε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου» (ψαλμ. μδ'. 9). Σημείωσαι δὲ, ὅτι δευτεροδίδεται τὸ ἅγιον Μύρον, ἀλλὰ εἰς μόνους τοὺς ἀρνηθέντας τὴν πίστιν. Ὅθεν πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ ἡ πλάνη ὁποῦ ἐνεργεῖται ἀπὸ μερικοὺς, ἤγουν τὸ νὰ χρίουν τινὲς Ἱερεῖς ἢ Πνευματικοὶ μὲ Μύρον ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς ὁποῦ πορνεύσουν μὲ Ἑβραίαν, ἢ Ἀγαρηνὴν, ἢ Λατινίδα καὶ αἱρετικήν. Οἱ τοιοῦτοι γὰρ σφοδρότερα, ναὶ, κανονίζονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους πόρνους, κατὰ τὴν μζ'. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλσαμῶνος καὶ τὸν λά. Κανόνα τοῦ Κίτρους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μυρόνονται. Δι' ὃ καὶ ὁ μδ'. Βασιλείου, λέγων περὶ τῆς πορνευθείσης Διακόνου μὲ Ἕλληνα, οὐδὲν τοιοῦτον διρίζει νὰ γίνεται εἰς αὐτήν. Πόσον δὲ κακὸν εἶναι τὸ νὰ μεταλαμβάνουν τινὲς ἀντὶ θείας κοινωνίας τὸ λεγόμενον μύρον τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὅρα εἰς τὸ νεοτύπωτον βιβλίον τοῦ ἁγίου Καμπανίας.

(2) Σημείωσαι δέ, ὅτι κατὰ τὴν νς'. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλσαμῶνος χειροτονία Ὑποδιακόνου, ἢ Διακόνου, ἢ Ἱερέως ἢ Ἀρχιερέως ἐν προηγιασμένῃ λειτουργίᾳ οὐ γίνεται, τῇ ἐν ταῖς νηστίμοις καὶ πένθους ἡμέραις γινομένῃ, ὅτι ἡ χειροτονία πανηγύρεως ἰδία ἐστὶ, καὶ οὐχὶ πένθους. Γίνονται δὲ χειροτονίαι κατὰ τὰ Σάββατα καὶ Κυριακὰς τῆς μ'., ὅτε τελεία λειτουργία γίνεται. Ἐν δὲ τῇ νέ. αὐτοῦ ἀποκρίσει λέγει ὁ αὐτὸς Βαλσαμὼν, ὅτι οὐδὲ βαπτίσματα γίνονται ἐν τῇ μ'. εἰμὴ ἐν μόνοις τοῖς Σαββάτοις καὶ ταῖς Κυριακαῖς αὐτῆς, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, οἱ δὲ ταῦτα ποιοῦντες, μὲ μεγάλα ἐπιτίμια πρέπει νὰ διορθόνωνται, ὡς ἀσυγχώρητα ἁμαρτήσαντες, ἔξω μόνον ἂν ἦναι ἀνάγκη μεγάλη θανάτου (σελ. 389. τοῦ Γιοῦρις). Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (ἐρωτήσ. νς'.) ὅτι τὸ πάλαι κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐγίνετο προηγιασμένη καὶ τῇ δ'. καὶ ς'. τῆς Τυρινῆς, καὶ τῇ μεγάλῃ ς'. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνο ἐξέλιπεν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐθνῶν, ἐμποδίσθη εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ προηγιασμένη ἀπὸ τὸ Ἱεροσολυμιτικὸν Τυπικὸν, ὅπερ ἤδη πανταχοῦ κρατεῖ, περὶ οὗ ὅρα καὶ τὸν λϐ'. Κανόνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ νϐ'. τῆς ς'. Λέγει δὲ πρὸς τούτοις ὁ αὐτὸς Συμεὼν (ἀποκρίσ. νή.), ὅτι νὰ μὴ τελῆται ἡ προηγιασμένη μὲ τμῆμα ἄρτου, ἀλλὰ μὲ ὁλόκληρον ἄρτον, διὰ νὰ μελισθῇ κατὰ τὸ ἔθος, καὶ κλασθεὶς νὰ μεταδοθῇ, τοῦτο γὰρ λείπεται ἀπὸ τὴν τελείαν λειτουργίαν. Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι, ὅταν βάφωσιν οἱ Ἱεροῖς τὸν προηγιασμένον ἄρτον μὲ τὸ θεῖον αἷμα διὰ τῆς λαβίδος, δὲν πρέπει νὰ λέγουν τίποτε, ἀλλὰ νὰ σιωποῦν. Οὐ γὰρ καλῶς τινὲς ἀμαθεῖς λέγουσι τοῦτο· «Καὶ ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη.» Ἄλλο γὰρ τὸ νόημα εἶναι ἐκείνου τοῦ ψαλμικοῦ ρητοῦ, μᾶλλον δὲ ἄτοπον εἶναι νὰ λέγεται τοῦτο, καθ' ὅτι τὸ ποτήριον ἐκεῖνο, περὶ οὗ ὁ Δαβὶδ λέγει τοῦτο, εἶναι πλῆρες ὀργῆς θεϊκῆς, ἀφ' οὗ πίνουσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς, τοῦτο δὲ εἶναι ποτήριον εὐλογίας, τὸ ὁποῖον καταλλάττει καὶ καταπαύει τὴν καθ' ἡμῶν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐγίνετο ἡ προηγιασμένη, μαρτυρεῖ ὁ Σωκράτης ἐν τῷ ε. βιβλ. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας, λέγων· «Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ ὁ'. καὶ τῇ λεγομένῃ Παρασκευῇ, Γραφαί τε ἀναγινώσκονται, καὶ οἱ διδάσκαλοι ταύτας ἑρμηνεύουσι· πάντα δὲ τὰ τῆς συνάξεως γίνεται δίχα τῆς τῶν Μυστηρίων τελετῆς.»

ΚΑΝΩΝ ΝΑ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ Μαρτύρων γενέθλια ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ τῶν ἁγίων Μαρτύρων μνήμας ποιεῖν ἐν τοῖς Σαββάτοις καὶ Κυριακαῖς.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι καὶ ὁ παρὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω μθ'. λέγει γάρ, ὅτι δὲν πρέπει εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ'. νὰ ἐπιτελοῦμεν τὰ γενέθλια (1) καὶ τὰς μνήμας καὶ ἑορτὰς τῶν Μαρτύρων διὰ λειτουργίας τελείας, ἀλλὰ νὰ ἐπιτελοῦμεν ταύτας δι' αὐτῆς, ἐὰν τύχουν εἰς τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς αὐτῆς μ'. Χαροποιὰ γὰρ καὶ λυτικὰ τῆς νηστείας ὄντα τὰ γενέθλια καὶ αἱ ἑορταὶ αὐτῶν, ἀνοίκειον μὲν εἶναι νὰ γίνωνται εἰς τὰς πενθίμους ἡμέρας τῆς μ'., οἰκεῖον δὲ νὰ ἐπιτελοῦνται εἰς τὰς ἀνεσίμους καὶ χαροποιὰς αὐτῆς ἡμέρας, ὁποῖαι εἶναι τὸ Σάββατον καὶ ἡ Κυριακή. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ γάμοι καὶ αἱ ἑορταὶ ὁποῦ ἔκαμνάν τινες, διὰ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθησαν, εἶναι ἀναιρετικὰ τοῦ πένθους καὶ τῆς νηστείας τῆς μ'., διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει νὰ μὴ γίνωνται τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ μ'. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν. (2)

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανοὺς εἰς γάμους ἀπερχομένους, βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι, ἀλλὰ σεμνῶς δειπνεῖν ἢ ἀριστᾶν, ὡς πρέπει Χριστιανοῖς.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν τοὺς Χριστιανούς, ὅταν πηγαίνουν εἰς τοὺς γάμους, νὰ μὴ βαλλίζουν, ἤτοι κτυποῦν τύμπανα ἢ ἄλλα ὄργανα, καὶ κατὰ τὴν ἁρμονίαν αὐτῶν καὶ ἠχολογίαν νὰ χορεύουν, ἀλλὰ νὰ γευματίζουν καὶ νὰ δειπνοῦν εἰς τοὺς γάμους αὐτοὺς μὲ συστολὴν καὶ σεμνότητα, καθὼς εἶναι πρέπον εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ὅρα καὶ τὸν κδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικοὺς ἢ Κληρικούς τινας θεωρίας θεωρεῖν ἐν γάμοις ἢ δείπνοις, ἀλλὰ πρὸ τοῦ εἰσέρχεσθαι τοὺς θυμελικούς, ἐγείρεσθαι αὐτοὺς καὶ ἀναχωρεῖν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ὅταν καλεσθοῦν εἰς γάμους τινῶν ἢ δεῖπνα καὶ συμπόσια γενεθλίων καὶ ἄλλων ὁμοίων ἑορτῶν, νὰ στέκωνται νὰ βλέπουν χορούς καὶ ἄλλας θεωρίας

(1) Ἀπὸ τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Κανόνος ἴσως ἤθελεν ὑπολάβῃ τινὰς, ὅτι οἱ τότε Χριστιανοὶ ἐώρταζον καὶ τὰς ἡμέρας, εἰς τὰς ὁποίας ἐγεννήθησαν οἱ Μάρτυρες, εἰς δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς καιροὺς ἄλλο γενέθλιον Ἁγίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἑορτάζεται εἰμὴ μόνον τὸ τοῦ Προδρόμου. Τὸ γὰρ τοῦ Χριστοῦ γενέθλιον καὶ τὸ τῆς Θεοτόκου, ὡς ὑπερέχοντα τῶν κοινῶν Ἁγίων, ἀφίνομι. Ὅμως γενέθλια Μαρτύρων φαίνεται νὰ λέγῃ ὁ Κανὼν τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας τὸν διὰ μαρτυρίου θάνατον ἔλαβον· ἐπειδὴ καὶ ὁ θάνατος γενέθλιος, ἢ γενέσιος ἡμέρα ὀνομάζεται, καὶ ὅρα τὸν Βαρῖνον ἐν τῇ λέξει γενέθλιος· δι' δ καὶ ὁ Εὐσέβιος τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου (ἤτοι τοῦ θανάτου) γενέθλιον ὀνομάζει. Ὥστω γάρ φησι περὶ τοῦ Πολυκάρπου Σμύρνης· «Παρέξει ὁ Κύριος ἐπιτελεῖν τὴν τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ (τοῦ Πολυκάρπου δηλαδὴ) ἡμέραν γενέθλιον» (βιβλ. δ'. κεφ. ιέ.). Ὅθεν αἱ μνῆμαι τῶν ἁγίων Μαρτύρων καὶ τὰ γενέθλια, ἐκ παραλλήλου φαίνονται νὰ ᾖναι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ ταυτοσήμαντα· λέγεται δὲ ὁ θάνατος τῶν Μαρτύρων γενέθλιος ἡμέρα, δι' ὅτι μὲ τὸν πρόσκαιρον τοῦτον θάνατον ἐγεννήθησαν εἰς τὴν ὄντως ζωὴν, καὶ δι' ὅτι ἕκαστος τῶν Μαρτύρων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μνήμης αὐτοῦ ἀνεγεννήθη, λαβὼν τὸ διὰ μαρτυρίου βάπτισμα. Ὁ δευτέροις ῥύποις οὐ μολύνεται, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον (λόγ. περὶ βαπτισμ.). Ὅθεν καὶ τὰ εἰς τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων γινόμενα τραπέζια, Γενεθλιακὰ ὠνομάζοντο. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οδ'. τῆς ς'.

(2) Ὁ δὲ Μανουὴλ Χαριτόπουλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως λέγει, ὅτι οἱ Ἱερεῖς ἐκεῖνοι ὁποῦ εὐλογοῦν γάμους ἐν τῇ μ'. εἰ μὲν ἀπὸ ἁπλότητα καὶ ἀγνωσίαν τὸ ἔκαμαν, ἐλαφρότερα ἐπιτίμια λαμβάνουν· εἰ δὲ κρυφίως καὶ ἀπὸ κακογνωμίαν, μὲ μεγαλήτερα ἐπιτίμια νὰ ἐπιτιμῶνται, ὡς γνωρίσῃ ὁ Ἀρχιερεύς, τὰ δὲ εὐλογηθέντα ἀνδρόγυνα νὰ μὴ χωρίζωνται (σελ. 540 τοῦ Γιοῦρις).

ἀσέμνους ὁποῦ γίνονται ἐκεῖ, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ ἔλθουν οἱ θυμελικοὶ (1), ἤτοι οἱ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ ὄργανα παίζοντες, νὰ ἀσηκόνωνται ἀπὸ τὴν τράπεζαν καὶ νὰ ἀναχωροῦν. Ὅρα τὸν κδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικοὺς ἢ Κληρικοὺς ἐκ συμβολῆς συμπόσια ἐπιτελεῖν, ἀλλ' οὐδὲ λαϊκούς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ νὰ κάμνουν συμπόσια καὶ τραπέζας μὲ ρεφενέδες, ἀλλ' οὔτε οἱ λαϊκοὶ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ κάμνουσιν αὐτὰ, ὡς ἀλλότρια τῶν Χριστιανῶν. Ὅρα καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΣ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Πρεσβυτέρους πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἐπισκόπου εἰσιέναι καὶ καθέζεσθαι ἐν τῷ βήματι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου εἰσιέναι, πλὴν εἰ μὴ ἀνωμαλοίη ἢ ἀποδημοῖ ὁ Ἐπίσκοπος.

Ἑρμηνεία.

Κάθε εὐταξία πρέπει νὰ πολιτεύεται εἰς τοὺς Ἱερωμένους, καὶ μάλιστα ὅταν εὑρίσκωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τὸ δὲ νὰ ἀφίνουν τινὲς Ἱερεῖς τὸν Ἀρχιερέα ἔξω μονοχὸν, ὅταν μέλλῃ νὰ κάμῃ εἴσοδον εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς δηλ. καὶ νὰ πηγαίνουν αὐτοὶ προτήτερα μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα νὰ κάθωνται, τοῦτο, καὶ ἀταξία εἶναι, καὶ καταφρόνησιν προξενεῖ εἰς τὸν Ἀρχιερέα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει τοῦτο νὰ μὴ γίνεται, ἀλλὰ οἱ Ἱερεῖς νὰ στέκωνται ἔξω τοῦ βήματος ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀρχιερέα, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτὸν νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. Τὸ δὲ ἀνωμαλοίη, τινὲς μὲν τὸ ἐνόησαν εἰς Πρεσβύτερόν τινα, ἤγουν ἔξω μόνον ἄν τινας Ἱερεὺς ἀνωμάλως ἔχῃ, ἤγουν ἦναι ἀσθενὴς ἢ ὑπέργηρος, καὶ δὲν ἠμπορῇ νὰ στέκεται ἔξω εἰς ὥραν πολλήν· ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι παίρνεται καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐπισκόπου, ἤγουν ἔξω μόνον ἂν ὁ Ἐπίσκοπος ἀνωμάλως ἔχῃ τὸ σῶμα, ἢ ἐὰν ἀποδημῇ, ὅτι τοὺς μὲν Πρεσβυτέρους ἀνωτέρω πληθυντικῶς εἶπε, τοῦτο δὲ εἶναι ἑνικὸν, καὶ ἂν ἐλέγετο διὰ Πρεσβύτερον, ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ οὕτως, εἰ μή τις ἀνωμαλοίη. Φαίνεται δὲ ὅτι νὰ εἶχον τόπον ἴδιον οἱ Ἱερεῖς ὅπου ἔστεκον, ὅστις καὶ ὠνομάζετο ἱερατεῖον· ὅθεν καὶ μὴ δυνάμενοι ἔξω νὰ καθίζουν, εἰσήρχοντο εἰς τὸ βῆμα καὶ ἐκάθηντο, καθὼς ἀπαραλλάκτως ἡ αὐτὴ ἀταξία γίνεται καὶ τὴν σήμερον. Καὶ λοιπὸν ὁ Ἱερεὺς διὰ τὰ δύο ταῦτα (ἤγουν, ἢ ἂν αὐτὸς ἀσθενῇ, ἢ ἂν ὁ Ἀρχιερεὺς λείπῃ), συγχωρεῖται νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ βῆμα καὶ νὰ κάθεται, ἐπειδὴ τότε δὲν κάμνει τοῦτο πρὸς καταφρόνησιν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὅρα καὶ τὸν ιή. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς Κώμαις, καὶ ἐν ταῖς Χώραις καθίστασθαι Ἐπισκόπους, ἀλλὰ περιοδευτὰς, τοὺς μέντοι ἤδη προκατασταθέντας, μηδὲν πράττειν ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει. Ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἑρμηνεία.

Διὰ νὰ μὴ καταφρονῆται τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου, προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται Ἐπίσκοποι εἰς χωρία, καὶ πόλεις μικρὰς, ἀλλὰ μόνον περιοδευταὶ, ἤτοι ἔξαρχοι, ταὐτὸν εἰπεῖν Χωρεπίσκοποι (2). Ὅσοι δὲ Ἐπίσκοποι ἕως τώρα ἐχειροτονήθησαν εἰς τοιαύτας μικρὰς πόλεις, οὗτοι χωρὶς τὴν γνώμην

(1) Θυμελικοὶ δὲ κυρίως οὗτοι ὀνομάζονται καὶ θυμελικὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν γινόμενα, ἀπὸ τὸ θύω τὸ θυσιάζω, διατὶ εἰς τοὺς τόπους ὅπου ἐχόρευον, εἶχον καὶ βωμοὺς διὰ νὰ θυσιάζουν εἰς τὸν Βάκχον, τὸν παρὰ τοῖς Ἕλλησι λογιζόμενον θεὸν τῆς μέθης. Ὅρα καὶ τὸν Σκριβέλιον.

(2) Ὁ μὲν Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν Περιοδευταὶ θέλουν νὰ ὀνομάζωνται ἐκ τοῦ περιοδεύειν καὶ περιέρχεσθαι εἰς τὸ νὰ καταρτίζωσι τοὺς πιστούς. μὴ ἔχοντες ἐδικήν τους καθέδραν εἰς ἕνα τόπον. Ὁ δὲ Χρύσανθος Ἱεροσολύμων ἐν τῷ Συνταγματίῳ λέγει, ὅτι ὀνομάζονται ἀπὸ τοῦ περιοδεύω, ἤτοι θεραπεύω καὶ ἰατρεύω· ἔχει γὰρ τὸ περιοδεύω καὶ σημασίαν τοιαύτην· ὥστε κατ' αὐτὸν Περιοδευταὶ, θέλει νὰ εἰπῇ θεραπευταὶ καὶ ἰατροὶ τῶν ψυχικῶν νοσημάτων. Τινὲς μὲν οὖν θέλουσιν, ὅτι οἱ Περιοδευταὶ οὗτοι νὰ ἦναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Χωρεπισκόπους, ἐπειδὴ καὶ ὁ Γεννάδιος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ διῃρημένον ἀπὸ τὸν Χωρεπίσκοπον γράφει τὸν Περιοδευτὴν, λέγων· «Πάντα τὸν ὀντινοῦν ἁλισκόμενον ἐπὶ τῷ τοιούτῳ, Ἐπίσκοπον, ἢ Χωρεπίσκοπον, ἢ Περιοδευτὴν» κτλ. καὶ ἡ δεκάτη πρᾶξις τῆς ἐν Χαλκηδ. Συνόδου, σελ. 174. τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων, Πρεσβύτερος λέγει ὅτι εἶναι ὁ Περιοδευτής. Κατηγοροῦσι γὰρ ἐν αὐτῇ τὸν Ἴβαν τινὲς, ὅτι ἐχειροτόνησε Βαλέντιόν τινα Πρεσβύτερον καὶ Περιοδευτήν. Ἄλλοι δὲ θέλουσιν ὅτι οἱ Χωρεπί-

τοῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ κυρίου Ἐπισκόπου, νὰ μὴ κάμνουσι τίποτε. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ Πρεσβύτεροι πρέπει νὰ ἐνεργῶσι τὸ οἰονοῦν χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὅρα καὶ τὸν λθ'. Ἀποστολικόν. Καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς οἴκοις προσφορὰν γίνεσθαι παρὰ Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται λειτουργία οὔτε ἀπὸ Ἀρχιερέα, οὔτε ἀπὸ Ἱερέα μέσα εἰς κοινὰ ὁσπήτια, ἀλλ' εἰς ἐκκλησίαν, ἢ εἰς εὐκτήριον οἶκον. Ὅρα τὸν λά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς λέγεσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ μόνον τὰ κανονικὰ τῆς Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἑρμηνεία.

Ἔξω ἀπὸ τοὺς ρν' ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, εὑρίσκονται καὶ ἄλλοι τινὲς, λεγόμενοι ὅτι εἶναι τοῦ Σολομῶντος, καὶ ἄλλων τινῶν (1), τοὺς ὁποίους ὁ παρὼν Κανὼν ψαλμοὺς ὀνομάζει ἰδιωτικοὺς, διορίζων, ὅτι νὰ μὴν ἀναγινώσκωνται ἐπ' ἐκκλησίας, οὔτε αὐτοὶ, οὔτε ἄλλα βιβλία ἀκανόνιστα, ἤγουν δηλαδὴ ὄντα ἀπὸ τὰ περιεχόμενα ὑπὸ τοῦ πέ. κανόνος τοῦ Ἀποστολικοῦ, ἀλλὰ μόνον τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς τὰ κανονικὰ, ἅτινα ἐνδιαθήκους μὲν Γραφὰς ὀνομάζει ὁ Εὐσέβιος, βιβλ. ς'. κεφ. κέ. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἁγιογράφους δὲ δέλτους, ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος. Ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ξ'.

Ὅσα δεῖ βιβλία ἀναγινώσκεσθαι.

ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ.

Α'.	Γένεσις Κόσμου.	ΙΒ'.	Ἔσδρας ά. β'.
Β'.	Ἔξοδος ἐξ Αἰγύπτου.	ΙΓ'.	Βίβλος ψαλμῶν ρν'.
Γ'.	Λευϊτικόν.	ΙΔ'.	Παροιμίαι Σολομῶντος.
Δ'.	Ἀριθμοί.	ΙΕ'.	Ἐκκλησιαστής.
Ε'.	Δευτερονόμιον.	ΙΣ'.	Ἆσμα ᾀσμάτων.
Ϛ'.	Ἰησοῦς Ναυῆ.	ΙΖ'.	Ἰώβ.
Ζ'.	Κριταί. Ρούθ.	ΙΗ'.	Δώδεκα Προφῆται.
Η'.	Ἐσθήρ.	ΙΘ'.	Ἡσαΐας.
Θ'.	Βασιλειῶν ά. β'.	Κ'.	Ἰερεμίας. Βαρούχ, Θρῆνοι καὶ Ἐπιστολαί.
Ι'.	Βασιλειῶν γ'. δ'.	ΚΑ'.	Ἰεζεκιήλ.
ΙΑ'.	Παραλειπόμενα ά. β'.	ΚΒ'.	Δανιήλ.

ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Εὐαγγέλια τέσσαρα.

Κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν, κατὰ Ἰωάννην.
Πράξεις Ἀποστόλων, Ἐπιστολαὶ ἑπτὰ, οὕτως
Ἰακώβου μία, Πέτρου δύω, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰούδα μία.

Ἐπιστολαὶ Παύλου δεκατέσσαρες.

Πρὸς Ρωμαίους, μία, πρὸς Κορινθίους δύω, πρὸς Γαλάτας μία, πρὸς Ἐφεσίους μία, πρὸς Φιλιππησίους μία, πρὸς Κολασσαεῖς μία, πρὸς Θεσσαλονικεῖς δύω, πρὸς Ἑβραίους μία, πρὸς Τιμόθεον δύω, πρὸς Τίτον μία, πρὸς Φιλήμονα μία.

σκοποι νὰ ἦναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Περιοδευτὰς, καθ' ὅτι ἀπὸ τοὺς Χωρεπισκόπους, ἄλλοι μὲν ἦσαν Πρεσβύτεροι μόνον, ἄλλοι δὲ εἶχον καὶ χειροτονίαν Ἐπισκόπου.

(1) Σημείωσαι δὲ ὅτι κατὰ τὸν Εὐσέβιον Ἐκκλησ. Ἱστορίας βιβλ. έ. κεφ. κή. ψαλμοὶ καὶ ᾠδαὶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ πιστῶν ἀδελφῶν ἐγράφησαν, μὲ τοὺς ὁποίους ὕμνουν καὶ ἐθεολόγουν τὸν Χριστὸν, ὡς Λόγον Θεοῦ, τοὺς ὁποίους ψαλμοὺς ὁ Σαμοσατεὺς Παῦλος ὁ αἱρετικὸς κατέπαυσεν ὡς νεωτέρους τάχα καὶ νεωτέρων ἀνδρῶν συγγράμματα, κατὰ τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον βιβλ. ζ'. κεφ. λ'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ δὲν λέγει διὰ τοὺς τοιούτους ψαλμοὺς ἐδῶ ὁ Κανὼν, ἐπειδὴ αὐτοὶ φαίνεται νὰ ἦναι τοιοῦτοι, ὁποῖα εἶναι τὰ νῦν ἐν Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενα τροπάρια, ἀλλὰ διὰ ψαλμοὺς τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, τοιούτους, ὁποῖοι εἶναι οἱ τοῦ Δαβὶδ, ἐπιγεγραμμένοι ψευδῶς εἰς τὸ ὄνομα Σολομῶντος, ὡς εἴπομεν, καὶ ἄλλων τινῶν Προφητῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΡΔΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ (1) σύνοδος, ἡ ἐν Σαρδικῇ πόλει τῆς Ἰλλυρίας (2) συγκροτηθεῖσα, ἐγένετο ἐν ἔτει 347 ἐπὶ Κωνσταντίου καὶ Κώνσταντος τῶν αὐταδέλφων, καὶ βασιλέων, τοῦ μὲν, ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεύοντος, τοῦ δὲ, ἐν Ρώμῃ, μετὰ ἔνδεκα χρόνους τῆς τελευτῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου (3). Ἦσαν δὲ Πατέρες ἐν αὐτῇ, ἀπὸ μὲν τῆς δύσεως τριακόσιοι, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἑβδομήκοντα ἕξ,

(1) Ἡ Σύνοδος αὕτη, ἀγκαλὰ καὶ ὠνομάσθη τόσον ἀπὸ τὸν Σωκράτη (βιβλ. β΄. κεφ. κ΄.). ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον (ἐν τῇ ἀπολογίᾳ) Οἰκουμενικὴ, μὲ ὅλον τοῦτο κατὰ τὸ κάλεσμα καὶ τὴν ἄθροισιν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς μόνον ὠνομάσθη οὕτω, κατὰ δὲ τὴν ἀπόβασιν καὶ τὸ τέλος αὐτῆς, τοπικὴ μόνον τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν. Ἐσχίσθησαν γὰρ εἰς δύω μέρη οἱ συνελθόντες εἰς αὐτὴν ἀνατολικοὶ καὶ δυτικοὶ Ἐπίσκοποι, καὶ ἀλλήλους ἀφώριζον. Φησὶ γὰρ ὁ Σωζόμενος· «Μετὰ δὲ ταύτην τὴν Σύνοδον οὐκ ἔτι ἀλλήλοις ὡς ὀρθοδόξοις ἐπιμίγνυντο οὐδὲ ἐκοινώνουν»· καὶ πάλιν· «Τὰ δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς εἰκὸς, διεχονοίαις συγκέχυτο, καὶ ἐν διαβολαῖς ἦν» (βιβλίῳ γ΄. κεφ. ιγ΄.). (Ἡ γὰρ συμφωνία τῶν ἁπανταχοῦ Ἐπισκόπων, ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ συστατικὴ διαφορὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐστὶν, ὡς εἴπομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ά. συνόδου). Ὅθεν ἐπειδὴ οἱ ἀνατολικοὶ δὲν συνεφώνησαν μὲ τοὺς δυτικοὺς, διὰ τοῦτο ἡ Οἰκουμενικὴ δευτέρα ἐν τῷ έ. Κανόνι αὐτῆς, τόμον τῶν δυτικῶν μόνον εἶπε τὴν περὶ πίστεως βεβαίωσιν ταύτης τῆς Συνόδου. Δι' ὃ καὶ Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ἐν τῷ περὶ Μάρκου τοῦ Ἐφέσου Ἀντιρρητικῷ λέγει περὶ αὐτῆς· «Τοπικὴ ἐστι, καὶ οὐκ Οἰκουμενικὴ, ἡ ἐν Σαρδικῇ ἁγία Σύνοδος· διότι, ἂν ἦτον Οἰκουμενικὴ, πῶς ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρώτη Σύνοδος ὠνομάσθη καὶ εἶναι δευτέρα Οἰκουμενικὴ, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ ἐν Σαρδικῇ αὕτη ἔπρεπεν ἔτσι νὰ ὀναμασθῇ;» Ὡς Τοπικὴν δὲ ἐδέχθησαν αὐτὴν καὶ πάντες οἱ τῶν Κανόνων αὐτῆς ἐξηγηταὶ, καὶ ὅλη ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ Σύνοδος αὕτη ἓν ἐστὶ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτην, οὔτε μετὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συναριθμεῖται, ὡς φλυαροῦσιν οἱ Ἰησουΐται, θέλοντες νὰ ἀποδείξουν τὴν παροῦσαν Σύνοδον Οἰκουμενικὴν καὶ ἴσην μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ. καὶ ἐκ τούτου νὰ συναποδείξουν, ὅτι καὶ ἡ ἔκκλητος ὁποῦ αὕτη δίδωσιν εἰς τὸν Πάπαν κατὰ τὸν γ΄, δ΄. καὶ έ. αὐτῆς Κανόνα εἶναι καθολικὴ καὶ Οἰκουμενικὴ κατὰ πάσης Ἐκκλησίας. ά. Λοιπὸν δὲν εἶναι ἡ παροῦσα ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, διατὶ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ τόπος, καὶ οἱ συναχθέντες Ἐπίσκοποι, καὶ ἡ ὑπόθεσις, καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅλα τὰ περιστατικὰ ὁποῦ εἰς ταύτην καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ συνέδραμον, διάφορα πάντη καὶ ἀλλοιότικα εἶναι, καὶ οὐχὶ τὰ αὐτά. β΄. Ἀποδεικνύει τὴν παροῦσαν Σύνοδον μὴ εἶναι τὴν αὐτὴν μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ· ἡ φιλονεικία ὁποῦ ἠκολούθησε μεταξὺ τῶν Πατέρων τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ τῶν παπῶν τῆς Ῥώμης Ζωσίμου, Βονιφατίου καὶ Κελεστίνου, περὶ τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης, περὶ οὗ θέλομεν εἰπῇ κατωτέρω. Καὶ γ΄. Διατὶ, ἂν ἡ παροῦσα ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθοῦν ταύτην αἱ μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι εἰς τοὺς ἰδίους των ὅρους, καθὼς ἀναφέρουν καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ οἱ ἐξηγηταὶ τῶν Κανόνων αὐτῆς, καὶ οἱ Ἱστορικοὶ, ἔπρεπε νὰ ἀναφέρουν τοῦτο εἰς κανένα μέρος. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα πάντα ἀντίκεινται εἰς τὴν γνώμην τῶν Ἰησουϊτῶν, ψεῦδος ἄρα εἶναι ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ.

(2) Ἡ Σαρδικὴ μὲν, κατὰ τὸν γεωγράφον Μελέτιον, πόλις εἶναι τῆς Βουλγαρίας, εἰς τὸ σύνορον τῆς Θράκης εὑρισκομένη, θρόνον Ἐπισκόπου ἔχουσα, ἥτις τώρα Τριαδίτσα ὀνομάζεται. Κατὰ ἄλλους δὲ εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδία ὁποῦ ὀνομάζεται τῇ σήμερον Σοφία, σελ. 417. τῆς Γεωγραφ. Οἱ ἀκριβέστεροι ὅμως θέλουσιν ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἐν τῇ Μυσίᾳ (ἢ Μοισίᾳ) εὑρίσκεται, καὶ ἀπέχει τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὲρ τὰ 100 μίλια. Ὁ δὲ Θεοδώρητος (Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. β΄. κεφ δ΄.) λέγει ὅτι ἦτο ἡ πόλις τοῦ Ἰλλυρικοῦ (πλατυτέρως δηλ. λαμβανομένου τοῦ ὀνόματος Ἰλλυρικοῦ) καὶ τοῦ Δακῶν ἔθνους Μητρόπολις, τῆς νέας Δακίας δηλ. καὶ οὐχὶ τῆς παλαιᾶς, κατὰ τὸν Χρύσανθον (σελ. πγ΄. τοῦ Συνταγματίου), καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἡ Σαρδικὴ ἦτο Μητρόπολις Δακίας τῆς Μεδιτερρανέας ἤτοι μεσογείου, κατὰ τὴν γεωγραφίαν τοῦ πάτερ Καρόλου τοῦ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Παύλου Ἀββᾶ τοῦ Φουλίου, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἀριθμεῖ τὴν Σαρδικὴν (βιβλ. γεωγραφ. γ΄. ιά.) εἰς τὰς πόλεις τῆς Θράκης, ἐπειδὴ ἡ νέα Δακία, ἧς πόλις ἐστὶν ἡ Σαρδικὴ, μέρος τῆς Θράκης ἐστὶ, καὶ εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν περικλείεται, ἐδῶθεν οὖσα ἀπὸ τὸν Δούναβιν ποταμόν.

(3) Ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν συνήγαγον οἱ βασιλεῖς τὴν Σύνοδον ταύτην ἐν συντόμῳ ἐστὶν αὕτη. Οἱ τοῦ ὁμοουσίου ἐχθροὶ Εὐσεβιανοὶ ἐκάθηραν τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Παῦλον καὶ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον, καὶ διὰ τῆς βασιλικῆς τοῦ Κωνσταν-

κατὰ τὸν Σωκράτη (βιβλίον β΄. κεφ. κ΄.) καὶ τὸν Σωζόμενον (βιβλ. γ΄. κεφ. ιδ΄.) (1). Ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ἐξαρχοι ἦσαν ὅ, τε Ὅσιος, ὁ τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Κουρδούβης Ἐπίσκοπος, πάσης αἰδοῦς ἄξιος ὤν, διὰ τὸ γηρατεῖον καὶ τὸν πολὺν κόπον ὁποῦ ἐδοκίμασε. Καὶ ὁ Ἀρχίδαμος καὶ Φιλόξενος, οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ τρεῖς τὸν τότον ἐπέχοντες τοῦ Πάπα Ἰουλίου. Μάξιμος ὁ Ἱεροσολύμων, Παῦλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, παρόντες μὲν ἐν αὐτῇ, καθηρημένοι δὲ ὄντες ὑπὸ τῶν Εὐσεβιανῶν. Καὶ Πρωτογένης ὁ τῆς Σαρδικῆς Ἐπίσκοπος, καὶ ἄλλοι. Σχίσμα δὲ μετὰξὺ καὶ διαίρεσις τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἠκολούθησε, καὶ ἀλλήλοις οὐ συνεφώνησαν. Οἱ μὲν γὰρ Ἀνατολικοί, Ἀρειανισταὶ ὄντες, ἀπερχόμενοι εἰς τὴν Σαρδικὴν, ἔγραψαν εἰς τοὺς Δυτικοὺς, νὰ μὴ συγκαθίσουν εἰς τὴν σύνοδον, τὸν ἅγιον Παῦλον, καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, Μάρκελλον τὸν Ἀγκύρας, καὶ τὸν Ἀσκληπᾶν Γαζαῖον, ὡς καθηρημένους. Οἱ δὲ δυτικοὶ ἀντέγραφον εἰς αὐτοὺς, ὅτι πταίστας δὲν γνωρίζουν αὐτοὺς, οὔτε καθηρημένους, καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν συγκαθέδρους αὐτοὺς καὶ συγκοινωνούς. Ἀλλ' οἱ ἀνατολικοὶ τοῦτο μαθόντες, γυρίζουν ὀπίσω εἰς Φιλιππούπολιν, καὶ καθαιροῦσι μὲν πάλιν Ἀθανάσιον, Παῦλον, Μάρκελλον, καὶ Ἀσκληπᾶν, τὸν Ῥώμης Ἰούλιον, τὸν Ὅσιον Κουρδούβης, τὸν Πρωτογένη τῆς Σαρδικῆς, καὶ ἄλλους. Μὴ ἐνθυμηθέντες δὲ τελείως τὸ ὁμοούσιον (ἀγκαλὰ καὶ ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι φανερῶς τὸ ἀναθεμάτισαν, βιβλ. β΄. κεφ. κ΄.), ἀναθεμάτισαν μόνον ἐκείνους ὁποῦ ἔλεγαν τρεῖς Θεούς. Καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός. Καὶ ὅτι ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι· εἷς καὶ ὁ αὐτός. Καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ λέγει, ὅτι ἀνίσως ἦναι ἀγέννητος ὁ Υἱός· καὶ ἀνίσως ἦτο ποτὲ χρόνος ἢ αἰὼν, ὅτε δὲν ἦτον. Οἱ δὲ ἐν Σαρδικῇ δυτικοὶ Πατέρες τὴν σύνοδον συγκροτήσαντες, τὴν μὲν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐβεβαίωσαν, χωρὶς νὰ προσθέσουν τίποτε εἰς αὐτὴν, ἢ νὰ ἀφαιρέσουν, τὸν δὲ Ἀθανάσιον, καὶ Παῦλον, καὶ Μάρκελλον (2) καὶ Ἀσκληπᾶν, ἐδικαίωσαν καὶ ἀθῴωσαν. καὶ διὰ τῶν βασιλέων συνήγησαν καὶ ἔλαβον τοὺς θρόνους αὐτῶν, τοὺς δὲ ἐν τῇ Φιλιππουπόλει Ἀνατολικοὺς ἐξ ἐναντίας ἀντεκάθηραν, οὐ πάντας δὲ, ἀλλὰ μόνον ἕνδεκα· οὐ γὰρ ὅλοι ἦσαν Ἀρειανοί, ἀλλά τινες μόνον, οἱ δὲ ἄλλοι ὀρθόδοξοι (καθὼς οἱ ἐν Σαρδικῇ Πατέρες δηλοῦσιν ἐν τῇ πρὸς πάσας τὰς Ἐκκλησίας ἐπιστολῇ)· δι' ὃ καὶ πολλὰ δόγματα τοῦ Ἀρείου ἀνεθεμάτισαν, καὶ τὸ Σύμβολον αὐτῶν ὡς ὀρθόδοξον ἐδέξατο ὁ θεῖος Ἱλάριος. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα, καὶ τοὺς παρόντας Κανόνας (3) ἐξέδωκαν, οἵτινες ἀναγτίου δυνάμεως αὐτοὺς ἐξορίζουσιν. Οἱ δὲ ἀπελθόντες εἰς Ἰταλίαν, πρὸς τὸν Ῥώμης Ἰούλιον, παρεκάλουν αὐτὸν δοῦναι αὐτοῖς βοηθείας χεῖρα, τὰ κατ' αὐτοὺς ὀδυρόμενοι. Γράφει οὖν ὁ Ἰούλιος ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς Ἐπισκόποις τῆς Ἀνατολῆς, καὶ συναθροίζει ἐν Ῥώμῃ Σύνοδον, ἀλλ' οὐκ εἰσηκούθη τελείως, καὶ ἀκολούθως οὐδεμίαν βοήθειαν ἐδυνήθη νὰ κάμῃ εἰς αὐτούς. Εἶτα πείθουσι τὸν βασιλέα Κώνσταντα αὐτοί τε καὶ ὁ Ἰούλιος, καὶ στέλλει γράμματα εἰς τὸν ἀδελφόν του Κωνστάντιον, παρακαλῶν αὐτὸν διὰ νὰ ἀποδώσῃ τοὺς θρόνους εἰς τὸν Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κωνστάντιος ἔκαμεν ἐξω νοῦ, γράφει πάλιν ὁ Κώνστας αὐτῷ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων οὐδὲν ἐκατορθόνετο· σύγχυσις γὰρ ἠκολούθει καὶ πόλεμος μεταξὺ τοῦ πλήθους. Ὅθεν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς παρεκάλεσαν τὸν Κώνσταντα νὰ γένῃ Σύνοδος, διὰ νὰ θεωρήσῃ καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ τὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως, καὶ δὴ συνεργείᾳ τῶν δύω βασιλέων ἡ παροῦσα ἠθροίσθη Σύνοδος.

(1) Ὅρα εἰς τὸν βίον τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, ἐν ᾧ εὑρήσεις ὅτι ἀπὸ μὲν τῆς Δύσεως ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἑβδομήκοντα ἦσαν εἰς αὐτήν. Θαυμάζω δὲ πῶς ὁ μὲν Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι ἦσαν Πατέρες περισσότεροι καὶ οὐχι ὀλιγώτεροι ἀπὸ ἑκατὸν ἑβδομῆντα, ὁ δὲ Θεοδώρητος ὅτι διακόσιοι πεντήκοντα ἦσαν, (βιβλ. β΄. κεφ. ζ΄. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ.).

(2) Σημείωσαι ὅτι ὁ Μάρκελλος νοσῶν τὴν τοῦ Σαβελλίου καὶ Σαμοσατέως Παύλου αἵρεσιν, καὶ ψιλὸν μόνον ἄνθρωπον λέγων τὸν Κύριον, ἠπάτησε τὴν παροῦσαν Σύνοδον καὶ ἔλαβε τὴν ἀθῴωσιν καὶ τὸν θρόνον του, ὧν προτοῦ καθηρημένος. Εἶπε γὰρ πλαστῶς πρὸς αὐτὴν, ὅτι μὲ τὸ νὰ μὴ ἐννοοῦν τινὲς τὴν φράσιν τοῦ συγγράμματός του, ὑπέλαβον ὅτι φρονεῖ τὰ τοῦ Σαμοσατέως· διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα ἡ τοῦ Μαρκέλλου τούτου αἵρεσις ἀνεθεματίσθη τόσον ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλειον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ά. Κανόνα τῆς β΄. Συνόδου, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

(3) Ἁρμοδιώτατον εἶναι νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἀπὸ τοὺς Κανόνας τῆς παρούσης Συνόδου, δηλ. τὸν γ΄. δ΄. ε. καὶ τὸν ιδ΄. ἐσπούδασαν οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης καὶ πάλαι καὶ τώρα νὰ ἀποδείξουν, ὅτι ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ καθ' ὅλου ἔκκλητος ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τὸ νὰ ἀναβιβάζουν τὴν κρίσιν εἰς τὸν Πάπαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης ὅσοι ἔχουν κρίσιν, Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Καὶ διὰ νὰ κερδήσουν τὴν πολυθρύλλητον ἔκκλητον ταύτην, τί δὲν ἐμεταχειρίσθησαν; ἢ ποῖα ψεύδη δὲν ἔπλασαν; Ἐν μὲν γὰρ τῇ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ ὁ Ζώσιμος Πάπας ψευδῶς εἶπεν, ὅτι ὁ ε. καὶ ιδ΄. Κανὼν τῆς παρούσης εἶναι Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ οἱ περὶ τῆς ἐκκλήτου τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων διορίζοντες. Ἀλλὰ διὰ τῶν αὐθεντικῶν ἴσων τῆς ἐν Νικαίᾳ, τὰ ὁποῖα ἀπέστειλεν ὁ Ἀττικὸς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἀπέδειξεν ἡ Σύνοδος ἐκείνη ὅτι οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δὲν εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἀκολούθως ὅτι ψεῦσταί εἰσιν οἱ τοῦτο εἰπόντες Πάπαι τῆς Ῥώμης, ὁ Ζώσιμος, λέγω, Βονιφάτιος καὶ Κελεστῖνος, καθὼς λέγομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου. (Καὶ σημείωσαι ὅτι οὔτε ὁ Βονιφάτιος, ἀλλ' οὔτε ὁ Κελεστῖνος ἀντέγραψαν εἰς τὴν ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδον τὴν γράφουσαν εἰς αὐτοὺς, πῶς οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δὲν εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ· μὲ τὸ νὰ ἦναι ἡ ἐν Σαρδικῇ αὕτη Σύνοδος ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, ὄχι, ἀλλ' ἐσιώπησαν τοῦτο, ὡς ψεῦδος ὄν, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσιν ὑπὸ τῆς αὐτῆς Συνόδου καὶ κατὰ τοῦτο ψευδόμενοι. Ψεύδονται λοιπὸν, ψεύδονται οἱ Ἰησουῖται οἱ λέγοντες, ὅτι ὁ Ζώσιμος εἶχε γνώμην πῶς ἡ ἐν Σαρδικῇ αὕτη εἶναι ἡ αὐτὴ, μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ ψευδοῦς προτάσεως, ψευδέστατον συμπέρασμα συμπεραίνουσιν, ὅτι καὶ οἱ Κανόνες οὗτοι τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐπιγράφονται τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω. Ἄλλη γὰρ καὶ ἄλλη καὶ οὐχι μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι τῶν ἀμφοτέρων Συνόδων ἡ δύναμις, καὶ ἄλλοι μὲν οἱ κανόνες ἐκείνης, ἄλλοι δὲ ταύτης). Ταῦτα μὲν πάλαι ἐποίησαν ἐπὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ ἕως τὴν σήμερον δὲ, δὲν παύουν οἱ παπισταὶ νὰ προβάλλουν ὅτι ὁ γ΄. δ΄. καὶ μάλιστα ὁ ε. Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου διορίζουν διὰ τὴν καθόλου ἔκκλητον τοῦ Πάπα. Ὅτι δὲ περὶ τῆς ἐκκλήτου μόνον τῶν ὑποκειμένων τῷ Ῥώ-

καιοί εἰσι πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν· ἐπικυροῦνται δὲ ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά., τῆς δ'. καὶ ά. τῆς ζ'., ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'., καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

Οἱ Κ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΡΔΙΚΗι ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἀπό. ιδ' τῆς ά. ιέ. τῆς δ'. έ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ις'. κά. τῆς ἐν Σαρδικ β'. τῆς ἐν Καρθ. νζ'.

Οὐ τοσοῦτον ἡ φαύλη συνήθεια, ὅσον ἡ βλαβερωτάτη τῶν πραγμάτων διαφθορὰ ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων ἐστὶν ἐκριζωτέα, ἵνα μηδενὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐξῇ ἀπὸ πόλεως μικρᾶς εἰς ἑτέραν πόλιν μεθίστασθαι. Ἡ γὰρ τῆς αἰτίας ταύτης πρόφασις φανερὰ, δι' ἣν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρεῖται. Οὐδεὶς γὰρ πώποτε εὑρεθῆναι Ἐπισκόπων δεδύνηται, ὃς ἀπὸ μείζονος πόλεως εἰς ἐλαχιστοτέραν πόλιν ἐσπούδασε μεταστῆναι. Ὅθεν συνέστηκε διαπύρῳ πλεονεξίας τρόπῳ ὑπεκκαίεσθαι τοὺς τοιούτους. Καὶ μᾶλλον τῇ ἀλαζονείᾳ δουλεύειν, ὅπως ἐξουσίαν δοκοῦσιν μείζονα κεκτῆσθαι. Πᾶσι τοίνυν τοῦτο ἀρέσκει, ὥστε τὴν τοιαύτην σκαιότητα αὐστηρότερον ἐκδικηθῆναι. Ἡγούμεθα γὰρ μηδὲ λαϊκῶν ἔχειν τοὺς τοιούτους χρῆναι κοινωνίαν.

μης οἱ ἀνωτέρω Κανόνες διορίζουν, φανερὸν εἶναι ἐκ τῶν ἀκολούθων ἐπιχειρημάτων. ά. Διατὶ ὁ ὑπερφυὴς Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ἐξηγῶν τὸν έ. Κανόνα λέγει, τὸν Κανόνα τοῦτον προβάλλουσιν οἱ Ρωμάνοι περὶ ἐκκλήτου αὐτῶν, ἠλέγχθη ὅμως ἐν τῇ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἀλλ' οὐτε πάσας τὰς ἐκκλήτους τῶν Ἐπισκόπων ἀνατίθησιν αὐτῷ (τῷ Ρώμης δηλ.), ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμών. β'. Ὅτι τὸ παλαιὸν σχόλιον ὁποῦ εὑρίσκεται ἐν τοῖς Κανόσι τούτοις, οὕτω λέγει· Βλέπε πῶς ὅλοι σχεδὸν οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ ταύτης Συνόδου μερικὰς, καὶ ὄχι καθολικὰς κανονίζουσι πράξεις, καὶ μόνας ἐκείνας ὁποῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης. Ὥστε ὅποιος θέλει νὰ σώζωνται καὶ νὰ τιμῶνται οἱ Κανόνες οὗτοι. δὲν θέλει τοὺς βιάσει νὰ τοὺς κάμῃ καθολικοὺς καὶ οἰκουμενικοὺς, διατὶ οὐδὲ αὐτὰ τὰ πράγματα συγχωροῦσι τοῦτο νὰ γένῃ. Ἀλλὰ καθὼς περὶ τοῦ Ρώμης οἱ Κανόνες οὗτοι διορίζουσιν, ἔτσι παρομοίως καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων Πατριαρχῶν, καὶ ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἠμπορεῖ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ διὰ τὰ ἀνήκοντα πράγματα, καὶ τὰς ἐκκλήτους τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν ἐδικήν του Πατριαρχίαν, ἐπειδὴ οἱ Κανόνες οὗτοι δὲν ἀναφέρουσιν ὅλας τὰς ἐκκλήτους καὶ διοικήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν θρόνον· τοῦτο γὰρ εἶναι πρᾶγμα καὶ ἀδύνατον καὶ ἀλλότριον τῆς Ἐκκλησίας· γ'. Διότι καὶ ἡ ἐν Βενεθαλίᾳ γενομένη τοπικὴ Σύνοδος ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸ ἀνωτέρω σχόλιον τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐνόησεν, ὥστε δηλ. οἱ μὲν ὑποκείμενοι εἰς τὸν Ρώμης Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς ψήφους καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Ρώμης, οἱ δὲ ὑποκείμενοι εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Πατριάρχας, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις ἐκείνων, καθὼς ὁ Λέων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας οὕτω περὶ τῆς ἐν Βενεθαλίᾳ Συνόδου μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ρηθὲν σχόλιον ὁποῦ εἰς τοῦς Κανόνας τούτους εὑρίσκεται (ἔστι δὲ ἡ Βενεθαλία ἐπισκοπὴ ὑποκειμένη εἰς τὴν Σεργιούπολιν, καθὼς λέγει ὁ Βενεθαλίτης Γουλιέλμος) δ'. Διατὶ, ἂν οἱ Κανόνες οὗτοι ἐννοηθοῦν, ὅτι δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης τὰς ἐκκλήτους ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, φανερῶς εὑρίσκονται ἐναντίοι ὄχι μόνον εἰς τὸν ιθ'. ις'. καὶ λθ'. τοὺς Ἀποστολικοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν έ. Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ. μὲ τὴν ὁποίαν σπουδάζουν οἱ παπισταὶ νὰ ἀποδείξουν τὴν ἐν Σαρδικῇ ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν, καὶ εἰς τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ψευδῶς ἐπιγράφουν τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Σαρδικῇ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω. Πῶς γὰρ κατ' αὐτοὺς δύναται νὰ ἦναι ἡ ἐν Σαρδικῇ μία καὶ ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, εἰς καιρὸν ὁποῦ οἱ Κανόνες αὐτῆς, κατ' αὐτοὺς ἐννοούμενοι, ἐναντιώτατοι εἶναι μὲ τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Νικαίᾳ; έ. Διατὶ ἡ φιλονικία ὁποῦ ἠκολούθησε μεταξὺ τῶν Πατέρων τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ τῶν παπῶν, ἀπέδειξε βεβαιότατον, ὅτι οἱ παρόντες Κανόνες δίδουσιν εἰς τὸν Ρωμης τὴν ἔκκλητον τῶν εἰς τὴν ἐνορίαν καὶ ἐπαρχίαν αὐτοῦ μόνον. Λέγουσι γὰρ οἱ θεῖοι Πατέρες ἐκεῖνοι ἐν τῇ πρὸς Κελεστῖνον Ἐπιστολῇ, ὅστις ἐζήτει νὰ μεταθεωρῇ τὰς κρίσεις τῶν ἐν Ἀφρικῇ, ἤτοι παρ' ἐνορίαν, ὅτι, οὐ διά τινος ὅρου τῶν Πατέρων τοῦτο ἀπηγόρευται τῇ ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησίᾳ...καὶ πάλιν, «περὶ γὰρ τοῦ τινὰς ὡσανεὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς σῆς ἁγιωσύνης πέμπεσθαι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὁρισθὲν εὑρίσκομεν.» Εἶπον δὲ ταῦτα τὰ λόγια οἱ ἐν Καρθαγένῃ Πατέρες, ὄχι πῶς δὲν ἤξευραν τελείως τὴν ἐν Σαρδικῇ ταύτην Σύνοδον (πῶς γὰρ ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ τὴν ἤξεύρουν ὁποῦ τριανταὲξ Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν Δοσίθεον, ἦσαν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς παρόντες ἐν τῇ Σαρδικῇ;), ὄχι πῶς δὲν ἤξευραν, ὅτι τὸ νὰ ἀποστέλλωνται κριταὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς Ρώμης εἶναι λόγια τοῦ έ. Κανόνος τῆς παρούσης. (Οἱ γὰρ ἐν αὐτῇ Ἀφρικανοὶ Ἐπίσκοποι ἀπίθανον εἶναι νὰ μὴ ἐπῆραν μαζή των καὶ τοὺς Κανόνας αὐτῆς εἰς τὴν Ἀφρικήν)· ἀλλὰ εἶπον ταῦτα, διατὶ αὐτοὶ οἱ Κανόνες δὲν ἐννοοῦνται διὰ τοὺς μὴ ὑποκειμένους εἰς τὸν Ρώμης, καθὼς οἱ Πάπαι τοὺς ἐνόουν, ἀλλὰ διὰ μόνους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ἀληθῶς, ὡς ἡ Σύνοδος λέγει, οὐδεὶς ὅρος ἢ κανὼν τῶν Πατέρων διορίζει, οὐδὲ εἰς κἀμμίαν Σύνοδον τῶν Πατέρων εὑρίσκεται (ἄλλοι δὲ εἶπον, ὅτι τὸ, «ἐν οὐδεμιᾷ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὁρισθὲν εὑρίσκομεν», ἐννοεῖται, ἀντὶ τοῦ εἰς κἀμμίαν συνέλευσιν τῶν Πατέρων τῆς ά. Συνόδου τοῦτο εὑρίσκε-

Ἑρμηνεία.

Προοιμιάζωντας ὁ παρὼν Κανὼν λέγει, ὅτι καὶ κάθε μὲν κακὴ συνήθεια (1) πρέπει νὰ ἀνατρέπεται· ὅταν δὲ αὐτὴ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ τὴν εὐταξίαν διαφθείρῃ, τότε πρέπει καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεμέλια νὰ ἐκριζόνεται, καὶ παντελῶς νὰ ἀφανίζεται. Ἀκολούθως δὲ διορίζει, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κάνενα Ἐπίσκοπον νὰ ἀφίνῃ τὴν μικρὰν ἐπαρχίαν του καὶ νὰ παίρνῃ ἄλλην μεγαλητέραν, ἐπειδὴ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τοῦτο κάμνει, εἶναι ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ὑπερηφανία, καθὼς εἶναι εἰς ὅλους φανερόν. Πλεονεξία μὲν, ἵνα ἐκ τῆς μεγαλητέρας ἐπαρχίας ἔχῃ καὶ μεγαλήτερον καὶ περισσότερον κέρδος· ὑπερηφανία δὲ, ἵνα ἔχων τὴν μεγαλητέραν ἐπαρχίαν, ἐπομένως ἔχῃ καὶ δόξαν καὶ ἐξουσίαν μεγαλητέραν. Διὰ τοῦτο πρέπει τὸ τοιοῦτο κακὸν αὐστηρότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα νὰ παιδευθῇ, καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες ποιῆσαι Ἀρχιερεῖς νὰ χωρίζωνται ἀπὸ τὴν ὁμήγυριν τῶν Χριστιανῶν, καὶ οὔτε ὡς λαϊκοὶ νὰ ἔχουν τὴν μετὰ τῶν πιστῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνίαν (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀπος. ιδ'. τῆς ά. ιέ. τῆς δ'. έ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ις'. κα'. τῆς ἐν Σαρδ. α'. τῆς Καρθ. νζ'.

Εἰ δέ τις τοιοῦτος εὑρίσκεται μανιώδης ἢ τολμηρὸς, ὡς περὶ τῶν τοιούτων δόξαι τινὰ φέρειν παραίτησιν, διαβεβαιούμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους πρὸς ἑαυτὸν κεκομίσθαι γράμματα, δῆλόν ἐστιν ὀλίγους τινὰς δεδυνῆσθαι μισθῷ καὶ τιμήματι διαφθαρέντας, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ στασιάζειν, ὡς δῆθεν ἀξιοῦντας τὸν αὐτὸν ἔχειν Ἐπίσκοπον. Καθάπαξ οὖν τὰς ραδιουργίας τὰς τοιαύτας καὶ τέχνας κολαστέας εἶναι νομίζομεν, ὥστε μηδένα τοιοῦτον μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας.

ται. Συνόδους γὰρ ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος συνηθίζει νὰ ὀνομάζῃ τὰς συνελεύσεις τῶν Πατέρων τῶν Συνόδων καὶ πράξεις, ὡς θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὰ ἐκείνης προλεγόμενα, ἢ ἐννοεῖται, εἰς κάμμίαν Σύνοδον Οἰκουμενικὴν τοῦτο οὐχ εὑρίσκεται. Ὁ δὲ Δοσίθεος λέγει, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦσαν οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ ταύτης μερικοὶ καὶ τοπικοὶ, οὐκ ἐγίνωσκον αὐτοὺς οἱ ἐν Καρθαγένῃ, ὡς μὴ πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐθὺς παραδεδομένους). Τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθὲς νόημα τῶν Κανόνων τούτων, καὶ ψευδὴς λοιπὸν, ψευδὴς ἡ ζητουμένη τοῦ Πάπα ἔκκλητος, καὶ ἐντεῦθεν ἐφάνη, καὶ πάντῃ πάντως ἀνίσχυρος. Εἰ δὲ καὶ οἱ Λατῖνοι προβάλλουσι τὸν Ἀρμενόπουλον, ὅτι δέχεται τὴν τοῦ Πάπα καθολικὴν ἔκκλητον, ρητέον ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ ἄλλων ὁμοίων πρὸς τοσοῦτον νέφος καὶ τηλικούτων μαρτύρων ὁποῦ ἀνεφέραμεν, εἰς οὐδὲν λογίζεται. Ἀλλ' οὐδὲ ἀνανεοῦσι καὶ βεβαιοῦσιν οἱ ἀνωτέρω Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου δοθεῖσαν τῷ Πάπᾳ ἔκκλητον· φανερὸν γὰρ γίνεται εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας τούτους, ὅτι ὄχι ἀνανεοῦσιν, ἀλλὰ μὴ οὖσαν ἐξ ἀρχῆς δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης τὴν τοιαύτην ἔκκλητον, καὶ ἐξ ἀγάπης καὶ σχέσεως ὁποῦ εἶχεν ὁ Ὅσιος πρὸς τὸν Ρώμης, ὡς ἐκείνου τοποτηρητής. Διὸ πρὸς μὲν τὸν γ'. καὶ δ'. Κανόνα, ἡ Σύνοδος οὐδὲν ἀπεκρίθη, μόνον δὲ εἰς τὸν ε'. εἶπεν. ὅτι ἀρέσκει. Σημείωσαι ὅτι μερικοὺς Κανόνας τῆς παρούσης Συνόδου, διαλαλιὰς ὄντας καὶ οὐχὶ Κανόνας, Κανόνας τῇ ἀληθείᾳ αὐτοὺς ἐποιήσαμεν, ὡς καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ὅρα τὸν Δοσίθεον ἀπὸ σελ. 146. μέχρι τῆς 159. τῆς Δωδεκαβίβλου.

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι πρέπει νὰ ἀνατρέπεται μὲν κάθε κακὴ καὶ ψυχοβλαβὴς συνήθεια, καὶ ἀπὸ τὰ θεμέλια αὐτὰ νὰ ἐκριζόνεται, νὰ στερεόνεται δὲ καὶ νὰ φυλάττεται κάθε συνήθεια καλὴ καὶ ὠφέλιμος. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες τοῦτο τὸ ἴδιον λέγουσιν· ὅ,τε γὰρ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. ι'. καὶ νς'. εἰς τὴν Γένεσιν) λέγει· «Μὴ ζητῆς, παρακαλῶ, εἰς κάνένα πρᾶγμα τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ τὸ χρήσιμον καὶ ὄχι τὸ ψυχοβλαβές· καὶ ἂν μὲν ἦναι τὸ πρᾶγμα καλὸν καὶ ὠφέλιμον, ἂς γίνεται ἀπὸ λόγου μας, κἂν καὶ συνήθεια δὲν ἦναι νὰ γίνεται τοῦτο· ἂν δὲ ἦναι τὸ πρᾶγμα ψυχοβλαβὲς, ἂς τὸ μισῶμεν καὶ ἂς τὸ ἀποστρεφώμεθα, κἂν δὲ καὶ ἦναι συνήθεια νὰ ἐνεργῆται τοῦτο, ἂς κόπτεται ἡ κακὴ αὕτη συνήθεια.» Καὶ πάλιν· (λόγῳ εἰς τὸ Ἀποστολικὸν, διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος)· «Ἂς μὴ μοῦ λέγῃ τινὰς ὅτι εἶναι συνήθεια· διατὶ ὅπου γίνεται ἁμαρτία, ἐκεῖ ἡ συνήθεια δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῇ· ἀλλ' εἰ μὲν τὰ γινόμενα πράγματα εἶναι κακὰ, κἂν καὶ παλαιὰ συνήθεια ἦναι, κατάργησον αὐτήν· εἰ δὲ κακὰ δὲν εἶναι, κἂν συνήθεια δὲν ἐπεκράτησεν, ἐνέργησον τὴν συνήθειαν ταύτην, καὶ καταφύτευσον.» Καὶ πάλιν· (ὁμιλ. ιβ'. τῆς α'. πρὸς Κορινθ.) «Μὴ μοῦ λέγῃς, φησὶ, τὴν συνήθειαν· διατὶ εἰ μὲν πονηρὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, οὔτε μίαν φορὰν ἂς γίνεται, εἰ δὲ πονηρὸν δὲν εἶναι, ἂς γίνεται πάντοτε.» Καὶ πάλιν· (ἐν τῷ τέλει τοῦ περὶ συνεισάκτου λόγου) «Καταφρόνησον συνηθείας πονηράς.» Καὶ αὖθις· (ὁμιλ. νβ'. τοῦ κατὰ Ματθ.) «Οὐ γὰρ δὴ νόμος τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων παραδοθέν.» Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος, (ὅρῳ κατὰ πλάτ. μ'.) λέγει, «ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμεν εἰς τὰς διεφθαρμένας προλήψεις τῶν πολλῶν, καὶ νὰ βεβαιοῦμεν τὰ ἄτοπα μὲ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ πράγματος». Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος (λόγῳ α'. εἰρην.) λέγει· «Περιφρονητέον τὸν ἀνθρώπινον νόμον, διὰ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐν Εὐαγγελίοις λέγει πρὸς τοὺς Γραμματεῖς· Διὰ τί ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;» (Ματθ. ιε'. 3.). Ὁ δὲ Βασίλειος λέγει ἐν τῷ πζ'. Κανόνι. Ὅτι τὸ ἔθος νόμου δύναμιν ἔχει, τὸ ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν παραδοθὲν, καὶ ἡ συνήθεια ὡς ἔγγραφος νόμος ἰσχύει, κατὰ τὸ δεύτερον βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. α'. κεφ. μα'. (παρὰ Φωτ. τίτλ. α'. κεφ. γ'.), ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς καὶ ἀορίστως καὶ πάντοτε, ἀλλ' ὅταν ἡ συνήθεια αὕτη στηριχθῇ καὶ βεβαιωθῇ ἐν δικαστηρίῳ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ἔγγραφος νόμος, καὶ ὅταν δὲν ἐναντιόνεται εἰς ἔγγραφον νόμον, κατὰ τὸ αὐτὸ βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, καὶ ὅταν αὕτη ἦναι εὔλογος καὶ ἔννομος καὶ δικαία, καὶ μὲ καλὸν λογαριασμὸν ἐπεκράτησε καὶ παρὰ ἀξιολόγων ἐδοκιμάσθη ἀνδρῶν, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. (βιβλ. α'. τίτλ. α'.) Ὅσαι δὲ συνήθειαι εἶναι ἀσυλλόγιστοι καὶ παρὰ τὸ πρέπον, δὲν πρέπει νὰ φυλάττωνται κατὰ τὸν αὐτόν. (Αὐτόθι).

(2) Τοῦτο δὲ ὁποῦ λέγει ὁ Κανὼν, ὅτι κάνένας ποτὲ δὲν εὑρέθη νὰ μεταβῇ ἀπὸ μεγαλητέραν ἐπαρχίαν εἰς μικροτέραν. διὰ τὸ πολλὰ σπάνιον λέγει, εὑρίσκεται γὰρ καὶ τοιαύτη μετάθεσις· καὶ ὅρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω· λέγει γὰρ, ὅτι ἀνίσως τινὰς Ἀρχιερεὺς ἦναι τόσον πολλὰ αὐθάδης καὶ τολμηρὸς, ὥστε ὁποῦ καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα τολμήσῃ νὰ μετατεθῇ ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, καὶ διὰ νὰ φανῇ πῶς δὲν εἶναι τάχα ὑπεύθυνος εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ Κανόνος, ἀνθίσταται καὶ λέγει, ὅτι ἔλαβε γράμματα ἀπὸ τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης προσκαλεστικὰ διὰ νὰ γένῃ εἰς αὐτοὺς Ἀρχιερεύς· ἂν τοῦτο, λέγω, γένῃ, φανερὸν εἶναι, ὅτι αὐτὸς ἐμεταχειρίσθη τέχνην καὶ πανουργίαν, καὶ μὲ ἀργύρια διαφθείρας ὀλίγους τινὰς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, τοὺς ἔπεισε νὰ κάμνουν ταραχὰς καὶ νὰ τὸν ζητοῦν Ἐπίσκοπον. Διὰ τοῦτο αἱ τοιαῦται δολιότητες καὶ τέχναι πρέπει τόσον πολλὰ νὰ παιδεύωνται, ὥστε οἱ ταύτας ποιοῦντες νὰ μὴ ἀξιόνωνται οὔτε εἰς τὸν θάνατόν τους νὰ κοινωνοῦσι καὶ νὰ μεταλαμβάνουν, ὄχι ὡσὰν Ἐπίσκοποι, ἀλλ' οὔτε ὡσὰν ἁπλῶς λαϊκοί. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Καὶ τοῦτο προστεθῆναι ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς Ἐπισκόπων ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐν ᾗ τυγχάνουσιν ὄντες Ἐπίσκοποι, διαβαίνῃ, εἰ μή τις παρὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐν αὐτῇ κληθείη, διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἡμᾶς τὰς τῆς ἀγάπης ἀποκλείειν πύλας. Καὶ τοῦτο δὲ ὡσαύτως προνοητέον, ὥστε, ἐὰν ἕν τινι ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων τις, ἄντικρυς ἀδελφοῦ ἑαυτοῦ καὶ Συνεπισκόπου πρᾶγμα σχοίη, μηδένα ἕτερον ἐκ τούτων ἀπὸ ἑτέρας ἐπαρχίας Ἐπισκόπους ἐπιγνώμονας ἐπικαλεῖσθαι. Εἰ δὲ ἄρα τις Ἐπισκόπων ἕν τινι πράγματι δόξῃ κατακρίνεσθαι, καὶ ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν μὴ σαθρὸν, ἀλλὰ καλὸν ἔχειν τὸ πρᾶγμα, ἵνα καὶ αὖθις ἡ κρίσις ἀνανεωθῇ, εἰ δοκεῖ ὑμῖν, τῇ ἀγάπῃ Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου τὴν μνήμην τιμήσωμεν, καὶ γραφῆναι παρὰ τούτων τῶν κρινάντων Ἰουλίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Ρώμης, ὥστε διὰ τῶν γειτνιώντων τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων, εἰ δέοι, ἀνανεωθῆναι τὸ δικαστήριον καὶ ἐπιγνώμονας αὐτὸς παράσχοι. Εἰ δὲ μὴ συστῆναι δύνανται τοιοῦτον αὐτοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὡς παλινδικίας χρῄζειν, τὰ ἅπαξ κεκριμένα, μὴ ἀναλύεσθαι, τὰ δὲ ὄντα, βέβαια τυγχάνειν.

Ἀπος. λέ. τῆς β'. βʹ. τῆς γ'. ἡ. τῆς ς'. κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'. κϐ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιά. ιϐ'.

Ἑρμηνεία.

Ὄχι μόνον ἐμποδίζονται οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὸ νὰ ἀφίνωσι τὴν μικροτέραν ἐπαρχίαν καὶ νὰ παίρνωσι τὴν μεγαλητέραν, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν συγχωροῦνται οὔτε νὰ πηγαίνουν ὁλότελα ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν εἰς ἄλλων ἐπαρχίαν Ἐπισκόπων, διὰ νὰ ἐνεργήσουν τι Ἀρχιερατικὸν, χωρὶς νὰ προσκαλεσθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Πλὴν καὶ τοῦτο τὸ νὰ πηγαίνουν προσκαλεσμένοι συγχωρεῖ ὁ Κανὼν, διὰ νὰ μὴ ἀποκλείεται ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους φιλαδελφία τῶν Ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ δύω τινὲς Ἐπίσκοποι ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους κἀμμίαν κρίσιν, οὗτοι δὲν πρέπει νὰ ζητοῦν Ἐπισκόπους ἀπὸ ξένην ἐπαρχίαν διὰ νὰ κρίνουν αὐτοὺς, ἀλλὰ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι καὶ αὐτοί. Ἐὰν δὲ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν κατακριθῇ μὲν ἀπὸ τοὺς ἐπαρχιώτας Ἐπισκόπους, στοχασθῇ δὲ, ὅτι ἡ ὑπόθεσίς του δὲν εἶναι ἄδικος καὶ ἀσθενὴς, ἀλλὰ δυνατὴ εἰς τὸ νὰ τὸν δικαιώσῃ, ἐὰν ἀπὸ ἄλλους μεταθεωρηθῇ, εἰς τοιαύτην, λέγω, περίστασιν, πρέπει ἐξ ἀγάπης νὰ τιμήσωμεν τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἤτοι πρέπει οἱ κρίναντες τὴν ὑπόθεσιν ταύτην Ἐπίσκοποι νὰ γράφουν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης (ὅπου τότε ὁ Ἰούλιος ἐπεσκόπευεν), ὅτι ὁ κριθεὶς Ἐπίσκοπος παρ' αὐτῶν δὲν ἀρέσκεται εἰς τὴν κρίσιν των, ἵνα ὁ Ρώμης, ἐὰν στοχασθῇ ὅτι χρειάζεται ἡ ὑπόθεσις νὰ μεταθεωρηθῇ, διορίσῃ νὰ κρίνουν αὐτὴν οἱ πλησιόχωροι τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Ἐπίσκοποι, ἐὰν δὲ στοχασθῇ ὅτι αὐτὴ δὲν χρειάζεται δεύτερον νὰ κριθῇ, πρέπει νὰ μένῃ βεβαία καὶ κεκυρωμένη ἡ προγενομένη τῶν Ἐπισκόπων ἀπόφασις. Σημείωσαι ὅτι ὁ Κανὼν οὗτος ἐννοεῖται οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς τὸν Πάπαν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (1). Ὅρα καὶ τὸν λέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἐάν τις Ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ τῇ κρίσει τούτων τῶν Ἐπισκόπων, τῶν ἐν γειτνίᾳ τυγχανόντων, καὶ φάσκῃ πάλιν ἑαυτῷ ἀπολογίας πρᾶγμα ἐπιβάλλειν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ἀποκαταστῆναι, ἐὰν μὴ ὁ τῆς Ρωμαίων Ἐπίσκοπος ἐπιγνοὺς, περὶ τούτου ὅρον ἐξενέγκῃ.

Τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Καρθ. ις'.

(1) Ἐπειδὴ τότε καὶ ἡ Σαρδικὴ, μέρος οὖσα τῆς Μοισίας, τῷ Πάπᾳ ὑπέκειτο, ὑπέκειντο γὰρ τῷ Πάπᾳ τότε αἱ δυτικαὶ πᾶσαι σχεδὸν ἐκκλησίαι, ἤτοι αἱ Μακεδονικαὶ, αἱ Θετταλικαὶ, αἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, αἱ τῆς Ἑλλάδος, αἱ τῆς λεγομένης Ἠπείρου, αἵτινες ὕστερον τῷ Κωνσταντινουπόλεως ὑπετέθησαν, κατὰ τὸν αὐτὸν Ζωναρᾶν. Καὶ ὅρα εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ κη'. τῆς ὀ'. καὶ εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς παρούσης.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀκόλουθος εἶναι εἰς τὸν ἀνωτέρω, λέγων ὅτι, ἐὰν κανένας Ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ μὲν ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους καὶ γείτονας Ἐπισκόπους, λέγει δὲ ὅτι δύναται νὰ δικαιολογηθῇ εἰς ἄλλο κριτήριον, νὰ μὴ χειροτονῆται ἄλλος Ἀρχιερεὺς εἰς τὸν θρόνον τοῦ καθαιρεθέντος, ἂν πρῶτον ὁ Πάπας, μαθὼν τὴν τοιαύτην καθαίρεσιν, δὲν ἀποφασίσῃ, ἢ νὰ κυρωθῇ αὕτη, ἢ νὰ ἀκυρωθῇ. Σημείωσαι, ὅτι καὶ ὁ παρὼν περὶ τῶν ὑποκειμένων τῷ Πάπᾳ ἐπαρχιῶν ἐννοεῖται, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ, κατὰ τὸν αὐτὸν Ζωναρᾶν. Ὅρα τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ ις'. τῆς ά. καὶ β'., καὶ τὰ προλεγόμενα τῆς παρούσης Συνόδου.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἤρεσεν, ἵνα εἴ τις Ἐπίσκοπος καταγγελθείη, καὶ συναθροισθέντες οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἐνορίας τῆς αὐτῆς, τοῦ βαθμοῦ αὐτὸν ἀποκινήσωσι, καὶ ὥσπερ (1) ἐκκαλεσάμενος, καταφύγῃ ἐπὶ τὸν μακαριώτατον τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον, καὶ βουληθεὶς αὐτοῦ διακοῦσαι, δίκαιόν τε εἶναι νομίσῃ ἀνανεώσασθαι αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, γράφειν τούτοις τοῖς Ἐπισκόποις καταξιώσῃ τοῖς ἀγχιστεύουσι τῇ ἐπαρχίᾳ, ἵνα αὐτοὶ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ἀκριβείας ἕκαστα διερευνήσωσι, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀληθείας πίστιν, ψῆφον περὶ τοῦ πράγματος ἐξενέγκωσιν. Εἰ δέ τις ἀξιῶν καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, καὶ τῇ δεήσει τῇ ἑαυτοῦ τὸν Ρωμαίων Ἐπίσκοπον κρίνειν δόξῃ (2) ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ Πρεσβυτέρους ἀποστεῖλαι, ἵνα ᾖ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου· ὅπερ ἂν καλῶς ἔχειν δοκιμάσῃ καὶ ὁρίσῃ δεῖν ἀποσταλῆναι τοὺς μετὰ τῶν Ἐπισκόπων κρινοῦντας, ἔχοντάς τε τὴν αὐθεντίαν τούτου παρ' οὗ ἀπεστάλησαν, καὶ τοῦτο θετέον. Εἰ δὲ ἐξαρκεῖν νομίσοι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐπίγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Ἐπισκόπου, ποιήσει, ὅπερ ἂν τῇ ἐμφρονεστάτῃ αὐτοῦ βουλῇ καλῶς ἔχειν δόξῃ.

Ἑρμηνεία.

Τὰ αὐτὰ σχεδὸν μὲ τὸν ἀνωτέρω καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται λέγων, ὅτι ἐάν τινας Ἐπίσκοπος κατηγορηθεὶς εἰς ἐγκλήματα καθαιρεθῇ μὲν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας, ἐξ ἧς καὶ αὐτός ἐστιν, ἀναβιβάσῃ δὲ τὴν κρίσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πάπαν, τότε ὁ Πάπας, ἐὰν κρίνῃ ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ μεταθεωρηθῇ τοῦ τοιούτου ἡ ὑπόθεσις, πρέπει νὰ γράφῃ εἰς τοὺς πλησιοχώρους τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ ξένους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἐρευνήσουν ἀκριβῶς καὶ μετὰ ἐπιμελείας τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ κάμουν περὶ αὐτῆς ἀληθῆ καὶ δικαίαν ἀπόφασιν. Ἐὰν ὅμως ὁ αὐτὸς Ἐπίσκοπος, κατακριθεὶς καὶ ἀπὸ τοὺς τοιούτους πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, ἀναβιβάσῃ καὶ δευτέραν φορὰν τὴν κρίσιν του πρὸς τὸν Πάπαν καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸν διὰ νὰ ἀποστείλῃ ἐκ μέρους του ἀνθρώπους οἰκείους, ἔχοντας τὴν αὐθεντίαν καὶ τὸν τόπον τὸν ἐδικόν του, διὰ νὰ κρίνουν (τρίτον) τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὁμοῦ μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, ἢ τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης δηλ. ἢ τοὺς πλησιοχώρους εἰς αὐτήν· ἐὰν, λέγω, τοῦτο ἀκολουθήσῃ, τότε στέκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ σοφὴν φρόνησιν τοῦ Πάπα, ἢ νὰ ἀποστείλῃ τοὺς τοιούτους ἐδικούς του τοποτηρητὰς διὰ νὰ κρίνουν αὐτὴν, ἢ νὰ ὁρίσῃ, ὅτι εἶναι ἀρκετὴ ἡ προτέρα κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου γεγενημένη τῶν Ἐπισκόπων κρίσις τε καὶ ἀπόφασις (3). Σημείωσαι ὅτι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν περὶ μόνων τῶν ὑποκειμένων τῷ Πάπᾳ ἐννοεῖται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι Ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἕνα Ἐπίσκοπον ἀπο- || Ἀποστ. ά.
μεῖναι, κακεῖνος κατά τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν Ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίγνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου Ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἀπομείναντα Ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ Ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας, (λέγω δὴ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Μητροπόλεως), ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἡγούμεθα καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι ἵνα παραγένηται· εἰ δὲ μὴ, διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς, παραγένηται μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γενέσθαι. Χρὴ δὲ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας Ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς Μητροπόλεως Ἐπισκόπου. Μὴ ἐξεῖναι δὲ ἁπλῶς καθιστᾶν Ἐπίσκοπον κώμῃ τινὶ, ἢ βραχείᾳ πόλει, ἢ τινι καὶ εἰς μόνος Πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ. Οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ Ἐπίσκοπους ἐκεῖσε καθίστασθαι, ἵνα μὴ κατευτελίζηται τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα καὶ ἡ αὐθεντία, ἀλλ' οἱ τῆς ἐπαρχίας, ὡς προεῖπον, Ἐπίσκοποι, ἐν

(1) Ἴσ. καὶ ὅσπερ.
(2) Ἴσ. καὶ ἀπὸ τοῦ.
(3) Περὶ τῶν τριῶν τούτων Κανόνων, τοῦ γ'., λέγω, δ'. καὶ τοῦ παρόντος ἑ. ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς Συνόδου ταύτης, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὰς δύω ἐπιστολὰς τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου, τὰς μετὰ τοὺς Κανόνας ἐκείνης ἑρμηνευομένας.

ταύταις ταῖς πόλεσι καθιστᾶν Ἐπισκόπους ὀφείλουσιν, ἔνθα καὶ πρότερον ἐτύγχανον γεγονότες Ἐπίσκοποι. Εἰ δὲ εὑρίσκοιτο οὕτω πληθύνουσά τις ἐν πολλῷ ἀριθμῷ λαοῦ πόλις, ὡς ἀξίαν αὐτὴν καὶ Ἐπισκοπῆς νομίζεσθαι, λαμβανέτω.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανών, ὅτι ἐὰν εἰς μίαν ἐπαρχίαν πολλοὺς Ἐπισκόπους ἔχουσαν, ἀκολουθήσῃ νὰ μείνῃ μόνον ἕνας Ἐπίσκοπος, (ἢ διατὶ δηλ. οἱ ἄλλοι καθῃρέθησαν, ἢ ἀπέθανον, ἢ δὲν εἶναι παρόντες, κατά τινα ἀναγκαίαν περίστασιν) ὁ δὲ λαὸς μιᾶς θετέον Ἐπισκοπῆς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης συναχθεὶς, ζητῇ νὰ ψηφισθῇ καὶ νὰ χειροτονηθῇ εἰς αὐτὴν Ἐπίσκοπος, τότε πρέπει ὁ Ἔξαρχος τῆς ἐπαρχίας, ἤτοι ὁ Μητροπολίτης (ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ) νὰ γράφῃ πρὸς τὸν ἐναπομείναντα μόνον ἐκεῖνον Ἐπίσκοπον, τοῦ λαοῦ τὸ ζήτημα, καὶ νὰ καρτερῇ αὐτὸν, ἕως ὁποῦ νὰ ἔλθῃ. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνος δὲν θελήσῃ νὰ ἔλθῃ, διά τινα ἀμέλειάν του εἰς τὴν ψῆφον καὶ χειροτονίαν τοῦ ζητουμένου Ἐπισκόπου, ἀλλ' οὔτε κἂν διὰ γράμματός του θελήσῃ νὰ συμψηφίσῃ αὐτὸν, τότε ὁ Μητροπολίτης πρέπει νὰ κάμῃ τὸ ἱκανὸν εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ πλήθους, ἤτοι πρέπει νὰ καλῇ τοὺς πλησιοχώρους εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ξένους Ἐπισκόπους, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς καὶ νὰ ψηφίζῃ καὶ νὰ χειροτονῇ τὸν παρὰ τοῦ πλήθους ζητούμενον Ἐπίσκοπον. Ὁμοίως καὶ ὅταν μέλλῃ νὰ γένῃ εἰς τὴν τοιαύτην μονοεπίσκοπον, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτζι, ἐπαρχίαν, Μητροπολίτης, οἱ πλησιόχωροι αὐτοὶ ξένοι Ἐπίσκοποι πρέπει καὶ νὰ ψηφίζουν καὶ νὰ χειροτονοῦν αὐτόν (1). Πρὸς τούτοις δὲ λέγει ὁ κανὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνεται Ἐπίσκοπος εἰς χωρίον, ἢ εἰς μικρὰν πόλιν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν πνευματικὴν κυβέρνησιν εἶναι ἀρκετὸς καὶ ἕνας μόνος Πρεσβύτερος, ἵνα μὴ ἐκ τούτου καταφρονῆται τὸ ὑπεροχικὸν τοῦ Ἐπισκόπου ἀξίωμα, ἀλλ' εἰς ἐκείνας μόνας τὰς πόλεις πρέπει νὰ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι, αἱ ὁποῖαι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐστάθησαν ἐπισκοσκοπαὶ, ἤτοι Ἐπισκόπων καθέδραι· πλὴν ἐὰν εὑρεθῇ κάμμία πόλις τόσον πολυάνθρωπος, ὥστε νὰ ἦναι ἀξία εἰς τὸ νὰ γένῃ ἐπισκοπὴ νέα, ἂς γίνεται, καὶ ἂς λαμβάνῃ ἰδιόν της Ἐπίσκοπον.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ ξβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. παρομοίως διορίζει, ὅτι οἱ λαϊκοὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ κάμμίαν φορὰν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν δὲν εἶχον Ἐπίσκοπον χωριστὸν ἐδικόν τους, νὰ λαμβάνουν τοῦτον, μὲ τὴν γνώμην ὅμως καὶ θέλησιν τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν ὑποκείμενοι. Ὁ δὲ ξέ. τῆς αὐτῆς λέγει, νὰ μὴ χωρίζεται κάμμία μικρὰ παροικία ἀπὸ τὴν ὅλην ἐπαρχίαν, εἰς τὸ νὰ γίνεται νέα Ἐπισκοπὴ, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ τῆς ὅλης ἐπαρχίας Μητροπολίτου. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρθ'. τῆς αὐτῆς διορίζεται, ὅτι οἱ μὴ ἔχοντες χωριστὸν Ἐπίσκοπον τόποι νὰ μὴ λαμβάνουν αὐτὸν, χωρὶς τὴν ψῆφον τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὅλης τῆς Συνόδου, καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἄνωθεν ἐξ ἀρχῆς διοικοῦντος αὐτοὺς Ἐπισκόπου.» Ὅρα καὶ τὸν ά. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἡ ἀκαιρία ἡμῶν καὶ ἡ πολλὴ συνέχεια, καὶ αἱ ἄδικοι ἀξιώσεις πεποιήκασιν ἡμᾶς μὴ τοσαύτην ἔχειν χάριν καὶ παρρησίαν, ὅσην ὀφείλομεν κεκτῆσθαι. Πολλοὶ γὰρ τῶν Ἐπισκόπων οὐ διαλείπουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον παραγενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ Ἀφρικανοὶ, οἵτινες, καθὼς ἔγνωμεν παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συνεπισκόπου Γράτου, τὰς σωτηριώδεις συμβουλὰς οὐ παραδέχονται, ἀλλὰ καταφρονοῦσιν οὕτως, ὡς ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὸ στρατόπεδον πλείστας καὶ διαφόρους, καὶ μὴ δυναμένας ὠφελῆσαι τὰς Ἐκκλησίας, δεήσεις διακομίζειν, καὶ μὴ, ὡς ὀφείλει γίνεσθαι, καὶ ὡς προσῆκόν ἐστι τοῖς πένησι καὶ τοῖς λαϊκοῖς, ἢ ταῖς χήραις συναίρεσθαι καὶ ἐπικουρεῖν, ἀλλὰ κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ πράξεις προνοεῖν τισιν. Αὕτη τοίνυν ἡ σκαιότης τὸν θρασυμὸν οὐκ ἄνευ σκανδάλου τινὸς ἡμῖν καὶ καταγνώσεως προξενεῖ. Πρεπωδέστερον δὲ εἶναι ἐνομίσαμεν Ἐπίσκοπον τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν παρέχειν ἐκείνῳ, ὅστις ἀνὺπό τινος βιάζηται, εἰ εἴ τις τῶν χηρῶν ἀδικεῖτο, ἢ αὖ πάλιν ὀρφανός τις ἀποστεροῖτο τῶν αὐτῷ προσηκόντων, εἴ περ ἄρα καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα δικαίαν ἔχοι

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιά. τῆς ἐν Σαρδ. κ. θ'. κ'. τῆς ἐν Καρθ. ριζ'.

(1) Σημείωσαι κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι τὸ νὰ ψηφίζουν καὶ νὰ χειροτονοῦν οἱ Ἐπίσκοποι οἱ πλησιόχωροι ἢ ἐπαρχιῶται τοὺς Μητροπολίτας, ἐγίνετο ὅταν καθ' ἑαυτὰς αἱ πόλεις ἐψήφιζον καὶ ἐχειροτόνουν αὐτούς· τώρα δὲ τοῦτο οὐ γίνεται, ἀλλ' ὁ Πατριάρχης, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος καὶ ψηφίζει καὶ χειροτονεῖ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Μητροπολίτας, πλὴν τῶν αὐτοκεφάλων καλουμένων Μητροπολιτῶν. Σημείωσαι πρὸς τούτοις ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Φιλόθεος παρὰ Ἀρμενοπούλῳ (ἐπιτ. τῶν Κανόνων ἐπιγραφῇ ά.), ἑρμηνεύων τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους γενέσθαι, λέγει, ὅτι ἱκανὸς μέν ἐστιν ὁ Μητροπολίτης μόνος νὰ ψηφίσῃ τὸν ζητούμενον Ἐπίσκοπον, δὲν εἶναι ὅμως ἱκανὸς καὶ εἰς τὸ νὰ τὸν χειροτονήσῃ μόνος. Ὅμως ἡ ἀνωτέρα Ἑρμηνεία κρείττων ἐστὶ, καθ' ὅτι εἰς μὲν τὸ νὰ ψηφισθῇ Ἐπίσκοπος, ἢ ὅλοι, ἢ πολλοὶ πρέπει νὰ συνέλθουν Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν τέταρτον τῆς πρώτης. Εἰς δὲ τὴν χειροτονίαν καὶ τρεῖς μόνοι ἀρκοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν, εἰ δὲ εἰς τὴν χειροτονίαν, τὴν ὀλιγωτέρων Ἐπισκόπων χρῄζουσαν, ὁ εἷς Μητροπολίτης δὲν εἶναι ἀρκετὸς, πῶς ἔσται ἱκανὸς εἰς τὴν ψῆφον, τὴν τῶν πάντων, ἢ τῶν περισσοτέρων χρῄζουσαν; ἀνακόλουθον γὰρ τοῦτο.

τὴν ἀξίωσιν. Μηδένα δὲ Ἐπίσκοπον χρῆναι εἰς τὸ στρατόπεδον παραγίνεσθαι παρεκτὸς τούτων, οὓς ἂν ὁ εὐλαβέστατος Βασιλεὺς ἡμῶν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασι μετεκαλεῖτο. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει τινὰς οἴκτου δεομένους, καταφυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα εἰς περιορισμὸν, ἢ νῆσον καταδικασθέντας, ἢ ὃ' αὖ πάλιν οἱαδηποτοῦν ἀποφάσει ἐκδεδομένους, τοῖς τοιούτοις μὴ ἀρνητέαν εἶναι τὴν βοήθειαν, ἀλλὰ χωρὶς μελλησμοῦ καὶ ἄνευ τοῦ διστάσαι τοῖς τοιούτοις αἰτεῖσθαι συγχώρησιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδή τινες Ἐπίσκοποι καὶ μάλιστα οἱ ἐν τῇ Ἀφρικῇ εὑρισκόμενοι, ἀπετόλμων νὰ πηγαίνουν πρὸς τὸν Βασιλέα, ὄχι διὰ νὰ βοηθήτουν εἰς χήρας καὶ πτωχοὺς, καθὼς εἶναι τὸ πρέπον, ἀλλὰ διὰ νὰ προξενήσουν εἴς τινας φίλους των κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ κυβερνήσεις, καὶ συμβουλευόμενοι πολλάκις νὰ παύσουν ἀπὸ τοῦτο, κατεφρόνουν τὰς τοιαύτας συμβουλὰς, εἰς τρόπον ὅτι καὶ ἕνας μόνος Ἐπίσκοπος πολλὰς καὶ διαφόρους ἐξωτερικὰς παρακαλέσεις ἐπρόσφερεν εἰς τὸ παλάτιον· ἐπειδὴ, λέγω, τοῦτο τὸ ἄτακτον ἐγίνετο, καὶ ἐκ τούτου ἠκολούθει νὰ μὴ εὑρίσκουν οἱ Ἀρχιερεῖς κοντὰ εἰς τὸν Βασιλέα τόσην παρρησίαν καὶ χάριν, ὅση χρεωστεῖται εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ προξενοῦν σκάνδαλα καὶ κατηγορίας καθ' ἑαυτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Κανὼν οὗτος τοῦτο ἐμποδίζωντας, διορίζει ὅτι εἶναι πρέπον κάθε Ἐπίσκοπος νὰ πηγαίνῃ πρὸς τὸν Βασιλέα διὰ νὰ βοηθῇ ἐκείνους ὁποῦ καταδυναστεύονται ἀπὸ ἄλλους, οἷον, χήρας ἀδικουμένας, ὀρφανοὺς ἀποστερουμένους τῶν ὑπαρχόντων τους (1). Πλὴν καὶ τότε νὰ βοηθῇ εἰς τοὺς τοιούτους, ὅταν ἡ αἴτησις αὐτῶν ἦναι δικαία καὶ εὔλογος, εἰ δὲ εἶναι ἄδικος καὶ ἀνεύλογος, δὲν πρέπει οὐδὲ αὐτοὺς νὰ βοηθῇ, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸν Βασιλέα αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς νὰ καλεσθῇ μὲ γράμματα βασιλικά· ἔξω μόνον ἂν καταφύγουσί τινες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄξιοι ἐλέους, ἢ διατὶ κατεδικάσθησαν διὰ σφάλματα ὁποῦ ἔκαμαν νὰ ἐξορισθοῦν εἰς κἀνένα νησὶ ἢ εἰς ἄλλους σκληροὺς τόπους. Εἰς τούτους γὰρ καὶ τοὺς τοιούτους καταδίκους πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ καὶ χωρὶς νὰ καλεσθοῦν, νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Βασιλέα, διὰ νὰ ζητοῦν συγχώρησιν τοῦ σφάλματος αὐτῶν, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερόνουν ἀπὸ τὴν καταδίκην. Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιά. τῆς ἐν Σαρδ. ζ'. θ'. κ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ριζ'.

Καὶ τοῦτο ὁριζέσθω, ἵν' ἐπειδὴ ἔδοξε, διὰ τὸ μὴ πίπτειν ὑπὸ κατάγνωσίν τινα Ἐπισκόπων ἀφικνούμενον εἰς τὸ στρατόπεδον, εἴ τινες αὐτῶν τοιαύτας ἔχοιεν δεήσεις, οἵων ἐπάνω ἐπεμνήσθημεν, διὰ ἰδίου Διακόνου ἀποστέλλοιεν. Τοῦ γὰρ ὑπηρέτου τὸ πρόσωπον οὐκ ἐπίσθονον τυγχάνει, καὶ τὰ παρασχεθησόμενα θᾶττον διακομισθῆναι δυνήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος μὲ τὸν ἀνωτέρω εἶναι καὶ ὁ παρὼν Κανών. Διορίζει γὰρ ὅτι ἀνίσως Ἐπίσκοποί τινες ἔχουν νὰ προσφέρουν δεήσεις εἰς τὸν Βασιλέα διὰ τὰς ἄνω εἰρημένας αἰτίας, οἷον, διὰ βοήθειαν ἀδικουμένων καὶ καταδυναστευομένων, ἢ διὰ λύτρωσιν τῶν κατακριθέντων, νὰ μὴ πηγαίνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Βασιλέα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο προξενεῖ κατηγορίαν καὶ καταφρόνησιν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ νὰ πέμπωσι τοὺς Διακόνους αὐτῶν, καὶ δι' αὐτῶν νὰ προσφέρωσι ταύτας. Α'. διατὶ τινὰς δὲν θέλει κατηγορήσῃ τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖ ἀπελθόντα, καὶ Β'. διατὶ τὰ δοθησόμενα γράμματα παρὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ αἱ ἄλλαι ἀποκρίσεις, αἱ ὑπὲρ τῶν τοιούτων δεήσεων γενησόμεναι, εὐκολώτερα καὶ ὀγληγορώτερα θέλουν ἀποσταλθοῦν διὰ μέσου τοῦ Διακόνου, πάρεξ διὰ μέσου τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιά. τῆς ἐν Καρθ. ριζ'. τῆς ἐν Σαρδ. ά. ζ'. ή. κ'.

Καὶ τοῦτο ὁριζέσθω, ἵνα ἐν οἱαδηποτοῦν ἐπαρχίᾳ Ἐπίσκοποι πρὸς ἀδελφὸν καὶ Συνεπίσκοπον ἑαυτῶν ἀποστέλλοιεν δεήσεις, ὁ ἐν τῇ μείζονι τυγχάνων πόλει, τοῦτ' ἔστι τῇ Μητροπόλει, αὐτὸς καὶ τὸν Διάκονον αὐτοῦ καὶ τὰς δεήσεις ἀποστέλλοι, παρέχων αὐτῷ καὶ συστατικὰς ἐπιστολὰς, γράφων δηλονότι κατὰ ἀκολουθίαν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνεπισκόπους ἡμῶν, εἴ τινες ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐν τοῖς τόποις ἢ ἐν ταῖς πόλεσι διάγοιεν, ἐν αἷς ὁ εὐσε-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι θεσπίζουν ὅτι. οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μηνύουσιν εἰς τοὺς προεστεύοντας τῆς χώρας καὶ ἐξουσιαστὰς (τοὺς ὀρθοδόξους ἐλλ.) τὰς ἀδικίας ὁποῦ κάμνουσιν οἱ ἀδικηταὶ, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπισκέπτωνται ἐκείνους ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν κάθε Τετράδα καὶ Παρασκευὴν, εἴτε δοῦλοι εἶναι, εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ νὰ παρακινοῦν τοὺς ἄρχοντας νὰ κάμνουσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς φυλακωμένους ὅσα οἱ νόμοι προστάζουσι δίκαια. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες δὲν πείθονται, οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ τὸ φανερόνουν εἰς τοὺς Βασιλεῖς (ἴσως δὲ διὰ γραμμάτων), καὶ ὅτι πρέπει νὰ παρακινοῦν τοὺς ἄρχοντας νὰ εὐγάνουν τοὺς φυλακωμένους δούλους ἀνάμεσα εἰς εἴκοσιν ἡμέρας. (Παρὰ τῷ Βλάσταρει).

βέστατος Βασιλεὺς τὰ δημόσια πράγματα διακυβερνᾷ. Εἰ δὲ ἔχοι τις τῶν Ἐπισκόπων φίλους ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Παλατίου, καὶ βούλοιτο περί τινος, ὅπερ πρεπωδέστερον εἴη, ἀξιῶσαι, μὴ κωλύοιτο διὰ τοῦ ἑαυτοῦ Διακόνου καὶ ἀξιῶσαι καὶ ἐντείλασθαι τούτοις, ὥστε τὴν αὐτῶν ἀγαθὴν βοήθειαν ἀξιοῦντι αὐτῷ παρέχειν. Οἱ δὲ εἰς Ρώμην παραγινόμενοι, καθὼς προείρηκα τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἡμῶν καὶ συνεπισκόπῳ Ἰουλίῳ, τὰς δεήσεις, ἃς ἔχοιεν, διδόναι ὀφείλουσι παρέχειν, ἵνα πρότερος αὐτὸς δοκιμάζοι, εἰ μή τινες ἐξ αὐτῶν ἀναισχυντῶεν, καὶ οὕτω τὴν ἑαυτοῦ προστασίαν καὶ φροντίδα παρέχων, εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοὺς ἀποστέλλει.

Ἑρμηνεία.

Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ ὁ παρὼν διαλαμβάνει Κανών. Λέγει γάρ, ὅτι ἐὰν Ἐπίσκοπός τις γράψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς χώρας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ὁ Βασιλεύς, διά τινας παρακαλέσεις ὁποῦ ἔχει. πρέπει νὰ ἐγχειρίζεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρῶτον εἰς τὸν Μητροπολίτην τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου, ἵνα δηλονότι, ἐὰν μὲν αὐτὸς ἰδῇ ὅτι περιέχει εὐλόγους παρακαλέσεις, καὶ δὲν εἶναι ὀχληρὰ πρὸς τὸν Βασιλέα, νὰ τὴν στέλλῃ μὲ τὸν Διάκονόν του πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστάλη, καὶ νὰ γράφῃ καὶ αὐτὸς συστατικὰς ἐπιστολὰς ἐκ μέρους του πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῶν πόλεων ἐκείνων, ὅπου εὑρίσκεται ὁ Βασιλεύς, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ συνεργήσουν κατὰ ἀκολουθίαν, ἤτοι καθὼς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος εἰς τοῦτο αὐτοὺς παρακαλεῖ. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἰδῇ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ μέλλει νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν Βασιλέα, νὰ τὴν στέλλῃ ὀπίσω πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ὁποῦ τὴν ἔπεμψε. Δὲν ἐμποδίζεται δὲ κανένας Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸ νὰ γράφῃ μὲ τὸν Διάκονόν του πρὸς τοὺς φίλους ὁποῦ ἔχει εἰς τὸ Παλάτιον, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὰ πρέποντα καὶ εὔλογα ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα τοὺς παρακαλεῖ. Ἐὰν δὲ εἰς Ρώμην εὑρίσκεται ὁ Βασιλεύς, χρεωστοῦσιν οἱ ἐκεῖσε πηγαίνοντες Διάκονοι τῶν Ἐπισκόπων (1) νὰ δίδουν εἰς τὸν Πάπαν τὰ ζητήματα ὁποῦ ἔχουσι διὰ νὰ τὰ θεωρῇ αὐτὸς, καὶ ἂν ἦναι εὔλογα, καὶ δὲν ἔχουν αὐθάδη τινὰ λόγια πρὸς τὸν Βασιλέα, νὰ τοὺς στέλλῃ εἰς τὸ Παλάτιον μὲ τὴν ἐδικήν του προστασίαν καὶ διαφέντευσιν. Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Δεῖ μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἐξετάζεσθαι, ὥστε ἐάν τις πλούσιος ἢ σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀξιοῖτο Ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ Ἀναγνώστου, καὶ Διακόνου, καὶ Πρεσβυτέρου ὑπηρεσίας ἐκτελέσῃ, ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν ἐάν περ ἄξιος νομισθείη, εἰς τὴν ἀφίδα τῆς Ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυνηθείη. Ἔξει δὲ ἑκάστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ ἡ τῶν τρόπων καλοκἀγαθία, καὶ ἡ στερρότης, καὶ ἡ ἐπιείκεια γνώριμος γενέσθαι δυνήσεται, καὶ αὐτὸς ἄξιος τῆς θείας ἱερωσύνης νομισθείς, τῆς μεγίστης ἀπολαύσει τιμῆς. Οὔτε γὰρ προσῆκόν ἐστιν, οὔτε ἡ ἐπιστήμη, οὔτε ἡ ἀγαθὴ ἀναστροφὴ ἐπιδέχεται τολμηρῶς καὶ κούφως ἐπὶ τοῦτο ἰέναι, ὥστε ἢ Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον προχείρως καθίστασθαι· οὕτω γὰρ ἂν εἰκότως νεόφυτος νομισθείη, ἐπειδὴ μάλιστα καὶ ὁ μακαριώτατος Ἀπόστολος, ὃς καὶ τῶν ἐθνῶν γεγένηται διδάσκαλος, φαίνεται κωλύσας ταχείας γίνεσθαι τὰς καταστάσεις. Τοῦ γὰρ μηκίστου χρόνου ἡ δοκιμασία, τὴν ἀναστροφὴν καὶ τὸν ἑκάστου τρόπον οὐκ ἀπεικότως ἐκτυποῦν δυνήσεται.

Ἀποστ. π'. τῆς ά. β'. τῆς ά. καὶ β'. ιζ'. Νεοκαισ. ιβ'. τῆς ἐν Λαοδ. γ'. Κυρίλ. δ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανών, ὅτι μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας πρέπει νὰ φυλάττεται τὸ νόμιμον τοῦτο, δηλ. ἐὰν κάνένας πλούσιος ἢ περὶ λόγους σχολάζων, ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὄντες, καὶ τῆς δημώδους συγχύσεως, φανοῦν ἄξιοι διὰ Ἐπισκοπὴν, οὗτοι νὰ μὴ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι παρευθὺς, ἀνίσως πρότερον δὲν κάμουν εἰς κάθε βαθμὸν Ἀναγνώστου, Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου, καιρὸν μακρότατον, καὶ ὄχι ὀλιγώτατον· ἵνα διὰ τοῦ καιροῦ τούτου φανερωθῇ καὶ δοκιμασθῇ πρῶτον ἡ ὀρθὴ πίστις αὐτῶν, ἡ χρηστότης τῆς γνώμης των, ἡ γενναιότης τοῦ φρονήματός των, καὶ ἡ ἐπιείκειά των, καὶ ἔτσι ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν, κατὰ προκοπὴν νὰ ἀναβῶσι καὶ εἰς τὸ ἀκρότατον ὕψος τῆς ἀρχιερωσύνης. Διότι, οὔτε πρέπον εἶναι καὶ εὐπρεπὲς, οὔτε ἡ τῶν θείων λόγων γνῶσις, οὔτε ἡ τῷ χρόνῳ δοκιμασθεῖσα καλὴ συνήθεια δέχεται τοῦτο, τὸ νὰ χειροτονῆται τινὰς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος εὐκόλως καὶ ὀγλήγωρα. Ὁ τοιοῦτος γὰρ θέλει νομισθῇ νεόφυτος, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων· Ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ ᾖναι νεόφυτος (2), καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον

(1) Ἢ καὶ ἄλλοι Κληρικοί. Οἱ γὰρ Ἐπίσκοποι αὐτοπροσώπως νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν βασιλέα, ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα.

(2) Σημείωσαι, ὅτι ὁ μὲν Παῦλος καὶ ὁ ϛ'. Κανὼν τῆς α'. νεόφυτον ἐννοοῦσι τὸν ἐξ ἀγριελαίας τῆς ἀπιστίας, εἰς τὴν καλλιέλαιον τῆς πίστεως φυτευθέντα νεωστὶ κατηχούμενον, ταὐτὸν εἰπεῖν τὸν νεοφώτιστον. Ὁ δὲ παρὼν Κανὼν νεόφυτον ἐξέλαβε τὸν μὴ ἐν ἑκάστῳ βαθμῷ τῆς ἱερωσύνης τὸν νενομισμένον καιρὸν τελειώσαντα.

παραγγέλλει νὰ μὴ χειροτονῇ τινας ὀγλήγωρα, «χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει» (ά. Τιμόθ. έ. 22). Ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολ. καὶ τὴν ὑποσημ. τὴν ά. τοῦ ιζ'. τῆς ά. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Ἀποστ. λέ. νή. τῆς γ'. ἡ. τῆς ς'. ιθ'. κ'. π'. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Καρθαγ. οθ'. πβ'. πγ'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. τῆς ἐν Γαγγ. έ. κ'. κά. τῆς ἐν Σαρδ. γ'. ιβ'. τοῦ Νύσσης ς'. τοῦ Πέτρου ί. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'.

Ὁρίζομεν, ἵνα Ἐπίσκοπος, ὅταν ἐξ ἑτέρας πόλεως παραγίνηται εἰς ἑτέραν πόλιν, ἢ ἀπὸ ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, κόμπου χάριν ἐγκωμίοις οἰκείοις ὑπηρετούμενος, ἢ θρησκείας καθοσιώσει, καὶ πλείονα χρόνον βούλοιτο διάγειν, καὶ μὴ ὁ τῆς πόλεως ἐκείνης Ἐπίσκοπος ἔμπειρος ἢ διδασκαλίας. Μὴ καταφρονῇ ἐκείνου, καὶ συνεχέστερον ὁμιλῇ, καταισχύνειν καὶ κατευτελίζειν τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτόθι Ἐπισκόπου σπουδάζων. Αὕτη γὰρ ἡ πρόφασις εἴωθε ταράχους ποιεῖν, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης πανουργίας τὴν ἀλλοτρίαν καθέδραν ἑαυτῷ προμνηστεύειν καὶ παρασπᾶσθαι σπουδάζει, μὴ διστάζων τὴν αὐτῷ παραδοθεῖσαν Ἐκκλησίαν καταλιμπάνειν καὶ εἰς ἑτέραν μεθίστασθαι. Ὁριστέον τοίνυν ἐπὶ τούτῳ χρόνον (ἐπειδὴ καὶ τὸ μὴ ὑποδέχεσθαι Ἐπίσκοπον, τῶν ἀπανθρώπων καὶ σκαιῶν εἶναι νενόμισται). Μέμνησθε δὲ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ τοὺς πατέρας ἡμῶν κεκρικέναι, ἵνα, εἴ τις λαϊκὸς ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, ἀποκινοῖτο τῆς κοινωνίας. Εἰ τοίνυν περὶ τῶν λαϊκῶν τοῦτο τεθέσπισται, οὐ χρὴ οὐδὲ πρέπει, ἀλλ' οὐδὲ συμφέρει Ἐπίσκοπον, εἰ μηδεμίαν βαρυτέραν ἀνάγκην ἔχοι ἢ πρᾶγμα δυσχερές, ἐπιπλεῖστον· ἀπολείπεσθαι τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας, καὶ λυπεῖν τὸν ἐμπεπιστευμένον αὐτῷ λαόν.

Ἑρμηνεία.

Ἐάν τινας Ἐπίσκοπος ὑπάγῃ εἰς πόλιν ἢ ἐπαρχίαν ἄλλην, κόμπου χάριν, ἤγουν διὰ νὰ ἐγκωμιασθῇ ὡς λόγιος, ἢ διὰ ζήτησιν τῆς εὐσεβείας, καὶ πίστεως (1), καὶ θέλῃ νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ πολὺν καιρὸν, ὁ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης Ἐπίσκοπος δὲν εἶναι ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ (2), ἐὰν λέγω, τοῦτο ἀκολουθήσῃ ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος νὰ μὴ διδάσκῃ συνεχῶς ἐπ' Ἐκκλησίας, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ καταφρονῇ τὸν κατὰ τόπον Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ καταισχύνῃ αὐτὸν ὡς ἀμαθῆ. Ἡ συνεχὴς γὰρ αὕτη τοῦ ξένου Ἐπισκόπου διδασκαλία, καὶ ταραχὰς προξενεῖ, καὶ ὑποψίαν γεννᾷ, ὅτι αὐτὸς σπουδάζει μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, νὰ ἑλκύσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀγάπην του, καὶ ἀκολούθως νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐδικήν του ἐπαρχίαν, καὶ νὰ ἁρπάσῃ μὲ πανουργίαν τὴν ξένην. Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος εἶναι πρᾶγμα ἀπάνθρωπον, τὸ, νὰ μὴ δέχεται τελείως τινὰς ξένους Ἐπισκόπους εἰς τὴν ἐπαρχίαν του· ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, εἶναι πρᾶγμα, καὶ ὕποπτον, καὶ παράνομον, τὸ νὰ μένουν αὐτοὶ πολὺν καιρὸν εἰς ἐπαρχίαν ξένην. Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ ἦναι διωρισμένος ὁ καιρὸς ὁποῦ αὐτοὶ ἔχουν νὰ κάμουν εἰς αὐτήν. Διότι ἀνίσως ἀφορίζεται ὁ λαϊκὸς ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐν πόλει εὑρισκόμενος δὲν ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τριῶν ἑβδομάδων Κυριακὰς, καθὼς οἱ προγενέστεροι τῆς Συνόδου ταύτης Πατέρες ὥρισαν, (ὄχι δηλ. οἱ τῆς ς'. οἱ ἐν τῷ π'. Κανόνι τοῦτο ὁρίσαντες, ὃν καὶ ἀνάγνωθι, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι μεταγενέστεροι τῶν ἐν Σαρδικῇ, ἀλλὰ ἄλλοι τινὲς) εἴτε ἀγράφως, εἴτε καὶ δι' ἐγγράφου Κανόνος, πόσῳ μᾶλλον δὲν πρέπει, ἀλλ' οὔτε συμφέρει νὰ λείπῃ πολὺν καιρὸν ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ ἀκολούθως νὰ λυπῇ τὸ ποίμνιόν του μὲ τὴν ἀπουσίαν του; ἔξω μόνον ἂν ἔχῃ κάμμίαν βαρεῖαν ἀνάγκην, καὶ περίστασιν δύσκολον ὁποῦ τὸν ἐμποδίζει (3). Ὅρα καὶ τὸν λέ. καὶ νή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν π'. τῆς ς'. παρὰ τοῦ Κανόνος τούτου ἐρανισθέντα αὐτολεξεί.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἀποστ. νή. τῆς ς'. ιθ'. π'. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Γάγγρ. έ.

Ἐπειδή τινες τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς Ἐπίσκοποι καθίστανται, δοκοῦσι κεκτῆσθαι σφόδρα ὀλίγα ὑπάρχοντα ἴδια, ἐν ἑτέροις δὲ τόποις κτήσεις μεγάλας, ἐξ ὧν καὶ ἐπικουρεῖν δυνατοί εἰσι τοῖς πένησιν· οὕτως αὐτοῖς συγχωρητέον εἶναι κρίνομεν, ἵνα εἰ μέλλοιεν εἰς τὰς ἑαυτῶν παραγίνεσθαι κτήσεις, καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρ-

(1) Ἴσως δὲ τὸ, θρησκείας καθοσιώσει, δηλοῖ, ὅτι αὐτὸς ὑπάγει εἰς ξένην ἐπαρχίαν διὰ νὰ ἐπαινεθῇ ὡς καθωσιωμένος, ἤτοι διωρισμένος θεολόγος τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς πίστεως, (καθὼς συνειθίζεται καὶ λέγεται, καθωσιωμένος Νοτάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας), ἢ καὶ ὡς περὶ τὴν πίστιν θρῆσκος καὶ εὐσεβέστατος.

(2) Σημείωσαι ὅτι δὲν λέγει ἀποφαντικῶς ὁ Κανὼν νὰ μὴ ἦναι ἔμπειρος εἰς διδασκαλίαν Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καθ' ὑπόθεσιν ἂν τύχῃ τοιοῦτος νὰ εὑρεθῇ ποτὲ, καὶ ὅρα εἰς τὸν β'. τῆς ζ'.

(3) Τόσον ἀπὸ τὸν παρόντα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν κατωτέρω ιβ'. γίνεται φανερὸν, ὅτι τρεῖς ἑβδομάδας μόνον συγχωρεῖται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ λείπῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, ἡ δὲ ά. καὶ β'. κατὰ τὸν ις'. Κανόνα αὐτῆς, εἰς ἃς μῆνας τὴν ἔλλειψιν ταύτην καὶ ἀπουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου ἐξέτεινε. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰς τρεῖς ἑβδομάδας ταύτας, ὁ μὲν προγενέστερος τῆς Συνόδου ταύτης Κανὼν ἐξέλαβε διὰ τοὺς λαϊκοὺς, ὁποῦ κατ' αὐτὰς δὲν συνέρχονται μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἐξέλαβε ταύτας διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, ὁποῦ κατ' αὐτὰς λείπουν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν των.

πῶν ποιῆσθαι, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, τοῦτ' ἔστι τρεῖς ἑβδομάδας ἐν τοῖς ἑαυτῶν κτήμασιν αὐτοὺς διάγειν, καὶ ἐν τῇ ἀγχιστευούσῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ Πρεσβύτερος συνάγοι, ὑπὲρ τοῦ μὴ χωρὶς συνελεύσεως αὐτὸν οἰκεῖν εἶναι, συνέρχεσθαι καὶ λειτουργεῖν, καὶ μὴ συνεχέστερον εἰς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἐστιν Ἐπίσκοπος, παραγίγνοιτο. Τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον καὶ τὰ οἰκεῖα αὐτοῦ πράγματα παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν οὐδεμίαν ὑπομενεῖ ζημίαν, καὶ τὸ τῆς ἀλαζονείας καὶ τοῦ τύφου ἐκκλίνειν δόξει ἔγκλημα.

κ'. κἀ. τῆς ἐν Σαρδικ. ιἀ. τῆς ἐν Καρθαν. οθ'. πθ'. πν'. ολά. ολθ'. ολγ'. τοῦ Νύσσ. ς'. τοῦ Πέτρου ί.

Ἑρμηνεια.

Ἀκόλουθος φαίνεται νὰ ἦναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω· διορίζει γὰρ ὅτι, ἐπειδή τινες Ἐπίσκοποι εἰς ἄλλας μὲν ἐπαρχίας ξένας ἔχουσιν ὑποστατικὰ ὀλίγα τῶν Ἐκκλησιῶν τους ἴδια, εἰς ἄλλας δὲ ἔχουσι μεγάλα καὶ πολύκαρπα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ βοηθοῦν τοὺς πτωχούς, διὰ τοῦτο συγχωρεῖται ὁ τὰ τοιαῦτα ὑποστατικὰ ἔχων Ἐπίσκοπος νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ νὰ συνάγῃ τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Νὰ μὴ πηγαίνῃ ὅμως συχνὰ εἰς τὴν πόλιν, ὅπου κάθηται ὁ Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ νὰ μένῃ εἰς τὰ ὑποστατικά του τρεῖς ἑβδομάδας, καὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς νὰ συνέρχεται εἰς τὴν γειτονεύουσαν ἐκεῖσε Ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ ἐνορεύει Πρεσβύτερος, καὶ νὰ λειτουργῇ, ἤτοι ὄχι νὰ ἱερουργῇ, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ τοὺς συνήθεις ὕμνους τῷ Θεῷ (1) μετὰ τοῦ λαοῦ· (τοῦτο δὲ νὰ τὸ κάμνῃ, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὅτι δὲν πηγαίνῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ μὴ προξενῇ σκάνδαλον εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὸν ἀνωτέρω παραβαίνῃ Κανόνα) (περὶ οὗ ὅρα τὸν π'. τῆς ς'.,) διατὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ οἱ καρποὶ τῶν ὑποστατικῶν του δὲν διασκορπίζονται ἐκ τῆς ἀπουσίας του, ἀλλὰ συμμαζόνονται μὲ τὴν παρουσίαν του, καὶ κάθε κατηγορίαν ὑπερηφανείας καὶ φιλοδοξίας ἀποφεύγει μὲ τὸ νὰ μὴ συχνάζῃ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἀρέσκει, ἐάν τις Διάκονος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ καί τις τῶν Κληρικῶν ἀκοινώνητος γένηται, καὶ πρὸς ἕτερον Ἐπίσκοπον τὸν εἰδότα αὐτὸν καταφύγοι, γινώσκοντα ἀποκεκινῆσθαι αὐτὸν τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, μὴ χρῆναι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ ὕβριν ποιοῦντα, παρέχειν αὐτῷ κοινωνίαν. Εἰ δὲ τολμήσοι τοῦτο ποιῆσαι, γινωσκέτω, συνελθόντων Ἐπισκόπων ἀπολογίᾳ ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθεστάναι.

Ἀποστ. ιϐ'. λϐ'. λγ'. τῆς δ'. ιγ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ς'. ἐν τῷ Ναῷ τῆς ἁγ. Σοφ.ά.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐὰν γένῃ ἀκοινώνητος κανένας Ἱερεὺς, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, καὶ ὑπάγῃ πρὸς ἄλλον Ἐπίσκοπον, γινώσκοντα τὴν τοιαύτην αὐτοῦ ἀκοινωνησίαν, δὲν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος αὐτὸς νὰ συγκοινωνῇ μὲ τὸν τοιοῦτον ἀκοινώνητον, ἐπειδὴ τοῦτο εἰς ὕβριν καὶ καταφρόνησιν λογίζεται τοῦ Συνεπισκόπου αὐτοῦ, τοῦ τοῦτον ποιήσαντος ἀκοινώνητον. Εἰ δὲ τοῦτο ἤθελε τολμήσει νὰ κάμῃ, νὰ γίνεται ὑπεύθυνος εἰς τὸ νὰ ἀπολογηθῇ περὶ τούτου, ὅταν γένῃ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος. Ὡς ἔγκλημα γὰρ ποιήσας, οὐχὶ μονομερῶς κατακριθήσεται, ἀλλὰ καὶ εἰς δικαστήριον ἑλκυσθήσεται. Ὅρα καὶ τὸν ιϐ'. καὶ λϐ'. Ἀποστολικόν.

(1) Σημείωσαι ὅτι ἐκ τούτου τοῦ Κανόνος ἀποδεικνύεται τὸ χρέος ὁποῦ ἔχουσιν οἱ Ἀρχιερεῖς. ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ λοιποὶ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, τὸ νὰ μὴ ἀφίνουν ὅλη. ἀλλὰ νὰ ἀναγινώσκουσι τὴν συνήθη καὶ παραδεδομένην Ἑπταδικὴν ἀκολουθίαν, Μεσονυκτικὸν, λέγω, Ὄρθρον, Ὥρας, Ἑσπερινὸν καὶ Ἀπόδειπνον· ὅτι δὲ οἱ τὴν ἀκολουθίαν μὴ ἀναγινώσκοντες Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ εἰς μεγάλα ὑποβάλλονται ἐπιτίμια, δηλοῦται ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἱστορίαν ταύτην, ἥτις συνέβη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἁγιωτάτου Σωφρονίου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου γὰρ τούτου ἀπέθανεν ἕνας ὅσιος καὶ μέγας τῷ βίῳ ἀνὴρ, Εὐτρόπιος ὀνομαζόμενος. Μέλλων αὐτὸν ὁ Πατριάρχης κηδεῦσαι ἐν τῷ κοιναταφίῳ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις μεγάλης Ἐκκλησίας, εὗρεν ἐν αὐτῷ εἴκοσι λείψανα ἀέραια καὶ ἄλυτα. Μὴ γινώσκοντες δὲ ὁποίων ἦσαν αὐτὰ, ἔκαμαν ἀγρυπνίαν, ὅτε Πατριάρχης καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ περὶ αὐτῶν. Λοιπὸν ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὸ στόμα ἑνὸς τῶν κεκοιμημένων ἐκείνων καὶ εἶπεν. Ἡμεῖς εἴμεθα Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, καὶ διὰ βιωτικὰς φροντίδας κατεφρονοῦμεν τὴν παραδεδομένην ἀκολουθίαν, δι' ὃ καὶ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ ὑπεβλήθημεν. Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Πατριάρχου καὶ μαθόντος, ὅτι εἴκοσι χρόνων ἀκολουθίαν δὲν ἀνέγνωσαν, ἔγιναν ὅλοι οἱ παρόντες ἱερωμένοι ἐγγυηταὶ νὰ ἀναπληρώσουν τὴν τῶν κ'. χρόνων ἀκολουθίαν, καὶ οὕτω παρευθὺς ἐλύθησαν τὰ σώματά των. Οὐ μόνον δὲ οἱ ἱερωμένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ χρεωστοῦν νὰ ἀκούουν, ἢ νὰ ἀναγινώσκουν τὴν Ἑπταδικὴν ταύτην αἴνεσιν. Εἰ γὰρ ὁ Δαβὶδ, καὶ ἐν τῷ Νόμῳ ὢν, καὶ βασιλεὺς μὲ τόσας φροντίδας, ταύτην δὲν ἀμέλει, ὡς τὸ λέγει μόνος· «Ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε» (ψαλμ. ριή.), πόσῳ μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀμελοῦν οἱ Χριστιανοί; Εἰ δὲ ἑπτάκις δὲν δύνανται, τοὺς προστάζουν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγὰς (βιβλ. ϐ'. κεφ. νή.) κἂν νὰ ἀκούουν τὸν Ὄρθρον κάθε ἡμέραν, (σὺν τῷ Ὄρθρῳ ἐννοεῖται καὶ ἡ Λειτουργία) καὶ τὸν Ἑσπερινὸν, λέγοντες τῷ Ἐπισκόπῳ, «κέλευε καὶ παραίνει τῷ λαῷ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐνδελεχίζειν ὄρθρου καὶ ἑσπέρας ἑκάστης ἡμέρας, καὶ μὴ ἀπολείπεσθαι τὸ σύνολον, ἀλλὰ συνέρχεσθαι διηνεκῶς.»

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

'Αποστ. ιβ'. ιγ'. κή. λβ'. τῆς ά. έ. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ά. τῆς ἐν'Αντιοχ. δ'. ς'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιβ'. ιέ. τῆς ἐν Καρθ. ιά. λζ'. ιά. οδ'. ρμά.

Εἴ τις 'Επίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκοιτο (ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι) καὶ ταχέως ἀντικρὺ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν 'Εκκλησίας τινὰ ἐθελήσει, προνοητέον ἐστὶ μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερῆσθαι, ἀλλ' ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν 'Επίσκοπον τῆς Μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. Εἰ δὲ ὁ τῆς Μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα· οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσι. Κἀκεῖνος δὲ ὁ 'Επίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ εἰ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχῃ. Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν. 'Εὰν δὲ, συνεληλυθότες τῶν Κληρικῶν τινες κατίδωσι τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἀλαζονίαν αὐτοῦ, (ἐπειδὴ οὐ προσῆκόν ἐστιν, ὕβριν, ἢ μέμψιν ἄδικον ὑπομένειν.), πικροτέροις καὶ βαρυτέροις ῥήμασιν ἐπιστρέφειν τοῦτον ὀφείλουσιν, ἵνα τῷ τὰ πρέποντα κελεύοντι ὑπηρετῶνται καὶ ὑπακούωσιν. Ὥσπερ γὰρ ὁ 'Επίσκοπος τοῖς ὑπηρέταις εἰλικρινῆ ὀφείλει τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διάθεσιν παρέχειν, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ ὑπηρετούμενοι ἄδολα τοῖς 'Επισκόποις τὰ τῆς ὑπηρεσίας ἐκτελεῖν ὀφείλουσιν.

Ἑρμηνεία.

'Ακόλουθος μὲ τὸν ἀνωτέρω φαίνεται νὰ ἦναι καὶ ὁ παρὼν Κανών· διορίζει γὰρ, ὅτι ἀνίσως κανένας 'Επίσκοπος θυμώδης ὢν (τὸ ὁποῖον πάθος δὲν πρέπει νὰ εὑρίσκεται εἰς τοιοῦτον ἄνδρα, μιμητὴν ὄντα τοῦ πραοτάτου Χριστοῦ) ὑπὸ τῆς ὀργῆς κινηθεὶς, ἀφορίσῃ τινὰ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, πρέπει νὰ προνοήσωμεν, εἰς τὸ νὰ μὴ στερηθῇ ὁ τοιοῦτος τῆς κοινωνίας ἀλόγως, καὶ παρευθὺς, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ἄδειαν νὰ πηγαίνῃ πρὸς τὸν Μητροπολίτην τοῦ ἀφορίσαντος 'Επισκόπου, ἢ, ἂν λείπῃ ὁ Μητροπολίτης, πρὸς τὸν πλησιόχωρον ξένον Μητροπολίτην, διὰ νὰ θεωρηθῇ μὲ ἀκρίβειαν ἡ αἰτία τοῦ τοιούτου ἀφορισμοῦ (1)· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μὴ δίδεται ἀκρόασις εἰς τοὺς παρακαλοῦντας νὰ ἐξεταχθῇ ἡ κρίσις των. 'Εν ὅσῳ δὲ καιρῷ ἐξετάζεται ἡ κρίσις, τόσον ὁ 'Επίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἀφορίσας, πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπομονὴν, ἕως οὗ ἢ νὰ κυρωθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀφορισμοῦ ὁποῦ ἔκαμε, δικαία οὖσα, ἢ νὰ διορθωθῇ ἄδικος οὖσα, ὅσον καὶ ὁ ἀφορισθεὶς πρέπει νὰ μὴ παραβῇ τὸν ἀφορισμὸν, ἀλλὰ νὰ μένῃ εἰς αὐτόν. 'Εὰν γὰρ αὐτὸν παραβῇ καταφρονῶν, καὶ κατὰ τοῦ ἀφορίσαντος ὑπερηφανευόμενος, πρέπει οἱ τοῦ 'Επισκόπου ἐκείνου Κληρικοὶ νὰ συνάγωνται, καὶ μὲ πικρὰ καὶ ἐπιπληκτικὰ λόγια νὰ φέρουσιν αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν καὶ ταπείνωτιν, ἵνα φαίνωνται μὲ τοῦτο ὑπήκοοι εἰς τὸν οἰκεῖον 'Επίσκοπον. Διότι καθὼς ὁ 'Επίσκοπος χρεωστεῖ νὰ ἀγαπᾷ ἄδολος τοὺς ἐδικούς του ὑπηρέτας καὶ Κληρικοὺς, ἔτσι ἀμοιβαίως καὶ οἱ ὑπηρέται πρέπει ἄδολως νὰ ὑπηρετοῦσι τὸν ἐδικόν τους 'Επίσκοπον. Ὅρα καὶ τὸν κή. καὶ λβ'. 'Αποστολικόν.

'Απος. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. ί. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς ζ'. ί. ιέ. τῆς ἐν 'Αντιοχ. γ'. τῆς ἐν Σαρδ. ις'. ιζ'. τῆς ἐν Καρθγ. ξγ'. ηή.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'

Ὁρίζομεν ἵνα, εἴ τις 'Επίσκοπος ἐξ ἑτέρας παροικίας βουληθῇ ἀλλότριον ὑπηρέτην, χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἰδίου 'Επισκόπου, εἴς τινα βαθμὸν καταστῆσαι, ἄκυρος καὶ ἀβέβαιος ἡ κατάστασις ἡ τοιαύτη νομίζοιτο. Εἴ τινες δὲ ἡμῶν, ἐὰν τοῦτο ἑαυτοῖς ἐπιτρέψειαν, παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων καὶ ὑπομιμνήσκεσθαι καὶ διορθοῦσθαι ὀφείλουσιν.

Ἑρμηνεία.

Ὁρίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως κανένας 'Επίσκοπος λάβῃ Κληρικὸν ἀπὸ ἄλλην ἐπαρχίαν, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ 'Επισκόπου του, καὶ χειροτονήσῃ αὐτὸν εἴς τινα ἱερατικὸν βαθμὸν, ἄκυρος μὲν νὰ ἦναι ἡ τοιαύτη χειροτονία, ὁ δὲ τοῦτον χειροτονήσας νὰ ἐλέγχεται περὶ τούτου, καὶ νὰ διορθόνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους Συνεπισκόπους. Ὅρα καὶ τὸν ιέ. 'Αποστολικόν.

(1) Σημείωσαι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι τὸ νὰ κρίνεται ὁ ἀφορίσας 'Αρχιερεὺς παρὰ τοῦ πλησιοχώρου 'Επισκόπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος οὐχ ὑπόκειται, ἢ καλῶς ἀφώρισεν, ἢ κακῶς, τοῦτο ἂν καί ποτε ἐνεργήθη ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις, ἀλλὰ νῦν τελείως οὐκ ἐνεργεῖται. Σημείωσαι πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ παρὼν Κανὼν αὐτολεξεὶ ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδον, ἕως τοῦ, ἢ κυρωθῇ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ, ἢ διορθώσεως τύχῃ, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν τοῖς ἐκείνης πρακτικοῖς.

ΚΑΝΩΝ ΙΣ'.

'Απος. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. ί. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς ζ'. ί. ιέ. τῆς ἐν 'Αντιοχ. γ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιέ. ιζ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ξγ'. Ιή.

'Επειδὴ πολλάκις εἰς τὴν τῶν Θεσσαλονικέων Μητρόπολιν ἀπὸ ἑτέρων ἐπαρχιῶν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι παραγίνονται, καὶ οὐκ ἀρκούμενοι βραχείᾳ διαγωγῇ χρόνου, ἐναπομένουσι, καὶ ἅπαντα τὸν χρόνον αὐτόθι ποιοῦντες διατελοῦσιν, ἢ μόλις μετὰ πλεῖστον χρόνον εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπανιέναι Ἐκκλησίας ἀναγκάζονται· οὗτοι οἱ ὅροι, οἱ καὶ ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων ὡρισμένοι, φυλαττέσθωσαν καὶ ἐπὶ τούτων τῶν προσώπων.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν τὰς μεταβάσεις ἐμποδίζει τῶν Ἱερωμένων ἀπὸ μίαν Ἐκκλησίαν εἰς ἄλλην λέγων, ὅτι ἐπειδὴ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην πολλαῖς φοραῖς ἐρχόμενοι Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, ἢ ὅλην τὴν ζωὴν των διαπερνῶσιν εἰς αὐτήν, ἢ μόλις ὕστερον ἀπὸ πολλοὺς χρόνους ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας των. Διὰ τοῦτο, καθὼς πρέπει νὰ φυλάττωνται ἀπαρασάλευτοι οἱ Κανόνες οἱ τὰς μεταβάσεις τῶν Ἐπισκόπων ἐμποδίζοντες, ἔτσι παρομοίως πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ οἱ τὰς μεταβάσεις τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ἐμποδίζοντες. Ὅρα καὶ τὸν ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

'Απος. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. ί. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς ζ'. ί. ιέ. τῆς ἐν 'Αντιοχ. γ'. τῆς ἐν Σαρδ. ιέ. ις'. Καρθ. ξγ'. Ιή.

Ἤρεσεν, ἵνα, εἴ τις Ἐπίσκοπος βίαν ὑπομείνας ἀδίκως ἐκβληθῇ, ἢ διὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐκδικίαν, καὶ φεύγων τὸν κίνδυνον, ἀθῶος καὶ καθωσιωμένος ὤν, εἰς ἑτέραν ἔλθοι πόλιν, μὴ κωλυέσθω ἐκεῖ ἐπὶ τοσοῦτον διάγειν, ἕως ἂν ἐπανέλθῃ, ἢ τῆς ὕβρεως τῆς γεγενημένης αὐτῷ ἀπαλλαγὴν εὑρέσθαι δυνηθῇ. Σκληρὸν γὰρ καὶ βαρύτατον, ἐλασίαν ἄδικον ὑπομεμενηκότα, μὴ ὑποδέχεσθαι ὑφ' ἡμῶν. Πλείστη γὰρ καλοκαγαθία καὶ φιλοφρονήσει ὀφείλει παραδέχεσθαι ὁ τοιοῦτος.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ιά. καὶ ιβ'. Κανόνα αὐτῆς ἐδιώρισεν ἡ παροῦσα Σύνοδος παράνω ἀπὸ τρεῖς ἑβδομάδας νὰ μὴ διατρίβῃ τινὰς Ἐπίσκοπος εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἐνταῦθα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος συγχωρεῖ νὰ διατρίβῃ εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἕως νὰ ἐπαναγωρίσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἢ νὰ ἀθωωθῇ ἀπὸ τὴν ὕβριν καὶ ἐξορίαν ὁποῦ ἔλαβε τοῦ οἰκείου θρόνου ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος, ὁποῦ ἀδίκως καὶ τυρανικῶς διωχθῇ, ἢ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, ἢ διατὶ ὁμολογεῖ ὅσα δόγματα καὶ παραδόσεις ὁμολογεῖ καὶ δοξάζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, ἢ καὶ διατὶ ὑπερμαχεῖ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἀδικουμένους καὶ καταδυναστευομένους ὑπερασπίζεται (καθὼς τοιαῦτα ἠκολούθησαν εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον καὶ Βασίλειον, καὶ Χρυσόστομον καὶ ἄλλους)· ὁ τοιοῦτος γὰρ Ἐπίσκοπος, φεύγοντας τὸν κίνδυνον, ἀνάγκη εἶναι διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν, ἀθῶος μὲν ὢν κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ δίκαιον, καθωσιωμένος ὅμως, ἤτοι ὑπόδικος εὑρισκόμενος εἰς τιμωρίαν, διὰ τὴν τυραννίαν τῶν διωκόντων. Ὅθεν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον εἶναι ὁ τοιουτοτρόπως διωχθεὶς ἀπὸ τὸν θρόνον του, νὰ μὴ ὑποδέχεται ἀπὸ τοὺς Συνεπισκόπους του μὲ κάθε φιλοφροσύνην καὶ περιποίησιν (1). Ὅρα καὶ τὸν ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Ἐπειδὴ ἥσυχοι καὶ ὑπομονητικοὶ ὀφείλομεν εἶναι καὶ διαρκῆ τὸν πρὸς πάντας ἔχειν οἶκτον, ἅπαξ τοὺς εἰς Κλῆρον ἐκκλησιαστικὸν προαχθέντας ὑπό τινων ἀδελφῶν ἡμῶν, ἐὰν μὴ βούλοιντο ἐπανέρχεσθαι εἰς ἃς κατωνομάσθησαν Ἐκκλησίας, τοῦ λοιποῦ μὴ ὑποδέχεσθαι. Εὐτυχιανὸν δὲ μήτε Ἐπισκόπου ἑαυτῷ διεκδικεῖν ὄνομα, ἀλλ' οὐδὲ Μουσαῖον, ὡς Ἐπίσκοπον νομίζεσθαι· εἰ δὲ λαϊκὴν κοινωνίαν ἀπαιτεῖεν, μὴ χρῆναι αὐτοῖς ἀρνεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Μουσαῖος καὶ Εὐτυχιανὸς, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ ἄλλοι ἀκόμη, Κληρικούς τινας

(1) Καθὼς τοιαύτην φιλοφροσύνην ἔλαβεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐξορίαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ταυροκιλικίας, ὥστε ὁποῦ, ἂν ἦτο δυνατὸν, ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν ἐκεῖνος καὶ τὸν θρόνον του, ὡς τοῦτο λέγει ὁ ἴδιος Χρυσόστομος (ἐπιστολ. πρὸς Κυριακόν). Σημείωσαι δὲ ὅτι οὐ μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι καὶ Μοναχοὶ πάντες, οἱ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας διωκόμενοι, πρέπει νὰ λαμβάνουν κάθε δεξίωσιν καὶ περιποίησιν ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς καὶ πάντας τοὺς Χριστιανοὺς, πρὸς οὓς ἂν ὑπάγωσιν. Οἱ δὲ μὴ οὕτω δεχόμενοι αὐτοὺς, σκληρότατον ἀληθῶς καὶ ἀπάνθρωπον πρᾶγμα ποιοῦσι, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, καὶ ἀκολούθως μεγάλως ἁμαρτάνουσι.

ἐχειροτότησαν, ὡς Ἐπίσκοποι. Ὁρίζει οὖν περὶ αὐτῶν, ὅτι οἱ παρὰ τῶν τοιούτων χειροτονηθέντες νὰ δέχωνται ὡς Κληρικοί. Διότι ἀγκαλὰ καὶ οἱ χειροτονήσαντες αὐτοὺς δὲν ἔμελλον νὰ ἦναι Κληρικοὶ, διά τινας αἰτίας καὶ πταίσματα ὁποῦ ἔκαμαν, ὅμως ὅταν ἐχειροτόνησαν αὐτοὺς, ἐπισκοπικὰ εἶχον δίκαια ὡς κεχειροτονημένοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐδέξατο τοὺς παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντας ἡ Σύνοδος· πλὴν ἐὰν αὐτοὶ οἱ χειροτονηθέντες δὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ὠνομάσθησαν Κληρικοὶ, εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὸ ἑξῆς. Ὁ δὲ Εὐτυχιανὸς καὶ Μουσαῖος, δίκαιον καὶ ὄνομα Ἐπισκόπου ἂς μὴ ζητοῦσι νὰ ἔχουν. Ἐὰν δὲ καὶ θέλουν νὰ δέχωνται καὶ νὰ συγκοινωνοῦν τοῖς ἄλλοις ὡς λαϊκοὶ, δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀρνῆται τινάς, ἤτοι ἂς λαμβάνουσι τοῦτο, καὶ ἂς δέχωνται ὡς λαϊκοί (1).

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Τῆς ς'. β'. || Ταῦτα σωτηριωδῶς καὶ ἀκολούθως ὁρισθέντα, καὶ πρεπόντως τῇ ἐπιτιμίᾳ ἡμῶν τῶν Ἱερέων, καὶ Θεῷ ἀρέσαντα καὶ ἀνθρώποις, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰσχὺν ἑαυτῶν κατασχεῖν οὐ δυνήσονται, ἐὰν μὴ καὶ φόβος ταῖς ἐξενεχθείσαις ἀποφάσεσιν ἀκολουθήσῃ. Ἴσμεν γὰρ καὶ αὐτοὶ πλεονάκις, διὰ τὴν ὀλίγων ἀναισχυντίαν, τὸ θεῖον καὶ σεβασμιώτατον ὄνομα τῆς Ἱερωσύνης εἰς κατάγνωσιν ἐληλυθέναι. Εἰ τοίνυν τις παρὰ τὰ πᾶσι δόξαντα τολμήσοι, σπουδάζων τύφῳ μᾶλλον καὶ ἀλαζονίᾳ, ἢ τῷ Θεῷ ἀρέσαι, ἕτερόν τι διαπράξεσθαι· ἤδη γινωσκέτω ἐγκλήματι ἀπολογίας ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθίστασθαι, καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς ἀποβάλλειν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ καὶ σωτηριώδη ἡ Σύνοδος αὕτη διώρισε, πρέποντα μὲν εἰς τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν Ἱερωμένων, εὐάρεστα δὲ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα ταῦτα ἔχωσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν, καὶ μὴ καταφρονητικῶς παραβαίνωνται, διὰ τοῦτο τελευταῖον ἐπρονόησε μὲ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ διορίσῃ καὶ φόβον καὶ ἐπιτίμια κατὰ τῶν παραβαινόντων αὐτά. Διότι, πολλαῖς φοραῖς διὰ τὴν ἀναισχυντίαν τῶν ὀλίγων Ἱερωμένων, ὁποῦ παραβαίνουσι τοὺς Κανόνας, κατηγορεῖται καὶ δυσφημεῖται τὸ σεβάσμιον ὄνομα τῆς Ἱερωσύνης (2), ταὐτὸν εἰπεῖν, κατηγοροῦνται ὅλοι κοινῶς οἱ Ἱερωμένοι, καὶ οἱ μὴ αὐτοὺς παραβαίνοντες. Τὸ ἐπιτίμιον λοιπὸν τῶν παραβαινόντων τοὺς Κανόνας τούτους εἶναι τὸ ἑξῆς· Ὅτι ὁποιος τολμήσῃ νὰ κάμῃ ἄλλο τι ἔξω ἀπὸ αὐτοὺς, ὑπερηφανευόμενος καὶ μὴ σπουδάζωντας νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεὸν, οὗτος ἂς ἠξεύρῃ, ὅτι δὲν θέλει κατακριθῇ μονομερῶς, ἀλλ' ὡς ἔγκλημα ποιήσας, τραβιχθεὶς εἰς ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, θέλει ἀπαιτηθῇ νὰ δώσῃ ἀπολογίαν, καὶ θέλει ἀποβάλει τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν τιμὴν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἤτοι θέλει καθαιρεθῇ. Ὅρα καὶ τῆς ς'. τὸν β'.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιά. τῆς ἐν Σαρδ. ζ'. ἡ. θ'. || Καὶ τοῦτο δὲ ἐκεῖθεν μάλιστα γνώριμον γενήσεται καὶ πληρωθήσεται, ἐὰν ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἐν ταῖς παρόδοις, ἤτοι καναλίῳ, καθεστώτων Ἐπισκόπων θεασάμενος Ἐπίσκοπον, ἐπιζητοίη τὴν αἰτίαν τῆς παρόδου, καὶ ποῦ τὴν πορείαν ποιεῖται. Καὶ ἐὰν μὲν εὕρῃ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀπιόντα, ἐπιζητήσῃ τὰς αἱρέσεις τὰς ἐπάνω προκειμένας, κἂν κεκλημένος ἀφικνῆται, ἀπιόντι αὐτῷ μηδὲν ἐμπόδιον γίγνοιτο· εἰ δὲ ἐπιδείξεως χάριν, καθὼς εἴρηται τῇ ἡμετέρᾳ ἀγάπῃ, ἢ διά τινων ἀξιώσεις σπουδάζοι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μήτε τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ ὑπογράφειν, μήτε κοινωνεῖν τῷ τοιούτῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὡς ἐπιτίμιον κατὰ τῶν παραβαινόντων καὶ οὗτος ἐδιωρίσθη ὁ Κανὼν, λέγων· Καὶ τοῦτο γνώριμον γενήσεται, τοῦτο· ποῖον; τὸ νὰ μὴ κατηγορῆται δηλονότι ἡ Ἱερωσύνη διὰ τὴν τῶν ὀλίγων ἀναισχυντίαν. Καὶ πληρωθήσεται, μὲ ποῖον τρόπον; Ἐὰν δηλ. ὁ καθ' ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὰς στράτας τὰς δημοσίας καὶ τὰ περάματα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔχουν νὰ διαπερνοῦν ὅσοι ἔρχονται πρὸς τὸ ἐν τῇ Ρώμῃ τότε εὑρίσκομενον βασιλικὸν παλάτιον, καθὼς καὶ διὰ μέσου τοῦ καναλίου, ἤτοι τοῦ ὑδραγωγοῦ,

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι ὁ Εὐτυχιανὸς καὶ Μουσαῖος, μὲ τὸ νὰ ἔγιναν σχισματικοὶ, καθηρέθησαν, καὶ ὅτι ἐὰν μετανοήσουν. καὶ ζητοῦν νὰ ἔχουν τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα, νὰ μὴ εἰσακουσθοῦν, ἀλλὰ μόνον ὡς λαϊκοὶ νὰ δεχθοῦν κατὰ τὸν Κανόνα. Ὁ δὲ λέγει ὁ Βαλσαμὼν, ὅτι οὗτοι ἦσαν ἀνείροι καὶ ἀχειροτόνητοι, οὐκ ἀληθές ἐστιν.

(2) Διὸ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος ἐπιστολ. φνϑ'. οὕτω γράφει· «Θεῖον μέν τι χρῆμα ἡ Ἱερωσύνη, καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων τὸ τιμιώτατον. Ὑβρίζουσι δὲ εἰς αὐτὴν μάλιστα πάντων οἱ κακῶς αὐτὴν μεταχειριζόμενοι, οὓς ἱεραῖσθαι παντάπασιν οὐκ ἐχρῆν, ἵνα μὴ ὡς ἀνόητοι τὰ τῶν κακῶς αὐτὴν μετιόντων ἐγκλήματα εἰς αὐτὴν τρέπειν τολμῶεν. Τῶν γὰρ καθυβριζόντων αὐτὴν ἀφέμενοι, εἰς αὐτὴν τρέπουσι τὰς αἰτίας, ἣν ἐχρῆν καὶ ἐκδικίας τυχεῖν, ὡς παροινουμένην παρὰ ἀνδρῶν μιαρῶν, καὶ οἷς οὐ θέμις αὐτῇ προσάπτεσθαι.»

διαπερνᾷ τὸ νερόν· ἐὰν, λέγω, τινὰς ἀπὸ ἡμᾶς ἤθελεν ἰδεῖ ἄλλον τινὰ Ἐπίσκοπον διαπερνῶντα, νὰ τὸν ἐρωτᾷ, διὰ ποίαν αἰτίαν ἐκεῖθεν ἀπερνᾷ, καὶ ποῦ ὑπάγει ; Καὶ ἂν μὲν μάθῃ παρ' αὐτοῦ, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον, νὰ τὸν ἐρωτᾷ δεύτερον, ἂν διὰ τὰς ρηθείσας ἐν τῷ ζ'. ἡ. καὶ θ'. Κανόνι αἰτίας ὑπάγῃ, ἤγουν διὰ βοήθειαν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν, καὶ λύτρωσιν καταδίκων, καὶ ἂν καλούμενος ἀπὸ τὸν βασιλέα ὑπάγῃ (1) ; Καὶ ἂν μὲν μάθῃ, ὅτι προσκαλεσμένος ὢν ἀπὸ τὸν βασιλέα πηγαίνῃ, νὰ μὴ ἐμποδίζηται· εἰ δὲ πηγαίνῃ διὰ νὰ προξενήσῃ εἴς τινας ἀξιώματα κοσμικὰ, ἢ πηγαίνῃ διὰ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν διδασκαλίαν του ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ νὰ διαλεχθῇ μὲ τὸν ἐκείνης Ἐπίσκοπον πρὸς καταισχύνην αὐτοῦ, κἀνένας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ ὑπογράφῃ εἰς τὰ ἀπολυτικὰ καὶ εἰρηνικὰ γράμματα ὁποῦ βαστάζει, οὔτε νὰ συγκοινωνῇ μὲ αὐτόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΣΥΝΑΧΘΕΙΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ

ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία αὕτη τοπικὴ Σύνοδος συνήχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετὰ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν β'. Σύνοδον, ἐν ἔτει 394. κατὰ τὸν Δοσίθεον, καὶ τὴν Συλλογὴν τῶν Συνόδων, τὴν ὑπὸ τοῦ Μίλια γενομένην, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου. Παρόντες δὲ ἐν αὐτῇ ἦσαν Πατριάρχαι τρεῖς, Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, καὶ Φλαυϊανὸς Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι δεκαεπτὰ Ἐπίσκοποι κατ' ὄνομα, καὶ ἄλλοι διάφοροι ἀνώνυμοι, μετὰ παντὸς τοῦ ἱερατείου, καθεσθέντες ἐν τῷ φωτιστηρίῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Αἴτιον δὲ τῆς συναθροίσεως ταύτης ἐστάθη ἡ ὑπόθεσις δύω Ἐπισκόπων, Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν νὰ ἐπισκοπεύουν καὶ οἱ δύω ἐν ταὐτῷ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βόστρης, καὶ μάλιστα, διατὶ ἔφθασε νὰ καθαιρεθῇ ὁ Βαγάδιος ἀπὸ δύω μόνους Ἐπισκόπους, οἵτινες καὶ εἶχον τελευτήσει τότε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου. Ὅθεν περὶ τούτου ὥρισεν ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς παρόντας δύω Κανόνας, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν τε καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ἁ. τῆς δ'. καὶ ἁ. τῆς ζ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. (αὕτη γὰρ ἡ Σύνοδος εἶναι, περὶ ἧς ταῦτα λέγει ὁ β'. τῆς ς'. «Προσέτι γε μὴν, καὶ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως Προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπισκόπου»), καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Ἡ Σύνοδος δὲ αὕτη, ὀνομάζεται μὲν, πραχθέντα ὑπομνήματα ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἑκατέρου ἀντεχομένου τῆς ἐπισκοπῆς Βόστρης, κεῖται δὲ ἐν ταῖς Πανδέκταις μετὰ τὴν ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδον οὐκ ὀρθῶς. Δι' ἃ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες τοὺς χρόνους, καθ' οὓς γέγονεν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοπικῶν ἐποιήσαμεν ᾧδε πρὸ τῆς ἐν Καρθαγένῃ αὐτὴν ἐτάξαμεν.

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΝΑΧΘΕΙΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ὁρίζομεν, ὥστε μὴ ἐξεῖναι ὑπὸ δύω χειροτονεῖσθαι Ἐπίσκοπον, ἀκολούθως τῇ ἐν Νικαίᾳ || Ἀποστ. α'. Συνόδῳ.

(1) Δὲν εἶναι ἐναντίος ὁ Κανὼν οὗτος μὲ τὸν ἡ. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου, τὸν μὴ συγχωροῦντα αὐτοπροσώπως νὰ πηγαίνῃ ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸν Βασιλέα, ἐπειδὴ προσθέτει οὗτος, ὅτι νὰ πηγαίνῃ ναὶ ὁ Ἐπίσκοπος αὐτοπροσώπως, ἐὰν ὅμως καλεσθῇ ἀπὸ τὸν Βασιλέα καὶ ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἔξω μόνον ἂν ἦναι ἀνάγκη μεγαλωτάτη καὶ κίνδυνος εἰς ὅλην τὴν πόλιν. Καθὼς καὶ ὁ Φλαυϊανὸς Ἀντιοχείας, παρακληθεὶς ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀντιοχεῖς, καὶ παρὰ Θεοῦ πεισθεὶς, ἐπῆγεν εἰς τὸν Βασιλέα Μέγαν Θεοδόσιον ὁποῦ ἐφοβέριζε νὰ ἀναστατώσῃ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ παρακαλέσας αὐτὸν κατεπράϋνε τὸν θυμόν του, ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος (λόγ. ς'. καὶ ά. Ἀνδριάντων)· πλὴν καὶ τότε μὲ προσκλητικὰ γράμματα τοῦ Βασιλέως πρέπει νὰ πηγαίνῃ, καὶ ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ πρώτη Σύνοδος ὁρίζει ἐν τῷ δ'. αὐτῆς Κανόνι, ὅτι τρεῖς Ἐπίσκοποι ἐξάπαντος νὰ συνάγωνται καὶ νὰ χειροτονοῦν τὸν Ἐπίσκοπον, ἀκολουθήσασα εἰς τὸν δεύτερον διορισμὸν τοῦ Ἀποστολικοῦ ά., οὕτω καὶ ἡ παροῦσα ἁγία Σύνοδος διορίζεται νὰ μὴ χειροτονῆται ἀπὸ δύω μόνους Ἐπισκόπους Ἐπίσκοπος. Καὶ ὅρα τὸν ά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποστ. οδ'. || Ὁρίζομεν μὴ χρῆναι πρὸς τὸ ἐξῆς, μήτε παρὰ τριῶν, μήτε γε παρὰ δύω, τὸν ὑπεύθυνον Ἐπίσκοπον δοκιμαζόμενον καθαιρεῖσθαι· ἀλλὰ πλείονος Συνόδου ψήφῳ, καὶ εἰ δυνατὸν, πάντων τῶν ἐπαρχιωτῶν, καθὼς καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες διωρίσαντο, ἵνα τῇ τῶν πολλῶν ψήφῳ ἀκριβεστέρα ἡ κατάκρισις τοῦ ἀξίου καθαιρέσεως δεικνύηται, παρόντος καὶ κρινομένου.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ, ὡς προείπομεν, ὁ Βαγάδιος Ἐπίσκοπος καθῃρέθη παρανόμως ἀπὸ δύω μόνους Ἐπισκόπους, ἀναιρεῖ τοῦτο ἡ παροῦσα Σύνοδος καὶ λέγει, ὅτι πλέον εἰς τὸ ἑξῆς δὲν πρέπει ὁ ὑπεύθυνος Ἐπίσκοπος νὰ καθαίρεται, μήτε ἀπὸ δύω Ἐπισκόπους, μήτε ἀπὸ τρεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῶν περισσοτέρων Ἐπισκόπων, καὶ ἂν ἦναι δυνατὸν καὶ ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, καθὼς καὶ ὁ οδ'. τῶν Ἀποστόλων Κανὼν διορίζει, ἵνα μὲ τὴν ψῆφον τῶν πολλῶν ἀκριβεστέρα γένηται ἡ καθαίρεσις τοῦ τοιούτου Ἐπίσκοπου, ὅστις καὶ πρέπει νὰ ἦναι παρὼν νὰ κρίνεται, καὶ ὄχι λείπωντας νὰ καταδικάζεται. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ (1) Σύνοδος (2) ἡ ἐν Καρθαγένῃ (3) συνήχθη ἐν ἔτει μὲν τῷ ἀπὸ Χριστοῦ 418 ἢ

(1) Ὅρα ὅτι καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἦσαν παρόντες ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ οἱ τοῦ Πάπα τοποτηρηταὶ, πάλιν ἡ τοπικὴ ἔμεινε τοπικὴ καὶ οὐκ ἐγένετο Οἰκουμενικὴ, μὲ τὸ νὰ μὴ ἦσαν παρόντες ἢ αὐτοὶ, ἢ οἱ τοποτηρηταὶ αὐτῶν καὶ οἱ τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχαι. Ὥστε καὶ ὁ Πάπας μέρος μόνον τῶν Συνόδων τῶν Οἰκουμενικῶν ἐστὶν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, καὶ οὐχὶ ἐπάνω τῶν Συνόδων ὡς φαντάζονται νῦν οἱ τῆς Ρώμης ποντίφηκες.

(2) Σημείωσαι ὅτι Σύνοδος κυρίως λέγεται ἡ διὰ πολλῶν συνελεύσεων ἀπαρτισθεῖσα ὁλικὴ Σύνοδος. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ κάθε μίαν ἀπὸ τὰς ἐν αὐτῇ γενομένας δέκα συνελεύσεις, Συνόδους ὀνομάζουσι καταχρηστικῶς, αἵτινες πράξεις ὀνομάζονται ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

(3) Καρθαγένη ἠτό ποτε πόλις περιφανεστάτη τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀφρικῆς, Προκονσουλιανὴ, ἤτοι Ἀνθυπατιανὴ καλουμένη, ἥτις εἶναι ἡ αὐτὴ Καρχηδὼν, μὲ δύω ὀνόματα ὀνομαζομένη· Καρθάγο γὰρ ἡ Καρθάγενα λέγεται ἀπὸ τοὺς Λατίνους, Καρχηδὼν δὲ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἐπειδὴ ἑκατοίκησαν εἰς αὐτὴν πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Τρῳάδος 5 ἔτη Ξῶρος καὶ Καρχηδὼν καὶ ἄλλοι Φοίνικες. Ἐκτίσθη δὲ αὕτη ἀπὸ τὴν Διδὼ, ἥτις ἔφερεν ἐκεῖ λαὸν πολὺν ἀπὸ τὴν Τύρον, τετιμημένη μὲ θρόνον Μητροπολίτου, ὅστις εἶχεν ὑποκειμένους Ἐπισκόπους 125, καὶ προκαθημένη διὰ τοῦτο ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς. Ἤδη δὲ εὑρίσκεται κρημνισμένη, καὶ ἀπὸ τῶν κρημνισμάτων αὐτῆς ἐκτίσθη ἡ περίφημος πόλις Τούνεσι, ἀπέχουσα τῆς Καρθαγένης 12. μίλια πρὸς ἀνατολάς. (Ὅρα τὸν Μελέτιον ἐν τῇ Γεωγραφ. σελ. 588.)· εἶχε δὲ προνόμιον ὁ Καρθαγένης Ἐπίσκοπος ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχαίου ἔθους δεδομένον, τὸ νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ ὁποίαν ἐπαρχίαν (τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ δηλ.) θελήσῃ, ξένους Κληρικοὺς καὶ νὰ τοὺς χειροτονῇ Ἐπίσκοπους, κατὰ τὸν ξδ'. αὐτῆς Κανόνα. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς, νικήσας τοὺς Βανδάλους εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, ἔδωκε προνόμιον εἰς τὸν Καρθαγένης διὰ Νεαρᾶς αὐτοῦ νὰ ἦναι αὐτοκέφαλος καὶ νὰ χειροτονῆται ἀπὸ τοὺς ἰδίους του Ἐπισκόπους, ὡς ἔδωκε τὸ αὐτὸ εἰς τὴν ά. καὶ β'. Ἰουστινιανὴν, ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι εἶχε τὸ προνόμιον αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ὁ Καρθαγένης, ἀνενεώθη δὲ μόνον ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν. Πρώτη δὲ καὶ τῆς Ἀχρίδος αὐτῆς ἐστιν ἡ Καρχηδών. Φησὶ γὰρ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ ρλά. Νεαρᾷ, ὅτι δίδει εἰς τὸν τῆς Ἀχρίδος Ἐπίσκοπον τὸ δίκαιον τῆς Ἀρχιερωσύνης, ὅπερ ἔδωκε καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς

419, ἐν τῷ δωδεκάτῳ δὲ τῆς ὑπατείας τοῦ ἐν Ρώμῃ βασιλέως Ὀνωρίου, καὶ ὀγδόῳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, κατὰ τὸ σεκρέτον τῆς Ἐκκλησίας Φαύστου· οἱ δὲ ἐν αὐτῷ διακρέποντες Πατέρες ἦσαν, ὅ,τε προκαθήμενος πάντων τῆς Καρθαγένης Ἐπίσκοπος Αὐρήλιος (ὅστις καὶ Πάπας ἐν πολλοῖς τόποις τῶν πρακτικῶν τῆς αὐτῆς Συνόδου ὀνομάζεται παρὰ τῶν Πατέρων.), Βαλεντῖνος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νουμιδικῆς χώρας, Αὐγουστῖνος Ἐπίσκοπος Ἱππώνης, καὶ Τοποτηρητὴς τῆς Νουμιδικῆς ἐπαρχίας καὶ λοιποὶ ἄλλοι Τοποτηρηταὶ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς· τὸν ἀριθμὸν ὄντες, κατὰ μὲν τὰ πρακτικὰ αὐτῆς 217, κατὰ δὲ τὸν Φώτιον 225, κατὰ δὲ ἄλλους 214. Παρῆσαν δὲ τῇ Συνόδῳ ταύτῃ καὶ Τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης Ζωσίμου Φαυστῖνος Ἐπίσκοπος Πικένου τῆς Ποντετινῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰταλίας, καὶ Φίλιππος καὶ Ἄσελλος οἱ Πρεσβύτεροι. Συνεκροτήθη δὲ αὕτη, προηγουμένως μὲν κατὰ Πελαγίου καὶ Κελεστίου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ (1), καὶ κατὰ Δονάτου (2)· ἑπομένως δὲ καὶ κατὰ Ἀπιαρίου τοῦ Πρεσβυτέρου Σίκκης (3)· διήρκεσε δὲ εἰς χρόνους ὁλοκλήρους ἓξ. Ἀπὸ γὰρ τοῦ τετρακοσιοστοῦ δεκάτου ὀγδόου ἀρξαμένη, ἐτελείωσε ἐν τῷ τετρακοσιοστῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ. Συμβέβηκε δὲ νὰ χρηματίσουν εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου τρεῖς Πάπαι εἰς τὴν Ρώμην, Ζώσιμος, Βονιφάτιος καὶ Κελέστιος (ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὰ πρακτικὰ αὐτῆς ἀναφέρεται καὶ τέταρτος Πάπας, Ἀναστάσιος, καὶ ὄρα τὸν ξς'. Κανόνα τῆς αὐτῆς.). Μετὰ τὰς πολλὰς οὖν ἐξετάσεις καὶ τρακταϊσμοὺς ὁποῦ αὖτη ἔκαμεν, ἐξέθετο καὶ ρμά Κανόνας, ἀφορῶντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες εἶναι οἱ ἑφεξῆς (4), ἐπισφραγιζόμενοι καὶ ἐπικυρούμενοι, ὡρισμένως μὲν καὶ ὀνομαστὶ ἀπὸ τὸν β'. Κανόνα τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ς'. Συνόδου, ἁπλῶς δὲ καὶ ἀορίστως ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ τὸν ά. τῆς ζ'. τὸν δὲ πθ'. Κανόνα αὐτῆς αὐτολεξεὶ ἀναφέρει ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ έ. Σύνοδος, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

Ἰουστινιάνῆς Καρχηδόνος, καὶ ὅρα τὸν Χρύσανθον σελ. πδ'. τοῦ Συνταγματίου καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς γ'. Ὁ δὲ Θεοφύλακτος ἑρμηνεύων τὸν Ἰωνᾶν λέγει, ὅτι Θαρσὶς νὰ ὠνομάζετο ἡ Καρχηδὼν παρ' Ἑβραίοις.

(1) Κατὰ Πελαγίου ἠθροίσθη ά. Σύνοδος εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου, κατὰ τὸν Μοναχὸν Ὀρόσιον· β'. εἰς τὴν Λύδδαν (ἤτις καὶ Διόσπολις ὀνομάζεται) ὑπὸ ιδ'. Ἐπισκόπων ἐν ἔτει 515. παρόντος τοῦ Ἱεροσολύμων Ἰωάννου. Ἐκατηγόρουν δὲ τοῦ Πελαγίου ἐν αὐτῇ δύω Ἐπίσκοποι ἀπὸ Γαλλίας, Νέπορος καὶ Λάζαρος. Τί δὲ συνεπεράνθη εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην; τὸ διηγεῖται ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος. Ὑποκριθεὶς γὰρ ἐν αὐτῇ ὁ Πελάγιος, ἀνεθεμάτισε τὰ τῶν αἱρέσεων αὐτοῦ ιθ'. Κεφ. καὶ ὡς μετανήσας ἐσυγχωρήθη, ἀλλ' ὁ αἱρεσιάρχης ἔμεινε πάλιν αἱρεσιάρχης. Ὅθεν, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον ἐφανέρωσε πάλιν τὴν αἵρεσίν του καὶ ἤρξατο αὖτη νὰ πλεονάζῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, διὰ τοῦτο συναχθεῖσα ἡ παροῦσα ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος, ἀνεθεμάτισε τὰ αἱρετικά του φρονήματα εἰς Κανόνας ἡ ἀπὸ ρκ'. ἕως ρκζ'. καὶ ὅρα ἐκεῖ τοὺς τόπους. Σὺν τῷ Πελαγίῳ δὲ ἀνεθεμάτισε καὶ τὸν Κελέστιον τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, τὰ ἐκείνου παρομοίως φρονοῦντα. Κατὰ γὰρ τὸν Φώτιον οἱ τῆς αἱρέσεως ταύτης ὀπαδοὶ, ποτὲ μὲν Κελεστιανοὶ, ποτὲ δὲ Πελαγιανοὶ ὀνομάζονται. Ἐφρόνουν δὲ οὗτοι συντόμως εἰπεῖν, ὅτι τὸ αὐτεξούσιον προηγεῖται τῆς χάριτος, καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου ἀρκεῖ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ὅρα δὲ καὶ τὴν τοῦ ά. τῆς γ'. Συνόδου ὑποσημείωσιν. Μετὰ δὲ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνήχθη Σύνοδος ἄλλη κατὰ τοῦ αὐτοῦ Πελαγίου. Καὶ ἡ γ'. δὲ Οἰκουμενικὴ μετὰ τὴν παροῦσαν συναχθεῖσα, κατεδίκασε τὸν Κελέστιον.

(2) Περὶ τοῦ Δονάτου καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ Δονατιστῶν, ἀναφέρουσιν οἱ τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνες, ὁ νέ. ξ'. οέ. ος'. οζ'. οή. ιϑ'. ρ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρι'. ρκή. ρκθ'. Ὅρα τοὺς τόπους.

(3) Περὶ τούτου ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν δύω τῆς παρούσης Συνόδου ἐπιστολῶν.

(4) Δίδομεν εἴδησιν εἰς τοὺς φιλολόγους καὶ ἀναγνώστας τῶν Κανόνων τούτων. ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ, ὄχι μόνον διάφοροι εὑρίσκονται κατὰ τὴν ποσότητα τοῦ ἀριθμοῦ, (παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἐξηγηταῖς τῶν Κανόνων ρλζ'· ἀριθμοῦνται, παρὰ Δοσιθέῳ ρλή· παρά τισι τῶν Λατίνων ρμή καὶ παρ' ἄλλοις ἄλλως.) ἀλλὰ καὶ ἡνωμένοι μὲν εὑρίσκονται οἱ κατὰ τὸ πρᾶγμα διῃρημένοι, διῃρημένοι δὲ, οἱ κατὰ τὸ πρᾶγμα ἡνωμένοι. Εἰς πολλότατα δὲ μέρη καὶ οἱ τίτλοι καὶ ἐπιγραφαὶ, ἢ αἱ περιλήψεις αὐτῶν ἀντὶ κυρίων Κανόνων καὶ ἀριθμοῦνται, καὶ ἐξηγοῦνται ἕως καὶ ἀπὸ τὸν Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα, Ἀριστηνὸν καὶ Ἀνώνυμον. Καὶ εἶναι νὰ θαυμάσῃ τινὰς πῶς οἱ εὐλογημένοι αὐτοὶ ἐξηγηταὶ ἐλανθάσθησαν τόσον, καὶ δὲν ἔκαμαν κἀμμίαν περιέργειαν καὶ διάκρισιν ἀνάμεσα εἰς τοὺς κυρίους Κανόνας τοὺς ἐπιγραφομένους. καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ μεγαλήτερον εἶναι, ὅτι οἱ Κανόνες οὗτοι δὲν ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ Κανόνες καὶ ὅροι κατὰ τὸ ὄνομά των, ἀλλὰ εἰς πολλότατα μέρη ἦσαν διαλέξεις μόνον καὶ διαλαλιαὶ τῶν Πατέρων μετὰ ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πράξεις καὶ πρακτικὰ, καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι Κανόνες, οὐχὶ ἐν τῷ γεγενῆσθαι. Ὅθεν διὰ ταῦτα πάντα ἐπιμεληθημεν, ὅσον τὸ δυνατόν μας, καὶ μὲ πολλὴν περιέργειαν ἐκτενίσαμεν τοὺς Κανόνας τούτους, τοὺς φύσει διῃρημένους διαιρέσαντες, καὶ τοὺς φύσει ἡνωμένους ἑνώσαντες, τὰς ἐπιγραφὰς ἀποβαλόντες, καὶ τὰς διαλέξεις καὶ ἐρωταποκρίσεις εἰς ὅρους καὶ Κανόνας ἀνακεφαλαιώσαντες, καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ἤδη Κανόνας τῳόντι αὐτοὺς ἐποιήσαμεν, ὄντας προτοῦ, πρακτικά. Καὶ λοιπὸν ἂς μὴ μᾶς κατηγορήσῃ τινὰς διὰ τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἂς μᾶς εὐχαριστήσῃ διὰ τὸν κόπον, ἀ. μὲν διατὶ τοῦτο ἐποιήσαμεν ἀκολουθήσαντες εἰς τὸ παράδειγμα ἐκείνων, ὁποῦ τοιουτοτρόπως ἀνεκεφαλαίωσαν, καὶ ὅρους καὶ Κανόνας ἐποίησαν τὸν κθ'. καὶ λ'. τῆς δ'. Συνόδου Κανόνας, ὄντας τῇ ἀληθείᾳ πράξεις καὶ ἐρωταποκρίσεις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐκείνων ὁποῦ ἀνεκεφαλαίωσαν εἰς Κανόνας τὰς ἐρωταποκρίσεις τῆς Σαρδικῆς· καὶ β'. ὅτι τοῦτο οὐχὶ ἰδίᾳ γνώμῃ ἐποιήσαμεν, ἀλλὰ μετὰ ἐρωτήσεως καὶ βουλῆς τῶν σοφωτέρων καὶ διακριτικωτέρων ἀπὸ ἡμᾶς.

ΟΙ ΡΜΑ' ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'. 1. (1)

«Ταῦτα οὕτω παρ' ἡμῖν ἔχονται τὰ ἴσα τῶν ὁρισθέντων, ἅπερ τότε οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου μεθ' ἑαυτῶν κατήγαγον, ἧς τὸν τύπον φυλάττοντα τὰ ἑπόμενα καὶ ὁρισθέντα παρ' ἡμῶν, φυλαχθήσεται βεβαιωθέντα.»

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον ἀνεγνώσθησαν, τόσον ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως, ἤτοι τὸ, Πιστεύω, ὅσον καὶ οἱ κ' Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ά. Συνόδου, ὁ ά. οὗτος Κανὼν διορίζεται, ὅτι ταῦτα τὰ ἀναγνωσθέντα ἀπαραλλάκτως ἔχουσι καὶ τὰ παρὰ τῇ Ἀφρικῇ εὑρισκόμενα ἀντίγραφα, καὶ ἴσα τῆς ἀνωτέρω ὁμολογίας τῆς πίστεως καὶ τῶν Κανόνων, τὰ ὁποῖα οἱ εἰς τὴν ά. ἐκείνην Σύνοδον τότε εὐρεθέντες Ἀφρικανοὶ Πατέρες ἔφερον μαζή τους εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἦσαν γὰρ, ὡς φαίνεται, παρόντες ἐκεῖσε τῇ Συνόδῳ καὶ ἐξ Ἀφρικῆς Ἐπίσκοποι (2). Λοιπὸν ἀνίσως καὶ τὰ παρ' ἡμῶν, ἤτοι τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ἡμῶν ὁρισθέντα (καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἐκκλήτου τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων, περὶ ἧς, ὡς εἴπομεν, ἀμφιβάλλοντες, ἔγραψαν πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας νὰ ἀποστείλωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ αὐθεντικὰ καὶ ἀληθέστατα ἴσα τῆς ἐν Νικαίᾳ, τὰ ὁποῖα, ὡς φαίνεται, δὲν εἶχον ἀκόμη ἀποσταλῇ) ἢ τὰ μέλλοντα ὁρισθῆναι, φυλάττουσι τὸν τύπον καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ά. Συνόδου, θέλουν διαμένει βέβαια καὶ ἀπαρασάλευτα.

ΚΑΝΩΝ Β'. 2.

«Θέλοντος τοῦ Θεοῦ, ἴσῃ ὁμολογίᾳ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πίστις ἡ δι' ἡμῶν παραδιδομένη, ἐν ταύτῃ τῇ »ἐνδόξῳ συνελεύσει πρωτοτύπως ὁμολογητέα ἐστὶν, ἔπειτα ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις, μετὰ συναινέσεως »ἑκάστου καὶ ὁμοῦ πάντων, φυλακτέα ἐστί.» Πρὸς βεβαιότητα δὲ τῆς τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων ἡμῶν τῶν ἔναγχος χειροτονηθέντων διανοίας, ταῦτα δεῖ προσθεῖναι, ἃ παρὰ τῶν Πατέρων βεβαίᾳ διατυπώσει παρελάβομεν, ὥστε, τῆς Τριάδος, τουτέστι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν ἑνότητα, τὴν μηδεμίαν ἔχειν διαφορὰν γινωσκομένην, ἐν ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ἐγκαθιερωθεῖσαν κατέχομεν, καὶ, καθὼς ἐμάθομεν, οὕτω τοὺς λαοὺς τοῦ Θεοῦ διδάξομεν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην πρέπει προηγουμένως μὲν νὰ κηρυχθῇ ἡ παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας κηρυττομένη ὀρθόδοξος πίστις, ἥτις διὰ μέσου τῶν Ἐπισκόπων καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς παραδίδεται μὲ τὴν ἴσην ὁμολογίαν, ἣ ὁποῦ τὴν ὡμολόγησε καὶ ἡ ά. Σύνοδος καὶ ὅλη ἡ καθεξῆς Ἐκκλησία, ἢ μὲ ἴσην, ἤτοι κοινὴν καὶ σύμφωνον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐν τῇ Συνόδῳ εὑρισκομένους. Ἀκολούθως δὲ καὶ νὰ κηρυχθῇ, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττηται καὶ ἀπὸ τὸν καθ' ἕνα χωριστὰ Ἐπίσκοπον, καὶ ἀπὸ ὅλους ὁμοῦ ἡ τῆς ἐκκλησίας διάταξις καὶ Κανόνες. Πρὸς βεβαίωσιν δὲ καὶ πληροφορίαν τῶν νεοχειροτονήτων Ἀρχιερέων διορίζει, ὡς ἐν συντόμῳ, τί πρέπει νὰ φρονοῦν περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, δηλ. ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ἐσφραγισμένην εἰς τὴν διάνοιάν τους ταύτην τὴν δόξαν, ὅτι τὰ τρία πρόσωπα τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἶνε ἡνωμένα κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ δόξαν, καὶ δύναμιν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τῆς οὐσίας ἰδιώματα, χωρὶς νὰ ἔχουν κἀμμίαν διαφορὰν κατ' αὐτὰ, καὶ ὅτι, καθὼς αὐτοὶ δοξάζουν καὶ ἔμαθον, ἔτσι καὶ τὸν χριστώνυμον λαὸν νὰ διδάσκωσιν.

(1) Οὗτος ὁ δι' Ἀραβικῶν σημείων ἀριθμὸς, εἶναι κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα, ἵνα ὁ βουλόμενος εὐκόλως εὑρίσκῃ τοὺς Κανόνας τούτους εἰς τὸ Ἑλληνικόν.

(2) Οὗτοι φαίνονται νὰ ἦσαν ὁ Καρθαγένης Καικιλιανὸς, ὅστις ἦτον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κ' Ἐπίσκοποι. Δοσίθ. 997 τῆς Δωδεκαβίβλου, καθὼς καὶ ὁ κλεινὸς Εὐγένιος τοῦτο λέγει ἐν τῇ Λογικῇ σελ. 304. Αὐτὸ τοῦτο σημειοῦται καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Συνόδου ταύτης εἰς τὸ Ἑλληνικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'. 3.

Ἥρεσεν, ὥστε τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τούτους, τοὺς συνδέσμῳ τινὶ τῆς ἀγνείας διὰ τῆς καθιερωσύνης συμπεπλεγμένους (φημὶ δὴ Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους), ὡς πρέπει ὁσίοις Ἐπισκόποις καὶ Ἱερεῦσι Θεοῦ, καὶ Λευίταις, καὶ ὑπουργοῦσι θείοις καθιερώμασιν, ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσιν, ὅπως δυνηθῶσιν, ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἁπλῶς αἰτοῦσιν, ἐπιτυχεῖν, ἵνα καὶ τὸ διὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθὲν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν.

Ἀποσ. ἐ. τῆς ς'. ιϐ'. ιγ'. λ'. μή. τῆς ἐν Γάγγ. δ'. τῆς ἐν Καρθ. δ'. ιθ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἐγκράτεια ὁποῦ ζητεῖ ὁ παρὼν Κανὼν νὰ ἔχουν οἱ Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, εἶναι τὸ νὰ κάμνουν ὑπόσχεσιν ὅταν χειροτονοῦνται, ὅτι νὰ μὴ σμίγωσιν οὐδέποτε σαρκικῶς μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, μετὰ καὶ τῆς συμφωνίας τούτων αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἐγκρατεύωνται, ἤτοι νὰ παρθενεύουσιν ἀπὸ αὐτὰς, ὡς ἀπὸ τὸν ἀκόλουθον δ'. τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνα τοῦτο δηλοῦται, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τὸν λ'. τῆς ς'., ἵνα, λέγει, διὰ τῆς παντοτινῆς ἐγκρατείας ταύτης καὶ καθαρότητος, ἤτις πρέπει νὰ εὑρίσκεται εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῆς ἀναμάκτου θυσίας, τῆς τῷ Θεῷ καθιερωμένης, καὶ τῆς ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἐγκρατείας, δυνηθῶσι νὰ λάϐουν παρὰ Θεοῦ τὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ αἰτήματά των, ὡς μεσῖται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὑπάρχοντες, καὶ ἵνα καὶ τὴν διὰ τῶν Ἀποστόλων (1), καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἐπικρατήσασαν παράδοσιν, ταὐτὸν εἰπεῖν, καὶ τὰς ἐγγράφους παραδόσεις καὶ τὰς ἀγράφους, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως φυλάττωσιν. Ἡ δὲ ς'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὴν ἐν τῷ παρόντι Κανόνι ταύτην ἐγκράτειαν τῶν Ἱερωμένων αἰχμαλωτίζουσα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν τοπικὴν ταύτην συνήθειαν, οἰκουμενικὸν Κανόνα ποιοῦσα, ἐξέλαϐε, κατὰ τὸν ιγ'. αὐτῆς Κανόνα, ἀντὶ τῆς ἐγκρατείας ὁποῦ πρέπει νὰ ἔχουν οἱ Ἱερωμένοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐφημερίας των. Τοὺς Ἀρχιερεῖς δὲ μόνους ὥρισε νὰ παρθενεύουν παντοτινὰ ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν ιϐ'. καὶ ιγ'. αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν έ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'. 4.

Ἀρέσκει, ἵνα Ἐπίσκοπος καὶ Πρεσϐύτερος καὶ Διάκονος, καὶ πάντες οἱ τὰ ἱερὰ ψηλαφῶντες, τῆς σωφροσύνης φύλακες, γυναικῶν ἀπέχωνται.

Ἀποσ. ἐ. τῆς ς'. ιϐ'. ιγ'. λ'. μή. τῆς ἐν Γάγγ. δ'. τῆς ἐν Καρθ. γ'. ιθ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως διορίζεται, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι, Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ τὰ ἱερὰ ψηλαφῶντες, ἤτοι οἱ Ὑποδιάκονοι (κατὰ τὸν λγ'. τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου) πρέπει νὰ ἀπέχουσι μὲ τελειότητα ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν τῶν γυναικῶν αὐτῶν κατὰ συμφωνίαν αὐτῶν. Ἡ συνήθεια δὲ αὕτη ἐπικρατοῦσα εἰς τὴν Ρώμην, κατὰ τὸν ιγ'. τῆς ς'. ἀπὸ τῆς Ρώμης, ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν διὰ τῶν τοῦ Ρώμης τοποτηρητῶν. Ὁ γὰρ τὸν Κανόνα τοῦτον προϐαλὼν, εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην, ἦτο Φαυστῖνος ὁ Ἐπίσκοπος Πικένου τῆς Ποντετινῆς χώρας τῆς Ἰταλίας, ὁ καὶ τοῦ Ρώμης τοποτηρητὴς, ὡς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης ὁρᾶται. Ἀνάγνωθι τὸν ιϐ'. καὶ ιγ'. τῆς ς'. καὶ έ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'. 5.

Τὴν τῆς ἀπληστίας ἐπιθυμίαν, ἣν τῶν κακῶν ἁπάντων μητέρα εἶναι, οὐδεὶς ἀμφιϐάλλει, δέον ἐπέχειν, ἵνα μὴ τοῖς ἀλλοτρίοις κατακέχρηται, μηδὲ ἵνα, διὰ κέρδος, τοὺς τῶν Πατέρων ὅρους τις ὑπερϐαίνῃ, μηδὲ ἵνα παντοίως τινὶ Κληρικῷ ἐξὸν εἴῃ ἀπὸ οἱουδήποτε πράγματος τόκον λαϐεῖν. Καὶ τὰ μὲν νεωστὶ ἀνενεχθέντα, ἁμαυρὰ ὄντα, καὶ καθόλου λανθάνοντα, σκοπούμενα παρ' ἡμῶν, τυπωθήσονται. Περὶ ὧν δὲ φανερώτατα ἡ θεία Γραφὴ ἐθέσπισεν, οὐ δεῖ ψηφίζεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔπεσθαι. Ἀκολούθως γὰρ τὸ ἐν λαϊκοῖς ἐπιλήψιμον, πολλῷ μᾶλλον ἐν Κληρικοῖς ὀφείλει καταδικάζεσθαι.

Ἀποστ. μδ'. τῆς ά. ιζ. τῆς ς'. ί. τῆς ἐν Καρθ. κ'. τῆς Λαοδικ. δ'. Γρηγορ. τοῦ Θαυματ. ". γ'. Βασιλ. ιδ'.

Ἑρμηνεία.

Μέλλοντας ὁ παρὼν Κανὼν νὰ διατάξῃ, ὅτι νὰ μὴ παίρνουν διάφορα οἱ Κληρικοὶ, γενικώτερον καὶ ἀναϐα-

(1) Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι ἡ διὰ τῶν Ἀποστόλων αὕτη παράδοσις, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς Συνόδου ταύτης, εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Θεῖος Παῦλος πρὸς Κορινθ. ά. κεφ. ζ'. 29, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. Ὡς τὸ ῥητὸν τοῦτο ἡ ἰδία αὕτη Σύνοδος ἀναφέρει, κατὰ τὸν λγ'. Κανόνα αὐτῆς, τὸν περὶ τῆς αὐτῆς ἐγκρατείας τῶν Ἱερωμένων διαλαμϐάνοντα

τικώτερον ἄρχεται ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις εἶναι μήτηρ ὅλων τῶν κακῶν, καὶ ἀκολούθως καὶ τῶν διαφόρων, λέγων, ὅτι ἡ τοιαύτη ἁμαρτία πρέπει νὰ ἐμποδίζεται, ἵνα μὴ μὲ τὴν εὐλογοφανῆ τάχα τῶν δανείων δόσιν, ἥτις κακὴ καὶ παρὰ τὸ πρέπον μεταχείρισίς ἐστιν, ἀφαιρεῖ τὰ ξένα κέρδη τῶν δανειζομένων· καὶ ἵνα μὴ ἔχῃ ἄδειαν κἀνένας Κληρικὸς νὰ λαμβάνῃ διάφορον, τόσον ἀπὸ τὰ ἄσπρα, ὅσον καὶ ἀπὸ ἄλλου οἱουδήποτε εἴδους πρᾶγμα ὁποῦ ἤθελε δανείσει, καὶ διὰ τὸ κέρδος αὐτὸ νὰ παρακβαίνῃ τοὺς Κανόνας τῶν Πατέρων, τοὺς τὰ διάφορα ἐμποδίζοντας. Καὶ τὰ μὲν τώρα νεωστὶ ἀναφερθέντα εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην, σκοτεινὰ ὄντα καὶ ἀσαφῆ, θέλουν θεωρηθοῦν ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἀποφασισθοῦν (1). Εἰς ἐκεῖνα δὲ ὁποῦ καὶ ἡ θεία Γραφὴ, καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες θεσπίζουσιν, ἐμποδίζοντες φανερὰ τὰ διάφορα καὶ ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς, καὶ ἀπὸ τοὺς Κληρικούς, ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ ἀποφασίζωμεν, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦμεν, διατί, ἂν ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν καὶ τοὺς Κανόνας καὶ οἱ λαϊκοὶ καταδικάζωνται, ὅταν παίρνουσι διάφορα, πόσῳ μᾶλλον καταδικάζονται οἱ Κληρικοὶ τοῦτο πράττοντες; Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν γ'. Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΚΑΝΩΝ ς'. 6.

Ἀπος. λθ'. τῆς Καρθ. ζ'. ν'. νά. ρλέ. τῆς ά. κ'. ς θ'.

Χρίσματος ποίησιν καὶ κορῶν καθιέρωσιν ἀπὸ Πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι, μήτε δὲ καταλλάξαι τινὰ εἰς δημοσίαν λειτουργίαν Πρεσβυτέρῳ ἐξεῖναι, τοῦτο πᾶσιν ἀρέσκει.

Ἑρμηνεία.

Τρία πράγματα ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ γίνωνται ἀπὸ τὸν Ἱερέα, τὴν ἐκ διαφόρων ἀρωματικῶν εἰδῶν κατασκευὴν τοῦ ἁγίου Μύρου (2), τὸ νὰ ἀφιερώνῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῶν εὐχῶν τὰς κόρας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι χωρίζόμεναι ἀπὸ τοὺς γονεῖς των, κατὰ τὸν νά. τῆς παρούσης ταύτης Συνόδου, ὡμολόγουν νὰ παρθενεύουν (3), καὶ τὸ νὰ λύῃ ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἁμαρτίας τὸν μετανοοῦντα, καὶ ἀκολούθως διὰ τῆς κοινωνίας

(1) Τὰ ἀναφερθέντα ταῦτα εἰς τὴν Σύνοδον, ὅσον ἀπὸ τὸ ὕφος, φαίνεται νὰ ἦσαν ἴσως στοχασμοὶ τινῶν ἀσαφεῖς, κλίνοντες εἰς τὸ νὰ λαμβάνωνται διάφορα.

(2) Ἡ τοῦ ἁγίου Μύρου κατασκευὴ, τελετὴ καὶ Μυστήριον ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, κατὰ τὸ δ'. Κεφ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας. Τὴν σήμερον πολλὰ σπανιώτατα εἰς τόσους χρόνους τελεῖται ἅπαξ τὸ Μυστήριον τοῦτο ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ, δὲν ἠξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν, ἐν δὲ τῇ Μοσχοβίᾳ ἀκούομεν νὰ γίνεται εἰς κάθε δύω χρόνους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης Πέμπτης. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὴν τελετὴν ταύτην οὐδεὶς Ἱερεὺς δύναται ποιῆσαι κατὰ τὸν Κανόνα, ἀλλὰ μόνοι οἱ Ἀρχιερεῖς, οἵτινες δύνανται μὲν καὶ καθ' ἑαυτοὺς τὸ Μύρον τελέσαι, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐπείθειαν καὶ ὑποταγὴν τὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην, συναγόμενοι ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο τελοῦσι. Λέγει δὲ ὁ Κίτρους Ἰωάννης, ὅτι εἶναι συγκεχωρημένον νὰ σμίγεται ἔλαιον μὲ τὸ ὀλίγον Μύρον ὁποῦ μείνῃ, ἵνα πληθυνόμενον ἐξαρκέσῃ πληρῶσαι τὸν ἁγιασμὸν εἰς τοὺς χρήζοντας αὐτοῦ (Ἀποκρ. ιέ.), ἐὰν δηλ. ἐν ἀνάγκῃ εὑρίσκωνται οἱ χρήζοντες αὐτοῦ, καὶ ἂν ἄλλο Μύρον δὲν εὑρίσκεται ἐκεῖσε, καὶ κάμμίαν φορὰν καὶ οὐχὶ ἁπλῶς, οὐδὲ πάντοτε. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μή. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι τὸ εἶδος τοῦ ἐλαίου εἶναι περισσότερον ἀπὸ κάθε ἀρωματικὸν εἶδος ὁποῦ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ Μύρου παραλαμβάνεται, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ἦναι ἔλαιον, ὅλον σχεδὸν τὸ Μύρον. Διὰ τοῦτο κακῶς ποιοῦσιν οἱ Ἱερεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες βάλλοντες ὅλον ἕνα ἔλαιον εἰς τὰ ἀγγεῖα τὰ ἔχοντα ὀλιγώτατον Μύρον, κάμνουσιν αὐτὸ σχεδὸν ὅλον ἔλαιον. Ὅθεν παρακαλοῦμεν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, δι' ἀγάπην Θεοῦ, νὰ φροντίζουν (νὰ ἔχουν) ἅγιον Μύρον πλούσιον εἰς τὰς ἐνορίας καὶ ἐπαρχίας των, διότι ἀφίνοντες τοὺς χριστιανοὺς χωρὶς Μύρου, ἢ χρίοντες αὐτοὺς μὲ ἔλαιον, καὶ μὲ Μύρον ὄχι ἁρμόδιον, ἁμαρτάνουσι θανασίμως. Καὶ πολλοὶ μὴ ἠξεύροντες ὅτι ἐμυρώθησαν, ὡς συνέβη νὰ ἰδῶμεν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ ἐκ Βουλγαρίας, ζητοῦσι νὰ μυρωθοῦν ἔπειτα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀτοπώτατον.

(3) Σημείωσαι ὅτι τινὲς μὲν λέγουσι πῶς τῶν παρθένων τούτων ἡ διὰ τῶν εὐχῶν καθιέρωσις ὑπὸ μόνου τοῦ Ἀρχιερέως τελεῖται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ παρὰ Ἱερέως. Τὸ δὲ ἀναδεχθῆναι ταύτας διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, καὶ τὸ ἀναγνῶναι εἰς αὐτὰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ σχήματος καὶ ἀποκεῖραι, καὶ παρὰ Ἱερέως γίνεται, κατὰ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως. Τινὲς δέ φασιν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ τῶν παρθένων καθιέρωσις ἀδεία τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ ὑπὸ Ἱερέως τελεῖται. Ὥστε ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὁποῦ ὁ παρὼν Κανὼν ἀναφέρει, μόνη ἡ τοῦ Μύρου ποίησις δὲν δίδεται εἰς Ἱερέα, ἀλλ' εἰς Ἀρχιερέα μόνον, τὰ δὲ λοιπὰ δύω καὶ εἰς Ἱερέα ἐδόθησαν. Διαφέρει δὲ ἡ τοῦ Μύρου ἔψησις ἀπὸ τὴν τοῦ Μύρου τελετὴν, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν (Κεφ. οά. καὶ οβ'.)· καθ' ὅτι, ἡ μὲν ἔψησις αὐτοῦ γίνεται κατὰ τὴν μεγάλην Τετράδα, εὐλογήσαντος τοῦ Πατριάρχου δίς, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐψήσεως, καὶ ἐν τῷ τέλει, ἡ δὲ τοῦ Μύρου τελετὴ γίνεται κατὰ τὴν μεγάλην Πέμπτην ἐν τῷ τέλει τῆς Ἱρουργίας (αὐτ. κεφ. μγ'.). Ὅτι δὲ μόνοις τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἰδία ἐστὶν ἡ τοῦ Μύρου τελετὴ, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, λέγων· «Ἔστι δὴ οὖν, ὅπερ ἔφην, ἡ νῦν ὑμνουμένη παρ' ἡμῖν Ἱερὰ τελετουργία, τῆς τελειωτικῆς τῶν ἱεραρχικῶν τάξεως καὶ δυνάμεως (Ἐκκλ. Ἱεραρ. Κεφ. δ'.)» Ὁ δὲ Φιλαδελφείας Γαβριὴλ λέγει ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων, ὅτι καὶ ἡ χρίσις τοῦ Μύρου ἰδία εἶναι μόνοις τοῖς Ἀρχιερεῦσιν· ἐσυγχωρήθη ὅμως καὶ εἰς τοὺς Ἱερεῖς, ἵνα μὴ μείνῃ τινὰς τῶν βαπτιζομένων ἀσφράγιστος. Τούτων οὕτως εἰρημένων, θαυμάζω, πῶς εἶπεν ὁ ἅγιος Μάξιμος ὅτι, «οὐ δεῖ σχῆμα Μοναχοῦ Ἐπίσκοπον διδόναι, ἀλλὰ μόνον Πρεσβύτερον», ἑρμηνεύων τὸ ς'. Κεφ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Καὶ τὸ αἴτιον τούτου λέγει ὅτι εἶναι, διότι ὁ θεῖος Διονύσιος Ἱερέα ἐκεῖσε ἀναφέρει ἀποκείροντα τὸν Μοναχὸν, καὶ οὐχὶ Ἱεράρχην. Θαυμάζω, λέγω, πῶς τοῦτο εἶπεν, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ Σύνοδος αὕτη λέγει, ὅτι εἶναι τοῦτο ἴδιον τοῦ Ἀρχιερέως. Ἀλλ' ἴσως Ἱερέα εἶπεν ὁ ἅγιος Διονύσιος, ὡς κατ' ἐπιτροπὴν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ Ἱερέα δύνασθαι ἀποκείρειν Μοναχούς. Διὸ καὶ ἐν τῷ πρὸς τὸν Πνευματικὸν ἐνταλτηρίῳ καὶ ἡ τού-

τῶν Μυστηρίων νὰ τὸν φιλιώνῃ μὲ τὸν Θεὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἐχθρὸς διὰ τῆς ἁμαρτίας, κάμνωντας αὐτὸν νὰ συνίσταται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ φανερὰ νὰ λειτουργῇ, ἤτοι νὰ συμπροσεύχεται μὲ αὐτοὺς, νὰ συμμεταλαμβάνῃ, καὶ δι' ὕμνων νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν· (λειτουργία γὰρ καὶ ἡ προσευχὴ καὶ πρὸς Θεὸν δοξολογία ὀνομάζεται), διότι ταῦτα τὰ τρία πρέπει νὰ ἐνεργοῦνται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, κατ' ἐξαίρετον δὲ ἡ τοῦ ἁγίου Μύρου κατασκευή. Κατὰ ἄδειαν δὲ τοῦ Ἀρχιερέως δύναται νὰ καταλλάττῃ τοὺς μετανοοῦντας καὶ ὁ Πρεσβύτερος. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν λθ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ιθ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Ζ'. 7.

Ἐὰν δέ τις ἐν κινδύνῳ καθεστὼς, αἰτήσῃ ἑαυτὸν καταλλαγῆναι τοῖς ἱεροῖς θυσιαστηρίοις, τοῦ Ἐπισκόπου ἀπόντος, ὀφείλει εἰκότως ὁ Πρεσβύτερος ἐρωτῆσαι τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ οὕτω τὸν ἐν κινδύνῳ καταλλάξαι, κατὰ τὴν ἐκείνου παραγγελίαν.

Ἀπος.λθ'.τῆς Καρθ. ς'. ν'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ ἀνωτέρω Κανὼν ἀπροσδιορίστως εἶπε νὰ μὴ λύῃ τοὺς μετανοοῦντας ἀπὸ τὰ ἐπιτίμια ὁ Πρεσβύτερος, ἀλλὰ ὁ Ἐπίσκοπος, ᾧ καὶ τὸ δεσμεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας δέδοται, ὁ παρὼν Κανὼν ἀκολούθως προσδιορίζει, ὅτι ἐάν τις μετανοῶν, εὑρίσκεται εἰς κίνδυνον θανάτου καὶ ζητήσῃ νὰ κοινωνήσῃ, ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς δὲν εἶναι παρὼν, πρέπει ὁ Πρεσβύτερος νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν Ἐπίσκοπον, (ἂν δηλ. δίδωσι καιρὸν ἡ ἀσθένεια τοῦ κινδύνου.) καὶ οὕτω νὰ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ κοινωνήσῃ. Εἰ δὲ, τοῦ Ἐπισκόπου μακρὰν εὑρισκομένου, ὁ ἀσθενὴς κινδυνεύῃ εἰς θάνατον καὶ δὲν καρτερεῖ, δύναται καὶ χωρὶς τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἐπισκόπου νὰ συγχωρήσῃ τὸν ἀσθενῆ ὁ Πρεσβύτερος, κατὰ τὸν ν'. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου (ὅρα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Διονυσίου, τὴν εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ιϐ'. τῆς ά. κειμένην.), ἵνα μὴ στερηθῇ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου πρὸς τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀποδημίαν, τῆς θείας, λέγω, Μεταλήψεως, κατὰ τὸν αὐτὸν ιϐ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Η'. 8.

Εἰσὶ πολλοὶ οὐκ ἀγαθῆς ἀναστροφῆς, οἵτινες ἡγοῦνται τοὺς Πατέρας καὶ Ἐπισκόπους, ὡς ἔτυχεν, ὀφείλειν ἐνάγεσθαι. Τοὺς τοιούτους οὐ δεῖ προσδέχεσθαι.

Ἀπος. οδ'.τῆς Δ'. ς'. τῆς δ'. κα'. Καρθαγ. κζ'. ρλζ'. ρλή. ρλθ'.

Ἑρμηνεία.

Τοῦ παρόντος Κανόνος τὸ νόημα δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ νὰ μὴ ἦναι δεκτοὶ εἰς τὸ νὰ κατηγοροῦν τοὺς Ἀρχιερεῖς, εἰς ὑπόθεσιν ἐγκληματικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν, ἄνθρωποι διαβεβλημένοι καὶ οὐ καλὸν βίον ἔχοντες, ἀλλὰ ἄνθρωποι ἀξιόπιστοι καὶ ἀκατηγόρητοι. Πατέρας δὲ τοὺς Ἀρχιερεῖς ὀνομάζει, ὡς τοὺς πιστοὺς ἀναγεννῶντας διὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ μάλισμα διὰ τῆς τελεσιουργίας τῶν Μυστηρίων, καθ' ὃ καὶ υἱοὶ τῶν Προφητῶν οἱ μαθηταὶ ἐκείνων, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, ὀνομάζονται. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. τῶν Ἀποστόλων.

ΚΑΝΩΝ Θ'. 9.

Ὥστε τοὺς ἀξίως τῶν οἰκείων ἐγκλημάτων ἀπὸ Ἐκκλησίας διωχθέντας, ἐάν τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος δέξηται εἰς κοινωνίαν, καὶ αὐτὸς ἔτι μὴν τῷ ἴσῳ ἐγκλήματι ὑπεύθυνος φανῇ, ἅμα τοῖς τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου τὴν κανονικὴν ψῆφον ἀποφεύγουσιν.

Ἀπος. ί.ιά. ιϐ'. ιγ'. λϛ'. Ἀντιοχ.β'.ς'. τῆς ἐν τῇ Σοφίᾳ ά.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐὰν κἀνένας Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, συγκοινωνήσῃ μὲ ἐκείνους ὁποῦ εἶναι ἀφωρισμένοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ ἐδικοῦ των Ἀρχιερέως, ἢ καὶ καθῃρημένοι, ἢ καὶ ἀναθεματισμένοι μὲ δικαιοσύνην καὶ κατ' ἀξίαν τῶν ἐγκλημάτων τους, καὶ αὐτοὶ οἱ τούτους δεχθέντες νὰ ὑποπίπτουν εἰς τὸν ἴδιον ἐκείνων ἀφορισμὸν ἢ καθαίρεσιν ἢ ἀναθεματισμόν. Καὶ ὅρα τὸν ί. ιά. καὶ τὸν λϛ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'. 10.

Ἐάν τις τυχὸν Πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου καταγνωσθεὶς, φυσιότητί τινι καὶ ὑπερηφανείᾳ ἐπαρθεὶς, ἡγήσηται ὀφείλειν κεχωρισμένως ἄγια τῷ Θεῷ προσφέρειν ἢ ἄλλο ἀνορθοῦν θυσιαστήριον οἰηθείη κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Ἀποστ. λά. τῆς δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ά. καὶ β'. ιγ'. ιδ'.ιέ. τῆς ἐν Ἀντ.έ. τῆς ἐν Καρθ. ιά. ξϛ'.

του ἰδιαιτέρως περιέχεται ἄδεια, ὃ καὶ ἀνάγνωθι ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου. Ὅρα δὲ καὶ ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τοῦ ά. Ἀποστολικοῦ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Ἀρχιερέως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νά. καὶ ρλέ. τῆς παρούσης, ἵνα γνῶς Ἀρχιερέως ἴδιον τὸ παρατίθεσθαι τιμίαις γυναιξὶ, καὶ τὸ σχῆμα ἐνδύειν τῶν Μοναχῶν τὰς παρθένους.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν δέ τινας τυχὸν Ἱερεὺς, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, κατηγορηθεὶς εἰς τὴν ζωὴν (δηλ. ὅτι οὐ κακῶς ζῇ) ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, ἔλθῃ εἰς τόσην ὑπερηφάνειαν καὶ φύσημα, ὥστε νὰ ἀποστατήσῃ ἀπὸ αὐτὸν καὶ νὰ ἱερουργῇ μὲν μόνος καὶ καθ' ἑαυτὸν, νὰ καινουργήσῃ δὲ ἄλλο θυσιαστήριον καὶ Ἐκκλησίαν, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου του, ὁ τοιοῦτος ἂς ἀναθεματίζεται· διότι τοῦτο ὁποῦ κάμνει εἶναι ἐναντίον καὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις θέλει νὰ ὑπόκηνται τοῖς Ἀρχιερεῦσιν οἱ Ἱερεῖς, καὶ ἐναντίον τῆς πίστεως, ὡσὰν ὁποῦ ἐκ τούτου οἱ ἄπιστοι βλασφημοῦσι καὶ περιγελοῦσι τὴν πίστιν ἡμῶν, βλέποντες ἔτσι ἀτακτοῦντας τοὺς Ἱερωμένους, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, διατὶ τοῦτο ὁποῦ κάμνει, προξενεῖ σχίσμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λά. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'. 11.

Ἀποστ.λά. λϐ'. τῆς ά. έ. τῆς δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ά. καὶ β'. ιγ'. ιδ'. ιέ. τῆς ἐν Ἀντιοχ.έ.ς'. τῆς ἐν Γάγ.ς'. τῆς ἐν Καρθ. ξϐ'.

Ἐάν τις Πρεσβύτερος ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῇ, ὀφείλει ὁ τοιοῦτος τοῖς γειτνιῶσιν Ἐπισκόποις προσαγγεῖλαι, ἵνα αὐτοὶ τοῦ πράγματος ἀκροάσωνται, καὶ δι' αὐτῶν τῷ ἰδίῳ Ἐπισκόπῳ καταλλαγῇ. Τοῦτο δὲ ἐὰν μὴ ποιήσῃ, ἀλλ' ὅπερ ἀπείη, ὑπερψίᾳ φυσιούμενος, ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κοινωνίας ἑαυτὸν χωρίσῃ, καὶ παρὰ μίαν μετά τινων σχίσμα ποιῶν, ἀγίασμα τῷ Θεῷ προσενέγκῃ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα λογισθήτω καὶ τὸν ἴδιον τόπον ἀπολεσάτω, σκοπουμένου, μήποτε κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου μέμψιν ἔχῃ δικαίαν.

Ἑρμηνεία.

Ἡνωμένος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀνωτέρω· λέγει γὰρ ὅτι νὰ ἀναθεματίζεται ναὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου του χωρίσας ἑαυτὸν Πρεσβύτερος, καὶ τὸν τόπον του νὰ χάνῃ, ἤτοι νὰ καθαίρεται, ἐὰν ὅμως δὲν ἀναγγείλῃ πρότερον τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖται ἀπὸ τὸν Ἐπισκοπόν του εἰς τοὺς γείτονας καὶ πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, ἵνα δι' αὐτῶν φιλιωθῇ μὲ ἐκεῖνον, ἀλλὰ καταφρονήσας δι' ὑπερηφάνειαν, ἀποστατήσῃ. Πρὸς τούτοις δὲ πρέπει νὰ γίνεται ἐξέτασις, μήπως διὰ δικαίας κατηγορίας καὶ ἐγκλήματα φεύγῃ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἐπισκόπου του ὁ Πρεσβύτερος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λά. καὶ λϐ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'. 12.

Ἀποστ. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Ἀντιοχ. δ'. τῆς Καρθ. ις'. κή. ρέ. ριή.

Ἐάν τις Ἐπίσκοπος, ὅπερ ἀπείη, ἔν τινι ἐγκλήματι περιπέσῃ καὶ γένηται πολλὴ ἀνάγκη τοῦ μὴ δύνασθαι πολλοὺς συνελθεῖν, διὰ τὸ μὴ ἀπομεῖναι αὐτὸν ἐν τῷ ἐγκλήματι, ἀπὸ δώδεκα Ἐπισκόπων ἀκουσθῇ, καὶ ὁ Πρεσβύτερος ἀπὸ ἓξ Ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἰδίου· καὶ ὁ Διάκονος ἀπὸ τριῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἐπίσκοπος κατηγορούμενος, ὡρίσθη μὲν ἀπὸ τὸν δ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ νὰ κρίνεται ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῆς ἐπαρχίας. Ἐὰν δὲ ἀκολουθήσῃ δυσκολία εἰς τὸ νὰ συναχθοῦν Ἐπίσκοποι πολλοί, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ κρίνεται ἡ ἐγκληματικὴ ὑπόθεσις αὐτοῦ ἀπὸ δώδεκα Ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν του (1), ἵνα μὴ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπομείνῃ εἰς τὸ ἔγκλημα ὁποῦ κατηγορεῖται, δηλ. ἵνα μὴ ὡς ὑπὸ κατηγορίας εὑρισκόμενος, καὶ μὴ ἀθωωθεὶς, καταφρονῆται ἀπὸ τὸν λαόν του. Τῶν δὲ Πρεσβυτέρων ἡ ἐγκληματικὴ κρίσις νὰ κρίνεται ἀπὸ ἓξ ξένους Ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τὸν ἰδικόν τους. Τῶν δὲ Διακόνων ἀπὸ τρεῖς (2) καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν τους. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος Ἰωάννου καθαίρεσις, ἡ γενομένη ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, δὲν ἔλαβε κῦρος ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Λουκᾶν, κατὰ τὸ σχόλιον τοῦ Ἀρμενοπούλου, τίτλ. ς'. ἐπειδὴ καὶ ἐκάθηρεν αὐτὸν ὁ Κύπρου Ἀρχιεπίσκοπος, ὄχι μὲ δώδεκα Ἐπισκόπους κατὰ τὸν Κανόνα, ἀλλὰ μὲ ἕνδεκα μόνον, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἦτον εὔκολον νὰ συναχθοῦν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Κύπρου. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Βαλσαμών.

(2) Ἐπειδὴ ὁ μὲν δ'. τῆς ἐν Ἀντιχ. διορίζει νὰ κρίνεται καὶ νὰ καθαιρῆται ἀπὸ τὸν ἴδιόν του Ἐπίσκοπον ὁ Πρεσβύτερος καὶ Διάκονος, οὗτος δὲ ὁ Κανὼν λέγει νὰ κρίνεται ὁ μὲν Πρεσβύτερος ἀπὸ ἓξ, καὶ τὸν οἰκεῖον, Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Διάκονος ἀπὸ τρεῖς. Τινὲς συμβιβάζοντες τοὺς Κανόνας, λέγουσιν, ὅτι ὁ μὲν τῆς ἐν Ἀντιοχ. διορίζει κατὰ πρώτην νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ψηφίζεται κατὰ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ παρὼν Κανὼν δίδωσιν ἄδειαν εἰς αὐτοὺς νὰ κρίνωνται εἰς τόσους τὸν ἀριθμὸν, ἐὰν αὐτοὶ λέγουσιν ὅτι ἀδίκως ἐκρίθησαν καὶ καθῃρέθησαν ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἐπίσκοπον.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'. 13. (1)

'Απος. ά. τῆς ά. δ'. ς'. τῆς ζ'. γ'. τῆς 'Αντιοχ. ιθ'. τὰ περὶ 'Αγαπ. καὶ Βαγαδίου ὑπομνήματα, ἤτοι ἡ ἐν Κ)πόλει τοπικὴ Σύνοδος Καν. ά.

Πολλοὶ 'Επίσκοποι συναχθέντες, 'Επίσκοπον χειροτονήσουσιν. Εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται, τρεῖς 'Επίσκοποι, ἐν οἰῳδήποτε ἂν τόπῳ ὦσι, τῷ τοῦ πρωτεύοντος παραγγέλματι, χειροτονήσουσι τὸν 'Επίσκοπον. Καὶ ἐάν τις ἔν τινι ἐναντιωθῇ τῇ ἰδίᾳ ὁμολογίᾳ, ἢ τῇ ὑπογραφῇ, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποστερήσῃ τῆς τιμῆς.

Ἑρμηνεία.

Τόσον ἡ ψῆφος, ὅσον καὶ ἡ διὰ τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστία τοῦ 'Αρχιερέως πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ πολλοὺς 'Αρχιερεῖς, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. "Αν δὲ ὑπὸ ἀνάγκης καὶ δυσκολίας τινὸς δὲν δύνανται πολλοὶ νὰ συναχθοῦν, τρεῖς ὅμως 'Αρχιερεῖς πρέπει καὶ νὰ ψηφίζουν καὶ νὰ χειροτονοῦν τὸν μέλλοντα ἀρχιερατεῦσαι, μὲ τὴν παραγγελίαν καὶ τὴν γνώμην τοῦ τῆς ἐπαρχίας Μητροπολίτου, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκεινται αὐτοὶ καὶ ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι. 'Εὰν δέ τινας ἐκ τῶν ψηφισαμένων 'Αρχιερέων, καὶ ὁμολογήσας διὰ στόματος, καὶ ὑπογράψας διὰ χειρὸς, ὅτι ἄξιος τῆς 'Επισκοπῆς ἐστὶν ὁ μέλλων 'Αρχιερατεῦσαι, ὕστερον ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ὁμολογίαν καὶ ὑπογραφήν του, λέγων, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος (ἴσως διατὶ ἔμαθε κἀνένα τι ἔγκλημά του κωλύον αὐτὸν τῆς 'Αρχιερωσύνης), οὗτος, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐστέρησεν ἀπὸ τὴν τοῦ 'Επισκόπου τιμὴν, ἤτοι θέλει καθαιρεθῇ, ἂν ὅμως δὲν ἀποδείξῃ τὸ κατὰ τοῦ ὑποψηφίου ἔγκλημα. Ὅρα καὶ τὸν ά. 'Αποστολικὸν, τὸν δ'. τῆς ά. καὶ τὸ τέλος τοῦ ς'. τῆς αὐτῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'. 14.

'Αποστ. οδ'. τῆς ά. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς 'Αντιοχ. ιθ'. τῆς Καρθ. ριέ.

"Ηρεσεν, ἵνα ὅστις δήποτε τῶν 'Επισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων, ἢ Κληρικῶν, πράγματος αὐτῷ ἐγκληματικοῦ ἢ πολιτικοῦ ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ κινουμένου, ἐὰν παραιτούμενος τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, δημοσίοις θελήσῃ καθαρθῆναι δικαστηρίοις, κἂν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ ψῆφος ἐκφωνηθῇ, ὅμως τὸν ἴδιον τόπον ἀπολέσῃ. Καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῦ ἐγκληματικοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ, ἀπολέσῃ τὸ, εἰς ὃ ἐνίκησεν, ἐὰν τὸν ἴδιον τόπον θελήσῃ κατέχειν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ 'Ιερωμένοι πάντες καὶ Κληρικοί, ὅταν ἔχουσι κἀμμίαν ὑπόθεσιν, ἢ ἐγκληματικὴν, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ τοὺς καθαίρῃ, ἢ πολιτικὴν, ἤγουν διὰ χρημάτων ζημίαν, πρέπει τόσον οἱ ἐνάγοντες, ὅσον καὶ οἱ ἐναγόμενοι νὰ θεωροῦν ταύτην εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον τοῦ 'Επισκόπου ἢ τοῦ Μητροπολίτου, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκεινται, καθὼς ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται. Ὄχι καὶ καταφρονήσει μὲν τὸ ἐσωτερικὸν κριτήριον τινὰς ἐξ αὐτῶν, θελήσει δὲ νὰ φανῇ καθαρὸς ἀπὸ τὸ ἔγκλημά του εἰς ἐξωτερικὰ δικαστήρια καὶ κοσμικά, οὗτος, κἂν καὶ δικαιωθῇ ἀπὸ τὸ ἔγκλημά του εἰς αὐτὰ, νὰ καθαίρεται, ἂν ἡ ὑπόθεσις ἦτο ἐγκληματική· εἰ δὲ ἡ ὑπόθεσις ἦτο διὰ χρήματα καὶ ἐνίκησε τὴν κρίσιν, εἰ μὲν αὐτὸς θέλῃ νὰ ἔχῃ τὸν βαθμὸν τῆς 'Ιερωσύνης καὶ νὰ μὴ καθαιρεθῇ, πρέπει νὰ χάσῃ τὸ κέρδος τῶν χρημάτων ὁποῦ ἔλαβε διὰ τῶν κοσμικῶν κριτηρίων· ὄχι καὶ δὲν παραιτεῖ τὸ κέρδος αὐτὸ, νὰ καθαίρεται διὰ τὴν καταφρόνησιν ὁποῦ ἔκαμε τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου. 'Ανάγνωθι καὶ τὸν οδ'. 'Αποστολικὸν, τὸν ς'. τῆς ά. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'. 15.

'Απος. οδ'. τῆς ά. ς'. τῆς δ'. θ'.

Καὶ τοῦτο γεμὴν ἤρεσεν, ὥστε, ἐὰν ἀπὸ οἰωνδήποτε δικαστῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπ' ἄλλους δικαστὰς ἐκκλησιαστικοὺς, ἔχοντας μείζονα τὴν αὐθεντίαν, ἔκκλητος γένηται, μηδὲν βλάπτειν τούτους, ὧν ἡ ψῆφος λύεται, ἐὰν ἐλεγχθῆναι μὴ δυνηθῶσιν, ἢ κατὰ ἔχθραν, ἢ κατὰ προσπάθειαν δεδικακέναι, ἤ τινι χάριτι ὑποφαρῆναι.

(1) 'Αριθμὸν δὲ 14. Κανόνος ἔχει παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, τὸ νὰ κρίνωνται ἐν τῇ Τριπόλει διὰ τὴν ἐνδειαν τῶν 'Επισκόπων. ὁ μὲν Πρεσβύτερος ἀπὸ πέντε 'Επισκόπους μόνον καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν του. ὁ δὲ Διάκονος ἀπὸ δύω καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν του, ὡς εὑρίσκεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης. 'Εκ τούτου συμπεραίνομεν ὡσὰν ἕνα πόρισμα, καὶ λέγομεν, ὅτι καθὼς ἡ Σύνοδος αὕτη ἐσυγχώρησε καὶ ἀπὸ ὀλιγωτέρους 'Επισκόπους νὰ κρίνωνται οἱ 'Ιερωμένοι, διατὶ εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους 'Επίσκοποι πολλοὶ δὲν εὑρίσκοντο, ταὐτὸν εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀνάγκην. Τοιουτοτρόπως εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γίνεται καὶ τὸ ἅγιον Εὐχέλαιον ἔν τισι χωρίοις καὶ τόποις τῆς Βουλγαρίας, ἢ καὶ ἄλλης ἐπαρχίας, ὄχι μόνον ἀπὸ τρεῖς 'Ιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δύω, καὶ ἀπὸ ἕνα διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν 'Ιερέων ὁποῦ εἶναι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ταὐτὸν εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀνάγκην. Καλήτερον γὰρ εἶναι νὰ γίνεται τὸ Μυστήριον καὶ ἀπὸ ἕνα μόνον 'Ιερέα, πάρεξ νὰ τὸ ὑστεροῦνται παντάπασιν οἱ ἐκεῖσε χριστιανοί, καὶ μάλιστα οἱ ἀσθενεῖς, καὶ ἐνταὐτῷ νὰ ὑστεροῦνται τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὁποῦ αὐτὸ χαρίζει εἰς αὐτούς. "Επειτα, ἂν ἕνας 'Ιερεὺς μόνος ἐκτελῇ ὅλα τὰ ἄλλα Μυστήρια καὶ τὰ μείζονα τοῦ Εὐχελαίου, διὰ τί καὶ μόνος δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θεῖον Εὐχέλαιον; 'Εκεῖνο δὲ ὁποῦ λέγει ὁ θεῖος 'Ιάκωβος «Προσκαλεσάσθω τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς 'Εκκλησίας», τοὺς ὄντας ἐννοεῖ, ἀλλ' οὐχὶ τοὺς μὴ ὄντας μηδὲ εὑρισκομένους ἐκεῖσε. Ἡ τοίνυν ἀνάγκη Κανόσι καὶ νόμοις οὐχ ὑπόκειται, ἕως οὗ ἀνάγκη ἐστίν.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν δὲ οἱ κρινόμενοι Κληρικοὶ ἀναβιβάσουν καὶ ἐκκαλέσουν τὴν κρίσιν των ἀπὸ μικροτέρους κριτὰς εἰς μεγαλητέρους, ἀπὸ Ἐπίσκοπον θετέον εἰς Μητροπολίτην ἢ Πατριάρχην, καὶ ἐξεταζομένη ἡ ἀπόφασις τῶν μικροτέρων, ἀνατραπῇ ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους, ἂν τοῦτο, λέγω, γένῃ, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ βλάπτωνται οἱ μικρότεροι ἐκεῖνοι· ἂν ὅμως δὲν φανερωθοῦν ὅτι ἔκαμαν τὴν ἀπόφασιν ἐχθρικὰ, ἢ διὰ φιλίαν, ἢ διὰ χάριν τινὰ καὶ δωροληψίαν. Εἰ μὲν γὰρ διὰ ταῦτα ἔκριναν, βλάπτονται εἰς τὴν οἰκείαν τιμήν. Ὅρα καὶ τὸν οδ΄. Ἀποστολικὸν, τὸν ς΄. τῆς ά. καὶ τὸν θ΄. τῆς δ΄.

ΚΑΝΩΝ ΙϚ΄. 16.

Ἀποστ.οδ΄. τῆς β΄. ς΄. τῆς δ΄.θ΄.τῆςΚαρθ. ιϐ΄.ρέ.ριά.ρλά.

Ἐὰν δὲ κατὰ συναίνεσιν τῶν μερῶν, ἐπιλεγέντες ὥσι δικασταὶ, εἰ καὶ ὀλιγώτεροι ἔσονται τῶν ὁρισθέντων, μὴ ἐξεῖναι ἐκκαλεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν δὲ οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, ὅτε κατηγορῶν καὶ ὁ κατηγορούμενος, διαλέξουν αἱρετοὺς κριτὰς διὰ νὰ κρίνουν τὴν ἀγωγὴν, τότε, ἐὰν καὶ οἱ διαλεχθέντες αὐτοὶ αἱρετοὶ κριταὶ ἦναι ὀλιγώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τοὺς ὁρισθέντας ἀνωτέρω, ἐπὶ μὲν Ἐπισκόπου δώδεκα, ἐπὶ Πρεσβυτέρου ἓξ, καὶ ἐπὶ Διακόνου τρεῖς, δὲν εἶναι ἄδεια τοῦ λοιποῦ εἰς τοὺς κρινομένους νὰ ἐκκαλέσουν καὶ νὰ ἀναβιβάσουν τὴν κρίσιν αὐτῶν εἰς ἀνώτερον κριτήριον, ἀλλὰ νὰ στέργουν εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτῶν διαλεχθέντων ἀπόφασιν.

Συμφωνία.

«Συμφώνως, λέγει καὶ ὁ ρέ. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι (1)· ὁ δὲ ριά. τῆς παρούσης ταύτης Συνόδου λέγει, ὅτι ἡ Σύνοδος ἐπένευσεν εἰς τοὺς αἱρετοὺς κριτὰς ὁποῦ ἐδιάλεξεν ὁ Μαυρέντιος καὶ Σάγκτιππος οἱ Ἐπίσκοποι· ὁ δὲ ρλά. ταύτης διορίζει νὰ μένῃ ἀκοινώνητος ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν πεισθῇ εἰς τὴν κρίσιν τῶν αἱρετῶν κριτῶν, ἕως οὗ νὰ πεισθῇ.» Ὅρα καὶ τὸν οδ΄. Ἀποστολικὸν, τὸν ς΄. τῆς ά. καὶ τὸν θ΄. τῆς δ΄.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ΄. 17.

Ἀποστ. μϐ΄. μγ΄. τῆς ς΄. κϐ΄. νέ. ξϐ΄. ξς΄. τῆς ἐν Λαοδικ. ϟϛ΄. νϐ΄. τῆς ἐν Καρθαγένῃ ά.

Ὥστε τὰ τέκνα τῶν Ἱερέων θεώρια κοσμικὰ μὴ ἐκτελεῖν, μηδὲ θεωρεῖν. Τοῦτο δὲ καὶ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς ἀεὶ κεκήρυκται, ὥστε, ὅπου βλασφημίαι εἰσὶ μὴ προσιέναι.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ υἱοὶ τῶν Ἱερέων νὰ μὴ κάμνουσι τὰς θεωρίας καὶ παίγνια ὁποῦ γίνονται εἰς τὰ θέατρα μὲ τὰ τρεξίματα τῶν ἁλόγων, καὶ μὲ τας μάχως τῶν θηρίων καὶ ζώων, ἔχοντες δηλ. αὐτοὶ τὴν τῶν ἁλόγων καὶ τῶν τοιούτων ζώων ἐπιστασίαν, ἀλλ' οὔτε ὅλως νὰ στέκωνται νὰ τὰ θεωροῦν, ὅταν οἱ ἄλλοι τὰ κάμνουν (2)· ὄχι μόνον δὲ οἱ τῶν Ἱερωμένων υἱοὶ, ἀλλὰ καὶ ὅλοι κοινῶς οἱ Χριστιανοὶ παντοτινὰ διδά-

(1) Λέγει γὰρ ὁ Ἀρμενόπουλος βιϐλ. ά. τίτλ. δ΄. ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ κάμει αἱρετὸν κριτὴν, πρέπει νὰ μένῃ εἰς τὴν ἀπόφασίν του, εἴτε δικαία εἶναι, εἴτε ἄδικος· εἴτε μὴ καὶ δὲν μένει, πληρόνει τὴν ποινὴν ἐκείνην, ὁποῦ συμφωνηθῇ ὅταν ἐκλέγουν τὸν αἱρετὸν κριτὴν, καὶ ἂς κατηγορῇ τοῦ λόγου του διατὶ ἐδιάλεξε τοιοῦτον κριτήν. «Ἡ ἀπόφασις τῶν αἱρετῶν κριτῶν, οὔτε ἀπὸ βασιλικὸν πρόσταγμα μεταθεωρεῖται ἢ ἀνατρέπεται, οὔτε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Κἂν δὲ καὶ ἐπλανήθησαν ὅταν ἀπεφάσισαν, νὰ διορθώσουν τὴν ἀπόφασίν τους, δὲν ἠμποροῦν. Ἀφ' οὗ γὰρ ἀποφασίσουν μίαν φορὰν, παύουσι πλέον ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι κριταί. Σημείωσαι ὅμως, ὅτι ἐὰν ἀπὸ ἀμάθειαν τῶν νόμων ἔκαμαν ἄδικον ἀπόφασιν οἱ αἱρετοὶ κριταὶ, χρέος ἔχει νὰ μένῃ εἰς αὐτὴν ὁ κρινόμενος, ἢ νὰ πληρόνῃ τὴν συμφωνηθεῖσαν ποινήν. Ἐὰν δὲ κατὰ χάριν, ἢ δῶρα λαϐόντες, τὴν ἔκαμαν, ἐκεῖνος ὁποῦ χάσῃ τὴν κρίσιν, οὔτε εἰς τὴν ἀπόφασιν μένει, οὔτε πληρόνει τὴν ποινὴν, δηλ. τὸ νῦν καλούμενον νάζερ, ὅρα εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον. Περὶ τῶν αἱρετῶν κριτῶν (οἵτινες καὶ Ἀρμπίτροι λέγονται Λατινικά.) φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι διὰ τοῦτο διορίζονται, ἵνα μετὰ ἐπιεικείας καὶ φιλανθρωπότερα τὴν κρίσιν θεωρήσωσιν. Ὁ γὰρ διαιτητὴς, φησί, τὸ ἐπιεικὲς ὁρᾷ, ὁ δὲ δικαστὴς τὸν νόμον, καὶ τούτου ἕνεκα διαιτητὴς εὑρέθη, ἵνα τὸ ἐπιεικὲς ἰσχύῃ» (ρητορικῆς βιϐλίον ά. κεφ. ιθ΄.). Λέγουν δὲ οἱ βασιλικοὶ νόμοι, ὅτι ἀνίσως ἦναι δύω οἱ αἱρετοὶ κριταὶ καὶ δὲν συμφωνοῦν ἀνάμεσόν τους, ἀναγκάζονται νὰ διαλέγουν καὶ τρίτον καὶ νὰ στέργουσιν εἰς τὴν αὐτοῦ κρίσιν καὶ ἀπόφασιν.

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει εἰς τὸν Τιμόθεον (ά. Τιμόθ. γ΄. 4), ὅτι οἱ Ἱερεῖς νὰ ἔχουσι τέκνα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. Καὶ εἰς τὸν Τίτον (Τίτ. ά. 6.), ὅτι αὐτοὶ νὰ ἔχουν τέκνα πιστὰ μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. Τὰ δὲ εἰς θέατρα ὑπάγοντα τέκνα τῶν Ἱερέων καὶ θεωροῦντα τὰ ἐκεῖ γινόμενα ἄτακτα καὶ ἄσεμνα, φανερὸν, ὅτι καὶ ὡς ἄσωτα καὶ ὡς ἀνυπότακτα, καὶ ὡς ἄσεμνα ἔχουσι νὰ κατηγοροῦνται, ὅπερ ἐμποδίζει ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Πρέπει γὰρ τὰ τέκνα τῶν Ἱερέων

σκονται νὰ μὴ πλησιάζουν εἰς τὰ θέατρα, ὅπου πολλὰ ἄπεμνα πράγματα γίνονται, διὰ μέσου τῶν ὁποίων βλασφημεῖται, καὶ ὑβρίζεται ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀσεβεῖς. Ὅρα καὶ τὸν κδ'. τῆς ς'. ἀλλὰ καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'. 18.

Ἀποστ. ς'. πά. πγ'. τῆς δ'. γ'. ζ'. τῆς στ'. θ'. τῆς ζ'. θ'. τῆς ά. καὶ β'. ιά. β'.

Ἤρεσεν, ἵνα Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι ἐκλήπτορες μὴ γίνωνται, ἢ προκουράτορες, μηδὲ ἔκ τινος αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου πράγματος τροφὴν πορίζωνται. Ὀφείλουσι γὰρ ἀποβλέψαι εἰς τὸ γεγραμμένον· «Οὐδεὶς στρατευόμενος τῷ Θεῷ, ἐμπλέκει ἑαυτὸν πράγμασι κοσμικοῖς.» [Τιμόθ. β'. 4.]

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι νὰ ἐκλαμβάνουσιν, ἤτοι νὰ πακτώνουσι ξένα ὑποστατικὰ, ἢ νὰ γίνωνται προκουράτορες, ἤτοι φροντίσταὶ καὶ διοικηταὶ πραγμάτων κοσμικῶν (κοῦρα γὰρ Λατινιστὶ φροντὶς καὶ διοίκησις ἑρμηνεύεται), καθὼς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ εὐγάζωσι τὴν ζωοτροφίαν τους ἀπὸ κἀνένα ἐργόχειρον αἰσχρὸν καὶ ἄτιμον. Αἰσχρὸν μὲν, καθὼς εἶναι τὸ νὰ γίνωνται πορνοβοσκοὶ, ἄτιμον δὲ, καθὼς εἶναι τὸ νὰ ἔχουν ἐργαστήριον καπηλικὸν, ἢ ἀρωματικὸν, ἢ τὸ νὰ ἰατρεύουν, καὶ ἄλλα παρόμοια. Διότι, ἂν κατὰ τὸν Παῦλον κἀνένας στρατιώτης δὲν ἀνακατώνεται εἰς πραγματείας ἄλλας, διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν ἐπίγειον αὐτοῦ Βασιλέα, πόσῳ μᾶλλον οἱ στρατιῶται τοῦ Θεοῦ Ἱερωμένοι δὲν πρέπει εἰς κοσμικὰς φροντίδας νὰ ἐμπλέκουσιν ἑαυτοὺς, ἵνα τῷ οὐρανίῳ αὐτῶν Βασιλεῖ φανῶσιν εὐάρεστοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ς'. Ἀποστολ. καὶ τὸν θ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'. 19.

Ἀποστ. κς'. τῆς δ'. ιδ'. τῆς ς'. ς'. ιδ'. τῆς Καρθαγ. λγ'.

Ἤρεσεν, ὥστε τοὺς Ἀναγνώστας, εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἥβης ἐρχομένους, ἀναγκάζεσθαι, ἢ συμβίους ἀγαγέσθαι, ἢ ἐγκράτειαν ὁμολογεῖν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅταν οἱ Ἀναγνῶσται ἔλθουν εἰς ἡλικίαν ιδ'. χρόνων, ἀναγκάζονται, ἢ νὰ λαμβάνουν γυναῖκα, ἢ νὰ ὑπόσχωνται ὅτι θέλουν φυλάξουν παρθενίαν καὶ ἀγαμίαν. Οὗτος δὲ ὁ Κανὼν φαίνεται νὰ ἐπεκράτει μόνον εἰς τὴν Ἀφρικὴν κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς ἄλλους τόπους (1). Ὅρα καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Κ'. 20.

Ἀποστ. μδ'. τῆς ά. ιζ'. τῆς ς'. ι'. τῆς Λαοδ. δ'. τῆς Καρθαγ. έ. Βασιλ. ιδ'.

Ἤρεσεν, ἵνα Κληρικὸς, ἐὰν χρήματα δῷ ἐν χρήσει, τὰ χρήματα λάβῃ· ἐὰν εἶδος, ὅσον δέδωκε λάβῃ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν έ. τῆς παρούσης ταύτης Συνόδου ἐμποδίζει τὸ νὰ λαμβάνουν διά-

νὰ ἦναι σεμνότερα ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν κοσμικῶν. Διὸ καὶ ὁ Χρυσόστομος (σελ. 50. τοῦ ς'. τόμου) λέγει ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἱερέως ἐὰν ἁμαρτήσῃ, περισσότερον τιμωρεῖται ἀπὸ τὰς ἄλλας γυναῖκας. «Αἱ γὰρ θυγατέρες τῶν Ἱρέων, αἷς οὐδεὶς πρὸς τὴν Ἱερωσύνην λόγος, ὅμως διὰ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα, τῶν αὐτῶν πολὺ πικροτέραν ὑπέχουσι τὴν τιμωρίαν.» (λόγῳ ς'. περὶ ἱερ.). καὶ ὁ Θεὸς λέγει· «Θυγάτηρ ἀνθρώπου Ἱερέως ἐὰν βεβηλωθῇ τοῦ ἐκπορνεύσαι, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτῆς αὐτὴ βεβηλοῖ, ἐπὶ πυρὸς κατακαυθήσεται». (Λευϊ. κά. θ'.). Εἰς δὲ τὸ κβ'. τοῦ Δευτερονομίου 21 προστάζει «νὰ λιθοβολῆται ἡ θυγάτηρ τοῦ λαϊκοῦ ὁποῦ πορνεύσῃ.» Μεγαλητέρα δὲ τιμωρία εἶναι τὸ καύσιμον ἀπὸ τὸν λιθοβολισμόν.

(1) Τινὲς λέγουσιν ὅτι καθὼς ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους συνήθεια ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὸ νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ τὰς γυναῖκας αὐτῶν οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. Κανόνι τῆς παρούσης Συνόδου, ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἰδίους Ρωμαίους ἠκολούθησε συνήθεια εἰς αὐτὴν καὶ τὸ νὰ ἀναγκάζωνται οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι Ἀναγνῶσται, ἢ νὰ ὑπανδρεύωνται νὰ ὑπόσχωνται παρθενίαν, καὶ οὕτω φαίνεται νὰ ἦναι τὸ πρᾶγμα, καθὼς καὶ ὁ ιδ'. τῆς δ'. τοῦτο αἰνίττεται καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς αὐτῆς Καρθ. φανερῶς ἔχουσιν. Ὥστε οἱ ἀναγνῶσται ἐδῶ δὲν θέλει νὰ εἰπῇ οἱ ὄντες χειροτονημένοι Ἀναγνῶσται, ἀλλ' οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι Ἀναγνῶσται, καθὼς καὶ οἱ ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. Κανόνι λεγόμενοι Ἐπίσκοποι. Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, νοοῦνται οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Σημείωσαι ὅμως ὅτι, ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ Σύνοδος κατὰ τὸν λγ'. Κανόνα ἔξω ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Ὑποδιακόνους, οἱ λοιποὶ Κληρικοὶ θέλει νὰ ἦναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἀνάγκην τῆς ἐγκρατείας· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐναντιοῦται εἰς τὸν κς'. Ἀποστολικὸν, ὁποῦ προστάζει ὅτι οἱ Ἀναγνῶσται καὶ οἱ Ψάλται νὰ ἦναι ἐλεύθεροι καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς τὸ νὰ ὑπανδρεύωνται, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ αἰχμαλωτισθῇ εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. καθὼς καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐγκρατείας τῶν Πρεσβυτέρων, Διακόνων καὶ Ὑποδιακόνων, ἀπὸ τὸν ιγ'. τῆς ς'. αἰχμαλωτίσθη, ἤτοι ἐλεύθεροί εἰσι νὰ ὑπανδρεύωνται καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν οἱ Ἀναγνῶσται, κατὰ τὸν κς'. Ἀποστολικὸν καὶ κατὰ τὸν λγ'. τῆς παρούσης Συνόδου.

φορᾶ᾽ οἱ Κληρικοί, ἀλλ᾽ ὅσα μὲν ἄσπρα δανείσουν, τόσα καὶ νὰ λαμβάνουν, καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶδος δώσουν, εἴτε σῖτον, εἴτε ὅσπρια, εἴτε ἄλλο τοιοῦτό τι, τόσον καὶ νὰ παίρνουν ὀπίσω, καὶ ὄχι περισσότερον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μδ΄. Ἀποστολικὸν Κανόνα.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ΄. 21.

Τῆς ς΄. ιδ΄. || Ἤρεσεν, ἵνα πρὸ τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν Διάκονοι μὴ χειροτονῶνται.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Διάκονοι δὲν πρέπει νὰ χειροτονῶνται, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, πρὸ τοῦ νὰ φθάσουν εἰς ἡλικίαν χρόνων κέ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ΄. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ΄. 22.

Τῆς ς΄. λγ΄. τῆς ζ΄. ιδ΄. || Ἤρεσεν, ἵνα οἱ Ἀναγνῶσται τὸν δῆμον μὴ προσκυνῶσιν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος ἐμποδίζει μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων λόγων, νὰ μὴ στρέφωνται οἱ Ἀναγνῶσται καὶ προσκυνοῦσι τὸν λαὸν, ἐπειδὴ μόνους τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ Διακόνους ὀφείλουσι νὰ προσκυνοῦν, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ τὸ πλῆθος τῶν λαϊκῶν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπηρεσίας των. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λγ΄. τῆς ς΄.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ΄. 23.

Ἤρεσεν, ἵνα ἡ Μαυριτανία Σιτιφένσης, ὡς ἤτησε, (τὸν πρωτεύοντα τῆς Νουμιδικῆς χώρας ἧς τινος ἐκ τῆς Συνόδου κεχώρισται,) ἵνα ἴδιον ἔχῃ πρωτεύοντα, συναινέσει πάντων τῶν πρωτευόντων τῶν Ἀφρικανῶν ἐπαρχιῶν καὶ πάντων τῶν Ἐπισκόπων, διὰ τὸ μακροδαπὲς ἔχειν ἐπετράπη.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος, ἀγκαλὰ καὶ τοπικός ἐστι, λέγων, ὅτι ἡ Μαυριτανία νὰ μὴ ἦναι ὑποκειμένη εἰς τὸν Μητροπολίτην τῆς Νουμιδίας, διὰ τὸ μάκρος τοῦ τόπου ὁποῦ ἔχει ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, καὶ τὴν δυσκολίαν ὁποῦ ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖ εἰς τὸ νὰ συνέρχωνται ἐν τῇ Συνόδῳ, ἀλλὰ νὰ συγχωρηθῇ νὰ ἔχῃ ἐδικόν της Μητροπολίτην (1)· μὲ ὅλον τοῦτο ὁ τοπικὸς καὶ μερικὸς οὗτος Κανὼν δύναται νὰ γένῃ καθολικὸς καὶ γενικός. Μανθάνομεν γὰρ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι καὶ κάθε ἄλλος τόπος μακρὰν ἀπὸ ἄλλον διακείμενος, πρέπει νὰ συγχωρῆται εἰς τὸ νὰ ἔχῃ ἴδιον Μητροπολίτην διὰ τὰ αὐτὰ αἴτια.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ΄. 24. (2).

Τῆς ζ΄. β΄. || Ἤρεσεν, ὥστε χειροτονουμένου Ἐπισκόπου ἢ Κληρικοῦ, πρότερον ἀπὸ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς τὰ δεδογμένα ταῖς Συνόδοις εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν ἐντίθεσθαι, ἵνα μὴ, ποιοῦντες κατὰ τοὺς ὅρους τῆς Συνόδου, μεταμεληθῶσιν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ χειροτονοῦντες Ἐπίσκοπον ἢ Κληρικὸν πρέπει, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, πρὸ τῆς χειροτονίας νὰ λέγουσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ὁρισθέντα ἀπὸ τὰς ἁγίας Συνόδους, Οἰκουμενικάς τε καὶ τοπικὰς, τόσον περὶ ὀρθῆς πίστεως, ὅσον καὶ περὶ βίου ὀρθοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ καταστάσεως, ἵνα διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης οἱ χειροτονούμενοι οὗτοι μανθάνοντες τοὺς ὅρους καὶ Κανόνας τῶν Πατέρων, καὶ κατ᾽ αὐτοὺς ποιοῦντες καὶ πολιτευόμενοι, μὴ μετανοήσωσιν ὡς παραβάται, οὔτε ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ κανονιζόμενοι καὶ Συνοδικῶς ἐπιτιμώμενοι, οὔτε εἰς τὴν μέλλουσαν κολαζόμενοι (ἐπειδὴ δὲ γράφεται, καὶ κατὰ τῶν ὅρων τῶν Συνόδων, εὐδοῦται τὸ νόημα καὶ οὕτω· διὰ νὰ μὴ μετανοήσουν, εἴτε ἐν τῷ παρόντι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι, ἀνίσως κάμουν ἐναντίον τῶν διδαχθέντων Κανόνων καὶ ὅρων, ὡς ἐν γνώσει ἁμαρτάνοντες.). Ὅρα καὶ τὸν β΄. τῆς ζ΄.

(1) Διὰ τοῦτο τόσον ἐν τοῖς μετὰ τὸν Κανόνα τοῦτον πρακτικοῖς τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Εὐσεβίου κεφ. ς΄. τοῦ ἑ. βιβλίου, χωρισμένη γράφεται ἡ Μαυριτανία ἀπὸ τὴν Νουμιδίαν, καὶ ἀνάπαλιν.

(2) Ἀριθμὸν 18. Κανόνος ἔχει ἐπισφαλῶς παρὰ τοῖς ἑρμηνευταῖς ὁ τίτλος μόνος τοῦ κατ᾽ αὐτοὺς 19. 20. 21. Κανόνος-

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'. 25.

Ἤρεσεν, ἵνα τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων Εὐχαριστία μὴ δοθῇ. Γέγραπται γὰρ, || Τῆς ς'. πγ'. «Λάβετε, φάγετε·» [Ματθ. κς'. 26.], τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα οὐδὲ λαβεῖν δύναται οὐδὲ φαγεῖν· καὶ ἵνα μὴ τοὺς ἤδη τελευτῶντας βαπτισθῆναι ποιήσῃ ἡ τῶν Πρεσβυτέρων ἄγνοια.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα ἐρανίσθη ἡ ς'. Σύνοδος τὸν πγ'. αὐτῆς Κανόνα, δηλ. μόνον τὸ νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ τινὰς τοὺς νεκρούς. Καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ. Ὁ δὲ παρὼν προσδιορίζει ἀκόμη καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ βαπτίζῃ τινὰς Ἱερεὺς κατὰ ἄγνοιαν τοὺς ἀποθανόντας καὶ τελευτήσαντας (1), ἐπειδὴ οἱ νεκροὶ οὔτε νὰ συνταχθοῦν δύνανται μὲ τὸν Χριστὸν, οὔτε νὰ ἀποταχθοῦν τὸν Σατανᾶν, οὔτε ἄλλο τι νὰ κάμουν σύνηθες εἰς τὴν τελεσιουργίαν τοῦ βαπτίσματος. Ἕως οὗ δὲ ἀναπνέει ἀκόμη τινὰς, θέλει ἀξιωθῇ τοῦ θείου Βαπτίσματος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν.

ΚΑΝΩΝ Κς'. 26.

Ὥστε, κατὰ τοὺς ἐν Νικαίᾳ ὅρους, διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς αἰτίας, αἵτινες πολλάκις πρὸς ὄλεθρον τοῦ λαοῦ παλαιοῦνται, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν Σύνοδον συγκαλεῖσθαι, πρὸς ἣν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν τὰς πρώτας καθέδρας ἐπέχοντες, ἐκ τῶν οἰκείων Συνόδων, δύω, ἢ καὶ ὅσους ἐπιλέξωνται, Ἐπισκόπους τοποτηρητὰς ἀποστείλωσιν. Ἵνα ἐν τῇ συναχθείσῃ συνελεύσει, πλήρης εἶναι δυνηθῇ ἡ αὐθεντία.

Ἀποσ. λζ'. τῆς ά. έ. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή. τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς Καρθαγ. πά. πδ' πέ. ρδ'.

Ἑρμηνεία.

Διὰ νὰ μὴ παλαιόνωνται, καὶ μὲ τὸν χρόνον βεβαιώνωνται αἱ κατὰ καιροὺς ἀνακύπτουσαι ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις καὶ ἀταξίαι, πρὸς βλάβην τοῦ λαοῦ, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, νὰ γίνεται Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων κατ' ἔτος. Ὡς καὶ ὁ έ. τῆς ἐν Νικαίᾳ τοῦτο διορίζει. Πρὸς τὴν ὁποίαν Σύνοδον ὅλοι οἱ Μητροπολῖται νὰ στέλλουν δύω, ἢ καὶ περισσοτέρους Ἐπισκόπους ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῆς ἐπαρχίας των τοποτηρητὰς, ἤτοι τηροῦντας καὶ ἐπέχοντας τὸν τόπον αὐτῶν. Ἵνα τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ταύτης διοριζόμενα, μὲ πληρεξουσιότητα διορισθῇ, ὡς συμψηφιζομένων ταῦτα ἁπάντων τῶν Μητροπολιτῶν. Ἐν δὲ τοῖς πρακτικοῖς τῆς παρούσης ταύτης Συνόδου γέγραπται, ὅτι ἀπὸ τὴν Τρίπολιν νὰ στέλλεται εἰς τὴν ἐνιαυσίαν ταύτην Σύνοδον ἕνας τοποτηρητὴς, διὰ τὴν ἐκεῖσε σπανιότητα τῶν Ἐπισκόπων. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι δὲν ἐμποδίζεται τὸ νὰ στέλλωνται τοποτηρηταὶ τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καθὼς καὶ εἰς μερικὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους τοῦτο ἐγένετο. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'. 27.

Ἐάν τις τῶν Ἐπισκόπων κατηγορῆται παρὰ τοῖς τῆ αὐτοῦ χώρα πρωτεύουσιν, ὁ κατήγορος ἀγάγῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ μηδὲ ἀπὸ τῆς κοινωνίας κωλυθῇ ὁ κατηγορούμενος, εἰ μὴ ὃ ἂν πρὸς ἀπολογίαν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐπιλεγέντων δικάζειν, γράμμασι προσκληθεὶς, τῇ ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ οὐδαμῶς ἀπαντήσοι, τουτέστιν, ἐντὸς προθεσμίας μηνὸς, ἀφ' ἧς ἡμέρας φανείη τὰ γράμματα δεξάμενος. Ἐὰν δὲ ἀληθεῖς τινας καὶ ἀναγκαστικὰς αἰτίας ἀποδείξῃ, τὰς αὐτὸν κωλυούσας ἀπαντῆσαι πρὸς ἀπολογίαν τῶν κατ' αὐτοῦ προτεθέντων, ἐντὸς ἑτέρου μηνὸς ἀκεραίαν ἐχέτω εὐχέρειαν· μετὰ δὲ τὸν δεύτερον μῆνα μὴ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ καθαρὸς ἀποδειχθείη. Εἰ δὲ πρὸς σύμπασαν τὴν ἐτησίαν Σύνοδον ἀπαντῆσαι μὴ βουληθείη,

Ἀποσ. οδ' τῆς β'. ς' τῆς δ'. θ' κά. τῆς Ἀντιοχ. ιδ'. ιέ. Σαρδικ. δ'. τῆς Καρθ. ή. ιβ'. ις'. ιϛ'. ρέ ρλά. ρλζ'. ρλή. ρλθ.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ κδ'. ἀποκρίσει πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας λέγει, ὅτι εἶναι μεγάλης κολάσεως ἄξιοι ἐκεῖνοι ὁποῦ χρίουσι μὲ Μύρον πρότερον τοὺς ἀποθανόντας Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, ἢ ἄλλους τινὰς, καὶ οὕτως ἐνταφιάζοντες αὐτοὺς, ἐπειδὴ μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνουσιν, ἢ κατηγοροῦσι τοὺς βαπτίσαντας καὶ μυρώσαντας τοὺς ρηθέντας Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς πῶς δὲν ἦσαν ὀρθόδοξοι, ἢ δὲν ἔχουσιν ἀκόμη πληροφορίαν, ὅτι οἱ ἀποθανόντες αὐτοὶ δὲν ἦσαν κοινωνοὶ τῶν ὀρθοδόξων, τὰ ὁποῖα καὶ τὰ δύω εἶναι ἄτοπα. Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ περὶ τοῦ μὴ πικρῶς κλαίειν τοὺς τελευτῶντας σελ. 944. τοῦ ς'. τόμ.) λέγει, μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους προπέμπομεν τοὺς ἀποθανόντας, φανερόνοντες μὲ τοῦτο τὴν εὐχαριστίαν ὁποῦ κάμνομεν πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν διὰ τὸν θάνατόν τους. Μὲ καιρούνια σάβανα τοὺς ἐνδύνομεν, δηλοῦντες τὸ καινούριον φόρεμα τῆς ἀφθαρσίας ὁποῦ μέλλουν νὰ λάβουν. Μύρον καὶ ἔλαιον χύνομεν εἰς αὐτοὺς καὶ χρίσμα τοῦ βαπτίσματος, πιστεύοντες, ὅτι τοῦτο θέλει γένῃ εἰς αὐτοὺς βοήθεια εἰς τὸν πρὸς τὴν ἐκεῖσε ζωὴν δρόμον τους. Μὲ θυμιάματα καὶ κηρία τοὺς συνοδεύομεν, σημαίνοντες, ὅτι ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὸ σκότος τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἐπῆγαν πρὸς τὸ ἀληθινὸν φῶς. Κατὰ ἀνατολὰς τὸν τάφον τους καὶ τὸ σῶμα τους σχηματίζομεν, δηλοῦντες τὴν ἀνάστασιν ὁποῦ μέλλουν νὰ λάβουν. Σημείωσαι δὲ, ὅτι τὸ Μύρον καὶ ἔλαιον, καὶ χρίσμα τοῦ βαπτίσματος, ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Ἅγιος ταὐτοσήμαντα πρέπει νὰ νοηθοῦν, ἀντὶ τοῦ ἐλαίου δηλ. μὲ

ἵνα κἂν ἐκεῖ τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ περαιωθῇ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐκπεφωνηκέναι κριθήσεται. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ, ᾧ οὐ κοινωνεῖ, μηδὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἐκκλησίᾳ, μηδὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ. Ὁ δὲ τούτου κατήγορος, ἐὰν μηδαμοῦ ἀπολειφθεὶς ἐν αἷς ἡμέραις γυμνάζεται τὰ τοῦ πράγματος, μηδαμῶς κωλυθείη ἀπὸ τῆς κοινωνίας. Ἐὰν δέ ποτε ἐλλείψῃ ἑαυτὸν ὑποσύρας, ἀποκαθισταμένου τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου, αὐτὸς ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐκβληθῇ ὁ κατήγορος. Οὕτω μέντοι, ὡς μὴ καὶ τὴν εὐχέρειαν αὐτῷ ἀφαιρεῖσθαι τῆς κατηγορίας τοῦ πράγματος, ἐὰν δυνηθῇ ἀποδεῖξαι κατὰ τὴν προθεσμίαν, οὐχὶ μὴ τεθεληκέναι, ἀλλὰ μὴ δεδυνῆσθαι ἀπαντῆσαι, ἐκείνου δήλου ὄντος, ὡς ἐν τῷ κινεῖσθαι τὰ τοῦ πράγματος ἐν τῷ τῶν Ἐπισκόπων δικαστηρίῳ, ἐὰν διαβέβληται τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγόρου, μὴ προσδεχθῇ εἰς κατηγορίαν, εἰ μηδ' ἂν ὑπὲρ ἰδίου πράγματος, μὴ μέντοι περὶ ἐκκλησιαστικοῦ θελήσῃ ἐπιβαλέσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὅταν κατηγορῆται κἀνένας Ἐπίσκοπος, πρέπει ὁ κατήγορος νὰ ἀποδεικνύῃ τὴν κατηγορίαν ἔμπροσθεν τοῦ Μητροπολίτου τοῦ Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, παρευθὺς δὲ μετὰ τὴν κατηγρίαν, δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἀκοινώνητος ἀπὸ τοὺς λοιποὺς συνεπισκόπους ὁ κατηγορηθεὶς Ἐπίσκοπος. Ἕξω μόνον ἂν δὲν ἔλθῃ εἰς τὴν κρίσιν μετὰ διορίαν ἑνὸς μηνός, ἀφ' οὗ λάβῃ τὰ γράμματα τοῦ Μητροπολίτου, τὰ προσκαλοῦντα αὐτὸν εἰς τὸ κριτήριον. Εἰ δὲ καὶ ἀποδείξῃ, ὅτι ἀπὸ ἀληθεῖς, καὶ ὄχι πλαστὰς, ἀλλὰ ἀναγκαίας αἰτίας ἐμποδίσθη καὶ δὲν ἦλθε, νὰ τοῦ δίδεται ἀκόμη ἄλλου ἑνὸς μηνὸς διορία. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τοὺς δύω μῆνας δὲν ἔλθῃ, νὰ ἀφορίζεται διὰ τὴν ἀπείθειάν του, ἕως οὗ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι εἶναι ἀθῶος τῆς κατ' αὐτοῦ γενομένης κατηγορίας. Ἐὰν δὲ, οὔτε εἰς τὸν Μητροπολίτην του θελήσῃ νὰ κριθῇ, οὔτε εἰς τὴν κατ' ἔτος συναθροιζομένην Σύνοδον, αὐτὸς ἑαυτὸν κατεδίκασε διὰ τὴν ἀπείθειαν καὶ καταφρόνησιν. Ἐν ὅσῳ δὲ καιρῷ εἶναι εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἀφορισμοῦ ὁ Ἐπίσκοπος, δὲν πρέπει, οὔτε εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, οὔτε εἰς ἄλλην, νὰ τὸν συγκοινωνῇ τινὰς, καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου. Περὶ δὲ τοῦ κατηγόρου αὐτοῦ, ἐν ὅσῳ μὲν αὐτὸς στέκεται κατηγορῶν, δὲν πρέπει διὰ τὴν κατηγορίαν καὶ μόνην νὰ ἀφορίζεται. Ἀνίσως δὲ μὲ κρύφιον τρόπον ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κριτήριον, καὶ δὲν εὑρίσκεται, ὁ μὲν κατηγορούμενος Ἐπίσκοπος, νὰ λύεται τοῦ ἐπιτιμίου τῆς ἀκοινωνησίας, ὁ δὲ κατήγορος, νὰ ἀφορίζεται. Ἐὰν ὅμως ἀποδείξῃ, ὅτι ὄχι ἀπὸ θέλησίν του, ἢ καταφρόνησιν, ἀλλὰ διά τινα εὔλογον αἰτίαν ἔλλειψε, δὲν ἐμποδίζεται εἰς τὸ νὰ κατηγορῇ πάλιν. Ἐκείνου ὄντος φανεροῦ ὅτι, ἐὰν ἔχῃ κατηγορημένην ὑπόληψιν ἢ ἀμφίβολον ὁ κατήγορος, δὲν πρέπει νὰ δέχεται εἰς κατηγορίαν Ἐπισκόπου, ἐπὶ ὑποθέσεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐσωτερικῆς. Ἐπὶ ὑποθέσεως δὲ ἰδίας, χρηματικῆς καὶ ἐξωτερικῆς, δέχεται, ὁποῖος καὶ ἂν ἦναι. Ὅρα τὸν οδ'. Ἀποστολικόν. Τὸν ς'. τῆς β'. καὶ θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'. 28.

Τῆς δ'. θ'. τῆς Ἀντιοχ. δ'. τῆς Καρθ. ιθ'. ις'.

Ἐὰν Πρεσβύτεροι ἢ Διάκονοι κατηγορηθῶσι, προζευγνυμένου τοῦ νομίμου ἀριθμοῦ τῶν ἐκ τῆς πλησιαζούσης τοποθεσίας αἱρετῶν Ἐπισκόπων, οὓς οἱ κατηγορούμενοι αἰτήσονται, τουτέστιν ἐπ' ὀνόματι Πρεσβυτέρου ἓξ, καὶ τοῦ Διακόνου, τριῶν, σὺν τούτοις αὐτὸς ὁ ἴδιος τῶν κατηγορουμένων Ἐπίσκοπος τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐξετάσει, τοῦ αὐτοῦ τῶν ἡμερῶν, καὶ ὑπερθέσεων, καὶ ἐξετάσεων, καὶ προσώπων, μεταξὺ τῶν κατηγορούντων καὶ κατηγορουμένων τύπου φυλαττομένου, τῶν δὲ λοιπῶν κληρικῶν τὰς αἰτίας καὶ μόνος ὁ ἐντόπιος Ἐπίσκοπος διαγνῶ καὶ περατώσει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω Κανὼν εἶπε περὶ Ἐπισκόπων κατηγορουμένων, ὁ δὲ παρὼν περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων διοριζόμενος, ὅτι, ἐὰν οὗτοι κατηγορηθῶσι, νὰ διαλεγωσιν, ὁ μὲν Πρεσβύτερος ἓξ, ὁ δὲ Διάκονος τρεῖς Ἐπισκόπους ξένους ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα μερη των, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς νὰ κρίνῃ τὰς κατ' αὐτῶν κατηγορίας ὁ ἐδικός των Ἐπίσκοπος, νὰ φυλάττεται δὲ ὁ περὶ τῶν Ἐπισκόπων προδιαληφθεὶς τύπος καὶ Κανὼν (ὁ κζ'. δηλ.) εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, ἤτοι νὰ δίδεται καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ ἰδία διορία τῶν ἡμερῶν, καὶ νὰ γίνεται ἡ ἰδία ἐξέτασις τῶν προσώπων ὁποῦ τοὺς κατηγοροῦν, τῶν δὲ ἄλλων μικροτέρων Κληρικῶν τὰς κατηγορίας μόνος ὁ ἐντόπιος αὐτῶν Ἐπίσκοπος κρίνει καὶ ἀποφασίζει. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν θ'. τῆς δ'. καὶ τὸν ιβ'. καὶ ις'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'. 29.

Τῆς δ'. ιβ'. τῆς ς'. οβ'. τῆς Λαοδικ. ι. λά.

Ἥρεσεν, ὥστε τέκνα τῶν Κληρικῶν ἐθνικοῖς ἢ αἱρετικοῖς γαμικῶς μὴ συνάπτεσθαι.

τὸ ὁποῖον οἱ βαπτιζόμενοι χρίουν ὅλον τὸ σῶμα. Διότι καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, (κεφ. β', Ἐκκλησ. Ἱεραχ.) μὲ τρεῖς σταυροειδεῖς χύσεις τοῦ μύρου λέγει νὰ τελειοῦται τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, τὸ Μύρον ἀντὶ τοῦ ἐλαίου ἐκλαμβάνων, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν κεφ. ξγ', καὶ ὅρα τὸν Κανόνα τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανών, ὅτι τὰ τέκνα τῶν Ἱερωμένων καὶ Κληρικῶν νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται μὲ γυναῖκας, τόσον τῶν ἀπίστων, ὅσον καὶ αἱρετικῶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ Λ'. 30.

Ὥστε τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς Κληρικοὺς μηδένα συνεισάγειν τοῖς μὴ ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς, εἰ καὶ συγγενεῖς ἔτι μὴν ὦσιν, μηδὲ διὰ δωρεᾶς τῶν οἰκείων πραγμάτων, ὡς εἴρηται τοὺς Ἐπισκόπους ἢ Κληρικοὺς τούτοις συνεισάγειν.

Ἀποστ. μ'. τῆς Καρθ. πθ'. ρβ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀκολούθως μὲ τὸν ἀνωτέρω καὶ ὁ παρὼν Κανὼν περὶ τῶν ἐθνικῶν καὶ αἱρετικῶν διορίζεται λέγων, ὅτι δὲν πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί, ἀποθνήσκοντες, νὰ εἰσάγουν εἰς τὴν διαθήκην αὐτῶν κληρονόμους (1) τῶν

(1) Κατὰ γὰρ τὸ λέ. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. ή. κεφ. λή. οὐδὲ παῖδες αἱρετικοὶ δύνανται νὰ κληρονομήσουν τοὺς γονεῖς των ὀρθοδόξους ὄντας. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ γονεῖς, ὀρθόδοξοι ὄντες, δύνανται νὰ ἀφήσουν κληρονόμους τοὺς αἱρετικοὺς παῖδάς των, ἀλλὰ τοὺς χριστιανούς. Εἰ δὲ καὶ οἱ γονεῖς (Ὀρθόδοξοι ὄντες δηλ.) ἔγραψαν κληρονόμους τοὺς αἱρετικοὺς υἱούς των, ἐὰν ἄλλους υἱοὺς ὀρθοδόξους δὲν ἔχουσιν, ἡ περιουσία αὐτῶν νὰ δίδεται εἰς τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς αὐτῶν ὀρθοδόξους. Εἰ δὲ οἱ τελευτήσαντες, Κληρικοὶ ὄντες, οὔτε παῖδας εἶχον, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς, μετὰ χρόνον ἕνα τοῦ θανάτου αὐτῶν λαμβάνουσι τὰ πράγματά των οἱ προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ τελευτήσαντες Κληρικοί. Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ ά. βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν, νὰ μὴ κληρονομοῦν οἱ Σαμαρῖται, καὶ ὅλως αἱρετικοί, μήτε δωρεὰν νὰ λαμβάνουσι. Τὸ δὲ ιά, κεφ. τοῦ γ'. τίτλου τοῦ έ. βιβλ. λέγει, ὅτι κανένας αἱρετικὸς νὰ μὴ παίρνῃ ἀκίνητον πρᾶγμα ἀπὸ Ἐκκλησίαν, ἢ ἀπὸ ἄλλον σεβάσμιον οἶκον, μήτε μὲ πάκτωσιν, μήτε μὲ ἐμφύτευσιν, μήτε μὲ ἀγοράν, ἢ μὲ ἄλλον οἱονδήτινα τρόπον. Τὸ δὲ τρίτον θέμα τοῦ αὐτοῦ βιβλ. καὶ τίτλ. καὶ κεφ. λέγει, ὅτι ἐὰν ὀρθόδοξος ἔχοντας ὑποστατικὸν, εἰς τὸ ὁποῖον μέσα εἶναι Ἐκκλησία κτισμένη, ἐὰν, λέγω, τὸ ὑποστατικὸν αὐτὸ ἀφήσῃ εἰς ἄπιστον καὶ αἱρετικὸν κατά τινα τρόπον, ἡ Ἐκκλησία τοῦ χωρίου νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὑποστατικοῦ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ κληρονόμους ἀνεφέραμεν, καλὸν εἶναι ἐδῶ νὰ εἰποῦμεν καθολικῶς μερικά τινα περὶ αὐτῶν. Λοιπὸν κατὰ τὸ λέ. βιβλ. τίτλ. ί. κεφ. λς'. εἰς τὴν κληρονομίαν προτιμῶνται ἀπὸ τοὺς ἀνιόντας ἢ κατιόντας, ἤτοι τὰ παιδία τοῦ ἀποθανόντος, εἴτε ἀρσενικὰ εἶναι, εἴτε θηλυκά. Τὸ δὲ παιδίον ὁποῦ κληρονομήσῃ τὰ πράγματα τοῦ πατρός του, πρέπει νὰ τὰ δίδῃ εἰς τὸν πάππον του νὰ τὰ δουλεύῃ διὰ νὰ κυβερνᾶται ἐξ αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ πάππος καὶ ἀφήσῃ υἱὸν καὶ ἐγγόνους ἀπὸ ἄλλον υἱόν του ἀποθανόντα, ἐμβαίνουν καὶ οἱ ἔγγονοι εἰς τὴν κληρονομίαν μὲ τοὺς θείους των, καὶ λαμβάνουν τὸ μερίδιον τοῦ πατρός των. Ἐὰν ὅμως δὲν ἦναι παιδία, προτιμῶνται οἱ γονεῖς καὶ πάπποι τοῦ ἀποθανόντος καὶ κληρονομοῦν, ἔξω μόνον ἀπὸ τοὺς ἀπὸ μίαν μητέρα, καὶ ἕνα πατέρα ἀδελφοὺς τοῦ ἀποθανόντος. Καὶ πάλιν ἀπὸ τοὺς ἀνιόντας αὐτοὺς προτιμῶνται ὅσοι εἶναι κοντότεροι εἰς τὸν βαθμὸν, καὶ ὅσοι εἶναι εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν, τρίτον θετέον ἢ τέταρτον, ὅλοι ἴσα ὁμοῦ κληρονομοῦν. Ἡ Νεαρὰ τοῦ Ἀθανασίου Πατριάρχου διορίζει, ὅτι ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυνὴ, καὶ ἀφήσῃ παιδί, καὶ ἀποθάνῃ καὶ αὐτὸ, δὲν πρέπει νὰ κληρονομῇ τὸ ζωντανὸν μέρος ὅλα τὰ πράγματα τοῦ παιδίου, ἀλλ' ἕνα μέρος νὰ δίδεται εἰς μνημόσυνον τοῦ ἀποθανόντος, ἄλλο μέρος νὰ παίρνουν οἱ γονεῖς τοῦ ἀποθανόντος, καὶ τὸ τρίτον νὰ παίρνῃ τὸ ζωντανὸν μέρος ὁποῦ ἔμεινεν· Ἐὰν δὲ οὔτε οἱ γονεῖς τοῦ ἀποθανόντος ἦναι, ἐμβαίνουν εἰς τὴν κληρονομίαν οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, ἤτοι οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαῖς, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς πάλιν προτιμῶνται οἱ ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ ἀπὸ τὰ μιλαδέλφια. Ὁμοίως προτιμῶνται εἰς τὸ νὰ κληρονομήσουν τὸν θεῖόν τους τὰ παιδία τοῦ ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ, ἤτοι τὰ ἀνέψια, παρὰ τὰ μιλαδέλφια. Εἰ δὲ γνήσια καὶ ἀμφιθαλῆ ἀδέλφια δὲν εἶναι, οὔτε παιδία ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ, κληρονομοῦσι τὸν ἀδελφόν τους καὶ τὰ μιλαδέλφια. Εἰ δὲ ἀδέλφια δὲν ἔχει ὁ ἀποθανὼν, ἀλλὰ ἀνέψια, κληρονομοῦσιν αὐτὸν ταῦτα ὅλα ἴσα (Ἀρμενόπουλος βιβλ. έ. τίτλ. ή.). Ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυνὴ χωρὶς διαθήκην καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν συγγενεῖς τινας ἢ κληρονόμους, τὸ ζωντανὸν μέρος κληρονομεῖ τὸ ἀποθανὸν, κἂν καὶ δύω μόνον μῆνας συγκατοικήσουν μαζὴ (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθι), τόσον τὰ φυσικὰ παιδία, ὅσον καὶ τὰ ψυχοπαίδια κληρονομοῦν ἐξ ἴσου τοὺς χωρὶς διαθήκης ἀποθανόντας γονεῖς των. Ὅσα ἀφίνει τινὰς εἰς τὰ φυσικά του παιδία ἔχων καὶ ἀδέλφια καὶ μητέρα, τόσα ἀφίνει καὶ εἰς τὸ ψυχοπαιδί του, ἤτουλάχιστον τὸ δ'. μέρος τῶν πραγμάτων του (αὐτόθι). Τὸ μά. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. ί. κεφ. ή. διορίζει ὅτι κανένας πατέρας νὰ μὴ κάμνῃ εἰς ἕνα, ἢ εἰς μερικά του παιδία χάριν ἄμετρον, ἀφίνωντας εἰς αὐτὰ δηλ. περισσότερα πράγματα, καὶ εἰς ἄλλα του παιδία, ὄχι. Ἀλλὰ εἰς ὅλα του τὰ παιδία νὰ στοχάζεται τὰ μέτρια καὶ νὰ μὴ χαρίζῃ περισσότερα εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἀγαπᾷ (ἔξω μόνον ἂν φανοῦν τινα παιδία ἀχάριστα, καὶ ὑβρίσουν ἢ δείρουν ἢ κατηγορήσουν, ἢ ἄλλα τινὰ πράξουν ἐναντίον τῶν γονέων των)· εἰ δὲ καὶ χαρίσῃ, νὰ παίρνουν καὶ τὰ ἄλλα παιδία ἀπὸ τὸ χάρισμα ἐκεῖνο τὸ νόμιμόν τους μερίδιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὁμιλ. ή. εἰς τὴν ἑξαήμερον) διορίζει ὅτι οἱ γονεῖς, καθὼς εἰς ὅλα των τὰ παιδία ἔδωκαν ἐξ ἴσου τὸ εἶναι καὶ τὴν ζωὴν, ἔτσι παρομοίως χρεωστοῦν νὰ μοιράζωσιν ἐξ ἴσου εἰς αὐτὰ καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς, τὰ πράγματα δηλ. καὶ ὑποστατικά των. καὶ ὄχι εἰς ἄλλα μὲν παιδία περισσότερα νὰ δίδουν, εἰς ἄλλα δὲ ὀλιγώτερα. Ὅθεν μὲ πολλὰ ἐπιτίμια πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ ἡ κατηραμένη συνήθεια, ὁποῦ πολιτεύεται εἰς πολλοὺς καὶ διαφόρους τόπους, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νησία, τὸ νὰ δίδουν δηλ. οἱ γονεῖς εἰς τὸν πρῶτον υἱόν, ἢ πρωτοθυγατέρα, τὰ περισσότερα πράγματά των, καὶ τὰ ἄλλα παιδία τὰ ἀφίνουσιν ἔρημα ἀπὸ τὴν νόμιμον προῖκά των, ὡσὰν νὰ ἦσαν νόθα καὶ ὄχι γνήσια. Παρανομία μεγαλωτάτη! ἀφύσικος ἀσπλαγχνία, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχουν τὰ θηρία! καὶ κακία ὀλέθριος, ἡ ὁποία καὶ τοὺς γονεῖς

ὑπαρχόντων τους τοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθοδόξους συγγενεῖς των μαζὺ μὲ τοὺς μὴ ὀρθοδόξους, ἀλλ' ἢ ἀπίστους, ἢ καὶ αἱρετικοὺς ὄντας, κἂν καὶ συγγενεῖς αὐτῶν εἶναι οἱ τοιοῦτοι ἄπιστοι καὶ αἱρετικοί. Ταὐτὸν εἰπεῖν, δὲν πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί, νὰ ἀφίνουσιν, ἢ κληρονομίαν ἢ ληγάτον, ἤτοι δωρεὰν, ἐν τῇ διαθήκῃ των, εἰς τοὺς συγγενεῖς των αἱρετικούς. Ἀλλὰ οὐδὲ ἔτι ζῶντες πρέπει νὰ χαρίζουν εἰς τοὺς αἱρετικοὺς τὰ ἐδικά των πράγματα. Ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐμποδίζουσι τὸ νὰ ἀφίνουν οἱ ὀρθόδοξοι εἰς τοὺς αἱρετικοὺς κληρονομίαν τινὰ ἢ ληγάτον (1)· ὅρα καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικόν.

Ἀπος. ιϐ'. λγ'. τῆς δ'. ιά. ιγ'. τῆς ς'. ιζ'. τῆς Ἀντιοχ. ς'. ζ'. ἡ. ιά. τῆς Λαοδικ. μά. μϐ'. τῆς ἐν Σαρδ. ζ'. ἡ. τῆς Καρθ. ιζ'. ρις'.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'. 31.

Ἐπίσκοποι πέραν θαλάσσης μὴ ἀποδημείτωσαν, εἰμὴ μετὰ ψηφίσματος τῆς ά. καθέδρας τοῦ ἰδίου ἑκάστης χώρας Ἐπισκόπου, τουτέστιν εἰμὴ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρωτεύοντος κατ' ἐξαίρεσιν λάϐῃ τὴν, ἥτις λέγεται ἀπολυτικὴ, τετυπωμένην, ἤτοι παράθεσιν.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴν ἀποδημοῦν οἱ τῆς Ἀφρικῆς Ἐπίσκοποι πέραν θαλάσσης, ἤτοι εἰς τὴν Ἰταλίαν, μήτε ἄλλος τινὰς Ἐπίσκοπος νὰ ἀναχωρῇ ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν του εἰς μακρινὸν τόπον. Πρέπει γὰρ οὗτοι μᾶλλον νὰ προσμένουσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας των, καὶ νὰ ποιμαίνωσι καθημερινῶς τοὺς ἐμπιστευθέντας εἰς αὐτοὺς λαούς. Τότε δὲ μόνον νὰ ἀναχωροῦν, ὅταν ἔχουν μὲν καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους γράμματα, κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως λάϐουν παρὰ τοῦ πρωτεύοντος αὐτῶν Μητροπολίτου ἢ Πατριάρχου τὴν ἀπολυτικὴν καλουμένην ἐπιστολὴν, τυποῦσαν καὶ φανερόνουσαν, ὅτι εἶναι ἀναγκαία καὶ ἀπόλυτος, ἤτοι ἀνεμπόδιστος, ἡ ἀναχώρησις αὐτῶν· ἢ τετυπωμένην ἀντὶ τοῦ, ὑπογεγραμμένην καὶ παρατιθεῖσαν, καὶ συνιστῶσαν αὐτοὺς πρὸς ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπέρχονται. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ ιϐ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἀποστ. πέ. τῆς Λαοδικ. νά. ξ'. τῆς Καρθαγ. ιδ'. Γρηγόριος ὁ Θεολόγ. ἐν τοῖς αὐτοῦ ἔπεσιν. Ἀθαν. λϑ'. κανονικῇ. Ἐπιςολῇ Ἀμφιλόχιος Ἰκονίου δι' Ἰάμϐων.

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'. 32.

Ἥρεσεν, ἵνα, ἐκτὸς τῶν Κανονικῶν Γραφῶν, μηδὲν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκηται ἐπ' ὀνόματι θείων Γραφῶν. Εἰσὶ δὲ αἱ Κανονικαὶ Γραφαὶ αὗται, Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικὸν, Ἀριθμοὶ, Δευτερονόμιον, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, Κριταὶ, Βασιλειῶν δ'. τῶν Παραλειπομένων βίβλοι δύω, Ἰὼϐ, Ψαλτήριον, Σολομῶντος βίβλοι δ'. τῶν Προφητῶν βίβλοι ιϐ'. Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἰεζεκιὴλ, Δανιὴλ, Τωβίας, Ἰουδὴθ, Ἐσθὴρ, Ἔσδρου βίβλοι δύω. Τῆς νέας Διαθήκης, Εὐαγγέλια δ'. Πράξεων Ἀποστόλων βίβλος μία, Ἐπιστολαὶ Παύλου ιδ'. Πέτρου Ἀποστόλου δύω, Ἰωάννου Ἀποστόλου τρεῖς, Ἰακώϐου Ἀποστόλου μία, Ἰούδα Ἀποστόλου μία, Ἀποκάλυψις Ἰωάννου βίβλος μία.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἄλλο τι νὰ μὴ ἀναγινώσκεται εἰς ὄνομα ἁγίων Γραφῶν, πάρεξ τὰ κανονικὰ ταῦτα βιβλία, ἅτινα καὶ ἐκθέτει ὀνομαστὶ, περὶ ὧν ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ὑποσημείωσιν.

βλάπτει ψυχικῶς, ὁποῦ τοῦτο κάμνουν καὶ τὰ παιδία τὰ ἄθλια ὁποῦ ὑστεροῦνται. Οἱ πατέρες δὲ, ὁποῦ γένουν καλόγηροι, ἢ τὰ παιδία, δὲν εὐγαίνουν ἀπὸ τὴν κληρονομίαν, διὰ αἰτίαν ὁποῦ ἠκολούθησε πρὶν νὰ γένουν καλόγηροι, τὰ δὲ ἔξοδα τῆς ταφῆς εὐγαίνουν ἀπὸ τὸν βίον ἐκείνου, ὁποῦ ἀποθάνῃ. (Ἀρμενόπ. αὐτόθι τίτλ. θ'.)· ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τῆς διαθήκης ἐν τῷ τέλει, καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ς'. τῆς ς'.

(1) Κατὰ γὰρ τὸ λέ. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. ἡ. κεφ. λή· οὐδὲ παῖδες αἱρετικοὶ δύνανται νὰ κληρονομήτουν τοὺς γονεῖς των ὀρθοδόξους ὄντας. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ γονεῖς ὀρθόδοξοι ὄντες δύνανται νὰ ἀφήσουν κληρονόμους τοὺς αἱρετικοὺς παῖδάς των, ἀλλὰ τοὺς Χριστιανούς. Εἰ δὲ καὶ οἱ γονεῖς (ὀρθόδοξοι ὄντες δηλ.) ἔγραψαν κληρονόμους τοὺς αἱρετικοὺς υἱούς των, ἐὰν ἄλλους ὀρθοδόξους υἱοὺς δὲν ἔχουσιν, ἡ περιουσία αὐτῶν νὰ δίδεται εἰς τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς αὐτῶν ὀρθοδόξους. Εἰ δὲ οἱ τελευτήσαντες, Κληρικοὶ ὄντες, οὔτε παῖδας εἶχον, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς, μετὰ χρόνον ἕνα τοῦ θανάτου αὐτῶν, λαμϐάνουσι τὰ πράγματά των οἱ προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ τελευτήσαντες Κληρικοί. Γέγραπται γὰρ καὶ ἐν τῷ ά. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, νὰ μὴ κληρονομοῦν οἱ Σαμαρεῖται καὶ ὅλως οἱ αἱρετικοὶ, μήτε δωρεὰν νὰ λαμϐάνουσι. Τὸ δὲ ιά. κεφ. τοῦ γ'. τίτλου τοῦ έ. βιβλ. λέγει, ὅτι κανένας αἱρετικὸς νὰ μὴ παίρνῃ ἀκίνητον πρᾶγμα ἀπὸ Ἐκκλησίαν, ἢ ἀπὸ ἄλλον σεϐάσμιον οἶκον, μήτε μὲ πάκτωσιν, μήτε μὲ ἐμφύτευσιν, μήτε μὲ ἀγοράν, ἢ μὲ ἄλλον οἱονδήτινα τρόπον. Τὸ δὲ γ'. θέμα τοῦ αὐτοῦ βιβλ. καὶ τίτλ. καὶ κεφ. λέγει, ὅτι ἐὰν ὀρθόδοξος ἔχωντας ὑποστατικὸν, εἰς τὸ ὁποῖον μέσα εἶναι Ἐκκλησία κτισμένη, ἐὰν, λέγω, τὸ ὑποστατικὸν αὐτὸ ἀφήσῃ εἰς ἄπιστον καὶ αἱρετικὸν κατά τινα τρόπον, ἡ Ἐκκλησία τοῦ χωρίου νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ ὑποστατικοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὁ ρϐ'. δὲ τῆς αὐτῆς ἐν Καρθ. προστάζει ὅτι οἱ αἱρετικοὶ ἀπὸ διαθήκας νὰ μὴ παίρνωσι κληρονομίαν ἢ δωρεὰν, ἀλλ' οὔτε ἄλλοι τινὲς νὰ ἀφίνουσι τίποτε εἰς αὐτούς.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'. 33.

Ὥστε τοὺς Ὑποδιακόνους τοὺς τὰ ἱερὰ Μυστήρια ψηλαφῶντας, καὶ τοὺς Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους, ἀλλὰ καὶ Ἐπισκόπους, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι, ἵνα ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, ὅπερ εἰ μὴ ποιήσωσι, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀποκινηθῶσι καθήκοντος. Τοὺς δὲ λοιποὺς Κληρικοὺς πρὸς τοῦτο μὴ ἀναγκάζεσθαι, εἰμὴ ἐν προβεβηκυίᾳ κείρᾳ, ἀλλ' ὀφείλει κατὰ τὴν ἑκάστης Ἐκκλησίας συνήθειαν παραφυλάττεσθαι.

Ἀπόσ. ἐ. τῆς ς'. ιϐ'. ιγ'. λ'. μή. τῆς ἐν Γάγγ. ὀ'. τῆς ἐν Καρθ. γ'. ὀ'. ιθ'. ά. Κορ. ζ'. 29.

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν γ'. καὶ δ'. καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, δηλ. ὅτι οἱ Ὑποδιάκονοι οἱ τὰ Μυστήρια ψηλαφῶντες (περὶ ὧν ὁρα εἰς τὸν ιέ. τῆς ς'.) καὶ Διάκονοι καὶ Ἐπίσκοποι, πρέπει νὰ παρθενεύουσιν ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των μὲ κοινὴν συμφωνίαν (1), κατὰ τοὺς ὅρους καὶ τὰς ὑποσχέσεις ὁποῦ ἔκαμαν πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦν, ἵνα κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, καὶ ἔχοντες γυναῖκας, εἶναι ὡσὰν νὰ μὴ τὰς εἶχον ὁλότελα. Ἐὰν δὲ τοῦτο οὐ φυλάξωσι, νὰ ἐκπίπτουσιν ἀπὸ τὴν τάξιν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης των, ἤτοι νὰ καθαίρωνται. Οἱ δὲ λοιποὶ Κληρικοὶ κατώτεροι, Ἀναγνῶσται δηλ., Ψάλται, Θυρωροί, Ἐφορκισταὶ καὶ οἱ ἄλλοι, νὰ μὴ ἀναγκάζωνται εἰς τὸ νὰ παρθενεύουν ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των, ἔξω μόνον ὅταν φθάσουν εἰς γηραλέαν ἡλικίαν (εἰ γὰρ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἡ ἐν γήρᾳ σωφροσύνη οὐ σωφροσύνη, ἀλλὰ ἀκολασίας ἀδυναμία, βέβαια ὁ μηδὲ εἰς τὸ γῆράς του σωφρονῶν, πολλὰ ἀκόλαστος εἶναι, ὁποῖος δὲν πρέπει νὰ ᾖναι ὁ Κληρικὸς), ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦν κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς κάθε Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας εἶνκι Κληρικοί. Ἡ δὲ ς'. κατὰ τὸν ιγ'. αὐτῆς Κανόνα, τὸ κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὰς ἰδίας ἐφημερίας ἐξέλαβε. Καὶ ἀνάγνωθι αὐτόν τε καὶ τὸν ιϐ'. αὐτῆς καὶ τὸν έ. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ιθ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'. 34.

Ἤρεσεν, ἵνα πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν μηδεὶς πιπράσκῃ. Ὅπερ πρᾶγμα, ἐὰν προσόδους μὴ ἔχῃ, καὶ πολλή τις ἐπείγῃ ἀνάγκη, τοῦτο ἐμφανίζεσθαι τῷ προτεύοντι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ μετὰ τοῦ ὡρισμένου ἀριθμοῦ τῶν Ἐπισκόπων βουλεύεσθαι τί δεῖ πρᾶξαι. Εἰ δὲ τοσαύτη ἐπείγοι ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας, ὥστε μὴ δύνασθαι πρὸ τοῦ πωλεῖν βουλεύεσθαι, κἂν τοὺς γειτνιῶντας εἰς μαρτυρίαν καλέσῃ ὁ Ἐπίσκοπος, φροντίδα ποιούμενος τοῦ ἀποδεῖξαι τῇ Συνόδῳ πάσας τὰς συμβάσας τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ περιστάσεις. Ὅπερ εἰ μὴ ποιήσῃ, ὑπεύθυνος τῷ Θεῷ, καὶ τῇ Συνόδῳ φανῇ, καὶ ἀλλότριος τῆς οἰκείας τιμῆς.

Ἀποστ. λϐ. μά. τῆς ζ'. ιϐ'. τῆς ἐν Ἁγκ. ιέ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. τῆς Καρθ. μά. Κυρίλ. ϐ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα πρέπει νὰ εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἀπὸ τὰς ἐχούσας αὐτὰ ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι καθ' ἕνας Ἐπίσκοπος νὰ μὴν πωλῇ πρᾶγμα τῆς ἐκκλησίας του. Ἐὰν δὲ τυχὸν κἀνένα τῆς Ἐκκλησίας ὑποστατικὸν δὲν κάμνῃ καρποφορίαν καὶ κέρδος, καὶ ἐνταὐτῷ ἀκολουθήσῃ μεγάλη ἀνάγκη διὰ νὰ πωληθῇ, πρέπει νὰ φανερόνῃ τοῦτο ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸν Μητροπολίτην, καὶ νὰ συμβουλεύωνται περὶ τούτου μὲ τοὺς ὁρισθέντας ιϐ'. Ἐπισκόπους. Εἰ δὲ τόση βιαία ἀνάγκη ἀκολουθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε ὁποῦ οὐδὲ καιρὸν δίδωσι νὰ γένῃ ἡ τοιαύτη ἐρώτησις καὶ βουλὴ, πρέπει κἂν τὸ ὀλιγώτερον νὰ κράξῃ εἰς μαρτυρίαν τοὺς γείτονας Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ μὲ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὴν κατ' ἔτος γινομένην Σύνοδον ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας του, διὰ τὰς ὁποίας βιαζόμενος ἐπώλησε τὸ ὑποστατικόν. Ὄχι καὶ δὲν κάμει τοῦτο, νὰ γίνεται ὑπεύθυνος καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν Σύνοδον, καὶ τῆς Ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας νὰ καθαίρεται. Ὅρα καὶ τὸν λή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'. 35.

Ὁμοίως ἐβεβαιώθη, ὡς, ἐάν ποτε Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι ἐπί τινι βαρυτέρᾳ ἁμαρτίᾳ (2) ἐλεγχθῶσι, τῇ ἀναγκαίως αὐτοὺς τῆς λειτουργίας ἀποκινούσῃ, μὴ ἐπιτίθεσθαι αὐτοῖς χεῖρας ὡς μετανοοῦσιν, ἢ ὡς πιστοῖς λαϊκοῖς, μηδὲ ἐπιτρέπεσθαι αὐτοῖς, ὥστε ἀναβαπτιζομένους, πρὸς τὸν τοῦ Κλήρου βαθμὸν προκόπτειν.

Ἀποστ. κέ. μζ'. ξή. Βασιλ. γ'. λϐ'. μϐ'. νά. τῆς ς'. κά. τῆς Καρθ. νζ'.

(1) Φανερὸν γίνεται ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅτι καὶ ἀφ' οὗ ὑπέσχοντο οἱ τοιοῦτοι Ἱερωμένοι νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των καὶ νὰ παρθενεύουν, ἐσυγκατοίκουν μὲ αὐτὰς, οὐ γὰρ λέγει νὰ μὴ συγκατοικοῦν μὲ αὐτὰς, ἀλλὰ μόνον νὰ παρθενεύουν ἀπὸ αὐτὰς, τὴν ὁποίαν συγκατοίκησιν ταύτην ἐμπόδισεν ἡ ς'. Σύνοδος, ἀπὸ μὲν τοὺς Ἐπισκόπους, ἐν τῷ ιϐ'. καὶ μή. Κανόνι, ἀπὸ δὲ τοὺς Ἱερωμένους, ἐν τῷ λ'. Κανόνι.

(2) Ἐν Ἄλλοις, βαρυτέρῳ ἁμαρτήματι.

Ἑρμηνεία.

Συνήθεια ἦτο καὶ ὅταν οἱ ἁμαρτήσαντες μετενόουν, καὶ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας των προσήρχοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπέθεντο εἰς τὰς κεφαλάς των τὰς χεῖρας οἱ Ἀρχιερεῖς, ἢ κατὰ γνώμην αὐτῶν, οἱ Ἱερεῖς ἔνδον τῆς Ἐκκλησίας δηλαδὴ (1), καὶ οὕτως εὐχόμενοι ἀφώριζαν αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἐδιώριζαν εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων, τὸν κάθε ἕνα κατὰ τὸ ἁμάρτημά του. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, νὰ μὴ γίνεται εἰς τοὺς διὰ βαρὺ ἔγκλημα ἐλεγχθέντας, καὶ διὰ τοῦτο καθαιρεθέντας τῆς Ἱερωσύνης Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, μηδὲ νὰ βάλωνται οἱ τοιοῦτοι εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων πιστῶν λαϊκῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκεῖνοι, ἀφοριζόμενοι. Ἀρκεῖ γὰρ εἰς αὐτοὺς ἡ παιδεία μόνη τῆς καθαιρέσεως κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολικὸν, οὗ καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀνάγνωθι. Ἀλλ' οὐδὲ πρέπει οἱ τοιοῦτοι καθῃρημένοι νὰ δευτεροβαπτίζωνται, ἵνα διὰ τοῦ βαπτίσματος τάχα καθαρθῶσιν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ὁποῦ ἔκαμαν, καὶ πάλιν χειροτονηθῶσιν Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, ἐπειδὴ ἀσέβεια εἶναι τὸ νὰ διπλασιάζεται καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, (καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸν μ ζ'. Ἀποστολικὸν) καὶ ἡ χειροτονία τῶν Ἱερωμένων, κατὰ τὸν ξή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΑΣ'. 36.

Τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθ. ιά. ρλθ'.

Ἤρεσεν, ἵνα οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι Κληρικοὶ, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐὰν τὰ δικαστήρια μέμφωνται τῶν ἰδίων Ἐπισκόπων, οἱ γείτονες Ἐπίσκοποι ἀκροάσωνται αὐτῶν, καὶ μετὰ συναινέσεως τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαθῶσιν οἱ προσκαλούμενοι παρ' αὐτῶν Ἐπίσκοποι. Διὸ, εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἔκκλητον παρέχειν νομίσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν Ἐπισκόπων πολλάκις ὥρισται. Οἱ δὲ πρὸς περαματικὰ δικαστήρια διεκκαλούμενοι, παρ' οὐδενὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ δεχθῶσιν εἰς κοινωνίαν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, καὶ ὅλοι οἱ κατώτεροι Κληρικοὶ νὰ θεωροῦν τὰς κρίσεις αὐτῶν εἰς τὸν ἴδιόν τους Ἐπίσκοπον. Εἰ δὲ καὶ μέμφονται τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Ἐπισκόπου των, πρέπει νὰ προσκαλοῦν τοὺς πλησιοχώρους καὶ γείτονας Ἐπισκόπους, ἵνα αὐτοί τε, καὶ ὁ κρίνας αὐτοὺς Ἐπίσκοπός των θεωρήσωσι τὰς διαφοράς των. Εἰ δὲ οὔτε εἰς τὴν κρίσιν τῶν πλησιοχώρων καὶ προσκαλεσθέντων αὐτῶν Ἐπισκόπων δὲν στέρξωσι, νὰ ἀναβιβάζουν καὶ νὰ ἐκκαλοῦν τὴν κρίσιν των εἰς τὸν Μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας των, καθὼς εἴπομεν νὰ ποιοῦσι τοῦτο καὶ οἱ Ἐπίσκοποι. Ὄχι καὶ ἐκκαλέσουν τὴν κρίσιν εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης εὑρισκόμενα, ἤτοι εἰς τὰ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ρώμης (2), καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς μακρυνὰ καὶ ὑπερόρια κριτήρια, οὔτοι νὰ γίνωνται ἀκοινώνητοι ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπαράλλακτος σχεδὸν μὲ τὸν Κανόνα τὸν παρόντα εἶναι καὶ ὁ ρλδ'. τῆς αὐτῆς Συνόδου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'. καὶ ιά. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΑΖ'. 37.

Ἀπος. ιβ'. ιγ'. λδ'. τῆς ά. έ. τῆς Ἀντιοχ. ς'. τῆς Σαρδ. ιδ'.

Ἤρεσε συμπάσῃ τῇ Συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε Ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδήποτε Κληρικὸς, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ.

(1) Ὅρα τὸν ὄγδοον τῆς ά. καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον τρίτην ὑποσημείωσιν.

(2) Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ά. μὲν καταβάλλεται ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεμέλια ἡ ὀφρὺς καὶ τὸ γαυρίαμα τῆς μοναρχίας τοῦ Πάπα, ὅστις αὐχεῖ καὶ φαντάζεται, ὅτι εἰς αὐτὸν ἐδόθησαν ὅλαι αἱ ἔκκλητοι τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ἐκκλησιῶν. Διότι ἀνίσως ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζῃ τὸ νὰ ἐκκαλοῦνται οἱ τῆς Ἀφρικῆς Ἐπίσκοποι πρὸς τὰ ἀντίπερα τῆς θαλάσσης, καὶ γειτονεύοντα σχεδὸν εἰς αὐτοὺς τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Ρώμης κριτήρια, πόσῳ μᾶλλον ἐμποδίζει τὸ νὰ ἐκκαλῶνται εἰς τὸν Ρώμης οἱ εἰς μακρυνοτέρους εὑρισκόμενοι τόπους; β'. ἀποδεικνύεται φανερῶς, ὅτι οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ, οἱ περὶ τῆς ἐκκλήτου τοῦ Ρώμης διαλαμβάνοντες, ὁ γ'. δ'. καὶ έ. δηλ., οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων τῷ Ρώμης Ἐπισκόπων ἐννοοῦνται, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, ὡς καὶ ἡμεῖς ἑρμηνεύσαμεν. Καὶ γ'. ὅτι ὁ περὶ τῆς ἐκκλήτου τοῦ Ρώμης διαλαμβάνων Κανὼν, τὸν ὁποῖον ἐπρόβαλαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης Συνόδου οἱ τοῦ Πάπα λεγάτοι, ἦτο ψευδεπίπλαστος, καὶ ὄχι τῆς ἐν Νικαίᾳ ά. Συνόδου, ὡς ἐκεῖνοι ἐψεύδοντο, καθὼς καὶ τὰ αὐθεντικὰ ἴσα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας ἀπέδειξαν. Εἰ γὰρ ἦν τῆς ά. Συνόδου, ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ τὸν φυλάξῃ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη, καθὼς ὑπόσχεται εἰς τὸν ά. αὐτῆς Κανόνα. Ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν δύω αὐτῆς ἐπιστολῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ διά τι ἐξ ἀμελείας ἁμάρτημα ἀφορισθεὶς Ἐπίσκοπος, ἢ ἄλλος ὁποῖος δήποτε Κληρικός, κἂν λέγῃ, ὅτι δὲν ἀφωρίσθη δικαίως, πρέπει ὅμως νὰ μένῃ εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, ἕως νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ ἄλλους ἀνωτέρους ἡ κρίσις του. Ἐὰν δὲ πρὸ τοῦ νὰ ἐξετασθῇ, ἂν εὐλόγως ἀφωρίσθη, ἢ μὴ, αὐτὸς τολμήσῃ νὰ κοινωνῇ μὲ ἄλλους, καὶ νὰ καταπατήσῃ τὸν ἀφορισμὸν, φανερὸν ὅτι οὗτος μὲ τὴν καταφρόνησιν αὐτὴν κάμνει νὰ ἐκφωνηθῇ κατ' ἐπάνω του ἡ τῆς πρεπούσης καταδίκης ἀπόφασις, ὡς ὁ παρὼν διορίζει Κανών. Ὅρα καὶ τὸν λϐ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΗ'. 38.

Ἤρεσεν, ἵνα ὁ κατηγορούμενος, ἢ ὁ κατηγορῶν, ἐν τῷ τόπῳ ὅθεν ἐστὶν ὁ κατηγορούμενος, ἐὰν φοβῆταί τινα βίαν προπετοῦς πολυπληθίας, τόπον ἑαυτῷ ἐπιλέξηται ἔγγιστα, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν αὐτῷ δυσχέρεια μάρτυρας προκομῖσαι ἔνθα τὸ πρᾶγμα περατοῦται. || Ἀποστ. οἑ. τῆς ἁ. ϐ'. τῆς Καρθαγ. ρμ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως Κληρικοὶ ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους κρίσιν καὶ διαφοράν, καὶ ὁ εἷς, ὁ κατηγορῶν δηλ., φοβῆται νὰ θεωρηθῇ ἡ κρίσις του μέσα εἰς τὸν τόπον τοῦ κατηγορουμένου ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐγκαλουμένου Κληρικοῦ, ἢ διατὶ ἔχουν νὰ σηκωθοῦν κατ' ἐπάνω του οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἐκείνου, ἢ διατὶ ἐκεῖσε δὲν ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ μάρτυρας τῆς κατηγορίας, ἐὰν τοῦτο, λέγω, φοβηθῇ ὁ κατήγορος, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν νὰ συγχωρῆται νὰ διαλέγῃ ἐκεῖ κοντὰ τόπον ἄλλον, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις του. Εἶπον δὲ ἐκεῖ κοντά, διὰ νὰ ἠμποροῦν καὶ οἱ κριταὶ νὰ ὑπάγουν νὰ κρίνουν, καὶ οἱ μάρτυρες νὰ μαρτυρήσουν μὲ εὐκολίαν, ἐπομένως δὲ καὶ ἡ κρινομένη ὑπόθεσις διὰ νὰ λάϐῃ τέλος, καὶ ὄχι νὰ συγχωρῆται νὰ ἐκλέγῃ τόπον μακρυνὸν, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ὑπάγουν οἱ μάρτυρες καὶ οἱ κριταὶ δυσκολεύονται, καὶ ἀκολούθως ἡ κρίσις δὲν λαμϐάνει ἔκϐασιν, καθὼς τοῦτο ποιοῦσί τινες πανοῦργοι, θέλοντες νὰ φύγουν τὴν κρίσιν, διατὶ γνωρίζουν ὅτι ἔχουν ἄδικον. Ὅρα καὶ τὸν οἑ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'. 39.

Ἤρεσεν, ἵνα οἱοιδήποτε Κληρικοὶ καὶ Διάκονοι, ἐὰν μὴ πειθαρχῶσι τοῖς Ἐπισκόποις || Βασίλ. πθ'. αὐτῶν, ϐουλομένοις, διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, τούτους πρὸς μείζονας ἀναϐιϐάζειν τιμὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῶν, μηδὲ ἐν ἐκείνῳ τῷ ϐαθμῷ διακονήσωσιν, ἐξ οὗ ἀναχωρῆσαι οὐκ ἠθέλησαν.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι γίνονται Ἀναγνῶσται, Ψάλται, Ὑποδιάκονοι, καὶ ἁπλῶς Κληρικοὶ καὶ ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ ἦναι τόσον ἄξιοι, ὥστε ὁποῦ, χρείας καλούσης, νὰ προϐιϐάζωνται καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρους ϐαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, καθὼς φανερόνει τοῦτο ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς τοὺς Χωρεπισκόπους κανονικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, ἥτις ἐστὶ Κανὼν πθ'. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅσοι Κληρικοὶ καὶ Διάκονοι, ἤτοι ὑπηρέται, (γενικῶς γὰρ λαμϐάνεται ἐδῶ τὸ ὄνομα τῶν διακόνων ἐπὶ πάντων τῶν ὑπηρετῶν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ ὄχι ἐπὶ τοῦ ἔχοντος μόνον τὴν χειροτονίαν τοῦ Διακόνου, καὶ δηλον ἀπὸ τὸ διακονήσω ῥῆμα, ὁποῦ ἐπιφέρεται παρακάτω), ὅσοι, λέγω, Κληρικοὶ καὶ ὑπηρέται δὲν κάμνουσιν ὑπακοὴν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῶν, οἵτινες διὰ ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν τῶν Ἐκκλησιῶν τοὺς ζητοῦν νὰ τοὺς προϐιϐάσουν εἰς μεγαλητέρους ϐαθμοὺς, ϑετέον, τοὺς μὲν Ὑποδιακόνους εἰς Διακόνους, καὶ τοὺς Διακόνους εἰς Πρεσϐυτέρους, οὗτοι, λέγω, μήτε εἰς ἐκεῖνον τὸν κατώτερον ϐαθμὸν νὰ μένουν, τὸν ὁποῖον νὰ ἀφήσουν δὲν ἠθέλησαν, οὐ δι' εὐλάϐειαν, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, ἢ διὰ ἀναξιότητα, ἀλλὰ διὰ καταφρόνησιν καὶ ἀπείθειαν, ἢ καὶ διὰ τὸ κοπιαστικὸν τοῦ μεγαλητέρου ϐαθμοῦ, ταὐτὸν εἰπεῖν νὰ καθαίρωνται τῆς ὑπηρεσίας. (1)

ΚΑΝΩΝ Μ'. 40.

Ἤρεσεν, ἵνα Ἐπίσκοποι, Πρεσϐύτεροι, Διάκονοι, ἢ καὶ οἱοιδήποτε Κληρικοὶ, οἱ μηδὲν ἔχοντες, ἐὰν προκόψαντες τῷ καιρῷ τῆς Ἐπισκοπῆς ἢ τῆς κληρώσεως αὐτῶν, ἀγροὺς, ἢ οἱαδήποτε χωρία ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ἀγοράσωσιν, ἵνα ὡς κατὰ δεσποτικῶν πραγμάτων ἔφοδον πεποιηκότες ἐνέχωνται, εἰ μὴ ἄρα λοιπὸν ὑπομνησθέντες, τῇ Ἐκκλησίᾳ ταῦτα εἰσκομίσωσιν. Ἐὰν δὲ εἰς αὐτοὺς κυρίως φιλοτιμία τινὸς, ἢ διαδοχὴ συγγενείας περιέλθῃ, ἐξ αὐ- || Ἀπος. μ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κϐ'. τῆς δ'. κϐ'. τῆς ς'. λέ. τῆς Καρθ. λ'. πθ'.

(1) Παραπονοῦνται δὲ καὶ οἱ Χωρεπίσκοποι ἐν τῷ ῥηθέντι πθ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὅτι ἀπὸ τόσους ὑπηρέτας ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν χωρίων, κανένας δὲν εἶναι ἄξιος νὰ λάϐῃ λειτουργίαν ϑυσιαστηρίου, ἤτοι νὰ γένῃ Διάκονος καὶ Ἱερεύς.

τοῦ ποιήσωσιν, ὁ ἔχει ἡ πρόθεσις αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ προθέσθαι εἰς τοὐπίσω μετατραπῶσι, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς ἀνάξιοι, ὡς ἀδόκιμοι κριθῶσιν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅσοι Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ ἁπλῶς Κληρικοί, ὄντες πρότερον πτωχοί, ἀπέκτησαν μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ τὸν Κλῆρον τσεφτιλίκια, ἢ ἀλλαδήτινα χωράφια καὶ ὑποστατικά, οὗτοι, λέγω, πάντες, ἐὰν τὰ ὑποστατικὰ ταῦτα μετὰ ὑπόμνησιν, δὲν θελήσουν νὰ τὰ ἀφιερώσουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας εἶναι Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί, νὰ καθαίρωνται, ὡς ἅρπαγες καὶ ληστρικῶς σφετερίσαντες τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἐπειδὴ μὲ τὰ χρήματα ὁποῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέκτησαν, τὰ ἠγόρασαν. Ἀπὸ δὲ τὰ πράγματα ὁποῦ, ἢ ἀπὸ κληρονομίαν τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἀπέκτησαν, ἢ ἀπὸ φιλοτιμίαν καὶ δωρεὰν ὁποῦ ἔδωκεν, ἢ ἀφῆκε τινὰς εἰς αὐτοὺς κυρίως, (ἤγουν, ὄχι διὰ νὰ τὰ μοιράσουν θετέον εἰς τοὺς πτωχούς, ἢ εἰς σκλάβους νὰ τὰ ἐξοδεύσουν· ταῦτα γὰρ δὲν ἀπαιτοῦνται νὰ ἀφιερώνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ ἔχουν ἐξ εὐθείας αὐτοὶ μόνοι.) καὶ ἀπὸ αὐτά, λέγω, πρέπει νὰ ἀφίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν των ἐκεῖνο ὁποῦ προαιροῦνται. Ἐὰν δὲ θελήσουν πρῶτον νὰ δώσουν ἀπὸ αὐτά, ὕστερον δὲ μετανοήσουν, νὰ κρίνωνται ἀνάξιοι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὁποῦ ἔχουσιν, ὡς ἄχρηστοι καὶ ἀδόκιμοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μ΄. Ἀποστολικόν.

Ἀπος. λή. μά. τῆς δ΄. κς΄. τῆς ζ΄. ιά. ιβ΄. τῆς Ἀντιοχ. κδ΄. κέ. τῆς ἐν Ἀγκυρ. ιέ. τῆς Γάγγ. ζ΄. τῆς Καρθ. λδ΄. τοῦ Θεοφ. ι΄. τοῦ Κυρίλ. β΄.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ΄. 41.

Ἤρεσεν, ὥστε τοὺς Πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν Ἐπισκόπων, πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρωνται. Ὃν τρόπον καὶ τοῖς Ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς Ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς Συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων Πρεσβυτέρων. Μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ Ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρῆσθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μάτρικος.

Ἑρμηνεία.

Οὔτε οἱ Πρεσβύτεροι ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ πωλοῦν κἀνένα πρᾶγμα τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀφιερωμένον, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν Ἐπισκόπων τους, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Οὔτε ἀμοιβαίως οἱ Ἐπίσκοποι ἔχουν τὴν ἄδειαν, χωρὶς ἀνάγκην, νὰ πωλήσουν, ἢ νὰ μεταχειρισθοῦν κακῶς κἀνένα πρᾶγμα ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ὑπογεγραμμένα εἰς τὸν τίτλον (τίτλος γὰρ ἡ ἐπιγραφὴ καὶ ἡ αἰτία, καὶ τὸ βιβλίον λέγεται) τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μάτρικος (1), ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅσα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸν τῆς Ἐπισκοπῆς Κώδηκα, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ εἴδησιν τῆς Συνόδου καὶ τῶν Πρεσβυτέρων αὐτοῦ, ἐπειδὴ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ εἴδησιν, καὶ μάλιστα οἱ Οἰκονόμοι αὐτῶν. Ὅρα τὸν λή. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ΄. 42. (2)

Τῆς ἐν Γάγγ. ιέ. Ὥστε τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς Κληρικοὺς τὰ τέκνα αὐτῶν μὴ ἐᾶν αὐτεξουσίως ἀπιέναι διὰ ἐμαγκιπατίωνος, εἰ μηδ' ἂν εἰς τοὺς τρόπους καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν πληροφορηθῶσιν. Ὡς λοιπὸν τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν εἰς αὐτοὺς συντείνειν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ἡ λέξις Ἐμαγκιπατίων λατινικὴ ἐστί. Δηλοῖ δὲ τὴν παρὰ τῶν πατέρων διδομένην αὐτεξουσιότητα εἰς τοὺς ὑπεξουσίους αὐτῶν υἱούς. Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανών, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Κληρικοὶ νὰ μὴ κάμνωσι τὰ τέκνα αὐτῶν αὐτεξούσια, καὶ ἀφίνουν αὐτὰ ἀπὸ τὴν διοίκησίν τους, ἂν πρῶτον δὲν πληροφορηθοῦν διὰ τῶν ἔργων, ὅτι καὶ κατὰ τὴν γνώμην εἶναι ἀγαθά, καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἡμποροῦν νὰ διακρίνουν τὸ πρέπον, καὶ νὰ κυβερνηθοῦν ἀπὸ λόγου των. Ἐπειδή, ἂν τὰ κάμουν αὐτεξούσια προτοῦ νὰ τὰ παιδαγωγήσουν εἰς τὰ καλὰ καὶ τὴν ἀρετήν, καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἔλθουν εἰς ἡλικίαν δεκτικὴν λόγου καὶ φρονήσεως (ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μ΄. τῆς ς΄.), θέλουν γένει καὶ αὐτοὶ συγκοινωνοὶ εἰς τὰ ἁμαρτήματα ὁποῦ τὰ τέκνα των ἤθελαν κάμει μετὰ τὴν αὐτεξουσιότητα (3). Ὅρα καὶ τὸν ιέ. τῆς ἐν Γάγγρᾳ.

(1) Μάτριξ καὶ Ματρίκιον εἶναι λέξις παρηγμένη ἀπὸ τὸ μήτηρ καὶ μάτηρ ἑλληνικοῦ καὶ λατινικοῦ, τοῦ δηλοῦντος τὴν μητέρα. Κυρίως δὲ θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἀρχέτυπον καὶ πρωτότυπον χαρτοθέσιον καὶ Κώδικα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον γράφονται τὰ ἐξ αὐτοῦ ἴσα καὶ ἀντίγραφα, ὡς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης εὑρίσκεται τὸ Ματρίκιον καὶ ἀρχέτυπον τῆς Νουμιδίας. Διὸ καὶ οἱ νησιῶται Μάνα τοῦτο καλοῦσιν, ἄλλοι δὲ Πλάκα.

(2) Ὁ τὸν τοῦ 37 Κανόνος ἀριθμὸν ἔχων παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἄχρηστος πάντῃ ἐστί. Λέγει γὰρ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προστεθῇ τι, ἢ νὰ διορθωθῇ, ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ ἐδιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐν Ἱππῶνι Σύνοδον.

(3) Σημείωσαι δὲ ὅτι εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτεξουσιότητα

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'. 43.

Ὥστε Ἐπισκόπους, Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους μὴ χειροτονεῖσθαι, πρὶν ἢ πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν Χριστιανοὺς ὀρθοδόξους ποιήσωσιν. || Ἀπος. πδ'.

Ἑρμηνεία.

Ἂν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Διάκονοι καὶ Πρεσβύτεροι χρέος ἔχουν νὰ διδάσκουν ὅλους τοὺς ἄλλους ἀπίστους καὶ κακοδόξους, καὶ νὰ ὁδηγοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν ὄντας ἀπίστους καὶ αἱρετικοὺς παῖδας, τυχὸν, ἢ γυναῖκας ἢ δούλους; Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι αὐτοὶ νὰ μὴ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι, ἢ Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἂν πρῶτον δὲν κάμουσι Χριστιανοὺς ὀρθοδόξους ὅλους τοὺς οἰκιακοὺς αὐτῶν. «Εἴ τις γὰρ, φησὶν ὁ Παῦλος, τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς Ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;» (ά. Τιμοθ. κεφ. γ'. ς'.).

ΚΑΝΩΝ ΜΔ'. 44.

Ἵνα ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παρέδωκε, τουτέστιν, ἄρτου καὶ οἴνου, ὕδατι μεμιγμένου. Ἀπαρχὴ δὲ, εἴτε μέλι, εἴτε γάλα, εἰς τὸ τῶν νηπίων μυστήριον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν θυσιαστηρίῳ προσφέρεται, ὅμως ἰδίαν ἐχέτω κυρίως εὐλογίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ Κυριακοῦ Σώματος καὶ αἵματος διίστασθαι. Μηδὲν δὲ πλέον ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς προσφερέσθω, ἢ ἀπὸ σταφυλῶν καὶ σίτου. || Ἀπος. γ'. δ'. τῆς ς'. κή, λδ'. νζ'. Ιθ'.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν ἄλλο τι νὰ μὴ προσφέρεται εἰς τὰ ἅγια Μυστήρια, πάρεξ ἄρτος μὲν, εἰς τὸ νὰ μετουσιωθῇ εἰς Σῶμα Χριστοῦ, οἶνος δὲ, εἰς τὸ νὰ γένηται Αἷμα Χριστοῦ, καὶ ὕδωρ μιγνύμενον τῷ οἴνῳ, εἰς τύπον τοῦ ἐξελθόντος Ὕδατος ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ δὲ ἐσυνειθίσθη νὰ προσφέρεται εἰς τὸ θυσιαστήριον ἐν μιᾷ διωρισμένῃ ἡμέρᾳ γάλα καὶ μέλι ὡς ἀπαρχὴ, διὰ τὸ Μυστήριον τῶν νηπίων (δηλ. ὑπὲρ τῆς βοηθείας καὶ σωτηρίας τῶν νηπίων, τὰ ὁποῖα μὲ γάλα καὶ μέλι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρέφονται, κατὰ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο, βούτυρον (τὸ ἐκ γάλακτος ὄν) καὶ μέλι φάγεται τὸ παιδίον, ὁ Ἰησοῦς δηλ. εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθοῦς ἀνθρωπότητος (καθὼς ἑρμηνεύει τοῦτο ὁ Κορέσσιος), ἂς προσφέρωνται, ὅμως νὰ μὴ ἑνώνωνται ταῦτα μὲ τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ νὰ λαμβάνουν καὶ θέσιν καὶ εὐλογίαν ἰδιάζουσαν καὶ ξεχωριστὴν, ὡς ἀπαρχαί. Ἀπὸ δὲ τὰς ἄλλας τῶν γεννημάτων καὶ ὀπωρῶν ἀπαρχὰς ἄλλο τι νὰ μὴ προσφέρεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, εἰμὴ σταφύλια καὶ ἀστάχυα σίτου, ὅταν ὥριμα γένωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν λδ'. τῆς ς'. ὑφ' οὗ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐκτίθεται αὐτολεξεί. Ἡ προσφορὰ δὲ τοῦ μέλιτος καὶ τοῦ γάλακτος αὕτη ἀνετράπη, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐδιωρθώθη ἀπὸ τὸν νζ'. τῆς αὐτῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'. 45.

Κληρικοὶ, ἢ ἐγκρατευόμενοι, πρὸς χήρας, ἢ παρθένους, εἰμὴ κατ' ἐπιτροπὴν, ἢ συναίνεσιν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἢ τῶν Πρεσβυτέρων μὴ εἰσίτωσαν. Καὶ τοῦτο δὲ μὴ μόνοι ποιείτωσαν, ἀλλὰ μετὰ συγκληρικῶν, ἢ μετὰ τούτων, μεθ' ὧν ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ οἱ Πρεσβύτεροι μόνοι ἔχουσι τὴν εἴσοδον πρὸς τὰς τοιουτοτρόπους γυναῖκας, ἢ ὅπου πάρεισι Κληρικοὶ, ἢ ἔντιμοί τινες Χριστιανοί. || Τῆς ά. γ'. τῆς ζ'. ιή. κδ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιθ'. Βασιλ. πθ'.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τὰς ὑποψίας τῶν πολλῶν, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ ἐμβαίνουν εἰς τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν ἢ τῶν παρθένων Κληρικοὶ ἢ ἐγκρατευόμενοι (1), ἔξω μόνον νὰ ἐμβαίνουν ἢ μὲ συγχώρησιν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως

τῶν υἱῶν δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ τοῦ πατρὸς συγκατάθεσις, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ γένῃ καὶ νόμιμος πρᾶξις, ἤτοι ἔγγραφος παράστασις ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ κατὰ τὸ γ'. κεφ. τοῦ γ'. τίτλου βιβλ. τῶν Βασιλικ. Πρέπει γὰρ, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, νὰ ὑπάγῃ ὁ πατὴρ μὲ τὸν υἱόν του εἰς τὸν κριτὴν καὶ νὰ εἰπῇ· Τοῦτον τὸν υἱόν μου κάμνω αὐτεξούσιον καὶ ἐλευθερόνω αὐτὸν ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητά μου. Ἐὰν ὁ πατὴρ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἢ γένῃ πατρίκιος, ἢ ἔπαρχος, ἢ στρατηγὸς, ἢ Ἐπίσκοπος, λύεται τῆς ὑπεξουσιότητος ὁ υἱός. Δυνατὸν εἶναι, ὁ μὲν υἱὸς νὰ ἦναι αὐτεξούσιος, ὁ δὲ ἔγγονος ὑπεξούσιος, ἐὰν ὁ υἱὸς ὑπεξούσιος ὤν, ἐγγάστρωσε τὴν γυναῖκα, ἐγγεννήθη δὲ ὁ ἔγγονος ὅταν ὁ υἱὸς ἦν αὐτεξούσιος. Ὅρα τὸν Ἀρμενόπ. βιβλ. ά. τίτλ. ιζ'. Ὅρα καὶ τὸν πδ'. Ἀποστολικόν.

(1) Οἱ ἐγκρατευόμενοι ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει νὰ ἦναι οἱ Μοναχοί. Ἀνδρῶν γὰρ λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος Καν. ιθ'. ὁμολογίαν, (ὑπόσχεσιν δηλ. παρθενίας) οὐ

(ἐὰν αὐτὸς δηλ. ἔχῃ χρείαν νὰ τοὺς στείλῃ), ἢ μὲ συναίνεσιν καὶ συγκατάνευσιν αὐτοῦ (ἐὰν ἐκεῖνοι δηλ. ζητήσουν νὰ ὑπάγουν ἀφ' ἑαυτῶν). Πλὴν καὶ ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς τοὺς συγχωρήσῃ ἢ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ ζήτημά τους, νὰ μὴ ἐμβαίνουν μοναχοὶ εἰς τὰς οἰκίας ἐκείνων, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τοὺς συγκληρικούς των, ἢ μαζὶ μὲ ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους συνειθίζει ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὰς τοιαύτας γυναῖκας, ἢ εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους νὰ συνομιλοῦν αὐτοὶ μὲ ἐκείνας, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι παρόντες Κληρικοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς ἔντιμοι Χριστιανοὶ διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Μς'. 46.

Ἀποστ. λδ'. ‖ Ὥστε τὸν τῆς πρώτης καθέδρας Ἐπίσκοπον μὴ λέγεσθαι ἔξαρχον τῶν Ἱερέων, ἢ ἄκρον Ἱερέα, ἢ τοιουτότροπον τίποτε, ἀλλὰ μόνον Ἐπίσκοπον τῆς ά. καθέδρας.

Ἑρμηνεία.

Πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀλαζονείας καὶ τοῦ τύφου, διορίζει ὁ παρὼν Κανών, ὅτι ὁ τῆς ά. καθέδρας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ ὀνομάζεται Ἔξαρχος τῶν Ἱερέων, ἢ ἄκρος Ἱερεὺς (1), ἢ ἄλλο κἀνένα τοιοῦτον ὑψηλὸν καὶ ὑπερήφανον ὄνομα· ἀλλότριον γὰρ εἶναι τοῦτο τῶν Ἐπισκόπων, τῶν μιμητῶν τοῦ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ Ἰησοῦ· ἀλλὰ μόνον νὰ ὀνομάζεται Ἐπίσκοπος τῆς ά. καθέδρας. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'. 47.

Ἀποστ. μβ'. μγ'. νδ'. τῆς ς'. θ'. ν'. τῆς ζ'. κϐ'. Λαοδ. κδ'. νέ.

Ὥστε τοὺς Κληρικοὺς χάριν τοῦ τρώγειν ἢ πίνειν μὴ εἰσιέναι εἰς καπηλεῖα εἰ μηδ' ἂν ξενίας ἀνάγκη συνωθουμένους.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν οἱ Κληρικοὶ μέσα εἰς καπηλεῖα διὰ νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ἔξω μόνον ἂν κατὰ ἀνάγκην ἔμβωσι, ξένοι ὄντες, καὶ ποῦ κονεῦσαι μὴ ἔχοντες. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'. 48.

Ἀποστ. ξθ'. τῆς Λαοδ. μθ'. ν'. νά. νϐ'. Τιμ. ἡ. ἱ. τῆς ς'. κθ'. πθ'. Διον. ά.

Ὥστε ἅγια θυσιαστηρίου, εἰ μὴ ἀπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων, μὴ ἐπιτελεῖσθαι, ἐξηρημένης μιᾶς ἐτησίας ἡμέρας, ἐν ᾗ τὸ Κυριακὸν δεῖπνον ἐπιτελεῖται. Ἐὰν δέ τινων κατὰ τὸν ὀειλινὸν καιρὸν τελευτησάντων, εἴτε Ἐπισκόπων, εἴτε τῶν λοιπῶν, παράθεσις γένηται, μόναις εὐχαῖς ἐκτελεσθῇ, ἐὰν οἱ ταύτην ποιοῦντες ἀριστήσαντες εὐρεθῶσι.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν ά. μέρος τοῦ παρόντος Κανόνος, τὸ διαλαμβάνον, ὅτι κατὰ τὴν μεγάλην Ε'. νὰ λειτουργοῦν οἱ Ἱερεῖς ἀφ' οὗ φάγουν, διορθοῦται καὶ αὐτολεξεὶ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν κθ'. τῆς ς'. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ μέρος τοῦ Κανόνος φαίνεται νὰ ἦναι τοιοῦτον. Ὅταν ἀπέθνησκε τινάς, ἦτο συνήθεια νὰ γίνεται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ λειτουργία, ἴσως διὰ νὰ μνημονευθῇ ὁ ἀποθανών. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανών, ὅτι ἐάν τινες ἀποθάνουν Ἐπίσκοποι ἢ λαϊκοὶ κατὰ τὸ δειλινόν, καὶ οἱ μέλλοντες ποιῆσαι τὴν διὰ τῶν μνημοσύνων παράθεσιν καὶ οἰκείωσιν πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ψυχῶν τῶν ἀποθανόντων Ἱερεῖς, δὲν εὑρεθοῦν νηστικοί, ἀλλὰ γευματίσαντες, ἂς μὴ γίνεται ἱερὰ λειτουργία, ἀλλὰ μὲ μόνας τὰς συνήθεις εὐχὰς ἂς ἐκτελεσθῇ ἡ τοιαύτη τῶν ἐπιταφίων αὐτῶν ᾀσμάτων παράθεσις, ἤτοι τὸ νῦν λεγόμενον κοινῶς παραστάσιμον.

γινώσκομεν ἄλλων, εἰμὴ τῶν συναριθμουμένων εἰς τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν. Ἄλλοι δέ τινες λέγουσιν, ὅτι ἐγκρατευόμενοι ὀνομάζονται, οἱ μὴ ἀποφασίσαντες ἀκόμη μὲ στερεὰν γνώμην νὰ ὑπανδρευθοῦν λαϊκοί, φέροντες εἰς βεβαίωσιν τὸ τοῦ Παύλου. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται γαμησάτωσαν, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πιθανώτερον, ὅτι οἱ ἐγκρατευόμενοι οὗτοι ἦσαν οἱ Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, ἢ Ἀναγνῶσται, οἵτινες ὕπανδροι ὄντες, ὅταν ἐχειροτονοῦντο, ὑπέσχοντο νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των, καθὼς περὶ τῆς ἐγκρατείας αὐτῶν ἀνέφεραν ὁ γ'. δ'. ιθ'. καὶ λγ'. τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνες. Εἰ δὲ ὁ Κανὼν λέγει νὰ πηγαίνουν μαζὶ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, τοῦτο τὸ λέγει διὰ τοὺς Κληρικοὺς τοὺς ἄλλους τοὺς κατωτέρους ὁποῦ περιέχει ὁ Κανὼν μὲ τοὺς ὁποίους λέγει νὰ πηγαίνουν μαζὶ οἱ Πρεσβύτεροι.

(1) Αἰσχυνέσθω ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα ὁ τῆς Ρώμης Ποντίφηξ, ὅστις θέλει νὰ ὀνομάζεται ἄκρος Ἀρχιερεύς, καὶ ἄλλα ὑπερήφανα καὶ ἰσόθεα ὀνόματα, καὶ γνώτω ὅτι ἐναντιοῦται εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν παρόντες καὶ οἱ αὐτοῦ τοποτηρηταί, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἐναντιοῦται αὐτὸς εἰς τὸν ἑαυτόν του.

ΚΑΝΩΝ ΜΘ'. 49.

Τῆς ς'. οδ'. ος'. πή. τῆς ἐν Λαοδ. κζ'. τῆς ἐν Γάγγ. ιά.

Ὥστε Ἐπισκόπους ἢ Κληρικοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ συμποσιάζεσθαι, εἰ μηδ' ἂν τυχὸν ἀνάγκη ξενίας διαβάντες ἐκεῖ καταλύσωσι. Καὶ οἱ λαϊκοὶ δὲ ἀπὸ τῶν τοιουτοτρόπων συμποσίων, ὅσον δυνατόν ἐστι κωλυθῶσι

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοὶ νὰ κάμνουν συμπόσια μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος, ἔξω μόνον νὰ τρώγουν εἰς αὐτὰς, ἂν ἐξ ἀνάγκης εὑρισκόμενοι εἰς ξένον τόπον, δὲν ἔχουν τόπον ποῦ νὰ κονεύσουν. Ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ πρέπει νὰ ἐμποδισθῶσιν ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνουν τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συμπόσια. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ν'. 50.

Ἀπος. λθ'. τῆς Καρθ. ς'. ζ'.

Ὥστε τοῖς μετανοοῦσι, κατὰ τὴν τῶν ἁμαρτημάτων διαφορὰν, τῇ τῶν Ἐπισκόπων κρίσει τὰς μετανοίας ἐν καιρῷ ψηφίζεσθαι. Πρεσβύτερος δὲ παρὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου μὴ καταλλάσσῃ μετανοοῦντα, εἰ μηδ' ἂν ἀνάγκης συνωθούσης, ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου. Οὗ τινος δήποτε δὲ μετανοοῦντος, εἰ πούβλικον καὶ τεθρυλλημένον ἐστὶ τὸ ἔγκλημα, τὸ σύμπασαν τὴν Ἐκκλησίαν κινοῦν, πρὸ τῆς ἀψίδος τούτῳ ἡ χεὶρ ἐπιτεθῇ.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Κύριος ἔδωκεν, οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς τύπον ἔχουσι τῶν Ἀποστόλων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἁμαρτημάτων (ὅρα τὸν ιβ'. τῆς ά. καὶ μάλιστα τὸν ρδ'. τῆς ς'.) ἔτσι νὰ διορίζῃ εἰς τοὺς μετανοοῦντας τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας αὐτῶν, ἤτοι πόσον καιρὸν νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ δεσμοῦ. Πρεσβύτερος δὲ νὰ μὴ λύῃ ἀπὸ τὸν δεσμὸν κἀνένα μετανοοῦντα, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως, ἔξω μόνον ἂν ὁ μετανοῶν εὑρίσκεται εἰς κίνδυνον θανάτου, καὶ ἂν ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν ἦναι παρὼν, ἀλλὰ λείπῃ μακράν. Ἀνίσως δὲ τινὰς εὑρισκόμενος εἰς ἁμάρτημα πούβλικον, ἤτοι τόπον δημόσιον (τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ Λατινικὴ αὕτη λέξις) καὶ διαλαλημένον, ὥστε ὁποῦ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κακοῦ νὰ κινῇ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς, ἢ νὰ τὸ μιμοῦνται, ἢ νὰ τὸ διηγοῦνται, ἂν, λέγω, τοιοῦτος ἁμαρτωλὸς μετανοήσῃ, εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιτίθεται ἡ χεὶρ τοῦ Ἀρχιερέως, ἢ κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἡ τοῦ Ἱερέως, ὄχι ἔνδον τῆς Ἐκκλησίας καθὼς εἰς τοὺς λοιποὺς μετανοοῦντας (ὅρα τὸν λέ. τῆς παρούσης), ἀλλ' ἔξω τῆς ἀψίδος, δηλ. τοῦ προπυλαίου καὶ νάρθηκος (καθὼς ἔξω ἐπετίθετο καὶ εἰς τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας) (Καν. ζ'. τῆς β'.), διὰ νὰ στέκωνται νὰ προκλαίουν ἔξω τῆς πύλης τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι, ὡς δημόσιοι καὶ φανερὰ ἁμαρτάνοντες, οὐδὲ ὡς ἐξομολογούμενοι λογίζονται. Ἐξομολόγησις γὰρ ὀνομάζεται ἡ τοῦ κρυφίου ἁμαρτήματος φανέρωσις. Οὗτοι δὲ πῶς θέλουν λογισθῇ ὅτι ἐξομολογοῦνται, τὸ καὶ πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως πασίδηλον αὐτῶν ἁμάρτημα; Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λθ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ζ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ'. 51.

Τῆς ά. γ'. ιθ'. τῆς δ'. ις'. τῆς ἐν Καρθ. ς'. ρλέ.

Ὥστε τὰς ἱερὰς παρθένους, ὅτε τῶν πατέρων χωρίζονται ἐξ ὧν ἐφυλάττοντο τῇ τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ αὐτοῦ ἀπόντος τῇ τοῦ Πρεσβυτέρου προνοίᾳ ταῖς τιμιωτέραις γυναιξὶ παρατίθεσθαι, ἢ ἅμα κατοικούσας ἀλλήλας φυλάττειν, ἵνα μὴ ἀπαναχοῦ πλανώμεναι, τὴν ὑπόληψιν βλάψωσι τῆς Ἐκκλησίας.

Ἑρμηνεία.

Αἱ καθιερωμέναι κόραι ὁποῦ ἀναφέρει ὁ ς'. τῆς παρούσης, αὐταὶ αἱ ἴδιαι εἶναι ἱεραὶ παρθένοι, ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, διορίζων, ὅτι αὐταὶ, ἐπειδὴ καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν πρόνοιαν καὶ φυλακὴν τοῦ σαρκικοῦ πατρός των, καὶ ἀφιερώθησαν τῷ Θεῷ, ὡς ὁμολογήσασκι παρθενίαν, πρέπει μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Ἀρχιερέως, ἢ ὅταν αὐτὸς λείπῃ, μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Ἱερέως νὰ παραδίδωνται εἰς τιμίας καὶ σεμνὰς γυναῖκας, διὰ νὰ συγκατοικοῦν μὲ αὐτὰς, καὶ νὰ παιδαγωγοῦνται πρὸς ἀρετήν, ἢ, ἂν δὲν συγκατοικοῦν μὲ αὐτὰς, κἂν νὰ συγκατοικοῦν ὅλαι ὁμοῦ, διὰ νὰ βλέπουσι καὶ νὰ φυλάτουσι μία τὴν ἄλλην, ἵνα μὴ ἀτάκτως περιερχόμεναι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κάμνουσι τοὺς ἀπίστους νὰ λαμβάνουν κακὰς ὑπολήψεις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἤτοι διὰ τὸ συνάθροισμα τῶν πιστῶν. Ὅρα καὶ τὸν γ'. καὶ ιθ'. τῆς ά. καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'. 52.

Ὥστε τοὺς ἀσθενοῦντας, οἵτινες ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀποκρίνεσθαι οὐ δύνανται, τότε βαπτίζεσθαι, ὅτε τῇ αὐτῶν προαιρέσει τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν κινδύνῳ ἰδίῳ εἴπωσιν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐὰν κατηχούμενοι ὄντες, ἀπὸ ἀσθένειάν τινα ἐπιάσθη ἡ φωνή των, καὶ ἐρωτώμενοι ἐὰν θέλουν νὰ βαπτισθοῦν, δὲν δύνανται νὰ ἀποκριθοῦν διὰ τὴν ἀσθένειαν, οὗτοι, λέγω, τότε νὰ βαπτίζωνται, ὅταν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δείξουν πῶς θέλουν νὰ βαπτισθοῦν μὲ τὴν ἐδικήν των προαίρεσιν, καὶ πῶς μὲ τὸν ἐδικόν τους κίνδυνον ζητοῦσι τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἂν δηλ. δὲν φυλάξωσι τὴν πίστιν, νὰ κινδυνεύουσιν. Οὕτως ἑρμηνεύουσι τὸν Κανόνα ὁ Ζωναρᾶς, ὁ Βαλσαμὼν, ὁ Ἀριστηνὸς, ὁ Ἀρμενόπουλος τμήμ. ἑ. ἐπιγρα. ι'. Ἐμοὶ δὲ μᾶλλον ἀρέσκει ἡ ἑρμηνεία ὁποῦ κάμνει εἰς τοῦτον ὁ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς, λέγων, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσθένειάν τινα μὴ δυνάμενοι νὰ ἀποκρίνωνται αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὸ στόμα των τὰς ἱερὰς ἀποκρίσεις ὁποῦ συνειθίζονται νὰ γίνωνται ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι, τότε αὐτοὶ νὰ βαπτίζωνται, ὅταν οἱ ζητοῦντες αὐτοὺς βαπτισθῆναι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποκριθῆναι ἀνάδοχοι δώσουν μαρτυρίαν νὰ κινδυνεύουσιν αὐτοὶ ὕστερον, ἂν οἱ ἀσθενοῦντες ἐκεῖνοι δὲν ἤθελαν μὲ τὴν προαίρεσίν των νὰ βαπτισθοῦν (1)· ἐὰν δὲ αὐτοὶ πρὸ τῆς ἀσθενείας ἐζήτουν τὸ βάπτισμα, διά τινας ὅμως αἰτίας ἀνέβαλον αὐτὸ, πρέπει νὰ βαπτίζωνται ἐὰν καὶ νὰ ἀποκριθῶσι τότε δὲν δύνανται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιϐ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'. 53.

Ἀπος. νϐ'. Καρθ. οϐ'.

Ὥστε τοῖς σκηνικοῖς καὶ μίμοις, καὶ τοῖς λοιποῖς τοιουτοτρόποις προσώποις, ἢ ἀποστάταις, μετανοοῦσι καὶ ἐπιστρέφουσι πρὸς τὸν Θεὸν, χάριν ἢ καταλλαγὴν μὴ ἀρνεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Οὔτε ἐκείνους ὁποῦ στήνουσι σκηνὰς καὶ τέντας, καὶ μέσα εἰς αὐτὰς ὑποκρίνονται διάφορα πρόσωπα, οὔτε τοὺς μιμουμένους, ποτὲ μὲν δούλους, ποτὲ δὲ στρατηγοὺς, καὶ γυναῖκας καὶ ἄλλους, οὔτε ἄλλους τοιούτους παιγνιώτας καὶ χορευτὰς, καὶ τερατοποιοὺς, ἀλλ' οὔτε τοὺς ἀρνησαμένους τὸν Χριστὸν, πρέπει κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον νὰ μὴ δέχεται ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Πνευματικὸς, ὅταν αὐτοὶ μετανοοῦν καὶ ἐπιστρέφουν πρὸς τὸν Θεὸν, ἀλλ' ὅλους ἐπίσης δεχόμενος, νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς καὶ χάριν, δηλαδὴ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, τὴν χάριτι δεδομένην Θεοῦ, καὶ καταλλαγὴν, ἤτοι λύσιν τῶν ἁρμοδίων ἐπιτιμίων αὐτοῖς, διὰ τῶν ὁποίων φιλιόνεται ὁ Θεὸς μὲ αὐτούς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νϐ'. Ἀποστολικόν.

Ἀπος πέ. τῆς ἐν Λαοδ. νά. ξ'. τῆς ἐν Καρθαγ. λϐ'. Ἀθαν. ἐπις. λθ'. Γρηγορ. Θεολ. ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἀμφιλόχιος.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'. 54.

Ἐξέστω ἔτι μὴν ἀναγινώσκεσθαι τὰ πάθη τῶν Μαρτύρων, ἡνίκα αἱ ἐτήσιαι αὐτῶν ἡμέραι ἐπιτελοῦνται.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος ἐδιώρισεν ἐν τῷ λϐ'. αὐτῆς Κανόνι ποῖα βιβλία πρέπει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ ἀναγινώσκωνται ἐπ' ὀνόματι κανονικῶν Γραφῶν, προσδιορίζει τώρα καὶ ἐν τῷ παρόντι, ὅτι κοντὰ εἰς ἐκεῖνα εἶναι ἄδεια νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ τὰ Συναξάρια ὁποῦ περιέχουσι τὰ τῶν Μαρτύρων ὑπὲρ Χριστοῦ παθήματα, ὅταν ἐπιτελῆται ἡ μνήμη τοῦ κάθε Μάρτυρος. Ὅρα καὶ τὸν πε'. Ἀποστολικόν.

(1) Πρέπει ὅμως, καθὼς φρονίμως λέγουσί τινες, ἐὰν οἱ ἀσθενοῦντες δὲν δύνανται νὰ ὁμιλήσουν, νὰ τοὺς φωνάζουν δυνατὰ οἱ μέλλοντες αὐτοὺς βαπτίσαι ἂν θέλουν νὰ βαπισθοῦν, σφίγγοντες τὰ χέριά των καὶ κάμνοντες διάφορα νεύματα εἰς ἐκείνους, ἕως ὅτου ἢ μὲ νεῦμα, ἢ μὲ ἄλλο τι σημάδι νὰ δείξουν ὅτι θέλουν τοῦτο ἐκ προαιρέσεως· αὐτὸ τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γίνεται καὶ ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς καὶ ὅταν ἔχουν νὰ ἐξομολογήσουν τοιούτους ἀσθενεῖς. Ὅταν γὰρ ἀπὸ αὐτοὺς λάβωσι κανένα σημάδι ὅτι θέλουν νὰ ἐξομολογηθοῦν, πρέπει νὰ συγχωροῦν, νὰ τοὺς μεταλαμβάνουν διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας, κἂν καὶ δι' ἔργων δὲν ἐξωμολογηθησαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν ἀκοινώνητοι.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'. 55.

Τῆς Καρθ. ξς'. οέ. ρς'. οζ'. οή. ϟθ'. ργ'. ρά. οϐ'. ρ'. ρί. ρκή. ρκθί.

Ἤρεσεν, ἵνα ἐρωτήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνιερεῖς ἡμῶν Σιρίκιον καὶ Συμπλικιανὸν περὶ μόνων τῶν νηπίων, τῶν παρὰ τοῖς Δονατισταῖς βαπτιζομένων, μήπως τοῦτο, ὅπερ οἰκείᾳ προθέσει οὐκ ἐποίησαν, ἡ τῶν γονέων πλάνη ἐμποδίσῃ αὐτοῖς πρὸς τὸ μὴ προκόπτειν εἰς ὑπουργίαν ἁγίου θυσιαστηρίου, ὅταν πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν σωτηριώδει προθέσει ἐπιστρέψωσιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐν μὲν τῷ παρόντι Κανόνι ἀποφασίζει ἡ Σύνοδος αὕτη νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, συνεπισκόπους, τίνι τρόπῳ νὰ δεχθοῦν τὰ βαπτισθέντα ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς Δονατιστὰς (1) νήπια, καὶ ἂν πρέπῃ νὰ γίνωνται αὐτὰ Ἱερεῖς ἔχοντα τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, ὅταν ἐπιστρέψουν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν εἰς ἡλικίαν καὶ γνῶσιν ἐρχόμενα. Ἐν δὲ τῷ ξς'. Κανόνι αὐτῆς διορίζει, ὅτι ταῦτα νὰ δέχωνται μὲν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως, καὶ ἀναθεματισμοῦ τῆς πλάνης τῶν Δονατιστῶν, χωρὶς νὰ ἀναβαπτίζωνται· ἐὰν δὲ καὶ καλὴν πολιτείαν δείξωσι, νὰ γίνωνται καὶ Κληρικοί. Ἐν δὲ τῷ οέ. Κανόνι λέγει, ὅτι ἔκριναν νὰ φερθοῦν πράως καὶ εἰρηνικῶς μὲ τοὺς Δονατιστάς, ἵνα μὲ τοῦτον τὸν τρόπον δυνηθῶσι νὰ τοὺς φέρουν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐν δὲ τῷ ος'. ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἀφρικῆς νὰ ἐξετάσουν διὰ τὰς Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, ὁποῦ κατακρατοῦσιν οἱ Μαξιμινιασταὶ, οἱ ἐκ τῆς Δονάτου ὄντες αἱρέσεως. Ἐν τῷ οζ'. ἀποδέχεται τοὺς ἐκ τῶν Δονατιστῶν χειροτονηθέντας καὶ τὰς χειροτονίας αὐτῶν, (ἀγκαλὰ καὶ ταύτας νὰ μὴ ἐδέχθη ἡ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ γενομένη περὶ αὐτῶν Σύνοδος) καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα αἴτια, μάλιστα δὲ διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην, ὁποῦ εἶχεν ἡ Ἀφρικὴ ἀπὸ Ἱερεῖς. Ἐν τῷ οή. διορίζει νὰ σταλοῦν τοποτηρηταὶ πρὸς τοὺς Δονατιστάς, διὰ νὰ παρακαλέσουν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ εἰρηνεύσουν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ϟθ'. διορίζει ὅτι καὶ κάθε Ἐπίσκοπος νὰ συνομιλῇ μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Δονατιστῶν εἰς τὴν ἐδικήν του ἐπαρχίαν περὶ τῆς τοιαύτης ἑνώσεως. Ἐν τῷ ρ'. ζητεῖ βοήθειαν καὶ συμμαχίαν ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς κατὰ τῶν Δονατιστῶν, καθὼς καὶ ὁ χιλίαρχος ἐβοήθησεν εἰς τὸν Πεῦλον. Ἐν τῷ ρά. ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἰδίους νὰ βεβαιωθῇ ὁ νόμος τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου καὶ κατὰ τῶν Δονατιστῶν, ὁ διορίζων νὰ ζημιοῦνται δέκα λίτρας χρυσίου ὅσοι χειροτονήσουν αἱρετικούς, ἢ χειροτονηθοῦν ἀπὸ αὐτούς, ἢ δεχθοῦν αὐτοὺς νὰ λειτουργοῦν. Ἐν τῷ ρϐ'. ζητεῖ νὰ ἀνανεωθῇ, καὶ νὰ κρατῇ κατὰ τῶν Δονατιστῶν ὁ νόμος ὁ διορίζων νὰ μὴ λαμβάνουν οἱ αἱρετικοὶ, οὔτε κληρονομίαν, οὔτε δωρεάν. Ἐν τῷ ργ'. ζητεῖ νὰ πεμφθῶσι γράμματα εὐχαριστικὰ, πῶς ἐγένετο ἐν τῇ Καρχηδόνι ἕνωσις τῶν Δονατιστῶν. Καὶ τελευταῖον ἐν τῷ ρί. διορίζει, ὅτι οἱ ἐκ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρέψαντες Ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκοὶ, εἰ μὲν οἱ λαϊκοὶ αὐτοὶ θέλουν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ ἔχουν τοὺς προτέρους αὐτῶν Ἀρχιερεῖς, νὰ μὴ κωλύωνται ἀπὸ τοῦτο. Ἐν δὲ τῷ ρκή. καὶ ρκθ'. περὶ τῶν τόπων διορίζει τῶν ὑπὸ τῶν Δονατιστῶν κατεχομένων, εἴτε πρὸ τῶν νόμων τῶν βασιλέων, εἴτε μετὰ τοὺς νόμους.

ΚΑΝΩΝ ΝϚ'. 56.

Τῆς ς'. κθ'. τῆς ἐν Καρθ. μή.

Περὶ τῆς πίστεως τοῦ ἐν Νικαίᾳ τρακτάτου ἠκούσαμεν, ἀληθές ἐστι περὶ τῶν μὴ γινομένων μετὰ τὸ ἅριστον ἁγίων, ἵνα ἀπὸ νηστικῶν, ὡς ἔστιν ἄξιον, προσφέρωνται, καὶ τότε ἐβεβαιώθη.

(1) Δονατισταὶ ὀνομάζονται ἀπὸ Δονάτου τινὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἀναφανέντος, ὅστις δυσσεβῶς ἐνόμιζεν, ὅτι οἱ ὄντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἁμαρτωλοὶ μεταδίδουσιν εἰς τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των, καθὼς μεταδίδουσι τὰ ἀσθενῆ μέλη τοῦ σώματος τὴν νόσον εἰς τὰ μέλη τὰ ὑγιᾶ, καὶ διὰ τοῦτο ἐδογμάτιζον ὅτι οἱ ἁμαρτάνοντες πρέπει νὰ ἐκκόπτωνται ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν καὶ κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοί, οἵτινες διὰ φόβον θανάτου ἔδιδαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Διοκλητιανοῦ τὰ ἱερὰ βιβλία διὰ νὰ καοῦν. Οὗτος παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀκολούθους αὐτοῦ, ὅταν ἔχουν νὰ μεταλάβουν, νὰ κρατοῦν εἰς τὸ χέρι των κόκκαλόν τι ἀνθρώπινον, τὸ ὁποῖον πρότερον νὰ ἀσπάζωνται, καὶ ἔπειτα νὰ μεταλαμβάνουν. Κατὰ τῶν Δονατιστῶν διάφοροι Σύνοδοι ἐγένοντο καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, κατ' αὐτῶν συνέγραψαν πολλοὶ Ἅγιοι, μάλιστα δὲ ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος· καὶ ὁ Ἱερώνυμος δὲ γράφων κατὰ Λουκιφεριανῶν, καὶ κατὰ Δονατιστῶν γράφει, ὡσὰν ὁποῦ ἐκεῖνοι τὰ αὐτὰ αἱρεσιώδη φρονήματα εἶχον τῶν Δονατιστῶν. Σημείωσαι δὲ ὅτι εὑρίσκεται σχόλιον περὶ τῶν Δονατιστῶν λέγον, ὅτι αὐτοὶ νὰ μὴ ἦναι ἄλλοι, παρὰ οἱ Μασσαλιανοὶ, ἤτοι οἱ Εὐχῖται, ἐπειδὴ καὶ ἡ Μασσαλία ἀντίπερα εἶναι τῆς Λιβύης, πρὸς τὰ μέρη τῆς Ρώμης τῆς ἐπὶ Τίβερι τῷ ποταμῷ. Ἔλεγον δὲ πρὸς τούτοις οὗτοι, ὅτι ἡ πρότερον οὖσα θεωρητικὴ Ἐκκλησία ἐξέλιπε, καὶ τώρα εὑρίσκεται αὕτη μόνον ἐν τῇ συνάξει αὐτῆς. Παρὰ τῶν Δονατιστῶν δὲ καὶ οἱ Λουθηροκαλβῖνοι τὸ φρόνημα τοῦτο ἡρανίσθησαν (Δοσιθ. σελ. 1156. τῆς Δωδεκαβίβλ). Ὁ δὲ ἅγιος Ἐπιφάνιος αἱρέσει νϑ'. λέγει, ὅτι οἱ Δονατισταὶ ἐφρόνουν τὰ τοῦ Ἀρείου, ἤτοι εἰς αὐτὴν τὰ πρῶτα, ἢ λέγουσι, τῆς πίστεως δόγματα ἔσφαλον, διὰ τοῦτο καὶ ἦσαν ὄχι μόνον σχισματικοὶ, ἀλλὰ καὶ αἱρετικοὶ, καθὼς τοὺς ὀνομάζει καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος ἐν τῷ ξς'. Κανόνι αὐτῆς.

Ἑρμηνεία.

Τρακτάτον λατινικῶς θέλει νὰ εἰπῇ βούλευμα καὶ σκοπὸς, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, δοκιμασία δὲ καὶ ἐξέτασις κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (1). Λέγει οὖν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐν τῇ περὶ πίστεως ἐξετάσει καὶ δοκιμασίᾳ ὅπου ἔκαμεν ἡ ἁ. Σύνοδος, ἠκούσαμεν ὅτι καὶ τοῦτο ἐβεβαιώθη, τὸ νὰ μὴ προσφέρωνται τὰ ἅγια Μυστήρια, ἤτοι τὸ νὰ λειτουργοῦν οἱ Ἱερεῖς ἀφ' οὗ φάγουν, ἀλλὰ νηστικοί. Τοῦτο ὅμως ἐν τοῖς Κανόσι τῆς ἁ. Συνόδου οὐχ εὑρίσκεται. Ὅρα καὶ τὸν κθ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'. 57.

Ἀποσ. ιδ'. κζ'. μζ'. ξή. τῆς ἁ. καὶ β'. θ'. τῆς Ἀντ. έ. τῆς Καρθ. ξϛ'. ος'. πγ'. ϟθ' ρ'. ρς'. ρζ'.

Ὥστε μὴ ἐξεῖναι γίνεσθαι ἀναβαπτίσεις, ἢ ἀναχειροτονήσεις, ἢ μετακινήσεις Ἐπισκόπων, καὶ ἵνα ὁ τῇ πράᾳ ὑπομνήσει τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης πειθαρχῆσαι μὴ θελήσας, καὶ διορθώσασθαι τὸ ἀσυγχώρητον, αὐθεντίᾳ ἀρχοντικῇ παραχρῆμα κωλυθῇ, καὶ, φυλαχθέντος τοῦ τύπου τῆς καταστάσεως, μὴ κριθῇ τῆς Συνόδου ὑπάρχων.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὔτε οἱ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων βαπτισθέντες νὰ βαπτίζωνται β'. κατὰ τὸν μζ'. Ἀποστολικὸν, οὔτε οἱ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων χειροτονηθέντες νὰ χειροτονοῦνται δευτέραν φορὰν, κατὰ τὸν ξή. Ἀποστολικὸν, οὔτε οἱ Ἐπίσκοποι νὰ μεταβαίνουν ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, κατὰ τὸν ιδ'. Ἀποστολικὸν, οὓς καὶ ἀνάγνωθι μετὰ τῆς παραλλήλου συμφωνίας τῶν λοιπῶν Κανόνων. Ἐπειδὴ δὲ Ἐπίσκοπός τις Κρεσκώνιος ὀνόματι, ἀφήσας τὴν ἐπισκοπήν του ἐπέβη εἰς ξένην, Βεκένην ἐπονομαζομένην, καὶ πολλάκις διὰ τοῦτο παραγγελθεὶς νὰ τὴν ἀφήσῃ δὲν ἠθέλησε, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος, ὡς μὴ θελήσας νὰ ὑπακούσῃ καὶ νὰ διορθώσῃ τὸ ἀσυγχώρητον τοῦτο κακὸν, νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὴν ξένην Ἐκκλησίαν μὲ δύναμιν τῶν ἀρχόντων ἐξωτερικήν. Πλὴν ἐὰν ἐφυλάχθη εἰς αὐτὸν ὁ τύπος τῆς καταστάσεως, ἤτοι ἐὰν αὐτὸς ὑπεμνήσθη κατὰ τοὺς Κανόνας, καὶ ἔμεινεν ἀπειθής, νὰ ἀπορριφθῇ πρῶτον ἔξω τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων, καὶ νὰ καθαιρεθῇ, καὶ ἔπειτα οὕτω καθῃρημένος, ὡς λαϊκὸς ἤδη ὢν, νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν ἄρχοντα. Ὅρα καὶ πάντας τοὺς εἰς τὸ περιθώριον Ἀποστολικούς.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'. 58.

Ἀποσ. ά. τῆς ά. δ'. τῆς ζ'. γ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιθ'. τῆς Καρθ. ιγ'. τὰ ὑπομνήμ. περὶ Ἀγαπ. καὶ Βαγαδ.

Ὁ ἀρχαῖος τύπος φυλαχθήσεται, ἵνα μὴ ἧττονες τριῶν τῶν ὁρισθέντων εἰς χειροτονίαν Ἐπισκόπων ἀρκέσωσι.

Ἑρμηνεία.

Πρέπει νὰ φυλλάττεται ὁ παλαιὸς Κανὼν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν καθεξῆς Συνόδων, καὶ μάλιστα ὁ δ'. τῆς ά. εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται νὰ ἀκολουθῇ αὕτη ἡ Σύνοδος ἐν τῷ ά. αὐτῆς Κανόνι, καθὼς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἵνα ὀλιγώτεροι ἀπὸ τρεῖς Ἀρχιερεῖς ἄλλον Ἀρχιερέα νὰ μὴ χειροτονοῦσι διὰ τῆς τῶν ἱερῶν εὐχῶν τελεσιουργίας (2). Ὅρα καὶ τὸν ά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'. 59.

Ἀποσ. ξά. τῆς κ'. βκ. τῆς ἐν Καρθ. ρλή.

Ὥστε, ἐάν ποτε πρὸς ἐπιλογὴν Ἐπισκόπου προέλθωμεν καὶ ἀναφυῇ τις ἀναλογία, ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα παρ' ἡμῖν ἐτρακταΐσθησαν, τολμηρὸν εἶναι λοιπὸν τρεῖς μόνους πρὸς τὸ καθᾶραι τὸν χειροτονηθησόμενον εὑρεθῆναι, ἀλλὰ τῷ προλεχθέντι ἀριθμῷ προστεθῆ εἷς καὶ δύω, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, οὗ μέλλει χειροτονεῖσθαι, ἐξετασθῶσι πρῶτον τὰ πρόσωπα τῶν ἀντιλεγόντων· ὕστερον γὰρ καὶ τὰ προτεθειμένα συζευχθῶσι, καὶ ὅτε καθαρὸς φανείη ἐπὶ δημοσίας προσόψεως, εἶθ' οὕτω χειροτονηθείη.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀκόλουθός ἐστιν εἰς τὸν ἀνωτέρω· λέγει γὰρ, ὅτι ἀνίσως οἱ τρεῖς Ἐπίσκοποι οἱ ἀρκετοὶ εἰς χειροτονίαν, οἱ αὐτοὶ τρεῖς διαλέξουν καὶ ψηφίσουν τὸν μέλλοντα γενέσθαι Ἀρχιερέα, (καὶ ὅρα τὸν τὶ ἀναφέρουσι τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου ταύτης, ὅτι αἱ τοιαῦται χειροτονίαι ἐγίνοντο ἐν Κυριακῇ, ὅτε λειτουργία ἐγίνετο, καθ' ἣν ἐχειροτονοῦντο οἱ ἄξιοι. Δὲν εἶναι ὅμως ἄτοπον νὰ νοήσωμεν ὅτι καὶ περὶ ψήφου λέγει· ὁ γὰρ ἀκόλουθος Κανὼν λέγει ὅτι καὶ τρεῖς μόνοι ψηφίζουσιν Ἐπίσκοπον.

(1) Ἡ Τρακταΐζω, τὸ πραγματεύομαι. Ὅθεν καὶ τρακτάτα τὰ πρακτικά τινος κρίσεως, εἴτε Συνόδου. Ὥστε τὸ, τοῦ ἐν Νικαίᾳ τρακτάτου, τῆς ἐν Νικαίᾳ πραγματείας περὶ τῆς πίστεως βούλεται εἰπεῖν.

(2) Πιθανώτερον εἶναι, ὅτι νὰ λέγῃ ὁ Κανὼν οὔτος περὶ τῆς διὰ τῶν εὐχῶν τελειώσεως τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ περὶ ψήφου, διατί

δ'. τῆς ά.) γένῃ δὲ ἀπὸ ἄλλους ἀντιλογία κατηγοριῶν τινων ἐναντίον τοῦ ὑποψηφίου (καθὼς τοιαῦτα ἀκολουθήσαντα πολλάκις ἐτρακτατεύθησαν, ἤτοι ἐξετάσθησαν ἀπὸ ἡμᾶς), δὲν πρέπει οἱ τρεῖς μόνοι ἐκεῖνοι νὰ κρίνουν καὶ νὰ ἀθωώσουν αὐτὸν, ἀλλὰ νὰ ἦναι μὲ αὐτοὺς καὶ ἄλλος ἕνας ἢ δύω Ἐπίσκοποι. Καὶ ά. μὲν νὰ ἐξετάζουν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ χειροτονηθῇ ὁ ὑποψήφιος, τὰ πρόσωπα τῶν κατηγόρων ποίας ὑπολήψεως εἶναι, (περὶ οὗ δρα τὸν οδ'. Ἀποστολ.) καὶ ἂν αὐτοὶ ἦναι ἀδιάβλητοι, τότε νὰ ἐξετάζουν καὶ τὰς κατηγορίας τὰς προβαλλομένας ὑπ' αὐτῶν· καὶ ἀφ' οὗ ὁ ὑποψήφιος φανῇ καθαρὸς ἀπὸ τὰς κατηγορίας ἔμπροσθεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ λαοῦ, τότε νὰ χειροτονῆται Ἐπίσκοπος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ξ'. 60.

Ἀπος.λζ'.τῆς ά. έ. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή. τῆς ζ'. ς .τῆς ἐν Καρθ. κς'. ξ'. ξά.πά. πδ'. πέ. ρδ'.

Ὥστε ἐν ἑκάστοις ἐνιαυτοῖς συνέρχεσθαι πρὸς τὸ συζητεῖν, καὶ ὅταν εἰς ἓν συνέλθωμεν, τότε διαδοθήσεται τοῦ ἁγίου Πάσχα ἡ ἡμέρα διὰ τῶν εὑρεθησομένων ἐν τῇ Συνόδῳ τοποτηρητῶν.

Ἑρμηνεία.

Οὐδὲν ἄλλο διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, πάρεξ ὅτι νὰ γίνεται Σύνοδος κάθε χρόνον διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν Σύνοδον ταύτην διὰ τῶν ἐν αὐτῇ εὑρισκομένων τοποτηρητῶν τῶν Ἐπισκόπων, νὰ κοινολογῆται εἰς ὅλους πότε ἔχει νὰ τύχῃ ἡ κατ' ἔτος ἡμέρα τοῦ ἁγίου Πάσχα (1). Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικὸν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν ζ'.

ΚΑΝΩΝ ΞΑ'. 61.

Ἀπος. λζ'. τῆς ά. έ τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή. τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς ἐν Καρθ. κς'. ξ'. πά. πδ'. πέ.

Ὀφείλομεν ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς Συνόδου ἐπισκέπτεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐνιαυσίας ταύτης Συνόδου προστάζει νὰ ἐπισκέπτεται κάθε ἐπαρχία. ἤτοι νὰ γίνεται ἐξέτασις περὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀναφυομένων ὑποθέσεων, τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ τοποτηρητῶν, εἰς κάθε μίαν πορευομένων αὐτοπροσώπως, καὶ θεωρούντων αὐτάς. Ὅρα καὶ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΞΒ'. 62.

Ἐν πολλαῖς Συνόδοις ὥρισται συνεδρίῳ ἱερατικῷ, ἵνα τὰ πλήθη τὰ ἐν ταῖς παροικίαις ἀπὸ τῶν Ἐπισκόπων κατεχόμενα τὰ ἴδιον Ἐπίσκοπον μηδέποτε ἐσχηκότα εἰμὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ Ἐπισκόπου, παρ' οὗ ἐξ ἀρχῆς κατέχονται, μὴ λαμβάνειν ἰθυντὰς ἰδίους, τουτέστιν Ἐπισκόπους, ἐπειδή τινες δηλαδὴ τυραννίδος τινὸς ἐπιτετυχηκότες, τὴν τῶν ἀδελφῶν κοινωνίαν ἀποστρέφονται. Καὶ ὅταν δὲ ἀποραυλισθῶσιν, ὡσανεί τινι παλαιᾷ τυραννίδι, δεσποτείας ἑαυτοῖς ἐκδικοῦσι, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Πρεσβυτέρων φυσιούμενοι καὶ μωροὶ, τοὺς αὐχένας ἐπανιστῶσι κατὰ τῶν οἰκείων Ἐπισκόπων, τὸ πλῆθος συμποσίοις καὶ κακοήθεσι συμβουλίαις διεγείροντες, ὡς ἀτάκτῳ εὐνοίᾳ τούτους ἑαυτοὺς ἰθυντὰς καθιστάνειν. Ὀφείλομεν οὖν παντὶ τρόπῳ ἀγωνίσασθαι τούτοις μὴ μόνον τὰς τοιαύτας διοικήσεις μὴ φυλάττεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ τὰς ἰδίας Ἐκκλησίας τὰς κακῶς εἰς αὐτοὺς περιελθούσας, καὶ ἵνα αὐθεντικῶς δημοσίᾳ ἐκβάλλωνται, καὶ αὐτῇ τῇ τῶν πρωτευόντων καθέδρᾳ ἀποκινῶνται.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, ὁποῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχον ξεχω-

(1) Ἀπορίας ἄξιον εἶναι, διὰ τί λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν ὅτι εἰς κάθε ἐνιαυσίαν Σύνοδον νὰ φανερώνεται πότε ἔχει νὰ πέσῃ τὸ Πάσχα κατ' ἔτος, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ ά. Σύνοδος ἐποίησε τὸν περὶ τοῦ Πάσχα ὅρον, κατὰ τὸν ά. Ἀντιοχείας, ταυτὸν εἰπεῖν τὸ περὶ τοῦ Πάσχα Κανόνιον, διὰ νὰ μὴ χρειάζεται πλέον κατ' ἔτος νὰ γίνεται περὶ τούτου συζήτησις, καὶ μάλιστα εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ ά. Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου λέγει, ὅτι οἱ τῇ ά. Συνόδῳ παρόντες Ἀφρικανοὶ Πατέρες ἔφερον μαζή τους τὰ ἴσα τῶν ὁρισθέντων ἐπ' ἐκείνης εἰς τὴν Ἀφρικήν; Πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας λέγομεν, ὅτι ἴσως οἱ Ἀφρικανοὶ Πατέρες ἔφερον μαζή των μόνον τοὺς Κανόνας καὶ τὸν περὶ πίστεως ὅρον τῆς ά. Συνόδου, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς αὐτῆς, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, τὸ περὶ τοῦ Πάσχα Κανόνιον περιείχετο, ὡς νῦν ὁρᾶται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Γελασίου πρακτικὰ τῆς ά. Συνόδου. Ἴσως δὲ καὶ διατὶ δὲν ἦτον ἀκόμη τόσον καλὰ κοινολογημένον τὸ Κανόνιον αὐτὸ, ἀκολούθως δὲ καὶ οὐδὲ κατὰ ἀκρίβειαν ληπτὸν, οὐδὲ εἰς τοιαύτην εὔκολον μέθοδον, οἵαν ἔχει τώρα, καὶ διὰ τοῦτο ἐχρειάζετο σκέψεως συνοδικῆς. Δι' ὃ, ὡς καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη ἀποροῦσα περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, ἔγραψεν εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον καὶ παρ' ἐκείνου ἔμαθεν αὐτὴν, καθὼς φαίνεται ἐν τῇ πρὸς τὴν Σύνοδον ταύτην τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπιστολῇ.

ριστὸν Ἐπίσκοπον εἰς τὴν πόλιν των, νὰ μὴ λαμβάνουσι τοῦτον (τὸν ὁποῖον ἰθυντὴν ὀνομάζει, ὡς ἐδηγοῦντα τοὺς πιστοὺς πρὸς πίστιν καὶ ἀρετὴν), χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὁρίζοντος αὐτοὺς Ἐπισκόπου. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ Ἐπίσκοποι ζητοῦντες νὰ ἐπισκοπεύουν εἰς τὰς τοιαύτας ἀνεπισκοπήτους πόλεις, ἀποφεύγουσι τὴν κοινωνίαν τῶν συνεπισκόπων αὐτῶν ἀδελφῶν (ὑπὸ τοὺς ὁποίους, ὡς φαίνεται, ἦσαν αἱ τοιαῦται πόλεις), καὶ ἀφ' οὗ ἀποδοκιμασθῶσι, καὶ φανεροὶ γένουν κατὰ τὴν κακίαν, ζητοῦν μὲ βίαν καὶ τυραννίαν νὰ δεσπόζωσι τὰς τοιαύτας πόλεις, ὡς ἔχοντες τάχα δίκαιον ἐκ παλαιᾶς συνηθείας, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ Πρεσβύτεροι σηκώνωνται ἐναντίον εἰς τοὺς Ἐπισκόπους των, καὶ παρακινοῦσι τὸ πλῆθος μὲ τὰ συμπόσια ὁποῦ τοὺς κάμνουσι, καὶ τὰς κακὰς συμβουλὰς, διὰ νὰ καταστέλνουν τοὺς Πρεσβυτέρους τούτους Ἐπισκόπους ἐδικούς των, ἑλκόμενοι ἀπὸ μίαν τάχα πρὸς αὐτοὺς ἄτακτον καὶ παράνομον ἀγάπην, διὰ τούτους λοιπὸν ὅλους, λέγει, νὰ ἀγωνισθῇ ἡ Σύνοδος, ὥστε ὁποῦ ὄχι μόνον τὰ κακῶς διοικηθέντα ταῦτα νὰ μὴ φυλαχθοῦν μηδὲ νὰ γίνωνται εἰς τὸ ἑξῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς πόλεις ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐκράτησαν οἱ τοιοῦτοι τυραννικῶς, φανερὰ νὰ ἀποδιώκωνται, καὶ μὲ τῶν ἀρχόντων τὴν ἐξουσίαν, καὶ μὲ τῶν Μητροπολιτῶν ἢ Πατριαρχῶν. Ἢ τὸ, διοικήσεις νοεῖται, ὅτι οἱ μὲ τοιοῦτον τυραννικὸν τρόπον ἐπισκοπήσαντες, ὄχι μόνον νὰ ἀποδιώκωνται ἀπὸ τὰς ληστρικῶς ὑπ' αὐτῶν ἁρπαχθείσας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς προτέρας διοικήσεις αὐτῶν. Οἱ δὲ οὕτως ἀποδιωκόμενοι φανερὸν ὅτι καὶ καθαιροῦνται, κατὰ τὸν νζ'. τῆς παρούσης. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κζ'. λά. λδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς Σαρδικῆς.

Τῶν Ἀπος. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις'. τῆς δ'. έ. ί. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς ζ'. ιέ. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Σαρδικ. ιέ. ις'. ιθ'. τῆς Καρθ. ιή.

ΚΑΝΩΝ ΞΓ'. 63.

Ὥστε μηδένα Ἐπίσκοπον ἰδιοποιεῖσθαι ἀλλότριον Κληρικὸν παρὰ τὴν κρίσιν τοῦ προτέρου αὐτοῦ Ἐπισκόπου, εἰ δὲ μή γε, μὴ ἐπικοινωνῇ ἀλλοτρίοις.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κἀνένας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ οἰκειοποιῆται ξένον Κληρικὸν, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν (ιϐ'. Ἀποστολ.) τοῦ ἐδικοῦ του Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ δὲν φυλάξῃ τοῦτο, ἂς μὴ ἐπικοινωνῇ ἀλλοτρίοις. Τοῦτο δὲ διχῶς νοεῖται, ἢ ὅτι νὰ μὴ σφετερίζῃ τὸν ἀλλότριον αὐτὸν Κληρικὸν, ἀλλὰ νὰ τὸν βιάζῃ νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, ἢ ὅτι νὰ μὴ δέχεται εἰς κοινωνίαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, ὃ ἐστὶ νὰ γίνεται ἀκοινώνητος (1). Ὅρα καὶ τὸν ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΞΔ'. 64.

Ἀπος. ιέ. ις'. Ἀεὶ ὑπῆρξεν ἡ αὐθεντία αὕτη τῷ θρόνῳ τούτῳ, ἵνα ὅθεν ἤθελε καὶ περὶ οἱουδήποτε προετράπη ὀνόματος, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἑκάστης Ἐκκλησίας χειροτονῇ Ἐπίσκοπον. Ἀλλ' ἡ ἀγαθοθέλεια μεσάζει τὴν ἐξουσίαν, ὥστε ἀποθεραπεῦσαι ἑνὸς ἑκάστου Ἐπιτκόπου τὸ πρόσωπον. Δι' ὃ ἐάν τις εὑρεθῇ ἔχων ἕνα μόνον Πρεσβύτερον καὶ αὐτὸν ἐπιτήδειον τῇ ἐπισκοπῇ, καὶ αὐτὸν τὸν ἕνα ὀφείλει δοῦναι πρὸς χειροτονίαν. Συνωθήσεται δὲ καὶ ὁ τοὺς πλειόνας ἔχων Κληρικοὺς, ἕνα ἐξ αὐτῶν εἰς χειροτονίαν ἐκείνῳ ἐναψιλεύσασθαι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν ἄλλοι Ἐπίσκοποι δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ λαμβάνουν ξένον Κληρικὸν, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἐπισκόπου του, εἰς δὲ τὸν θρόνον τῆς Καρχηδόνος ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦτο τοῦτο τὸ προνόμιον, τὸ νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν (2) Κληρικοὺς, καὶ ὁποιονδήτινα κατ' ὄνομα ἐζήτει καὶ ἐπεθύμει κάθε ἐπαρχία ἡ ὑποκειμένη αὐτῷ, καὶ νὰ χειροτονῇ αὐτοὺς Ἐπισκόπους, ὡς λέγει ὁ παρὼν Κανὼν (καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ις'. Ἀποστολικοῦ). Ἡ καλὴ ὅμως θέλησις τοῦ Καρχηδόνος ἀπαιτεῖ νὰ μεταχειρίζεται τὸ προνόμιον αὐτὸ καὶ τὴν ἐξουσίαν μὲ μέσον τρόπον, ἤτοι νὰ μὴ λαμβάνῃ τοὺς ξένους Κληρικοὺς αὐτοὺς αὐθεντικῶς, ἀλλὰ νὰ θεραπεύῃ τὰς καρδίας τῶν Ἐπισκόπων των, καὶ μὲ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν αὐτῶν νὰ τοὺς λαμβάνῃ, διὰ τὸ εἰρηνικὸν καὶ φιλάδελφον. Ὅθεν, ἐὰν εὑρεθῇ Ἐπίσκοπος ἔχων ἕνα καὶ μόνον Πρεσβύτερον ἄξιον διὰ Ἐπίσκοπον, πρέπει νὰ τὸν δίδῃ εἰς τὸν Καρθαγένης διὰ νὰ τὸν χειροτονῇ Ἐπίσκοπον. Ἐὰν δὲ ἄλλος Ἐπίσκοπος ἔχει περισσοτέρους Κληρικοὺς εἰς τὴν ἐπισκοπήν του, θέλει ἀναγκασθῇ καὶ αὐτὸς ἀμοιβαίως νὰ δίδῃ ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, διὰ νὰ χειροτονῇ αὐτὸν Πρεσβύτερον εἰς τὸν τόπον τοῦ δοθέντος Πρεσβυτέρου. Ὅρα καὶ τὸν ιέ. Ἀποστολ. μετὰ τῆς παραλλήλου σειρᾶς τῶν Κανόνων.

(1) Διὸ ἐν τοῖς πρακτικοῖς γέγραπται τῆς παρούσης Συνόδου, ὅτι ἀκοινώνητον ἐποίησαν Ἰουλιανόν τινα Ἐπίσκοπον, διατὶ ἔλαβε τὸν Ἀναγνώστην τοῦ Ἐπιγονίου Ἐπισκόπου, καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν Διάκονον, ἕως οὗ νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτόν.

(2) Κάθε ἐπαρχίαν, λέγει ὁ Κανὼν, τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ, καὶ οὐχὶ τὴν ὑποκειμένην εἰς ἄλλου Πατριάρχου, ἢ αὐτονόμου Μητροπολίτου διοίκησιν, ἵνα μὴ συγχέωνται τὰ δίκαια τῶν Ἐκκλησιῶν.

ΚΑΝΩΝ ΞΕ'. 65.

Τῆς Σαρδικ. ς'. τῆς Καρθ. ξϑ'. ρϑ'.

Ἑκάστῳ Ἐπισκόπῳ τὸ πρέπον ἐφυλάχθη, ἵνα ἐκ τῆς συγκτησίας τῶν παροικιῶν μηδὲν ἀποδρεφθείη πρὸς τὸ ἴδιον κτήσασθαι Ἐπίσκοπον, εἰ μὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ ἐξουσίαν ἔχοντος. Ἐὰν δὲ αὐτὸς παραχωρήσῃ, ὥστε τὴν αὐτὴν διοίκησιν ἐπιτραπεῖσαν ἴδιον κτήσασθαι Ἐπίσκοπον, εἰς τὰς λοιπὰς τὸν προχειρισθέντα μὴ ἐπιβαλέσθαι διοικήσεις, διότι μία ἐκ τοῦ σώματος τῶν πολλῶν ἀφαιρεθεῖσα, αὐτὴ καὶ μόνη ἠξιώθη τιμὴν ἰδίας ἐπισκοπῆς ἀναδέξασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς κάθε Ἐπίσκοπον ἐδιωρίσθη ἡ ἁρμόζουσα ὅλη ἐπαρχία, δὲν πρέπει νὰ ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν ὁλότητα τῆς ἐπαρχίας κἀμμία ἐνορία μικρὰ, καὶ νὰ λαμβάνῃ χωριστὸν Ἐπίσκοπον, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ τῆς ἐπαρχίας ὅλης Ἐπισκόπου, ταὐτὸν εἰπεῖν τοῦ Μητροπολίτου, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Ἐὰν δὲ ὁ Μητροπολίτης δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ γένῃ τοῦτος ὁ νέος Ἐπίσκοπος, δὲν πρέπει νὰ σφετερίζῃ αὐτὸς ἄλλας ἐνορίας καὶ χωρία τῆς Μητροπόλεως, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν τοῦ σώματος τῆς ὅλης ἐπαρχίας ἕνα μέλος μόνον καὶ τόπος ἐχωρίσθη καὶ ἠξιώθη νὰ γένῃ Ἐπισκοπὴ, εἰς τὸ ὁποῖον μόνον πρέπει νὰ ἐμμένῃ ὁ νέος Ἐπίσκοπος, τὰ δὲ ἄλλα πάντα μέλη τῆς ἐνορίας πρέπει νὰ ἦναι ὑποκείμενα εἰς τὴν ἀ. κεφαλὴν, τὸν Μητροπολίτην δηλ. καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον νὰ μένουσιν ἀναφαίρετα. Ὅρα καὶ τὸν ς'. Σαρδικῆς.

ΚΑΝΩΝ Ξϛ'. 66.

Ἀποσ. μς'. μζ. ξή. τῆς ἁ. ἡ. τῆς β'. ζ'. τῆς ς'. Ἱέ. Καρθ. νέ. οέ. ος'. οζ'. οή. ϟθ'. ρ'. ρά. ρϐ'. ργ'. ρί. ρκή. ρκθ'.

Ὥστε τοὺς παρὰ τοῖς Δονατισταῖς μικροὺς βαπτιζομένους, μηδέπω δυναμένους γινώσκειν τῆς πλάνης αὐτῶν τὸν ὄλεθρον, μετὰ τὸ εἰς κεῖραν λογισμοῦ δεκτικὴν παραγενέσθαι, ἐπιγνωσθείσης τῆς ἀληθείας, τὴν φαυλότητα ἐκείνων βδελυττομένους, πρὸς τὴν καθολικὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν τὴν ἀνὰ πάντα τὸν κόσμον διακεχυμένην, τάξει ἀρχαίᾳ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἀναδεχθῆναι τοὺς τοιούτους ἐκ τοῦ τῆς πλάνης ὀνόματος, μὴ ὀφείλειν ἐμποδίζεσθαι εἰς τάξιν κληρώσεως, ὁπόταν τὴν ἀληθινὴν Ἐκκλησίαν ἰδίαν αὐτῶν ἐλογίσαντο τῇ πίστει προσερχόμενοι, καὶ ἐν αὐτῇ τῷ Χριστῷ πιστεύσαντες, τῆς Τριάδος τὰ ἁγιάσματα ὑπεδέξαντο, ἅτινα πάντα ἀληθῆ καὶ ἅγια καὶ θεῖα εἶναι δῆλόν ἐστι, καὶ ἐν τούτοις πᾶσαν τὴν τῆς ψυχῆς ἐλπίδα ὑπάρχειν, κἂν εἰ τὰ μάλιστα οὖν καὶ ἡ τῶν αἱρετικῶν προληφθεῖσα τόλμα, τῷ ὀνόματι τῆς ἀληθείας ἐναντιούμενά τινα παραδιδόναι προπετεύεται. Ταῦτα ἐπειδὴ ἁπλᾶ εἰσιν, ὡς διδάσκει ὁ ἅγιος Ἀπόστολος λέγων· «εἷς Θεός· μία πίστις· ἓν βάπτισμα». [Ἐφεσ. δ'. 5'.] Καὶ τὸ ὀφεῖλον πρὸς ἅπαξ δίδοσθαι, ἐπαναληφθῆναι οὐκ ἔξεστιν, ἀναθεματιζομένου τοῦ τῆς πλάνης ὀνόματος, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἀναδεχθῶσιν εἰς τὴν μίαν Ἐκκλησίαν, τὴν ὡς εἴρηται, περιστεράν, [Ἆσμα ᾀσμάτων ς'. 9.] καὶ μόνην μητέρα τῶν Χριστιανῶν, ἐν ᾗ πάντα τὰ ἁγιάσματα σωτηριωδῶς αἰώνια καὶ ζωτικὰ παραλαμβάνονται, ἅτινα τοῖς ἐπιμένουσιν ἐν τῇ αἱρέσει, μεγάλην τῆς καταδίκης τὴν τιμωρίαν πορίζουσιν, ἵνα ὅπερ ἦν αὐτοῖς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πρὸς τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἀκολουθητέον φωτεινότερον, τοῦτο γένηται αὐτοῖς ἐν τῇ πλάνῃ σκοτεινότερον καὶ πλέον καταδεδικασμένον. Ὅπερ τινὲς ἔφυγον, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς μητρὸς τὰ εὐθύτατα ἐπιγνόντες, πάντα ἐκεῖνα τὰ ἅγια Μυστήρια, φίλτρῳ τῆς ἀληθείας ἐπίστευσαν καὶ ὑπεδέξαντο. Τοῖς τοιούτοις, ὅταν δοκιμὴ χρηστοῦ βίου προσέλθῃ, καὶ κλῆρος ἀναμφιβόλως πρὸς ὑπουργίαν τῶν Ἁγίων προσκυρωθήσεται, καὶ μάλιστα ἐν τῇ τοσαύτῃ τῶν πραγμάτων ἀνάγκῃ οὐδείς ἐστιν ὁ μὴ τοῦτο παραχωρῶν. Εἰ δέ τινες τοῦ αὐτοῦ δόγματος Κληρικοὶ μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τῶν τιμῶν αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς μετελθεῖν ποθήσουσιν, οἵτινες τῷ ἔρωτι τῆς τιμῆς συμβουλεύσουσι πρὸς ζωὴν, καὶ κατέχουσι πρὸς σωτηρίαν· ἀλλὰ τοῦτο καταληπτέον κρίνομεν τῇ μείζονι κατανοήσει, ψηφιζομένων τῶν προλεχθέντων ἀδελφῶν, ἵνα τῇ συνετωτέρᾳ αὐτῶν βουλῇ, τῆς ἡμετέρας ἀναφορᾶς τὸν λόγον διαγνῶσι, καὶ ἡμᾶς βεβαιῶσαι καταξιώσωσιν εἰς τὸ ὀφεῖλον περὶ τούτου τοῦ πράγματος παρ' ἡμῶν τυπωθῆναι. Μόνον δὲ περὶ τῶν ἐν νηπιότητι βαπτισθέντων ἀρκούμεθα, ἵνα εἰ ἀρέσκει αὐτοῖς, τῇ ἡμετέρᾳ συναινέσωσι προαιρέσει περὶ τοῦ χειροτονεῖσθαι τούτους.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ὁρίζει, ὅτι ἀνίσως οἱ ἀπὸ τοὺς Δονατιστὰς ἐν τῇ νηπιότητι βαπτιζόμενοι, ἀφ' οὗ ἔλθουν εἰς ἡλικίαν καὶ διάκρισιν, γνωρίσουν μὲν τὴν ἀλήθειαν τῆς ὀρθοδοξίας, μισήσουν δὲ τὴν κακοδοξίαν, οὗτοι, λέγω, ὡσὰν ὁποῦ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ βάπτισμα τὸ κατὰ τὴν παράδοσιν δηλ. τελούμενον τῶν ὀρθοδόξων, (ὅπερ ἐστὶν ἓν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος) δὲν πρέπει νὰ δευτεροβαπτίζωνται, ἀλλὰ νὰ ἀναθεματίζωσι τὴν αἵρεσιν τοῦ Δονά-

του, καὶ οὕτω μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως, κατὰ τὴν παλαιὰν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, (ὅρα τὸν ἡ. τῆς ά.) νὰ δέχωνται εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἐξηπλωμένην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὴν κοινὴν μητέρα πάντων τῶν Χριστιανῶν, καὶ μίαν τελείαν περιστερὰν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ Ἅσμα. Ἐὰν δὲ οἱ οὕτω προσδεχθέντες δείξωσι καὶ ζωὴν ἀνάρετον, ἀξίαν χειροτονίας καὶ Κλήρου, πρέπει ἀναμφιβόλως καὶ νὰ χειροτονῶνται· πρῶτον μὲν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμποδισθοῦν ἀπὸ τὸν Κλῆρον, ἐπειδὴ καὶ ἦσαν πρότερον αἱρετικοί· τὴν αἵρεσιν γὰρ ἀποστραφέντες, ἐγνώρισαν ἐδικήν των τὴν καθολικὴν καὶ ἀληθινὴν Ἐκκλησίαν, ἐπίστευσαν ὀρθοδόξως εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ὡς ἀληθῆ καὶ ἁγία ἐδέχθηκαν μετὰ πόθου καὶ ἀγάπης ἀψευδοῦς τὰ ἁγιάσματα τῆς Τριάδος (1), ἤτοι τὰ ἄχραντα Μυστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα κρέμαται ὅλη ἡ τῆς ψυχῆς ἐλπὶς καὶ σωτηρία. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἐπιμένοντας εἰς τὴν αἵρεσιν σκότος καὶ καταδίκη περισσοτέρα ταῦτα γίνονται, εἰς δὲ τοὺς ὀρθοδόξους, φῶς καὶ ζωὴ αἰώνιος (ἀγκαλὰ καὶ ἡ τῶν αἱρετικῶν τόλμη καὶ φατρία αὐθαδιάζει νὰ παραδίδῃ τάχα καὶ αὐτὴ μυστήριά τινα, ἢ ἐναντία εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀληθείας, ἢ ἔχοντα μὲν ὄνομα ἀληθείας, κατὰ τὸ πρᾶγμα δὲ ὄντα ψευδῆ καὶ θείας χάριτος ἔρημα,)· δεύτερον δὲ πρέπει οὗτοι νὰ χειροτονοῦνται καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν ὁποῦ ἔχει ἡ Ἀφρικὴ ἀπὸ Ἱερωμένους καὶ Κληρικούς (2). Ἀνίσως δὲ οἱ τῶν Δονατιστῶν Κληρικοὶ καὶ Ἱερεῖς θελήσουν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν μὲ τοὺς ὑποκειμένους αὐτοῖς λαούς, μετὰ κληρικάτα των, οἵτινες μάλιστα διὰ νὰ ἔχουσι ταῦτα, καὶ ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, συμβουλεύουσι τοὺς λαοὺς νὰ ἐπιστραφῶσιν. Ἂν, λέγω, τοῦτο γένῃ, τί ποιητέον ; ἀλλὰ τοῦτο, ἐπιφέρει ὁ Κανὼν, ἔχει νὰ σαφηνισθῇ εἰς ἡμᾶς μετὰ ταῦτα ἀπὸ τὸν Πάπαν Ἀναστάσιον, καὶ Βενέριον Μεδιολάνων. (3) Ἡμεῖς δὲ μόνον ἀρκούμεθα κατὰ τὸ παρὸν νὰ μᾶς φανερώσουν οἱ αὐτοὶ, ἂν τοὺς ἀρέσκῃ νὰ χειροτονοῦνται οἱ ἀπὸ Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντες. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης, τὸν μς΄ καὶ μζ΄. καὶ ζή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΞΖ΄. 67.

Τῆς ἐν Καρθαγ. ϛ΄. || Αἰτῆσαι δεῖ τοὺς θρησκευτικωτάτους Βασιλεῖς, ὥστε τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν εἰδώ- || λων τὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀφρικὴν, κελεῦσαι παντελῶς ἀνακοπῆναι. Καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς τόποις παραθαλασσίοις καὶ διαφόροις κτήσεσιν ἀκμάζει ἔτι τῆς πλάνης ἡ ἀδικία, ἵνα παραγγελθῶσι καὶ αὐτὰ ἀπαλειφθῆναι, καὶ οἱ ναοὶ αὐτῶν οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ἀποκεκρυμμένοις τόποις, χωρίς τινος εὐκοσμίας καθεστῶτες, παντὶ τρόπῳ κελευσθῶσι καταστραφῆναι.

Ἑρμηνεία.

Ἀγκαλὰ καὶ ὁ νοητὸς Δράκων ἐτσακίσθη κατὰ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, μ' ὅλον τοῦτο πάλιν ἐκίνει τὴν οὐρὰν. Ἔμειναν γὰρ καὶ μετὰ τὸν πλατυσμὸν τοῦ κηρύγματος εἰς μερικοὺς τόπους εἰδώλων ναοὶ, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τοὺς παραθαλασσίους τόπους καὶ τσεφλίκια καὶ ἄλλα ἀπόκρυφα μέρη τῆς Ἀφρικῆς. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει νὰ γένῃ ἀναφορὰ πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους Βασιλεῖς, Ὀνώριον δηλ. καὶ μικρὸν Θεοδόσιον, διὰ νὰ προστάξουν νὰ ἀφανισθοῦν μὲ τελειότητα ὅλα ταῦτα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ λείψανα τῶν εἰδώλων, ἀλλὰ καὶ οἱ ναοὶ τούτων, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ μὴ ἔχοντες κἀνένα στολισμὸν (4), ἀλλὰ ὄντες ὡσὰν μισοαφανι-

(1) Ἁγιάσματα τῆς Τριάδος καλεῖ ὁ Κανὼν καὶ πάντα μὲν τὰ ἑπτὰ Μυστήρια, κατ' ἐξοχὴν δὲ τρόπον τὸ σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου, καθ' ὅτι διὰ τῆς κοινῆς ἐνεργείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἁγιαζόμενα μετουσιοῦνται, ὁ μὲν ἄρτος εἰς Σῶμα Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος εἰς Αἷμα Χριστοῦ. Διὸ καὶ ὁ θεολογικώτατος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ὑπεραπολογεῖται διὰ τοὺς Ἱερεῖς ἐκείνους, οἵτινες, ὅταν ἐκοινώνουν τοὺς Χριστιανοὺς, ἔλεγον, λάβετε Πνεῦμα ἅγιον (παρὰ Μελετίῳ Συρίγου), ἀποδεικνύων ὅτι καλῶς τοῦτο λέγουσιν. Εἰ γὰρ καὶ τὸ λαμβανόμενον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Υἱοῦ ἐστι τῷ Λόγῳ τῆς ὑποστάσεως, καὶ οὐχὶ τοῦ Πατρὸς ἢ τοῦ Πνεύματος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀδιαίρετός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας, ἀκολούθως καὶ οἱ ταῦτα λαμβάνοντες καὶ πνεῦμα λαμβάνουσιν ἅγιον, ἤτοι τὴν κοινὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν, τὴν ἐν Πατρὶ θεωρουμένην καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἥτις κατὰ τοὺς θεολόγους πρὸς τὰ ἐκτὸς ἅπαντα τῆς ἁγίας Τριάδος, εἰ καὶ ἡ αὐτή ἐστι, καὶ ἀδιάφορος. Ἐξαιρέτως ὅμως ἀνατίθεται τῷ ἁγίῳ Πνεύματι κατὰ τὸν Κορέσσιον, καθ' ὅτι αὕτη, εἰ καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς μὲν ὡς ἐκ προκαταρκτικοῦ αἰτίου ὁρμᾶται, διὰ τοῦ Υἱοῦ δὲ πρόεισιν· ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ὅμως αὕτη προφαίνεται καὶ ἀμέσως τῇ Κτίσει μεταδίδοται. Δι' ὃ καὶ τελειοῦν τὰ πάντα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται, κατὰ τοὺς αὐτοὺς θεολόγους, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Μέγαν Γρηγόριον.

(2) Τόση μεγάλη ἔνδεια Κληρικῶν ἦτον εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὥστε ὁποῦ, καθὼς ἀναγινώσκομεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου, οὐδὲ ἕνας Διάκονος κἂν καὶ ἀγράμματος, εἰς μερικὰς Ἐκκλησίας δὲν εὑρίσκετο, πόσῳ μᾶλλον Πρεσβύτεροι ἢ Ἐπίσκοποι, διὰ τὴν ὁποίαν ἔνδειαν ἐθρήνουν καὶ ἐλυποῦντο καθημερινῶς οἱ Χριστιανοί, καὶ ἀκολούθως διὰ τοὺς θρήνους πάλιν αὐτῶν ἐσυγκατέβη οἰκονομικῶς ἡ Σύνοδος καὶ ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν Δονατιστῶν.

(3) Οὗτοι γὰρ ἦσαν ὁποῦ ἔκαμαν Σύνοδον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐμπόδισαν τὸ νὰ δέχωνται αἱ χειροτονίαι τῶν Δονατιστῶν, ὡς καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης δηλοῦται, καὶ ἐν τῷ οζ΄. Κανόνι αὐτῆς.

(4) Καὶ ἂν οἱ ἀστόλιστοι ναοὶ τῶν εἰδώλων πρέπῃ νὰ κατακρημνίζωνται, πόσῳ μᾶλλον οἱ στολισμὸν ἔχοντες ; καὶ ἁρμόζει ἐδῶ ἡ προφητεία τοῦ Ζαχαρίου· «Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔτι αὐτῶν ἔσται μνεία.» (ιγ΄. 2).

σμένοι, παντελῶς νὰ κρημνισθοῦν ἀπὸ τὰ θεμέλια. Τοῦτο τὸ ἴδιον ἀναφέρει καὶ ὁ ιβ'. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου.

ΚΑΝΩΝ ΞΗ'. 68.

Δεῖ αἰτῆσαι ἔτι μὴν, ἵνα ὁρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε, ἐάν τινες ἐν Ἐκκλησίᾳ οἱανδήποτε αἰτίαν, Ἀποστολικῷ δικαίῳ τῷ ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπικειμένῳ, γυμνάσαι θελήσωσι, καὶ ἴσως ἡ τομὴ τῶν Κληρικῶν τῷ ἑνὶ μέρει ἀπαρέσοι, μὴ ἐξεῖναι πρὸς δικαστήριον εἰς μαρτυρίαν προκαλεῖσθαι τὸν Κληρικὸν ἐκεῖνον, τὸν πρότερον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σκοπήσαντα, ἢ καὶ σκοπουμένῳ παρατυχόντα, καὶ ἵνα μηδὲ προσώπῳ τις ἐκκλησιαστικῷ προστήκων, ἐναχθείη περὶ τοῦ ὀφείλειν μαρτυρεῖν.

Ἀπος. οἑ.τῆς ά.β'.τῆς Καρθαγ. λή. ρμ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προστάζει ὅτι οἱ Χριστιανοὶ νὰ κρίνωνται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας κριτήρια, καὶ ὄχι εἰς τὰ ἐξωτερικά, λέγων· «τολμᾷ τις ὑμῶν κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; [Α΄. Κορινθ. ς'. 10]. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ Ἀποστολικὸν δίκαιον καὶ προνόμιον, ἐὰν Κληρικοί τινες κρίνωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κάμμίαν ὑπόθεσιν, εἰς τὴν ἀπόφασιν δὲ τούτων δὲν εὐχαριστηθῇ τὸ ἓν μέρος ἀπὸ τὰ κρινόμενα, ζητεῖ ὁ παρὼν Κανὼν νὰ ὁρίσουν οἱ Βασιλεῖς, ὅτι νὰ μὴ ἔχῃ ἄδειαν ὁ μὴ εὐχαριστηθεὶς ἐκεῖνος νὰ καλῇ εἰς ἄλλο κριτήριον τὸν κρίναντα τὴν ὑπόθεσιν, ἢ παρευρεθέντα ἐν τῇ κρίσει Κληρικὸν, διὰ νὰ μαρτυρῇ περὶ τούτου, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλον τινὰ συγγενῆ ὄντα τοῦ Κληρικοῦ νὰ τραβίζῃ εἰς μαρτυρίαν· ἕνα μέν, διότι οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, χωρὶς νὰ θέλουν, δὲν μαρτυροῦν· ἄλλο δὲ, διὰ τί εἶναι ἐμποδισμένον ἐκεῖνος ὁποῦ ἔκρινεν ἕνα πρᾶγμα, νὰ μαρτυρῇ περὶ αὐτοῦ (1). Ὅρα καὶ τὸν οἑ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΞΘ'. 69.

Κἀκεῖνο ἔτι μὴν δεῖ αἰτῆσαι παρὰ τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων, ἐπειδὴ, παρὰ τὰ θεῖα παραγγέλματα, ἐν πολλοῖς τόποις συμπόσια οὕτως ἐπιτελοῦνται ἐκ τῆς ἐθνικῆς πλάνης προενεχθέντα, ὡς καὶ Χριστιανοὺς τοῖς Ἕλλησι λάθρα προσυνάγεσθαι ἐν τῇ τούτων τελετῇ, ἵνα κελεύσωσι τὰ τοιαῦτα κωλυθῆναι καὶ ἐκ τῶν πόλεων, καὶ ἐκ τῶν κτήσεων, μάλιστα ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς γενεσίοις τῶν μακαρίων Μαρτύρων, ἀνά τινας πόλεις, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἱεροτόπους τὰ τοιαῦτα πλημμελήματα φωρῶνται, ἐν αἷς ἡμέραις (ὅπερ καὶ λέγειν αἰσχύνη ἐστὶν), ὀρχήσεις μυσαρὰς εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὰς πλατείας ἐκτελοῦσιν, ὥστε τῇ τῶν οἰκοδεσποινῶν τιμῇ, καὶ ἄλλων ἀναριθμήτων γυναικῶν τῇ αἰδοῖ τῶν εὐλαβῶν, εἰς τὴν ἁγίαν ἡμέραν παραγενομένων, λάγναις ὕβρεσιν ἐφορμᾶν, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς ἁγίας πίστεως σχεδὸν φεύγεσθαι τὴν προσέλευσιν.

Ἀπος. μβ'. μγ'. νδ'. τῆς ς'. θ'. ν'. ξβ'. τῆς ζ'. κβ'. τῆς ἐν Λαοδικ. κδ'. νγ'. νέ. τῆς Καρθαγ. μζ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς πολλοὺς τόπους ἐγένοντο ἀκόμη συμπόσια ἑλληνικὰ (2), ὥστε ὁποῦ καὶ οἱ Χριστιανοὶ νὰ συμμαζώνωνται κρυφίως μὲ τοὺς Ἕλληνας εἰς αὐτά· ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς μνήμας (3) καὶ ἑορτὰς τῶν Μαρτύρων τοιαῦτα συμπόσια καὶ χοροὶ ἐγίνοντο τόσον ἄτακτοι, ὥστε ὁποῦ οἱ ταῦτα ποιοῦντες ὡρμοῦσαν ἀσεμνα καὶ πορνικὰ ἐπάνω εἰς τὰς σεμνὰς γυναῖκας, ὁποῦ ἐπήγαιναν χάριν εὐλαβείας εἰς τὰς ἑορτὰς ταύτας, εἰς τρόπον ὅτι τὰς ἔκαμναν νὰ ἀποφεύγουσι καὶ αὐτὸ τὸ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· διὰ τοῦτο λοιπὸν διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ παρακαλέσουν τοὺς Βασιλεῖς, διὰ νὰ προστάξουν νὰ ἐμποδισθοῦν ἐξουσιαστικῶς τὰ τοιαῦτα πάντα, καὶ οὔτε εἰς τὰς πόλεις, οὔτε εἰς τὰ ὑποστατικὰ ἔξω, οὔτε ἔμπροσθεν εἰς τοὺς Ἱεροὺς ναοὺς καὶ τὰς αὐλὰς τῶν Μαρτύρων νὰ γίνωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

(1) Καὶ οἱ πολιτικοὶ δὲ νόμοι ἐν βιβλ. κά. καὶ τίτλ. ά. ἀπαριθμοῦσι τινὰς, οἱ ὁποῖοι χωρὶς τὸ θέλημά τους νὰ μὴ μαρτυροῦν.

(2) Ἦτοι καθὼς ἐγίνοντο εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Κρόνου, τοῦ Διονύσου καὶ ἄλλων ψευδοθεῶν τῶν Ἑλλήνων.

(3) Γενέσιον γὰρ λέγεται καὶ ἡ τοῦ θανάτου ἡμέρα, καὶ ὅρα τὸν Βαρῖνον ἐν τῇ λέξει, γενέθλιος, καὶ τὸν νέ. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Ο'. 70.

Κἀκεῖνο ἔτι μὴν δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα τὰ θεώρια τῶν θεατρικῶν παιγνίων ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς φαιδραῖς ἡμέραις τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως κωλύωνται, μάλιστα ὅτι ἐν τῇ ὀγδοάδι τοῦ Ἁγίου Πάσχα οἱ ὄχλοι μᾶλλον εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, ἤπερ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συνέρχονται. Ὀφείλειν μετενεχθῆναι τὰς ὡρισμένας αὐτῶν ἡμέρας ὅτε ἀπαντήσῃ, καὶ μὴ ὀφείλειν τινὰ τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὰ θεώρια ταῦτα ἀναγκάζεσθαι.

Τῆς ς'.κβ'.νέ. ξθ'. ξστ'. τῆς ζ'. κβ'. τῆς ἐν Λαοδ.νγ'. νδ'. τῆς Καρθ. ιζ'.

Ἑρμηνεία.

Ζητεῖ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἡ Σύνοδος, ἵνα διὰ προσταγῆς Βασιλικῆς μὴ γίνωνται τρεξίματα ἀλόγων ἢ ἄλλων ζώων παιγνίδια εἰς τὰς Κυριακὰς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἑορτασίμους ἡμέρας, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Διακαινίσιμον ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα, ἐπειδὴ περισσότερον συναθροίζονται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὰ θέατρα ταῦτα, πάρεξ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅτι κανένας Χριστιανὸς νὰ μὴ ἀναγκάζεται νὰ πηγαίνῃ εἰς αὐτά. Νὰ μετατεθοῦν δὲ ταῦτα εἰς ἄλλας ἡμέρας. Ὅρα καὶ τὸν κδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'. 71.

Κἀκεῖνο δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα ὁρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε Κληρικὸν οἱασδήποτε τιμῆς τυγ- || Ἀπος. κή. χάνοντα, ἐφ' οἱῳδήποτε ἐγκλήματι, τῇ τῶν Ἐπισκόπων κρίσει καταδικασθέντα, μὴ ἐξεῖναι τὸν αὐτὸν, εἴτε παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἧς ὑπῆρχεν, εἴτε ἀπὸ οἱουδήποτε ἀνθρώπου διεκδικῆσθαι, ποινῆς ἐπὶ τούτῳ παρεντεθείσης ζημίας χρημάτων τε καὶ τιμῆς, ὅπως μηδὲ κεῖραν, μηδὲ φύσιν ἀπολογητέαν εἶναι κελεύσωσι.

Ἑρμηνεία.

Ζητεῖ μὲ τὸν κανόνα τοῦτον ἡ Σύνοδος, ἵνα προστάξωσιν οἱ Βασιλεῖς νὰ μὴ ἔχῃ ἄδειαν νὰ διαφεντεύῃ οὔτε ἡ Ἐκκλησία του, οὔτε ἄλλος τις ἄνθρωπος δυνάστης τυχὸν, τὸν οἱονδήτινα Κληρικὸν ὁποῦ ἤθελε καταδικασθῇ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους διὰ κανένα του ἔγκλημα ἄξιον καταδίκης (1), καὶ ὅτι ὅποιος τοῦτο ἤθελε κάμει νὰ λαμβάνῃ ποινὴν, ζημίαν χρημάτων, καὶ ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἀξιώματός του, καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἀπολογίαν, ἤτοι νὰ μὴ ὠφελῆται μήτε ἀπὸ τὴν ἡλικίαν του, ὅτι εἶναι τυχὸν γέρων ἢ νέος, μήτε ἀπὸ τὴν φύσιν, ὅτι εἶναι τυχὸν ἄνδρας ἢ γυνὴ, ἢ ὑγιὴς, ἢ κατὰ φύσιν ἀσθενής. Ὅρα καὶ τὸν κή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'. 72.

Ἀποστ. νϐ'. τῆς Καρθαγ. νγ'. || Ἔτι μὴν αἰτῆσαι δεῖ, ἵνα ἐάν τις ἐξ οἱουδήποτε παιγνιώδους ἐπιτηδεύματος πρὸς τὴν τοῦ χριστιανισμοῦ χάριν ἐλθεῖν θελήσοι, καὶ ἐλεύθερος ἀπ' ἐκείνων τῶν σπιλάδων διαμεῖναι, μὴ ἐξὸν εἴη τινὶ τὸν τοιοῦτον πρὸς τὰ αὐτὰ γυμνάσματα πάλιν προτρέπεσθαι ἢ καταναγκάζειν

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο ζητεῖ ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς δηλ. ἐὰν κἀνένας Ἕλληνας παιγνιώτης ὢν, σκηνικὸς τυχὸν, ἢ μῖμος, ἢ ἄλλο τι, γένῃ Χριστιανὸς, καὶ θελήσῃ νὰ μὴ μεταχειρισθῇ πλέον τὰ τοιαῦτα ἀκάθαρτα παίγνια, νὰ μὴ ἦναι ἄδεια εἰς κανένα νὰ ἀναγκάζῃ τὸν τοιοῦτον, ἢ νὰ τὸν παρακινῇ εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῇ πάλιν τὰ τοιαῦτα· διότι τότε εἰς τὰς ἑορτὰς χρέος καὶ διακόνημα εἶχον οἱ τοιοῦτοι παιγνιῶται νὰ κάμνουσι ταῦτα, ὡς πληρωμένοι, καὶ ἂν δὲν θέλουν, νὰ τραβίζωνται καὶ στανικῶς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'. 73.

Ἀπόστ. πϐ'. τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. πέ. τῆς ἐν Γάγγ. γ'. τῆς Καρθ. ιϛ'. τοῦ Βασ. μ'. μϐ'. || Περὶ ἐλευθεριῶν δηλαδὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κηρυκτέον, ἐὰν τοῦτο οἱ ἡμέτεροι συνιερεῖς φαίνωνται ποιοῦντες ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡ ἡμετέρα δῆλον πεποίθησις τῇ τούτων τάξει ἕπηται, δοθείσης φανερῶς ἀδείας πεμπομένου τοποτηρητοῦ, ἵνα οἱαδήποτε ἀξία πίστεως ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας ἐκτελεῖσθαι δυνηθείη, καὶ ἡμεῖς ἐπαινετῶς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὑποδεξώμεθα.

Ἑρμηνεία.

Ἀμφιβάλλοντες οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης, ἂν πρέπῃ νὰ κηρύττωνται ἐπ' Ἐκκλησίας ἡ ἐλευθερίαις ὁποῦ ἤθελαν κάμει οἱ αὐθέντα τῶν δούλων των, γνωματεύουσι διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι νὰ σταλθῇ τοποτηρητὴς εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἂν οἱ ἐκεῖσε συνεπίσκοποι κάμουσι τοῦτο, νὰ ἀκολουθήσουν μετὰ θάρρους καὶ οὗτοι εἰς ταύτην τὴν τάξιν, καὶ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ πρᾶγμα ὡς ἀξιόπιστον καὶ ἐπαινετὸν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ σωτηρίας τῶν ἐλευθερουμένων δούλων γενόμενον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πϐ'. Ἀποστολικόν.

(1) Ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐδὲ βοήθειαν ἔχει ἐκκλήτου εἰς ἄλλο κριτήριον κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα.

ΚΑΝΩΝ ΟΔ'. 74.

Τοῦ Αἰκυτίου ἔτι μὴν, τοῦ ἐκπαλαι κατὰ τὴν ἰδίαν ἀξίαν τῇ τῶν Ἐπισκόπων γνώμῃ καταδικασθέντος, τὸ πρᾶγμα, οὐκ οἶμαι παρεατέον τῇ πρεσβείᾳ, ἵνα, ἐὰν τυχὸν τοῦτον εὕρῃ ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν, ἔστω πρὸς φροντίδος τῷ αὐτῷ ἀδελφῷ ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ὡς χρὴ, καὶ ὅπου ἐξὸν εἴη, κατ' ἐκείνου διαπράξασθαι.

Ἀποστ. κή. Καρθ. οά.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ Αἰκύτιος οὗτος, Ἐπίσκοπος ὤν, καὶ καταδικασθεὶς δικαίως, ὡς ἦτον ἄξιος, ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐκεῖ δὲν ἡσύχαζε, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ πρέσβυς καὶ τοποτηρητὴς ὁποῦ ἔχει ἐκεῖσε νὰ σταλῇ, νὰ φροντίσῃ διὰ νὰ τὸν κατατρέξῃ ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται, ἵνα μὴ ταράττῃ τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, καί τοι τοπικὸν ὄντα, μανθάνομεν ὅτι πρέπει νὰ λαμβάνουσι τὴν ὁμοίαν παιδείαν καὶ ὅσοι ἄλλοι τοιοῦτοι Ἐπίσκοποι εὑρεθοῦν. Ὅρα καὶ τὸν κή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'. 75.

Μετὰ ταῦτα, ψηλαφηθέντων καὶ κατανοηθέντων πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρησιμότητι συντρέχειν δοκούντων, ἐπινεύσαντος καὶ ἐνηχήσαντος τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἐπιλεξάμεθα ἡπίως καὶ εἰρηνικῶς διαπράξασθαι μετὰ τῶν μνημονευθέντων ἀνθρώπων, κἂν εἰ τὰ μάλιστα ἐκ τῆς τοῦ Κυριακοῦ σώματος ἑνώσεως, ἀνησυχάστῳ διανοίᾳ ἀποχίζωσιν, ἵνα, ὅσον τὸ ἐν ἡμῖν, πᾶσι καθόλου γνωσθῇ τοῖς τῇ ἐκείνων κοινωνίᾳ καὶ ἑταιρείᾳ σαγηνευθεῖσιν ἀνὰ πάσας τὰς τῆς Ἀφρικῆς ἐπαρχίας, πῶς ἐλεεινῇ πλάνῃ κατεδέθησαν. Ἴσως, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ἡμῶν ἐν ἡμερότητι συναγόντων τοὺς τὰ διάφορα φρονοῦντας, δώσει αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν πρὸς τὸ ἐπιγνῶναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἵνα ἀνασφήλωσιν οἱ ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου βρόχων αἰχμαλωτισθέντες αὐτῷ εἰς τὸ αὐτοῦ θέλημα.» [β'. Τιμοθ. β'. 26.]

Τῆς Καρθ. ξέ. ξς'. ος'. οζ'. οή. ιθ'. ρ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρί. ρκή, ρκθ'.

Ἑρμηνεία.

Γράψαντες οἱ Πατέρες οὗτοι πρὸς τὸν Ρώμης καὶ Μεδιολάνων, κατὰ τὸν ξς'. Κανόνα, καὶ λαβόντες γράμματα ἀπὸ τὸν Ρώμης εἰς τὸ νὰ φερθοῦν εἰρηνικῶς μὲ τοὺς Donatistὰς, ὡς ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς Συνόδου ταύτης καθορᾶται, ἤδη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος εἰς αὐτὸ τοῦτο καὶ οὗτοι συμφωνοῦντες, ἐπινεύσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ φερθοῦν πράως εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀποσχισθέντας ἀπὸ τὸ Κυριακὸν σῶμα, τῆς Ἐκκλησίας δηλ. (ἤ καὶ τῶν Μυστηρίων, ὡς περὶ ταῦτα διαφερομένους, ὡς εἴπομεν·), ἵνα ἀπὸ τὴν τοιαύτην πραότητα ἐντρεπόμενοι, τὴν ἐλεεινὴν πλάνην αὐτῶν γνωρίσουν εἰς τὴν ὁποίαν ἐδέθησαν, καὶ ἵνα, διὰ τῆς τοιαύτης ἡμερότητος ἴσως δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς τὸ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὰ βρόχια τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πιασθέντες, ποιοῦσιν αὐτοῦ τὸ θέλημα κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΟΣ'. 76.

Ἤρεσε τοίνυν, ἵνα ἐκ τῆς ἡμετέρας Συνόδου γράμματα πρὸς τοὺς τῆς Ἀφρικῆς ἄρχοντας δοθῶσιν, ἀφ' ὧν αἰτῆσαι, ἁρμόδιον ἔδοξε περὶ τοῦ βοηθῆσαι τῇ κοινῇ μητρὶ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν οἷς ἡ τῶν Ἐπισκόπων αὐθεντία ἐν ταῖς πόλεσι καταφρονεῖται. Τουτέστιν, ἵνα, ἀρχοντικῇ δυναστείᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ, καὶ χριστιανικῇ πίστει, ἀναζητήσωσι τὰ γενόμενα ἐν ὅλοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς οἱ Μαξιμινιασταὶ τὰς Ἐκκλησίας κατέσχον· ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἀποσχίσαντας, καὶ δημοσίοις πεπραγμένοις τὴν περὶ τούτων γνῶσιν βεβαίαν πᾶσιν ἀναγκαίως ποιήσωσιν ἐντεθῆναι.

Ἀπος. κζ'. τῆς Καρθ. νέ. ξς'. ος'. οζ'. οή. ιθ'. ρ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρί. ρκή. ρκθ'. τῆς Ἀντιοχ. έ. τῆς ά. καὶ β'. θ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζουν λοιπὸν ἀκολούθως διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ἵνα ἀποσταλθῶσι γράμματα παρακαλεστικὰ εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἀφρικῆς, διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν κοινὴν μητέρα τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μὲ ἀρχοντικὴν δυναστείαν καὶ ἐπιμέλειαν ζητήσουν νὰ εὕρουν καὶ τοὺς Μαξιμικνιστὰς (οἵτινες Donatistaὶ ὄντες πρότερον ἀπεσχίσθησαν ὕστερον ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ φτρίαν ἐδικήν τους ἐποίησαν), καὶ ὅσα ἄλλα κακὰ ἔκαμαν, καταφρονοῦντες τὴν αὐθεντίαν τῶν Ἐπισκόπων, καὶ κατακρατοῦντες τὰς Ἐκκλησίας αὐτῶν, καὶ τούτων ἁπάντων τὴν βε-

βαίαν εἴδησιν νὰ γράψουν εἰς τὰ δημόσια καὶ πολιτικὰ ὑπομνήματα, ὡς ἀναγκαίαν οὖσαν καὶ ὠφέλιμον. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς καὶ κζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'. 77.

Τῆς Καρθ. νέ. ξς'. ος'. οζ'. οή. ιθ'. ρ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρκή. ρκθ'.

Ἤρεσεν, ἵνα γράμματα πεμφθῶσι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνεπισκόπους ἡμῶν, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν, ἐν ᾗ προκάθηται ὁ μνημονευθεὶς προσκυνητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Ἀναστάσιος, ἐπειδὴ γινώσκει τὴν Ἀφρικὴν μεγάλην ἔχειν ἀνάγκην, ὥστε διὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην καὶ χρησιμότητα, καὶ δι' αὐτῶν τῶν Δονατιστῶν, οἵτινες δήποτε Κληρικοί, διορθουμένης τῆς βουλῆς, πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα μετελθεῖν θελήσοιεν, κατὰ τὴν ἑνὸς ἑκάστου καθολικοῦ Ἐπισκόπου προαίρεσιν καὶ βουλὴν τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κυβερνῶντος τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν τοῦτο συμβάλλεσθαι τῇ τῶν Χριστιανῶν εἰρήνῃ φανείῃ, ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς αὐτοὺς ἀναδεχθῆναι, καθὼς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις περὶ τῆς αὐτῆς διαστάσεως γενέσθαι φανερόν ἐστιν, ὅπερ πολλῶν καὶ σχεδὸν πασῶν τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ Ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς ἡ τοιαύτη πλάνη ἀνεφύη, τὰ παραδείγματα μαρτύρονται. Οὐχ ἵνα ἡ Σύνοδος, ἡ ἐν τοῖς περαματικοῖς μέρεσι περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενομένη, διαλυθῇ, ἀλλ' ἵνα ἐκεῖνο μείνῃ περὶ τοὺς οὕτω μετελθεῖν πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν βουλομένους, ὥστε μηδεμίαν ἐπὶ τούτων τῆς ἑνότητος συντομίαν περιεργάζεσθαι. Δι' ὧν δὲ παντὶ τρόπῳ ἐκτελεσθῆναι καὶ προσβοηθηθῆναι ἡ καθολικὴ ἑνότης φανερῷ κέρδει τῶν ἀδελφικῶν ψυχῶν φανείῃ ἐν τοῖς τόποις, οἷς διάγουσι, μὴ ἐμποδίσῃ τούτοις τὸ ὁρισθὲν κατὰ τῶν τιμῶν αὐτῶν ἐν τῇ περαματικῇ Συνόδῳ, ὁπόταν τὸ σωθῆναι οὐδενὶ προσώπῳ ἀποκέκλεισται. Τουτέστιν, ἵνα οἱ χειροτονηθέντες ἐν τῷ τῶν Δονατιστῶν μέρει, ἐὰν πρὸς τὴν καθολικὴν πίστιν, διορθωθέντες, μετελθεῖν θελήσοιεν, μὴ κατὰ τὴν περαματικὴν Σύνοδον μὴ δεχθῶσιν ἐν ταῖς οἰκείαις τιμαῖς, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτοι προσδεχθῶσι, δι' ὧν τῇ καθολικῇ ἑνότητι γίνεται πρόνοια.

Ἑρμηνεία.

Περὶ Δονατιστῶν καὶ οὗτος ὁ Κανὼν διορίζεται, λέγων, ὅτι πρέπει νὰ πεμφθῶσι γράμματα πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Ἐπισκόπους, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ρώμης Ἀναστάσιον, τοὺς μὴ δεξαμένους τὰς χειροτονίας τῶν Δονατιστῶν, ἀπολογητικά, ὅτι πρέπει νὰ δεχθοῦν αὐτὰς εἰς τὴν Ἀφρικήν. Α', διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν ὅπου αὐτὴ εἶχεν ἀπὸ κληρικοὺς (ὅρα Κανόνα ξς'. τῆς αὐτῆς), εἰς τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἤθελαν χρηματίσουν. Β'. ὅτι καὶ εἰς ὅλους τοὺς τόπους, ὅπου ἐφάνησαν τὸ πάλαι οἱ τοιοῦτοι αἱρετικοί, μὲ τὰς τιμὰς καὶ κλήρους αὐτῶν ἐδέχθησαν. Γ'. ἵνα διὰ τούτου καὶ αὐτοὶ ἀγαπήσουν νὰ ἐπιστραφοῦν, καὶ ἐντεῦθεν νὰ αὐξήσῃ καὶ νὰ πληθυνθῇ ἡ ἑνότης, καὶ τὸ σύστημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ Δ'. ὅτι διὰ ταῦτα πάντα τὰ οἰκονομικὰ αἴτια δέχονται τὰς χειροτονίας αὐτῶν, καὶ ὄχι ὡς ἐναντιούμενοι εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ Σύνοδον, ἢ ὡς παραβαίνοντες τὴν ἐκείνης ἀπόφασιν. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'. 78.

Ἤρεσεν ἔπειτα, ὥστε, τούτων πραχθέντων, τοποτηρητὰς περὶ τοῦ κηρύξαι εἰρήνην καὶ ἑνότητα, ἧς τινος χωρὶς ἡ τῶν Χριστιανῶν σωτηρία καθίστασθαι οὐ δύναται, πεμφθῆναι ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἀριθμοῦ πρὸς τοὺς τῶν αὐτῶν Δονατιστῶν, εἴτε τινὰς ἔχουσιν Ἐπισκόπους, εἴτε λαϊκούς, δι' ὧν τοποτηρητῶν πᾶσιν ἐν γνώσει γένηται, ὧν (1) οὐδὲν ἔχουσιν εὔλογον κατὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, μάλιστα, ἵνα φανερὰ πᾶσι γένηται διὰ τῶν πολιχνιωτικῶν πεπραγμένων, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀποδείξεως, ἅπερ αὐτοὶ περὶ Μαξιμιανιστῶν τῶν ἰδίων σχισματικῶν ἔπραξαν, ἔνθα αὐτοῖς θεόθεν ἀποδείκνυται, ἐὰν ἐπισκῆψαι θελήσοιεν, οὕτως ἀδίκως τότε αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεως ἀποχίσαντας, ὥσπερ κράζουσιν ἀδίκως ἀπ' αὐτῶν τοὺς Μαξιμιανιστὰς νῦν ἀποχίσαι. Ἐκ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων, οὓς τινας φανερᾷ τῆς οἰκείας βουλῆς αὐθεντείᾳ κατεδίκασαν, μετὰ ταῦτα ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς ἀνεδέξαντο. Καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ οἱ παρ' αὐτοῖς καταδεδικασμένοι καὶ ἐκβεβλημένοι δεδώκασι, προσεδέξαντο, πρὸς τὸ δειχθῆναι, πῶς μωρᾷ καρδίᾳ ἀντιτάσσονται τῇ εἰρήνῃ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ διακεχυμένης, ταῦτα ποιοῦντες ὑπὲρ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου καὶ μὴ λέγοντες ἑαυτοὺς μολύνεσθαι τῇ κοινωνίᾳ τῶν παρ' αὐτοῖς οὕτω, διὰ τὸ ἀκούσιον τῆς εἰρήνης ἀναδεχθέντων, ἡμῖν δὲ φιλονεικοῦντες, τουτέστι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἔτι μὴν καὶ τῇ ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῆς γῆς καθεστώσῃ διὰ τῆς μεμιασμένης τούτων κοινωνίας, ὧν τινων πρώην κατηγοροῦντο, πάντες ἐλέγξαι αὐτοὺς οὐκ ἠδυνήθησαν.

(1) Ἴσ. ὀρθότερον ὡς.

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως καὶ ὁ παρὼν Κανὼν περὶ Δονατιστῶν διαλαμβάνει, διορίζων, ὅτι πρέπει νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ λαϊκοὺς αὐτῶν τοποτηρηταὶ ὀρθόδοξοι, προσκαλοῦντες αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ εἰρηνεύσουν καὶ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ ἐλέγξουν, καὶ νὰ ἀποδείξουν εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν γραμμάτων τῶν πολιτικῶν, ὅτι τῶν μὲν Μαξιμιανιστῶν τῶν ἀποσχισάντων ἑαυτοὺς ἀδίκως ἀπὸ τοὺς Δονατιστάς, (ὡς καὶ οἱ Δονατισταὶ ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν παρελόγως) καὶ κατακριθέντων διὰ τοῦτο παρ' αὐτῶν, ἐδέχθησαν καὶ τὸ βάπτισμα καὶ τὰς χειροτονίας, καὶ δὲν λογιάζουν ὅτι μολύνονται ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν αὐτῶν, ἐναντίον δὲ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας φιλονεικοῦσι, χωρὶς νὰ ἔχουν κἀμμίαν εὔλογον ἀφορμὴν κατ' αὐτῆς, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῆς ἀποστρέφονται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'. 79. (1)

Ἀπος. νή. τῆς δ'. κὲ τῆς ς'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς Σαρ. ιά. τῆς Καρθαγ. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. τοῦ Πέτρου ί. τοῦ Νύσσ. ς'.

Ἤρεσεν, ὥστε μηδενὶ ἐξεῖναι Ἐπισκόπῳ, καταλειφθείσης τῆς αὐθεντικῆς αὐτοῦ καθέδρας, πρός τινα Ἐκκλησίαν ἐν διοικήσει καθεστῶσαν, ἑαυτὸν ἀποφέρειν, ἢ ἐν οἰκείῳ πράγματι, ὑπὲρ ὃ χρὴ ἐπιπολὺ ἀπασχολουμένῳ ἀμελεῖν τῆς φροντίδος καὶ τῆς συνεχείας τοῦ ἰδίου θρόνου.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανών, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κἀνένα Ἐπίσκοπον νὰ ἀφίνῃ μὲν τὴν αὐθεντικήν του καθέδραν, ἤτοι τὸν πρωτότυπον θρόνον του, (κἂν καὶ ἦναι πτωχὸς καὶ ὀλιγάνθρωπος) καὶ νὰ πηγαίνῃ νὰ κάθηται εἰς ἄλλην παροικίαν ὑποκειμένην αὐτῷ, (κἂν αὐτὴ ἦναι τυχὸν πλουσιωτέρα καὶ πολυανθρωποτέρα ἀπὸ τὴν ἔχουσαν τὸν θρόνον του πόλιν,) (2) ἢ καὶ νὰ ἀπερχῇ περισσότερον ἀπὸ τὸν πρέποντα καὶ διωρισμένον καιρὸν εἰς αὐτήν, ἀμελῶν τὴν φροντίδα καὶ πρόνοιαν τῆς ἐχούσης τὸν θρόνον του πόλεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'. 80.

Ἀπος'. μζ'. τῆς ς'. πδ'.

Ἤρεσε περὶ τῶν νηπίων, ὁσάκις μὴ εὑρίσκωνται βέβαιοι μάρτυρες, οἱ ταῦτα ἀναμφιβόλως βαπτισθέντα εἶναι λέγοντες, καὶ οὐδὲ αὐτὰ διὰ τὴν κεῖραν περὶ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς μυσταγωγίας ἀποκρίνασθαι ἐπιτηδείως ἔχωσι, χωρίς τινος προσκόμματος ὀφείλειν ταῦτα βαπτίζεσθαι, μήποτε ὁ τοιοῦτος δισταγμὸς ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἁγιασμοῦ καθάρσεως.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν ἐρανισθεὶς ἀπὸ τὴν ς'., πδ'. αὐτῆς ἐστι, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ, αὐτολεξεὶ ἐκτιθεμένου ἐκεῖσε.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'. 81.

Ἀπος'. ζ'. λζ'. τῆς Καρθ. ξ'. ριζ'.

Ἤρεσεν, ὥστε τὴν ἡμέραν τοῦ προσκυνητοῦ Πάσχα διὰ τῆς τῶν τετυπωμένων ὑπογραφῆς πᾶσιν ἐμφανίζεσθαι, ἡ δὲ τῆς Συνόδου ἡμέρα ἡ αὐτὴ φυλαχθῇ, ἥτις ὡρίσθη ἐν τῇ ἐν Ἱππῶνι Συνόδῳ· τουτέστιν, ἡ πρὸ δέκα Καλανδῶν Σεπτεμβρίων. Ὀφείλει γὰρ καὶ γραφῆναι πρὸς τοὺς πρωτεύοντας πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα, ὅτε παρ' ἑαυτοῖς Σύνοδον προσκαλοῦνται, ταύτην τὴν ἡμέραν φυλάττωσι.

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἡμέρα τοῦ κατ' ἔτος ἐρχομένου Πάσχα, διορίζει ὁ παρὼν Κανών, νὰ φανεροῦται εἰς ὅλους μὲ τὸ νὰ ὑπο-

(1) Τὸν τοῦ 74 Κανόνος ἀριθμὸν ἔχει παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς τὸ νὰ ἀπέχουν οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των. καὶ οἱ μὴ τοῦτο ποιοῦντες, νὰ χάνουσι τὸν βαθμόν τους, ὅπερ ἡμεῖς ἀφήσαμεν ὡς ἄπαξ καὶ δὶς ἀναφερόμενον κατὰ τὸν γ'. καὶ δ'. Κανόνα. Εἰ γὰρ, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ δὶς ἔψειν τὴν κράμβην, περιττὸν, πολλῷ μᾶλλον τὸ τρὶς ἔψειν αὐτήν.

(2) Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι μετὰ ἀδείας βασιλικῆς καὶ διαγνώσεως συνοδικῆς, ἠμπορεῖ νὰ μετατεθῇ ὁ αὐθεντικὸς θρόνος Ἐπισκόπων ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, χωρὶς δὲ τούτων οὐ δύναται. Διὸ καὶ ὁ Δέρκου ποτὲ ζητήσας νὰ μεταθέσῃ τὸν θρόνον ἀπὸ Δέρκου εἰς τὸ Ἐμπόριον, ὡς πολυανθρωπότερον, καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἀρχιερεῖς ἀπὸ πόλεις πτωχὰς ζητήσαντες νὰ μεταθέσουν τοὺς θρόνους των εἰς παροικίας πλουσιωτέρας, οὐκ εἰσηκούσθησαν, κατὰ τὸν αὐτὸν Βαλσαμῶνα, διὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ χρυσόβουλον Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ διορίζον, ὅτι εἰς ὁποίαν Ἐκκλησίαν χαρίσῃ ὁ βασιλεὺς ἀξίωμα ἀνώτερον, Μητροπολίτου τυχὸν ἢ Ἀρχιεπισκόπου, πρέπει καὶ ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος νὰ τιμᾷ τὸν τοιοῦτον ὡς Μητροπολίτην ἢ Ἀρχιεπίσκοπον. Παρὰ Βλάσταρι.

γράφεται εἰς τοὺς διορισμοὺς ὁποῦ ἤθελε διατάξει ἡ κατ' ἔτος γινομένη Σύνοδος. Ἡ δὲ ἡμέρα τῆς Συνόδου τῆς ἐνιαυσίας ταύτης, καθ' ἣν πρέπει νὰ συγκροτῆται, νὰ ἦναι ἡ κά. τοῦ Αὐγούστου (καλάνδαι γὰρ αἱ πρῶται δέκα ἡμέραι τοῦ μηνὸς λέγονται, ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ ξϐ'. τῆς ς'.), καθὼς ὡρίσθη εἰς τὴν ἐν Ἱππῶνι (1) Σύνοδον, ἥτις καὶ πρέπει πάντοτε νὰ φυλάττεται, ὅταν γίνεται Σύνοδος. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. καὶ λζ'. Ἀποστολ. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'. 82.

Ἀποστ. νή. τῆς δ'. κέ. τῆς ς'. ιθ'. τῆς ά. καὶ ϐ'. ις'. τῆς Σαρδ'. ιά. τῆς Καρ. οθ'. πς'. ρλά. ρλϐ'. ρλγ.

Ὁμοίως ὡρίσθη, ὥστε μηδενὶ ἐξεῖναι μεσίτῃ τὴν καθέδραν κατέχειν, ἢ τινι μεσίτης δέδοται διὰ οἱασδήποτε τῶν λαῶν σπουδὰς ἢ διχοστασίας, ἀλλὰ σπουδάζειν ἐντὸς ἑνιαυτοῦ τοῖς αὐτοῖς προνοεῖσθαι Ἐπίσκοπον. Εἰ δὲ περὶ τούτου ἀμελήσοι, μετὰ τὴν περαίωσιν τοῦ ἑνιαυτοῦ ἕτερος ψηφισθῇ μεσίτης.

Ἑρμηνεία.

Συνήθεια ἦτο πάλαι, καὶ ὅταν κληρικὸς ἐπαρχίας Ἐπίσκοπος ἐτελεύτα, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον ἔμενεν αὔτη χηρεύουσα, καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς εἶχε ταραχὰς, ἐστέλλετο εἰς αὐτὴν Ἐπίσκοπός τις, ὅστις ὠνομάζετο μεσίτης (ἕως ὡς μεσιτεύων μεταξὺ τοῦ τελευτήσαντος Ἐπισκόπου καὶ τοῦ μέλλοντος χειροτονηθῆναι), διὰ νὰ καταστήσῃ τὸν ἐν αὐτῇ λαὸν, στασιάζοντα καὶ ταραττόμενον, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας. Διορίζει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ μεσίτης αὐτὸς νὰ προνοῆται ἀνάμεσα εἰς ἕνα χρόνον, νὰ γίνεται κύριος καὶ γνήσιος εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἄλλος Ἐπίσκοπος. Εἰ δὲ καὶ ἀμελήσοι, νὰ γίνεται ἄλλος μεσίτης ἐπιμελέστερος μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἑνιαυτοῦ· ὁ μεσίτης δὲ οὗτος Ἐπίσκοπος, φαίνεται νὰ ἐνεργῇ ὡσὰν καὶ γνήσιος Ἀρχιερεὺς, ὅλην τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀρχιερατικῶν δικαίων ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς, πάρεξ τῆς ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως, κατὰ τὴν συνοδικὴν διάγνωσιν Μανουὴλ Κωνσταντινουπόλ. τοῦ Χαριτοπούλου (σελ. 241. τοῦ Γιοῦρ.). Ὅρα καὶ τὸν ιγ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (2). Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΠΓ'. 83.

Ἀπος. κζ'. τῆς ά. καὶ ϐ'. θ'. τῆς Ἀντιοχίας έ. τῆς Καρθ. νζ'. ξϐ'. ος'. ιθ'. ρ'. ρς'. ρζ'.

Σύμπασιν ἔδοξεν αἰτῆσαι ἀπὸ τῶν Βασιλέων διὰ τὴν τῶν πενήτων κάκωσιν, ὧν ταῖς ἐπαχθείαις ἀπαύστως ἡ Ἐκκλησία παρενοχλεῖται, ὥστε ἐκδίκους τούτοις, μετὰ τῆς τῶν Ἐπισκόπων προνοίας ἐπιλεγῆναι κατὰ τῆς τῶν πλουσίων τυραννίδος.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ Ἐπίσκοποι χρέος ἔχουσιν ὄχι μόνον νὰ διδάσκουν τὸν λαόν τους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν νὰ διαφεντεύουσιν αὐτὸν, ὅταν ἀδικῆται, οἱ δὲ τούτους ἀδικοῦντες διὰ δυναστείαν, δὲν ἐψήφουν τοὺς Ἐπισκόπους· διὰ τοῦτο μὲ τὸν παρόντα Κανόνα ζητεῖ ἡ Σύνοδος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς νὰ καταστα θοῦν ἔκδικοι (3), ἤτοι ἄρχοντές τινες δύναμιν ἔχοντες βασιλικὴν εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζουσι μαζὴ μὲ τοὺς Ἐπισκόπους τὰς τῶν ἀδικούντων πλουσίων τυραννίας, ἵνα μὴ ἀπὸ τὰς βαρείας ἀδικίας ὁποῦ λαμϐάνουν οἱ πτωχοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, ἐνοχλῆται καθ' ἡμέραν ἡ Ἐκκλησία, ἐρχομένων τῶν πτωχῶν πρὸς αὐτὴν, καὶ ζητούντων ϐοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. Ἀποστολικόν.

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι καὶ ἄλλαι Σύνοδοι ἔγιναν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, εἴς τε τὴν Ἱππῶνα καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἔξω ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἐν Καρθαγένῃ. Δύω δὲ Ἱππῶνες ἦσαν ὑποκείμεναι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Νουμηδίας τῆς ἐν Ἀφρικῇ, εἰς τὴν μίαν ἀπὸ τὰς ὁποίας ἦτο Ἐπίσκοπος ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ τοσοῦτος θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καὶ ἐτελεύτησε ος' χρόνων γέρων, εὑρισκόμενος ὅλως δι' ὅλου εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ ἠρρωστημένος καὶ πολλὰ λελυπημένος διὰ τὴν ἅλωσιν ὁποῦ ἔκαμαν οἱ Ἀρειανισταὶ Βάνδαλοι εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὑπὸ τῶν ὁποίων εἰ καὶ κατεκάη ἡ Ἱππῶν αὕτη, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῇ ϐιϐλιοθήκη θεῖκῇ καὶ οὐκ ἀνθρωπίνῃ δυνάμει ἐφυλάχθη ἀϐλαϐής. Ὅθεν καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου, τὰ κέδρου παντὸς ἀξιολογώτερά τε καὶ δυνατώτερα, ἄκαυστα διεφυλάχθησαν, ἀγκαλὰ καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐνοθεύθησαν ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς. Δι' ὃ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι ἀνατολικοὶ δὲν δέχονται ταῦτα ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὅσα συμφωνοῦσι μὲ τὴν κοινὴν δόξαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας.

(2) Σημείωσαι ὅτι διὰ τὰς διχονοίας καὶ μάχας τοῦ λαοῦ, ταὐτὸν εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀνάγκην. ἐξετάθη εἰς ἕνα χρόνον ἡ ἀναϐολὴ τῆς χειροτονίας τοῦ Ἐπισκόπου ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ἐπειδὴ, ἀνάγκης μὴ οὔσης, εἰς τρεῖς μῆνας πρέπει νὰ χειροτονοῦνται οἱ Ἐπίσκοποι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου των, καὶ ὄχι περισσότερον κατὰ τὸν κέ. τῆς δ'.

(3) Περὶ τῶν ἐκδίκων τούτων διορίζει ἡ ιέ. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ, ὅτι νὰ κρίνουν καὶ χρηματικὰς ὑποθέσεις μέχρι ποσότητος τριακοσίων νομισμάτων, καὶ τὰς ἐλαφροτέρας ἐγκληματικάς. Ὅτι νὰ μὴ ἀφίνουν τοὺς δυνάστας νὰ κατατρέχουν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς, μηδὲ νὰ ἀφίνουν νὰ παίρνουν οἱ φορολόγοι τίποτε παράνω ἀπὸ τὰ ϐασιλικὰ δοσίματα, καὶ ὅτι εἰς κάθε δύω χρόνους νὰ γίνωνται ἄλλοι καινούριοι, διαλεγόμενοι τόσοι τὸν ἀριθμὸν, ὅσοι εἶναι ἀρκετοὶ εἰς τὸ πλῆθος τῆς κάθε πολιτείας, καὶ ἄλλα προνόμια ἡ αὐτὴ Νεαρὰ δίδει εἰς αὐτούς. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ϐ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΠΔ'. 84.

Ἤρεσεν ἵνα, ὁσακισδήποτε Σύνοδον δεῖ συναχθῆναι, οἱ Ἐπίσκοποι, οἵτινες οὔτε κείρᾳ, οὔτε ἀσθενείᾳ, οὔτέ τινι βαρυτέρᾳ ἀνάγκῃ ἐμποδίζονται, ἁρμοδίως ἀπαντῶσι. Καὶ τοῖς πρωτεύουσιν ἑκάστης ἰδίας αὐτῶν ἐπαρχίας ἐμφανισθείη περὶ (1) πάντων τῶν Ἐπισκόπων, εἴτε δύω εἴτε τρεῖς συναθροίσεις γένωνται, καὶ ἀπὸ ἑκάστου δὲ ἀθροισμοῦ εἰς ἀμοιβήν, ὁσοιδήποτε ἐπιλεγῶσι, πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς Συνόδου ἐνστατικῶς ἀπαντήσωσιν. Ἐὰν δὲ μὴ δυνηθῶσιν ἀπαντῆσαι, ἀθρόων τινῶν ἀναγκῶν, ὡς εἰκὸς, ἀναφυομένων, εἰμὴ τὸν λόγον τοῦ οἰκείου ἐμποδισμοῦ παρὰ τῷ οἰκείῳ πρωτεύοντι ἀποδώσωσιν, ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι Ἐκκλησίας.

Ἀπος'. λζ'. τῆς ά. ἑ. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή. τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς Καρθ. κς'. ξ'. πά. πέ. ρδ'. τῆς Λαοδ. μ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀπαρκιτήτως ἀπαιτεῖ ὁ παρὼν Κανὼν νὰ συνάγωνται οἱ Ἐπίσκοποι ἑκάστης ἐπαρχίας, ὅταν γίνεται Σύνοδος, ἔξω μόνον ἂν ἐμποδίζωνται, ἢ διὰ ἡλικίαν βαθέος γήρατος, ἢ διὰ ἀσθένειαν, ἢ δι' ἄλλην ἀναγκαίαν περίστασιν· καὶ ἀφ' οὗ συναχθοῦν, νὰ δίδουν εἴδησιν εἰς τοὺς Μητροπολίτας των. Καὶ ἂν δύω ἢ τρεῖς συνάθροισαις γένουν (ἴσως γὰρ, ἢ στενοχωρούμενοι ἀπὸ κατοικίας, ἢ ἀπὸ ἄλλα χρειώδη, δὲν ἐσυναθροίζοντο ὅλοι εἰς μίαν πόλιν, ἀλλὰ εἰς δύω ἢ τρεῖς, πλησιαζούσας εἰς τὴν Μητρόπολιν), ἀπὸ κάθε ἄθροισμα νὰ διαλέγωνται, καὶ ἀμοιβαιως ἄλλοτε ἄλλοι νὰ παρουσιάζουν ἐνστατικῶς, ἤτοι ἀνυπερθέτως (ἢ καὶ ἀποδεικτικῶς τοὺς λόγους ποιοῦντες) εἰς τὴν Σύνοδον. Ὅχι καὶ δὲν δυνηθοῦν νὰ συναχθοῦν διὰ ἀναγκαίας τυχὸν περιστάσεις ὁποῦ τῶν ἠκολούθησαν, πρέπει νὰ φανερώσουν τὸ ἐμπόδιον αὐτὸ εἰς τὸν Μητροπολίτην, ὅπερ ἐὰν μὴ ποιήσωσι, νὰ μένουν μὲν ἀκοινώνητοι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἰς μόνην δὲ τὴν ἰδίαν Ἐκκλησίαν των νὰ συγκοινωνοῦν. Ὅρα τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΠΕ'. 85.

Περὶ Κρεσκωνίου τοῦ Βιλλαρεκεντίου τοῦτο πᾶσιν ἔδωξεν, ἵνα ἐντεῦθεν ὁμοίως ἐμφανισθείη τῷ πρωτεύοντι τῆς Νουμηδίας, πρὸς τὸ εἰδέναι αὐτὸν ὀφείλειν γράμμασιν οἰκείοις πρὸς συνέλευσιν προτρέψασθαι τὸν μνημονευθέντα Κρεσκώνιον, ὥστε μὴ ὑπερθέσθαι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τῇ πλησιαζούσῃ συμπάσῃ Ἀφρικανῇ Συνόδῳ παρασχεῖν. Ἐὰν δὲ τοῦ ἐλθεῖν καταφρονήσῃ, ἔστω εἰδὼς κατ' αὐτοῦ ψῆφον νομοθετηθησομένην.

Ἀπος'. λζ'. τῆς ά. ἑ. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή. τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς ἐν Καρθ. κς'. ξ'. πά. ρδ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διὰ τοῦ ἑνὸς τούτου Ἐπισκόπου ἀνάγκην ἐπιφέρει εἰς ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους, ἀπαραιτήτως νὰ συνάγωνται εἰς τὰς ἐνιαυσίους Συνόδους, εἰς δὲ τοὺς καταφρονοῦντας καὶ μὴ συνερχομένους κατάκρισιν ἐκκλησιαστικὴν ἀπειλεῖ. Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Πς'. 86.

Ἤρεσεν ἵνα, ἐπειδὴ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐν Ἱππῶνι φροντιστῶν ἡ ἐγκατάλειψις οὐκ ὀφείλει ἐπιπολὺ ἀμεληθῆναι· καὶ ἐπειδὴ αἱ ἐκεῖ Ἐκκλησίαι κατέχονται παρὰ τῶν τὴν ἄτοπον Αἰκυτίου κοινωνίαν παρετηρημένων, πεμφθέντων ἐκ τῆς παρούσης Συνόδου Ἐπισκόπων, Ρηγίνου, Ἀλυπίου, Αὐγουστίνου, Ματέρνου, Θεασίου, Εὐοδίου, Πλακιανοῦ, Οὐρβανοῦ, Βαλερίου, Ἀμβιβίου, Φουρτουνάτου, Κουοδβουλτδέου, Ὀνωράτου, Ἰωαννουαρίου, Ἄπτου, Ὀνωράτου, Ἀμπελίου, Βικτοριανοῦ, Εὐαγγέλου καὶ Ρογατιανοῦ, καὶ συναχθέντων καὶ διορθωθέντων τῶν ἐπιψόγῳ μονοτονίᾳ τὴν φυγὴν τοῦ αὐτοῦ Αἰκυτίου προσδοκητέαν λογισαμένων, μετὰ τῆς πάντων εὐχῆς, Ἐπίσκοπος τούτοις χειροτονηθῇ. Ἐὰν δὲ μὴ θελήσωσιν ἐκεῖνοι τὴν εἰρήνην κατανοῆσαι μὴ ἐμποδίσωσι τῇ ἐπιλογῇ τοῦ προέδρου πρὸς τὸ χειροτονηθῆναι εἰς χρησιμότητα τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐγκαταλειφθείσης Ἐκκλησίας.

Ἀπος. νή. τῆς δ'. κέ. τῆς ς'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. ς'. τῆς Σαρδ. ιά. τῆς Καρθ. οθ'. πϐ'. ρλά. ρλϐ'. ρλγ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Αἰκύτιος οὗτος, Ἐπίσκοπος ὑπάρχων τῆς μιᾶς ἀπὸ τὰς δύο Ἱππῶνας, πόλεις οὔσας τῆς ἐν τῇ Ἀφρικῇ Νουμηδίας (ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πά. τῆς παρούσης) καὶ καθαιρεθεὶς διὰ ἔγκλημά του δικαίως (κατὰ τὸν οδ'.

(1) Ἴσ. παρά.

τῆς παρούσης) ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας. Τινὲς δὲ ζητοῦντες (1) τὴν ἄτοπον, ἤτοι παράνομον καὶ ἀκανόνιστον συγκοινωνίαν τοῦ Αἰκυτίου, μὲ πεισμονὴν καὶ αὐθάδειαν ἐπρόσμεναν αὐτὸν πότε νὰ ἔλθῃ, καταφρονοῦντες τὴν κατ' αὐτοῦ τῆς Συνόδου καθαίρεσιν. Διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος διορίζει νὰ σταλθοῦν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, διὰ νὰ εἰρηνεύσουν τοὺς ἐναντίους ἐκείνους, καὶ πρὸς τούτοις νὰ χειροτονήσουν ἄλλον Ἀρχιερέα εἰς τὴν Ἱππῶνα, ἥτις τόσον καιρὸν διὰ τὰ τοιαῦτα σκάνδαλα ἐγκατελείφθη καὶ ἐχήρευεν Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΠΖ'. 87.

Ἀποστ. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'.

Ὡρίσθη ἵνα, ὁσάκις Κληρικῶν ἐλεγχθέντων καὶ καταθεμένων τινὰ ἐγκλήματα, εἴτε διὰ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ὄνειδος, εἴτε διὰ τὴν ἀδεσιμότητα, ὧν χάριν τούτοις φειδὼ γίνεται, εἴτε διὰ τὴν ἀλαζόνα τῶν αἱρετικῶν καὶ ἐθνικῶν ἐπιγαυρίασιν, ἐὰν ὡς εἰκὸς ἐπαγωνίσασθαι τῷ ἰδίῳ πράγματι, καὶ τῆς ἰδίας ἀβλαβείας φροντίσαι θελήσωσιν, ἐντὸς ἀκοινωνησίας ἑνιαυτοῦ τοῦτο ποιήσωσιν. Ἐὰν δὲ ἐντὸς ἑνιαυτοῦ τὸ πρᾶγμα αὐτῶν καθᾶραι καταφρονήσωσι, μηδεμία τούτων τοῦ λοιποῦ φωνὴ παντελῶς προσδεχθείη.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐὰν Κληρικοί τινες ἐλεγχθέντες εἰς ἐγκλήματα, καὶ μέλλοντες καταδικασθῆναι, ζητήσουν καιρὸν διὰ νὰ δικαιολογηθοῦν, καὶ νὰ δείξουν τὸν ἑαυτόν τους ἀνεύθυνον, νὰ γίνεται εὐσπλαγχνία καὶ ἔλεος εἰς αὐτούς, διὰ τὸ σέβας τῆς Ἰεσωσύνης, καὶ διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύωνται οἱ Ἐθνικοί, καὶ αἱρετικοί, ὀνειδίζοντες τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ὀρθοδόξων καταφρονοῦντες τὴν Ἱερωσύνην, καὶ νὰ τοὺς δίδεται διορία εἰς τοῦτο ἕνας χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ στέκωνται ἀκοινώνητοι. Εἰδὲ καὶ εἰς ἕνα χρόνον δὲν ἀποδείξουν ἀθῶον τὸν ἑαυτόν τους ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, εἰς τὸ ἑξῆς πλέον νὰ μὴ ἦναι δεκτὴ κἀμμία ἀπολογία αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολ. τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΠΗ'. 88.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ζ'. ιθ'. κά. τῆς ά. καὶ β'. γ'. δ'.

Ἤρεσεν, ἵνα, ἐάν τις ἀπὸ ἀλλοτρίου Μοναστηρίου ὑποδέξηταί τινα, καὶ πρὸς κλήρωσιν προσαγαγεῖν ἐθελήσοι, ἢ τοῦ ἰδίου Μοναστηρίου Ἡγούμενον καταστήσοι, ὁ τοῦτο ποιῶν Ἐπίσκοπος ἀπὸ τῆς τῶν λοιπῶν κοινωνίας χωριζόμενος, τῇ τοῦ ἰδίου λαοῦ κοινωνίᾳ ἀρκεσθῇ μόνῃ. Ἐκεῖνος δὲ, μηδὲ Κληρικὸς, μηδὲ Ἡγούμενος ἐπιμείνῃ.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν Ἐπίσκοπός τινας δεχθῇ Μοναχὸν ἀναχωρήσαντα ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, εὑρισκόμενον εἰς ξένην ἐπαρχίαν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, καὶ ἢ Κληρικὸν αὐτὸν ποιήσῃ, ἢ Ἡγούμενον καταστήσῃ τοῦ ἐδικοῦ του Μοναστηρίου, (1) χωρὶς τὴν ἀπολυτικὴν ἐπιστολήν, καὶ τοῦ Ἐπισκόπου ᾧ ὑπόκειται, καὶ τοῦ Ἡγουμένου παρ' οὗ

(1) Τὸ, παραιτησαμένων, ὁποῦ περιέχει ὁ παρὼν Κανὼν ἀναγκαίως πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ἀντὶ τοῦ ζητησάντων, τῆς παρὰ προθέσεως, ἢ περιττῶς κειμένης, ἢ δηλούσης τὴν παράλογον αἴτησιν, ἵνα συμβιβασθῇ τὸ νόημα μὲ τὰ ἀκόλουθα τοῦ Κανόνος. Εἰ δὲ νοηθῇ ἀντὶ τοῦ, ἀποφευγόντων, ὡς τὸ ἡρμήνευσαν Βαλσαμὼν καὶ Ζωναρᾶς, ἐναντίον νόημα ἔλκεται εἰς τὰ ἐπιφερόμενα τοῦ Κανόνος· δι' ὃ καλῶς καὶ ὁ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τὸ, παραιτησαμένων, ἀντιποιουμένων ἡρμήνευσε. Σχεδὸν γὰρ ἀναγκάζομαι νὰ εἰπῶ περὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης ἐκεῖνο τὸ σοφὸν ἀπόφθεγμα ὁποῦ εἶπεν ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τούτους κατὰ τὸν ξδ'. «Ταῦτα μὲν οὐκ οἰκεῖα τῇ σημασίᾳ τῶν λέξεων. Ὁ δὲ νοῦς τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου τοιαύτην ἔννοιαν ἀπαιτεῖ. Τὸ δὲ παραιτοῦμαι, ἀντὶ τοῦ ἁπλῶς αἰτῶ ἐξέλαβε καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ πρὸς τὸν ἄπιστον πατέρα) λέγων, τοσοῦτον αὐτοὺς παραιτησάμενος, μὴ δυσχεραίνειν μηδὲ ἀγανακτεῖν, εἰς τὸ λυσιτελὲς τοῖς ἐκείνων παισὶ μᾶλλον αὐτῶν ἐκείνων εἰδέναι λέγοι». Σημείωσαι δὲ ὅτι διὰ τοῦ μερικοῦ Κανόνος τούτου μανθάνομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλιμπάνωνται αἱ ἐπαρχίαι πᾶσαι εἰς πολὺν καιρὸν χηρεύουσαι Ἐπισκόπου.

(2) Τὸ τοῦ ἐδικοῦ του Μοναστηρίου ἠμπορεῖ νὰ νοηθῇ καὶ τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Μοναχοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἀνεχώρησε, καὶ Μοναστηρίου ἄλλου ἰδίου τοῦ Ἐπισκόπου, τὰ ὁποῖα καὶ τὰ δύω εἶναι ἄτοπα. Τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι διὰ τοῦτο δὲν καθαρεῖται ὁ δεχθεὶς τὸν ξένον αὐτὸν Μοναχὸν καὶ χειροτανήσας Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν ιζ'. τῆς ς'. καθ' ὅτι οὐχὶ Κληρικὸν Ἐπισκόπου ἄλλου ἐδέξατο, χωρὶς τὴν ἐκείνου ἀπολυτικὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ Μοναχὸν Μοναστηρίου, χωρὶς τὸ τοῦ Ἡγουμένου ἀπολυτικὸν γράμμα, ὅπερ εἶναι κατώτερον. Ὅτι δὲ περὶ Μοναχοῦ λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, ὄντος ἀπὸ ξένην ἐπαρχίαν, καὶ ἡ λέξις δηλοῖ τοῦ ἀλλοτρίου Μοναστηρίου ὁποῦ περιέχει. Ὃν τρόπον καὶ ὁ ξγ'. τῆς παρούσης λέγει νὰ μὴ οἰκειοποιῆται ὁ Ἐπίσκοπος ἀλλότριον Κληρικὸν, ἤτοι τὸν ἀπὸ ξένην ὄντα ἐπαρχίαν. Ὅρα δὲ καὶ τὸ συνοδικὸν σημείωμα τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ (σελ. 222, τοῦ Γιοῦρ. Γραικορ.), διορίζον «νὰ γίνωνται Καθηγούμενοι Ξενοκουρῖται εἰς Μοναστήρια τῆς τοῦ Πατριάρχου ἐνορίας, ὅταν δὲν ἔχουν ἱκανοὺς εἰς προστασίαν.» Ξενοκουρῖται δὲ λέγονται οἱ ἀπὸ ἑτέρας μὲν Μονῆς, οὖσης δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνορίας, (εἰ καὶ τὰ τυπικὰ τῶν Μοναστηρίων διορίζουν νὰ μὴ γίνεται Ξενοκουρίτης

ἀπεκάρθη, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ μὲν τοῦτο ποιήσας Ἐπίσκοπος, νὰ γίνεται μὲν ἀκοινώνητος ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνεπισκόπους του, νὰ συγκοινωνῇ δὲ μόνον εἰς τὴν ἐδικήν του Ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ φυγὰς Μοναχὸς ἐκεῖνος, οὔτε Κληρικὸς νὰ νομίζεται, οὔτε Ἡγούμενος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κά. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ ΠΘ'. 89.

Ἀπος'. μ'. τῆς δ'. κθ' τῆς ς'. λέ. τῆς Ἀντιοχ. κδ'. τῆς Καρθ. λ'. μ'. ρβ'.

Ὡρίσθη ἵνα, ἐάν τις Ἐπίσκοπος κληρονόμους συγγενεῖς, ἢ ἐκτὸς τῆς ἰδίας συγγενείας, αἱρετικοὺς ἢ Ἕλληνας προτιμήσῃ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα τῷ τοιούτῳ λεχθείη. Καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μηδαμῶς παρὰ τοῖς τοῦ Θεοῦ Ἱερεῦσιν ἀνενεχθῇ. Μηδὲ δυνηθῇ ἀπολογηθῆναι, ἐὰν ἀδιάθετος ἀπογένηται. Ἐπειδὴ γενόμενος Ἐπίσκοπος, εἰκότως ὀφείλει τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τὴν διατύπωσιν ἁρμοδίαν τῷ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματι ποιήσασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν Ἐπίσκοπος τινὰς ἀφήσῃ κληρονόμους τῆς περιουσίας του, αἱρετικοὺς, ἢ Ἕλληνας, συγγενεῖς αὐτοῦ ὄντας, ἢ καὶ ξένους, προτιμῶν αὐτοὺς περισσότερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ τοιοῦτος καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη νὰ ἀναθεματίζεται, καὶ μνημόσυνον νὰ μὴ τοῦ γένῃ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, (ἀλλὰ καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ ὡς παράνομος νὰ ἀκυροῦται, καὶ τὰ καταλειφθέντα εἰς τοὺς αἱρετικοὺς πράγματά του νὰ τὰ λαμβάνῃ ἡ Ἐκκλησία) (1). Καὶ αὐτὸς δὲ, ἐὰν θετέον ζήσῃ μετὰ τὴν ἀκυρωθεῖσαν ταύτην διαθήκην του, νὰ μὴ δύναται νὰ εὕρῃ δικαιολογίαν πῶς τάχα ἀκυρώθη ἡ διαθήκη του, καὶ ἀδιάθετος ἔμελλε τελευτῆσαι, ἢ πῶς δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ διαμοιράσῃ, ὅπου θέλει, τὰ ὑπάρχοντά του, ἐπειδὴ, Ἐπίσκοπος ὢν ὀρθόδοξος, πρέπει κατὰ τὸ ἐπάγγελμά του, οὕτω νὰ διατάξῃ καὶ τὴν διανομὴν τῶν ὑπαρχόντων του, εἰς ὀρθοδόξους ταύτην διανέμων, καὶ ὄχι εἰς Ἕλληνας καὶ αἱρετικούς. Ὅρα καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν λ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ Μ'. 90.

Ἀπος. πβ'. τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. πέ. τῆς ἐν Γάγ. γ'. τῆς Καρθαγ. ογ'. ~~Βασ. μ'. μβ'.~~

Ἤρεσεν, ἵνα περὶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γενομένων ἐλευθεριῶν, ἀπὸ τοῦ Βασιλέως αἴτησις γένηται.

Ἑρμηνεία.

Εἰποῦσα ἡ Σύνοδος αὕτη πρότερον, κατὰ τὸν ογ'. Κανόνα, διὰ τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κηρυττομένας ἐλευθερίας τῶν δούλων, τώρα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ζητεῖ νὰ ἐνθυμήσῃ τὸν Βασιλέα περὶ αὐτῶν, ἵνα δηλαδὴ αἱ ἐλευθερίαι αὗται μένουν στερεαὶ, καὶ ἵνα μὴ οἱ πρότερον αὐθέντα αὐτῶν δύνανται νὰ μεταδουλώνουν αὐτοὺς πάλιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'. 91.

Τῆς ζ'. β'. ‖ Ἤρεσεν, ἵνα πανταχοῦ, ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς ἀμπελῶνας, θυσιαστήρια ὡσανεὶ εἰς μνήμην Μαρτύρων καθιστάμενα, ἐν οἷς οὐδὲ ἓν σῶμα, ἢ λείψανον Μαρτύρων ἀποκείμενα δείκνυνται, ἀπὸ τῶν ἐντοπίων Ἐπισκόπων, εἰ ἔστι δυνατὸν, καταστρέφωνται. Εἰ δὲ τοῦτο θορύβοις δημοτικοῖς οὐ

Καθηγούμενος.) Ἀλλὰ καὶ ὁ δ'. τῆς ά. καὶ β'. συγχωρεῖ νὰ μετατίθεται Ἡγούμενος ἄλλου Μοναστηρίου εἰς ἄλλο Μοναστήριον, ἐπὶ βελτιώσει, παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου.

(1) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς δύσφραστον καὶ δυσνόητον ὀνομάζων τὸ μέρος τοῦ Κανόνος τούτου, λέγει, ὅτι ἴσως τοῦτο νὰ ἐννοῇ, ἐὰν δὲ ὁ Ἐπίσκοπος τελευτήσῃ χωρὶς διαθήκην, νὰ ᾖναι ὑστερημένος κάθε δικαιολογίας ὁ μετ' αὐτὸν διάδοχος, ἂν μὴ ποιήσῃ ἁρμοδίαν τὴν οἰκονομίαν τῶν πραγμάτων τοῦ ἀποθανόντος Ἐπισκόπου. Κρεῖττων ὅμως εἶναι ἡ ἀνωτέρω κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα ἑρμηνεία καὶ ἁρμοδιωτέρα μὲ τὸ κείμενον τοῦ Κανόνος. Ἡ δὲ Οἰκουμενικὴ ἑ. Σύνοδος, ἐπικυροῦσα τὸν παρόντα Κανόνα κείμενον ἐν τῇ τοῦ Βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐπιστολῇ, αὐτολεξεὶ κατὰ τρόπον ἐνηλλαγμένον, οὕτως αὐτὸν ἀναφέρει· «Πάλιν ὡρίσθη, εἴ τις Ἐπίσκοπος κληρονόμους ἐξωτικοὺς τῆς ἰδίας συγγενείας, ἢ αἱρετικοὺς κἂν ἰδίους συγγενεῖς, ἢ Ἕλληνας, προτιμήσοι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματιζέσθω, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τοῦ Θεοῦ Ἱερέων μὴ ἀναγινωσκέσθω, καὶ οὐδὲ ἐξαιρεῖται τῆς κατακρίσεως, εἰ ἀδιάθετος τελευτήσει, ἐπειδὴ ἐχρῆν αὐτὸν Ἐπίσκοπον γενόμενον, μηδαμῶς ἀναβάλλεσθαι τὴν τῆς ἰδίας οὐσίας διοίκησιν ἁρμοδίαν τῷ οἰκείῳ ἐπαγγέλματι.» Δηλοῖ δὲ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος κἂν καὶ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ κάμῃ διαθήκην κληρονόμους ποιοῦσαν τοὺς αἱρετικοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, εἶχε δὲ γνώμην νὰ κάμῃ τοιαύτην, ἀλλ' ἀνέβαλλε τὸν καιρὸν, οὕτος, λέγω, καὶ ἀδιάθετος ἀποθανὼν, πάλιν μετὰ θάνατον νὰ ἀναθεματίζεται, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ μὴ ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν, ἀλλὰ νὰ διοικήσῃ νομίμως, καθ' ὃ Ἐπίσκοπος, τὴν περιουσίαν του, (σελ. 392. τοῦ β'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων), ἐν οἷς ἐπιφέρει ἡ αὐτή. Ὅτι ὄχι μόνον οἱ εἰς τὴν πίστιν ἁμαρτήσαντες, ἀλλὰ καὶ οἱ εἰς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζονται, ὁ ὁποῖος λόγος οὗτος τῇ ἀληθείᾳ εἶναι φοβερώτατος, καὶ πάσης ῥίκης ἄξιος.

συγχωρεῖται, ὅμως τὰ πλήθη νουθετηθῶσι, μὴ ὀχλαγωγεῖν τοὺς τόπους ἐκείνους, καὶ ἵνα οἱ τὰ ὀρθὰ φρονοῦντες, μηδεμιᾷ δεισιδαιμονίᾳ τῶν τοιούτων τόπων καταδεσμῶνται, καὶ παντελῶς μηδὲ μνήμη Μαρτύρων ἐπιτελεσθῇ, ἢ μή που, ἢ σῶμα, ἢ τινα λείψανα ὦσιν, ἢ ἀρχαιότητι παραδιδῶνται. Ὅσα γὰρ δι' ἐνυπνίων, καὶ ματαίων ἀποκαλύψεων ἀνθρώπων τινῶν ὁπουδήποτε καθίστανται θυσιαστήρια, παντὶ τρόπῳ τὰ τοιαῦτα ἀποδοκιμασθῶσιν.

Ἑρμηνεία.

Τινὲς δι' εὐλάβειαν τάχα, ἢ καὶ διά τινα ὁράματα καὶ ματαίας ἀποκαλύψεις ὁποῦ εἶδον εἰς τὸν ὕπνον τους, ἔκτιζον εὐκτηρίους οἴκους εἰς ὀνόματα Μαρτύρων, μέσα εἰς χωράφια καὶ ἀμπέλια· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ἐὰν μέσα εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους τούτους καὶ τὰ θυσιαστήρια, οὔτε σῶμα ὁλόκληρον ἢ τμήματα σωμάτων, καὶ λειψάνων Μαρτυρικῶν εὑρίσκωνται τεθησαυρισμένα, ἢ ἦναι ἀρχαία παράδοσις, ὅτι εὑρίσκοντό ποτε (1), ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐὰν οὔτε καθιερώθησαν διὰ λειψάνων Μαρτυρικῶν, οὔτε διὰ τῆς συνήθους εὐχῆς τοῦ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως ἐκτίσθησαν, ἐὰν λέγω, οὕτως ἔχωσι, νὰ κρημνίζωνται ἂν ἦναι δυνατόν. Εἰ δὲ τὰ πλήθη ἐμποδίζουσι τοῦτο, πρέπει αὐτὰ νὰ νουθετοῦνται ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς ἵνα μὴ εὐλαβῶς συνχθρίζωνται εἰς αὐτά, μηδὲ ἔχωσι δεισιδαιμονίαν καὶ πλάνην, πῶς τάχα ἐκτίσθησαν ἀπὸ θείας ἀποκαλύψεις, («σκότος γὰρ ὢν ὁ διάβολος, πολλαῖς φοραῖς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτὸς, [Β' Κορινθ. ιά. 14.] κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, ἵνα πλανήσῃ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς μὲ ὑπόκρισιν καὶ ὄνομα εὐλαβείας»), ἀλλ' οὐδὲ μνήμη Μαρτύρων νὰ τελῆται εἰς αὐτά. Τοὐναντίον δὲ μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀποδοκιμάζωνται ταῦτα, καὶ ἀπὸ τὴν εὐλάβειαν νὰ ἐκβάλλωνται. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ ϟΒ'. 92.

Τῆς Καρθ. ξζ'. || Ἤρεσεν αἰτηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων Βασιλέων ἵνα τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρείας μὴ μόνα τὰ ἐν ξοάνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν οἱοισδήποτε τόποις, ἢ ἄλσεσιν, ἢ δένδροις παντὶ τρόπῳ ἐξαλειφθῶσι.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ξζ'. διορίζει, ὅτι νὰ ζητηθῇ ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς, τὸ νὰ ἐξαλειφθοῦν μὲ τελειότητα διὰ προσταγῆς αὐτῶν ὅλα τὰ ἐγκαταλείμματα τῆς εἰδωλολατρείας, τόσον τὰ ἀγάλματα, ὅσον καὶ οἱ βωμοὶ τῶν εἰδώλων, οἱ εἰς τὰ δάση καὶ δένδρα καὶ εἰς ἄλλους οἱουσδήποτε τόπους εὑρισκόμενοι. (2).

ΚΑΝΩΝ ϟΓ'. 93.

Ἀπὸ συμπάντων τῶν Ἐπισκόπων ἐλέχθη, ἵνα ἐὰν ἤρεσέ τινα γράμματα ὀφείλειν ὑπαγορευθῆναι ἐν τῇ Συνόδῳ, ὁ προσκυνητὸς Ἐπίσκοπος ὁ ἐν τῷ θρόνῳ τούτῳ προκαθήμενος καταξιοῖ ἐπ' ὀνόματι πάντων ὑπαγορεύειν καὶ ὑπογράφειν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅσαις φοραῖς κάμῃ χρεία νὰ γραφθοῦν γράμματα ἀπὸ τῆς Συνόδου πρὸς τὸν Βασιλέα, ἢ πρὸς οἱουσδήποτε ἄλλους, νὰ ὑπαγορεύῃ ταῦτα καὶ νὰ ὑπογράφῃ εἰς τὸ ὄνομα πάντων ὁ Ἀρχιε-

(1) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν, τὸ, ἢ ἀρχαιότητι παραδιδῶνται, ἑρμηνεύουσιν, ἀντὶ τοῦ, ἐὰν οὔτε ἀπὸ ἀρχαίους χρόνους οἱ τοιοῦτοι εὐκτήριοι οἶκοι ἐκτίσθησαν. Σημείωσαι δὲ ὅτι κατὰ τὰ Νησία τὰ καλούμενα Δουκάνησα πολλοὶ τοιοῦτοι εὐκτήριοι οἶκοι φαίνονται ἐκτισμένοι, ἐξωκκλήσια κοινῶς λεγόμενοι, μέσα εἰς βουνὰ καὶ ἀμπέλια καὶ χωράφια, καὶ τόπους ἐρήμους, εἴτε ἀπὸ ὀνείρατά τινα ὁποῦ εἶδον οἱ κτίτορές των, εἴτε, ὡς ἄλλοι λέγουσι, διατὶ ὅποιος ἡμάρτανεν, ἐλάμβανε Κανόνα ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν νὰ κτίζῃ ἕνα ἐξωκκλήσιον. Ὅθεν κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον τὰ τοιαῦτα ἐξωκκλήσια δὲν πρέπει νὰ κτίζωνται εἰς τὸ ἑξῆς. Εἰς τόσην γὰρ καταφρόνησιν εὑρίσκονται διὰ τὸ πολὺ πλῆθος καὶ τὴν ἐρημίαν, ὥστε ὁποῦ μόλις εἰς τόσους χρόνους νὰ τελεσθῇ Ἱερὰ λειτουργία εἰς αὐτά· τὰ περισσότερα δὲ ἐξ αὐτῶν, μὴ ἔχοντα οὐδὲ θύρας, γίνονται καταγώγια τῶν ὄνων καὶ βοῶν καὶ τῶν ἄλλων κτηνῶν. Ὦ τῆς μεγάλης ἁμαρτίας! Ὅσαι δὲ λειτουργίαι ἐπιτελοῦνται εἰς αὐτὰ, πρέπει νὰ ἐπιτελοῦνται μὲ ἀντιμίνσια καθιερωμένα, καὶ ἀσφαλέστερον εἰπεῖν μὲ ἀντιμίνσια ἔχοντα ραμμένας καὶ μερίδας μαρτυρικῶν λειψάνων (καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς ζ'.). Προστάζει δὲ ὁ παρὼν Κανὼν, ὄχι ὅτι νὰ καθιεροῦνται δι' ἁγίων λειψάνων τὰ ἀκαθιέρωτα ταῦτα ἐξωκκλήσια, καθὼς διορίζει ὁ ζ'. τῆς ζ'. ἀλλὰ τὸ καλήτερον εἶναι ἀπὸ μιᾶς νὰ κρημνίζωνται, ἕνα μὲν διὰ τὴν κακὴν ἀρχὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκτίσθησαν, καὶ ἄλλο δὲ διὰ τὴν καταφρόνησιν καὶ ἀτιμίαν ὁποῦ λαμβάνουν, ὡς εἴπομεν, διὰ τὸ ἔρημον· ἴσως δὲ, καὶ διὰ τὰς πολλὰς ἀταξίας ὁποῦ γίνονται ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τοὺς εἰς αὐτὰ συναθροιζομένους (καὶ μάλιστα εἰς τούτους τοὺς καιροὺς), ἐδιώρισε ταῦτα ἡ Σύνοδος.

(2) Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα φαίνεται νὰ δίδεται ἐκείνη ἡ εὐλογία ὁποῦ ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἰακὼβ, ὅταν συντρίψῃ ὅλα τὰ λείψανα τῶν εἰδώλων. «Αὕτη ἐστὶν ἡ εὐλογία αὐτοῦ, ὅταν θῶσι πάντας τοὺς λίθους τῶν βωμῶν κατακεκομμένους ὡς κονίαν λεπτὴν, καὶ οὐ μὴ μείνῃ τὰ δένδρα αὐτῶν καὶ τὰ εἴδωλα αὐτῶν ἐκκεκομμένα ὥσπερ δρυμὸς μακράν.» Ἡσαΐας Κεφ. κζ'. 9.

πίσκοπος καὶ Πάπας τῆς Καρθαγένης. Φορτικὸν γάρ ἐστι καὶ δύσκολον νὰ ὑπογράφουν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι ἐν ὅλοις τοῖς Συνοδικοῖς γράμμασιν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'. 94.

Ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας ἓν σῶμα ὑπάρχει, καὶ πάντων τῶν μελῶν μία ἐστὶ κεφαλή, συνέβη, θέλοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἐνδυναμοῦντος, ὥστε πρὸς ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν ἐλθεῖν ἡμᾶς, ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος χάριν προτραπέντας. Διὸ παρακαλῶ τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, ἐπειδὴ οὕτως ἐστὶ πιστευτέον, ὅτι ἡ ἡμετέρα παρ' ἡμῖν συνέλευσις οὔτε περισσὴ, οὔτε ἡδυτάτη πᾶσιν ἐστὶ, ἵνα ἡ συναίνεσις πάντων ἡμῶν φανερωθῇ, ὁμονοεῖν τοῖς δόξασι τῶν ψηφισμάτων τῶν πάλαι, εἴτε κατὰ τὴν ἐν Ἱππῶνι Σύνοδον βεβαιωθέντων, εἴτε μετὰ ταῦτα τῇ ἐν Καρχηδόνι κρείττονι Συνόδῳ ὁρισθέντων, ὁμοίως δὲ καὶ νῦν κατὰ τάξιν ἡμῖν ἀναγινωσκομένων. Τότε γὰρ τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος ἡ ὁμόνοια λαμπροτέρα τοῦ φωτὸς ἀναδειχθήσεται, ἐὰν τὰ παρ' ἡμῶν ἐν ταῖς ἀνωτέραις Συνόδοις νομίμως κριθέντα, μὴ μόνον ἐν τῇ τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις, συναινέσει ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπογραφαῖς ἔτι μὴν φανερώσητε.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος παρακαλεῖ ὁ Πάπας τῆς Καρχηδόνος, ἤτοι Καρθαγένης, Αὐρήλιος, ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους, ὄχι μόνον διὰ λόγου νὰ συναινέσουν εἰς τὰ ὁρισθέντα τόσον ἀπὸ τὴν ἐν Ἱππῶνι συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Καρχηδόνι, τὴν μεγαλητέραν ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ἰδίας αὐτῶν ὑπογραφὰς νὰ βεβαιώσουν ταῦτα, (ὃ καὶ ἐποίησαν) ἵνα διὰ τῆς συναινέσεως καὶ τῶν ὑπογραφῶν τούτων λαμπροτέρα τοῦ φωτὸς ἀναφανῇ ἡ ὁμόνοια αὐτῶν. καὶ ἵνα ἓν σῶμα ὁλοκληρούμενον ἐκ πολλῶν μελῶν δειχθῶσιν, ὑπὸ μίαν κεφαλὴν, τὸν Χριστὸν, συναρμολογούμενον. Μανθάνομεν δὲ διὰ τοῦ μερικοῦ τούτου Κανόνος, ὅτι τὰ ἐν ταῖς Συνόδοις πάσαις γνωμοδοτούμενα ἀνάγκη εἶναι καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Συνόδου νὰ ὑπογράφωνται, ἵνα ἔχωσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν (1).

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'. 95.

Ὥστε μηδένα τῶν ἀδελφῶν τολμᾷν ἑαυτὸν προτιμᾷν προπετῶς τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἕκαστον ἐπιγινώσκειν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ψηφισθεῖσαν αὐτῷ τάξιν, καὶ ἵνα οἱ μεταγενέστεροι τοῖς προτέροις ἀναφέρωσι καὶ μὴ τολμήσωσι παρὰ γνώμην τούτων τίποτε πράττειν. Τοὺς δὲ καταφρονοῦντας τῶν πρὸ αὐτῶν καί τινα ἀποτολμῶντας, κωλυτέους ἁρμοδίως εἶναι ἀπὸ πάσης τῆς Συνόδου.

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὰς πρωτευούσας καὶ ὑπερεχούσας ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς, οἷον, τῆς Νουμηδίας, τῆς Μαυριτανίας καὶ Κωνσταντίας καὶ τῶν ἄλλων, τάξις ἐφυλάττετο μεγαλητέρων καὶ μικροτέρων Ἐπισκόπων, ὡς ἐν τῇ ε. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου ὁρᾶται, εἰς δὲ τὰς ἄλλας, τάξις τοιαύτη πρωτείου οὐκ ἐφυλάττετο, ἀλλ' ὅσοι Ἐπίσκοποι ἤθελαν προχειροτονηθῶσιν, ἐπροτιμῶντο ἀπὸ τοὺς ὑστεροχειροτονηθέντας. Περὶ τούτου λοιπὸν διορίζει καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγων, ὅτι οἱ ὑστεροχειροτονηθέντες νὰ μὴ κάμνουσι τίποτε χωρὶς τὴν γνώμην τῶν προχειροτονηθέντων. Ὅποιος δὲ ἤθελε τολμήσει νὰ κάμῃ τι, νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν Σύνοδον.

ΚΑΝΩΝ ΚΣ'. 96.

Περὶ Κουοδδουλτδέου, ἔτι μὴν τοῦ Κεντυριάτου. Ἐπειδὴ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ αἰτήσαντος παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ εἰσενεχθῆναι Συνόδῳ, ἐρωτηθεὶς εἰ ἄρα βούλεται μετ' αὐτοῦ, παρὰ τοῖς Ἐπισκόποις ἀποπειραθῆναι; Πρῶτον μὲν ὑπέσχετο, τῇ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ τοῦτο μὴ ἀρέσκειν αὐτῷ ἀπεκρίνατο, καὶ ἀνεχώρησεν. Ἤρεσεν οὖν πᾶσι τοῖς Ἐπισκόποις, ἵνα μηδεὶς τῷ αὐτῷ Κουοδδουλτδέῳ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα περατωθῇ. Τὴν γὰρ Ἐπισκοπὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι πρὸ τῆς ἐκβάσεως τοῦ κατ' αὐτὸν πράγματος, οὐδενὶ Χριστιανῷ δύναται δοκεῖν.

Ἄπος. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. ιζ'. κά. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς Ἀντιοχ. ιδ'. ιέ. τῆς Σαρδ. δ'. τῆς Καρθ. ή. ιθ'. ις' κζ'. ρέ. ρλά. ρλζ'. ρλή. ρλθ'.

(1) Τὸ δὲ, ἡ ὑμετέρα παρ' ἡμῖν συνέλευσις, οὔτε περισσὴ, οὔτε ἡδυτάτη πᾶσιν ἐστὶν, ἴσως τοῦτο ἐννοεῖ, ὅτι ἡ Σύνοδος ὁποῦ ἔκαμαν οἱ Πατέρες εἰς τὴν Καρχηδόνα δὲν ἦτο περισσὴ, ὡς περὶ ἀναγκαίων πραγμάτων συνηθροισμένη· ἀλλ' οὔτε εἰς ὅλους ἡδυτάτη, καθ' ὅτι εἰς πολλοὺς ἦτον ὀχληρὰ καὶ μάλιστα τῶν ἀπὸ μακρυνοὺς τόπους ἐλθόντων, διὰ τὸν κόπον τῆς ὁδοιπορίας. Λοιπὸν καὶ διατὶ ἀναγκαία, καὶ διατὶ τόσον κοπιαστικὴ, λέγει ὁ Αὐρήλιος, πρέπει καὶ μὲ τὰς ὑπογραφὰς πάντων νὰ βεβαιωθοῦν ἐκεῖνα, περὶ ὧν ἡ τόση ἀνάγκη καὶ ὁ κόπος ἐγένετο.

Ἑρμηνεία.

Τὸν Ἐπίσκοπον τοῦτον φαίνεται ὅτι ἐκατηγόρησέ τινας εἰς κανένα πρᾶγμα. Ἐρώτησε δὲ αὐτὸν ἐὰν θέλῃ νὰ κριθοῦν ἐπὶ τῆς Συνόδου, καὶ ὑπέσχετο μὲν πρότερον ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κάμῃ τοῦτο, ὕστερον δὲ μετανοήσας παρητήσατο τὴν Σύνοδον. Ὅθεν διορίζει ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι νὰ μὴ συγκοινωνῇ τινας μὲ τὸν Ἐπίσκοπον τοῦτον, ἕως οὗ νὰ λάβῃ τέλος ἡ κρίσις του, ὄχι ὅμως καὶ νὰ ἀποδιωχθῇ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν, ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ καθαιρεθῇ πρὸ τοῦ νὰ τελειώσῃ ἡ κρίσις του· τοῦτο γὰρ ἄδικον. Μανθάνομεν δὲ ἀπὸ τὸν μερικὸν τοῦτον Κανόνα, ὅτι πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι νὰ παιδεύωνται, οἱ καταφρονοῦντες τὸ κριτήριον τῶν Συνεπισκόπων αὐτῶν, καὶ ὅτι, κἂν ὑπὸ κατηγορίαν καὶ ἀφορισμὸν γένῃ τινὰς Ἐπίσκοπος, δὲν ἐξωθεῖται ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν του, οὔτε καθαίρεται ἕως οὗ λάβῃ πέρας τὸ περὶ αὐτοῦ δικαστήριον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ΄. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ις΄. τῆς ά. καὶ β΄.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ΄. 97. (1)

Ἀπος. ιϐ΄. Καρθαγ. ιέ.

Ἤρεσεν ἵνα, οἵτινες δήποτε μετὰ ταῦτα χειροτονῶνται ἀνὰ τὰς τῆς Ἀφρικῆς ἐπαρχίας, γράμματα λάβωσι παρὰ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς, τῇ χειρὶ αὐτῶν ὑπογεγραμμένα περιέχοντα τὸν Ὕπατον καὶ τὴν ἡμέραν, ὥστε μηδεμίαν ἀμφισβήτησιν περὶ ὑστέρων, ἢ προτέρων ἀναφυῆναι.

Ἑρμηνεία.

Εἰποῦσα ἡ Σύνοδος ἀνωτέρω, ὅτι οἱ πρωτοχειροτονηθέντες Ἐπίσκοποι νὰ προτιμῶνται τῶν ὑστεροχειροτονηθέντων, ἵνα μὴ ἀμφιβολίαι γεννῶνται περὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἑκάστου χειροτονίας, ὁρίζει τώρα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, νὰ λαμβάνουσιν οἱ χειροτονούμενοι παρὰ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς γράμματα ὑπογραμμένα ἰδιοχείρως, περιέχοντα τὴν ἡμέραν καὶ τὸν Ὕπατον, κατ' ὄνομα τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ὁποίου ἐχειροτονήθησαν. Ἐκ τοῦ Ὑπάτου γὰρ ὁ καιρὸς ἐγνωρίζετο μὲ τὸ νὰ ἦτο γεγραμμένον εἰς τὰς δημοσίας ἀπογραφὰς, πότε ἕκαστος Ὕπατος ὑπάτευεν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιϐ΄. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ΄. 98.

Ἀπος. ιέ. τῆς ά. ιέ. ις΄. τῆς ς΄. ιζ ιή. τῆς δ΄. έ. ί. κ΄. κγ΄. τῆς ζ΄. ιέ. τῆς Ἀντιοχ. γ΄. τῆς Σαρδ. ιέ. ις΄. ιθ΄. τῆς Καρθαγ. ξγ΄.

Ἤρεσεν, ἵνα, ὅστις δήποτε ἐν Ἐκκλησίᾳ, κἂν ἅπαξ ἀναγνῷ, ἀπ' ἄλλης Ἐκκλησίας πρὸς κλήρωσιν μὴ καταδέχηται.

Ἑρμηνεία.

Ὡς φαίνεται ἐδικαιολογοῦντο τινὲς, ὅτι οἱ κανόνες ἐμποδίζουσι τὸ νὰ μὴ δέχωνται ἀπὸ ἄλλας Ἐκκλησίας οἱ ξένοι Κληρικοὶ, οἱ ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ποιήσαντες εἰς τὰς Ἐκκλησίας των, καὶ ὄχι οἱ ἐπ' ὀλίγον. Ὅθεν ταύτην τὴν δικαιολογίαν ἀναιρῶν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κἂν μίαν μόνην φορὰν ἀναγνώσῃ τις Ἀναγνώστης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, νὰ μὴ προσδέχεται ἀπὸ ἄλλην, εἰς τὸ νὰ κληρωθῇ ἐν αὐτῇ. Ὅρα καὶ τὸν ιέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ΄. 99.

Τῆς Καρθ. νέ. ξ΄. οέ. ος΄. οζ΄. οή. Κθ΄. ρ΄. ρά. ρϐ΄. ργ΄. ρί. ρκή. ρκθ΄.

Ἡ ὑπόσχεσις πάντων τοῦτο προεβάλετο, ὀφείλειν ἕνα ἕκαστον ἡμῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει καθ' ἑαυτὸν συνελθεῖν τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν Δονατιστῶν, ἢ προσζεῦξαι ἑαυτῷ γείτονα ἕτερον, ἵνα ὁμοίως τοῖς τοιούτοις, ἐν ἑκάστῃ πόλει, καὶ τόπῳ διὰ τῶν ἀρχόντων, ἢ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις συνέλθωσιν.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος διορίζει ἡ σύνοδος, ὅτι κάθε Ἐπίσκοπος εἰς τὴν ἐπαρχίαν του νὰ ἀνταμώσῃ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Δονατιστῶν, ἢ καὶ νὰ συμπαραλάβῃ ἀκόμη καὶ ἄλλον ἕνα Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ συνομιλήσουν μὲ αὐτοὺς καὶ νὰ διαλεχθοῦν. (2) Ἐὰν δὲ οἱ Δονατισταὶ δὲν θέλουν ἑκουσίως νὰ συναχθοῦν, καὶ στανικῶς διὰ τῆς

(1) Σημείωσαι ὅτι παρὰ τοῖς ἑρμηνευταῖς τὸν τοῦ 92. Κανόνος ἀριθμὸν ἀναπληροῖ, τὸ νὰ δοθοῦν γράμματα ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ἕνα ὁ Βαγένσιος Μαξιμιανὸς ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν του, καὶ ἵνα ὁ λαός του ζητήσωσιν ἄλλον Ἐπίσκοπον. Κανὼν τόσον ἄχρηστος, ὁποῦ οὐδὲ ἑρμηνείας ἠξιώθη παρὰ τῶν ἐξηγητῶν. Ὅθεν οὐδὲ παρ' ἡμῖν τάξεως καὶ ἀριθμοῦ ἠξιώθη Κανόνος.

(2) Τί δὲ νὰ συνομιλήσουν μὲ αὐτούς; ταῦτα, ἅπερ ὁ ἐν τοῖς πρακτικοῖς (πράξ. έ.) εὑρισκόμενος τόπος τῆς πρὸς Δονατιστὰς συνελεύσεως περιέχει, δηλαδὴ, ὅτι ἐξουσίαν ἐλάβομεν ἀπὸ τὴν Σύνοδον νὰ συνομιλήσωμεν μὲ ἐσᾶς, ἐπιποθοῦντες νὰ χαροῦμεν διὰ τὴν διόρθωσίν σας, ἐπειδὴ καὶ ἠξεύρομεν, ὅτι ὁ Κύριος μακαρίζει τοὺς εἰρηνοποιοὺς, καὶ διὰ τοῦ Προφήτου (τοῦ Ἡσαΐου δηλ. Κεφ. ξς΄. 5) μᾶς λέγει νὰ λέγωμεν καὶ εἰς τοὺς μισοῦντας καὶ συγχαινομένους ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦτον· «Ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐστέ». Ταύτην λοιπὸν τὴν εἰρηνικὴν ὑπόμνησιν, ὁποῦ σᾶς

ἐξουσίας τῶν Βασιλικῶν ἀρχόντων καὶ τῶν προεστώτων νὰ κάμουν τοῦτο. Ὅρα καὶ τὸν νε'. ταύτης.

ΚΑΝΩΝ Ρ'. 100.

Τῆς Καρθ. νέ. ξ'. οέ. ος'. οζ'. οή. ιθ'. ρά. ρβ. ργ'. ρί. ρκή ρκθ'.

Αἰτῆσαι δεῖ, ἵνα ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἡ τοὺς θρησκευτικοὺς ἐν Χριστῷ γεννήσασα γαστρὶ, καὶ τῇ βεβαιώσει τῆς πίστεως ἐκθρέψασα, τῇ αὐτῶν ἔτι μὴν προνοίᾳ ὀχυρωθῇ, μήποτε προπετεῖς ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν χρόνων, φόβῳ τινὶ τῶν ἀσθενῶν λαῶν καταδυναστεύσουσιν, ἐπειδὴ ὑποπείθοντες τούτους, ἀποφαυλίσαι οὐ δύνανται. Ἔγνωσται γὰρ, καὶ πολλάκις τοῖς νόμοις ἐκδοᾶται, τῶν παρασυναγόντων ἡ βδελυκτὴ πληθὺς ποῖα διαπράττεται, ἄτινα καὶ πολλάκις τοῖς θεσπίσμασιν αὐτῶν τῶν προλεχθέντων εὐσεβεστάτων Αὐτοκρατόρων κατεδικάσθησαν. Κατὰ οὖν τῆς ἐκείνων μανίας δεόμεθα συμμαχίας θείας τυχεῖν, οὐκ ἀήθους, οὐδὲ ἀλλοτρίας ἀπὸ τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὁπόταν Παῦλος ὁ Ἀπόστολος, ὡς ταῖς ἀληθιναῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων δεδήλωται, τὴν σύμπνοιαν τῶν ἀτάκτων στρατιωτικῇ ἀπενίκησε βοηθείᾳ. Ἡμεῖς τοίνυν τοῦτο αἰτοῦμεν, ἵνα ταῖς Καθολικαῖς τάξεσι τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνὰ ἑκάστην πόλιν, καὶ ἀνὰ διαφόρους τόπους τῶν γειτονευουσῶν ἑκάστῃ κτήσεων ἀνυπερθέτως παραφυλακὴ παρασχεθῇ.

Πράξ. κά 33. κγ'. κδ'. κέ.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ Δονατισταὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ εἰρηνικῶς λαληθέντα παρὰ τῶν ἀπὸ τῆς Συνόδου ἀποσταλέντων Ἐπισκόπων, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ πολλὰς ἐπιβουλὰς ἐποίησαν κατὰ πολλῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν, καὶ Ἐκκλησίας μερικὰς δυναστικῶς κατεκράτησαν, καὶ ἔμελλον νὰ κρατήσουν καὶ ἄλλας, διὰ ταῦτα πάντα ἀποστέλλει ἡ Σύνοδος αὕτη τοποτηρητὰς ἀπὸ μέρους της, τὸν Θεάσιον καὶ Εὐόδιον τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Κομμονιτώριον, ἤτοι γράμμα ἐνταλτήριον, περιέχον τί νὰ ἐνεργήσουν, δέδωκεν εἰς αὐτοὺς, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ζητοῦσιν ἀπὸ τὸν Βασιλέα Ὀνώριον τὰ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος δηλούμενα: δηλ. ὅτι νὰ δοθῇ ἀσφάλεια καὶ φυλακὴ εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τὰς εὑρισκομένας εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς τὰ τσεφτιλίκια τῶν πόλεων, καὶ ὅτι διὰ τῆς αὐτῶν προνοίας καὶ μεγαλοπρεποῦς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, θείας) συμμαχίας καὶ βοηθείας ἡ πίστις μὲν τῶν ὀρθοδόξων, ἡ πνευματικῶς αὐτοὺς ἀναγεννήσασα διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐκθρέψασα διὰ τῆς βεβκιότητος τῆς πίστεως καὶ τῶν Μυστηρίων, νὰ κραταιωθῇ, οἱ δὲ προπετεῖς Δονατισταὶ εἰς τοὺς καιροὺς των νὰ μὴ καταδυναστεύουν τοὺς ἀσθενεῖς λαοὺς, φοβερίζοντες αὐτοὺς, ἐπειδὴ μὲ λόγον νὰ τοὺς καταπείσουν εἰς τὴν φαύλην πλάνην αὐτῶν οὐ δύνανται, καὶ μὴ ποιῶσι τὰ ἄλλα πάντα ὁποῦ εἶναι συνήθη εἰς τοὺς σχισματικοὺς, καὶ ἐγνωσμένα εἰς τοὺς νόμους αὐτῶν τῶν Βασιλέων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ πολλάκις κατεδικάσθησαν· καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη βοήθεια ὁποῦ ζητοῦν δὲν εἶναι ἀσυνήθιστος, ἀλλὰ μαρτυρημένη ἀπὸ τὰς ἁγίας Γραφάς· διότι καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, ὅταν ἠγίσθη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν, οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι ἐκίνησαν τὸν λαὸν διὰ νὰ τὸν φονεύσουν, ἀπὸ στρατιωτικὴν δύναμιν ἐβοηθήθη, ὁ γὰρ χιλίαρχος καταβὰς μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἐξήρπασεν αὐτόν. Καὶ ὅταν δὲ οἱ πλείους τῶν τεσσαράκοντα ἐκεῖνοι ἀνεθεμάτισαν τὸν ἑαυτόν τους νὰ μὴ φάγουν, καὶ νὰ μὴ πίουν, ἕως οὗ νὰ θανατώσουν τὸν Παῦλον, καὶ τότε ὁ χιλίαρχος τοῦτο μαθὼν, ἀπέστειλεν αὐτὸν μὲ στρατιώτας εἰς τὴν Καισάρειαν πρὸς τὸν Φήλικα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'. 101.

Ἀπος. ξή. τῆς Καρθ. νέ. ξ'. οέ. ος'. οζ'. ρβ'. ρί. ρκή. ρκθ'.

Καὶ τοῦτο δεῖ αἰτῆσαι, ὥστε τὸν νόμον τὸν ἐκτεθέντα παρὰ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης πατέρος αὐτῶν Θεοδοσίου, τὸν περὶ τῶν δέκα τοῦ χρυσίου λιτρῶν κατὰ τῶν χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένων αἱρετικῶν φυλάξωσιν, ἔτι μὴν καὶ κατὰ τῶν κτητόρων τῶν παρ' οἷς ἡ ἐκείνων εὑρεθῇ συναγωγή. Εἰθ' οὕτω βεβαιωθῆναι τὸν τοιοῦτον νόμον κελεύσωσιν, ὡς ἰσχύειν κατὰ τούτων, ὧν διὰ τὰς ἐπιβουλὰς, οἱ τῆς καθολικῆς προτραπέντες διὰ μαρτυρίαν (1) ἀπέθεντο, ἵνα κἂν τούτῳ τῷ φόβῳ ἐκ τοῦ ποιεῖν σχίσματα, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν αἱρετικῶν φαυλότητος παύσωνται οἱ τῇ κατανοήσει τῆς αἰωνίας κολάσεως καθαρθῆναι καὶ διορθωθῆναι ὑπερτιθέμενοι.

κάμνομεν ἐξ ἀγάπης, δὲν πρέπει καὶ ἐσεῖς νὰ καταφρονήσετε. Εἰ δὲ καὶ νομίζετε ὅτι τὰ φρονήματά σας εἶναι ἀληθινὰ, διαλέξετε ἐσεῖς τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ θέλετε, διαλέγομεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ θέλομεν, καὶ οὕτω νὰ γένῃ ἡ Σύνοδος ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐν διωρισμένῳ τόπῳ καὶ καιρῷ, καὶ νὰ ἐξετασθῇ εἰρηνικῶς ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς χωρίζει, ἵνα διὰ τῆς εἰρηνικῆς ταύτης ἐξετάσεως τέλος λάβῃ ἡ πλάνη, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, φανερωθείσης τῆς ἀληθείας, καὶ νὰ μὴ χάνωνται τόσαι ἀσθενεῖς ψυχαὶ καὶ ἁπλαῖ, διὰ πεῖσμα μερικῶν, χωριζόμεναι ἀπὸ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν μὲ κλεπτικὸν τρόπον καὶ ἱερόσυλον. Ἐὰν δὲ ταῦτα οὐ ποιήσητε, θέλει φανερωθῇ εἰς ὅλους ὅτι εἶσθε ἄπιστοι ἄνθρωποι. Σημείωσαι ὅτι ὁ τύπος οὗτος παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς ἔχει Κανόνος ἀριθμὸν 96.

(1) Ἴσ. διαμαρτυρίαν ἐπέθεντο.

Ἑρμηνεία.

Καὶ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ζητεῖ ἡ Σύνοδος ἀπὸ τὸν Βασιλέα: Ὀνώριον νὰ προστάξῃ νὰ διαφυλάττεται ὁ νόμος ὁποῦ ἐθεσπίσθη ἀπὸ τὸν πατέρα του μέγαν Θεοδόσιον, δηλ. νὰ ζημιώνωνται δέκα λίτρας χρυσίου, τόσον ἐκεῖνοι ὁποῦ χειροτονοῦν αἱρετικούς, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ χειροτονοῦνται παρὰ τῶν αἱρετικῶν. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δεχθοῦν εἰς τὰ ὑπάρχοντά των τοὺς τοιούτους νὰ λειτουργοῦν, καὶ ὅτι ὁ τοιοῦτος νόμος νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τοὺς Δονατιστὰς, ἵνα, ἂν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς κολάσεως οὗτοι δὲν διορθωθοῦν, κἂν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ζημίας τῶν χρημάτων παύσουν ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνουν σχίσματα καὶ ἐπιβουλὰς, διὰ τὰς ὁποίας παρεκινήθησαν οἱ ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι νὰ μαρτυρῶν κατ' αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν ξή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΒ'. 102.

Ἀπος. μ'. τῆς Καρθ. λ'. μ'. νέ. ξς'. οέ. ος'. οζ'. οή. οθ'. ρά ρή. ρί. ρκή. ρκθ'.

Κἀκεῖνο ἔτι μὴν αἰτῆσαι δεῖ, ἵνα τῇ αὐτῶν εὐσεβείᾳ, ὁ μέχρι τοῦ παρόντος νόμος ἐπαναληφθείη, ὁ τὴν εὐχέρειαν τῶν αἱρετικῶν ἀφαιρούμενος, τοῦ, εἴτε ἀπὸ χειροτονιῶν, εἴτε ἀπὸ διαθηκῶν, τούτους δύνασθαι λαμβάνειν τίποτε, ἢ καταλιμπάνειν. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τοῦ, εἴτε καταταλιμπάνειν τι, εἴτε λαμβάνειν τὰ ἴδια, ἀφέληται, τῶν τῇ μανίᾳ τοῦ ἰδίου πείσματος τυφλωθέντων, καὶ ἐν τῇ τῶν Δονατιστῶν πλάνῃ ἐπιμένειν βουλομένων. Τοῖς δὲ τῇ κατανοήσει τῆς ἑνότητος καὶ εἰρήνης ἑαυτοὺς διορθώσασθαι βουλομένοις, ὑπερκειμένου τοῦ τοιούτου νόμου, ἀνοιχθείη ἡ ἀκρόασις τοῦ λαμβάνειν κληρονομίαν, εἰ καὶ ἔτι τούτοις αὐτοῖς ἐν τῇ τῶν αἱρετικῶν πλάνῃ καθεστῶσι, προσαρμόζει τίποτε ἀπὸ δωρεᾶς, ἢ κληρονομίας, ἐξηρημένων ἐκείνων δηλαδὴ, οἵτινες μετὰ τὸ εἰς δίκην ἐναχθῆναι, ἐλογίσαντο ὀφείλειν πρὸς τὴν Καθολικὴν μετελθεῖν. Περὶ γὰρ τῶν τοιούτων πιστευτέον ἐστὶ, μὴ τῷ φόβῳ τῆς οὐρανίας κρίσεως, ἀλλὰ τῇ ἀπληστίᾳ τῆς γηΐνης λυσιτελείας, τὴν Καθολικὴν ἑνότητα ἐπιποθῆσαι. Πρὸς τούτοις δὲ πᾶσι, τῆς βοηθείας χρεία ἐστὶ τῶν δυναστειῶν ἑκάστης ἐπαρχίας ἰδίας, καὶ ἄλλο δὲ, εἴτε δήποτε κατανοήσωσι τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρησιμότητι λυσιτελοῦν, τοῦτο διαπράττεσθαι καὶ ἐξανύειν, αὐτεξούσιον ψηφιζόμεθα τοποτηρησίαν.

Ἑρμηνεία.

Πρὸς τούτοις ζητεῖ ἡ Σύνοδος καὶ διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι διὰ τῆς Βασιλικῆς προσταγῆς νὰ ἀνανεωθῇ ὁ μέχρι τότε φυλαττόμενος νόμος, δηλ. ὅτι οἱ αἱρετικοὶ νὰ μὴ δύνανται, μήτε δωρεὰν, μήτε κληρονομίαν νὰ λαμβάνουν ἀπὸ διαθήκας τινῶν, ἢ ἀπὸ τὰς χειροτονίας ὁποῦ ἤθελαν κάμει, ἀλλ' οὔτε ἔχει ἄδειαν νὰ ἀφίνῃ τινὰς τίποτε εἰς αὐτοὺς, καὶ ὅτι ὁ τοιοῦτος νόμος νὰ φυλάττεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιμενόντων εἰς τὴν πλάνην τῶν Δονατιστῶν· εἰ δέ τινες ἐξ αὐτῶν θελήσουν νὰ ἐπιστραφοῦν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὁ τοιοῦτος νόμος νὰ μὴ ἰσχύῃ, ἀλλὰ νὰ λαμβάνουσιν οὗτοι δωρεὰς καὶ κληρονομίας, τόσον τὰς περιελθούσας εἰς αὐτοὺς, ἀφ' οὗ ἐπιστραφοῦν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὅσον καὶ ἐκείνας ὁποῦ ἤρμοζαν μὲν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀφέθησαν, ἔτι ὄντας ἐν τῇ πλάνῃ, μὴ δοθείσας δὲ διὰ τὴν αἵρεσιν, κατὰ τὸν ἄνωθεν νόμον. Ἐὰν δέ τινες Δονατισταὶ, ἀφ' οὗ ἐτραβίχθησαν εἰς κριτήρια παρά τινων, ζητούντων νὰ λάβουν παρ' αὐτῶν ὡς αἱρετικῶν τὰς κληρονομίας, ἢ τὰς δωρεὰς ὁποῦ τῶν ἀφέθησαν, θελήσουν νὰ ἐπιστραφοῦν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, οὗτοι νὰ μὴ κερδίζουν τίποτε ἀπὸ τὴν τοιαύτην ὑποκριτικὴν ἐπιστροφὴν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησαν ὄχι διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσουν τὸ γήϊνον κέρδος. Διορίζει δὲ καὶ τοῦτο νὰ ζητηθῇ, τὸ νὰ δοθῇ βοήθεια εἰς κάθε ἐπαρχίαν τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ τὸν ἴδιον δυνάστην καὶ ἄρχοντα, καὶ τέλος ἐπιφέρει, ὅτι κάμνουσιν αὐτεξουσίους τοὺς ρηθέντας τοποτηρητὰς εἰς τὸ νὰ πράξουν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελαν νοήσουν ἀφ' ἑαυτῶν πῶς εἶναι συμφέρον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, καθὼς αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ ρή. τῆς αὐτῆς διορίζει (1). Ὅρα καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΓ'. 103.

Τῆς Καρθ. νέ. ξς'. οέ. ος'. οζ'. οή. ρά. ρβ'. ρί. ρκή. ρκθ'.

Ἤρεσεν ἵνα, ἐπειδὴ ἐν Καρχηδόνι μόνον ἕνωσις ἐγένετο, πεμφθῶσι γράμματα πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες σπουδὴν ἐπιχορηγηθῆναι κελεύσωσι τῇ ἑνότητι, ἵνα ἐν Καρχηδόνι εὐχαριστίαι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ πάσης τῆς Ἀφρικῆς, περὶ τοῦ ἀπελαθῆναι τοὺς Δονατιστὰς μετὰ γραμμάτων τῶν Ἐπισκόπων ἐπὶ τὸ κομητάτον πεμφθῶσιν.

(1) Ἐν δὲ τῇ ἑ. πράξει τῆς αὐτῆς Συνόδου σημειοῦται, ὅτι εἰς τοὺς ρηθέντας αὐτοὺς τοποτηρητὰς ἐδόθησαν καὶ γράμματα τῆς Συνόδου πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Συγκλήτου, καὶ πρὸς τὸν Ρώμης συστατικὰ καὶ δηλωτικὰ, ὅτι παρὰ τῆς Συνόδου εἶναι ἀπεσταλμένοι. Καθὼς δηλ. διορίζεται καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ. πῶς τοιούτοις γράμμασι πρέπει νὰ ἐφοδιάζωνται οἱ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπερχόμενοι, καὶ μάλιστα ὁ ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὁ παρὼν Κανὼν περὶ τῶν Δονατιστῶν διαλαμβάνει, διοριζόμενος ὅτι νὰ σταλθοῦν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἀφρικῆς γράμματα παρακινητικά, ὅτι καθὼς εἰς τὴν Καρθαγένην ἕνωσις ἐγένετο τῶν Δονατιστῶν, ἔτσι νὰ σπουδάσουν εἰς τὸ νὰ γένῃ ἡ αὐτὴ τῶν Δανατιστῶν ἕνωσις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, καὶ ὅτι νὰ ἀποσταλοῦν εἰς τὸ κομητάτον, ἤτοι εἰς τὸ Βασίλειον, εὐχαριστίαις ἀπὸ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Ἐκκλησίας δι' ὅλην τὴν Ἀφρικὴν, ὅτι διὰ συνεργείας τοῦ Βασιλέως ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ αὐτὴν οἱ Δονατισταί. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΡΔ'. 104.

Ἤρεσεν, ὥστε μὴ εἶναι περαιτέρω ἐνιαυσίαν ἀνάγκην τοῦ συντρίβεσθαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἀλλ' ὁσάκις ἂν κοινὴ χρεία καλέσοι, τουτέστι πάσης τῆς Ἀφρικῆς γραμμάτων διδομένων ὀθενδήποτε ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαρχίᾳ, ἔνθα ἡ χρεία καὶ ἐπιτηδειότης συνωθήσει, αἱ δὲ αἰτίαι, αἱ μὴ οὖσαι κοιναὶ ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπαρχίαις κριθῶσιν.

Ἀπος. λζ'. τῆς ά. έ. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή. τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς Καρθ. κς'. ξ' πά. πδ'. πέ.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν νὰ γίνεται εἰς κάθε ἐπαρχίαν μερικὴ Σύνοδος, διὰ νὰ κρίνῃ τὰς μερικὰς καὶ ἰδιαζούσας ἀμφιβολίας καὶ ὑποθέσεις ὁποῦ τύχουν κατ' ἔτος, συγχωρεῖ ὁ παρὼν Κανὼν, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμηνευτήν. Οὐδὲ γὰρ ἄλλως αἱ ἐπαρχιωτικαὶ αὗται καὶ μερικαὶ ὑποθέσεις λύονται, εἰμὴ διὰ συνόδου, καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ μὲ τοὺς λοιποὺς κανόνας τοὺς περὶ τῆς τοιαύτης συνόδου διοριζομένους. Τὸ δὲ νὰ γίνεται σύνοδος κοινὴ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς κατ' ἔτος, ὡς ἐν τῷ κς'. διορίζεται, δὲν συγχωρεῖ εἰς τὸ ἑξῆς, διὰ τὴν δυσκολίαν καὶ κακουχίαν τῆς ὁδοιπορίας. Πλὴν καὶ αὕτη νὰ γίνεται, λέγω, ὅταν τύχῃ καμμία χρεία κοινὴ, εἴτε κατ' ἔτος ἓν, εἴτε δύω. Νὰ γίνεται δὲ, στελλομένων γραμμάτων πρὸς τὸν Καρχηδόνος, κἀκείνου διορίζοντος τὸν ἐπιτήδειον τόπον, ὅπου ἔχει ἡ σύνοδος νὰ συγκροτηθῇ. Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΕ'. 105.

Ἐὰν δὲ γένηται ἔκκλητος καὶ ἐπιλέξηται ὁ ἐκκαλεσάμενος δικαστὰς, καὶ μετ' αὐτοῦ κἀκεῖνος, καθ' οὗ ἐξεκαλέσατο, τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τούτων μηδενὶ ἐξέστω ἐκκαλεῖσθαι.

Ἀπος. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. Καρθ. ις'. ριά. ρλά.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ἐὰν ὁ ἐνάγων καὶ ὁ ἐναγόμενος διαλέξουν αἱρετοὺς κριτὰς, διὰ νὰ κρίνουν τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπόθεσιν, εἰς τὸ ἑξῆς πλέον νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ μεταθεωρήσουν τὴν κρίσιν αὐτῶν εἰς ἄλλο κριτήριον, ἀλλὰ νὰ στέργουν καὶ οἱ δύω εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΣ'. 106.

Ἤρεσε πρὸς τούτοις, ὥστε ἐκβιβαστὰς ἐν πᾶσι τοῖς τῆς Ἐκκλησίας χρειώδεσι πέντε ἐπιλεγῆναι αἱτηθῆναι, οἵτινες ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιμερισθήσονται ἐπαρχίαις.

Ἀπος. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθαγ. ις'. ριά. ρλά.

Ἑρμηνεία.

Οἱ ἐκβιβασταὶ ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν φαίνεται νὰ ἦσαν Βασιλικοὶ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι ἔφερον εἰς ἔκβασιν καὶ πέρας τὰς ψήφους καὶ ἀποφάσεις, ὁποῦ ἤθελον δώσει κατά τινων οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐμποδίζοντες μὲ ἐξουσίαν τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἐναντιουμένους εἰς αὐτὰς, καὶ σωφρονίζοντες αὐτοὺς, ἢ τοὺς διαφεντεύοντας αὐτοὺς μὲ παιδείας (1), ἀπὸ τοὺς ὁποίους πέντε ζητεῖ ἡ σύνοδος νὰ διαλεχθοῦν καὶ νὰ σταλοῦν ἀπὸ τὸν Βασιλέα, διὰ νὰ μοιρασθοῦν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς. Ὅρα καὶ τον κζ'. Ἀποστολικόν.

(1) Ὅσον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος διάφορος φαίνεται νὰ ἦτο ὁ ἐκβιβαστὴς ἀπὸ τὸν ἔκδικον. Περὶ τῶν ἐκβιβαστῶν ἀναφέρει ὁ Φώτιος τίτλ. θ'. Κεφ. ά. ταῦτα. Ἡ λϐ'. διάταξις τοῦ ς'. τίτλ. εἰς τὰ μικρὰ δικαστήρια καὶ κρίσεις, διὰ τὴν ὑπόμνησιν, δίδουσιν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοὶ εἰς τοὺς ἐκβιβαστὰς ὄχι περισσότερον ἀπὸ ἕνα νόμισμα. Καὶ πάλιν, ὁ ἐκβιβαστὴς οἱονδήποτε Κληρικὸν ὑβρίζων ἢ ἐνοχλῶν, ἐκδύεται τὴν ζώνην καὶ ἐσχάτως τιμωρεῖται. Θεσπίζει δὲ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς, ὅτι εἴ τις ἔχει κρίσιν μὲ Κληρικὸν, ἢ Μοναχὸν, ἢ Διακόνισσαν, ἢ Μονάζουσαν, ἢ Ἀσκήτριαν, νὰ ἀναφέρῃ ταύτην εἰς τὸν Ἐπίσκοπον. καὶ αὐτὸς μὲν νὰ κρίνῃ τὰ ἀρέσκοντα εἰς τὰ δύω μέρη, ὁ δὲ ἄρχων χρεωστεῖ νὰ ἐκβιβάσῃ τὰ ἀπὸ τῆς καταδίκης. Βασιλικ. Βιϐλ. γ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΖ'. 107.

Ἤρεσεν ἔτι μὴν, ἵνα ἐξ ὀνόματος πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν οἱ πορευθησόμενοι πρεσβευταὶ, Βικέντιος καὶ Φουρτουνατιανὸς, αἰτήσωσιν ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων Βασιλέων, ὥστε δοθῆναι ἄδειαν τοῦ καταστῆσαι ἐκδίκους σχολαστικοὺς, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο τὸ λειτούργημα τοῦ ἐκδικεῖν τὰ πράγματα, ἐπιτήδευμα ἔχουσι, καὶ ἵνα ὡς Ἱερεῖς (1) τοῖς τῆς ἐπαρχίας, οἱ αὐτοὶ οἱ τὴν ἐκδίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναδεξάμενοι, εὐχερῶς δυνηθῶσιν ὑπὲρ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ὁσάκις ἀνάγκη ἀπαιτήσῃ, πρὸς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς ἀνακύπτουσι, καὶ ἀναφέρειν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ εἰς τὰ σήκρητα τῶν δικαστηρίων εἰσιέναι.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν πγ'. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι εἰς ὄνομα τῶν ἐπαρχιῶν ὅλης τῆς Ἀφρικῆς νὰ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς οἱ ἀποστελλόμενοι τοποτηρηταὶ, διὰ νὰ καταστηθοῦν ἔκδικοι σχολαστικοὶ, ἤτοι ὀφείλοντες νὰ σχολάζουν, καὶ ἐπιτήδευμα νὰ ἔχουν καθ' αὑτὸ τὸ νὰ ἐκδικοῦν καὶ νὰ διαφεντεύουν τὰ πράγματα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ νὰ ἀντιστέκωνται εἰς τοὺς ἐναντίους, καὶ τὸ νὰ ἀναφέρουν, ἢ διὰ γραμμάτων ἢ αὐτοπροσώπως, τὰς ἀναγκαίας ὑποθέσεις εἰς τὰ σήκρητα, ἤτοι κριτήρια. Σεκέρνω γὰρ λατινικῶς θέλει νὰ εἰπῇ διακρίνω. Ὅρα τὸν κζ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν πγ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΗ'. 108.

Τῆς Καρθ. ρβ'. || Ἤρεσεν, ὥστε αὐτεξούσιον τὴν τοποτηρησίαν ἔχειν τοὺς ἐπὶ τὸ κομητάτον πεμφθέντας ἐπιλέκτους τοποτηρητάς.

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος ἡ εἴδησις ὁποῦ λαμβάνομεν ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα. Μανθάνομεν γὰρ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι οἱ τοποτηρηταὶ οἱ ἀποστελλόμενοι, ἢ πρὸς τὸν Βασιλέα, ἢ πρὸς τὴν Σύνοδον, ἔχουν τὴν αὐτεξουσιότητα νὰ πράττουν ὄχι μόνον ἐκεῖνα ὁποῦ ἤκουσαν καὶ ἐδιωρίσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἐπινοήσωσιν ὡς συμφέροντα καὶ καλὰ, τόσον εἰς τοὺς ἀποσταλέντας, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτούς.

ΚΑΝΩΝ ΡΘ'. 109.

Ἀπος. λδ'. τῆς Σαρδ. ς'. τῆς Καρθ. ξβ'. ξέ. || Ἤρεσε κἀκεῖνο, ἵνα οἱ ὄχλοι οἱ μηδέποτε ἰδίους ἐσχηκότες Ἐπισκόπους, εἰμὴ ἐκ πάσης τῆς Συνόδου ἑκάστης ἐπαρχίας καὶ τοῦ πρωτεύοντος, ψήφισμα γένηται, καὶ κατὰ συναίνεσιν ἐκείνου, οὗ τινος ὑπὸ τὴν διοίκησιν καθίστατο ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία, μηδαμῶς δέξωνται.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν διορίζει νὰ μὴ γίνωνται εἰς μικρὰς παροικίας καὶ πόλεις Ἐπίσκοποι, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐπεκράτησε συνήθεια ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς νὰ γίνωνται. Τότε δὲ μόνον νὰ γίνωνται, ὅταν καὶ ὁ Μητροπολίτης ἢ ὁ Πατριάρχης ψηφίσῃ αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς Συνόδου τῆς ἐπαρχίας, ἢ διοικήσεως (ὅρα ὑποσημ. τοῦ ς'. τῆς β'.) καὶ ὁ Ἐπίσκοπος στέρξῃ τοῦτο, ὑπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ παροικία, ἡ μέλλουσα αὐτοὺς λαβεῖν. Ὅρα τὸν ς'. τῆς ἐν Σαρδικ. καὶ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΙ'. 110.

Ἀπος. λή. τῆς Καρθ. νέ. ξς'. οέ. ος'. οζ'. οή. ρά. ρβ'. ρκή. ρκθ'. || Ἤρεσεν, ἵνα κἀκεῖνοι δηλαδὴ οἱ λαοὶ, οἱ ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντες καὶ Ἐπισκόπους ἐσχηκότες παρὰ γνώμην τῆς Συνόδου, τούτους ἀναμφιβόλους ἔχειν ἀξιωθῶσιν. Οἵτινες δὲ λαοὶ ἐσχήκασιν Ἐπίσκοπον, καὶ τούτου τελευτήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν ἴδιον Ἐπίσκοπον ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλου τινὸς Ἐπισκόπου διοίκησιν ἀναδραμεῖν ἀνήκει, τοῦτο μὴ ὀφείλειν τούτοις ἀρνηθῆναι. Οὐ μὴν, ἀλλὰ κἀκεῖνο ἀνηνέχθη, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι οἱ πρὸ τοῦ Βασιλι-

τίτλ. ά. Κεφ. λέ. ὅπερ ἐστὶ Νεαρὰ ρκγ'. Σημείωσαι, ὅτι τοὺς παρὰ τῶν Ἑβδομήκοντα ὀνομασθέντας Γραμματεῖς (ἐν Κεφ. ά. Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἑβαφ. ι. «Καὶ ἐνετείλατο Ἰησοῦς τοῖς Γραμματεῦσι τοῦ λαοῦ») τούτους ὁ Ἀκύλας Ἐκβιβαστὰς ἡρμήνευσεν. Ὁ δὲ Προκόπιος λέγει, ὅτι εἶναι οἱ παρὰ Ρωμαίοις καλούμενοι Ἐκσκέπτορες, διὰ τῶν ὁποίων φανεροῦσιν οἱ ἄρχοντες εἰς τοὺς δήμους ἐκεῖνα ὁποῦ βούλονται (σελ. 7. τοῦ β'. τόμ. τῆς Ὀκτατ).

(1) Ἐν ἄλλοις, ὡς Ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας, καὶ αὐτοὶ οἱ τὴν ἐκδίκησιν. κτλ.

κοῦ νόμου, τοῦ περὶ ἐνότητος προκομιζομένου, οἵτινες δήποτε πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψουσι τοὺς λαούς, οὓς εἶχον αὐτοί, τούτους κατέχειν ὀφείλουσι. Μετὰ δὲ τὸν νόμον τῆς ἑνότητος, καὶ ἐπέκεινα, χρὴ πάσας τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰς διοικήσεις αὐτῶν, καὶ ἐάν τινα τυχὸν ὦσι δικαιώματα τοῖς δικαίοις ἀνήκοντα τῶν αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, διεκδικεῖσθαι ὑπὸ τῶν καθολικῶν Ἐπισκόπων τῶν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, ἐν οἷς κατείχοντο παρὰ τῶν αἱρετικῶν, εἴτε ἐπιστρεφόντων λοιπὸν πρὸς τὴν καθολικὴν, εἴτε μὴ ἐπιστρεφόντων. Καὶ ἐάν τινές τισι κατεχρήσαντο μετὰ τὸν Βασιλικὸν νόμον, ὀφείλειν ταῦτα ἀποκαθίστασθαι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι πρὸ τοῦ μὲν νὰ δοθῇ ὁ Βασιλικὸς νόμος, ὁ προστάζων νὰ ἑνωθοῦν οἱ Δονατισταὶ μὲ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν Ἐπίσκοποί τινες Δονατισταὶ ἐπεστράφησαν, ἐπεστράφησαν δὲ καὶ οἱ λαοὶ ἐκείνων, εἴτε ἀφ' ἑαυτῶν, εἴτε διὰ τῆς συνεργείας ἐκείνων, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἔλαβον τοὺς αὐτοὺς ἐκ Δονατιστῶν ἐπιστραφέντας Ἐπισκόπους τους, ὁποίους εἶχον καὶ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς, ἃς τοὺς ἔχουν ἀναμφιβόλως, κἂν καὶ παρὰ γνώμην τῆς Συνόδου τοὺς ἔλαβον· ἐὰν δὲ ἀποθανόντων τῶν τοιούτων Ἐπισκόπων, θελήσουν οἱ λαοὶ αὐτῶν νὰ μὴ ἔχουν πλέον χωριστόν τους Ἐπίσκοπον, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὴν διοίκησιν ἄλλου Ἐπισκόπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουσιν, ἃς μὴ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τοῦτο. Ἀφ' οὗ ὅμως ἐδόθη ὁ ἀνωτέρω νόμος περὶ ἑνότητος, ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, τὰς εὑρισκομένας ἐν τοῖς τόποις τῶν ἐπιστραφέντων Δονατιστῶν μὲ τὰς ἐνορίας αὐτῶν καὶ δικαιώματα νὰ διοικοῦσιν οἱ τῶν ὀρθοδόξων Ἐπίσκοποι, κἂν οἱ ἐκ τῶν Δονατιστῶν ἐπέστρεψαν αὐτούς, κἂν δὲν τοὺς ἐπέστρεψαν. Καὶ ἂν ἀπεξένωσαν οἱ Δονατισταὶ Ἐπίσκοποι κανένα ὑποστατικὸν ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας, δαπανήσαντες αὐτὸ, ἢ πωλησαντες (καὶ δρα πῶς ὀνομάζει κατάχρησιν τὴν ἀποξένωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων), χρεωστοῦν νὰ τὸ ἐπαναστρέφουσιν εἰς τὰς ἐχούσας αὐτὰ Ἐκκλησίας. Ὅρα καὶ τὸν λη'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νε'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΑ'. 111.

Μαυρέντιος Ἐπίσκοπος εἶπε, κριτὰς αἰτῶ τὸν ἁγιώτατον Σάγκτιππον, Αὐγουστῖνον τὸν ἁγιώτατον, Φλωρεντῖνον, Θεάσιον, Σαμψύχιον, Σεκοῦνδον καὶ Ποσείδιον. Τοῦτο ψηφισθῆναί μοι κελεύσατε. Ἡ ἁγία Σύνοδος ἐπένευσε τοὺς αἰτηθέντας κριτάς. Τοὺς λοιποὺς δὲ ἀναγκαίους δικαστὰς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῖς, τοῖς ἀπὸ τῆς νέας Γερμανοῦ, γέρουσιν, ἐπιλέξασθαι ψηφίσεται ὁ γέρων Σάγκτιππος.

Ἀπος. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθ. ις'. ρέ. ρλά.

Ἑρμηνεία.

Καὶ διὰ τοῦ μερικοῦ τούτου Κανόνος μανθάνομεν, ὅτι δίδεται ἄδεια ἀπὸ τὴν Σύνοδον εἰς τοὺς κατηγορουμένους Ἐπισκόπους παρά τινων, νὰ ζητοῦσιν οἵους θέλουσι κριτὰς αἱρετοὺς, καθὼς καὶ εἰς τὸν κατηγορηθέντα τοῦτον Μαυρέντιον Ἐπίσκοπον ἐδόθη τότε αὕτη ἡ ἄδεια. Ἀριθμοῦ δὲ ἀναπλήρωσις εἶναι ὁ τῶν ιβ'. Ἐπισκόπων, οἵτινες ὡρίσθησαν νὰ κρίνουν τὸν κάθε Ἐπίσκοπον, κατὰ τὸν ιβ'. τῆς παρούσης. Ὅρα καὶ τὸν ις'. ταύτης, καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς δ'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΒ'. 112.

Ἤρεσεν ἔτι μὴν, ὥστε περὶ τῆς διχονοίας τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας, πρὸς τὸν ἁγιώτατον Πάπαν Ἰννοκέντιον γραφῆναι, ὅπως ἑκατέρα Ἐκκλησία πρὸς ἀλλήλας εἰρήνην φυλάξωσιν, ἣν ὁ Κύριος παραγγέλλει.

Ἑρμηνεία.

Διαφορὰ, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ἠκολούθησεν ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ Ἀλεξανδρινούς. Διὰ τὴν ὁποίαν ἐφάνη εὔλογον εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην νὰ γράψῃ πρὸς τὸν τότε Ἰννοκέντιον, ἵνα διαλλαγῶσι καὶ εἰρηνεύσουν ἀναμεταξύ των αἱ Ἐκκλησίαι, καθὼς ὁ Κύριος παραγγέλλει λέγων ποτὲ μὲν, «εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν» [Ἰωάν. ιδ'. 27.], ποτὲ δὲ, «εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.» [Μάρκ. θ', 50.]. Ὅρα δὲ ἐνταῦθα τὴν τοπικὴν Σύνοδον διορθώνουσαν καὶ συμβουλεύουσαν τὸν τῆς Ρώμης Μονάρχην.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΓ'. 113.

Ἤρεσεν ὥστε, κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐπιστήμην, μήτε ὁ ἀπὸ γυναικὸς ἐαθεὶς, μήτε ἡ ἀπὸ ἀνδρὸς καταληφθεῖσα, ἑτέρῳ συζευχθῇ, ἀλλ' ἢ οὕτω μείνωσιν, ἢ ἑαυτοῖς καταλλαγῶσιν. Οὗπερ ἐὰν καταφρονήσωσι, πρὸς μετάνοιαν καταναγκασθῶσιν, ἐν ᾧ πράγματι νόμον Βασιλικὸν ἐκτεθῆναι χρεὼν αἰτῆσαι.

Ἀπος. μή. τῆς ς'. πζ'. τῆς Ἁγκ. κ'. τοῦ Βασιλ. θ'. κέ. λέ. οζ'.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι οἱ γάμοι νὰ μὴ χωρίζωνται ἄνευ λόγου πορνείας. Ἐὰν δὲ καὶ ἀφήσῃ, ἢ ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα, ἢ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, νὰ μὴ δύνανται νὰ δευτεροῦπανδρευθοῦν, ἀλλὰ ἢ νὰ ἀγαπηθοῦν πάλιν καὶ νὰ ἑνωθοῦν, ἢ ἂν δὲν ἑνωθοῦν, νὰ μένουν καὶ οἱ δύο ἄγαμοι, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις διδάσκει, λέγων· «Οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω·» καὶ ὁ «ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι.» [Ματθ. έ. 32. ά. Κορινθ. ζ'.]. Καὶ ὁ Ἀπόστολος παρὰ τοῦ Κυρίου μαθὼν εἰς τοὺς ὑπανδρευθέντας, λέγει· Παραγγέλλω ὄχι ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος, ἡ γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα νὰ μὴ χωρίζεται, εἰ δὲ καὶ χωρισθῇ, ἂς μένῃ ἄγαμος, ἢ ἂς φιλιώνεται μὲ τὸν ἄνδρα της. Καὶ ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα ἂς μὴ ἀφίνῃ. Ἐὰν δὲ χωρισθέντες δευτεροῦπανδρευθοῦν, νὰ ἀναγκασθῶσι πρὸς μετάνοιαν, ἤτοι νὰ ἀναγκάζωνται καὶ οἱ δύω νὰ μετανοήσουν, ὡς μοιχείαν ποιήσαντες. Περὶ τούτου δὲ τοῦ πράγματος λέγει ἡ Σύνοδος, ὅτι πρέπει νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Βασιλέα διὰ νὰ διορίσῃ καὶ νόμον πολιτικόν. Ὅρα καὶ τὸν μή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΑ'. 114.

Τῆς ἐν Λαοδικ. ιή.

Ἤρεσε καὶ τοῦτο, ὥστε τὰς κεκυρωμένας ἐν τῇ Συνόδῳ ἱκεσίας, εἴτε προοίμια, εἴτε ὑποθέσεις, εἴτε παραθέσεις, εἴτε τὰς τῆς χειρὸς ἐπιθέσεις, ἀπὸ πάντων ἐκτελεῖσθαι, καὶ παντελῶς ἄλλας κατὰ τῆς πίστεως μηδέποτε προενεχθῆναι· ἀλλ' αἵτινες δήποτε ἀπὸ τῶν συνετωτέρων συνήχθησαν, λεχθήσονται.

Ἑρμηνεία.

Αἱ παρὰ τῶν Ἱερέων λεγόμεναι εὐχαὶ πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὰς ἐν Ἐκκλησίᾳ ἱκεσίας, διάφοροι εἶναι, ἐπειδὴ ἄλλαι μὲν λέγονται προοίμια καὶ προλεγόμενα, ὡσὰν ὁποῦ πρῶτον καὶ κατ' ἀρχὰς λέγονται (1), ἄλλαι δὲ λέγονται ὑποθέσεις, ἢ καὶ ἐπιλεγόμενα, ὡσὰν ὁποῦ λέγονται μετὰ τὰς καθ' αὐτὸ εὐχὰς, ἄλλαι δὲ ὀνομάζονται παραθέσεις, ὡσὰν ὁποῦ παρατίθενται καὶ ἀφιερόνουν τὸν λαὸν εἰς τὸν Θεὸν (2), καὶ ἄλλαι τελευταῖον λέγονται εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν χειρῶν, τόσον δηλ. αἱ εὐχαὶ ὁποῦ λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς ἐν ταῖς χειροτονίαις ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου, ὅσον καὶ αἱ συγχωρητικαὶ εὐχαὶ, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ κατὰ ἄδειαν τούτου, ὁ Ἱερεὺς, ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μετανοοῦντος, (περὶ οὗ ὅρα τὸν ἡ. τῆς ά.). Ταύτας λοιπὸν τὰς εὐχὰς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ λέγωτιν ὅλοι τὰς κεκυρωμένας ὅμως ἀπὸ τὴν Σύνοδον καὶ ἀπὸ τοὺς σοφωτέρους, καὶ ὄχι τὰς νέας τὰς παρά τινων συνθεμένας κατὰ τῆς πίστεως καὶ μὴ κεκυρωμένας Συνοδικῶς. Ὅρα καὶ τὸν ιή. Λαοδικείας.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΕ'. 115.

Ἀποσ. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθ. ιδ'. τῆς Ἀντιοχ. ι6'.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε ἀπὸ τοῦ Βασιλέως διάγνωσιν δημοσίων δικαστηρίων αἰτήσοι, τῆς ἰδίας τιμῆς στερηθείη. Ἐὰν δὲ κρίσιν Ἐπισκοπικὴν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως αἰτήσῃ, μηδὲν αὐτῷ ἐμποδίσοι.

Ἑρμηνεία.

Ὅλοι οἱ Ἱερωμένοι πρέπει νὰ κρίνωνται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια καὶ ὄχι εἰς τὰ ἐξωτερικά. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος ἢ Κληρικὸς ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Βασιλέα νὰ κριθῇ ἡ ὑπόθεσίς του εἰς πολιτικὰ κριτήρια, νὰ καθαίρεται. Εἰ δὲ καὶ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Βασιλέα κριτήριον ἐκκλησιαστικὸν, ἤτοι νὰ συναχθοῦν διὰ προσταγῆς του οἱ Ἐπίσκοποι καὶ νὰ θεωρήσουν τὴν αὐτοῦ ὑπόθεσιν, τότε δὲν θέλει ἐπιτιμηθῇ ὡς ἄτοπόν τι ποιήσας. Πᾶσαι γὰρ αἱ Σύνοδοι Οἰκουμενικαί τε καὶ τοπικαὶ τοιουτοτρόπως, ἤτοι διὰ Βασιλικῆς προσταγῆς συνηθροίσθησαν. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

(1) Καθὼς εἶναι ὁ Προοιμιακὸς ψαλμὸς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, καὶ πάντα τὰ πρὸ τῆς τελειώσεως καὶ ἁγιασμοῦ ἑκάστου Μυστηρίου λεγόμενα. Ἐπιλεγόμενα δὲ, τὰ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν, καὶ τὴν τελείωσιν τούτων λεγόμενα.

(2) Αἱ παραθέσεις αὗται δηλοῦνται μάλιστα διὰ τοῦ λόγου ἐκείνου τοῦ λέγοντος, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν παραθώμεθα. Ὁ δὲ Βαλσαμ. λέγει, ὅτι αἱ παραθέσεις αὗται εἶναι αἱ ἐν τῷ μέσῳ ἑκάστης πρὸς Θεὸν ὑμνῳδίας εὑρισκόμεναι εὐχαί· ἐν μὲν οὖν ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ ταῖς κοιναῖς συνάξεσι πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται αἱ τετυπωμέναι συνήθεις εὐχαὶ, καὶ ὄχι ἄλλαι νεώτεραι. Κατ' ἰδίαν ὅμως δὲν εἶναι ἀπηγορευμένον τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ τινὰς καὶ ἄλλας νεωτέρας εὐχὰς, οἷαί εἰσιν οἱ τοῦ Θηκαρᾶ θεολογικοὶ ὕμνοι καὶ εὐχαί· αἱ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ἐρωτικαὶ εὐχαὶ, καὶ ἄλλων πολλῶν. Ὡσὰν ὁποῦ αὐταὶ, κοντὰ ὁποῦ δὲν ἔχουσιν οὐδὲν ἐναντίον κατὰ τῆς πίστεως, καθὼς ὁ Κανὼν οὗτος διορίζει τῆς Συνόδου, εἶναι πρὸς τούτοις καὶ κατανυκτικαὶ, καὶ ψυχοσωτήριοι, καὶ ἀπὸ συνετοὺς καὶ ἁγίους συνειλεγμέναι, καὶ ὅρα ἐν σελ. 1041. τῆς Φιλοκαλ. διορίζοντα τὸν ἅγιον Κάλλιστον νὰ ἀναγινώσκωμεν τοιαύτας εὐχὰς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον.

ΚΑΝΩΝ ΡΙϚ'. 116.

Ὅστις δήποτε μὴ κοινωνῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰ περαματικὰ πρὸς τὸ κοινωνεῖν ὑφερπύσει, τὴν ζημίαν τῆς κληρώσεως ἀναδέξεται

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἐάν τινας Κληρικὸς ἀκοινώνητος, ἤτοι ἀφωρισμένος ὢν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὑπάγῃ κρυφίως εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, καὶ δολερῶς λάβῃ παρὰ τῶν ἐκεῖσε τὴν κοινωνίαν καὶ ἕνωσιν, εἰπὼν τυχὸν ψεύματα εἰς αὐτοὺς, ὅτι εἶναι κοινωνικὸς, οὗτος θέλει καθαιρεθῆ διὰ τὴν ἀπάτην καὶ δολιότητα ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη. Ἀνάγνωθι τὸν ιβ'. καὶ λϚ'. καὶ μάλιστα τὸν ιγ'. Ἀποστολικὸν μὲ τὴν παράλληλον αὐτῶν σειράν.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΖ'. 117.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε πρὸς τὸ κομητάτον πορευθῆναι θελήσοι, ἐν τῇ ἀπολυτικῇ τῇ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν Ρώμης πεμπομένην, κατάδηλος γένηται. Διὸ, ἐὰν ὁ λαβὼν ἀπολυτικὴν πρὸς τὴν Ρώμην μόνον, σιωπήσας τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν εἰς τὸ κομητάτον αὐτὸν χρὴ πορευθῆναι, θελήσοι εὐθέως εἰς τὸ κομητάτον βαδίσαι, ἀποκινηθῇ τῆς κοινωνίας. Ἐὰν δὲ ἐκεῖσε ἐν τῇ Ρώμῃ αἰφνιδία ἀνάγκη ἀναφυῇ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὸ κομητάτον, ἐμφανίσῃ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῷ Ἐπισκόπῳ Ρώμης, καὶ παρακομίσῃ ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ τῆς Ρώμης Ἐπισκόπου· αἱ ἀπολυτικαὶ δὲ αἱ ἀπὸ τῶν πρωτευόντων, ἢ τῶν οἰωνδήποτε Ἐπισκόπων τοῖς ἰδίοις Κληρικοῖς διδόμεναι, σχῶσι τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἐὰν δὲ ἀκμὴν ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα τοῦ αὐτοῦ ἐνιαυτοῦ, κατάδηλος οὐκ ἔστιν, ἡ τοῦ προηγησαμένου προσζευχθείη, ὃν τρόπον εἴωθε μετὰ τὴν Ὑπατείαν γράφεσθαι ἐν τοῖς δημοσίοις πεπραγμένοις.

Ἔπος. ιβ'. τῆς Ἀντιοχ. τῆς Σαρδικ. ζ'. θ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος θέλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον, πρέπει νὰ λαμβάνῃ μὲν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, ἢ τὴν Σύνοδον τῆς ἐπαρχίας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ πρὸς τὸν Ρώμης ἀπολυτικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ φανερώνεται ἡ ἐκεῖσε ἀποδημία του, νὰ λαμβάνῃ δὲ καὶ ἄλλην ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Ρώμης πρὸς τὸ Παλάτιον. Ἐὰν δὲ ὁ λαβὼν μόνον τὴν πρὸς τὸν Ρώμης ἀπολυτικὴν σιωπήσῃ καὶ δὲν εἰπῇ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Παλάτιον, ἀλλὰ ἄνευ γνώμης ἐκείνου ὑπάγῃ, οὗτος νὰ ἀφορίζεται. Ἐὰν δὲ, εὑρισκομένου τινὸς ἐν τῇ Ρώμῃ, ἀκολουθήσῃ ἐκεῖ καμμία ἀνάγκη διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Παλάτιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμελέτα πρὸ τοῦ, νὰ φανερώνῃ τὴν ἀνάγκην ταύτην εἰς τὸν Ρώμης καὶ νὰ λαμβάνῃ γράμματα παρ' αὐτοῦ, καὶ νὰ ὑπάγῃ. Αἱ ἀπολυτικαὶ δὲ αὗται ἐπιστολαὶ αἱ διδόμεναι ἢ ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, ἢ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους εἰς τοὺς Κληρικοὺς, νὰ ἔχουν ἀντὶ τοῦ ἔτους ὁποῦ συνειθίζομεν νὰ γράφωμεν, τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ. Ἂν δὲ ἀκόμη δὲν ἦναι φανερὰ ἡ τοῦ ἐρχομένου Πάσχα ἡμέρα, νὰ γράφεται ἡ ἡμέρα τοῦ ἀπερασμένου· ἕνα μὲν, διὰ νὰ γίνεται εἰς ὅλους φανερὰ αὕτη, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ γνωρίζεται ἀπὸ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ χρόνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν, καθὼς καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ γράμματα γράφεται καὶ ἡ ὑπατεία τοῦ κάθε Ὑπάτου, καὶ διὰ τῆς ὑπατείας φανεροῦται ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν. Ὅρα καὶ τὸν ιά. Ἀντιοχείας, τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιϐ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν ζ'. Ἀποστολικόν. (1).

ΚΑΝΩΝ ΡΙΗ'. 118.

Ἤρεσεν, ὥστε ἕνα Ἐπίσκοπον μὴ ἐκδικεῖν ἑαυτοῦ διάγνωσιν.

Ἀπος. οδ'. τῆς δ'. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθ. ιβ'. ις'. κή. ρέ. ριή.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἕνας Ἐπίσκοπος οὔτε Ἐπίσκοπον ἄλλον δύναται νὰ κρίνῃ ἔχοντα πρὸς ἄλλον τινὰ κρίσιν, οὔτε Πρεσβύτερον, ἔχοντα κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου διαφοράν τινα, οὔτε ἄλλον τινα Κληρικὸν, κατὰ τὸν θ'. τῆς δ'. ἀλλ' οὔτε Πρεσβύτερον κατηγορούμενον παρ' ἄλλου, ἢ Διάκονον δύναται νὰ καθάρῃ εἷς μόνος Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν ιϐ'. τῆς παρούσης. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, τὸν ς'. τῆς β'. καὶ ις'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΘ'. 119.

Νόμος ἐδόθη, ἵνα ἐλευθέρᾳ προαιρέσει ἕκαστος τῆς χριστιανότητος τὴν ἄσκησιν ἀναδέξηται.

Τῆς ἐν Νεοκαισ. ιβ'. τῆς Καρθαγ. ρί.

(1) Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξ'. τῆς παρούσης.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν ῥί. τῆς παρούσης νόμος ἐδόθη Βασιλικὸς, προστάζων, καὶ τρόπον τινὰ ἀναγκάζων νὰ ἑνωθοῦν οἱ Δονατισταὶ μὲ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν λέγει, ὅτι ἐδόθη νόμος (Βασιλικὸς δηλ. καὶ ὅρα τὰ προλεγόμενα τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων), ὅτι ὁ καθεὶς νὰ ἀναδέχεται τὸν χριστιανισμὸν (1) μὲ θεληματικὴν καὶ ἐλευθέραν προαίρεσιν, ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ κατὰ τὸ ὄνομά της πρέπει νὰ ἦναι αἱρετὴ καὶ ἑκούσιος, ὄχι βεβιασμένη καὶ ἀναγκαστική. Τὰ γὰρ βιαίως καὶ ἐξ ἀνάγκης γινόμενα, δὲν εἶναι βέβαια καὶ μόνιμα, ἀλλὰ πρόσκαιρα καὶ ὀλιγοχρόνια. Διὸ καὶ ὁ Κύριός φησιν· «Ὅς τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν» [Ματθ. ις′. 24] κ. τ. λ. Βλέπε δὲ, ὅτι ἄσκησιν τὴν τῆς Χριστιανότητος πίστιν εἶπεν ὁ Κανὼν, φανερόνωντας μὲ τοῦτο, ὅτι ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀσκῇ πᾶσαν ἀρετὴν, ἐγκράτειαν, ταπεινοφροσύνην, ἀγάπην καὶ τὰ λπ. Ὁ γὰρ ταύτας μὴ ἀσκῶν, κατὰ τὸ ὄνομα μόνον εἶναι Χριστιανὸς, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ πρᾶγμα. Ὅρα καὶ τὸν ιϑ′. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΡΚ′. 120.

Τῆς Καρθ. ρκά. ρκβ′. ρκγ′ ρκδ′. ρκέ. ρκς′. ρκζ′.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅστις λέγει τὸν Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον, ἄνθρωπον θνητὸν γενόμενον οὕτως, ὡς, εἴτε ἁμαρτήσοι, εἴτε μὴ ἁμαρτήσοι, τελνήξεται ἐν τῷ σώματι, τοῦτ' ἔστιν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, μὴ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τῇ ἀνάγκῃ τῆς φύσεως, ἀνάθεμα εἴη.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν τὴν αἵρεσιν ἀνατρέπει τοῦ Πελαγίου, καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Κελεστίου. Οὗτοι γὰρ (ὡς μαρτυρεῖ ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος περὶ προπατορικῆς ἁμαρτίας κεφ. έ. καὶ ς′.), ἐπειδὴ καὶ ἐρρόνουν, ὅτι ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία οὐ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου γεννᾶται, καὶ ὅτι, οὐχὶ τῆς φύτεως, ἀλλὰ τῆς θελήσεως εἶναι σφάλμα, ἀκολούθως ἐκ τούτου συνεπέραινον, ὅτι καὶ ὁ Ἀδὰμ, ὄχι διὰ τὴν ἁμαρτίαν, προαιρετικὴν οὖσαν, ἀπέθανε τὸν φυσικὸν τοῦτον θάνατον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως, ἤτις θνητὴ ἀπ' ἀρχῆς ἐκτίσθη, καὶ ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, εἴτε ὁ Ἀδὰμ ἁμάρτανεν, εἴτε καὶ δὲν ἁμάρτανε προαιρετικῶς. Ὅθεν ἡ σύνοδος, ἀνατρέπουσα τὸ αἱρετικὸν τοῦτο φρόνημα, ἀναθεματίζει τοὺς τοῦτο λέγοντας. Διότι, ἂν ὁ Ἀδὰμ ἦτο θνητὸς κατὰ ἀνάγκην τῆς φύσεως, Α′. μὲν ὁ κτίσας ταύτην οὕτω Θεὸς ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ ποιητὴς καὶ αἴτιος τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησε, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Β′. ἡ σὰρξ ἐκείνη, ἡ πρὸ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ, δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ διαφορὰν ἀπὸ τὴν ἐδικήν μας, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ ἐκείνη παρομοίως μὲ τὴν ἐδικήν μας, παχεῖα καὶ θνητὴ καὶ ἀντίτυπος. Ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς οἱ μετὰ τὴν παράβασιν ταύτην ἔχοντες, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως εἴμεθα θνητοὶ, καὶ ἐξάπαντος μέλλομεν ἀποθανεῖν. [Σοφ. ά. 13]. Ἀλλ' ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν λόγῳ) θέλει, ὅτι τὴν παχεῖαν ταύτην καὶ θνητὴν καὶ ἀντίτυπον, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς τώρα ἔχομεν, δὲν εἶχε πρὸ τῆς παραβάσεως ὁ Ἀδὰμ, ἀλλὰ μετὰ τὴν παράβασιν. Καὶ Γ′. ἂν ἐκ φύσεως προῆλθεν ὁ θάνατος, πῶς ὁ Παῦλος λέγει, «ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ θάνατος;» [Ρωμ. έ. 12.] Καὶ ὁ Σολομὼν, «φθόνῳ δὲ διαβόλου, θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον». [Σοφ. β′. 24]. Ἔπλασε λοιπὸν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ φυσικῇ ἀνάγκῃ θνητὸν, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἀλλὰ φύσει ἀθάνατον. (2)

(1) Χριστιανισμὸς δὲ εἶναι, καθὼς τὸν ὁρίζει ἕνας θεοφόρος Πατὴρ, «καταφρόνησις τῶν ἐν ἀνθρώποις πραγμάτων, ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας.» Καὶ πάλιν, «Χριστιανισμός ἐστιν ἐπίγνωσις εὐσεβείας, εἰς ζωὴν αἰώνιον ὁδηγοῦσα». Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος τοῦτον ὁριζόμενος λέγει· «Χριστιανισμός ἐστιν ὁμοίωσις Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπου φύσει» (ὁμιλ. ι′. εἰς τὴν Ἑξαήμερ.).

(2) Ὅθεν καὶ ὁ Σιναΐτης Γρηγόριος λέγει (σελ. 880. Φιλοκαλ.). «Ἄφθαρτος ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος χωρὶς χυμοῦ, οἷος καὶ ἀναστήσεται. Οὐκ ἄτρεπτος δὲ, οὐδὲ πάλιν τρεπτός. Δύναμιν ἔχων (ὅρα περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης εἰς τὴν ὑποσημείωσ. τοῦ ἀκολούθου ρκδ′. Κανόνος περὶ αὐτεξουσίου ἀναφέρουσαν) θελητικῆς ἕξεως, τραπῆναι ἢ οὔ». Δὲν λέγουσι λοιπὸν ὀρθῶς ἐκεῖνοι ὁποῦ δοξάζουσι πῶς ὁ ἄνθρωπος ἐκτίσθη μέσον θνητότητος καὶ ἀθανασίας, ἐπειδὴ ὁ τοῦτο λέγων, πρῶτον μὲν φανερόνει πῶς ἡ θνητότης καὶ ἡ ἀθανασία εἶναι ἐπίσης ὕντα καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἐπίσης εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν, ὅπερ ἐστὶ ψευδές. Ἡ μὲν γὰρ ἀθανασία εἶναι καὶ ὂν καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἐν τοῖς οὖσιν, ἡ δὲ θνητότης, καὶ μὴ ὂν καὶ κακὸν, καὶ οὔτε ἐν τοῖς οὖσιν ἐστί. Δεύτερον δὲ, πῶς ὁ Θεὸς ὁ τοῦτον κτίσας ἐν τῇ τοιαύτῃ μεσότητι, ἐξίσου ἤθελε νὰ κινηθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν θνητότητα; ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐστὶ ψευδές. Εἰ δὲ λέγουσιν οὗτοι πῶς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει ἐν τῷ λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ὅτι ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος, ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἐκεῖ ὁ Θεολόγος δὲν λέγει περὶ τῆς καταστάσεως μόνης ὁποῦ εἶχεν ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως, ἀλλὰ συνάπτει καὶ τὴν μετὰ τὴν παράβασιν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς σχολιάζει ὁ Νικήτας. Καὶ μέγεθος μὲν νοεῖται ἡ ψυχὴ, ταπεινότης δὲ τὸ σῶμα, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «Τὸ δὲ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν» (Φιλιπ. γ′. 21.)· λοιπὸν ὁ Θεὸς φύσει ἀθάνατος ὤν, οὕτως ἔκτισε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀθάνατον χάριτι, καὶ ἐν τῇ ἀθανασίᾳ μόνῃ, ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ ἐν τῇ μεσότητι ἀθανασίας καὶ τῆς θνητότητος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολωμὼν εἶπεν· Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ (Κεφ. β′. 23.) καὶ ἐν τῷ καθίσματι τῆς δ′. τοῦ πλαγ. δ′. ἦχου τῆς Ὀκτωήχου ᾄδει ἡ Ἐκκλησία «Τοῦ πρώτου ξύλου φαγόντες, ἄφθαρτοι ὄντες, φθαρτοὶ γεγόναμεν». Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀββᾶ Μακάριος ἄφθαρτος λέγει νὰ ἐκτίσθῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλ' οὔτε δύναμιν φυσικὴν

Καὶ ἐπειδὴ ἴδιον εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ νὰ μὴ ἀναγκάζῃ τινὰ εἰς τὸ καλὸν, διὰ τοῦτο ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον κατὰ ψυχὴν αὐτεξούσιον, διὰ νὰ κινηθῇ κατὰ προαίρεσιν εἰς τὸ καλὸν καὶ νὰ μένῃ ἐν ταὐτῷ, ὄχι ἀναγκαστικῶς καὶ βιαίως, ἀλλὰ αὐτεξουσίως καὶ θελληματικῶς, καὶ οὕτω μένων ἐν τῷ καλῷ προαιρετικῶς, ἐκεῖθεν νὰ διατηρῇ καὶ τὴν φυσικὴν ἀθανασίαν τοῦ σώματος. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκινήθη εἰς τὸ κακὸν προαιρετικῶς, δὲν εἶχε πλέον δύναμιν νὰ συγκρατήσῃ καὶ τὸ σῶμα εἰς τὴν φυσικήν του ἀθανασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτίσθη· ὅθεν ὁ τούτου θάνατος ἠκολούθησε. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ σαφέστερα μὲ τὸν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ἐπειδὴ τὸ κρεῖττον καὶ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ψυχὴ, ἐχωρίσθη διὰ τῆς ἁμαρτίας (1) καὶ τῆς παραβάσεως, ἀπὸ τὴν ὄντως ζωὴν, ἤτις εἶναι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν ὄντως θάνατον, ὅστις εἶναι τὸ κακὸν, διὰ τοῦτο καὶ τὸ κατώτερον μέρος, ἤτοι τὸ σῶμα, ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν κατὰ φύσιν ζωὴν, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν παρὰ φύσιν θάνατον. Καὶ καθὼς ἡ ψυχὴ, φύσει οὖσα ὑποτεταγμένη εἰς τὸν Θεὸν, δὲν ὑπετάχθη εἰς αὐτὸν, οὕτω καὶ τὸ φύσει ὑποτεταγμένον σῶμα εἰς τὴν ψυχὴν, εὐγῆκεν ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς μὲ τὰς ἀταξίας τῶν αἰσθήσεών του, τῶν παθῶν του, καὶ τελευταῖον μὲ τὴν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη στοιχείων διάλυσίν του, ὅπερ ἐστὶν ὁ θάνατος. Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα ἀνατρέπουσι τοῦ Πελαγίου καὶ Κελεστίου τὴν αἵρεσιν οἱ ἀκόλουθοι Κανόνες τῆς παρούσης Συνόδου, δηλ. ὁ ρκά. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκε'. ρκς'. ρκζ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΑ'. 121.

Ἥρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε τὰ μικρὰ καὶ νεογέννητα ἐκ τῶν γαστέρων τῶν μητέρων βαπτιζόμενα ἀρνεῖται, ἢ λέγει, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν αὐτὰ βαπτίζεσθαι, μηδὲν δὲ ἐκ τῆς τοῦ Ἀδὰμ ἔλκειν προγονικῆς ἁμαρτίας, τὸ ὀφεῖλον καθαρθῆναι τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας (ὅθεν γίνεται ἀκόλουθον, ὅτι ἐν τούτοις ὁ τύπος τοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίσματος οὐκ ἀληθὴς, ἀλλὰ πλαστὸς νοεῖται), ἀνάθεμα εἴη, ἐπειδὴ οὐκ ἄλλως δεῖ νοῆσαι τὸ εἰρημένον τῷ Ἀποστόλῳ· «Δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος», [Ρωμ. ε. 12,] καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον, εἰμὴ, ὃν τρόπον ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἡ πανταχοῦ διακεχυμένη καὶ ἡπλωμένη ἀεὶ εἶχεν ὁ Ἀδὰμ εἰς τὸ νὰ φθαρῇ· πρῶτον μὲν διατὶ ἡ πρὸς τὴν φθορὰν δύναμις αὕτη δὲν λέγεται κυρίως δύναμις, ἀλλὰ μᾶλλον ἀδυναμία, καὶ ἔλλειψις, καὶ ἀσθένεια. Δεύτερον ὅτι ἂν ἦτον ἡ δύναμις αὕτη φυσικὴ, ἀκολουθεῖ νὰ ἦναι ὁ Θεὸς αἴτιος τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, ὡς τὴν τοιαύτην φυσικὴν δύναμιν δεδωκὼς, καὶ ἐξ ἐναντίας ὁ ἄνθρωπος ὁ φθαρεὶς νὰ ἦναι ἀναίτιος. Καὶ τρίτον ὅτι, ἂν εἶχε δύναμιν φυσικὴν εἰς τὸ νὰ φθαρῇ, δῆλον ὅτι καὶ φυσικῇ ἀνάγκῃ ἦτο φθαρτὸς, ἐπειδὴ πᾶσα δύναμις φυσικὴ ἐξ ἀνάγκης ἔχει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐνέργειαν, ὅταν δὲν ἐμποδίζεται. Ἐναντιοῦται δὲ τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, ἀναθεματίζοντα τοὺς ἐκ φυσικῆς ἀνάγκης λέγοντας θνητὸν τὸν Ἀδάμ. Πάντα οὖν ταῦτα ἄτοπά εἰσιν· ὅθεν καὶ αἱ προτάσεις, ἐξ ὧν ταῦτα ἔπονται, ἄτοποι καὶ ψευδεῖς εἰσι. Διὰ τοῦτο ὁ λόγος ἐκεῖνος τοῦ Αὐγουστίνου (Βιβλ. ς'. εἰς τὴν γένεσιν, κατὰ τὸ γράμμ. Κεφ. κή.) ὅτι τὸ σῶμα πρὸ τοῦ ἁμαρτήματος ἦν καὶ θνητὸν καὶ ἀθάνατον· ἠδύνατο γὰρ θνήσκειν, καὶ ἠδύνατο μή· πρέπει νὰ νοηθῇ, ὅτι ἠδύνατο θνήσκειν προϋποτιθεμένης τῆς κατὰ τὴν προαιρετικὴν δύναμιν τροπῆς εἰς τὸ κακόν. Ὁ δὲ Κορέσσιος θαυμάζω πῶς εἶπεν ὅτι ὁ Ἀδὰμ ἦτο φύσει φθαρτὸς, κατὰ τὸν λόγον τῆς ὕλης, ἢ τινι στέρησις καταπέπτηγε, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ τὴν ἐναντιότητα τῶν στοιχείων. Πᾶσα γὰρ ἐναντιότης καὶ ὕλης καὶ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ τῶν στοιχείων ἔλειπεν ἀπὸ τὸ σῶμα ἐκεῖνο, ἐπειδὴ ἐναρμονίως καὶ εὐτάκτως ἐκινοῦντο πάντα ταῦτα καὶ ὑπετάσσοντο εἰς τὴν δεσποτείαν τῆς ψυχῆς, ἐν ἐκείνῃ τῇ καταστάσει τῆς ἀθωότητος. Ἴσως δὲ οἱ εἰπόντες δυνάμει θνητὸν τὸν Ἀδὰμ, δύναμιν ἐνόησαν τὴν προαιρετικὴν καὶ θελητικὴν τοῦ Ἀδὰμ, καθ' ὃ καὶ ὁ Κύριος λέγεται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν, ἤτοι οὐκ ἠθέλησε, κατὰ τὸν Βλεμμύδη, καὶ ἴσως μέσον φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας εἶπον αὐτὸν νὰ ἐπλάσθη, ἀφορῶντες εἰς τὴν μετὰ τὴν παράβασιν κατάστασιν ὁποῦ ἔχει ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, καθ' ἣν φυσικῇ ἀνάγκῃ ἐσμὲν φθαρτοὶ, καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν καθ' ἣν φυσικῇ ἀνάγκῃ ἐσμὲν ἄφθαρτοι, καὶ εἰς τὴν πρὸ τῆς παραβάσεως, καθ' ἣν οὐ φυσικῇ ἀνάγκῃ, προαιρέσει δὲ μόνῃ ἠδυνάμεθα φθαρῆναι, ἢ μὴ, μέσην πως οὖσαν τῶν ἀμφοτέρων κατάστασιν.

(1) Ἡ δὲ ἁμαρτία τοῦ Ἀδὰμ, ὁ μὲν Σειρὰχ λέγει νὰ ἐστάθῃ ὑπερηφανία. «Ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἡ ἀνθρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ Κυρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ, ὅτι ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἁμαρτία.» (Κεφ. ιϐ'. 13.). Ὁ δὲ Τερτυλλιανὸς λέγει νὰ ἐστάθη ἀπιστία καὶ αἵρεσις (Βιβλ. ϐ'. κατὰ Μαρκίωνος). Ὁ δὲ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος (Βιβλ. ιά. περὶ Γενέσ.) ἀντιλέγει εἰς τοῦτο μὲ τὸν Τερτυλλιανὸν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολον ὁ Ἀδὰμ δὲν ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἐν παραβάσει γέγονεν. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν ἐξετάσῃ τινὰς καλῶς, καὶ ἀπιστία ἦτον ἡ ἁμαρτία αὕτη καὶ ἀπροσεξία καὶ ἀταξία, καθ' ὅτι τὸ ἄρχον, ἤτοι ὁ ἀνὴρ, ὑπετάχθη εἰς τὸ ἀρχόμενον, ἤτοι τὴν γυναῖκα, καὶ κοινῶς ἀπὸ ὅλους τοὺς θεολόγους ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἀδὰμ ὀνομάζεται παρακοή. Μεγάλη δὲ ἐστάθη ἡ ἁμαρτία τῶν προπατόρων. Α'. διατὶ ἦσαν ἐν ἁγιότητι καὶ τελείᾳ δικαιοσύνῃ. Β'. διατὶ τὸν νοῦν εἶχον πεφωτισμένον μὲ γνῶσιν καθαρωτάτην. Γ'. διατὶ ἡ τῆς θελήσεως αὐτῶν ἐλευθερία ἦτο τελειοτάτη, ὡς ἀνωτέρα παθῶν καὶ τῆς προσβολῆς τῶν ὀρέξεων. Δ'. διότι ἦτον εὔκολον εἰς αὐτοὺς νὰ φυλάξουν τὴν ἐντολὴν ταύτην, οὐ βαρεῖαν οὖσαν καὶ κοπιαστικήν. Καὶ Ε'. ὅτι αὕτη ἐπροξένησε βλάβην μεγαλωτάτην, διαφθείρασα ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Μεγαλητέρα ὅμως ἐλογίσθη, κατὰ τοὺς θεολόγους, ἡ ἁμαρτία αὕτη εἰς τὴν Εὔαν, παρὰ εἰς τὸν Ἀδὰμ, ὡς ἀπατήσασαν αὐτόν. Διὸ καὶ ὁ Σειρὰχ λέγει (Κεφ. κε'. 24.) «Ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐτὴν ἀποθνήσκομεν πάντες.» Εἶναι δὲ γνώμη τῶν θεολόγων, ὅτι ἂν δὲν ἁμάρτανεν ὁ ἄνθρωπος, ἀθάνατος ἤθελε μετατεθῆ εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριότητα, κἂν καὶ τὸ, πότε ἤθελε μετατεθῆ, οὐδεὶς γινώσκει. Οὐ γὰρ πάντοτε ἔμελλε νὰ διατρίβῃ εἰς τὸν ἐπὶ γῆς Παράδεισον.

ἐνόησε. Διὰ γὰρ τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς πίστεως καὶ οἱ μικροὶ ἔτι μὴν, οἱ μηδὲν ἁμαρτημάτων εἰς ἑαυτοὺς ἔτι μὴ πλημμελεῖν δυνάμενοι, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἀληθινῶς βαπτίζονται, ἵνα καθαρθῇ ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς παλιγγενεσίας ὅπερ εἴλκυσαν ἐκ τῆς ἀρχαιογονίας.

Ἑρμηνεία.

Καὶ τὸ φρόνημα τοῦτο τῆς αἱρετικῆς φρενοβλαβείας ἦτο γέννημα τῶν Πελαγιανῶν, τὸ νὰ λέγουσι δηλαδὴ, ὅτι τὰ νεογνὰ νήπια δὲν βαπτίζονται εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καθὼς ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δοξάζει, ἀλλὰ καὶ ἐὰν εἴπῃ τινὰς, ὅτι εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίζονται, ἀλλ' ὅμως αὐτὰ δὲν ἐσυγκοινώνησαν κἀνένα μολυσμὸν ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ (1), ὁ ὁποῖος χρειάζεται διὰ νὰ καθαρισθῇ μὲ τὸ βάπτισμα (ἐπει-

(1) Περὶ τῆς συγκοινωνίας ταύτης καὶ μεταδόσεως τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος πολλαὶ δόξαι αἱρετικαὶ ἀνεφύησαν. Οἱ μὲν γὰρ Καρποκρατιανοὶ, οἱ Πελαγιανοὶ οὗτοι, Ἀρμένιοι, Ἀλβιγήνσιοι, οἱ νεώτεροι Ἀναβαπτισταὶ καὶ οἱ Σακραμεντάριοι ἐφρόνησαν ὅτι κἀνένας ἄνθρωπος δὲν ἐκοινώνησεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν αὐτήν. Ὁ δὲ Καλβῖνος, ὁ Βούκερος, ὁ Μαρτῖνος καὶ ὁ Βέζης εἶπον, ὅτι μόνα τὰ ἀπὸ τῶν πιστῶν νήπια γεννώμενα δὲν ἐκοινῶνησαν τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας. ἀλλ' ὄχι καὶ τὰ ὑπὸ ἀπίστων γεννώμενα. Ὁ δὲ Σπανγεμγέργιος καὶ ὁ Ἰλλυρικὸς καὶ ἄλλοι προπατορικὸν ἁμάρτημα εἶπον τὴν ἄγνοιαν, ὁποῦ ἔχει ὁ νοῦς εἰς τὸ ἀληθὲς, καὶ τὴν κλίσιν ὁποῦ ἔχει ἡ θέλησις εἰς τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία, ἀλλὰ ποιναὶ καὶ καρποὶ φαρμακευμένοι τῆς φαρμακερᾶς ρίζης τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, ἃ καὶ ἀδιάθλητα ὀνομάζονται πάθη τῆς φύσεως. Καὶ ἄλλοι μὲν εἶπον, ὅτι ἡ ἁμαρτία αὕτη εἶναι οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, μεταδιδομένη εἰς ὅλους κατ' ἐνέργειαν μοχθηρᾶς προαιρέσεως, εἰς οὐσίαν καὶ φύσιν μεταβληθεῖσαν ἑκάστῳ. Οἱ δὲ Πελαγιανοὶ, περὶ ὧν διαλαμβάνει ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἀπέβαλον τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἤθελον ὅμως ὅτι νὰ μεταδίδεται εἰς αὐτὸ κατά τινα ψιλὴν μίμησιν. Τὸ δὲ φρόνημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὅτι ἡ προπατορικὴ αὕτη ἁμαρτία οὐχὶ οὐσία οὖσα, ἀλλ' ἐκτροπὴ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ παρακοὴ τῆς χρεωστουμένης ὑπακοῆς εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ δημιουργοῦ, οὐχὶ ἄγνοια τοῦ νοὸς καὶ κλίσις εἰς τὰ χείρω τῆς θελήσεως, ἀλλ' αἰτία καὶ ρίζα τούτων, μεταδίδεται εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἕως καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡγιασμένους, ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον, καὶ ὄχι εἰς μόνα τὰ ἀπὸ ἀπίστων γεννώμενα νήπια, ὄχι κατὰ ψιλὴν σχέσιν ἢ μίμησιν, ἀλλὰ κατὰ ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν κοινωνίαν. Διὸ καὶ τὰ βρέφη ἀληθῶς καὶ κυρίως εἰς ἄφεσιν τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας βαπτίζονται κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ὡς ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς αὐτῆς κοινωνήσαντα. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Κυπριανὸς, ἐπιστολῇ νθ'. δὲν πρέπει, λέγει, νὰ ἐμποδίζωνται τὰ βρέφη ἀπὸ τὸ βάπτισμα, ἐπειδὴ αὐτὰ εὐκολώτερα ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαμβάνουσιν· οὐ γὰρ τὰ ἐδικά των, ἀλλὰ τὰ ξένα ἁμαρτήματα συγχωροῦνται εἰς αὐτά. Ξένον δὲ ἁμάρτημα λέγει τὸ προπατορικὸν, τὸ ὁποῖον ξένον μὲν κατὰ τὴν προαίρεσιν λογίζεται εἰς τὰ νήπια, ἴδιον δὲ, διὰ τὴν κοινωνίαν καὶ μετάδοσιν, καθ' ἣν τὸ μετέλαβον. Τὸ αὐτὸ λέγει περὶ τῶν βρεφῶν καὶ ὁ Ἱερὸς Φιρμιλιανὸς ὁ Καισαρείας (ἐπιστολῇ οέ. ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Κυπριανοῦ) καὶ ὁ Ὀλυμπιόδωρος εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς σειρᾶς τοῦ Ἰὼβ σελ. 289. λέγει· «Καὶ γὰρ καὶ τὰ νήπια τὴν πατροπαράδοτον ἔχουσιν ἁμαρτίαν» καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ ὁ αὐτός· «Ὅθεν καὶ βαπτίζεται τὰ βρέφη, τὸν διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδὰμ ῥῦπον ἀποπλυνόμενα.» Τίς δὲ ὁ λόγος, καθ' ὃν καὶ δι' ὃν ἡ τοιαύτη μετάδοσις καὶ κοινωνία γίνεται; Κυρίως καὶ ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἄγνωστός ἐστι καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνωστός. Οἱ δὲ θεολογοῦντες, ἐξετάζοντες καὶ περὶ τούτου λέγουσιν, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀδὰμ ἦτο πατὴρ καὶ ρίζα ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰς μὲν τὸ σῶμα αὐτοῦ φύσει καὶ δυνάμει ἐμπεριείχοντο ὅλων τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντων ἀνθρώπων τὰ σώματα, ἐν δὲ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, εἰ καὶ μὴ φύσει ὡς τὰ σώματα (ὡσὰν ὁποῦ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀδὰμ δὲν ἐγέννησε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἄβελ.) διὰ νὰ μεταδώσῃ οὕτω καὶ τὸ ἐδικόν του ἁμάρτημα εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ δῆθεν γεννηθεῖσαν ψυχήν παρὰ Θεοῦ γὰρ, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δόξαν, ἐγένετο καὶ ἐκτίσθη ἡ τοῦ Ἄβελ ψυχή· ἐκτίσθη ὅμως καὶ ἐγένετο παρὰ Θεοῦ ἡ τοῦ Ἄβελ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ κτίζονται παρὰ Θεοῦ πᾶσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ, κατά τινας μὲν, δημιουργικῶς καὶ ἀμέσως, κατά τινας δὲ, ἐμμέσως καὶ προνοητικῶς, ἤτοι διὰ τοῦ πρώτου ἐκείνου καὶ ζωτικοῦ ἐμφυσήματος, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (λόγ. εἰς τὸ βάπτισμα), ὅπερ ἅπαξ ἐμπνευσθὲν τῷ Ἀδὰμ, ἐνεργεῖ εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ πάντας, κατὰ τὸν σχολιαστὴν Νικήταν, νόμος ἐν τῇ φύσει γενόμενον. Αὐτὸ τοῦτό φησι καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος λέγων· «Ψυχῆς μὲν οὖν γένεσις ἐξ ὑποκειμένης ὕλης οὐ γίνεται καθάπερ τὰ σώματα, ἀλλὰ τῷ βουλήματι τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ζωτικῆς ἐμπνεύσεως, ἀρρήτως καὶ ἀγνώστως, ὡς οἶδε μόνος ὁ ταύτης δημιουργὸς, ἡ ψυχὴ τὸ εἶναι λαμβάνουσα κατὰ τὴν σύλληψιν ἅμα τῷ σώματι, πρὸς ἑνὸς ἀνθρώπου συμπλήρωσιν ἄγεται.» (Παρὰ τῷ λόγῳ Γενναδίου σελ. 91. κρείσσων δὲ εἶναι ἡ τῶν δευτέρων δόξα). Ἀγκαλὰ, λέγω. καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδὰμ φυσικὰ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀδὰμ δὲν περιέχονται, ἀλλὰ συνθήκῃ τινὶ, ὡς ἀρχηγῷ καὶ γενάρχῃ. ἐν ἐκείνῃ ἅπασαι συνενοοῦντο ὅλων τῶν ἀνθρώπων αἱ ψυχαί. Δίδωντας λοιπὸν ὁ Θεὸς τὴν διαθήκην καὶ τὴν ἐντολὴν πρὸς τὸν Ἀδὰμ, δὲν τὴν ἔδιδεν εἰς μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ τὴν ἔδιδε καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐνθεωρουμένους εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδάμ. Ὅθεν, ἂν μὲν ἐφύλαττε τὴν διαθήκην ὁ Ἀδὰμ, ἤθελε μεταδώσει καὶ τὴν φυλακὴν ταύτην δι' αὐτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, ἀκολούθως δὲ καὶ τὴν διὰ τὴν φυλακὴν ταύτην ὑποσχεθεῖσαν μακαριότητα· ἐπειδὴ δὲ παρέβη ταύτην αὐτὸς, μετέδωκε παρομοίως δι' αὐτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ τὴν παράβασιν ταύτην καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του, τοὺς σὺν ἐκείνῳ καὶ δι' ἐκείνου, καὶ λαβόντας καὶ παραβάντας τὴν ἐντολήν. Ἀκολούθως δὲ μετέδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ τὰς διὰ τὴν παράβασιν ταύτην ἀπειληθείσας ποινὰς, τόσον τὰς προσκαίρους τῆς παρούσης ζωῆς, ὅσον καὶ τὰς αἰωνίας τῆς ἐσομένης. Ὅτι δὲ ἅπαντες οἱ ἐξ Ἀδὰμ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀδὰμ ἔλαβον καὶ ἠθέτησαν τὴν διαθήκην τοῦ Θεοῦ, ὁ πολὺς εἰς τὰς θείας Γραφὰς Ἱερώνυμος ἐρευνήσας, εὗρεν ἀνάγραπτον εἰς αὐτάς. Διότι τὸ κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ο'. ἑρμηνευθὲν ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ὡσηὲ, τὸ λέγον· «Αὐτοὶ δέ εἰσιν ὡς ἄνθρωπος πα-

δή, ὡς εἴπομεν, ἐκεῖνοι ἐφρόνουν, ὅτι δὲν γεννᾶται μὲ τὸν ἄνθρωπον ἡ προπατορικὴ αὕτη ἁμαρτία, ὡσὰν ὁποῦ αὕτη δὲν ἦτο τῆς φύσεως πταῖσμα, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως)· τοὺς λέγοντας λοιπὸν τοῦτο αἱρετικοὺς ἀναθεματίζει ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος· Α'. μέν, διατὶ ὁ τύπος τοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίσματος ὁποῦ γίνεται εἰς τὰ νήπια, δὲν εἶναι κατ' αὐτοὺς ἀληθής, ἀλλὰ ψευδὴς καὶ πλαστός, ἐπειδή, κατ' αὐτοὺς, ἐκεῖνα ἁμαρτίας δὲν ἔχουν διὰ νὰ συγχωρηθοῦν· Β'. δὲ, διατὶ ὁ Ἀπόστολος μὲ τὸ νὰ λέγῃ, ὅτι διὰ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδὰμ δηλ., ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ ἔτσι ὁ θάνατος ἐπέρασεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ καὶ ὅλοι ἥμαρτον καθὼς καὶ ὁ Ἀδάμ. Τὸ ρητὸν τοῦτο, λέγω, δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ νοηθῇ, πάρεξ καθὼς ἡ καθόλου Ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων τὸ ἐνόησε καὶ τὸ πιστεύει, ὅτι δηλ. καὶ αὐτὰ τὰ νεογέννητα νήπια, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ ἥμαρτον προαιρετικῶς, ὅμως ἐτράβιξαν εἰς τὸν ἑαυτόν τους ἐκ τοῦ Ἀδὰμ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν· διὸ καὶ χρειάζονται διὰ τοῦ βαπτίσματος νὰ καθαρισθοῦν ἀναγκαίως ἀπὸ αὐτήν· ὅθεν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἀληθῶς, καὶ οὐ ψευδῶς βαπτίζονται.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΒ'. 122.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε εἴποι τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἤτινι δικαιοῦται διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, πρὸς μόνην ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἰσχύειν τῶν ἤδη πεπλημμεληκότων, καὶ μὴ παρέχειν ἔτι μὴν βοήθειαν πρὸς τὸ μὴ ἕτερα πλημμελεῖσθαι, ἀνάθεμα εἴη.

Τῆς Καρθ. ρκ'. ρκά. ρκγ'. ρκδ'. ρκέ. ρκς'. ρκζ'.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τρεῖς προτάσεις ἐπεριλάμβανον οἱ Πελαγιανοὶ τὰ αἱρετικά των φρονήματα. Εἰς μίαν μέν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μεταχειριζόμενος μόνον τὰς κατὰ φύσιν δυνάμεις, δύναται νὰ τηρήσῃ ὅλον τὸν νόμον καὶ νὰ δικαιωθῇ, καὶ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ ζωὴν αἰώνιον. Εἰς ἄλλην δέ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν χρειάζεται κἀμμίαν ἐσωτερικὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διεγείρουσαν εἰς τὸ καλὸν, ἢ βοηθοῦσαν, ἢ δικαιοῦσαν, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον εἰς αὐτὸν πρὸς σωτηρίαν τὸ αὐτεξούσιον, ὁ νόμος, ἡ διδασκαλία καὶ τὸ παράδειγμα. Καὶ εἰς τρίτην, ὅτι ἂν καὶ χάρις παρὰ τοῦ Θεοῦ δίδεται, ὅμως αὕτη δίδεται διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ αὐτεξουσίου. Ὅθεν ἀπὸ τὴν Β'. ταύτην αὐτῶν πρότασιν κρέμεται καὶ τοῦτο ὁποῦ διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἤγουν ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δικαιοῦσα τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ βαπτίσματι, ἄφεσιν μόνον χαρίζει τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ὄχι καὶ βοήθειαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἁμαρτάνῃ τινὰς ἄλλην φοράν, δι' ὃ καὶ τοὺς τοῦτο λέγοντας ἀναθεματίζει. Ἡ γὰρ καθολικὴ Ἐκκλησία πιστεύει ὅλον τὸ ἐναντίον, δηλ. ὅτι ἡ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδομένη χάρις ἐν τῷ Βαπτίσματι, καὶ ἄφεσιν τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν παρέχει, καὶ δύναμιν καὶ βοήθειαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἁμαρτήσωμεν πλέον, ἂν ἡμεῖς ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν δὲν ἐκδώσωμεν τὸν ἑαυτόν μας εἰς τὰς ἁμαρτίας. Δι' ὃ καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, Κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. [Ψαλ. ξθ'. 1.] «Καὶ ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου» [Ψαλ. ρα'. 1.] κτλ. καὶ ὁ Παῦλος· «Τὸ Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, καὶ αὐτὸ ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.» [Ρωμ. η'. 26.] Καὶ μυρία ἄλλα ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς εὑρίσκεται.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΓ'. 123.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε εἴποι τὴν αὐτὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τοῦτο μόνον ἡμῖν βοηθεῖν, πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, ὅτι δι' αὐτῆς ἡμῖν ἀποκαλύπτεται καὶ φανεροῦται ἡ γνῶσις τῶν ἁμαρτημάτων, ὥστε γινώσκειν ἃ ἐπιζητεῖν

Τῆς Καρθ. ρκ'. ρκά. ρκβ'. ρκδ'. ρκέ. ρκς'. ρκζ'.

ραβαίνων διαθήκην μου, ἐκεῖ κατεφρόνησέ μου» (Κεφ. ς'. ζ'.), αὐτὸς ἠρμήνευσεν ἐκ τῶν ἑβραϊκῶν πρωτοτύπων οὕτως· «Αὐτοὶ δὲ, ὥσπερ ὁ Ἀδὰμ, τὴν διαθήκην μου παρέβησαν.» Καθὼς λοιπὸν ὁ Ἀδὰμ παρέβη τὴν ἐντολὴν, ἣν ἐδέχθη εἰς τὸ νὰ μὴ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔτσι καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες δι' ἐκείνου, καὶ ἐν ἐκείνῳ ταύτην παρέβησαν, ἣν δηλαδὴ διὰ τοῦ Ἀδὰμ εἰς ὅλους ὁ Θεὸς διέθετο. Ἀλλὰ, καὶ καθὼς ὁ Θεὸς δίδωντας τὸν νόμον καὶ τὴν διαθήκην τῆς περιτομῆς εἰς τὸν Ἀβραὰμ, τὴν ἔδωκεν ἑνταὐτῷ καὶ εἰς τοὺς ἐξ ἐκείνου μέλλοντας γεννηθῆναι (δι' ὃ καὶ τὸ τικτόμενον βρέφος, ἂν δὲν ἤθελε περιτμηθῇ, προστάζει ὁ ἴδιος Θεὸς νὰ ἐξολοθρεύεται, ὅτι, φησὶ, τὴν διαθήκην μου διεσκέδασεν, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ ὀσφύι τοῦ Ἀβραὰμ ἔτι ὤν, δι' ἐκείνου καὶ ἐν ἐκείνῳ τὴν διαθήκην ταύτην ἔλαβε, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ αὐτὸ κατὰ προαίρεσιν νὰ ἁμαρτάνῃ δὲν ἠδύνατο· τοιουτοτρόπως δίδωντας ὁ Θεὸς τὴν ἐντολὴν εἰς τὸν Ἀδὰμ, ἑνταὐτῷ τὴν ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του. Δι' ὃ καὶ τοῦ Ἀδὰμ αὐτὴν παραβάντος, καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ βρέφη ταύτην τὴν παρέβησαν, ὡς διὰ τοῦ Ἀδὰμ ταύτην λαβόντα· ὅθεν καὶ χρειάζονται τῆς μυστικωτέρας περιτομῆς τοῦ βαπτίσματος. Ἀλλὰ τί τὰ πολλά; ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μὲ τὸ, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον, ὁποῦ λέγει, εἰς ἕνα λόγον ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἥμαρτον οἱ ἐκ τοῦ Ἀδὰμ, ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Θεοφύλακτος λέγει· «Πεσόντος ἐκείνου, οἱ μὴ φαγόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, γεγόνασιν ἐξ ἐκείνου θνητοὶ, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ πταίσαντες, διότι ἐκεῖνος ἔπταισεν.» Ὁ ὑλικὸς τρόπος δὲ, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου τὸ προπατορικὸν αὐτὸ ἁμάρτημα μεταδίδεται, κοινῶς οἱ Θεολόγοι λέγουσιν, ὅτι εἶναι ἡ ἐμπαθὴς καὶ φιλήδονος ρύσις τοῦ σπέρματος, ἐξ οὗ συλλαμβανόμεθα. Δι' ὃ καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς μὴ ἐκ σπέρματος γεννηθέντα, ἀνώτερον ὁμολογοῦμεν τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Ἐρανίσθη ἡ ὑποσημείωσις αὕτη ἐκ τοῦ ἀνεκδότου Θεολογικοῦ τοῦ κλεινοῦ Εὐγενίου.

καὶ ἃ δεῖ ἐκκλίνειν· οὐ μὴν δι' αὐτῆς ἡμῖν παρέχεται, ἵνα ὅπερ γνῶμεν ποιητέον, καὶ ποιῆσαι ἔτι μὴν ἀγαπήσωμεν καὶ ἰσχύσωμεν, ἀνάθεμα εἴη. Τοῦ γὰρ Ἀποστόλου λέγοντος ὅτι «ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ» [ά. Κορινθ. ἡ. 1.], ἀσεβὲς πάνυ ἐστὶ πιστεύειν, πρὸς μὲν τὸ φυσιοῦν ἡμᾶς ἔχειν τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς δὲ τὸ οἰκοδομεῖν, μὴ ἔχειν, ὁπόταν ἑκάτερον δῶρόν ἐστι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ εἰδέναι τί ποιεῖν δεῖ, καὶ τὸ ἀγαπᾶν ὃ δεῖ ποιεῖν, ἵνα τῆς ἀγάπης οἰκοδομούσης, ἡ γνῶσις φυσιοῦν μὴ δυνηθῇ, ὥσπερ ἐκ τοῦ Θεοῦ γέγραπται· «Ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν.» [Ψαλμ. ϟγ'. 10.] Οὕτως ἔτι μὴν γέγραπται, «Ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν.» [ά. Ἰωάν. δ'. 7.].

Ἑρμηνεία.

Καὶ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἀναθεματίζει ἡ Σύνοδος τοὺς Πελαγιανοὺς καὶ Κελεστιανούς, τοὺς λέγοντας ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοῦτο μόνον μᾶς βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ ἁμαρτάνωμεν, καθὸ δι' αὐτῆς γνωρίζομεν, ποῖα πρέπει νὰ ζητῶμεν καὶ νὰ κάμνωμεν, ἤτοι τὰ καλὰ, καὶ ποῖα πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν, ἤτοι τὰ κακὰ, καὶ ὄχι ὅτι μᾶς χαρίζει καὶ τὸ νὰ ἀγαπήσωμεν, καὶ τὸ νὰ ἐνδυναμωθῶμεν νὰ κάμνωμεν ἐκεῖνα τὰ καλὰ, ὁποῦ γνωρίσωμεν. Ἐξ ἴσου γὰρ καὶ τὰ δύω δῶρα εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἀγάπη. Διότι περὶ μὲν τῆς γνώσεως λέγει ὁ Δαβίδ· Ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν· περὶ δὲ τῆς ἀγάπης λέγει ὁ ἠγαπημένος Μαθητής· Ἡ ἀγάπη εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον δὲ ἀσεβὲς εἶναι τὸ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δίδει μὲν εἰς ἡμᾶς γνῶσιν, ἤτις μοναχὴ οὖσα, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, φυσιοῖ, ἤτοι οἴησιν προξενεῖ, δὲν δίδει δὲ καὶ ἀγάπην, ἥτις οἰκοδομεῖ καὶ ἐνδυναμοῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἐργασθῶμεν τὸ ἀγαθόν. Ὥστε, καθὼς εἶναι δῶρον τῆς θείας χάριτος τὸ νὰ γνωρίζωμεν τί πρέπει νὰ κάμνωμεν, ἔτσι παρομοίως εἶναι καὶ τὸ νὰ ἀγαπῶμεν ὅ,τι πρέπει νὰ κάμνωμεν. Ἀποδίδεται δὲ, ἡ μὲν γνῶσις εἰς τὸν νοῦν, ἡ δὲ ἀγάπη, εἰς τὴν θέλησιν, τὰς δύω πρώτας καὶ κυριωτέρας δυνάμεις τῆς ψυχῆς.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΔ'. 124.

Τῆς Καρθ. ρκ'. ρκά. ρκβ'. ρκγ'. ρκέ. ρκς'. ρκζ'.

Ἥρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε εἴποι, διὰ τοῦτο τὴν χάριν ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης δεδόσθαι, ἵνα ὅπερ ποιεῖν διὰ τοῦ αὐτεξουσίου δυνάμεθα, εὐχερεστέρως πληρῶμεν διὰ τῆς χάριτος, ὡς ἂν εἰ καὶ ἡ χάρις μὴ ἐδίδοτο, οὐκ εὐχερῶς μὲν, ἀλλ' ὅμως ἠδυνάμεθα καὶ δίχα ἐκείνης ἔτι μὴν πληρῶσαι τὰς θείας ἐντολὰς, ἀνάθεμα εἴη. Περὶ γὰρ τῶν καρπῶν τῶν ἐντολῶν ὁ Κύριος ἐλάλει, ὅπου οὐκ εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ δυσχερῶς δύνασθε ποιεῖν, ἀλλ' εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. [Ἰωάν. ιέ. 5.].

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς Πελαγιανοὺς καὶ Κελεστιανούς, ὅτι, ἐπειδὴ ἔκαμεν ἡμᾶς αὐτεξουσίους (1) ὁ Θεὸς, ἠμποροῦμεν ναὶ καὶ χωρὶς τὴν θείαν χάριν νὰ τελειώσωμεν τὰς ἐντολὰς, ἂν καὶ ὄχι μὲ εὐκο-

(1) Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας νεωτέρους Θεολόγους καὶ μεταφυσικοὺς, δὲν ἠξεύρω πῶς καὶ ἀπὸ ποίαν αἰτίαν, δὲν ἠκριβολόγησαν τὸν περὶ τοῦ αὐτεξουσίου λόγον, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν ἀπὸ αὐτοὺς ὥρισαν, πῶς αὐτὸ εἶναι μία λογικὴ δύναμις, καθ' ἣν αὐτεξουσίως ἡ ψυχὴ κινεῖται εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ εἰς τὸ κακὸν, ἄλλοι δὲ, πῶς εἶναι μία ἐλευθεριότης τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν αὕτη θέλει ἐπίσης τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἐπίσης τὸ κακόν. Ὅτι δὲ οἱ ὁρισμοὶ οὗτοι δὲν εἶναι ὀρθοὶ, δῆλόν ἐστιν. Εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ εἶναι δύναμις, κατὰ τὴν ὁποίαν κινεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὸ κακὸν, πρῶτον μὲν ἡ δύναμις αὕτη ἡ εἰς τὸ κακὸν, οὔτε εἶναι, οὔτε λέγεται κυρίως δύναμις, ἀλλὰ μᾶλλον ἀδυναμία, ἀσθένεια καὶ ἔλλειψις (κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, περὶ θείων ὀνομάτων Κεφ. δ'.), ἐπειδὴ οὐκ ἔλαβε δύναμιν ἡ ψυχὴ εἰς τὸ κακὸν, ἀλλὰ ἐξ ἀδυναμίας, καὶ ἀσθενείας, καὶ ἐλλείψεως, τοῦ νὰ μὴ δύναται νὰ μένῃ ἐν τῷ ἀγαθῷ, πίπτει εἰς τὸ κακόν. Ἀλλ' οὔτε λογικὴ ἠμπορεῖ νὰ λέγεται ἡ τοιαύτη εἰς τὸ κακὸν δύναμις, ἀλλὰ μᾶλλον ἄλογος καὶ ἀσυλλόγιστος· ἐξ ἀλογίας γὰρ τὸ κακὸν γίνεται. κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀρεοπαγίτην (αὐτόθι). Δεύτερον ὅτι, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε τοιαύτην δύναμιν εἰς τὸ κακὸν, ἔπεται νὰ ἦναι αἴτιος ὁ Θεὸς τοῦ κακοῦ ὁ τὴν τοιαύτην δύναμιν δοὺς, ὁ δὲ ἄνθρωπος νὰ ἦναι ἀναίτιος ὁ τὴν τοιαύτην δύναμιν μεταχειριζόμενος. Καὶ πῶς ὁ μὲν αἴτιος τούτου Θεὸς κολάζει, ὁ δὲ ἀναίτιος ἄνθρωπος ὁ προαιρούμενος τὸ κακὸν κολάζεται; ἀδικία γὰρ τοῦτό ἐστι. Τρίτον, ὅτι, ἂν ἡ τοιαύτη εἰς τὸ κακὸν δύναμις ἦτο φύσει τῇ ψυχῇ δεδομένη, ἔπρεπε νὰ συνιστᾷ μᾶλλον, καὶ ὄχι νὰ φθείρῃ τὴν μεταχειριζομένην ταύτην ψυχήν. Τέταρτον, διατὶ ὑποτίθεται καὶ τὸ κακὸν ὡς ὂν παρομοίως μὲ τὸ καλὸν, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. Καὶ πέμπτον ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὡς ἀντικείμενον τῆς προαιρετικῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς, ἔπρεπε παρομοίως μὲ τὸ ἀντικείμενον ἀγαθὸν ὄχι νὰ φθείρῃ, ἀλλὰ νὰ τελειοῖ τὴν εἰς τοῦτο κινουμένην ψυχήν. Ἀλλὰ μὴν ταῦτα ὅλα εἶναι ἄτοπα, καὶ βλάσφημα. καὶ αἱρετικά. Λοιπὸν οἱ ἀνωτέρω ὁρισμοὶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ταῦτα ἔπονται, δὲν εἶναι ὀρθοί. Ταῦτα τὰ ἴδια ἄτοπα ἀκολουθοῦν καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ λέγουν, πῶς τὸ αὐτεξούσιον εἶναι ἐλευθεριότης τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν αὕτη ἐπίσης θέλει τὸ καλὸν, καὶ ἐπίσης τὸ κακόν. Μὴ γένοιτο γάρ ποτε νὰ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ὁ αὐτάγαθος τοιαύτην ἐλευθερίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ κινῆται εἰς τὸ κακόν. Ἄπαγε! φησὶ γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· «Οὐκ ἐνετείλατο οὐδενὶ ἀσεβεῖν, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδενὶ ἁμαρτάνειν». (Σειρὰχ

λίαν, ἀλλὰ μὲ δυσκολίαν, διὰ δὲ τῆς θείας χάριτος εὐκολώτερα δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν ταύτας (1), ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος, ὁμιλῶντας διὰ τὰς θείας ἐντολὰς, δὲν εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ δύνασθε νὰ κάμετε ταύτας μὲ δυσκολίαν, ἀλλ' ἁπλῶς εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· Οὔτε μὲ εὐκολίαν, οὔτε μὲ δυσκολίαν δηλ.. ὥστε τὸ πᾶν εἶναι τῆς θείας χάριτος, καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐδὲν κατορθῶσαι δυνάμεθα (2).

ιε'. 20.). Ἡ ἀλήθεια λοιπὸν εἶναι αὐτὴ, ὅτι ὁ Θεὸς μόνος ἀγαθὸς ὢν, μᾶλλον δὲ αὐτοαγαθότης, ἐποίησε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀγαθόν. Δὲν ἠθέλησεν ὅμως καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ εἰς τὸ ἀγαθὸν (ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ ἴδιον), ἀλλὰ ἐποίησεν αὐτὸν αὐτεξούσιον, καθ' ὁμοίωσιν ἰδικήν του (καὶ αὐτὸς γάρ ἐστιν αὐτεξούσιος), ἤτοι τοῦ ἔδωκε μίαν φυσικὴν δύναμιν μετὰ λόγου ὀρεκτικὴν (ὡς λέγει ὁ θεῖος Μάξιμος, διαλέξει πρὸς Πύρρον), μὲ τὴν ὁποίαν νὰ κινῆται εἰς τὸ καλὸν ὄχι ἠναγκασμένως καὶ βιαίως, ἀλλ' αὐτεξουσίως καὶ θεληματικῶς, φερόμενος εἰς αὐτὸ τόσον ἀπὸ τὸν ἔμφυτον λόγον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀντικείμενόν του τὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἔμφυτον θέλησιν, ἥτις ἔχει ἀντικείμενόν της τὸ ἀγαθὸν, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης· α'Αγαθόν ἐστιν, οὗ πάντα ἐφίεται.», καὶ τοῦτο ἴσως ἐφανέρωσεν ὁ Σειρὰχ λέγων· «Αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ» (Κεφ. ιέ.), ἤγουν τὸν ἀφῆκε νὰ θελήσῃ καὶ αὐτὸς αὐτεξουσίως τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ λόγου του, διὰ νὰ ἔχῃ καὶ μισθὸν περισσότερον, καὶ τὸ ἀγαθὸν νὰ λογίζεται ὡς ἰδικόν του, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, «ἵν' ᾖ τοῦ ἑλομένου τὸ ἀγαθὸν οὐχ ἧττον, ἢ τοῦ παρασχόντος τὰ σπέρματα.» Τοσοῦτον δὲ εἶναι μακρὰν ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ δύναμίν τινα αὐτεξούσιον ἢ ἐλευθερίαν εἰς τὸ νὰ κινηθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ κακὸν, ὥστε ὁποῦ καὶ ἐντολὴν τοῦ ἔδωσε προφυλακτικὴν τοῦ νὰ μὴ κινηθῇ εἰς αὐτὸ, καὶ ἀπειλὴν θανάτου, ἂν εἰς αὐτὸ κινηθῇ. Τούτων οὕτως εἰρημένων, συνάγεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκτίσθη παρὰ Θεοῦ καὶ εἶναι αὐτεξούσιος, ἀλλὰ διὰ νὰ κινῆται εἰς μόνον τὸ καλὸν, καὶ ὄχι καὶ εἰς τὸ κακὸν, καὶ ἔχει δύναμιν καὶ ἐλευθερίαν εἰς τὸ νὰ κάμνῃ μόνα τὰ καλὰ ἔργα, καὶ ὄχι τὰ κακά. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε· «Κτισθέντες ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς (ἀλλ' ὄχι καὶ ἐπὶ κακοῖς), ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν» (Ἐφ. β'. 10.). Εἰ δὲ καὶ προτείνοι τινὰς τὰ ρητὰ τοῦ Σειρὰχ (ἤ καὶ ἄλλων Πατέρων τινῶν). τὸ, «παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, οὗ ἐὰν θέλῃς ἐκτενεῖς τὴν χεῖρά σου,» καὶ τὸ, «ἔναντι ἀνθρώπων ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος· καὶ ὃ ἐὰν εὐδοκήσῃ, δοθήσεται αὐτῷ.» (Κεφ. ιέ.), μὲ τὰ ὁποῖα φαίνεται πῶς δοξάζει ὁ σοφὸς μέσην τινὰ δύναμιν τῆς θελήσεως, καθ' ἣν νεύει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὸ κακόν· ἀποκρινόμεθα πρῶτον, ὅτι ταῦτα τὰ λέγει, καθὼς ἐκατέστησεν ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του μετὰ τὴν παράβασιν, ποτὲ μὲν θέλων τὸ καλὸν, ποτὲ δὲ τὸ κακὸν, καὶ ὄχι καθὼς τὸν ἔκαμε, καὶ καθὼς τὸν θέλει ὁ Θεός· καὶ δεύτερον, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Σειρὰχ ὁποῦ λέγει ταῦτα ἀνωτέρω, εἰς τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ Κεφαλαίου, ὥσπερ διορθόνωντας τὰ εἰρημένα, συγκλείει τὴν θέλησιν εἰς μόνον τὸ καλὸν, καὶ ὄχι εἰς τὸ κακὸν, καὶ λέγει, πῶς ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς κανένα νὰ ἀσεβῇ, οὐδὲ ἔδωκεν ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν εἰς κανένα νὰ ἁμαρτάνῃ· «Καὶ οὐκ ἐνετείλατο οὐδενὶ ἀσεβεῖν, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδενὶ ἁμαρτάνειν» (αὐτόθι).

(1) Τοῦτο τὸ ἴδιον φρόνημα εἶχον καὶ οἱ Ἡμιπελαγιανοὶ, οἵτινες κατὰ τοῦτο διέφερον ἀπὸ τοὺς Πελαγιανοὺς, καθ' ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, ὅτι ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου ἡμῶν κρέμαται ὅλη ἡ σωτηρία ἡμῶν, οὗτοι δὲ ἔλεγον, ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας εἶναι ἀπὸ τὸ αὐτεξούσιον, χρειάζεται ὅμως νὰ ἀκολουθῇ καὶ ἡ χάρις ὕχι καὶ νὰ προηγῆται, εἰμὴ κἄποτε. Ἀνατρέπεται ὅμως καὶ αὐτὴ ἡ δόξα καὶ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος καὶ διὰ τῶν Γραφῶν. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος λέγει «Αὐτός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν». (Φιλιππησίους Κεφ. β'.) καὶ πάλιν· «Οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμὲν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι καὶ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ» (β'. Κορινθ. γ'.), τὸ ὁποῖον τοῦτο ρητὸν προβάλλων ὁ Αὐγουστῖνος κατὰ τῶν Ἡμιπελαγιανῶν (βιβλ. περὶ προορισμοῦ τῶν ἁγίων, Κεφ. β'.) λέγει· «Ἂς ζυγιάσουν καλὰ τὰ λόγια ταῦτα οἱ νομίζοντες ὅτι ἀπὸ λόγου μας εἶναι τῆς πίστεως ἡ ἀρχὴ, ἐκ δὲ τοῦ Θεοῦ, ἡ τῆς πίστεως παραπλήρωσις· διότι, ποῖος δὲν ἠξεύρει, ὅτι πρῶτον εἶναι τὸ λογίσασθαι, καὶ ὕστερον τὸ πιστεῦσαι; Ὥστε κατὰ τὸν αὐτὸν (Βιβλ. εἰς τὸν Ἰωάννην)· «τῷ ἐν αὐτῷ ἐνεργοῦντι Χριστῷ συνεργεῖ ὁ ἄνθρωπος εἰς σωτηρίαν αἰώνιον καὶ εἰς δικαιοσύνην.» Ἔφη δὲ καὶ ὁ Σολομών· «Καὶ ἑτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου».

(2) Ἐπειδὴ διαφόρους χάριτας ἀνέφερον οἱ προλαβόντες Κανόνες, ἐστοχάσθημεν νὰ δώσωμεν μίαν καθολικὴν εἴδησιν περὶ αὐτῶν. Ὅθεν ἀφίνοντες τὰς περὶ χάριτος διαφόρους διαιρέσεις τῶν σχολαστικῶν, λέγομεν τὰς κοινὰς καὶ ὁμολογουμένας παρὰ πάντων τῶν θεολόγων ταύτας. Ἡ χάρις, ἄλλη μὲν λέγεται προκαταρκτικὴ καὶ φωτιστικὴ, ἥτις πᾶσιν ἀνθρώποις δίδοται, χωρὶς συνεργείας τοῦ αὐτεξουσίου· προηγεῖται γὰρ αὐτοῦ, ἵνα γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀλήθειαν τῶν θείων προσταγμάτων καὶ ἐλευθέρως συγκατατεθῇ. (Περὶ ταύτης τῆς χάριτος τῆς προκαταρκτικῆς λέγει ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἑρμηνεύων τὸ «Οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, λέγων· Γνῶθι τὸν Κύριον.» (ἐν Κεφ. η'. τῆς πρὸς Ἑβρ.)· «Τοῦ Θεοῦ τὴν φύσιν ἡμῶν τῇ προλήψει θεώσαντος, ἔλαμψεν ἐν ταῖς πάντων ψυχαῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας φῶς, καὶ οἷόν τις ἐπιτηδειότης ἐνετέθη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὑπὸ τῆς χάριτος πρὸς τὸ τὸν ὄντως εἰδέναι Θεόν»)· ἄλλη δὲ λέγεται χάρις ἐνδυναμοῦσα, ἥτις ἐνισχύει τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν εἰς τὸ νὰ ἀγαπήσῃ τὸ ἀγαθὸν, οὐκ ἀναγκάζουσα, ἀλλὰ μεθ' ἡδονῆς αὐτὴν πείθουσα· ἄλλη συνεργοῦσα, ἥτις μετὰ τοῦ ἐνεργοῦντος τὸ ἀγαθὸν συνεργεῖ, ἵνα εἰς ἔκβασιν καὶ τέλος φέρῃ τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ· ἄλλη λέγεται διαμένουσα καὶ δικαιοῦσα, ἥτις κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ διαμένῃ ἐν τῷ ἀγαθῷ μέχρι τέλους, μόνοις κληρουμένη τοῖς προωρισμένοις· ἄλλη λέγεται ἐκτικὴ καὶ καθ' ἕξιν, ἥτις εἰς βάθος εἶναι ἐγκεκολαμμένη τῷ ἀνθρώπῳ καὶ μένουσα, τόσον ὅταν ἐνεργῇ τὸ ἀγαθὸν, ὅσον καὶ ὅταν δὲν τὸ ἐνεργῇ· καὶ αὕτη μόνον τοῖς προωρισμένοις δίδοται, Θεοῦ ἀγάπη καὶ ἀρραβὼν, καὶ χάριμα ἐν ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς ὀνομαζομένη· παρὰ δὲ τοῦ Βασιλείου ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Κεφ. κς'.) καὶ παρὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου (βιβλ. δ'. εἰς τὸν Ἡσαΐαν) μὲ τὴν τέχνην παρομοιαζομένη, ἥτις ἀεὶ μὲν εὑρίσκεται καθ' ἕξιν ἐν τῷ τεχνίτῃ, οὐκ ἀεὶ δὲ, οὐδὲ ἀδιαλείπτως τὰς ἐνεργείας προβάλλει. Αἱ μὲν οὖν τρεῖς πρῶται χάριτες, ἡ προκαταρκτικὴ, λέγω, ἡ ἐνδυναμοῦσα καὶ ἡ συνεργοῦσα, δίδονται καὶ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες πρὸς καιρὸν εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ χάριτι, ὕστερον δὲ ἐκπίπτοντες κολάζονται, αἱ δὲ δύω, ἡ διαμένουσα καὶ ἡ ἐκτικὴ, εἰς μόνους τοὺς προωρισμένους, ὧν τὸ αὐτεξούσιον μένει ἑδραῖον εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετὴν, δι' ὃ καὶ μόναι αὗται ἐπισφραγίζουσι τὸν προορισμὸν καὶ τὰ τοῦ προορισμοῦ ἔργα καὶ ἀποτελέσματα κυρίως λέγονται. Αἱ δὲ τρεῖς ἀνωτέρω καταχρηστικῶς

ΚΑΝΩΝ ΡΚΕ'. 125.

Τῆς Καρθ. ρκ'. ρκά. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκς'. ρκζ'.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅπερ εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἀπόστολος· «Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν». [ά. Ἰωάν. ά. 8.] Ὅστις δήποτε οὕτω παραληπτέον νομίσῃ, ὡς εἰπεῖν διὰ ταπεινοφροσύνην μὴ ὀφείλειν λέγεσθαι ἡμᾶς μὴ ἔχειν ἁμαρτίαν, οὐχ ὅτι ἀληθῶς οὕτως ἐστὶν, ἀνάθεμα εἴη. Ἐπακολουθεῖ γὰρ ὁ Ἀπόστολος καὶ προζεύγνυσιν οὕτως· «Ἐὰν δὲ ὁμολογήσωμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ὅστις ἀφήσει ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας». [Αὐτόθ. 9]. Ἔνθα πάνυ δεδήλωται τοῦτο μὴ μόνον ταπεινοφρόνως, ἀλλ' ἔτι μὴν ἀληθῶς λέγεσθαι. Ἠδύνατο γὰρ ὁ Ἀπόστολος εἰπεῖν, ἐὰν εἴπωμεν οὐκ ἔχομεν ἁμαρτίαν, ἑαυτοὺς ὑψοῦμεν, καὶ ταπεινοφροσύνη ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' εἰπὼν, ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν, πάνυ ἀπέδειξε τὸν λέγοντα ἑαυτὸν μὴ ἔχειν ἁμαρτίαν, μὴ ἀληθεύειν, ἀλλὰ ψεύδεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τὰ δόγματα τῶν Πελαγιανῶν ἐσυμφώνουν τρόπον τινὰ μὲ τὰ τῶν Μασσαλιανῶν (1), καθ' ὃ καὶ ἐκεῖνοι καὶ τοῦτοι τὴν ἀρχὴν τῆς σωτηρίας ἔθετον ὄχι προηγουμένως εἰς τὴν θείαν χάριν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν· ἀκολούθως, ἐπειδὴ καὶ οἱ Μασσαλιανοὶ κακῶς ἐφρόνουν, ὅτι ὅταν ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸν ἄνθρωπον αἰσθητῶς καὶ ὁρατῶς, ἐλευθερόνει αὐτὸν ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ πλέον δὲν χρειάζεται νὰ κάμῃ αὐτὸς νηστείας ἢ ἄλλους ἀγῶνας θεοφιλεῖς, τοιουτοτρόπως φρονοῦντες καὶ οἱ Πελαγιανοὶ, ἴσως ἔλεγον, ὅτι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Ἰωάννης, τὸ, ἀνίσως εἰποῦμεν ὅτι δὲν ἔχομεν ἁμαρτίαν, πλανοῦμεν τὸν ἑαυτόν μας καὶ δὲν λέγομεν τὴν ἀλήθειαν· τοῦτο δὲν λέγεται κατὰ ἀλήθειαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους (καθ' ὅτι δηλ. ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τὰ πάθη διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἁμαρτίας εἰς τὸ ἑξῆς δὲν ἔχουν, οὔτε νὰ κάμουν ἠμποροῦν), ἀλλὰ μόνον λέγεται διὰ ταπεινοφροσύνην. Ὅθεν τοὺς τοῦτο λέγοντας ἀναθεματίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὡς παρεξηγοῦντας αὐτό. Λέγει γὰρ ἀκολούθως ὁ ἴδιος Ἰωάννης, ἀνίσως δὲ ὁμολογοῦμεν τὰς ἁμαρτίας μας, πιστὸς καὶ δίκαιος εἶναι ὁ Κύριος, ὅστις θέλει συγχωρήσει τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ θέλει μᾶς καθαρίσει ἀπὸ κάθε ἀδικίαν. Ἀπὸ τὰ ὁποῖα λόγια γίνεται φανερὸν, ὅτι ὄχι διὰ ταπείνωσιν, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν ἀπὸ τοὺς ἁγίου λέγεται τὸ ἄνωθεν ρητὸν, ἐπειδὴ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ ὁ Ἀπόστολος, ἀνίσως εἰποῦμεν ὅτι δὲν ἔχομεν ἁμαρτίαν, ὑπερηφανευόμεθα, καὶ ταπεινοφροσύνη δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς. Ὅθεν τοῦτο οὐ λέγων, ἀποδεικνύει, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ λέγει, ὅτι δὲν ἔχομεν ἁμαρτίαν, δὲν ἀληθεύει, ἀλλὰ ψεύδεται (2).

ΚΑΝΩΝ ΡΚϛ'. 126.

Τῆς Καρθ· ρκ'. ρκά. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκέ. ρκζ'.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε εἴποι ἐν τῇ Δεσποτικῇ εὐχῇ, διὰ τοῦτο λέγειν τοὺς ἁγίους, «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», [Ματθ. ϛ'. 12.] οὐχ ὅτι ὑπὲρ ἑαυτῶν τοῦτο λέγουσιν, ἐπειδὴ αὐτοῖς λοιπὸν οὐκ ἔστιν ἀναγκαία αὕτη ἡ αἴτησις, ἀλλ' ὑπὲρ ἄλλων, τῶν ὄντων ἐν τῷ λαῷ αὐτῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ μὴ λέγειν ἕνα ἕκαστον τῶν ἁγίων. ἄφες μοι τὰ ὀφειλήματά μου, ἀλλ' «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», [Λουκ. ιά. 4.] ὡς ὑπὲρ ἄλλων τούτων μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν δίκαιον αἰτοῦντα νοεῖσθαι, ἀνάθεμα εἴη. Ἅγιος γὰρ καὶ δίκαιος ἦν Ἰάκωβος ὁ Ἀπόστολος, ὅτε ἔλεγεν· «Ἐν πολλοῖς γὰρ ἁμαρτάνομεν πάντες.» [Ἰακὼβ γ'. 2.] Ἐπεὶ, διὰ τί προστίθεται τὸ, πάντες; εἰ μὴ, ἵνα ἡ ἔννοια αὕτη ἁρμοσθῇ, καὶ (3) τῷ ψαλμῷ, ὅπου ἀναγινώσκεται· «Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν». [Ψαλμ. ρμϐ'. 2]. Καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ Σολομῶντος τοῦ σοφωτάτου· «Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐχ ἥμαρτε». [γ'. Βασιλ. ή. 46]. Καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ ἁγίου Ἰὼβ τὸ, «Ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου» σημαίνει, ὥστε εἰδέναι πάντα ἄνθρωπον τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ. [Ἰὼβ λζ'. 7.] Ὅθεν ἔτι μὴν ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος Δανιὴλ ὁ Προφήτης, πληθυντικῶς λέ-

ἔργα τοῦ προορισμοῦ ὀνομάζονται, καθ' ὃ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν σωζόμενον εὐκολύνουσι (Παρὰ τῷ θεολογικῷ τοῦ Κορεσσίου).

(1) Δι' ὃ καὶ ἡ γ'. Σύνοδος ὁμοῦ μὲ τοὺς Κελεστιανοὺς τούτους ἢ Πελαγιανοὺς καθεῖλον καὶ τοὺς Ἐνθουσιαστὰς καὶ Εὐχίτας, ἤτοι Μασσαλιανούς. Ὅρα Δοσίθεον σελ. 278. καὶ εἰς τὰ ἐκείνης πρακτικά.

(2) Σημείωσαι ὅτι ἁμαρτίας ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κανὼν, ὄχι τὰς θανασίμους (διατὶ αὐτὰς κάμνοντες οἱ ἅγιοι δὲν μένουσι πλέον ἅγιοι), ἀλλὰ τὰς συγγνωστὰς, αἱ ὁποῖαι, οὔτε τὴν πρὸς Θεὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην φθείρουν, οὔτε κάμνουν τὸν ἄνθρωπον ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔνοχον εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ὑποκείμενοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι, καὶ μένουσι πάλιν ἅγιοι (πλὴν μόνου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου) αὐταὶ δὲ εἶναι, κατὰ τὸν Κορέσσιον καὶ τὸν Χρύσανθον, ὁ ἀργὸς λόγος, ἡ πρώτη κίνησις τοῦ θυμοῦ, ἡ τῆς ἐπιθυμίας, τὸ παιγνιῶδες ψεῦδος καὶ τὰ ὅμοια. Μόνος γὰρ ὁ Θεὸς εἶναι πάντη ἀκίνητος εἰς τὸ κακὸν, Ἄγγελοι δὲ καὶ ἅγιοι, ἂν ἦναι τέλειοι, ἀκίνητοι μὲν τελείως δὲν εἶναι εἰς τὸ κακὸν, ἀλλὰ δυσκολοκίνητοι, καὶ πολλῷ μᾶλλον οἱ ἅγιοι, ὡς σῶμα φοροῦντες, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ πολεμούμενοι, εὐκολώτερα ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους δύνανται εἰς τὸ κακὸν νὰ τραποῦν.

(3) Ἴσως καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται δηλ.

γων, τὸ, «Ἡμάρτομεν, ἠνομίσαμεν» [Δανιὴλ θ'. 5.] καὶ τὰ λοιπά, ἃ ἐκεῖ ταπεινοφρόνως καὶ ἀληθινῶς ὁμολογεῖ, ἵνα μὴ νομισθείη, ὥς τινες νοοῦσι τοῦτο, μὴ περὶ τῶν ἰδίων, ἀλλὰ περὶ τῶν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ μᾶλλον λέγειν ἁμαρτιῶν. Μετὰ ταῦτα εἶπεν, ὅτι «Ηὐχόμην καὶ ἐξωμολογούμην τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ μου Κυρίῳ τῷ Θεῷ μου.» [αὐτόθ. 20]. Οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἶπε καὶ ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ τούτους μέλλοντας κακῶς νοεῖν, ὡσανεὶ προεῖδεν ὁ Προφήτης.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν περὶ τῆς ὁμοίας μὲ τὴν ἀνωτέρω φρενοβλαβείας τῶν Πελαγιανῶν ἀναφέρει· ἀναθεματίζει γὰρ αὐτοὺς λέγοντας, ὅτι οἱ ἅγιοι, ὅταν λέγουσιν εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν τοῦ, Πάτερ ἡμῶν, τὸν λόγον τοῦτον, Ἄφες εἰς ἡμᾶς τὰς ἁμαρτίας μας, δὲν τὸ λέγουν διὰ λόγου των, ἐπειδὴ αὐτοὶ δέησιν τοιαύτην δὲν χρειάζονται ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἀναμάρτητοι, ἀλλὰ τὸ λέγουν διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων· διότι καὶ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος λέγει· Πολλὰ σφάλλομεν ὅλοι μας. Καὶ ὁ Δαβίδ· Μὴ ἔλθῃς, Κύριε, εἰς κρίσιν μὲ τὸν δοῦλόν σου ἐμένα, ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ φανῇ δίκαιος ἔμπροσθέν σου κανένας ζωντανὸς ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Σολομὼν εἰς τὴν εὐχὴν ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸν Θεὸν, ἀφ' οὗ ἔκτισε τὸν Ναὸν, λέγει· Δὲν εἶναι ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ὅστις δὲν ἥμαρτε. Καὶ ὁ Ἰώβ· Τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου κατασφραγίζει διὰ νὰ γνωρίσῃ κάθε ἄνθρωπος τὴν ἀσθενειάν του (1). Ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Δανιὴλ προσευχόμενος, λέγει μὲν πρῶτον πληθυντικῶς· Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν· ἔπειτα ἐπιφέρει ἑνικῶς ὅτι· Ἐξομολογούμην τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ μου· καὶ τοῦτο οὕτω καθαρῶς λέγει, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ τινὰς, ὅτι εἶπε διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ του, καὶ ὄχι διὰ τὰς ἐδικάς του, προφητικῶς ἐπιστομίζων τοὺς τοῦτο κακῶς μέλλοντας εἰπεῖν.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΖ'. 127.

Τῆς Καρθ. ρκ'. ρκά. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκέ. ρκς'.

Ἤρεσεν, ἵνα οἵτινες δήποτε τὰ ῥήματα τῆς Δεσποτικῆς εὐχῆς, ἅπερ λέγομεν· «Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», [Ματθ. ς'. 12. Λουκ. ιά. 4.] οὕτω βούλονται ἀπὸ τῶν ἁγίων λέγεσθαι, ὡς ταπεινοφρόνως καὶ οὐκ ἀληθῶς ταῦτα λεχθῆναι, ἀνάθεμα εἴη. Τίς γὰρ ὑπενέγκοι τὸν εὐχόμενον, μὴ ἀνθρώποις, ἀλλ' αὐτῷ τῷ Κυρίῳ, ψευδόμενον; τὸν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ λέγοντα, τὰς ὀφειλούσας ἀφεθῆναι ἁμαρτίας αὐτῷ, μὴ ἔχειν;

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς Πελαγιανοὺς λέγοντας, ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν λέγουσι κατὰ ἀλήθειαν τὸ, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ, ἁμαρτίας καὶ ὀφειλήματα δὲν ἔχουσιν, ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνην καὶ μετριότητα. Διότι, ποῖος, λέγει, θέλει ὑπομείνει τοὺς τοῦτο λέγοντας ἁγίους νὰ ψεύδωνται, ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν; καὶ μὲ τὰ χείλη μὲν νὰ ζητοῦσι συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τους, μὲ τὴν καρδίαν δὲ νὰ λογιάζουν, ὅτι ἁμαρτίας δὲν ἔχουν; θεομπαιξία γὰρ τοῦτο, καὶ ὄχι προσευχὴ νομίζεται, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἁγίων, καὶ νοῆσαι μόνον, εἶναι ἄτοπον (2).

ΚΑΝΩΝ ΡΚΗ'. 128.

Τῆς Καρθ. νέ. ξς'. οέ. ος'. οζ'. οή. ρά. ρβ'. ρκθ'.

Ἤρεσεν, ἐπειδὴ πρό τινων ἐνιαυτῶν ἐν ταύτῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ πεπληρωμένῃ τῇ Συνόδῳ ὡρίσθη ἵνα, οἱαδήποτε Ἐκκλησίαι, διοικήσει καθεστῶσαι, πρὸ τῶν νόμων τῶν περὶ τῶν Δονατιστῶν ἐκτεθέντων, καθολικαὶ γένωνται, ἐκείνοις τοῖς θρόνοις ἀνήκωσιν, ὧν τινων διὰ τῶν Ἐπισκόπων προτραπεῖσαι, τῇ καθολικῇ ἑνότητι ἐκοινώνησαν. Μετὰ δὲ τοὺς νόμους, οἱαδήποτε ἐκοινώνησαν, ἐκείνοις ἀνήκωσιν, οἷς καὶ ὅτε ἦσαν εἰς τὸ μέρος τοῦ Δονάτου. Καὶ πολλαὶ φι-

(1) Τὸ ῥητὸν τοῦτο, ἄλλως μὲν εὕρηται παρὰ τῷ Ἰὼβ (Κεφ. λζ'. 67.) «χειμὼν καὶ ὑετὸς καὶ χειμὼν ὑετῶν δυναστείας αὐτοῦ. Ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου κατασφραγίζει, ἵνα γνῶ πᾶς ἄνθρωπος τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν». Ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Ἰὼβ λέγει, ὅτι ὁ χειμὼν κατασφραγίζει, ἤγουν ὡσὰν νὰ δένῃ τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων, ἐμποδίζοντας αὐτοὺς ἀπὸ τὸ νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ ἔξω, καὶ τοῦτο γίνεται κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ, διὰ νὰ ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς του, οἱ δὲ Πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου τὴν ἀσθένειαν ἐδῶ ἐνόησαν τὴν πρὸς τὰς ἁμαρτίας κλίσιν καὶ ροπὴν τοῦ ἀνθρώπου.

(2) Προσφυέστατα προσαρμόζονται τὰ λόγια τοῦ παρόντος Κανόνος εἰς τοὺς θεομπαίκτας καὶ ἀνοήτους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὄντες ζωντανοὶ, κάμνουσι τὰ μνημόσυνά των, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἀποθανόντες. Ποῖος γὰρ θέλει ὑπομείνει καὶ αὐτοὺς νὰ ψεύδωνται; ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν; καὶ μὲ τὰ χείλη μὲν νὰ λέγωνται καὶ νὰ μνημονεύωνται ὡς νεκροὶ καὶ ἀποθανόντες πρὸ πολλοῦ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ καὶ τῷ πράγματι νὰ ἦναι ζωντανοί; Καὶ δύναται νὰ εὑρεθῇ μεγαλητέρα μωρία καὶ θεομπαιξία ἀπὸ αὐτήν; ὅθεν οἱ τοῦτο ποιοῦντες ἂς μὴ κάμνουν εἰς τὸ ἑξῆς τὸ τοιοῦτον ἄτοπον.

λονεικίαι ὕστερον μεταξὺ τῶν Ἐπισκόπων περὶ τῶν διοικήσεων ἀνεφύησαν καὶ ἀναφύονται, οἷς τότε οὐ τελεία δοκεῖ γενέσθαι πρόνοια, νῦν ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ἤρεσεν ἵνα, ὅπου δήποτε καθολικὴ ἐγένετο τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου, καὶ διαφόροις θρόνοις ἀνήκουσαι ἦσαν, ἐν οἱῳδήποτε καιρῷ ἕνωσις ἐκεῖ ἐγένετο, ἢ ἔσται, εἴτε πρὸ τῶν νόμων, εἴτε μετὰ τοὺς νόμους, ἐκείνῳ τῷ θρόνῳ ἀνήκωσιν, ᾧ τινι ἡ ἔκπαλαι ἐκεῖ ὑπάρξασα καθολικὴ ἀνῆκεν (1) οὕτω δηλαδὴ, ἵνα, εἴπερ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα ἐπέστρεψαν, ἐξίσου πρὸς ἀλλήλους διέλωσι τὰς οὕτως εὑρισκομένας διοικήσεις, ἔνθα ἦσαν ἀμφότερα τὰ μέρη, τουτέστιν, ἵνα ἄλλοι τόποι πρὸς ἐκεῖνον, καὶ ἄλλοι πρὸς ἐκεῖνον ἀνήκωσιν οὕτως, ἵνα ὁ παλαιότερος ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ μερίζῃ, καὶ ὁ ἥττων ἐπιλέγηται. Εἰ δὲ τυχὸν εἰς ἔσται τόπος, προσχωρήσῃ, ᾧ τινι μᾶλλον γειτνιάζων εὑρίσκεται. Ἐὰν δὲ ἀμφοτέροις τοῖς θρόνοις ἴσως γειτνιάζῃ, ἐκείνῳ παραχωρηθῇ, ὃν τὸ πλῆθος ἐπιλέξηται. Εἰ δὲ τυχὸν οἱ ἀρχαῖοι καθολικοὶ τὸν ἴδιον θελήσουσι, καὶ οἱ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου μεταστρέψαντες τὸν ἴδιον, τῶν πλειόνων ἡ γνώμη προτιμηθῇ τῶν ὀλιγωτέρων. Εἰ δὲ τὰ μέρη εἰσὶν ἴσα, τῷ παλαιοτέρῳ Ἐπισκόπῳ καταλογισθείη. Ἐὰν δὲ οὕτω πλεῖστοι οἱ τόποι εὑρεθῶσιν, ἐν οἷς ἀμφότερα τὰ μέρη εἰσὶν, ὡς μὴ δύνασθαι ἐξίσου μερισθῆναι, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτῶν τόπων ἀνίσου ὑπάρχοντος, πρῶτον μερισθῶσιν οἱ ἴσοι ἀριθμοὶ, καὶ τῷ ἀπομένοντι τοῦτο φυλαχθῇ, ὅπερ ἀνωτέρω λέλεκται, ὅτε περὶ τοῦ ἑνὸς ἐζητεῖτο τόπου.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ πολλαὶ ἀμφιβολίαι ἐγίνοντο ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, περὶ τοῦ ποῖος ἐξ αὐτῶν νὰ πάρῃ τοὺς ἀπὸ Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντας, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι πρὸ μὲν τῶν Βασιλικῶν νόμων τῶν περὶ ἑνότητος θεσπιζομένων, ἐδιωρίσθη (Καν. ρί.) νὰ ὑπόκηνται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπέστρεψαν, μετὰ δὲ τοὺς νόμους νὰ ὑπόκηνται εἰς τοὺς πλησιοχώρους ὄντας τῶν Δονατιστῶν καθολικοὺς Ἐπισκόπους. Τώρα δὲ πάλιν εἰς λύσιν τελείαν τῶν ἀναφυομένων ἀμφιβολιῶν, ὁρίζει ἡ Σύνοδος, ὅτι οἱ τόποι τῶν ἐκ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρεψάντων νὰ ὑπόκηνται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο ὑποκειμένη ἡ τοῦ τόπου τῶν Δονατιστῶν παλαιόθεν εὑρισκομένη ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Μὲ τοιοῦτον τρόπον δηλ. ὅτι, ἂν οἱ τόποι εὑρίσκωνται ἀνάμεσα εἰς δύω ἐπιστρέψαντας ἐκ τῶν Δονατιστῶν Ἐπισκόπους, καὶ οἱ δύω ἐξίσου νὰ μοιράζουν αὐτούς, καὶ ὁ μὲν παλαιότερος νὰ μοιράζῃ, ὁ δὲ νεώτερος νὰ διαλέγῃ. Εἰ δὲ ἕνας τόπος εἶναι περὶ τοῦ ὁποίου μάχονται, αὐτὸς νὰ ὑπόκηται εἰς τὸν περισσότερον γειτονεύοντα. Εἰ δὲ καὶ εἰς τοὺς δύω θρόνους αὐτῶν ἴσα συνορεύει, νὰ ὑπόκηται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον ὅπου θελήσῃ τὸ πλῆθος. Εἰ δὲ καὶ οἱ δύω ζητοῦσι τὸν αὐτὸν τόπον ὁλόκληρον, τῶν περισσοτέρων ἡ γνώμη ἂς ὑπερνικᾷ τὴν τῶν ὀλιγωτέρων. Εἰ δὲ καὶ τὰ δύω μέρη εἶναι ἴσα, τὸν τόπον νὰ ἐξουσιάζῃ ὁ παλαιότερος. Ἐὰν δὲ οἱ τόποι ἦναι πολλοὶ, ἂς μοιράζουν μὲν ἐξίσου καὶ οἱ δύω τοὺς ἴσους, καὶ ἂν ἀπομείνῃ ἕνας μόνος τόπος, ἂς ὑπόκηται ἢ εἰς τὸν μᾶλλον γειτονεύοντα, ἢ εἰς ἐκεῖνον ὅπου θελήσῃ τὸ πλῆθος, ἂν ἴσα μὲν καὶ εἰς τοὺς δύω. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΘ'. 129.

Τῆς δ'. ιζ'. τῆς Καρθ. νέ. ξς'. οέ. ος'. οζ'. ρά. ρβ'. ρί. ρκή. ρλά.

Ἤρεσεν ἵνα, ἐάν τις μετὰ τοὺς νόμους, τόπον τινὰ πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα μεταστρέψῃ, καὶ τοῦτον ἐπὶ τριετίαν μηδενὸς ἀναζητοῦντος κατάσχῃ, τοῦ λοιποῦ παρ' αὐτοῦ μὴ ἀναζητηθῇ, ἐὰν μέν τοι ἐντὸς τῆς αὐτῆς τριετίας ὑπῆρχεν Ἐπίσκοπος ὁ ὀφείλων ἀναζητῆσαι καὶ ἠσύχασεν· εἰ δὲ μὴ ἦν, μὴ προκριματισθῇ ἐν τῇ Μάτρικι, ἀλλ' ὅτε ὁ χηρεύων τόπος λάβῃ Ἐπίσκοπον, ἐξὸν εἴη αὐτῷ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐντὸς τριετίας ἀναζητῆσαι. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν Ἐπίσκοπος ἐκ τῶν τοῦ Δουνάτου μερῶν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψῃ, μὴ προκριματισθείη ἐν τῇ Μάτρικι περὶ τοῦ ὁρισθέντος χρόνου, ἀλλ' ἐξ ἧς ἡμέρας ἐπέστρεψεν, ἐχέτω ἐξουσίαν ἀναζητεῖν ἐντὸς τριετίας τοὺς τόπους τῇ αὐτοῦ ἀνήκοντας καθέδρᾳ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος τελευταῖον ὁ Κανὼν περὶ τῶν τόπων τῶν Δονατιστῶν, καὶ ἁπλῶς τῶν ἀπὸ αἱρετικῶν ἐπιστραφέντων διορίζει, λέγων ὅτι ἐάν τινας Ἐπίσκοπος καθολικὸς, μετὰ τοὺς νόμους τοὺς περὶ ἑνότητος (Κανὼν ρί.) ἐπιστρέψῃ τόπον αἱρετικῶν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ κρατήσῃ αὐτὸν τρεῖς χρόνους, χωρὶς νὰ τὸν ζητῇ τινὰς, μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους νὰ μὴ ἠμπορῇ πλέον νὰ τὸν πάρῃ τινὰς ἀπὸ αὐτόν· ἂν δὲ ἡ Ἐπισκοπὴ ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἦτον ὁ τόπος, δὲν εἶχεν Ἐπίσκοπον, καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος εἰς αὐτὴν, εἶναι ἄδεια εἰς αὐτὸν νὰ ζητῇ τὸν τόπον αὐτὸν ὡς ἐδικόν του, καὶ οὐ προκριματισθείη ἐν τῇ Μάτρικι, ἤγουν δὲν θέλει βλαβῆ καὶ χάσει τὸν τόπον αὐτὸν, μὲ τὸ νὰ ἐγράφη αὐτὸς εἰς τὸν πρωτότυπον Κώδηκα καὶ

(1) Τὸ ἀκόλουθον μέρος τοῦ Κανόνος εὑρίσκεται διηρημένον | παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, καίτοι ἡνωμένον, ἔχον ἀριθμὸν Κανόνος 122.

μάνναν τῆς νεμηθείσης εἰς αὐτὸν ξένης Ἐκκλησίας, ἀλλὰ θέλει λάβει αὐτὸν ὀπίσω, ἐὰν μέσα εἰς τρεῖς χρόνους αὐτὸν ζητήσῃ (1). Ὁμοίως δὲ καὶ ἐάν τις Ἐπίσκοπος Δονατιστὴς ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἠμπορεῖ καὶ αὐτὸς νὰ ζητῇ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἐπέστρεψε τὸν ἀνήκοντα τόπον του, τὸν κρατούμενον μέσα εἰς τρεῖς χρόνους ἀπὸ ἄλλον καθολικὸν Ἐπίσκοπον. Ὅρκ καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης, καὶ τὸν ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'. 130.

Ἤρεσεν ἵνα, οἱοιδήποτε Ἐπίσκοποι τὰ πλήθη, ἃ νομίζουσι τῷ θρόνῳ αὐτῶν ἀνήκειν, μὴ οὕτως ἀναζητῶσιν, ὥστε ἄλλων Ἐπισκόπων κρινόντων, τοῦτο πράττειν, ἀλλ' ὑπὸ ἑτέρου κατεχομένοις ἐπέλθωσι τοῖς λαοῖς, εἴτε θέλουσιν, εἴτε μὴ θέλουσι τοῦ ἰδίου πράγματος τὴν ζημίαν ὑπομείνωσι. Καὶ οἵτινες δήποτε τοῦτο ἐποίησαν, εἰ μὴ ἡ μεταξὺ τῶν Ἐπισκόπων συνέλευσις ἐπερωτηθῇ, ἀλλ' ἀκμὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ φιλονεικοῦσιν, ἐκεῖνος ἀποστῇ ἐκεῖθεν, περὶ οὗ δειχθείη, ὅτι παρεάσας τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς δικαστὰς, ἔφοδον ἐποίησε. Καὶ μὴ ἑαυτόν τις κολακεύσῃ, εἰ ἐκ τοῦ πρωτεύοντος γράμματα περὶ τοῦ κατέχειν ἔλαβεν· ἀλλ' εἴτε γράμματα ἔχει, εἴτε οὐκ ἔχει, συνέλθοι τῷ κατέχοντι, καὶ παρ' αὐτοῦ γράμματα λάβοι, ὥστε φανῆναι τοῦτον εἰρηνικῶς τὴν αὐτῷ ἀνήκουσαν κατασχεῖν Ἐκκλησίαν. Ἐὰν δὲ κἀκεῖνός τινα ζήτησιν ἀντεναγάγῃ, καὶ αὐτὴ περατωθῇ μεταξὺ Ἐπισκόπων κρινόντων, εἴτε οὓς ὁ πρωτεύων αὐτοῖς δῷ, εἴτε οὓς γειτνιῶντας κατὰ συναίνεσιν ἐπιλέξωνται.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ μεταχειρίζωνται οἱ Ἐπίσκοποι δυναστείαν, ἀλλὰ μετὰ κρίσεως τῶν Ἐπισκόπων αὐτῶν νὰ ζητοῦσι τοὺς λαοὺς ἐκείνους, ὁποῦ νομίζουν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς. Εἰ δὲ δυναστικῶς ζητήσουν νὰ πάρουν αὐτοὺς, εἴτε ἐκεῖνοι θέλουν, εἴτε δὲν θελουν αὐτοὺς Ἐπισκόπους, οὗτοι νὰ χάνουν τοὺς τοιούτους λαοὺς, κἂν καὶ δίκαιον εἶχον νὰ τοὺς λάβουν, διὰ τὴν δυναστείαν ὁποῦ ἐμεταχειρίσθησαν. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν οἱ δύω Ἐπίσκοποι, οἱ περὶ τῶν λαῶν τούτων μαχόμενοι, ἔλθουν εἰς κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων, πρὸ τοῦ δὲ νὰ τελειωθῇ ἡ κρίσις, ἀλλ' ἔτι φιλονεικουμένου τοῦ πράγματος, ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἀφήσῃ μὲν τὴν κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων, μεταχειρισθῇ δὲ ἔφοδον καὶ δυναστείαν, καὶ οὗτος νὰ χάνῃ τοὺς λαοὺς ἐκείνους, κἂν καὶ δίκαιον εἶχε νὰ τοὺς λάβῃ. Ἂς μὴ κολακεύσῃ δὲ, ἤτοι ἂς μὴ ἀπατήσῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ μεταχειρισθῇ τὴν δυναστείαν ταύτην, προφασιζόμενος ὅτι ἔλαβε γράμματα ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην αὐτῶν, διὰ νὰ πάρῃ τὸν λαὸν ἐκεῖνον· διότι, εἴτε ἔχοι, εἴτε δὲν ἔχοι τοιοῦτον γράμμα, πρέπει νὰ λάβῃ καὶ γράμμα δηλωτικὸν, ὅτι μετὰ εἰρήνης ἔλαβε τὴν ἀνήκουσαν εἰς αὐτὸν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν προκρατοῦντα ταύτην Ἐπίσκοπον (εἰ δὲ τοῦτο οὐ ποιήσῃ, νὰ χάνῃ τὸ δικαιόν του) (2). Ἐὰν δὲ ὁ ἐναγόμενος Ἐπίσκοπος παρομοίως ἐνάγῃ τὸν ἐνάγοντα, ἡ κρίσις αὕτη νὰ θεωρῆται ἀπὸ Ἐπισκόπους, εἴτε ἐκείνους ὁποῦ ὁ Μητροπολίτης ἤθελε δώσει, εἴτε ἐκείνους ὁποῦ αὐτοὶ διαλέξουν, γειτνιῶντας καὶ πλησιοχώρους. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΑ'. 131.

Ἤρεσεν ἵνα, οἵτινες δήποτε ἀμελῶσι τῶν τόπων, τῶν ἀνηκόντων τῇ αὐτῶν καθέδρᾳ, πρὸς τὸ τούτους κερδᾶναι εἰς τὴν καθολικὴν ἑνότητα, ἐγκληθῶσιν ἀπὸ τῶν γειτνιώντων αὐτοῖς ἐπιμελῶν Ἐπισκόπων, περὶ τοῦ, μὴ ἀναβάλλεσθαι τοῦτο πράξαι. Διὸ, ἐὰν ἐντὸς προθεσμίας μηνῶν ἓξ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς περὶ τούτου συνελεύσεως, μηδὲν ἀνύσωσι, τῷ δυναμένῳ λοιπὸν τούτους κερδᾶναι προσκυρωθῶσιν. Οὕτω μέντοι ἵνα, ἐὰν ἐκεῖνος, πρὸς ὃν δείκνυνται ἀνήκειν οἱ τοιοῦτοι, ἐξεπίτηδες διά τινα οἰκονομίαν ἔδοξεν ἀμελεῖν, τοῦτο τῶν αἱρετικῶν ἐπιλεξαμένων, ὥστε ἀθορύβως αὐτοὺς παραδέξασθαι. Καὶ ἐν τοσούτῳ ἡ αὐτοῦ ἐπιμέλεια ἀπὸ ἑτέρου προελήφθη, ἤ τινι, εἰ κατεχρήσατο, τοὺς αὐτοὺς αἱρετικοὺς πλέον ἐκάκιζε τούτου, μεταξὺ Ἐπισκόπων κρινόντων, διαγινωσκομένου, οἱ τόποι τῇ αὐτοῦ καθέδρᾳ ἀποκατασταθῶσι. Τῶν δὲ κρινόντων Ἐπισκόπων, ἐκ διαφόρων ὄντων ἐπαρχιῶν, ἐκεῖνος ὁ πρωτεύων τοὺς δικαστὰς δώσει, οὗ τινος ἐν τῇ χώρᾳ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει τόπος, περὶ οὗ φιλονεικεῖται. Ἐὰν δὲ κατὰ κοινὴν συναίνεσιν γείτονας ἐπιλέξωνται κριτὰς, ἢ εἷς ἐπιλεγῇ, ἢ τρεῖς. Καὶ ἐὰν τρεῖς ἐπιλέξωνται καὶ ἀρεστῶσιν, ἢ τῇ τῶν ὅλων ψήφῳ ἐξακολουθήσωσιν ἢ τῇ τῶν δύω (3), ἀπὸ δὲ τῶν δικαστῶν τῶν κατὰ κοινὴν συναίνε-

Ἀπος. νή. τῆς δ'. κέ. τῆς ς'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς Σαρδ. ιά. τῆς Καρθ. ις'. οθ'. πβ'. πς'. ρλβ'. ρλγ'. τοῦ Νύσ. ς'. τοῦ Πέτρου ί.

(1) Τὸ, οὐ προκριματισθείη ἐν τῇ Μάτρικι, νοεῖται καὶ οὕτως· Δὲν θέλει βλαφθῆ καὶ χάσει κἀνένα τόπον ἀπὸ τοὺς καταγεγραμμένους εἰς τὸν πρωτότυπον Κώδηκα τῆς Ἐκκλησίας του ὁ οἰκοκύριος Ἐπίσκοπος, μὲ τὸ νὰ τὸν ἐνέμετο ὁ ἄλλος Ἐπίσκοπος ἀνάμεσα εἰς τρεῖς χρόνους, ὄχι, ἀλλὰ θέλει τὸν πάρει ὀπίσω.

(2) Τοῦτο ὁ Κανὼν οὐ περιέχει, ὁ δὲ Ζωναρᾶς προστίθησι.

(3) Τὸ ἀκόλουθον μέρος τοῦ Κανόνος, ἡνωμένον ὄν, διῃρημένον ἐστὶ παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἀριθμὸν ἔχον Κανόνος 126.

σιν ἐπιλεγέντων μὴ ἐξεῖναι ἐκκαλεῖσθαι. Ὅστις δήποτε ἀποδειχθείη διὰ μονοτονίαν μὴ θέλειν τοῖς δικασταῖς πειθαρχῆσαι, τοῦτο γινώσκων ὁ τῆς πρώτης καθέδρας Ἐπίσκοπος, δώσει γράμματα, ὥστε μηδένα τῶν Ἐπισκόπων αὐτῷ κοινωνῆσαι, ἕως οὗ πειθαρχήσῃ.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει νὰ ἀμελῶσιν οἱ Ἐπίσκοποι τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῶν εὑρισκομένους αἱρετικούς, ὡς λόγον ἀποδώσοντες περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ σπουδάζουν μὲ κάθε τρόπον νὰ τοὺς κερδίσουν καὶ νὰ τοὺς ἐπιστρέψουν εἰς τὴν καθολικὴν ἑνότητα (1), ἤτοι Ἐκκλησίαν. Εἰ δὲ ἀναβάλλουσι τὸν καιρὸν, νὰ κατηγορηθοῦν διὰ τὴν ἀναβολὴν ταύτην ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους Ἐπισκόπους. Ἐὰν δὲ καὶ κατηγορηθέντες, πάλιν ἀμελῶσι, καὶ εἰς διορίαν μηνῶν ἓξ δὲν ἐπιστρέψουν τινὰς ἐξ αὐτῶν, οἱ αἱρετικοὶ οὗτοι μετὰ τῶν τόπων αὐτῶν νὰ δίδωνται εἰς ἄλλον ἐπίσκοπον δυνάμενον νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ. Πλὴν ἐὰν ὁ Ἐπίσκοπος, εἰς ὃν ὑπόκεινται οἱ αἱρετικοὶ, μεταχειρίζεται τὴν φαινομένην ἀμέλειαν ταύτην δι' οἰκονομίαν τινὰ, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν οἱ αἱρετικοὶ, ἵνα εἰρηνικώτερα καὶ ἀβίαστα ἐπιστραφῶσιν, (ὡσὰν ὁποῦ ἂν ἐμεταχειρίζετο ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν περισσοτέραν, ἤθελαν σκληρυνθῆ διὰ αὐτὴν ἐκεῖνοι), ἄλλος δὲ Ἐπίσκοπος μὴ γινώσκων τὴν οἰκονομίαν ταύτην, ἐπρόλαβε καὶ τοὺς ἐπέστρεψεν· ἐὰν, λέγω, τοῦτο φανερωθῆ μετὰ διαγνώσεως καὶ κρίσεως τῶν Ἐπισκόπων, οἱ τόποι ὅλοι καὶ οἱ λαοὶ τῶν ἐπιστραφέντων αἱρετικῶν νὰ δίδωνται εἰς ὃν ὑπέκειντο Ἐπίσκοπον, τοὺς δὲ μέλλοντας κρῖναι Ἐπισκόπους, ἢ νὰ τοὺς δίδῃ ὁ Μητροπολίτης ἐκεῖνος, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐπαρχίαν εὑρίσκεται ὁ φιλονεικούμενος λαὸς καὶ τόπος τῶν αἱρετικῶν, ἢ μὲ συμφωνίαν νὰ τοὺς ἐκλέγουν καὶ οἱ δύω διαφερόμενοι Ἐπίσκοποι· καὶ ἐὰν μὲν ἕνα ἐκλέξουν, νὰ μένουν εἰς τὴν κρίσιν του, ὡς αἱρετοῦ κριτοῦ, ἐὰν δὲ τρεῖς, συμφωνούντων μὲν καὶ τῶν τριῶν, νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν· μὴ συμφωνοῦντος δὲ τοῦ ἑνὸς, νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὴν κρίσιν τῶν συμφωνούντων δύω, καὶ τὴν κρίσιν αὐτῶν νὰ μὴ ἐκκαλοῦν εἰς ἄλλο κριτήριον. Ὅποιος δὲ ἐκ τῶν δύο διὰ πεῖσμα δὲν πείθεται εἰς τοὺς αἱρετοὺς αὐτοὺς κριτὰς, διὰ γραμμάτων τοῦ Μητροπολίτου νὰ μὴ συγκοινωνῇ τινὰς Ἐπίσκοπος μὲ αὐτὸν, ἕως οὗ νὰ πεισθῇ. Ὅρα καὶ τὸν νη'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ις'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΛΒ'. 132.

Ἀπος. νη. τῆς δ'. κέ. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς' Σαρδ. ιά. Καρθ. οδ'. πβ'. πς'. ρλά. ρλγ'. τοῦ Νύσ. ς'. τοῦ Πέτρου ί.

Ἐὰν ἐν τοῖς Ματρικίοις, ἤγουν ἐν ταῖς καθέδραις, Ἐπίσκοπος ἀμελὴς γένηται κατὰ τῶν αἱρετικῶν, ὑπομνησθείη ὑπὸ τῶν γειτνιώντων Ἐπισκόπων ἐπιμελῶν, καὶ ὑποδειχθείη αὐτῷ ἡ ἰδίᾳ περιφρόνησις πρὸς τὸ μὴ ἔχειν ἀπολογίαν. Ἐὰν δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ὑπομνησθῇ, ἐντὸς μηνῶν ἓξ, ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ διάγων, μὴ τῶν ὀφειλόντων πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα ἐπιστραφῆναι τὴν φροντίδα ποιήσηται, τῷ τοιούτῳ μὴ συγκοινωνηθῇ, ἕως οὗ τοῦτο πληρώσῃ. Εἰ δὲ ὁ ἐπεξεργαστὴς εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους μὴ παραγένηται, τῷ Ἐπισκόπῳ μὴ ἐπιγραφῇ.

Ἑρμηνεία.

Οὐ μόνον τοὺς ἄλλους τόπους τῶν αἱρετικῶν, κατὰ τὸν προλαβόντα Κανόνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς καθέδρας καὶ Μητροπόλεις, (εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκονται οἱ πρωτότυποι Κώδηκες καὶ ἀπογραφαὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν· τοῦτο γὰρ δηλοῦσι τὰ Ματρίκια, καὶ ὅρα εἰς τὸν μα'. τῆς Συνόδου ταύτης) πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἐπιμεληθῇ καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ὄχι νὰ ἀμελῇ. Ὁ δὲ ἀμελῶν αὐτῶν, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ ἐνθυμίζεται περὶ τούτου ἀπὸ τοὺς γείτονας Ἐπισκόπους, διὰ νὰ μὴ ἔχῃ ὕστερον ἀπολογίαν. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἐνθύμησιν, εἰς ἓξ μῆνας εὑρίσκόμενος εἰς τὰς καθέδρας αὐτὰς τῶν αἱρετικῶν, δὲν φροντίσῃ νὰ ἐνεργήσῃ ὅλους τοὺς τρόπους ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους ἠμποροῦν νὰ ἐπιστραφοῦν οἱ αἱρετικοὶ, νὰ γίνεται ἀκοινώνητος (2), ἕως οὗ νὰ κάμῃ τοῦτο. Εἰ δὲ ὁ ἄρχων τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἐπεξεργάσῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ φέρῃ τοὺς αἱρετικοὺς, καὶ μὴ θέλοντας εἰς τὸ νὰ ἀπολογηθοῦν (3), δὲν εὑρίσκεται παρὼν, ἂς μὴ κατηγορῆται διὰ τὴν ἀναβολὴν αὐτὴν τῆς ἐπιστροφῆς των ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς μὴ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ γενομένην. Ὅρα καὶ τὸν νη'. Ἀποστολικόν.

(1) Τὸ, εἰς τὴν καθολικὴν ἑνότητα ὁ Βαλσαμὼν καὶ ὁ Ζωναρᾶς συνάπτοντες μὲ τὸ ἀκόλουθον ἐγκληθῶσι, λέγουσιν, ὅτι νὰ ἐγκαλοῦνται οἱ ἀμελοῦντες οὗτοι Ἐπίσκοποι εἰς τὴν καθολικὴν ἑνότητα, ἤτοι ἐνιαυσίαν Σύνοδον. Ἀλλ' ἡμεῖς βλέποντες πανταχοῦ τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου, τὴν καθολικὴν ταύτην ἑνότητα ἐκλαμβανομένην πάντοτε εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ οὐδέποτε εἰς τὴν Σύνοδον, οὕτως αὐτὸ ἑρμηνεύσαμεν.

(2) Ὁ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει νὰ γίνεται ἀκοινώνητος ὁ ἀμελήσας αὐτὸς Ἐπίσκοπος, ἐὰν ἄλλος δηλ. δὲν εὑρεθῇ νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς αἱρετικοὺς ἐπιμελέστερος Ἐπίσκοπος κατὰ τὸν ρλα'. Κανόνα.

(3) Ὁ Ἐπεξεργαστὴς ἴσως νὰ ἦναι ὁ ἔκδικος καὶ ἐμβιβαστὴς, περὶ οὗ διαλαμβάνουσιν ὁ ρς'. καὶ ρζ'. τῆς παρούσης Συνόδου, τοὺς ὁποίους ἐζήτησαν οἱ Πατέρες ἀπὸ τὸν Βασιλέα.

ΚΑΝΩΝ ΡΛΓ'. 133.

'Απος. νή. τῆς δ'. κέ. τῆς ς'. ιθ'. τῆς ά. καὶ β'. ις'. τῆς Σαρδ. ιά. τῆς Καρ. οθ'. πβ'. πς'. ρλά. ρλβ'.

Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῇ τὸν τοιοῦτον ψευσάμενον περὶ τῆς ἐκείνων κοινωνίας, ἐν τῷ λέγειν αὐτοὺς κεκοινωνηκέναι, οὓς δείκνυται, συνειδήσει αὐτοῦ μὴ κοινωνῆσαι καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν ἔτι μὴν ἀπολέσει.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω. Λέγει γὰρ ὅτι, ἐὰν κατηγορούμενος ὁ ἀμελήσας νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς αἱρετικοὺς Ἐπίσκοπος, εἰπῇ ψευδῶς, ὅτι ἐπέστρεψαν καὶ ἐσυγκοινώνησαν αὐτοὶ μὲ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψουν ὁλότελα, ἢ καὶ ἐπέστρεψαν μὲν, ὄχι δὲ μὲ τὴν εἰδησιν καὶ σπουδὴν τὴν ἐδικήν του, οὗτος νὰ καθαίρεται παντελῶς καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν, καὶ διατὶ εἶπε ψεύματα. Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΛΔ'. 134.

Τῆς β'. ς' τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθαγ. ιά. λς'.

Ἤρεσεν ἵνα, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι Κληρικοὶ ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐὰν περὶ τῆς ψήφου, τοὺς ἰδίους Ἐπισκόπους μέμφωνται οἱ γειτνιῶντες Ἐπίσκοποι τούτων, ἀκροάσωνται, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων περατώσωσιν οἱ παρ' αὐτῶν, κατὰ συναίνεσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν Ἐπισκόπων προσλαμβανόμενοι. Ἐὰν δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκκαλέσασθαι θελήσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται, εἰμὴ πρὸς τὰς τῆς Ἀφρικῆς Συνόδους, ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν. Πρὸς δὲ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης ὁ βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι, ἀπὸ μηδενὸς ἐν Ἀφρικῇ δεχθείη εἰς κοινωνίαν.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν εἶναι σχεδὸν ἀπαράλλακτος μὲ τὸν λς'. τῆς παρούσης ταύτης Συνόδου. Δι' ὃ καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ. Τοῦτο δὲ καὶ μόνον προσθέτει παράνω ὁ παρὼν, ὅτι οἱ θέλοντες ἐκκαλέσαι τὴν κρίσιν ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, νὰ τὴν ἐκκαλοῦν πρὸς τὰς Συνόδους τῆς Ἀφρικῆς, ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας κτλ. (1). Ὅρα καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΛΕ'. 135.

Τῆς ά. γ'. ιθ'. τῆς Καρθ. ς'. νά. τῆς δ'. ιέ. τῆς ς'. μ'. μέ. τοῦ Βασ. ιή.

Ἤρεσεν ἵνα, ὅστις δήποτε τῶν Ἐπισκόπων δι' ἀνάγκην τῆς παρθενικῆς σωφροσύνης κινδυνευούσης, ὅτε, ἢ ἐραστὴς δυνατὸς, ἢ ἅρπαξ τις ἐστὶν ἐν ὑποψίᾳ, ἢ ἔτι μὴν ὑπό τινος θανατηφόρου κινδύνου αὐτὴ αἴσθηται νυχθεῖσα παρακαλούντων ἢ τῶν γονέων αὐτῆς, ἢ ὧν τῇ φροντίδι ἀνάκειται, διὰ τὸ μὴ χωρὶς τοῦ σχήματος τελειωθῆναι, καλύψῃ παρθένον, ἢ ἐκάλυψεν, ἐντὸς κείρας ἑνιαυτῶν εἰκοσιπέντε, μηδὲν τὸν τοιοῦτον βλάψῃ ἡ περὶ τούτου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑνιαυτῶν κατασταθεῖσα Σύνοδος.

Ἑρμηνεία.

Εἴπομεν κατὰ τὸν μέ τῆς ς'. ὅτι οἱ Μοναχοὶ καὶ Μονάζουσαι μὲ τὰ κοσμικὰ φορέματα ἔκαμναν τὴν δοκιμὴν τῆς καλογερικῆς: τοῦτο δὲ γίνεται φανερώτερον ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα. Διορίζει γὰρ οὗτος, ὅτι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι αἱ καθιερωθεῖσαι εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, κατὰ τὸν ς'. τῆς παρούσης, αὐταὶ νὰ μὴ φοροῦν τὸ σχῆμα ἕως εἰς τὸν κέ. χρόνον τῆς ἡλικίας των, (περὶ οὗ ὅρα τὸν μ'. τῆς ς'.) ἐὰν δὲ ἠγάπησε κάμμίαν ἀπὸ αὐτὰς δυνάστης τινὰς, ἢ ἦναι ὑποψία ὅτι ἔχει νὰ ἁρπάσῃ αὐτὴν κἀνένας ἀσελγὴς ἄνθρωπος, ἢ καὶ εἰς κίνδυνον θανάτου εὑρίσκεται, καὶ παρακαλῇ αὐτὴ καὶ οἱ γονεῖς της διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ λάβῃ τὸ σχῆμα, δίδοται ἄδεια εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ φορέσῃ τὴν αὐτὴν τὸ σχῆμα καὶ πρὸ τοῦ κέ. χρόνου, καὶ διὰ τὸ παράκαιρον αὐτὸ νὰ μὴ βλάπεται οὗτος ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὁποῦ τὸν τοιοῦτον καιρὸν ἐδιώρισεν, ὡς ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐχ ἑκουσίως αὐτὸν παραβάς. Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. τῆς ά. καὶ ς'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΛς'. 136.

Ἤρεσε πάσῃ τῇ Συνόδῳ, διὰ τὸ μὴ ἐπιπολὺ τοὺς πρὸς τὴν Σύνοδον συναχθέντας Ἐπισκόπους σύμπαντας κατέχεσθαι, ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας ἀνὰ τρεῖς ἐπιλεγῆναι δικαστάς.

(1) Διὰ τοῦτο φαίνεταί μοι μὲ διπλοῦν Κανόνα ἐμπόδισεν ἡ Σύνοδος τὸ νὰ μὴ ἐκκαλοῦν οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι εἰς τὴν Ρώμην, διὰ τὴν μεγάλην ἐνόχλησιν ὁποῦ ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν ὁ Πρεσβύτερος Ἀπιάριος, καὶ διατὶ ὁ Πάπας τῆς Ρώμης ἐζήτει παρανόμως μὲ κάθε τρόπον τὴν ἔκκλητον τῆς κρίσεως τῶν ἐν Ἀφρικῇ, καὶ πάντων τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων, Διακόνων, καὶ πάντων τῶν λοιπῶν Κληρικῶν, ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου, καὶ θέλομεν εἰπεῖ καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν δύω τῆς παρούσης Συνόδου Ἐπιστολῶν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ ἀθροισθέντες Ἐπίσκοποι, ἐπειδὴ ἐπολυκαίρισαν εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην (εἰς ἓξ γὰρ ὁλοκλήρους χρόνους αὕτη, ὡς εἴπομεν, διήρκεσε) καὶ ἔμειναν ἀκόμη κάποια ζητήματα νὰ θεωρηθοῦν, διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἐφάνη εὔλογον νὰ διαλεχθοῦν ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν τρεῖς Ἐπίσκοποι, καὶ οἱ μὲν λοιποὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, οἱ διαλεχθέντες δὲ αὐτοὶ νὰ μείνουν καὶ νὰ θεωρήσουν τὰ ἐναπολειφθέντα ζητήματα.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΖ'. 137.

Ἀπος. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. κά. τῆς Καρθ. ἡ. κζ'. ρλή. ρλθ'.

Ἤρεσε πᾶσιν, ἐπειδὴ τοῖς ἀνωτέροις τῶν Συνόδων ψηφίσμασι περὶ προσώπων Κληρικῶν τῶν μὴ ὀφειλόντων εἰς κατηγορίαν προσδεχθῆναι ὡρίσθη, καὶ οὐκ ἐπεξειργάσθη, ποῖα πρόσωπα μὴ προσδεχθῶσι, διὰ τοῦτο ὁρίζομεν τοῦτον ὀρθῶς πρὸς κατηγορίαν μὴ εἰσδέχεσθαι, ὅστις μετὰ τὸ ἀπὸ κοινωνίας γενέσθαι, ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ ἀφορισμῷ ὑπάρχει, εἴτε Κληρικὸς εἴη, εἴτε λαϊκὸς κατηγορῆσαι βουλόμενος.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανών, εἰς κατηγορίαν Κληρικῶν νὰ μὴ δέχωνται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἀδιάβλητοι καὶ ἀκατηγόρητοι. Ὅστις λοιπὸν Κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρίσθη, ἐν ὅσῳ καιρῷ εὑρίσκεται εἰς τὸν ἀφορισμόν, νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ νὰ κατηγορῇ Κληρικόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΡΛΗ'. 138.

Ἀπος. οδ'. τῆς β'. β'. ς'. τῆς δ'. θ'. κά. τῆς Καρθ. ἡ. κζ'. ρλθ'.

Ἤρεσεν ἵνα πάντες οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπελεύθεροι εἰς κατηγορίαν μὴ δεχθῶσι, καὶ πάντες, οὓς πρὸς κατηγορητέα ἐγκλήματα οἱ δημόσιοι νόμοι οὐ προσδέχονται· πάντες ἔτι μὴν οἱ τοῖς τῆς ἀτιμίας σπίλοις ἐρραντισμένοι· τουτέστι μῖμοι, καὶ ὅσα ταῖς αἰσχρότησιν ὑποβέβληνται πρόσωπα· αἱρετικοὶ ἔτι μὴν, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε Ἰουδαῖοι. Πλὴν ὅμως πᾶσιν, οἷς ἡ τοιαύτη κατηγορία ἀρνεῖται, ἐν ταῖς ἰδίαις αἰτίαις τὴν τοῦ κατηγορεῖν ἄδειαν μὴ ὀφείλειν ἀρνεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἀλλ' οὔτε ὅλοι οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἐλευθερωθέντες δέχονται εἰς τὸ νὰ κατηγορήσουν τοὺς ἐδικούς των αὐθέντας καὶ ἐλευθερωτὰς (1) κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, οὔτε ὅλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους δὲν δέχονται εἰς κατηγορίαν τινῶν οἱ πολιτικοὶ νόμοι· ἀλλ' οὔτε οἱ ἄτιμοι καὶ οἱ ἀτίμους καὶ αἰσχρὰς μεταχειριζόμενοι τέχνας, ἤγουν, οἱ μῖμοι, οἱ σκηνικοὶ καὶ ὑποκριταὶ, ἢ μονομάχοι καὶ θηριομάχοι, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι. Ἀλλ' οὔτε αἱρετικοὶ, ἢ σχισματικοὶ, ἢ Ἕλληνες, ἢ Ἰουδαῖοι. Οὗτοι, λέγω, πάντες εἰς ἐγκληματικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις δὲν δέχονται νὰ κατηγοροῦν Ἐπισκόπους καὶ Κληρικούς. Εἰς δὲ χρηματικὰς καὶ ἐδικάς των ὑποθέσεις ὅλοι ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ κατηγοροῦν αὐτούς. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολ. καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΡΛΘ'. 139.

Ἀπος. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. κά. τῆς Καρθ. ἡ. κζ'. ρλή.

Ἤρεσεν ἵνα, ὁσάκις δήποτε Κληρικοῖς, ἀπὸ κατηγόρων πολλὰ ἐγκλήματα ὑποβάλλονται, καὶ ἐὰν ἐξ αὐτῶν περὶ οὗ πρῶτον ἐπράχθη, ἀποδειχθῆναι οὐκ ἠδυνήθη, πρὸς τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα μὴ προσδεχθῶσιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν διάφορα ἐγκλήματα εἴπῃ τινὰς κατὰ τῶν Ἐπισκόπων ἢ Κληρικῶν, καὶ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ, τὸ πρώτως ἐξετασθὲν, δὲν δυνηθῇ νὰ ἀποδείξῃ ἀληθινὸν, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὔτε εἰς τὰ λοιπὰ ἐγκλήματα νὰ προσδέχεται ὡς ἀληθινὸς ὁ τοιοῦτος. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολ. καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΡΜ'. 140.

Ἀπος. οέ. τῆς ά. δ'. τῆς Καρθ. ἡ. κζ'. λή. ξή. ρλή. ρλθ'.

Μάρτυρας δὲ εἰς μαρτυρίαν μὴ εἰσδέχεσθαι, τοὺς μηδὲ πρὸς κατηγορίαν εἰσδεχθῆναι παραγγελθέντας, ἢ ἔτι μὴν, οὓς αὐτὸς ὁ κατήγορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου προσκομίσει. Μαρτυρία δὲ ἐντὸς κείρας ἐνιαυτῶν δεκατεσσάρων μὴ προσδεχθείη.

(1) Ἀλλ' οὔτε τοὺς παῖδας ἢ τοὺς κληρονόμους τῶν αὐθεντῶν | ἀπελεύθεροι, οὔτε πάντας τοὺς ἔχοντας εἰς αὐτοὺς πατρωνικὰ καὶ ἐλευθερωτῶν αὐτῶν δύνανται νὰ κατηγορήσουν οἱ δοῦλοι καὶ | δίκαια. Πατρωνία δὲ κατὰ Λατίνους θέλει νὰ εἴπῃ προστασία.

Ἑρμηνεία.

Ὄχι μόνον οἱ τῶν Κληρικῶν καὶ ἱερωμένων κατήγοροι πρέπει νὰ ἦναι ἀκατηγόρητοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ τούτων μέλλοντες μαρτυρῆσαι, ὡς ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται. Ὅσα λοιπὸν πρόσωπα εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι εἰς κατηγορίαν δὲν δέχονται Κληρικῶν, αὐτὰ οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ τούτων δέχονται. Ἀλλ' οὔτε νὰ δέχωνται εἰς μαρτυρίαν ἐκείνους ὁποῦ φέρει ὁ κατήγορος ἀπὸ τὸ ὀσπήτιόν του (καὶ μάλιστα ὄντας ὑπεξουσίους)· ὅποπτοι γὰρ οὗτοι εἶναι διὰ τὴν οἰκειότητα. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι εἶναι ἄνηβοι, πρὸ τοῦ νὰ φθάσουν εἰς ἡλικίαν ιδ'. χρόνων, εἰς μαρτυρίαν δὲν δέχονται, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουσιν ἀκόμη τὸν λογισμὸν καὶ τὸ φρόνημα σταθερόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΜΑ'. 141.

Ἤρεσεν ἵνα, ἐάν ποτε Ἐπίσκοπος λέγῃ τινὰ, αὐτῷ μόνῳ τὸ ἴδιον ἔγκλημα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκεῖνος ἀρνῆται, μὴ λογίσηται ὁ Ἐπίσκοπος εἰς ἰδίαν ὕβριν συντείνειν, ὅτι αὐτὸς μόνος οὐ πιστεύεται. Εἰ δὲ καὶ τῷ σκινδαλμῷ τῆς ἰδίας συνειδήσεως λέγοι μὴ θέλειν ἑαυτὸν κοινωνεῖν τῷ ἀρνουμένῳ (1), ἐφ' ὅσον τῷ ἀφωρισμένῳ μὴ κοινωνῇ ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος, τῷ αὐτῷ Ἐπισκόπῳ ἄλλοι μὴ συγκοινωνήσωσιν Ἐπίσκοποι. Ὥστε μᾶλλον παραφυλάττεσθαι τὸν Ἐπίσκοπον μὴ λέγειν κατά τινος, ὅπερ ἀποδείξεσιν ἐλέγξαι παρ' ἑτέροις οὐ δύναται.

Ἀποσ. λϐ'. τῆς ά. έ. τῆς Ἀντιοχ. ς'. τῆς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ ά. τῆς Σαρδ. ιϐ'. τῆς Καρ. ιά. λζ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὰς ἐξομολογηθῇ κατὰ μόνας εἰς Ἐπίσκοπον ἁμάρτημά τι ἐδικόν του, ἄξιον ἀκοινωνησίας καὶ ἀφορισμοῦ, ἔπειτα ὁ Ἐπίσκοπος μὲν τὸ φανερώσῃ, ὁ δὲ ἐξομολογηθεὶς ἀκούοντας τοῦτο, ἀρνῆται ὅτι τοῦ τὸ ἐξωμολογήθη· ἐὰν τοῦτο, λέγω, ἀκολουθήσῃ, δὲν πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ πιστεύεται μόνος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναγκάζεται νὰ συγκοινωνῇ μὲ ἐκεῖνον, καὶ νὰ μὴ νομίζῃ εἰς ὕβριν ἐδικήν του, ὅτι οἱ ἄλλοι δὲν τοῦ πιστεύουσι μόνου. Ἐὰν δὲ αὐτὸς δὲν θέλῃ νὰ συγκοινωνῇ μὲ τὸν ἐξομολογηθέντα καὶ ἀρνούμενον, διὰ τὸ σκάνδαλον ὁποῦ τοῦ κάμνει ἡ συνείδησις ἐλέγχουσα αὐτὸν, πῶς τάχα συγκοινωνεῖ μὲ τὸν ἄξιον ἀκοινωνησίας καὶ ἀφορισμοῦ, ἐν ὅτῳ καιρῷ αὐτὸς δὲν συγκοινωνεῖ μὲ τὸν ἀρνούμενον, οὔτε οἱ ἄλλοι Ἐπίσκοποι νὰ μὴ συγκοινωνοῦν μὲ αὐτόν. Καὶ τοῦτο νὰ γίνεται διὰ νὰ φυλάττεται ὁ Ἐπίσκοπος, νὰ μὴ λέγῃ κανένα ἔγκλημα ἐναντίον τινὸς, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἀποδείξῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους διὰ μαρτύρων, ἢ ἄλλου τινός. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λϐ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Ἡ ἀπὸ πάσης τῆς ἐν Ἀφρικῇ Συνόδου, πρὸς Βονιφάτιον τὸν τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον, διὰ Φαυστίνου Ἐπισκόπου, Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου πρεσβυτέρου, τῶν τοποτηρητῶν τῆς Ρώμης Ἐκκλησίας, ἀποσταλεῖσα Ἐπιστολὴ Α'.

Ἐπειδὴ τῷ Κυρίῳ ἤρεσεν ἵνα, περὶ ὧν ἅμα ἡμῖν διεπράξαντο οἱ ἁγιώτατοι ἀδελφοὶ ἡμῶν, Φαυστῖνος ὁ Συνεπίσκοπος, καὶ οἱ Συμπρεσβύτεροι Φίλιππος καὶ Ἄσελλος, μὴ τῷ τῆς μακαρίας μνήμης Ζωσίμῳ τῷ Ἐπισκόπῳ, ἀφ' οὗ πρὸς ἡμᾶς γράμματα καὶ ἐντολὰς ἤγαγον, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ τιμιότητι εἰς τὸν ἐκείνου τόπον θεόθεν καταστάθῃση, ἡ ἡμετέρα βραχύτης ἀντιγράψῃ τὰ τῇ ἑκατέρων ἡμῶν ὁμονοίᾳ περατωθέντα, ὀφείλομεν διὰ βραχέων ἐμφανῆ κατασταῖσαι. Οὐ μὴν τὰ τοῖς ἐκτεταμένοις τῶν πεπραγμένων κυλίσμασι κατεχόμενα, ἐν οἷς σωζομένης μὲν τῆς ἀγάπης, οὐ χωρὶς δὲ μικροῦ τῆς ἀμφισβητήσεως καμάτου παρειλκύσαμεν, σκεπτόμενοι τὰ εἰς τὸ πρᾶγμα συντείνοντα, τοῖς πεπραγμένοις ἐνθεῖναι. Κἀκεῖνος γὰρ, εἰ ἔτι ἦν ἐν τῷ σώματι τούτῳ, χαριεστέρως ἐδέχετο, ὅπερ ἔδλεπεν εἰρηνικωτέρως περατωθὲν, Κύριε ἀδελφέ. Ἀπιάριος ὁ Πρεσβύτερος, οὗ τινος καὶ περὶ τῆς χειροτονίας καὶ τῆς ἀκοινωνησίας καὶ προκλήσεως ἀνεφύη, οὐ μόνον τῇ ἐν Σίκκῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐν πάσῃ τῇ Ἀφρικῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐ μικρὸν σκάνδαλον, περὶ πάντων, ὧν ἐπλανήθη, συγγνώμην αἰτήσας, τῇ κοινωνίᾳ ἀποκατέστη. Πρῶτος γὰρ ὁ Συνεπίσκοπος ἡμῶν Οὐρβανὸς ὁ τῆς Σίκκης, ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ διορθωτέον, ἀναμφιβόλως διωρθώσατο. Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας οὐ μόνον πρὸς τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔδει πρόνοιαν ποιήσασθαι, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα προηγήσαντο, ὅπως ἀπὸ τῶν ὁμοίων, ἢ καὶ βαρυτέρων, τῶν μετὰ ταῦτα προπαραφυλαξώμεθα, ἤρεσεν ἡμῖν, ἵνα ἐκ τῆς ἐν Σίκκῃ Ἐκκλησίας ἀποκινηθῇ ὁ Πρεσβύτερος

(1) Τὸ ἀκόλουθον μέρος τοῦ Κανόνος τούτου, διηρημένον ἐςἰν οὐ καλῶς παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἀριθμὸν ἔχον Κανόνος 137. Ὑπομιμνήσκομεν δὲ τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι ὁ παρὰ τοῖς ἑρμηνευταῖς ἀριθμὸς τῶν Κανόνων λανθασμένος ἐστὶν ἀπὸ τοὺς τυπογράφους, τόσον ἐν ταῖς Πανδέκταις, ὅσον καὶ ἐν τῷ Βαλσαμῶνι. Ἀντὶ γὰρ τοῦ 137 ἀριθμοῦ τῶν Κανόνων, αὐτοὶ μόνον ἔχουν 133 ἐν τῷ μέσῳ που τὸ λάθος τοῦτο ποιήσαντες.

Ἀπιάριος, φυλαττομένης αὐτῷ δηλονότι τῆς τιμῆς τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ, καὶ λαμβάνων ἐπιστολὴν, ὅπου δήποτε ἀλλαχοῦ βουληθείη καὶ δυνηθείη, τῷ καθήκοντι τοῦ πρεσβυτέρου λειτουργήσῃ, ὅπερ τῷ αὐτῷ Ἀπικρίῳ δι' οἰκείων γραμμάτων αἰτήσαντι, χωρὶς τινος δυσχερείας συνεχωρήσαμεν. Πρὸ τοῦ δὲ ἡ αἰτία αὕτη τῷ τοιούτῳ πέρατι παραδοθῇ μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἅτινα διηνεκέσι διαγνώσεσιν ἀναστρέφομεν, αὐτοῦ τοῦ λόγου ἀπαιτήσαντος, ὥστε τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πεπραγμένοις ζητῆσαι ἡμᾶς παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Φαυστίνου τοῦ Συνεπισκόπου, καὶ Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου τῶν Συμπρεσβυτέρων, ἵνα προενέγκωσιν εἴ τι δήποτε ἦν αὐτοῖς ἅμα ἡμῖν πρακτέον ἐπιτραπὲν, τινὰ μὲν ἀγράφως διὰ λόγων ἐπεξειργάσατο· ἡμῶν δὲ ἀπαιτησάντων, ὅπερ ἐπεφέροντο ἔγγραφον κομμονιτόριον, τοῦτο προήγαγον, ὅπερ ἀναγνωσθὲν παρ' ἡμῶν, τοῖς πεπραγμένοις, ἔτι μὴν ἐνετάγη τοῖς καὶ πρὸς ἡμᾶς δι' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος φερομένοις, ἐν ᾧ τέσσαρα αὐτοῖς τινὰ ἅμα ἡμῖν πρακτέα ἐνετάγησαν· ἓν, περὶ ἐκκλήτων Ἐπισκόπων πρὸς τὸν τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας Ἱερέα· Δεύτερον, ἵνα ἐπὶ τὸ κομητάτον Ἐπίσκοποι, ὡς ἔτυχε, μὴ πλεύσωσι· Τρίτον, περὶ τοῦ τὰς αἰτίας τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ζητεῖσθαι παρὰ τοῖς ὁμόροις Ἐπισκόποις, ἐὰν ἐκ τῶν ἰδίων ἀπὸ κοινωνίας προπετῶς γένωνται· Τέταρτον, περὶ Οὐρβανοῦ τοῦ Ἐπισκόπου ἀποκοινωνητέου, ἢ ἔτι μὴν ἐν Ρώμῃ κλητέου, εἰ μὴ τὰ ὀφείλοντα διορθωθῆναι διορθώσηται. Ἐξ ὧν πάντων περὶ τοῦ πρώτου καὶ τρίτου, τοῦτ' ἔστιν, ἵνα ἐξείη εἰς Ρώμην τοῖς Ἐπισκόποις ἐκκαλεῖσθαι, καὶ ὅτι τῶν Κληρικῶν αἱ αἰτίαι παρὰ τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῖς Ἐπισκόποις περατῶνται. Ἤδη ἐν τῷ προλαβόντι ἐνιαυτῷ, γράμμασιν ἔτι μὴν ἡμετέροις πεμφθεῖσι τῷ αὐτῷ τῆς προσκυνητῆς μνήμης Ζωσίμῳ τῷ Ἐπισκόπῳ, ἐσπουδάσαμεν ἐμφανῆσαι, ἵνα ταῦτα χωρίς τινος ὕβρεως αὐτοῦ πρὸς ὀλίγον φυλάξωμεν, ἕως οὗ ζήτησις γένηται τῶν ὅρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Καὶ νῦν δὲ ἀπὸ τῆς σῆς αἰτούμεθα ἁγιωσύνης, ἵνα ὃν τρόπον ταῦτα ἐν Νικαίᾳ ἀπὸ τῶν Πατέρων ἐπράχθησαν καὶ ὡρίσθησαν, οὕτως αὐτὰ παρ' ὑμῶν φυλαχθῆναι ποιήσῃς, καὶ αὐτόθι παρ' ὑμῖν τὰ ἐν τῷ αὐτῷ κείμενα Κομμονιτορίῳ γυμνασθῆναι ποιήσῃς. Τοῦτ' ἔστιν, ἐὰν Ἐπίσκοπος κατηγορηθῇ καὶ οἱ συνελθόντες Ἐπίσκοποι τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας κρίνωσι, καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ καθέλωσιν αὐτὸν, ὅταν δόξῃ ἐκκαλεῖσθαι, καὶ πρὸς τὸν μακαριώτατον τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον καταφύγῃ, ἐὰν συνίδῃ αὐτὸν ἀκουσθῆναι, καὶ δίκαιον λογίσηται, ὥστε ἀνεῳχθῆναι τὴν κρίσιν, γράψαι καταξιώσῃ τοῖς ἐν τῇ ὁμόρῳ καὶ ἐγγιζούσῃ ἐπαρχίᾳ καθεστῶσιν Ἐπισκόποις, ἵνα αὐτοὶ πάντα ἐπιμελῶς ἀναζητήσωσι, καὶ κατὰ τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας περατώσωσιν. Ἐὰν δὲ καὶ ὁ παρακαλῶν τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἄνωθεν ἀκουσθῆναι ἰδίᾳ ἱκεσίᾳ κινήσῃ τὸν Ρωμαϊκὸν Ἐπίσκοπον, ἵνα ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλευροῦ Πρεσβύτερον ἀποστείλῃ, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, τοῦτ' ἔστι τοῦ Ἐπισκόπου, τί βουληθῇ καὶ τί κρίνῃ. Καὶ ἐὰν ψηφίσηται τοὺς ὀφείλοντας μετὰ τῶν Ἐπισκόπων παρόντας κρῖναι, ἔχοντας τὴν αὐθεντίαν αὐτοῦ ἐξ οὗ ἀπεστάλησαν, ἔσται ἐν τῇ κρίσει αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ καὶ πιστεύσῃ ἀρκεῖν τοὺς Ἐπισκόπους πρὸς τὸ περατῶσαι τὰ τοῦ πράγματος, ποιήσῃ ὅπερ τῷ σοφωτάτῳ αὐτοῦ συνίδῃ βουλεύματι. Ὁμοίως περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων, ἐάν τις Ἐπίσκοπος ὀργίλος, ὅπερ εἰναι οὐκ ὀφείλει, ταχέως ἢ τραχέως κινηθῇ κατὰ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου ἰδίου, καὶ θελήσῃ τοῦτον ἐκ τῆς ἰδίας ἐξορίσαι Ἐκκλησίας, προνοητέον ἐστὶν, ἵνα μὴ ἀδίκως καταδικασθῇ, ἢ ἀπολέσῃ τὴν κοινωνίαν. Ἐχέτω οὖν ὁ ἐκβληθεὶς ἐξουσίαν προσελθεῖν τοῖς ὁμοροῦσι, καὶ ἡ αἰτία αὐτοῦ ἀκουσθήτω, καὶ ἐπιμελέστερον ζητηθήτω· ὅτι οὐκ ὀφείλει παρακαλοῦντι αὐτῷ ἡ ἀκρόασις ἀρνηθῆναι. Κἀκεῖνος δὲ ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ ἢ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν, ἀνεξικάκως καταδέξηται τὰ τοῦ πράγματος ἐξετασθῆναι, ἵνα ἢ κυρωθῇ ἢ διορθωθῇ ἡ γνώμη αὐτοῦ. Ταῦτα δηλονότι, ἕως τῆς παρουσίας τῶν ἀληθεστάτων ἐξέμπλων τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, τοῖς πεπραγμένοις ἐνεβλήθησαν· ἅτινα, ἐὰν ἐκεῖ, ὃν τρόπον ἐν αὐτῷ τῷ Κομμονιτορίῳ περιέχονται, τῷ ἡμῖν διὰ τῶν ἀποσταλέντων ἀδελφῶν ἐκ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐμφανισθέντι, καὶ παρ' ὑμῖν τῇ αὐτῇ τάξει ἐν Ἰταλίᾳ φυλάττωνται, οὐδαμῶς καὶ ἡμεῖς τῶν τοιούτων μεμνῆσθαι βουλόμεθα, ἢ οὐχ ὑποφέρειν ἐπειγόμεθα, ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι βοηθοῦντος τοῦ ἐλέους Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τῆς σῆς ἁγιωσύνης προεστώσης τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, οὐκέτι λοιπὸν ὑπομένομεν τὸν τύφον τοῦτον. Φυλαχθῶσι δὲ περὶ ἡμᾶς ἅτινα, καὶ μὴ λαλούντων ἡμῶν, ὀφείλουσι φυλαχθῆναι ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἅπερ κατὰ τὴν σοφίαν καὶ δικαιοσύνην, ἣν σοι ὁ Ὕψιστος ἐδωρήσατο, καὶ αὐτοὺς ἔτι μὴν συνορᾷς ὀφείλειν φυλαχθῆναι, ἐὰν τυχὸν ἀλλοίως ἔχωσιν οἱ Καννόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Ἡμεῖς γὰρ πλείστοις ἐντυχόντες βιβλίοις, οὐδαμοῦ ἀνέγνωμεν εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον ἐν Ρωμαϊκοῖς βιβλίοις, ὃν τρόπον ἐν τῷ προλεχθέντι Κομμονιτορίῳ αὐτόθεν ἀπεστάλησαν. Ὅμως, ἐπειδὴ ἐνταῦθα εἰς οὐδὲ ἓν βιβλίον Γραικὸν ταῦτα εὑρεῖν ἠδυνήθημεν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἔνθα λέγονται τὰ αὐτὰ ψηφίσματα, δύνασθαι τὰ αὐθεντικὰ ἔτι μὴν εὑρεθῆναι, ἡμῖν προσενεχθῆναι μᾶλλον ποθοῦμεν. Διὸ καὶ τὴν σὴν σεβασμιότητα δυσωποῦμεν, ἵνα γράψαι καὶ αὐτὸς ἔτι μὴν καταξιώσῃς πρὸς τοὺς ἐκείνων τῶν μερῶν Ἱερεῖς, τουτέστι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἄλλοις δὲ, ἐὰν παραστῇ τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ, ὅπως ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς οἱ ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁρισθέντες ἔλθωσι Κανόνες, σοῦ κατ' ἐξαίρετον τὴν εὐεργεσίαν ταύτην πάσαις ταῖς δυτικαῖς Ἐκκλησίαις τῇ τοῦ Κυρίου βοηθείᾳ συνεισάγοντος. Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει τὰ ἴσα ἀληθέστατα εἶναι ἐν Γραικοῖς τῆς ἐν Νικαίᾳ συναθροισθείσης Συνόδου, ἅτινα ἀπὸ οὕτω διαφόρων τόπων καὶ ἐπισήμων Γραικῶν Ἐκκλησιῶν προσενεχθέντα καὶ συγκριθέντα ὁμονοοῦσιν; ὅπερ ἕως οὗ γένηται, τὰ ἐν τῷ προλεχθέντι Κομμονιτορίῳ ἡμῖν προσενεχθέντα περὶ τῶν πρὸς τὸν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας Ἱερέα ἐκκλήτων τῶν Ἐπισκόπων, καὶ περὶ τῶν αἰτιῶν τῶν Κληρικῶν τῶν ὀφειλουσῶν περατοῦσθαι, παρὰ τοῖς τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν Ἐπισκόποις, ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, καὶ φυλάξοντας (1) ἕως τῆς ἐπικυρώσεως, καὶ τὴν ὑ-

(1) Ἴσ. καὶ φυλάξωμεν.

μετέραν μακαριότητα, θέλοντος τοῦ Θεοῦ, πρὸς τοῦτο ἡμῖν βοηθήσουσαν θαροῦμεν. Τὰ δὲ λοιπὰ τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Συνόδῳ πραχθέντα καὶ βεβαιωθέντα, ἐπειδὴ οἱ προλεχθέντες Ἀδελφοὶ ἡμῶν Φαυστῖνος ὁ Συνεπίσκοπος, Φίλιππος, καὶ Ἄσελλος οἱ Πρεσβύτεροι μεθ' ἑαυτῶν ἐπιφέρωνται, ἐὰν καταξιώσητε, γνωστὰ ποιήσουσι τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιωσύνῃ. Καὶ ὑπέγραψαν. Ὁ Κύριος ἡμῶν φυλάξοι σε ἡμῖν ἐπὶ πλείστους χρόνους, μακαριώτατε Ἀδελφέ. Ὑπέγραψαν ὁμοίως, Ἀλύπιος, Αὐγουστῖνος, Ποσσείδιος, Μαρῖνος καὶ οἱ λοιποὶ Ἐπίσκοποι.

Ἐπιστολὴ Β'. τῆς ἐν Ἀφρικῇ Συνόδου πρὸς Κελεστῖνον τὸν Πάπαν.

Ἠυχώμεθα, ὃν τρόπον ἡ σὴ ἁγιωσύνη περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Ἀπιαρίου χαριέντως ὑμᾶς ἐδήλωσε, γραμμάτων πεμφθέντων διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἡμῶν Λέοντος, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὁμοίως περὶ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ αὐτοῦ τὰ παρόντα γράμματα μετὰ χαρᾶς ἀπεστείλαμεν. Ἦν γὰρ δηλαδὴ καὶ ἡ ἡμετέρα, καὶ ὑμετέρα προθυμία ἀσφαλεστέρα, καὶ οὐδὲ πευτικὴ ἐδόκει ἡ περὶ τοῦ ἀκμὴν ἀκουστέου, ἥπερ ὡς περὶ ἀκουσθέντος προηγησαμένη. Παραγενομένου τοίνυν πρὸς ἡμᾶς τοῦ ἁγιωτάτου Ἀδελφοῦ καὶ Συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστίνου, συνήξαμεν Σύνοδον, καὶ ἐπιστεύσαμεν διὰ τοῦτο αὐτὸν μετ' ἐκείνου πεμφθέντα, ἵνα ὥς περ οὗτος καὶ νῦν δυνηθῇ τῷ αὐτοῦ σκοπῷ ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν ἐν Θαβρακηναῖς ὑποβληθέντων τοσούτων ἐγκλημάτων καθαρθῆναι, οὕτινος τὰ τοσαῦτα καὶ οὕτω παμμεγέθη ἀτοπήματα, ἡ πληθὺς καταδραμοῦσα τῆς ἡμετέρας Συνόδου, εὗρεν, ὅτι καὶ τοῦ μνημονευθέντος τὴν πατρωνίαν μᾶλλον, ἥπερ κρίσιν καὶ τὴν ὡς ἐκδίκου σπουδὴν μᾶλλον, ἥπερ διαγνώστου δικαιοσύνην ὑπερενίκησε. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀντέστη μεγάλως πάσῃ τῇ Συνόδῳ διαφόρους ὕβρεις ἐπιφέρων, ὡσανεὶ τὰ πριβιλέγια τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διεκδικῶν. Καὶ θέλων αὐτὸν παρ' ἡμῶν εἰς κοινωνίαν δεχθῆναι, ὃν ἡ σὴ ἁγιωσύνη πιστεύσασα ἐκκαλεῖσθαι, ὅπερ ἀποδεῖξαι οὐκ ἠδυνήθη, τῇ κοινωνίᾳ ἀποδέδωκεν· ὅμως ἧττον αὐτῷ τοῦτο ἐξεγένετο, ὅπερ ἔτι μὴν τῇ ἀναγνώσει τῶν πεπραγμένων κρειττόνως γνοίης. Τριημέρου μέν τοι δίκης ἐπιμόχθου κινηθείσης, ἐν ὅσῳ τὰ διάφορα τῷ αὐτῷ ὑποβληθέντα συντριβόμενοι ἐζητοῦμεν, ὁ Θεὸς ὁ δίκαιος κριτὴς, ὁ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος, τάς τε παρολκὰς τοῦ Συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστίνου, καὶ τὰς τριψεργίας τοῦ αὐτοῦ Ἀπιαρίου, οἷς τὰς ἀθεμίτους αὐτοῦ αἰσχρότητας συγκαλύψαι ἐπερείδετο, μεγάλῃ συντομίᾳ ἔτεμε, τῆς συχαντῆς δηλαδὴ καὶ δυσωδεστέρας ἐπιμονῆς καταργηθείσης, καὶ τῆς ἀναισχυντίας τῆς ἀρνήσεως, δι' ἧς τῶν τοσούτων ἡδονῶν τὸν βόρβορον ἐβούλετο καταβυθίσαι. Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἡμῶν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ στενοχωρήσαντος, καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ κρυπτὰ, ὡς ἐν ἰλὺϊ τῶν ἐγκλημάτων ἤδη καταδεδικασμένα, πᾶσιν ἔτι μὴν τοῖς ἀνθρώποις δημοσιεύσαντος, αἰφνιδίως εἰς ὁμολογίαν πάντων τῶν ὑποβληθέντων αὐτῷ ἐγκλημάτων ὁ δόλιος ἀρνητὴς ἐξέρρηξε, καὶ μόλις ποτὲ περὶ πάντων τῶν ἀπιθάνων ὀνειδῶν ἑκοντὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἤλεγξε, καὶ αὐτὴν ὁμοίως τὴν ἡμετέραν ἐλπίδα, ἥτινι καὶ ἐπιστεύσαμεν αὐτὸν, καὶ ἠυχόμεθα ἐκ τῶν οὕτως ἐπαισχυντέων σπίλων δύνασθαι καθαρθῆναι, μετέστρεψεν εἰς στεναγμοὺς, εἰμὴ ὅτι ταύτην ἡμῶν τὴν λύπην μιᾷ καὶ μόνῃ παραμυθίᾳ κατεπράϋνεν, ὅτι καὶ ἡμᾶς τοῦ ὀδυρμοῦ τοῦ διηνεκοῦς καμάτου εὐλύτωσε, καὶ τοῖς ἰδίοις τραύμασιν ὁπωσδήποτε ἴασιν, εἰ καὶ ἀκουσίως καὶ τῆς ἰδίας συνειδήσεως ἀντιμαχομένης, ὁμολογήσας προενοήσατο, Κύριε Ἀδελφέ. Ἐν προσφάτῳ τοίνυν τοῦ καθήκοντος τῆς ὀφειλομένης προσκυνήσεως ἐκπληρουμένων, ἱκετεύομεν, ἵνα τοῦ λοιποῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς, τοὺς ἐντεῦθεν παραγινομένους, εὐχερῶς μὴ προσδέχησθε, μὴ δὲ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποκοινωνητέους, εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι, ἐπειδὴ τοῦτο καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ ὁρισθὲν εὐχερῶς εὕροι ἡ σὴ σεβασμιότης. Εἰ γὰρ καὶ περὶ κατωτέρων Κληρικῶν καὶ περὶ λαϊκῶν φαίνεται ἐκεῖ παραφυλάττεσθαι, πόσῳ μᾶλλον τοῦτο περὶ Ἐπισκόπων βούλεται παραφυλαχθῆναι; Μὴ οὖν οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἀπο τῆς κοινωνίας ἀναρτηθέντες, παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης, σπουδαίως καὶ καθὼς μὴ χρὴ, φανῶσιν ἀποκαθιστάμενοι τῇ κοινωνίᾳ. Καὶ τῶν Πρεσβυτέρων δὲ ὁμοίως καὶ τῶν ἑπομένων Κληρικῶν, τὰς ἀναιδεῖς ἀποφυγὰς, ὡς ἔστι σου ἄξιον, ἀποδιώξει ἡ ἁγιωσύνη ἡ σὴ, ἐπειδὴ καὶ οὐ διά τινος ὅρου τῶν Πατέρων τοῦτο ἀπηγόρευται τῇ ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, εἴτε Κληρικοὺς τοῦ κατωτέρου βαθμοῦ, εἴτε αὐτοὺς τοὺς Ἐπισκόπους, τοῖς ἰδίοις Μητροπολίταις φανερώτατα κατέπεμψαν. Συνετῶς γὰρ καὶ δικαίως συνεῖδεν, ἀτιναδήποτε πράγματα ἀναρῶσι, ταῦτα ἐν τοῖς ἰδίοις ὀφείλειν περατοῦσθαι τόποις. Οὔτε γὰρ μιᾷ καὶ ἑκάστῃ παροικίᾳ ἐλογίσαντο ἐλλείπειν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δι' ἧς ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἱερέων καὶ ὁρᾶται φρονίμως, καὶ κατέχεται σταθερῶς. Μάλιστα, ὅτι ἑνὶ καὶ ἑκάστῳ συγκεχώρηται, ἐὰν περὶ τῆς δίκης τῶν διαγνωσθῶν προσίσταται αὐτῷ, πρὸς τὰς Συνόδους τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, ἢ ἔτι μὴν εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐκκαλέσασθαι. Εἰ μὴ, ἆρά τίς ἐστιν, ὅστις πιστεύσει, ἑνὶ ὡτινιδήποτε δύνασθαι τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐμπνεῦσαι τὴν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ ἀναριθμήτοις εἰς Σύνοδον συνηθροισμένοις Ἱερεῦσιν ἀρνεῖσθαι; πῶς δὲ αὕτη ἡ περαματικὴ κρίσις βεβαία ἔσται, πρὸς ἣν τῶν μαρτύρων τὰ ἀναγκαῖα πρόσωπα, ἢ διὰ τὴν τῆς φύσεως, ἢ διὰ τὴν τοῦ γήρως ἀσθένειαν, ἢ πολλοῖς ἄλλοις ἐμποδισμοῖς ἐνεχθῆναι οὐ δύναται; Περὶ γὰρ τοῦ, τινὰς, ὡσανεὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς σῆς ἁγιωσύνης πέμπεσθαι, οὐδεμιᾷ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὁρισθὲν εὑρίσκομεν· ἐπειδὴ, ὅπερ πάλαι διὰ τοῦ αὐτοῦ Συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστίνου, ὡσανεὶ ἐκ μέρους τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου αὐτόθεν ἀπέσταλτο, ἐν ταῖς ἀληθεστέραις ἀπογραφαῖς τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἅσπερ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου Κυρίλλου, τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας Συνεπισκόπου ἡμῶν, καὶ παρὰ τοῦ προσκυνητοῦ Ἀττικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐπισκόπου πεμφθείσας ἐκ τῶν αὐθεντικῶν, αἵτινες ἔτι μὴν πρὸ τούτου, διὰ Ἰννοκεντίου τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Μαρκέλλου τοῦ Ὑποδιακόνου, δι' ὧν πρὸς ἡμᾶς παρ' ἐκείνων ἀπεστάλησαν, τῷ τῆς προσκυνητῆς μνήμης Βονιφατίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ τῷ προηγησαμένῳ ὑμῶν, παρ' ἡμῶν

ἐξεπέμφθησαν: τοιοῦτο τίποτε οὐκ ἠδυνήθημεν εὑρεῖν. Ἐκβιβάστας τοίνυν Κληρικοὺς ἡμῶν, τινῶν αἰτούντων, μὴ θέλετε ἀποστέλλειν, μήτε παραχωρεῖν, ἵνα μὴ τὸν καπνώδη τύφον τοῦ Κόσμου δόξωμεν εἰσάγειν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις τὸ φῶς τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἡμέραν, τοῖς τὸν Θεὸν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι προσφέρει. Τοῦ γὰρ κλαυσίμου Ἀπιαρίου ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Φαυστίνου, κατὰ τὰς ἰδίας ἀθεμίτους ἀχρειοσύνας, ἐκ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀποκινηθέντος, τοῦτον τῇ δοκιμῇ καὶ ῥυθμίσει τῆς σῆς ἁγιωσύνης, ἐν τῷ σώζεσθαι τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, περαιτέρω ἡ Ἀφρικὴ οὐδαμῶς ὑπομένει.

Ἡ ὑπογραφή. Ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν ἁγιωσύνην ὑμῶν ἐπὶ μήκιστον χρόνον φυλάξοι ὑπὲρ ἡμῶν εὐχομένην, Κύριε Ἀδελφέ.

Ἑρμηνεία.

Ἡ αἰτία καὶ τῶν δύω τούτων ἐπιστολῶν ἐστάθη κάποιος Πρεσβύτερος Σίκκης, ὀνόματι Ἀπιάριος. Συντόμως δὲ καὶ περιληπτικῶς θέλομεν ἑρμηνεύσει αὐτάς, καὶ κατὰ τὸ νόημα μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ λέξιν πᾶσαν, διὰ νὰ φύγωμεν τὴν πολυλογίαν. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ἀπιαρίου τούτου οἱονεὶ οἰκονομικῶς ἠκολούθησεν, ἵνα ὑπὸ τῆς παρούσης Συνόδου στηλιτευθοῦν τὰ ὑπερήφανα νεωτερίσματα, ὁποῦ ἔμελλον νὰ ἐπινοήσουν οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης. Ἡ Ἀναμαρτησία, λέγω, ἡ Μοναρχία, ἡ θρυλλουμένη Ἐκκλητος, καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ νοθεία καὶ διαφθορὰ μὲν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τότε ἐπεχείρησαν νὰ κάμουν οἱ Δυτικοὶ εἰς τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ἡ ἐν τοῖς Γραικοῖς καὶ Ἀνατολικοῖς ἀνθεύτος φυλακὴ τῶν αὐτῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα πάντα ἀποδεικνύονται ἐκ τούτων τῶν δύω τῆς παρούσης Συνόδου ἐπιστολῶν. Καὶ διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ πρῶτον. Ὁ Ἀπιάριος οὗτος Πρεσβύτερος ὢν εἰς τὴν ἐν Σίκκῃ Ἐπισκοπὴν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὁποῦ ἔκαμεν ἐλεγχθεὶς συνοδικῶς, ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Συμπρεσβυτέρων αὐτοῦ καὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν. Ἀπελθὼν δὲ εἰς Ῥώμην δύω φοραῖς, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ζωσίμου, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Κελεστίνου, ἐδέχθη εἰς κοινωνίαν παρ' αὐτῶν, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μὲ γράμματα συστατικὰ παρ' αὐτῶν ἐφοδιασθεὶς, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν μὲ τὸν Φαυστῖνον Ἐπίσκοπον, τὸν τοποτηρητὴν τῶν αὐτῶν Παπῶν, ὅστις, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἔβαλε τὰς δυνάμεις του ὅλας νὰ ἀθωώσῃ τὸν Ἀπιάριον ἀπὸ τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα ἐγκλήματα, προστάτης μᾶλλον ἢ κριτὴς καὶ ἔκδικος, ἢ διαγνώστης γενόμενος, εἰς μάτην ἐκοπίασε. Διότι ὁ Ἀπιάριος ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐλεγχόμενος συνειδήσεως, ὡμολόγησε φανερὰ, ὅτι ἀληθῶς ὑπόδικος ἦτον εἰς τὰ ἐγκλήματα ὁποῦ ἐκατηγορεῖτο, ὡς τοῦτο δείκνυται ἀπὸ τὴν Β'. ταύτην πρὸς Κελεστῖνον ἐπιστολὴν, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀναμαρτησία τοῦ Πάπα στηλιτευομένη ὁρᾶται. Δύω γὰρ Πάπαι καὶ ὁ τοποτηρητὴς αὐτῶν τρεῖς, τῷ ἀκοινωνήτῳ ἐφάνησαν συγκοινωνοῦντες παρανόμως, καὶ ἀκολούθως ἁμαρτάνοντες. Ἐλέγχει ἡ Σύνοδος αὕτη τὸν Κελεστῖνον λέγουσα, Κἂνεὶς δὲν θέλει πιστεύσει ὅτι εἰς ἕνα μόνον Ἐπίσκοπον, τὸν Ῥώμης δηλαδὴ, δύναται νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς ὅλην τὴν δικαιοκρισίαν, καὶ ὄχι εἰς τόσους Ἐπισκόπους ὁποῦ συναθροισθοῦν εἰς τὴν Σύνοδον. «Οὐδείς ἐστιν, ὅστις πιστεύσει ἐνὶ ᾧ τινι δήποτε δύνασθαι τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐμπνεῦσαι τὴν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ ἀναριθμήτοις εἰς Σύνοδον συνηθροισμένοις Ἰεσεῦσιν, ἀρνεῖσθαι», καὶ ἰδοὺ ἡ μοναρχία τοῦ Πάπα καταιρημνίζεται. Δίδει Κομμονιτώριον γράμμα, ἤτοι ἐνταλτήριον καὶ προστακτήριον εἰς τὸν Φαυστῖνον τὸν τοποτηρητὴν ὁ Πάπας Ζώσιμος, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον γράφει τὸν ε'. Κανόνα τῆς Σαρδικῆς, διορίζοντα ὅτι, ἐὰν Ἐπίσκοπος κατηγορηθῇ, καὶ κρίνωσιν αὐτὸν οἱ τῆς ἐπαρχίας Ἐπίσκοποι, οὗτος νὰ ἐκκλῃ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν Ῥώμης. ὅστις νὰ στέλλῃ κριτὰς ἀπὸ τὸ πλευρόν του, διὰ νὰ κρίνωσι τὸν Ἐπίσκοπον. Ὁμοίως γράφει καὶ τὸν ιδ'. τῆς αὐτῆς Σαρδικῆς, διορίζοντα ὅτι, οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, οἱ παρὰ ὀργίλου Ἐπισκόπου ἀφορισθέντες, νὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ πηγαίνωσιν εἰς τοὺς πλησιοχώρους νὰ κρίνωνται. Καὶ τοὺς δύω τούτους Κανόνας ἐπιγράφει ψευδῶς, ὅτι εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁ. Συνόδου. Ἀλλὰ ἡ Σύνοδος αὕτη, καὶ μὲ τὰ ἀντίγραφα ἴσα τῶν Κανόνων, ὁποῦ ἔφερε πρῶτον ὁ Καικιλιανὸς, καὶ μὲ τὰ αὐθεντικὰ καὶ ἀληθέστατα ἴσα τῶν αὐτῶν Κανόνων τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὁποῦ ἐστάλησαν ὕστερον τόσον ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀττικὸν, ὅσον καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, διὰ Ἰννοκεντίου Πρεσβυτέρου καὶ Μαρκέλλου Ὑποδιακόνου, (διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐστάλησαν τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Βονιφάτιον Ῥώμης ὑπὸ τῆς αὐτῆς Συνόδου), παρακάλλουσα τοὺς δύω Κανόνας αὐτοὺς, καὶ μηδὲν τοιοῦτον διορίζοντας εὑροῦσα τοὺς ἐν Νικαίᾳ Κανόνας, ἀπέδειξε ψευδόμενον τὸν Ζώσιμον, καὶ ἀκολούθως ψευδεπίπλαστον τὴν παρ' αὐτοῦ ζητουμένην ἔκκλητον τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων, καὶ Πρεσβυτέρων, καὶ Διακόνων. Διὸ καὶ τὴν ἔκκλητον ταύτην τὴν εἰς τὸν Ῥώμης, ἵνα κατὰ κράτος ἀποβλῇ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, οὐ μόνον περὶ τούτου ἐπίτηδες ἐξέθετο τοὺς δύω Κανόνας, τὸν λς'. καὶ ρλδ'. ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὸν Κελεστῖνον προστακτικῶς γράφει· «Ἐκβιβάστας τοίνυν Κληρικοὺς ὑμῶν, τινῶν αἰτούντων μὴ θέλετε ἀποστέλλειν, μήτε παραχωρεῖν, ἵνα μὴ τὸν καπνώδη τύφον τοῦ κόσμου δόξωμεν εἰσάγειν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις τὸ φῶς τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἡμέραν τοῖς τὸν Θεὸν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι προσφέρει». Καὶ πάλιν· «Τοὺς ἐντεῦθεν παραγινομένους εὐχερῶς μὴ προσδέχησθε, μηδὲ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποκοινωνητέους εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι». Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Ἀπιαρίου γράφει. Ἐὰν θέλῃ νὰ ἀθωώσῃ αὐτὸν ὁ Πάπας, ὅτι ἡ Ἀφρικὴ τοῦτο δὲν ὑπομένει εἰς τὸ ἑξῆς, ἀλλὰ τυχὸν ὡς παράνομον καταφρονήσει· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διαφορεῖς τῶν βιβλίων τοὺς Δυτικοὺς ἡ Σύνοδος αὕτη ἀπέδειξεν, ἀληθεῖς δὲ τοὺς ἀνατολικούς. Ἐν γὰρ τῇ παρούσῃ πρὸς Βονιφάτιον ἐπιστολῇ τάδε φησί· «Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει τὰ ἴσα ἀληθέστατα εἶναι ἐν Γραικοῖς, τῆς ἐν Νικαίᾳ συναθροισθείσης Συνόδου; ἅτινα ἀπὸ οὕτω διαφόρων τόπων καὶ ἐπισήμων Γραικῶν προσενεχθέντα καὶ συγκριθέντα, ὁμονοοῦσιν».

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Διονύσιος, μαθητὴς ἐχρημάτισε τοῦ Ὠριγένους (1), Πρεσβύτερος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησίας (2) πρότερον γεγονὼς, περὶ δὲ τὸ 232 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ τὴν διδασκαλίαν τῶν κατηχήσεων λαβὼν (3) ὕστερον ἐν ἔτει 247, Ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας κατέστη, τὸν Ἡρακλῆν διαδεξάμενος τρισκαιδέκατον ὄντα τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπον (4), ἐπὶ δὲ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Δεκίου πιασθεὶς ἀπὸ στρατιώτας, ἐφέρθη εἰς Ταπόσιριν (5), ἥτις πολίχνιόν ἐστιν, εὑρισκόμενον μεταξὺ Ἀλεξανδρείας καὶ Κανωβίου, κατὰ τὸ λεξικὸν τοῦ Βαουδράντου. Κατὰ δὲ τὸ 257 ἔτος, ἐπὶ τοῦ Οὐαλεριανοῦ τοῦ διώκτου, παραστὰς εἰς τὸν ἡγεμόνα Αἰμιλιανὸν, καὶ τὴν καλὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὁμολογήσας ὁ τρισμακάριος, ἐξορίζεται εἰς Κεφρὼ, πόλιν τῆς Λιβύης ἐρημοτάτην (6). Μετὰ δὲ τρεῖς χρόνους (7) ἀνακαλεσθεὶς ἀπὸ τὴν ἐξορίαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐν ἀρχῇ τῆς τοῦ Γαλιήνου βασιλείας, τοῦ υἱοῦ μὲν τοῦ Οὐαλερίου, ἡμερωτέρου δὲ φανέντος ἐν ἀρχῇ περὶ τοὺς Χριστιανούς, μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν ἠγωνίσθη ὁ τρισόλβιος νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς αἱρετικοὺς, καὶ νὰ συρράψῃ τὰ τότε γεγονότα σχίσματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρὰ τῶν Ναυατιανῶν, καὶ νὰ φιλιώσῃ τὸν Ρώμης Στέφανον καὶ Κυπριανὸν τὸν Καρχηδόνος, τοὺς πρὸς ἀλλήλους διαφερομένους, ἂν πρέπῃ νὰ βαπτίζωνται οἱ αἱρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἢ ἂν δὲν πρέπῃ (8), (καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ μὲ τὸν Κυπριανὸν ἦτο σύμφωνος, ὁποῦ ἤθελε νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ τοιοῦτοι, ὡς λέγει ὁ Ἱερώνυμος, ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων περὶ οὗ ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Κανόνος τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου). Γενναίως δὲ καὶ κατὰ Σαβελλίου ἠγωνίσατο (9), καὶ μὲ τὰς σοφάς του διαλέξεις ἔπεισε τοὺς ἀπὸ Νέπωτος καλουμένους χιλιαστὰς (περὶ ὧν ὅρα τὰ προλεγόμενα τῆς β΄. Συνόδου) νὰ παρκιτήσουν τὰ κακόδοξά των φρονήματα (10). Ἐν ἔτει δὲ 265 (11), παρακαλεσθεὶς νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως (12), νὰ ὑπάγῃ μὲν σωματικῶς δὲν ἐδυνήθη διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἀσθένειαν, δι' ἐπιστολῆς του δὲ ἐφανέρωσε τὴν ὀρθόδοξον γνώμην τῆς πίστεως, καὶ τὸν Σαμοσατέα δι' ἀποκρίσεων δέκα ἐξελέγχει (13). Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔτος, ὅπερ ἦτο δωδέκατον ἔτος τῆς Γαλιήνου βασιλείας, μετέστη πρὸς Κύριον, δεκαεπτὰ χρόνους τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχιερατεύσας (14). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα (τὰ ὁποῖα ὅρα εἰς τὴν ιδ΄. σελ. περὶ τῶν ὑπομνηματιστῶν τοῦ ά. τόμ. τῆς σειρᾶς τῆς Ὀκτατεύχου) καὶ τὴν Κανονικὴν ταύτην συνέγραψεν ἐπιστολὴν ἐν ἔτει 260, κατὰ τὸν Μίλιαν (ἐν τῷ β΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν), καὶ ἀπέστειλε πρός τινα Βασιλείδην Ἐπίσκοπον τῶν τῆς Πενταπόλεως παροικιῶν, κατὰ τὸν Εὐσέβιον (βιβλ. ζ΄. Κεφ. 26.), διηρημένην οὖσαν εἰς Κανόνας δ΄. καὶ ἐπικυρωθεῖσαν ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ΄., ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν ϐ΄. τῆς Οἰκουμενικῆς

(1) Ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ς΄. τῆς Ἱστορίας κεφ. 29.

(2) Ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῷ καταλ. τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων.

(3) Ὁ Κάϐε τόμῳ 1. σελ. 124.

(4) Ὅ,τε Εὐσέβιος καὶ ὁ Κάϐε αὐτόθι.

(5) Ὁ Εὐσέβιος αὐτόθι κεφ. 40.

(6) Ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ζ΄. κεφ. 11.

(7) Ὁ Κάϐε αὐτόθι.

(8) Ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ς΄. κεφ. 46. καὶ βιβλ. ζ΄. κεφ. δ΄. καὶ ε΄. καὶ κεφ. 2. καὶ 3.

(9) Ὁ Εὐσέϐ. αὐτόθ. κεφ. 24. ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ά. τῆς ϐ΄.

(10) Ὁ Εὐσεϐ. αὐτόθ. κεφ. 6.

(11) Ὁ Κάϐε αὐτόθι.

(12) Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιϑ΄. τῆς ά. Συνόδου. Σημείωσαι ὅμως ὅτι ἡ τελευταία καὶ πολυανθρωποτέρα Σύνοδος κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως συνήχθη ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ, κατὰ τὸ 272 ἔτος, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, βιβλ. ζ΄. κεφ. 29. ὡς ἐν τῷ αὐτῷ ιϑ΄. τῆς ά. δηλοῦται.

(13) Ὅρα ταύτας ἐν τῷ ά. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελ. 111. ὁ δὲ Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαϐίϐλ. λέγει ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Διονυσίου ἔλαϐον παράδειγμα ἅπαντες οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχαι, οἱ μετὰ ταῦτα, νὰ γράφουν εἰς τὰς μελλούσας συναθροίζεσθαι Συνόδους τοιαύτας ἐπιστολὰς, τὸ φρόνημα περιεχούσας τῆς πίστεως, ὅταν δι' ἀσθένειαν, ἢ γῆρας, ἢ ἄλλην ἀναγκαίαν περίστασιν δὲν ἐδύναντο νὰ ὑπάγουν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Σύνοδον.

(14) Εὐσέϐιος αὐτόθι κεφ. 28.

ϛ΄. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσαν δύναμιν. Εὑρίσκεται δὲ αὕτη ἐν τῷ β΄. τόμ. τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν τῷ ά. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελ. 106 (1).

Οἱ Δ΄. Κανόνες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ ὁμολογητοῦ ἑρμηνευόμενοι, εἰς οὓς διῄρηται ἡ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Βασιλείδην Κανονικὴ αὐτοῦ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ Α΄.

Τῆς ϛ΄. πθ΄. || Ἐπέστειλάς μοι, πιστότατε καὶ λογιώτατε υἱέ μου, πυνθανόμενος καθ' ἣν ὥραν ἀπονηστίζεσθαι δεῖ τὴν τοῦ Πάσχα ἡμέραν. Τινὰς μὲν γὰρ τῶν ἀδελφῶν λέγειν φῄς, ὅτι χρὴ τοῦτο ποιεῖν πρὸς ἀλεκτοροφωνίαν, τινὰς δὲ ὅτι ἀφ' ἑσπέρας χρή. Οἱ μὲν γὰρ ἐν Ρώμῃ ἀδελφοί, ὥς φασι, περιμένουσι τὸν ἀλέκτορα, περὶ δὲ τῶν ἐνταῦθα, ἔλεγες ὅτι τάχιον, ἀκριβῆ δὲ ὅρον τιθέναι ἐπιζητεῖς, καὶ ὥραν πάνυ μεμετρημένην, ὅπερ καὶ δύσκολον καὶ σφαλερόν ἐστι. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι μετὰ τὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν καιρὸν χρὴ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς εὐφροσύνης ἐνάρχεσθαι, μέχρις ἐκείνου τὰς ψυχὰς ταῖς νηστείαις ταπεινοῦντας, ὑπὸ πάντων ὁμοίως ὁμολογηθήσεται. Κατεσκεύασας δὲ δι' ὧν ἔγραψάς μοι πάνυ ὑγιῶς καὶ τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν αἰσθόμενος, ὅτι μηδὲν ἀπηκριβωμένον ἐν αὐτοῖς περὶ τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἀνέστη, φαίνεται. Διαφόρως μὲν γὰρ οἱ Εὐαγγελισταὶ τοὺς ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἐλθόντας ἀνέγραψαν κατὰ καιροὺς ἐνηλλαγμένους, καὶ πάντες ἀνεστηκότα τὸν Κύριον ἔφασαν εὑρηκέναι. «Καὶ ὀψὲ Σαββάτων, ὡς ὁ Ματθαῖος εἶπε, Καὶ πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, ὡς ὁ Ἰωάννης γράφει, Καὶ ὄρθρου βαθέως, ὡς ὁ Λουκᾶς, Καὶ λίαν πρωῒ ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ὡς ὁ Μάρκος». [Κεφ. κή. ί.] Καὶ πότε μὲν ἀνέστη, σαφῶς οὐδεὶς ἀπεφήνατο. Ὅτι δὲ ὀψὲ Σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ μιᾶς Σαββάτων, μέχρις ἀνατολῆς ἡλίου τῆς μιᾶς Σαββάτων, οἱ ἐπὶ τὸ μνημεῖον παραγενόμενοι, οὐκ ἔτι κείμενον ἐν αὐτῷ, κατέλαβον αὐτὸν, τοῦτο ἀνωμολόγηται, καὶ μηδὲ διαφωνεῖν, μηδὲ ἐναντιοῦσθαι τοὺς Εὐαγγελιστὰς πρὸς ἀλλήλους ὑπολάβωμεν. Ἀλλ' εἰ καὶ μικρολογία τις εἶναι δόξει περὶ τὸ ζητούμενον, εἰ συμφωνοῦντες πάντες ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸ τοῦ κόσμου Φῶς τὸν Κύριον ἡμῶν ἀνατεταλκέναι, περὶ τὴν ὥραν διαφέρονται, ἀλλ' ἡμεῖς εὐγνωμόνως τὰ λεχθέντα καὶ πιστῶς ἁρμόσαι προθυμηθῶμεν. Τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου λεχθὲν, οὕτως ἔχει· «Ὀψὲ Σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτων ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. Ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθησεν ἐπάνω αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ, ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί· Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. Οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη, καθὼς εἶπε». [Ματθ. κή. 1.] Τοῦτο δὲ τὸ λεχθὲν ὀψὲ, οἱ μέν τινες οἰήσονται κατὰ τὴν κοινότητα τοῦ ῥήματος, τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου δηλοῦν, οἱ δὲ σοφώτερον ἐξακούοντες, οὐ τοῦτο, ἀλλὰ νύκτα βαθεῖαν ἐροῦσιν εἶναι, βραδυτῆτα καὶ μακρὸν χρόνον τοῦ ὀψὲ δηλοῦντος. Καὶ ὅτι νύκτα λέγει, καὶ οὐχ ἑσπέραν, ἐπήγαγε τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτων. «Καὶ ἦκον, οὕπω ὡς οἱ λοιποί φασι, τὰ ἀρώματα φέρουσαι, ἀλλὰ θεωρῆσαι τὸν τάφον, καὶ εὗρον τὸν σεισμὸν γεγονότα, καὶ καθήμενον τὸν Ἄγγελον ἐπὶ τοῦ λίθου, καὶ ἀκηκόασι παρ' αὐτοῦ, Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη. Ὁμοίως ὁ Ἰωάννης ἐν μιᾷ τῶν Σαββάτων, φησὶ, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἦλθε πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου. Πλὴν παρὰ τούτῳ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον προεληλύθει. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησι, τὸ μὲν Σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολὴν, τῇ δὲ μιᾷ τῶν Σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθον φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου». Ὁ βαθὺς ὄρθρος, ἴσως προϋποφαινομένην αὐγὴν τὴν ἑωθινὴν ἐμφανίζει τῆς μιᾶς τῶν Σαββάτων, διὰ τὸ παρῳχηκέναι ἤδη τελείως σὺν τῇ μετ' αὐτὸ νυκτὶ πᾶν τὸ Σάββατον, καὶ ἑτέραν ἄρχεσθαι ἡμέραν, ὅτε ἦλθον τὰ ἀρώματα καὶ τὰ μῦρα φέρουσαι· ὅθεν δῆλον ὡς ἀνεστήκει πρὸ πολλοῦ. Τούτῳ κατακολουθεῖ καὶ ὁ Μάρκος λέγων· «Ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτὸν, καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς Σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος

(1) Τὸν θεῖον τοῦτον Διονύσιον κανονικὸν ὀνομάζει ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ά. Κανόνι. Οὗτος δὲ πρῶτος ὁ ἅγιος φαίνεται ὅτι κατέβαλε τὰ θεμέλια τοῦ δόγματος τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως τῶν δύω τοῦ Χριστοῦ φύσεων. Λέγει γὰρ ἐν τῇ ί. ἀποκρίσει πρὸς τὸν Σαμωσατέα. «Αὐτὸς ἐγένετό μοι εἰς Θεὸν καὶ Κύριον Ἰησοῦν ὁ εἷς ὢν Λόγος, μία αὐτοῦ ὑπόστασις, καὶ ἓν πρόσωπον,» ἐπάνω δὲ εἰς τὰ θεμέλια ταῦτα ὁ θεῖος Κύριλλος καὶ ἡ γ΄. Σύνοδος μετὰ ταῦτα τὸ μέγα δόγμα τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως ἐπῳκοδόμησαν.

τοῦ ἡλίου». Λίαν μὲν γὰρ πρωΐ καὶ οὗτος εἶπεν, ὅπερ ταὐτόν ἐστι, τῷ βαθέος ὄρθρου. Καὶ ἐπήγαγεν, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Ἡ μὲν γὰρ ὁρμὴ καὶ ἡ ὁδὸς αὐτῶν δῆλον ὡς ὄρθρου βαθέος, καὶ λίαν πρωΐ κατήρχθη, παρέτειναν δὲ κατὰ τὴν πορείαν, καὶ περὶ τὸ μνημεῖον διατρίβουσαι μέχρις ἀνατολῆς ἡλίου. Καὶ λέγει καὶ τότε ταύταις ὁ Νεανίσκος ὁ λευχείμων, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τοῦτο τοῖς ἀκριβολογουμένοις ἀποφαινόμεθα (1), κατὰ ποίαν ὥραν, ἢ καὶ ποῖον ἡμιώριον, ἢ ὥρας τέταρτον, ἄρχεσθαι προσῆκε τῆς ἐπὶ τῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστάσει χαρᾶς. Τοὺς μὲν λίαν ἐπιταχύναντας, καὶ πρὸ νυκτὸς ἤδη μεσούσης ἀνιέντας, ὡς ὀλιγώρους καὶ ἀκρατεῖς μεμφόμεθα, ὡς παρ' ὀλίγον προκαταλύοντας τὸν δρόμον, λέγοντος ἀνδρὸς σοφοῦ· «Οὐ μικρὸν ἐν βίῳ τὸ παραμικρόν,» τοὺς δὲ ἐφυστερίζοντας καὶ διαρκοῦντας ἐπὶ πλεῖστον, καὶ μέχρι τετάρτης φυλακῆς ἐγκαρτεροῦντας, καθ' ἣν καὶ τοῖς πλέουσιν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐπεφάνη, ὡς γενναίους καὶ φιλοπόνους ἀποδεχόμεθα. Τοῖς δὲ μεταξὺ, ὡς ἐκινήθησαν, ἢ ὡς ἠδυνήθησαν, ἀναπαυσαμένοις, μὴ πάνυ διοχλῶμεν, ἐπεὶ μηδὲ τὰς ἓξ τῶν νηστειῶν ἡμέρας ἴσως, μηδὲ ὁμοίως πάντες διαμένουσιν· ἀλλ' οἱ μὲν καὶ πάσας ὑπερτιθέασιν, ἄσιτοι διατελοῦντες, οἱ δὲ δύω, οἱ δὲ τρεῖς, οἱ δὲ τέσσαρας, οἱ δὲ, οὐδεμίαν. Καὶ τοῖς μὲν πάνυ διαπονηθεῖσιν ἐν ταῖς ὑπερθέσεσιν, εἶτα ἀποκαμοῦσι, καὶ μονονοῦ ἐκλείπουσι, συγγνώμη τῆς ταχυτέρας γεύσεως. Εἰ δέ τινες, οὐχ ὅπως οὐχ ὑπερτιθέμενοι, ἀλλὰ μηδὲ νηστεύσαντες ἢ καὶ τρυφήσαντες, τὰς προαγούσας, τέσσαρας, εἶτα ἑλθόντες ἐπὶ τὰς τελευταίας δύω καὶ μόνας ἡμέρας, αὐτὰς ὑπερτιθέντες τήν τε Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββατον, μέγα τι καὶ λαμπρὸν ποιεῖν νομίζουσιν, ἂν μέχρι τῆς ἕω διαμείνωσιν, οὐκ οἶμαι τὴν ἴσην ἄθλησιν αὐτοὺς πεποιεῖσθαι, τοῖς τὰς πλείονας ἡμέρας προσηκόσι. Ταῦτα μὲν, ὡς φρονῶ, συμβουλεύων περὶ τούτων ἔγραψα.

Ἑρμηνεία.

Φαίνεται ὅτι ἐρώτησεν ὁ θεῖος Βασιλείδης τὸν μακάριον τοῦτον Διονύσιον διὰ νὰ τοῦ φανερώσῃ ἐγγράφως τὴν ἀκριβῆ ὥραν, καθ' ἣν ἀνέστη ὁ Χριστὸς, καὶ πότε πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τῆς νηστείας κατάλυσις· διότι, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν, εἶχον κάποιαν διαφωνίαν οἱ χριστιανοὶ ἀναμεταξύ τους περὶ τούτου· καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον, ὅτι πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἡ χαρὰ τῆς ἑορτῆς καὶ ἡ τῆς νηστείας κατάλυσις ἀφ' ἑσπέρας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εὑρισκόμενοι· ἄλλοι δὲ πάλιν, πῶς ὅταν λαλήσῃ ὁ πετεινὸς, ὁποῖοι ἦσαν οἱ ἐν τῇ Ρώμῃ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐζήτησε νὰ τοῦ γράψῃ ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀρχίζῃ ἡ ἑορτὴ καὶ ἡ κατάλυσις ἀπὸ ὅλους συμφώνως εἰς ὥραν διωρισμένην. Πρὸς ταύτην λοιπὸν τὴν ἐρώτησιν ἀποκρινόμενος ὁ ἱερὸς Διονύσιος λέγει, πῶς ἡ ἀκριβὴς καὶ τελεία ὥρα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως ὁποῦ ζητεῖ, εἶναι δύσκολον καὶ σφαλερὸν νὰ διορισθῇ· διότι (λέγει) πῶς μὲν πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἡ χαρὰ τῆς ἑορτῆς καὶ ἡ κατάλυσις ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἀπὸ ὅλους συμφώνως κηρύττεται καὶ ὁμολογεῖται. Ἐν ποίᾳ δὲ ὥρᾳ ἀνέστη, τοῦτο εἶναι τὸ ἄπορον, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἱεροὶ Εὐαγελισταὶ ἐφανέρωσαν μόνον τοὺς κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐλθόντας εἰς τὸ μνημεῖον καὶ εἶπον, ὅτι ὅλοι εὗρον ἀναστάντα τὸν Κύριον, ἀμὴ δὲν ἐσημείωσαν καὶ τὴν ὥραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνέστη· μὲ τὸ νὰ λέγουσιν, ὁ μὲν Ματθαῖος, ὅτι ἦλθον αἱ γυναῖκες ὀψὲ Σαββάτων, ὁ δὲ Ἰωάννης, πρωΐ σκοτίας ἔτι οὔσης, ὁ δὲ Λουκᾶς, ὄρθρου βαθέος, καὶ ὁ Μάρκος, λίαν πρωΐ· καὶ κατὰ ποίαν μὲν ὥραν ἀνέστη ὁ Κύριος, κανένας δὲν ἐφανέρωσεν. Ὅτι δὲ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἦλθον εἰς τὸ μνημεῖον ὕστερα ἀπὸ τὸ Σάββατον πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς δὲν εὗρον τὸν Κύριον εἰς τὸν τάφον, τοῦτο ὁμολογοῦσιν ὅλοι, καὶ κἀμμία διαφωνία, ἢ ἐναντιότης δὲν πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι εἶναι ἀνάμεσα εἰς αὐτούς. Πλὴν, ἀγκαλὰ καὶ τὸ ζήτημα εἶναι παραμικρὸν, ἂν δηλ. οἱ θεῖοι Εὐαγγελισταὶ συμφωνοῦντες, ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς ἀνέτειλεν ἀπὸ τὸν τάφον τὸ Φῶς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος, διὰ τὴν ὥραν μόνον τῆς Ἀναστάσεως διαφέρονται· ἀλλ' ἡμεῖς, λέγει ὁ ἅγιος, καὶ τὸ παραμικρὸν τοῦτο θέλομεν διορθώσει, ἤτοι θέλομεν εὕρει συμφώνους καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοὺς θείους Εὐαγγελιστὰς, ἀνίσως συμβιβάσωμεν εὐγνωμόνως πρὸς ἄλληλα τὰ θεῖα ρητά. Διότι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ ἱερὸς Ματθαῖος, ὀψὲ Σαββάτων, οἱ μὲν πολλοὶ θέλουν νομίσει, κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν, ὅτι δηλοῖ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου, οἱ δὲ τὸν σοφώτερον ἐννοοῦντες, θέλουν εἰπεῖ, ὅτι δηλοῖ νύκτα βαθεῖαν. Τὸ γὰρ ὀψὲ, κατὰ τὴν κυριολεξίαν του, βραδύτητα καὶ πολλὴν ἀργοπορίαν δηλοῖ· ταὐτὸν εἰπεῖν, τὸ μετὰ τὸ Σάββατον διάστημα (2), καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὕστερον ὁ Εὐαγγελιστὴς, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτων. Τὸ ὀψὲ λοιπὸν τοῦ Ματθαίου, καὶ τὸ σκοτίας ἔτι οὔσης τοῦ Ἰωάννου, καὶ τὸ ὄρθρου βαθέος τοῦ Λουκᾶ, καὶ τὸ λίαν πρωΐ τοῦ Μάρκου, ταὐτοσήμαντά εἰσι. Δηλοῦσι γὰρ ὅτι, ἀφ' οὗ ἐπέρασε τὸ Σάββατον καὶ ὅλη ἡ νύκτα τοῦ Σαββάτου, καὶ ὅταν ἄρχισεν ἡ αὐγὴ τῆς Κυριακῆς, ἦλθον αἱ γυναῖκες, καὶ ἔφερον τὰ ἀρώματα, πρὸ τοῦ δὲ νὰ ὑπάγουν αὐταὶ φανερὸν ὅτι ἦτον ἀναστημένος ὁ Κύριος· διότι ἄρχισαν μὲν τὴν ὁδοιπορίαν λίαν πρωΐ, ὡς ὁ Μάρκος εἶπεν, ἐπειδὴ δὲ ἐξώδευσαν τὸν καιρὸν εἰς αὐτὴν, εἰς τὸ μνημεῖον ἔμειναν ἕως ὅτου ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος. Δι' ὃ ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς,

(1) Ἐν ἄλλοις ἀπολογούμεθα.

(2) Ὅτι δὲ τὸ ὀψὲ, τὸ ὕστερον δηλοῖ καὶ ἀντὶ τῆς μετὰ προθέσεως ἐκλαμβάνεται, καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ Κυροπαιδείᾳ μαρτυρεῖ, εἰπών· «Ὀψὲ τοῦ πολέμου.» Ἀντὶ τοῦ μετὰ τὸν πόλεμον.

ἀνατείλαντος τοῦ Ἡλίου. Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ Ἅγιος, εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἀκριβῶς ἐξετάζουν εἰς ποίαν ὥραν τῆς νυκτὸς, ἢ εἰς ποῖον ἡμιώριον, ἢ καὶ εἰς ποῖον τέταρτον τῆς ὥρας πρέπει νὰ ἀρχίζουν τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τὴν κατάλυσιν, τοῦτο ἀποφαντικῶς ὁρίζομεν, ὅτι ἐκείνους μὲν ὁποῦ πολλὰ ταχυνεύουν, καὶ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου καταλύσουν, τούτους ὡς μικροψύχους καὶ λιμάργους κατηγοροῦμεν, ἐπειδὴ διὰ ὀλίγον διάστημα ὁποῦ ἔχουν ἀκόμη νὰ ὑπομείνουν νήστεις, καταλύουν πρὸ καιροῦ τὸν δρόμον τῆς νηστείας ὁποῦ ἔκαμαν, εἰς καιρὸν ὁποῦ λέγει ἕνας σοφὸς, ὅτι καὶ τὸ παραμικρὸν πρᾶγμα, γενόμενον εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, δὲν εἶναι παραμικρὸν (1), (διότι ἂν ἦναι καλὸν, γεννᾷ μεγάλους μισθοὺς, καὶ ἂν ἦναι κακὸν, γεννᾷ μεγάλας ποινὰς εἰς τὴν ἄλλην ζωήν.). Ἐκείνους δὲ ὁποῦ ἐκ τοῦ ἐναντίου βρακδύνουν καὶ καρτεροῦν νήστεις ἕως τὴν τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφάνη ὁ Σωτὴρ ὅτε ἔζη, περιπατῶν ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐρχόμενος πρὸς τοὺς Μαθητάς του, ταὐτὸν εἰπεῖν, τοὺς καρτεροῦντας ἕως τὴν αὐγὴν τῆς Κυριακῆς, τούτους ὡς ἀνδρείους ἐπαινοῦμεν καὶ φιλοπόνους. Εἰς ἐκείνους δὲ, ὁποῦ εἰς τὸ ἀνακμεταξὺ τοῦ μεσονυκτίου καὶ τῆς αὐγῆς τὸ διάστημα κατέλυσαν τὴν νηστείαν, καθὼς ἐδυνήθησαν, δὲν προξενοῦμεν πολλὴν ἐνόχλησιν, πῶς τάχα δὲν ἐκαρτέρησαν ἕως καὶ εἰς τὴν αὐγὴν, ἐπειδὴ μήτε τὰς ἓξ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ἡμέρας ὅλοι ὁμοίως νηστεύουσιν, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ὅλας ἄσιτοι διαπερνοῦσιν, ἄλλοι τὰς δύω, ἄλλοι τὰς τρεῖς, ἄλλοι τὰς τέσσαρας, καὶ ἄλλοι κἀμμίαν ἄσιτοι δὲν ἀπερνοῦσιν, ὅθεν εἰς ἐκείνους μὲν ὁποῦ ἀπέκαμαν πλέον, καὶ σχεδὸν ὠλιγοθύμησαν ἀπὸ τὴν νηστείαν, συγχώρησις δίδεται διὰ τὴν ταχυτέραν κατάλυσιν τῆς νηστείας. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ὄχι μόνον ἄσιτοι δὲν ἐπέρασαν κἀμμίαν ἡμέραν τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, ἀλλὰ μηδὲ ἐνήστευσαν μὲ ξηροφαγίαν καὶ μονοφαγίαν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐτρύφησαν τὰς τέσσαρας, εἶτα τὰς δύω μόνας, τὴν μεγάλην Παρασκευὴν καὶ τὸ μέγα Σάββατον ἄσιτοι διαπεράσαντες, νομίζουσιν ὅτι κάμνουσι μέγα τι καὶ λαμπρὸν κατόρθωμα ἂν μείνωσι νήστεις ἕως τὴν αὐγὴν τῆς Κυριακῆς· οὗτοι, λέγω, δὲν νομίζω πῶς ἐδοκίμασαν τὴν αὐτὴν κακουχίαν μὲ ἐκείνους ὁποῦ ἐνήστευσαν ὁλοκλήρους τὰς τέσσαρας ἡμέρας. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πθ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Περὶ δὲ τῶν ἐν ἀφέδρῳ γυναικῶν, εἰ προσῆκεν αὐτὰς οὕτω διακειμένας εἰς τὸν ναὸν εἰσιέναι τοῦ Θεοῦ, περιττὸν καὶ τὸ πυνθάνεσθαι νομίζω. Οὐδὲ γὰρ αὐτὰς, οἶμαι, πιστὰς οὔσας καὶ εὐλαβεῖς, τολμήσειν οὕτω διακειμένας, ἢ τῇ τραπέζῃ τῇ ἁγίᾳ προσελθεῖν, ἢ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ προσάψασθαι· οὐδὲ γὰρ ἡ τὴν δωδεκαετῆ ρύσιν ἔχουσα πρὸς τὴν ἴασιν ἔθιγεν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνου τοῦ κρασπέδου. Προσεύχεσθαι μὲν γὰρ ὅπως ἂν ἔχῃ τις καὶ ὡς ἂν διάκηται μεμνῆσθαι τοῦ Δεσπότου, καὶ δεῖσθαι βοηθείας τυχεῖν, ἀνεπίφθονον· εἰς δὲ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὁ μὴ πάντῃ καθαρὸς καὶ ψυχῇ, καὶ σώματι, προσιέναι κωλυθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς καὶ περὶ τούτου ὁ ἅγιος, ἀνίσως αἱ γυναῖκες ἐν τοῖς καταμηνίοις αὐτῶν εὑρισκόμεναι (2) πρέ-

(1) Τὸ γνωμικὸν τοῦτο τὸ λέγον· «Τὸ μικρὸν ἐν βίῳ οὐ παραμικρὸν,» αὐτολεξεὶ ἀναφέρει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ βαπτίσματος δευτέρου λόγου, λέγων ὅτι εἶπε τοῦτό τις τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν. Τίς δὲ ὁ σοφὸς οὗτος; ἡμῖν ἄδηλον.

(2) Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἐν ἀφέδρῳ, διατὶ ἀπὸ, ἤτοι χωριστὰ ἀπὸ τὰς ἕδρας τῶν λοιπῶν αἱ ἑβραίδες γυναῖκες ἐκάθηντο καὶ ἡσύχαζον, ὅταν ἤθελεν ἔλθει εἰς αὐτὰς ἡ τῶν καταμηνίων ρύσις, ἕως ὁποῦ ἀπερνοῦσαν ἑπτὰ ἡμέραι, ἢ καὶ περισσότεραι, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Ζωναρᾶς. «Γυνὴ γὰρ, φησὶν, ἥτις ἂν ᾖ ῥέουσα αἵματι καὶ ἔσται ἡ ῥύσις αὐτῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῆς, ἑπτὰ ἡμέρας ἔσται ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς. Πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας». (Λευϊτικ. ιέ. 19.). Καὶ πάλιν «καὶ γυνὴ ἐν ῥύσει αἵματος ἡμέρας πλείους, οὐκ ἐν καιρῷ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, ἐὰν καὶ ῥέῃ μετὰ τὴν ἄφεδρον αὐτῆς, καὶ πᾶσαι αἱ ἡμέραι ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς, καθάπερ αἱ ἡμέραι τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται» (αὐτόθι 25.). Διατὶ δὲ τὴν ῥύσιν τοῦ τοιούτου αἵματος καὶ τὴν ταύτην ἔχουσαν γυναῖκα ἀκάθαρτον ὠνόμασεν ὁ Θεός; φαίνεται γὰρ ὅτι ἡ ῥύσις αὕτη καθ' ὃ φυσικὴ καὶ παρὰ Θεοῦ, οὕτω γίνεσθαι συγχωρηθεῖσα μετὰ τὴν παράβασιν, οὔτε ἁμαρτία ἐστὶν, οὔτε ἀκαθαρσία. «Οὐ γὰρ ἀληθῶς ἁμαρτία ταῦτα, οὐδὲ ἀκαθαρσία, κατὰ τὸν Χρυσόστομον» (σελ. 1059. τοῦ ά. τόμου τῆς σειρ.) καὶ τῶν κατὰ φύσιν γινομένων οὐδὲν ἀληθῶς ἀκάθαρτον, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, (αὐτόθι 1057.) καὶ κατὰ τὸν Θεόδωρον, ἢ Διόδωρον, οὐδὲν ἀκάθαρτον εἰ μὴ πονηρὰ διάθεσις (αὐτόθι 1032.). Δι' ὃ καὶ αἱ ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (βιβλ. ς'. Κεφ. κς'.) οὔτε νόμιμος μίξις, οὔτε λέχος, οὔτε αἵματος φορὰ, οὐκ ὀνείρωξις, μιᾶναι δύναται ἀνθρώπου φύσιν, ἢ τὸ ἅγιον Πνεῦμα χωρίσαι, ἢ μόνη ἀσέβεια καὶ παράνομος πρᾶξις. Διατὶ λοιπὸν, ἂν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὄχι μόνον ὁ παλαιὸς Νόμος, ἀλλὰ καὶ οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων ἀποφασίζουσιν ἀκάθαρτον τὴν τὰ ἔμμηνα πάσχουσαν γυναῖκα; Πρὸς τοῦτο, ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν Πατέρων ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἀκάθαρτος ἡ ῥύσις τῶν καταμηνίων τούτων αἱμάτων λέγεται. Α'. κατὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι κοινῶς συγχαινόμεθα, καὶ ἀκάθαρτα καὶ βδελυκτὰ νομίζομεν ὅσα ἡ φύσις διὰ τῶν πόρων τοῦ σώματος, ὡς ἄχρηστα ἐκβάλλει καὶ περιττά. Τὰς κυψελίδας, λέγω, τῶν ὤτων, τὰς τσίμπλας τῶν ὀφθαλμῶν, τὰς μύξας τῆς ρινὸς, τὰ φλέγματα τοῦ στόματος, τὰ οὖρα καὶ ὑποχωρήματα τῆς γαστρὸς, οὕτω δὴ καὶ τὰ καταμήνια τῶν γυναικῶν. Β'. λέγονται ἀκάθαρτα ταῦτα, ἐπειδὴ διὰ τῶν φυσικῶν ὁ Θεὸς παιδεύει τὰ γνωμικὰ, ἤτοι τὰ ἠθικὰ, καὶ διδάσκει διὰ τούτων, ὅπως ἐκεῖνα παγχάλεπα, κατὰ τὸν Θεοδώρητον (σελ. 1057. τοῦ ά. τόμου τῆς σειρ). Εἰ γὰρ τὰ ἀκούσια μιαίνει, πολλῷ μᾶλλον ἐναγῆ τὰ ἑκούσια

πει νὰ ἐμβαίνουσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι χρεία μήτε νὰ τὸ ἐρωτῶσιν, ἐπειδὴ ἐκεῖναι, ἂν ἔχωσι τὴν πρέπουσαν εὐλάβειαν εἰς τὰ Θεῖα, θέλουν ἐμποδισθῇ ἀπὸ λόγου των, καὶ δὲν θέλουν τολμήσει ποτὲ νὰ πλησιάσουν εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, καὶ νὰ μεταλάβουν τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος καὶ αἵ-

(1062. αὐτόθι), ἤτοι ἂν τὰ φυσικὰ καὶ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου γινόμενα ἦναι ἀκάθαρτα, πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἀκάθαρτα τὰ ἁμαρτήματα, ὁποῦ κάμει μὲ τὸ θέλημά του. Γ'. λέγει ἀκάθαρτα τὰ καταμήνια τῶν γυναικῶν ὁ Θεὸς (τὸ ὁποῖον καὶ κατὰ ἀλήθειαν εἶναι τὸ μόνον καὶ κυρίως αἴτιον), διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἄνδρας νὰ μὴ σμίγουν μὲ αὐτὰς, ὅταν ἔχουν τὰ τοιαῦτά των καταμήνια. ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος (σελ. 1062. αὐτόθι.), ἕνα μὲν, διὰ τὴν σεμνότητα τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν, ὡς λέγει ὁ Ἰσίδωρος (αὐτόθι 1058.), καὶ τὴν αἰδῶ τοῦ νόμου τῆς φύσεως, κατὰ τὸν Φίλωνα, κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν γεννωμένων παιδίων. Διότι τὰ ἐκ τῶν τοιούτων σεσαπημένων, ἀχρήστων καὶ μεμολυσμένων αἱμάτων τῶν καταμηνίων συλλαμβανόμενα καὶ διαπλαττόμενα βρέφη, ἀσθενέστερα γίνονται εἰς τὴν φύσιν, καὶ εἰς ἄλλα μὲν πολυποίκιλα πάθη ὑπόκεινται, μάλιστα δὲ εὐκολώτατα τὴν λέπραν γεννῶσι καὶ λωβᾶ γίνονται, καθὼς συμφώνως καὶ ὁ Θεοδώρητος, καὶ ὁ Ἰσίδωρος, καὶ ὁ Διόδωρος τοῦτο λέγουσιν (σελ. 1031 καὶ 1058 καὶ 1062. τοῦ ά. τόμου τῆς σειρ.). Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἀκάθαρτον ὠνόμασε τὴν τὰ καταμήνια ἔχουσαν καὶ ἀκάθαρτον τὸν συναπτόμενον ἄνδρα μὲ αὐτὴν, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, καὶ τοὺς λεπροὺς ἐνομοθέτησε νὰ ἀποδιώκωνται ἔξω τῶν πόλεων καὶ πάσης συναναστροφῆς ἀνθρώπων, κατὰ τὸν Ἰσίδωρον, ἵνα καὶ διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ διὰ τὴν λέπραν καὶ ἀποδίξιν τῶν μελλόντων γεννηθῆναι παιδίων τους ἐμποδίσῃ τοὺς γονεῖς ἀπὸ τὸ νὰ σμίγουν ἐν καιρῷ τοιούτῳ. Ὅθεν καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (Βιβλ. ς'. κεφ. . . .) τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζουσι. «Τῶν φυσικῶν φαινομένων ταῖς γυναιξὶν, οἱ ἄνδρες μὴ συνερχέσθωσαν πρὸνοίας ἕνεκα τῶν γεννωμένων». Ὁ δὲ Θεὸς προβαίνωντας εἰς τὸ ἔμπροσθεν, προστάζει καὶ νὰ ἐξολοθρεύωνται καὶ νὰ θανατόνωνται οἱ ἄνδρες, ὁποῦ κοιμηθοῦν μὲ τὰς γυναῖκάς των ὅταν ἔχουν τὰ καταμήνια. «Καὶ ἀνὴρ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς ἀποκαθημένης καὶ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, τὴν πυγὴν αὐτῆς ἀπεκάλυψε, καὶ αὕτη ἀπεκάλυψε τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἐξολοθρευθήσονται ἀμφότεροι ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν (Δευτικ. κ'. 18)». Δι' ὃ καὶ ὁ Θεὸς διὰ Ἰεζεκιὴλ σημεῖον τοῦ δικαίου ἀνθρώπου λέγει νὰ ἦναι, τὸ νὰ μὴ σμίγῃ μὲ τὴν γυναῖκά του, ὅταν ἔχῃ τὰ καταμήνιά της. «Καὶ πρὸς γυναῖκα ἐν ἀφέδρῳ οὖσαν οὐ προσεγγιεῖ» (κεφ. ιή. 8.). Διὰ ταῦτα πάντα λοιπὸν θέλοντας ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ εὐλάβειαν καὶ φόβον ὄχι μόνον εἰς τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν ἀκράτητον ὁρμὴν τῶν ἀνδρῶν, καὶ πάλαι καὶ νῦν διὰ τῶν ἁγίων του ἐμπόδισεν αὐτὰς ἀπὸ τὸ νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν καθ' αὐτὸ ναὸν καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, καθὼς καὶ ὁ Κανὼν οὗτος τοῦ θείου Πατρὸς ἀποφασίζει. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου παρομοίως ταύτας ἐμποδίζει νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ἕως οὗ νὰ καθαρισθοῦν. Ὁ δὲ ς'. τοῦ αὐτοῦ ἐμποδίζει ταύτας καὶ νὰ μὴ βαπτίζωνται, ἕως οὗ νὰ καθαρισθοῦν. Συμφώνως δὲ μὲ τοὺς ἱεροὺς τούτους Κανόνας θεσπίζει καὶ ἡ ιζ'. τοῦ σοφοῦ Λέοντος Νεαρὰ, διορίζουσα, Ὅτι τόσον αἱ τίκτουσαι γυναῖκες, ὅσον καὶ ἐν τοῖς καταμηνίοις οὖσαι, ἀβάπτισται μὲν οὖσαι, νὰ μὴ βαπτίζωνται, βαπτισμέναι δὲ οὖσαι, νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ἐὰν πρῶτον δὲν καθαρισθοῦν. ἔξω μόνον ἂν τύχῃ εἰς αὐτὰς θανατηφόρος ἀσθένεια. Εἰ δὲ καὶ μερικοὶ προβάλλουσι τὸ κζ'. καὶ κή'. καὶ λ'. Κεφ. τοῦ ς'. Βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, ὅπου λέγεται, ὅτι αἱ γονόρροιαι καὶ ἐνυπνιασμοὶ, καὶ κάθαρσις ἡ φυσικὴ καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅτι εἶναι παρατηρήματα Ἰουδαϊκὰ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα φαινόμενα ἐναντία εἰς τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, ἀποκρινόμεθα, Α'. ὅτι τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶπον ταῦτα οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, αὐτοὶ μόνοι πάλιν οἱ ἴδιοι τὴν ἐξήγησαν. Αὕτη δὲ ἦτο, διατὶ αἱ ἐν τοῖς καταμηνίοις οὖσαι γυναῖκες ἐνόμιζον πῶς εἰς τὰς ἡμέρας τῆς καθάρσεως αὐτῶν ἦσαν κεναὶ, καὶ ὑστερημέναι ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ὅθεν καὶ οὐδὲ νὰ προσευχηθοῦν ἤθελον, οὔτε βιβλίον θεῖον νὰ ἀναγνώσουν, ἢ καὶ νὰ ἀκούσουν. Δι' ὃ, ἵνα ταύτην τὴν ὑπόνοιαν ἀναιρέσουν, εἶπον ὅσα εἶπον ἐκεῖ· «Εἰ γὰρ νομίζεις, ὦ γύναι, φησὶν, ἑπτὰ ἡμέρας ἐν ἀφέδρῳ οὖσα, τοῦ ἁγίου Πνεύματος κενὴ τυγχάνειν, ἆρα τελευτήσασα ἐξαίφνης, κενὴ Πνεύματος καὶ ἀπαρρησίαστος τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος ἀπελεύσῃ.» Καὶ πάλιν· «Σὺ οὖν, ὦ γύναι, καθὼς λέγεις, εἰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐφέδρου κενὴ τυγχάνεις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ἀκαθάρτου πεπλήρωσαι. Μὴ προσευχομένη γὰρ, μηδὲ ἀναγινώσκουσα, ἄκοντα αὐτὸν προσκαλέσῃ (αὐτόθι κς'.). Δι' ὃ τῶν ματαίων ἀπόσχου λόγων, ὦ γύναι, καὶ ἔσο μεμνημένη πάντοτε Θεοῦ τοῦ σὲ δημιουργήσαντος, καὶ προσεύχου αὐτῷ κτλ.» Ὅρα δὲ ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι συγχωροῦσιν εἰς τὰς τοιαύτας γυναῖκας νὰ προσεύχωνται μόνον καὶ νὰ μνημονεύουσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς ταῦτα τὰ δύω αὐτολεξεὶ περιέχει καὶ ὁ τοῦ Διονυσίου οὗτος Κανών. Δὲν συγχωροῦσιν ὅμως αὐτὰς καὶ νὰ μεταλαμβάνουν, ἢ νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὰς Ἐκκλησίας. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς περιθωρίοις παραγεγραμμένον (ἐν ἄλλοις Εὐχαριστίας μεταλαβεῖν), ὡς μὴ εἰς τὸ καθ' αὐτὸ κείμενον εὑρισκόμενον τῶν Διαταγῶν, ἢ οὐδεμίαν, ἢ πολλὰ ὀλίγην ἔχει τὴν δύναμιν. Β'. Ἀποκρινόμεθα εἰς αὐτοὺς τὴν ἀληθῆ ταύτην καὶ ἀσφαλεστέραν ἀπόκρισιν, ὅτι ἡμεῖς ἕνα χρέος ἀπαραίτητον ἔχομεν, νὰ ὑπακούωμεν, καὶ νὰ ἀκολουθοῦμεν εἰς τοὺς Κανόνας μὲ ἀδιάκριτον ὑπακοὴν, καὶ ὄχι νὰ καθήμεθα κριταὶ καὶ ἐξεταστὰι τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος προστεταγμένων, διὰ τί τοῦτο, καὶ διὰ τί ἐκεῖνο λέγοντες, ἵνα μὴ ὑποπέσωμεν εἰς τὰ φρικωδέστατα ἐπιτίμια τῶν παραβαινόντων τοὺς Κανόνας. Σφραγὶς δὲ τῶν εἰρημένων ἁπάντων ἂς ἦναι ὁ μέγας Βασίλειος· καὶ οὗτος γὰρ ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ (ὅρα κατ' ἐπιτομ. τθ'.) ἐμποδίζει τὰς τοιαύτας γυναῖκας ἀπὸ τὸ νὰ κοινωνοῦν. Ἐξίσου γὰρ καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐμποδίζει ἔχοντας τὰ συνήθη καὶ φυσικά τους, ἄνδρας μὲν τὸν ἐνυπνιασμὸν, γυναῖκας δὲ τὰ καταμήνια. Λέγει γὰρ ἀκολούθως· «Ἐγὼ δὲ ἔγνων, ὅτι ταῦτα κατωρθώθη Χριστοῦ χάριτι, καὶ ἐν ἀνδράσι καὶ ἐν γυναιξὶ πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον γνησίᾳ». Ἀλλὰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς διορίζεται ἐν τῷ Κανόνι, φέρων εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα τοῦ Διονυσίου καὶ τὸν ζ'. Τιμοθέου καὶ τὸν παλαιὸν Νόμον. Εἶπα δὲ ἀνωτέρω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν αἱ τοιαῦται γυναῖκες εἰς τὸν καθ' αὐτὸ ναὸν, διατὶ εἰς τὰ προαύλια (ἢ καὶ τοὺς προνάους καὶ τὸν νάρθηκα) τοῦ ναοῦ νὰ ἐμβαίνουν ἔχουν τὴν ἄδειαν κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Σὺν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις βεβαιοῖ προσέτι τὸν παρόντα Κανόνα τοῦ Ἁγίου καὶ Πέτρος ὁ Διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ ιη'. αὐτοῦ ἀποκρίσει λέγων, ὅτι ἀνίσως ἑτοιμασθῇ ἡ γυνὴ νὰ εὐλογηθῇ,

ματος, εὑρισκόμεναι εἰς τοιαύτην κατάστασιν τῶν καταμηνίων των. Διότι, δύνανται νὰ ἐνθυμηθοῦν καὶ τὴν αἱμορροοῦσαν ἐκείνην γυναῖκα, ἡ ὁποία διὰ τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματός της δὲν ἐτόλμησεν ἀπὸ πολλὴν εὐλάβειαν νὰ πιάσῃ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μόνον τὴν ποδίαν τοῦ ἱματίου του. Δὲν εἶναι ὅμως ἐμποδισμένον νὰ προσεύχεται κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς ὅπως καὶ ἂν εὑρίσκεται (εἴτε κατ' ἰδίαν εἰς τὸν οἶκόν της, ἢ καὶ ἐν τῷ προνάῳ τῆς Ἐκκλησίας), παρακαλοῦσα τὸν Θεὸν, καὶ ζητοῦσα βοήθειαν καὶ σωτηρίαν παρ' αὐτοῦ. Κωλύεται ὅμως νὰ πλησιάζῃ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ μεταλάβῃ τῶν ἁγιασμάτων ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν εἶναι καθαρὸς ψυχῇ καὶ σώματι, ὁποῖαί εἰσι καὶ αἱ μετὰ τῶν καταμηνιῶν γυναῖκες.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Αὐτάρκεις δὲ καὶ οἱ γεγαμηκότες ἑαυτῶν ὀφείλουσιν εἶναι κριταί. Ὅτι γὰρ ἀπέχεσθαι ἀλλήλων προσῆκον ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσωσι τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὦσιν, [ά. Κορινθ. ζ'. 5] ἀκηκόασι Παύλου γράφοντος.

Ἑρμηνεία.

Καὶ διὰ τοὺς ὑπάνδρους, ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἂν πρέπῃ νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπ' ἀλλήλων, ἀποκρίνεται, ὅτι εἰς τοῦτο πρέπῃ νὰ γίνωνται αὐτοὶ μοναχοί τους ἀρκετοὶ κριταί, ἐπειδὴ εἶναι πρέπον καὶ δίκαιον κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, ὅταν καταγίνωνται εἰς προσευχὴν (1) νὰ ἀπέχωσι καὶ ἀπὸ τὴν σωματικὴν συνάφειαν, καὶ τοῦτο νὰ γίνεται μὲ συμφωνίαν καὶ τῶν δύω μερῶν, τοῦ ἀνδρὸς δηλ. καὶ τῆς γυναικὸς, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ πειράζῃ ὁ ἐχθρὸς τὸ ἕνα μέρος, καὶ τότε γένει ἡ ἐγκράτεια τοῦ ἑνὸς βλάβη τοῦ ἄλλου. Ἐὰν γὰρ νικᾶται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τὸ ἕνα μέρος καὶ δὲν συγχωρῆται ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ τὴν ἀπολαύσῃ, ἐνδέχεται νὰ πέσῃ μὲ ἄλλην γυναῖκα καὶ νὰ ἁμαρτήσῃ, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Οἱ δὲ ἐν ἀπροαιρέτῳ νυκτερινῇ ῥύσει γενόμενοι, καὶ οὗτοι τῷ ἰδίῳ συνειδότει κατακολουθείτωσαν, καὶ ἑαυτοὺς, εἴτε διακρίνονται περὶ τούτου, εἴτε μὴ, σκοπείτωσαν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν βρωμάτων, «ὁ διακρινόμενος, φησὶν, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται». [Ρωμ. ιδ'. 23.] Καὶ ἐν τούτοις εὐσυνείδητος ἔστω, καὶ εὐπαρρησίαστος, κατὰ τὸ ἴδιον ἐνθύμιον, πᾶς ὁ προσιὼν τῷ Θεῷ. Ταῦτα σὺ μὲν τιμῶν ἡμᾶς (οὐ γὰρ ἀγνοεῖς, ἀγαπητέ,) τὰ πύσματα ἡμῖν προσήγαγες ὁμόφρονας ἡμᾶς, ὥσπερ οὖν ἐσμὲν, καὶ ὁμοψήφους σεαυτῷ παρασκευάζων. Ἐγὼ δὲ, οὐχ ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς μετὰ πάσης ἁπλότητος προσῆκον ἡμᾶς ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, εἰς κοινὸν τὴν διάνοιαν ἐμαυτοῦ ἐξέθηκα, ἣν ἐπικρίνας καὶ σὺ, συνετώτατέ μου υἱὲ, ὅτι ἄν σοι φανῇ δίκαιον καὶ βέλτιον, εἰ καὶ οὕτως ἔχειν, δοκιμάζεις, περὶ αὐτῶν ἀντιγράψεις. Ἐρρῶσθαί σε, ἀγαπητέ μου υἱὲ, ἐν εἰρήνῃ λειτουργοῦντα τῷ Κυρίῳ εὔχομαι.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὸν παρόντα Κανόνα ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος διὰ τὴν ἀπροαίρετον ἔκρυσιν, εἴτε ἐνυπνιασμὸν κοινότερον λεγομένην, ἥτις γίνεται ἐν τοῖς ὕπνοις ἡμῶν, καὶ λέγει οὕτως, ὅτι ὅσοι πάθωσι τοῦτο, ἂς βάνουσι κριτὴν τὴν ἰδίαν των συνείδησιν· διότι, εἰ μὲν ἠκολούθησεν εἰς αὐτοὺς ὁ ἐνυπνιασμὸς χωρὶς τινα φαντασίαν αἰσχρὰν καὶ ἐμπαθῆ λογισμὸν, καὶ ἔτι χωρὶς πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν, ἀμὴ ἡ φύσις μοναχὴ ἐποίησε τοῦτο ἀφ' ἑαυτῆς, ὡσὰν ἕνα περίττωμα φυσικὸν, δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν θείαν Μετάληψιν. Εἰ δὲ ἠκολούθησεν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω αἴ-

καὶ συμβῇ εἰς αὐτὴν τὰ συνήθη, πρέπει μήτε νὰ εὐλογῆται, μήτε νὰ μεταλαμβάνῃ, ἕως οὗ νὰ καθαρισθῇ (σελ. 1002. τοῦ Β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Διὰ τοῦτο καὶ αἱ Διακόνισσαι ἔχασαν τὸν βαθμόν τους, διὰ τὴν κάκωσιν τῶν καταμηνίων, καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ιθ'. τῆς ά.

(1) Ἤθελε δὲ ἀπορήσει τινὰς οὕτως. Ἐπειδὴ ὁ Ἀπόστολος λέγει, Ἀδιαλείπτως καὶ παντοτινὰ προσεύχεσθε, οἱ δὲ ὑπανδρευμένοι πρέπει νὰ ἀπέχωσι τῆς μίξεως ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, κατὰ τὸν ἴδιον Παῦλον καὶ τὸν παρόντα Κανόνα, λοιπὸν παντοτινὰ πρέπει καὶ νὰ ἐγκρατεύωνται καὶ οὐδέποτε νὰ σμίγουν; Ἀλλὰ τὴν ἀπορίαν ταύτην λύουσιν αὐταρκέστερα οἱ δύω Κανόνες τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας ὁ ε'. καὶ ὁ ιγ'. λέγοντες, ὅτι καιρὸς προσευχῆς ἐννοεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅταν γίνεται σύναξις καὶ λειτουργία, ἥτις τότε ἐτελεῖτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ, καθ' ἃς ἡμέρας ἀπαιτοῦντο νὰ ἐγκρατεύωνται οἱ ὁμόζυγοι, διὰ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅθεν καὶ ὁ Κανὼν οὗτος τοῦ Διονυσίου, εἰς κάθε συνετὸν ἀκροατὴν, δίδωσι νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐξ εὐθείας ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα Βασιλείδην, ἂν πρέπει νὰ ἀπέχουν ἀλλήλων οἱ ὑπανδρευμένοι, ὅταν ἔχουν νὰ κοινωνήσουν. Ἀποκρίνεται γὰρ, ὅτι εἰς τοῦτο ἀρκετοὶ κριταὶ εἶναι οἱ ἴδιοι ὑπανδρευμένοι, πῶς δηλ. πρέπει νὰ ἐγκρατεύωνται ἐν τῷ καιρῷ τῆς Κοινωνίας. Κἂν οὕτω (δὲν ἠξεύρω πῶς) δὲν ἠρμήνευσαν τὸν Κανόνα ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν, προσευχὴν ἐννοήσαντες τὴν σπουδαιοτέραν, ἥτις πρέπει νὰ γίνεται μὲ κακοπαθείας καὶ δάκρυα. Σημείωσαι δὲ, ὅτι κοντὰ εἰς τὴν προσευχὴν, ὁ Ἀπόστολος προσθέτει, ὅτι οἱ ὕπανδροι πρέπει νὰ ἐγκρατεύωνται καὶ εἰς καιρὸν νηστείας, τῆς διωρισμένης δηλ. ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, (καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν γ'. ὑποσημείωσιν τοῦ ξθ'. Ἀποστολικοῦ).

τια, δηλ. ἀπὸ φαντασίαν καὶ ἐμπαθῆ λογισμόν, ἢ πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν, πρέπει νὰ ἐμποδίζωνται, ὡς μὴ καθαροὶ ὄντες, οὐχὶ διὰ τὴν ρύσιν καθ' αὐτὸ τοῦ σπέρματος (ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκάθαρτον, καθὸ φυσικόν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ σὰρξ ἀκάθαρτός ἐστι καθ' αὑτήν, ἧς τὸ σπέρμα εἶναι περίττωμα), ἀλλὰ διὰ τὴν πονηρὰν ἐνθύμησιν καὶ φαντασίαν, ἥτις ἐμόλυνε τὴν διάνοιαν. Οἱ τοιοῦτοι λοιπὸν δὲν εἶναι εὐσυνείδητοι, καὶ ἀκολούθως δὲν εἶναι εὐπαρρησίαστοι διὰ τὴν πονηρὰν ἐνθύμησιν καὶ φαντασίαν. Ὅθεν καὶ ὡς διακρινόμενοι, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι (1), πῶς δύνανται νὰ πλησιάσουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ Μυστήρια ; ἐὰν γὰρ οὕτω διακρινόμενοι πλησιάσωσι, κατακρίνονται μᾶλλον, καὶ ὄχι ἁγιάζονται, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ φάγει ἀπὸ τὰ παρὰ Ἰουδαίοις κοινὰ καὶ ἀκάθαρτα ζῶα κατακρίνεται, ἐὰν διακρίνεται καὶ διστάζῃ περὶ τούτων, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ θεῖος οὗτος Γρηγόριος σύγχρονος ἦτο μὲ τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀλεξανδρείας, εἰ καὶ ὀλίγον ὕστερος ἐκείνου. Δι' ὃ καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς Βασιλεῖς, τὸν Οὐαλεριανὸν καὶ Γαλιῆνον, καὶ εἰς τοὺς παρ' ἐκείνων κινηθέντας κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμούς, καὶ οὗτος ὁμοῦ μὲ ἐκεῖνον ἐχρημάτισεν ὁ Μακάριος. Τὴν τῶν Ἑλλήνων δὲ ἅπασαν παιδείαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μαθὼν πρότερον, καὶ μαθητὴς ὕστερον τοῦ Ὠριγένους γενόμενος (2), οὕτω μετὰ ταῦτα ὑπὸ Φαιδίμου τοῦ τῆς Ἀμασείας Ἐπισκόπου, μακρὰν μὲν ἀπέχοντος τῷ τόπῳ, πλησίον δὲ ὄντος τῷ ἀπεριγράπτῳ τῆς χάριτος, ἐκ θείας ἐμπνεύσεως, χειροτονεῖται τῆς κατὰ Πόντον (ἤτοι τὴν Μαύρην θάλασσαν) Νεοκαισαρείας Ἐπίσκοπος. Ζητοῦντος δὲ νὰ μάθῃ ἀκριβῶς τὸ τῆς εὐσεβείας δόγμα, ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν ἥ τε Κυρία Θεοτόκος, καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης, ὅστις διὰ κελεύσεως τῆς τοῦ Θεοῦ μητρὸς, ἀπεκάλυψεν αὐτῷ τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον, οὕτω πως ἔχον·

«Εἷς Θεὸς Πατὴρ Λόγου ζῶντος, Σοφίας ὑφεστώσης καὶ δυνάμεως, καὶ χαρακτῆρος ἀϊδίου, τέλειος τελείου γεννήτωρ, Πατὴρ Υἱοῦ μονογενοῦς».

«Εἷς Κύριος μόνος ἐκ μόνου, Θεὸς ἐκ Θεοῦ, χαρακτὴρ καὶ εἰκὼν τῆς θεότητος. Λόγος ἐναργὴς, Σοφία τῆς

(1) Ὁ ιϐ'. τοῦ Τιμοθέου Κανὼν, ὡσὰν ἐξήγησις πλατυτέρα εἶναι τοῦ παρόντος Κανόνος. Ἑρμηνεύει γὰρ τὸν ἐλεγμὸν τοῦτον τῆς συνειδήσεως τοῦ ἐνυπνιασθέντος, καὶ εἰ μὲν ἐλέγχεται ὅτι τοῦτο ἔπαθεν ἀπὸ ἐπιθυμίαν γυναικὸς, ἤτοι ἐμπαθῆ λογισμὸν καὶ φαντασίαν, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ· εἰ δὲ ἐξ ἐπηρείας δαιμόνων τοῦτο τοῦ ἐσυνέβη, πρέπει νὰ κοινωνῇ. Ἐπειδὴ ὅμως δύσκολα ἠμπορεῖ τινὰς νὰ διακρίνῃ, πότε ἀκολουθεῖ εἰς αὐτὸν ὁ ἐνυπνιασμὸς ἀπὸ μόνον τὸν φθόνον καὶ τὴν ἐπήρειαν τῶν δαιμόνων, χωρὶς νὰ δώσῃ αὐτὸς κἀμμίαν αἰτίαν ἐδικήν του, τὸ ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ μὴ κοινωνῇ. Ὁ γὰρ ἐνυπνιασμὸς καὶ ἐκ πολυφαγίας καὶ πολυποσίας καὶ πολυϋπνίας γεννᾶται καὶ ἐξ ἀμελείας καὶ ἀναπαύσεως, καὶ χαυνώσεως σώματος, καὶ ἐξ ὑπερηφανίας, καὶ κατακρίσεως. καὶ καταλαλιᾶς, καὶ ἐξ ἀσθενείας σώματος, καὶ ἐκ πονηρᾶς συνηθείας εἰς τὴν πορνείαν, καὶ ἐκ κόπου καὶ ψυχροποσίας· πολλάκις δὲ προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ νὰ μὴ πάθῃ τινὰς ἐνυπνιασμὸν, κατὰ τὸν Συμεὼν τὸν νέον Θεολόγον (καὶ ὅρα ἀποκρ. η'. Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, καὶ Φιλοκαλίας σελ. 906.). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νηστευτὴς ἐν τῷ ς'. Κανόνι τὸν καθ' ὕπνους μολυνθέντα μίαν ἡμέραν ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, καὶ ὁ Κίτρους Ἰωάννης καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ 1. ἀποκρ. τοὺς ἐνυπνιασθέντας Ἱερεῖς ἢ λαϊκοὺς παρομοίως μίαν ἡμέραν ἐμποδίζει, ἕξ μόνον ἂν ἦναι κίνδυνος νὰ μεταλάβῃ ὁ λαϊκὸς, ἢ νὰ λειτουργήσῃ ὁ Ἱερεύς. Καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης ἀποκρ. ιδ'. καὶ ιέ. καὶ τὸ Λαυσαϊκὸν ἐν τῷ περὶ Διοσκόρου, καὶ ὁ μέγας ἐν Πατράσι Βαρσανούφιος. Πρὸ δὲ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ μέγας καὶ ἀκριβὴς νομοθράφος τοῦ Πνεύματος Βασίλειος θέλει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κοινωνῇ τινὰς ἔχων τὰ συνήθη (ὅρῳ κατ' ἐπιτομ. τθ'.), καὶ χωρὶς νὰ ἦναι καθαρὸς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος (Ἐρωτήσ. γ'. περὶ βαπτίσματος). Ὁ δὲ ἐνυπνιασμὸς, ἐξ ἐπιθυμίας μὲν καὶ φαντασίας γινόμενος, μολυσμὸς ἐστι καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ χωρὶς φαντασίας ἢ ἀναισθήτως γινόμενος, πάλιν μολυσμὸς ἐστι μόνου τοῦ σώματος, καὶ κἀνένας δὲν εὑρίσκεται σχεδὸν, ὁποῦ νὰ ἐνυπνιασθῇ εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, καὶ νὰ μὴ ἐλεγχθῇ ἀπὸ τὴν συνείδησίν του, ὅτι ἐμολύνθη, δι' ἣν ἔχουσι πρόληψιν περὶ τούτου ἐρριζωμένην καλὰ εἰς τὴν φαντασίαν τους. Τινὲς δὲ διακριτικοὶ, μολυσμὸν σαρκὸς ἐνόησαν ἀκόμη καὶ ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἐνήδονον ὑγρασίαν τοῦ σπέρματος, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεταί τινας εἰς τὸ παιδογόνον μόριον, προξενουμένην ἢ ἀπὸ ἐνθύμησιν ἐμπαθῆ ἢ ἀπὸ ὅρασιν καὶ ἀκοὴν ἐμπαθῆ τινος ἐρωμένου προσώπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ τοῦτον μολυσμὸν πρέπει νὰ ἦναι ἐλεύθεροι οἱ μεταλαμβάνοντες. Δὲν δύναμαι ἐδῶ νὰ κρύψω μὲ τὴν σιωπὴν τὴν μεγάλην πανουργίαν ὁποῦ μεταχειρίζεται ὁ διάβολος εἰς τὸ πάθος τοῦτο τοῦ ἐνυπνιασμοῦ, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ σοφὸς ἐκεῖνος Νεῖλος εἰς μίαν του ἐπιστολήν. Τοσαύτην γὰρ σπουδὴν, λέγει, ὁ μιαρὸς ἔχει εἰς τὸ νὰ μολύνῃ τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον μὲ τὸν ἐμπαθῆ ἐνυπνιασμὸν, ὥστε ὁποῦ δὲν εὐχαριστεῖται νὰ παθαίνῃ ταύτην ὁ ἄνθρωπος κοιμώμενος, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ὁ κατάρατος κινήσῃ τὸ πάθος εἰς τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν φαντασίαν τινῶν προσώπων, καὶ μάλιστα ἐκείνων ὁποῦ ἐφθάσαμεν νὰ λάβωμεν προσπάθειαν, καὶ ἀφ' οὗ ἤδη ἡ φύσις ἑτοιμασθῇ, τότε ἐξυπνίζει τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ αἰσθανθῇ ζωντανότερα, ἐξυπνος ὤν, τὴν ἀκάθαρτον ἐκείνην ἡδονὴν, καὶ νὰ τὴν ἐνθυμᾶται καλήτερα. Ὅθεν ἐκ τούτου ἂς καταλάβῃ ὁ καθ' ἕνας πόσον πολύτιμος θησαυρὸς εἶναι ἡ παρθενία, καὶ πόσον ὁ διάβολος τὴν φθονεῖ καὶ ἐπιβουλεύεται νὰ τὸν κλέψῃ ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἂς προσέχωμεν.

(2) Τοῦτό φησιν ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ ρητορικωτάτῳ ἐγκωμίῳ, τὸ ὁποῖον κάμνει εἰς τὸν βίον τούτου τοῦ ἁγίου.

τῶν ὅλων συστάσεως περιεκτική, καὶ δύναμις τῆς ὅλης κτίσεως ποιητική, Υἱὸς ἀληθινὸς ἀληθινοῦ Πατρὸς, ἀόρατος ἀοράτου, ἄφθαρτος ἀφθάρτου, ἀθάνατος ἀθανάτου, καὶ ἀΐδιος ἀϊδίου. Ἓν Πνεῦμα ἅγιον ἐκ Θεοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, καὶ δι' Υἱοῦ πεφηνὸς, δηλ. τοῖς ἀνθρώποις, Εἰκὼν τοῦ Υἱοῦ τελείου τελεία, Ζωὴ ζώντων αἰτία, Πηγὴ ἁγία ἁγιότητος, ἁγιασμοῦ χορηγὸς, ἐν ᾧ φανεροῦται Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι, καὶ Θεὸς ὁ Υἱὸς, ὁ διὰ πάντων. Τριὰς τελεία, δόξῃ ἀϊδιότητι καὶ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένη μηδὲ ἀπαλλοτριουμένη. Οὔτε οὖν κτιστόν τι ἢ δοῦλον ἐν τῇ Τριάδι, οὔτε ἐπείσακτον, ὡς πρότερον μὲν οὐχ ὑπάρχον, ὕστερον δὲ ἐπεισελθόν, οὔτε οὖν ἐνέλιπέ ποτε Υἱὸς Πατρὶ, οὔτε Υἱῷ τὸ Πνεῦμα, οὔτε κυϊήθη μονὰς εἰς δυάδα, καὶ δυὰς εἰς τριάδα, ἀλλ' ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτὴ Τριὰς ἀεί» (1).

Ἦν δὲ παρὼν εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον μετὰ Φιρμιλιανοῦ τοῦ Καισαρείας τῶν Καππαδοκῶν Ἐπισκόπου, καὶ ἄλλων πολλῶν (2). Διήρκεσε δὲ καὶ ἕως Αὐρηλιανοῦ, ὅτε ἐν ἔτει 272 ἡ τελευταία κατὰ τοῦ Σαμοσατέως ἐγένετο Σύνοδος (3). Τοῦτον καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἑορτάζει κατὰ τὴν ιζ'. τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς τοὺς κατὰ Νεοκαισάρειαν Κληρικοὺς ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι ὁ Γρηγόριος οὗτος δὲν ἐσκέπαζε τὴν κεφαλήν του, ὅταν ἐπροσηύχετο, γνήσιος μαθητὴς ὑπάρχων Παύλου τοῦ Ἀποστόλου. Ὅτι ἔφευγε τοὺς ὅρκους, ἀρκούμενος εἰς τὸ ναὶ, καὶ τὸ οὔ. Ὅτι κἀνένα δὲν ὠνόμαζε μωρόν. Ὅτι λοιδορίαν ἐμίσει, καὶ ἄλλα πολλὰ λέγει περὶ αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ κθ'. κεφ. τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, λέγει δι' αὐτόν· «Γρηγόριον δὲ καὶ τὰς ἐκείνου φωνὰς ποῦ θήσομεν : ἆρ' οὐχὶ μετὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ἄνδρα τῷ αὐτῷ Πνεύματι ἐκείνοις περιπατήσαντα ; καὶ τοῖς τῶν Ἁγίων ἴχνεσι διὰ παντὸς τοῦ βίου στοιχήσαντα ; καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκριβὲς διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς κατορθώσαντα ; ὃς τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐν αὐτῷ χαρισμάτων τῶν ἐνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις καὶ τέρασι, δεύτερος Μωϋσῆς παρ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας προσηγόρευτο». Οὗτος λοιπὸν κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα (4), καὶ ταύτην ἔγραψε τὴν κανονικὴν ἐπιστολὴν ἐν ἔτει 262. κατὰ τὸν Μίλιαν ἐν τῷ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν, διηρημένην εἰς Κανόνας δώδεκα ἢ ἕνδεκα, καὶ ἐπικυρουμένην, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. ὡρισμένως δὲ καὶ ὀνομαστὶ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμενικῆς ς'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, Οἰκουμενικὴν τρόπον τινα ἀναλαμβάνουσαν δύναμιν, ἥτις περιέχεται ἐν τῷ δ'. τόμῳ τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν τῷ ά. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν, σελ. 107. Στέλλει δὲ ταύτην, ἢ πρὸς τὸν ἴδιον Διονύσιον τὸν Ἀλεξανδρείας, ἢ πρὸς τὸν Μάξιμον τὸν διάδοχον τοῦ Διονυσίου, κατὰ τὸν Εὐσέβιον (βιβλίῳ ζ'. κεφ. κή.)· τοῦτον γὰρ ὀνομάζει Πάπαν, ἐρωτήσαντα, ὡς φαίνεται, τὸν θεῖον τοῦτον Γρηγόριον περὶ τῶν φαγόντων εἰδωλόθυτα, καὶ ἄλλα τινὰ ποιησάντων εἰς τὴν καταδρομὴν τῶν Βαρβάρων, ἥτις ἔγινε τόσον εἰς τὰ μέρη τοῦ Πόντου, ὅσον καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὅτι δὲ οἱ αὐτοὶ διωγμοὶ ἠκολούθησαν καὶ εἰς τὸν Πόντον, καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπὸ τοὺς ἰδίους Βασιλεῖς, ὁ καθ' ἕνας δύναται νὰ τὸ μάθῃ τόσον ἀπὸ τὸν βίον τοῦ Ἁγίου τούτου, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Εὐσέβιον (αὐτόθι κεφ. ιά.), τὰ κατ' Αἴγυπτον συμβάντα κακὰ ἐπὶ τοῦ Διονυσίου διηγούμενον.

Οἱ ιϐ'. Κανόνες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Νεοκαισαρείας τοῦ θαυματουργοῦ ἑρμηνευόμενοι, εἰς οὓς διήρηται ἡ Κανονικὴ αὐτοῦ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Οὐ τὰ βρώματα ἡμᾶς βαρεῖ, ἱερώτατε Πάπα, εἰ ἔφαγον οἱ αἰχμάλωτοι ταῦτα, ἅπερ παρετίθεσαν αὐτοῖς οἱ κρατοῦντες αὐτῶν, μάλιστα ἐπειδὴ εἷς λόγος παρ' αὐτῶν πάντων τοὺς καταδραμόντας εἰς τὰ ἡμέτερα μέρη Βαρβάρους εἰδώλοις μὴ τεθυκέναι. Ὁ δὲ Ἀπόστολός φησι· «Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. Ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην, καὶ ταῦτα καταργήσει.» [ά. Κορινθ. θ'. 5. 13]. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτὴρ ὁ πάντα καθαρίζων τὰ βρώματα, «οὐ τὸ εἰσπορευόμενον κινεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον» [Ματθ. ιέ. 11] λέγει.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἁγίου τούτου ἦλθον εἰς τὰς χώρας τῶν Ρωμαίων Βάρβαροι, οἵτινες ἐκαλοῦντο Βοράδοι καὶ Γότθοι, καὶ σκλαβώσαντες πολλοὺς χριστιανοὺς, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς καὶ ἔφαγον βρώματα εἰδωλό-

(1) Οὕτω ταῦτα αὐτολεξεὶ περιέχει ὁ Νύσσης, αὐτόθι.

(2) Ὁ Εὐσέβιος Βιβλίῳ ζ'. Κεφ. κη'. καὶ ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμών.

(3) Ὅρα ἐν τῷ Ὡρολογίῳ κατὰ τὴν ιζ'. τοῦ Νοεμβρίου, καὶ εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Διονυσίου, καὶ εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ιθ'. τῆς α'.

(4) Τὰ συγγράμματα τοῦ Ἁγίου τούτου ἐξεδόθησαν εἰς τύπον ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1622. ἔτος, μὲ τὰ ὁποῖα συνεξεδόθη καὶ ἡ μετάφρασις εἰς τὸν Ἐκκλησιαστὴν, ἥτις νενοθευμένως ἐπιγράφεται ὅτι εἶναι πόνημα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Τούτου γὰρ γνήσιος πόνος ἐστὶ, καὶ ὅρα εἰς τὴν ιϐ'. σελ. τοῦ ά. τόμου τῆς σειρᾶς τῆς Ὀκτ. περὶ τῶν Ὑπομνηματιστῶν.

θυτα, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐμποδισμένα καὶ ἀκάθαρτα, διὰ τοῦτο ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τὸν τότε Πάπαν ὁ θεῖος οὗτος Γρηγόριος, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι δὲν προξενεῖ βαρεῖαν βλάβην καὶ ἁμαρτίαν τὸ νὰ φάγουν οἱ χριστιανοὶ τοιαῦτα βρώματα (1), καὶ μάλιστα διατὶ παρὰ πάντων φημίζεται, ὅτι οἱ Βάρβαροι αὐτοὶ δὲν ἔθυον εἰς τὰ εἴδωλα, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ τὰ βρώματα ὁποῦ ἔδωκαν εἰς τοὺς πιστοὺς, ἦσαν εἰδωλόθυτα. Φέρει δὲ καὶ μαρτυρίαν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον, λέγοντα, ὅτι τὰ βρώματα, ἤτοι ἡ τρυφὴ, εἰς τὴν κοιλίαν, ἤτοι εἰς τὴν γαστριμαργίαν οἰκειοῦται, καὶ ἀντιστρόφως ἡ γαστριμαργία εἰς τὴν τρυφὴν, ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὴν τρυφὴν, καὶ τὴν γαστριμαργίαν, ἀργὰ καὶ ἄπρακτα θέλει κάμει, ὥστε ὁποῦ κἀνένας νὰ μὴ βλάπτεται ἐξ αὐτῶν (2). Δεικνύει δὲ μετὰ τοῦτο ὁ ἅγιος, ὅτι τὰ διὰ τρυφὴν καὶ γαστριμαργίαν τρωγόμενα βρώματα κατηγοροῦνται, ὄχι τὰ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν τῆς φύσεως, καὶ τὰ τῶν Βαρβάρων, βρωθέντα παρὰ τῶν αἰχμαλωτισθέντων Χριστιανῶν. Φέρει δὲ καὶ μαρτυρίαν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν λέγουσαν· «Δὲν κάμνει ἀκάθαρτον τὸν ἄνθρωπον τὰ εἰσερχόμενα διὰ τοῦ στόματος βρώματα, ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς καρδίας ἐξερχόμενα».

ΚΑΝΩΝ Β'.

Καὶ τὸ τὰς αἰχμαλώτους γυναῖκας διαφθαρῆναι, ἐξυβριζόντων τῶν Βαρβάρων εἰς τὰ σώματα αὐτῶν. Ἀλλ' εἰ μὲν καὶ πρότερον κατέγνωστό τινος ὁ βίος, πορευομένης ὀπίσω ὀφθαλμῶν τῶν ἐκπορνευόντων [Ρούθ. γ'. 10] κατὰ τὸ γεγραμμένον, δῆλον ὅτι ἡ πορνικὴ ἕξις ὕποπτος καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ οὐ προχείρως δεῖ τὰς τοιαύτας κοινωνεῖν τῶν εὐχῶν. Εἰ μέν τοι τις ἐν ἄκρᾳ σωφροσύνῃ ζήσασα, καὶ καθαρὸν καὶ ἔξω πάσης ὑπονοίας ἐπιδεδειγμένη βίον τὸν πρότερον, νῦν περιπέπτωκεν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης ὕβρει, ἔχομεν παράδειγμα τὸ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ, τὸ ἐπὶ τῇ νεάνιδι, ἣν ἐν τῷ πεδίῳ εὗρεν ἄνθρωπος, καὶ βιασάμενος αὐτὴν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς· «Τῇ νεάνιδι, φησὶν, οὐ ποιήσεται οὐδὲν, οὐκ ἔστι τῇ νεάνιδι ἁμάρτημα θανάτου· ὅτι, ὡς εἴ τις ἀναστῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ θανατώσῃ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, οὕτω τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἐβόησεν ἡ νεᾶνις, καὶ ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν αὐτῇ». [Δευτερ. κδ'. 26—28]. Ταῦτα μέντοι τοιαῦτα.

Ἑρμηνεία.

Ἀκολούθως, καὶ διὰ τὰς σκλαβωθείσας γυναῖκας ὁποῦ ἐφθάρησαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν λέγων, ὅτι ἡ κατὰ βίαν φθορὰ αὕτη δὲν εἶναι βαρὺ ἁμάρτημα. Πρέπει ὅμως νὰ γίνεται ἐξέτασις. Εἰ μὲν γὰρ ἡ προτέρα ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ζωὴ τῶν τοιούτων γυναικῶν ἦτο κατηγορημένη ὡς πορνικὴ, φανερὸν ὅτι ὑποψία τρέχει νὰ ἐμεταχειρίσθησαν αὐταὶ τὴν πορνικὴν ἕξιν καὶ συνήθειαν καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς αἰχμαλωσίας των. Δηλαδὴ ὑποψία εἶναι νὰ μὴ ἐβιάσθησαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, ἀλλ' αὐταὶ μᾶλλον νὰ ἤθελον τὴν τοιαύτην φθορὰν, ὅθεν καὶ εὐκόλως δὲν πρέπει αὐταὶ νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τὰς ἄλλας γυναῖκας. Εἰ δὲ ἡ προτέρα ζωὴ τῶν τοιούτων γυναικῶν ἦτο μὲν σώφρων καὶ καθαρὰ εἰς τὸ ἄκρον, καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ὑπόνοιαν καὶ κατηγορίαν, ἔπειτα δὲ μὲ βίαν αὗται ὑβρίσθησαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, ἀνωτέρας θανασίμου ἁμαρτίας κρίνει ταύτας ὁ Θεὸς, ὥστις ἀνωτέραν ἀπὸ ἁμάρτημα θανάτου ἀποφασίζει καὶ τὴν παρθένον ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εὗρών τινας εἰς τὸν κάμπον μόνην, βιάσει καὶ φθείρει αὐτὴν, ἐπειδὴ ἐφώναξε, λέγει, καὶ δὲν εὑρέθη τινὰς ἐκεῖ κοντὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ (3).

(1) Διατὶ δὲ ὁ μὲν ιδ'. τοῦ Πέτρου μετὰ τῶν ὁμολογητῶν συναριθμεῖ τὸν λαβόντα κρέας εἰδωλόθυτον εἰς τὸ στόμα, ὁ δὲ παρὼν Κανὼν διὰ τὸν φαγόντα εἰδωλόθυτα οὐδὲν τοιοῦτον φησίν; Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν λέγει διὰ τοὺς δεθέντας καὶ βιασθέντας, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ φαγεῖν, βαλλόντων δηλ. μὲ βίαν τῶν διωκτῶν φαγητὸν εἰς τὸ στόμα τους, τὸ ὁποῖον καὶ ἂν ἤθελαν, δὲν ἐδύναντο ἐκεῖνοι νὰ ἀποπτύσουν· ὁ παρὼν δὲ λέγει διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐβιάσθησαν μὲν εἰς τὸ νὰ φάγουν τὰ εἰδωλόθυτα, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ φαγεῖν, ἤτοι ὡσὰν ὁποῦ δὲν ἐδέθησαν, οὔτε μὲ βίαν ἔβαλον εἰς τὸ στόμα των οἱ Βάρβαροι τὸ φαγητὸν, ἀλλ' αὐτοὶ μόνοι ἀφ' ἑαυτῶν μὲ τὰς χεῖράς των ἔφαγον. Ἀγκαλὰ καὶ βαρὺ ἁμάρτημα δὲν ἔκαμον τοῦτο ποιήσαντες, μὲ ὅλον τοῦτο ὄχι καὶ πάντῃ ἀνέγκλητον πρᾶγμα ἔπραξαν· διὸ καὶ μετρίως πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅθεν Πέτρος ὁ Διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐνάτῃ αὐτοῦ ἀποκρίσει, λέγων ὅτι ὁ μιαροφαγήσας, τὸν Χριστὸν ἀρνεῖται, καὶ οὐκ εὐθὺς ἔσται δεκτὸς, ἀλλὰ μετὰ χρόνον, ἄξια μετανοίας ἔργα ποιήσας, ἵνα μυρωθῇ, καὶ μετὰ ταῦτα μεταλάβῃ (σελ. 1002. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν), μὲ βαρύτερον τοῦ πρέποντος ἐπιτίμιον ἐπιτιμᾷ τοὺς τοιούτους, ἔξω μόνον ἂν οἱ τοιοῦτοι πρὸς τῇ μιαροφαγίᾳ καὶ ἠρνήθησαν τὸν Χριστόν.

(2) Οὕτω μὲν ἑρμηνεύει τὸ ρητὸν τοῦτο ὁ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν, καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ἑρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. ά.). Ἀλλ' ἴσως ἁπλοϊκώτερον ἐξέλαβεν ὁ Ἅγιος τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ, ὥσπερ δὴ ἐπέφερε καὶ τὸ κατωτέρω τοῦ Εὐαγγελίου ρητὸν, ὅτι δηλαδὴ τὰ βρώματα εἰς τὴν κοιλίαν βάλλονται, καὶ ἡ κοιλία τὰ δέχεται. Ὁ Θεὸς ὅμως καὶ ταῦτα, καὶ ταύτην καταργεῖ. Καθ' ὃ καὶ ἐκεῖνα μὲν μετὰ τὴν φυσικὴν περίοδον τῆς χωνεύσεως ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ἀφεδρῶνος, ἡ δὲ κοιλία μένει πάλιν κενὴ καὶ ἄδεια ὡς τὸ πρότερον, χωρὶς νὰ λάβῃ ἐκ τούτων κάμμίαν βλάβην ἡ ψυχή.

(3) Σημείωσαι, ὅτι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ὁποῦ κάμνει εἰς τὸ ρητὸν τοῦτο Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, ἂν ἡ παρθένος δὲν φωνάξῃ, καταδικάζεται, κἂν ἐν τῷ κάμπῳ εὑρίσκετο, ἐπειδὴ διὰ τῆς σιωπῆς δείχνει, ὅτι συγκατέθετο εἰς τὸ νὰ φθαρῇ. Καθὼς καὶ ἐκ

Συμφωνέα.

«Συμφώνως καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ μθ'. Κανόνι αὐτοῦ λέγει, ὅτι αἱ κατὰ βίαν γενόμεναι φθοραὶ εἶναι ἀνεύθυνοι. Ὁ δὲ κ'. τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει, ὅτι ἐὰν φθαρῇ καλογραῖα ἀπὸ Βαρβάρους ἢ ἄλλους ἀτάκτους ἄνδρας, εἰ μὲν ἡ προτέρα ζωή της ἦτον ἀμόλυντος καὶ ἀκατηγόρητος, μ' ἡμέρας νὰ κανονίζεται, εἰ δὲ ἦτο μεμολυσμένη, ὡς μοιχαλὶς νὰ ἐπιτιμᾶται» (1).

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Δεινὴ δὲ ἡ πλεονεξία, καὶ οὐκ ἔστι δι' ἐπιστολῆς μιᾶς παραθέσθαι τὰ θεῖα γράμματα, ἐν οἷς οὐ τὸ ληστεύειν μόνον φευκτὸν, καὶ φρικῶδες καταγγέλλεται, ἀλλὰ καθόλου τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ ἀλλοτρίων ἐφάπτεσθαι ἐπὶ αἰσχροκερδείᾳ, καὶ πᾶς τοιοῦτος ἐκκήρυκτος Ἐκκλησίας Θεοῦ. Τὸ δὲ ἐν καιρῷ τῆς καταδρομῆς ἐν τοσαύτῃ οἰμωγῇ καὶ τοσούτοις θρήνοις τολμῆσαι τινὰς, τὸν καιρὸν, τὸν τοῖς πᾶσιν ὄλεθρον φέροντα, νομίσαι ἑαυτοῖς καιρὸν εἶναι κέρδους, ἀνθρώπων ἐστὶν ἀσεβῶν καὶ θεοστυγῶν, καὶ οὐδὲ ὑπερβολὴν ἀτοπίας ἐχόντων. Ὅθεν ἔδοξε τοὺς τοιούτους πάντας ἐκκηρύξαι, μή ποτε ἐφ' ὅλον ἔλθῃ τὸν λαὸν ἡ ὀργὴ, καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρῶτον τοὺς προεστῶτας, τοὺς μὴ ἐπιζητοῦντας. Φοβοῦμαι γὰρ, ὡς ἡ Γραφὴ λέγει, «μὴ συναπολέσῃ ὁ ἀσεβὴς τὸν δίκαιον». [Γεν. ιή. 23. Κολασ. γ'. 6.] «Πορνεία γάρ φησι καὶ πλεονεξία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. Ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ. Ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε· ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ. Δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ καὶ μὴ συγκοινωνῆτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. Τὰ δὲ πάντα ὑπὸ τοῦ φωτὸς ἐλεγχόμενα φανεροῦται» [Ἐφεσ. ε'. 9.]. Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀπόστολος. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν προτέραν πλεονεξίαν τὴν ἐν τῇ εἰρήνῃ γενομένην, δίκην τινῦνται ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς, πάλιν πρὸς τὴν πλεονεξίαν ἐκτραπῶσί τινες, κερδαίνοντες ἐξ αἵματος καὶ ὀλέθρου ἀνθρώπων ἀναστάτων γενομένων, ἢ αἰχμαλώτων πεφονευμένων, τί ἕτερον χρὴ προσδοκᾶν; ἢ, ὡς ἐπαγωνιζομένους τῇ πλεονεξίᾳ, ἐπισωρεῦσαι ὀργὴν, καὶ ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ λαῷ;

Ἑρμηνέα.

Ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἀνωτέρω Βαρβάρων ἐπιδρομῆς, μερικοὶ Χριστιανοὶ ὁποῦ δὲν ἐσκλαβώθησαν, ἐπήγαιναν εἰς τὰ ὀσπήτια τῶν σκλαβωθέντων καὶ ἅρπαζαν τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ὅσα δὲν ἐπῆραν οἱ Βάρβαροι. Περὶ τούτων λοιπὸν ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀποκρίνεται ὅτι καὶ κάθε πλεονεξία εἶναι κακίστη καὶ ἐμποδισμένη ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν, εἰς τρόπον, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς μίαν μόνην ἐπιστολὴν νὰ περιληφθῶσι τὰ Γραφικὰ ῥητὰ, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον στηλιτεύουσι τὴν κλεψίαν πῶς εἶναι φοβερὰ καὶ φρικώδης ἁμαρτία, ἀλλὰ στηλιτεύουσι καθολικῶς καὶ γενικῶς κάθε πλεονεξίαν καὶ ἁρπαγὴν τοῦ ξένου πράγματος καὶ ἀδικίαν. Διότι κάθε κλέπτης καὶ πλεονέκτης καὶ ἄδικος, ἀφωρισμένος καὶ ἀποξενωμένος εἶναι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν κάθε πλεονεξία καὶ ἁρπαγὴ ἦναι τοιαύτη, βεβαιότατα οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταδρομῆς ἐπῆραν ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν σκλαβωθέντων καὶ ἁρπάζαν τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ὅσα δὲν ἐπῆραν οἱ Βάρβαροι, ἔπεσαν εἰς τὸ ὀσπήτιον τῶν σκλαβωθέντων καὶ ἅρπαζαν τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ὅσα δὲν ἐπῆραν οἱ Βάρβαροι. Περὶ τούτων λοιπὸν ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀποκρίνεται ὅτι καὶ κάθε πλεονεξία εἶναι κακίστη καὶ ἐμποδισμένη ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν, εἰς τρόπον, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς μίαν μόνην ἐπιστολὴν νὰ περιληφθῶσι τὰ Γραφικὰ ῥητὰ, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον στηλιτεύουσι τὴν κλεψίαν πῶς εἶναι φοβερὰ καὶ φρικώδης ἁμαρτία, ἀλλὰ στηλιτεύουσι καθολικῶς καὶ γενικῶς κάθε πλεονεξίαν καὶ ἁρπαγὴν τοῦ ξένου πράγματος καὶ ἀδικίαν. Διότι κάθε κλέπτης καὶ πλεονέκτης καὶ ἄδικος, ἀφωρισμένος καὶ ἀποξενωμένος εἶναι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν κάθε πλεονεξία καὶ ἁρπαγὴ ἦναι τοιαύτη, βεβαιότατα οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταδρομῆς ἐπῆραν ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν σκλαβωθέντων καὶ ἅρπαζαν τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ὅσα δὲν ἐπῆραν οἱ Βάρβαροι.

τοῦ ἐναντίου, ἡ δεθεῖσα καὶ ἀποφραγεῖσα τὸ στόμα ἀπὸ τὸν βιαστὴν, διὰ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ φωνάξῃ, κἂν μέσα εἰς πόλιν εὑρίσκεται, δὲν καταδικάζεται. Ὅθεν ὁ πνευματικὸς κριτὴς πρέπει νὰ ἐξετάζῃ εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν, ὄχι τόσον τὸν τόπον, ὅσον τὴν προαίρεσιν, κατὰ τὸν αὐτὸν Φίλωνα.

(1) Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Βασίλειος ἀνευθύνους κρίνει τὰς τοιαύτας φθορὰς, ὁ δὲ Νικηφόρος εἰς μ' ἡμέρας αὐτὰς κανονίζει; ἢ ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ αἱ τοιαῦται φθοραὶ, καθ' ὃ βίαιοι, εἶναι ἀνεύθυνοι. Ὅμως ἀ. ἐπειδὴ αἱ φθοραὶ ἔμειναν φθοραὶ, καὶ αἱ ἐφθαρμέναι γυναῖκες μὲ ὅποιον τρόπον καὶ ἂν ἐφθάρησαν, ἐφθαρμέναι εἰσὶ, καὶ ὄχι παρθένοι καὶ ἄφθοροι ὡς τὸ πρότερον, καὶ β'. ὅτι ἂν καὶ βιαίως φθαρεῖσαι, δὲν ἔδωκάν τινα αἰτίαν τότε ἀπὸ λόγου των εἰς τοὺς βιάσαντας, ὅμως ἐπειδὴ διὰ ἄλλα ἁμαρτήματά των, ἢ ἀπερασμένα, ἢ ἐνεστῶτα, ἢ μέλλοντα, παρεχωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πάθουν τὸν τοιοῦτον μολυσμόν· διὰ τοῦτο μετρίως κανονίζει ταύτας ὁ θεῖος Νικηφόρος. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Νηστευτὴς ἐν τῷ λε'. Κανόνι, τὸν μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν ξεράσαντα μὲ οἷον δή τινα τρόπον, εἰς μ'. ἡμέρας ἐπιτιμᾷ, ὅτι φησὶν, εἰ καὶ μὴ τέως ἀφορμὴν αὐτὸς οἴεται δοῦναι, ἀλλά γε δι' ἕτερά τινα ἴδια πταίσματα τοῦτο παρεχωρήθη, καὶ ἐν τῷ κγ'. τὴν ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου θανατώσασαν μητέρα τὸ βρέφος της, ἐν τῷ ὕπνῳ, διὰ μετρίων ἐπιτιμίων κανονίζει. Ὅτι, φησὶ, δι' ἕτερα πταίσματα ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη γέγονε. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ θεῖος οὗτος Γρηγόριος, ἀγκαλὰ καὶ δὲν λέγῃ βαρὺ ἁμάρτημα τὰς τοιαύτας βιαίας φθορὰς, μὲ ὅλον τοῦτο ὕβριν ὀνομάζει αὐτήν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἤγουν διὰ τὴν τῆς φθορᾶς ὕβριν, οἱ μὲν ἄνδρες ὁποῦ τοιουτοτρόπως βιαίως φθαροῦν ἐν βαρβάροις ἐπιδρομῇ, ἱερωμένοι μὲν ὄντες καθαιροῦνται, ἀνείροι δὲ οὐχ ἱεροῦνται, αἱ δὲ γυναῖκες τῶν Ἱερέων τοῦτο παθοῦσαι, χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἄνδρας αὐτῶν Ἱερεῖς, ἂν ἐκεῖνοι θέλουν νὰ ἐνεργοῦν τὰ τῆς ἱερωσύνης· εἰ δὲ καὶ δὲν θέλουν ἀπὸ ταύτας ἐκεῖνοι νὰ χωρισθοῦν, παύουσιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην· μῶμος γὰρ ταῦτα πάντα καὶ μολυσμὸς εἰς τὴν ἀμώμητον ἱερωσύνην προσγίνεται. Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν λαϊκῶν βιαίως φθαρεῖσαι, οὐ χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἄνδρας αὐτῶν, ἀλλὰ συγχωροῦνται διὰ τὴν βίαν, κατὰ τὸ ς'. θέμα τοῦ ιβ'. Κεφ. τοῦ λή, τίτλ. τοῦ ξ'. βιβλίου τοῦ πολιτικοῦ νόμου.

δρομῆς τῶν Βαρβάρων ἐτόλμησαν ἀνάμεσα εἰς τόσους θρήνους καὶ ἀναστεναγμοὺς, ἄλλων μὲν κλαιόντων διατὶ αἰχμαλωτίσθησαν αὐτοὶ, ἄλλων δὲ διατὶ αἰχμαλωτίσθησαν οἱ συγγενεῖς των, καὶ ἄλλων, διατὶ ἐπῆραν τὰ πράγματά των οἱ Βάρβαροι· οἱ ἄνθρωποι, λέγω, ἐκεῖνοι ὁποῦ τοιοῦτον καιρὸν ἀφανισμοῦ τὸν ἐνόμισαν καιρὸν ἐδικοῦ των κέρδους, καὶ ἐτόλμησαν νὰ κλέψουν, καὶ νὰ ἁρπάξουν τὰ τῶν σκλαβωθέντων ἀδελφῶν τους πράγματα, εἶναι ἄνθρωποι ἀσεβεῖς, ἄνθρωποι θεομίσητοι καὶ πάσης κακίας ἐπέκειναι. Διὰ τοῦτο καὶ πρέπει νὰ ἀποδιωχθοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ δι' αὐτοὺς ἔλθῃ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀργὴ εἰς ὅλον τὸν λαὸν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς προεστῶτας, Ἀρχιερεῖς δηλ. καὶ ἄρχοντας αὐτῶν, οἵτινες δὲν ἐξετάζουσι τὰ περὶ τούτων καλῶς. Ἐπιφέρει δὲ μαρτυρίας περὶ τούτου ὁ Ἅγιος ἀπὸ τῆς Γραφῆς, ὅτι ὁ ἀσεβὴς παιδεύει καὶ ἀπολύει μαζῆ μὲ τοῦ λόγου του καὶ τὸν δίκαιον, καὶ ὅτι διὰ τὴν πλεονεξίαν ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, καὶ ὅτι πρέπει οἱ δίκαιοι καὶ ἐνάρετοι νὰ μὴ γίνωνται συμμέτοχοι καὶ συγκοινωνοὶ μὲ τὰ ἄκαρπα καὶ σκοτεινὰ ἔργα τῆς κακίας καὶ ἀδικίας. Προστίθησι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, ἂν οἱ τὰ ξένα πράγματα τῶν σκλαβωθέντων ἀδελφῶν ἁρπάσαντες, δὲν ἐσωφρονίσθησαν μὲ τὴν παιδείαν ταύτην ὁποῦ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς, (λέγω δὴ τὴν τῶν Βαρβάρων ἐπιδρομὴν) διὰ τὰς πλεονεξίας ὁποῦ ἔκαμναν ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἐπιδρομῆς τούτων πλεονεκτοῦσι, κερδαίνοντες καὶ ἁρπάζοντες ἀπὸ αἵματα καὶ ἀφανισμὸν ἀνθρώπων φονευθέντων καὶ σκλαβωθέντων. Τί ἄλλο πρέπει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἐλπίζῃ τινὰς, πάρεξ, ὅτι αὐτοὶ ἀγωνίζονται μὲ τὴν ἀχόρταγον πλεονεξίαν καὶ κλεψίαν τους, νὰ φέρουν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν τους καὶ εἰς ὅλον τὸν λαόν;

Συμφωνέα.

«Ὁ δὲ δ'. τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου λέγει ἀκολούθως, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἅρπαγες εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τὸν Ἄχαρ ὁποῦ ἔκλεψεν ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα πράγματα τῆς Ἱεριχώ. Ἐν δὲ τῷ ε'. ὅτι οὐδὲ ἂν εὗρεν αὐτὰ τινὰς, δύναται νὰ τὰ πάρῃ αὐτὸς, καὶ νὰ τὰ κερδήσῃ. Ἐν δὲ τῷ ς'. φησὶν, ὅτι κἂν αὐτοὶ ἔχασαν τὰ ἐδικά των, ἔπειτα εὗρῆκαν τὰ ξένα, δὲν ἠμποροῦν νὰ κρατήσουν ταῦτα ἀντὶ τὰ ἐδικά των. Ὁ δὲ ιδ'. τοῦ Θεοφίλου συμφώνως μὲ τὸν θεῖον τοῦτον Πατέρα λέγει ὅτι νομίμως καὶ κανονικῶς ἔκαμαν οἱ ἐν Γεμίνῳ Πρεσβύτεροι, διατὶ ἀφώρισαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἄδικον γυναῖκά τινα, διατὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀδικίαν. Ὁ δὲ ξα'. Βασιλείου, τὸν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μετανοήσαντα κλέπτην, καὶ ἐξομολογηθέντα, ἕνα χρόνον κανονίζει, τὸν δὲ ἀπὸ ἄλλους ἐλεγχθέντα, δύω χρόνους. Ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ ε'. τῆς ἐν Καρθ. τὴν πλεονεξίαν, λέγων αὐτὴν μητέρα πάντων τῶν κακῶν. Ὁ δὲ Νύσσης ἐν τῷ ς'. αὐτοῦ Κανόνι λέγων, ὅτι ἡ πλεονεξία εἶναι πάθος ὁποῦ βλάπτει καὶ τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς, τὸ λογιστικὸν, θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν (1), μοιράζει εἰς δύω τοὺς κλέπτας, εἰς λῃστὰς, ἤτοι τοὺς φανεροὺς κλέπτας, οἵτινες διὰ νὰ κλέψουν μεταχειρίζονται καὶ ἅρματα καὶ ἀνθρώπους, καὶ παραμονεύουν εἰς τοὺς ἐπικινδύνους τόπους, καὶ εἰς κλέπτας κρυφοὺς, οἵτινες κρυφίως κλέπτουσι τὰ ξένα τῶν ἄλλων πράγματα. Καὶ τοὺς μὲν πρώτους, ὡς φονεῖς κανονίζει, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ τούτου ἀδελφὸς Βασίλειος ἐν τῷ ἡ'. αὐτοῦ Κανόνι, εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν ἑκουσίως φονευόντων τούτους καταδικάζει, τοὺς δὲ δευτέρους, μετὰ τὸ ἐξομολογηθῆναι, διορίζει νὰ δώσουν τὰ ὑπάρχοντά των εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἂν ἔχουν, εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχουν, νὰ δουλεύουν, καὶ ἀπὸ τὴν δούλευσίν τους νὰ δίδουν εἰς τοὺς δεομένους (2).» Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος προβαίνοντας εἰς τὸ

(1) Διὰ τί δὲ ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος οὗτος λέγει ἐν τῷ αὐτῷ ς'. Κανόνι ὅτι ἀφῆκαν ἀθεράπευτον, ἤτοι ἀνεπιτίμητον, τὴν πλεονεξίαν οἱ Πατέρες, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ θαυματουργὸς οὗτος Γρηγόριος μὲ ἐπιτίμιον ἀφορισμοῦ καταδικάζει τοὺς πλεονέκτας, ἢ λέγει τοῦτο ὁ Νύσσης, καθ' ὃ εἰς τόσους διωρισμένους χρόνους δὲν ἐπιτιμᾷ τοὺς πλεονέκτας μετὰ τὴν παῦσιν τῆς πλεονεξίας ὁ πατὴρ, καθὼς ἐν ὡρισμένοις χρόνοις ἐπιτιμῶσιν οἱ Κανόνες καὶ τοὺς ἄλλους ἁμαρτωλοὺς, ἀλλ' ἕως οὗ μόνον ἐνεργοῦσι τὴν πλεονεξίαν, καὶ ὄχι μετὰ ταῦτα (ὡς δείκνυται τοῦτο ἀπὸ τὸν ιδ'. Κανόνα τοῦ Θεοφίλου), ἢ λέγει τοῦτο ὁ Νύσσης, καθ' ὃ οἱ Πατέρες συνοδικὸν Κανόνα κατὰ τῶν πλεονεκτῶν οὐκ ἐξέδωκαν.

(2) Κατὰ δὲ τὸν ϛ'. τίτλον τοῦ ς' βιβλίου τοῦ Κώδηκος, καὶ τοῦ μζ'. βιβλίου τῶν διατάξεων (παρὰ Φωτ. τίτλ. θ', Κεφ. κζ'.) δύω εἶναι τὰ εἴδη τῆς κλεψίας, καὶ ἡ μὲν μία λέγεται φανερὰ, ἡ δὲ ἄλλη ἀφανής. Καὶ φανερὰ μὲν εἶναι, ὅταν ὁ κλέπτης πιασθῇ μὲ τὸ κλεψιμαῖον πρᾶγμα, προτοῦ ἀκόμη νὰ τὸ ὑπάγῃ εἰς τὸν τόπον, ὁποῦ ἤμελλε νὰ τὸ ὑπάγῃ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἔκλεψεν, ἀφανὴς δὲ κλεψία εἶναι, ὅταν πιασθῇ μὲ τὸ κλεψιμαῖον πρᾶγμα ὕστερα ἀφ' οὗ ὑπῆγεν εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἤμελλε νὰ ὑπάγῃ. Καὶ ὁ μὲν φανερὸς κλέπτης καταδικάζεται νὰ πληρώνῃ τετραπλάσιον ἀπὸ ὅ,τι ἔκλεψεν, ὁ δὲ ἀφανὴς νὰ πληρώνῃ διπλάσιον. Ὁ δὲ αὐτὸς τίτλος τοῦ αὐτοῦ ς'. βιβλίου, καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος βιβλ. ς'. τίτλ. ζ'. λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἁρπάζει κανένα πρᾶγμα ὅταν καίωνται ἀπὸ φωτίαν ὁσπήτια, ἢ ὅταν καραβοτσακισθῇ καράβι, ἢ ὅταν κρημνισθῇ ὁσπήτιον, ὡς κλέπτης καταδικάζεται. Καὶ ἐὰν μὲν γνωρίσῃ τὸ κλεφθὲν αὐτὸ πρᾶγμα ὁ οἰκοκύρης του, ἀνάμεσα εἰς ἕνα χρόνον νὰ τὸ πληρώνῃ ὁ ἁρπάσας τετραπλοῦν, εἰ δὲ ὕστερα ἀπὸ τὸν χρόνον γνωρίσῃ αὐτὸ, νὰ τὸ πληρώνῃ ἁπλοῦν, μόνον δηλ. τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἐπῆρε, καὶ κοντὰ εἰς τοῦτο παιδεύεται καὶ ἐγκληματικῶς, καθὼς διατάσσει ὁ περὶ τῶν ἁρπάγων νόμος. Τὸ δὲ ά. Κεφ. τοῦ κζ'. τίτλ. τοῦ ξ'. βιβλίου τῶν Βασιλικ. λέγει ὅτι οἱ ὑποδοχεῖς τῶν λῃστῶν, ὡς λῃσταὶ τιμωροῦνται, καὶ οἱ δυνάμενοι κρατῆσαι τοὺς λῃστὰς, καὶ ἀπολύσαντες αὐτοὺς, διατὶ ἔλαβον χρήματα, ἢ μέρος ἀπὸ τὰ παρ' ἐκείνων κλεφθέντα. Ὁ δὲ συγγενῆ φυλάξας λῃστὴν καὶ διασώσας, μὲ μεσαῖον τρόπον παιδεύεται, κατὰ τὴν β'. διάταξιν τοῦ ις'. τίτλ. τοῦ μζ'. βιβλ. (παρὰ Φωτ. τίτλ. θ'. Κεφ. λγ'.). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος βιβλ. ς'. τίτλ. ζ'. λέγει, ὅτι ὅμοιον εἶναι τὸ νὰ ἁρπάσῃ τινὰς, καὶ τὸ νὰ δέχεται τὰ ἁρπαγέντα, ἐὰν τὰ ἠξεύρῃ πῶς εἶναι ξένα, συμφώνως δηλ. μὲ τὸν Βασίλειον καὶ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ. Ὡς κλέπτης κα-

ἔμπροσθεν λέγει, ὅτι τὰ ἀδίκως ἀποκτηθέντα, εἴτε ἐκ κλεψίας δηλ., εἴτε ἐξ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ συγχωρήσῃ ὄχι μόνον ἁπλῶς ἡ μετάνοια, ὄχι μόνον τὸ ἐνδυθῆναι τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν (1), ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ τὸ ἴδιον βάπτισμα, ἐὰν ὁ ταῦτα ἀποκτήσας κακῶς καὶ ἔχων εἰς χεῖράς του δὲν τὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὰ ἐπῆρεν. Οὕτω γάρ φησιν ἐν τῷ β. περὶ βαπτίσματος λόγῳ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἀδικήσαντας μὲν καὶ βαπτισθέντας, μὴ ἐπιστρέφοντας δὲ τὴν ἀδικίαν μετὰ τὸ βάπτισμα. «Δύω κακὰ ἔπραξας, ὦ ἅρπαξ καὶ πλεονέκτα, ἕνα, ὅτι ἀδίκως ἀπέκτησας τὸ ξένον πρᾶγμα, καὶ ἄλλο, ὅτι κρατεῖς καὶ δὲν ἐπιστρέφεις αὐτό. Καὶ διατὶ μὲν ἀδίκως αὐτὸ ἀπέκτησας, ἐσυγχωρήθης παρὰ Θεοῦ μὲ τὸ μέσον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, διατὶ δὲ κρατεῖς αὐτὸ καὶ δὲν τὸ ἐπιστρέφεις, δὲν ἐσυγχωρήθης, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔκαμες ἀποχὴν τῆς ἀδικίας, ἀλλ' ἕως τῆς σήμερον ἀδικεῖς, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἕως τῆς σήμερον εἰς τὸ χέρι σου τὸ ξένον πρᾶγμα καὶ ἄδικον, καὶ ἡ ἁμαρτία δὲν ἐξαλείφθη μὲ τελειότητα, ἀλλὰ μόνον ἐμοιράσθη εἰς δύω καιρούς. Τὴν μὲν γὰρ ἁρπαγὴν καὶ ἀδικίαν τοῦ ξένου πράγματος ἔκαμες πρὸ τοῦ νὰ βαπτισθῇς, τὴν δὲ κράτησιν τοῦ ἁρπαχθέντος πράγματος ἐνεργεῖς καὶ ὕστερα ἀκόμη ἀπὸ τὸ βάπτισμα· ὅθεν καὶ μένεις ἀσυγχώρητος, ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα συγχωρεῖ ναὶ τὰ ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔκαμες προτοῦ, ὁποία εἶναι καὶ ἡ ἁρπαγὴ τῶν ξένων πραγμάτων, ἀλλὰ δὲν συγχωρεῖ καὶ τὰ ἁμαρτήματα, ὁποῦ ὅλον ἕνα κάμνεις καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, ὁποῖα εἶναι καὶ τοῦ ἁρπαχθέντος πράγματος ἡ κατακράτησις.» Λοιπὸν, ὅποιος ἁρπάσῃ, ἔπειτα βαπτισθῇ, καὶ δὲν ἐπιστρέφει τὴν ἁρπαγὴν, δὲν πρέπει νὰ νομίζῃ ὅτι ἐσυγχωρήθη ἡ ἀδικία του αὕτη, διατὶ ἀπατᾷ τὸν ἑαυτόν του, καὶ σοφίζεται τὴν κάθαρσιν, ἤτοι νομίζει, ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, χωρὶς νὰ ἦναι. Ὁ δὲ Νηστευτὴς Κανόνι κζ'. τὸν ἑκουσίως ἁρ' ἑαυτοῦ μετανοοῦντα κλέπτην, ἕως εἰς μ' ἡμέρας ἐμποδίζει τῆς κοινωνίας, τὸν δὲ ἀπὸ ἄλλους φανερωθέντα, μῆνας ἓξ, μετὰ ζηροφαγίας καὶ μετανοιῶν, καὶ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (ἐπιτομ. Κανόν. 5 τίτλ. 3.) καὶ Ματθαῖον Βλάσταριν. Ὁ δὲ κλέψας κεφαλαιώδη πράγματα, Ἱερεὺς μὲν οὐ γίνεται, λαϊκὸς ὤν, κατὰ τὸν κη'. τοῦ Νηστευτοῦ, Ἱερεὺς δὲ ὢν καθαιρεῖται, κατὰ τὸν κε'. Ἀποστολικὸν, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Οὐκ ἰδοὺ Ἄχαρ ὁ τοῦ Ζαρᾶ πλημμελείᾳ ἐπλημμέλησεν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος, καὶ ἐπὶ πᾶσαν συναγωγὴν Ἰσραὴλ ἐγεννήθη ἡ ὀργή; [Ἰησοῦς ζ'.] Καὶ εἷς μόνος οὗτος ἥμαρτε, μὴ μόνος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ; Ἡμῖν δὲ πᾶν τὸ μὴ ἡμέτερον, ἀλλὰ ἀλλότριον τῷ καιρῷ τούτῳ κέρδος, ἀνάθεμα νενομίσθαι προσήκει. Κἀκεῖνος μὲν γὰρ ὁ Ἄχαρ ἐκ τῆς προνομῆς ἔλαβε, καὶ αὐτοὶ νῦν ἐκ προνομῆς. Κἀκεῖνος μὲν τὰ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ νῦν τὰ τῶν ἀδελφῶν κερδαίνοντες, ὀλέθριον κέρδος.

Ἑρμηνεία.

Φέρει εἰς παράδειγμα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος τὸν Ἄχαρ, τὸν υἱὸν Ζαρᾶ, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ νὰ κλέψῃ ἀπὸ τὰ κούρσια τῆς Ἱεριχὼ τὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερωθέντα, ὕφασμά τι παρδαλὸν καὶ διακόσια δίδραχμα ἀργυρίου, καὶ μίαν γλῶσσαν χρυσῆν, καὶ νὰ τὰ κρύψῃ εἰς τὴν τένταν του, ὠργίσθη ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ ἐνικήθησαν εἰς τὸν πόλεμον ὁποῦ ἔκαμαν ἐν τῇ πόλει Γαΐ, τριανταέξ φονευθέντες καὶ τρεῖς χιλιάδες δίωχθέντες καὶ συντριφθέντες. Λοιπὸν καθὼς ὁ Ἄχαρ οὗτος, ἕνας μόνος ἔκλεψε καὶ ἥμαρτε, μὰ μόνος αὐτὸς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ τόσοι καὶ τόσοι, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ τὰ τῶν σκλαβωθέντων κλέψαντες, δὲν θέλουν ἀφανισθῇ αὐτοὶ μόνοι, ἀλλὰ θέλουν συναφανίσουν καὶ ἄλλους πολλοὺς, διατὶ καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰ πράγματα τὰ ἀφιερωθέντα εἰς τὸν Θεὸν ἔκλεψαν, ὡς ἐκεῖνος τότε (τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν Βαρβάρων ἀφεθέντα ξένα πράγματα, ὡς Θεῖον ἀφιέρωμα πρέπει νὰ νομίζωνται) καὶ ἀπὸ τὴν προνομὴν καὶ τὰ κούρσια τὰ ἥρπασαν, ὡς καὶ ἐκεῖνος τότε. Τί λέγω ὡς ἐκεῖνος; ἐτοῦτοι εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον, διατὶ ἐκεῖνος μὲν ἔκλεψε τὰ τῶν ἐχθρῶν πράγματα, οὗτοι δὲ ἔκλεψαν τὰ τῶν ἀδελφῶν τους, καὶ μάλιστα ἀδελφῶν σκλαβωθέντων καὶ ληλατισθέντων. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ.

ταδικάζεται καὶ ὅποιος εὕρῃ τὸ ξένον πρᾶγμα ἐρριμμένον, καὶ τὸ παίρνει αὐτὸς διὰ λόγου του, κἂν καὶ δὲν ἠξεύρῃ τίνος εἶναι, ἔξω μόνον ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἦτον ἀπρονόητον, ἢ τῇ ἀληθείᾳ, ἢ καθὼς ὁ εὑρὼν αὐτὸ ἐλογίασε νὰ ἦναι τοιοῦτο βιβλ. ξ'. τίτλ. ιϐ'. Κεφ. μγ'. θέμ. ε. τὸ δὲ μη'. θέμ. τοῦ ια'. τίτλ. τοῦ ξ'. βιβλ. λέγει, ὅτι δὲν εἶναι κλέπτης ὅποιος ἠξεύρωντας τὸν κλέπτην δὲν τὸν φανερώσει, ἀλλ' ὅποιος τὸν κρύπτει, καθὼς καὶ ὁ Δαβὶδ δὲν κατηγορεῖ τὸν θεωροῦντα τὸν κλέπτην, ἀλλὰ τὸν συντρέχοντα, ἤτοι συνεργοῦντα καὶ βοηθοῦντα αὐτὸν λόγῳ ἢ ἔργῳ. «Εἰ ἐθεώρεις, φησὶ, κλέπτην,» καὶ δὲν στέκεται ἕως ἐδῶ, ἀλλ' ἐπιφέρει, «συνέτρεχες αὐτῷ». Οἱ αὐτοὶ δὲ νόμοι τῶν Βασιλέων προστάζουν, ὅτι ὅποιος μεταθέσῃ σύνορα τόπων, ἢ ἁρπάσῃ γῆν, νὰ πληρώνῃ διπλῆν τὴν ἁρπαγήν.

(1) Πεπλανημένοι λοιπὸν καὶ μάταιοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ λέγουσιν ὅτι, τὸ νὰ λάβῃ τινὰς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, καὶ ἁπλῶς τὸ νὰ μετανοήσῃ, δύναται νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀδικίαν του, τὴν ὁποίαν μετὰ τὸ φορέσαι τὸ σχῆμα, ἔχων αὐτὴν εἰς τὰς χεῖράς του, δὲν τὴν ἐπιστρέφει. Εἰ γὰρ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον βάπτισμα, τὸ πάσας τὰς ἁμαρτίας συγχωρεῖν δυνάμενον, προπατορικὴν, λέγω, καὶ τὰς προαιρετικὰς, τὴν ἀνεπίστροφον ἀδικίαν οὐ συγχωρεῖ, πῶς δύναται συγχωρῆσαι ταύτην τὸ ἀντίτυπον τοῦ βαπτίσματος σχῆμα, καὶ ἁπλῶς ἡ μετάνοια; Διʼ ὃ σοφώτατα καὶ ὁ ἱερὸς ἀπεφήνατο Αὐγουστῖνος· «Εἰ τὸ ἀλλότριον πρᾶγμα ἀποδοθῆναι δύναται καὶ οὐκ ἀποδίδοται, μετάνοια οὐ γίνεται, ἀλλὰ προσποιεῖται».

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Μηδεὶς ἐξαπατάτω ἑαυτὸν, μήτε ὡς εὑρών· οὔτε γὰρ εὑρόντα κερδαίνειν ἔξεστι. Φησὶ γὰρ τὸ Δευτερονόμιον, «Μὴ ἰδὼν τὸν μόσχον τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ τὸ πρόβατον πλανώμενα, ἐν τῇ ὁδῷ παρίδῃς αὐτὰ, ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ σου. Ἐὰν δὲ μὴ ἐγγίζῃ ὁ ἀδελφός σου πρὸς σὲ, μηδὲ ἐπίστασαι αὐτὸν, συνάξεις αὐτὰ καὶ ἔσται μετὰ σοῦ, ἕως ἂν ἐκζητήσῃ αὐτὰ ὁ ἀδελφός σου, καὶ ἀποδώσεις αὐτῷ. Οὕτω ποιήσεις τὸν ὄνον αὐτοῦ, καὶ οὕτω ποιήσεις τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ οὕτω ποιήσεις κατὰ πᾶσαν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅσα ἂν ἀπολῆται παρ' αὐτοῦ, καὶ εὑρήσεις αὐτά». [Δευτερ. κδ'. 1—3.] Ταῦτα τὸ Δευτερονόμιον. Ἐν δὲ τῇ Ἐξόδῳ, οὐ μόνον ἐὰν τὰ τοῦ ἀδελφοῦ τις εὕρῃ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐχθροῦ. «Ἀποστροφῇ, φησὶν, ἀποστρέψεις αὐτὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου αὐτῶν.» [Ἔξοδ. κγ'. 4]. Εἰ δὲ ἐν εἰρήνῃ ῥαθυμοῦντος καὶ τρυφῶντος, καὶ τῶν ἰδίων ἀμελοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ ἢ ἐχθροῦ, κερδάναι οὐκ ἔξεστι, πόσῳ μᾶλλον δυστυχοῦντος καὶ πολεμίους φεύγοντος, καὶ κατὰ ἀνάγκην τὰ ἴδια ἐγκαταλιπόντος;

Ἑρμηνεία.

Ἀκολούθως τῷ ἀνωτέρῳ Κανόνι, λέγει οὕτως εἰς τὸν παρόντα Κανόνα ὁ Ἅγιος. Ἂς μὴ γελᾷ τινας ἀπὸ τοὺς τοιούτους τὸν ἑαυτόν του, προφασιζόμενος, ὅτι ηὗρε τάχα τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀδελφοῦ του ἐρριμμένον καὶ ἀνεπιμέλητον, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐπῆρε. διατί, κἂν καὶ ἀνεπιμέλητον αὐτὸ εὕρῃ, δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ τὸ οἰκειοποιηθῇ καὶ νὰ τὸ κατακρατήσῃ, ἐπειδὴ χρεωστεῖ νὰ τὸ πάρῃ, καὶ νὰ τὸ φυλάξῃ, ἕως οὗ ὁ οἰκοκύρης ζητήσῃ αὐτό. Φέρει δὲ εἰς τοῦτο καὶ μαρτυρίας δύω, μίαν μὲν ἀπὸ τὸ δευτερονόμιον, λέγουσαν, ὅτι ἀνίσως εὕρῃ τινὰς τὸ χαϊμένον μοσχάρι, ἢ τὸ πρόβατον, ἢ τὸν γαίδαρον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ τὸ ροῦχον, ἢ κάθε ἄλλο του πρᾶγμα χαϊμένον, πρέπει νὰ τὰ δίδῃ ὀπίσω εἰς τὸν ἀδελφόν του. Ἐὰν δὲ δὲν ἠξεύρῃ τίνος ἀνθρώπου εἶναι, πρέπει νὰ τὰ φυλάττῃ, ἕως, νὰ τὰ ζητήσῃ ὁ ἀδελφός του, καὶ νὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτόν. Καὶ ἄλλην δὲ μαρτυρίαν φέρει ἀπὸ τὴν Ἔξοδον, λέγουσαν, ὅτι ὄχι μόνον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐχθροῦ του τὰ πράγματα ἂν εὕρῃ τις ἐρριμμένα πρέπει νὰ τὰ ἐπιστρέφῃ εἰς αὐτόν. Εἰ δὲ, κατὰ τὰ Θεῖα ταῦτα λόγια, δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ κατακρατῇ τινας τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ τοῦ ἐχθροῦ του τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐν εἰρήνῃ ὢν, ἀπὸ ἀμέλειάν του ἀφῆκεν ἀνεπιμέλητα, πόσῳ μᾶλλον δὲν συγχωρεῖται νὰ κατακρασήσῃ τινὰς πρᾶγμα τοῦ δυστυχημένου ἀδελφοῦ του, τοῦ φεύγοντος τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐξ ἀνάγκης παραιτήσαντος τὰ ἐδικά του πράγματα; Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Πολλοὶ δὲ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶσιν ἀντὶ τῶν ἰδίων τῶν ἀπολλυμένων, ἃ εὗρον ἀλλότρια κατέχοντες, ἵνα, ἐπειδὴ αὐτοὺς Βοράδοι καὶ Γότθοι τὰ τῶν πολεμίων εἰργάσαντο, αὐτοὶ ἄλλοις Βοράδοι καὶ Γότθοι γίνωνται. Ἀπεστείλαμεν οὖν τὸν ἀδελφὸν καὶ συγγέροντα Εὐφρόσυνον διὰ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα κατὰ τὸν ἐνθάδε τύπον καὶ αὐτοῦ δώῃ ὁμοίως, καὶ ὧν δεῖ τὰς κατηγορίας προσίεσθαι, καὶ οὓς δεῖ ἐκκηρύξαι τῶν εὐχῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδή τινες ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἅρπαγας ἐπροφασιολογοῦντο, ὅτι ἐκράτησαν τὰ ξένα πράγματα, ὁποῦ εὗρον, ἀντὶ τὰ ἐδικά των πράγματα, ὁποῦ τῶν ἐπῆραν οἱ Βάρβαροι, ἀπολογεῖται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος λέγων, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα μωρὰ προφασιζόμενοι, γελῶσι καὶ ἀπατῶσι τὸν ἑαυτόν τους· διότι ἐκεῖνο ὁποῦ ἔγιναν εἰς αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, τοῦτο τὸ ἴδιον ἔγιναν αὐτοὶ, ἤτοι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι εἰς τοὺς ἄλλους ἀδελφούς των. Ἥρπασαν οἱ Βάρβαροι τὰ ἐδικά των; ἥρπασαν καὶ αὐτοὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν τους. Διὰ ταῦτα, λέγει, ἐστείλαμεν καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ γέροντα Εὐφρόσυνον, ἵνα καθὼς ἡμεῖς πράττομεν ἐδῶ, ἔτσι νὰ πράττετε καὶ ἐσεῖς αὐτοῦ, ὅστις ἀδελφὸς θέλει σᾶς φανερώσει καὶ ποίους πρέπει νὰ δέχεσθε εἰς κατηγορίαν ἄλλων (περὶ ὧν ὅρα τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς ϐ'.), καὶ ποίους πρέπει νὰ διώξετε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε νὰ μὴ συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς ἄλλους πιστούς. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἀπηγγέλθη δέ τι ἡμῖν ἄπιστον ἐν τῇ χώρᾳ ὑμῶν γενόμενον πάντως που ὑπὸ ἀπίστων καὶ ἀσεϐῶν καὶ μὴ εἰδότων μήτε ὄνομα Κυρίου, ὅτι ἄρα εἰς τοσοῦτόν τινες ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας προεχώρησαν, ὥστε τινὰς τοὺς διαφυγόντας αἰχμαλώτους βίᾳ κατέχειν. Ἀποστείλατέ τινας εἰς τὴν χώραν, μὴ σκηπτοὶ πέσωσιν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

Ἑρμηνεία.

Τινὲς, λέγει ὁ Ἅγιος, ὡς ἐμάθομεν, εἰς τόσην ἄκραν θηριωδίαν καὶ ἀπανθρωπίαν ἔφθασαν, ὥστε ὁποῦ κρατοῦσι μὲ βίαν μέσα εἰς τὸν τόπον τὸν ἐδικόν σας τοὺς Χριστιανοὺς ἐκείνους, ὁποῦ ἔφυγον καὶ ἐγλύτωσαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, οἵτινες αὐτοὶ, ἄπιστοι βέβαια καὶ ἀσεβεῖς ἄνθρωποι εἶναι, καὶ οὐδὲ ὅλως τὸ ὄνομα ἠξεύρουσι τοῦ Θεοῦ. Στείλατε λοιπὸν καὶ ἐρευνήσατε πανταχοῦ περὶ τούτου, ἵνα μὴ πῦρ καὶ ἀστραποπελέκια πέσουν ἐξ οὐρανοῦ νὰ κατακαύσουν τοὺς τοιαῦτα πράσσοντας (1).

ΚΑΝΩΝ Η'.

Τοὺς μὲν οὖν ἐγκαταλεχθέντας τοῖς Βαρβάροις καὶ μετ' αὐτῶν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἀπελθόντας, ἐπιλαθομένους ὅτι ἦσάν ποτε πιστοὶ καὶ Χριστιανοὶ, ἐκβαρβαρωθέντας δὲ, ὡς καὶ φονεύειν τοὺς ὁμοφύλους, ἢ ξύλῳ, ἢ ἀγχόνῃ· ὑποδεικνῦναι δὲ ἢ ὁδοὺς, ἢ οἰκίας ἀγνοοῦσι τοῖς Βαρβάροις, καὶ τῆς ἀκροάσεως ἀπεῖρξαι δεῖ, μέχρις ἂν κοινῇ περὶ αὐτῶν τι δόξῃ συνελθοῦσι τοῖς ἁγίοις, καὶ πρὸ αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι ἐσκλαβώθησαν μὲν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, ὕστερον δὲ λησμονήσαντες ὅτι ἦσαν Χριστιανοὶ ποτὲ, ἐξεβαρβαρώθησαν εἰς τὰ ἤθη, καὶ ἔγιναν καὶ αὐτοὶ τὸ ἕνα μὲ τοὺς Βαρβάρους, ὥστε ὁποῦ καὶ νὰ φονεύωσι τοὺς ὁμοφύλους των Χριστιανοὺς, καὶ νὰ δείχνουν τὰς στράτας, ἢ τὰ ὀσπήτια αὐτῶν εἰς τοὺς βαρβάρους ὁποῦ δὲν τὰ ἤξευραν· οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ μετανοήσουν καὶ ἐπιστραφοῦν, πρέπει οὐδὲ νὰ στέκωνται μὲ τοὺς ἀκροωμένους τὰς θείας Γραφὰς, ἀλλὰ νὰ στέκουν δηλ. ἔξω εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς προσκλαίοντας, ἕως οὗ νὰ διορίσουν οἱ ἅγιοι Πατέρες, κοινῶς συνελθόντες εἰς Σύνοδον, τὸ πρέπον περὶ αὐτῶν ἐπιτίμιον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, νὰ τὸ διορίσῃ διὰ τῶν ἁγίων τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον (2). Ἅγιους δὲ ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Ἅγιος τοὺς ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρας, οἵτινες μετὰ παρέλευσιν νϑ' χρόνων συναθροισθέντες, ἐν τῷ θ'. Κανόνι αὐτῶν ἐπιτίμιον περὶ τῶν τοιούτων ἐδιώρισαν, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Τοὺς δὲ οἴκοις ἀλλοτρίοις ἐπελθεῖν τολμήσαντας, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεχθῶσι, μηδὲ τῆς ἀκροάσεως ἀξιώσης, ἐὰν δὲ αὐτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδῶσιν, ἐν τῇ τῶν ἐπιστρεφόντων τάξει ὑποπίπτειν.

Ἑρμηνεία.

Εἰπὼν ὁ Ἅγιος εἰς τοὺς προλαβόντας Κανόνας διὰ τοὺς ἁρπάσαντας τὰ τῶν σκλαβωθέντων Χριστιανῶν πράγματα, τώρα διορίζει καὶ τὰ τούτοις πρέποντα ἐπιτίμια, λέγων, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐπάτησαν ὀσπήτια ξένα τῶν σκλαβωθέντων καὶ ἥρπασαν ἀπὸ ἐκεῖ πράγματα, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες διὰ τοῦτο καὶ ἀρνούμενοι, φανερωθῶσιν ὅτι αὐτοὶ τὰ ἥρπασαν, οὗτοι μήτε μὲ τοὺς ἀκροωμένους πρέπει νὰ στέκωνται, ἀλλὰ μὲ τοὺς προσκλαίοντας ἔξω. Ἐὰν δὲ αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των ἐξομολογηθῶσι καὶ δώσωσιν ὀπίσω τὰ ξένα πράγματα ὁποῦ ἔκλεψαν, νὰ προσεύχωνται μὲ τοὺς ὑποπίπτοντας. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Τοὺς δὲ ἐν τῷ πεδίῳ εὑρόντας τι, ἢ ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Βαρβάρων, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεγχθῶσιν, ὁμοίως ἐν τοῖς ὑποπίπτουσιν, ἐὰν δὲ ἑαυτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδῶσι, καὶ τῆς εὐχῆς ἀξιῶσαι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Βάρβαροι λεηλατοῦντες τὴν χώραν, καὶ τὰ πράγματα τῶν Χριστιανῶν βαστάζοντες, ἐὰν εὕρισκον μετὰ ταῦτα ἄλλα καλήτερα, ἢ καὶ διὰ βάρος μὴ ἠμποροῦντες νὰ βαστάζουν ὅσα ἥρπαζαν, τὰ ἄφιναν ἢ ἔξω εἰς τὸν

(1) Δίκαιον εἶχε νὰ εἰπῇ τοιοῦτον φοβερὸν λόγον ὁ Ἅγιος, διατὶ κατὰ τὸ με'. Κεφ. τοῦ η'. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, οἱ διωκόμενοι διὰ τὴν πίστιν, καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν φεύγοντες, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀρνηθοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀφίνοντες νὰ διαρπάσουν οἱ ἄπιστοι τὰ ὑπάρχοντά των, πρέπει νὰ ἐριποιοῦνται ἀπὸ τοὺς μὴ διωχθέντας Χριστιανοὺς, καὶ νὰ βοηθοῦνται εἰς τὰ χρειώδη, καὶ ὄχι νὰ κατακρατοῦνται μὲ βίαν καὶ τυραννίαν ἀπὸ αὐτούς.

(2) Ὅρα ὅτι τὰ δοκοῦντα ταῖς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι συναχθείσαις Συνόδοις, αὐτῷ συνδοκεῖ τῷ ἁγίῳ Πνύματι. Καὶ ὅρα εἰς τὴν ά. ὑποσημείωσιν τῶν προλεγομένων περὶ τῆς ά. Συνόδου.

κάμπον, ἢ μέσα εἰς τὰ ὀσπήτια, ὅπου τυχὸν εὕρισκον τὰ καλήτερα. Διορίζει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι εὑρῆκαν τοιαῦτα πράγματα τῶν ἀδελφῶν τους ἀφεθέντα ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους εἰς τὸν κάμπον, ἢ μέσα εἰς τὰ ἐδικά των ὀσπήτια, εἰ μὲν τὰ κρατήσουν καὶ ἔπειτα φανερωθοῦν, νὰ στέκωνται μὲ τοὺς ὑποπίπτοντας, εἰ δὲ αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των τὰ φανερώσουν καὶ τὰ δώσουν ὀπίσω, νὰ στέκουν καὶ νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μέχρι τέλους προσευχομένους πιστοὺς, ἕως οὗ δηλαδὴ μετάνοιαν ἐπιδείξαντες, τῆς κοινωνίας ἀξιωθῶσιν. Ὅρα καὶ τὸν γ΄. τοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

Τοὺς δὲ τὴν ἐντολὴν πληροῦντας, ἐκτὸς αἰσχροκερδείας πάσης πληροῦν δεῖ, μήτε μήνυτρα, ἢ σῶστρα, ἢ εὕρητρα, ἢ ᾧ ὀνόματι ταῦτα καλοῦσιν, ἀπαιτοῦντας.

Ἑρμηνεία.

Μετρίως κανονίσας ὁ Ἅγιος ἐν τῷ ἀνωτέρω Κανόνι τοὺς ὁμολογοῦντας, ὅτι εὑρῆκαν τὸ ξένον πράγμα, τώρα διὰ τοῦ παρόντος διορίζεται, ὅτι οὐδὲ εὑρετίκια πρέπει νὰ ζητοῦν αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς οἰκοκυρίους τῶν πραγμάτων, οὔτε τὰ καλούμενα συγχαρήκια, διατὶ τάχα τοὺς τὰ ἐμήνυσαν, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα συνήθη παρὰ τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐπιστρέφουν χωρὶς κἀνένα τοιοῦτον αἰσχρὸν καὶ ἄτιμον κέρδος. Αἰσχρὸν γὰρ κέρδος εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τὸ νὰ ζητῇ τινὰς ἀπὸ ἐκεῖνον ὁποῦ ἔχασε τὰ πράγματά του ἐν καιρῷ περιστάσεως, καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέφῃ ταῦτα εἰς αὐτὸν ἀμισθί. Ὅθεν καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι, διορίζοντες νὰ λαμβάνουν εὑρετίκια ἀπὸ τοὺς οἰκοκυρίους οἱ εὑρόντες τὰ πράγματά των, δὲν πρέπει νὰ εἰσακούωνται κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, ὡς ἐναντιούμενοι τῷ παρόντι Κανόνι. Καὶ ὅρα τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου προλεγόμενα περὶ τῶν Κανόνων.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Ἡ πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστὶν, ἔνθα ἑστῶτα τὸν ἁμαρτάνοντα, χρὴ τῶν εἰσιόντων δεῖσθαι πιστῶν ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι. Ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ἔνθα ἑστᾶναι χρὴ τὸν ἡμαρτηκότα, ἕως τῶν κατηχουμένων καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι. «Ἀκούων γὰρ, φησὶ, τῶν Γραφῶν καὶ τῆς διδασκαλίας, ἐκβαλλέσθω καὶ μὴ ἀξιούσθω προσευχῆς». Ἡ δὲ ὑπόπτωσις, ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἱστάμενος, μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξέρχηται· ἡ σύστασις, ἵνα συνίσταται τοῖς πιστοῖς, καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχουμένων· τελευταῖον, ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν δὲν περιέχει ἄλλο τι, εἰμὴ τοὺς τέσσαρας τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐστέκοντο οἱ μετανοοῦντες. Σημείωσαι δὲ ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Κανὼν οὗτος νὰ μὴ φαίνεται νὰ ἦναι γνήσιος, καὶ διατὶ τὸ ρητὸν ὁποῦ ἐδῶ ἀναφέρεται εἶναι παρμένον αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὸν σέ. τοῦ ὑστέρου κατὰ τοὺς χρόνους μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου, καὶ διατὶ ὁ τῶν ἐξηγητῶν ἔγκριτος Ζωναρᾶς οὐδεμίαν ἑρμηνείαν, ἢ ὅλως μνείαν αὐτοῦ ποιεῖται, καὶ διατὶ ἔν τισι χειρογράφοις ἐπιγράφεται σχόλιον· συμβουλῇ ὅμως τοῦ ἀνακριτοῦ καὶ σοφοῦ μου κυρίου Δωροθέου προσετέθη καὶ οὗτος ὡς Κανὼν, καθὼς εὑρηται ἐν ταῖς Πανδέκταις καὶ ἐν ἄλλοις. Καὶ ὅρα περὶ τῶν τόπων τούτων εἰς τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Πέτρος ἔζη ἐν ἔτει 296 (1). Τὸν δὲ Θεωνᾶν διαδεξάμενος, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐγένετο, δέκατος ἕβδομος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Ἀρχιεπισκόπων τῆς Ἀλεξανδρείας εὑρισκόμενος. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μελίτιος, ὁ τῆς ἐν Θηβαΐδι Λυκοπόλεως Ἐπίσκοπος, ἠλέγχθη ὅτι ἐμέτεχεν ἀπὸ πολλὰς αἱρετικὰς παρανομίας, ἐκάθηρε τοῦτον ὁ Ἅγιος (2), καὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ἐδέχετο (3). Οὗτος καὶ τὸν Ἄρειον, φαινόμενον περὶ τὸ τῆς πίστεως δόγμα σπουδαῖον, ἐχειροτόνησε Διάκονον. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ

(1) Ὅρα ἐν τῷ Ὡρολογίῳ Νοεμβρίου κδ΄.
(2) Ἀθανάσιος ἐν τῇ β΄. ἀπολογίᾳ.
(3) Σωζόμενος βιβλ. ά. Κεφ. 14. Ὅρα ὅτι καὶ ὁ ἅγιος οὗτος Πέτρος συμφώνως μὲ τοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας, τὸν μζ΄. καὶ ξή., καὶ μὲ τὸν ἅγιον Κυπριανὸν, καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἐπισκόπους, τὸ βάπτισμα τοῦ αἱρετικοῦ Μελιτίου οὐκ ἐδέξατο.

ταῦτα εἶδεν αὐτὸν ὑπερκαπιζόμενον τὸν ἀποκηρυχθέντα Μελίτιον καὶ συμφωνοῦντα εἰς τὰς μιαρὰς αὐτοῦ δόξας, ἐκάθηρεν αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἐξέβαλε (1). Καλῶς οὖν καὶ θεαρέστως ἐπὶ νομὰς ζωηφόρους ποιμάνας τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, τέλει μαρτυρικῷ τὸν βίον αὐτοῦ κατέκλεισεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (2), καταλιπὼν διάδοχον τὸν Ἀχιλλᾶν, φωνῆς οὐρανόθεν ἀκουσθείσης, ὅτε ἀπετμήθη ἡ πανίερος αὐτοῦ κεφαλὴ, ἥτις ταῦτα ἔλεγε· «Πέτρος ἀρχὴ Ἀποστόλων, καὶ Πέτρος τέλος Μαρτύρων». Μετὰ γὰρ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔπαυσεν ὁ κατὰ χριστιανῶν διωγμὸς τῶν τυράννων, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Ἰσαπόστολος μέγας Κωνσταντῖνος (3). Ἐν δὲ τῷ 304 ἔτει (4) τοὺς παρόντας Κανόνας συνέγραψε περὶ τῶν διαφόρως ἀρνηθέντων ἐν τῷ διωγμῷ, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ ά. τῆς ζ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμενικῆς ς'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὑρίσκονται δὲ ἐν τῷ δ'. τόμ. τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν τῷ ά. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελὶς 129.

Οἱ ιε' Κανόνες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Πέτρου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ Μάρτυρος ἑρμηνευόμενοι, εἰς οὓς, παρ' ἕνα, ὁ περὶ μετανοίας αὐτοῦ λόγος διῄρηται.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἐπεὶ τοίνυν τέταρτον ἤδη Πάσχα ἐπικατείληφε τὸν διωγμὸν, αὐτάρκως ἔχει τοῖς μὲν προσενεχθεῖσι καὶ φυλακισθεῖσι, βασάνους τε ἀνηκέστους ὑπομεμενηκόσι, καὶ ἀφορήτους μάστιγας καὶ πολλὰς ἑτέρας ἀνάγκας δεινὰς, ὕστερον δὲ προδεδομένοις ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς, εἰ καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς παρεδέχθησαν διὰ τὴν παρακολουθήσασαν μεγίστην πτῶσιν· ὅμως διὰ τὸ πολλὰ αὐτοὺς ἠθληκέναι καὶ ἐπὶ πολὺ ἀντιμάχεσθαι (οὐ γὰρ κατὰ προαίρεσιν ἐν τούτῳ ἐληλύθασιν, ἀλλὰ καταπροδοθέντες ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς, ἐπειδὴ καὶ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐνδείκνυνται ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν, καὶ ἤδη τινὲς τρίτον ἔτος ἔχουσι καταπενθοῦντες), προσεπιτιμηθῆναι αὐτοῖς ἀπὸ τῆς προσελεύσεως, καθ' ὑπόμνησιν, ἄλλας τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἃς καί περ νηστεύσας ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τὸ βαπτισθῆναι, ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, εἰς ἃς καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ περισσὸν διαγυμνασθέντες, ἐντονώτερόν τε νήψαντες, γρηγορήσουσιν εἰς προσευχὰς τοῦ λοιποῦ, καταμελετῶντες τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν πειράζοντα αὐτὸν, ἵνα προσκυνήσῃ αὐτῷ· «Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, γέγραπται γὰρ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις». [Ματθ. δ'. 10. Λουκ. δ'. 8. Δευτερον. ς'. 13.]

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἐκεῖνοι ὁποῦ πρὸ τριῶν χρόνων ἤδη (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ τέταρτον Πάσχα) ἐπροδόθησαν ἀπὸ ἄλλους, καὶ ἐφυλακώθησαν μὲν πρῶτον καὶ βάσανα ἀνιάτρευτα καὶ πληγὰς ἀνυποφόρους καὶ ἄλλα δεινὰ ἔλαβον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ὕστερον δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς νικηθέντες, ἠρνήθησαν, οὗτοι, ἀγκαλὰ καὶ προσελθόντες τότε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἐδέχθησαν, ὅμως διατὶ πολλὰ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ διατὶ ὄχι κατὰ προαίρεσιν ἠρνήθησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, καὶ μάλιστα διατὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν ἀπερασμένων τριῶν χρόνων ἐπένθησαν καὶ ἐμετανόησαν, διὰ τὴν πτῶσιν τῆς ἀρνήσεως, οὗτοι, λέγω, κοντὰ εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους, πρέπει ἀκόμη νὰ κανονισθοῦν τεσσαράκοντα ἡμέρας, τόσας δηλαδὴ, ὅσας καὶ ὁ Κύριος ἐνήστευσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἵνα καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς ἡμέρας αὐτὰς περισσότερον γυμνασθῶσι, καὶ προσεκτικώτεροι γενόμενοι, ἀγρυπνήσωσιν εἰς προσευχὰς, μελετῶντες ἐκεῖνο τὸ λόγιον ὁποῦ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν διάβολον, ὅταν τοῦ ἔλεγε νὰ προσκυνήσῃ αὐτόν· «Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ. Ὅτι εἶναι γεγραμμένον, Κύριον τὸν Θεόν σου θέλεις προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις» (5), καὶ μετὰ ταῦτα νὰ δέχωνται εἰς τὸ νὰ μεταλάβουν. Ὅρα καὶ τὸν δ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τοῖς δὲ μετὰ τὸ φυλακισθῆναι μόνον, καὶ ὑπομεμενηκέναι τὰς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὡς ἂν ἐν πολιορ-

(1) Θεοδώρητος βιβλ. ά. Κεφ. β'. καὶ Σωζόμενος αὐτόθι.
(2) Σωκράτης βιβλ. ά. Κεφ. έ.
(3) Ὁ Μεταφραστὴς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ.
(4) Σπυρίδων ὁ Μήλιας ἐν τῷ πίνακι τοῦ β'. τόμου τῶν συνοδικῶν.
(5) Ἁρμοδιώτατον ρητὸν προστάζει ὁ Ἅγιος τοὺς τοιούτους νὰ μελετῶσιν· ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ ἀρνηθέντες τὸν Θεὸν, προσεκύνησαν τῷ διαβόλῳ, τώρα μὲ τὴν μελέτην τῆς προσκυνήσεως μὲν τοῦ Θεοῦ, ἀποστροφῆς δὲ τοῦ διαβόλου, τὴν πρώτην ἄρνησιν θεραπεύουσι καὶ προσκύνησιν.

κία, θλίψεις τε καὶ δυσωδίας, ὕστερον δὲ χωρὶς πολέμου βασάνων γενομένοις αἰχμαλώτοις, κατὰ πολλὴν πτωχείαν δυνάμεως, ἐπαρκέσει ἑνιαυτὸς πρὸς τῷ ἑτέρῳ χρόνῳ, ἐπεὶ ὅλως καὶ αὐτοὶ ἐπιδεδώκασιν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ θλιβῆναι, εἰ καὶ ἀπήλαυσαν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τῆς παρὰ τῶν ἀδελφῶν πολλῆς ἀναπαύσεως, ἅπερ πολλαπλασίονα ἀποδώσουσι, ποθοῦντες λυτρωθῆναι ἀπὸ τῆς πικροτάτης αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, μεμνημένοι μάλιστα τοῦ λέγοντος· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ᾽ ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με. Εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν, καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως.» [Ἡσ. ξα′ 1. Λουκ. δ′. 18.]

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ μόνον ἐφυλακώθησαν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ πρότερον, καὶ τὰς ἐν φυλακῇ κακοπαθείας καὶ βρώμας ὑπέμειναν, ὕστερον δὲ χωρὶς κἀμμίαν βίαν βασάνων ἠρνήθησαν διὰ τὴν μεγάλην πτωχείαν τῆς δυνάμεώς των, ἤτοι διὰ τὴν ὀλιγοψυχίαν καὶ τὴν τύφλωσιν τοῦ νοός των, οὗτοι (διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν), ὅτι κοντὰ εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους ὁποῦ μετανοοῦντες διεπέρασαν, νὰ κανονίζωνται ἀκόμη ἕνα χρόνον, καὶ ὄχι περισσότερον, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ὁπωσδήποτε ἔδωκαν τὸν ἑαυτόν τους εἰς θλῖψιν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἔλαβον ἀνάπαυσιν καὶ παράκλησιν εἰς τὴν φυλακὴν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς· (ὡς φαίνεται γὰρ οἱ μὴ κρατηθέντες ἀπὸ τοὺς διώκτας Χριστιανοὶ ἔδιδον τὰ πρὸς τὴν χρείαν εἰς τοὺς ἐν φυλακῇ κρατουμένους, καὶ ἀνέπαυον αὐτούς.) τῆς ὁποίας ἀναπαύσεως τὸν μισθὸν θέλουν ἀποδώσουν πολλαπλάσιον εἰς αὐτούς, ἐὰν πολλαπλασίως θλίψαντες τὸν ἑαυτόν τους λυτρωθῶσιν ἀπὸ τὴν πικρὰν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου, τὴν ὁποίαν ἔπαθον διὰ τῆς ἀρνήσεως, ἐνθυμούμενοι τὸ ρητὸν τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, τὸ εἰρημένον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου· Πνεῦμα Κυρίου εἶναι εἰς ἐμέ, τὸ ὁποῖον μὲ ἔχρισε, καὶ μὲ ἔστειλε νὰ δώσω καλὰ μηνύματα εἰς τοὺς πτωχοὺς, νὰ κηρύξω λύτρωσιν εἰς τοὺς σκλαβωμένους, ὁμμάτωσιν εἰς τοὺς τυφλοὺς, νὰ στείλω ἐλευθέρους τοὺς κακοπαθημένους, καὶ νὰ διαλαλήσω πῶς ἦλθε χρόνος δεκτὸς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἡμέρα λυτρώσεως (1). Ὅρα καὶ τὸν δ′. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ Γ′.

Τοῖς δὲ μηδ᾽ ὅλως μηδέν τι τοιοῦτον πεπονθόσι, μηδὲ ἐνδειξαμένοις καρπὸν πίστεως, ἀλλ᾽ αὐτομολήσασι πρὸς τὴν κακίαν, προδεδομένοις ὑπὸ δειλίας καὶ φόβου, νῦν δὲ εἰς μετάνοιαν ἐρχομένοις, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἁρμόζον τὴν τῆς ἀκάρπου συκῆς παραβολὴν παραθέσθαι, ὡς ὁ Κύριος λέγει· «Συκῆν εἶχέ τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὗρεν. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργὸν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτὴν, ἵνα τι καὶ τὴν γῆν καταργῇ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τὸ ἔτος τοῦτο, ἕως οὗ σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κοπρίαν, κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δέ μή γε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.» [Λουκ. ιγ′. 6.]. Ἦν πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, ἐνδειξάμενοί τε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας ἐν τῷ διαστήματι τοῦ τοσούτου χρόνου, μᾶλλον ὠφεληθήσονται.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι δὲ, ὁποῦ χωρὶς νὰ πάθουν κἀνένα δεινὸν ἀπὸ τὰ προειρημένα, ἀλλὰ θεληματικῶς ἀπὸ λόγου των ἐπῆγαν καὶ ἠρνήθησαν διὰ φόβον μόνον καὶ δειλίαν καὶ τώρα μετανοοῦν, διὰ τοῦτο οὕτω διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοός των τὴν συκῆν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐρχόμενος ὁ οἰκοκύρης αὐτῆς τρεῖς χρόνους, καὶ μὴ εὑρίσκωντας καρπὸν, ἐζήτει νὰ κόψῃ ἀπὸ τὴν ρίζαν αὐτὴν, ἵνα μὴ καὶ τὸν τόπον κάμνῃ μάταιον καὶ ἀργόν. Ὁ δὲ ἀμπελουργὸς παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀκόμη καὶ τὸν τέταρτον χρόνον, καὶ ἂν δὲν κάμῃ καρπὸν, τότε νὰ τὴν κόψῃ. Ταύτην, λέγω, τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου καὶ οἱ ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀρνηθέντες, μελετῶντες καὶ καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας δείξαντες εἰς τέσσαρας χρόνους, θέλουν ἐκ τούτου ὠφεληθοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ια′. τῆς α′.

ΚΑΝΩΝ Δ′.

Τοῖς δὲ παντάπασιν ἀπεγνωσμένοις καὶ ἀμετανοήτοις, δέρμα τε Αἰθίοπος ἀμετάβλητον κεκτημένοις καὶ ποικίλματα παρδάλεως, λεχθήσεται τὸ τῆς ἑτέρας συκῆς· «Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. Διὸ καὶ παραχρῆμα ξηραίνεται» [Ματθ. κα′. 19. Μάρ. ια′. 13.]. Ἀποπληροῦται γοῦν ἐπ᾽ αὐ-

(1) Ἡ αἰτία ὁποῦ ἀνέφερε τὸ ρητὸν τοῦτο ὁ Ἅγιος εἶναι διὰ τὸν ἕνα χρόνον ὁποῦ ἐκανόνισε τοὺς τοιουτοτρόπως ἀρνηθέντας. Ὅθεν καὶ τὴν πτωχείαν, καὶ σκλαβίαν, καὶ τύφλωσιν, ὁποῦ περιέχει τὸ αὐτὸ ρητὸν, τροπολογικῶς καὶ εἰς αὐτοὺς τὰ προσοικείωσε.

τοῖς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ εἰρημένον· «Διεστραμμένον οὐ δυνατὸν ἀποκοσμηθῆναι. Καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται ἀριθμηθῆναι» [Ἐκκλ. α'. 15.]. Εἰ μὴ γὰρ πρότερον τὸ διεστραμμένον διορθωθῇ, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸ ἀριθμηθῆναι. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τέλους συμβήσεται αὐτοῖς τὸ λελεγμένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· «Καὶ ὄψονται γὰρ, φησὶ, τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. Ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκί» [Ἡσα. ξς'. 24], ἐπεὶ καὶ ὡς προλέλεκται ὑπ' αὐτοῦ, οἱ δὲ ἄδικοι οὕτω κλυδωνισθήσονται, καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ μὴ δυνήσονται· οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν, εἶπεν ὁ Θεός.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν προρρηθέντες Κανόνες περὶ ἀρνησιχρίστων ἐρρέθησαν τῶν μετανοούντων, ὁ δὲ παρὼν περὶ ἀρνησιχρίστων διορίζει τῶν μὴ μετανοούντων, οἵτινες, ἀπεγνωσμένοι ὄντες καὶ κακόγνωμοι, ἀμετάβλητον ἔχουσι τὴν μελανάδα τῆς κακίας των, ὡσὰν ὁ Ἀράπης τὸ μαῦρον δέρμα, καὶ ἡ πάρδαλις ταῖς παρδαλάδαις της. Εἰς τούτους λοιπὸν θέλει ῥηθῇ ἡ κατάρα, ὁποῦ εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὴν ἄκαρπον συκῆν· μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ παρευθὺς ἐξηράνθη ἡ συκῆ. Καὶ πληροῦται εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Ἐκκλησιαστὴς, τὸ στραβὸν πρᾶγμα δὲν ἐμπορεῖ νὰ στολισθῇ μὲ ἄλλον τινὰ στολισμὸν, ἂν πρῶτον δηλαδὴ δὲν ἰσασθῇ, καὶ τὸ ἐλλειπὲς πρᾶγμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀριθμηθῇ ὡς τέλειον, χωρὶς δηλαδὴ πρῶτον νὰ ἀναπληρωθῇ. Ὅθεν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς θέλει συμβῇ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Ἡσαΐας, ὅτι θέλουν ἰδεῖ οἱ ἄνθρωποι τὰ κόκκαλα τῶν ἀνθρώπων, ὁποῦ παρέβηκαν τὰ λόγιά μου καὶ μὲ ἠρνήθηκαν, καὶ ὁ σκώληξ αὐτῶν δὲν θέλει παύσει ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς κατατρώγῃ, καὶ τὸ πῦρ ὁποῦ τοὺς καίει, δὲν θέλει σβεσθῇ. Θέλει δὲ πληρωθῇ εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ ἄλλο ρητὸν, ὁποῦ πρὸ τῶν ρημάτων τούτων εἶπεν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας· Οἱ ἄδικοι θέλουν φουρτουνιασθοῦν, καὶ δὲν θέλουν εὕρει ἀνάπαυσιν· διότι εἰς τοὺς ἀσεβεῖς δὲν εἶναι χαρὰ, λέγει ὁ Θεός.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τοῖς δὲ καθυποκριναμένοις, κατὰ τὸν ἐπιλεγόμενον Δαβὶδ, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ, οὐκ ὄντα ἐπίληπτον, [ἁ. Βασιλ. κά. 13—15.] καὶ μὴ γυμνῶς ἀπογραψαμένοις τὰ πρὸς ἄρνησιν, ἀλλὰ διαπαίξασι κατὰ πολλὴν στενοχωρίαν, ὡς ἂν παιδία βουλευτικὰ ἔμφρονα, ἐν παιδίοις ἄφροσι, τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλάς· ἤτοι ὡς διελθόντες βωμοὺς, ἢ ὡς χειρογραφήσαντες, ἢ ὡς ἀνθ' ἑαυτῶν βαλόντες ἐθνικοὺς (εἰ καί τισιν αὐτῶν συνεχώρησάν τινες τῶν ὁμολογησάντων, ὡς ἤκουσα, ἐπεὶ μάλιστα κατὰ πολλὴν εὐλάβειαν ἐξέφυγον αὐτόχειρες γενέσθαι τοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων)· ἐπεὶ τοίνυν ἔλαθεν αὐτοὺς ἀνοία τοῦτο πράξαντας, ὅμως ἐξάμηνος αὐτοῖς ἐπιτεθήσεται τῆς ἐν μετανοίᾳ ἐπιστροφῆς. Οὕτω γὰρ μᾶλλον καὶ αὐτοὶ ὠφεληθήσονται καταμελετῶντες τὸ προφητικὸν ῥητὸν καὶ λέγοντες· «Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς, καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, ὅς περ, ὡς ἴστε, ἐν τῷ ἕκτῳ μηνὶ τῆς συλλήψεως τοῦ ἑτέρου παιδίου, τοῦ προκηρύξαντος πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, συνελήφθη καὶ αὐτὸς, κηρύξαι μετάνοιαν». Καὶ γὰρ τῶν ἀμφοτέρων ἀκούομεν ἐν πρώτοις κηρυττόντων οὐ μόνον περὶ μετανοίας, ἀλλὰ καὶ περὶ βασιλείας οὐρανῶν, ἥτις καθὼς μεμαθήκαμεν, ἐντὸς ἡμῶν ἐστι, τῷ ἐγγὺς ἡμῶν εἶναι τὸ ῥῆμα «ὃ πιστεύομεν ἐν τῷ στόματι ἑαυτῶν, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν, περὶ ἧς καὶ αὐτοὶ ὑπομνησθέντες μαθήσονται ὁμολογεῖν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς, πιστεύοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἅτε δὴ ἀκούοντες, ὅτι καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ καθὼς ὁ Δαβὶδ φεύγων τὸν Σαοὺλ ὑπεκρίθη ἔμπροσθεν εἰς τὸν Βασιλέα Ἄγχοῦς, ὅτι σεληνιάζεται, διὰ νὰ μὴ θανατωθῇ ἀπὸ αὐτὸν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἐκαμώθησαν πῶς ἐπλησίασαν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων, ἢ πῶς ἔγραψαν νὰ ἀρνηθοῦν, ἢ ἔβαλον ἀντὶ διὰ λόγου των ἐθνικοὺς καὶ ἐθυσίασαν, ὄχι ὅμως καὶ φανερῶς ἔγραψαν νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν, ἀλλὰ ὑπὸ πολλῆς στενοχωρίας βιαζόμενοι μὲ κάποιας μεθόδους ἐπερίπαιξαν τοὺς διώκτας, ὡσὰν τὰ γνωστικὰ παιδία ὁποῦ περιπαίζουν τὰ ἄγνωστα (1)· οὗτοι, λέγω, ἀγκαλὰ καὶ ἀπὸ μερικοὺς ἁγίους ὁμολογητὰς ἐσυγχωρήθησαν διὰ τὰς μεθόδους ὁποῦ ἐμεταχειρίσθησαν νὰ μὴ θυσιάσουν οἱ ἴδιοι μὲ τὰς χεῖρας των εἰς τοὺς δαίμονας, ἐπειδὴ ὅμως ἐν ἀφροσύνῃ τοῦτο ἔπρα-

(1) Ἁρμοδιώτατα ὁ Ἅγιος ὀνομάζει τοὺς τοιούτους παιδία φρόνιμα. Φρόνιμα μὲν, διατὶ ἐγέλασαν τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς ἐνόμισαν πῶς ἐθυσίασαν, χωρὶς τῇ ἀληθείᾳ νὰ θυσιάσουν, παιδία δὲ, διατὶ δὲν ἔδειξαν εἰς τὴν πίστιν ἀνδρικὸν καὶ τέλειον φρόνημα, καθὼς ἔπρεπε, μήτε ἐναντιώθησαν γενναίως κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν.

ξαν, καὶ ἐνομίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους ὅτι κατὰ τὸ φαινόμενον ἐθυσίασαν, κἂν καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐθυσίασαν, πρέπει ἓξ μῆνας νὰ κανονίζωνται καὶ νὰ μετανοοῦν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἓξ μῆνας τὴν μετάνοιαν αὐτῶν ἐδιώρισε, διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἀναφέρει προσφυέστατα τὰ ἑξῆς ῥητὰ καὶ λέγει, ὅτι οἱ μετανοοῦντες αὐτοὶ εἰς τοὺς ἓξ μῆνας πρέπει νὰ ἐνθυμοῦνται τὸν Χριστὸν, ὅτις εἰς τὸν ἕκτον μῆνα τῆς συλλήψεως τοῦ Ἰωάννου, τοῦ κηρύξαντος μετάνοιαν, ἐσυλλήφθη κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐκήρυξε καὶ αὐτὸς παρομοίως τὴν μετάνοιαν. Συμφώνως γὰρ ὁ Πρόδρομος καὶ ὁ Χριστὸς ἐκήρυξαν λέγοντες· «Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Ἑρμηνεύει δὲ ὁ Ἅγιος, ὅτι διὰ τοῦτο ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι μέσα μας, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, καθ' ὅτι, τὸ ῥῆμα ὁποῦ πιστεύομεν, ὡς λέγει ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Παῦλος, εἶναι κοντὰ καὶ εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τὴν καρδίαν μας. Ὅθεν ἀκολούθως κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὁποῦ ἐπίστευον μὲν μὲ τὴν καρδίαν τὸν Χριστὸν, δὲν ὡμολόγησαν δὲ μὲ τὸ στόμα αὐτὸν, πρέπει νὰ μάθουν, ὅτι καὶ μὲ τὴν καρδίαν πρέπει νὰ πιστεύουν, καὶ μὲ τὸ στόμα πρέπει νὰ ὁμολογοῦν, ὅτι εἶναι Κύριος καὶ Θεὸς ὁ Ἰησοῦς, ἀκούοντες τοῦ Παύλου νὰ λέγῃ· «Καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν»

ΚΑΝΩΝ ς'.

Τοὺς δὲ δούλους Χριστιανοὺς, ἀνθ' ἑαυτῶν ὑποβεβληκόσιν, οἱ μὲν δοῦλοι, ὡς ἂν ὑποχείριοι ὄντες, καὶ τρόπον τινὰ καὶ αὐτοὶ φυλακισθέντες ὑπὸ τῶν δεσποτῶν, καταπειληθέντες τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ διὰ τὸν φόβον αὐτῶν εἰς τοῦτο ἐληλυθότες καὶ ὀλισθήσαντες, ἐν ἑαυτῷ τὰ τῆς μετανοίας ἔργα δείξουσι, μανθάνοντες τοῦ λοιποῦ ὡς δοῦλοι Χριστοῦ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ φοβεῖσθαι αὐτὸν, ἀκούοντες μάλιστα, ὅτι ἕκαστος, ἐάν τι ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ Κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερός ἐστιν [Ἐφεσ. ς'. 8.].

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ δοῦλοι, οἱ ὁποῖοι φοβερισθέντες καὶ φυλακισθέντες, ἀπὸ τοὺς αὐθέντας αὐτῶν, ἀντὶ διὰ αὐτοὺς ἐθυσίασαν βιασθέντες, οὗτοι ἕνα χρόνον νὰ κανονίζωνται, διὰ νὰ μάθουν ὅτι, πιστοὶ ὄντες, δοῦλοι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκολούθως πρέπει νὰ κάμνουσι τὰ θελήματά του, καὶ νὰ φοβοῦνται αὐτὸν καὶ ὄχι τοὺς ἀνθρώπους, ἀκούοντες μάλιστα τὸν Παῦλον ὁποῦ λέγει, πῶς, ὅτι καλὸν ποιήσῃ τινὰς, εἴτε δοῦλος εἶναι, εἴτε ἐλεύθερος, ἐξίσου θέλει τὸ λάβει παρὰ Κυρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως.

ΚΑΝΩΝ ζ'.

Οἱ δὲ ἐλεύθεροι ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἐξετασθήσονται ἐν μετανοίᾳ, καὶ ὡς ὑποκρινάμενοι καὶ ὡς καταναγκάσαντες τοὺς ὁμοδούλους θῦσαι ἅτε δὴ παρακούσαντες τοῦ Ἀποστόλου τὰ αὐτὰ θέλοντος ποιεῖν τοὺς δεσπότας τοῖς δούλοις, ἀνιέντας τὴν ἀπειλὴν, «Εἰδότας, φησὶν, ὅτι καὶ ἡμῶν καὶ αὐτῶν (1) ὁ Κύριος ἐν οὐρανοῖς ἐστι, καὶ προσωποληψία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν» [Ἐφεσ. ς'. 9.]. Εἰ δὲ ἕνα Κύριον ἔχομεν οἱ πάντες ἀπροσωπόληπτον, ἐπεὶ καὶ «πάντα καὶ ἐν πᾶσίν ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἔν τε Βαρβάροις καὶ Σκύθαις, δούλοις καὶ ἐλευθέροις» [Κολασ. γ'. 11.], σκοπεῖν ὀφείλουσιν ὃ κατειργάσαντο, θελήσαντες τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν σῶσαι, οἱ τοὺς συνδούλους ἑλκύσαντες ἐπὶ εἰδωλολατρείαν, δυναμένους καὶ αὐτοὺς ἐκφυγεῖν, εἰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα [Κολασ. δ'. 1.] ἦσαν αὐτοῖς παρασχόντες, ὡς πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν προλαβὼν Κανὼν τοὺς θυσιάσαντας δούλους ἀντὶ τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν ἐκανόνισεν, ὁ δὲ παρὼν εἰς τρεῖς χρόνους κανονίζει τοὺς τῶν τοιούτων δούλων αὐθέντας· (οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι ἐλεύθεροι) ἕνα μὲν, διατὶ ὑπεκρίθησαν καὶ ἐφάνησαν εἰς τοὺς ἀπίστους ὅτι ἐθυσίασαν, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ἀνάγκασαν τοὺς κατὰ Χριστὸν ὁμοδούλους δούλους αὐτῶν νὰ θυσιάσουν, παρακούσαντες τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὁποῦ λέγει εἰς τοὺς αὐθέντας, νὰ καταπραύνουν εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν τὴν ἀπειλὴν καὶ τὸν θυμὸν, ὡσὰν ὁποῦ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ δοῦλοι ὁμοῦ ἕνα αὐθέντην καὶ Κύριον ἔχουσιν ἀπροσωπόληπτον εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐν τῷ Χριστῷ διαφορὰ κἀμμία δὲν εἶναι Βαρβάρου καὶ Σκύθου, ἢ δούλου καὶ ἐλευθέρου· καὶ διατὶ αὐτοὶ μὲν ἐσπούδασαν νὰ λυτρώσουν τὴν ψυχήν των, τοὺς δὲ ἐν Χριστῷ συνδούλους των ἐβίασαν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἦτο δυνατὸν νὰ φύγουν καὶ νὰ λυτρωθοῦν καὶ αὐτοὶ, ἂν ἔβλεπαν οἱ αὐθένται των τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα εἰς αὐτοὺς, ὡς πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει.

ΚΑΝΩΝ η'.

Τοῖς δὲ προδεδομένοις καὶ ἐκπεπτωκόσι, τοῖς τε ἑαυτοῖς προσεληλυθόσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ὁμολο-

(1) Ἐν ἄλλοις, καὶ ἡμῶν αὐτῶν.

γοῦσιν εἶναι Χριστιανοῖς, ἐμβεβλημένοις τε ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ βασάνων, εὔλογόν ἐστιν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας συνεπισχύειν καὶ κοινωνεῖν ἐν πᾶσιν, ἔν τε ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ μεταλήψει τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ Λόγου, ἵνα ἐντονώτερον ἀγωνισάμενοι καταξιωθῶσι καὶ αὐτοὶ τοῦ βραβείου τῆς ἄνω κλήσεως. [Φιλιπ. γ'. 14.] «Καὶ γὰρ ἑπτάκις, φησὶ, πεσεῖται ὁ δίκαιος, καὶ ἀναστήσεται.» [Παρ. κδ'. 16.] ὅπερ, εἰ καὶ πάντες οἱ ἐκπεπτωκότες πεποιήκεσαν, τελειοτάτην καὶ ὁλοκάρδιον μετάνοιαν ἐνεδείξαντο.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ προδοθέντες εἰς τοὺς τυράννους ἀπὸ ἄλλους τινὰς, καὶ βασανισθέντες ἠρνήθησαν μὴ ὑποφέροντες, ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀφ' ἑαυτοῦ των ἐπῆγαν εἰς τὸ μαρτύριον, ἔπειτα μὴ ὑποφέροντες, ἠρνήθησαν, οὗτοι, λέγω, ἐὰν πάλιν δεύτερον ἐπῆγαν καὶ ὡμολόγησαν τὴν πίστιν, καὶ εἰς φαλακὴν ἐβάλθησαν καὶ ἐβασκνίσθησαν, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι εἶναι δίκαιον μὲ χαρὰν τῆς καρδίας νὰ δέχωνται, καὶ νὰ συγκοινωνοῦν εἰς τὰς προσευχάς μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, καὶ νὰ πρακκινοῦνται διὰ λόγου εἰς τὸ μαρτύριον, ἵνα ἀνδρειότεροι γενόμενοι, ἀξιωθοῦν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἵνα δὲ μὴ νομίζωνται ὡς ἄδεκτοι, διατὶ προλαβόντως ἠρνήθησαν, ἐπιφέρει μαρτυρίαν ὁ Ἅγιος ἀπὸ τῆς Γραφῆς, τὴν λέγουσαν, ὅτι ἑπτάκις, ἤτοι πολλάκις θέλει πέσει ὁ δίκαιος, καὶ πάλιν θέλει σηκωθῆ, τὸ ὁποῖον τοῦτο σήκωμα, ἂν ὅλοι οἱ ἀρνησίχριστοι ἤθελαν κάμουν, ἤτοι ἂν ἤθελαν ἀναπαλαίσουν τὴν πτῶσιν, καὶ ὁμολογήσουν πάλιν τὸν Κύριον ἐνώπιον τῶν τυράννων, τότε ἤθελαν δείξει μὲ τοῦτο τελειοτάτην καὶ ὁλοκάρδιον μετάνοιαν (1).

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Καὶ τοῖς ὡς ἂν ἐξ ὕπνου ἑαυτοῖς παραπηδῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὠδίνοντα καὶ μέλλοντα ἑλκῦσαι, ἑαυτοῖς δὲ πειρασμὸν ἐπισπασαμένοις θαλαττομαχίας καὶ πολλῆς κυματώσεως, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς προσεκκαίουσιν ἄνθρακα ἁμαρτωλῶν, καὶ αὐτοῖς κοινωνητέον, ἅτε δὴ ἐν ὀνόματι Χριστοῦ παρερχομένοις εἰς τοῦτο, εἰ καὶ μὴ προσέχουσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις διδάσκοντος· «Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν». [Ματθ. κς'. 41.] Καὶ πάλιν ἐν εὐχῇ λέγειν τῷ Πατρί· «Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ» [Λουκ. ιά. 4.] Ἴσως δὲ ἀγνοοῦσι τὰς πολλάκις γινομένας ἀναχωρήσεις τοῦ οἰκείου Δεσπότου καὶ Διδασκάλου ἡμῶν ἀπὸ τῶν θελόντων ἐπιβουλεύειν, καὶ ὅτι ἔσθ' ὅτε οὔτε παρρησίᾳ περιεπάτει δι' αὐτοὺς, καὶ ὅτι, καὶ ὅτε καιρὸς τοῦ πάθους αὐτοῦ προσήγγισεν, οὐχ ἑαυτὸν παρέδωκεν, ἀλλ' ἐξεδέξατο ἕως ἦλθον ἐπ' αὐτὸν μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. Λέγει οὖν πρὸς αὐτούς· «Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;» [Μάρκ. ιδ'. 48]. Οἱ καὶ παρέδωκαν αὐτὸν, φησὶ, Πιλάτῳ. Καθ' ὁμοιότητα γοῦν αὐτοῦ, καὶ οἱ κατὰ σκοπὸν αὐτοῦ βαίνοντες πεπόνθασι, μεμνημένοι τῶν θείων αὐτοῦ λόγων, δι' ὧν ἐπιστηρίζων ἡμᾶς περὶ τῶν διωγμῶν λέγει· «Προσέχετε ἑαυτοῖς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.» [Λουκ. κά. 12.] Παραδώσουσι δὲ, εἶπεν, ἀλλ' οὐχὶ ἑαυτοὺς παραδώσετε. Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε διὰ τὸ ὄνομά μου, ἀλλ' οὐχὶ ἑαυτοὺς ἄξετε, ἐπεὶ καὶ μεταπηδᾷν ὑμᾶς βούλεται ἀπὸ τόπον εἰς τόπον διωκομένους, διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὡς πάλιν ἀκούομεν αὐτοῦ λέγοντος· «Καὶ ὅτε διώκουσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν·» [Μάτθ. ί. 23.] οὐ γὰρ θέλει αὐτομολεῖν ἡμᾶς πρὸς τοὺς τοῦ διαβόλου ὑπασπιστὰς καὶ δορυφόρους, ὅπως μὴ καὶ πλειόνων θανάτων αἴτιοι αὐτοῖς γενώμεθα, ὡς ἂν καταναγκάζοντες αὐτοὺς μᾶλλον κατατραχύνεσθαι καὶ τελεσιουργεῖν τὰ θανατηφόρα ἔργα, ἀλλ' ἐκδέχεσθαι καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. [Μάτθ. ις'. 41.] Οὕτω Στέφανος πρῶτος κατ' ἴχνος αὐτοῦ μαρτύριον ἀναδεξάμενος ἐν Ἱεροσολύμοις, συναρπασθεὶς ὑπὸ τῶν παρανόμων, καὶ ἀχθεὶς ἐν τῷ συνεδρίῳ λιθοβολούμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐδοξάσθη, παρακαλῶν καὶ λέγων· «Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην.» [Πραξ. ζ'. 60.] Οὕτως Ἰάκωβος δεύτερος συλληφθεὶς ὑπὸ Ἡρῴδου, μαχαίρᾳ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. [Πράξ. ιβ'. 4.] Οὕτως ὁ πρόκριτος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, πολλάκις συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς καὶ ἀτιμασθεὶς, ὕστερον ἐν Ῥώμῃ ἐσταυρώθη. Καὶ ὁ περιβόητος Παῦλος πολλάκις παραδοθεὶς καὶ ἕως θανάτου κινδυνεύσας, πολλά τε ἀθλήσας, καὶ καυχησάμενος ἐν πολλοῖς διωγμοῖς καὶ θλίψεσιν, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ αὐτὸς μαχαίρᾳ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, ὃς ἐν οἷς ἐκαυχήσατο, κατέληξε· καὶ ὅτι ἐν Δαμασκῷ σπυ-

(1) Ὅρα ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ οἱ ἄλλοι Κανόνες κανονίζουσι τοὺς ἀρνησιχρίστους δι' ἐπιτιμίων ἄλλων καὶ ἱκανοποιήσεως, οὗτος ὅμως ὁ Ἅγιος λέγει, ὅτι ἡ ὁλοκάρδιος καὶ τελειοτάτη μετάνοια τῶν τοιούτων εἶναι, νὰ ὑπάγουν δεύτερον νὰ ὁμολογήσουν τὸν Χριστὸν ἐνώπιον τῶν τυράννων, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων τὸν ἠρνήθησαν πρότερον.

ρίδι ἐχαλάσθη διὰ τοῦ τείχους νυκτὸς, καὶ ἐξέφυγε τὰς χεῖρας τοῦ ζητοῦντος αὐτὸν πιάσαι. Τὸ γὰρ προκείμενον ἦν αὐτοῖς ἐν πρώτοις, εὐαγγελίζεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐν οἷς ἐπιστηρίζοντες τοὺς ἀδελφοὺς ἐμμένειν ἐν τῇ πίστει, καὶ τοῦτο ἔλεγον· «Ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.» Ἐζήτουν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι, καὶ ἦν πολλὰ λέγειν αὐτοῖς εἰς ταῦτα πρὸς τὸ κατὰ λόγον πράσσειν, εἰμὴ, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς διηγουμένους ὁ χρόνος». [β'. Κορινθ. ιά. 32. Πράξ. ιδ'. 22. ά. Κορινθ. ί. 33. Ἑβρ. ιά. 32].

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ σκωθοῦν ἀπὸ τὸν ὕπνον, καὶ μάλιστα ἀπὸ ὀλίγον ὕπνον, δὲν ἔχουσι στερεὸν τὸν λογισμὸν αὐτῶν, ἀλλὰ τεταραγμένον καὶ ἀκατάστατον. Μὲ τούτους λοιπὸν παρωμοίασεν ὁ Ἅγιος ἐκείνους ὁποῦ παραπηδῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ μαρτυρίου, ἤτοι ἐκείνους ὁποῦ δὲν πηγαίνουν εὐτάκτως, ἀλλὰ θρασέως καὶ ἀπερισκέπτως ρίπτουσι τὸν ἑαυτόν τους εἰς αὐτὸν, οὐχὶ φανερὸν ὄντα, ἀλλὰ μελετώμενον ἀπὸ τοὺς διώκτας, οὐδὲ παρόντα καὶ ἐνεργούμενον ἤδη. ἀλλὰ ἀργοποροῦντα εἰς τὸ νὰ τραβίξῃ τοὺς ἀγωνιζομένους Χριστιανοὺς, καὶ τραβίζουσιν εἰς μὲν τὸν ἑαυτόν τους πειρασμὸν, ἀνάπτουσι δὲ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Χριστιανοὺς περισσότερον τὰς τιμωρίας τῶν διωκτῶν μὲ τὸ ἄτακτον αὐτῶν κίνημα. Πλὴν ἂν καὶ ἄξιοι κατηγορίας οὗτοι ἦναι, μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ πηδοῦν ἔτσι εἰς τὸ μαρτύριον, προστάζει ὁ Ἅγιος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ ἀκολουθοῦσι τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ μὲ τὸν λόγον ἐδίδασκε, ποτὲ μὲν, ὅτι νὰ προσευχώμεθα διὰ νὰ μὴ ἔμβωμεν εἰς πειρασμὸν, ποτὲ δὲ ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ Ἀποστόλους, ὅτι ἔχουν νὰ τοὺς παραδώσουν ἄλλοι εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ συνέδρια, ὄχι νὰ παραδώσουν αὐτοὶ τὸν ἑαυτόν τους. Καὶ πάλιν τοὺς ἔλεγεν, ὅταν τοὺς διώκωσιν οἱ τύραννοι ἀπὸ μίαν πόλιν, νὰ φεύγουν καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν ἄλλην, καὶ νὰ μὴ πηγαίνουν εἰς αὐτοὺς αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των, διὰ νὰ μὴ τοὺς σκληρύνουσι περισσότερον, καὶ γίνωνται αἴτιοι νὰ θανατώνουν περισσοτέρους Χριστιανούς. Ὄχι μόνον δὲ μὲ τὸν λόγον ἐδίδασκε ταῦτα ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἔργον τὸν λόγον ἐβεβαίονε. Καὶ πρὸ τοῦ πάθους γὰρ ἀνεχώρει πολλάκις ἀπὸ τὸν θυμὸν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐκρύβετο ἀπὸ αὐτούς. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ πάθους δὲν παρέδωκεν αὐτὸς τὸν ἑαυτόν του εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ἐκαρτέρησεν αὐτοὺς ἕως ὁποῦ ἦλθον εἰς τὸν κῆπον καὶ τὸν ἐπίασαν, καὶ εἰς τὸν Πιλάτον παρέδωκαν, ὡς διηγοῦνται τὰ θεῖα Εὐαγγέλια. Ὅθεν καὶ οἱ τοῦ Κυρίου μιμηταὶ Ἀπόστολοι ἀκολουθοῦντες καὶ εἰς τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸ διὰ τῶν ἔργων παράδειγμά του, ἔτσι παρομοίως ἔκαμαν. Ἔτσι ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος δὲν ἐπῆγεν, ἀλλ' ἐτραβίχθη εἰς τὸ συνέδριον ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ λιθοβοληθεὶς ἐμαρτύρησεν. Οὕτω ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννου ἐπιάσθη ἀπὸ τὸν Ἡρώδην καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Ἔτσι ὁ Πέτρος πιασθεὶς ἐσταυρώθη. Οὕτω ὁ Παῦλος πρότερον μὲν ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὸ τειχόκαστρον τῆς Δαμασκοῦ μὲ ζιμπίλι, καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὸν Ἐθνάρχην τοῦ βασιλέως Ἀρέτα ὁποῦ ἐζήτει νὰ τὸν πιάσῃ, ὕστερον δὲ ἐν τῇ Ρώμῃ πιασθεὶς ἀπεκεφαλίσθη. Καὶ ἄλλα πάμπολλα ὁμοίως ἤθελα διηγηθῶ εἰς αὐτοὺς, ἂν εἶχον καιρόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ὅθεν οὐκ ἔστιν εὔλογον οὐδὲ τοὺς ἀπὸ Κλήρου αὐτομολήσαντας, ἐκπεπτωκότας, καὶ ἀναπαλαίσαντας, ἔτι ἐν τῇ λειτουργίᾳ εἶναι, ἅπερ δὴ καταλείψαντας τὸ τοῦ Κυρίου ποίμνιον καὶ μωμησαμένους ἑαυτοὺς, ὅπερ οὐδεὶς τῶν Ἀποστόλων πεποίηκε. Καὶ γὰρ ὁ πολλοὺς διωγμοὺς ἐξανύσας, πολλά τε ἆθλα ἀγωνισμάτων ἐνδειξάμενος, ὁ μακάριος Ἀπόστολος Παῦλος, ἐγνωκὼς ὅτι κάλλιόν ἐστιν ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, ἐπιφέρει λέγων· «Τὸ δὲ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς». [Φιλιπ. ά. 24.]. Σκοπῶν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον «ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν» [ά. Κορ. ι'. 33.] ἀναγκαιότερον τῆς ἑαυτοῦ ἀναπαύσεως ἡγήσατο τὸ παραμένειν τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὃς καὶ τὸν διδάσκοντα θέλει εἶναι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τύπον γινόμενον τῶν πιστῶν. [Ρωμ. ιϐ'. 7. ά. Τιμ. δ'. 2.] Ὅθεν οἱ τῇ εἰρκτῇ ἐπιδικαζόμενοι, τῆς λειτουργίας ἐκπεπτωκότες καὶ ἀναπαλαίσαντες, πάνυ ἀναισθητοῦσι. Πῶς γὰρ αἰτοῦσιν ὃ κατέλειψαν, δυνάμενοι τοῖς ἀδελφοῖς εὔχρηστοι εἶναι ἐν καιρῷ τοιούτῳ; Ἕως μὲν οὖν ἄπταιστοι ἦσαν, συγγνώμην εἶχον ἐπὶ τῇ παραλόγῳ αὐτῶν πράξει, ὅτε δὲ ἔπταισαν, ὡς ἂν περπερευσάμενοι καὶ ἑαυτοὺς μωμησάμενοι, οὐκ ἔτι δύνανται λειτουργεῖν. Διὸ φροντιζέτωσαν μᾶλλον ἐν ταπεινοφροσύνῃ πῶς ἐκτελέσουσι, παυσάμενοι τῆς κενοδοξίας. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ κοινωνία μετ' ἐπιστάσεως (1) καὶ ἀκριβείας πρὸς ἀμφότερα γινομένη (2), καὶ ἵνα μὴ δόξωσι λυπεῖσθαι μετὰ βίας περιδρασσόμενοι τῆς ἐντεῦθεν ἀναλύσεως, καὶ ἵνα μή τινες ἐκπεσόντες, προφασίζωνται, ὡς ἂν διὰ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐπιτιμήσεως ὑπεκλελυμένοι, οἵτινες πλέον ἁπάντων αἰσχύνην καὶ ὄνειδος ἕξουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν τεθεικότα θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύσαντα ἐκτελέσαι. «Ἄρξονται γὰρ, φησὶ, πάντες οἱ παραπορευό-

(1) Ἐν ἄλλοις, μετ' ἐπιτάσεως.

(2) Ἐν ἄλλοις, γινομένοις.

μενοι ἐμπαίζειν αὐτὸν, λέγοντες, οὗτος ὁ ἄνθρωπος θεμέλιον ἔθηκε, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.» [Λουκ. ιδ'. 29. 30.].

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Ἅγιος διὰ τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν τρέχοντας εἰς τὸ μαρτύριον, τώρα εἰς τὸν παρόντα Κανόνα λέγει περὶ Κληρικῶν ὁποῦ τοιοῦτό τι πράξουν, διορίζων, ὅτι ἀνίσως Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ ἐπῆγαν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ των εἰς τὸ μαρτύριον, ἔπειτα δὲ μὴ ὑποφέροντες τὰ βάσανα ἠρνήθησαν, καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἄρνησιν ὡμολόγησαν δεύτερον τὸν Χριστὸν, οὗτοι δὲν πρέπει πλέον νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλὰ νὰ καθαίρωνται. Καὶ ἡ ἀφορμὴ εἶναι, ἕνα μὲν, διατὶ ἀφῆκαν τὸ ποίμνιόν τους καὶ ἀνεχώρησαν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδύναντο νὰ φανοῦν χρήσιμοι ἐν καιρῷ τοιούτῳ, στηρίζοντες αὐτὸ εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὡς κλονούμενον διὰ τὸν διωγμόν· καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ αὐτομολήσαντες καὶ ἀρνηθέντες τὴν πίστιν, μῶμον καὶ ἔγκλημα κωλυτικὸν τοῦ Κλήρου εἰς τὸν ἑαυτόν τους ἐπροσκόλλησαν. Τὸ δὲ νὰ καταφρονήσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ των, καὶ νὰ προτιμήσουν τὸ ἐδικόν τους συμφέρον, τοῦτο κανένας ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους δὲν ἔκαμε. Διότι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ πολλοὺς διωγμοὺς ὑπομείνας καὶ ἆθλα, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐγνώριζεν ὅτι εἶναι καλήτερον καὶ ἀναπαυτικώτερον εἰς αὐτὸν νὰ τελευτήσῃ, διὰ νὰ ἦναι μαζῆ μὲ τὸν Χριστὸν, ὅμως μὴ θέλωντας τὸ ἐδικόν του συμφέρον, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν Χριστιανῶν, ἀναγκαιότερον στοχαζόμενος ἀπὸ τὴν ἐδικήν του ἀνάπαυσιν, εἶπεν ὅτι, τὸ νὰ μένῃ ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν καὶ νὰ ταλαιπωρῆται, καὶ νὰ βασανίζεται διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ, τοῦτο εἶναι ἀναγκαιότερον εἰς τὸν λαόν. Οὐ μόνον δὲ αὐτὸς ὑπέμεινε τοῦτο καὶ ἐποίει, ἀλλὰ καὶ παραγγέλλει, ὅτι οἱ διδάσκαλοι καὶ ποιμένες πρέπει νὰ μένουν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ποιμνίου των, καὶ νὰ γίνωνται καλὸν παράδειγμα εἰς αὐτούς. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα οἱ αὐτομολήσαντες καὶ ἔπειτα ἀρνηθέντες Ἱερωμένοι, ἀναίσθητοι εἶναι ἐὰν ζητοῦν νὰ ἔχουν ἐκεῖνο ὁποῦ θεληματικῶς παρήτησαν· διότι, εἰ μὲν δὲν ἤθελαν ἀρνηθοῦν, εἶχον συγχώρησιν διὰ τὸ παράλογον κίνημα ὁποῦ ἔπραξαν, οὐ μόνον νὰ αὐτομολήσουν θεληματικῶς εἰς τὸ μαρτύριον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον νὰ ἀφήσουν τὸ τοῦ Κυρίου ποίμνιον, καὶ νὰ μὴ στηρίζουν αὐτὸ μὲ τὰς διδασκαλίας. Ἐπειδὴ δὲ ἠρνήθησαν, καθαιροῦνται ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, διατὶ ἀπὸ περπέρειαν, ἤτοι ἀπὸ οἴησιν καὶ ἀλαζονείαν θαρρήσαντες εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ὥρμησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἔπειτα ἀρνηθέντες, μῶμον εἰς τὸν ἑαυτόν τους προσεκόλλησαν. Λοιπὸν ἂς παύσουν ἀπὸ τὸ νὰ ζητοῦν πάλιν ἐκ κενοδοξίας τῆς ἱερωσύνης τὸ ἀξίωμα, καὶ ἂς σπουδάζουν μόνον πῶς νὰ τελειώσουν τὴν δευτέραν ὁμολογίαν, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγῶνα. Ἀρκετὸν γὰρ εἶναι εἰς αὐτοὺς καὶ αὐτὸ, τὸ νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὰς προσευχὰς, ἢ καὶ εἰς τὴν θείαν μετάληψιν τῶν Μυστηρίων, καὶ τοῦτο διὰ δύο αἰτίας. Πρῶτον μὲν, ἵνα μὴ ὡς ἀκοινώνητοι ὄντες λυπῶνται, καὶ μάλιστα τοιοῦτον βίαιον τέλος ἐν τῷ μαρτυρίῳ ὑπὲρ πίστεως λαμβάνοντες· δεύτερον δὲ, ἵνα μή τινες βκσανιζόμενοι, καὶ ἀρνηθέντες δεύτερον τὸν Χριστὸν, προφασίζωνται ὅτι διὰ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας ἐμικροψύχησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ δὲν ἐστάθησαν στερεοί, καὶ ἐκ τούτου ἵνα μὴ αἰσχύνην καὶ ὄνειδος λάβωσι περισσότερον ἀπὸ τὸ τῆς πρώτης ἀρνήσεως καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, κατ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ὁποῦ ἔβαλε μὲν θεμέλιον, μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ τελειώσῃ, ἐπεριπαίζετο ἀπὸ τοὺς διαβάτας, ὡς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ὅρα καὶ τὸν ξϚ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Οἱ γὰρ πρῶτον παραπηδήσαντες ἐν τῷ βράσματι τοῦ διωγμοῦ, περιεστῶτες εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ θεωροῦντες τοὺς ἁγίους Μάρτυρας σπεύδοντας ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, [Φιλιπ. γ'. 14.] ἐν καλῷ τῷ ζήλῳ προθυμούμενοι ἐπιδίδουν ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο, πολλῇ τῇ παρρησίᾳ χρώμενοι, βλέποντες μάλιστα τοὺς ὑποσυρομένους καὶ ἐκπίπτοντας, δι' οὓς ὑποθερμαινόμενοι ἔσωθεν, καὶ ἐνηχούμενοι καταπολεμῆσαι τὸν ὑπεραιρόμενον καὶ ἀντικείμενον, ἔσπευδον εἰς τοῦτο «Ἵνα μὴ καὶ δοκῇ παρ' ἑαυτῷ φρόνιμος εἶναι» [Παροιμ. γ'. 7.], ἐφ' οἷς κατὰ πανουργίαν ἔδοξε νικᾶν, εἰ καὶ ἐλάνθανεν ἑαυτὸν νικώμενον ὑπὸ τῶν ἐγκαρτερούντων τὰς τῶν ξυστήρων καὶ μαστίγων βασάνους, τήν τε ὀξύτητα τῆς μαχαίρας, καὶ τὰς φλέξεις τοῦ πυρὸς, καὶ τὰς τῶν ὑδάτων καταποντίσεις, καὶ τοῖς κατὰ πίστιν ὑπεξιοῦσιν εὐχὰς καὶ δεήσεις γίνεσθαι, ἤτοι ὑπὲρ τῶν ἐν φυλακῇ κατατιμωρηθέντων καὶ προδεδομένων, ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης, ἤτοι, ὑπὲρ τῶν ἔξωθεν τῆς φυλακῆς ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου καταβασανισθέντων διὰ ξυστήρων καὶ μαστίγων, ὕστερον δὲ ἡττηθέντων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς, ἄξιόν ἐστιν ἐπινεῦσαι. Συμπάσχειν γὰρ καὶ ἀλγεῖν τοῖς ὀδυρομένοις καὶ στενάζουσιν ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἀγῶνι ἡττηθέντων ὑπὸ τῆς πολλῆς βίας τοῦ κακομηχάνου διαβόλου, ἤτοι ὑπὲρ γονέων, ἀδελφῶν, ἢ τέκνων, οὐδένα οὐδὲν καταβλάπτει. Ἴσμεν γὰρ καὶ δι' ἑτέρων πίστιν ἀπολαύσαντάς τινας τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, ἐπί τε ἀφέσει ἁμαρτιῶν καὶ ὑγείᾳ σώματος καὶ ἀναστάσει νεκρῶν. Μεμνημένοι τοίνυν τῶν πολλῶν αὐτῶν καμάτων, ὧν προϋπήνεγκαν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ταλανισμῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μεταγνόντων αὐτῶν καὶ ἀποδυρομένων τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς κατὰ προδοσίαν, ἐν ἀτονίᾳ καὶ νεκρότητι τοῦ σώματος, ἔτι τε καὶ μαρτυρουμέ-

νων ἀπολιτεύτων γενομένων (1) ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, συνευχόμεθα καὶ συμπαρακαλοῦμεν ὑπὲρ ἱλασμοῦ αὐτῶν μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων, διὰ τοῦ γενομένου ὑπὲρ ἡμῶν Παρακλήτου πρὸς τὸν Πατέρα ἱλασκομένου ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν· «Καὶ ἐάν τις γὰρ, φησὶν, ἁμάρτῃ, Παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστιν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν [ά. Ἰωάν. 6'. 1. 2.].

Ἑρμηνεία.

Τὸ νόημα τοῦ παρόντος Κανόνος εἶναι τοῦτο, ὅτι πρέπει νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ παρακαλοῦμεν διὰ ἐκείνους, ὁποῦ ἐπήδησαν μὲν ἀσκέπτως, ὄχι ὅμως ὅταν δὲν ἦτον ἀνοικτὸν τὸ στάδιον τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τοὺς διώκτας ὡς οἱ ἀνωτέρω, ἀλλ' ὅταν ἦτον ἐπάνω εἰς τὴν ζέσιν καὶ τὴν ἀκμήν του ὁ διωγμὸς, θαρσοποιηθέντες εἰς τοῦτο μὲ τὸ νὰ βλέπουν τοὺς ἁγίους Μάρτυρας νὰ ἀγωνίζωνται, διὰ νὰ λάβουν τοὺς διὰ τοῦ μαρτυρίου οὐρανίους στεφάνους, καὶ μάλιστα διατὶ ἔβλεπον πολλοὺς νὰ ἀπατῶνται καὶ νὰ ἀρνοῦνται τὴν πίστιν, διὰ τὴν πτῶσιν τῶν ὁποίων ἐθερμαίνοντο, ἵνα νικήσουν τὸν διάβολον ὁποῦ τοὺς ἠπάτησεν, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς ἐνικᾶτο ἀπὸ τοὺς μέχρι τέλους ὑπομένοντας τὰ διὰ ξυστήρων, καὶ μαχαίρας, καὶ πυρὸς, καὶ ὑδάτων μαρτύρια. Διὰ τούτους λοιπὸν, ὁποῦ μὲ τοιοῦτον τρόπον ἐπῆγαν εἰς τὸ μαρτύριον καὶ ἐφυλακίσθησαν μὲν κατ' ἀρχὰς, καὶ ἐβασανίσθησαν μὲ πεῖναν καὶ δίψαν, καὶ διαφόρους πληγὰς, ὕστερον δὲ ἐνικήθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, καὶ ἠρνήθησαν, μετὰ τὴν ἄρνησιν δὲ μετενόησαν καὶ ἐπένθησαν διὰ τὴν πτῶσιν αὐτὴν, καὶ ὑπεξῆλθον, ἤτοι, ἢ ἐν εὐσεβεῖ τῇ πίστει ἀπέθανον, ἢ κρυφίως ἔφυγον ἀπὸ τοὺς ἀπίστους διὰ νὰ φυλάξουν τὴν πίστιν, καὶ μάλιστα ὁποῦ οἱ τοιοῦτοι ἐμαρτυρήθησαν, ὅτι ἦσαν καὶ ἄνθρωποι ἄπειροι καὶ ἀπράγμονες ἀπὸ τὰ τοῦ βίου πράγματα, ἢ καὶ ἐνάρετοι· διὰ τούτους, λέγω, πρέπει νὰ συμπάσχωμεν καὶ νὰ συλλυπούμεθα, καὶ μὲ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλοῦντας, εἴτε γονεῖς αὐτῶν ἦσαν οὗτοι, εἴτε ἀδελφοὶ, εἴτε τέκνα, πρέπει νὰ συμπαρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, διὰ τοῦ γενομένου Παρακλήτου πρὸς αὐτὸν Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, ἵνα ἐξιλεωθῇ εἰς αὐτούς. Φησὶ γὰρ ὁ Ἰωάννης, ὅτι ἐάν ἁμαρτήσῃ τινὰς, ἔχομεν Παράκλητον πρὸς τὸν Πατέρα τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἱλασμὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Πλὴν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρνηθέντες πρέπει νὰ κάμνουσι τὰ πρέποντα εἰς αὐτοὺς, νηστείας δηλαδὴ, καὶ δάκρυα καὶ ἐλεημοσύνας, ἂν ἔχουν τὸν τρόπον (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων), λέγω δὲ νὰ παρακαλοῦμεν δι' αὐτοὺς, διατὶ μανθάνομεν ἀπὸ τὰς ἱστορίας τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι πολλοὶ διὰ τὴν πίστιν, καὶ παρακάλεσιν τῶν ἄλλων, ἀπήλαυσαν τοῦ Θείου ἐλέους· καὶ ἄλλοι μὲν ἔλαβον συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τους, (ὡς οἱ φίλοι τοῦ Ἰὼβ διὰ τὴν δέησιν αὐτοῦ), ἄλλοι δὲ ἔλαβον τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, (ὡς ὁ Παραλυτικὸς διὰ τὴν πίστιν τῶν αἰρόντων αὐτοῦ τὸν κράβδατον), καὶ ἄλλοι ἀνεστήθησαν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, (ὡς ὁ Λάζαρος καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰαείρου, καὶ ὁ υἱὸς τῆς χήρας) διὰ τὴν παρακάλεσιν τῶν γονέων καὶ συγγενῶν αὐτῶν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τοῖς γὰρ ἀργύρια δεδωκόσι πρὸς τὸ ἀνενοχλήτους αὐτοὺς παντάπασιν γενέσθαι ἀπὸ πάσης κακίας, οὐκ ἔστιν ἔγκλημα προσάγειν. Ζημίαν γὰρ καὶ ἀπώλειαν χρημάτων ὑπήνεγκαν, ἵνα μὴ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ζημιωθῶσιν ἢ ἀπολέσωσιν, ὅπερ ἄλλοι κατὰ αἰσχροκέρδειαν οὐ πεποιήκασι, καίτοι γε τοῦ Κυρίου λέγοντος· «Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδίσῃ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ ἢ ἀπολέσῃ; [Μαρκ. ἡ. 36.] «Καὶ ὅτι οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμμωνᾷ». [Ματθ. Ϛ'. 24]. Ἐφάνησαν γὰρ παρ' ἐκείνοις Θεῷ δουλεύοντες, τὰ ἀργύρια μισήσαντες καὶ καταπατήσαντες, καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν, ἀπεπλήρωσάν τε καὶ ἐν τούτῳ τὸ γεγραμμένον· «Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος». [Παροιμ. ιγ'. 8.] Ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἀνέγνωμεν, τοὺς συρέντας ἀντὶ Παύλου καὶ Σίλα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, μετὰ καὶ πλησμονῆς, ἀπολυθέντας (2) μετὰ γὰρ τὸ καταβαρῆσαι (3) αὐτοὺς πολλὰ διὰ τὸ ὄνομα, καὶ ἐκταράξαι τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας «Λαβόντες, φησὶ, τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς, οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρροιαν.» [Πράξ. ιζ'. 10.]

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ἔδωκαν ἀργύρια εἰς τοὺς διώκτας, καὶ διὰ τούτων ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τὴν κακίαν, ἤτοι, ἢ ἀπὸ κάθε κάκωσιν καὶ τιμωρίαν, ἢ ἀπὸ τὴν ἄρνησιν, ἤτις ὑπερβαίνει πᾶσαν κακίαν, δὲν εἶναι ἀξιοκατηγόρητοι διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ ἔλαβον ζημίαν καὶ χάσιμον χρημάτων, διὰ νὰ μὴ ζημιωθοῦν καὶ χάσουν τὴν ἐδικήν των ψυχὴν (τὸ ὁποῖον τοῦτο, ἄλλοι διὰ φιλαργυρίαν δὲν ἔκαμαν) καὶ ἐφάνησαν κοντὰ εἰς τοὺς διώκτας ὅτι

(1) Ἐν ἄλλοις οὐχ εὑρίσκεται τὸ, ἀπολιτεύτων γενομένων, ἀλλὰ μόνον τοῦτο, Ἔτι τε καὶ μεμαρτυρημένων ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἦσαν καὶ ἄνθρωποι θεοφιλοῦς καὶ ἐναρέτου ζωῆς.

(2) Ἐν ἄλλοις, τὸ μετὰ καὶ πλησμονῆς, οὐ κεῖται.

(3) Ἐν ἄλλοις, κατηγορῆσαι.

δουλεύουσι περισσότερον εἰς τὸν Θεὸν, παρὰ εἰς τὸν Μαμμωνᾶν, ἤτοι εἰς τὰ ἀγύρια, καὶ ἐπλήρωσαν τὸ ρητὸν τοῦ Παροιμιαστοῦ, ὁποῦ λέγει, ὅτι λύτρωσις τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἴδιος πλοῦτός του. Διότι καὶ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναγινώσκομεν, ὅτι ὁ Ἰάσων καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ ἀντὶ Παύλου καὶ Σίλα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας φερθέντες, ἔδωκαν ἱκανὰ ἄσπρα εἰς αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἐλυτρώθησαν. «Λαβόντες γὰρ, φησὶ, τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς».

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ὅθεν οὐδὲ τοῖς καταλείψασι πάντα, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν, καὶ ἀναχωρήσασιν, ἔστιν ἐγκαλεῖν, ὡς ἂν ἑτέρων δι' αὐτοὺς κατασχεθέντων. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἀντὶ Παύλου, συνήρπασαν Γάϊον εἰς τὸ θέατρον, καὶ Ἀρίσταρχον, συνεκδήμους Παύλου, καὶ βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον (ἐπεὶ καὶ δι' αὐτὸν, πείσαντα, καὶ μεταστήσαντα, πολὺν ὄχλον ἐπὶ τὴν θεοσέβειαν, ἡ στάσις ἦν γενομένη), οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ, φησίν. Οὐ μὴν ἀλλὰ «καί τινες τῶν Ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.» [Πράξ. ιθ'. 30. 31.] εἰ δὲ ἐπιμένοιέν τινες ἐρεσχελοῦντες τοῖς εἰλικρινῶς προσέχουσι τῷ λέγοντι, «σώζων, σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, καὶ μὴ περιβλέψῃς εἰς τὰ ὀπίσω.» [Γεν. ιή. 17.] Ὑπομνησθήτωσαν καὶ τοῦ προκρίτου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, «βεβλημένου τε ἤδη εἰς φυλακὴν, καὶ παραδοθέντος τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν», [Πράξ. ιϐ'. 4. 18], οὗ ἐν νυκτὶ φυγόντος καὶ ἐκ χειρὸς τοῦ φονώδους Ἡρώδου, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων ρυσθέντος, κατ' ἐντολὴν Ἀγγέλου Κυρίου. Γενομένης ἡμέρας, φησὶ, τάραχος ἦν οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο»; Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαγχθῆναι (1), δι' οὓς, οὐδεμία αἰτία τῷ Πέτρῳ προσάπτεται. Ἐξῆν γὰρ καὶ αὐτοὺς ἑωρακότας τὸ γινόμενον ἐκφυγεῖν, ὡς καὶ πάντα τὰ παιδία τὰ ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, εἰ ἐγνώκεισαν οἱ γονεῖς αὐτῶν τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἅπερ ἀνῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ μιαιφόνου Ἡρώδου διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ζητούμενον ἀπολέσθαι ἓν παιδίον, ὅπερ καὶ αὐτὸ κατ' ἐντολὴν Ἀγγέλου Κυρίου ἐξέφυγεν, ἤδη ἀρξάμενον ταχέως σκυλεύειν, καὶ ὀξέως προνομεύειν κατὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος, καθὼς γέγραπται· «Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον. Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων». [Ἡσα. ή. 3. 4.] Οἱ γοῦν Μάγοι, ὡς ἤδη σκυλευθέντες καὶ προνομευθέντες, ὑποτεταγμένως καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦσι τὸ Παιδίον, «ἀνοίγοντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, καὶ προσφέροντες αὐτῷ καιριώτατα καὶ πρεπωδέστατα δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν,» [Ματθ. β'. 11. 12]. ὡς Βασιλεῖ καὶ Θεῷ καὶ Ἀνθρώπῳ. Ὅθεν οὐκ ἔτι πρὸς τὸν Ἀσσύριον βασιλέα ἠξίωσαν ὑποστρέψαι, συνεργούμενοι ὑπὸ τῆς προνοίας· «Χρηματισθέντες γὰρ, φησὶ, κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν». [Ματθ. β'. 12]. Ὅθεν ἰδὼν ὁ αἱμοβόρος Ἡρώδης «ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν Μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας, φησὶν· ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων,» [Ματθ. αὐτ. 16.] μεθ' ὧν καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ γεννηθὲν ἕτερον παιδίον ζητήσας ἀποκτεῖναι καὶ μὴ εὑρὼν, τὸν πατέρα αὐτοῦ Ζαχαρίαν ἐφόνευσε «μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου», [Ματθ. κγ'. 35.] ἐκφυγόντος τοῦ παιδὸς μετὰ τῆς μητρὸς Ἐλισάβετ· ἐφ' ὧν οὐδεμίαν μέμψιν ἔχουσιν.

Ἑρμηνεία.

Λέγει διὰ τοῦ Κανόνος τούτου ὁ Ἅγιος ὅτι δὲν ἔχουσιν ἔγκλημα ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀφῆκαν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των καὶ ἔφυγαν διὰ νὰ λυτρώσουν τὴν ψυχήν των, ἕως μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνουν τὸ μαρτύριον μέχρι τέλους. Ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ ἐγκαλοῦνται ἀνίσως, φευγόντων αὐτῶν, ἐπίασαν οἱ διῶκται ἄλλους Χριστιανοὺς δι' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐκακοποίησαν, διατὶ καὶ εἰς τὴν Ἔφεσον, ἀντὶ τοῦ Παύλου, ἐπίασαν Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον τοὺς συντρόφους τοῦ Παύλου, ἀλλ' ὁ Παῦλος διὰ τοῦτο δὲν ἐκατηγορήθη, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἡ στάσις καὶ ταραχὴ ἔγινε, διατὶ αὐτὸς ἔπεισεν ὄχλον πολὺν καὶ τοὺς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θεογνωσίαν. Καὶ ὅταν δὲ ὁ Ἄγγελος εὔγαλε τὸν Πέτρον ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ὁ Ἡρώδης ἐπίασε τοὺς φυλάσσοντας αὐτὸν στρατιώτας καὶ τοὺς ἐπαίδευσεν, ἢ καὶ τοὺς ἐκρέμασεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν κατηγορεῖται οὔτε ὁ Ἄγγελος, οὔτε ὁ Πέτρος, διατὶ ἠμποροῦσαν καὶ οἱ στρατιῶται νὰ φύγουν βλέποντες πῶς ὁ Πέτρος δὲν ἦτον εἰς τὴν φυλακὴν, ἀμὴ δὲν ἔφυγον. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, οὗ τὸ ὄνομα ἦτο κατὰ τὴν προφητείαν, Ὀγλίγωρα κούρσευσε τοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου κουρσευμένους, δηλαδὴ καὶ οἱ Μάγοι ὡς κουρσευθέντες νοητῶς ὑπ' αὐτοῦ, προσεκύνησαν αὐτῷ, προσφέροντες δῶρα, χρυσὸν ὡς Βασιλεῖ, καὶ λίβανον ὡς Θεῷ, καὶ σμύρναν ὡς Ἀνθρώπῳ

(1) Ἐν ἄλλοις, ἀπαχθῆναι.

νεκρῷ, καὶ μὴ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν Ἀσσύριον βασιλέα, ἤτοι τὸν Ἡρώδην (1), ἀλλὰ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν των. Ὅταν, λέγω, ταῦτα πάντα ἠκολούθησαν, καὶ ὁ Κύριος διὰ τοῦ μηνύματος τοῦ Ἀγγέλου ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον, τότε ὁ αἱμοβόρος Ἡρώδης, θυμωθεὶς διατὶ ἐνεπαίχθη ἀπὸ τοὺς Μάγους, ἐθανάτωσεν ὅλα τὰ βρέφη τὰ ἐν Βηθλεὲμ, ἀπὸ δύω χρόνων καὶ κάτω, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν κατηγορεῖται ὁ Κύριος. Ζητήσας δὲ καὶ τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην ὁ αὐτὸς Ἡρώδης καὶ μὴ εὑρὼν, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ του Ἐλισάβετ λαβοῦσα αὐτὸν ἔφυγεν, ἐθανάτωσε τὸν πατέρα του Ζαχαρίαν (2)· ἀλλ' ὅμως, οὔτε ὁ Ἰωάννης, οὔτε ἡ Ἐλισάβετ διὰ τοῦτο κατηγορίας ἄξιοι εἶναι.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Εἰ δέ τινες βίαν πολλὴν καὶ ἀνάγκην πεπόνθασι, χάνον λαβόντες ἐν τῷ στόματι καὶ δεσμοὺς, καὶ ἐπιμείναντες καρτερῶς τῇ διαθέσει τῆς πίστεως, καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν καῆναι καρτερήσαντες, προσαγομένας ἀκοντὶ τῷ ἀνιέρῳ θύματι, ὥσπερ ἔγραψάν μοι οἱ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τρισμακάριοι μάρτυρες περὶ τῶν ἐν Λιβύῃ, καὶ ἕτεροι δὲ συλλειτουργοί· οἱ τοιοῦτοι συμμαρτυρούντων αὐτοῖς μάλιστα καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, δύνανται εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ, ταχθέντες ἐν τοῖς Ὁμολογηταῖς, ὡς καὶ οἱ κατανεκρωθέντες ἐν ταῖς πολλαῖς βασάνοις, καὶ μηκέτι ἐξισχύσαντες λαλῆσαι ἢ φθέγξασθαι, ἢ κινηθῆναι εἰς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς εἰς μάτην βιαζομένοις. Οὐδὲ γὰρ συγκατέθεντο τῇ βδελυρίᾳ αὐτῶν, ὥσπερ οὖν παρὰ συλλειτουργῶν πάλιν ἤκουσα. Ταχθήσεται δὲ ἐν τοῖς Ὁμολογηταῖς καὶ πᾶς ὅστις οὖν κατὰ Τιμόθεον πολιτεύεται, πειθόμενος καὶ αὐτὸς τῷ λέγοντι· «Δίωκε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης, καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων». [ά. Τιμοθ. ϛ'. 11. 12].

Ἑρμηνεία.

Οἱ τοὺς ἁγίους παιδεύοντες Μάρτυρας, ὕστερα ἀπὸ τὰς πολλὰς βασάνους μὲ βίαν μεγάλην ἔβαλλον εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἢ οἶνον ἀπὸ τὰς σπονδὰς, ἢ κρέας ἀπὸ τὰ εἰδωλόθυτα, ἢ βάλλοντες λιβάνι καὶ κάρβουνα εἰς τὰς χεῖράς των, ἐτράβιζαν αὐτοὺς δεδεμένους εἰς τὸν βωμὸν, ἵνα μὴ ὑποφέροντες τὸν πόνον τῆς καύσεως, ρίψωσι τὸ λιβάνι εἰς τὰ κάρβουνα τοῦ βωμοῦ, καὶ οὕτω φανῶσιν, ὅτι ἐθυσίασαν. Οὗτοι λοιπὸν, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐὰν ἐστάθησαν στερεοὶ εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἐπροτίμησαν περισσότερον νὰ καύσουν τὰς χεῖράς των, παρὰ νὰ ρίψουν τὸ λιβάνι εἰς τὸν βωμὸν, ὡς ἐποίησαν οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ Μάρτυρες (καὶ ὁ Ἅγιος Μάρτυς Βαρλαὰμ), οὐ μόνον δύνανται νὰ ἔχουν τὴν ἱερωσύνην καὶ τὸν Κλῆρον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς Ὁμολογητὰς συναριθμοῦνται. Οὐ μόνον δὲ οὗτοι, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ οἱ διὰ τὰ πολλὰ βάσανα νεκρωθέντες, καὶ μὴ δυνηθέντες νὰ λαλήσουν, ἢ νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς διώκτας, ὁποῦ εἰς τὸ στόμα των ἔβαλον οἶνον, ἢ εἰδωλόθυτον, καὶ αὐτοὶ παρομοίως μετὰ τῶν Ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται. Ἐπιφέρει δὲ εἰς τὸ ἑξῆς ὁ Ἅγιος περὶ τοῦ μαρτυρίου τῆς συνειδήσεως λέγων, ὅτι ὅποιος πολιτεύεται καθὼς ἔγραφεν ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον, καὶ ἀγαπᾷ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν καὶ πραότητα, καὶ ἀγωνίζεται τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, καὶ κρατεῖ τὴν ὁμολογίαν, ἣν ὡμολόγησεν ἐπὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, καὶ οὗτος μετὰ τῶν Ὁμολογητῶν συναριθμᾶται. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

(1) Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἄλλου ὄντος βασιλέως ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ, τοῦ Ὀδοδὰμ δηλαδὴ, ὡς ὁ Ἰώσηπος ἱστορεῖ βιβλ. ιϛ'. ἀρχαιολογ. Κεφ. ϛ'. καὶ ἄλλου ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ, τοῦ Ἡρώδου δηλ., πῶς ὁ Ἅγιος ἐνταῦθα λέγει, ὅτι οἱ Μάγοι δὲν ὑπέστρεψαν εἰς τὸν Ἀσσύριον Βασιλέα τὸν Ἡρώδην; ἢ ἴσως Ἀσσύριον ὀνομάζει τὸν Ἡρώδην, κατὰ τὴν κακίαν καὶ φονικὴν προαίρεσιν, ὃν τρόπον καὶ ὁ Ἡσαΐας Ἀσσύριον νοῦν διὰ τὴν κακίαν ὠνόμασε τὸν διάβολον.

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν λόγῳ φησὶν, ὅτι ἐκ παραδόσεως ἀρχαίας λόγος ἐστὶ, πῶς ὁ Ζαχαρίας γνωρίζων τὴν Κυρίαν Θεοτόκον, ὅτι παρθένος ἐγέννησεν, ἔβαλε ταύτην καὶ μετὰ τὸ γεννῆσαι τὸν Κύριον εἰς τὸν τόπον τῶν παρθένων. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, κατηγορήσαντες αὐτὸν, πῶς μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνει, κατασκευάζει τὸ παράδοξον ἐκεῖνο, τὸ νὰ γεννήσῃ παρθένος καὶ νὰ μὴ φθείρῃ τὴν παρθενίαν. ἐφόνευσαν αὐτόν. Ἀλλὰ δυνατὸν εἶναι νὰ ἠκολούθησαν καὶ τὰ δύω, καὶ τότε μὲν, ὅτε εἰσήγαγε τὴν παρθένον, νὰ ἔδωκε φόνου αἰτίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Ζαχαρίας, καθὼς λέγει ὁ Βασίλειος, ὕστερον δὲ διὰ τὴν ζήτησιν τοῦ παιδὸς του νὰ ἐφονεύθη ἀληθῶς ἀπὸ τὸν Ἡρώδην, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Πέτρος. Περιεργείας χάριν καὶ τοῦτο προστεθήτω, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ νέου Θεοδοσίου εὑρέθη τὸ λείψανον τοῦ προφήτου τούτου Ζαχαρίου, εἰς τὸ χωρίον Κοφὰρ τῆς Ἐλευθερουπόλεως τῆς ἐν Παλαιστίνῃ, ὑπό τινος ἀνθρώπου Καλημέρου ὀνομαζομένου, καὶ ἐφόρει ἐν λευκὸν ἔνδυμα, χρυσῆν Μίτραν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ εἰς τοὺς πόδας σανδάλια χρυσοΰφαντα, καθὼς εὑρίσκετο εἰς τὸ θυσιαστήριον. (Οὗτος δὲ δὲν εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωδαὲ, καθὼς λέγουσί τινες, τὸν ὁποῖον ἐθανάτωσεν Ἰωὰς ὁ βασιλεὺς, ἐν τῇ αὐλῇ οἴκου Κυρίου· διότι ἐκεῖνος Ἀζαρίας, καὶ ὄχι Ζαχαρίας ἐκαλεῖτο, κατὰ τὸ κδ'. τῆς β'. τῶν Παραλειπομ. (Δοσίθ. 267. τῆς Δωδεκαβ.). Τώρα δὲ εὑρίσκεται τὸ λείψανόν του εἰς τὴν Ἰταλίαν, καθὼς λέγει ὁ Ἱεροσολ. Νεκτάριος σελ. 192. τῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ἀντιρρήσεως. Ὁ δὲ Γεώργ. ὁ Κεδρινὸς διηγεῖται ὅτι, ἡ Ἐλισάβετ, μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ φόνου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ζαχαρίου, ἀπέθανε μέσα εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου ἦν κεκρυμμένη μὲ τὸ παιδίον της τὸν Ἰωάννην, Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐφρόντιζε τῆς ὀρφανίας καὶ ἀνατροφῆς τοῦ παιδίου εἰς τὴν ἔρημον. (Δοσίθ. βιβλ. ά. Κεφ. Β'. ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ).

«Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰς τὸ Πάσχα λόγου»

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Οὐκ ἐγκαλέσει τις ἡμῖν παρατηρουμένοις Τετράδα καὶ Παρασκευὴν, ἐν αἷς καὶ νηστεύειν ἡμῖν κατὰ παράδοσιν εὐλόγως προστέτακται. Τὴν μὲν γὰρ Τετράδα διὰ τὸ γινόμενον συμβούλιον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ Κυρίου· τὴν δὲ Παρασκευὴν, διὰ τὸ πεπονθέναι αὐτὸν ὑπὲρ ὑμῶν· τὴν δὲ Κυριακὴν (1) χαρμοσύνης ἡμέραν ἄγομεν, διὰ τὸν ἀναστάντα ἐν αὐτῇ, ἐν ᾗ οὐδὲ γόνυ κλίνειν παρειλήφαμεν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν θέλει κατηγορήσει τινὰς ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους, διατὶ κατὰ παράδοσιν, Ἀποστολικὴν δηλαδὴ, νηστεύομεν παντοτινὰ ὅλας τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευάς. Κάθε μὲν γὰρ Τετράδα νηστεύομεν, διατὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἔγινε τὸ συμβούλιον ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Κυρίου· κάθε δὲ Παρασκευὴν, διατὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Κύριος ἔπαθε· τὴν δὲ Κυριακὴν ἡμέραν ἔχομεν ἑορτῆς καὶ χαρᾶς, διατὶ εἰς αὐτὴν ἀνέστη ὁ Κύριος ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, κατὰ τὴν ὁποίαν παρελάβομεν οὐδὲ γόνυ νὰ κλίνωμεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν κ'. τῆς ά.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος ἤκμασεν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου (2). Διάκονος γὰρ ὢν, εὑρέθη παρὼν εἰς τὴν ά. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐν ἔτει 325, ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρον (3), καὶ ἐν ἔτει 326 (4) Ἀλεξανδρείας κατέστη Ἐπίσκοπος (5)· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠθέλησε νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὸν Ἄρειον (καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἐπρόσταξε τοῦτο ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας ὅτι ὁ Ἄρειος ἐδέχθη τὸν ὅρον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου), ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἐκίνησαν κατ' αὐτοῦ, οἱ περὶ τὸν Νικομηδείας Εὐσέβιον, τὰς δεινὰς κατηγορίας καὶ διαβολὰς (6), καὶ ἐν μὲν τῷ 335 ἔτει καθαιρεῖται ἀπὸ τὸ ἐν Τύρῳ ληστρικὸν συνέδριον (7) εἰς δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος (8) ἐξορίζεται εἰς Τρίβεριν τῆς Γαλλίας, μὲ τὸ νὰ διέβαλον αὐτὸν οἱ Ἀρειανοὶ πρὸς τὸν Βασιλέα, ὅτι δὲν ἀφίνει νὰ πηγαίνῃ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ διωρισμένον σιτάρι (9)· μετὰ δὲ δεκαοκτὼ μῆνας (10), ἀποθανόντος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐπανέρχεται εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν διὰ προσταγῆς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ γ'. καὶ νεωτέρου υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐν ἔτει 332 (11)· ἐν ἔτει δὲ 341 καθαιρεῖται ἀπὸ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδον (12)· ἀνελθὼν δὲ εἰς Ρωμὴν καὶ καθαρὸς ἀποδειχθεὶς ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐκατηγορεῖτο, τόσον ἀπὸ τὴν ἐν Ρώμῃ γενομένην Σύνοδον ἐν ἔτει 342, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν Σαρδικὴν ἐν ἔτει 347, ἀνακαλεῖται πάλιν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, διὰ μεσιτείας καὶ ἀπειλῆς Κώνσταντος τοῦ ἀδελφοῦ του (13)· μετὰ δὲ ἑξ χρόνους κατακρίνεται ἀπὸ τὰ συνέδρια ὁποῦ ἔγιναν, ἐν μὲν τῷ Ἀρελάτῳ κατὰ τὸ 353, ἐν Μεδιολάνοις δὲ κατὰ τὸ 357 (14) καὶ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Θηβαΐδος ὑποχωρεῖ (15), καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν ἕως τέλους τοῦ Κωνσταντίου. Βασιλεύσαντος δὲ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ, ἀνεκαλέσθη εἰς τὸν θρόνον του, καὶ τὴν περὶ τῆς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ποιήσας Σύνοδον, ἥνωσε τοὺς Δυτικοὺς μὲ τοὺς Ἀνατολικοὺς (16). Ἐν δὲ τῷ 362 (17) ἐξορίζεται ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν προσταγῇ τοῦ Ἀποστάτου, εἰπὼν εἰς τοὺς δι' αὐτὸν κλαίοντας χριστιανοὺς «θαρσεῖτε, νεφύδριόν ἐστι καὶ θᾶττον

(1) Ἤ, ἄλλως, τὴν γὰρ Κυριακήν.

(2) Σημείωσαι ὅτι, ὄχι μόνον ὁ Ρουφῖνος ἱστόρησεν ἐκεῖνο ὁποῦ λέγεται νὰ ἔκαμεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος, μικρὸν παιδίον ὤν, τὸ νὰ βαπτίσῃ δηλ. τὰ ἀβάπτιστα συνομήλικά του παιδία, ἀλλὰ ἀναφέρει αὐτὸ καὶ ὁ Σωκράτης, βιβλ. ά. Κεφ. ις'.

(3) Ὁ Σωζόμενος βιβλ. ά. Κεφ. 17.

(4) Ὁ Κάθ. ἐν τόμ. ά. σελ. 190.

(5) Ὁ Σωκράτης, βιβλ. ά. Κεφ. 15. καὶ Σωζόμ. βιβλ. 6'. Κεφ. 12.

(6) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι, καὶ Σωζόμ. βιβλ. 6'. Κεφ. 22.

(7) Ὁ Σωκράτης αὐτόθι Κεφ. 32.

(8) Ὁ Κάθ. αὐτόθι.

(9) Ὁ Σωκράτης αὐτόθι Κεφ. 35.

(10) Ὁ Κάθ. αὐτόθι.

(11) Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος βιβλ. θ'. Κεφ. 3.

(12) Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. Κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

(13) Ὅρα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Σαρδικῇ, καὶ ὁ Σωκράτης αὐτόθι Κεφ. 22. καὶ Κεφ. 23.

(14) Ὅρα τὴν 589. σελ. τοῦ ι'. τόμου τῶν Συνοδικῶν τῆς τοῦ Βινίου ἐκδόσεως.

(15) Ὁ Ναζιαν. εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἀθανασίου.

(16) Ὁ Σωζόμενος βιβλ. έ. Κεφ. 12, καὶ ὁ Ναζιανζ. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τῆς παρούσης Β'. Ἐπιστολῆς.

(17) Ὁ Κάθ. αὐτόθι.

παρελεύσεται» (1)· ἐν δὲ τῷ 363 ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν, τὸν Ἰοβιανὸν ἐδίδαξε τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα (2)· ἐπὶ δὲ τοῦ Οὐάλεντος διωχθεὶς, κρυφίως εἰς ἕνα μνῆμα πατρικὸν ἐκρύβη (3)· μετ' ὀλίγον δὲ καλεσθεὶς ἀπὸ τὸν ἴδιον Οὐάλεντα, καὶ ἐν εἰρήνῃ ζήσας ἕως εἰς τὸ 371 ἢ 373 (4) τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο, τεσσαρακοντάετ' ἔτη ἐπισκοπεύσας μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων κινδύνων ὁ ἀδαμάντινος (5). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα, τὰ ὁποῖα εἰς τρεῖς τόμους συντάττονται, ἐν Παρισίοις ἐκδεδομένα κατὰ τὸ 1698 ἔτος, καὶ τὰς κανονικὰς ταύτας τρεῖς Ἐπιστολὰς ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς, ἀναγκαίας οὔσας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, αἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ τὸν ά. τῆς ζ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμεν. Γ'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὑρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτων, καὶ σελ. 333 τοῦ ά τόμου τῶν Συνοδικῶν (6).

Α'. Ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, πρὸς Ἀμοῦν μονάζοντα.

Πάντα μὲν καλὰ καὶ καθαρὰ τὰ τοῦ Θεοῦ ποιήματα, οὐδὲν γὰρ ἄχρηστον ἢ ἀκάθαρτον ὁ τοῦ Θεοῦ πεποίηκε λόγος. «Χριστοῦ γὰρ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σῳζομένοις, κατὰ τὸν Ἀπόστολον» [β'. Κορ. β'. 15.] Ἐπειδὴ δὲ ποικίλα καὶ πολύτροπα τὰ τοῦ διαβόλου βέλη, καὶ τοὺς ἀκεραιοτέρους τὴν γνώμην παρασκευάζει ταράττεσθαι, κωλύει τε τῆς συνήθους γυμνασίας τοὺς ἀδελφοὺς, ὑποσπείρων αὐτοῖς λογισμοὺς ἀκαθαρσίας καὶ μολυσμοῦ, φέρε διὰ βραχέων καὶ τὴν τοῦ πονηροῦ πλάνην ἀπελάσωμεν, τῇ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν χάριτι, καὶ τὴν τῶν ἁπλουστέρων γνώμην στηρίξωμεν. «Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς,» [Γιτ. ά. 15.]· τῶν δὲ ἀκαθάρτων καὶ ἡ συνείδησις καὶ τὰ πάντα μεμόλυνται. Ἄγαμαι δὲ τοῦ διαβόλου τὸ σόφισμα, ὅτι περιφθορὰ καὶ λύμη ὑπάρχων, λογισμοὺς ὑποβάλλει τῷ δοκεῖν μὲν καθαρότητος, ἔστι δὲ τὸ γινόμενον ἔνεδρα μᾶλλον ἢ δοκιμασία. Ἵνα γὰρ, ὡς προεῖπον, ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀσκητὰς τῆς ἐθίμου καὶ σωτηριώδους μελέτης, καὶ δόξῃ κρατεῖν κατὰ τοῦτο τοιαῦτά τινα κινεῖ βομβύκια, ἅτινα φέρει μὲν οὐδὲν τῷ βίῳ χρήσιμον, κενὰς δὲ ζητήσεις καὶ φλυαρίας, ἃς δεῖ παραιτεῖσθαι.— Τί γὰρ, εἰπέ μοι, ὦ ἀγαπητὲ καὶ εὐλαβέστατε, ἔχει ἁμάρτημα ἢ ἀκάθαρτον φυσική τις ἔκκρισις ; ὡς εἴ τις ἐθέλοι ποιεῖσθαι ἔγκλημα, καὶ τὰς διὰ ῥινῶν ἐκπιμπομένας μύξας, καὶ τὰ διὰ στόματος πτύσματα. Ἔτι δὲ καὶ τούτων ἔχομεν λέγειν πλείονα, τὰς διὰ γαστέρων ἐκκρίσεις, ἅτερ τῷ ζώῳ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καθέστηκεν. Ἔτι τε εἰ τῶν τοῦ Θεοῦ χειρῶν ἔργον πιστεύομεν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὰς θείας Γραφὰς, πῶς ἠδύνατο ἐκ καθαρᾶς δυνάμεως ἔργον τι γίνεσθαι μεμολυσμένον ; Καὶ εἰ γένος τοῦ Θεοῦ ὑπάρχομεν, [Πράξ. ιζ'. 28, 29.] κατὰ τὰς θείας τῶν Ἀποστόλων Πράξεις, οὐδὲν ἔχομεν ἐν ἐκυτοῖς ἀκάθαρτον. Τότε γὰρ μόνον μεμολύσμεθα, ὅτε τὴν δυσωδεστάτην ἁμαρτίαν ἐργαζόμεθα. Ὅτε δὲ φυσική τις ἀβουλήτως ἔκκρισις γίνεται, τότε τῇ τῆς φύσεως ἀνάγκῃ μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς προεῖπομεν, καὶ τοῦτο ὑπομένομεν.—Ἀλλ' ἐπειδὴ περ οἱ θέλοντες ἀντιλέγειν μόνον τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις, μᾶλλον δὲ παρὰ Θεοῦ πεποιημένοις, παραφέρουσι καὶ ῥητὸν Εὐαγγελικὸν, ὡς ὅτι, «οὐ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα.» [Ματθ. ιέ. 11]. Ἀναγκαίως αὐτῶν καὶ ταύτην τὴν ἀλογίαν (οὐ γὰρ ἂν εἴπωμεν ζήτησιν) ἐλέγξωμεν. Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ τὰς Γραφὰς κατὰ τὰς ἰδίας ἀμαθείας ἀστήρικτοι ὄντες, βιάζονται. Ἔχει δὲ τὸ θεῖον οὕτω λόγιον. Τινῶν γὰρ πάλιν τούτοις ὁμοίως ἐνδυκστῶς ἐχόντων περὶ βρωμάτων, αὐτὸς ὁ Κύριος λύων αὐτῶν τὴν ἄγνοιαν, ἤγουν τὴν ἀπάτην δημοσιεύων, φησὶ, μὴ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα. Εἶτα ἐπάγει καὶ πόθεν ἐξερχόμενα, τὰ ἀπὸ τῆς καρδίας. Ἐκεῖ γὰρ εἶναι τοὺς πονηροὺς θησαυροὺς τῶν βεβήλων λογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων γινώσκει. Συντομώτερον δὲ ὁ Ἀπόστολος αὐτὸ δεδιδαγμένος (7) φησί· «βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ». [ά. Κορινθ. ή. 8.] Φαίη δ' ἄν τις καὶ νῦν εὐλόγως φυσική τις ἔκκρισις ἡμᾶς οὐ παραστήσει πρὸς τιμωρίαν. Τάχα δὲ καὶ παῖδες ἰατρῶν (ἵνα κἂν ἐκ τῶν ἔξωθεν δυσωπηθῶσιν) ὑπὲρ τούτου ἀπολογήσονται, ὅτι τῷ ζώῳ δέδονταί τινες ἀναγκαῖαι διέξοδοι, πρὸς τὸ τῶν ἐν ἡμῖν ἑκάστῳ μελῶν τρεφομένων χυμῶν τὸ περιττὸν ἀποπέμπειν. Οἷον κεφαλῆς περιττώματα τρίχες, καὶ τὰ ἀπὸ κεφαλῆς ὑδατώδη πεμπόμενα, καὶ γαστρὸς διαχωρήματα, καὶ τοίνυν τῶν σπερματικῶν πόρων ἐκεῖνο περίττωμα. Ποῖα τοίνυν ἐστὶ πρὸς Θεὸν (8), ὦ πρεσβῦτα θεοφιλέστατε, ἁμαρτία αὐτοῦ τοῦ πλάσαντος τὸ ζῶον Δεσπότου, θελήσαντος καὶ ποιήσαντος ταῦτα τὰ μέλη τοιαῦτας ἔχειν διεξόδους ;—Ἐπειδὴ δὲ δεῖ προλαμβάνειν τὰ τῶν πονηρῶν ἐναντιώματα (εἴποιεν γὰρ ἄν, οὐκοῦν οὐκ ἔστιν ἁμαρτία οὔτε ἡ ἀληθὴς χρῆσις, εἰ τὰ ὄργανα παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ διαπέπλαται), πρὸς τοῦτο ἐρωτηματικῶς αὐτοὺς παύσομεν φάσκοντες. Ποίαν λέγεις χρῆσιν ; Τὴν ἐν Νόμῳ, ἣν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε λέγων· «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν» ; [Γεν. α'. 28.] ἣν ὁ Ἀπόστολος ἀπε-

(1) Ὁ Σωζόμενος Κεφ. ιέ.
(2) Ὁ αὐτὸς ἐν βιβλ. ς'. Κεφ. 5.
(3) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι Κεφ. 12.
(4) Ὁ Κάδ. αὐτόθι.
(5) Ὁ Σωκράτης βιβλ. δ'. Κεφ. 2.
(6) Τὸν Ἀθανάσιον, ὁ μὲν Ἰουστινιανὸς (ἐπιστολ. πρὸς τὴν έ. Σύνοδ.) Μέγαν τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλον ὀνομάζει, ὁ δὲ Βασίλειος (ἐπιστολ. πρὸς Ἀθανάσ.) κεφαλὴν ἐρρωμένην, παντὶ τῷ σώματι τὴν ὑγείαν ἐπιχορηγοῦσαν. Καὶ πάλιν λέγει (ἐπιστολ. πρὸς τοὺς ἐν τῇ Δύσει ἀδελφ.). Ὁ τιμιώτατος Πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος. Ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος (ἐπιστολ. πρὸς Ἰωάν. Ἀντιοχ.) ἀκριβῆ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πίστεως Ἔκδικον τοῦτον καλεῖ. Ὁ Χρυσόστ. Ἀποστολικὸν τοῦτον λέγει. Παῦλος Ἐμέσης (ἐν τῇ ὁμιλίᾳ, ἣν ἐποίησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρόντος τοῦ Κυρίλ.) Στύλον καλεῖ ὀρθοδοξίας. Καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος (πράξει ά) Πένταθλον τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸν ὀνομάζει.
(7) Ἐν ἄλλοις, ἀποδεδειγμένως φησί.
(8) Ἴσως, πρὸς Θεοῦ.

δέξατο εἰπών· «Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος»; [Ἑβρ. ιγ΄. 4.] ἢ τὴν δημώδη μέν, λαθραίως δὲ καὶ μοιχικῶς ἐπιτελουμένην; ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων, τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων, εὑρήσομεν τὰς διαφορὰς κατά τι γενομένας· οἷον, φονεύειν οὐκ ἔξεστιν, ἀλλ' ἐν πολέμῳ ἀναιρεῖν τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἔννομον καὶ ἐπαίνου ἄξιον. Οὕτω γοῦν καὶ τιμῶν μεγάλων οἱ κατὰ πόλεμον ἀριστεύσαντες ἀξιοῦνται, καὶ στῆλαι τούτων ἐγείρονται, κηρύττουσαι τὰ κατορθώματα. Ὥστε τὸ αὐτό, κατά τι μὲν καὶ κατὰ καιρὸν οὐκ ἔξεστι, κατά τι δὲ καὶ εὐκαίρως, ἀφίεταί τε καὶ συγχεχώρηται. Ὁ αὐτὸς οὖν καὶ περὶ τῆς μίξεως λόγος. Μακάριος ὃς ἐν νεότητι ζυγὸν ἔχων ἐλεύθερον, τῇ φύσει πρὸς παιδοποιΐαν κέχρηται· εἰ δὲ πρὸς ἀσέλγειαν, πόρνους καὶ μοιχούς, [Ἑβρ. ιγ΄. 4.] ἡ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ τιμωρία ἐκδέξεται. Δύω γὰρ οὐσῶν ὁδῶν ἐν τῷ βίῳ περὶ τούτων, μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, τῆς δὲ ἑτέρας ἀγγελικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας, εἰ μέν τις τὴν κοσμικὴν, τοῦτ' ἔστι τὸν γάμον ἕλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται. Λήψεται γὰρ, ἐπείπερ φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν τὸν τριάκοντα. Εἰ δὲ τὴν ἀγνὴν τις καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπάσοιτο, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν πρώτην καὶ δυσκατόρθωτος ἡ ὁδὸς, ὅμως ἔχει χαρίσματα θαυμασιώτερα· τὸν γὰρ τέλειον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα ἐβλάστησεν. Ὥστε τὰ ἀκάθαρτα αὐτῶν καὶ πονηρὰ ζητήματα λύσεις ἰδίας ἔσχηκε καὶ παρὰ τῶν θείων Γραφῶν πάλαι προλυθείσας.—Ὑποστήριζε τοίνυν, ὦ Πάτερ, τὰς ὑπὸ σαυτὸν ἀγέλας, ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν παρακαλῶν, ἐκ τῶν Εὐαγγελικῶν ψυχαγωγῶν, ἐκ τῶν Ψαλμῶν συμβουλεύων. Ζῆσόν με, λέγων, κατὰ τὸ λόγιόν σου, [Ψαλμ. ριή. 7.] λόγιον δὲ αὐτοῦ τὸ ἐκ καθαρᾶς λατρεύειν αὐτῷ καρδίας. Τοῦτο γὰρ εἰδὼς ὁ αὐτὸς Προφήτης, ὥσπερ ἑαυτὸν μεταφράζων, λέγει· «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς», [Ψαλ. ν΄. 11.], ἵνα μὴ ρυπώδεις λογισμοὶ μὲ ταράξωσι. Καὶ πάλιν Δαβίδ· «Καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με,» [Ψαλμ. ν΄. 13.] ἵνα κἂν ποτε διαλογισμοί με θορυβήσωσιν, ἰσχυρά τις δύναμις παρὰ σοῦ στηρίζῃ με, ὥσπερ κρηπὶς τυγχάνουσα. Αὐτὸς τοίνυν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συμβουλεύων, λέγε πρὸς τοὺς βράδιον τῇ ἀληθείᾳ πειθομένους· «Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου» [Ψαλμ. ν΄. 14.], καὶ θαρρῶν Κυρίῳ ὅτι πείσεις ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης κακίας, ψάλλε· «Καὶ οἱ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι». Γένοιτο δὲ, τοὺς μὲν κακοήθως ζητοῦντας, παύσασθαι τῆς τοιαύτης ματαιοπονίας, τοὺς δὲ διὰ εὐσέβειαν ἐνδοιαστῶς ἔχοντας, Πνεύματι ἡγεμονικῷ κρατυνθῆναι. Ὅσοι δὲ βεβαίως τὴν ἀλήθειαν ἐπίστασθε, ἀρραγῆ ταύτην κατέχετε καὶ ἀσάλευτον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα καὶ κράτος, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ ἡμῶν ἠρωτήθη, καθὼς φαίνεται, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἐγγινομένην ἡμῖν καθ' ὕπνον ἔκκρισιν, εἴτε ἐνυπνιασμὸν κοινότερον λεγομένην, ἂν ἦναι ἐφάμαρτος, ἔκαμε τὴν παροῦσαν ἀποκριτικὴν ἐπιστολὴν, διὰ τῆς ὁποίας λέγει, ὅτι ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι καθαρὰ, καὶ κἀνένα ἀκάθαρτον, ἢ μεμολυσμένον δὲν ἐποίησεν ὁ Θεός. Ἀμὴ, ἐπειδὴ καὶ τοῦ Διαβόλου ἡ μηχαναῖς εἶναι πολλαῖς καὶ διάφοραις, μὲ τὰς ὁποίας ἔχει συνήθειαν νὰ συγχίζῃ, καὶ νὰ ἐνοχλῇ τοὺς ἁπλοῦς δούλους τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τοὺς ἀσκητὰς, καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὴν συνηθισμένην ἀρετήν τους, μὲ τὸ νὰ σπέρνῃ λογισμοὺς ἀκαθάρτους εἰς τὴν φαντασίαν τους, πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐξορίσωμεν αὐτὴν τὴν μηχανὴν τοῦ Διαβόλου μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ στερεώσωμεν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀπονηρεύτων ἀδελφῶν μας, διὰ νὰ μὴν ἐνοχλοῦνται πλέον. Ἄρχεται δὲ ἀπὸ τὸ ρητὸν τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ λέγει· Ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι καθαρὰ εἰς τοὺς καθαροὺς, καὶ ἐναρέτους. Εἰς δὲ τοὺς ἀκαθάρτους καὶ ἁμαρτωλοὺς φαίνονται ὅλα ἀκάθαρτα καὶ μεμολυσμένα, διὰ τὴν μεμολυσμένην καὶ ἀκάθαρτον συνείδησίν τους. Θαυμάζει δὲ ὁ ἅγιος τὴν πονηρίαν τοῦ Διαβόλου, πῶς αὐτὸς ἀκάθαρτος ὢν, σπείρει εἰς ἡμᾶς λογισμοὺς καθαροὺς μὲν, κατὰ τὸ φαινόμενον, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὄντας δοκιμαῖς τούτου καὶ κρυφὰ μηχανήματα, (1) διὰ νὰ ἐμποδίσῃ, καθὼς εἴπομεν, τοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ τὴν σωτηριώδη μελέτην, καὶ νὰ φανῇ, ὅτι ἐνίκησεν αὐτοὺς, μὲ κάποια βομβύκια, ἤτοι μὲ κάποιους κρότους, καὶ φόβους οὐτιδανοὺς τῶν ζωΐφιων τῶν καλουμένων Μπουμπούρων, οἱ ὁποῖοι δὲν προξενοῦσιν ἄλλο εἰς τὴν ζωήν μας, πάρεξ λογοτριβὰς καὶ συζητήσεις ματαίας, τὰς ὁποίας μᾶς λέγει νὰ μισῶμεν ὁ Θεῖος Παῦλος. Ἔπειτα ἐρωτᾷ τὸν ὅτιον λέγων, ποίαν ἁμαρτίαν, ἢ ἀκαθαρσίαν ἔχει ἡ φυσικὴ ἔκκρισις, ὁποῦ συμβαίνει ἐν τοῖς ὕπνοις, καὶ εὐγκίνει ὡσὰν ἕνα περίττωμα; (2) πάρεξ ἀνίσως θελήσῃ τινὰς νὰ κατηγορήσῃ καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰς

(1) Ἢ καὶ οὕτως ἑρμηνεύεται. Οἱ λογισμοὶ οὗτοι ὁποῦ ὑποβάλλει ὁ διάβολος, εἶναι περισσότερον ἔνεδρα καὶ μηχανὴ, πάρεξ μία ψιλὴ δοκιμή.

(2) Ἐναντιοφανεία ἀνακύπτει μεταξὺ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου καὶ τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου· ὁ μὲν γὰρ ἐνταῦθα ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ἐν τοῖς ὕπνοις συμβαίνουσα φυσικὴ ἔκκρισις δὲν εἶναι ἁμαρτία, ὁ δὲ Βασιλ. ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομὴν ὅροις τθ΄. τὴν θέλει ἐφάμαρτον ἀκαθαρσίαν. Ὅμως καὶ οἱ δύω λέγουσιν ὀρθὰ καὶ ἀλλήλοις σύμφωνα. Ὁ μὲν γὰρ Ἀθανάσιος λέγει διὰ τὴν ρεῦσιν ἐκείνην ὁποῦ προέρχεται χωρὶς νὰ γνωρίζῃ κάμμίαν ἄλλην αἰτίαν, ἤγουν ἡ πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν καὶ πολυϋπνίαν καὶ ἀνάπαυσιν, ἢ προηγησαμένην τινὸς προσώπου ἡδονικὴν καὶ ἐμπαθῆ ἐπιθυμίαν, ὃ καὶ μάλιστα προπαρασκευαστικὸν τῆς τοιαύτης ρεύσεως γίνεται. Τὴν τοιαύτην, λέγω, ρεῦσιν, ὁποῦ ἀπὸ αὐτὰ κἀνένα δὲν τὴν γεννᾷ, ἀλλὰ εἶναι καὶ αὐτὴ ἕνα φυσικὸν περίττωμα, καθὼς εἶναι καὶ ἐκεῖνα τὰ ἄλλα ὁποῦ ἐπαριθμεῖ ὁ Ἅγιος, δὲν τὴν ἔχει διὰ κακὸν τίποτε. Ὅθεν καὶ δὲν λέγει ἁπλῶς, ἡ ἔκκρισις δὲν εἶναι ἁμαρτία, ἀλλὰ λέγει μὲ προσθήκην ἡ φυσικὴ ἔκκρισις, ἤγουν ἐκείνη ἡ αὐτόματος καὶ μόνον ὡσὰν ἕνα ἁπλῶς περίττωμα συμβαίνουσα, ἐκείνη δὲν εἶναι κακὴ, διατὶ εἶναι ἀποτέλεσμα φυσικὸν φυσικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἀγαθοῦ Δημιουργοῦ δημιούργημα, δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὴ ἦναι

ἄλλας ἐκκρίσεις καὶ περιττώματα ὁποῦ εὐγάνει. Ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν διὰ τὰς μύξας, διὰ τὰ φλέγματα, καὶ πρὸς τούτοις καὶ διὰ αὐτὰ τῆς γαστρὸς τὰ ὑποχωρήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ὡσὰν ἀναγκαῖα εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Διότι, ἂν πιστεύωμεν (λέγει) πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ποίημα τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ (καθὼς καὶ εἶναι κατὰ τὰς Γραφὰς), πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι ἀκάθαρτον τὸ ποίημα τοῦ Θεοῦ, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἶναι λίαν καλά; Καὶ ἂν ἤμεθα γένος αὐτοῦ, κατὰ τὸν ποιητὴν Ἄρατον, καὶ τὸν Θεῖον Παῦλον, λοιπὸν δὲν ἔχομεν κἀνένα μέρος ἀκάθαρτον· διότι τότε μολυνόμεθα, ὅταν τὴν βρωμερὰν καὶ ἀξιοδάκρυτον ἁμαρτίαν πράττωμεν. Ὅταν δὲ ἡ φυσικὴ ἔκκρισις συμβῇ ἐν τοῖς ὕπνοις ἡμῶν χωρὶς τὸ θέλημά μας, τότε ὑπομένομεν ταύτην, ὡσὰν ἕνα παρακολούθημα ἀναγκαῖον τῆς φύσεώς μας, καθὼς καὶ τὰ ἀνωτέρω περιττώματα, ὁποῦ εἴπομεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουσι νὰ ἐναντιόνωνται εἰς τὰ ὀρθῶς λεγόμενα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὰ παρὰ Θεοῦ ποιηθέντα, φέρουσιν εἰς ἐναντίωσίν μας τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου ὁποῦ λέγει, ὄχι τὰ εἰσερχόμενα, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, πρέπει νὰ ἀναιρέσωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν των καὶ ὄχι ἀπορίαν, καὶ λέγομεν ὅτι, αὐτοὶ ὄντες ἀμαθεῖς, ἐξηγοῦσι καὶ τὰς ἁγίας Γραφὰς κατὰ τὴν ἀρέσκειαν καὶ ἀμάθειάν τους. Τὸ δὲ Εὐαγγελικὸν ρητὸν ἔχει τέτοιον νόημα. Ἐπειδὴ μερικοὶ ἐδίσταζον (ὡσὰν τούτους) διὰ τὰ φαγητά, δειλιῶντες ὅτι ἔχουν νὰ τοὺς μολύνουν ἐὰν τὰ φάγουν, ὁ Χριστὸς λύει τὴν ἄγνοιαν καὶ φανερόνει τὴν ἀπάτην αὐτῶν λέγων, ὅτι ὄχι τὰ εἰσερχόμενα κοινοῖ, ἤτοι μολύνουν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα, καὶ εὐθὺς λέγει καὶ πόθεν ἐξέρχονται, δηλονότι ἀπὸ τὴν καρδίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται οἱ πονηροὶ θησαυροὶ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων. Ὁ δὲ Θεῖος Παῦλος πλέον σύντομα καὶ φανερὰ μᾶς ἐδίδαξε τοῦτο λέγων, «Βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ.» Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον δικαίως ἤθελεν εἰπεῖ τινὰς καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν. Φυσικὴ ἔκκρισις οὐ παρίστησιν ἡμᾶς πρὸς τιμωρίαν. Τάχα δὲ περὶ τούτου θέλουν ἀποκριθοῦν, λέγει, εἰς αὐτοὺς καὶ οἱ τῶν σωμάτων ἰατροί, διὰ νὰ καταπεισθῶσι κἂν ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν. Λέγουσι γὰρ καὶ αὐτοί, ὅτι ἐδόθηκαν κάποιοι ἀναγκαῖοι πόροι ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ εὐγαίνωσι τὰ περιττώματα ἀπὸ τὰ τρεφόμενα μέλη μας, ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, περιττώματα μὲν τῆς κεφαλῆς εἶναι αἱ τρίχες καὶ τὰ ἄλλα ὑγρὰ ὁποῦ εὐγαίνουσι διὰ τῶν πόρων αὐτῆς (μύξαις δηλ. ἀπὸ τὴν μύτην, πτύσματα ἀπὸ τὸ στόμα, δάκρυα ἀπὸ τὰ ὀμμάτια καὶ τὰ λοιπὰ), τῆς δὲ γαστρὸς περιττώματα εἶναι τὰ ὑποχωρήματα. Τὸ λοιπὸν, καθὼς εἶναι αὐτὰ, ἔτσι καὶ ἐκείνη ἡ ἔκκρισις τοῦ ἐνυπνιασμοῦ εἶναι ἕνα περίττωμα τῶν σπερματικῶν πόρων· ὅθεν στρέφει πρὸς τὸν ὅσιον καὶ λέγει· Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἠθέλησε νὰ ἔχῃ τὸ σῶμά του τοιαύτας ὀργανώσεις καὶ πόρους, ποίαν ἁμαρτίαν πλέον ἔχει ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦτο; οὐδεμίαν, ὡς νομίζω. Πρέπει δὲ ἀκόμη λέγει, νὰ προλάβωμεν τὰς ἀνθιστάσεις τῶν φυλονείκων καὶ πονηρῶν· διότι δύνανται νὰ εἰποῦν, λοιπὸν δὲν εἶναι ἁμαρτία, οὔτε ἡ ἀληθινὴ μεταχείρισις τῶν σπερματικῶν ὀργάνων, ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοιαύτην χρῆσιν καὶ μεταχείρισιν; πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποκρινόμεθα. Ποίαν λέγεις χρῆσιν καὶ μεταχείρησιν; τὴν νόμιμον καὶ ἐκείνην ὁποῦ ὁ Θεὸς συνεχώρησε μὲ τὴν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἐντολήν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐγκωμιάζει, λέγων· Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, ἢ τὴν κοινὴν ὁποῦ γίνεται κρυφίως καὶ ἀνόμως; ταὐτὸν εἰπεῖν, τὴν πορνείαν καὶ τὴν μοιχείαν; εἰ μὲν ἐκείνην λέγεις, φανερὸν, ὅτι εἶναι καλὴ, εἰ δὲ ταύτην, φανερὸν, ὅτι εἶναι κακή. Καὶ ἂς μὴ θαυμάζωμεν (λέγει ὁ Ἅγιος) ἂν ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα γίνεται, ποτὲ μὲν καλὸν, ποτὲ δὲ κακὸν, ἐπειδὴ βλέπομεν καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὁποῦ γίνονται ἄλλοτε μὲν καλὰ, ἄλλοτε δὲ κακά. Χάριν λόγου, ὁ φόνος δὲν εἶναι συγκεχωρημένος, ἀμὴ ὅταν γίνεται ἐν καιρῷ πολέμου ἐναντίον εἰς ἐχθροὺς πίστεως, τότε εἶναι καὶ συγκεχωρημένος καὶ ἐπαινετὸς, καὶ διὰ τοῦτο οἱ νικήσαντες εἰς πόλεμον μεγάλας τιμὰς λαμβάνουσι καὶ ἀνδριάντες στήνονται εἰς τὸ ὄνομά των, οἵτινες κηρύττουσι τὰς νίκας των (περὶ τούτων ὅρα τὸν ιγ'. τοῦ Βασιλείου). Τὸ λοιπὸν, τοῦτος ὁ ἴδιος λογαριασμὸς ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὴν μίξιν. Καὶ ἐπαινεῖ μὲν ὁ Ἅγιος ἐνταῦθα ἐκείνους ὁποῦ μεταχειρίζονται τὴν συνάφειαν τοῦ γάμου πρὸς παιδοποιΐαν, μὲ τὸ ρητὸν τοῦ Ἱερεμίου· ἐκφοβεῖ δὲ πάλιν τοὺς ἀσελγεῖς μὲ τὸ Ἀποστολικὸν ρητὸν, ὁποῦ λέγει, πόρνους καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. Εἶτα δείκνυσιν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔδειξεν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν δύω στράτας, μίαν μὲν μετρίαν καὶ ταπεινὴν, τὴν τοῦ γάμου λέγω καὶ τῆς ὑπανδρείας, καὶ ἄλλην δὲ ἀγγελικὴν καὶ ἀσύγκριτον, τὴν τῆς παρθενίας· καὶ ὅποιος μὲν διαλέξει τὸν γάμον, δὲν ἔχει κἀμμίαν ἁμαρτίαν, πλὴν δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ τὰ χαρίσματα τῆς παρθενίας (1), λαμβάνει ὅμως τὸν τριάκοντα καρπὸν (διὰ

ἀγαθόν. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἀκαθαρσίαν ὀνομάζει τὴν ἐν τοῖς ὕπνοις συμβαίνουσαν ῥεῦσιν, ὄχι ἁπλῶς πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ φαντασίας ἡδονικῆς, τὴν ἀπὸ γαργαλισμοῦ ἡμερινοῦ, ταὐτὸν εἰπεῖν τὴν ἐξ ἔρωτος συμβαίνουσαν, διατὶ αὐτὴ δὲν εἶναι μόνον τοῦ σώματος μολυσμὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ πολὺ πρότερον τῆς ψυχῆς, ὅτι ἐκείνης πρώτης παθούσης καὶ λογισαμένης τὸ κακὸν, ἐκεῖθεν καὶ εἰς τὸ σῶμα κατέβη τὸ πάθος τοῦ μολυσμοῦ. Ὅρα δὲ ὅτι, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ὁ μέγας Ἀθανάσιος δὲν λέγει ἀκάθαρτον τὴν ῥεῦσιν τοῦ σπέρματος, δὲν ἐπρόσθεσεν ὅμως, ὅτι καὶ νὰ μεταλαμβάνουν οἱ τοῦτο παθόντες, ἀλλὰ τὸ ἐσιώπησε, καὶ ὅρα εἰς τὸν δ'. τοῦ Διονυσίου.

(1) Οὐράνια καὶ ὑπεροχικὰ εἶναι τὰ τῆς παρθενίας χαρίσματα καὶ προνόμια, καὶ κἀμμίαν σύγκρισιν μετὰ τοῦ γάμου δὲν ἔχουσιν. Ὁ γὰρ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ περὶ Παρθενίας λόγῳ φησί· «Τοσούτῳ προύχει τοῦ γάμου ἡ παρθενία, ὅσῳ τῆς γῆς ὁ οὐρανὸς ἀπολείπεται, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ Ἄγγελοι.» Ὁ Αὐγουστῖνος ἐν τῷ περὶ παρθενίας· Ἡ παρθενικὴ διαγωγὴ ἀγγελική ἐστι διαγωγὴ, καὶ ἐν φθαρτῷ σώματι ἀΐδιου ἀφθαρσίας μελέτη». Ὁ Ἱερώνυμος (βιβλ. κατὰ Ἰοβινίαν)· «Ἡ παρθενία θυσία ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ, μίμησιν ἔχουσα ἀγγελικήν.» Καὶ ἐπιστ. κδ'. λέγει· «Ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατέβη ἐπὶ τῆς γῆς, ἀγγελικὴν διαγωγὴν κατέστησεν, ὅπως ὁ ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων ἐν οὐρανῷ προσκυνούμενος, Ἀγγέλους ἐπὶ γῆς ἔχῃ». Ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Ταρσοῖς ἐπιστολῇ, «Τὰς παρθένους ἱερείας

τῆς παιδοποιΐας) κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ σπόρου. Ὅποιος δὲ ἀγαπήσει τὴν παρθενίαν καὶ μοναδικὴν πολιτείαν, (ἀγκαλὰ καὶ αὕτη εἶναι δυσκατόρθωτος παρὰ τὴν πρώτην, ἤτοι ἡ περισσότερον ἀπὸ τὴν πρώτην ὁδὸν τοῦ γάμου δηλαδή, ἡ κατ' ἀρχάς, διὰ τὸ ἀσυνήθιστον καὶ τὸ τοῦ σώματος νεάζον καὶ πρὸς μίξιν κατωφερὲς), ἀποκτᾷ ὅμως χαρίσματα θαυμαστότερα ἀπὸ τὸν γάμον· διότι βλαστάνει τὸν τέλειον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα, εἶτα λέγει, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀκάθαρτα ζητήματα τῶν τοιούτων ἔχουσι τὴν λύσιν των ἀπὸ τὰς ἁγίας Γραφάς. Συμβουλεύσας δὲ αὐτὸν νὰ ὑποστηρίζῃ μὲ συμβουλὰς καὶ νουθεσίας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κυβερνωμένους Μοναχοὺς, ἔκ τε τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, ἐκ τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἐκ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, καὶ εἰς εὐχὴν τρέψας τὸν λόγον, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. Ὅρα καὶ τὸν δ'. τοῦ Διονυσίου, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

Τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολὴ Β'. πρὸς Ρουφινιανὸν, ἢ Ρουφιανόν.

Κυρίῳ υἱῷ καὶ ποθεινοτάτῳ συλλειτουργῷ Ρουφιανῷ, Ἀθανάσιος ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Σὺ μὲν τὰ υἱῷ ἠγαπημένῳ πρέποντα πρὸς πατέρα γράφεις. Ἐγγίσαντα γοῦν σε διὰ τοῦ γράμματος περιεπτυξάμην, πάντων ἐμοὶ, ποθεινότατε Ρουφινιανὲ, κἀγὼ δὲ ὡς υἱῷ δυνάμενος γράφειν ἔν τε προοιμίοις καὶ μέσοις καὶ τελευταίοις ἐπέσχον, ἵνα μὴ ἐκ γραμμάτων ἡ σύστασις καὶ ἡ μαρτυρία γνωρίζηται. Οὕτω τοίνυν πίστευε διακείμενος· σὺ γὰρ ἐμὴ Ἐποστολὴ κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπιγινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ἐν καρδίᾳ. [β'. Κορ. γ'. 2.] Οὕτω τοίνυν πίστευε διακείμενος. Ναὶ, πίστευε. Προσαγορεύω σε καὶ προτρέπω γράφειν· οὐ γὰρ ὀλίγως, ἀλλὰ μεγάλως εὐφραίνεις τοῦτο ποιῶν. —Ἐπειδὴ δὲ φιλοκάλως καὶ ἐκκλησιαστικῶς (τοῦτο γὰρ πάλιν πρέπει τῇ σῇ εὐλαβείᾳ) ἠρώτησας περὶ τῶν δι' ἀνάγκην ὑποσυρέντων μὲν, μὴ φθαρέντων δὲ ἐν τῇ κακοπιστίᾳ, καὶ ἠθέλησας γράψαι μοι τὰ δόξαντα περὶ αὐτῶν ἐν ταῖς Συνόδοις καὶ πανταχοῦ· γίνωσκε, Κύριέ μου ποθεινότατε, ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν παυσαμένης τῆς γενομένης βίας, γέγονε Σύνοδος παρόντων ἀπὸ τῶν ἔξω μερῶν Ἐπισκόπων· γέγονε δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς. Οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τοῖς ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, καὶ ἤρεσεν ὅπερ ὧδε καὶ πανταχοῦ. Ὥστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας, συγγινώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς τόπον Κλήρου. Τοῖς δὲ μὴ ἀθετοῦσι μὲν τῆς εὐσεβείας, παρασυρεῖσι δὲ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ Κλήρου, μάλιστα ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπορίσαντο, καὶ ἔδοξε τοῦτό πως οἰκονομικῶς γεγενῆσθαι· διαβεβαιώσαντο γὰρ μὴ μεταβεβλῆσθαι εἰς ἀσέβειαν. Ἵνα δὲ μὴ κατασταθέντες τινὲς ἀσεβέστατοι διαφθείρωσι τὰς Ἐκκλησίας, εἵλοντο μᾶλλον συνδραμεῖν τῇ βίᾳ καὶ βαστάσαι τὸ βάρος, ἢ λαοὺς ἀπολέσθαι.— Τοῦτο δὲ λέγοντες, ἔδοξαν καὶ ἡμῖν πιθανῶς λέγειν, διὰ τὸ καὶ προφασίζεσθαι αὐτοὺς τὸν Ἀαρὼν τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ συνδραμεῖν μὲν τῇ τοῦ λαοῦ παραβάσει, ἀπολογίαν δὲ ἐσχηκέναι, ἵνα μὴ ὁ λαὸς ὑποστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἐπιμείνῃ τῇ εἰδωλολατρείᾳ. Καὶ γὰρ ἦν φαινόμενον εὔλογον, ὅτι μένοντες μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ, δύναντο παύσασθαι τῆς ἀσεβείας, εἰσελθόντες δὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐπετρίβοντο καὶ κῦξαι ἐν αὐτοῖς τὴν ἀσέβειαν. Τούτου τοίνυν ἕνεκα συγγνωστὸν τὸ πρὸς τὸν Κλῆρον γέγονε. Τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσι καὶ βίαν παθοῦσι συγγνώμη δέδοται.—Ταῦτα καὶ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ δηλῶ, θαρρῶν ὅτι καὶ τὰ δόξαντα ὑποδέξεταί σου ἡ θεοσέβεια, καὶ οὐ καταγνώσεται ἐκχειρίαν τῶν συνελθόντων οὕτω. Καταξίωσον δὲ ταῦτα ἀναγνῶναι τῷ ἱερατείῳ καὶ τῷ λαῷ τῷ ὑπὸ σὲ, ἵνα καὶ αὐτοὶ γινώσκοντες μὴ μέμφωνται οὕτω σε διακείμενον περὶ τοὺς τοιούτους. Ἀπρεπὲς γὰρ ἦν ἐμὲ γράφειν, δυναμένης τῆς σῆς εὐλαβείας, καὶ τὴν ἡμῶν περὶ αὐτοὺς διάθεσιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ πάντα τὰ λείποντα ἀποπληρῶσαι, χάρις τῷ Κυρίῳ τῷ πληρώσαντί σε ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. Οἱ μὲν οὖν μετανοοῦντες, φανερῶς ἀναθεματιζέτωσαν, ὀνομάζοντες Εὐδοξίου καὶ Εὐζωΐου τὴν κακοδοξίαν. Αὐτοὶ γὰρ λοιπὸν βλασφημοῦντες, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον κτίσμα ἐπεγράψαντο, τῆς Ἀρειανῆς (1) αἱρέσεως προστάται. Ὁμολογείτωσαν δὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν Πατέρων ὁμολογηθεῖσαν πίστιν, καὶ μηδεμίαν ἄλλην Σύνοδον προκρίνειν ταύτης τῆς Συνόδου, πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα, ἡ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει σε.

Χριστοῦ ἐπωνόμασεν». Ὁ Ἀμβρόσιος ἐν τοῖς ψαλμ. καλεῖ αὐτοὺς μάρτυρας. Ὁ Κυπριανὸς ἐν τῷ περὶ παρθενίας· «Ἄνθος καὶ ῥόδον τῆς Ἐκκλησίας τὴν παρθενίαν καλεῖ.» Ὁ Ἴδιος αὐτὸς Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ παρθ. λέγει· «Πλοῦτος ἀδαπάνητός ἐστιν ἡ παρθενία, στέφανος ἀμάραντος, ναὸς Θεοῦ, ἐνδιαίτημα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μαργαρίτης ἔντιμος, τρόπαιον κατὰ τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου.» Ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τοῖς ἔπεσι λέγει, ὅτι οἱ παρθένοι μιμοῦνται τὴν παρθένον ἁγίαν Τριάδα, ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου στέκονται, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ ὅπου ἂν ὑπάγῃ κατὰ τὸ ιδ'. Κεφ. τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡ παρθενία εἶναι ἐνωμένη μὲ τὴν σοφίαν· δι' ὃ καὶ αὖται ὡς δοῦλαι ὡραιότατα γυναῖκες ἐνηγκαλίσαντο τὸν αὐτὸν Θεολόγον ἐγρηγορότα. Τοσοῦτόν ἐστι καλὴ ἡ παρθενία, ὥστε ὁποῦ καὶ ὁ γάμος χωρὶς αὐτὴν ἄχρηστός ἐστιν. Ὁ γὰρ Παῦλος λέγει, ὅτι οἱ ἔχοντες γυναῖκας μὲ τόσην σωφροσύνην καὶ παρθενίαν πρέπει νὰ τὰς ἔχουν, ὡσὰν νὰ μὴ τὰς εἶχον καὶ ὁλότελα. Λέγει δὲ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος· «Κατὰ μὲν τὴν ἀγνείαν τοῖς Ἀγγέλοις ὁμοιοῦται ὁ ἄνθρωπος, κατὰ δὲ τὸν γάμον, τῶν θηρίων οὐδὲν διενήνοχεν, οἷς ἡ συνουσία ἀναγκαία ἐστίν» (ἐπιστολ. ᾠθη'.). Πλὴν, ὅσον ἀτίμητος εἶναι ἡ παρθενία, τόσον πρέπει καὶ νὰ φυλάττεται μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ προσοχὴν· διατὶ, ἂν μίαν φορὰν τὴν χάσῃ ὁ ἄνθρωπος, δὲν θέλει τὴν ἀποκτήσει πλέον ποτὲ ποτὲ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, λέγοντα· «Μετάνοια μὲν γὰρ ἀφίησιν ἁμαρτίας, τὴν δὲ ἐφθαρμένην, ὡς μὴ ἐφθαρμένην ἀδυνατοῦσα ποιῆσαι, διὰ βίου ὀδύρεται» (λόγ. περὶ παρθενίας).

(1) Ἴσως, ὡς τῆς Ἀρειανῆς, ἢ ἀπεγράψαντο προστάται τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως.

Ἑρμηνεία. (1)

Ἡ παροῦσα ἀποκριτικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου, ὁποῦ κάμνει πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ρουφινιανὸν, δὲν διαλαμβάνει διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἠρνήθησαν τὸν Χριστὸν καὶ τοῖς εἰδώλοις ἔθυσαν· περὶ τούτων γὰρ ὁμιλεῖ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ Σύνοδος, καὶ ὁ Ἅγιος Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας πλατύτερον, ἀλλ' ὁμιλεῖ διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐσυγκοινώνησαν μὲ τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς Ἀρειανοὺς· διότι αὐτοὶ, ἐπειδὴ ἔτυχον Βασιλεῖς κοινωνοὺς τῆς αἱρέσεώς των, ἐδυναμώθησαν καὶ ἐβίασαν πολλοὺς ὀρθοδόξους νὰ συγκοινωνήσουν εἰς τὴν αἵρεσίν των, οἵτινες μετενόησαν ὕστερον, καὶ ἐπέστρεψαν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ περὶ τούτων ἐρωτᾷ ὁ Ρουφινιανὸς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον πῶς πρέπει νὰ τοὺς δέχεται, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποκριθεὶς ὁ Ἅγιος διὰ τῆς παρούσης Ἐπιστολῆς, εἰς μὲν τὸ προοίμιον δεικνύει τὰ διάπυρον φίλτρον τῆς πατρικῆς ἀγάπης, ὁποῦ πρὸς αὐτὸν ἔχει, παρακινῶντας αὐτὸν νὰ τοῦ γράφῃ συνεχῶς, εἰς δὲ τὴν ἐρώτησιν ἀποτεινόμενος λέγει· Ἐπειδὴ ἐρωτᾷς ἐκκλησιαστικῶς διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἑκοινώνησαν τοῖς αἱρετικοῖς, εἶτα δὲν ἔμειναν τῇ αὐτῶν αἱρέσει μέχρι τέλους, ἀλλὰ μετενόησαν ἤξευρε, ὅτι ἔγειναν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διάφοροι Σύνοδοι εἰς διαφόρους τόπους, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν (ἴσως δὲ τὸ, γέγονε καὶ παρὰ τοῖς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς, δηλοῖ, ὅτι διὰ γραμμάτων τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀνεκοινώθη εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος ἡ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Συνόδου ἀπόφασις, ὃ καὶ μᾶλλον ἀληθές. Δι' ὃ καὶ ὁ Δοσίθεος ἐν σελ. 181 τῆς Δωδεκαβίβλ. λέγει, ὅτι διὰ γραμμάτων ἔλαβε κοινωνοὺς τῆς γνώμης ταύτης ὁ Ἀθανάσιος τοὺς τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀχαΐας Ἐπισκόπους, ὡς γράφει ὁ μέγας Βασίλειος), καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐδῶ ἀπεφασίσθη ἀπὸ ἡμᾶς (2), ἀπεφασίσθη καὶ ἀπὸ ὅλους ἐκείνους. Καὶ λέγομεν λοιπὸν, ὅτι ὅσοι ἱερωμένοι ὄχι μόνον ἐσυγκοινώνησαν τοῖς Ἀρειανοῖς, καὶ ὁμολόγησαν ὅτι φρονοῦν ὅσα φρονοῦσι καὶ αὐτοὶ, ἀλλ' ἔγιναν μὲ αὐτοὺς καὶ προστάται τῆς αἱρέσεως, ὥστε ὁποῦ νὰ παρακινοῦσι καὶ ἄλλους νὰ ἔρχωνται εἰς τὸν Ἀρειανισμὸν, οὗτοι ὅταν ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, πρέπει νὰ τοὺς δεχώμεθα, ὄχι ὅμως νὰ τοὺς ἀφίνωμεν καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης, ἀμὴ ὡς λαϊκοὺς νὰ τοὺς ἔχωμεν πλέον (3). Ἐκεῖνοι δὲ πάλιν ὁποῦ ἐσυγκοινώνησαν εἰς τὴν αἵρεσιν ταύτην ὄχι μὲ γνώμην ἐλευ-

(1) Σημείωσαι ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη τρεῖς φοραῖς ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ά. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου.

(2) Ἡ Σύνοδος αὕτη συνεκροτήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸ 362 ἔτος. προνοίᾳ μάλιστα καὶ συνεργείᾳ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, ἐν ᾗ ἦσαν παρόντες Εὐσέβιος ὁ Μαρκέλλων, Ἀστέριος, ὁ Πέτρας τῆς Ἀραβίας Ἐπίσκοπος καὶ ἄλλοι Ἐπίσκοποι ἀπὸ Ἰταλίας, Ἀραβίας, Αἰγύπτου καὶ Λιβύης· ὀλίγοι μὲν, ἀξιόλογοι ὅμως ἄνδρες καὶ περιφανεῖς, οἵτινες τὰ ἐν Νικαίᾳ δογματισθέντα ἐκράτυναν, καὶ ταῦτα ἰδιαίτερον ἀπεφάσισαν· Α'. ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμοούσιόν ἐστι Πατρὶ καὶ Υἱῷ· Β'. ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ἐνανθρωπήσας, σάρκα προσέλαβεν ἔμψυχον καὶ ἔννουν (οἱ γὰρ Ἀρειανοὶ ἔλεγον, ὅτι ἄψυχον σάρκα προσέλαβεν, ἐνήργει δὲ ἀντὶ ψυχῆς ἡ Θεότης. Οἱ δὲ Ἀπολιναριστᾶι, ὅτι ἄνουν)· Γ'. ὅτι πρέπει νὰ λέγωνται ἐπὶ Θεοῦ αἱ λέξεις τῆς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως, ἤτοι μία οὐσία καὶ τρεῖς ὑποστάσεις, πρὸς ἀποβολὴν τῆς τοῦ Σαβελλίου αἱρέσεως, ἵνα μὴ, στενώσει τῶν λέξεων, ὡς ἓν πρᾶγμα τριώνυμον νομίζωμεν τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, ὁ Πατὴρ δηλαδὴ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει θεολογεῖ (Σωκρατ. βιβλ. γ'. Κεφ. ζ'. Σωζομ. βίβλ. έ. Κεφ. ιϐ'.), τὴν ὁποίαν ταύτην ζήτησιν ἡ ἐν Νικαίᾳ ά. Σύνοδος παρέβλεψεν, οἰκονομοῦσα τὰ πράγματα· Δ'. δὲ μάλιστα κατόρθωμα τῆς Συνόδου ταύτης ἐστάθη, τὸ νὰ ἑνώσῃ τοὺς Ἀνατολικοὺς μὲ τοὺς Δυτικοὺς, οἵτινες ἄκρως διεφέροντο, καὶ μέγα σχίσμα εἶχον ἀναμεταξύ των, διατὶ, οἱ μὲν Ἀνατολικοὶ λέγοντες εὐσεβῶς ἐπὶ Θεοῦ μίαν οὐσίαν καὶ τρεῖς ὑποστάσεις, οὐχὶ δὲ μίαν ὑπόστασιν, ἢ τρία πρόσωπα, ἐκατηγοροῦντο ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς ὅτι εἶναι Ἀρειανοὶ, (ἐπειδὴ ὁ Ἄρειος ὡμολόγει μὲν τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ἐπὶ Θεοῦ, ἑτερφυεῖς ὅμως καὶ ἑτεροουσίους, τρία δὲ πρόσωπα μιᾶς φύσεως οὐκ ἐδέχετο)· οἱ δὲ Ἰταλοὶ διὰ τὴν στενότητα τῆς γλώσσης των, μίαν λέξιν ἔχοντες τὴν ὑπόστασιν, δηλωτικὴν καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑποστάσεως· τρεῖς μὲν ὑποστάσεις δὲν ἔλεγον ἐπὶ Θεοῦ, ἵνα μὴ φανῶσιν, ὅτι καὶ τρεῖς οὐσίας ἐν τῇ Τριάδι δοξάζουσιν, ἀλλ' ἀντὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, τρία πρόσωπα ἔλεγον, καὶ ἀντὶ τῆς μιᾶς οὐσίας, μίαν ὑπόστασιν. Ὅθεν καὶ ἐκατηγοροῦντο ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικοὺς πῶς εἶναι Σαβελλιανοὶ (ὁ γὰρ Σαβέλλιος μίαν ὑπόστασιν ἔλεγεν ἐπὶ Θεοῦ τριώνυμον)· διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη συγκαλέσασα τοὺς Ἀνατολικούς τε καὶ Δυτικοὺς, καὶ μαθοῦσα παρ' αὐτῶν, ὅτι τὰ τρία πρόσωπα καὶ αἱ τρεῖς ὑποστάσεις διαφέρουσι μόνον κατὰ τὴν λέξιν καὶ προφοράν, μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ἔννοιαν ἔχουσι· παρομοίως καὶ ἡ οὐσία καὶ ἡ ὑπόστασις διάφοροι οὖσαι κατὰ τὸν ἦχον, ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ πράγματος λέγονται παρ' αὐτῶν, ἐσυγχώρησεν εἰς ἐκείνους καὶ εἰς τούτους νὰ λέγουσι τὰς διαφόρους λέξεις αὐτὰς ὡς ἡνωμένας κατὰ τὴν σημασίαν καὶ πρᾶγμα, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀνεθεμάτισαν τὸν Ἄρειον καὶ τὸν Σαβέλλιον, καὶ οὕτως ἥνωσεν αὐτοὺς καὶ συνώθησεν. Οὐ γὰρ ἐν ὀνόμασιν, ἀλλ' ἐν πράγμασιν ἡμῖν ἡ ἀλήθεια (Περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἀναφέρει καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, λέγων, ὅτι ἡ ἕνωσις αὕτη τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν ἐστάθη ἔργον τοῦ Ἀθανασίου, ἐπειδὴ κατὰ πρόνοιαν καὶ συνεργίαν αὐτοῦ, ὡς εἴπομεν, ἡ Σύνοδος αὕτη συνεκροτήθη)· Ε'. ἀπεφάσισεν ἡ Σύνοδος αὕτη, ὅτι οἱ ἐκ τῆς τῶν Ἀρειανῶν κοινωνίας ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν νὰ δέχωνται, ἀναθεματίζοντες τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν (καὶ προσέτι ἀναθεματίζοντες τοὺς λέγοντας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διῃρημένον τῆς οὐσίας τοῦ Χριστοῦ. Ἴσ. τοῦ υἱοῦ)· ς'. δὲ ἐδιώρισε περὶ τῶν Ἀρειανισάντων Ἱερωμένων, ἅπερ καὶ τὰ δύω λέγει ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ (ὅρα περὶ τῆς Συνόδου ταύτης τὸν Ρουφῖνον ἱστορικὸν παρὰ τῇ ά. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου, καὶ τὸν Δοσίθεον σελ. 178 καὶ 180 τῆς Δωδεκαβίβλ.), καὶ περὶ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης ὅρα τὸν αὐτὸν Δοσίθ. σελ. 637 τῆς Δωδεκαβίβλ. ὅρα καὶ τὴν πρὸς Ἀντιοχεῖς ἐπιστολὴν τῆς Συνόδου ταύτης, κειμένην ἐν τῷ ά. τόμ. τοῦ Ἀθανασίου.

(3) Ἐν τῇ ά. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου Σάββας ὁ ἡγούμενος τῶν Στουδίων ἐπεχείρησεν ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἐπιστολῆς ταύτης νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχωνται αἱ παρὰ τῶν αἱρετικῶν χειροτονίαι, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀντέτεινεν ὁ Ἅγιος Τα-

θέραν καὶ ἑκούσιον, ἀλλὰ μὲ βίαν καὶ στενοχωρίαν, ἐφάνη εὔλογον καὶ συγχώρησις εἰς τούτους νὰ δίδεται, ὅταν ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου πάλιν νὰ ἔχωσιν. Ἤτοι, καθὼς ἦτον πρῶτον ἱερεῖς, ἔτσι πάλιν νὰ μένωσιν ἱερεῖς. Εἶναι δὲ ἄξιοι συγχωρήσεως, ὄχι μόνον διότι ἐβιάσθησαν ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν οἰκονομίαν, ὁποῦ λέγουσι πῶς ἔκαμαν· διότι, ἀπολογοῦνται πῶς δὲν ἐσυγκοινώνησαν τῇ αἱρέσει κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλὰ μόνον κατὰ προσποίησιν, καὶ τοῦτο δι' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, διὰ νὰ μὴ διωχθοῦν δηλ. τελείως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοὶ, καὶ ἀντ' αὐτῶν κατασταθῶσιν ἀσεβέστατοι ἄλλοι, καὶ φθείρωσι τελείως τοὺς ὀρθοδόξους. Ὅθεν ἐπρόκριναν νὰ ὑπομείνουν τὸ βάρος τῆς κατ' ἀνάγκην ἀρνήσεως, καὶ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ τὸ πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων. Τοῦτο λέγοντες, φέρουσι καὶ παράδειγμα τὸν Ἀαρὼν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μωϋσέως, ὅστις ὑπετάχθη εἰς τὴν παράλογον ὁρμὴν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν (διὰ τὴν ἀργοπορίαν τοῦ Μωϋσέως) καὶ ἐμοσχοποίησαν. Ἀπελογήθη δὲ τῷ Μωϋσεῖ ὕστερον ὅτι ἔκαμεν αὐτὴν τὴν παρανομίαν, διὰ νὰ μὴ ἐπιστραφῇ ὁ λαὸς εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀσεβήσουν τελείως. Διότι βέβαια, ἂν ἔμενον εἰς τὴν ἔρημον, ἐδύνοντο νὰ μεταβληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν· ἂν δὲ ὑπέστρεφον εἰς τὴν Αἴγυπτον, οὐδαμῶς, ἀλλὰ μάλιστα ἤθελαν περισσεύσει τὴν ἀσέβειαν· παρομοίως καὶ αὐτοὶ ἐστοχάσθησαν, ὅτι, ἂν αὐτοὶ πρὸς καιρὸν συγκοινωνήσουν κατὰ τὸ φαινόμενον τῇ αἱρέσει, θέλουν μείνουν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ δὲν θέλουν ἐξωκείλουν εἰς τὴν κακοδοξίαν, μὴ ἔχοντες βίαν παρά τινος, τὴν ὁποίαν βέβαια ἤθελον πάθει, ἂν ἄλλοι τῆς αἱρέσεως ζηλωταὶ Ἐπίσκοποι εἰς τὰς Ἐκκλησίας καθίσταντο. Διὰ ταύτην τὴν ἀπολογίαν λοιπὸν καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἐσυγχωρήθησαν οἱ τοιοῦτοι νὰ ἔχωσι πάλιν τὸν Κλῆρόν τους. Καὶ περὶ μὲν τῶν συγκοινωνησάντων ἱερωμένων ταῦτα λέγει ὁ Ἅγιος, εἰς δὲ τοὺς λαϊκοὺς ὁποῦ ἀπατήθησαν, ἢ βιασθέντες παρὰ τῶν Ἀρειανῶν ἐσυγκοινώνησαν τῇ αὐτῶν αἱρέσει, συγχώρησις δίδοται, λέγει, ὅταν μετανοήσουν καὶ ἐπιστραφῶσι πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, δεχόμενοι καὶ οἰκονομούμενοι, κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων. Ταῦτα, φησὶν, ἔγραψα τῇ θεοσεβείᾳ σου, θαρρῶν ὅτι αὐτὰ ὁποῦ ἐφάνησαν εὔλογον εἰς ἐμὲ, θέλουν φανῇ καὶ εἰς ἐσέ, καὶ δὲν θέλεις κατηγορήσεις κατὰ τῆς Συνόδου ἡμῶν ταύτης ἐκχειρίαν, ἀργίαν δηλαδὴ καὶ ματαιότητα. Ταῦτον εἰπεῖν, δὲν θέλεις μᾶς κατηγορήσεις, πῶς ἀργῶς καὶ ματαίως συνήχθημεν, καὶ πῶς δὲν ἀπεφασίσαμεν κανονικὴν καὶ εὔλογον ἀπόφασιν διὰ τοὺς συγκοινωνήσαντας τοῖς αἱρετικοῖς. Εἰπὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἅγιος, καὶ παραγγείλας τῷ Ρουφιανῷ νὰ ἀναγνώσῃ τὴν Ἐπιστολήν του εἰς ὅλους τοὺς Ἱερεῖς, διὰ νὰ ἐξεύρωσι καὶ αὐτοὶ, προσθέτει, καὶ τί χρεωστοῦσι νὰ κάμνουσιν οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν, ὅτι δηλ. πρέπει νὰ ἀναθεματίσουν φανερὰ τὴν αἵρεσιν τοῦ Εὐζώου καὶ Εὐδοξίου, τῶν προστατῶν τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως, καὶ νὰ ὁμολογήσουν τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως τῶν ἐν Νικαίᾳ θεοφόρων Πατέρων, καὶ ἄλλην κἀμμίαν Σύνοδον νὰ μὴ προκρίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴν πρώτην Σύνοδον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μζ'. καὶ ξά. καὶ ξή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ζ'. τῆς β'.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς λθ'. ἑορταστικῆς Ἐπιστολῆς, ἥτις ᾠδε γ'. ἐστίν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ μὲν τῶν αἱρετικῶν ἐμνήσθημεν ὡς νεκρῶν, περὶ δὲ ἡμῶν ὡς ἐχόντων πρὸς σωτηρίαν τὰς θείας Γραφὰς, φοβοῦμαι μήπως, ὡς ἔγγραψε Κορινθίοις Παῦλος, τινὲς τῶν ἀκεραίων ἀπὸ τῆς ἁπλότητος [β'. Κορινθ. ιά. 3.] καὶ τῆς ἀγνότητος ἀποπλανηθῶσιν ἀπὸ τῆς πανουργίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ λοιπὸν ἐντυγχάνειν ἑτέροις ἄρξωνται, τοῖς λεγομένοις ἀποκρύφοις, ἀπατωμένοις τῇ ὁμωνυμίᾳ τῶν ἀληθινῶν βιβλίων, παρακαλῶ, ἀνέχεσθε, εἰ περὶ ὧν ἐπίστασθε, περὶ τούτων κἀγὼ μνημονεύων γράφω διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸ χρήσιμον τῆς Ἐκκλησίας. Μέλλων δὲ τούτων μνημονεύειν, χρήσομαι πρὸς σύστασιν τῆς ἐμαυτοῦ τόλμης τῷ τύπῳ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, λέγων καὶ αὐτός· «Ἐπειδὴ πέρ τινες ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι [Λουκ. ά. 1.] ἑαυτοῖς τὰ λεγόμενα ἀπόκρυφα καὶ ἐπιμίξαι ταῦτα τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ, περὶ ἧς ἐπληροφορήθημεν, καθὼς παρέδοσαν τοῖς Πατράσιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ Λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ προτραπέντι παρὰ γνησίων ἀδελφῶν, καὶ μαθόντι ἄνωθεν ἑξῆς ἐκθέσθαι τὰ κανονιζόμενα καὶ παραδοθέντα, πιστευθέντα τε θεῖα εἶναι βιβλία, ἵνα ἕκαστος, εἰ μὲν ἠπατήθη, καταγνῷ τῶν πλανησάντων, εἰ δὲ καθαρὸς διαμείνας, χαίρῃ πάλιν ὑπομιμνησκόμενος». Ἔστι τοίνυν τῆς μὲν παλαιᾶς Διαθήκης τῷ ἀριθμῷ τὰ πάντα βιβλία εἰκοσιδύω· τοσαῦτα γάρ, ὡς ἤκουσα, καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ παρ' Ἑβραίοις εἶναι παραδέδοται. Τῇ δὲ τάξει καὶ τῷ ὀνόματί ἐστιν ἕκαστον οὕτω. Πρῶτον Γένεσις, εἶτα Ἔξοδος, εἶτα Λευϊτικὸν, καὶ μετὰ τοῦτο Ἀριθμοὶ, καὶ λοιπὸν τὸ Δευτερονόμιον.

ράσιος, ταῦτα ἐπὶ λέξεως εἰπών· «Οὐ περὶ παντὸς ἐπιστρέφοντος ἀποφαίνεται ὁ Πατὴρ μὴ δεχθῆναι, ἀλλὰ περὶ τῶν πρωτάρχων τῆς αἱρέσεως, καὶ τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμένων, καὶ ῥήμασι μὲν σχηματιζομένων τὴν ἀλήθειαν, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργούντων . . . Ὅθεν μετὰ ταῦτα εἰπόντος πάλιν τοῦ Ταρασίου «Τὴν ἀκρόασιν ἐποιησάμεθα τῶν πατρικῶν ἐνταλμάτων. Τί οὖν, δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας;» Ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπε, ναί. Δέσποτα, ἠκροασάμεθα, καὶ δέον δέχεσθαι. Ὅρα καὶ τὸν ξή'. Ἀποστολικόν. Σημείωσαι ὅμως ὅτι οἱ εἰκονομάχοι οὗτοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι αἱρετικοὶ, τῶν ὁποίων τὰς χειροτονίας ἐδέχθη ποτὲ ἡ Ἐκκλησία, κατ' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, καὶ ὄχι κατὰ ἀκρίβειαν, οὗτοι, λέγω, ἦσαν ὀρθῶς καὶ κατὰ τὸν τύπον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας βεβαπτισμένοι. Διὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία, καθὼς ἐδέχθη τὸ βάπτισμα αὐτῶν, οὕτως ἀκολούθως ἐδέχθη καὶ τὰς αὐτῶν χειροτονίας, οἱ δὲ Λατῖνοι καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅσοι ἄλλοι τοιοῦτοι, δὲν εἶναι ὀρθῶς βεβαπτισμένοι. Ὅθεν καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καθὼς δὲν δέχεται τὸ βάπτισμα αὐτῶν, ὅπερ ἐστὶ πρῶτον τῶν Μυστηρίων, πολλῷ μᾶλλον δὲν δέχεται τὰς χειροτονίας αὐτῶν. Διὰ τοῦτο χρεία εἶναι αὐτοὶ καὶ νὰ βαπτισθοῦν καὶ νὰ χειροτονηθοῦν ἀπὸ ὀρθοδόξους Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς.

Ἕξῆς δὲ τούτων ἐστὶν, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ Κριταὶ, καὶ μετὰ τοῦτο ἡ Ῥούθ. Καὶ αὖθις ἑξῆς· Βασιλειῶν βιβλία τέσσαρα· καὶ τούτων, τὸ μὲν Πρῶτον καὶ Δεύτερον εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμεῖται, τὸ δὲ Τρίτον καὶ Τέταρτον, ὁμοίως εἰς ἕν. Μετὰ δὲ ταῦτα Παραλειπομένων πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως ἐν βιβλίον ἀριθμούμενα. Εἶτα Ἔσδρα πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως ἕν. Μετὰ δὲ ταῦτα βίβλος Ψαλμῶν καὶ ἑξῆς Παροιμίαι. Εἶτα Ἐκκλησιαστὴς καὶ Ἆσμα Ἀσμάτων. Πρὸς τούτοις ἐστὶ καὶ Ἰώβ. Καὶ λοιπὸν, Προφῆται, οἱ μὲν δώδεκα εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμούμενοι· εἶτα Ἡσαΐας καὶ Ἱερεμίας, καὶ σὺν αὐτῷ Βαροὺχ, Θρῆνοι, καὶ Ἐπιστολὴ, καὶ μετ' αὐτῶν Ἰεζεκιὴλ, καὶ Δανιήλ. Ἄχρι τούτων τὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἵσταται. Τὰ δὲ τῆς Καινῆς πάλιν οὐκ ὀκνητέον εἰπεῖν· ἔστι δὲ ταῦτα, Εὐαγγέλια τέσσαρα, κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν καὶ κατὰ Ἰωάννην (1)· εἶτα καὶ μετὰ ταῦτα, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ Ἐπιστολαὶ καθολικαὶ καλούμεναι τῶν Ἀποστόλων ἑπτὰ, οὕτως· Ἰακώβου μία, Πέτρου δύο· εἶτα Ἰωάννου τρεῖς, καὶ Ἰούδα μία. Πρὸς τούτοις Παύλου Ἀποστόλου εἰσὶν Ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, τῇ τάξει γραφόμεναι οὕτως· Πρώτη πρὸς Ρωμαίους, εἶτα πρὸς Κορινθίους δύο, καὶ μετὰ ταύτας πρὸς Γαλάτας καὶ ἑξῆς πρὸς Ἐφεσίους, εἶτα πρὸς Φιλιππησίους, καὶ πρὸς Κολασσαεῖς καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δύο. Καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους καὶ ἑξῆς, πρὸς μὲν Τιμόθεον δύο, πρὸς δὲ Τίτον μία, καὶ τελευταία, ἡ πρὸς Φιλήμονα μία (2)· καὶ πάλιν Ἰωάννου Ἀποκάλυψις. Ταῦτα πηγαὶ τοῦ σωτηρίου, ὥστε τὸν διψῶντα, ἐμφορεῖσθαι τῶν ἐν τούτοις λογίων. Ἐν τούτοις μόνοις τὸ τῆς εὐσεβείας διδασκαλεῖον εὐαγγελίζεται. Μηδεὶς τούτοις ἐπιβαλλέτω, μηδὲ τούτων ἀφαιρείσθω τι. Περὶ τούτων Σαδδουκαίους ὁ Κύριος ἐδυσώπει λέγων· «Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς, μηδὲ τὰς δυνάμεις αὐτῶν». Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις παρήνει, «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς, ὅτι αὗταί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ» [Ματθ. κβ'. 29. Μάρ. ιϐ'. 24, Ἰωάν. ε. 31.] Ἀλλ' ἕνεκά γε πλείονος ἀκριβείας προστίθημι καὶ τοῦτο, γράφων ἀναγκαίως, ὡς ἔστι καὶ ἕτερα βιβλία τούτων ἔξωθεν, μὴ κανονιζόμενα μὲν, τετυπωμένα δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἀναγινώσκεσθαι τοῖς ἄρτι προσερχομένοις, καὶ βουλομένοις κατηχεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον, Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειρὰχ, καὶ Ἐσθὴρ, καὶ Ἰουδὴθ, καὶ Τωβίας, καὶ διδαχὴ καλουμένη τῶν Ἀποστόλων (3) καὶ ὁ Ποιμὴν (4). Καὶ ὅμως, ἀγαπητοὶ, κἀκείνων ἀναγινωσκομένων καὶ τούτων κανονιζομένων, οὐδαμοῦ τῶν ἀποκρύφων μνήμη, ἀλλὰ αἱρετικῶν ἐστιν ἐπίνοια, γραφόντων μὲν ὅτι θέλουσιν αὐτὰ, χαριζομένων δὲ καὶ προστιθέντων αὐτοῖς χρόνους, ἵνα ὡς παλαιὰ προφέροντες, πρόφασιν ἔχωσιν ἀπαντᾶν ἐκ τούτων τοὺς ἀκεραίους.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τρία διαιρεῖ ὁ Ἅγιος τὰ Βιβλία ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ταύτῃ, εἰς ἀπόκρυφα, εἰς κανονιζόμενα καὶ εἰς ἀναγινωσκόμενα. Καὶ ἀπόκρυφα μὲν ὀνομάζει τὰ ἀπατηλὰ καὶ νόθα, τὰ ὁποῖα γράφοντες οἱ αἱρετικοὶ καὶ λέγοντες ὅτι εἶναι παλαιὰ καὶ τῆς θείας Γραφῆς, μὲ τοῦτο ἐπλάνουν τοὺς ἁπλουστέρους ὅτι εἶναι γνήσια καὶ καλά. Κανονιζόμενα δὲ, τὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα ὀνομαστὶ ἀριθμεῖ. Ἀναγινωσκόμενα δὲ, τὰ ὄντα μὲν ἔξω ἀπὸ τὰ κανονιζόμενα, οὐκ ἀπόκρυφα δὲ, ἀλλὰ εἰς τοὺς κατηχουμένους διωρισμένα ἀπὸ τοὺς Πατέρας νὰ ἀναγινώσκωνται, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ καθ' ἕνα ἀπαριθμεῖ. Λέγει δὲ ὁ Ἅγιος, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ φανερώσῃ χωριστὰ τὰ βιβλία ταῦτα, ἵνα, ἀνίσως μέν τινας ἐπλανήθη καὶ ἐδέχθη τὰ ἀπόκρυφα ταῦτα καὶ αἱρετικὰ, διορθωθῇ καὶ ἀπορρίψῃ αὐτὰ, εἰ δὲ δὲν τὰ ἐδέχθη, χαρῇ, λαμβάνωντας πληροφορίαν περὶ τούτων περισσοτέραν. Μεταχειρίζεται δὲ ὁ Ἅγιος προσφυῶς «εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου, καὶ

(1) Ἐπειδὴ πολλοὶ, βλέποντες τοὺς θείους Πατέρας ἑρμηνευτὰς τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου, πῶς δὲν ἑρμηνεύουν, οὔτε ὅλως ἀναφέρουν τὴν εἰς τὸ ὄγδοον Κεφάλαιον γεγραμμένην ἱστορίαν τῆς ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευθείσης γυναικὸς, ἀποροῦσι περὶ τούτου ἢ καὶ λέγουν. ὅτι εἶναι νόθος ἡ ἱστορία αὕτη, διὰ τοῦτο ἡμεῖς, χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς τῶν φιλομαθῶν πληροφορίας, ἐρευνήσαντες εὕρομεν ταῦτα περὶ τῆς ἱστορίας ταύτης, ἃ καὶ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, λέγοντες· Ὅτι τὴν ἱστορίαν ταύτην ἀναφέρουν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐν ταῖς διαταγαῖς βιβλ. ϛ'. Κεφ. κδ'. καὶ ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος Ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. γ'. Κεφ. λϑ'. καὶ βιβλ. δ'. Κεφ. ιδ'. ἐν οἷς τὰ περὶ τοῦ Παπίου Ἱεραπόλεως ἱστορῶν λέγει οὕτω· «Κέχρηται μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς Ἰωάννου προτέρας ἐπιστολῆς, καὶ ἀπὸ τῆς Πέτρου ὁμοίως. Ἐκτέθειται δὲ καὶ ἄλλην ἱστορίαν περὶ γυναικὸς ἐπὶ πολλαῖς ἁμαρτίαις διαβληθείσης ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἣν τὸ καθ' Ἑβραίους Εὐαγγέλιον (ἴσως δὲ τοῦτό ἐστι τὸ κατὰ Ματθαῖον, ὅπερ ἑβραϊστὶ συνεγράφη, ἀλλὰ τὸ νῦν μεταφρασμένον ταύτην οὐκ ἔχει) περιέχει». Μέμνηται δὲ τῆς ἱστορίας ταύτης καὶ ὁ μέγας οὗτος Ἀθανάσιος ἐν τῇ κεφαλαιώδει συνόψει τῶν τῆς Γραφῆς βιβλίων. Φησὶ γὰρ τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ, «Γενόμενος Πάλιν ὁ Ἰησοῦς διαλέγεται αὐτοῖς (τοῖς Ἰουδαίοις δηλ.) καὶ ἐπειρῶντο ἀνατρέπειν αὐτοῦ τὰ ῥήματα.» Ἐνταῦθα τὰ περὶ τῆς κατηγορηθείσης ἐπὶ μοιχείᾳ· ταύτην τὴν ἱστορίαν περιέχουσι καὶ πολλὰ Τετραευαγγέλια, μεμβράϊνα χειρόγραφα σωζόμενα ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, γεγραμμένα πρὸ ὀκτακοσίων χρόνων καὶ ἐπέκεινα. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐξ ἀγράφου παραδόσεως ἐπεισήχθη τῷ θείῳ Εὐαγγελίῳ ἡ ἱστορία αὕτη. Παραδόσεως δὲ, λέγω, Ἀποστολικῆς. Φησὶ γὰρ ὁ Ἴδιος Ἰωάννης· «Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ» (Ἰω. κ'. 30. κά. 25.).

(2) Νῦν δὲ, τελευταία εἶναι ἡ πρὸς Ἑβραίους.

(3) Διδαχὴν τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζει τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων.

(4) Περὶ τοῦ Ποιμένος εἴπομεν εἰς τὸν πε'. Ἀποστολ. ἐν ταῖς ὑποσημ. τοῦτο μόνον προσθέτοντες ἐδῶ, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο συνέγραψεν, ὡς λέγουσί τινες, ὁ Ἀπόστολος Ἑρμᾶς, ὃν ὁ Παῦλος ἀσπάζεται ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστ. Λέγει δὲ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Ποιμένος εἶναι ὠφελιμώτατον καὶ ἀναγκαιότατον (παρὰ Μελετίῳ Ἀθηνῶν, ἐκκλ. ἱστορ. τόμ. ά. σελ. 172).

ἀπαριθμῶν τὰ εἰρημένα κανονιζόμενα καὶ ἀναγινωσκόμενα βιβλία, καὶ παρακινῶν τὸν καθ' ἕνα νὰ ἐρευνᾷ ταῦτα, καθὼς εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος, τελειόνει τὴν Ἐπιστολήν. Ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Βασίλειος, ἐκ τῆς Καισαρείας ἕλκων τὸ γένος, τῆς ἐν τῇ κατὰ τὸν Πόντον μερίδι τῆς Καππαδοκίας κειμένης, ἥτις καὶ Μάζακα πάλαι ὠνομάζετο, ἐγεννήθη μὲν ἐν ἔτει 329 (1), ἐν δὲ τῷ 364 ἔτει ὑπὸ Εὐσεβίου Καισαρείας εἰς τὸν τοῦ Πρεσβυτέρου βαθμὸν ἀνάγεται (2). Καὶ μετ' ὀλίγον, διδοὺς χώραν εἰς τὸν φθόνον τοῦ Εὐσεβίου, πρὸς τὸν Πόντον ἀναχωρεῖ, τραβίξας μὲ λόγου του καὶ τὸν ὁμόψυχον αὐτῷ θεῖον Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν (3). Τοῖς ἐκεῖσε δὲ Μοναστηρίοις ἐπιστατήσας, καὶ Ὅρους καὶ Κανόνας εἰς αὐτοὺς ἐκθέμενος, τὴν ἔρημον ἀσπάζεται, ἀπὸ τὸν πόθον τῆς τελειοτέρας ἡσυχίας δικαιούμενος. Ἐν ἔτει δὲ 365 (4), μαθὼν ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρείου αἵρεσις ἔμελλε νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ καὶ εἰς τὴν Καππαδοκίαν, παρευθεὶς ἐπαναγυρίζει καὶ δίδει τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν μητέρα του Ἐκκλησίαν, καὶ φιλιόνεται μὲ τὸν Εὐσέβιον, καὶ βοηθεῖ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν γενναιότατα (5). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Εὐσεβίου ἐν ἔτει 370 (6), Ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας γεγονὼς, ἀνδρείως μὲν τὰς τότε αἱρέσεις κατεπολέμησε, παραστὰς δὲ εἰς τὸν ἔπαρχον Μόδεστον, ὅστις ἐπεχείρει μὲ κάθε λογῆς τρόπον νὰ μεταπαλεύσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν εὐσέβειαν, ταῦτα τὰ ἀξιομνημόνευτα λόγια πρὸς αὐτὸν ἀνδρειοφρόνως ἀνεβόησεν· «Ἐγὼ, ὁ αὐτός σοι καὶ πρότερον ἦζω· σὺ δὲ μὴ μεταβάλῃς τὴν γνώμην, ἀλλὰ χρῆσαι ταῖς ἀπειλαῖς» (7). Εἰς ὀκτὼ δὲ ἔτη (8) ποιμάνας τὸ ἑαυτοῦ ποίμνιον, μετέστη πρὸς Κύριον. Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῦ συγγράμματα, τὰ κατὰ τὸ 1730 ἔτος ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντα, καὶ τὰς κανονικὰς ταύτας ἐπιστολὰς κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς ὁ πανεύφημος, ἀναγκαίας οὔσας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, αἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ τὸν ά. τῆς ζ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμενικῆς ς'. (ἥτις καὶ πολλοὺς Κανόνας τοῦ Βασιλείου δανειζομένη, ἰδίους αὐτῆς ποιεῖ), καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλμβάνουσι δύναμιν. Εὑρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδέκτων, καὶ σελ. 335 τοῦ ά τόμ. τῶν Συνοδικῶν (9).

Αἱ Κανονικαὶ Ἐπιστολαὶ, ἤτοι οἱ ιβ'. Κανόνες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ μεγάλου ἑρμηνευόμενοι.

«Τῆς πρὸς Ἀμφιλόχιον Κανονικῆς ά. αὐτοῦ Ἐπιστολῆς, διηρημένης εἰς Κανόνας ις'.

Προοίμιον.

«Ἀνοήτῳ, φησὶν, ἐπερωτήσαντι σοφίαν, σοφία λογισθήσεται. Σοφοῦ δὲ (ὡς ἔοικεν) ἐπερώτημα καὶ τὸν ἀνόητον σορίζει,» [Παροιμ. ιζ'. 28.] ὅπερ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι συμβαίνει ἡμῖν, ὁσάκις ἄν σου δεξώμεθα τῆς

(1) Ὁ Γαρνέρος εἰς τὸν βίον τοῦ Βασιλ. τὸν ἐν τῷ γ'. τόμῳ τῶν τοῦ Ἁγίου συγγραμμάτων (ἐν τῇ 60. σελ. τοῦ 8. τεύχ.) λέγει ὅτι ἐγεννήθη κατὰ τὸ 316 ἔτος, ὁ δὲ Οὐουδῖνος (ἐν τῇ 543 σελ. τοῦ ά. τόμ. περὶ τῶν Ἐκκλ. συγγραφ.). κατὰ τὸ 328.

(2) Ὁ Γαρνέρος αὐτόθι σελ. 66.

(3) Ὁ δὲ Σωκράτης (βιβλ. δ'. Κεφ. 26) λέγει, ὅτι ἐχειροτονήθη Διάκονος ἀπὸ τὸν Ἀντιοχείας Μελέτιον.

(4) Ὁ Γαρνέρος αὐτόθ. σελ. 68.

(5) Ὁ Θεολόγος εἰς τὸν ἐπιτάφ. καὶ ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος βιβλ. ιά. Κεφ. 18.

(6) Ὁ Γαρνέρος αὐτόθ. καὶ ὁ Φαβρίκιος.

(7) Ὁ Θεοδώρητος βιβλ. δ'. Κεφ. 19. τῆς Ἱστορίας.

(8) Ὁ Θεολόγος ἐν τῷ ἐπιγράμματι· Ὀκταετῆ λαοῖο Θεόφρονος ἡνία τείνας. Ὥστε ἅπαντα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἶναι 49, καὶ οὐχὶ 45, ὡς γράφει ὁ βίος αὐτοῦ. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι κατὰ μὲν τὸν Γαρνέρον ἔζησεν ἔτη 62, κατὰ δὲ τὸν Οὐουδῖνον ἔτη 50.

(9) Περὶ δὲ τῆς φράσεως αὐτοῦ ταῦτα φησὶ Φώτιος (ἐν Κώδ. 141.)· «Ἄριστος δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ Μέγας Βασίλειος. Λέξει τε γὰρ καθαρᾷ καὶ εὐσήμῳ, καὶ κυρίᾳ, καὶ ὅλως πολιτικῇ καὶ πανηγυρικῇ δεινὸς, εἴ τις ἄλλος χρήσασθαι, νοημάτων τε τάξει καὶ καθαρότητι πρῶτος, ἀλλ' οὐδενὸς δεύτερος. Πιθανότητος δὲ καὶ γλυκύτητος, καί γε λαμπρότητος ἐραστὴς, καὶ ῥέων τῷ λόγῳ, καὶ ὥσπερ ἐξ αὐτοσχεδίου πηγάζων τὸ ῥεῖθρον. Καὶ τῷ πιθανῷ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἦκεν ἀποχεχρημένος. ὡς, εἴ τις πολιτικοῦ λόγου τοὺς αὐτοῦ λόγους παράδειγμα ἑαυτῷ θείη, ἔπειτα τούτους ἐκμελετήσῃ, μηδὲ τῶν εἰς τοῦτο συντελούντων, ὀνλονότι νόμων, ἄπειρος ὑπάρχων, οὐδενὸς αὐτὸν ἑτέρου δεήσεσθαι, οἶμαι, οὔτε Πλάτωνος, οὔτε Δημοσθένους.» Τὸν θεῖον τοῦτον Βασίλειον ἡ ζ'. Σύνοδος (πράξ. ς'.) «Μέγαν ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐκάλεσεν.» Ὁ δὲ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης ἐν τῇ ξα'. αὐτοῦ ἐπιστολῇ λέγει περὶ αὐτοῦ «τοῦ θεοπνεύστου Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου».

φιλοπόνου ψυχῆς τὰ γράμματα. Ἐπιστατικώτεροι γὰρ ἑκυτῶν καὶ οἷον ἐμφρονέστεροι γινόμεθα ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεως, πολλὰ ὧν οὐκ ἐπιστάμεθα, διδασκόμενοι, καὶ γίνεται ἡμῶν διδάσκαλος ἡ περὶ τὸ ἀποκρίνασθαι μέριμνα. Ἀμέλει καὶ νῦν, οὐδέποτε λαβόντες ἐν φροντίδι τὰ ἐπερωτήματά σου, ἠναγκάσθημεν καὶ ἐπισκέψασθαι ἀκριβῶς καὶ εἴτι τε ἠκούσαμεν παρὰ τῶν Πρεσβυτέρων, ἀναμνησθῆναι καὶ τὰ συγγενῆ ὧν ἐδιδάχθημεν παρ' ἑαυτῶν ἐπιλογίσασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ πολλὴν ταπεινοφροσύνην εἶναι γεμάτον τὸ προοίμιον τῆς παρούσης Ἐπιστολῆς. Ἀρχινῶντας γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος ἀπὸ τὸ ρητὸν τοῦ Παροιμιαστοῦ, ὁποῦ λέγει, ὅτι θέλει νομισθῇ σοφὸς ὁ ἀνόητος, ἐὰν ἐρωτήσῃ σοφὰ πράγματα· ἀντιστρόφως ἐπιφέρει, ὅτι καὶ τοῦ σοφοῦ ἡ ἐρώτησις σοφίζει καὶ τὸν ἀνόητον· διὰ τοῦ ὁποίου σοφὸν μὲν ἐννοεῖ τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον ὁποῦ τὸν ἠρώτησεν, ἀνόητον δὲ καὶ σοφιζόμενον τὸν ἑκυτόν του. Λέγει δὲ ἀκολούθως καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον σοφίζεται. Προτοῦ γὰρ νὰ ἐρωτηθῇ, φησὶ, μὴ φροντίζων περὶ τῶν ἐρωτημάτων, μετὰ τὴν ἐρώτησιν, προσεκτικώτερος ἔγινεν, ἐνθυμηθεὶς μὲν ὅσα παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἤκουσε, στοχασθεὶς δὲ καὶ ἀπὸ λόγου του ὅσα ἦσαν εἰς τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα σύμφωνα καὶ ἀκόλουθα.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἀπος. μς'. τῆς ἁ. ἡ τῆς β'. ζ'. τῆς ς'. ἡέ. τῆς ἐν Λαοδ. ζ'.

«Τὸ μὲν οὖν περὶ τοὺς Καθαροὺς ζήτημα, καὶ εἴρηται πρότερον καὶ καλῶς ἀπεμνημόνευσας, ὅτι δεῖ τῷ ἔθει τῶν καθ' ἑκάστην χώραν ἕπεσθαι, διὰ τὸ διαφόρως ἐνεχθῆναι περὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν, τοὺς τότε περὶ τούτων διαλαβόντας, τὸ δὲ τῶν Πεπουζηνῶν οὐδένα μοι λόγον ἔχει δοκεῖ, καὶ ἐθαύμασα πῶς κανονικὸν ὄντα τὸν μέγαν Διονύσιον, παρῆλθεν· ἐκεῖνο γὰρ ἔκριναν οἱ παλαιοὶ δέχεσθαι βάπτισμα, τὸ μηδὲν τῆς πίστεως παρεκβαῖνον. Ὅθεν τὰ μὲν, αἱρέσεις ὠνόμασαν, τὰ δὲ, σχίσματα, τὰ δὲ, παρασυναγωγάς. Αἱρέσεις μὲν, τοὺς παντελῶς ἀπερρηγμένους καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένους, Σχίσματα δὲ, τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας, Παρασυναγωγὰς δὲ, τὰς συνάξεις, τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων Πρεσβυτέρων ἢ Ἐπισκόπων, καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδεύτων λαῶν γινομένας. Οἷον, εἴ τις ἐν πταίσματι ἐξετασθείς, ἀπεσχέθη τῆς λειτουργίας καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς Κανόσιν, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐξεδίκησε τὴν προεδρίαν καὶ τὴν λειτουργίαν καὶ συναπῆλθον τούτῳ τινὲς, καταλιπόντες τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, Παρασυναγωγὴ τὸ τοιοῦτον. Σχίσμα δὲ, τὸ περὶ μετανοίας διαφόρως ἔχειν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, Αἱρέσεις δὲ, οἷον τῶν Μανιχαίων καὶ Οὐαλεντίνων καὶ Μαρκιωνιστῶν, καὶ αὐτῶν τούτων τῶν Πεπουζηνῶν· εὐθὺς γὰρ περὶ αὐτῆς τῆς εἰς Θεὸν πίστεώς ἐστιν ἡ διαφορά. Ἔδοξε τοίνυν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, τὸ μὲν τῶν αἱρετικῶν, παντελῶς ἀθετῆσαι, τὸ δὲ τῶν ἀποσχισθέντων, ὡς ἔτι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὄντων, παραδέξασθαι, τοὺς δὲ ἐν ταῖς Παρασυναγωγαῖς, μετανοίᾳ ἀξιολόγῳ καὶ ἐπιστροφῇ βελτιωθέντας, συνάπτεσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε πολλάκις καὶ τοὺς ἐν βαθμῷ συναπελθόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, ἐπειδὰν μεταμεληθῶσιν, εἰς τὴν αὐτὴν παραδέχεσθαι τάξιν. Οἱ τοίνυν Πεπουζηνοὶ, προδήλως εἰσὶν αἱρετικοί· εἰς γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐβλασφήμησαν, Μοντανῷ καὶ Πρισκίλλῃ τὴν τοῦ Παρακλήτου προσηγορίαν ἀθεμίτως καὶ ἀναισχύντως ἐπιφημίσαντες, εἴτε οὖν ὡς ἀνθρώπους θεοποιοῦντες, κατάκριτοι, εἴτε ὡς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τῇ πρὸς ἀνθρώπους συγκρίσει καθυβρίσαντες, καὶ οὕτω τῇ αἰωνίῳ καταδίκῃ ὑπεύθυνοι, διὰ τὸ ἀσυγχώρητον εἶναι τὴν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημίαν. [Ματθ. ιϐ'. 31.] Τίνα οὖν λόγον ἔχει τὸ τούτων βάπτισμα ἐγκριθῆναι, τῶν βαπτιζόντων εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Μοντανὸν καὶ Πρίσκιλλαν; Οὐ γὰρ ἐβαπτίσθησαν, οἱ εἰς τὰ μὴ παραδεδομένα ἡμῖν βαπτισθέντες, ὥστε, εἰ καὶ τὸν μέγαν Διονύσιον τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἡμῖν οὐ φυλακτέον τὴν μίμησιν τοῦ σφάλματος. Τὸ γὰρ ἄτοπον αὐτόθεν πρόδηλον καὶ πᾶσιν ἐναργὲς, οἷς τι καὶ μικρὸν τοῦ λογίζεσθαι μέτεστιν. Οἱ Καθαροὶ καὶ αὐτοὶ τῶν ἀπεσχισμένων εἰσί· πλὴν ἀλλ' ἔδοξε τοῖς ἀρχαίοις, τοῖς περὶ Κυπριανὸν λέγω καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἡμέτερον, τούτοις πάντας μιᾷ ψήφῳ ὑποβαλεῖν, Καθαροὺς καὶ Ἐγκρατίτας καὶ Ὑδροπαραστάτας καὶ Ἀποτακτίτας· διότι ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ διὰ σχίσματος γέγονεν· οἱ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἔτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς· ἐπέλιπε γὰρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν. Οἱ μὲν γὰρ πρῶτοι ἀναχωρήσαντες, παρὰ τῶν Πατέρων ἔσχον τὰς χειροτονίας, καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν, εἶχον τὸ χάρισμα τὸ πνευματικὸν, οἱ δὲ ἀπορραγέντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον ἐξουσίαν, οὔτε ἠδύναντο χάριν Πνεύματος ἁγίου ἑτέροις παρέχειν, ἧς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασι· διὸ ὡς παρὰ λαϊκῶν βαπτιζομένους τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκέλευσαν, ἐρχομένους ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, τῷ ἀληθινῷ βαπτίσματι τῷ τῆς Ἐκκλησίας ἀνακαθαίρεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ ὅλως ἔδοξέ τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, οἰκονομίας ἕνεκα τῶν πολλῶν, δεχθῆναι αὐτῶν τὸ βάπτισμα, ἔστω δεκτόν. Τὸ δὲ τῶν Ἐγκρατιτῶν κακούργημα νοῆσαι ἡμᾶς δεῖ, ὅτι ἵνα αὐτοὺς ἀπροσδέκτους ποιή-

σωσι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπεχείρησαν λοιπὸν, ἰδίῳ προκαταλαμβάνειν βαπτίσματι, ὅθεν καὶ τὴν συνήθειαν τὴν ἑαυτῶν παρεχάραξαν. Νομίζω τοίνυν, ὅτι ἐπειδὴ οὐδέν ἐστι περὶ αὐτῶν φανερῶς διηγορευμένον, ἡμᾶς προσῆκεν ἀθετεῖν αὐτῶν τὸ βάπτισμα, κἂν τις ᾖ παρ' αὐτῶν εἰληφὼς, προσιόντα τῇ Ἐκκλησίᾳ βαπτίζειν. Ἐὰν μέντοι μέλλῃ τῇ καθόλου οἰκονομίᾳ ἐμπόδιον ἔσεσθαι τοῦτο, πάλιν τῷ ἔθει χρηστέον καὶ τοῖς οἰκονομήσασι τὰ καθ' ἡμᾶς Πατράσιν ἀκολουθητέον· ὑροῤῶμαι γὰρ μήποτε, ὡς βουλόμεθα ὀκνηροὺς αὐτοὺς περὶ τὸ βαπτίζειν ποιῆσαι, ἐμποδίσωμεν τοῖς σῳζομένοις διὰ τὸ τῆς προτάσεως (1) αὐστηρόν. Εἰ δὲ ἐκεῖνοι φυλάττουσι τὸ ἡμέτερερον βάπτισμα, τοῦτο ἡμᾶς μὴ δυσωπείτω· οὐ γὰρ ἀντιδιδόναι αὐτοῖς ὑπεύθυνοι χάριν ἐσμὲν, ἀλλὰ δουλεύειν ἀκριβείᾳ Κανόνων. Παντὶ δὲ λόγῳ τυπωθήτω, τοὺς ἐπὶ τὸν βαπτισμὸν ἐκείνων προσερχομένους χρίεσθαι ὑπὸ πιστῶν δηλαδὴ, καὶ οὕτω προσιέναι τοῖς Μυστηρίοις. Οἶδα δὲ ὅτι τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς περὶ Ζώνιον (2) καὶ Σατορνῖνον, ἀπ' ἐκείνης ὄντας τῆς τάξεως προσεδεξάμεθα εἰς τὴν καθέδραν τῶν Ἐπισκόπων. Ὥστε τοὺς τῷ τάγματι ἐκείνων συνημμένους οὐκ ἔτι δυνάμεθα διακρίνειν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οἷον Κανόνα τινὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας ἐκθέμενοι, διὰ τῆς τῶν Ἐπισκόπων παραδοχῆς».

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ ἐπροοιμίασεν ὁ Ἅγιος, ἀκολούθως ἀποκρίνεται πρὸς ἐκεῖνα, ὁποῦ ὁ Ἀμφιλόχιος τὸν ἠρώτησε. Μέλλωντας δὲ νὰ εἴπῃ διὰ τὸ βάπτισμα τῶν σχισματιστῶν Καθαρῶν, ἤτοι Ναυατιανῶν καὶ τῶν αἱρετικῶν Πεπουζηνῶν (περὶ ὧν ὅρα τὰς ὑποσημ. τοῦ ζ'. τῆς β'.), ἤτοι Μοντανιστῶν, ἀναβατικώτερον, καθολικώτερον, ποιεῖ τὸν λόγον, καὶ τὴν τῶν παλαιῶν ἐκείνην ἀναφέρει διαίρεσιν, καθ' ἣν ἄλλοι μὲν λέγονται Αἱρετικοὶ, ἄλλοι δὲ Σχισματικοὶ, καὶ ἄλλοι Παρασυνάγωγοι. Καὶ Παρασυνάγωγοι μὲν εἶναι οἱ ἀνυπότακτοι Πρεσβύτεροι καὶ Ἐπίσκοποι ἐκεῖνοι, οἵτινες μὲ τὸ νὰ ἔπεσαν εἰς σφάλματα, καθῃρέθησαν μὲν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην κανονικῶς· μὴ θέλοντες δὲ νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τοὺς Κανόνας αὐθεντικῶς, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐξεδίκησαν καὶ ἐνήργουν τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης καὶ Ἱερωσύνης κατ' ἰδίαν, μαζὴ δὲ μὲ αὐτοὺς συνηκολούθησαν καὶ ἄλλοι, ἀποστατήσαντες ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Σχισματικοὶ δὲ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὁποῦ διαφέρονται πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὄχι διὰ δόγματα πίστεως, ἀλλὰ διὰ κάποια ζητήματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ εὐκολοϊάτρευτα. Αἱρετικοὶ δὲ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ διαφορὰ παρευθὺς καὶ ἀμέσως εἶναι περὶ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως, ἤτοι οἱ κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὰ δόγματα χωρισμένοι ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ παντελῶς ἀπομεμακρυσμένοι (3). Οἱ Παρασυνάγωγοι λοιπὸν ἑνώνονται πάλιν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν μὲ μόνην ἀξιόλογον μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ὄντες Ἱερεῖς καὶ Κληρικοὶ ἐπιστρέφοντες, εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ βαθμὸν ὁποῦ ἦσαν πρότερον, δέχονται (4). Οἱ δὲ Αἱρετικοὶ, ὁποῖοι εἶναι οἱ Μανιχαῖοι, Οὐαλεντῖνοι καὶ Μαρκιωνισταὶ (περὶ ὧν ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ιέ. τῆς ς'.) καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ Πεπουζηνοὶ, περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ ὅσοι ἄλλοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, βαπτίζονται ὡσὰν οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ Πατέρες ἐκεῖνο μόνον τὸ Βάπτισμα ἔκριναν νὰ δεχθῇ, τὸ ὁποῖον δὲν ἐκβαίνει τελείως ἀπὸ τὴν πίστιν, τὸ δὲ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα, ὡς ἔξω τῆς ὀρθῆς πίστεως ὄν, ἔκριναν νὰ ἀποβάλουσι παντελῶς. Διὰ τοῦτο ἀκολούθως καὶ οἱ Πεπουζηνοὶ μὲ τὸ νὰ βαπτίζουν, ὄχι εἰς τὰ παραδεδομένα, ἤτοι ὄχι εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ Μοντανὸν καὶ Πρίσκιλλαν, καὶ ἐντεῦθεν μὲ τὸ νὰ βλασφημοῦν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, (ἥτις βλασφημία εἶναι ἀσυγχώρητος) ἐπιφημίζοντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Παρακλήτου εἰς ἀνθρώπους θνητοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους θεοποιοῦντες, αἱρετικοὶ φανερὰ εἶναι· ὅθεν καὶ πρέπει, ἐπιστρέφοντες νὰ βαπτίζωνται. Εἰ δὲ καὶ Διονύσιος (ὁ Ἀλεξανδρείας δηλ.) λέγει νὰ μὴ βαπτίζωνται, ὅμως εἰς τοῦτο ἔσφαλε, καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει κατὰ τοῦτο νὰ τὸν ἀκολουθῶμεν. Περὶ δὲ τῶν Σχισματικῶν δύω γνῶμαι ἐστάθησαν. Ὁ μὲν γὰρ ἅγιος Κυπριανὸς καὶ αἱ περὶ αὐτὸν ἐν Ἀφρικῇ γενόμεναι δύω Σύνοδοι (ὅρα τὸν Κανόνα αὐτοῦ), ἀλλὰ καὶ ἡ Σύνοδος ὁποῦ ἔγινεν ἐν Ἰκονίῳ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Φιρμιλιανοῦ (τὸν ὁποῖον ἐδικόν του ὀνομάζει ὁ Βασίλειος, ὡς χρηματίσαντα Καισαρείας Ἐπίσκοπον), φυλάττοντες τὴν ἀκρίβειαν ἐπρόσταξαν, ὅτι οἱ Καθαροὶ οὗτοι, περὶ ὧν ὁ λόγος, οἱ Ἐγκρατῖται καὶ Ἀποτακτῖται (ὅρα ὑποσημείωσιν τοῦ ιέ. τῆς ς'.) καὶ οἱ Ὑδροπαραστάται (ὅρα ὑποσημ. τοῦ λϐ'. τῆς ς'.) καὶ ἁπλῶς ὅλοι οἱ Σχισματικοὶ, ἐρχόμενοι εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, νὰ βαπτίζωνται, ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι Ἱερωμένοι τῶν Σχισματικῶν εἶχον μὲν τὸ χάρισμα τοῦ νὰ χειροτονοῦν καὶ τοῦ νὰ βαπτίζουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀφ' οὗ δὲ μίαν φορὰν ἐσχίσθησαν ἀπὸ τὸ ὅλον σῶμα

(1) Ἐν ἄλλοις, Προστάξεως, ὃ καὶ καταλληλότερον.

(2) Ἐν ἄλλοις, Ζωῖν ἢ Ζώϊον.

(3) Διὸ καὶ Γεώργιος ὁ Σχολάριος ἐν τῷ κατὰ Σιμωνίας, αἱρετικὸς εἶναι, λέγει. κάθε ἕνας ὁποῦ ἢ κατ' εὐθείαν, ἢ πλαγίως πλανᾶται περί τι τῶν ἄρθρων τῆς πίστεως. Καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι φασίν· Αἱρετικός ἐστι, καὶ τοῖς τῶν αἱρετικῶν ὑπόκειται νόμοις, ὁ μικρὸν γοῦν τι τῆς ὀρθῆς πίστεως παρεκκλίνων. Καὶ ὁ Ταράσιος ἐν τῇ ά. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου λέγει· Τὸ ἐπὶ δόγμασιν εἴτε μικροῖς, εἴτε μεγάλοις ἁμαρτάνειν, ταὐτόν ἐστι· ἑξ ἀμφοτέρων γὰρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται. Καὶ ὁ Φώτιος, γράφων πρὸς τὸν Ῥώμης Νικόλαον· καὶ γάρ ἐστιν ὄντως τὰ κοινὰ πᾶσιν ἅπαντα φυλάττειν ἐπάναγκες, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὰ περὶ πίστεως. Ἔνθα καὶ τὸ παρεκκλῖναι μικρὸν, ἁμαρτεῖν ἐστιν ἁμαρτίαν τὴν πρὸς θάνατον. Διαφέρουσι δὲ οἱ αἱρετικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, καθ' ὅτι οἱ μὲν αἱρετικοὶ δὲν φρονοῦσιν ὀρθῶς τὰ τῶν χριστιανῶν, οἱ δὲ ἄπιστοι τελείως δὲν δέχονται τὴν ἐνσαρκον τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίαν. (Μελέτιος ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 71.).

(4) Ὅρα περὶ τούτων τὸν ιγ'. τῆς Πρωτοδευτέρας.

τῆς Ἐκκλησίας (1), ἔχασαν αὐτὸ καὶ δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ βαπτίσουν ἄλλους ἢ νὰ χειροτονήσουν, καὶ ἁπλῶς νὰ δώσουν χάριν, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ σχίσματος ἐστερήθησαν· ὅθεν καὶ οἱ παρ' αὐτῶν βαπτιζόμενοι λογίζονται ὅτι ἀπὸ λαϊκοὺς ἐβαπτίσθησαν, διὸ καὶ χρειάζονται νὰ βαπτισθοῦν. Μερικοὶ δὲ Ἐπίσκοποι κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα αὐτῶν, χάριν οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως, καὶ οὐχὶ ἀκριβείας, ὡσὰν ὁποῦ οἱ σχισματικοὶ εἶναι ἀκόμη μέλη ἐκ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ἂς ἦναι δεκτόν· οἱ σχισματικοὶ Ἐγκρατῖται ὅμως ἰδικίτερον πρέπει νὰ βαπτίζωνται ἐπιστρέφοντες, κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν κανόνων. Καὶ διατὶ ἴδιον ἐπενόησαν βάπτισμα, παραχαράζαντες τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι παράδοσιν (2), καὶ διατὶ περὶ τούτων ξεχωριστὴ καὶ φανερὰ ψῆφος δὲν ἔγεινε πῶς πρέπει νὰ δέχωνται· ἂν δὲ αὐτοὶ δὲν ἀναβαπτίζουσι τοὺς ἐκ τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν προσερχομένους εἰς αὐτούς, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς δυσωπήσῃ, εἰς τὸ νὰ μὴ βαπτίζωμεν ἀμοιβαίως καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς ἡμᾶς προσερχομένους. Πλὴν ἀνίσως καὶ τοῦτο, τὸ νὰ βαπτίζωμεν αὐτοὺς ἐπιστρέφοντας, ἔχῃ νὰ γένῃ ἐμπόδιον εἰς τὴν κοινὴν συγκατάβασιν καὶ οἰκονομίαν, ὁποῦ περὶ πάντων τῶν σχισματικῶν ἔκαμαν οἱ Πατέρες, ἂς ἀκολουθοῦμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὴν, μήπως διὰ τὴν αὐστηρότητα τῆς προσταγῆς ταύτης τοὺς κάμνωμεν ἀμελεῖς εἰς τὸ νὰ βαπτίζωνται, αἰσχυνομένους τάχα, ὅτι ὡσὰν ἄπιστοι τελείως βαπτίζονται, καὶ ἀκολούθως ἐμποδίσωμεν τὴν σωτηρίαν τους. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅσοι βαπτισθοῦν εἰς τὸ ἐκείνων βάπτισμα, οὗτοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐξάπαντος τρόπου πρέπει νὰ χρίωνται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μὲ τὸ ἅγιον Μύρον, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Καὶ ἐπειδὴ ἐδέχθημεν τοὺς τῶν Ἐγκρατιτῶν αὐτῶν Ἐπισκόπους καὶ τὰς χειροτονίας, μὲ τὴν παραδοχὴν ταύτην, ἐποιήσαμεν διὰ τῶν ἔργων ὡσὰν ἕνα Κανόνα, καὶ ἐδείξαμεν ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι χωρισμένοι ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅρα καὶ τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ μς'. Ἀποστολ. τοῦ ή. τῆς ά. καὶ τοῦ ζ'. τῆς β'. (3).

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀπος. ξς'. τῆς ἐν Ἀγκ. κα'. τῆς ς'. Ἁ. Βασ. π'.

«Ἡ φθείρασα κατ' ἐπιτήδευσιν, φόνου δίκην ὑπέχει. Ἀκριβολογία δὲ ἐκμεμορφωμένου καὶ ἀνεξεικονίστου παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐκδικεῖται, οὐ μόνον τὸ γεννηθησόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἑαυτὴν ἐπιβουλεύσασα· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐναποθνήσκουσι ταῖς τοιαύταις ἐπιχειρήσεσιν αἱ γυναῖκες· πρόσεστι δὲ τούτῳ καὶ ἡ φθορὰ τοῦ ἐμβρύου ἕτερος φόνος, κατά γε τὴν ἐπίνοιαν τῶν ταῦτα τολμώντων. Δεῖ μέντοι μὴ μέχρι τῆς ἐξόδου παρατείνειν αὐτῶν τὴν ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ δέχεσθαι μὲν μετὰ τὸ μέτρον τῶν δέκα ἐτῶν, ὁρίζειν δὲ μὴ χρόνῳ, ἀλλὰ τρόπῳ τῆς μετανοίας τὴν θεραπείαν». || Τῆς ά. ιβ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐκείνη ἡ γυναῖκα ὁποῦ θανατώσει ἐπίτηδες τὸ παιδίον, ὁποῦ εἶναι ἐγγαστρωμένη, μὲ βότανα καὶ φαρμακερὰ ποτὰ, ἢ μὲ ὑπὲρ δύναμίν της βάρη, ἢ καὶ μὲ ἄλλους τρόπους, φονεύτρια εἶναι. Διαφορὰ δὲ κοντὰ εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι, καθὼς ἦτο κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἂν θετέον, τὸ παιδίον, ὁποῦ ἀποθαμμένον ἀποβλῆθῃ, ἦναι ἀκόμη ἀμόρφωτον, ὡσὰν ἕνα κομμάτι κρέας, ἢ μεμορφωμένον, ἔχον τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰ μέλη ὅλα ἀκέραια τοῦ ἀνθρώπου (4), ἐπειδὴ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς φθορᾶς δὲν ἀποθνήσκει

(1) Διότι, καθὼς ὅταν ἓν μέλος κοπῇ ἀπὸ τὸ σῶμα, νεκροῦται παρευθὺς μὲ τὸ νὰ μὴ μεταδίδεται πλέον εἰς αὐτὸ ζωτικὴ δύναμις, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἐσχίσθησαν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐνεκρώθησαν παρευθὺς, καὶ τὴν πνευματικὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχασαν, μὴ μεταδιδομένης ταύτης εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν ἀφῶν καὶ συνδέσμων, ἤτοι διὰ τῆς κατὰ Πνεῦμα ἑνώσεως. Σημείωσαι ὅμως κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 968. τῆς Δωδεκαβίβλ.) ὅτι καὶ ἡ παρασυναγωγὴ εἶδός ἐστι σχίσματος, ἄνευ αἱρέσεως, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸ κακῶς διῃρημένον καὶ διαμένον, εἰς αἵρεσιν μεταγίνεται. Διὸ καὶ ὁ ς'. Κανὼν τῆς β'. μὲ τοὺς αἱρετικοὺς συναριθμεῖ τοὺς ὑγιᾶ μὲν ἔχοντας πίστιν, κεχωρισμένους δὲ ὄντας, καὶ κατὰ τῶν Κανονικῶν Ἐπισκόπων φατρίας κατ' ἰδίαν συνάγοντας. Οἱ δὲ Σχισματικοὶ σχισματοαιρετικοὶ εἰσὶ, καθ' ὅτι ὁ Αὐγουστῖνος (ἐπιστολῇ ρα'.) λέγει, ὅτι δὲν εἶναι κἀνὲν σχίσμα, εἰμὴ πρότερον αἵρεσιν ἀναπλάσῃ, ἵνα ὀρθῶς δόξῃ τῆς Ἐκκλησίας χωρισθῆναι. Καὶ Κεφ. ιά. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. ὁ αὐτὸς λέγει· Τὸ σχίσμα κακῶς διαμένον, γίνεται αἵρεσις, ἢ καταφέρεται εἰς αἵρεσιν, εἰ καὶ τοὺς Σχισματικοὺς κυρίως, οὐχ ἡ διάφορος πίστις ποιεῖ, ἀλλ' ἡ διαρρηχθεῖσα τῆς κοινωνίας συντροφία (αὐτόθι).

(2) Καὶ ἂν οἱ Σχισματικοὶ οὗτοι διατὶ παρεχάραξαν τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι συνήθειαν, ἄξιοι ἐκρίθησαν παρὰ τῷ μεγάλῳ τούτῳ Πατρὶ Βασιλείῳ νὰ βαπτίζωνται, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ βαπτίζωνται οἱ παραχαράξαντες, μᾶλλον δὲ παντελῶς διαφθείραντες τὴν τοῦ βαπτίσματος παράδοσιν Λατῖνοι, καὶ οὐ μόνον σχισματικοὶ, ἀλλὰ καὶ αἱρετικοὶ φανεροὶ ὑπάρχοντες;

(3) Σημείωσαι ὅτι ὁ Κανὼν οὗτος ἀπὸ τοῦ, τὸ δὲ τῶν Ἐγκρατητῶν κακούργημα νοῆσαι ἡμᾶς δεῖ, ἕως τέλους, ἀναφέρεται ἐν τῇ ά. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου.

(4) Ἐν γὰρ τῷ κα'. τῆς Ἐξόδου 22 γέγραπται ὅτι, ἂν τύχῃ νὰ κτυπήσῃ τινὰς τὴν ἐγγαστρωμένην γυναῖκα καὶ ἀποβάλῃ τὸ ἔμβρυον, ἐὰν μὲν εὔγῃ αὐτὸ ἀμόρφωτον καὶ ἀτελὲς, νὰ πληρώνῃ τόσα ἄσπρα, ὅσα ἤθελε ζητήσει ὁ ἄνδρας τῆς γυναικὸς, ὡσὰν ὁποῦ ἀκόμη δὲν εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχῃ λογικὴν ψυχὴν, κατὰ τὸν Θεοδώρητον καὶ Διόδωρον, ἐὰν δὲ ἦναι μεμορφωμένον καὶ τέλειον, νὰ θανατώνεται ὁ θανατώσας αὐτὸ ὡς φονεὺς τελείου ἀνθρώπου ὑπάρχων, ἔχοντος τό τε σῶμα τέλειον καὶ ψυχὴν λογικήν. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι ἡ

μόνον τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἔμβρυον, ἀλλὰ ταῖς περισσότεραις φοραῖς καὶ αὐτὴ ἡ τοῦτο ἐγγαστρωμένη γυναῖκα συναποθνήσκει ὁμοῦ μὲ τὸ ἔμβρυον, ὥστε καὶ διὰ τοὺς δύω φόνους αὐτοὺς, ὡς φονεῖς ἐπιτιμῶνται οἱ τοῦτο ποιοῦντες, εἴτε ἄνδρες εἶναι, εἴτε γυναῖκες. Δὲν ἐπιτιμῶνται ὅμως νὰ ἀπέχουσι τῶν Μυστηρίων εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίαν εἰς δέκα χρόνους μόνον, κατὰ τὸ ἐπιτίμιον δηλ. τῶν μὴ θελημ̣ατικῶς φονευσάντων (κατὰ τὸν νζ΄. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), πλὴν δὲν πρέπει νὰ περιγράφηται ἡ μετάνοια τῶν τοιούτων εἰς τοὺς χρόνους, ἀλλὰ εἰς τὸν τρόπον τῆς μετανοίας των· ὥστε, ἂν αὐτοὶ θερμότερον μετανοοῦν, ὀλιγοστεύουν οἱ δέκα χρόνοι τοῦ ἐπιτιμίου ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν, ἂν δὲ ἀμελέστερον, αὐξάνουσι περισσότερον. Ὅρα καὶ τὸν ξ΄. Ἀποστολικὸν, τὸν ϡά. τῆς ς΄. ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιβ΄. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Γ΄.

«Διάκονος μετὰ τὴν διακονίαν πορνεύσας, ἀπόβλητος μὲν τῆς διακονίας ἔσται, εἰς δὲ τὸν τῶν λαϊκῶν ἀπωσθεὶς τόπον, τῆς κοινωνίας οὐκ εἰρχθήσεται· διότι ἀρχαῖός ἐστι Κανὼν τοὺς ἀπὸ βαθμοῦ πεπτωκότας, τούτῳ μόνῳ τῷ τρόπῳ τῆς κολάσεως ὑποβάλλεσθαι, ἀκολουθησάντων, ὡς οἶμαι, τῶν ἐξ ἀρχῆς τῷ νόμῳ ἐκείνῳ τῷ, «οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό.» [Ναούμ. ά. 9΄.] Καὶ δι' ἑτέραν δὲ αἰτίαν, ὅτι οἱ μὲν ἐν τῷ λαϊκῷ ὄντες τάγματι, ἐκβεβλημένοι τοῦ τόπου τῶν πιστῶν, πάλιν εἰς τὸν ἀφ' οὗ ἐξέπεσον τόπον ἀναλαμβάνονται, ὁ δὲ Διάκονος ἅπαξ ἔχει διαρκῆ τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως. Ὡς οὖν οὐκ ἀποδιδομένης αὐτῷ τῆς διακονίας, ἐπὶ ταύτης ἔστησαν μόνης τῆς ἐκδικήσεως. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐκ τῶν τύπων. Καθ' ὅλου δὲ ἀληθέστερόν ἐστιν ἴαμα ἡ τῆς ἁμαρτίας ἀναχώρησις. Ὥστε ὁ διὰ σαρκὸς ἡδονὴν ἀθετήσας τὴν χάριν, διὰ τοῦ συντριμμοῦ τῆς καρδίας καὶ πάσης δουλαγωγίας τῆς κατ' ἐγκράτειαν τῶν ἡδονῶν ἀποστὰς, ὑφ' ὧν κατεστράφη, τελείαν ἡμῖν παρέξει τῆς ἰατρεύσεως αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν. Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τὰ τῆς συνηθείας, ἔπεσθαι δὲ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα, τῷ παραδοθέντι τύπῳ.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως Διάκονος μετὰ τὴν χειροτονίαν πορνεύσῃ, καθαιρεῖται μὲν ἀπὸ τὴν διακονίαν, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν βάλλεται, δὲν ἀποδιώκεται ὅμως ἀπὸ τὴν κοινωνίαν (1), ἤτοι ἀπὸ τὴν μετὰ τῶν πιστῶν σύστασιν καὶ προσευχὴν, ταὐτὸν εἰπεῖν, δὲν ἀφορίζεται ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς οἱ κατηχούμενοι (οὐχὶ δὲ καὶ μεταλαμβάνει), ἐπειδὴ ὁ κέ. τῶν Ἀποστόλων (ὃν καὶ ἀνάγνωθι) μὲ τὴν παιδείαν μόνην τῆς καθαιρέσεως ἐπαίδευσε τούτους, ὄχι δὲ καὶ μὲ τὴν τοῦ ἀφορισμοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας· ἕνα μὲν, διατὶ ἠκολούθησεν εἰς τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο, τὸ λέγον· Δὲν θέλεις παιδεύσεις τινὰ δύω φοραῖς διὰ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα, καὶ ἄλλο δὲ (τοῦτο τὸ λέγει ὁ Βασίλειος ἀπὸ λόγου του), διατὶ οἱ μὲν λαϊκοὶ ἁμαρτάνοντες, διώκονται μὲν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς μετὰ τῶν πιστῶν συστάσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφ' οὗ δὲ τελιώσουν τοὺς διορισθέντας χρόνους τῆς μετανοίας, πάλιν τὸν αὐτὸν τόπον ἀναλαμβάνουσιν. Ὁ δὲ Διάκονος (καὶ ἁπλῶς κάθε Ἱερωμένος), ἀφ' οὗ μίαν φορὰν καθαιρεθῇ καὶ χάσῃ τὴν διακονίαν, δεύτερον δὲν λαμβάνει αὐτὴν (ὅρα τὴν β΄. ὑποσημ. τοῦ κή. Ἀποστολικοῦ). Καὶ λοιπὸν λέγει, ἐπειδὴ ἄλλην φορὰν δὲν τοῦ δίδεται ἡ διακονία, διὰ τοῦτο οἱ παλαιοὶ Κανόνες, ἤγουν οἱ Ἀποστολικοὶ, εἰς τὴν καθαίρεσιν καὶ μόνην ἔστησαν τὴν τιμωρίαν, καθαιρείσθω καὶ μὴ ἀφοριζέσθω δηλαδὴ, προστάξαντες. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι τὸ ἐπιτίμιον, ὁποῦ οἱ Κανόνες συνηθίζουν νὰ δίδουν εἰς τοὺς πορνεύσαντας Διακόνους, ἤγουν μόνη ἡ καθαίρεσις. Καθολικὴ ὅμως καὶ τελεία καὶ ἀκριβὴς ἰατρεία εἰς αὐτοὺς εἶναι, τὸ νὰ κάμουν ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸ νὰ μακρύνουν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας κατεσκλαβώθησαν καὶ τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης ἔχασαν, μὲ συντριβὴν, μὲ ἐγκράτειαν καὶ κάθε ἄλλην δουλαγωγίαν καὶ κακοπάθειαν. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ μέρος τοῦ Κανόνος τούτου, τὸ διαλαμβάνον περὶ τῆς συνηθείας καὶ ἀκριβείας (2), ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ΄. τῆς ά. καὶ μάλιστα εἰς τὴν τοῦ ρϐ΄. τῆς ς΄. ὑποσημείωσιν· αὐτολεξεὶ γὰρ παρ' ἐκείνου ἀναφέρεται καὶ παρ' ἡμῶν ἑρμηνεύεται.

παρατήρησις αὕτη δὲν θεωρεῖται τώρα εἰς ἡμᾶς, καθ' ὅτι καὶ ὁ τὸ ἀτελὲς καὶ ἀμόρφωτον ἔμβρυον θανατώσας, φονεύς ἐστιν, ἐπειδὴ τοῦτο, ἂν καὶ τότε δὲν ἦτο τέλειος ἄνθρωπος, ἔμελλεν ὅμως ἀναγκαίως κατὰ τὴν ἀπαραίτητον ἀκολουθίαν τῶν νόμων τῆς φύσεως νὰ τελειωθῇ.

(1) Κάποιοι ἐνόησαν διὰ κοινωνίαν ἐνταῦθα τὴν μετάληψιν τῶν θείων Μυστηρίων, ὅμως δὲν εἶναι ἔτσι, ἀλλὰ καθὼς ἡμεῖς ἐξηγήσαμεν, οὕτω νοεῖται. Καὶ ὁ λϐ΄. τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς ἐξηγεῖ τοῦτον, οὕτω λέγων· «Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες Κληρικοὶ, τοῦ βαθμοῦ μὲν κατάγονται, τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείργονται· οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό». Μετὰ τῶν λαϊκῶν ἵσταται λοιπὸν, καὶ οὐκ ἐκβάλλεται τῆς Ἐκκλησίας, ὅμως καὶ δὲν κοινωνεῖ τῶν Μυστηρίων, καθὼς τινες λέγουσιν, ὅτι ὁ μϐ΄. τοῦ αὐτοῦ λέγει οὕτω· «Ἡ Διάκονος ἡ τῷ Ἕλληνι συμπορνεύσασα δεκτή ἐστιν εἰς κοινωνίαν (τὴν μετὰ τῶν πιστῶν δηλονότι), εἰς δὲ τὴν προσφορὰν (ἰδοὺ ἡ τῶν Μυστηρίων) δεχθήσεται τῷ ζ΄. ἔτει.» Λέγουσι δὲ οἱ ἑρμηνευταὶ, ὅτι διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἕλληνα μίξιν ἐπετέθη αὐτῇ τὸ βαρὺ ἐπιτίμιον. Λοιπὸν καὶ τῷ Διακόνῳ ἔσται μὲν ὡσαύτως ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας τῶν Μυστηρίων, ἴσως δὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ τῶν πορνευόντων, ὅπερ αὐτὸς ὥρισεν, οἷον ἔτη 4.

(2) Μερικοὶ λέγουσιν, ὅτι συνήθειαν μὲν ὀνομάζει ὁ Ἅγιος

ΚΑΝΩΝ Δ'.

«Περὶ τριγάμων καὶ πολυγάμων τὸν αὐτὸν ὡρίσαμεν Κανόνα, ὃν καὶ ἐπὶ τῶν διγάμων ἀναλόγως. Ἐνιαυτὸν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν διγάμων, ἄλλοι δὲ, δύω ἔτη. Τοὺς δὲ τριγάμους ἐν τρισὶ καὶ τέταρσι πολλάκις ἔτεσιν ἀφορίζουσιν. Ὀνομάζουσι δὲ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔτι γάμον, ἀλλὰ πολυγαμίαν, μᾶλλον δὲ πορνείαν κεκολασμένην· δι' ὃ καὶ ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι πέντε ἄνδρας διαμειψάσῃ ὃν νῦν, φησὶν, ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ, [Ἰωάν. δ'. 18.] ὡς οὐκ ἔτι ἀξίων ὄντων τῶν ὑπερεκπεσόντων τοῦ μέτρου τῆς διγαμίας, τῷ τοῦ ἀνδρὸς, ἢ τῆς γυναικὸς καλεῖσθαι προσρήματι. Συνήθειαν δὲ κατελάβομεν ἐπὶ τῶν τριγάμων πενταετίας ἀφορισμὸν οὐκ ἀπὸ Κανόνος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν προειληφότων ἀκολουθίας. Δεῖ δὲ μὴ πάντῃ αὐτοὺς ἀπείργειν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀκροάσεως αὐτοὺς ἀξιοῦν ἐν δύω που ἔτεσιν ἢ τρισὶ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτρέπειν, συστήκειν μὲν, τῆς δὲ κοινωνίας τοῦ ἁγαθοῦ ἀπέχεσθαι, καὶ οὕτως ἐνδειξαμένους καρπόν τινα μετανοίας, ἀποκαθιστᾶν τῷ τόπῳ τῆς κοινωνίας».

Ἑρμηνεία.

Περὶ τριγαμίας διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν λέγων, ὅτι τὴν τριγαμίαν οἱ παλαιοὶ Πατέρες δὲν ὀνομάζουσι γάμον, ἀλλὰ πολυγαμίαν (καὶ ἴσως ἐννοεῖ ἐδῶ τοὺς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Πατέρας, οἵτινες ἐν τῷ γ'. Κανόνι πλείστους γάμους τὸν τρίτον γάμον ὀνομάζουσιν), ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πορνείαν ὄχι ἐξαπλωμένην εἰς κάθε γυναῖκα, ἀλλὰ συνεσταλμένην εἰς μίαν γυναῖκα. Ὅθεν, τόσον αἱ τριγαμοῦσαι γυναῖκες· δὲν εἶναι ἄξιαι νὰ ὀνομάζωνται παρὰ τῶν τριγάμων ἀνδρῶν γυναῖκές των, ὅσον καὶ οἱ τρίγαμοι ἄνδρες δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ὀνομάζωνται ἀπὸ τὰς τριγάμους γυναῖκας ἄνδρες αὐτῶν. Διότι καὶ ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τὴν πέντε ἄνδρας λαβοῦσαν Σαμαρείτιδα, ὅτι τὸν ἄνδρα ὁποῦ ἔχεις τώρα δὲν εἶναι νόμιμος, καὶ ἀκολούθως δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ὀνομάζεται ἄνδρας σου. Τοὺς τριγάμους λοιπὸν καὶ πολυγάμους τούτους, μερικοὶ μὲν κανονίζουν ἀναλόγως μὲ τοὺς διγάμους, ἤγουν ἐπειδὴ καὶ τοὺς διγάμους ἄλλοι μὲν ἕνα χρόνον, ἄλλοι δὲ δύω κανονίζουν, διὰ τοῦτο τοὺς τριγάμους ἀναλόγως μὲ τοὺς χρόνους τῶν διγάμων, εἰς τρεῖς καὶ τέσσαρας χρόνους κανονίζουν. Ἀπὸ τὴν τῶν προγενεστέρων ὅμως συνήθειαν καὶ ὄχι ἀπὸ Κανόνα, πέντε χρόνους αὐτοὶ κανονίζονται. Πλὴν δὲν πρέπει νὰ ἐκβάλλωνται τελείως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς οἱ ἔξω τῆς πόλης προσκλαίοντες, ἀλλὰ δύω χρόνους ἢ τρεῖς νὰ ἀκροῶνται τὰς Γραφὰς, καὶ μετὰ ταῦτα στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς χωρὶς νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ οὕτω καρπὸν δείξαντες μετανοίας, νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. καὶ ζ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ Ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

«Τοὺς ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν δέχεσθαι χρή. Δέχεσθαι δὲ δηλ. οὐκ ἀκρίτως, ἀλλὰ δοκιμάζοντας εἰ ἀληθινὴν ἐπιδείκνυνται τὴν ψῆφον τῆς μετανοίας, καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ».

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἀποροῦσαν ἂν πρέπῃ νὰ δέχωνται οἱ αἱρετικοὶ, μετανοοῦντες εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς των, ἀποκρίνεται ὁ Ἅγιος διὰ τοῦ πκρόντος Κανόνος ὅτι πρέπει νὰ δέχωνται, ὄχι ὅμως ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ νὰ δοκιμάζωμεν αὐτοὺς, ἂν τῇ ἀληθείᾳ μετανοοῦν καὶ ἀφίνουν τὰ αἱρετικὰ αὐτῶν δόγματα, καὶ καρποὺς δείχνουσι μετανοίας. Ὅρα τὸν ζ'. τῆς β'. καὶ ιϐ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

τοὺς Κανόνας τῶν ἄλλων Συνόδων, ἀκρίβειαν δὲ τοὺς ἰδικούς του. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ συνήθεια καὶ ἡ ἀκρίβεια ὁποῦ ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Ἅγιος, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Κανόνας ἐμπεριέχεται, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ιϐ'. καὶ ρϐ'. τῆς ς'· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι αὐτὴ, ὅτι τὴν ἀκρίβειαν ταύτην μόνος ὁ παρὼν Κανὼν τοῦ Ἁγίου ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς διὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα καθαιρεθέντας ἱερωμένους διορίζει, οἱ δὲ τῶν ἄλλων Κανόνες μόνην τὴν συνήθειαν εἰς αὐτοὺς διορίζουσιν, ἤτις εἶναι ἡ καθαίρεσις τοῦ βαθμοῦ των. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ὁ πνευματικὸς Πατὴρ δύναται νὰ κάμῃ συγκατάβασιν εἰς τὸν τὴν ἀκρίβειαν φυλάξαντα καθηρημένον, καὶ νὰ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ μεταλάβῃ τὰ Μυστήρια ὀγλιγορώτερα διὰ τὴν θερμήν του μετάνοιαν· ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ συγχωρήσῃ αὐτῷ εἰς τὸ νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἱερωσύνην, ἄπαγε. Παντοτινὴν γὰρ, φησὶν, ἔχει οὗτος τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Διάκονος οὗτος καὶ ἁπλῶς ὅλοι οἱ Ἱερωμένοι καθαιρούμενοι, καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν ἀποϐυθούμενοι, πρῶτον μετασχηματίζονται, ἤτοι ἀποβάλλουσι τὸ σχῆμα τῶν Ἱερωμένων, καὶ ἔτσι βάλλονται εἰς τὸν τύπον τῶν λαϊκῶν, καθὼς καὶ ὁ κα'. τῆς ς'. φανερῶς περὶ τούτου διορίζεται. Ἀπρεπὲς γὰρ καὶ ἀνοίκειον εἶναι νὰ στέκωνται οὗτοι μετὰ τῶν λαϊκῶν, ἔχοντες τὸ σχῆμα τῶν Κληρικῶν. Ὅτι δὲ οἱ καθαιρεθέντες μετεσχηματίζοντο, τὸ λέγει καὶ ὁ Βαλσαμὼν, ἑρμηνείᾳ τοῦ μδ'. Κανόνος τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Αὐτὸ τοῦτό φησι καὶ ὁ α'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ς'.

«Τῶν Κανονικῶν τὰς πορνείας εἰς γάμον μὴ καταλογίζεσθαι, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ διασπᾶν αὐτῶν τὴν συνάφειαν. Τοῦτο γὰρ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἀσφάλειαν λυσιτελὲς, καὶ τοῖς αἱρετικοῖς οὐ δώσει καθ' ἡμῶν λαβὴν, ὡς διὰ τὴν τοῦ ἁμαρτάνειν ἄδειαν ἐπισπωμένων πρὸς ἑαυτούς».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὲς Κανονικοὶ, ἤτοι Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ καὶ Καλογραῖαι παρθένοι ἤθελαν πορνεύσουν μὲ κἀμμίαν ἢ μὲ κανένα, νὰ μὴ συγχωροῦνται παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως νὰ στεφανώνωνται καὶ νὰ συζῶσιν ὡς τὰ ἄλλα ἀνδρόγυνα, ἀλλὰ νὰ χωρίζεται μὲ κάθε τρόπον τὸ παράνομον αὐτῶν συνοικέσιον, κἂν καὶ φθάσουν νὰ στεφανωθοῦν (1)· διατὶ τοῦτο, τὸ νὰ χωρίζωνται, πολλὰ συμφέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ μὴ κάμνῃ καὶ ἄλλος παρόμοιον πρᾶγμα, καὶ ἡ ἀξία τῆς Ἱερωσύνης καὶ τοῦ Μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος νὰ καταφρονῆται, καὶ διὰ νὰ μὴ εὑρίσκουν λαβὴν οἱ αἱρετικοὶ νὰ μᾶς κατηγοροῦν, λέγοντες ὅτι διὰ τοῦτο ἀφίνομεν τοὺς Ἱερωμένους καὶ Μοναχοὺς νὰ μένουν καὶ νὰ συζοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μὴ χωρίζοντες τοὺς ἀθέσμους γάμους αὐτῶν, διὰ νὰ τραβίζωμεν τοὺς αἱρετικοὺς εἰς τὴν πίστιν μας μὲ τὴν ἄδειαν ὁποῦ τῶν δίδομεν εἰς τὸ νὰ ἁμαρτάνουν. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμ. τοῦ κς'. Ἀποστολικοῦ, τοῦ ις'. τῆς δ'. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ζ'.

«Ἀρρενοφθόροι καὶ ζωοφθόροι καὶ φονεῖς καὶ φαρμακοὶ καὶ μοιχοὶ καὶ εἰδωλολάτραι, τῆς αὐτῆς καταδίκης εἰσὶν ἠξιωμένοι, ὥστε ὃν ἔχεις ἐπὶ τῶν ἄλλων τύπον, καὶ ἐπὶ τούτων φύλαξον. Τοὺς δὲ ἐν τριάκοντα ἔτεσι μετανοήσαντας ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, ἣν ἐν ἀγνοίᾳ ἔπραξαν, οὐδ' ἀμφιβάλλειν ἡμᾶς προσῆκεν εἰς τὸ παραδέξασθαι. Ἥτε γὰρ ἄγνοια συγγνώμης ἀξίους αὐτοὺς ποιεῖ, καὶ τὸ ἑκούσιον τῆς ἐξαγορεύσεως καὶ ἡ παράστασις ἐν τοσούτῳ χρόνῳ γινομένη σχεδὸν γὰρ ὅλην γενεὰν ἀνθρώπου παρεδόθησαν τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ ἀσχημονεῖν. Ὥστε κέλευσον αὐτοὺς ἤδη ἀνυπερθέτως δεχθῆναι, μάλιστα εἰ καὶ δάκρυα ἔχουσι δυσωποῦντά σου τὴν εὐσπλαγχνίαν, καὶ βίον ἐπιδείκνυνται ἄξιον συμπαθείας.»

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὴν ὁμοίαν παιδείαν καὶ τὸ ἐπιτίμιον καταδικάζει ὁ παρὼν Κανὼν τοὺς ἀρσενοκοίτας καὶ κτηνοβότας, (περὶ ὧν ὅρα τὸν ις'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ), καὶ τοὺς φονεῖς (ὅρα τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν), καὶ τοὺς φαρμακοὺς (ὅρα τὸν ξά. τῆς ς'.), καὶ τοὺς μοιχοὺς (ὅρα τὸν μή. Ἀποστολικὸν, καὶ πζ'. τῆς ς'.) καὶ τοὺς εἰδωλολάτρας, ἤτοι ἢ τοὺς μάγους, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν, ὡς ἐπικαλουμένους τοὺς δαίμονας, ἢ κατ' ἄλλους, τοὺς κατά τινα περίστασιν ἀρνηθέντας τὸν Χριστὸν καὶ θύσαντας εἰς τὰ εἴδωλα (καὶ ὅρα τὸν ιά. τῆς ά.)· εἰς τὴν αὐτὴν δὲ παιδείαν καταδικάζονται οὗτοι ὅλοι, ὄχι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων, διατὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ αὐτοὺς εἰς περισσοτέρους χρόνους ἐπιτιμῶνται, ἄλλοι δὲ εἰς ὀλιγωτέρους, ὡς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν τόποις καὶ Κανόσι φαίνονται· ἀλλὰ καθ' ὃ ὅλοι οὗτοι εἰς πολυχρόνια ἐπιτίμια ὑποβάλλονται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ καθ' ὃ ὅλοι εἰς τοὺς τέσσαρας τόπους τῆς μετανοίας ἐβάλλοντο, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅσοι δὲ εἰς τριάκοντα χρόνους ἐμετανόησαν διὰ τὴν σαρκικὴν ἀκαθαρσίαν ὁποῦ ἐν ἀγνοίᾳ ἔπραξαν, (τυχὸν μὲ συγγένισσαν αὐτῶν σμιχθέντες, χωρὶς νὰ ἠξεύρουν τὴν συγγένειαν ἢ τοιοῦτο ἄλλο), οὗτοι ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ δεχθοῦν εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων κοινωνίαν διὰ πολλὰ αἴτια, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς ἁμαρτίας, διὰ τὴν θεληματικὴν ἐξομολόγησίν των, διὰ τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀξίαν ἐλέους ζωὴν ὁποῦ δείχνουσι καὶ διὰ τὸ πολυχρόνιον ἐπιτίμιον ὁποῦ ἐδοκίμασαν. Διότι σχεδὸν μίαν ὁλόκληρον γενεὰν ἀνθρώπου παρεδόθησαν εἰς τὸν σατανᾶν, χωρισθέντες ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν πιστῶν, ὡς ὁ παραδοθεὶς ἐκεῖνος Κορίνθιος εἰς τὸν σατανᾶν, διὰ νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ, ὡς ἐκεῖνος, νὰ μὴ κάμνουν τοιαῦτα ἀκάθαρτα.

Συμφωνία.

Ἐν δὲ τῷ ξβ'. εἰς δεκαπέντε χρόνους κανονίζει τοὺς ἀρσενοκοίτας ὁ αὐτὸς Βασίλειος, ὡς καὶ τοὺς μοιχούς. Ὁ δὲ Νύσσης ἐν τῷ δ'. εἰς δεκαοκτὼ, λέγων, ὅτι αὕτη εἶναι ἀδικία εἰς τὸ ἀλλότριον, καὶ παρὰ φύσιν. Ὁ δὲ Νηστευτὴς ἐν τῷ ιή. αὐτοῦ Κανόνι τρία ἔτη ἐμποδίζει τὸν ἀρσενοκοίτην ἀπὸ τὴν κοινωνίαν μετὰ νηστείας, ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν. Ἐν τῷ ιθ'. λέγει, ὅτι, ἂν παιδίον φθαρῇ ἀπό τινος, Ἱερεὺς οὐ γίνεται, ἔξω μόνον ἂν εἰς μόνους τοὺς μηροὺς τὴν ροὴν ἐδέξατο. Ὁ δὲ Θεὸς προστάζει εἰς τὸ Λευϊτικὸν νὰ θανατώνωνται οἱ ἀρσενο-

(1) Σημείωσαι ὅτι ὄχι μόνον ἀφ' οὗ ἀκολουθήσῃ πορνεία, | ρωμένοι Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ δώσῃ ἄδειαν νὰ στεφανωθοῦν Ἱε- | παρομοίως καὶ ἂν δὲν ἀκολουθήσῃ προλαβόντως πορνεία.

κοῖται. «Καὶ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικὸς, βδέλυγμα ἐποίησαν ἀμφότεροι, θανάτῳ θανατούσθωσαν, ἔνοχοί εἰσιν.» [Λευϊτ. κ'. 13] (1).

ΚΑΝΩΝ Η'.

«Ὁ ἀξίνῃ παρὰ τὸν θυμὸν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς χρησάμενος, φονεύς ἐστι. Καλῶς δέ με ὑπέμνησας, καὶ ἀξίως τῆς σεαυτοῦ συνέσεως, εἰπεῖν περὶ τούτων πλατύτερον. Διότι πολλαὶ ἐν τοῖς ἑκουσίοις καὶ ἀκουσίοις διαφοραί. Ἀκούσιον μὲν γάρ ἐστι παντελῶς καὶ πόρρω τοῦ κατάρξαντος, τὸ ἀκοντίζοντα λίθον ἐπὶ κύνα ἢ δένδρον ἀνθρώπου τυχεῖν. Ἡ μὲν γὰρ ὁρμὴ ἦν τὸ θηρίον ἀμύνασθαι ἢ τὸν καρπὸν κατασεῖσαι, ὑπέβη δὲ αὐτομάτως τῇ πληγῇ κατὰ πάροδον παραπεσὼν, ὥστε τὸ τοιοῦτον ἀκούσιον. Ἀκούσιον μέντοι καὶ εἴ τις βουλόμενος ἐπιστρέψαι τινὰ, ἰμάντι ἢ ῥάβδῳ μὴ σκληρὰ τύπτοι, ἀποθάνοι δὲ ὁ τυπτόμενος. Ἡ γὰρ πρόθεσις ἐνταῦθα σκοπεῖται, ὅτι βελτιῶσαι ἐβούλετο τὸν ἁμαρτάνοντα, οὐκ ἀνελεῖν. Ἐν τοῖς ἀκουσίοις ἐστὶ κἀκεῖνο ὁμοίως τὸ, ἀμυνόμενόν τινα ἐν μάχῃ, ξύλῳ ἢ χειρὶ ἀφειδῶς ἐπὶ τὰ καίρια τὴν πληγὴν ἐνεγκεῖν, ὥστε κακῶσαι αὐτὸν οὐχ ὥστε παντελῶς ἀνελεῖν, ἀλλὰ τοῦτο ἤδη προσεγγίζει τῷ ἑκουσίῳ· ὁ γὰρ τοιούτῳ χρησάμενος ὀργάνῳ πρὸς ἄμυναν, ἢ ὁ μὴ πεφεισμένως τὴν πληγὴν ἐπαγαγὼν, δῆλός ἐστι διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους, ἀφειδῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁμοίως καὶ ὁ ξύλῳ βαρεῖ ἢ λίθῳ μείζονι τῆς δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης χρησάμενος, τοῖς ἀκουσίοις ἐναριθμεῖται, ἄλλο μέν τοι προελόμενος, ἄλλο δέ τι ποιήσας· ὑπὸ γὰρ τοῦ θυμοῦ τοιαύτην ἤνεγκε τὴν πληγὴν, ὥστε ἀνελεῖν καὶ τὸν πληγέντα, καί τοι ἡ σπουδὴ ἦν αὐτῷ συντρίψαι τυχὸν, οὐχὶ δὲ καὶ παντελῶς θανατῶσαι. Ὁ μέντοι ξίφει χρησάμενος ἢ ᾧ τινι οὖν τοιούτῳ, οὐδεμίαν ἔχει παραίτησιν, καὶ μάλιστα ὁ τὴν ἀξίνην ἀκοντίσας. Καὶ γὰρ οὐδὲ ἀπὸ χειρὸς φαίνεται πλήξας, ὥστε τὸ μέτρον τῆς πληγῆς ἐπ' αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' ἠκόντισεν, ὥστε καὶ τῷ βάρει τοῦ σιδήρου καὶ τῇ ἀκμῇ, καὶ τῇ διὰ πλείστου φορᾷ ὁλεθρίαν ἀναγκαίως τὴν πληγὴν γενέσθαι. Ἑκούσιον δὲ πάλιν παντελῶς, καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχον, οἷόν ἐστι τὸ τῶν ληστῶν, καὶ τὸ τῶν πολεμικῶν ἐφόδων. Οὗτοι μὲν γὰρ, διὰ χρήματα ἀναιροῦσι, τὸν ἔλεγχον ἀποφεύγοντες. Οἵ τε ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ φόνους ἔρχονται, οὔτε φοβῆσαι, οὔτε σωφρονῆσαι, ἀλλ' ἀνελεῖν τοὺς ἐναντιουμένους ἐκ τοῦ φανεροῦ προαιρούμενοι. Καὶ μέντοι κἂν δι' ἄλλην αἰτίαν περίεργον φάρμακόν τις ἐγκεράσῃ, ἀνέλῃ δὲ, ἑκούσιον τιθέμεθα τὸ τοιοῦτον, οἷα ποιοῦσιν αἱ γυναῖκες πολλάκις, ἐπαοιδίαις τισὶ καὶ καταδέσμοις πρὸς τὸ ἑαυτῶν φίλτρον ἐπάγεσθαί τινας πειρώμεναι καὶ προσδιδοῦσαι αὐτοῖς φάρμακα, σκότωσιν ἐμποιοῦντα ταῖς διανοίαις. Αἱ τοιαῦται τοίνυν ἀνελοῦσαι ἢ καὶ ἄλλο προελόμεναι, ἄλλο ἐποίησαν, ὅμως διὰ τὸ περίεργον καὶ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως, ἐν τοῖς ἑκουσίως φονεύουσι

(1) Τόσον δὲ φοβερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρσενοκοιτία, καθὼς στοχάζεται ἕνας διδάσκαλος, ὥστε ὁποῦ ὁ ἴδιος Θεὸς ἠθέλησε νὰ καταβῇ προσωπικῶς διὰ νὰ ἰδῇ ἂν τῇ ἀληθείᾳ ἐνεργῆται τοιαύτη ἁμαρτία, ὡσὰν νὰ μὴ ἐπίστευε καλὰ, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν μία τοιαύτη τερατώδης κακία. Οὕτω γὰρ ἔλεγε διὰ τοὺς ἀρσενοκοίτας Σοδομίτας· «Καταβὰς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με συντελοῦνται, εἰ δὲ μὴ ἵνα γνῶ» (Γενέσ. ιγ'. 13.). Ὁ δὲ Ἅγιος Ἱερώνυμος λέγει, ὅτι διὰ μόνην τὴν ἁμαρτίαν αὐτὴν ἀργοπόρησεν εἰς τόσας χιλιάδας χρόνους νὰ γένῃ ἄνθρωπος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ οἱ εὐσεβεῖς Βασιλεῖς εἰς τὸν θεῖον τοῦτον νόμον ἀκολουθοῦντες, ἐθανάτωναν τοὺς ἀρσενοκοίτας. Καὶ ὁ μὲν Ἰουστινιανὸς, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (βιβλ. γ'.), καὶ ὁ μέγας Θεοδόσιος πρότερον ἐγύμνωναν τοὺς ἀθέους ἀρσενοκοίτας ἀπὸ ὅλα των τὰ ὑπάρχοντα, ἔπειτα τοὺς ἐπόμπευον, καὶ οὕτω τοὺς ἔδιδαν πικρὸν θάνατον. Ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς ἐνώπιον πάντων κατέκαιε τοὺς ἀρσενοκοίτας. Καὶ Λέων δὲ καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη'. σελ. 128. τῆς βίβλ. Γιουρ. Γραικορ.) λέγουσι νὰ θανατώνωνται μὲ ξίφη οἱ ἀσελγεῖς, καὶ ὁ ποιῶν καὶ ὁ ὑπομένων. Ἐὰν δὲ ὁ ὑπομένων ἦναι παρακάτω ἀπὸ τοὺς ιϐ'. χρόνους, νὰ συγχωρῆται διὰ τὸ ἀνήλικον. Ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἀναφέρων τὰ λόγια ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεὸς περὶ τῶν Σοδόμων τὸ, κραυγὴ Σοδόμων, κτλ. λέγει· «Φρίξωμεν οὖν, ἀδελφοὶ, καὶ τρόμῳ περισχεθῶμεν· οὐ γὰρ μικρὸς ὁ κίνδυνος, ὅτι ἡ ἁμαρτία αὕτη, λέγει ὁ Θεὸς, μεγάλη σφόδρα» Ὁ Πλάτων εἶπεν, ὅτι ἡ παιδεραστία δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ θηριῶδες τῶν τετραπόδων, ἀγκαλὰ καὶ μήτε αὐτὰ τὰ τετράποδα κάμνουσι τοιοῦτον παρὰ φύσιν ἔργον. Ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ νέοι ὁποῦ στέργουν νὰ πάθουν τοιοῦτο πρᾶγμα, καλήτερον ἦτο νὰ ἀπέθνησκον, παρὰ νὰ λαμβάνουν τοιαύτην ἀτιμίαν· «Βέλτιον ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ὑβριζόμενον, ὅπερ ἂν εἴποις ἁμάρτημα, οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς τῆς παρανομίας ταύτης. Καὶ εἰ ἐπησθάνοντο τῶν γινομένων οἱ πάσχοντες, μυρίους ἂν κατεδέξαντο θανάτους, ὥστε μὴ τοῦτο παθεῖν». Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων νέοι, ἀγκαλὰ καὶ στερημένοι ἀπὸ τὸ φῶς τῆς πίστεως, ὅμως προτιμότερον ἔστεργον νὰ φονευθοῦν, παρὰ νὰ σταθοῦν νὰ τοὺς ὑβρίσουν. Διηγεῖται γὰρ ὁ Πλούταρχος ὅτι ὁ ἀκόλαστος Ἀριστόδημος, ἐπειδὴ καὶ ἤκουσεν ὅτι εἰς τὴν Περαίαν ἦτον ἕνας εὔμορφος νέος, ἁρμάτωσε κάτεργον καὶ ἐπῆγε διὰ νὰ τὸν ἁτιμάσῃ· ὁ νέος δὲ τοῦτο μαθὼν, ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὰ κεραμίδια τοῦ ὁσπητίου, καὶ ῥιπτωντας κάτω τὸν ἑαυτόν του ἀπέθανεν. Ἀναβὰς, λέγει, ἐπὶ τὴν κέραμον ἔβαλεν ἑαυτὸν κάτω καὶ ἐτελεύτησεν. Ὅρα σελ. 333. τῆς σάλπιγγος· ὅθεν καὶ ὁ Ἀταλειάτης ἐν τῇ συνόψει τῶν νόμων (τίτλ. οά. σελ. 64. τοῦ ϐ'. βιβλ. τῆς Γιουρ. Γραικορ.) λέγει, ὅτι ἂν τινας βιασθῇ εἰς ἀσέλγειαν ἀπὸ ἄλλον, ἀκινδύνως τὸν φονεύει. Ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης Λουκᾶς λύων τινὰ ζητήματα, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ἐν χειρογράφοις σωζόμενα λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ πέσουν εἰς ἀρρενομανίαν, ἕνας τοῦ ἄλλου τὴν ἀδελφὴν νὰ λάϐουν δὲν ἠμποροῦν.

καταλογίζονται. Καὶ αἱ τοίνυν τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι φάρμακα, φονεύτριαί εἰσι καὶ αὐταὶ, καὶ αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια.»

Ἑρμηνεία.

Περὶ φόνων ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, διαιρῶν, ποῖοι μὲν εἶναι ἑκούσιοι καὶ θεληματικοί, ποῖοι δὲ ἀκούσιοι καὶ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου γινόμενοι, καὶ ποῖοι εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς ἑκουσίους. Καὶ ἀκούσιοι μὲν εἶναι, ἐάν τινας ρίψῃ πέτραν εἰς θηρίον ἢ δένδρον καὶ κατὰ τύχην περνῶντα ἐκεῖθεν ἄνθρωπον κτυπήσῃ καὶ θανατώσῃ αὐτόν· καὶ ἐὰν θέλωντας τινὰς νὰ σωφρονήσῃ τινὰ, κτυπήσῃ αὐτὸν ἐλαφρὰ μὲ λουρὶ ἢ ῥαβδὶ μικρὸν καὶ συμβῇ νὰ ἀποθάνῃ ὁ κτυπηθείς. Ἑκούσιοι δὲ καὶ θεληματικοὶ φόνοι εἶναι, ἐὰν τινὰς μὲ ἀξίνην, ἢ κρατῶντάς την ἢ ριπτωντάς την δηλαδὴ ἀπὸ τὸ χέρι του, κτυπήσῃ τὴν γυναῖκά του ἢ ἄλλον τινὰ εἰς τὸν θυμόν του καὶ ἀποθάνῃ· ἐὰν μεταχειρισθῇ τινας μαχαίρι ἢ τουφέκι, ἢ ἄλλο τοιοῦτο εἰς τὸ νὰ κτυπήσῃ. Ἑκουσίως φονεύουν οἱ κλέπται καὶ οἱ πολέμους κάμνοντες διὰ νὰ ἁρπάσουν ἄσπρα. Καὶ αἱ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ὁποῦ κατασκευάζουν κάποιαι φαρμακερὰ ποτὰ, καὶ τὰ δίδουν εἰς τινας διὰ νὰ τοὺς ἑλκύσουν εἰς τὸν σαρκικὸν αὐτῶν ἔρωτα, αὐτοὶ δὲ πίνοντές τα σκοτίζονται εἰς τὸν νοῦν καὶ ἀποθνήσκουν. Ὁμοίως ἑκουσίως φονεύουν καὶ ἐκεῖναι ὁποῦ δίδουν καὶ δέχονται τὰ φαρμακερὰ βότανα, διὰ νὰ θανατώσουν τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ των βρέφη, (περὶ ὧν ἰδικίτερον ὅρα τὸν Κά. τῆς ς΄.). Φόνοι δὲ ἀκούσιοι μὲν, πλησιάζοντες ὅμως κοντὰ εἰς τοὺς θεληματικοὺς, εἶναι, ἐὰν τινὰς μαχόμενος μέ τινα, κτυπήσῃ αὐτὸν εἰς καίριον καὶ θανατηφόρον μέρος ἀλύπητα μὲ ξύλον ἢ μὲ τὸ χέρι του, καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, ὁμοίως καὶ ἐὰν τινὰς μεταχειρισθῇ ξύλον βαρὺ καὶ μεγάλην πέτραν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν εἰς τὸ νὰ κτυπήσῃ τινὰ, καὶ συμβῇ νὰ ἀποθάνῃ ὁ κτυπηθείς. Ὅρα καὶ τὸν ξς΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ΄.

«Ἡ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις κατὰ μὲν τὴν τῆς ἐννοίας ἀκολουθίαν ἑξίσου ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ἁρμόζει, περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι γάμου ἐξίστασθαι, « παρεκτὸς λόγου πορνείας» [Ματθ. ἐ. 32. καὶ ιθ΄. 7.]. Ἡ δὲ συνήθεια οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν γυναικῶν πολλὴν εὑρίσκομεν τὴν ἀκριβολογίαν, τοῦ Ἀποστολικοῦ λέγοντος, ὅτι «ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστι,» [Α΄. Κορινθ. ζ΄. 16] τοῦ δὲ Ἱερεμίου, ὅτι, «ἐὰν γένηται γυνὴ ἀνδρὶ ἑτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μιαινομένη μιανθήσεται.» [Ἱερ. γ΄. 1] καὶ πάλιν· «Ὁ ἔχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής.» [Παρ. ιή 22.], ἡ δὲ συνήθεια καὶ μοιχεύοντας ἄνδρας καὶ ἐν πορνείαις ὄντας, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν προστάσσει, ὥστε ἡ τῷ ἀφειμένῳ ἀνδρὶ συνοικοῦσα, οὐκ οἶδα, εἰ δύναται μοιχαλὶς χρηματίσαι. Τὸ γὰρ ἔγκλημα ἐνταῦθα, τῆς ἀπολυσάσης τὸν ἄνδρα ἅπτεται, κατὰ ποίαν αἰτίαν ἀπέστη τοῦ γάμου. Εἴτε γὰρ τυπτομένη μὴ φέρουσα τὰς πληγὰς, ὑπομένειν ἐχρῆν μᾶλλον, ἢ διαζευχθῆναι τοῦ συνοικοῦντος, εἴτε τὴν εἰς τὰ χρήματα ζημίαν μὴ φέρουσα, οὐδὲ αὕτη ἡ πρόφασις ἀξιόλογος. Εἰ δὲ διὰ τὸ ἐν πορνείᾳ αὐτὸν ζῆν, οὐκ ἔχομεν τοῦτο ἐν συνηθείᾳ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τὸ παρατήρημα, ἀλλὰ καὶ ἀπίστου ἀνδρὸς χωρίζεσθαι οὐ προσετάχθη γυνὴ, ἀλλὰ παραμένειν δεῖ διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως. «Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;» [ά. Κορ. ζ΄. 16]· ὥστε ἡ καταλιποῦσα, μοιχαλὶς εἰ ἐπ' ἄλλον ἦλθεν ἄνδρα. Ὁ δὲ καταλειφθεὶς, συγγνωστός ἐστι, καὶ ἡ συνοικοῦσα τῷ τοιούτῳ οὐ κατακρίνεται. Εἰ μέντοι ὁ ἀνὴρ ἀποστὰς τῆς γυναικὸς ἐπ' ἄλλην ἦλθε, καὶ αὐτὸς μοιχὸς, διότι ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ἡ συνοικοῦσα αὐτῷ μοιχαλὶς, διότι ἀλλότριον ἄνδρα πρὸς ἑαυτὴν μετέστησεν.»

Ἑρμηνεία.

Ἀπος. μή. τῆς ς΄. πζ΄. τῆς ἐν Ἀγκύρα κ΄, τῆς ἐν Καρθαγ. ριγ΄. Βασιλ. κά. Τιμοθ. ιδ΄.

Ἡ μὲν τοῦ Κυρίου ἀπόφασις θέλει, ὅτι ἐπίσης ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα νὰ μὴ χωρίζωνται ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἔξω μόνον ἂν ἀκολουθήσῃ πορνεία ἢ μοιχεία, εἴτε εἰς τὸ ἕνα μέρος εἴτε εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ συνήθεια ὅμως θέλει, ὅτι οἱ μὲν ἄνδρες νὰ χωρίζουν τὰς γυναῖκάς των, ἐὰν πορνευθοῦν ἢ μοιχευθοῦν ἀπὸ ἄλλον (1), κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ῥητὸν καὶ τὸ τοῦ Ἱερεμίου καὶ τὸ τοῦ Παροιμιαστοῦ, αἱ δὲ γυναῖκες νὰ μὴ χωρίζουν τοὺς ἄνδρας των, κἂν πορνεύουσι καὶ μοιχεύουσιν εἰς ἄλλας, ὥστε κατὰ τὴν συνήθειαν ταύτην, ἐὰν γυνὴ ὑπανδρευθῇ μὲ ἄνδρα, τὸν ὁποῖον ἐχώρισεν ἡ γυναῖκά του ὡς πορνεύοντα ἢ μοιχεύοντα, ἀπορῶ, ἂν αὐτὴ ἐμπορῇ νὰ ἦναι μοιχαλὶς, ἐπειδὴ τὸ ἁμάρτημα τοῦ χωρισμοῦ δὲν δίδεται εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ εἰς τὴν γυναῖκα ὁποῦ τὸν ἀφῆκεν, ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ ἀφίνῃ τὸν ἄνδρα της· ἀλλὰ κἂν δέρνῃ αὐτὴν ἐκεῖνος, πρέπει νὰ ὑπομένῃ καὶ ὄχι νὰ χωρίζεται, κἂν τὴν προῖκά της ἐξοδεύῃ, κἂν εἰς ἄλλας γυναῖκας πορνεύῃ, αὐτὴ πρέπει νὰ καρτερῇ. Τί λέγω ταῦτα; κἂν ἄπιστος εἶναι ὁ ἄνδρας της (2), δὲν πρέπει νὰ τὸν χωρίζεται, ὡς λέγει ὁ Παῦ-

(1) Ἐὰν δηλαδὴ δὲν θέλουν αὐτὰς, εἰ δὲ καὶ τὰς θέλουν, δὲν χωρίζουν αὐτὰς κἂν πορνευθοῦν ἢ μοιχευθοῦν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ Λέων ὁ σοφὸς ἐνόησαν εἰς τοὺς νόμους των τὸν Κανόνα τοῦτον, εἰπόντες ὅτι, ἂν οἱ ἄνδρες συγχωρήσουν τὸ σφάλμα τῆς μοιχείας ἢ πορνείας τῶν γυναικῶν των, παίρνουσι πάλιν αὐτὰς ἀνεμποδίστως ἀνάμεσα εἰς δύο χρόνους.

(2) Δηλαδὴ ἐὰν, ἄπιστοι ὄντες καὶ οἱ δύω ἐξ ἀρχῆς, ἡ μὲν γυνὴ πιστεύσῃ μετὰ ταῦτα, ὁ δὲ ἄνδρας μείνῃ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ.

λος, ἀλλὰ νὰ συγκατοικῇ μὲ αὐτὸν, ἴσως μὲ τὸ παράδειγμά της τὸν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν θεογνωσίαν. Ὥστε, ἡ μὲν γυναῖκα, ἀφήσασα τὸν ἄνδρα της, μοιχαλὶς εἶναι, ἂν πάρῃ ἄλλον. Ὁ δὲ ἀφεθεὶς αὐτὸς ἄνδρας, ἂν πάρῃ ἄλλην, συγχωρεῖται, καὶ ἡ τοῦτον λαβοῦσα δευτέρα γυναῖκα, ὡς μοιχαλὶς δὲν κατακρίνεται. Ἐὰν ὅμως καὶ ὁ ἄνδρας ἀφήσῃ τὴν γυναῖκα του, χωρὶς αἰτίαν πορνείας, καὶ πάρῃ ἄλλην, μοιχὸς εἶναι, διατὶ ἔκαμε τὴν γυναῖκά του νὰ μοιχευθῇ λαμβάνουσα ἄλλον, ζῶντος τοῦ προτέρου ἀνδρός της. Ἀλλὰ καὶ ἡ δευτέρα γυναῖκά του, μοιχαλὶς εἶναι, διατὶ ἐπῆρε τὸν ξένον ἄνδρα τῆς ζώσης πρώτης αὐτοῦ γυναικός. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μή. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν πζ'. τῆς ς'., μέρος ἐκ τοῦ κανόνος τούτου ἐρανιθέντα αὐτολεξεί.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

«Οἱ ὀμνύοντες μὴ καταδέχεσθαι τὴν χειροτονίαν, ἐξομνύμενοι, μὴ ἀναγκαζέσθωσαν ἐπιορκεῖν. Εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ τις εἶναι Κανὼν ὁ συγχωρῶν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ πεῖρα ἐγνώκαμεν, ὅτι οὐκ εὐοδοῦνται (1) οἱ παρορκήσαντες. Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὅρκου, καὶ τὰ ῥήματα, καὶ τὴν διάθεσιν, ἀφ' ἧς ὀμομόκασι, καὶ τὰς κατὰ λεπτὸν ἐν τοῖς ῥήμασι προσθήκας, ὡς ἐὰν μηδεμία ᾖ μηδαμόθεν παραμυθία, χρὴ παντελῶς ἐᾶν τοὺς τοιούτους. Τὸ μέντοι κατὰ Σευῆρον πρᾶγμα, ἤτοι τὸν ὑπὸ τούτου χειροτονηθέντα Πρεσβύτερον, τοιαύτην τινά μοι παραμυθίαν δοκεῖ ἔχειν (εἰ καί σοι συνδοκεῖ), τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον τὸν ὑποκείμενον τῇ Μισθείᾳ, ᾧ ἐπεκηρύχθη ὁ ἄνθρωπος, κέλευσον Μασάδοις ὑποτελεῖν. Οὕτω γὰρ κἀκεῖνος οὐ παρορκήσει μὴ ἀναχωρῶν τοῦ τόπου, καὶ ὁ Λογγῖνος ἔχων τὸν Κυριακὸν μεθ' ἑαυτοῦ, οὐκ ἐρημώσει τὴν Ἐκκλησίαν, οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διὰ τῆς ἀργίας καταδικάσει, καὶ ἡμεῖς δόξομεν μὴ παρὰ Κανόνας ποιεῖν τι, συμπεριφερόμενοι τῷ Κυριακῷ ὁμόσαντι μὲν συμπαραμένειν Μινδανοῖς (2), καταδεξαμένῳ δὲ τὴν μετάθεσιν. Ἡ γὰρ ἐπάνοδος φυλακὴ ἔσται τοῦ ὅρκου, τὸ δὲ ἄξαι αὐτὸν τῇ οἰκονομίᾳ, εἰς ἐπιορκίαν αὐτῷ οὐ λογισθήσεται, διὰ τὸ μὴ προσκεῖσθαι τῷ ὅρκῳ, μηδὲ πρὸς βραχὺ ἀναχωρήσειν Μινδανῶν, ἀλλὰ παραμένειν εἰς τὸ ἑφεξῆς. Σευήρῳ δὲ προφασιζομένῳ τὴν λήθην, ἡμεῖς συγχωρήσομεν, εἰπόντες, ὅτι ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης οὐ περιόψεται τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοιούτου λυμαινομένην, ποιοῦντος μὲν ἀκανονίστως ἐξ ἀρχῆς, ὅρκῳ, δὲ καταδεσμοῦντος παρὰ τὰ Εὐαγγέλια, ἐπιορκεῖν δὲ διδάσκοντος, δι' ὧν μετετέθη, ψευδομένου δὲ νῦν δι' ὧν τὴν λήθην σχηματίζεται. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐσμὲν καρδιῶν κριταὶ, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν κρίνομεν, δῶμεν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐκδίκησιν, αὐτοὶ δὲ ἀδιακρίτως αὐτὸν δεξόμεθα, συγγνώμην δόντες ἀνθρωπίνῳ πάθει τῇ λήθῃ».

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ζητούμενοι νὰ χειροτονηθοῦν, ἐξώμοναν νὰ μὴ δεχθοῦν τὴν χειροτονίαν, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν πρέπει νὰ ἀναγκάζωνται εἰς τὸ νὰ χειροτονοῦνται, καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ νὰ παραβαίνουν τὸν ὅρκον ὁποῦ ἔκαμαν· διότι ἀγκαλὰ καὶ φαίνεται, ὅτι συγχωροῦνται νὰ λύουσι τὸν δεσμὸν κατά τινα Κανόνα (3), οἱ ἀφ' ἑαυτῶν ὁμόσαντες, καὶ δήσαντες τὸν ἑαυτόν τους νὰ κάμουν τὸ τόδε πρᾶγμα, ἢ νὰ μὴ τὸ κάμουν· μὲ ὅλον τοῦτο ἡμεῖς μὲ τὴν δοκιμὴν ἠξεύρομεν, ὅτι ὅσοι παραβαίνουν τοὺς ὅρκους των δὲν εὐοδοῦνται, οὔτε κρίνονται εὐδόκιμοι καὶ εὐάρεστοι κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν, ἀλλὰ παραχωροῦνται νὰ πάθωσι πειρασμόν. Εἰς τὰ τοιαῦτα ὅμως πρέπει τινὰς νὰ στοχάζεται καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὅρκου, ἤτοι, ἂν ὤμοσε τὸν Θεὸν ἢ ἄλλο τι, καὶ τὰ λόγια τοῦ ὁμόσαντος καὶ τὴν διάθεσιν καὶ γνώμην, μὲ τὴν ὁποίαν ὤμοσεν, ἤτοι ἂν ἀπὸ συναρπαγὴν ἢ ἀπὸ μικροψυχίαν, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀμετάθετον γνώμην καὶ ἀποφασιστικὴν ὤμοσε, καὶ τὰς παραμικρὰς προσθήκας, ὁποῦ ἐπρόσθεσεν εἰς τὰ λόγια τοῦ ὅρκου· εἰς τρόπον ὅτι, ἂν ἀπὸ κἀνένα περιστατικὸν δὲν εὑρεθῇ κἄμμια παραμυθία εὔλογος εἰς τὸ νὰ λυθῇ ὁ γενόμενος ὅρκος, πρέπει νὰ ἀφίνῃ τοὺς τοιούτους τινὰς νὰ φυλάττουν τὸν ὅρκον τους, καὶ μὴ τοὺς ἀναγκάζῃ νὰ ἐπιορκοῦν. Ἡ δὲ τοῦ Σευήρου ὑπόθεσις τοιαύτη φαίνεται νὰ ἦτο. Λογγῖνός τις ὀνομαζόμενος εἶχε τσιφτιλίκιον, λεγόμενον Μίνδανα, ὑποκείμενον εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν τῆς Μισθείας. Σευῆρος δὲ ὁ Μασάδων Ἐπίσκοπος ἐχειροτόνησε Πρεσβύτερον εἰς τὴν ἐν τῷ τσιφτιλικίῳ Ἐκκλησίαν κάποιον Κυριακὸν, ὅστις ἠναγκάσθη παρὰ τοῦ Σευήρου νὰ ὀμόσῃ, ὅτι ἔχει νὰ μένῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ὑπόκηται εἰς τὴν ἐκείνου Ἐπισκοπήν. Ἀλλ' ὁ τῆς Μισθείας Ἐπίσκοπος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέκειτο τὸ τσιφτιλίκιον, τοῦτο μαθὼν, ἐμπόδισε τὸν Κυριακὸν ἀπὸ τὸ νὰ ἱερουργῇ εἰς τὴν ἐδικήν του Ἐκκλησίαν, ὡς παρ' ἑτέρου χειροτονηθέντα. Διὰ τοῦτο, ὁ μὲν Κυριακὸς ἐπῆγεν εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν, ὁ δὲ Λογγῖνος ὁ οἰκοκύρης τοῦ τσιφτιλικίου λυπούμενος,

(1) Ἐν ἄλλοις, εὐδοκοῦνται, ὡς καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἡρμήνευσε.

(2) Ἐν ἄλλοις, Μινδάλοις.

(3) Οὐδαμοῦ φαίνεται τοιοῦτος Κανὼν, ἔξω μόνον ἂν ὁ Ἅγιος Κανόνα ὀνομάζῃ τὴν συμβουλὴν ὁποῦ δίδει ὁ μέγας Ἀθανάσιος πρὸς τὸν Δρακόντιον, πρὸς τὸν ὁποῖον γράφει τοιαῦτα, διὰ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ δεχθῇ τὴν Ἐπισκοπήν· «Εἴτε λόγον δέδωκας, ὁ δὲ λόγος τοῖς Ἁγίοις ὡς ὅρκος ἦν, ἀλλὰ ἀνάγνωθι τὸν Ἱερεμίαν (κ'. 9.) πῶς καὶ αὐτὸς εἰρηκώς. Οὐ μὴ ὀνομάσω τὸ ὄνομα Κυρίου.» Ὕστερον δὲ φοβηθεὶς τὸ ἐν αὐτῷ πῦρ γενόμενον, οὐκ ἔτι, ὡς εἴρηκε, πεποίηκεν, οὐ δὲ ὡς προληφθεὶς τῷ ὅρκῳ, ἐκρύβη, ἀλλὰ τὸν ἐγχειρίσαντα εὐλαβούμενος, τετελείωκε τὴν προφητείαν (Τόμ. ά. σελ. 956).

ἐφοβέριζεν, ἢ νὰ χαλάσῃ, ἢ νὰ ἀφήσῃ ἔρημον τὴν Ἐκκλησίαν. Λοιπὸν ὁ μέγας Βασίλειος ἐρωτήθη περὶ τούτου καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι τὸ μὲν τσιφτιλίκιον πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐπισκοπῆς Μασάδων, ἂν καὶ νὰ ἦτον ἄλλης ἐνορίας, ὁ δὲ Πρεσβύτερος Κυριακὸς νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ ἱερουργῇ ἐκεῖ, διατὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ αὐτὸς θέλει φυλάττει τὸν ὅρκον ὁποῦ ἔκαμε, καὶ ὁ Λογγῖνος δὲν θέλει ἐρημώσει τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ψυχήν του ἀκολούθως δὲν θέλει καταδικάσει, διὰ τὴν τῶν θείων ὕμνων ἀργίαν ὁποῦ θέλει προξενήσει εἰς αὐτὴν, καὶ ἡμεῖς, λέγει, δὲν θέλομεν κάμει τι παρὰ Κανόνας, ἐπιστρέφοντες τὸν Κυριακὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, ἐπειδὴ ἐπιστρέφωντας ἐκεῖ, δὲν θέλει παραβῇ τὸν ὅρκον του, καθ' ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ ἀνεχώρησε πρὸς ὀλίγον, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπρόσθεσεν εἰς τὸν ὅρκον ὅπου ἔκαμεν, ὅτι οὐδὲ πρὸς ὀλίγον νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ τσιφτιλίκιον τῶν Μινδάνων, τοῦτο παράβασις τοῦ ὅρκου δὲν λογίζεται (1). Τὸν δὲ Σευῆρον, ἐπειδὴ καὶ προφασίζεται, ὅτι ἐλησμόνησε πῶς ἦτο τὸ τσιφτιλίκιον εἰς ξένην Ἐπισκοπὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐχειροτόνησε Πρεσβύτερον εἰς αὐτὸ, ἡμεῖς πρέπει νὰ συγχωρήσωμεν. Καὶ ἀγκαλὰ αὐτὸς παρὰ Κανόνας τρία κακὰ ἔκαμε, τὸ νὰ βάλῃ εἰς ὅρκον τὸν Κυριακὸν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔξω τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου· τὸ νὰ παρακινήσῃ νὰ παραβῇ τὸν ὅρκον μὲ τὴν μετάθεσιν, καὶ τὸ νὰ ψεύδεται μὲ τοῦτο ὁποῦ λέγει, ὅτι ἐλησμόνησε· πλὴν, ἐπειδὴ ἡμεῖς καρδιογνῶσται δὲν εἴμεθα, συγχωροῦμεν αὐτὸν, καὶ ἀδιακρίτως δεχόμεθα, διὰ τὸ πάθος τῆς λήθης· ἀφίνομεν δὲ εἰς τὸν Κύριον νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐκδίκησιν. Ὅρα καὶ τὸν ἡδ'. τῆς ς'.

Τῶν Ἁπος. ξς'. τῆς ς'. Ⱡβ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κά. κβ'. κγ'. Βασιλ. β'. ιγ'. μγ'. νδ'. νς'. νζ'. Ἀθανασ. ἐπιστολ. πρὸς Ἀμοῦν. Νύσσης έ.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

«Ὁ δὲ τὸν ἀκούσιον ποιήσας φόνον, ἀρκούντως ἐξεπλήρωσε τὴν δίκην ἐν τοῖς ἔνδεκα ἔτεσι. Δῆλον γὰρ ὅτι ἐπὶ τῶν πληγέντων, τὰ Μωϋσέως παρατηρήσωμεν, καὶ τὸν κατακλιθέντα μὲν ὑπὸ τῶν πληγῶν, ἃς ἔλαβε, βαδίσαντα δὲ πάλιν ἐπὶ τῇ ῥάβδῳ αὐτοῦ, οὐ λογισόμεθα πεφονεῦθαι. [Ἐξόδ. κά. 18. 19.] Εἰ δὲ καὶ οὐκ ἐξανέστη μετὰ τὰς πληγὰς, ἀλλ' οὖν τῷ μὴ προελέσθαι αὐτὸν ἀνελεῖν, ὁ τυπτήσας φονευτὴς μὲν, ἀλλ' ἀκούσιος διὰ τὴν πρόθεσιν».

Ἑρμηνεία.

Ἕνας χωρὶς τὸ θέλημά του φόνον ποιήσας, ἔνδεκα χρόνους διεπέρασεν ἀφωρισμένος ἐν μετανοίᾳ. Ἐρωτηθεὶς δὲ περὶ τούτου ὁ Ἅγιος, ἀπεκρίθη διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι ἀρκετὸς εἶναι ὁ Κανόνας του αὐτὸς καὶ πρέπει νὰ λυθῇ ἀπὸ αὐτόν (2). Προσθέτει δὲ ὅτι πρέπει εἰς τοὺς κτυπηθέντας νὰ παρατηρῶμεν καὶ τὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Λέγει γὰρ ἐκεῖνος, ὅτι ἂν τινὰς δαρθῇ, καὶ ἀπὸ τὸν δαρμὸν καταπέσῃ εἰς τὸ στρῶμα· ἐὰν μετὰ ταῦτα σηκωθῇ καὶ περιπατήσῃ μὲ τὸ ῥαβδί του λείψανα ἔτι ἔχων τῆς ἀσθενείας, δὲν λογίζεται ὅτι ἐφονεύθη, ἂν μετὰ ταῦτα ἀποθάνῃ, καὶ ὁ δείρας αὐτὸν, φονεὺς δὲν λογίζεται. Κοντὰ εἰς τὰ Μωσαϊκὰ ταῦτα προσθέτει ὁ Ἅγιος, ὅτι, ἂν δὲν ἐσηκώθη ἀφ' οὗ ἐδάρθη, ἀλλ' ἐτελεύτησε, φονεὺς μὲν εἶναι ὁ τοῦτον δείρας, ἀκούσιος ὅμως καὶ ὄχι θελητικὸς, καθ' ὅτι δὲν ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ μόνον νὰ τὸν δείρῃ. Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἀποστ ιζ'. ‖ Τοὺς διγάμους παντελῶς ὁ Κανὼν τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε.

Ἑρμηνεία.

Ἅπος. ξς'. τῆς ς'. Ⱡβ'. τῆς ἐν Ἀγκ. κά. κβ'. κγ'. Βασιλ. ιϐ'. μγ'. νδ', νς'. νζ'. Ἀθανασ. ἐπις. πρὸς Ἀμοῦν. Νύσσης. έ'.

Κανόνα ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Ἅγιος τὸν ιζ'. Ἀποστολικὸν, ὃν ἑρμηνευθέντα ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τοὺς ἐν πολέμοις φόνους οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐν τοῖς φόνοις οὐκ ἐλογίσαντο, ἐμοὶ δοκεῖ συγγνώμην διδόντες τοῖς ὑπὲρ σωφροσύνης καὶ εὐσεβείας ἀμυνομένοις. Τάχα δὲ καλῶς ἔχει συμβουλεύειν, ὡς τὰς χεῖρας μὴ καθαροὺς, τριῶν ἐτῶν τῆς κοινωνίας μόνης ἀπέχεσθαι.

(1) Ὅρα τὸν μέγαν Βασίλειον πῶς ἀπὸ τὸν στοχασμὸν καὶ τὴν λεπτὴν ἐξέτασιν τῶν ῥημάτων τοῦ ὅρκου εὗρε παρηγορίαν, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται πῶς παραβαίνει τὸν ὅρκον του ὁ ὁμόσας. Τοιουτοτρόπως αἱ ἔνδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀφ' οὗ ἐξωλόθρευσαν τοὺς Βενιαμίτας διὰ τὴν πορνείαν ὁποῦ ἔκαμαν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Λευίτου, πλὴν μόνον ἑξακοσίων, ἐπειδὴ ἔκαμαν ὅρκον, νὰ μὴ δώσουν γυναῖκας εἰς αὐτοὺς θελητικῶς. Ὕστερον, διὰ νὰ φυλαχθῇ ὁ ὅρκος των ἀπαράτρωτος, κατὰ τὸν ἅδηλον ἑρμηνευτὴν, καὶ ἐν ταὐτῷ διὰ νὰ μὴ μείνωσιν οἱ ἑξακόσιοι αὐτοὶ χωρὶς γυναῖκας, καὶ χαθῇ τελείως ἡ φυλὴ τοῦ Βενιαμὶν, ἐφεύρηκαν μηχανὴν, καὶ ἐπῆραν μὲν αὐτοὶ τετρακοσίας παρθένους ἀπὸ τὴν πόλιν Ἰαβεὶς Γαλαὰδ ὁποῦ δὲν ἦλθον εἰς πόλεμον, διακοσίας δὲ ἄλλας παρθένους ὁποῦ ἐχόρευαν εἰς τὴν Σηλὼμ ἐδιώρισαν νὰ ἁρπάσουν οἱ περιλειφθέντες διακόσιοι Βενιαμίται, καὶ οὕτω μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ τὰ δύω ἐφύλαξαν. Καὶ ὅρα τὸ κα'. Κεφ. τῶν Κριτῶν.

(2) Ὄχι πῶς εἶναι τόσος ὁ Κανὼν τῶν ἀκουσίων φόνων (εἰς δέκα γὰρ χρόνους, καὶ ὄχι εἰς ἕνδεκα οἱ ἀκούσιοι φόνοι ἐπιτιμῶνται ἀπὸ τὸν νζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), ἀλλ' ὅτι εἰς τόσους χρόνους ἔφθασεν ἐκεῖνος νὰ περάσῃ ὑποκάτω εἰς τὸ ἐπιτίμιον.

Ἑρμηνεία.

Πατέρας ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ μέγας Βασίλειος τὸν μέγαν Ἀθανάσιον καὶ τοὺς κατ' αὐτόν. Λέγει γὰρ ἐκεῖνος ἐν τῇ πρὸς Ἀμμοῦν ἐπιστολῇ, ὅτι τὸ νὰ φονεύῃ τινὰς τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸν πόλεμον, εἶναι νόμιμον καὶ ἐπαίνου ἄξιον. Ὁ δὲ Βασίλειος ἐξηγεῖ καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαιότεροι Πατέρες ἐσυγχώρησαν εἰς αὐτούς, ἤτις εἶναι, διατὶ οἱ ἐν πολέμῳ φονεύοντες οὗτοι, ὑπερμαχοῦσι διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν τῆς σωφροσύνης φύλαξιν. Διότι, ἂν μίαν φορὰν οἱ Βάρβαροι καὶ ἄπιστοι κυριεύσουσιν, οὔτε εὐσέβεια θέλει μείνει, μὲ τὸ νὰ ἀθετοῦν αὐτὴν ἐκεῖνοι καὶ τὴν ἐδικήν των κακοπιστίαν στερεώνουσιν, οὔτε σωφροσύνη καὶ φύλαξις τῆς τιμῆς, μὲ τὸ νὰ ἀκολουθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς πολλαὶ βίαι καὶ φθοραὶ εἰς νέας καὶ νέους. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Ἅγιος καθεξῆς ἀπὸ λόγου του ὄχι Κανόνα ἀποφασιστικὸν, ἀλλὰ συμβουλευτικὸν καὶ διστακτικὸν, λέγων, ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ οἱ ἐν πολέμῳ φονεύοντες οὗτοι ὡς φονεῖς δὲν ἐλογίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτέρους, ὅμως, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχουσι καθαρὰς τὰς χεῖράς των ἀπὸ αἵματα, ἴσως εἶναι καλὸν νὰ ἀπέχουν τρεῖς χρόνους ἀπὸ τὴν κοινωνίαν μόνην τῶν Μυστηρίων, ἀλλ' ὄχι δηλαδὴ καὶ νὰ ἐκβάλλωνται ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὡς οἱ ἄλλοι μετανοοῦντες (1). Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

«Ὁ τόκους λαμβάνων, ἐὰν καταδέξηται τὸ ἄδικον κέρδος εἰς πτωχοὺς ἀναλῶσαι καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοχρηματίας ἀπαλλαγῆναι, δεκτός ἐστιν εἰς Ἱερωσύνην».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως τινὰς, λαϊκὸς ὤν, ἔπερνε διάφορα ἐκ τῶν ἄσπρων του, οὗτος, ἐὰν ἐξοδεύσῃ τὸ ἄδικον κέρδος, ἤτοι, τὰ διάφορα αὐτὰ (ὅρα δὲ πῶς ὀνομάζει τὰ διάφορα ἄδικα, κἂν καὶ ἀπὸ τοὺς

(1) Διὰ τί δὲ οἱ μὲν παλαιοὶ Πατέρες δὲν ἐκανόνισαν τοὺς ἐν πολέμῳ φονεύοντας, ὁ δὲ Βασίλειος τρεῖς χρόνους αὐτοὺς τῆς κοινωνίας ἐστέρησε; Λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ ἴδιος Θεὸς ἐν τῷ ϐ'. βιϐλ. τῶν Ἀριθμῶν (Κεφ. λα'. 19. 24.), ὅπου παραγγέλλει, ὅτι νὰ σταθοῦν ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας, νὰ πλύνουσι τὰ ἱμάτιά των, νὰ καθαρισθοῦν, καὶ ἔτσι νὰ ἔμϐουν μέσα εἰς τὴν παρεμβολὴν ἐκεῖνοι οἱ Ἑϐραῖοι ὁποῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὸν πόλεμον τῶν Μαδιηναίων· «Καὶ ὑμεῖς παρεμβαλεῖτε ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας, πᾶς ὁ ἀνελὼν καὶ ὁ ἁπτόμενος τοῦ τετρωμένου, ἁγνισθήσεται . . . καὶ πλυνεῖσθε τὰ ἱμάτια τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ καθαρισθήσεσθε, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν παραϐολήν». Καὶ ἡ αἰτία εἶναι, καθὼς ἑρμηνεύει Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, διατὶ ἀγκαλὰ καὶ ἦσαν νόμιμοι οἱ φόνοι ὁποῦ γίνονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅμως ἐκεῖνος ὁποῦ φονεύει ἄνθρωπον κἂν δικαίως, κἂν διὰ ἐκδίκησιν, κἂν διὰ ϐίαν καὶ ἀνάγκην τὸν φονεύει, μὲ ὅλον τοῦτο ὑπὸ ἁμαρτίαν καὶ ἔγκλημα φαίνεται νὰ πίπτῃ, διατὶ ἐφόνευσεν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ὄντα, τῆς ἐδικῆς του. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τοὺς Μαδιηναίους φονεύσαντες εἰς τὸν πόλεμον, ἀγκαλὰ καὶ δικαίως, ἀγκαλὰ καὶ ὡς ἐχθροὺς, ἀγκαλὰ διὰ ἐκδίκησιν, «Ἐκδίκει γὰρ, φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν, τὴν ἐκδίκησιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ τῶν Μαδιανιτῶν» (αὐτόθ. 2.)· ὅμως ὡς ἀνθρώπους συγγενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως φονεύσαντες, καὶ ἀκολούθως ὑπὸ ἁμαρτίαν καὶ μιαιφονίαν πεσόντες, ἐχρειάσθησαν νὰ καθαρισθοῦν ἀπὸ αὐτὴν μὲ τὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπταήμερον καθαρισμόν. Ταύτην τὴν ἰδίαν αἰτίαν λέγουσι καὶ ὁ Προκόπιος καὶ ὁ Ἀδηλος, ἑρμηνεύοντες τὰ αὐτὰ ρητὰ, καὶ ὄχι διατὶ ἐζώγρησαν τὰς γυναῖκας τῶν Μαδιανιτῶν, ὡς εἶπόν τινες. Ὁ γὰρ ἑπταήμερος αὐτὸς καθαρισμὸς ἔγινεν ὕστερα, ἀφ' οὗ ἐθανάτωσαν καὶ τὰς ὑπανδρευμένας γυναῖκας τῶν Μαδιηναίων, καὶ ὄχι πρὸ τοῦ, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ Κεφαλαίῳ δηλοῦται. Ὅθεν εἰς τὸ παράδειγμα τοῦτο ἀκολουθῶν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος συμϐουλεύει, ὅτι εἶναι καλὸν νὰ ἀπέχουν τρεῖς χρόνους τῆς Κοινωνίας οἱ ἐν πολέμῳ φονεύσαντες, διατὶ ἐμολύνθησαν μὲ τὰ αἵματα τῶν ὁμογενῶν, ἴσως δὲ καὶ διατὶ ἔγιναν ἐπιτήδειοι εἰς τὸ νὰ κακοποιοῦν καὶ νὰ ἀφανίζουν τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ (ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξς'. Ἀποστολικοῦ)· συμϐουλευτικὸν δὲ καὶ διστακτικὸν τὸν Κανόνα προέφερεν ὁ Ἅγιος, καὶ διὰ τὸ σέϐας, καὶ τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους Πατέρας ὁποῦ ἀκανονίστους τοὺς τοιούτους ἀφῆκαν, καὶ διὰ φιλόσοφον ἴσως μετριοφροσύνην αὐτοῦ καὶ εὐλάϐειαν. Ὅτι δὲ ὁ Κανὼν οὗτος τοῦ Ἁγίου ὡς Κανὼν ἀποφαντικὸς, καὶ ὅρος, καὶ νόμος, ἐδέχθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὄχι ὡς μία ἁπλῆ καὶ διστακτικὴ συμϐουλὴ, μαρτυρεῖ ἡ ἐπὶ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἀκολουθήσασα ἱστορία, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ δύω ἑρμηνευταὶ ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν, λέγουσι, καὶ ὁ Δοσίθεος (σελὶδ. 533. τῆς Δωδεκαϐίϐλου)· ὁ γὰρ Βασιλεὺς οὗτος ἐζήτησεν εἰς τὸν καιρόν του, ὅτι οἱ ἐν τῷ μετὰ τῶν Βαρϐάρων πολέμῳ φονευόμενοι Χριστιανοὶ στρατιῶται νὰ συναριθμοῦνται μὲ τοὺς μάρτυρας, καὶ ὡς μάρτυρες νὰ τιμῶνται καὶ νὰ δοξολογῶνται. Ὁ δὲ τότε Πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος τῶν Ἀρχιερέων ἐναντιούμενοι εἰς τοῦτο, καὶ μὴ πείθοντες τὸν Βασιλέα, τέλος πάντων ὡς Κανόνα τὸν Κανόνα τοῦτον τοῦ Ἁγίου ἐπρότειναν εἰπόντες, πῶς ἡμεῖς θέλομεν συναριθμήσει μὲ τοὺς Μάρτυρας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ φονευθέντας, τοὺς ὁποίους ὁ μέγας Βασίλειος, ὡς μὴ καθαρὰς ἔχοντας τὰς χεῖρας, τρεῖς χρόνους ἐμπόδισεν ἀπὸ τὰ Μυστήρια; Ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Βασίλειος ἐν τῷ νε'. Κανόνι αὐτοῦ, τὸν παρόντα συμϐουλευτικὸν, ὁριστικὸν καὶ ἀποφασιστικὸν ἐκεῖσε ἐξέθετο κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἐμποδίσας τῆς κοινωνίας τοὺς φονεύσαντας λαϊκοὺς τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπερχομένους λῃστάς. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ἡ συμϐουλὴ αὕτη τοῦ Ἁγίου, μᾶλλον δὲ ὁ Κανὼν, ϐαρεῖα φαίνεται καὶ φορτικὴ, μὲ τὸ νὰ μὴ δύνανται πώποτε νὰ καταπαύσουν τρεῖς χρόνους καὶ ἀκολούθως νὰ μεταλάϐουν, οἱ εἰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους πολέμους εὑρισκόμενοι στρατιῶται Χριστιανοὶ, τοῦτο καὶ ἡμεῖς συνομολογοῦμεν· ὥστε, ἐν ὅσῳ οἱ στρατιῶται πολεμοῦν, μεταλαϐεῖν οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ τὴν τριετῆ τοῦ πολέμου κατάπαυσιν.

λαϊκοὺς πέρνωνται) εἰς πτωχοὺς, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ, δέχεται εἰς τὸ νὰ γένῃ Ἱερεύς· ὥστε ἐξ ἀντιδιαστολῆς νοεῖται ὅτι ὁ μὴ τὰ διάφορα τῶν χρημάτων του διαμοιράσας, Ἱερεὺς νὰ γένῃ δὲν δύναται.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

«Θαυμάζω δέ σου τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν ἐπὶ τῆς γραφῆς ἀπαιτοῦντος καὶ λογιζομένου, ὅτι ἠναγκασμένη ἐστὶν ἡ λέξις τῆς ἑρμηνείας τὸ ἑαυτῆς εὔσημον ἐκδιδούσης, οὐ τὸ κύριον τῆς ὑπὸ (1) Ἑβραϊκῆς φωνῆς σημαινόμενον μετατεθείσης. Ἐπὶ δὲ δεῖ μὴ ἀργῶς παρελθεῖν τὸ ὑπ' ἀνδρὸς ζητητικοῦ κινηθὲν πρόβλημα, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ τὴν αὐτὴν ἔλαχον γένεσιν· ἐκ τῶν ὑδάτων γὰρ ἐξήχθη καὶ ἀμφότερα τὰ γένη· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ταὐτόν ἐστιν ἑκατέροις ἰδίωμα. Τὰ μὲν γὰρ διανήχεται τὸ ὕδωρ, τὰ δὲ ἐπινήχεται τῷ ἀέρι, καὶ διὰ τοῦτο κοινῇ μὲν αὐτῶν ὑπεμνήσθη, τὸ δὲ σχῆμα τοῦ λόγου, ὡς μὲν πρὸς τοὺς ἰχθύας ἀκαταλλήλως ἀπεδόθη, ὡς δὲ πρὸς πάντα τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα καὶ πάνυ οἰκείως. Τὰ γὰρ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὑποτέτακται τῷ ἀνθρώπῳ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν. Οὐ γὰρ εἴ τι ἔνυδρον, τοῦτο καὶ ἰχθύς ἐστιν, ὡς τὰ κητώδη καὶ φάλαιναι καὶ ζύγεναι καὶ δελφῖνες καὶ φῶκαι, καὶ προσέτι ἵπποι καὶ κύνες καὶ πρίονες καὶ ξιφίαι καὶ οἱ θαλάσσιοι βόες, εἰ δὲ βούλει, καὶ ἀκαλῆφαι καὶ κτένες καὶ τὰ ὀστρακόδερμα πάντα, ὧν οὐδέν ἐστιν ἰχθύς, καὶ πάντα, ἃ διαπορεύεται τρίβους θαλασσῶν· ὡς εἶναι τρία τῷ γένει, πετεινὰ οὐρανοῦ, ἰχθύας θαλάσσης καὶ ὅσα τῶν ἐνύδρων τοῖς ἰχθύσιν ἀντιδιαστελλόμενα, διαπορεύονται καὶ αὐτὰ τὰς τρίβους τῶν θαλασσῶν.»

Ἑρμηνεία.

Ἀγκαλὰ καὶ δὲν φανερόνεται καθαρῶς ὁποία ἦτον ἡ ἐρώτησις· ὅσον ὅμως ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης, φαίνεται ὅτι ἠρώτησεν ὁ Ἀμφιλόχιος τὸν Βασίλειον, διὰ τί ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ ή. ὁ Δαβὶδ λέγων περὶ τοῦ ἀνθρώπου, «Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ... τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν,» ά. ὁμοῦ ἐσύναψε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καὶ β'. δὲν εἶπε, τοὺς διαπορευομένους τρίβους θαλασσῶν, καθὼς ἦτον ἀκόλουθον, κατὰ τὴν γραμματικὴν τέχνην, ἀλλὰ τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν· πρὸς τὴν ά. λοιπὸν ἀπορίαν ὁ Ἅγιος ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ αἰτία, ὁποῦ ὁ Δαβὶδ ἐσύναψε τὰ πετεινὰ καὶ τὰ ὀψάρια ὁμοῦ, εἶναι διατὶ καὶ τὰ δύω ταῦτα γένη τῶν ζώων ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὰ αὐτὰ νερὰ, καὶ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἰδίωμα ἔχουσιν· ἐπειδὴ, καθὼς τὰ ὀψάρια κολυμβοῦσι μέσα εἰς τὸ νερὸν, ἔχοντα μὲν ὡσὰν κουπία τὰ μικρά των πτερύγια, ὡσὰν τιμόνι δὲ τὴν οὐρὰν, τοιουτοτρόπως καὶ τὰ πουλία κολυμβῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, ἔχοντα μὲν καὶ αὐτὰ ὡσὰν κωπία τὰ πτερὰ, ὡσὰν τιμόνι δὲ τὴν οὐρὰν. Πρὸς δὲ τὴν β'. ἀποκρίνεται, ὅτι τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν δὲν ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἰχθύας, ἀλλὰ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τὰ νερὰ (2), ἤγουν εἰς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, εἰς τὰ ὀστρακόδερμα, ὁποῖα εἶναι τὰ κτένια καὶ ἄλλα, εἰς τὰ μαλακόστρακα, ὁποῖα εἶναι αἱ καρίδες, κάβουροι, καὶ εἰς τὰ μαλάκια, ὁποῖα εἶναι ἡ σουπίαις, τὰ ὀκταπόδια, τὰ καλαμάρια καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὅλα ταῦτα ὀψάρια δὲν ὀνομάζονται. Τρία λοιπὸν γένη ζώων λέγει ὁ Δαβὶδ ὅτι ὑποτάσσονται εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὰ ἐκ τῶν ὑδάτων γενώμενα, τὰ πουλία, τὰ ὀψάρια καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὁποῦ ζῶσιν εἰς τὰ νερὰ, διαφορετικὰ ὄντα ἀπὸ τὰ ὀψάρια, ἔξω δηλαδὴ ἀπὸ τὰ τετράποδα, ὁποῦ ἔγιναν ἐκ τῆς γῆς.

ΚΑΝΩΝ ΙϚ'.

«Ὁ δὲ Νεεμὰν οὐχὶ μέγας παρὰ Κυρίῳ, ἀλλὰ παρὰ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, τουτέστι τῶν παραδυναστευόντων ἦν τῷ Βασιλεῖ τῶν Σύρων [Δ'. Βασιλ. ε. 1.]. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ Γραφῇ καὶ αὐτόθεν εὑρήσεις τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος».

Ἑρμηνεία.

Ἠρωτήθη ὁ Ἅγιος, διὰ τί ἡ Γραφὴ λέγει μεγάλον τὸν Νεεμάν; καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι δὲν ἦτο μεγάλος κοντὰ εἰς τὸν Κύριον, ἤτοι εἰς τὸν Θεὸν, ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὸν κύριόν του, ἤτοι τὸν Βασιλέα τῆς Συρίας, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ θεία Γραφὴ λέγουσα· «Καὶ Νεεμὰν ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως Συρίας ἦν ἀνὴρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου αὐτοῦ». (δ'. Βασιλ. ε. 1.)

(1) Ἴσως, ἀπό.

(2) Ὁ δὲ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος (ἑρμην. τοῦ ψαλ. ή'.) τρίβους θαλασσῶν ἐνόησε τοὺς παραθαλασσίους τόπους, καὶ ἀκολούθως, διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν, ἐννοεῖ πάντα τὰ εἰς τοὺς τοιούτους παραθαλασσίους τόπους εὑρισκόμενα, οἷα εἶναι οἱ κάβουροι, λεπάδες, κόγχαι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν, Ἐπιστολὴ Κανονικὴ Β'. διηρημένη εἰς Κανόνας λδ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

«Ἠρώτησας ἡμᾶς περὶ Βιάνορος τοῦ Πρεσβυτέρου, εἰ δεκτός ἐστι πρὸς τὸν Κλῆρον διὰ τὸν ὅρκον. Ἐγὼ δὲ ἤδη τινὰ καὶ κοινὸν ὅρον περὶ πάντων ὁμοῦ τῶν μετ' αὐτοῦ ὁμομοκότων τοῖς κατὰ Ἀντιόχειαν Κληρικοῖς οἶδα ἐκτεθεικὼς, ὥστε τῶν μὲν δημοσίων αὐτοὺς ἀπέχεσθαι συλλόγων, ἰδίᾳ δὲ ἐνεργεῖν τὰ τῶν Πρεσβυτέρων. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν ἄδειαν αὐτῷ παρέχει. Διότι οὐκ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐστὶν ἡ Ἱερωσύνη, ἀλλ' ἐν Ἰκονίῳ. ἣν ὡς αὐτὸς ἐπέστειλας ἡμῖν, τῆς Ἀντιοχείας εἰς οἴκησιν ἀντηλλάξατο. Ἔστιν οὖν δεκτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, ἀπαιτούμενος παρὰ τῆς εὐλαβείας σου μεταμέλεσθαι ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ τοῦ ὅρκου, ὃν ἐπὶ τοῦ ἀπίστου ἀνδρὸς ἐξωμόσατο, βαστάσαι τὴν ἐνόχλησιν τοῦ μικροῦ ἐκείνου κινδύνου μὴ δυνηθείς».

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι τόσον φανερὰ ἡ ἀπόκρισις αὕτη, μὲ τὸ νὰ μὴ ἦναι φανερὰ οὔτε ἡ ἐρώτησις. Φαίνεται δὲ ὅτι, ἕνας ἄπιστος ἄνθρωπος μὲ ἀπειλὰς καὶ φοβερισμοὺς ἔκαμέ τινας Ἱερεῖς τῶν Ἀντιοχέων νὰ ὀμόσουν, ὅτι νὰ μὴ ἐνεργοῦν πλέον τὰ τῆς Ἱερωσύνης, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕνας, Βιάνωρ ὀνόματι, ἐμετοίκησεν εἰς τὸ Ἰκόνιον, περὶ τοῦ ὁποίου ἠρώτησεν ὁ Ἰκονίου Ἀμφιλόχιος, ἂν πρέπῃ οὗτος νὰ λειτουργῇ, καὶ ἀποκρίνεται ὁ Ἅγιος, ὅτι κοινὸν διορισμὸν ἐξέδωκεν εἰς ὅλους ὁποῦ ὤμοσαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν νὰ λειτουργοῦν μὲν κατ' ἰδίαν, οὐχὶ δὲ καὶ δημοσίως ἔμπροσθεν εἰς ὅλους, ἵνα μὴ σκανδαλίζουσιν αὐτοὺς, βλέποντας νὰ παραβαίνουν τὸν ὅρκον ὁποῦ ἔκαμαν. Κατὰ τὸν κοινὸν λοιπὸν αὐτὸν διορισμὸν, ἔχει τὴν ἄδειαν καὶ ὁ Βιάνωρ νὰ ἱερουργῇ, καὶ μάλιστα διατὶ μέλλει νὰ ἱερουργῇ (τὸ γὰρ «ἐστὶν», ὁποῦ λέγει ὁ Κανὼν, ἀντὶ τοῦ ἐνεργεῖται ἡ Ἱερωσύνη ἐκλαμβάνεται) ὄχι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὅπου ὤμοσεν, ἀλλ' εἰς τὸ Ἰκόνιον ὅπου μετοίκησε. Χρεωστεῖ ὅμως οὗτος νὰ μετανοῇ διατὶ εὐκόλως καὶ προχείρως ὤμοσε διὰ μικροῦ κινδύνου φοβερισμόν. Ὅρα καὶ τὸν ϗδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

«Περὶ τῶν ἐκπεσουσῶν παρθένων τῶν καθομολογησαμένων τὸν ἐν σεμνότητι βίον τῷ Κυρίῳ, εἶτα διὰ τὸ ὑποπεσεῖν τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς ἀθετουσῶν τὰς ἑαυτῶν συνθήκας, οἱ μὲν Πατέρες ἡμῶν ἁπλοϊκῶς καὶ πρᾴως συμπεριφερόμενοι ταῖς ἀσθενείαις τῶν κατολισθαινόντων, ἐνομοθέτησαν δεκτὰς εἶναι μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν, καθ' ὁμοιότητα τῶν διγάμων διαταξάμενοι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ἐπειδὴ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι προϊοῦσα ἡ Ἐκκλησία κραταιοτέρα γίνεται, καὶ πληθύνεται νῦν τὸ τάγμα τῶν παρθένων, προσέχειν ἀκριβῶς τῷ κατ' ἔννοιαν φαινομένῳ πράγματι καὶ τῇ τῆς Γραφῆς διανοίᾳ, ἣν δυνατὸν εὑρεῖν ἀπὸ τοῦ ἀκολούθου. Χηρεία γὰρ παρθενίας ἐλάττων. Οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν χηρῶν ἁμάρτημα πολλῷ δεύτερόν ἐστι τοῦ τῶν παρθένων. Ἴδωμεν τοίνυν τί γέγραπται Τιμοθέῳ παρὰ τοῦ Παύλου· «Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. Ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.» [ά. Τιμόθ. έ. 11.] Εἰ τοίνυν χήρα κρίματι ὑπόκειται βαρυτάτῳ, ὡς τὴν εἰς Χριστὸν ἀθετήσασα πίστιν, τί χρὴ λογίζεσθαι ἡμᾶς περὶ τῆς παρθένου, ἥτις νύμφη ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ σκεῦος ἱερὸν ἀνατεθὲν τῷ Δεσπότῃ ; Μέγα μὲν ἁμάρτημα καὶ δουλὴν λαθραίοις γάμοις ἑαυτὴν ἐπιδοῦσαν, φθορᾶς ἀναπλῆσαι τὸν οἶκον καὶ καθυβρίσαι διὰ τοῦ πονηροῦ βίου τὸν κεκτημένον· πολλῷ δὲ χαλεπώτερον τὴν νύμφην μοιχαλίδα γενέσθαι, καὶ τὴν πρὸς τὸν νυμφίον ἕνωσιν ἀτιμάσασαν, ἡδοναῖς ἀκολάστοις ἑαυτὴν ἐπιδοῦναι. Οὐκοῦν, ἡ μὲν χήρα ὡς δοῦλη διεφθαρμένη καταδικάζεται, ἡ δὲ παρθένος τῷ κρίματι τῆς μοιχαλίδος ὑπόκειται. Ὥσπερ οὖν τὸν ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ συνιόντα μοιχὸν ὀνομάζομεν οὐ πρότερον καταδεξάμενοι εἰς κοινωνίαν, πρὶν ἢ παύσασθαι τῆς ἁμαρτίας, οὕτω δηλ. καὶ ἐπὶ τοῦ τὴν παρθένον ἔχοντος διατεθησόμεθα. Ἐκεῖνο δὲ νῦν προωμολογῆσθαι (1) ἡμῖν ἀναγκαῖον, ὅτι παρθένος ὀνομάζεται ἡ ἑκουσίως ἑαυτὴν προσαγαγοῦσα τῷ Κυρίῳ καὶ ἀποταξαμένη τῷ γάμῳ, καὶ τὸν ἐν ἁγιασμῷ βίον προτιμήσασα, τὰς δὲ ὁμολογίας πότε ἐγκρίνομεν, ἀφ' οὗ περ ἂν ἡ ἡλικία τὴν τοῦ λόγου συμπλήρωσιν ἔσχεν. Οὐ γὰρ τὰς παιδικὰς φωνὰς πάντως κυρίας ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡγεῖσθαι προσήκει, ἀλλὰ τὴν ὑπὲρ τὰ δεκαὲξ ἢ δέκα καὶ ἑπτὰ γινομένην ἔτη, κυρίαν οὖσαν τῶν λογισμῶν, ἀνακριθεῖσαν ἐπὶ πλεῖον, εἶτα παραμείνασαν καὶ λιπαροῦσαν διὰ ἱκεσιῶν πρὸς τὸ δεχθῆναι, τότε ἐγκαταλέγεσθαι χρὴ ταῖς παρθένοις, καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς τοιαύτης κυροῦν, καὶ τὴν παραίτησιν αὐτῆς ἀπαραιτήτως κολάζειν. Πολλὰς γὰρ γονεῖς προσάγουσι καὶ ἀδελφοὶ, καὶ τῶν προσηκόντων τινὲς πρὸ τῆς ἡλικίας, οὐκ οἴκοθεν ὁρμηθείσας πρὸς ἀγαμίαν, ἀλλά τι βιωτικὸν ἑαυτοῖς διοικούμενοι, ἃς οὐ ῥᾳδίως προσδέχεσθαι δεῖ, ἕως ἂν φανερῶς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐρευνήσωμεν γνώμην».

(1) Προδιωμολογῆσθαι, ἐν ἄλλοις.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι οἱ μὲν παλαιοὶ Πατέρες συγκαταβατικώτερον φερόμενοι, καθ' ὁμοιότητα τῶν διγάμων, ἕνα χρόνον μόνον ἐκανόνισαν τὰς παρθένους ἐκείνας, ὁποῦ ἀφιερώσουν μὲν τὸν ἑαυτόν τους εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὑποσχεθοῦν νὰ φυλάξουν παρθενίαν (1), μετὰ ταῦτα δὲ πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθοῦν. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι ἐπειδὴ μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ ἡ Ἐκκλησία δυνατωτέρα ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔγινεν εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ τὸ τάγμα τῶν παρθένων τούτων, ὅσον πηγαίνει, αὐξάνει, διὰ τοῦτο πρέπει καὶ αἱ παρθένοι ὁποῦ πορνεύσουν αὐστηρότερα νὰ ἐπιτιμῶνται, καὶ τοῦτο ἀκολούθως κατὰ τὸ νόημα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Διότι, ἀνίσως, καθὼς λέγει αὐτὸς, ἡ χήρα ἐκείνη ὁποῦ συναριθμηθῇ μὲν εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάγμα τῶν χηρῶν, (περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ μ'. τῆς ς'.) καὶ ὑποσχεθῇ σωφροσύνην, ἀθετήσῃ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῆς καὶ ὑπανδρευθῇ, εἰς κρίμα καὶ καταδίκην βαρυτάτην ὑποπίπτει· πόσῳ μᾶλλον καταδικάζεται ἡ παρθένος τοῦτο ποιήσασα, ἥτις εἶναι νύμφη Χριστοῦ καὶ σκεῦος ἀφιερωμένον εἰς αὐτόν; Ὁμόλογον γὰρ εἶναι ὅτι ἡ χηρεία εἶναι κατωτέρα ἀπὸ τὴν παρθενίαν, καὶ ἀκολούθως τὸ τῶν χηρῶν ἁμάρτημα εἶναι κατώτερον ἀπὸ τὸ τῶν παρθένων, καὶ ἀντιστρόφως τὸ ἁμάρτημα τῶν παρθένων εἶναι μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ τῶν χηρῶν. Καὶ ἂν ἡ δούλη πορνεύσασα ἀτιμάζῃ καὶ τὸν αὐθέντην αὐτῆς καὶ ὅλον τὸν οἶκόν του, πόσῳ μᾶλλον ἀτιμάζει αὐτὸν ἡ ἰδία του νύμφη καὶ γυνὴ, μοιχαλὶς εὑρεθεῖσα; ὥστε ἡ μὲν ἀνωτέρω χήρα παραβαίνουσα τὴν ὑπόσχεσίν της, ὡς δούλη πόρνη κανονίζεται, ἤτοι ἑπτὰ χρόνους, ἡ δὲ παρθένος τοῦτο ποιοῦσα, ὡς νύμφη μοιχαλὶς ἐπιτιμᾶται, ἤτοι ιδ'. χρόνους. Καὶ ἀκολούθως, καθὼς τὸν μοιχὸν δὲν δεχόμεθα εἰς τὴν μετάνοιαν, ἂν δὲν χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ξένην γυναῖκα, τοιουτοτρόπως δὲν δεχόμεθα καὶ τὸν ἁμαρτήσαντα εἰς τὴν παρθένον, ἂν δὲν χωρισθῇ ἀπὸ αὐτήν. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἅγιος, ἐπιφέρει πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ συγκαταριθμοῦνται εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων αἱ γυναῖκες, δηλαδὴ ὑπὲρ τοὺς δεκαὲξ ἢ δεκαεπτὰ χρόνους τῆς ἡλικίας των, ὅταν γνωρίσουν τὸν ἑαυτόν των καὶ ἔχουν κύριον τὸν λογισμὸν, καὶ ὅταν αὐταὶ ἀφ' ἑαυτῶν θεληματικῶς προσφέρουν τὸν ἑαυτόν των εἰς τὸν Θεὸν, καὶ δοκιμαζόμεναι εἰς τοῦτο πολὺν καιρὸν, μείνουν στερεαὶ εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ παρακαλοῦν θερμῶς νὰ δεχθοῦν. Τοιουτοτρόπως γὰρ ταύτας εἰς τὰς παρθένους συναριθμοῦντες, καὶ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν τῆς παρθενίας κεκυρωμένην καὶ βεβαίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν, καὶ τὴν ἀθέτησιν αὐτῆς ἀπαραιτήτως νὰ κανονίζωμεν. Τὰς δὲ μὴ θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν προτιμώσας τὴν παρθενίαν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἡλικίαν προσφερομένας ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς των, ἴσως διατὶ δὲν ἔχουν προῖκα νὰ δώσουν εἰς αὐτὰς νὰ ὑπανδρευθοῦν, ἢ δι' ἄλλο τοιοῦτο κοσμικὸν τέλος· ταύτας, λέγω, εὐκόλως εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα, οὐδὲ τὰς ἀνηλίκους ὁμολογίας αὐτῶν βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς νὰ νομίζωμεν, ἕως ὁποῦ νὰ ἐρευνήσωμεν καθαρὰ τὴν γνώμην των. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μ'. τῆς ς'. καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

«Ἀνδρῶν δὲ ὁμολογίαν οὐκ ἔγνωμεν, πλὴν εἰ μή τινες ἑαυτοὺς τῷ τάγματι τῶν μοναζόντων ἐγκατηρίθμησαν, εἰ κατὰ τὸ σιωπώμενον δοκοῦσι παραδέχεσθαι τὴν ἀγαμίαν. Πλὴν καὶ ἐπ' ἐκείνων ἐκεῖνο ἡγοῦμαι προηγεῖσθαι προσήκειν. Ἐρωτᾶσθαι αὐτοὺς καὶ λαμβάνεσθαι τὴν παρ' αὐτῶν ὁμολογίαν ἐναργῆ, ὥστε, ἐπειδὰν μετατίθενται πρὸς τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον, ὑπάγειν αὐτοὺς τῷ τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίῳ».

Ἑρμηνεία.

Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου δείκνυται, ὅτι οἱ τότε Μοναχοὶ δὲν ἔκαμναν ὑποσχέσεις διὰ στόματος, ὡσὰν τώρα, ὅταν ἐγίνοντο Μοναχοὶ, ἕως τοῦ μεγάλου τούτου Βασιλείου. Λέγει γὰρ ὁ Ἅγιος, ὅτι ἄνδρας ὑποσχομένους νὰ φυλάξουν παρθενίαν ἄλλους δὲν ἠξεύρομεν, εἰ μὴ μόνους τοὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδυομένους, οἱ ὁποῖοι καὶ μ' ὅλον ὁποῦ διὰ λόγου δὲν ὑπόσχονται νὰ φυλάξουν παρθενίαν, διὰ σιωπῆς ὅμως καὶ τῆς ἐνδύσεως τοῦ τοιούτου σχήματος τοῦτο ὑπόσχονται. Πλὴν καὶ αὐτοὶ προσερχόμενοι εἰς τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν, πρέπει νὰ ἐρωτῶνται περὶ τούτου, καὶ ἡ διὰ λόγου αὐτῶν ὑπόσχεσις νὰ λαμβάνεται ὡς ἐνεχυρον. Διὰ τί; ἵνα ὅταν αὐτοὶ ἀθετήσουν ταύτην καὶ πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθοῦν, ὡς πόρνοι ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζωνται, χωριζομένου δηλαδὴ ἀπαραιτήτως τοῦ τοιούτου γάμου. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀγάμων Ὑποδιακόνων καὶ Διακόνων, ὅταν χειροτονῶνται. (Ὅρα ὑποσημ. τοῦ ς'. τῆς ς'.) Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

(1) Ἐπειδὴ αἱ παρθένοι αὗται συνηριθμοῦντο εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων, ἀφ' οὗ ἦσαν τέλειαι καὶ κύριαι εἰς τὸν λογισμὸν, ἀφ' οὗ ὡμολόγουν παρθενίαν, ἀφ' οὗ ἐδοκιμάζοντο πολὺν καιρὸν ἂν μένουν εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην, καὶ ἀφ' οὗ μετὰ δεήσεως ἐδέχοντο· καὶ πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ μετὰ τὴν συναρίθμησιν ταύτην τὴν μετὰ τῶν παρθένων ἐφόρουν, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον (λογ. περὶ Παρθενίας), καὶ σχῆμα μοναχικὸν, καὶ κατὰ τὸν με'. τῆς ς'. καὶ τὸν ρλε'. τῆς ἐν Καρθαγ., διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ νοοῦμεν αὐτὰς πῶς ἦσαν ὡσὰν τὰς νῦν μοναζούσας Καλογραίας, εἰ καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι κἂν καὶ δὲν κουρευθῇ τινὰς Καλόγηρος (ὡς οὐδὲ αἱ παρθένοι αὗται), ἀλλὰ μόνον ρασοφορήσῃ (ὡς αὐταί), δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ ἐκβάλῃ τὰ ῥάσα καὶ νὰ ὑπανδρευθῇ, ἀλλὰ θέλει ἀναγκασθῇ νὰ γυρίσῃ εἰς τὴν μοναχικὴν ζωὴν, ὡς πολλαῖς φοραῖς, λέγει, εἴπομεν τοῦτο, περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ μγ'. τῆς ἕκτης.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

«Ὅσαι γυναῖκες ἐν αἱρέσει οὖσαι, παρθενίαν ὡμολόγησαν, εἶτα μετὰ ταῦτα γάμον ἀνθείλοντο, οὐχ ἡγοῦμαι χρῆναι καταδικάζεσθαι ταύτας. «Ὅσα γὰρ ὁ νόμος λαλεῖ, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ.» [Ρωμ. γ'. 13.] Αἱ δὲ μήπω ὑπελθοῦσαι τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ τὴν νομοθεσίαν γινώσκουσι τοῦ Δεσπότου, ὥστε δεκταί εἰσι τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ πάντων, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἄφεσιν ἔχουσιν ἐκ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστόν. Καὶ καθόλου, τὰ ἐν τῷ κατηχουμένῳ βίῳ γενόμενα εἰς εὐθύνας οὐκ ἄγεται, τούτους δὲ δηλ. ἄνευ βαπτίσματος ἡ Ἐκκλησία οὐ παραδέχεται, ὥστε ἀναγκαιότατον ἐπὶ τούτοις τὰ πρεσβεῖα τῆς γενέσεως».

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι μὲ τὸν ἀνωτέρω ιή. καὶ ὁ παρὼν Κανών. Διορίζει γὰρ ὅτι αἱ αἱρετικαὶ ἐκεῖναι γυναῖκες, ὁποῦ ὡμολόγησαν μὲν νὰ παρθενεύουν, ἔπειτα ὑπανδρεύθησαν, αὗται ὅταν προσέλθουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται. Διότι κατὰ τὸν Παῦλον, ὅσα ὁ νόμος λέγει, εἰς τοὺς ὑποκειμένους τῷ νόμῳ τὰ λέγει, ὥστε κατὰ τοῦτο καὶ αὐταί, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν αἵρεσιν, οὐδὲ τὸν νόμον ἠξεύρουσι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ λοιπὸν δεκταὶ εἶναι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, λαμβάνουσαι συγχώρησιν τοῦ ἁμαρτήματος τούτου διὰ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν αὐτῶν ὀρθοδόξου πίστεως. Διὰ τί δὲ ἀκολούθως ὁ μὲν Κανὼν οὗτος δὲν κανονίζει τὰ ἐν τῇ κατηχουμένῃ ζωῇ ἁμαρτήματα, ὁ δὲ ιδ'. τῆς ά. κανονίζει ταῦτα, ὅρα εἰς ἐκεῖνον τὴν λύσιν τῆς ἐναντιοφανείας ταύτης. Ἐπειφέρει δὲ ὅτι, τοὺς αἱρετικοὺς δὲν δέχεται ἡ Ἐκκλησία χωρὶς νὰ τοὺς βαπτίσῃ (1), δῶρον δὲ καὶ προνόμιον ἀναγκαιότατον τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγεννήσεως εἶναι ἡ τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων συγχώρησις, ὥστε καὶ ἡ παράβασις τῆς ὁμολογίας τῶν αἱρετικῶν τούτων παρθένων ἐσυγχωρήθη διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁποῦ ἔλαβον, εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσερχόμεναι. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς δ'. καὶ ιδ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

«Ἐὰν ἀνὴρ γυναικὶ συνοικῶν, ἔπειτα μὴ ἀρκεσθεὶς τῷ γάμῳ εἰς πορνείαν ἐκπέσῃ, πόρνον κρίνομεν τὸν τοιοῦτον καὶ πλεῖον αὐτὸν παρατείνομεν ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις. Οὐ μέν τοι ἔχομεν Κανόνα τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπαγαγεῖν ἐγκλήματι, ἐὰν εἰς ἐλευθέραν γάμου ἡ ἁμαρτία γένηται. Διότι ἡ μοιχαλὶς μὲν, μιαινομένη, φησὶ, μιανθήσεται [Ἱερεμ. γ'. 1]. καὶ οὐκ ἀναστρέψαι πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. «Καὶ ὁ κατέχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής». [Παρ. ιή. 22.] Ὁ μέν τοι πορνεύσας οὐκ ἀποκλεισθήσεται τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ συνοικήσεως. Ὥστε ἡ μὲν γυνὴ ἐπανιόντα τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀπὸ πορνείας παραδέξεται, ὁ δὲ ἀνὴρ τὴν μιανθεῖσαν τῶν οἴκων ἑαυτοῦ ἀποπέμψει. Τούτων δὲ ὁ λόγος οὐ ῥᾴδιος, ἡ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν».

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν ὁ ὑπανδρευμένος ἄνδρας ἁμαρτήσῃ εἰς ἄλλην γυναῖκα ἀνύπανδρον, πόρνος μὲν οὗτος λογίζεται, Κανόνα δὲ οὐδένα ἔχομεν εἰς τὸ νὰ καταδικάζῃ αὐτὸν ὡς μοιχόν. Περισσότερον ὅμως καὶ βαρύτερα κανονίζεται ἀπὸ ἕνα ἀνύπανδρον ὁποῦ πορνεύσει, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἐπειδὴ εἰς ἐκεῖνον μὲν συγκατάβασις γίνεται διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει πῶς νὰ παραμυθήσῃ, ὁ δὲ ὕπανδρος ἐστερημένος εἶναι τῆς συγκαταβάσεως ταύτης, διατὶ ἔχει παρηγορίαν τῆς ἐπιθυμίας τὴν νόμιμόν του γυναῖκα. Πλὴν, ἐὰν καὶ βαρύτερα ὁ τοιοῦτος κανονίζεται, ὅμως ἡ γυναῖκά του δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν χωρίσῃ διὰ τὴν πορνείαν ταύτην, ὁ δὲ ἄνδρας χωρίζει τὴν γυναῖκά του, ἐὰν μὲ ἄλλον πορνεύσῃ. Τοιαύτη μὲν ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους συνήθεια· ἡ δὲ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τοῦτο γίνεται, δὲν εἶναι εὐκολοκατάληπτος. Ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ μή. Ἀποστολικοῦ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην ὅρα αὐτήν.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

«Τοὺς ἐξ ἁρπαγῆς ἔχοντας γυναῖκας, εἰ μὲν ἄλλοις προμεμνηστευμένας εἶεν ἀφῃρημένοι, οὐ πρότερον χρὴ παραδέχεσθαι, πρὶν ἢ ἀφελέσθαι αὐτῶν καὶ ἐπ' ἐξουσίας τῶν ἐξ ἀρχῆς μεμνηστευμένων ποιῆσαι, εἴτε βούλοιντο λαβεῖν αὐτὰς, εἴτε ἀποστῆναι. Εἰ δὲ σχολάζουσάν τις λάβῃ, ἀφαιρεῖσθαι μὲν δεῖ καὶ τοῖς οἰκείοις ἀποκαθιστᾶν, ἐπιτρέπειν δὲ τῇ γνώμῃ τῶν οἰκείων, εἴτε γονεῖς εἶεν, εἴτε ἀδελφοί, εἴτε οἵτινες οὖν προεστῶτες τῆς κόρης. Κἂν μὲν ἕλωνται αὐτῷ παραδοῦναι, ἵστασθαι τὸ συνοικέσιον, ἐὰν δὲ ἀνανεύσωσι,

(1) Ὅρα ὅτι τοὺς αἱρετικοὺς οὐ δέχεται ἡ Ἐκκλησία χωρὶς νὰ βαπτίσῃ αὐτούς, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, κἂν ὁ ζ'. τῆς δ'. οἰκονομικῶς ἐδέχθη τινὰς αἱρετικοὺς χωρὶς βάπτισμα, ὥστε καὶ οἱ Λατῖνοι πρέπει νὰ βαπτίζωνται, αἱρετικοὶ ὄντες. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μς'. Ἀποστολικοῦ.

μὴ βιάζεσθαι. Τὸ μέν τοι ἐκ διαφθορᾶς εἴτε λαθραίας εἴτε βιαιοτέρας γυναῖκα ἔχοντα, ἀνάγκη τὸ τῆς πορνείας ἐπιγνῶναι ἐπιτίμιον. Ἔστι δὲ ἐν τέσσαρσιν ἔτεσιν ὡρισμένη τοῖς πορνεύουσιν ἐπιτίμησις. Χρὴ δὲ τῷ πρώτῳ ἐκβάλλεσθαι τῶν προσευχῶν, καὶ προσκλαίειν αὐτοὺς τῇ θύρᾳ τῆς Ἐκκλησίας, τῷ ϛ΄. δεχθῆναι εἰς ἀκρόασιν, τῷ γ΄. εἰς μετάνοιαν, τῷ δ΄. εἰς σύστασιν μετὰ τοῦ λαοῦ, ἀπεχομένους τῆς προσφορᾶς, εἶτα αὐτοῖς ἐπιτρέπεσθαι τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγιάσματος».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανών, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἁρπάζουσι γυναῖκας, εἰ μὲν ἁρραβωνισμένας, νὰ μὴ δέχωνται εἰς μετάνοιαν, ἂν πρῶτον δὲν τὰς ἀποδώσουν εἰς τοὺς προτέρους αὐτῶν ἁρραβωναστικούς, ἵνα, ἂν θέλουν, νὰ τὰς λάβουν ἐκεῖνοι εἰς γυναῖκας· εἰ δὲ ἐλευθέραν μὲν ἀπὸ ἁρραβωναστικὸν, ὑπεξουσίαν δὲ εἰς γονεῖς γυναῖκα ἥρπασε τινὰς, νὰ τὴν ἐπιστρέφῃ εἰς τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς, ἢ ἐπιτρόπους αὐτῆς· καὶ ἂν μὲν ἐκεῖνοι θέλουσι νὰ τὴν δώσουν εἰς τὸν ἁρπάσαντα αὐτὴν, μετὰ συμφωνίας καὶ τῆς γυναικὸς, νὰ στέκεται τὸ συνοικέσιον, ὄχι καὶ δὲν θέλουν, εἰς τοῦτο νὰ μὴ βιάζωνται. Πλὴν, ἐὰν καὶ τελειωθῇ ὁ ἐξ ἁρπαγῆς γάμος αὐτὸς, ἀναγκαίως πρέπει ὡς πόρνος νὰ ἐπιτιμᾶται ὁ ἁρπάσας καὶ φθείρας τὴν ἁρπαγεῖσαν, εἴτε κρυφίως, εἴτε βιαίως. Τὸ ἐπιτίμιον δὲ αὐτοῦ εἶναι τέσσαρες χρόνοι. Καὶ τῷ μὲν α΄. χρόνῳ νὰ προσκλαίῃ, τῷ δὲ β΄. νὰ ἀκροάζεται, τῷ γ΄. νὰ ὑποπίπτῃ, καὶ τῷ δ΄. νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνῃ.

Συμφωνία.

Τὸν πόρνον, ὁ μὲν Νύσσης ἐννέα χρόνους κανονίζει ἐν τῷ δ΄. Κανόνι, ὁ δὲ Βασίλειος οὗτος ἑπτὰ ἐν τῷ νθ΄. (1), ὁ δὲ Νηστευτὴς ἐν τῷ ιϐ΄. αὐτοῦ Κανόνι δύω χρόνους μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμην. τοῦ κζ΄. τῆς δ΄. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ΄.

«Περὶ τῶν δύω ἀδελφὰς γαμούντων, ἢ ἀδελφοῖς δυσὶ γαμουμένων, ἐπιστολίδιον ἡμῖν ἐκπεφώνηται, οὗ τὸ ἀντίγραφον ἀπεστείλαμέν σου τῇ εὐλαβείᾳ. Ὁ δὲ ἀδελφοῦ ἰδίαν γυναῖκα λαβὼν, οὐ πρότερον δεχθήσεται πρὶν ἀποστῆναι αὐτῆς».

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἐπιστολὴ ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι ἡ πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον, ἥτις εἶναι Κανὼν πζ΄. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Ἐν ἐκείνῃ γὰρ ἐμποδίζει ὁ Ἅγιος μὲ γενναίους λογαριασμοὺς, καὶ μὲ τὰς ἐκ τοῦ νόμου μαρτυρίας, ὅτι δὲν πρέπει ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς νὰ παίρνῃ τῆς ἀποθανούσης γυναικός του τὴν ἀδελφὴν, ταὐτὸν εἰπεῖν, δύω ἀδελφὰς, οὔτε μία καὶ ἡ αὐτὴ γυναῖκα νὰ λαμβάνῃ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρός της. Ὅποιος δὲ εἰς τοιοῦτον ἄθεσμον γάμον περιπέσῃ, δὲν θέλει δεχθῇ εἰς μετάνοιαν, ἂν πρῶτον δὲν χωρίσῃ αὐτήν. Ὅρα καὶ τὸν ιθ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ΄.

«Χήραν τὴν καταλεγεῖσαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν χηρῶν, τοῦτ' ἔστι τὴν διακονουμένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἔκρινεν ὁ Ἀπόστολος γαμουμένην παρορᾶσθαι. Ἀνδρὶ δὲ χηρεύσαντι οὐδεὶς ἐπίκειται νόμος, ἀλλ' ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ τὸ τῶν διγάμων ἐπιτίμιον. Ἡ μέντοι χήρα ἑξηκονταετὴς γεγονυῖα, ἐὰν ἕληται πάλιν ἀνδρὶ συνοικεῖν, οὐ καταξιωθήσεται τῆς τοῦ ἁγιάσματος κοινωνίας, ἕως ἂν τοῦ πάθους τῆς ἀκαθαρσίας παύσηται. Ἐὰν μέντοι πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ἀριθμήσωμεν αὐτὴν, ἡμέτερον τὸ ἔγκλημα, οὐ τοῦ γυναίου.»

(1) Διατὶ δὲ ἐν μὲν τῷ νθ΄. αὐτοῦ ἑπτὰ χρόνους κανονίζει τὸν πόρνον ὁ ἴδιος οὗτος Βασίλειος, ἐν δὲ τῷ παρόντι τέσσαρας μόνον χρόνους; Κυρίως μὲν, διατὶ οἱ πρὸ τοῦ Βασιλείου Πατέρες οὕτω τοὺς πόρνους ἐπετίμησαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ κ΄. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ εἰς ἑπτὰ χρόνους κανονίζει τὴν μοιχείαν, ἥτις εἶναι διπλῆ ἁμαρτία ἀπὸ τὴν πορνείαν, κατὰ τὸν δ΄. τοῦ Νύσσης· λοιπὸν, κατὰ τὸν ἀκόλουθον λόγον, καὶ ἡ πορνεία εἰς τέσσαρας χρόνους κανονίζεται ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς Πατέρας τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, εἰ καὶ μὴ Κανὼν ἐστι προφανῶς τοῦτο διορίζων, ὅσον εἰς τὴν κατ' ἐμὲ γνῶσιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ εἶπεν, ὅτι εἶναι ὡρισμένη ἐν τέσσαρσιν ἔτεσιν ἡ ἐπιτίμησις τοῖς πορνεύουσιν, ὡρισμένη δηλ. ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ Πατέρας, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα, εἰς τοὺς ὁποίους ἀκολουθῶν, τοῦτο ἐδιώρισεν (Ἴσως δὲ καὶ ἐπειδὴ, οὐχὶ εἰς πόρνην ἁπλῶς ἥμαρτε διὰ ἀσέλγειαν ὁ ταύτην ἁρπάσας, ἀλλ' εἰς παρθένον, ἐπὶ σκοπῷ διὰ νὰ λάβῃ αὐτὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα)· εἰς δὲ τὸν νθ΄. ἰδίαν διαταγὴν ποιεῖται τοῦ ἐπιτιμίου τῶν πόρνων, καὶ ἀκολούθως βαρύτερον τούτους ἐπιτιμᾷ, διὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας αὔξησιν καὶ κραταίωσιν, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ογ΄. τοῦ ἰδίου Βασιλείου, καὶ τὸν ιη΄. αὐτοῦ Κανόνα.

Ἑρμηνεία.

Τὸ παλαιὸν, ὅσαι χῆραι ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ χῆραι καὶ μεμονωμέναι, ἐλπίζουσαι εἰς τὸν Θεὸν, καὶ σχολάζουσαι εἰς τὰς δεήσεις καὶ προσευχὰς νύκτα καὶ ἡμέραν, αὗται ἑξήκοντα χρόνων γινόμεναι, ἐτάττοντο εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὑποσχόμεναι νὰ μὴ δευτεροῦπανδρευθοῦν, ἀλλὰ νὰ σωφρονοῦν, ἐτρέφοντο ἀπὸ τὰ σιτηρέσια καὶ βοηθείας τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ταῦτα λέγει ὁ Παῦλος (ἀ. Τιμοθ. ἐ. 5. 9. ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μ΄. τῆς ϛ΄.)· διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγει, ὅτι ἐὰν κἀμμία ἀπὸ τὰς τοιαύτας χήρας, νεωτέρα δηλ., συναριθμηθῇ εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν, καὶ ὕστερον ὑπανδρευθῇ, κρίνει ὁ Παῦλος νὰ παροράται, ἤτοι νὰ μὴ διακονῆται πλέον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν (1). Ἐὰν δὲ ὁ ἄνδρας χηρεύσῃ, κἀνένας νόμος δὲν εἶναι νὰ τὸν ἐμποδίζῃ, ἢ νὰ τὸν παιδεύῃ, ἐὰν θέλῃ δεύτερον νὰ ὑπανδρευθῇ, ἀλλὰ ἱκανὸν εἶναι εἰς αὐτὸν νὰ λαμβάνῃ τὸ ἐπιτίμιον τῶν διγάμων, ἤτοι τὸ νὰ κανονίζεται ἕνα ἢ δύω χρόνους, κατὰ τὸν δ΄. τοῦ ἰδίου Βασιλείου. Ἐὰν δὲ ἑξήκοντα χρόνων οὖσα ἡ χήρα, ταχθῇ εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν, ἔπειτα ὑπανδρευθῇ, αὕτη ἐπιτιμᾶται νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ, ἕως ὁποῦ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἐν γήρᾳ ταύτην ἀκάθαρτον μίξιν καὶ τὸ ἄθεσμον συνοικέσιον. Ἐὰν δὲ πρὸ τῶν ἑξήκοντα χρόνων, συναριθμηθεῖσα αὕτη ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸ τάγμα αὐτὸ, ὑπανδρευθῇ, αὐτὴ μὲν εἶναι ἀξία συγχωρήσεως διὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας της, τὸ δὲ ἔγκλημα εἶναι ἐδικόν μας, διατὶ παρέβημεν τὴν διαταγὴν τοῦ Παύλου, καὶ συνηριθμήσαμεν αὐτὴν εἰς τὸ χηρικὸν τάγμα, προτοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἑξήκοντα χρόνους τῆς ἡλικίας της (αὐτόθι).

ΚΑΝΩΝ ΚΕ΄.

«Ὁ τὴν διεφθαρμένην ὑφ' ἑαυτοῦ εἰς γυναῖκα κατέχων, τὸ μὲν ἐπὶ τῇ φθορᾷ ἐπιτίμιον ὑποστήσεται, τὴν δὲ γυναῖκα ἔχειν συγχωρηθήσεται».

Ἀπος. ξ΄. Βασιλ. κβ΄. κγ΄. κς΄.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὰς φθείρει γυναῖκα μὴ ἀρραβωνιασμένην μὲ ἄλλον, καὶ μετὰ τὴν φθορὰν λάβῃ αὐτὴν εἰς γυναῖκα, κανονίζεται μὲν διατὶ ἔφθειρεν αὐτὴν πρὸ τοῦ γάμου (2), συγχωρῆται δὲ νὰ ἔχῃ αὐτὴν πάντοτε ὡς γυναῖκά του. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Κϛ΄.

«Ἡ πορνεία γάμος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲ γάμου ἀρχή. Ὥστε, ἐὰν ᾖ δυνατὸν τοὺς κατὰ πορνείαν συναπτομένους χωρίζεσθαι, τοῦτο κράτιστον. Ἐὰν δὲ στέργωσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ συνοικέσιον, τὸ μὲν τῆς πορνείας ἐπιτίμιον γνωριζέτωσαν, ἀφιέσθωσαν δὲ, ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηται.»

Ἀπος. ξ΄. Βασιλ. κβ΄. κγ΄. κε΄.

Ἑρμηνεία.

Συγχωρήσας ὁ Ἅγιος ἐν τῷ κδ΄. καὶ κέ. νὰ συνάπτωνται οἱ πρὸ τοῦ γάμου φθαρέντες, διορίζει τελευταῖον ἐν τῷ παρόντι Κανόνι καθολικὸν καὶ ἀκριβέστατον· ὅτι, ἐκεῖνοι ὁποῦ πορνεύσουν μὲν πρότερον εἴτε μὲ παρθένον, εἴτε μὲ πόρνην, καὶ μετὰ τὴν πορνείαν ζητοῦν νὰ ὑπανδρευθοῦν, τὸ ἀσφαλέστερον καὶ καλήτερον εἶναι νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται, ἀλλὰ καὶ ἐὰν φθάσουν νὰ ὑπανδρευθοῦν νὰ χωρίζωνται, ἐπειδὴ ὁ γάμος διὰ τοῦτο λέγεται τίμιος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, διατὶ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ κάθε προηγουμένην ἁμαρτίαν καὶ φθορὰν, ἡ δὲ πορνεία καὶ φθορὰ οὔτε γάμος εἶναι, ἀλλ' οὔτε γάμου ἀρχή. Ἐὰν δὲ οἱ πορνεύσαντες αὐτοὶ δὲν στέργουν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ χωρισθοῦν, νὰ ἐπιτιμῶνται μὲν ὡς πόρνοι, ἑπτὰ χρόνους δηλαδὴ, νὰ ἀφίνωνται δὲ ἀχώριστοι, διὰ νὰ

(1) Δύω πράγματα εἶναι ἄξια σημειώσεως εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κανόνος, Α΄. ὅτι ἡ ὑπανδρευομένη αὕτη χήρα καὶ παρορωμένη, πρέπει νὰ προσδιορισθῇ ὅτι εἶναι νεωτέρα καὶ οὐχὶ ἑξήκοντα χρόνων, ὡς ἡ κατωτέρα, Β΄. ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγῃ, ὅτι τὸ νὰ παροράται ἡ χήρα αὕτη δηλοῖ, τὸ νὰ μὴ τρέφεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐμοὶ ὅμως δοκεῖ, ὅτι δηλοῖ πρὸς τούτοις καὶ τὸ νὰ παραβλέπεται, καὶ νὰ μὴ χωρίζεται ἀπὸ τὸν γάμον, ὥσπερ ἡ κατωτέρα ἑξηκονταετὴς χήρα, πλὴν νὰ κανονίζεται καὶ αὐτὴ, καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ διγάμου ἀνδρὸς, ὡς βαρυτάτῳ ὑποκειμένη κρίματι, κατὰ τὸν ιη΄. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, καὶ κατὰ τὸν Παῦλον, διότι παρέβη τὴν ὑπόσχεσιν ὁποῦ ἔδωκεν εἰς τὸν Χριστὸν νὰ μὴ ὑπανδρευθῇ, τὴν ὁποίαν ὁ χῆρος ἄνδρας μὴ ποιήσας, μόνον τὸ ἐπιτίμιον τῶν διγάμων λαμβάνει, καὶ ὄχι ἄλλο τι περισσότερον. Σημείωσαι δὲ, ὅτι γυναῖκες μόνον ἐτάττοντο εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐτρέφοντο τόσον διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς γυναικείας φύσεως, ὅσον καὶ ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς πενίας στενοχωρούμεναι πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθοῦν, ἄνδρες δὲ χηρευόμενοι, εἰς τοῦτο δὲν συνηριθμοῦντο διὰ τὸ ἀνδρεῖον τῆς φύσεως, μὲ τὸ ὁποῖον αὐτοὶ τὰ πρὸς ζωάρκειαν πολυτρόπως ποριζόμενοι, καὶ μὴ ὑπὸ τῆς πενίας στενοχωρούμενοι, εἰς δεύτερον γάμον ὑπὸ κατηγορίαν ὄντα, καὶ ἀκολούθως ὑποκείμενον εἰς μετάνοιαν, κατὰ τὸν ζ΄. Νεοκαισαρ. οὐκ ἤρχοντο.

(2) Τὸ ἐπιτίμιον δὲ τῆς φθορᾶς ταύτης, ὁ μὲν Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι εἶναι τρεῖς χρόνοι, φέρων εἰς μαρτυρίαν τὸν λϐ΄. Βασιλ., ἀληθέστερον ὅμως καὶ ἀσφαλέστερον εἰς τέσσαρας χρόνους τὸ ἐπιτίμιον τῆς φθορᾶς διορίζεται, κατὰ τὸν κϐ΄. τοῦ Βασιλ.

μὴ ἀκολουθήσῃ κἀνὲν ἄλλο πρᾶγμα χειρότερον, ἤτοι, ἵνα μὴ καὶ χωρισθέντες κρυφίως πορνεύωσιν, ἢ, ἵνα μὴ μὲ ἄλλα πρόσωπα καὶ οἱ δύω συνκπτόμενοι εἰς γάμον, κρυφίως μοιχεύωσιν, ἢ, ἵνα μὴ φονεύσωσι τὸν ἑαυτόν τους, τὸν ὑπερβολικὸν ἔρωτα καὶ τὸν χωρισμὸν μὴ ὑποφέροντες. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξζ΄. Ἀποστολικὸν καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ΄.

«Περὶ τοῦ Πρεσβυτέρου τοῦ κατὰ ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντος, ὥρισα ἃ ἐχρῆν, καθέδρας μὲν μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι. Ἀρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἡ συγγνώμη. Εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Εὐλογία γὰρ ἁγιασμοῦ μετάδοσις. Ὁ δὲ τοῦτο μὴ ἔχων, διὰ τὸ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει ; Μήτε τοίνυν δημοσίᾳ, μήτε ἰδίᾳ εὐλογείτω, μήτε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατανεμέτω ἕτερος, μήτε τι ἄλλο λειτουργείτω, ἀλλὰ, ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω ἑτέροις καὶ τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἁμάρτημα».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, αὐτολεξεὶ ἐρανισθεὶς ἀπὸ τὴν ς΄., κς΄. αὐτῆς ἐστι Κανὼν, οὗ τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖσε ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ΄.

«Ἐκεῖνο γεμὴν γελοῖόν μοι κατεφάνη, τὸ εὔξασθαί τινα ὑείων ἀπέχεσθαι κρεῶν, ὥστε, καταξίωσον διδάσκειν αὐτοὺς, τῶν ἀπαιδεύτων προσευχῶν καὶ ἐπαγγελιῶν ἀπέχεσθαι, τὴν μέντοι χρῆσιν, ἀδιάφορον εἶναι συγχώρησιν· «οὐδὲν γὰρ κτίσμα Θεοῦ ἀπόβλητον, μετ᾽ εὐχαριστίας λαμβανόμενον», [ά. Τιμ. δ΄. 4.] ὥστε, ἡ εὐχὴ καταγέλαστος, οὐχ ἡ ἀποχὴ ἀναγκαία».

Ἑρμηνεία.

Ἠρωτήθη ὁ Ἅγιος, ἂν δύναται τινὰς νὰ παραβῇ τὴν εὐχὴν, ἤτοι τὴν ὑπόσχεσιν ὁποῦ ἔκαμε πρὸς τὸν Θεὸν, νὰ μὴ φάγῃ χοίρειον κρέας, καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις αὕτη εἶναι ἀξία γέλωτος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διδάσκωνται οἱ τοιοῦτοι τοιαύτας μὲν ἀλόγους ὑποσχέσεις νὰ μὴ κάμνουν εἰς τὸ ἑξῆς, τὴν δὲ μεταχείρησιν τῶν χοιρείων κρεῶν, διὰ τὰ ὁποῖα ἔφθασαν νὰ ὑποσχεθοῦν, νὰ τὴν ἔχουν ἀδιάφορον (1), ἤτοι, ἐπίσης νὰ ἔχουν καὶ

(1) Ὅρα, ὅτι ὁ μέγας Βασίλειος λέγων παρατετηρημένως νὰ ἦναι ἀδιάφορος μόνον, καὶ ὄχι συγκεχωρημένη ἡ τῶν ὑποσχεθέντων χοιρείων κρεῶν μεταχείρισις, μᾶς δίδει νὰ καταλάβωμεν, ὅτι οὐδὲ αὐταὶ αἱ ἀξιογέλαστοι ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἤθελε κάμει τινὰς εἰς τὸν Θεὸν, δὲν πρέπει νὰ παραβαίνωνται. Εἰ δὲ αἱ τοιαῦται δὲν πρέπει νὰ παραβαίνωνται, πόσῳ μᾶλλον δὲν ἠμπορεῖ νὰ παραβῇ τινὰς τὰ μετὰ λόγου ταξίματα, ὁποῦ ἤθελε κάμει πρὸς τὸν Θεόν ; Ὅθεν ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἢ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀνάγκην, τάξουν εἰς τὸν Θεὸν ἢ νὰ γένουν Καλόγηροι, ἢ νὰ ὑπάγουν εἰς προσκύνησιν τοῦ ζωοποιοῦ Τάφου, ἢ ἄλλων ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ λειψάνων, ἢ νὰ δώσουν ἐλεημοσύνας, ἢ νὰ συστήσουν σχολεῖα ἢ Μοναστήρια, ἢ νὰ κάμουν τὴν τάδε νηστείαν, ἢ ἄλλην κάμμιαν ἀγαθοεργίαν καὶ ἀρετὴν, αὐτοὶ χρεωστοῦν, ὄχι μόνον ἐξ ἅπαντος νὰ τελειόνουν τὰ ταξίματα αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ μίαν ὥραν πρότερον χωρὶς νὰ ἀναβάλλουν τὸν καιρὸν, διατὶ, ἂν βραδύνουν νὰ τὰς τελειώσουν, μεγάλως ἁμαρτάνουν. Ὅθεν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὁ Θεὸς, ποτὲ μὲν μὲ τὸ στόμα τοῦ Προφήτου Μωϋσέως λέγει· «Ἐὰν δὲ εὔξῃ εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονιεῖς ἀποδοῦναι αὐτὴν, ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσει Κύριος ὁ Θεός σου παρὰ σοῦ, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία.» (Δευτερον. κγ΄. 21.) ποτὲ δὲ μὲ τὸ στόμα τοῦ σοφοῦ Σειράχ· «Μὴ ἐμποδισθῇς τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαίρως, καὶ μὴ μείνῃς ἕως θανάτου δικαιωθῆναι.» (Σειρὰχ ιή. 22.) Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἐλέγχει τὴν Ρουστικιανὴν πατρικίαν Ρωμαίων, διατὶ ὑπεσχέθη μὲν νὰ ὑπάγῃ νὰ προσκυνήσῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔπειτα πηγαίνουσα εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα ἐκεῖθεν ἀπέλθῃ, ἐχασομέρει, καὶ δὲν ἐτελείονε τὸ συντομώτερον τὴν ὑπόσχεσίν της. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ὁποῦ παραβαίνουν τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεις των καὶ ταξίματα, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι ὁποῦ τάξουν νὰ γένουν Καλόγηροι καὶ δὲν γίνονται, ἐξολοθρεύονται καὶ αὐτοὶ, καὶ τὰ ὀσπήτιά των, καὶ προκοπὴν κάμμίαν δὲν βλέπουσιν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, ἐπειδὴ, πρὶν μὲν νὰ τάξουν, πρέπει νὰ στοχάζωνται τὸν ἑαυτόν τους ἂν ἦναι ἱκανοὶ νὰ τελειώσουν τὸ τάξιμόν των, ἀφ᾽ οὗ δὲ τὸ τάξουν μίαν φοράν, πλέον δὲν δύνανται νὰ τὸ παραβοῦν, διατὶ πειράζουσι καὶ γελοῦσι τὸν Θεὸν, ὡς λέγει ὁ Σειράχ· «Πρὶν εὔξασθαι, ἑτοίμασον σεαυτὸν καὶ μὴ γίνου ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν Κύριον.» (Κεφ. ιή. 22.). Ἐὰν δὲ δὲν θέλουν νὰ τάξουν, εἰς τοῦτο ἁμαρτίαν δὲν ἔχουν, ἀλλ᾽ οὔτε ὁ Θεὸς τοὺς βιάζει. «Ἐὰν γὰρ, φησὶ, μὴ θέλῃς εὔξασθαι, οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ ἁμαρτία». (Δευτερονομ. αὐτόθι.). Ἂς ἀκούσουν καὶ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα· «Ἀποδώσω σοι τὰς εὐχάς μου, ἃς διέστειλε τὰ χείλη μου καὶ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλίψει μου» (Ψαλμ. ξε΄. 13.)· καὶ τὸν Ἰωνᾶν· «Ὅσα ηὐξάμην, ἀποδώσω σοι εἰς σωτηρίαν μου τῷ Κυρίῳ». Καὶ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ· ὁ Θεὸς προστάζει εἰς τοὺς Ἀριθμοὺς (Κεφ. λ΄. 1.) πῶς, ἀνίσως θυγάτηρ τινὸς νέα (ὑπεξουσία οὖσα δηλαδὴ ἀκόμη εἰς τὸν πατέρα της, κατὰ τὸν Θεοδώρητον καὶ Προκόπιον) τάξῃ κάμμίαν ὑπόσχεσιν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ὁ πατήρ της ἀκούσας τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν, σιωπήσῃ καὶ δὲν εἰπῇ τίποτε, ἡ ὑπόσχεσις αὐτὴ πρέπει ἐξάπαντος νὰ μένῃ βεβαία καὶ νὰ τελειοῦται. Εἰ δὲ ὁ πατήρ της δὲν θελήσῃ τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν, ἀλλ᾽ ὅταν τὴν ἀκούσῃ, τῆς

τὸ νὰ μὴ φάγουν αὐτὰ, καὶ τὸ νὰ τὰ φάγουν, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Παῦλον, κἀνένα κτίσμα Θεοῦ δὲν εἶναι ἀπόβλητον, καθ' ὃ κτίσμα, μετ' εὐχαριστίας ἐσθιόμενον. Ὅρα καὶ τὸν ϛδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

«Ἄρχοντας μέντοι ὀμνύειν ἐπὶ τῷ κακοποιεῖν τοὺς ἀρχομένους, καὶ πάνυ θεραπεύεσθαι προσήκει. Θεραπεία δὲ τούτων διττή· Μία μὲν, μὴ ὀμνύειν αὐτοὺς διδάσκεσθαι προχείρως, ἑτέρα δὲ, μὴ ἐπιμένειν ἐν ταῖς πονηραῖς κρίσεσιν, ὥστε, ὅρκῳ προληφθείς τις εἰς κακοποιΐαν ἑτέρου, τὴν μὲν ἐπὶ τῇ προπετείᾳ τοῦ ὅρκου μετάνοιαν ἐπεδείκνύσθω, μὴ μέντοι προσχήματι εὐλαβείας τὴν πονηρίαν ἑαυτοῦ βεβαιούτω. Οὐδὲ γὰρ Ἡρῴδῃ συνήνεγκεν εὐορκήσαντι, ὃς ἵνα μὴ ἐπιορκήσῃ δῆθεν, φονεὺς ἐγένετο τοῦ Προφήτου. Καθάπαξ μὲν ὁ ὅρκος ἀπαγόρευται, πολλῷ δέ που εἰκὸς τὸν ἐπὶ κακῷ γινόμενον κατακεκρίσθαι, ὥστε μεταφρονεῖν χρὴ τὸν ὀμνύοντα, οὐχὶ σπουδάζειν βεβαιοῦν αὐτοῦ τὸ ἀνόσιον. Ἐξέτασον γὰρ πλατύτερον τὴν ἀτοπίαν. Εἴ τις ὁμόσειεν ἐξορύξειν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀδελφοῦ, εἰ καλὸν τὸ τοιοῦτον εἰς ἔργον ἀγαγεῖν αὐτό;, εἴ τις φονεύσειν, εἴ τις ὅλως δι' ὅρκου ἐντολήν τινα παραβήσεσθαι; «ὤμοσα γὰρ καὶ ἔστησα, οὐχὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τοῦ φυλάξεσθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου». [Ψαλμ. ριή. 106.] Ὥσπερ δὲ τὴν ἐντολὴν ἀμεταθέτοις κρίμασι προσήκει βεβαιοῦσθαι, οὕτω τὴν ἁμαρτίαν παντοίοις καθήκει ἀκυροῦσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως κἀνένας ἄρχοντας ὁμόσῃ διὰ νὰ κακοποιήσῃ τινὰ, αὐτὸς πρῶτον μὲν πρέπει νὰ διδάσκεται νὰ μὴ ὀμνύῃ εὐκόλως, καὶ πρὸς τούτοις νὰ μετανοῇ διὰ τὸν προπετῆ αὐτὸν ὅρκον ὁποῦ ἔκαμε. Δεύτερον δὲ, νὰ μὴ μείνῃ εἰς τὴν κακὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ὁποῦ ἔκαμε νὰ κακοποιήσῃ, θέλωντας τάχα νὰ φυλάξῃ τὸν ὅρκον ἀπὸ εὐλάβειαν· διότι οὐδὲ τὸν Ἡρῴδην ὠφέλησε τίποτε ἡ φύλαξις τοῦ ὅρκου, ὅστις, διὰ νὰ μὴ παραβῇ τάχα τὸν ὅρκον του, ἐφόνευσε τὸν Ἰωάννην· μᾶλλον γὰρ ἤθελεν ὠφελήσει αὐτὸν τὸ νὰ παραβῇ τὸν ὅρκον, καὶ νὰ μὴ κάμῃ τοιοῦτον ἄδικον φόνον. Καὶ κάθε μὲν ὅρκος ἁπλῶς καθάπαξ, ἤγουν τελείως καὶ ὁλοτελῶς, εἶναι ἐμποδισμένος ἀπὸ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἴτε διὰ καλὸν γένῃ, εἴτε διὰ κακὸν, πολλῷ δὲ περισσότερον εἶναι κατακεκριμένος ἐκεῖνος ὁποῦ γένῃ διὰ κακόν. Ὥστε καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ὁμόσει διὰ νὰ κακοποιήσῃ τινὰ, δὲν πρέπει νὰ βεβαιώσῃ τὸ κακὸν αὐτὸ διὰ τὸν ὅρκον, ἀλλὰ νὰ μετανοῇ διατὶ ὅλως ἔκαμε τοιοῦτον ὅρκον. Καθὼς καὶ ἂν τινὰς, λόγου χάριν, ἤθελεν ὁμόσει νὰ ἐκβάλῃ τὰ ὀμμάτια τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ νὰ φονεύσῃ, ἢ νὰ παραβῇ κἀμμίαν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, δὲν ἦτο καλὸν νὰ φέρῃ εἰς ἔκβασιν ταῦτα διὰ τὸν ὅρκον, ἐπειδὴ λέγει ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεόν· Ὤμοσα καὶ ἐστερέωσα τὸν ὅρκον μου, ὄχι διὰ νὰ ἁμαρτήσω, ἀλλὰ διὰ νὰ φυλάξω τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Καὶ λοιπὸν, καθὼς εἶναι πρέπον νὰ βεβαιώνωμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου μὲ ἀποφάσεις στερεὰς, ἔτσι ἐξ ἐναντίας εἶναι πρέπον νὰ ἀκυρώνωμεν κάθε ἀπόφασιν ὁποῦ κάμομεν διὰ νὰ ἁμαρτήσωμεν. Ὅρα καὶ τὸν ϛδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

«Περὶ τῶν ἁρπαζόντων, Κανόνα παλαιὸν οὐκ ἔχομεν, ἰδίαν δὲ γνώμην ἐποιησάμεθα, τρία ἔτη καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς συναρπάζοντας αὐτοῖς ἔξω τῶν εὐχῶν γίνεσθαι. Τὸ δὲ μὴ βιαίως γενόμενον ἀνεύθυνόν ἐστιν, ὅταν μὴ φθορὰ ᾖ, μηδὲ κλοπὴ ἠγουμένη τοῦ πράγματος. Αὐτεξουσία δὲ ἡ χήρα καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ ἀκολουθῆσαι, ὥστε τῶν σχημάτων ἡμῖν οὐ φροντιστέον».

εἰπῇ ὅτι δὲν στέργει, ἡ ὑπόσχεσις αὕτη νὰ γίνεται ἄκυρος, καὶ ὁ Κύριος θέλει συγχωρήσει τὴν ὑποσχεθεῖσαν γυναῖκα διὰ τὴν παράβασιν τῆς τοιαύτης ὑποσχέσεως. Τοῦτο τὸ ἴδιον προστάζει νὰ γίνεται καὶ εἰς τὴν ὕπανδρον γυναῖκα, ἂν ὁ ἄνδρας της σιωπήσῃ, ἢ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τῆς γυναικός του. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀντιστρόφως συνάγεται, ὅτι καὶ ἂν οἱ γονεῖς ὁποῦ ἔχουν ὑπεξούσια τέκνα των, τὰ τάξουν εἰς τὸν Θεὸν νὰ καλογηρεύσουν, ἢ ἄλλην ἀγαθοεργίαν νὰ κάμουν, παρακινηθέντες ἀπὸ κίνδυνον ἀσθενείας, ἢ ἀπὸ ἄλλο σύμβαμα, χρεωστοῦν τὰ τοιαῦτα τέκνα νὰ τελειώσουν τὸ τοιοῦτο τάξιμον ὁποῦ ἔκαμαν περὶ αὐτῶν οἱ γονεῖς των, κἂν καὶ γένουν αὐτεξούσια καὶ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα, διατὶ, ὅταν ἐτάχθησαν, ἦσαν ὑπεξούσια, καὶ μάλιστα, ἂν αὐτὰ ἐσιώπησαν ὅταν τὰ ἔταζαν οἱ γονεῖς των. Πρέπει ὅμως καὶ οἱ γονεῖς νὰ ἐνθυμίζουν εἰς τὰ τοιαῦτα τέκνα τὸ τάξιμον αὐτὸ, καὶ μάλιστα, ἂν τὰ ἔταξαν νὰ καλογηρεύσουν, πρέπει νὰ τὰ γυμνάζουν καὶ νὰ τὰ παιδαγωγοῦν πρὸς τὴν τοιαύτην ζωὴν, προσφέροντές τα εἰς τὸν Θεὸν, ὡς ἡ Ἄννα τὸν Σαμουήλ. Ἕως πότε δὲ εἶναι τὰ τέκνα ὑπεξούσια, ὅρα τὸν μϐ'. τῆς ἐν Καρθαγ. Ὅρα δὲ καὶ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, πῶς κανονίζει ἐκείνους ὁποῦ ὑποσχεθοῦν νὰ φυλάξουν παρθενίαν, ἔπειτα τὴν ἀθετήσουν. Διὰ τοῦτο καὶ ὅσοι ἔταξαν μὲν πρότερον νὰ καλογηρεύσουν, ὕστερον δὲ ὑπανδρεύθησαν, οὗτοι πρέπει νὰ μετανοοῦν διὰ τὴν παράβασιν τοῦ ταξίματος ὁποῦ ἔκαμαν, καὶ ἂν μὲν δυνηθοῦν νὰ καταπείσουν τὰς γυναῖκάς των εἰς τὸ νὰ χωρισθοῦν μετὰ συμφωνίας καὶ νὰ μονάσουν καὶ τὰ δύω μέρη, καλῶς, εἰ δὲ, ἐὰν ἀποθάνῃ ἡ γυνὴ αὐτῶν, ἐξάπαντος πρέπει νὰ πληρώσουν τὸ τάξιμόν τους καὶ νὰ καλογηρεύσουν.

Ἑρμηνεία.

Ἐκείνους ὁποῦ ἁρπάζουν γυναῖκας, ἢ συνεργοῦν εἰς τὴν τοιαύτην ἁρπαγήν, πρῶτος οὗτος ὁ Ἅγιος ἐν τῷ παρόντι Κανόνι τρεῖς χρόνους κανονίζει νὰ στέκωνται ἔξω τῶν εὐχῶν, τῶν λεγομένων εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ στέκωνται ἐν τῷ προνάῳ μετὰ τῶν ἀκροωμένων. Ὁ γὰρ κζ'. τῆς δ'. περὶ τῶν ἁρπαζόντων γυναῖκας διορίζων, ὕστερος ἀπὸ τὸν παρόντα ἐστίν. Ἐὰν δὲ αὐτεξουσία οὖσα ἡ γυνὴ καὶ ὄχι ὑπεξουσία εἰς πατέρα, ἢ αὐθέντην, θεληματικῶς ἠκολούθησεν εἰς τὸν ἄνδρα χωρὶς νὰ βιασθῇ, ἀνεπιτίμητος εἶναι ὁ ταύτην λαβών, ἐὰν ὅμως δὲν ἔφθειρεν αὐτὴν, ἢ κρυφίως ἔσμιξε μὲ αὐτὴν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ φθορὰ καὶ ἡ κλοπή). Ὥστε καὶ ἐὰν χήρα αὐτεξουσία οὖσα καὶ εἰς τὴν θέλησίν της ἔχουσα τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ, εἰ μὴ, ἐντρεπομένη δὲ ἴσως νὰ φανῇ ὅτι δίδει τὸν ἑαυτόν της ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸν ἀγαπητικόν της, σχηματισθῇ μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, ὅτι ἐκεῖνος τὴν ἥρπασε, κατὰ ἀλήθειαν δὲ αὐτὴ εἰς ἐκεῖνον ἠκολούθησεν· ἐὰν, λέγω, τοῦτο ἀκολουθήσῃ, ἀνεύθυνος εἶναι ὁ ταύτην λαβών. Ἡμεῖς γὰρ ὄχι τὸν καθ' ὑπόκρισιν αὐτὸν σχηματισμὸν τῆς ἁρπαγῆς στοχαζόμεθα (1), ἀλλὰ τὴν κατὰ ἀλήθειαν ἀκολούθησιν τῆς χήρας. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Τῆς ς'. ιγ'. ‖ «Ἡ, ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πυσθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἑτέρῳ συνοικήσασα, μοιχᾶται».

Ἑρμηνεία.

Αὐτολεξεὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν ιγ'. τῆς ς'. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'.

Ἀπος. κέ. τῆς ς'. δ'. κά. τῆς ἐν Καρθ. λέ. Βασιλ. γ'. ιζ'. λϐ'. να'. ‖ «Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες Κληρικοὶ, τοῦ βαθμοῦ μὲν κατάγονται, τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείργονται. «Οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό».

Ἑρμηνεία.

Ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἔστιν ἁμαρτία μὴ πρὸς θάνατον, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (ά. ἐπιστολ. ἐ. 16. 17.). Κατὰ ἄλλους λοιπὸν Πατέρας, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Μητροφάνην Σμύρνης, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν καθολικῶν ἐπιστολῶν, ἄλλως ἑρμηνεύεται ἡ πρὸς θάνατον, καὶ μὴ πρὸς θάνατον ἁμαρτία. Κατὰ δὲ τὸν Ζωναρᾶν, ἁμαρτία πρὸς θάνατον εἶναι ἡ μέχρι πράξεως προχωρήσασα ἁμαρτία, οὖσα δηλ. θανάσιμος, καὶ κατὰ τὸ εἶδος, μὴ πρὸς θάνατον δὲ ἁμαρτία, ἡ μὴ ἐλθοῦσα ἕως εἰς πρᾶξιν καὶ ἔργον, ἀλλὰ σταθεῖσα ἕως εἰς τὴν συγκατάθεσιν (2) (καὶ ὅρα τὸν δ'. τῆς ἐν ἐν Νεοκαισ.). Λέγει οὖν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι Κληρικοὶ πράξουν τοιαύτην ἁμαρτίαν θανάσιμον, καθαιροῦνται μὲν, δὲν ἐκβάλλονται δὲ καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, ἤτοι ἀπὸ τὸ νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς λαϊκοὺς, κατ' ἐκεῖνο τὸ λόγιον, «Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό·» δὲν κοινωνοῦν ὅμως οἱ τοιοῦτοι καὶ τὰ θεῖα Μυστήρια. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κε'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν γ'. τοῦ ἰδίου τούτου Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Ἀποστ. ξς'. ‖ «Ἡ γυνὴ ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ κυήσασα καὶ ἀμελήσασα τοῦ κυήματος, τῷ τοῦ φονέως ἐγκλήματι ὑποκείσθω».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως γυναῖκα εἰς τὸν δρόμον εὑρισκομένη, τύχῃ νὰ γεννήσῃ, ἐὰν ἀμελήσῃ τοῦ παιδίου της καὶ ἀποθάνῃ, ὡς φονεύτρια κανονίζεται.

(1) Ὅτι δὲ τὰ σχήματα ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν τὸν σχηματισμὸν τῆς ἁρπαγῆς ὁηλοῦσιν, ὁ Ἅγιος Βασιλ. τοῦτο ἑρμηνεύει εἰς τὸν νγ'. Κανόνα του φανερώτατα. Ὅθεν οὐ λέγουσιν ὀρθῶς ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ σχήματα ἐννοοῦσι τὸ πενθικὸν τῶν χηρῶν σχῆμα, ἢ τὸ σχῆμα τῶν ἱματίων, μὲ τὸ ὁποῖον προεδοκίμαζον, ὅσαι χῆραι ἤθελον νὰ καταλεχθοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν· ἀνοίκεια γὰρ ταῦτα εἰς τὸ ἀληθὲς νόημα τοῦ Κανόνος.

(2) Εἶπα δὲ, ὅτι ἡ θανάσιμος αὕτη ἁμαρτία καθὼς τὴν ὁρίζει ὁ Ζωναρᾶς, πρέπει νὰ ἦναι τῆς πράξεως καὶ τοῦ ἔργου, ἤτοι διὰ σώματος γινομένη, διατὶ καὶ ἡ ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῇ γλώσσῃ γενομένη ἁμαρτία, καὶ κατ' εἶδος οὖσα θανάσιμος, καθαιρετικὴ ἐστιν· ὡς εἶναι ἡ βλασφημία, ἡ ἐπιορκία, κατὰ τὸν κε'. Ἀποστολικόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ γινομένη ἁμαρτία, καὶ κατ' εἶδος οὖσα θανάσιμος, καθαιρετικὴ καὶ αὕτη ἐστὶν, ἐὰν φανερωθῇ εἰς τὰ ἔξω· ὡς εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, ἢ ἡ αἵρεσις, κατὰ τὸν ϐ'. τῆς α'. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν, τὴν ἐν τῷ παρόντι πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν, ἠρμήνευσε τὴν ἐπάγουσαν κεφαλικὴν τιμωρίαν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ έ. τῆς ζ'.

Συμφωνία.

Παρομοίως δὲ καὶ ὁ νβ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου πλατύτερον λέγει, ὅτι ἐὰν γεννήσῃ γυναῖκα εἰς τὸν δρόμον καὶ δυναμένη νὰ ζωογονήσῃ τὸ βρέφος της, τὸ ἀφήσῃ καὶ ἀποθάνῃ, ἢ διὰ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἁμαρτίαν της, ἐκ πορνείας ἢ μοιχείας αὐτὸ συλλαβοῦσα, ἢ θηριωδῶς καὶ ἀπανθρώπως καταφρονήσασα τοῦ παιδίου της, ὡς φονεύτρια καταδικάζεται. Ἢ καὶ ἂν δὲν ἀποθάνῃ τὸ παιδίον, ἀλλ' εὑρὼν αὐτὸ ἄλλος τινὰς τὸ πάρῃ καὶ τὸ ζωογονήσῃ, πάλιν ἡ μήτηρ του ὡς φονεύτρια κατακρίνεται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, διατὶ ἀφῆκεν αὐτὸ ἀπὸ ἀμέλειάν της ἀνεπιμέλητον, καὶ ὅσον τὸ εἰς αὐτὴν μέρος, ἀφῆκε νὰ ἀποθάνῃ αὐτό. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶχε τὸν τρόπον νὰ τὸ ζωογονήσῃ δι' ἐρημίαν καὶ στέρησιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ ἐκ τούτου ἀπέθανε τὸ βρέφος, συγχωρήσεως ἀξία εἶναι καὶ ἡ μήτηρ του, κατὰ τὸν αὐτὸν νβ'. τοῦ Βασιλ. Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

«Τὰς μοιχευθείσας γυναῖκας καὶ ἐξαγορευούσας δι' εὐλάβειαν, ἢ ὀπωσοῦν ἐλεγχομένας, δημοσιεύειν μὲν ἐκώλυσαν οἱ Πατέρες ἡμῶν, ἵνα μὴ θανάτου αἰτίαν παράσχωμεν ἐλεγχθείσας, ἵστασθαι δὲ αὐτὰς ἄνευ κοινωνίας προσέταξαν μέχρι τοῦ συμπληρωθῆναι τὸν χρόνον τῆς μετανοίας».

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως γυνὴ ὕπανδρος μοιχευθῇ μὲ ἄλλον, καὶ εὐλαβουμένη, ἤτοι φοβουμένη τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἐξομολογηθῇ τὸ ἁμάρτημα, ἢ ἀπὸ μέρους φανερωθῇ, τυχὸν διατὶ ἐγγαστρώθη, ἢ διατὶ ἐγέννησε, λείποντος μακρὰν τοῦ ἀνδρός της, ἐπρόσταξαν οἱ Πατέρες ὅτι αὐτὴ νὰ μὴ δημοσιεύεται, ἤτοι νὰ μὴ βάλλεται εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων, προσκλαιόντων δηλ., ἀκροωμένων καὶ ὑποπιπτόντων, ἵνα μὴ οἱ βλέποντες αὐτὴν ἐκβάινουσαν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς κατηχουμένους, ἢ ἐν τῷ Νάρθηκι ἱσταμένην, καταλάβουν ὅτι βεβαιότατα ἡμάρτε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων, τὸ τῆς μοιχίας ἔγκλημα προσάψουν εἰς αὐτὴν, καὶ ἔτσι τὸ ἐπιτίμιον αὐτὸ θέλει γίνει εἰς αὐτὴν αἰτία θανάτου. Μαθὼν γὰρ τοῦτο ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἴσως φονεύσει αὐτὴν, κατ' ἐκεῖνο τὸ Σολομώντιον· «Μεστὸς ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς». [Παροιμ. ς'. 34.] Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ Πατέρες ἐπρόσταξαν, αἱ τοιαῦται γυναῖκες νὰ στέκωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνουν, ἕως ὁποῦ νὰ τελειώσῃ ὁ διωρισμένος καιρὸς τῆς μετανοίας των (1).

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

«Ἐπὶ τοῦ καταλειφθέντος ἀνδρὸς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, τὴν αἰτίαν χρὴ σκοπεῖν τῆς ἐγκαταλείψεως, κἂν φανῇ ἀναλόγως ἀναχωρήσασα, ὁ μὲν συγγνώμης ἐστὶν ἄξιος, ἡ δὲ ἐπιτιμίου. Ἡ δὲ συγγνώμη τούτῳ πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ δοθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν ἡ γυναῖκα ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα της, πρέπει νὰ ἐξετάζεται διὰ ποίαν αἰτίαν ἀφῆκεν αὐτὸν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ Κανόνος αὐτολεξεὶ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν π'. τῆς ς'. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΛΣ'.

«Στρατιώτιδες αἱ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἀφανῶν ὄντων, γαμηθεῖσαι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ὥσπερ καὶ αἱ διὰ τὴν ἀποδημίαν τῶν ἀνδρῶν μὴ ἀναμείνασαι τὴν ἐπάνοδον. Πλὴν ἔχει τινὰ συγγνώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν.»

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν αὐτολεξεὶ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν ιγ'. τῆς ς'. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΛΖ'.

«Μετὰ τὸ ἀφαιρεθῆναι τὴν ἀλλοτρίαν ὁ γαμήσας, ἐπὶ μὲν τῇ πρώτῃ μοιχείας ἐγκληθήσεται, ἐπὶ δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀνέγκλητος ἔσται.»

(1) Παρομοίως καὶ ὁ Νηστευτὴς ἐν τῷ λγ'. αὐτοῦ Κανόνι | ἐκβάλληται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ οἱονδήποτε πταῖσμα. Καὶ λέγει, ὅτι κάμμία γυναῖκα, οὔτε λαϊκὴ, οὔτε Μονάζουσα νὰ μὴ | ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ αὐτοῦ Κανόνος τοῦ Νηστευτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἀνίσως τινὰς λάβῃ παρανόμως τὴν ἀρραβωνιαστήν, ἢ τὴν γυναῖκα τινός, ἔπειτα τὴν πάρῃ ἀπὸ αὐτὸν ὁ ἔχων αὐτὴν ἄνδρας, καὶ αὐτὸς μὲ ἄλλην ἐλευθέραν ἀπὸ ἄνδρα γυναῖκα ὑπανδρευθῇ, διὰ μὲν τὴν εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ξένην γυναῖκα ἁμαρτίαν του, ὡς μοιχὸς θέλει κανονισθῇ, διὰ δὲ τὴν δευτέραν γυναῖκα, εἶναι ἀνεύθυνος.

ΚΑΝΩΝ ΛΗ'.

«Αἱ κόραι, αἱ παρὰ γνώμην τοῦ πατρὸς ἀκολουθήσασαι, πορνεύουσι· διαλλαγέντων δὲ τῶν γονέων, δοκεῖ θεραπείαν λαμβάνειν τὸ πρᾶγμα. Οὐκ εὐθὺς δὲ εἰς τὴν κοινωνίαν ἀποκαθίστανται, ἀλλ' ἐπιτιμηθήσονται τρία ἔτη».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσαι κόραι καὶ παρθένοι, ὑπεξούσιοι οὖσαι εἰς τὸν πατέρα των, παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἠκολούθησαν, ἤτοι θεληματικῶς ἀφ' ἑαυτῶν ἔδωκαν τὸν ἑαυτόν των εἰς τοὺς ἀγαπητικούς των, αὐταὶ πορνεύουσι καὶ οὐχὶ ὑπανδρεύονται. Ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα διαλλαγῶσι, καὶ συναινέσουν οἱ γονεῖς τῶν τοιούτων παρθένων εἰς τὸ νὰ συγκατοικοῦν μὲ αὐτὰς οἱ ἀγαπητικοὶ καὶ φθορεῖς αὐτῶν, φαίνεται μέν, ὅτι τὸ ἐξ ἀρχῆς γεγενημένον ἰατρεύεται, καὶ ἡ πορνία αὐτῶν εἰς γάμον καὶ ὑπανδρείαν μεταβάλλεται, (1) ὅμως δὲν συγχωροῦνται καὶ παρευθὺς νὰ μεταλαμβάνουν οἱ τοῦτο ποιοῦντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀλλὰ κανονίζονται τρία ἔτη.

Συμφωνία.

Ὅτι δὲ οἱ παρὰ γνώμην τῶν πατέρων καὶ τῶν αὐθεντῶν γινόμενοι γάμοι τῶν ὑπεξουσίων αὐτοῖς θυγατέρων καὶ δούλων, ὡς πορνεῖαι λογίζονται καὶ διαλύονται, μετὰ δὲ τὴν συναίνεσιν αὐτῶν λαμβάνουσι τὸ βέβαιον, καὶ γάμοι τῇ ἀληθείᾳ εἰσὶ, δηλοῦσι καὶ ὁ μ'. καὶ ὁ μά., καὶ ὁ μβ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κζ'. καὶ τοῦ μβ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'.

«Ἡ τῷ μοιχῷ συζῶσα, μοιχαλίς ἐστι πάντα τὸν χρόνον».

Ἑρμηνεία.

Ἐκείνη ἡ γυνὴ, ἥτις ἔχουσα ἄνδρα, ἐμοιχεύθη ἀπὸ ἄλλον, ἔπειτα, ἢ τὸν ζῶντα ἄνδρα της ἀφήσῃ καὶ ἀκολουθήσῃ τὸν μοιχεύσαντα αὐτὴν, ἢ ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρα της, λάβῃ αὐτὸν ἄνδρα καὶ συμβιοῖ μὲ αὐτὸν (2), αὐτὴ, λέγω, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, κἂν καὶ τοὺς ιδ'. χρόνους τὸ ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας ἐπλήρωσε, μοιχαλὶς ὅμως εἶναι ὅλους τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους συζῇ μὲ τὸν μοιχόν. Μὴ ἀπέχουσα γὰρ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλ' ἐπιμένουσα εἰς αὐτὴν, οὔτε εἰς μετάνοιαν δέχεται, οὔτε πιστεύεται ὅτι μετανοεῖ, καὶ ἀκολούθως οὔτε συγχώρησιν λαμβάνει ποτὲ, ἕως οὗ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν μοιχόν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Μ'.

Ἀπος. πβ'. τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. πέ. τῆς ἐν Γάγγ. γ'. τῆς ἐν Καρθ. ογ'. ιϛ'. Βασιλ. μ'. μα'. μβ'.

«Ἡ παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου ἀνδρὶ ἑαυτὴν ἐκδοῦσα, ἐπόρνευσεν, ἡ δὲ μετὰ ταῦτα, πεπαρρησιασμένῳ γάμῳ χρησαμένη, ἐγήματο. Ὥστε, ἐκεῖνο μὲν πορνεία, τοῦτο δὲ, γάμος. Αἱ γὰρ συνθῆκαι τῶν ὑπεξουσίων οὐδὲν ἔχουσι βέβαιον».

(1) Διὸ καὶ Λέων καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ συντόμῳ ἐκλογῇ τῶν νόμων ὁρίζουν τὸν γάμον, ὅτι συνίσταται ἐγγράφως ἢ ἀγράφως, ὅταν ὁ μὲν ἄνδρας ᾖναι χρόνων ιέ, ἡ δὲ γυνὴ ιγ'. καὶ θέλουσιν ἕνας τὸν ἄλλον, προηγουμένης ὅμως καὶ τῆς θελήσεως τῶν γονέων αὐτῶν (τίτλ. ιϛ'. σελ. 101. τοῦ β'. βιβλ. Γιοῦρ. Γραικ.). Ὅθεν οὐδὲ μετὰ τὴν διαλλαγὴν τῶν γονέων οἱ νόμοι δὲν συγχωροῦν νὰ γίνεται τὸ συνοικέσιον τοῦτο. (Βασιλ. Β.βλ. ξ'. τίτλ. νή.).

(2) Διὸ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι διορίζουν συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη, ὁποῦ μίαν φορὰν μοιχευθῇ, ἂν καὶ μετὰ ταῦτα λάβῃ ἄνδρα τὸν μοιχὸν, δὲν σβύνεται τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας μὲ τὸ σχῆμα τοῦ μετὰ τὴν μοιχείαν γενομένου γάμου (μοιχοὶ γὰρ καὶ οἱ δύω εἰσὶ δηλαδὴ, καὶ μετὰ τὸν γάμον. Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης ἐν τῇ συνόψ. τίτλ. ο'.). Ὅθεν καὶ ὁ Θεὸς περισσότερον ὠργίσθη κατὰ τοῦ Δαβὶδ, διατὶ ἐπῆρεν εἰς γυναῖκά του τὴν Βηρσαβεὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐρίου, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, παρὰ ὁποῦ ὠργίσθη διατὶ τὴν ἐμοίχευσε ζῶντος ἐκείνου. Εἶπε γὰρ αὐτῷ διὰ τοῦ Νάθαν· «Καὶ νῦν, οὐκ ἀποστήσεται ρομφαία ἀπὸ τοῦ οἴκου σου ἕως αἰῶνος, ἀνθ' ὧν ὅτι ἐξουδένωσάς με, καὶ ἔλαβες τὴν γυναῖκα Οὐρίου τοῦ Χεττταίου, τοῦ εἶναί σου εἰς γυναῖκα» (β'. Βασιλ. ιϛ'. 1.).

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως ἡ ὑπεξουσία, οὖσα δούλη, δώσῃ τὸν ἑαυτόν της εἰς ἄνδρα χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ αὐθέντου της, ἐπόρνευσε μὲ τοῦτο ὁποῦ ἔκαμεν, ἐπειδὴ, αἱ συμφωνίαι καὶ οἱ ὁρισμοὶ ὁποῦ δώσουν ἐκεῖναι ὁποῦ εἶναι ὑπὸ ἐξουσίαν αὐθεντῶν, ἀβέβαιοι εἶναι καὶ ἄκυροι (1). Ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα ἡ ὁ αὐθέντης αὐτῆς συγχωρήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο, ἢ καὶ τελείως τὴν ἐλευθερώσῃ (2) καὶ φανερὸν γάμον ἡ τοιαύτη δούλη ποιήσῃ, τότε οὐχὶ ὡς πόρνη λογίζεται, ἀλλ' ὡς νομίμως ὑπανδρευθεῖσα. Ὅρα καὶ τὸν πϐ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν λή. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

«Ἡ ἐν τῇ χηρείᾳ ἐξουσίαν ἔχουσα ἑαυτῆς συνοικεῖν, ἀνέγκλητος (εἰ μηδεὶς ἐστιν ὁ διασπῶν τὸ συνοικέσιον), τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος «ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ». [ά. Κορ. ζ'. 39. Ρωμ. ζ'. 3].

Ἀπος. πϐ'. τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. πέ. τῆς ἐν Γάγγ. γ'. τῆς ἐν Καρθ. ογ'. ϟ'. Βασιλ. μ'. μά. μϐ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν χήρα τις αὐτεξουσία οὖσα, δευτερογαμήσῃ, ἀκατηγόρητος εἶναι, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος περὶ αὐτῆς, ὅτι ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας της, ἐλευθέρα εἶναι μὲ ὅποιον θέλει νὰ δευτεροϋπανδρευθῇ, πλὴν ἐν Κυρίῳ (3), δηλ. ὄχι μὲ ἄπιστον καὶ αἱρετικὸν ἢ καὶ συγγενῆ, κεκωλυμένον ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ μὲ πιστὸν καὶ ὀρθόδοξον, καὶ ἀκώλυτον ὄντα ὑπὸ τοῦ νόμου. Τὸ δὲ, εἰ μηδεὶς ἐστιν ὁ διασπῶν τὸ συνοικέσιον, δηλοῖ ὅτι, ἐάν τινες ὑπεξουσίαν ἔχουσιν αὐτὴν, πατὴρ, ἢ πάππος, ἢ αὐθέντης, δύνανται νὰ διαλύσουν τὸν γάμον της, ἀνίσως δὲν θέλουν νὰ συναινέσουν εἰς αὐτόν (4). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πϐ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν λή. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

«Οἱ ἄνευ τῶν κρατούντων γάμοι, πορνεῖαί εἰσιν. Οὔτε οὖν πατρὸς ζῶντος, οὔτε δεσπότου, οἱ συνιόντες ἀνεύθυνοί εἰσιν, ἕως ἂν ἐπινεύσωσιν οἱ κύριοι τὴν συνοίκησιν. Τότε γὰρ λαμβάνει τὸ τοῦ γάμου βέβαιον.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος ἀνακεφαλαίωσις εἶναι τῶν ἀνωτέρω τριῶν Κανόνων, τοῦ λή. τοῦ μ'. καὶ μά. λέγων, ὅτι

(1) Τὸ νὰ ἦναι ἀβέβαιαι καὶ ἄκυροι αἱ συμφωνίαι καὶ ὁρισμοὶ τῶν ὑπεξουσίων, ἐρανίσθη ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὸ λ'. Κεφ. τῶν Ἀριθμῶν, περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ κη'. τοῦ ἰδίου τούτου Βασιλείου.

(2) Εἶπα ὅτι, ἢ καὶ τελείως τὴν ἐλευθερώσῃ, ἐπειδὴ λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Νικήτας, ὅτι οἱ αὐθένται ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουν δούλους καὶ δούλας, καὶ ἠξεύρουν ὅτι ἀναμεταξύ των πορνεύουσιν, ἀφορισμοῦ εἶναι ἄξιοι κατὰ τοὺς Κανόνας, ἂν δὲν τοὺς συγχωρήσουν νὰ ὑπανδρευθοῦν νομίμως. Ἂς μὴ ὑποπτεύωνται δὲ ματαίως, ὅτι ἂν τοὺς ἀφήσουν νὰ ὑπανδρευθοῦν δι' ἱερολογίας, ἔχουν νὰ χάσουν τοὺς δούλους των, ὡσὰν ὁποῦ ἡ τοῦ γάμου ἱερολογία τοὺς λύει ἀπὸ τὴν δουλείαν. Ὄχι. Διατὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος διὰ Νεαρᾶς του θεσπίζει καὶ νὰ ἱερολογῶνται οἱ δοῦλοι καὶ δοῦλαι, καὶ πάλιν νὰ μένουν ὑποκάτω εἰς τὴν δουλείαν (παρὰ τῇ βίβλῳ Γιοῦρ. Γραικορωμ.). Ὅτι δὲ οἱ ὑπανδρευμένοι οὐκ ἐλευθεροῦνται, ὅρα τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἀναφέροντα μίαν ἱστορίαν εἰς τοῦτο βλέπουσαν (λόγ. ιά. τῆς πρὸς Θεσσαλ. ά. σελ. 217. τοῦ δ'. τόμ.).

(3) Τὸ, μόνον ἐν Κυρίῳ, ἑρμηνεύων οὗτος ὁ μέγας Βασίλειος (λόγ. περὶ Παρθενίας,) λέγει ὅτι δηλοῖ, πῶς ὁ γάμος πρέπει νὰ ἔχῃ προηγούμενον σκοπὸν, ὄχι τὸ νὰ πληρώσουν οἱ ὑπανδρευόμενοι τὸ πάθος τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς σαρκικῆς των ἐπιθυμίας, ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχουν βοήθειαν πνευματικὴν ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, διὰ νὰ περάσουν τὴν ζωὴν ταύτην· ἐπόμενον δὲ σκοπὸν ἔχει ὁ γάμος τὴν παιδοποιίαν, φέρει δὲ εἰς παράδειγμα τὸν λόγον ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδὰμ πρὸ τοῦ νὰ πλασθῇ ἡ Εὔα τὸ, «Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν, κατ' αὐτόν», τὸ ὁποῖον φανερόνει τὴν προηγουμένην τοῦ γάμου ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν βοήθειαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἐπρόσταξε τὸν λαβόντα γυναῖκα, «Τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἐκείνου κολάζων ἐκέλευσε, μὴ τῆς ἡδονῆς τὸ πάθος, ἀλλὰ τὸν λογισμὸν τῆς κοινωνίας ἡγήσασθαι» (σελ. 1537. τοῦ ά. τόμ. τῆς Πεντατ. Δευτερ. κα'. 13.).

(4) Πρέπει ὅμως κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους νὰ προσμένῃ ἡ χήρα τὸν πένθιμον χρόνον, ἤτοι ἕνα ὁλόκληρον ἐνιαυτὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προτέρου ἀνδρός της· ἕνα μὲν, διὰ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς αἰδῶ, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ εἶναι ἐγγαστρωμένη, καὶ παίρνουσα ἄλλον ἄνδρα, γένῃ σύγχυσις τῆς γονῆς. Ἐὰν δὲ γεννήσῃ ἀνάμεσα εἰς τὸν πένθιμον χρόνον αὐτὸν, ὑπανδρεύεται ἐὰν θελήσῃ, καὶ πρὶν νὰ τελειώσῃ ὁ ἐνιαυτὸς, καλήτερον ὅμως νὰ προσμένῃ ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ· διὰ τὸ τιμιώτερον. Ἐὰν δὲ τὸν πένθιμον χρόνον δὲν προσμένῃ, νὰ γίνεται ἄτιμος. Καὶ εἰ μὲν παιδία δὲν ἔχει, νὰ μὴν παίρνῃ κληρονομίαν ἀπὸ τὴν περιουσίαν τοῦ προτέρου ἀνδρός της, ἀλλὰ νὰ δίδεται αὕτη εἰς τοὺς συγγενεῖς ἐκείνου, ἢ ἂν δὲν ἔχῃ συγγενεῖς, νὰ δίδεται εἰς τὸ Βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον. Ὅρα τὸν Βλάσταριν στοιχ. γ'., καὶ τὸν Ἀρμενόπουλον βιβλίῳ δ'. τίτλ. ς'., καὶ Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. ιϐ'. σελ. 105. τοῦ 6'. βιβλ. Γιοῦρ. Γραικ.). Λέγουσι δὲ οἱ Βασιλεῖς οὗτοι, ὅτι τοῦτο ὁποῦ γίνεται ἐπὶ γυναικὸς, γίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς, ἤγουν τὸ νὰ καρτερῇ ὁ ἄνδρας ἕνα χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικός του.

ἐὰν ὑπεξουσία θυγάτηρ πρὸς τὸν πατέρα της, ἡ δούλη ὑπεξουσία πρὸς τὸν αὐθέντην της ὑπανδρευθοῦν, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ αὐθέντου, τῶν ἐξουσιαζόντων αὐτάς, πορνεῖαι λογίζονται οἱ γάμοι αὐτῶν, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διαλύονται οἱ γάμοι αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐπιτιμῶνται. Ἐὰν δὲ συμφωνήσουν εἰς τοὺς γάμους ὁ πατὴρ καὶ ὁ αὐθέντης, οἱ κύριοι αὐτῶν, τότε καὶ οἱ γάμοι λαμβάνουσι τὸ κῦρος ἀδιάλυτον, καὶ αὐτοὶ μένουν ἀνεπιτίμητοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ πϐ′. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν λή. τοῦ αὐτοῦ Βασιλ.

Ἀπος. ξς′. τῆς ς′. Ἁά. τῆς ἐν Ἀγκύρ. κά. κϐ′. κγ′. Ἀθανασίου ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμμοῦν. Βασιλ. β′. ἡ. ιά. ιγ′. λγ′. μγ′. νϐ′. νδ′. νς′. νζ′. Νύσσης έ.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ′.

«Ὅς θανάτου πληγὴν τῷ πλησίον δέδωκε, φονεύς ἐστιν, εἴτε ἤρξε τῆς πληγῆς, εἴτε ἠμύνατο».

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος κτυπύσῃ μὲ καίριον καὶ θανατηφόρον κτύπημα, καὶ ἐκ τοῦ κτυπήματος ἀπέθανεν ὁ κτυπηθείς, φονεὺς εἶναι, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, κἂν αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ἐκτύπησε, κἂν τὸν ἐκτύπησεν ἐκεῖνος πρότερον, καὶ αὐτὸς διὰ νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν τὸν ἀντεκτύπησεν. Ὅρα τὸν ξς′. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΔ′.

Ἀπος. κέ. τῆς ς′. δ′. κά. τῆς ἐν Καρθ. λέ. Βασιλ. λϐ′. ν′. νά. ό.

«Ἡ Διάκονος ἡ τῷ Ἕλληνι συμπορνεύσασα, δεκτή ἐστιν εἰς κοινωνίαν, εἰς δὲ τὴν προσφορὰν δεχθήσεται τῷ ζ′. ἔτει, δηλ. ἐν ἀγνείᾳ ζῶσα. Ὁ δὲ μετὰ τὴν πίστιν Ἕλλην, πάλιν τῇ ἱεροσυλίᾳ προσιών, ἐπὶ τὸν ἔμετον ὑποστρέφει. Ἡμεῖς οὖν τῆς Διακόνου τὸ σῶμα ὡς καθιερωμένον οὐκ ἔτι ἐπιτρέπομεν ἐν χρήσει εἶναι σαρκικῇ».

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως κἀμμία Διακόνισσα (περὶ ὧν ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ ιθ′. τῆς ά.) πορνεύσῃ μὲ Ἕλληνα, αὕτη καθαιρεθεῖσα, δέχεται μὲν εἰς κοινωνίαν, ἤτοι εἰς τὴν μετὰ τῶν πιστῶν σύστασιν καὶ συγκοινωνίαν τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχῶν, εἰς δὲ τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων Μυστηρίων τότε δέχεται, ὅταν περάσουν ἑπτὰ χρόνοι, τὸ ἐπιτίμιον τῆς πορνείας της (1), πλὴν καὶ τότε νὰ δέχεται, ἐὰν κάμῃ ἀποχὴν τοῦ κακοῦ καὶ ἐν σωφροσύνῃ ζῇ. Ἐὰν δὲ ὁ Ἕλλην ὁποῦ ἐπόρνευσε μὲ αὐτὴν πιστεύσῃ, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ζητῇ νὰ λάβῃ εἰς γάμον, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Βλάσταριν, τὴν καθαιρεθεῖσαν Διακόνισσαν (τοῦτο γὰρ ἱεροσυλίαν ὀνομάζει), αὐτὸς ἐγύρισε πάλιν ὡσὰν σκύλος εἰς τὸ ἴδιον ἐξερατόν. Ὅθεν ἡμεῖς δὲν συγχωροῦμεν εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ἀφιερωμένον σῶμα τῆς Διακονίσσης (2) νὰ ᾖναι εἰς μεταχείρισιν σαρκικῆς μίξεως καὶ ἡδονῆς, ἤτοι δὲν τῇ συγχωροῦμεν νὰ ὑπανδρευθῇ. Ὅρα καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΕ′.

«Ἐάν τις ὄνομα λαβὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐνυβρίζῃ τὸν Χριστὸν, οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ ἀπὸ τῆς προσηγορίας».

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὀνομασθῇ χριστιανὸς (3), πρέπει νὰ πολιτεύεται καὶ κατὰ τὰς ἐν-

(1) Ὁμοφώνως καὶ ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμὼν λέγουσιν, ὅτι ἡ Διάκονος αὕτη διατὶ ἐπόρνευσε μὲ ἄπιστον καὶ ὄχι μὲ πιστὸν, ἐπετιμήθη ἀπὸ τὸν Ἅγιον, ὄχι μὲ τὸ ἐλαφρότερον ἐπιτίμιον τῆς πορνείας τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων (ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κ′. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ κϐ′. τοῦ Βασιλείου), ἀλλὰ μὲ τὸ βαρύτερον ἐπιτίμιον, ὅπερ αὐτὸς κατὰ τῆς πορνείας ἐδιώρισε, περὶ οὗ ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μή′. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

(2) Ἐντεῦθεν συμπεραίνει ὁ Βαλσαμὼν, ὅτι μήτε οἱ καθαιρεθέντες καὶ μετασχηματισθέντες Ἱερομόναχοι καὶ Διάκονοι δύνανται νὰ ὑπανδρευθοῦν, μήτε οἱ καθαιρεθέντες κοσμικοὶ Ἱερεῖς, χῆροι ὄντες, δύνανται νὰ δευτερογαμήσουν, ἐπειδή, ἂν καὶ καθηρέθησαν, μ' ὅλον τοῦτο αὐτοὶ καθιέρωσαν τὸ σῶμά των εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ὑπεσχέθησαν, οἱ μὲν Ἱερομόναχοι καὶ Διάκονοι νὰ μὴ ὑπανδρευθοῦν τελείως, οἱ δὲ κοσμικοὶ Ἱερεῖς νὰ μὴ δευτερογαμήσουν. Ἀλλ' οὐδὲ αἱ τῶν κοσμικῶν Ἱερέων γυναῖκες δύνανται νὰ δευτερογαμήσουν, ἀποθανόντων ἐκείνων, κατὰ τὸν αὐτὸν Βαλσαμῶνα.

(3) Λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς μέγας Βασίλειος (ὅρ. π′. κατ' ἐπιτομ.) «ὅτι εἶναι ἴδιον τοῦ χριστιανοῦ, τὸ καθαρισθῆναι μὲν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, ἐπιτελεῖν δὲ ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὴ ἔχειν σπίλον ἢ ρυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' εἶναι ἅγιον καὶ ἄμωμον, τὸ περισσεύειν τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἐν παντὶ, πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς· τὸ προορᾶσθαι τὸν Κύριον ἐνώπιον αὐτοῦ διαπαντὸς, τὸ ἀφ' ἑκάστης ἡμέρας

τολὰς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ πιστευομένου Χριστοῦ, ἵνα διὰ μέσου του δοξάζεται ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ, «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρωπων» καὶ τὰ ἑξῆς. [Ματθ. ἑ. 16.] Ἐὰν δὲ τινὰς ὀνομάζεται μὲν χριστιανὸς, παραβαίνῃ δὲ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, οὗτος ὑβρίζει μὲ τὴν παράβασιν τκύτην τὸν ἴδιον Χριστὸν, καὶ κανένα ὄφελος δὲν θέλει λάβῃ ἀπὸ μόνον τὸ νὰ ὀνομάζεται χριστιανὸς, κατὰ τὸν Ἀδελφόθεον Ἰάκωβον, λέγοντα· «Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν τις ἔχῃ, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;» [Ἰάκωβ. β'. 18.] Καὶ ὁ Θεοφόρος δὲ Ἰγνάτιος οὕτω λέγει ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ· «Οἱ ἐπαγγελλόμενοι Χριστοῦ εἶναι, οὐκ ἐξ ὧν λέγουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν πράττουσι γνωρίζονται· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. Ἀμεινόν ἐστι σιωπᾷν καὶ εἶναι, ἢ λαλεῖν καὶ μὴ εἶναι. Οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει». Ὅρα καὶ τὴν τοῦ ξδ'. Ἀποστολικοῦ ὑποσημείωσιν, καὶ τὸν ριθ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΚΑΝΩΝ Μς'.

«Ἡ τῷ καταλειφθέντι πρὸς καιρὸν παρὰ τῆς γυναικὸς, ἐν ἀγνοίᾳ γημαμένη, εἶτα ἀφεθεῖσα διὰ τὸ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν προτέραν, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ δέ. Γάμου οὖν οὐκ εἰρχθήσεται, κάλλιον δὲ ἐὰν μείνῃ οὕτως».

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν αὐτολεξεὶ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν ῃγ'. τῆς ς'. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ Μζ'.

«Ἐγκρατῖται καὶ Σακκοφόροι καὶ Ἀποτακτῖται, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ᾧ καὶ οἱ Ναυατιανοὶ, ὅτι περὶ μὲν ἐκείνων Κανὼν ἐξεφωνήθη, εἰ καὶ διάφορος, τὰ δὲ κατὰ τούτους ἀποσεσιώπηται. Ἡμεῖς μέν τοι ἑνὶ λόγῳ ἀναβαπτίζομεν τοὺς τοιούτους, εἰ δὲ παρ' ὑμῖν ἀπηγόρευται τοῦτο τὸ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, ὥσπερ οὖν καὶ παρὰ Ρωμαίοις, οἰκονομίας τινὸς ἕνεκα, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος λόγος ἰσχὺν ἐχέτω (1), ὅτι, ἐπειδὴ ὥσπερ Μαρκιωνιστῶν ἐστιν ἀποβλάστημα ἡ κατ' αὐτοὺς αἵρεσις, βδελυσσομένων τὸν γάμον, καὶ ἀποστρεφομένων τὸν οἶνον, καὶ τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ μεμιασμένην εἶναι λεγόντων. Οὐ δεχόμεθα οὖν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν μὴ βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ἡμέτερον βάπτισμα. Μὴ γὰρ λεγέτωσαν, ὅτι εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα βαπτίζονται, οἵ γε κακὸν ποιητὴν ὑποτιθέμενοι τὸν Θεὸν, ἐφαμίλλως τῷ Μαρκίωνι καὶ ταῖς λοιπαῖς αἱρέσεσιν, ὥστε ἐὰν ἀρέσῃ τοῦτο, δεῖ πλείονας Ἐπισκόπους ἐνταὐτῷ γενέσθαι, καὶ οὕτως ἐκθέσθαι τὸν Κανόνα, ἵνα καὶ τῷ ποιήσαντι τὸ ἀκίνδυνον ᾖ, καὶ ὁ ἀποκρινόμενος τὸ ἀξιόπιστον ἔχῃ ἐν τῇ περὶ τῶν τοιούτων ἀποκρίσει».

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὸν ά. αὐτοῦ Κανόνα ὁ θεῖος οὗτος Πατὴρ ἐδιώρισεν οἰκονομικῶς, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων, νὰ δέχεται τὸ βάπτισμα τῶν Ἐγκρατιτῶν καὶ Ναυατιανῶν (ἀγκαλὰ καὶ ἐκεῖσε, εἰς τοὺς τοῦτο δεξαμένους κατὰ τὴν Ἀσίαν Πατέρας, ἀκολουθῶν, τοῦτο ἐδιώρισεν.) εἰς δὲ τὸν παρόντα, τὸ κατ' οἰκονομίαν ἐκεῖσε διορισθὲν, ἐπιδιορθούμενος, λέγει, ὅτι ὅλοι οἱ Ἐγκρατῖται καὶ Σακκοφόροι καὶ Ἀποτακτῖται (περὶ ὧν ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ῃέ, τῆς ς'.). ἀλλὰ καὶ οἱ Ναυατιανοὶ πρέπει νὰ ἀναβαπτίζωνται, καὶ ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ κοντὰ εἰς τοὺς Ἀσιανοὺς καὶ Ρωμαίους ἐμποδίσθη ὁ τῶν τοιούτων ἀναβαπτισμὸς, χάριν οἰκονομίας, ὁ λόγος ὅμως ὁ ἐδικός του, λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν (2), ἐπειδὴ ἡ αἵρεσις αὐτῶν εἶναι παραφυὰς ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τῶν Μαρκιωνιστῶν, τῶν συγχαινομένων τὸν γάμον καὶ τὸν οἶνον, καὶ κακῶν ποιητὴν λεγόντων τὸν Θεόν. Ὥστε, ἀνίσως καὶ ἦναι ἀρεστὴ ἡ γνώμη αὕτη, πρέπει νὰ γένῃ Σύνοδος Ἐπισκόπων, διὰ νὰ ποιήσουν αὐτὴν, γνώμην μερικὴν οὖσαν, Κανόνα καθολικὸν καὶ ἀπαράβατον (3), ἵνα ἐκ τούτου καὶ οἱ ἀναβα-

καὶ ὥρας γρηγορεῖν, καὶ ἐν τελειότητι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως ἕτοιμον εἶναι. Καὶ Χριστιανὸς κατὰ τὸν Παῦλον εἶναι ὁ τὸ σῶμα διὰ Χριστὸν σταυρώσας σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἁπλῶς ἡ τοῦ Χριστιανοῦ προσηγορία, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, εὐφημίας καὶ εὐλογίας ἐστὶ μεστὴ· ἐπαινοῦντες γὰρ ταύτην οἱ ἄνθρωποι λέγουσιν. Ἀληθῶς Χριστιανὸς, καὶ παρακαλοῦντες εἰώθασι λέγειν. Ὡς Χριστιανὸς ποίησον. Ὁ πρέπει Χριστιανῷ, ποίησον.»

(1) Ἀθετῆσαι δὲ τὸ βάπτισμα αὐτῶν ὁ ἡμέτερος λόγος ἰσχὺν ἐχέτω. Ἐν ἄλλοις οὕτω κεῖται ὁ Κανών.

(2) Εἰς τὸ νὰ ἀθετήσῃ δηλαδὴ τὸ βάπτισμα τῶν τοιούτων Σχισματοαιρετικῶν, καὶ ὅρα ὅτι λέγει ὁ Ἅγιος νὰ ἔχῃ περισσοτέραν δύναμιν καὶ κῦρος ὁ λόγος ὁ ἐδικός του, ὁ μὴ δεχόμενος τὸ βάπτισμα τῶν τοιούτων, πάρεξ ἡ οἰκονομία ὁποῦ ἔκαμαν τινὲς δεξάμενοι τὸ βάπτισμα αὐτῶν. Καθὼς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀνατολικοὶ εἰς τοῦτο ἀκολουθοῦντες, οὐ δεχόμεθα ἤδη τὸ κατ' οἰκονομίαν ποτὲ δεχθὲν τῶν Λατίνων βάπτισμα (καὶ ἀνάγνωθι τὴν ὑποσημ. τοῦ μς'. Ἀποστολικοῦ).

(3) Ὅρα δὲ ὅτι ἐμεταχειρίσθη ὁ Ἅγιος τὴν λέξιν τοῦ Ἀναβαπτισμοῦ, ὄχι κυρίως, ἀλλὰ καταχρηστικῶς, ἀναφέρωντας τὸ βάπτισμα τὸ ἐδικόν μας, ὄχι πρὸς ἑαυτὸ, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῶν τοιούτων αἱρετικῶν, καὶ καλῶν βάπτισμα τὸ ἐκείνων, καθὼς

πτίζοντες αὐτοὺς ἀκινδύνως τοῦτο ποιῶσι, καὶ ὁ ἀποκρινόμενος εἰς τοὺς αὐτὸν περὶ τούτου ἐρωτῶντας ἔχῃ τὸ ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ Κανόνος.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'.

«Ἡ δὲ καταλειφθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, μένειν ὀφείλει. Εἰ γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι ἐάν τις καταλίπῃ γυναῖκα ἐκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι, [Μάτθ. ε. 32.] ἐκ τοῦ μοιχαλίδα αὐτὴν ὀνομάσαι, ἀπέκλεισεν αὐτὴν τῆς πρὸς ἕτερον κοινωνίας. Πῶς γὰρ δύναται ὁ μὲν ἀνὴρ ὑπεύθυνος εἶναι, ὡς μοιχείας αἴτιος, ἡ δὲ γυνὴ ἀνέγκλητος εἶναι, ἡ μοιχαλὶς παρὰ Κυρίου, διὰ τὴν πρὸς ἕτερον ἄνδρα κοινωνίαν, προσαγορευθεῖσα ;»

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐκείνη ἡ γυναῖκα ὁποῦ ἀφεθῇ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, χωρὶς λόγου πορνείας, νὰ μὴ ὑπανδρεύεται μὲ ἄλλον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τὴν λέγουσαν, ὅτι ὁ ἀπολύσας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. Ὀνομάσας γὰρ αὐτὴν ὁ Κύριος μοιχαλίδα, φανερὸν, ὅτι τὴν ἐμπόδισεν ἀπὸ τὸ νὰ πάρῃ ἄλλον ἄνδρα, ἐπειδὴ ἂν ὁ ἄνδρας της ἦναι ὑπόδικος, διατὶ ἔκαμεν αὐτὴν νὰ μοιχευθῇ, παίρνουσα ἄλλον, φανερὸν ὅτι καὶ αὐτὴ δευτεροϋπανδρευμένη, ὑπόδικος εἶναι, διατὶ μοιχᾶται ἔτι ζῶντος τοῦ πρώτου ἀνδρός της, καθ' ὃ καὶ μοιχαλὶς παρὰ τοῦ Κυρίου, ὡς εἴπομεν, ὠνομάσθη.

ΚΑΝΩΝ ΜΘ'.

Γρηγ. τοῦ θαυματ. β'.

«Αἱ πρὸς ἀνάγκην γινόμεναι φθοραὶ ἀνεύθυνοι ἔστωσαν, ὥστε καὶ ἡ δούλη, εἰ ἐβιάσθη παρὰ τοῦ ἰδίου δεσπότου, ἀνεύθυνος».

Ἑρμηνεία.

Αἱ βιαίως γινόμεναι εἰς τὰς γυναῖκας φθοραὶ, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς ἁμαρτίαν νὰ μὴ λογίζωνται διὰ τὸ ἀκούσιον, καὶ ἀκολούθως νὰ μὴ ἐπιτιμῶνται, ὥστε καὶ ἂν ἡ δούλη βιασθῇ ἀπὸ τὸν αὐθέντην της, ἀνεπιτίμητος εἶναι, ὁμοίως καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιουτοτρόπως ἐκ βίας φθαροῦν. Ὅρα καὶ τὸν β'. Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ν'.

Τῆς ἐν Νεοκαισαρίᾳ γ'. Βασιλ. δ'. ν'. π'.

«Τριγαμίας νόμος οὐκ ἔστιν, ὥστε νόμῳ τρίτος γάμος οὐκ ἄγεται. Τὰ μὲν τοιαῦτα, ὡς ρυπάσματα τῆς Ἐκκλησίας ὁρῶμεν, δημοσίαις δὲ καταδίκαις οὐχ ὑποβάλλομεν, ὡς τῆς ἀνειμένης πορνείας αἱρετώτερα».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι νόμον καὶ Κανόνα ἐκκλησιαστικὸν δὲν ἔχομεν νὰ συγχωρῇ τὸν τρίτον γάμον (1)· ὥστε, οὐ νόμιμος, ἀλλὰ παράνομος ὁ τοιοῦτος γάμος ἐστὶ, καὶ ὡσὰν ἕνας μολυσμὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος καλήτερος εἶναι ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν πορνείαν ὁποῦ γίνεται εἰς πολλὰς γυναῖκας, ὡς πορνεία μὲν, συνεσταλμένη δὲ εἰς μίαν γυναικα : διὰ τοῦτο φανερῶς τὸν τρίτον γάμον δὲν καταδικάζομεν, ὥστε ὁποῦ καὶ νὰ τὸν χωρίζωμεν, ἀλλὰ παραβλέπομεν αὐτόν. Ὅρα καὶ τὸν τρίτον τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Ἐπιστολὴ κανονικὴ γ'. διηρημένη εἰς Κανόνας λέ.

ΚΑΝΩΝ Νϛ'.

Ἀπος. κέ. τῆς ς'. δ'. κά. τῆς ἐν Καρθ. λέ. Βασιλ. γ'. λβ'. μδ'.

«Τὸ κατὰ Κληρικοὺς ἀδιαφόρως οἱ Κανόνες ἐξέθεντο, κελεύσαντες μίαν ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσιν ὁρίζεσθαι τιμωρίαν, τὴν ἔκπτωσιν τῆς ὑπηρεσίας, εἴτε ἐν βαθμῷ τυγχάνοιεν, εἴτε καὶ ἀχειροτονήτῳ ὑπηρεσίᾳ προσκαρτεροῖεν».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι οἱ Κανόνες παιδεύουσιν ἁμαρτάνοντας, τόσον τοὺς χειροθεσίαν ἔχοντας Κλη-

αὐτοὶ καὶ τὸ ἐνόμιζον καὶ τὸ ὠνόμαζον. (ὑποσημ. τοῦ μζ'. Ἀποστολικοῦ).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμὼν τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει, ὅτι οἱ Κανόνες τῶν θείων καὶ ἁγίων Πατέρων οὐ μόνον τὸν τρίτον γάμον οὐκ ἐπιγινώσκουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν δεύτερον ἐπιτιμίῳ μετρίῳ καθυποβάλλουσιν (Ἀποκρίσ. μα'. σελ. 383. τοῦ Γιοῦρ. Γραικορομ.).

ρικοὺς, Ὑποδιακόνους δηλαδὴ, Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους, ὅσον καὶ τοὺς σφραγῖδα μόνην ἔχοντας Ἀρχιερατικὴν, οἷον Ἀναγνώστας, Ψάλτας καὶ τοὺς κατωτέρω, μὲ μόνην τὴν ἔκπτωσιν τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς ὑπηρεσίας των, ὄχι μὲ βαρυτέραν παιδείαν τοὺς μεγαλητέρους, καὶ μὲ ἐλαφροτέραν τοὺς μικροτέρους, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τοὺς δύω μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτήν. Ὅρα καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'.

«Ἡ τοῦ κυήματος κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμελήσασα, εἰ μὲν δυναμένη περισώσασθαι κατεφρό- || Ἀπος. ξς'. νησεν, ἢ συγκαλύψειν ἐντεῦθεν τὴν ἁμαρτίαν νομίζουσα, ἢ καὶ ὅλως θηριώδει καὶ ἀπανθρώπῳ λογισμῷ χρησαμένη, ὡς ἐπὶ φόνῳ κρινέσθω. Εἰ δὲ οὐκ ἐδυνήθη περιστεῖλαι, καὶ διὰ ἐρημίαν καὶ ἀπορίαν τῶν ἀγκαίων διεφθάρη τὸ γεννηθὲν, συγγνωστὴ ἡ μήτηρ».

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανόνα ἐξηγήσαμεν εἰς τὸν λγ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλ. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο διαφέρει οὗτος ἐκείνου, εἰ μὴ ὅτι ἐκεῖνος μὲν εἶναι συντομώτερος, οὗτος δὲ εἶναι πλατύτερος.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

«Ἡ χήρα δούλη τάχα οὐ μέγα ἔπταισεν ἑλομένη δεύτερον γάμον ἐν σχήματι ἁρπαγῆς, ὥστε οὐδὲν τούτου ἕνεκεν ἐγκαλεῖσθαι χρή. Οὐ γὰρ τὰ σχήματα κρίνεται, ἀλλ' ἡ προαίρεσις. Δῆλον δὲ ὅτι τὸ τῆς διγαμίας μένει αὐτῇ ἐπιτίμιον».

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως κἀμμία χήρα δούλη, ὑπεξουσία ὑπάρχουσα, καὶ θέλουσα νὰ δευτεροϋπανδρευθῇ, ἐσχηματίσθη ὅτι τὴν ἥρπασεν ὁ μέλλων λαβεῖν αὐτὴν, δὲν ἔπταισε μεγάλως διὰ τοῦτο, οὐδὲ ὡς πορνεύσασα καταδικάζεται, ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ καθ' ὑπόκρισιν ἐσχηματισμένη αὐτῆς ἁρπαγὴ, ἀλλ' ἡ προαίρεσις αὐτῆς, ὅτι θέλουσα τῇ ἀληθείᾳ τὸν γάμον, ἔδωκε θεληματικῶς τὸν ἑαυτόν της εἰς τὸν ἁρπάσαντα, ὅθεν ἡ τοιαύτη μὲ μόνον τὸ ἐπιτίμιον τῆς διγαμίας κανονίζεται, δηλαδὴ ἕνα ἢ δύω χρόνους, ἐὰν ὅμως συγκατανεύσῃ εἰς τὸν γάμον αὐτῆς καὶ ὁ αὐθέντης της, χωρὶς γὰρ τῆς αὐτοῦ συγκατανεύσεως, πορνεία λογίζεται τὸ γινόμενον. Ὅρα καὶ τὸν λή. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'.

«Τὰς τῶν ἀκουσίων φόνων διοφορὰς πρὸ χρόνων οἶδα ἐπιστείλας τῇ θεοσεβείᾳ σου, κατὰ τὸ ἡμῖν δυνατὸν, καὶ πλέον ἐκείνων οὐδὲν εἰπεῖν δύναμαι. Τῆς δὲ σῆς συνέσεώς ἐστι κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια, ἢ ὑφεῖναι».

Ἑρμηνεία.

Ἐν τῷ ἡ. Κανόνι αὐτοῦ εἰπὼν ὁ θεῖος Βασίλειος περὶ διαφορᾶς φόνων ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων, καὶ ἄλλο τι περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνα μὴ ἔχοντας νὰ εἰπῇ, συγχωρεῖ εἰς τὸν οἰκονομοῦντα τὴν μετάνοιαν τῶν ἀκουσίως φονευσάντων Πνευματικὸν, ἢ νὰ αὐξάνῃ τὸ ἐπιτίμιον, ἢ νὰ τὸ ἐλαττώνῃ, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως, ἤγουν, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ φόνου, καὶ κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς μετανοίας τοῦ φονεύσαντος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

«Οἱ τοῖς λησταῖς ἀντεπεξιόντες, ἔξω μὲν ὄντες τῆς Ἐκκλησίας, εἴργονται τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ, Κληρικοὶ δὲ ὄντες, τοῦ βαθμοῦ καθαιροῦνται. Πᾶς γὰρ, φησὶν, ὁ λαβὼν μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανεῖται». [Ματθ. κς'. 52].

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ θανατόνοντες τοὺς κατ' ἐπάνω των ἐρχομένους κλέπτας, λαϊκοὶ μὲν ὄντες τρεῖς χρόνους ἀπέχουσι τῶν Μυστηρίων, ὡς μὴ καὶ αὐτοὶ τὰς χεῖρας καθαρὰς ἔχοντες δηλαδὴ, κατὰ τοὺς ἐν πολέμῳ φονεύοντας, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν (1)· Ἱερωμένοι δὲ ὄντες καὶ Κληρικοὶ καθαιροῦνται,

(1) Τόσους γὰρ χρόνους ἐκανόνισεν αὐτοὺς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Χλιαρηνὸς, ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου· ἐὰν ὅμως οὗτοι δὲν ἠμπόρουν νὰ φύγουν ἀπὸ τοὺς κατ' ἐπάνω των ἐρχομένους κλέπτας· εἰ δὲ ἠμπόρουν νὰ φύγουν καὶ δὲν ἔφυγον, ἀλλ' ἐφόνευσαν αὐτοὺς, περισσότερον ἀπὸ τρεῖς χρόνους νὰ ἐπιτιμῶνται.

ἐπειδὴ κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται. Ὅρα δὲ ὅτι μάχαιραν καὶ θάνατον ὀνομάζει ὁ Ἅγιος τὴν στέρησιν τῆς Κοινωνίας καὶ τὴν καθαίρεσιν, ἐπειδὴ ταῦτα, κοντὰ εἰς τοὺς φρονίμους καὶ γνωστικούς, θανατηφόρος ἀληθῶς τιμωρία λογίζονται. Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Νς'.

«Ὁ ἑκουσίως φονεύσας, καὶ μετὰ τοῦτο μεταμεληθείς, εἴκοσιν ἔτη ἀκοινώνητος ἔσται τοῦ Ἁγιάσματος. Τὰ δὲ εἴκοσιν ἔτη οὕτως οἰκονομηθήσεται ἐπ' αὐτῷ. Ἐν δ' ἔτεσι προσκλαίειν ὀφείλει ἔξω τῆς θύρας ἑστὼς τοῦ εὐκτηρίου οἴκου, καὶ τῶν εἰσιόντων πιστῶν δεόμενος εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἐξαγορεύων τὴν ἰδίαν παρανομίαν. Μετὰ δ' εἰς τοὺς ἀκροωμένους δεχθήσεται, καὶ ἐν ε' ἔτεσι μετ' αὐτῶν ἐξελεύσεται. Ἐν δὲ ζ' ἔτεσι μετὰ τῶν ἐν ὑποπτώσει προσευχόμενος ἐξελεύσεται. Ἐν δ' συστήσεται μόνον τοῖς πιστοῖς, προσφορᾶς δὲ οὐ μεταλήψεται. Πληρωθέντων δὲ τούτων, μεθέξει τῶν Ἁγιασμάτων».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν εἴκοσι χρόνους κανονίζει τὸν θεληματικῶς φονεύσαντα ἄνθρωπον, καὶ μετὰ ταῦτα μετανοήσαντα. Καὶ δ' μὲν χρόνους διορίζει αὐτὸν νὰ προσκλαίῃ, ἑ νὰ ἀκροάζεται, καὶ ε' νὰ ἐκβαίνῃ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς ἀκροωμένους ὁμοῦ, ζ' νὰ ὑποπίπτῃ, η' νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ιά. τῆς ά. καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ Ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'.

«Ὁ ἀκουσίως φονεύσας, ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν Ἁγιασμάτων. Οἰκονομηθήσεται δὲ ἐπ' αὐτῷ τὰ δέκα ἔτη οὕτω· δύω μὲν ἔτη ἐν προσκλαύσει, τρία δὲ ἔτη ἐν ἀκρωομένοις διατελέσει, ἐν δ' ὑποπίπτων, καὶ ἐν ἑνιαυτῷ συσταθήσεται μόνον, καὶ τῷ ἑξῆς εἰς τὰ Ἅγια δεχθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Τὸν δὲ χωρὶς τὸ θέλημά του φονεύσαντα, δέκα χρόνους ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, καὶ διορίζει αὐτὸν β' νὰ προσκλαίῃ, γ' νὰ ἀκροάζεται, δ' νὰ ὑποπίπτῃ, καὶ α' νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, τὸν ιά. τῆς ά. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ Ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'.

Τῆς ἐν Ἀγκύρ. κ'. Νύσσης δ'.

«Ὁ μοιχεύσας, ἐν ιε' ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν Ἁγιασμάτων. Οἰκονομηθήσεται δὲ τὰ ιε' ἔτη ἐπ' αὐτῷ οὕτως. Ἐν δ' μὲν ἔτεσι προσκλαίων ἔσται, ἐν ε' δὲ ἀκροώμενος, ἐν τέσσαρσιν ὑποπίπτων, ἐν δυσὶ συνεστὼς ἄνευ Κοινωνίας».

Ἑρμηνεία.

Τὸν μοιχὸν ὁ Κανὼν οὗτος ιέ χρόνους κανονίζει νὰ ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας. Καὶ δ' μὲν νὰ προσκλαίῃ, ε' νὰ ἀκροᾶται, δ' νὰ ὑποπίπτῃ, β' νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα καὶ τὸν κ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'.

Βασιλ. κθ'. Νύσ. δ'.

«Ὁ πόρνος ἐν ἑπτὰ ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν Ἁγιασμάτων. Δύω προσκλαίων, καὶ δύω προσακροώμενος, καὶ δύω ὑποπίπτων, καὶ ἐν ἑνὶ συνεστὼς μόνον, τῷ ὀγδόῳ δὲ δεχθήσεται εἰς τὴν Κοινωνίαν».

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος κανονίζει τὸν πόρνον ἑπτὰ χρόνους νὰ ἀπέχῃ τῶν Μυστηρίων. Καὶ δύω μὲν νὰ προσκλαίῃ, δύω δὲ νὰ ἀκροᾶται, δύω νὰ ὑποπίπτῃ, ἕνα νὰ συνίσταται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ εἰς τὸν ὄγδοον χρόνον νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὁ Κανὼν οὗτος διορισμός ἐστιν ἴδιος τοῦ Βασιλείου καὶ ἐπιτίμιον, δι' ὃ καὶ βαρύτερόν ἐστι. Καὶ ὅρα τὸν κβ'. Κανόνα αὐτοῦ, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ Ξ'.

«Ἡ παρθενίαν ὁμολογήσασα καὶ ἐκπεσοῦσα τῆς ἐπαγγελίας, τὸν χρόνον τοῦ ἐπὶ τῆς μοιχείας ἁμαρτήματος ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς καθ' ἑαυτὴν ζωῆς πληρώσει. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν βίον μοναζόντων ἐπαγγελλομένων καὶ ἐκπιπτόντων». || Τῆς δ'. ις'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος εἰς τὸ τῆς μοιχείας ἐπιτίμιον ὑποβάλλει, ἤτοι δεκαπέντε χρόνους κανονίζει τὰς Καλογραίας καὶ τοὺς Μοναχοὺς, ὁποῦ ἢ πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθοῦν. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς δ'. καὶ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΞΑ'.

«Ὁ κλέψας, εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μεταμεληθεὶς κατηγορήσοι ἑαυτοῦ, ἑνιαυτὸν κωλυθήσεται μόνης τῆς κοινωνίας τῶν Ἁγιασμάτων, εἰ δὲ ἐλεγχθείη, ἐν δυσὶν ἔτεσι. Μερισθήσεται δὲ αὐτῷ ὁ χρόνος εἰς ὑπόπτωσιν καὶ σύστασιν, καὶ τότε ἀξιωθήσεται τῆς Κοινωνίας».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, τὸν μὲν κλέψαντα, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξομολογηθέντα καὶ μετανοήσαντα, ἕνα μόνον χρόνον ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, τὸν δὲ φανερωθέντα ἀπὸ ἄλλους, ἢ πιασθέντα ἐπάνω εἰς τὴν κλεψίαν, ἕνα χρόνον κανονίζει νὰ ὑποπίπτῃ, καὶ ἄλλον ἕνα νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα καὶ τὸν γ'. Γρηγορίου Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΩΝ ΞΒ'.

«Ὁ τὴν ἀσχημοσύνην ἐν τοῖς ἄρρεσιν ἐπειδεικνύμενος, τῷ χρόνῳ τοῦ ἐν τῇ μοιχείᾳ παρανομοῦντος οἰκονομηθήσεται». || Βασιλ. ζ'. Νύσ. δ'.

Ἑρμηνεία.

Τὸν ἀρσενοκοίτην ὁ παρὼν Κανὼν ὁμοίως μὲ τὸν μοιχὸν κανονίζει, ἤτοι χρόνους ιέ. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΞΓ'.

«Ὁ ἐν ἀλόγοις τὴν ἑαυτοῦ ἀσέβειαν ἐξαγορεύων, τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξομολογούμενος, παραφυλάξεται».

Ἑρμηνεία.

|| Τῆς ἐν Ἀγ. ις'. ιζ'. Βασιλ. ζ'. Νύσσης δ'.

Τὸν κτηνοβάτην ὁ παρὼν Κανὼν παρομοίως εἰς ιε' χρόνους κανονίζει. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΞΔ'.

«Ὁ ἐπίορκος, ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται, δυσὶν ἔτεσι προσκλαίων, τρισὶν ἀκροώμενος, τέσσαρσιν ὑποπίπτων, ἑνιαυτὸν μόνον συνεστὼς, καὶ τότε τῆς Κοινωνίας ἀξιούμενος.

Ἑρμηνεία.

Τὸν ἐπίορκον ὁ παρὼν Κανὼν εἰς δέκα χρόνους ἐμποδίζει ἀπὸ τὰ Μυστήρια, καὶ διορίζει, δύω μὲν νὰ προσκλαίῃ, τρεῖς δὲ νὰ ἀκροᾶται, τέσσαρας νὰ ὑποπίπτῃ, ἕνα νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἔτσι νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὁ ἐπίορκος δὲ οὗτος πρέπει νὰ νοηθῇ, ὅτι χωρὶς ἀνάγκην ἐπιώρκησεν (1). Ὅρα τὸν ϛδ'. τῆς ς'.

(1) Σημείωσαι ὅμως, ὅτι ὁ θεῖος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, μαθὼν ὅτι ὁ Ἱερεὺς Ζώσιμος διὰ ὀλίγα ὀψάρια, ὁποῦ τοῦ ἐπῆγεν ἕνας ἐπίορκος, τοῦ ἐσυγχώρησε, τοῦ γράφει, ὅτι μὲ τὰ δῶρα δὲν συγχωρεῖται ὁ τοιοῦτος ἐπίορκος, ἐὰν πρῶτον δὲν λάβῃ τὴν ζημίαν ὁποῦ ἔπαθεν ὁ ἀντίδικος τοῦ ἐπιόρκου ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἐπιορκίαν του. «Οὐ γὰρ τὸ σὲ δώροις ἐξευμενισθῆναι ἀπολύει ἐκεῖνον τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ τὸ ἀπολαβεῖν τὰ οἰκεῖα τὸν ἐκ τῆς ἐπιορκίας ἀδικηθέντα» (ἐπιστ. ᾰξ'. Ζωσίμ.). Ὅθεν ἀφ' οὗ λάβῃ ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχασεν ὁ ἐκ τῆς ἐπιορκίας ἀδικηθεὶς, τότε πρέπει νὰ κανονίζεται ὁ ἐπίορκος.

ΚΑΝΩΝ ΞΕ'.

«Ὁ γοητείαν ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύων, τὸν τοῦ φονέως χρόνον οἰκονομηθήσεται, οὕτως οἰκονομούμενος, ὡς ἐν ἑκάστῳ ἁμαρτήματι ἑαυτὸν ἐλέγξας».

Ἑρμηνεία.

Τὸν γόητα καὶ φαρμακὸν παρομοίως μὲ τὸν ἑκουσίως φονεύσαντα ὁ παρὼν Κανὼν ἐπιτιμᾷ. Ὅρα καὶ τὸν ξά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΞΣ'.

«Ὁ τυμβωρύχος ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν δέκα χρονους ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐκεῖνον ὁποῦ ἀνοίγει τοὺς τάφους, διὰ νὰ κλέψῃ τι κόσμιον ἀπὸ τὸ ἐνταφιασμένον σῶμα (1). Ὁ δὲ Νύσσης ἐν τῷ ζ'. αὐτοῦ Κανόνι εἰς δύω διαιρῶν τὴν τυμβωρυχίαν, εἰς συγγνωστὴν καὶ ἀσύγγνωστον, συγγνωστὴν μὲν λέγει, ὅταν τινὰς μὴ πειράζων τὸν νεκρὸν, παίρνῃ τὰς πέτρας ὁποῦ τυχὸν εἰς τὸν τάφον εὑρίσκονται, διὰ νὰ τὰς βάλῃ εἰς ἄλλου τινὸς κοινωφελεστέρου ἔργου οἰκοδομήν· ἀσύγγνωστον δὲ τυμβωρυχίαν ὀνομάζει, ὅταν τινὰς ἀνοίγῃ τοὺς τάφους διὰ νὰ πάρῃ ροῦχα, ἢ ἄλλο τι κόσμιον ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ τεθαμμένους νεκροὺς, ἤτις αὕτη ὡς ἡ πορνεία ἐπιτιμᾶται, ἤτοι ἐννέα χρόνους. Ὁ δὲ Νηστευτὴς τὸν τυμβωρύχον ἕνα χρόνον κανονίζει μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν ἐν τῷ κθ'. αὐτοῦ Κανόνι.

(1) Ὁ κγ'. τίτλ. τοῦ ζ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν Θεσπίζει, ὅτι οἱ τυμβωρύχοι καὶ ἐγκληματικῶς παιδεύονται καὶ χρηματικῶς. Ἐγκληματικῶς μὲν, διατὶ ὡς ἄτιμοι καταδικάζονται, χρηματικῶς δὲ διατὶ ζημιώνονται, ποτὲ μὲν ἑκατὸν, ποτὲ δὲ, διακόσια νομίσματα. Καὶ ἂν μὲν μὲ ἅρματα ὑπάγουν καὶ ἀνοίξουν τὸν τάφον, κεφαλικῶς τιμωροῦνται, εἰ δὲ χωρὶς ἅρματα, καταδικάζονται νὰ εὐγάζουν χῶμα ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα. Καὶ ἂν μὲν ἦναι εὐτελεῖς, ἄκρως τιμωροῦνται, ἂν δὲ ἦναι ἔντιμοι, ἐξορίζονται, ἢ εἰς τὰ μεταλλεῖα καταδικάζονται. Ὁ δὲ ζ'. τίτλ. τοῦ ιά. βιβλ. τῶν Διατάξεων. οἱ τυμβωρύχοι, λέγει, ὑπόκεινται εἰς τὸν περὶ ἱεροσυλίας νόμον. Σημείωσαι ὅτι χωρὶς ἄδειαν Ἱερέως, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ τοῦ Βασιλέως, ἢ τῶν ἀρχόντων. ὅσοι μετακινοῦσι σώματα τῶν νεκρῶν, ὡς τυμβωρύχοι λογίζονται. Δι' ὃ καὶ χωρὶς τοιαύτης ἐπιτροπῆς, λείψανα μεταθέμενος Ἡγούμενός τις τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Μωκίου. ἐξεβλήθη τῆς ἡγουμενίας καὶ καθηρέθη κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. (Ὅρα ταῦτα πάντα παρὰ Φωτί. τίτλ. θ. Κεφ. κζ'.). Ἁρμόδιον εἶναι εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν νὰ προσθέσωμεν πόσης καταδίκης εἶναι ἄξιοι ἐκεῖνοι οἱ Ἱερεῖς ἢ λαϊκοὶ, ὁποῦ ἀνοίγουν τοὺς τάφους, διὰ νὰ εὕρουν, λέγουν, τοὺς παρ' αὐτῶν καλουμένους Βρικολάκους καὶ νὰ τοὺς θανατώσουν. Ὦ τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεως καὶ ἀγνωσίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασαν οἱ τωρινοὶ Χριστιανοί! Χριστιανοὶ ἀδελφοὶ, τί πλάνες εἶναι αὐταῖς ὁποῦ ἔχετε; τί μωροὶ καὶ νηπιώδεις λογισμοὶ, εἰς τοὺς ὁποίους πιστεύετε; τί περιπαίγματα εἶναι αὐτὰ, μὲ τὰ ὁποῖα σᾶς χωρίζουν οἱ δαίμονες ἀπὸ τὴν εἰς Θεὸν ἀδίστακτον πίστιν, καὶ σᾶς περιπαίζουν ὡσὰν τὰ ἀνόητα παιδία; Σᾶς λέγω καὶ σᾶς πληροφορῶ, ὅτι Βρικόλακες δὲν γίνονται ποτὲ, οὔτε εἶναι εἰς τὸν κόσμον. Οἱ Βρικόλακες ὁποῦ ἐσεῖς λέγετε, ἄλλο δὲν εἶναι, πάρεξ μία ψεύτικη καὶ παιδαριώδης πρόληψις, ὁποῦ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀπιστίαν σας, καὶ ἕνας ἀνόητος λογισμὸς ὁποῦ σᾶς γελᾷ καὶ σᾶς λέγει, πῶς οἱ νεκροὶ ἀσηκώνονται ἀπὸ τὰ μνήματα καὶ ἔρχονται καὶ σᾶς πειράζουν· δὲν εἶναι Βρικόλακες, διατὶ ἀδύνατον εἶναι ποτε ὁ διάβολος νὰ ἀσηκώσῃ νεκρὸν καὶ τὸ πρὸ ἑνὸς, ἢ δύω μηνῶν ἀποσαμμένον σῶμα νὰ τὸ κάμῃ νὰ ἔχῃ αἷμα. ἢ ὀνύχια, ἢ ἄλλην κἀμμίαν σωματικὴν κίνησιν, καθὼς ἐσεῖς φαντάζεσθε. Οἱ Βρικόλακες εἶναι ἕνας ἀνόητος λογισμὸς, διατὶ, ἂν ἀκριβῶς ἐξετάσῃ τινὰς ἐκείνους ὁποῦ λέγουν, πῶς εἶδαν Βρικόλακας, θέλει εὕρει, πῶς ἀφ' οὗ αὐτοὶ εἶποῦν, ὅτι ἄλλος τις τοὺς τὸ εἶπε, καταντοῦν τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ εἶποῦν τοῦτο. Ἔτσι μοῦ ἐφάνη. ὡς πολλάκις ἐπὶ τῶν πραγμάτων εἰς πολλοὺς τόπους ἠκολούθησε τοῦτο. Ὅθεν. ἀδελφοί μου, μανθάνοντες ταῦτα, ἐκβάλετε ἀπὸ τὸν λογισμόν σας τὴν τοιαύτην πρόληψιν καὶ φαντασίαν, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μὴ πιστεύετε ποτὲ, πῶς εἶναι τῇ ἀληθείᾳ Βρικόλακες. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τὴν πρὸς Θεὸν ὀλιγοπιστίαν σας σᾶς δείχνῃ ὁ διάβολος κάποιας φαντασίας. λαλεῖτε τὸν Ἱερέα νὰ ψάλλῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἁγιασμὸν, καὶ διὰ τῆς θείας χάριτος διαλύεται ἡ ἐνέργεια τῶν δαιμόνων. Ὅσοι δὲ ἀποτολμήσουν νὰ ἀνοίξουν τοὺς τάφους διὰ νὰ κτυποῦν τὸ νεκρὸν σῶμα, ἢ διὰ νὰ καίουν αὐτὸ, μὲ σκοπὸν τάχα νὰ θανατώσουν μὲ τὸ κτύπημα αὐτὸ καὶ τὸ καύσιμον τὸν Βρικόλακα, οὗτοι ὄχι μόνον ὡς τυμβωρύχοι, ἀλλὰ καὶ ὡς φονεῖς πρέπει νὰ κανονίζωνται παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως. Τί λέγω ταῦτα; οἱ τοιοῦτοι πρέπει μὲ σφοδρὰ ἐπιτίμια νὰ ἐμποδισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποτολμοῦν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, οὔτε νὰ ἀνοίγουν ὁλότελα τῶν ὑποπτευομένων νεκρῶν τοὺς τάφους. Ὅρα δὲ καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (λόγ. λς'. εἰς τὸν Λάζαρον σελ. 234. τοῦ έ. τόμ.), πῶς ἐλέγχει ἐκείνους τοὺς ἀνοήτους. ὁποῦ νομίζουν πῶς γίνονται δαιμόνια. ταὐτὸν εἰπεῖν, Βρικόλακες, αἱ ψυχαὶ ἐκείνων ὁποῦ φονευθοῦν, ἢ κρεμασθοῦν, ἢ μὲ βίαιον θάνατον ἀποθάνουν· λέγει γὰρ εἰς αὐτοὺς, ὅτι δὲν γίνονται αἱ ψυχαὶ τῶν τοιούτων δαιμόνια ἢ βρικόλακες, ἀλλ' ἐκείνων τῶν Χριστιανῶν ὁποῦ ζοῦν εἰς ἁμαρτίας, καὶ ὁποῦ μιμοῦνται τὴν τῶν δαιμόνων κακίαν. Ὅρα καὶ σελ. 992. τοῦ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν πρακτικ. πῶς ἦτον αἵρεσις τῶν Βογομίλων, ὅτι οἱ δαίμονες κατοικοῦν εἰς τὰ σώματα.

ΚΑΝΩΝ ΞΖ'.

«Ἡ ἀδελφομιξία τὸν τοῦ φονέως χρόνον ἐξομολογήσεται». || Βασιλ. οέ.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τοῦτον μὲν τὸν Κανόνα ὁ Ἅγιος κανονίζει τὸν σμίξαντα μὲ τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν, ἀμφιθαλῆ οὖσαν, ἤτοι ἀπὸ τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ μητέρα, ὡς φονέα ἑκούσιον, ἤτοι εἰς εἴκοσι χρόνους, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων.

Συμφωνία.

Εἰς δὲ τὸν οέ. εἰς ἕνδεκα χρόνους κανονίζει τὸν σμίξαντα μὲ τὴν ἑτεροθαλῆ αὐτοῦ ἀδελφὴν, ἤτοι τὴν ἀπὸ πατέρα μόνον, ἢ τὴν ἀπὸ μητέρα μόνον οὖσαν, λέγων, ὅτι πρὸ τοῦ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἀθέμιτον πρᾶξιν αὐτὴν, μέσα εἰς Ἐκκλησίαν νὰ μὴ ἔμβῃ, μετὰ δὲ τὸ χωρισθῆναι νὰ προσκλαίῃ τρεῖς χρόνους, νὰ ἀκροάζεται τρεῖς χρόνους, νὰ ὑποπίπτῃ τρεῖς χρόνους, καὶ δύω χρόνους νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς χωρὶς νὰ μεταλαμβάνῃ, καὶ οὕτω λοιπὸν νὰ ἀξιοῦται τῆς Κοινωνίας. Ὁ δὲ Νηστευτὴς εἰς γ' ἔτη κανονίζει τὸν τῇ ἰδίᾳ ἐπιμιγέντα ἀδελφῇ μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν, ἐν τῷ ιδ'. αὐτοῦ Κανόνι.

ΚΑΝΩΝ ΞΗ'.

«Ἡ τῆς ἀπειρημένης συγγενείας εἰς γάμον ἀνθρώπων σύστασις, εἰ φωραθείη, ὡς ἐν ἁμαρτήμασιν ἀνθρώπων γινομένη, τὰ τῶν μοιχῶν ἐπιτίμια δέξεται» (1).

Ἑρμηνεία.

Γενικῶς ὁ Κανὼν οὗτος ἐπιτιμᾷ κάθε γάμον ὁποῦ γένῃ εἰς συγγενὲς πρόσωπον, ἐμποδισμένον ὑπὸ τοῦ νόμου, μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῶν μοιχῶν, χωριζομένου δηλονότι τοῦ τοιούτου γάμου πρότερον, καὶ οὕτως ἐπιτιμωμένου. Φαίνεται δὲ, ὅτι μὲ τὸ ἐλαφρότερον ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων ἐπιτιμᾷ ὁ Βασίλειος ἐδῶ τοὺς ἀθεμίτους γάμους, ἤτοι ἑπτὰ μόνον χρόνους (περὶ οὗ ὅρα τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ κβ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), καὶ ὄχι μὲ τὸ ἰδικόν του βαρύτερον, εἰς ιε' δηλαδὴ χρόνους, ἐπειδὴ προϊὼν εἰς τὸν οή. αὐτοῦ Κανόνα, ἑπτὰ χρόνους κανονίζει τὸν δύω ἀδελφὰς λαμβάνοντα.

ΚΑΝΩΝ ΞΘ'.

«Ἀναγνώστης, ἐὰν τῇ ἑαυτοῦ μνηστῇ πρὸ τοῦ γάμου συναλλάξειεν, ἑνιαυτὸν ἀργήσας, || Ἀπος. κς'. εἰς τὸ ἀναγινώσκειν δεχθήσεται, μένων ἀπρόκοπος, κλεψιγαμήσας δὲ ἄνευ μνηστείας, παυθήσεται τῆς ὑπηρεσίας. Τὸ αὐτὸ καὶ ὑπηρέτης».

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν Ἀναγνώστης τινὰς σμίξῃ μὲ τὴν ἀρραβωνιστικήν του πρὸ τῆς τελεσιουργίας τοῦ γάμου, κἀκείνης θελούσης (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ συναλλάξειεν), ἕνα χρόνον κανονίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ ἀργῇ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔπειτα δέχεται πάλιν εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ, εἰς μεγαλήτερον ὅμως βαθμὸν δὲν ἀναβιβάζεται, ἤτοι οὔτε Διάκονος, οὔτε Πρεσβύτερος γίνεται, διατὶ ἐμικροψύχησε καὶ δὲν ἐκαρτέρεσε νὰ τελεσθῇ ὁ γάμος. Ἐὰν δὲ σμίξῃ μὲ γυναῖκα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀρραβωνιστικὴν, νὰ παύῃ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν, κἂν καὶ τυχὸν ἔδωκε λόγον εἰς αὐτὴν πρὸ τῆς μίξεως, διὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα, κἂν καὶ μετὰ τὴν μίξιν ἔλαβεν αὐτὴν εἰς γυναῖκά του (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ κλεψιγαμήσας)· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον νὰ λαμβάνῃ καὶ ὅποιος ἄλλος ὑπηρέτης τῆς Ἐκκλησίας κάμῃ αὐτὸ (περὶ οὗ ὅρα τὴν τοῦ ιέ. τῆς ς'. ὑποσημείωσιν), ἢ ψάλτης εἶναι, ἢ θυρωρός (2). Ὅρα καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν.

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ Κώδηξιν ἄλλως εὑρίσκεται ὁ παρὼν Κανὼν, ἤτοι, «Ἐὰν γάμον τις συστήσηται ἐπὶ συγγενὲς πρόσωπον, πρὸς ὃ ἀπηγόρευται συνιστᾶν γάμον, τῷ τῆς μοιχείας ἐπιτιμίῳ κολασθήσεται, διασπώμενος καὶ τοῦ γάμου.»

(2) Διὰ τοῦτο καὶ Νικήτας ὁ Θεσσαλονίκης Χαρτοφύλαξ, ἀκολούθως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα διορίζεται, ὅτι ἂν τινὰς Κληρικὸς σμίξῃ μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικήν του πρὸ τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου, εἰ καὶ κλεψίγαμος δὲν εἶναι, νομίσας ὅτι εἶναι ἀρκετὸς τὸ νὰ σμιχθοῦν μόνος ὁ ἀρραβὼν, ὅμως οὔτος χειροτονίας δὲν ἀξιοῦται, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐχειροτονήθη, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἔλαβε τὴν τελείαν ἱερολογίαν τοῦ γάμου, πάλιν προκριματίζεται, ἤτοι καθαιρεῖται, καὶ διατὶ ἠγνόησεν, ὅτι εἶναι ἀρκετὸς εἰς σμίξιν μόνος ὁ ἀρραβὼν, καὶ διατὶ οὐδεὶς μετὰ τὴν χειροτονίαν ἱερολογεῖται εἰς γάμον (σελ. 346. τοῦ Γιοὺρ. Γραικορ.). Ὅρα δὲ, ὅτι ὁ ὑπηρέτης ἐνταῦθα φανερῶς οὐκ ἔστιν ὁ Ὑποδιάκονος, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν δὲν εἶναι ἄδεια νὰ ὑπανδρεύεται μετὰ τὴν χειροτονίαν, κατὰ τὸν ς'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ο'.

«Διάκονος ἐν χείλεσι μιανθεὶς, καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσας, τῆς λειτουργίας ἐπισχεθήσεται. Τοῦ δὲ μετέχειν τῶν Ἁγιασμάτων μετὰ τῶν Διακόνων ἀξιωθήσεται, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ Πρεσβύτερος. Εἰ δέ τι πλέον τούτου φωραθείη ἡμαρτηκὼς, ἐν οἵῳ ἂν εἴη βαθμῷ, καθαιρεθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως Διάκονος τινὰς μιανθῇ μὲ τὰ χείλη, ἤγουν φθάσῃ ἕως εἰς ἐμπαθὲς καὶ ἐρωτικὸν φίλημα μόνον γυναικὸς (μίασμα γὰρ καὶ ἀκαθαρσία τοῦτό ἐστι ψυχῆς· διότι, ἂν μόνη ἡ συγκατάθεσις πρὸς τὴν ἁμαρτίαν μολύνῃ καὶ μιαίνῃ τὴν ψυχὴν, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἐμπαθὲς φίλημα), ἂν, λέγω, Διάκονος τοῦτο ποιήσῃ καὶ ἐξομολογηθῇ, ὅτι ἕως τούτου μόνον ἥμαρτε, νὰ ἀργίζεται μὲν πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὴν διακονίαν του, ἐν ὅσῳ δὲ καιρῷ εὑρίσκεται ἀργὸς, νὰ μεταλαμβάνῃ ὁμοῦ μὲ τοὺς λοιποὺς ἀνεπιτιμήτους Διακόνους ἐντὸς τοῦ βήματος. Τοῦτο τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον νὰ λαμβάνῃ καὶ ὁ Ἱερεὺς ὁποῦ ἁμαρτήσῃ παρομοίως μέχρι μόνου ἐμπαθοῦς φιλήματος (1). Εἰ δὲ καὶ περισσότερόν τι ἀπὸ τὸ ἐμπαθὲς φίλημα ἤθελεν ἁμαρτήσει Ἱερεὺς ἢ Διάκονος, συγκυλισμὸν τυχὸν, ἢ καὶ συνουσίαν, καὶ ὁμολογήσει αὐτὸ, νὰ καθαίρεται καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος (2).

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'.

Τῆς ἐν Ἀγκυρ. κε'. «Ὁ συνεγνωκὼς ἑκάστῳ τῶν προειρημένων ἁμαρτημάτων καὶ μὴ ὁμολογήσας, ἀλλ' ἐλεγχθεὶς, τοῦ τοσούτου χρόνου, εἰς ὃν ὁ ἐργάτης τῶν κακῶν ἐπιτετίμηται, καὶ αὐτὸς ἔσται ἐν ἐπιτιμίῳ».

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἅγιος εἶπε περὶ ἁμαρτημάτων Πρεσβυτέρων, Διακόνων καὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιαστικῶν, τώρα εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα λέγει ὅτι, ὅποιος ἠξεύρει ὅτι οὗτοι πάντες ἁμαρτάνουσι, καὶ δὲν ὁμολογήσει τοῦτο μυστικῶς εἰς τὸν Ἀρχιερέα διὰ νὰ διορθώσῃ αὐτοὺς, ἢ καὶ αὐτὸς δυνάμενος νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν μὲ μυστικὴν ὑπόμνησιν, σκεπάζει τοῦτο καὶ σιωπᾷ, ἐὰν οὗτος, λέγω, φανερωθῇ μετὰ ταῦτα, ὅτι ἤξευρε μέν, ἐσιώπα δὲ καὶ ἐσκέπαζε ταῦτα, νὰ κανονίζεται καὶ αὐτὸς ἐξίσου, τόσον καιρὸν νὰ ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας, ὅσον καιρὸν ἐκανονίσθη καὶ ὁ τὴν ἐγνωσμένην ὑπ' αὐτοῦ ἁμαρτίαν ποιήσας. Ὅρα καὶ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τοῦ Θαυματουργοῦ Γρηγορίου.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'.

Τῆς ς'. ξέ. «Ὁ μάντεσιν ἑαυτὸν ἐπιδοὺς ἤ τισι τοιούτοις, τὸν χρόνον τῶν φονέων καὶ αὐτὸς ἐπιτιμηθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει, ὡς τοὺς ἑκουσίως φονεύσαντας, ἤτοι εἴκοσι χρόνους, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμη-

(2) Ἄλλοι δὲ ἐπίσχεσιν τῆς λειτουργίας λέγουσι τὴν παντοτινὴν καὶ τελείαν καθαίρεσιν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐδιωρίσθη παρὰ τοῦ Ἁγίου ὁ καιρὸς τῆς ἀργίας. Τὸ δὲ νὰ ἀξιοῦται νὰ μεταλαμβάνῃ μετὰ τῶν Διακόνων ὁ μιανθεὶς Διάκονος, τοῦτο ἔγινε διὰ τὸ ἐλαφρὸν τοῦ ἁμαρτήματος. Τὴν δὲ καθαίρεσιν, ὁποῦ ἐπάγει ὁ Ἅγιος εἰς τὸν περισσότερόν τι ἀπὸ τὸ φίλημα ἁμαρτήσαντα, λέγουσι νὰ ἦναι ἡ τελεία τοῦ βαθμοῦ ἔκπτωσις, καὶ τὸ μὴ μεταλαμβάνειν τοῦ λοιποῦ μετὰ τῶν Διακόνων ἐντὸς τοῦ βήματος, ἀλλὰ μετὰ τῶν λαϊκῶν. Ταῦτα μὲν οὗτοι, ἀλλ' ἡ ἀνωτέρα δόξα καὶ γνώμη κρείττων ἐστὶν ὡς φιλανθρωποτέρα· δι' ὃ καὶ μᾶλλον ἐγκρίνεται παρὰ τοῦ Ζωναρᾶ. Φαίνεται γὰρ ὅτι κατ' αὐτὸν ἡ χάρις ἐρρύσατο ἐκ τῆς τελείας πράξεως τῆς ἁμαρτίας, κατὰ τὸν ἐπιθυμήσαντα καὶ συγκατατιθέμενον νὰ κοιμηθῇ μὲ γυναῖκα καὶ μὴ κοιμηθέντα, ὡς λέγει ὁ δ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ· ὃν δὲ ἡ χάρις ἐρρύσατο, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ κατακρίνῃ τινὰς μὲ τοιαύτην βαρεῖαν κατάκρισιν τῆς καθαιρέσεως. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι καθὼς ὁ πλέον τοῦ φιλήματος συγκυλισμὸς καθαιρεῖ τοὺς Ἱερεῖς, μετὰ τὴν χειροτονίαν γινόμενος κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, οὕτω καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας γινόμενος, κωλύει εἰς τὸ νὰ ἱερωθῇ τινάς· ὥσπερ γὰρ τὸ λαβεῖν χρήματα, εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν γινόμενον, λαβεῖν ἐστι κατὰ τὸν ι'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Οὕτω καὶ ὁ μῶμος οὗτος, εἴτε πρὸ τοῦ γένῃ, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν, μῶμός ἐστιν, ἡ δὲ Ἐκκλησία τοὺς ἀμώμους καὶ ἀνεπιλήπτους θέλει νὰ γίνωνται Ἱερεῖς κατὰ τὸν θ'. τῆς ά.

(2) Προσυπακούεται ἐδῶ, ὅτι οὔτε μεταλαμβάνουν μετὰ τῶν Διακόνων καὶ Πρεσβυτέρων ἐντὸς τοῦ βήματος, ὡς τὸ πρότερον, οἱ καθαιρεθέντες· ὅρα δὲ τὸν Κανόνα τοῦτον πῶς παιδεύει τοὺς καὶ μόνον ἀφ' ἑαυτῶν ὁμολογήσαντας τὸ ἁμάρτημα ὁποῦ ἔκαμαν Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον, καὶ οὐχὶ παρ' ἄλλων φανερωθέντας, συμφώνως μὲ τὸν θ'. τῆς ά. καὶ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, οὓς καὶ ἀνάγνωθι. Ὁμοίως ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ κς'. τῆς ς'.

νευτὴν, ἐκείνους ὁποῦ δώσουν ὅλως διόλου τὸν ἑαυτόν τους εἰς τοὺς μάντεις καὶ τοὺς τοιούτους γόητας ἀνθρώπους. Ὅρα καὶ τὸν ξά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'.

«Ὁ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος καὶ παραβὰς τὸ τῆς σωτηρίας Μυστήριον, ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ προσκλαίειν ὀφείλει καὶ ἐξομολογεῖσθαι χρεωστεῖ ἐν τῷ καιρῷ, ᾧ ἐκβαίνει τοῦ βιοῦν, τῶν Ἁγιασμάτων ἀξιούμενος, πίστει τῆς παρὰ Θεοῦ φιλανθρωπίας».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀορίστως κάθε χριστιανὸν ὁποῦ ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν (θεληματικῶς δηλ.) κανονίζει ὅλην του τὴν ζωὴν νὰ μὴ εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἔξω τῆς θύρας τῆς Ἐκκλησίας νὰ προσκλαίῃ, καὶ μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς ά. (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΔ'.

«Ἐὰν μέντοι ἕκαστος τῶν ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἁμαρτήμασι γενομένων, σπουδαῖος γένηται, ἐξομολογούμενος, ὁ πιστευθεὶς παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ, φιλανθρωπίας λύειν καὶ δεσμεῖν, εἰ φιλανθρωπότερος γένοιτο, τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐξομολογήσεως ὁρῶν τοῦ ἡμαρτηκότος εἰς τὸ ἐλαττῶσαι τὸν χρόνον τῶν ἐπιτιμίων, οὐκ ἔστι καταγνώσεως ἄξιος, τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς ἱστορίας γνωριζούσης ἡμῖν, τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογουμένους, ταχέως τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καταλαμβάνειν».

Ἑρμηνεία.

Ἀπαριθμήσας ὁ Ἅγιος διαφόρους χρόνους ἐπιτιμίου, ἀνήκοντας πρὸς διάφορα ἁμαρτήματα, τελευταῖον εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα τὸ πᾶν ἀφιερόνει εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ πνευματικὸν, τοὺς λύειν καὶ δεσμεῖν τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὴν ἐξουσίαν ἔχοντας, καὶ λέγει ὅτι, ἂν βλέπουν τοὺς ἁμαρτήσαντας μὲ θερμότητα καὶ προθυμίαν μετανοοῦντας, δὲν εἶναι ἀξιοκατηγόρητοι, ἂν ὀλιγοστεύσουν εἰς αὐτοὺς τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων, ἐπειδὴ ἡ θεία Γραφὴ μᾶς διδάσκει, ὅτι ὀγλίγωρα φθάνει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐκείνους, ὁποῦ μὲ μεγαλήτερον πόνον τῆς καρδίας μετανοοῦν, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἠκολούθησεν εἰς τὸν Ἐζεκίαν καὶ Μανασσῆν. Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'.

«Ὁ ἀδελφῇ ἰδίᾳ ἐκ πατρὸς, ἢ ἐκ μητρὸς συμμιανθείς, εἰς οἶκον προσευχῆς μὴ ἐπιτρεπέσθω συμπαρεῖναι, ἕως ἂν ἀποστῇ τῆς παρανόμου καὶ ἀθεμίτου πράξεως. Μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν εἰς συναίσθησιν τῆς φοβερᾶς ἁμαρτίας, τριετίαν προσκλαιέτω, τῇ θύρᾳ τῶν εὐκτηρίων οἴκων παρεστὼς, καὶ δεόμενος τοῦ λαοῦ εἰσιόντος ἐπὶ τὴν προσευχὴν, ὥστε ἕκαστον μετὰ συμπαθείας ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκτενεῖς ποιεῖσθαι πρὸς Κύριον τὰς δεήσεις. Μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλην τριετίαν εἰς ἀκρόασιν μόνην παραδεχθήτω, καὶ ἀκούων τῆς Γραφῆς καὶ τῆς διδασκαλίας, ἐκβαλλέσθω καὶ μὴ καταξιούσθω προσευχῆς. Ἔπειτα, εἴπερ μετὰ δακρύων ἐξεζήτησεν αὐτὴν καὶ προσέπεσε τῷ Κυρίῳ μετὰ συντριμμοῦ καρδίας καὶ ταπεινώσεως ἰσχυρᾶς, δεδόσθω αὐτῷ ὑπόπτωσις ἐν ἄλλοις τρισὶν ἔτεσιν, καὶ οὕτως, ἐπειδὰν τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας ἀξίους ἐπιδείξηται, τῷ δεκάτῳ ἔτει εἰς τὴν πιστῶν εὐχὴν δεχθήτω, χωρὶς προσφορᾶς, καὶ δύω ἔτη συστὰς εἰς τὴν εὐχὴν τοῖς πιστοῖς· οὕτω λοιπὸν καταξιούσθω τῆς τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίας».

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανόνα ἑρμηνεύσαμεν εἰς τὸν ξζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

(1) Διὰ τί οἱ μὲν ἄλλοι Πατέρες οἱ πρὸ τοῦ Βασιλείου οὐδένα ἀρνησίχριστον ἐποίησαν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἀκοινώνητον, ὁ δὲ Βασίλειος τοῦτο ἐν τῷ παρόντι Κανόνι ποιεῖ; καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, διὰ τί ἐκεῖνοι μὲν ἐλαφρότερα ἐπιτίμια κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων διώρισαν, οὗτος δὲ ὁ Ἅγιος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νύσσης, βαρύτερα; Λύων τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ἕκαστος τῶν Πατέρων, κατὰ τοὺς ἰδίους του καιροὺς, ἔδοσι καὶ τὰ ἐπιτίμια ἀνάλογα ἐδιώρισεν. Οἱ γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς τῶν διωγμῶν εὑρισκόμενοι Πατέρες, οἷος ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρες, διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν διωγμῶν, συγκαταβατικώτερα τὰ ἐπιτίμια τῶν ἀρνησιχρίστων ἐποίησαν, ὅτε ἀκόμη ἡ πίστις ἀστήρικτος ἦν. Ὁ δὲ Βασίλειος, ἐν καιρῷ τοῦ πλατυσμοῦ τῆς πίστεως ὤν, ὅτε ὁ ἑλληνισμὸς ἔπνεε τὰ λοίσθια, καὶ ἡ πίστις σφοδροτέρα, καὶ ἡ Ἐκκλησία κραταιοτέρα ἦτο, καὶ οἱ ἀρνούμενοι τὸν Χριστὸν χωρὶς βίας καὶ ἑκουσίως τὸν ἠρνοῦντο, διὰ τοῦτο καὶ αὐστηρότερον τὸν Κανόνα τοῦτον ἐξέθετο. Ὅτι δὲ διὰ τὴν κραταίωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀκριβέστερα πρέπει νὰ δίδωνται εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ τὰ ἐπιτίμια, μάρτυς ὁ ιη'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΟΣ'.

«Ὁ αὐτὸς τύπος καὶ περὶ τῶν τὰς νύμφας ἑαυτῶν λαμβανόντων».

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν σμίξαντα μὲ τὴν ἑτεροθαλῆ του ἀδελφήν, ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν λαβόντα εἰς γυναῖκα τὴν νύμφην του, ἤτοι ἔνδεκα χρόνους, καὶ μὲ τὴν αὐτὴν οἰκονομίαν τῶν χρόνων, πρότερον δηλαδὴ χωριζομένου τοῦ ἀθεμίτου γάμου. Ὁ δὲ Νηστευτὴς ἐν τῷ ιέ. αὐτοῦ Κανόνι δύω χρόνους τὸν τοιοῦτον κανονίζει μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν.

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'.

«Ὁ μέντοι καταλιμπάνων τὴν νομίμως συναφθεῖσαν αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἑτέραν ἀγόμενος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι. Κεκανόνισται δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοὺς τοιούτους ἐνιαυτὸν προσκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, τῷ ἑβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιοῦσθαι, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσωσι». [Ματθ. έ. 32. καὶ ιθ'. 7. Μάρκ. ί. 11. Λουκ. ις'. 18].

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος αὐτολεξεὶ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν πζ'. τῆς ς'. Κανόνα, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'.

Νεοκαισ. β'. ‖ «Ὁ αὐτὸς κρατείτω τύπος καὶ ἐπὶ τῶν δύω ἀδελφὰς λαμβανόντων εἰς συνοικέσιον, εἰ καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους».

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν ἀφήσαντα τὴν γυναῖκά του καὶ λαβόντα ἄλλην, κανονίζει ὁ παρὼν Κανὼν ἐκεῖνον ὁποῦ ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ἡ γυναῖκά του, πάρῃ τὴν ἀδελφήν της, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἐκεῖνον ὁποῦ πάρῃ δύω ἀδελφὰς, ἑπτὰ χρόνους δηλαδὴ, οἵτινες ἐπιτίμιόν ἐστι τῆς μοιχείας ὡρισμένον παρὰ τῶν παλαιῶν (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'.

«Οἱ δὲ ταῖς μητρυιαῖς ἑαυτῶν ἐπιμενόμενοι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται Κανόνι, ᾧ καὶ οἱ ταῖς ἑαυτῶν ἀδελφαῖς ἐπιμενόμενοι».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τοὺς σμίξαντας μὲ τὰς μητρυιάς των μὲ τὸν ὅμοιον Κανόνα τῶν σμιξάντων μὲ τὰς ἰδίας των ἀδελφὰς, δηλ. εἰ μὲν τὰς ἐξ ἑνὸς πατρὸς καὶ μητρὸς οὔσας. εἴκοσι χρόνους, κατὰ τὸν ξ'. εἰ δὲ μὲ τὰς ἀπὸ δύω πατέρας ἢ μητέρας οὔσας ἀδελφὰς, ἕνδεκα χρόνους, κατὰ τὸν οέ. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Π'.

«Τὴν πολυγαμίαν οἱ Πατέρες ἀπεσιώπησαν, ὡς κτηνώδη καὶ παντελῶς ἀλλοτρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἡμῖν δὲ παρίσταται πλέον τι πορνείας εἶναι τὸ ἁμάρτημα, δι' ὃ εὔλογον τοὺς τοιούτους ὑποβάλλεσθαι τοῖς Κανόσι, δηλ. ἐνιαυτὸν προσκλαύσαντας, καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντας, οὕτω δεκτοὺς εἶναι».

Ἑρμηνεία.

Πολυγαμίαν φαίνεται νὰ ἐννοῇ ἐδῶ ὁ Κανὼν τὴν τριγαμίαν· οὕτω γὰρ οἱ Πατέρες τὸν τρίτον γάμον ὠνόμασαν, κατὰ τὸν δ'. τοῦ ἰδίου Βασιλείου. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν, ὅτι τὸν τρίτον τοῦτον γάμον οἱ προγενέστεροι Πατέρες ἀπεσιώπησαν, μὴ διορίσαντες περὶ αὐτοῦ νόμον καὶ ὅρον τινὰ, ἢ ἐπιτίμιον (τριγαμίας γὰρ νόμος

(1) Τὸ ἐπιτίμιον ὅμως αὐτὸ δίδοται εἰς αὐτοὺς, ἀφ' οὗ χωρίσουν τὸ ἄθεσμον συνοικέσιον, καὶ δεχθοῦν εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων. Ἐν ὅσῳ δὲ στέργουν αὐτὸ, ἐξωθοῦνται καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν δ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

οὐκ ἔστιν, οὔτε νόμῳ τρίτος γάμος ἄγεται, κατὰ τὸν ν΄. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), ἐπειδὴ καὶ ὁ γάμος οὗτος εἶναι ἴδιος τῶν κτηνῶν, καὶ ἀλλότριος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Κοντὰ δὲ εἰς ἡμᾶς φαίνεται καὶ μεγαλήτερον ἁμάρτημα ἀπὸ τὴν πορνείαν. Ὅθεν καὶ εἶναι πρέπον οἱ τοιοῦτοι τριτογαμήσαντες, ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν, καὶ τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. (1) Ὅρα καὶ τὸν γ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ΄.

Τῆς ά. ιδ΄. τῆς ς΄. ιθ΄. τῆς ἐν Ἀγκύρ. δ΄. ς΄. ἑ. Πέτρ. γ΄. Βασιλ. ογ΄. Νύσσης γ΄.

«Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ παρέβησαν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, ὅρκους ἐθνικοὺς τελέσαντες, καὶ ἀθεμίτων τινῶν γευσάμενοι τῶν ἐν τοῖς εἰδώλοις, τοῖς μαγικοῖς προσενεχθέντων αὐτοῖς· οὗτοι κατὰ τοὺς ἤδη παρὰ τῶν Πατέρων ἐξενεχθέντας νόμους καὶ Κανόνας οἰκονομείσθωσαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀνάγκην χαλεπὴν ἐκβασάνων ὑπομείναντες καὶ μὴ φέροντες τοὺς πόνους, καὶ ἑλκυσθέντες πρὸς τὴν ἄρνησιν, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἄδεκτοι ἔστωσαν, καὶ ἐν δυσὶν ἀκροάσθωσαν, καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντες οὕτω δεκτοὶ γενέσθωσαν εἰς τὴν κοινωνίαν. Οἱ δὲ ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης προδόντες τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ ἀψάμενοι τῆς τραπέζης τῶν δαιμονίων, καὶ ὁμόσαντες ὅρκους ἑλληνικοὺς, ἐκβαλλέσθωσαν μὲν ἐν τρισίν ἔτεσι καὶ δυσὶν ἀκροάσθωσαν, ἐν ὑποπτώσει δὲ εὐξάμενοι ἐν τρισὶν ἔτεσι, καὶ ἐν ἄλλοις τρισὶ συστάντες τοῖς πιστοῖς εἰς τὴν δέησιν, οὕτω δεκτοὶ ἔστωσαν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίᾳ».

Ἑρμηνεία

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι πιασθέντες ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ, καὶ ἀρνηθέντες τὴν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν πίστιν, ἔκαμαν ὅρκους ἑλληνικοὺς ὁμόσαντες δηλ. εἰς τοὺς παρ' ἐκείνων πιστευομένους θεοὺς μὲ τὴν ὁμοίαν τῶν ἑλλήνων διάθεσιν, καὶ ἔφαγον βρώματα, ὁποῦ προσεφέρθησαν εἰς τὰ εἴδωλα μὲ μαγικὰς τέχνας καὶ τελετὰς, οὗτοι οἰκονομοῦνται κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν Πατέρων (ἴσως τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ). Καὶ ὅσοι μὲν βασανισθέντες σφοδρῶς καὶ μὴ ὑποφέροντες τοὺς πόνους ἠρνήθησαν, τρεῖς χρόνους νὰ μὴ δέχωνται, καὶ τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, τρεῖς νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν (2). Ὅρα καὶ τὸν ιδ΄. τῆς ά. καὶ τὸν δ΄. καὶ έ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ΄.

«Περὶ δὲ τῶν ἐπιορκησάντων, εἰ μὲν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης παρέβησαν τοὺς ὅρκους, κουφοτέροις ὑπόκεινται ἐπιτιμίοις, ὥστε μετὰ ἓξ ἔτη πάντως αὐτοὺς δεκτοὺς εἶναι. Οἱ δὲ ἄνευ ἀνάγκης προδόντες τὴν ἑαυτῶν πίστιν, ἐν δυσὶν ἔτεσι προσκλαύσαντες, καὶ ἐν δυσὶν ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν πέμπτῳ ἐν ὑποπτώσει εὐξάμενοι, καὶ ἐν δυσὶν ἄλλοις ἄνευ προσφορᾶς εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς προσευχῆς παραδεχθέντες, οὕτω τελευταῖον ἀξιόλογον δηλ. μετάνοιαν ἐπιδειξάμενοι, ἀποκατασταθήσονται εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.»

(1) Σημείωσαι ὅτι δὲν λέγουν ὀρθῶς ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουσιν, ὅτι πολυγαμίαν ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Ἅγιος οὐχὶ τὴν τριτογαμίαν, ἀλλὰ τὴν τετραγαμίαν. καὶ ἁπλῶς τὸ ὑπὲρ τὸν τρίτον γάμον συνοικέσιον· ά. διατὶ, ὡς εἴπομεν, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξηγεῖ ὁ Ἅγιος ἐν τῷ δ΄. Κανόνι, πολυγαμίαν ὀνομάζων τὴν τριτογαμίαν, β΄. ὅτι, ἂν τῆς τριτογαμίας νόμος δὲν ἦναι, πῶς θέλει εἶναι τῆς τετραγαμίας; καὶ γ΄. διατὶ ἂν ἡ τετραγαμία οὕτω συγχωρῆται καὶ ἐλαφρῶς κανονίζεται, διὰ τί ὁ Πατριάρχης καὶ ἅπασα ἡ Σύνοδος δὲν ἐσυγχώρησαν τὸν Βασιλέα Λέοντα τετραγαμήσαντα; (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ) οὐδέποτε γὰρ ἡ Ἐκκλησία τὴν τετραγαμίαν ἐδέξατο. Ἀναθεματίζεται γὰρ ὁ τοῦτο εἰπὼν, καθὼς ἡ μετὰ τὸν τετραγαμήσαντα Λέοντα Σύνοδος ἀνεκήρυξε (σελ. 977. τοῦ β΄. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ τριτογαμία εἶναι μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν πορνείαν, διὰ τί ἐκανόνισεν αὐτὴν ὡς πορνείαν; Λύων τὴν ἀπορίαν ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ἴσως εἶναι μὲν ἡ ποσότης τῶν χρόνων καὶ τῶν δύω, ἡ δὲ οἰκονομία τῆς τριτογαμίας ταύτης βαρυτέρα εἶναι ἀπὸ τὴν τῆς πορνείας, καθ' ὅτι ἐν τῷ κβ΄. Κανόνι οἱ πορνεύοντες μὲν εἰς κάθε ἕνα χρόνον ἀπὸ τοὺς τέσσαρας, μεταβαίνουσιν ἀπὸ ἕνα τόπον τῶν μετανοούντων εἰς ἄλλον, οἱ δὲ τριτογαμήσαντες τρεῖς χρόνους ἐκανονίσθησαν νὰ ὑποπίπτουν, ἀλλ' ὄχι νὰ στέκωνται καὶ μὲ τοὺς πιστοὺς ὡς ἐκεῖνοι, ὅπερ ἐστὶ βαρύτερον ἐπιτίμιον.

(2) Οὐκ ἐναντιοῦται ὁ παρὼν Κανὼν εἰς τὸν ογ΄. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ Ἅγιος κανονίζει τὸν ἀρνηθέντα, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν, αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ τὸ ἐπιτίμιον τοῦτο διορίσας, ἐδῶ δὲ οὕτω κανονίζει τοὺς ἀρνηθέντας μὲ ἀνάγκην, ἢ καὶ χωρὶς ἀνάγκην, ἀκολουθῶν εἰς τὰ παρὰ τῶν προγενεστέρων Πατέρων ἐπιτίμια. Ὁ γὰρ Ἅγιος οὕτος ἄλλοτε μὲν κανονίζει τοὺς ἁμαρτάνοντας, κατὰ τὰ ἐπιτίμια τῶν προτέρων Πατέρων, ἄλλοτε δὲ, κατὰ τὰ ἐδικά του ἐπιτίμια, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῷ κβ΄. καὶ νθ΄. αὐτοῦ Κανόνι, ἐν τῷ ογ΄. καὶ ἐν τῷ παρόντι, ἐν τῷ ζ΄. καὶ πγ΄. καὶ ἐν ἄλλοις. Αὕτη δοκεῖ μοι ἡ ἀληθεστέρα αἰτία τῆς τῶν ἐπιτιμίων τοῦ αὐτοῦ ἁμαρτήματος διαφορᾶς, καὶ ὄχι ἐκείνη, ἣν λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁ χωρὶς ἀνάγκης ἀρνηθεὶς διὰ τοῦτο σφοδρότερα ἐπιτιμᾶται, ἐνταῦθα δὲ ὁ μετὰ ἀνάγκης, καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφρότερα, εἰς καιρὸν ὁποῦ καὶ οἱ χωρὶς ἀνάγκης ἀρνηθέντες καὶ ἐδῶ περιέχονται.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ εἰς τὸν ξδ'. αὐτοῦ Κανόνα ὁ Ἅγιος οὗτος ἀπροσδιορίστως ἐκανόνισε τὸν ἐπίορκον δέκα χρόνους, τώρα εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα κάμνει διαίρεσιν τῶν ἐπιόρκων, καὶ τοὺς μὲν ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας ἐπιορκήσαντας εἰς ἓξ χρόνους κανονίζει, τοὺς δὲ χωρὶς ἀνάγκην προδόντας τὴν πίστιν αὐτῶν, ἤτοι ἐπιορκήσαντας (ἐπειδὴ πᾶς ὅρκος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γίνεται, καὶ ἀκολούθως πᾶς ὁ τοῦτον παραβαίνων τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν αὐτοῦ παραβαίνει) εἰς ἕνδεκα χρόνους κανονίζει· δύω μὲν νὰ προσκλαίουν, δύω νὰ ἀκροῶνται, πέντε νὰ ὑποπίπτουν, δύω νὰ συνίστανται, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν (1). Ὅρα καὶ τὸν ξδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΠΓ'.

Οἱ καταμαντευόμενοι, καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἐθνῶν ἐξακολουθοῦντες, ἢ εἰσάγοντές τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἐξαετίας, ἑνιαυτὸν προσκλαύσαντες, καὶ ἑνιαυτὸν ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὑποπίπτοντες. καὶ ἑνιαυτὸν συστάντες ἐν τοῖς πιστοῖς, οὕτω δεχθήσονται.»

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν αὐτολεξεὶ εἶναι ἐρανισμένος ἀπὸ τὸν κδ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Τοῦτο μόνον διαφέρει ἀπὸ ἐκεῖνον, καθ' ὅτι, ἐκεῖνος μὲν εἰς πέντε χρόνους καὶ τούτους κατὰ διάφορον τρόπον οἰκονομεῖ, οὗτος δὲ εἰς ἓξ χρόνους κανονίζει τοὺς μαντευομένους, ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν, ἕνα νὰ ἀκροῶνται, τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, ἕνα νὰ στέκουν μὲ τοὺς πιστούς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅρα δὲ ὅτι καὶ τοὺς μάντεις καὶ φαρμακοὺς ὡς φονεῖς ἐκανόνισεν ἐν τῷ ζ'. ὁ Ἅγιος, μὲ τὸ ἐδικόν του ἐπιτίμιον δηλ. ἐνταῦθα δὲ ἐλαφρὰ αὐτοὺς ἐκανόνισε, κατὰ τὰ ἐπιτίμια τῶν προτέρων Πατέρων. Ὅρα καὶ τὸν ξά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΠΔ'.

«Πάντα δὲ ταῦτα γράφομεν, ὥστε τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας. Οὐ γὰρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας προσέχομεν. Ἐὰν δὲ δυσαποσπάστως ἔχουσι τῶν ἰδίων ἐθῶν, ταῖς ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς μᾶλλον δουλεύειν θελήσωσιν, ἢ τῷ Κυρίῳ, καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωὴν μὴ παραδέχωνται, οὐδεὶς ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς κοινὸς λόγος. Ἡμεῖς γὰρ ἐν λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἀντιλέγοντι δεδιδάγμεθα ἀκούειν, ὅτι σώζων, σῶζε τὴν σαυτοῦ ψυχήν.» [Γεν. ιθ'. 17].

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἅγιος διαφόρους χρόνους διαφόρων ἐπιτιμίων διώρισεν, ἐπιφέρει καὶ τὸν παρόντα Κανόνα. ὅτι πρέπει νὰ δοκιμάζωνται οἱ καρποὶ τῆς μετανοίας, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν θεωροῦμεν τὰ ἐπιτίμια εἰς μόνους τοὺς τόσους ἢ τόσους χρόνους, ἀλλὰ προσέχωμεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μετανοούντων (2). Ὥστε δηλ. ἂν μὲν προθύμως μετανοοῦν νὰ ἐλαττόνωνται οἱ χρόνοι, ἂν δὲ ἀμελῶς, νὰ αὐξάνωνται. Ἐὰν δὲ ἁμαρτάνοντες δὲν θέλουν νὰ κάμουν ἀποχὴν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡδονῶν τους, οὔτε θέλουν νὰ ζοῦν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ὡς χριστιανοί, ἀλλὰ ἀπειθοῦσι καὶ ἀντιλέγουσι, τότε ἡμεῖς οἱ τῶν ψυχῶν αὐτῶν οἰκονόμοι Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὶ δὲν πρέπει νὰ συγκοινωνῶμεν εἰς τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ πραιτοῦμεν αὐτούς. Ἀκούομεν γὰρ τῆς θείας Γραφῆς ὁποῦ λέγει· Σώζων, σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν, ἤτοι, βλέπε μὴ κολάσῃς καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἰδικήν σου, συγκοινωνῶν μὲ τοὺς ἀδιορθώτους ἁμαρτωλούς.

ΚΑΝΩΝ ΠΕ'.

«Μὴ τοίνυν καταδεξώμεθα συναπόλλυσθαι τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ φοβηθέντες τὸ βαρὺ κρῖμα, καὶ τὴν

(1) Μερικοὶ λέγουσιν ὅτι εἰς μὲν τὸν δ'. Κανόνα δέκα χρόνους κανονίζει ὁ Ἅγιος τὸν ἐπίορκον. ἤτοι τὸν πολλαῖς φοραῖς ἐπιορκοῦντα. ἐδῶ δὲ τὸν ἐπιορκήσαντα κανονίζει, ἤτοι τὸν μίαν φορὰν (ἢ καὶ δύω) ἐπιορκήσαντα. ἀλλ' οὐκ ἀληθεύουσιν, ἐπειδὴ ἐδῶ καὶ οἱ ἅπαξ ἐπιορκήσαντες, ἐὰν μόνον χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσουν, ἕνδεκα χρόνους κανονίζονται, βαρύτερα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παρομοίως μὲ τοὺς ἐν τῷ ξδ'. ἐπιόρκους. Ὥστε καὶ οἱ ἐκεῖσε ἐπίορκοι, ὡς οἱ ἐδῶ χωρὶς ἀνάγκην ἐπιορκήσαντες. πρέπει νὰ νοοῦνται ἀπαραλλάκτως, διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἐπιτιμίου, κἂν καὶ εἰς ἐκείνους τὸ χωρὶς ἀνάγκης δὲν ἐπροσδιωρίσθη, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσυπακούεται. Εἰ γὰρ ἦτο, καθὼς αὐτοὶ λέγουσιν, ἔπρεπεν ἐκεῖνοι βαρύτερα νὰ ἐπιτιμηθοῦν, ὡς πολλάκις ἐπιορκήσαντες, καὶ ὄχι οὗτοι οἱ ἅπαξ μόνον ἐπιορκήσαντες. Ὅτι δὲ τὸ ἅπαξ γινόμενον κακὸν ἐλαφρότερα κανονίζεται ἀπὸ τὸ πολλάκις γινόμενον, ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος συμφώνως λέγει· «Οὐ τοῦτο ζητῶ, χρόνου πλῆθος, ἀλλὰ ψυχῆς διόρθωσιν.» (Ὁμιλ. ιδ'.. τῆς β'. πρὸς Κορινθ.).

φοβερὰν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως τοῦ Κυρίου πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, μὴ θελήσωμεν ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις συναπόλλυσθαι. Εἰ γὰρ μὴ ἐπαίδευσεν ἡμᾶς τὰ φοβερὰ τοῦ Κυρίου, μηδὲ αἱ τηλικαῦται πληγαὶ εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἤγαγον, ὅτι διὰ τὴν ἀνομίαν ἡμῶν ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ὁ Κύριος, καὶ παρέδωκεν ἡμᾶς εἰς χεῖρας βαρβάρων, καὶ ἀπήχθη αἱχμάλωτος εἰς τοὺς πολεμίους ὁ λαὸς, καὶ παρεδόθη τῇ διασπορᾷ· διότι ταῦτα ἐτόλμων οἱ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ περιφέροντες· εἰ μὴ ἔγνωσαν μηδὲ συνῆκαν, ὅτι διὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, τίς ἡμῖν κοινὸς πρὸς τούτους λόγος ; ἀλλὰ διαμαρτύρασθαι αὐτοῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ ὀφείλομεν, συναπάγεσθαι δὲ αὐτῶν ταῖς πονηρίαις μὴ παραδεχώμεθα, προσευχόμενοι μάλιστα μὲν κερδῆσαι αὐτοὺς, καὶ ἐξελέσθαι τῆς παγίδος τοῦ πονηροῦ· ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ δυνηθῶμεν, σπουδάσωμεν τὰς γοῦν ἑαυτῶν ψυχὰς τῆς αἰωνίου κατακρίσεως περισώσασθαι».

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν παραινετικός ἐστι πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὺς, παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ λέγων· Τὸ λοιπὸν πρέπει ἡμεῖς οἱ τῶν ψυχῶν οἰκονόμοι νὰ φοβηθῶμεν τὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν τοῦ Κυρίου, νὰ μὴ συγκολαζώμεθα μὲ τὰς ξένας ἁμαρτίας τῶν τοιούτων ἀμετανοήτων καὶ ἀδιορθώτων ἁμαρτωλῶν, μεταχειριζόμενοι εἰς αὐτοὺς ὑπερβολικὴν συγκατάβασιν· διότι, ἀνίσως οἱ τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας τολμῶντες νὰ κάμνουν Χριστιανοὶ, δι' αὐτὰς ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐσκλαβώθησαν εἰς τοὺς βαρβάρους, καὶ εἰς αἴσθησιν νὰ ἔλθουν δὲν ἐδυνήθησαν, οὔτε ἐγνώρισαν, ὅτι διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς ἡ τόσον μεγάλη πληγὴ, καὶ ἡ τόση ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ἂν, λέγω, τόσα κακὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διορθώσουν αὐτοὺς, ποίαν λοιπὸν κοινωνίαν θέλομεν ἔχει ἡμεῖς μὲ τοιοῦτον λαὸν σκληροτράχηλον ; βέβαια οὐδεμίαν. Ὅθεν χρέος μὲν ἔχομεν νὰ τοὺς διδάσκωμεν καὶ νὰ τοὺς ἐλέγχωμεν καθημερινῶς, καὶ κοινῶς καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου· ἂν δὲ δὲν δυνηθῶμεν αὐτοὺς νὰ ἐλευθερώσωμεν, πρέπει νὰ μὴ συγκρημνιζώμεθα καὶ ἡμεῖς μὲ τὰς πονηρίας των, ἀλλὰ κἂν τὸν ἑαυτόν μας νὰ σπουδάσωμεν διὰ νὰ λυτρώσωμεν ἀπὸ τὴν αἰώνιον κόλασιν (1).

Τοῦ αὐτοῦ, ἐξ ἄλλης πρὸς τὸν αὐτὸν Κανονικῆς Ἐπιστολῆς.

ΚΑΝΩΝ ΠΣ'.

«Τοῖς δὲ κομψοῖς Ἐγκρατευταῖς πρὸς τὸ σεμνὸν αὐτῶν πρόβλημα, διατὶ καὶ ἡμεῖς οὐχὶ πάντα ἐσθίομεν, ἐκεῖνα λεγέσθω, ὅτι καὶ τὰ περιττώματα ἡμῶν βδελυσσόμεθα. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἀξίαν, λάχανα χόρτου ἡμῖν τὰ κρέα, [Γέν. θ'. 3.] κατὰ δὲ τὴν τῶν συμφερόντων διάκρισιν, ὡς καὶ ἐν λαχάνοις, τὸ βλαβερὸν τοῦ καταλλήλου χωρίζομεν. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς κρέασι τοῦ χρησίμου τὸ βλαβερὸν διακρίνομεν. Ἐπεὶ λάχανόν ἐστι καὶ τὸ κώνειον, ὥσπερ κρέας ἐστὶ καὶ τὸ γύπειον· ἀλλ' ὅμως οὔτε ὑοσκύαμον φάγοι ἄν τις νοῦν ἔχων (2), οὔτε κυνὸς ἅψετο, μὴ μεγάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης, ὥστε (3) ὁ φαγὼν οὐκ ἠνόμησε».

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανόνα σχεδὸν αὐτολεξεὶ ἡρμηνεύσαμεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ νά. Ἀποστολικοῦ, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Περὶ δὲ τῶν Ἐγκρατευτῶν ἢ Ἐγκρατιτῶν, ὅρα εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ μέ. τῆς ς'.

Τῆς πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον Ταρσοῦ Κανονικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ

Προοίμιον.

Ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς γράμματα τὴν ὑπογραφὴν ἔχοντα Διοδώρου, τὰ δὲ ἐφεξῆς, ἄλλου τινὸς πρέποντα εἶναι, ἢ Διοδώρου. Δοκεῖ μοι γάρ τις τῶν τεχνικῶν τὸ σοῦ πρόσωπον ὑποδὺς, οὕτως ἑκυτὸν ἀξιόπιστον ἐθελῆσαι ποιῆσαι τοῖς ἀκροωμένοις, ὅς γε ἐρωτηθεὶς ὑπό τινων, εἰ θεμιτὸν αὐτὸν πρὸς γάμον τῆς τελευτησάσης αὐτῷ γυναικὸς τὴν ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι, οὐκ ἔφριξε τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ καὶ πρᾴως ἤνεγκε τὴν ἀκοὴν, καὶ τὸ ἀσελγὲς

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βλάσταρις θέλουσι νὰ τελειώνουν οἱ Κανόνες τοῦ Βασιλείου ἕως τοῦ πε'. τούτου Κανόνος. Τὰ δὲ ἑξῆς ἀκόλουθα κανονικὰ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ὀνομάζουσιν, ὡς καὶ ἐν τῇ τῶν Παρισίων ἐκδόσει ἀριθμοῦνται οἱ Κανόνες τοῦ Βασιλείου, ἴσοι ὁηλαδὴ μὲ τοὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πε' Κανόνες οὗτοι ἐπιστολαί εἰσιν, ὡς καὶ αἱ ἀκόλουθοι, διὰ τοῦτο ἡμεῖς καὶ τὰς ἀκολούθους ἐπιστολὰς Κανόνας ἐπεγράψαμεν, ὡς καὶ τὰς προλαβούσας, διὰ τὸ προχειρότερον.

(2) Ὁ γὰρ φαγὼν τὸ κώνειον ἀποθνήσκει, ὁ δὲ τὸ ὑοσκύαμον παραφρονεῖ, κατὰ τοὺς βοτανικοὺς ἰατρούς.

(3) Ὡς ὅγε φαγὼν, ἐν ἄλλοις.

ἐπιθύμημα πάνυ γενναίως αὐτῷ καὶ ἀγωνιστικῶς συγκατέπραξεν. Εἰ μὲν οὖν παρῆν μοι τὸ γράμμα, αὐτὸ ἂν ἐπέστειλα, καὶ ἐξῆρκες σαυτῷ τε ἀμῦναι καὶ τῇ ἀληθείᾳ. Ἐπεὶ δὲ ὁ δείξας πάλιν ἀφείλετο, καὶ ὥσπερ τι τρόπαιον καθ' ἡμῶν περιέφερε κεκωλυκότων τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔγγραφον, λέγων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπέστειλα νῦν σοι, ὥστε διπλῇ τῇ χειρὶ ἡμᾶς ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν νόθον ἐκεῖνον λόγον, καὶ μηδεμίαν αὐτῷ ἰσχὺν καταλιπεῖν, ἵνα μὴ ἔχῃ βλάπτειν ῥᾳδίως τοὺς ἐντυγχάνοντας.

Ἑρμηνεία.

Φαίνεται ἐκ τοῦ προοιμίου τούτου καὶ ἐκ τοῦ κγ'. Κανόνος τοῦ Ἁγίου, ὅτι ὁ μὲν Θεῖος Βασίλειος δι' ἐπιστολῆς ἐμπόδισε νὰ μὴ λαμβάνῃ ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς αὐτοῦ, ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ μὴ λαμβάνῃ δύω ἀδελφάς, ὁ δὲ Διόδωρος οὗτος (1), ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος ἂν συγχωρῆται νὰ λαμβάνῃ ταύτας, ἀπεκρίθη ἐγγράφως, ὅτι συγχωρεῖται. Ὅθεν ὁ ἐρωτήσας λαβὼν τὴν ἔγγραφον ἄδειαν ταύτην, ἐπῆγε καὶ τὴν ἔδειξεν εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος, θέλωντας νὰ ἐντροπιάσῃ εἰς ἄλλου πρότωπον τὸν Διόδωρον, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, γράφει εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν ἦτον ἀληθῶς τοῦ Διοδώρου ἐκείνη ἡ ἔγγραφος ἄδεια, ἀλλὰ πλαστὴ ἄλλου τινὸς, ὅστις διὰ νὰ φαίνεται ἀξιόπιστος εἰς τοὺς ἀκούοντας, ὑπέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Διοδώρου εἰς αὐτὴν (ἴσως δὲ καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἄλλου τινὸς ἦτον αὕτη, καὶ οὐχὶ πῶς ἐκαμώθη τοῦτο ὁ Ἅγιος διὰ νὰ τὸν ἐλέγξῃ πλαγίως). Ὅθεν κοντὰ εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἐπιστολὴν ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ καὶ τὴν παροῦσαν, διὰ νὰ ἀνατρέψῃ κατὰ κράτος μὲ διπλῆν δύναμιν τὸ ἄθεσμον αὐτὸ συνοικέσιον.

ΚΑΝΩΝ ΠΖ'.

Πρῶτον μὲν οὖν, (ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι) τὸ παρ' ἡμῖν ἔθος ἐπὶ τῶν τοιούτων προβάλλειν ἔχομεν, νόμου δύναμιν ἔχον, διὰ τὸ ὑπὸ ἁγίων ἀνδρῶν τοὺς θεσμοὺς ἡμῖν παραδεδῆναι. Τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐάν τις πάθῃ ἀκαθαρσίας ποτὲ κρατηθεὶς ἐκπέσῃ πρὸς δυοῖν ἀδελφῶν ἄθεσμον κοινωνίαν, μήτε γάμον ἡγεῖσθαι τοῦτο, μήθ' ὅλως εἰς Ἐκκλησίας πλήρωμα παραδέχεσθαι πρότερον, ἢ διαλύσαι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Ὥστε, εἰ καὶ μηδὲν εἰπεῖν ἦν ἕτερον, ἐξῆρκει τὸ ἔθος πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ φυλακήν. Ἐπεὶ δὲ ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας ἐπιχειρήματι κιβδήλῳ κακὸν τοσοῦτον ἐπειράθη τῷ βίῳ ἐπαγαγεῖν (2), ἀνάγκη μηδὲ ἡμᾶς τῆς ἐκ τῶν λόγων βοηθείας ἀπέχεσθαι, καίτοι ἐπὶ τῶν σφόδρα ἐναργῶν, μείζων ἐστὶ τοῦ λόγου ἡ παρ' ἑκάστῳ πρόληψις. Γέγραπται, φησὶν, ἐν τῷ Λευϊτικῷ· «Γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῇ αὐτῆς οὐ λήψῃ ἀντίζηλον, ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς ἐπ' αὐτῇ, ἔτι ζώσης αὐτῆς». [Λευϊτ. ιη'. 19.] Δῆλον οὖν ἐκ τούτου εἶναι, φησὶν, ὅτι συγχωρεῖται λαμβάνειν, τελευτησάσης τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Πρὸς δὴ τοῦτο, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐρῶ, ὅτι ὅσα ὁ Νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ Νόμῳ λαλεῖ, ἐπεὶ οὖτω γε καὶ περιτομῇ καὶ σαββάτῳ καὶ ἀποχῇ βρωμάτων ὑποκεισόμεθα. [Ρωμ. γ'. 19.] Οὐ γὰρ δὴ, ἐὰν μέν τι εὕρωμεν συντρέχον ἡμῶν ταῖς ἡδοναῖς, τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἑαυτοὺς ὑποθήσομεν, ἐὰν δέ τι φανῇ τῶν νομίμων βαρὺ, τότε πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν ἀποδραμούμεθα. [Γαλάτ. ε. 1.] Ἠρωτήθημεν, εἰ γέγραπται λαμβάνειν γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῇ· εἴπομεν, ὅπερ ἀσφαλὲς ἡμῖν καὶ ἀληθὲς, ὅτι οὐ γέγραπται. Τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀκολούθου ἐπιφορᾶς τὸ σιωπηθὲν λογίζεσθαι, νομοθετοῦντός ἐστιν, οὐ τὰ τοῦ Νόμου λέγοντος. Ἐπειδὴ οὕτω γε ἐξέσται τῷ βουλομένῳ κατατολμῆσαι, καὶ ἔτι ζώσης τῆς γυναικὸς, λαμβάνειν τὴν ἀδελφήν. Τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο σόφισμα καὶ ἐπ' ἐκείνῳ ἁρμόζει. Γέγραπται γὰρ, φησὶν, «οὐ λήψῃ ἀντίζηλον,» [Λευϊτ. αὐτόθ.] ὡς τήν γε ἔξω τοῦ ζήλου, λαβεῖν οὐκ ἐκώλυσεν. Ὁ δὲ συνηγορῶν τῷ πάθει, ἀζηλότυπον εἶναι διοριεῖται τὸ ἦθος τῶν ἀδελφῶν. Ἀνῃρημένης οὖν τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἀπηγόρευσε τὴν ἀμφοτέρων συνοίκησιν, τί τὸ κωλύον ἔσται λαμβάνειν τὰς ἀδελφάς; ἀλλ' οὐ γέγραπται ταῦτα φήσομεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ὥρισται, ἡ δὲ ἔννοια τοῦ ἀκολούθου ὁμοίως ἀμφοτέροις τὴν ἄδειαν δίδωσιν. Ἔδει δὲ μικρὸν ἐπὶ τὰ κατόπιν τῆς νομοθεσίας ἐπαναδραμόντα, ἀπηλλάχθαι πραγμάτων. Ἔοικε γὰρ οὐ πᾶν εἶδος ἁμαρτημάτων περιλαμβάνειν ὁ νομοθέτης, ἀλλ' ἰδίως ἀπαγορεύειν τὰ τῶν Αἰγυπτίων, ὅθεν ἀπῆρεν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ τὰ τῶν Χαναναίων, πρὸς οὓς μεθίστατο. Ἔχει γὰρ οὕτως ἡ λέξις· «Κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς Αἰγύπτου, ἐν ᾗ παρῳκήσατε ἐπ' αὐτῆς, οὐ ποιήσετε, καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα γῆς Χαναὰν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάξω ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε, καὶ τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε». [Αὐ-

(1) Ὁ Διόδωρος οὗτος, ὅστις καὶ Θεόδωρος καλεῖται παρὰ Φωτίῳ, Μοναχὸς ὢν πρότερον, καὶ τοῦ θείου Χρυσοστόμου χρηματίσας διδάσκαλος εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν θείων Γραφῶν, Πρεσβύτερος τῆς Ἀντιοχείας ἐγένετο, καὶ Ταρσοῦ κατέστη Ἐπίσκοπος. Οὗτος κατὰ τὸν Θεοδώρητον μετὰ τοῦ Ἁγίου Φλαβιανοῦ πρῶτος διεμέρισε τοὺς δύω χορούς, καὶ τοὺς ἐδίδαξε νὰ ψάλλουν κατὰ διαδοχὴν τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ. Ἐπειδὴ ὅμως τὴν τοῦ Νεστορίου ἐνόσησεν αἵρεσιν. καὶ αὐτοῦ τοῦ Νεστορίου διδάσκολος ἐχρημάτισεν, ἀνεθεματίσθη μετὰ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας ἀπὸ τὴν ἑ. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, κατὰ τὸν Φώτιον. Κώδικ. 18. ὅρα τὰ περὶ αὐτοῦ σελ. ιδ'. περὶ τῶν Ὑπομνηματιστῶν ἐν τῷ ά. τόμ. τῆς σειρᾶς.

(2) Ἴσ. ἐπεισαγαγεῖν.

τόθ. 3.] Ὥστε τοῦτο εἰκός που τὸ εἶδος τῆς ἁμαρτίας μὴ ἐμπολιτεύεσθαι τότε παρὰ τοῖς ἔθνεσι, δι' ὃ μηδὲ τῆς ἐπ' αὐτῷ φυλακῆς προσδεηθῆναι τὸν νομοθέτην, ἀλλ' ἀρκεσθῆναι τῷ ἀδιδάκτῳ ἔθει πρὸς τὴν τοῦ μίσους διαβολήν. Πῶς οὖν τὸ μεῖζον ἀπαγορεύσας, τὸ ἔλαττον ἀπεσιώπησεν; ὅτι ἐδόκει πολλοὺς τῶν φιλοσάρκων, πρὸς τὸ ζώσαις ἀδελφαῖς συνοικεῖν, τὸ ὑπόδειγμα βλάπτειν τοῦ Πατριάρχου. Ἡμᾶς δὲ τί χρὴ ποιεῖν; τὰ γεγραμμένα λέγειν, ἢ τὰ σιωπηθέντα περιεργάζεσθαι; Αὐτίκα τε μὴ δεῖν μιᾷ ἑταίρᾳ κεχρῆσθαι πατέρα καὶ υἱὸν, ἐν μὲν τοῖς νόμοις τούτοις οὐ γέγραπται, παρὰ δὲ τῷ Προφήτῃ μεγίστης κατηγορίας ἠξίωται. Υἱὸς γὰρ, φησὶ, καὶ πατὴρ πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην εἰσεπορεύοντο. [Ἀμὼς ϛ'. 7.] Πόσα δὲ εἴδη ἄλλα τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, τὸ μὲν τῶν δαιμονίων διδασκαλεῖον ἐξεῦρον, ἡ δὲ θεία Γραφὴ ἀπεσιώπησε, τὸ σεμνὸν ἑαυτῆς ταῖς τῶν αἰσχρῶν ὀνομασίαις καταρρυπαίνειν οὐχ αἱρουμένη, ἀλλὰ γενικοῖς ὀνόμασι τὰς ἀκαθαρσίας διέλαβεν, ὡς ὁ Ἀπόστολος Παῦλός φησι· «Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα, μὴ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις», [Ἐφέσ. έ. 3.] τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι τάς τε τῶν ἀρρένων ἀρρητοποιΐας καὶ τὰς τῶν θηλειῶν περιλαμβάνων, ὥστε, οὐ πάντως ἡ σιωπὴ ἄδειαν φέρει τοῖς φιληδόνοις. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ σεσιωπῆσθαι τὸ μέρος τοῦτό φημι, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς ἀπηγορευκέναι τὸν νομοθέτην (1)· τὸ γὰρ «οὐκ εἰσελεύσῃ πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκός σου ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτῶν», [Λευϊτ. ιή. 6.] ἐμπεριεκτικόν ἐστι καὶ τούτου τοῦ εἴδους τῆς οἰκειότητος. Τί γὰρ ἂν γένοιτο ἀνδρὶ οἰκειότερον τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, μᾶλλον δὲ τῆς ἑαυτοῦ σαρκός; «οὐ γὰρ ἔτι εἰσὶ δύω, ἀλλὰ σὰρξ μία,» [Ματθ. ιθ'. 6.] ὥστε διὰ τῆς γυναικὸς ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρὸς οἰκειότητα μεταβαίνει. Ὡς γὰρ μητέρα γυναικὸς οὐ λήψεται, οὐδὲ θυγατέρα ταύτης, διότι μηδὲ ἑαυτοῦ μητέρα, μηδὲ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα· οὕτως οὐδὲ ἀδελφὴν γυναικὸς, διότι μηδὲ ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, οὐδὲ γυναικὶ ἐξέσται τοῖς οἰκείοις τοῦ ἀνδρὸς συνοικεῖν· κοινὰ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῆς συγγενείας τὰ δίκαια. Ἐγὼ δὲ παντὶ τῷ περὶ γάμου βουλευομένῳ διαμαρτύρομαι, ὅτι «παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου,» [ά. Κορινθ. ζ'. 29. 31.] καὶ ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. Ἐὰν δέ μοι παραγινώσκῃ τὸ, «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», [Γενέσ. ά. 28.] καταγελῶ τοῦ τῶν νομοθεσιῶν τοὺς καιροὺς μὴ διακρίνοντος. Πορνείας παραμύθιον ὁ δεύτερος γάμος, οὐχὶ ἐφόδιον εἰς ἀσέλγειαν. «Εἰ οὐκ ἐγκρατεύωνται, γαμησάτωσαν,» [ά. Κορινθ. ζ'. 9.] φησὶν, οὐχὶ δὲ καὶ γαμοῦντες παρανομείτωσαν. Οἱ δὲ, οὐδὲ πρὸς τὴν φύσιν ἀποβλέπουσι, τὴν ψυχὴν λημῶντες τῷ πάθει τῆς ἀτιμίας, πάλαι διακρίνασαν τὰς τοῦ γένους προσηγορίας. Ἐκ ποίας συγγενείας τοὺς γεννηθέντας προσαγορεύσουσιν; ἀδελφοὺς αὐτοὺς ἀλλήλων, ἢ ἀνεψιοὺς προσεροῦσιν; ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς προσαρμόσει διὰ τὴν σύγχυσιν. Μὴ ποιήσῃς, ὦ ἄνθρωπε, τὴν θείαν μητρυιὰν τῶν νηπίων, μήτε τὴν ἐν μητρὸς τάξει περιθάλπειν ὀφείλουσαν, ταύτην ἐφοπλίσῃς ταῖς ἀμειλίκτοις ζηλοτυπίαις· μόνον γὰρ τὸ μῖσος τῶν μητρυιῶν καὶ μετὰ θάνατον ἐλαύνει τὴν ἔχθραν. Μᾶλλον δὲ, οἱ μὲν ἄλλως πολέμιοι τοῖς τεθνηκόσι σπένδονται, αἱ δὲ μητρυαὶ τοῦ μίσους μετὰ θάνατον ἄρχονται. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων. Εἰ μὲν νόμῳ τις ὁρμᾶται πρὸς γάμον, ἥνοικται πᾶσα ἡ Οἰκουμένη, εἰ δὲ ἐμπαθὴς αὐτῷ ἡ σπουδὴ, διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἀποκλεισθήτω, «ἵνα μάθῃ τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας». [ά. Θεσσαλ. δ'. 4. 5] Πλείονά με λέγειν ὠρμημένον, τὸ μέτρον ἐπέχει τῆς ἐπιστολῆς. Εὔχομαι δὲ, ἢ τὴν παραίνεσιν ἡμῶν ἰσχυροτέραν τοῦ πάθους ἀποδειχθῆναι, ἢ μὴ ἐπιδημῆσαι τῇ ἡμετέρᾳ τὸ ἄγος τοῦτο, ἀλλ' ἐν οἷς ἂν ἐτολμήθη τόποις, ἐναπομεῖναι.

Ἑρμηνεία. (2)

Ἀφ' οὗ ἐπροοιμίασε ταῦτα ὁ Ἅγιος, τώρα ἔρχεται εἰς τὸ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ψευδεπίπλαστον ἐκείνην ἔγγραφον ἄδειαν, τοῦ νὰ παίρνῃ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δύω ἀδελφάς· καὶ λέγει ὅτι, πρώτη ἀπόδειξις τοῦ νὰ μὴ γίνεται τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον εἶναι ἡ συνήθεια, ὁποῦ ἐπεκράτησεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις δύναμιν νόμου ἔχουσα, ὡς ὑπὸ ἁγίων ἀνδρῶν παραδοθεῖσα (3). διορίζει οὕτως· ὅτι, ἂν τινας λάβῃ δύω ἀδελφὰς, τὸ τοιοῦτον μηδὲ νὰ νομίζεται γάμος, μήτε μέσα εἰς Ἐκκλησίαν αὐτοὶ νὰ δέχωνται πρὶν νὰ χωρισθοῦν, ὥστε, ἂν ἄλλον λογαριασμὸν δὲν εἴχομεν νὰ εἰποῦμεν ἐμποδίζοντα τὸ τοιοῦτον ἄθεσμον συνοικέσιον, μοναχὴ ἡ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ τὸ ἐμποδίσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δείξας τὴν ψευδῆ τοῦ Διοδώρου ἐπιστολὴν, ἔφερεν εἰς βεβαίωσιν τοῦ ἀθέσμου τούτου συνοικεσίου μαρτυρίαν ἀπὸ τὸ Λευϊτικὸν, τὴν λέγουσαν· δὲν θέλεις λάβει ἀντίζηλον γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικός σου, ἔτι ζωντανῆς οὔσης, καὶ ἀπὸ τοῦτο συμπεραίνει ὅτι, ἂν ὁ Νόμος ἐμποδίζῃ νὰ

(1) Ἐν ἄλλοις, ἀπηγόρευται τῷ νομοθέτῃ.

(2) Σημείωσαι ὅτι εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ἑρμηνείαν δὲν κάμνει ὁ Βαλσαμὼν, κρίνας αὐτὴν ὡς περιττὴν, καίτοι ὑπερεπαινῶν ταύτην. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἔχει σύντομον ἑρμηνείαν, οὐχὶ ὅμως ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Κανόνων κειμένην, ἀλλ' ἔν τισιν ἄλλοις σημειώμασιν. Ἡμεῖς δὲ μετὰ περιεργείας εἰς πλάτος αὐτὴν ἡρμηνεύσαμεν διὰ τὰ ἀξιοσημείωτα καὶ πολλοῦ ἄξια ὁποῦ περιέχει.

(3) Περὶ συνηθείας, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ά. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

μὴ λάβῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικός του ἐν ὅσῳ εἶναι ζωντανή, λοιπὸν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ λάβῃ αὐτὴν ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ἡ γυνή του. Πρὸς τὸ σαθρὸν, λέγω, αὐτὸ ἐπιχείρημα ἀποκρινόμεθα. Πρῶτον μέν, ὅτι ὅσα ὁ παλαιὸς Νόμος λέγει, τὰ λέγει εἰς τοὺς ἐν νόμῳ ὄντας Ἑβραίους καὶ ὄχι εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς· εἰ δὲ καὶ τὰ λέγει δι' ἡμᾶς, λοιπὸν ἀκόλουθον εἶναι καὶ ἡμεῖς, καθὼς δεχόμεθα τὰ πρὸς ἡδονὴν συντείνοντα διατάγματα τοῦ νόμου, ἔτσι νὰ δεχώμεθα καὶ τὰ ὀδυνηρὰ, ἤτοι καὶ τὸ Σάββατον νὰ φυλάττωμεν καὶ τὴν περιτομὴν, καὶ τὰ φαγητὰ ὁποῦ ἐμποδίζει ὁ Νόμος νὰ μὴ τρώγωμεν, καὶ ὄχι ὅσα μὲν εἶναι ἡδονικὰ καὶ ἐλαφρὰ νὰ δεχώμεθα, ὡς ὑπὸ Νόμον ὄντες, τὰ δὲ ὀδυνηρὰ καὶ βαρέα νὰ μὴ δεχώμεθα. λέγοντες ὅτι ὑπὸ τὴν ἐλευθερίαν τὴν ἐν Χριστῷ εὑρισκόμεθα. Ἡμεῖς ἐρωτήθημεν, ἂν ἦναι γεγραμμένον νὰ πάρῃ τινὰς γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικός του, καὶ εἴπομεν, ὅτι δὲν εἶναι, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἀληθινὸν καὶ ἀσφαλές. Τὸ δὲ νὰ συμπεραίνῃ τινὰς ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ὁποῦ ἡ Γραφὴ ἐσιώπησε, τοῦτο δὲν εἶναι ἴδιον ἐκείνου ὁποῦ θέλει νὰ λέγῃ, ὅσα λέγει ὁ νόμος, ἀλλ' ἐκείνου ὁποῦ θέλει νὰ νομοθετῇ αὐτὸς ἀπὸ λόγου του. Διατί, ἂν ἐκεῖνος συμπεραίνῃ, ὅτι ἐμπόδισεν ὁ Νόμος νὰ μὴ παίρνῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικός του, ὄχι ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ αὕτη, ἀλλ' ὅταν ἀκόμη ζῇ, ἄλλος τις ἠμπορεῖ νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Νόμος ἐμπόδισε νὰ μὴ παίρνῃ τινὰς τὴν ἀντίζηλον ἀδελφὴν, ἔπεται, ὅτι ἂν αὐτὴ δὲν ἦναι ἀντίζηλος, ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ ταύτην, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ γυναῖκά του ζῇ, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἠμπορεῖ νὰ λαμβάνῃ τινὰς ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ δύω ἀδελφάς. Εἰ δὲ εἴπῃ τινὰς, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι γεγραμμένον, ἀποκρινόμεθα, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνο δὲν εἶναι. ἀλλὰ καθὼς τὸ ἕνα συμπεραίνεται ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου, ἔτσι παρομοίως συμπεραίνεται καὶ τὸ ἄλλο. Διὰ τί δὲ ὁ Μωϋσῆς μετὰ διαστίζεως δὲν ἐπροσδιώρισε, τὸ νὰ μὴ παίρνῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικός του ἀποθνούσης ; λύων τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ Ἅγιος, λέγει, ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν ὁ Μωϋσῆς νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ ἀνωτέρω Κεφάλαιον τοῦ Λευϊτικοῦ κάθε εἶδος συγγενικῶν συνοικεσίων, διὰ νὰ εἰπῇ καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα ἐμπόδισεν, ὅσα ἔπαιρναν οἱ Αἰγύπτιοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τότε οἱ Ἑβραῖοι ἔφυγον, καὶ ὅσα ἔπαιρναν οἱ Χαναναῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκεῖνοι ἐπήγαιναν. Καὶ πόθεν δῆλον ; ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ ἀναφέρει ὀπίσω εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ αὐτὸ Κεφάλαιον, λέγων· Μὴ κάμνετε καθὼς κάμνουσιν οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς τοὺς ὁποίους πάροικοι ἐκαθίσατε, οὔτε καθὼς κάμνουσιν οἱ Χαναναῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγὼ θέλω σᾶς φέρω. Ὅθεν ἀκόλουθον εἶναι εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Χαναναίους τοῦτο τὸ συνοικέσιον νὰ μὴ ἐγίνετο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μωϋσῆς δὲν τὸ ἐπροσδιώρισεν, ἀλλ' ἠκέσθη εἰς τὴν συνήθειαν, ὁποῦ τὸ τοιοῦτον κατηγορεῖ. Ἀλλὰ διὰ τί ἐπροσδιώρισε νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικός του, ζωντανῆς ἔτι οὔσης ; Ἔβλεπε πολλοὺς φιλοσάρκους νὰ παρακινοῦνται εἰς τοῦτο, βλέποντας τὸν Πατριάρχην Ἰακὼβ νὰ ἔχῃ ἐν ταὐτῷ δύω ζωντανὰς ἀδελφὰς, τὴν Λείαν καὶ τὴν Ραχήλ. Πλὴν ἡμεῖς τὰ γεγραμμένα εἰς τὸν Νόμον πρέπει νὰ λέγωμεν, καὶ ὄχι τὰ σεσιωπημένα νὰ περιεργαζώμεθα· διατὶ, ὁ μὲν Νόμος ἐσιώπησε τὸ πῶς δὲν πρέπει πατὴρ καὶ υἱὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δούλην ὡς πόρνην νὰ μεταχειρίζωνται, ὁ δὲ Προφήτης Ἀμὼς μεγάλως τοῦτο κατηγορεῖ. λέγων· πατὴρ καὶ υἱὸς εἰς τὴν αὐτὴν δούλην ἔμβαιναν καὶ ἐπόρνευαν. Καὶ πολλὰ ἄλλα εἴδη ἀκαθαρσίας ἐδίδαξαν οἱ δαίμονες τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τῶν ὁποίων τὰ κατὰ μέρος ὀνόματα μὴ θέλουσα ἡ θεία Γραφὴ νὰ μολύνῃ τὴν σεμνότητά της, ἀπεσιώπησε ταῦτα, μὲ καθολικὰ δὲ ὀνόματα αὐτὰ περιέλαβεν, ὡς ὁ Παῦλος λέγει· Πορνεία καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἂς μὴ ὀνομάζεται εἰς ἐσᾶς, ὡς πρέπει εἰς τοὺς Ἁγίους, ὅπου μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀκαθαρσίας κάθε αἰσχρουργίαν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν περιέλαβεν. Ὥστε, δὲν εἶναι ἄδεια εἰς τοὺς φιληδόνους νὰ κάμνουν τὸ τοιοῦτον ἄθεσμον συνοικέσιον, μὲ τὸ νὰ ἐσιώπησε τοῦτο ἡ θεία Γραφή. Ἡμεῖς ὅμως ἐξετάζοντες, εὑρίσκομεν, ὅτι οὐδὲ ἐσιώπησε τοῦτο ὁ Νόμος, ἀλλὰ καὶ μάλιστα τὸ ἐμπόδισεν. Ἐκεῖνο γὰρ ὁποῦ αὐτὸς λεγει· Δὲν θέλεις εἰσέλθειν εἰς κάθε συγγενῆ σου διὰ νὰ ἀποκαλύψῃς τὴν αἰσχημοσύνην του, κάθε παράνομον συνοικέσιον, ἐκ συγγενείας καὶ οἰκειότητος περιέχει· ἀκολούθως δὲ καὶ τοῦτο· διότι, ἂν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἦναι μία σὰρξ, καὶ κανένα ἄλλο οἰκειότερον καὶ συγγενέστερον δὲν εἶναι εἰς τὸν ἄνδρα, ἔξω ἀπὸ τὴν σάρκα του, τὴν γυναῖκά του δηλ., λοιπὸν καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς γυναικός του δι' αὐτῆς καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα της γίνεται συγγενὴς καὶ οἰκεία, ἤτοι ἀδελφή. Καὶ καθὼς δὲν παίρνει τινὰς τὴν μητέρα τῆς γυναικός του, οὐδὲ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα θυγατέρα τῆς αὐτῆς γυναικός του, ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν μητέρα του παίρνει, οὔτε τὴν θυγατέρα του διὰ τὴν οἰκειότητα (πρῶτου γὰρ βαθμοῦ ἔστι πρὸς ἐκείνας καὶ πρὸς ταύτας), ἔτσι παρομοίως οὔτε τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικός του παίρνει, ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν ἀδελφήν του λαμβάνει (δευτέρου γὰρ βαθμοῦ ἐστι πρὸς ἐκείνην καὶ πρὸς ταύτην), καὶ ἀντιστρόφως, οὐδὲ ἡ γυνὴ δύναται νὰ πάρῃ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρός της, οὐδὲ τοὺς ἄλλους ἐκείνου συγγενεῖς Ἐπιφέρει δὲ ὁ Ἅγιος τὰ Ἀποστολικὰ λόγια· Ὅτι παρέρχεται τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι ὀλιγοχρόνιος, καὶ πρέπει καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ὁποῦ ἔχουσι γυναῖκας νομίμους, νὰ τὰς ἔχουν ὡσὰν νὰ μὴ τὰς ἔχουν. Εἰ δὲ λέγει τινὰς, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνομοθέτησεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους νὰ αὐξάνουν καὶ νὰ πληθύνουν, καὶ ὅτι τὰ παιδία τοῦ Ἀδὰμ, ἀδέλφια ὄντα, ἐσυνάφθησαν, καταγελῶ ἐκεῖνον ὁποῦ ταῦτα λέγει καὶ δὲν διακρίνει, πῶς τότε μὲν ἦτον ἀνάγκη νὰ γένῃ τοῦτο, διατὶ ἄλλοι ἄνθρωποι ἀπὸ ἄλλο γένος δὲν ἦσαν, ἀλλὰ τώρα, διαφόρων ὄντων γενῶν, τοῦτο κἀμμίαν χώραν δὲν ἔχει (1). Ἔπειτα ὁ δεύτερος γάμος εἶναι ἐμπόδιον καὶ χαλινὸς τῆς πορνείας, ἀλλ' ὄχι καὶ ὕλη καὶ ἀφορμὴ

(1) Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι τὸ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, οὐχὶ πρὸς τὸ κατωτέρω συνάπτεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνωτέρω. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι συνεσταλμένος καὶ ὀλιγοχρόνιος καὶ πρέπει καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ὁποῦ ἔχουσι γυναῖκας νὰ τὰς ἔχουν μὲ τόσην ἀπροσπάθειαν, ὡσὰν νὰ μὴ τὰς εἶχον ὁλότελα, ἐπιφέρει ὅτι, ἂν τινας ἐναντίον εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Παύλου προβάλῃ τὴν νομοθεσίαν ὁποῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πρωτοπλάστους τὸ, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καταγελῶ ἐκεῖ-

ἀσελγείας. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ γράφει πρὸς τοὺς δευτερογαμοῦντας ὅτι, ἂν δὲν ἐγκρατεύωνται, ἂς ὑπανδρεύωνται, δὲν ἐπρόσθεσεν ὅμως, ὅτι καὶ δευτεροῦπανδρευόμενοι ἂς παρανομοῦν, καθὼς ποιοῦσιν οἱ δύω ἀδελφὰς λαμβάνοντες. Ἀποδεικνύει δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ἅγιος τὴν ἀτοπίαν τοῦ τοιούτου συνοικεσίου ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων, ὁποῦ εἰς τοῦτο ἀκολουθεῖ. Τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν γεννηθέντα παιδία πῶς θέλουν ὀνομάσει οἱ τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον πράττοντες; ἀδέλφια ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο, ὡς ἀπὸ ἕνα πατέρα γεγεννημένα; ἢ ἀνέψια, ἤτοι ἐξαδέλφια (1), ὡς ἀπὸ δύω ἀδελφὰς γεννηθέντα; Καὶ τὰ δύω γὰρ ὀνόματα ἐπίσης ἁρμόζουσιν εἰς αὐτὰ διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς φύσεως, ἥτις κατὰ τοὺς φυσικούς της νόμους, διαφορετικὰ ἐποίησε τὰ ἀδέλφια. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἀκολουθεῖ σύγχυσις. Ὁ γὰρ λαβὼν τὴν ἀδελφὴν τῆς προτέρας γυναικός του, τὴν θείαν τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων του κάμνει μητρυιάν, καὶ ἀκολούθως τὴν ὡς μητέρα περιθάλπουσαν τὰ τέκνα του, τὴν κάμνει ζηλότυπον καὶ φθονερὰν πρὸς αὐτά. Φυσικὰ γὰρ κάθε μητρυιὰ (2) ζηλοτυπίαν ἔχει πρὸς τὰ παιδία τοῦ ἀνδρός της, τὰ ἐξ ἄλλου γάμου γεννηθέντα. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς ὀλιγοστεύει τὸ μῖσος, ὅταν ἀποθάνωσιν οἱ ἐχθροί των, εἰς δὲ τὰς μητρυιὰς τὸ μῖσος ἀρχινᾷ ὅταν ἀποθάνωσιν αἱ ἀντίζηλοί των γυναῖκες. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν τὸ πᾶν, ἀνίσως τινὰς θέλῃ νὰ δευτερῠπανδρευθῇ μὲ νόμιμον γυναῖκα. ὅλη ἡ Οἰκουμένη εἶναι ἀνοικτὴ διὰ λόγου του, καὶ θέλει εὕρει βέβαια γυναῖκα νὰ πάρῃ, μὴ ἐμποδισμένην ἀπὸ τοὺς νόμους, εἰ δὲ καὶ ἀγαπῶντας μὲ πάθος καὶ ἔρωτα γυναῖκα παράνομον, ζητεῖ νὰ πάρῃ αὐτὴν, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἂς ἀποκλεισθῇ καὶ ἂς μὴ συγχωρηθῇ νὰ τὴν πάρῃ, διὰ νὰ μάθῃ νὰ ἀποκτᾷ τὸ σεβός του, ἤτοι, ἢ τὸ σῶμα του, ἢ τὴν γυναῖκά του μὲ ἁγιασμὸν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, καὶ ὄχι μὲ πάθος ἀτιμίας. Ἤθελα, λέγει, καὶ περισσότερα νὰ σοῦ γράψω, ἀλλὰ μὲ ἐμπόδισε τὸ μέτρον τῆς ἐπιστολῆς, ἐπειδὴ αἱ ἐπιστολαὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν μακρολογίαν. Εὔχομαι δὲ ὅτι ἡ ἐπιστολή μου, ἢ νὰ νικήσῃ καὶ νὰ ἀφανήσῃ τὸ παράνομον αὐτὸ συνοικέσιον, ἢ ἂν δὲν τὸ νικήσῃ, κἂν τὸ τοιοῦτο νὰ μὴ συνειθισθῇ καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μας ἐπαρχίαν, ἀλλὰ νὰ μείνῃ μόνον εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου πρῶτον ἐτολμήθη νὰ γίνῃ.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς Γρηγόριον Πρεσβύτερον Κανονικὴ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ ΠΗ'.

Τῆς γ'. τῆς ς'. ἑ. ἰ. τῆς ζ'. ιή. κϐ'. τῆς ἐν Καρθ. με'. Βασιλ. πή'.

Ἐνέτυχόν σου τοῖς γράμμασι μετὰ πάσης μακροθυμίας καὶ ἐθαύμασα, πῶς δυνάμενος ἡμῖν συντόμως καὶ εὐκόλως ἀπολογήσασθαι διὰ τῶν πραγμάτων, τοῖς μὲν κατηγορουμένοις ἐπιμένειν καταδέχῃ, λόγοις δὲ μικροῖς θεραπεύειν ἐπιχειρεῖς τὰ ἀνίατα. Οὔτε πρῶτοι, οὔτε μόνοι, ὦ Γρηγόριε, ἐνομοθετήσαμεν γυναῖκας ἀνδράσι μὴ συνοικεῖν, ἀλλὰ ἀνάγνωθι τὸν Κανόνα τὸν ἐξενεχθέντα παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν ἐν τῇ Συνόδῳ Νικαίας, ὃς φανερῶς ἀπαγορεύει συνεισάκτους μὴ εἶναι. Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνὸν, ἐν τῷ κεχωρίσθαι τῆς μετὰ γυναικῶν διαγωγῆς. Ὡς, ἐὰν ἐπαγγελλόμενός τις τῷ ὀνόματι, ἔργῳ τὰ τῶν ταῖς γυναιξὶ συνοικούντων ποιῇ, δῆλός ἐστι, τὸ μὲν τῆς παρθενίας σεμνὸν ἐν τῇ προσηγορίᾳ διώκων, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπρεπῶς μὴ ἀφιστάμενος. Τοσούτῳ οὖν μᾶλλον ἐχρῆν σε εὐκόλως εἴξαι ἡμῶν τῇ ἀξιώσει, ὅσῳ περ λέγεις ἐλεύθερος εἶναι παντὸς σωματικοῦ πάθους. Οὔτε γὰρ τὸν ἑβδομηκονταετῆ γεγονότα πείθομαι ἐμπαθῶς γυναικὶ συνοικεῖν, οὔτε ὡς ἐπιγενομένῃ τινὶ ἀτόπῳ πράξει ὡρίσαμεν, ἃ ὡρίσαμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου· «Μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον». [Ρωμ, ιδ'. 13]. Οἴδαμεν δὲ, ὅτι τὸ παρά τινων ὑγιῶς γινόμενον, ἄλλοις ἀφορμὴ πρὸς ἁμαρτίαν ὑπάρξει. Τούτου ἕνεκα προσετάξαμεν, ἑπόμενοι τῇ διαταγῇ τῶν Ἁγίων Πατέρων, χωρισθῆναί σε τοῦ γυναίου. Τί οὖν ἐγκαλεῖς τῷ χωρεπισκόπῳ καὶ παλαιᾶς ἔχθρας μέμνησαι; τί δὲ ἡμᾶς καταμέμφῃ ὡς εὐκόλους ἀκοὰς ἔχοντας εἰς τὸ τὰς διαβολὰς ὑποδέχεσθαι; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐῶμεν· ἐπὶ γὰρ τὸ ἀκριβέστερον ἐξετάσαντες τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, ἐπιστήσομεν τὸ τέλος τῷ λόγῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου ἔγραψας, ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ σου πολλοὶ τοιοῦτοι γάμοι γίνονται, ἀναγκαίως ἐπιστήσομεν τὸ τέλος τῷ λόγῳ, καὶ ἐπιτάξομεν τοῖς ἐκεῖ ἐπισκόποις, ἢ τοὺς τοιούτους γάμους διαλῦσαι, ἢ τοὺς γαμοῦντας ἀναγκάσαι ἀπὸ τοιούτου ἐπιτηδεύματος ἀποστῆναι. Ἐὰν δὲ ἀντιβαίνωσι τῇ ἐπιτάξει, ἐκβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας. Ἐὰν δὲ καὶ ἐν τῇ ἐπιτάξει ἐπιμένωσι, καθαιρεῖσθαι τοὺς ἐπισκόπους, ἢ τοὺς ἐπιτρέποντας τοιούτους γάμους γίνεσθαι, ἢ τοὺς γαμοῦντας.

(1) Πολλαχοῦ γὰρ παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὑρίσκονται οἱ ἐξάδελφοι ὀνομαζόμενοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν ἀνεψιῶν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Ὅρα δὲ, ὅτι ὅποιον συνοικέσιον συγχέει τὰ ὀνόματα, εἶναι παράνομον καὶ ἄθεσμον κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ἀκολούθως δὲν γίνεται, καὶ ἔχε τοῦτο διὰ καθολικὸν ἀξίωμα καὶ Κανόνα εἰς πάντα τὰ συνοικέσια τὰ ἐξ ἀγχιστείας. Ἴσως δὲ καὶ ἀνέψια ὀνομάζει ταῦτα ὁ Ἅγιος. καθ' ὃ τὰ παιδία μὲν τῆς μιᾶς ἀδελφῆς, ἀναφερόμενα πρὸς τὴν ἄλλην, ἀνέψιά εἰσι, κάθε δὲ μία ἀπὸ τὰς δύω ἀδελφὰς ἀναφερομένη πρὸς τὰ παιδία τῆς ἀδελφῆς της, θεία εὑρίσκεται.

(2) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τοὺς νομικοὺς καὶ βαθμολόγους τῶν συνοικεσίων, καὶ κάθε γυνὴ, τοῦ πάπου ἢ τοῦ δισπάππου μητρυιὰ ὀνομάζεται, καὶ ὅρα εἰς τὴν περὶ συνοικεσίων διδασκαλίαν.

λὰς προσίεσθαι ; ἀλλ᾽ οὐχὶ σεαυτῷ, μὴ ἀνεχομένῳ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα συνηθείας ; ἔκβαλε τοίνυν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου σου, καὶ κατάστησον αὐτὴν ἐν Μοναστηρίῳ. Ἔστω ἐκείνη μετὰ παρθένων, καὶ σὺ ὑπηρετοῦ ὑπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται δι᾽ ὑμᾶς. [Ἡσαΐ. νδ΄. 9. Ρωμ. β΄. 24]. Ἕως δ᾽ ἂν ταῦτα ποιῇς, αἱ μυριάδες, ἅσπερ σὺ γράφεις διὰ τῶν ἐπιστολῶν, οὐδὲν ὠφελήσουσί σε, ἀλλὰ τελευτήσεις ἀργῶν, καὶ δώσεις τῷ Κυρίῳ λόγον περὶ τῆς σεαυτοῦ ἀργίας. Ἐὰν δὲ τολμήσῃς, μὴ διορθωσάμενος σεαυτὸν, ἀντέχεσθαι τῆς Ἱερωσύνης, ἀνάθεμα ἔσῃ παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοί σε ἐκκήρυκτοι κατὰ πᾶσαν Ἐκκλησίαν γενήσονται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Γρηγόριος οὗτος μὲ τὸ νὰ εἶχε γυναῖκα παρθένον καὶ Καλογραῖαν μέσα εἰς τὸν οἰκόν του καὶ τὸν ὑπηρέτει, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας Βασίλειος νὰ τὴν διώξῃ. Ὁ δὲ Γρηγόριος μὲ πολλὰς προφάσεις περὶ τούτου ἀπολογεῖται. Ὅθεν διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς ὁ Ἅγιος, πρῶτον μὲν ἐλέγχει αὐτὸν, ὅτι ἠμπορῶντας μὲ τὸ ἔργον καὶ μὲ εὐκολίαν νὰ ἀπολογηθῇ, διώκοντας τὴν γυναῖκα, μυρίας προφασιολογίας προτείνει. Δεύτερον λέγει, ὅτι δὲν ἐνομοθέτησεν ὁ Βασίλειος νὰ μὴ ἔχουν οἱ Κληρικοὶ καὶ οἱ Ἱερωμένοι γυναῖκας συγκατοίκους, ἀλλ᾽ ἡ πρώτη Σύνοδος ἐν τῷ γ΄. αὐτῆς Κανόνι· ἔπειτα προσθέτει, ὅτι οἱ παρθένοι καὶ Ἱερωμένοι εἰς τοῦτο ἔχουσι τὴν σεμνότητα, εἰς τὸ νὰ ἦναι χωρισμένοι ἀπὸ συναναστροφὴν γυναικῶν. Ἀνίσως δὲ τινὰς ἀπὸ αὐτοὺς ἐπαγγέλλεται μὲν νὰ παρθενεύῃ, ἔπειτα μὲ γυναῖκας συγκατοικῇ, οὗτος φανερόνει, ὅτι μὲ ψιλὸν ὄνομα ἀγαπᾷ τὴν παρθενίαν, μὲ τὸ ἔργον δὲ, δὲν εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὴν τῶν γυναικῶν ἡδονήν. Ἔπρεπε λοιπὸν, τοῦ λέγει, Γρηγόριε, τόσον εὔκολα νὰ μᾶς ὑπακούσῃς καὶ νὰ διώξῃς τὴν γυναῖκα, ὅσον εὔκολα λέγεις, πῶς δὲν ἔχεις κἀμμίαν προσπάθειαν εἰς αὐτήν. Ἡ γὰρ εὐκολία καὶ ταχύτης τοῦ διωγμοῦ τῆς γυναικὸς, βεβαιόνει τὴν πρὸς αὐτὴν ἀπροσπάθειαν· διότι οὔτε ἐγὼ πιστεύω ποτὲ, πῶς ἐσὺ ὁ ἑβδομηκοντούτης γέρων συγκατοικεῖς μὲ τὴν γυναῖκα ἐμπαθῶς καὶ ἡδονικῶς. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον νὰ μὴ προξενοῦμεν σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἄλλοι κάμνουσι χωρὶς πάθος καὶ ἁμαρτίαν, ὁποῖον δηλ. κάμνεις καὶ τώρα ἐσὺ, τοῦτο τὸ ἴδιον εἰς ἄλλους ἐμπαθεῖς γίνεται αἰτία καὶ παράδειγμα πρὸς ἁμαρτίαν· διὰ ταῦτα πάντα σὲ ἐπροστάξαμεν νὰ διώξῃς ἀπὸ τὸν οἰκόν σου τὴν γυναῖκα, ἀκολουθοῦντες εἰς τὸν γ΄. Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ μὴ κατηγορῇς οὔτε τὸν χωρεπίσκοπον, πῶς τάχα αὐτὸς ἐχθρευόμενός σε, μοῦ ἀνήγγειλε περὶ τῆς γυναικὸς, οὔτε ἐμένα, πῶς εἶμαι εὔκολος νὰ πιστεύω εἰς τὰς διαβολὰς, ἀλλὰ κατηγόρει τὸν ἑαυτόν σου, ὁποῦ δὲν θέλεις νὰ χωρισθῇς ἀπὸ τὴν γυναῖκα· ἔκβαλε λοιπὸν αὐτὴν καὶ βάλε την εἰς μοναστήριον, καὶ ἂς ἦναι μὲν ἐκείνη ὡς παρθένος μὲ τὰς παρθένους καὶ Μοναχὰς, καὶ σὺ ὡς ἄνδρας, ὑπηρετοῦ ἀπὸ ἄνδρας, ἵνα μὴ βλασφημῆται διὰ λόγου σας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὁποῦ σᾶς βλέπουν. Ἐὰν δὲ τὴν γυναῖκα δὲν διώξῃς, ἤξευρε καλὰ, ὅτι ὅλαις ἡ μυριάδες τῶν προφάσεων ὁποῦ λέγεις δὲν θέλουν σὲ ὠφελήσουν, ἀλλὰ θέλεις ἀποθάνεις ἀργὸς τῆς Ἱερωσύνης σου, καὶ σὺ ἔχεις νὰ δώσῃς λόγον τῆς ἀργίας ὡς ταύτης αἴτιος, οὐχὶ ἐγώ (1)· ἐὰν δὲ τολμήσῃς πρὸ τοῦ νὰ διορθωθῇς, νὰ ἐνεργήσῃς τι ἱερατικὸν, θέλεις ἀναθεματισθῇς ἀπὸ ὅλον τὸν λαὸν, καὶ ὅσοι σὲ δεχθοῦν, ἔχουν ἀπὸ κάθε Ἐκκλησίαν νὰ ἀποδιωχθοῦν. Ὅρα καὶ τὸν γ΄. τῆς ά.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς τοὺς Χωρεπισκόπους Κανονικὴ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ ΠΘ΄.

Τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιγ΄. τῆς ἐν Νεοκαισ. ιδ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ἡ. ἑ. τῆς ἐν Λαοδικ. νζ΄. τῆς ἐν Σαρδικ. ς΄.

Πάνυ με λυπεῖ ὅτι ἐπιλελοίπασι λοιπὸν οἱ τῶν Πατέρων Κανόνες, καὶ πᾶσα ἀκρίβεια τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπελήλαται, καὶ φοβοῦμαι μὴ, κατὰ μικρὸν τῆς ἀδιαφορίας ταύτης ὁδῷ προϊούσης, εἰς παντελῆ σύγχυσιν ἔλθῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Τοὺς ὑπηρετοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, πάλαι ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις ἐμπολιτευομένη συνήθεια, μετὰ πάσης ἀκριβείας δοκιμάζουσα παρεδέχετο καὶ ἐπολυπραγμονεῖτο πᾶσα αὐτῶν ἡ ἀναστροφὴ, εἰ μὴ λοίδοροί εἰσιν, εἰ μὴ μέθυσοι, εἰ μὴ πρόχειροι πρὸς τὰς μάχας, εἰ παιδαγωγοῦσιν ἑαυτῶν

(1) Διὰ τοῦτο Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἐρωτήσει ι΄. ιά. ιβ΄. ιγ΄.), τοῦτο τὸ ρητὸν φέρων τοῦ Βασιλείου εἰς μαρτυρίαν, λέγει, ὅτι ὅποιος κανονικῶς ἐχειροτονήθη, πρέπει νὰ ἦναι πρόθυμος καὶ ἐπιμελὴς εἰς τὰ θεῖα, καὶ ὄχι ἀμελὴς καὶ ῥᾴθυμος διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν. Διότι δὲν εἶναι εὐλάβεια τὸ νὰ ἀργῇ τινὰς, καὶ νὰ μὴ ἐνεργῇ τὸ κανονικῶς ληφθὲν λειτούργημα τῆς Ἱερωσύνης, ὅτι σωτηριῶδές ἐστι τὸ ἐνεργεῖν αὐτὸ τόσον εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅσον καὶ εἰς ὅλους τοὺς ζῶντας καὶ κεκοιμημένους. Εἰ δὲ καὶ κάθεται ἀργὸς, θέλει δώσει λόγον τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀργίαν του. Καὶ ὁ Σευῆρος δὲ ὁ Γαβαλῶν λέγει· «Ὁ Ἱερεὺς δόμα καὶ δῶρον δοκεῖ προσφέρειν τῷ Θεῷ τὴν λειτουργίαν τῆς Ἱερωσύνης, ᾗ τετίμηται παρὰ Θεοῦ, ὥστε, ὁ τὰς λειτουργίας δι᾽ εὐλάβειαν παραπεμπόμενος, ἀγνοεῖ μείζονι περιπίπτων ἁμαρτήματι, μὴ ἀμειβόμενος τὸν τιμήσαντα» (σελ. 1284. τοῦ ά. τόμου τῆς Πενταετ.) προσθέτει δὲ ὁ αὐτὸς Συμεὼν (ἐν τῇ οδ΄. ἀποκρίσει) καὶ ταῦτα· Ὅτι κάθε Ἱερεὺς ὁποῦ πληρωθῇ λειτουργίας, καὶ δὲν τὰς κάμῃ. καὶ ὡς ἄδικος, καὶ ὡς κλέπτης κατακρίνεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ὑστερῶν τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖνον ὁποῦ τὰς ἔδωκεν ἀπὸ τὸν ἁγιασμὸν ὁποῦ ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς θείας λειτουργίας· ἐπειδὴ, μὴ γινομένων τῶν λειτουργιῶν, αὐτὸς ἁγια-

τὴν νεότητα, ὥστε κατορθοῦν δύνασθαι τὸν ἁγιασμὸν, «οὗ χωρὶς, οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον.» [Ἑβρ. ιϐ'. 14.] Καὶ τοῦτο ἐξέταζον μὲν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι οἱ συνοικοῦντες αὐτοῖς, ἐπανέφερον δὲ τοῖς Χωρεπισκόποις, οἱ τὰς παρὰ τῶν ἀληθινῶς μαρτυρούντων δεξάμενοι ψήφους, καὶ ὑπομνήσαντες τὸν Ἐπίσκοπον, οὕτως ἐνηρίθμουν τὸν ὑπηρέτην τῷ τάγματι τῶν ἱερατικῶν. Νῦν δὲ πρῶτον μὲν ἡμᾶς παρωσάμενοι, καὶ μηδὲ ἐπαναφέρειν ἡμῖν καταδεχόμενοι, εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὅλην περιεστήσατε αὐθεντίαν. Ἔπειτα καὶ καταρραθυμοῦντες τοῦ πράγματος, Πρεσβυτέροις καὶ Διακόνοις ἐπετρέψατε, οὓς ἂν ἐθέλωσιν, ἀπὸ ἀνεξετάστου βίου, κατὰ προσπάθειαν, ἢ τὴν ἀπὸ συγγενείας, ἢ τὴν ἐξ ἄλλης τινὸς φιλίας ἐπεισάγειν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀναξίους. Δι' ὃ πολλοὶ μὲν ὑπηρέται ἀριθμοῦνται καθ' ἑκάστην κώμην, ἄξιος δὲ λειτουργίας θυσιαστηρίου οὐδείς, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ μαρτυρεῖτε, ἀποροῦντες ἀνδρῶν ἐν ταῖς ψηφοφορίαις. Ἐπεὶ οὖν τὸ πρᾶγμα λοιπὸν εἰς ἀνήκεστον προϊὸν, μάλιστα δὲ νῦν, τῶν πλείστων φόβῳ τῆς στρατολογίας εἰσποιούντων ἑαυτοὺς τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἀναγκαίως ἦλθον εἰς τὸ ἀνανεώσασθαι τοὺς τῶν Πατέρων Κανόνας, καὶ ἐπιστέλλω ἡμῖν ἀποστεῖλαί μοι τὴν ἀναγραφὴν ἑκάστης κώμης τῶν ὑπηρετούντων, καὶ ὑπὸ τίνος εἰσῆκται ἕκαστος, καὶ ἐν ποίῳ βίῳ ἐστὶν, ἔχετε δὲ καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτοῖς τὴν τοιαύτην ἀναγραφὴν, ὥστε συγκρίνεσθαι τοῖς παρ' ἡμῖν ἀποκειμένοις γράμμασι τὰ ὑμέτερα, καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι ἑαυτὸν, ὅτε βούλεται, παρεγγράφειν. Οὕτω μέντοι μετὰ τὴν πρώτην ἐπινέμησιν, εἴ τινες ὑπὸ Πρεσβυτέρων εἰσήχθησαν, ἐπὶ τοὺς λαϊκοὺς ἀπορριφῶσιν, ἄνωθεν δὲ γένηται αὐτῶν παρ' ὑμῖν ἐξέτασις, κἂν μὲν ἄξιοι ὦσι, τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ παραδεχθήτωσαν, ἐπεὶ καθαρίσατε τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀναξίους αὐτῆς ἀπελαύνοντες, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐξετάζετε μὲν τοὺς ἀξίους καὶ παραδέχεσθε, μὴ ἀριθμεῖτε δὲ, πρὶν εἰς ἡμᾶς ἐπανενεγκεῖν, ἢ γινώσκετε, ὅτι λαϊκὸς ἔσται, ὁ ἄνευ ἡμετέρας γνώμης εἰς ὑπηρεσίαν παραδεχθείς.

Τῆς ἐν Καρθ. λϑ'.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κατηγορεῖ ὁ μέγας Βασίλειος τοὺς Χωρεπισκόπους, πῶς παρέβησαν τὴν παλαιὰν τάξιν ὁποῦ ἐπολιτεύοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ἦτο νὰ ἐξετάζωνται πρῶτον ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους ὅσοι ἔμελλον νὰ γένουν ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας, Ὑποδιάκονοι δηλ. Ἀναγνῶσται καὶ Ἐφορκισταὶ (περὶ ὧν ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ ιέ. τῆς ς΄.), ἂν δὲν ἦναι λοίδοροι ἢ μέθυσοι, ἂν χαλιναγωγοῦσι τὰς σαρκικὰς ὁρμὰς τῆς νεότητος, καὶ οὕτω νὰ ψηφίζουν μὲν αὐτοὶ τούτους, τὴν δὲ ψῆφον νὰ ἀναφέρωσιν εἰς τοὺς Χωρεπισκόπους, καὶ οἱ Χωρεπίσκοποι πάλιν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον νὰ συναριθμοῦν αὐτοὺς εἰς τὸν Κλῆρον. Τώρα δὲ, φησὶν, ὅλον τὸ ἐναντίον γίνεται. Οὔτε γὰρ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι ἐξετάζουσι τοὺς τοιούτους, ἀλλὰ κατὰ προσπάθειαν τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν καὶ φίλους ψηφίζουσιν, οὔτε οἱ Χωρεπίσκοποι εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἀναφέρουσιν αὐτούς. Δι' ὃ καὶ ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης πολλοὶ μὲν Ὑποδιάκονοι καὶ Ἀναγνῶσται καὶ Ἐφορκισταὶ καὶ ἄλλοι Κληρικοὶ εὑρίσκονται εἰς κάθε χωρίον, ἄξιος δὲ ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ γένῃ Ἱερεὺς κανένας δὲν εἶναι. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς τοὺς Χωρεπισκόπους ὁ Ἅγιος, νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὸν τὸν κατάλογον τῶν τοιούτων ὑπηρετῶν, δηλωτικὸν ὄντα, ἀπὸ ποῖον Χωρεπίσκοπον ἐκληρώθη ὁ καθεὶς, καὶ ὁποίας ζωῆς ἄνθρωπος εἶναι, νὰ ἔχουν δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ ἴσον τοῦ ἰδίου καταλόγου, διὰ νὰ μὴ ἠμπορῇ τινὰς μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ γράφῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν κατάλογον ὁπόταν θέλῃ. Καὶ ὅσοι μὲν ὑπηρέται (τοὺς λέγει) ἐψηφίσθησαν ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους μόνους ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτην Ἰνδικτιῶνα, νὰ ῥίπτωνται εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν· ἐξ ὑπαρχῆς δὲ ἐξεταζόμενοι αὐτοὶ ἀπὸ ἐσᾶς τοὺς Χωρεπισκόπους, μὲ τὴν ἐδικήν σας ψῆφον ἂς δέχωνται· διώκοντες δὲ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀναξίους, εἰς τὸ ἑξῆς, τοὺς μὲν ἀξίους δέχεσθε, μὴ συναριθμητε δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν Κλῆρον, χωρὶς νὰ ἀναφέρετε τὸ πρᾶγμα εἰς ἡμᾶς, ἐπειδὴ, ὅποιος ἀπὸ λόγου σας χωρὶς τὴν ἐδικήν μας γνώμην εἰς ὑπηρεσίαν δεχθῇ τινα, ὁ δεχθεὶς οὗτος θέλει καθαιρεθῇ ἀπὸ αὐτὴν, καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν θέλει ῥιφθῇ. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ά. καὶ τὸν λϑ'. Καρθαγένης καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιζ'. Ἀποστολικοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόπους Ἐπιστολὴ Κανονικὴ (1).

ΚΑΝΩΝ γ'.

Τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, περὶ οὗ γράφω, διὰ τί μὲν ὅλως ὑπωπτεύθη καὶ ἐλαλήθη, ὀδύνης ἐπλήσμον δὲν λαμβάνει, ἀλλ' ἴσως μόνον μισθὸν ἐλεημοσύνης, καὶ μισθὸν ὄχι τόσον, ὅσον ἤθελεν ἔχει ἂν ἔδιδε τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχούς. Ἐν δὲ τῇ μς'. ἀποκρ. λέγει, ὅτι, ὅταν μὲν ἔχῃ πολλὰς προσφορὰς καὶ λειτουργίας ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ μνημονεύῃ ὁλονῶν κοινῶς τὰ ὀνόματα τῶν προσφερόντων, καὶ μερίδα νὰ ἐκβάλῃ· πρέπει δὲ νὰ σημειώνῃ καὶ τὰ ὀνόματά των, διὰ νὰ λειτουργῇ καὶ εἰς ἄλλους καιροὺς ὑπὲρ αὐτῶν, ἐπειδὴ τὴν προσφορὰν ὁποῦ ἔδωκε καθ' ἕνας, τὴν ἔδωκε διὰ νὰ γίνεται λειτουργία ὑπὲρ αὐτοῦ.

(1) Καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην συντομωτάτην ἑρμηνείαν ἔχει ὁ Ζωναρᾶς, κειμένην οὐκ ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἑρμηνείας τῶν Κανόνων, ἀλλ' ἐν ἄλλοις τισὶ σημειώμασι.

ρυσέμε τὴν ψυχὴν, τέως δὲ ἐφάνη μοι ἄπιστον. Τὸ οὖν περὶ αὐτοῦ γράμμα, ὁ μὲν συνεγνωκὼς ἑαυτῷ, ἐξάσθω, ὡς ἴαμα, ὁ δὲ μὴ συνεγνωκὼς, ὡς προφυλακτήριον, ὁ δὲ ἀδιάφορος, ὅπερ ἀπεύχομαι ἐφ' ὑμῖν εὐρεθῆναι, ὡς διαμαρτυρίαν. Τί δέ ἐστιν ὃ λέγω; φασί τινες ὑμῶν παρὰ τῶν χειροτονουμένων λαμβάνειν χρήματα, ἐπισκιάζειν δὲ ὀνόματι εὐσεβείας. Τοῦτο δὲ χεῖρόν ἐστιν. Ἐὰν γάρ τις τὸ κακὸν ἐν προσχήματι τοῦ ἀγαθοῦ ποιῇ, διπλασίονος τιμωρίας ἐστὶν ἄξιος· διότι αὐτὸ τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἐργάζεται καὶ κέχρηται εἰς τὸ τελέσαι τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἂν εἴποι τις, τῷ καλῷ συνεργῷ. Ταῦτα, εἰ οὕτως ἔχει, τοῦ λοιποῦ μὴ γινέσθω, ἀλλὰ διορθωθήτω, ἐπεὶ ἀνάγκη λέγειν πρὸς τὸν δεχόμενον τὸ ἀργύριον, ὅπερ ἐρρέθη παρὰ τῶν Ἀποστόλων πρὸς τὸν θέλοντα δοῦναι, ἵνα Πνεύματος ἁγίου μετουσίαν ὠνήσηται· «Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν» [Πράξ ἡ. 20.]. Κουφότερος γὰρ ὁ δι' ἀπορίαν ὠνήσασθαι θέλων, ἢ ὁ πιπράσκων τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν. Πράσις γὰρ ἐγένετο, καὶ ὃ σοὶ δωρεὰν ἔλαβες, ἐὰν πωλῇς ὠσανεὶ πεπραμένος τῷ σατανᾷ, ἀφαιρεθήσῃ τοῦ χαρίσματος. Καπηλείαν γὰρ ἐπεισάγεις τοῖς πνευματικοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔνθα πεπιστεύμεθα σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Ταῦτα οὕτω γίνεσθαι οὐ χρή. Ὃ δέ ἐστι τὸ τέχνασμα λέγω, νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν, τῷ μὴ ἅμα λαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν, λαβεῖν δέ ἐστι τὸ ὅτε δήποτε λαβεῖν. Παρακαλῶ οὖν, ταύτην τὴν πρόσοδον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν ἀπόθεσθε. Καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύναντες τοιούτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν ἅγια Μυστήρια. Σύγγνωτε δέ μοι, εἰ πρῶτον μὲν ὡς ἀπιστήσας, εἶτα δὲ ὡς πεισθείς, ἀπειλῶ. Εἴ τις μετὰ ταύτην μου τὴν ἐπιστολὴν πράξει ἔτι τοιοῦτον, τῶν μὲν ἐνταῦθα θυσιαστηρίων ἀναχωρήσει, ζητήσει δὲ, ἔνθα τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεὰν ἀγοράζων μεταπωλεῖν δύναται. «Ἡμεῖς γὰρ καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν.» [ά. Κορ. ιά. 16. ά. Τιμόθ. ϛ'. 10.] Ἓν δὲ προσθεὶς παύσομαι. Διὰ φιλαργυρίαν γίνεται ταῦτα. Ἡ δὲ φιλαργυρία καὶ ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστι καὶ ὀνομάζεται εἰδωλολατρεία. [Κολασ. γ'. 5.] Μὴ οὖν τοῦ Χριστοῦ προτιμήσητε τὰ εἴδωλα διὰ μικρὸν ἀργύριον, μηδὲ πάλιν τὸν Ἰούδαν μιμήσησθε, λήμματι προδιδόντες δεύτερον τὸν ἅπαξ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα, ἐπεὶ τὰ χωρία καὶ αἱ χεῖρες τῶν τοὺς καρποὺς τούτους δεχομένων, ἀκελδαμὰ κληθήσονται. [Ματθ. κζ'. 5. Πράξ. ά. 19.].

Ἑρμηνεία.

Μαθὼν ὁ θεῖος Βασίλειος ὅτι οἱ ὑποκείμενοι εἰς αὐτὸν Ἐπίσκοποι ἐλάμβανον ἀπὸ τοὺς παρ' αὐτῶν χειροτονουμένους χρήματα, γράφει πρὸς αὐτοὺς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν καὶ τοὺς λέγει, ὅτι ἄπιστον ἐφάνη εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον, λέγει, εὐθὺς ὁποῦ καὶ μόνον ὑπωπτεύθη καὶ ἐλαλήθη, μεγάλην λύπην μοὶ ἐπροξένησεν. Ὅθεν ταῦτα ὁποῦ γράφω, ὁ μὲν τὴν παρονομίαν ταύτην ποιήσας, ἂς τὰ δεχθῇ ὡσὰν ἰατρικὸν τῆς κακίας του· ὁ δὲ μὴ ποιήσας, ἂς τὰ δεχθῇ ὡσὰν προφυλακτικὸν ἰατρικὸν, ὅποιος δὲ εἶναι ἀδιάφορος, ἤτοι κάμνει τὸ κακὸν τοῦτο καὶ δὲν νομίζει πῶς κάμνει ὅλως κακὸν (τὸ ὁποῖον τοῦτο πάθος τῆς ἀδιαφορίας παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μὴ εὑρεθῇ εἰς ἐσᾶς) (1), ἂς δεχθῇ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὡς παραγγελίαν καὶ ἀπειλήν. Λέγουσι λοιπόν τινες ὅτι παίρνετε ἄσπρα ἀπὸ τοὺς χειροτονουμένους, καὶ ὅτι σκεπάζετε τὸ κακὸν τοῦτο μὲ ὄνομα εὐσεβείας, λέγοντες τάχα, ὅτι ὡς καλὸν καὶ εὐσεβὲς τοῦτο κάμνετε (2), τὸ ὁποῖον εἶναι χειρότερον· διότι ὅποιος κάμνει τὸ κακὸν, ἔπειτα σχηματίζεται ὅτι κάμνει καλὸν, οὗτος διπλῆς κολάσεως εἶναι ἄξιος, καὶ διατὶ τὸ κακὸν κάμνει, καὶ διατὶ μεταχειρίζεται τὸ καλὸν, ἤτοι τὸ ὄνομα τοῦ καλοῦ ὄργανον καὶ προσωπεῖον εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τὸ κακόν. Ὅθεν, εἰ μὲν ταῦτα ἔτσι εἶναι, εἰς τὸ ἑξῆς ἂς μὴ γίνωνται, ἀλλ' ἂς διορθωθοῦν (3), ἐπειδὴ

(1) Εὔχεται ὁ Ἅγιος νὰ μὴ εὑρεθῇ ἡ ἀδιαφορία εἰς τοὺς Ἐπισκόπους του, διὰ τὸ μέγιστον κακὸν ὁποῦ προξενεῖ αὕτη, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται. Διατὶ ἐκεῖνος μὲν ὁποῦ κάμνει τὸ κακὸν, καὶ ψηφᾷ ὅτι κάμνει κακὸν, εἶναι ἐλπὶς ὅτι θέλει κάμει ποτὲ ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, καὶ νὰ διορθωθῇ, ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ κάμνει τὸ κακὸν, καὶ δὲν ψηφᾷ ὅτι κάμνει κακὸν, οὗτος ποτὲ δὲν θέλει ἀφήσει τὸ κακὸν, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς. Ὅθεν, μαθόντες ἀπὸ τοῦτον τὸν Ἅγιον δι' ὀλίγων, πόσον κακὸν εἶναι ἡ ἀδιαφορία, ἂς ἐξοστρακίσωμεν ταύτην ἀπὸ λόγου μας, ἀδελφοί. Ἀλλοτρία γὰρ αὕτη εἶναι τελείως τῆς πολιτείας τῶν Χριστιανῶν, διατὶ αὕτη ἄνω κάτω ἔφερε τὰ πράγματα, καὶ ὅλα σχεδὸν ἐγέννησε τὰ κακὰ, τὴν ἀθεοφοβίαν, τὴν ἀνευλάβειαν, τὴν ψυχρότητα, εἰς τὰ θεῖα, τὴν καταφρόνησιν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ζωοποιῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, εἰς κάθε πρᾶγμα τοῦτο τὸ θεοκατάρατον προβάλλουσα λόγιον. Καὶ τί εἶναι τοῦτο; καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο; τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε, ἐκεῖνο δὲν εἶναι τίποτε. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἐκ τῆς ἀδιαφορίας ἔπεσαν καὶ πίπτουν οἱ πολλοὶ εἰς αἱρεσιν καὶ ἀθεΐαν· διὸ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος σοφώτατα λέγει· «Τὸ γὰρ λέγειν οὐδὲν παρὰ τούτων τὴν κακίαν ἐπεισκωμάσαι τῷ βίῳ πεποίηκεν» (ἐπιστολ. ασλγ'.). Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ ἡ εἰς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν ἑρμηνεία τοῦ Ζωναρᾶ οὐχ εὑρίσκεται εἰς τὴν σειρὰν τῆς ἐπιστολῆς, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις Κανόσιν, ἀλλ' εὑρίσκεται μόνον ἔν τισι σημειώμασι.

(2) Ἴσως δὲ οὗτοι ὡς καλὸν ἐνόμιζον τοῦτο, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐλάμβανον τὰ χρήματα πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ μαζὶ μὲ τὴν χειροτονίαν. ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν, ὅπερ λέγει παρακάτω ὁ Ἅγιος, καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύει.

(3) Παρηγορία μεγάλη γεννᾶται εἰς τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονοῦντας καὶ χειροτονουμένους, ἀπὸ τὸν συγκαταβατικὸν τοῦτον λόγον ὁποῦ λέγει ὁ Ἅγιος. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν λόγον ὁποῦ λέγει παρακάτω, ἤγουν τὸ, Ὅποιος ἀπὸ ἐσᾶς ὕστερα ἀπὸ τὴν παραγγελίαν ταύτην ἤθελε κάμει τι τοιοῦτο καὶ τὰ λοιπά. Διότι

ἀνάγκη εἶναι νὰ εἰποῦμεν καὶ ἡμεῖς, πρὸς τὸν θέλοντα νὰ παίρνῃ ἄσπρα ἀπὸ τὰς χειροτονίας, τὸν λόγον ὁποῦ εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα, «Τὸ ἀργύριόν σου τὸν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν». Καὶ ὁ μὲν διδοὺς τὰ ἀργύρια ἐλαφρότερον ἁμαρτάνει, διατὶ ἐξ ἀγνωσίας του ζητεῖ νὰ ἀγοράσῃ ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν ἔχει, ὁ δὲ λαμβάνων σὺ, ἐπειδὴ πωλεῖς τὴν χάριν ὅπου ἔλαβες δωρεάν, ὡς πωλημένος δοῦλος εἰς τὸν διάβολον, θέλεις τὴν ὑστερηθῇ, ἤτοι θέλεις καθαιρεθῇ, διότι, ρυπαρὰν καὶ ἄτιμον πραγματείαν (τοῦτο γὰρ ἡ καπηλεία δηλοῖ,) ἐμβάζεις μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁποῦ ἐνεπιστεύθημεν νὰ ἔχωμεν τὰ τιμιώτατα καὶ ὑπέρτιμα Μυστήρια τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· ταῦτὸν εἰπεῖν, διότι καπηλικῶς καὶ ἀτίμως πωλεῖς τὰ ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν ὄντα τοῦ Χριστοῦ Μυστήρια. Ἐπειδὴ δὲ μὲ τέχνην ἔκρυπτον οἱ Ἐπίσκοποι τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, καὶ ἐνόμιζον ὅτι δὲν εἶναι ἁμαρτία τὸ νὰ λάβουν ἀργύρια ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν, τοὺς λέγει ὁ Ἅγιος, ὅτι τὸ πάρσιμον τῶν τοιούτων ἄσπρων εἰς ὅ,τι καιρὸν γένει ἀπὸ αὐτοὺς, πάρσιμον εἶναι, εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε μαζὴ μὲ τὴν χειροτονίαν γένει, καὶ ἀκολούθως ὅτι εἶναι ἁμάρτημα. Παρακαλῶ σας λοιπὸν, τοὺς παραγγέλλει, ἀπορρίψατε τὸ τοιοῦτον κέρδος ὁποῦ σᾶς φέρει εἰς κόλασιν, καὶ μὴ γενῆτε ἀνάξιοι νὰ ἱερουργῆτε τὰ θεῖα Μυστήρια, ἔχοντες χεῖρας μεμολυσμένας ἀπὸ τοιαῦτα παράνομα χρήματα. Διότι ὅποιος ἀπὸ ἐσᾶς ὕστερα ἀπὸ τὴν παραγγελίαν ταύτην ἤθελε κάμει τοιοῦτό τι, οὗτος θέλει ἐμποδισθῇ νὰ ἱερουργῇ ἐδῶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου, καὶ ἂς ὑπάγῃ ὅπου ἠμπορεῖ νὰ ἀγοράζῃ καὶ νὰ μεταπωλῇ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἐπειδὴ ἡμεῖς καὶ αἱ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαι τοιαύτην συνήθειαν δὲν ἔχομεν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Βέβαια τὸ νὰ πωλῆτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ φιλαργυρίαν τὸ κάμνετε, ἡ δὲ φιλαργυρία εἶναι ῥίζα πάντων τῶν κακῶν, καὶ εἰδωλολατρεία ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Παῦλον. Λοιπὸν μὴ προτιμήσετε τὰ εἴδωλα περισσότερον ἀπὸ τὸν Χριστὸν, μηδὲ μιμηθῆτε τὸν Ἰούδαν, μὲ τὸ νὰ προδίδετε καὶ ἐσεῖς, ὡς ἐκεῖνος, διὰ ἀργύρια, δεύτερον τὸν ἅπαξ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα Χριστόν. Διατὶ, ἠξεύρετε, καλὰ, ὅτι, καθὼς ὁ διὰ τριάκοντα ἀργυρίων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπροδόθη ὁ Κύριος, ἀγορασθεὶς ἀγρὸς, ἀκελδαμὰ ὠνομάσθη, ὡς λέγουσιν αἱ Πράξεις (ὅπερ δηλοῖ τόπος καὶ τιμὴ αἵματος), ἔτσι καὶ αἱ χεῖρες τῶν Ἐπισκόπων, ὁποῦ δέχονται τὰ τοιαῦτα ἄσπρα, καὶ αἱ ἐνορίαι καὶ κῶμαι καὶ τῶν διδόντων καὶ τῶν λαμβανόντων αὐτὰ, τόπος καὶ τιμὴ αἵματος θέλουν ὀνομαστθοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κθ'. Ἀποστολικόν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ κζ'. Κεφαλαίου τῶν πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΚΑΝΩΝ ϛΑ'. (1)

Τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων, καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδα-

μὲ τὰ λόγια ταῦτα δὲν προστάζει ὁ Ἅγιος νὰ καθαιρεθοῦν καὶ νὰ μὴ ἱερουργοῦν ὅσοι ἕως τότε ἔβαπτισαν μὲ ἄσπρα νὰ χειροτονήσουν καὶ νὰ χειροτονηθοῦν, ἀλλὰ ὅσοι ἤθελαν κάμουν τοῦτο ἀπὸ τότε καὶ ὕστερα. Ἐμεταχειρίσθη δὲ τὴν συγκατάβασιν ταύτην ὁ Ἅγιος καὶ τὴν οἰκονομίαν, διατὶ, καθὼς τινες λέγουσι, τὸ τῆς Σιμωνίας κακὸν ἐπεπόλαζε τότε εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς Ἱερωμένους, ὡς καὶ νῦν ἐπιπολάζει, καὶ πάντας κατεκυρίευσεν, ὥθεν οὕτω συνέφερε ποιῆσαι, ἵνα μὴ πάντων καθαιρουμένων, ἀποίμαντα γενήσεται τὰ τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἡ ς'. Οἰκουμενικὴ τοιαύτην οἰκονομίαν ποιήσασα, οὐκ ἐκάθηρε τοὺς ὑσὶ γάμοις περιπεσόντας μετὰ τὴν χειροτονίαν Ἱερωμένους, μὲ τὸ νὰ ἦσαν εἰς τὴν παρανομίαν ταύτην πλῆθος πολὺ, δι' ὃ καὶ κατὰ συγκατάβασιν τὸν γ'. Κανόνα αὐτῆς ἐξέδωκε. Διὰ τί δὲ ὁ μέγας Βασίλειος, τοὺς μὲν πορνεύσαντας, ἢ μοιχεύσαντας, ἢ φονεύσαντας Ἱερεῖς καθαιρεῖ ἐν τοῖς Κανόσιν αὐτοῦ, τοὺς δὲ Σιμωνιακοὺς τούτους ἀκαθαιρέτους ἀφῆκε, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ οἱ Σιμωνιακοὶ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τὸν Μακεδόνιον, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Ταράσιος; Φασί τινες, ὅτι ἡ Σιμωνία νοήματός ἐστι διαφθορὰ, ταὐτὸν εἰπεῖν τῆς ψυχῆς μόνης. «Ἐνόμισας γὰρ, εἶπεν ὁ Πέτρος τῷ Σίμωνι, τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι»· ἡ δὲ πορνεία καὶ ὁ φόνος καὶ ἡ μοιχεία τῆς ψυχῆς ὁμοῦ καὶ τοῦ σώματος εἶναι διαφθορά. Ὁ γὰρ πορνεύων, κατὰ τὸν Παῦλον, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. Ὅθεν τὴν μὲν φθορὰν τοῦ νοὸς, εἴτουν τῆς ψυχῆς τῶν Σιμωνιακῶν, μόνη ἡ μετάνοια δύναται νὰ ἀφανίσῃ. Δι' ὃ καὶ ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα τοῦτο μόνον εἶπε· «Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου», τὴν δὲ ἐκ τῆς σωματικῆς ἁμαρτίας γενομένην φθορὰν τῆς ψυχῆς ὁμοῦ καὶ τοῦ σώματος τῶν πορνευόντων, ἡ μετάνοια νὰ ἀφανίσῃ δὲν δύναται. Καθὼς αὐτὸς πάλιν ὁ Μέγας Βασίλειος εἶρηκεν ἐν τῷ περὶ παρθενίας· «Μετάνοια γὰρ, φησὶν, ἁμαρτίαν ἀφίησι, τὸ δὴ ἐφθαρμένον ὡς μὴ ἐφθαρμένον ποιῆσαι πάλιν ἀδυνατοῦσα, διὰ βίου ὀδύρεται». Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. τοῦ Νηστευτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δ'. Κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ τὸν ποιήσαντα μὲν συγκατάθεσιν καὶ ἐπιθυμήσαντα νὰ πορνεύσῃ, μὴ πορνεύσαντα δὲ, οὐ καθαιρεῖ, ὡς κατὰ διάνοιαν καὶ ψυχὴν μόνον ἁμαρτήσαντα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ σῶμα.

(1) Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως παρέλαβε νὰ δοξολογῇ τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν, ἤ οὕτω· Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι· ἢ, δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. Διότι, ἀγκαλὰ καὶ τὸ καὶ, τὸ σὺν, καὶ τὸ ἐν, τὰ τρία ταῦτα διαφέρουσι κατὰ τοὺς γραμματικοὺς, ὡς φησιν ὁ Βασίλειος οὗτος (Κεφ. κε'. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), καθ' ὃ, ὁ μὲν καὶ σύνδεσμος συμπλέκει τὰ ὅμοια, ἡ δὲ σὺν πρόθεσις δηλοῖ τὴν μετ' ἄλλου κοινωνίαν, ἡ δὲ ἐν πρόθεσις σημαίνει τὴν ἐν τόπῳ τοῦ πράγματος σχέσιν· μ' ὅλον τοῦτο κατὰ τὸ νόημα ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δηλοῦσι, κατὰ τὸν αὐτὸν Βασίλειον (αὐτόθ. Κεφ. κε'. κζ'.)· ὁ μὲν γὰρ καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν σύν· ὁμοίως καὶ ἡ ἐν. Δι' ὃ καὶ κατὰ μετάληψιν πολλάκις ἡ ἐν λαμβάνεται ἀντὶ τῆς σὺν, ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ ψαλμικῷ «Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν ὁλοκαυτώμασιν», ἀντὶ τοῦ σὺν ὁλοκαυτώμασιν. Οἱ θεοφόροι Πατέρες ὅμως διὰ τὸ ἀκριβέστερον ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐσυνείθιζον νὰ δοξολογοῦσι μὲ τὴν σὺν πρόθεσιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τοῦτο μὲν, ἐναντιούμενοι εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Σαβελλίου, ὅστις ἠρνεῖτο τὰς τρεῖς θεαρχικὰς ὑποστάσεις· λέγοντες γὰρ δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν Ἁγίῳ Πνεύματι,

σκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε, κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν, παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. Οἷον (ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ) τὸ, τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἡμᾶς ἐδίδαξε γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν Ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ Ἀπόστολος, ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ Μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. Εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δέ; αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν, τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ καὶ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ Γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνοι διδαγμένοι τῶν Μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι; ἃ γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τούτων πῶς ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασι; καὶ μεθ' ἕτερα οὗτος ὁ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων παραδόσεως, ὡς μὴ καταμελετηθεῖσαν, τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνήθειαν. Ἄλλο γὰρ δόγμα, καὶ ἄλλο κήρυγμα. Τὰ μὲν γὰρ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται. Σιωπῆς δὲ εἶδος καὶ ἡ ἀσάφεια, ᾗ χρῆται ἡ Γραφή, δυσθεώρητον κατασκευάζουσα τῶν δογμάτων τὸν νοῦν πρὸς τὸ τῶν ἐντυγχανόντων λυσιτελές. Τούτου χάριν πάντες μὲν ὁρῶμεν κατὰ ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν προσευχῶν, ὀλίγοι δὲ ἴσμεν, ὅτι τὴν ἀρχαίαν ἐπιζητοῦμεν πατρίδα, τὸν παράδεισον, ὃν ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς. Καὶ ὀρθοὶ μὲν ποιοῦμεν τὰς εὐχὰς ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Σαββάτου, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἴδαμεν. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς συναναστάντες Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλοντες, ἐν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος, διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στάσεως ἑαυτοὺς ὑπομιμνήσκομεν, ἀλλ' ὅτι καὶ δοκεῖ πως τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκών. Διὸ καὶ ἀρχὴ οὖσα ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη παρὰ Μωϋσέως, ἀλλὰ μία ὠνόμασται· «ἐγένετο γὰρ, φησὶν, ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα μία», [Γένεσ. ἀ. 5] ὡς τῆς αὐτῆς ἀνακυκλουμένης πολλάκις. Καὶ μία τοίνυν ἡ αὐτὴ καὶ ὀγδόη, τὴν μίαν ὄντως ἐκείνην καὶ ἀληθινὴν ὀγδόην, ἣς καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς, ἐν τισιν ἐπιγραφαῖς τῶν Ψαλμῶν ὑπεμνήσθη, [Ψαλμ. ϛ'. Ψαλμ. ιά.] δι' ἑαυτῆς ἐμφανίζουσα τὴν μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον κατάστασιν, τὴν ἄπαυστον ἡμέραν, τὴν ἀνέσπερον, τὴν ἀδιάδοχον, τὸν ἄληκτον καὶ ἀγήρω αἰῶνα. Ἀναγκαίως οὖν τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἑστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἡ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, τῶν πρὸς τὴν μετάστασιν ἐκείνην ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν. Καὶ πᾶσα δὲ ἡ Πεντηκοστὴ τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεώς ἐστιν ὑπόμνημα. Ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη, ἑπτάκις ἑπταπλασιασθεῖσα, τὰς ἑπτὰ τῆς ἱερᾶς Πεντηκοστῆς ἑβδομάδας ἀποτελεῖ. Ἐκ πρώτης γὰρ ἀρχομένη εἰς τὴν αὐτὴν καταλήγει, δι' ὁμοίων τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐξελιττομένη πεντηκοντάκις. Διὸ καὶ

ἐν ταὐτῷ δεικνύουσι καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν ὑποστάσεων, καὶ τὸ ἀχώριστον τῆς κοινωνίας (ὁ Βασίλ. αὐτόθ. Κεφ. κε'.)· τοῦτο δὲ, καὶ διατὶ, ἡ μὲν σὺν, τὴν μετὰ Θεοῦ κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος ἐξαγγέλλει, καὶ τὸ θεοπρεπὲς ἀξίωμα δηλοῖ τοῦ Πνεύματος. Δι' αὐτῆς γὰρ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἀφ' ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάβασιν, παριστάνομεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον συνάπτεται μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ ὅτι ὁμοούσιον εἶναι μὲ αὐτοὺς καὶ Θεὸς, καὶ ἀπὸ τὰ κτίσματα χωρίζεται. Ἡ δὲ ἐν πρόθεσις δηλοῖ τὴν ἐκ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς διδομένην χάριν ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. Δι' αὐτῆς γὰρ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἀπὸ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς κατάβασιν, παριστάνομεν, ὅτι πᾶσα χάρις καὶ χορηγία τῶν ἀγαθῶν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς ἡμᾶς μεταδίδεται (αὐτόθι Κεφ. κζ'.). Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος Βασίλειος ἔτυχε μίαν φορὰν νὰ δεξολογῇ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὸν Πατέρα μετὰ τοῦ Υἱοῦ σὺν τῷ Πνεύματι, τινὲς Πνευματομάχοι ἀκούσαντες ἐκατηγόρησαν αὐτὸν, διατὶ δοξολογεῖ μὲ τὴν σὺν, ἥτις εἶναι καινούρια καὶ ἄγραφος εἰς τὰς Γραφὰς, καὶ ὄχι μὲ τὴν ἐν (αὐτόθι Κεφ. α'.)· ἴσως διατὶ αὐτὴ εἶναι γεγραμμένη παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· Καὶ ἓν Πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα (τὸν γὰρ καὶ σύνδεσμον, μὲ τὸν ὁποῖον λέγομεν, «Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», δὲν ἐδύναντο νὰ κατηγορήσουν, ἴσως διὰ τί αὐτὸς εἶναι γεγραμμένος καὶ ἐν τῇ παραδόσει τοῦ βαπτίσματος, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος «βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως, ὁποῦ λέγεται «Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα Παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»)· διὰ ταύτην, λέγω, τὴν αἰτίαν ἠναγκάσθη ὁ Ἅγιος νὰ γράψῃ τὰ ἐν τῷ παρόντι Κανόνι περιεχόμενα.

αἰῶνα μιμεῖται τῇ ὁμοιότητι, ὥσπερ ἐν κυκλικῇ κινήσει ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχομένη σημείων, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγουσα, ἐν ᾗ τὸ ὄρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾷν οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν, ἐκ τῆς ἐναργοῦς ὑπομνήσεως οἰονεὶ μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐπὶ τὰ μέλλοντα. Καὶ καθ' ἑκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δείκνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς γῆν κατερρύημεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. Ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα, τὰ ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας Μυστήρια διηγούμενον. Ἐῶ τὰ ἄλλα. Αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, πιστεύειν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκ ποίων συγγραμμάτων ἔχομεν; εἰ μὲν ἐκ τῆς τοῦ βαπτίσματος παραδόσεως, κατὰ τὸ τῆς εὐσεβείας ἀκόλουθον, ὡς βαπτιζόμεθα, οὕτω καὶ πιστεύειν, ὀφείλοντες ὁμοίαν τῷ βαπτίσματι τὴν ὁμολογίαν κατατιθέμεθα. Συγχωρησάτωσαν ἡμῖν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας, ὁμοίαν τῇ πίστει τὴν δόξαν ἀποδιδόναι. Εἰ δὲ τὸν τρόπον τῆς δοξολογίας ὡς ἄγραφον παραιτοῦνται, δότωσαν ἡμῖν τῆς τε κατὰ τὴν πίστιν ὁμολογίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἀπηριθμησάμεθα ἐγγράφως τὰς ἀποδείξεις. Εἶτα, τοσούτων ὄντων ἀγράφων καὶ τοσαύτην ἐχόντων ἰσχὺν εἰς τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, μίαν λέξιν ἡμῖν ἐκ Πατέρων εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσαν οὐ συγχωρήσουσιν; ἣν ἡμεῖς ἐκ τῆς ἀνεπιτηδεύτου συνηθείας ταῖς ἀδιαστρόφοις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐναπομείναν εὑρομεν, οὐ μικρὸν τὸν λόγον ἔχουσαν, οὐδὲ βραχεῖαν συντέλειαν εἰς τὴν τοῦ Μυστηρίου δύναμιν εἰσφερομένην;

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ Πνευματομάχοι ἐναντιόνοντο εἰς τὴν δοξολογίαν, ὅπου ἐπρόσφερεν ὁ μέγας Βασίλειος ποτὲ μετὰ τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τοῦ συντόμου τούτου τροπαρακίου, Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου συνδοξάζεται, καὶ ἀκολούθως ὁμοούσιον ἀποδείκνυται μὲ τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἐπειδή, λέγω, αὐτοὶ εἰς τὸ τροπαράκι αὐτὸ ἐναντιόνοντο καὶ ἔλεγον, ὅτι δὲν εἶναι ἡ σὺν πρόθεσις γεγραμμένη εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ὡς προείπομεν, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ μέγας Βασίλειος ἀποδεικνύει εἰς τὸν Κανόνα τοῦτον, ὅτι, ὄχι μόνον ἡ σὺν πρόθεσις αὐτὴ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ ὁποῖα γεγραμμένα μὲν δὲν εἶναι εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, φυλάττονται ὅμως ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ τὰ γεγραμμένα. Διότι τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φυλαττόμενα, γενικῶς καὶ καθολικῶς εἰς δύω διαιροῦνται, εἰς δόγματα καὶ κηρύγματα· καὶ τὰ μὲν κηρύγματα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν παλαιὰν Γραφήν, καὶ μάλιστα τὴν Νέαν, δι' ὃ καὶ ταῦτα εἰς ὅλους δημοσιεύονται, τὰ δὲ δόγματα εἶναι παραδεδομένα ἀπὸ τὴν ἄγραφον διὰ λόγου μυστικὴν τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν, δι' ὃ καὶ ταῦτα σιωπημένα καὶ μυστικὰ μένουν εἰς τοὺς πολλούς. Καὶ τὰ δύω ὅμως αὐτὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσι πρὸς τὴν πίστιν, ἐπειδὴ, ἂν ἐπιχειρήσωμεν νὰ παραιτήσωμεν τὰ ἄγραφα ἔθη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀνίσχυρα, θέλομεν βλάψει μεγάλως τὴν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου κηρυχθεῖσαν εἰς ἡμᾶς πίστιν, καὶ θέλομεν τὴν καταντήσει εἰς ὄνομα μόνον ψιλόν (1)· ἐφεξῆς δὲ ἀπαριθμεῖ ὁ Ἅγιος τὰ ἐξ ἀγράφου παραδόσεως φυλαττόμενα· οἷον, τὸ νὰ κάμνωμεν τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ (2), τὸ

(1) Ἀφίνωντας γὰρ τὰς ἄλλας ἀνάγκας καὶ χρείας, ὁποῦ ἔχει ἡ πίστις ἀπὸ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, ταύτην μόνην λέγω, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις εἶναι ἡ λυδία λίθος, καὶ βάσανος τῶν γνησίων καὶ κανονισμένων βίβλων τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας Γραφῆς, τῶν τὴν πίστιν περιεχουσῶν, καὶ τῶν ψευδεπιπλάστων καὶ ἀκανονίστων. Ὅθεν καὶ ὁ Εὐσέβιος (Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλ. γ'. Κεφ. κε'.) τὴν παράδοσιν ὡς Κανόνα ἀλάνθαστον μεταχειριζόμενος ἐνδιαθήκους βίβλους καὶ μὴ διακρίνει, τάδε αὐτολεξεὶ λέγων· «Ἀναγκαίως δὲ καὶ τούτων ὁμοίως τὸν κατάλογον πεποιήμεθα, διακρίνοντες τὰς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀληθεῖς καὶ ἁπλάστους καὶ ἀνωμολογημένας Γραφὰς, καὶ τὰς ἄλλως παρὰ ταύτας, οὐκ ἐνδιαθήκους μὲν, ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγομένας, ὅμως δὲ παρὰ πλείστοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γινωσκομένας». Ὥστε, καθὼς αἱ ἐκκλησιαστικαὶ παραδόσεις ἔχουσι χρείαν ἀπὸ τὴν πίστιν, οὕτω παρομοίως καὶ ἡ πίστις ἔχει χρείαν ἀπὸ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, καὶ νὰ χωρισθοῦν ἀπ' ἀλλήλων δὲν δύνανται.

(2) Τὸν τύπον τοῦ τιμίου Σταυροῦ οἱ παλαιοὶ χριστιανοὶ κατ' ἄλλον σχηματισμὸν τῆς χειρὸς ἔκαμναν, δηλ. μὲ μόνα τὰ δύο δάκτυλα τῆς χειρὸς, τὸν μέσον καὶ τὸν λιχανὸν, καθὼς λέγει ὁ ὅσιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς (σελ. 642. τῆς Φιλοκαλ.), ὅπου λέγει ὅτι ἡ μὲν χεὶρ ὅλη σημαίνει τὴν μίαν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ δύο δάκτυλοι τὰς δύο φύσεις αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἤδη ἐπικρατοῦσα συνήθεια τῶν χριστιανῶν εἶναι, νὰ σμίγουν τὰ δύο δάκτυλα τῆς χειρὸς ὁμοῦ μὲ τὸν μεγάλον, καὶ μὲ τὰ τρία ταῦτα σημαίνοντα τὴν ἁγίαν Τριάδα νὰ σχηματίζουσι τὸν σταυρὸν, βάλλοντες τὸ χέρι, πρῶτον εἰς τὸ μέτωπον, δεύτερον εἰς τὸν ὀμφαλὸν, δι' οὗ παριστάνεται τὸ ὄρθιον μέρος τοῦ σταυροῦ, τρίτον βάλλοντες τὸ χέρι εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ τέταρτον, βάλλοντές τε εἰς τὸν ἀριστερὸν, δι' οὗ παριστάνεται καὶ τὸ πλάγιον μέρος τοῦ Σταυροῦ. Κατηγοροῦσι δὲ οἱ Λατῖνοι ἡμᾶς τοὺς Γραικοὺς, διατὶ δὲν βάλλομεν τὸ χέρι πρῶτον εἰς τὸν ἀριστερὸν ὦμον, καὶ ἔπειτα εἰς τὸν δεξιὸν, καθὼς ἐκεῖνοι ποιοῦσιν. Ἀλλ' ἄρα γε νοοῦσι τί λέγουσιν; ἡμεῖς τοῦτο ποιοῦμεν, διατὶ μὲ τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ Σταυροῦ ζητοῦμεν νὰ ἐντυπώσωμεν τὸν σταυρωθέντα Χριστὸν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, ὅστις, ἐπειδὴ καὶ ἔβλεπε κατὰ δυσμὰς ὅταν ἐσταυρώθη ἡμεῖς δὲ βλέπομεν κατὰ ἀνατολὰς ὅταν προσκυνοῦμεν, ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖ ὅτι, ὁ μὲν ἀριστερὸς ὦμος τοῦ Χριστοῦ νὰ πίπτῃ εἰς τὸν ἰδικόν μας δεξιὸν, ὁ δὲ δεξιὸς ἐκείνου, νὰ πίπτῃ εἰς τὸν ἰδικόν μας ἀριστερόν. Ὅθεν, ὅταν ἡμεῖς βάλλωμεν τὸ χέρι εἰς τὸν δεξιόν μας ὦμον, τὸ βάλλομεν εἰς τὸν ἀριστερὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅταν τὸ βάλλωμεν εἰς τὸν ἀριστερὸν, τὸ βάλλομεν ἐξεναντίας εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον τοῦ Χριστοῦ, (ἡ δὲ ὀρθόδοξος ὁμολογία, δὲν ἠξεύρω πῶς,

νὰ βλέπωμεν κατὰ ἀνατολὰς ὅταν προσευχώμεθα. Ἄγραφα εἶναι τὰ λόγια τῆς ἐπικλήσεως ὁποῦ λέγει ὁ Ἱερεὺς ἐν τῇ μετουσιώσει τῶν θείων Μυστηρίων (1)· διότι δὲν λέγει ὁ Ἱερεὺς μόνα τὰ Κυριακὰ λόγια (2), οὔτε μόνα τὰ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου, ἀλλὰ προσθέτει καὶ ἄλλα τινά, καὶ προτήτερα καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ Κυριακά, μὴ γεγραμμένα μὲν ὄντα εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ἀλλ' ἐκ μυστικῆς παραδόσεως ὄντα, μεγάλην ὅμως δύναμιν ἔχοντα εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων τελείωσιν. Ἄγραφα εἶναι ἡ εὐλογία τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ βαπτιζομένου, τὸ νὰ βαπτίζεται ἕκαστος εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, αἱ ἀποταγαὶ τοῦ σατανᾶ καὶ συνταγαὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τὰς ὁποίας ὁ μέλλων βαπτισθῆναι συνηθίζει νὰ κάμνῃ. Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ δόγματα δὲν ἔγραψαν, οἱ Πατέρες δηλ. ἢ οἱ Ἀπόστολοι, ἢ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς σιωπῆς, ἤτοι, οὐχὶ δι' ἐγγράφου λόγου, ἀλλὰ δι' ἀγράφου παρέδωκαν, εἶναι, διὰ νὰ μὴ μελετῶνται πολλὰ καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας γένουν εὐκαταφρόνητα εἰς τοὺς πολλούς. Ἐγίνωσκον γὰρ ἐκεῖνοι καλῶς, ὅτι τὰ μυστηριώδη μὲ τὴν σιωπὴν σεμνὰ καὶ ἔνδοξα διασώζονται, καὶ ὅτι, ἂν οὐδὲ τὰ σύμβολα τῶν Μυστηρίων ἦναι συγκεχωρημένον νὰ βλέπουν οἱ ἀβάπτιστοι, πῶς ἦτο συγκεχωρημένον νὰ δημοσιευθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ διδασκαλία αὐτῶν μὲ τὰ γράμματα ; ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀτάφεια ὁποῦ μεταχειρίζεται ἡ θεία Γραφὴ (καὶ μάλιστα ἡ παλαιὰ), κάμνουσα δυσνόητα τὰ τῶν δογμάτων νοήματα διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων, εἶδός ἐστι σιωπῆς. Ταῦτα εἰπὼν, ἑρμηνεύει εἰς τὸ ἑξῆς τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὰς αἰτίας τινῶν μυστικῶν ἀγράφων ἐθῶν, οἷον ὅτι διὰ τοῦτο κατὰ ἀνατολὰς προσευχώμεθα, διατὶ ζητοῦμεν τὴν πατρίδα μας, τὸν κατὰ ἀνατολὰς, λέγω, φυτευθέντα Παράδεισον· ὅτι, διὰ τοῦτο ὄρθιοι προσευχόμεθα τὴν Κυριακὴν, ὄχι μόνον διατὶ συνανέστημεν μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως, καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ζητοῦμεν τὰ ἄνω καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἡ Κυριακὴ ἡμέρα φαίνεται τρόπον τινὰ πῶς εἶναι εἰκὼν καὶ τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐν ᾧ δηλονότι πάντες ἀναστημένοι θέλουν εὑρεθοῦν. Δι' ὃ καὶ ἀρχὴ οὖσα αὕτη τῶν ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη, ἀλλὰ μία ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἤτις καὶ ὀγδόη ἐστὶν ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς ἡμερῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον, δηλοῦσα τὴν ὄντως ὀγδόην ἐκείνην καὶ ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον, ὁποῦ μέλλει νὰ γένῃ μετὰ τὴν τοῦ ἑβδομαδιακοῦ τούτου αἰῶνος τελείωσιν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Δαβὶδ ἀναφέρει εἰς μερικὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν, τοῦ ϛ'. δηλ. καὶ τοῦ ιά. ὑπὲρ τῆς ὀγδόης αὐτοὺς ἐπιγράψας (3), ὅτι καὶ ὅλη ἡ Πεντηκοστὴ εἶναι ἐνθύμησις τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐλπιζομένης ἀνα-

λέγει νὰ βάλλωμεν τὸ χέρι εἰς τὸν θώρακα, ἤτοι στῆθος, ἀντὶ νὰ τὸ βάλλωμεν εἰς τὸν ὀμφαλὸν, καὶ ἀντὶ εἰς τοὺς ὤμους, λέγει νὰ τὸ βάλλωμεν εἰς τοὺς βραχίονας. σελ. 73.). Πρέπει δὲ οἱ Χριστιανοὶ καθὼς τοὺς παραγγέλλει ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος (κατήχ. ιγ'.) κάμμίαν δουλείαν νὰ μὴ ἀρχίζουν, χωρὶς νὰ κάμουν πρῶτον τὸν Σταυρόν τους, τόσον εἰς τὸν οἰκόν τους μέσα, ὅσον καὶ εἰς τὸν δρόμον ἔξω, καὶ εἰς κάθε τόπον, καὶ νύκτα, καὶ ἡμέραν. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λόγῳ ε'. κατὰ Ἰουδαίων. Ὅρα καὶ τὸν ογ'. Κανόνα τῆς ϛ'. καὶ τὰς ἐκείνου ὑποσημειώσεις.

(1) Αἱ μυστικαὶ εὐχαὶ, εὐλογίαι τε καὶ ἐπικλήσεις αἱ ἁγιαστικαὶ, καὶ τελειωτικαὶ τῶν Μυστηρίων, ἐξ ἀγράφου παραδόσεως θέλει νὰ ἦναι καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν τῷ ζ'. Κεφ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, οὕτω λέγων· «Τὰς δὲ τελεστικὰς ἐπικλήσεις οὐ θεμιτὸν ἐν Γραφαῖς ἐφερμηνεύειν, οὔτε τὸ μυστικὸν αὐτῶν, ἢ τὰς ἐπ' αὐταῖς ἐνεργουμένας ἐκ Θεοῦ δυνάμεις ἐκ τοῦ κρυφίου πρὸς τὸ κοινὸν ἐξάγειν, ἀλλ' ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ παράδοσις ἔχει, ταῖς ἀνεκπομπεύτοις μυήσεσιν αὐτὰς ἐκμαθών» Ὅθεν καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας ᾐσχύνθη ποτὲ μυστικῶς, καὶ οὐχὶ ἐκφώνως, ὡς τὰ Κυριακὰ λόγια, ἀναγινώσκουσα τὰς εὐχὰς ταύτας, τὴν σιωπημένην καὶ ἄγραφον καὶ μυστικὴν ταύτην παράδοσιν αἰνίττεται.

(2) Αἰσχυνέσθωσαν οἱ παπισταὶ, βλέποντες ἐνταῦθα τὸν μέγαν Βασίλειον, τὸν τρισκαιδέκατον Ἀπόστολον, νὰ λέγῃ, ὅτι εἶναι ἀρκετὰ τὰ Κυριακὰ λόγια τὸ, λάβετε φάγετε, καὶ τὸ, πίετε κτλ. εἰς τὴν τῶν θείων Μυστηρίων τελείωσιν, ὡς αὐτοὶ κακῶς καὶ σφαλερῶς λέγουσιν, ἀλλὰ κοντὰ εἰς αὐτὰ εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ αἱ διὰ τοῦ Ἱερέως μυστικῶς λεγόμεναι εὐχαί τε καὶ ἐπικλήσεις. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι πανάληθες καὶ τοῦ Ἡλίου φανερώτερον, δι' ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων καὶ γενναιοτάτων ἀποδείκνυσιν ὁ πολυμαθέστατος ἀνὴρ Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης ἀπὸ σελ. 92. ἕως 250 τοῦ περὶ Μυστηρίων αὐτοῦ βιβλίου, καὶ ἀνάγνωθι ταύτας ἐκεῖ.

(3) Πολλὰ εἶναι τὰ προνόμια, μὲ τὰ ὁποῖα ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ τιμήσῃ τὴν ἁγίαν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ πρώτιστον εἶναι, διατὶ τὰς μὲν ἄλλας ἡμέρας ἐποίησεν, ἢ τὸ πρωτόγονον ἐκεῖνο φῶς, ἢ ὁ φωστὴρ Ἥλιος, ὁ εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν δημιουργηθεὶς, τὴν δὲ Κυριακὴν ὁ ἴδιος Θεὸς ἀμέσως ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε. Πρὸ γὰρ τῆς δημιουργίας τῆς κτίσεως, χρόνου μὴ ὄντος, οὐδὲ ἡμέρας, ὅταν ὁ Μωϋσῆς λέγῃ· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» φανερόνει ὅτι ἐδημιούργησε χρόνον, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δημιουργηθέντος χρόνου ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸν Βασίλειον. Χρονικὰ γὰρ ταῦτα, καὶ ἐν χρόνῳ, οὐκ ἄναρχα, οὐδὲ ἄχρονα. Ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἀρχὴ ἦτο καὶ τῆς πρώτης ἐκείνης καὶ μιᾶς ἡμέρας, ἤτις ἦτο Κυριακὴ· ὥσπερ γὰρ τὰ ἄλλα κτίσματα ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς ἑβδομάδος, οὕτω καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ ἐν μέσῳ, ἐν τῇ πρώτῃ καὶ Κυριακῇ ἡμέρᾳ παρήχθησαν. Ὅθεν κομψῶς καὶ αἰνιγματωδῶς ἠμπορεῖ νὰ ἐρωτήσῃ τινὰς, τί ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ ἡμέρᾳ; καὶ νὰ ἀποκριθῇ, ὅτι ἐποίησεν αὐτὴν πάλιν τὴν πρώτην καὶ Κυριακὴν ἡμέραν (τὸ γὰρ πρωτόγονον φῶς μετὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου, καὶ τῆς Κυριακῆς ἐγένετο). Δι' ὃ καὶ εἶναι γνώμη τινῶν θεολόγων νὰ ἄρχισεν ἡ παραγωγὴ τούτου ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ ἡμισφαιρίου τοῦ οὐρανοῦ, ἤτοι ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ὅθεν καὶ Μωϋσῆς ἤρξατο νὰ μετρᾷ τὴν ἡμέραν ἀπὸ ἑσπέρας, πρὸς ἣν αὐτὸ ἔκλινεν, εἰπών· «Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα μία»· καὶ αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς εἶπε περὶ τῆς Κυριακῆς· «Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος», καθ' ὅτι. ὡς εἴπομεν, ταύτην μόνην ὁ Κύριος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε· τὰς δὲ ἄλλας ἡμέρας, τὸ φῶς ἐποίησεν, ὡς καί τις ἑρμηνευτὴς ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Ψαλτῆρος οὕτω φαίνεται τὸ ρητὸν ἑρμηνεύων. Ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ὁ Πατὴρ ἤρξατο τὴν δημιουργίαν τῆς ά. κτίσεως. Ἐν Κυριακῇ ἤρξατο ὁ Υἱὸς ἀπὸ μέρους τὴν ἀναλαίνισιν τῆς δευτέρας καὶ φθαρτῆς κτίσεως διὰ τῆς ἑαυτοῦ Ἀ-

στάσεως, ἐπειδὴ, καθὼς ἡ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἀπὸ τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ κέντρον ὁποῦ ἀρχινᾷ, εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον πάλιν τελειόνει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ κύκλος φαίνεται ὡσὰν ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος, ἔτσι καὶ ἡ Πεντηκοστὴ ἀρχινᾷ ἀπὸ τὴν Κυριακὴν (τὴν λαμπροφόρον δηλ.) καὶ διὰ τῶν ἑμέσῳ ἓξ Κυριακῶν κυκλοφορουμένη, εἰς ὀγδόην Κυριακὴν πάλιν τελειόνει, δι' ὃ καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει μὲ τὸν αἰῶνα, τοῦ ὁποίου εἶναι ἴδιον, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον (λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν), τὸ νὰ ἦναι ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος (1). Ὅθεν, διατὶ καὶ αὕτη εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, διὰ τοῦτο οἱ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας (ὁ κ'. δηλ. τῆς ά. ὃν καὶ ἀνάγνωθι) μᾶς διορίζουν νὰ προσευχώμεθα ὄρθιοι καὶ ὄχι γονατιστοί. Ἵνα διὰ τοῦ ὀρθίου σχήματος μεταφέρωμεν τὸν νοῦν μας ἀπὸ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπὶ τὸν μέλλοντα, ὅτι καὶ κάθε γονυκλισία καὶ ἀνάστασις ὁποῦ κάμνομεν, δηλοῖ πῶς διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν γῆν κατεπέσαμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ εἰς οὐρανοὺς ἀνυψώθημεν (ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ κ'. τῆς ά.). Ἐπιφέρει δὲ εἰς τὸ ἑξῆς ὁ Ἅγιος, ἀφίνω ὅλα τὰ ἄλλα ἄγραφα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐρωτῶ· τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἤτοι τὸ νὰ πιστεύωμεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι αὐτολεξεί, ἐκ ποίας Γραφῆς ἔχομεν; εἰ μὲν οἱ Πνευματομάχοι εἰποῦν, ὅτι ἔχομεν αὐτὴν ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ βαπτίσματος παράδοσιν τοῦ Κυρίου ὁποῦ εἶπε, Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἂς συγχωρήσουν καὶ ἡμᾶς, καθὼς ἔχομεν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὁμοίαν μὲ τὸ βάπτισμα, οὕτω νὰ δίδωμεν καὶ τὴν δοξολογίαν εἰς τὴν Τριάδα, ὁμοίαν μὲ τὴν εἰς αὐτὴν πίστιν, ἤγουν καθὼς λέγομεν ὅτι πιστεύομεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι καὶ νὰ λέγωμεν, δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἢ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι. Ἂν δὲ λέγουσιν, ὅτι ἡ δοξολογία αὕτη ἦναι ἄγραφος εἰς τὴν Γραφὴν, λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι παρομοίως καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὁποῦ προείπομεν, εἶναι ἄγραφα εἰς αὐτήν. Εἰ δὲ τὰ ἄγραφα ταῦτα, τόσον πολλὰ ὄντα εἰς τὸν ἀριθμὸν, καὶ τόσην μεγάλην δύναμιν ἔχοντα εἰς τὴν πίστιν, συγχωροῦσιν οἱ Πνευματομάχοι, διὰ τί νὰ μὴ συγχωρήσουν καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν μίαν λέξιν, τὴν ἐν τῇ δοξολογίᾳ ταύτῃ περιεχομένην, τὴν σὺν πρόθεσιν δηλ. ἢ τὸν καὶ σύνδεσμον, τὴν ὁποίαν εὕρομεν παραδεδομένην ἀπὸ τοὺς Πατέρας εἰς τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς (καὶ μάλιστα παραδοθεῖσαν ἀπὸ τὸν θαυματουργὸν Γρηγόριον εἰς τὴν ἐν Νεοκαισαρείᾳ Ἐκκλησίαν), ἡ ὁποία μεγάλην δύναμιν ἔχει εἰς τὴν πίστιν τῆς ἁγίας Τριάδος (2);

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κθ'. Κεφαλαίου ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

ΚΑΝΩΝ ϟΒ'.

Πρὸς γεμὴν τὸ ἁμάρτυρον καὶ ἄγραφον εἶναι τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν, ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι εἰ μὲν μηδὲν ἕτερον ἄγραφον, μηδὲ τοῦτο παραδεχθήτω· εἰ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφως ἡμῖν

ναστάσεως, καὶ Ἐν Κυριακῇ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μέλλει νὰ τελεσιουργήσῃ τὴν ἀνακαίνισιν ὅλης τῆς κτίσεως, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας· «Ἐξαποστελεῖς, γὰρ, φησὶ, τὸ Πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Πολλοὶ δὲ διδάσκαλοι θέλουσιν ὅτι ἐν Κυριακῇ ἐγένετο ὁ Εὐαγγελισμός. Ἐν Κυριακῇ ἡ Χριστοῦ γέννησις. Ἐν Κυριακῇ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων. Ἐν Κυριακῇ διέβησαν τὴν Ἐρυθρὰν οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἐν Κυριακῇ ἠξιώθη ὁ Ἰωάννης νὰ ἰδῇ τὴν φρικτὴν Ἀποκάλυψιν, ὡς δηλοῦται ἐν Κεφ. ά. τῆς αὐτῆς. Μία δὲ ὠνομάσθη ἡ Κυριακὴ, διατὶ κοντὰ εἰς τοῦτα ὁποῦ λέγει ὁ Θεῖος Βασίλειος, καὶ μέσα εἰς τὴν μίαν ἐκείνην ὅλαι αἱ καθ' ἑξῆς ἓξ ἡμέραι ἐμπεριείχοντο, καθ' ὅτι τὰ ἐν αὐταῖς γεννηθέντα ποιήματα, ἐκ τῆς προϋπαρχούσης ὕλης τῶν στοιχείων, τῆς ἐν τῇ μιᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραχθείσης ἐγένοντο, καὶ ὄχι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Προνόμιον γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον ἐστάθη τῆς Κυριακῆς, τὸ νὰ γεννηθοῦν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ ἐν αὐτῇ γεννηθέντα κτίσματα, καὶ τὸ νὰ δώσουν τὴν ὑλικὴν αἰτίαν εἰς τὰ ὕστερον γεννηθέντα· οἱονεὶ γὰρ ἐγγαστρωμένα τὰ τῆς ά. Κυριακῆς ἡμέρας κτίσματα ἐγεννήθησαν, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ἀφ' ὧν τὰ ἄλλα ἐγένοντο. Ἐπειδή τινες ἐναντιόνονται, λέγοντες, ὅτι ἡ Κυριακὴ δὲν εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος κυρίως, διατὶ κεκολασμένως εἰκόνα ταύτην ἐκείνου ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Βασίλειος, ἂς μάθουν, ὅτι ὁ ἴδιος οὗτος Βασίλειος (ὁμιλίᾳ β'. εἰς τὴν ἑξαήμ. σελ. 28. τοῦ ά. τόμου) ἀποφαντικῶς, καὶ χωρὶς κἀνένα κολαστικὸν μόριον, εἰκόνα ἐκείνου αὐτὴν ὀνομάζει, οὕτω λέγων· «Διὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν τοῦ χρόνου ὄχι πρώτην ἡμέραν μίαν ὠνόμασεν, ἵνα καὶ ἐκ τῆς προσηγορίας τὸ συγγενὲς ἔχῃ πρὸς τὸν ἕνα. Τοῦ γὰρ μοναχοῦ καὶ ἀκοινωνήτου πρὸς ἕτερον (αἰῶνα) ἡ τὸν χαρακτῆρα δεικνύουσα, οἰκείως καὶ προσφυῶς προσηγορεύθη μία.» Καὶ πάλιν. «Ἵνα οὖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν ἔννοιαν ἡμῶν ἀπαγάγῃ, μίαν ὠνόμασε τοῦ αἰῶνος τὴν εἰκόνα, τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἡμερῶν, τὴν ὑμῆλικα τοῦ φωτὸς, τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου τετιμημένην». Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως τὸ πᾶν, ὅλος ἐκεῖνος ὁ αἰὼν μία ἡμέρα Κυριακὴ θέλει εἶναι, ἀδιάδοχος καὶ ἀτελεύτητος.

(1) Καθὼς δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐδῶ λέγει, ὅτι ἡ μία ἐκείνη καὶ πρώτη, ἤτοι ἡ Κυριακὴ, ἑπτάκις ἑπταπλασιασθεῖσα, συμποσεῖ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς Πεντηκοστῆς, ἔτσι καὶ ὁ Θεολόγος λέγει, ὅτι ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς ἑπτάκις ἑπταπλασιασθεὶς, τὴν Πεντηκοστὴν γενᾷ παρὰ μίαν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν ἀπὸ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὴν Κυριακὴν δηλ. «Ὁ γὰρ ἑπτὰ ἐφ' ἑαυτὸν συντιθέμενος, γενᾷ τὸν πεντήκοντα, μιᾶς δεούσης ἡμέρας, ἣν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσειλήφαμεν, ὀγδόην τε οὖσαν τὴν αὐτὴν καὶ πρώτην, μᾶλλον δὲ μίαν καὶ ἀκατάλυτον» (λόγῳ εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

(2) Περὶ τῆς δοξολογίας ταύτης, ἤτοι τοῦ, Δόξα Πατρὶ, ὅρα εἰς τὴν ά. ὑποσημ. τοῦ παρόντος Κανόνος.

ἐμπολιτεύεται, μετὰ πολλῶν ἑτέρων καὶ τοῦτο καταδεξόμεθα. Ἀποστολικὸν δὲ, οἶμαι, καὶ τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσεσι παραμένειν. «Ἐπαινῶ γὰρ, φησὶν, ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε». [ά. Κορ. ιά. 2.] Καὶ τὸ, «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' Ἐπιστολῆς», [β'. Θεσσαλ. β'. 15] ὧν μάλιστα μία ἐστὶ καὶ ἡ παροῦσα αὕτη, ἣν οἱ ἐξ ἀρχῆς διαταξάμενοι παραδιδόντες τοῖς ἐφεξῆς, συμπροϊούσης ἀεὶ τῷ χρόνῳ τῆς χρήσεως, διὰ μακρᾶς συνηθείας ταῖς Ἐκκλησίαις ἐγκατερρίζωσαν. Ἆρ' οὖν εἰ ὡς ἐν δικαστηρίῳ τῆς διὰ τῶν ἐγγράφων ἀποδείξεως ἀπορροῦντες, μαρτύρων ἡμῖν πλῆθος παρεστησάμεθα, οὐκ ἂν τῆς ἀφιείσης παρ' ὑμῶν ψήφου ἐτύχομεν; Ἐγὼ μὲν οὕτως οἶμαι, «Ἐπὶ στόματος γὰρ δύω καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα». [Δευτερ. ιζ'. 6.] Εἰ δὲ καὶ τὸν πολὺν χρόνον πρὸ ἡμῶν ὄντα ἐναργῶς, ὑμῖν ἐπεδείκνυμεν, οὐκ ἂν ἐδόξαμεν ὑμῖν εἰκότα λέγειν, μὴ εἶναι καθ' ἡμῶν τὴν δίκην εἰσαγώγιμον ταύτην; Δυσωποιητικὰ γάρ πως τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, οἱονεὶ πολιᾷ τινι τῇ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως περὶ τῶν ἀγράφων τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεων διαλαμβάνει, λέγων, ὅτι, ἂν οἱ Πνευματομάχοι δὲν δέχωνται τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, διατὶ εἶναι ἄγραφος εἰς τὴν Γραφὴν, εἰ μὲν δὲν δεχόμεθα κἀνένα ἄλλο ἄγραφον ἔθος, ἃς μὴ δεχθῇ μήτε αὐτό· εἰ δὲ πολλότατα ἄγραφα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εὑρίσκονται, ἃς δεχθῇ μαζῆ μὲ τὰ ἄλλα καὶ ἡ σὺν τῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ δοξολογία τοῦ Πνεύματος. Ἐδιδάχθημεν γὰρ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰς ἀγράφους παραδόσεις, λέγοντος· «Ἐπαινῶ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.» Καὶ πάλιν· «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' Ἐπιστολῆς ἡμῶν». Ἀπὸ τὰς ὁποίας παραδόσεις μία εἶναι καὶ ἡ δοξολογία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποίαν οἱ προγενέστεροι, παραδόντες εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, μὲ τὴν πολυκαιρίαν καὶ μεταχείρισιν καὶ συνήθειαν, εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἐρρίζωσαν. Ὥστε, ἂν, θετέον, περὶ τῆς συνδοξολογίας τοῦ Πνεύματος κρινώμεθα, καὶ μὴ ἔχοντες ἐγγράφους ἀποδείξεις, ἠθέλαμεν φέρει πολλοὺς μάρτυρας, ἆρά γε δὲν ἠθέλαμεν νικήσει ἡμεῖς; βέβαια ἠθέλαμεν νικήσει, ἐπειδὴ, «ἐπὶ στόματος δύω μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα». [Δευτερ. ιζ'. 6.] Ἂν δὲ καὶ ἠθέλαμεν δείξει, πῶς καὶ ἡ ἀρχαιότης τοῦ χρόνου καὶ πολυκαιρία εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μᾶς βοηθεῖ, δὲν ἠθέλαμεν κάμει, ὥστε ὁποῦ ἡ κρίσις μας μήτε ὅλως νὰ χρειασθῇ νὰ ἔμβῃ εἰς δικαστήριον νὰ κριθῇ, ἀλλὰ νὰ ἀποφασισθῇ παρευθὺς, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν τὰ νικητήρια; Διότι τὰ παλαιόθεν ἐπικρατήσαντα δόγματα δυσωποῦσι τὸν καθ' ἕνα καὶ καταπείθουσιν, αἰδέσιμα ὄντα καὶ εὐλαβείας ἄξια διὰ τὴν ἀρχαιότητα (1). Καθεξῆς δὲ ἐπιφέρει ὁ Ἅγιος ἐν τῷ αὐτῷ

(1) Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα καὶ ὁ ζ'. τῆς ζ'. διατάσσεται, ὅτι τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔθη πρέπει νὰ κρατοῦν κατὰ τὴν ἔγγραφον καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν. Καὶ ὁ γ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ ὁ κα'. τῆς ἐν Γάγγρᾳ, τὰς ἐγγράφους καὶ ἀγράφους παραδόσεις θέλουσι νὰ κρατοῦν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος (ἐν τῷ δ'. λόγῳ τῆς β'. πρὸς Θεσσαλ.) τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου ἑρμηνεύων λέγει· «Ἐνταῦθα δῆλον, ὅτι οὐ πάντα δι' ἐπιστολῆς παρεδίδοσαν (οἱ Ἀπόστολοι δηλαδὴ), ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀγράφως. Ὁμοίως δὲ κἀκεῖνα, καὶ ταῦτά ἐστιν ἀξιόπιστα, ὥστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξιόπιστον ἡγούμεθα. Παράδοσίς ἐστι, μηδὲν πλέον ζητεῖν». Ἀλλὰ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ η'. πράξει αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς παραβαίνοντας τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω λέγουσα· «Εἴτις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν, ἔγγραφον ἢ ἄγραφον, ἀθετεῖ, ἀνάθεμα» (σελ. 883. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς δὲ ἐπιστολῇ αὐτῆς ἡ αὐτὴ Σύνοδος οὕτω γράφει· «Ἅπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, καὶ τὴν διδασκαλίαν, καὶ ὑποτύπωσιν τῶν Ἁγίων καὶ ἀοιδίμων Πατέρων καινοτομηθέντα καὶ πραχθέντα, καὶ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα» (σελ. 606. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Αὐτὸ τοῦτο μὲ τὰς ἰδίας λέξεις ἐξεβόησε καὶ ἡ μετὰ τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον Σύνοδος (σελ. 977. τοῦ 6'. τόμου τῶν Συνοδ.). συμπεραίνεται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι παράδοσις κυρίως μὲν καὶ ἐξαιρέτως ἐστὶ, κατὰ τοὺς θεολογοῦντας, ῥῆμα Θεοῦ ἄγραφον, ὅτι ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ οὐ γέγραπται, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ εἶναι γεγραμμένον εἰς τὰς βίβλους τῶν θεοφόρων Πατέρων, καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν Συνόδων. Καταχρηστικῶς δὲ καὶ σπανίως παράδοσις ὀνομάζεται καὶ τὸ γεγραμμένον ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ (καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ αὕτη κυρίως Γραφὴ ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πε'. Ἀποστολικοῦ), καθὼς τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Παύλου· «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν», ὅπου παράδοσιν καλεῖ καὶ τὴν δι' ἐπιστολῆς του, ταὐτὸν εἰπεῖν, τῆς θείας Γραφῆς, γεγραμμένην καὶ διδαγμένην. Εἰς ἔγγραφον δὲ καὶ ἄγραφον ταύτην ἐδιαίρεσε καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἀνωτέρω. Τριττὴ δὲ ἔστιν ἡ παράδοσις, Θεία, Ἀποστολικὴ καὶ Ἐκκλησιαστική. Καὶ Θεία μὲν ἔστιν ἐκείνη, ἧς ἀρχηγὸς ὁ Θεὸς, Ἀποστολικὴ δὲ ἡ παρὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα, θεωρουμένων καθ' ὃ Οἰκονόμων καὶ Ποιμένων τῶν πιστῶν, οὐ καθ' ὃ κηρύκων, ὧν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἤκουσαν, οἷον ἐπὶ παραδείγματος, λέγει ὁ Παῦλος· «Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος» (ά. Κορινθ. ζ'.). Ἡ παράδοσις αὕτη δὲν εἶναι Ἀποστολικὴ, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου λέγεται, ἀλλὰ Θεία, ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲν τοῦ Νομοθέτου διορισθεῖσα, διὰ δὲ τοῦ Ἀποστόλου κηρυχθεῖσα. Ἔπειτα λέγει ὁ ἴδιος Παῦλος· «Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχὶ ὁ Κύριος.» Ἡ παράδοσις αὕτη ἐστὶν ἀληθῶς ἰδία Ἀποστολικὴ, τὴν ὁποίαν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Ἀπόστολος, καθ' ὃ Οἰκονόμος καὶ Ποιμὴν τοῦ λαοῦ ἐδιώρισεν. Ἐκκλησιαστικὴ δὲ παράδοσίς ἐστιν ἡ παρὰ τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων διορισθεῖσα. Χαρακτὴρ δὲ καὶ συστατικὸν ἰδίωμα εἶναι τῆς μὲν Θείας καὶ τῆς Ἀποστολικῆς, τὸ νὰ δέχωνται παρὰ τῶν Πατέρων ὡς ἓν καὶ αἱ δύω, καὶ τὸ νὰ φυ-

Κεφαλαίῳ πολλοὺς παλαιοὺς μάρτυρας, καὶ μάλιστα καὶ Ἁγίους, ἐγγράφως τοῦτο δηλοῦντας, οἵτινες ποτὲ μὲν ἐδοξολόγουν οὕτω· Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, ποτὲ δὲ οὕτω· Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Γρηγόριος, ὁ τῆς ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ Νύσσης Ἐπίσκοπος, καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου αὐτάδελφος, Ἀναγνώστης ὢν πρότερον, ὕστερον ἀφήσας τὴν ἰδίαν του τάξιν, ἔδωκεν ὅλον τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ρητορικῆς τέχνης, ἀλλ' ἀνεκαλέσθη πάλιν εἰς τὴν τάξιν του διὰ τῶν ἐπιπληκτικῶν παρακινήσεων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (1)· πρὸ τοῦ δὲ νὰ γένῃ Ἐπίσκοπος, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν Θεοσεβίαν, τῆς ὁποίας τὸν θάνατον ἀνδρείως ὑπέμεινε (2), καὶ κατὰ τὸ 372 ἔτος Ἐπίσκοπος τῆς Νύσσης κατέστη (3)· ὀλίγον δὲ ὕστερον ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπικὴν ἀξίαν, διὰ τὸν ζῆλον τῆς πίστεως, ἐξορισθεὶς διὰ προσταγῆς τοῦ Οὐάλεντος, εἰς διαφόρους τόπους ἐπεριπάτει, ταλαιπωρούμενος ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Ἀρειανῶν (4)· ἐν ἔτει δὲ 378, τελευτήσαντος τοῦ Οὐάλεντος, ἀνεκαλέσθη εἰς τὸν θρόνον του ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ (5). Παραστὰς δὲ ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν Συνόδῳ πέμπεται παρ' αὐτῆς εἰς τὴν Ἀραβίαν ὁμοῦ μὲ ἄλλους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἐκεῖσε Ἐκκλησίας (6)· ἐλθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ προσκυνήσας τοὺς ἁγίους τόπους, ἀηδίασε διὰ τὰς ἐκεῖ γενομένας κακίας ὁποῦ εἶδε· δι' ὃ καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον του τὴν Ἐπιστολὴν, ὁποῦ διαλαμβάνει διὰ τοὺς πηγαίνοντας εἰς Ἱεροσόλυμα. Παρὼν δὲ εὑρεθεὶς εἰς τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν β'. Σύνοδον ἐν ἔτει 381, τὸ Σύμβολον ἀνεπλήρωσε τῆς ἐν Νικαίᾳ, προσθεὶς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰ τέσσαρα ἄλλα ἄρθρα μεχρι τέλους (7)· εὑρέθη δὲ παρὼν καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην τοπικὴν Σύνοδον, περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἐν ἔτει 394 (8). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῦ πάνσοφα συγγράμματα, καὶ τούτους τοὺς Κανόνας συνέγραψεν, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ τὸν ά τῆς ζ', ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὑρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτων, καὶ ἐν σελ. 349 τοῦ ά. τόμου τῶν Συνοδικῶν (9).

λάττωνται ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς κοινῶς εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας· τῆς δὲ Ἐκκλησιαστικῆς χαρακτὴρ ἐστι τὸ νὰ φυλάττεται καὶ αὐτὴ παρομοίως μὲ τὴν Ἀποστολικὴν εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, ἂν ἦναι δυνατὸν, διὰ τὸ τῆς κοινῆ συμφωνίας καλόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λουθηροκαλβῖνοι, ἀκολουθοῦντες Μοντανῷ, τῷ κατὰ τὸν β'. αἰῶνα, ἀθετοῦντι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἔθη καὶ τὰς ἐκ τῶν Ἀποστόλων διαδοθείσας παραδόσεις, (καὶ ὄρα τὴν ε'. ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς β'.) ἀναιροῦσι τὰς παραδόσεις, καὶ ἐνίστανται λέγοντες, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (Κεφ. δ'.) καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει (Κεφ. κβ'.) προστάζει νὰ μὴ προσθέσῃ τινὰς τίποτε εἰς τὰ ἐν αὐτοῖς γεγραμμένα, ἀποκρινόμεθα, ὅτι, κατὰ τὸν Αὐγουστῖνον (Κεφ. οθ'. εἰς τὸν Ἰωάνν.), ἐμπόδισεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ προστεθοῦν τὰ βλαβερὰ καὶ ἀσύμφωνα, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰ ἐπωφελῆ καὶ σύμφωνα. Εἰ δὲ καὶ ὁ Θεοφύλακτος, ἑρμηνεύων τὸ, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω, λέγει ὅτι δὲν εἶπεν, ἐὰν τὰ ἐναντία καταγγέλλωσιν, ἀλλὰ κἂν μικρόν τι εὐαγγελίζωνται παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα, λέγομεν, ὅτι, ὁ μὲν Ἀπόστολος μὲ τὸν λόγον ὁποῦ λέγει εὐηγγελισάμεθα καὶ παρελάβετε, τὰς παραδόσεις μᾶλλον βεβαιοῖ, καθ' ὅτι διὰ λόγου καὶ αὐτὸς εὐηγγελίσατο, καὶ οἱ Γαλάται παρέλαβον, καὶ ταῦτα εἶναι αἱ παραδόσεις ὁποῦ πρεσβεύομεν ἡμεῖς (οὐ γὰρ εἶπε παρ' ὃ ἐγράψαμεν, ἀλλὰ παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα)· ὁ δὲ Θεοφύλακτος εἶπε τοῦτα διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ παρεγγράφωμεν μέσα εἰς τὰς θείας Γραφὰς τὰ ἰδικά μας λόγια, ὡσὰν Θεοῦ λόγια, κατὰ τοὺς ψευδοπροφήτας ἐκείνους ὁποῦ ἔλεγον· Τάδε λέγει Κύριος, χωρὶς νὰ τὰ λέγῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος, καὶ ὄχι διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ μὴ δεχώμεθα τὰς ἐκ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν παραδόσεις. Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ λέγει ὁ θεῖος Ἱερώνυμος (Κεφ. κγ'. Ματθ.) ἐν τῷ κατὰ Ἑλβιδίου, «ὥσπερ τὰ γεγραμμένα οὐκ ἀπανωνόμεθα, οὕτω τὰ μὴ γεγραμμένα οὐκ ἀποδεχόμεθα, καὶ τὸ ἐκ τῶν Γραφῶν μὴ μαρτυρούμενον, ῥαδίως ὀλιγωρεῖται, οἷα δὴ καὶ κατασκευάζεται·» τὸ ρητὸν, λέγω, τοῦτο εἶπεν, ὄχι διὰ τὰς τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεις, ἀλλὰ διά τινας ἀβεβαίους καὶ μυθολογουμένας ἱστορίας, ὁποῦ ἐφλυάρει ὁ Ἑλβίδιος· οἷον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ὡσὰν τὰ ἄλλα βρέφη ρυπώδης, καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἱρετικὰ φληναφήματα. Αἱ παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας συνιστῶνται καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τιμόθεον· «Ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι». Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ά. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

(1) Ὅρα τὴν 43. Ἐπιστολὴν τοῦ Θεολόγου.

(2) Ὅρα τὴν 95. Ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ.

(3) Ὁ Φαβρίκιος 8. σελ. 141. Ὅρα καὶ τὴν 225 καὶ τὴν 385. Ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(4) Ὁ Κάβε ἐν τόμ. ι'. σελ. 244. Ὅρα καὶ τὴν Ἐπιστολ. τὴν 237. καὶ τὴν 264. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(5) Ὁ Φαβρίκιος αὐτόθι.

(6) Ἡ Σύνοδος αὕτη φαίνεται νὰ ἦτον ἡ ἐπὶ Μελετίου γενομένη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐν ἔτει 379. ἢ 380, ἥτις τὸ μὲν θεοποιὸν Σύμβολον ἐκύρωσε τῆς ἐν Νικαίᾳ, Μάρκελλον δὲ καὶ Φωτεινὸν καὶ Ἀπολινάριον ἀνεθεμάτισε, καὶ ὅρα τὸν β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν ἐν τῷ πίνακι.

(7) Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος βιβλ. 12. Κεφ. 13.

(8) Ὁ Φαβρίκιος καὶ ὁ Κάβε, αὐτόθι. Περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ὅρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ.

(9) Τὰ δὲ περὶ ἀποκαταστάσεως διαλαμβάνοντα ἴχνη, τὰ ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐνεσπαρμένα, ὁ μὲν ἀνόθευτος τοῦ

Τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης, Ἐπιστολὴ κανονικὴ πρὸς Λητόϊον Ἐπίσκοπον Μελιτίνης.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἓν καὶ τοῦτο τῶν εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτὴν συντελούντων ἐστὶ, τὸ κατανοῆσαι ἡμᾶς τὴν ἔννομόν τε καὶ κανονικὴν ἐπὶ τῶν πεπλημμεληκότων οἰκονομίαν, ὅπως ἂν θεραπευθείη πᾶν ἀρρώστημα ψυχικὸν, τὸ διά τινος ἁμαρτίας ἐπιγινόμενον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ καθολικὴ αὕτη τῆς κτίσεως ἑορτὴ, κατὰ τὴν τεταγμένην περίοδον τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου, καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν παντὶ πληρουμένη τῷ κόσμῳ ἐπὶ τῇ ἀναστάσει τοῦ πεπτωκότος ἐπιτελεῖται (πτῶσις δέ ἐστιν ἡ ἁμαρτία, ἀνάστασις δὲ ἡ ἐκ τοῦ πτώματος (1) ἀνόρθωσις), καλῶς ἂν ἔχοι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, οὐ μόνον τοὺς ἐκ τῆς παλιγγενεσίας μεταστοιχειουμένους διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ χάριτος τῷ Θεῷ προσάγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς διὰ τῆς μετανοίας τε καὶ ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων [Ἑβρ. θ'. 14] εἰς τὴν ζῶσαν ὁδὸν πάλιν ἐπανιόντας, καὶ τούτους χειραγωγεῖν εἰς τὴν σώζουσαν ἐλπίδα, ἧς διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπεξενώθησαν. Ἔστι δὲ οὐ μικρὸν ἔργον τοὺς περὶ τούτων λόγους οἰκονομῆσαι ἐν τῇ ὀρθῇ τε καὶ δεδοκιμασμένῃ κρίσει, κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Προφήτου τὸ κελεῦον, «δεῖν οἰκονομεῖν τοὺς λόγους ἐν κρίσει»· ἵνα καθὼς ἔχει τὸ λόγιον, μὴ σαλευθῇ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος». [Ψαλ. ριά. 6.] Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς σωματικῆς θεραπείας, ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ἰατρικῆς ἐστι, τὸ ὑγιᾶναι τὸν κάμνοντα, τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐπιμελείας διάφορον (κατὰ γὰρ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀρρωστημάτων καταλλήλως καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων προσάγεται)· οὕτω, πολλῆς οὔσης καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ νόσῳ τῆς τῶν παθῶν ποικιλίας, ἀναγκαίως πολυειδὴς γενήσεται ἡ θεραπευτικὴ ἐπιμέλεια, πρὸς λόγον τοῦ πάθους ἐνεργοῦσα τὴν ἴασιν. Ὡς δ' ἂν γένοιτό τις τεχνικὴ μέθοδος περὶ τοῦ προκειμένου προβλήματος, οὕτω τὸν λόγον διαληψόμεθα. Τρία ἐστὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν θεωρούμενα κατὰ πρώτην διαίρεσιν, τό τε λογικὸν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές. Ἐν τούτοις εἰσὶ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν κατ' ἀρετὴν βιούντων καὶ τὰ πτώματα τῶν εἰς κακίαν ἀπορρεόντων· δι' ὃ προσήκει τὸν μέλλοντα τὴν κατάλληλον θεραπείαν προσάγειν τῷ νενοσηκότι τῆς ψυχῆς μέρει. Πρῶτον μὲν ἐπισκέπτεσθαι ἐν τίνι συνέστη τὸ πάθος, εἶθ' οὕτω τῷ πεπονθότι προσάγειν ἁρμοδίως τὴν θεραπείαν, ὡς ἂν μὴ δι' ἀπειρίαν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ἄλλο μὲν ᾖ τὸ νοσῆσαν μέρος, ἕτερον δὲ τὸ τὴν θεραπείαν δεχόμενον, ὥσπερ ἀμέλει βλέπομεν πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ἐν ἀπειρίᾳ τοῦ πρωτοπαθόντος μέρους, προσεπιτρίβοντας τὴν νόσον δι' ὧν θεραπεύουσι. Τῆς γὰρ ἀρρωστίας πολλάκις οὔσης κατὰ θερμοῦ ἐπικράτησιν, ἐπειδὴ τοῖς κατὰ πλεονασμὸν τοῦ ψυχροῦ κεκακωμένοις χρήσιμον τὸ θερμαῖνόν τε καὶ ἀναθάλπον ἐστὶ, τὸ τούτοις κατὰ λόγον συνενεγκὸν, ἀπερισκέπτως τὸ αὐτὸ τοῖς ἐν ἀμετρίᾳ θερμότητος ἐκκαιομένοις ἐπαγαγόντες, δυσίατον τὸ πάθος ἐποίησαν. Ὥσπερ τοίνυν ἀναγκαιοτάτη τοῖς ἰατροῖς ἐνομίσθη ἡ κατανόησις τῆς τῶν στοιχείων ἰδιότητος, ὅπως ἂν ἑκάστου τῶν εὖ ἢ κακῶς διακειμένων γένοιτο τοῦ παρὰ φύσιν διατεθέντος ἡ ἐπανόρθωσις, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ ταύτην ἀναδραμόντες τὴν διαίρεσιν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ θεωρουμένων, ἀρχὴν καὶ ὑπόθεσιν τῆς καταλλήλου τῶν παθῶν θεραπείας ποιησόμεθα τὴν γενικὴν θεωρίαν. Οὐκοῦν τριχῇ, καθὼς ἔφημεν, διῃρημένης τῆς ἰδιότητος τῶν τῆς ψυχῆς κινημάτων, εἰς τὸ λογικόν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδὲς, κατορθώματα μὲν τοῦ λογιστικοῦ (2) μέρους τῆς ψυχῆς ἐστιν, ἡ εὐσεβὴς περὶ τὸ θεῖον ὑπόληψις, καὶ ἡ τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διακριτικὴ ἐπιστήμη, καὶ ἡ τρανήν γε καὶ ἀσύγχυτον ἔχουσα περὶ τῆς φύσεως (3) τῶν ὑποκειμένων δόξαν, τί μέν ἐστιν αἱρετὸν ἐν τοῖς οὖσι, τί δὲ βδελυκτὸν καὶ ἀποτρόπαιον. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντως ἡ ἐν τῷ μέρει τούτῳ κακία θεωρηθήσεται, ὅταν ἀσέβεια μὲν ᾖ περὶ τὸ θεῖον, ἀκρισία δὲ περὶ τὸ ὄντως καλόν. Ἐνηλλαγμένη δὲ καὶ ἐσφαλμένη ἡ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπόληψις

Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ λόγος λέγει, ὅτι εἶναι ἐπισπορὰ τῶν αἱρετικῶν, ὁ δὲ ἐν Πατράσι μέγας Βαρσανούφιος δι' ἀποκαλύψεως ἐμυήθη, ὅτι εἰσὶν οἰκεῖα αὐτοῦ, ὄχι ὅμως μετὰ πεισμονῆς ὑπερασπιζόμενα, τὸ ὁποῖον εἶναι οὐσιῶδες ἰδίωμα τῶν αἱρετικῶν, ἄπαγε! ἀλλὰ ἀπεριέργως εἰλημμένα, καθὼς παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους του, καὶ μάλιστα διατὶ περὶ αὐτῶν Συνοδικὴ διάγνωσις δὲν εἶχε γένει ἀκόμη. Συμφωνεῖ δὲ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Βαρσανουφίου καὶ ὁ Ἅγιος Μάξιμος, ἑρμηνεύων πρὸς τὸν ὀρθὸν σκοπὸν τὰ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης. Σύμφωνος τούτοις φαίνεται νὰ ᾖναι καὶ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐν τοῖς περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως κατὰ Λατίνων λόγοις (τμῆμ. γ'. Κεφ. ιή). Περὶ δὲ τῆς φράσεως τοῦ Ἁγίου τούτου λέγει ὁ Φώτιος (Κώδηκ. 6.)· «ἣν δὲ τὴν μὲν φράσιν, εἴ τις ἄλλος ῥητόρων λαμπρὸς, καὶ ἡδονῆς ὠσὶν ἀποστάζων . . . πλεονάζει δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασι . . . » τοῦτον ἡ ζ'. Σύνοδος (πράξ. ς'.) Πατέρα Πατέρων ὀνομάζει. Ὁ δὲ Ἀγάθων ἐν τῇ ἀναφορᾷ, Μέγαν καλεῖ τῆς Νύσσης Ἐπίσκοπον.

(1) Ἐν ἄλλοις, ἡ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἁμαρτίας.

(2) Ἐν ἄλλοις, τοῦ λογικοῦ.

(3) Ἐν ἄλλοις, περὶ τῆς φύσεως τὴν ὑπόληψιν, καὶ τῶν ὑποκειμένων τὴν δόξαν.

ψις, ὥστε τιθέναι τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς, [Ἡσ. ε. 20.] καθώς φησιν ἡ Γραφή. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους, ἡ μὲν ἐνάρετος κίνησίς ἐστι, τὸ πρὸς τὸ ὄντως ἐπιθυμητὸν καὶ ἀληθῶς καλὸν ἐνάγεσθαι (1) τὸν πόθον, καὶ εἴ τις ἐν ἡμῖν ἐρωτικὴ δύναμίς τε καὶ διάθεσις, ἐκεῖ κατασχολεῖσθαι πᾶσαν, ἐν τῷ πεπεῖσθαι μηδὲν ὀρεκτὸν εἶναι τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἄλλο, πλὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τὴν ἀρετὴν πηγαζούσης φύσεως. Παρατροπὴ δὲ καὶ ἁμαρτία τοῦ τοιούτου μέρους ἐστίν, ὅταν τις μεταγάγῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν ἀνυπόστατον κενοδοξίαν, ἢ πρὸς τὸ ἐπικεχρωσμένον τοῖς σώμασιν ἄνθος, ὅθεν γίνεται ἡ φιλοχρηματία καὶ ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιληδονία, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅσα ἤρτηται τοῦ τοιούτου γένους τῆς κακίας. Πάλιν δὲ τῆς θυμώδους διαθέσεως κατόρθωμα μέν ἐστιν ἡ πρὸς τὸ κακὸν ἀπέχθεια, καὶ ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος, καὶ τὸ πρὸς ἀνδρείαν ἑστομῶσθαι τὴν ψυχὴν, ἐν τῷ μὴ καταπτήσειν τὰ τοῖς πολλοῖς φοβερὰ νομιζόμενα, ἀλλὰ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαθίστασθαι, καταφρονεῖν δὲ θανατικῆς ἀπειλῆς, καὶ ἀλγεινῶν κολαστηρίων, καὶ τῆς τῶν ἡδίστων διαζεύξεως, καὶ πάντων ἅπαξ τῶν διά τινος συνηθείας καὶ προλήψεως ἐν ἡδονῇ τοὺς πολλοὺς κατεχόντων, κρείττονα γενέσθαι, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς προμαχόμενον. Τὰ δὲ ἀποπτώματα τοῦ τοιούτου μέρους ἔστιν ἅπασι πρόδηλα· ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ μῆνις, ἡ λοιδορία, αἱ συμπλοκαὶ αἱ φιλόνεικοί τε καὶ ἀμυντικαὶ διαθέσεις, αἱ μέχρι πολλοῦ παρατείνουσαι τὴν μνησικακίαν, καὶ πολλοῖς εἰς φόνους καὶ αἵματα καταλήγουσαι. Μὴ γὰρ εὑρὼν ὁ ἀπαίδευτος λογισμὸς, ὅπου χρήσεται τῷ ὅπλῳ λυσιτελῶς ἐφ' ἑαυτὸν, τρέπει τὴν τοῦ σιδήρου ἀκμήν. Καὶ γίνεται τὸ ἐκ Θεοῦ δοθὲν ἡμῖν ἀμυντήριον ὅπλον, τῷ κακῶς κεχρημένῳ ὀλέθριον.

Ἑρμηνεία. (2)

Κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα φαίνεται νὰ ἔστειλε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἅγιος, δι' ὃ καὶ ἐκ περιστάσεως τοῦ καιροῦ ἀρχινᾷ τὸ προοίμιον, λέγων: ἕνα ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ συντείνουν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην εἶναι καὶ τὸ νὰ στοχασθῶμεν νὰ ἰατρεύσωμεν κάθε ψυχικὴν ἀσθένειαν τῶν ἁμαρτωλῶν, μὲ τρόπον νόμιμον καὶ κανονικόν· διότι, ἐπειδὴ ἡ παγκόσμιος αὕτη τῆς Λαμπρᾶς ἑορτὴ ἐπιτελεῖται διὰ τὴν αἰτίαν τῆς σωματικῆς ἀναστάσεως τοῦ πεπτωκότος καὶ φθαρέντος Ἀδάμ· πτῶσις δὲ ψυχικὴ εἶναι καὶ ἡ ἁμαρτία, καθὼς καὶ ἀνάστασις ψυχικὴ εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀνόρθωσις· διὰ ταύτην τὴν ὁμοιότητα ἁρμόδιον εἶναι κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὄχι μόνον νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν πνευματικῶς ἀφθαρτισμένους τοὺς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννηθέντας (κατὰ τὸ Πάσχα γὰρ ἐβαπτίζοντο τότε οἱ κατηχούμενοι, καὶ ὅρα τὸν με΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ) ἀλλὰ καὶ νὰ ὁδηγήσωμεν πρὸς σωτηρίαν ἐκείνους, ὁποῦ διὰ μετανοίας καὶ ἀποχῆς τῶν νεκρῶν ἔργων τῆς ἁμαρτίας ἐπιστρέφουσι πρὸς τὴν ζῶσαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Πλὴν δὲν εἶναι ὀλίγη δυσκολία τὸ νὰ κυβερνήσῃ τινὰς μὲ ὀρθὴν καὶ ἀλάνθαστον κρίσιν τοὺς λόγους καὶ τὰς αἰτίας τῆς τῶν τοιούτων ἁμαρτωλῶν διορθώσεως. Λέγει γὰρ ὁ Δαβὶδ, ὅτι ὁ δίκαιος πρέπει νὰ οἰκονομῇ τοὺς λογαριασμούς του μὲ διάκρισιν μεγάλην, ἵνα μὴ σαλευθῇ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἵνα μένῃ τὸ μνημόσυνόν του αἰώνιον. Διότι, καθὼς ἡ ἰατρικὴ τέχνη τῶν σωμάτων, ἕνα μὲν σκοπὸν ἔχει νὰ ἰατρεύσῃ τὸν ἀσθενῆ, ἡ δὲ μεταχείρισις καὶ ἐπιμέλεια ὁποῦ εἰς αὐτὸν κάμνει δὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ πολυποίκιλος καὶ διαφορετικὴ, παρομοίᾳ δηλ. μὲ τὰ διαφορετικὰ καὶ πολυποίκιλα εἴδη τῶν ἀσθενειῶν, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἰατρικὴ τέχνη τῶν ψυχῶν, κατὰ τὰς διαφόρους καὶ πολυτρόπους ἀσθενείας τῆς ψυχῆς, διαφόρους καὶ πολυτρόπους μεταχειρίζεται καὶ τὰς ἰατρείας. Καὶ διὰ νὰ γένῃ μὲ μέθοδον καὶ τάξιν ἡ περὶ τούτου διδασκαλία μας, μὲ τοιοῦτον τρόπον ἂς ἀρχίσωμεν. Τρία εἶναι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, λογιστικὸν, (ἤ λογικὸν), ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικόν (3). Μὲ ταῦτα τὰ τρία καὶ ἡ ἀρεταῖς ἐνεργοῦνται καὶ ἡ κακίαις. Διὰ τοῦτο ὅποιος Πνευματικὸς ἰατρὸς θέλει νὰ ἰατρεύῃ ἐμπείρως καὶ τεχνικῶς, πρέπει πρῶτον νὰ ἐξετάζῃ εἰς ποῖον μέρος ἀπὸ τὰ τρία ταῦτα ἐνεργεῖται ἡ κάθε ἁμαρτία, καὶ ἔτσι ἀκολούθως νὰ ἰατρεύῃ τὸ πονεμένον μέρος καὶ ἀσθενὲς, καὶ ὄχι ἄλλο μὲν νὰ ἦναι τὸ ἀσθενὲς, ἄλλο δὲ μέρος νὰ ἰατρεύῃ αὐτὸς, καθὼς βλέπομεν καὶ πολλοὺς ἀπείρους ἰατροὺς νὰ αὐξάνουσι περισσότερον τὴν ἀσθένειαν, παρὰ νὰ ἰατρεύουσι, μὲ τὸ νὰ μὴ ἠξεύρουν τὸ μέρος ὁποῦ πάσχει. Παραδείγματος χάριν, πολλαῖς φοραῖς γεννᾶται ἡ ἀσθένεια ἀπὸ ὑπερβολὴν τῆς θερμότητος, αὐτοὶ δὲ, μὲ τὸ νὰ δώσουν εἰς φλογιζόμενον ἀσθενὲς, ὄχι ψυχρὰ καὶ δροσιστικὰ ἰατρικὰ (καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ λογαριασμὸς τῆς ἰατρικῆς), ἀλλὰ θερμὰ καὶ πυρὰ, τὰ εἰς τοὺς ὑπὸ ψυχρότητος πάσχοντας ὠφέλιμα (4), δυσκολοϊάτρευτον κατασκευάζουσι τὴν ἀσθένειαν. Λοι-

(1) Ἴσον ἀνάγεσθαι.

(2) Σημείωσαι ὅτι εἰς τοὺς Κανόνας τούτους, οὔτε ὁ Ζωναρᾶς, οὔτε ὁ Ἀριστηνὸς, οὔτε ὁ Ἀνώνυμος ἑρμηνείαν ἔχουσιν, ἀλλὰ μόνος ὁ Βαλσαμών.

(3) Τὴν διαίρεσιν ταύτην φαίνεται νὰ ἐδανείσθη ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ περὶ Πολιτείας οὕτω λέγει· «Ὥσπερ πόλις διῄρηται κατὰ τρία εἴδη, οὕτω καὶ ψυχὴ ἑνὸς ἑκάστου τριχῇ διείρεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Τριῶν δὲ ὄντων, τριτταὶ καὶ ἡδοναί μοι φαίνονται ἑκάστου μία ἰδία, ἐπιθυμίαι τε ὡσαύτως καὶ ἀρχαί... Τὸ μὲν γάρ ἐστιν ᾧ μανθάνει ἄνθρωπος, τὸ δὲ ᾧ θυμοῦται, τὸ δὲ τρίτον διὰ πολυειδίαν, ἐνὶ οὐκ ἔχομεν ὀνόματι προσειπεῖν ἰδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ὃ μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον ἔσχεν ἐν ἑαυτῷ, τούτῳ ἐπωνομάσαμεν· ἐπιθυμητικὸν γὰρ αὐτὸ κεκλήκαμεν». Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Λαέρτιος εἰς τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος.

(4) Ἀγκαλὰ καὶ ὁ Νεμέσιος Ἐπίσκοπος λέγει· «Οὐ γὰρ, ὡς

πὸν, καθὼς κοντὰ εἰς τοὺς ἰατροὺς ἀναγκαιοτάτη λογίζεται ἡ μάθησις τοῦ ἰδιώματος τῶν τεσσάρων στοιχείων, οἷον τοῦ θερμοῦ, ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, διὰ νὰ ἠμποροῦν μὲ τὴν μάθησιν ταύτην νὰ διορθώνουσι τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν καὶ ἀταξίαν αὐτῶν, τοιουτοτρόπως κοντὰ εἰς τοὺς Πνευματικοὺς ἰατροὺς ἀναγκαία εἶναι καὶ ἡ καθολικὴ καὶ στοιχειώδης μάθησις τῶν εἰρημένων τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἰατρεύουν ἁρμοδίως τὰ πάθη αὐτῆς. Τοῦ λογιστικοῦ μέρους λοιπὸν ἀρεταὶ μὲν εἶναι ἡ πρὸς Θεὸν εὐσέβεια καὶ πίστις, ἡ τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισις, ἡ διακεκριμένη καὶ ἀσύγχυτος γνῶσις καὶ δόξα τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ἥτις παστρικὰ καὶ καθαρὰ γνωρίζει, ποῖον ἀπὸ τὰ ὄντα πρέπει ἀληθῶς νὰ ἀγαπᾶται, καὶ ποῖον πρέπει νὰ μισῆται καὶ νὰ ἀποστρέφεται. Κακίαι δὲ ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ εἶναι, ἡ πρὸς Θεὸν ἀσέβεια καὶ ἀπιστία, ἡ ἀδιακρισία καὶ σφαλερὰ γνῶσις τοῦ ἀληθινοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ, ἥτις λογιάζει μὲν τὸ φῶς ὡσὰν σκότος, τὸ δὲ σκότος ὡσὰν φῶς, ἤτοι τὴν ἀρετὴν ὡς κακίαν, καὶ τὴν κακίαν ὡς ἀρετὴν, τὸ ὁποῖον ταλανίζει ὁ Ἡσαΐας. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους, ἀρετὴ μὲν εἶναι τὸ νὰ ἀναβιβάζῃ τὸν πόθον πρὸς τὸ ἀληθῶς ἐπιθυμητὸν καλὸν, καὶ ὅλην τὴν ἀγαπητικήν του δύναμιν νὰ τὴν εὐκαιρώνῃ εἰς αὐτὸ, μὲ τὸ νὰ ἦναι πεπεισμένον ὅτι ἄλλο πρᾶγμα δὲν εἶναι φυσικὰ ἐπιθυμητὸν, πάρεξ ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ πάσης ἀρετῆς αἴτιος Θεός. Κακίαι δὲ τούτου εἶναι, ὅταν μεταφέρῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν φιλοδοξίαν, πρὸς τὰ κάλλη τῶν σωμάτων, πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, πρὸς τὴν φιληδονίαν καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρόμοια. Τοῦ δὲ θυμικοῦ μέρους, ἀρεταὶ μὲν εἶναι τὸ μῖσος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος, ἡ ψυχικὴ ἀνδρεία, ἡ ὁποία δὲν φοβεῖται τὰ εἰς τοὺς ἄλλους φοβερὰ, ἀλλ' ἐναντιόνεται μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, τὸ νὰ καταφρονῇ ὅλα τὰ βάσανα καὶ τοὺς πόνους, ὅταν ὑπὲρ πίστεως καὶ ἀρετῆς μάχεται. Κακίαι δὲ αὐτοῦ εἶναι ὁ φθόνος, τὸ πρὸς τὸν πλησίον μῖσος, αἱ φιλονεικίαι, αἱ ὕβρεις, αἱ μνησικακίαι, ἡ ἐκδικητικὴ διάθεσις, ἥτις ἐκρήμνισε πολλοὺς καὶ εἰς φόνους καὶ αἵματα. Ἔτσι ὁ θυμὸς ὁποῦ ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον παρὰ Θεοῦ ἅρμα βοηθητικὸν, γίνεται ἅρμα ἀφανιστικὸν εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ κακῶς τοῦτο μεταχειρίζεται.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τούτων τοίνυν κατὰ τὸν εἰρημένον διευκρινηθέντων τρόπον, ὅσα μὲν ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἅπτεται μέρους, χαλεπώτερα παρὰ τῶν Πατέρων ἐκρίθη, καὶ μείζονος καὶ διαρκεστέρας καὶ ἐπιπονωτέρας τῆς ἐπιστροφῆς ἄξια· οἷον, εἴ τις ἠρνήσατο τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἢ πρὸς Ἰουδαϊσμὸν, ἢ πρὸς εἰδωλολατρείαν, ἢ πρὸς Μανιχαϊσμὸν, ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτο ὁρμήσας κακὸν, εἶτα καταγνοὺς ἑαυτοῦ, χρόνον τῆς μετανοίας ἔχει ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον. Οὐδέποτε γὰρ, μυστικῆς ἐπιτελουμένης εὐχῆς, μετὰ τοῦ λαοῦ προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν καταξιοῦται, ἀλλὰ κατὰ μόνας μὲν εὔξεται, τῆς δὲ κοινωνίας τῶν Ἁγιασμάτων καθόλου ἀλλότριος ἔσται· ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, τότε τῆς τοῦ Ἁγιασμοῦ μερίδος ἀξιωθήσεται. Εἰ δὲ συμβαίη παρ' ἐλπίδα ζῆσαι αὐτὸν, πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι διαβιώσεται, ἀμέτοχος τῶν μυστικῶν Ἁγιασμάτων μέχρι τῆς ἐξόδου γενόμενος. Οἱ δὲ βασάνοις καὶ τιμωρίαις χαλεπαῖς αἰκισθέντες, ἐν ῥητῷ χρόνῳ ἐπετιμήθησαν, οὕτω φιλανθρωπίᾳ, ἐπ' αὐτῶν χρησαμένων τῶν ἁγίων Πατέρων, ὡς οὐ ψυχῆς γενομένης ἐν πτώματι, ἀλλὰ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας πρὸς τὰς αἰκίας οὐκ ἀντισχούσης· δι' ὃ τῷ μέτρῳ τῶν ἐν πορνείᾳ πλημμεληκότων, καὶ ἡ βεβιασμένη τε καὶ ἐπώδυνος παράβασις ἐν τῇ ἐπιστροφῇ συνεμετρήθη.

Ἑρμηνεία.

Εἰπὼν εἰς τὸν προλαβόντα Κανόνα ὁ Ἅγιος τὰς κακίας τοῦ κάθε μέρους τῆς ψυχῆς, τώρα εἰς τὸν παρόντα καὶ περὶ τῶν ἐπιτιμίων διαλαμβάνει τῶν αὐτῶν κακιῶν, λέγων· Ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ ἔκριναν οἱ Πατέρες χειρότερα ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων μερῶν, καὶ ἀκολούθως ἄξια περισσοτέρας καὶ ἐπιπονωτέρας μετανοίας καὶ ἱκανοποιήσεως. Παραδείγματος χάριν. Ἀνίσως τινὰς ἠρνήθη τὸν Χριστὸν καὶ ἔγεινεν Ἑβραῖος, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ Μανιχαῖος, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, εἰ μὲν αὐτὸς ἀπὸ λόγου του τοῦτο ἔκαμε, χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν, οὗτος ἀφ' οὗ ἐπιστρέψῃ πάλιν πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ὅλην του τὴν ζωὴν ἔχει Κανόνα μετανοίας, καὶ ποτὲ δὲν θέλει συμπροσευχηθῆ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἔξω τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν κατηχουμένων, οὐδὲ θέλει ἀξιωθῆ νὰ κοινωνήσῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, πάρεξ μοναχὰ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του· εἰ δὲ καὶ κινδυνεύσας εἰς θάνατον μεταλάβῃ, πάλιν ἀφ' οὗ ὑγιάνῃ, εἰς τὸν αὐτὸν Κανόνα εὑρίσκεται, μὴ κοινωνῶν μέχρι τέλους ζωῆς του (1)· ὅσοι δὲ ἀπὸ βάσανα καὶ τιμωρίας ἠρνήθησαν τὸν Χριστὸν, ὁμοίως μὲ τοὺς πόρνους ἐκανονίσθησαν ἀπὸ τοὺς Πατέρας, ἤτοι ἐννέα χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσουν. Ἔκαμαν γὰρ φιλανθρωπίαν εἰς αὐτοὺς, διατὶ δὲν ἠρνήθησαν ἀπὸ τὴν προαίρεσίν των, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, ὁποῦ δὲν ὑπέφερε τὰς βασάνους. Ὅρα τὸν ιά. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Οἱ δὲ πρὸς γόητας ἀπιόντες, ἢ μάντεις, ἢ τοὺς διὰ δαιμόνων καθάρσιά τινα καὶ ἀποτροπιασμοὺς

οἵονταί τινες, τὸ θερμανθὲν σῶμα καταψύξαι πρόκειται τοῖς ἰα- | Συναίτῃ σελ. 105).
τροῖς, ἀλλ' εἰς τὸ εὔκρατον μεταποιῆσαι (παρὰ Ἀναστ. τῷ | (1) Καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸν ιγ'. τῆς ά.

ἐνεργεῖν ὑπισχνουμένους, οὗτοι ἐρωτῶνται δι' ἀκριβείας καὶ ἀνακρίνονται, πότερον ; ἐπιμένοντες τῇ εἰς Χριστὸν πίστει ὑπ' ἀνάγκης τινὸς συνηνέχθησαν ἐκείνῃ τῇ ἁμαρτίᾳ, κακώσεώς τινος, ἢ ἀφορήτου ζημίας ταύτην αὐτοῖς τὴν ὁρμὴν ἐμποιησάσης, ἢ καθ' ὅλου καταφρονήσαντες τοῦ πεπιστευμένου παρ' ἡμῶν μαρτυρίου, τῇ τῶν δαιμόνων συμμαχίᾳ προσέδραμον ; Εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ ἀθετήσει τῆς πίστεως, καὶ πρὸς τὸ μὴ πιστεύειν εἶναι Θεὸν τὸν παρὰ χριστιανοῖς προσκυνούμενον ἐκεῖνο ἐποίησαν, δηλαδὴ τῷ κρίματι τῶν παραβαινόντων ὑπαχθήσονται· εἰ δέ τις ἀβάστακτος ἀνάγκη κατακρατήσασα τῆς μικροψυχίας αὐτῶν, εἰς τοῦτο προήγαγε, διά τινος ἠπατημένης ἐλπίδος παρακρουσθέντας, ὡσαύτως ἔσται καὶ ἐπ' αὐτῶν ἡ φιλανθρωπία, καθ' ὁμοιότητα τῶν πρὸς τὰς βασάνους ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὁμολογίας ἀντισχεῖν μὴ δυνηθέντων.

Ἑρμηνεία.

Τὰς γοητείας καὶ μαντείας κανονίζει ὁ Ἅγιος διὰ τοῦ Κανόνος τούτου, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἁμαρτήματα τοῦ λογικοῦ, λέγων· Ὅποιοι πηγαίνουν πρὸς γόητας καὶ μάντεις, ἢ πρὸς ἐκείνους ὁποῦ ὑπόσχονται νὰ τοὺς καθαρίσουν μὲ τὴν ἐνέργειαν τῶν δαιμόνων ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἢ δυστυχίας, ἢ βασκανίας, ἢ ἄλλα τινὰ κακὰ ὁποῦ πάσχουν, οὗτοι πρέπει νὰ ἐρωτῶνται, καὶ εἰ μὲν ἐπιμένοντες εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, διὰ δὲ τὴν ἀνάγκην ἀσθενείας τινὸς, ἢ ζημίας μεγάλης ἐμικροψύχησαν καὶ ἔκαμαν τοῦτο, πλανηθέντες πῶς θέλουν ἐλευθερωθῇ ἐκ τούτων διὰ τῆς μαντείας κανονίζονται ὡς διὰ βασάνων ἀρνηθέντες τὸν Χριστόν, ἤτοι ἐννέα χρόνους. Εἰ δὲ ὡς ἀθετήσαντες τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ καταφρονήσαντες τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑπὸ Χριστιανῶν προσκυνουμένου, ἐπρόστρεξαν εἰς τὴν βοήθειαν τῶν δαιμόνων, νὰ κανονίζωνται ὡς οἱ θελληματικῶς ἀρνηθέντες τὸν Χριστόν. Ὅρα καὶ τὸν ξά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Τῶν δὲ δι' ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονὴν γενομένων ἁμαρτημάτων, τοιαύτη ἐστὶν ἡ διαίρεσις· τὸ μὲν γὰρ καλεῖται μοιχεία, τὸ δὲ πορνεία. Τισὶ μὲν οὖν τῶν ἀκριβεστέρων ἤρεσε, καὶ τὸ κατὰ πορνείαν πλημμέλημα μοιχείαν εἶναι νομίζειν· διότι μία ἐστὶν ἡ νόμιμος συζυγία, καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα. καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα. Πᾶν οὖν τὸ μὴ νόμιμον, παράνομον πάντως, καὶ ὁ μὴ τὸ ἴδιον ἔχων, δηλ. τὸ ἀλλότριον ἔχει. Τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ μία δέδοται παρὰ τῷ Θεῷ βοηθὸς, [Γεν. β'. 20] καὶ τῇ γυναικὶ μία ἐφήρμοσται κεφαλή. «Οὐκοῦν, εἴ μέν τις τὸ ἴδιον αὐτοῦ σκεῦος [Α'. Θεσσαλ. δ'. 4. 5.] καθὼς ὀνομάζει ὁ θεῖος Παῦλος, ἑαυτῷ κτήσαιτο, συγχωρεῖ ὁ νόμος τῆς φύσεως τὴν δικαίαν χρῆσιν· εἰ δέ τις ἔξω τοῦ ἰδίου τραπείη, ἐν ἀλλοτρίῳ πάντως γενήσεται, ἀλλότριον δὲ ἑκάστῳ πᾶν τὸ μὴ ἴδιον, κἂν μὴ ὁμολογούμενον ἔχῃ τὸν κυριεύοντα.» Οὐκοῦν, οὐ πόρρω τοῦ κατὰ μοιχείαν πλημμελήματος καὶ ἡ πορνεία τοῖς τὸν ἀκριβέστερον ἐξετάζουσι λογισμὸν ἐδείχθη, λεγούσης καὶ τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι, «μὴ πολὺς ἴσθι πρὸς ἀλλοτρίαν.» [Παροιμ. ε. 20]. Πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐγένετό τις παρὰ τῶν Πατέρων συμπεριφορὰ, διεκρίθη τὸ πλημμέλημα τῇ γενικῇ διαιρέσει ταύτῃ ὡς πορνείαν μὲν λέγεσθαι τὴν χωρὶς ἀδικίας ἑτέρου γινομένην τινὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, μοιχείαν δὲ, τὴν ἐπιβουλήν τε καὶ ἀδικίαν τοῦ ἀλλοτρίου. Ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὴν ζωοφθορίαν καὶ παιδεραστίαν εἶναι λογίζονται, διότι καὶ ταῦτα φύσεώς ἐστι μοιχεία. Εἰς γὰρ τὸ ἀλλότριόν τι καὶ παρὰ φύσιν γίνεται ἡ ἀδικία. Ταύτης οὖν τῆς διαιρέσεως καὶ ἐν τούτῳ τῷ εἴδει τῆς ἁμαρτίας γεγενημένης καθολικὴ μέν ἐστι θεραπεία, τὸ τῆς ἐμπαθοῦς λύσσης τῆς περὶ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς καθαρὸν ἐκ μεταμελείας γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν πορνείᾳ μολυνθέντων ἀδικία τις τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ οὐ καταμέμικται, διὰ τοῦτο διπλασίων ὡρίσθη τῆς ἐπιστροφῆς ὁ χρόνος τοῖς ἐν μοιχείᾳ μιανθεῖσι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπηγορευμένοις κακοῖς· ζωοφθορία τε καὶ τῇ κατὰ τοῦ ἄρρενος λύσσῃ διπλασιάζεται γὰρ, ὡς εἶπον, ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡ ἁμαρτία, μία μὲν ἡ κατὰ τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν, ἑτέρα δὲ ἡ κατὰ τὴν ἀλλοτρίαν ἀδικίαν συνισταμένη. Διαφορὰ δέ ἐστιν ἐν τῷ λόγῳ τῆς μετανοίας, καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡδονὴν πλημμελημάτων τοιαύτη. Ὁ μὲν γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὁρμήσας, αὐτῷ τῷ καταδέξασθαι δι' οἰκείας ὁρμῆς γενέσθαι τῶν κρυφίων κατήγορος, ὡς ἤδη τῆς θεραπείας τοῦ πάθους ἀρξάμενος, καὶ σημεῖον τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολῆς ἐπιδειξάμενος, ἐν φιλανθρωποτέροις γίνεται τοῖς ἐπιτιμίοις. Ὁ δὲ φωραθεὶς ἐπὶ τῷ κακῷ ἢ διά τινος ὑποψίας ἢ κατηγορίας ἀκουσίως ἀπελεγχθεὶς, ἐν ἐπιτεταμένῃ γίνεται τῇ ἐπιστροφῇ· ὥστε, καθαρισθέντα δι' ἀκριβείας αὐτὸν, οὕτως ἐπὶ τὴν τῶν Ἁγιασμάτων κοινωνίαν παραδεχθῆναι. Ἔστι τοίνυν ὁ Κανὼν τοιοῦτος, ὥστε τοὺς ἐν πορνείᾳ μολυνθέντας, ἐν τρισὶ μὲν ἔτεσι μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων προσεύχεσθαι καὶ τότε μετέχειν τῶν Ἁγιασμάτων· ἐπὶ δὲ τῶν σπουδαιοτέρᾳ κεχρημένων τῇ ἐπιστροφῇ καὶ τῷ βίῳ δεικνύντων τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπάνοδον, ἔξεστι τῷ οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον τῇ ἐκκλησιαστικῇ οἰκονομίᾳ, συντεμεῖν τὸν χρόνον τῆς ἀκροάσεως καὶ τάχιον εἰς ἐπιστροφὴν ἀγαγεῖν· καὶ πάλιν καὶ τοῦτον συντεμεῖν τὸν χρόνον καὶ τάχιον ἀποδοῦναι τῇ Κοινωνίᾳ, ὅπως ἂν τῇ ἑαυτοῦ δοκιμασίᾳ ἐγκρίνῃ τὴν τοῦ θερα-

πευομένου κατάστασιν [Ματθ. ζ' 6]. Ὥσπερ γὰρ τὸ τοῖς χοίροις ρίπτειν τὸν μαργαρίτην ἀπείρηται, οὕτω τὸ ἀποστερεῖν τοῦ τιμίου Μαργαρίτου τὸν ἠδη ἄνθρωπον, διὰ τῆς ἀπαθείας τε καὶ καθαρότητος γενόμενον, τῶν ἀτόπων ἐστίν. Ἡ δὲ κατὰ τὴν μοιχείαν, ἤτοι κατὰ τὰ λοιπὰ εἴδη τῆς ἀκαθαρσίας γενομένη παρανομία, καθὼς προείρηται κατὰ πάντα ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι θεραπευθήσεται ἐν ᾧ καὶ τὸ τῆς πορνείας ἄγος, τῷ δὲ χρόνῳ διπλασιάζεται. Παρατηρηθήσεται δὲ ἐπ' αὐτῷ ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν τῷ μολυσμῷ τῆς πορνείας συνενεχθέντων, ὥστε, ἢ θᾶττον, ἢ βραδύτερον γενέσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν.

Ἑρμηνεία.

Περὶ ἐπιτιμίων τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῶν ἁμαρτημάτων εἰς τὸν κανόνα τοῦτον διορίζει ὁ Ἅγιος, καὶ πρῶτον περὶ τῆς πορνείας, λέγων ὅτι οἱ ἀκριβέστεροι καὶ διακριτικώτεροι λέγουσιν, ὅτι καὶ ἡ πορνεία ὡς μοιχεία λογίζεται, μὲ τοιαύτην ἀπόδειξιν. Διότι, ἂν ἡ μοιχεία εἶναι ἁμαρτία πρὸς ξένην γυναῖκα, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ἡ πορνεία πρὸς ξένην γυναῖκα γινομένη ὡς μοιχία λογίζεται. Μία γὰρ εἶναι ἡ νόμιμος συζυγία καὶ μίξις γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα, ἥτις γίνεται πρὸς ἐδικόν του σῶμα· κάθε δὲ ἄλλη μίξις, ἔξω ἀπὸ αὐτήν, παράνομος εἶναι, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ πρὸς ἴδιον σῶμα γίνεται, ἀλλὰ πρὸς ξένον, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς ὁ Θεὸς μίαν γυναῖκα ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ ἕνα ἄνδρα εἰς τὴν γυναῖκα. Καὶ λοιπόν, ἂν ἔχῃ τινὰς ἐδικόν του σκεῦος (καθὼς λέγει ὁ Παῦλος), ἤτοι γυναῖκα, εἶναι συγκεχωρημένον νὰ σμίγῃ μὲ αὐτό· εἰ δὲ ἔξω ἀπὸ τὸ ἐδικόν του σμίξῃ μὲ ἄλλο, βέβαια μὲ ξένον σῶμα σμίγει, κἂν καὶ αὐτὸ ὡρισμένον καὶ φανερὸν οἰκοκυρὴν δὲν ἔχῃ. Ἀλλὰ μὴν ταῦτα πάντα εἰς τὴν πορνείαν ἀκολουθοῦσι, λοιπὸν ἡ πορνεία, κατὰ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν μοιχείαν, καὶ μάλιστα ὁποῦ λέγει ὁ Σολομών, «μὴ πολὺς ἴσθι πρὸς ἀλλοτρίαν»· ἤτοι μὴ γίνεσαι ἔκδοτος εἰς ξένην γυναῖκα, πόρνην δηλ. Πλὴν μὲ ὅλα ταῦτα οἱ Πατέρες συγκαταβαίνοντες, πορνείαν μὲν λέγουσι τὴν ἁμαρτίαν ὁποῦ γένῃ εἰς γυναῖκα ἐλευθέραν ἀπὸ ἄνδρα· ὅθεν καὶ συγκαταβατικώτερον ἀπὸ τὴν μοιχείαν αὐτὴν ἐκανόνισαν, εἰς ἐννέα χρόνους δηλ. τρεῖς μὲν χρόνους διορίσαντες τοὺς πορνεύσαντας νὰ προσκλαίουν ἔξω τοῦ νάρθηκος, τρεῖς δὲ χρόνους νὰ ἀκροάζωνται, καὶ ἄλλους τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ ἔπειτα νὰ μεταλαμβάνουν (ὅρα καὶ τὸν κβ'. Βασιλείου)· εἶναι ὅμως ἄδεια εἰς τὸν Πνευματικὸν ἰκτρὸν νὰ συντέμνῃ μὲν τοὺς χρόνους τῆς ἀκροάσεως εἰς ἐκείνους τοὺς πόρνους ὁποῦ προθυμότερα μετανοοῦν, νὰ συντέμνῃ δὲ καὶ τοὺς χρόνους τῆς ὑποπτώσεως, καὶ νὰ φέρνῃ αὐτοὺς ταχύτερα εἰς τὴν μετάληψιν τῶν Μυστηρίων, καθὼς ἤθελε γνωρίσει τὴν διάθεσιν τοῦ μετανοοῦντος. Διότι, καθὼς εἶναι ἄτοπον νὰ ῥίπτῃ τινὰς τοὺς μαργαρίτας τὰ ἅγια μυστήρια δηλαδή, εἰς τοὺς χοίρους, εἰς τοὺς ἀκαθάρτους δηλαδὴ καὶ μὴ γνησίως μετανοοῦντας, ἔτσι εἶναι ἄτοπον νὰ ἀποστερῇ ἀπὸ τὸν τίμιον Μαργαρίτην, ἤτοι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸν διὰ τῆς ἀποχῆς τοῦ κακοῦ καὶ τῆς μετανοίας καθαρισθέντα καὶ ἀπὸ χοίρου γεγονότα ἄνθρωπον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πορνείας. Τὴν δὲ μοιχείαν, ἀσενοκοιτίαν καὶ κτηνοβατίαν, διπλῶς ἐκανόνισαν οἱ Πατέρες ἀπὸ τὴν πορνείαν, ἤτοι δεκαοκτὼ χρόνους τὴν κάθε μίαν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἁμαρτία ὁποῦ δι' αὐτῶν γίνεται εἶναι διπλῆ. Ἡ μὲν γὰρ μοιχεία κοντὰ εἰς τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν ὁποῦ ἐργάζεται, ἀδικεῖ καὶ τὸν ἄνδρα τῆς παρ' αὐτοῦ μοιχευθείσης γυναικὸς, διατὶ οἰκειοποιεῖται ἀδίκως τὸ ἐδικόν του πρᾶγμα, τὴν γυναῖκά του δηλ., ἡ δὲ ἀρσενοκοιτία καὶ κτηνοβατία καὶ αὐταὶ ὁμοίως κοντὰ εἰς τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν ὁποῦ ἐνεργοῦν, εἶναι καὶ ἀδικία εἰς τὸ ξένον καὶ παρὰ φύσιν, ἤτοι ἀδικοῦσι τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὡς παρὰ φύσιν ὄντα ἁμαρτήματα. Οἱ χρόνοι δὲ ἑκάστου τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων οἰκονομοῦνται παρομοίως μὲ τοὺς τῆς πορνείας διπλασίως ὅμως, ἤτοι ἓξ χρόνους νὰ προσκλαίουν οἱ μοιχοὶ, καὶ ἀρτενοκοῖται, καὶ κτηνοβάται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ἓξ νὰ ἀκροῶνται, ἓξ νὰ ὑποπίπτουσι, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Πλὴν ἔχει νὰ παρατηρῆται ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν καὶ ἡ διάθεσις τῶν τοιούτων, ὡς καὶ τῶν πόρνων, ὥστε, εἰ μὲν προθυμότερα μετανοοῦν, ταχύτερα νὰ τοὺς συγχωρῇ νὰ μεταλαμβάνουν, εἰ δὲ ἀμελέστερα ἐπιστρέφουν, ἀργότερα ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς δεκαοκτὼ χρόνους νὰ μὴ τοὺς ἀφίνῃ νὰ κοινωνοῦν. Καθολικὴ δὲ ἐκτροπὴ, καὶ πόρνων καὶ μοιχῶν καὶ ἀρσενοκοιτῶν καὶ κτηνοβατῶν, εἶναι τὸ νὰ κάμουν ἀποχὴν τελείαν ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς καὶ νὰ μετανοήσουν. Εἶναι δὲ καὶ διαφορὰ ἀνάμεσα εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐξομολογήσεως τῶν τοιούτων ἁμαρτωλῶν· διότι, ἐκεῖνος μὲν ὁποῦ ἀφ' ἑαυτοῦ του ὑπάγῃ καὶ ἐξομολογηθῇ, φιλανθρωπότερα καὶ ἐλαφρότερα κανονίζεται, μὲ τὸ νὰ στέρξῃ αὐτὸς ἀπὸ λόγου του νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ δείξῃ σημάδι μεταβολῆς εἰς τὸ καλήτερον, ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ ἀρνούμενος πρότερον, ἐλεγχθῇ ὕστερον πῶς ἥμαρτεν, εἴτε διὰ ὑποψίας, εἴτε διὰ κατηγορίας τινῶν, οὗτος βαρύτερα καὶ πολυχρονιώτερα κανονίζεται. Ὅρα τὸν ις'. καὶ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ τὸν ζ'. τοῦ Βασιλείου καὶ τὸν ιβ'. τῆς α'. κατὰ τὴν μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτάνοντος διορίζοντα νὰ γίνηται καὶ ἡ συγκατάβασις.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Λείπεται πρὸς τούτοις τὸ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς προθεῖναι εἰς ἐξέτασιν, ὅταν παρασφαλεῖσα τῆς ἀγαθῆς τοῦ θυμοῦ χρήσεως, εἰς ἁμαρτίαν ἐκπέσῃ. Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν κατὰ θυμὸν εἰς ἁμαρτίαν ἐνεργουμένων, καὶ πάντων κακῶν, ἤρεσέ πως τοῖς Πατράσιν ἡμῶν ἐν τοῖς ἄλλοις μὴ λίαν ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ πολλῆς ἄξιον ἡγεῖσθαι σπουδῆς, τὸ θεραπεύειν πάντα τὰ ἐκ τοῦ θυμοῦ παραπτώματα. Καίτοι γε τῆς Γραφῆς οὐ μόνον τὴν ψιλὴν ἀπαγορευούσης πληγὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν λοιδορίαν ἢ βλασφημίαν, καὶ

εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο ὁ θυμὸς κατεργάζεται. [Κολασ. γ'. 8. Ἐφ. δ'. 31.] Μόνου δὲ τοῦ κατὰ φόνον ἄγους τὴν παραφυλακὴν ἐποιήσατο διὰ τῶν ἐπιτιμίων. Διήρηται δὲ τὸ τοιοῦτο κακὸν τῇ διαφορᾷ τοῦ ἑκουσίου τε καὶ ἀκουσίου, ἐν οἷς ἑκούσιος φόνος ἐστί. πρῶτον μὲν ὁ ἐκ παρασκευῆς τετολμημένος τοῦ εἰς αὐτὸ τοῦτο εὐτρεπισαμένου, ὅπως ἂν ἄγος ἐργάσηται, ἔπειτα δὲ κἀκεῖνος ἐν τοῖς ἑκουσίοις ἐνομίσθη, ὅταν τις ἐν συμπλοκῇ τύπτων τε καὶ τυπτόμενος, ἐνέγκῃ κατά τινος καιρίου τὴν διὰ τῆς χειρὸς πληγήν. Ὁ γὰρ ἄπαξ τῷ θυμῷ κρατηθείς, καὶ τῇ ὁρμῇ τῆς ὀργῆς χαριζόμενος, οὐδὲν ἂν παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους τῶν ἀνακόψαι τὸ κακὸν δυναμένων ἐπὶ νοῦν λάβοι, ὥστε τὸ ἐκ τῆς συμπλοκῆς ἀποτέλεσμα τοῦ φόνου εἰς ἔργον αἱρέσεως, καὶ οὐκ εἰς ἀποτυχίαν ἀνάγεται. Οἱ δὲ ἀκούσιοι φανερὰ ἔχουσι τὰ γνωρίσματα, ὅταν τις πρὸς ἕτερόν τι τὴν σπουδὴν ἔχων, ἐξ ἀποτυχίας τι τῶν ἀνηκέστων δράσῃ. Ἐπὶ τούτων τοίνυν, ὁ μὲν ἑκούσιος φόνος εἰς τριπλασίονα χρόνον παρατείνεται τοῖς δι' ἐπιστροφῆς θεραπευομένοις τὸ ἀκούσιον ἄγος. Τρὶς ἐννέα γάρ εἰσιν ἑνιαυτοί, καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἐννάδος τῶν ἐτῶν ὁρισθείσης, ὥστε ἐν μὲν τῷ παντελεῖ ἀφορισμῷ ἐννεαετῆ χρόνον διαγενέσθαι ἀπειργόμενον τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλα δὲ τοσαῦτα ἔτη ἐν τῇ ἀκροάσει παραμεῖναι, μόνον τῆς τῶν διδασκάλων καὶ τῆς τῶν Γραφῶν ἀκροάσεως ἀξιούμενον, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἐννάδι μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἐν ἐπιστροφῇ προσευχόμενον, οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν μετουσίαν τοῦ Ἁγιάσματος. Δηλονότι καὶ ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἡ αὐτὴ παρατήρησις ἔσται παρὰ τοῦ οἰκονομοῦντος τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς τὸν λόγον τῆς ἐπιστροφῆς συντμηθήσεται αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ ἐπιτιμίου παράτασις, ὥστε, ἀντὶ ἐννέα ἐτῶν ἑφ' ἑκάστῳ βαθμῷ, ἢ ὀκτώ, ἢ ἑπτά, ἢ ἕξ, ἢ πέντε μόνα γενέσθαι, εἴπερ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιστροφῆς νικήσῃ τὸν χρόνον, ὑπερβάλλοι τῇ σπουδῇ τῆς διορθώσεως τοὺς ἐν τῇ μακρᾷ προθεσμίᾳ ῥᾳθυμότερον ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν κηλίδων καθαίροντας. Τὸ δὲ ἀκούσιον ἄγος, συγγνωστὸν μέν, οὐ μὴν ἐπαινετὸν ἐκρίθη. Τοῦτο δὲ εἶπον, ὥστε δῆλον γενέσθαι ὅτι, κἂν ἀκουσίως τις γένηται ἐν τῷ τοῦ φόνου μιάσματι, ὡς ἤδη βέβηλον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἄγους γινόμενον, ἀπόβλητον ὁ Κανὼν ἱερατικῆς χάριτος ἀπεφήνατο. Ὅσος δέ ἐστιν ἐπὶ τῇ ψιλῇ πορνείᾳ τοῦ καθαρσίου ὁ χρόνος, τοσοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν ἀκουσίως πεφονευκότων ἐδοκιμάσθη καλῶς ἔχειν, δηλαδὴ καὶ ἐν τούτοις τῆς προαιρέσεως τοῦ μετανοοῦντος δοκιμαζομένης· ὥστε εἰ ἀξιόπιστος γένοιτο ἡ ἐπιστροφὴ, μὴ παραφυλαχθῆναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ συντομίαν ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκατάστασιν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν. Εἰ δέ τις μὲν μὴ πληρώσας τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν Κανόνων ἀφωρισμένον, ἐξοδεύοι τοῦ βίου, κελεύει ἡ τῶν Πατέρων φιλανθρωπία, μετασχόντα τῶν Ἁγιασμάτων, μὴ κενὸν τοῦ ἐφοδίου πρὸς τὴν ἐσχάτην ἐκείνην καὶ μακρὰν ἀποδημίαν ἐκπεμφθῆναι. Εἰ δὲ μετασχὼν τοῦ Ἁγιάσματος, πάλιν εἰς τὴν ζωὴν ἐπανέλθοι, ἀναμένειν τὸν τεταγμένον χρόνον, ἐν ἐκείνῳ τῷ βαθμῷ γενόμενον, ἐν ᾧ ἦν πρὸ τῆς κατὰ ἀνάγκην αὐτῷ δοθείσης Κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Περὶ τῶν ἐπιτιμίων τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ τρίτου, ἤτοι τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, λέγων ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἁμαρτήματα ὁποῦ γεννῶνται ἀπὸ τὸ θυμικὸν μέρος, οἱ Πατέρες δὲν ἔκριναν εὔλογον νὰ τὰ λεπτολογήσουν πολύ, καὶ ἀκολούθως τόσον πολλὰ δὲν ἐσπούδασαν νὰ τὰ ἰατρεύσουν μὲ ἐπιτίμια (καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἡ ἁγία Γραφὴ ἐμποδίζει, ὄχι μόνον καὶ τὸ ψιλὸν κτύπημα, ἀλλὰ καὶ κάθε λοιδορίαν καὶ βλασφημίαν, καὶ ὅ,τι ἄλλο τοιοῦτο γέννημα τοῦ θυμοῦ), ἀλλὰ μόνον τὸν φόνον ἱκανοποίησαν. Διαιρεῖται δὲ ὁ φόνος εἰς δύω, καὶ ἄλλος μὲν εἶναι θελληματικὸς καὶ ἑκούσιος, ἄλλος δὲ ἀκούσιος καὶ χωρὶς θελήματος. Καὶ θελληματικὸς μὲν φόνος εἶναι ἐκεῖνος, ὅταν φονεύσῃ τινὰς μὲ μελέτην καὶ προετοιμασίαν, θελληματικὸς φόνος ἀκόμη εἶναι καὶ ὅταν τινὰς μαχόμενος μὲ ἄλλον, καὶ κτυπῶντας καὶ κτυπούμενος, δώσῃ εἰς κανένα καίριον καὶ κινδυνώδες μέρος θανατηφόρον βάρεμα· διότι ἐκεῖνος ὁποῦ μίαν φορὰν κυριευθῇ ἀπὸ τὸν θυμὸν, δὲν συλλογίζεται πλέον οὔτε κινδυνώδες μέρος, οὔτε ἀκίνδυνον· ὅθεν καὶ ὁ ἐκ τῆς τοιαύτης μάχης γεννηθεὶς φόνος, προκριτικὸς καὶ θελληματικὸς εἶναι, καὶ ὄχι ἀκούσιος. Τοῦ δὲ ἀκουσίου φόνου σημάδια εἶναι, ὅταν ἄλλο τι σπουδάζωντας νὰ κάμῃ τινὰς, τύχῃ, χωρὶς νὰ θέλῃ καὶ κάμῃ φόνον· καθὼς, λόγου χάριν, ἐὰν ρίπτοντας τινὰς πέτραν εἰς δένδρον διὰ νὰ τινάξῃ τὸν καρπὸν, τύχῃ καὶ ἀπεράσῃ ἄνθρωπος ἐκεῖθεν καὶ τὸν φονεύσῃ. Λοιπὸν ὁ θελληματικῶς φονεύσας, εἰς τρεῖς ἐννέα, ἤτοι εἰς εἴκοσι ἑπτὰ χρόνους κανονίζεται, ἐννέα μὲν χρόνους μὲ τοὺς προσκλαίοντας, ἔξω τῆς θύρας τοῦ Νάρθηκος στεκόμενος, ἐννέα δὲ μὲ τοὺς ἀκροωμένους τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ἐννέα μὲ τοὺς ὑποπίπτοντας, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Πλὴν ὁ Πνευματικὸς ἰατρὸς κατὰ τὴν πρόθυμον μετάνοιαν τοῦ φονεύσαντος, ἔτσι πρέπει νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ τοὺς χρόνους τοῦ τοιούτου ἐπιτιμίου, ὥστε ὁποῦ τοὺς ἐννέα χρόνους τῆς κάθε τάξεως, τῆς προσκλαύσεως δηλαδὴ καὶ ἀκροάσεως καὶ ὑποπτώσεως, νὰ συντέμνῃ εἰς ὀκτὼ, ἢ ἑπτὰ, ἢ ἕξη, ἢ καὶ πέντε μόνον, ἂν ὁ φονεύσας δηλαδὴ μὲ τὸ μέγεθος τῆς μετανοίας του νικᾷ τὴν πολυκαιρίαν τῶν ἐπιτιμίων, καὶ ὀλιγοχρονιώτερα κανονιζόμενος, κάμνῃ καρποὺς τῆς μετανοίας περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς πολυχρονιώτερα κανονιζομένους. Ὁ δὲ ἀκουσίως φονεύσας συγγνωστὸς μὲν εἶναι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐπαινετός. Ἀπόβλητος ὅμως ὁ τοιοῦτος καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην ἐστὶ (ἤτοι ὁποιος φονεύσῃ, κἂν στανικῶς καὶ ἀκουσίως, λαϊκὸς μὲν ὢν, οὐ γίνεται Ἱερεὺς, Ἱερεὺς δὲ ὤν, καθαιρεῖται) καὶ ἐννέα χρόνους κατὰ τὸν πόρνον κανο-

νίζεται. Ἐὰν δὲ καὶ τούτου ἡ μετάνοια ᾖναι γνησία καὶ πρόθυμος, ὀλιγοχρονιώτερα θέλει κανονίσει αὐτὸν ὁ Πνευματικός, καὶ συντομώτερα θέλει συγχωρήσει εἰς αὐτὸν νὰ μεταλάβῃ. Σημείωσαι ὅμως, ὅτι, ἂν τινας ἐκ τῶν μετανοούντων κινδυνεύῃ νὰ ἀποθάνῃ, πρὸ τοῦ νὰ τελειώσῃ τοὺς χρόνους τοῦ Κανόνος του, οὗτος συγχωρεῖται ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν Πατέρων νὰ μεταλαμβάνῃ, διὰ νὰ μὴ μείνῃ ἔρημος ἀπὸ τὸ ἐφόδιον τῶν Μυστηρίων, τὸ ὁποῖον μεγάλως συμβάλλει πρὸς τὸ μακρὸν ἐκεῖνο διὰ τοῦ θανάτου ταξείδιον. Εἰ δὲ πάλιν ὑγιάνῃ, νὰ μενῃ ἀκοινώνητος, ἀκολουθῶν τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου, ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ τοὺς ἄφησε πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃ. Ὅρα τὸν ξς'. Ἀποστολικόν, τὸν ιβ'. καὶ ιγ'. τῆς ά. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ Ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῆς εἰδωλολατρείας (οὕτω γὰρ ὀνομάζει τὴν πλεονεξίαν ὁ θεῖος Ἀπόστολος), οὐκ οἶδ' ὅπως ἀθεράπευτον ὑπὸ τῶν Πατέρων ἡμῶν παρώφθη, καίτοιγε δοκεῖ τὸ τοιοῦτον κακὸν τῆς τριττῆς ἐν τῇ ψυχῇ καταστάσεως πάθος εἶναι. [Κολασ. γ'. 5]. Καὶ γὰρ ὁ λογισμὸς τῆς τοῦ καλοῦ κρίσεως ἁμαρτάνων, ἐν τῇ ὕλῃ τὸ καλὸν εἶναι φαντάζεται οὐ πρὸς τὸ ἄϋλον ἀναβλέπων κάλλος καὶ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὰ κάτω ρεῖ, τοῦ ἀληθοῦς ὀρεκτοῦ ἀπορρέουσα, καὶ ἡ φιλόνεικός τε καὶ θυμώδης διάθεσις πολλὰς ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας τὰς ἀφορμὰς λαμβάνει, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν συμφωνεῖ ἡ τοιαύτη νόσος τῷ Ἀποστολικῷ τῆς πλεονεξίας ὅρῳ. Ὁ γὰρ θεῖος Ἀπόστολος οὐ μόνον αὐτὴν «εἰδωλολατρίαν, ἀλλὰ καὶ ρίζαν πάντων τῶν κακῶν» ἀπεφήνατο [Α'. Τιμοθ. ς'. 10]. Καὶ ὅμως τὸ τοιοῦτον εἶδος παρώφθη τῆς νόσου ἀνεπίσκεπτόν τε καὶ ἀτημέλητον· διὸ καὶ πλεονάζει κατὰ τὰς Ἐκκλησίας τὸ τοιοῦτον ἀρρώστημα, καὶ οὐδεὶς τοὺς ἐπὶ τὸν Κλῆρον ἀγομένους περιεργάζεται, μήπως τῷ τοιούτῳ εἴδει τῆς εἰδωλατρείας κατεμιάνθησαν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων διὰ τὸ παρεῖσθαι τοῖς Πατράσιν ἡμῶν ἀρκεῖν ἡγούμεθα τῷ δημοσίῳ τῆς διδασκαλίας λόγῳ, ὅπως ἂν οἷόν τε ᾖ, θεραπεύειν, ὥσπερ τινὰ πληθωρικὰ τὰς πλεονεκτικὰς ἀρρωστίας διὰ τοῦ λόγου καθαίροντες. Μόνην δὲ τὴν κλοπήν, καὶ τὴν τυμβωρυχίαν, καὶ τὴν ἱεροσυλίαν, πάθος νομίζομεν διὰ τὸ οὕτως ἐκ τῆς τῶν Πατέρων ἀκολουθίας τὴν παράδοσιν ἡμῶν περὶ τούτων γενέσθαι καί τοι παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ὁ πλεονασμός, καὶ ὁ τόκος τῶν ἀπειρημένων ἐστὶ, καὶ τὸ ἐκ δυναστείας τινὸς τῇ ἰδίᾳ κτήσει προσαγαγεῖν τὰ ἀλλότρια, κἂν ἐν προσχήματι πραγματείας τὸ τοιοῦτον τύχῃ γινόμενον. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς ἐξουσίαν Κανόνων οὐκ ἀξιόπιστον, τὴν ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένως ἀπηγορευμένων κανονικὴν κρίσιν ἤδη τοῖς εἰρημένοις προσθήσομεν. Διήρηται δὲ ἡ κλοπὴ εἴς τε λῃστείαν, καὶ εἰς τοιχωρυχίαν· καὶ εἰς μὲν ἑπ' ἀμφοτέρων σκοπὸς, ἡ τῶν ἀλλοτρίων ἀφαίρεσις, πολλὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἡ πρὸς ἀλλήλους ἐστὶ διαφορά. Ὁ μὲν γὰρ λῃστὴς καὶ τὴν μιαιφονίαν εἰς συμμαχίαν τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνει, πρὸς αὐτὸ τοῦτο παρασκευαζόμενος, καὶ ὅπλοις, καὶ πολυχρίᾳ, καὶ τοῖς ἐπικαίροις τῶν τόπων, ὥστε τὸν τοιοῦτον τῷ κρίματι τῶν ἀνδροφόνων ὑπάγεσθαι, εἰ διὰ μεταμελείας ἑαυτὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐπαναγάγῃ, ὁ δὲ δ' ὑφαιρέσεως λανθανούσης σφετεριζόμενος τὸ ἀλλότριον, εἶτα δι' ἐξαγορεύσεως τὸ πλημμέλημα ἑαυτοῦ τῷ Ἱερεῖ φανερώσας, τῇ περὶ τὸ ἐναντίον τοῦ πάθους σπουδῇ, θεραπεύσει τὴν ἀρρωστίαν. Λέγω δὲ, διὰ τοῦ τὰ προσόντα παρέχειν τοῖς πένησιν, ἵνα τῷ προέσθαι, ἃ ἔχει φανερῶς γένηται καθαρεύων τῆς κατὰ πλεονεξίαν νόσου. Εἰ δὲ μηδὲν ἔχει, μόνον δὲ τὸ σῶμα ἔχει, κελεύει ὁ Ἀπόστολος διὰ τοῦ σωματικοῦ κόπου τὸ τοιοῦτον ἐξιάσασθαι πάθος. Ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως «ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν, ἵνα ἔχει μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι» [Ἐφεσ. δ'. 28].

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ εἶπεν ὁ Ἅγιος τὰ ἐπιτίμια τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ κάθε μέρους ξεχωριστὰ τῆς ψυχῆς, τώρα λέγει καὶ περὶ πλεονεξίας, τῆς καὶ εἰδωλολατρείας ὀνομαζομένης ὑπὸ τοῦ Παύλου, ἥτις θεωρεῖται καὶ εἰς τὰ τρία μέρη ὁμοῦ τῆς ψυχῆς. Θεωρεῖται εἰς τὸ λογιστικὸν, διατὶ ὁ λογισμὸς, μὴ κρίνωντας ποῖον εἶναι τὸ ἀληθινὸν καλὸν, μηδὲ βλέπων πρὸς τὸ ἄϋλον κάλλος, τὴν ὕλην τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου νομίζει πῶς εἶναι τὸ ὄντως καλόν. Θεωρεῖται εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν, διατὶ ἡ ἐπιθυμία δίδεται πρὸς τὰ γήϊνα κέρδη, καὶ ἀφίνει τὸ ὄντως ἐπιθυμητὸν, τὸν Θεὸν δηλαδή. Θεωρεῖται καὶ εἰς τὸ θυμικὸν, διατὶ ἐξ αἰτίας τῆς πλεονεξίας πολλοὶ θυμοὶ καὶ μάχαι γεννῶνται. Μὲ ἕνα λόγον ὁ Ἀπόστολος ρίζαν ὅλων τῶν κακῶν τὴν πλεονεξίαν ὁρίσας σύμφωνον, καὶ ἁρμόδιον τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς μὲ τὸ πρᾶγμα ἀπέδωκε. Δὲν ἠξεύρω ὅμως διὰ τί ἡ τόση μεγάλη κακία ἔμεινεν ἀπὸ τοὺς Πατέρας ἀνεπιτίμητος (1)· διὰ τοῦτο καὶ πλεονάζει εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς, καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς

(1) Διὰ τί ὁ Ἅγιος οὗτος λέγει πῶς ἀφῆκαν ἀνεπιτίμητον τὴν πλεονεξίαν οἱ Πατέρες, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ γ'. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου τὴν ἐπιτιμᾷ; ὅρα τὴν λύσιν ἐκεῖ. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἕτερον εἶδος τῆς εἰδωλολατρείας τὴν πλεονεξίαν ὁ Ἅγιος ὠνόμασεν ἐν ἀρχῇ τοῦ Κανόνος τούτου, ὄχι διατὶ εἶπεν ἀνωτέρω κἀνένα ἄλλο εἶδος αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο δηλοῖ, ὅτι δύω εἶναι τὰ εἴδη τῆς εἰδωλολατρείας· ἓν μὲν αὐτὴ ἡ ἄμεσος καὶ φανερὰ τῶν εἰδώλων προσκύνησις, καὶ ἄλλο δὲ ἡ πλεονεξία

μέλλοντας χειροτονηθῆναι δὲν ἐξετάζεται, ἂν ἐμολύνθη μὲ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς εἰδωλολατρείας. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν πλεονεξίαν, ὡς εἴπομεν, ἀφῆκαν οἱ Πατέρες ἀνεπιτίμητον, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὸ νὰ καθαρίζωμεν τὴν ἀσθένειαν ταύτην μὲ τοὺς ἐπ' Ἐκκλησίας κηρυττομένους λόγους, ὡσὰν τόσα πληθωρικὰ πάθη (πληθώρα δὲ λέγεται κατὰ τοὺς ἰατροὺς, ὅταν πληθύνῃ κἀνένας ἀπὸ τοὺς τέσσαρας χυμοὺς τοῦ σώματος, οἷον, ἡ ξανθὴ χολὴ, τὸ φλέγμα, τὸ αἷμα καὶ ἡ μέλαινα χολὴ, καὶ ἀκολούθως πληθωρικὰ πάθη λέγονται αἱ ἐκ τοῦ τοιούτου πληθυσμοῦ ἀκολουθοῦσαι ἀσθένειαι)· ἐπιτιμῶμεν δὲ μόνον τὴν κλεψίαν, τὸ ἄνοιγμα τῶν τάφων καὶ τὴν ἱεροσυλίαν, διατὶ καὶ οἱ Πατέρες αὐτὰ ἐπετίμησαν. Καὶ μ' ὅλον ὁποῦ καὶ ὁ πλεονασμὸς, ἤτοι τὸ νὰ παίρνῃ τινὰς περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι εἶδος ἄλλο δώσῃ, ἔξω ἀπὸ τὰ ἄσπρα, καὶ τὸ διάφορον τῶν ἄσπρων, καὶ τὸ νὰ ἁρπάζῃ τινὰς δυναστικῶς τὰ ξένα πράγματα, κἂν καὶ εἰς σχῆμα πραγματείας τὴν ἁρπαγὴν ταύτην μεταχειρίζεται, ταῦτα, λέγω, πάντα εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τὴν θείαν Γραφὴν (1). Καὶ ἡμεῖς ἠθέλαμεν τὰ ἐπιτιμήσει μὲ Κανόνα, ἂν ἡμεῖς μόνοι εἴχομεν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκθέσωμεν Κανόνα (τῆς Συνόδου γὰρ τοῦτο, καὶ ὄρα εἰς τὰ προλεγόμενα ἐν γένει περὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων), ὅθεν λέγομεν μόνον τὸ παρὰ τῶν Πατέρων κανονικὸν ἐπιτίμιον τῶν εἰρημενων τριῶν ἁμαρτιῶν. Διαιρεῖται λοιπὸν ἡ κλεψία εἰς ληστείαν, ἤτοι εἰς φανερὰν κλεψίαν καὶ κρυφήν. Καὶ ἕνα μὲν ἔχουν σκοπὸν καὶ αἱ δύω, νὰ πάρουν τὸ ξένον πρᾶγμα διαφέρουν δὲ, καθ' ὃ οἱ μὲν φανεροὶ κλέπται καὶ φόνους εἶναι ἑτοιμασμένοι· νὰ κάμνουν καὶ μὲ ἅρματα καὶ ἀνθρώπους σύρνουν πολλοὺς, καὶ εἰς τοὺς στενοὺς καὶ κινδυνώδεις τόπους παρκμονεύουσι, δι' ὃ καὶ ὡς φονεῖς κανονίζονται ὅταν μετανοήσουν. Ὁ δὲ κρυφὸς κλέπτης, ἐὰν μόνος ἐξομολογηθῇ τὴν κλεψίαν, θέλει κανονισθῇ νὰ δώσῃ τὰ ὑπάρχοντά του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐὰν ἔχῃ, καὶ οὕτω νὰ ἰατρευθῇ (2)· εἰ δὲ ὑπάρχοντα δὲν ἔχει, πρέπει μὲ τὸν κόπον του νὰ δουλεύῃ, καὶ νὰ δίδῃ εἰς τοὺς χρείαν ἔχοντας, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ὁ κλέπτης, πλέον ἂς μὴ κλέπτῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ἂς δουλεύῃ, διὰ νὰ ἔχῃ νὰ δίδῃ εἰς τὸν χρείαν ἔχοντα (3). Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἡ δὲ τυμβωρυχία, καὶ αὕτη διῄρηται εἰς συγγνωστόν τε καὶ ἀσύγγνωστον. Εἰ μὲν γάρ τις τῆς ὁσίας φειδόμενος, καὶ ἄσυλον ἀφεὶς τὸ κεκρυμμένον σῶμα, ὡς μὴ ἀναδειχθῆναι ἡλίῳ τὴν ἀσχημοσύνην τῆς φύσεως λίθοις τισὶ τῶν ἐν τῷ τάφῳ βεβλημένων συγχρήσεται εἰς ἔργου τινὸς κατασκευήν. Ἐπαινετὸν μὲν οὐδὲ τοῦτό ἐστι, πλὴν ἀλλὰ συγγνωστὸν ἐποίησεν ἡ συνήθεια, ὅταν εἰς προτιμότερόν τι καὶ κοινωφελέστερον ἡ τῆς ὕλης μετάθεσις γένηται. Τὸ δὲ διερευνᾶσθαι τὴν κόνιν ἀπὸ τῆς γεωθείσης σαρκὸς καὶ ἀνακινεῖν τὰ ὀστᾶ, ἐλπίδι τοῦ κόσμον τινὰ τῶν συγκατορυχθέντων κερδάναι, τοῦτο τῷ αὐτῷ κρίματι κατεδικάσθη, ᾧ καὶ ἡ ψιλὴ πορνεία, καθὼς ἐν τῷ προλαβόντι διῄρηται λόγῳ, ἐπισκοποῦντος δηλαδὴ τοῦ οἰκονόμου, ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τὴν ἰατρείαν τοῦ θεραπευομένου, ὥστε συντεμεῖν τὴν ἐκ τῶν Κανόνων ὁρισθεῖσαν τοῦ ἐπιτιμίου προθεσμίαν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ δὲ τυμβωρυχία, ἤτοι τὸ ἄνοιγμα τῶν τάφων, εἰς δύω καὶ αὐτὴ διαιρεῖται, ὡς ἡ κλεψία, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, εἰς συγγνωστὴν καὶ ἀσύγγνωστον. Διότι, εἰ μὲν ὁ ἀνοίγων τοὺς τάφους δὲν ξεγυμνόνοι τὸν νεκρὸν, φυλάττωντας τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς νεκροὺς τιμὴν (τοῦτο γὰρ ἡ ὁσία δηλοῖ), ἀλλὰ παίρνει μόνον τοὺς ἐν τῷ τάφῳ εὑρισκομένους λίθους, διὰ νὰ τοὺς βάλῃ τυχὸν ἄλλου, εἰς προτιμοτέρου καὶ κοινωφελεστέρου ἔργου οἰκοδομὴν, ἐπαινετὸν μὲν δὲν εἶναι καὶ τοῦτο, συγγνωστὸν ὅμως τὸ ἔκαμεν ἡ συνήθεια (1). Ἐὰν δὲ ἀνακατόνῃ

ἡ ἔμμεσος καὶ λεληθότως διὰ τῆς προσπαθείας τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου λατρεύουσα τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα.

(1) Τὸν μὲν γὰρ πλεονασμὸν ἐμποδίζει ὁ Κύριος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον λέγων· «Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ». Τὸν δὲ τόκον, ἤτοι τὸ διάφορον, ἐμποδίζει τὸ Δευτερονόμιον, λέγον· «Οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου». Ἡ δὲ ἐν σχήματι πραγματείας ἀδικία καὶ ἁρπαγὴ τοῦ ξένου πράγματος, φαίνεταί μοι νὰ δηλοῦται δι' ἐκείνου τοῦ ψαλμικοῦ· «Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι, αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἅρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε» (Ψαλ. ξα'. 9. 10.)· συντομώτερα δὲ ταῦτα τὰ τρία περιλαμβάνει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ, λέγων περὶ τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ τόκῳ οὐ δώσει, καὶ πλεονασμὸν οὐ λήψεται, καὶ ἐξ ἀδικίας ἀποστρέψει τὴν χεῖρα αὐτοῦ» (Ἰεζεκιὴλ. ιή. 8.)· καθὼς καὶ περὶ τοῦ λοιμοῦ, καὶ ἀδίκου ἀνθρώπου λέγει παρακάτω ὅτι δὲν φυλάττει ταῦτα.

(2) Δικαιοτάτη καὶ πρέπουσα ἰατρεία, νὰ ἰατρεύωνται τὰ ἐναντία μὲ τὰ ἐναντία, κατὰ τοὺς νόμους, καὶ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἰατρῶν. Νὰ δίδῃ τὰ οἰκεῖα ὁ ἁρπάσας τὰ ξένα, καὶ νὰ ὑστερῆται τῶν ἐδικῶν του ὁ πλεονεκτήσας τὰ τῶν ἄλλων.

(3) Ἐὰν ὅμως καὶ αὐτὸς βαστᾷ ἅρματα, καὶ ἕτοιμος ἦναι νὰ τὰ μεταχειρισθῇ ἐναντίον ἐκείνου ὁποῦ ἤθελε τοῦ ἐναντιωθῇ, ὡς ὁ φανερὸς κλέπτης καὶ λῃστὴς πρέπει νὰ κανονίζεται, ὅτι καὶ τὴν ὁμοίαν ἐκείνου ἔχει προαίρεσιν, καθὼς λέγει ὁ Βαλσαμών.

(4) Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος ἐν β.βλ. ζ'. τίτλ. κγ'. λέγει, οἱ ἀπὸ τοὺς τάφους παίρνοντες λίθους, ἢ μάρμαρα, ἢ κίονας, ἢ ἄλλην οἱανδήποτε ὕλην, εἴκοσι νομίσματα χρυσίου πληρόνουν εἰς τὸ δημόσιον, καὶ ὑπόκεινται τῷ τῆς ἱεροσυλίας ἐγκλήματι. Λέων δὲ καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη'. σελ. 129. τοῦ β'. βιβλίου τοῦ Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγουν ὅτι νὰ κόπτωνται τὰ χέρια ἐκείνων ὁποῦ ἐκδύουσι τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς τάφους. Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ καὶ περὶ τῶν

τινὰς τὰ χώματα καὶ τὰ κόκκαλα τοῦ νεκροῦ, διὰ νὰ πάρῃ κἀνένα στολίδι ἢ ροῦχον, ἢ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατεσκευασμένον, τὸ ὁποῖον συνετάφη μὲ τὸν νεκρὸν, οὗτος ὡς πόρνος κανονίζεται, ἤτοι ἐννέα χρόνους. Ὁ δὲ Πνευματικὸς ἰατρὸς ἔχει τὴν ἄδειαν, κατὰ τὴν ζωὴν καὶ μετάνοιαν τοῦ εἰς τοῦτο ἁμαρτήσαντος, νὰ ὁλιγοστεύῃ τοὺς χρόνους τοῦ τοιούτου ἐπιτιμίου. Ὅρα καὶ τὸν ξ'. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἡ δὲ ἱεροσυλία, παρὰ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Γραφῇ οὐδὲν ἐνομίσθη τῆς φονικῆς κατακρίσεως ἀνεκτοτέρα. Ὁμοίως γὰρ, ὅ,τε ἐπὶ φόνῳ ἁλοὺς [Ἰησοῦ ζ'.] καὶ ὁ τὰ ἀνατιθέντα τῷ Θεῷ ἀφελόμενος, τὴν διὰ τῶν λίθων τιμωρίαν ὑπέσχον. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας οὐκ οἶδα πῶς συγκατάβασίς τις ἐγένετο καὶ συμπεριφορὰ, ὥστε ἀνεκτότερον νομισθῆναι τὸ τῆς τοιαύτης νόσου καθάρσιον· ἐν ἐλάττονι γὰρ χρόνῳ παρὰ τὴν μοιχείαν τοῖς τοιούτοις τὸ ἐπιτίμιον διετάξατο ἡ τῶν Πατέρων παράδοσις. Πανταχοῦ δὲ ἐν πλημμελήματος εἴδει καθορᾶν τοῦτο προσήκει πρὸ πάντων, οἵα ἐστὶν ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, καὶ μὴ τὸν χρόνον οἴεσθαι πρὸς θεραπείαν ἀρκεῖν (τίς γὰρ ἂν ἴασις ἐκ τοῦ χρόνου προσγένοιτο;), ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑαυτὸν δι' ἐπιστροφῆς θεραπεύοντος. Ταῦτά σοι, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἐκ τῶν προχείρων συνθέντες, διὰ τὸ δεῖν τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἐπιτάγμασι πείθεσθαι, κατὰ σπουδὴν ἐπεστείλαμεν, σὺ δὲ τὰς συνήθεις ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς τῷ Θεῷ προσάγων, μὴ διαλίπῃς. Χρεωστεῖς γὰρ, ὡς εὐγνώμων υἱὸς, τῷ κατὰ Θεόν σε γεννήσαντι τὴν διὰ τῶν προσευχῶν γηροκομίαν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τὴν κελεύουσαν «τιμᾷν τοὺς γονέας, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς». [Ἔξόδ κ'. 12.] Δῆλον δὲ, ὅτι ὡς σύμβολον ἱερατικὸν δέξῃ τὸ γράμμα, καὶ οὐκ ἀτιμάσεις τὸ ξένιον, κἂν τι μικρότερον τῆς σῆς μεγαλοφυΐας εἴη.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἡ ἱεροσυλία, ἤτοι τὸ νὰ κλέπτῃ τινὰς τὰ ἀφιερωμένα πράγματα εἰς τὸν Θεὸν, κοντὰ μὲν εἰς τὴν παλαιὰν Γραφὴν ἐξίσου μὲ τὸν φόνον ἐπαιδεύετο, διατὶ καὶ ὁ φονεύσας καὶ ὁ ἱερόσυλος (ὡς φαίνεται τοῦτο ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄχαρ, τοῦ κλέψαντος ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεὸν λάφυρα τῆς Ἰεριχὼ, καὶ διὰ τοῦτο λιθοβοληθέντος μὲ ὅλην τὴν οἰκογένειάν του (Ἰησοῦ ζ'. ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ δ'. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ), παρομοίως καὶ οἱ δύω ἐλιθοβολοῦντο. Ἡ δὲ συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας συγκαταβαίνουσα, ἐλαφρότερα τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἐκανόνισεν ἀπὸ τὴν μοιχείαν, καθὼς διετάξατο ἡ τῶν Πατέρων παράδοσις. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἅγιος ἐπιφέρει, ὅτι εἰς κάθε εἶδος ἁμαρτήματος πρέπει ὁ Πνευματικὸς ἰατρὸς νὰ στοχάζεται ὁποία εἶναι ἡ τοῦ μετανοοῦντος διάθεσις, καὶ νὰ μὴ νομίζῃ ὅτι εἶναι ἀρκετὸς πρὸς ἰατρείαν μόνος ὁ χρόνος καὶ ἡ πολυκαιρία τῶν ἐπιτιμίων (ἐπειδὴ ποία ἰατρεία ἠμπορεῖ νὰ προξενηθῇ ἀπὸ μόνην τὴν πολυκαιρίαν τῶν ἐπιτιμίων, ἂν ὁ ἐπιτιμηθεὶς ἁμαρτωλὸς ζῇ ἀμελῶς εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ, καὶ δὲν θέλῃ νὰ διορθωθῇ;), ἀλλὰ νὰ νομίζῃ, ὅτι ἡ τὴν ἰατρείαν προξενοῦσα εἶναι ἡ προαίρεσις καὶ προθυμία τοῦ διὰ μετανοίας ἑαυτὸν ἰατρεύοντος.

νεκρῶν ὁποῦ εὐγαίνουν δεμένοι μετὰ θάνατον, διορίζοντες, ὅτι δύω εἶναι ἡ αἰτίαις ἡ καθολικαῖς τοῦ δεσμοῦ τῶν τοιούτων. Ἡ μία εἶναι φυσικὴ, καὶ ἡ ἄλλη ὑπερφυσική· ἡ φυσικὴ αἰτία τοῦ δεσμοῦ τούτων προέρχεται, ἢ ἀπὸ τὴν κρᾶσιν τῶν σωμάτων· λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι τόση μεγάλη διαφορὰ εὑρίσκεται ἀνάμεσα εἰς τὰς κράσεις, ὅση εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸν σίδηρον καὶ εἰς τὰ φρύγανα. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὅσα σώματα εἶναι δυνατῆς καὶ στερεᾶς κράσεως, ταῦτα συνακολούθως χρειάζονται νὰ εὑρίσκωνται πολλοὺς χρόνους εἰς τὸν τάφον, ἄλλα μὲν πέντε, ἄλλα δὲ καὶ ἑπτὰ, διὰ νὰ διαλύσουν, καὶ ὀγλίγωρα δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἡ τῶν τοιούτων ἀνακομιδή. Προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν, διατὶ ὅσοι ἀποθνήσκουν ἐν καιρῷ χειμῶνος ἢ χιόνων καὶ πάγους, δυσκολώτερα λύονται ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ ἀποθνήσκουν ἐν καιρῷ θέρους καὶ καύματος. Προέρχεται ἀκόμη ὁ δεσμὸς καὶ ἀπὸ τὸν τόπον καὶ τὸ χῶμα τῆς γῆς· διότι καθὼς ἄλλη μὲν γῆ κάμνει εὐκολόβραστα τὰ ὄσπρια, ἄλλη δὲ δυσκολόβραστα, τοιουτοτρόπως καὶ ἄλλη μὲν γῆ εὐκολώτερα διαλύει τὰ σώματα, ἄλλη δὲ δυσκολώτερα. Ἡ δὲ ὑπερφυσικὴ αἰτία τοῦ δεσμοῦ τῶν σωμάτων προέρχεται, ἢ ἀπὸ νόμιμον καὶ δίκαιον καὶ κανονικὸν ἀφορισμὸν Ἀρχιερέως τινὸς, Ἐπισκόπου τυχὸν, ἢ Μητροπολίτου, ἢ Πατριάρχου, ἢ Ἱερέως, ἢ ἀπὸ κάμμιαν ἀδικίαν ὁποῦ ἔκαμεν ὁ ἀποθανὼν, ἢ εἰς ἕνα μερικὸν ἄνθρωπον, ἢ εἰς ὁλόκληρον χωρίον, ἢ χώραν, ἢ πόλιν. Ὅθεν, ἐὰν τύχῃ καὶ εὑγῃ κἀνένας δεδεμένος, οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ κληρονόμοι πρέπει νὰ τὸν μεταθέτουν εἰς ἄλλον τόπον καὶ γῆν, καὶ ἀφ' οὗ ἰδοῦν ὅτι ἀπὸ φυσικὴν αἰτίαν δὲν εἶναι ὁ δεσμὸς, πρέπει νὰ παρακαλοῦν τὸν Ἀρχιερέα, ἢ Μητροπολίτην, ἢ Πατριάρχην ὁποῦ τυχὸν τὸν ἀφώρισαν· ἢ, ἂν ἀπέθανον ἐκεῖνοι, νὰ παρακαλοῦν τοὺς διαδόχους ἐκείνων διὰ νὰ τὸν συγχωρήσουν. Εἰ δὲ καὶ ἔκαμε κάμμιαν ἀδικίαν, πρέπει, ἂν ἔχουν τὸν τρόπον, νὰ τὴν δίδουν ὀπίσω, ἢ ἂν δὲν ἔχουν, νὰ παρακαλοῦν τοὺς ἀδικηθέντας διὰ νὰ συγχωρήσουν τὸν ἀδικήσαντα, καὶ οὕτως ὁ δεσμὸς διαλύεται. Ὅρα καὶ σελ. 206. τῆς κατὰ τοῦ Πάπα ἀρχῆς ἀντιρρήσεως τοῦ Νεκταρίου Ἱεροσολύμων, ἵνα ἰδῇς ἐκεῖ ὅτι τὰ σημάδια τῶν ἀφωρισμένων σωμάτων εἶναι ταῦτα, ἁ. εἶναι ἀδιάλυτα, β'. εἶναι ἄσχημα καὶ δυσειδῆ, γ'. εἶναι δυσώδη καὶ βρωμερὰ, δ'. εἶναι φουσκωμένα ὡς τύμπανα. Ἐγὼ δὲ προσθέτω καὶ ε. ὅτι εἶναι φόβου καὶ φρίκης πρόξενα εἰς τοὺς ὁρῶντας. Καθὼς τὰ ἅγια λείψανα ἔχουσι τὰ ἐναντία τούτων σημάδια· ἐκεῖνα γὰρ ἀδιάφθαρτά εἰσιν, ὡραῖα, εὐώδη, ἐξηραμμένα, ἥμερα καὶ εὐπρόσιτα, ὡσὰν νὰ ἦναι κοιμισμένα. Καὶ πρὸς τούτοις, βρύουσι καὶ διάφορα θαύματα.

ἁμαρτωλοῦ. Τελειώσας δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἅγιος, λέγει εἰς τὸν Λητόϊον, ὅτι νὰ προσεύχεται ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριον, ὡς Πνευματικός του υἱός, καὶ ὅτι νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιστολὴν ὡσὰν ἕνα δῶρον ξένιον οὐχὶ κοσμικὸν, καθὼς ἐσυνείθιζον οἱ πολλοὶ νὰ στέλλουν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ θεῖον, καὶ Ἱερεῦσιν ἁρμόδιον. Ὅρα καὶ τὸν οβ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, σύγχρονος γενόμενος τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ, ὑπ' αὐτοῦ Σασίμων χειροτονεῖται Ἐπίσκοπος, καὶ τὰ Σάσιμα καταλιπὼν, τῆς ἐν Ναζιανζῷ τῇ ἰδίᾳ πατρίδι Ἐκκλησίας τὴν ἐπιμέλειαν ἀνέλαβεν, ὑπακούσας εἰς τὸν πατέρα του Γρηγόριον. Κατὰ δὲ τὸ 378 ἔτος, ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ συστᾶσαν Σύνοδον, ἵνα ἐπιμέλειαν τῶν ὀρθοδόξων ποιήσῃ. Παραιτησάμενος δὲ τὴν παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ προεδρίαν τῆς βασιλευούσης, ἐνώπιον τῆς β'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εἰς Ἀριανζὸν. τὸ πλησίον τῆς (κάκεῖ) Ναζιανζοῦ χωρίον ἦλθε, πολλὰ στιχουργήσας ποιήματα, ἐν ἔτει μὲν ἀπὸ Χριστοῦ 391, τῆς δὲ ἡλικίας αὐτοῦ 91, κατὰ τὸν Φαβρίκιον, τὸν φθαρτὸν καταλύει βίον. Τῶν δὲ συγγραμμάτων αὐτοῦ προτιμοτέρα φαίνεται τῶν ἄλλων ἡ ἐν Παρισίοις ἔκδοσις (1)· ἀγκαλὰ δὲ καὶ ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ Ἁγίου τούτου ἐπεκύρωσεν ὁ β'. τῆς Οἰκουμενικῆς ς'. Συνόδου, ἀλλ' ἐν ταῖς Πανδέκταις ταῦτα μόνα εὑρίσκονται, τὰ διὰ στίχων ἡρωϊκῶν ἐπικυροῦντα ποῖα βιβλία εἶναι δεκτὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ ἡμεῖς ἐδῶ ἐπροσθέσαμεν (2).

Στίχοι ἡρωϊκοὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, περὶ τοῦ ποῖα Βιβλία εἶναι δεκτά.

«Ὅφρα δὲ μὴ ξείνῃσι νόον, κλέπτοιο Βίβλοισι
»Πολλαὶ γὰρ τελέθουσι, παρέγγραπτοι κακότητες,
»Δέχνυσο τοῦτον ἐμοῖο τὸν ἔγκριτον, ὦ φίλ' ἀριθμόν.
»Ἱστορικαὶ μὲν ἔασι βίβλοι, δύο καίδεκα πᾶσαι
»Τῆς ἀρχαιοτέρης Ἑβραϊκῆς σοφίης.
»Πρώτη Γένεσις, εἶτ' Ἔξοδος, Λευϊτικὸν,
»Ἔπειτ' Ἀριθμοὶ, εἶτα Δεύτερος νόμος,
»Ἔπειτ' Ἰησοῦς, καὶ Κριταὶ, Ρουθ ὀγδόη,
»Ἡ δ' ἐννάτη, δεκάτη τε βίβλοι, πράξεις Βασιλειῶν,
»Καὶ Παραλειπόμεναι, ἔσχατον Ἔσδραν ἔχεις.
»Αἱ δὲ στιχηραὶ πέντε, ὧν πρώτη Ἰὼβ,
»Ἔπειτα Δαβὶδ, εἶτα τρεῖς Σολομώντιαι,
»Ἐκκλησιαστὴς, Ἆσμα, καὶ Παροιμίαι,
»Καὶ πένθ' ὁμοίως πνεύματος προφητικοῦ.
»Μία μὲν εἰσὶν εἰς Γραφὴν οἱ δώδεκα,
»Ὡσηὲ, Ἀμώς τε, καὶ Μιχαίας ὁ τρίτος,
»Ἔπειτ' Ἰωὴλ, εἶτ' Ἰωνᾶς καὶ Ἀβδίας,
»Ναούμ τε, Ἀββακούμ τε καὶ Σοφονίας,
»Ἀγγαῖος, εἶτα Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας.
»Μία μὲν ἤδη, δευτέρα δ' Ἡσαΐας.
»Ἔπειθ' ὁ κληθεὶς Ἱερεμίας ἐκ βρέφους,
»Ἔπειτ' Ἰεζεκιὴλ, καὶ Δανιῆλος χάρις.
»Ἀρχαίας μὲν ἔθηκα δύο καὶ εἴκοσι βίβλους,
»Τοῖς τῶν Ἑβραίων γράμμασιν ἀντιθέτους.
»Ἡδη δ' ἀρίθμει καὶ νέου Μυστηρίου.
»Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἑβραίοις θαύματα Χριστοῦ.
»Μάρκος δ' Ἰταλίῃ, Λουκᾶς Ἀχαϊάδι,
»Πᾶσι δ' Ἰωάννης κήρυξ μέγας οὐρανοφοίτης.
»Ἔπειτα Πράξεις τῶν σοφῶν Ἀποστόλων,
»Δέκα δὲ Παύλου, τέσσαρές τ' ἐπιστολαί.
»Ἑπτὰ δὲ καθολικαὶ, ὧν Ἰακώβου μία,
»Δύο δὲ Πέτρου, τρεῖς δ' Ἰωάννου πάλιν.
»Ἰούδα δ' ἐστὶν ἑβδόμη. Πάσας ἔχεις,
»Εἴτι δὲ τούτων ἐκτὸς, οὐκ ἐν γνησίαις (3).

Ἑρμηνεία.

Ταῦτα οὐδὲ ἑρμηνείαν καὶ ἐξήγησιν χρειάζονται. Ἐπειδὴ ὡς εἴπομεν, ἄλλο τι δὲν περιέχουσιν, εἰ μὴ ποῖα βιβλία ὡς γνήσια πρέπει νὰ δεχώμεθα ἀπὸ τὴν παλαιὰν γραφὴν, καὶ ποῖα ἀπὸ τὴν νέαν, διὰ νὰ μὴν ἀπατηθῶμεν καὶ δεχθῶμεν καὶ τὰ νόθα ὡς γνήσια, καὶ ἐκ τούτου βλαβῶμεν ψυχικά. Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ στίχοι

(1) Ὅρα εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς Ὀκτατεύχου, σελ. ιϐ'. περὶ τῶν Ὑπομνηματιστῶν.

(2) Περὶ δὲ τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως αὐτοῦ, ταῦτα λέγει Φιλοστόργιος ὁ Ἀρειανὸς (παρὰ Σουΐδα εἰς τὸ, Ἀπολινάρ.)· «Τῷ μέν γε Ἀπολιναρίῳ τὸ ὑπομνηματικὸν εἶδος τῆς λέξεως, μακρῷ ἄριστα εἶχε, Βασίλειος δὲ πανηγυρίσαι λαμπρότατος ἦν. Τῷ δέ γε Γρηγορίῳ, καὶ παρ' ἀμφοτέροις ἐξεταζομένῳ, μείζω βάσιν εἰς συγγραφὴν εἶχεν ὁ λόγος, καὶ ἦν εἰπεῖν Ἀπολιναρίου μὲν ἀδρότερος, Βασιλείου δὲ σταθερώτερος».

(3) Σημείωσαι, ὅτι ἐν ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος δέχεται ὡς γνησίαν καὶ θεόπνευστον βίβλον καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου. Εἰ δὲ καὶ εἰς τοὺς διὰ Κλήμεντος ἐκδοθέντας Ἀποστολικοὺς Κανόνας μνεία οὐ γίνεται, οὐδὲν θαυμαστόν· διότι καθ' ὃν καιρὸν λέγει ὁ Θεολόγος Ἰωάννης ὅτι ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν ἐν Πάτμῳ, ὄντας ἐξόριστος ἀπὸ τὸν τύραννον Δομετιανὸν, ὁ Κλήμης ἦτο ἐξόριστος ἀπὸ τὸν ἴδιον Δομετιανὸν εἰς τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον, ὅπου καὶ ἐτελεύτησεν· ὅθεν οὔτε ἦν ἔτι ἡ βίβλος Ἀποκάλυψις γεγραμμένη, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Κλήμης ἔγραψε τοὺς Κανόνας.

οὗτοι, εἰς πολλὰ μέρη δὲν εἶναι ὀρθοὶ κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλ' ἡμεῖς ὡς εὕρομεν αὐτοὺς, οὕτως ἐγράψαμεν. Καὶ ὅρα τὸν πέ. Ἀποστολικὸν, ὁποῦ πλατύτερον περὶ τῶν βιβλίων τούτων λέγομεν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἅγιος Ἀμφιλόχιος ἦν ἐπὶ τῶν βασιλέων, Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντος ἐν ἔτει 374, ἀσκήσει δὲ καὶ θείᾳ γνώσει διαλάμπων, Ἐπίσκοπος Ἰκονίου ἐγένετο. Καὶ προστάτης ὑπὲρ τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐχρημάτισε. Παρῆν γὰρ τῇ ἁγίᾳ καὶ Οἰκουμενικῇ β'. Συνόδῳ, εἰς τῶν ἐκεῖσε ἑκατὸν πεντήκοντα Πατέρων ὑπάρχων, καὶ κατὰ Μακεδονίου τοῦ Πνευματομάχου, καὶ τῶν τοῦ Ἀρείου λειψάνων ἀγωνιζόμενος. Διὰ δὲ τοῦ ἀστείου δράματος, ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη πρὸς τὸν Βασιλέα μέγαν Θεοδόσιον, αὐτὸν μὲν ἀσπασάμενος, τὸν δὲ υἱόν του Ἀρκάδιον, νεωστὶ χειροτονηθέντα Βασιλέα, μὴ ἀσπασάμενος, κατὰ τὸν Θεοδώρητον (1) ἢ κατὰ τὸν Σωζόμενον (2). Χαῖρε, τέκνον, εἰπὼν τὸν υἱόν του, σείων τὸ δάκτυλον, ἔπεισε τὸν ῥηθέντα Βασιλέα νὰ γράψῃ νόμον, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ κάμνουσι Συνόδους οἱ αἱρετικοὶ, Ἀρειανοί τε καὶ Μακεδόνιοι, μήτε περὶ οὐσίας καὶ φύσεως Θεοῦ νὰ διαλέγωνται, καὶ ὅποιος τὸν νόμον τοῦτον παραβῇ, νὰ τιμωρῆται (3). Πρὸς τοῦτον τὸν Ἅγιον ἐρωτήσαντα, ἀπέστειλεν ὁ μέγας Βασίλειος τὰ 27 κεφάλαια, τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀγκαλὰ δὲ καὶ ὅλα τὰ συγγράμματα τούτου ἐπεκύρωσεν ὁ β'. τῆς Οἰκουμενικῆς ς', ὅμως ἐπειδὴ μόνα ταῦτα εὑρίσκονται εἰς τὰς Πανδέκτους, τὰ περὶ τῶν γνησίων βιβλίων διορίζοντα, ὧδε καὶ ἡμεῖς αὐτὰ παρεθέσαμεν.

Στίχοι τοῦ Ἁγίου Ἀμφιλοχίου πρὸς Σέλευκον, περὶ τοῦ ποῖα Βιβλία εἶναι δεκτά.

»Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο προσμαθεῖν μάλιστά σοι
»Προσῆκον. Οὐχ ἅπασα βίβλος ἀσφαλὴς,
»Σεμνὸν ὄνομα τῆς Γραφῆς κεκτημένη.
»Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν ἔσθ' ὅτε ψευδώνυμοι
»Βίβλοι, τινὲς μὲν ἔμμεσοι καὶ γείτονες,
»Ὡς ἄν τις εἴποι τοῦ ἀληθείας λόγου.
»Αἱ δ' ἄρα νόθοι τε καὶ λίαν ἐπισφαλεῖς.
»Ὡς τὰ παράσημα καὶ νόθα νομίσματα.
»Ἃ βασιλέως μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ἔχει,
»Κίβδηλα δ' ἐστὶ ταῖς ὕλαις δηλούμενα.
»Τούτου χάριν σοι τῶν θεοπνεύστων ἐρῶν
»Βίβλον ἑκάστην, ὡς δ' ἂν εὐκρινῶς μάθοις.
»Τὰ τῆς παλαιᾶς σοι Διαθήκης ἐρῶ.
»Ἡ Πεντάτευχος τὴν Κτίσιν, εἶτ' Ἔξοδος.
»Λευϊτικόν τε τὴν μέσην ἔχει βίβλον,
»Μεθ' ἣν Ἀριθμοὺς, εἶτα Δεύτερον νόμον.
»Τούτοις Ἰησοῦν προστίθει καὶ τοὺς Κριτάς.
»Ἔπειτα τὴν Ρουθ, Βασιλειῶν δὲ τέσσαρας.
»Βίβλους Παραλειπομένων δέ γε τὰς δύο.
»Ἔσδρας ἐπ' αὐταῖς πρῶτος, εἶθ' ὁ δεύτερος.
»Ἑξῆς στιχηρὰς πέντε βίβλους ἐρῶ.
»Στεφθέντος ἄθλοις, ποικίλων παθῶν Ἰώβ.
»Ψαλμῶν τε βίβλον, ἐμμελὲς ψυχῶν ἄκος.
»Τρεῖς Σολομῶντος τοῦ σοφοῦ Παροιμίας,
»Ἐκκλησιαστὴν, Ἆσμα δ' αὖ τῶν Ἀσμάτων.
»Ταύταις Προφήταις προστίθει τοὺς δώδεκα.
«Ὡσηὲ πρῶτον, εἶτ' Ἀμὼς τὸν δεύτερον.
»Μιχαίαν, Ἰωὴλ, Ἀβδίαν καὶ τὸν τύπον
»Ἰωνᾶ αὐτοῦ τοῦ τριημέρου πάθους·
»Ναοὺμ, μετ' αὐτὸν Ἀββακούμ· εἶτ' ἔννατον
»Σοφονίαν, Ἀγγαῖόν τε καὶ Ζαχαρίαν,
»Δικώνυμόν τε ἄγγελον Μαλαχίαν.
»Μεθ' οὓς Προφήτας μανθάνοις τοὺς τέσσαρας·
»Παρρησιαστὴν τὸν μέγαν Ἡσαΐαν,
»Ἱερεμίαν συμπαθῆ καὶ μυστικὸν,
»Ἰεζεκιὴλ, ἔσχατον δὲ Δανιὴλ,
»Τὸν αὐτὸν ἔργοις καὶ λόγοις σοφώτατον.
»Τούτοις προσεγκρίνουσι τὴν Αἴσθήρ τινες.
»Καινῆς διαθήκης ὥρᾳ μοι βίβλους λέγειν.
»Εὐαγγελιστὰς τέσσαρας δέχου μόνους·
»Ματθαῖον, εἶτα Μάρκον, οἷς Λουκᾶν τρίτον
»Προσθεὶς ἀρίθμει, τὸν Ἰωάννην χρόνῳ
»Τέταρτον, ἀλλὰ πρῶτον ὕψει δογμάτων.
»Βροντῆς γὰρ υἱὸν τοῦτον εἰκότως καλῶ,
»Μέγιστον ἠχήσαντα τῷ Θεῷ λόγῳ.
»Δέχου δὲ βίβλον Λουκᾶ καὶ τὴν δευτέραν,
»Τὴν τῶν καθολικῶν Πράξεων Ἀποστόλων.
»Τὸ σκεῦος ἑξῆς προστίθει τῆς ἐκλογῆς,
»Τὸν τῶν ἐθνῶν κήρυκα καὶ Ἀπόστολον
»Παῦλον, σοφῶς γράψαντα ταῖς Ἐκκλησίαις,
»Ἐπιστολὰς δὶς ἑπτὰ, Ρωμαίοις μίαν.
«Ἡ χρὴ συνάπτειν πρὸς Κορινθίους δύο,
»Τὴν πρὸς Γαλάτας, τήν τε πρὸς Ἐφεσίους·
»Μεθ' ἣν τὴν ἐν Φιλίπποις, τὴν γεγραμμένην
»Κολασσαεῦσι, Θεσσαλονικεῦσι δύο,
»Τιμοθέῳ, Τίτῳ τε καὶ Φιλήμονι
»Μίαν ἑκάστῳ, καὶ πρὸς Ἑβραίους νόθον,
»Οὐκ εὖ λέγοντες, γνησία γὰρ ἡ χάρις
»Εἶεν. Τί λοιπὸν καθολικὰς ἐπιστολὰς,
»Τινὲς μὲν ἑπτὰ φασὶν, οἱ δὲ τρεῖς μόνας;
»Χρῆναι δέχεσθαι τὴν Ἰακώβου μίαν,
»Μίαν τε Πέτρου, τῶν τ' Ἰωάννου μίαν,
»Τινὲς δὲ τὰς τρεῖς, καὶ πρὸς αὐταῖς τὰς δύω,
»Πέτρου δέχονται, τὴν Ἰούδα δ' ἑβδόμην.
»Τὴν δ' Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου πάλιν,
«Τινὲς μὲν ἐγκρίνουσιν, οἱ πλείους δέ γε
»Νόθον λέγουσιν. Οὗτος ἀψευδέστατος
»Κανὼν ἂν εἴη τῶν Θεοπνεύστων Γραφῶν.

(1) Βιβλίῳ ε'. Κεφ. ις'. (2) Βιβλίῳ ζ'. Κεφ. ς'. (3) Σωζόμενος αὐτόθι.

Ἑρμηνεία.

Οὐδὲ ταῦτα ἐξήγησιν χρειάζονται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλο, πάρεξ μία ἀπαρίθμησις τῶν γνησίων καὶ ἀληθῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς νέας Γραφῆς. Φέρει δὲ παράδειγμα εἰς τὴν ἀρχὴν πῶς, καθὼς εἶναι πολλὰ ἄσπρα, ὁποῦ ἔχουσι μὲν τὴν σφραγῖδα τὴν Βασιλικὴν ἐπάνω, δὲν εἶναι δὲ καθαρὰ, ἀλλὰ κίβδηλα καὶ ὑπόχαλκα, ἔτσι καὶ πολλὰ βιβλία, ὀνομάζονται μὲν τῆς Γραφῆς, ὅμως εἶναι νόθα καὶ αἱρετικά. Σημείωσαι, ὅτι καὶ οἱ στίχοι οὗτοι εἰς πολλὰ μέρη δὲν εἶναι ὀρθοὶ κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλὰ καθὼς εὕρομεν αὐτοὺς, κατεγράψαμεν. Ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν. Ὅτι δὲ δύω ἀποκαλύψεις τοῦ Ἰωάννου εὑρίσκονται, ἡ μία γνησία καὶ ἡ ἄλλη νόθος, ὅρα εἰς τὸν ξ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας ἦκμαζεν ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Οὐάλεντος, κατὰ τὸ 372. ἔτος. Διάδοχος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ του Πέτρου γενόμενος, τοῦ ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ἐξορισθέντος διὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, Ἀρχιεπίσκοπος κατέστη τῆς Ἀλεξανδρείας (1) εἰκοστὸς τέταρτος, εἰς τὴν σειρὰν τῶν τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπισκόπων εὑρισκόμενος· ἐγένετο δὲ ἄκρος ὑπερασπιστὴς τοῦ ὁμοουσίου. Ἐν δὲ τῇ β'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, τῇ κατὰ τὸ 381. ἔτος συγκροτηθείσῃ, ἦτο παρὼν ὁ μακάριος, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος Θεότητα ἀνεκήρυξε. Μετὰ δὲ ζ' ἔτη τῆς β'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ, ἀφῆκε διάδοχον τῆς Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον. Συνέγραψε δὲ οὗτος βίους πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἀσκητῶν, μάλιστα δὲ τοῦ ἁββᾶ Ἀπολλὼ (2), ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς κατ' ἐρωταποκρισιν παρόντας Κανόνας, οἵτινες ἐπικυροῦνται ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ τὸν ά. τῆς ζ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὑρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν, καὶ τῷ ά. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν σελ. 352.

Αἱ Ἐρωταποκρίσεις, ἤτοι οἱ ιή. Κανόνες Τιμοθέου, τοῦ ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἑρμηνευόμενοι.

Ἐρώτησις Α'.

Ἐὰν παιδίον κατηχούμενον ὡς ἐτῶν ἑπτὰ, ἢ ἄνθρωπος τέλειος, εὐκαιρήσῃ που, προσφορᾶς γινομένης, καὶ ἀγνοῶν μεταλάβῃ, τί ὀφείλει γίνεσθαι περὶ αὐτοῦ ;

Ἀπόκρισις.

Φωτισθῆναι ὀφείλει· παρὰ Θεοῦ γὰρ κέκληται.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Θεῖος Πατὴρ οὗτος, ἐὰν παιδίον, ἢ καὶ ἄνδρας τέλειος, ἔτι κατηχούμενος ὢν, τύχῃ ἐπιτήδειον καιρὸν, ὅταν εἰς κάμμίαν Ἐκκλησίαν γίνεται λειτουργία, καὶ μεταλάβῃ ὄχι καταφρονῶν, ἀλλὰ μὴ ἠξεύρων ὅτι οἱ κατηχούμενοι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν πρὸ τοῦ Βαπτίσματος, περὶ τούτου, λέγω, ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ βαπτισθῇ ὁ τοιοῦτος, ἐπειδὴ καὶ ἐκαλέσθη εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεόν. Κάλεσμα γὰρ θεϊκὸν φαίνεται νὰ ἦναι, τὸ νὰ μὴ ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τὸν τοιοῦτον οὔτε οἱ παρόντες ἐκεῖσε Χριστιανοὶ, οὔτε αὐτὸς ὁ κοινωνήσας τοῦτον Ἱερεύς· ἴσως δὲ καὶ τὸ νὰ μὴ τὸν καταλάβουν τότε, ὅτι ἦτο κατηχούμενος, καίτοι προτοῦ γινώσκοντες αὐτόν. Ὅρα καὶ τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς ά.

Ἐρώτησις Β'.

Ἐὰν δαιμονιζόμενος κατηχούμενος ᾖ, καὶ θελήσῃ αὐτὸς, ἢ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὀφείλει λαβεῖν, ἢ οὔ, καὶ μάλιστα ἐὰν πρὸς θάνατον ἐστίν ;

(1) Σωκράτης βιβλ. δ'. Κεφ. λς'.

(2) Σωζόμενος βιβλ. ς'. Κεφ. κη'.

Ἀπόκρισις.

Ἐὰν ὁ δαιμονιζόμενος μὴ καθαρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος, οὐ δύναται λαβεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα. Περὶ τὴν ἔξοδον βαπτίζεται.

Ἑρμηνεία.

Ἀγκαλὰ καὶ κάθε ἀβάπτιστος κατηχούμενος ἀκάθαρτος εἶναι, διατὶ ἔχει εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, καὶ πνεῦμα ἔχει πονηρόν, ὁποῦ ἐμφωλεύει μέσα εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ κρυπτῶς εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ἐνεργεῖ, κινοῦν αὐτὸν εἰς ἁμαρτίας (1), κατ' ἐξοχὴς ὅμως τρόπον ἀκάθαρτος λογίζεται ἐκεῖνος ὁ ἀβάπτιστος κατηχούμενος, ὁποῦ καὶ φανερῶς ἐνεργεῖται ἀπὸ δαιμόνιον. Φαίνεται γάρ, ὅτι διὰ προαιρετικὰς ἁμαρτίας του ἔδωκε χώραν εἰς τὸν δαίμονα νὰ τὸν ἐνεργῇ ἔτσι φανερῶς καὶ νὰ τὸν διασπαράσσῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἅγιος οὗτος ἐρωτηθείς, ἂν ἠμπορῇ νὰ βαπτισθῇ ὁ τοιουτοτρόπως φανερὰ δαιμονιζόμενος, ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ, ἕως οὗ νὰ καθαρισθῇ, ἤτοι, ἕως οὗ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν φανερὰν ἐνέργειαν τοῦ δαιμονος· ἕνα μὲν, διατὶ αὐτὸς ἔγινεν αἴτιος, διὰ τῶν προαιρετικῶν ἁμαρτημάτων του, νὰ ἐνεργῇ ἔτσι αὐτὸν ὁ δαίμων, καὶ ἄλλο δὲ, ἵνα μὴ, ἐν ᾧ καιρῷ βαπτίζεται, τύχῃ νὰ δαιμονισθῇ, καὶ ἔξω φρενῶν γενόμενος, δὲν νοῇ νὰ ἀποκρίνεται εἰς τὰς γενομένας ἐν τῷ βαπτίσματι ἐρωτήσεις, καὶ ἀκολούθως δὲν καταλάβῃ τοῦ Μυστηρίου τὴν χάριν καὶ δύναμιν (2). Ἐὰν ὅμως ὁ τοιοῦτος κινδυνεύσῃ νὰ ἀποθάνῃ, λέγει ὁ Ἅγιος, νὰ βαπτίζεται, ἵνα μὴ ἐκβῇ ἀπὸ ταύτην τὴν ζωὴν χωρὶς τὴν σφραγῖδα τοῦ θείου Βαπτίσματος, καὶ ὑστερηθῇ διὰ τοῦτο τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οθ'. Ἀποστολικόν.

Ἐρώτησις Γ'.

Ἐὰν πιστός τις ὤν, δαιμονίζηται, ὀφείλει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων Μυστηρίων ἢ οὔ ;

Ἀπόκρισις.

Ἐὰν μὴ ἐξαγορεύῃ τὸ Μυστήριον, μήτε ἄλλως πως βλασφημῇ, μεταλαμβανέτω, μὴ μέντοι καθ' ἑκάστην· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ κατὰ Κυριακὴν μόνον.

(1) Ὅτι δὲ τὸ πονηρὸν πνεῦμα ἐμφωλεύει εἰς κάθε ἀβάπτιστον, κἂν ἀνὴρ τέλειος ᾖναι, κἂν νήπιον. Α'. δηλοῦται ἀπὸ τὰς εὐχὰς, ὁποῦ ἡ Ἐκκλησία ἀναγινώσκει πρὸ τοῦ Βαπτίσματος εἰς κάθε ἀβάπτιστον κατηχούμενον, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα· Καὶ ἐμφυσᾷ ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ τὸ στόμα, τὸ μέτωπον καὶ τὸ στῆθος, λέγων· «Ἔξελασον (Κύριε ὀηλ.) ἀπὸ αὐτοῦ (τοῦ κατηχουμένου) πᾶν πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα, κεκρυμμένον καὶ ἐμφωλεῦον αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ». Β'. ἀπὸ τὸ ος'. Κεφάλαιον τοῦ Ἁγίου Διαδόχου (σελ. 224. τῆς Φιλοκαλίας). ἐν ᾧ λέγει· «Ἐγὼ ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς τοῦ νοῦ τῆς αἰσθήσεως κατείληφα, ὅτι πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἐξωθεν ἡ χάρις πρὸς τὰ καλὰ προτρέπεται τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ σατανᾶς ἐν τοῖς αὐτῆς ἐμφωλεύει βάθεσιν, ὅλας τὰς τοῦ νοῦ ἀποφράττειν διεξόδους δεξιὰς πειρώμενος. Ἀπὸ δὲ αὐτῆς τῆς ὥρας, ᾗπερ ἀναγεννώμεθα, ἐξωθεν μὲν ὁ δαίμων γίνεται, ἐσωθεν δὲ ἡ χάρις» καὶ Γ'. ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπεν, ὅτι, ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐκβῇ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, πορεύεται εἰς ἀνύδρους τόπους, ζητοῦν ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὑρίσκει (Ματθ. ιβ'. 43). Τοῦτον γὰρ τὸν λόγον ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν περὶ βαπτίσματος λόγον του, ἐννόησε διὰ τὸν κάθε βαπτιζόμενον, ὅτι ἐκβαίνει ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα. Σημείωσαι δὲ ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ ἁγιασθεῖν ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος πολλοὶ δύνανται νὰ βαπτισθοῦν κατὰ τὸν Ἰωὴλ (σελ. ρλ'. τοῦ συνταγματίου τοῦ Χρυσάνθου).

(2) Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει καὶ Γ'. αἰτίαν. Ὅτι διὰ τοῦτο δὲν βαπτίζεται ὁ φανερὰ ἐνεργούμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος, ἕως οὗ νὰ καθαρισθῇ, διατὶ ἔχει νὰ λάβῃ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἔνοικον τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ὅθεν πρέπει νὰ διωχθῇ πρῶτον τὸ ἐναντίον πνεῦμα, καὶ τότε νὰ εἰσέλθῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐπειδὴ, δύω ἐναντίων πνευμάτων δὲν ἠμπορεῖ νὰ ᾖναι δεκτὸς ἕνας καὶ ὁ αὐτός. Διότι ἀνίσως, ὡς εἴπομεν, ᾖναι τὸ ἐμφωλεῦον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀβαπτίστου πνεῦμα πονηρὸν, καὶ κρυπτῶς ἐνεργοῦν, πρέπει πρῶτον νὰ ἐκβῇ (καὶ διὰ τοῦτο ἀναγινώσκονται πρὸς αὐτὸν οἱ πρὸ τοῦ Βαπτίσματος ἀφορκισμοὶ), πόσῳ μᾶλλον πρέπει πρῶτον νὰ ἐκβῇ τὸ καὶ φανερῶς ἐνεργοῦν; Ὅτι δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ψυχὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρίσκωνται καὶ ἡ χάρις καὶ ὁ πονηρὸς, ὁ προρρηθεὶς Ἅγιος Διάδοχος ἀποδεικνύει ἀπὸ τοῦ ος'. Κεφαλαίου, ἕως τοῦ πη'. (αὐτόθ. παρὰ τῇ Φιλοκαλίᾳ)· εἰ δὲ καὶ ὁ Ἅγιος Μακάριος λέγει, ὅτι δύο πρόσωπα εὑρίσκονται εἰς τὴν ψυχὴν, κακίας καὶ ἀρετῆς, καὶ κατὰ τοῦτο φαίνονται ἐναντίοι πρὸς ἀλλήλους οἱ δύω Πατέρες, ἀλλ' ἴσως συμβιβάζονται. καθ' ὃ, ἐν ἑνὶ μὲν καὶ τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὰ δύο εὑρίσκονται, ὡς εἶπεν ὁ θεῖος Μακάριος, κατ' ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο δὲ μέρος, ἤτοι ἡ μὲν χάρις εὑρίσκεται εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μετὰ τὸ βάπτισμα, ὁ δὲ πονηρὸς, περὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἁπλῶς εἰς τὸ σῶμα. καπνίζων τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ὑγρότητος τοῦ σώματος, καὶ τοῦτο κατὰ θείαν συγχώρησιν, πρὸς δοκιμὴν τοῦ αὐτεξουσίου καὶ γύμνασιν, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Διάδοχος (αὐτόθι). Σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ ἴδιος οὗτος Ἅγιος τὸν μὲν κατὰ καιροὺς δαιμονιζόμενον, πιστὸν καὶ μὴ βλασφημοῦντα τὸ Μυστήριον, συγχωρεῖ νὰ μεταλαμβάνῃ ἐν τῷ Γ'. Κανόνι, ὅταν δὲν ἐνεργῆται ὑπὸ τοῦ δαίμονος· οὐδὲν δὲ τοιοῦτο λέγει νὰ γίνεται καὶ εἰς τὸν ἀβάπτιστον κατηχούμενον ὁποῦ δαιμονίζεται, ἂν καὶ οὗτος ὀηλ. μὲ διακοπὴν δαιμονιζόμενος, ἠμπορῇ νὰ βαπτισθῇ, ὅταν δὲν δαιμονίζεται, ἢ ὄχι.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἂν πρέπῃ ὁ δαιμονιζόμενος νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὅτι νὰ μεταλαμβάνῃ, ναί, ὄχι ὅμως καθ' ἑκάστην ἡμέραν (1), ἀλλὰ μόνον εἰς κάθε Κυριακήν, κατὰ τὸν Ἀριστηνὸν καὶ τὸν Ἀρμενόπουλον (τμῆμ. ἑ. ἐπιγραφ. β΄. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων), ἢ (κατ' ἄλλους) κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους. ὁποῦ δὲν δαιμονίζεται (2), καὶ ἀνίσως ἐν τῷ καιρῷ ὁποῦ σωφρονεῖ, δὲν βλασφημῇ τὰ θεῖα Μυστήρια, μηδὲ ἐξαγορεύῃ αὐτὰ, ἤτοι φανερόνῃ τυχὸν, ὅτι αὐτὰ εἶναι ψωμὶ καὶ κρασὶ κοινὸν, μὴ πιστεύων ὅτι ἀληθῶς εἶναι Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. ὥστε, περὶ δαιμονιζομένου ἐδῶ λέγει ὁ Ἅγιος, ὁποῦ δὲν ἐνεργεῖται συνεχῶς, ἀλλὰ πότε καὶ πότε, εἰς διαστήματα καιροῦ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν, ἑρμηνεύοντας τὸν οθ΄. Ἀποστολικὸν, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

Ἐρώτησις Δ΄.

Ἐάν τις κατηχούμενος, ὢν ἀσθενὴς, γένηται ἐκ φρενὸς, καὶ μὴ δύναται αὐτὸς ὁμολογῆσαι τὴν πίστιν, καὶ παρακαλῶσιν οἱ ἴδιοι αὐτοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἕως ζῇ, ὀφείλει λαβεῖν, ἢ οὔ ;

Ἀπόκρισις.

Ὀφείλει λαβεῖν, ἐὰν μὴ ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου πειράζηται.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, ἀνίσως πρέπῃ νὰ βαπτισθῇ τινὰς κατηχούμενος, ὅστις ἀσθενήσῃ τόσον, ὥστε ὁποῦ, ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν νὰ ἐκβῇ ἔξω ἀπὸ τὸν νοῦν του (καθὼς ἀκολουθεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς ἔχοντας λοιμικὴν), καὶ δὲν δύναται αὐτὸς μόνος του νὰ ἀποκριθῇ τὰς συνήθεις ἀποκρίσεις τοῦ βαπτίσματος, οἱ δὲ συγγενεῖς αὐτοῦ, βλέποντες αὐτὸν οὕτω, παρακαλοῦσι διὰ νὰ βαπτισθῇ, ἐπειδὴ, ἂν καὶ τότε, διὰ τὴν ἀσθένειαν, δὲν ἠμπορῇ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πίστιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὸ βάπτισμα, ἀλλ' ὅμως μὲ τὸ νὰ ἔγινε προλαβὼν κατηχούμενος, ἔδειξε μὲ τοῦτο, ὅτι θέλει καὶ ἀγαπᾷ τὴν τῶν Χριστιανῶν πίστιν καὶ τὸ Βάπτισμα προαιρετικῶς, καὶ μάλιστα ὅταν πρὸ τῆς ἀσθενείας ἐζήτει τὸ βάπτισμα, διά τινας ὅμως αἰτίας ἀνέβαλεν αὐτὸ, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς ἐν τῇ ἑρμ. τοῦ νϐ΄. τῆς Καρθαγ. Πλὴν ἀνίσως ἀπὸ δαιμόνιον ἐνεργούμενος, ἐκβῆκεν ἔξω φρενῶν, νὰ μὴ βαπτίζεται, ἕως οὗ νὰ καθαρισθῇ, ὡς προείπομεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οθ΄. Ἀποστολικὸν, καὶ ιϐ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Ἐρώτησις Ε΄.

Ἐὰν γυνὴ συγγένηται μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὴν νύκτα, ἤγουν, ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ γένηται σύναξις, ὀφείλουσι μεταλαβεῖν, ἢ οὔ ;

Ἀπόκρισις.

Οὐκ ὀφείλουσι, τοῦ Ἀποστόλου βοῶντος, «Μὴ ἀποστερῆτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν». [ά. Κορ. ζ΄. 5].

Ἑρμηνεία.

Πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα, ἀνίσως πρέπῃ νὰ λάβῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, τὸ πρωὶ γινομένης λειτουργίας, τὸ ἀνδρόγυνον ὁποῦ σμίξῃ σαρκικῶς κατὰ τὴν ἀμέσως περασμένην νύκτα, ἀπεκρίθη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ (3)· καὶ φέρει εἰς μαρτυρίαν τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου, ὁποῦ παραγγέλ-

(1) Ὅρα τὸν θ΄. Κανόνα τῶν Ἀποστόλων.

(2) Ὅρα καὶ σελ. 1046. τοῦ Εὐεργετινοῦ, ὁποῦ λέγει ὁ Ἀββᾶς Κασσιανὸς, ὅτι ἡ Ἁγία Κοινωνία ἐδίδετο εἰς τοὺς δαιμονιζομένους, καὶ δὲν ἐμποδίσθη ποτὲ αὕτη ἀπὸ αὐτοὺς παρὰ τῶν παλαιῶν Γερόντων, καὶ ὅτι δὲν δίδεται εἰς τροφὴν τοῦ δαίμονος τὰ Ἅγια, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς καθαρισμὸν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ εἰς κατάφλεξιν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τοῦ ἐγκαθημένου εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι, ἂν ἐμποδίζωμεν τὴν Κοινωνίαν ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους, δίδομεν ἄδειαν εἰς τὸν δαίμονα συχνότερα καὶ βαρύτερα νὰ τοὺς ἐνεργῇ, ὡς στερουμένους τῆς ἐκ τῆς θείας Κοινωνίας διδομένης τοῦ Θεοῦ βοηθείας.

(3) Τὸ ὀλιγώτερον γὰρ τρεῖς ἡμέρας πρέπει νὰ ἀπέχουν, πρὸ τῆς σαρκικῆς μίξεως, τὰ νόμιμα ἀνδρόγυνα, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ ὅρα τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ΄. τῆς ς΄.

λει εἰς τὰ ἀνδρόγυνα νὰ μὴ ἀποστεροῦν τὸ ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν σαρκικὴν μίξιν, πάρεξ μὲ συμφωνίαν καὶ τῶν δύω μερῶν, τότε δὲ μόνον νὰ μὴ σμίγουν, ὅταν γίνεται ἱερὰ λειτουργία, τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακήν, καὶ ἁπλῶς ὅλας τὰς ἑορτάς, διὰ νὰ μεταλάβουν (ἔτσι γὰρ ἑρμηνεύουσι τὸ, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ, τόσον ὁ ιγ'. τοῦ ἰδίου τούτου Ἁγίου, ὅσον καὶ ὁ τρίτος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, οὓς καὶ ἀνάγνωθι), καὶ πάλιν νὰ σμίγουν σαρκικῶς, καὶ τοῦτο νὰ κάμνουν διὰ τὴν ἀκράτητόν τους ἐπιθυμίαν, διὰ νὰ μὴ πειράζῃ αὐτοὺς ὁ σατανᾶς, παρακινῶν αὐτοὺς νὰ πορνεύουν καὶ νὰ μοιχεύουν εἰς ξένας γυναῖκας καὶ ξένους ἄνδρας.

Ἐρώτησις ς'.

Ἐὰν γυνὴ κατηχουμένη δέδωκε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἵνα φωτισθῇ, καὶ περὶ τὴν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος αὐτῆς γέγονεν αὐτῇ τὰ κατ' ἔθος τῶν γυναικείων, ὀφείλει φωτισθῆναι αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ὑπερθέσθαι, καὶ πόσον ὑπερθέσθαι;

Ἀπόκρισις.

Ὑπερθέσθαι ὀφείλει, ἕως οὗ καθαρισθῇ.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι οἱ κατηχούμενοι ἢ κατηχούμεναι, ὁποῦ ἔμελλον νὰ βαπτισθοῦν, πρὸ ἡμερῶν ἀπεγράφοντο κατ' ὄνομα ἀπὸ τοὺς ἐπιστάτας τῶν Ἐκκλησιῶν, οἵτινες καὶ ὠνομάζοντο φωτιζόμενοι καὶ ἐκλεκτοὶ (καὶ ὅρα τὸν ιδ'. τῆς ἁ.). Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τότε προετοιμάζοντο εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα μὲ περισσότερον πόθον καὶ ἀγῶνα, ἀπὸ ὅσον ἔκαμναν εἰς τὸν ἄλλον καιρόν, ὁποῦ ἦσαν κατηχούμενοι. Τούτων οὕτως εἰρημένων, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος, ὅτι, ἀνίσως γυνή τις κατηχουμένη ἀπογράψῃ τοιουτοτρόπως τὸ ὄνομά της καὶ ἑτοιμάζεται εἰς τὸ Βάπτισμα, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁποῦ μέλλει νὰ βαπτισθῇ, καὶ ἔλθουν τὰ συνήθη καὶ γυναικεῖά της, νὰ μὴ βαπτίζεται ἡ τοιαύτη, ἀλλὰ νὰ ἀναβάλῃ τὸν καιρόν, ἕως οὗ νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ αὐτά. Ὅρα καὶ τὸν β'. τοῦ Διονυσίου.

Ἐρώτησις Ζ'.

Ἐὰν γυνὴ ἴδῃ τὰ κατ' ἔθος τῶν γυναικείων αὐτῆς, ὀφείλει προσέρχεσθαι τοῖς Μυστηρίοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις.

Οὐκ ὀφείλει, ἕως οὗ καθαρισθῇ.

Ἑρμηνεία.

Ὁμοίως καὶ μὲ τὸν ἀνωτέρω, ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἡ γυνὴ τὰ θεῖα Μυστήρια κατὰ τὰς ἡμέρας ὁποῦ ἔχει τὰ συνήθη καὶ γυναικεῖά της, ἀλλὰ τότε νὰ μεταλαμβάνῃ, ὅταν καθαρισθῇ ἀπὸ αὐτά. Ὅρα καὶ τὸν β'. Διονυσίου.

Ἐρώτησις Η'.

Γυνή, ἐὰν γεννήσῃ τὸ Πάσχα καὶ ὀφείλει νηστεῦσαι, μὴ πιεῖν οἶνον, ἢ ἀπολύεται τῆς νηστείας καὶ τοῦ μὴ πιεῖν οἶνον, διὰ τὸ γεννῆσαι;

Ἀπόκρισις.

Ἡ νηστεία ἐπενοήθη διὰ τὸ σῶμα ταπεινῶσαι· εἰ οὖν τὸ σῶμα ἐν ταπεινώσει ἐστὶ καὶ ἀσθενείαις, ὀφείλει μεταλαβεῖν, καθὼς βούλεται καὶ δύναται βαστάσαι τροφῆς καὶ ποτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Πατὴρ οὗτος, ἂν πρέπῃ ἡ γυναῖκα ὁποῦ γεννήσει κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Βλάσταρην (1), νὰ συγχωρῆται εἰς τὸ νὰ λύσῃ τὴν νηστείαν (2) καὶ νὰ πίῃ

(1) Ὁ δὲ Ἀριστηνὸς καὶ ἄλλοι τινὲς λέγουσιν, ὅτι Πάσχα ἐννοεῖται ἐδῶ ἡ μεγάλη ἑβδομὰς, δὲν εἶναι ὅμως τόση διαφορὰ ἂν οὕτω νοηθῇ τὸ Πάσχα, ἢ οὕτω, ἐπειδὴ τόσον καὶ ἡ τεσσαρακοστὴ, ὅσον καὶ ἡ μεγάλη ἑβδομὰς διὰ ξηροφαγίας πρέπει νὰ νηστεύωνται, καὶ κατὰ τοῦτο δὲν ἔχουν διαφοράν. ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ γυναῖκα ὁποῦ γεννήσει, εἴτε εἰς ἐκείνην, εἴτε εἰς ταύτην, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ διαφορετικὴν λύσιν τῆς νηστείας.

(2) Ἡ λύσις τῆς νηστείας ἐδῶ ἐννοεῖται, τὸ νὰ φάγῃ ἡ γυνὴ τὸ φαγητὸν ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ συστήσῃ τὴν ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἀσθένειαν καὶ ταλαιπωρίαν τοῦ σώματός της, ὡς ἑρμηνεύει ἀκολούθως ὁ Ἅγιος. Τοῦτο δὲ εἶναι φαγητὸν μὲ ἔλαιον μόνον. Λέγει γὰρ ὁ ἴδιος οὗτος Πατὴρ ἐν τῷ ι'. Κανόνι, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἀπὸ ἀσθένειαν τελείως καταξηρανθῇ, εἶναι δίκαιον νὰ τρώγῃ ἔλαιον.

κρασὶ, ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ συγχωρηθῇ, ἐπειδὴ ἡ νηστεία γίνεται διὰ ταπείνωσιν καὶ χαλιναγωγίαν τοῦ σώματος, ἀνίσως δὲ τὸ σῶμα ἦναι τεταπεινωμένον καὶ ἀσθενὲς, πρέπει νὰ φάγῃ ἐκεῖνο τὸ ἀρκετὸν φαγητὸν καὶ ποτὸν, μὲ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀσθένειάν του καὶ νὰ συσταθῇ. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν.

Ἐρώτησις Θ'.

Εἰ ὀφείλει Κληρικὸς εὔχεσθαι, παρόντων Ἀρειανῶν, ἢ ἄλλων αἱρετικῶν, ἢ οὐδὲν αὐτὸν βλάπτει, ὁπόταν αὐτὸς ποιῇ τὴν εὐχὴν, ἤγουν τὴν προσφοράν;

Ἀπόκρισις.

Ἐν τῇ θείᾳ ἀναφορᾷ ὁ Διάκονος προσφωνεῖ πρὸ τοῦ ἀσπασμοῦ· Οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε. Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν παρεῖναι, εἰ μὴ ἂν ἐπαγγέλλωνται μετανοεῖν καὶ ἐκφεύγειν τὴν αἵρεσιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Πατὴρ οὗτος, ἂν πρέπῃ ὁ Ἱερεὺς νὰ προσφέρῃ ἀναίμακτον ἱερουργίαν, ὅταν ἦναι παρόντες Ἀρειανοὶ καὶ ἁπλῶς αἱρετικοὶ, καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἱερουργίας ὁ Διάκονος φωνάζει νὰ ἐκβοῦν ἔξω τοῦ ναοῦ ὅσοι εἶναι Κατηχούμενοι, λέγων· «Ὅσοι Κατηχούμενοι προέλθετε» (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε). Ἀνίσως λοιπὸν, ὅσοι εἶναι Κατηχούμενοι δὲν συγχωροῦνται νὰ σταθοῦν ἐν τῷ καιρῷ, ὅταν γίνεται ἡ θεία λειτουργία, πόσῳ μᾶλλον οἱ αἱρετικοί; ἔξω μόνον, ἂν ὑπόσχωνται νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν αἵρεσιν· πλὴν καὶ τότε πάλιν δὲν πρέπει νὰ ἀφίνωνται μέσα εἰς τὸν ναὸν, ἀλλὰ νὰ στέκωνται ἔξω μὲ τοὺς Κατηχουμένους. Εἰ δὲ τοιουτοτρόπως δὲν ὑπόσχονται, οὐδὲ μὲ τοὺς Κατηχουμένους συγχωροῦνται νὰ στέκουν, ἀλλὰ νὰ ἀποδιώκωνται, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα.

Ἐρώτησις Ι'.

Ἐάν τις ἢ ἀσθενῶν καὶ ἐκτακεὶς πάνυ ἀπὸ τῆς πολλῆς ἀσθενείας, καὶ ἔλθῃ τὸ ἅγιον Πάσχα, πάντως ὀφείλει νηστεῦσαι, ἢ ἀπολύει αὐτὸν ὁ Κληρικὸς λαμβάνειν, ὃ δύναται, ἢ καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, διὰ πολλὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν;

Ἀπόκρισις.

Ἀπολύεσθαι ὀφείλει μεταλαμβάνειν καὶ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ ὁ ἀσθενῶν, πρὸς ὃ δύναται βαστάσαι. Τὸ γὰρ μεταλαμβάνειν ἐλαίου τὸν ἅπαξ ἐκτακέντα δίκαιόν ἐστιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς οὗτος ὁ θεῖος Πατὴρ, ἂν ὁ πολλὰ ἀσθενὴς, καὶ μὲ ὑπερβολὴν καταξηρανθεὶς ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀσθένειαν, πρέπει ἐν τῇ Μ'. τοῦ Πάσχα (1) νὰ νηστεύσῃ ἀπαραιτήτως, ἀπεχόμενος οἴνου καὶ ἐλαίου, ὡς καὶ οἱ ὑγιεῖς, ἢ ἂν πρέπῃ νὰ συγχωρηθῇ νὰ φάγῃ ἔλαιον καὶ νὰ πίῃ οἶνον διὰ τὴν πολλὴν ἀσθένειαν (2), ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ συγχωρηθῇ ὁ τοιοῦτος νὰ λάβῃ τὸ ἱκανὸν φαγητὸν καὶ ποτὸν, μὲ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ βαστάσῃ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀσθένειάν του, καθὼς ἤθελε διορισθῇ ἀπό τινα θεοφοβούμενον ἰατρόν· διότι δίκαιον εἶναι νὰ τρώγῃ λάδι ἐκεῖνος ὁποῦ τελείως ἐξηράνθη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολ.

Ἐρώτησις ΙΑ'.

Ἐάν τις καλέσῃ Κληρικὸν εἰς τὸ συζεῦξαι γάμον, ἀκούσῃ δὲ τὸν γάμον παράνομον, ἢ θειογαμίαν, ἤγουν ἀδελφὴν τελευτησάσης γυναικὸς τὴν μέλλουσαν ζεύγνυσθαι, εἰ ὀφείλει ἀκολουθήσαι ὁ Κληρικὸς, ἢ προσφορὰν ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις.

Ἅπαξ εἴπατε. Ἐὰν ἀκούσῃ ὁ Κληρικὸς τὸν γάμον παράνομον, εἴ οὖν ὁ γάμος παράνομός ἐστιν, οὐκ ὀφείλει ὁ Κληρικὸς κοινωνεῖν ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις.

(1) Καὶ ἐδῶ παρομοίως Πάσχα ἐνόησάν τινες τὴν μεγάλην Ἑβδομάδα.

(2) Ὅρα καὶ ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ἡ νηστεία τῆς μεγάλης μ'. εἶναι ξηροφαγία, καὶ ἀποχὴ οἴνου καὶ ἐλαίου.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, ἀνίσως τινὰς Ἱερεὺς καλεσθῇ εἰς τὸ νὰ εὐλογήσῃ γάμον, ἔπειτα μάθῃ, ὅτι αὐτὸς ὁ γάμος εἶναι παράνομος (τυχὸν, διατὶ ὁ ἀνὴρ μέλλει νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν θείαν του, ἢ τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης γυναικός του, ταὐτὸν εἰπεῖν, δύω ἀδελφὰς ζητεῖ νὰ λάβῃ, ἢ καὶ ἄλλην συγγένισσάν του), ἐὰν αὐτὸς ὁ Ἱερεὺς πρέπῃ νὰ τοὺς εὐλογήσῃ, ἢ νὰ λειτουργήσῃ (1), ταῦτα, λέγω, ἐρωτηθεὶς, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι, ἂν Ἱερεὺς μάθῃ πῶς ὁ γάμος εἶναι παράνομος, δὲν πρέπει οὔτε νὰ τοὺς εὐλογήσῃ, οὔτε νὰ λειτουργήσῃ, καὶ ἀκολούθως δὲν πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ συγκοινωνῇ εἰς τὰς ξένας ἁμαρτίας, ἤτοι εἰς τὸν παράνομον γάμον τους, καὶ εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ τὸν τοιοῦτον γάμον ἱερολογήσαντος Ἱερέως (2).

Ἐρώτησις ΙΒ'.

Ἐὰν ὀνειρασθεὶς ὁ λαϊκὸς, ἐρωτήσῃ Κληρικὸν, ὀφείλει ἐπιτρέψαι αὐτῷ κοινωνῆσαι ἢ οὔ ;

Ἀπόκρισις.

Εἰ μὲν ὑπόκειται ἐπιθυμία γυναικὸς, οὐκ ὀφείλει· εἰ δὲ ὁ σατανᾶς πειράζει αὐτὸν, ἵνα διὰ τῆς προφάσεως ταύτης ἀλλοτριώσῃ τῆς κοινωνίας τῶν θείων Μυστηρίων, ὀφείλει κοινωνῆσαι, ἐπεὶ οὐ παύσεται ὁ πειράζων κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὅτε ὀφείλει κοινωνεῖν, ἐπιτιθέμενος αὐτῷ.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Πατὴρ οὗτος, ἂν πρέπῃ νὰ μεταλάβῃ ὁ ἐνυπνιασθεὶς λαϊκὸς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἐνυπνιάσθη, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὅτι, εἰ μὲν αὐτὸς ἔπαθε τοῦτο ἀπὸ ἐπιθυμίαν ἢ ἐνθύμησιν γυναικὸς, δὲν πρέπει νὰ κοινωνήσῃ, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐμπαθὴς αὐτὴ ἐνθύμησις, κατόπιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ ῥεῦσις ἠκολούθησεν, ἐμόλυνε τὴν διάνοιάν του. Εἰ δὲ τοιαύτη ἐπιθυμία καὶ ἐνθύμησις δὲν ἠκολούθησεν, ἀλλὰ μόνον ὁ σατανᾶς ἀπὸ τὸν φθόνον του ἐπείραζεν αὐτὸν, διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸν ἁγιασμὸν τῶν θείων Μυστηρίων, πρέπει νὰ μεταλάβῃ, ἐπειδὴ, ἂν δὲν μεταλάβῃ, δὲν θέλει παύσει ὁ σατανᾶς νὰ τὸν πειράζῃ, καὶ μὲ τέτοιον τρόπον νὰ τὸν ἐμποδίζῃ, ὅταν ἑτοιμάζεται νὰ κοινωνήσῃ (3). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν δ'. Διονυσίου.

Ἐρώτησις ΙΓ'.

Τοῖς ζευγνυμένοις εἰς γάμον, περὶ ποίων ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος παρατίθεσθαι χρὴ ἀπέχεσθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας ; καὶ ποίας ἡμέρας ἔχειν ἐπ' ἐξουσίας ;

Ἀπόκρισις.

Ἃ προείρηκα καὶ νῦν λέγω. Ὁ Ἀπόστολος λέγει, «μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμ-

(1) Ἡ λειτουργία ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν νὰ γίνεται μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ γάμου, ἐγίνετο βέβαια διὰ νὰ μεταλάβῃ τὰ θεῖα Μυστήρια τὸ εὐλογηθὲν ἀνδρόγυνον, τὸ ὁποῖον πρέπει καὶ τώρα νὰ τὸ κάμνουν οἱ ἐληθεῖς καὶ σωθῆναι θέλοντες Χριστιανοί, ἐξομολογούμενοι προτοῦ καὶ προετοιμαζόμενοι μὲ ἐγκράτειαν καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας, περὶ οὗ ὅρα τὴν ά. ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς ς'.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος, ἀγκαλὰ καὶ ἀπὸ βίαν μεγάλην τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, υἱοῦ τῆς Εἰρήνης, συνεχώρησε (μετὰ καὶ τοῦ Ταρασσίου) κατ' ἀρχὰς Ἰωσὴφ τὸν οἰκονόμον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅστις εὐλόγησεν αὐτὸν τὸν Βασιλέα μὲ τὴν Κουβουκουλαρίαν Θεοδότην τὴν συγγενῆ του, παραιτησάμενον Μαρίαν τὴν προτέραν γυναῖκά του· μ' ὅλον τοῦτο ὕστερον, ὅταν ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ εὐσεβὴς Βασιλεὺς, ἐκάθηρεν αὐτὸν ὁ αὐτὸς Ἅγιος Νικηφόρος, καὶ ὅρα τὸν Δοσίθ. σελ. 661 καὶ 745 τῆς Δωδεκαβίβλ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ νόμοι προστάζουσι (Ἀρμενόπ. βίβλ. καὶ τίτλ. δ'.) κρυφίως τινὰς νὰ μὴ στεφανόνηται, ἀλλὰ παρρησίᾳ πολλῶν ἀνθρώπων ἐνώπιον, ἤγουν ὁηλ. οἱ Ἱερεῖς οἱ μέλλοντες ἱερολογῆσαι ἐξετάζουν μὲ ἀκρίβειαν τοὺς ἐκεῖσε παρόντας, ἂν ὁ γάμος ἦναι νόμιμος, ἢ οὔ. Ὅποιος δὲ τολμήσῃ νὰ στεφανωθῇ κρυφίως, νὰ παιδεύεται καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ τοῦτον στεφανώσας Ἱερεὺς κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας. Ἀλλὰ καὶ ὅποιος Ἱερεὺς στεφανώσῃ τινὰ χωρὶς τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως, παρομοίως πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ παιδεύηται.

(3) Τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρωντας ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ πρὸς Μάρκον ά. ἀποκρίσει, λέγει, ὅτι οἱ μὲν λαϊκοὶ ὁποῦ ἐνυπνιασθοῦν, κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Κανόνος τούτου, νὰ μεταλαμβάνουν, οἱ δὲ ἱερωμένοι νὰ μὴ λειτουργοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν ὁποῦ τοῦτο πάθουν, διὰ τὸ σεβάσμιον τῆς ἱερωσύνης, ἐξὸ μόνον ἂν ἦναι ἑορτὴ μεγάλη, καὶ ἡ ἀναβολὴ μὲν ἱερουργίας προξενῇ κίνδυνον, ἡ δὲ ταύτης ἱεροτελεστία ἦναι χρειώδης, καθὼς καὶ ὁ Κίτρους τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ δ'. τοῦ Διονυσίου· ἐπειδὴ δὲ δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ διακρίνῃ τινὰς πότε ἐνυπνιάζεται ἀπὸ πειρασμὸν καὶ φθόνον μόνον τοῦ διαβόλου, καὶ πότε ἀπὸ ἐπιθυμίαν γυναικὸς ἢ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν ἐδικήν του, τὸ ἀσφαλέστερον καὶ φρονιμώτερον εἶναι νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ, ὅταν πάθῃ τινὰς λαϊκὸς ἢ Ἱερεὺς ἢ Μοναχὸς, τοιοῦτον πρᾶγμα, ὡς προείπομεν ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ δ'. τοῦ Διονυσίου.

φώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ προσευχῇ». [ά. Κορ. ζ'. 5]. Καὶ πάλιν «ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν». Ἐξ ἀνάγκης δὲ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ἀπέχεσθαι δεῖ, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τὴν πνευματικὴν θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ Κυρίῳ.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, εἰς ποίας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος πρέπει νὰ μὴ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ ἀπεκρίθη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, φέρων εἰς μαρτυρίας τὰ λόγια τοῦ Παύλου τὰ ρηθέντα πρὸς τὰ ἀνδρόγυνα, ἤγουν μὴ ἀποστερεῖτε τὸ ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν, πάρεξ νὰ μὴ σμίγετε μὲ συμφωνίαν καὶ τὰ δύω μέρη πρὸς καιρὸν, διὰ νὰ καταγίνεσθε εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ πάλιν νὰ σμίγετε, διὰ νὰ μὴ σᾶς πειράζῃ ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν σας. Ἐξηγῶντας δὲ ὁ Ἅγιος ποῖον καιρὸν καὶ ποίαν προσευχὴν ἐννοεῖ ἡ Παῦλος νὰ μὴ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα, λέγει, ὅτι εἶναι τὸ Σάββατον καὶ ἡ Κυριακὴ (καὶ ἁπλῶς κάθε ἑορτὴ), εἰς τὰς ὁποίας ἡμέρας πρέπει νὰ μὴ σμίγουν αὐτὰ, διατὶ τότε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ταύτας ἐγίνετο πνευματικὴ θυσία, ἤτοι ἱερὰ λειτουργία, καὶ ἔπρεπε νὰ ἑτοιμασθοῦν διὰ νὰ μεταλάβουν τὰ θεῖα Μυστήρια (1). Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ Διονυσίου.

Ἐρώτησις ΙΑ'.

Ἐάν τις μὴ ἔχων ἑαυτὸν χειρίσηται, ἢ κρημνίσῃ ἑαυτὸν, εἰ γίνεται προσφορὰ περὶ αὐτοῦ, ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις.

Ὑπὲρ αὐτοῦ διακρῖναι ὁ Κληρικὸς ὀφείλει, εἰ τὸ ἀληθὲς ἔκφρων ὢν, πεποίηκε τοῦτο. Πολλάκις γὰρ οἱ διαφέροντες τῷ πεπονθότι, θέλοντες τυχεῖν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχῆς, καταψεύδονται καὶ λέγουσιν, ὅτι οὐκ εἶχεν ἑαυτόν. Ἐνίοτε δὲ ἀπὸ ἐπηρείας ἀνθρώπων, ἢ ἄλλως πως ἀπὸ ὀλιγωρίας πεποίηκε τοῦτο, καὶ οὐ χρὴ προσφορὰν ἐπάνω αὐτοῦ γενέσθαι· αὐτοφονευτὴς γὰρ ἑαυτοῦ ἐστι. Δεῖ οὖν πάντως τὸν Κληρικὸν μετὰ ἀκριβείας ἐρευνῆσαι, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίμα πέσῃ.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ θεῖος οὗτος Πατὴρ, ἂν πρέπῃ νὰ γένῃ λειτουργία καὶ μνημόσυνον διὰ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ὁποῦ ἐφόνευσεν, ἢ ἐκρήμνισεν, ἢ ἔπνιξεν, ἢ ἐκρέμασεν, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐθανάτωσε τὸν ἑαυτόν του, μὴ ἔχοντας τὸν νοῦν σῶον καὶ ὑγιᾶ, εἴτε ἀπὸ δαιμόνιον, εἴτε ἀπὸ ἀσθένειαν, καὶ ἀποκρίνεται μὲ τὸν παρόντα Κανόνα λέγων, ὅτι, ὅποιος Ἱερεὺς καὶ ὅποιος ἄλλος Κληρικὸς προσκαλεσθῇ εἰς τὸ νὰ τὸν μνημονεύσῃ, πρέπει νὰ ἐξετάζῃ καλὰ μὲ ἀκρίβειαν, ἂν τῇ ἀληθείᾳ ὄντας ἔξω ἀπὸ τὰς φρένας του ὁ τοιοῦτος, ἐθανάτωσε τὸν ἑαυτόν του· διότι, πολλαῖς φοραῖς οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκεῖοι τοῦ τοιούτου, θέλοντες νὰ μνημονευθῇ καὶ νὰ ψαλθῇ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, καὶ λειτουργία νὰ γένῃ ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν του, λέγουν ψεύματα, ὅτι ἦτον ἔξω φρενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐθανάτωσε τὸν ἑαυτόν του. Μερικαῖς φοραῖς δὲ θανατόνει τινὰς τὸν ἑαυτόν του, ἢ ἀπὸ κἀμμίαν βλάβην καὶ ἐνόχλησιν ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ἀπὸ ὀλιγοψυχίαν καὶ λύπην ὑπερβολικὴν, ἢ ἄλλην κἀμμίαν ἀφορμὴν, θέλωντας καὶ ἔχωντας τὸν νοῦν του ὑγιᾶ, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ γένῃ λειτουργία καὶ μνημόσυνον, ἐπειδὴ καὶ ἐστάθη αὐτὸς τοῦ ἑαυτοῦ του φονεύς (2).

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ιά. ἐρωταποκρίσει τῇ πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας λέγει, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ἀναγκαίως πρέπει νὰ μὴ σμίγουν ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν ὁποῦ κοινωνήσουν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς κοινωνίας, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, καὶ ὅσοι τοῦτο δὲν φυλάττουν, μὲ αὐστηρὰ ἐπιτίμια νὰ κανονίζωνται, καὶ ὅρα τὴν ά. ὑποσημ. τοῦ ιγ'. τῆς ς'. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μεταλάβουν εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, πάλιν πρέπει νὰ μὴ σμίγουν. Διὸ καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ μθ'. ἀποκρίσει πρὸς τὸν αὐτὸν Μάρκον λέγει, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ὁποῦ δὲν ἐγκρατεύονται ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, πρέπει νὰ διορθώνωνται μὲ μέτρια ἐπιτίμια. Ὁμοίως πρέπει νὰ ἀπέχουν ταῦτα καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ μ'. καὶ τὰς δ'. καὶ ς'. καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. Ἀποστολικοῦ.

(2) Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ πολιτικοὶ νόμοι, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς τοιούτους βιοθανεῖς ἀπὸ τὸ νὰ σκοτώνωνται, προστάζουν, ὅτι ὅποιος ἀφ' ἑαυτοῦ θανατωθῇ, νὰ δημεύηται, ἤγουν νὰ διαρπάζωνται ἀπὸ τὸν λαὸν τὰ ὑπάρχοντά του· ἀλλὰ καὶ ὅποιος ἐπιχειρήσῃ νὰ σκοτωθῇ καὶ δὲν προφθάσῃ, καὶ αὐτὸς νὰ παιδεύεται ὡσὰν φονεύς. Ὅρα τὸν Βλάσταριν (ἐν τῷ περὶ βιοθανῶν). Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ ἄφρονες ἐνόμισαν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν μὲ βίαιον θάνατον ἀποθνησκόντων γίνονται δαίμονες, ἀναιρεῖ τὴν κακὴν ὑπόληψιν αὐτῶν ταύτην ὁ θεῖος Χρυσόστομ. (λόγ. λς'. εἰς τὸν Λάζαρον σελ. 234. τοῦ ε'. τόμ.). Σημείωσαι δὲ ὅτι τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος προλαβὼν ἐπεκύρωσε καὶ ὁ Πρεσβύτερος ἑνὸς Μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Παχωμίου· ἐπρόσταξε γὰρ οὗτος νὰ μὴ μνημονεύωνται αἱ δύω ἐκεῖναι Μοναχαὶ, ὁποῦ ἐφονεύθησαν ἀφ' ἑαυτῶν (καὶ ὅρα εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Παχωμίου ἐν τῷ Λαυσαϊκῷ).

Ἐρώτησις ΙΕ'.

Ἐάν τις γυνὴ πνευματιᾷ, ὥστε καὶ σίδηρα φορεῖν, ὁ δὲ ἀνὴρ λέγων, ὅτι οὐ δύναμαι ἐγκρατεύεσθαι καὶ θέλω λαβεῖν ἄλλην, ὀφείλει λαβεῖν ἑτέραν, ἢ οὔ ;

Ἀπόκρισις.

Μοιχεία μεσολαβεῖ τῷ πράγματι, καὶ περὶ τούτου τί ἀποκρίνασθαι οὐκ ἔχω, οὐδὲ ἐφευρίσκω.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀνίσως γυναῖκά τινος δαιμονίζηται τόσον, ὥστε ὁποῦ νὰ τὴν δένουν μὲ σίδηρα καὶ ἁλύσεις, (τυχὸν, ἢ διὰ νὰ μὴ φύγῃ, ἢ διὰ νὰ μὴ θανατώσῃ τὸν ἑαυτόν της, ἢ ἄλλον τινὰ), ὁ δὲ ἄνδρας αὐτῆς μὴ δυνάμενος νὰ σωφρονῇ καὶ νὰ ἐγκρατεύεται ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν (ἐπειδὴ μὲ τὴν γυναῖκά του νὰ σμίξῃ οὕτως ἔχουσαν δὲν ἠμπορεῖ), ζητεῖ νὰ λάβῃ ἄλλην γυναῖκα, ἂν πρέπῃ νὰ λάβῃ ἄλλην, ἢ ὄχι ; Τοῦτο, λέγω, ἐρωτηθεὶς, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι περὶ τούτου δὲν ἔχει, οὔτε ἐφευρίσκει τι νὰ ἀποκριθῇ, ἐπειδὴ, ἂν αὐτὸς πάρῃ ἄλλην γυναῖκα, μοιχεία εἰς τὸ πάρσιμον αὐτὸ ἀκολουθεῖ· διότι ἀπέλυσε τὴν πρώτην γυναῖκά του, χωρὶς λόγου πορνείας, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ὁποῦ εἶπεν· «Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι (1)». Ὅρα καὶ τὸν μή. καὶ οθ'. Ἀποστολικόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν νόμων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Βασιλέων (τίτλ. ιγ'. σελ. 107. τοῦ β'. βιβλ. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.) προστάζει νὰ μὴ χωρίζωνται : οὕτω γάρ φησιν· «Εἰ δὲ συμβῇ ἐξ αὐτῶν, ἵνα μετὰ τὸν γάμον ὑπὸ δαίμονος κυριευθῆναι, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας ἀπ' ἀλλήλων μὴ χωρίζεσθαι.» Ὅθεν ἐδῶ ὁ ἴδιος Λέων ἀναιρεῖ τὴν κάτω Νεαράν του. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸ περὶ ἀρραβῶνος Κεφάλαιον.

Ἐρώτησις ΙϚ'.

Ἐάν τις νηστεύων ἐπὶ τῷ κοινωνῆσαι, νιπτόμενος τὸ στόμα, ἢ ἐν τῷ βαλανείῳ, κατέπιεν ὕδωρ μὴ θέλων, ὀφείλει κοινωνῆσαι ;

Ἀπόκρισις.

Ναί. Ἐπεὶ εὑρὼν ὁ σατανᾶς ἀφορμὴν τοῦ κωλύειν αὐτὸν τῆς Κοινωνίας, συχνότερον τοῦτο ποιήσει.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθὴ ὁ Ἅγιος, ἀνίσως πρέπῃ νὰ μεταλάβῃ ἐκεῖνος ὁποῦ νηστεύων καὶ ἑτοιμαζόμενος νὰ μεταλάβῃ, ἔτυχε νὰ καταπίῃ νερὸν στανικῶς, ἢ εἰς καιρὸν ὁποῦ ἔνιπτε τὸ στόμα του, ἢ εἰς καιρὸν ὁποῦ εὑρίσκετο εἰς τὸ λουτρὸν (2), καὶ πρὸς τοῦτο ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι πρέπει νὰ μεταλάβῃ, ἐπειδὴ ἂν

(1) Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, μοιχεία ἀκολουθεῖ εἰς τοὺς ἀπολύοντας τὴν δαιμονιζομένην γυναῖκά των, εἴτε παντοτινὰ, εἴτε πρὸς καιρὸν αὐτὴ δαιμονίζεται, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀκυρωθῇ ἡ τοῦ Βασιλέως Λέοντος Νεαρὰ, ὁποῦ συγχωρεῖ τὸν ἄνδρα νὰ ἀφίνῃ τὴν παντοτινὰ δαιμονιζομένην γυναῖκά του, καὶ ὁ Βαλσαμὼν δὲν πρέπει νὰ εἰσακούεται, ὅστις συγχωρεῖ τὸν τοιοῦτον ἄνδρα νὰ παίρνῃ ἄλλην γυναῖκα, καὶ ἀποδέχεται τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λέοντος. Διότι τόσον ὁ ἄνδρας ὅσον καὶ ἡ γυναῖκα, ὁποῦ ἀπὸ δαιμόνων ἤθελεν ἐνεργηθῇ, πρέπει νὰ ὑπομένουν ἕνας τὸν ἄλλον, στοχαζόμενοι ὅτι διὰ κάποιας ἁμαρτίας των τοῦτο ἠκολούθησε, καὶ ὄχι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν· ἂς λάβουν παράδειγμα οἱ ἄνδρες ὁποῦ ἔχουν γυναῖκας δαιμονιζομένας ἀπὸ τὸν εὐλαβέστατον ἐκεῖνον καὶ θεοφοβούμενον ἄνδρα τῆς γυναικὸς Θεοτέκνας τῆς ἐν τῇ Ρωσοπόλει τῆς Κιλικίας εὑρισκομένης, καθὼς ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Συμεὼν τοῦ θαυμαστορείτου (πράξει δ'. τῆς ζ'. Συνόδου). Αὕτη γὰρ εἴκοσι χρόνους ἐσυγκατοίκησε μὲ τὸν ἄνδρα της, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἔπιπτε κάτω ἀπὸ τὸ δαιμόνιον (τὸ ὁποῖον τῆς ἠκολούθησεν ὅταν ἦτο παῖς, δηλαδὴ ὅταν ἦτο ιδ'. χρόνων, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅταν εἰς ὥραν γάμου εὑρισκομένην ἐπῆρεν αὐτὴν ὁ ἄνδρας της). καὶ ἐμάσσα τὴν γλῶσσάν της, ὁ εὐλογημένος ἄνδρας της ὑπέμεινε γενναίως τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πύρωσιν τῆς σαρκὸς, χωρὶς νὰ πάρῃ ἄλλην γυναῖκα, ἕως ὁποῦ ἡ γυναῖκά του ἐλυτρώθη τοῦ δαιμονίου διὰ προσευχῆς τοῦ Ἁγίου Συμεών.

(2) Ὅμως διὰ νὰ μὴ εὑρίσκῃ ὕλην καὶ ἀφορμὴν ὁ διάβολος νὰ προξενῇ τοιοῦτό τι, πρέπει ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἑτοιμάζονται νὰ κοινωνήσουν, νὰ μὴ νίπτουν τὸ στόμα, οὔτε νὰ λούωνται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁποῦ ἔχουν νὰ μεταλάβουν. ἀλλὰ νὰ νίπτουν τὸ στόμα ἀφ' ἑσπέρας, καὶ νὰ λούωνται μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς Κοινωνίας· δι' ὃ καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ πρὸς Μάρκον β'. ἀποκρίσει αὐτοῦ λέγει, ὅτι οὔτε Ἱερεὺς, οὔτε λαϊκὸς συγχωρεῖται νὰ λούεται, ἢ καὶ νὰ φλεβοτομῆται κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἐκοινώνησεν, οὔτε πρὸ τῆς Κοινωνίας, οὔτε ὕστερα ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν. Πρέπει γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ πρὸ τοῦ νὰ κοινωνήσουν, καὶ ἀφ' οὗ κοινωνήσουν μὲ κάθε κατάνυξιν καὶ εὐλάβειαν νὰ προσπίπτουν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ νὰ τὸν εὐχαριστοῦν διὰ τὴν μετάληψιν τοῦ Παναγίου σώματος καὶ αἵματος ὁποῦ ἠξιώ-

ἐμποδισθῇ, συχνὰ θέλει κάμνει τὸν τοιοῦτον ὁ διάβολος νὰ καταπίνῃ νερὸν διὰ συνεργείας του, διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια.

Ἐρώτησις ΙΖ'.

Συχνῶς ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ποιοῦντες, ἄρα ὑπὸ κατάκρισιν ἐσμέν ;

Ἀπόκρισις.

Εἰ καὶ μὴ ποιοῦμεν, ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται μὴ μέμφεσθαι ἑαυτοὺς, ὅτι ἀκούοντες παρακούομεν. Μέρος δὲ σωτηρίας ἐστὶ καὶ τὸ μέμφεσθαι ἑαυτούς.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος τάχα κατακεκριμένοι εἴμεθα, διατὶ ἀκούομεν μόνον συχνάκις τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὰ ἔργα δὲ δὲν κάμνομεν ἐκεῖνα ὁποῦ ἀκούομεν, καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀκούωμεν, κἂν καὶ μὲ τὸ ἔργον δὲν τὸν κάμνωμεν. Διατὶ, ἀγκαλὰ καὶ δὲν τὸν ἐργαζόμεθα, ὅμως ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ κατηγοροῦμεν καὶ τὸν ἑαυτόν μας, ὅτι ἀκούοντες αὐτὸν, παρακούομεν καὶ δὲν κάμνομεν καθὼς ἀκούομεν. Τὸ δὲ νὰ κατηγοροῦμεν τὸν ἑαυτόν μας, μέρος σωτηρίας εἶναι καὶ αὐτὸ, ὡσὰν ὁποῦ γεννᾷ εἰς τὴν ψυχήν μας ταπείνωσιν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἵλεως γίνεται ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἁμαρτίας μας καὶ μᾶς δικαιοῖ, καθὼς καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν μὲν, ταπεινὸν δὲ Τελώνην, ὑπὲρ τὸν ἐνάρετον μέν, ὑπερήφανον δὲ Φαρισαῖον, ἐδικαίωσεν (1).

Ἐρώτησις ΙΗ'.

Ἐκ ποίας κείρας κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἁμαρτήματα ;

Ἀπόκρισις.

Πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν ἑκάστου. Οἱ μὲν ἀπὸ δεκαετοῦς κείρας, οἱ δὲ καὶ μείζονος.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη καὶ περὶ τούτου ὁ Πατὴρ οὗτος, ἀπὸ ποίαν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀποκρίνεται ὅτι, κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἔτσι κρίνονται καὶ τὰ ἁμαρτήματά του. Διότι, ἐκεῖνα μὲν τὰ παιδία ὁποῦ εἶναι φύσεως δεξιᾶς καὶ ἔξυπνα, αὐτὰ εὐκολώτερα καὶ ὀγλιγωρότερα διακρίνουσι τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν, διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ δέκα χρόνων κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἁμαρτήματά των. Ἐκεῖνα δὲ ὁποῦ ἐξ ἐναντίας εἶναι φύσεως νωθρᾶς καὶ νοὸς ἀποκοιμημένου, δυσκολώτερα καὶ ἀργότερα ἔρχονται εἰς τὴν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισιν· ὅθεν καὶ ἀπὸ περισσοτέρους χρόνους τῆς ἡλικίας των κρίνονται παρὰ Κυρίου τὰ ἁμαρτήματά των. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ μ'. τῆς ς'.

θησαν, καὶ ὄχι νὰ χαυνοῦνται καὶ νὰ ζητοῦν τοιαύτας βλακείας καὶ πλυσίματα ὑδάτων θερμῶν, ἔξω μόνον τότε νὰ φλεβοτομοῦνται, ὅταν κοινωνήσουν, ἂν ἦναι κάμμια, ἀνάγκη ἀσθενείας θανατηφόρου. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος ἐν τῇ ἐπιτομ. τῶν Κανόνων· ὅτι δὲ χωρὶς ἀσθένειαν τοῦ σώματος δὲν πρέπει νὰ λούωνται οὔτε οἱ λαϊκοὶ, καὶ πολλῷ μᾶλλον οἱ Κληρικοὶ, ἀνάγνωθι τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οζ'. τῆς ς'.

(1) Τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα δανεισθεὶς, ργ'. ἐρωταπόκρισιν, ἰδίαν κάμνει αὐτοῦ ὁ Ἀναστάσιος Σιναΐτης, εἰ τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Σιναΐτου εἰσὶν ἅπασαι αἱ ἐρωταποκρίσεις ὁποῦ ἐξεδόθησαν εἰς τύπον κατὰ τὸ 1777 ἔτος. Σημείωσαι δὲ ὅτι δὲν λέγει τὸν Κανόνα τοῦτον ὁ Πατὴρ διὰ ἐκείνους τοὺς ἀμελεῖς, οἵτινες ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἀμέλειάν των καταφρονοῦσι καὶ δὲν κάμνουσι καθὼς ἀκούουσι, νομίζοντες τάχα, ὅτι κατηγοροῦντες τὸν ἑαυτόν τους πῶς δὲν κάμνουσιν, ἔχουν νὰ σωθοῦν. Ἂς μὴ νομίζουσιν ἔτσι οἱ ἀμελεῖς, μηδὲ ὕλην τῆς ἰδίας των ἀμελείας ἂς λαμβάνουσι τὸν Κανόνα. Οὐ γὰρ διὰ τούτους τὸν λέγει ὁ Πατὴρ, ἀλλὰ διὰ ἐκείνους, ὁποῦ ἀκούουσιν αὐτὸν καὶ ἀγωνίζονται μὲν ὅσον τὸ δυνατὸν, νὰ τὸν ἐργάζωνται, ὅμως διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ἀδυνατοῦσιν εἰς τὸ νὰ τὸν κάμνουσι μὲ ὅλην τὴν τελειότητα. Συμφώνως μὲ τὸν Κανόνα τοῦτον λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος. ὅτι ὅποιος ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τὸν φυλάξῃ, κατηγορήσῃ δὲ τὸν ἑαυτόν του πῶς δὲν τὸν ἐφύλαξεν, οὗτος ὄχι μόνον λογίζεται ὡσὰν νὰ ἐφύλαξε τὸν μισὸν ἀπὸ ἐκεῖνον ὁποῦ ἤκουσεν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις, ἐκ τῆς αὐτομεμψίας ταύτης σπουδάζει καὶ νὰ φυλάξῃ. Ὅρα τὸ ρητὸν τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου. Ὁμοίως ὅρα ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ καὶ τὸ ρητὸν τοῦ θείου Μαξίμου, ἤγουν τὸ, «Πολλοὶ ἐσμὲν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιοῦντες», καὶ ἔχε τοῦτο κατὰ νοῦν πάντοτε, διατὶ εἶναι χρήσιμον εἰς κάθε σχεδὸν συναναστροφὴν τῶν μὴ μόνον ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀδιαφορίᾳ ζώντων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτῶν καὶ τὰς Γραφὰς καὶ τὰ θεῖα λόγια κακιζόντων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Θεόφιλος ὁ κατὰ τὸ 389. ἔτος χρηματίσας τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπος, σοφὸς καὶ ἀνδρεῖος ὢν τὸ φρόνημα, πρότερον μὲν ἠλευθέρωσε τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων· διότι, ὄχι μόνον ἔδειχνεν εἰς τοὺς ἠπατημένους Ἕλληνας τὰς κρυφὰς μηχανὰς ὁποῦ εἶχον οἱ Ἱερεῖς των, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐμβαίνον μέσα εἰς τὰ ἄδεια καὶ ἄψυχα εἴδωλα, καὶ ἔλεγον ἀπὸ ἐκεῖθεν μέσα ἐκεῖνα ὁποῦ ἤθελον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξόανον τοῦ Σαραπίδος (τὸ ὁποῖον διὰ τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος, ᾄδετο λόγος, ὅτι ἂν σεισθῇ, ἔχει νὰ σεισθῇ ὅλη ἡ γῆ), ἐσύντριψε καὶ ἔδειξεν αὐτὸ εἰς τοὺς ὁρῶντας Ἕλληνας ποντικῶν κατοικητήριον (1)· καὶ τὰ φονικὰ μυστήρια τοῦ Μυθρείου ἐπόμπευσε, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ψευδοθεῶν ἐχώνευσεν εἰς λεβήτια καὶ ἄλλας χρείας τῆς Ἐκκλησίας (2). Ὕστερον ὅμως ἐξ αἰτίας τῶν περὶ τὸν Ἀμμώνιον μοναχῶν, τῶν λεγομένων μακρῶν, μάχην κατὰ τοῦ θείου Χρυσοστόμου κινήσας, ὡς μὴ ὤφειλε, διὰ τοῦτο μισητὸς παρὰ πᾶσιν ἐγένετο. Ηὔξησε δὲ τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος καὶ διατὶ κατεγίνετο εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων τοῦ Ὠριγένους, τὰ ὁποῖα προλαβὼν εἶχεν ἀποκηρύξει (3). Παρὼν δὲ ἦτο εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Νεκταρίου Σύνοδον, ἥτις μετὰ τὴν β'. Οἰκουμενικὴν ἐγένετο ἐν ἔτει 394. περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου τῶν ἀντεχομένων τῆς ἐπισκοπῆς Βόστρης (περὶ ἧς ὅρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ). Τελειώσας δὲ ἐν μετανοίᾳ τὴν ζωήν του (4), ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς τὰς κανονικὰς ἐπιστολὰς ταύτας, ἀναγκαίας οὔσας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας σύστασιν, αἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ἁ. τῆς δ'. καὶ τὸν ἁ. τῆς ζ'., ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὑρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν, καὶ ἐν τῷ ἁ. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν, σελ. 353.

Οἱ ιδ'. Κανόνες Θεοφίλου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἑρμηνευόμενοι.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Καὶ τὸ ἔθος καὶ τὸ πρέπον ἡμᾶς ἀπαιτεῖ πᾶσαν Κυριακὴν τιμᾶν, καὶ ἐν ταύτῃ πανηγυρίζειν, ἐπειδήπερ ἐν ταύτῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπρυτάνευσε. Διὸ ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς καὶ πρώτη κέκληται, ὡς ἀρχὴ ζωῆς ἡμῖν ὑπάρχουσα, καὶ ὀγδόη, ἅτε δὴ ὑπεραναβεβηκυῖα τὸν τῶν Ἰουδαίων Σαββατισμόν. Ἐπεὶ οὖν συνέβη τὴν τῶν ἁγίων Θεοφανείων νήστιμον ἡμέραν εἶναι, ταύτην οἰκονομήσωμεν καὶ πρὸς ἑκάτερον ἐπιστημόνως χωρήσωμεν, ἵνα μεταλαμβάνοντες ὀλίγων φοινίκων, ἐκκλίνωμεν ἅμα καὶ τὰς αἱρέσεις, τὰς μὴ τιμώσας τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμέραν καὶ τὸ ὀφειλόμενον τῇ νηστίμῳ ἡμέρᾳ ἀποδῶμεν, περιμένοντες τὴν ἑσπερινὴν σύναξιν, ἥτις ἐνταῦθα, Θεοῦ θέλοντος, τελεῖται. Συναχθῶμεν τοίνυν ἀπὸ ὥρας ἐννάτης ἐνταῦθα.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ νήστιμος ἡμέρα, ἤτοι ἡ παραμονὴ τῶν Θεοφανείων (5), ἠκολούθησε νὰ τύχῃ εἰς ἡμέραν κατὰ

(1) Θεοδώρητ. βιβλ. έ. Κεφ. κδ'. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Σωζόμενος (βιβλ. ζ'. Κεφ. ιέ.), ὅτι εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐκρημνίζετο ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου ὁ ναὸς τοῦ Σαράπιδος τούτου (ὅστις, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, ἦτον ὁ πλέον μεγαλήτερος καὶ ὡραιότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ναοὺς ὁποῦ τότε ἦσαν εἰς τὸν κόσμον), εὑρέθηκαν μέσα εἰς τὰς πέτρας ἱερογλυφικὰ γράμματα, παρόμοια μὲ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, τὰ ὁποῖα ἐξηγήθησαν ἀπὸ ἕνα ἐπιστήμονα Ἕλληνα, καὶ ἔλεγον, ζωὴν ἐπερχομένην, ἤτοι, αὕτη εἶναι ἡ μέλλουσα ζωή, καὶ ἄλλα γράμματα, τὰ ὁποῖα ἔλεγον, ὅτι τότε ἔχει νὰ λάβῃ τέλος ὁ ναὸς αὐτὸς, ὅταν φανοῦν τὰ εἰς τύπον Σταυροῦ ταῦτα ἱερογλυφικά. Ὅθεν ἀπὸ τὴν αἰτίαν ταύτην πολλοὶ Ἕλληνες ἐβαπτίσθησαν καὶ ἔγιναν Χριστιανοί.

(2) Σωκράτ. βιβλ. έ. Κεφ. ις'. οὗτος καὶ κατὰ τῶν ἀνθρωπομορφιτῶν ἀντεστάθη, οἵτινες ἔλεγον ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ τὰ λοιπὰ ἀνθρώπινα μέλη.

(3) Σωκράτ. βιβλ. ς'. Κεφ. ιζ'. κἂν καὶ ἐρωτώμενος διὰ τοῦτο ἔλεγε. Τὰ Ὠριγένους βιβλία ὁμοιάζουν μὲ τοῦ περιβολίου τὰ ἄνθη, καὶ ἐγὼ, ὅ,τι εὕρω καλὸν εἰς αὐτὰ, τὸ παίρνω, ὅ,τι δὲ εἶναι ἀκανθῶδες, τὸ ἀφίνω.

(4) Φαίνεται γὰρ εἰς τὸ Γεροντικὸν, ὅπερ καλεῖται Παράδεισος τῶν Πατέρων, ἐν τῇ περὶ κατανύξεως ὑποθέσει μία διδασκαλία τοῦ Θεοφίλου τούτου περὶ τῆς μελλούσης καταστάσεως τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων, πολλὰ κατανυκτική. Ἐν δὲ τῷ τέλει αὐτῆς καὶ τοῦτο τὸ ἀξιόμνητον εὑρίσκεται ἀπόφθεγμα, ἔχον οὕτω, ὅτι, Θεόφιλος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μέλλων τελευτᾷν, εἶπε. «Μακάριος εἶ, ἀββᾶ Ἀρσένιε, ὅτι ταύτης ἀεὶ ἐμνημόνευες τῆς ὥρας».

(5) Ἔτσι ἐνόησε τὸν Κανόνα τοῦτον καὶ ὁ Κίτρους Ἰωάννης. Τὴν γὰρ νήστιμον ἡμέραν τῶν ἁγίων Θεοφανείων ἐξήγησεν εἰς τὸν ις'. αὐτοῦ Κανόνα, τὴν πρὸ τῶν ἁγίων Θεοφανείων ἡμέραν. Ἔτσι παρομοίως ἐνόησαν αὐτὸν καὶ οἱ τὸν Κανόνα τοῦτον ἐν τῷ τυπικῷ τῷ περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανείων γράψαντες. Ἔτσι ἐνόησεν αὐτὸν καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, ἀναφερόμενος ἐν τῷ περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων τυπικῷ, καὶ

λύσιμον, τὴν Κυριακήν, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι πρέπει νὰ οἰκονομήσωμεν μὲ σοφίαν καὶ διάκρισιν καὶ τὰ δύω ἐναντία ταῦτα, τρώγοντες μὲν ὀλίγους φοίνικας (ἢ καὶ σῦκα καὶ σταφίδας), καὶ μὲ τὴν λύσιν τῆς νηστείας ταύτην, νὰ τιμήσωμεν τὴν ἀναστάσιμον καὶ κατακλύσιμον ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὰς αἱρέσεις ὁποῦ τὴν Κυριακὴν δὲν τιμοῦν μὲ τὴν τελείαν ἀσιτίαν ὁποῦ εἰς αὐτὴν κάμνουσι (καὶ ὅρα τὸν ιή τῆς ἐν Γάγγρᾳ). Διότι καὶ τὸ πρέπον, καὶ ἡ ἀρχαία συνήθεια καὶ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, χρεωστικῶς ζητοῦν νὰ τιμῶμεν ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι· κάθε Κυριακὴν καὶ νὰ πανηγυρίζωμεν εἰς αὐτήν, χαίροντες διὰ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν ὁποῦ ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ὡσὰν ὁποῦ ἡ ἡμέρα αὕτη ὀνομάζεται εἰς τὰς θείας Γραφὰς καὶ πρώτη, διατὶ εἶναι ἀρχὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ὀγδόη, διατὶ ὑπερέβη τὴν ἑβδόμην, τὸ Σάββατον δηλ. τῶν Ἰουδαίων, ὡς μετὰ τὴν ἑβδόμην ἀριθμουμένη (καὶ ὅρα τὸν ιά. Βασιλείου.). Νὰ τιμήσωμεν δὲ πάλιν καὶ τὴν νήστιμον ἡμέραν τῆς παραμονῆς μὲ τὴν ἰδίαν αὐτὴν λύσιν, μὲ τὸ νὰ μὴ λύωμεν αὐτήν, ἢ νὰ καταλύωμεν εἰς ἄλλα παχύτερα καὶ λιπαρώτερα φαγητά, προσμένοντες τὴν ὥραν τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὅστις ἔχει νὰ γένῃ σὺν Θεῷ μετὰ τὴν ἐννάτην ὥραν. Ὅρα καὶ τον ξδ'. Ἀποστολικόν.

Ἐκ τοῦ Ὑπομνηστικοῦ, ὅπερ ἔλαβεν Ἀμμὼν διὰ τὴν Λυκώ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Περὶ τῶν κοινωνησάντων τοῖς Ἀρειανοῖς καὶ μέχρι νῦν τὰς Ἐκκλησίας κατεχόντων, ὡς ἔχει τὸ ἔθος γινέσθω. Οὕτω μέντοι, ὥστε ἑτέρους καταστῆναι μαρτυρουμένους ἐν ὀρθοδοξίᾳ, κἀκείνους αὐλίζεσθαι, οὕτως οἰκονομουμένων καὶ τούτων, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι πεποιήκασιν οἱ ἐν τῇ Θηβαΐδι ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι. Οἱ καταστάντες παρ' Ἀπόλλωνος τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ κοινωνήσαντες τοῖς ἔχουσι τὰς Ἐκκλησίας Ἀρειανοῖς, ἐπιτιμάσθωσαν, εἴγε γνώμῃ ἑαυτῶν πεποιήκασι τοῦτο· εἰ δὲ ὑπήκοοι γεγόνασι, τῷ οἰκείῳ Ἐπισκόπῳ αὐλιζέσθωσαν, ὡς μὴ ἐπεγνωκότες τὸ ἄλογον. Καὶ εἰ μὲν πάντες οἱ λαοὶ τούτους ἀποποιοῦνται μετὰ τῶν ἄλλων, ἕτεροι χειροτονείσθωσαν· εἰ δὲ ἀντιποιοῦνται αὐτῶν μετ' ἐκείνων οἷς κεκοινωνήκασι, ταύτης καὶ οὗτοι ἀποπειράσθωσαν τῆς συνηθείας, ἣ ἐχρήσαντο οἱ ἐν Θηβαΐδι πάντες ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανών, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ Ἐπίσκοποι ὁποῦ ἐσυγκοινώνησαν μὲ τοὺς Ἀρειανούς, καὶ ἐκράτησαν ἕως τοῦ νῦν τὰς Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, νὰ ἐξωσθοῦν μὲν αὐτοὶ ἀπὸ αὐτάς, νὰ συγκοινωνοῦν ὅμως μὲ τοὺς ὀρθοδόξους, ἀφ' οὗ γένῃ εἰς αὐτοὺς ἡ οἰκονομία ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐδιώρισαν οἱ ἐν τῇ Θηβαΐδι ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι, νὰ γίνεται καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, ὁποῦ εὑρίσκονται τοιοῦτοι Ἀρειανοί, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν (1). Αὐτοί, λέγω, νὰ ἐξωσθοῦν ἀπὸ αὐτάς, καὶ νὰ κατασταίνωνται ἄλλοι ὀρθόδοξοι εἰς αὐτάς. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὀρθόδοξοι, τοὺς ὁποίους κατέστησεν ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, εἰ μὲν καὶ ἐσυγκοινώνησαν ἀφ' ἑαυτοῦ των μὲ τοὺς Ἀρειανούς, νὰ ἐπιτιμῶνται, εἰ δὲ μὲ γνώμην τοῦ ρηθέντος Ἐπισκόπου των τοῦτο ἔκαμαν, νὰ ἔχουν τὴν κοινωνίαν μὲ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, διατὶ, θέλοντες νὰ φυλάξουν ὑπακοὴν εἰς τὸν Ἐπίσκοπόν τους, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ γνωρίσουν ποῖον ἦτον εὔλογον νὰ κάμουν, ἤτοι τὸ νὰ μὴ συγκοινωνήσουν μὲ ἐκείνους.

πρὸ τούτων ἁπάντων, καὶ πρὸ τοῦ Θεοφίλου αὐτοῦ. Ἔτσι καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος θέλει νὰ ἦναι νήστιμος ἡ παραμονὴ τῶν Φώτων (αὐτόθι παρὰ τῷ τυπικῷ τῶν Θεοφανείων). Σημειώσαι ὅμως, ὅτι ὁ μὲν ρηθεὶς Κίτρους εἰς τὸν αὐτὸν Κανόνα λέγει, ὅτι ὁ Θεόφιλος ἐδῶ θέλει νὰ μὴ καταλύωμεν εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον μετὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων. (ὡς καὶ ὁ Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας εἰς ὕδωρ μόνον συγχωρεῖ νὰ λύεται ἡ νηστεία τῶν Φώτων, κἂν ἐν Σαββάτῳ, κἂν ἐν Κυριακῇ.) Καὶ νήστιμον φαίνεται νὰ θέλῃ ταύτην καὶ ὁ Ἐφέσου Μάρκος (αὐτόθι). Νεῖλος δέ τις (δὲν ἠξεύρω, εἴτε Μοναχὸς εἶναι, εἴτε Ἱερομόναχος) σχολιάζων, ἀντιλέγει εἰς τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τοῦ Κίτρους, καί φησιν, ὅτι ὁ Θεόφιλος ἐδῶ δὲν λέγει διὰ τὴν μετὰ τὸν Ἑσπερινὸν τροφήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφὴν ὁποῦ γίνεται μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ἤτις τελεῖται τὸ πρωΐ, ὅταν τύχῃ ἐν Κυριακῇ ἡ τῶν Θεοφανείων παραμονή· ἐπειδὴ μετὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς παραμονῆς, τόσον τῶν Θεοφανείων, ὅσον καὶ τῶν Χριστοῦ γεννῶν, ἐν ὁποίᾳ ἡμέρᾳ τύχῃ, καταλύουσιν ἐν τοῖς Μοναστηρίοις ἔλαιον καὶ οἶνον κατὰ τὴν διάταξιν τῶν τυπικῶν. Δὲν ἠξεύρω ἂν ὁ Νεῖλος οὗτος ἦναι ὁ ἴδιος ὁποῦ γράφει ἐν τῷ τυπικῷ τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων, ὅτι καταλύεται αὕτη εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον, τυχοῦσα ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ.

(1) Οἰκονομίαν φαίνεταί μοι ὅτι ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κανὼν ἐκείνην, ὁποῦ ἐδιώρισεν ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Σύνοδος ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, τὸ νὰ ἀναθεματίζουν δηλαδὴ οἱ συγκοινωνήσαντες τοῖς Ἀρειανοῖς τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου, ὅταν ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ νὰ ὁμολογοῦν τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ οὕτω νὰ δέχωνται· περὶ ἧς Συνόδου ὅρα εἰς τὴν πρὸς Ρουφιανὸν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀθανασίου. Λέγει δὲ ὁ Κανών, ὅτι ἐδιώρισαν οἱ ἐν Θηβαΐδι Ἐπίσκοποι, καθ' ὅτι ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἦσαν παρόντες Ἐπίσκοποι εἰς ἐκείνην τὴν Σύνοδον, ἡ δὲ Θηβαὶς ἦτο μέρος τῆς Αἰγύπτου. Ἡ γὰρ Αἴγυπτος, κατὰ τὸν Μελέτιον τὸν γεωγράφον, διῃρεῖτο εἰς ἄνω Θηβαΐδα, καὶ κάτω Θηβαΐδα, καὶ δεύτερον, διατὶ ἡ Λυκὼ ἦτο πόλις τῆς Θηβαΐδος, πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς ὁποίας Ἀμμὼν ἐδόθη, ὁ παρὼν ὑπομνηστικὸς λόγος. Ἀναφέρει δὲ τοὺς ἐν Θηβαΐδι Ἐπισκόπους ὁ Θεόφιλος, διὰ νὰ πείσῃ τὸν Ἀμμὼν εὐκολώτερα εἰς τὸ νὰ φυλάξῃ τὴν τοιαύτην συνήθειαν, τὴν ὁποίαν οἱ προκάτοχοί του ἐμεταχειρίζοντο, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν τοῦ γράφει αὐτός.

Καὶ ἂν μὲν ὅλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἀποστρέφωνται τοὺς τοιούτους, ὡς συγκοινωνοὺς τῶν Ἀρειανῶν, ἂς χειροτονοῦνται ἄλλοι ἀντ' αὐτῶν ὀρθόδοξοι, εἰ δὲ στέργουν, τόσον αὐτούς, ὅσον καὶ τοὺς Ἀρειανούς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐσυγκοινώνησαν, ἂς δεχθοῦν κατὰ τὴν συνήθειαν ὁποῦ ἐμεταχειρίσθησαν οἱ ρηθέντες ἐν Θηβαΐδι Ἐπίσκοποι εἰς τοὺς ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν Ἀρειανῶν ἐπιστρέφοντας. Σημείωσαι ὅτι, οὔτε εἰς τὸν ά. οὔτε εἰς τὸν παρόντα Κανόνα σώζεταί τις ἑρμηνεία τοῦ Βαλσαμῶνος. Ὅρα καὶ τὸν ζή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ Βίστου κατασταντος ἐν Ἐρέβῃ Πρεσβυτέρου. ζητητέον. Καὶ εἰ μὲν ἀποταξαμένην τινὰ, ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, ἐβιάσατο, μὴ συγχωρείσθω εἶναι Πρεσβύτερος, ὅπουγε, οὐδὲ ὡς λαϊκὸς ὀφείλει συνάγεσθαι. τῆς Ἐκκλησίας εἰωθυίας τοὺς τοιούτους χωρίζειν. Οὐ φέρει δὲ τοῦτο πρόκριμα τῷ Ἐπισκόπῳ Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν κατέστησε, τῆς ἁγίας Συνόδου κελευσάσης, τοὺς ἀναξίους, μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐλεγχομένους ἐπὶ ἐγκλήματι ἐκβάλλεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Βίστος οὗτος ἐφημίζετο, ὅτι ἐβίασε καὶ ἔλαβε μίαν γυναῖκα ὕπανδρον, ἥτις ζῶντος τοῦ ἀνδρός της ἐχωρίσθη ἀπὸ αὐτόν. Ἔπειτα ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὴν Ἐρέβην πόλιν τῆς Αἰγύπτου, μὴ γινώσκοντα, ὅτι αὐτὸς ἔλαβε τοιαύτην γυναῖκα. Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανών, ὅτι πρέπει νὰ ἐξετασθῇ αὕτη ἡ ὑπόθεσις, καὶ εἰ μὲν οὕτως ἔχει, ὁ μὲν χειροτονηθεὶς αὐτὸς Πρεσβύτερος νὰ καθαίρεται καὶ πλέον νὰ μὴ ἦναι Ἱερεὺς εἰς καιρὸν ὁποῦ οὐδὲ ὡς λαϊκὸς ὁ τοιοῦτος πρέπει νὰ συνίσταται μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία χωρίζει τοὺς τοιούτους ἀπὸ τὴν σύνξιν τῶν πιστῶν. Εἰς δὲ τὸν χειροτονήσαντα Ἀπόλλωνα τοῦτο δὲν προξενεῖ βλάβην καὶ καθαίρεσιν τῆς Ἀρχιερωσύνης του, ἐπειδὴ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν ἐχειροτόνησε. Διότι ἡ ἁγία Σύνοδος, ἤτοι ἡ ά. ἐν τῷ θ'. Κανόνι αὐτῆς ἐπρόσταξεν, ὅτι οἱ ἀναξίως χειροτονηθέντες οὗτοι καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλεγχόμενοι, ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην. Ὅρα αὐτὸν τοῦτον τὸν θ'. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ δὲ Σοὺρ. ἐπειδὴ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων διεβεβαιώσατο καὶ ἀπεσταλκέναι τοῦτον, καὶ ἀλλότριον τῆς Ἐκκλησίας πεποιηκέναι, ἔστω οὕτως. ὡς ἀπεφήνατο ὁ Ἐπίσκοπος, χρωμένου ἐκείνου ταῖς οἰκείαις δικαιολογίαις, εἴγε βούλεται καὶ μέμφεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Σοὺρ οὗτος Κληρικὸς ἦτο τοῦ Ἐπισκόπου Ἀπόλλωνος, ὁ ὁποῖος ἀπεστάλθη (1), ἤτοι ἀπεβλήθη ἀπὸ τὸν Κλῆρον (καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Βαλσαμὼν) καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἐδιώχθη, ὡς ὁ ἴδιος Ἀπόλλων ἐβεβαίωσε. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι, ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἔγινεν, ἂς ἦναι καθὼς ἐδιώρισεν ὁ Ἐπίσκοπος. Πλὴν, ἐὰν ὁ Σοὺρ κατηγορῇ τὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου του ἀπόφασιν, ἂς εἰπῇ τὰς δικαιολογίας του, ἐὰν θέλῃ, εἰς τὴν Σύνοδον, μέρος τῆς ὁποίας ἦτο καὶ ὁ Ἀπόλλων.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Περὶ δὲ Πανοὺφ τοῦ καταστάντος Διακόνου ἐν τῇ Λυκῷ, χρὴ ζητῆσαι. Καὶ εἰ μὲν εὐρεθείη οὗτος κατηχούμενος ὤν, τὴν ἀδελφιδῆν ἑαυτοῦ πρὸς γάμου κοινωνίαν δεξάμενος. μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα εἰς Κλῆρον ἀχθεὶς, μενέτω ἐν τῷ Κλήρῳ, εἴγε κεκοίμηται ἐκείνη. καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα οὐ κεκοινώνηκεν αὐτῇ. Εἰ δὲ πιστὸς ὤν, τὴν αὐτὴν ἀδελφιδῆν αὐτοῦ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐδέξατο, ἔστω τοῦ Κλήρου ἀλλότριος· οὐ γὰρ πρόκριμα τῷ Ἐπισκόπῳ φέρει Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας κατέστησεν αὐτόν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Πανοὺφ οὗτος, πρὸ τοῦ νὰ βαπτισθῇ, ἐφημίζετο ὅτι ἐπῆρεν εἰς γυναῖκα τὴν ἀνεψιάν του καὶ μετὰ ταῦτα ἐχειροτονήθη Διάκονος. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει νὰ ἐξετασθῇ ἡ ὑπόθεσις, καὶ εἰ μὲν αὐτὸς, ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη δὲν ἐμεταχειρίσθηκεν αὐτὴν ὡς γυναῖκά του, ἐπειδὴ ἐκείνη ἀπέθανεν (2), ἂς μένῃ Διάκονος· τὴν

(1) Ἴσως δὲ τὸ ἀπεστάλη δηλοῖ, ὅτι ἔστειλεν ὁ Ἀπόλλων αὐτὸν τὸν ἴδιον Σοὺρ πρὸς τὸν Θεόφιλον, καὶ διὰ γραμμάτων βεβαίονεν, ὅτι ἀπέβαλε τὸν ἀποσταλέντα ἀπὸ τὸν Κλῆρον.

(2) Ὄχι μόνον δὲ ἂν ἀπέθανεν ἡ γυνὴ, ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς ἤθελεν ἀφήσει αὐτὴν μετὰ τὸ βάπτισμα, χωρὶς νὰ συμίξῃ μὲ αὐτὴν, ἄξιος ἦτο νὰ μένῃ εἰς τὸν Κλῆρον.

γὰρ πρὸ τοῦ βαπτίσματος χρῆσιν τῆς γυναικὸς ἐκαθάρισε τὸ ἅγιον βάπτισμα· εἰ δὲ τὴν ἐμεταχειρίσθη, νὰ καθαίρεται. Εἰς δὲ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν Ἀπόλλωνα δὲν προξενεῖ βλάβην ἡ τοιαύτη χειροτονία, ἐπειδὴ ἐν ἀγνοίᾳ, καὶ μὴ ἠξεύρων ὅτι εἶχεν ἐκεῖνος εἰς γυναῖκα τὴν ἀνεψιάν του, ἐχειροτόνησεν αὐτόν. Ὅρα καὶ τὸν ιθ΄. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν θ΄. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Ϛ΄.

Περὶ Ἰακὼβ χρὴ ζητῆσαι. Εἰ γὰρ Ἀναγνώστης ἦν, καὶ ἐγκλήματι πορνείας ἐδείχθη ὑπεύθυνος, καὶ παρὰ τῶν Πρεσβυτέρων ἐξεβλήθη, εἶτα κεχειροτόνηται, οὗτος ἐκβαλέσθω, ἀκριβοῦς ἐξετάσεως γενομένης, καὶ μὴ μόνον ἐκ ψιθυρισμοῦ ἢ κακολογιῶν ὑποψίας εἰς αὐτὸν γινομένης· εἰ δὲ μὴ εὑρεθείη, ὑπεύθυνος μενέτω ἐν τῷ Κλήρῳ· οὐ γὰρ δεῖ ταῖς ματαίαις διαβολαῖς προσέχειν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἰακὼβ οὗτος ἐφημίζετο, ὅτι ἦτον Ἀναγνώστης, καὶ ἐπειδὴ ἐκατηγορήθη ὅτι ἐπόρνευσεν, ἐδιώχθη ἀπὸ τὸν Κλῆρον παρὰ τῶν Ἱερέων, ἔπειτα ἐχειροτονήθη εἰς μεγαλήτερον βαθμόν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι νὰ γένῃ πρῶτον ἀκριβὴς ἐξέτασις περὶ τούτου, καὶ ἂν μὲν εὑρεθῇ ὑπεύθυνος εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς πορνείας, νὰ ἐκβάλλεται ἀπὸ τὸν Κλῆρον· εἰ δὲ εὑρεθῇ καθαρὸς ἀπὸ αὐτὴν, νὰ μένῃ εἰς τὸν Κλῆρον. Εἶπα δὲ νὰ γένῃ ἀκριβὴς ἐξέτασις περὶ τούτου, ἐπειδὴ δὲν πρέπει τινὰς ἀπὸ μοναχὰς κατηγορίας, ἐξ ὑποψίας γενομένας, νὰ καθαιρῆται, ἀλλ' οὔτε πρέπει τινὰς νὰ προσέχῃ εἰς ματαίας καὶ ἀναποδείκτους διαβολάς. Ὅρα καὶ τὸν θ΄. τῆς ά.

ΚΑΝΩΝ Ζ΄.

Περὶ τῶν μελλόντων χειροτονηθῆναι οὗτος ἔστω τύπος, ὥστε πᾶν τὸ Ἱερατεῖον συμφωνεῖν καὶ αἱρεῖσθαι, καὶ τότε τὸν Ἐπίσκοπον δοκιμάζειν. Καὶ συναινοῦντος αὐτῷ τοῦ Ἱερατείου, χειροτονεῖν ἐν μέσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, παρόντος τοῦ λαοῦ καὶ προσφωνοῦντος τοῦ Ἐπισκόπου, εἰ καὶ ὁ λαὸς δύναται αὐτῷ μαρτυρεῖν· χειροτονία δὲ λαθραίως μὴ γινέσθω. Τῆς γὰρ Ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχούσης, πρέπει παρόντων τῶν ἁγίων, τὰς χειροτονίας ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας γίνεσθαι. Ἐν δὲ τῇ ἐνορίᾳ, εἰ μὲν κοινωνήσαντες εἰσί τινες ταῖς τῶν κοινωνισάντων γνώμαις, μὴ ἄλλως χειροτονείσθωσαν, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς ὀρθοδόξων Κληρικῶν δοκιμαζόντων, παρόντος πάλιν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ προσφωνοῦντος, παρόντι τῷ λαῷ, μόνον εἰ μὴ παραδρομή τις γένηται (1).

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι Κανὼν καὶ τύπος ἐκείνων ὁποῦ μέλλουν νὰ χειροτονοῦνται, ποῖοι καὶ πῶς πρέπει νὰ χειροτονοῦνται. Διορίζει γὰρ ὅτι ὅλον τὸ ἱερατεῖον πρέπει πρῶτον νὰ συμφωνῇ, καὶ νὰ ἐκλέγῃ ἐκεῖνον ὁποῦ ἔχει νὰ χειροτονηθῇ, καὶ τότε νὰ δοκιμάζῃ αὐτὸν καὶ ὁ ἐπίσκοπος, καὶ συμφωνοῦντος τοῦ ἱερατείου, καὶ παρόντος τοῦ λαοῦ, νὰ ἐρωτᾷ τὸν λαὸν, ἂν καὶ αὐτοὶ τὸν μαρτυροῦν ἄξιον, καὶ οὕτω νὰ χειροτονῇ αὐτὸν παρρησίᾳ εἰς τὸ μέσον τῆς Ἐκκλησίας, κρυφίως δὲ χειροτονίᾳ νὰ μὴ γίνεται. Διότι, ἀφ' οὗ ἡ Ἐκκλησία ἔλαβεν εἰρήνην ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς, ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς, διὰ τὸν φόβον τῶν ὁποίων ἠναγκάζετο νὰ κάμνῃ τὰς χειροτονίας κρυφὰ, πρέπει αἱ χειροτονίαι νὰ γίνωνται φανερὰ ἐπ' Ἐκκλησίας, ὅταν ἦναι παρόντες οἱ Ἅγιοι, ἤτοι οἱ χριστιανοί (2). Ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἐνορίαν (3) τινὸς Ἐκκλησίας εὑρίσκωνται τινες πιστοὶ, οἵτινες μὴ θέλοντες ἐσυγκοινώνησαν κατὰ συγκατάβασιν μὲ τὰς γνώμας τῶν κοινωνησάντων τοῖς αἱρετικοῖς, οἱ τοιοῦτοι, λέγω, κατὰ ἄλλον τρόπον νὰ μὴ χειροτονοῦνται εἰς ἐκείνην τὴν ἐνορίαν, ἀνίσως πρῶτον δὲν δοκιμασθοῦν ἀπὸ ὀρθοδόξους Κληρικοὺς, ἂν ἔχουν ὀρθόδοξα φρονήματα, παρόντος καὶ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ἐρωτοῦντος πάλιν τὸν λαὸν, ἂν ἦναι ἄξιοι, καὶ τοῦτο νὰ γίνεται, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ κἀμμία συναρπαγὴ καὶ ἀπάτη, καὶ χειροτονηθῇ τινὰς ἔχων αἱρετικὰ φρονήματα. Ὅρα καὶ τὸν β΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Τὰ προσφερόμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὰ ἀναλισκόμενα εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων χρείαν, οἱ Κλη-

(1) Ἵνα μὴ μέσον παραδρομή τις γένηται, ἐν ἄλλοις.

(2) Ἁγίους ὀνομάζει ὁ Κανὼν τοὺς Χριστιανοὺς καθ' ὁμοιότητα τοῦ Παύλου, ὅστις γράφει ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ· «Τοῖς Ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ». Ὁ δὲ Βασίλ. ἐν τῷ β΄. λόγῳ, κατ' Εὐνομίου, λέγει, ὅτι εἰς ἄλλα ἀντίγραφα παλαιὰ, τὸ ἐν Ἐφέσῳ, δὲν γράφεται, ἀλλὰ μόνον τοῦτο· «Τοῖς Ἁγίοις τοῖς οὖσιν», ἤτοι τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πραγματικῶς οὖσιν, ὡς τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν λατρεύουσιν. Οἱ γὰρ ἄπιστοι μὴ ὄντες εἰσὶ, διατὶ τοῖς μὴ οὖσι θεοῖς ἐλάτρευον, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, λέγει, παρέδωκαν, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τοῦτο εὗρεν οὕτω γεγραμμένον.

(3) Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι τὰ μὲν ἀνωτέρω φαίνεται νὰ διορίζῃ ὁ Κανὼν νὰ γίνωνται εἰς τὰς πόλεις, τὰ δὲ κατωτέρω, εἰς τὴν ἐνορίαν, ἤτοι εἰς τὰς χώρας καὶ πόλεις μικράς.

ρικοὶ διανεμέσθωσαν, καὶ μήτε κατηχούμενος ἐκ τούτων ἐσθιέτω, ἢ πινέτω, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ Κληρικοί, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πιστοὶ ἀδελφοί.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν, ὅτι ἀπὸ τὰ προσφερόμενα παρὰ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν λειτουργίαν, ὅσαι προσφοραὶ περισσεύσουν παράνω ἀπὸ τὴν χρείαν τῶν ἁγίων Μυστηρίων, νὰ διαμοιράζωνται εἰς τοὺς Κληρικοὺς, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς, ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς λαϊκοὺς νὰ τρώγωνται καὶ νὰ πίνωνται. Κἀνένας δὲ κατηχούμενος καὶ ἀβάπτιστος ἀπὸ αὐτὰ οὔτε νὰ τρώγῃ, οὔτε νὰ πίνῃ· διότι, ἐπειδὴ αὐτὰ ἐπροσφέρθησαν εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον· καὶ μερίδες ἀπὸ αὐτὰ εὐγῆκαν εἰς τὰ θεῖα Δῶρα, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα ἐξ αὐτῶν ἡγιάσθησαν· ὅθεν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀβαπτίστους καὶ ἀμυήτους δὲν πρέπει νὰ τρώγωνται καὶ νὰ πίνωνται (3). Ὅρα καὶ τὸν γ'. Ἀποστολ.

(3) Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ διατάσσουν (βιβλ. η'. Κεφ. λα'.) λέγουσαι, ὅτι τὰς εὐλογίας ὁποῦ περισσεύουν ἀπὸ τὰ Μυστήρια, μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν Ἱερέων, πρέπει νὰ διαμοιράζουσιν οἱ Διάκονοι εἰς τοὺς Κληρικοὺς, καὶ εἰς μὲν τὸν Ἐπίσκοπον νὰ δίδουν τέσσαρα μερίδια, εἰς τὸν Ἱερέα τρία, εἰς τὸν Διάκονον δύω, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ὑποδιακόνους, Ἀναγνώστας, Ψάλτας καὶ Διακονίσσας, ἕνα μερίδιον. Σημείωσαι, ὅτι διὰ νὰ γένῃ ὁ λόγος ὁ περὶ προσφορῶν σαφὴς καὶ διακεκριμένος, πρέπει νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρία ὅλας τὰς προσφορὰς ὁποῦ προσφέρονται παρὰ τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Α'. εἰς τὴν Προσφορὰν ἐκείνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὐγαίνει ὁ Ἀμνὸς, ἥτις καὶ προσφορὰ κυρίως ὀνομάζεται κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ ὑψωθεῖσα προσφορὰ, κατὰ τὸν ε'. Νικολάου (ἴσως διατὶ ὑψοῦται ὁ ἐξ αὐτῆς ἅγιος Ἄρτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ κοινωνικοῦ, ἢ καὶ διατὶ αὗτη μόνη ἀπὸ τὰς ἄλλας ὑψοῦται, ἤτοι τιμᾶται. διὰ τὸν ἐξ αὐτῆς ἐκβαλλόμενον Ἀμνὸν), ὡς λέγει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ αὐτοῦ Κανόνος καὶ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ τῆς ὁποίας τὰ περισσεύσαντα κλάσματα ἀντίδωρον ὀνομάζεται, τύπον ἐχούσης τοῦ παρθενικοῦ σώματος, κατὰ τὸν Ἅγιον Γερμανόν. Β'. εἰς τὰς τέσσαρας ἄλλας προσφορὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας εὐγαίνει ἡ μερὶς τῆς Θεοτόκου, αἱ μερίδες τῶν ταγμάτων τῶν Ἁγίων, αἱ μερίδες τῶν ζώντων, καὶ αἱ μερίδες τῶν κεκοιμημένων, τὰς ὁποίας ταύτας τέσσαρας, σφραγῖδας ὀνομάζει τὸ Εὐχολόγιον, ὧν τὰ περισσεύματα ὄχι ἀντίδωρον, ἀλλὰ παξημάδι κοινότερον ὀνομάζονται παρὰ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει Πατέρων, καὶ εἰς χωριστὸν δίσκον βάλλονται ἀπὸ τὸν δίσκον τοῦ ἀντιδώρου, καὶ μετὰ τὸ ἀντίδωρον τρώγονται, καὶ Γ'. εἰς τὰς ἄλλας ἐπιλοίπους προσφορὰς, αἱ ὁποῖαι προσφέρονται μόνον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν Θεὸν ὡς δῶρα, ἢ καὶ ἐμβάζονται καὶ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, μερὶς δὲ κάμμία δὲν εὐγαίνει ἀπὸ αὐτὰς, οὔτε Ἁγίων, οὔτε ζώντων, οὔτε κεκοιμημένων. Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ ε'. τοῦ Νικολάου, ὅτι τὰ μὲν κομμάτια ὁποῦ περισσεύουν ἀπὸ τὴν ὑψωθεῖσαν προσφορὰν, ἤτοι τὰ μὲν ἀντίδωρα πρέπει νὰ τρώγωνται, μόνον μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἕως ὁποῦ ὅλα νὰ ἐξοδευθοῦν, τὰ δὲ κομμάτια ὁποῦ περισσεύουν ἀπὸ τὰς ἄλλας τέσσαρας προσφορὰς, ἤτοι τὸ λεγόμενον παξημάδι, νὰ τρώγωνται μοναχὰ, καὶ μὲ ξεχωριστὸν τρόπον, καὶ ὄχι νὰ τρώγωνται ὁμοῦ μὲ γάλα, καὶ τυρὶ, καὶ ὀψάρια ὡς ὁ κοινὸς ἄρτος, καθὼς χωριστὰ τρώγωνται καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει μετὰ τὸ ἀντίδωρον, ὡς εἴπομεν. Αἱ δὲ ἄλλαι προσφοραὶ ὁποῦ περισσεύσουν, ἀπὸ τὰς ὁποίας κάμμία μερὶς δὲν εὐγῆκεν εἰς τὰ Μυστήρια, αὐταὶ τρώγονται εἰς τὰ ὁσπήτια τῶν Ἱερέων. Πρέπει λοιπὸν οἱ μὲν Χριστιανοὶ ὅλοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες νὰ προσφέρουσιν εἰς ὅλας τὰς Κυριακὰς ἡμέρας προσφορὰν ἀπὸ ἄρτον καὶ οἶνον, ἵνα λυτρωθῶσιν ἀπὸ τὸν δεσμὸν τῶν ἁμαρτιῶν τους μὲ τὰς τοιαύτας θυσίας καὶ προσφορὰς (καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸν Ἀργέτην σελ. 45. περὶ Μυστηρίων), καὶ νὰ ἐπιμελοῦνται. ὄχι μόνον νὰ προσφέρουν ταύτας, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰς κατασκευάζουσι μὲ ὅλην τὴν ἐπιμέλειαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐκλεκτὰς ὁποῦ ἠμποροῦν· ἤγουν τὴν μὲν προσφορὰν τοῦ Ἄρτου, νὰ τὴν κατασκευάζουν μόνον ἀπὸ σιτάρι, καὶ ὄχι ἀπὸ κἀνένα ἄλλο γέννημα, ἢ σίκαλιν, ἢ κεχρί. ἢ ἀραποσίτι, ἢ τοιοῦτο ἄλλο, ἐπειδὴ ὁ Κύριος μὲ τὸ σιτάρι ἐπαρωμοίωσε τὸ πανάγιον Σῶμά του, εἰς τὸ ὁποῖον μετουσιοῦται ὁ σιταρένιος ἄρτος, λέγωντας· «Ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ. πολὺν καρπὸν φέρει» (Ἰωάν. ιέ. 24.), καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ ἐθυσιάσθη ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς (Λουκ. ις'. 23.), ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ Σῶμα τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας ἑρμηνεύοντα οὕτως· «Ὁ Ἄρτος, ὃν κλῶμεν, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἐκ σίτου συνεστὼς. σιτευτὸς ἂν ρηθείη, κατὰ τὸ νοούμενον δὲ σὰρξ ὤν, μόσχος ἂν λεχθείη.» Ὅθεν κατὰ τὸν Ἀργέντην (σελ. 84.) κἀνένας ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς Ἱερεῖς δὲν ἐτόλμησε νὰ λειτουργήσῃ μὲ ἄλλο τι, ἔξω ἀπὸ τὸν Ἄρτον ὁποῦ γίνεται ἐκ τοῦ ἀλεύρου τοῦ σίτου. Ὅποιος δὲ ἤθελε τολμήσει τοῦτο, θανασίμως ἁμαρτάνει, καὶ ἂς μὴν εἰπῇ τινας, ὅτι τοῦτο δύναται νὰ γένῃ, ἂν ἐξ ἀνάγκης δὲν εὑρεθῇ σιτάρι. Πρόφασις εἶναι ἡ τοιαύτη ἀνάγκη. Διατὶ σχεδὸν ὅπου εὑρίσκονται ἄνθρωποι, ἐκεῖ δύσκολον εἶναι νὰ μὴ εὑρίσκεται ὁμοῦ καὶ σιτάρι. Ὄχι δὲ ἀπὸ σιτάρι μόνον πρέπει οἱ χριστιανοὶ νὰ κατασκευάζουν τὰς προσφορὰς τοῦ Ἄρτου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σιτάρι τὸ πλέον ἐκλεκτὸν, τὸ ὁποῖον μὲ διαφορετικὸν τρόπον ἀπὸ τὸ κοινὸν ψωμὶ, πρέπει νὰ τὸ παστρεύουν καὶ νὰ το ἀλέθουν καὶ νὰ τὸ ζυμώνουν καὶ νὰ τὸ φουρνίζουν, τὴν δὲ προσφορὰν τοῦ οἴνου, ἤτοι τὸ νᾶμα. πρέπει νὰ τὸ διαλέγουν, καὶ αὐτὸ, ὁποῦ νὰ μὴ ἦναι ξύδι. ἢ μοῦστος, ἢ πετμέζι, ἢ ἄλλο τι γέννημα τῆς ἀμπέλου. ἀλλὰ ἀπὸ μόνον κρασὶ, καὶ κρασὶ καλὸν καὶ κόκκινον, διατὶ τὸ κόκκινον ἔχει περισσοτέραν ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα μὲ τὸ αἷμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ μεταβληθῇ ἐν τοῖς Μυστηρίοις, κατὰ τὸν Ἀργέντην (Σελ. 87.). Διότι ἐκεῖνοι ὁποῦ τοιαύτας ἐκλεκτὰς προσφορὰς προσφέρουσιν εἰς τὸν Θεὸν, παρομοιάζουσι μὲ τὸν Ἄβελ, τοῦ ὁποίου ἐδέχθη τὴν θυσίαν ὁ Κύριος. Ὅσοι δὲ. ὄχι ἀπὸ τὰ καλήτερα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ κατώτερα προσφέρουσιν εἰς τὸν Θεὸν, οὗτοι μὲ τὸν Κάϊν παρομοιάζουσι, τοῦ ὁποίου δὲν ἐδέχθη τὰ δῶρα ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τὰ ἀπεστράφη. διατὶ δὲν ἐπροσφέρθησαν ἀπὸ τὰ καλήτερα καὶ ἐκλεκτὰ, περὶ τῶν ὁποίων γράφει ὁ μέγας Βασίλειος (ἐρωτήσ. η'. τοῦ β'. περὶ βαπτίσματος λόγου), ὅτι ἡ προσφορὰ αὐτῶν ὄχι μόνον ἀπρόσδεκτ ς εἶναι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἁμαρτίαν λογίζεται, καθὼς εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Κάϊν· «Ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες» (Γεν. δ'. 7.). Διότι δὲν εἶναι, λέγει, εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Θεὸν τὸ ἔργον τῆς ἐντολῆς, ὅταν δὲν γένῃ καὶ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ (σελ.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ἐπειδὴ Ἱέραξ, τόνδε, ὡσανεὶ ἐπὶ πορνείᾳ διαβαλλόμενον, οὐκ ὀφείλειν λέγει ἐν τῷ Κλήρῳ εἶναι, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων διϊσχυρίσατο, τηνικαῦτα μηδένα κατήγορον ἐν μέσῳ ἐληλυθέναι κατ' αὐτοῦ, ἐξεταζέσθω καὶ οὗτος, καὶ εἰ μὲν κατήγορός τις ἀναφύεται πίστεως ἄξιος καὶ τὸ ἔγκλημα ἀποδείκνυται, φερομένων ἀξιοπίστων μαρτύρων, τῆς Ἐκκλησίας ἐκβαλλέσθω, εἰ δὲ τοῦ Κλήρου ἄξιός ἐστι καὶ ἐπὶ σωφροσύνῃ μαρτυρεῖται, μενέτω ἐν τούτῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἱέραξ οὗτος ἐκατηγόρει κάποιον Κληρικὸν ὅτι ἐπόρνευσε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μένῃ εἰς τὸν Κλῆρον, ἀλλὰ νὰ καθαιρεθῇ· ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, ὁ χειροτονήσας τὸν Κληρικόν, ἐβεβαίωνεν, ὅτι τῷ τότε καιρῷ (ἴσως τῆς χειροτονίας του) κανένας κατήγορος δὲν ἐφάνη νὰ τὸν κατηγορήσῃ. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι νὰ ἐξετασθῇ ἡ ὑπόθεσις τοῦ διαβληθέντος Κληρικοῦ, καὶ εἰ μὲν εὑρεθῇ ἀξιόπιστος κατήγορος ὁποῦ νὰ τὸν κατηγορῇ (1) (καὶ ὅρα τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς β'.), καὶ τὸ ἔγκλημά του

409. τοῦ ά. τόμου τῆς σειρᾶς τῶν Πατέρων)· πρέπει λοιπὸν, ὡς εἴπομεν, οἱ μὲν λαϊκοὶ τοιαύτας προσφορὰς νὰ προσφέρουσιν εἰς τὸν Θεὸν, οἱ δὲ Ἱερεῖς νὰ διαλέγουσι πέντε τὰς πλέον καλητέρας, καὶ αὐτὰς νὰ μεταχειρίζωνται εἰς τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὄχι καὶ δὲν εἶναι πέντε, τὸ ὀλιγώτερον ὀλιγώτερον δύω προσφορὰς πρέπει νὰ ἔχουν, καὶ ἀπὸ μὲν τὴν μίαν νὰ ἐκβάλλωσι μόνον τὸν ἀμνὸν καὶ ὄχι ἄλλο, ἀπὸ δὲ τὴν ἄλλην ἔχουσαν σφραγῖδας τέσσαρας, νὰ ἐκβάλλωσι τὰς μερίδας τὰς ἄλλας, καθὼς καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔτσι μὲ δύω προσφορὰς λειτουργοῦν (καὶ ὁ έ. τοῦ Νικολάου εἰς δύω τὰς προσφορὰς ἐδιαίρεσεν ἀνωτέρω)· μὲ μίαν δὲ προσφορὰν νὰ μὴ λειτουργῇ τινας Ἱερεὺς, οὔτε ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν νὰ ἐκβάλῃ τὸν Ἀμνὸν καὶ τὰς μερίδας, διατὶ ἡ προσφορὰ σημαίνει τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸν ἅγιον Γερμανὸν, ἡ δὲ Θεοτόκος ἕνα μονογενῆ Γἱὸν ἐγέννησε, καὶ ὄχι ἄλλον τινά· διὸ ἔτσι καὶ ἀπὸ μίαν προσφορὰν ἕνας μονογενὴς Ἀμνὸς πρέπει νὰ εὐγαίνῃ καὶ ὄχι καὶ ἄλλων μερίδες Σημείωσαι ὅτι ὁ ι'. τοῦ Νικολάου λέγει· Ἐκεῖνο ὁποῦ γράφει ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰ Ἀσκητικά του, ὅτι οἱ Μοναχοὶ ὁποῦ κάμνουν μικρὰ σφάλματα καὶ εἰς μικρὰ ἐπιτίμια εὑρίσκονται, νὰ γίνωνται ἀπ' εὐλογίας, ἑρμηνεύεται, ὅτι νὰ μὴ παίρνουν οἱ τοιοῦτοι εὐλογίαν, ἤτοι ἀντίδωρον, ὡς καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἑρμηνεύων τοῦτον τὸν Κανόνα τὸ ἴδον λέγει· ὁ δὲ ιή. τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει, ὅτι οἱ ἐν ἐπιτιμίοις ὄντες Μοναχοὶ πρέπει νὰ συντρώγουν καὶ νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς λοιποὺς Μοναχοὺς, καὶ ὁμοῦ μὲ τὴν ἐξομολόγησίν των νὰ τρώγουν καὶ εὐλογίαν, ἤτοι κατακλαστὸν καὶ ἀντίδωρον, ὄχι ἐναντιούμενος εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον, ἀλλὰ προστιθεὶς τὸ, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐξομολόγησίν των, ἔδειξεν ὅτι ὁ μὲν Βασίλειος λέγει νὰ μὴ παίρνουν ἀντίδωρον οἱ Μοναχοὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως ἐλεγχθοῦν, ὅπερ εἶναι βαρύτερον, αὐτὸς δὲ λέγει διὰ τοὺς Μοναχοὺς ὁποῦ πρὸ τοῦ νὰ ἐλεγχθοῦν ὡς ἁμαρτήσαντες, προφθάσουν καὶ ἐξομολογηθοῦν. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι, τὸ ἀπ' εὐλογίας γενέσθω, ὁποῦ γράφει ὁ Βασίλειος, θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι νὰ ἀπέχουσι τῶν θείων Μυστηρίων, ἐπειδὴ εὐλογία λέγεται καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία κατ' ἐκεῖνο τοῦ Παύλου· «Τὸν Ἄρτον ὃν κλῶμεν καὶ τὸ ποτήριον τῆς Εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν» (ά. Κορινθ. Κεφ. ι.). Καὶ κατὰ τὸν Θεοδώρητον ἑρμηνεύοντα τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο· «Τοῦ Κυρίου ἡ σωτηρία καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου,» ἤτοι ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ διδομένη εἰς τὸν λαὸν πρὸς μετάληψιν· ἀλλ' ἡ προτέρα ἐξήγησις τῆς εὐλογίας εἶναι ἀρμοδιωτέρα. Σημείωσαι πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ ιά. Κανὼν τοῦ Νικολάου λέγει, ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου μανθάνομεν ὅτι, ὅσοι διὰ ἁμαρτήματά των εἶναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, εἶναι ἐμποδισμένοι ἐνταῦτῷ νὰ μὴ παίρνουν οὔτε ἀντίδωρον. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ρηθέντος ί. Κανόνος τοῦ Νικολάου λέγει, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὁποῦ δὲν μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια πρέπει νὰ παίρνουν ἀντίδωρον, διὰ νὰ μὴ λάβουν κακὴν ὑποψίαν περὶ αὐτῶν οἱ ἄνδρες των. Σημείωσαι πρὸς τούτοις ὅτι δὲν ἁμαρτάνει τινὰς ἂν προσφέρῃ διὰ τρεῖς ἀνθρώπους μίαν προσφοράν, ἢ ἅπτῃ μίαν κανδήλαν, κατὰ τὸν ιά. Κανόνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ τὴν τοῦ δ'. Ἀποστολικοῦ. Ὁ δὲ χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Πέτρος λέγει, ὅτι δὲν εἶναι δεκταὶ οὔτε αἱ προσφοραὶ τῶν πορνῶν γυναικῶν, οὔτε τὸ θυμίαμα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμιον (Σελ. 396. τῆς βίβλ. Γιοὺρις Γραικορ. καὶ παρὰ τῷ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν.). Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης δὲ Συμεὼν (ἀποκρ. μζ'.) λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχωνται αἱ προσφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὁποῦ ἁμαρτάνουν φανερὰ, καὶ δὲν ἀπέχουν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς φανερὰ ἐμποδίζει τὸ νὰ προσφέρουν αἱ πόρναι τι εἰς αὐτὸν, λέγων· «Οὐ προσοίσεις μίσθωμα πόρνης, οὐδὲ ἄλλαγμα κυνὸς εἰς τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου πρὸς πᾶσαν εὐχὴν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐστὶ καὶ ἀμφότερα.» Ὅπερ ρητὸν δανεισθεὶς καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε· «Μίσθωμα πόρνης ἁγνὸς οὐ μερίζεται» (ἐν τοῖς τετραστίχοις Ἰάμβοις). Ὁ δὲ Πατριάρχης Λουκᾶς λύων τινὰ ζητήματα μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεχθῇ ὁ Ἱερεὺς τὴν προσφορὰν ἐκείνων ὁποῦ ἀπειθοῦν, καὶ δὲν θέλουν νὰ δεχθοῦν τὸν Κανόνα τῆς ἁμαρτίας των. Καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγάς των (β.βλ. δ'. Κεφ. ς'.) λέγουν· «Οἱ ἐν ἁμαρτίαις γενόμενοι, καὶ μὴ μεταγνόντες, οὐ μόνον οὐκ εἰσακουσθήσονται προσευχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν παροξύνουσιν, ὑπομιμνήσκοντες αὐτὸν τῆς ἑαυτῶν μοχθηρίας. Περίστασθε (ἤτοι μὴ παίρνετε) οὖν τὰς τοιαύτας διακονίας, ὡς ἄλλαγμα κυνὸς, καὶ μίσθωμα πόρνης· ἑκάτερα γὰρ τοῖς νόμοις ἀπηγόρευται. Οὔτε γὰρ Ἐλισσαῖος τὰ παρὰ τοῦ Ἀζαὴλ κομισθέντα ἐδέξατο, οὔτε Ἀχιὰς τὰ παρὰ τοῦ Ἱεροβοάμ».

(1) Ὅρα ὅτι ἕνας καὶ μόνος ἀξιόπιστος κατήγορος ἀρκεῖ εἰς κατηγορίαν, μάρτυς δὲ ἕνας δὲν εἶναι ἀρκετὸς, ἀλλὰ χρειάζονται νὰ ἦναι πολλοὶ, ἤγουν πέντε κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἢ τὸ ἐλάχιστον τρεῖς κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρακλείας Νικήτας (ἀποκρ. δ'.) λέγει, ὅτι ἂν κάμμία πόρνη γυναῖκα ἐγγα-

ἀποδειχθῇ ἀληθὲς διὰ ἀξιοπίστων μαρτύρων (ὅρα καὶ τὸν οέ. Ἀποστολ.), ἃς ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν (1)· εἰ δὲ μαρτυρηθῇ σώφρων καὶ τοῦ Κλήρου ἄξιος, ἃς μένῃ εἰς αὐτόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ὥστε γνώμῃ παντὸς τοῦ Ἱερατείου Οἰκονόμον ἀποδειχθῆναι ἕτερον, ἐφ' ᾧ συντίθειται καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, πρὸς τὸ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς δέον ἀναλίσκεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι μὲ τὴν γνώμην ὅλου τοῦ Ἱερατείου νὰ γίνεται ἄλλος (2) Οἰκονόμος εἰς τὴν Ἐπισκοπήν, διὰ νὰ οἰκονομῇ καλῶς καὶ νὰ ἐξοδεύῃ εἰς τὰ πρέποντα, ἤτοι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας τῶν πτωχῶν καὶ πτωχῶν, τὰ τῆς Ἐκκλησίας σιτηρέσια. Εἰς τὸν διορισμὸν δὲ τοῦτον τοῦ Οἰκονόμου ἔδωκε γνώμην καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, εἰς τοῦ ὁποίου, ὡς φαίνεται, τὴν Ἐπισκοπὴν ἔμελλε νὰ καταστα θῇ ὁ Οἰκονόμος αὐτός. Ὅρα καὶ τὸν λή. καὶ μά. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν κς'. τῆς δ'. καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Αἱ χῆραι καὶ οἱ πένητες καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ξένοι πάσης ἀναπαύσεως ἀπολαυέτωσαν, καὶ μή τις τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἰδιοποιείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἐξήγησις εἶναι τοῦ ἀνωτέρω. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐδιώρισε νὰ ἐξοδεύωνται διὰ τοῦ Οἰκονόμου τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα εἰς τὰ πρέποντα, οὗτος λέγει, ποῖα εἶναι τὰ πρέποντα αὐτά· ὅτι δηλαδὴ αἱ χῆραι καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ξένοι ἀδελφοὶ, ὁποῦ τύχῃ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνουν κάθε ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὰ σιτηρέσια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κἀνένας Ἐπίσκοπος ἢ Οἰκονόμος νὰ μὴ οἰκειοποιῆται αὐτὰ καὶ νὰ τὰ τρώγῃ μόνον αὐτός. Ὅρα καὶ τὸν λή. μάλιστα δὲ τὸν μά. Ἀποστολικόν.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἀφυγγίῳ (ἢ Ἀφρυγγίῳ παρ' ἄλλοις) Ἐπισκόπῳ, περὶ τῶν λεγομένων Καθαρῶν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Δεδήλωκέ μοι ἡ σὴ εὐλάβεια, ὡς τινες τῶν ὀνομαζόντων ἑαυτοὺς Καθαροὺς, προσελθεῖν βούλονται τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ μὲν Σύνοδος ἡ γενομένη ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν μακαρίων Πατέρων ἡμῶν ὥρισεν, ὥστε χειροτονεῖσθαι τοὺς προσερχομένους, θέλησον κατὰ τὸν τύπον τοῦτον τοὺς ἐθέλοντας προσέρχεσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ χειροτονεῖν, εἴ γε ὁ βίος αὐτῶν ὀρθός ἐστι καὶ μηδὲν τούτοις ἀντίκειται.

Ἑρμηνεία.

Ἡ κανονικὴ αὕτη ἐπιστολὴ διορίζει διὰ τοὺς Ναυατιανοὺς, οἵτινες θέλουσι νὰ ἐπιστραφοῦν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, λέγων ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη Σύνοδος ὥρισε νὰ χειροτονοῦνται οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς κακοδοξίας εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν αἱρετικοὶ, ἂν εὑρεθοῦν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἄξιοι τῆς Ἱερωσύνης (3), διὰ τοῦτο καὶ ἐσὺ, ὦ Ἀφρύγγιε, θέλησον νὰ χειροτονήσῃς τοὺς θέλοντας ἐπιστραφῆναι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ναυατιανοὺς, ἐὰν ἡ ζωὴ αὐτῶν φανῇ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀνέγκλητος, καὶ κἀνένα ἐμπόδιον δὲν ἔχῃ εἰς τὸ νὰ λάβουν τὴν Ἱερωσύνην. Ὅρα καὶ τὸν ἡ. τῆς ά.

στρωθῇ, καὶ ὁμολογῇ μεθ' ὅρκου ὅτι ἔφθειρεν αὐτὴν κἀνένας Ἱερεὺς, νὰ μὴ πιστεύεται, ἂν δὲν ἀποδειχθῇ τὸ πρᾶγμα δι' ἀξιοπίστων μαρτύρων. Ὅθεν πρέπει νὰ ἀφεθῇ ὁ Ἱερεὺς εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς ποιεῖ ἐν τάχει τὴν ἐκδίκησιν (σώζεται αὕτη ἐν χειρογράφοις, καὶ ἐν σελ. 310 τοῦ Γιοῦρις Γραικορ.)

(1) Ἐκκλησία ἐδῶ πρέπει νὰ ἐννοηθοῦν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ Κληρικοὶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐκβάλλεται ὁ κατηγορηθεὶς αὐτὸς Κληρικός· οὐ γὰρ καὶ ἀπὸ τὸν Κλῆρον καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὁμοῦ πρέπει νὰ ἐκβάλλωνται οἱ καθαιρεθέντες Κληρικοὶ, ὅτι «οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ» κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολ. καὶ γ'. καὶ λϐ'. Βασιλείου, ἓξ μόνον ἂν ὁ καθαιρεθεὶς αὐτὸς πέσῃ καὶ β'. εἰς ἁμαρτημάτι καθαιρετικὸν τῆς Ἱερωσύνης, περὶ οὗ ὅρα τὸν αὐτὸν Ἀποστολικόν.

(2) Ὡς φαίνεται ἄλλος ἦτον Οἰκονόμος πρὸ τοῦ, μὴ κατὰ τὸ πρέπον διοικῶν τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ διὰ τοῦτο ἐχρειάσθη νὰ καταστα θῇ Οἰκονόμος ἄλλος.

(3) Διορίζει δὲ ἡ ά. Σύνοδος τοῦτο. ὄχι, καθὼς λέγει ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῷ ἡ. Κανόνι αὐτῆς, ὅπου περὶ τῶν Ναυατιανῶν λέγει, ἀλλὰ ἐν τῷ ιϑ'. ὅπου λέγει περὶ τῶν Παυλιανισάντων, ὅτι ἂν αὐτοὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν των εὑρεθοῦν ἄξιοι, νὰ χειροτονοῦνται.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἀγάθωνι Ἐπισκόπῳ.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἀγνοῶν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας νόμους ὁ Μάξιμος, διϊσχυρίσατο παρανόμῳ συμβιώσει συνῆφθαι· καὶ ἐπειδὴ θορυβεῖ αὐτὸν τὸ ἀσύνακτον εἶναι, διεβεβαιώσατο (ἐπειδὴ ἀγνοίᾳ τὸ παράνομον ἔδρασεν) ἐκ συμφώνου ἀπέχεσθαι τῆς παρανόμου συμβιώσεως, κἀκείνης ἀγαπώσης τοῦτο. Ἐὰν τοίνυν δοκιμάσῃς ὅτι τοῦτο ποιοῦσιν ἐκ συμφώνου καὶ μὴ ἀπατῶσιν (ἐπειδὴ δεκαετής ἐστιν ὁ χρόνος), εἰ σκοπεῖς μετὰ τῶν κατηχουμένων αὐτοὺς συνάγεσθαι τέως, οὕτω διοίκησον· εἰ δὲ συνορᾷς, ὅτι ἀπατῆσαι βούλονται, καὶ δεῖται τὰ κατ' αὐτοὺς ἔτι στύψεως, ὅπερ ὁ Θεὸς ὑποβάλλει σοι, τοῦτο ποίησον, πανταχοῦ πρὸς τὸ ἐπέχον ὁδηγούμενος· ἐπὶ γὰρ τῶν τόπων τυγχάνων, τὰς γνώμας αὐτῶν μᾶλλον εἰδέναι δύνασαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Μάξιμος οὗτος, μὴ ἠξεύρωντας τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας, μὲ ἰσχυρογνωμοσύνην ἔλαβε γυναῖκα μὲ παράνομον γάμον, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἀφωρίσθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν σύναξιν τῶν πιστῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐλυπεῖτο πολλὰ διατὶ ἦτον ἀσύνακτος, ἤγουν ἀφωρισμένος ἀπὸ τοὺς πιστούς, ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἔχει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ παράνομον αὐτὸ συνοικέσιον, ὁποῦ κατ' ἄγνοιαν ἔπραξε, θελούσης τοῦτο συμφώνως καὶ τῆς γυναικός. Ὅθεν ὁ Θεόφιλος γράφει εἰς τὸν Ἀγάθωνα τοῦτον καὶ τοῦ λέγει ὅτι, ἂν δοκιμάσῃ καὶ ἰδῇ πῶς αὐτοὶ τῇ ἀληθείᾳ χωρίζονται ἐκ συμφώνου ἀπὸ τὸν γαμον αὐτὸν, καὶ δὲν ἔχουν νὰ ἀπατήσουν τὴν Ἐκκλησίαν, στοχαζόμενοι, ὅτι διὰ τὴν παρανομίαν των εἶναι δέκα χρόνους ἀφωρισμένοι (1)· ἂν τοῦτο, λέγω, στοχασθῇ καὶ ἰδῇ, νὰ τοὺς ἀφήσῃ κατὰ τὸ παρὸν νὰ ἔμβουν μὲ τοὺς κατηχουμένους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πάλιν νὰ ἐκβκίνουν ὁμοῦ μὲ αὐτούς. Εἰ δὲ καὶ στοχασθῇ, ὅτι ἔχουν νὰ ἀπατήσουν, καὶ ἀκόμη χρειάζονται παιδείκν, νὰ κάμῃ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὁποῦ ἤθελε τὸν φωτίσει ὁ Θεὸς, ὁδηγούμενος εἰς κάθε ὑπόθεσιν πρὸς τὸ ἐπέχον, ἤτοι κατὰ τὸν στοχασμὸν, ὁποῦ ἤθελε κάμει περὶ αὐτῆς μὲ ἐποχὴν καὶ ἀργοπορίαν. Διότι εὑρισκόμενος εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀκολουθοῦν τὰ πράγματα, ἐμπορεῖ νὰ ἠξεύρῃ καλήτερα ἀπὸ τὸν Θεόφιλον τὰς γνώμας τῶν ἐκεῖσε ἀνθρώπων, καὶ ἀκολούθως τὸν συμφερώτερον τρόπον τῆς τούτων διορθώσεως.

Τοῦ αὐτοῦ, Μηνᾷ Ἐπισκόπῳ.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Νόμιμον πρᾶγμα πεποιήκασιν οἱ Πρεσβύτεροι ἐν Γεμίνῳ τῇ κώμῃ, εἰ ἀληθεύει ἡ κομίζουσα τὸ γράμμα Εὐσταθία. Φάσκει γὰρ, ὅτι Κυρράδιον ἀδικοῦσαν καὶ μὴ βουλομένην ἀναστεῖλαι τὴν ἀδικίαν, ἐχώρισαν τῆς συνάξεως. Ἐπειδὴ τοίνυν εὗρον ὡς τὸ ἑαυτῆς κακὸν θεραπεύουσα βούλεται συναχθῆναι, θέλησον παρασκευάσαι αὐτὴν, ἀποθέσθαι πρῶτον τὴν ἀδικίαν καὶ πεῖσαι μετανοῆσαι, ἵνα οὕτως, εἰ συνίδεις ὅτι νόμῳ Θεοῦ προσέρχεται, τῆς συνάξεως ὀρεγομένη, ἐπιτρέψῃς αὐτῇ μετὰ τῶν λαῶν συνάγεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἡ παροῦσα κανονικὴ Ἐπιστολὴ λέγει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ χωρίου Γεμίνου ἀφώρισαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν σύναξιν τῶν πιστῶν μίαν γυναῖκα Κυρράδιον ὀνομαζομένην, διατὶ ἀδίκει καὶ ἄρπαζε τὰ ξένα πράγματα, καὶ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν δὲν ἤθελε νὰ ἀφεθῇ, κατὰ τὸ δηλωτικὸν περὶ τούτου γράμμα ὁποῦ ἔφερεν ἀπ' ἐκεῖ ἡ Εὐστκθία, καὶ ὅτι ὁ ἀφορισμὸς αὐτὸς ὁποῦ τῆς ἔκαμαν εἶναι νόμιμος καὶ κανονικός. Περὶ τούτου λοιπὸν τοῦ ἰδίου διορίζων ὁ Θεόφιλος τὸν Ἐπίσκοπον Μηνᾶν τοῦ λέγει, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἄδικος γυνὴ αὕτη ἠθέλησε καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἰατρεύσῃ τὸ κακὸν αὐτὸ καὶ τὴν ἀδικίαν ὁποῦ ἔκαμε, καὶ οὕτω νὰ λυθῇ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, καὶ νὰ δεχθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπιμελήσου νὰ τὴν καταπείσῃς νὰ ἀποβάλῃ πρῶτον τὴν ἀδικίαν, ἤτοι νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω τὰ ξένα πράγματα, ὁποῦ ἥρπασε, καὶ νὰ μετανοήσῃ πρὸς τὸν Θεὸν, διὰ νὰ συγχωρηθῇ ἡ ἁμαρτία της αὕτη· καὶ ἀφ' οὗ ταῦτα κάμῃ, ἐὰν καταλάβῃς ὅτι μὲ θεῖον νόμον, ἤτοι μὲ ἀγαθὴν συνείδησιν καὶ διὰ τὸν Θεὸν, καὶ ὄχι διὰ μόνην τὴν καταισχύνην τῶν ἀνθρώπων καταφεύγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὀρέγεται νὰ συ-

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ἐπειδὴ αὐτοὶ δέκα χρόνους ἔχουν ὁποῦ συνοικοῦν, δυσκόλως δύνανται νὰ χωρισθοῦν, καὶ μήπως διὰ τὴν πολυχρόνιον συνοίκησιν ταύτην ἀπατήσουν τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ τοῦτο, ἐὰν οὕτω νοηθῇ, πρέπει νὰ συναφθῇ, ὄχι μὲ τὴν προηγουμένην περίοδον, ὅπερ οὐκ ἔχει ὁ Κανὼν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἑπομένην, μὲ τὸ, εἰ δὲ καὶ στοχασθῇ ὅτι ἔχουν νὰ ἀπατήσουν, κτλ.

νάζεται μὲ τοὺς λοιποὺς Χριστιανοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, συγχώρησαί την νὰ ἐκκλησιασθῇ. Ὅρα καὶ τὸν γ'. Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΘΕΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Κύριλλος, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Θεοφίλου, κατὰ τὸ 412, (1) κατέστη τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπος καὶ τοῦ θείου διάδοχος. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀποθανόντα ἐχθρεύετο τὸν θεῖον Χρυσόστομον, διὰ τὴν πρόληψιν καὶ προσπάθειαν ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χρυσοστόμου Θεόφιλον τὸν θεῖόν του, ἐφάνη εἰς αὐτὸν ἡ Θεοτόκος καὶ τοῦ εἶπε νὰ βάλῃ τὸν Χρυσόστομον εἰς τὰ ἱερὰ δίπτυχα, ὅ καὶ ἐποίησε, μετανοήσας διὰ τὴν προτέραν δυσμένειαν (2). Ἀποδιώξας δὲ ὅλους τοὺς Ἑβραίους ὁποῦ ἦσαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν (3), καὶ κατὰ τῶν τότε αἱρετικῶν πόλεμον πνευματικὸν ἐκίνησε, μάλιστα δὲ κατὰ Νεστορίου, τὸν ὁποῖον μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὴν πλάνην, οὔτε μὲ τὰ παρακλητικὰ γράμματα ὁποῦ πρότερον τοῦ ἔστειλεν, οὔτε μὲ τὴν τοπικὴν Σύνοδον, τὴν ὁποίαν ἤθροισε κατ' αὐτοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν ἔτει 326. (4), ἐν ᾗ καὶ τοὺς δώδεκα ἀναθεματισμοὺς κατὰ τῆς αἱρέσεως ἐκείνου ἐξέδωκε, τέλος ἔπεισε τὸν Βασιλέα Θεοδόσιον, καὶ ἐποίησε τὴν Οἰκουμενικὴν γ'. Σύνοδον (περὶ ἧς ὅρα εἰς τὰ ἐκείνης προλεγόμενα), αὐτὸς προεξάρχων αὐτῆς, διὰ τῆς ὁποίας τὸν δυσσεβῆ καθεῖλε Νεστόριον, ἐν ἔτει δὲ 444. (5) ἀπῆλθε πρὸς Κύριον. Τὰ δὲ συγγράμματα τούτου τὰ ἐν Παρισίοις ἐκδεδομένα ἐν ἔτει 1638. εἰς ἑπτὰ τόμους συναριθμοῦνται, κοντὰ εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἡ κανονικὴ αὕτη Ἐπιστολὴ σώζεται, ἀναγκαία οὖσα εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας σύστασιν, διηρημένη εἰς Κανόνας, τέσσαρας· μὲν κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, εἰς πέντε δὲ κατὰ τὸν Ἀριστηνὸν, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσαμεν. Ὁ δὲ Δόμνος οὗτος, πρὸς ὃν ἐπιστέλλεται, ἦτο Πατριάρχης Ἀντιοχείας (6). Ἐπικυροῦται δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ά. τῆς δ'. καὶ ά. τῆς ζ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμενικῆς ς'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνει δύναμιν (7). Εὑρίσκεται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν.

Οἱ ε' Κανόνες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἑρμηνευόμενοι,

Εἰς οὓς διαιροῦνται, ἡ πρὸς Δόμνον Ἀντιοχείας, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἐν Λιβύῃ Ἐπισκόπους κανονικαὶ αὐτοῦ Ἐπιστολαί.

Ἡ πρὸς Δόμνον κανονικὴ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἕκαστα τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ὅταν εὐθυφέρηται Κανονικῆς εὐταξίας, οὐδένα μὲν ἐντίκτει θόρυβον ἡμῖν, ἀπαλλάττει δὲ καὶ τῆς παρά τινων δυσφημίας, μᾶλλον δὲ καὶ τὰς παρὰ τῶν εὖ φρονούντων εὐφημίας ἡμῖν προξενεῖ. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀποδέξοιτο ψῆφον ἀπροσκλινῆ, ἥπερ ἂν γένοιτο παρά τινων; ἢ πῶς τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ ἐννόμως οὐκ ἀνεπίπληκτον ἔσται, μᾶλλον δὲ παντὸς ἐπαίνου μεστόν; καὶ

(1) Ὁ Φαβρίκιος ἐν τεύχ. 8. σελ. 553.

(2) Ὁ Νικηφόρος ἐν βιβλ. ιδ'. Κεφ. 28.

(3) Ὁ Νικηφόρος αὐτόθι Κεφ. 14. καὶ ὁ Κάβε τόμ. 1. σελ. 391.

(4) Ὁ Κάβε αὐτόθι.

(5) Ὅτε Φαβρίκιος καὶ ὁ Κάβε αὐτόθι.

(6) Σημείωσαι ὅτι ἄλλην μίαν ἐπιστολὴν στέλλει ὁ Θεῖος Κύριλλος πρὸς τὸν αὐτὸν Δόμνον, καὶ ἄλλην μίαν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλος, τὴν αὐτὴν σχεδὸν περιεχούσας ὑπόθεσιν μὲ τὴν τῆς παρούσης, αἵτινες εὑρίσκονται ἐν τῇ ιδ'. πράξει τῆς δ'. Συνόδου τόμ. δ'. τῶν Συνοδικ. σελ. 192—193.

(7) Περὶ τῆς φράσεως τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου γράφει ταῦτα ὁ Φώτιος (ἐν Κώδ. 49.). «Ὁ δὲ λόγος αὐτῷ πεποιημένος, καὶ εἰς ἰδιάζουσαν ἰδέαν ἐκβεβιασμένος, καὶ οἷον λελυμένη, καὶ τὸ μέτρον ὑπερορῶσα ποίησις». Τὸν θεῖον τοῦτον Κύριλλον Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἐν τῇ Ὁδηγῷ (Κεφ. ζ'.) σφραγῖδα τῶν Πατέρων καλεῖ. Καὶ πάλιν (ἐν Κεφ. ή.) λέγει· «Παραστήσωμεν αὐτὸν τὸν Φωστῆρα καὶ τοῦ χοροῦ τῶν Πατέρων ἀπόδεσμον». Καὶ πάλιν φησίν· «Οὐδεὶς τῶν Πατέρων τὸ πάγιον, καὶ ἀμείωτον, καὶ αἰώνιον, καὶ ἀνεξάλειπτον τῶν Χριστοῦ φύσεων εἴρηκεν, ὡς ὁ θεοφόρος Κύριλλος. Οἱ μὲν γὰρ μακάριοι Πατέρες τὸν ἀριθμὸν εἰρήκασιν, ὁ δὲ τρισμακάριστος Κύριλλος μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ, τὴν ἀνεξάλειπτον καὶ τηρουμένην ἀεὶ τῶν φύσεων διαμονὴν μετὰ τὴν ἕνωσιν. Εὖ σοι μένοι τὸ, Φωστὴρ καὶ πυρσὲ καὶ στύλε τῆς ἀληθείας». Παύλου δὲ τοῦ Ἐμέσσης διδάσκοντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐπαινοῦντος τὸν Κύριλλον παρόντα, ὁ λαὸς ἐβόα περὶ Κυρίλλου, «Τὸν Πατέρα τῶν Ἐπισκόπων, «Κύριε σῶσον» (σελ. 955. τῆς Δωδεκαβίβλ. Δοσιθ.). Ὁ δὲ Ἀγάθων Πάπας ἐν τῇ ἀναφορᾷ ὀνομάζει τὸν Κύριλλον, συστατικὸν τῆς ἀληθείας Κήρυκα.

ταῦτα γράφω νυνὶ, τῆς σῆς θεοσεβείας ἐν τοῖς ἑαυτοῖς γράμμασι, τοῖς σαλεῖσι πρὸς ἐμέ τε καὶ τὸν ὁσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ Συνεπίσκοπον Πρόκλον, Ἐπίσκοπον μὲν ὀνομαζούσης τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοφιλέστατον Πέτρον αὐτοῦ κλαίοντος, καὶ τῆς ἐκνεμηθείσης αὐτῷ Ἐκκλησίας παρανόμως κεκινῆσθαι λέγοντος. Ἦν δ' ἀκόλουθον, ἢ καὶ τὸ τῆς Ἱερωσύνης ὄνομα μετὰ τοῦ θείου πράγματος ἔχειν αὐτὸν, ἤγουν εἴπερ μὴ ἦν ἄξιος τοῦ προεστάναι θείου θυσιαστηρίου, μηδ' αὐτῇ τιμᾶσθαι τῇ κλήσει τῆς Ἐπισκοπῆς. Ἀλλ' ἴσως δόξειεν ἂν τῇ σῇ θεοσεβείᾳ σκληρὸς εἶναί τις καὶ ἀφιλάλληλος ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος· ἔχει δὲ οὐχ οὕτω κατὰ τὸ ἀληθές. Ἐλεῆσαι γὰρ τάχα που νομίζομεν τὸν Πρεσβύτην, μόνην αὐτῷ τὴν κλῆσιν ἀφέντες, μακρῷ δὲ ἦν ἄμεινον ἐννοῆσαι καὶ τὸ ἕτερον. Φάσκει γὰρ δύνασθαι μὲν συστῆναι τῇ οἰκείᾳ ὑπολήψει, οὐ λαβεῖν δὲ καιρὸν ἀπολογίας, οὔτε μὴν ἀκρόασιν αὐτῷ προστεθῆναι κανονικήν. Εἰ δ' ἐγεγόνει τι τοιοῦτον, αὐτὴ τῶν ὑπομνημάτων ἡ σύστασις διήλεγξεν ἂν αὐτὸν, ἢ ἁλόντα τοῖς αἰτιάμασιν ἔνοχον ἀποφασισμένον, καὶ οὐδὲν ἔχοντα λοιπὸν εἰπεῖν ὡς ἠδικημένον, ἢ γοῦν ἐλεύθερον ἀποφήνασα, πάλιν ἐδίδου τὸ προεστάναι τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καὶ ὑπὸ χεῖρα γέγονε τὴν ἑαυτοῦ. Οὐδενὸς δὲ πεπραγμένου τοιούτου, καταβοᾷ τοῦ πράγματος (καὶ ἀδικίαν ἀφόρητον ὑποστῆναί φησι καὶ ἀθέσμως ἐκβεβλῆσθαι)· προσεπάγει, δὲ, ὅτι καὶ ἡρπάγη πάντα τὰ προσόντα αὐτῷ χρήματα. Ἡ σὴ τοιγαροῦν ὁσιότης, ἐννοοῦσα καὶ τὸ τοῖς θείοις Κανόσι δοκοῦν, καὶ τὸ πρέπον τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς τεταγμένοις εἰς ἱερὰν λειτουργίαν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὰ παρ' ἡμῶν δυσωπηθεῖσα γράμματα, στησάτω τοῦ πρεσβύτου τὸ δάκρυον· καὶ εἰ μὲν ἔλοιτο δικάσασθαι πρὸς τοὺς ἐπάγοντας αὐτῷ τὰς αἰτίας, δικαζέσθω κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπὶ τῆς σῆς θεοσεβείας, συμπαρόντων δηλονότι τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα θεοσεβεστάτων Ἐπισκόπων, ἐκτὸς εἰμὴ παραιτοῖτό τινας, ὡς ὑπόπτους· οὐδένα μὲν γὰρ τῶν θεοσεβεστάτων Ἐπισκόπων ἐχθρὰ φρονεῖν ἀδελφῷ πιστεύομεν. Ἵνα δὲ μὴ πρόφασις αὕτη γένηται, τὴν ἐσομένην ἐπ' αὐτῷ κρίσιν παραλύουσα, πρὸς τὸ μὴ ἐν δίκῃ πεποιεῖσθαι δοκεῖν, οὐδέν ἐστι τὸ λυποῦν ἀπεῖναι τοῦ συνεδρίου τῶν ἐν ὑποψίᾳ τινάς.

Ἑρμηνεία.

Ἀρχίζωντας ὁ Ἅγιος τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν λέγει, ὅτι κάθε πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν, ὅταν γίνεται κατὰ τὴν εὐταξίαν τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὄχι μόνον δὲν προξενεῖ εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἱερωμένους κἀμμίαν ταραχὴν καὶ δυσφημίαν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐπαίνους ἀπὸ τοὺς φρονίμους καὶ διακριτικούς. Ποῖος γὰρ δὲν ἐπαινεῖ τὴν ἀφιλοπρόσωπον καὶ δικαίαν ἀπόφασιν ; ἢ πῶς δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ἐπίπληξιν καὶ κατηγορίαν ἡ ὀρθὴ καὶ νόμιμος κρίσις, καὶ γεμάτη ἀπὸ κάθε εὐφημίαν καὶ ἔπαινον ; οὕτω προοιμιάσας, ἔρχεται εἰς τὴν ὑπόθεσίν του, καὶ λέγει πρὸς τὸν Δόμνον. Αὐτὰ σοῦ γράφω, διατὶ εἰς τὰ γράμματα ὁποῦ ἔστειλες τόσον εἰς ἐμένα, ὅσον καὶ εἰς τὸν συνάδελφόν μας Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλον, σὺ μὲν ὀνομάζεις Ἐπίσκοπον τὸν εὐλαβέστατον Πέτρον, αὐτὸς δὲ ἐξ ἐναντίας, ἐρχόμενος εἰς ἡμᾶς, κλαίει καὶ ὀδύρεται λέγων, ὅτι ἀδίκως καὶ παραλόγως ἐξώσθη παρὰ σοῦ ἀπὸ τὴν δοθεῖσαν Ἐπισκοπήν του· ἦτο δὲ πρέπον ἢ νὰ ἔχῃ καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τὸ πρᾶγμα, ἤτοι τὴν Ἐπισκοπὴν, ἢ, ἂν δὲν ἦτον ἄξιος νὰ ἔχῃ τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ τὴν Ἀρχιερωσύνην, οὐδὲ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου νὰ τιμᾶται, καθὼς δηλ. ἐσὺ τὸν ὀνομάζεις. Ὁ γὰρ Ἐπίσκοπος, Ἐπισκοπῆς λέγεται καὶ εἶναι Ἐπίσκοπος, καὶ ὄχι μόνον καὶ καθ' ἑαυτὸ, μὲ τὸ νὰ ἦναι τὰ δύω ταῦτα ὀνόματα τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς ἕνα μὲ τὸ ἄλλο συνδεδεμένα καὶ σχετικά. Εἰ δὲ καὶ ἴσως ἤθελε σοῦ φανῇ σκληρὸν καὶ ἀφιλάδελφον τοῦτ' ὁποῦ λέγω, τὸ νὰ μὴ λέγεται δηλονότι Ἐπίσκοπος, ἂν δὲν ἔχῃ καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν, ὅμως τῇ ἀληθείᾳ δὲν εἶναι σκληρόν. Διότι ἡμεῖς λογιάζομεν (ὅρα πῶς πληθυντικῶς ὁμιλεῖ ὁ Ἅγιος, βάλλωντας καὶ τὸ ἐδικόν του πρόσωπον διὰ νὰ κάμῃ τὸν λόγον ἀνεπαχθέστερον καὶ πλέον εὐπαράδεκτον), πῶς ἐκάμαμεν ἔλεος εἰς τὸν γέροντα αὐτὸν Πέτρον, μὲ τὸ νὰ τὸν ὀνομάζωμεν μὲ ψιλὸν ὄνομα Ἐπίσκοπον, καλλιώτερα ὅμως ἠθέλαμεν ἐλεήσει αὐτὸν, ἂν ἐστοχαζόμεθα νὰ τοῦ κάμωμεν καὶ τὸ ἄλλο. Ποῖον ; τὸ νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ ἀπολογηθῇ, καὶ τὸ νὰ ἀκροασθῶμεν καὶ τὰ δικαιολογήματά του, καθὼς οἱ θεῖοι Κανόνες διατάζουσιν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς λέγει, ὅτι, ἂν ταῦτα τοῦ ἐδίδοντο καὶ ἐπὶ Συνόδου ἐκρίνετο, ἐδύνετο νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἑαυτόν του ἀθῶον καὶ ἀναίτιον ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ κατηγορεῖται. Καὶ βεβαιότατα, ἂν τοῦτο ἐγίνετο, αὐτὴ ἡ ἔγγραφος ἀπόφασις ὁποῦ ἤθελεν ἐκδοθῇ περὶ τῆς ὑποθέσεώς του, εἰ μὲν αὐτὸς ἦτο πταίστης, ἤθελε τὸν ἐλέγχει εἰς τὸ νὰ μὴ ἔχῃ πλέον νὰ εἰπῇ ὅτι ἀδικήθηκα· εἰ δὲ πάλιν ἦτον ἀθῶος, ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν τὴν Ἐπισκοπήν του· ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη συνοδικὴ κρίσις καὶ ἀπόφασις δὲν ἔγεινε περὶ αὐτοῦ, φωνάζει καὶ λέγει, ὅτι ἔλαβεν ἀνυπόφορον ἀδικίαν, καὶ παρανόμως ἐξεβλήθη ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπήν του, καὶ πρὸς τούτοις λέγει, ὅτι ὅλα τὰ ἄσπρα ὁποῦ εἶχε, τοῦ τὰ ἅρπασαν. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἅγιος, τώρα ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Δόμνον καὶ τοῦ λέγει· λοιπὸν ἡ ὁσιότης σου, ἕνα μὲν διατὶ ἠξεύρεις τί διορίζουν οἱ θεῖοι Κανόνες (ὅτι δηλαδὴ νὰ μὴ κατακρίνεται τινὰς πρὸ συνοδικῆς κρίσεως καὶ διαγνώσεως, καὶ ὅρα τὸν ὀδ'. Ἀποστολ. καὶ τὴν ἐν ἐκείνῳ συμφωνίαν), καὶ ποῖον εἶναι τὸ πρέπον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας λειτουργοὺς (ὅπερ ἐστὶν ἡ κατὰ Κανόνας δικαιοσύνη), καὶ ἄλλο δὲ, αἰδεσθεῖσα τὰ ἐδικά μου γράμματα, ἂς παύσῃ τοῦ γέροντος τὰ δάκρυα. Καὶ εἰ μὲν αὐτὸς θέλοι νὰ κριθῇ μὲ τοὺς κατηγόρους του, ἂς κριθῇ ἔμπροσθεν εἰς τὴν θεοσέβειάν σου, παρόντων καὶ τῶν ὑποκειμένων

αὐτοῦ (1) Ἐπισκόπων· ἔξω μόνον ἂν ὑποπτεύεταί τινας ὡς ἐχθρούς του, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλῃ νὰ ᾖναι παρόντες. Ἡμεῖς γὰρ, ἀγκαλὰ καὶ πιστεύωμεν, ὅτι κανένας Ἐπίσκοπος δὲν εἶναι ἐχθρὸς κατὰ ἄλλου συναδελφοῦ του, μ' ὅλον τοῦτο, διὰ νὰ μὴ γένῃ ἡ παρουσία τῶν ὑποπτευομένων παρ' αὐτοῦ αἰτία νὰ μὴ θεωρηθῇ ἡ κρίσις του, καὶ μὲ τὸ νὰ νομίζῃ ὅτι ἔχει νὰ ἀδικηθῇ παρ' αὐτῶν, ἂς λείψουν οἱ ὕποπτοι ἀπὸ τὴν χωρικὴν ταύτην περὶ αὐτοῦ Σύνοδον (2).

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τὰ δὲ ἀδίκως ληφθέντα παρ' αὐτοῦ χρήματα ἀναδοθῆναι δίκαιον κατὰ δύω τρόπους. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲ ἐχρῆν ὅλως γενέσθαι τι τοιοῦτον, καὶ ὅτι λυπεῖ σφόδρα, καὶ εἰς ἐσχάτην ἀκηδίαν καταφέρει τοὺς ἁπανταχόσε γῆς ὄντας θεοσεβεστάτους Ἐπισκόπους, τὸ ἀπαιτεῖσθαι λόγους τῆς οἰκονομίας τῶν παραπιπτόντων αὐτοῖς ἀναλωμάτων, εἴτε ἐκ προσόδων Ἐκκλησιαστικῶν, εἴτ' οὖν καὶ ἀπὸ τῆς τινῶν καρποφορίας· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἰδίων καιρῶν (3) δώσει λόγον τῷ πάντων κριτῇ. Κειμήλια μὲν γὰρ καὶ κτήσεις ἀκινήτους, ἀνεκποιήτους ταῖς Ἐκκλησίαις σώζεσθαι χρὴ, θαρρεῖσθαι δὲ τοὺς κατὰ καιρὸν τὴν θείαν διέποντας Ἱερωσύνην, τῶν παραπιπτόντων ἀναλωμάτων τὴν οἰκονομίαν.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω. Λέγει γὰρ, εἶναι δίκαιον νὰ δοθοῦν εἰς τὸν ῥηθέντα Ἐπίσκοπον Πέτρον τὰ ἅσπρα ὁποῦ τοῦ ἥρπασαν ἀδίκως (ὅρα τὸν γ'. Γρηγορ. τοῦ Θαυματουργοῦ) διὰ δύω αἴτια, ἀ. διατὶ ἦτον ἄδικον πρᾶγμα νὰ τοῦ ἁρπάσουν ὅλως αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, καὶ β'. διατὶ πολλὰ λυπεῖ, καὶ εἰς μεγάλην ἀμέλειαν βάλλει τοὺς Ἐπισκόπους ἑκάστης ἐπαρχίας, τὸ νὰ χρεωστοῦν νὰ δίδουν λογαριασμοὺς διὰ τὰ ἔξοδα ὁποῦ κάμνουν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, τὰ ὁποῖα ἔρχονται εἰς αὐτοὺς, ἢ ἀπὸ τὰ σιτηρέσια ὁποῦ ἤθελον φέρει τινὲς, ἢ ἀπὸ τὰς καρποφορίας τῶν ὑποστατικῶν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἐπειδὴ καὶ καθ' ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἔχει νὰ δώσῃ λογαριασμὸν εἰς τὸν Θεὸν, διὰ τὰ ἔξοδα ὁποῦ ἔκαμεν εἰς ὅλον τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐπισκόπευε. Διότι, τὰ μὲν ἱερὰ κειμήλια καὶ τὰ ἀκίνητα ὑποστατικὰ τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ σώζωνται εἰς αὐτὰς ἀναπόσπαστα καὶ ἀναφαίρετα, τὴν δὲ οἰκονομίαν τῶν ἐξόδων ὁποῦ τυχαίνουσιν εἰς αὐτὰς, πρέπει νὰ ἐμπιστεύωνται οἱ κατὰ καιροὺς Μητροπολῖται καὶ Ἀρχιερεῖς. Διὰ τὸ ἀνύποπτον ὅμως, πρέπει νὰ ἔχουν καὶ Οἰκονόμους, οἵτινες κατὰ τὴν γνώμην τῶν Ἐπισκόπων νὰ διοικοῦσιν ἅπαντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔσοδά τε καὶ ἔξοδα. Καὶ ὅρα τὸν λή. καὶ μά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τοὺς δὲ τῆς παραιτήσεως λιβέλλους, οὐ κατὰ προαίρεσιν οἰκείαν, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ φόβου, καὶ τῆς τινῶν ἀπειλῆς ἐπιδοῦναί φησι. Καὶ ἑτέρως δὲ, πρᾶγμά ἐστιν, οὔτε τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀρέσκον θεσμοῖς, τὸ λιβέλλους παραιτήσεων προσάγειν τινὰς τῶν Ἱερουργῶν. Εἰ γάρ εἰσιν ἄξιοι τοῦ λειτουργεῖν, ἔστωσαν ἐν τούτῳ, εἰ δὲ ἀνάξιοι, μὴ ἀπὸ παραιτήσεως ἐξίτωσαν, κατεγνωσμένοι δὲ μᾶλλον ἐπὶ πράγμασιν, ὧν ἄν τις πολλὴν ποιήσαιτο τὴν καταβοὴν, ὡς ἔξω τε ἐχόντων (4) πάσης ἀκολουθίας. Πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα. Σὲ ἡ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ προρρηθεὶς Ἐπίσκοπος Πέτρος φαίνεται, ὅτι ἔδωκε καὶ παραίτησιν ἔγγραφον, ὅτι παραιτεῖται τὴν Ἐπαρχίαν του. Περὶ τούτου οὖν ὁ παρὼν Κανὼν λέγει, ὅτι τὴν τοιαύτην παραίτησιν δὲν ἔδωκεν αὐτὸς θεληματικῶς καὶ μὲ τὴν ἐδικήν του προαίρεσιν, ὡς ὁμολογεῖ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, ἀπὸ φόβου καὶ φοβερισμούς τινων, ὁποῦ τοῦ ἔκαμαν νὰ τὸν κακοποιήσουν. Ἔπειτα δὲ καὶ ἂν τυχὸν θεληματικῶς ἔδωκε τὴν τοιαύτην παραίτησιν, ὅμως τὸ νὰ δίδουν τινὲς Ἐπίσκοποι ἐγγράφους παραιτήσεις, ὅτι παραιτοῦνται τὰς Ἐπισκοπὰς καὶ ἐπαρχίας των, τοῦτο δὲν εἶναι ἀρεστὸν εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ταὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι εἶναι παρὰ Κανόνας καὶ ἄτοπον· διότι, εἰ μὲν οἱ Ἐπίσκοποι αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι νὰ ἔχουν τὴν Ἀρχιερωσύνην, ἂς μένουσιν εἰς αὐτὴν καὶ ἂς μὴ πα-

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμὼν, δὲν ἠξεύρω διὰ ποίαν ἀφορμὴν, λέγει, ὅτι νὰ ἦναι παρόντες εἰς τὴν Σύνοδον, ὄχι οἱ ὑπὸ τὸν Πέτρον Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ οἱ ὑπὸ τὸν Δόμνον. Φησὶ γὰρ, δικασθήτω παρὰ σοὶ, καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ Ἐπισκόποις, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Κανὼν λέγει διὰ τοὺς Ἐπισκόπους αὐτοῦ, τοῦ Πέτρου δηλ.

(2) Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἔγραψεν εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Δρῦν συναχθεῖσαν Σύνοδον, ὅτι παραιτεῖται καὶ δὲν θέλει νὰ ᾖναι ὡς Κριταὶ εἰς τὴν Σύνοδον ὁ Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀκάκιος, ὁ Σευηριανὸς καὶ ὁ Ἀντίοχος, διατὶ ἦσαν αὐτοὶ καὶ κατήγοροι καὶ δικασταὶ, καὶ ἐχθροί του φανεροὶ, καὶ ὅτι, ἂν αὐτοὶ οἱ τέσσαρες λείψουν ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ἔχει νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὴν καὶ νὰ κριθῇ, εἰ δὲ καὶ εἶναι αὐτοὶ κριταὶ, δὲν θέλει ὑπάγει ποτὲ, καθὼς οὔτε ἐκεῖνοι τοὺς εὐγαλαν, οὔτε αὐτὸς ὑπῆγε (σελ. 332. τοῦ ά. τόμ. τῶν Συνοδικῶν).

(3) Ἐν ἄλλοις, κακῶν.

(4) Ἐν ἄλλοις, τρεχόντων.

ραιτοῦνται, ὄχι καὶ εἶναι ἀνάξιοι, ἂς μὴ εὐγαίνουν ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας των, ὡς τάχα παραιτούμενοι, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς κατακεκριμένοι διὰ ἄτοπα, ὁποῦ ἔκαμαν (1), τὰ ὁποῖα ἤθελε κατηγορήσει μεγάλως τινάς, ὡς ἔξω ὄντα πάσης ἀκολουθίας τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἤτοι ὡς πάντη παράνομα καὶ ἀκανόνιστα (εἰ δὲ ταῦτα ἤθελε κατηγορήσει τινάς, πρόδηλον ὅτι ὡς φανερῶς πραχθέντα, καὶ ὡς ἐγνωσμένα εἰς αὐτὸν, καὶ μαρτυρούμενα παρ' ἄλλων, ἤθελε τὰ κατηγορήσει· οὐδεὶς γὰρ τὰ ἄγνωστα καὶ κρύφια κατηγορεῖ). Εἰ δὲ τοῦτο, ἔπεται ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι δύναται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ παραιτῆται καὶ χωρὶς νὰ κατακριθῇ φανερά· ὅταν δηλαδὴ, ἡ πρὸ τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἢ καὶ μετὰ τὴν Ἀρχιερωσύνην ἤθελε πράξει κρυφίως κἀνὲν ἁμάρτημα κωλυτικὸν καὶ καθαιρετικὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης, τὸ ὁποῖον ἐξομολογηθεὶς εἰς πνευματικὸν Πατέρα, καὶ ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ὁμοῦ μὲ τὴν Ἱεροπραξίαν τῆς Ἀρχιερωσύνης, παραιτεῖται καὶ τὴν Ἐπισκοπήν. Καὶ ὅρα τὸν θ'. τῆς ά. καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῆς γ'. καὶ τὸν ις'. τῆς ά. β'.

Τοῦ αὐτοῦ, τοῖς κατὰ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν Ἐπισκόποις.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Παντὸς τοῦ χρησίμου καὶ ἀναγκαίου πρὸς οἰκοδομὴν τῶν λαῶν, τελοῦντος δὲ εἰς ὑπόληψιν τῶν Ἁγίων Ἐκκλησιῶν, φροντίδα ποιεῖσθαι χρή. Γέγραπται γὰρ, ὅτι, «εὐλαβεῖς ποιεῖται τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ». [Λευϊτ. ιέ. 31.] Μοναστηρίων τοίνυν Πατέρες τῶν κατὰ τὴν Θηβαίων ἐπαρχίαν, ἄνδρες εὐσεβεῖς καὶ οὐκ ἀθύμαστον ἔχοντες πολιτείαν, ἐλθόντες ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐρωτώμενοί τε παρ' ἐμοῦ τὴν κατάστασιν τῶν αὐτόσε Μοναστηρίων, ἐδίδασκον ὅτι σκανδαλίζονται πολλοὶ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Νεωστὶ γεγαμηκότες τινὲς καὶ οἷον ἐξ αὐτῶν καταβάντες τῶν νυμφώνων, συναρπάζουσί τινας τῶν θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, καὶ οὐδενὸς τάχα που τὰ κατ' αὐτοὺς καταγγέλλοντος, χειροτονοῦνται Κληρικοί, ἦγουν Πρεσβύτεροι. Ἕτεροι δέ τινες ἐξ αὐτῶν τῶν Μοναστηρίων ὡς ἄτακτοι ἐκβαλλόμενοι, πάλιν ὑποτρέχουσι τὰς χειροτονίας, καὶ γενόμενοι Κληρικοὶ, εἰσέρχονται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Μοναστηρίοις, ὅθεν ἐκβέβληνται. Καὶ βούλονται προσφέρειν καὶ ὅσα Κληρικοῖς ἔθος πληροῦν, καὶ ταῦτα δρᾶν, ὡς καί τινας τῶν εἰδότων αὐτοὺς παραιτεῖσθαι καὶ τὰς συνάξεις, καὶ μὴ ἀνέχεσθαι κοινωνεῖν, λειτουργούντων ἐκείνων. Ἐπειδὴ τοίνυν πρὸς οἰκοδομὴν, ὡς ἔφην, τῶν λαῶν πάντα χρὴ πράττεσθαι παρ' ἡμῶν, ἐπιτηρείτω ταῦτα ἡ θεοσέβεια ὑμῶν, καὶ εἰ μέλλοι τις χειροτονεῖσθαι Κληρικὸς, περιεργαζέσθω τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ πότερόν ποτε, γαμετὴν ἔχει ἢ οὔ, καὶ πῶς καὶ πότε ἠγάγετο, καὶ εἰ ἀπέχοιτο, καὶ εἰ μή τις ἐστὶ τῶν ἐκβεβλημένων, ἢ παρ' ἑτέρου θεοσεβεστάτου Ἐπισκόπου, ἢ ἐκ Μοναστηρίου, καὶ τότε χειροτονείσθω, ἀδιάβλητον εὑρεθέντα. Τηρήσωμεν γὰρ οὕτω καθαρὸν καὶ τὸ ἑαυτῶν συνειδὸς, καὶ ἀδιάβλητον τὴν ἱερὰν καὶ σεπτὴν λειτουργίαν.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν προοίμιον τῆς παρούσης ἐπιστολῆς λέγει, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ φροντίζουν διὰ κάθε πρᾶγμα ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, τόσον εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ εἰς τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ δόξαν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν, ταὐτὸν εἰπεῖν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ Κληρικῶν. Διότι εἶναι γεγραμμένον, «Εὐλαβεῖς ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.» Ἀκολούθως δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἀναφέρει εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, ὅτι μερικοὶ Πατέρες Θηβαῖοι, θαυμασταὶ καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, ἐλθόντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐρωτηθέντες παρὰ τοῦ Ἁγίου περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐκεῖσε Μοναστηρίων, ἐδιηγήθηκαν εἰς αὐτὸν, ὅτι μερικοὶ νεωστὶ ὑπανδρευόμενοι ἀπατῶσι κατὰ συναρπαγὴν τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ χειροτονοῦσιν αὐτοὺς Κληρικοὺς καὶ Ἱερεῖς, χωρὶς νὰ φανερώσῃ τινὰς εἰς αὐτοὺς προτοῦ τὴν τῶν τοιούτων πολιτείαν καὶ ζωήν. Καὶ ὅτι ἄλλοι πάλιν διωκόμενοι ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των διὰ τὰς ἀταξίας των, μὲ τρόπον ἀπατηλὸν χειροτονοῦνται, καὶ πάλιν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια Μοναστήρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐδιώχθησαν, καὶ θέλουν νὰ λειτουργοῦν εἰς αὐτὰ, καὶ τὰς

(1) Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεῖος Χρυσόστομος διορίζει νὰ παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἱ Ἱερωμένοι ὁποῦ δὲν ἐλεγχθοῦν φανερὰ, διὰ τὰ κρυφὰ ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔκαμαν· οὕτω γράφων (λόγ. γ'. περὶ Ἱερωσ.)· «Ἐχρῆν δὲ, οἶμαι, τοσαύτην τοῦ πράγματος ἔχειν εὐλάβειαν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκφυγεῖν τὸν ὄγκον, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι ἐν αὐτῇ, μὴ περιμένειν τὰς παρ' ἑτέρων κρίσεις, εἴ ποτε συμβαίνῃ ἁμάρτημα καθαίρεσιν ἐπισύρον ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ προλαβόντα ἐκβάλλειν ἑαυτὸν τῆς ἀρχῆς. Οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἔλεον ἐπισπάσασθαι παρὰ Θεοῦ εἰκὸς ἦν. Τὸ δὲ ἀντέχεσθαι παρὰ τὸ πρέπον τῆς ἀξίας πάσης ἑαυτὸν ἀποστερεῖν, συγγνώμης ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἐκκαίειν τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν, δεύτερον χαλεπώτερον προσθέντα πλημμέλημα.» Ἐπειδὴ, λέγω, ταῦτα γράφει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἵνα μὴ ἀντινομία καὶ μάχη ἀκολουθῇ μεταξὺ τῶν τοῦ Πνεύματος, πρέπει νὰ προσυπακούεται, ὅτι οἱ τῆς Ἱερωσύνης ἐκβαλλόμενοι νὰ μὴ ἦναι μόνον κατακεκριμένοι ἀπὸ τὸν λαὸν διὰ ἁμαρτήματά των φανερὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν συνείδησίν των διὰ ἁμαρτήματά των κρυφὰ, καθὼς λέγει ὁ χρυσοῦς οὗτος Ἅγιος, ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ παραιτοῦνται καὶ πρὸ Συνοδικῆς διαγνώσεως, προστιθέντες ἀεὶ εἰς τὸ τῆς παραιτήσεώς των γράμμα, ὅτι ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς των ἐλεγχόμενοι, διὰ τὴν ἀναξιότητά των, παραιτοῦν. Καὶ ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου τὸν κανονικὸν τύπον τῆς παραιτήσεως.

ἄλλας ἱεροπραξίας νὰ κάμνουν, τὰς ἀνηκούσας εἰς τοὺς Ἱερεῖς, ὥστε ὁποῦ ἐκ τούτου, μερικοὶ ἀδελφοί, γινώσκοντες τὴν φαύλην πολιτείαν αὐτῶν, ἀναχωροῦσιν ἀπὸ τὰς λειτουργίας των καὶ δὲν τὸ ὑπομένουν νὰ κοινωνοῦν παρ' αὐτῶν. Ὅθεν, ἐπειδὴ, ὡς προεῖπον, χρέος ἔχομεν νὰ πράττωμεν τὰ εἰς οἰκοδομὴν τῶν λαῶν συντείνοντα, ἂς προσέχῃ εἰς αὐτὰ ἡ ἐδική σας θεοσέβεια, ὦ Ἐπίσκοποι, καὶ ὅταν θέλῃ τινὰς νὰ χειροτονηθῇ, περιεργάζεσθε τὴν ζωήν του, καλὴ εἶναι ἢ κακὴ, καὶ ἂν ἔχῃ γυναῖκα ἢ ὄχι, καὶ πῶς καὶ πότε ἐπῆρεν αὐτὴν, καὶ ἂν ἐχώρισεν ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν αὐτῆς· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἀπέσχετο (1), καὶ ἂν δὲν ἦναι διωγμένος ἀπὸ Μοναστήριον, ἢ ἄλλον Ἐπίσκοπον, καὶ ἀφ' οὗ ταῦτα ἐξετάστετε καὶ εὑρῆτε αὐτὸν ἀκατηγόρητον, τότε νὰ τὸν χειροτονῆτε, διατὶ μὲ τὴν τοιαύτην δι' ἐξετάσεως χειροτονίαν, καὶ τὴν ἐδικήν μας συνείδησιν θέλομεν φυλάξει καθαρὰν, καὶ τὴν θείαν Ἱερωσύνην ἀκατηγόρητον. Ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τῆς ἁ. ιγ'. ιδ'. τῆς ἐν Νεοκαισ. ιδ'.

Ἐὰν δὲ χωρισμὸν ὑπομένωσί τινες, ἐπιτιμηθέντες πταισμάτων ἕνεκα, εἶτα μέλλοντες τελευτᾷν, κατηγούμενοι ὄντες, βαπτιζέσθωσαν, καὶ μὴ ἀποδημείτωσαν τῶν ἀνθρωπίνων, ἀμέτοχοι τῆς Χάριτος, ἦγουν ἀκοινώνητοι. Δοκεῖ γὰρ προσέχειν καὶ τοῦτο τοῖς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῖς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἄν τινες κατηχούμενοι, διὰ ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔπραξαν, ἐπιτίμιον ἔλαβον διὰ νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχομένους κατηχουμένους, καὶ ἔξω τοῦ Νάρθηκος νὰ ἐξωσθοῦν· οὗτοι, ἐὰν κινδυνεύουν νὰ ἀποθάνουν, ἂς βαπτίζωνται, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν ἀμέτοχοι τῆς θείας χάριτος τοῦ Βαπτίσματος καὶ ἀκοινώνητοι, ἤτοι χωρὶς νὰ λάβουν καὶ τὴν μετὰ τῶν πιστῶν κοινωνίαν ἐν ταῖς προσευχαῖς, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων· φανερὸν γὰρ εἶναι, ὅτι οὗτοι εὐθὺς ὁποῦ βαπτισθοῦν, πρέπει καὶ νὰ κοινωνήσουν τὰ θεῖα Μυστήρια, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ νὰ βαπτίζωνται οἱ κατηχούμενοι ἐν κινδύνῳ θανάτου (2) καὶ τὸ νὰ κοινωνοῦν ἀφ' οὗ βαπτισθοῦν, οἰκεῖον καὶ ἁρμόδιον εἶναι εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ταὐτὸν εἰπεῖν, εἶναι νόμιμον καὶ κανονικόν. Καὶ ὅρα τὸν ιγ'. καὶ ιδ'. τῆς ἁ. καὶ τὸν ιϐ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Γεννάδιος ἦτον ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Λέοντος τοῦ μεγάλου (ὅστις καὶ Μακέλλης ἐπωνομάζετο). Πρεσϐύτερος δὲ ὢν πρότερον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας (3), προεϐιϐάσθη εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἔτει 458. (4), μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνατολίου, τοῦ ἐν τῇ δ'. Συνόδῳ παρόντος· ποιήσας δὲ Οἰκονόμον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων Μαρκιανὸν, τὸν ἐκ τῆς τῶν Καθκρῶν θρησκείας, πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστραφέντα, ἐπρόσταξε νὰ μοιράζωνται δι' αὐτοῦ τὰ προσφερόμενα εἰς κάθε Ἐκκλησίαν οἱ Κληρικοὶ τῆς κάθε μιᾶς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι νὰ τὰ λαμϐάνῃ ὅλα ἡ μεγάλη Ἐκκλησία, ὡς ἦτο

(1) Τοῦτο φαίνεται νὰ λέγῃ ὁ Ἅγιος, κατὰ τὴν συνήθειαν ὁποῦ εἶχον οἱ ἐν τῇ Λιϐύῃ καὶ ταῖς Βαρϐαρικαῖς χώραις εὑρισκόμενοι Ἱερωμένοι, τὸ νὰ ὑπόσχωνται δηλ. νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν τῶν γυναικῶν τους, ὅταν ἔμελλον νὰ χειροτονηθοῦν· καθὼς περὶ τούτου ἀναφέρουν ὁ γ'. δ'. λγ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ ὁ ιϐ'. καὶ λ'. τῆς ς'. ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Λιϐύης στέλλει καὶ τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν. Σημείωσαι ὅμως ὅτι τὸ, ἀπέσχετο, οὐχ εὑρίσκεται, οὔτε εἰς τὰς Πανδέκτας, οὔτε ἐν τῷ ϐ'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν, οὔτε ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν Κανόνων τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀλλ' ἐν παλαιοῖς χειρογράφοις Κώδηξιν ὀρθογράφου καὶ καλλιγράφου χειρὸς πονήμασι. Καὶ τοῦτο δὲ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ἐνταῦθα λέγῃ ταῦτα περὶ τῶν ἀναξίων Ἱερέων, καθὼς καὶ ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης ἐλέγχει πολλάκις τὸν ἀνάξιον Ζώσιμον, λέγων αὐτῷ· «Εἶργε τοίνυν, εἶργε σαυτὸν τοῦ θείου θυσιαστηρίου, μήποτε σκηπτὸς κατὰ τῆς σῆς χωρήσειε κεφαλῆς» (ἐπιστολ. φο'.)· ὅμως οἱ χριστιανοὶ ἀδιακρίτως πρέπει νὰ μεταλαμϐάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια καὶ ἀπὸ τοὺς ἀναξίους Ἱερεῖς, ἐπειδὴ ἡ ἀναξιότης τῶν Ἱερέων εἰς αὐτοὺς δὲν ϐλάπτει τίποτε, καθὼς ὁ αὐτὸς Ἰσίδωρος εἰς μερικὰς ἐπιστολάς του τοῦτο λέγει, πρὸς ἐκείνους ὁποῦ ἐσκανδαλίζοντο καὶ δὲν ἤθελαν νὰ μεταλαμϐάνουν ἀπὸ τὸν ἀσελγῆ Ζώσιμον. Φέρει δὲ καὶ παραδείγματα τὸν Βαλαὰμ καὶ τὸν Καϊάφαν, οἵτινες καὶ ἀνάξιοι ὄντες προεφήτευσαν, καὶ τὸν Ἠλίαν ὁποῦ ἐλάμϐανε τροφὴν διὰ μέσου τοῦ ἀκαθάρτου κόρακος (ἐπιστολ. ϕξϑ'.). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ἁ. τοῦ Νηστευτοῦ ἐκ τῶν ἐπιγραφομένων.

(2) Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ λέγει ὁ Βαλσαμὼν, ὅτι νόμιμον καὶ κανονικὸν ἐννοεῖ ὁ Κανὼν ἐδῶ, τὸ νὰ μὴ στέκωνται οἱ κατηχούμενοι, ἢ οἱ ἐπιτιμώμενοι, μαζῆ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ νὰ συμπροσεύχωνται ἐν ὅλῃ τῇ λειτουργίᾳ, τοῦτο ὀρθὸν μὲν εἶναι καθ' ἑαυτὸ, ἀνάρμοστον δὲ καὶ ἀκατάλληλον, ὅσον εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ σύμφρασιν τοῦ Κανόνος.

(3) Θεόδωρος ὁ Ἀναγνώστης ἐν ϐιϐλ. ἁ. σελ. 553.

(4) Ὁ Κάϐε ἐν τόμῳ 1. σελ. 447.

συνήθεια πρότερον. Κἀνένα δὲν ἐχειροτόνει ὁ τρισμακάριος, ἂν δὲν ἤξευρεν ἐκ στήθους τὸ ψαλτήριον (1). Ἦν δὲ καὶ θαυματουργός. Διότι μὲ τὴν προσευχήν του ἰάτρευσε τὸ ξηραθὲν χέρι τοῦ ζωγράφου ἐκείνου, ὁποῦ ἐζωγράφησε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὸ εἶδος τοῦ Διὸς (2) (δηλ. μὲ πολλὰ, καὶ μακρὰ μαλλία, καὶ γένεια) καὶ εἰς τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον ἔγραψε ταῦτα, ἐγκαλῶντας ἕνα του κληρικόν. Ἅγιε μάρτυς τοῦ Θεοῦ Ἐλευθέριε, ὁ σὸς στρατιώτης ἀτάκτως ζῇ, καὶ ἢ νὰ τὸν διορθώσῃς, ἢ νὰ κόψῃς τὴν ζωήν του. Καὶ, ὦ τοῦ θαύματος! εὐθὺς ὁ Κληρικὸς ἐτελεύτησεν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον ἐμβαίνωντας μίαν νύκτα διὰ νὰ προσευχηθῇ, εἶδεν ἕνα φάντασμα δαιμονικὸν, τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ τὸ ἐπετίμησεν, ἐφώναξεν, ὅτι, ἐν ὅσῳ μὲν αὐτὸς ζῇ, ἡσυχάζει, ἀφ' οὗ δὲ ἀποθάνῃ, ἔχει νὰ ταράξῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Διὰ τὸ ὁποῖον φοβηθεὶς ὁ ἅγιος, καὶ παρακαλέσας τὸν Θεὸν, μετ' ὀλίγον ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, ἐν ἔτει 471. (3). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα συγγράμματα ὁποῦ ἐσύνθεσε, συνέγραψε καὶ ταύτην τὴν κανονικὴν ἐπιστολὴν κατὰ τῶν Σιμωνιακῶν, ἐν ἔτει 459. ὁμοῦ μὲ ὅλην τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον τῶν ογ' Ἐπισκόπων, (4) ἥτις ἐπιστολὴ ἐπικυροῦται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν ἁ. τῆς ζ'. ὡρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς οἰκουμενικῆς ε'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνει δύναμιν. Εὑρίσκεται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Βαλσαμῶνος σελ. 1085. καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Γιοῦρις Γραικορωμ. σελ. 187.

Ἡ κανονικὴ καὶ ἐγκύκλιος Ἐπιστολὴ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ὁσιωτάτους Μητροπολίτας, καὶ πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης (5), ἤτοι ὁ Κανὼν τοῦ Ἁγίου Γενναδίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς σὺν αὐτῷ Συνόδου, ἑρμηνευόμενος.

Ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς, καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐγχειρίσας τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ Μαθηταῖς τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα, καὶ διδασκάλους τούτους ἀνὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην ἀνθρώποις ἐξαποστείλας, παρεκελεύσατο διαῤῥήδην, ἣν εἰλήφασι παρ' αὐτοῦ δωρεὰν, ταύτην καὶ αὐτοὺς τοῖς ἀνθρώποις μεταδιδόναι δωρεὰν, μὴ κτωμένους ὑπὲρ αὐτῆς χαλκὸν, ἢ ἄργυρον. ἢ χρυσὸν, ἢ τινα περιουσίαν ἄλλην ὅλως ὑλικὴν ἢ γεώδη. Μὴ γὰρ εἶναι τῶν ἐπουρανίων καὶ πνευματικῶν χρισμάτων ἀμοιβὴν τὰ γενῆ καὶ ἐπίκηρα. Ταύτην τὴν ἐντολὴν, οὐ μόνον ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν δι' ἐκείνων ἐνετείλατο, οὓς εἰς τὸν ἐκείνων βαθμὸν τε καὶ τόπον εἰσαγαγεῖν κατηξίωσε· καὶ δεῖ, καθάπερ ἐκεῖνοι τότε, καὶ ἡμᾶς νῦν ἀκριβῶς φυλάττειν τε καὶ παρατηρεῖν, καὶ μὴ σοφίζεσθαι τὰ ἀσόφιστα, μηδὲ κύβον ἀναῤῥιπτεῖν ἐπικίνδυνον· «Δωρεὰν, φησὶν, ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Μὴ κτήσησθε χαλκὸν, μηδὲ ἄργυρον, μήτε χρυσὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν». Ἁπλοῦς καὶ σαφὴς ὁ τῆς ἐντολῆς ταύτης λόγος ἐστὶν, οὐδὲν ποικίλον ἔχων, οὐδὲ δυσέρικτον, οὐδὲ σοφιστικῆς δεόμενον ἐξηγήσεως. Παρ' ἐμοῦ, φησὶν, ἐδέξασθε τὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα· εἰ μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ μοι μικρὸν ἢ μέγα τι κατεβάλλεσθε, καὶ τοῦτο ἡμῖν πέπραται παρ' ἐμοῦ, πωλεῖται καὶ ὑμεῖς ἑτέροις αὐτὸ, εἰ δὲ δωρεὰν εἰλήφατε, δότε δωρεὰν καὶ ὑμεῖς. Τί τῆς ἐντολῆς ταύτης σαφέστερον; τί δὲ τοῖς πειθαρχοῦσι λυσιτελέστερον; Οὐκοῦν, τῳόντι τοῖς κτήσασθαι τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεὰν, ἢ διδόναι ταύτην διὰ χρημάτων ὑπειληφόσιν! Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας οἱ τοιοῦτοι, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὑπάρχουσι, συλληφθέντες ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν φιλαργυρίας. Ὅθεν καὶ τῶν ὁσίων καὶ μακαρίων Πατέρων, τῶν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ἐν Χαλκηδόνι

(1) Ὁ Θεόδωρος αὐτόθι.

(2) Θεόδωρος Ἀναγν. καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος (βιβλ. 15. Κεφ. 23.) ταῦτα προσθέτοντες, ὅτι πρέπει νὰ ᾐξεύρωμεν. ὅτι ὁ Κύριός μας εἶχε τὰ μαλλία καὶ γένεια σγουρὰ, ἤτοι συστρεμμένα, καὶ ὄχι ἀνοικτὰ καὶ μακρὰ ἢ πλατέα, ἀλλὰ ὀλιγότριχα, καθὼς, λέγει, ἐμάθομεν ἐκ παραδόσεως ἀπὸ ἐκείνους, ὁποῦ εἶδον αὐτὸν ἐπὶ γῆς σωματικῶς, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθέστερον.

(3) Ὁ Κάδε αὐτόθι.

(4) Ὁ δὲ νεώτερος Ὀουδῖνος λέγει, ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν Ἐπισκόπων τούτων ἦσαν, ὄχι ογ' εἰς τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ πα', τοῦτο εὑρὼν ἓν τινι παλαιῷ Κώδηκι τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Γιοῦρις Γραικορωμ. ὀγδοήκοντα ἕνας Ἐπίσκοπος εἶναι ὑπογεγραμμένοι, καὶ ὅρα τούτους σελ. 189. τῆς αὐτῆς βίβλου.

(5) Σημείωσαι ὅτι ὁ νεώτερος Ὀουδῖνος (ἐν τῷ περὶ Ἐκκλησιαστ. συγγραφ. ι'. τόμ. σελ. 1878), ἀγκαλὰ καὶ λέγῃ ὅτι ἓν τινι Κώδηκι χειρογράφῳ τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης, οὐχ εὑρίσκεται τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς κείμενον. «τὸ πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης.» Μὲ ὅλον τοῦτο «οὔτε ἔαρ χελιδὼν μία καθίστησι» κατὰ τὴν παροιμίαν, ἢ ἕνας μάρτυς εἶναι ἀξιόπιστος, οὔτε ἓν χειρόγραφον μόνον δύναται νὰ συστήσῃ τὴν τοιαύτην ἀλήθειαν. Ἅπαντες γὰρ οἱ χειρόγραφοι Κώδηκες οἱ παλαιοὶ ὁποῦ ἔφθασα νὰ ἰδῶ ἐγὼ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ ἐκδεδομένα τύποις βιβλία, τὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔχοντα, ἀεὶ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐπιφέρουσι. Διὸ καὶ ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος κἂν τούτοις πρέπει νὰ κρατῇ, καὶ οἱ περισσότεροι μάρτυρες ἀξιοπιστότεροι τοῦ ἑνὸς, μάλιστα δὲ διατὶ ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ, καί τοι εἶναι ἐγκύκλιος, ἤτοι καθολικὴ καὶ κοινὴ, ὅμως ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ τέλει πρὸς ἕνα μόνον ἀποτείνεται Ἐπίσκοπον, λέγουσα· «Ἴσθι τοίνυν τὰ πάντα, Θεοσεβέστατε.» Καὶ πάλιν· «Φροντισάτω δὲ ἡ σὴ ὁσιότης, ταῦτα διὰ πάσης φυλακῆς ποιουμένη δῆλα καταστῆσαι διὰ ἀντιγράφων, καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ θεοφιλεστάτοις Ἐπισκόποις καὶ περιοδευταῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι.» Τίς δὲ ἄλλος οὗτος, εἰ μὴ ὁ Πάπας Ρώμης, πρὸς ὃν καὶ ὁ Ταράσιος μετὰ ταῦτα κατὰ μίμησιν τοῦ Γενναδίου πρὸς τὸν Ἀδριανὸν Ρώμης, τὴν κατὰ Σιμωνιακῶν ἐπιστολὴν ἔγραψεν; Ὁ δὲ ἐπὶ Γενναδίου Πάπας φαίνεται νὰ ἦτον ὁ πρὸ τοῦ Φίλικος Σιμπλίκιος. Ὅρα δὲ διὰ τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἐπιγραφῆς ταύτης, πῶς ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησία διορθοῖ καὶ βοηθεῖ τὴν ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίαν, τὴν Σιμωνίαν ἐνεργοῦσαν· ἡ μία ἀδελφὴ τὴν ἄλλην ὁμοίαν ἀδελφήν της. Καὶ ποῦ λοιπὸν ἡ νῦν ἐπὶ τῶν Συνόδων φανταζομένη μοναρχία τοῦ Ρώμης;

συναχθείσης, τῷ δεσποτικῷ τούτῳ νόμῳ συνάδει ὁ περὶ τούτου Κανών, ὃς ἡμῖν σαφῶς οὕτωσὶ λέξειν αὐτοῖς ἐκπεφώνηται· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλοιτο ἐπὶ χρήμασιν Οἰκονόμον, ἢ Ἔκδικον, ἢ Παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ Κλήρου, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθείς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν, καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗ περ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανῇ τοῖς αἰσχροῖς τούτοις καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω». Κάλλιστα καὶ λίαν εὐσεβῆ τοῦ Κανόνος τῶν ἁγίων Πατέρων ὑπάρχει τὰ παραγγέλματα, πᾶσαν ἔφοδον σατανικὴν καὶ πᾶν ἐπιχείρημα διαβολικόν, κατὰ τῆς πνευματικῆς φερόμενον δωρεᾶς, ἀπωθούμενά τε καὶ ἀνακόπτοντα. Οὐ βούλεται γὰρ οὐδαμῶς διὰ χρημάτων γίνεσθαι τῆς χειροτονίας τὴν προβολήν, ἢ ὑποδέχεσθαι, οὔτε παρὰ τοῦ ταύτην ἐνεργοῦντος, οὔτε παρὰ τοῦ τῆς χειροτονίας τὴν προβολὴν ὑποδεχομένου, ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς χειροτονίας, οὐδὲ μετὰ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς χειροτονίας (1), ὑπὲρ τῆς χειροτονίας δίδοσθαι χρήματα συγχωρεῖ· καθόλου γὰρ τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι τούτῳ δωροδοκίαν ἀπέρησεν. Ὅμως ἐπειδὴ νῦν, καίτοι προδήλως τούτων κεκωλυμένων, ἐφωράθησάν τινες κατὰ τὴν Γαλατῶν ὀλιγωροῦντες καὶ παραβαίνοντες δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ φιλαργυρίαν τὰ σωτήρια ταῦτα καὶ φιλάνθρωπα παραγγέλματα, εὖ ἔχειν ἔδοξε καὶ ἡμῖν, αὐτὰ ταῦτα πάλιν ἀνανεώσασθαι μετὰ τῆς ἁγίας Συνόδου τῆς ἐνδημούσης ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ νέᾳ Ῥώμῃ, ὥστε δίχα πάσης ἐπινοίας, καὶ πάσης προφάσεως, καὶ παντὸς σοφισμοῦ τὴν ἀσεβῆ καὶ βδελυρὰν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐπεισελθοῦσαν συνήθειαν ταῖς ἁγιωτάταις Ἐκκλησίαις, παντελῶς ἐκτεμεῖν, ἵνα ἀληθῶς ἀκαπηλεύτου καὶ καθαρᾶς παρὰ τῶν Ἀρχιερέων τῆς ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων ἀναῤῥήσεως γινομένης, ἄνωθεν ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις ἐπιφοιτᾷ· Ὡς νῦν γε, οὐκ οἶδα, εἰ διὰ χρημάτων τὴν προβολὴν ποιουμένων, καὶ οὐ τῆς χειρὸς καθαρῶς ἐνεργούσης, ἐπιφοιτᾷ τῷ προχειριζομένῳ κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ κηρύγματος, καὶ οὐχὶ συστέλλεται μᾶλλον ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις. Ἴσθι τοίνυν τὰ πάντα, θεοσεβέστατε· πάντα τὸν ὁντινα οὖν ἁλισκόμενον, ἐπὶ τοιούτῳ τινὶ Ἐπίσκοπον, ἢ Χωρεπίσκοπον, ἢ Περιοδευτὴν, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ἄλλον ὁντινα δήποτε τοῦ Κανόνος, ἢ λαϊκὸν, κοινῷ δόγματι τῶν Ἀρχιερέων κατακεκρίσθαι καὶ κοινῇ ψήφῳ. Καθὼς περὶ τούτου καὶ ὁ τῶν ἁγίων Πατέρων Κανὼν φθάσας διαλελεῖ· δεῖ γὰρ εἶναι χάριν τὴν χάριν, καὶ μηδαμοῦ παρ' αὐτῇ μεσιτεύειν ἀργύριον. Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὅτε ταύτην κτᾶσθαι διὰ χρημάτων οἰόμενος, καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος, εἴτε Κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη, κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μοὶ ἐλέγχοιτο τοῦτο ποιεῖν· οὐ γὰρ οἷόν τε συμβιβασθῆναί ποτε τὰ ἀσύμβατα, οὐδὲ Θεῷ συμφωνῆσαι τὸν Μαμωνᾶν, ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας δουλεῦσαι Θεῷ. Δεσποτικὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος. «Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμωνᾷ». Τούτοις ἐπιθαῤῥοῦντες ἡμεῖς κατὰ δύναμιν καὶ τούτοις ὑπείκοντες, μετὰ τοῦ ταῦτα φήσαντος, κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα παρανομούντων τὴν ἀπόφασιν πεποιήμεθα. Φροντισάτω δὲ καὶ ἡ σὴ ὁσιότης ταῦτα διὰ πάσης φυλακῆς ποιουμένη, δῆλα καταστῆσαι δι' ἀντιγράφων, καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ θεοφιλεστάτοις Ἐπισκόποις καὶ Περιοδευταῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἵνα ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ, πάντες ὁμοῦ χριστιανοὶ συμφραξάμενοι, κατὰ τοῦ κοινοῦ δυσμενοῦς ἰσχύσωμεν, σὺν Θεῷ, ταύτην ὑπ' ἐκείνου φυτευθεῖσαν ἐν ἡμῖν τῆς φιλαργυρίας ῥίζαν, ἅμα πᾶσιν αὐτοῖς τῶν κακῶν τοῖς βλαστήμασιν ἐκτεμεῖν. Πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα προσαγορεύομεν. Ἐῤῥωμένως ἐν Κυρίῳ ὑπερεύχου ἡμῶν, θεοφιλέστατε ἀδελφέ. Τούτῳ τῷ ἐπιστολιμαίῳ λόγῳ, σὺν αὐτῷ δὴ τῷ Γενναδίῳ, ὑπέγραψαν καὶ ἑβδομήκοντα τρεῖς Ἐπίσκοποι (ἢ ὀγδοήκοντα καὶ εἷς).

Ἑρμηνεία.

Ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ προοιμιάζει ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τοῦ λόγου. Ῥητὸν γὰρ τοῦ Εὐαγγελίου προφέρει, εἰς αὐτὴν ἀμέσως ἀποτεινόμενον τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον αὖτη συνετέθη καὶ ἀπεστάλη. Λέγει γὰρ ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ὑμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐκείνην τὴν ἐντολὴν ὅπου ἔδωκεν εἰς τοὺς ἱερούς του Ἀποστόλους καὶ μαθητὰς, ὅταν τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, δηλ. τὸ νὰ δίδωσιν αὐτοὶ εἰς τοὺς ἄλλους δωρεὰν καὶ χάρισμα ἐκείνην τὴν δωρεὰν καὶ χάριν ὁποῦ ἔλαβον ἀπὸ αὐτὸν, καὶ δι' αὐτὴν νὰ μὴ πάρουν χάλκωμα, ἢ ἀσῆμι, ἢ χρυσάφι, ἢ ἄλλο κανένα πρᾶγμα ὑλικὸν καὶ γήϊνον (διότι τὰ ὑλικὰ καὶ φθαρτὰ πράγματα δὲν ἠμποροῦν ποτε νὰ ἦναι μισθὸς καὶ πληρωμὴ τῶν οὐρανίων καὶ ἀφθάρτων τοῦ πνεύματος χαρισμάτων), ἐκείνην, λέγω, τὴν ἐντολὴν ὁποῦ ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τότε, αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἔδωκε διὰ μέσου τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ πρέπει καθὼς ἐκεῖνοι τὴν ἐφύλαξαν ἀκριβῶς, ἔτσι καὶ ἡμεῖς νὰ τὴν φυλάττωμεν, καὶ νὰ μὴ ζητοῦμεν νὰ σοφιζώμεθα μὲ παρεξηγήσεις τὰ ἀσόφιστα καὶ φανερὰ λόγια τοῦ Κυρίου. Δωρεὰν, εἶπεν ὁ Κύριος, ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν. Ἁπλᾶ καὶ φανερὰ εἶναι τὰ λόγια τῆς ἐντολῆς ταύτης, χωρὶς νὰ ἔχουν κανένα δύσκολον νόημα, ὁποῦ νὰ χρειάζεται ἐξήγησιν σοφιστικὴν καὶ περίεργον. Ἀπὸ ἐμένα, λέγει, ἐλάβετε τὸ ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης, καὶ εἰ μὲν δι' αὐτὸ ἐπληρώσατε πολὺ ἢ ὀλίγον,

(1) Ἐν ἄλλοις, κατὰ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς χειροτονίας.

καὶ ἐγὼ τὸ ἐπώλησα εἰς ἐσᾶς, πωλεῖτε καὶ ἐσεῖς αὐτὸ εἰς τοὺς ἄλλους, εἰ δὲ χάρισμα τὸ ἐλάβετε, χάρισμα δότε αὐτὸ καὶ ἐσεῖς. Ποία ἐντολὴ εἶναι φανερωτέρα ἀπὸ αὐτήν ; ἢ ποῖον πρᾶγμα εἶναι ὠφελιμώτερον ἀπὸ αὐτὸ εἰς ἐκείνους ὁποῦ ὑπακούουσιν ; Ἀλλοίμονον ἀληθῶς εἰς ἐκείνους, ὁποῦ, νομίζουν νὰ παίρνουν καὶ νὰ δίδουν μὲ ἄσπρα τὴν δωρεὰν καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ εἰς χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας εὑρίσκονται, ὡς ὁ Σίμων ὁ μάγος, καθὼς τοῦ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. Σύμφωνος δὲ μὲ τὴν ἀνωτέρω δεσποτικὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου εἶναι καὶ ὁ β΄. Κανὼν τῆς δ΄. Συνόδου, ὃν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεὶ (οὗτινος ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ)· τελειώσας δὲ τὸν Κανόνα, λέγει ὁ Ἅγιος, ὅτι κάλλιστα εἶναι τὰ παραγγέλματα τοῦ Κανόνος τούτου, καὶ ἀποβάλλουσι κάθε ἐπιχείρημα διαβολικὸν, ὁποῦ ἤθελε προτείνει τινάς· ἐπειδὴ κοινῶς καὶ καθολικῶς ἐμποδίζει τόσον τὸν χειροτονοῦντα, ὅσον καὶ τὸν χειροτονούμενον ἀπὸ τὸ νὰ δίδῃ καὶ νὰ λαμβάνῃ χρήματα, τόσον διὰ τὰς χειροτονίας, ὅσον καὶ διὰ τὰς προβολὰς (1), τόσον πρὸ τῆς χειροτονίας, ὅσον καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ μερικοὶ ἐν τῇ Γαλατῶν χώρᾳ (2) ἐφανερώθησαν παραβαίνοντες διὰ φιλαργυρίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν τὰς σωτηριώδεις ταύτας παραγγελίας, καὶ παίρνοντες χρήματα χειροτονοῦν, διὰ τοῦτο ἐφάνη εὔλογον νὰ ἀνακαινίσωμεν ταύτας μὲ τὴν ἐπιδημοῦσαν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ἁγίαν Σύνοδον, ἵνα ἐκριζώσωμεν παντελῶς χωρὶς κἀμμίαν ἐπίνοιαν, πρόφασιν καὶ σοφισμὸν, τὴν ἀσεβῆ ταύτην συνήθειαν τῆς Σιμωνίας, ἥτις δὲν ἐξεύρω πῶς ἐπεπόλασεν εἰς τὰς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπομένως ἐκ τούτου, ἵνα γενομένων παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως καθαρῶν καὶ χωρὶς χρημάτων τῶν χειροτονιῶν, καταβαίνῃ ἀληθῶς ἄνωθεν εἰς τὸν χειροτονούμενον ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐπειδὴ τώρα ὁποῦ γίνονται διὰ τῶν χρημάτων, καὶ οὐ καθαρῶς ἡ χεὶρ τῶν Ἀρχιερέων ἐπιτίθεται καὶ ἐνεργεῖ, δὲν ἠξεύρω (3) ἀνίσως καταβαίνῃ εἰς τὸν χειροτονούμενον, καθὼς ἐπεύχεται εἰς αὐτὸν ὁ Ἀρχιερεὺς (4), ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις, καὶ δὲν ἐμποδίζεται μᾶλλον ἀπὸ αὐτόν. Ἤξευρε λοιπὸν, ὦ θεοσεβέστατε Πάπα, ὅτι εἶναι κατακεκριμένος ἀπὸ τὴν κοινὴν ψῆφον τῶν Ἀρχιερέων, καὶ ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα τῆς δ΄. κάθε Ἐπίσκοπος, ἢ Χωρεπίσκοπος, ἢ Περιοδευτὴς (5), ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ κάθε ἄλλος Κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ὁποῦ διὰ χρημάτων χειροτονηθῇ· διότι ἡ χάρις ἀληθῶς πρέπει νὰ ἦναι χάρις, καὶ ὄχι νὰ μεσολαβῇ εἰς αὐτὴν ἀργύριον. Ἂς ἦναι τὸ λοιπὸν, καὶ εἶναι (6) ἀπόβλητος καὶ ξένος πάσης Ἱερατικῆς ἀξίας καὶ ἐνεργείας, καὶ ὑπεύθυνος εἰς τὴν κατάραν τοῦ ἀναθέματος, τόσον ἐκεῖνος ὁποῦ νομίζει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν τῆς Ἱερωσύνης χάριν μὲ ἀργύρια, ὅσον καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ὑπόσχεται νὰ δώσῃ ταύτην, εἴτε Κληρικὸς εἶναι εἴτε λαϊκὸς, κἂν φανερωθῇ καὶ ἐλεγχθῇ ὅτι ἄσπρα ἔπηρε, κἂν δὲν φανερωθῇ (7)· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμφωνήσουν ποτὲ τὰ ἀσυμφώνητα, ὁ Μαμωνᾶς, ἤτοι ὁ ἄδικος πλοῦτος μὲ τὸν Θεὸν, καὶ οἱ τῷ Μαμωνᾷ δουλεύοντες μὲ τοὺς δουλεύοντας τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἀπόφασιν· «Οὐ δύ-

(1) Τί διαφέρει ἡ χειροτονία ἀπὸ τὴν προβολὴν, ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ δ΄. Κανόνος τῆς δ΄.

(2) Γαλάτας ἐδῶ φαίνεται νὰ ὀνομάζῃ ὄχι τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ Δύσει, ἤτοι τοὺς Γάλλους καὶ Φραντσέζους· Γαλάται γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὀνομάζονται, κατὰ τὸν Μελέτιον, σελ. 67. τῆς Γεωγραφίας.

(3) Ὅρα ὅτι δὲν λέγει ἀποφαντικῶς καὶ ὁριστικῶς, ὅτι δὲν καταβαίνει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς μὲ χρήματα χειροτονουμένους, ἀλλὰ ἀπορητικῶς καὶ ὅλως διστακτικῶς, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τοῦτο, ὄχι πῶς δὲν λαμβάνουσι Πνεῦμα Ἅγιον οἱ ἐπὶ χρήμασι χειροτονούμενοι, ἄπαγε! ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐ πάντας χειροτονεῖ, διὰ πάντων δὲ ἐνεργεῖ, καὶ τῶν ἀναξίων δηλαδὴ, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ Σιμωνιακοῦ ἁμαρτήματος.

(4) Λέγει γὰρ ὁ Ἀρχιερεὺς μεγαλοφώνως χειροτονῶν τὸν χειροτονούμενον· «Εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος»

(5) Περὶ τοῦ Περιοδευτοῦ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ νζ΄. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

(6) Μερικοὶ Ἱεροκατήγοροι, οἱ λέγοντες, ὅτι τώρα δὲν εἶναι Ἱερωσύνη, μὲ τὸ νὰ χειροτονοῦνται οἱ περισσότεροι μὲ ἀργύρια, ἐπιστηρίζονται εἰς τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Ἁγίου, καὶ λέγουν, ὅτι ὄχι μόνον λέγει ὁ Ἅγιος, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος, ἂς ἦναι ἀπόβλητος ὁ τοιοῦτος, παρὰ τῆς Συνόδου δηλ. διὰ προστακτικοῦ ῥήματος ὁμιλῶν, τὸ ὁποῖον χωρὶς μεσιτείαν τοῦ β΄. προσώπου εἶναι ἀσύστατον κατὰ τοὺς γραμματικοὺς, ἀλλὰ προσθέτει καὶ τὸ, εἶναι ἀπόβλητος, καὶ χωρὶς νὰ καθαιρεθῇ δηλαδὴ ἀπὸ ἄλλους. Ἀλλὰ ἀκουσάτωταν, ὅτι τὸ μὲν ἂς ἦναι, ἐννοεῖται, ὅτι νὰ γένῃ ὁ τοιοῦτος ἐνεργείᾳ καὶ κατὰ τὴν ποινὴν ἀπόβλητος παρὰ τῆς διεκδικούσης Συνόδου τοὺς θείους Κανόνας, τὸ δὲ εἶναι, ἐννοεῖται, ὅτι εἶναι ἀπόβλητος δυνάμει καὶ κατὰ τὴν ἐνοχήν· ἐπειδὴ, ἂν καὶ τὰ δύω ἦσαν ταὐτοσήμαντα, τὸ ἂς ἦναι, τί ἐχρειάζετο καὶ τὸ εἶναι ; ἢ τὸ εἶναι, τί ἐχρειάζετο καὶ τὸ ἂς ἦναι ; καὶ τὸ μὲν, μέλλοντος, τὸ δὲ, ἐνεστῶτος, καὶ διὰ τοῦτο ἐναντία ὄντα ἀλλήλοις ; Πλὴν ταῦτα λέγοντες, οὐδὲ ἐκεῖνο σιωποῦμεν, ὅτι ἀληθῶς φοβερὸν εἶναι εἰς τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονοῦντας καὶ χειροτονουμένους, τοῦτο ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Ἅγιος ἀποφαντικῶς καὶ ὁριστικῶς, ὅτι εἶναι ἀμέσως ἀπόβλητοι οἱ τοιοῦτοι τῆς Ἱερωσύνης.

(7) Ὅρα ὅτι, ζῆλον ἔχων πολὺν ὁ Ἅγιος νὰ ἐκριζώσῃ τελείως τὸ κακὸν, εἶπε, τὸ κἂν φανερωθῇ, κἂν δὲν φανερωθῇ Ὁ γὰρ β΄. τῆς δ΄. ὃν ἀνέφερεν ἀνωτέρω, ἔχει· «Ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας (τὴν Σιμωνίαν δηλ.) καὶ ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν.» Ὁμοίως καὶ ὁ Ταράσιος λέγει· «Εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος». Ἴσως δὲ τὸ, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο, θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι κἂν δὲν φανερωθῇ ὁ ποιήσας τοῦτο, μηδὲ καθηρέθη ἢ ἀναθεματίσθη φανερῶς, ἔνοχος ὅμως εἶναι δυνάμει εἰς τὴν καθαίρεσιν καὶ τὸ ἀνάθεμα, ὥστε ὁ ἀμετανοήτως ἐκ τῆς φοβερᾶς καὶ δυσσεβοῦς ταύτης ἁμαρτίας τελευτήσας, ἀπεκδέχεται τὰς ποινὰς καὶ ἀποφάσεις ἐν τῇ μελλούσῃ ἀπεράντῳ καταδίκῃ, ὅταν ἐνταῦθα ἐνεργῇ αὐτὴν τὴν παρανομίαν, καὶ μείνῃ ἀκαθαίρετος καὶ ἀτιμώρητος, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀδιόρθωτος· διότι οἱ θεῖοι λόγοι εἶναι ἀμετάτρεπτοι εἰς τοὺς οὕτω μένοντας διὰ βίου, καὶ μὴ διὰ μετανοίας ἀνορθουμένους. Ἴσως δὲ καί τινες ἐνδεεῖς χειροτονοῦντες καὶ χειροτονούμενοι ἔχουσί τινας ἀπατηλὰς προφάσεις. Ὅσοι δὲ καὶ προσόδους χωρίων καὶ ἄλλων κτήσεων ἔχουσιν, οἱ τοιοῦτοι ἀναισχύντως δυσσεβοῦσι καὶ ἁμαρτάνουσι, καὶ μεγαλητέρα καταδίκη καὶ ἀπαραλόγιστος αὐτοὺς ἀπεκδέχεται.

νασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμωνᾷ», εἰς τὰ ὁποῖα λόγια τοῦ Κυρίου καὶ ἡμεῖς θαρροῦντες καὶ ὑπακούοντες, ἐποιήσαμεν τὴν Συνοδικὴν ταύτην ἀπόφασιν κατὰ τῶν ταῦτα ποιούντων Σιμωνικῶν, ὁμοῦ μὲ τὴν βουλὴν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, τοῦ εἰπόντος τὰ ἀνωτέρω. Ὅθεν, ὦ ἱερὲ Πάπα, καὶ ἡ σὴ ὁσιότης ταῦτα φυλάττουσα ἀκριβῶς, ἂς φροντίσῃ νὰ τὰ φανερώσῃ μὲ τὰ ἴσα τούτων καὶ ἀντίγραφα εἰς τοὺς ὑποκειμένους αὐτῇ Ἐπισκόπους καὶ Χωρεπισκόπους, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὅλους Κληρικούς τε καὶ λαϊκούς· ἵνα μὲ ἕνα πνεῦμα καὶ μὲ μίαν ψυχὴν, ὅλοι ὁμοῦ οἱ Χριστιανοὶ ἁρματωθέντες, νικήσωμεν τὸν κοινὸν ἐχθρὸν διάβολον, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ φυτευθεῖσαν τῆς φυλαργυρίας ρίζαν ἐκριζώσωμεν μὲ ὅλα της τὰ κάκιστα βλαστήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἕνα εἶναι καὶ ἡ Σιμωνία. Ταῦτα εἰπὼν, χαιρετήσας τὴν μετὰ τοῦ Πάπα ἀδελφότητα, τελειοῖ τὴν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὑπεγράφησαν ἅπαντες οἱ σὺν αὐτῷ Ἐπίσκοποι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΗΣΤΕΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης, ὁ φερωνύμως καλούμενος Νηστευτὴς, ἤκμαζεν ἐν ἔτει 580. (1), φθάσας τρεῖς Βασιλεῖς, τὸν Ἰουστῖνον, Τιβέριον καὶ Μαυρίκιον (2) συμβουλῇ δὲ Εὐτυχίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν, εἰς τὸν Κλῆρον καταλέγεται καὶ χειροτονεῖται Διάκονος. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Εὐτυχίου, κρατηθεὶς εἰς τὸ χειροτονηθῆναι, οὐκ ἐπείθετο. Ἐπειδὴ δὲ εἶδε φοβερὰν ἔκστασιν, καὶ Ἀγγέλους ἤκουσε λέγοντας αὐτῷ νὰ σιωπᾷ καὶ εἰς τοῦτο νὰ μὴ ἀντιτείνῃ, εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἄκων ἀναβιβάζεται, τέταρτος εὑρισκόμενος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχῶν, τῶν ὀνομαζομένων μὲ τοῦ Ἰωάννου τὸ ὄνομα (3). Πρῶτος δὲ οὗτος ἄρχισε νὰ ἐπιγράφῃ αὐτὸς ἑαυτὸν μὲ τὸν τίτλον τοῦτον, Οἰκουμενικὸς (4), διὰ τὸν ὁποῖον, μᾶλλον δὲ διὰ τὴν ὁμωνυμίαν τούτου, ἠκολούθησαν τὰ ἱστορούμενα σκάνδαλα μεταξὺ τούτου καὶ τῶν Παπῶν τῆς Ρώμης, Πελαγίου τοῦ β'. καὶ Διαλόγου (5). Τόσην δὲ ἄσκησιν καὶ νηστείαν μετεχειρίζετο ὁ ἀοίδιμος, ὥστε ὁποῦ εἰς μὲν ἓξ μῆνας δὲν ἔπιε νερὸν, εἰς τοὺς δεκατρεῖς δὲ ἥμισυ χρόνους, καθ' οὓς ἐπατριάρχευσεν, ἄλλο τι δὲν ἔφαγεν, εἰ μὴ γοῦλαν τοῦ μαρουλίου, ἢ ὀλίγον πεπόνι, ἢ σταφύλι, ἢ σῦκα, καὶ ὕπνον δὲ ὀλιγώτατον καὶ μεμετρημένον ἐλάμβανε, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ τὸ τῆς θαυματουργίας χάρισμα θεόθεν ἐκομίσατο ὁ τρισόλβιος, καὶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ (6) καὶ μετὰ θάνατον (7)· ποιμάνας δὲ ὁσίως τὸ ποίμνιον αὐτοῦ μετέστη πρὸς Κύριον ἐν ἔτει 619 (8), καταλιπὼν εἰς ἡμᾶς τοὺς παρόντας Κανόνας, οἵτινες κοινότερον Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ ὀνομάζονται (9).

(1) Ὁ Μαρκουάρδος ἐν τῇ χρονολογίᾳ, κειμένῃ ἐν τῇ βιβλ. τῇ καλουμένῃ Γιοῦρις Γραικορωμάνι, καὶ ὁ Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τόμ. β'. Κεφ. έ.

(2) Ὁ Συναξαριστὴς ἐν τῇ β'. τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ ὁ Μαρκουάρδος (αὐτόθι).

(3) Ὁ Μαρκουάρδος αὐτόθι.

(4) Ἐλέγετο μὲν καὶ ἐγράφετο καὶ πρὸ τοῦ Νηστευτοῦ ὁ τίτλος οὗτος εἰς τοὺς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἄλλων· οὗτος δὲ ἄρχισεν εἰς ἑαυτὸν νὰ τὸν ἐπιγράφῃ. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή τῆς δ'.

(5) Ὅρα εἰς τὴν αὐτὴν ὑποσημείωσιν.

(6) Διὰ προσευχῆς αὐτοῦ καὶ τυφλὸν ἰάτρευσε, καὶ στείρας εὐτεκνούσας ἔδειξε, καὶ δαιμονισμένον τοῦ δαιμονίου ἠλευθέρωσε, καὶ ἄλλους ἀσθενεῖς ἐθεράπευσε. Καὶ ὅρα τὸν Συναξαριστήν.

(7) Φοβερὸν γὰρ θαῦμα ἐπῆλθε μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπειδὴ νεκρὸς ὤν, ἐσηκώθη, καὶ ἀντεφίλησε τὸν Ἔπαρχον Νεῖλον, ὅστις ἐπῆγε νὰ τὸν ἀσπασθῇ, κατὰ τὸ σύνηθες, ὡς νεκρὸν, καὶ λόγιά τινα εἶπεν εἰς τὸ αὐτί του, πάντων βλεπόντων μὲ ἔκπληξιν.

(8) Ἐν τῷ Ὡρολογίῳ κατὰ τὴν β'. τοῦ Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν καὶ ἑορτάζεται.

(9) Οἱ Κανόνες τούτου τοῦ Νηστευτοῦ, ἀγκαλὰ καὶ δὲν ἐπεκυρώθησαν ἀπὸ τὴν ὕστερον γενομένην Οἰκουμενικὴν ς'. Σύνοδον, τὴν καὶ τοὺς λοιποὺς Κανόνας ἐπικυρώσασαν (δὲν ἠξεύρω διὰ ποίαν ἀφορμήν)· μ' ὅλον τοῦτο ἐπικυροῦνται, ὡρισμένως μὲν ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα, ἀπὸ τὸν Βλάσταριν, ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλον, ἀπὸ τὸν Νικηφόρον Χαρτοφύλακα καὶ ἀπὸ τὸν Νικόλαον Πατριάρχην, ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ τοῦ Νηστευτοῦ Κανόνες ἐβάλλοντο. Πολλοὶ γὰρ ἐξωμολογοῦντο καὶ ἐδιορθόνοντο κατ' αὐτὸν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Βαλσαμῶνος (καθὼς αὐτὸς οὗτος ὁ Βαλσαμὼν λέγει τοῦτο ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ τελευταίου Κανόνος τοῦ Νικολάου), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς καιροὺς Νικολάου τοῦ Πατριάρχου, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὸν ρηθέντα τελευταῖον αὐτοῦ Κανόνα. Εἰ δὲ καὶ ὁ ρηθεὶς αὐτὸς Νικόλαος ἐν τῷ προρρηθέντι Κανόνι λέγει, ὅτι τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ, πολλῇ συγκαταβάσει χρησάμενον, πολλοὺς ἀπώλεσε, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ νοῆται ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσδιορισμοῦ, ὅτι δηλ. μεταχειρίζεται καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων τὴν συγκατάβασιν, ἀλλ' ὄχι καὶ κατὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὁπ ῦ διορίζει. Ἂν θέλωμεν γὰρ νὰ ἐξετάσωμεν μὲ ὀρθὸν λογαριασμὸν τὴν ἀλήθειαν, τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ, διὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὁποῦ δίδει, ὄχι μόνον δὲν εἶναι συγκαταβατικὸν, ἀλλὰ (ἀποτολμῶ νὰ εἰπῶ) ὅτι εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς φιλοσάρκους καὶ ὀλίγον αὐστηρόν· διότι περισσότερον προκρίνει ἕνας φιλόσαρκος νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια ἑπτὰ ἢ δέκα ἢ δεκαπέντε χρόνους, καθὼς διορίζουν οἱ Κανόνες τῶν λοιπῶν Πατέρων, παρὰ νὰ ἀπέχῃ μὲν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τρεῖς μόνους χρόνους, νὰ ξηροφαγῇ δὲ μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ νὰ κάμνῃ διακοσίας ἢ τριακοσίας μετανοίας καθ' ἑκάστην, καὶ ἄλλας σκληραγωγίας νὰ κάμνῃ, καθὼς διορίζει τὸ Κανονικὸν τοῦτο τοῦ Νηστευτοῦ. Ἀληθῶς τότε γίνεται συγκαταβατικὸν καὶ πολλοὺς ἠμπορεῖ νὰ ἀπολέσῃ ἀνίσως οἱ πνευματικοὶ καὶ Ἀρχιερεῖς ὁποῦ τὸ μετα-

Οἱ λε' Κανόνες Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, ἑρμηνευόμενοι.

ΚΑΝΩΝ Α'. (ἢ ἀπολογία)

Τῆς ά. ιϐ'. τῆς ς'. ρϐ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ϐ'. έ. καὶ ζ'. τοῦ Βασιλ. ϐ'. γ'. οδ'. πδ'. Γρηγ. Νύσσ. δ'. έ. ζ'. ή.

«Τὸ συντέμνειν ἡμᾶς τοὺς τῆς μετανοίας χρόνους, οὐκ ἂν δόξῃ μὴ λόγον σῶζον τοῖς ὀρθῶς, ὡς οἶμαι, λογιζομένοις. Ἐπεὶ γὰρ οὔτε παρὰ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλείῳ, οὔτε μὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν θεσπεσίων ἡμῶν Πατέρων νηστεία τις, ἢ ἀγρυπνία, ἢ γονυκλισιῶν ἀριθμὸς ὡρίσθη τοῖς ἁμαρτάνουσι, μόνη δὲ τῆς ἱερᾶς ἀποχῆς Κοινωνίας, δεῖν ἡμεῖς ᾠήθημεν, τοῖς γνησίως μετανοοῦσι καὶ τὴν σάρκα σκληραῖς ἀγωγαῖς κατατρύχειν προθυμουμένοις, καὶ βίον εὐγνωμόνως μετιέναι τῆς πρώην κακίας ἀντίρροπον, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐγκρατείας, ἀντιμετρεῖν αὐτοῖς καὶ τὴν τοῦ χρόνου τῆς μετανοίας ἐλάττωσιν. Οἷον εἴ τις οἴνου μὴ πίνειν ἐπὶ ρηταῖς ἡμέραις κατεδέξατο, ἑνιαυτὸν καὶ ἡμεῖς ἐκρίναμεν ἀφαιρεῖν ἕνα τῆς ὁρισθείσης τῷ αὐτοῦ πταίσματι πρὸς τῶν Πατέρων ἐπιτιμίας. Ὡσαύτως εἰ κρέως ἐγκράτειαν ἐπαγγέλλεται πρὸς καιρὸν, ἕτερον ἡμεῖς χρόνον ἐκκόπτειν ἐδοκιμάσαμεν, εἰ τυροῦ καὶ ὠῶν, ἢ ἰχθύος, ἢ ἐλαίου, καὶ οὕτω καθ' ἑκάστην ἐγκράτειαν ἑνὸς τῶν τοιούτων εἰδῶν, ἕνα χρόνον περιερεῖν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ συχναῖς γονάτων κλίσεσι τὸ θεῖον ἐξευμενίζειν αἱρεῖται, ὁμοίως ποιεῖν, καὶ μάλιστα εἰ φιλότιμον πρὸς ἐλεημονύνην καὶ τῆς δυνάμεως οὐκ ἀποδέουσαν τὴν προαίρεσιν ἐπιδείκνυται. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ παράπτωμα τὸν θεοφιλῆ τις καὶ μονότροπον βίον ὑπῆλθεν, ἔτι συντομωτέραν αὐτῷ μνηστεύειν ἄφεσιν καλῶς ἔχειν ἐδοκιμάσαμεν, διὰ βίου μέλλοντι κακοπάθειαν μετιέναι, ἀγωγῇ τοιᾷδε προσήκουσαν».

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὸν ά. τοῦτον Κανόνα ἀπολογεῖται ὁ Ἅγιος εἰς ἐκείνους ὁποῦ τυχὸν ἤθελαν τὸν κατηγορήσουν διατὶ ἐσύντεμε τοὺς χρόνους τῆς μετανοίας, καὶ λέγει, ὅτι ἡ συντομία αὕτη ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη, κοντὰ εἰς τοὺς φρονίμους καὶ στοχαστικοὺς, δὲν εἶναι χωρὶς λογαριασμὸν καὶ διάκρισιν (1). Θεμελιοῦται δὲ ὁ λογαριασμὸς οὗτος

χειρίζωνται, συγκαταβιβάζουσι μὲν τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς κατὰ τὸν Νηστευτὴν, δὲν δίδουσι δὲ καὶ τὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὰ ἐπιτίμια ὁποῦ αὐτὸς διορίζει, λέγω, τὴν μέχρις ἐννάτης ξηροφαγίαν καὶ τὰς τόσας μετανοίας καὶ τὰ λοιπὰ, ἀλλὰ διὰ ἀργύρια ἢ διὰ χατίρια, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας συγκαταβιβάζουσι καὶ αὐτὰ ὁμοῦ μὲ τοὺς χρόνους, τὸ ὁποῖον παρανομώτατα καὶ παρὰ Κανόνας ποιοῦσι, καὶ ἔχουσι νὰ δώσουν λόγον εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπώλειαν ὁποῦ προξενοῦσι τῶν ἐξομολογουμένων αὐτοῖς ψυχῶν, μὲ τὴν πλατεῖαν ὁδὸν ὁποῦ τῶν ἀνοίγουσιν. Ὅθεν καὶ ἂς διορθώσουν, δι' ἀγάπην Θεοῦ, τὸ ψυχοβλαβὲς αὐτὸ κακὸν ὁποῦ κάμνουσι. Ὁ γὰρ Ἅγιος Νηστευτὴς οὗτος σχεδὸν εἰς κάθε Κανόνα λέγει, ὅτι ὅποιος δὲν θέλει νὰ φυλάξῃ τὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὸν Κανόνα ὁποῦ αὐτὸς διορίζει, οὗτος οὐδὲ τοὺς ὀλίγους χρόνους τῆς ἀποχῆς τῆς Κοινωνίας νὰ φυλάττῃ ὁποῦ αὐτὸς ἐδιώρισεν, ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς χρόνους ὁποῦ ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες. Ἀλλὰ τί ὑπεραπολογοῦμαι ἐγὼ διὰ τὴν συγκατάβασιν τῶν Κανόνων τούτων; αὐτὸς ὁ ἴδιος Νηστευτὴς δίδει τὴν εὔλογον ἀπολογίαν διὰ τὴν τοιαύτην συγκατάβασιν ἐν τῷ ά. Κανόνι αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ πρὸ αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογεῖται ἡ συμφωνία τῶν ἄλλων Κανόνων τῶν Πατέρων, ἡ γεγραμμένη ἐν τῷ περιθωρίῳ, καὶ ὅρα καλῶς. Δίδομεν δὲ τὴν εἴδησιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ εὑρίσκονται (καὶ ἡμεῖς εὑρήκαμεν) πολλὰ χειρόγραφα βιβλία, περιέχοντα Κανόνας τινὰς, οἱ ὁποῖοι ἐπιγράφονται μὲν ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ, πολλὰ δὲ παραλογώτατα καὶ πάντῃ πάντως παράνομα καὶ ἀκανόνιστα περιέχουσι, τόσον εἰς καταλύσεις νηστειῶν, ὅσον καὶ εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, ὥστε ὁποῦ φαίνονται οἱ διορισμοὶ αὐτοὶ νὰ ἦναι αἱρετικοῦ τινος καὶ κακόφρονος ἀνθρώπου ἐπισπορὰ καὶ γεννήματα, καὶ ὄχι τοῦ Ἁγίου τούτου, τοῦ διὰ τὰς ὑπερβολικάς του νηστείας ὀνομασθέντος Νηστευτοῦ. Ἐπειδὴ, λέγω, καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἐν χειρογράφοις ψευδεπίγραφοι Κανόνες τοῦ Νηστευτοῦ. Ἅπαγε γὰρ ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι τοῦ Νηστευτοῦ, διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν εἰς δύο ἀξιοπίστους μάρτυρας, τὸν Ματθαῖον Βλάσταριν καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ἁρμενόπουλον, οἵτινες ἐν συνόψει ἀναφέρουσι τοὺς ἀληθεῖς καὶ γνησίους Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ Βλάσταρις, τοῦ ὁποίου καὶ τὴν σύνοψιν ὁποῦ ἔχει εἰς τοὺς Κανόνας αὐτολεξεὶ μετεχειρίσθημεν ὡς ἴδιον κείμενον τοῦ Νηστευτοῦ, ὀλίγα μέν τινα παραλλάξαντες κατὰ τὴν λέξιν μόνον, ἀφήσαντες δὲ ἐξω τοὺς τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου Κανόνας τοὺς περὶ τῶν ἀρνησιχρίστων διορίζοντας, καὶ εἰς τὴν σύνοψιν ταύτην ἐμπεριεχομένους, ἐπειδὴ καὶ κατ' ὄνομα ἐπιγράφονται ἀπὸ τὸν ἴδιον Βλάσταριν ὅτι εἶναι τοῦ Μεθοδίου, οἵτινες καὶ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ περιέχονται· ἀφήσαμεν δὲ καὶ τοὺς συμφώνους Κανόνας τῶν ἄλλων Πατέρων, καὶ μόνους τοὺς ἰδίους τοῦ Νηστευτοῦ κατεγράψαμεν. Καὶ λοιπὸν ἐπάνω εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν δύω τούτων σοφῶν ἀνδρῶν, τὴν γνησιότητα τῶν Κανόνων τοῦ Νηστευτοῦ ἐστηρίξαμεν καὶ ἐβεβαιώσαμεν, ὅλους δὲ τοὺς ἄλλους ψευδεπιγράφους ἀπερρίψαμεν, καὶ φανερόνομεν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς νὰ μὴ τοὺς δέχωνται, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποβάλλουσιν ὡς νόθους, καὶ ψυχικὴν προξενοῦντας ἀπώλειαν. Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγράψαμεν χωριστὰ μόνους τοὺς Κανόνας τούτους τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ ὄχι ἄλλου τινὸς Πατρὸς (ἔξω δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς μὴ ἐπικυρουμένους ὑπὸ τῆς ς'. Οἰκουμενικῆς) εἶναι, διατὶ κατ' αὐτοὺς καὶ πάλαι, καὶ τώρα, οἱ περισσότεροι Πνευματικοὶ (διὰ νὰ μὴ εἰπῶ ὅλοι) ἐξομολογοῦν καὶ διορθόνουν τοὺς μετανοοῦντας Χριστιανούς.

(1) Αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἀπολογίαν, ὁποῦ κάμνει ὁ Νηστευτὴς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, κάμνει καὶ ὁ Νικηφόρος Χαρτοφύλαξ (παρὰ τῇ βίβλ. τῇ καλουμένῃ Γιούρις Γραικορωμάνι σελ. 343.) διὰ τὸν

ἐπάνω εἰς ταύτην τὴν ἀφορμήν· διότι, ἐπειδὴ οὔτε ὁ μέγας Πατὴρ Βασίλειος, οὔτε οἱ ἄλλοι παλαιότατοι Πατέρες ἐδιώρισαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας ἱκανοποίησιν καὶ Κανόνα μὲ νηστείαν, ἢ ἀγρυπνίαν, ἢ γονυκλισίας, ἀλλὰ ἐκανόνισαν αὐτοὺς μὲ μοναχὴν τὴν ἀποχὴν τῆς θείας Κοινωνίας (1), διὰ τοῦτο, λέγει ὁ Ἅγιος, ἡμεῖς ἐκρίναμεν εὔλογον, νὰ ὀλιγοστεύσωμεν τοὺς χρόνους τῆς μετανοίας εἰς ἐκείνους, ὁποῦ γνησίως μετανοοῦν, καὶ προθυμοποιοῦνται νὰ ταλαιπωρήσουν τὸ σῶμά των μὲ σκληραγωγίας, καὶ νὰ ζήσουν εἰς τὸ ἑξῆς ζωὴν ἐνάρετον ἐναντίαν εἰς τὴν προτέραν κακὴν ζωὴν ὁποῦ εἶχον. Νὰ ὀλιγοστεύσωμεν ὅμως τοὺς χρόνους αὐτοὺς κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐγκρατείας, ὁποῦ ἠθελον δείξει· λόγου χάριν, ἀνίσως ὁ μετανοῶν δεχθῇ ὡς Κανόνα τὸ νὰ μὴ πίνῃ κρασὶ εἰς τόπας διωρισμένας ἡμέρας, ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ ὀλιγιστεύσωμεν εἰς αὐτὸν ἕνα χρόνον παρακάτω ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου, ὁποῦ διορίζουσιν εἰς αὐτὸν οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων. Ὁμοίως ἂν ὑπόσχεται νὰ μὴ φάγῃ κρέας, νὰ τοῦ ὀλιγοστεύσωμεν ἄλλον ἕνα χρόνον. Ὁμοίως ἂν δὲν φάγῃ τυρὶ, ἢ αὐγὰ, ἢ ψάρι, ἢ λάδι, εἰς κάθε ἕνα ἀπὸ αὐτὰ ἐκρίναμεν νὰ τοῦ ὀλιγοστεύωμεν ἕνα χρόνον. Ἀνίσως δὲ θέλῃ νὰ ἐξιλεώνῃ τὸν Θεὸν καὶ μὲ συχνὰς γονυκλισίας καὶ μετανοίας, ὁμοίως καὶ δι' αὐτὰς νὰ τοῦ ὀλιγοστεύωμεν ἕνα χρόνον, καὶ μάλιστα ἀνίσως θέλῃ νὰ δείχνῃ καὶ τὸ χέρι του πλουσιοπάροχον εἰς ἐλεημοσύνην, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ πλούτου ὁποῦ ἔχει, νὰ δείχνῃ καὶ τὴν προαίρεσίν του ἰσόμετρον εἰς τὸ νὰ μεταδίδῃ. Ἀνίσως δὲ ὁ μετανοῶν μετὰ τὸ οἱονδήποτε ἁμάρτημα ὁποῦ ἔπραξεν, ἔγινε καὶ Μοναχὸς, ἐκρίναμεν εὔλογον, πλέον ὀλιγοχρόνιον νὰ δίδωμεν εἰς αὐτὸν τὴν τοῦ ἁμαρτήματός του συγχώρησιν, ἐπειδὴ διὰ τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἔχει νὰ ἀπερνᾷ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν σκληραγωγίαν καὶ κακοπάθειαν. Ὅρα καὶ τὸν ιϑ'. τῆς ά. καὶ πᾶσαν τὴν ἐν ἐκείνῳ συμφωνίαν τῶν Κανόνων, οἵτινες ὑπεραπολογοῦνται διὰ τὴν ὀλιγόστευσιν ταύτην τῶν χρόνων ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Νηστευτής. Λέγουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ ὅτι κατὰ τὴν διάθεσιν καὶ μετάνοιαν τῶν ἐξομολογουμένων, οὕτω πρέπει νὰ ὀλιγοστεύωνται εἰς αὐτοὺς καὶ οἱ χρόνοι τῶν ἐπιτιμίων.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἡ διὰ τῶν λογισμῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν τῆς ἡδονῆς προσβολὴ, ὡς ἁμαρτίαν μήπω ἀπεργασμένη καὶ ἀνεπιτίμητος τὸ παράπαν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ προσβολὴ, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (λόγος ιέ.), εἶναι λόγος ψιλὸς, ἢ καὶ εἰκὼν τοῦ τυ-

Νηστευτὴν λέγων· «Συνήθειαν παρελάβομεν, ὥστε κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ καθ' ἑνὸς νὰ οἰκονομοῦμεν καὶ τὰ ἐπιτίμια». Πλὴν τοῦτο λέγομεν, ἐκεῖνα ὁπου φαίνονται πῶς δὲν τὰ εἶπεν ὁ Νηστευτὴς κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν Κανόνων, ὁποιος φρόνιμος τὰ στοχασθῇ. ὅλα κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν Πατέρων τὰ εὑρίσκει· διότι, ἐπειδὴ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν οϑ'. Κανόνα παραγγέλλει νὰ δίδεται ἄδεια εἰς κάθε Οἰκονόμου ψυχῶν νὰ αὐξάνῃ, καὶ νὰ ὀλιγοστεύῃ τὰ ἐπιτίμια κατὰ τὰς διαθέσεις καὶ τὰ πρόσωπα. καὶ τὰ πράγματα τῶν ἐξομολογουμένων, καὶ μὲ διάκρισιν νὰ οἰκονομῇ τὴν τῶν ψυχῶν ὠφέλειαν, δὲν εἶναι παράδεξον ἂν καὶ ὁ Νηστευτὴς εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα πειθόμενος, ἐκαινοτόμησε τίποτε, κατὰ τὸ πνευματικὸν χάρισμα ὁποῦ τοῦ ἐδόθη. οἰκονομῶν βέβαια τὸν ἁμαρτωλὸν πρὸς ὠφέλειαν.

(1) Ἀνίσως δὲ ἀπορῇ τινὰς διατὶ οἱ παλαιοὶ Πατέρες διωρισμένην ἱκανοποίησιν δὲν ἔδωκαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας τόσων νηστειῶν, ἢ τόσων καὶ τόσων μετανοιῶν (ἀδιόριστον γὰρ ἱκανοποίησιν ἀφῆκαν εἰς τὸν καθ' ἕνα ἁμαρτωλὸν νὰ κάμῃ, διὰ δακρύων καὶ νηστειῶν, καὶ ἄλλων ἀγαθοεργειῶν). ἀλλὰ μόνην διωρισμένως τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας, ἂν, λέγω, περὶ τούτου ἀπορῇ τινὰς, ἀποκρινόμεθα ὅτι οἱ τότε Χριστιανοὶ τόσην θερμὴν ἀγάπην εἶχον εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν συνεχῶς τὰ θεῖα Μυστήρια, ὥστε ὁποῦ, ἂν τινας τοὺς ἐμπόδιζεν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων, τοῦτο ἐφαίνετο τῇ ἀληθείᾳ εἰς αὐτοὺς πρᾶγμα μεγάλον καὶ ἀνυπόφορον, καὶ Κανὼν καὶ βαρυτάτη ἱκανοποίησις. Ὅθεν καὶ οἱ θεῖοι ἐκεῖνοι Πατέρες, τοῦτο γινώσκοντες, ἄλλην βαρυτέραν ἱκανοποίησιν δὲν ἐδυνήθηκαν νὰ εὕρουν διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν κακίαν, ὡσὰν τὸ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων. Ὅτι μὲν οὖν ἐπιτίμια ὀνομάζονται, καὶ ὡς ἐπιτίμια λογίζονται εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας ἡ νηστείαις καὶ προσευχαῖς καὶ ὁ συντριμμὸς τοῦ σώματος, καὶ πάντα τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, καὶ οἱ καρποὶ τοὺς ὁποίους διωρισμένως ἐν τοῖς Κανόσι τούτοις ἐκθέτει ὁ Νηστευτὴς, ὅρα εἰς τὸν ιϑ'. τῆς ά. καὶ ϛ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ ά. καὶ γ'. τοῦ Πέτρου, καὶ τὸν γ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ἐξαιρέτως δὲ ὅρα εἰς τὰ ἀσκητικὰ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις, ὅπου δίδοται ὡς ἐπιτίμιον, οὐ μόνον ὁ ἀφορισμὸς, ἀλλὰ καὶ τὸ μένειν ἀσίτους τοὺς ἁμαρτήσαντας Μοναχοὺς, καὶ τὸ στῆναι εἰς προσευχήν. Ὅτι δὲ ὁ θεῖος οὗτος Νηστευτὴς φυλάττει ἐν τοῖς Κανόσι τούτοις καὶ τὰ δύω ἐκεῖνα τὰ ἴδια τοῦ πνευματικοῦ Οἰκονόμου ὁποῦ ἀναφέρει ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ γ'. καὶ ἡ ϛ'. ἐν τῷ ρϐ'. τὴν ἀκρίβειαν δηλ. καὶ ἀκρότητα καὶ τὸν τύπον καὶ τὴν συνήθειαν, εἰς τοὺς μὴ καταδεχομένους τὴν ἀκρίβειαν, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιϑ'. τῆς ά. Ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ καὶ ἐνταῦθα λέγωμεν. Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι πολλαχοῦ τῶν Κανόνων, τόποι τῆς μετανοίας καὶ τῶν μετανοούντων καλοῦνται, οἱ δ' τόποι τῶν προσκλαιόντων, τῶν ἀκροωμένων, τῶν ὑποπιπτόντων καὶ τῶν συνεστώτων, οἵτινες ἐδίδοντο ἐπιτίμια τῷ τότε καιρῷ· λέγω δὲ τῷ τότε καιρῷ, ἐπειδὴ τὴν σήμερον οὐδεὶς τῶν μετανοούντων εἰς τοὺς τοιούτους τόπους τίθεται. Λέγει γὰρ ὁ Ζωναρᾶς εἰς τὸν ιϑ'. Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικ. «Ἀλλὰ νῦν τὰ τῶν ἐν μετανοίᾳ οὐ γίνεται, οὐκ οἶδ' ὅπως σχολάσαντα». Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν προστιθεὶς τὴν αἰτίαν λέγει· «Νῦν δὲ διὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ συνεχεῖς περιστάσεις, οὕτω τῶν Πατέρων καλὸν εἶναι λογισαμένων κατηχούμενοι μὲν, καὶ ἀρνησάμενοι καὶ φονεύσαντες, ἐξωθοῦνται, οἱ δὲ λοιποὶ βάπτισμα μόνον κεκτημένοι ἀφίενται, ἰδίᾳ τῆς μετανοίας αὐτῶν παρὰ τῶν πνευματικῶν Πατέρων ἐνεργουμένης.» Πλὴν ἀλλὰ ἄμποτε καὶ τώρα νὰ ἐνεργοῦντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἱ τέσσαρες αὗται τάξεις τῶν μετανοούντων, διατὶ ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν τῶν ἀνθρώπων ἤθελεν ἐκκόπτεται ἡ ἁμαρτία εὐκολώτερα.

χόντος πράγματος, ἥτις νεωστὶ καὶ κατὰ πρώτην φορὰν φαίνεται εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν. Λοιπὸν εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα λέγει ὁ Ἅγιος καὶ συνώνυμός του Νηστευτής, ὅτι ἡ προσβολὴ αὕτη τοῦ λογισμοῦ ἡ ὁποία φέρει εἰς τὴν καρδίαν σαρκικήν τινα ἡδονήν, εἶναι τελείως ἀκανόνιστος, ὡσὰν ὁποῦ ἁμαρτίαν ἀκόμη δὲν ἔκαμε. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι καθολικῶς ὅλοι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ προσβάλλουσιν εἰς τὴν ψυχήν, ἢ ἐσωτερικῶς, ἢ ἐξωτερικῶς. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν προσβάλλουσιν, ἢ διὰ ἰδέας καὶ εἰκόνος τυπουμένης ἐν τῇ φαντασίᾳ θεωρητικῶς, ἢ διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου τῆς καρδίας, τυπουμένου ἐν τῇ αὐτῇ φαντασίᾳ ἀκουστικῶς. Ἐξωτερικῶς δὲ προσβάλλουσιν εἰς αὐτὴν διὰ μέσου τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων εἰς τὰς πέντε αἰσθήσεις μας, ἤγουν διὰ τῶν ὁρατῶν πραγμάτων, ἀκουστῶν, ὀσφραντῶν, γευστῶν καὶ ἁπτῶν. Αἴτια δὲ καὶ τῶν ἐσωτερικῶς καὶ τῶν ἐξωτερικῶς κινουμένων λογισμῶν εἶναι τρία. Κυρίως μὲν καὶ πρώτως οἱ δαίμονες, δευτέρως δὲ καὶ καταχρηστικῶς, τὰ πάθη, ἤγουν αἱ πληγαὶ, ὁποῦ ἐφθάσαμεν νὰ λάβωμεν ἐσωτερικῶς εἰς τὴν καρδίαν μὲ τὴν προαίρεσίν μας καθ' ἕξιν, ἢ μισοῦντες κἀνένα πρᾶγμα, ἢ ἀγαπῶντες αὐτὸ ἐμπαθῶς, τρίτον δὲ καὶ πόρρω αἴτιον εἶναι ἡ διεφθαρμένη ἐκ τῆς παρακοῆς κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (1).

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ὁ συνδυασμὸς, μετανοίαις ἀποπλύνεται δώδεκα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ συνδυασμὸς δὲ εἶναι, κατὰ τὸν ῥηθέντα Ἅγιον Ἰωάννην (αὐτόθι), ὅταν δεχθῇ καὶ συνομιλήσῃ ψυχὴ μὲ πάθος, ἢ χωρὶς πάθος, μὲ τὸν φανέντα λογισμὸν, τὸν ὁποῖον τοῦτον ὁ συνώνυμός του οὗτος Νηστευτὴς λέγει, ὅτι εἶναι ὑπὸ ἐπιτίμιον, καὶ ὅτι καθαρίζεται μὲ γονυκλισίας δώδεκα, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου στέκει, ἢ νὰ δεχθῇ τὸ φανὲν διὰ τῆς προσβολῆς καὶ νὰ συνομιλήσῃ μὲ αὐτὸ, ἢ νὰ τὸ ἀποβάλῃ καὶ νὰ μὴ τὸ δεχθῇ παντελῶς. Τὸν συνδυασμὸν ὑπὸ ἐπιτίμιον βάλλει καὶ ὁ τῆς Κλίμακος (αὐτόθι) (2).

ΚΑΝΩΝ Δ'.

«Ἡ πάλη, ἢ στεφάνων, ἢ τιμωρίας ἀξία.»

Ἑρμηνεία.

Ἡ πάλη εἶναι, κατὰ τὸν ἴδιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (αὐτόθι), μία δύναμις τῆς ψυχῆς ἰσόμετρος μὲ τὸν μαχόμενον λογισμὸν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐὰν μὲν θέλῃ ἡ ψυχὴ, νικᾷ τὸν λογισμὸν, ἐὰν δὲ δὲν θέλῃ, νικᾶται ἀπὸ αὐτόν. Ὅθεν τόσον ὁ τῆς Κλίμακος, ὅσον καὶ ὁ θεῖος οὗτος Νηστευτὴς, λέγουσιν ὅτι ἡ πάλη αὕτη, ἢ γίνεται αἰτία νὰ λάβῃ στέφανα ἡ ψυχὴ, ἐὰν δηλαδὴ νικήσῃ τὸν πονηρὸν λογισμὸν, ἢ νὰ λάβῃ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἐὰν δηλαδὴ νικηθῇ ἀπὸ αὐτόν (3).

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἡ συγκατάθεσις αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν ἐπιτιμίων.

(1) Σημείωσαι ὅτι, κατὰ μὲν τὸν ἀσκητὴν Μάρκον, προσβολὴ εἶναι ἕνα ἀνείδωλον κίνημα καρδίας κατεχομένης ὑπὸ τῶν ἐμπείρων ὡσὰν μέσα εἰς κλεισοῦραν, κατὰ δὲ τὸν Ἰωσὴφ Βρυέννιον (λόγῳ ιέ. περὶ Τριάδος), προσβολὴ εἶναι ἡ ἁπλῶς γενομένη τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμνησις καὶ ἐνθύμησις, οἷον· κάμε τοῦτο, ἢ τοῦτο. Αὕτη δὲ εἶναι ἀπὸ τὰ ἀκούσια καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ὡσὰν ὁποῦ δὲν εἶναι ἡ προαίρεσίς μας αἰτία νὰ μᾶς προσβάλουν οἱ λογισμοὶ, ἀλλὰ ὁ διάβολος, ὁ κακὸς σπορεὺς τῶν τοιούτων. Ὅθεν ἡ προσβολὴ τῶν λογισμῶν λέγεται νὰ ᾖναι ἀνεπιτίμητος, ὄχι μόνον διατὶ ἀκόμη ἁμαρτίαν δὲν ἐγέννησεν, ἀλλὰ μάλιστα διατὶ εἶναι ἀκούσιος καὶ ὄχι τῆς προαιρέσεώς μας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (διατάξ. ιζ'. ἢ ιή.) κατὰ δύο τρόπους προσβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ ἄπρεποι λογισμοὶ, ἢ διατὶ ἡ ψυχὴ ἀμελεῖ καὶ ἀργεῖ ἀπὸ πνευματικὰ νοήματα, καὶ μετεωρίζεται ἀπὸ λόγου της εἰς νοήματα τὰ μὴ πρέποντα, καὶ ἀπὸ μίαν φαντασίαν μεταβαίνει εἰς ἄλλην, ἢ κατ' ἐπιβουλὴν τοῦ διαβόλου, ὅστις θέλει νὰ φαντάζῃ εἰς τὴν διάνοιάν μας ἀτόπους λογισμοὺς, καὶ μὲ αὐτοὺς νὰ μᾶς ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὴν θεωρίαν καὶ στοχασμὸν τῶν καλῶν καὶ ὠφελίμων πραγμάτων. Ἐπειδὴ, λέγω, κατὰ δύο τρόπους προσβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ κακοὶ λογισμοὶ, φανερὸν εἶναι ὅτι ἡ μὲν προσβολὴ, ἢ κατ' ἐπιβουλὴν γινομένη τοῦ διαβόλου, εἶναι τελείως ἀνεύθυνος καὶ ἀνεπιτίμητος, ἡ δὲ προσβολὴ ὁποῦ γένῃ ἀπὸ τὴν ἀργίαν καὶ ἀμέλειαν τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἀνεπιτίμητος, ὄχι διὰ τὴν προσβολὴν καθ' αὐτὴν, ἀλλὰ διατὶ ἀμέλησεν ἡ ψυχὴ. καὶ οὕτως ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀργίᾳ εὑρὼν αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς, ἐπρόσβαλεν εἰς αὐτὴν τὸν πονηρὸν λογισμόν. Λέγεται δὲ προσβολὴ κυρίως ἐπὶ τῶν κακῶν λογισμῶν, καὶ ἡ τοῦ ἄλλοτε μὴ νοηθέντος πράγματος, καταχρηστικῶς δὲ, καὶ ἡ κατὰ πρόληψιν τοῦ καὶ ἄλλοτε νοηθέντος πράγματος.

(2) Τὸν συνδυασμὸν τῶν λογισμῶν ὁρίζει ἔτσι ὁ Βρυέννιος (αὐτόθι). Συνδυασμός ἐστι παραδοχὴ τοῦ ὑποβαλλομένου λογισμοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ μελέτη καὶ ὁμιλία, ἡ παρὰ τῇ προαιρέσει ἡμῶν.

(3) Ἡ πάλη ὁρίζεται ἀπὸ τὸν Βρυέννιον οὕτω· «Πάλη ἐστὶν ἀνθίστασις, ἢ πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ λογισμοῦ τοῦ πρὸς τὸ πάθος ἐρεθίζοντος, ἢ πρὸς αὐτὸν συγκατάθεσις, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος· ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός».

Ἑρμηνεία.

Ἡ συγκατάθεσις εἶναι, κατὰ τὸν ἴδιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (αὐτόθι), μία συγκατάνευσις ἡδονικὴ τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν κάμνει πρὸς τὸν ἐμπαθῆ λογισμὸν ὁποῦ τὴν πολεμεῖ, διὰ τὴν ὁποίαν αὐτὴν συγκατάθεσιν, λέγει ὁ θεῖος οὗτος Νηστευτής, ὅτι αὐτὴ γίνεται ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν ἐπιτιμίων (1).

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Ὁ μολυνθεὶς καθ' ὕπνους τῷ τῆς ἐκρίσεως πάθει, ἡμέραν μίαν τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλεται· τὸν δὲ πεντηκοστὸν ἄσας Ψαλμὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα μετανοίας ποιήσας, οὕτω τοῦ ῥύπου καθαρθῆναι πιστεύεται.

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος μολυνθῇ τὴν νύκτα μὲ τὴν καθ' ὕπνους ῥεῦσιν, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Εἰπὼν δὲ τὸν ν'. Ψαλμὸν τοῦ Δαβὶδ, καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα μετανοίας ποιήσας, ἔτσι καθαρίζεται ἀπὸ τὸν μολυσμὸν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ γυναῖκες παθαίνουσι καθ' ὕπνους ἐνυπνιασμὸν, πρέπει παρομοίως μὲ τοὺς ἄνδρας νὰ ἐπιτιμῶνται. Μὲ τὸ ἴδιον δὲ τοῦτο ἐπιτίμιον κανονίζει καὶ ὁ μέγας Βαρσκνούφιος τοὺς ἐνυπνιασθέντας. Αἱ γυναῖκες ὅμως, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, πρέπει νὰ λαμβάνουν ἀντίδωρον, ὅταν δὲν μεταλαμβάνουσι, διὰ νὰ μὴ ἐμβαίνουν εἰς ὑποψίαν οἱ ἄνδρες αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν δ'. Διονυσίου.

(1) Ἡ δὲ συγκατάθεσις ὁρίζεται ἀπὸ τὸν Βρυέννιον (αὐτόθι) ἔτσι. Συγκατάθεσίς ἐστιν ἡ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ πάθος ἔνδοσις καὶ κατάνευσις. Ὁ δὲ Κορέσσιος λέγει, ὅτι ἡ συγκατάθεσις, ἢ τελεία εἶναι, ἢ ἀτελής· καὶ ἡ τελεία περιέχει τελείαν κατάληψιν τοῦ νοὸς καὶ τελείαν συγκατάνευσιν τῆς θελήσεως, ὅθεν καὶ ἔμμονον τὴν ἁμαρτίαν ἐργάζεται. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἡ προσβολὴ, ὁ συνδυασμὸς, ἡ πάλη καὶ ἡ συγκατάθεσις, αὐτὰ τὰ τέσσαρα εἶναι ὡσὰν τόσοι βαθμοὶ καὶ σκαλοπάτια νοητὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κατ' ὀλίγον καταβαίνουσα εἰς τὰ κάτω καὶ ὑλικὰ ἡ ψυχὴ κρημνίζεται καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ ἔργον τῆς ἁμαρτίας· διότι ἀπὸ τὴν συγκατάθεσιν, παρευθὺς ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμνῃ καὶ ἐμπράκτως διὰ τοῦ σώματος τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ἂν μὲν ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος καὶ αἱ ἄλλαι περιστάσεις δίδουσι χέρι εὐθὺς ὁποῦ κάμῃ τὴν συγκατάθεσιν ἡ ψυχὴ, ὁρμᾷ καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας, ὡς εἴπομεν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ θεῖος Ἰωάννης οὗτος ὁ Νηστευτὴς μόνα τὰ τέσσαρα ταῦτα ἀναφέρει εἰς τοὺς Κανόνας του, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ἱκανὰ αὐτὰ μόνα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, νὰ καταβιβάζουσι τὴν ψυχὴν εἰς τὴν σωματικὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας. Ἐὰν ὅμως τύχῃ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ πρᾶξις τῆς ἁμαρτίας, ἀκολουθοῦν ἀκόμη εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἄλλα δύο νοητὰ κακὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, τὸ μὲν ἓν ὀνομάζεται αἰχμαλωσία, τὸ δὲ ἄλλο πάθος. Καὶ αἰχμαλωσία μὲν, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (λόγ. ιέ.) εἶναι ἕνα φέρσιμον τῆς καρδίας βίαιον καὶ στανικὸν εἰς τὸν κακὸν λογισμὸν, καὶ μία ἐπίμονος συνομιλία μὲ αὐτὸν, ἡ ὁποία αὖτη αἰχμαλωσία καὶ ὑποδούλωσις τοῦ νοὸς ἀφανίζει τὴν καλὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς. Καὶ ἄλλως μὲν κρίνεται ὅταν ἔλθῃ ἐν καιρῷ προσευχῆς (ἤτοι ἐλαφρατέρα ἴσως, μὲ τὸ νὰ εὑρίσκεται τότε εἰς ἔργον πνευματικὸν ἡ ψυχὴ, καὶ νὰ μὴ ἦναι ἀργὴ). Ἄλλως δὲ, ὅταν ἔλθῃ εἰς ἄλλον καιρὸν (βαρυτέρα δηλαδή)· καὶ ἄλλως μὲν κρίνεται ἡ αἰχμαλωσία τοῦ νοὸς, ὅταν γένῃ εἰς τὰ μέσα πράγματα, τὰ μήτε καλὰ, μήτε κακὰ, ἀλλὰ εἰς τὰ μάταια, ἄλλως δὲ εἰς τὰ πονηρὰ καὶ κακά. Πάθος δὲ εἶναι, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἰωάννην (αὐτόθ.), ἐκεῖνος ὁ πονηρὸς λογισμὸς ὁποῦ ἐμφωλεύσει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μὲ πολυκαιρίαν, ὅστις ἀπὸ τὴν πολλὴν συνήθειαν κάμῃ τὴν ψυχὴν νὰ λάβῃ ἕξιν εἰς αὐτὸν, ὥστε ὁποῦ ἐκ τῆς ἕξεως ταύτης νὰ τρέχῃ εἰς αὐτὸν αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς μὲ τὴν ἐδικήν της προαίρεσιν, καὶ ὄχι μὲ βίαν. Τὸ πάθος δὲ τοῦτο, λέγει, ἡ ἰατρεύεται μὲ ἰσόμετρον, ἤτοι μὲ πολυχρόνιον μετάνοιαν, ἢ ἂν δὲν ἰατρευθῇ μὲ τὴν μετάνοιαν, θέλει ὑποβληθῇ εἰς τὴν μέλλουσαν κόλασιν (ὅρα, ὦ ἀναγνῶστα, τὸν φοβερὸν λόγον τοῦτον, καὶ ἔχε τον πάντοτε εἰς ἐνθύμησιν). Τὸ πάθος τοῦτο καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἀσκητὴς λέγει, ὅτι εἶναι μία ροπὴ καὶ κλίσις τῆς διανοίας εἰς τὰ βλαβερὰ, πεπηγμένη εἰς τὴν ψυχὴν καὶ δυσκολοεξάλειπτος. Ταῦτα δὲ τὰ δύω ὁμοῦ, ἡ αἰχμαλωσία καὶ τὸ πάθος, φαίνεται πῶς νὰ συνιστῶσι τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν, ἣν ἀναφέρει ὁ θεῖος Μάξιμος, τὴν μετὰ τὴν συγκατάθεσιν γινομένην. Ὅποιος λοιπὸν τὴν πρώτην ρίζαν καὶ ἀρχὴν τῶν λογισμῶν, ἤτοι τὴν προσβολὴν, δεχθῇ χωρὶς πάθος, οὗτος, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος, ὅλα τὰ ἄλλα βλαστήματα ἀπὸ μιᾶς ἔκοψε καὶ ἐνέκρωσε. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα προσθέτει ἀκόμη ὁ τῆς Κλίμακος καὶ ἄλλο ἕνα, τὸ ὁποῖον λέγεται παραρριπισμὸς τοῦ νοὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ ψυχὴ χωρὶς πολυκαιρίαν, χωρὶς προσβολὴν, ἀλλὰ ἀπὸ μίαν μοναχὴν ψιλὴν θεωρίαν ἑνὸς ὑποκειμένου, ἀπὸ μίαν ἀκρόασιν ἑνὸς τραγῳδίου, ἀπὸ ἕνα ἐγγίξιμον τῆς χειρὸς, ἐν τῷ ἅμα πορνεύει ἐμπαθῶς, ἀπὸ δὲ τὸ πάθος τοῦτο προέρχεται καὶ ἡ πρᾶξις τῆς ἁμαρτίας. Δι' ὃ καὶ ὁ Βρυέννιος λέγει (ἐν τῷ ιε'. λόγῳ περὶ τριάδος), ὅτι ἐνέργεια πάθους εἶναι αὐτὴ ἡ πρᾶξις ἡ ἄτοπος. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰ τέσσαρα ταῦτα, ἡ προσβολὴ, ὁ συνδυασμὸς, ἡ πάλη, καὶ ἡ συγκατάθεσις, δὲν θεωροῦνται ἢ κανονίζονται εἰς μόνα τὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ θεωροῦνται καὶ κανονίζονται παρομοίως καὶ εἰς τὸν φόνον, καὶ εἰς τὴν κλεψίαν, καὶ εἰς τὴν φιλαργυρίαν, καὶ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἁμαρτίας. Ὁ δὲ θεῖος Νηστευτὴς ἔφερε παράδειγμα εἰς αὐτὰ μόνα τὰ σαρκικὰ, διὰ νὰ καταλάβωμεν ταῦτα καλήτερα ἀπὸ τὰ παχύτερα ἁμαρτήματα. Προσθέτομεν δὲ καὶ τοῦτο ἐδῶ, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ι'. Κανὼν τοῦ Νικολάου ἐμποδίζει νὰ μὴ παίρνουν οὔτε ἀντίδωρον οἱ ὄντες ἐμποδισμένοι ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐνυπνιασθέντες δὲν πρέπει νὰ παίρνουν ἀντίδωρον ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθὼς δὲν πρέπει καὶ νὰ μεταλαμβάνουν· δὲν εἶναι ὅμως ἐμποδισμένοι ὑπὸ Κανόνος τινὸς ἀπὸ τὸ νὰ φιλοῦν τὴν χεῖρα τοῦ Ἱερέως καὶ νὰ ἀσπάζωνται τὰς θείας εἰκόνας, ἢ νὰ ἀνάψουν τὰς ἱερὰς κανδήλας, ὥς τινες παρατηροῦσιν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ὁ δὲ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος μολυνθείς, εἰς ἑβδόμην ἡμέραν τῆς Κοινωνίας εἴργεται τὸν ν'. καθ' ἑκάστην ᾠδων, καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα μετανοίας ποιῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος δὲ πάθῃ ῥεῦσιν ὄντας ἔξυπνος, ἑπτὰ ἡμέρας ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, λέγωντας εἰς κάθε ἡμέραν ἀπὸ αὐτὰς τὸν ν'. Ψαλμὸν, καὶ κάμνωντας καθ' ἡμέραν μετανοίας τεσσαρακοντα ἐννέα (1).

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ὁ μαλακίαν διαπραξάμενος, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγίᾳ διαιτώμενος καὶ μετανοίας ἑκάστης ποιῶν ἑκατόν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος κάμῃ μαλακίαν, τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἀπερνῶντας αὐτὰς μὲ ξηροφαγίαν, ἤτοι μὲ ψωμὶ μόνον καὶ νερὸν, καὶ κάμνωντας καθ' ἡμέραν μετανοίας ἑκατόν. Περὶ δὲ τῶν μαλακκῶν καὶ πόρνων ἁπλῶς λέγει ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ὁμολογητὴς, ὅτι κάμνουσι θυσίαν εἰς τὸν διάβολον τὸ σπέρμα τους, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τιμιώτερον μέρος τοῦ σώματός των (2).

(1) Τὸ νὰ παθαίνῃ τινὰς ἔξυπνος ῥεῦσιν προέρχεται, ἢ ἀπὸ μίαν ζωντανὴν φαντασίαν καὶ εἰκόνα τοῦ ὑποκειμένου ὁποῦ ἀγαπᾷ, ὅταν αὐτὸ δὲν ἦναι παρὸν, ἢ ἀπὸ μίαν ἡδονικὴν θεωρίαν τοῦ προσώπου, ἢ ἀκοὴν τῆς φωνῆς, ἢ ἐγγίξιμον τοῦ ἐρωμένου ὑποκειμένου, ὅταν αὐτὸ ἦναι παρόν. Ἀκολουθεῖ δὲ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἐκείνους ὁποῦ εἶναι θερμῆς κράσεως καὶ θερμοῦ αἵματος. καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἐσυνείθισαν εἰς τὴν πορνείαν πολὺν καιρόν· τούτων γὰρ οἱ πόροι τοῦ σπέρματος μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀνοικτοὶ, ἀπὸ ὀλίγην αἰτίαν εὔκολον ἀποσπερματίζουσι καθὼς λέγουσιν οἱ ἰατροί Σημείωσαι δὲ ὅτι εὑρίσκεται ἐπιγραφομένη Ἀναστασίου Ἀντιοχείας διαίρεσις τοιαύτη περὶ τῆς ῥεύσεως ὁποῦ πάθῃ τινὰς ἔξυπνος ὤν, οὕτω λέγουσα· Τὴν ἐξυπνον ῥεῦσιν, ἢ τὴν κάμνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἑαυτόν του. ἢ πρὸς ἄλλον. Ἡ εἰς τὸν ἑαυτόν του γινομένη. ἢ γίνεται μὲ πιάσιμον τῆς χειρὸς, καὶ αὐτὴ κανονίζεναι εἰς σαράντα ἡμέρας (ἐπειδὴ εἶναι ἡ ἰδία μαλακία), ἢ χωρὶς πιάσιμον τῆς χειρός. Αὕτη δὲ ἄλλη γίνεται ἀπὸ μόνην προσβολὴν, καὶ κανονίζεται μίαν ἡμέραν, καὶ ἄλλη γίνεται μὲ συνδυασμὸν τοῦ λογισμοῦ. Ἡ μὲ συνδυασμὸν γινομένη, ἢ γίνεται χωρὶς συγκατάθεσιν καὶ χωρὶς γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται τρεῖς ἡμέρας, ἢ καὶ μὲ γαργαλισμὸν, χωρὶς ὅμως συγκατάθεσιν, καὶ κανονίζεται ἑπτὰ ἡμέρας. Πάλιν ἡ πρὸς ἄλλο πρόσωπον γινομένη, ἢ γίνεται μὲ συγκυλισμὸν, ἢ χωρὶς συγκυλισμόν. Ἡ χωρὶς συγκυλισμὸν γινομένη, ἢ γίνεται μὲ πιασίματα καὶ φιλήματα, χωρὶς ὅμως γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται εἴκοσι ἡμέρας, ἢ γίνεται καὶ μὲ γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται τριάντα ἡμέρας. Ἡ δὲ μὲ συγκυλισμὸν γινομένη, ἢ γίνεται εἰς ὁμογενῆ, καὶ κανονίζεται ἑβδομῆντα (ἢ ὀγδοῆντα) ἡμέρας, ἢ γίνεται εἰς ἑτερογενῆ, ζῶα δηλ. καὶ κανονίζεται ἑπτὰ χρόνους.

(2) Ἐφθάσαμεν τέλος πάντων καὶ εἰς τὴν κατάρατον μαλακίαν. ἥτις τὴν σήμερον ἁλῃθῶς εἶναι ἡ κοινὴ καὶ ψυχώλεθρος πανοῦκλα ὁποῦ φθείρει καὶ ἀπολλύει τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, καὶ μάλιστα τοὺς ἀθλίους νέους, κατὰ τῆς ὁποίας, ὅσα καὶ ἂν εἰπῇ τινας, ἔχωντας σκοπὸν νὰ ἐκριζώσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον τοιοῦτον φοβερὸν καὶ θεομίσητον κακὸν, ποτὲ δὲν ἤθελαν νομισθοῦν μάταια καὶ περιττά. Ἡ μαλακία λοιπὸν εἶναι μία ἁμαρτία τόσον μισητὴ κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν, ὥστε ὁποῦ ἐθανάτωσε δι' αὐτὴν τὸν Αὐνὰν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰούδα, ὅστις πρῶτος ἔδειξε τὸ κακὸν τοῦτο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ μαλακία ὠνομάσθη αὐνανισμός. Λέγει γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν Γένεσιν (Κεφ. λη'. 10.). «Πονηρὸν δὲ ἐφάνη ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐποίησε τοῦτο, ὁ Αὐνὰν, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν» (ὁ Θεὸς δηλ.), καὶ εἶναι γνώμη τινῶν διδασκάλων ὅτι ὁ Θεὸς μισῶντας τόσον πολλὰ ἐκείνους τοὺς ὑπερηφάνους φιλοσόφους τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ἀφῆκε νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν αὐτὴν διὰ τιμωρίαν τῆς εἰδωλολατρίας των, ἐπειδὴ γνόντες τὸν Θεὸν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν. Συμπεραίνεται δὲ τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος περὶ αὐτῶν· «Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς» (Ρωμ. ά. 24.). ὅπου μὲ τὸ, αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς, ἐφανέρωσε τὸ πάθος τῆς μαλακίας, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ αὐτὸ σῶμα καὶ ἐνεργεῖ καὶ πάσχει αὐτὸ εἰς ἑαυτό. Ἡ μαλακία, καθὼς λέγει Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος (λόγ. ιε'.), εἶναι πορνεία γινομένη χωρὶς ἄλλου σώματος, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἔπεσεν ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀναχωρητὴς, ὁ προστάζων μὲν πρότερον τοὺς ἀγρίους ὄνους, ὕστερον δὲ ὑπὸ τῶν ὀνάγρων διαβόλων ἐμπαιχθείς, περὶ οὗ, εἶπε τότε ὁ θεῖος Ἀντώνιος, ὅτι στύλος μέγας ἔπεσε. Τὴν μαλακίαν ὁ ἴδιος Ἰωάννης (λόγ. τῷ αὐτῷ) θάνατον ὀνομάζει καὶ ἀπώλειαν πτώματος, ὁ ὁποῖος ἀείποτε εὑρίσκεται καὶ συμπεριφέρεται εἰς ἡμᾶς καὶ μαζῆ μὲ ἡμᾶς, καὶ μάλιστα εἰς τὴν νεότητά μας. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἁμαρτία αὕτη συμπεριφέρεται μαζῆ μὲ ἡμᾶς, πολλὰ δύσκολον εἶναι νὰ κάμῃ ἀποχὴν ἀπὸ αὐτὴν, καὶ νὰ μετανοήσῃ ὅποιος μίαν φορὰν πιασθῇ ἀπὸ αὐτήν. Δι' ὃ καὶ ἕνας διδάσκαλος παρομοιάζει τὴν μαλακίαν μὲ ἕνα μενάλον δίκτυον τοῦ διαβόλου καὶ ᾅδου, μὲ τὸ ὁποῖον ἐτράβιξε τὸν κόσμον εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ μὲν πιάνονται ἀπὸ αὐτὸ, ὀλίγοι δὲ ξεμπερδεύονται. Καὶ χαίρεται ἡ καρδία του διὰ τὸ πολὺ κυνῆγι ὁποῦ κάμνει μὲ τοῦτο τὸ δίκτυον καὶ θυμιάζει αὐτὸ, διατὶ τοῦ ἔπιασε πολλὰ φαγητὰ καὶ πολλὰς ψυχὰς, ὡς λέγει ὁ Ἀββακοὺμ (Κεφ. ά, 15.)· «Συντέλειαν ἐν ἀγκίστρῳ ἀνέσπασε (τὸν κόσμον) καὶ εἵλκυσεν αὐτὸν ἐν ἀμφιβλήστρῳ. καὶ συνήγαγεν αὐτὸν ἐν ταῖς σαγήναις αὐτοῦ. Ἕνεκεν τούτου εὐφρανθήσεται καὶ χαρήσεται ἡ καρδία αὐτοῦ. καὶ θύσει τῇ σαγήνῃ αὐτοῦ, καὶ θυμιάσει τῷ ἀμφιβλήστρῳ ἀδελφῷ, ὅτι ἐν αὐ-

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ἡ δὲ εἰς ἀλλήλους μίξις, οἵα διπλῆν ἐργαζομένη τὴν μαλακίαν, μέχρις ὀγδοήκοντα ἡμερῶν τὸ δηλωθὲν ἐπιτίμιον δέχεται.

Ἑρμηνεία.

Μίξιν ἐδῶ ὁ κανὼν λέγει ὄχι τὴν τελείαν ἁμαρτίαν τῆς ἀρσενοκοιτίας, ἀλλὰ ὅταν δύο τινὲς, ἕνας εἰς τὸν ἄλλον κάμνουσι τὴν μαλακίαν. (1) Τὸ ὁποῖον μὲ διπλοῦν κανόνα κανονίζει ὁ ἅγιος, καὶ τὸν τοῦτο ποιήσαντα εἰς ὀγδοήντα ἡμέρας ἐπιτιμᾷ νὰ ξηροφαγῇ, καὶ νὰ κάμνῃ καθ' ἑκάστην μετανοίας ἑκατόν. Ἐπειδὴ, ὄχι μόνον βλάπτει τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀδελφόν του, καὶ κάμνει τὴν ἁμαρτίαν διπλῆν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

«Εἰ δέ τις τῶν τοῦ κλήρου, πρὸ τοῦ Ἱερωθῆναι τῷ τῆς μαλακίας περιπέπτωκε πάθει μὴ θαρρῶν ἴσως ὡς παρὰ τοῦτο μόνον τῆς ἱερωσύνης ἀποπεμφθήσεται, ἀποχρῶσαν πρότερον δεξάμενος ἐπιτίμησιν, οὗτως εἰς Ἱερωσύνην ἐρχέσθω. Εἰ δὲ τούτῳ μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἑάλω, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἕνα ταύτης ἀργήσας, καὶ τοῖς εἰωθόσιν ἐπιτιμίοις σωφρονισθεὶς πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐπανιέτω. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἁμαρτίας, δὶς, ἢ τρὶς τοῦτο ἐργάσαιτο, τῆς Ἱερωσύνης παυσάμενος, εἰς ἀναγνώστου τάξιν ἐρχέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν λέγει, ὅτι ἀνίσως τινὰς πρὸ τοῦ νὰ ἱερωθῇ ἔπεσεν εἰς τὸ πάθος τῆς μαλακίας, μὴ ἠξεύρωντας ὅτι διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸ νὰ ἱερωθῇ (2), οὗτος, ἀφ' οὗ δεχθῇ πρῶτον Κανόνα ἀρκετὸν διὰ τὸ ἁμάρτημά του (3), ἂς γίνεται Ἱερεύς. Ἀνίσως δὲ, ἀφ' οὗ ἱερώθη, ἔπεσε πάλιν εἰς τοῦτο, νὰ ἀργῇ τοὺς ἐλίπανε μερίδα, καὶ τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτά». Τί νὰ λέγω τὰ πολλά; ἡ μαλακία ὄχι μόνον προξενεῖ ζημίαν αἰώνιον εἰς τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ ζημίαν εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος. Ζημίαν αἰώνιον εἰς τὴν ψυχὴν, διατὶ τὴν ὑστερεῖ τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ τὴν καταδικάζει εἰς τὴν παντοτινὴν τιμωρίαν τῆς κολάσεως, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· (ἀ. Κορινθ. ς'. 9.) «Μὴ πλανᾶσθε, οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοὶ, οὔτε μαλακοὶ, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι» (καὶ ἀγκαλὰ τοὺς μαλακοὺς, ὁ μὲν Χρυσόστομος ἡρμήνευσεν ἑταιρηκότας, ὁ δὲ Θεοφύλακτος αἰσχροπαθοῦντας, μόλον τοῦτο πολλοὶ τῶν διδασκάλων καὶ ἐπὶ τῆς ἐννοίας ταύτης τοὺς μαλακοὺς ἐξέλαβον)· προξενεῖ καὶ ζημίαν εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, διατὶ καθὼς ὅλοι κοινῶς λέγουσιν, οἵ τε παλαιοὶ καὶ νεώτεροι ἰατροὶ, οἱ μαλακοὶ εἶναι ἄθλιοι καὶ ἐλεεινοὶ, διατὶ Α'. κιτρινίζουσι, Β'. ἀδυνατεῖ ὁ στόμαχός των καὶ νὰ χωνεύσουν δὲν ἠμποροῦν, Γ'. ἀσθενεῖ ἡ ὅρασις τῶν ὀφθαλμῶν τους, Δ'. χάνουσι τὴν φωνὴν, Ε'. χάνουσι τὴν εὐφυίαν καὶ ὀξύτητα τοῦ νοὸς, ς'. χάνουσι τὴν μνήμην, Ζ'. χάνουσι τὸν ὕπνον, μὲ κάποια ταραχώδη ἐνύπνια, Η'. τρέμει τὸ σῶμα των, Θ'. χάνουσιν ὅλην τὴν ἀνδρείαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ γίνονται ἄνανδροι· ὡσὰν γυναῖκες, Ι'. ἀκολουθεῖ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀποπληξία, ἤτοι ὁ ταμπλᾶς, ΙΑ'. ἀκολουθεῖ εἰς αὐτοὺς συχνάκις ἡ καθ' ὕπνους ῥεῦσις, πολλάκις δὲ καὶ ὅταν ἦναι ἐξυπνοι, διὰ τὸ πολὺ ἄνοιγμα τῶν σπερματικῶν τους πόρων, καὶ ΙΒ'. τέλος πάντων γηράσκουσιν ὀγλίγωρα καὶ ἀποθνήσκουσι κακῶς. Ὅποιος θέλει, ἂς ἀναγνώσῃ τὸ νεοτύπωτον βιβλιάριον τὸ περὶ μαλακίας, καὶ ἐκεῖ θέλει ἰδεῖ τὰς ἀναριθμήτους ἀσθενείας καὶ συμπτώματα ὁποῦ προξενεῖ ἡ ἁμαρτία αὕτη εἰς τοὺς μαλακοποιοὺς, κατὰ τὰς γνώμας τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἰατρῶν. Ἐκεῖ θέλει εὕρει ὅτι εἶναι ἀφρονέστατοι ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ τῆς μαλακίας καὶ πορνείας χάνουσι τὸ σπέρμα των, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ βάλσαμον καὶ ἡ δύναμις, καὶ τὸ πλέον πολύτιμον ὑγρὸν τοῦ σώματός των, τόσον ἀναγκαῖον εἰς τὴν ζωὴν καὶ σύστασιν τοῦ σώματος, ὥστε ὁποῦ, κατὰ πάντας τοὺς ἰατροὺς, ἕνα δράμι σπέρμα ἀξίζει διὰ σαράντα δράμια αἷμα, καὶ ἡ δύναμις ἐκείνου εἶναι ἰσόμετρος μὲ τὴν δύναμιν τῶν τεσσαράκοντα δραμίων τοῦ αἵματος. Λοιπὸν, ὦ νέοι ἀδελφοί μου, φυλάττεσθε δι' ἀγάπην Θεοῦ, νὰ μὴ πέσετε εἰς τοιοῦτον θεοκατάρατον, διαβολικὸν καὶ θεομίσητον ἁμάρτημα. Φοβηθῆτέ το ὡσὰν πανοῦκλαν καὶ φθορὰν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ μισήσετέ το, ἂν ὄχι διατὶ σᾶς ὑστερεῖ ἀπὸ τὴν οὐράνιον Βασιλείαν, ὄχι, διατὶ σᾶς καταδικάζει εἰς τὴν αἰώνιον καταδίκην, ἀλλὰ κἂν διατὶ σᾶς ὑστερεῖ ἀπὸ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ ἀπὸ τόσα καλὰ φυσικὰ, καὶ σᾶς κάμνει νὰ ζήσετε μίαν ἀθλίαν, ἀθλίαν καὶ ἐλεεινὴν ζωήν. Καὶ ἂν ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς σᾶς πολεμῇ καὶ δὲν σᾶς ἀφίνῃ νὰ εἰρηνεύσετε, σᾶς συμβουλεύει ὁ θεῖος Χρυσόστομος (σελ. 58. τοῦ ἑ τόμ. στίχ. ιέ.) νὰ ὑπανδρεύεσθε νέοι, πρὸ τοῦ νὰ πέσετε εἰς κἀμμίαν τοιαύτην παρὰ φύσιν κίνησιν καὶ φθορὰν τῆς παρθενίας σας, ἐὰν δηλ ἦσθε κοσμικοὶ καὶ λαϊκοί. Ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ μαλακία γίνεται τριῶν λογιῶν, ἢ μὲ τὸ χέρι τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μὲ τὸ χέρι ἄλλου, ἢ μὲ τὸ κοπάνισμα καὶ κτύπημα εἰς τὰ μηρία. Δὲν πρέπει καὶ τοῦτο νὰ λανθάνῃ τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας, ὅτι ἡ κατάρατος μαλακία προχωρεῖ καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Διὰ τοῦτο καὶ αὐταὶ πρέπει νὰ κονονίζωνται ὡσὰν καὶ οἱ ἄνδρες, ἵνα μὴ λέγω καὶ βαρύτερα.

(1) Μερικοὶ δὲ μίξιν ἐνόησαν ἐδῶ τὸν συγκυλισμὸν καὶ τὴν παρατριβὴν τῶν μελῶν, καὶ ὄχι τὴν τελείαν ἁμαρτίαν. Γίνεται δὲ ὁ συγκυλισμὸς, ἢ μετὰ δύω ἀνδρῶν, ἢ μετὰ δύο γυναικῶν, ἢ μετὰ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Εἶναι δὲ ὁ συγκυλισμὸς κατὰ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας, ἀναμέσον μαλακίας καὶ πορνείας, τῆς μὲν μαλακίας μεγαλήτερος, τῆς δὲ πορνείας μικρότερος

(2) Ἐὰν δηλαδὴ κατὰ τὰ ἄλλα ἦναι σπουδαῖος καὶ ἐνάρετος. Ὅρα δὲ ὅτι καὶ ἡ μαλακία μόνη ἐν γνώσει γινομένη, κωλυτικὴ εἶναι τῆς Ἱερωσύνης.

(3) Εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας δηλαδὴ νὰ ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας, νὰ ξηροφαγῇ, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην νὰ κάμνῃ ἑκατόν.

ἕνα χρόνον ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ σωφρονισθεὶς μὲ τὰ συνήθως διδόμενα εἰς τοὺς μαλακοὺς ἐπιτίμια, ἂς ἐνεργῇ πάλιν τὴν Ἱερωσύνην. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ κακοῦ, δύο, ἢ τρεῖς φοραῖς μαλακισθῇ, νὰ παύῃ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ νὰ καταβαίνῃ εἰς τάξιν Ἀναγνώστου.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

«Ἀλλὰ καὶ τῶν γυναικῶν ἡ εἰς ἀσπασμοὺς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα καὶ ἐπαφὰς, μὴ μέντοι διαφθαρεῖσα, τὸ τῆς μαλακίας ἐπιτίμιον δέχεται».

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῆς μαλακίας κανονίζει τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὁποῦ ἔλθῃ εἰς φιλήματα καὶ πασίματα τοῦ ἀνδρὸς, ἤτοι εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ ξηροφαγῇ, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην νὰ κάμνῃ ἑκατὸν, ἀπεχομένη τῆς Κοινωνίας (1).

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

«Παντὶ τῷ πορνεύσαντι Μοναχῷ, ἢ λαϊκῷ, διετῆ χρόνον μὴ κοινωνεῖν ὑποτιθέμεθα, εἴγε μετὰ τὴν ἐννάτην προθυμεῖται ξηροφαγίᾳ χρῆσθαι, καὶ μετανοίας ποιεῖν διακοσίας πεντήκοντα· ἐὰν δ' ἀμελῶς ἔχῃ, τὸν ὁρισθέντα τοῖς Πατράσι πληρούτω χρόνον».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει κάθε Μοναχὸν ἢ λαϊκὸν, ὁποῦ πορνεύσῃ, δύω χρόνους νὰ μὴ κοινωνῇ, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν νὰ κάμνῃ διακοσίας πεντήκοντα μετανοίας, καὶ μετὰ τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς ἡμέρας νὰ ξηροφαγῇ, ἤτοι νὰ τρώγῃ ψωμὶ καὶ νερὸ, ἐὰν δὲ ἀμελῇ καὶ δὲν θέλῃ νὰ κάμνῃ αὐτὰ, ἂς ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας, εἰς ὅσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ θεῖοι Πατέρες (2). Ὅρα τὸν μδ'. τῆς ς'. τὸν κβ'. Βασιλείου, καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

«Τὸν μοιχὸν μετὰ τρία ἔτη τῆς Κοινωνίας μετέχειν ἀξιοῦμεν, μὴ δυσχεραίνοντα τὴν μετὰ τὴν ἐννάτην ξηροφαγίαν, ἀλλὰ καὶ μετανοίας ἑκάστης βάλλοντα σὺν ῥαθύμως διακείμενον, τὸ τέλος τοῦ καιροῦ περιμένειν, ὃ οἱ Πατέρες ὡρίσαντο».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ μοιχὸς ἐπιτιμᾶται τρεῖς χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσῃ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ μετανοίας ποιῶν καθ' ἑκάστην διακοσίας πεντήκοντα. Εἰ δὲ καὶ ἀμελῶν δὲν θέλει νὰ κάμνῃ ταῦτα, ἂς ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας εἰς ὅσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες (3). Ὅρα καὶ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

«Τὸν τῇ ἰδίᾳ ἐπιμανέντα ἀδελφῇ, μετὰ ἔτη γ' τῆς Κοινωνίας ἀξιοῦσθαι κελεύομεν· εἰ μέχρις ἑσπέρας νηστεύειν αἱρῆται καὶ ξηροφαγεῖν, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην φ' ποιεῖν».

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος κανονίζει ἐκεῖνον ὁποῦ πέσει μὲ τὴν ἀδελφήν του, τρεῖς χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσῃ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ μετανοίας ποιῶν πεντακοσίας καθ' ἡμέραν (4). Ὅρα καὶ τὸν οέ. Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

«Τὸν τῇ ἰδίᾳ νύμφῃ ἐπιμιγέντα, εἰς ἔτη δύο τῆς κοινωνίας ἐκβάλλομεν, εἰ μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγῶν, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην τριακοσίας εἴη ποιῶν· ἀμελείᾳ δὲ δουλεύων, τὰ ὁρισθέντα τοῖς Πατράσιν ἔτη πληρούτω».

(1) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμῆμα ἑ. ἐπιγραφ. ϐ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

(2) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλ. αὐτόθι (ἐπιγραφ. γ'.).

(3) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλ. (τμῆμ. ἑ. ἐπιγραφὴ γ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

(4) Ὁμοίως καὶ τοῦτον ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλ. (αὐτόθι).

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ πέσει μὲ τὴν νύμφην του, δύω χρόνους κανονίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην ποιῶν τριακοσίας. Εἰ δὲ ἀπὸ ἀμέλειαν δὲν θέλει νὰ κάμνῃ ταῦτα, ἂς ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας εἰς ὅσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες περὶ αὐτοῦ (1). Ὅρα τὸν ος'. Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Ιζ'.

«Τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ὑπόκειται καὶ ὁ τῇ ἰδίᾳ ἐπιμανεὶς πενθερᾷ, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μὴ χωριζόμενος, κατὰ τὸν λέγοντα νόμον· «Τὰ ἐξ ἀρχῆς βέβαια, ἐκ τῶν ἐπισυμβαινόντων οὐκ ἀκυροῦται».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἐπιτιμᾷ ἐκεῖνον ὁποῦ πέσει μὲ τὴν πενθεράν του μὲ τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον ἐκείνου ὁποῦ πέσει μὲ τὴν νύμφην του· ἤτοι δύω χρόνους νὰ ἀπέχῃ τῆς Κοινωνίας, νὰ ξηροφαγῇ μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ νὰ κάμνῃ καθ' ἑκάστην τριακοσίας μετανοίας· ὅμως νὰ μὴ χωρίζεται ὁ τοιοῦτος ἀπὸ τὴν νόμιμόν του γυναῖκα, διατὶ ἔπεσε μὲ τὴν πενθεράν του· ἐπειδὴ εἶναι νόμος ὁποῦ λέγει, ὅτι ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχουν ἀρχὴν βεβαίαν καὶ νόμιμον, δὲν ἀκυροῦνται ἀπὸ τὰ ὕστερον συμβαίνοντα παράνομα. Ἐὰν ὅμως ὁ τοιοῦτος δὲν ἔχῃ τελείαν ἱερολογίαν γάμου μὲ τὴν γυναῖκά του, ἀλλὰ μόνον ἀρραβῶνα, ἀφ' οὗ πέσῃ μὲ τὴν πενθεράν του, ἢ μὲ ἄλλο συγγενὲς πρόσωπον τῆς γυναικός του, νὰ χωρίζεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀρραβωνιστήν του, καὶ ὁ γάμος νὰ μὴ τελειόνῃ, καθὼς λέγει ὁ Βλάσταρις καὶ ἄλλοι. Καὶ ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ἐπειδὴ εἶναι πρᾶγμα παράνομον νὰ γένῃ ἐν γνώσει τοιαύτη αἰμομιξία (2).

(1) Καὶ τοῦτον ὁμοίως ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλ. (αὐτόθι).

(2) Καὶ τοῦτον ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος (αὐτόθι), προστιθεὶς σὺν τῷ Βλάσταρι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ Σύνοδος τὴν σήμερον κανονίζει τοὺς τοιούτους νὰ μὴ κοινωνοῦν ἓξ χρόνους ὁμοίως μὲ τοὺς φονεῖς καὶ μάγους. Ὅμως ὁ Βλάσταρις μόνος ἀναφέρει καὶ πῶς νὰ οἰκονομοῦνται οἱ τοιοῦτοι εἰς τοὺς ἓξ χρόνους αὐτούς· ἤγουν, ὅτι πρέπει ἓξ μῆνας νὰ μὴ τρώγουν κρέας τελείως, καὶ ὅταν πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ στέκωνται ἔξω προσκλαιόμενοι καὶ ζητοῦντες παρὰ τοῦ Κυρίου τοῦ ἁμαρτήματός των συγχώρησιν, καὶ μήτε ἀντίδωρον νὰ παίρνουν, μήτε ἁγιασμὸν νὰ πίνουν, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων (ὅταν ψάλλεται ὅλη. ὁ μέγας Ἁγιασμός), νὰ σηκώνουσι δὲ μόνον ὕψωμα εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, καὶ νὰ τρώγουν ἀπὸ αὐτὸ, εἰς βεβαίωσιν τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς φιλανθρωπίας (ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἀσπάζωνται τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀλλὰ τὰ ὑποπόδια τῶν ἁγίων εἰκόνων τὰ μὴ ζωγραφημένα μὲ φόβον πολύν)· εἰς ὅλους δὲ τοὺς ἓξ χρόνους νὰ κάμνουν καθ' ἑκάστην ἑκατὸν μετανοίας, ἐξω μόνον τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακήν. Νὰ ξηροφαγοῦν κάθε Τετράδα καὶ Παρασκευὴν (ὅταν ὅλη. τυχαίνουν ἑορταῖς καταλύσιμαις εἰς τὰς ἡμέρας αὐτὰς, καὶ καταλύουν οἱ ἄλλοι Χριστιανοὶ), μὴ τρώγοντες οὔτε ὀψάριον, οὔτε ἔλαιον, οὔτε κρασὶ. δύω δὲ χρόνους νὰ στέκωνται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ψάλτας, καὶ νὰ ἀκροάζωνται τὰ πνευματικὰ ᾄσματα· τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς ἤμισυ χρόνους νὰ στέκωνται μαζῆ μὲ τοὺς πιστοὺς νὰ προσεύχωνται, καὶ ἔτσι ἀφ' οὗ πληρωθοῦν οἱ ἓξ χρόνοι, νὰ κοινωνοῦν τὰ θεῖα Μυστήρια. Πρέπει ὅμως νὰ κάμνουν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐλεημοσύνας κατὰ τὴν δύναμίν των, καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἡμέρας τῆς δ'. καὶ ς'., διατὶ ὅσα ἄσπρα ἤθελαν ἐξοδεύουν αὐτοὶ, ὄντες ἐλεύθεροι ἀπὸ Κανόνα εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας (ὅταν ἦναι ὅλη. καταλύσιμοι διὰ τὰς ἑορτὰς τὰς Δεσποτικὰς, ἢ τὰς Θεομητορικὰς, ἢ τῶν μεγάλων Ἁγίων, ὁποῦ τυχαίνουν εἰς αὐτὰς), πρέπει νὰ τὰ δίδουν εἰς τοὺς πτωχούς, διὰ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ λόγου των. Νὰ στέλλουσι κάθε ἑβδομάδα μίαν προσφορὰν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς ἐξιλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν τους (ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τοῦ Θεοφίλ.), ἂν ἔχουν τὸν τρόπον. Νὰ μὴ λέγουν ψεύματα, ἢ νὰ κάμνουν ὅρκους, μὲ τοὺς ὁποίους ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἐπιορκία. Ἐὰν δὲ οἱ τοιοῦτοι κινδυνεύουν εἰς θάνατον πρὸ τοῦ νὰ πληρώσουν τὸν Κανόνα των, ἂς μεταλαμβάνουν· καὶ ἂν πάλιν ζήσουν, νὰ ἀρχίζουν πάλιν τὸν Κανόνα ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ τὸν ἄφησαν, καὶ μὲ κατάνυξιν καὶ δάκρυα νὰ καθαρίζουν τὸν μολυσμὸν τῆς ψυχῆς των ὅσον δύνανται. Ἐπιφέρει δὲ εἰς τοῦτο ἀκόμη ὁ Βλάσταρις, ὅτι οὗτος ὁ Κανὼν εἶναι ἁρμόδιος νὰ δίδεται καὶ εἰς γόητας καὶ μοιχοὺς καὶ φονεῖς, καὶ εἰς ὅλους ὁποῦ πέσουν εἰς βαρέα ἁμαρτήματα. ὅμως κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν μετανοούντων, πότε μὲν ὀλιγοστεύεται, ἂν ὅλη. ἡ μετάνοια τῶν ἐξομολογουμένων ἦναι πρόθυμος καὶ θερμὴ, πότε δὲ καὶ αὐξάνει, ἂν ἦναι ψυχρὰ ἡ μετάνοιά των. Σημείωσαι δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ἐγὼ εὗρον εἰς παλαιὰ χειρόγραφα Κανονικὰ, ὅτι ἡ οἰκονομία τῶν ἓξ χρόνων τούτων ὁποῦ λέγει ὁ Βλάσταρις, καὶ ὁ Κανόνας αὐτὸς ἐδίδετο εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ἀποστατήσει ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς, καὶ εἰς τοὺς συνεργήσαντας μὲ ἐκείνους ἀφ' οὗ ἤθελαν παύσει τὴν ἀποστασίαν, ὥστις Κανόνας εὑρίσκετο ἐν τῷ πρωτεκδικείῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπιγραφόμενος Συνοδικὴ διάγνωσις περὶ τῶν ἀποστατούντων· διὰ τοῦτο δὲν ἐκρίναμεν νὰ τὸν βάλωμεν ὡς κείμενον τοῦ Νηστευτοῦ, ἀλλὰ τὸν ἐτάξαμεν εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὡς χρήσιμον ὄντα τῇ ἀληθείᾳ καὶ σοφὴν οἰκονομίαν περιέχοντα, καὶ ὅποιος θέλει ἂς τὸν μεταχειρίζεται. Δὲν εὑρίσκεται δὲ ὁλόκληρος ὁ Κανὼν οὗτος ἐν τοῖς χειρογράφοις ἐκείνοις, ἀλλ' ἕως τοῦ, πρέπει ὅμως νὰ κάμνουν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐλεημοσύνην. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ διὰ μέσου τοῦτο (λέγω δὴ τὸ νὰ μὴ ἀσπάζωνται τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀλλὰ τὰ ὑποπόδια) εἰς τοὺς χειρογράφους ἐκείνους εὑρίσκεται· Κῶδηκας. Καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος δὲ τελείως δὲν ἀναφέρει διὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ. Φαίνεται δὲ ὁ Κανὼν οὗτος νὰ ἔγινεν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

«Τὰς ἐν ἀφέδρῳ γυναῖκας μηδενὸς τῶν Ἁγίων ἅπτεσθαι μέχρις ζ' ἡμερῶν, ὁ δ'. Κανὼν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου διακελεύεται. Τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς παραγγέλλει Νόμος, ἀλλ' οὐδὲ ἀνδράσι μίγνυσθαι συγχωρεῖ· συμβαίνει γὰρ παρὰ τοῦτο, ἀσθενῆ καὶ ἐξίτηλα γίνεσθαι τὰ σπειρόμενα. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ θεῖος Μωϋσῆς τὸν τοῦ λελωβημένου πατέρα κατέλευσεν, ὅτι δι' ἀκρασίαν τῆς γυναικὸς τὸν καθαρισμὸν οὐκ ἀνέμεινε. Τὴν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αὐτῆς ἀκαθαρσίας καταφρονήσασαν, καὶ ἀψαμένην τῶν θείων Μυστηρίων, μ' ἡμέρας ἀκοινώνητον εἶναι κελεύουσι».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, νὰ μὴ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὁποῦ ἔχουν τὰ συνήθη καὶ καταμηνιά των ἕως ἑπτὰ ἡμέρας (1), καθὼς καὶ ὁ δ'. τοῦ Διονυσίου, καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου προστάζουσι. Τοῦτο τὸ ἴδιον παραγγέλλει καὶ ὁ παλαιὸς νόμος, ὁ ὁποῖος δὲν συγχωρεῖ νὰ σμίγουν μὲ τοὺς ἄνδρας των αἱ τοιαῦται γυναῖκες, ἐν ὅσῳ ἔχουν τὰ καταμηνιά των, ἐπειδὴ καὶ τὰ παιδία ὁποῦ σπαρθοῦν καὶ συλληφθοῦν ἀπὸ τὰς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει οὔσας γυναῖκας, ἀκολουθεῖ νὰ γίνωνται ἀσθενῆ καὶ λωβὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ νόμος ἐπρόσταξε νὰ λιθοβολῆται τοῦ λωβοῦ παιδίου ὁ πατήρ, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀκόλαστον ἐπιθυμίαν του, δὲν ἐκαρτέρησε νὰ καθαρισθῇ ἡ γυνή του ἀπὸ τὰ καταμηνιά της, ἀλλ' ἐκοιμήθη μὲ αὐτὴν ταῦτα ἔχουσαν, καὶ οὕτως ἔγεινε λωβὸν τὸ σπαρθὲν παιδίον. Ἐὰν δὲ ἡ τὰ καταμήνια ἔχουσα γυνὴ καταφρονήσῃ καὶ μεταλάβῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, προστάζουν νὰ μὴ κοινωνῇ τεσσαράκοντα ἡμέρας (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν β'. τοῦ Διονυσίου.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

«Τὸν ἀρρενομανήσαντα τρία ἔτη τῆς Κοινωνίας εἴργεσθαι ἔδοξε, κλαίοντα καὶ νηστεύοντα, καὶ πρὸς ἑσπέραν ξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας διακοσίας ποιοῦντα· περὶ πλείονος δὲ τὴν ῥαστώνην ποιούμενος, τὰ εἴ ἔτη πληρούτω».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν ἀρσενοκοίτην τρεῖς χρόνους νὰ μὴ μεταλάβῃ, καὶ νὰ κλαίῃ διὰ τὴν ἁμαρτίαν του, καὶ νηστεύων ἕως τὸ ἑσπέρας, νὰ ξηροφαγῇ, καὶ μετανοίας νὰ κάμνῃ καθ' ἑκάστην διακοσίας. Ἐὰν δὲ ἀπὸ ἀμέλειαν δὲν θέλῃ νὰ φυλάττῃ ταῦτα, ἂς μὴ κοινωνῇ εἰς δεκαπέντε χρόνους, καθὼς ὁ ξβ'. Βασιλείου κανονίζει τοὺς ἀρσενοκοίτας, ὃν καὶ ἀνάγνωθι, καὶ τὸν ζ'. αὐτοῦ Κανόνα (3).

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Παιδίον δὲ πρός τινος φθαρὲν, εἰς Ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται· εἰ γὰρ κἀκεῖνο διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας οὐχ ἥμαρτεν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ σκεῦος ἐρράγη καὶ εἰς ἱερὰν ὑπουργίαν ἄχρηστον γέγονε. Εἰ δὲ εἰς τοὺς μηροὺς τὴν ροὴν ἐδέξατο προσφόρως ἐπιτιμώμενον, εἰς Ἱερωσύνην προβῆναι οὐ κωλυθήσεται.

(1) Τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ἀγκαλὰ δὲν τὰς περιέχουν οἱ τοῦ Διονυσίου καὶ τοῦ Τιμοθέου Κανόνες, ὁ παλαιὸς ὅμως Νόμος ἀναφέρει ταύτας ῥητῶς, ἐπειδὴ ἡ περισσότεραις γυναῖκες ἕως ἑπτὰ ἡμέρας καθαρίζονται (ἀγκαλὰ καὶ ἄλλαις καθαρίζονται εἰς περισσοτέρας ἡμέρας, κατὰ τὴν τῶν σωμάτων ἰδιοσυγκρασίαν, ὡς θέλουν οἱ ἰατροὶ), καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. Κανόνος τοῦ Διονυσίου.

(2) Τὸ νὰ κανονίζεται εἰς τόσας ἡμέρας ἡ ἔχουσα τὰ καταμήνια καὶ μεταλαβοῦσα, δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Διονυσίου καὶ Τιμοθέου, ἀλλὰ εἶναι διορισμὸς ἴδιος τοῦ Νηστευτοῦ, ὡς ἡμεῖς εὑρομεν αὐτὸ εἰς τὸ τοῦ Νηστευτοῦ χειρόγραφον Κανονικόν. Ὁ δὲ Βλάσταρις οὕτω τὸν Κανόνα συνώψισε.

(3) Σημείωσαι ὅτι εὑρέθη ἐν τοῖς τοῦ Νηστευτοῦ Κανόσι, παρὰ χειρογράφῳ Κώδηκι, ἡ διαίρεσις αὕτη τῆς ἀρσενοκοιτίας, οὕτως ἔχουσα. Ἡ ἀρσενοκοιτία εἶναι δύω λογιῶν, ἡ μὲν εἰς γυναῖκας, ὅταν οἱ ἄνδρες πέσουν μὲ αὐτὰς εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἡ δὲ εἰς ἄνδρας, ὅταν ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργάζωνται, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Καὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, ἄλλος μὲν ἐνεργεῖ μόνον τὴν ἀρσενοκοιτίαν, ἄλλος δὲ τὴν πάσχει μόνον, ἄλλος δὲ καὶ τὴν κάμνει καὶ τὴν παθαίνει ὁ ἴδιος· καὶ χειρότερον μὲν ἁμάρτημα εἶναι τὸ νὰ τὴν κάμνῃ τινὰς ἀπὸ τὸ νὰ τὴν παθαίνῃ, πλέον δὲ χειρότερον εἶναι καὶ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ, καὶ τὸ νὰ τὴν παθαίνῃ. Καὶ τὸ μὲν νὰ τὴν κάμνῃ τινὰς εἰς γυναῖκας ἁπλῶς ξένας, εἶναι βαρύτερον ἁμάρτημα ἀπὸ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς ἄνδρας· τὸ δὲ καὶ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς τὴν ἰδίαν του γυναῖκα, τοῦτο εἶναι βαρύτερον ἀπὸ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς ξένην γυναῖκα. Ὅθεν ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα συμπεραίνομεν, ὅτι τὸ ἀνδρόγυνον ὁποῦ πέσει εἰς τὸ παρὰ φύσιν, πολὺ βαρύτερα κανονίζεται ἀπὸ τὸν εἰς ἄνδρας ἢ εἰς ξένας γυναῖκας ἀρσενοκοιτήσαντα. Πόσον δὲ κανονίζεται ὁ πεσὼν μὲ τὴν γυναῖκά του εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ὅρα εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιτιμίων τοῦ αὐτοῦ Νηστευτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως κανένας, ὅταν ἦτο παιδίον ἑπτὰ χρόνων, ἐφθάρη ἀπὸ κανένα, ἀγκαλὰ καὶ τότε διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας καὶ γνώσεως δὲν ἥμαρτεν, Ἱερεὺς ὅμως νὰ μὴ γίνεται, ἐπειδὴ καὶ ἐτσακίσθη τὸ σκεῦος τοῦ σώματός του καὶ ἄχρηστον ἔγινεν εἰς τὴν τῆς Ἱερωσύνης ὑπηρεσίαν. Εἰ δὲ ἐδέχθη τὴν ρεῦσιν τοῦ σπέρματος μόνον εἰς τὰ μηρία του, χωρὶς νὰ ἔμβῃ δηλαδὴ ὁ καυλὸς εἰς τὸν ἀφεδρῶνά του, ταὐτὸν εἰπεῖν ἂν πάθῃ συγκυλισμὸν νὰ ἐπιτιμᾶται πρῶτον τὸν πρέποντα Κανόνα, καὶ ἔτσι, ἂν θέλῃ νὰ γένῃ Ἱερεὺς, δὲν ἐμποδίζεται (1). Ὅτι δὲ οὐ δύναται πλέον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν παρθενίαν ὅποιος μίαν φορὰν τὴν χάσῃ, τὸ λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ περὶ Παρθενίας, καὶ ὅρα ἐν τῇ τελευταίᾳ ὑποσημ. τῆς πρὸς τὸν Ἀμμοῦν ἐπιστολῆς τοῦ Ἀθανασίου.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τὸν ἑκούσιον μὲν φόνον εἰς πενταετίαν, τὸν ἀκούσιον δὲ (2) εἰς τριετίαν τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλομεν, εἴγε μετὰ τὴν μέχρις ἑσπέρας νηστείαν, ὁ αὐτόχειρ ἀκροτάτῃ χρῆται ξηροφαγίᾳ καὶ μετανοίας προθυμῆται καθ' ἑκάστην ποιεῖν τριακοσίας· νωθρῶς δὲ διακείμενος, τὸν ὅρον τῶν Πατέρων πληρούτω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν μὲν θελημάτικως φονεύσαντα, πέντε χρόνους νὰ μὴ μεταλάβῃ, τὸν δὲ στανικῶς, τρεῖς χρόνους. Νὰ νηστεύουν δὲ καὶ οἱ δύω ἕως τὴν ἑσπέραν καὶ νὰ κάμνουν ἄκραν ξηροφαγίαν, ποιοῦντες καθ' ἑκάστην καὶ μετανοίας τριακοσίας. Εἰ δὲ ἀμελοῦν εἰς τὸ νὰ κάμνουν ταῦτα, ἂς μὴ μεταλαμβάνουν, ὁ μὲν θελημάτικῶς φονεύσας, εἴκοσι χρόνους, ὁ δὲ στανικῶς, δέκα, κατὰ τὸν νς'. καὶ νζ'. τοῦ Βασιλ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Τὰς φθειρούσας τὰ ἔμβρυα κατ' ἐπιτήδευσιν καὶ τὰς διδούσας καὶ τὰς λαμβανούσας φάρμακα, ὥστε ἀμβλωθρίσαι καὶ ἄωρα τὰ βρέφη ἐκπεσεῖν, ἡμεῖς μέχρι τῶν ἑπτὰ ἢ καὶ τριῶν ἐτῶν τὸ πλεῖον, οἰκονομεῖσθαι ταύτας ὁριζόμεθα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος κανονίζει πέντε χρόνους, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρεῖς, τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ὁποῦ ἐπίτηδες

(1) Σημείωσαι, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ο'. Κανὼν τοῦ Βασιλείου καθαιρεῖ ἐκεῖνον τὸν Διάκονον ἢ Ἱερέα, ὁποῦ πράξει τι περισσότερον ἀπὸ τὸ φίλημα, ἤτοι κάμει συγκυλισμὸν, καὶ ἀκολούθως κωλύεται ἀπὸ αὐτὸν νὰ ἱερωθῇ ὁ ποιήσας συγκυλισμὸν· διὰ τοῦτο ἡμεῖς εὑρίσκοντες σύμφωνον μὲ τὸν Βασίλειον ἓν παλαιὸν χειρόγραφον, ὁποῦ περιεῖχε τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ, ἐδέχθημεν τὸν προσδιορισμὸν ὁποῦ ἐκεῖνο προστίθησιν εἰς τὸν παρόντα Κανόνα. Λέγει γὰρ, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἐδέχθη τὴν ρεῦσιν εἰς τοὺς μτρούς του νὰ γίνεται ναὶ Ἱερεὺς. ὅμως ἀνίσως, Α'. καὶ ἔπαθε τοῦτο μίαν φορὰν, ἢ τὸ πολὺ πολὺ δύω, Β'. ἂν ἦναι σπουδαῖος καὶ ἐνάρετος, Γ'. νὰ κλαίῃ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν, καὶ Δ'. ἂν ἦτο παιδίον ἀνήλικον, ὅταν τὸ ἔπαθεν. Ὅσοι δὲ ἔπαθον τὸν τοιοῦτον συγκυλισμὸν, ἢ καὶ τὸν ἔκαμαν ὄντες εἰς ἡλικίαν, νὰ μὴ γίνωνται Ἱερεῖς, συμφώνως μὲ τὸν μέγαν Βασίλειον.

(2) Ὁ μὲν Ἀρμενόπουλος (τμῆμα ἑ. ἐπιγραφ. γ'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων) ἔτσι ἀναφέρει τὸν Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ, χωριστὰ περιέχοντα τὸ ἐπιτίμιον τοῦ θελημάτικῶς φονεύσαντος, καὶ χωριστὰ τοῦ στανικῶς, δι' ὃ καὶ εἰς τοῦτο μᾶλλον ἠκολουθήσαμεν· ὁ δὲ Βλάσταρις (δὲν ἠξεύρω πῶς) ἀδιάκριτον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον ἐκείνου καὶ τούτου, ὅπερ ἀνάρμοστον. Ὑποσημειοῦμεν ἐδῶ ἕνα καθολικὸν Κανόνα καὶ ἱκανοποίησιν διὰ τοὺς φονεῖς καὶ κλέπτας καὶ τυμβωρύχους καὶ ἱεροσύλους, καὶ τοὺς ἄλλην ἁμαρτίαν κρυφίαν ποιήσαντας, ὅτι, ἐάν τινας ἐκ τούτων εὑρεθῇ πρόθυμος εἰς τὴν μετάνοιαν, δύναται νὰ παρρησιάζῃ μόνος τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν κατὰ τόπον κριτὴν, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν παιδείαν κατὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς νόμους, καὶ μάλιστα ἐὰν ἄλλοι ἀθῶοι πιασθοῦν καὶ φυλακόνωνται καὶ παιδεύωνται (ὡς ἀκολουθεῖ πολλάκις) διὰ τὸν φόνον, ἢ κλεψίαν, ἢ ἱεροσυλίαν, ἢ τυμβωρυχίαν, ὁποῦ αὐτὸς ἔκαμε. Βεβαιοῦται ἡ καθολικὴ ἱκανοποίησις αὕτη ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Ὁ γὰρ Μέγας Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμην. τοῦ λϐ'. Ψαλμοῦ, οὕτω λέγει· «Ἐπειδὴ τῷ σώματι ἡμάρτομεν... τῷ σώματι καὶ ἐξομολογησώμεθα, τῷ αὐτῷ κεχρημένοι ὀργάνῳ πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἁμαρτίας. Ἐλοιδόρησας; εὐλόγησον. Ἐπλεονέκτησας; ἀπόδος. Ἐμεθύσθης; νήστευσον. Ἠλαζονεύσω; ταπεινώθητι. Ἐφθύνησας; παρακάλεσον. Ἐφόνευσας; μαρτύρησον, ἢ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τῷ μαρτυρίῳ, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως σεαυτοῦ τῷ σῶμα κάκωσον.» Καὶ ὁ σοφὸς δὲ Συνέσιος προστάζει τὸν φονεύσαντα Ἰωάννην νὰ ὑπάγῃ νὰ μαρτυρήσῃ τὸν φόνον ὁποῦ ἔκαμεν, Ἐπιστολῇ μϐ'. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ιϐ'. τοῦ Ἀπριλίου ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν Συναξαριστὴν, ὅτι ὁ τὴν νύμφην αὐτοῦ ἁγίαν Θωμαΐδα φονεύσας πενθερὸς, ἐμαρτύρησε τὸν φόνον ὁποῦ ἔκαμε, καὶ παραδοὺς τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν ἄρχοντα, ἀντεφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ. Ὅρα καὶ εἰς τὴν γ'. ὑπόθεσιν σελ. 20. τοῦ Εὐεργετινοῦ, πῶς εἷς Μοναχὸς ἐπαραστάθη εἰς τὸν ἄρχοντα, καὶ μαρτυρήσας τὰς ἁμαρτίας του, ἐζήτει νὰ παιδευθῇ κατὰ τοὺς νόμους. Ἀλλὰ τοῦ ἄρχοντος μὴ παιδεύσαντος αὐτὸν, ἐκεῖνος μόνος ἔβαλε σιδηρᾶν ἅλυσον εἰς τὸν λαιμόν του καὶ εἰς τοὺς πόδας του, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς τελευτῆς του φανέντος Ἀγγέλου καὶ λύσαντος τὰ δεσμὰ ὁμοῦ καὶ τὰς ἁμαρτίας του διὰ τὴν ὑπομονήν του, παρευθὺς ἐκοιμήθη.

θανατόνουσι τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ των ἔμβρυα. Ὁμοίως καὶ ἐκείνας τὰς γυναῖκας, ὁποῦ δίδουσιν εἰς τὰς ἐγγαστρωμένας βότανα, ἢ ἄλλα τινὰ κατασκευαστὰ εἴδη, διὰ νὰ ἀποβάλλουν τα βρέφη ἄωρα καὶ νεκρά (1). Ὅρα τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ϟέ. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

«Ἡ ἀκουσίως τὸ βρέφος ἀποβαλοῦσα, εἰς ἓν ἔτος τὴν ἐπιτίμησιν δέχεται».

Ἑρμηνεία.

Ἐκείνη δὲ ἡ γυνὴ ὁποῦ οὖσα ἐγγαστρωμένη ἀπέβαλε τὸ βρέφος χωρὶς νὰ θέλῃ (ἀπό τινα περίστασιν ἀκούσιον), ἕνα χρόνον κανονίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ μὴ μεταλάβῃ (2).

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἡ δὲ τῷ βρέφει ἐπικοιμωμένη καὶ ἀποπνίξασα, μετὰ ἔτη γ' τῆς Κοινωνίας ἀξιοῦται, κρεῶν ρηταῖς ἡμέραις ἀπεχομένη, καὶ τυροῦ καὶ τὰ λοιπὰ ἐμπόνως ἐπιτελοῦσα. Καὶ εἰ μὲν ἐκ ῥαθυμίας ἢ ἀκρασίας τῶν γονέων τοῦτο συνέβη, φόνῳ ἑκουσίῳ παρείκασται· εἰ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου, συγγνώμης τὸ πρᾶγμα ἄξιον· πλὴν καὶ τοῦτο δεῖται μετρίων ἐπιτιμίων. Δι' ἕτερα γὰρ πτοίσματα ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη γέγονε.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν τρεῖς χρόνους κανονίζει νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν ἡ γυναῖκα ἐκείνη ὁποῦ, ὅταν ἐκοιμᾶτο, ἐπλάκωσε τὸ βρέφος της καὶ τὸ ἔπνιξε. Νὰ μὴ τρώγῃ δὲ ἡ τοιαύτη κρέας ἢ τυρὶ, εἰς τόσον διωρισμένον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας νὰ κάμνῃ μὲ πόνον τῆς καρδίας της. Καὶ εἰ μὲν ἀπὸ ἀμέλειαν, ἢ ἀκρασίαν, (πολυφαγίαν δηλ. καὶ πολυποσίαν, ἢ ἄλλην ἀκόλαστον ὄρεξιν τῶν γονέων) ἠκολούθησε τοῦτο, μὲ τὸν θεληματικὸν φόνον παρομοιάζεται· εἰ δὲ ἠκολουθησεν, ὄχι ἀπὸ αἰτίαν τοιαύτην τῶν γονέων, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπιβουλὴν καὶ ἐνέργειαν διαβολικὴν, ἄξιον μὲν συγχωρήσεως εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὅμως πάλιν χρειάζεται μέτρια ἐπιτίμια καὶ Κανόνα, ἐπειδὴ ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ ἠκολούθησεν εἰς αὐτούς, ἔγινε δι' ἄλλας προτητερινὰς, ἢ ἐνεστώσας, ἢ μελλούσας ὁμαρτίας των (3).

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

«Παιδίου ἀβαπτίστου ἀποθανόντος τῇ τῶν οἰκείων γονέων ἀμελείᾳ, εἰς γ' ἔτη οἱ γονεῖς τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλονται, ξηροφαγοῦντες ἐν αὐτοῖς καὶ γονάτων κλίσεσι τὸ Θεῖον ἐξιλεούμενοι, κλαυθμῷ καὶ τῇ κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνῃ, ποιοῦντες καὶ καθ' ἑκάστην μετανοίας μ'.» (4).

(1) Σημείωσαι ὅτι ἐν χειρογράφῳ Κώδηκι τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ περιέχοντι, εὕρομεν καὶ τοῦτο, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι διαφόρως μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες τὰ τοιαῦτα βότανα, ἄλλαι μὲν πίνουσι ταῦτα ἢ τρώγουσι, διὰ νὰ μὴ ἐγγαστρωθοῦν ποτὲ, ἄλλαι φονεύουν τὰ βρέφη, ὅταν τὰ συλλάβουν, ἢ ἤναι κοντὰ νὰ γεννηθοῦν (ὅπερ εἶναι χειρότερον ἁμάρτημα ἀπὸ τὸ πρῶτον), ἄλλαι δὲ κάθε μῆνα κάμνουσι φόνον μὲ τὰ τοιαῦτα βότανα, ὅπερ εἶναι χείριστον τῶν ἄλλων. Δι' ὃ αἱ τοῦτο ποιοῦσαι τρεῖς χρόνους νὰ ἐμποδίζωνται τῆς Κοινωνίας, καὶ καθ' ἑκάστην νὰ κάμνουν ξηροφαγίαν καὶ μετανοίας ρ'.

(2) Διὰ τοῦτο προσοχὴν μεγάλην πρέπει νὰ ἔχουν τόσον αἱ γυναῖκες ὁποῦ εἶναι ἐγγαστρωμέναι, νὰ μὴ ἀσηκώνουν κανένα βάρος (καὶ μάλιστα ὅταν ἤναι ἑπτὰ, ἢ ὀκτὼ μηνῶν). νὰ τρώγουν ὅταν ὀσφραντοῦν μυρωδίαν φαγητοῦ ἢ ἄλλου τινὸς, καὶ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα, ὅσα ταῖς προξενοῦν βάρος καὶ ἐνόχλησιν. Τόσον καὶ οἱ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ὁποῦ συλλάβουν αἱ γυναῖκές των, πρέπει νὰ μὴ κοιμῶνται εἰς ἕνα κρεββάτι μαζὶ οὔτε νὰ σμίγουν πλέον μὲ αὐτὰς, οὔτε νὰ τὰς κτυποῦν, ἢ ἄλλην κάμμίαν λύπην καὶ ἐνόχλησιν νὰ δίδουν εἰς αὐτὰς, διατὶ ἀπὸ ὅλα ταῦτα τὰ αἴτια ἀποβάλλουσιν αἱ γυναῖκές των τὰ παιδία, καὶ γίνονται οἱ ταλαίπωροι φονεῖς. Δι' ὃ καὶ ὅσοι Ἱερεῖς εἶναι ὕπανδροι, ἢ ἔχουν νὰ γένουν Ἱερεῖς, ἂν κάμνουν κανένα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀποβάλῃ τὸ βρέφος ἡ γυνή των, οἱ μὲν ὄντες Ἱερεῖς καθαιροῦνται, οἱ δὲ μέλλοντες ἱερωθῆναι κωλύονται τῆς Ἱερωσύνης, διὰ τὸν φόνον ὁποῦ ἔκαμαν.

(3) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμῆμ. ς'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων.)

(4) Σημείωσαι ὅμως, ὅτι εἰς πολλὰ χειρόγραφα βιβλία εὑρήκαμεν καὶ ταύτην τὴν προσθήκην ἐν τῷ παρόντι Κανόνι τοῦ Νηστευτοῦ, ὅτι ἂν τὸ βρέφος ἤναι ἑπτὰ μόνον ἡμερῶν καὶ ἀποθάνῃ ἀβάπτιστον, οἱ γονεῖς του νὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν μ' ἡμέρας, καὶ νὰ ξηροφαγοῦν εἰς αὐτὰς, καὶ καθ' ἑκάστην νὰ κάμνουν μετανοίας μ'. Νομίζω δὲ νὰ ἔγινεν ἡ συγκατάβασις αὕτη πρὸς αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἦτο συνήθεια, ὡς φαίνεται, πρὸ τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν παιδίον νὰ μὴ βαπτίζεται, ἀκολουθοῦσα εἰς τὸν λόγον τῆς ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ γινομένης περιτομῆς, ἀντὶ τῆς ὁποίας γίνεται ἤδη τὸ βάπτισμα. Ὅθεν, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦσι τὰ τοιαῦτα, πρέπει ἀπαρατηρήτως εἰς ὁποιανδήποτε ἡμέραν ἀσθενήσῃ τὸ βρέφος, νὰ βαπτίζεται, κατὰ τὴν λε'. ἀπόκρισιν τοῦ Χαρτοφύλακος Πέτρου (σελ. 395 τῆς Γιοῦρ Γραικορ.)

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τοὺς γονεῖς ἐκείνους, διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ὁποίων ἀπέθανεν ἀβάπτιστον τὸ παιδίον των, διορίζων ὅτι τρεῖς χρόνους νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, νὰ ξηροφαγοῦν, νὰ κλαίουν, καὶ νὰ μετανοοῦν, νὰ κάμνουν ἐλεημοσύνην, καὶ νὰ ποιοῦν καθ' ἡμέραν μετανοίας τεσσαράκοντα. (1)

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Μοναχὴ ἑτέραις συνεγνωκυῖα μοιχείαν ἢ παιδοφθορίαν, καὶ μὴ φανερσῦσα τῇ Προεστώσῃ, ἴσον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον τῇ πραττούσῃ, κατὰ τὸν οά. Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι ἡ Καλογραῖα ἐκείνη, ὁποῦ εὑρίσκεται μὲ ἄλλας Καλογραίας εἰς Μοναστήριον, ἐὰν καταλάβῃ, ὅτι κάμμία ἀπ' αὐτὰς μοιχεύεται ἀπό τινα (2), ἢ ἐφθάσῃ πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν (3) καὶ δὲν φανερώσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Ἡγουμένην, διὰ νὰ τὸ διορθώσῃ, ἀλλ' ἐσιώπησε, νὰ κανονίζεται παρόμοια μὲ ἐκείνην ὁποῦ ἔκαμε τοῦτο, διατὶ ἠμποροῦσε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν καὶ δὲν τὸ ἐμπόδισε, κατὰ τὸν οά. τοῦ Βασιλείου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ Κς'.

Τὰς ἐκτιθεμένας τὰ οἰκεῖα βρέφη πρὸς ταῖς εἰσόδοις τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς φονευτρίας ὁ νόμος κολάζει, κἂν τινες ἀνελόμενοι ταῦτα περιποιήσωνται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ὡς φονευτρίας κανονίζει τὰς γυναῖκας ἐκείνας ὁποῦ ρίπτουν τὰ βρέφη των εἰς τὰς θύρας τῶν Ἐκκλησιῶν, κἂν καὶ τὰ παίρνουσί τινες καὶ τὰ ἀνατρέφουν (4). Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν πδ'. τῆς ς'. καὶ π'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Τὸν ἐκουσίως μετανοοῦντα κλέπτην, ἕως μ' ἡμερῶν τῆς Κοινωνίας ἀπείργομεν, τὸν δὲ ἐλεγχθέντα, ἕως μηνῶν ἓξ, μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας ρ' καθ' ἑκάστην ποιοῦντα.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας κανονίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸν κλέπτην ἐκεῖνον ὁποῦ ἀφ' ἑαυτοῦ μαρτυρήσῃ ὅτι

(1) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (ἐν τῇ ἐπιτομ. τῶν Κανόνων). Σημείωσαι δὲ ὅτι, εἰ μὲν τὸ νήπιον εἶναι ὀγιές, πρέπει μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀφ' οὗ γεννηθῇ νὰ βαπτίζεται κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (τμῆμ. έ. ἐπιγραφ. α'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων ἐν σελ. 47 τῆς καλουμένης βίβλ. ιγ'. Γραικορωμάνι) καὶ τὴν πρώτην ἀπόκρισιν τοῦ Χαρτοφύλακος Πέτρου (σελ. 395. τῆς αὐτῆς βίβλου). Εἰ δὲ ἀσθενήσῃ καὶ κινδυνεύῃ εἰς θάνατον, ἀνίσως τὸ βαπτίσῃ Ἱερεὺς μὲ μόνας τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ τὰς ἐπικλήσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, δὲν εἶναι χρεία πλέον ἂν ζήσῃ αὐτὸ μετὰ ταῦτα, νὰ διαβάζῃ εἰς αὐτὸ τὰς πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι εὐχὰς ἢ τοὺς ἐξορκισμούς, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (αὐτόθι) καὶ τὸν Ἠλίαν τὸν Κρήτης Μητροπολίτην (ἐν σελ. 340. τῆς αὐτῆς βίβλου)· ἐὰν δὲ καὶ Ἱερεὺς δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ τὸ παιδίον κινδυνεύῃ, πρέπει νὰ τὸ βαπτίζῃ ὅποιος εὑρεθῇ ἐκεῖ παρὼν, ἢ Μοναχὸς, ἢ Διάκονος κατὰ τὸν Ἅγιον Νικηφόρον (ὅρα τὸν ς'. Κανόνα αὐτοῦ τὸν ληφθέντα ἐκ τῶν πρακτικ.) ἢ λαϊκὸς, Χριστιανὸς ὅμως. ἢ καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ τοῦ παιδίου, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἅγιον Νικηφόρον (Καν. ζ'. καὶ παρὰ Ἀρμενοπούλ. τμῆμ. ε'. ἐπιγραφ. α'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων)· δὲν χωρίζεται δὲ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του ὁ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει βαπτίσας πατὴρ τὸ παιδίον του, διατὶ, καθὼς ὁ Ἱερεὺς δὲν κωλύεται ἀπὸ τὸ νὰ βαπτίσῃ τὸ ἴδιόν του παιδίον, κατὰ τὸν Πέτρον Χαρτοφύλακα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας (σελ. 1002. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν), ἔτσι μηδὲ ὁ λαϊκὸς χωρίζεται τῆς γυναικός του, διατὶ εἰς τόπον Ἱερέως ἐβάπτισε τὸ παιδίον του. Τότε ἀληθῶς χωρίζεται ἐὰν ἀναδεχθῇ τοῦτο ἐκ τοῦ βαπτίσματος, ἐπειδὴ καὶ ἔγιναν μὲ τὴν γυναῖκά του πνευματικὰ ἀδέλφια κατὰ τὸν Βλάσταριν (στοιχ. β'.) Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. Ταῦτα μὲν οἱ ἀνωτέρω, ὁ δὲ Βαλσαμὼν καὶ Βλάσταρις λέγουσι νὰ βαπτίζωνται παρὰ Ἱερέως ἂν ζήσουν τὰ ἄνωθεν νήπια, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ μζ'. Ἀποστολικοῦ.

(2) Ὅρα ὅτι μοιχείαν ὀνομάζει ὁ Κανὼν τὴν εἰς Καλογραίας πορνείαν, συμφώνως μὲ τὸν ιή καὶ ξ'. τοῦ Βασιλείου.

(3) Τὴν παιδοφθορίαν γὰρ ἔτσι τινὲς ἑρμηνεύουν νὰ ἦναι ἡ τῆς ἀνηλίκου κόρης φθορὰ, ἡ πρὸ τῶν ιδ' ἐτῶν.

(4) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμῆμ. ς'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων), προσθέτωντας ὅτι τοῦτο διωρίσθη καὶ ὑπὸ Συνοδικῆς ἀποφάσεως.

ἔκλεψε. Ἐκεῖνον δὲ ὁποῦ μαρτυρηθῇ ἀπὸ ἄλλους, ἐξ μῆνας κονονίζει νὰ μὴ μεταλάβῃ, ὅστις καὶ νὰ ξηροφαγῇ μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην νὰ κάμνῃ ἑκατόν (1). Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ὁ δημοσίου κλοπῆς ἁλωκὼς περὶ τὰ λεγόμενα κεφαλαιώδη κλέμματα, εἰς Ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται· ἀλλ' εἰ καὶ μετὰ ταύτην τῷ πάθει περιπέσειε τούτῳ, τῆς Ἱερωσύνης ἀπογυμνοῦται, κατὰ τὸν κέ. τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνεται Ἱερεὺς ἐκεῖνος, ὁποῦ πιασθῇ καὶ μαρτυρηθῇ, ὅτι ἔκλεψε πράγματα κεφαλαιώδη, ἤτοι τὰ προξενοῦντα εἰς τὸν κλέψαντα κεφαλικὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ καὶ ἂν τινας, ὄντας Ἱερεῖς, κλέψῃ τὰ τοιαῦτα κεφαλαιώδη, καθαίρεται κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολικὸν, ὃν ἀνάγνωθι, ἵνα μάθῃς ἐκεῖ καὶ ποία εἶναι ἡ κεφαλικὴ τιμωρία.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Τὸν τυμβωρύχον εἰς ἔτος ἓν ὁρίζομεν ἀκοινώνητον, μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας διακοσίας ἑκάστης ἡμέρας βάλλοντα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει ἐκεῖνον ὁποῦ ἀνοίγει τοὺς τάφους, ἕνα χρόνον νὰ μὴ μεταλάβῃ, ὅστις καὶ νὰ ξηροφαγῇ μετὰ τὴν ἐννατην, καὶ καθ' ἡμέραν νὰ κάμνῃ μετανοίας διακοσίας (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξς'. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

Ἡ ἱεροσυλία, ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, ἢ ἡ μοιχεία κολάζεται, κατὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης, οἰκονομεῖται δὲ ἕως τριετίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν ἱερόσυλον νὰ μὴ μεταλάβῃ τρεῖς χρόνους (3). Ὅρα καὶ τὸν οϐ'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Τοὺς ἐξ ἀνάγκης (ἢ χωρὶς ἀνάγκης) ἐπιορκήσαντας, ἕνα χρόνον τὴν Κοινωνίαν δεῖν ᾠήθημεν ὑπερτίθεσθαι, μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγοῦντας, καὶ διακοσίας πεντήκοντα καθ' ἑκάστην μετανοίας ποιοῦντας.

Ἑρμηνεία.

Κανονίζει ὁ παρὼν Κανὼν ἐκείνους, ὁποῦ κάμνουν ὅρκον ψευδῆ, ἢ καὶ παραϐοῦν τὸν ὅρκον ἐξ ἀνάγκης (ἢ καὶ χωρὶς ἀνάγκης) (4) ἕνα χρόνον νὰ μὴ κοινωνήσουν, ξηροφαγοῦντες κατὰ τὴν ἐννάτην ὥραν, καὶ κάμνοντες καθ' ἑκάστην μετανοίας διακοσίας. Ὅρα καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ϛδ'. τῆς ς'.

(1) Ὁμοίως καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος (τμῆμα έ. ἐπιγραφὴ γ'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων), παρηλλαγμένον ὅμως. Λέγει γὰρ ὅτι εἰς τρεῖς χρόνους τὸν ἐξομολογηθέντα τοιχωρύχον, ἤτοι τὸν κλέπτην, κανονίζει ὁ Νηστευτής· καὶ θαυμάζω πῶς τοῦτο λέγει, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ βαρύτερος τῶν ἄλλων ἐπιτιμητὴς. ὁ Βασίλειος, λέγω, ὀλιγώτερον τὸν κλέπτην κανονίζει. Ὁ δὲ Νύσσης τὸν τοιχωρύχον οὐδόλως ἐμπόδισεν ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν, διὰ δὲ τὸν ἀπὸ ἄλλους ἐλεγχθέντα κλέπτην, οὐδὲν λέγει ὁ Ἀρμενόπουλος (αὐτόθι).

(2) Καὶ τοῦτον ὁ Ἀρμενόπουλος μαρτυρεῖ (τμῆμ. έ. ἐπιγραφὴ γ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

(3) Πλὴν κατὰ τὴν οἰκονομίαν ὁποῦ συνηθίζει ὁ Νηστευτής, ἤτοι νὰ ξηροφαγῇ μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ νὰ κάμνῃ γονυκλισίας τ'. Σημειώσεως δὲ ἄξιον εἶναι τὸ νὰ εἰποῦμεν ἐδῶ, ὅτι ἀνίσως ὁ ἱερόσυλος κανονίζεται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν μοιχὸν, κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, ὁ δὲ μοιχὸς κανονίζεται ἀπὸ τὸν ιγ'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ τρεῖς χρόνους, λοιπὸν ὁ Ἱερόσυλος ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς τρεῖς χρόνους πρέπει νὰ κανονισθῇ.

(4) Ἀγκαλὰ καὶ πρέπει νὰ ἦναι διαφορετικὸν τὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἐξ ἀνάγκης καὶ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσαντος· βλέποντες ὅμως ἡμεῖς τὸν Βλάσταριν νὰ ἐπιφέρῃ τὸν Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ ἀδιόριστον, ὕστερα ἀφ' οὗ εἶπε τοὺς ἐξ ἀνάγκης καὶ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσαντας, οὕτως αὐτὸν ἐγράψαμεν, οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὶ Πατέρες, ἂς δίδουσι τὸ ἐπιτίμιον διωρισμένον, καὶ μετὰ διακρίσεως εἰς αὐτούς.

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'.

Τοῖς γοητείαν ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύουσιν, ἐπὶ τρία ἔτη τῆς μετανοίας τὴν οἰκονομίαν συντέμνομεν, εἴ γε προθυμηθεῖεν ἡμέρας ἑκάστης περὶ πλείστου τὴν νηστείαν ποιεῖσθαι, καὶ μετὰ ὥραν ἐννάτην ἀπεσκληκυίᾳ καὶ ξηρᾷ τροφῇ χρῆσθαι, καὶ ὅσον ἀτεχνῶς ἀποζῆν. Ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις ποιεῖν διακοσίας πεντήκοντα, τὸ μέτωπον εὐλαβῶς τῇ γῇ προσερείδοντας (1)· τούτοις εὐθύνομεν, καὶ τῶν γυναικῶν τὰς ποιούσας περίαπτα καὶ μαντείας μετερχομένας (2).

Ἑρμηνεία.

Οἱ Γόητες καὶ φαρμακοί, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὁποῦ κάμνουν φυλακτὰ καὶ μαντεύουν, τρεῖς χρόνους κανονίζονται νὰ μὴ μεταλάβουν, ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, οἵτινες πρέπει καὶ νὰ ξηροφαγοῦν ἕως μετὰ τὴν ἐννάτην ὥραν, καὶ τόσον νὰ τρώγουν, ὅσον μόνον νὰ ζοῦν, καὶ νὰ κάμνουν διακοσίας πενῆντα μετανοίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ὅρα καὶ τὸν ξά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Γυνὴ οὔτε λαϊκὴ, οὔτε μονάζουσα, δι' οἱονδήποτε πταῖσμα τῆς Ἐκκλησίας χωρίζεται, ὅτι μὴ μόνον τῆς Κοινωνίας· λέγει γὰρ ὁ Κανὼν, ὅτι τοῦτο ποιοῦμεν, διὰ τὸ πολλὰς ὑπὸ αἰσχύνης ἑαυτὰς διαχειρίσασθαι, ὥσπερ οὔτε Πρεσβύτερος, οὔτε Διάκονος, διὰ τὸ «Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό». [Ναούμ. ά. 9].

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κἀμμία γυναῖκα, εἴτε λαϊκὴ, εἴτε Καλογραῖα, διὰ κάθε ἁμάρτημα ὁποῦ κάμει, νὰ μὴ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν σύναξιν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν θείαν Κοινωνίαν. Λέγει γὰρ ὁ Κανὼν (ὁ λδ'. τοῦ Βασιλ. δηλ.) νὰ μὴ κάμνωμεν τοῦτο εἰς αὐτὰς, ἵνα μὴ ἀπὸ τὴν πολλὴν των ἐντροπὴν φονεύσωσι τὸν ἑαυτόν τους, καθὼς οὔτε ὁ Ἱερεὺς ἢ ὁ Διάκονος ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων, ἵνα μὴ λάβωσιν ἐν ταὐτῷ δύω παιδείας, κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολικόν. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει εἰς τὸν λδ'. Βασιλείου ὅτι, ἐὰν δημοσιευθῇ τὸ ἁμάρτημα τῆς μοιχευθείσης, πρέπει νὰ ἐπιφορτίζεται εἰς αὐτὴν καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας χωρισμός. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ί. Κανόνος Νικολάου, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὁποῦ δὲν μεταλαμβάνουν, νὰ παίρνουν ἀντίδωρον, διὰ νὰ μὴ λάβουν κακὴν ὑποψίαν οἱ ἄνδρες αὐτῶν διὰ λόγου των.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Ἐμπεσόντος τινὸς ἀκαθάρτου εἰς φρέαρ, ἢ εἰς ἔλαιον, ἢ εἰς οἶνον, ὁ τούτου γευσάμενος, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κρέατος καὶ τυροῦ μὴ ἁπτέσθω· ἑπτὰ δὲ μὴ κοινωνείτω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ἀνίσως πέσῃ μέσα εἰς λάδι, ἢ κρασὶ, κἀνένα ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀκάθαρτα ζωῦφια (ὡσὰν ποντικὸς ἢ ἄλλο τι), καὶ φάγῃ τινὰς ἀπὸ αὐτὸ ἐν γνώσει (3), τρεῖς ἡμέρας νὰ κανονίζεται νὰ μὴ φάγῃ κρέας καὶ τυρὶ, καὶ ἑπτὰ νὰ μὴ κοινωνήσῃ.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

Ὁ μετὰ τὴν θείαν ἐμέσας Μετάληψιν, μ' ἡμέρας τῆς Κοινωνίας τῆς θείας ἀφίσταται, τὸν ν'. ᾄδων Ψαλμὸν καθ' ἑκάστην, καὶ μετανοίας ποιῶν ν', κἂν ὁπωσδήποτε τοῦτο συμβῇ. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τέως ἀφορμὴν αὐτὸς οἴεται δοῦναι, ἀλλά γε δι' ἑτερά τινα ἴδια πταίσματα τοῦτο πάντως παρεχωρήθη.

(1) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ὁ Ἀρμενόπουλος μαρτυρεῖ (αὐτόθι).

(2) Καὶ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ Κανόνος ὁ Ἀρμενόπουλος μαρτυρεῖ (αὐτόθι).

(3) Ἴσως διὰ τοῦτο κανονίζεται ὁ τοῦτο φαγὼν, διατὶ πρὸ τοῦ νὰ ἁγιάσῃ διὰ ραντισμοῦ ἁγιασμοῦ τὸ ὑγρὸν ἐκεῖνο, τὸ ἔφαγε κατακρινόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ἢ καὶ διατὶ τὸ ἔφαγεν, ἀφ' οὗ ἐσάπησε μέσα τὸ ζωῦφιον, καὶ ἐφάνη ὅτι τρώγει πνικτὸν καὶ θνησιμαῖον, καὶ ἁπλῶς αἷμα ζώου, ἅπερ ἐμποδίζονται, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξγ'. Ἀποστολικοῦ. Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμῆμ. ε'. ἐπιγραφὴ γ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος ἐξεράσῃ μὲ ὅ,τι λογῆς τρόπον καὶ ἂν ἦναι ὕστερα ἀφ' οὗ μεταλάβῃ, τεσσαράκοντα ἡμέρας κανονίζεται, νὰ μὴ μεταλάβῃ, ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, λέγωντας καθ' ἡμέραν τὸν ν'. Ψαλμόν, ἤτοι τὸ, «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς,» καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην μετανοίας πενῆντα. Διότι ἀγκαλὰ καὶ ὁ τοῦτο παθὼν τότε δὲν ἔδωκε κἀμμίαν αἰτίαν ἀπὸ λόγου του, ὅμως δι' ἄλλα του ἁμαρτήματα πρωτερινὰ, ἢ ἐνεστῶτα, ἢ μέλλοντα, παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πάθῃ τοῦτο (1). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Σημείωσαι, ὅτι ἐν χειρογράφῳ Κώδικι εὑρηται τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ, περιέχον καὶ τὰ κάτωθεν ἐπιτίμια, ἔξω δηλαδὴ τῶν ὑπὸ τοῦ Βλαστάρεως ἀναφερομένων (2).

Ἐάν τινας πέσῃ μὲ τὴν μητρυιάν του, τρία ἔτη ἐπιτιμᾶται, νηστεύων δηλονότι ἕως ἑσπέρας, καὶ ξηροφαγῶν καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας (3).

Ἐὰν πέσῃ μὲ μητέρα καὶ θυγατέρα ἐν ταὐτῷ, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν γονυκλισίας τριακοσίας καθ' ἑκάστην.

Ἐάν τινας ἀρσενοκοιτήσῃ δύω ἀδελφοὺς, ὁμοίως ἐπιτιμᾶται.

Ἐὰν ἀρσενοκοιτήσῃ τις τὸν γαμβρόν του, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας.

Ἐάν τις ἀρσενοκοιτήσῃ τὸν ἀδελφόν του, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας τετρακοσίας.

Ἐὰν δέ τις ἀδελφὸς μικρότερος ἀρσενοκοιτηθῇ ἀπὸ τὸν μεγαλήτερον, χωρὶς νὰ ἀρσενοκοιτήσῃ αὐτὸς, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ'. καὶ ποιῶν γονυκλισίας ἑκατόν.

Ἐάν τις πέσῃ μὲ τὴν θυγατέρα του μίαν φορὰν, πέντε χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ περισσότερον, ἓξ χρόνους καὶ ἑπτὰ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας.

Ἐάν τις πέσῃ μὲ τὴν μητέρα του μίαν φορὰν, ἑπτὰ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ πολλάκις, δώδεκα χρόνους, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ'. καὶ ποιῶν γονυκλισίας πεντακοσίας.

(1) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος (αὐτόθ.)· ὁ δὲ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ιθ'. αὐτοῦ ἀποκρίσει λέγει· Εἰ μὲν ἐξέρασέ τινας ἀπὸ πολυφαγίαν, ἢ πολυποσίαν, νὰ λαμβάνῃ βαρύτερον ἐπιτίμιον· εἰ δὲ ἀπό τινα συμβᾶσαν ταραχὴν τοῦ στομάχου καὶ ἀσθένειαν τοῦτο ἔπαθεν, ἐλαφρότερα νὰ κανονίζεται, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐστάθη ἔργον τῆς θείας ἐγκαταλείψεως. Ὅθεν καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὴν θάλασσαν, δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν εἰς πλοιάρια νὰ πλέουν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁποῦ κοινωνήσουν, διατὶ πολλοὶ ἐκ τούτου ἐξέρασαν καὶ ὑπέπεσαν εἰς Κανόνα. Σημείωσαι ὅτι εἰς μερικὰ χειρύγραφα εὕρομεν καὶ τούτους τοὺς Κανόνας ἐπιγραφομένους τοῦ Νηστευτοῦ καὶ ὀρθῶς ἔχοντας.

Α'. «Ὅτι ὅποιος Ἱερεὺς δὲν νηστεύει τὰς τετράδας καὶ παρασκευὰς ἀπὸ ψάρι καὶ ἔλαιον, νὰ μὴ κοινωνῇ τινας ἀπὸ αὐτὸν, κἂν καὶ ἦναι ὀρθόδοξος (*).

Β'. «Ὅτι, ὅποιος ἄνδρας ἢ γυναῖκα καταλαλῇ, νὰ κάμνῃ τεσσαράκοντα μετανοίας, καὶ εἰς κάθε μετάνοιαν νὰ λέγῃ· Κύριε ἐλέησόν με.

Γ'. «Ὅτι, ἂν δύω ἔχωσιν ἔχθραν καὶ ἀποθάνῃ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, πρέπει τὸ ζωντανὸν πρόσωπον νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ μνῆμα τοῦ ἀποθανόντος καὶ νὰ κλαίῃ, καὶ νὰ ζητῇ συγχώρησιν, ὡσὰν νὰ ἦναι ζωντανός. Νὰ ξηροφαγῇ τὰς δ'. καὶ ς'. (καὶ ὅταν τύχουν δηλ. καταλύσιμαις ἡμέραις εἰς αὐτὰς), νὰ κάμνῃ κάθε πρωὶ καὶ ἑσπέρας μετανοίας εἴκοσι. Νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν διὰ τὸν ἐχθρόν του, καὶ λειτουργίας καὶ προσφορὰς νὰ δίδῃ, διὰ νὰ τὸν μνημονεύουν.

Δ'. «Ὅτι, ὅποιος βλασφημήσει ἐκ παραδόξου (ἤτοι ἀπὸ κάμμία παράξενον ἀφορμὴν κινηθείς), νὰ κάμνῃ ἑκατὸν μετανοίας, καὶ νὰ νηστεύῃ μίαν ἑβδομάδα ἀπὸ κρέας ἕως κρασί. (*)

(2) Ἂς μή με κατηγορήσῃ τινὰς ὅτι ἔγραψα ἐνταῦθα τὰ παρὰ φύσιν ταῦτα καὶ ἀφύσικα ἁμαρτήματα· τοῦτο γὰρ ἐποίησα, ἀδελφοί μου, ἐξ ἀνάγκης. διὰ νὰ δώσω εἴδησιν εἰς τοὺς Πνευματικοὺς νὰ τὰ κανονίζουν, ἐπειδὴ ἐπιτίμια τῶν τοιούτων ἁμαρτιῶν εἰς τοὺς ἄλλους Κανόνας δὲν εὑρίσκονται. Εἰ γὰρ καὶ σπανιάκις, ἀλλ' ὅμως δὲν λείπουν νὰ ἀκολουθοῦν τὰ τοιαῦτα. Ὅθεν οἱ Πνευματικοὶ, μὴ ἔχοντες τὴν εἴδησιν ταύτην, ἀποροῦν καὶ δὲν ἠξεύρουν, πῶς νὰ τὰ διορθώσουν καθὼς πρέπει καὶ κανονικῶς.

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ οθ'. αὐτοῦ Κανόνι, εἴκοσι χρόνους κανονίζει τὸν τοιοῦτον, ὁμοίως μὲ τὸν πεσόντα μὲ τὴν ἀδελφήν του.

(*) Τὸ ἐπιτίμιον τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὸν, διατὶ, ὡς φαίνεται, καταφρονητικῶς κάμνει τὴν κατάλυσιν ταύτην, ἵνα ἐκ τούτου ἐντραπῇ καὶ διορθωθῇ· καθ' ὅτι καὶ ὁ κδ'. τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου παρομοίως προστάζει νὰ μὴ κοινωνῇ τινὰς ἀπὸ τὸν Ἱερομόναχον ἐκεῖνον, ὅστις, νέος ὢν τῇ ἡλικίᾳ, ὑπηρετεῖ εἰς τὰς Καλογραίας, ἵνα ἐκ τούτου ἐντραπῇ καὶ αὐτὸς καὶ διορθωθῇ. Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Γάγγρᾳ, ἀναθεματίζοντα τὸν μὲ λογισμοὺς καὶ προφάσεις ἰδίας καταλύοντα τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὸ κοινόν. Ὁ ἴδιος οὗτος Κανὼν ὁ τῷ Νηστευτῇ ἐπιγραφόμενος, εὑρίσκεται καὶ ἔν τινι Συνοδικῇ διαγνώσει περὶ διαφόρων Κεφαλαίων χειρογράφων. Ἀπειλητικώτερον δὲ ἐγράφη, καθ' ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν μεταλαμβάνειν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Ἱερέα, τὸν ὁποῖον ἠθέλαμεν ἰδεῖ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μας νὰ κάμνῃ ἁμαρτίαν θανάσιμον, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. τοῦ Κυρίλλου.

(*) Ὁ δὲ μέγας ἐν Πατράσι Βαρσανούφιος ἐπιτιμᾷ ἐκεῖνον, ὁποῦ βλασφημήσει κατὰ τοῦ Θεοῦ, τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ λέγῃ τρεῖς φορὰς κάθε ἡμέραν, «Δόξα σοι ὁ Θεός.» Καὶ «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν», βάλλωντας καὶ τρεῖς μετανοίας καθ' ἑκάστην, καὶ λέγωντας· «Συγχώρησόν μοι τῷ βλασφημήσαντι κατὰ σοῦ τοῦ Θεοῦ μου.»

Ἐάν τις πέσῃ μὲ τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος θυγατέρα του μίαν φοράν, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ περισσότερον, δέκα χρόνους. ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ΄. καὶ ποιῶν γονυκλισίας πεντακοσίας.

Ἐάν τις πέσῃ μὲ τὴν συντέκνισσάν του, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται. ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν γονυκλισίας τριακοσίας καθ' ἑκάστην (ὅρα καὶ εἰς τὸ ἡ. Κεφάλαιον τῆς ἐκ τοῦ βαπτίσματος συγγενείας, ποίαν τιμωρίαν λαμβάνουν οὗτοι ἀπὸ τοὺς Βασιλικοὺς νόμους, ἤτοι τὸ νὰ κόπτεται ἡ μύτη καὶ τῶν δύω).

Ἐάν τινας πέσῃ εἰς κτῆνος πολλάκις, ἔχων καὶ γυναῖκα, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται, εἰ δὲ οὐκ εἶχε γυναῖκα, καὶ ἅπαξ, ἢ δὶς, ἢ τὸ πολὺ τρὶς ἔπεσε, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας τριακοσίας.

Τὰ αὐτὰ ἐπιτίμια νὰ λαμβάνῃ καὶ ἡ γυνὴ ὁποῦ πέσει μὲ κτῆνος.

Ἐάν τις πέσῃ μὲ τὴν πρώτην του ἐξαδέλφην, δύω χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ΄. καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας.

Ἐάν τις πέσῃ μὲ ἐθνικὴν, ἤγουν Ἑβραίαν, ἢ Τούρκισσαν, ἢ καὶ αἱρετικὴν, μὴ ἔχων γυναῖκα νόμιμον, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας. Παρομοίως ἐπιτιμᾶται καὶ ἡ γυνὴ ἡ μὴ ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον, ἐὰν μὲ Ἑβραῖον πέσῃ, ἢ μὲ Τοῦρκον, ἢ μὲ αἱρετικὸν, ἤγουν Λατῖνον ἢ Ἀρμένιον. Εἰ δὲ ὁ ἄνδρας ἔχων γυναῖκα, καὶ ἡ γυνὴ ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον, ἔπειτα πέσουν μὲ τὰ τοιαῦτα ἐθνικὰ, ἢ αἱρετικὰ πρόσωπα, τέσσαρας, ἢ πέντε χρόνους ἐπιτιμῶνται, ξηροφαγοῦντες μέχρις θ΄. καὶ ποιοῦντες καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας πεντήκοντα (1).

Ἐὰν δὲ γυνὴ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου μοιχευθῇ. τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ γονυκλισίας ποιοῦσα καθ' ἑκάστην τριακοσίας. βαρύτερα δηλαδὴ ἀπὸ τὰς ἄλλας μοιχαλίδας, καθ' ὅτι φονεύουσι τοὺς ἄνδρας των, μὲ τὸ νὰ γίνωνται αἴτια νὰ καθαιροῦνται τῆς Ἱερωσύνης μὲ τὴν τοιαύτην μοιχείαν. Οἱ δὲ ἄνδρες αὐτῶν, ἐὰν μὲν θέλουν νὰ τὰς ἔχουν, καθαιροῦνται τῆς Ἱερωσύνης, εἰ δὲ θέλουν νὰ ἔχουν τὴν Ἱερωσύνην, χωρίζονται ἀπὸ αὐτὰς, πρὸ τοῦ νὰ συνευρεθοῦν μὲ αὐτὰς ὕστερον ἀπὸ τὴν μοιχείαν, κατὰ τὸν ἡ. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Ἐὰν δέ τις γυνὴ πέσῃ μὲ δύω ἀδελφοὺς, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ μετανοίας ποιοῦσα καθ' ἑκάστην διακοσίας (2).

Ἐὰν γυνὴ πέσῃ μὲ εὐνοῦχον, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ γονυκλισίας ποιοῦσα καθ' ἑκάστην τριακοσίας.

Ἐάν τινας ἀρσενοκοιτήσῃ τὴν γυναῖκά του, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην μετανοίας διακοσίας (3).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΑΡΑΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ θεῖος Πατὴρ ἡμῶν Ταράσιος ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν. Ἐν δὲ τῷ 795. ἔτει, βίᾳ τῆς Βασιλίσσης Εἰρήνης ἐκ τῆς τῶν λαϊκῶν τάξεως εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον προεβιβάσθη, μετὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Παῦλον, τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς (4), πατριαρχεύσας ἔτη κα΄ καὶ μῆνας β΄ (5)· μέγα δὲ ὡς ἀληθῶς ἔργον ἐποίησεν, ὅτι

(1) Σημείωσαι ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν χρίονται μὲ τὸ ἅγιον Μύρον, ὡς οἱ ἀρνηθέντες τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ μόνον βαρύτερα ἀπὸ τοὺς πόρνους ἐπιτιμῶνται, κατὰ τὴν λα΄. ἀπόκρισιν τοῦ Κίτρους, καὶ τὴν μζ΄. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλσαμῶνος.

(2) Ὅρα περὶ τούτου τὸν κγ΄ καὶ πζ΄. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(3) Λέγει δὲ ἀκόμη ἐκεῖσε ὁ Ἅγιος Νηστευτὴς καὶ ταῦτα, τὰ παρὰ τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ Πνευματικοῖς εἰδήσεως ἄξια· ἤγουν, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ εὑρίσκονται ὑποκάτω εἰς Κανόνα καὶ ἐπιτίμιον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν μεταλαμβάνουσι τὰ Θεῖα Μυστήρια, οὗτοι νὰ παίρνουν μεγάλον Ἁγιασμὸν τῇ μεγάλῃ Ε΄. τῇ Λαμπρᾷ, τῇ τῶν Χριστοῦ γεννῶν ἑορτῇ, καὶ τῇ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ κάμνουν ἁμαρτίας θανασίμους, καὶ ἔπειτα καταφρονοῦν καὶ ἀποτολμοῦν νὰ μεταλαμβάνουν ἀναξίως τὰ θεῖα Μυστήρια, οὗτοι βαρύτερα ἀπὸ ὅλους ἁμαρτάνουσιν· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ κανονίζωνται περισσότερον καιρὸν νὰ ἀπέχουν τῆς θείας Κοινωνίας, ἀπὸ τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ μὴ μεταλαμβάνοντας· ὅτι οἱ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἁμαρτάνοντες, συγκαταβατικώτερα κανονίζονται ἀπὸ τοὺς ἁμαρτάνοντας ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη· ὅτι οἱ ἔχοντες Κανόνα καὶ μὴ μεταλαμβάνοντες εἰς μὲν τὸν καιρὸν τῆς θείας Λειτουργίας νὰ ἐκβάλουν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν ὁ Ἱερεὺς λέγῃ, τὸ, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, καὶ νὰ στέκωνται εἰς τὸν Νάρθηκα, εἰς δὲ τὸν καιρὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὄρθρου, νὰ στέκωνται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ ἡ ὑποσημείωσις τοῦ ις΄. Κανόνος τοῦ αὐτοῦ Νηστευτοῦ διορίζει, ἣν καὶ ἀνάγνωθι. Ἐὰν δὲ τινὰς φονεύσῃ θελτματικῶς τὸν πατέρα του, τριανταπέντε χρόνους κανονίζεται, κατὰ τὸν ε. Κανόνα τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου, τὸν ἐρανισθέντα ἐκ τοῦ β΄. τόμου τῶν Πρακτικῶν, καὶ ὅρα εἰς τοὺς Κανόνας αὐτοῦ.

(4) Δοσιθ. σελ. 631. τῆς Δωδεκαβίβλου. Πλὴν καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ ἐβιάσθη, πάλιν δὲν ἠθέλησε τὸ πρῶτον νὰ πεισθῇ εἰς τὴν βίαν, προβάλλωντας πρῶτον τὸ μέγα τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, Β΄. ὅτι ἦν κοσμικὸς καὶ ἐδειλία, καὶ Γ΄. διατὶ ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀνεθεμάτιζετο ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων αἱρετικῶν (αὐτόθι).

(5) Ὅρα σελ. 300. τοῦ Γιοῦρ. Γραικορωμαίων.

διὰ παρακινήσεως αὐτοῦ, ἔπεισε τοὺς Βασιλεῖς νὰ συναθροίσουν τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν Ζ'. Σύνοδον, καὶ διὰ τῶν παρακλητικῶν αὐτοῦ γραμμάτων πρὸς τὸν Ρώμης Ἀδριανὸν καὶ τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ἔπεισε καὶ τούτους νὰ στείλουν τοποτηρητὰς εἰς τὴν Σύνοδον. Ἦτο δὲ θεῖος τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Φωτίου. Κοντὰ δὲ εἰς τὰς λοιπάς του ἐπιστολάς, καὶ τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην συνέγραψε κατὰ Σιμωνιακῶν, καὶ πρὸς τὸν Ρώμης ἀπέστειλεν Ἀδριανόν, μὲ τὸ νὰ ἐπεπόλαζε καὶ εἰς τὴν Ρώμην τὸ τοιοῦτον κακόν, τὴν ὁποίαν ὡς Κανονικὴν ἀπεδέχθη ἡ Ἐκκλησία, καὶ κεῖται ἐν τῇ 896. σελ. τοῦ δ'. τόμου τῶν Συνοδικῶν, καὶ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν (1).

Ἡ τοῦ Ταρασίου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ἀδριανὸν Πάπαν Ἐπιστολὴ

Ἑρμηνευομένη.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, Εὐαγγελικῶς, Ἀποστολικῶς τε καὶ Πατρικῶς διδασκόμεθα, ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς Ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν, ἀπό τε Γραφικῶν θεηγοριῶν καὶ Πατρικῶν διδασκαλιῶν Οἱ γὰρ ἐπιθέντες χεῖρας ὑπηρέται τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου εἰσὶν, οὐχὶ πράται· δωρεὰν γὰρ λαμβάνοντας τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο, [Ματθ. ί. 8] ἐκ τῆς Κυριακῆς φωνῆς τὴν ἐλευθερίαν ταύτην εἰληφότες. Εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως. Εἰ γὰρ καὶ ὀνόματι τὴν Ἱερωσύνην κεκλήρωται, ἀλλ' οὐ διαφεύξεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. Οὐδεὶς γὰρ Θεῷ δουλεύειν δύναται καὶ Μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. [Ματθ. ς'. 24.] Καὶ ἐπειδὴ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ Θεοῦ βοῶντος· «Ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ». [Ἡσαΐας μ'. 2.] Αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος· «Ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ρομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω· [Ἰεζεκ. λγ'. 6.] φήσῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος, ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παρρησίας, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, εἴπωμεν· «Καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος [Πράξ. κ'. 26.] τῶν παραβαινόντων τὰς Κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων, ἢ χειροτονηθέντων. Πέτρου τοῦ θείου Ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκπληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον τούτους καθελόντος. Τούτου ἕνεκεν, οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων Πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα, καὶ εἴ τι τούτων παρεβάθη ὑπό τινων, βδελυττόμεθα. Ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἱεροπρεπὴς Ἀρχιερωσύνη, ἐνθέσμως καὶ κατὰ Θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν, διαβοητον ἔχει τὴν δόξαν. Εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ Προφήτου ὁ Μέγας καὶ πρῶτος Ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· «Ζῶ ἐγὼ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω». [Ρωμ. ιδ'. 11.] Οἶδα γὰρ, ἄνερ, ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις· ἐκείνων γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ληρωδούντων, οὗτοι, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον ἑαυτῶν τοῦτο ποιοῦσι. Πᾶς γὰρ δεσπότης, ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων, δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. Οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι, καταβιβάζουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν Χριστὸν [Ματθ. θ'. 34.] ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν Ἰούδᾳ τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις, τιμῆς ἀργυρίου τὸν Χριστὸν ἀπεμπολήσατο. Ὡς οὖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς παντί που δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. Εἰ δὲ πιπράσκεται (πρόδηλον γὰρ, οὐδαμῶς) ἀναμφιλέκτως, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἤτοι ἡ τῆς Ἱερωσύνης ἁγιστεία καὶ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. Μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα, οὕτω λέγοντος· «οὐκ ἔστί σοι μερὶς, οὐδὲ

(1) Σημείωσαι δὲ, ὅτι ὄχι μόνον ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ταύτῃ ἐλέγχει τὴν Σιμωνίαν ὁ θεῖος Ταράσιος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν στέλλει πρὸς Ἰωάννην Πρεσβύτερον ἡγούμενον καὶ ἀναχωρητὴν, ἥτις κεῖται ἐν σελ. 899. τοῦ δ'. τῶν Συνοδικῶν, λέγων ὅτι ἐκπίπτει τῆς Ἱερωσύνης κάθε Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ὅστις ἐλεγχθῇ ὅτι ἔδωκεν, ἢ ἐπῆρε τὴν Ἱερωσύνην μὲ χρήματα, καὶ ὅτι εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα αὐτὸ Καϊαφᾶϊκὸν καὶ Σιμωνιακόν. Ἀποδεικνύει δὲ εἰς αὐτὴν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ διὰ χρήματα χειροτονήσας, ἢ χειροτονηθεὶς, αὐτὸς ἐὰν μετανοήσῃ, δέχεται μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν μετάνοιαν, ὅμως νὰ ἐνεργῇ τὰ τῆς Ἱερωσύνης δὲν δύναται, ἀλλὰ τῆς Ἱερωσύνης ξένος εἶναι καὶ κεχωρισμένος, διατὶ δὲν εἶναι ἀνεπίληπτος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ». [Πράξ. ἡ. 21.] Εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς Ἱερωσύνης ἀξία, ἆρα περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἀγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. Περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ ὁ Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκων· «δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδισκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν» [ά. Τιμοθ. γ'. 1.] Οἴχεται ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ καὶ ἀγοραστοῦ τῆς Ἱερωσύνης. Αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἀγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντῃ τῆς Ἱερωσύνης ἀποφαίνονται τὸν ποτὲ διδόντα, ἢ λαμβάνοντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν· λαβεῖν γάρ ἐστι, τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προσβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφαιροῦσιν ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

Κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων κθ'.

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου».

Ἐκ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων.

«Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδοται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα, ᾧ ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τὸ ἀργύριόν σου εἴη σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι· οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα». [Πράξ. ἡ. 18. 24].

Ἐκ τῆς γ'. τῶν Βασιλειῶν Κεφ. ιγ'. 33.

«Καὶ οὐκ ἐπέστρεψεν Ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ Καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ Ἱερεῖς ὑψηλῶν. Ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐγένετο Ἱερεὺς εἰς τὰ ὑψηλά. Καὶ ἐγένετο τοῦτο τὸ ῥῆμα εἰς ἁμαρτίαν τῷ οἴκῳ Ἱεροβοὰμ, καὶ εἰς ὄλεθρον καὶ εἰς ἀφανισμὸν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς».

Ἐκ τῆς δ'. τῶν Βασιλειῶν Κεφ. ε. 15 – 27.

«Καὶ ἐπέστρεψε Νεεμὰν πρὸς Ἐλισσαιὲ αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ. Καὶ ἦλθε, καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ δὴ ἔγνωκα, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ Ἰσραήλ. Καὶ νῦν λάβε τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ δούλου σου. Καὶ εἶπεν Ἐλισσαιέ· Ζῇ Κύριος, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψομαι. Καὶ παρεβιάσατο αὐτὸν λαβεῖν, καὶ ἠπείθησε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ εἶπε Γιεζῆ τὸ παιδάριον Ἐλισσαιέ· Ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ Κύριός μου τοῦ Νεεμὰν τοῦ Σύρου τοῦ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, ἃ ἐνήνοχε. Ζῇ Κύριος, εἰμὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ λήψωμαι παρ' αὐτοῦ τι. Καὶ ἐδίωξε Γιεζῆ ὀπίσω Νεεμάν. Καὶ μετὰ βραχέα. Καὶ εἶπε Νεεμάν· Λάβε διτάλαντον ἀργυρίου. Καὶ ἔλαβε δύω τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλάκοις, καὶ δύω ἀλλασσομένας στολάς. Καὶ μεθ' ἕτερα. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐλισσαιέ· Πόθεν Γιεζῆ ; Καὶ εἶπε Γιεζῆ· Οὐ πορεύεται ὁ δοῦλός σου ἔνθα καὶ ἔνθα ; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐλισσαιέ· Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ ; καὶ οἶδα, ὅτι ἀπέστρεψεν ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἅρματος εἰς συνάντησίν σου ; καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον, καὶ λήψῃ ἐν αὐτῷ κήπους, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ ἀμπελῶνας, καὶ πρόβατα, καὶ βόας, καὶ παῖδας, παιδίσκας, καὶ Νεεμὰν κολληθήσεται ἐν σοὶ, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ λελεπρωμένος ὡσεὶ χιών».

Τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἑρμηνείας. || Κεφ. ἡ. 30.

«Νόμον ἔδωκε, εἰς βοήθειαν, ἵνα εἴπωσιν οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου· οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην ἐπινενόηται, ὥσπερ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀληθείας ἐστὶ διδάσκαλος, κἀκεῖνοι μὲν ἐπ' ἀργυρίῳ μαντεύονται. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καταγέλαστον, ὅτι καὶ ἀργύριον αὐτοῖς τελοῦσι μισθὸν τοῦ ψεύδους οἱ ἀπατώμενοι. Τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα τοῦ νόμου οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ὥστε δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ· οὐδεὶς γὰρ τὴν χάριν ἀποδίδοται. «Δωρεὰν, φησὶν, ἐλάβετε, δωρεὰν δότε», [Ματθ. ἰ. 8.] Ὁρᾷς, πῶς ἠγανάκτησε Πέτρος

ἐπὶ Σίμωνι, ἀργύριον ἐπὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος προκομίσαντι; Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοί, φησὶν, εἰς ἀπώλειαν, ὅτι ἐνόμισας τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι» [Πράξ. ἡ. 21]. Οὐκ ἔστιν οὖν τοῦ Εὐαγγελίου λόγος, ὡς τὰ πωλούμενα ῥήματα τῶν ἐγγαστριμύθων. Τί γὰρ ἄν τις δοίη ἄξιον αὐτοῦ ἀντάλλαγμα; Ἄκουε τοῦ Δαβὶδ ἀπορουντος καὶ λέγοντος· «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;» [Ψαλμ. ρέ. 2.] οὐκ ἔστιν οὖν δῶρα δοῦναι περὶ τούτου ἀντάξια τῆς ἀπ' αὐτοῦ χάριτος. Ἓν δῶρον ἄξιον, ἡ φυλακὴ τοῦ δωρηθέντος. Ὁ δούς σοι τὸν θησαυρὸν, οὐχὶ τιμὴν ἀπαιτεῖ τοῦ δοθέντος, ἀλλὰ φυλακὴν ἀξίαν τοῦ δεδομένου».

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν Ἐπισκόπους, ἥτις ἐστὶ Κανὼν ζ'.

«Νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν τῷ μὴ ἅμα προσλαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν. Λαβεῖν δέ ἐστιν, ὅτε δήποτε λαβεῖν. Παρακαλῶ οὖν ταύτην τὴν πρόσοδον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν ἀπόθεσθε, καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύνοντες τοιούτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν τὰ ἅγια Μυστήρια.»

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

«Προστῆλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς Ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος, ὁ κατήγορος τῶν ἐξ λοιπῶν Ἐπισκόπων, ἀξιῶν δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν. Προσαντιλέγουσί τινες τῶν Ἐπισκόπων μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι ὡς συκοφάντην. Ἐπὶ τούτοις ἱκέτευε λέγων· Ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ ἔτη δύω ἐβασανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ ὑπέρθεσις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας, σήμερον παραυτὰ δοῦναί με τοὺς μάρτυρας· εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνῖνος τετελεύτηκεν ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ λαβὼν τὸ χρυσίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν γε μένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες. Ἐδικαίωσεν ἡ παροῦσα Σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνώσεως τῶν πρώην πραχθέντων ὑπομνημάτων. Εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες, εἰσῆλθον καὶ οἱ ἐξ τῶν δεδωκότων καὶ χειροτονηθέντων. Ἐν ἀρχῇ ἠρνοῦντο. Ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ Πρεσβυτέρων, οἷς ἔδοξαν τεθαρρηκέναι (1), πρῶτα μὲν ἠρνοῦντο· ὡς δὲ οἱ μάρτυρες ἤλεγχον, τόπων αὐτοὺς ὑπομιμνήσκοντες καὶ καιρῶν, καὶ τὰ εἴδη τῶν ἐνεχύρων λέγοντες, καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πάνυ καλῶς τῆς συνειδήσεως αὐτῶν διακειμένης, αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι δίχα πολλῆς ἀνάγκης, ὅτι δεδώκαμεν καὶ γεγόναμεν (2), τοιαύτην νομίσαντες ἀκολουθίαν εἶναι, ἵνα τῆς λειτουργίας τῆς δημοσίας ἐλευθερωθῶμεν (3), καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μέν ἐστιν ὅσιον ἡμᾶς εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεὶ κἂν τὸ χρυσίον ὁ ἐδώκαμεν, ἵνα λάβωμεν· τῶν γὰρ γυναικῶν ἡμῶν δεδώκαμέν τινα σκεύη. Ὁ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ Συνόδῳ, ὅτι τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς ἀπαλλάσσω, ἀξιώσας τὸν Βασιλέα, ὑμεῖς δὲ προστάξετε λαβεῖν αὐτοὺς ὃ δεδώκασι παρά τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀντωνίνου. Προσέταξεν ἡ Σύνοδος, τὸ μὲν χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀντωνίνου, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου, εἶναι δὲ ἀπὸ Ἱερέων, ἵνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων, ἔθος γένηται Ἰουδαϊκὸν, ἢ Αἰγύπτιον, τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν Ἱερωσύνην. Φασὶ γὰρ τὸν λυμεῶνα καὶ ψευδώνυμον Πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβειν, ἢ καὶ παρ' ἔτος, τοὺς ἀρχισυναγώγους ἐπὶ συλλογῇ ἀργυρίου, ὁμοίως καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου τῶν Αἰγυπτίων Πατριάρχην, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικόν· «Οἱ Ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ δώρων ἀπεκρίναντο, καὶ οἱ Προφῆται μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο». [Μιχ. γ'. 11].

Ὧδε παράγεται εἰς μαρτυρίαν καὶ ὁ β'. Κανὼν τῆς δ'. ὃν καὶ ἀνάγνωθι ἐκεῖ, καὶ ἐν τῇ προλαβούσῃ τοῦ Γενναδίου Ἐπιστολῇ.

(Ἐκ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς Γενναδίου Πατριάρχου).

«Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης Ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὅ τε κτᾶσθαι ταύτην τὴν Ἱερωσύνην διὰ χρημάτων οἰόμενος, καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος, εἴτε Κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη, κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο ποιεῖν. Οὐ γὰρ οἷόν τε συμβιβασθῆναί ποτε τὰ ἀσύμβατα, οὐδὲ Θεῷ συμφωνῆσαι τὸν

(1) Ἐν ἄλλοις καὶ τοῦτο πρόσκειται· Τινῶν δὲ καὶ γυναικῶν.
(2) Ἐν ἄλλοις καὶ τοῦτο πρόσκειται· Ὁμολογοῦμεν.
(3) Παρὰ τῷ β'. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν οὕτω κεῖται· Ἵνα δίξωμεν τῆς βουλῆς τῆς δημοσίας ἐλευθερούσθαι.

Μαμωνᾶν, ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας δουλεῦσαι Θεῷ, Δεσποτικὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος· «Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμωνᾷ» [Ματθ. ς'. 21].

Κανὼν κδ'. ἐκ τῶν Κανόνων τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Γ'. Συνόδου.

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, εἴτε Ἐπισκόπους, ἢ οἱουσδήποτε Κληρικοὺς, καὶ μὴ κατὰ δοκιμασίαν καὶ αἵρεσιν βίου, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας. Ἀκούσωμεν ταῦτα πάντες καὶ ἑνωτισώμεθα οὐ μόνον Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ Κλήρῳ κατηριθμημένοι, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν Οἰκουμένην. «Δεῖ γὰρ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν». [Ἑβρ. β'. 1.] ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἠγοράσθημεν ἐκ τῆς ματαίας πατροπαραδότου ἀναστροφῆς, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ». [Α΄. Πέτρ. α.] Οὕτως ἡμᾶς δίδαξον, ἄνερ ἱερώτατε, ἕπεσθαι τοῖς Γραφικοῖς καὶ Εὐαγγελικοῖς καὶ Ἀποστολικοῖς, Κανονικοῖς τε καὶ Πατρικοῖς παραγγέλμασι. Πειθόμεθα γὰρ τοῖς ῥήμασι τοῦ στόματος ὑμῶν. «Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἀνάβηθι, ὕψωσον ἐν ἰσχύι τὴν φωνήν σου». [Ἡσαΐ. μ'. 9] Πορεύθητι ἐν πλατυσμῷ. Κήρυξον μετὰ παρρησίας, ὅπως ἐξαρθῇ καὶ εἰς ἀφανισμὸν οἰχήσεται ἡ διὰ χρημάτων χειροθεσία, καὶ πᾶν εἴ τι διὰ φιλαργυρίαν ταύτῃ, ἀδικίαν τε καὶ ἐμπορίαν, αἰσχροκερδῶς ἔπεται Ταύτης γὰρ μετὰ τῶν συστοιχούντων αὐτῇ ἐξαιρουμένης ἐκ τοῦ περιουσίου λαοῦ, τοῦ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κεκλημένου καὶ δωρεὰν τυχόντος τῆς ἀπολυτρώσεως, πάντα τὰ τῇ κακίᾳ συνεπόμενα μιάσματα προσρίζα συνεκτμηθήσεται, καὶ οἱ Ἱερεῖς ὡς φοῖνιξ ἀνθήσουσι, Χριστοῦ εὐωδίαν τοῖς σωζομένοις ἐμπνέοντες, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπινικίους προσάδοντες· «Περιεῖλε Κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματά σου». [Σοφον. γ'. 15.] Ἔτι δὲ καὶ τοὺς δρεπομένους (1) γλυκάζοντες. Πληθύνοντές τε αὐτοὺς ἐν γήρει πιονι, καὶ τῆς μακαρίας (2) ἐκείνης, λέγω, καὶ ἀκηράτου ζωῆς κληρονόμους ἀναδεικνύντες.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ, παρομοίως μὲ τὴν τοῦ Γενναδίου, περὶ Σιμωνίας διαλαμβάνουσα, προοιμιάζει, ὅτι ἀπὸ πολλὰ μέρη διδασκόμεθα, τὸ νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς ἀργύριον ἢ χρυσίον, διὰ νὰ χειροτονῇ κανένα Ἱερωμένον, ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον, λέγω, ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἀπὸ τοὺς θείους Πατέρας. Διότι οἱ χειροτονοῦντες ἐκεῖνοι Ἀρχιερεῖς, μὲ τὸ νὰ ἦναι ὑπηρέται τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὄχι πωληταὶ, διὰ τοῦτο, καθὼς αὐτοὶ ἔλαβον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος δωρεὰν καὶ χωρὶς χρήματα, τοιουτοτρόπως ἐδιώρισαν νὰ τὴν δίδωσι δωρεὰν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐκεῖνοι ὁποῦ παρ' αὐτῶν τὴν ἔλαβον, ἀκολουθήσαντες τὸν Κύριον, ὁποῦ λέγει, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὅποιος δὲ φανερωθῇ νὰ τὴν ἀγοράσῃ μὲ χρήματα, ἀπόβλητον αὐτὸν κάμνουσι τῆς Ἱερωσύνης, καὶ ἀγκαλὰ οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἱερέως, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τῆς Ἱερωσύνης δὲν ἔχουσι· διατὶ κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ ἐν ταὐτῷ Θεόν τε καὶ Μαμωνᾶν, ἤτοι τὸν πλοῦτον. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει νὰ λαλήσουν οἱ Ἱερεῖς εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ διὰ Ἰεζεκιὴλ φοβερίζει ὁ Θεὸς τὸν βιγλάτορα ἐκεῖνον, ὁποῦ ἰδῇ τὸν πόλεμον, ὅταν ἔρχεται, καὶ δὲν τὸ φανερώσει εἰς τὸν λαὸν, διὰ νὰ φυλαχθῇ, ὅτι θέλει ζητήσει ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὸ αἷμα ἐκείνων, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς φοβούμενοι νὰ μὴ κατακριθῶμεν διὰ τὴν σιωπὴν, φανερόνομεν εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ὅλους τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, διὰ νὰ φυλαχθοῦν ἀπὸ αὐτό. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶμεν μὲ τὸν Ἀπόστολον, καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τὸ αἷμα ἐκείνων, ὁποῦ παραδαίνουσι τοὺς θείους Κανόνας, καὶ μὲ χρήματα χειροτονοῦσιν, ἢ χειροτονοῦνται, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τὸν μάγον Σίμωνα, ὁποῦ πρῶτος ἔδειξε τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα, εἰς ἀπώλειαν ἔπεμψεν. Ἀκολούθως δὲ ἐπιστρέφει ὁ Ἅγιος πρὸς τὸν Πάπαν, καὶ τοῦ λέγει ὅτι ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις τῶν Σιμωνιακῶν (3) εἶναι βαρυτέρα ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ Πνευματομάχου Μακεδονίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ· διότι ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ Πατρὸς, οἱ δὲ Σιμωνιακοὶ δοῦλον ἐδικόν τους κάμνουσι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καθὼς γὰρ κάθε αὐθέντης πωλεῖ τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἔχει καθὼς θέλει, εἴτε δοῦλος εἶναι αὐτὸ, εἴτε ἄλλο τι εἶδος, καὶ καθὼς ὅποιος ἀγοράζει πρᾶγμα, μὲ τὰ χρήματα τὸ ἀγοράζει καὶ γίνεται κύριος καὶ αὐθέντης ἐκείνου τοῦ ἀγορασμένου πράγματος, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Σιμωνιακοὶ ἀτιμάζουσι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ὡς δοῦλον αὐτὸ πωλοῦσι καὶ ἀγοράζουσι, καὶ βλασφημοῦσι παρόμοια μὲ ἐκείνους ὁποῦ ἐβλασφήμουν τὸν Χριστὸν, καὶ ἔλεγον ὅτι μὲ τὸν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντα τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὰ δαιμόνια· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παρομοιάζουσι μὲ τὸν προδότην Ἰούδαν, ὁ ὁποῖος ἐπώλησε τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὰ ἀργύρια, διατὶ καὶ αὐτοὶ πωλοῦσι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Ὁμοούσιον, καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχον μὲ τὸν Χριστὸν, καθ' ὃ Θεόν. Εἰ δὲ δὲν πωλεῖται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (φανερὸν γὰρ εἶναι ὅτι δὲν πωλεῖται πώποτε), βεβαιότατα δὲν μένει εἰς τοὺς ἀγοράζοντας ἡ τῆς Ἱερωσύνης χάρις, ἀλλ' οὔτε ἔλαβον τελείως Ἱερωσύνην, οὔτε

(1) Ἐν ἄλλοις πρόσκειται· Καὶ τοὺς δρεπομένους καρποὺς.
(2) Ἐν ἄλλοις· Μακραίωνος.
(3) Ὅρα ὅτι διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν κακίαν τῆς Σιμωνίας, αἵρεσιν αὐτὴν ὀνομάζει ὁ Πατὴρ, ὡς καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος, καὶ ὁ Γεννάδιος, καὶ ὅρα τὸν κθ'. Ἀποστολικόν.

ἔχουσι. Καὶ ἂς ἐνθυμηθοῦν τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ὁποῦ εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα· «Οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ» [Πράξ. ἡ. 21.] διότι, ἂν ἐπωλεῖτο ἡ Ἱερωσύνη, περιττὴ καὶ ματαία ἤθελεν εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς ἀγοράζοντας ἡ σεμνὴ καὶ ἐνάρετος πολιτεία καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ζωὴ, ἡ ἀπαιτουμένη ἀπὸ τοὺς μέλλοντας ἱερωθῆναι. Περιττὸς καὶ μάταιος ἤθελεν εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις θέλει νὰ ἦναι ὁ Ἀρχιερεὺς ἀκατηγόρητος, σωφρονισμένος, κόσμιος, ἐγκρατὴς καὶ νηφάλιος, διδακτικὸς καὶ δυνατὸς νὰ παρακινῇ καὶ ἄλλους εἰς τὴν θεογνωσίαν, καὶ νὰ ἐλέγχῃ τοὺς ἀντιλέγοντας, διατὶ αὐτοὶ ὅλοι εἰς οὐδὲν λογίζονται ἀπὸ τὸν πωλητὴν τῆς Ἱερωσύνης καὶ τὸν ἀγοραστὴν, διὰ τὰ ἀργύρια. Καθ' ἑξῆς δὲ φέρει μαρτυρίας, αἱ ὁποῖαι ὁρίζονται ἀλλότριον τῆς Ἱερωσύνης ἐκεῖνον ὁποῦ λάβει ἢ δώσει ἀργύρια, ἢ πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν· καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ ἐννενηκοστοῦ Κανόνος τοῦ μεγάλου Βασιλείου μαρτυρία, καὶ ὁ β'. τῆς δ'. καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γενναδίου μαρτυρία, καὶ ὁ κβ'. τῆς ς'. ἑρμηνείαν δὲν χρειάζονται, διατὶ ἐξηγήσαμεν αὐτοὺς, καὶ ὅρα τὸν καθ' ἕνα εἰς τὸν τόπον του. Τὰς δὲ ἄλλας μαρτυρίας ὁποῦ φέρει ἀπὸ τὴν Γραφὴν καὶ τὸν Βασίλειον καὶ τὸν βίον τοῦ Χρυσοστόμου, συντόμως θέλομεν τὰς ἐξηγήσει.

Ἡ μὲν οὖν ἐκ τῶν Πράξεων μαρτυρία λέγει, ὅτι ὁ Σίμων ὁ μάγος ἔφερεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους χρήματα, λέγωντας εἰς αὐτοὺς, νὰ δώσουν καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν, καὶ εἰς ὅποιον ἐπάνω βάλῃ τὸ χέρι του, νὰ λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον· ὁ δὲ Πέτρος τοῦ εἶπε· Νὰ ἦναι τὰ χρήματα ὁμοῦ μὲ αὐτὸν εἰς ἀπώλειαν, ἐπειδὴ καὶ ἐνόμισε νὰ ἀποκτήσῃ μὲ ταῦτα τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι νὰ μετανοήσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κακίαν του, κτλ.

Ἡ δὲ ἐκ τῆς τῶν Βασιλειῶν μαρτυρία λέγει, ὅτι ὁ Ἱεροβοὰμ ὁ δοῦλος τοῦ Σολομῶντος (ὅστις ἐπῆρε τὰς δέκα φυλὰς καὶ ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Σαμάρειαν) ἔκαμεν Ἱερεῖς εἰς τὰ ὑψηλὰ, καὶ ὅτι ὅποιος ἤθελεν, ἐγέμιζε τὸ χέρι του (ἤτοι ἔδιδεν ἴσως ἀργύρια) καὶ ἐγίνετο Ἱερεὺς εἰς τὰ ὑψηλὰ, καὶ τὰ ἑξῆς (1).

Ἡ δὲ ἐκ τῆς δ'. Βασιλειῶν λέγει, ὅτι, ἀφ' οὗ ἐκαθαρίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὁ Νεεμὰν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἐλισσαιὲ, ἐγύρισεν εἰς αὐτὸν μὲ ὅλην του τὴν παράταξιν καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ δώσῃ δωρεὰς, καὶ τὸν ἐβίασε νὰ λάβῃ, ἀλλ' ὁ Ἐλισσαῖος δὲν ἔλαβε· βλέπων δὲ Γιεζῆ ὁ δοῦλος τοῦ Ἐλισσαίου ὅτι ὁ Ἐλισσαῖος δὲν ἔλαβεν, ἔδραμε κρυφίως κατόπιν εἰς τὸν Νεεμὰν καὶ τοῦ ἐζήτησεν. Ὁ δὲ Νεεμὰν ἔδωκεν αὐτῷ δύω τάλαντα ἀργυρίου, εἰς δύω θυλακούρας καὶ δύω φορεσίας ροῦχα. Ἀφ οὗ δὲ ἐστράφη ὁ Γιεζῆ, ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ Ἐλισσαῖος, ὅτι ἐπῆρε τὰ χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσῃ κήπους καὶ ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας, καὶ πρόβατα καὶ βόας, καὶ δούλους καὶ δούλας, καὶ ὅ,τι θέλει κολλήσει ἡ λέπρα τοῦ Νεεμὰν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ὅλον τὸ σπέρμα του, καὶ παρευθὺς ἔγινε λευκὸς ἀπὸ τὴν λέπραν ὡσὰν τὸ χιόνι (2).

Ἡ δὲ μαρτυρία, τὴν ὁποίαν φέρει ἀπὸ τὴν ἑρμηνείαν ὁποῦ κάμνει ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸ ἡ. Κεφ. τοῦ Ἡσαΐου λέγει· Ὁ νόμος, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ὡσὰν τὰ λόγια τῶν μάγων, διὰ νὰ δώσῃ τινὰς χρήματα νὰ τὸν ἀγοράσῃ (καθὼς ἐκεῖνα ἀγοράζουν οἱ παρὰ τῶν μάγων πλανώμενοι, ὄντες ἀξιογέλαστοι, διατὶ δὲν φθάνει ὁποῦ ἀπατῶνται ἀπὸ τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ δίδουσι καὶ πληρωμὴν νὰ τὸ ἀγοράζουν), ἐπειδὴ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν πωλεῖται. Εἶπε γὰρ ὁ Κύριος· Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Βλέπεις πῶς ἐθυμώθη ὁ Πέτρος κατὰ τοῦ Σίμωνος καὶ τοῦ εἶπε, τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν, ἐπειδὴ καὶ ἐνόμισες ὅτι μὲ χρήματα ἀποκτᾶται ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ; Δὲν εἶναι λοιπὸν τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, ὡσὰν τῶν μάγων, ἐπειδὴ τί πληρωμὴν ἄξιαν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ἄνθρωπος δι' αὐτά; Ἄκουσον πῶς ἀπορεῖ ὁ Δαβὶδ καὶ δὲν ἔχει τί νὰ ἀνταποδώσῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰς χάριτάς του· ὥστε, κανένα δῶρον δὲν εἶναι ἄξιον τῆς θείας χάριτος. Ἕνα μόνον δῶρον εἶναι ἄξιον, ἀνίσως τινὰς φυλάξῃ τὸ δωρηθὲν εἰς αὐτὸν χάρισμα, διατὶ ἐκεῖνος ὁποῦ σοὶ ἔδωκε τὸν θησαυρὸν, δὲν σοῦ ζητεῖ πληρωμὴν, ἀλλὰ φύλαξιν τοῦ δεδομένου.

Ἡ δὲ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Χρυσοστόμου μαρτυρία διηγεῖται, ὅτι Εὐσέβιός τις ἐκατηγόρει ἐν τῇ Ἀσίᾳ κάποιον Ἀντωνῖνον Ἐπίσκοπον, ὅστις ἔλαβε χρήματα καὶ ἐχειροτόνησεν ἓξ Ἐπισκόπους. Ἡ κρίσις τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐκράτησε δύω χρόνους, μὲ τὸ νὰ εἶπεν ὁ Εὐσέβιος ὅτι ἔχει νὰ παραστήσῃ εἰς αὐτὴν μάρτυρας. Παραστήσας λοιπὸν τούτους μετὰ τοὺς δύω χρόνους, ἀφ' οὗ ὁ Ἀντωνῖνος εἶχεν ἀποθάνει, εἶπε πρὸς τὴν Σύνοδον, ὅτι ἀγαλὰ καὶ ὁ χειροτονήσας Ἀντωνῖνος ἐτελεύτησεν, ὅμως οἱ δόντες τὰ χρήματα καὶ χειροτονηθέντες ζῶσιν· ἐξέτασεν ἡ Σύνοδος τὸ πρᾶγμα, ἐδιαβάσθησαν τὰ γράμματα ὁποῦ ἔγιναν εἰς τὴν προτέραν κρίσιν· ἀρνοῦντο οἱ ἓξ Ἐπίσκοποι, ὅτι ἔδωσαν χρήματα καὶ ἐχειροτονήθησαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ μάρτυρες ἐπέμενον μαρτυροῦντες καὶ τοὺς τόπους, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τὰ εἴδη τῶν ἀργυρίων, καὶ τὴν ποσότητα, τέλος καὶ οἱ Ἐπίσκοποι

(1) Τὸ ρητὸν τοῦτο ἀναφέρει ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιά. πρὸς Ἐφεσίους σελ. 823. τοῦ γ'. τόμ.) λέγων· «Εἰ παντὶ ἔξεστι πληροῦν τὰς χεῖρας αὐτοῦ, κατὰ τοὺς παλαιοὺς καὶ Ἱερεῖς γίνεσθαι, παρίτωσαν πάντες· εἰκὴ τὸ θυσιαστήριον τοῦτο ᾠκοδόμηται». Ὁ δὲ Θεοδώρητος ἑρμηνεύων τοῦτο λέγει· «Πῶς νοητέον, ὅτι ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ; τὸ ἐπαγόμενον δηλοῖ, καὶ ἐγένετο Ἱερεὺς τῶν ὑψηλῶν, τουτέστιν Ἱεράτευε, καὶ τὸ θυμίαμα ταῖς χερσὶ προσέφερε» (σελ. 735. τοῦ β'. τόμ. τῆς Ὀκτατεύχου).

(2) Τὴν περικοπὴν ταύτην ἑρμηνεύων ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος λέγει· «Πέπρακας τοῦ λεπροῦ τὴν ἴασιν, καὶ κληρονομεῖς τὴν λέπραν. Ἐπλήρωσα, φησὶν, ἐγὼ τὸ κέλευσμα τοῦ εἰρηκότος μοι, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, σὺ δὲ ἐπώλησας τὴν χάριν· ἀπόδεξαι τῆς πράσεως τὴν ὑπόθεσιν». Ὁ δὲ Θεοδώρητος· «Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν (ὁ Γιεζῆ) ἐραστὴς χρημάτων γεγονὼς, ἀπεφάνθη λελεπρῶσθαι· ὁ δὲ τῶν Προφητῶν χορὸς τὴν ἐσχάτην πενίαν ἠσπάσατο». Ὁ δὲ Ἀστέριος Ἀμασίας· «Συνδιαμνημόνευσον. ὅπως μὲν ὁ Σύρος Νεεμὰν ἐκαθαρίσθη τῆς λέπρας, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ λουσάμενος· ὅπως δὲ μετῆλθε τὸ πάθος εἰς Γιεζῆ τὸ παιδάριον, νεανίσκον πλεονέκτην καὶ ἀφιλόσοφον, Πνευματικὸν πωλήσαντα χάρισμα, καὶ τὴν ἄμισθον ἰατρείαν τοῦ διδασκάλου (σελ. 850 τοῦ β'. τῆς Ὀκτατεύχου.)».

ὡμολόγησαν, ὅτι ἔδωκαν χρήματα καὶ ἐχειροτονήθησαν, διὰ νὰ μὴ τοὺς πειράζουν εἰς τὰς βασιλικὰς ὑπηρεσίας. Ἐζήτησαν δὲ, ὅτι εἰ μὲν συγχωροῦνται νὰ ὦσι Ἐπίσκοποι καλῶς, εἰ δὲ μὴ νὰ πάρουν τὰ χρήματα ὁποῦ ἔδωκαν, τὰ ὁποῖα ἦσαν κόσμια τῶν γυναικῶν τους (1). Ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος καὶ ἡ Σύνοδος ἐπρόσταξαν, οἱ μὲν κληρονόμοι τοῦ Ἀντωνίνου νὰ δώσουν τὰ χρήματα ὀπίσω, οἱ δὲ χειροτονηθέντες Ἐπίσκοποι νὰ ὦσι ἀπόβλητοι τῆς Ἱερωσύνης, νὰ κοινωνοῦσι δὲ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἵνα μὴ αὐτοὶ συγχωρηθέντες νὰ ἐνεργοῦσι τὰ τῆς Ἱερωσύνης, συνήθεια γένηται Ἰουδαϊκὴ, ἡ Αἰγύπτιος μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, νὰ πωλῆται καὶ νὰ ἀγοράζεται ἡ Ἱερωσύνη. Ὁ γὰρ ψευδώνυμος Πατριάρχης καὶ χαχάμης τῶν Ἰουδαίων κάθε χρόνον ἀλλάζει τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Συναγωγῆς, διὰ νὰ παίρνῃ παράδες, ὁμοίως καὶ ὁ Πατριάρχης τῶν Αἰγυπτίων, τοὺς Ἰουδαίους μιμούμενος, τὸ ἴδιον κάμνει, ἵνα πληρωθῇ ἡ προφητεία ἡ λέγουσα· «Οἱ Ἱερεῖς αὐτῆς (τῆς Ἱερουσαλὴμ) μὲ μισθὸν ἀπεκρίνοντο, καὶ οἱ Προφῆται μὲ χρήματα ἐμαντεύοντο.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ θεῖος Ταράσιος, ἐν εἴδει ἐπιλόγου ἐπιφέρει. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀκούσωμεν ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Κληρικοὶ, καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Οἰκουμένης, φυλάττοντες αὐτὰ καὶ προσέχοντες εἰς τὰ ἀκουσθέντα, κατὰ τὸν Παῦλον, διὰ νὰ μὴ ἀφανισθῶμεν. Παρακινεῖ δὲ καὶ τὸν Πάπαν Ἀδριανὸν νὰ ἀναβῇ εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνήν του, κατὰ τὰ λόγια τοῦ Ἡσαΐου, διὰ νὰ ἀφανισθῇ ἡ διὰ χρημάτων χειροτονία, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔπεται εἰς αὐτὴν γινόμενον διὰ φιλαργυρίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν, καὶ νὰ ἀσηκωθῇ καὶ νὰ ἐκριζωθῇ ἀπὸ τὸν Χριστώνυμον λαὸν, ὅστις δωρεὰν ἠλευθερώθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ κακία αὕτη καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτῆς πονηρὰ βλαστήματα, ἵνα οἱ Ἱερεῖς ἀνθήσωσιν ὡς φοίνικες, εὐωδίαν Χριστοῦ πνέοντες εἰς τοὺς σωζομένους Χριστιανοὺς, καὶ λέγοντες μὲ τὸν Σοφονίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· «Περιεῖλε Κύριος τὰ ἀδικήματά σου,» γλυκαίνοντες τοὺς λαοὺς ὁποῦ τρυγοῦν τοὺς πνευματικούς των καρποὺς, καὶ τῆς ἀθανάτου καὶ μακαρίας ζωῆς κληρονόμους τούτους ἀποδεικνύοντες.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητὴς, ὢν τὸ πρότερον Ἀσηκρίτης, ὕστερον γέγονε Μοναχὸς, εἶτα κατέστη Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν Βασιλέων Νικηφόρου, Σταυρακίου τε καὶ Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκαβὲ, ἐν ἔτει 815, κατὰ τῶν Ἀθηνῶν Μελέτιον (Ἐκκλ. ἱστορ. τόμ. 6'. σελ. 259.), διάδοχος ἀμέσως γενόμενος τοῦ θρόνου μετὰ τὸν θεῖον Ταράσιον τὸν ἐν τῇ ζ'. Συνόδῳ. Ἐδιώχθη δὲ ἀπὸ τὸν θρόνον παρὰ τοῦ εἰκονομάχου Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, καὶ ὡς ἅγιος ἑορτάζεται κατὰ τὴν ιγ'. Μαρτίου καὶ 6'. τοῦ Ἰουνίου μηνὸς, καὶ δρα εἰς τὸν ἐκεῖσε Συναξαριστήν.

Τοῦ ἐν Ἁγίοις Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ Κανόνες, ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ Συντάξεων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἁγίων Πατέρων, τριάκοντα ἑπτὰ μεταφρασμένοι εἰς τὸ ἁπλοῦν (2).

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἀπος. ογ'. τῆς ζ'. ξ'. || Ἀνίσως ἐν ἀγνοίᾳ πλυθῇ ἅγιον Ἀντιμήνσιον, δὲν ἀποβάλλει τὸν ἁγιασμὸν, οὐδὲ ἀκάθαρτον γίνεται, διατὶ ἐπλύθη.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Νεοκαισ. ζ'. || Ὁ δίγαμος δὲν εὐλογεῖται μὲ στέφανα, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾶται νὰ μὴ μεταλάβῃ δύω χρόνους, ὁ δὲ τρίγαμος χρόνους τρεῖς (3).

(1) Οὗτοι ἦσαν πρότερον νυμφευμένοι, ὕστερον δὲ χηρεύσαντες ἔγιναν Ἀρχιερεῖς, ἢ μὲ συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους χωρισθέντες ἀπ' αὐτὰς, κατὰ τὸν μη'. τῆς ς'. ἐπεσκόπευσαν μετὰ ταῦτα. Ἴσως δὲ γυναῖκας αὐτῶν ὀνομάζουσιν οὗτοι τὰς συγγενίδας αὐτῶν.

(2) Οὕτως εὑρίσκεται ἡ ἐπιγραφὴ τῶν Κανόνων τούτων ἔν τισι χειρογράφοις βιβλίοις τῶν τοῦ Ὄρους σεβασμίων Μονῶν· ἐν ἄλλοις ὅμως χειρογράφοις τριανταέξη μόνοι ἀριθμοῦνται, χωρὶς δηλαδὴ τοῦ τελευταίου τριακοστοῦ ἑβδόμου.

(3) Καὶ Συμεὼν δὲ ὁ Θεσσαλονίκ. ἀποκρίσ. πα'. λέγει ὅτι εἶναι θεοφιλὲς πρᾶγμα τὸ νὰ ἀποπλύνῃ τινὰς Ποτήριον ἅγιον, σπόγγον κτλ., ἐπειδὴ τοῦτο ἀποβλέπει εἰς τιμὴν καὶ ὡραϊσμὸν τῶν θείων σκευῶν. Ὅθεν λογιάζω, ὅτι καὶ ἐὰν ἐν γνώσει ἀποπλύνῃ τινὰς ἅγιον Ἀντιμήνσιον, ὅταν τύχῃ νὰ λερωθῇ ἱκανῶς, οὐ κατακρίνεται. Ὅρα καὶ τὸν ογ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ὅποιος μείνει εἰς τὸν νάρθηκα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἀνάγκην καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν || Τῆς ς'. ϰϛ'. δὲν κατακρίνεται. Ἐὰν ὅμως πολυκαιρίσῃ εἰς αὐτὸν, αὐτὸς μὲν νὰ ἐκβάλλεται ἀπὸ ἐκεῖ μὲ ἐπιτίμια, ἡ δὲ Ἐκκλησία νὰ λαμβάνῃ πάλιν τὰ ἐδικά της δίκαια, δηλ. τὸ νὰ μὴ γίνεται οἶκος κοινὸς καὶ ἀδιάφορος.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Πρέπει νὰ δέχωνται αἱ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς γινόμεναι ἐλεημοσύναι ἐκείνων ὁποῦ ἀπέθανον, χωρὶς νὰ κάμουν διαθήκην καὶ διάταξιν περὶ τῶν πραγμάτων τους· πλὴν, ἀνίσως καὶ αὐτοὶ, ὅταν ἦσαν ζωντανοὶ, εἶχον σκοπὸν καὶ θέλησιν νὰ γένουν διὰ λόγου των αἱ τοιαῦται ἐλεημοσύναι, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐλεοῦν (1).

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἀνίσως τύχῃ ὁ Εὐαγγελισμὸς τῇ μεγάλῃ ε. ἢ τῇ μεγάλῃ ς'. δὲν ἁμαρτάνομεν ἀνί- || Ἀπος. ξθ'. σως τότε καταλύσωμεν κρασὶ καὶ ὀψάρια (2).

ΚΑΝΩΝ ς'.

Ὅποιος ἔχει εὐχὴν Ἡγουμένου Πρεσβύτερος, οὗτος ἠμπορεῖ νὰ χειροτονήσῃ Ἀναγνώστην || Τῆς ζ'. ιδ'. καὶ Ὑποδιάκονον εἰς τὸ Μοναστήριόν του.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἀνίσως τινὰς ἔζησεν ἐν ἀσωτίᾳ (3) εἴκοσι χρόνους ἢ καὶ περισσότερον, ἔπειτα κάμῃ || Τῆς ά. ιθ'. τῆς ἔργα ἀρετῆς, αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ χειροτονῆται Ἱερεὺς, ἐπειδὴ τὸ ἱερὸν εἶναι καθαρὸν καὶ || Νεοκαισ. ιϐ'. ἀμόλυντον.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ὅσα παιδία γεννηθοῦν μὲν ἀπὸ παλλακίδα, ἢ ἀπὸ διγάμους καὶ τριγάμους, ἀξίαν ὅμως || Τῆς ς'. λγ'. ἔχουσι τῆς Ἱερωσύνης ζωὴν, γίνονται Ἱερεῖς (4).

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ ὁ Ἱερεὺς ἐκεῖνον ὁποῦ κινδυνεύει εἰς θάνατον καὶ ἀφ' οὗ ἔφαγε.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Πρέπει νὰ κλίνῃ τινὰς γόνυ χάριν ἀσπασμοῦ (5) ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντη- || Τῆς ά. κ'. τῆς κοστῇ, ὄχι ὅμως καὶ νὰ κάμνῃ τὰς συνήθεις γονυκλισίας. || ς'. ϰ'. Πέτρ. ιέ. Βασιλ. ϰά.

(1) Ἐπειδὴ καὶ οἱ στέφανοι εἶναι ἴδιοι τῶν νικώντων, καὶ οὐχὶ τῶν νικηθέντων ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς, οἱ δὲ δευτερογαμοῦντες, ὡς νενικημένοι λογίζονται, καὶ ὅρα καὶ τὸν ζ'. Νεοκαισαρείας.

(2) Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἀποκρίσει ϰ'. τῶν πρὸς Ἀντίοχον, διατὶ, ἐὰν αὐτὸς ἦτον ἐλεήμων ὅταν ἔζη, φανερὸν ὅτι πολλῷ μᾶλλον ἤθελε φανῇ ἐλεήμων ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου του· ὅθεν καὶ αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ γινόμεναι ἐλεημοσύναι δεκταὶ εἶναι βέβαια. Ἐὰν ὅμως τινὰς ἦτον ἀνελεήμων, ὅταν ἔζη, καὶ ἀνεξομολόγητος ἀπέθανε, νεκρῶν θυσίας ὀνομάζει ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ἐν τῇ αὐτῇ ἀποκρίσει, τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ διδομένας ἐλεημοσύνας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του.

(3) Τυχὸν ἡ ἀσωτία ἐδῶ νοεῖται, ἡ ἔκδοσις οὐχὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἁμαρτίας καὶ τῶν ὑπογαστρίων τὰς ἡδονὰς, ἀλλὰ εἰς τὰς τρυφὰς καὶ φαγοπότια, καὶ εἰς τὰς λεγομένας ἡδονὰς τῶν αἰσθήσεων. Ἐπειδὴ, ἂν ἐννοηθῇ διὰ τὰς σαρκικὰς ἁμαρτίας, οὐχὶ εἴκοσι χρόνοι, ἀλλὰ καὶ μία μόνη ἡμέρα καὶ ὥρα εἶναι ἱκανὴ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀνάξιον τῆς Ἱερωσύνης, καὶ μὲ μίαν μόνην σαρκικὴν ἁμαρτίαν, πορνείαν θετέον, ἢ μοιχείαν, ἢ ἀρσενοκοιτίαν. Ὅδε λέγει ὁ Κανὼν, ὅτι τὸ Ἱερὸν εἶναι ἀμόλυντον, δηλοῖ ὅτι οἱ μέλλοντες ἱερωθῆναι πρέπει νὰ ἦναι ὄχι μόνον ἀνέγκλητοι, ἀλλὰ καὶ ἄμωμοι, εἴτουν ἐλεύθεροι καὶ ἀπὸ τὰ βλαφρὰ καὶ μὴ βαρέα ἁμαρτήματα, ὁποῖα εἶναι καὶ αἱ τρυφαὶ καὶ αἱ ἡδοναὶ τῶν αἰσθήσεων, καὶ ὅρα εἰς τὸν ιθ'. τῆς ά. καὶ τὰς ἐκείνου ὑποσημειώσεις.

(4) Ἐπειδὴ κατὰ τὸ Δευτερονόμιον· «Οὐκ ἀποθανοῦνται υἱοὶ ὑπὲρ τῶν πατέρων, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται» (Κεφ. κδ'. 16.).

(5) Αἱ μὲν συνήθεις γονυκλισίαι εἶναι ἐκεῖναι ὁποῦ γίνονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐμ-

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Δὲν ἁμαρτάνει τινὰς ἀνίσως διὰ τρεῖς ἀνθρώπους ἐνταὐτῷ προσκομίσῃ μίαν προσφορὰν (1), ἢ ἀνάψῃ μίαν κανδήλαν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Δὲν πρέπει ὁ Ἱερεὺς νὰ κάμνῃ σφραγίδα εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ σκευοφυλακείου (2).

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Δὲν πρέπει χωρὶς θερμὸν, ἤτοι ζέον, νὰ λειτουργήσῃ Ἱερεὺς, πλὴν χωρὶς ἀνάγκης μεγάλης, καὶ ἐὰν ἐκεῖσε δὲν εὑρεθῇ τελείως θερμόν (3).

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Πρέπει ὁ Μοναχὸς ἐκεῖνος ὁποῦ ρίψει τὸ σχῆμα, ὅταν ἐπιστραφῇ καὶ μετανοήσῃ, νὰ ἐνδύεται πάλιν τὸ σχῆμα τὸ μοναχικὸν ὁποῦ ἐξεδύθη, χωρὶς ὅμως νὰ λέγωνται πάλιν εἰς αὐτὸν αἱ εὐχαὶ τοῦ σχήματος (4).

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Τῆς ς'. ξθ'. || Πρέπει αἱ Καλογραῖαι νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, διὰ νὰ ἀνάπτουν κηρὶ καὶ κανδήλαν, καὶ διὰ νὰ σαρόνουσιν αὐτό (5).

ΚΑΝΩΝ ΙΣ'.

Ἀπος. ξθ'. || Δὲν πρέπει οἱ Μοναχοὶ νὰ κάμνουσι δουλείας γεωργικὰς εἰς τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν, καὶ διὰ τὴν πρόφασιν αὐτὴν καὶ αἰτίαν νὰ καταλύουν κρασὶ καὶ λάδι, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι γαστριμαργίας ἀποτελέσματα (6).

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τῆς ζ'. κά. || Διὰ τρεῖς αἰτίας εἶναι συγχωρημένον εἰς τὸν Μοναχὸν νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, ἀ. ἀνίσως ὁ Ἡγούμενος εἶναι αἱρετικὸς, β' ἀνίσως ἐμβαίνουν γυναῖκες εἰς τὸ Μοναστήριον, καὶ γ'. ἀνίσως μανθάνωσιν εἰς τὸ Μοναστήριον παιδία κοσμικὰ γράμματα, ἐπειδὴ εἶναι ἄτοπον μὲ τὸ μέσον τῶν παιδίων τούτων νὰ φανερώνωνται εἰς τοὺς κοσμικοὺς ὅσα γίνονται εἰς τὸ Μοναστήριον. Ὅρα καὶ τὸν κά. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Ὅσοι Καλόγηροι εὑρίσκονται ὑποκάτω εἰς Κανόνα, πρέπει νὰ συντρώγουν μὲ τοὺς λοιποὺς Μοναχοὺς καὶ νὰ συνεύχωνται, καὶ νὰ τρώγουν καὶ εὐλογιαν, ἤτοι ἀντίδωρον, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐξομολόγησίν τους (7).

ποδισμέναι νὰ μὴ γίνωνται ἐν Κυριακῇ (καὶ ἐν Σαββάτῳ κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἐκκλησίας). ὡς μανθάνομεν, εἰς τὰ Σάββατα ὅλα τῆς τεσσαρακοστῆς. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ις'. Νηστευτ., ἐν ᾗ ἐπίσης ἐμποδίζονται αἱ μετάνοιαι Σάββατον καὶ Κυριακὴν, ὡς δηλωτικαὶ τῆς εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον πτώσεως. Αἱ δὲ χάριν ἀσπασμοῦ γινόμεναι, ὁποῖαι εἶναι ἐκεῖναι αἱ μετάνοιαι ὁποῦ βάλλουν οἱ Ἀναγνῶσται εἰς τοὺς χορούς, ἢ οἱ Ἱερεῖς εἰς τὸν Ἡγούμενον καὶ Ἀρχιερέα φιλοῦντες τὰς χεῖρας αὐτῶν, αὗται, ὡς μὴ δηλωτικαὶ οὖσαι τοιούτου μυστηρίου, γίνονται καὶ ἐν Κυριακῇ καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ μεγάλου Βασιλείου πληθυντικῶς οὕτω γράφεται· «Μνήσθητι, Κύριε, τῶν τὰ δῶρα ταῦτα προσκομισάντων, καὶ ὑπὲρ ὧν (ἰδοὺ πῶ. ὑπὲρ πολλῶν προσφέρεται μία προσφορὰ) καὶ δι' ὧν (ὑπηρετῶν δηλ. καὶ λειτουργῶν Ἱερέων), καὶ ἐφ' οἷς (ἤτοι ἐφ' αἷς χρείαις καὶ ὑποθέσεσι) αὐτὰ προσεκόμισαν.» Ἀνάγνωθι κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ πη'. τοῦ Βασιλείου.

(2) Εἴπομεν περὶ τούτου εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ κα'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅρα ἐκεῖ.

(3) Τυχὸν διατὶ δὲν εὑρίσκεται λεβητάριον καὶ ἀγγεῖον διὰ νὰ ζεσταθῇ ἐν αὐτῷ τὸ νερὸν, ἢ διά τινα ἄλλην περίστασιν ἀπαραίτητον.

(4) Ἐπειδὴ ἡ χάρις τοῦ σχήματος δὲν ἀφῃρέθη ἀπὸ αὐτοὺς, δευτέρου ὄντος βαπτίσματος, ὥσπερ οὐδὲ ἡ τοῦ πρώτου βαπτίσματος χάρις ἀφαιρεῖται, δι' ὃ οὐδὲ δευτεροῦται.

(5) Ἴσως ὁ παρὼν Κανὼν συγχωρεῖ νὰ ἐμβαίνουν αἱ Καλογραῖαι εἰς τὸ Ἅγιον βῆμα, οὐχὶ ἁπλῶς ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁποῦ εὑρίσκονται ἄνδρες, ἀπρεπὲς γὰρ, ἀλλὰ τῶν ἐν Μοναστηρίοις αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν ξ'. τῆς ς'.

(6) Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν.

(7) Ὁ δὲ ι'. τοῦ Νικολάου, ἀγκαλὰ καὶ λέγῃ ὅτι ὅσοι ἀπέχουν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν, νὰ μὴ τρώγουν οὔτε ἀντίδωρον, ἀλλ' ὅμως ἴσως οὗτοι συγχωροῦνται νὰ παίρνουν τὸ ἀντίδωρον ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον διὰ τὴν ἐξομολόγησίν τους, ὡς εἴπομεν εἰς τὸν η'. Θεοφίλου, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ δὲν μεταλαμβάνουν ὡς ὑπὸ Κανόνα ὄντες. Ἴσως δὲ καὶ τὰ δύω ἐνεργοῦντο ἐν διαφόροις τόποις τῷ τότε καιρῷ.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Εἰς τὴν νηστείαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τοῦ Ἁγίου Φιλίππου (ἤτοι τοῦ σαραντημέρου) (1) πρέπει οἱ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ καθήμενοι Μοναχοὶ νὰ τρώγουν μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν δ' καὶ ς'. Ὅσοι δὲ Μοναχοὶ εὑρίσκονται εἰς ἐργασίας, νὰ τρώγουν δύω φοραῖς, μετὰ τὴν ἕκτην ὥραν καὶ κατὰ τὸ ἑσπέρας.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἀνίσως καὶ φθαρῇ Καλογραῖα ἀπὸ βαρβάρους καὶ ἀτάκτους ἀνθρώπους, καὶ ὁ προτερινὸς βίος της ἦτον καθαρὸς, νὰ κανονίζεται μόνον εἰς σαράντα ἡμέρας νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ. Εἰ δὲ ὁ προτερινός της βίος ἦτο μεμολυσμένος, ὡς μοιχαλὶς κανονίζεται, ἤτοι τρεῖς χρόνους νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ, κατὰ τὸν ιγ'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ. Ὅρα καὶ τὸν β'. τοῦ Νεοκαισαρείας

Γρηγορ. Νεοκαισαρ. β'. Βασιλ. μθ'.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ὅποιος, φοβούμενος νὰ μὴ τὸν πάρουν εἰς τὸ στράτευμα, ἢ κατὰ ἄλλην τινὰ πανουργίαν, ἐνδύθῃ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν περιγελῶντας αὐτὸ, οὗτος ἀφ' οὗ ἐκδυθῇ τὸ σχῆμα, ὕστερον ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ὑπόκρισιν ταύτην καὶ πανουργίαν, νὰ κανονίζεται τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν νὰ μὴ μεταλάβῃ.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἀνίσως τινὰς Ἱερομόναχος νέος ὑπηρετῇ τὰς Καλογραίας, λειτουργῶν καὶ μεταλαμβάνων αὐτὰς, δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνωμεν ἀπ' αὐτὸν τὰ θεῖα Μυστήρια (2).

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Δὲν πρέπει ὁ Ἡγούμενος νὰ ἐκβάλῃ τὸ κουκούλιον τοῦ Καλογήρου καὶ ὑποτακτικοῦ του, καὶ οὕτω νὰ τὸν διώκῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον (3).

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Δὲν πρέπει νὰ ἐμβάζῃ τινὰς εἰς τὸν οἶκόν του ἐκεῖνον τὸν Μοναχὸν ὁποῦ ρίψῃ τὸ ἅγιον σχῆμα καὶ δὲν διορθόνεται, οὔτε νὰ τὸν χαιρετᾷ τινάς. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

Τῆς δ'. ζ'. ις'. τῆς ἐν Νεοκαισ. ιϐ'.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Ἀνίσως τινὰς ἦναι ἀσθενὴς καὶ ζητῇ νὰ βαπτισθῇ, ἢ νὰ γένῃ Καλόγηρος, πρέπει χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ νὰ τοῦ δίδωμεν τὴν χάριν τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ σχήματος, καὶ νὰ μὴ τὴν ἐμποδίζωμεν ἀπὸ αὐτόν (4). Ὅρα καὶ τὸν ιϐ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΚΣ'.

Δὲν πρέπει ὁ Ἱερομόναχος νὰ λειτουργῇ χωρὶς νὰ φορῇ μανδύαν (5).

(1) Ὅρα καὶ ἐνταῦθα πῶς ἀναφέρεται ἡ νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἡ τοῦ Σαραντημέρου, καθὼς καὶ ἐν τῷ τόμῳ τῆς Ἑνώσεως ἀναφέρεται ἡ αὐτὴ νηστεία τοῦ Σαραντημέρου, καὶ ἡ τοῦ Αὐγούστου, καὶ ὅρα εἰς τὸν γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καθὼς καὶ ἡ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀναφέρεται ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς Διαταγαῖς, καὶ ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ξθ'. Ἀποστολικοῦ.

(2) Τοῦτο τὸ ἐπιτίμιον ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπειλητικῶς, διὰ νὰ ἀφεθῇ ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἀξιοκατηγόρητον καὶ σκανδαλώδη ὑπηρεσίαν. Ἡμεῖς γὰρ χρεωστοῦμεν νὰ μεταλαμβάνωμεν καὶ ἀπὸ τὸν Ἱερέα ἐκεῖνον, ὁποῦ ἰδοῦμεν ὀφθαλμοφανῶς νὰ ἁμαρτάνῃ σαρκικῶς.

(3) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου ὠνειδίσθη, διατὶ ἐξέβαλε τὰ κουκούλια τινῶν σκητιωτῶν, ὁποῦ ἀτάκτησαν (καὶ ὅρα τὸν Εὐεργετινὸν σελ. 593.)· εἰ δὲ καὶ ὁ μέγας Παχώμιος ἑτοιμάσθη νὰ εὐγάλῃ τὸ κουκούλιον Σιλβανοῦ τοῦ μαθητοῦ του, ὡς φαίνεται εἰς τὸν βίον του, ἀλλὰ τυχὸν τοῦτο κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον καὶ κατὰ ἀπειλὴν, καὶ οὐχὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐποίησε. Πρέπει γὰρ οἱ σκανδαλίζοντες τὴν ἀδελφότητα νὰ διώκωνται (καὶ ὅρα σελ. 1 98 τοῦ Εὐεργετινοῦ), ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ μετασχηματίζωνται.

(4) Διατὶ ἀνίσως ὁ δ'. Κανὼν τοῦ Τιμοθέου συγχωρῇ νὰ βαπτίζωνται οἱ ἔξω φρενῶν, πόσῳ μᾶλλον οἱ σώας ἔχοντες τὰς φρένας, καίτοι ἄλλως ἀσθενοῦντες. Ὅρα δὲ τὸν Εὐεργετινὸν σελ. 184, ὅπου γέρων τις μέγας καὶ διορατικὸς ἔβλεπε τὴν αὐτὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, ὅταν λαμβάνῃ τὸ σχῆμα ὁ Μοναχὸς, τὴν ὁποίαν ἔβλεπε καὶ ὅταν τινὰς ἐβαπτίζετο.

(5) Καθὼς συνειθίζεται νὰ γίνεται εἰς τὰ ἱερὰ Μοναστήρια

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Πρέπει ὁ Πνευματικὸς, ἐκείνους ὁποῦ ἐξομολογοῦνται εἰς αὐτὸν κρυφὰ ἁμαρτήματα, νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ μὲν ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν, νὰ τοὺς ἀφίνῃ ὅμως νὰ ἐμβαίνουν μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ μὴ φανερώνῃ τὰς ἁμαρτίας των, ἀλλὰ νὰ τοὺς συμβουλεύῃ μὲ πραότητα νὰ μένουν εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ προσευχὴν, καὶ νὰ οἰκονομῇ τὰ ἐπιτίμια ὁποῦ πρέπουν εἰς τὸν καθ' ἕνα κατὰ τὴν προαίρεσίν του.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Οἱ μοιχοὶ, καὶ οἱ κτηνοβάται, καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοι, ἐὰν ἀφ' ἑαυτοῦ των ἐξομολογηθοῦν τὴν ἁμαρτίαν ὁποῦ ἔκαμαν, κρυφὴν οὖσαν εἰς τοὺς πολλοὺς, ἐμποδίζονται μὲν ἀπὸ τὴν θείαν κοινωνίαν, καὶ τὸν Κανόνα τῶν ἁμαρτιῶν τους δέχονται, ἐμβαίνοντες δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ στέκωνται ἕως εἰς τὴν εὐχὴν τῶν κατηχουμένων, καὶ ἔπειτα νὰ εὐγαίνουν. Ἐὰν ὅμως ἦναι φανερὰ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἁμαρτήματά των, τότε νὰ κανονίζωνται κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι νὰ μὴ ἐμβαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ στέκωνται μὲ τὴν τάξιν τῶν ἔξω τῆς πύλης τοῦ ναοῦ προσκλαιομένων, καὶ τῶν ἐν τῷ νάρθηκι ἀκροωμένων.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Ἀνίσως τινὰς κοσμικὸς ἐξομολογηθῇ τὰς ἁμαρτίας τους μὲ τὸ θέλημά του, ὁ Πνευματικὸς δύναται νὰ κάμῃ οἰκονομίαν εἰς αὐτόν.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

Μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως κάμνει σταυροπήγιον καὶ ὁ Ἱερεύς. Ὅρα καὶ τὸν λά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Δὲν πρέπει τινὰς Ἱερεὺς νὰ μεταλαμβάνῃ ἐκείνους ὁποῦ παίρνουν διάφορα, μήτε νὰ συντρώγῃ μὲ αὐτοὺς, ἐὰν ἐπιμένουν εἰς αὐτὴν τὴν παρανομίαν.

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'.

Πρέπει νὰ νηστεύουν οἱ Μοναχοὶ τὴν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν τῆς Τυροφάγου, καὶ ἀφ' οὗ ἀπολύσει ἡ προηγιασμένη λειτουργία (ἐγίνετο γὰρ τότε προηγιασμένη εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καθὼς καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν τοῦτο λέγει, καὶ ὅρα τὸν μθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ) νὰ τρώγωσι τυρὶ, ὅπου ἂν ἐπιχωριάζωσιν, ἤτοι ὅπου τύχῃ νὰ εὑρίσκωνται, εἰς ἀναίρεσιν τῆς αἱρέσεως τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ τῶν Τετραδιτῶν (1).

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Ἀποστολ. ιζ'. τῆς Ἀγκύρ. κε'. καὶ Θεοφίλ. η'.

Ὅποιος ἔχει παλλακὴν καὶ δὲν θέλει οὔτε νὰ τὴν ἀφήσῃ, οὔτε νὰ τὴν εὐλογηθῇ ὡς γυναῖκά του, δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα τὰς προσφορὰς ὁποῦ φέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τοὺς νόμους διὰ τῶν ἔργων ὑβρίζει καὶ καταφρονεῖ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κε'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ τὸν ἡ. Θεοφίλου καὶ τὸν ιζ' Ἀποστολικόν.

τοῦ Ἄθω, καὶ εἰς τὰ Κυριακὰ τῶν Σκήτεων, τὸ νὰ τελοῦν τὰς ἱερὰς ὑπηρεσίας, ἐν αἷς οὐ χρεία Φαινολίου, μετὰ Μανδύου οἱ ἐκεῖσε Ἱερομόναχοι ἐν τοῖς Ἐσπερινοῖς καὶ Ὄρθροις καὶ ἄλλαις Ἱεροπραξίαις. Λειτουργία γὰρ καὶ κάθε Ἱεροπραξία ὀνομάζεται κατὰ τὸν γ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

(1) Ὁ Κανὼν οὗτος ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ Τυπικὸν, ἐν τῇ διατάξει τοῦ Τριῳδίου Κεφ. κζ'. ὅστις, ἐὰν θέλωμεν τὸ ἀκριβὲς, καὶ δὲν χαριζώμεθα τῇ γαστρὶ κατὰ τὸν Κίτρους, πρέπει νὰ νοηθῇ καθὼς νοοῦνται καὶ αἱ περὶ τοῦ Ἀρτζιβουρίου καταλύσεις, ἤγουν νὰ φυλάττεται ἐκεῖ, ὅπου εἶναι Ἰακωβῖται, ἤτοι Ἀρμένιοι καὶ Τετραδῖται, καὶ ὄχι ὅπου δὲν εἶναι. Δι' ὃ καὶ Συνοδική τις διάγνωσις περὶ διαφόρων Κεφαλαίων φέρεται ἐν χειρογράφοις σωζομένη, ἥτις καὶ τοῦτο περιέχει· «Πρέπει οἱ Μοναχοὶ κατὰ τὴν Τυρινὴν νὰ νηστεύουν μὲν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ ὄντες, τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευήν. Ἐὰν ὅμως ὑπάγῃ τινὰς ἀλλοῦ καὶ τραπεζωθῇ τυρὶ, ἂς τρώγῃ αὐτό.» Καὶ τοῦτο νομίζω ὅτι ὅηλοῖ τὸ, ὅπου ἂν ἐπιχωριάζωσιν, ὁποῦ λέγει ὁ Κανὼν, ἤγουν ὅπου τύχουν ἔξω τοῦ Μοναστηρίου, καὶ ὄχι ἔνδον τοῦ Μοναστηρίου εὑρισκόμενοι. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν. Πόθεν δὲ ἐλέγοντο Ἰακωβῖται; ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς δ'. Συνόδου. Οἱ δὲ Τετραδῖται, κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἦσαν ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν ἐκατάλυον, ὅταν ἐώρταζον τὸ Πάσχα, ἀλλ' ἐνήστευον καθὼς ἡμεῖς νηστεύομεν τὰς Τετράδας, μιμούμενοι τάχα τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῷ Πάσχα ἄζυμα τρώγοντας καὶ πικρίδας. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Ἀνίσως τινὰς Μοναχὸς ρίψῃ τὸ ἅγιον σχῆμα, καὶ κρεοφαγήσῃ καὶ λάβῃ γυναῖκα, || Τῆς δ'. ζ'. καὶ ιε. πρέπει ὁ τοιοῦτος νὰ ἀναθεματίζεται· ἐὰν δὲν ἐπιστραφῇ, καὶ στανικῶς νὰ ἐνδύνεται τὸ σχῆμα, καὶ μέσα εἰς Μοναστήριον νὰ ἐγκλείεται (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

Ὅποιος κἂν μίαν μόνην φορὰν ἐπόρνευσε, δὲν πρέπει νὰ γίνεται Ἱερεὺς, κἂν καὶ ἀφῆκε τὴν ἁμαρτίαν. Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι ὁ τοιοῦτος κἂν νεκροὺς ἀναστήσῃ, Ἱερεὺς δὲν γίνεται.

ΚΑΝΩΝ ΛΣ'.

Ὅταν ὁ Ἀπόστολος λέγῃ· «Εἴ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος πόρνος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν» (ἁ. Κορ. έ. 11) φαίνεται ὅτι λέγει, ὄχι ἐκεῖνον ὁποῦ ἠξεύρει ἕνας ἢ δύω ὅτι πορνεύει, ἀλλὰ ἐκεῖνον ὁποῦ ἠξεύρουν ὅλοι πορνεύοντα, καὶ ὡς τοιοῦτον ὀνομαζόμενον ἀπὸ ὅλους, ἐπειδὴ ὅσα ἁμαρτήματα γίνονται ἀναίσχυντα καὶ μὲ κοινὸν σκάνδαλον, αὐτὰ ἔχουν καὶ περισσοτέραν παιδείαν ἀπὸ τὰ κρυφίως γινόμενα.

ΚΑΝΩΝ ΛΖ'.

Ἐὰν γεννήσῃ γυναῖκα καὶ τὸ βρέφος κινδυνεύῃ νὰ ἀποθάνῃ, τριῶν ἢ πέντε ἡμερῶν ὂν, τὸ μὲν βρέφος ἂς βαπτίζεται, ἄλλη δὲ γυναῖκα βαπτισμένη καὶ καθαρὰ πρέπει νὰ βυζάνῃ τὸ βρέφος, καὶ ἡ μητέρα του δὲν πρέπει οὔτε νὰ ἐμβαίνῃ ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι τὸ παιδίον, οὔτε ὅλως νὰ τὸ πιάνῃ, ἕως ὁποῦ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ καθαρισθῇ τελείως, καὶ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Ἱερέως εὐχήν (2).

Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ζ' Κανόνες οἱ κατωτέρω, ἐν μὲν τοῖς χειρογράφοις βιβλίοις τοῦ Ὄρους μὴ εὑρισκόμενοι, ἐν δὲ τῷ β'. τόμῳ τῶν Πρακτικῶν σελ. 918. καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Γιοῦρις Γραικορωμαίων σελ. 196 τοῖς τετυπωμένοις, γεγραμμένοι.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Δὲν πρέπει τινὰς χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν νὰ περιπατῇ τὴν Κυριακήν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Παύλου καὶ τὰ λεγόμενα Βροντολόγια καὶ Σεληνοδρόμια (3) καὶ Καλανδαλόγια (4), ἐπειδὴ ὅλα εἶναι ἀκάθαρτα.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἔσδρα καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύω μαρτύρια τοῦ Ἀ-

(1) Καὶ ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀναθεματίζει τοὺς τοιούτους, καὶ ὅρα τὴν ιζ'. αὐτοῦ Κατήχησιν, ὅπου παραγγέλλει νὰ μὴ κρύπτωμεν τὰ ἁμαρτήματά μας.

(2) Ὁ Κανὼν οὗτος, ὡς προεῖπον, ἔν τισι μὲν χειρογράφοις οὐχ εὑρίσκεται, ἔν τισι δὲ εὑρίσκεται. Εἰ μὲν λοιπὸν ἔχει τὸν τρόπον ἡ γεννήσασα τὸ βρέφος, πρέπει νὰ φυλάττεται ἡ διάταξις αὕτη· εἰ δὲ μὴ, συγχωρεῖται καὶ ἡ ἰδία μήτηρ, καίτοι ἀκάθαρτος οὖσα, νὰ τὸ βυζάνῃ, καθὼς Πέτρος ὁ χαρτοφύλαξ λέγει, ἀποκρίσει κα'. σελ. 1003. ἐν τόμ. β'. τῶν Πρακτικῶν.

(3) Σεληνοδρόμια πρέπει νὰ νοήσωμεν ἐδῶ οὐχὶ τὰ περὶ τῆς φυσικῆς κινήσεως, γενέσεώς τε καὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως τῆς Σελήνης διηγούμενα, ἀλλὰ τὰ λέγοντα ὅτι, ἐὰν τυχὸν ἡ Σελήνη ἦναι ὀρθία, σημαίνει νίκην, καὶ ἐὰν πλαγία, σημαίνει πόλεμον, καὶ ὅλως τὰ ἐκ τῶν σχημάτων τῶν διαφόρων τῆς Σελήνης προαπτεύοντα τὰ προαιρετικὰ τῶν ἀνθρώπων κινήματα καὶ ἔργα.

(4) Καὶ τὰ Καλανδαλόγια δὲ προμηνύματά τινα νοητέον, γινόμενα εἰς τὰς Καλάνδας, ἤτοι εἰς τὰς ἀρχιμηνίας, τὰ ὁποῖα καὶ ποδαρικὰ τινὲς ὀνομάζουν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. περὶ ὧν ὅρα τὸν ξδ'. τῆς ς'.

γίου Γεωργίου, καὶ τὰ δύω μαρτύρια τῶν ἁγίων Μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης, καὶ τὴν βίβλον Μάρκου (1) καὶ Διαδόχου (2), ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι ἀπόβλητα καὶ ἄδεκτα.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεται τινὰς τὴν διακαινήσιμον ἑβδομάδα (3), οὐδὲ νὰ ψάλλῃ τὸν Ἄμωμον εἰς τὸ Σάββατον τῆς ἀπολυσίμου (4), οὐδὲ πρέπει νὰ φυλάττῃ τινὰς τὰς πέμπτας (5).

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅποιος θανατώσει τὸν πατέρα του θελη̃ματικῶς, νὰ κανονίζεται χρόνους τριανταπέντε.

ΚΑΝΩΝ ς'.

Κατὰ ἀνάγκην καὶ Μοναχὸς ἰδιώτης καὶ ἀνὴρ βαπτίζει παιδίον, ὁμοίως καὶ διάκονος (6).

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Τὰ ἀβάπτιστα νήπια ὅταν δὲν ἦναι παρὼν Ἱερεύς, πρέπει νὰ τὰ βαπτίζῃ ὅποιος τύχῃ, κἂν καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ αὐτῶν, ἢ ἄλλος οἱοσδήποτε ἄνθρωπος, μόνον νὰ ἦναι Χριστιανὸς, καὶ δὲν ἁμαρτάνει.

Ἐρωτήσεις τινῶν Μοναχῶν ἀσκουμένων ἔξω τῆς πόλεως (7) καὶ Ἀποκρίσεις εἰς ταύτας, παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου· Πατριάρχου μὲν ὄντος Νικολάου (8), βασιλεύοντος δὲ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, μεταφρασμέναι εἰς τὸ ἁπλοῦν.

Ἐρωτήσεις Α'.

Πρέπει νὰ ἐμβαίνῃ Μοναχὸς εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον; τοῦτο γὰρ ἐμποδίζει ὁ ξθ'. καὶ ὁ λγ'. Κα-

(1) Βίβλος τοῦ Μάρκου ὁποῦ ἀναφέρεται ἐδῶ, εἶναι ἡ τοῦ αἱρετικοῦ Μάρκου ἐκείνου, τοῦ καταγομένου ἐκ τῆς αἱρέσεως τῶν Γνωστικῶν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὠνομάσθησαν οἱ ἀκόλουθοί του Μαρκόσιοι, οἵτινες κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ ἀριθμοῦν τὰ στοιχεῖα τῶν ὀνομάτων, καὶ δι' αὐτῶν νὰ εὑρίσκωσι κάποια λεπτὰ νοήματα καὶ θεωρήματα· περὶ τούτων ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς κατὰ αἱρέσεων, καὶ οὐχὶ ἡ βίβλος τοῦ ὁσίου Μάρκου τοῦ ἀσκητοῦ. Ἄπαγε! Ἅγιος γὰρ οὗτος, ἑορταζόμενος κατὰ τὴν ἑ. Μαρτίου, καὶ ἡ βίβλος αὐτοῦ καὶ τὰ συγγράμματα ἐπαινοῦνται ἀπό τε τὸν ἀγιώτατον Φώτιον, ἀναγνώσει σ'. σελ. 268. τῆς Μυριοβίβλ. καὶ ἀπὸ τὸν Νικηφόρον Κάλλιστον τόμ. 6'. β.βλ. ιδ'. Κεφ. νγ'. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας, καὶ ὅρα σελ. 89. τῆς Φιλοκαλίας.

(2) Ἡ τοῦ Διαδόχου βίβλος δὲν εἶναι τὰ ἑκατὸν Κεφάλαια τὰ ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ ὄντα. Ἄπαγε! ὀρθόδοξα γάρ εἰσι ταῦτα καὶ δεκτὰ, καὶ ὅρα σελ. 203. τῆς αὐτῆς Φιλοκαλ. ἀλλ' εἶναι μία θεωρία ἐν χειρογράφοις σωζομένη καὶ ἐπιγραφομένη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Διαδόχου, εἰς τὴν ὁποίαν φέρονταί τινα λεπτὰ νοήματα καὶ παράδοξα εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν πολλῶν καὶ δυσπαράδεκτα, διὰ τὸ παράδοξον καὶ ξένον τῶν νοημάτων. Ὅρα καὶ εἰς τὴν δ'. ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς Πρωτοδευτέρας ἕνα ἄλλον Κανόνα, ἐπιγραφόμενον τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου.

(3) Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν Μοσκοβίαν εἰς ὅλην τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα δὲν ἐργάζονται, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν κάμνουσι λιτανείας, καὶ ὅρα τὸν ξς'. τῆς ς'.

(4) Ἤτοι νὰ μὴ ψάλλεται Ἄμωμος τῷ Σαββάτῳ πρωὶ τῆς Διακαινησίμου καθὼς ψάλλεται εἰς τὰ ἄλλα Σάββατα. Ἐν τῇ Διακαινησίμῳ γὰρ οὐ λέγεται Ψαλτήριον. Ἀπολύσιμον δὲ εἶπε τὴν Διακαινήσιμον, ἡ διατὶ εἶναι εἰς πάντα καταλύσιμος, ἢ λέγει τοῦτο, διατὶ τὸ Σάββατον αὐτῆς εἶναι ἀπολύσιμον, ἤγουν τελευταία ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, εἰς τὴν ὁποίαν αὕτη ἀπολύεται.

(5) Συνήθεια ἐπεκράτει, καὶ ἕως τῆς σήμερον ἐπικρατεῖ τόσον εἰς τοὺς Ἀρμενίους, ὅσον καὶ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, νὰ μὴ ἐργάζωνται ὅλας τὰς Πέμπτας ἀπὸ τὸ Πάσχα ἕως τῆς Πέμπτης τῆς Ἀναλήψεως, ἴσως διὰ τὸ σέβας τῆς Πέμπτης ἐκείνης. Ὅθεν προστάζει ὁ Κανὼν νὰ μὴ φυλάττῃ τινὰς τὰς Πέμπτας ταύτας εἰς τὸ ἑξῆς. Τὴν συνήθειαν αὐτὴν, ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ ἀφροντισίαν τοῦ ἐν Μολδοβλαχίᾳ Ἱερατείου, κρατοῦσιν ὅλας τὰς ἑ. αὐτὰς μέχρι τῆς σήμερον, περισσότερον τῶν Κυριακῶν. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἶπον τινὲς ἐλλόγιμοι Ἀνατολῖται, ὅτι οὔτε Ὀρθοδόξους εἶδον, οὔτε Ἀρμενίους νὰ κρατοῦν αὐτάς.

(6) Τὸν Κανόνα τοῦτον ἀναφέρει καὶ ἡ ἐπιτομὴ τῶν Κανόνων τοῦ Ἀρμενοπούλου, τμῆμ. δ'. ἐπιγραφ. 6'. ιδ'. ἀριθμούμενον, ἐν ᾧ καὶ ὁ λαϊκὸς προστίθεται εἰς τὸ νὰ βαπτίζῃ (τόμῳ ἀ-τῶν Πρακτικῶν)

(7) Αἱ ἐρωταποκρίσεις αὗται ὀκτὼ μὲν ἀριθμοῦνται ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνόδων (σελ. 984.). καὶ ἐν τῷ Γραικολατίνῳ τόμῳ τῷ περιέχοντι μόνας τὰς ἑρμηνείας τοῦ Βαλσαμῶνος· ἐν δὲ τοῖς χειρογράφοις βιβλίοις τοῦ Ἁγίου Ὄρους εὑρίσκονται ἔνδεκα, ἔχει δὲ ἑρμηνείαν εἰς ταύτας ὁ Βαλσαμών. Ταύτας ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος ἐν τῇ προθεωρίᾳ τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων. Κανονικαὶ δὲ εἶναι αὗται, ὡς ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος ἑρμηνευόμεναι.

(8) Ὁ Νικόλαος οὗτος, γραμματικὸς ὢν καὶ Μοναχὸς ἐν

νῶν τῆς ς΄., ὅστις δὲν συγχωρεῖ νὰ ψάλλῃ, ἢ νὰ ἀναγινώσκῃ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος κανένας ὁποῦ νὰ μὴ ἔχῃ σφραγῖδα ἢ κανένας Μοναχός. Ὁμοίως καὶ ὁ ιέ. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῆς ζ΄. ὁ ιδ΄.

Ἀπόκρισις.

Τὸ μὲν νὰ κάμνῃ ὁ Μοναχὸς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀναγνώστου ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, χωρὶς χειροθεσίαν, εἶναι ἐμποδισμένον, τὸ δὲ νὰ ἐμβαίνῃ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, διὰ νὰ ἅπτῃ κηρία καὶ κανδήλας ἐκεῖνος ὁ Μοναχὸς ὁποῦ δὲν εἶναι εἰς κανένα ἔγκλημα ὑπεύθυνος, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζεται διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ μοναχικοῦ σχήματος (1).

Ἐρώτησις Β΄.

Πρέπει νὰ μὴ κλίνῃ τινὰς γόνυ ἐν τῷ Σαββάτῳ, καθὼς δὲν κλίνει ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ; || Ἀπος. ξς΄. τῆς ς΄. νέ. καὶ ϛ΄.

Ἀπόκρισις.

Ἀπὸ τὸν Κανόνα μὲν τοῦτον δὲν ἐμποδίσθη (2)· οἱ πολλοὶ ὅμως μὲ τὸ νὰ μὴ ἀκολουθῇ νηστεία εἰς τὸ Σάββατον, ἀκολούθως οὐδὲ γόνυ κλίνουσι.

Ἐρώτησις Γ΄.

Πρέπει νὰ νηστεύωμεν τὴν νηστείαν τοῦ Αὐγούστου;

Ἀπόκρισις.

Ἦτο πρότερον ἡ νηστεία τοῦ Αὐγούστου, ὕστερον δὲ μετετέθη διὰ νὰ μὴ συμπίπτῃ μὲ τὰς νηστείας τῶν ἐθνικῶν, τὰς ὁποίας κάμνουν εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον· ὅμως καὶ τώρα πολλοὶ ἄνθρωποι νηστεύουσι τὴν νηστείαν ταύτην (3).

Ἐρώτησις Δ΄.

Πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ ἐκεῖνος ὁποῦ δαιμονίζεται; διότι ὁ μὲν Τιμόθεος ἄλλως εἶπε, καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἄλλως, καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἄλλως. || Ἀπος. οθ΄. Τιμοθ. γ΄. δ΄.

Ἀπόκρισις.

Ἀνίσως μὲν τινὰς ἐνοχλῆται ἀπὸ τὸν μαῦρον χυμὸν τόσον πολλὰ, ὥστε ὁποῦ φαίνεται ἐκ τούτου πῶς εἶναι δαιμονισμένος, δὲν ἐμποδίζεται νὰ μεταλάβῃ. Ἀνίσως δὲ τινὰς τῇ ἀληθείᾳ δαιμονίζεται, δὲν δύναται νὰ μεταλάβῃ, ἐπειδὴ κἀμμίαν κοινωνίαν δὲν ἔχει τὸ φῶς μὲ τὸ σκότος (4).

Ἐρώτησις Ζ΄.

Ἂν πρέπῃ ἀδιαφόρως καὶ ὡς θέλει νὰ τρώγῃ ὁ Ἱερεὺς τὰ προσφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλη || Θεοφ. ἡ.

τῷ Λοφαδίῳ, ὕστερον ἐγένετο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πατριαρχεύσας ἔτη εἰκοσιεπτὰ καὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὅρα σελ. 302. τοῦ Νομίμου Γραικορωμ. Ἔζη δὲ κατὰ τὸ 1087. ἔτος.

(1) Ἐὰν ὅμως τινὰς δὲν ἦναι Μοναχὸς, ἀλλὰ δόκιμος ἀκόμη, εἴτε μὲ τὰ μοναχικὰ ροῦχα κάμνει τὴν δοκιμὴν, ὡς θέλει ὁ Ζωναρᾶς εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ λ΄. Κανόνος τοῦ Βασιλείου, εἴτε μὲ τὰ κοσμικὰ, ὡς θέλει ὁ Βαλσαμὼν εἴτε μὲ τὰ τοῦ Μοναστηρίου ροῦχα, καὶ οὔτε μὲ κοσμικὰ τελείως, οὔτε μὲ μοναχικὰ, ὡς λέγει ὁ Κασσιανὸς σελ. 156, 157. τοῦ Εὐεργετινοῦ, καθὼς δηλ. καὶ τώρα εἰς τὸ Ὄρος γίνεται ἡ δοκιμὴ μὲ τὰ μαῦρα ράσα τὰ ὁμόχροα τῶν Μοναχῶν (περὶ οὗ ὅρα τὸν μέ. τῆς ς΄.), ὁ δόκιμος, λέγω, Μοναχὸς δὲν δύναται νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ βῆμα, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Βαλσαμών.

(2) Ὅμως οὐ πᾶν τὸ μὴ ἐμποδισμένον καὶ συγχωρεῖται, κατὰ τὸ Νομικὸν παράγγελμα, καθὼς λέγει, ὁ Βαλσαμών.

(3) Πότε δὲ μετετέθη ἡ νηστεία αὕτη, καὶ ἀπὸ ποίαν Σύνοδον, ἄδηλον λέγει ὁ Βαλσαμὼν ὅτι εἶναι. Ἐζητήθη δὲ διὰ τὴν νηστείαν ταύτην ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Λουκᾶ Πατριάρχου, καὶ ἐθεσπίσθη Συνοδικῶς νὰ γίνεται ἡ νηστεία αὕτη, καὶ διατὶ ἡ περὶ τὸν Νικόλαον Σύνοδος ταύτην εἶπεν ὅτι ἐγίνετο, καὶ διατὶ ὁ τόμος τῆς Ἑνώσεως τὴν ἀναφέρει, ὃν ὅρα εἰς τὸν γ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

(4) Ἅπαντες ὅμως οἱ δαιμονιζόμενοι, εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς των ἐρχόμενοι, μεταλαμβάνουν, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών. Πλὴν καθὼς ἐὰν ὁ μελαγχολικὸς βλασφημῇ, δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ, ἔτσι ἐξ ἀντιθέσεως καὶ ἐὰν ὁ δαιμονισμένος δὲν βλασφημῇ, μεταλαμβάνει, κατὰ τὸν γ΄. τοῦ Τιμοθέου, ὃν καὶ ἀνάγνωθι σὺν τῷ οθ΄. Ἀποστολικῷ.

σίαν, προσφορὰς δηλ. καὶ νάματα, καὶ ἂν πρέπῃ νὰ τρώγῃ ταῦτα ὡσὰν τὸν κοινὸν ἄρτον, καὶ τί πρέπει νὰ κάμνῃ, ὅταν αἱ τοιαῦται προσφοραὶ καὶ τὰ νάματα συναχθοῦν πολλά ;

Ἀπόκρισις.

Τὰ κομμάτια ὁποῦ μείνουν ἀπὸ τὴν ὑψωθεῖσαν προσφορὰν, δὲν πρέπει νὰ τρώγωνται εἰς ἄλλον τόπον, πάρεξ εἰς μόνην τὴν ἐκκλησίαν ἕως ὁποῦ νὰ ἐξοδευθοῦν ὅλα, ὅσα καὶ ἂν ἦναι Τὰ δὲ κομμάτια, ὁποῦ μείνουν ἀπὸ τὰς ἄλλας προσφορὰς ὁποῦ δὲν ὑψώθησαν, πρέπει νὰ τρώγωνται καὶ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι ὅμως μαζὶ μὲ γάλα καὶ τυρὶ καὶ ὀψάρια θετέον, ὡσὰν ὁ κοινὸς ἄρτος, ἀλλὰ μοναχὰ χωρὶς ἄλλο φαγητόν (1).

Ἐρώτησις Ϛ'.

Τῆς ζ'. κἀ. || Ἀνίσως τινὰς κουρευθῇ Μοναχὸς εἰς ὅποιον τόπον καὶ ἂν ἦναι, ἔπειτα βλάπτεται ἐκεῖ ψυχικῶς, καὶ θέλωντας νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τὴν βλάβην, λάβῃ δεσμὸν ἀπὸ τὸν Προεστῶτα νὰ μὴ φύγῃ, αὐτὸς τί πρέπει νὰ κάμνῃ ; νὰ καταφρονήσῃ τὴν ψυχικὴν βλάβην ὁποῦ λαμβάνει, ἢ νὰ καταφρονήσῃ τὸν δεσμὸν τοῦ Προεστῶτος ;

Ἀπόκρισις.

Πρέπει νὰ λέγῃ πρῶτον εἰς τὸν Προεστῶτα τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν βλάπτεται (2), καὶ ἂν ἡ βλάβη αὕτη καὶ ὁ ψυχικὸς κίνδυνος ἦναι φανερὸς, πρέπει νὰ ἀναχωρῇ ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ νὰ μὴ φροντίζῃ διὰ τὸν δεσμὸν τοῦ Προεστῶτος.

Ἐρώτησις Ζ'.

Ἐὰν θετέον ἕνας Ἡγούμενος ἀποθαίνωντας, ἄφησεν ἄλλον Ἡγούμενον ἀντὶ διὰ λόγου του, δοὺς εἰς αὐτὸν δεσμὸν νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον ἐκεῖνο, ὕστερον ὁ τοιοῦτος διάδοχος τοῦ Ἡγουμένου ἐκείνου, ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὡς ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος νὰ διοικῇ τὸ Μοναστήριον, ἀνεχώρησε, τί λοιπὸν πρέπει οὗτος νὰ κάμῃ διὰ τὸν δεσμὸν αὐτόν ;

Ἀπόκρισις.

Ὁ δεσμὸς αὐτὸς εἶναι ἄλογος, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατος. Ὅθεν ἐκεῖνος ὁποῦ ἐδέθη ἀπὸ αὐτὸν, λύεται ἐὰν ὑπάγῃ εἰς Ἀρχιερέα καὶ φανερώσῃ τὰ κατ' αὐτόν.

Ἐρώτησις Η'.

Πρέπει ἐκεῖνος ὁ ἱερεὺς ὁποῦ καθαιρεθῇ διὰ ἐγκλήματά του Κανονικὰ, ἢ θελημα τικῶς παραιτήσῃ τὴν ἱερωσύνην, κατηγορούμενος ὑπὸ τῆς οἰκείας συνειδήσεως (3), νὰ λέγῃ τὸ, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ἢ τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινός ; ἢ νὰ θυμιάζῃ μὲ θυμιατόν ; ἢ νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ βῆμα ;

(1) Ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ ἡ. τοῦ Θεοφίλου εἴπομεν διατὶ λέγεται ὑψωθεῖσα ἡ προσφορὰ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὐγαίνει ὁ ἅγιος Ἄρτος, καὶ ἀνάγνωθι ταῦτα ἐκεῖ.

(2) Πρέπει νὰ προσυπακούεται ἐδῶ, ὅτι, ἐὰν ὁ Προεστὼς δὲν διορθώνῃ τὸ σκάνδαλον καὶ τὴν αἰτίαν τῆς βλάβης, πρέπει νὰ ἀναχωρῇ ὁ Μοναχός. Πρέπει ὅμως νὰ φροντίζῃ ὁ τοιοῦτος διὰ νὰ λυθῇ ἀπὸ τὸν δεσμὸν τοῦ Προεστῶτος αὐτοῦ, ἐὰν αὐτὸς θελήσῃ νὰ τὸν λύσῃ· εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος δὲν θελήσει, πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα διὰ νὰ λυθῇ παρ' αὐτοῦ, καὶ ὄχι παρ' ἄλλου, καθὼς καὶ ὁ λϐ'. Κανὼν τῶν Ἀποστόλων ὁρίζει, διότι κάνένας αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του δὲν δύναται νὰ λυθῇ. Ὅρα καὶ τὸν λϐ'. Ἀποστολικὸν, ἵνα μάθῃς ἐκεῖ, ὅτι ὁ ἀλόγως ἀφορίσας, ἀφορίζεται κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους.

(3) Ὅρα ἐνταῦθα τί λέγει ἡ Κανονικὴ αὕτη ἐρώτησις, ὅτι παραιτεῖ τινὰς ναὶ τὴν Ἱερωσύνην θελημα τικῶς, ὄχι ὅμως ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ὄχι ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ ραθυμίαν, ὄχι διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν (διατὶ ὁ τοιουτοτρόπως παραιτήσας θέλει δώσει λόγον τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀργίαν του, κατὰ τὸν πη'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ κατὰ τὴν ι'. ιά. ιϐ'. ιγ'. ἐρώτησιν Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης· διότι, ὅποιος κανονικῶς χειροτονηθῇ, κατὰ τὸν ἀνωτέρω Συμεὼν, πρέπει νὰ ἦναι πρόθυμος καὶ ἐπιμελὴς εἰς τὰ θεῖα, καὶ ὄχι ἀμελὴς καὶ ράθυμος διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν, καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πη'. τοῦ Βασιλείου), ἀλλὰ διατὶ τὸν κατηγορεῖ ἡ συνείδησίς του, βέβαια ὡς ἀνάξιον καὶ ὡς ὑποπεσόντα εἰς ἔγκλημα Κανονικὸν καὶ τῆς Ἱερωσύνης καθαιρετικόν. Ὁ τοιοῦτος γὰρ καλῶς ποιεῖ παραιτῶν τὴν Ἱερωσύνην, ἵνα περισσότερον τραβίξῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀνάπτῃ ἐναντίον του τὴν ὀργήν του, καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ γ'. λόγῳ περὶ Ἱερωσύνης (τὸ ρητὸν τοῦτο ὅρα εἰς τὸν τύπον τῆς Κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου), καὶ ἵνα μετανοήσῃ καὶ σωθῇ κάμνωντας τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ ἀγιώτατα ἔργα τῆς Ἱερωσύνης, κατὰ τὴν ιγ'. ἀπόκρισιν Συμεῶνος τοῦ Θεσσαλονίκης.

Ἀπόκρισις.

Ὄχι. Ταῦτα πάντα δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῇ οὔτε ὁ ἕνας, οὔτε ὁ ἄλλος, ἀλλὰ θέλει ταχθῇ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν (1).

Ἐρώτησις Θ'.

Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰ μικρὰ ἐπιτίμια. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ διαφορὰν τοῦ σφάλματος, ἤγουν τὸ «Ἔστω ἀπ' εὐλογίας;» || Θεοφ. ἡ. Νικηφ. ιή.

Ἀπόκρισις.

Τὸ νὰ ὑστερῆται τινὰς τῆς διδομένης εὐλογίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (2).

Ἐρώτησις Ι'.

Πρέπει νὰ τρώγουν ὑψωμένας προσφορὰς ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι ἐμποδισμένοι νὰ μὴ μεταλαμβάνουν; || Θεοφ. ἡ. Νικηφ. ιή.

Ἀπόκρισις.

Εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου εὑρίσκομεν γεγραμμένον, ὅτι εἶναι ἐμποδισμένοι οἱ τοιοῦτοι καὶ ἀπὸ τὸ νὰ τρώγουν τὰς τοιαύτας προσφοράς (3). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιή. Νικηφόρου.

(1) Ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τῆς κανονικῆς καὶ τυφλῷ γίνεται φανερόν, ὅτι ὅσοι Ἱερωμένοι καθηρέθησαν διὰ ἐγκλήματά των φανερὰ, ἢ παραίτησαν ἀφ' ἑαυτοῦ των (ἐξομολογηθέντες πνευματικῷ Πατρὶ) τὴν Ἱερωσύνην, διὰ ἁμαρτήματα κρυφὰ καὶ τῆς Ἱερωσύνης καθαιρετικὰ, οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἐνεργοῦν κἀμμίαν ἱεροπραξίαν, ἤγουν στεφανώματα, ἁγιασμοὺς, βαπτίσματα, πνευματικὴν διαγωγήν. Πῶς γὰρ δύνανται ταῦτα νὰ ἐκτελέσουν εἰς καιρὸν ὁποῦ εἰς αὐτὰ μὲν χρειάζεται νὰ προλέγεται τὸ, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, αὐτοὶ δὲ τὸ τοιοῦτον νὰ λέγουν δὲν συγχωροῦνται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, οὔτε ὅλως νὰ θυμιῶσι μετὰ θυμιατοῦ, ἢ νὰ μεταλαμβάνουν ἐντὸς τοῦ βήματος· ὅθεν συμφώνως καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Κανόνος τούτου φέρων τὸν θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ καὶ τὴν ο'. Νεαρὰν Λέοντος τοῦ σοφοῦ, θέλει ὅτι οἱ τοιοῦτοι νὰ ὑστεροῦνται μὲν κάθε ἱεροπραξίαν τὴν ἐντὸς τοῦ βήματος γινομένην, νὰ ἐνεργοῦν δὲ τὰς ἀνηκούσας ἐνεργείας εἰς τοὺς ἔξω τοῦ βήματος Κληρικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς ὑπηρέτας. Ποῖοι δὲ εἶναι οἱ ἔξω τοῦ βήματος Κληρικοὶ καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὑπηρέται; οἱ Ἀναγνῶσται, οἱ Ψάλται, οἱ θυρωροὶ, οἱ διδάσκαλοι. Ὅθεν τὰς ἐνεργείας τούτων δύνανται νὰ κάμουν καὶ οἱ ἀνωτέρω καθῃρημένοι· καὶ παραιτημένοι, δηλ. τὸ νὰ ψάλλουν, τὸ νὰ ἀναγινώσκουν, τὸ νὰ διδάσκουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα νὰ κάμνουν. Προσθέτει δὲ ὁ αὐτὸς Βαλσαμὼν εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ τοῦ κα'. καὶ κς'. τῆς ς'. ὅτι ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ του ἐξομολογηθεὶς τὴν πρὸ τῆς χειροτονίας ἁμαρτίαν ὁποῦ ἔκαμε, νὰ μὴ ἱερουργῇ, νὰ ἔχῃ ὅμως τὴν μετὰ τῶν Ἱερέων καθέδραν καὶ στάσιν καὶ τιμὴν, καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ ἐντὸς τοῦ βήματος. Ὁ γὰρ ἐλεγχθεὶς καὶ διὰ τοῦτο καθαιρεθεὶς, οὔτε τὴν τοιαύτην τιμὴν καὶ καθέδραν καὶ στάσιν δύναται νὰ ἔχῃ, ἀλλὰ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν τάττεται, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Βασιλείου καὶ τὸν κα'. τῆς ς'. Λοιπὸν ἂς ἔχουν καὶ ταῦτα οἱ ἀνωτέρω παραιτηθέντες, καὶ τὴν Ἱερωσύνην θεληματικῶς διὰ ἔγκλημα ἀφήσαντες. Τί λέγω; ὁ Βαλσαμὼν καὶ τοῦτο λέγει ἀλλαχοῦ, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ παραιτήσουν τὴν Ἱερωσύνην θεληματικῶς καὶ τὰς τῆς Ἱερωσύνης ἐνεργείας, ὄχι διὰ κἀνένα τους ἔγκλημα τῆς Ἱερωσύνης καθαιρετικὸν, καὶ οὗτοι, λέγει, ἀφ' οὗ περάσουν τρεῖς χρόνοι, πλέον δὲν δύνανται νὰ ἀναλάβουν πάλιν τὰς ἐνεργείας τῆς Ἱερωσύνης, ὁποῦ ἀφ' ἑαυτοῦ των ἀφῆκαν. Βλέπεις τί λέγει; ὅθεν πόσῳ μᾶλλον δὲν δύνανται νὰ ἐνεργοῦν ταύτας οἱ δι' ἔγκλημα καθαιρετικὸν παραιτηθέντες; Ὅσοι ὅμως παραίτησαν τὴν Ἱερωσύνην ὄχι διὰ ἔγκλημά τους καθαιρετικὸν, ἀλλὰ διὰ ἀσθένειαν, ἢ γῆρας, ἢ ἄλλην φυσικὴν ἀνάγκην, οὗτοι εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἐπιτίμια τοῦ παρόντος Κανόνος, καὶ οὗτοι δύνανται, ἀφ' οὗ ἀναλάβουν τὴν ὑγείαν τους, νὰ ἐνεργοῦν πάλιν τὰ τῆς Ἱερωσύνης, κἂν καὶ οἱ τρεῖς χρόνοι περάσουν, ἐπειδὴ ὄχι θεληματικῶς παραίτησαν τὴν Ἱερωσύνην χωρὶς ἐγκλήματος (τὸ ὁποῖον εἶναι ἀξιοκατηγόρητον καὶ ἐμποδισμένον, ὡς εἴπομεν πρότερον), ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κς'. τῆς ς'.

(2) Ὅτι εἶναι ἡ εὐλογία αὕτη τὸ λεγόμενον ἀντίδωρον, εἴπομεν εἰς τὸν ἡ. Θεοφίλου καὶ τὸν ιή. Νικηφόρου. Ὁ δὲ Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι Ἐκκλησιαστικαὶ εὐλογίαι εἶναι πάντα τὰ ὑπὸ Ἐπισκόπων καὶ Πρεσβυτέρων ἐπ' Ἐκκλησίας διδόμενα, ἢ γινόμενα εἰς στηριγμὸν καὶ εὐχὴν τοῦ λαοῦ.

(3) Ὁ Ἅγιος οὗτος Θεόδωρος ἑορτάζεται τῇ κϐ'. τοῦ Ἀπριλίου. Οὐδὲν δὲ τοιοῦτον περιέχει ὁ βίος αὐτοῦ εἰς τὸν Συναξαριστὴν, ἔξω ἂν ἦναι ἄλλος βίος αὐτοῦ κατὰ πλάτος. Ἐν ἄλλοις δὲ ἀντιγράφοις γράφεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ἀλλὰ βιβλίον τούτου τοῦ Ἁγίου οὐκ οἶδα, εἰ ὅλως εἶναι. Λέγει δὲ ὁ Βαλσαμὼν, ὅτι βλέπομεν πραγματικῶς γινόμενον τὸ νὰ μὴ τρώγουν ἀντίδωρον οἱ ὄντες ἐμποδισμένοι νὰ μὴ μεταλαμβάνουν. Λέγει δὲ, ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζωνται εἰς τὸ νὰ παίρνουν ἀντίδωρον ὡσὰν καὶ οἱ ἄνδρες, ἴσως διὰ νὰ μὴ δώσουν ὑποψίαν εἰς τοὺς ἄνδρας των. Ὁ ιή ὅμως τοῦ Νικηφόρου ἄλλως λέγει.

Ἐρώτησις ΙΑ'.

Πρέπει νὰ κανονίζῃ τινὰς τοὺς μετανοοῦντας κατὰ τὸ Κανονικὸν, ἤγουν τοὺς κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ ;

Ἀπόκρισις.

Τὸ Κανονικὸν αὐτὸ, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται πολλὴν συγκατάβασιν, πολλοὺς ἀπώλεσε. Διὰ τοῦτο οἱ γνῶσιν ἔχοντες τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦτο μὴ φυλάττοντες, πρέπει νὰ διορθωθοῦν (1).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ὑπόλοιπον ἦτο νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν βίβλον καὶ χωριστήν τινα διδασκαλίαν πρὸς τὸν Πνευματικὸν, περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, ὁμοίως καὶ χωριστὴν συμβουλὴν πρὸς τὸν μετανοοῦντα, τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ ἐξομολογῆται καὶ νὰ μετανοῇ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοιαύτην διδασκαλίαν καὶ τοιαύτην συμβουλὴν πρότερον φιλοπονήσαντες, εἴδομεν αὐτὰς ἤδη τυπωθείσας χάριτι Χριστοῦ, ὁμοῦ μὲ τοὺς Κανόνας τοῦ θείου Νηστευτοῦ, διὰ τοῦτο περιττὸν τὸ ἐκρίναμεν καὶ ἐδῶ νὰ τὰς τυπώσωμεν δεύτερον. Ὅθεν οἱ ἀγοράζοντες τὸ παρὸν, ἂς ἀγοράσωσι καὶ τὸ Ἐξομολογητάριον ἐκεῖνο, διατὶ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἀναγκαῖον εἰς αὐτοὺς καὶ ψυχωφελέστατον.

(1) Περὶ τοῦ Κανονικοῦ τοῦ Νηστευτοῦ λέγει ὁ Βαλσαμών. Βλέπομεν ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Πνευματικοὺς μὲ αὐτὸ τὸ Κανονικὸν κανονίζουσι τοὺς ἐξομολογουμένους. Τὸ δὲ, οἱ γνῶσιν ἔχοντες τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦτο μὴ φυλάττοντες, πρέπει νὰ διορθωθοῦν» δηλοῖ κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ὅτι, Πρόσεχε λοιπὸν, ὦ Πνευματικὲ, διὰ νὰ κάμῃς κατὰ τὴν παροῦσαν σωτήριον συμβουλὴν, καὶ νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι πολλὴν συγκατάβασιν εἰς τοὺς παρὰ σοῦ ἐξομολογουμένους, φοβούμενος τὸ παράδειγμα ὁποῦ ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς Ἱστορίας. Εὑρίσκομεν γὰρ εἰς αὐτὰς, ὅτι ἕνας Ἄρχων, πλησιάζοντας εἰς τὸν θάνατον, ἔκραξεν ἕνα γραμματικὸν διὰ νὰ τοῦ γράψῃ τὴν διαθήκην του, καὶ ἀφ' οὗ τοῦ εἶπε μερικὰ, τοῦ λέγει· Θέλω ὅτι τὸ σῶμά μου νὰ δοθῇ εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπλάσθη, ἡ δὲ ψυχή μου νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν διάβολον, διατὶ εἶναι ἐδική του. Ἀκούων ταῦτα ὁ γραμματικὸς, ἔμεινεν ἐκστατικὸς, καὶ δὲν ἤθελε νὰ γράψῃ ἄλλο τι. Τότε ὁ ἀσθενὴς θυμωθεὶς τοῦ λέγει πάλιν· «Τὴν ψυχήν μου πρέπει νὰ λάβουν οἱ δαίμονες, καὶ τὴν ψυχὴν τῆς γυναικός μου, καὶ τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων μου, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Πνευματικοῦ μου. Τὴν ψυχήν μου, διατὶ ἀδίκως ἥρπασα τὸ ξένον πρᾶγμα καὶ τὸ ἐκράτησα. Τῆς γυναικός μου, διατὶ αὐτὴ εἰς τοῦτο μ' ἐπαρακίνησε. Τῶν παιδίων μου, διατὶ θέλωντας νὰ τὰ κάμω πλούσια, ἠδίκησα, καὶ τοῦ Πνευματικοῦ μου, διατὶ παρανόμως μὲ ἐσυγχώρησε, καὶ ποτὲ δὲν μὲ ἐνουθέτησεν, οὔτε μὲ ἤλεγξε. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξεψύχησεν» (Παρὰ τῷ Πολιτικῷ Θεάτρῳ σελ. 353.). Ὅρα καὶ σελ. 82. τοῦ νεοτύπου Ἐξομολογηταρίου, ἕνα ἄλλο φρικτὸν παράδειγμα τοῦ συγκαταβατικοῦ ὑπὲρ τὸ μέτρον Πνευματικοῦ. Ὅρα καὶ τὰ προλεγόμενα εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ.

«Ἄνθρωπος, ἄνθρωπος πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται, ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην· ἐγὼ Κύριος (Λευϊτικὸν ιή. 6.).

(Τοῦτο τὸ ρητὸν δὲν περιέχει μόνον τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ συμπεθερίας. Σὰρξ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἡ γυνὴ, καὶ ἀντιστρόφως, ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς, κατὰ τὸ «Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύω, ἀλλὰ σὰρξ μία» καὶ ἀκολούθως, οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι τῆς γυναικὸς εἶναι συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι καὶ τοῦ ἀνδρός της, τοὺς ὁποίους εἰς γάμον ἐκ συμπενθερίας νὰ λάβῃ δὲν ἠμπορεῖ. Ὁμοίως καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς εἶναι συγγενεῖς καὶ τῆς γυναικός του, τοὺς ὁποίους εἰς γάμον ἐκ συμπενθερίας νὰ λάβῃ δὲν ἠμπορεῖ, καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύει τοῦτο εἰς τὸν πζ'. Κανόνα αὐτοῦ.)

«Ἡ τῆς ἀπειρημένης συγγενείας εἰς γάμον ἀνθρώπων σύστασις, εἰ φωραθείη, »ὡς ἐν ἁμαρτήμασιν ἀνθρώπων γινομένη, τὰ τῶν μοιχῶν ἐπιτίμια δέξεται» (Βασιλείου Κανὼν ξή.).

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΟΜΟΥ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΠΕΡΙ ΣΥΝΟΙΚΕΣΙΩΝ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ (1)

Ἐπειδὴ καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες, Ἀποστολικοί, Συνοδικοί τε καὶ Πατρικοί, εἰς διάφορα μέρη ἀναφέροντες περὶ νομίμων καὶ παρανόμων γάμων (Ἀποστολ. ιθ΄. τῆς ς΄. γ΄. νδ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. β΄. τοῦ Βασιλ. κγ΄. κζ΄. κη΄. ξή. ος΄. οζ΄. οή. τοῦ Γριοθ ιά. τοῦ Θεοφίλ. έ. ιγ΄.) ἀπαιτοῦσι νὰ ἦναι ἡνωμένη μὲ αὐτοὺς καὶ ἡ περὶ τῶν συνοικεσίων εἴδησις· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὔλογον ἐκρίναμεν μετὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἱερῶν Κανόνων νὰ καταστρώσωμεν εἰς χωριστὸν τόπον, πρὸς σαφεστέραν τῶν ἁπλουστέρων κατάληψιν, μίαν σύντομον ἐν ταὐτῷ καὶ ἀκριβῆ διδασκαλίαν, τόσον τῶν συγκεχωρημένων γάμων ἀπὸ τοὺς ὁμοὺς, ὅσον καὶ τῶν ἐμποδισμένων, μὲ τὸ νὰ ἦναι αὕτη ἀναγκαία καὶ εἰς ὅλους μὲν ἁπλῶς, μαλιστα δὲ εἰς τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὺς καὶ Ἱερεῖς, οἵτινες ἔχουν χρέος νὰ ἐξετάζουν ἀκριβῶς περὶ τούτων. Οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς, ὅταν δίδουν ἄδειαν, οἱ δὲ Πνευματικοί, ὅταν ἐξομολογοῦν, καὶ οἱ Ἱερεῖς, ὅταν τοὺς γάμους ἱερολογοῦν, κατὰ τὸν ιά τοῦ Τιμοθέου, ἵνα μὴ συγγενικὰ συγχέοντες αἵματα, εἰς ἁμάρτημα βαρύτατον πέσωσιν. Ἡ συγγένεια λοιπὸν καθολικῶς διαιρεῖται εἰς πέντε. εἰς τὴν ἐξ αἵματος, ἤτοι τὴν ἐξ ἑνὸς γένους· εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας, ἤτοι τὴν ἐκ δύω γενῶν· εἰς τὴν ἐκ τριγενείας, ἤτοι τὴν ἐκ τριῶν γενῶν· εἰς τὴν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ εἰς τὴν διὰ τῆς υἱοθεσίας, περὶ τῶν ὁποίων κατὰ μέρος θελομεν εἰπεῖ. Πρὸ τοῦ ὁμως νὰ ἀρχίσωμεν, καλὸν εἶναι νὰ βάλωμεν ἐδῶ, ὡσὰν ἀξιώματα, ἐννέα τινὰ, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται κοινῶς εἰς κάθε συγγένειαν, ἤγουν Α΄. ὅτι τὰ δίκαια τῆς συγγενείας ἐξίσου θεωροῦνται καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ εἰς τὰς γυναῖκας· Β΄. ὅτι εἰς τοὺς γάμους ζητεῖται. ὄχι μόνον τὸ νὰ ἦναι συγχωρημένοι ἀπὸ τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἔχουν τὸ σεμνὸν καὶ εὐπρεπές (2)· Γ΄. ὅτι ὅπου τὰ γένη καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γενῶν συγχέονται, ἐκεῖ ὁ γάμος εἶναι ἀθέμιτος καὶ παράνομος (3)· Δ΄. ὅτι ὁ ἄνδρας πρὸς τὴν γυναῖκά του, καὶ ἀντιστρόφως ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα της, δὲν εἶναι κἀνενὸς βαθμοῦ (4)· Ε΄. ὅτι εἰς ἕνα πρόσωπον βαθμὸς δὲν θεωρεῖται ποτὲ, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς δύω μόνα· ς΄. ὅτι οἱ περὶ γάμων νόμοι καὶ βαθμοὶ πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ εἰς τοὺς ἐκ πορνείας, γεννωμένους παῖδας· παιδεύουσι γὰρ οἱ νόμοι τοὺς ἐκ πορνείας συναπτομένους συγγενεῖς, καθως παιδεύουσι καὶ τοὺς ἐξ ἐννόμων γάμων συναπτομένους συγγενεῖς, κατὰ τὸν Βλαστάριν (στοιχ. π΄. Κεφ ιή.)· Ζ΄. οἱ περὶ συγγενείας βαθμοὶ πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ ἐπὶ τοῦ τελείου καὶ νομίμου ἀρραβωνισμοῦ. Ὅθεν, ἐὰν ἀρραβωνιστὴν τινὰς ἔχοντας ἀποθάνῃ, δὲν παίρνουσιν αὐτὴν οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς οἱ κεκωλυμένοι, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου, καὶ ὅρα τὸ ιά. Κεφάλαιον περὶ ἀρραβῶνος· Η΄. ἡ συγγένεια κρατεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπανδρευθέντος μὲν πρὸ τοῦ ὁμως νὰ σμίξῃ μὲ τὴν γυναῖκά του, ἀποθανόντος· οὐ γὰρ ἡ συνάφεια, ἀλλ᾽ ἡ τῆς εὐχῆς τελετὴ ποιεῖ τὸν γάμον, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Βλάσταριν καὶ τοὺς νομικούς· Θ΄. ὅτι ἡ συγγένεια ἀκόμη κρατεῖ καὶ εἰς τοὺς ἀρσενοκοίτας· κατὰ γὰρ τὸν ἁγιώτατον Πατριάρχην Λουκᾶν, οἱ ἀλλήλους ἀρσενοκοιτήσαντες ἕνας τοῦ ἄλλου τὴν ἀδελφὴν νὰ πάρῃ δὲν ἠμπορεῖ.

Κεφ. ά. Περὶ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας, ἤτοι τῆς ἐξ ἑνὸς γένους.

Ἡ ἐξ αἵματος συγγένεια διαιρεῖται εἰς τρία, εἰς ἀνιόντας, κατιόντας καὶ εἰς πλαγίους. Καὶ ἀνιόντες μὲν εἶναι οἱ γονεῖς, οἱ πάπποι, οἱ προπάπποι, κατιόντες δὲ οἱ υἱοί, οἱ ἔγγονοι καὶ δισέγγονοι καὶ οἱ λοιποὶ, πλάγιοι δὲ εἶναι ἀδελφοὶ, θεῖοι ἁπλοῖ καὶ ἀνεψιοὶ (5), ἐξάδελφοι πρῶτοι, μικροὶ θεῖοι καὶ ἀνεψιοὶ, δεύτεροι ἐξάδελφοι

(1) Ἡ διδασκαλία αὕτη μάλιστα συνερανίσθη ἐκ τῆς βίβλου τῆς καλουμένης Γιοῦρις, ἤγουν νομίμου Γρατκορωματικοῦ.

(2) Ὅρα καὶ τὸν Βασίλειον Ἀχριδῶν τοῦτο λέγοντα (σελ. 309. τῆς βιβλ. Γιοῦρις Γρατκορ.), καὶ τὸν Βλάσταριν (στοιχ. 6΄.).

(3) Τοῦτο τὸ ἀξιωματικὸν ρητὸν ὁ ρηθεὶς Βασίλειος (αὐτόθι), καὶ ὁ Βλάσταρις (στοιχ. β΄.), καὶ ὁ ἁγιώτατος Σισίννιος ὁ Πατριάρχης (σελ. 199. τῆς Γιοῦρις Γρατκορ.) λέγουσιν ὅτι εἶναι αὐτολεξεὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου· σὺ δὲ ὅρα καὶ τὸν πζ΄. Κανόνα τοῦ Βασιλείου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ τέλος δὲν θέλει ὁ Ἅγιος νὰ γίνεται σύγχυσις τῶν ὀνομάτων εἰς τὰ συνοικέσια, ὅτι τοῦτο εἶναι παρὰ τὴν φύσιν, ἡ ὁποία, λέγει, ἀσύγχυτα φυλάττει τὰ τοῦ γένους ὀνόματα. «Ἐκ ποίας γὰρ, φησὶ, συγγενείας τοὺς γεννηθέντας προσαγορεύσουσιν; ἀδελφοὺς αὐτοὺς ἀλλήλων, ἢ ἀνεψιοὺς προσερροῦσιν; ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς προσαρμόσει διὰ τὴν σύγχυσιν».

(4) Ὁ Ἀρμενόπουλος βιβλίον δ΄. τίτλ. ς΄.

(5) Τριῶν λογιῶν λέγονται οἱ θεῖοι πρὸς τοὺς ἀνεψιοὺς, ἁπλοῖ, μεγάλοι καὶ μικροί. Καὶ ἁπλοὶ μὲν εἶναι, οἱ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός μου ἀδελφοὶ, μεγάλοι δὲ, οἱ τοῦ πάππου ἢ καὶ τῆς μάμμης μου ἀδελφοὶ, μικροὶ δὲ, οἱ πρῶτοι ἐξάδελφοι τῶν γονέων μου. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀνεψιοὶ, ἁπλοὶ μὲν λέγονται, τοῦ ἀδελφοῦ μου τὰ παιδία, μεγάλοι δὲ, τοῦ ἀδελφοῦ μου τὰ ἐγγόνια (τὰ ὁποῖα

καὶ καθεξῆς. Οἱ μὲν οὖν ἀνιόντες καὶ κατιόντες, ταὐτὸν εἰπεῖν, οἱ κατὰ βάθος συγγενεῖς, δὲν παίρνονται ποτὲ, μὲ τὸ νὰ μὴ φθάνῃ ἡ ζωὴ των ἕως τοῦ ἡ. βαθμοῦ (1)· οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος ζεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἑπταεγγόνην του, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι ὀγδόου βαθμοῦ. Οἱ δὲ ἐκ πλαγίου, ταυτὸν εἰπεῖν, οἱ κατὰ πλάτος ἐμποδισμένοι γάμοι, εἶναι οὗτοι.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Ὁ ἀδελφὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀδελφήν του, εἴτε τὴν ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς, εἴτε τὴν ἐξ ἑνὸς μέρους μόνον, εἴτε τὴν ἐκ πορνείας, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, διατὶ εἶναι βαθμοῦ β'.
2. » Ὁ ἁπλοῦς θεῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἁπλῆν του ἀνεψιὰν (ἤτοι τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ του), ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ὅτι εἶναι βαθμοῦ γ'.
3. » Ὁ μέγας θεῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀνεψιάν του (ἤτοι τὴν θυγατέρα τῆς ἁπλῆς του ἀνεψιᾶς), ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ὅτι εἶναι βαθμοῦ δ'.
4. » Ὁ πρῶτος ἐξάδελφος δὲν δύναται νὰ πάρῃ τὴν ἐξαδέλφην αὐτοῦ, ὅτι εἶναι βαθμοῦ δ'.
5. » Ὁ μεγάλος θεῖος δὲν δύναται νὰ πάρῃ τὴν θυγατέρα τῆς μεγάλης του ἀνεψιᾶς, διατὶ εἶναι βαθμοῦ έ.
6. » Ὁ μικρὸς θεῖος δὲν παίρνει τὴν μικράν του ἀνεψιὰν (ἤτοι τὴν θυγατέρα τοῦ πρώτου του ἐξαδέλφου), ὅτι εἶναι βαθμοῦ έ.
7. » Ὁ μικρὸς θεῖος δὲν παίρνει τὴν θυγατέρα τῆς μικρᾶς του ἀνεψιᾶς (ἤτοι τὴν ἐγγόνην τῆς πρώτης του ἐξαδέλφης), ὅτι εἶναι βαθμοῦ ς'.
8. » Ὁ μέγας θεῖος δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς μεγάλης του ἀνεψιᾶς (ἤτοι τῆς ἐξανεψιᾶς), ὅτι εἶναι βαθμοῦ ς'.
9. » Ὁ ἁπλοῦς θεῖος δὲν παίρνει τὴν τρισεγγόνην τῆς ἁπλῆς του ἀνεψιᾶς, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'.
10. » Ὁ δεύτερος ἐξάδελφος δεν παίρνει τὴν δευτέραν του ἐξαδέλφην, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ς'.
11. » Ὁ μικρὸς θεῖος δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς μικρᾶς του ἀνεψιᾶς, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'.
12. » Ὁ δεύτερος ἐξαδελφος δὲν παίρνει τὴν θυγατέρα τῆς δευτέρας του ἐξαδέλφης, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'. (2).

καὶ ἐξανέψια λέγονται, ὡς γεννηθέντα ἐκ τοῦ μικροῦ ἀνεψιοῦ), μικροὶ δὲ, τοῦ πρωτεξαδέλφου μου τὰ παιδία. Λέγονται ὅμως θεῖοι καὶ οἱ β'. ἐξάδελφοι, πρὸς τὰ παιδία τῶν δισεξαδέλφων των, καὶ ἐκεῖνα πρὸς αὐτοὺς ἀνέψια. Ὠνομάσθησαν δὲ θεῖοι, οἵ τε ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἐξάδελφοι τῶν γονέων, ἀπὸ τοὺς γονεῖς, οἵτινες, κατὰ τοὺς Ἕλληνας, θεοὶ ὠνομάζοντο. Δι' ὃ καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, κατοικιδίους θεοὺς τοὺς γονεῖς ἐκάλεσεν, ἀπὸ γοῦν τοῦ θεοὶ θεῖοι παρονομάζονται.

(1) Οἱ βαθμοὶ τοῦ γάμου ὠνομάσθησαν ἀπὸ τὰς βαθμίδας, ἤτοι τὰ σκαλοπάτια τῆς σκάλας, κατὰ τὸν Χωμαντινὸν Δημήτριον τὸν Βουλγαρίας Ἐπίσκοπον (σελ. 312. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ.) καὶ τὸν Βαλσαμῶνα· διότι, καθὼς δὰ μέσου τῶν σκαλοπατίων τῆς σκάλας ἀρχινῶντες ἀπὸ κάτω, ἀναβαίνομεν ἕως εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σκάλας, καὶ πάλιν ἀπὸ ἐκεῖ δὰ τῶν αὐτῶν καταβαίνομεν, τοιουτοτρόπως διὰ μέσου τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου ἀναβαίνομεν, ἕως οὗ νὰ εὕρωμεν τὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, καὶ πάλιν ἀπὸ ἐκεῖ καταβαίνομεν· βαθμοὺς δὲ ὅταν λέγωμεν ἐδῶ, τὰς γεννήσεις λέγομεν, ἐπειδὴ κάθε μία γέννησις εἶναι ἕνας βαθμὸς. κατὰ τὸν αὐτὸν Δημήτριον (αὐτόθι). Χάριν παραδείγματος· ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱόν του ἕνας βαθμὸς εἶναι, διατὶ μία εἶναι καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν γέννησις. Ὁ ἀδελφὸς μὲ τὸν ἄλλον του ἀδελφὸν, δύω βαθμοὶ εἶναι, κἂν καὶ δίδυμα ἦναι, διατὶ διὰ δύω γεννήσεων προέρχονται. Τὰ πρῶτα ἐξαδέλφια, εἶναι τέσσαρες βαθμοὶ διατὶ μὲ τέσσαρας γεννήσεις ἐγεννήθηκαν. καὶ ἔτσι καθεξῆς. Ὥστε ὅποιος θέλει εὐκόλα νὰ εὑρίσκῃ τοὺς βαθμοὺς, δύω πράγματα πρέπει νὰ στοχάζεται. Πρῶτον νὰ εὑρίσκῃ τὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, καὶ δεύτερον νὰ μετρᾷ τὰς γεννήσεις, καὶ ὅσαι εἶναι αὐταὶ, τόσοι εἶναι καὶ οἱ βαθμοί. Λόγου χάριν, ἂν θέλῃ νὰ εὕρῃ τινὰς πόσων βαθμῶν εἶναι ὁ ἁπλοῦς θεῖος μὲ τὸν ἁπλοῦν ἀνεψιὸν, ἤτοι τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, εὑρίσκει πρῶτον τὸν πατέρα τῶν δύω ἀδελφῶν, καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτὸν μὲ δύω γεννήσεις ἐγεννήθηκαν τὰ δύω ἀδέλφια, ἰδοὺ δύω γεννήσεις καὶ δύω βαθμοί. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ του μὲ μίαν γέννησιν ἐγεννήθη ἀπὸ αὐτὸν, ἰδοὺ καὶ ἡ μία γέννησις αὕτη ἀποτελεῖ ἕνα βαθμόν· καὶ λοιπὸν αἱ τρεῖς ὁμοῦ γεννήσεις συνιστῶσι καὶ τρεῖς βαθμούς. Ἔτσι τὰ δεύτερα ἐξαδέλφια εἶναι ς'. βαθμοῦ, διατὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ρίζαν τοῦ γένους, ἤτοι ἀπὸ τὸν πατέρα τῶν δύω ἀδελφῶν, ἕως τὰ δεύτερα ἐξαδέλφια, ἐξ γεννήσεις ἐμεσολάβησαν. Ἔτσι καὶ τὰ τρίτα ἐξαδέλφια εἶναι ἡ. βαθμοῦ, διατὶ ἀπὸ τὴν ρίζαν τὴν πρώτην τῶν ἀδελφῶν, ἕως εἰς τὰ γ'. ἐξαδέλφια ἡ γεννήσεις ἐμεσολάβησαν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐξ αἵματος ἡ συγγένεια αὕτη λέγεται, διατὶ οἱ κατ' αὐτὴν συγγενεῖς εἰς ἕνα αἷμα καὶ εἰς μίαν ρίζαν τοῦ γένους, καὶ εἰς ἕνα πατέρα ἀνακεφαλαιοῦνται, ἐξ οὗ λαμβάνουσι καὶ τὴν ἀρχὴν οἱ βαθμοὶ αὐτῆς, καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν ἀποκαταντῶσιν· οὕτω ποιῶν καὶ μετρῶν τὰς γεννήσεις, εὐκόλα θέλεις εὕρει καὶ τοὺς βαθμούς. Ὅρα καὶ σελ. 416. τῆς αὐτῆς βίβλου, ὅπου Εὐστάθιος Πατρίκιος ὁ Ρωμαῖος τὰ αὐτὰ λέγει μὲ τὸν ἀνωτέρω Χωματεινὸν περὶ τῶν βαθμῶν. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα.

(2) Σημείωσαι ὅτι, ἐπειδὴ ὁ νόμος, ἐν τίτλ. έ. τοῦ κή. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν ἐμπόδισε μὲν ρητῶς ἀπὸ τὸ νὰ γίνωνται οἱ τοῦ ς'. βαθμοῦ γάμοι, δὲν ἐσυγχώρησε δὲ νὰ γίνωνται οἱ τοῦ ἡ. βαθμοῦ, διὰ δὲ τοὺς γάμους τοῦ ζ'. βαθμοῦ ἐσιώπησε, καὶ οὔτε ἐμπόδισεν αὐτοὺς, οὔτε ἐσυγχώρησε· διὰ τοῦτο μερικοὶ, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν σιωπὴν ταύτην τοῦ νόμου, ὥρισαν, ὅτι οἱ τοῦ ζ'. βαθμοῦ ἐξ αἵματος γάμοι, ἐὰν μὲν ἐρωτηθῶσι πρὸ τοῦ νὰ γένουν, νὰ ἐμποδίζωνται καὶ νὰ μὴ γίνωνται, ὄχι καὶ φθάσουν νὰ γένουν πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτηθοῦν, νὰ μὴ χωρίζωνται. Οἱ τοῦτο δὲ ὁρίσαντες εἶναι Ἀλέξιος καὶ Νεόφυτος οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεοφάνης Ἱεροσολύμων. Ὁ δὲ Κύριος Ἀλέξιος, τὸ εἰς τὸν ζ'. τοῦτον βαθμὸν συναφθὲν ἀνδρόγυνον πρὸ ἐρωτήσεως καὶ εἰς ἐπιτίμια ὑπέβαλε. Νὰ μὴ τρώγουν κρέας εἰς δύω ὁλοκλήρους χρόνους, νὰ μὴ πίνουν κρασὶ εἰς τὰς τετραδοπαρασκευὰς (ὅταν τύχουν δηλ. εἰς τὰς ἡμέρας αὐτὰς καταλύσιμαις ἑορταῖς), καὶ νὰ κοινωνοῦν τὰ θεῖα Μυστήρια μόνον εἰς τὰ Δεσποτικὰς ἑορτάς (ἀλλ' ὄχι δηλ.

Ὅσοι δὲ γάμοι ἐξ αἵματος ὑπερβαίνουσι τὸν ζ'. βαθμὸν, ἀκωλύτως γίνονται. Οἷον, ὁ τρίτος ἐξάδελφος παίρνει τὴν τρίτην του ἐξαδέλφην, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ἡ. Ὁ δεύτερος παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς δευτέρας του ἐξαδέλφης, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ἡ. καὶ καθεξῆς οἱ λοιποὶ, ὅσοι εἶναι βαθμοῦ ἡ. (1).

Κεφ. β'. Περὶ συγγενείας τῆς γινομένης ἐξ ἀγχιστείας, ἤτοι διγενείας.

Ἡ ἐξ ἀγχιστείας, ἤτοι συμπενθερίκης διγενοῦς συγγένεια εἶναι, ὅταν δύω διαφορετικὰ γένη μὲ τὸ μέσον τοῦ γάμου καὶ τῆς ὑπανδρείας συνάπτωνται καὶ γίνωνται οἰκεῖοι. Ἀγχιστεία γὰρ κατὰ τὸν νόμον εἶναι προσώπων οἰκειότης, ἐκ γάμων συνημμένων ἄνευ συγγενείας (ἤτοι ἐξ αἵματος). Ὁ οὖν νόμος ἐν Κεφαλ. γ'. τοῦ ἐ. τίτλ. τοῦ κή. βιβλ. (2) εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας ταύτην συγγένειαν ἐμπόδισε νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς τῆς γυναικός του τὴν μητέρα, ἢ μάμμην, ἢ προμάμμην, οὐδὲ τὴν γυναῖκα τοῦ υἱοῦ του, ἢ τοῦ ἐγγόνου του, ἢ τοῦ προεγγόνου του, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐμπόδισε μέχρι τρίτου μόνον βαθμοῦ. Οἱ παλαιότατοι νομοθέται δὲν ἔβαλαν καθαρῶς βαθμοὺς εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας ταύτην συγγένειαν, ἀλλὰ τοῦτο ἐδιώρισαν μόνον νὰ μὴ γίνεται εἰς αὐτὴν σύγχυσις τῶν γενῶν καὶ ὀνομάτων, οὔτε τὸ ἄσεμνον καὶ ἀπρεπές. Ὁ δὲ ἁγιώτατος καὶ μακαριστὸς ἐν Πατριάρχαις, καὶ σοφὸς τὰ θεῖα Σισίννιος, πικιδίθεν ἀνατροφεὶς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ νομομαθέστατος ὤν, μὲ τὸν νέον Τόμον ὁποῦ ἔγραψεν, ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς ἀδελφοὺς, λέγω, καὶ ἐξαδέλφους καὶ θείους καὶ ἀνεψιοὺς, βαθμοὺς ἐδιώρισεν (3), ἀλλὰ καὶ ἐξέτεινε τοὺς βαθμοὺς, ἐμποδίσας τοὺς ἐξ ἀγχιστείας γάμους καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας. εἰς τὰς ὁποίας μεταλαμβάνουν οἱ μὴ ἔχοντες ἐπιτίμια Χριστιανοί). Ὅτι δὲ οἱ ἀνωτέρω Πατριάρχαι οὐ καλῶς ἐνόησαν τὸν νόμον, καὶ ὅτι οὐ νομίμως ἐσυγχώρησαν τὸ νὰ μὴ χωρίζωνται οἱ τοῦ ζ'. βαθμοῦ γάμοι, δείκνυται ἀ. διατὶ ὁ νόμος συγχωρήσας μὲν τὸν ἡ. βαθμὸν εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, μὴ συγχωρήσας δὲ τὸν ς'. ἐκ τῶν δύω τούτων, ἐδείξεν, ὅτι καὶ ὁ ζ'. βαθμὸς δὲν εἶναι συγχωρημένος, ὡς καὶ ὁ ς'. ὁροθέσιον γὰρ τῆς συγχωρήσεως ἔστησε τὸν ἡ. βαθμὸν, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ παραβαίνεται· β'. διατὶ εἰς τὸν ζ'. αὐτὸν βαθμὸν γίνεται σύγχυσις τῶν ὀνομάτων τῆς συγγενείας, καὶ ὅπου τοιαύτη γίνεται σύγχυσις, ἐκεῖ καὶ ὁ γάμος εἶναι παράνομος, ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ· γ'. διατὶ ὁ ζ'. βαθμὸς δὲν ἔχει τόσον μακρὸν διάστημα, καθὼς ἔχει ὁ συγχωρούμενος ἡ· δ'. διατὶ ἂν συγχωρηθῇ ὁ ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸς, καθὼς συγχωρεῖται καὶ εἰς τὸν ἐξ ἀγχιστείας, ἡ ἐξ αἵματος συγγένεια θέλει νομισθῇ ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐξ ἀγχιστείας. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ διαφέρουσι πολὺ ἀναμεταξύ των, καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ οἰκειότης δὲν εἶναι εἰς αὐτὰς, καθ' ὅτι ἡ μὲν ἐξ αἵματος μίαν ρίζαν καὶ ἕνα γένος ἔχει, ἡ δὲ ἐξ ἀγχιστείας, δύω ξένων γενῶν εἶναι ἕνωσις· διὰ τοῦτο λοιπὸν, οὔτε ὁ ζ'. βαθμὸς δὲν πρέπει νὰ συγχωρῆται καὶ εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, καθὼς συγχωρεῖται καὶ εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας. ε. διατὶ οἱ κακοῦργοι καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι ἠξεύροντες ὅτι ὁ τοῦ ζ'. βαθμοῦ γάμος οὔτος δὲν χωρίζεται, ἀφ' οὗ μίαν φορὰν γένει, κρυφίως καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτήσουν, τοιούτους γάμους ἔκαμναν παρανόμως, καὶ οὕτως ἡ τῶν ἀνωτέρω Πατριαρχῶν οἰκονομία ὕλη παρανομίας ἐγίνετο· ς'. δὲ καὶ τελευταῖον, διατὶ ὁ τοιοῦτος ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸς συνοδικῶς ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸν ἁγιώτατον Πατριάρχην Λουκᾶν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον, ὅστις καὶ ἐπρόσταξεν ὄχι μόνον νὰ ἐμποδίζεται ἐρωτώμενος κάθε γάμος ζ'. βαθμοῦ ἐξ αἵματος, ἀλλὰ καὶ ἂν φθάσῃ νὰ γένῃ πρὸ ἐρωτήσεως, νὰ χωρίζεται ἐξ ἅπαντος καὶ μὲ τελειότητα νὰ καταργῆται, καὶ ἔτσι μὲ τοῦτο ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸν παράνομον αὐτὸν γάμον ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ προτήτερα κρυφὰ καὶ πρὸ ἐρωτήσεως τοιοῦτον γάμον ζ'. βαθμοῦ ἔκαμναν, ἐλπίζοντες ὅτι, μετὰ τὸ εὐλογηθῆναι δὲν ἔχουν πλέον νὰ χωρισθοῦν. Τὴν Συνοδικὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ἐπεκύρωσε μετὰ ταῦτα ἡ προσταγὴ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπὸ τότε καὶ ἐδῶθεν, ὅσα μὲν ἀνδρόγυνα εὑρεθοῦν νὰ κάμουν τὸν τοιοῦτον παράνομον γάμον πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτήσουν, ὄχι μόνον χωρίζονται τελείως ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἀλλὰ καὶ ἀφορίζονται· ὁποιος δὲ Ἱερεὺς, ἐν γνώσει ὢν τῆς τοιαύτης συγγενείας, κρυφίως εὐλογήσῃ αὐτοὺς, καθαιρεῖται. Ὅθεν δὲν πρέπει οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς νὰ ὑπακούουν τὸν Ἀλέξιον τὸν Σπανὸν, ὅστις, παρὰ Ἀρμενοπούλῳ ἐν τῷ περὶ Συνοικεσίων ἐγχειριδίῳ, λέγει νὰ μὴ χωρίζωνται οἱ ἐξ αἵματος γάμοι τοῦ ζ'. βαθμοῦ, ἂν φθάσουν νὰ γένουν πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτηθοῦν, καὶ ὅτι εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρχιερέως νὰ τοὺς χωρίσῃ ἢ μή· ἀστοχάστως γὰρ τοῦτο εἶπε καὶ οὐκ ὀρθῶς, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν ἀκριβῆ ταύτην διδασκαλίαν ἀκολουθείτωσαν· ἀπὸ τότε γὰρ καὶ ὕστερον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀρχιερέων τοῦτο δὲν εἶναι, καὶ ἂς ἰδοῦν ἐν σελ. 342. τῆς βιβλ. Γιοῦρ. Γραικορ. τὸν Βουλγαρίας Δημήτριον τὸν Χωματεινὸν καὶ σελ. 288. τῆς αὐτῆς, καὶ μάλιστα τὴν ὄντως νομικωτάτην Συνοδικὴν ψῆφον τοῦ ρηθέντος Κηρουλαρίου, κειμένην ἐν σελ. 206. τῆς αὐτῆς, ὅστις μίξιν ἀκόλαστον καὶ μολυσμὸν καὶ φθορὰν τοῦ γένους, καὶ συγγενείας φυρμὸν, καὶ ἀντίθετον εἰς τὴν νομικὴν διάταξιν τὸν ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸν ὀνομάζει, καὶ ὅτι παράνομον αὐτὸν εἶχον καὶ οἱ παλαιότατοι δικασταί. Ἂς ἰδοῦν δὲ καὶ τὸν Βαλσαμῶνα (σελ. 467. τῆς αὐτῆς βιβλ.) ἐν τῇ μελέτῃ, ὅπου λέγει, ὅτι ὁ ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸς συνεξισώθη μὲ τὸν ς'. διὰ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ καὶ τόμου Συνοδικοῦ.

(1) Οἱ τοῦ η'. βαθμοῦ γάμοι εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν ἀκώλυτοι εἶναι· διότι, ἀγκαλὰ καὶ σύγχυσις τῶν ὀνομάτων ἀκολουθῇ εἰς αὐτὸν, γινομένων τῶν ἐξ αὐτῶν τικτομένων παιδίων ἀδελφῶν ὁμοῦ καὶ τεταρτοεξαδέλφων, μ' ὅλον τοῦτο παραβλέπεται ἡ τοιαύτη σύγχυσις, κυρίως μὲν διὰ τὸ πολὺ μάκρος τοῦ η'. βαθμοῦ, κατὰ λόγον δὲ ἑπόμενον καὶ διὰ τὴν τοῦ νόμου συγχώρησιν, εἰς ἕνωσιν τὰ γένη καλοῦσαν, κατὰ Μιχαὴλ τὸν Κηρουλάριον καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον (σελ. 207. τῆς αὐτῆς βιβλου), καὶ τὸν Εὐστάθιον Πατρίκιον (σελ. 417. τῆς αὐτῆς).

(2) Ὅρα σελ. 313. τῆς αὐτῆς βιβλου.

(3) Ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουν εὔκολα νὰ μετροῦν τοὺς βαθμοὺς εἰς τὴν ἐκ συμπεθερίας διγενῆ συγγένειαν, κοντὰ ὁποῦ πρέπει νὰ εὑρίσκουν τὰς ρίζας τῶν δύω γενῶν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ μετροῦν τὰς γεννήσεις, καὶ ὅσαι αὗται εἶναι, τόσοι εἶναι καὶ οἱ βαθμοὶ, τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ καὶ εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, ὡς προείπομεν. Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ ἠξεύρουν καὶ δύω ἄλλα, τὰ ὁ-

ἕως εἰς τὸν ἕκτον βαθμὸν, ἂν δηλονότι συγχέουσι τὰ γένη (οὐ μόνον δὲ ὁ ς'. ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. βαθμὸς ἐμποδίζεται εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν, ἂν συγχέῃ τὰ γένη· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ καὶ ὁ ς'. συγχωρεῖται, ἂν δὲν συγχέῃ τὰ γένη καὶ τὰ ὀνόματα, ὡς θέλομεν εἰπεῖ. Τόσην δύναμιν ἔχει εἰς τοὺς ἐξ ἀγχιστείας γάμους ἡ τῶν ὀνομάτων σύγχυσις.) καὶ κανονίσας ἱεροπρεπέστατα καὶ καθαρίσας τὴν ὕπαρξιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μὲ τοὺς ἀμέμπτους καὶ νομίμους γάμους (1). Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, τώρα πρέπει νὰ καταστρώσωμεν τοὺς ἐξ ἀγχιστείας ἐμποδισμένους γάμους καὶ συγκεχωρημένους. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὰ δύω γένη τῆς ἀγχιστείας δύω ἀνδρόγυνα γίνονται, καὶ ἡ τὸ ἕνα γένος δίδει μόνον ἕνα μέρος καὶ εἰς τὰ δύο ἀνδρόγυνα, ἢ δίδει δύω μέρη καὶ εἰς τὰ δύω, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ γένῃ εὐκολοκατάληπτος ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, θέλομεν διαιρέσει εἰς τέσσαρα μέρη τοὺς τοιούτους γάμους, καὶ εἰς μὲν τὸ ἀ. μέρος θέλομεν καταστρώσει τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ βάθος ἕνα μέρος μόνον καὶ εἰς τὰ δύω ἀνδρόγυνα, εἰς δὲ τὸ δεύτερον, τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ βάθος καὶ τὰ δύω μέρη εἰς τὰ δύω ἀνδρόγυνα, εἰς τὸ γ'. καταστρώνομεν τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ πλάτος τὸ ἕνα μέρος μόνον εἰς τὰ δύω ἀνδρόγυνα, καὶ εἰς τὸ δ'. τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ πλάτος καὶ τὰ δύω μέρη εἰς τὰ δύω ἀνδρόγυνα.

Κεφ. γ'. Περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ βάθος ἕνα μέρος μόνον.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρνωντας πρῶτον τὴν μητέρα, μετὰ τὸν θάνατόν της, δὲν παίρνει καὶ τὴν θυγατέρα της, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπὸ ἄλλον ἄνδρα (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ λογίζεται προγονή του καὶ αὐτὸς πατήρ της, καὶ ἀκολούθως εἶναι μὲ αὐτὴν ἀ. βαθμοῦ τῇ ἐπινοίᾳ, διατὶ αὐτὴ ἔγινε μὲ τὴν μητέρα της μία σάρκα.
2. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρνωντας μάμμην, μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν παίρνει καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα ἐγγόνην της (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), ἐπειδὴ αὐτὴ λογίζεται προγονοεγγόνη του, καὶ ἀκολούθως εἶναι μὲ αὐτὴν τῇ ἐπινοίᾳ β'. βαθμοῦ, διατὶ αὐτὸς ἔγινε μία σάρκα μὲ τὴν μάμμην της.
3. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρνωντας δισμάμμην, μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν παίρνει καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα δισεγγόνην της (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), ἐπειδὴ αὐτὴ λογίζεται προγονοδισεγγόνη του, καὶ ἀκολούθως εἶναι μὲ αὐτὴν βαθμοῦ γ'. τῇ ἐπινοίᾳ, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα συνάφειαν αὐτοῦ καὶ τῆς δισμάμμης της (2).

ποῖα εἶναι ἴδια μόνον εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας ταύτην συγγένειαν· ἤγουν α'. πρέπει νὰ ἠξεύρουν, ὅτι ὅταν ἑνὸς ὁ ἀδελφὸς πάρῃ γυναῖκα, τότε καὶ αὐτὸς ἀδελφὸς πρὸς ἐκείνην (τὴν νύμφην του δηλ.) λογίζεται, καὶ δύο βαθμῶν εἶναι πρὸς αὐτὴν, καθὼς καὶ μὲ τὸν ἀδελφόν του· διατὶ ὁ ἀδελφός του ἔγινε μία σάρκα μὲ αὐτὴν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου τὸν λέγοντα· «Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύω, ἀλλὰ σὰρξ μία». Ὁμοίως καὶ ὁ πενθερὸς, πατὴρ τῆς νύμφης του λογίζεται, καὶ ἀκολούθως πρώτου βαθμοῦ εἶναι μὲ αὐτὴν, καθὼς καὶ μὲ τὸν υἱόν του, διατὶ ὁ υἱός του ἔγινε μία σάρκα μὲ αὐτήν· καὶ συντόμως εἰπεῖν, τὸ ἑνωθὲν ἀνδρόγυνον, παιδία μὲν λογίζονται καὶ οἱ δύω, τόσον πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ ἀνδρὸς, ὅσον καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς γυναικὸς, ἀδέλφια δὲ καὶ οἱ δύω, τόσον πρὸς τὰ ἀδελφια τοῦ ἀνδρὸς, ὅσον καὶ πρὸς τὰ ἀδέλφια τῆς γυναικός· β'. Πρέπει νὰ ἠξεύρουν, ὅτι, ὅταν θετέον ἡ ἀδελφὴ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἤτοι τῆς νύμφης μου, θεωρῆται μὲ ἐμένα τὸν ἀνδράδελφον τῆς ἀδελφῆς της, τότε δὲν εἶναι β'. βαθμοῦ πρὸς ἐμένα, οὔτε ἀδελφή μου λογίζεται, ἐπειδὴ δὲν ἔγινεν ὁ ἀδελφός μου μία σάρκα μὲ ἐκείνην, ἀλλὰ εἶναι βαθμοῦ δ'., ὡς χωρισμένον γὰρ τότε τὸ ἀνδρόγυνον θεωρεῖται, καὶ ὁ μὲν ἄνδρας καὶ ἀδελφός μου συναριθμεῖται μὲ ἐμένα τὸν ἀδελφόν του ὡς δύω ἀδέλφια, καὶ δύω βαθμοὶ, ἡ δὲ γυνή του καὶ νύμφη μου, συναριθμεῖται μὲ τὴν ἀδελφήν της, ὡς ἄλλα δύω ἀδέλφια, καὶ ἄλλοι δύω βαθμοί. Λέγει γὰρ ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος (σελ. 218. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.), ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ μὲ τὴν νύμφην μου, ἤτοι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ μου, λογίζομαι ἀδελφὸς διὰ τὴν μετ' αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰς μίαν σάρκα ἕνωσιν, δὲν πρέπει νὰ λογίζωνται καὶ τὰ ἀδέλφιά της ἀδελφιά μου καὶ τὰ ἐξαδέλφιά της ἐξαδέλφιά μου, οἱ θεῖοί της θεῖοί μου, καὶ ἁπλῶς ὅλη της ἡ συγγένεια, συγγένεια ἐδική μου, καὶ ἀντιστρόφως ἡ ἐδική μου συγγένεια ἐδική της, ὡσὰν νὰ ἦναι καὶ συγγενεῖς μου ἐξ αἵματος. Ὄχι· διότι οἱ δύω βαθμοὶ ὁποῦ ἔχω ἐγὼ πρὸς τὴν νύμφην μου, ὀνομάζονται βαθμοὶ τῇ ἐπινοίᾳ, καὶ μὲ λεπτὸν νόημα, καὶ ὄχι πραγματικοὶ, καθὼς εἶναι οἱ ἐξ αἵματος· ὅθεν ἐπάνω εἰς τὴν τοιαύτην ἐπίνοιαν δὲν πρέπει νὰ ἐποικοδομῆται ὁλόκληρος συγγένεια.

(1) Ὅρα τὴν 219. σελ. τῆς ρηθείσης βιβλ. ὅπου Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος σὺν τῇ περὶ αὐτὸν Συνόδῳ, μὲ θαυμαστοὺς ἐπαίνους ἐπαινεῖ διὰ τὸν τόμον αὐτὸν, τὸν ἁγιώτατον Σισίννιον· ὅρα δὲ καὶ τὸν ἴδιον αὐτὸν Συνοδικὸν τόμον τοῦ Σισιννίου σελ. 197. τῆς αὐτῆς βιβλου.

(2) Ἕως εἰς τὸν τρίτον τοῦτον βαθμὸν ἐμπόδισεν ὁ νόμος τὰ ἐξ ἀγχιστείας διγενοῦς κατὰ βάθος συνοικέσια, ὡς εἴπομεν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐμπόδισαν αὐτὰ ἕως εἰς τὸν ζ'. βαθμόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν φθάνει διὰ νὰ πάρῃ τοιοῦτον γάμον ζ'. βαθμοῦ· οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος ζῇ διὰ νὰ πάρῃ ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς δισμάμμην, καὶ τὴν τρισεγγόνην τῆς μὲ ἄλλον ἄνδρα δυσεγγόνης αὐτῆς, τὸ ὁποῖον συνοικέσιον εἶναι ζ'. βαθμοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὲν κατεστρώσαμεν ὅλα τὰ ἕως ζ'. βαθμοῦ συνοικέσια, εἰς καιρὸν ὁποῦ καὶ ὁποιος λάβει γάμον τοῦ γ'. μόνον βαθμοῦ εἶναι σχεδὸν ἑσχατόγηρος. Καὶ λοιπὸν συνάγεται ὅτι, καθὼς τὰ κατὰ βάθος ἐξ αἵματος συνοικέσια μὲ τελειότητα εἶναι ἐμποδισμένα, διὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι παρομοίως καὶ κατὰ βάθος ἐξ ἀγχιστείας διγενοῦς.

4. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρνοντας δισμάμμην, μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν παίρνει καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα τρισεγγόνην της (ἢ τὸ ἀνάπκλιν), ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ λογίζεται προγονοτριτεγγόνη του, καὶ ἀκολούθως εἶναι μὲ αὐτὴν βαθμοῦ δ΄. τῇ ἐπινοίᾳ, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα ἕνωσιν αὐτοῦ καὶ τῆς δισμάμμης της.

Κεφ. δ΄. Περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίου, τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ βάθος δύω μέρη.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πατὴρ καὶ υἱὸς δὲν παίρνουσι μητέρα καὶ θυγατέρα· οἷον, ὁ Παῦλος ἔχωντας υἱὸν ἀπὸ τὴν ἀποθανοῦσαν γυναῖκά του τὸν Νικόλαον, ἐπῆρεν ὕστερον ἄλλην γυναῖκα τὴν Μαρίαν, ἡ ὁποία εἶχε μὲ ἄλλον ἄνδρα θυγατέρα τὴν Μάρθαν. Ὁ Νικόλαος λοιπὸν δὲν παίρνει τὴν Μάρθαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι θυγατέρα τῆς μητρυιᾶς του, καὶ λογίζεται ἀδελφή του, καὶ εἶναι β΄ βαθμοῦ πρὸς αὐτήν.
2. » Οὔτε παίρνουσι τοιουτοτρόπως μάμμην καὶ ἐγγόνην, ἐπειδὴ καὶ εἶναι τῇ ἐπινοίᾳ γ΄. βαθμοῦ, ἕνας μὲν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, δύω δὲ ἡ μάμμη καὶ ἡ ἐγγόνη (1).
3. » Οὔτε δισμάμμην καὶ δισεγγόνην, ἐπειδὴ εἶναι τῇ ἐπινοίᾳ δ΄. βαθμοῦ (2).
4. » Οὔτε τρισμάμμην καὶ τρισεγγόνην, ἐπειδὴ εἶναι ἑ. βαθμοῦ (3).
5. » Οὔτε παίρνουσι δύω ἀδελφὰς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι τρίτου βαθμοῦ, καὶ ἐπειδὴ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς γίνονται ἀναμεταξύ τους σύγγραβροι (4), ὅπερ ἄτοπον.
6. » Οὔτε θείαν ἁπλῆν καὶ ἀνεψιὰν, ἐπειδὴ εἶναι δ΄. βαθμοῦ (5).
7. » Οὔτε μεγάλην θείαν καὶ ἀνεψιὰν, ἐπειδὴ εἶναι ἑ. βαθμοῦ (6).
8. » Οὔτε δύω πρώτας ἐξαδέλφας, ἐπειδὴ εἶναι ἑ. βαθμοῦ, καὶ ἐπειδὴ γίνονται σύγγαμβροι ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπρεπές (7).
9. » Οὔτε δύω δευτέρας ἐξαδέλφας· διότι ἀγκαλὰ καὶ εἶναι ζ΄. βαθμοῦ, ς΄. μὲν αἱ δευτεροεξάδελφαι, ἕνας δὲ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, διὰ τὴν σύγχυσιν ὅμως τῶν γενῶν, ὁ δεύτερος γάμος οὐ συγχωρεῖται (8).

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Πατὴρ καὶ υἱὸς παίρνουσι μικρὰν θείαν καὶ ἀνεψιὰν, τὴν θείαν μὲν ὁ πατὴρ, τὴν ἀνεψιὰν δὲ ὁ υἱὸς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ς΄. βαθμοῦ, καὶ ἐπειδὴ σύγχυσις τῶν ὀνομάτων δὲν ἀκολουθεῖ (9).
2. » Ὁμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πατὴρ τὴν μεγάλην θείαν, ὁ δὲ υἱὸς τὴν θυγατέρα τῆς μεγάλης της ἀνεψιᾶς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ς΄. βαθμοῦ καὶ τὰ γένη δὲν συγχέονται (10).
3. » Ὁμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πατὴρ τετρατομάμμην, ὁ δὲ υἱὸς τεταρτοεγγόνην, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ς΄. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη οὐ συγχέονται (11).

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πάππος καὶ ἔγγονος δὲν παίρνουσι μάμμην καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα ἐγγόνην αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι δ΄. βαθ-

(1) Καὶ ὅτι εἶναι ἐγγόνη αὕτη τῆς μητρυιᾶς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἔχει τόπον ἁπλῆς θείας πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐτὸς πρὸς αὐτὴν τόπον ἁπλοῦ ἀνεψιοῦ.

(2) Καὶ ὅτι εἶναι αὕτη δισεγγόνη τῆς μητρυιᾶς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀκολούθως εἶναι μεγάλη του ἀνεψιά.

(3) Καὶ ὅτι εἶναι αὕτη τρισεγγόνη τῆς μητρυιᾶς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀκολούθως λογίζεται θυγάτηρ τῆς μεγάλης του ἀνεψιᾶς.

(4) Σημείωσαι δὲ ὅτι γαμβρὸς λέγεται, ὄχι μόνον ὁ ἄνδρας τῆς θυγατρός μου, καὶ ἐγγόνης, καὶ δισεγγόνης μου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνδρας τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ πρωτεξαδέλφης μου, καὶ δισεξαδέλφης μου. Ὁμοίως καὶ νύμφη λέγεται ἡ τοῦ υἱοῦ μου γυναῖκα, ἡ τοῦ ἐγγόνου μου καὶ δισεγγόνου μου, καὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ πρωτεξαδέλφου μου καὶ δισεξαδέλφου μου· ὅθεν καὶ σύγγαμβροι λέγονται, ὄχι μόνον οἱ ἔχοντες δύω ἀδελφὰς, ἀλλα καὶ οἱ ἔχοντες δύω πρώτας ἐξαδέλφας καὶ δισεξαδέλφας.

(5) Καὶ ὅτι εἶναι ἀνεψιὰ τῆς μητρυιᾶς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀκολούθως λογίζεται πρωτεξαδέλφη πρὸς αὐτόν.

(6) Καὶ ὅτι εἶναι μεγάλη ἀνεψιὰ τῆς μητρυιᾶς τοῦ υἱοῦ, καὶ λογίζεται πρὸς αὐτὸν μικρὰ ἀνεψιά.

(7) Καὶ ὅτι ἡ πρωτεξαδέλφη τῆς μητρυιᾶς τοῦ υἱοῦ, λογίζεται μικρὰ θεία πρὸς αὐτόν.

(8) Ἐπειδὴ ὁ μὲν πατὴρ καὶ υἱὸς γίνονται σύγγαμβροι, ὅπερ εἶναι ἄτοπον, τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα παιδία τρισεξαδέλφια μὲν εἶναι διὰ τὰς μητέρας, διὰ δὲ τοὺς πατέρας λαμβάνουσι τὴν συγγένειαν θείου καὶ ἀνεψιοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι εὐπρεπὲς, καὶ ὅρα τὸν Βλάσταριν εἰς τὸ στοιχ. β΄. περὶ βαθμῶν.

(9) Ἐὰν δὲ ὁ πατὴρ προλάβῃ τὴν ἀνεψιὰν, ὁ υἱὸς δὲν εἰμπορεῖ πλέον ὕστερον νὰ πάρῃ τὴν θείαν, εἰ δὲ καὶ τὴν πάρῃ χωρίζονται, διατὶ συγχέονται τὰ γένη, καὶ ὁ μὲν πατὴρ γίνεται ἀνεψιὸς, ὁ δὲ υἱὸς θεῖος, ἀπὸ μέρος τῶν γυναικῶν, ἀπὸ μέρος δὲ τῶν ἀνδρῶν, ἡ ἀνεψιὰ γίνεται μήτηρ, καὶ ἡ θεία θυγατέρα, ὅπερ ἄτοπον.

(10) Εἰ δὲ καὶ προπάρῃ ὁ πατὴρ τὴν θυγατέρα τῆς μεγάλης ἀνεψιᾶς, δὲν εἰμπορεῖ ὕστερον ὁ υἱὸς νὰ πάρῃ τὴν μεγάλην θείαν, διατὶ συγχέονται τὰ γένη.

(11) Εἰ δὲ ὁ πατὴρ προπάρῃ τὴν τεταρτοεγγόνην, ὁ υἱὸς δὲν δύναται ὕστερον νὰ πάρῃ τὴν τεταρτομάμμην, διατὶ συγχέονται τὰ γένη.

μοῦ, δύω ἀπὸ κάθε μέρος, καὶ ὁ ἔγγονος καὶ ἡ προγονοεγγόνη τοῦ πάππου του, γίνονται ἀναμεταξύ των πρῶτα ἐξαδέλφια, ὅπερ ἄτοπον.

2. » Οὔτε δισμάμμην καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα δισεγγόνην αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι έ. βαθμοῦ, καὶ ὁ ἔγγονος μὲ τὴν προγονοδισεγγόνην τοῦ πάππου του γίνονται μικρὸς θεῖος καὶ μικρὰ ἀνεψιά.
3. » Οὔτε δύω ἀδελφὰς, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ, καὶ ὁ πάππος καὶ ἔγγονος γίνονται σύγγαμβροι (1).
4. » Οὔτε θείαν ἁπλῶς καὶ ἀνεψιὰν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι έ. βαθμοῦ, καὶ ὁ ἔγγονος μὲ τὴν ἀνεψιὰν λαμβάνουν συγγένειαν μικρᾶς θείας καὶ ἀνεψιοῦ.
5. » Οὔτε δύω πρώτας ἐξαδέλφας, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα συγχέονται (2).

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Πάππος καὶ ἔγγονος λαμβάνουσι τρισμάμμην καὶ τρισεγγόνην, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ σύγχυσις τῶν γενῶν δὲν ἀκολουθεῖ (3).
2. » Ὁμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πάππος μεγάλην θείαν, ὁ δὲ ἔγγονος μεγάλην ἀνεψιὰν, ἐπειδὴ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα δὲν συγχέονται (4).
3. » Ὁμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πάππος τὴν μικρὰν θείαν, ὁ δὲ ἔγγονος τὴν μικρὰν ἀνεψιὰν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ζ'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη δὲν συγχέονται (5).

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πρόπαππος καὶ δισέγγονος δὲν παίρνουσι δύω ἀδελφὰς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βαθμοῦ έ.
2. » Οὔτε δύω πρώτας ἐξαδέλφας· διότι ἀγκαλὰ καὶ εἶναι ζ'. βαθμοῦ, συγχέονται ὅμως τὰ ὀνόματα (6).

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Πρόπαππος καὶ δισέγγονος παίρνουσιν ὁ μὲν πρόπαππος θείαν ἁπλῆν, ὁ δὲ δισέγγονος ἀνεψιὰν ἁπλῆν, ἐπειδὴ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα δὲν συγχέονται (7).

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πρόπαππος καὶ τρισέγγονος δὲν παίρνουν δύω ἀδελφὰς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βαθμοῦ ς'. καὶ τὰ ὀνόματα συγχέονται (8).

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Πρόπαππος καὶ τρισέγγονος παίρνουσιν, ὁ μὲν θείαν ἁπλῆν, ὁ δὲ τρισέγγονος ἀνεψιὰν ἁπλῆν, ἐπειδὴ εἶναι βαθμοῦ ζ'. καὶ τὰ ὀνόματα δὲν συγχέονται (9).

Κεφ. έ. Περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ πλάτος ἕνα μόνον μέρος.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς δὲν παίρνει ἀπὸ ἄλλο γένος δύω ἀδελφὰς, ἤτοι δὲν παίρνει τὴν γυναικαδέλφην αὐτοῦ,

(1) Καὶ ὅτι ἡ μία ἀδελφὴ, εἶναι ἀδελφὴ τῆς μυτριομάμμης τοῦ ἐγγόνου καὶ λογίζεται μεγάλη θεία πρὸς αὐτόν.

(2) Γίνονται γὰρ ὁ πάππος καὶ ὁ ἔγγονος σύγγαμβροι, καὶ ἴσοι εἰς τὴν τιμὴν διὰ τὴν ἰσότητα τῶν γυναικῶν· τὰ δὲ παιδία των, διὰ μὲν τὰς μητέρας εἶναι δισεξαδέλφια, διὰ δὲ τοὺς πατέρας, λαμβάνουσι συγγένειαν τοῦ θείου καὶ ἀνεψιοῦ.

(3) Εἰ δὲ ὁ πάππος προλάβῃ τὴν τρισεγγόνην, ὁ ἔγγονος πλέον δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ ὕστερον τὴν τρισμάμμην, ὅτι ὁ πάππος γίνεται ἔγγονος, καὶ ὁ ἔγγονος πάππος ἐκ τῶν γυναικῶν, ἡ δὲ μάμμη γίνεται ἐγγόνη, καὶ ἡ ἐγγόνη μάμμη ἐκ τῶν ἀνδρῶν.

(4) Εἰ δὲ ὁ πάππος προπάρῃ τὴν μεγάλην ἀνεψιὰν, ὁ ἔγγονος δὲν παίρνει ὕστερον τὴν μεγάλην θείαν, διατὶ συγχέονται τὰ ὀνόματα.

(5) Εἰ δὲ πάρῃ πρότερον ὁ πάππος τὴν ἀνεψιὰν, ὁ ἔγγονος δὲν παίρνει τὴν θείαν ὕστερον διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων σύγχυσιν.

(6) Γίνονται γὰρ ὁ πρόπαππος καὶ δισέγγονος σύγγαμβροι, καὶ ἴσοι τῇ τάξει τῆς τιμῆς, καὶ αἱ προτεξάδελφαι γίνονται, ἡ μὲν, προμάμμη, ἡ δὲ, δισεγγόνη.

(7) Εἰ δὲ πάρῃ πρότερον ὁ πρόπαππος τὴν ἀνεψιὰν, ὁ δισέγγονος δὲν παίρνει ὕστερον τὴν θείαν, διατὶ συγχέονται τὰ γένη, καὶ γίνεται ἀνεψιὸς μὲν ὁ πάππος, θεῖος δὲ ὁ ἔγγονος, ἐκ τῶν γυναικῶν, ἡ δὲ θεία, ἐγγόνη, καὶ ἡ μάμμη, ἀνεψιὰ ἐκ τῶν ἀνδρῶν.

(8) Γίνονται γὰρ σύγγαμβροι ὁ πρόπαππος καὶ τρισέγγονος, καὶ αἱ ἀδελφαὶ γίνονται μάμμη καὶ ἐγγόνη.

(9) Εἰ δὲ πάρῃ πρότερον ὁ πρόπαππος τὴν ἀνεψιὰν, ὁ τρισέγγονος δὲν παίρνει ὕστερον τὴν θείαν, διατὶ τὰ γένη συγχέονται.

μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης του γυναικὸς, ὅτι εἶναι βαθμοῦ β'. τῇ ἐπινοίᾳ πρὸς αὐτὴν λογιζόμενος ἀδελφὸς, διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς εἰς μίαν σάρκα συνάφειαν.

2. » Οὔτε θείαν ἁπλῆν καὶ ἀνεψιὰν, διατὶ εἶναι γ'. βαθμοῦ.
3. » Οὔτε μεγάλην θείαν καὶ ἀνεψιὰν, διατὶ εἶναι δ'. βαθμοῦ.
4. » Οὔτε δύω πρώτας ἐξαδέλφας, διατὶ εἶναι δ'. βαθμοῦ.
5. » Οὔτε μικρὰν θείαν καὶ ἀνεψιὰν, διατὶ εἶναι έ. βαθμοῦ.
6. » Οὔτε μεγάλην θείαν καὶ θυγατέρα τῆς ἐξανεψιᾶς αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι έ βαθμοῦ.
7. » Οὔτε δύω δευτέρας ἐξαδέλφας, ἐπειδὴ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ λογίζεται καὶ αὐτὸς δισεξάδελφος τῆς δευτέρας του γυναικὸς, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα μετὰ τῆς πρώτης γυναικός του καὶ δισεξαδέλφης αὐτῆς συνάφειαν· ἀλλὰ καὶ τὰ γένη συγχέονται (1).
8. » Οὔτε μικρὰν θείαν καὶ τὴν θυγατέρα τῆς μικρᾶς ἀνεψιᾶς αὐτῆς (ἤτοι τὴν ἐγγόνην τῆς ά. ἐξαδέλφης τῆς γυναικός του), διατὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέονται (2).

Ἀνεμπόδιστοι, ἢ ἀμφέβολοι.

1. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς λαμβάνει β' ἐξαδέλφην ἀπὸ ἄλλο γένος, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της λαμβάνει τὴν θυγατέρα τῆς β'. ἐξαδέλφης τῆς γυναικός του, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'. εἶναι ὅμως ἄξιον ζητήτεως τοῦτο (3).

Κεφ. ς'. περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἕνα γένος δίδει κατὰ πλάτος δύω μέρη.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Δύω ἀδελφοὶ δὲν παίρνουν δύω ἀδελφὰς, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέουσι.
2. » Οὔτε παίρνουν θείαν ἁπλῆν καὶ ἀνεψιὰν (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), ἐπειδὴ εἶναι έ. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέονται (4).

(1) Ὁ γὰρ γαμβρὸς πρότερον ὢν, διὰ τὴν γυναῖκά του τὴν δισεξαδέλφην αὐτῆς γίνεται ἄνδρας της ὕστερον, καὶ αὐτὴ ἡ πρότερον αὐτοῦ νύμφη, ἔγινεν ὕστερον γυνή. Καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παιδία ἀδελφοὶ μὲν λέγονται διὰ τὸν πατέρα, τρισεξάδελφοι δὲ διὰ τὰς μητέρας, καὶ ἀκολούθως, ἐπειδὴ καθ' ὃ τρισεξάδελφοι, εἶναι ὀγδόου βαθμοῦ, ἔχουν λοιπὸν καὶ νὰ ὑπανδρευθοῦν οἱ ἀδελφοὶ, τὸ ὁποῖον εἶναι παρανομώτατον. Ὅθεν καὶ τὸ συνοικέσιον αὐτὸ καὶ διατὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ πολλῷ μᾶλλον διὰ τὰς συγχύσεις τῶν γενῶν ὁποῦ προξενεῖ, παράνομόν ἐστι, καὶ τελείως δὲν πρέπει νὰ γίνεται. Ὅτι δὲ ς'. βαθμοῦ ἐλογίζετο τοῦτο τὸ συνοικέσιον καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ μετὰ ταῦτα, ὅρα τοῦτο ἐν τῇ 411. σελ. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ἀναβιβάζουσιν αὐτὸ εἰς ζ'. βαθμὸν, ς'. μὲν ἀπὸ τὰς δισεξαδέλφας, ἕνα δὲ ἀπὸ τὸν ἐξ ἑτέρου γένους ἄνδρα αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο συγχωροῦσιν αὐτὸ νὰ γίνεται, οἱ τοιοῦτοι παρανόμως ποιοῦσι, καὶ τὴν τῶν βαθμῶν ἀκρίβειαν δὲν ἠξεύρουσιν. Ὁ γὰρ ἄνδρας αὐτῶν, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν δὲν εἶναι κανενὸς βαθμοῦ, ἐπειδὴ, ὡς προεῖπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν, εἰς ἕνα πρόσωπον βαθμὸς δὲν θεωρεῖται ποτὲ, εἰ δὲ καὶ ὁ υἱὸς εἶναι ἕνας βαθμὸς, ἀλλ' ὄχι καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸν πατέρα του ἀναφερόμενος. Ὅθεν ὁ ἐξ ἑτέρου γένους ἀνὴρ χωρίζεται ἀπὸ τὸν πατέρα του, θεωρούμενος, καὶ μηδένα ἔχων βαθμὸν πρὸς τὴν πρώτην δισεξαδέλφην, ἔλαβεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα (διότι ἂν εἶχεν ἕνα βαθμὸν πρὸς αὐτὴν, ὡς λέγουσιν αὐτοὶ, ποτὲ δὲν ἤθελε τὴν πάρει γυναῖκα), καὶ οὕτω λαμβάνων αὐτὴν, καὶ γενόμενος μὲ αὐτὴν μία σάρκα, ἔγινε διὰ τοῦτο δισεξάδελφος καὶ πρὸς τὴν δισεξαδέλφην τῆς γυναικός του, καὶ ἀκολούθως εἶναι ς'. βαθμοῦ πρὸς αὐτὴν, καὶ ὄχι ζ'. Ἂν δὲ καὶ καθ' ὑπόθεσιν δώσωμεν νὰ ἦναι ζ'. βαθμοῦ τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον, ἀλλ' ὅμως διὰ τὰς ἀτοπωτάτας συγχύσεις τῶν γενῶν ὁποῦ προξενεῖ, μὲ τελειότητα πρέπει νὰ ἐμποδίζεται· διότι καὶ πολλὰ ἄλλα συνοικέσια ἐξ ἀγχιστείας ζ'. βαθμοῦ ὄντα, διὰ τὴν σύγχυσιν ἐμποδίζονται, ὡς εἴπομεν. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὸ συνοικέσιον αὐτὸ ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Νικόλαον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον, ἀπὸ τὸ θέσπισμα τοῦ προρρηθέντος Μανουὴλ βασιλέως τοῦ Κομνηνοῦ, κατὰ τὸν Βλάσταριν· ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην τὸν Καματηρὸν, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον (σελ. 285. τοῦ Γιοῦρ. Γραικορωμ.). Ἐμποδίζει τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ ς'. βαθμοῦ λέγει ὅτι εἶναι (σελ. 469. τῆς αὐτῆς βίβλου). Εἰ δὲ καὶ οἱ πολιτικοὶ κριταὶ τοῦτο συνεχώρησαν, ἀλλ' οὗτοι ἔμπροσθεν εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κριτὰς ἁγίους Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς, δὲν πρέπει τελείως νὰ παρρησιάζωνται. Ἡ δὲ Συνοδικὴ ἀπόφασις ἡ ἐπὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Θεοδοσίου γενομένη, τὴν ὁποίαν φέρει εἰς μαρτυρίαν Δημήτριος ὁ Χωματενὸς (παρὰ τῇ αὐτῇ βίβλῳ) καὶ ὁ Σπανὸς Ἀλέξιος, διὰ ὑπόθεσιν ἄλλην ἔγινε, μνηστείας ἀνηλίκου δηλαδὴ, καὶ ὄχι καθ' αὐτὸ διὰ τοῦτο. Ὅρα δὲ τὸν Βαλσαμῶνα τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου ὄντα τότε Χαρτοφύλακα, καὶ ταύτην τὴν Συνοδικὴν ἀπόφασιν συνθέμενον, ὅτι δυσαρεστεῖται εἰς ταύτην, δι' ὃ καὶ τὴν ἀποβάλλει, λέγων ὅτι, ἀναγκαζόμενος τὴν ἔγραψε (σελ. 469. τῆς αὐτῆς). Ὅρα δὲ καὶ σελ. 216. ὅπου Νικόλαος ὁ Κωνσταντινουπόλεως ς'. βαθμοῦ λέγει ὅτι εἶναι ὁ τοιοῦτος γάμος, καὶ ἀκολούθως ἐκώλυσεν αὐτόν.

(2) Γίνονται γὰρ σύννυμφαις ἡ θεία καὶ ἀνεψιὰ, ὅπερ δὲν εἶναι εὐπρεπές. Ἡ γὰρ β'. ἐξαδέλφη θεία λέγεται πρὸς τὴν θυγατέρα τῆς δισεξαδέλφης της, ὡς εἴπομεν.

(3) Διατὶ συγχέονται τὰ γένη καὶ γίνονται σύννυμφαις ἡ θεία καὶ ἡ ἀνεψιά.

(4) Ἡ μὲν γὰρ θεία καὶ ἀνεψιὰ γίνονται σύννυμφαις, οἱ δὲ ἀδελφοὶ γίνονται, ὁ μὲν ἕνας θεῖος τοῦ ἄλλου, ὁ δὲ, ἀνεψιὸς, τὸ

3. » Οὔτε δύω πρώτας ἐξαδέλφας, ἢ τὸ ἀνάπκλιν : δύω ἀδελφαὶ δηλ. δὲν παίρνουν δύω πρώτους ἐξαδέλφους, διατὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέονται (1).
4. » Οὔτε μεγάλην θείαν καὶ ἀνεψιάν, διατὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέονται (2).
5. » Οὔτε μικρὰν θείαν καὶ ἀνεψιάν· διότι ἀγκαλὰ καὶ ἦναι ζ'. βαθμοῦ, ὅμως διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν γενῶν ἐμποδίζεται (3).

Ἀνεμπόδιστοι.

1 » Δύω δὲ ἀδελφοὶ παίρνουσι δύω δευτέρας ἐξαδέλφας ἐξ ἄλλου γένους.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Θεῖος καὶ ἀνεψιὸς δὲν παίρνουν μητέρα καὶ θυγατέρα, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ.
2. » Οὔτε δύω θεῖοι ἁπλοῖ λαμβάνουσι τὰς ἐδικάς των ἁπλᾶς ἀνεψιάς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέονται (4).

ὁποῖον δὲν εἶναι εὐπρεπές. Δι' ὃ καὶ ὁ ἁγιώτατος Σισίννιος ὁ Πατριάρχης μὲ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον τριάκοντα Ἐπισκόπων, ἐμπόδισε τοῦτο σφοδρῶς, καὶ ὥρισεν ὅτι, ἂν ἀπὸ τοὺς δύω γάμους αὐτοὺς φθάσῃ νὰ γένῃ ὁ δεύτερος, νὰ χωρίζεται· κἂν καὶ παῖδας ἔχουσι, καὶ ὁ εὐλογήσας αὐτοὺς Ἱερεὺς νὰ καθαίρεται (ὅρα σελ. 199. τῆς ρηθείσης Βίβλου).

(1) Γίνονται γὰρ, αἱ μὲν πρωτεξάδελφαι, σύννυμφαις, ὅπερ ἄτοπον. οἱ δὲ παῖδες αὐτῶν, ἀπὸ μὲν τοὺς πατέρας γίνονται πρωτεξάδελφοι, ἀπὸ δὲ τὰς μητέρας, δισεξάδελφοι. ὅπερ οὐκ εὐπρεπές. Σημείωσαι ὅτι ἀπὸ τὰ συνοικέσια ταῦτα, τὸ δεύτερον ἀναιδῶς γινόμενον πρότερον, ὁ ῥηθεὶς ἁγιώτατος καὶ σοφὸς τὰ θεῖα Σισίννιος ἐμπόδισε σφοδρῶς νὰ μὴ γίνεται, μὲ τὴν περὶ αὐτὸν τῶν τριάκοντα Ἐπισκόπων ὁμήγυριν, καὶ ὅτι, ἂν φθάσῃ νὰ γένῃ, οἱ μὲν τοῦτο ποιήσαντες νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἂν πρῶτον δὲν χωρισθοῦν, κἂν καὶ παιδία ἔχουν, ὁ δὲ εὐλογήσας αὐτοὺς Ἱερεὺς νὰ καθαίρεται. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ ἁγιωτάτου Σισιννίου ἐβεβαίωσε καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως μετὰ ταῦτα Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος (τὸν ὁποῖον ὁ ἀοίδιμος τῶν Ἱεροσολύμων Δοσίθεος παρὰ τῇ Δωδεκαβίβλῳ ὑπερθαυμάζει, ὡς ἁγιώτατον ἄνδρα καὶ ἐναρετώτατον), ὑπερεπαινῶν τὸν θεῖον Σισίννιον, ὅτι ἐσύναξε τὰ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν κανονίσματα, καὶ ἀκριβεστάτην τάξιν περὶ τῶν συνοικεσίων ἐξέθετο, καὶ στηλογραφίαν ὀνομάζει τὴν ἀπόφασίν του, ὄντως ἀψευδῆ καὶ ἀμώμητον (σελ. 209. τῆς ρηθείσης Βίβλου). Εἰ δὲ καὶ ὁ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς ἐθέσπισεν, ὅτι ἂν τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον φθάσῃ νὰ γένῃ πρὸ ἐρωτήσεως, νὰ μὴ χωρίζεται, ἀλλὰ νὰ ἐπιτιμᾶται, καὶ ἂν Νεόφυτος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Θεοφάνης Ἱεροσολύμων ἐδιώρισαν τὸ νὰ γίνεται τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον, τί ἀπὸ τοῦτο; Ἔχουν ἄρα νὰ προτιμηθοῦν οὗτοι, ὁποῦ δὲν εἶναι τῆς Ἐκκλησίας μας Ἅγιοι, οὔτε θεοφόροι Πατέρες, ἀπὸ τοὺς Ἁγίους καὶ θεοφόρους; μὴ γένοιτο! Ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας Ἅγιος, ὁ οὐρανοφάντωρ, φημὶ, Βασίλειος, ὁ τὰ βάθη ἐρευνήσας τοῦ Πνεύματος, κατὰ τὸν Θεολόγον, τοῦ ὁποίου ἡ γλῶσσα εἶναι νόμος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν ἅγιον Σισίννιον, καὶ ὁ φθόγγος τῶν ῥημάτων, θεογράφοι πλάκες, δακτύλῳ ἐγκεχαραγμέναι Θεοῦ, λέγει, ὡς προεἴπομεν, ὅτι, ὅπου τὰ γένη συγχέονται, ἐκεῖ καὶ ὁ γάμος εἶναι ἀθέμιτος. Ὁμοίως ὁ Σισίννιος, ὅστις καὶ αὐτὸς ὡς ἁγιώτατος καὶ σοφὸς τὰ θεῖα ἐπαινεῖται ἀπὸ τὸν Κηρουλάριον, ὡς εἴπομεν. Ὁ Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος καὶ αὐτὸς ἅγιος ἄνδρας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δοσίθεος, οἱ τρεῖς οὗτοι ἁγιώτατοι καὶ θεοφόροι τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον ἐμπεδίζουσιν, ὡς συγχέον τὰ γένη, καὶ ἀναθολοῦν τὰ συγγενικὰ αἵματα· καὶ ποῖος ἄλλος δύναται νὰ εἰσακουσθῇ ἀπὸ αὐτοὺς προτιμότερον; ἢ νὰ εὑρεθῇ νομοθέτης ἀνώτερος; εἰς γὰρ τὰ ἐξ ἀγχιστείας συνοικέσια τοῦτο μόνον ἐζητεῖτο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς, τὸ νὰ μὴ ἀκολουθῇ τῶν γενῶν σύγχυσις. Χριστιανοὶ ἀδελφοὶ, μὴ, παρακαλῶ σας, μὴ. δι' ἀγάπην Θεοῦ, βιάζετε τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, μεταχειριζόμενοι πολλάκις καὶ ἐξωτερικὰ μέσα, διὰ νὰ σᾶς συγχωροῦν, καὶ μὴ θέλοντες τοιαῦτα παράνομα συνοικέσια. Λέγει γὰρ ὁ προρρηθεὶς ἅγιος Σισίννιος, ὅτι διὰ τὰς παρανομίας αὐτὰς, ἀκολουθοῦν σεισμοὶ. λοιμοὶ, λιμοὶ, πόλεμοι, ἀνομβρίαι καὶ ἄλλαι θεῖκαὶ ὀργαὶ καθ' ἡμῶν, καὶ ὅτι, ὅσοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ζητοῦν νὰ κάμνουν τοιαῦτα συνοικέσια, παρακινοῦνται ὄχι ἀπαθῶς, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ δόξαν, ἢ πλοῦτον, ἢ εὐγένειαν, ἢ κάλλος, ἢ ἀπὸ ἄλλο πάθος· δι' ὃ καὶ προκοπὴν δὲν βλέπουν οἱ τοιοῦτοι, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ εἰς τὸν οἶκόν τους καὶ τοὺς ἐξολοθρεύει, ἐπειδὴ εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν παίρνουν τὴν εὐλογίαν τῆς πνευματικῆς μητρός των ἁγίας Ἐκκλησίας, ἀλλὰ παίρνουν τὴν κατάραν της, ἥτις ἐκριζόνει τὰ θεμέλια τῶν οἴκων τους, κατὰ τὸν Σειράχ· «Κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια» (Κεφ. γ'. 9). Μακάριοι δὲ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ οἱ Ἀρχιερεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες οὔτε μὲ δῶρα, οὔτε μὲ ἀπειλὰς καὶ φόβον ἀνθρώπινον πείθονται εἰς τὸ νὰ συγχωροῦν τοιαῦτα παράνομα συνοικέσια. Ὅσοι δὲ καὶ προσλάβουν ζημίαν, ἢ ἀτιμίας καὶ πληγὰς ὑπὲρ τῆς φυλακῆς τῶν θείων νόμων καὶ Κανόνων, οὗτοι Ὁμολογηταί εἰσι καὶ μαρτυρικῶν στεφάνων τῳόντι ἀξιωθήσονται.

(2) Γίνονται γὰρ, ἡ μὲν θεία καὶ ἀνεψιὰ σύννυμφαι. οἱ δὲ ἀδελφοὶ γίνονται ἀναμεταξύ των θεῖοι καὶ ἀνεψιοί, ὅπερ ἄτοπον.

(3) Γίνονται γὰρ ἡ μὲν θεία καὶ ἀνεψιὰ σύννυμφαι, οἱ δὲ ἀδελφοὶ θεῖοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνεψιοί, ὅπερ ἄτοπον. Τοῦτον ὅμως τὸν γάμον τινὲς δὲν χωρίζουν ἂν φθάσῃ νὰ γένῃ πρὸ ἐρωτήσεως, λέγοντες ὅτι ἡ σύγχυσις τῶν γενῶν ἐπὶ μὲν τοῦ ς'. βαθμοῦ πάντοτε πρέπει νὰ παραφυλάττεται, ἐπὶ δὲ τοῦ ζ'. κἄποτε νὰ παραβλέπεται διὰ τὸ μάκρος.

(4) Οὗτος ὁ γάμος οὐκ ὀρθῶς ἐσυγχωρήθη νὰ γίνεται, τοῦτο μὲν διατὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, τοῦτο δὲ καὶ διατὶ συγχέει τὰ γένη. Γίνονται γὰρ οἱ μὲν θεῖοι ἀνεψιοί, ἀπὸ τὰς γυναῖκας, καὶ οἱ ἀνεψιοὶ θεῖοι, ἀπὸ τοὺς ἄνδρας. Ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες θεῖαι καὶ ἀνεψιαὶ γίνονται πρὸς ἀλλήλας. ὅπερ οὐκ εὐπρεπές. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐξ ἀγχιστείας γάμων συγχωρεῖται μὲν ὁ ς'. βαθμὸς, ὄχι ὅμως ἁπλῶς, ἀλλὰ ἂν δὲν φέρῃ σύγχυσιν, ἐπειδὴ ὁ παρὼν φέρει σύγχυσιν· λοιπὸν οὐδὲ πρέπει νὰ συγχωρῆται διὰ τὸ ἀπρεπές. Τί γὰρ διαφέρει τοῦτο, ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ παράνομον, τὸ νὰ λάβῃ ὁ θεῖος τὴν ἀνεψιάν, καὶ ὁ ἀνεψιὸς τὴν θείαν; καὶ βέβαια τίποτε, ὥστε καθὼς ἐκεῖνο ἐμποδίζεται, ἔτσι πρέπει νὰ ἐμποδίζεται καὶ αὐτό.

3. » Οὔτε δύω ἁπλοῖ ἀνεψιοὶ παίρνουν τὰς ἁπλᾶς θείας των, διὰ τὴν τῶν γενῶν σύγχυσιν (1).

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Θεῖος δὲ ἁπλοῦς καὶ ἀνεψιὸς, λαμβάνουσιν ὁ μὲν θεῖος τὴν θείαν, ὁ δὲ ἀνεψιὸς τὴν ἀνεψιάν· ς΄. γὰρ εἶναι βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη ἀσύγχυτα μένουσι (2).

Ἐμποδισμένοι.

1. » Δύω πρῶτοι ἐξάδελφοι δὲν παίρνουν δισμάμμην καὶ δισεγγόνην· διότι, ἀγκαλὰ καὶ ἦναι ζ΄. βαθμοῦ, διὰ τὴν σύγχυσιν ὅμως τῶν γενῶν ἐμποδίζονται (3).

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Δύω δὲ πρωτεξάδελφοι παίρνουσι θείαν καὶ ἀνεψιὰν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ζ΄. βαθμοῦ, ἡ δὲ τῶν γενῶν φαινομένη σύγχυσις παραβλέπεται διὰ τὸ μάκρος τῶν βαθμῶν.
2. » Ὁμοίως παίρνουν καὶ δύω προτεξαδέλφας, ἐπειδὴ εἶναι ἡ. βαθμοῦ. Κοντὰ δὲ εἰς τὰ συνοικέσια ταῦτα καὶ τοῦτο πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ πάρῃ τὴν γυναῖκα, ἢ τὴν θυγατέρα τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἰς γάμον νὰ λάβῃ δὲν ἠμπορεῖ.

Ὄθεν.

1. » Δὲν δύναται τινὰς νὰ πάρῃ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρός του, κἂν καὶ πολλὰς αὐτὸς ἔχῃ, ἢ τοῦ πάππου του, ἤτοι τὴν μητρυιάν του (4), διατὶ οὐδὲ τὴν μητέρα του παίρνει, οὔτε τὴν μάμμην του· ἀ. γὰρ καὶ β΄. βαθμοῦ εἶναι μὲ αὐτὰς, καὶ μήτηρ καὶ μάμμη αὐτοῦ αὗται λογίζονται.
2. » Οὔτε τὴν πενθεράν του, ὅτι οὐδὲ τὴν μητέρα του.
3. » Οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ τὴν γυναῖκα, ἤτοι τὴν νύμφην του, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀδελφήν του παίρνει.
4. » Οὔτε τὴν γυναῖκα τοῦ θείου του, ὅτι οὐδὲ τὴν θείαν.
5. » Οὔτε τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα θυγατέρα τῆς μητρυιᾶς του, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀδελφήν του.
6. » Οὔτε τὴν νύμφην τοῦ υἱοῦ του, ἢ τοῦ ἐγγόνου του, ἢ τοῦ δισεγγόνου του, ὅτι οὐδὲ τὴν θυγατέρα του· θυγατέρων γὰρ τάξιν αὗται ἔχουσι πρὸς αὐτόν.
7. » Οὔτε τὴν προγόνην του, ἤτοι τὴν θυγατέρα, ἢ ἐγγόνην, ἢ δισεγγόνην τῆς γυναικὸς ὁποῦ ἐχωρίσθη, τὰς ὁποίας ἐγέννησε μὲ ἄλλον ἄνδρα, ἢ πρὸ τοῦ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα, ἢ ὕστερα ἀφ' οὗ τὴν ἐπῆρεν, ἐπειδὴ καὶ ἔχουσι θυγατέρων τάξιν πρὸς αὐτόν.
8. » Τὰ δὲ παιδία ὁποῦ γεννηθοῦν ἀπὸ τὰ προγονοαδέλφια, τὰ κοινῶς μιλαδέλφια λεγόμενα, λέγουσί τινες ὅτι αὐτὰ παίρνονται ἀνεμποδίστως, ἐπειδὴ καὶ ἡ συγγένεια τῶν τοιούτων μιλαδελφίων εἰς μόνα αὐτὰ μονοπροσώπως φυλάττεται καὶ δὲν παίρνονται, ὄχι δὲ καὶ εἰς τὰ παιδία των, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀμφίβολον καὶ ἄξιον ζητήσεως· αἱμομιξία γὰρ ἀκολουθεῖ. Διότι ἡ συγγένεια αὕτη ἐξ αἵματος εἶναι, κἂν ἀπὸ δύω πατέρας καὶ μητέρα μίαν, κἂν τὸ ἀνάπαλιν, ἀπὸ δύω μητέρας καὶ ἕνα πατέρα, τὰ τοιαῦτα ἀδέλφια γεννηθοῦν.
9. » Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι οἱ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, πρῶτοι συμπενθεροὶ λογίζονται, οἱ δὲ γονεῖς τοῦ πρώτου ἐξαδέλφου αὐτῶν, τοῦ γαμβροῦ δηλ. καὶ τῆς νύμφης, λέγονται δεύτεροι συμπενθεροί. Οἱ δὲ τοῦ δευτέρου αὐτῶν ἐξαδέλφου γονεῖς, τρίτοι συμπενθεροί· καὶ οἱ μὲν πρῶτοι συμπενθεροὶ τὰς πρώτας συμπενθερὰς δὲν παίρνουν, οὔτε τὰς δευτέρας, ἀλλὰ τὰς τρίτας· ἀλλ' οὐδὲ ἀδελφὰς, ἢ πρώτας ἐξαδέλφας λαμβάνουσιν οἱ πρῶτοι συμπενθεροί· οἱ δὲ δεύτεροι συμπενθεροὶ παίρνουν τὰς δευτέρας καὶ τρίτας συμπενθεράς.

(1) Ὅσα εἴπομεν διὰ τὸ ἀνωτέρω, ἀκολουθοῦν καὶ εἰς τὸ συνοικέσιον τοῦτο δι' ὃ καὶ πρέπει νὰ ἐμποδίζεται, κἂν τινες αὐτὸ ἀκανονίστως συνεχώρησαν.

(2) Εἰ δὲ προλάβῃ ὁ θεῖος καὶ πάρῃ τὴν ἀνεψιὰν, ὁ ἀνεψιὸς ὕστερον δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ τὴν θείαν, διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν γενῶν. Οὗτοι οἱ γάμοι κατὰ τοὺς περισσοτέρους συγχωροῦνται νὰ γίνωνται, διατὶ ἀσύγχυτα μένουν τὰ γένη, κἂν Μιχαὴλ ὁ Χοῦμνος καὶ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης τὸ τοιοῦτον ἐμπόδισε· τῶν περισσοτέρων ὅμως γνώμη ἐπικρατεῖ. Ἐγένετο δὲ καὶ πρόσταξις τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπὶ ἐρωτήσει Βάρδα τοῦ Ξηροῦ, συγχωροῦσα τοῦτο, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (σελ. 466. τῆς Γιουρ. Γραικ.).

(3) Γίνεται γὰρ ἡ δισεγγόνη νύμφη εἰς τὴν μάμμην, καὶ δισεγγόνη ἐνταὐτῷ, ὅπερ ἄτοπον. Καὶ τὰ παιδία των διὰ μὲν τοὺς πατέρας γίνονται δισεξάδελφοι· διὰ δὲ τὰς μητέρας γίνονται πρὸς ἀλλήλους θεῖος καὶ ἀνεψιὸς, ὅπερ οὐκ εὐπρεπές.

(4) Μητρυιὰ, ὄχι μόνον ἡ τοῦ πατρὸς λέγεται γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ πάππου καὶ προπάππου. Ἄλλοι δὲ λέγουσι τὴν τοῦ πάππου μὲν μητρυιομάμμην, τὴν δὲ τοῦ προπάππου, μητρυιοδισμάμμην.

Κεφ. ζ'. Περὶ συγγενείας τῆς ἐκ τριγενείας γινομένης.

Ἡ συγγένεια αὕτη εἶναι, ὅταν τρία ξένα γένη συγγενεύσουν διὰ γάμου ἀναμεταξύ των· οἷον, Ἄννα καὶ Θωμᾶς, ἀδέλφια· ἰδοὺ ἕνα γένος. Ἡ μὲν Ἄννα ἐπῆρε τὸν Πέτρον· ἰδοὺ δύο γένη, ὁ δὲ Θωμᾶς, ἐπῆρε τὴν Μάρθαν, ἰδοὺ τρία γένη (1). Οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ βαθμοὺς εἰς τὴν συγγένειαν ταύτην δὲν ἔβαλον, ἀλλὰ ἐκεῖνα μόνα τὰ συνοικέσια παρετήρουν, ὅσα ὁ νόμος ἐμπόδισεν. Ἐμπόδισε δὲ ὁ νόμος ἕνα καὶ μόνον συνοικέσιον εἰς τὴν συγγένειαν αὐτήν, ἤτοι τὸ νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς ἄνδρας τὴν γυναῖκα τοῦ προγονοῦ του, ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα τῆς προγονῆς της, τὸ ὁποῖον εἶναι βαθμοῦ πρώτου τῇ ἐπινοίᾳ. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἔβαλον καὶ εἰς ταύτην βαθμούς, καὶ ἕως μὲν τὸν γ'. βαθμὸν ἐμπόδισαν τοὺς γάμους αὐτῆς, ὅσοι δὲ γάμοι ὑπερβαίνουν τὸν γ'. καὶ εἶναι δ'. βαθμοῦ, ἢ ε'. ἢ ς'. καὶ καθεξῆς εἶναι ἀνεμπόδιστοι.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Δὲν λαμβάνει τινὰς μητρυιὸς τὴν γυναῖκα τοῦ προγονοῦ του, διατὶ εἶναι βαθμοῦ ά.
2. » Οὔτε τὸ ἀνάπαλιν παίρνει μητρυιὰ τὸν ἄνδρα τῆς προγονῆς της, διατὶ εἶναι βαθμοῦ ά. ταῦτα γὰρ εἶναι ὁποῦ ὁ νόμος ῥητῶς ἐμπόδισε.
3. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς δὲν παίρνει τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν προγονὴν τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ.
   Οἷον, ὁ Θωμᾶς ἔχων γυναῖκα τὴν Μάρθαν, μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν παίρνει τὴν Μαρίαν τὴν προγονὴν τοῦ γυναικαδέλφου του, διατὶ εἶναι γ'. βαθμοῦ. Αὐτὸς μὲν μὲ τὴν ἀδελφὴν καὶ γυναικάδελφον β'., ὁ δὲ γυναικάδελφος μὲ τὴν προγονὴν ἕνας (2).
4. » Οὔτε ἀτλὴν ἀνεψιὰν καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ ἁπλοῦ θείου της, διατὶ εἶναι γ' βαθμοῦ. (3).
5. » Οὔτε ἀνδραδέλφην καὶ νύμφην, διατὶ εἶναι β' βαθμοῦ (4).
6. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς μητρυιὸς δὲν παίρνει τὴν προγονὴν τῆς αὐτοῦ προγονῆς, διατὶ εἶναι β'. βαθμοῦ, καὶ ἔχει τόπον πάππου πρὸς αὐτήν.
7. » Ὁ γυναικάδελφος δὲν παίρνει τὴν δευτέραν γυναῖκα τοῦ ἀνδρὸς τῆς ἀδελφῆς του, ἤτοι τοῦ γαμβροῦ του, μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἀδελφῆς του, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βαθμοῦ β'.
8. » Πατὴρ καὶ υἱὸς δὲν παίρνουν ἀνδραδέλφην καὶ νύμφην, διατὶ εἶναι γ'. βαθμοῦ, ἕνας μὲν, ὁ πατὴρ καὶ υἱὸς, δύω δὲ, ἡ ἀνδραδέλφη καὶ νύμφη.
9. » Δύω ἀδελφοὶ δὲν παίρνουν μητρυιὰν καὶ προγονὴν, διατὶ εἶναι βαθμοῦ γ'.

(1) Ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουν νὰ εὑρίσκουν τοὺς βαθμοὺς εἰς τὴν ἐκ τριγενείας συγγένειαν, εἶναι χρεία νὰ ἐνθυμοῦνται τὰ κοινὰ ἰδιώματα τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας, ἤτοι τὸ νὰ εὑρίσκουν τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, καὶ τὰς γεννήσεις νὰ μετροῦν. Ὁμοίως νὰ ἐνθυμοῦνται καὶ τὰ κοινὰ ἴδια τῆς ἐξ ἀγχιστείας διγενοῦς· ἤγουν ὅτι ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυναῖκα εἶναι καὶ ἐμοῦ ἀδελφὴ, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα τοῦ ἀδελφοῦ μου μετ' αὐτῆς συνάφειαν. Καὶ ὅτι, ὅταν ἡ ἀδελφὴ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου θεωρῆται πρὸς ἐμένα, εἶναι δ'. βαθμοῦ, διατὶ τότε ὁ ἀδελφός μου ἔρχεται πρὸς ἐμένα, καὶ γινόμεθα δύω βαθμοὶ τέλειοι, ἡ δὲ νύμφη μου πηγαίνει μὲ τὴν ἀδελφήν της, καὶ γίνονται καὶ ἐκεῖναι δύω βαθμοὶ τέλειοι, τὰ ὁποῖα ταῦτα εἴπομεν προλαβόντως. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πρέπει νὰ ἐνθυμοῦνται καὶ τοῦτο τὸ ξεχωριστὸν ἰδίωμα τῆς ἐκ τριγενείας συγγενείας· ἤγουν, ὅτι ἀπὸ τὰ τρία γένη, ὁποῦ ἐνώνονται εἰς τὴν συγγένειαν αὐτὴν, τὰ μὲν δύω ἀδέλφια ὁποῦ προείπομεν, ἡ Ἄννα καὶ ὁ Θωμᾶς, λέγεται μέσον γένος, ὁ δὲ Πέτρος καὶ ἡ Μάρθα, λέγονται ἄκρα γένη. Ὁπόταν λοιπὸν τὰ γένη αὐτὰ ἀκολουθήσῃ νὰ ὑπανδρευθοῦν ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, τότε ἐκεῖνος ὁποῦ θέλει νὰ ἠξεύρῃ, ἂν παίρνωνται ἢ ὄχι, πρέπει νὰ στοχάζεται· τὸ μέσον γένος, καὶ ὅσον περισσότερον μακρύνουν ἀπὸ αὐτὸ, τόσον καὶ πέρνονται, ὅσον δὲ κοντεύουσι, τόσον καὶ ἐμποδίζονται. Λόγου χάριν εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα· ἂν ὁ Πέτρος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θωμᾶ καὶ τῆς Ἄννης, ζητήσῃ νὰ πάρῃ τὴν γυναῖκα τοῦ γυναικαδέλφου του Μάρθαν, ἐμποδίζεται, συγχωρεῖται δὲ νὰ πάρῃ τὴν γυναικαδέλφην τοῦ γυναικαδέλφου του Μαρίαν, διατὶ αὐτὴ περισσότερον ἀπέχει ἀπὸ τὸ μέσον γένος, παρὰ ἡ Μάρθα. Ἐκείνη γὰρ ἦτο β'. βαθμοῦ, αὕτη δὲ εἶναι δ'. πρὸς τὸν Πέτρον. Ὁ γὰρ Πέτρος καὶ ἡ Μάρθα, ἐπειδὴ καὶ ἔσμιξαν μὲ τὰ δύω ἀδέλφια, ξεχωριστὸν βαθμὸν δὲν ἔχουσι, διατὶ τὸ ἀνδρόγυνον κανένα βαθμὸν δὲν ἔχει πρὸς ἑαυτὸ, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ, τὸ ὁποῖον ἀξίωμα πρέπει νὰ ἐνθυμῆται τινὰς, ὡς ἀναγκαῖον καὶ χρησιμώτατον εἰς τὴν ἐκ τριγενείας ταύτην συγγένειαν, ἀλλὰ λογίζονται καὶ αὐτοὶ ὡς ἀδέλφια, καὶ τὸν β'. βαθμὸν τῶν ἀδελφῶν ἔχουσιν. Ὅταν δὲ ὁ Πέτρος πάρῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ γυναικαδέλφου του, τότε λύονται τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ γίνονται χωριστὰ τὰ δύω ἀδέλφια τοῦ ἑνὸς γένους, καὶ τὰ δύω ἀδέλφια τοῦ ἄλλου γένους, καὶ φαίνονται οἱ βαθμοὶ τέλειοι, δ'. δηλαδή.

(2) Οὐκ ὀρθῶς λέγει ὁ Σπανὸς Ἀλέξιος εἰς τὸ περὶ συνοικεσίων, ὅτι τὸ συνοικέσιον τοῦτο ἡ συνήθεια ἐσυγχώρησε νὰ γίνεται· κατὰ γὰρ τὸ β'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. ά. ἡ συνήθεια ἐκείνη ὁποῦ ἐναντιόνεται εἰς ἔγγραφον νόμον, πρέπει νὰ ἀκυρόνεται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ συνήθεια αὕτη ἐναντιόνεται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νομοθέτας ὁποῦ ἐνομοθέτησαν ἕως τὸν γ' βαθμὸν νὰ ἐμποδίζωνται τὰ ἐκ τριγενείας συνοικέσια, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀκυρωθῇ, ὡς ἄλογος καὶ παράνομος, καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ά. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

(3) Ὅσα εἴπομεν διὰ τὸ πρότερον συνοικέσιον, προσάρμωσον καὶ εἰς τὸ παρόν. Παράνομος γὰρ εἶναι ἡ συνήθεια, ὁποῦ τοῦτο ἐσυγχώρησε, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐμποδίζεται.

(4) Τὸ συνοικέσιον τοῦτο γ'. βαθμοῦ λέγει νὰ ᾖναι ὁ ῥηθεὶς Ἀλέξιος οὐκ ὀρθῶς· β'. γὰρ μόνον ἐστὶν· ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἀνδραδέλφη μὲ τὴν νύμφην εἶναι β'. βαθμοῦ, καὶ αὐτὸς σμίγωντας μὲ τὴν ἀνδραδέλφην πρότερον, τὸν ἴδιον βαθμὸν ἔχει πρὸς τὴν νύμφην, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα μετ' ἐκείνης ἕνωσιν.

10. » Οὔτε πενθερὰν καὶ νύμφην, διατὶ εἶναι παρομοίως βαθμοῦ γ'.

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρνει ἀδελφὴν καὶ ἀνδραδέλφην τῆς γυναικαδελφῆς του. Οἷον· ἂν ὁ Ἰωάννης πάρῃ Μάρθαν τὴν ἀδελφὴν τῆς Μαρίας, καὶ τὴν Μαρίαν ἐπῆρεν ὁ Πέτρος, ἔχουσαν ἀδελφὴν τὴν Σαλώμην, ὁ αὐτὸς Ἰωάννης παίρνει καὶ τὴν Σαλώμην, τὴν ἀνδραδέλφην τῆς γυναικαδελφῆς του Μαρίας, διατὶ εἶναι βαθμοῦ δ'.
2. » Δύω ἀδελφοὶ πέρνουσι νύμφην καὶ ἀνδραδέλφην, διατὶ εἶναι βαθμοῦ δ'.
3. » Ὁμοίως παίρνουσι μητρυιομάμμην καὶ προγονοεγγόνην τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι βαθμοῦ δ'.
4. » Ὁμοίως παίρνουσι μητέρα καὶ τὴν προγονὴν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, διατὶ εἶναι βαθμοῦ δ'.
5. » Ὁμοίως παίρνουσι προγονὴν καὶ ἀνεψιάν, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρὸς καὶ θείας οὔσης, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βαθμοῦ ς'. τὰ μὲν δύω ἀδέλφια βαθμοὶ δύω, ἡ θεία μὲ τὴν ἀνεψιά της τρεῖς, ἡ αὐτὴ πάλιν θεία, καθ' ὃ λογίζεται καὶ μήτηρ τῆς προγονῆς της, ἄλλος ἕνας βαθμός, ἰδοὺ ς'. βαθμοί.
6. » Ὁ πατὴρ παίρνει τὴν γυναικαδέλφην τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ υἱοῦ του. Οἷον· ἂν ὁ Θωμᾶς πάρῃ τὴν Μαρίαν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Πέτρου, ὁ πατὴρ τοῦ Θωμᾶ παίρνει τὴν Μάρθαν ἀδελφὴν τῆς Ἄννης, γυναικὸς τοῦ Πέτρου, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βαθμοῦ ἑ. ἕνας μὲν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, δ'. δὲ ὁ γυναικάδελφος μὲ τὴν γυναικαδέλφην.
7. » Γαμβρὸς καὶ γυναικάδελφος παίρνουν θείαν καὶ ἀνεψιάν, ἐπειδὴ εἶναι βαθμοῦ ἑ.
8. » Δύω ἀδελφῶν ὁ γυναικάδελφος καὶ γυναικαδέλφη παίρνει ἕνας τὴν ἄλλην. Οἷον· Θωμᾶς καὶ Παῦλος ἀδέλφια, ἡ γυναικαδέλφη τοῦ Θωμᾶ παίρνει τὸν γυναικάδελφον τοῦ Παύλου Πέτρον, διατὶ εἶναι βαθμοῦ ς'. δύω μὲν ἀπὸ τὰ ἀδέλφια, δ'. δε ἀπὸ τὸν γυναικάδελφον καὶ γυναικαδέλφην.
9. » Μητρυιὸς καὶ προγονὸς παίρνουν θείαν ἁπλῆν καὶ ἀνεψιάν, διατὶ εἶναι βαθμοῦ δ'.

Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ ἀλλάζει τὰ δακτυλίδια καὶ τὰ στέφανα, ἤτοι ὁ κουμπάρος, κἀμμίαν συγγένειαν δὲν ἔχει μὲ τὸ ἀνδρόγυνον. Ὅθεν καὶ ὅταν χηρεύσῃ τὸ ἕνα μέρος ἀπὸ αὐτό, τὸ παίρνει εἰς γάμον. Πρέπει δὲ οἱ κουμπάροι νὰ ἦναι ὀρθόδοξοι καὶ ὄχι ἄπιστοι ἢ αἱρετικοί, κατὰ τὸν Συμεὼν τὸν Θεσσαλονίκης (Κεφ. σπ'.) οὔτε νὰ ἦναι Μοναχοί, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ γ'. τῆς δ'.

Κεφ. ή. Περὶ τῆς ἐκ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος συγγενείας.

Ἡ συγγένεια αὕτη εἶναι ὅταν ἀναδεχθῇ τινὰς παιδίον ἀπὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὁ γὰρ τοῦτο ἀναδεχόμενος, πνευματικόν του υἱὸν τοῦτο ποιεῖ, καὶ πλέον κοντήτερος καὶ οἰκειότερος συγγενὴς καὶ πατὴρ γίνεται μὲ αὐτό, παρὰ ὁποῦ εἶναι ὁ σαρκικός του πατήρ, ἐπειδὴ, ὅσον εἶναι ἀνώτερον τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὸ σῶμα, τόσον οἰκειοτέρα εἶναι καὶ ἡ συγγένεια τοῦ πνεύματος ἀπὸ τῆς σαρκός. Ὅθεν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον τῆς οἰκειότητος λέγει ὁ νγ'. Κανὼν τῆς Οἰκουμενικῆς ς'. ὅτι ἡ κατὰ Πνεῦμα συγγένεια εἶναι μεγαλητέρα τῆς σαρκικῆς. Μερικοὶ δὲ (1) ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα, δὲν τὸν ἐνόησαν τοιουτοτρόπως, κατὰ τὴν ποιότητα τῆς οἰκειότητος, ἀλλὰ τὸν ἐνόησαν κατὰ τὴν ποσότητα τῶν βαθμῶν· δι' ὃ καὶ ἐξάπλωσαν τὴν ἐκ βαπτίσματος συγγένειαν ἕως εἰς τὸν ζ'. βαθμόν. Ἄλλοι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἡ ἐμπόδισαν, περισσότερον παρὰ εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν (2). Εἰς τοὺς περισσοτέρους ὅμως τοῦτο δὲν ἀρέσει, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις (στοιχ. β'.), ἀλλὰ ἀρέσει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐμποδίζωνται ἐκεῖνα μόνον τὰ πρόσωπα, ὁποῦ ἐμπόδισεν ὁ νόμος. Ἐμπόδισε δὲ ὁ νόμος, ὄχι τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς δηλ. καὶ ἀδελφὰς τοῦ ἀναδόχου καὶ ἀναδεκτοῦ, ἀλλὰ μόνον τοὺς κατὰ βάθος, καὶ τούτους ὄχι ἕως τοῦ ἑ βαθμοῦ, ἀλλ' ἕως τοῦ γ'. ἤτοι τὸ νὰ μὴ ἠμπορῇ ὁ ἀνάδοχος νὰ πάρῃ τὴν ἀναδεκτήν του, οὔτε τὴν μητέρα ἢ τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀναδόχου δύναται νὰ πάρῃ εἰς γυναῖκα κἀμμίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς αὐτάς. Λοιπόν·

Ἐμποδισμένοι.

1. » Δὲν δύναται νὰ πάρῃ ὁ ἀνάδοχος (ἢ ὁ σαρκικός του υἱὸς) τὴν ἀναδεκτήν του, διατὶ αὕτη πρὸς μὲν αὐ-

(1) Οὗτοι εἶναι Νικόλαος ὁ Πατριάρχης. Ὁ Βαλσαμὼν ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας. Ἰωάννης ὁ Κίτρους ἐν ταῖς πρὸς Κωνσταντῖνον Καβάσιλαν ἀποκρίσεσι. Δημήτριος ὁ Χωματινὸς ἐν τῷ περὶ βαθμῶν. Νεόφυτος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Θεοφάνης Ἱεροσολύμων, ἅπαντες ἐν τῷ Γιοῦρ. Γραικορ. περιεχόμενοι, καὶ Μανουὴλ τις Ἱεροδιάκονος καὶ μέγας Χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπὶ Ἱερεμίου ὢν τοῦ Πατριάρχου, τοῦτο συνομολογεῖ, ἐν τῇ περὶ συνοικεσίων συντόμῳ διδασκαλίᾳ του.

(2) Οἱ τῆς συγγενείας ταύτης βαθμοὶ μετροῦνται τοιουτοτρόπως. Ὁ ἀνάδοχος, πρὸς μὲν τὸν ἀνάδεκτόν του εἶναι βαθμοῦ ἁ. πρὸς δὲ τοὺς γονεῖς του, εἶναι βαθμοῦ β'. πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, βαθμοῦ γ'. οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ πρὸς μὲν τὸν ἀναδεκτόν του, εἶναι βαθμοῦ β'. πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, βαθμοῦ δ'. οὕτω φησὶν ὁ Ἀρμενόπουλος, βιβλ. δ'. Κεφ. ς'.

τὸν εἶναι θυγάτηρ πνευματικὴ καὶ ἀ. βαθμοῦ, πρὸς δὲ τὸν υἱόν του εἶναι ἀδελφὴ πνευματικὴ, καὶ ἀκολούθως β'. βαθμοῦ.

2. » Οὔτε τὴν μητέρα αὐτῆς, ἢ τὴν θυγατέρα, διατὶ εἶναι β'. βαθμοῦ (1).
3. » Δὲν δύναται κἀνένα ἀπὸ τὰ παιδία τοῦ ἀναδόχου νὰ πάρῃ τὴν μητέρα τοῦ ἀναδεκτοῦ τοῦ πατρός των, ἐπειδὴ καὶ λογίζονται ἀνέψια πρὸς αὐτὴν, καὶ εἶναι βαθμοῦ γ'. (2).
4. » Οὔτε δύναται κἀνὲν παιδίον νὰ πάρῃ τὴν θυγατέρα τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ πατρός του (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), διατὶ λογίζεται θεῖος πνευματικὸς πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀκολούθως εἶναι γ'. βαθμοῦ.

Ἀνεμπόδιστοι.

1. » Ὁ σύντεκνος παίρνει τοῦ συντέκνου του τὴν ἀδελφὴν, κατὰ τὸν Βλάσταριν· ἢ ἀντιστρόφως, ὁ τοῦ συντέκνου ἀδελφὸς παίρνει τὴν συντέκνισσαν τοῦ ἀδελφοῦ του.
2. » Ὁ σαρκικὸς υἱὸς τοῦ ἀναδόχου παίρνει τὴν σαρκικὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀναδεκτοῦ· κατὰ τοὺς περισσοτέρους γὰρ οὐδενός ἐστι βαθμοῦ, διὰ τὴν ἐκ πλαγίου συγγένειαν.
3. » Ὁμοίως καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀναδόχου παίρνει τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀναδεκτοῦ, καὶ ἀντιστρόφως ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀναδεκτοῦ, παίρνει τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀναδόχου.
4. » Δύω πνευματικὰ ἀδέλφια ἔχοντα ἕνα ἀνάδοχον, παίρνουν δύω σαρκικὰς ἀδελφάς.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Ἀνίσως δὲ δύω παιδία, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν, μὴ ἔχοντα συγγένειαν σκρικὴν, βαπτισθοῦν ἀπὸ ἕνα ἀνάδοχον, ταῦτα δὲν παίρνονται, διατὶ εἶναι ἀδελφοὶ πνευματικοὶ, κατὰ τὸν ἁγιώτατον Σισίννιον, καὶ β'. βαθμοῦ (3).

(1) Σημείωσαι ὅτι Λέων καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κή. σελ. 130 τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγουν, ὅτι ἂν λάβῃ τις γυναῖκα τὴν συντέκνισσάν του, ἢ σμίξῃ μὲ αὐτὴν σαρκικῶς, νὰ χωρίζηται πρῶτον ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ἔπειτα νὰ κόπτεται ἡ μύτη ἐκείνου καὶ ἐκείνης. Πῶς δὲ οὗτοι κανονίζονται, ὅρα εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ.

(2) Ἕως εἰς τὸν τρίτον τοῦτον βαθμὸν ἐμπόδισεν ὁ νόμος τοὺς κατὰ βάθος συγγενεῖς εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην συγγένειαν, μὲ τὸν ὁποῖον συμφωνοῦσι καὶ οἱ περισσότεροι, ὡς εἴπομεν. Ὁ δὲ Νεόφυτος Πατριάρχης καὶ τὸ σημείωμα, τὸ γεγονὸς ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, ἐμπόδισαν τὴν συγγένειαν ταύτην ἕως εἰς τὸν η'. βαθμὸν, ὡς εἴπομεν· οἷον, ὁ ἔγγονος τοῦ ἀναδόχου (ἢ τοῦ ἀναδεκτοῦ) δὲν παίρνει τὴν θυγατέρα τῆς ἀναδεκτῆς (ἢ τοῦ ἀναδόχου), διατὶ εἶναι βαθμοῦ δ'. Ὁ ἔγγονος τοῦ ἀναδόχου δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ πάππου, διατὶ εἶναι βαθμοῦ ε'. Ὁ δισέγγονος τοῦ ἀναδόχου δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ πάππου του, διατὶ εἶναι βαθμοῦ ς'. καὶ καθεξῆς. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Κίτρους θέλει νὰ ἐμποδίζωνται καὶ οἱ ἐκ πλαγίου βαθμοὶ εἰς τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος συγγένειαν (σελ. 325. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.). Ὅμως ἡ ψῆφος τῶν περισσοτέρων κρατεῖ.

(3) Τοῦτο τὸ συνοικέσιον θαυμάζω πῶς ἐσυγχώρησαν νὰ γίνεται ὅτε Ἱερεμίας καὶ Νεόφυτος οἱ Πατριάρχαι, προβάλλοντες τάχα ὅτι τοῦτο νὰ φυλαχθῇ εἶναι ἀδύνατον, μὲ τὸ νὰ βαπτίζῃ πολλάκις ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς ἀνάδοχος ἕνα ἀρσενικὸν παιδίον τυχὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἄλλο θηλυκὸν εἰς τὴν Βενετίαν, τὰ ὁποῖα τυχαίνει νὰ ἀνταμωθοῦν καὶ τὰ δύω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἢ εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ νὰ ὑπανδρευθοῦν. Ἀλλὰ τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς δύω ἀδέλφια σαρκικά· ἐνδέχεται γὰρ ἕνας σαρκικὸς ἀδελφὸς νὰ φύγῃ μικρὸς ἀπὸ τὸν τόπον του, καὶ νὰ διατρίβῃ εἰς ἄλλον μακρυνὸν τόπον, ὕστερον δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον καὶ ἡ σαρκικὴ ἀδελφή του, ἢ σκλαβωθεῖσα ἢ κατὰ ἄλλην περίστασιν, καὶ ἔτσι μὴ γινώσκοντα ὅτι εἶναι ἀδέλφια, νὰ ὑπανδρευθοῦν· ὅθεν, ἀνίσως τοῦτο γένῃ εἰς τὰ σαρκικὰ ἀδέλφια, χωρίζεται τὸ συνοικέσιον ἐξάπαντος. Πόσῳ μᾶλλον χωρίζονται τὰ πνευματικὰ ἀδέλφια, ἂν τύχῃ νὰ ὑπανδρευθοῦν, χωρὶς νὰ λογισθῇ εἰς τὸ οὐδὲν ἡ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν ἕνωσις, ὅσῳ καὶ μεῖζον εἶναι ἡ κατὰ πνεῦμα συγγένεια ἀπὸ τὴν κατὰ σάρκα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ νθ'. τῆς ς'. προστάζει νὰ μὴ γίνωνται βαπτίσματα εἰς εὐκτηρίους οἴκους, ἀλλ' εἰς τὰς καθολικὰς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ καταγράφωνται ἐκεῖ παρὰ τῶν Ἱερέων τὰ ὀνόματα τῶν ἀναδόχων καὶ ἀναδεκτῶν, καὶ ὁ χρόνος, καὶ διὰ νὰ ἦναι μάρτυρες τῶν βαπτιζομένων πολλοὶ, καὶ ἐκ τούτων ἁπάντων, εἰς κάθε καιρὸν νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ γένῃ τὸ ἄτοπον τοῦτο, νὰ παίρνωνται τὰ πνευματικὰ ἀδέλφια, ἢ μετ' ἀλλήλων, ἢ μετὰ τοῦ ἀναδόχου, καθὼς τώρα συνειθίζουν νὰ κάμνουν καὶ εἰς τὴν Μοσχοβίαν τὴν καταγραφὴν ταύτην, καὶ εἴθε νὰ ἐπιμεληθοῦν οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς εἰς τὸ νὰ ἐνεργῆται καὶ εἰς τὰς ἐδικάς των Ἐπαρχίας μία τοιαύτη ἁγία συνήθεια πρὸς ἀσφάλειαν. Ὅτι δὲ τὰ ἐξ ἑνὸς ἀναδόχου ἀδέλφια πνευματικὰ δὲν δύνανται οὔτε νὰ ὑπανδρευθοῦν ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, οὔτε νὰ ἀρραβωνισθοῦν, βεβαιοῖ καὶ ὁ Λέων καὶ ὁ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς (ἐκλογ. τῶν νόμων τίτλ. ιϐ'. σελ. 102. τοῦ β'. βιβλ. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ.). Διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν λοιπὸν αὐτὰ τὰ ἄτοπα, εἶναι καλὸν καὶ ἐπωφελὲς νὰ φυλάττεται πανταχοῦ ἐκείνη ἡ ὀρθὴ καὶ φρονίμη συνήθεια, ὁποῦ γίνεται εἰς μερικοὺς τόπους τῆς Ἀνατολῆς· ἤγουν, τὸ νὰ μὴ βαπτίζουν τὰ παιδία ξένοι ἄνθρωποι ἀπὸ ἄλλην πατρίδα, οὔτε ἀπὸ ἄλλο γένος καὶ συγγένειαν, κἂν καὶ ἦναι Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ νὰ τὰ βαπτίζουν οἱ ἴδιοι συγγενεῖς, οἱ κατὰ σάρκα τῶν βαπτιζομένων παιδίων, θεῖοι, χάριν λόγου. ἢ ἐξάδελφοι πρῶτοι, ἢ δεύτεροι, καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς οἱ ἐμποδισμένοι εἰς γάμον, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἔχοντες τὴν κατὰ σάρκα συγγένειαν, καὶ δι' αὐτὴν ἐμποδιζόμενοι νὰ μὴ ὑπανδρευθοῦν, ἀκολούθως ἐμποδίζονται νὰ μὴ ὑπανδρευθοῦν καὶ διὰ τὴν κατὰ πνεῦμα συγγένειαν, καὶ οὕτω δὲν πίπτουν εἰς κάμμίαν παρανομίαν.

2. » Δὲν δύναται τινὰς νὰ πάρῃ τὴν γυναῖκα τοῦ πνευματικοῦ ἀδελφοῦ του, διατὶ ἀδελφὸς λογίζεται καὶ αὐτῆς, διὰ τὴν μετ' αὐτῆς εἰς μίαν σάρκα τοῦ ἀδελφοῦ του συγγένειαν, καὶ εἶναι δευτέρου βαθμοῦ.
3. » Ὁμοίως ἂν ὁ μὲν ἄνδρας βαπτίσῃ ἕνα παιδίον, ἡ δὲ γυναῖκά του ἄλλο, τὰ παιδία ταῦτα δὲν παίρνονται, διατὶ φαίνεται ὅτι ἕνας ἀνάδοχος τὰ ἐβάπτισε, μὲ τὸ νὰ λογίζεται μία σὰρξ τὸ ἀνδρόγυνον.
4. » Ὁμοίως καὶ τὴν ἀναδεκτὴν τοῦ πενθεροῦ δὲν παίρνει ὁ γαμβρὸς, ἐπειδὴ καὶ λογίζεται ἀδελφὴ τῆς ἀποθνούσης γυναικός του. Δύω δὲ ἀδελφὰς σαρκικὰς ἢ πνευματικὰς ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς δὲν λαμβάνει ποτέ.

Ἀνεμπόδιστοι ἢ Ἀμφίβολοι.

1. » Ἐὰν δὲ ὁ πενθερὸς μὲν βαπτίσῃ τὸ ἕνα παιδίον, ὁ δὲ γαμβρὸς τὸ ἄλλο, τὰ παιδία ταῦτα παίρνονται, διατὶ ὁ πενθερὸς πρὸς τὸν γαμβρὸν πίπτει ἐκ τοῦ πλαγίου, ὡς λέγουσί τινες· ὅμως ὁ πενθερὸς πρὸς τὸν γαμβρὸν κατὰ βάθος λογίζεται, καὶ ὄχι ἐκ πλαγίου, διὰ τὴν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ εἰς μίαν σάρκα ἕνωσιν· ὅθεν ἀμφίβολον τὸ τοιοῦτόν ἐστι συνοικέσιον, καὶ ἄξιον ζητήσεως.

Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἐάν τινας ἀναδεχθῇ τὸ παιδίον του, χωρίζεται ἀπὸ τὴν γυναῖκά του. διατὶ ἔγιναν πνευματικὰ ἀδέλφια μὲ αὐτὴν, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις (στοιχ. β΄.). Ὁμοίως σημείωσαι ὅτι οἱ ἀνάδοχοι πρέπει νὰ ἦναι ὀρθόδοξοι καὶ ὄχι ποτὲ ἄπιστοι ἢ αἱρετικοί, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν Κεφ. σπ΄. δι' ὃ καὶ ὁ Βαλσαμὼν (ἀποκρίσ. λϐ΄.) σφοδρῶς ἐμποδίζει τὸ νὰ γίνωνται ἀνάδοχοι ὀρθοδόξων παιδίων Λατῖνοι, ἢ Ἀρμένιοι, ἢ Νεστοριανοὶ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, καὶ ὅτι οἱ τοιοῦτο συγχωρήσαντες νὰ γένῃ ἀκοινωνήτοι πρέπει νὰ γίνωνται, ὡς τοῖς ἀκοινωνήτοις αἱρετικοῖς συγκοινωνήσαντες (1). Ἠλίας δὲ ὁ Κρήτης Μητροπολίτης γράφων περὶ ἀναδόχων, πρός τινα Διοσύσιον Μοναχὸν, λέγει, «ὅτι ἂν οἱ ἀνάδοχοι ἤξευραν ἀκριϐῶς ἐκεῖνα ὁποῦ διορίζει ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος νὰ ἔχουν οἱ ἀνάδοχοι καὶ τὴν φροντίδα καὶ φύλαξιν, ὁποῦ χρεωστοῦν νὰ δείχνουν εἰς τὸν ἀνάδεκτόν τους· (ὁ γὰρ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (Κεφ. ζ΄. περὶ Ἐκκλησ. Ἱεραρχ.) λέγει ὅτι, ὅταν ὁ ἀνάδοχος εἰς τὸ βάπτισμα λέγῃ· Ἀποτάσσομαι τῷ σατανᾷ καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ, φανερόνει τοῦτο· Ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι θέλω καταπείσει τὸ παιδίον τοῦτο μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ καλὴν παίδευσιν, ὁποῦ ἔχω νὰ τοῦ κάμω, νὰ ἀποταχθῇ αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν διάϐολον καὶ τὰ ἔργα του, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸ τέλειον λογικὸν, καὶ νὰ συνταχθῇ μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ νὰ ὁμολογήσῃ τὰς Θείας ταύτας ὁμολογίας· ἂν, λέγω, καὶ ἤξευρεν τοῦτο, μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἤθελαν ϐαπτίζουν. κἂν καὶ θερμῶς ἤθελαν προσκαλοῦνται εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο δὲν γνωρίζουν, λέγει, καὶ ἐπειδὴ συνήθεια ἐπεκράτησε νὰ ϐαπτίζουν καὶ γυναῖκες. δὲν εἶναι ἐμποδισμένον ἂν ὁ ἄνδρας ϐαπτίσῃ ἑνὸς τὸ πρῶτον παιδίον, καὶ λείποντος τοῦ ἀνδρὸς, νὰ ϐαπτίσῃ καὶ ἡ γυναῖκα του τὸ δεύτερον» (σελ. 340. τῆς Γιουρ. Γραικορ.)· πλὴν τὰ παιδία ταῦτα εἰς γάμον δὲν παίρνονται, ὡς προείπομεν, μόνος δὲ ὁ ἀναδεχόμενος τὸ παιδίον τινὸς ὀνομάζεται σύντεκνος, καὶ ὄχι καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, κατὰ τὸν Χαρτοφύλακα Πέτρον (σελ. 369. τῆς αὐτῆς). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς΄. τῆς ἐν Καισαρείᾳ.

Κεφ. θ΄. Περὶ τῆς ἐξ υἱοθεσίας συγγενείας.

Ἡ ἐξ υἱοθεσίας συγγένεια εἶναι, ὅταν τινὲς, καὶ μάλιστα ἄτεκνοι ὄντες, κάμνουν τινὰ υἱόν τους θετὸν, εἰς παρηγορίαν τῆς ἀτεκνίας των καὶ εἰς κληρονομίαν τῆς περιουσίας των· ὅταν ὅμως κάμνουν αὐτὸν υἱόν τους, ὄχι μὲ λόγια ψιλὰ, ἀλλὰ κατὰ νόμον τὸν πρέποντα, μετὰ τελετῆς ἱερῶν Εὐχῶν, κατὰ τὴν κδ΄. Νεαρὰν Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Διὰ ταύτης γὰρ τῆς συγγενείας, οἱ μὲν υἱοθετοῦντες τάξιν γονέων λαμϐάνουν, οἱ δὲ θετοὶ υἱοὶ τάξιν παιδίων, καὶ εἰς γάμου κοινωνίαν ἀναμεταξύ των δὲν ἔρχονται. Πρέπει δὲ νὰ ἦναι ἐκεῖνος ὁποῦ κάμει υἱὸν θετὸν εἰς τελείαν ἐφηϐότητα καὶ ἡλικίαν, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (ϐιϐλ. β΄. τίτλ. θ΄.), ἤτοι δεκαπέντε, ἢ ις΄. χρόνων, καὶ μεγαλήτερος εἰς τὴν ἡλικίαν ἀπὸ τὸν υἱοθετούμενον. Ὁ μὲν οὖν νόμος (ϐιϐλ. 17.) παρὰ τῷ Βλάσταρι, ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ λαμϐάνῃ ὁ θετὸς υἱὸς (κἂν καὶ αὐτεξούσιος γένῃ) τὴν γυναῖκα τοῦ θετοῦ του πατρὸς, οὔτε ὁ θετὸς πατὴρ νὰ λαμϐάνῃ τὴν γυναῖκα τοῦ θετοῦ του υἱοῦ, ἐπειδὴ ἡ μὲν ἔχει μητρὸς τάξιν πρὸς τὸν θετὸν υἱὸν, ἡ δὲ νύμφης πρὸς τὸν θετὸν πατέρα καὶ εἶναι α΄. ϐαθμοῦ. Ἀλλ' οὔτε τὴν θυγατέρα, ἢ τὴν προγονὴν τοῦ θετοῦ πατρός του λαμϐάνει ὁ θετὸς υἱὸς, ἐπειδὴ ἔχει ἀδελφοῦ τάξιν πρὸς αὐτὰς καὶ εἶναι ϐαθμοῦ β΄. Οὔτε τὴν μητέρα, ἢ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς (τῆς μητρὸς του δηλ.) (2) τοῦ θετοῦ αὐτοῦ πατρὸς λαμϐάνει, ἐπειδὴ ἡ μὲν μάμμης, ἡ δὲ θείας ἔχει τάξιν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἡ μὲν, εἶναι β΄. ϐαθμοῦ, ἡ δὲ δ΄. πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὔτε παίρνει τὴν ἀπὸ υἱοῦ ἐγγόνην τοῦ θετοῦ του πατρὸς, οὔτε παίρνει τινὰς τὴν θετὴν θυγατέρα τοῦ πάππου του, διατὶ λογίζεται ἀδελφὴ τοῦ πατρός του, θεία δὲ αὐτοῦ, καὶ ἀκολούθως μητρὸς τάξιν ἔχει πρὸς αὐτόν. (3)

(1) Ἀλλ' οὔτε οἱ Μοναχοὶ ἀναδέχονται παιδία ἐκ τοῦ ϐαπτίσματος. καὶ ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ γ΄. τῆς δ΄.

(2) Ἄξιον ζητήσεως καὶ ἀπορίας εἶναι, διὰ τί ἡ μὲν Νεαρὰ νομοθεσία Λέοντος τοῦ σοφοῦ προστάζει νὰ κρατοῦσι καὶ εἰς τὴν ἐξ υἱοθεσίας συγγένειαν τὰ ἴδια ἐκεῖνα, ὁποῦ ἀκολουθοῦν καὶ εἰς τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου ϐαπτίσματος συγγένειαν, καὶ κατὰ τὸ σημείωμα τὸ γεγονὸς ἐπὶ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ νόμος τοὺς μὲν ἐκ πλαγίου συγγενεῖς δὲν ἐμπόδισεν ἀπὸ τὸ νὰ παίρνωνται εἰς τὴν ἐκ τοῦ Βαπτίσματος, ἐδῶ δὲ εἰς τὴν ἐξ υἱοθεσίας καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς ἐμπόδισεν; Ἀλλ' ἴσως ἐμπόδισεν αὐτοὺς, προηγουμένως μὲν, καὶ διατὶ κατὰ τοὺς νόμους, ἡ ἐξ υἱοθεσίας συγγένεια στενωτέρα φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ ϐαπτίσματος (κἂν αὐτὴ εἰς τοὺς ἐδικούς μας καιροὺς ἔπαυσε, καὶ σπανιάκις εὑρίσκεται), διὰ τοῦτο εἰς μὲν τὴν ἐκ τοῦ ϐαπτίσματος συγγένειαν, ἐμπόδισε μόνον ἕως τὸν γ΄. ϐαθμὸν τοὺς κατὰ ϐάθος συγγενεῖς, τοὺς δὲ ἐκ πλαγίου τελείως δὲν ἐμπόδισεν, εἰς δὲ τὴν ἐξ υἱοθεσίας ταύτην. καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου ἀκόμη ἐμπόδισεν, ἐπομένως δὲ, καὶ διὰ νὰ γένουν φανεροὶ οἱ ἔχοντες κληρονομῆσαι τὴν περιουσίαν τῶν ἐξ υἱοθεσίας συγγενῶν τους, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐξ αἵματος, εἰς δὲ τὴν ἐκ τοῦ ϐαπτίσματος συγγένειαν, τοὺς ἐκ πλαγίου δὲν ἐμπόδισεν. ὅτι μηδὲ οἱ κατ' αὐτὴν συγγενεῖς κληρονομοῦσι τοὺς πνευματικούς των πατέρας καὶ συγγενεῖς.

(3) Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἡ ἐξ υἱοθεσίας

Κεφάλαιον ι'.

Ἡ δὲ λεγομένη ἀδελφοποιησία, ὄχι μόνον εἶναι ἐμποδισμένη ἀπὸ τὸ λέ. Κεφ. τοῦ ιγ'. τίτλου τοῦ έ. βιβλίου τοῦ νόμου (σελ. 217. τῆς Γιοῦρ Γραικορ.) τελείως νὰ μὴ γίνεται, καὶ ἀποβεβλημένη ἐστὶν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐναντία εἶναι εἰς τὴν φύσιν, κατὰ τὸν Χωματεινὸν Δημήτριον (αὐτόθ). Ἡ γὰρ θέσις μιμεῖται τὴν φύσιν, ἡ δὲ φύσις δὲν γεννᾷ ἀδελφόν ποτε, ἀλλὰ υἱόν· λοιπὸν καὶ ἡ θέσις, ὡς μιμουμένη τὴν φύσιν, δὲν δύναται νὰ κάμῃ ἀδελφόν. Ὅθεν ἡ τοιαύτη ἀδελφοποιησία ὄχι μόνον δὲν γίνεται, ἢ λογίζεται τελείως ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ ὑπανδρεύωνται ἀναμεταξύ των οἱ τοιοῦτοι ψευδαδελφοποιητοί, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως πρέπει νὰ γίνεται. Ἀπόβλητον γάρ ἐστι τοῦτο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ὡς πολλῶν κακῶν καὶ ἀπωλείας πρόξενον ψυχικῆς εἰς τοὺς περισσοτέρους, καὶ ὕλη διὰ νὰ πληρόνουν τινὲς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ σαρκικά των θελήματα, καθὼς ἡ δοκιμὴ μυρία ἔδειξε τὰ παραδείγματα κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους.

Κεφ ιά. Περὶ Μνηστείας, ἤτοι Ἀρραβωνισμοῦ.

Τῆς ς'. ἡη'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιά. κε'. τοῦ Βασιλ. κ'. ξθ'.

Ἡ Μνηστεία, ἤτοι ὁ ἀρραβωνισμός, εἶναι κατὰ τοὺς νόμους μία ἐνθύμησις καὶ ὑπόσχεσις τῶν γάμων ὁποῦ μέλλουν νὰ γένουν (1) μὲ συμφωνίαν, τόσον τῶν ἀρραβωνιζομένων, ὅσον καὶ τῶν γονέων αὐτῶν. Φαίνονται δὲ νὰ συμφωνοῦν εἰς τὸν ἀρραβωνισμὸν ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀπὸ τοὺς ρηθέντας δὲν ἀντιλέγουσι φανερῶς (2). Ἐπειδὴ δὲ εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Ἀποστολικοῦ, ὅτι ἡ νόμιμος καὶ ἀληθὴς μνηστεία πρέπει νὰ γίνεται μετὰ ἱερολογίας, ὅταν ὁ ἄνδρας ἦναι ιδ'. χρόνων, ἡ δὲ γυνὴ ιγ'. μὲ τὴν δόσιν τῶν ἀρραβώνων καὶ μὲ τὸ συνειθισμένον φίλημα τῶν ἀρραβωνιζομένων, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι χρεία νὰ λέγωμεν πάλιν ἐδῶ τὰ αὐτά, ἀλλὰ πέμπομεν τὸν ἀναγνώστην νὰ ἰδῇ τοῦτα πλατύτερον ἐκεῖ, καὶ ποῖοι τὰ ἐδιώρισαν. Τόσον δὲ μόνον λέγομεν, ὅτι ὁ τοιουτοτρόπως γενόμενος ἀρραβωνισμός, εἰ καὶ κατώτερος εἶναι τοῦ γάμου, ὡς ἴσως ὅμως σχεδὸν μὲ τὸν τέλειον γάμον λογίζεται, καὶ οἱ τοιουτοτρόπως ἀρραβωνισθέντες, ἐὰν ἀποθάνῃ ἡ ἀρραβωνιαστή των, οἱ μὲν μέλλοντες νὰ γένουν Ἱερεῖς, ἄλλην γυναῖκα νὰ πάρουν δὲν δύνανται, ὡς δίγαμοι λογιζόμενοι, εἰ δὲ καὶ πάρουν, οὐ γίνονται Ἱερεῖς, ἀλλ' ἐὰν καὶ γένουν καθαιροῦνται. κατὰ τὴν τοῦ Ξιφιλίνου ἀπόφασιν (σελ. 214. τῆς Γιοῦρ Γραικορ.). Οἱ δὲ λαϊκοὶ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ νὰ λάβουν τὴν ἐξαδέλφην, ἢ ἄλλο πρόσωπον συγγενὲς τῆς ἀρραβωνιαστῆς των, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὁ Συνοδικὸς τόμος τοῦ Πατριάρχου Σισιννίου καὶ Ξιφιλίνου ἐδιώρισεν, ὅτι ὅσα πρόσωπα συγγενικὰ ἐμποδίζονται ἀπὸ τοὺς ὑπανδρευθέντας τελείως, τόσα νὰ ἐμποδίζωνται καὶ ἀπὸ τοὺς ὄντας ἀρραβωνισμένους κατὰ τὸν ἄνωθεν τρόπον (3). Ὅσαι δὲ μνηστεῖαι δὲν γένουν κατὰ τὸν ἄνωθεν τρόπον, αὐταὶ μνηστεῖαι ἀληθιναὶ οὔτε εἶναι, οὔτε ὀνομάζονται, ἀλλὰ ὡς ἁπλαῖ ἀρέσκειαι τῶν ἀνθρώπων εἰσί. Διὰ τοῦτο καὶ ἂν ἡ κόρη ἦναι ἀνήλικος, καὶ μικρότερη ἀπὸ ζ'. χρόνων ἀρραβωνίσθη (ἢ κατὰ τὸν Βλάσταριν μικρότερη ἀπὸ ἓξ χρόνων), δύναται ὁ ἀρραβωνιαστικός της νὰ πάρῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης ἀρραβωνιαστῆς του, κατὰ τὸν Συνοδικὸν τόμον Σισιννίου καὶ Ξιφιλίνου. Ὁ τοιοῦτος δὲ δύναται νὰ γένῃ καὶ Ἱερεύς, ἂν χαλασθῇ ἡ τῆς τοιαύτης ψευδομνηστείας συμφωνία, κατὰ τὸν Βλάσταριν. Ἐὰν δὲ ἡ κόρη ἦτο ἑπτὰ χρόνων καὶ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἑπτά, παρακάτω ὅμως ἀπὸ τοὺς ιγ'. καὶ ἡ μνηστεία ἔγινε χωρὶς ἱερολογίας, μὲ συμφωνίαν δὲ μόνον, ἐὰν ἀποθάνῃ αὕτη, διορίζει ὁ ἴδιος τόμος αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἡ Νεκρὰ τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου, νὰ μὴ παίρνῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς ὁ ἀρραβωνιαστικός της, οὔτε ἄλλος τινὰς νὰ παίρνῃ τὴν τοιουτοτρόπως μνηστὴν οὖσαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀποθανόντος αὐτοῦ δηλ. (4)· ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ ἀρραβωνιασθῇ γυναῖκα καὶ δὲν ἐδιώρισε χρόνον πότε νὰ τὴν εὐλογηθῇ, πρέπει νὰ τὴν εὐλογῆται ἀνάμεσα εἰς δύω χρόνους, ἂν εἰς τὸν ἴδιον τόπον εὑρίσκεται τῆς ἀρραβωνιαστικῆς· εἰ δὲ λείπει, νὰ τὴν εὐλογῆται εἰς τρεῖς χρόνους,

συγγένεια πρέπει νὰ φυλάττεται καθὼς καὶ ἡ ἐξ αἵματος, τόσον εἰς τοὺς βαθμοὺς τῶν γάμων, ὅσον καὶ εἰς τῶν γονέων τὴν κληρονομίαν, καθὼς οἱ φιλευσεβεῖς νόμοι διδάσκουσι.

(1) Βιβλ. έ. (ἐν σελ. 513. τῆς Γιοῦρ Γραικορ.).

(2) Βιβλ. δ'. καὶ ζ'. (αὐτόθι).

(3) Οἱ τοιουτοτρόπως ἀρραβωνισθέντες δὲν χωρίζονται, κἂν τύχῃ νὰ δαιμονισθῇ τὸ ἓν μέρος αὐτῶν, καθὼς οἱ νόμοι διορίζουσι. (Βλάσταρ. Κεφ. ιέ στοιχ. γ'.).

(4) Λέγει γὰρ ὁ Βαλσαμὼν (ἀποκρίσ. μη'.) ὅτι Κληρικός τις ἀρραβωνισθεὶς δι' ἐγγράφων δεσμῶν γυναῖκα ἑπταετῆ, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἄλλην γυναῖκα λαβών, δὲν ἐσυγχωρήθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον, νὰ χειροτονηθῇ Ἱερεὺς ὡς δίγαμος, ἐπειδὴ εἶπεν ἡ Σύνοδος, ὅτι ἡ ἑπταετὴς γυνὴ εἶναι δεκτικὴ ἔρωτος, καὶ φθορὰν ὑπομένει, καὶ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τῆς πορνείας πειράζεται. Σημείωσαι δὲ ὅτι, κατὰ τὴν Νεαρὰν τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, σφοδρῶς πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ ἡ κατάρατος συνήθεια ὁποῦ ἐπικρατεῖ εἰς πολλοὺς τόπους, τὸ νὰ ἐμβαίνουν οἱ ἀρραβωνιαστικοὶ μέσα εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀρραβωνιαστῶν τους πρὸ τοῦ νὰ εὐλογηθοῦν, διατὶ ἀπὸ τὴν συχνὴν θεωρίαν καὶ συνομιλίαν ὁποῦ κάμνουσιν αὐτοὶ μὲ αὐτάς, ἀνάπτουσιν ἀπὸ τὸν ἔρωτα. καὶ πολλάκις σμίγουσι μὲ αὐτὰς πρὸ τοῦ γάμου. Ὅθεν διὰ νὰ κοπῇ ἡ μεγάλη παρανομία αὐτὴ, πρέπει καὶ οἱ κατὰ τόπον Ἀρχιερεῖς, καὶ μάλιστα οἱ γονεῖς τῶν παιδίων, νὰ μὴ ἀφίνουσιν αὐτὰ νὰ συνομιλοῦν μὲ τὰς ἀρραβωνιαστάς των. Καὶ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι καὶ χωρὶς μνηστείαν καὶ ἀρραβῶνα ὁ γάμος γίνεται, κατὰ τὴν Συνοδικὴν διάγνωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου, τοῦ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, λέγουσαν· Ἀρραβῶνες δίδονται ὄχι μόνον εἰς τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἄλλην ἀλλαξίαν καὶ πραγματείαν, ὄχι ἀναγκαστικῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς. Λοιπὸν καθὼς εἰς τὰς ἄλλας πραγματείας δὲν λέγομεν ὅτι εἶναι ἄκυρον ἐκεῖνο ὁποῦ γένῃ, ἂν καὶ ἀρραβῶνες δὲν δοθοῦν, ἔτσι καὶ ὁ γάμος εἶναι βέβαια ἀχώριστος, κἂν καὶ ἀρραβωνιασμὸς δὲν φθάσῃ νὰ γένῃ (σελ. 216. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ.).

κατὰ τὸν Βλάσταριν. Ἐὰν ὅμως κἀμμία εὔλογος αἰτία καὶ ἀνάγκη ἀκολουθήσῃ, μακραίνει ἡ διορία περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς τέσσαρας χρόνους, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον. Ὅρα ταῦτα πάντα εἰς τὸν Βλάσταριν, εἰς τὸ περὶ Μνηστείας, καὶ εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον, βιβλ. δ'. τίτλ. ά. καὶ ς'. Ὅποιος δὲ ἁρπάσῃ ἄλλου ἀρραβωνιαστήν, πρέπει νὰ τὴν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἀρραβωνιαστικόν της, κἂν καὶ τὴν ἔφθειρε, κατὰ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἁγκύρ. καὶ τὸν κβ'. Βασιλείου. Ὅρα καὶ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἁγκύρᾳ (1).

ΤΥΠΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ

Τύπος Συστατικοῦ καὶ Ἀπολυτικοῦ Γράμματος.

Ἀποστολικοὶ καὶ Συνοδικοὶ Κανόνες διακελεύουσι, συστατικαῖς καὶ ἀπολυτικαῖς ἐπιστολαῖς τοὺς ἀποδημεῖν ἐθέλοντας Ἱερωμένους, παὰ τῶν αὐτοὺς κεχειροτονηκότων ἐφοδιάζεσθαι. Συστατικαῖς μὲν τοῦ τε δόγματος καὶ βίου καὶ τῆς χειροτονίας αὐτῶν, ἐξαιρέτως δὲ, τῆς διαβληθείσης αὐτῶν ὑπολήψεως, ἀπολυτικαῖς δὲ, πρὸς δήλωσιν τῆς ἀδείας, ἣν παρ' αὐτῶν εἴληφον ἐνεργεῖν τὰ τῆς Ἱερωσύνης, ὅπου περ ἂν ἀπέλθωσι. Τούτοις τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοῖς Θείοις καὶ ἱεροῖς Κανόσιν ἑπόμενοι, τοῖς ἁπανταχοῦ Ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς, διὰ τοῦ παρόντως Συστατικοῦ ἐν ταὐτῷ καὶ Ἀπολυτικοῦ γράμματος, πρωτοτύπως συνστῶμεν τὸν ἐπιφέροντα τοῦτο εὐλαβέστατον καὶ πανοσιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις (ἢ αἰδεσιμώτατον ἐν Ἱερεῦσι) κύριον (δεῖνα) ὅτι καὶ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος ἔχεται, καὶ βίου σεμνοῦ καὶ ἀδιαβλήτου ὑπολήψεως· καὶ ὅτι, παρ' ἡμῶν τῇ χάριτι τοῦ πανάγιου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, κεχειροτόνηται νομίμως καὶ κανονικῶς, κατὰ τὴν συμμαρτυρίαν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλων ἀξιοπίστων ἀνδρῶν, βαθμηδὸν Ἀναγνώστης, Ὑποδιάκονος, Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ (δεῖνος Ἁγίου)· ἑπομένως δὲ καὶ ἀπολύομεν αὐτὸν καὶ ἐξουσιάν διδόμεν, ὅπου ἂν ἀπέλθῃ, τὰ τῆς Ἱερωσύνης ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν, μετὰ καὶ τῆς κανονικῆς ἀδείας καὶ συνακινέσεως τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως. Ὅθεν εἰς πίστωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐδόθη τὸ παρὸν ἡμῶν εἰς χεῖρας αὐτοῦ (ὅρα καὶ τὸν ιβ'. Ἀποστολ.) (ᾳωξδ'. Μαρτίου.).

Τύπος Ἐνταλτηρίου Γράμματος.

Ἡ μετριότης (ἢ ἡ ταπεινότης) ἡμῶν, διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ἀνατίθησί σοι τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις (ἢ ἐν Ἱερεῦσι) κυρίῳ (δεῖνι) ὡς ἀνδρὶ τιμίῳ, καὶ εὐλαβείας ἀξίῳ, τὸ τῆς Πνευματικῆς πατρότητος λειτούργημα. Ὅς δὴ ὀφείλεις ἀναδέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς πάντων, τῶν ἐπὶ ἐξομολογήσει τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων προσερχομένων σοι, καὶ ἀνακρίνειν αὐτοὺς καὶ τὰ βάθη τῶν καρδιῶν αὐτῶν, ἐρευνᾷν τὰ διανοήματα καὶ τὰς πράξεις καταμανθάνειν· ἐφ' ᾧ, τὰς μὲν ἀρχὰς καὶ αἰτίας ὡς οἷόν τε ἀνιστέλλειν καὶ ἀνασπᾷν, τὰ δὲ τέλη καὶ ἐνεργήματα τούτων εὐθύνειν κανονικῶς καὶ πρὸς τὰς ἕξεις καὶ διαθέσεις τῶν προσερχομένων, καὶ τὰ φάρμακα τούτοις ἐπιτιθέναι, καὶ γίνεσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα παντας κερδήσῃς, νῦν μὲν ἐλέγχων, νῦν δὲ ἐπιτιμῶν καὶ παρακαλῶν, καὶ παντὶ τρόπῳ τὴν σωτηρίαν τούτων πραγματευόμενος. Ὅθεν καὶ δήσεις μέν, ἃ δεῖ δεθῆναι, λύσεις δὲ πάλιν τὰ λύτεως ἄξια. Ἔτι δὲ ὀφείλεις τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα οὕτω διερευνᾷν καὶ ἀκριβῶς ἐξετάζειν, ὡς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ ἀπαιτοῦσι Κανόνες, μήποτε ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις συγκοινωνήσῃς, καὶ τὴν σαυτοῦ ψυχὴν σὺν ταῖς ἐκείνων, τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραδῷς. Ἀποχείρειν δὲ καὶ Μοναχοὺς, μετὰ δοκιμῆς, καὶ ἀναδόχων, κατὰ τοὺς Κανόνας, ὡς σύνηθες. Καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὀφείλεις ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ ἀναστρέφεσθαι καὶ σεμνότητι, ἥτις ἁρμόζουσά ἐστι πνευματικοῖς ἀνδράσιν, ὡς λόγον ἀποδώσων τῷ Θεῷ. Ὅθεν εἰς δήλωσιν ἐδόθη σοι καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν Ἐνταλτήριον γράμμα.

(Σημείωσαι ὅτι τὸ, ἡ μετριότης, γράφουσιν οἱ Πατριάρχαι, ἢ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Μονεμβασίας, κατά τινα φιλοτιμίαν βασιλικὴν, πλὴν εἰς τὰς ἐπαρχίας των μόνας· τὸ δὲ, ἡ ταπεινότης, γράφουσιν ἁπλῶς ὅλοι οἱ Μητροπολῖται, Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι).

Τύπος Κανονικῆς Συμμαρτυρίας.

Οἱ τὰ θεῖα καλῶς διαταξάμενοι θεοκήρυκες Ἀπόστολοι, καὶ ὁ μετ' αὐτοὺς τῶν θεοφόρων Πατέρων σύλλογος, κανονικῶς ὥρισαν, μηδένα τοῦ θείου βαθμοῦ τῆς Ἱερωσύνης καταξιοῦσθαι δίχα πολλῆς ἐρεύνης καὶ ἀκριβοῦς δοκιμασίας· ἵνα μὴ ἀνάξιος ὢν τῆς τοιαύτης τιμῆς, ἐπὶ κρίσιν καὶ κατάκριμα ἑαυτῷ τὴν χειροτονίαν ποιήσηται. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ (δεῖνα) ἐπιθυμεῖ τῆς τοιαύτης τιμῆς καὶ ἀξιώσεως, καὶ ἐπιδέδωκε τὴν ἀναγκαίαν ἀναφορὰν, ἐν ᾗ ἐπιμαρτύρεται ὅτι ἐστὶ τὸ γένος ἐλεύθερος, καὶ ἐκ γαμετῆς γεγεννημένος, καὶ ὅτι ἐστὶν ἀνεπίληπτος ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ ὅτι ἐστὶν ἐγγράμματος, καὶ ὅτι ἔμαθε τὴν ἱερὰν Γραφὴν, καὶ ὅτι ἐστὶν ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ἀναγνωστῶν, καὶ ὅτι ἐστὶν ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ὑποδιακόνων, καὶ ὅτι ἐστὶν ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κατάλογον τῶν Διακόνων, καὶ ὅτι ἐστὶν ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κατάλογον τῶν Πρεσβυτέρων· ἐπειδὴ τοίνυν ἐστὶν ἄξιος τῆς τοιαύτης τιμῆς καὶ ἀξιώσεως, ἐπιμαρτυροῦμεν αὐτῷ ταῦτα πάντα, καὶ ἐπιδίδομεν αὐτῷ τὴν παροῦσαν ἡμῶν συμμαρτυρίαν, ἵνα ἔχῃ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας.

(1) Ὁ δὲ έ. τίτλ. τοῦ κη'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν λέγει, ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ πάρω εἰς γυναῖκα τὴν ἀρραβωνιαστὴν τοῦ πατρός μου, ἢ τοῦ ἀδελφοῦ μου (ἢ παρ' ἄλλοις τοῦ υἱοῦ μου), ἐπειδὴ ἡ μὲν ἔχει τάξιν μητρυιᾶς πρὸς ἐμὲ, ἡ δὲ νύμφης. Καὶ πάλιν· Δὲν ἠμπορῶ νὰ πάρω τὴν μητέρα τῆς ποτέ μου ἀρραβωνιαστῆς, ἐπειδὴ καὶ ἔγινε πενθερά μου. Καὶ πάλιν λέγει ἀλλαχοῦ ὁ πολιτικὸς νόμος, ὅτι ὁ θετὸς πατὴρ δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀρραβωνιαστὴν τοῦ θετοῦ του υἱοῦ, κἂν καὶ ἡ θέσις λυθῇ· διότι αὕτη, ὡς νύμφη μὲν αὐτοῦ λογίζεται, ὡς δὲ γυνὴ τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Ὅρα καὶ τὰς περὶ Μνηστείας δύω Συνοδικὰς ἀποφάσεις Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου (σελ. 211. τῆς Γιοὺρ Γβαικορωμ.).

βοῦς ἐξετάσεως, ἵνα μὴ ὑπ' ἀναξίων τὰ θειότατα τελεσιουργῶνται. Προσελθὼν τοίνυν ἐμοὶ καὶ ὁ κατὰ πνεῦμά μοι υἱὸς (δεῖνα), υἱὸς τοῦ (δεῖνος) ἐκ χώρας τῆς (δεῖνος), ἐζήτησε λαβεῖν τὸ μέγα τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα, ὃν καὶ στήσας ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς εἰκόνος τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ βάθη τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐρευνήσας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπίστων ἀνδρῶν πληροφορηθεὶς τῶν εἰδότων τὴν αὐτοῦ πολιτείαν, καὶ μηδὲν εὑρὼν ἐν αὐτῷ, κατὰ νόμους κωλύον, μαρτύρομαι αὐτὸν ἄξιον τῆς Ἱερωσύνης ὄντα καὶ τέλειον τῇ ἡλικίᾳ, καθὼς οἱ ἱεροὶ Κανόνες διακελεύονται. Ὅθεν καὶ ἐδόθη αὐτῷ τὸ παρὸν εἰς ἔνδειξιν, κεκυρωμένον ἰδίᾳ ἐμῇ ὑπογραφῇ, καὶ μαρτυρίαις, ὧν προείρηκα ἀξιοπίστων μαρτύρων. Καὶ οὕτως ὑπογράφεται, ὅτε Πνευματικὸς καὶ οἱ μάρτυρες. ϕωξδ'.

Τύπος τοῦ πρὸς τοὺς Πέννητας Γράμματος.

Ἐντιμότατοι Κληρικοί, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰ ἦνη ἀπὸ Θεοῦ. Ὁ τὸ παρὸν ἡμῶν ἐπιφέρων γράμμα τιμιώτατος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς (δεῖνα), ὑπάρχων ἐκ τῆς πόλεως (δεῖνος), ἔκ τινων καιρικῶν περιστάσεων καὶ ἀνωμαλιῶν ὑπέπεσεν εἰς χρέος βαρύτατον γροσίων τόσων, ὡς ἔγνωμεν καλῶς καὶ ἐπληροφορήθημεν παρὰ τῶν εἰδότων τὰ κατ' αὐτόν. Ὅθεν μὴ ἔχων ὁ δυστυχὴς ἀλλαχόθεν βοηθείας καὶ ἐλέους τυχεῖν, προστρέχει εἰς τὰ φιλόχριστα σπλάγχνα ὑμῶν τῶν φιλελεημόνων Χριστιανῶν. Ὑποδεξάμενοι τοίνυν αὐτὸν ἁπαξάπαντες ἱλαρῷ τῷ προσώπῳ, ὡς θεοδίδακτοι ὄντες εἰς τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους, [ἁ. Θεσσ. δ'. 9.] κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἕκαστος τὴν κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνην [Ματθ. ε'. 7.] αὐτῷ ἐπιχορηγήσατε, διὰ τὸν τοὺς ἐλεήμονας μακαρίζοντα Κύριον. Οἴδατε γὰρ, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ῥύεται, κατὰ τὸν Τωβίτ, [Τωβίτ ιϐ'. 8.] καὶ ὅτι, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν, «ὁ ἐλεῶν πτωχὸν, δανείζει Θεῷ,» [Παροιμ. ιθ'. 17.] οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἔλεος, καὶ ἡ παρ' ἡμῶν εὐχὴ καὶ εὐλογία εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Τύπος Διαθήκης. (1).

Τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ, ϕθόνῳ διαβόλου, τὴν ζωοποιὸν παραβάντος τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν, ἅπαντες ἡμεῖς, οἱ ἐξ ἐκείνου τὸ γενος κατὰ διαδοχὴν ἕλκοντες, οὐ μόνον θνητοὶ ἐξ ἀθανάτων κατέστημεν, ἀλλ' οἴμοι! καὶ

(1) Σημείωσαι δὲ ὅτι κατὰ τρεῖς τρόπους ἀφίνει τινὰς τὰ πράγματά του, ἢ μὲ διαθήκην, ἢ μὲ κωδίκελλον, ἢ καὶ ἀγράϕως. Διαθήκη λοιπὸν εἶναι μία δικαία θέλησις. τὴν ὁποίαν κάμνει τινὰς ἔχων τὸν νοῦν του ὑγιᾶ, εἰς ἐκεῖνα, ὁποῦ θέλει νὰ γένουν μετὰ τὸν θάνατόν του, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (βιϐλ. ε. τίτλ. ά.)· διὰ τῆς διαθήκης ἀφίνει τινὰς πρῶτον τὸ ϕαλκίδιον, ἤτοι τὸ μερίδιον καὶ τὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς νομίμους κληρονόμους του καὶ συγγενεῖς, ἤτοι ἂν ἔχῃ τέσσαρα, ἢ ὀλιγώτερα παιδία, ἀφίνει εἰς αὐτὰ τὸ τρίτον μερίδιον τῆς περιουσίας του, εἰ δὲ παράνω ἀπὸ τὰ τέσσαρα, τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του, καὶ τὰ λοιπὰ δύο μερίδια, ἢ τὸ ἥμισυ τὰ ἀφίνει κατὰ δεύτερον λόγον (αὐτόθι. τίτλ. θ'.) λεγάτον, ἤτοι τὰ ἀφίνει αὐτὸς δωρεὰν καὶ χάριν διὰ νὰ τὸν ἐνθυμοῦνται, εἰς ὅποιον θέλει καὶ βούλεται ἠγαπημένον του, ἢ συγγενῆ του, εἴτε καὶ ξένον. Ἢ τὰ ἀφίνει εἰς πτωχοὺς, εἰς Μοναστήρια, εἰς νοσοκομεῖα, εἰς σχολεῖα, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα θεοϕιλῆ ψυχικά. Λεγάτον γὰρ εἶναι δωρεὰ ἐν διαθήκῃ καταλειϕθεῖσα (βιϐλ. μδ'. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. ά) καὶ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (αὐτόθι τίτλ. ἑ.)· γίνεται καὶ μυστικὴ διαθήκη, ἥτις πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραϕὴν καὶ βοῦλλαν τοῦ διατιθεμένου. Ἀγραμμάτου δὲ αὐτοῦ ὄντος, νὰ γράϕῃ καὶ ὁ γραϕεὺς καὶ οἱ μάρτυρες, ὅτι ἐν ϕόβῳ Θεοῦ ἀληθῶς ταῦτα γράϕουν, καθὼς τὰ ἤκουσαν ἐκ στόματος τοῦ ποιοῦντος τὴν διαθήκην. Ἡ δὲ ϕανερὰ διαθήκη πρέπει νὰ ἦναι βεβαιωμένη μὲ τὴν ὑπογραϕὴν καὶ βοῦλλαν τοῦ Πραίτωρος (ἤτοι τοῦ ἄρχοντος), καὶ μὲ τὴν ὁμόϕωνον μαρτυρίαν καὶ βοῦλλαν ἑπτὰ ἢ πέντε μαρτύρων, ἐν καιρῷ δὲ ἀνάγκης, καὶ τριῶν ἢ δύω μαρτύρων, γράϕοντος καὶ τοῦ ποιοῦντος τὴν διαθήκην ἰδιοχείρως τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου του (Ἀρμενόπουλος αὐτόθι τίτλ. ά.). Αἱ διαθῆκαι ἄλλαι μὲν ξεσχίζονται ὁλοκλήρως ἢ κατὰ μέρος, ὅταν τὸν θετὸν υἱόν του δὲν γράϕῃ κληρονόμον εἰς τὴν διαθήκην του ὁ διαθέμενος, καὶ ὅταν ἔχῃ ὑπεξουσίαν θυγατέρα, ἢ ἔγγονον καὶ δὲν τοὺς γράϕῃ καὶ αὐτοὺς κληρονόμους· σχίζεται κατὰ μέρος καὶ διὰ ἄλλα πολλὰ αἴτια. Ἄλλαι δὲ διαθῆκαι ἀκυροῦνται, ὅταν ἡ κατὰ νόμους δευτέρα διαθήκη ἀκυρόνῃ τὴν πρώτην. καὶ διὰ ἄλλα πολλά. Ἄλλαι δὲ διαθῆκαι εἶναι ἀτελεῖς, ὅταν δὲν ἦναι παρόντες ἑπτὰ ἢ πέντε μάρτυρες, οὐδὲ συμϕώνως τὴν ὑπογράψουν καὶ τὴν βουλλώσουν, μηδὲ τὸ ὄνομα γράϕῃ τοῦ κληρονόμου ἰδιοχείρως ὁ διατιθέμενος (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθι τίτλ. έ.). Δὲν πρέπει δὲ τινὰς νὰ ἀφίνῃ δωρεὰς καὶ λεγάτα εἰς τὴν διαθήκην του, ἔξω ἀπὸ τὰ κοινὰ νόμιμα, ἤγουν πρῶτον πρέπει νὰ ἀφίνῃ τὸ νόμιμον μέρος εἰς τὰ παιδία του, καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς περιουσίας του νὰ εὐγάνῃ καὶ τὴν προῖκα καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν, καὶ τότε ἂν περισσεύσωσι, νὰ τὸ ἀφίνῃ δωρεὰν καὶ ψυχικὸν, ὅπου θέλει (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθ. τίτλ. ά. καὶ τίτλ. θ'.). Γίνεται καὶ πρώτη, γίνεται καὶ δευτέρα, ἢ ὑστέρα διαθήκη· καὶ εἰ μὲν εἶναι τελεία ἡ ὑστέρα, χαλᾷ τὴν πρώτην (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθ, τίτλ. ά.), εἰ δὲ εἶναι ἀτελὴς, δὲν τὴν ξεσχίζει (αὐτόθ. τίτλ. έ.)· βεβαιοῦται δὲ καὶ ἡ πρώτη, ὅταν ἀναϕέρεται ἀπὸ τὴν ὑστέραν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ διαθήκης. Κωδίκελλος δὲ εἶναι μία ἀναπλήρωσις τῆς λειϕθείσης διαθήκης, ὅστις γίνεται ὅταν, ἀϕ' οὗ κάμῃ τινὰς τὴν διαθήκην του, καὶ ἐνθυμηθῇ ὕστερον ἄλλα τινὰ, τότε γράϕει εἰς ἄλλο χαρτίον ἐκεῖνα ὁποῦ ἐλησμόνησε νὰ γράψῃ εἰς τὴν διαθήκην, τὸν ὁποῖον Κωδίκελλον βεβαιοῦσι πέντε μάρτυρες μόνον, καὶ ὁμοῦ ὅλοι οἱ εὑρισκόμενοι παρόντες. Γίνεται δὲ καὶ Κωδίκελλος πολλάκις χωρὶς νὰ γένῃ διαθήκη, ὅταν ἀπὸ ἀναγκαίαν περίστασιν δὲν ϕθάσῃ τινὰς νὰ κάμῃ τελείαν διαθήκην (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθ. τίτλ. ζ'.)· ἀγράϕως δὲ ἀϕίνει τινὰς τὰ πράγματά του, ὅταν παραγγείλῃ. καὶ διαθέσῃ αὐτὰ ἔμπροσθεν πέντε μαρτύρων, κατὰ τὴν κέ. Νεαρὰν τοῦ σοϕοῦ Λέοντος (παρὰ Ἀρμενοπούλ. αὐτόθ. τίτλ. ά.), ἢ καὶ

τῷ θανάτῳ παραδιδόμεθα, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκῶμεν, καὶ ἐν ὥρᾳ, ᾗ οὐ γινώσκομεν. Δι' ὃ καὶ ὁ Κύριος, ποτὲ μὲν διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου παραγγέλλει τῷ Βασιλεῖ Ἐζεκίᾳ, «Τάξον περὶ τοῦ οἴκου σου· ἀποθνήσκεις γὰρ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ». [Ἡσαΐας λή 1]. Ποτὲ δὲ ἐν Εὐαγγελίοις αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, «Γρηγορεῖτε, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται». [Ματθ. κέ. 13]. Τούτου χάριν κἀγὼ, ὁ δεῖνα, φοβούμενος, μή ποτε διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ θανάτου, τὰ κατ' ἐμὲ ἀδιάθετα μείνωσιν, ἐρρωμένους ἔχων τοὺς λογισμοὺς καὶ τὸν νοῦν ὑγιᾶ, τὴν παροῦσάν μου τελευταίαν διατίθεμαι διαθήκην. Καὶ πρωτοτύπως μὲν ἀφίημι πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς μου Χριστιανοῖς καὶ αὐτοῖς τοῖς μισοῦσι καὶ ἀδικήσασι τὴν ἀπὸ καρδίας συγχώρησιν. Ἑπομένως δὲ, διατάσσω περὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας μου ταῦτα. Ἀφίημι τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι (καὶ γραφεῖ ἐδῶ, τόσον τὴν νόμιμον κληρονομίαν εἰς τοὺς συγγενεῖς του, ὅσον καὶ τὰς δωρεὰς καὶ ψυχικὰ ὁποῦ θέλει. Ἐν δὲ τῷ τέλει γράφει οὕτω) (1). Τὴν τοιαύτην μου τὴν διαθήκην κυρίαν καὶ βεβαίαν εἶναι βούλομαι ἐπὶ παντὸς δικαστηρίου καὶ πάσης ἐξουσίας, ὁ δὲ ἐπιχειρῶν αὐτὴν ἀνατρέπειν, δώσει λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τῷ ἀπροσωπολήπτῳ Κριτῇ καὶ τὰς ἀρὰς ἕξει τῶν Ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πατέρων. Διὸ αὐτὴ χειρὶ τῇ ἐμῇ ἐβεβαιώθη καὶ ἄλλων ἀξιοπίστων προσώπων ὑπογραφαῖς εἰς ἀσφάλειαν (ᾳψϟ'. Ἰουλίου.).

«Ὁ δεῖνα ἀναγνοὺς τὴν διαθήκην καὶ ἀρεσθεὶς πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ, καὶ ἰσχύειν αὐτὴν κελεύω καὶ βούλομαι»

Ἐφεξῆς δὲ ὑπογράφουσι καὶ οἱ μάρτυρες οὕτω.

Ὁ δεῖνα παρὼν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ τοῦ δεῖνος καὶ παρακληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ. (Περὶ δὲ τοῦ πῶς κληρονομοῦν οἱ κληρονόμοι, ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ).

Τύπος Προικοσυμφώνου Γράμματος.

Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ἐν Κανᾷ γάμον παραγενομένου, κἀκεῖσε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλόντος, καὶ διὰ τῆς ἀρχῆς τῶν σημείων ταύτης τὴν δόξαν αὐτοῦ φανερώσαντος, ὡς ὁ τῶν Εὐαγγελιστῶν ἐξοχώτατος ἱστορεῖ Ἰωάννης: θείας εὐλογίας καὶ τιμῆς ὁ γάμος ἠξίωται, καὶ εἰς βαθμὸν ὑπερύψωται Μυστηρίου, δηλωτικοῦ Μυστηρίου μείζονος· καὶ δείκνυσι Παῦλος βοῶν, νῦν μὲν, «Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος.» [Ἑβρ. ιγ'. 4] Νῦν δὲ «Τὸ Μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν». [Ἐφεσ. έ. 32]. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ κατὰ τοὺς θείους Κανόνας καὶ νόμους εἰς γάμον συναπτόμενοι, παρὰ Κυρίου εὐλογεῖσθαι καὶ ἁρμοζεσθαι λέγονται, εἴ γε κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν, «παρὰ Κυρίου ἁρμόζεται γυνὴ ἀνδρί». [Παρ. ιθ'. 14.]. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ὅτε Πέτρος καὶ ἡ Μαρία, διὰ τοιούτου νομίμου καὶ Κανονικοῦ γάμου συνάψαι μέλλομεν τὸν υἱὸν ἡμῶν Ἰωάννην τῇ τιμίᾳ Ἑλένῃ τῇ θυγατρὶ Παύλου καὶ Ἐλισάβετ, προηγουμένως μὲν ἀποδίδομεν αὐτῷ τὰς ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πατρικὰς ἡμῶν εὐχάς τε καὶ εὐλογίας, ἵνα ἔχῃ ταύτας διὰ βίου στηριγμὸν καὶ σωτηριῶδες ἐφόδιον. «Εὐλογίᾳ γὰρ πατρὸς κατὰ τὸν Σειρὰχ, στηρίζει οἴκους τέκνων». Ἑπομένως δὲ, δίδομεν αὐτῷ εἰς λόγον προικὸς, τὸ καὶ τὸ (καὶ ἐδῶ γράφουσιν ὅσας προῖκας θέλουσι, τόσον οἱ γονεῖς τοῦ ἀνδρὸς, ὅσον καὶ οἱ γονεῖς τῆς γυναικός. Εἶτα ἐν τῷ τέλει προσθέτουσι). Ταῦτα πάντα δίδομεν ἐξουσίᾳ γνώμῃ ἡμεῖς οἱ γονεῖς καὶ πατέρες τοῦ ἀνωτέρω ἀνδρὸς Ἰωάννου καὶ τῆς ἀνωτέρω γυναικὸς Ἑλένης, ἵνα ἔχωσιν αὐτὰ ἀμφότεροι διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ ἐξουσιάζωσιν αὐτῶν ὡς ἰδίων κτημάτων, καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἐσμὲν πάντῃ ἀπηλλοτριωμένοι τῶν τοιούτων καλῶς δεδομένων προικῴων πραγμάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, αὐτοί τε ἡμεῖς καὶ τὰ ἐξ ἡμῶν τέκνα, δηλονότι τὰ τοῦ διαληφθέντος ἀνδρογύνου ἀδελφια. «Οἶκον γὰρ καὶ ὕπαρξιν, κατὰ τὸν Σολομῶντα, μερίζουσι πατέρες παισί» [Παρ. ιθ'. 14.]. Ὁ δὲ Θεὸς, ὁ εἰπὼν πρὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», [Γεν. ά. 28.]. αὐξάναι καὶ πληθύναι αὐτοὺς, εὐτεκνίαν καὶ πολυτεκνίαν, τὸ πᾶσι γονεῦσι περιπόθητον χρῆμα αὐτοῖς χαριζόμενος μέχρι τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς, καὶ εὐλογῆσαι αὐτοὺς, ὡς εὐλόγησε τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὴν Σάρραν, τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν, τὸν Ἰα-

ἐπὶ τριῶν μαρτύρων κατὰ τοὺς νόμους Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου (τίτλ. ις'. σελ 109. τοῦ 6'. βιβλ. τῆς Γεωρ. Γρατιορωμ.). Πλὴν ὅταν ἡ διαθήκη εἶναι βεβαία καὶ κεκυρωμένη, ὅλα, ὅσα αὐτὴ διορίζει, πιάνονται, ὅσα δὲ ἄλλα χωρὶς διαθήκην ἐδωρίσθησαν, δὲν πιάνονται, κατὰ τὸ 6'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. γ'. ὅτι δὲ ἡ βούλησις καὶ ἐπιλογὴ τοῦ τελευτήσαντος πρέπει νὰ μένῃ βεβαία, καὶ ὁ μα'. Ἀποστολικὸς. καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. καὶ ὁ πθ'. τῆς ἐν Καρθ. καὶ τὸ λζ'. βιβλ. τῶν βασιλικ. τίτλ. δ'. Κεφ. ιδ'. συμμαρτυροῦσι. καὶ ὁ Ἀπόστολός φησι· «Κεκυρωμένην ἀνθρώπου διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται» (Γαλ. γ'.). Ὅρα καὶ τὸν μα'. Ἀποστολικὸν καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

(1) Τινὲς δὲ νεώτεροι λέγουν, ὅτι πρῶτον πρέπει νὰ διατάσῃ τινὰς νὰ δοθῇ τὸ χρέος του εἰς τοὺς χρεωφειλέτας του κατ' ὄνομα, καὶ ἡ ζημίαις καὶ ἀδικίαις, ὁποῦ εἶς τινας ἔκαμε· δεύτερον νὰ εἶδεται ἡ πληρωμὴ εἰς τοὺς δούλους του· τρίτον νὰ δίδῃ ἔλεος διὰ τὴν ψυχήν του καὶ τὴν θανήν του· καὶ τέταρτον ὅ,τι μείνει νὰ τὸ μοιράζουν οἱ νόμιμοι κληρονόμοι του, οἱ πλησιέστεροι πρῶτον, ἔπειτα οἱ μακρύτεροι. Λέγει δὲ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὅτι, εἰς τὰς διαθήκας πρέπει νὰ γράφεται πάντοτε ὁ Χριστὸς, ἤτοι οἱ πτωχοὶ, ὑποκάτω εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ὁποίων λαμβάνει ὁ Χριστὸς τὴν ἐλεημοσύνην, ὡς εἶπεν· «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε'. 40.)· τὰ δὲ λόγια τοῦ χρυσορρήμονος εἶσι ταῦτα· «Ἐν ταῖς διαθήκαις τὸν Χριστὸν κατάλιπε κληρονόμον» (λόγ. ιή. πρὸς Ἐφεσ.). Καὶ πάλιν «Ὅταν τις μέλλῃ τελευτᾷν, ὁ οἰκεῖος τῷ τελευτῶντι κατασκευαζέτω τὰ ἐντάφια, καὶ ἐπιθέτω τὸν ἀπιόντα τοῖς δεομένοις τι καταλιμπάνειν». (Ὁμιλ. πε'. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην).

κὼδ καὶ τοὺς δώδεκα Πατριάρχας, καὶ δῴη αὐτοῖς ὁμόνοιαν, συμψυχίαν, ζωὴν εἰρηνικὴν καὶ ἐνάρετον, πλησῶν εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν εὐλογίαν ἐκείνην τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ, δηλονότι, ἵνα «ὁ μὲν ἀνὴρ εἴη πεπληθυσμένος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡσεὶ κέρδος τοῦ Λιβάνου, ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ, ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης αὐτῶν», [Ψαλμ. ρκζ'. 3.] καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἵνα «διὰ τῆς τοιαύτης καλῆς τεκνογονίας καὶ αὐτοὶ σωθῶσι, μένοντες ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης», [ά. Τιμ. β. 15.] ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν προικοσύμφωνον, ὑπογεγραμμένον δι' ἀξιοπίστων μαρτύρων. Ἐν ἔτει ᾳωξδ'. κατὰ μῆνα Αὔγουστον.

Τύπος κανονικοῦ Διαζυγίου.

Προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν ἐντιμοτάτων Κληρικῶν, εὐλαβεστάτων Ἱερέων, καὶ τιμιωτάτων Ἀρχόντων τε (καὶ Προεστώτων) παρέστη ἐνώπιον πάντων ὁ τιμιώτατος κὺρ. Γεώργιος ἀπὸ χωρίου, ἢ ἐνορίας (τῆς δεῖνος) κατηγορῶν τῆς αὐτοῦ γυναικὸς Μαρίας μοιχείας ἔγκλημα, καὶ λέγων ὡς εὗρεν αὐτὴν ἀληθῶς μοιχεύσασαν τὴν ἐπ' αὐτῇ κοίτην τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ παρ' ἄλλου ἑπαυτοφώρῳ μοιχευομένην. Ἀπαιτηθεὶς δὲ περὶ τούτου, καὶ μάρτυρας ἀξιοπίστους παρήγαγε (τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα), οἵτινες ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐν χάρει συνειδήσεως, ἐνώπιον πάντων ἐμαρτύρησαν περὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, ὡς ἀψευδῶς οὐκ ἐφύλαξε τὴν προσήκουσαν πίστιν τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἐπιβουλευσαμένη τὴν ἑαυτῆς σωφροσύνην, μοιχαλὶς ἐχρημάτισε. Καὶ τοίνυν ἡ ταπεινότης ἡμῶν, τούτων ἀκούσασα καὶ πληροφορηθεῖσα, ἔδωκεν ἀναβολὴν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ. Καὶ δὴ χρηταμένη ἔπειτα διαφόροις λόγοις καὶ τρόποις, ὥστε καταπεῖσαι τὸν διαληφθέντα Γεώργιον παρακαλέσαι αὖθις καὶ δεχθῆναι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ (ἔξεστι γὰρ καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς θείους νόμους), παρεβλέψαντα τὸ τοιοῦτον αὐτῆς παράπτωμα, μετανοούσης πικρῶς ἐπὶ τούτῳ, καὶ μηδέ ποτε ἄλλοτε τοῦτο πρᾶξαι ὑπισχνουμένης, καὶ ταῦτα πάντα πραγματευσαμένη εἰς διάστημα καιροῦ ἱκανοῦ, οὐκ ἠδυνήθη ὅμως τοῦτον δεῖξαι καταπειθῆ. Ὅθεν ἑπομένῃ τῇ ἐν Εὐαγγελίοις τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀποφάσει, τῇ λεγούσῃ, ὅτι «ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι» [Ματθ. ε'. 32. ιθ'. 7. 9.] Καὶ διανοουμένη, ὡς αὕτη μόνη νόμιμος καὶ εὔλογος αἰτία ἐστὶ τοῦ χωρίζεσθαι ἄνδρα ἀπὸ γυναικὸς, δηλαδὴ ὁ τῆς μοιχείας λόγος, καθὼς ὁ Κύριος ἀπεφήνατο· ἅμα δὲ καὶ προνοουμένη μήτι γε δεινότερον συμβῇ ἐκ τῆς τούτων εἰς τὸ ἑξῆς συνοικήσεως, τῆς μοιχείας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ζηλοτυπίαν τικτούσης, καὶ τῆς ζηλοτυπίας αὖθις τὸν φόνον· τούτου οὖν χάριν, ἔχει διεζευγμένον καὶ λελυμένον τὸν ῥηθέντα Γεώργιον ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μαρίας, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς θείους Κανόνας, Ἀποστολικούς τε καὶ Συνοδικοὺς, ἀλλὰ καὶ δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν ἑτέραν γυναῖκα λαβεῖν, τῇ δὲ προδιαληφθείσῃ γυναικὶ αὐτοῦ Μαρίᾳ, οὐδέποτε δίδωσιν ἄδειαν ἕτερον ἄνδρα λαβεῖν, ὡς αἰτία γενομένη τοῦ τοιούτου χωρισμοῦ καὶ τῆς διαζεύξεως. Πρέπει γὰρ εἰς αὐτὴν ἀντὶ τῶν δευτέρων γάμων καὶ ὑμεναίων, νὰ μένῃ οὕτω, κλαίουσα καὶ πενθοῦσα διὰ βίου τὴν ἑαυτῆς ἁμαρτίαν, ὅτι «Ὃ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, αὐτὴ διεχώρισε.» [Ματθ. ιθ'. 6.]. Ἐπεὶ καὶ ἄλλως, «ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἂν αὐτὴ διὰ τῆς ἀκολασίας αὐτῆς διέζευξε, φόβος ὑποτρέχει μήπως μοιχαλὶς χρηματίσῃ, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ.» [Ρωμ. ζ'. 3.] κατὰ τὸν Παῦλον, ὃς καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι «ἐὰν ἡ γυνὴ χωρισθῇ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, μενέτω ἄγαμος.» [ά. Κορ. ζ'. 11.] Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν Διαζύγιον, καὶ ἐδόθη τῷ πολλάκις διαληφθέντι Γεωργίῳ (1) ἐν ἔτει ᾳψῆς'. κατὰ μῆνα Αὔγουστον.

Τύπος Κανονικῆς Παραιτήσεως.

Οἶδα μὲν οἶδα, Παναγιώτατε καὶ θειότατε Δέσποτα, καὶ θεῖα καὶ ἱερὰ τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων Σύνοδος, ὅτι οὐκ ἔξεστι τοῖς ἀξίως καὶ ὡς δεῖ τοῦ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀντεχομένοις ἀξιώματος Ἐπισκόποις, καὶ κατὰ Κανόνας μὲν ποιμένουσι καὶ διεξάγουσι τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ ποίμνια, μηδαμῶς δ' ἐπί τινι τῶν ἀτόπων καὶ καθαίρεσιν δυναμένων ἐπάγειν, καταγινώσκον ἔνδον φέρουσι τὸ οἰκεῖον αὐτῶν συνειδὸς, παραιτήσεως διδόναι καὶ προκομίζειν λιβέλλους, καθάπερ οἱ ἱεροὶ Κανόνες διαγορεύουσι, καὶ μάλιστα ὅτε τρίτος τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ Σύνοδον ἐπιστολὴ τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τρίτης Συνόδου. Εἰ γὰρ καὶ μέγα καὶ φοβερὸν ἀληθῶς ὑπάρχει τὸ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ αὐτοῖς ταῖς ἐπουρανίοις δυνάμεσιν· ἀλλ' οὖν τὸν ἅπαξ αὐτὸ ἐγκεχειρισμένον μὴ ἀναξίως· μηδὲ γοῦν ἐν κατεγνωσμένῳ συνειδότι αὐτὸ διιθύνοντα, τούτου μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς ἀντιποιεῖσθαι δεῖ, καὶ οἷον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις, καὶ ἰδρῶτα τὸν ἔμμισθον ἐθέλοντι ὑπομένειν, καὶ μὴ ἐξ ἀπραγμοσύνης, ἢ ὀλιγωρίας καὶ ὄκνου ἀπαγορεύειν πρὸς τὰς ἐπεννηνεγμένας φροντίδας, καὶ πρὸς τὰς ἀδοκήτους τοῦ βαθμοῦ περιστάσεις, ἢ που καὶ ταῦτά φησιν ἐν τῇ προδιαληφθείσῃ ἐπιστολῇ ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ τρίτη Σύνοδος. Ἐπεὶ δ' ἐγὼ, οἴμοι ! ὁ ταπεινὸς Ἐπίσκοπος (ἢ Μητροπολίτης) τῆς δεῖνος Ἐπισκοπῆς (ἢ Μητροπόλεως ἀναξίως τοῦ τοιούτου πεπολίτευμαι ἐπαγγέλματος, καὶ σύνοιδα ἐμαυτῷ ἐγκλήμασί τισι λάθρα περιπεσὼν, ὧν ἂν ἐληλεγμένων τε καὶ πεφωραμένων, πάντως καθαίρεσιν ἂν ὑπέστην κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, ὡς ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

(1) Ὅποιος Ἀρχιερεὺς μέλλει νὰ δώσῃ εἴς τινα Διαζύγιον τὸν παρακαλοῦμεν νὰ ἀναγνώσῃ πρῶτον τὸν μη'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν· ἀλλὰ νὰ τὰ ἀναγνώσῃ

δικαίαν καὶ ἔννομον, καὶ ἃ κἂν τοὺς πολλοὺς λανθάνῃ, εὔλογος ἂν εἴη αἰτία κανονικῆς παραιτήσεως. Τούτου χάριν, προλαβὼν, ἐκβάλλω ἐμαυτὸν τοῦ Ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, ὅπως διὰ τούτου τὸν θεῖον ἐπισπάσωμαι ἔλεον. Ἀκούω γὰρ τοῦ Θείου Χρυσοστόμου λέγοντος· «Ἐχρῆν τοσαύτην τοῦ πράγματος ἔχειν εὐλάβειαν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς ἐκφυγεῖν τὸν ὄγκον. Καὶ μετὰ γενέσθαι ἐν αὐτῇ μὴ περιμένειν τὰς παρ' ἑτέρων κρίσεις, εἴποτε συμβαίη ἁμάρτημα καθαίρεσιν ἱκανὸν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ προλαβόντα ἐκβάλλειν ἑαυτὸν τῆς ἀρχῆς. Οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἔλεον ἐπισπάσασθαι παρὰ Θεοῦ εἰκὸς ἦν· τὸ δὲ ἀντέχεσθαι παρὰ τὸ πρέπον τῆς ἀξίας, πασης ἑαυτὸν ἀποστερεῖν συγγνώμης ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἐκκαίειν τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν, δεύτερον χαλεπώτερον προσθέντα πλημμέλημα». [Λόγ. περὶ Ἱερωσύνης]. Τούτου χάριν κἀγὼ ὑπὸ τοῦ οἰκείου συνειδότος ἐλεγχόμενος καὶ κατακρινόμενος διὰ τὴν ἐμὴν ἀναξιότητα, τοὺς παρ' ἑτέρων οὐ περιμένω ἐλέγχους καὶ κατακρίσεις. Ἀλλὰ διὰ τῆς παρούσης μου παραιτήσεως παραιτοῦμαι ἐν ταυτῷ καὶ τὴν, ἣν περ ἔλαχον, ἐπαρχίαν μου ταύτην, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὴν τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίαν, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς Ἐπισκοπῆς ὄνομα. «Ὁ γὰρ μὴ ἄξιος προεστάναι θείου θυσιαστηρίου, μηδ' αὐτῇ τιμᾶσθαι τῇ τῆς Ἐπισκοπῆς κλήσει ἐστὶν ἄξιος». ὡς ὁ γ'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου διακελεύεται. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν δέδωκα καὶ τὸν παρόντα τῆς παραιτήσεως Λίβελλον, ὑπογεγραμμένον τῇ ἐμῇ χειρί· ἐν ἔτει.

Τύπος Ἀντιμινσίου.

Θυσιαστήριον Θεῖον καὶ ἱερὸν, τοῦ τελεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὰς ἀναιμάκτους Ἱερουργίας.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κανόνες τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων . . . . . ΠΕ'. Σελ. 15

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ.

Κανόνες τῆς Α'. Συνόδου . . . . . Κ'. » 104
Κανόνες τῆς Β'. Συνόδου . . . . . Ζ'. » 131
Κανόνες τῆς Γ'. Συνόδου . . . . . Η'. » 141
Κανόνες τῆς Δ'. Συνόδου . . . . . Λ'. » 153
Κανόνες τῆς Ϛ'. Συνόδου . . . . . ΡΒ'. » 177
Κανόνες τῆς Ζ'. Συνόδου . . . . . ΚΒ'. » 257

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ.

Κανόνες τῆς Πρωτοδευτέρας . . . . . ΙΖ'. » 280
Κανόνες τῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ . . . . . Γ'. » 294
Κανὼν τῆς ἐν Καρχηδόνι . . . . . Α'. » 298
Κανόνες τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ . . . . . ΚΕ'. » 302
Κανόνες τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ . . . . . ΙΕ'. » 318
Κανόνες τῆς ἐν Γάγγρᾳ . . . . . ΚΑ'. » 322
Κανόνες τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. . . . . ΚΕ'. » 330
Κανόνες τῆς ἐν Λαοδικείᾳ . . . . . Ξ'. » 342
Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ . . . . . Κ'. » 360
Κανόνες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει . . . . . Β'. » 375
Κανόνες τῆς ἐν Καρθαγένῃ . . . . . ΡΜΑ'. » 376

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ ΠΑΤΕΡΩΝ.

Κανόνες τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ἀλεξανδρείας . . . . . Δ'. » 441
Κανόνες τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νεοκαισαρείας . . . . . ΙΒ'. » 447
Κανόνες τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου . . . . . ΙΕ'. » 455
Κανονικαὶ Ἐπιστολαὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου. . . . . Γ'. » 466
Κανόνες τοῦ μεγάλου Βασιλείου. . . . . ½Β'. » 474
Κανόνες τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης . . . . . Η'. » 525
Κανὼν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου . . . . . Α'. » 535
Κανὼν τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου . . . . . Α'. » 536
Κανόνες τοῦ ἁγιωτάτου Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας . . . . . ΙΗ'. » 537
Κανόνες τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου . . . . . ΙΔ'. » 546
Κανόνες τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας . . . . . Ε'. » 554
Κανονικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Γενναδίου . . . . . Α'. » 558
Κανόνες τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ . . . . . ΛΕ'. » 562
Κανονικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Ταρασίου. . . . . Α'. » 578
Κανόνες τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ . . . . . ΛΖ'. » 584
Κανονικαὶ Ἐρωταποκρίσεις, αἱ ἐπὶ Νικολάου Πατριάρχου . . . . . ΙΑ'. » 590
Σύντομος ὁμοῦ καὶ ἀκριβὴς διδασκαλία περὶ Συνοικεσίων . . . . . » 596
Τύποι Γραμμάτων τινῶν, Συστατικοῦ, Ἀπολυτικοῦ, Ἐνταλτηρίου, Συμμαρτυρίας, τοῦ πρὸς τοὺς πένητας, Διαθήκης, Προικοσυμφώνου, κανονικοῦ Διαζυγίου, κανονικῆς Παραιτήσεως καὶ Ἀντιμινσίου 610-614
Ἰχνογραφία, ἢ Εἰκονογραφία τοῦ Ναοῦ 617

ΙΑΜΒΟΙ.

»Ἄλλη Κιβωτός ἐστιν ἡ Ἐκκλησία,
»Τάξις φέρουσα ποικιλοτρόπους ἔσω,
»Μυστῶν τε Πιστῶν, Γνωσιμαχούντων πάλιν
»Μυουμένων τε, πίστιν Ὀρθοδοξίας.

1. Θρόνος.
2. 3. Σύνθρονον.
4. Ἁγία Τράπεζα.
5. Ἅγιον Βῆμα.
6. Πρόθεσις.
7. Διακονικὸν, (τὸ νῦν λεγόμενον Διακονικὸν, ὅπερ καὶ Μεσατώριον καὶ Μισατώριον καὶ Μινσατώριον ἐλέγετο).
8. Ἅγιαι Πύλαι καὶ ἅγια Θυρίδια γενικῶς.
9. Ἰδίως δὲ { Ἁγία Πύλη.
10. Βόρειος καὶ πλαγία Πύλη.
11. Νότιος καὶ πλαγία Πύλη.
12. Κάγκελοι, ἤτοι Κιγκλίδες.
13. Διακονικὸν ἀρχαῖον.
14. Ἡ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν Ἐκκλησία καὶ Ναός.
15. Στάσις τῶν Πιστῶν καὶ τῶν Συνισταμένων.
16. Ἄμβων.
17. Βόρειον Κλίτος.
18. Νότιον Κλίτος.
19. Ὡραῖαι Πύλαι, αἱ καὶ Βασιλικαὶ καὶ Ἀγγελικαί.
20. Στάσις τῶν Ἀκροωμένων.
21. Κολυμβήθρα.
22. Νάρθηξ, ὅστις ἐνίοτε καὶ Πρόναος λέγεται.—Στάσις τῶν Χειμαζομένων, τῶν καὶ δαιμονιζομένων καὶ Ἐνεργουμένων.
23. Στάσις τῶν Κατηχουμένων.
24. Μεγάλαι Πύλαι.
25. Στάσις τῶν Προσκλαιόντων.
26. Προπύλαιον, τὸ ἀεὶ Προαύλιον καὶ Πρόθυρον, ὅπερ πολλάκις καὶ Πρόναος λέγεται.

ΣΗΜ. Ναὸς γενικῶς ὀνομάζεται τὰ δ' μέρη τοῦ Ναοῦ ταῦτα· τὸ Βῆμα, ὁ κυρίως Ναὸς, ὁ Νάρθηξ καὶ τὸ προαύλιον, καθ' ἣν ἔννοιαν καὶ αὐτὸ Πρόναος λέγεται.

Ἡ ἰχνογραφία αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τοῦ Ἐξομολογηταρίου τοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων.

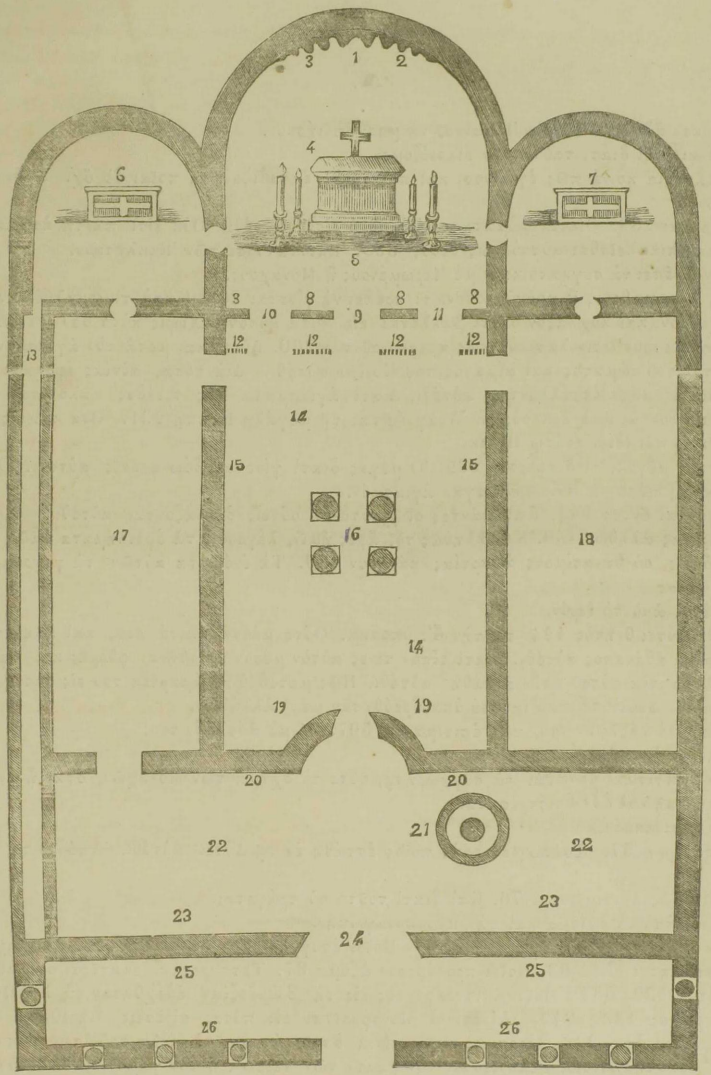
3
1
2
4
6
7
5
8
10
9
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

ΠΙΝΑΞ ΤΟΠΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗι ΠΑΡΟΥΣΗι ΒΙΒΛΩι ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΩΝ

ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

Α.

Ἀαρὼν, διατὶ ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ μοσχοποιήσουν. 472
Ἀγάλματα, τὶ εἶναι, καὶ διατὶ ταῦτα δὲν εἰκονίζομεν. 257
Ἀγάπαι, ἤτοι τραπέζια κοινὰ πῶς ἐγίνοντο, καὶ ποῖαι μὲν ἐμποδίζονται, ποῖαι δὲ ὄχι 234. Πῶς αὐτὰ ὠνομάζοντο. 234
Ἄγγελοι, εἰκονίζονται 259. Οἰκεῖα σώματα αὐτῶν ποῖά εἰσι· αὐτόθι. Οὐκ εἰσὶ πάντῃ ἀσώματοι· αὐτόθι. Οὐ χρὴ ἐπικαλεῖσθαι αὐτοὺς ὡς θεοὺς 353. Ἐπιστατοῦσι τῶν Ἐκκλησιῶν. 101
Ἀγένειοι νέοι, δὲν πρέπει νὰ συγκατοικοῦν μὲ Ἱερωμένους ἢ Μοναχούς. 110
Ἅγια, ἂν χυθοῦν, ἢ φαγωθοῦν, ἢ μουχλιάσουν, τὶ πρέπει νὰ γίνεται 206. Κατὰ τὶ μουχλιάζουν αὐτόθι. Ὕδωρ ζεστὸν καὶ κοχλάζον διατὶ βάλλεται εἰς αὐτὰ αὐτόθι. Χωρὶς αὐτὸ δὲν τελοῦνται 585. Μετὰ τὴν μετουσίωσιν λατρευτικῶς προσκυνοῦνται 260. Διατὶ καὶ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν ἀντίτυπα λέγονται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου αὐτόθι. Διὰ πόσας αἰτίας ἐφυλάττοντο 220. 346. Διατὶ ταῦτα ἐστέλλοντο· αὐτόθι. Διατὶ ἁγιάσματα τῆς τριάδος καλοῦνται 404. Ταῦτα οὐ συστέλλονται ἀπὸ λαϊκοὺς, ἢ Ἀναγνώστας τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ 231. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Κοινωνία ἐν τῷ ἰδίῳ τούτῳ Πίνακι.
Ἁγιασμὸς μικρὸς καὶ μέγας, τὶ διαφέρουν 229. Ὁ μέγας διατὶ γίνεται δύω φοραῖς· αὐτόθι. Οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες, πότε νὰ παίρνουν μέγαν ἁγιασμόν. 165
Ἅγιοι, διατὶ λέγονται ὄντες 549. Καὶ πάντες οἱ χριστιανοὶ οὕτως ὀνομάζονται· αὐτόθι.
Ἅγιοι, ἔχουν ἁμαρτίας ἀληθῶς 430. Καὶ ἀληθῶς τὸ, ἄφες ἡμῖν, λέγουσι, τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν 431. Συγγνωστὰς ὅμως, οὐ θανασίμους ἁμαρτίας κάμνουν 430. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν τὰ γεγραμμένα πρέπει νὰ τιμῶνται. 233
Ἅγιον, διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸ ἱερόν. 189
Ἀδὰμ, δὲν ἐκτίσθη φύσει θνητὸς 424. εἰς τὴν ϛ'. ὑποσημ. Οὔτε μέσον θνητότητος καὶ ἀθανασίας, ἀλλὰ μόνον φύσει ἀθάνατος αὐτόθι. Διατὶ εἶπόν τινες αὐτὸν μέσον κτισθῆναι φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας· αὐτόθι. Ἁμαρτία αὐτοῦ ποία ἐστάθη· αὐτόθι. Πῶς μετεδόθη ἡ ἁμαρτία του εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους αὐτόθι. Διατὶ τὰ παιδία του ὑπανδρεύθησαν μετ' ἀλλήλων. 514
Ἀδελφὸς ὁποῦ πέσῃ μὲ ἀδελφήν του, πῶς ἐπιτιμᾶται 507. Ἢ μὲ ἀδελφόν του. 577
Ἀδελφοποιησία, εἶναι ἐμποδισμένη. 609
Ἀδικίαν, οὔτε τὸ βάπτισμα δύναται νὰ συγχωρήσῃ, οὔτε τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, ὅταν ᾖναι δυνατὸν νὰ ἐπιστραφῇ καὶ δὲν ἐπιστρέφεται. 451
Ἀδιαφορία, πόσον ἐστὶ κακόν. 518
Ἄζυμα τίνες προσέφερον 87. Τούτων εὑρετὴς ποῖος ἐστάθη ἐν τῇ Δύσει· αὐτόθι. Ἀπόβλητά εἰσι· αὐτόθι.
Αἷμα, οἱ τρώγοντες πῶς ἐπιτιμῶνται 76. Καὶ διατὶ τοῦτο οὐ τρώγεται. 76
Αἵρεσις, τὶ διαφέρει ἀπὸ τὸ σχίσμα καὶ τὴν παρασυναγωγήν. 475
Αἱρετικοὶ, ποῖοι ἐσυγχαίνοντο τοὺς ἁμαρτολοὺς 67. Ποῖοι ἐσυγχαίνοντο τὰ κρέατα 65. Αἱ χειροτονίαι αὐτῶν ἀπόβλητοι εἶναι 83 Ποῖοι προσέφερον ἄζυμα 87. Τεσσαρεσκαιδεκατῖται οἱ καὶ Τετραδῖται τὶ ἦσαν 139. 588· Ποῖοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐδέχθησαν, ἢ διὰ Μύρου, ἢ διὰ Βαπτίσματος 139. 249. Αἱρετικοὶ Μονοφυσῖται εἰς πόσας αἱρέσεις διῃρέθησαν 155. Οἱ Κολλυριδιανοὶ τὶ ἦσαν 238. Αἱρετικοὶ ποῖοι εἶναι ὁποῦ κόπτουν τὰ μέλη τοῦ σώματός των 31. εἰς τὴν γ'. ὑποσημ. Ποῖοι ἐμποδίζουσι τὸν γάμον τῶν Ἱερέων, ἢ τὸν γάμον διαβάλλουν 19. 324. Μὲ αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ συμπροσεύχωνται οἱ Κληρικοὶ καὶ ὀρθόδοξοι, οὔτε εἰς Ἐκκλησίαν νὰ τοὺς δέχωνται 54. Βάπτισμα τούτων ἄδεκτον· αὐτόθι. Μὲ αὐτοὺς οὐ συνάπτονται εἰς γάμον οἱ ὀρθόδοξοι 164. Τίνες μετὰ τῆς προσθήκης ἔλεγον τὸ Τρισάγιον 238. Ἀγγελικοὶ τὶ ἦσαν 353 Δὲν κληρονομοῦν οὔτε τοὺς πατέρας των, ὀρθοδόξους ὄντας, οὔτε παίρνουν ἂν ἀφεθῇ τι εἰς αὐτοὺς 389. 390. Τίνες κοινωνοῦντες, ἐβάπτιζον ἀνθρώπινον κόκκαλον, ἤτοι οἱ Δονατισταὶ 399. Τὶ πρέπει νὰ συνομιλῇ τινὰς μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἕνωσιν 416-417. Ἂν χειροτονήσουν τινὰς, πῶς παιδεύονται. 418

Αἱρετικῶν ἐπιστρεφόντων, τόποι πῶς οἰκονομοῦνται 421. 431. 432. Οἱ Πελαγιανοὶ τί ἦσαν 429. Καὶ οἱ Ἡμιπελαγιανοὶ 426. Μασσαλιανοὶ τί ἐφρόνουν 430. Ἀρειανοὶ ἄψυχον σάρκα ἔλεγον, ὅτι ὁ Κύριος ἔλαβε 474. Ἀπολιναρισταὶ, ὅτι καὶ ἄνουν 133. Αἱρετικὸς ποῖος λέγεται 476. Οἱ αἱρετικοὶ τί διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους αὐτόθι. Ἀφ' ἑαυτῶν πρέπει νὰ ζητοῦν νὰ βαπτισθοῦν, καὶ ὄχι νὰ παρακινοῦνται ἀπὸ ἄλλους 250. εἰς τὴν δ'. ὑποσημ. Οἱ συγκοινωνήσαντες αὐτοῖς, πῶς οἰκονομοῦνται ἐπιστρέφοντες. 472

Αἰχμαλωσία νοὸς τί εἶναι. 566

Ἀκάθαρτα διατὶ λέγονται 65. Ὅταν πέσουν εἰς ἀγγεῖον, τί νὰ γίνεται. 77

Ἀκοινώνητος. ὄνομα, πόσα σημαίνει. 6

Ἀκρίβεια τί ἐστι 54. 55. Ἡ ἐπὶ τῶν ἐπιτιμίων διοριζομένη, ὁποία ἐστὶ 256. Ἀφ' οὗ περάσῃ ἡ οἰκονομία, πρέπει πάλιν αὐτὴ νὰ φυλάττεται. 58-59

Ἁμαρτία θανάσιμος, ὁποία 267. Κατὰ πόσους τρόπους συγκοινωνεῖ τινὰς μὲ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἄλλου. 312

Ἡ προπατορικὴ τί ἦτο. 424

Ἁμάρτημα ψυχικὸν ὁποῖον. 109

Ἄμφια ἱερὰ, ἂν πρέπῃ νὰ πλύνωνται 89. Ὅταν χαλάσουν, τί νὰ γίνωνται αὐτόθι.

Ἀναγνώστης δίγαμήσας καθαιρεῖται 28. Καὶ ἀφ' οὗ χειροτονηθῇ ὑπανδρεύεται καὶ πῶς, καὶ πότε. 45. Ὁ μὲ ἄσπρα χειροθετηθεὶς πῶς ἐπιτιμᾶται 38. Κἂν κυβερνᾷ τὰ τῆς Μονῆς πράγματα, οὐ προκαθέζεται τῶν Ἱερέων 187. Ἀλλ' οὔτε τῶν ὑποδιακόνων· αὐτόθι. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Χωρὶς χειροθεσίαν δὲν ἀναγινώσκει 207. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν δὲν προσκυνεῖ τὸν λαὸν αὐτόθι. Θεῖα λόγια ὁποῦ ἀναγινώσκει τί εἶναι· αὐτόθι. Μεταδίδει τὰ Μυστήρια 223. Ἡ ἐγκράτεια αὐτῶν ὑπὸ γυναικὸς, Ρωμαϊκὴ ἦν· αὐτόθι. Ἂν πέσῃ μὲ τὴν ἀρραβωνιστήν του πρὸ τοῦ γάμου, πῶς ἐπιτιμᾶται 505. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Κληρικοί.

Ἀνάδοχος τῶν Μοναχῶν, ἤτοι ὁ Γέροντας, ποίας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ 283. Οἱ τὰ παιδία ἀναδεχόμενοι, πῶς πρέπει νὰ τὰ ἐπιμελοῦνται, καὶ ποῖοι νὰ ἦναι. 317. 607

Ἀνάθεμα ποῖοι, καὶ κατὰ τίνων λέγουσι 352. Τί δηλ. αὐτόθ.

Ἀνάξιος, καὶ μὴ ἄξιος, διαφέρουσι. 265. 266

Ἀνάστασις Χριστοῦ, ποίαν ὥραν πρέπει νὰ ἑορτάζεται, καὶ νὰ καταλύεται 244. Διατὶ λέγομεν ὅτι ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο αὐτόθι. Πῶς πρέπει νὰ ζωγραφῆται 261. Τροπάριον τὸ ἐν αὐτῇ ψαλλόμενον, πῶς ἐννοεῖται 244. Διὰ ἐν αὐτῇ ὁ ἀσπασμὸς ἐγίνετο, ὃς καὶ δευτέρα Ἀνάστασις ἀμαθῶς λέγεται αὐτόθι. Διατὶ ἐν αὐτῇ κοκκινίζομεν τὰ αὐγὰ· αὐτόθι.

Ἄνδρας, μοιχὸς καὶ αὐτὸς λέγεται 61. Οὔτε ἐπὶ λόγῳ πορνείας, ἢ μοιχείας ἀναγκάζεται νὰ χωρίζῃ τὴν γυναῖκά του αὐτόθι. Πρέπει νὰ ὑπομένῃ τὰ ἐλαττώματα τῆς γυναικός του, καὶ ἀσθενείας αὐτόθι. Ὁ μετὰ τὴν πορνείαν δεχθεὶς τὴν γυναῖκά του ἐπαινετὸς εἶναι· αὐτόθι. Δὲν πρέπει νὰ φορῇ ροῦχα γυναικεῖα. 227

Ἀνδρόγυνα, δὲν πρέπει νὰ σμίγουν ἐν τῇ Μ'. καὶ ἐν δ'. καὶ ς'. καὶ ἁπλῶς ἐν καιρῷ νηστείας καὶ προσευχῆς 86. Καὶ ὅταν ἔχουν νὰ κοινωνήσουν 191. 542. Ἐὰν τὸ ἓν μέρος αὐτῶν αἰχμαλωτισθῇ (σκλαβωθῇ) τί νὰ γίνεται. 246

Ἀνδριὰς τοῦ Χριστοῦ, ποῖος ἦτο. 259

Ἀντίδωρον, τί εἶναι καὶ τίνος τύπον ἔχει, 332. 550. 551. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Προσφερόμενα καὶ Εὐλογία.

Ἀντιμίνσια διατὶ λέγονται, καὶ τὶς ἡ χρῆσις αὐτῶν 269. Πῶς πρέπει νὰ καθιεροῦνται· αὐτόθι. Καὶ τί πρέπει νὰ συρράπτωνται μὲ αὐτὰ αὐτόθι. Οἱ χωρὶς αὐτῶν λειτουργήσαντες, ἐν εὐκτηρίῳ καθαιροῦνται. 203

Ἄπιστοι, τί διαφέρουν ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς. 476

Ἀποκάλυψις τί εἶναι 100. Ἡ τοῦ Ἰωάννου γνησία ἐστι 101. Ἔστι καὶ μὴ γνησία ἄλλη. 536

Ἀπόστολοι οἱ Ο'. δὲν μετέδιδον εἰς ἄλλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον 321. Μετέδιδον αὐτό· αὐτόθι. Ποῖοι ἦσαν εἰς τύπον αὐτῶν· αὐτόθι.

Ἀρραβωνιασμὸς νόμιμος ποῖος, καὶ ὅτι οὗτος ἴσος λογίζεται μὲ τὸν γάμον 28. Ἐλάττων εἶναι τοῦ γάμου 312. 313. Περὶ αὐτοῦ πλατύτερον ἀναφέρεται 609. Καὶ χωρὶς ἀρραβῶνος γάμοι γίνονται· αὐτόθι.

Ἀρραβωνιαστικὴ ἁρπαζομένη, ἐπιστρέφεται εἰς τὸν ἀρραβωνιαστικόν της 307. Ὁ πεσὼν μὲ τὴν ἀδελφὴν, ἢ τὴν πενθερὰν τῆς ἀρραβωνιαστικῆς του, πῶς ἐπιτιμᾶται. 312

Ἀρνήσεως τρόποι διάφοροι. 75

Ἀρνηταὶ τῆς πίστεως χωρὶς ἀνάγκην καὶ βάσανα, πῶς ἐπιτιμῶνται 118. Οἱ πηγαίνοντες ἀφ' ἑαυτοῦ των εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἔπειτα ἀρνηθέντες, πῶς οἰκονομοῦνται 119 120. Κατὰ τὴν τωρινὴν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας πῶς διορθοῦνται 57. Οἱ προδοθέντες ἀπὸ ἄλλους, καὶ βασανισθέντες, καὶ μὲ βίαν βρώματα εἰς τὸ στόμα λαβόντες, πῶς οἰκονομοῦνται 465. Οἱ μὲ βάσανα ἀρνηθέντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 303. Οἱ τοὺς ἄλλους Χριστιανοὺς ἀναγκάσαντες ἀρνηθῆναι Χριστια-

νοὶ, ἢ προδόντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 304. Ἡ ὁλοκάρδιος μετάνοια τῶν ἀρνηθέντων εἶναι νὰ ὁμολογήσουν τὸν Χριστὸν ἐκεῖ ὁποῦ τὸν ἠρνήθησαν 460 Οἱ ἀρνηθέντες διαφόρως, πῶς οἰκονομοῦνται 461-462. Οἱ τοὺς δούλους των βλέποντες νὰ ἀρνηθοῦν, ἢ ἄσπρα δόντες νὰ μὴ ἀρνηθοῦν, ἢ ἀναχωρήσαντες, πῶς οἰκονομοῦνται 459. 463 464. Οἱ κατὰ προσποίησιν διαπαίξαντες τοὺς ἀπίστους, καὶ φανέντες ὅτι ἠρνήθησαν, πῶς οἰκονομοῦνται 459. Καὶ μὲ μόνον νεῦμα δύναταί τινας νὰ ἀρνηθῇ. 75

Ἁρπάζοντες τὶ ἀπὸ φωτίαν, ἢ καραβοτσακισμὸν, πῶς παιδεύονται 451. Οἱ γῆν ἁρπάζοντες πῶς· αὐτόθι.

Ἀρσενοκοιτία τὶ κακὸν εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 480· Πῶς ἐπαιδεύοντο οἱ ταύτην ποιοῦντες 481. Οἱ ταύτην πάσχοντες, καλλίτερόν τους ἦτο νὰ ἀποθάνουν, παρὰ νὰ ζοῦν· αὐτόθ. Καὶ εἰς γυναῖκα γίνεται, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 571. Οἱ ἀρσενοκοιτήσαντες, ἕνας τοῦ ἄλλου τὴν ἀδελφὴν δὲν παίρνουν. 481

Ἄρτος, ὃν ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις παρέδωκε, ποῦ εὑρέθη 88. Ἐνζυμος ἦτο· αὐτόθ. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Ἅγια, καὶ Κοινωνία.

Ἀρχιεπισκοπαὶ αὐτοκέφαλοι, ποῖαι. 149

Ἄρχοντες, ἐὰν ὁμόσουν νὰ κακοποιήσουν τινὰ, πῶς θεραπεύονται 493. Ἂν μεσιτεύσουν εἰς χειροτονίας πῶς ἐπιτιμῶνται. 39

Ἄρχοντες πρέπει νὰ βοηθοῦν τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Μητέρα των 407. Διατὶ νὰ ἀντιγράφουν τὸ Δευτερονόμιον 265. Ἡ παρὰ ἀρχόντων γινομένη ψῆφος τῶν Κληρικῶν ἄκυρος αὐτόθι.

Ἀσθενεῖς ὁποῦ δὲν στέργουν νὰ τοὺς γητεύουν, μαρτυρίου λαμβάνουν στέφανον 226. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Βάπτισμα, Κοινωνία.

Ἀστρολόγων μωρίαν ποῖοι ἐλέγχουν 354. Καὶ διατὶ μαθηματικοὶ ὀνομάζονται· αὐτόθ. καὶ 226. Ἀσπασμὸς τὶ δηλοῖ 448

Αὐγούστου ἀ. διατὶ ἐγίνετο ἁγιασμὸς καὶ λιτανεία. 229

Αὐθέντται οἱ ἠξεύροντες τοὺς δούλους των πορνεύοντας, πῶς ἐπιτιμῶνται 497. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ὑπεξούσιοι καὶ δοῦλοι.

Αὐτεξουσίου ὁρισμοὶ παρὰ τῶν καθ' ἡμᾶς νεωτέρων θεολόγων λεγόμενοι, οὐκ εἰσὶν ὀρθοὶ 423. Οὐκ ἔστι τοῦτο ἐλευθερία εἰς τὸ καλὸν καὶ κακὸν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ καλὸν· αὐτόθι. Οὐ προσηγεῖται τὸ αὐτεξούσιον τῆς χάριτος 145. 377. Οὐδὲ ἱκανοὶ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· αὐτόθι.

Ἀφορισμὸς πόσον λογιῶν εἶναι 41. Ὁ νῦν γενόμενος, τίνι ὅμοιος· αὐτόθ. Καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι ἀφορισμὸν κάμνουν 48. Ὁ ἀνεύλογος πῶς λύεται. 41

Ἀφωρισμένον ἐκεῖνος ὁποῦ δεχθῇ, ἀφορίζεται 26 41. Ἀφορισμένων σημάδια ποῖα εἶναι 534. Ἀφορισμένον παρ' ἄλλου δὲν πρέπει νὰ λύῃ ἄλλος 41. Οἱ ἀφορισθέντες ἀδίκως, μακαρισμοῦ εἶναι ἄξιοι αὐτόθι. Τοὺς ἀφορίζουσι κατὰ πάθος, τὸ Θεῖον οὐχ' ἕπεται· αὐτόθ.

Β.

Βαθμοὶ εἰς τοὺς ἐκ Συγγενείας σαρκικῆς γάμους πῶς μετροῦνται 596-605.

Εἰς τοὺς ἐκ τοῦ βαπτίσματος πῶς 606-608. Καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῆς υἱοθεσίας πῶς 608.

Βαΐων ἐν τῇ ἑορτῇ ὀψάρια οὐ καταλύομεν. 84

Βάπτισμα αἱρετικῶν, σχισματικῶν καὶ Λατίνων, ἄδεκτον 54-57. Βάπτισμα τὸ τῶν ὀρθοδόξων διατὶ οὐ δευτερόνεται· αὐτόθι. Εἰς ποίους δευτεροῦται· αὐτόθι. Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Τριάδος γίνεται 62. Εἰς τρία διαιρεῖται 62 Αἱ τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις συστατικαὶ αὐτοῦ 62-63. Δύω δόγματα συνέχει, τὰ πρώτιστα 63. Ποίων αἱρετικῶν ἐδέχθη, καὶ ποίων ὄχι, καὶ διατὶ 139-140 249. Εἰς οἶκον εὐκτήριον δὲν γίνεται, πλὴν ἀνάγκης 204. Καὶ διατὶ αὐτόθι. Βαπτιζομένης τῆς μητρὸς, δὲν συμβαπτίζεται καὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ της ἔμβρυον 316 Διατὶ τὰ νήπια βαπτίζονται καὶ μὴ αἰσθανόμενα τὴν χάριν τοῦ Βαπτίσματος· αὐτόθι Διατὶ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου βαπτίσματα γίνονται 356. Καὶ εἰς τοὺς ἐν ἀσθενείᾳ ὄντας συγχωρεῖται νὰ γίνεται, καὶ πῶς 320-394. Ὅτι μετὰ τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ γίνεται ἡ χρῖσις τοῦ Μύρου 344 Οὐ δευτεροῦται εἰς τοὺς καθαιρεθέντας Κληρικούς 392. Καὶ τὰ βρέφη εἰς ἄφεσιν τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος βαπτίζονται 426. Μετὰ τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ τελῆται λειτουργία εὐθὺς, καὶ τὰ βαπτισθέντα νήπια νὰ κοινωνοῦν 204. Ἐν ποίαις ἡμέραις οὐ τελεῖται 356. Εἰς τὸ αὐτὸ νερὸν τοῦ βαπτίσματος πολλοὶ βαπτίζονται 538. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν δαιμονιζόμενοι, καὶ συγγένεια καὶ ἀδικία.

Βαρνάβα τοῦ Ἀποστόλου τὸ Λείψανον ποῦ εὑρέθη 149. εἰς τὴν ἀ. ὑποσημ.

Βασιλεὺς, πότε ἔμβαινεν εἰς τὸ βῆμα, καὶ πῶς μετελάμβανε 231. Δύναται μετὰ Συνόδου νὰ μετα-

θέσῃ τὸν θρόνον μιᾶς ἐπαρχίας, ἀπὸ μίαν της πόλιν εἰς ἄλλην 409. Πρέπει νὰ βοηθῇ τὴν μητέρα του Ἐκκλησίαν. 418

Βασιλέα ὁ ὑβρίζων τιμωρεῖται 98. Πῶς καταπραΰνεται ἡ ὀργή του· αὐτόθ. Βασιλεύς τί θέλει νὰ εἰπῇ· αὐτόθι. Οὐ πάντα δύναται 138. Εἰς αὐτὸν δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται οἱ Κληρικοί· αὐτόθ. Εἰς τὸν Βασιλέα δὲν πηγαίνει Κληρικὸς χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου 336. Εἰς τὰ προστάγματά του ἀκολουθεῖ ἡ παρ' αὐτοῦ κτισθεῖσα πόλις 167. Δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἐπισκόπους νὰ μὴ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τους, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἐξ μῆνας 293, Πότε, καὶ πῶς τώρα μεταλαμβάνει 231.

Βασιλεία καὶ Ἱερωσύνη, ἐναντία εἶναι, καὶ οὐ μιγνύονται. 98

Βῆμα εἰς τὸ Θεῖον, ποῖοι ἐμβαίνουν. 231

Βιβλία ψευδεπίγραφα καὶ ἀπόκρυφα, ποῖα καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀποβάλλωνται 72-73. Τὰ τοῦ Βολταίρου ἄθεα καὶ ἀπόβλητα· αὐτόθι. Τὰ αἱρετικὰ, καὶ γελοιώδη, καὶ μυθώδη ἀπόβλητα· αὐτόθι. Τὰ Ἅγια καὶ σεβάσμια τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς ποῖα εἶναι 98-103. Ποῖα εἶναι τὰ κανονιζόμενα, καὶ ποῖα τὰ ἀναγινωσκόμενα· αὐτόθι. Βιβλία μαγικὰ, τὰ βροντολόγια, καὶ τὰ ἄλλα οἱ διαβάζοντες, πῶς παιδεύονται 225. Οἱ διαφθείροντες τὰ Ἱερὰ βιβλία πῶς παιδεύονται 230. Καὶ παλαιωθέντα ταῦτα, δὲν πρέπει νὰ τὰ μεταχειρίζεται τινὰς εἰς αἰσχρὰς καὶ ἀτίμους ὑπηρεσίας· αὐτόθι. Τὰ τοῦ Αὐγουστίνου πῶς δὲν ἐκάησαν, ἀλλὰ ἐνοθεύθησαν 410. Πῶς πρέπει νὰ διορθόνωνται· αὐτόθι.

Βλασφημήσας τις, πῶς ἐπιτιμᾶται 577.

Βουλγάτα, ποία ἔκδοσις ὀνομάζεται 103. Ὁ πατὴρ αὐτῆς ἄδηλος· αὐτόθι.

Βρικόλακες, ὅτι δὲν εἶναι, καὶ πῶς πρέπει νὰ κανονίζωνται οἱ τούτους καίοντες 504.

Γ'.

Γαμβροὶ, ποῖοι λέγονται 600.

Γάμους παρανόμους καὶ ἀθέσμους, οἱ λαβόντες δὲν γίνονται Κληρικοὶ 30. Ποῖοι λέγονται ἀθέμιτοι καὶ κατάκριτοι· αὐτόθι. Μία μόνη εὔλογος αἰτία τοῦ χωρισμοῦ των κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ δὲ τοὺς Κανόνας διάφοροι 59-61. Τὸ γενόμενον αἴτιον νὰ χωρισθῇ ὁ γάμος δὲν πρέπει νὰ δευτεροῦπανδρευθῇ 61. Ἐν τῇ μ'. δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 358. Οὔτε ἐν τῇ Διακαινισίμῳ 86. Τί εἶναι ὁ Γάμος, καὶ μὲ ποίους γίνεται 165. Καὶ πῶς αὐτόθι. Πῶς πρέπει νὰ ἱερολογῆται 190. Οἱ ἐκ συγγενείας, ἐξ αἵματος καὶ οἱ ἐξ ἀγχιστείας ἐμποδίζονται 221. Ὁ πρῶτος γάμος καὶ ὁ δεύτερος τί εἶναι 317. Ὁ τρίτος γάμος τι εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 315. 509. Ὁ γάμος ἁπλῶς, καὶ ὁ τῶν Ἱερωμένων ἀκατηγόρητος εἶναι 19. 324 Τῆς παρθενίας ὁ γάμος πολὺ ἐστι κατώτερος 469 Τί δηλοῖ ὅτι ὁ γάμος νὰ γίνεται ἐν Κυρίῳ 497. Γάμους νομίμους καὶ παρανόμους, ποῖοι Κανόνες ἀναφέρουν 596. Γάμοι οἱ ἐξ αἵματος ἐμποδισμένοι καὶ ἀνεμπόδιστοι, ποῖοι εἶναι· αὐτόθι. Οἱ ἐξ ἀγχιστείας δι γενοῦς ποῖοι 599-600. Οἱ ἐκ τριγενείας ποῖοι 605. Καὶ χωρὶς ἀρραβῶνος γίνονται 609. Καὶ ἐν τῷ γάμῳ ὢν, δύναταί τινας νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς Καλογηρικῆς καθαρότητος. 36

Γένεια, ποῖος Πάπας ἐπρόσταζε νὰ ξουραφίζουν 251. Δὲν πρέπει νὰ ξουραφίζωνται αὐτόθι.

Γενέθλιος ἡμέρα, διατὶ ὁ θάνατος τῶν Μαρτύρων λέγεται 358.

Γέροντας, εἴτ' οὖν Πνευματικὸς Πατὴρ, πόσας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ· 283. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Ἡγούμενος.

Γνῶσται, τί ἦσαν. 229

Γονεῖς τὰ τέκνα δὲ πρέπει νὰ ἀφίνουν 327. Ὁ τούτους ὑβρίζων υἱὸς, πῶς ἐπιτιμᾶται 96. Δὲν πρέπει νὰ τὰ ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν 327. Οὔτε νὰ τὰ παίρνουν ἀπὸ τὰ Μοναστήρια 277. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουν κληρονομίαν, εἰς ἄλλα μὲν παιδία περισσοτέραν, εἰς ἄλλα δὲ ὀλιγωτέραν. 389. Ἀρκεῖ μόνη ἡ μαρτυρία των κατα τῶν υἱῶν· 92. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, παιδία καὶ ὑπεξούσιος.

Γονυκλισίαι καὶ μετάνοιαι, πότε πρέπει νὰ γίνωνται 129-130. Ὅτι εἶναι ἡ γονυκλισία, καθ' ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γονατα προσευχόμεθα, συνήθεια Εὐαγγελικὴ, Ἀποστολικὴ καὶ Ἐκκλησιαστική· αὐτόθ. Πότε αὕτη ἐσκοτώθη ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν 245

Γράμματα, πόσα ἦτο συνήθεια νὰ λαμβάνουν οἱ Κληρικοί. 25. Συστατικὸν, πῶς γίνεται. 610.

Πτωχῶν γράμματα, πῶς γίνονται 611.

Γραφαὶ, δὲν ἐξηγοῦνται ἄλλως, εἰμὴ καθὼς ἐξηγήθησαν ἀπὸ τοὺς Θείους διδασκάλους. 195

Γραφῆς Παλαιᾶς τῶν βιβλίων, ἡ νῦν τάξις οὐ καλῶς ἔχει 98 99 Τί εἶναι Γραφή. 100. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ νόημά των, καὶ εἰς ποίαν γλῶσσαν ἐγράφησαν. 101-103. Εἰς πόσα διαιροῦνται τὰ βιβλία της· αὐτόθι. Πόσαι ἐκδόσεις αὐτῆς εἶναι αὐτόθι. Ἡ τῶν ο'. μετάφρασις, ἀξιοπιστοτέρα εἶναι ὅλων τῶν ἄλλων, καὶ αὐτῶν τῶν ἤδη εὑρισκομένων Ἑβραϊκῶν· αὐτόθι. Τετραπλᾶ, Ἑξα-

πλᾶ, καὶ Ὀκταπλᾶ τῆς Γραφῆς τίνα αὐτόθι. Ἅπαντος νοσήματος εἶναι φάρμακον ἡ Γραφή. αὐτόθι. Διεφθάρη τὸ Ἑβραϊκὸν αὐτῆς πρωτότυπον 100. Παλαιᾶς Γραφῆς τὸ Δευτερονόμιον, διατὶ οἰκείᾳ χειρὶ ἀντέγραφε κάθε νέος ἄρχων 265. Γραμματικὴ ἀκρίβεια εἰς αὐτὴν δὲν ἀπαιτεῖται. 486. Ἀσάφεια αὐτῆς τί δηλοῖ. 519. Γυναῖκες συνείσακτοι, ἤτοι ξέναι, δὲν πρέπει νὰ συγκατοικοῦν μὲ Ἱερωμένους καὶ Κληρικούς. 109. Δὲν πρέπει νὰ χορεύουν 227. Οὔτε ἀνδρίκεια νὰ φοροῦν. 326. Δὲν πρέπει νὰ φοροῦν ροῦχα πολύτιμα 200. Γυναῖκες φωνεύτριαι, ποῖαι εἶναι 79. Αἱ ἀρπαζόμεναι, πῶς οἰκονομοῦνται 172. Δὲν πρέπει νὰ διδάσκουν, ἀλλὰ νὰ σιωπῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν 231. Γυναῖκας κατηγορημένας ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουν, δὲν γίνονται Ἱερεῖς 28-29. Πρέπει νὰ ὑποφέρουν τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνδρῶν τους 59-61. Γυναῖκες αἱ μαντεύουσαι, πῶς παιδεύονται 225. Αἱ ποιοῦσαι φάρμακα διὰ νὰ τραβίξουν τινὰ εἰς τὴν ἀγάπην των, πῶς παιδεύονται 226
Γυνὴ ἡ μοιχευθεῖσα, καὶ διὰ τὴν μοιχείαν χωρισθεῖσα δὲν δευτεροῦπανδρεύεται 60. 613-614. Κλήδονας δὲν πρέπει νὰ κάμνουν 228. Αἱ μυρολογήτριαι ἀφορίζονται 241. Μοιχαλίδες εἶναι ἂν ἀφήσουν τοὺς ἄνδρας των 242. Ἢ ἂν ὑπανδρευθοῦν πρὸ τοῦ νὰ μάθουν διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός των. 246. Αἱ βάνουσαι φτιασίδια εἰς τὸ πρόσωπον πῶς ἐπιτιμοῦνται 250-251. Παντοτινὴ μοιχαλὶς ποία εἶναι 496. Ὅποιος κάμει συγκατάθεσιν νὰ κοιμηθῇ μὲ γυναῖκα, καὶ δὲν πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἐλυτρώθη ὑπὸ τῆς χάριτος 16 Ἡ ἐγγαστρωμένη κατηχουμένη, ὁπόταν θέλῃ βαπτίζεται αὐτόθι. Ἡ ἀφίνουσα τὸν ἄνδρα της, ἢ τὰ τέκνα της, ὡς συγχαινομένη τὸν γάμον, ἀναθεματίζεται 327. Δὲν κουρεύει τὰ μαλλία της 328. Πρεσβύτιδες καὶ παρακαθήμεναι ποῖαι λέγονται 345. Δὲν ἐμβαίνουν εἰς τὸ θυσιαστήριον 355. Ἡ τὰ καταμήνια ἔχουσα οὔτε μεταλαμβάνει, οὔτε εἰς τὸν ναὸν ἐμβαίνει 444-445. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τὰ καταμήνιά της ἀκάθαρτα λέγονται· αὐτόθι. Ἀλλ' οὔτε εὐλογεῖται ἂν ἴδῃ ταῦτα· αὐτόθι. Οὔτε βαπτίζεται· αὐτόθι. Ἂν βιαίως φθαροῦν ἀπό τινα αἱ γυναῖκες λαϊκῶν, ἢ Ἱερωμένων, τί νὰ γίνεται 449. Αἱ αἱρετικαί, ἂν ὁμολογήσουν νὰ παρθενεύουν καὶ παρέβηταν οὐκ ἐπιτιμῶνται· 489. Ἡ μοιχευθεῖσα καὶ ἐξαγορευθεῖσα, διατὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἐκβάλλεται· 495. Αἱ ὑπεξούσιαι εἰς πατέρα ἢ αὐθέντην ἂν ὑπανδρευθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται· 496. Αἱ τῶν Ἱερέων χηρευθεῖσαι δὲν δευτεροῦπανδρεύονται. 218. Ἂν γεννήσῃ τὴν Τεσσαρακοστήν, ἢ τὴν Μεγάλην ἑβδομάδα, πῶς νὰ οἰκονομῆται 540. Καὶ αἱ γυναῖκες μαλακίζονται 567. Ἂν μόνον φιληθοῦν καὶ πιασθοῦν ἀπὸ ἄνδρα, πῶς κανονίζονται· 569. Ἡ στανικῶς ἀποβαλοῦσα τὸ βρέφος, πῶς ἐπιτιμᾶται 573. Ἡ εἰς τὸν ὕπνον θανατώσασα τὸ βρέφος της, πῶς ἐπιτιμᾶται· αὐτόθι. Καὶ αἱ γυναῖκες ἐνυπνιάζονται. 566.

Δ.

Δαβὶδ, διατὶ ἁμάρτημα ὠργίσθη ὁ Θεὸς περισσότερον. 496.
Δαιμονιζόμενοι, οὐ γίνονται Κληρικοί. 94. Ποῖοι, καὶ πότε μεταλαμβάνουν, καὶ ποῖοι ὄχι· αὐτόθι. Οἱ διὰ κέρδος καὶ πλαστὰ χρηματιζόμενοι ὅτι δαιμονίζονται, πῶς παιδεύονται 224. Οὐ βαπτίζονται, ἕως οὗ νὰ καθαρισθοῦν 537-538. Οἱ ἀπὸ τὸ δαιμόνιον θανατωθέντες, μνημονεύονται 543. Ἐὰν τὸ ἓν μέρος τοῦ ἀνδρογύνου δαιμονίζεται, δὲν χωρίζεται διὰ τοῦτο αὐτόθι 59-61. Οὔτε οἱ νομίμως ἀρραβωνισθέντες, διὰ τοῦτο δὲν χωρίζονται 609.
Δαίμων, εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀβαπτίστων κατοικεῖ, μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα ἔξωθεν γίνεται 538-539. Αἴτιον κυρίως εἶναι ὅλων τῶν πονηρῶν λογισμῶν 565. Δαίμονες διττῶς τοὺς ἀνθρώπους πειράζουσι 94. Ποίαν πανουργίαν μεταχειρίζεται εἰς τὸν ἐνυπνιασμόν. 446.
Διαζυγίου τύπος, ὁποῖός ἐστι. 613
Διαθήκη, πῶς καὶ πόσων λογιῶν γίνεται 611 612. Τύπος αὐτῆς ὁποῖος· αὐτόθι.
Δικκονικὸν, διατὶ τὸ Σκευοφυλάκιον ὀνομάζεται. 349
Διακόνισσαι, διὰ ποίας αἰτίας ἐγίνοντο 127-128. Τὰ καταμήνια τὰς ἀπεξένωσαν ἀπὸ τὸν βαθμόν των· αὐτόθι. Πότε καὶ πῶς ἐχειροτονοῦντο· αὐτόθι. Καὶ 192
Διακονισσῶν παράδειγμα, ὁποῦ φέρει ὁ μ'. τῆς ς'. πῶς δὲν εἶναι ἀνάρμοστον. 210
Διάκονος, ὅτι ψηφίζεται 17. Γάμος αὐτοῦ εἶναι σωφροσύνη, τὸ δὲ ἐμποδίζειν αὐτὸν εἶναι φρόνημα αἱρετικῶν 19. Δὲν κάμνει τίποτε χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου 48. Κανονίζει καὶ ἀφορίζει· αὐτόθ. Οὐ βαπτίζει 62-63. Πῶς καὶ ἀπὸ πόσους κρίνεται 90-91. Δὲν πρέπει νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους τὴν Κοινωνίαν. Οὔτε νὰ κάθηται ἔμπροσθεν αὐτῶν 125. Ὅταν χειροτονῆται, πρέπει νὰ ὁμολογῇ ὅτι δὲν ὑπανδρεύεται 186. Ἐὰν ὑπανδρευθῇ, πῶς ἐπιτιμᾶται, καὶ αὐτὸς, καὶ τὰ παιδία του, καὶ ὁ γάμος του· αὐτόθ. Οὐ προκαθέζεται τῶν Ἱερέων αὐτόθι. Κἂν χαρτοφύλαξ ἦναι, οὐ προκαθέζεται τῶν Ἱερέων ἢ Ἀρχιερέων 125 126. Ἰατρικὴν δὲν μεταχειρίζεται 188. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Οἱ ἑπτὰ Διάκονοι τί ἦσαν 193. Πῶς πρέπει νὰ ζωγραφοῦνται· αὐτόθ. Μεταδίδει τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς τοὺς λαϊκοὺς 197. Εἰρηνικὰ ἢ αἰτήσεις, δὲν λέγουν οἱ ἀρνηθέντες καὶ πάλιν ὁμολογήσαντες 303-304. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί.

Διάφορα (τόκοι), ἐμποδίζονται ἀπὸ Κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς καὶ Μοναχοὺς 52-53. Διατὶ τόκοι ὀνομάζονται αὐτόθι. Ἄδικα κέρδη ὀνομάζονται αὐτόθι. Ὁ μὴ διαμοιράσας ταῦτα εἰς πτωχοὺς, Ἱερεὺς οὐ γίνεται αὐτόθι.

Δίγαμοι. δὲν ἱεροῦνται 28. Οὔτε γίνονται ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας αὐτόθι. Περιπαίζονται, καὶ εἰς τοὺς γάμους αὐτῶν Ἱερεῖς δὲν τρώγουν, οὔτε στεφανοῦνται αὐτοί. 317.

Διδάσκαλοι, πῶς πρεπει νὰ τιμῶνται καὶ νὰ κυβερνῶνται 71-72. Οἱ τοὺς πολιτικοὺς νόμους διδάσκοντες, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται συνηθείας ἑλληνικάς. 236. Πρέπει νὰ μὴ ἀμελοῦν τὸ ἔργον τους 70. Διδάσκαλοι εἶναι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι· αὐτόθι.

Διοίκησις ἐ. σημαίνει 137. Ἔξαρχοι αὐτῆς ποῖοι ἦσαν· αὐτόθι. Καὶ 160-161.

Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου συγγράμματα, βεβαιοῦνται ἀπὸ πολλὰς Συνόδους. 264.

Δοῦλοι δὲν γίνονται Κληρικοὶ, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν αὐθεντῶν τους 96. Πῶς ἐλευθεροῦνται καὶ διὰ ποίας αἰτίας· αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ὑπεξούσιοι.

Δωδεκαήμερον, τί εἶναι. 320.

Ε.

Ἑβδομὰς Μεγάλη, πῶς πρέπει νὰ νηστεύεται 202. Εἰς τὴν Διακαινίσιμον ἑβδομάδα τί πρέπει νὰ κάμνουν οἱ Χριστιανοί. 229-230.

Ἐγγαστρίμυθοι, τί ἦσαν. αὐτόθι.

Ἐγγύησις, δύω σημαινόμενα ἔχει 31.

Ἐγκαίνια ναοῦ, πῶς καὶ παρὰ τίνων πρέπει νὰ γίνωνται. 268.

Ἔγκλημα, τὶ διαφέρει ἀπὸ τὴν μέμψιν. 126-127.

Ἐγκληματικαὶ κρίσεις, διαφέρουν ἀπὸ τὰς χρηματικὰς καὶ ἰδιωτικάς· 137-138.

Εἰδώλων ναοὶ καὶ βωμοὶ καὶ ξόανα, πρέπει νὰ κατακρημνίζωνται. 404.

Εἴδωλον, τί ἐστι, 257.

Εἰκονομάχοι, ποῖοι ἐστάθησαν. αὐτόθι.

Εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ζωγραφεῖται ὡς Ἀμνὸς 239. Εἰκόνες ἄσεμνοι καὶ ἐρωτικαὶ, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦνται 254. Τί διαφέρει ἀπὸ τὸ εἴδωλον καὶ τὸ ἄγαλμα 257. Καὶ ἡ κηρόχυτος δέχεται, καὶ αἱ μὴ ὅλον τὸ σῶμα περιέχουσαι τοῦ εἰκονιζομένου, ἐξέχουσαι δὲ ἀπὸ τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν. 258.

Εἰκονίζονται καὶ οἱ Ἄγγελοι· αὐτόθι. Πόθεν λέγεται εἰκών. 259. Ὁμοιάζει τῷ πρωτοτύπῳ κατὰ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὰ χαρακτηριζόμενα μέλη· αὐτόθι. Τριχῶς λέγεται ἡ εἰκών· αὐτόθι. Σχετικῶς προσκυνοῦνται οὐχὶ ἀσχέτως οὐδὲ λατρευτικῶς 259-261. Ἀσπασμὸς καὶ προσκύνησις ἐπ' αὐτῶν ἐν δηλοῖ· αὐτόθι. Αἱ τελείως χαλασθεῖσαι εἰκόνες, τί γίνονται αὐτόθι. Μύρωμα δὲν χρειάζονται· αὐτόθι· Εἰκονίζεται ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ αἱ ὁράσεις τῶν Προφητῶν αὐτόθι. Μετὰ φόβου πρέπει νὰ τὰς ἀσπαζώμεθα· αὐτόθι. Διὰ ἕξ τινα εἰκονίζονται· αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ζωγράφοι.

Ἐκβιβασταὶ, τὶ ἦσαν 419.

Ἔκδικος, ἐὰν μὲ ἄσπρα προβληθῇ, πῶς ἐπιτιμᾶται 38. Τί ἦτο καὶ πόσοι 156. Τί ἔκαμνον 410.

Ἔκδοσις πράγματος, ποία λέγεται, καὶ ποία ἐκποίησις. 271.

Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ εἰς πτωχοὺς πρέπει νὰ μοιράζωνται 50. Αἱ εἰς βάρβαρα ἔθνη εὑρισκόμεναι, πῶς οἰκονομοῦνται 134. Ἡ Ἀνατολικὴ, οὐκ ἔστι Νεστοριανή 141. Πῶς πρέπει νὰ κτίζωνται 158. Μέσα εἰς αὐτὰς δὲν πρέπει νὰ στρώνουσι τινὲς, καὶ νὰ τρώγουν 234. Διατὶ ὀνομάζονται Κυριακὰ 234. Εἰς αὐτὴν οἱ προσφεύγοντες κακοὶ ἐγλύτωναν 252. Καὶ πῶς οὖτοι οἱ προσφεύγοντες οἰκονομοῦντο· αὐτόθι. Εἰς τὰ κατηχούμενά των κἀνένας δὲν κατοικεῖ· αὐτόθι. Ἐγκαίνια αὐτῶν χωρὶς ἁγίων Λειψάνων, οὐ γίνονται 268. Καὶ ποῦ πρέπει ταῦτα νὰ βάλλωνται αὐτόθι. Ἐξωκκλήσια τὰ εἰς τόπους ἐρήμους ὄντα, τὶ νὰ γίνωνται 414. Μέσα εἰς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ θάπτωνται νεκροὶ 240-241.

Ἔκκλητος κρίσεως, τὶ εἶναι 104-105. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Πατριάρχης καὶ Σύνοδοι.

Ἐκποίησις πράγματος, ποία λέγεται 271. 272.

Ἔμπνευσις θεία, τὶ εἶναι 100-103. Μὲ αὐτὴν ἐγράφησαν τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας· αὐτόθι.

Ἐνταλτήριον γράμμα, πῶς γράφεται 610.

Ἐνυπνιασμὸς, πῶς ἐπιτιμᾶται 446-447. Μηχανὴ διαβόλου εἰς αὐτὸν ὁποία· αὐτόθι.

Ἑορτῶν ἀργία, εἰς ποῖα πρέπει νὰ γίνεται, καὶ εἰς ποῖα ὄχι 351.

Ἑορταὶ Ἑλληνικαὶ, ποῖαι 226. 227

Ἐπεξεργαστὴς, τὶ ἦτο 434.

Ἐπίβασις, διαφέρει μεταβάσεως 27. Καὶ ἡ μετάθεσις τῆς μεταβάσεως· αὐτόθι.

Ἐπίορκοι πῶς ἐπιτιμῶνται 247. 248.

Ἐπισκοπαὶ, αἱ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἔχουσαι ἴδιον Ἐπίσκοπον, νὰ μὴ λαμβάνουσιν αὐτὸν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἔχοντος αὐτὰς Ἐπισκόπου 368. 401. 402.

Ἐπίσκοπος ὄνομα, πότε καὶ εἰς ποίους λέγεται 15. Πῶς ὁρίζεται 15-17. Ἐν ποίᾳ ἡλικίᾳ χειροτονεῖται· αὐτόθι. Πόθεν ἐτυμολογεῖται καὶ τὶ σημαίνει 70 71. Λαμβάνει τὸ ὄνομα τῶν κατωτέρων του 16. Δὲν μεταβαίνει ἀπὸ μίαν Ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, οὔτε ὅλως πηγαίνει 27. 363. 364. Ἐὰν δεχθῇ ξένους Κληρικοὺς, τὶ νὰ παθαίνῃ 28. Ὁ χειροτονήσας μὲ ἄσπρα, τὶ νὰ παθαίνῃ 38. Ἐπίσκοπος ἂν ἀφορίσῃ τινὰ ἀδίκως, τὶ πρέπει νὰ γίνεται 41. Ὁ πρῶτος τῶν Ἐπισκόπων πῶς ὀνομάζεται 43: Χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου, δὲν πρέπει νὰ πράττῃ τι· αὐτόθι. Ὁ εἰς ξένην Ἐπαρχίαν χειροτονῶν, πῶς ἐπιτιμᾶται 43 44

Ἐπίσκοποι δύω, εἰς ἕνα τόπον δὲν εἶναι 43 44. Διττῶς τις χειροτονεῖ παρ' ἐνορίαν 44. 116. Ἐπίσκοπος ὅλα τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα διοικεῖ, καὶ πῶς 48. 49. 50. Ἀφίνει τὰ πράγματά του ὅπου θέλει αὐτόθι. Καὶ πόσων λογιῶν· αὐτόθι. Πρέπει ταῦτα νὰ μὴ δικοπάζωνται· αὐτόθι. Δὲν πρέπει νὰ ἀμελῇ, ἢ νὰ μὴ διδάσκῃ, ἢ νὰ λείπῃ πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὸν λαόν του 70 71. Ἂν δὲν δίδῃ τὰ χρειαζόμενα εἰς τοὺς Κληρικούς του, καθαιρεῖται 72. Ἐὰν χειροτονήσῃ δύω Πρεσβυτέρους ἢ Διακόνους, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Διάκονον καὶ Πρεσβύτερον, ἐν μιᾷ λειτουργίᾳ, πῶς ἐπιτιμᾶται 83. Πῶς καὶ ποῦ, καὶ ἀπὸ πόσους καὶ ποίους πρέπει νὰ κρίνεται 90. 136-137. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνῃ εἰς ἄλλους ὡς κληρονομίαν τὴν Ἐπισκοπήν του 92-93. Ὑβριζόμενος, πρέπει νὰ ὑπομένῃ 70. Ἡ κατάστασις αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ ψήφου, καὶ ἀντὶ χειροθεσίας λαμβάνεται 111. Δὲν πρέπει νὰ παραιτῇ τὴν Ἐπισκοπήν του, εἰμὴ διὰ φανερὰ, ἢ κρυφὰ ἁμαρτήματά του καθαιρετικὰ 151. Πρέπει νὰ προνοῆται διὰ τὰς χήρας καὶ ὀρφανὰ, καὶ ἀδικουμένους καὶ φυλακωμένους 367. 368. Εἰς δύω τὴν μίαν ἐπαρχίαν οὐ χωρίζει 163. 164. Ὅτι νὰ ἔχῃ τὰς ἀγροικικὰς ἐνορίας του καὶ τοὺς ἄλλους του τόπους, οὐχὶ ὅμως δυναστικῶς 166-167 433. Εἰς βαθμὸν καὶ τόπον Πρεσβυτέρου οὐ καταβιβάζεται 175. Ὁ δοὺς ἄδειαν εἰς Ὑποδιάκονον ἢ Διάκονον νὰ ὑπανδρευθῇ, πῶς παιδεύεται 186. Διὰ ποῖα αἴτια δὲν ὑπανδρεύεται 189. Καὶ πρὸ τοῦ ιϐ'. Κανόνος τῆς ς'. γυναῖκας δὲν εἶχον αὐτόθι. Εἰς ξένην ἐπαρχίαν δημοσίᾳ δὲν διδάσκει 196. Οἱ ἔχοντες ἐπαρχίας αἰχμαλώτους, καὶ λείποντες, χειροτονοῦν εἰς αὐτὰς Κληρικοὺς 208-209. Οἱ ὕπανδροι Ἱερωμένοι, μὲ συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους χωρίζόμενοι, γίνονται Ἐπίσκοποι 217. 218. Ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι πρέπει νὰ ἠξεύρῃ τοὺς Κανόνας καὶ τὰς Γραφὰς κατὰ βάθος 264. Ὁ ἐγκαινιάζων Ἐκκλησίαν χωρὶς ἅγια Λείψανα καθαιρεῖται 268. Δὲν πρέπει νὰ παραβλέπῃ μὲν τὴν Ἐπισκοπήν του ἀφανιζομένην, νὰ κτίζῃ δὲ Μοναστήρια 287. 288. Παρόντος αὐτοῦ εἰς τὰ τσεφτιλίκια τῆς Ἐπισκοπῆς, πρέπει τότε νὰ ἀναχωροῦν ἐκεῖθεν αἱ γυναῖκες 275. Οἰκονόμον πρέπει νὰ ἔχῃ 47. Ἂν χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην καὶ Πατριάρχην του, πῶς ἐπιτιμᾶται 292. Ποῖοι δὲν γίνονται Ἐπίσκοποι 95. Ἂν γένῃ Μοναχὸς, οὐδὲ μίαν ἀρχιερατικὴν ἱεροπραξίαν ἐνεργεῖ 297. Ὁ τιμῶν τοῦτον, ὑπὸ Θεοῦ τιμηθήσεται 298. Οὐδὲ ὁ μεγαλήτερος ἄρχων δύναται νὰ τὸν ἐκδικήσῃ, ἀλλ' ἡ Σύνοδος· αὐτόθι. Ὁ δείρας αὐτὸν, πῶς παιδεύεται· αὐτόθι. Ἂν δεχθῇ τὰς γυναῖκας, ὁποῦ κουρεύουν τὰ μαλλία των, καθαιρεῖται 328. Ποῖος λέγεται ὅτι δικαίως καθηρέθη, καὶ τόπον ἀπολογίας δὲν ἔχει πλέον 333. 334. Ἐὰν καλεσθεὶς νὰ ἱερουργήσῃ εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἱερουργεῖ, εἰς τὸ Σύνθρονον ὅμως δὲν κάθηται 337. Σχολάζων, ποῖος λέγεται· αὐτόθι. Εἰς ἐπαρχίαν ἔρημον Κλήρου καὶ πιστῶν, δὲν πρέπει νὰ χειροτονῆται 208. 209. Μὲ τὶ τρόπον πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ διὰ ποίας αἰτίας 335. 336. Ὁ διὰ τὴν πίστιν, ἢ τὴν ἀλήθειαν διωχθείς, πρέπει νὰ περιποιῆται 373. Ὁ μὴ πειθόμενος εἰς τοὺς αἱρετοὺς κριτὰς, τὶ νὰ παθαίνῃ 384. Αἱρετικοὺς ἢ συγγενεῖς των, δὲν ἀφίνουν κληρονόμους 389. Καὶ ἀπὸ τρεῖς μόνους Ἐπισκόπους ψηφίζεται 111. 400. Δὲν πρέπει νὰ μεταθέτῃ τὸν θρόνον του ἀπὸ μίαν του πόλιν εἰς ἄλλην 409 Ὁ πρὸς καιρὸν ἀποσταλεὶς μεσίτης εἰς μίαν χηρεύουσαν Ἐπισκοπήν, τὶ νὰ πράττῃ 410. Ἂν δεχθῇ ξένου Μοναστηρίου Μοναχὸν, πῶς παιδεύεται 412. Ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν δὲν ἐκβάλλεται ἂν δὲν τελειωθῇ ἡ κρίσις του 415. 416. Μόνος οὔτε κρίνει, οὔτε καθαιρεῖ Ἱερωμένους 423. Τοὺς ἐν τοῖς τόποις του αἱρετικοὺς πρέπει νὰ ἐπιστρέφῃ 433. 434. Διατὶ λέγεται ὅτι δὲν ἀποκείρει Μοναχὸν 380 εἰς τὴν γ'. ὑποσημ. Ἂν εἰπῇ ψευδῶς ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ αἱρετικοὶ, πῶς ἐπιτιμᾶται 435. Ὅσα ἁμαρτήματα δὲν ἐπιτιμῶνται ἀπὸ τοὺς Κανόνας, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾷ αὐτὸς ἀπροσπαθῶς 7-11. Ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι Ἐπίσκοπος, πρέπει πρῶτον νὰ γίνεται Μοναχὸς 16. 65. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί.

Ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ τὰ μὴ ἐν τοῖς Κανόσι πρεριεχόμενα, οὔτε τοῖς αὐτοῦ, οὔτε τοῖς ἄλλοις, τίνα εἰσίν. 577.

Ἐρημῖται, εἰς τὸν κόσμον οὐ περιέρχονται 213. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Μοναχοί.

Ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, τίς εὗρε 46. Πόσοι χρόνοι εἶναι αὐτὸ ὀπίσω· αὐτόθι.

Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου τὸ ἑλληνικὸν, ποῦ εὑρέθη 149 150. Τὸ τοῦ Λουκᾶ, ποῦ ἐγράφη. 101.

Ὅπου εἶναι, ἀπὸ ἐκεῖ φεύγει ὁ Διάβολος 226. Ὁ εἰς αὐτὸ ὁμόσας, εἰς ποῖον ὁμνύει 247-248. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἐκρεμων αὐτὸ εἰς τὸν τράχηλόν τους 226. Πρῶτον ἀπὸ τὸν Σταυρὸν,

καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν εἰκόνα προσκυνεῖται 260-262. Παλαιὰ δὲν ἀνεγινώσκετο εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου 347. Καὶ οἱ Μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ πρέπει νὰ τὸ ἀναγινώσκουν· αὐτόθι.
Εὐαγγελίου ἔπαινοι, τίνες· αὐτόθι.
Εὐαγγελισταὶ, δὲν πρέπει νὰ ἱστορῶνται ὡς ζῶα. 239-240.
Εὐλογία, ποία ὀνομάζεται. 550.
Εὐνοῦχοι, τριῶν λογιῶν εἶναι 31-32. Ποῖοι πρέπει νὰ γίνωνται Κληρικοὶ, καὶ ποῖοι ὄχι· αὐτόθι. Ὁ εὐνουχίσας τὸν ἑαυτόν του, πῶς ἐπιτιμᾶται· αὐτόθι. Οἱ Κληρικοὶ ὄντες εὐνοῦχοι, μὲ ξένας γυναῖκας οὐ συνοικοῦν. 185-186.
Εὑρετίκια, οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ λαμβάνουν. 455.
Εὐχέλαιον, συγχωρεῖται νὰ γίνεται καὶ ἀπὸ ἕνα Ἱερέα. 383.
Εὐχαὶ αἱ παρὰ Συνόδου κεκυρωμέναι, πρέπει νὰ λέγωνται ἀπὸ ὅλους 348. Καὶ αἱ νεώτεραι εὐχαὶ δὲν εἶναι ἐμποδισμένον νὰ ἀναγινώσκωνται κατ' ἰδίαν. 422.
Ἐφορκισταὶ καὶ ἐξορκισταὶ, ποῖοι εἶναι. 335.

Ζ.

Ζαχαρίας, διατὶ ἀπεκεφαλίσθη 464. Ποῦ εὑρέθη τὸ λείψανόν του· αὐτόθι. Ποῦ τώρα εὑρίσκεται· αὐτόθι.
Ζέον, διατὶ βραστὸν πρέπει νὰ βάλλεται εἰς τὰ Μυστήρια 205-206. Χωρὶς αὐτὸ ἱερουργία οὐ γίνεται. 586.
Ζῶα, ποῖα ὑποτάσσονται εἰς τὸν ἄνθρωπον. 486.
Ζωγράφοι, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦν τὸν Χριστὸν ὡς ἀμνόν. 239. Πολλὰ ἄτοπα ἱστοροῦν, καὶ πρέπει νὰ τὰ διορθώσουν. 259 262. Οὔτε τοὺς Εὐαγγελιστὰς ζῶα μοναχά. 239. Οὔτε τὴν Θεοτόκον ὡς βάτον μόνον, καὶ θυμιατήριον, καὶ τὰ λοιπὰ σύμβολα τοῦ Νόμου· αὐτόθι. Οὔτε πρέπει νὰ ζωγραφοῦν ζωγραφίαι ἀσέμνους καὶ ἐρωτικάς. 254. Δὲν πρέπει νὰ ζωγραφοῦν ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει τὴν Θεοτόκον ἐπὶ κλίνης κειμένην, καὶ ὡς ἀποκαμωμένην ἀπὸ τοὺς πόνους, οὔτε γυναῖκας πλυνούσας τὸν Χριστὸν 237-238. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Εἰκὼν καὶ Διάκονος.

Η.

Ἡγούμενος Μοναστηρίου Ἱερεὺς ὤν, καὶ διὰ χειροθεσίας Ἀρχιερέως γεγονὼς Ἡγούμενος, ἔχει ἄδειαν νὰ χειροτονῇ Ἀναγνώστας εἰς μόνον τὸ Μοναστήριόν του καὶ Ὑποδιάκονον 272-273. Πῶς πρέπει νὰ γίνεται· αὐτόθ. Πῶς παιδεύεται ἐὰν δέχεται μὲ ἄσπρα τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν μοναδικὴν ζωήν. 275-276. Καὶ ἀνίερος Μοναχὸς γίνεται Ἡγούμενος αὐτόθ. Ἡγούμενος δὲν γίνεται εἰς τὸ Μοναστήριόν του ὁ κτήτωρ αὐτοῦ ἀπὸ λόγου του 282. Ἀφορίζεται ἂν δὲν ζητῇ τοὺς φυγόντας Μοναχούς του 283-284. Ἐὰν ἀποξενώσῃ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου, τί νὰ παθαίνῃ 272. Παρόντος αὐτοῦ εἰς τὰ τσεφλίκια τοῦ Μοναστηρίου, πρέπει νὰ ἀναχωροῦν ἐκεῖθεν αἱ γυναῖκες 275. Ἂν καλογηρεύσῃ τινὰ χωρὶς τῆς Κανονικῆς δοκιμῆς, τί νὰ παθαίνῃ 285. Ξενοκουρίτης γίνεται Ἡγούμενος εἰς ἄλλο Μοναστήριον ἀδείᾳ τοῦ Ἀρχιερέως 412.
Ἡλιοῦ τοῦ Προφήτου ἦτο ποτὲ βιβλίον ἀπόκρυφον ἀνόθευτον 73. Ἡμέρα πότε ἀρχινᾷ. 243-244

Θ.

Θανάσιμος ἁμαρτία, ποία εἶναι 266-267.
Θάνατος Μαρτύρων, ἡμέρα γενέθλιος ὀνομάζεται 220. 358. Καὶ διατί. αὐτόθ.
Θέατρα, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 198. Καὶ πόσων κακῶν εἶναι αἴτια· αὐτόθ. Δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτὰ Κληρικοὶ καὶ λαϊκοί· αὐτόθι.
Θεῖοι, πόσων λογιῶν εἶναι, καὶ διατὶ οὕτως ὀνομάζονται. 596-597.
Θεοδωρήτου μεταξὺ καὶ ἁγίου Κυρίλλου ἡ διαφορὰ, κατὰ θείαν οἰκονομίαν ἐγένετο 141-142. Δὲν ἀναθεματίσθησαν ἁπλῶς τὰ συγγράμματά του, ἀλλὰ κατὰ μέρος 176-177. Οὐκ ἦν Νεστοριανός. 144-145.
Θεολογίας μυστήριον, τίνι ἀπεκαλύφθη 447.
Θεὸς, διατὶ πρέπει νὰ λέγεται, ὅτι ἔχει μίαν οὐσίαν καὶ τρεῖς ὑποστάσεις 470-471. Οὐκ ἔστι μία ὑπόστασις τριώνυμος, οὔτε τρεῖς ὑποστάσεις ἑτερούσιοι· αὐτόθ. Ἀπὸ τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀρχινᾷ κάθε λόγος καὶ ἔργον 180-182.
Θεοτόκος, ὄνομα ἦν καὶ πρὸ τῆς γ'. Συνόδου, καὶ ποῖοι τοῦτο εἶπον 141. 143. Τί δηλοῖ· αὐτόθι. Ὁ τόκος αὐτῆς εἶναι ἀλόχευτος, καὶ διατί 237-238. Τὸ ὄνομα αὐτῆς πρέπει νὰ τιμᾶται 233. Σεμιδάλι, ἢ ἄλλα τινὰ δὲν πρέπει νὰ ψήνουν εἰς τὴν τιμήν της 237-238. Τίς αὐτὴν ἐκήρυξεν

φειπάρθενον 143. Δὲν πρέπει νὰ ζωγραφῆται ἐπὶ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἐπὶ κλίνης κειμένη, ὡς τάχα ἀποκαμωμένη ἀπὸ τοὺς πόνους 238. Μόνα τὰ προτυπώσαντα αὐτὴν σύμβολα, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦνται ἀντὶ αὐτης 240. Συγγνωστὸν ἁμάρτημα οὐκ εἶχε 430. Προπατορικὸν δὲν εἶχε 425. Καὶ μετὰ τὸ γεννῆσαι ἐβάλθη εἰς τὸν τόπον τῶν Παρθένων 465. Κατὰ δύω τρόπους λέγεται Θεοτόκος 143. Θεοφανείων ἡ παρκμονὴ ἐν Κυριακῇ, πῶς οἰκονομεῖται 546-547. Θρόνος, ποῖος ὀνομάζεται 209. Θυμελικοί, τί ἦσαν 359.
Θυρωρὸς, διατὶ Ὀστιάριος ὀνομάζεται, καὶ πόσοι ἦσαν. 350.

Ι.

Ἰατρὸς ἔμπειρος, πρέπει νὰ διορίζῃ τί νὰ καταλύουσιν οἱ ἀσθενεῖς ἐν ταῖς νηστείαις. 86-87.
Ἱερὰ σκεύη καὶ ἅμφια, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τινὰς εἰς ὑπηρεσίαν κοινήν. 89. Ἂν χωνευθοῦν ἢ πλυθοῦν, οὐ κοινοῦνται· αὐτόθι. Ἂν παλαιωθοῦν τί νὰ γίνωνται· αὐτόθι.
Ἱερεμίου τοῦ Προφήτου. Ἡτό ποτε βιβλίον ἀπόκρυφον ἀνάθεμα. 73.
Ἱερολογία, καὶ ἐπὶ ἀρραβῶνος λέγεται, καὶ ἐπὶ εὐλογήσεως γάμου. 313.
Ἱερομόναχοι, δὲν πρέπει ἐν τῷ κόσμῳ οὔτε νὰ χειροτονῶνται, οὔτε νὰ ἱεροπράττουν 158. Ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῶν τινὰς νέος ὢν, ὑπηρετῇ εἰς Καλογρίας, κἀνένας νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἀπὸ αὐτόν. 277. 587.
Ἱερὸν, τί εἶναι 170. Διαφέρει ἀπὸ τὸ ἅγιον 89 90. Τόπων ἱερῶν πώλησις, καὶ ἐξαγόρασις, καὶ κοίνωσις ὁποία 169. Ἱερὰ, ὅσα ἀφιερώσῃ τινὰς εἰς Μοναστήρια, πότε δύναται νὰ τὰ πάρῃ ὀπίσω, καὶ πότε ὄχι 276. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Μοναχοί.
Ἱεροσόλυμα, πῶς ἄλλως ἐκαλοῦντο, καὶ διατί 114. Ποίαν τιμὴν καὶ ἐξουσίαν εἶχον· αὐτόθι.
Ἱεροσυλία, δικφέρει ἀπὸ τὴν ἁγιοσυλίαν 290.
Ἱερόσυλοι, πῶς ἐπιτιμῶνται 88.
Ἱερωμένοι, τίνων πραγμάτων πρέπει νὰ φροντίζουν, καὶ τίνων ὄχι 20. Οἱ δίγαμοι καθαιροῦνται 28. Προξενηταὶ δὲν γίνονται, οὔτε ἐγγύας δίδουν 30. Καθαιροῦνται οἱ μὲ καθηρημένους συνευχόμενοι 25. Οἱ τύπτοντες πιστοὺς, ἢ ἀπίστους ἐμμέσως ἢ ἀμέσως καθαιροῦνται 35. Οἱ μετὰ τὴν δικαίαν καθαίρεσιν ἱερατικόν τι ἐνεργήσαντες, τί νὰ παθαίνουσιν 36. Αἱ τῶν δικαίως καθηρημένων ἱεροπραξίαι ἄκυροι, καὶ ὡς μὴ οὖσαι εἶναι· αὐτόθι. Ἅγιαι εἶναι καὶ τέλειαι· αὐτόθι. Ἀμφίβολοι εἶναι· αὐτόθι. Οἱ μὲ ἄσπρα χειροτονούμενοι καθαιροῦνται καὶ ἀφορίζονται 38. Συγκατάβασις ὅμως γίνεται εἰς αὐτοὺς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν ἐντὸς τοῦ βήματος αὐτόθι. Καὶ ἄλλη μεγαλητέρα 518. Οἱ ἀδίκως καθαιρεθέντες πρέπει νὰ χαίρουν 38. Ἂν δὲν δεχθοῦν τὴν φροντίδα τοῦ ἐγχειρισθέντος αὐτοῖς λαοῦ, πῶς ἐπιτιμῶνται 45. Οἱ εἰς παιγνίδια χαρτίων καὶ μέθας καταγινόμενοι, πῶς ἐπιτιμῶνται 50-51. Δὲν παίρνουν διάφορα 52. Οἱ μὴ ὄντες Μοναχοὶ, θεληματικῶς καὶ δι' ἐγκράτειαν, οὐ διὰ βδελυρίαν, δὲν κρεωφαγοῦσι 65. 68. Οἱ δὲ ὄντες Μοναχοὶ παρὰ τὸ πρέπον ποιοῦσιν ἂν κρεωφαγοῦν· αὐτόθι. Οἱ ἀρνηθέντες τὸν Χριστὸν, ἢ πρὸ τῆς χειροτονίας ἢ μετὰ ταῦτα, στενικῶς ἢ θεληματικῶς, πῶς οἰκονομοῦνται 75. 118. 119. Οἱ τρώγοντες αἷμα, καθαιροῦνται 76. Ἕκαστος βαθμὸς τῶν Ἱερωμένων μοναδικῶς χειροτονεῖται ἐν μιᾷ λειτουργίᾳ, καὶ οὐ δύω, καὶ διατὶ 82-83. Οἱ ὑπερήφανοι καθαίρονται 108. Δὲν πρέπει νὰ συγκατοικοῦν μὲ ξένας γυναῖκας, ἢ μοναζούσας, ἢ ἀγενείους νέους 109-110. Ὅλως νὰ συνανακστρέφωνται κατ' ἰδίαν μὲ μόνας αὐτὰς, κἂν καὶ εἶναι συγγενεῖς καὶ ἀνύποπτοι αὐτόθι. Εἴτε πρὸ τῆς Ἱερωτύνης, ἢ μετὰ τὴν Ἱερωτύνην ἥμαρτον καὶ ὡμολόγησαν, καθαιροῦνται ἢ παραιτοῦνται 117, 319. Οἱ ἀνάξιοι πρὸ τοῦ νὰ καθαιρεθοῦν, τῇ ἀληθείᾳ Ἱερεῖς εἶναι, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν τελούμενα Μυστήρια τέλειά εἰσι, καὶ διατί. 117. Οἱ ἀνάξιοι ἂν δὲν παραιτήσουν τὰ τῆς Ἱερωτύνης ἔργα, οὐ δύνανται σωθῆναι· αὐτόθι. Ὄχι μόνον χωρὶς ἔγκλημα πρέπει νὰ ἦναι, ἀλλὰ καὶ χωρὶς μέμψιν 126-127. Χειροτονοῦνται εἰς μερικὴν καὶ ἰδίαν Ἐκκλησίαν 150. Πορνεύσαντες μὲ γυναῖκα ἀφιερωμένην ἢ λαϊκὴν, καθαιροῦνται 185. Διατὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν οὐκ ὑπανδρεύονται, ἀλλὰ πρὸ τῆς χειροτονίας 186. Ἰατρείαν παρὰ Ἰουδαίων, οὐ μεταχειρίζονται 188. Μὲ συμφωνίαν χωρίζονται τῶν γυναικῶν τους, καὶ οὐχὶ μὲ βίαν 188-189. Ὅταν ἐφημερεύουν, ἀπέχουν τῆς μίξεως τῶν γυναικῶν τους 190-191. Πόσας ἡμέρας πρέπει νὰ ἀπέχουν τῶν γυναικῶν τους πρὸ τῆς ἱερουργίας· αὐτόθι. Ὅταν καθαίρωνται διὰ Κανονικὰ ἐγκλήματα, τὸ σχῆμα ἀποβάλλουν τοῦ Κληρικοῦ 196. Παρ' ἡλικίαν οὐ χειροτονοῦνται 192. 320. Οἱ μὲ χρήματα κοινωνοῦντές τινα, τί νὰ παθαίνουν 197.
Ἱπποδρόμια, θέατρα καὶ παίγνια, δὲν πρέπει νὰ βλέπουν 198. Οἱ καθαιρεθέντες ἢ παραιτηθέντες, ὄχι μόνον δὲν λειτουργοῦν, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλην ἱεροπραξίαν δύνανται νὰ ἐκτελοῦν. 199. Οἱ μὲ σταφίδα μεταλαμβάνοντες τοὺς Χριστιανοὺς ἐν καιρῷ πανώλης καθαροῦνται 201. Ἀπὸ τὰς μερίδας· δὲν πρέπει νὰ κοινωνοῦν τοὺς Χριστιανούς· αὐτόθι. Νηστικοὶ πρέπει νὰ ἱερουργοῦν 201. 202. Οὔτε λειτουργοῦν, οὔτε βαπτίζουν εἰς εὐκτήριον οἶκον, εἰμὴ ἐξ ἀνάγκης 203. Οἱ χωρὶς

ἀντιμινσίου λειτουργήσαντες ἐν εὐκτηρίῳ καθαιροῦνται 203-204. Ἂν χύσουν τὰ Ἅγια, ἢ τὰ ἀφήσουν καὶ φαγωθοῦν, ἢ μουχλιάσουν, ἢ δὲν κάμνουν ἕνωσιν, πῶς ἐπιτιμῶνται 205-206. Οἱ μὴ βραστὸν βάλλοντες τὸ ὕδωρ εἰς τὰ Μυστήρια εἰς μέγα δόγμα σφάλλουσιν· αὐτόθι. Πόσα πρέπει νὰ ἠξεύρουν ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ 348. Οἱ ὕπανδροι Ἱερωμένοι, μὲ συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους χωριζόμενοι γίνονται Ἐπίσκοποι 217-218. Οἱ μαντείας μεταχειριζόμενοι καθαιροῦνται 225. Οὔτε ὁμοῦ μὲ γυναῖκας, οὔτε ὅλως πρέπει νὰ λούωνται 236. Δὲν πρέπει νὰ ξυραφίζουν τὰ γένεια ἢ τὰ μαλλία, ἢ νὰ τὰ καλλωπίζουν 250. Εἰς κατηχούμενα Ἐκκλησίας, δὲν κατοικοῦν 252. Δὲν πρεπει νὰ μεταλαμβάνουν τοὺς νεκροὺς, οὔτε νὰ τοὺς βαπτίζουν οὔτε εἰς Ἐκκλησίαν νὰ τοὺς θάπτουν· 240-241. Κυνηγοὶ δὲν γίνονται 220. Ποῖοι οὐχ ἱεροῦνται 95. Ἐὰν ψευδομαρτυρήσουν, πῶς παιδεύονται 91-92. Ἂν αἱ γυναῖκές των μοιχευθῶσι, τί νὰ κάμνουν 318. Μὲ ποίους εἶναι ὅμοιοι 321. Ἂν εὐλογήσουν γάμους ἐν τῇ Μ΄. πῶς παιδεύονται 358. Ἂν δὲν ἀναγινώσκουν τὴν διωρισμένην ἀκολουθίαν των, πῶς θεόθεν παιδεύονται 371. Οἱ διὰ τὴν πίστιν καὶ τὰς παραδόσεις διωκόμενοι, πρέπει νὰ περιποιοῦνται 373. Τὰ τέκνα των ἁμαρτάνοντα, περισσότερον τιμωροῦνται ἀπὸ τὰ τῶν λαϊκῶν 384. Εἰς αὐτοὺς ἀποθανόντας δὲν χύνεται μύρον 387 Οἱ καθαιρεθέντες, οὐ δευτεροβαπτίζονται 391-392. Πότε πρέπει νὰ κάμνουν τὰ τέκνα των αὐτεξούσια 394. Οὐ χειροτονοῦνται, ἂν δὲν κάμνουν ὀρθοδόξους τοὺς οἰκιακούς των· αὐτόθι. Οἱ καταδικασθέντες καὶ εἰς ἄλλον τόπον ἀπελθόντες, καὶ ἐκεῖ πρέπει νὰ κατατρέχωνται, ἂν δὲν ἡσυχάζουν 407. Οἱ προχειροτονηθέντες προτιμοῦνται ἀπὸ τοὺς ὑστεροχειροτονηθέντας 415. Οἱ ἐνυπνιασθέντες, μεταλαμβάνουσιν ἢ ὄχι 446. Ἂν βιαίως φθαροῦν ἀπό τινας αἱ γυναῖκές των, τί νὰ γίνωνται 449. Οἱ ὀμόσαντες νὰ μὴ ἱερωθοῦν, τί νὰ κάμνουν 483. Οἱ δὲ ὀμόσαντες νὰ μὴ ἱερουργοῦν τί. 487. Χηρευόμενοι Ἱερεῖς οὐ δευτεροῦπανδρεύονται 498. Οἱ ἄγαμοι Ἱερομόναχοι καὶ ἀφοῦ καθαιρεθοῦν, οὐ δύνανται νὰ ὑπανδρευθοῦν· αὐτόθι. Ἂν μόνον φιλήσωσιν ἐμπαθῶς, πῶς ἐπιτιμῶνται 506. Οἱ ἀργοῦντες, ἢ λαβόντες λειτουργίας καὶ μὴ λειτουργοῦντες, δώσουσι λόγον τῷ Θεῷ διὰ τοῦτο 516. Οἱ ἱερολογήσαντες γάμον παράνομον, πῶς παιδεύονται 541-542. Δὲν πρέπει νὰ φλεβοτομοῦν τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἱερουργήσουν 544. Οὔτε νὰ ἐμβαίνουν εἰς θαλασσαν 576. Ἡ ἀναξιότης τῶν Ἱερωμένων δὲν βλάπτει τοὺς Χριστιανούς· ὅθεν καὶ παρὰ τῶν ἀναξίων πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν 558. Ἂν διαβάλῃ γυνὴ Ἱερωμένον, ὅτι μὲ αὐτὴν ἥμαρτε, χωρὶς μαρτύρων, νὰ μὴ πιστεύεται 551. Ἂν πρὸ τῆς Ἱερωσύνης, ἢ μετὰ τὴν Ἱερωσύνην μαλακισθοῦν, πῶς οἰκονομοῦνται 568. Ἂν δὲν μοιράσουν εἰς πτωχοὺς, ὅσα πρὸ τῆς Ἱερωσύνης διάφορα ἐπῆραν, δὲν ἱερόνονται 485-486. Τῶν πορνευσάντων Ἱερέων τὴν κατηγορίαν, πόσοι μάρτυρες βεβαιοῦν. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις, Κληρικοὶ καὶ Ἐπίσκοποι.

Ἰουδαίων ἑορτὰς, καὶ ἄζυμα καὶ ἰατρείας καὶ συναγωγὰς, πρέπει νὰ ἀποστρεφώμεθα 20-22. Διατὶ μὲ τοὺς πατέρας των τὰ παιδία οὐ συλλούονται 236. Μὲ μεγάλην δοκιμὴν καὶ πολυκαιρίαν πρέπει νὰ τοὺς βαπτίζωμεν 269.

Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ὑπὸ Ἀγγέλου ἀνετρέφετο εἰς τὴν ἔρημον 464-465.

Κ΄.

Καθαίρεσις, θάνατος καλεῖται καὶ μάχαιρα 478.

Καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, πῶς ἑρμηνεύοντα 18.

Καλάνδαι, τί εἶναι 227.

Κανόνες, διατὶ λέγονται 7. Πόσα τὰ κανονικῶς αὐτοῖς ἐνθεωρούμενα ἀξιώματα αὐτόθι. Οἱ κατὰ μέρος τῶν Ἀποστόλων, τῶν Συνόδων καὶ τῶν πατέρων, ἀπὸ τίνας βεβαιοῦνται 156. 183. Κανόνας, κάθε Ἐπίσκοπος ὁμολογεῖ νὰ φυλάττῃ ὅταν χειροτονῆται 263.

Κανονικοὶ, ποῖοι λέγονται 124.

Καταλαλήσας τις, πῶς διορθοῦται 577.

Κατάστασις Ἐπισκόπων, καὶ τὴν ψῆφον σημαίνει καὶ τὴν χειροθεσίαν 111.

Κατήγοροι, ποῖοι εἶναι δεκτοὶ, καὶ ποῖοι ἄδεκτοι 74. 90. 136. Καὶ εἰς μόνος ἀρκεῖ εἰς κατηγορίαν 551. Οἱ τοὺς ὑποψηφίους συκοφαντοῦντες, τί νὰ παθαίνουν 74. Οἱ ψευδόμενοι εἰς τὰς κατηγορίας, πῶς παιδεύονται 136-137. 436. Εἰς τὰς χρηματικὰς ὑποθέσεις ὅλοι κοινῶς δέχονται 136-137. 436. Οὐκ ἀφορίζονται διατὶ κατηγοροῦν 387-388. Μεταθέτουν τὴν κρίσιν εἰς ἄλλον πλησίον τόπον, διὰ νὰ φέρουν ἐκεῖθεν μάρτυρας 393.

Κατηχήσεως καιρὸς, δὲν διορίζεται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἀπὸ ὅλους 108. Ἀρκετὸς πρέπει νὰ ἦναι· αὐτόθι.

Κατηχουμένων τάξεις τέσσαρες, ποῖαι εἶναι 122 123. Καὶ αὐτοὶ ἐπιτιμῶνται ἁμαρτάνοντες καὶ διατί· αὐτόθι. Ἐὰν κινδυνεύουν εἰς θάνατον βαπτίζονται καὶ κοινωνοῦν, κἂν ἥμαρτον 558. Δὲν εἶναι ἀπεγνωσμένοι ἀπὸ κάθε ἐλπίδα σωτηρίας 122-123. Ποίαν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἔλεγον ἐκεῖνα, ὁποῦ ἐμάνθανον 337. Οἱ πρὸ τοῦ βαπτίσματος θυσιάσαντες τοῖς εἰδώλοις, ἱεροῦνται 307. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν γυναῖκες.

Κεφαλικὴ τιμωρία, ποία ὀνομάζεται. 33.
Κιβώτιον, διὰ βαστάζουν οἱ Διάκονοι, διατὶ ἐπενοήθη ; 350.
Κλέπται, πῶς ἐπιτιμῶνται 451. Καὶ οἱ εὑρόντες ἐρριμένον πρᾶγμα καὶ μὴ διδόντες, κλέπται εἰσὶ 454. Οἱ τούτους δεχόμενοι, ὡς κλέπται παιδεύονται· αὐτόθι. Οἱ κατὰ διαφόρους τρόπους κλέπτοντες, πῶς παιδεύονται 503. Καὶ ὁ κλέπτων ἅγιόν τι δι' εὐλάβειαν, ὡς κλέπτης παιδεύεται 88.
Κλεψίας, πόσα εἴδη εἶναι 451-452.
Κλήδων τί εἶναι 229.
Κληρικοί, ποῖοι λέγονται, καὶ διατὶ 17. Σφραγίζονται καὶ χειροθετοῦνται, καὶ πῶς καλεῖται ἡ σφραγὶς αὐτῶν 156. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουν τὴν Ἐκκλησίαν των καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς ἄλλην 27 28. Οὔτε νὰ δέχωνται ἀπὸ ἄλλους 25. Δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ἔγγυηταὶ 30. Οἱ εὐνουχίζοντες τὸν ἑαυτόν τους καθαιροῦνται 32. Διὰ ποῖα ἁμαρτήματα καθαιροῦνται, ἀλλ' ὄχι ἀφορίζονται 33. Οἱ μὲ χρήματα χειροτονηθέντες πῶς ἐπιτιμῶνται 38. Ἐὰν χωρισθοῦν ἀδίκως ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους ἢ Πατριάρχην τους, πῶς ἐπιτιμῶνται 41. 292. Ἐὰν ἀφορισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, τί πρέπει νὰ κάμνουν 41. Οἱ χειροτονηθέντες ὑπερόρια καὶ καθαιρεθέντες, πῶς ἀναλαμβάνουν τὸν Κλῆρον 44. Ὑβρίζοντες Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον, πῶς ἐπιτιμῶνται 69-70. Οἱ περιγελῶντες τοὺς μισεροὺς ἀφορίζονται· αὐτόθι. Ποῖοι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται Κληρικοὶ 74. 94. Οἱ ἀρνηθέντες, ἢ τὸν Χριστὸν, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ Κλήρου, καθαιροῦνται 75. Οἱ ὁπωσδήποτε πορνεύοντες, καθαιροῦνται 33. Ἂν ὑπάγουν εἰς Βασιλέα, ἢ εἰς κοσμικὰ κριτήρια νὰ κριθοῦν, πῶς παιδεύονται 136-138. Οἱ λαμβάνοντες ἀξίαν κοσμικὴν, πῶς παιδεύονται 159-160. Ἕνας Κληρικὸς εἰς δύω Ἐκκλησίας δὲν τάττεται 163. Οὐ φατριάζουσι 167. Εἰς Κωνσταντινούπολιν δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουν 169. Πορνεύσαντες καθαιροῦνται 185. Εἰς ἐργαστήρια μυρεψικὰ, ἢ καπηλεῖα, ἢ λουτρὰ, δὲν ὑπηρετοῦν 188. Ἀνοίκεια καὶ λαμπρὰ φορέματα, δὲν πρέπει νὰ φοροῦν 200. Γίνονται Ἱερεῖς, κἂν καὶ ἀπὸ γένος ἱερατικὸν δὲν εἶναι 207. Οὔτε εἰς Κλῆρον καὶ ἐφημερίαν Ἐκκλησίας τινὸς συναριθμοῦνται μὲ χρήματα 266 267. Μὲ Ἑβραίους δὲν συλλούονται, οὔτε προσκαλοῦν αὐτοὺς εἰς ἰατρείαν 188. Αἱρετικοὺς δὲν ἀφίνουν κληρονόμους τῶν πραγμάτων τους 389 390. Ὅσοι ρίψουν τὸ σχῆμα τοῦ Κλήρου, καὶ στανικῶς πρέπει νὰ τὸ φορεθοῦν 186. Ὅσοι δὲν θέλουν νὰ ἀναβοῦν εἰς μεγαλητέρους τῆς Ἱερωσύνης βαθμοὺς καθαιροῦνται 393. Τὰ πράγματα ὁποῦ μετὰ τὸν Κλῆρον ἀπέκτησαν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν των πρέπει νὰ τὰ ἀφιερώνουν 393-394. Οἱ κρίνοντές τινα ὑπόθεσιν, οὐ μαρτυροῦσιν εἰς ἄλλο κριτήριον περὶ αὐτῆς 405. Εἰς τοὺς ἐλεγχθέντας, δίδεται καιρὸς διὰ νὰ ἀθωωθοῦν. 407
Κληρονόμοι, ποῖοι γίνονται καὶ πῶς κληρονομοῦν 389. Ὅρα καὶ ἐν τῷ τέλει ὅπου ἐστὶν ἡ διαθήκη 611-612.
Κοινωνία ἡ τῶν θείων Μυστηρίων, πρέπει νὰ γίνεται καὶ ἀξίως καὶ συνεχῶς 23. Δίδεται καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας Κανόνα πιστοὺς, ἂν κινδυνεύουν εἰς θάνατον 121. Δίδεται καὶ εἰς τοὺς φαγόντας, ἐὰν κινδυνεύουν 585. Εἰς τοὺς ἀναισθήτους πῶς νὰ δίδεται· 122. Δὲν πρέπει νὰ ἑνοῦται μὲ σταφύλια ἢ σταφίδας, καὶ νὰ μεταδίδεται 201. Ἀντὶ αὐτῆς αἱ μερίδες δὲν πρέπει νὰ δίδωνται· αὐτόθι. Δίδεται καὶ ἀπὸ Ἀναγνώστην, καὶ λαϊκὸν 223. Μὲ τὸ χέρι πρέπει νὰ λαμβάνεται, καὶ ὄχι μὲ σκεύη 254. Τὸ νὰ κοινωνοῦν τρεῖς φοραῖς τὸν χρόνον, εἰς τοὺς τριγάμους ἐρρέθη 315. Οἱ μετὰ τὴν Κοινωνίαν ξεράσαντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 576-577. Πρὸ τῆς Κοινωνίας, πόσαι ἡμέραι νηστείας καὶ τῆς σαρκικῆς μίξεως εἶναι ἀρκεταὶ 190 191. Ἡ στέρησις τῆς Κοινωνίας, θάνατος καλεῖται καὶ μάχαιρα 501-502. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Ἅγια.
Κολυμβήθρας μεγάλας καὶ βαθείας, πρέπει νὰ κατασκευάζουν οἱ ὀρθόδοξοι. 62-63
Κουρμπάνια, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 253.
Κρέας, ποῖοι δὲν τρώγουσι, καὶ διατὶ 65-67. Δὲν πρέπει τινὰς νὰ τὸ συγχαίνεται· αὐτόθι. Μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κρέατα οὔτε ψήνονται, οὔτε προσφέρονται 253.
Κριτὴς ὁ κρίνας τινὰ, δὲν γίνεται μάρτυς εἰς ἄλλο κριτήριον τοῦ αὐτοῦ 405.
Κριτῶν αἱρετῶν ἡ ἀπόφασις, δὲν μεταθεωρεῖται 384. Διατὶ αὐτοὶ διαλέγονται· αὐτόθι. Ἐὰν δύω ὄντες οὐ συμφωνοῦν, τί νὰ γίνεται· αὐτόθι.
Κτηνοβάται, πῶς ἐπιτιμῶνται 308-309. Πῶς ἄλλως ὀνομάζονται· αὐτόθι.
Κτίσματα, εἰκόνες εἶναι ἀπροσκύνηται τοῦ Κτίστου Θεοῦ 259-262.
Κυλίστρα τί ἦτο 232.
Κύπρου προνόμια, ὁποῖα 149-150. 209-210.
Κυριακὴ, νηστεία οὐ γίνεται, καὶ διατὶ 77-78. Οὔτε γονυκλισίαι, καὶ διατὶ 128. Εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ σχολάζουν οἱ χριστιανοὶ 351. Οὐ γίνονται εἰς αὐτὴν θέατρα 405-406. Εἰκὼν ἐστὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ διατὶ 522. Προνόμια αὐτῆς, ποῖα· αὐτόθι. Εἰς τὴν Κυριακὴν δὲν πρέπει νὰ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα 539.
Κυριακὰ, διατὶ ὀνομάζονται αἱ Ἐκκλησίαι 8. 234. Δεῖπνον Κυριακὸν, τί ἦτο· αὐτόθι.
Κυριακὰ μανδυλάκια, ποῖα ἐλέγοντο 254.

Κωδίκελλος, τί εἶναι καὶ πότε καὶ πῶς γίνεται 611.

Α.

Λαβίς, δὲν ἐπενοήθη ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον, καὶ διατί 254-255.

Λαϊκοί, οἱ μεσιτεύοντες εἰς τὰς μὲ χρήματα χειροτονίας ἀναθεματίζονται 39. Οἱ χωρισθέντες ἀδίκως ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, πῶς ἐπιτιμῶνται 39 40. Ἐὰν ἀφωρισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, δικαίως ἢ ἀδίκως, τί νὰ κάμνουν 41. Δὲν πρέπει νὰ κάμνουν μὲ ἐράνους ἢ ρεφενέδες συμπόσια 51. Οὔτε νὰ χορεύουν εἰς ἑορτάς, ἢ νὰ τρώγουν μὲ ὄργανα αὐτόθι. Οἱ παίζοντες παιγνίδια καὶ μεθοῦντες, ἀφορίζονται· αὐτόθι 52. Δὲν πρέπει νὰ παίρνουν διάφορα αὐτόθι. Τὰς γυναῖκας δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουν 59 61. Οἱ περιγελῶντες κωφὸν ἢ χωλόν, ἀφορίζονται 70. Οἱ τρώγοντες αἷμα, πῶς παιδεύονται 76. Οἱ κατὰ διαφόρους τρόπους ἀρνούμενοι τὴν πίστιν, πῶς οἰκονομοῦνται. Ὅρα εἰς τὴν λέξιν ἀρνηταί. Πόσας ἡμέρας πρέπει νὰ ἀπέχουν τῶν γυναικῶν τους, ὅταν μέλλουν νὰ κοινωνήσουν 191. Ἂν πέσουν εἰς τὸ παραφύσιν μὲ τὰς γυναῖκάς των, πῶς ἐπιτιμῶνται 578. Ἂν κοιμηθοῦν μὲ τὰς γυναῖκάς των, ὅταν ἔχουν τὰ καταμήνιά των, θανασίμως ἁμαρτάνουν 444-445. Ἐὰν πέσουν μὲ τὰς πενθεράς των πρὸ τοῦ νὰ λάβουν τελείαν ἱερολογίαν γάμου μὲ τὰς γυναῖκάς των, πῶς οἰκονομοῦνται 570. Οἱ ἀφπάζοντες γυναῖκας, πῶς ἐπιτιμῶνται 495-496. Δὲν πρέπει νὰ πλησιάζουν εἰς τὰ θέατρα, ἢ νὰ θεωροῦν χορούς καὶ κωμῳδίας, οὔτε νὰ χορεύουν οὔτε νὰ παίζουν ὄργανα εἰς τοὺς γάμους 198. Οὔτε νὰ φοροῦν γυναικεῖα ροῦχα, ἢ προσωπίδας 200 201. 227. Δὲν πρέπει νὰ φοροῦν πολύτιμα καὶ μεταξωτὰ 200 201. Οἱ ὕπανδροι, ἐὰν θέλουν νὰ γίνουν Μοναχοί, οὐ γίνονται χωρὶς τὴν συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους 217. Μίμοι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 219. Δὲν μεταλαμβάνουν μόνοι των χωρὶς ἀνάγκην 223. Μεταλαμβάνουν ἄλλους· αὐτόθι. Οἱ ποιοῦντες μαντείας, ἢ πηγαίνοντες εἰς τοὺς γάμους, καὶ οἱ δένοντες τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κάμνοντες, πῶς παιδεύονται 224-225. Δὲν πρέπει δημοσίως νὰ διδάσκουν 228 Κάλαντα, δὲν πρέπει νὰ λέγουν 227. Κλήδονας, δὲν πρέπει νὰ κάμνουν, οὔτε μαῖους, οὔτε φωτίας νὰ ἀνάπτουν καὶ νὰ τὰς πηδοῦν 229. Ριζικὰ καὶ ποδαρικὰ καὶ συναπαντήματα δὲν πρέπει νὰ πιστεύουν τελείως· αὐτόθι. Εἰς τὴν Διακαινίσιμον, τί πρέπει νὰ κάμνουν αὐτόθι. Μέσα εἰς τὸ Βῆμα δὲν ἐμβαίνουν 231. Οὔτε συστέλουν τὰ Ἅγια τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ· αὐτόθι. Μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ τρώγουν 233-234. Οὔτε πωλοῦν εἰς αὐτὰς βρώματα 236. Οὔτε κονεύουν 252. Οὔτε κτῆνός των ἐμβάζουν 243. Δὲν πρέπει νὰ λούωνται τὴν ἡμέραν ὁποῦ κοινωνοῦν, ἢ νὰ φλεβοτομοῦν 544. Ὅποιος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τρεῖς Κυριακὰς δὲν πηγαίνει, ἀφορίζεται 238. Πρέπει κάθε ἡμέραν νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Ἑσπερινὸν, Ὄρθρον καὶ Λειτουργίαν 370-371. Οἱ θαπτόμενοι μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας, κόλασιν παρὰ Θεοῦ λαμβάνουσι καὶ ὄχι ὠφέλειαν 240-241. Οἱ καλοῦντες μυρολογήτρας καὶ κλαίοντες τοὺς νεκρούς των, ὡς εἰδωλολάτραι κατακρίνονται αὐτόθι. Οἱ ἐπίορκοι καὶ ὀμνύοντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 247. Δὲν πρέπει νὰ καλλωπίζουν τὰ μαλλία καὶ γένειά των 250. Εἰς τὰ κατηχούμενα δὲν κατοικοῦν 252. Δὲν πρέπει νὰ λούωνται μὲ τοὺς Ἑβραίους, οὔτε νὰ τοὺς προσκαλοῦν εἰς ἰατρεῖαν των 188, Οἱ δείραντες Ἐπίσκοπον ἀναθεματίζονται 298. Ὁ ὑπερασπιζόμενος ἢ διαφενδεύων Κληρικὸν σφάλλοντα, ζημιοῦται καὶ ἀτιμάζεται 406. Οἱ ἐνυπνιασθέντες, μεταλαμβάνουν ἢ ὄχι 446-447. Οἱ ἔχοντες γυναῖκας, πρέπει νὰ τὰς ἔχουν ἀπροσπαθῶς ὡσὰν νὰ μὴ τὰς ἔχουν 514. 515. Οἱ στανικῶς καταπιόντες νερὸν, ἂν κοινωνοῦν ἢ ὄχι 544. Οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ κατηγοροῦντες τὸν ἑαυτόν τους, ὅτι δὲν τὸν κάμνουσιν, ὠφελοῦνται 445. Οἱ φθείροντες πρὸ τοῦ γάμου τὰς γυναῖκάς των, ἢ χωρίζονται, ἢ ὡς πόρνοι ἐπιτιμῶνται 81-82. 491. Κἂν εὐλαβεῖς καὶ σοφοὶ εἶναι, ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις δὲν πρέπει νὰ ἀνακοινοῦσι 160. Καὶ αὐτοὶ πρέπει ἑπτάκις νὰ αἰνοῦσι τὸν Θεὸν καθ' ἡμέραν 371. Δὲν πρέπει νὰ βιάζουν τοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς τὸ νὰ τοὺς συγχωροῦν νὰ ὑπανδρεύωνται παρανόμως 603. Ὅσοι παρανόμως ὑπανδρεύονται, προκοπὴν δὲν βλέπουν· αὐτόθι.

Λατῖνοι παρανόμως χωρίζουν τὰς γυναῖκας τῶν Ἱερωμένων, καὶ λύσις τῶν περὶ τούτου λόγων τους 190-191. Σχισματικοί εἰσι, διὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ Πασχαλίου καὶ Καλανταρίου των. Καὶ ὅτι δύω ἄτοπα ἡ μετάθεσις αὐτὴ γεννᾷ εἰς αὐτοὺς 21. Βάπτισμα αὐτῶν κατὰ πόσους τρόπους ἄδεκτον 54-59. Τὸ βάπτισμα αὐτῶν ἔρημον ὂν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων, ἔρημόν ἐστι καὶ χάριτος 62 64. Τρώγοντες αἷμα, εἰς τί σφάλλουσι 76. Παρανόμως τὸ Σάββατον νηστεύουσι 78. Ἄζυμα αὐτῶν ἀπόβλητα εἶναι καὶ ἰουδαϊκὰ 87. Ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ αὐτῶν προσθήκη, ὑπὸ ἀνάθεμα εἶναι 147. Κακῶς κατηγοροῦσι τὸν ιγ'. τῆς ς'. 190. Πότε ψάλλουσιν ἑλληνικὰ τὸ τρισάγιον 239. Λατίνων Ἱερεῖς, κακῶς ξυρίζουν τὰ γένεια 250-251. Καταισχύνονται λέγοντες τελειοποιὰ τὰ κυριακὰ λόγια 522. Αἱρετικοί εἰσιν 54-57. Ἀφ' ἑαυτῶν πρέπει νὰ ζητοῦν νὰ βαπτισθοῦν, καὶ ὄχι νὰ παρακινοῦνται ἀπὸ ἄλλους 250.

Λατρεία, μόνῳ τῷ Θεῷ πρέπει 259-261. Τί εἶναι αὕτη· αὐτόθι. Ἐὰν εἰς ἄλλον δοθῇ, κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται καὶ οὐ κυρίως· αὐτόθι.

Λεγάτον, τί εἶναι 611.
Λειτουργία ἡ τελείκ, πότε ἐγίνετο παλαιὰ 23-24. Ἐν τῇ μ'. οὐ τελεῖται 357. Εἰς εὐκτήριον οἶκον δὲν γίνεται πλὴν ἀνάγκης 203. Διατὶ μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν μιᾷ τραπέζῃ τελεῖται 83. Εἰς ὁποιον τόπον γένῃ, ἀφιερόνεται αὐτὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἰδίου τόπου· αὐτόθι. Ἡ τελεία Λειτουργία πανηγύρεως καὶ χαρᾶς νομίζεται ὑπόθεσις 220. Ἡ τοῦ Ἀδελφοθέου, δεκτὴ ἐστὶ 205-207. Οὐκ ἔστι δεκτὴ αὐτόθι. Καὶ ἡ προσευχὴ, Λειτουργία ὀνομάζεται, καὶ κάθε ἱεροπραξία 380-381. Ἐν τῇ Λειτουργίᾳ, πόσα πρέπει νὰ ἠξεύρουν οἱ Ἱερεῖς 347. Ἀπὸ νηστικοὺς πρέπει νὰ γίνεται 201-202. Αἱ διδόμεναι παρά τινων Λειτουργίαι πρέπει νὰ τελοῦνται 516. Ἐν αὐτῇ ἄπαξ μόνον ἡ τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος ἕνωσις γίνεται, καὶ οὐ δίς 19.
Λείψανα ἅγια, μὲ ποῖα σημεῖα γνωρίζονται 533-534.
Λίτρα, πόσον εἶναι 82.
Λογισμοὶ, ἐκ πόσων προσβάλλουσι 564-565.
Λόγον τοῦ Θεοῦ, οἱ ἀκούοντες καὶ κατηγοροῦντες ἑαυτοὺς ὅτι δὲν τὸν κάμνουσιν, ὠφελοῦνται 545.
Λουτρὰ, πρέπει νὰ ἀποφεύγουν Ἱερωμένοι καὶ Μοναχοὶ 237.
Λογεία, κυρίως ἐπὶ τοῦ ἀνωδύνου τόκου τῆς Θεοτόκου, οὐ λέγεται, ἀλλὰ καταχρηστικῶς 238.
Λωβοὶ καὶ λεπροὶ, διατὶ γίνονται 444-445.

Μ.

Μαλακία, πῶς ἐπιτιμᾶται 567. Πόσον μισητὸν ἁμάρτημά ἐστιν· αὐτόθι. Πόσας ζημίας προξενεῖ· αὐτόθ. Πόσον λογισῶν γίνεται· αὐτόθι. Ἡ δύω τινῶν μετ' ἀλλήλων γινομένη πῶς ἐπιτιμᾶται 568. Ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην· αὐτόθι.
Μάντεις, μάγοι, σύροντες ἀρκούδας, νεφοδιῶκται, γητευταὶ, φυλακτήριοι, γόητες, φαρμακοὶ, ἐπαοιδοὶ καὶ μαθηματικοὶ, τί εἶναι καὶ πῶς παιδεύονται 224-227. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, ἀστρολόγοι.
Μάρτυρες, ποῖοι εἶναι δεκτοὶ, καὶ ποῖοι ἄδεκτοι 91-92. Εἷς μόνος δὲν πιστεύεται αὐτόθι. Οὔτε δύω, καὶ πότε· αὐτόθι. Οἱ ἀξιόπιστοι δὲν ὀμνύουσιν· αὐτόθι, καὶ 247-248. Ἐὰν Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι ψευδομαρτυρήσουν, πῶς παιδεύονται 91-92.
Μαρτύρων γενέθλια, ποῖα λέγονται 358. Τὰ εἰς τὰς μνήμας αὐτῶν γινόμενα συμπόσια, γενεθλιακὰ καλοῦνται 234. Οἱ βίοι αὐτῶν, πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται εἰς τὰς ἑορτάς των 398. Εἰς τὰς ἑορτάς των δὲν γίνονται συμπόσια καὶ χοροὶ 405. Μὲ λείψανα αὐτῶν μόνον γίνονται τὰ ἐγκαίνια τῶν ναῶν 268. Οἱ τῶν αἱρετικῶν μάρτυρες, ψευδομάρτυρες εἶναι 353. Οἱ εἰς αὐτοὺς πηγαίνοντες, πῶς ἐπιτιμῶνται· αὐτόθι.
Μεθύοντες Ἱερωμένοι, πῶς παιδεύονται 50-51. Οἱ ἀπὸ μέθης ξεράσαντες, πῶς διορθώνονται αὐτόθι.
Μερίδας δὲν πρέπει νὰ μεταδίδουν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς οἱ Ἱερεῖς 201.
Μετάβασις καὶ μετάθεσις, διαφέρουν καὶ ἀλλήλων καὶ τῆς ἐπιβάσεως 26-27.
Μετανοίας ἔργα καὶ οἱ καρποὶ, ἐπιτίμια ὀνομάζονται καὶ λογίζονται 563-564.
Μετανοοῦντες, καὶ ἔχοντες ἀκόμη Κανόνα, κοινωνοῦν, ἂν κινδυνεύουν εἰς θάνατον 121. Διατὶ οὐκ ἐξωθοῦνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν σήμερον 564.
Μητροπολίτης, ἂν λειτουργήσῃ εἰς Ἐπισκοπήν του, ποῖον νὰ μνημονεύῃ 43. Χωρὶς τὴν γνώμην τῶν Ἐπισκόπων του κἀνένα κοινὸν πρᾶγμα δὲν κάμνει· αὐτόθ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ὄνομα αὐτό. 16. Ἂν χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Πατριάρχην του, πῶς παιδεύεται 291. Οὐκ ἀρκεῖ μόνος ψηφίσαι Ἐπίσκοπον 366-367. Οἱ μακρὰν ὄντες ἀπ' ἀλλήλων, πρέπει νὰ ἔχουν ἐδικόν τους Μητροπολίτην 386. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι, Κληρικοὶ καὶ Ἐπίσκοπος.
Μητρυιαὶ, πόσον μῖσος ἔχουσι 513 515.
Μῖμοι, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 219.
Μῖσος οἱ ἔχοντες καὶ ἔχθραν, εἶτα πῶς ἐπιτιμῶνται 577.
Μνημόσυνα ἐδικά των, οἱ ζῶντες ἔτι ποιοῦντες θεομπαῖκταί εἰσι 431. Ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ πότε μόνον γίνονται 220 Τρίτα καὶ Ἔνατα καὶ Τεσσαρακοστὰ τί δηλοῦν 221.
Μοιχεία, πόσον ἐπιτιμᾶται 242-243. Καὶ ἡ πορνεία μοιχεία λογίζεται 530. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Γυναῖκες.
Μοιχὸς καὶ ὁ ἄνδρας λέγεται 59-61. Καὶ ὁ ἀρραβωνιαστὴν ἄλλου ζῶντος λαβὼν 252. Καὶ ὁ ὑπανδρευθεὶς, ἢ πορνεύσας Μοναχὸς, ἢ Μοναχή. 165 166.
Μολυσμὸς σαρκὸς, ποῖος εἶναι 446-447.
Μοναστήρια, πῶς πρέπει νὰ κτίζωνται 157-158. Δὲν γίνονται κοσμικὰ καταγώγια, καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν φυλάττονται 169-170. Οὐ δύνανται πωληθῆναι, ἢ χαρισθῆναι, οὐδὲ τὰ πράγματα αὐτῶν 271-272. Οὔτε τὰ σκεύη αὐτῶν 89 Οὔτε διὰ σύστασιν καὶ βελτίωσίν των δίδονται εἰς τοὺς κοσμικούς. 218-219. Ἀπὸ τὰ Μοναστήρια δὲν δύνανται νὰ παίρνουν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα των καλογερεύσαντα 277. Διατὶ δὲν πωλοῦν εἰς ἄρχοντας τὰ πράγματα αὐτῶν 271-272. Εἰς αὐτὰ

γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ εὑρίσκωνται 275. Διπλᾶ Μοναστήρια, ποῖα ἦσαν 276. Βραβεῖον καὶ Κώδηκα τῶν ἀφιερωμάτων τους πρέπει νὰ ἔχουν 282. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Ἡγούμενος.

Μοναχαὶ, ὅταν ἔχουν νὰ κουρευθοῦν, δὲν πρέπει νὰ φοροῦν λαμπρὰ φορέματα 215. Ἔξω ἀπὸ τὸ Μοναστήριον δὲν πρέπει νὰ εὐγαίνουν 216 217. Εἰς Μοναστήριον ἀνδρίκειον δὲν κοιμοῦνται, οὔτε ἐμβαίνουν 276. Ἂν ὑπανδρευθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 165-166. Ἐμβαίνουν εἰς τὸ βῆμα καὶ ποῦ 586. Πῶς πρέπει νὰ συνομιλοῦν μὲ τοὺς Μοναχούς. 276 277. Ἂν καὶ πρὸ τῶν κε'. χρόνων ἐνδυθοῦν ἐξ ἀνάγκης τὸ σχῆμα, τί νὰ γίνεται 435. Παρὰ παλαιοῖς παρθένοι ὀνομάζονται. 310. 165. 166.

Μοναχοὶ οἱ μεσιτεύοντες εἰς τὰς μὲ χρήματα χειροτονίας, ἀναθεματίζονται 38. 156. Οὐ γίνονται Πνευματικοὶ 256. Διὰ ποίας αἰτίας δὲν πρεπει νὰ κρεωφαγοῦν 65-66. Κληρικοὶ ὀνομάζονται 17. Καὶ Κανονικοὶ 124. Παιδία δὲν ἀναδέχονται, οὔτε στεφάνους κρατοῦν, οὔτε ἀδελφοποιήσεις κάμνουν, οὔτε κοσμικὰς φροντίδας λαμβάνουν 157. Μοναστήριον δὲν οἰκοδομοῦν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου 159. Δέχονται λογισμοὺς ἐξ ἀνάγκης 256. Οἱ κοσμικὴν ἀξίαν λαμβάνοντες, πῶς παιδεύονται 160. Ὑπόκεινται τῷ Ἐπισκόπῳ αὐτόθι. Ἂν ὑπανδρευθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 166. Οὐ φατριάζουσι 167-168. Εἰς Κωνσταντινούπολιν δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουν 169. Ἀπὸ πόσους χρόνους καλογηρεύουν 210-211. Δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζουν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα των εἰς τὸ νὰ γίνωνται Μοναχοί. 327. Οἱ ἐν Κοινοβίοις πρέπει νὰ κουρεύουν τὰ μαλλία των 213-214. Σχῆμα τῶν Μοναχῶν, ὅτι εἰς τρία διαιρεῖται, Ρασσοφόρου, Σταυροφόρου καὶ Μεγαλοσχήμου· αὐτόθι. Οἱ Ρασσοφόροι τὸ σχῆμα νὰ ῥίψουν δὲν ἠμποροῦν· αὐτόθι. Οἱ Σταυροφόροι πρέπει νὰ μεγαλοσχημοῦν· αὐτόθι. Διατὶ λέγεται τὸ σχῆμα τούτων Ἀγγελικόν· αὐτόθι. Οἱ θέλοντες ἐγκλεισθῆναι, πῶς πρέπει νὰ δοκιμάζουν 212-213. Οἱ Ἐρημῖται πρέπει νὰ μὴ γυρίζουν εἰς τὸν κόσμον· αὐτόθι. Φορέματα Μοναχῶν διατὶ μαῦρα, καὶ τί θέλει νὰ εἰπῇ τὸ κάθε των φόρεμα. 215-216. Μὲ ποῖα φορέματα ἐδοκίμαζον· αὐτόθι. Εἰς Μοναστήριον γυναικεῖον δὲν κοιμοῦνται οὔτε ἐμβαίνουν 217. Οἱ ὕπανδροι πρότερον, χωρὶς συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους, οὐ γίνονται Μοναχοί· αὐτόθι. Μοναχοὶ οἱ ἐν ἐρήμοις, πῶς ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουν καὶ πότε 223. Δὲν πρέπει νὰ λούωνται 236. Δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ ζητοῦν ἐλεημοσύνην. 158. Οὔτε μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν πρέπει νὰ θάπτωνται 240-241- Χωρὶς χειροτονίαν Ἀναγνώστου, δὲν δύνανται νὰ ἀναγνώσουν 273. Εἰσέρχονται εἰς τὸ Βῆμα καὶ ποῖοι. 231. Πῶς ἀφιερόνουν τὰ πράγματά των κινητὰ καὶ ἀκίνητα εἰς Μοναστήριον, καὶ πότε παίρνουν αὐτὰ ὀπίσω 275-276. Οἱ εἰς τὰς Μοναχὰς ὑπηρετοῦντες πρέπει νὰ ἦναι γέροντες 276-277. Διὰ πόσας αἰτίας ἀναχωρεῖ τινας ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του 278. Χωρὶς ἀνάδοχον δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 283. Πόσον καιρὸν πρέπει νὰ δοκιμάζουν 285. Πρὸ τοῦ νὰ γένουν Μοναχοί, ὁρίζουν ὅτι θέλουν νὰ κάμουν τὰ πράγματά των, ἀφ' οὗ δὲ γένουν, ὄχι 276. Ὅσοι ἔταξαν νὰ μονάσουν, καὶ ἔπειτα ἀθέτησαν τὴν ὑπόσχεσίν των, πῶς κανονίζονται 310. 492. Καὶ οἱ ἐν ἀσθενείᾳ λαμβάνουν τὸ σχῆμα 320. Οἱ μέλλοντες γενέσθαι Σταυροφόροι, ἢ Μεγαλόσχημοι, διὰ τὸ εὐσυνείδητον πρέπει νὰ γίνωνται ἀπὸ Σταυροφόρον καὶ Μεγαλόσχημον Ἱερέα 283-284. Κανὼν Ρασσοφόρων Σταυροφόρων καὶ Μεγαλοσχήμων, ποῖος εἶναι αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, Ἀδικία καὶ Παρθενία.

Μουσικὴ, ποία ἐστὶν ἀπόβλητος καὶ ποία δεκτή. 234-235.

Μύρον, ἅγιον ἔλαιον ὀνομάζεται, καὶ διατὶ 301. Ποῖος Κανὼν διατάσσει πρῶτον διὰ τὴν χρῖσιν τοῦ Μύρου· αὐτόθι. Διατὶ τὸ χριόμεθα 357. Κακῶς ποιοῦσιν οἱ τοῦτο ἀντὶ Κοινωνίας μεταλαμβάνοντες, καὶ οἱ χριόμενοι διατὶ ἔπεσαν εἰς ἀπίστους γυναῖκας· αὐτόθι. Ἡ ἔψησις αὐτοῦ καὶ τελετὴ, πότε καὶ ἀπὸ ποίους γίνεται 380-381. Ὅταν ἦναι ὀλίγον, προστίθεται καὶ ἔλαιον ἐν ἀνάγκῃ, ὄχι ὅμως πολύ· αὐτόθι. Δὲν πρέπει νὰ χύνεται εἰς τοὺς Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς ἐν τῷ τάφῳ 387. Δευτεροῦται καί τοι χαρακτῆρα ἐντυποῦν τῇ ψυχῇ 83.

Μυστήρια, τίνα οὐ δευτεροῦνται 83. καὶ διατὶ αὐτόθι.

Μωϋσῆς, μετὰ τὸ προφητικὸν χάρισμα, μὲ γυναῖκα δὲν ἔσμιξε 19. εἰς τὴν 6'. ὑποσημ.

Ν.

Νεκροὶ, δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνωνται, οὔτε νὰ βαπτίζωνται, οὔτε πικρῶς νὰ κλαίωνται 240. Οὔτε μέσα εἰς Ἐκκλησίας νὰ θάπτωνται· αὐτόθι. Νεκροὶ, διὰ ποίας αἰτίας εὐγαίνουν δεμένοι, καὶ ποῖα σημάδια ἔχουν 533-534. Μύρον δὲν χύνεται εἰς αὐτοὺς ἐν τῷ τάφῳ, ἀλλὰ μόνον ἔλαιον καὶ τί δηλοῦν ὅσα κάμνομεν εἰς τὴν θανήν των 387. Δὲν μετατοπίζονται χωρὶς τὴν γνώμην τῶν Προεστώτων 504.

Νεοφώτιστοι, παρευθὺς δὲν πρέπει νὰ ἱερόνωνται 95.

Νεστόριος, εἰς τὴν οἰκονομίαν μόνον ἐβλασφήμει, ὀρθὰ δὲ ἐφρόνει εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Πνεύματος 141.

Νηστεία, τί ἐστι, καὶ τί λύσις αὐτῆς καὶ τί κατάλυσις 77-78.
Νηστεία Τεσσαρακοστῆς, καὶ Τετράδος καὶ Ἕκτης ὅτι ἴση, καὶ ποία εἶναι 84 86. Ἡ τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἡ τοῦ Αὐγούστου, πῶς πρέπει νὰ νηστεύωνται αὐτόθι. Ἐν αὐτῇ δὲν πρέπει νὰ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα· αὐτόθι. Οὐκ ὠφελεῖ μόνη αὐτόθι. Νηστεία ἡ τῆς Δ'. ὅτι εὔλογος καὶ πρέπουσα· αὐτόθι. Ἡ τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος, πῶς γίνεται 202.
Νόμοι πολιτικοί, οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τοὺς Κανόνας ἀκυροῦνται 8-9. Βοήθειαν προξενοῦν εἰς τοὺς Κανόνας· αὐτόθι. Πόθεν οὗτοι ἔλαβον τὴν ἀρχὴν 15. Τί εἶναι νόμος· αὐτόθι. Πολλάκις δὲν συμφέρουσι 38. Πῶς ἄλλως καλοῦνται 7.
Νόμος ὁ παλαιὸς, εἰκὼν ἦν τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου 259-261.
Νύμφη, αὐτοῦ ὁ σμίξας, πῶς ἐπιτιμᾶται 508.

Ο.

Οἰκονομία, τί ἐστι. 54-57. Ἔχει μέτρα καὶ ὅρια, καὶ δὲν εἶναι παντοτινὴ αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ἀκρίβεια.
Οἰκονόμος, προβληθεὶς μὲ χρήματα, πῶς ἐπιτιμᾶται 38. Πῶς πρέπει νὰ διοικῇ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Μοναστηρίων 46-47. 171. Πότε νὰ δίδῃ λογαριασμὸν, καὶ ποίας ἄλλας ἐνεργείας ἔκαμε· αὐτόθι.
Οἰκουμενικὸς, ὄνομα, πότε ἄρχισε 173. Δύω σημαινόμενα ἔχει· αὐτόθι.
Οἰωνισμὸς, τί εἶναι 129.
Ὅμοια ἐκ τῶν ὁμοίων, πρέπει νὰ κρίνωνται καὶ νὰ συμπερκίνωνται. 192.
Ὁμολογητὴς ἐστιν ὁ τὰς ἀρετὰς φυλάττων, καὶ τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι ὁμολογίαν 465.
Ὁμοουσίου, ἡ λέξις ἦτο εἰς χρῆσιν καὶ πρὸ τῆς πρώτης Συνόδου 106. Τί διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸ συνούσιον· αὐτόθι.
Ὁράριον, πόθεν ἐτυμολογεῖται, καὶ τί δηλοῖ 350.
Ὄργανα μουσικὰ, διατὶ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀπεβλήθησαν 235.
Ὅρκους ἑλληνικοὺς, δὲν πρέπει νὰ ὀμνύουν οἱ χριστιανοὶ 247. Οὔτε ὅλως νὰ ὀμνύουν εἰς τὸν Θεὸν, ἢ εἰς τὰ κτίσματα· αὐτόθι. Οἱ τοὺς ματαίους καὶ συνήθεις ὅρκους ὀμνύοντες, ὡς φονεῖς καὶ πόρνοι τῆς κοινωνίας χωρίζονται καὶ τῆς Ἐκκλησίας· αὐτόθι. Διατὶ ἐσυγχωροῦντο εἰς τοὺς παλαιοὺς, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς. Διὰ ὅλον τὸν κόσμον δὲν πρέπει νὰ ὀμνύῃ τινάς· αὐτόθι. Πόσων λογιῶν εἶναι οἱ ὅρκοι· αὐτόθι. Οἱ παραβαίνοντες τοὺς ὅρκους πῶς ἐπιτιμῶνται· αὐτόθι. 503. Ἀπὸ τὰ λόγια μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ὅρκοι λέγονται, πρέπει νὰ εὑρίσκεται ἡ τούτων παρηγορία 483 484.

Π.

Πάθος, τὶ εἶναι καὶ πῶς ἰατρεύεται 566. Πάθη, αἴτια δεύτερα εἶναι τῶν πονηρῶν λογισμῶν· αὐτόθι.
Παιγνιῶται, δὲν ἀναγκάζονται ἀπό τινα εἰς τὸ νὰ παίξουν 406.
Παιδία, ἄλλα μὲν ὀγληγωρότερα, ἄλλα δὲ ἀργότερα διακρίνουσι τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν 210-211. Ἀπὸ πότε νὰ ἐξομολογοῦνται αὐτόθι. Καὶ τὰ νεογέννητα παιδία εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίζονται 425 426. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουν ἀγηροκομήτους τοὺς γονεῖς των 327. Ἐκεῖνα ὁποῦ ὑβρίζουν τοὺς γονεῖς των, πῶς ἐπιτιμῶνται 69. Ἂν φθαροῦν ἢ συγκυλισθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 572. Ἂν ἀποθάνουν ἀβάπτιστα, πῶς ἐπιτιμῶνται οἱ γονεῖς των 573-574. Ἂν βαπτισθοῦν πρὸ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ποία νὰ τὰ βυζάνῃ αὐτόθι. Τὰ κινδυνεύοντα εἰς θάνατον, βαπτίζει ὅποιος τύχῃ Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, καὶ εἰς μόνας τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις αὐτόθι. Ἀλλὰ καὶ μυρόνει καὶ μεταλαμβάνει αὐτὰ 58 59. Ἂν οὕτω βαπτισθῶσι, καὶ μνημονεύονται ἀποθανόντα· αὐτόθι. Ἂν ζήσουν βαπτίζονται ὑπὸ Ἱερέως αὐτόθι. Ὅσα ἀμφιβάλλονται ἂν ἐβαπτίσθησαν νὰ βαπτίζωνται 241. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ὑπεξούσιος, καὶ Γονεῖς.
Πάλη, τί ἐστι 565.
Παλλακὴ, ποία εἶναι, καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν, πῶς ἐπιτιμᾶται 588. Διαφέρει ἀπὸ τὴν πόρνην· αὐτόθι.
Παναγιώτατος, ὄνομα, πότε ἄρχησε 173-174.
Παπαλήθρα, τί εἶναι καὶ τί δηλοῖ 196-197.
Πάπας, Ἀρχιερεὺς ὢν καὶ Βασιλεὺς ὅτι καθιερεῖται 97-98. Μάτην φαντάζεται νὰ λαμβάνῃ ἐξουσίαν ἀπεριόριστον ἀπὸ τὸν ς'. Κανόνα τῆς ά. 113. Ὑπόκειται ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις 104-107. Δὲν ἦτο παρὼν εἰς τὴν β'. Σύνοδον, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν, οὔτε δι' ἐπιστολῆς 131. Οὐκ ἔστιν ἔσχατος Κριτὴς τῶν Πατριαρχῶν ὅλων 161. Τὸ περὶ αὐτοῦ θρυλλούμενον τοῦ Κωνσταντίνου θέσπισμα, νόθον ἐστὶ 173. Ἴσος ἐστὶ μὲ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ τάξει μόνῃ πρωτεύων· αὐτόθι. Μονάρχης οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν Συνόδων, διὰ τὸν ἔπαινον τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς 153-154. Ὁ μονοθελητὴς Ὀνώριος, ὡς αἱρετικὸς ἀναθεματισθεὶς, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Πάπας σφάλ-

λει καὶ εἰς τὰ περὶ πίστεως 177-178. Οὐ μόνον ἀπὸ τὴν ς'. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλας συνόδους αὐτὸς κατεκρίθη· αὐτόθι. Πάπαι πολλοὶ εἶχον υἱοὺς 20. Καὶ εἶχον γένεια 251. Ἡ καθόλου ἔκκλητος τῆς οἰκουμένης εἰς αὐτὸν δὲν δίδεται 362-363. Ἐκκαλοῦν τὴν κρίσιν των εἰς αὐτὸν μόνοι οἱ τούτῳ ὑποκείμενοι 365. Ἡ ἀναμαρτησία αὐτοῦ, ἡ μοναρχία καὶ ἡ θρυλλουμένη ἔκκλητος στηλιτεύονται 392. 437-440. Ἄκρος Ἀρχιερεὺς, οὗ λέγεται 396. Καὶ τοπικὴ Σύνοδος αὐτὸν διορθοῖ 421. Καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησία διορθοῖ τὴν ρωμαϊκὴν 559-561.

Παράδοσις, τί ἐστι 99-100. Βάσανός ἐστι τῶν γνησίων, ἡ νόθων βιβλίων τῆς Γραφῆς 520-522. Τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει μὲ τὸ κήρυγμα εἰς τὴν πίστιν 512-514. Πόσων λογιῶν εἶναι αἱ παραδόσεις, καὶ κατὰ τῶν ἀναιρούντων αὐτὰς 524.

Παραίτησιν, πῶς, καὶ πότε κάμνουν οἱ Ἀρχιερεῖς. 150-151. Τύπος αὐτῆς Κανονικὸς, ποῖος 613. Ποῖα εἶναι τὰ Κανονικὰ λόγια, ὁποῦ πρέπει νὰ προστίθενται εἰς αὐτὴν 554-556.

Παρρησιασμὸς, τὶ εἶναι 566.

Παρασκευὴς νηστεία, ποία εἶναι 84-85.

Παρασυναγωγὴ. τὶ εἶναι 475-476. Εἰς αἵρεσιν μεταγίνεται αὐτόθι.

Παρ' ἐνορίαν, δύω λογιῶν εἶναι 44.

Παρθενίας προνόμια, ὁποῖα, καὶ πόσον ὑπερέχει τοῦ γάμου 469-470. Ἂν μίαν φορὰν χαθῇ, πλέον δὲν ἀποκτᾶται· αὐτόθι. Παῦλος δὲν πρέπει νὰ ζωγραφῆται ἐν τῇ Πεντηκοστῇ 262 εἰς τὴν ὑποσημείωσιν.

Πάσχα, πότε πρέπει νὰ ἑορτάζεται, καὶ πῶς, καὶ διατὶ, καὶ ποῖοι τὸ ἐδιώρισαν 21-22. Τὸ ἡμέτερον, μᾶλλον εὐάρεστον τῷ Θεῷ, ἢ τὸ τῶν Λατίνων, διὰ τὰ ἐν τούτῳ γινόμενα θαύματα· αὐτόθι. Πάσχα Κανόνιον, ἐπὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, δὲν ἦτο τοσοῦτον εὔληπτον καὶ κοινολογημένον 401.

Πατριάρχης, ὄνομα πότε ἄρχισε 113. Δύω σημαινόμενα ἔχει· αὐτόθι.

Πόσοι Πατριάρχαι εἶναι 113. Κάραι ὀνομάζονται, καὶ διατί· αὐτόθι. Ποίας στολὰς φοροῦσιν αὐτόθι. Τί ἐστι Πατριάρχης· αὐτόθι. Πρεσβεῖα αὐτῶν, ἀπὸ ποῖον Κανόνα δηλοῦνται· αὐτόθι. Αἱ ψῆφοι αὐτῶν, πῶς λέγονται, ὅτι δὲν ἔχουν ἔκκλητον 104-106. Τὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προνόμια ὁποῖα 135.173. 208. Οὐκ ἐξουσιάζει εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν. Οὔτε ἄλλος τις Πατριάρχης 161. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἴσός ἐστι μὲ τὸν Ρώμης, διαφέρων τῇ τάξει μόνῃ 173. Τοὺς Ἐπισκόπους τῶν βαρβάρων αὐτὸς χειροτονεῖ 174. Διατὶ λέγεται Παναγιώτατος καὶ Οἰκουμενικός· αὐτόθι. Καὶ ὑπὲρ τοὺς ἓξ μῆνας ἐμποδίζουν τοὺς Ἐπισκόπους νὰ μὴ ὑπάγουν εἰς τὰς ἐπαρχίας των 179-180. Ἐλευθέρως προβιβάζουν τοὺς Κληρικοὺς τοὺς ὑπὸ τὸ κλίμα αὐτῶν 28. 402.

Πεντηκοστῆς εἰς τὰς ἡμέρας, γονυκλισίαι δὲν γίνονται, καὶ διατὶ 129-130. Ἡ τῆς Πεντηκοστῆς κυρία ἡμέρα, δὲν πρέπει νὰ νηστεύεται αὐτόθι. Τίνος εἶναι αὕτη Εἰκὼν 522-523. Ἡ τετράδες αὐτῆς καὶ Παρασκευαῖς, πῶς νηστεύονται 638 εἰς τὸ Σχόλιον. Ἡ Εἰκὼν αὐτῆς, πῶς πρέπει νὰ ζωγραφῆται. 261-262

Περιοδευταὶ, τὶ ἦσαν 359.

Περπέρεια, τὶ εἶναι 274.

Πίστεως δόγματα, ποῖοι Κανόνες λέγουσι 132. Ταῦτα ἀναφέρονται καὶ εἰς τὰ προλεγόμενα ἑκάστης Συνόδου τῶν Οἰκουμενικῶν.

Πλεονέκται, πῶς ἐπιτιμῶνται 451.

Πλούσιοι, καὶ χωρὶς νὰ ἀναχωρήσουν εἰς τὴν ἄσκησιν σώζονται 329-330.

Πνεῦμα ἅγιον, ὁμοούσιον τῷ Υἱῷ 131. 141. Τὴν τούτου δοξολογίαν τίνες μετήλλαξαν 131. Οἱ εἰς τοῦτο βλασφημοῦντες ὁποῖοι 131-133. 145. Ἴδιον τοῦ Υἱοῦ, πῶς λέγεται 141. Οὐ διὰ τὴν ἀξίαν τῆς προαιρέσεως προσκαλεῖται ἢ ἀπωθεῖται 145. Θεός ἐστι 132. Εἰκονίζεται ἐν εἴδει περιστερᾶς 261 262. Πνεῦμα ἅγιον λαμβάνουσιν οἱ μεταλαμβάνοντες, καὶ διατὶ 404. Ἡ τῆς Τριάδος κοινὴ ἐνέργεια αὐτῷ ἀνατίθεται· αὐτόθι. Δοξολογία αὐτοῦ, πῶς ἐγίνετο. 519.

Πνευματικὸς, ὅταν γίνεται πρέπει νὰ χειροθετῆται καὶ διατὶ 48. Χωρὶς ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου του δὲν ἐξομολογεῖ· αὐτόθι. Ὁ καθαιρεθεὶς, ἢ παραιτηθεὶς τῆς Ἱερωσύνης, οὐ γίνεται Πνευματικός. αὐτόθι. Μοναχὸς ἢ Μοναχὴ οὐκ ἐξομολογοῦσι· αὐτόθι. Ὁ μὴ δεχόμενος τοὺς ἁμαρτωλοὺς καθαιρεῖται 66-68. Ὅτι πρέπει νὰ εὐσπλαγχνίζεται αὐτούς· αὐτόθι. Πρέπει νὰ ἐπιθέτῃ τὴν χεῖρα εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν μετανοούντων, ὅταν τοὺς διαβάζῃ τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν 116. Κατὰ τὴν μετάνοιαν καὶ προαίρεσιν τῶν μετανοούντων πρέπει νὰ διορίζῃ τὰ ἐπιτίμια 120 Ὑπερβολικὰ δὲν πρέπει νὰ συγκαταβαίνῃ· αὐτόθι. Καθαιρεῖται ἂν ζητήσῃ τι διὰ νὰ συγχωρήσῃ, νὰ κοινωνήσῃ τινὰς 198. Πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογῇ τοὺς βουβαθέντας ἀσθενεῖς 594. Μόνος δὲν πιστεύεται, ἂν ὁμολογήσῃ τινὸς ἁμάρτημα 437. Ὁ εἷς πνευματικὸς οὐ λύει τοῦ ἄλλου τὸ δικαίως δοθὲν ἐπιτίμιον. 41. Ὁ πολλὴν συγκατάβασιν μεταχειριζόμενος, κολάζεται· 594.

Πρέπει νὰ συμπενθῇ καὶ νὰ συνδακρύῃ εἰς τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐξομολογουμένων 120. Ὅταν δίδῃ τὰ ἐπιτίμια, πρέπει νὰ ἠξεύρῃ τὴν συνήθειαν καὶ τὴν ἀκρίβειαν 121. 256.

Πνικτὰ οἱ τρώγοντες, πῶς παιδεύονται 76.
Πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ βασιλέως ἀκολουθεῖ τὰ ἐκείνου προστάγματα 167.
Πολυσταύρια Πατριαρχῶν, τί εἶναι 114. Ποῖοι ἄλλοι ταῦτα φοροῦσι 161-162.
Πορνεία, καὶ ἡ μοιχεία λέγεται. 59-61
Πορνοβοσκοί, ἤτοι οἱ τρέφοντες πόρνας διὰ ἀπώλειαν πολλῶν πῶς παιδεύονται. 242.
Πόρνοι, πῶς ἐπιτιμῶνται 489. Οἱ πορνεύσαντες, ἤτοι φθείραντες πρὸ τοῦ γάμου τὰς γυναῖκάς των, πῶς ἐπιτιμῶνται, καὶ ὅτι πορνεία λέγεται, ἡ τούτων φθορὰ 81. 489 490.
Πραγματευταί, διατὶ κλέπται ὀνομάζονται ἀπὸ τὸν Χριστὸν 236.
Πρεσβύτερος, ὅτι ψηφίζεται 17. Γάμος αὐτοῦ εἶναι σωφροσύνη, καὶ τὸ νὰ ἐμποδίζεται εἶναι αἱρετικῶν φρόνημα 19. Ἐὰν ἀφορίσῃ τινὰ ἀδίκως, τί πρέπει νὰ γίνεται 41. Δὲν κάμνει τίποτε χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου 48. Διδάσκαλος εἶναι τοῦ λαοῦ. Καὶ Προεστὼς 70-71. Καὶ ποιμὴν 171. Ἂν δὲν δίδῃ τὰ χρειαζόμενα εἰς τοὺς κατωτέρω Κληρικούς, καθαιρεῖται 72. Πῶς καὶ ἀπὸ πόσους κρίνεται 90-91. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Καὶ Μοναχὸς γινόμενος, διατὶ ἱερουργεῖ 297. Ποῖος οὐ γίνεται Πρεσβύτερος 95. 319. Ὁ τοῦ χωρίου, εἰς πόλιν δὲν λειτουργεῖ 321. Οἱ πρωτοπρεσβύτεροι τῶν χωρίων, δὲν δίδουν εἰρηνικὰ γράμματα 334. Ἂν λάβῃ γάμον ἄθεσμον, καθαιρεῖται 199 200. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί.
Προηγιασμένη, πότε καὶ πῶς γίνεται, καὶ διατὶ ἐπενοήθη, καὶ ἀπὸ ποίους χρόνους, ἄρχισε 220. Εἰς αὐτὴν χειροτονίαι οὐ γίνονται 357. Ἐγίνετο πάλαι καὶ κατὰ τὴν δ'. καὶ ς'. τῆς Τρισυνῆς καὶ τὴν μεγάλην ς'. αὐτόθι. Ὅτι μὲ ὁλόκληρον ἄρτον πρέπει νὰ τελῆται καὶ ὄχι μὲ τμῆμα· αὐτόθι. Ὁ προηγιασμένος ἄρτος, μὲ σιωτὴν πρέπει νὰ βάφεται· αὐτόθι. Ἐφιλάττετο καὶ οἶνος προηγιασμένος· αὐτόθι.
Προικοσυμφώνου τύπος, ὁποῖός ἐστι 612.
Προσβολή, τί εἶναι 564 Ὅτι καὶ αὕτη ὑπὸ ἐπιτιμιόν ἐστι καὶ πότε· 565. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, λογισμοί. Διατὶ εἰς ἑπτὰ διαλείμματα ἡ προσευχὴ ἐμοιράσθη 129-130. Καὶ γονυκλιτῶς καὶ ὀρθίως, πρέπει νὰ γίνεται· αὐτόθι. Λειτουργία ὀνομάζεται 380-381.
Προσευχή, πότε πρέπει νὰ γίνεται 235. Διαφέρει τῆς Ψαλμῳδίας· αὐτόθι. Προσκύνησις, τριττὴ ἐστι. 259.
Προσμονάριος, ἂν μὲ χρήματα προβληθῇ, πῶς ἐπιτιμᾶται 156 157.
Προσφερόμενα εἰς τὸ θυσιαστήριον, ποῖα εἶναι, καὶ ποῖα ὄχι 17-18. Τὰ μὴ εἰς τὸ βῆμα προσφερόμενα, πῶς πρέπει νὰ μοιράζουν οἱ Κληρικοὶ 19. Ποίων εἶναι δεκταὶ αἱ προσφοραί, καὶ ποίων ἄδεκτοι 52-53. 165. 312. 550 551. Εἰς πόσα διαιροῦνται αἱ προσφοραί· αὐτόθ.
Πόθεν πρέπει νὰ γίνωνται· αὐτόθι. Ὅτι αἱ ἐκλεκτότεραι πρέπει νὰ προσφέρωνται τῷ Θεῷ· αὐτόθι.

Ρ.

Ρεῦσις σπέρματος ἡ καθ' ὕπνους μετὰ φαντασίας, ἐμποδίζει, τοὺς παθόντας ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν 446-447. Κατὰ πόσας αἰτίας αὕτη γίνεται· αὐτόθι. Ἡ ἀκολουθοῦσα ὅταν ἦναι τὸ σῶμα ἔξυπνον, πῶς ἐπιτιμᾶται 567.
Ῥύσις αἵματος γυναικὸς, ἐμποδίζει αὐτὴν νὰ μὴ ἐμβαίνῃ εἰς Ἐκκλησίαν 127-128. 444-445.

Σ.

Σαββάτῳ, νηστεία οὐ γίνεται οὔτε ἀργία 77. Οἱ μὲν ἐν αὐτῷ γονυκλιτοῦσιν, οἱ δὲ οὔ 129. Νεκρώσιμός ἐστιν ἡμέρα καὶ καταπαύσιμος· αὐτόθι. Ὅρα καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Πίνακος. Μέγα Σάββατον πῶς πρέπει νὰ νηστεύηται 202. Δὲν πρέπει νὰ σχολάζῃ τινὰς εἰς αὐτὸ 351. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Τεσσαρακοστή.
Συρικὰ ἱμάτια διατὶ λέγονται 273 274.
Σιμικίνθια, τί ἦσαν 350.
Σκευῶν ἱερῶν ἀνακαίνισις, συγχωρεῖται νὰ γίνεται 89 90. Ταῦτα οὐ πωλοῦνται· αὐτόθι. Πότε πωλοῦνται καὶ πῶς· αὐτόθι.
Σκευοφυλάκιον, ἡ ἁγία πρόθεσις καλεῖται 349.
Σπάνις, οὐ νόμος γίνεται 82-84.
Σπεκουλάτωρ, ἄξιος ἐπιτιμίου, διὰ τοὺς φόνους ὁποῦ κάμνει 80-81.
Σταυροπήγια, ποῖα καὶ πῶς, καὶ διατὶ γίνονται 40.
Σταυρὸς, κατὰ γῆς δὲν πρέπει νὰ χαράττεται, ἀλλὰ νὰ τιμᾶται 233. Ποῦ πρέπει αὐτὸν νὰ βάλλωμεν, καὶ πῶς αὐτὸν ποιοῦμεν πανταχοῦ· αὐτόθι. Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ τὸν φοροῦν εἰς τὸν τράχηλον· αὐτόθι. Καὶ Τοῦρκοι εἶχον αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον· αὐτόθι. Δεύτερος ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον προσκυνεῖται 260. Καὶ ὁ ἀνιστόρητος Σταυρὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ γεγραμμένον· αὐτόθι. Διὰ γραμμάτων ἱερογλυφικῶν ποῦ ὁ Σταυρὸς ἐτυπώθη, καὶ τί ἐδήλου τυ-

πούμενος 546. Σταυροῦ τύπον καὶ σχῆμα, πῶς ἔκαμναν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸ σῶμά των 261. 521. Καὶ τί δηλοῖ ὁ τύπος αὐτός· αὐτόθι. Ὁ ἀζωγράφητος Σταυρὸς ἐλάττων ἐστὶ τῆς Εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ 259-261.
Συγγένεια, πόσων λογιῶν εἶναι 596. Ἀξιώματα αὐτῆς ποῖα εἶναι· αὐτόθι. Ἡ ἐκ τοῦ βαπτίσματος, ἕως ποῦ ἐμποδίζεται 606-607. Ἡ ἐξ υἱοθεσίας, ἕως ποῦ 608-609.
Συγκατάθεσις, τί εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 565-566. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Γυναῖκες.
Συγκυλισμὸς πρὸ τῆς Ἱερωσύνης γινόμενος ἐμποδίζει, καὶ μετὰ τὴν Ἱερωσύνην καθαίρει 506.
Σύμβολον Πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὁποῖον 107-108. Ἀνεπτύχθη καὶ ἀνεπληρώθη ἀπὸ τὴν ϛ'. Σύνοδον 132. Πρέπει τὸ κοινὸν Σύμβολον νὰ μένῃ ἀναλλοίωτον μέχρι λέξεως καὶ συλλαβῆς 147-148. Ἡ ἐν αὐτῷ προσθήκη, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ὑπὸ ἀνάθεμά ἐστιν· αὐτόθι. Γίνεται καὶ ἴδιον Σύμβολον, καὶ τί διαφέρει τοῦ κοινοῦ 149. Τὸ τῶν Ἀποστόλων Σύμβολον γνήσιόν ἐστιν, ἢ ὄχι 182. Τὸ τῆς πίστεως ἀκαινοτόμητον ἐφώνησε καὶ ἐβεβαίωσεν ἡ ά. καὶ ϛ'. αὐτόθι. Καὶ ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, παρόντων Τοποτηρητῶν τοῦ Ρώμης Ἰωάννου, Πέτρου, Παύλου καὶ Εὐγενίου 295-296. Πότε τοῦτο ἀνεγινώσκετο 107. 147. Διατὶ οὕτως ὠνομάσθη 107.
Συμμαρτυρία, πῶς γίνεται 610-611.
Συνδιασμὸς, τί εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 565.
Συνελεύσεις Ἀποστόλων, πόσαι 11.
Συνήθεια, πότε ἀντὶ νόμου κρατεῖ 125. Συνήθεια, ποία εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν ἐπιτιμίων διοριζομένη 123. 256. Αἱ μὲν καλαὶ, πρέπει νὰ στερεοῦνται, αἱ δὲ κακαὶ νὰ ἐκριζόνωνται 364.
Συνθρόνου ἱεροῦ ἐπάνω, ποῖοι Ἐπίσκοποι δὲν κάθηνται 337.
Σύνοδοι περὶ τοῦ Πάσχα διάφοροι 21. Σύνοδοι, πόσαι, καὶ πῶς καὶ διατὶ, καὶ πότε πρέπει νὰ γίνωνται καθε χρόνον 45-46. Σύνοδος Οἰκουμενικὴ, πόσα ἰδιώματα ἔχει, μὲ τὰ ὁποῖα διαφέρει ἀπὸ τὴν Τοπικὴν 104-106. Καὶ τί ἐστιν· αὐτόθι. Ἡ Οἰκουμενικὴ, ἕξατος κριτὴς εἶναι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτόθι. Ὁ ἐναντιούμενος εἰς αὐτὴν οὐκ ἔστιν εὐσεβὴς· αὐτόθι. Ἡ ψῆφος αὐτῆς οὐκ ἐκκαλεῖται· αὐτόθι. Κρίνει τὰς Γραφὰς καὶ τὸ αὐτὸ νόημα· αὐτόθι. Ὁ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ζητῶν ἵνα κριθῇ Ἐπίσκοπος, πῶς παιδεύεται 136-138.
Σύνοδος Τοπικὴ, διαφέρει τῆς χωρικῆς 298-299.
Σύνοδος ἁπλῶς τί εἶναι 46. Ὅσα ἡ Σύνοδος γνωμοδοτήσει, πρέπει νὰ ὑπογράφωνται ἀπὸ τοὺς παρόντας εἰς αὐτὴν Ἐπισκόπους. 415. Αἱ ἐν τῇ Δύσει γεγεννημέναι, πῶς εἶσι δεκταὶ 184. Ἡ ἐπὶ Νεκταρίου καὶ Θεοφίλου ὁποῖα· αὐτόθι.
Συστατικοῦ γράμματος τύπος, ὁποῖος 610.
Σφραγὶς τῶν Κληρικῶν, πῶς καλεῖται 156.
Σχῆμα Μοναχῶν, ποίαν χάριν δίδει εἰς τὸν λαμβάνοντα 587. Εἰς τρία διαιρεῖται 215-216. Διατὶ λέγεται ἀγγελικὸν αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Μοναχοί.
Σχίσαι τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον κακὸν ἀπὸ τὴν αἵρεσιν 40. Τὸ ὑπὲρ τοῦ μὴ σχίσαι τὴν Ἐκκλησίαν μαρτύριον μεῖζόν ἐστι, τοῦ ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰδωλολατρῆσαι· αὐτόθι.
Σχισματικοὶ οὐ συμπροσεύχονται τοῖς ὀρθοδόξοις 54-55. Βάπτισμα τούτων ἄδεκτον· αὐτόθι. Ἐπιστρέφοντες, ἐδέχθησαν ἢ διὰ χειροθεσίας, ἢ διὰ βαπτίσματος 116. 301.
Σχισματικοὶ εἶναι καὶ οἱ παρασυνάγωγοι 477. Καὶ τὸ σχίσμα αἵρεσις γίνεται· αὐτόθι.
Σχολάζων Ἐπίσκοπος καὶ σχολάζουσα Ἐπισκοπὴ, ποία λέγεται 338.
Σχολαστικὸς, ποῖος εἶναι 369.

Τ.

Ταξίματα, ὅπου κάμει τινὰς πρὸς Θεὸν, δὲν πρέπει νὰ τὰ παραβαίνῃ 310. 492.
Τάφους, οἱ ἀνοίγοντες καὶ κλέπτοντες, πῶς ἐπιτιμῶνται καὶ παιδεύονται 504. 533.
Τερερίσματα, ἄσημοι φωναὶ εἶναι, καὶ πότε ἄρχισαν 235.
Τεσσαρακοστὴς νηστεία, πῶς πρέπει νὰ γίνεται 84-85. 357. Γάμοι εἰς αὐτὴν δὲν γίνονται, οὔτε τελεῖα Λειτουργία, οὔτε Μαρτύρων γενέθλια 87. Μὲ αὐτὴν συναριθμεῖται καὶ ἡ Μεγάλη ἑβδομάς· αὐτόθι. Πῶς εἶναι τοῦ χρόνου ἀποδεκάτωσις 84 85. Εἰς αὐτὴν μίαν μόνην φορὰν ὀψάριον καταλύομεν· αὐτόθι. Προηγιασμένη ἐν αὐτῇ γίνεται 220. Σάββατα αὐτῆς καὶ Κυριακαὶ μὲ ξηροφαγίαν οὐ νηστεύονται αὐτόθι. Οὔτε καταλύονται εἰς αὐγὰ καὶ τυρί· αὐτόθι. Ἂν πρέπῃ νὰ τρώγωνται εἰς αὐτὰς αὐγὰ τῶν ἰχθύων αὐτόθι.
Τετραγαμίαν ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐδέξατο 508-509.
Τετράδος νηστεία, ποία εἶναι 84-85.
Τριγαμία, τί εἶναι, καὶ ποτε συγχωρεῖται, καὶ πῶς κανονίζεται 315. Οἱ βίαν ἐπάγοντες διὰ νὰ τριγαμήσουν, καὶ οἱ τοὺς τοιούτους ἱερολογήσαντες Ἱερεῖς πῶς ἐπιτιμῶνται· αὐτόθι.
Τρισάγιον, εἰ λέγοντες μετὰ τοῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἀναθεματίζονται 238-239.
Τί σημαίνει, καὶ πόθεν ἡ Ἐκκλησία τὸ παρέλαβε, καὶ εἰς ποίαν γλῶσσαν ψάλλεται· αὐτόθι.

Τοποτηρηταὶ αὐτεξούσιοι, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἐπινοηθέντα, ὡς συμφέροντα πράττουν 420. Ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν πέμπονται εἰς τὴν Σύνοδον 487.
Τυπικὰ δύω, ὁποῖα 357.

Υ.

Ὑβρίζων τις Ἐπίσκοπον, πῶς παιδεύεται 69. Ὁ ὑβρίζων τὸν Βασιλέα πῶς παιδεύεται 98. Ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν λιτανείᾳ ὑβρίσας Κληρικούς, πῶς παιδεύεται 69.
Υἱὸν δμοούσιον τῷ Πατρὶ, τίνες ἐκήρυξαν 104-107. Διατὶ οὐ λέγεται συνούσιος· αὐτόθι.
Ὑπεξούσιοι, πόσων λογιῶν εἶναι 96. Τὰ ὑπεξούσια τέκνα, πῶς λύονται ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα 394. Αἱ ὑπεξούσιαι γυναῖκες εἰς πατέρα ἢ αὐθέντην, ἂν ὑπανδρευθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 496. Οὐκ ἐλευθεροῦνται, κἂν καὶ ὑπανδρευθοῦν· αὐτόθι.
Ὑπερηφανία, καθαιρετικὴ ἐστιν, ὡς ἁμαρτία θανάσιμος 108-109.
Ὑπηρέται, ποῖοι λέγονται 29. Οἱ κατώτεροι τῶν Ἀναγνωστῶν καὶ ψαλτῶν καὶ ἀφ' οὗ χειροτονηθοῦν ὑπανδρεύονται 34-35. Διάφορος ἦτο ἡ ἐνέργειά των ἀπὸ τὴν τοῦ Ὑποδιακόνου 193 Λέγονται ὅμως καὶ οἱ Ὑποδιάκονοι· αὐτόθι. Ὑποδιάκονος εἶναι καλὸν νὰ ὁμολογῇ ὅταν χειροτονῆται, ὅτι δὲν ὑπανδρεύεται 186. Ἂν ὑπανδρευθῇ μετὰ τὴν χειροτονίαν, πῶς παιδεύεται· αὐτόθι. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Ποίας ὑπηρεσίας ἔκαμνε 193. Διάφορος εἶναι ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην· αὐτόθι.
Ὑπόστασις, τί εἶναι 154. Καὶ τί τὸ ὑλικὸν αὐτῆς ἰδίωμα 142-143.
Ὑποσχέσεις ὁποῦ κάμει τινὰς πρὸς Θεὸν, δὲν πρέπει νὰ τὰς παραβαίνῃ 310. 492.
Ὑποτακτικὸς Μοναχὸς, πότας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ 283.
Ὑποψηφίους οἱ συκοφαντοῦντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 74. Τῶν κατηγορουμένων ὑποψηφίων αἱ χειροτονίαι πρέπει νὰ ἀναβάλλωνται· αὐτόθι.
Ὕψωμα τῆς Παναγίας προξενεῖ εὐλογίαν καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν χορηγίαν 332.

Φ.

Φαγητὰ ἀπίστων οἱ φαγόντες, πῶς οἰκονομοῦνται 449.
Φόνοι, πόσων λογιῶν εἶναι 79. Ἐπιτίμια τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων, ὁποῖα εἶναι· αὐτόθι. Οἱ ἐν τοῖς πολέμοις γινόμενοι, διατὶ ἀπὸ ἄλλους ἐπιτιμῶνται καὶ ἀπὸ ἄλλους ὄχι 485. Ὁ φονεύσας ἑαυτὸν, ἢ ἐπιχειρήσας νὰ φονεύσῃ πῶς ἐπιτιμᾶται 543.
Φύσις ἀνθρωπίνη τρεῖς καταστάσεις ἔλαβε 424· Ἐπιτηδειότητα αὕτη ἔλαβεν, εἰς τὸ εἰδέναι Θεὸν παρὰ τοῦ Χριστοῦ 429.
Φωτιζόμενοι, τίνες ἐλέγοντο 122-123.
Φωτισμὸς, τί εἶναι 100-101.

Χ.

Χαρακτὴρ, ὃν τυποῦσιν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ Ἱερωσύνη, τί ἐστιν 83. Οὐκ ἔστιν ἀποχρῶν λόγος τοῦ μὴ δευτεροῦσθαι τὰ Μυστήρια· αὐτόθι.
Χάρις, οὐ μόνον ἀφίνει τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ ἁμαρτήσωμεν 129. Καὶ γνῶσιν δίδει, καὶ ἀγάπην· αὐτόθι. Χωρὶς αὐτὴν οὐδὲν κατορθοῦμεν· αὐτόθι. Καὶ τοῦ αὐτεξουσίου προηγεῖται· αὐτόθι. Πόσαι εἶναι αἱ χάριτες· αὐτόθι. Χάρις ἡ τοῦ Εὐαγγελίου πρωτότυπον ἦν τοῦ Νόμου 259-261.
Χαρτίον, πότε εὑρέθη 347.
Χήρα, πόσων χρόνων συναριθμεῖται εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν, καὶ ἂν ὑπανδρευθῇ 211. 491. Καὶ διατὶ εἰς αὐτὸ ἀριθμοῦντο· αὐτόθι. Ἂν θέλῃ νὰ δευτερογάμησῃ, πρέπει νὰ προσμένῃ τὸν πένθιμον χρόνον τοῦ προτέρου ἀνδρός της 497.
Χειμαζόμενοι, ποῖοι εἶναι 309.
Χειροθεσία, γενικωτέρα εἶναι τῆς χειροτονίας 17. Εἰς ποίους γίνεται· αὐτόθι. Ὡς βάπτισμά ἐστι τοῖς μετανοοῦσιν 116. Εὐλογίαν σημαίνει· αὐτόθι. Καλὸν εἶναι νὰ γίνεται ἐπὶ τῶν γινομένων Πνευματικῶν 48.
Χειροτονία, πόσα σημαινόμενα ἔχει 17. Διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὴν σφραγῖδα καὶ προσβολὴν καὶ χειροθεσίαν αὐτόθι. Οὐ διαφέρει· αὐτόθι. Χειροτονίαι ὑπερόριαι, πῶς λαμβάνουν τὸ κῦρος 44. Διατὶ αἱ τῶν ὀρθοδόξων οὐ δευτερόνονται 82 83. Ποῖα ἁμαρτήματα λύουν, καὶ ποῖα ὄχι 319. Αἱ τῶν αἱρετικῶν οὐ δέχονται 82-83. Ἐδέχθησαν οἰκονομικῶς 83. Ἐν ποίαις ἡμέραις οὐ γίνονται 357. Ἡ ἄκυρος χειροτονία, πῶς νοεῖται 36-37.
Χιλιασταὶ, τί ἦσαν, καὶ ποῖοι 130 131. Χίλια ἔτη τῆς Ἀποκαλύψεως πῶς ἐξηγοῦνται· αὐτόθι.
Χρῖσμα, ὅρα εἰς τὴν λέξιν Μύρον.

Χριστιανισμός, ἐλευθέρως πρέπει νὰ ζητῆται, ὄχι βιαστικῶς 423-424. Τί εἶναι· αὐτόθι.
Χριστιανοὺς οἱ κρατοῦντες βιαίως, φυγόντας ἐκ βαρβάρων, πῶς ἐπιτιμῶνται 454. Οἱ τὰ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἁρπάζοντες πράγματα, πῶς ἐπιτιμῶνται αὐτόθι. Ὁ παραβαίνων τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲν ὄφελος ἔχει ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ 498-499.
Χριστικνός, τί εἶναι, καὶ τί ἴδιον αὐτοῦ· αὐτόθι. Διατὶ Χριστιανοὶ ὀνομαζόμεθα 357.
Χριστός, ἐκτύπησε τοὺς πραγματευτὰς ἐν τῷ Ἱερῷ 35. Δὲν τοὺς ἐκτύπησεν· αὐτόθι. Ὁ ἀκάνθινος Στέφανος καὶ τὰ Σανδάλιά του ποῦ εὑρέθησαν 87 88. Ἐν τῇ Μεσοπεντηκοστῇ δὲν πρέπει νὰ ζωγραφῆται ὡς παῖς ἀγένειος 262. Τὰ μαλλία καὶ γένεια εἶχε συστρεμμένα καὶ ὀλιγότριχα 558-559. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις, τί δηλοῖ 153-155. Τέλειός ἐστι Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος 106-107. Εἶχεν ἅπαντα τὰ ὑποστατικὰ ἰδιώματα, πλὴν μόνου τοῦ ὑλικοῦ ἰδιώματος· αὐτόθι. Δύω φύσεις ἔχει 153-154. 178. Ἑρμηνεία τῶν αὐτοῦ φύτεων θεολογικωτάτη· αὐτόθι. Ποῖος πρῶτος εἶπε διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν αὐτοῦ ἕνωσιν 442. Φυσικὴ ἕνωσις ἐπ' αὐτοῦ, πῶς λέγεται 154. Θεότης αὐτοῦ ἀπαθής· αὐτόθι. Θείαν καὶ ἀνθρωπίνην θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἔχει 178. Αὗται ἐπ' αὐτοῦ φυσικαὶ λέγονται καὶ ὄχι ὑποστατικαί, καὶ διατί· αὐτόθι. Ἐπιτηδειότητα ἐνέθηκε τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει πρὸς τὸ εἰδέναι τὸν Θεόν 429. Ὡς ἀμνὸς δὲν πρέπει νὰ ἱστορῆται, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος 239-240. Λατρευτικῶς αὐτὸς προσκυνεῖται, ἡ δὲ Εἰκὼν αὐτοῦ σχετικῶς 259-261. Ἡ Εἰκὼν αὐτοῦ μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ τὸν Σταυρὸν προσκυνεῖται· αὐτόθι. Πόσων χρόνων ἐβαπτίσθη 320. Καὶ διατί· αὐτόθι. Ἡ ἐποχὴ τῶν χρόνων ἀπὸ γεννήσεως αὐτοῦ, ὑπὸ τίνος εὑρέθη, καὶ πόσους χρόνους εἶναι ὀπίσω 46. Ὁ μοναδικὸς αὐτοῦ θάνατος αἰτία ἐστὶ τοῦ μὴ δευτεροῦσθαί τινα Μυστήρια 83. Διατὶ λέγομεν, βούτυρον καὶ μέλι ἔφαγε παιδίον ὢν 395. Ποῖος πρῶτος εἶπεν αὐτὸν μίαν ὑπόστασιν καὶ ἓν πρόσωπον 442. Ὄνομα αὐτοῦ τὸ γεγραμμένον ἐν τοῖς γράμμασι πρέπει νὰ τιμᾶται 233. Ἐμψυχον καὶ ἔννουν σάρκα προσέλαβεν 471. Προπατορικὸν ἁμάρτημα οὐκ εἶχεν 426-427. Οὔτε συγγνωστὸν 430. Ὁ ἄνωθεν ὑφαντὸς χιτὼν αὐτοῦ τίς ἦν. 201.
Χωρεπίσκοποι, τί ἦσαν, καὶ ποῦ καὶ πῶς, καὶ τί ἐνήργουν 117.

Ψ.

Ψαλμοὶ ἰδιωτικοί, ποῖοι εἶναι, καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας δὲν ἀναγινώσκονται 360.
Ψαλμῳδία, διαφέρει τῆς προσευχῆς 235.
Ψάλται, καὶ ἀφ' οὗ χειροτονηθοῦν ὑπανδρεύονται, καὶ πῶς 34-35. Οἱ μὲ χρήματα χειροτονηθέντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 38. Χωρὶς χειροθεσίαν οὐ ψάλλουσι 207. Ἀτάκτους βοὰς, καὶ σχήματα ἐξωτερικὰ, καὶ ἀσήμους φωνὰς δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ 235.
Ψαλτήριον, διατὶ εἰς καθίσματα διαιρεῖται 348. Ὅλον ἦτο τονισμένον· αὐτόθι.
Ψηλαφῶντες τὰ Μυστήρια, ποῖοι εἶναι 193. 391.
Ψῆφοι τῶν Ἱερωμένων, ἀπὸ ποίους, καὶ ἔμπροσθεν εἰς ποίους πρέπει νὰ γίνωνται. 40. 74-75. Ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος πρέπει νὰ ἐπικρατῇ 112-113.
Ψυχῆς τρία μέρη, ὁποῖα 526-527. Κατ' αὐτὰ πρέπει νὰ γίνεται ἡ πνευματικὴ ἰατρεία εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς αὐτόθι. Ποῖαι ἁμαρτίαι καὶ ἀρεταὶ γεννῶνται ἀπὸ τὸ καθ' ἕνα· αὐτόθι. Ψυχὴ λογικὴ ἐν τοῖς ἀμορφώτοις ἐμβρύοις οὐχ ὑπάρχει 477.
Ψυχῆς τῆς ἀΐλου, τύπον ἔχει τὸ αἷμα, καὶ διατὶ 76. Εἰς αὐτὴν πῶς εὑρίσκονται δύω πρόσωπα, τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς. 538. Αἱ ψυχαὶ δημιουργικῶς παρὰ Θεοῦ κτίζονται 426. Προνοητικῶς κτίζονται· αὐτόθι.

Ω.

Ὠριγένους Τετραπλᾶ, Ἑξαπλᾶ καὶ Ὀκταπλᾶ, τίνα 103. Εὐνουχίσθη ἐπισφαλῶς 33 Ἀνεθεματίσθη διὰ τὰς αἱρέσεις αὐτοῦ 177. Τὰ βιβλία του, μὲ τὶ παρομοιάζουν 546.

Παρατηρητέον ὅτι ὁ παρὼν τοπολογικὸς πίναξ κατέστη ἀκριβέστατος ἕνεκα τῆς μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐπεξεργασίας ἡμῶν ἣν κατεβάλομεν δι' αὐτόν· καθ' ὅτι ὁ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδόσεων ὡς εἶναι γνωστὸν εἶχε πολλὰς ἀνακριβείας.

ΤΕΛΟΣ.

Σχόλιον εἰς τὸ τέλος τῆς Συμφωνίας τοῦ Κ'. Κανόνος τῆς Α'. Συνόδου, παραληφθὲν ἐν τῇ β'. ἐκδόσει.—(Ὅρα Σελίδας 128-130 τῆς παρούσης ἐκδόσεως).

Πῶς δὲ πρέπει νὰ νηστεύωνται ἡ Τετράδες καὶ παρασκευαὶ τῆς Πεντηκοστῆς ἀπὸ ὀψάρια, εἰς οἶνον δὲ καὶ ἔλαιον μόνον νὰ καταλύωνται, φανερόν ἐστιν ἀπὸ τὸ καθολικὸν Τυπικὸν καὶ Πεντηκοστάριον, τὴν καθολικὴν καὶ κοινὴν διδασκαλίαν τῶν ὀρθοδόξων, ἐν τοῖς τοιούτοις ἐθίμοις διδάσκοντα. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὰ διορίζουσι νὰ καταλύωνται ὀψάρια ἐν ταῖς τετράσι τῆς Μεσοπεντηκοστῆς καὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς Ἀναστάσεως, πρόδηλόν ἐστιν ὅτι προσδιωρισμένως εἶπον τὰ ὀψάρια, ὄχι πρὸς ἀντιδιαστολὴν, διὰ νὰ μὴ κρεωφαγήσῃ τινὰς εἰς αὐτὰς (οὐδέποτε γὰρ ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην κρεωφαγίαν ἐδέχθη, δι' ὃ καὶ αἱ ἐν τῷ Τυπικῷ νομικαὶ Διατάξεις, ἀλλὰ καὶ ὁ Κίτρους ἐν ταῖς ἐρωταποκρίσεσιν αὐτοῦ, τὴν εἰς αὐτὰς κρεωφαγίαν οὐ δέχονται)· ἀλλὰ διὰ νὰ νοήσωμεν ἡμεῖς ἐξ ἀντιδιαστολῆς ὅτι εἰς μὲν τὰς ἄλλας Τετράδας καὶ Παρασκευὰς κατάλυσις ὀψαρίων οὐ γίνεται, ἀλλ' εἰς μόνας ταύτας, διὰ τὸ ἑορτάσιμον. Εἰ δὲ ἄλλως λέγουσιν, ὅτε Πατριάρχης Νικόλαος καὶ αἱ νομικαὶ Διατάξεις, ἀλλ' οὗτοι οὐκ εἰσὶ νομοθεσία καθολικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς τοιούτοις ἀλλὰ τὰ τῶν Ἁγίων Τυπικά. Ὅρα δὲ καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ Τυπικοῦ, ὅπου γέγραπται, ὅτι αἱ Λαῦραι καὶ οἱ καθ' ἑαυτοὺς ζῶντες νὰ καταλύουν εἰς οἶνον μόνον καὶ ἔλαιον, τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὸ Δωδεκαήμερον.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ
Κ. Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΑΘΗΝΩΝ	Σώμ.
Μάξιμος Ἰωαννίδης Ἀρχιμανδρ.	1
Γερμανὸς Μαυροειδὴς Ἱερομόν.	
Ἰωσὴφ Ἱερομ. Ἐσφιγμενίτης Ἐφ. Μ. Μοναστηρίου.	
Ἡσύχιος Παπαδόπουλος Ἱερομόν. Ἐφημ. Ἁγ. Τριάδος.	
Ἠλ. Μαυροειδὴς Ἱερ. Ἁγ. Ἰσιδώρου	
Ἀθαν. Ὀλύμπιος Ἐφ. Ἁγ. Σπυρίδ. (Βαρθακονησίου).	
Γ. Ι. Καλαντζῆς Ἐφ. ἁγ. Δημητρίου	
Δημ. Μαργέτης Ἱερ. (Λιόπεσι).	
Μελχισεδὲκ Φρουδάκης Ἀρχιμανδρ.	
Ἰω. Μάρκου Οἰκονόμος Χρυσοσπυλ.	
Ἰωακεὶμ Οἰκονόμου Ἀρχιμανδρ.	
Προκόπιος Θ. Ἀλεξόπουλος Ἐφ. Ἁγ. Ἀναργύρων.	
Κων. Οἰκονόμου. Ἐφ. Ἁγ. Γεωργίου.	
Ἰωάν. Γραικούσης Ἱερεύς.	
Ἀγαθάγ. Τσαβέλας πρωτ. τῆς Θεολ.	
Ἐλευθ. Καστρησίου Ἀρχιμ. Νάξιος.	
Ἀθ. Τ. Νούσκαλης Ἱερεὺς	
Ἰωνᾶς Ἀϊβαλιώτης Σύμβουλος Μ. Πελαγίας.	
Γρηγ. Ἱερομνήμων Ἐφ. Μεταμορφ.	
Ἰγνάτιος Παπαγεωργίου	
Σπυρίδων Ἱερεὺς Κτενᾶς	2
Ἰωακεὶμ Βασιλείου Ἱερομόναχος	1
Γρηγόριος Καπόμπασης Ἱεροδιάκ.	
Ἀμφιλόχιος Μοναχὸς	
Προκόπιος Μοναχὸς	
Κυριακὸς Ζαχαριάδης Μοναχὸς	
Ἀθ. Ἱεροδ. Ἰβηρίτης Ἁγ. Ὄρους.	
Δανιὴλ Μοναχὸς Κουτλουμουσιανὸς	
Μακάριος Θεοδωρίδης Ἱεροδιάκονος	
Ἰωσὴφ. Δημόπουλος Ἱεροδιάκονος	
Ἠλίας Μαγκιῶρος	
Νικόλ. Γ. Γαρόζης	
Ἄγγελος Π. Κοσμῆς	
Γεράσιμος Ν. Δημουλᾶς	
Γεώρ. Κατσουρόπουλος	
Γεώρ. Ι. Λυγδόπουλος	
Π. Βασιλειάδης.	
Δημήτριος Ἑλενόπουλος	
Γεώρ. Σ. Λομβαρδᾶς φοιτ. φιλολ.	
Δημ. Καραμάνος μαθητὴς	
Ἰωάν. Μ. Τσάκας (Κιούρκα)	
Θεόφιλος Κόντης	

	Σώμ.
Ἀναστάσιος Ι. Ἀπέργης	1
Γεώρ. Χρυσοχοΐδης Δικηγόρος	
Γεώρ. Σκαρλάτος Νεωκόρος Ἁγ. Κωνσταντίνου.	
Γεώρ. Σ. Μαυρογιαννάκης Κρὴς	
Δημήτριος Κ. Μπουτούρης	
Ἰάκωβος Κ. Μπουτούρης	
Ἠλίας Ἀργυρίου	3
Ἀναγνώστης Ντακαρώνιας	1
Ἀγγελὴς Ι. Ἀπέργης	
Ἰωάννης Σκάρδης	2
Στέργιος Α. Παπαγεωργίου	1
Βασίλειος Γαλανόπουλος	
Θεόδωρος Μακρῆς Μπογιατζῆς	
Ν. Ἀναστασίου ὑπάλ. Ἐθν. Στόλου	
Στάμος Μαργέτης (Λιόπεσι)	
Θεόδωρος Ν. Χανιώτης	
Ἀντώνιος Χριστοφόρου	
Εὐθύμιος Κωνσταντόπουλος	
Σωτήριος Χρήστου	
Γεώργιος Παπαδάκης	
Χρῆστος Δ. Καρκαβίτσας	
Νικόλ. Κωνσταντινίδης	
Ἀθανάσιος Πλαιάκης	
Βασίλειος Στεργιόπουλος	
Κωνστ. Κατσίγιαννης	
Ἐμμαν. Α. Καπαϊδωνάκης	
Στυλιανὸς Μ. Σηλίδης	
Ι. Πανταζῆς	
Γεώρ. Ι. Τσέγκος	
Σπυρίδων Δ. Κροκιδᾶς	
Παῦλος Σ. Κροκιδᾶς	
Θεόδωρος Τσαμάτας	
Ἀριστοφάνης Σ. Εὐμορφιάδης	
Γεώρ. Κ. Φύτιζας	
Ἰωάν. Κ. Φύτιζας	
Νικόλ. Σταϊκοβίτς	
Π. Δ. Δημητριάδης	
Ν. Ριζόπουλος	
Ν. Γ. Λογγόπουλος Χρυσοχῶος	
Γεώρ. Π. Κελπερῆς	
Δαμιανὸς Ἀρμένης	
Σπύρ. Βουτέρης	
Νικόλαος Βαλλιώτης	
Νικόλαος Μπενουλιᾶς	
Ἰωάννης Π. Π. Λελέκης	
Κωνσταντῖνος Ἰω. Δημητρίου	
Δημήτριος Βάμβας	

	Σώμ.
Νικόλαος Λαζάνης	1
Μιχαὴλ καὶ Ἰωάν. Γ. Φορμάνου	
Ἀνδρέας Π. Ρόκας (Μάνδρα)	
Περικλῆς Ἠλιάκος	10
Ἀριστοτέλης Ματθόπουλος	1
Χρῆστος Περιβολαρόπουλος διδάσκ.	
Μάρκος Α. Καραμάνος	
Ἠλίας Β. Μανιατόπουλος	
Ἰωάννης Σκαλίδης	
Θεόδουλος Τουτουντσάκης	
Χρῆστος Γ. Ντουμπιώτης	
Α. Ν. Ἀντωνόπουλος	
Π. Α. Ἀντωνόπουλος	2
Ἰωάν. Κ. Καντιλᾶς (ἐξ Ἠπείρου)	1
Σπῦρος Κόγκος	3
Νικόλαος Ὀδυσσεὺς	1
Κυριακὸς Κ. Γκιούζης	
Κωνσταντῖνος Κουτσίκος	
Παναγῆς Κόκας	
Κωνσταντῖνος Α. Κοσμῆς	
Πέτρος Α. Κοσμῆς	
Λάμπρος Διπλὸς	
Ματθαῖος Ι. Ἰακωβάκης	
κάτω Σουδενῶν	
Ἱερὰ Ἐκκλ. τῶν Κ. Σουδενῶν (Ζαγορίου) ὑπὸ Ζήτη Λ. Ντόβα ἐπιτρ.	
Μιλτιάδης Κοπίδης	
Γεώρ. Ν. Γρύσπος	
Χρῆστος Περάκης	
Δημήτριος Καλογρίδης	
Ι. Δ. Χρυσόστομος Καλογρίδου	
Ι. Β. Ἀπολλωνίδης	
Ἰωάννης Γ. Πλατὺς	2
Δημήτριος Σέρβιος	1
Θεόδωρος Τερζόπουλος	
Γεώρ. Μουρατης	
Γεώρ. Χαραλάμπους	
Χρῆστος Μαργαρίτης	
Γεώρ. Χ. Σκοῦφος	
Νικόλαος Καρακῶστας	
Σπυρίδων Α. Λύγκος	
Ἀργύριος Δ. Φύσσας	
Διονύσιος Πικατόρης	
Νικόλαος Γ. Γορτύνιος	
Βασίλειος Παπαθανασίου	
Παναγιώτης Ζαφειρίου	
Ἰωάννης Ὀρφανὸς	
Νικόλαος Στείρους	

	Σώμ.
Ἰωάννης Παρασχίδης	1
Δημ. Ἀναστασόπουλος ἐκ Γυθείου	
Κωνσταντῖνος Μαγκιῶρος	
Σπυρίδων Ἀντίοχος Δικηγόρος	
Κωνσταντῖνος Φλῶρος	
Ἰωάννης Νικίτας	
Κωνσταντῖνος Διαλεισμᾶς	
Παναγιώτης Τημελῆς	
Δημήτριος Παπαρίζου	
Β. Νούσκαλης	
Θεόδωρος Κ. Ρουμπέσης	
Ἰωάννης Κουμεσόπουλος	
Ἀλέξανδρος Πολυχρόνης	
Γ. Ι. Χαλκιόπουλος	
Ἀνάργ. Λιάτσης	
Τσαννῆς Σκούταρης	
Νικόλαος Σκιαδᾶς	
Ἰωάννης Α. Μαλακατὲς	
Σπυρίδων Μπήλιος	2
Γεώργιος Ἀνδρ. Λαγανόπουλος	3
Ἀθ. Σακελλαριάδης καθηγητὴς	1
Ν. Β. Παπακωνσταντίνου	
Ἀλέξανδρος Ν. Οἰκονόμου	
Γ. Δ. Παπακυριακοῦ διδ. νομ.	
Κ. Δ. Κυριαζῆς	
Ἀλέξ. Χ. Δημητριάδης διδάκ. Νομ.	
Κωνστ. Σ. Καζατζῆς δικηγόρος	
Περ. Γ. Μεντζελόπουλος φοιτ. νομ.	
Δ. Παπᾶ Ρίζου διδάκτωρ Νομικῆς	
Πάνος Πανόπουλος ἱερεὺς	
Γεώργιος Δημητριάδης ἱερεὺς	
Κύριλλος Βασιλείου ἱεροδ.	
Ἀνδρέας Τσικνόπουλος φοιτ. Νομ.	
Εὐθύμιος Πλατῆς	
Ἀπόστολος Κολαράκης	
Ἰωσὴφ Ι. Πετράντης	
Δημήτριος Κ. Ράλλης	
Κῶστας Ἀθανασίου	
Δημ. Λαγούλης	
Βασίλ. Βασιλειάδης	

Κυρίαι Ἀθηνῶν.

Χρυσόθεμις Βασιλοπούλου	3
Ἀκριβὴ Κίμη	2
Πηνελόπη Μπούκη	1
Ἑλένη Μπούκη	
Σταματικὴ Ἰωάννου	
Παναγιώτα Θεοδώρου Διδασκάλ.	
Δήμητρα Χαΰτα	
Βασιλικὴ Τρικκαλιώτου	
Ἐλπὶς Ὁδ. Πατρατσικιώτου	
Στυλιανὴ Βόγλη	
Χαρίκλεια Ι. Ἀπέργη	
Μαριγὼ Ρόμβου	
Βασιλικὴ Ἰωάννου	
Ἀγγελικὴ Βουδούρη	1

	Σώμ.
Μαριγὼ Ἀσημακοπούλου	1

Ἐκ τῶν περιχώρων Ἀθηνῶν.

Μαραθών.

Τῇ ἐπιστασίᾳ Βενιαμὶν Ἱεροδ. τοῦ Κρητὸς Γραμματοδιδασκάλου	
Ἡσαΐας Φωκᾶς Ἀρχιμ. Ἄνδριος	
Γρηγόρ. Σπυρ. Ἱερομόν. καὶ Ἡγουμ. Μονῆς Κλειστῶν	7
Δῆμος Μαραθῶνος	1
Ἀναστάσιος Σύνας Ἱερεὺς	
Ἀθ. Ἀναστασίου Πρωτοπρεσβ.	
Δ. Π. Διαμάντης	
Ἰωάν. Κ. Βιλιώτης Ἱερεὺς	
Σπῦρος Παπαμελετίου »	
Φώτιος Γ. Βλάχος Ἱερεὺς	
Ἀθαν. Παπαϊωάννου Ἱερεὺς	
Παναγ. Παπαϊωάννου Ἱερεὺς	
Ἰωάννης Μηλωνᾶς	
Γεώρ. Ἀλέξης	
Σπῦρος Χριστοφίλης ἔμπορος	
Ἀντώνιος Μπάρδας	

Δῆμος Ὠρωπίων.

Σταμ. Εὐσταθίου Πρωτοπρεσβ.	
Βενιαμὶν Χρυσάλης Ἀρχιμ. Κρὴς	
Ἀπόστ. Ἱερεὺς Πρωτοπρεσβ.	
Φώτιος Θ. Βλάχος Ἱερεὺς	
Κ. Παπαδημητρίου	
Ν. Παπασταματίου καὶ διμοδιδ.	
Θεόδ. Παπαθεοδώρου	
Ἀριστείδης Βάθης ἔμπορος	
Μιχαὴλ Τσομόκος Ἱερεὺς	
Ἀπόστ. Ν. Σπανὸς	

Ἀμαρούσιον.

Ἀναστάσιος Λάσκαρης Ἱερεὺς	
Κωνστ. Γ. Δούσης	
Ἰωάν. Γ. Πολιτόπουλος	
Κωνστ. Σωτηρίου Χαϊμαντᾶς	

Χαλάνδρι.

Σωτήριος Κυριάκου Ἱερεὺς	
Ἰωάν. Νικολάου Ἀρχιπρεσβύτερος	
Σπυρίδων Σταύρου Ἱερεὺς	
Γ. Σκούρτης Ἱερ. (χωρ. Μπραχαμ.)	

Δῆμος Κρωπίας.

Ἰωάν. Χούντας Ἱερ. (Χωρ. Βάρι)	
Χρ. Ι. Δημητρίου Ἱερ. (Χ. Κωροπὶ)	

	Σώμ.
Εὐστράτιος Ἱερεὺς (Χωρ. Κωροπὶ)	1
Μερκούριος Γ. Δ. Ἱερεὺς.	
Παπαϊωάννης Ἰσιδώρου	
Ἠλίας Μπάλτας δημοδιδάσκ.	
Ἀθ. Μελ. Μπάρτσης (Χ. Καρὰ)	

Κολοκυνθοῦς.

Νικόλ. Μπῆτρος Ἱερεὺς	
Νικολ. Κεραμᾶς	

Μεσόγειον

Κοσμᾶς Παπαδημητρίου Ἱερεὺς	
Δημήτριος Παπαδημητρίου	
Χρῆστος Ἀναστασίου.	
Ἰωάν. Δελερίγκας.	
Φώτιος Λιάκος (Καλυβ. Χασιᾶς)	

ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Γερμανὸς Λίμας Ἀρχιμανδρίτης	
Γρηγόρ. Κ. Παπαγρηγορίου Ἱερεὺς	
Γεράσ. Βεργινάδης Ἱερ. Ἁγιορείτης	
Ἀθ. Πάλλης Σακελλάριος	
Ἡσύχιος Παπαδόπουλος Ἱερομόν.	
Δημ. Παπακωνσταντόπουλος ἐφημ. Ἁγ. Σπυρίδωνος	
Λεωνίδας Α. Οἰκονομόπουλος Ἱερεὺς (χωρ. Ἴσαρι)	
Γ. Γεωργιάδης Ἱεροδιάκονος Κρὴς	
Γαβριὴλ Παπαϊωάννου Ἱεροδιακ.	
Ἄνθυμος Μοναχὸς	2
Ἐμμανουὴλ Ν. Καστριώτης	2
Φωκίων Βάμβας	2
Ἡρακλῆς Χριστοδούλου	1
Μιχαὴλ Μελισσόπουλος	
Κυριακὸς Λυγινὸς ἐργοστασιάρχης	
Κωνσταντῖνος Καραγιαννόπουλος	
Νικολ. Παπαϊωάννου πρωτοψάλτης	
Μπεν. Καλοπαΐδης	
Ἰωάν. Κουλεντιανὸς	
Δημήτριος Κ. Τσόγιας	
Σάββας Ν. Λῖνος	
Κωνσταν. Ζουσάκης	
Χρῆστος Β. Στύλος	
Εὐθυμ. Ι. Σφέτσος	
Ἰωάν. Χ. Κλαδιᾶς	
Ματθαῖος Γ. Γάσπαρης (ἐκ Καρύστου)	
Χρῆστος Βρυχωρόπουλος	
Γεώρ. Β. Καψαμπέλης	
Ἰωάννης Τράγγας	
Ἀπόστολος Κ. Στοϊκίδης	
Ἡρακλῆς Βλασόπουλος	
Γ. Παΐζης	
Ἰ. Γ. Σιδερίδης	
Γρ. Κούπας	

	Σώμ.
Γ. Π. Μπουρνάκης	1
Χρῆσ. Μητρόπουλος	
Π. Παναγουλάκος	
Χαριλ. Γεωργόπουλος	
Νικολ. Πυρουνάκης	
Χρ. Παπαγιαννούλης	
Ἀργύριος Λέγγερης	
Γρηγ. Γεωργόβιτς Ἀρχιμουσικὸς	
Κ. Π. Τσαντίλης (ἐκ Μεγαλουπόλ.)	
Ἀντών. Ἀθ. Μαρκόπουλος (Μεσήνιος)	
Ἀντ. Δ. Ἀγριανίτης (ἐξ Ὕδρας)	
Παναγ. Ν. Θυάφης »	
Μιχαὴλ Προηγούμ. Τσιλβάκος Κρὴς	
Ν. Βασ. Κουτσουβέλης (ἐκ Βώλου)	
Μιχ. Λιόκουρας μηχανικὸς Σιδηροδρ.	
Γεωρ. Τσαντίλης χωροφύλαξ	
Νικολ. Μανολακάκης ἢ Παΐτης	
Μιχαὴλ Παπαδᾶς	
Νικολ. Χαντσηγεωργίου	
Ἀναστάσιος Α. Κουπουτώρης	
Σπυρίδων Β. Ἀραπογιάννη	
Ἰωάν. Μαρκόπουλος	
Νικόλ. Μπενόπουλος διδ. Ἀθηνῶν	1
Κυρίαι	
Εὐφημία Α. Καστριώτου	5
Φωτεινὴ Τσαμπάζη	1
Μαρίκα Κέκε	
Μαρία Β. Ἀραπογιάννη	
Σταματικὴ Δανιὴλ Ἀθήνας	

ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

Μιχαὴλ Παπατσιδώρου Ἱερεὺς	
Δημ. Παπαπαναγιώτου »	
Στυλιανὸς Ἰωάν. Θεοχάρης »	
Κοσμᾶς Ν. Μάθεσις	
Σωτήρ. Ραυτόπουλος	

ΘΗΒΩΝ

Ἱερὰ Μονὴ Σαγματᾶ.	
Καλλιόπιος Σταματιάδης Ἡγούμ.	
Βησσαρίων Ἰ. Βασιώτης Ἱερομόν.	
Ἡ ἐκκ. ἀγ. Γεωργ. (χωρ. Σπαΐδες)	
Εὐάγγελος Γεωργίου	
Ἱερὰ μονὴ Ταξιαρχῶν Δημ. Θίσβης.	
Πανάρετος Κ. Μίχας Ἡγούμενος	
Δανιὴλ Ἀθ. Σπηλιώτου Ἱερεὺς	

ΑΜΦΙΣΣΗΣ.

Εὐθύμιος Στεργιόπουλος Ἱερεὺς	
Νικόλαος Λιμπέρης »	
Γεώργιος Παπασπύρου »	
Κωνσταντῖνος Ζήσης »	
Γ. Λάϊος (ἐκ Σερνικακίου) »	
Ἰωάννης Γλημῆς Ἁγ. Εὐθυμίας »	2
Πέτρος Κρινόπουλος ἔμπορος	1

ΠΗΔΑΛΙΟΝ

	Σώμ.
Ἡ Ἱ. Μονὴ τοῦ Προδρόμ. (Δεσφῖνος)	1

ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Ἱερὰ Μονὴ Ὁσίου Λουκᾶ	2
Νικόδημος Ἠλιάδης Ἡγούμενος	1
Γαβριὴλ Καστρίτης Σύμβουλος	
Εὐγένιος Οἰκονόμου »	
Διονύσ. Ρήγας Ἱερομόναχος	
Ἰωάσαφ Γ. Καστρίτης »	
Ἰωσὴφ Τσάμης »	
Ἱερόθ. Ἀνδρίτσος »	
Ἰ. Σκόνδρας Ἱερεὺς (ἐκ Κυριακίου)	
Ἰωάν. Σφοντσήρης Ἱερεὺς	
Νεκτάρ. Β. Μπένος Ἱεροδιάκονος	
Δίστομον	
Γ. Ν. Παπαναστασίου φοιτητὴς	
Ἀναγνώστ. Ἀ. Βασιλείου.	

ΛΑΜΙΑΣ

Παναγ. Π. Σακελλάριος	
Λ. Σ. Χαρτοφύλαξ	
Ἰωάν. Μηλαρόπουλος Ἱερομνήμων	
Ἀθαν. Θεοδώρου Ἱερεὺς	
Λάμπρος Κουκουτάκος Ἱερεὺς	
Στυλιαν. Χουλιάρας Ἱερεὺς (Στυλὶς)	
Θ. Λαγγιόλης Ἱερεὺς (ἐκ Καλυβίων)	
Κ. Ἀβραὰμ Ἱερ. (ἐκ Μουσαφάμπεη)	
Θεοδ. Παπαναστασίου Ἱερ. (ἐξ Ἐλευθεροχωρίου)	
Ἰ. Παπαλιβέντης Ἱερ. (ἐκ Δαδίου)	
Γ. Διαμαντόπουλος » (ἐκ Δακοσπηλαιᾶς	
Κ. Ἀντωνόπουλος » (ἐκ Κομποτάδων)	
Ἀθ. Ι. Κατσουρόπουλος Ἱερ. (ἐξ Ἐλατείου)	
Παπαπαναγ. Σακελλάριος	
Παπαβασίλ. Ἰωάννου (ἐκ Δραμάνων)	
Δημ. Δρυμίας καὶ Τιθορέας.	
Σπ. Ἀγραφιώτης Σακελ. (ἐκ Δαδίου)	
Παπαλουκᾶς Πέρρος (Μόδιον)	
Παπακωνσταντ. Βασιλείου »	
Παπαλουκᾶς Μακριγένης (Δαδίου)	
Παπα-Ἰωάν. Κουτσουπιᾶς »	
Τὸ κοινὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς »	
Νεόφ. Ἰ. Κανέλλου Ἡγούμενος	
Σεραφὶμ Εὐσταθίου Πνευματικὸς	
Μιλτ. Καφούσης Ἱερ. Γλουνίτσης	
Θεμ. Α. Σουφλῆς » Παλαιοχωρίου	
Ἰ. Μονὴ Ἁγάθωνος Γεννάδιος Δημητριάδης Ἡγούμενος	2

ΒΩΛΟΥ

Βενιαμὶν Λαμπέτης Ἀρχιμανδρ.	

	Σώμ.
Ἰωάν. Δ. Καβούρας Διάκονος	1
Ζωσιμᾶς Ἐσφιγμενίτης	
Κυριάκος Κυριακόπουλος	
Παπαγεωρ. Ἱερ. (ἐξ Ἁγ. Λαυρεντίου)	
Εὐσταθ. Κ. Πτειζάρης	
Δημήτριος Α. Ἀργύρη	
Γεώρ. Δ. Μητσόπουλος	
Παῦλος Ι. Μουτογιάννης	
Ἀθ. Ν. Χρυσοχοΐδης	
Γ. Ι. Οἰκονομίδης	
Ἰ. Δ. Σαχίνης Σχολάρχης	
Κ. Ἰω. Ἀδαμόπουλος	

ΛΑΡΙΣΣΗΣ.

Μιχ. Σ. Μυλωνᾶς	
Κωνστ. Χατζιδάκης	
Ἰωάν. Κουτσαμπασάκης	
Ἐμμ. Νικηφοράκης	
Θεόδ. Κέκκος	
Βασιλ. Μακρῆς	
Ἀνδρέας Φουσέκης	

ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.

Βισαρίων Γεωργίου Ἱερεὺς	
Ζήσης Ἰακώβου »	

ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ.

Γερ. Καλαντσόπουλος Ἱεροδιάκ.	20

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.

Ἰωάν. Ἀνδρεόπουλος Ἱερεὺς	
Γεώργ. Θεοφανόπουλος	
Ἀντών. Φ. Οἰκονομόπουλος	
Γεωρ. Μπιργιώνης	
Ἀπόστολ. Σ. Σκουλίκης	
Στεφ. Μεσσηνέζης	
Κεφαλόβρυσον Ἀγριτίου.	
Γεωρ. Ἀντ. Κουβέλης	
Γρηγ. Παπανικολάκος (Μ. Μυρτιᾶς)	

ΚΟΡΙΝΘΟΥ.

Ἀναξαγόρας Δαμουλιάνου	
Παναγ. Ζωγράφος	
Μάρθα Μοναχὴ	
Ἰωάννα Δαμουλιάνου	
Ἀθ. Ρομπόκος (Ἰβραΐμπεη)	
Γαλακτίων Κανελλόπουλος μοναχὸς	
Ἐκ τῆς Ἱ. Μ. Προφ. Ἠλ. Ζαχόλης.	
Ἀγαθ. Θ. Κανελλόπουλος Ἱερομόν.	5
Παρθ. Σπανόπουλος »	1
Εὐγέν. Χασαπόπουλος (ἐφ. Κγοῦρα)	
Διονύσ. Κλουτσουνιώτης Μοναχὸς	

Σώμ.

Παναγ. Οἰκονομόπουλος (ἐφ. Μάζι) 1
Π. Παπατυθυμίου Προλ. Θεολογίας
Ἡλίας Σπανὸς Ἱερεὺς
Π. Α. Τρικανταφυλλόπ. (δικ. κλητ.)
Ἰω. Α. Γεωργαντόπουλος
Ἰωάννης Ψαρρὸς Ἱερεὺς
Γεώργ. Κορούλης »
Σωτήρ. Σιετῆς δημοδιδασκαλος
Παναγῆς Γκανᾶς Ἱερεὺς
Ἅγγ. Σωτηρόπουλος Πνευματικὸς
Συμεὼν Ν. Κουμούσης Ἱερομον (ἐκ Τρικάλλων Κορίνθου)
Ἄνθιμος Λαζανᾶς Ἱερομόναχος
Γ. Σταματέλος Ἱερ. (ἐκ Γελληνίου)
Σπ. Χρυσανθόπουλος (ἐκ Ναυπάκτ.)

ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Θ. Παπακωνσταντίνου (Ἱερ. φρουρᾶς)
Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ταλαντίου
Τὸ κοινὸν τῆς Μονῆς 1
Δανιὴλ Χρήστου Ἡγούμ. Ἱερομόν.
Γεράσιμος Μπόνης Σύμβουλος »
Ἱερὰ Μονὴ Ἁγοῦντος. Δοσίθεος Πρωτόπαπας Ἡγούμενος 2
Ἀναστ. Πέρρας Ἱερομόναχος 1
Δαμιανὸς Κυράκης Πνευματικὸς

ΑΡΓΟΥΣ

Γ. Σάννης Ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος
Ἀγγελ. Ἀθανασόπουλος »
Γεώρ. Ἀθανασόπουλος »

ΥΔΡΑΣ

Τῇ Ἐπιστασίᾳ Μωϋσῆ Κοκκαλιάρη.
Ὁ Σεβασ. Ἐπίσκ. Ὕδρας καὶ Σπετσῶν Ἀρσένιος 1
Ἀρχιμ. Μωϋσῆς Κοκκαλιάρης 2
Πάμφιλος Παπαδόπουλος ἐξ Αἰγίου Ἱερεὺς
Ὁ τοῦ Ἁγ. Ὕδρας Ἱεροδ. Δοσίθ.
Μιχαὴλ Α. Σακελλαρίου
Δαμιανὸς Καλιγκούνης Ἱερομόν.
Βασίλ. Ἱερεὺς Φραγκουδάκης
Ἀνανίας Μιχ. Ἀγρίνης »
Ἡγ. Ἁγ. Ἀναργ. Δωρόθ. Δακουτρὲς
Ἀναστ. Βλάσης Ἱερεὺς
Ἰωάσαφ Κολέτσης Ἱερομόναχος,
Γερμ. Παπακυριακοῦ Σύμβ. Μ. Πρ. Ἡλιοῦ
Ἀνανίας Βουχούνης Ἱερομ.
Παπαμακάριος Κολέτσης
Ν. Κ. Θεριακόπουλος
Ἀθαν. Ι. Μπαλάσκας
Στυλιανὸς Χαλιορῆς Πρωτοψάλτης

Σώμ.

Ἀνώνυμός τις Εὐσεβὴς 1
Παναγ. Ἀθ. Δεληγιάννης
Ἀγγελῆς Καρίτσης
Ἰωάν. Χρ. Καβουράκης
Δημήτριος Ἀντ. Πανάγος
Ἀντώνιος Α. Βότσης
Γ. Μ. Χαλιορῆς Λαμπαδάριος τῆς Κ. Θεοτόκου
Ν. Ἀντ. Καρδούλης (Καλύμνιος)
Τῇ ἐπιστασίᾳ Ἡσυχίου Ἱερομον. βιβλιοδ. ὁ ἴδιος 1
Γεώργ. Ἱερεὺς Μαραγκουδᾶς
Γεώρ. » Κουρῆς
Χρύσανθος » Μπίκος
Γεώρ. Ν. Χείλαρης
Δημ. Ἀθ. Βλαστοῦ
Κυρίαι
Ἀνθοῦσα Μοναχὴ
Ἑλένη Θ. Καλαμήτσου
Σταματίνα Π. Σκουμπάρη
Μαριγὼ Παντελὴ Κιούση
Θεοδωρούλα Δ. Καλίτσα

ΑΙΓΙΟΥ

Ἀριστείδης Γιαννόπουλος 40
Σπῦρος Οἰκονόμου 20
Βασιλ. Οἰκονόμου Ἱερεὺς 1
Γεώρ. Α. Οἰκονόμου »
Γ. Ι. Ἀγγελετόπουλος »
Θεόδωρ. Σταυρόπουλος »
Χαρίτων Θ. Παπαθανασόπουλος
Γεώρ. Δαδιώτης Ἱερεὺς
Νικολ. Οἰκονόμου » (Ἀρφαρᾶ)
Νικολ. Σωτηρόπουλος »
Κων. Πετρόπουλος »
Ἀθαν. Σαρτσίλας »
Ἀγγελῆς Μπακόπουλος 2
Παναγ. Δημάκης ἔμπορος 1
Μιχαὴλ Στ. Γεωργίου
Ἰωάννης Α. Γιόζας
Ἰωάν. Παυλῆς
Ἀνδρίκος Ἀνδρικόπουλος
Δῆμος Καρακατσάνης
Χρῆστος Ἀναστασόπουλος
Κωνστ. Γ. Κουγέβετας
Ἅγγ. Γ. Κουγέβετας
Χαράλαμπος Γ. Κουγέβετας
Πανάγος Γ. Κουγέβετας
Πέτρος Ν. Κουσουρῆς
Δημ. Π. Ταξιάρχης
Βασίλ. Ν. Παναγιωτόπουλος
Ἀναγν. Σωτηρακόπουλος (Τέμενη)
Κων. Σ. Δημόπουλος (Καμάρες)
Δημ. Κωνσταντίνου (Μουρλᾶ)
Κωνστ. Νικολακόπουλος
Παναγῆς Λαμπρόπουλος.

Σώμ.

Ἰωάν. Δασκαλάκης 1
Γεωρ. Κουτσόπουλος (Λόγγου)
Χαράλ. Σωτηρόπουλος
Μιχαὴλ Μεγαρίτης
Εὐστρ. Κωστόπουλος (Ἠπειρώτης)
Χαράλ. Παπαδημητρίου
Ἀθ. Καμπέρος
Πανάγος Λιριντσῆς
Γεώρ. Ζωλότας
Μιχαὴλ Γαλάνης
Ἀδελφοὶ Κ. Τοπολιανίτη
Σπυρ. Δ. Κουλούβαρδης
Μιχαὴλ Σούρπης
Ἰωάν, Δ. Φίλιας 2
Σπῦρος Ἀνδρικόπουλος 1
Χριστόδ. Παπαχριστοδουλόπουλος
Κωνστ. Τσιχλόπουλος
Ν. Α. Οἰκονομόπουλος (Ἀρφαρᾶ)
Ἀναγνώστης Κοντορργιόπουλος
Α. Κανελλόπουλος
Δημ. Βέρας
Παναγ. Σακελλαρίου Εἰκονογράφος
Πανάγ. Εὐθ. Κανελλόπουλος
Γεώρ. Ἀντ. Μπουζόπουλος
Σωτ. Γ. Πατρινὸς
Σπήλιος Γιουργιοτόπουλος
Ἀναγν. Γ. Παπαθανασόπουλος
Βασίλειος Μπόκολας
Πέτρος Βάβαλος ἔμπορος
Κυρίαι
Ἀδελφαὶ Καρακατσάνη
Διονυσία Καρακατσάνη
Χρυσούλα Γαργαράκη
Ἀγγελικὴ Στ. Γεωργίου
Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν.
Τὸ κοινὸν τῆς Ι. Μονῆς 2
Προκόπιος Ἠλιόπουλος Ἡγούμ. 1
Ἀγαθάγ. Νικολαΐδης Ἀρχιμανδρ.
Θεοφ. Παπασταθόπουλος Ἱερομόν.
Καλλιόπιος Ἀβραμόπουλος »
Βενέδικτος Πετούλιας »
Ναθαναὴλ Πονηρόπουλος »
Ἐπιφάνιος Ἰωαννίδης »
Ἀμφιλόχιος Λουκόπουλος »
Γερβάσιος Ἰωαννίδης Ἀρχιμ.
Ἀγαθάγγελος Δ. Ἰωαννόπουλος
Παρθένιος Βασιλειάδης
Δανιὴλ Π. Χρυσανθακόπουλος Ἱεροδ.
Ἀσημάκης Α. Σταυρόπουλος
Σταμάτιος Ἀργυρόπουλος

ΠΑΤΡΩΝ.

Χρυσ. Βενέτης Ἱερομ. (Μαρίτσης) 1
Φιλόθ. Ἰωαννίδης Ἱερ. (Σταυροῦ)
Ν. Παναγιωτόπ. (Ἐφ. Ἁγ. Νικολ.)

	Σώμ.
Σεραφὶμ Δ. Ρηγόπουλος Ἱερομ. (Ἁγίου Ἀλεξίου)	1
Ἔπαμ. Γεωργόπουλος Ἱερεὺς	
Ἰω. Δούκας Ἱερ. (ἐκ Γουμενίτσης)	
Ἰω. Γ. Ψιμάδας Ἱεροδιάκονος	
Θρασύβ Συριόπουλος ἔμπορος	20
Κων. Ντούκουρης βιβλιοπώλης	10
Ἀνδρέας Β. Πάσχας »	10
Σπυρ. Μέγαρης	2
Γεώρ. Δ. Μόσχος (ἐξ Ἠπείρου)	3
Νικολ. Παυλάκης	2
Χαρ. Παπαδημητρίου (ἐξ Ἠπείρου)	1
Γεώρ. Κυπαρίσσης »	
Γεώρ. Παπακῶστας »	
Κωνστ. Ν. Σούρλας »	
Χρῆστος Κ. Γεωργίου »	
Ἀπόστολος Ι. Ἔξαρχος »	
Γεώργιος Ψύλλας »	
Χρῆστος Ἀθανασόπουλος »	
Γεώρ. Ι. Ἔξαρχος »	
Φώτιος Ἀγγελόπουλος	
Δημήτριος Π. Ρόζης	
Γεώργιος Ρόζης	
Κωνστ. Στοῦλος	
Δημήτριος Γ. Σῖμος	
Νικόλ. Ντράκας (ἐξ Ἠπείρου)	
Γεώρ. Μανιοτόπουλος	
Βασίλ. Α. Μεντσελόπουλος	
Μιχαὴλ Φωτόπουλος	
Νικολ. Σαμαρᾶς	
Ἀνδρέας Βλασταρᾶς	
Εὐθ. Καράκαλος πρόεδρος Πρωτοδ.	
Χρύσανθος Χρυσανθόπουλος	
Κωνστ. Δασκαλόπουλος	
Δημ. Γούναρης	
Ἰωάν. Γούναρης	
Δημ. Σπηλιόπουλος	
Ἀπόστολος Γ. Συρογιάννης	
Ἰωάν. Χρυσανθακόπουλος	
Δημ. Μ. Ζωγράφος	
Νικολ. Τσαγκρώνης	
Ἐλευθέριος Μιχαλόπουλος	
Διονύσιος Λογοθέτης	
Φώτης Ἀντίπας	
Λεων. Γ. Παπαδόπουλος	
Πέτρος Πετρόπουλος	
Γεώρ. Μ. Ἀσημακόπουλος	
Ἀδελφοὶ Πετρόπουλοι	
Παναγ. Φαραντούρης (Κεφαλὴν)	
Κωνστ, Ἀλεξάνδρου Ἰατρὸς	
Περικλῆς Ἀδαμόπουλος	
Ἀνδρέας Πριονᾶς (Ἁγιογράφος)	
Κυρίαι	
Χρ. Π. Παπαγιαννοπούλου	
Γεωργίτσα Δημητρίου	
Διαμάντω Μπαλασσοπούλου	
Μαρ. Ἀργυρ. Παπαδοπούλου	

	Σώμ.
Ἀγγελικὴ Καρανικολάου	1
Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὀμπλοῦ.	
Τὸ κοινὸν αὐτῆς	1
Δανιὴλ Ραπτόπουλος (Σύμβουλος)	
Ἀγάπ. Ν. Ἀντωνόπουλος Ἱερομόν.	
Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον	2
Σωτήριος Ἀσημακόπουλος	1
Ἀγαθάγ. Γκοτσόπουλος Ἱεροδ.	
Δανιὴλ Πανταγιωτόπουλος Ἑλληνοδ.	
Πύργου Ἠλείας	
Κύριλλος Ἱερομόναχος	10
Ἀβράμιος Γιαννόπουλος	1
Γεώρ. Γκάψης Ἱερεὺς	
Θ. Β. Παπαδόπουλος Ἱερεὺς (Δημ. Λαμπίας).	
Θ. Σπηλιοτόπουλος » (» Λετρινῶν)	
Ἠλ. Ἀναστόπουλος » (Βαρβάσενα)	
Παναγ. Κανελλόπουλος	
Γ. Παπανικολάου Οἰκονόμος	
Σπυρίδων Γκίβαλος	2
Χρῆστος Ἀλεξόπουλος ράπτης	2
Χρῆστος Σταματόπουλος	1
Δημ. Διονυσόπουλος	

ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ ΗΛΕΙΑΣ.

Σακελλάριος Ἀρχιεπ. ἐπίτροπος	
Κωνσταντῖνος Μαράτος Ἱερεὺς	
Ἀθ. Παπαπαύλου »	
Ἀνδρ. Παπακανέλλου » (χωρ. Καραγιούζη)	
Ἠλίας Γκούσιος »	
Δ. Σχίζας Ἱερεὺς (Ἀντραβίδα)	
Χρ. Ντεβένος Πρωτοπρεσβύτερος)	
Χρ. Παπαδιαμαντόπουλος	
Ἀνδ. Μάλλιαρης ψάλ. (Καββάσιλα)	
Ἅγ. Ἀθανάσιος Καραγιούζη	
Εὐπραξία Μοναχὴ	
Ἅγ. Νικόλαος Καββάσιλα.	
Θεοφάνη Μοναχὴ	

ΚΥΛΛΗΝΗΣ.

Τὸ κοινὸν τῆς Μονῆς Βλαχερνῶν	
Χριστόφ. Γ. Χριστόπουλος Ἱερεὺς	
Ἀριστ. Δ. Λευκαδίτης	
Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μ. Βλαχερνῶν.	
Συμεὼν Λακιώτης Ἱερεὺς	
Χαραλ. Κατσικᾶς »	
Κύριλλος Χρήστου Ἱερομόναχος	
Ἰωσὴφ Ἀβραμόπουλος »	
Εὐθύμ. Χ. Χρηστόπουλος	

ΝΕΖΕΡΩΝ.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Χρυσοποδαριτίσης	
Δανιὴλ Ἡγούμ. Ἀνδρουτσόπουλος	

	Σώμ.
ΔΙΒΡΗΣ.	
Δημ. Σταθόπουλος Ἱερεὺς	1
Ἀνδρέας Μαράζης »	
Νικολ. Παναγούλης »	
Βασ. Φακῆς Σακελλίων»	
Χαραλαμ. Γιούλης	
Κωνσταν. Σπ. Γιούλης	
Ἀποστολ. Δ. Μαραγκὸς	
Ν. Α. Μαραγκόπουλος (ἐκ Πατρῶν)	
Ἀναστ. Δ. Σαρατσόπουλος »	
Νικολ. Τσεντσερῆς »	
Ἄνω Μονὴ Δίβρης	
Ἀγάπιος Παπανδρόπουλος Ἡγ.	3
Δανιὴλ Κωνσταντόπουλος Ἱερομον.	
Εὐγένιος Ἱερομόναχος	
Κάτω Μονὴ Δίβρης.	
Γρηγ. Γιαννόπουλος Ἱερομόν.	

ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ.

Δῆμος Λαπαθῶν Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Νικολ. Δι' ἐπιστ. Παρθ. Καστανᾶ	
Ἰάκωβος Γ. Λαμπίρης Προηγούμ.	
Παφνούτ. Σακελλαρόπουλος Πνευμ.	
Ἀμβρόσιος Γεωργίου σύμβουλος	
Κύριλλος Μενύκτης Ἱερομόν.	
Καλλίνικος Ἀναγνωστόπουλος »	
Παρθένιος Καστανᾶς »	
Νικολ. Χ. Κριμπᾶς δόκιμος	
Ἀριστείδης Αὐγερόπουλος »	

ΒΑΛΣΙΑΣ.

Ἀνδρέας Παπανδρικόπουλος Ἱερεὺς	
Θεόδωρ. Σπηλιοτόπουλος »	
Ἀθαν. Κωνσταντάρας »	
Θεόδ. Μπελερῆς »	
Δ. Παπαγεωργίου Ἐπισκ. Ἐπίτρ.	
Ἠλίας Κατσαρὸς Σακελλάριος	
Δημ. Δημόπουλος Ἱερεὺς	
Νικολ. Ἰω. Κριμπᾶς »	

ΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ.

Τῇ ἐπιστασίᾳ Κυρίου Κυρίλλου Κυριακοπούλου Ἱεροδιακόνου.	
Γαβριὴλ Παπανικολάου Πνευματ.	1
Γερμανὸς Γεωργιάδης	
Ἱερεμ. Θεοφυλακτόπουλος	
Ἰγνάτιος Ἀναγνωστόπουλος	
Διονύσιος Ἰωαννίδης	
Κύριλλος Κυριακόπουλος Ἱεροδ.	20
Νήφων Γ. Δημόπουλος »	1
Διονύσ. Ἀσημακόπουλος Ἱερεὺς	
Στέφαν. Ἀναγνωστόπουλος »	
Ἀγαθάγγελος Δημητρίου »	

Σώμ.

Ἀγγελ. Χ. Σταυρόπουλος ἱερορράπ. 1
Βαρθ. Κωνσταντινίδης Ἱεροδιάκ.

ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ.

Εὐγέν. Φελεμέγκας
Ναθαναὴλ Ἀντωνίου

ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ.

Σπυρίδων Ρηγόπουλος Ἱερεὺς
Ἀλέξαν. Ἀλεξανδρόπουλος »
Π. Οἰκονόμ. ἢ Κουτσουράκης »
Σωτήρ. Παπακωνσταντίνου »
Κωνσταντ. Ζῆς »
Φίλιππος Ξινὸς »
Πέτρος Παναγιώταρος »
Προκόπιος Προκοπάκης »
Διαμαν. Διαμαντόπουλος Ἱεροδιάκ.
Ἰωάν. Βουγιουκλόπουλος »
Δημ. Ἀθανασιάδης
Νικόλαος Π. Ζαφειρόπουλος 2
Ἀντώνιος Καρακασόπουλος 2
Γεώργ. Εὐσταθίου 1
Ἠλίας Γ. Λαμπρόπουλος
Νικόλ. Α. Λαδόπουλος
Ἰωάν. Γ. Γιαννούλης (Μαυρίκι)
Γεώρ. Τράκας
Παναγ. Χ. Κογιωνᾶς
Ἀθανασ. Τούτουνας
Βασίλειος Ζερβόπουλος
Δημήτριος Πάρχας
Γεώργιος Μακρόπουλος
Ἀναστάσ. Ρ. Πετρόπουλος
Δημητρ. Θεοδοσόπουλος
Ἀνδρέας Σκοῦρας
Νικολ. Ἀν. Παρασκευόπουλος
Μιχαὴλ Γ. Μιχαλόπουλος
Ἀθαν. Εὐ. Κοντονικολάκος
Ἰωάν. Δημητρακόπουλος (λεβίδι)
Δημ. Καμπέλος »
Θεόφιλ. Ζαχαρόπουλος
Δημ. Ἐμμ. Καρζῆ φαρμακοποιὸς
Ἰωάννης Β. Μπαμπανικολὸς
Κωνστ. Ριζιώτης

ΓΛΑΝΙΤΣΑΣ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ.

Θεοδ. Πολυχρονόπουλος Ἱερεὺς
Δημ. Π. Φουρνόδαυλος »
Δ. Κορδοπάτης »
Ἰωάν. Ν. Ροζῆς »
Ἀντών. Χ. Φουρνόδαυλος
Ἱερὰ Μονὴ Προδρόμου
Γενάδιος Φορᾶδας Ἡγούμενος
Καλλιστρατ. Σιγαδινὸς Ἱερομ.
Ἰ. Τσουτσιάνης (ἐξ Ἀτσιχώλου)

Σώμ.

Π. Γκίμης (Μαγούλιανα) 1
Κωνσταντ. Μασοῦρας διδάσκ.

ΒΥΤΙΝΗΣ.

Παναγ. Παπαντωνίου Ἱερεὺς
Γ. Δημητρακόπουλος »
Θεόδ. Σεβνταλῆς »
Δημ. Κουβόπουλος »
Λάμπρος Παπαθανασίου »

ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΗΣ.

Θεράπων Παπαναστασίου Ἱερεὺς
Φώτιος Δ. Τσούνης »
Ἡ Βιβλιοθήκη Ἀνδριτσαίνης

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ.

Σεβ. Ἐπίσκ. Τριφυλ. καὶ Ὀλυμπίας 2
Ἀντών. Οἰκονομίδης Ἱερεὺς
Κωνστ. Κυριακόπουλος »
Δημοσθ. Λαμπρίδης
Γεώρ. Α. Γκίμης
Διονύσιος Γ. Ἠλιόπουλος

ΚΑΛΑΜΩΝ.

Δι' ἐπιστασίας Κωνστ. Χ. Δουκάκη.
Χρυσαν. Ταμουρανζῆς Μ. Αἰμυαλῶν 5
Κυπριαν. Θεοφιλόπουλος Ἀρχιμ. Μ. Βελανιδιᾶς 2
Π. Τριαντόπουλ. Ἱερ. (Δ. Κορώνης) 1
Ν. Βέλμαχος » (Φλαρίου)
Περ. Στασινόπουλος ἱερ. »
Ν. Σταματέλλος Σακελλαρ. (Ἁγ. Ἰωάν. Προδρόμου)
Γ. Βέλμαχος ἱερ. (Γιαννιτσάνικα)
Ἀνδρ. Γ. Μάστρακας
Πέτρος Κάτσαρης Ἱερεὺς
Ἀθ. Διπλαρίδης »
Δημ. Δ. Γεργοῦλος (ἐκ Κορώνης)
Ἀπόστ. Καμαρινάκης
Ἰωάν. Δαμιανὸς
Γ. Ἀθ. Μιχαλακέας
Β. Ἀθ. Μιχαλακέας
Κ. Ν. Ψαλτῆρας ζαχαροπλάστης
Ἰωάν. Ἀθ. Ταϊόπουλος 2
Ἀριστοτ. Η. Γαρίδης βιβλιοπῶλ. 1
Σωτήρ. Θεοδ. Πελεκάνος Καστανιᾶ

ΜΕΣΣΗΝΗΣ.

Ἰωάν. Πιεράκος
Ἀνδρέας Τορναδῶρος
Σταυ. Οἰκονομάκης δημοδιδάσκ.
Ἠρ. Γ. Σανδάλης (ἐξ Ἀρεωπόλ.)
Ἰωάν. Δ. Καραμπάγιας

Σώμ.

Γεώρ. Ψαρίδης διδάσκαλος 1
Χρῆστ. Ἱερ. ψάλτης
Δ. Μερλόπουλος
Γεώρ. Δροσινὸς
Γ. Κ. Τζακανίκος
Κούμανης Παπαδάκης δημοδιδάσ.

ΣΠΑΡΤΗΣ.

Στυλιανὸς Δημητρόπουλος 1
Δημ. Νιαρέας Ἱερεὺς
Νικολ. Κονταξόπουλος »
Νικόλ. Σαραντόπουλος »
Μιχαὴλ Μιχαλόπουλος »
Γρηγ. Τσιγκουράκος »
Παναγ. Γραφειάδης »
Κωνστ. Κανέλλος »
Ἰωάν. Λάμπρου »
Ἱερὸς Ναὸς (χωρ. Ἀριανῶν)
Ἄνθιμος Μιχαὴλ Μοναχὸς
Ἀριστείδης Γ. Πολυχρονάκης
Π. Βλασόπουλος
Π. Κωνσταντάρας
Κ. Σακελαρόπουλος
Ἐμμ. Δόξας
Χρ. Μπεκράκος
Ἰωάν. Βαμβαλῆς
Ἀγησίλαος Κυρούσης

ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Μονὴ Ἁγίου Διονυσίου 1

ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Γρηγ. Σούντιας Ἡγ. Ἀσωμάτων 6
Παντελεήμων Φίλιππας Ἱερομόν. 1
Φιλάρ. Καρύδης » Ἡγ. Φανερ.
Ἀβέρκιος Κομπίτσης»
Γεώρ. Καββάδιας »
Ἀνδρέας Ἀργύρης Ἱερεὺς
Σωφρόνιος Κατωπόδης »
Ἐπαμ. Κατωπόδης »
Εὐστάθιος Δ. Γουριώτης ἔμπορος
Σπυρ. Θ. Μελλᾶς »
Φίλιππος Σ. Ἀρέθας »

ΚΕΡΚΥΡΑ

Ἀγαθάγ. Ἱερομ. Μάμαλος Κέρκ.
Βενέδικτος Ἱερομ. Μακρῆς
Χρύσ. Κοντογεώργης, Ἱερομ.
Σπυρίδων Γώγγας Ἀναγνώστης
Γεώρ. Μοναστηριώτης Ἀναγνώστης
Μιχαὴλ Ἱερεὺς Βραδῆς
Ἱερεὺς Ἀρσένιος Λευθεριώτης
Δημήτριος Βασιλᾶς Ἱεροδιάκονος

	Σώμ.
Σπυρ. Ἀναγνώστης Δαπέργουλας	1
Ἀναστάσιος Ἱερεὺς Φαγωγένης	
Σπυρ. Μακρῆς Ἀναγνώστης	
Κωνσταντῖνος Ἀγάθος Ἀναγν.	
Σπυρίδων Μουμούρης	
Γεράσ. Κοντογεώργης Ἀναγν,	
Τῇ Ἐπιστασίᾳ Νικηφόρου Ἀρμένη Ἱερομονάχου	
Ἀθανάσιος Σκιαδόπουλος	
Χρύσανδρος Ἱερ. Πλατσαῖος	
Γεώρ. Ρεπούλιος	
Ὀδυσσεὺς Παπαβλασόπουλος	
Σπυρίδων Σαβανῆς	
Γρηγ. Μεταλινὸς	
Φίλιππος Γρηγ. Πρεντόκης	
Ἰωαν. Σ. Ἀσπιώτης	
Γεωρ. Σ. Τριβυζᾶς	
Διονύσιος Μιλιαρέσης	
Νικηφόρος Ἱερομόν. Ἀρμένης	
Σπ. Α. Χανδρινὸς Συμβολαιογρ.	
Νικόλαος Σ. Μακρῆς	»
Χρῆστος Οἰκονόμου Δημοδιδ.	
Γεώρ. Μ. Κοντάλιπος Συμβολαιογρ.	
Κωνσταντῖνος Ν. Κούρκουλος	
Ἀρσένιος Σ. Καστρίτσης	
Θεόδωρος Γ. Μιλιώτης	
Ἀθ. Βρανᾶς Πτ. Ἱερ. Ἀναστασίου	
Ἰωάννης Ἱερεὺς Γκίνης	
Σπ. Ἱερ. Αὐλωνίτης δημοδιδ.	
Νικόλαος Ἱερωνύμου Ἀρμένης	
Δημήτριος Σ. Αὐγερινὸς χειροῦργος	
Θωμ. Ὀνουφρίου Αὐγερινὸς	
Βασίλειος Θεοδ. Ἀρμένης	
Δημ. Πτ. Θ. Μακρῆς	
Σταμάτιος Λευκιμιάτης	
Δημ. Ἱερ. Ἀρμένης	
Ὀνούφριος Σκαλαβενίτης	
Γρηγόριος Κ. Γεωργάτος	
Γεώρ. Σ. Κανταρέλης	
Ἀθαν. Ἱερεὺς Πέτας	
Ἱεροδ. Κωνστ. Πρίφτης Σχολάρ.	
Πέτρος Ζουπάνος δημοδιδ.	
Σπ. Ο. Χαλικιᾶς συμβολαιογρ.	
Ἀγάπιος Ἱερομ. Δολιανίτης	
Θεόφιλος Ἱερεὺς Γκινάκης	
Ἀθανάσιος Ἱερεὺς Χανδρινὸς	
Ν. Μάμαλος Ἱερ. (χωρ. Ψωραροῦς)	
Ἐφημέριος τῆς Μονῆς Ἁγ. Εὐφημίας (Δῆμ. Μεσοχωριτῶν)	
Ἱερὰ Μονὴ Ἁγ. Εὐφημίας (Προάστ. Ἀνεμομύλου)	
Νικηφ. Βασιλάκης Ἱερεὺς (Προάστ. Γαρίτσας)	

ΠΟΡΟΥ

Παπαπαναγιώτης Παπαβασιλείου	
Πέτρος Λ. Καλιγκούνης	1
Παπα Ἀντώνιος Δ. Μεθενίτης	
Μιχαὴλ Ἰω. Μπούκουρας	
Γεώρ. Βασιλάκης Ἱερεὺς	

ΣΥΡΟΥ

Τῇ Ἐπιστασίᾳ Παναγιώτου Οἰκονόμου Ἱεροδιακόνου.

Σύρου Ἀρχιεπ. Μεθόδιος	5
Γεώρ. Βαρούχας Ἱερεὺς	1
Ι. Ρενιέρης Ἱερεὺς Πρωτοψάλτης	
Ἄγγελος Μαρκουλῆς »	
Μ. Π. Βλυσίδης »	
Δ. Λιβέριος »	
Ἰωάν. Λουντίδης »	
Ἀντών. Γαβαλλᾶς »	
Γεράσ. Γ. Κουντούρης »	
Γεώρ. Σκουλούδης »	
Γεώρ. Καραβέλας »	
Κοσμᾶς Βλάχος »	
Ἀθαν. Ἰσιδώρου »	
Κύριλ. Βενιέρης Καθηγ. Ἱερῶν	
Ἀθ. Τσαγκαράκης Ἱερομ. (ἐκ Χίου)	
Παναγ. Οἰκονόμου Ἱεροδιάκονος	
Ἰωάν. Γλύκας »	2
Κωνστ. Μπάτσης »	
Παρασκευᾶς Ν. Βοσκουδάκης »	
Ἐλευθέριος Πλυτᾶς »	
Κωνστ. Ἰωάν. Ζολώτας »	
Γεώρ. Μ. Ζολώτας Ἱεροδιάκ.	
Γαβριὴλ Κατακουζηνὸς »	
Νικόλ. Μηνάρδος »	
Γεννάδ. Σ Εὐμορφόπουλος »	
Σισώης Μοναχὸς Ἰκάριος	
Θεοφ. Παπαδόπουλος ψάλτης	
Δ. Α. Βλαχόπουλος Φαρμακέμ.	
Ἀριστ. Σωτηρόπουλος	
Κωνστ. Δ. Ἐλευθεριάδης	
Παναγ. Παπαδόπουλος	
Νικολ. Ζολώτας Ἱεροσπουδαστ.	
Ἐμμανουὴλ. Ι. Βιόλας »	
Κυριάκος Παγώνης	
Παναγ. Παπαδημητρίου	
Παναγ. Λιβανὸς	
Στέφανος Νικολαΐδης	
Στέφανος Μαντσουλῖνος	
Κωνστ. Μονογιὸς	
Μιχ. Ἰω. Ζολώτας	
Γεώρ. Ἀνταρῆς	
Οἰκονόμος Δεναξᾶς	
Σωτήρ. Εὐστ. Ταυλαρίου	
Ἀθαν. Ἐμ. Κορολόγος	
Ἐμμ. Δόμρος	
Ἀνδρέας Ψύχας	
Σταμάτιος Ι. Σίδερης	
Ν. Μικούλης	
Ι. Μιχαλόπουλος	
Δ. Ζαννῆς	
Π. Β. Λεβεντάκης	
Α. Βογιατζῆς	
Κυρίαι	
Ἀνέτα Βιδάλη	
Κλεοπάτρα Βουτσινᾶ	

ΤΗΝΟΥ

Ἄγγελος Κονταρίνης	Ἱερεὺς
Ἄγγελος Φώσκολος	»
Ἀντ. Κονταρίνης	»
Ἀλέκος Γάφος	
Ἀντ. Βαλλῆς Ἱεροδιάκ.	
Πέτρος Ρέγγος Ἱερεὺς	
Σταῦρος Κουφάκης	»
Νικόλ. Δοξαράτορας	»
Κωνστ. Βασιλικιᾶς	
Ἰωάν. Π. Δελιγιαννάκης	

ΠΑΡΟΥ

Γεώρ. Κονταράτος	Ἱερεὺς
Λεων. Κωνσταντινίδης	»
Ἀλέξανδρ. Ζησιμόπουλος	»
Κοινοβιακὴ Μονὴ Ζ. Πηγῆς Λογγοβάρδα.	1
Φιλόθεος Ἱερομόν. Βωσυνιώτης	
Ἱερόθεος » Βωσυνιωτης	

ΜΥΚΟΝΟΥ

Παν. Μήλιος	Ἱερεὺς
Σπυρίδων Κωνσταντάρας	»
Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τουρλιανῆς	
Κλεόπας Μαρουλάκης Ἱερομ.	
Μεθόδ. Καρέλης Ἱεροδ.	
Φραντζέσκος Παπουτσᾶς ἀναγν.	

ΣΙΦΝΟΥ

Ἱερὰ Μονὴ Παναγία Βρύσεως

ΘΗΡΑΣ

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκ. Θήρας Νικόδ.	2
Γαβριὴλ Νομικὸς Ἀρχιμανδρ.	
Ἀβέρκιος Βασάλος Σκευοφύλαξ	
Κωνστ. Ἀγγέλου	
Ἰωάν. Βασκράμπης Ἱερεὺς	
Διονύσιος Σιγάλας Ἀρχιμανδρ.	
Ἐμμ. Ζῶζος χαρτοφύλαξ	
Ἰωάν. Παράβαλος Ἱερεὺς	
Γ. Μαυρομμάτης Πρωτόπαπας	
Ἱερ. Χαδεμένος Πρωτοσύγγελος	
Διονύσιος Ἱερ. Ζερόνος Ἱερεὺς	

	Σώμ.
Γεώρ. Δακορώνιας Ἱερεὺς	1
Κωνστ. Δακορώνιας »	
Νικόλ. Μπονάκης	
Μιχαὴλ Συρῖγος	
Κωνστ. Δ. Βενιέρης	
Γεώργιος Βαρβαρῆζος	
Κωνστ. Βάτλας Ἱερεὺς	
Ἐμμ. Δρόσος »	
Θ. Σ. Μαρκεζίνης Βουλευτὴς	
Γεώρ. Ἀργυρὸς Σακελλάριος	
Γεώρ. Λιγνὸς	
Γεώρ. Ζαχαρίας	
Γεώρ. Ι. Σαμαρᾶς Ἱερεὺς	
Ν. Βενετσάνος Πρωτοπρεσβύτ.	
Κωνστ. Βάτλας Ἱερεὺς	
Γεώρ. Ἀργυρὸς Σακελλάριος	
Μακάριος Μηντρινὸς Ἱερεὺς	
Κύριλ. Ἀντωνόπουλος Ἡγουμ. Μονῆς Γοργοεπηκόου	
Καλλίνικος Ἀλιφερόπουλος Σύμβ.	
Ἀνθιμ. Α. Ἀλεξόπουλος Ἱεροδιάκ.	

ΑΜΟΡΓΟΥ.

Οἰκονόμος Πάσαρης	
Δημ. Πράσινος Ἱερεὺς »	
Ν. Ἀλεξανδράκης »	
Ν. Πλατῆς »	
Ἐμμ. Ἰωαννίδης	
Ν. Συνοδινὸς Δικηγόρος	
Ν. Κωβατὸς Δημοδιδάσκ.	
Σταμάτιος Α. Μαῦρος	
Νικήτας Πράσινος Ἱεροδ.	
Ν. Δ. Βλαδιανὸς Δήμαρχος	
Παπᾶ. Φ. Συνοδινὸς	
Κωνστ. Π. Θεολογίτης Ἱερεὺς	
Δημ. Σῖμος »	
Δημ. Π. Ἰω. Θεολογίτης »	
Ἰωάν. Μ. Νομικὸς »	

ΙΟΥ

Οἰκονόμος Π. Κασιμάτης

ΑΝΔΡΟΥ

Σπ. Μαρᾶς Οἰκονόμος	
Ἰωάν. Συρίγος »	
Γεώρ. Ν. Μήμης »	
Νικ. Μπαμπούση Σακελλάριος	
Νικόλ. Γ. Μαμάης	
Μιχαὴλ Ζάννε Πέτας	
Ἰωάν. Στ. Βιδάλης	
Γεώρ. Μαμάης Ἱερεὺς	
Νικολ. Λιμπεράτος »	
Πέτρος Δ. Καΐρης »	
Γεώρ. Ἀργυρὸς Χαρτοφύλαξ	

	Σώμ.
Νικόλ. Πανταζῆς Ἱερεὺς	1
Σταμάτιος Ψάλτης » Σακελ.	
Κωνστ. Δ. Σαραδάνος	

ΣΚΙΑΘΟΥ

Γεώρ. Λογοθέτης Ἱερεὺς	
Μιχαὴλ Ρῆγας	
Ἐκ τῆς Ἱερ. Μον. Εὐαγγελισμοῦ	
Ἀκάκιος Μοναχὸς Κανελλόπουλος	
Ἰωσὴφ Ἱερομόναχος Καραμήσιρλῆς	
Γρηγ. Μοναχὸς	
Ἰωάν. Σωμαροῦπας	
Σακελλάριος Ι. Μανιώτης	

ΟΙ ΕΝ ΤΩ ΑΓΙΩΝΥΜΩ ΟΡΕΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῆς μεγ. Λαύρας	
Δι' ἐπιμελείας Κ. Χ. Δουκάκη μοναχ.	
Νικηφόρος Λαυριώτης Σμυρναῖος	1
Προκόπιος ἱερομόν. ἐκ σαράντα ἐκ.	
Πρώην ἡγούμ. Διον. Καθισματάρι	
Μελέτ. Μ. Λαυριώτης ἐξ Ἀδριαν.	
Ἰωακεὶμ ἱερομόν. ἐκ Καρπενησίου	
Ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Βατοπεδίου.	
Τὸ κοινὸν αὐτῆς	1
Θεοδώρ. Μ. Χαρμίδης ἐκ Νεγρίτης	
Οἱ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῶν Ἰβήρων	
Τὸ κοινὸν αὐτῆς	5
ὁ γέρων Κύριλλος Ἰβηρίτης	1
ὁ Προηγούμενος Ἀγαθάγγελος	
ὁ Προηγούμενος Ἰωὴλ	
Χρύσανθος ἱερομόναχος Ἰβηρίτης	
Προηγ. Ἰβηρίτης Διον. Παπαστεφανόπουλος.	
Οἱ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Παντοκρ.	
Διονύσιος Μοναχὸς »	1
Οἱ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ξηροποτάμου	
Προηγούμενος Εὐγένιος »	
Προηγούμενος Φιλόθεος »	
Παῦλος Ἱερομ. Κελ. Μεταμορ. »	
Τὸ Ἱερ. Κοινόβιον Καρακάλου	
Τὸ κοινὸν αὐτοῦ	1
Οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Φιλοθέου.	
Τὸ κοινὸν αὐτῆς	
Θεοδόσιος Ἱεροδιάκονος Φιλοθεΐτης	
Τὸ ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Γρηγορίου.	
Καλλίνικος ἱερ. πνευμ. Γρηγοριάτης	
Οἱ ἐν Καρυαῖς.	
Ὁ πρωτοεπιστάτης τῆς ἱερ. Κοινότητος Προηγ. Διον. Βατοπαιδ.	
ὁ συνεπιστ. Ἱερόθ. Ἱερομ. Κουτλουμουσιανὸς	
ὁ συνεπιστ. Ματθ. ἱεροδιάκ. Καρακαλλινὸς	

	Σώμ.
ὁ συνεπιστ. Γαβριὴλ Προηγούμ. Σταυρονικητιανὸς	1
Σάββας Ἱερομόν. κελλίον Ἰβηρίτικ. Ἅγιοι Ἀνάργυροι.	
Οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ Σκήτῃ τῆς Ἁγ. Ἄννης	
Χρύσανθος μοναχὸς Μαντριτσότης κάθισμα τῆς Ἁγ. Ἄννης Ἁγ. Παντελεήμων	
Οἱ ἐν τῇ μικρᾷ Σκήτῃ τῆς ἁγ. Ἄννης	
Μόδεστος μοναχὸς ἐκ Τριπόλεως	
Οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ Σκ. τοῦ Καυσοκαλύβου	
Χριστόφορος μοναχὸς	
Κατουνάκια	
Ἀντώνιος μοναχὸς	
Ἀνατόλιος »	
Κυπριανὸς »	
Γεράσιμος Βουρλιώτης Εὐαγγελισμὸς	
Κασσάνδρα	
Παππᾶ Ἰωάν. Γεωργ. χωρ. Βάλτος	
Δι' ἐπιμελείας Παϊσίου μοναχ. Ζωγράφου ἀπὸ ἅγ. Βασίλειον	
Ἀρτέμιος μοναχ. Ζωγράφος ἄνωθεν τῆς ἁγ. Ἄννης	
Γεννάδιος μοναχὸς ἐκ τῆς Καλύβης Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου	
Ἀγάπιος Ἱερομόν. Καψοκαλύβια *Κερασιά.*	
Αὐξέντιος μοναχὸς	1
Ἀπὸ Ἅγιον Βασίλειον.	
Παΐσιος μοναχ. Ζωγράφ. Τσιγώτης	
Μάξιμος μοναχὸς	
Χαρίτων Ἱερ. Πνευματικὸς	
Δωρόθεος μοναχὸς	

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Δῆμος Β. Μπουρμπουλιάνης Μακεδ.	
Νικόλαος Γ. Μακρυγούλας »	
Θεόδωρος Γεωργίου »	

ΗΠΕΙΡΟΥ

Δ. Π. Χατζηόλου Δροβιανίτης Ἠπ.	4
Ἰωάννης Β. Βάρτσου »	1
Πέτρος Γ. Μαλλιάδης »	
Ἀθανάσιος Παππᾶ Ἰωάννου »	
Χ. Παπαβασιλείου Σταρίτσενη »	
Δ. Χ. Μπουμπούλης Ἱερ. Μόλιςα »	

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Παππᾶ Στέφανος Μαλακοπήτης Ἔπαρχ. Ἰκονίου	2
Ἱερατικὸς προϊστ. Πκναγ. Καφατιανῆς Ἀρχ. Θεόφιλος	2
Ἱεροδιάκ. Εὐάγγελος Ἐκκλησίας Καφατιανῆς	1

	Σώμ.
Ἀριστείδης Ἀδαμαντίδης	1
Σωτήριος Ἀδαμαντίδης	2
Ἀλέξ. Ἰ. Μαραμενίδης Μυριόφυτον	1
Ἰω. Βασιλείου χωρίον Περίστασις	
Δ. Ἰωακείμ Ἐπαρχ. Καισαρεὺς	
Γερμανὸς Θεοτοκᾶς προϊστ. ἐκκλ. Ἁγ. Ἰωάννου Γαλατᾶ	2
Ἀρχιμαν. Ἱερεμ. Πέτρου, Μ. Σπηλ.	2
Γεώργιος Παπαδάκης	
Ἀθανάσιος Ἰωαννίδης	
Προκόπιος Π. Γραφόπουλος	
Γρηγόρ. Καλφόγλου Ἀρχιμανδρ.	
Κωνστ. Θ. Ρίζος	

ΒΡΑΪΛΑΣ.

Γ. Γαρδέλλης	
Γ. Δ. Χρυσοχοΐδης	2
Ε. Σ. Χριστοφόρου	1
Σπῦρος Ζαβιτσάνος	

ΣΜΥΡΝΗΣ.

Δι' ἐπιστασίας Θεολόγου Δημητριάδη	
Θεολόγος Δημητριάδης σώμ.	150
†Μητροπολίτης Σμύρνης Βασίλειος	1
Νεόφυτος Ἀργυρούδης Ἱερομόν.	
Ἰωάσαφ Ἀρχιμ. Πνευμ. Ψαριανὸς	3
Διονύσιος Παρασάκης Ἀρχιμανδρ.	1
Κύριλλος Κῶος Ἱερεὺς	
Θεόδωρος Ἱερεὺς Κυθήριος	
Παππᾶ Σάββας Κύπριος	
Ἰωάννης Ἱερεὺς Στρατηγοῦ	
Μάρκος Παυλάκης Ἱερεὺς	
Γρηγόριος Βουλιέρης Ἱερομόναχος	
Χριστόφορος Ἀρχιμ. Σερέμελης Χῖος	
Παππᾶ Κυριάκος (ἐκ Κουκλουστᾶ)	
Μανασσῆς Ἱερομόναχος Κρητικὸς	
Νικόλαος Ἱερεὺς Δόβελος Νάτιος	
Λεόντιος Κοντόπουλος Ἱεροδιάκονος	
Ἀγαθάγγελος Ἱεροδιάκονος	
Καλλίνικος Μελαχρινὸς »	
Ἐμμανουὴλ Νικολάτζος »	
Ἰάκωβος Δημητριάδης »	
Ἰωάννης Ἱεροδ. Καμπανόπουλος	
Ἰωσὴφ Οἰκονομίδης	
Ἀθανάσιος Καμπουρόπουλος	
Κωνσταντῖνος Ι. Ψαρόπουλος	
Παναγιώτης Δακόπουλος	
Λάζαρ. Χ. Σαρανδόγλους Ματδιανὸς	
Δημήτριος Γ. Φελουκατζῆς	
Δημήτριος Σ. Γεμουγιάννης	
Ἐμμανουὴλ Ι. Βουρβούλια	
Ν. Χ. Δημόπουλος	
Θεόδωρος Ε. Βενέρης	
Ἰγνάτιος Παππακυριακόπουλος	
Γεώργιος Α. Ἀρχοντόπουλος	

	Σώμ.
Εὐάγγελος Π. Γούναρης	1
Μιχαὴλ Π. Καλέργης	
Χρῆστος Εὐαγγελίδης	
Παναγιώτης Θ. Πετρόχειλος	
Κωνσταντῖνος Ἀναστασιάδης	
Σταῦρος Μενεμενλῆς	
Διονύσιος Κωνσταντίνου	
Νικόλαος Δ. Σκορδέλης	
Νικόλαος Εὐστ. Κασυράνης	
Εὐστράτιος Γ. Βόλος	
Κοσμᾶς Παππᾶ Κυριάκου	
Σπῦρος Καπνιᾶς	
Ἰωάννης Χ. Χ. Λούη	
Μάρκος Δήμου	
Γεώργιος Ε. Βαρδόπουλος	
Παναγιώτης Π. Τουμαζιώτης	
Γεώργιος Π. Παπαδιώτου	
Εὐάγγελος Κ. Κυριακίδης	
Φίλιππος Κ. Ζανάρας	
Ἠλίας Τσάκλας	
Κωνσταντῖνος Ἀρετάκης	
Μιχαὴλ Πέτρου	
Σπῦρος Χρ. Καμούνη	
Γεώργιος Χρ. Φουντοῦκος	
Παναγιώτης Γ. Βελεκτζῆς	
Στρατῆς Δ. Δοροντόγλους	
Παντολέων Χ. Κ. Σάββας	
Γεώργιος Χ. Σαραντόγλους	
Τριανταφύλλος Νικολάου	
Ἀλέξιος Ἀρβανίτης	
Βασίλειος Παππαζῆς	
Γεώργιος Ἐμ. Πολίτης	
Γρηγόριος Α. Σουφατζῆς	
Σπῦρος Παυλόπουλος βιβλιοδέτης	
Δι' ἐπιστασίας Γ. Καμπέρογλου	
ὁ Ἀρχιδιάκ. Νικόλ. Σακκόπουλος	
Ἱερ. Μισα. Διακάκης ἐφ. ἁγ. Φωτ.	
Ἱερομόναχος Ἰωάσαφ	
Ἱερομόν. Δωρόθεος ἐφημ. ἁγ. Δημ.	
Ἱεροδιάκ. Δωρόθεος Δαδίνου »	
Χρῆστος Ἀγγελίδης	
Κωνσταντῖνος Ἀναστασιάδης	
Σταῦρος Μαινεμενῆς	
Σπῦρος Χρήστου	
Εὐστράτιος Γεωργίου	
Κοσμᾶς Κυριακοῦ	
Ἀθανάσιος Γ. Δεληγιάννης	
Εὐστράτιος Δ. Δοροτόγλους	
Παντελῆς Κ. Χα. Σάββας	
Εὐάγγελος Γαϊτάνης	
Νικόλαος Δ. Τριανταφύλλου	
Γεώργιος Ε. Τακιδέλης	
Ἐπαμεινώνδας Καλλιμέρης	
Παῦλος Ι. Κεφαληνιάδης	
Εὐάγγελος Μορόκος	
Ἀρχιμανδρ. Χριστοφόρος Σερέμελης	
Γεώργιος Καμπέρογλους	

	Σώμ.
Ἀρτέμιος Χ. Σαραντίδης	1
Ἐπαμεινώνδας Καλλιμέρης	
Εὐάγγελος Σ. Γαϊτάνης	
Γεώργ. Εὐστ. Τακίδης	

ΒΟΥΡΛΩΝ.

Δημήτριος Ἱερεὺς Χῖος	
Στέφανος Φλώρου Ἱερομόναχος	
Μητροφάνης Ἱερεὺς	
Κατηχητὴς Γαβρ. Μαυρίδης Μακεδὼν	
Μάξιμος Χ. Στυλιανοῦ Ἱερομόναχ.	
Ἰωαννίκιος Ἱερομόναχος Χῖος	
Ἀγαθάγγελος Σακελλίου Ἱερομόν.	
Γρηγόριος Ἱερομόναχος Κατηχητὴς	
Παππᾶ Στέφανος	
Παρθένιος Ἱεροδιάκονος	
Κύριλλος Πετροῦτσος Ἱεροδιάκονος	
Νικήτας Μοναχὸς	
Φώτιος Βουγιούκας Ἱεροκήρυξ	
Γεώργιος Γζούνης	
Στυλιανὸς Τσανετῆς	
Τρύφων Ἰωαννίδης	
Δημήτριος Λεοντίου Γιαννακάκης	
Γεώργιος Ἀπαλὸς	
Κωνσταντῖνος Καφετζῆς	
Θεόδωρος Γ. Πιτζινάκης	
Κωνσταντῖνος Δ. Ἰατρίδης	
Ἀναστάσιος Α. Ἀπαλὸς	
Στυλιανὸς Χ. Κοκοῦ	
Μιχαὴλ Ἀθανασίου Ψυλιώτης	
Μανώλης Πραβοσάρης	
Στυλιανὸς Ἰωάννου	
Δημήτριος Π. Χ. Ἀδὰμ	
Γεώργιος Κοκκίνης	
Νικόλαος Γ. Βαμβάκος	
Χ. Π. Ν. Βαμβάκος	

ΘΕΙΡΩΝ.

Θρησκ. ἀναγνως. «ἡ Ὁμοφροσύνη»	1
Δημοσθένης Ἀξαρλῆς	4
Ἀπόστολος Χ. Στυλιανοῦ	
Μελέτιος Θεοχαρίδης Ἀρχιμανδρ.	
Ἀναστάσιος Μιχαηλίδης	
Ἐμμανουὴλ Γεωργίου	
Ναθαναὴλ Ἀλεξίου	
Ἰωάννης Π. Τζακίρη	
Μιχαὴλ Κ. Σταμπολοῦ	
Νεοκλῆς Δημητρίου	
Χαράλαμπος Ἀποστόλου	
Ἀλέξανδρος Χ. Ἰωάννου	
Γεώργιος Εὐσταθόπουλος	

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Ἅγιος Φιλαδελφείας κ. Διονύσιος	

Σώμ.

Γρηγόριος Κράλογλους
Γεώργιος Σαραντίδης
Χ. Σταῦρος Τούρτογλους
Παρασκευὴ Δημητριὰς

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Ἅγ. Ἀρκαδιουπόλεως κ. Ἄνθιμος Χειμόνιος
Ἠλίας Χ. Βερούλης
Νικόλαος Παναγιωτόπουλος

ΙΚΑΡΙΑΣ

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ 2
Διονύσιος Ἱερομόναχος Σκλὰς 1
Δανιὴλ Ἱερομόναχος Σάμιος
Γρηγόριος Ἱεροδ. » Μαστρογιώργη
Βησσαρίων Ἱεροδιάκ. Τζαρνὰς
Ἱερόθ. Μοναχὸς Παπᾶ Γ. Νουνούσης.
Λεόντιος Μοναχὸς Τζαρνὰς
Ἀγάθων Μοναχὸς Ι. Παρέμιρου
Παπᾶ Γεώργιος Μωραΐτης
Παπᾶ Μιχαὴλ Κάσιος
Παπᾶ Ἰωσὴφ Πλάκας
Παπᾶ Γεώργιος Ζαχαριάδης
Παπᾶ Γεώργιος Καρούτζος
Παπᾶ Ἠλίας Μουσέτης

ΚΑΛΥΜΝΟΥ

Παπᾶ Θεόδωρος Σέργιος Οἰκονόμος
Ἰωάν. Θ. Καβάσιλας Καλίμνιος.
Παπᾶ Θέμελης Ζαρώνης

ΧΙΟΥ

Κων. Ἠλιάδης Παπαλήλιος Ἰατρὸς
Δημ. Ἀθ. Πρωταῖος Ἰατρὸς
Ἀδελφοὶ Μιλαΐτη
Ἀδελφοὶ Ζανάρα Βροντάδο
Ἡ Μονὴ Ἁγίου Στεφάνου Ὀρεινῆς
Ἡ Σκήτη Ἁγ. Μάρκου Πενθόδου. 2
Κυριακὸς Τσαμαρδῖνος
Ἀντ. Ν. Μάρκοβιτς ἐκ Χίου

Σώμ.

Κων. Ἰακώβου Λαγγαδούσης 1
Δημ. Ζαχαρίας

ΚΥΠΡΟΥ

Ἐκκλ. Φανερωμένη Ἄνω Πλατρῶν 1
» Σταυρὸς Φοινίου
» Ἀρχάγγελος Ἀνώγυρα
» Ἀπόστολος Φίλιππος Ἄρσος
» Ἅγιος Γεώργιος Μανδρινῶν
» Ἅγιος Δημ. Τορναριδῶν
Κύριλλος Χ. Ἱεροδιάκ. Ἀμαργέτης
Ἐκκλησία Ἅγιος Γεώρ. Πάχνας
» Ἰω. Πρόδρομος Βουνίον
» Ἅγιος Θεράπων »
Σολομὼν Σολομονίδης Βάσα
Ἀνδρέας Α. Ν. Ἱεροψάλτου Βάσα
Δημοσθένης Κυριακοῦ Βάσα
Ἀχιλλεὺς Νικολάου Ἱεροψάλτης
Ἱερὰ Μονὴ Ζερμπίτσης
Παρθένιος Πουλημενάκης Ἡγ. 2
Ἱερομ. Μητροφάνης Παπαθεοσίου Σύμβ. 1
Πέτρ. Ἱερ. Πετράκης Ἐφ. Χωρίον Καμήνια

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

† Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νικόδ. Α΄. 3
Ὁ Πέλλης Σωφρόνιος 1
Ὁ Κυριακοπόλεως Δανιὴλ
Ὁ Τοῦ Π. Τ. Σκευοφύλ. Σεραφεὶμ 2
Ὁ Σχολάρ. τῆς Θ. Σχολ. Ἀρχημ. Ἱερόθεος 1
Ἀρχημ. Ἰωσὴφ Καμαράσης
» Ἀβράμιος
» Πολύκαρπος
» Παρθένιος
Πρωτοσύγγελος Βενιαμὶν ἐκ Κασάνδρας
Δωρόθ. Ἱερομόν. Ἀνδριανοπολίτης
Εὐγέν. Ἱερομόν. Λέσβιος
Κύριλ. Ἱερομόν. Τυπηκάριος ἐκ Μουδανίων
Καισ. Ἱερομ. Πελοπ. πρ. τοῦ Α΄ Γ.
Γεράσ. Ἱερομόναχος

Σώμ.

Σωφρόνιος Ἱερομ. Πελοποννήσιος 1
Νικόδ. Ἱερομόν. Μ. Κρὴς
Δανιὴλ Ἱερομ. Πολοπον.
Ὁ τοῦ Ἁγ. Δημ. ἡγ. Ἱεροδ. Ἄνθιμος
Ἐλευθ. Ἱεροδ. ἀρχιγραμ. τῆς Ἱερ. Συνόδ. τοῦ Πατριαρχικ. θρόνου
Βενιαμὶν Ἱεροδιάκονος Κύπριος
Βασίλ. Ἱεροψάλτ. Καλίμνιος
Δοσίθεος Ἱεροδιάκ. Τραπεζούντιος
Συνέσιος » ἐξ Ἀλατσάτων
Μελέτιος Ἱεροδιάκ. Σάμιος
Παχέμιος » Πελοποννήσ.
Σεραπίων Μοναχὸς ἐκ Καρδαμύλης
Βαρλαὰμ » Λέσβιος
Κοσμᾶς Μοναχὸς Σαββαΐτης
Ἰωακεὶμ Μοναχὸς ἐκ τῆς νέας σκήτεως Ἁγίου Παύλου
Χαρίτων Μοναχὸς Λαυριώτης
Παππᾶ Γεώργιος Δάδας Ἱεροσολυμ.
Παππᾶ Συμεὼν Μουσάμπεη »

ΡΕΘΥΜΝΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Θεόδ. Ι. Παππαδάκης 18
Ἐμμ. Χ. Κασιμάτης 1
Ἀντ. Ι. Παππαδάκης »
Ἐμμανουὴλ Ι. Γλυστρίδης »
Ἐμμανουὴλ Ἀστρινὸς
Ἄνθιμος Ἱεροδιάκονος Ἀρσανίου
Καλλίνικος Καθηγούμ. Μ. Πρέβελι 1
Μελέτιος Τσηριτάκης Ἱερομ. »
Γαβριὴλ Παπαδᾶ » »
Μιχαὴλ. Ἐμμ. Μαρκάκης ράπτης (χωρίον Κεραμὲ)
Ν. Κ. Παπαδάκης
Μεθόδιος Ἱερομ. μονὴ ἁγ. Πνεύμ.
Ἰ. Γ. Μαραγκουδάκης χωρ. Ἄκτ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Δωρόθεος Κλωναράκης Κρής
Μελέτιος Ἱεροδ. Μητροπ. Κρήτης

ΠΥΡΓΟΥ ΡΩΜΥΛΙΑΣ

Σεραφὶμ Ἰωάννου Ἱερομ. 2

Ζητοῦμεν Συγγνώμην παρὰ τῶν κ. κ. Συνδρομητῶν διὰ τὴν μὴ καταχώρησιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν καθόσον δὲν ἐλάβομεν τὰς παρ' αὐτῶν σταλείσας ἀγγελίας. Συνέβησαν δὲ πολλαὶ τοιαῦται παρεκτροπαί, πόθεν τοῦτο ἄδηλον, θεωροῦνται δὲ ὡς τοιοῦτοι καὶ οἱ μὴ ἐγγεγραμμένοι ἕνεκα τῆς παρεκτροπῆς ταύτης καὶ θὰ λάβωσι τὸ βιβλίον μὲ τὴν αὐτὴν τιμὴν, ἣν καὶ οἱ ἐγγεγραμμένοι λαμβάνουσι.